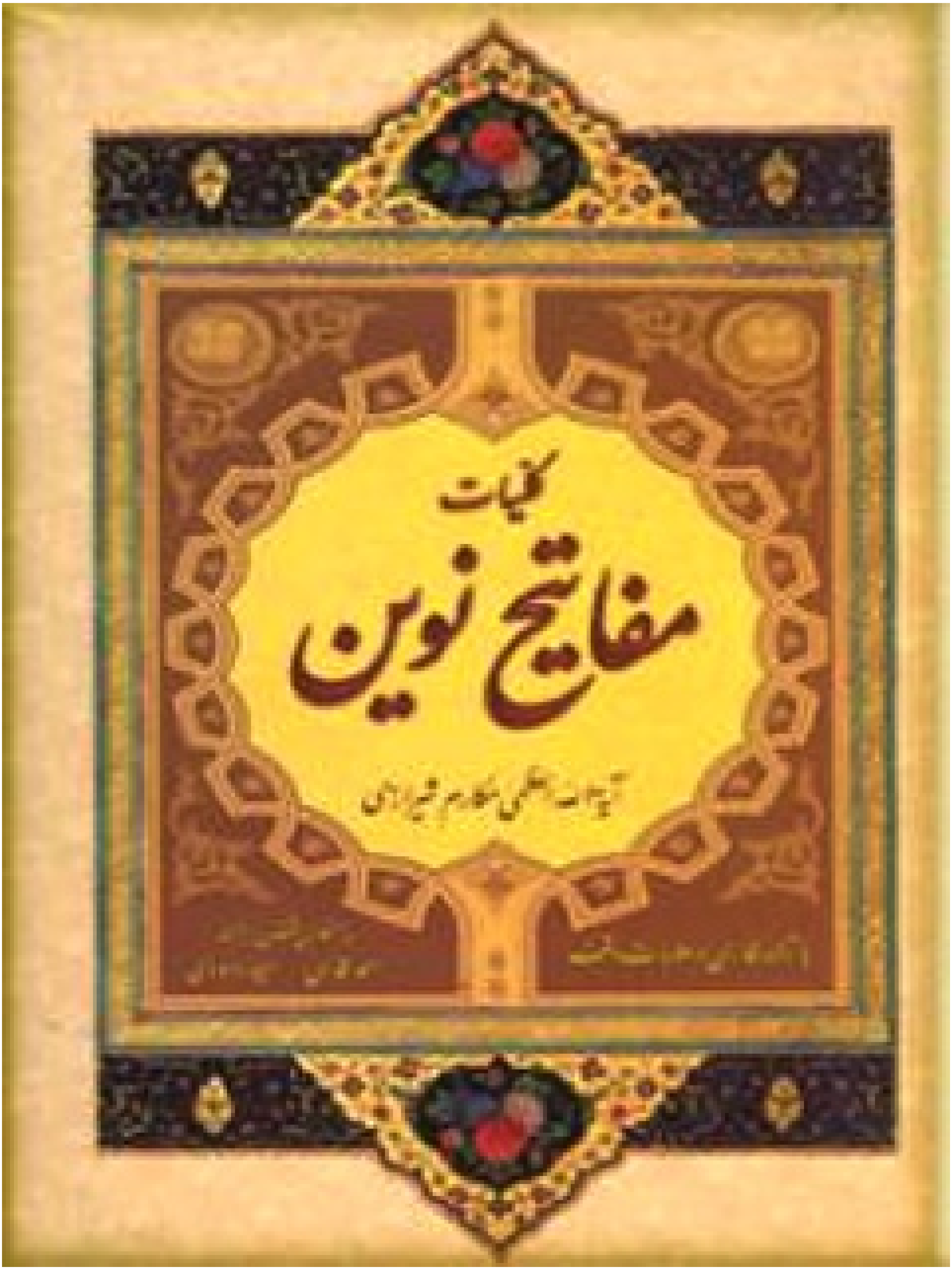

کلیات
مفاتیح نوین

بسم الله الرحمن الرحیم

کلیات مفاتیح نوین

نویسنده:

آیت الله ناصرمکارم شیرازی

ناشر چاپی:

مدرسه الامام علی بن ابی طالب (علیه السلام)

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست ----- ۵

کلیات مفاتیح نوین ----- ۲۶

مشخصات کتاب ----- ۲۶

اشاره ----- ۲۷

پیشگفتار ----- ۴۱

اشاره ----- ۴۱

۱- کتب دعا و زیارت و کتاب مفاتیح الجنان ----- ۴۱

۲- آثار روح پرور دعا ----- ۴۳

۳- مزایای «مفاتیح نوین» و روش ما در این کتاب ----- ۴۵

۴- راه تحصیل حضور قلب در دعا و نماز ----- ۴۷

۵- آداب دعا کردن و شرایط استجابت دعا ----- ۴۹

۶- عوامل عدم استجابت دعا ----- ۵۳

۷- فلسفه پاداش های فراوان دعاها، زیارات و نمازها ----- ۵۷

۸- تبدیل خواسته ها ----- ۵۹

۹- توصیه ما به شما عزیزان ----- ۵۹

بخش اول: سوره هایی از قرآن ----- ۶۸

مقدّمه ----- ۶۸

۱- سوره یس ----- ۶۸

۲- سوره الرّحمن ----- ۷۹

۳- سوره واقعه ----- ۸۶

۴- سوره جمعه ----- ۹۳

۵- سوره منافقون ----- ۹۷

۶- سوره نبأ ----- ۱۰۰

۷- سوره أعلی ----- ۱۰۴

۸- سوره شمس ۱۰۶
۹- سوره شرح ۱۰۷
۱۰- سوره قدر ۱۰۸
۱۱- سوره زلزله ۱۰۹
۱۲- سوره عادیات ۱۱۱
۱۳- سوره تکاثر ۱۱۱
۱۴- سوره کوثر ۱۱۳
۱۵- سوره کافرون ۱۱۳
۱۶- سوره نصر ۱۱۵
۱۷- سوره اخلاص (قل هو اللّه) ۱۱۵
۱۸- سوره فلق ۱۱۶
۱۹- سوره ناس ۱۱۶
۲۰- «آیهالکرسی» یکی از مهمترین آیات قرآن ۱۱۸
بخش دوم: مناجات ها و دعاهای معروف ۱۲۱
اشاره ۱۲۱
مقدّمه: اهمیّت و آثار دعا و مناجات ۱۲۳
مناجات پانزده گانه امام سجّاد علیه السلام ۱۲۵
اشاره ۱۲۵
۱- مناجات التائبین ۱۲۵
۲- مناجات الشاکین ۱۲۹
۳- مناجات الخائفین ۱۳۱
۴- مناجات الراجین ۱۳۵
۵- مناجات الراغبین ۱۳۹
۶- مناجات الشاکرین ۱۴۲
۷- مناجات المطیعین للّه ۱۴۵
۸- مناجات المریدین ۱۴۷

۹- مناجات المحبّين ---------- ۱۵۱

۱۰- مناجات المتوسّلين ---------- ۱۵۵

۱۱- مناجات المفتقرين ---------- ۱۵۷

۱۲- مناجات العارفين ---------- ۱۶۱

۱۳- مناجات الذاكرين ---------- ۱۶۵

۱۴- مناجات المعتصمين ---------- ۱۶۹

۱۵- مناجات الزاهدين ---------- ۱۷۱

مناجاتی منظوم از امام امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام: ---------- ۱۷۳

سه جمله بسیار عالی از امیر مؤمنان علیه السلام در مناجات: ---------- ۱۷۹

دعاهای قرآنی: ---------- ۱۷۹

دعای صباح: ---------- ۱۸۷

دعای کمیل ۱۱۶]: ---------- ۱۹۵

دعای عشرات ۱۲۵]: ---------- ۲۱۴

دعای سمات ۱۲۹]: ---------- ۲۲۶

دعای مشلول: ---------- ۲۳۸

دعای یستشیر[۱۳۶]: ---------- ۲۵۲

دعای مجیر[۱۳۹]: ---------- ۲۶۰

دعای جوشن کبیر[۱۴۲]: ---------- ۲۷۴

دعای جوشن صغیر[۱۴۶]: ---------- ۳۲۲

دعای توسّل به چهارده معصوم علیهم السلام: ---------- ۳۵۱

دعای مکارم الاخلاق: ---------- ۳۶۰

دعای ندبه ۱۵۴]: ---------- ۳۷۶

دعای حضرت مهدی (عجّل اللّه تعالی فرجه الشریف): ---------- ۳۹۸

دعایی دیگر از حضرت مهدی علیه السلام: ---------- ۴۰۱

بخش سوم: زیارات ---------- ۴۰۵

مقدّمه: زیارت معصومان، راهی به سوی خدا: ---------- ۴۰۵

زیارت شرک نیست، عین توحید است: ۴۱۰

زیارت در روایات اسلامی: ۴۱۲

مقدّمات و آداب سفر: ۴۱۵

آداب زیارت: ۴۲۳

اذن دخول: ۴۳۱

فصل اوّل: زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله و فاطمه زهرا علیها السلام و ائمه بقیع علیهم السلام و سایر مشاهد و مساجد در مدینه منوّره ۴۴۰

زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله از نزدیک: ۴۴۰

کیفیّت زیارت و آداب آن: ۴۴۲

زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله از دور ۴۴۶

فضیلت زیارت آن حضرت از دور: ۴۴۶

کیفیّت زیارت آن حضرت از دور: ۴۴۸

زیارت حضرت فاطمه زهرا علیها السلام ۴۵۴

فضیلت زیارت آن حضرت و جایگاه قبر شریفش: ۴۵۴

کیفیّت زیارت بانوی اسلام فاطمه زهرا علیها السلام: ۴۵۶

زیارت ائمه بقیع: امام حسن مجتبی، امام سجّاد، امام باقر و امام صادق علیهم السلام ۴۶۸

فضیلت زیارت آن بزرگواران: ۴۶۸

کیفیّت زیارت ائمه بقیع علیهم السلام از نزدیک: ۴۷۰

کیفیّت زیارت ائمه بقیع و سایر امامان علیهم السلام از راه دور: ۴۷۶

زیارت ابراهیم فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله: ۴۷۶

زیارت حضرت فاطمه بنت اسد مادر گرامی امیرمؤمنان علی علیه السلام: ۴۸۲

زیارت مشاهد و مساجد مدینه: ۴۸۶

زیارت حضرت حمزه علیه السلام ۴۸۸

فضیلت زیارت حضرت حمزه علیه السلام: ۴۸۸

کیفیّت زیارت حضرت حمزه علیه السلام: ۴۹۰

زیارت سایر شهدای احُد: ۴۹۶

زیارت وداع هنگام خروج از مدینه: ۵۰۰

فصل دوم: فضیلت زمین نجف و زیارت امیرمؤمنان علی علیه السلام ---------- ۵۰۲
فضیلت زمین نجف: ---------- ۵۰۲
فضیلت زیارت امیرمؤمنان علی علیه السلام: ---------- ۵۰۳
کیفیّت زیارت آن حضرت: ---------- ۵۰۴
زیارات مطلقه ---------- ۵۰۷
اشاره ---------- ۵۰۷
۲- زیارت کافی ---------- ۵۱۳
۳- زیارت صفوان جمّال ---------- ۵۱۳
۴- زیارت دیگری از صفوان ---------- ۵۳۷
۵- زیارتی از کتاب مزار قدیم ---------- ۵۴۱
۶- زیارت وداع ---------- ۵۴۴
زیارات مخصوصه ---------- ۵۴۷
اشاره ---------- ۵۴۷
۱- زیارت روز عید غدیر ---------- ۵۴۷
۲- زیارت روز میلاد رسول اکرم صلی الله علیه و آله ---------- ۵۸۹
۳- زیارت شب و روز مبعث ---------- ۶۰۵
۴- زیارت روز شهادت آن حضرت ---------- ۶۲۳
فصل سوم: فضیلت زمین و مسجد کوفه و اماکن زیارتی آن ---------- ۶۲۴
فضیلت سرزمین کوفه: ---------- ۶۲۴
فضیلت مسجد کوفه: ---------- ۶۲۴
اعمال مسجد کوفه ---------- ۶۲۵
اشاره ---------- ۶۲۵
۱- آداب دخول در مسجد ---------- ۶۲۶
۲- اعمال دکّه القضا و بیت الطّشت ---------- ۶۳۳
۳- اعمال ستُون هفتم ---------- ۶۳۸
۴- اعمال ستون پنجم ---------- ۶۴۸

۵- اعمال ستون سوم ---------- ۶۵۰
۶- اعمال باب الفَرَج ---------- ۶۵۴
۷- اعمال محراب امیرالمؤمنین علیه السلام و مناجات آن حضرت ---------- ۶۶۲
۸- اعمال مقام حضرت امام صادق علیه السلام ---------- ۶۶۹
۹- نماز حاجت در مسجد کوفه ---------- ۶۷۰
زیارت حضرت مسلم بن عقیل رحمه الله ---------- ۶۷۰
زیارت هانی بن عُرْوه رحمه الله ---------- ۶۷۸
فصل چهارم: فضیلت و اعمال مسجد «سهله» و «زید» و «صعصعه» ---------- ۶۸۱
فضیلت مسجد سهله: ---------- ۶۸۱
اعمال مسجد سهله: ---------- ۶۸۲
مقام حضرت مهدی ---------- ۶۹۱
اعمال مسجد «زید»: ---------- ۶۹۲
اعمال مسجد «صعصعه»: ---------- ۶۹۶
شخصیّت زید و صعصعه: ---------- ۶۹۶
فصل پنجم: زیارت امام حسین علیه السلام ---------- ۶۹۷
زیارت امام حسین علیه السلام از نزدیک ---------- ۶۹۷
فضیلت زیارت آن حضرت از نزدیک: ---------- ۶۹۷
آداب زیارت امام حسین علیه السلام از نزدیک: ---------- ۷۰۲
آب فرات و فضیلت آن: ---------- ۷۰۴
کیفیّت زیارت امام حسین علیه السلام از نزدیک: ---------- ۷۲۱
زیارات مطلقه امام حسین علیه السلام از نزدیک: ---------- ۷۲۱
زیارت حضرت اباالفضل، عبّاس بن علی علیهما السلام: ---------- ۷۵۱
زیارات مخصوصه امام حسین علیه السلام از نزدیک ---------- ۷۶۳
زیارت در شبها و روزهای مخصوص ---------- ۷۶۳
۱- زیارت عاشورا ---------- ۷۶۴
اشاره ---------- ۷۶۴

سند زیارت معروف عاشورا: ----- ۷۶۵
متن زیارت عاشورا: ----- ۷۶۷
۲- زیارت اربعین ----- ۷۷۷
۴- زیارت مخصوص نیمه رجب ----- ۷۹۵
۵- زیارت مخصوص نیمه شعبان ----- ۸۰۱
۶- زیارت در شب های قدر ----- ۸۰۳
۷- زیارت در عید فطر و قربان ----- ۸۰۸
۸- زیارت روز عرفه ----- ۸۲۲
زیارت امام حسین علیه السلام در شب جمعه و ایّام مخصوصه دیگر: ----- ۸۳۶
زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور ----- ۸۳۷
پاداش زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور: ----- ۸۳۷
آداب زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور: ----- ۸۳۹
آداب روز عاشورا: ----- ۸۳۹
کیفیّت زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور: ----- ۸۴۱
فضیلت تربت امام حسین علیه السلام و آداب استفاده از آن: ----- ۸۴۵
کیفیّت استفاده از تربت حسینی: ----- ۸۴۶
فضیلت زمین کربلا و حائر حسینی: ----- ۸۴۹
محلّ حائر حسینی: ----- ۸۴۹
فصل ششم: زیارت کاظمین علیهما السلام ----- ۸۵۱
فضیلت زیارت کاظمین (حضرت موسی بن جعفر و امام جواد علیهما السلام): ----- ۸۵۱
کیفیّت زیارت کاظمین علیهما السلام: ----- ۸۵۱
زیارت مختصّ به امام موسی بن جعفر علیهما السلام: ----- ۸۵۲
زیارات مخصوصه امام جواد علیه السلام: ----- ۸۶۷
زیارات مشترک امام کاظم و امام جواد علیهما السلام: ----- ۸۷۶
زیارت وداع امام کاظم علیه السلام: ----- ۸۷۸
زیارت وداع امام جواد علیه السلام: ----- ۸۸۰

فضیلت مسجد براثا: ---------- ۸۸۰
زیارت نوّاب اربعه: ---------- ۸۸۲
کیفیّت زیارت آن بزرگواران: ---------- ۸۸۳
زیارت مرحوم کلینی: ---------- ۸۸۵
زیارت جناب سلمان: ---------- ۸۸۵
کیفیّت زیارت آن جناب: ---------- ۸۸۵
طاق کسری ---------- ۸۹۱
زیارت حذیفه بن الیمان: ---------- ۸۹۳
نماز در مسجد جامع مداین: ---------- ۸۹۵
فصل هفتم: زیارت امام رضا علیه السلام ---------- ۸۹۶
مقدّمه: ---------- ۸۹۶
فضیلت زیارت حضرت رضا علیه السلام: ---------- ۸۹۷
کیفیّت زیارت حضرت رضا علیه السلام: ---------- ۸۹۸
زیارت وداع: ---------- ۹۲۱
فصل هشتم: زیارت عسکریّین (امام هادی و امام حسن عسکری علیهما السلام) ---------- ۹۲۶
فضیلت زیارت عسکریّین علیهما السلام: ---------- ۹۲۶
کیفیّت زیارت آن دو امام همام علیهما السلام ---------- ۹۲۷
زیارت مشترک آن دو بزرگوار: ---------- ۹۲۷
زیارت مخصوص امام هادی علیه السلام: ---------- ۹۳۱
زیارت مخصوص امام حسن عسکری علیه السلام: ---------- ۹۴۲
زیارت نرجس خاتون مادر مکرّمه حضرت حجّت علیه السلام: ---------- ۹۵۶
زیارت حکیمه خاتون: ---------- ۹۶۱
زیارت دو امامزاده سیّد محمّد و سیّد حسین علیهما السلام: ---------- ۹۶۲
زیارت وداع عسکریّین: ---------- ۹۶۳
فصل نهم: زیارت حضرت صاحب الامر علیه السلام ---------- ۹۶۴
اشاره ---------- ۹۶۴

۱- سرداب مقدّس کجاست؟ ---- ۹۶۴
۲- زمان زیارت حضرت ---- ۹۶۴
کیفیّت زیارت آن حضرت ---- ۹۶۵
اذن دخول: ---- ۹۶۵
زیارت اوّل (زیارت آل یاسین): ---- ۹۶۵
زیارت دوم (زیارت مخصوص سرداب): ---- ۹۷۵
زیارت سوم: ---- ۹۸۹
زیارت چهارم و استغاثه به امام زمان علیه السلام: ---- ۹۹۶
دعاهای مربوط به آن حضرت: ---- ۱۰۰۱
اشاره ---- ۱۰۰۱
دعای اوّل (دعای ندبه): ---- ۱۰۰۱
دعای دوم (دعای بعد از نماز صبح): ---- ۱۰۰۱
دعای سوم (دعای عهد): ---- ۱۰۰۳
دعای چهارم: ---- ۱۰۰۹
دعای پنجم ---- ۱۰۱۷
فصل دهم: زیارات جامعه ---- ۱۰۳۱
اشاره ---- ۱۰۳۱
زیارت اوّل (زیارت منقول از امام رضا علیه السلام): ---- ۱۰۳۱
زیارت دوم (زیارت جامعه کبیره): ---- ۱۰۳۳
زیارت سوم (زیارت جامعه دیگری از امام صادق علیه السلام): ---- ۱۰۵۷
زیارت چهارم (زیارت امین اللّه): ---- ۱۰۶۱
زیارت پنجم (زیارت رجبیّه): ---- ۱۰۶۱
فصل یازدهم: دعاهای بعد از زیارات ---- ۱۰۶۳
دعای اوّل: ---- ۱۰۶۳
دعای دوم (دعای عالیه المضامین): ---- ۱۰۶۹
دعای سوم (دعای مکارم الاخلاق): ---- ۱۰۸۱

صلوات بر چهارده معصوم علیهم السلام: ---------- ۱۰۸۱
صلوات بر پیغمبر صلی الله علیه و آله: ---------- ۱۰۸۳
صلوات بر امیرالمؤمنین علیه السلام: ---------- ۱۰۸۵
صلوات بر سیده زنان فاطمه علیها السلام: ---------- ۱۰۸۵
صلوات بر امام حسن و امام حسین علیهما السلام: ---------- ۱۰۸۷
صلوات بر امام علی بن الحسین علیهما السلام: ---------- ۱۰۹۱
صلوات بر امام باقر علیه السلام: ---------- ۱۰۹۱
صلوات بر امام صادق علیه السلام: ---------- ۱۰۹۳
صلوات بر امام موسی بن جعفر علیهما السلام: ---------- ۱۰۹۳
صلوات بر امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام: ---------- ۱۰۹۵
صلوات بر امام جواد علیه السلام: ---------- ۱۰۹۵
صلوات بر امام هادی علیه السلام: ---------- ۱۰۹۷
صلوات بر امام حسن عسکری علیه السلام: ---------- ۱۰۹۷
صلوات بر ولی الامر المنتظر ---------- ۱۰۹۹
زیارت وداع ائمّه علیهم السلام: ---------- ۱۱۰۱
فصل دوازدهم: زیارت انبیای عظام و امام زادگان و قبور مؤمنین ---------- ۱۱۰۶
اشاره ---------- ۱۱۰۶
بخش اوّل: زیارت پیامبران ---------- ۱۱۰۶
فضیلت زیارت و محل قبور: ---------- ۱۱۰۶
کیفیّت زیارت پیامبران: ---------- ۱۱۰۶
بخش دوم: زیارت امامزادگان ---------- ۱۱۰۸
فضیلت زیارت امامزادگان: ---------- ۱۱۰۸
کیفیّت زیارت امام زادگان: ---------- ۱۱۰۸
فضیلت زیارت حضرت معصومه علیها السلام: ---------- ۱۱۱۰
کیفیّت زیارت حضرت معصومه علیها السلام: ---------- ۱۱۱۱
فضیلت زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام: ---------- ۱۱۱۷

کیفیّت زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام: ---- ۱۱۱۷
بخش سوم: زیارت قبور مؤمنان ---- ۱۱۲۲
فضیلت زیارت قبور مؤمنان: ---- ۱۱۲۲
آداب، زمان و کیفیّت زیارت قبور مؤمنان: ---- ۱۱۲۴
بخش چهارم: آداب نیابت در زیارت ---- ۱۱۲۷
اشاره ---- ۱۱۲۷
کیفیّت نیابت برای کسانی که هزینه سفرشان را دیگری پرداخته است: ---- ۱۱۲۹
بخش چهارم: اعمال ماه های اسلامی (از محرم تا ذی الحجه) ---- ۱۱۳۸
اشاره ---- ۱۱۳۸
مقدّمه ---- ۱۱۴۰
اعمال مشترک اوّل هر ماه: ---- ۱۱۴۰
اعمال ویژه هر ماه: ---- ۱۱۴۵
فصل اوّل: ماه محرّم ---- ۱۱۴۶
تقویم این ماه: ---- ۱۱۴۶
ماه محرّم، ماه حماسه و ماتم: ---- ۱۱۴۷
اعمال ماه محرّم: ---- ۱۱۴۷
اعمال شب عاشورا: ---- ۱۱۵۰
اعمال روز عاشورا: ---- ۱۱۵۲
فصل دوم: ماه صفر ---- ۱۱۶۲
تقویم این ماه: ---- ۱۱۶۲
دهه آخر صفر، دهه غم و اندوه: ---- ۱۱۶۴
اعمالِ ماهِ صفر: ---- ۱۱۶۶
فصل سوم: ماه ربیع الأوّل ---- ۱۱۶۷
تقویم این ماه: ---- ۱۱۶۷
اعمال ماه ربیع الاوّل: ---- ۱۱۶۹
فصل چهارم: ماه ربیع الثّانی ---- ۱۱۷۲

تقویم این ماه: ---------- ۱۱۷۲
اعمال ماه ربیع الثّانی: ---------- ۱۱۷۲
فصل پنجم: ماه جمادی الأوّل ---------- ۱۱۷۳
تقویم این ماه: ---------- ۱۱۷۳
اعمال ماه جمادی الأوّل: ---------- ۱۱۷۳
فصل ششم: ماه جمادی الثّانی ---------- ۱۱۷۴
تقویم این ماه: ---------- ۱۱۷۴
اعمال ماه جمادی الثّانی: ---------- ۱۱۷۴
فصل هفتم: ماه رجب ---------- ۱۱۷۸
تقویم این ماه: ---------- ۱۱۷۸
فضیلت ماه رجب: ---------- ۱۱۷۸
اعمال ماه رجب ---------- ۱۱۸۰
اشاره ---------- ۱۱۸۰
اوّل- اعمال مشترک این ماه: ---------- ۱۱۸۰
اشاره ---------- ۱۱۸۰
لیله الرّغائب: ---------- ۱۲۰۲
عمره رجبیّه: ---------- ۱۲۰۴
دوم- اعمال مخصوص شبها و روزهای ماه رجب: ---------- ۱۲۰۶
اشاره ---------- ۱۲۰۶
کیفیّت عمل امّ داوود: ---------- ۱۲۲۵
کرامات قبر امیر مؤمنان علیه السلام در شب مبعث، به روایت ابن بطوطه ۸۶۲]: ---------- ۱۲۴۳
فصل هشتم: ماه شعبان المعظّم ---------- ۱۲۶۱
تقویم این ماه: ---------- ۱۲۶۱
فضیلت ماه شعبان: ---------- ۱۲۶۱
اعمال ماه شعبان ---------- ۱۲۶۳
اعمال مشترک این ماه: ---------- ۱۲۶۳

۹- مناجات شعبانیّه ---------- ۱۲۷۰
اعمال مخصوص شب ها و روزهای ماه شعبان: ---------- ۱۲۸۱
فصل نهم: ماه مبارک رمضان ---------- ۱۳۱۳
تقویم این ماه: ---------- ۱۳۱۳
فضیلت ماه مبارک رمضان: ---------- ۱۳۱۳
اعمال ماه مبارک رمضان: ---------- ۱۳۱۴
اعمال مشترک ماه مبارک رمضان ---------- ۱۳۱۵
اعمال مشترک هر شب و روز: ---------- ۱۳۱۵
اعمال مشترک شب های ماه مبارک رمضان: ---------- ۱۳۲۳
دعای افتتاح ۹۵۹]: ---------- ۱۳۲۷
اعمال مخصوص سحرگاهان: ---------- ۱۳۴۷
۴- دعای ابوحمزه ثمالی ۹۷۱] ---------- ۱۳۵۲
۵- مختصرترین دعای سحر (دعای بسیار پرمحتوا) ---------- ۱۴۰۰
اعمال مشترک روزهای ماه مبارک رمضان: ---------- ۱۴۰۴
اعمال مخصوصِ شب ها یا روزهای معیّنِ ماه مبارک رمضان: ---------- ۱۴۵۴
فضیلتی از امیر مؤمنان علیه السلام در شب جنگ بدر: ---------- ۱۴۸۱
شبهای قدر: ---------- ۱۴۸۴
اعمال شب های قدر: ---------- ۱۴۸۴
اعمال مشترک شب های قدر: ---------- ۱۴۸۴
اعمال مخصوص هر یک از شب های سه گانه قدر: ---------- ۱۴۸۹
اعمال شب نوزدهم: ---------- ۱۴۸۹
اعمال مخصوص شب بیست و سوم: ---------- ۱۴۹۹
دعای شب های دهه آخر ماه مبارک رمضان: ---------- ۱۵۰۸
دعاهای مشترک شب های آخر ماه رمضان: ---------- ۱۵۰۸
دعاهای مخصوص هر شب از دهه آخر ماه رمضان: ---------- ۱۵۱۲
نمازهای شب های ماه مبارک رمضان: ---------- ۱۵۳۶

دعاهای مخصوص روزهای ماه رمضان: ---------- ۱۵۴۰
فصل دهم: ماه شوّال ---------- ۱۵۵۰
تقویم این ماه: ---------- ۱۵۵۰
فضیلت ماه شوّال: ---------- ۱۵۵۰
اعمال ماه شوّال: ---------- ۱۵۵۱
شب اوّل ماه (شب عید فطر): ---------- ۱۵۵۱
فضیلت و اعمال روز عید فطر: ---------- ۱۵۶۱
فصل یازدهم: ماه ذی القعده ---------- ۱۵۶۹
تقویم این ماه: ---------- ۱۵۶۹
فضیلت ماه ذی القعده: ---------- ۱۵۷۰
اعمال ماه ذی القعده: ---------- ۱۵۷۰
روز بیست و پنجم (روز دحوالارض): ---------- ۱۵۷۱
فصل دوازدهم: ماه ذی الحجّه ---------- ۱۵۷۹
تقویم این ماه: ---------- ۱۵۷۹
فضیلت ماه ذی الحجّه: ---------- ۱۵۸۰
اعمال ماه ذی الحجّه: ---------- ۱۵۸۲
اعمال مشترک دهه اوّل: ---------- ۱۵۸۲
اعمال مختصّ روزها و شب های این ماه: ---------- ۱۵۹۰
روز نهم (روز عرفه): ---------- ۱۶۱۲
اعمال روز عرفه: ---------- ۱۶۱۳
۵- دعای معروف عرفه ---------- ۱۶۲۱
روز دهم (روز عید قربان): ---------- ۱۶۷۷
اعمال روز عید قربان: ---------- ۱۶۷۷
روز عید غدیر (روز هیجدهم): ---------- ۱۶۸۱
اعمال روز عید غدیر: ---------- ۱۶۸۲
روز بیست و چهارم (روز خاتم بخشی علی علیه السلام و روز مباهله): ---------- ۱۶۹۷

روز بیست و پنجم (روز نزول سوره هل أتی : ----- ۱۷۱۱
روز آخر ذی الحجّه: ----- ۱۷۱۳
اعمال ماهها‌ی خورشیدی ----- ۱۷۱۶
عید نوروز: ----- ۱۷۱۶
اعمال عید نوروز: ----- ۱۷۱۸
ماهها‌ی رومی ----- ۱۷۲۲
خواصّ آب نیسان: ----- ۱۷۲۲
بخش پنجم: اعمال شب و روز و ایام هفته ----- ۱۷۲۵
اشاره ----- ۱۷۲۵
فصل اوّل: اعمال هنگام طلوع فجر ----- ۱۷۲۹
فصل دوم: اعمال بین الطّلوعین ----- ۱۷۳۲
فصل سوم: اعمال مخصوص غروب و شامگاهان ----- ۱۷۳۶
فصل چهارم: اعمال مشترک صبح و شام ----- ۱۷۳۹
فصل پنجم: آداب هنگام خواب ----- ۱۷۵۶
فصل ششم: اعمال سحرگاهان ----- ۱۷۶۳
اشاره ----- ۱۷۶۳
فضیلت نافله شب: ----- ۱۷۶۳
وقت نماز شب: ----- ۱۷۶۷
کیفیّت نماز شب: ----- ۱۷۶۷
فصل هفتم: دعاها‌ی روزها ----- ۱۷۷۹
فصل هشتم: دعاها‌ی ایّام هفته ----- ۱۷۹۱
اشاره ----- ۱۷۹۱
دعا‌ی روز شنبه: ----- ۱۷۹۱
دعا‌ی روز یکشنبه: ----- ۱۷۹۳
دعا‌ی روز دوشنبه: ----- ۱۷۹۶
دعا‌ی روز سه شنبه: ----- ۱۷۹۹

دعای روز چهارشنبه: -- ۱۸۰۳
دعای روز پنج شنبه: -- ۱۸۰۵
دعای روز جمعه: -- ۱۸۰۷
فصل نهم: فضیلت و اعمال شب و روز جمعه -- ۱۸۱۱
اشاره -- ۱۸۱۱
اعمال شب جمعه: -- ۱۸۱۳
نماز و دعایی در شب جمعه برای حفظ قرآن: -- ۱۸۲۹
دعا و نمازی از ناحیه مقدّسه حضرت حجّت علیه السلام برای برآورده شدن حاجات: -- ۱۸۳۱
اعمال روز جمعه: -- ۱۸۳۵
فصل دهم: زیارات ایّام هفته -- ۱۸۵۷
اشاره -- ۱۸۵۷
زیارت پیامبر صلی الله علیه و آله در روز شنبه: -- ۱۸۵۷
زیارت امیرمؤمنان علی علیه السلام در روز یکشنبه: -- ۱۸۶۲
زیارت اوّل صدّیقه کبری علیها السلام: -- ۱۸۶۴
زیارت دوم صدّیقه کبری علیها السلام: -- ۱۸۶۶
زیارت امام حسن و امام حسین علیهما السلام در روز دوشنبه: -- ۱۸۶۶
زیارت امام سجاد و امام باقر و امام صادق علیهم السلام در روز سه شنبه: -- ۱۸۷۰
زیارت امام موسی کاظم، امام رضا، امام جواد و امام هادی علیهم السلام در روز چهارشنبه: -- ۱۸۷۲
زیارت امام حسن عسکری علیه السلام در روز پنج شنبه: -- ۱۸۷۴
زیارت حضرت مهدی، امام زمان علیه السلام در روز جمعه: -- ۱۸۷۶
بخش ششم: آداب، مقدمات و تعقیبات نماز -- ۱۸۷۹
اشاره -- ۱۸۷۹
مقدّمه: نماز وسیله پرواز به عالم ملکوت! -- ۱۸۸۱
فلسفه آداب و تعقیبات نماز: -- ۱۸۸۴
فصل اوّل: مقدّمات و آداب نماز -- ۱۸۸۸
مقدّمات و آداب مشترک: -- ۱۸۸۸

آداب وضو: ---- ۱۸۸۸
آداب ورود به مسجد برای نماز: ---- ۱۸۹۱
آداب و مقدّمات بجا آوردن نماز: ---- ۱۸۹۳
دعاهای قبل از نماز و در حال نماز: ---- ۱۸۹۷
مقدّمات و آداب مخصوص هر نماز: ---- ۱۹۰۵
نماز جماعت: ---- ۱۹۱۷
چند روایت درباره فضیلت نماز جماعت: ---- ۱۹۱۷
فصل دوم: تعقیبات نماز ---- ۱۹۱۸
اشاره ---- ۱۹۱۸
تعقیبات مشترک: ---- ۱۹۱۸
کیفیّت تسبیح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام: ---- ۱۹۲۱
۱۲- ذکر تسبیحات اربعه: ---- ۱۹۳۵
تعقیبات مخصوص هر نماز: ---- ۱۹۵۸
تعقیبات نماز ظهر: ---- ۱۹۵۸
تعقیبات نماز عصر: ---- ۱۹۶۲
تعقیبات نماز مغرب: ---- ۱۹۶۴
نماز غفیله: ---- ۱۹۶۸
تعقیبات نماز عشا: ---- ۱۹۷۰
تعقیبات نماز صبح: ---- ۱۹۷۲
دعاها، ذکرها و آیاتی که در تعقیب نماز صبح وارد شده است: ---- ۱۹۷۴
فصل سوم: سجده شکر ---- ۱۹۸۸
اشاره ---- ۱۹۸۸
کیفیّت سجده شکر: ---- ۱۹۸۸
برخی از ذکرهای سجده شکر: ---- ۱۹۸۹
بخش هفتم: نمازهای مستحب ---- ۱۹۹۳
اشاره ---- ۱۹۹۳

فصل اوّل: نمازهای چهارده معصوم علیهم السلام ----- ۱۹۹۷
۱- نماز پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله ----- ۱۹۹۷
۲- نماز امیرالمؤمنین علیه السلام ----- ۱۹۹۹
۳- نماز حضرت فاطمه علیها السلام ----- ۲۰۰۵
اشاره ----- ۲۰۰۵
نماز دیگری از آن حضرت: ----- ۲۰۰۷
۴- نماز امام حسن علیه السلام ----- ۲۰۰۹
۵- نماز امام حسین علیه السلام ----- ۲۰۱۱
۶- نماز امام زین العابدین علیه السلام ----- ۲۰۱۷
۷- نماز امام باقر علیه السلام ----- ۲۰۱۹
۸- نماز امام صادق علیه السلام ----- ۲۰۲۱
۹- نماز امام کاظم علیه السلام ----- ۲۰۲۳
۱۰- نماز امام رضا علیه السلام ----- ۲۰۲۴
۱۱- نماز امام جواد علیه السلام ----- ۲۰۲۵
۱۲- نماز امام هادی علیه السلام ----- ۲۰۲۷
۱۳- نماز امام حسن عسکری علیه السلام ----- ۲۰۲۷
۱۴- نماز امام زمان علیه السلام ----- ۲۰۳۱
فصل دوم: نمازهای معروف دیگر ----- ۲۰۳۲
۱- نماز جعفر طیّار رحمه الله ----- ۲۰۳۲
۲- نمازِ هدیه به معصومین علیهم السلام ----- ۲۰۳۶
۳- نماز لیله الدّفن ----- ۲۰۳۷
۴- نمازی دیگر برای لیلهالدّفن ----- ۲۰۳۹
۵- نماز اوّل ماه ----- ۲۰۴۰
۶- نماز اعرابی ----- ۲۰۴۰
۷- نماز فرزند برای آمرزش پدر و مادر ----- ۲۰۴۱
۸- نماز و اعمالی دیگر، برای رفع وسوسه های قلبی ----- ۲۰۴۳

۹- نماز مسجد جمکران ۲۰۴۷
۱۰- نماز شب ۲۰۴۹
۱۱- نماز توسّل به حضرت زهرا علیها السلام ۲۰۴۹
۱۲- نماز حاجت ۲۰۴۹
۱۳- نمازی دیگر برای برآورده شدن حاجات ۲۰۵۳
۱۴- نماز برای رفع سختی ها و دشواری ها ۲۰۵۵
۱۵- نماز برای زیاد شدن روزی ۲۰۵۵
۱۶- نمازی دیگر در طلب روزی ۲۰۵۷
بخش هشتم: دعا برای حل مشکلات معنوی و مادی و آداب عقیقه ۲۰۶۰
اشاره ۲۰۶۰
مقدّمه: اهمیّت دعا و یادآوری چند نکته ۲۰۶۲
۱- دعاهایی برای برآمدن حاجات دنیوی و اخروی ۲۰۶۴
۲- دعا برای رفع غم و اندوه و گرفتاری ها ۲۱۱۴
۳- دعا برای رفع بیماری ها ۲۱۳۲
۴- دعا برای ادای دَیْن ۲۱۴۴
۵- دعا برای گشایش در کارها ۲۱۴۶
۶- دعا برای آرامش در برابر عوامل وحشت ۲۱۴۸
۷- دعا برای ایمنی از شرّ ستمگران و دشمنان و حوادث سخت ۲۱۵۲
۸- دعا برای خلاصی از زندان ۲۱۵۸
۹- دعا برای توسعه در رزق ۲۱۶۰
۱۰- دعا برای طلب باران و رفع خشکسالی ۲۱۶۶
۱۱- دعای توبه ۲۱۷۰
۱۲- دعا برای حسن عاقبت ۲۱۸۲
۱۳- دعای وقت مطالعه ۲۱۸۴
۱۴- دعای شب زفاف ۲۱۸۴
آداب عقیقه: ۲۱۸۶

دعای عقیقه: ---------- ۲۱۸۹
بخش نهم: استخاره و آداب آن ---------- ۲۱۹۳
اشاره ---------- ۲۱۹۳
مقدّمه: اهمیّت استخاره وآداب آن ---------- ۲۱۹۵
معنای دیگر استخاره: ---------- ۲۱۹۶
آداب استخاره: ---------- ۲۱۹۸
انواع استخاره: ---------- ۲۱۹۸
اشاره ---------- ۲۱۹۸
۱- استخاره با قرآن ---------- ۲۱۹۸
۲- استخاره با تسبیح ---------- ۲۲۰۰
۳- استخاره ذات الرّقاع ---------- ۲۲۰۲
۴- استخاره با الهام قلبی ---------- ۲۲۰۳
بخش دهم: احکام و آداب مربوط به مردگان ---------- ۲۲۰۷
اشاره ---------- ۲۲۰۷
مقدّمه: پایان زندگی دنیا و سفر به سوی آخرت ---------- ۲۲۰۹
۱- عبرت گرفتن از مردگان ---------- ۲۲۱۰
۲- چگونه برای سفر آخرت آماده شویم؟ ---------- ۲۲۱۱
۳- بر بالین محتضر ---------- ۲۲۱۵
۴- آداب کفن و دفن و نماز اموات ---------- ۲۲۱۷
اشاره ---------- ۲۲۱۷
اوّل: غسل میّت ---------- ۲۲۱۷
دوم: کفن کردن ---------- ۲۲۱۹
چهارم: نماز میّت ---------- ۲۲۱۹
اشاره ---------- ۲۲۱۹
دستور نماز میّت: ---------- ۲۲۲۱
پنجم: دفن میّت ---------- ۲۲۲۵

۵- تلقین میّت ---------- ۲۲۲۷
۶- نماز لیله الدّفن (نماز وحشت) ---------- ۲۲۳۳
۷- تسلیت به بازماندگان ---------- ۲۲۳۵
۸- صبر بر مصیبت و مراسم سوگواری ---------- ۲۲۳۶
۹- خیرات برای اموات ---------- ۲۲۴۰
توضیحی درباره حدیث کِسا ---------- ۲۲۴۲
آخرین سخن: ---------- ۲۲۵۳
درباره مرکز ---------- ۲۲۶۳

کلیات مفاتیح نوین

مشخصات کتاب

سرشناسه : مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۰۵ -

عنوان قراردادی : مفاتیح نوین. برگزیده

عنوان و نام پدیدآور : زمزمه رمضان: برگرفته از کتاب مفاتیح نوین / اثر مکارم شیرازی؛ با همکاری احمد قدسی... [و دیگران].

وضعیت ویراست : [ویراست ؟].

مشخصات نشر : قم: انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع)، ۱۳۸۷.

مشخصات ظاهری : ۱۰۳ص.؛ ۵/۱۱× ۵/۱۶ س م.

شابک : ۵۰۰۰ ریال : ۹۷۸۹۶۴۵۳۳۰۲۳۹

یادداشت : فارسی - عربی.

یادداشت : با همکاری احمد قدسی، سعید داودی، محمدرضا حامدی، مسعود مکارم.

یادداشت : پشت جلد به انگلیسی: Whisper of Ramazan.

یادداشت : چاپ دوم.

یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع : دعاهای ماه رمضان

موضوع : اعمال الشهور

شناسه افزوده : قدسی، احمد

رده بندی کنگره : BP۲۷۰ /ر۸ م۷ ۱۳۸۷

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۷۷۴

شماره کتابشناسی ملی : ۱۵۷۷۹۱۲

اشاره

پیشگفتار

اشاره

بسم الله الرحمن الرحیم

الْحَمْدُ للَّهِ الَّذِی جَعَلَ الدُّعاءَ ذَرِیعَهً إِلَی رَحْمَتِهِ، وَ سَبَباً لِإِجابَتِهِ، وَ قَالَ:

«أُدْعُونِی أَسْتَجِبْ لَکُمْ» وَ جَعَلَ زَیَارَهَ أَوْلِیَائِهِ وَسِیلَهً إِلَی رِضْوَانِهِ، وَ سَبِیلًا إِلَی مَرْضَاتِهِ، وَ نَیْلِ الشَّفَاعَهِ عِنْدَهُ.

ثُمَّ جَعَلَ جَمِیعَ ذلِکَ سَبَباً لِتَرْبِیَهِ النُّفُوسِ، وَ تَهْذِیبِ الْقُلُوبِ، وَ تَطْهِیرِ الْأَرْوَاحِ عَنْ دَنَسِ الذُّنُوبِ. وَ صَلَّی اللَّهُ عَلَی نَبِیِّهِ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیْتِهِ الطَّاهِرِینَ النُّجباءِ، أَلَّذِینَ عَلَّمُونا طُرُقَ الزِّیَارَهِ وَ الدُّعَاءِ، لَاسِیَّمَا بَقِیَّهَ اللَّهِ الْمُنْتَظَرَ أَرْوَاحُنَا فِدَاهُ، وَ سَلَّمَ تَسْلِیماً کَثِیراً.

***

قبل از ورود در مباحث این کتاب ذکر چند نکته ضروری به نظر می رسد:

۱- کتب دعا و زیارت و کتاب مفاتیح الجنان

در طول تاریخ شیعه جمعی از بزرگان به گردآوری دعاها و زیاراتی که از جانب پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمّه هدی علیهم السلام صادر شده، پرداخته اند تا همه عاشقان راز و نیاز با خدا و شیفتگان زیارت اولیاءاللَّه را از این چشمه جوشان معنویّت، سیراب سازند که از میان آنها می توان به این افراد اشاره کرد:

۱- مرحوم کلینی (مولّف کتاب شریف کافی و «کتاب الدعاء»، متوفّای سال ۳۲۹ هجری قمری).

۲- ابن قولویه (مؤلّف کتاب «کامل الزیارات»، متوفّای سال ۳۶۸).

۳- شیخ صدوق (مؤلّف کتاب «الدعاء والمزار»، متوفّای سال ۳۸۱).

۴- شیخ الطائفه شیخ طوسی (مؤلّف کتاب «مصباح المتهجّد»، متوفّای سال ۴۶۰).

۵- سیّدبن طاووس (نویسنده کتابهای «مُهج الدّعوات، فلاح السائل، زهرهالربیع، جمال الاسبوع، اقبال و ...» متوفّای سال ۶۶۴).

۶- ابن فهد حلّی (نویسنده کتاب «عدّهالداعی» و «المزار» متوفّای سال ۸۴۱).

۷- کفعمی (نویسنده کتاب «المصباح» و «البلدالامین» متوفّای سال ۹۰۵).

۸- شیخ بهایی (نویسنده کتاب «مفتاح الفلاح» متوفّای سال ۱۰۳۱).

۹- علّامه مجلسی (نویسنده کتاب های «زاد المعاد، ربیع الاسابیع، تحفه الزائر، مفاتیح الغیب و مقباس المصابیح»، متوفّای سال ۱۱۱۰).

هر یک از این بزرگان در عصر خود رسالت خویش را در زمینه دعا به نحو احسن انجام دادند تا این که نوبت به مرحوم ثقهالمحدثین حاج شیخ عبّاس قمی- رضوان اللّه تعالی علیه- (متوفای ۱۳۵۹ ق) رسید؛ ایشان با ذوق سرشار و سلیقه بسیار خوب و احاطه وسیعی که بر آثار اهل بیت علیهم السلام و کتب دعا و زیارات سابقین داشت، به تألیف کتاب جامع «مفاتیح الجنان» پرداخت و روی خلوص نیّتی که این محدّث عالیقدر از آن برخوردار بود، در مدّت کوتاهی، کتابش جهانگیر شد و به همه مساجد و خانه ها، راه یافت وهمگان از رشحات قلم این عالم با اخلاص سیراب شدند.

قابل توجه اینکه، قبل از کتاب «مفاتیح الجنان» کتاب دعایی به نام «مفتاح الجنان» چاپ و در بسیاری از خانه ها منتشر شده بود، که کتاب دعای بسیاری از مردم را تشکیل می داد و متأسّفانه این کتاب آلوده به روایات مجعول و نادرستی بود که مرحوم حاج شیخ عباس قمی و استادش حاجی نوری را سخت عصبانی کرده بود (که در مفاتیح الجنان، ذیل زیارت مطلقه وارث، این ناراحتی به طور مشروح منعکس است) و همین امر سبب شد که مرحوم حاج شیخ، به نوشتن اثر پر ارزش «مفاتیح الجنان» (به جای «مفتاح الجنان») اقدام نماید، که در مقدمه مفاتیح الجنان به این مطلب اشاره شده است.

ولی از آن جا که این کتاب مانند بسیاری از کتاب ها برای شرایط زمانی و مکانی خاصّی نوشته شده بود و مخاطبان ویژه ای داشت، لازم بود در عصر و زمان ما مورد تجدید نظر وسیع قرار گیرد؛ کاستی ها برطرف گردد، و از پاره ای از مطالب اضافی که مایه ایراد بدخواهان است صرف نظر شود؛ مدارک و منابع دعاها و زیارات و ... افزوده گردد؛ رمز و راز، فلسفه، آثار و برکات دعاها و زیارات یادآوری شود؛ سپس نظم نوینی به آن داده شود و در مجموع کتاب دعا و زیارتی که از هرنظر جامع ومتناسب عصر و زمان ما- مخصوصاً برای نسل جوان خداجو- باشد، فراهم گردد.

***

سال ها بود که این فکر را در سر می پروراندم و از خدا توفیق آن را می خواستم؛ پس از مطالعه کافی در این زمینه لازم دیدم که از دو نفر از فضلای گرانقدر، باذوق، مخلص و پرکار حوزه علمیّه، یعنی: استادان ارجمند، حجج اسلام آقایان سعید داودی و احمد قدسی برای کمک و همکاری دعوت کنم؛ بحمداللّه آنها استقبال کردند و با پشتکار تمام به آن پرداختند و زحمات فراوان در تنقیح و تحقیق مباحث کشیدند، و اینجانب در تمام مراحل بر کار آنان نظارت داشتم و آنچه لازم بود بر آن افزودم. بعد از

اتمام کتاب، یک بار دیگر از آغاز تا پایان با حضور این آقایان مورد بررسی مجدّد قرار گرفت و در نتیجه، مجموعه حاضر که تصوّر می کنم اهداف فوق را کاملًا تأمین می کند، فراهم شد. خداوندازهمه قبول فرماید.

۲- آثار روح پرور دعا

یکی از مزایای مهمّ مکتب اهل بیت علیهم السلام دعاهای بسیار عالی، روح پرور، پرمحتوا و آموزنده ای است که از آن امامان بزرگوار به یادگار مانده، بعضی از آنها شبیه اعجاز است؛ دعاهایی همچون دعای کمیل، صباح، ندبه، ابوحمزه و دعای عرفه. راستی چنین است؛ مانند این دعاها را در هیچ جا و نزد هیچ گروهی نمی توان یافت.

این دعاها که منبع الهام بخش معارف غنیّ اسلام است، راه و رسم خودسازی و «سیر و سلوک الی اللّه» را به ما می آموزد و چون روی سخن در آنها با خدا است، چنان اوج می گیرد که از قلّه افکار آدمیان فراتر می رود.

شکّی نیست که دعا نقش بسیار مؤثّری در تربیت نفوس انسانی و سوق آنها به مراتب کمال دارد که شاید بسیاری از دعاکنندگان از آن غافل باشند.

با این که خداوند به انسان بسیار نزدیک است، ولی آدمی با غفلت و بی توجّهی، از او فاصله گرفته و دور می شود؛ در این میان، دعا و ذکر است که حجاب میان دعاکننده و خداوند متعال را برطرف می سازد و انسان، قرب و نزدیکی را کاملًا احساس می کند.

«دعا» همچون باران بهاری است که سرزمین دلها را سیراب و شکوفه های ایمان و اخلاص و عشق و عبودیّت را بر شاخسار روح آدمی ظاهر می سازد!

«دعا» نسیم روح بخش قدسی است که همچون دَم مسیح، «عظم رمیم» را «باذن اللّه» حیات می بخشد!

«دعا» دریای موّاجی است که گوهرهای فضایل اخلاق را در درون خود پرورش می دهد!

هر نَفَسی که با دعا همراه است مُمِدّ حیات است و مُفرّح ذات، و هر دلی که با نور دعا قرین است، با تقوای الهی همنشین است.

دعاکننده، وصول به مقاصد شخصی خود را از خدا می طلبد و خداوند تربیت و پرورش روحانی او را از طریق دعا می خواهد، و بقیّه بهانه است!

و از این جا می توان گفت: دعا اکسیر اعظم، کیمیای سعادت، آب حیات و روح عبادت است؛ همان گونه که در حدیث وارد شده

«الدُّعاءُ مُخُّ الْعِبادَهِ».(۱)

و جالب این که طبق گواهی قرآن، ارزش انسانها در پیشگاه پروردگار به خاطر دعاهای آنهاست!

«قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّى لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ».(۲)

ص :۱۷

۱- [۱]بحارالانوار، جلد ۹۰، صفحه ۳۰۲، حدیث ۳۹.

۲- [۲]سوره فرقان، آیه ۷۷.

کوتاه سخن این که:

دعا عامل مهمّی برای تربیت و پرورش روح انسان است.

دعا از نومیدی و یأس جلوگیری کرده و نور امید بر دل می پاشد.

دعا در مشکلات به انسان نیرو می بخشد و در برابر حوادث سخت درس مقاومت می دهد.

دعا نشاط و شادابی روح و دل را تضمین می کند و انسان را از افسردگی رهایی می بخشد.

دعا در برابر مصائب زندگی به انسان پایداری و تحمّل می دهد.

۳- مزایای «مفاتیح نوین» و روش ما در این کتاب

۱- نخستین مزیّت آن این است که به قلم روز نگاشته شده و برای همگان، به ویژه نسل جوان، به سهولت قابل درک است.

۲- برای هر بخش از دعاها و زیارات، مقدّمات فشرده و پرمعنایی نوشته شده که به تحصیل آثار معنوی و حالات عرفانی دعا کمک می کند.

۳- منابع و مدارک دعاها و زیارات با دقّت تمام در پاورقی آمده است و در همه جا بر منابع قابل قبول تکیه شده است.

۴- با توجّه به این که وقت مردم در عصر ما فشرده و محدود است در مواردی که اعمالی مشابه یکدیگر بوده، از میان آنها بهترین ها گزینش شده است.

۵- نظم و ترتیب منطقی روشن، به مطالب کتاب داده شده تا پیداکردن دعاها و زیارات آسانتر و راحت تر باشد.

۶- مطالب ضعیف یا اموری که بهانه به دست ناآگاهان می دهد، کنار گذاشته شده است.

۷- سعی شده است از ترجمه خوب و روان برای همه دعاها استفاده شود. (در این چاپ از کتاب، قسمت عمده ترجمه ها توسط دو تن از فضلای حوزه حجج اسلام آقای محمدرضا حامدی و آقای مسعود مکارم، که زیر نظر اینجانب تهیه شده بهره گرفتیم).

۸- در آن جا که نسخه ها متعدّد بوده، در دعاها و زیارات معروف، تنها به نسخه متداول اکتفا شده است تا مایه سردرگمی نشود، (مگر آن که اختلاف نسخه، مهم و قابل توجّه باشد) و در دیگر موارد، دقیقاً مطابق منبع و مصدر نقل شده، آمده است.

۹- در برخی موارد، برای پرهیز از حجیم شدن کتاب، روایاتی که در فضیلت دعا و زیارت و غیر آن نقل شده، تلخیص و نقل به معنا گردیده و با ترجمه ای روان و احیاناً کمی آزاد، بیان شده است، بی آن که لطمه ای به محتوای آن وارد گردد.

۱۰- از آن جا که یکی از نشانه های اعتبار سند روایات، محتوای روایت است، در گزینش دعاها و زیارات علاوه بر دقّت در اسناد، به محتوای آن نیز توجّه شده است.

۴- راه تحصیل حضور قلب در دعا و نماز

بی شک روح دعا و نماز، به حضور قلب است و بدون آن، آثار مهمّ تربیتی و خودسازی و نورانیّت و صفای روح، کمتر بدست می آید و این جای تردید نیست؛ آنچه مهمّ است و باید به آن توجّه جدّی شود پیداکردن راههای تحصیل این امر مهم است؛ چون بسیارند کسانی که اشتیاق فراوان برای کسب حضور قلب و خضوع در نماز و دعا دارند؛ امّا هر چه می کوشند توفیق آن را نمی یابند.

برای تحصیل خشوع و حضور قلب در دعا و نماز و سایر عبادات، به امور ذیل توصیه می شود:

۱- به دست آوردن شناخت و معرفتی که دنیا را در نظر انسان کوچک و خدا را در نظر انسان بزرگ کند، تا هیچ کار دنیوی نتواند به هنگام راز و نیاز با معبود، نظر او را به خود جلب و از خدا منصرف سازد.

۲- توجّه به کارهای پراکنده و مختلف، معمولًا مانع تمرکز حواس است و هر قدر انسان، توفیق پیدا کند که مشغله های تشویش آور و پراکنده را کم کند، به حضور قلب در عبادات خود، کمک کرده است.

۳- انتخاب محل و مکان نماز و دعا و سایر عبادات نیز در این امر، اثر بسیار دارد؛ به همین دلیل، نماز خواندن در برابر اشیا و چیزهایی که ذهن انسان را به خود مشغول می دارد مکروه است و همچنین در برابر درهای باز و محلّ عبور و مرور مردم و در مقابل آینه و عکس و مانند آن. به همین دلیل، مساجد و معابد مسلمین هر قدر ساده تر و خالی از زرق و برق و تشریفات باشد، بهتر است؛ چرا که به حضور قلب کمک می کند.

۴- پرهیز از گناه عامل مؤثّر دیگری است؛ زیرا گناه آینه قلب را مکدّر ساخته، مانع آن می شود که جمال محبوب حقیقی در آن منعکس گردد، و با حجابی که به وجود می آید انسانِ دعاکننده، یا نمازگزار، خویشتن را در محضر او نمی بیند، به همین دلیل، قبل از هر نماز و دعا باید از گناهان توبه کرد و خود را به خدا سپرد. توجّه به اذکاری که در مقدّمه نماز آمده است بسیار مؤثّر است.

۵- آشنایی با معنای نماز و دعا و فلسفه افعال و اذکار آن، عامل بسیار مهمّ دیگری برای حضور قلب است؛ چرا که وقتی انسان معانی و فلسفه های عبادات را بداند و به آن توجّه کند، راه حضور قلب برای او هموار می شود.

۶- انجام مستحبّات نماز و آداب مخصوص عبادت و دعا، چه در مقدّمات و چه در اصل نماز نیز، کمک مؤثّری به این امر می کند.

۷- از همه اینها گذشته، این کار، مانند هر کار دیگر، نیاز به مراقبت، تمرین، استمرار و پی گیری زیاد

دارد؛ بسیار می شود انسان در آغاز کار تنها در یک، یا چند لحظه کوتاه، قدرت تمرکز فکر و حضور قلب پیدا می کند، امّا با ادامه این کار و پی گیری و تداوم، چنان قدرتی در نفس او پیدا می شود که می تواند به هنگام نماز و دعا، دریچه های فکر خود را بر غیر معبود، مطلقاً ببندد و خود را در حضور او ببیند و با او به راز و نیاز بپردازد.

بنابراین، به همه- مخصوصاً جوانان- توصیه می کنیم که از پرت شدن حواس و عدم حضور قلب در عبادات خود، رنجیده و مأیوس نشوند، راه را ادامه دهند، ان شاءاللّه پیروز خواهند شد.

۸- در عباداتی که جنبه تکراری دارد، مانند نماز، تغییر شکل ظاهری آن نیز در حضور قلب بسیار مؤثّر است. مثلًا سوره هایی را که در نماز بعد از حمد می خواند، تغییر دهد؛ در بعضی از رکوع و سجودها ذکر «

سبحان اللّٰه

» و در بعضی ذکر کبیر «

سبحان ربّی العظیم و بحمده

» و «

سبحان ربّی الأعلی و بحمده

» بخواند، دعاهای قنوت را عوض کند، یا مثلًا دعای کمیل را گاه به صورت عادی، گاه ترتیل، گاه با صوت بخواند؛ یا در دل، به هنگام خواندن نماز و دعا خود را در مناطق و حرمهای مکّه و مدینه و غیر آن ببیند.

تجربه نشان داده این تغییر صورت، کمک زیادی به تمرکز فکر و حضور قلب می کند.

۹- پرهیز از غذاهای شبهه ناک نیز در این امر بسیار مؤثّر است.

۱۰- از همه اینها گذشته، باید با تمام وجود، نعمت بزرگ حضور قلب را در دعا و نماز و زیارت از خدا خواست؛ او کریم و رحیم است و جوینده را ناامید بر نمی گرداند.

چنین شنیدم که لطف ایزدبه روی جوینده در نبندد!

دری که بگشاید از حقیقت بر اهل عرفان، دگر نبندد!

۵- آداب دعا کردن و شرایط استجابت دعا

برای دعا کردن و باریافتن به محضر دوست، و بهره مندی بیشتر از فیض و رحمت الهی، آدابی ذکر شده است، که یقیناً برای استجابت دعا، مؤثّر خواهد بود. در این جا به اهمّ آنها (با استفاده از روایات) اشاره می شود.

الف) معرفت الهی

دعاکننـده بایـد خـدا را به درستی بشـناسد و به مالکیّت، قـدرت، عظمت، توانایی، علم و آگاهی و کرم و لطف خداوند ایمان داشته باشد.

ب) حسن ظنّ به خدا

در روایات آمده است که هنگام دعا، به خداوند و اجابت دعا توسّط او، اطمینان داشته باشید و باور

ص: ۲۰

شما این باشد که خداوند، دعایتان را به اجابت می رساند.(۱) (و اگر طبق مصالحی به اجابت نرسد بهتر از آن را به شما خواهد داد).

ج) دعا همراه با احساس نیاز

دعا باید، همراه با احساس نیاز شدید و درماندگی باشد به گونه ای که انسان باور کند، جز خداوند پناهگاهی ندارد.(۲) د) دعا همراه با توجه تامّ

به هنگام دعا، باید همه توجّه و حواسّ دعاکننده به جانب حق باشد و قلبش را از هرچه غیر خداست تهی سازد.(۳) ه) دعا همراه با خضوع و دل شکستگی

دعاکننده باید با نهایت خضوع، رقّت قلب و فروتنی به درگاه خدا روی آورد(۴)؛ در این هنگام دستانش را به سمت آسمان (به علامت تسلیم و تعظیم) بلند می کند(۵) و با چشمان اشکبار و قلبی ترسان، حاجت می طلبد.(۶) و) دعا همراه با استغفار و صلوات

در ابتدای دعا، حمد الهی، ثنای پروردگار، استغفار و توبه و صلوات بر محمّد و آلش برای استجابت دعا بسیار مؤثّر است.(۷) ز) اصرار و پافشاری در دعا

اصرار و پافشاری در دعا، مورد سفارش معصومین علیهم السلام است؛(۸) دعاکننده نباید ناامید شود، و از دعا کردن دست بردارد.

علاوه بر نکات فوق، به یقین، دعا در برخی از زمان ها، مثل شب و روز جمعه، دعا در نیمه های شب و سحرگاهان، مخصوصاً ماه مبارک رمضان، شب های قدر و مانند آن و همچنین در برخی از مکان ها، مانند مسجدالحرام، مسجد پیغمبراکرم صلی الله علیه و آله، مشاهد مشرّفه و مانند آن، تأثیر بسزایی دارد.(۹) این بخش را با سخنی از عارف کامل، عالم ربّانی و مرد میدان علم و عمل، مرحوم «سیّدبن طاووس» به پایان می بریم؛ ایشان می گوید: «هرگاه از خداوند حاجتی می طلبی، حال تو در برابر او- لااقلّ- مانند عرض نیاز، به نزد فرمانروایان دنیا باشد. همان گونه که برای جلب نظر آنان، از هیچ کوششی دریغ نمی ورزی و به هر طریق ممکن، خشنودی آنان را تحصیل می کنی، باید در برابر خداوند و

۱- [۳]کافی، جلد ۲، صفحه ۴۷۳، حدیث ۱.

۲- [۴]وسائل الشیعه، جلد ۴، صفحه ۱۱۷۴، حدیث ۱.

۳- [۵]کافی، جلد ۲، صفحه ۴۷۳، حدیث ۲.

۴- [۶]همان مدرک، صفحه ۴۸۱، حدیث ۶.

۵- [۷]همان مدرک، صفحه ۴۷۹ و ۴۸۰، حدیث ۱ و ۲.

۶- [۸]وسائل الشیعه، جلد ۴، صفحه ۱۱۲۰، حدیث ۱.

۷- [۹]همان مدرک، صفحه ۱۱۲۶ و ۱۱۲۷ و ۱۱۳۵.

۸- [۱۰]بحارالانوار، جلد ۹۰، صفحه ۳۰۰ و ۳۷۴

۹- [۱۱]برای آگاهی بیشتر از روایات، به بحارالانوار، جلد ۹۰، صفحه ۳۴۸، حدیث ۱۵ و صفحه ۳۵۱، حدیث ۱۶ مراجعه فرمایید.

به هنگام خواستن حاجتی از او نیز، در تحصیل رضایتش کوشش فراوان نمایی! مبادا که توجّه ات به خداوند، از اقبال و توجّه ات به قدرتمندان دنیا کمتر باشد! اگر چنین باشی و منزلت خدا، در نزد تو، از منزلت آنها کمتر باشد- در حالی که همه آنها مملوک و بندگان خدایند- به یقین خداوند بزرگ را کوچک شمرده ای و عظمت و جلالش را به حساب نیاورده ای!.

دیگر آن که: نماز و روزه ای که برای طلب حاجت به جا می آوری، هرگز از روی امتحان و آزمایش خداوند نباشد! زیرا انسان کسی را می آزماید که نسبت به او بدگمان باشد و خداوند از کسانی که در حقّ او گمان بد دارند، مذمّت کرده و فرموده: «

«أَلظَّانِّينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ»؛

آنان که به خداوند، گمان بد می برند، حوادث ناگوار به آنان می رسد».(۱) بلکه باید به خداوند کمال اعتماد و اطمینان را داشته باشی و به وعده های او امیدوارتر از وعده یک انسانِ توانگرِ سخاوتمند باشی!

سزاوار است به هنگام نماز و یا روزه حاجت، نخست حاجت های دینی را به ترتیب اهمیّت در نظر بگیری و البتّه مهمترین خواسته ها، حاجت آن مولایی است که تو در پناه هدایت و حمایت او به سر می بری! یعنی نخست باید برای حاجت های امام زمان (عجّل اللّه تعالی فرجه الشریف) دعا کنی وآنگاه حاجت های دینی خود را بخواهی و در نهایت، حاجت و نیاز دنیوی خود را که در دل داری با خدای خویش مطرح نمایی ...».(۲)

۶- عوامل عدم استجابت دعا

بعضی از مردم از تأخیر اجابت دعا یا عدم اجابت آن گله دارند، و توجّه ندارند که اجابت دعا مانند همه کارها شرایطی دارد:

لازم است بدانیم، دعا کردن به درگاه خدا، از دو سو، مقرون به رحمت الهی است: از یک سو، توفیق الهی برای دعا کردن، و از سوی دیگر استجابت دعا از جانب خداوند.

همین که انسان به دعا و راز و نیاز با خداوند می پردازد، یقیناً به سبب توفیق الهی است (چه دعایش به اجابت برسد، یا نرسد)؛ زیرا هر کسی توفیق شرفیابی به بارگاه الهی و گفتگو با حضرت حقّ را ندارد و این خود برای هر دعاکننده ای بسیار با ارزش است؛ امّا با این حال، در روایات عواملی برای عدم استجابت دعا ذکر شده است که از مهمترین آنهاست:

الف) دست کشیدن از تلاش و اکتفا به دعا

این نکته را باید بدانیم، که دعاکردن به معنای دست از تلاش کشیدن نیست، زیرا در این صورت دعای دعاکننده به اجابت نمی رسد؛ چرا که هیچ دعایی برای جبران تنبلی و تن پروری وارد نشده است.

۱- [۱۲]سوره فتح، آیه ۶.

۲- [۱۳]جمال الاسبوع، صفحه ۳۲۶(با تلخیص).

درباره برخی از افراد که دعایشان به اجابت نمی رسد، امام صادق علیه السلام فرمود: «

... وَ رَجُلٌ جَلَسَ فِی بَیْتِهِ وَ قالَ: یا رَبِّ ارْزُقْنِی، فَیُقالُ لَهُ: أَ لَمْ أَجْعَلْ لَکَ السَّبیلَ إِلی طَلَبِ الرِّزْقِ ...

؛ و آن کس که در خانه اش بنشیند و بگوید: پروردگارا! روزی مرا برسان! به او گفته می شود: آیا برای طلب روزی و کسب درآمد، راه و مسیری (که همان تلاش و کوشش است) قرار نداده ام؟!».(۱) ب) گناهان از موانع مهم است

بسیاری از گناهان، سبب عدم استجابت دعا می شود. در روایتی امام علی علیه السلام در پاسخ به مردی که گفت دعای ما به اجابت نمی رسد، فرمود: «چگونه دعایتان به اجابت برسد، در حالی که راه های آن را مسدود ساخته اید! اعمالتان را اصلاح کنید، درونتان را خالص گردانید، امر به معروف و نهی از منکر کنید، آنگاه خداوند دعایتان را به اجابت می رساند».(۲) (و به این ترتیب دعا وسیله ای برای تربیت و خودسازی می شود).

در روایات دیگری، عقوق والدین،(۳) ناپاکی های درونی، نفاق، تأخیر نماز از وقتش، ترک نیکی و صدقه، بدزبانی و ... از عوامل عدم استجابت دعا ذکر شده است.(۴) ج) دعا بر ضدّ مؤمنان و دوستان

اگر کسی برضدّ مؤمنی و دوستی دعا کند (نفرین نماید) و بدون جهت و ظالمانه، از خداوند بدِ او را بخواهد، دعایش به اجابت نمی رسد.(۵) د) دعا فقط در دشواریها

اگر کسی در حالت خوشی و آسودگی به درگاه خدا نرود و دعا نکند و فقط در مشکلات و شدّت و گرفتاری به سوی خدا برود، ممکن است دعایش به اجابت نرسد. در روایات آمده است: اگر بخواهی در مشکلات و دشواریها خداوند دعایت را به اجابت برساند، در آسودگی و خوشی، خدا را فراموش مکن و فراوان دعا کن!.(۶) ه) غذاهای حرام و ناپاک

در روایت آمده است: «آن کسی که می خواهد، دعایش به اجابت برسد، باید از راه حلال کسب درآمد کند»(۷) و در روایت دیگر رسول خدا صلی الله علیه و آله به کسی که گفت دوست دارم، دعایم مستجاب شود، فرمود:

«وجودت را از لقمه حرام پاک کن».(۸)

۱- [۱۴]وسائل الشیعه، جلد ۴، کتاب الصلاه، ابواب الدعاء، باب ۵۰، صفحه ۱۱۵۹، حدیث ۳.

۲- [۱۵]بحارالانوار، جلد ۹۰، صفحه ۳۷۷، حدیث ۱۷.

۳- [۱۶]کافی، جلد ۲، صفحه ۴۴۷، حدیث ۱.

۴- [۱۷]معانی الاخبار، صفحه ۲۷۱، حدیث ۲ و بحارالانوار، جلد ۷۰، صفحه ۳۷۶، حدیث ۱۲.

۵- [۱۸]بحارالانوار، جلد ۹۰، صفحه ۳۷۸، حدیث ۲۱.

۶- [۱۹]وسائل الشیعه، جلد ۴، صفحه ۱۰۹۶، باب ۹ از ابواب الدعاء.

۷- [۲۰]بحارالانوار، جلد ۹۰، صفحه ۳۵۸ و ۳۷۳.

۸- [۲۱]همان مدرک، صفحه ۳۷۳.

۷– فلسفه پاداش های فراوان دعاها، زیارات و نمازها

گاه در روایات برای دعاها و زیارات و نمازها و اذکار پاداش های عظیمی ذکر شده است که ممکن است این دو سؤال را برای خوانندگان مطرح کند:

۱– آیا هر فرد مسلمانی که چنین اعمال ساده ای را انجام دهد از چنان پاداش های عظیم بهره مند می شود و اصولًا چه رابطه ای میان این اعمال و آن همه ثواب و پاداش است؟

۲– گرچه رحمت الهی بی پایان است و هر قدر پاداش به افراد بدهد، کاستی در آن ایجاد نمی شود (

وَلا تَزیدُهُ کَثْرَةُ الْعَطاءِ إِلّا جُوداً وَ کَرَماً

).(۱) ولی گاه این پاداش ها از حدّ نیاز در زندگی آخرت نیز افزون است و گاه می شود که رسیدن به یک پاداش معنوی و فوق العاده برای آرامش و لذّات مؤمن کافی است.

در پاسخ سؤال اول باید به این نکته توجّه کرد که اوّلًا: دریافت این پاداش های عظیم مطابق صریح آیات قرآن و روایات، متوقّف بر ایمان و اخلاص و تقواست، چنانکه در قرآن کریم می خوانیم:

«إِنَّمَا یَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِینَ».(۲)

در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است: «

مَنْ قالَ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصاً، دَخَلَ الْجَنَّهَ، وَ اخْلاصُهُ انْ یُحْجِزَهُ لا الهَ الَّا اللَّهُ عَمَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَ

؛ کسی که «لاـ اله الاـ اللَّه» را با اخلاص بگوید، داخل بهشت می شود و اخلاصش این است که «لا الهَ الَّا اللَّهُ» او را از تمام آنچه خداوند متعال حرام کرده، باز دارد».(۳) قابل توجّه اینکه مرحوم علّامه مجلسی در بحارالانوار چندین حدیث به این مضمون نقل کرده است.(۴) و نیز در پاره ای از روایاتی که در مورد پاداش عظیم زیارت ها آمده، جمله «

عارِفاً بِحَقِّهِ

» دیده می شود که مفهومش آن است: آن امام را واجب الاطاعه بداند و دستوراتش را بکار گیرد؛ در یکی از این روایات امام کاظم علیه السلام می فرماید: «

اذا عَرَفَ حَقَّهُ وَ حُرْمَتَهُ وَ وَلایَتَهُ

...».(۵) ثانیاً: حفظ این دستاوردها و پاداش ها نیز مهمّ است؛ زیرا ممکن است کسی با اعمال صالحی پاداش های عظیمی برای خود فراهم سازد، ولی بعداً با اعمال زشت و گناهان عظیم آنها را از نامه اعمال خود بشوید؛ در حدیث معروفی از پیامبر اکرم

صلی الله علیه و آله می خوانیم که: هر کس لا ـ اله الا اللّه بگوید، خداوند درختی در بهشت برای او غرس می کند (حضرت همین سخن را درباره اذکار دیگری نیز فرمود).

مردی از قریش در آنجا حاضر بود، عرض کرد: ای رسول خدا! بنابراین درختان ما در بهشت بسیار زیاد است! حضرت فرمود: «

نَعَمْ! وَ لکِنْ ایَّاکُمْ انْ تُرْسِلُوا عَلَیْها نِیراناً فَتُحْرِقُوها

؛ آری! ولی برحذر باشید

ص :۲۴

۱- [۲۲]دعای افتتاح.

۲- [۲۳]سوره مائده، آیه ۲۷.

۳- [۲۴]بحارالانوار، جلد ۹۰، صفحه ۱۹۷، حدیث ۲۱.

۴- [۲۵]همان مدرک.

۵- [۲۶]کافی، جلد ۴، صفحه ۵۸۲، حدیث ۹.(مرحوم کلینی در همان باب روایات دیگری نزدیک به همین مضمون آورده است).

که آتشی نفرستید که آن درختان را بسوزاند». سپس پیامبر به آیه ۳۳ سوره محمد:

«وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ

...» استدلال فرمود.(۱) در مورد سؤال دوم به این نکته بایـد توجه داشت که پاداش های عظیم قیامت متناسب با آن عالم عظیم است؛ تمـام دنیایی که ما در آن زنـدگی می کنیم در برابر جهان آخرت به منزله خانه کوچکی در مقابل تمام منظومه شمسـی است و یا از آن کوچکتر؛ بنابراین، نباید از عظمت آن پاداش ها تعجب کرد.

به علاوه، پـاداش هـای الهی متنـاسب لطف و کرم اوست نه متنـاسب اعمـال ما و اضافه بر اینها گاه اعـداد و ارقامی که در این روایـات وارد شـده، کنـایه از یک سلسـله پاداش های مهم معنوی است که در لباس پاداش های مادی به تناسب جهانی که در آن زندگی می کنیم، بیان شده است.

۸- تبدیل خواسته ها

از برخی روایات اسـتفاده می شود که گاهی اوقات، خداونـد دعای مؤمنان را اجابت نمی کند و در عوض، گناهانی را از آنها می آمرزد و یا آن را ذخیره برای آخرت می سازد.

رسول خـدا صـلی الله علیه و آله فرمود: «هر مسـلمانی که دعـا کنـد، دعـایش به اجـابت می رسـد: یا به زودی در دنیا خـداوند حـاجتش را برآورده می سـازد و یـا برای آخرتش ذخیره می کنـد و یـا گناهـانش را می آمرزد».(۲) در روایتی دیگری آمـده است: «گاه در قیامت، خداوند پاداش دعاهایی را که در دنیا به اجابت نرسـیده، به مؤمن می دهد؛ در آن زمان مؤمن آرزو می کنـد، ای کـاش در دنیا هیـچ دعایی به اجابت نمی رسـید و همه آنها امروز به پاداش الهی تبـدیل می شـد».(۳) این را نیز بـاید کاملًا توجّه داشت که گاه انسان بر اثر بی اطّلاعی، حاجتی را با تمام وجودش از خـدا می خواهـد که به ضـرر اوست و اگر به آن رسـد دنیـا و آخرت او تبـاه می شـود، خداونـد بـه لطفش آن چیز را دریـغ می دارد و به جـای آن، نعمت دیگری به او می بخشد؛ زیرا معلومات ما محدود و ناقص است و علم بی پایان، نزد خداست.

۹- توصیه ما به شما عزیزان

در این جا توجه شما خوانندگان عزیز را به توصیه های زیر جلب می کنیم:

۱- آنچه در این کتاب آمـده است به کتب معتبری چون «مصباح المتهجّد» شـیخ طوسـی (ره) و «کامل الزیارات» ابن قولویه و کتابهای مرحوم سیّد بن طاووس و مرحوم کفعمی برمی گردد. کتب بزرگانی که اهتمام فراوانی داشتند تا بدون مدرک چیزی را نقل نکنند و اگر دعا یا زیارتی از انشای نفس ربّانی و

۱- [۲۷]بحارالانوار، جلد ۹۰، صفحه ۱۶۸، حدیث ۳.

۲- [۲۸]همان مدرك، صفحه ۳۷۸، حديث ۲۲.

۳- [۲۹]همان مدرك.

ملکوتی خودشان است به آن تصریح نمایند. آنان به هنگام نوشتن ادعیه، کتب فراوانی را در اختیار داشته اند که با اقتباس از آن، چنین آثاری از خویش به یادگار گذاشته اند:

مرحوم سیّد بن طاووس، به هنگام نوشتن کتاب «اقبال» هزار و پانصد جلد کتاب در اختیار داشت ۳۰] و به تصریح خودش در کتاب «کشف المحجّه»: «بیش از شصت جلد از آن، کتاب دعا بود».(۱) محقّق متتبّع، دانشمند بزرگوار، مرحوم آقا بزرگ طهرانی نیز در کتاب وزین «الذریعه» درباره سیّد بن طاووس می نویسد: «هنگامی که او کتاب «مُهج الدّعوات» را می نوشت بیش از هفتاد کتاب از کتب ادعیه قدمای امامیّه (کسانی که تمامی آنها مقدّم بر شیخ طوسی بوده اند) را در اختیار داشت. بلکه با مراجعه به کلمات و تعبیراتی که سیّد بن طاووس در لابه لای کتابهایش در ارتباط با اسناد و مدارک محتویات آن دارد، انسان مطمئن می شود که جمیع آنچه را که این بزرگوار از ادعیه و زیارات نقل کرده، مورد اعتمادش بوده است؛ خصوصاً وقتی ملاحظه می شود که این بزرگ مرد، هرگاه می خواست دعایی را از جانب ذهن لطیف و روح پاکش انشا کند، تصریح می کند که: «چون برای این مورد دعایی را از روایات نیافتم دعایی را مناسب با این مقام، انشا نمودم» با این بیان معلوم می شود که در سایر موارد که چنین نکته ای را متذکّر نشده است، به مدرک روایی خاصّ، اعتماد کرده است».(۲) با این بیان و با توجّه به این که آنچه را «سیّد بن طاووس» در قسمت دعا تألیف کرده ۳۳] در واقع تتمّه و تکمیلی برای کتاب «مصباح المتهجّد» جدّ مادری ایشان مرحوم شیخ طوسی رحمه الله می باشد،(۳) روشن می شود که اگر کسی مجموع این یازده جلد (مربوط به این دو بزرگوار) را تهیّه نماید، گویا تقریباً مجموعه کاملی از ادعیه و اعمال و زیارات را در اختیار گرفته است (و ما از تمام این آثار در کتاب حاضر استفاده کرده ایم).

درباره کتاب «مصباح کفعمی» می گوید: «او، در مقدّمه کتاب «جنّه الامان الواقیه» (معروف به مصباح کفعمی) تصریح کرده است که این کتاب را از کتابهای معتبر و مورد اعتماد جمع آوری نموده است».(۴) مرحوم علّامه مجلسی نیز در مقدّمه «زادالمعاد» می گوید: در این کتاب منتخبی از اعمال سال و فضایل ایّام و لیالی و اعمال آنها را- که به سندهای صحیح و معتبر وارد شده است- آورده ام.

اصولًا اصحاب ائمّه علیهم السلام، برای ضبط و انتقال صحیح احادیث، دعاها و عباراتی که از آن بزرگواران نقل می شد، اهتمام فراوانی داشتند.

۱- [۳۱]کشف المحجّه، صفحه ۱۳۱.

۲- [۳۲]الذریعه، جلد ۸، صفحه ۱۷۶ و ۱۷۷.

۳- [۳۴]الذریعه، جلد ۸، صفحات ۱۷۷ و ۱۷۸.

۴- [۳۵]همان مدرک، صفحه ۱۷۹.

«عبداللّه بن زید» که از اصحاب امام کاظم علیه السلام است، می گوید: «جمعی از یاران ویژه اهل بیت آن حضرت، به محضرش شرفیاب می شدند و هنگامی که امام علیه السلام کلمه ای می فرمود و درباره حادثه ای فتوا می داد، آنان با دقّت می نوشتند (و همه جملات، آداب و نکته ها را کاملًا یادداشت می کردند)».(۱) خواننده عزیز! با توجه به آنچه گذشت جایی برای تردید در اعتبار منابعی که محتوای این کتاب از آنها گرفته شده، باقی نمی ماند، پس می توان با دلی روشن و ضمیری پاک به ادعیه و زیارات و اعمال وارده در این کتاب، عمل کرد.

خصوصاً وقتی به دو امر دیگر نیز در این رابطه توجّه شود:

نخست این که: همان گونه که اشاره شد محتوای برجسته و اوج معانی بسیاری از این دعاها و زیارات، بهترین گواه صدور آنها از جانب معصوم علیه السلام است، چرا که چنین الفاظ و مفاهیمی جز از روح بلند معصومین علیهم السلام نمی تواند صادر شود.

دیگر این که: در تمام دعاها و اعمال مستحب، می توان از «قصد رجا» یعنی به امید مطلوبیّت نزد پروردگار، استفاده کرد؛ زیرا در روایات از رسول اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده که «هرگاه کسی از سوی من ثوابی بر عملی به او برسد و به امید رسیدن به آن ثواب و یا به احترام من آن را بجا آورد، به اجر و پاداش مذکور برای آن عمل، خواهد رسید و تلاش او بی نتیجه نخواهد ماند».(۲)

***

۲- توصیه دیگر ما به خوانندگان عزیز- مخصوصاً به قشر جوان با ایمان و پاکدل- این است که بیش از آنچه به «کمّیت» و مقدار دعا اهمیّت می دهند به «کیفیّت» و حال و هوای معنوی آن اهمیّت دهند و بدانند که چه بسا خواندن یک دعای کمیل یا ندبه و یا ابوحمزه و یا خواندن دعای عرفه امام حسین علیه السلام با حضور قلب، چنان انقلاب و دگرگونی در انسان ایجاد می کند که فصل نوینی در زندگی او آغاز می شود؛ روحش را به اوج آسمانها برده، با فرشتگان دمساز می کند و از این جا روشن می شود که ثوابهای عظیمی که برای بعضی از دعاها ذکر شده، فلسفه اش چیست و برای کیست؟

عزیزان! همه ما سعی کنیم با مرور در مطالبی که در بحث حضور قلب و آداب دعا آمد و با اندیشه در محتوای دعاها، چنان حال و هوایی به هنگام خواندن دعا و نماز و زیارت پیدا کنیم که لذّت بخش ترین لحظات زندگی ما باشد و ما را روز به روز به خدا نزدیک تر کند.

سعی ما بر این باشد که با تدبّر در محتوا و توجّه به این که در چه محضری قرار گرفته ایم و با التفات

۱- [۳۶]الذریعه، جلد ۸، صفحه ۱۷۳ و مستدرک الوسائل، جلد ۱۷، صفحه ۲۹۲، حدیث ۲۷.

۲- [۳۷]وسائل الشیعه، جلد ۱، صفحه ۵۹، ابواب مقدّمات العبادات، باب ۱۸(در این باب چندین روایت به همین مضمون

آمده است).

به قصورها و تقصیرها، و کوچکی نفسِ خویش از یک طرف و عظمت و بزرگی کسی که در حضورش واقع شده ایم از طرف دیگر، روح ما با عالم بالا تماس برقرار کند و با محبوب حقیقی راز و نیاز نماید.

اگر دعایی از ادعیه را می خوانیم که مخاطب در آن، خداست، به لطفها و محبّت هایی که در طول عمرمان در حقّ ما روا داشت و گناهانی را که پوشاند و لغزشهایی را که دفن کرد و نعمتهایی را که ارزانی داشت، یکی پس از دیگری اشاره کنیم و بر زبان جاری سازیم تا محبّتی که او به خوب شدن و هدایت ما دارد را لمس کنیم و قُرب و انسش را احساس نماییم.

و اگر زیارتی از زیارات ائمّه طاهرین (صلوات اللّه علیهم اجمعین) است، باز هم قرب و لطف و رحمت و کرامت آنها را در نظر بیاوریم و این که آنها شفیعان درگاه و مقرّبان خدایند؛ کلام ما را می شنوند و سلام ما را جواب می گویند و بر جایگاه و مقامی که هم اکنون در آن قرار داریم شاهد و ناظرند (

وَ أَعْلَمُ أَنَّ رَسُولَکَ وَ خُلَفاءَکَ أَحْیاءٌ عِنْدَکَ یُرْزَقُونَ، یَرَوْنَ مَقامِی، وَیَسْمَعُونَ کَلامِی، وَ یَرُدُّونَ سَلامِی)(۱)

تا آن که لذّت و شیرینی نجوا و مناجات با آنان را احساس کنیم (

وَ فَتَحْتَ بابَ فَهْمِی بِلَذِیذِ مُناجاتِهِمْ

).(۲) اگر آن گونه دعا بخوانیم و این گونه زیارت کنیم، می توانیم مطمئن باشیم با هر دعا و زیارت، گویا به محضر خداوند و معصومین علیهم السلام شرفیاب شده ایم و روح و جانمان را صفا و صیقل تازه ای داده ایم و زنگارها و تیرگی های گناه را از خود زدوده ایم و این جاست که دعا و زیارت، جایگاه واقعی خود را پیدا می کند و هدف اصلی آن تحقّق می یابد.

در پایان لازم می دانم از تمام کسانی که برای تهیه این مجموعه ما را یاری دادند و در تطبیق دقیق مدارک، و تصحیح، و چاپ و نشر آن تلاش و کوشش کردند، از جمله فضلای محترم حجج اسلام آقایان محمد رضا حامدی، مسعود مکارم و سید عبدالمهدی توکّل (دامت تأییداتهم) تشکر و سپاسگزاری کنم و برای توفیق هر چه بیشتر همه عزیزان دعا نمایم. همچنین از همگان التماس دعا دارم که این جانب وتمام کسانی را که برای فراهم آوردن این مجموعه زحمت کشیده اند، فراموش نکنند.

ذکر این نکته لازم است که برای تهیّه این مجموعه، چند سال زحمت کشیده شده؛ با این حال، اگر صاحب نظران تذکّرات تکمیلی داشته باشند، از آن استقبال می شود.

قم- ناصر مکارم شیرازی

فروردین ۱۳۸۴- صفر ۱۴۲۶

ص :۲۸

۱- [۳۸]وسائل الشیعه، جلد ۱، صفحه ۵۹، ابواب مقدمات عبادات، باب ۱۸. لازم به ذکر است که این جملات، در اصل بخشی

از اذن دخول زیارت رسول گرامی صلی الله علیه و آله در مدینه، در مسجد النبی می باشد و از آن جا به بعضی از مشاهد مشرّفه دیگر منتقل شده است.

۲- [۳۹]همان مدرک.

بخش اول: سوره هایی از قرآن

مقدّمه

بـا توجّه به این که بسـیاری از سوره هـا و آیـات قرآنی در نمازهـای مختلفی چون نوافـل یومیّه، نافله شب، نمازهای ائمّه اطهار علیهم السـلام، نمازهای زیارت، نمازهای ایّام هفته و نمازهای حاجت و نیز در مکان ها و زمان های مختلفی چون شبهای احیا، ایّام البیض، شـبهای ماه رجب، شـعبان و رمضان و در تعقیبات نمازهای یومیّه و نیز برای تحصـیل بعضی از آثار و برکات چون آمرزش گناهان و نجات از مشکلات خوانده می شود، شایسته است بخشی از این سوره ها و آیات که بیشتر مورد استفاده قرار می گیرد (و این خود، دلیل بر اهمیّت و ویژگی و امتیاز آنهاست) در ابتدای این کتاب دعا- پس از اشاره به بعضـی از فضـیلت های آنها- آورده شود:

۱- سوره یس

سوره «یس» به گواهی احـادیث متعـدّدی که در این زمینه وارد شـده، یکی از مهمترین سوره های قرآنی است، به گونه ای که در احادیث «قلب قرآن» نامیـده شـده است ۴۰] و این به جهت محتوای مهمّ توحیـدی آن است که محور همه مسائـل اعتقـادی است. در حدیثی از امام صادق علیه السلام نیز آمده است:

«هر کس آن را در روز بخوانـد، در طول روز محفوظ و پرروزی خواهـد بود و هر کس آن را شـبانگاه پیش از آن که بخوابد تلاوت کنـد، خداونـد هزار فرشـته بر او مـأمور می کنـد که او را از هر شـیطان رجیم و هر آفتی حفظ کننـد ...» و به دنبال آن فضایل مهمّ دیگری نیز بیان می فرماید.(۱) یادآوری لازم:

ناگفته پیداست پاداش های عظیمی که درباره این سوره و سایر سوره های قرآن در روایات آمده است،

۱- [۴۱]همان مدرک.

به معنـای خوانـدن سـطحی و بـدون تـدبّر و خـالی از عمـل نیست؛ شواهـد فراوانی داریم که این برکـات و پاداش ها مربوط به کسانی است که برنامه زندگی خود را با محتوای این سوره ها هماهنگ می سازند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

يس ١ وَالْقُرْءَانِ الْحَكِيمِ ٢ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ٣ عَلَى صِرطٍ مُّسْتَقِيمٍ

یس. (١) سوگند به قرآن حکیم (و استوار). (٢) که تو قطعاً از فرستادگان (خداوند) هستی، (٣) بر راهی راست (قرارداری)؛ ۴

تَنزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ۵ لِتُنذِرَ قَوْماً مَّا أُنذِرَ ءَابَآؤُهُمْ فَهُمْ غفِلُونَ

(۴) (این قرآنی است که) از سوی خداوند توانا و مهربان نازل شده است؛ (۵) تا قومی را انذار کنی که پدرانشان (هرگز) انذار نشدند، از این رو آنان غافلند.

۶ لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَايُؤْمِنُونَ ٧ إِنَّا جَعَلْنَا فِى أَعْنقِهِمْ

(۶) فرمان (الهی) درباره بیشتر آنها (به کیفر اعمالشان) تحقق یافته، به همین جهت ایمان نمی آورنـد. (٧) ما در گردنهای آنان غلهایی

أَغْللًا فَهِىَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُم مُّقْمَحُونَ ٨ وَجَعَلْنَا مِن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدّاً

[/ طوقهایی قرار دادیم که تا چانه ها ادامه دارد و سـرهای آنان را به بالا نگاه داشـته است. (٨) و در پیش روی آنان سدّی قرار دادیم،

وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدّاً فَأَغْشَيْنهُمْ فَهُمْ لَايُبْصِرُونَ ٩ وَسَوَآءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنْذَرْتَهُمْ

و در پشت سرشان سدّی؛ و چشمانشان را پوشانده ایم، لذا نمی بینند. (٩) برای آنان یکسان است: چه انذارشان کنی

أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَايُؤْمِنُونَ ١٠ إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِىَ الرَّحْمنَ

یا نکنی، ایمان نمی آورنـد. (١٠) تو فقـط کسـی را می توانی انـذار کنی که ازاین یـادآوری (الهی) پیروی کنـد و از خـداوند رحمان

بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَهٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ ١١ إِنَّا نَحْنُ نُحْىِ الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا

در نهان بترسد؛ سپس او را به آمرزش و پاداشی پرارزش بشارت ده. (١١) به یقین مامردگان را زنده می کنیم و آنچه را از

قَدَّمُوا وَءَاثرَهُمْ وَكُلَّ شَیْ ءٍ أَحْصَیْنهُ فِی إِمَامٍ مُّبِینٍ ١٢ وَاضْرِبْ لَهُم

پیش فرستاده اند و آنچه را از خود باقی گذاشته اند؛ و همه چیز را در کتاب روشنگری احصا کرده ایم. (١٢) و برای آنها، اصحاب شهر (انطاکیه)

مَّثَلًا أَصْحبَ الْقَرْیَهِ إِذْ جَآءَهَا الْمُرْسَلُونَ ١٣ إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَیْهِمُ اثْنَیْنِ

را مثال بزن هنگامی که فرستادگان خدا به سوی آنان آمدند؛ (١٣) در آن زمان که دو نفر (از رسولان خود) را به سوی آنها فرستادیم، امّا آنان فرستادگان (ما) را

فَکَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُواْ إِنَّآ إِلَیْکُم مُّرْسَلُونَ ١۴ قَالُوا مَآ أَنتُمْ

تکذیب کردند؛ پس برای تقویت آن دو، شخص سوّمی را فرستادیم؛ و آنها گفتند: «ما فرستادگان (خدا) به سوی شما هستیم.» (١۴) امّا آنان (در جواب) گفتند:

إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَمَا أَنزَلَ الرَّحْمنُ مِن شَىْ ءٍ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ١۵ قَالُوا

«شما جز بشری همانند ما نیستید، و خداوند رحمان چیزی نازل نکرده، شما فقط دروغ می گویید.» (۱۵) (فرستادگان ما) گفتند:

رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّآ إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ ١۶ وَمَا عَلَيْنَآ إِلَّا الْبَلغُ الْمُبِينُ ١٧ قَالُواْ إِنَّآ

«پروردگار ما می داند که ما قطعاً فرستادگان (او) به سوی شما هستیم، (۱۶) و بر عهده ما چیزی جز ابلاغ آشکار نیست.» (۱۷) آنان گفتند: «ما شما را به فال بد گرفته ایم

تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِن لَّمْ تَنتَهُواْ لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ١٨ قَالُواْ

(وشما را شوم می دانیم)، واگر (از این سخنان) دست برندارید شما را سنگسار خواهیم کرد و عذاب دردناکی از ما به شما خواهد رسید! (۱۸) (فرستادگان) گفتند:

طئِرُكُم مَّعَكُمْ أَئِن ذُكِّرْتُم بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ١٩ وَجَآءَ مِنْ أَقْصَا

«اگر درست بیندیشید فال بد شما با خود شماست، بلکه شما گروهی اسرافکارید.» (۱۹) و مردی (با ایمان) از دورترین نقطه شهر

الْمَدِينَهِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يقَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ ٢٠ اتَّبِعُوا مَن لَّا

با شتاب آمد، گفت: «ای قوم من! از فرستادگان (خدا) پیروی کنید. (۲۰) از کسانی پیروی کنید

يَسْئَلُكُمْ أَجْراً وَهُم مُّهْتَدُونَ ٢١ وَمَا لِىَ لَآأَعْبُدُ الَّذِى فَطَرَنِى وَإِلَيْهِ

که از شما اجر و پاداشی نمی خواهند و خود هدایت یافته اند. (۲۱) چرا کسی را پرستش نکنم که مرا آفریده، و همگی به سوی او بازگشت

تُرْجَعُونَ ٢٢ ءَأَتَّخِذُ مِن دُونِهِ ءَالِهَهً إِن يُرِدْنِ الرَّحْمنُ بِضُرٍّ لَّاتُغْنِ عَنِّى

داده می شوید؟! (۲۲) آیا غیر از او معبودانی را انتخاب کنم که اگر خداوند رحمان بخواهد زیانی به من برساند، شفاعت آنها کمترین فایده ای برای من ندارد

شَفعَتُهُمْ شَيْئاً وَلَا يُنقِذُونِ ٢٣ إِنِّى إِذاً لَّفِى ضَللٍ مُّبِينٍ ٢۴ إِنِّى ءَامَنتُ

و مرا (از مجازات او) نجات نخواهند داد؟! (۲۳) اگر چنین کنم، در گمراهی آشکاری خواهم بود. (۲۴) (به همین دلیل) من به پروردگارتان ایمان آوردم؛

بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ ۲۵ قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يلَيْتَ قَوْمِى يَعْلَمُونَ ۲۶ بِمَا

پس به سخنان من گوش فرا دهید.» (۲۵) (سرانجام او را شهید کردند و) به او گفته شد: «وارد بهشت شو.» گفت: «ای کاش قوم من می دانستند ... (۲۶) که

غَفَرَ لِى رَبِّى وَجَعَلَنِى مِنَ الْمُكْرَمِينَ ۲۷ وَمَآ أَنزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِن بَعْدِهِ

پروردگارم مرا آمرزیده و از گرامی داشتگان قرار داده است!» (۲۷) و ما بعد از او بر قومش

مِن جُندٍ مِّنَ السَّمَآءِ وَمَا كُنَّا مُنزِلِينَ ۲۸ إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وحِدَةً فَإِذَا

هیچ لشکری از آسمان نفرستادیم، و هرگز سنّت ما براین نبود؛ (۲۸) (بلکه) فقط یک صیحه آسمانی بود و ناگهان همگی

هُمْ خمِدُونَ ۲۹ يحَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ

خاموش شدند. (۲۹) افسوس بر این بندگان که هیچ پیامبری به سراغ آنان نیامد مگر این که او را

يَسْتَهْزِءُونَ ۳۰ أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ

استهزا می کردند! (۳۰) آیا ندیدند چه قدر از اقوام پیش از آنان را (بخاطر گناهانشان) هلاک کردیم که آنها هرگز به سوی ایشان

لَايَرْجِعُونَ ٣١ وَإِن كُلٌّ لَّمَّا جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ ٣٢ وَءَايَةٌ لَّهُمُ الْأَرْضُ

باز نمی گردند (و زنده نمی شوند)؟! (٣١) و همه آنان (روز قیامت) نزد ما احضار می شوند. (٣٢) و زمین مرده برای

الْمَيْتَهُ أَحْيَيْنهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبّاً فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ٣٣ وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنتٍ

آنها نشانه ای (از عظمت خدا) است که ما آن را زنده کردیم و دانه (های غذایی) از آن خارج ساختیم که از آن می خورند؛ (٣٣) و در آن باغهایی از

مِّن نَّخِيلٍ وَأَعْنبٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ٣٤ لِيَأْكُلُوا مِن ثَمَرِهِ وَمَا

نخلها و انگورها قرار دادیم و چشمه هایی در آن جاری ساختیم، (٣۴) تا از میوه آن بخورند در حالی که با

عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ٣٥ سُبْحنَ الَّذِى خَلَقَ الْأَزْوجَ كُلَّهَا مِمَّا

دست خود آن را به عمل نیاورده اند. آیا شکر (خدا را) به جا نمی آورند؟! (٣۵) منزّه است کسی که تمام زوجها را آفرید، از

تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَ مِمَّا لَايَعْلَمُونَ ٣٦ وَءَايَةٌ لَّهُمُ الَّيْلُ نَسْلَخُ

آنچه زمین می رویاند، و از خودشان، و از آنچه نمی دانند. (٣۶) شب (نیز) برای آنها نشانه ای است (از عظمت خدا)؛ ما روز را از آن

مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُم مُّظْلِمُونَ ٣٧ وَالشَّمْسُ تَجْرِى لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ذلِكَ تَقْدِيرُ

برمی گیریم، در این هنگام آنان در تاریکی فرو می روند. (٣٧) و خورشید (نیز برای آنها آیتی است) که پیوسته به سوی قرارگاهش در حرکت است؛ این تقدیر خداوند

الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ٣٨ وَالْقَمَرَ قَدَّرْنهُ مَنَازِلَ حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ٣٩

توانا و داناست. (٣٨) و برای ماه منزلگاههایی قرار دادیم، (و هنگامی که این منازل را طی کرد) سرانجام بصورت شاخه کهنه (قوسی شکل و زرد رنگ) خرما درمی آید. (٣٩)

لَاالشَّمْسُ يَنبَغِى لَهَا أَن تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا الَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِى فَلَكٍ

نه خورشید را سزاست که به ماه رسد، و نه شب بر روز پیشی می گیرد؛ و هر یک در مسیر خود

يَسْبَحُونَ ٤٠ وَءَايَةٌ لَّهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ٤١ وَخَلَقْنَا

شناورند. (۴۰) نشـانه ای (دیگر از عظمت پروردگـار) برای آنـان این است که مـا فرزنـدانشان را در کشتیهایی پر (از وسایل و بارها) حمل کردیم. (۴۱) و برای

لَهُم مِّن مِّثْلِهِ مَا یَرْکَبُونَ ۴۲ وَإِن نَّشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِیخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ

آنها مرکبهای (دیگری) همانند آن آفریدیم. (۴۲) و اگر بخواهیم آنها را غرق می کنیم بطوری که نه فریادرسی داشته باشند

یُنقَذُونَ ۴۳ إِلَّا رَحْمَةً مِّنَّا وَمَتعاً إِلَی حِینٍ ۴۴ وَإِذَا قِیلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَیْنَ

و نه نجات داده شوند. (۴۳) مگر این که رحمت ما (شامل حالشان شود)، و تا زمان معیّنی (از این زندگی) بهره گیرند. (۴۴) و هر گاه به آنها گفته شود: «از آنچه

أَیْدِیکُمْ وَمَا خَلْفَکُمْ لَعَلَّکُمْ تُرْحَمُونَ ۴۵ وَمَاتَأْتِیهِم مِّنْ ءَایَهٍ مِّنْ ءَایتِ

پیش رو و پشت سـر شـماست (از عذاب دنیا و آخرت) بپرهیزید تا مشمول رحمت الهی شوید.» (اعتنا نمی کنند). (۴۵) و هیچ آیه ای از آیات پروردگارشان برای آنها نمی آید

رَبِّهِمْ إِلَّا کَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِینَ ۴۶ وَإِذَا قِیلَ لَهُمْ أَنفِقُوا مِمَّا رَزَقَکُمُ اللَّهُ قَالَ

مگر ایـن کـه از آن روی گردان می شونـد. (۴۶) و هنگـامی که به آنـان گفته شود: «از آنچه خـدا به شـما روزی کرده انفـاق کنید.»، کافران

الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنُطْعِمُ مَن لَّوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِى

به مؤمنان می گویند: «آیا ما کسی را اطعام کنیم که اگر خدا می خواست او را اطعام می کرد؟! (پس خدا خواسته است او گرسنه باشد و) شما فقط در

ضَلَلٍ مُّبِينٍ ۴۷ وَيَقُولُونَ مَتَى هذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صدِقِينَ ۴۸ مَا يَنظُرُونَ

گمراهی آشکارید.» (۴۷) آنها می گویند: «اگر راست می گویید، این وعده (قیامت) کی خواهد بود؟!» (۴۸) (امّا) جز این

إِلَّا صَيْحَةً وحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ۴۹ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً

انتظار نمی کشند که یک صیحه عظیم (آسمانی) آنها را فرا گیرد، در حالی که مشغول جدال (در امور دنیا) هستند. (۴۹) و (چنان غافلگیر می شوند که حتّی) نمی توانند وصیّتی کنند

وَلَآ إِلَى أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ۵۰ وَنُفِخَ فِى الصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى

و نه به سوی خانواده خود باز گردند. (۵۰) (بار دیگر) در «صور» دمیده می شود، ناگهان آنها از قبرها، شتابان به سوی (دادگاه)

رَبِّهِمْ يَنسِلُونَ ۵۱ قَالُوا يوَيْلَنَا مَن بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا هذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمنُ

پروردگارشان می روند. (۵۱) می گویند: «ای وای بر ما! چه کسی ما را از خوابگاهمان برانگیخت؟! (آری) این همان (روز جزا) است که خداوند رحمان وعده داده،

وَ صَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ۵۲ إن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا

و فرستادگان (او) راست گفتند.» (۵۲) صیحه واحدی بیش نیست، (فریادی عظیم بر می خیزد) ناگهان همگی نزد ما

مُحْضَرُونَ ۵۳ فَالْيَوْمَ لَاتُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئاً وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

احضار می شوند. (۵۳) (و به آنها گفته می شود:) امروز به هیچ کس کمترین ستمی نخواهد شد، و جز آنچه انجام می دادید، کیفر داده نمی شوید.

۵۴ إِنَّ أَصْحبَ الْجَنَّهِ الْيَوْمَ فِى شُغُلٍ فكِهُونَ ۵۵ هُمْ وَأَزْوجُهُمْ فِى

(۵۴) بهشتیان، امروز (به نعمتهای خدا) مشغول و مسرورند. (۵۵) آنها و همسرانشان در

ظِلَلٍ عَلَى الْأَرَآئِكِ مُتَّكِئُونَ ۵۶ لَهُمْ فِيهَا فكِهَةٌ وَلَهُم مَّا يَدَّعُونَ ۵۷

سایه هایی (از قصرها و درختان بهشتی) بر تختها تکیه زده اند. (۵۶) برای آنها در بهشت میوه بسیار لذّت بخشی است، و هرچه بخواهند در اختیارشان خواهد بود. (۵۷)

سَلَمٌ قَوْلًا مِّن رَّبٍّ رَّحِيمٍ ۵۸ وَامْتزُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ ۵۹ أَلَمْ

سلام (و درود الهی بر آنها)، سخنی است از سوی پروردگاری مهربان. (۵۸) (و به گروهی دیگر گفته می شود:) جدا شوید امروز ای گنهکاران! (۵۹) ای فرزندان آدم!

أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يبَنِى ءَادَمَ أَن لَّاتَعْبُدُوا الشَّيْطنَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ۶۰

آیا با شما عهد نکردم که شیطان را نپرستید، که او برای شما دشمن آشکاری است؟! (۶۰)

وَأَنِ اعْبُدُونِى هذَا صِرطٌ مُّسْتَقِيمٌ ۶۱ وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنكُمْ جِبِلّاً كَثِيراً أَفَلَمْ

و این که مرا بپرستید که راه مستقیم این است؟! (۶۱) او گروه زیادی از شما را گمراه کرد؛

تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ۶۲ هذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِى كُنتُمْ تُوعَدُونَ ۶۳ اصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا

آیا اندیشه نکردید؟! (۶۲) این همان دوزخی است که به شما وعده داده می شد. (۶۳) امروز بخاطر

كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ۶۴ الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ

كفرى كه داشتيد به آتش آن بسوزيد! (۶۴) امروز بر دهانشان مُهر مى نهيم، و دستهايشان با ما سخن مى گويند و پاهايشان به كارهايى

أَرْجُلُهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۶۵ وَلَوْ نَشَآءُ لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا

كه انجام مى دادند گواهى مى دهند. (۶۵) و اگر بخواهيم (در همين جهان) چشمانشان رامحو مى كنيم؛ سپس براى عبور از راه،

الصِّرطَ فَأَ نَّى يُبْصِرُونَ ۶۶ وَلَوْ نَشَآءُ لَمَسَخْنَهُمْ عَلَى مَكَانَتِهِمْ فَمَا

مى خواهند بر يكديگر پيشى بگيرند، امّا چگونه مى توانند ببينند؟! (۶۶) و اگر بخواهيم آنها رادر جاى خود مسخ مى كنيم (و به مجسّمه هايى بى روح مبدّل مى سازيم)

اسْتَطعُوا مُضِيّاً وَلَا يَرْجِعُونَ ۶۷ وَمَن نُّعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِى الْخَلْقِ أَفَلَا

تا نتوانند راه خود را ادامه دهند و نه به عقب بازگردند. (۶۷) هر كس را عمر طولانى دهيم، در آفرينش واژگونه اش مى كنيم (و به ناتوانى كودكى باز مى گردانيم)؛

يَعْقِلُونَ ۶۸ وَمَا عَلَّمْنهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنبَغِى لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْءَانٌ مُّبِينٌ

آيا نمى انديشند؟! (۶۸) ما شعر به او [/ پيامبر] نياموختيم، و شايسته او نيست؛ (شاعر باشد) اين (كتاب آسمانى) فقط مايه يادآورى و قرآن مبين است.

۶۹

لِّيُنذِرَ مَن كَانَ حَيّاً وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكفِرِينَ ۷۰ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا

(۶۹) تا هركس را كه زنده است (و حيات انسانى دارد) انذار كند (و بر كافران اتمام حجّت شود) و فرمان عذاب بر آنان مسلّم گردد. (۷۰) آيا نديدند كه از آنچه با قدرت

لَهُم مِّمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَآ أَنْعماً فَهُمْ لَهَا ملِكُونَ ۷۱ وَ ذَلَّلْنهَا لَهُمْ فَمِنْهَا

خود به عمل آورده ايم چهارپايانى براى آنان آفريديم كه آنان مالك آن هستند؟! (۷۱) و آنها را رام ايشان ساختيم، هم مركب آنان

رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ۷۲ وَ لَهُمْ فِيهَا مَنفِعُ وَ مَشَارِبُ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ۷۳

از آن است و هم از آن تغذیه می کنند؛ (۷۲) و برای آنان بهره های دیگری در آن (حیوانات) است و نوشیدنیهایی گوارا؛ آیا با این حال شکرگزاری نمی کنند؟! (۷۳) وَاتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ ءَالِهَهً لَّعَلَّهُمْ یُنصَرُونَ ۷۴ لَایَسْتَطِیعُونَ نَصْرَهُمْ

آنان غیر از خدا معبودانی (برای خویش) برگزیدند به این امید که یاری شوند. (۷۴) (ولی) آنها قادر به یاری ایشان نیستند، و این

وَهُمْ لَهُمْ جُندٌ مُّحْضَرُونَ ۷۵ فَلَا یَحْزُنکَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا یُسِرُّونَ وَمَا

(عبادت کنندگان در قیامت) لشکری برای آنها خواهند بود که (در آتش دوزخ) احضار می شوند. (۷۵) پس سخنانشان تو را غمگین نسازد؛ ما آنچه را پنهان می دارند وآنچه را آشکار می کنند

یُعْلِنُونَ ۷۶ أَوَ لَمْ یَرَ الْإِنسنُ أَنَّا خَلَقْنهُ مِن نُّطْفَهٍ فَإِذَا هُوَ خَصِیمٌ مُّبِینٌ ۷۷

می دانیم. (۷۶) آیا انسان نمی داند که ما او را از نطفه ای بی ارزش آفریدیم؟! و او (چنان صاحب قدرت و شعور و نطق شد که) به مخاصمه آشکار (با ما) برخاست. (۷۷)

وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًاوَنَسِیَ خَلْقَهُ قَالَ مَن یُحْیِ الْعِظَمَ وَهِیَ رَمِیمٌ ۷۸ قُلْ

و برای ما مثالی زد و آفرینش خود را فراموش کرد و گفت: «چه کسی این استخوانها را زنده می کند در حالی که پوسیده است؟!» (۷۸) بگو:

یُحْیِیهَا الَّذِی أَنشَأَهَآ أَوَّلَ مَرَّهٍ وَهُوَ بِکُلِّ خَلْقٍ عَلِیمٌ ۷۹ الَّذِی جَعَلَ لَکُم

«همان کسی آن را زنده می کند که نخستین بار آن را آفرید؛ و او نسبت به هر مخلوقی داناست. (۷۹) همان کسی

مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَاراً فَإِذَا أَنتُم مِّنْهُ تُوقِدُونَ ۸۰ أَوَلَيْسَ الَّذِی خَلَقَ

که برای شما از درخت سبز، آتش آفرید و شما بوسیله آن، آتش می افروزید.» (۸۰) آیا کسی که

السَّمواتِ وَالْأَرْضَ بِقدِرٍ عَلَی أَن يَخْلُقَ مِثْلَهُم بَلَی وَهُوَ الْخَلقُ الْعَلِيمُ

آسمانها و زمین را آفریده، قادر نیست همانند آنان را بیافرینند؟! آری (می تواند)، و او آفریدگار آگاه است.

۸۱ إِنَّمَآ أَمْرُهُ إِذَآ أَرَادَ شَيْئاً أَن يَقُولَ لَهُ كُن فَيَكُونُ ۸۲ فَسُبْحنَ الَّذِی بِيَدِهِ

(۸۱) فرمان او چنین است که هرگاه چیزی را اراده کند، تنها به آن می گوید: «موجود باش!»، آن نیز بی درنگ موجود می شود. (۸۲) پس منزّه است خداوندی

مَلَكُوتُ كُلِّ شَیْ ءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۸۳

که مالکیّت همه چیز در دست اوست؛ و به سوی او بازگردانده می شوید. (۸۳)

۲- سوره الرّحمن

از آن جا که این سوره، حسّ شکرگزاری را در انسانها به عالی ترین وجهی بر می انگیزد، و بیان نعمتهای مادّی و معنوی دنیا و آخرت، شوق طاعت و بندگی را در دل او افزایش می دهد، فضیلت های فراوانی برای تلاوت آن در روایات آمده است؛ البتّه تلاوتی که در اعماق روح انسان نفوذ کند و مبدأ حرکت گردد.

از جمله در حدیثی از رسول خدا صلی الله علیه و آله می خوانیم: «هر کس سوره الرّحمن را بخواند خداوند به ناتوانی او (در ادای شکر نعمت ها) رحم می کند، و حقّ شکر نعمت هایی را که به او ارزانی داشته، ادا می کند».(۱) در حدیث دیگری از امام صادق علیه السلام می خوانیم: «هر کس سوره الرّحمن را بخواند و هنگامی که به آیه «

فَبِأَیِّ آلاءِ رَبِّكُما تُكَذِّبانِ

» می رسد بگوید: «

لا بِشَیْ ءٍ مِنْ آلائِکَ رَبِّ اکَذِّبُ

؛ خداوندا! هیچ یک از نعمت های تو را انکار نمی کنم» اگر این تلاوت در شب باشد و در همان شب بمیرد، ثواب شهیدان را خواهد داشت، و همچنین اگر در روز باشد».(۲) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الرَّحْمنُ ۱ عَلَّمَ الْقُرْءَانَ ۲ خَلَقَ الإنسنَ ۳ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ۴ الشَّمْسُ

خداوند رحمان، (۱) قرآن را تعلیم فرمود، (۲) انسان را آفرید، (۳) و به او سخن گفتن آموخت. (۴) خورشید

۱- [۴۲]نورالثقلین، جلد ۵، صفحه ۱۸۷، حدیث ۳.

۲- [۴۳]بحارالانوار، جلد ۸۹، صفحه ۳۰۶، حدیث ۲.

وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ۵ وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ۶ وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ

و ماه با حساب دقیقی در گردشند، (۵) و گیاهان و درختان برای خدا سجده می کنند. (۶) و آسمان را برافراشت، و میزان

الْمِيزَانَ ۷ أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ۸ وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا

و قانون نهاد، (۷) تا در میزان طغیان نکنید (و از مسیر عدالت منحرف نشوید)، (۸) و وزن را براساس عدل برپا دارید و در سنجش

تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ۹ وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ۱۰ فِيهَا فَكِهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ

کاستی نکنید. (۹) و زمین را برای مردم آفرید، (۱۰) که در آن میوه ها و نخلهای

الْأَكْمَامِ ۱۱ وَالْحَبُّ ذُوالْعَصْفِ وَ الرَّيْحَانُ ۱۲ فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

پرشکوفه است، (۱۱) و دانه هایی که همراه با ساقه و برگی است که بصورت کاه (و خوراک حیوانات) در می آید، و گیاهان خوشبو. (۱۲) پس (ای گروه جن و انس) کدامین نعمتهای ۱۳

خَلَقَ الإنسنَ مِن صَلْصلٍ كَالْفَخَّارِ ۱۴ وَ خَلَقَ الْجَآنَّ مِن مَّارِجٍ مِّن

پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۱۳) انسان را از گلِ خشکیده ای همچون سفال آفرید، (۱۴) و جنّ را از شعله های

نَّارٍ ۱۵ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۱۶ رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَ رَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ ۱۷

آتش خلق کرد. (۱۵) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۱۶) او پروردگارِ دومشرق و دو مغرب است. (۱۷)

فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۱۸ مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ۱۹ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ

پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۱۸) دو دریای مختلف (شور و شیرین، گرم و سرد) را در کنار هم قرار داد، در حالی که با هم تماس دارند؛ (۱۹) در میان آن دو

لَّا يَبْغِيَانِ ۲۰ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۲۱ يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ

مانعی است که یکی بر دیگری غلبه نمی کند (و به هم نمی آمیزند). (۲۰) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۲۱) از آن دو، لؤلؤ و مرجان

وَالْمَرْجَانُ ۲۲ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۲۳ وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَئَاتُ فِي

خارج می شود. (۲۲) پس کـدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنیـد؟! (۲۳) و برای او (و از نـاحیه او) است کشتیهـای کوه پیکر ساخته شده که در دریا

الْبَحْرِ كَالْأَعْلمِ ۲۴ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۲۵ كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ۲۶

به حرکت در می آینـد! (۲۴) پس کـدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنیـد؟! (۲۵) همه کسـانی که روی آن [/ زمین هستند فانی می شوند، (۲۶)

وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلالِ وَالإِكْرَامِ ۲۷ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۲۸

و تنهـا ذات صاحب جلال و گرامی پروردگارت باقی می مانـد. (۲۷) پس کـدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۲۸)

يَسْئَلُهُ مَن فِي السَّموات وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ۲۹ فَبِأَيِّ ءَالآءِ

تمـام کسـانی کـه در آسـمانها و زمیـن هسـتند از او تقاضـا می کننـد، و او هر روز در شأن و کـاری است. (۲۹) پس کدامین نعمتهای

رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۳۰ سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَ الثَّقَلَانِ ۳۱ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

پروردگارتـان را انکار می کنیـد؟! (۳۰) ای دو گروه انس و جـن! بزودی بـه (حسـاب) شـــما می پردازیـم! (۳۱) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! ۳۲

يَمَعْشَرَ الْجِنِّ وَالإِنسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَن تَنفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمواتِ

(۳۲) ای گروه جنّ و انس! اگر می توانید از مرزهای آسمانها و زمین بگذرید، پس بگذرید،

وَالْأَرْضِ فَانفُذُوا لَاتَنفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطنٍ ۳۳ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ولی هرگز نمی توانید، مگر با نیرویی (فوق العاده). (۳۳) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! ۳۴

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِّن نَّارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنتَصِرَانِ ۳۵ فَبِأَيِّ ءَالآءِ

(۳۴) (در قیامت) شعله هایی از آتش، و دودهایی متراکم بر شما فرستاده می شود؛ و نمی توانید از کسی یاری بطلبید. (۳۵) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان

رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۳۶ فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ۳۷ فَبِأَيِ

را انکار می کنید؟! (۳۶) در آن هنگام که آسمان شکافته شود و همچون روغن مذاب گلگون گردد (حوادث هولناکی رخ می دهد که تاب تحمّل آن را نخواهید داشت). (۳۷) پس

ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۳۸ فَيَوْمَئِذٍ لَّايُسْئَلُ عَن ذَنبِهِ إِنسٌ وَلَا جَانٌّ ۳۹

کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۳۸) در آن روز هیچ کس از انس و جن از گناهش سؤال نمی شود (و همه چیز روشن است). (۳۹)

فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۴۰ يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمهُمْ فَيُؤخَذُ

پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۴۰) مجرمان از چهره هایشان شناخته می شوند؛ و موهای پیش سر،

بِالنَّوصِى وَالْأَقْدَامِ ۴۱ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۴۲ هذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِى

و پاهایشان را می گیرند (و به دوزخ می افکنند). (۴۱) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۴۲) این همان دوزخی است

يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ۴۳ يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ ءَانٍ ۴۴ فَبِأَيِّ ءَالآءِ

که مجرمان آن را انکار می کردند. (۴۳) اکنون در میان آن و آب سوزان در رفت و آمدند. (۴۴) پس کدامین نعمتهای

رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۴۵ وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ ۴۶ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا

پروردگارتـان را انکار می کنیـد؟! (۴۵) و برای کسـی که از مقـام پروردگـارش خـائف است، دو بـاغ بهشتی است. (۴۶) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان

تُكَذِّبَانِ ۴۷ ذَوَاتَآ أَفْنَانٍ ۴۸ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۴۹ فِيهِمَا عَيْنَانِ

را انکـار می کنیـد؟! (۴۷) (آن دو بـاغ بهشـتی) دارای انـواع نعمتهـا (و درختـان پرطراوت) اسـت. (۴۸) پس کـدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۴۹) در آنها دو چشمه

تَجْرِيَانِ ۵۰ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۵۱ فِيهِمَا مِن كُلِّ فكِهَةٍ زَوْجَانِ

همیشه جاری است. (۵۰) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۵۱) در آن دو، از هر میوه ای دو نوع وجود دارد (هر یک از دیگری بهتر).

۵۲

فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۵۳ مُتَّكِئِينَ عَلَى فُرُشٍ م بَطَآئِنُهَا مِنْ

(۵۲) پس کـدامین نعمتهـای پروردگارتان را انکار می کنیـد؟! (۵۳) این در حـالی است که آنها برفرشـهایی تکیه کرده انـد با آسترهایی از دیبا و ابریشم،

إِسْتَبْرَقٍ وَجَنَى الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ ۵۴ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۵۵ فِيهِنَ

و میوه هـای رسـیده آن دو بـاغ بهشـتی نزدیـک (و در دسـترس) است. (۵۴) پس کـدامین نعمتهـای پروردگارتـان راانکار می کنید؟! (۵۵) در آن

قصِرَ تُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ۵۶ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكَمَا

باغهای بهشتی زنانی هستند که جز به همسران خود عشق نمی ورزند؛ و هیچ انس و جنّی پیش از ایشان با آنان تماس نداشته است. (۵۶) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان

تُكَذِّبَانِ ۵۷ كَأَ نَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ ۵۸ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

را انکار می کنید؟! (۵۷) آنها همچون یاقوت و مرجانند. (۵۸) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! ۵۹

هَلْ جَزَاءُ الإِحْسنِ إِلَّا الإِحْسنُ ۶۰ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۶۱ وَمِن

(۵۹) آیا جزای نیکی جز نیکی است؟! (۶۰) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۶۱) و پایین تر

دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ۶۲ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۶۳ مُدْهَامَّتَانِ ۶۴ فَبِأَيِ

از آنهـا، دو بـاغ بهشتی (دیگر) اسـت. (۶۲) پس کـدامین نعمتهـای پروردگارتـان را انکـار می کنیـد؟! (۶۳) هر دو خرّم و سرسبزند. (۶۴) پس کدامین

ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۶۵ فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ ۶۶ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا

نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۶۵) در آنها دو چشمه جوشنده است. (۶۶) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان

تُكَذِّبَانِ ۶۷ فِيهِمَا فكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ۶۸ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۶۹

را انکار می کنیـد؟! (۶۷) در آنهـا میوه هـای فراوان و درخت خرمـا و انـار است. (۶۸) پس کـدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۶۹)

فِيهِنَّ خَيْرَ تٌ حِسَانٌ ۷۰ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۷۱ حُورٌ مَّقْصُورَ تٌ

و در آن باغهای بهشتی زنانی نیکوخلق وزیباینـد. (۷۰) پس کـدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۷۱) حوریانی که در

فِي الْخِيَامِ ۷۲ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۷۳ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا

خیمه های بهشتی مستورند. (۷۲) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۷۳) هیچ انس و جنّی پیش از ایشان با آنها تماس

جَآنٌّ ۷۴ فَبِأَيِّ ءَالآءِ رَبِّكُمَاتُكَذِّبَانِ ۷۵ مُتَّكِئِينَ عَلَى رَفْرَفٍ خُضْرٍ

نداشته است (۷۴) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۷۵) این در حالی است که بهشتیان بر تختهایی سبز رنگ

وَعَبْقَرِیٍّ حِسَانٍ ۷۶ فَبِأَیِّ ءَالآءِ رَبِّکُمَاتُکَذِّبَانِ ۷۷ تَبَارَکَ اسْمُ رَبِّکَ ذِی

ممتاز و زیبا تکیه زده اند. (۷۶) پس کـدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۷۷) پربرکت و زوال ناپذیر است نام پروردگار

الْجَلِلِ وَ الْإِکْرَامِ ۷۸

صاحب جلال و بزرگوار تو. (۷۸)

۳- سوره واقعه

درباره تلاوت این سوره روایات زیادی در منابع اسلامی ذکر شده است، از جمله در حدیثی از

رسول خـدا صـلی الله علیه و آله می خوانیم: «کسـی که سوره واقعه را بخواند نوشـته می شود که این فرد از غافلان نیست».(۱)
چرا که آیات سوره آن قدر تکان دهنده و بیدارکننده است که جایی برای غفلت انسان باقی نمی گذارد.

در حدیث دیگری از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده که فرمود: «

مَنْ قَرأَ سورهَ الواقعه کلّ لیله لَم تُصِبهُ فاقه أبداً؛

هر کس سوره واقعه را هر شب بخواند هرگز فقیر نخواهد شد».(۲) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَهُ ۱ لَیْسَ لِوَقْعَتِهَا کَاذِبَهٌ ۲ خَافِضَهٌ رَّافِعَهٌ ۳ إِذَا

هنگـامی که واقعه عظیم (قیـامت) واقع شود، (۱) هیـچ کس نمی توانـد آن را انکار کند. (۲) (این واقعه) گروهی را پـایین می آورد و گروهی را بالا می برد. (۳) در

رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجّاً ۴ وَ بُسَّتِ الْجِبَالُ بَسّاً ۵ فَکَانَتْ هَبَآءً مُّنبَثّاً ۶

آن هنگام که زمین به شـدّت به لرزه درمی آید، (۴) و کوهها درهم کوبیده می شود، (۵) و بصورت غبار پراکنده درمی آید، (۶)

وَکُنتُمْ أَزْوجاً ثَلَثَهً ۷ فَأَصْحبُ الْمَیْمَنَهِ مَآ أَصْحبُ الْمَیْمَنَهِ ۸ وَأَصْحبُ

و شـما (در آن زمان) سه گروه خواهیـد بود. (۷) (نخست) سـعادتمندان و خجسـتگان (هستند)؛ چه سعادتمندان و خجستگانی! (۸) و (گروه دیگر)

الْمَشْئَمَهِ مَآ أَصْحبُ الْمَشْئَمَهِ ۹ وَالسبِقُونَ السبِقُونَ ۱۰ أُوْلئِکَ الْمُقَرَّبُونَ

شقاوتمندان و شومانند، چه شقاوتمندان و شومانی! (۹) و (سوّمین گروه) پیشگامان پیشگامند، (۱۰) آنها مقربانند. ۱۱

فِی جَنتِ النَّعِیمِ ۱۲ ثُلَّهٌ مِّنَ الْأَوَّلِینَ ۱۳ وَ قَلِیلٌ مِّنَ الْأَخِرِینَ ۱۴

(۱۱) در باغهـای پرنعمت بهشت (جای دارنـد). (۱۲) گروه زیـادی (از آنهـا) از امّتهای نخستین انـد، (۱۳) و انـدکی از امّتهای آخرین. (۱۴) عَلَی سُرُرٍ مَّوْضُونَهٍ ۱۵ مُتَّکِئِینَ عَلَیْهَا مُتَقبِلِینَ ۱۶ یَطُوفُ عَلَیْهِمْ وِلْدَانٌ

(مقرّبان) بر تختهایی که که در صـفوف مختلف در کنار هم چیده شده قرار دارند، (۱۵) در حالی که بر آنها تکیه زده و رو به روی یکدیگرند. (۱۶) نوجوانانی جاودان

مُّخَلَّدُونَ ۱۷ بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ ۱۸ لَّا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا

(در شکوه و طراوت) پیوسته بر گرد آنان می گردند، (۱۷) با قدحها و کوزه ها و جامهایی لبریز از شراب طهور. (۱۸) شرابی که نه آن درد سر می گیرند

وَلَايُنزِفُونَ ۱۹ وَفَكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ ۲۰ وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ۲۱ وَحُورٌ

ونه مست می شوند. (۱۹) و میوه هایی از هر نوع که انتخاب کنند، (۲۰) و گوشت پرنده از هرگونه که مایل باشند. (۲۱) و همسرانی از

۱- [۴۴]مجمع البیان، جلد ۹، صفحه ۳۵۴ و مستدرک الوسائل، جلد ۴، صفحه ۳۵۱، حدیث ۸۹.

۲- [۴۵]مجمع البیان، جلد ۹، صفحه ۳۵۴.

عِينٌ ٢٢ كَأَمْثَلِ اللَّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ ٢٣ جَزَاءَ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٢٤ لَايَسْمَعُونَ

حورالعين دارند، (٢٢) همچون مرواريد (در صدف) پنهان. (٢٣) اينها پاداشى است مطابق اعمالى كه انجام مى دادند. (٢۴) در آنجا نه لغو و بيهوده اى

فِيهَا لَغْواً وَلَا تَأْثِيماً ٢۵ إِلَّاقِيلًا سَلماً سَلماً ٢۶ وَأَصْحبُ الْيَمِينِ مَا

مى شنوند نه سخنان گناه آلود؛ (٢۵) تنها سخنى كه مى شنوند «سلام» است «سلام». (٢۶) و اصحاب يمين و خجستگان، چه اصحاب

أَصْحبُ الْيَمِينِ ٢٧ فِى سِدْرٍ مَّخْضُودٍ ٢٨ وَطَلْحٍ مَّنضُودٍ ٢٩ وَظِلٍّ مَّمْدُودٍ

يمين و خجستگانى! (٢٧) آنها در سايه درختان «سدرِ» بى خار قرار دارند، (٢٨) و در سايه درخت (خوش رنگ و پر برگ) «طلح»، (٢٩) و سايه اى گسترده، ٣٠

وَمَآءٍ مَّسْكُوبٍ ٣١ وَفكِهَةٍ كَثِيرَةٍ ٣٢ لَّامَقْطُوعَةٍ وَلَامَمْنُوعَةٍ ٣٣

(٣٠) و در كنار آبشارها، (٣١) و ميوه هاى فراوان، (٣٢) كه هرگز پايان نمى گيرد و ممنوع نمى شود، (٣٣) وَفُرُشٍ مَّرْفُوعَةٍ ٣۴ إِنَّآ أَنشَأْنهُنَّ إِنشَآءً ٣۵ فَجَعَلْنهُنَّ أَبْكَاراً ٣۶ عُرُباً

و همسرانى والاـ مقام. (٣۴) ما آنها را آفرينش نوينى بخشيديم، (٣۵) و همه را دوشيزه قرارداديم، (٣۶) زنانى كه تنها به همسرشان

أَتْرَاباً ٣٧ لِّأَصْحبِ الْيَمِينِ ٣٨ ثُلَّةٌ مِّنَ الْأَوَّلِينَ ٣٩ وَثُلَّةٌ مِّنَ الْأَخِرِينَ ۴٠

عشق مى ورزند (وخوش زبان و فصيح) و همسن و سالند. (٣٧) اينها همه براى اصحاب يمين است، (٣٨) كه گروهى از امّتهاى نخستينند، (٣٩) و گروهى از امّتهاى آخرين. (۴٠)

وَأَصْحبُ الشِّمَالِ مَاأَصْحبُ الشِّمَالِ ۴١ فِى سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ۴٢ وَظِلٍّ

واصحاب شمال، چه اصحاب شمالى (كه نامه اعمالشان به نشانه جرمشان به دست چپ آنها داده شده) (۴١) آنها در ميان بادهاى كُشنده و آب سوزان قرار دارند، (۴٢) و در سايه

مِّن يَحْمُومٍ ۴٣ لَّابَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ۴۴ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذلِكَ مُتْرَفِينَ ۴۵ وَكَانُوا دودهاى متراكم و آتش زا! (۴٣) سايه اى كه نه خنك است و نه آرام بخش. (۴۴) آنها پيش از اين (در عالَم دنيا) مست و مغرور نعمت بودند، (۴۵) و همواره يُصِرُّونَ عَلَى الْحِنثِ الْعَظِيمِ ۴۶ وَ كَانُوا يَقُولُونَ أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَاباً

بر گناهان بزرگ اصرار می ورزیدند، (۴۶) و می گفتند: «هنگامی که ما مُردیم و خاک و استخوان شدیم،

وَعِظماً أَءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ۴۷ أَوَ ءَابَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ۴۸ قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ

آیا برانگیخته خواهیم شد؟! (۴۷) و آیا پدران نخستین ما (برانگیخته می شوند)؟!» (۴۸) بگو: «اوّلین

وَالْأَخِرِينَ ۴۹ لَمَجْمُوعُونَ إِلَى مِيقتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ۵۰ ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا

و آخرین، (۴۹) همگی در موعد روزی معین گردآوری می شوند، (۵۰) سپس شما ای

الضَّآلُّونَ الْمُكَذِّبُونَ ۵۱ لَأَكِلُونَ مِن شَجَرٍ مِّن زَقُّومٍ ۵۲ فَمَالِئُونَ مِنْهَا

گمراهان تکذیب کننده! (۵۱) به یقین از درخت (نفرت انگیز) زقّوم می خورید، (۵۲) و شکمها را از آن

الْبُطُونَ ۵۳ فَشرِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ۵۴ فَشرِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ ۵۵ هذَا

پر می کنید، (۵۳) و روی آن از آب سوزان می نوشید، (۵۴) و همچون شتران تشنه، از آن می آشامید. (۵۵) این است

نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ۵۶ نَحْنُ خَلَقْنَكَمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ ۵۷ أَفَرَءَيْتُم مَّا تُمْنُونَ

وسیله پـذیرایی از آنها در روز جزا!» (۵۶) ما شـما را آفریـدیم؛ پس چرا (آفرینش مجـدّد را) تصدیق نمی کنید؟! (۵۷) آیا از نطفه ای که (در رحم) می ریزید آگاهید؟! ۵۸

ءَأَنتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخلِقُونَ ۵۹ نَحْنُ قَدَّرْنَا بَيْنَكُمُ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ

(۵۸) آیا شـما آن را (در دوران جنینی) آفرینش (پی در پی) می دهید یا ما آفریدگاریم؟! (۵۹) ما در میان شما مرگ را مقدّر ساختیم؛ و هرگز کسی بر ما

بِمَسْبُوقِينَ ۶۰ عَلَى أَن نُّبَدِّلَ أَمْثلَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِي مَا لَاتَعْلَمُونَ ۶۱ وَلَقَدْ

پیشی نمی گیرد. (۶۰) تا شـما را به صورت دیگری تبدیل کرده و در جهانی که نمی دانید آفرینشی (تازه) بخشیم! (۶۱) شما عالَم

عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَى فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ۶۲ أَفَرَءَيْتُم مَّا تَحْرُثُونَ ۶۳ ءَأَنتُمْ

نخستین را دانستیـد؛ پس چرا متذکّر نمی شوید (که جهانی بعد از آن است)؟! (۶۲) آیا درباره آنچه کشت می کنید اندیشیده اید؟! (۶۳) آیا شما

تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ۶۴ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَهُ حُطماً فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ

آن را می رویانیـد یـا ما می رویانیم؟! (۶۴) اگر می خواسـتیم آن را مبـدّل به کـاه در هم کوبیـده می کردیم تـا در تعجب فرو روید! ۶۵

إِنَّا لَمُغْرَمُونَ ۶۶ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ۶۷ أَفَرَءَيْتُمُ الْمَآءَ الَّذِى تَشْرَبُونَ

(۶۵) (بگونه ای که می گفتیـد:) براستی ما زیان کرده ایم، (۶۶) بلکه ما بکلی محروم شده ایم! (۶۷) آیا به آبی که می نوشید اندیشیده اید؟! (۶۸) ۶۸ ءَأَنتُمْ أَنزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنزِلُونَ ۶۹ لَوْ نَشَآءُ جَعَلْنَهُ أُجَاجاً

آیا شما آن را از ابر نازل کرده اید یا ما نازل می کنیم؟! (۶۹) اگر می خواستیم، این آب گوارا را تلخ و شور قرار می دادیم؛

فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ۷۰ أَفَرَءَيْتُمُ النَّارَ الَّتِى تُورُونَ ۷۱ ءَأَنتُمْ أَنشَأْتُمْ شَجَرَتَهَآ

پس چرا شُکر نمی کنید؟! (۷۰) آیا درباره آتشی که می افروزید فکر کرده اید؟! (۷۱) آیا شما درخت آن را آفریده اید

أَمْ نَحْنُ الْمُنشِئُونَ ۷۲ نَحْنُ جَعَلْنهَا تَذْكِرَةً وَمَتعاً لِّلْمُقْوِينَ ۷۳ فَسَبِّحْ

یا ما آفریده ایم؟! (۷۲) ما آن را وسیله یادآوری (برای همگان) و وسیله زندگی برای مسافران قرار داده ایم. (۷۳) حال که چنین است به نام

بِاسْمِ رَبِّکَ الْعَظِیمِ ۷۴ فَلَآ أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ۷۵ وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَّوْ تَعْلَمُونَ

پروردگار بزرگت تسبیح گوی (و او را پاک و منزّه بشمار). (۷۴) سوگند به جایگاه ستارگان (و محل طلوع و غروب آنها)! (۷۵) و این سوگندی است بسیار بزرگ،

عَظِیمٌ ۷۶ إِنَّهُ لَقُرْءَانٌ کَرِیمٌ ۷۷ فِی کِتَبٍ مَّکْنُونٍ ۷۸ لَّا یَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ

اگر بدانید! (۷۶) که آن، قرآن پر ارزشی است، (۷۷) که در کتاب محفوظی جای دارد، (۷۸) و جز پاکان نمی توانند به آن دست زنند (و دست یابند). ۷۹

تَنزِیلٌ مِّن رَّبِّ الْعَلَمِینَ ۸۰ أَفَبِهَذَا الْحَدِیثِ أَنتُم مُّدْهِنُونَ ۸۱

(۷۹) آن از سوی پروردگار جهانیان نازل شده؛ (۸۰) آیا این سخن را [/ این قرآن را با اوصافی که گفته شد] سست و کوچک می شمرید، (۸۱)

وَتَجْعَلُونَ رِزْقَکُمْ أَنَّکُمْ تُکَذِّبُونَ ۸۲ فَلَوْلَآ إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ ۸۳ وَ أَنتُمْ

و به جای شکر روزیهایی که به شما داده شده (آن را) تکذیب می کنید؟! (۸۲) پس چرا هنگامی که جان به گلوگاه می رسد (توانایی بازگرداندن آن را ندارید)؟! (۸۳) و شما

حِينَئِذٍ تَنظُرُونَ ۸۴ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنكُمْ وَلَكِن لَّا تُبْصِرُونَ ۸۵ فَلَوْلَآ در این حال نظاره می کنید (و کاری از دستتان ساخته نیست)؛ (۸۴) و ما از شما به او نزدیکتریم ولی نمی بینید. (۸۵) اگر (با انتقال به سرای دیگر، إِن كُنتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ۸۶ تَرْجِعُونَهَآ إِن كُنتُمْ صدِقِينَ ۸۷ فَأَمَّآ إِن كَانَ مِنَ

هرگز در برابر اعمالتان) جزا داده نمی شوید، (۸۶) پس آن (روح) را بازگردانید اگر راست می گویید! (۸۷) (ولی) هرگاه

الْمُقَرَّبِينَ ۸۸ فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتُ نَعِيمٍ ۸۹ وَأَمَّآ إِن كَانَ مِنْ أَصْحبِ

او از مقرّبان باشد، (۸۸) در رَوْح و ریحان و بهشت پرنعمت است. (۸۹) امّا اگر از اصحاب یمین باشد، (۹۰) (به او گفته می شود:) سلام بر تو از سوی اصحاب

الْيَمِينِ ۹۰ فَسَلَمٌ لَّكَ مِنْ أَصْحبِ الْيَمِينِ ۹۱ وَأَمَّآ إِن كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ

یمین (که از یاران تواند). (۹۱) امّا اگر او از تکذیب کنندگان

الضَّالِّينَ ۹۲ فَنُزُلٌ مِّنْ حَمِيمٍ ۹۳ وَتَصْلِيَهُ جَحِيمٍ ۹۴ إِنَّ هذَا لَهُوَ حَقُّ

گمراه باشد، (۹۲) با آب سوزان دوزخ پذیرایی می شود (۹۳) و سرنوشت او ورود در آتش جهنم است؛ (۹۴) به یقین حق

الْيَقِينِ ۹۵ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۹۶

و یقین این است. (۹۵) پس به نام پروردگار بزرگت تسبیح کن (و او را منزّه بشمار). (۹۶)

۴- سوره جمعه

در حدیثی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله می خوانیم: «هرکس سوره جمعه رابخواند، خداوندبه تعداد کسانی که دربلاد مسلمین در نماز جمعه شرکت می کنند و کسانی که شرکت نمی کنند، به او ده حسنه می بخشد».(۱) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِى السَّموَاتِ وَمَا فِى الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ

آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است همواره تسبیح خدا می گویند، خداوندی که مالک و حاکم است و از هر عیب و نقصی مبرّا، و توانا

الْحَكِيمِ ۱ هُوَ الَّذِى بَعَثَ فِى الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ ءَايتِهِ

و حکیم است. (۱) او کسی است که در میان جمعیّت درس نخوانده پیامبری از خودشان برانگیخت که آیاتش را بر آنها

بخواند

وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتبَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِى ضَللٍ مُّبِينٍ

و آنها را تزکیه کند و به آنان کتاب (قرآن) و حکمت بیاموزد، هرچند پیش از آن در گمراهی آشکاری بودند. ۲

ص :۴۴

۱- [۴۶]مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۵ و نورالثقلین، جلد ۵، صفحه ۳۲۰، حدیث ۲.

وَءَاخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۳ ذَلِکَ فَضْلُ اللَّهِ

(۲) و (همچنین) پیامبر است بر گروه دیگری که هنوز به آنها ملحق نشده اند؛ و او توانا و حکیم است. (۳) این فضل خداست

يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۴ مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَاهَ ثُمَ

که به هرکس بخواهد (و شایسته بداند) می بخشد؛ و خداوند دارای فضل عظیم است. (۴) داستان کسانی که مکلّف به تورات شدند ولی

لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَاراً بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا

حق آن را ادا نکردند، مانند داستان درازگوشی است که کتابهایی حمل می کند، (امّا چیزی از آن نمی فهمد). چه بد است مثل گروهی که

بَايتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَايَهْدِی الْقَوْمَ الظلِمِينَ ۵ قُلْ يأَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِن

آیات خدا را انکار کردند، و خداوند قوم ستمگر را هدایت نمی کند. (۵) بگو: «ای یهودیان! اگر گمان می کنید که (فقط) شما

زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صدِقِينَ

دوستان خدایید نه سایر مردم، پس اگر راست می گویید آرزوی مرگ کنید (تا به لقای محبوبتان برسید)!» ۶

وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَداً بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظلِمِينَ ۷ قُلْ

(۶) ولی آنان بخاطر اعمالی که از پیش فرستاده اند، هرگز آرزوی مرگ نمی کنند؛ و خداوند ستمگران را بخوبی می شناسد. (۷) بگو:

إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِی تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَی علِمِ الْغَيْبِ

«مرگی که از آن فرار می کنید سرانجام با شما ملاقات خواهد کرد؛ سپس به سوی کسی که دانای پنهان

وَالشَّهدَهِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۸ يأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نُودِیَ

و آشکار است باز گردانده می شوید؛ آنگاه شما را از آنچه انجام می دادید خبر می دهد.» (۸) ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که برای نماز

لِلصَّلَوهِ مِن يَوْمِ الْجُمُعَهِ فَاسْعَوْا إِلَی ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذلِكُم خَيْرٌ لَّكُمْ

روز جمعه اذان گفته شود، به سوی ذکر خدا (و نماز) بشتابید و خرید و فروش را رها کنیدکه این برای شما بهتر است

إِن کُنتُمْ تَعْلَمُونَ ٩ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَوهُ فَانتَشِرُوا فِی الْأَرْضِ وَابْتَغُوا

اگر می دانستید! (٩) و هنگامی که نماز پایان گرفت (می توانید) در زمین پراکنده شوید (و به سراغ کسب و کار رفته)

مِن فَضْلِ اللَّهِ وَاذْکُرُوا اللَّهَ کَثِیراً لَّعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ ١٠ وَإِذَا رَأَوْا تِجرَهً أَوْ

و از فضل خدا بطلبید، و خدا را بسیار یاد کنید تا رستگار شوید. (١٠) هنگامی که آنها تجارت یا

لَهْوًا انفَضُّوا إِلَیْهَا وَتَرَکُوکَ قَائِماً قُلْ مَا عِندَ اللَّهِ خَیْرٌ مِّنَ اللَّهْوِ وَمِنَ

سرگرمی و لهوی را ببینند پراکنده می شوند و به سوی آن می روند و تو را ایستاده به حال خود رها می کنند؛ بگو: «آنچه نزد خداست بهتر از لهو

التِّجرَهِ وَاللَّهُ خَیْرُ الرَّازِقِینَ ١١

و تجارت است، و خداوند بهترین روزی دهندگان است.» (١١)

ص :۴۵

۵– سوره منافقون

در حدیثی از پیغمبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله آمده است: «کسی که سوره منافقون را بخواند از هرگونه نفاق پاک می شود».(۱) و در حدیثی از امام صادق علیه السلام می خوانیم:

«بر هر مؤمنی از شیعیان ما لازم است که در شب جمعه، سوره «جمعه» و «سبّح اسم ربِّکَ الأعلی» را بخواند، و در نماز ظهر جمعه، سوره «جمعه» و «منافقون» را بخواند؛ سپس افزود: «هنگامی که چنین کند گویی عملی همانند عمل رسول خدا صلی الله علیه و آله را انجام داده و جزا و پاداشش بر خدا، بهشت است».(۲) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

إِذَا جَاءَکَ الْمُنفِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّکَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ یَعْلَمُ إِنَّکَ لَرَسُولُهُ

هنگامی که منافقان نزد تو آیند می گویند: «ما شهادت می دهیم که به یقین تو پیامبر خدا هستی!» خداوند می داند که تو پیامبر او هستی،

وَاللَّهُ یَشْهَدُ إِنَّ الْمُنفِقِینَ لَکذِبُونَ ۱ اتَّخَذُوا أَیْمنَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَن

ولی خداوند شهادت می دهد که منافقان دروغگو هستند (زیرا گفته خود ایمان ندارند). (۱) آنها سوگندهایشان را پوششی قرار دادند تا (مردم را) از

سَبِیلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا کَانُوا یَعْمَلُونَ ۲ ذلِکَ بِأَ نَّهُمْ ءَامَنُوا ثُمَّ کَفَرُوا فَطُبِعَ

راه خدا باز دارند، و چه بد است آنچه انجام می دادند. (۲) این بخاطر آن است که (نخست) ایمان آوردند سپس کافر شدند؛ از این رو

عَلَی قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَایَفْقَهُونَ ۳ و إِذَا رَأَیْتَهُمْ تُعْجِبُکَ أَجْسَامُهُمْ وَإِن

بر دلهای آنان مُهر نهاده شده، و (حقیقت را) درک نمی کنند. (۳) هنگامی که آنها را می بینی، ظاهر (آراسته) آنان تو را درشگفتی فرو می برد؛ و اگر سخن بگویند،

یَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ کَأَ نَّهُمْ خُشُبٌ مُّسَنَّدَةٌ یَحْسَبُونَ کُلَّ صَیْحَةٍ عَلَیْهِمْ

به سخنانشان گوش فرا می دهی؛ امّا گویی چوبهای خشکی هستند که به دیوار تکیه داده شده است! هر فریادی (از هر جا) بلند شود بر ضد خود می پندارند؛

هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّی یُؤْفَکُونَ ۴ وَإِذَا قِیلَ لَهُمْ تَعَالَوْا

آنها دشمنان واقعی (تو) هستند، از آنان بر حذر باش! خدا آنها را بکشد، چگونه (از حق) منحرف می شوند؟! (۴) هنگامی که به آنان گفته شود: «بیایید تا پیامبر خدا

يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُم مُّسْتَكْبِرُونَ

برای شما طلب آمرزش کند.»، سرهای خود را (از روی استهزاء و غرور) تکان می دهند؛ و آنها را می بینی که از سخنان تو اعراض کرده وتکبّر می ورزند. ۵

ص: ۴۶

۱- [۴۷]مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۱۶، آغاز سوره منافقون.

۲- [۴۸]ثواب الاعمال، صفحه ۱۱۸ و نورالثقلین، جلد ۵، صفحه ۳۳۱، حدیث ۱.

سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ

(۵) برای آنها آمرزش بخواهی یا نخواهی بر ایشان تفاوت نمی کند، هرگز خداوند آنان را نمی بخشد؛ زیرا خداوند گروه

لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفسِقِينَ ۶ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَاتُنفِقُوا عَلَى مَنْ عِندَ

فاسقان (لجوج و منافق) را هدایت نمی کند. (۶) آنها کسانی هستند که می گویند: «به افرادی که نزد

رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنفَضُّوا وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّموَ تِ وَالْأَرْضِ وَلكِنَ

پیامبر خدا هستند انفاق نکنید تا پراکنده شوند.» (غافل از این که) خزاین آسمانها و زمین از آنِ خداست،

الْمُنفِقِينَ لَايَفْقَهُونَ ۷ يَقُولُونَ لَئِن رَّجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَهِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ

ولی منافقان نمی فهمند. (۷) آنها می گویند: «اگر به مدینه باز گردیم، عزیزان، ذلیلان را بیرون می کنند!»

مِنْهَا الْأَذَلَّ وَلِلَّهِ الْعِزَّهُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلكِنَّ الْمُنفِقِينَ لَايَعْلَمُونَ

در حالی که عزّت مخصوص خدا و پیامبر او و مؤمنان است؛ ولی منافقان نمی دانند. ۸

يأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَاتُلْهِكُمْ أَموْلُكُمْ وَلَا أَوْلدُكُمْ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَمَن

(۸) ای کسانی که ایمان آورده اید! اموال و فرزندانتان شما را از یاد خدا غافل نکند!

يَفْعَلْ ذلِكَ فَأُوْلئِكَ هُمُ الْخسِرُونَ ۹ وَأَنفِقُوا مِن مَّا رَ زَقْنكُم مِّن قَبْلِ

وکسانی که چنین کنند، زیانکارانند. (۹) و از آنچه به شما روزی داده ایم انفاق کنید،

أَن يَأْتِىَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِى إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ

پیش از آن که مرگ یکی از شما فرا رسد و بگوید: «پروردگارا! چرا مرگِ مرا مدّت کمی به تأخیر نینداختی

فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ الصلِحِينَ ۱۰ وَلَن يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْساً إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا

تا (در راه تو) صدقه دهم و از صالحان باشم؟!» (۱۰) خداوند هرگز مرگ کسی را هنگامی که اجل او فرا رسد به تأخیر نمی اندازد،

وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۱۱

و خداوند به آنچه انجام می دهید آگاه است. (۱۱)

۶- سوره نبأ

(عمّ یتسائلون)

در حدیثی از پیغمبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله آمده است: «کسی که سوره «عمّ یتسائلون» را بخواند، خداوند از شراب طهور گوارای بهشتی در قیامت سیرابش می کند».(۱)

۱- [۴۹]مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۲۳۷، آغاز سوره نبأ.

و در حدیثی از امام صادق علیه السلام می خوانیم: «کسی که هر روز، سوره عمّ یتسائلون را ادامه دهد توفیق زیارت خانه خدا را پیدا می کند».(۱) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

عَمَّ یَتَسَآءَلُونَ ۱ عَنِ النَّبَإِ الْعَظِیمِ ۲ الَّذِی هُمْ فِیهِ مُخْتَلِفُونَ ۳ کَلَّا

آنها از چه چیز از یکدیگر سؤال می کنند؟! (۱) از خبر بزرگ و پر اهمیّت (رستاخیز)! (۲) که پیوسته در آن اختلاف دارند. (۳) چنین نیست (که آنها فکر می کنند)،

سَیَعْلَمُونَ ۴ ثُمَّ کَلَّا سَیَعْلَمُونَ ۵ أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهداً ۶ وَالْجِبَالَ

بزودی خواهند دانست. (۴) باز هم چنین نیست (که آنها می پندارند)، بزودی می دانند (که قیامت حق است)! (۵) آیا زمین را محل آرامش (شما) قرار ندادیم؟! (۶) و کوهها را

أَوْتَاداً ۷ وَخَلَقْنکُمْ أَزْوَاجاً ۸ وَجَعَلْنَا نَوْمَکُمْ سُبَاتاً ۹ وَجَعَلْنَا الَّیْلَ

میخهایی (برای زمین)؟! (۷) و شما را بصورت زوجها آفریدیم! (۸) و خواب شما رامایه آرامشتان قرار دادیم، (۹) و شب را

لِبَاساً ۱۰ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشاً ۱۱ وَ بَنَیْنَا فَوْقَکُمْ سَبْعاً شِدَاداً ۱۲

پوششی (برای شما)، (۱۰) و روز را وسیله ای برای زندگی و معاش. (۱۱) و بر فراز شما هفت (آسمان) محکم بنا کردیم. (۱۲)

وَجَعَلْنَا سِرَاجاً وَهَّاجاً ۱۳ وَأَنزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَ تِ مَآءً ثَجَّاجاً ۱۴ لِّنُخْرِجَ

و چراغی روشن و حرارت بخش آفریدیم! (۱۳) و از ابرهای باران زا آبی فراوان نازل کردیم. (۱۴) تا بوسیله آن

بِهِ حَبّاً وَنَبَاتاً ۱۵ وَجَنتٍ أَلْفَافاً ۱۶ إِنَّ یَوْمَ الْفَصْلِ کَانَ مِیقتاً ۱۷ یَوْمَ

دانه و گیاه بسیار برویانیم، (۱۵) و باغهایی پر درخت. (۱۶) (آری) روز جدایی (حق از باطل)، میعاد همگان است! (۱۷) روزی که

یُنْفَخُ فِی الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجاً ۱۸ وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَکَانَتْ أَبْوَاباً ۱۹

در «صور» دمیده می شود و شما فوج فوج (به محشر) می آیید. (۱۸) و آسمان گشوده می شود و بصورت درهای متعددی در می آید. (۱۹) و

وَسُیِّرَتِ الْجِبَالُ فَکَانَتْ سَرَاباً ۲۰ إِنَّ جَهَنَّمَ کَانَتْ مِرْصَاداً ۲۱ لِّلطغِینَ

کوهها به حرکت درمی آید (و متلاشی می شود) و بصورت سرابی خواهد شد. (۲۰) به یقین (در آن روز) جهنم کمینگاهی است بزرگ، (۲۱) و محل بازگشتی

مَآباً ۲۲ لبِثِینَ فِیهَآ أَحْقَاباً ۲۳ لَّایَذُوقُونَ فِیهَا بَرْداً وَلَاشَرَاباً ۲۴ إِلَّا

برای طغیانگران. (۲۲) مدتهای طولانی در آن می مانند. (۲۳) در آن جا نه چیز خنکی می چشند و نه نوشیدنی گوارایی، (۲۴) جز آبی

ص :۴۸

۱- [۵۰]مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۲۳۷، آغاز سوره نبأ.

حَمِيماً وَغَسَّاقاً ۲۵ جَزَآءً وِفَاقاً ۲۶ إِنَّهُمْ كَانُوا لَايَرْجُونَ حِسَاباً ۲۷

سوزان و مایعی از چرک و خون. (۲۵) این مجازاتی است موافق و مناسب (اعمالشان). (۲۶) چرا که آنها هیچ امیدی به حساب نداشتند، (۲۷)

وَكَذَّبُواْ بِأَيتِنَا كِذَّاباً ۲۸ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنهُ كِتباً ۲۹ فَذُوقُواْ فَلَن

و آیات ما را به طور کامل تکذیب کردند. (۲۸) و ما همه چیز را در کتابی شمارش و ثبت کرده ایم. (۲۹) پس (به آنان گفته می شود:) بچشید که چیزی جز

نَّزِيدَكُمْ إِلَّاعَذَاباً ۳۰ إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازاً ۳۱ حَدَآئِقَ وَأَعْنباً ۳۲ وَكَوَاعِبَ

عذاب بر شما نمی افزاییم! (۳۰) به یقین برای پرهیزگاران نجات و رستگاری بزرگی است: (۳۱) باغهایی سرسبز، و انواع انگورها، (۳۲) و حوریانی بسیار جوان

أَتْرَاباً ۳۳ وَكَأْسَاً دِهَاقاً ۳۴ لَّايَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوَاً ولَا كِذَّاباً ۳۵ جَزَآءً مِّن

و همسن و سال، (۳۳) و جامهایی لبریز و پیاپی (از شراب طهور). (۳۴) در آن جا نه سخن لغو و بیهوده ای می شنوند و نه دروغی. (۳۵) این پاداشی است از

رَبِّكَ عَطَآءً حِسَاباً ۳۶ رَّبِّ السَّموَ تِ وَالأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمنِ لَا

سوی پروردگارت و عطیه ای است مطابق (اعمالشان). (۳۶) همان پروردگار آسمانها و زمین و آنچه در میان آن دو است، همان پروردگار رحمان؛ و (در آن روز)

يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَاباً ۳۷ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَ الْمَلئِكَهُ صَفًّا لَّايَتَكَلَّمُونَ إِلَّا

هیچ کس حق ندارد بی اجازه او سخنی بگوید (یا شفاعتی کند). (۳۷) روزی که «روح» و «ملائکه» به صف می ایستند و هیچ یک، جز

مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمنُ وَقَالَ صَوَاباً ۳۸ ذَ لِكَ الْيَومُ الْحَقُّ فَمَن شَآءَ اتَّخَذَ

به اذن خداوند رحمان، سخن نمی گویند، و (آنگاه که می گویند) درست می گویند. (۳۸) آن روز حق است؛ هر کس بخواهد (اکنون) راه

إِلَى رَبِّهِ مَآباً ۳۹ إِنَّآ أَنْذَرْنكُمْ عَذَاباً قَرِيباً يَوْمَ يَنظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ

بازگشتی به سوی پروردگارش برمی گزیند. (۳۹) و ما شما را از عذاب نزدیکی بیم دادیم؛ در روزی که انسان آنچه را از قبل

با دستهای خود

يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يلَيْتَنِى كُنْتُ تُرَاباً ۴۰

فرستاده می بیند، و کافر می گوید: «ای کاش خاک بودم (و گرفتار عذاب نمی شدم)!» (۴۰)

۷- سوره أعلی

در فضیلت تلاوت این سوره همین بس که در روایتی آمده که یکی از یاران علی علیه السلام می گوید: «بیست شب پشت سر آن حضرت نماز خواندم، جز سوره أعلی را در نماز نمی خواند و می فرمود اگر می دانستید چه برکاتی در آن است، هر یک از شما در هر روز بیست بار آن را تلاوت می کردید، و هر کس آن را بخواند گویی کتب و صحف موسی و ابراهیم را تلاوت کرده است».(۱)

۱- [۵۱]نورالثقلین، جلد ۵، صفحه ۵۵۴، حدیث ۷.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّکَ الأَعْلَى ١ الَّذِی خَلَقَ فَسَوَّى ٢ وَالَّذِی قَدَّرَ فَهَدَى ٣

منزّه شمار نام پروردگار بلند مرتبه ات را! (١) همان خداوندی که آفرید و موزون ساخت، (٢) و همان کس که اندازه گیری کرد و هدایت نمود، (٣)

وَالَّذِی أَخْرَجَ الْمَرْعَى ۴ فَجَعَلَهُ غُثَآءً أَحْوَى ۵ سَنُقْرِئُکَ فَلَا تنسَى ۶

و آن کس که چراگاه را به وجود آورد، (۴) سپس آن را تیره و خشکیده ساخت. (۵) ما بزودی (قرآن را) بر تو می خوانیم و هرگز فراموش نخواهی کرد، (۶)

إِلَّا مَا شَآءَ اللَّهُ إِنَّهُ یَعْلَمُ الجَهْرَ وَمَا یَخْفَى ٧ وَ نُیَسِّرُکَ لِلْیُسْرَى ٨ فَذَكِّرْ

مگر آنچه را خدا بخواهد، که او آشکار و نهان را می داند. (٧) و ما انجام کار خیر را برای تو آسان می سازیم. (٨) پس تذکر ده

إِن نَّفَعَتِ الذِّکْرَى ٩ سَیَذَّکَّرُ مَن یَخْشَى ١٠ وَ یَتَجَنَّبُهَا الأَشْقَى ١١ الَّذِی

به یقین تذکّر مفید خواهد بود. (٩) بزودی آن که از خدا می ترسد متذکّر می شود. (١٠) امّا بدبخت ترین افراد از آن دوری می گزینند، (١١) همان کسی

یَصْلَى النَّارَ الکُبْرَى ١٢ ثُمَّ لَایَمُوتُ فِیهَا وَلَا یَحْیَى ١٣ قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَکَّى

که در آتش عظیم (دوزخ) وارد می شود، (١٢) سپس در آن آتش نه می میرد و نه زنده می شود. (١٣) به یقین کسی که خود را پاکیزه ساخت، رستگار شد. ١۴

وَ ذَکَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ١۵ بَلْ تُؤْثِرُونَ الحَیَوهَ الدُّنْیَاا ١۶ وَالأَخِرَةُ خَیْرٌ

(١۴) و (آن کس که) نام پروردگارش را یاد کرد و نماز خواند. (١۵) ولی شما زندگی دنیا را مقدّم می دارید، (١۶) در حالی که آخرت بهتر

وَأَبْقَى ١٧ إِنَّ هذا لَفِی الصُّحُفِ الْأُولى ١٨ صُحُفِ إِبْرهِیمَ وَمُوسَى ١٩

و پایدارتر است. (١٧) این (دستورها) در کتب آسمانی پیشین (نیز) آمده است، (١٨) در کتب ابراهیم و موسی. (١٩)

۸- سوره شمس

در فضیلت تلاوت این سوره، همین بس که در حدیثی از پیغمبر صلی الله علیه و آله آمده است: «هر کس آن را بخواند گویی به عدد چیزهایی که خورشید و ماه بر آنها می تابد در راه خدا صدقه داده است!».(۱) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

وَالشَّمْسِ وَضُحهَا ۱ وَالْقَمَرِ إِذَا تَلهَا ۲ وَالنَّهَارِ إِذَا جَلهَا ۳ وَاللَّیْلِ

به خورشید و گسترش نور آن در صبحگاهان سوگند، (۱) و به ماه هنگامی که از پی آن در آید، (۲) و به روز هنگامی که خورشید را آشکار سازد، (۳) و به شب آن

۱- [۵۲]مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۳۶۷، آغاز سوره شمس.

إِذَا يَغْشَهَا ۴ وَالْسَّمَآءِ وَمَا بَنهَا ۵ وَالْأَرْضِ وَمَا طَحهَاا ۶ وَنَفْسٍ وَمَا

هنگام که آن را بپوشاند، (۴) و سوگند به آسمان و کسی که آن را بنا کرده، (۵) و به زمین و کسی که آن را گسترانیده، (۶) و سوگند به روح آدمی و آن کس

سَوَّاهَاا ۷ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَ تَقْوَاهَا ۸ قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكهَا ۹ وَ قَدْ

که آن را (آفریده و) موزون ساخته، (۷) سپس فجور و تقوایش [/ شر و خیرش را به او الهام کرده است، (۸) که هر کس نفس خود را پاک و تزکیه کرده، رستگار شده؛ (۹) و

خَابَ مَن دَسهَا ۱۰ كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَآ ۱۱ إِذِ انْبَعَثَ أَشْقهَا ۱۲

آن که نفس خویش را با معصیت و گناه آلوده ساخته، نومید و محروم گشته است! (۱۰) قوم «ثمود» بر اثر طغیانشان، (پیامبر خود را) تکذیب کردند، (۱۱) آنگاه که شقی ترین آنها

فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيهَا ۱۳ فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ

به پا خاست؛ (۱۲) و پیامبر خدا به آنان گفت: «ناقه (و معجزه خداوند) را با آبشخورش واگذارید.» (۱۳) ولی آنها او را تکذیب و ناقه را پی کردند (و به هلاکت رساندند)؛ از

عَلَيهِم رَبُّهُم بِذَنْبِهِم فَسَوَّاهَا ۱۴ وَ لَايَخَافُ عُقْبهَا ۱۵

این رو پروردگارشان آنها را بخاطر گناهشان درهم کوبید و با خاک یکسان کرد. (۱۴) و او هرگز از فرجام مجازات ستمگران، باک ندارد. (۱۵)

۹- سوره شرح

(الم نشرح)

در فضیلت تلاوت این سوره در حدیثی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله می خوانیم که فرمود: «هر کس این سوره را بخواند، پاداش کسی را دارد که محمّد صلی الله علیه و آله را غمگین دیده و اندوه را از قلب او زدوده است».(۱) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ۱ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ۲ الَّذِی أَنقَضَ ظَهْرَكَ ۳

آیا ما سینه تو را گشاده نساختیم، (۱) و بار سنگینت را از (دوش) تو برنداشتیم؟! (۲) همان باری که سخت بر پشت تو سنگینی

می کرد. (۳)

وَرَفَعْنَا لَکَ ذِکْرَکَ ۴ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ یُسْراً ۵ إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ یُسْراً ۶ فَإِذَا

و آوازه تو را بلند ساختیم. (۴) (آری) به یقین با سختی آسانی است. (۵) مسلّماً با سختی آسانی است، (۶) پس هنگامی

فَرَغْتَ فَانصَبْ ۷ وَ إِلَی رَبِّکَ فَارْغَب ۸

که از مهمّی فارغ می شوی به مهمّ دیگری پرداز، (۷) و به سوی پروردگارت توجّه کن. (۸)

۱۰- سوره قدر

در فضیلت تلاوت این سوره همین بس که از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل است که فرمود: «هر کس آن را تلاوت کند، مانند کسی است که ماه رمضان را روزه گرفته، و شب قدر را احیا داشته است».(۲)

ص: ۵۱

۱- [۵۳]مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۳۸۷، آغاز سوره شرح.

۲- [۵۴]همان مدرک، صفحه ۴۰۳، آغاز سوره قدر.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

إِنَّآ أَنزَلنهُ فِى لَيْلَهِ الْقَدْرِ ١ وَمَآ أَدْرَاكَ مَا لَيْلَهُ الْقَدْرِ ٢ لَيْلَهُ الْقَدْرِ

به يقين ما آن (قرآن) را در شب قدر نازل كرديم. (١) و تو چه مى دانى شب قدر چيست؟! (٢) شب قدر

خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ٣ تَنَزَّلُ الْمَلئِكَهُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمْرٍ

بهتر از هزار ماه است. (٣) فرشتگان و «روح» در آن شب به اذن پروردگارشان براى (تقدير) هر امرى نازل مى شوند.

۴ سَلمٌ هِىَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۵

(۴) شبى است سرشار از سلامت (و بركت و رحمت) تا طلوع سپيده. (۵)

١١– سوره زلزله

در فضيلت اين سوره تعبيرات مهمّى در روايات اسلامى آمده، از جمله در حديثى از پيغمبر اكرم صلى الله عليه و آله مى خوانيم: «هر كس آن را تلاوت كند گويى سوره بقره را قرائت كرده، و پاداش او به اندازه كسى است كه يک چهارم قرآن را تلاوت كرده باشد».(١) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

إِذَا زُلْزِلَتِ الأَرْضُ زِلْزَالَهَا ١ وَأَخْرَجَتِ الأَرْضُ أَثْقَالَهَا ٢ وَقَالَ

هنگامى كه زمين شديداً به لرزه درآيد، (١) و زمين بارهاى سنگينش را خارج سازد. (٢) و انسان مى گويد:

الإِنْسنُ مَا لَهَا ٣ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ۴ بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا ۵

«زمين را چه مى شود (كه اين گونه مى لرزد)»؟! (٣) در آن روز زمين تمام خبرهايش را بازگو مى كند؛ (۴) چرا كه پروردگارت به آن وحى كرده است. (۵)

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتاً لِّيُرَوْاأَعْملَهُمْ ۶ فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّهٍ

در آن روز مردم بصورت گروههاى پراكنده (از قبرها) خارج مى شوند تا اعمالشان به آنها نشان داده شود. (۶) پس هر كس هموزن ذرّه اى كار

خَيْراً يَرَهُ ٧ وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّهٍ شَرّاً يَرَهُ ٨

خیر انجام دهد آن را می بیند. (۷) و هر کس هموزن ذرّه ای کار بد کرده آن را (نیز) می بیند. (۸)

ص: ۵۲

۱- [۵۵]مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۱۶، آغاز سوره زلزله.

۱۲- سوره عادیات

در فضیلت تلاوت این سوره از امام صادق علیه السلام می خوانیم: «هر کس سوره «والعادیات» را بخواند و بر آن مداومت کند، خداوند روز قیامت او را با امیرمؤمنان علیه السلام مبعوث می کند و در جمع او و دوستان او خواهد بود».(۱) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

وَالْعدِیتِ ضَبْحاً ۱ فَالْمُورِیتِ قَدْحاً ۲ فَالْمُغِیرَاتِ صُبْحاً ۳ فَأَثَرْنَ

سوگند به اسبان دونده (مجاهدان) در حالی که نفس زنان به پیش می تاختند، (۱) و سوگند به افروزندگان جرقه آتش در برخورد سمهایشان (با سنگهای بیابان)، (۲) و سوگند به

بِهِ نَقْعاً ۴ فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعاً ۵ إِنَّ الْإِنسنَ لِرَبِّهَ لَکَنُودٌ ۶ وَإِنَّهُ عَلَی

هجوم آوران در سپیده دم، (۳) که گرد و غباربه هر سو پراکندند، (۴) و (ناگهان) در میان جمع (دشمن) ظاهر شدند، (۵) که انسان در برابر نعمتهای پروردگارش بسیار ناسپاس

ذلِکَ لَشَهِیدٌ ۷ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَیْرِ لَشَدِیْدٌ ۸ أَفَلَا یَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِی الْقُبُورِ

و بخیل است؛ (۶) و او خود (نیز) بر این گواه است؛ (۷) و به یقین او علاقه شدید به مال دارد. (۸) آیا نمی داند در آن زمان که تمام کسانی که در قبرها هستند برانگیخته ۹

وَحُصِّلَ مَا فِی الصُّدُورِ ۱۰ إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ یَوْمَئِذٍ لَّخَبِیرٌ ۱۱

می شوند، (۹) و آنچه در درون سینه هاست آشکار می گردد، (۱۰) در آن روز پروردگارشان از آنها کاملًا آگاه است؟! (۱۱)

۱۳- سوره تکاثر

در حدیثی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده است که فرمود:

«کسی که این سوره را بخواند، خداوند در برابر نعمت هایی که در دنیا به او داده او را مورد حساب قرار نمی دهد».(۲) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

أَلْهکُمُ التَّکَاثُرُ ۱ حَتَّی زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۲ کَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۳ ثُمَ

افزون طلبی (و تفاخر) شـما را به خود مشـغول داشته است. (۱) تا آن جا که به دیـدار قبرها رفتیـد (و به فزونی قبور مردگانتان افتخار کردید). (۲) چنین نیست بزودی خواهید

كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۴ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ۵ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ۶

دانست! (۳) باز چنان نیست؛ بزودی خواهیـد دانست! (۴) هرگز چنان نیست (که شـما خیال می کنید)؛ اگر شما علم الیقین (به آخرت) داشتید (۵) به یقین شما جهنم را خواهید

ص :۵۳

۱- [۵۶]مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۲۱، آغاز سوره عادیات.

۲- [۵۷]همان مدرک، صفحه ۴۳۰، آغاز سوره تکاثر.

ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ٧ ثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ٨

دید. (۶) سپس (با ورود در آن) آن را به عین الیقین مشاهده خواهید کرد. (۷) سپس در آن روز (همه شما) از نعمتها (ی الهی) بازپرسی خواهید شد. (۸)

۱۴- سوره کوثر

در فضیلت تلاوت این سوره در حدیثی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده است: «هر کس آن را تلاوت کند خداوند او را از نهرهای بهشتی سیراب خواهد کرد ...».(۱) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

إِنَّآ أَعْطَيْنكَ الكَوْثَرَ ١ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وانْحَرْ ٢ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الأَبْتَرُ ٣

به یقین ما به تو کوثر (و خیر و برکت فراوان) عطا کردیم. (۱) پس برای پروردگارت نماز بخوان و قربانی کن. (۲) (و بدان) دشمن تو به یقین ابتر و بریده نسل است. (۳)

۱۵- سوره کافرون

درباره فضیلت این سوره روایات فراوانی نقل شده که حاکی از اهمّیّت محتوای آن است، از جمله:

در حدیثی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده که فرمود: «کسی که سوره «قُل یا أیّها الکافرون» را بخواند، گویی ربع قرآن را خوانده و شیاطین طغیانگر از او دور می شوند و از شرک پاک می گردد و از وحشت (روز قیامت) در امان خواهد بود».(۲) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

قُلْ يأَيُّهَاالْكفِرُونَ ١ لَآ أَعْبُدُمَاتَعْبُدُونَ ٢ وَلَآ أَنْتُمْ عبِدُونَ مَآأَعْبُدُ ٣ وَلَآ

بگو: ای کافران! (۱) آنچه را شما می پرستید من نمی پرستم. (۲) و نه شما آنچه را من می پرستم می پرستید، (۳) و نه من آنچه

أَنَا عَابِدٌ مَّاعَبَدتُّمْ ۴ ولَآ أَنْتُمْ عبِدُونَ مَآ أَعْبُدُ ۵ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِیَ دِينِ ۶

را شما پرستش کرده اید می پرستم، (۴) و نه شما آنچه را که من می پرستم پرستش می کنید؛ (۵) (حال که چنین است) آیین شما برای خودتان، و آیین من برای خودم! (۶)

۱- [۵۸]مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۵۸، آغاز سوره کوثر.

۲- [۵۹]همان مدرک، صفحه ۴۶۲، آغاز سوره کافرون.

۱۶- سوره نصر

در فضیلت تلاوت این سوره در حدیثی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده است: «کسی که آن را تلاوت کند همانند این است که در خدمت پیغمبر صلی الله علیه و آله در فتح مکّه بوده است».(۱) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

إِذَا جَآءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۱ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ

هنگامی که یاری خدا و پیروزی (بر مشرکان مکه) فرا رسد، (۱) و ببینی مردم گروه گروه وارد دین خدا

أَفْوَاجًا ۲ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ واسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ۳

می شوند، (۲) پروردگارت را تسبیح و حمد گوی و از او آمرزش بخواه که او بسیار توبه پذیر است. (۳)

۱۷- سوره اخلاص (قل هو اللّه)

در فضیلت تلاوت این سوره، روایات زیادی در منابع معروف اسلامی آمده است که حاکی از عظمت فوق العاده آن می باشد، از جمله: در حدیثی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله می خوانیم که فرمود: «آیا کسی از شما توانایی دارد یک سوم قرآن را در یک شب بخواند؟!». یکی از حاضران عرض کرد: ای رسول خدا! آیا این کار ممکن است؟ فرمود: «قل هو اللّه احد را بخوانید».(۲) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۱ اللَّهُ الصَّمَدُ ۲ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۳ وَلَمْ يَكُن لَّهُ

بگو: «او خداوند، یکتا و یگانه است؛ (۱) خداوندی بی نیاز است که همه نیازمندان قصد او می کنند؛ (۲) (هرگز) نزاد، و زاده نشد؛ (۳) و برای او هیچ گاه شبیه

كُفُوًا أَحَدٌ ۴

و مانندی نبوده است.» (۴)

۱- [۶۰]مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۶۶، آغاز سوره نصر.

۲- [۶۱]همان مدرک، صفحه ۴۷۹، آغاز سوره اخلاص.

۱۸- سوره فلق

در فضیلت این سوره از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: «آیاتی بر من نازل شده که همانند آنها نازل نشده است و آن دو سوره «فلق» و «ناس» است».(۱) و در حدیث دیگری از امام باقر علیه السلام می خوانیم: «کسی که در سه رکعت نماز «شفع» و «وتر» سوره «فلق» و «ناس» و «قل هو اللّٰه أحد» را بخواند به او گفته می شود: بشارت باد بر تو، خداوند نماز تو را قبول کرد».(۲) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ١ مِن شَرِّ مَا خَلَقَ ٢ وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ٣

بگو: «پناه می برم به پروردگار سپیده صبح، (۱) از شرّ آنچه آفریده است؛ (۲) و از شرّ هر موجود شرور هنگامی که شبانه وارد می شود؛ (۳)

وَ مِن شَرِّ النَّفٰثٰتِ فِی الْعُقَدِ ۴ وَ مِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۵

و از شرّ آنها که (با افسون و سحر) در گره ها می دمند؛ (۴) و از شرّ حسود هنگامی که حسد می ورزد.» (۵)

۱۹- سوره ناس

در فضیلت تلاوت این سوره (غیر از روایتی که در بیان فضیلت سوره فلق گذشت) روایات متعدّدی وارد شده است.(۳) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ١ مَلِكِ النَّاسِ ٢ إِلٰهِ النَّاسِ ٣ مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ

بگو: «پناه می برم به پروردگار مردم، (۱) مالک و حاکم مردم، (۲) معبود مردم، (۳) از شرّ وسوسه گر

الْخَنَّاسِ ۴ الَّذِی یُوَسْوِسُ فِی صُدُورِ النَّاسِ ۵ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ۶

پنهانکار. (۴) که در درون سینه مردمان وسوسه می کند، (۵) خواه از جنّ باشد یا از انسان» (۶)

۱- [۶۲]نورالثقلین، جلد ۵، صفحه ۷۱۶، حدیث ۳ و مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۹۱، آغاز سوره فلق.

۲- [۶۳]نورالثقلین، جلد ۵، صفحه ۷۱۶، حدیث ۱ و مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۹۱، آغاز سوره فلق.

۳- [۶۴]رجوع شود به: نورالثقلین، جلد ۵، صفحه ۷۲۴ و مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۹۵، آغاز سوره ناس.

۲۰- «آیهالکرسی» یکی از مهمترین آیات قرآن

در اهمّیّت و فضیلت این آیه همین بس که از پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نقل شده است که از یکی از یاران خود سؤال کرد «کدام آیه برترین آیه کتاب اللّه است؟» عرض کرد:

اللَّهُ لا إلهَ إلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ ...

پیامبر صلی الله علیه و آله دست بر سینه او زد و فرمود: «دانش بر تو گوارا باد ...».(۱) در حدیث دیگری از حضرت علی علیه السلام از پیامبر صلی الله علیه و آله می خوانیم که فرمود: «برگزیده قرآن، سوره بقره و برگزیده بقره، آیهالکرسی است، در آن، پنجاه کلمه و در هر کلمه برکتی است».(۲) در حدیث دیگری آمده است که هر کس به بستر می رود، تسبیح حضرت زهرا علیها السلام بگوید، سپس آیهالکرسی را بخواند تا صبح از همه چیز در امان خواهد بود.(۳) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُ لَآإِلهَ إِلَّاهُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ لَاتَأْخُذُهُ سِنَهٌ وَلَا نَوْمٌ لَّهُ مَا فِی

هیچ معبودی جز خداوندِ یگانه زنده و پاینده نیست، (خداوندی که قائم به ذات خویش است، و موجودات دیگر، قائم به او). هیچ گاه خواب سبک و سنگینی او را فرا نمی گیرد؛

السَّموتِ وَ مَا فِی الْأَرْضِ مَن ذَا الَّذِی یَشْفَعُ عِندَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ یَعْلَمُ مَا بَیْنَ

(و لحظه ای از تدبیر جهان هستی، غافل نمی ماند؛) آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است، از آن اوست. کیست که در نزد او، جز به فرمانش شفاعت کند؟! آینده و گذشته بندگان را

أَیْدِیهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَ لَایُحِیطُونَ بِشَیْ ءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَآءَ وَسِعَ

می داند؛ و کسی از علم او آگاه نمی گردد؛ جز به مقداری که او بخواهد. (اوست که به همه چیز آگاه است؛ و علم و دانش محدود دیگران، پرتوی از علمِ بی پایان و نامحدود اوست).

کُرْسِیُّهُ السَّموتِ وَالْأَرْضَ وَلَایُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِیُّ الْعَظِیمُ ۲۵۵ لَآ

تخت (حکومت) او، آسمانها و زمین را دربرگرفته؛ و نگاهداری آن دو [/ آسمان و زمین ، او را خسته نمی کند. و اوست بلند مرتبه و با عظمت. (۲۵۵) اکراهی

إِکْرَاهَ فِی الدِّینِ قَد تَّبَیَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَیِّ فَمَن یَکْفُرْ بِالطغُوتِ وَ یُؤْمِن

در قبول دین، نیست. (زیرا) راه درست از راه انحرافی، روشن شده است. بنابراین، کسی که به طاغوت [/ بت و شیطان، و هر

موجود طغیانگر] کافر شود و به خدا ایمان آورد،

بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَکَ بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقَی لَاانفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِیعٌ عَلِیمٌ ۲۵۶ اللَّهُ

به محکم ترین دستگیره چنگ زده است، که گسستن برای آن نیست. و خداوند، شنوا و داناست. (۲۵۶) خداوند،

ص :۵۷

۱- [۶۵]درّ المنثور، جلد ۱، صفحه ۳۲۲، ذیل آیه الکرسی.

۲- [۶۶]مستدرک الوسائل، جلد ۴، صفحه ۳۳۶، حدیث ۲۷.

۳- [۶۷]بحارالانوار، جلد ۸۹، صفحه ۲۶۶، حدیث ۱۱(با تلخیص).

وَلِيُّ الَّذِينَ ءَامَنُواْ يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمتِ إِلَی النُّورِ وَالَّذِینَ کَفَرُواْ

ولیّ و سرپرست کسانی است که ایمان آورده اند؛ آنها را از ظلمتها خارج ساخته، به سوی نور می برد. ولی کسانی که کافر

أَوْلِيَآؤُهُمُ الطغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَی الظُّلُمتِ أُوْلِئکَ أَصْحبُ

شدند، اولیای آنها طاغوتها هستند؛ که آنها را از نور خارج ساخته، به سوی ظلمتها می برند؛ آنها اهل

النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ٢٥٧

دوزخند و جاودانه در آن خواهند بود. (٢٥٧)

نکته:

همان گونه که در آغاز این سوره ها گفتیم شواهد و قرائن فراوانی در دست است که نشان می دهد این آثار، برکات و پاداش ها از آن کسی است که در محتوای این آیات بیندیشد و آن را در زندگی خود پیاده کند.

***

ص :58

بخش دوم: مناجات ها و دعاهای معروف

اشاره

ص :۵۹

اهمیّت و آثار دعا و مناجات

ص :۶۰

مقدّمه: اهمیّت و آثار دعا و مناجات

همان گونه که در آغاز کتاب گذشت، دعا و مناجات یکی از بهترین وسیله های ارتباط معنوی با خداوند و کسب صفای باطن و تهذیب نفس است.

اگر دعا کننده بداند چه کسی را می خواند و در برابر چه بزرگی به راز و نیاز مشغول است و چه مفاهیم بلندی در دعاهای معروف آمده است، چنان سرمست از باده مناجات می شود که هیچ لذّتی را در عالم با آن برابر نمی یابد.

دعا و مناجات، روح را صفا، جان را پاکی و دل را نورانیّت می بخشد.

تضرّع و زاری در پیشگاه حضرت حق و راز و نیاز در محضر معبود متعال و غلتیدن مروارید اشکی بر چهره بنده و زدودن غبار غفلت و گناه به وسیله سرشک پشیمانی، همه و همه نمودهای بندگی و امتیاز انسان از سایر موجودات و وسیله ای برای کسب بالاترین افتخارِ عالم خلقت است.

وقتی که دل شکسته می شود و اشکی بر گونه ها روان می گردد و زبان به تسبیح و تقدیس الهی باز می شود و در پی آن کلماتی در استغفار و عذرخواهی ادا می گردد، پیوند و ارتباط با حضرت احدیّت تحقّق می یابد و آن زمان بهترین لحظه عرض حاجات و بیان خواسته هاست.

***

با هر زبانی و با هر کلمه ای که بتوان بندگی را رساند و استغفار و توبه کرد و نیازها را برشمرد با ارزش است؛ ولی بدون تردید، دعاها و مناجاتی که از طریق والاترین مخلوقات عالم امکان و برترین بندگان شایسته الهی رسیده است، جامع، بدون نقص و انسان ساز است، و هر دعایی خود مجموعه ای از درسهاست.

مناجات ها و دعاهایی که از جانب معصومین علیهم السلام رسیده است، چون از بینش عمیق خداشناسانه ای برخوردار است و از انسانهای کامل و راسخان در علم و دانش صادر شده است، از هر نظر قابل اعتماد است و در آن هیچ یک از عوارض جاری در میان اوراد نشأت گرفته از افکار بشری وجود ندارد.

آنان چون خدا را به خوبی شناخته اند و اوصاف او را به خوبی می دانند، آنچه بر زبانشان در دعا و مناجات جاری شده است، پیراسته از خرافات و تعبیرات ناموزون است.

***

دعاهایی که از طریق خاندان عصمت علیهم السلام رسیده است به قدری از نظر محتوا و مضمون، عالی و بلند است که خود دلیل بر صحّت سند آنهاست و انسان به وضوح درمی یابد که چنین کلمات و ذکرهایی، جز از وجود مقدّس آنان نمی تواند صادر شود و دیگران را یارای ادای این مضامین بلند نیست.

ما در این بخش، دعاها و مناجاتی را ذکر می کنیم که علاوه بر بلندی محتوا و مضمون، از شهرت و یا اسناد قابل قبولی برخوردار باشد.

بار دیگر تأکید می کنیم آنگاه می توانیم از دعا و مناجات بهره عمیق و وافر بگیریم که در معانی آنها دقّت کنیم و آن را در وجود خود پیاده نماییم و به صورت درس های انسان سازی پیام آنها را بشنویم.

***

ص: ۶۲

مناجات پانزده گانه امام سجّاد علیه السلام

اشاره

مرحوم «علّامه مجلسی» در «بحارالانوار» می گوید: من این مناجات را در کتب برخی از اصحاب یافتم که از امام زین العابدین علیه السلام نقل کرده اند.(۱)

۱- مناجات التائبین

(توبه کنندگان)

مناجات و راز و نیاز بنده ای است که قصد توبه و بازگشت به خداوند را دارد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی اَلْبَسَتْنِی الْخَطایا ثَوْبَ مَذَلَّتی وَجَلَّلَنِی التَّباعُدُ مِنْکَ لِباسَ

ای معبود من، گناهان لباس خواری بر تنم کرده و دوری از تو لباس بیچارگی

مَسْکَنَتی وَاماتَ قَلْبی عَظِیمُ جِنایَتی فَاحْیِهِ بِتَوْبَهٍ مِنْکَ یا اَمَلی وَبُغْیَتی

بر من پوشانده و گناهان بزرگم، دلم را میرانده، پس با پذیرش توبه ام آن را زنده کن ای آرزو و مطلوب من

وَیا سُؤْلی وَمُنْیَتی فَوَعِزَّتِکَ ما اجِدُ لِذُنُوبی سِواکَ غافِراً، وَلا اری

و ای خواسته و آرزوی قلبی من، پس به عزتت سوگند، جز تو آمرزنده ای برای گناهانم نمی یابم، و برای دل شکستگیم

لِکَسْری غَیْرَکَ جابِراً، وَقَدْ خَضَعْتُ بِالْاِنابَهِ اِلَیْکَ، وَعَنَوْتُ بِالْاسْتِکانَهِ

مرهمی جز تو ندارم، و به وسیله بازگشت به سوی تو و با تسلیم در برابرت فروتنی نموده ام،

لَدَیْکَ، فَاِنْ طَرَدْتَنی مِنْ بابِکَ فَبِمَنْ اَلُوذُ، وَاِنْ رَدَدْتَنی عَنْ جَنابِکَ فَبِمَنْ

پس اگر مرا از درگاهت برانی به که پناه برم و اگر از حضورت بازگردانی به که پناهنده شوم

اَعُوذُ، فَوا اَسَفاهُ مِنْ خَجْلَتی وَافْتِضاحی وَوالَهْفاهُ مِنْ سُوءِ عَمَلی

پس افسوس از شرمندگی و رسواییم، و دریغ از بدی کردار و دست آوردم،

وَاجْتِراحی اسْئَلُکَ یا غافِرَ الذَّنْبِ الْکَبیرِ، وَیا جابِرَ الْعَظْمِ الْکَسیرِ، انْ

ای آمرزنده گناه بزرگ و ای پیوند دهنده استخوان شکسته، از تو می خواهم که

۱- [۶۸]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۲.

تَهَبَ لی مُوبِقاتِ الْجَرآئِرِ، وَتَسْتُرَ عَلَیَّ فاضِحاتِ السَّرآئِرِ، وَلا تُخْلِنی

جنایات آزاردهنده ام را ببخشی، و اسرار رسوا کننده ام را بپوشانی، و در روز قیامت

فی مَشْهَدِ الْقِیامَهِ مِنْ بَرْدِ عَفْوِکَ وَغَفْرِکَ، وَ لاتُعْرِنی مِنْ جَمیلِ صَفْحِکَ

مرا از لذّت گذشت وآمرزشت محروم نگردانی، و از چشم پوشی و پرده پوشی زیباییت بی نصیب

وَسَتْرِکَ، الهی ظَلِّلْ عَلی ذُنُوبی غَمامَ رَحْمَتِکَ، وَارْسِلْ عَلی عُیُوبی

نکنی، ای معبود من، سایه ابر رحمتت را بر گناهانم بینداز و ابر مهربانیت را

سَحابَ رَاْفَتِکَ، الهی هَلْ یَرْجِعُ الْعَبْدُ الْابِقُ الَّا الی مَوْلاهُ، امْ هَلْ یُجیرُهُ

برای شستن عیبهایم بفرست، ای معبود من، آیا بنده فراری جز به سوی مولایش باز می گردد؟ و آیا جز مولایش

مِنْ سَخَطِهِ احَدٌ سِواهُ، الهی انْ کانَ النَّدَمُ عَلَی الذَّنْبِ تَوْبَهً فَانّی وَعِزَّتِکَ

کسی او را از خشم مولا پناه می دهد؟ ای معبود من، اگر پشیمانی از گناه توبه است، پس به عزتت سوگند من به یقین

مِنَ النَّادِمینَ، وَانْ کانَ الْإِسْتِغْفارُمِنَ الْخَطیئَهِ حِطَّهً فَانّی لَکَ مِنَ

از پشیمانانم، و اگر طلب آمرزش از گناه، تخفیف گناه است، پس به یقین من از آمرزش خواهان

الْمُسْتَغْفِرینَ، لَکَ الْعُتْبی حَتّی تَرْضی الهی بِقُدْرَتِکَ عَلَیَّ تُبْ عَلَیَّ،

درگاه توام، از آن توست بازخواست تا خشنود شوی، ای معبود من، به حق قدرتت بر من توبه ام را بپذیر

وَبِحِلْمِکَ عَنّی اعْفُ عَنّی وَبِعِلْمِکَ بی ارْفَقْ بی الهی انْتَ الَّذی فَتَحْتَ

و به حق شکیباییت از من درگذر، و به حق آگاهیت به من مهربانی کن، ای معبود من، تویی که دری به سوی

لِعِبادِکَ باباً الی عَفْوِکَ، سَمَّیْتَهُ التَّوْبَهَ، فَقُلْتَ: تُوبُوا الَی اللَّهِ تَوْبَهً نَصُوحاً.

گذشت به روی بندگانت گشوده و آن را توبه نامیده و فرمودی: به سوی خدا توبه کنید، توبه ای خالص

فَما عُذْرُ مَنْ اغْفَلَ دُخُولَ الْبابِ بَعْدَ فَتْحِهِ، الهی انْ کانَ قَبُحَ الذَّنْبُ مِنْ

پس چیست عذر کسی که بعد از گشودن در از داخل شدن غفلت کند؟! ای معبود من، اگر گناه از جانب بنده ات

عَبْدِکَ فَلْيَحْسُنِ الْعَفْوُ مِنْ عِنْدِکَ، الهی ما ا نَا بِاوَّلِ مَنْ عَصاکَ فَتُبْتَ

زشت است پس به یقین گذشت از جانب تو نیکو می باشد، ای معبود من، من اولین کسی نیستم که نافرمانیت کرده و تو او را

عَلَيْهِ، وَتَعَرَّضَ لِمَعْرُوفِکَ فَجُدْتَ عَلَيْهِ، يا مُجيبَ الْمُضْطَرِّ، يا کاشِفَ

آمرزیده ای، و یا به نیکیهایت روی آورده و بر او بخشیده ای، ای اجابت کننده درماندگان، ای برطرف کننده

الضُّرِّ، يا عَظيمَ الْبِرِّ، يا عَليماً بِما فِی السِّرِّ، ياجَميلَ السِّتْرِ، اسْتَشْفَعْتُ

ضرر و زیان، ای بزرگ احسان، ای دانای نهان، ای زیبا پرده پوش، با بخشش و کرمت

بِجُودِکَ وَکَرَمِکَ الَیْکَ، وَ تَوَسَّلْتُ بِجَنابِکَ [بِحَنانِکَ وَتَرَحُّمِکَ لَدَیْکَ،

از درگاهت شفاعت می طلبم، و به تو [به دوستیت و مهربانی که نزد توست متوسّل می شوم

فَاسْتَجِبْ دُعآئی وَ لا تُخَیِّبْ فیکَ رَجآئی وَ تَقَبَّلْ تَوْبَتی وَکَفِّرْ

دعایم را بپذیر و امیدم را به درگاهت نااميد مکن، و توبه ام را پذیرا باش

خَطیئَتی بِمَنِّکَ وَ رَحْمَتِکَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

و به لطف و رحمتت از خطاهایم درگذر، ای مهربانترین مهربانان.

۲- مناجات الشاکین

(شکایت کنندگان)

مناجات کسانی است که به درگاه خداوند شکایت می برند؛ شکایت از نفس امّاره و تمایلات نفس سرکش و شکایت از سختی دل و قساوت قلب و وسوسه های شیطان و از او برای غلبه بر اینها کمک می طلبند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی الَیْکَ اشْکُو نَفْساً بِالسُّوءِ امَّارَةً، وَالیَ الْخَطیئَةِ مُبادِرَةً،

ای معبود من، به تو شکایت می کنم از نفسی که مرا به بدی فرمان می دهد، و به سوی گناه می کشاند،

وَبِمَعاصیکَ مُولَعَةً، وَ بِسَخَطِکَ مُتَعَرِّضَةً، تَسْلُکُ بی مَسالِکَ الْمَهالِکِ،

و به نافرمانیهایت حریص است، و موجبات خشم و غضبت را فراهم ساخته است، مرا به راه های نابودی می کشاند،

وَتَجْعَلُنی عِنْدَکَ اهْوَنَ هالِکٍ، کَثیرَةَ الْعِلَلِ، طَویلَةَ الْأَمَلِ، انْ مَسَّهَا الشَّرُّ

و مرا در نزد تو پست ترین هلاک شوندگانی که عیب هایش بسیار و آرزویش طولانی است قرار می دهد، اگر آزاری به او رسد

تَجْزَعُ، وَانْ مَسَّهَا الْخَیْرُ تَمْنَعُ، مَیَّالَةً الَی اللَّعِبِ وَاللَّهْوِ، مَمْلُوَّةً بِالْغَفْلَهِ

بی تابی کند و اگر نیکی به آن رسد دریغ ورزد، به لهو و لعب گرایش داشته و غرق در بی خبری

وَالسَّهْوِ، تُسْرِعُ بی الیَ الْحَوْبَهِ، وَتُسَوِّفُنی بِالتَّوْبَهِ، الهی اشْکَو الَیْکَ عَدُوّاً

و اشتباه است، مرا به سرعت به سوی گناه می کشاند و توبه ام را به تأخیر می اندازد، ای معبود من، از دشمنی که مرا

یُضِلُّنی وَشَیْطاناً یُغْوینی قَدْ مَلَأَ بِالْوَسْواسِ صَدْری وَاحاطَتْ

گمراه کرده و شیطانی که مرا فریب می دهد به تو شکایت می کنم، سینه ام را پر از وسوسه نموده و آرزوهای

۱- [۶۹]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۲.

هَواجِسُهُ بِقَلْبی یُعاضِدُ لِیَ الْهَوی وَیُزَیِّنُ لی حُبَّ الدُّنْیا، وَیَحُولُ بَیْنی

نفسانی دلم را احاطه کرده و هوای نفس (به بیچارگی من) کمک می کند، و دوستی دنیا را در نظرم زینت می دهد و میان من

وَبَیْنَ الطّاعَهِ وَالزُّلْفی الهی الَیْکَ اشْکُو قَلْباً قاسِیاً مَعَ الْوَسْواسِ مُتَقَلِّباً،

و بندگی و نزدیکی به تو فاصله می اندازد، ای معبود من به تو شکایت می کنم از دل بی رحمی که با وسوسه دگرگون گردیده

وَبِالرَّیْنِ وَالطَّبْعِ مُتَلَبِّساً، وَعَیْناً عَنِ الْبُکاءِ مِنْ خَوْفِکَ جامِدَهً، وِالی ما

و با زنگار و خوی زشت پوشیده شده و چشمی که برای گریه از ترست خشک شده و به آنچه که

یَسُرُّها طامِحَهً، الهی لا حَوْلَ لی وَلا قُوَّهَ الّا بِقُدْرَتِکَ، وَلا نَجاهَ لی مِنْ

او را خشنود می کند طمع دارد، ای معبود من پناهگاه و نیرویی جز قدرت تو نیست، و جز محافظت تو راه نجاتی از

مَکارِهِ الدُّنْیاإِلَّا بِعِصْمَتِکَ، فَاسْئَلُکَ بِبَلاغَهِ حِکْمَتِکَ، وَنَفاذِ مَشِیَّتِکَ، انْ

گرفتاریهای دنیا ندارم، پس به حق حکمت رسا و خواست نافذت از تو می خواهم که مرا

لا تَجْعَلَنی لِغَیْرِ جُودِکَ مُتَعَرِّضاً، وَلاتُصَیِّرَنی لِلْفِتَنِ غَرَضاً، وَکُنْ لی

روی آورنده به غیر بخششت قرار ندهی و هدف فتنه ها نگردانی و در برابر

عَلَی الْأَعْدآءِ ناصِراً، وَعَلَی الْمَخازی وَالْعُیُوبِ ساتِراً، وَمِنَ الْبَلاءِ

دشمنان یاورم باشی، و رسوایی ها و عیب هایم را بپوشانی، و از بلاها

واقِیاً، وَعَنِ الْمَعاصی عاصِماً، بِرَأْفَتِکَ وَرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرّاحِمینَ.(۱)

محافظتم کنی، و از گناهان بازم داری، به مهربانی و رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

۳- مناجات الخائفین

(خائفان)

مناجات کسانی است که از خدا ترسانند و با زبان خوف و ترس، سخن می گویند و از حضرتش کمک می جویند، ولی در

حقیقت ترس آنها از گناهان خویش و برخورد عادلانه خدا با آنهاست.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی اتَراکَ بَعْدَ الْإیمانِ بِکَ تُعَذِّبُنی امْ بَعْدَ حُبّی ایّاکَ تُبَعِّدُنی امْ مَعَ

ای معبود من، آیا می پسندی که بعد از ایمانم به تو مرا عذاب کنی یا بعد از محبتم به تو مرا دور کنی، یا با وجود

۱- [۷۰]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۳.

رَجآئی لِرَحْمَتِکَ وَصَفْحِکَ تَحْرِمُنی امْ مَعَ اسْتِجارَتی بِعَفْوِکَ

امیدم به رحمت و گذشتت مرا محروم سازی، یا با وجود پناهندگیم به گذشتت مرا

تُسْلِمُنی حاشا لِوَجْهِکَ الْکَریمِ انْ تُخَیِّبَنی لَیْتَ شِعْری اَلِلشَّقآءِ

رها کنی، از کرمت دور است که مرا محروم کنی، ای کاش می دانستم که آیا مادرم مرا برای

وَلَدَتْنی امّی امْ لِلْعَنآءِ رَبَّتْنی فَلَیْتَها لَمْ تَلِدْنی وَ لَمْ تُرَبِّنی وَلَیْتَنی

بدبختی زاییده یا برای رنج و سختی تربیت نموده؟ پس ای کاش مرا نزاییده و پرورش نداده بود، و ای کاش

عَلِمْتُ امِنْ اهْلِ السَّعادَةِ جَعَلْتَنی وَبِقُرْبِکَ وَجِوارِکَ خَصَصْتَنی فَتَقِرَّ

می دانستم که آیا مرا از سعادتمندان قرار داده و به نزدیکی و جوارت مخصوص گردانده ای تا چشمم

بِذلِکَ عَیْنی وَتَطْمَئِنَّ لَهُ نَفْسی الهی هَلْ تُسَوِّدُ وُجُوهاً خَرَّتْ ساجِدَةً

روشن شده و دلم آرام گیرد؟ ای معبود من آیا چهره هایی را که در برابر عظمتت به خاک افتاده اند

لِعَظَمَتِکَ، اوْ تُخْرِسُ الْسِنَةً نَطَقَتْ بِالثَّنآءِ عَلی مَجْدِکَ وَجَلالَتِکَ، اوْ تَطْبَعُ

سیاه می کنی؟ یا زبانهایی که به ستایش بزرگی و شکوهت گویایند لال می کنی؟ یا بر دلهایی که محبتت

عَلی قُلُوبٍ انْطَوَتْ عَلی مَحَبَّتِکَ، اوْ تُصِمُّ اسْماعاً تَلَذَّذَتْ بِسَماعِ ذِکْرِکَ

آنها را فرا گرفته مُهر می زنی؟ یا گوشهایی را که از شنیدن ذکر مورد پسند تو لذّت می برند،

فی ارادَتِکَ، اوْ تَغُلُّ اکُفّاً رَفَعَتْهَا الْآمالُ الَیْکَ رَجآءَ رَاْفَتِکَ، اوْ تُعاقِبُ

کر می کنی؟ یا دستهایی را که آرزوها به امید مهربانیت آنها را به درگاهت بلند کرده، به زنجیر می کشی؟ یا بدنهایی

ابْداناً عَمِلَتْ بِطاعَتِکَ حَتّی نَحِلَتْ فی مُجاهَدَتِکَ، اوْ تُعَذِّبُ ارْجُلًا

را که به بندگیت عمل نموده تا جایی که برای کوشش در راهت ضعیف شده کیفر می دهی؟ یا پاهایی را که

سَعَتْ فی عِبادَتِکَ، الهی لاتُغْلِقْ عَلی مُوَحِّدیکَ ابْوابَ رَحْمَتِکَ، وَلا

در مسیر بندگیت تلاش کرده عذاب می کنی؟ ای معبود من درهای رحمتت را بر یکتاپرستانت مبند،

تَحْجُبْ مُشْتاقیکَ عَنِ النَّظَرِ الی جَمیلِ رُؤْیَتِکَ، الهی نَفْسٌ اعْزَزْتَها

و مشتاقانت را از دیدن جمال زیبایت محروم مگردان، ای معبود من، نفسی را که با یگانگیت

بِتَوْحیدِکَ، کَیْفَ تُذِلُّها بِمَهانَهِ هِجْرانِکَ، وَضَمیرٌ انْعَقَدَ عَلی مَوَدَّتِکَ، کَیْفَ

گرامی داشتی، چگونه آن را با خواری دوریت پست می کنی؟ و دلی را که با دوستیت پیوند خورده چگونه

تُحْرِقُهُ بِحَرارَهِ نیرانِکَ، الهی اجِرْنی مِنْ الیمِ غَضَبِکَ وَعَظیمِ سَخَطِکَ،

با حرارت آتشت می سوزانی؟ ای معبود من، مرا از خشم دردناک و بزرگی کیفرت پناه ده

ص: ۶۷

یاحَنَّانُ یا مَنّانُ، یا رَحیمُ یا رَحْمنُ، یا جَبّارُ یا قَهّارُ، یا غَفّارُ یا سَتّارُ،

ای غمخوار، ای سخاوتمند، ای مهربان، ای بخشنده، ای توانا، ای پیروز، ای آمرزنده، ای عیب پوش

نَجِّنی بِرَحْمَتِکَ مِنْ عَذابِ النّارِ، وَفَضیحَهِ الْعارِ، اذَا امْتازَ الْأَخْیارُ مِنَ

به رحمتت مرا از عذاب دوزخ و رسوایی ننگ نجات ده، در آن هنگام که نیکان از بدان

الْأَشْرارِ، وَحالَتِ الْأَحْوالُ، وَهالَتِ الْأَهْوالُ ۷۱]، وَقَرُبَ الْمُحْسِنُونَ، وَبَعُدَ

جدا شوند و حالها دگرگون شود و وحشت ها به هراس اندازند و نیکوکاران نزدیک و بدکاران

الْمُسیئُونَ، وَ وُفِّیَتْ کُلُّ نَفْسٍ ما کَسَبَتْ وَهُمْ لا یُظْلَمُونَ.(۱)

دور شوند، و به هر کس آنچه بدست آورده داده شود در حالی که بر ایشان ستم نشود.

۴- مناجات الراجین

(امیدواران)

مناجات کسانی است که با زبان رجا و امید با خدا سخن می گویند؛ امیدوار به لطف الهی و پرده پوشی های او و احسان و فضل پروردگارند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

یا مَنْ اذا سَئَلَهُ عَبْدٌ اعْطاهُ، وَاذا امَّلَ ما عِنْدَهُ بَلَّغَهُ مُناهُ، وَاذا اقْبَلَ عَلَیْهِ

ای کسی که هر بنده از تو درخواست کند عطایش کنی، و هرگاه آنچه نزد توست آرزو کند به آرزویش برسانی، و هرگاه به تو رو کند

قَرَّبَهُ وَادْناهُ، وَاذا جاهَرَهُ بِالْعِصْیانِ سَتَرَ عَلی ذَنْبِهِ وَغَطّاهُ، وَاذا تَوَکَّلَ

مقرّب و نزدیک درگاهت گردانی، و هر گاه که آشکارا نافرمانیت کند بر گناهش پرده کشیده و آن را بپوشانی، و هر گاه بر تو توکّل کند

عَلَیْهِ احْسَبَهُ وَکَفاهُ، الهی مَنِ الَّذی نَزَلَ بِکَ مُلْتَمِساً قِراکَ فَما قَرَیْتَهُ،

او را بـه حسـاب آوری و کفـایت کنی، ای معبـود مـن، کیست که بـا درخـواست میهمـان نـوازی به درگـاهت آیـد و تـو او را نپذیری؟

وَمَنِ الَّذی اناخَ بِبابِکَ مُرْتَجِیاً نَداکَ فَمااوْلَیْتَهُ، ایَحْسُنُ انْ ارْجِعَ عَنْ بابِکَ

و کیست که به امید بخششت به درگاهت فرود آید و احسانش نکنی؟ آیا نیکوست که با ناامیدی از درگاهت منصرف

بِالْخَیْبَهِ مَصْرُوفاً، وَلَسْتُ اعْرِفُ سِواکَ مَوْلیً بِالْأِحْسانِ مَوْصُوفاً، کَیْفَ

شده و بازگردد؟ در حالی که من مولایی جز تو صاحب احسان نمی شناسم، چگونه

ص :۶۸

۱- [۷۲]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۳ و ۱۴۴.

ارْجُو غَيْرَکَ وَالْخَيْرُ کُلُّهُ بِيَدِکَ، وَكَيْفَ اؤَمِّلُ سِواکَ وَالْخَلْقُ وَالْأَمْرُ لَکَ،

امیـد به غیر تو بندم در حالی که همه نیکی ها به دست توست؟ و چگونه به غیر تو دل بندم در حالی که آفرینش و امور از آن توست

أَاقْطَعُ رَجآئی مِنْکَ وَقَدْ اوْلَيْتَنی ما لَمْ اسْئَلْهُ مِنْ فَضْلِکَ، امْ تُفْقِرُنی الی

آیا امیدم را از تو قطع کنم در حالی که آنچه را نخواسته بودم از فضل و احسانت به من عطا نمودی، یا مرا به همانند

مِثْلی وَانَا اعْتَصِمُ بِحَبْلِکَ، يا مَنْ سَعَدَ بِرَحْمَتِهِ الْقاصِدُونَ، وَلَمْ يَشْقَ

خـودم محتـاج می کنی در حـالی کـه مـن بـه رشـته محبتت چنـگ زده ام، ای کسـی که قصـد کننـدگانت به واسـطه رحمتت خوشبخت شدند، و آمرزش خواهانت

بِنِقْمَتِهِ الْمُسْتَغْفِرُونَ، كَيْفَ انْسيکَ وَلَمْ تَزَلْ ذاكِرِی وَكَيْفَ الْهُو عَنْکَ

به واسطه کیفرت بدبخت نشدند، چگونه فراموشت کنم در حالی که تو پیوسته به یاد منی؟ و چگونه از تو غافل شوم

وَانْتَ مُراقِبِی الهی بِذَيْلِ كَرَمِکَ اعْلَقْتُ يَدی وَلِنَيْلِ عَطاياکَ بَسَطْتُ

در حالی که تو مراقب منی؟ ای معبود من، دستم را به دامان کرمت آویخته ام و برای رسیدن به بخششت، آرزویم را

امَلی فَاخْلِصْنی بِخالِصَهِ تَوْحيدِکَ، وَاجْعَلْنی مِنْ صَفْوَهِ عَبيدِکَ، يا مَنْ

گسترده ام، پس با یکتاپرستی خالصت مرا خالص کن، و مرا از بندگان برگزیده ات قرار ده، ای که

کُلُّ هارِبٍ الَيْهِ يَلْتَجِئُ، وَكُلُّ طالِبٍ ايَّاهُ يَرْتَجی يا خَيْرَ مَرْجُوٍّ، وَيا اكْرَمَ

هر فراری به تو پناهنده شود، و هر درخواست کننده ای به تو امید بندد، ای بهترین مایه امید، و ای گرامی ترین

مَدْعُوٍّ، وَ يا مَنْ لا يَرُدُّ سآئِلَهُ، وَلا يُخَيِّبُ امِلَهُ، يا مَنْ بابُهُ مَفْتُوحٌ لِداعيهِ،

خوانـده شده، و ای کسـی که درخواست کننده ات را بر نگردانی، و امیدوارت را ناامید نکنی، ای کسـی که درگاهت به روی خواننده ات باز

وَ حِجابُهُ مَرْفُوعٌ لِراجيهِ، اسْئَلُکَ بِكَرَمِکَ انْ تَمُنَّ عَلَيَّ مِنْ عَطآئِکَ بِما

و پرده میان تو و امیدوارت کنار زده شده، به حق لطف و کرمت از تو می خواهم که بر من منت گذاری از بخشـشت به اندازه

ای که

تَقِرُّ بِهِ عَیْنی وَمِنْ رَجآئِکَ بِما تَطْمَئِنُّ بِهِ نَفْسی وَمِنَ الْیَقینِ بِما تُهَوِّنُ بِهِ

مایه چشم روشنی من گردد و از امیدت به اندازه ای که دلم به آن اطمینان یابد و از یقین به اندازه ای که سختی های دنیا

عَلَیَّ مُصیباتِ الدُّنْیا، وَتَجْلُو بِهِ عَنْ بَصیرَتی غَشَواتِ الْعَمی بِرَحْمَتِکَ

در نظرم آسان گردد و به وسیله آن پرده های کوردلی از دیده ام کنار رود، به رحمتت

یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

ای مهربان ترین مهربانان.

ص :۶۹

۱- [۷۳]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۴.

۵– مناجات الراغبين

(مشتاقان)

گفتگوی کسانی است که مشتاق الطاف الهی و بهره گیری از انوار قـدس ربّانی اند؛ به عطوفت و برّ و احسان او و نعمت های فراوانش دلخوش اند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی انْ کانَ قَلَّ زادی فِی الْمَسیرِ الَیْکَ، فَلَقَدْ حَسُنَ ظَنّی بِالتَّوَکُّلِ

ای معبود من، اگر توشه ام در راه رسیدن به تو کم است، ولی به یقین به توکّل بر تو حسن ظن

عَلَیْکَ، وَانْ کانَ جُرْمی قَدْاخافَنی مِنْ عُقُوبَتِکَ، فَانَّ رَجآئی قَدْ اشْعَرَنی

دارم و اگر گناهم مرا از مجازاتت بترساند، پس به یقین امیدم مرا به ایمنی

بِالْأَمْنِ مِنْ نِقْمَتِکَ، وَانْ کانَ ذَنْبی قَدْ عَرَضَنی لِعِقابِکَ، فَقَدْ اذَنَنی حُسْنُ

از انتقامت متوجّه می سازد، و اگر گناهم مرا در معرض عذابت قرار دهد، پس حسن اعتمادم به پاداشت

ثِقَتی بِثَوابِکَ، وَانْ انامَتْنِی الْغَفْلَهُ عَنِ الْإِسْتِعْدادِ لِلِقآئِکَ، فَقَدْ نَبَّهَتْنِی

مرا آگاه می کند، و اگر بی توجهی مرا از آمادگی دیدارت به خواب غفلت برد، ولی شناخت و آگاهی

الْمَعْرِفَهُ بِکَرَمِکَ وَ الائِکَ، وَانْ اوْحَشَ ما بَیْنی وَبَیْنَکَ فَرْطُ الْعِصْیانِ

از کرم و بخششهایت مرا بیدار می کند، و اگر زیاده روی در نافرمانی و گردنکشی میان من و تو فاصله اندازد

وَ الطُّغْیانِ، فَقَدْ انَسَنی بُشْرَی الْغُفْرانِ وَ الرِّضْوانِ، اسْئَلُکَ بِسُبُحاتِ وَجْهِکَ،

ولی مژده آمرزش و خشنودیت مرا (به تو) مأنوس کند، به حق شکوه و عظمت

وَبِانْوارِ قُدْسِکَ، وَابْتَهِلُ الَیْکَ بِعَواطِفِ رَحْمَتِکَ وَلَطآئِفِ بِرِّکَ، انْ تُحَقِّقَ

و انوار قدسیت از تو می خواهم و به حق عواطف رحمت و لطائف احسانت به درگاهت استغاثه می کنم که گمانم را تحقق

ظَنّی بِما اؤَمِّلُهُ مِنْ جَزیلِ اکْرامِکَ، وَجَمیلِ انْعامِکَ فِی الْقُرْبی مِنْکَ،

بخشی در آنچه آرزو دارم از فراوانی بخششت و نعمت های زیبای در جوارت

وَالزُّلْفی لَدَیْکَ، وَالتَّمَتُّعِ بِالنَّظَرِ الَیْکَ، وَها ا نَا مُتَعَرِّضٌ لِنَفَحاتِ رَوْحِکَ

و جایگاه و منزلت در نزدت، و بهره مندی از توجّه به درگاهت (را آرزو دارم)، و اکنون من خود را در معرض نسیم جانبخش

وَعَطْفِکَ، وَمُنْتَجِعٌ غَیْثَ جُودِکَ وَلُطْفِکَ، فآرٌّ مِنْ سَخَطِکَ الی رِضاکَ،

و مهربانانه ات قرار داده و در طلب باران بخشش و لطفت هستم، از خشمت به خشنودیت

هارِبٌ مِنْکَ الَیْکَ، راجٍ احْسَنَ ما لَدَیْکَ، مُعَوِّلٌ عَلی مَواهِبِکَ، مُفْتَقِرٌ الی

و از (عذاب) تو، به (بخشش) تو گریزانم، به بهترین آنچه نزد توست امید دارم، و بر بخشش های تو تکیه کرده ام، و نیازمند

رِعایَتِکَ، الهی ما بَدَأْتَ بِهِ مِنْ فَضْلِکَ فَتَمِّمْهُ، وَما وَهَبْتَ لی مِنْ کَرَمِکَ

سرپرستی توام، ای معبود من فضل و احسانی که (در حق من) آغاز نمودی به پایانش رسان، و بخششی که به من ارزانی داشتی

فَلا تَسْلُبْهُ، وَما سَتَرْتَهُ عَلَیَّ بِحِلْمِکَ فَلا تَهْتِکْهُ، وَما عَلِمْتَهُ مِنْ قَبیحِ

از من مگیر، و آنچه که با شکیبایت از من پوشاندی آشکار مکن، و آنچه از کردار زشتم

فِعْلی فَاغْفِرْهُ، الهی اسْتَشْفَعْتُ بِکَ الَیْکَ، وَاسْتَجَرْتُ بِکَ مِنْکَ، اتَیْتُکَ

می دانی بیامرز، ای معبود من، تو را به درگاهت شفیع قرار داده ام و از (عذاب) تو، به (بخشش) تو پناه می برم، به درگاهت آمده ام

طامِعاً فی احْسانِکَ، راغِباً فِی امْتِنانِکَ، مُسْتَسْقِیاً وابِلَ طَوْلِکَ،

در حالی که احسانت را آرزومندم، سخاوتت را مشتاقم، باران رحمتت را طالبم،

مُسْتَمْطِراً غَمامَ فَضْلِکَ، طالِباً مَرْضاتَکَ، قاصِداً جَنابَکَ، وارِداً شَریعَهَ

از ابر فضل و کرمت، رحمت می طلبم، خشنودیت را خواهانم، آستانت را قصد کرده ام، در دریای کرمت

رِفْدِکَ، مُلْتَمِساً سَنِیَّ الْخَیْراتِ مِنْ عِنْدِکَ، وافِداً الی حَضْرَهِ جَمالِکَ،

وارد شده ام، بهترین نیکی های نزد تو را خواهانم، به حضور جمالت رسیده ام،

مُریداً وَجْهَکَ، طارِقاً بابَکَ، مُسْتَکیناً لِعَظَمَتِکَ وَجَلالِکَ، فَافْعَلْ بی ما

تو را اراده کرده ام، درگاه (رحمتت) را کوبنده ام، به عظمت و شکوهت پناهنده ام، پس آنچه از آمرزش

انْتَ اهْلُهُ مِنَ الْمَغْفِرَهِ وَالرَّحْمَهِ، وَلا تَفْعَلْ بی ما ا نَا اهْلُهُ مِنَ الْعَذابِ

و رحمت که تو شایسته آنی در حق من انجام ده، و آنچه از عذاب و انتقام که من سزاوار آنم در حق من

وَالنِّقْمَهِ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

انجام مده، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

۶- مناجات الشاکرین

(شکرگزاران)

مناجات و راز و نیاز کسانی است که با زبان شکر و سپاس، آهنگ او نمایند و به ناتوانی خویش برای شکرگزاری در برابر نعمت های بی پایان خداوند اعتراف کرده و از قصور و تقصیر خود به درگاهش عذر می خواهند.

ص: ۷۱

۱- [۷۴]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۵.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی اذْهَلَنی عَنْ اقامَهِ شُكْرِكَ تَتابُعُ طَوْلِكَ، وَاعْجَزَنی عَنْ احْصآءِثَنآئِكَ

ای معبود من، بخشش پی در پی تو، مرا از انجام شکرت بازداشته، و فراوانی لطف و کرمت، مرا از شمارش ثنایت

فَيْضُ فَضْلِكَ، وَشَغَلَنی عَنْ ذِكْرِ مَحامِدِكَ تَرادُفُ عَوآئِدِكَ، وَاعْيانی عَنْ

عاجز ساخته، و روزی پیوسته ات، مرا از یاد نیکی هایت بازداشته، و نعمت های متوالیت، مرا از

نَشْرِ عَوارِفِكَ تَوالی ایادیكَ، وَ هذا مَقامُ مَنِ اعْتَرَفَ بِسُبُوغِ النَّعْمآءِ،

گسترش نیکیهایت ناتوان کرده است و این جایگاه کسی است که به فراوانی نعمتهایت معترف

وَقابَلَها بِالتَّقْصيرِ، وَشَهِدَ عَلی نَفْسِهِ بِالْإِهْمالِ وَالتَّضْييعِ، وَ انْتَ الرَّؤُفُ

و در برابر آنها کوتاهی کرده است، و به سستی و کوتاهی خویش گواهی می دهد، و تویی با محبّت،

الرَّحيمُ الْبَرُّ الْكَريمُ، الَّذی لا يُخَيِّبُ قاصِديهِ، وَلا يَطْرُدُ عَنْ فِنآئِهِ امِليهِ،

مهربان، نیکوکار و بخشنده ای که قصد کنندگانت را محروم نگردانی و آرزومندانت را از درگاهت نرانی،

بِساحَتِكَ تَحُطُّ رِحالُ الرَّاجينَ، وَ بِعَرْصَتِكَ تَقِفُ امالُ الْمُسْتَرْفِدينَ، فَلا

بار امید امیدواران به آستان تو فرود آید، و آرزوهای عطاجویان به درگاه تو توقف کند، پس

تُقابِلْ امالَنا بِالتَّخْييبِ وَالْإِياسِ، وَ لا تُلْبِسْنا سِرْبالَ الْقُنُوطِ وَالْإِبْلاسِ،

آرزوهای ما را با ناامیدی و یأس روبه رو مگردان، و لباس ناامیدی و یأس را بر ما مپوشان

الهی تَصاغَرَ عِنْدَ تَعاظُمِ آلائِكَ شُكْری وَ تَضآئَلَ فی جَنْبِ اكْرامِكَ

ای معبود من، در برابر بزرگی نعمتهایت سپاسگزاری من کم است، و در کنار گرامیداشت تو

ایَّایَ ثَنآئی وَنَشْری جَلَّلَتْنی نِعَمُكَ مِنْ انْوارِ الْايمانِ حُلَلًا، وَضَرَبَتْ

نسبت به من، گسترش ثنایت از سوی من ناچیز است، نعمتهایت لباس های زیبایی از پرتوهای ایمان بر من پوشانده، و لطایف

عَلَیَّ لَطآئِفُ بِرِّکَ مِنَ الْعِزِّ کِلَلًا، وَقَلَّدَتْنی مِنَنُکَ قَلائِدَ لا تُحَلُّ،

احسانت پوششی از بزرگواری بر سرم زده، و نعمتهایت گردن آویزی به گردنم آویخته که باز نگردد،

وَطَوَّقَتْنی اطْواقاً لاتُفَلُّ، فَآلائُکَ جَمَّهٌ ضَعُفَ لِسانی عَنْ احْصآئِها،

و گردنبندهایی که باز نشود، پس نعمتهای باطنیت چنان زیاد است که زبانم از شمارش آن ناتوان شده،

وَنَعْمآئُکَ کَثیرَهٌ قَصُرَ فَهْمی عَنْ ادْراکِها فَضْلًا عَنِ اسْتِقْصآئِها، فَکَیْفَ لی

و نعمتهای ظاهریت چنان فراوان است که فهمم از درک آن کوتاه شده تا چه رسد به این که همه آنها را بشمارم، چگونه شکرت را

ص :۷۲

بِتَحْصيلِ الشُّكْرِ، وَشُكْرى ايَّاكَ يَفْتَقِرُ الى شُكْرٍ، فَكَلَّما قُلْتُ لَكَ الْحَمْدُ،

به جای آورم در حالی که شکر تو خود نیازمند شکر دیگری است، پس هر زمان که بگویم: حمد و سپاس از آنِ توست

وَجَبَ عَلَیَّ لِذلِکَ انْ اقُولَ لَکَ الْحَمْدُ، الهى فَکَما غَذَّیْتَنا بِلُطْفِکَ،

بر من واجب است که برای آن دوباره بگویم: حمد و سپاس از آنِ توست، ای معبود من، پس همان گونه که ما را غذا دادی

وَرَبَّیْتَنا بِصُنْعِکَ، فَتَمِّمْ عَلَیْنا سَوابغَ النِّعَمِ، وَادْفَعْ عَنَّا مَکارِهَ النِّقَمِ، وَآتِنا

و با آموزشت تربیت نمودی، پس نعمت های فراوانت را بر ما تمام کن، و بلاهای ناگوار را از ما دور گردان، و از

مِنْ حُظُوظِ الدَّارَیْنِ ارْفَعَها وَاجَلَّها، عاجِلًا وَآجِلًا، وَلَکَ الْحَمْدُ عَلى

بهره های هر دو جهان، بالاترین و گرامی ترین آن، هم اکنون و در آینده ما را بهره مند ساز، حمد و سپاس از آنِ توست بر

حُسْنِ بَلائِکَ، وَسُبُوغِ نَعْمآئِکَ، حَمْداً یُوافِقُ رِضاکَ، وَیَمْتَرِى الْعَظیمَ

آزمایش نیک و نعمت های فراوانت، ستایشی که موافق خوشنودی توست، و از نیکویی و احسان عظیم تو

مِنْ بِرِّکَ وَ نَداکَ، یا عَظیمُ یا کَریمُ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

سرچشمه می گیرد ای باعظمت و ای بخشنده، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

۷- مناجات المطیعین للّه

(مطیعان خدا)

مناجات کسانی است که در پی اطاعت فرمان او تلاش فراوان دارند و از او می خواهند پرده های شک و تردید را از دیدگانشان کنار زند تا با یقینی استوار، تلاششان را در راه او و همّتشان را در اطاعتِ او قرار دهد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ الْهِمْنا طاعَتَکَ، وَجَنِّبْنا مَعْصِیَتَکَ، وَیَسِّرْ لَنا بُلُوغَ ما نَتَمَنّى مِن

خدایا ما را به اطاعتت وادار، و از نافرمانیت دور کن، و برای ما راه رسیدن به آنچه که از

ابْتِغآءِ رِضْوانِکَ، وَاحْلِلْنا بُحْبُوحَهَ جِنانِکَ، وَاقْشَعْ عَنْ بَصآئِرِنا سَحابَ

تحصیل خشنودیت آرزو داریم فراهم ساز، و ما را در میان بهشتت جای ده، و از دیدگان ما، ابرهای شک و تردید را

الْإِرْتیابِ، وَاکْشِفْ عَنْ قُلُوبِنا اغْشِیَهَ الْمِرْیَهِ وَالْحِجابِ، وَازْهِقِ الْباطِلَ

متفرّق ساز، و از دل های ما پرده های تردید و کوردلی را کنار زن، و باطل را در نهاد

ص :۷۳

۱- [۷۵]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۶.

عَنْ ضَمآئِرِنا، وَاثْبِتِ الْحَقَّ فی سَرآئِرِنا، فَانَّ الشُّکُوکَ وَالظُّنُونَ لَواقِحُ

و درون ما نابود کن، و حق را در باطن و ضمیر ما ثابت گردان، چرا که تردیدها و گمانها منشأ

الْفِتَنِ، وَمُکَدِّرَهٌ لِصَفْوِ الْمَنایِحِ وَالْمِنَنِ، اللَّهُمَّ احْمِلْنا فی سُفُنِ نَجاتِکَ،

فتنه ها و تیره کننده بخشش ها و نیکی های پاکند، خدایا ما را به کشتی نجاتت درآور

وَمَتِّعْنا بِلَذیذِ مُناجاتِکَ، وَ اوْرِدْنا حِیاضَ حُبِّکَ، وَاذِقْنا حَلاوَهَ وُدِّکَ

و از لذّت مناجاتت بهره مند ساز، و در دریای محبّتت وارد کن، و شیرینی محبّت و نزدیکیت را به

وَقُرْبِکَ، وَاجْعَلْ جِهادَنا فیکَ، و هَمَّنا فی طاعَتِکَ، وَاخْلِصْ نِیّاتِنا فی

ما بچشان، و کوشش و تلاشمان را در راه خودت و همتمان را در بندگیت قرار ده، و نیّت های ما را در تعامل با خودت

مُعامَلَتِکَ، فَانَّا بِکَ وَلَکَ، وَ لاوَسیلَهَ لَنا الَیْکَ الَّا انْتَ، الهی اجْعَلْنی مِنَ

خالص گردان، چرا که ما با تو و از آنِ توییم، و برای رسیدن به درگاهت وسیله ای جز تو نداریم، ای معبود من، مرا از

الْمُصْطَفَیْنَ الْأَخْیارِ، وَالْحِقْنی بِالصَّالِحینَ الْأَبْرارِ، السَّابِقینَ الیَ

برگزیدگان از نیکان قرار ده، و به شایستگان از نیکوکاران ملحق کن، همانانی که به برترین خصلت ها

الْمَکْرُماتِ، الْمُسارِعینَ الیَ الْخَیْراتِ، الْعامِلینَ لِلْباقِیاتِ الصَّالِحاتِ،

سبقت گیرنده، و به نیکی ها شتابنده و به کارهای نیک ماندگار عمل کننده

السَّاعینَ الی رَفیعِ الدَّرَجاتِ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، وَبِالْإِجابَهِ

و به سوی بالاترین درجات، تلاش کننده اند، که به یقین تو بر هر کار توانا و به اجابت (خواست بندگان)

جَدیرٌ، بِرَحْمَتِکَ یاارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

شایسته ای، به مهربانیت ای مهربان ترین مهربانان.

۸- مناجات المریدین

(خداجویان)

راز و نیاز کسانی است که فقط آهنگ او دارند و دلبسته او می باشند؛ جز از آبشخور زلال لطف او سیراب نشوند و جز از مناجات با او لذّت نبرند؛ همه شوقشان به جانب حق، و همه دلدادگیشان به حضرت احدیّت است.

ص :74

1- [76]بحارالانوار، جلد 91، صفحه 147.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

سُبْحانَكَ ما اضْيَقَ الطُّرُقَ عَلى مَنْ لَمْ تَكُنْ دَليلَهُ، وَما اوْضَحَ الْحَقَّ عِنْدَ

تسبیح می گویم تو را ای خدا، چقدر راه ها باریک است، برای کسی که تو راهنمایش نباشی، و چقدر راه حق آشکار است بر

مَنْ هَدَيْتَهُ سَبيلَهُ، الهى فَاسْلُكْ بِنا سُبُلَ الْوُصُولِ الَيْكَ، وَسَيِّرْنا فى اقْرَبِ

کسی که تو راهش را به او نشان دهی، ای معبود من، پس ما را در طریق رسیدن به درگاهت راهنمایی کن، و به نزدیکترین

الطُّرُقِ لِلْوُفُودِ عَلَيْكَ، قَرِّبْ عَلَيْنَا الْبَعيدَ، وَسَهِّلْ عَلَيْنَا الْعَسيرَ الشَّديدَ،

راه ها برای ورود به درگاهت رهسپار کن، دور را بر ما نزدیک و دشواری و سختی را آسان گردان،

وَالْحِقْنا بِعِبادِكَ الَّذينَ هُمْ بِالْبِدارِ الَيْكَ يُسارِعُونَ، وَبابَكَ عَلَى الدَّوامِ

و ما را ملحق کن به بندگانی که در پیشی گرفتن به سویت شتابانند و درگاهت را پیوسته

يَطْرُقُونَ، وَايَّاكَ فِى اللَّيْلِ يَعْبُدُونَ، وَهُمْ مِنْ هَيْبَتِكَ مُشْفِقُونَ، الَّذينَ

می کوبند و تو را در دل شب عبادت می کنند و از هیبتت هراسانند، بندگانی که

صَفَّيْتَ لَهُمُ الْمَشارِبَ، وَ بَلَّغْتَهُمُ الرَّغآئِبَ، وَانْجَحْتَ لَهُمُ الْمَطالِبَ،

گرایشهایشان را خالص گرداندی، و به آرزوهایشان رساندی و خواسته هایشان را برآورده ساختی

وَقَضَيْتَ لَهُمْ مِنْ فَضْلِكَ الْمَأرِبَ، وَ مَلَأْتَ لَهُمْ ضَمآئِرَهُمْ مِنْ حُبِّكَ،

و از فضل و کرمت حاجتهایشان را برآوردی، و دلهایشان را از محبّتت پر ساختی

وَرَوَّيْتَهُمْ مِنْ صافى شِرْبِكَ، فَبِكَ الى لَذيذِ مُناجاتِكَ وَصَلُوا، وَمِنْكَ

و از شراب زلال وصالت سیرابشان کردی، پس به واسطه تو به لذّت مناجاتت رسیدند و از جانب تو

اقْصى مَقاصِدِهِمْ حَصَّلُوا، فَيا مَنْ هُوَ عَلَى الْمُقْبِلينَ عَلَيْهِ مُقْبِلٌ،

دورترین اهدافشان را بدست آوردند، پس ای کسی که به روی کنندگانت رو کنی،

وَبِالْعَطْفِ عَلَیْهِمْ عآئِدٌ مُفْضِلٌ، وَبِالْغافِلینَ عَنْ ذِکْرِهِ رَحیمٌ رَؤُفٌ،

و پیوسته به آنان توجّه کرده و بخشنده ای و بر غفلت کنندگان از یادت مهربان و پرمحبّتی

وَبِجَذْبِهِمْ الی بابِهِ وَدُودٌ عَطُوفٌ، اسْئَلُکَ انْ تَجْعَلَنی مِنْ اوْفَرِهِمْ مِنْکَ

و برای جذب آنان به درگاهت، با محبّت و مهربانی، از تو می خواهم که مرا از بهره مندترین آنان

حَظّاً، وَاعْلاهُمْ عِنْدَکَ مَنْزِلًا، وَاجْزَلِهِمْ مِنْ وُدِّکَ قِسْماً، وَافْضَلِهِمْ فی

و بالاترین شان از نظر جایگاه در نزدت، و بیشترین آنان از سهم دوستی و محبتت، و برترین آنان از

مَعْرِفَتِکَ نَصِیباً، فَقَدِ انْقَطَعَتْ الَیْکَ هِمَّتی وَانْصَرَفَتْ نَحْوَکَ رَغْبَتی فَانْتَ

بهره شناختت قرار دهی، چرا که همّتم به تو منتهی شده و اشتیاقم به سوی تو متمایل گشته، پس تنها

لا غَیْرُکَ مُرادی وَلَکَ لا لِسِواکَ سَهَری وَسُهادی وَلِقآؤُکَ قُرَّهُ عَیْنی

تویی مقصود من، و تنها به خاطر توست شب زنده داری و بی خوابیم، دیدار تو مایه چشم روشنیم

وَوَصْلُکَ مُنی نَفْسی وَالَیْکَ شَوْقی وَ فی مَحَبَّتِکَ وَلَهی وَ الی هَواکَ

و وصال تو آرزوی قلبیم و به جانبت اشتیاقم و در محبتت شیفتگیم و در هوایت

صَبابَتی وَ رِضاکَ بُغْیَتی وَ رُؤْیَتُکَ حاجَتی وَ جِوارُکَ طَلَبی وَقُرْبُکَ

عشق سوزانم، و خشنودیت آرزویم و دیدارت نیازم و جوار قربت خواسته ام و نزدیکیت

غایَهُ سُؤْلی وَ فی مُناجاتِکَ رَوْحی وَراحَتی وَ عِنْدَکَ دَوآءُ عِلَّتی

نهایت مقصودم، و در مناجاتت آسایش و راحتیم و در نزدت داروی بیماریم

وَشِفآءُ غُلَّتی وَبَرْدُ لَوْعَتی وَکَشْفُ کُرْبَتی فَکُنْ انیسی فی وَحْشَتی

و شفای سوز دلم، و آرامش آتش عشقم، و برطرف شدن گرفتاری من است، پس باش همدم و مونسم در تنهاییم

وَ مُقیلَ عَثْرَتی وَغافِرَ زَلَّتی وَقابِلَ تَوْبَتی وَمُجیبَ دَعْوَتی وَ وَلِیَ

و درگذرنده خطایم، و آمرزنده لغزشم، و پذیرنده توبه ام، و اجابت کننده درخواستم، و عهده دار

عِصْمَتی وَ مُغْنِیَ فاقَتی وَ لا تَقْطَعْنی عَنْکَ، وَلا تُبْعِدْنی مِنْکَ، یا نَعیمی

پاکیم، و بی نیاز کننده نیازم، مرا از خودت جدا نکن و دور نساز، ای خوشبختی

وَجَنَّتی وَ یا دُنْیایَ وَ آخِرَتی [یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ .(۱) و بهشت من، و ای دنیا و آخرتم، [ای مهربان ترین مهربانان .

۹– مناجات المحبّین

(دوستداران خدا)

مناجات کسانی است که خدا را دوست دارند و به او عشق می ورزند؛ کسانی که محبّت خداوند را می طلبند و از او می

خواهند به بنده اش نظر افکند و مهربانانه به وی بنگرد.

۱- [۷۷]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۷.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی مَنْ ذَا الَّذی ذاقَ حَلاوَهَ مَحَبَّتِکَ فَرامَ مِنْکَ بَدَلًا، وَمَنْ ذَا الَّذی

ای معبود من، کیست که شیرینی محبتت را چشید و غیر از تو را برگزید، و کیست که

آنَسَ بِقُرْبِکَ فَابْتَغی عَنْکَ حِوَلًا، الهی فَاجْعَلْنا مِمَّنِ اصْطَفَیْتَهُ لِقُرْبِکَ

به جوار قربت انس گرفت و روی گردانی از تو را طلبید، ای معبود من، ما را از کسانی قرار ده که برای نزدیکی و دوستیت

وَوِلایَتِکَ، وَاخْلَصْتَهُ لِوُدِّکَ وَمَحَبَّتِکَ، وَشَوَّقْتَهُ الی لِقآئِکَ، وَرَضَّیْتَهُ

برگزیده اش کردی و برای مودّت و محبتت خالصش گرداندی، و برای دیدارت مشتاقش نمودی، و به تقدیرت

بِقَضآئِکَ، وَمَنَحْتَهُ بِالنَّظَرِ الی وَجْهِکَ، وَحَبَوْتَهُ بِرِضاکَ، وَاعَذْتَهُ مِنْ

راضیش ساختی، و توجّه به جمالت را عطایش کردی، و خشنودیت را هدیه اش نمودی، و از هجران

هَجْرِکَ وَقِلاکَ، وَبَوَّأْتَهُ مَقْعَدَ الصِّدْقِ فی جِوارِکَ، وَخَصَصْتَهُ بِمَعْرِفَتِکَ،

و دوریت پناهش دادی، و در جایگاه صدق در جوارت جایش دادی، و به شناختت مخصوصش گرداندی،

وَاهَّلْتَهُ لِعِبادَتِکَ، وَهَیَّمْتَ قَلْبَهُ لِإِرادَتِکَ، وَاجْتَبَیْتَهُ لِمُشاهَدَتِکَ، وَاخْلَیْتَ

و برای بندگیت لایقش ساختی، و دلش را شیفته خواسته ات نمودی و برای دیدارت برگزیده اش کردی، و رویش را

وَجْهَهُ لَکَ، وَفَرَّغْتَ فُؤادَهُ لِحُبِّکَ، وَرَغَّبْتَهُ فیما عِنْدَکَ، وَالْهَمْتَهُ ذِکْرَکَ،

متوجّه خود ساختی و دلش را برای محبتت خالی کردی، و برای آنچه نزد توست مشتاقش نمودی، و به یادت مشغولش ساختی

وَاوْزَعْتَهُ شُکْرَکَ، وَشَغَلْتَهُ بِطاعَتِکَ، وَصَیَّرْتَهُ مِنْ صالِحی بَرِیَّتِکَ،

و شکرت را نصیبش کردی، و به بندگیت مشغولش نمودی، و او را از شایسته ترین آفریدگانت قرار دادی

وَاخْتَرْتَهُ لِمُناجاتِکَ، وَقَطَعْتَ عَنْهُ کُلَّ شَیْ ءٍ یَقْطَعُهُ عَنْکَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنا

و برای مناجاتت برگزیدی، و هر چه که او را از تو جدا می کند از او بریدی، خدایا ما را

مِمَّنْ دَأْبُهُمُ الْإِرْتِیاحُ الَیْکَ وَالْحَنینُ، وَ دَهْرُهُمُ الزَّفْرَهُ وَالْأَنینُ، جِباهُهُمْ

از کسانی قرار ده که عادتشان، شادی و زاری به درگاه توست، و روزگارشان آه و ناله است، آنان که پیشانیشان

ساجِدَهٌ لِعَظَمَتِکَ، وَعُیُونُهُمْ ساهِرَهٌ فی خِدْمَتِکَ، وَدُمُوعُهُمْ سآئِلَهٌ مِنْ

در برابر عظمتت بر خاک قرار گرفته، و چشمهایشان در خدمت تو بیدار است، و اشکهایشان از ترس تو

خَشْیَتِکَ، وَقُلُوبُهُمْ مُتَعَلِّقَهٌ بِمَحَبَّتِکَ، وَافْئِدَتُهُمْ مُنْخَلِعَهٌ مِنْ مَهابَتِکَ، یا

جاری است، و دلهایشان شیفته و دلداده توست، و قلبهایشان از هیبت تو فرو ریخته، ای

مَنْ انْوارُ قُدْسِهِ لِأَبْصارِ مُحِبّيهِ رآئِقَهٌ، وَسُبُحاتُ وَجْهِهِ لِقُلُوبِ عارِفيهِ

کسی که نورهای قدسیت برای دیده های دوستدارانت درخشان است، و انوار جمالت برای دلهای عارفانت

شآئِفَهٌ، یا مُنی قُلُوبِ الْمُشْتاقینَ، وَیا غایَهَ امالِ الْمُحِبّینَ، اسْئَلُکَ حُبَّکَ

آشکار است ای امید دل مشتاقان، ای نهایت آرزوی دوستداران، از تو می خواهم دوستیت را،

وَحُبَّ مَنْ یُحِبُّکَ، وَحُبَّ کُلِّ عَمَلٍ یُوصِلُنی الی قُرْبِکَ، وَانْ تَجْعَلَکَ

و دوستی آن که تو را دوست دارد، و دوستی هر عملی که مرا به نزدیکیت می رساند، و (از تو می خواهم که) خود را

احَبَّ الَیَّ مِمَّا سِواکَ، وَانْ تَجْعَلَ حُبّی ایَّاکَ قآئِداً الی رِضْوانِکَ، وَشَوْقی

نزد من محبوب تر از هر چیز قرار دهی، و محبتم به خودت را وسیله ای برای رسیدن به بهشتت، و اشتیاقم

الَیْکَ ذائِداً عَنْ عِصْیانِکَ، وَامْنُنْ بِالنَّظَرِ الَیْکَ عَلَیَّ، وَانْظُرْ بِعَیْنِ الْوُدِّ

به خودت را مانع از نافرمانیت قرار دهی، با توجهم به خودت بر من منت گذار، و با دیده محبت

وَالْعَطْفِ الَیَّ، وَ لاتَصْرِفْ عَنّی وَجْهَکَ، وَاجْعَلْنی مِنْ اهْلِ الْإِسْعادِ

و عطوفت به من نظر کن، و رویت را از من بر مگردان، و مرا در زمره سعادتمندان

وَالْحِظْوَهِ عِنْدَکَ، یا مُجیبُ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

و بهره مندان درگاهت قرار ده، ای اجابت کننده، ای مهربانترین مهربانان.

۱۰- مناجات المتوسّلین

(متوسّلان)

راز و نیاز آنهاست که به عطوفت و رأفت الهی توسّل می جویند و به شفاعت پیامبرش دل خوش می دارند و این دو را وسیله نیل به غفران الهی و رسیدن به رضوان حق قرار می دهند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی لَیْسَ لی وَسیلَهٌ الَیْکَ الّا عَواطِفُ رَاْفَتِکَ، وَلا لی ذَریعَهٌ الَیْکَ الّا

ای معبود من، جز عواطف رأفتت وسیله ای برای رسیدن به درگاهت ندارم و جز رحمت های شناخته شده ات

عَوارِفُ ۷۹] رَحْمَتِکَ، وَشَفاعَهُ نَبِیِّکَ نَبِیِّ الرَّحْمَهِ، وَمُنْقِذِ الْاُمَّهِ مِنَ الْغُمَّهِ،

و شفاعت پیامبرت، پیامبر رحمت و نجات دهنده امت از غم و اندوه، راهی برای رسیدن به درگاهت ندارم،

ص :۷۸

۱- [۷۸]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۸.

فَاجْعَلْهُما لی سَبَباً الی نَیْلِ غُفْرانِکَ، وَصَیِّرْهُما لی وُصْلَهً الیَ الْفَوْزِ

پس آن دو را وسیله رسیدنم به آمرزشت و سبب رسیدنم به خوشنودیت قرار ده،

بِرِضْوانِکَ، وَقَدْ حَلَّ رَجآئی بِحَرَمِ کَرَمِکَ، وَحَطَّ طَمَعی بِفِنآءِ جُودِکَ،

چرا که امیدم در حریم بخششت جای گرفته و طمعم به آستانه سخاوتت فرود آمده،

فَحَقِّقْ فیکَ امَلی وَاخْتِمْ بِالْخَیْرِ عَمَلی وَاجْعَلْنی مِنْ صَفْوَتِکَ الَّذینَ

پس آرزویم را در مورد خودت محقق ساز، و کارم را به خیر ختم کن، و قرار ده مرا از برگزیدگانت که

احْلَلْتَهُمْ بُحْبُوحَهَ جَنَّتِکَ، وَ بَوَّأْتَهُمْ دارَ کَرامَتِکَ، وَاقْرَرْتَ اعْیُنَهُمْ بِالنَّظَرِ

آنها را در میان بهشتت جای داده و در خانه کرامتت ساکن کرده ای و دیدگانشان را به تماشای جمالت

الَیْکَ یَوْمَ لِقآئِکَ، وَاوْرَثْتَهُمْ مَنازِلَ الصِّدْقِ فی جِوارِکَ، یا مَنْ لا یَفِدُ

در روز دیدارت (در قیامت) روشن نموده ای، و منزلگاه های صداقت را در جوار خودت به آنان بخشیده ای، ای که میهمانان،

الْوافِدُونَ عَلی اکْرَمَ مِنْهُ، وَلا یَجِدُ الْقاصِدُونَ ارْحَمَ مِنْهُ، یاخَیْرَ مَنْ خَلا

بر کریم تر از تو وارد نشوند، و قصدکنندگان، مهربان تر از تو را نیابند، ای بهترین کسی که تنهاماندگان

بِهِ وَحیدٌ، وَیا اعْطَفَ مَنْ اوی الَیْهِ طَریدٌ، الی سَعَهِ عَفْوِکَ مَدَدْتُ یَدی

با تو خلوت کنند، ای مهربانترین کسی که فراریان به تو پناهنده شوند، به سوی وسعت گذشتت، دست دراز کرده

وَبِذَیْلِ کَرَمِکَ اعْلَقْتُ کَفّی فَلا تُولِنِی الْحِرْمانَ، وَلا تُبْلِنی بِالْخَیْبَهِ

و به دامان کرمت متوسّل شده ام پس محرومیت را بر من مسلط مکن، و مرا به ناامیدی

وَالْخُسْرانِ، یا سَمیعَ الدُّعآءِ [یا ارْحَمَ الرَّاحِمِینَ .(۱) و زیانکاری گرفتار مکن، ای شنونده دعا [ای مهربانترین مهربانان .

۱۱- مناجات المفتقرین

(نیازمندان)

راز و نیاز آنان که سرتاپای وجود خود را نیازمند او می دانند و از غنای او طلب می کنند و دوام و پیوستگی نعمتش را می

خواهند؛ رفع همه رنجها، شکستگی ها و اندوه ها را از خداوند می طلبند.

۱- [۸۰]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۹.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی كَسْری لا يَجْبُرُهُ الَّا لُطْفُكَ وَحَنانُكَ، وَفَقْری لا يُغْنيهِ الَّا عَطْفُكَ

ای معبود من، كمبودم را جز لطف و مهربانيت جبران نكند، و نيازم را جز محبت و احسانت

وَاحْسانُكَ، وَرَوْعَتی لايُسَكِّنُها الَّا امانُكَ، وَذِلَّتی لا يُعِزُّها الَّا سُلْطانُكَ،

بی نياز نكند، و هراسم را جز امان تو آرامش ندهد، و خواريم را جز قدرت و سلطه ات عزيز نگرداند

وَامْنِيَّتی لا يُبَلِّغُنيها الَّا فَضْلُكَ، وَخَلَّتی لايَسُدُّها الَّا طَوْلُكَ، وَحاجَتی لا

و چيزی جز فضلت مرا به آرزويم نرساند و نيازم را جز بخششت جبران نكند، و احتياجم را

يَقْضيها غَيْرُكَ، وَكَرْبی لا يُفَرِّجُهُ سِوی رَحْمَتِكَ، وَضُرّی لا يَكْشِفُهُ غَيْرُ

جز تو برآورده نكند، و گرفتاريم را جز رحمتت نگشايد، زيانم را جز مهربانيت

رَاْفَتِكَ، وَغُلَّتی لا يُبَرِّدُها الَّا وَصْلُكَ، وَلَوْعَتی لا يُطْفيها الَّا لِقآؤُكَ،

برطرف نكند، و سوز عطشم را جز وصالت آرام نكند، و آتش دلم را جز ديدارت خاموش نكند

وَشَوْقی الَيْكَ لا يَبُلُّهُ الَّا النَّظَرُ الی وَجْهِكَ، وَقَراری لا يَقِرُّ دُونَ دُنُوّی

واشتياقم به ديدارت را جز توجّه به جلوه ات سيراب نكند، و آرامشم جز در نزديكيت قرار نگيرد

مِنْكَ، وَلَهْفَتی لا يَرُدُّها الَّا رَوْحُكَ، وَسُقْمی لايَشْفيهِ الَّا طِبُّكَ، وَغَمّی لا

اندوه و غمم را جز نسيم جانبخشت برطرف نكند، و بيماريم جز با درمانت شفا نيابد، و غم را

يُزيلُهُ الَّا قُرْبُكَ، وَجُرْحی لا يُبْرِئُهُ الَّا صَفْحُكَ، وَرَيْنُ قَلْبی لا يَجْلُوهُ الَّا

جز جوار قربت زائل نكند، و زخمم را جز گذشتت التيام نبخشد، و زنگار دلم را جز عفوت

عَفْوُكَ، وَوَسْواسُ صَدْری لايُزيحُهُ الَّا امْرُكَ، فَيا مُنْتَهی امَلِ الْامِلينَ،

جلا ندهد، و وسوسه درونم را جز فرمانت برطرف نكند، ای نهايت آرزوی آرزومندان

وَیا غایَهَ سُؤْلِ السَّآئِلینَ، وَ یا اقْصی طَلِبَهِ الطَّالِبینَ، وَیا اعْلی رَغْبَهِ

و ای منتهای خواسته خواستاران، و ای آخرین مطلوب جویندگان، و ای برترین میل

الرَّاغِبینَ، وَ یا وَلِیَّ الصَّالِحینَ، وَ یا امانَ الْخآئِفینَ، وَیا مُجیبَ دَعْوَهِ

مشتاقان، و ای سرپرست صالحان، و ای ایمنی بخش ترسیدگان، و ای اجابت کننده درخواست

الْمُضْطَرّینَ، وَیا ذُخْرَالْمُعْدِمینَ، وَیا کَنْزَالْبآئِسینَ، وَیا غِیاثَ الْمُسْتَغیثینَ،

درماندگان، و ای ذخیره نیازمندان، و ای گنج بینوایان، و ای فریادرس خواهان

وَ یا قاضِیَ حَوآئِجِ الْفُقَرآءِ وَالْمساکینِ، وَ یا اکْرَمَ الْأَکْرَمینَ، وَ یا ارْحَمَ

و ای برآورنده نیازهای فقیران و تهیدستان، و ای گرامی ترین گرامیان، و ای مهربان ترین

الرَّاحِمینَ، لَکَ تَخَضُّعی وَسُؤالی وَ الَیْکَ تَضَرُّعی وَابْتِهالی اسْئَلُکَ انْ

مهربانان، فروتنی و درخواستم، و گریه و زاری و ناله ام به درگاه توست، از تو می خواهم که

تُنیلَنی مِنْ رَوْحِ رِضْوانِکَ، وَتُدیمَ عَلَیَّ نِعَمَ امْتِنانِکَ، وَهاا نَا بِبابِ

از نسیم جانبخش خوشنودیت به من برسانی، و نعمت های بزرگت را بر من ادامه دهی، و اینک من به درگاه

کَرَمِکَ واقِفٌ، وَلِنَفَحاتِ بِرِّکَ مُتَعَرِّضٌ، وَبِحَبْلِکَ الشَّدیدِ مُعْتَصِمٌ،

کرمت ایستاده ونسیم نیکیت را طالبم، و به ریسمان محکمت چنگ زده ام

وَبِعُرْوَتِکَ الْوُثْقی مُتَمَسِّکٌ، الهی ارْحَمْ عَبْدَکَ الذَّلیلَ، ذَااللِّسانِ الْکَلیلِ،

و دستگیره محکمت را گرفته ام، ای معبود من بر بنده فروتنت که زبانش گنگ

وَالْعَمَلِ الْقَلیلِ، وَامْنُنْ عَلَیْهِ بِطَوْلِکَ الْجَزیلِ، وَاکْنُفْهُ تَحْتَ ظِلِّکَ الظَّلیلِ،

و عملش کم است رحم کن، با بخشش فراوانت بر او منت گذار، و او را در زیر سایه گسترده ات پناه ده.

یا کَریمُ یا جَمیلُ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

ای بخشنده، ای زیبا، ای مهربان ترین مهربانان.

۱۲- مناجات العارفین

(عارفان)

مناجات کسانی است که عارفانه با خدا سخن می گویند، آنان که پس از قبول ناتوانی از درک کنه ذات او و راهیابی به شناخت کامل صفاتش در پی معرفتی بهتر از گذشته و دریدن حجابها از دیدگان دل و جانند و تشنه کام در جستجوی چشمه های محبّت الهی و نوشیدن از جام عشق وی می باشند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیم

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی قَصُرَتِ الْأَلْسُنُ عَنْ بُلُوغِ ثَنآئِکَ کَما یَلیقُ بِجَلالِکَ، وَعَجَزَتِ

ای معبود من، زبانها از بیان ثنایت آن چنان که شایسته بزرگی توست کوتاه است، و عقلها

ص :۸۱

۱- [۸۱]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۹.

الْعُقُولُ عَنْ ادْراکِ کُنْهِ جَمالِکَ، وَانْحَسَرَتِ الْأَبْصارُدُونَ النَّظَرِ الی

از درک کنه ذاتت عاجز است، و دیده ها در تماشای شکوه و عظمت

سُبُحاتِ وَجْهِکَ، وَلَمْ تَجْعَلْ لِلْخَلْقِ طَریقاً الی مَعْرِفَتِکَ، الَّا بِالْعَجْزِ عَنْ

وامانده است، راهی برای مخلوقات در شناختت جز اقرار به ناتوانی از شناختت قرار

مَعْرِفَتِکَ، الهی فَاجْعَلْنا مِنَ الَّذینَ تَرَسَّخَتْ اشْجارُ الشَّوْقِ الَیْکَ فی

نداده ای، ای معبود من، ما را از کسانی قرار ده که نهال امیدت در باغ دلهایشان

حَدآئِقِ صُدُورِهِمْ، وَاخَذَتْ لَوْعَهُ مَحَبَّتِکَ بِمَجامِعِ قُلُوبِهِمْ، فَهُمْ الی

ریشه دوانده و سوز محبّتت سراسر دلشان را فرا گرفته است، پس آنان در

اوْکارِ الْأَفْکارِ یَاْوُونَ، وَ فی رِیاضِ الْقُرْبِ وَالْمُکاشَفَهِ یَرْتَعُونَ، وَمِنْ

آشیانه افکار جای گرفته و در باغ های قرب و مکاشفه می خرامند، و با

حِیاضِ الْمَحَبَّهِ بِکَاْسِ الْمُلاطَفَهِ یَکْرَعُونَ، وَشَرایعَ الْمُصافاتِ یَرِدُونَ،

جام مهربانیت از دریای محبتت می نوشند و به سرچشمه های زلال و صاف وارد می شوند

قَدْ کُشِفَ الْغِطآءُ عَنْ ابْصارِهِمْ، وَانْجَلَتْ ظُلْمَهُ الرَّیْبِ عَنْ عَقآئِدِهِمْ

در حالی که پرده ها از دیده هایشان کنار رفته و تاریکی شک و تردید از اعتقادات

وَضَمآئِرِهِمْ، وَانْتَفَتْ مُخالَجَهُ الشَّکِّ عَنْ قُلُوبِهِمْ وَسَرآئِرِهِمْ، وَانْشَرَحَتْ

و باطنشان برطرف شده و اضطراب و تردید از دلها و باطنهایشان منتفی شده و با

بِتَحْقیقِ الْمَعْرِفَهِ صُدُورُهُمْ، وَعَلَتْ لِسَبْقِ السَّعادَهِ فِی الزَّهادَهِ هِمَمُهُمْ،

حصول معرفت، سینه هایشان گشاده شده و همتهایشان برای ربودن گوی سبقت در پارسایی عالی شده

وَعَذُبَ فی مَعینِ الْمُعامَلَهِ شِرْبُهُمْ، وَطابَ فی مَجْلِسِ الْأُنْسِ سِرُّهُمْ،

و در چشمه رفتار (نیک)، نوشیدنیهاشان گوارا شده و باطنشان در محفل انس پاکیزه گشته

وَامِنَ فی مَوْطِنِ الْمَخافَهِ سِرْبُهُمْ، وَاطْمَانَّتْ بِالرُّجُوعِ الی رَبِّ الْأَرْبابِ

و در محل های ترسناک، راهشان ایمن گشته و با بازگشت به سوی پروردگار یکتا، نفسشان

انْفُسُهُمْ، وَ تَیَقَّنَتْ بِالْفَوْزِ وَ الْفَلاحِ ارْواحُهُمْ، وَ قَرَّتْ بِالنَّظَرِ الی مَحْبُوبِهِمْ

آرام گشته و روح و روانشان به پیروزی و رستگاری یقین پیدا کرده و دیده هایشان به دیدار محبوبشان

اعْیُنُهُمْ، وَاسْتَقَرَّ بِادْراکِ السُّؤْلِ وَنَیْلِ الْمَأْمُولِ قَرارُهُمْ، وَرَبِحَتْ فی بَیْعِ

روشن گشته، و با رسیدن به خواسته ها و آرزوها، آرامششان برقرار گشته، و تجارتشان در فروختن

الدُّنْیا بِالْاخِرَهِ تِجارَتُهُمْ، الهی مااَلَذَّ خَواطِرَ الْإِلْهامِ بِذِکْرِکَ عَلَی الْقُلُوبِ،

دنیا به آخرت، سودمند شده است، ای معبود من، چه لذّت بخش است خاطره های الهام یاد تو بر دلها

وَما احْلَی الْمَسیرَ الَیْکَ بِالْأَوْهامِ فی مَسالِکِ الْغُیُوبِ، وَما اطْیَبَ طَعْمَ

و چه شیرین است حرکت به سوی تو در راه های نامرئی، با باورها، وچه خوش است طعم

حُبِّکَ، وَما اعْذَبَ شِرْبَ قُرْبِکَ، فَاعِذْنا مِنْ طَرْدِکَ وَ ابْعادِکَ، وَاجْعَلْنا مِنْ

محبّتت، وچه گواراست مقام قربت، پس ما را از راندن و دور کردنت پناه ده، و از مخصوص ترین

اخَصِّ عارِفیکَ، وَاصْلَحِ عِبادِکَ، وَاصْدَقِ طآئِعیکَ، وَاخْلَصِ عُبَّادِکَ، یا

عارفان، و شایسته ترین بندگان، و راستگوترین مطیعان و خالص ترین عبادت کنندگانت قرار ده، ای

عَظیمُ یا جَلیلُ، یا کَریمُ یا مُنیلُ، بِرَحْمَتِکَ وَمَنِّکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

با عظمت، ای باشکوه، ای بخشنده، ای عطا کننده، به رحمت و منّتت ای مهربان ترین مهربانان.

۱۳- مناجات الذاکرین

(ذاکران)

راز و نیاز کسانی است که یاد خدا را می طلبند و از او می خواهند، که ذکر و یادش را در همه جا و همه حال بر قلب و جانشان فرود آرد و آن را انیس و مونسشان گرداند؛ آنان که می دانند جز با یاد او دلها آرام نمی گیرد و جز با رؤیت معنوی جمال حق، جانها آرامش نمی یابد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی لَوْلَا الْواجِبُ مِنْ قَبُولِ امْرِکَ، لَنَزَّهْتُکَ مِنْ ذِکْری ایَّاکَ، عَلی انَ

ای معبود من، اگر نبود پذیرفتن فرمان واجبت، به یقین تو را پاک تر از آن می دانستم که یادت کنم، علاوه بر اینکه

ذِکْری لَکَ بِقَدْری لا بِقَدْرِکَ، وَما عَسی انْ یَبْلُغَ مِقْداری حَتّی اجْعَلَ

یاد کردن تو به اندازه (توان) من است نه به اندازه (شایستگی) تو، و امید ندارم که ارزشم به اندازه ای بالا رود که مورد

مَحَلّاً لِتَقْديسِکَ، وَمِنْ اعْظَمِ النِّعَمِ عَلَيْنا جَرَيانُ ذِكْرِکَ عَلی الْسِنَتِنا،

تکریم تو واقع شوم، و از بزرگترین نعمت های تو بر ما جاری شدن نام تو بر زبان ماست،

ص :۸۳

۱- [۸۲]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۵۰.

وَاذْنُکَ لَنا بِدُعآئِکَ وَتَنْزیهِکَ وَتَسْبیحِکَ، الهی فَالْهِمْنا ذِکْرَکَ فِی

و اجازه ات برای دعا و منزّه داشتن و به پاکی یاد کردن توست، ای معبود من، در خلوت و آشکار،

الْخَلاءِ وَالْمَلاءِ، وَاللَّیْلِ وَالنَّهارِ، وَالْاِعْلانِ وَالْاِسْرارِ، وَفِی السَّرّآءِ

و شب و روز، و پیدا و نهان و خوشی و ناخوشی ما را به

وَالضَّرّآءِ، وَآنِسْنا بِالذِّکْرِ الْخَفِیِّ، وَاسْتَعْمِلْنا بِالْعَمَلِ الزَّکِیِّ، وَالسَّعْیِ

یادت وادار، و به یاد پنهانیت مأنوسمان کن، و به کار پاکیزه و تلاش

الْمَرْضِیِّ، وَجازِنا بِالْمیزانِ الْوَفِیِّ، الهی بِکَ هامَتِ الْقُلُوبُ الْوالِهَهُ،

پسندیده وادار و با پیمانه پر پاداشمان ده، ای معبود من، دلهای شیفته، عاشقت شده

وَعَلی مَعْرِفَتِکَ جُمِعَتِ الْعُقُولُ الْمُتَبایِنَهُ، فَلا تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ الّا بِذِکْراکَ،

و عقلهای پراکنده برای شناختت گرد آمده، پس دلها جز به یادت آرام نگیرد

وَلا تَسْکُنُ النُّفُوسُ الّا عِنْدَ رُؤْیاکَ، انْتَ الْمُسَبَّحُ فی کُلِّ مَکانٍ،

و دلها جز به هنگام دیدارت آرامش نیابد، تویی که در هر مکان به پاکی یاد گردی

وَالْمَعْبُودُ فی کُلِّ زَمانٍ، وَالْمَوْجُودُ فی کُلِّ اوانٍ، وَالْمَدْعُوُّ بِکُلِّ لِسانٍ،

و در هر زمان عبادت شوی و در هر لحظه موجودی، و به هر زبان خوانده شوی

وَالْمُعَظَّمُ فی کُلِّ جَنانٍ، وَاسْتَغْفِرُکَ مِنْ کُلِّ لَذَّهٍبِغَیْرِ ذِکْرِکَ، وَمِنْ کُلِّ راحَهٍ

و در هر دلی به بزرگی یاد شوی، از هر خوشی جز یادت و از هر آسایشی

بِغَیْرِ انْسِکَ، وَمِنْ کُلِّ سُرُورٍ بِغَیْرِ قُرْبِکَ، وَمِنْ کُلِّ شُغْلٍ بِغَیْرِ طاعَتِکَ،

جز انست، و از هر شادی جز نزدیکیت و از هر اشتغالی جز بندگیت از تو آمرزش می طلبم

الهی انْتَ قُلْتَ وَقَوْلُکَ الْحَقُّ: یا ایُّهَا الَّذینَ امَنُوا اذْکُرُوا اللَّهَ ذِکْراً کَثیراً،

ای معبود من، تو فرمودی و فرمایشت حق است: ای کسانی که ایمان آورده اید خدا را بسیار یاد کنید،

وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَاصيلًا. وَقُلْتَ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ: فَاذْكُرُونى اذْكُرْكُمْ. فَامَرْتَنا

و صبح و شام او را تسبیح گویید: و فرمودی و فرمایشت حق است: پس به یاد من باشید تا به یاد شما باشم، پس ما را به یادت

بِذِكْرِكَ، وَ وَعَدْتَنا عَلَيْهِ انْ تَذْكُرَنا تَشْريفاً لَنا وَ تَفْخيماً وَ اعْظاماً، وَ ها

فرمان داده و به ما وعده فرمودی که در قبال آن برای گرامیداشت و ارج نهادن و بزرگداشت ما را یاد خواهی نمود و اینک

نَحْنُ ذاكِرُوكَ كَما امَرْتَنا، فَانْجِزْ لَنا ما وَعَدْتَنا، يا ذاكِرَ الذَّاكِرينَ، وَيا

ما یادکنندگان توییم، آن گونه که تو فرمان داده ای، پس به آنچه به ما وعده فرمودی وفا کن، ای یادکننده یادکنندگان، و ای

ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

مهربان ترین مهربانان.

۱۴- مناجات المعتصمین

(پناهندگان)

مناجات کسانی است که در برابر انبوه آفات سعادت، به قدرت و توانایی او پناه می برند و به ریسمان الهی چنگ می زنند و حمایت و پشتیبانی خدا را می طلبند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ یا مَلاذَ اللّائِذینَ، وَیا مَعاذَ الْعآئِذینَ، وَیا مُنْجِیَ الْهالِکینَ، وَیا

ای خدا، ای حامی پناهندگان، و ای پناه پناه جویان، و ای نجات بخش هلاک شدگان، و ای

عاصِمَ الْبآئِسینَ، وَ یا راحِمَ الْمَساکینِ، وَیا مُجیبَ الْمُضْطَرّینَ، وَیا کَنْزَ

نگهدار بیچارگان، و ای رحم کننده بینوایان، و ای اجابت کننده گرفتاران، و ای گنج

الْمُفْتَقِرینَ، وَ یا جابِرَ الْمُنْکَسِرینَ، وَیا مَأْوَی الْمُنْقَطِعینَ، وَیا ناصِرَ

نیازمندان، و ای التیام بخش دل شکستگان، و ای پناهگاه آوارگان، و ای یاور

الْمُسْتَضْعَفینَ، وَیا مُجیرَ الْخآئِفینَ، وَیا مُغیثَ الْمَکْرُوبینَ، وَ یا حِصْنَ

مستضعفان، و ای پناه دهنده ترسیدگان، ای فریادرس غمزدگان، ای پناه

اللّاجینَ، انْ لَمْ اعُذْ بِعِزَّتِکَ فَبِمَنْ اعُوذُ، وَانْ لَمْ ا لُذْ بِقُدْرَتِکَ فَبِمَنْ الُوذُ،

پناهندگان، اگر به عزتت پناه نبرم پس به که پناهنده شوم، و اگر به قدرتت متوسّل نشوم پس به که متوسّل شوم،

وَقَدْ الْجاتْنِی الذُّنُوبُ الیَ التَّشَبُّثِ بِاذْیالِ عَفْوِکَ، وَاحْوَجَتْنِی الْخَطایا

در حالی که گناهانم مرا به چنگ زدن به دامان گذشتت وادار کرده و خطاهایم مرا به کوبیدن

الیَ اسْتِفْتاحِ ابْوابِ صَفْحِکَ، وَدَعَتْنِی الْإِساَئَهُ الَی الْإِناخَهِ بِفِناَءِ عِزِّکَ،

درهای چشم پوشیت محتاج ساخته، و بدیهایم مرا به اقامت در آستان عزّتت فرا خوانده

وَحَمَلَتْنِی الْمَخافَهُ مِنْ نِقْمَتِکَ عَلَی التَّمَسُّکِ بِعُرْوَهِ عَطْفِکَ، وَما حَقُّ مَنِ

و ترس از عذابت مرا به متوسّل شدن به ریسمان گذشتت وادار کرده است، و سزای کسی که

ص :۸۵

۱- [۸۳]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۵۱.

اعْتَصَمَ بِحَبْلِکَ انْ يُخْذَلَ، وَلا يَليقُ بِمَنِ اسْتَجارَ بِعِزِّکَ انْ يُسْلَمَ اوْ يُهْمَلَ،

به ريسمانت چنگ زده، خوارى نيست، و آن كه به عزّتت پناهنده شود شايسته نيست كه رها شده يا ناديده گرفته شود،

الهى فَلا تُخْلِنا مِنْ حِمايَتِکَ، وَلا تُعْرِنا مِنْ رِعايَتِکَ، وَذُدْنا عَنْ مَوارِدِ

اى معبود من، ما را از حمايتت محروم مكن، و از توجهت بى بهره مساز، و ما را از پرتگاه هاى

الْهَلَکَهِ، فَانَّا بِعَيْنِکَ وَفى کَنَفِکَ وَلَکَ، اسْئَلُکَ بِاهْلِ خاصَّتِکَ مِنْ مَلائِکَتِکَ

هلاكت دور نما، چرا كه ما در برابر ديدگانت و در پناه تو و از آن توييم، از تو مى خواهم به حقّ فرشتگان خاصّت

وَالصَّالِحينَ مِنْ بَرِيَّتِکَ، انْ تَجْعَلَ عَلَيْنا واقِيَهً تُنْجينا مِنَ الْهَلَکاتِ،

و صالحان از آفريدگانت، كه براى ما سپرى قرار دهى تا از مصيبت ها نجاتمان دهد،

وَتُجَنِّبُنا مِنَ الْافاتِ، وَتُکِنُّنا مِنْ دَواهِى الْمُصيباتِ، وَانْ تُنْزِلَ عَلَيْنا مِنْ

و از آفات دورمان سازد، و از مصيبت هاى فجيع ما را حفظ كند و اينكه از آرامشت بر ما

سَکينَتِکَ، وَ انْ تُغَشِّىَ وُجُوهَنا بِانْوارِ مَحَبَّتِکَ، وَ انْ تُؤْوِيَنا الى شَديدِ رُکْنِکَ،

فرو فرستى، و با انوار محبّتت چهره ما را بپوشانى، و در ركن محكمت جاى داده

وَانْ تَحْوِيَنا فى اکْنافِ عِصْمَتِکَ، بِرَأفَتِکَ وَرَحْمَتِکَ يا ارْحَمَ الرّاحِمينَ.(۱)

و در كنف حمايتت قرار دهى، به مهربانى و رحمتت اى مهربان ترين مهربانان.

۱۵- مناجات الزاهدين

(زاهدان)

مناجات كسانى است كه از خطر دنياپرستى و زخارف آن آگاهند؛ آنان كه مى دانند گردابهاى خطرناكِ دنياپرستى چگونه جويندگانش را در كام خود فرو مى برد و به نيستى و تباهى مى كشاند. از اين رو، زهد در دنيا و بى اعتنايى به زرق و برق آن را از خدا مى طلبند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی اسْکَنْتَنا داراً حَفَرَتْ لَنا حُفَرَ مَکْرِها، وَعَلَّقَتْنا بِایْدِی الْمَنایا فی

ای معبود من، ما را در خانه ای جای داده ای که گودال های نیرنگش را برای ما حفر کرده، و با دست آرزوها، ما را در

حَبآئِلِ غَدْرِها، فَالَیْکَ نَلْتَجِئُ مِنْ مَکآئِدِ خُدَعِها، وَ بِکَ نَعْتَصِمُ مِنَ الْإِغْتِرارِ

ریسمانهای نیرنگ آویخته، پس از نقشه های فریبکارانه اش به تو پناه می بریم، و از مغرور شدن به زینت های رنگارنگش

ص :۸۶

۱- [۸۴]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۵۲.

بِزَخارِفِ زینَتِها، فَانَّهَا الْمُهْلِکَهُ طُلّابَها، الْمُتْلِفَهُ حُلّالَها، الْمَحْشُوَّهُ

به تو متوسّل می شویم زیرا که جویندگانش را نابود کند، و واردان به خویش را هلاک نماید، از بلاها

بِالْافاتِ، الْمَشْحُونَهُ بِالنَّکَباتِ، الهی فَزَهِّدْنا فیها، وَسَلِّمْنا مِنْها

پر شده، و از مصیبت ها آکنده شده، ای معبود من، ما را در آن زاهد گردان، و به وسیله توفیق

بِتَوْفیقِکَ وَعِصْمَتِکَ، وَانْزَعْ عَنّا جَلابیبَ مُخالَفَتِکَ، وَتَوَلَّ امُورَنا بِحُسْنِ

و بازدارندگیت ما را در آن محفوظ بدار، و جامه نافرمانیت را از ما بر کن، و با تدبیر نیکت، امور ما را

کِفایَتِکَ، وَاوْفِرْ مَزیدَنا مِنْ سَعَهِ رَحْمَتِکَ، وَاجْمِلْ صِلاتِنا مِنْ فَیْضِ

سرپرستی کن، و سهم ما را از وسعت رحمتت فراوان گردان، و هدایای ما را از بخشش های فراوانت

مَواهِبِکَ، وَاغْرِسْ فی افْئِدَتِنا اشْجارَ مَحَبَّتِکَ، وَاتْمِمْ لَنا انْوارَ مَعْرِفَتِکَ،

نیکو گردان، و درخت محبّتت را در دلهای ما بنشان، و انوار شناختت را بر ما کامل کن

وَاذِقْنا حَلاوَهَ عَفْوِکَ وَلَذَّهَ مَغْفِرَتِکَ، وَ اقْرِرْ اعْیُنَنا یَوْمَ لِقآئِکَ بِرُؤْیَتِکَ،

و شیرینی گذشت و لذّت آمرزشت را به ما بچشان و چشم های ما را در روز دیدارت به ملاقاتت روشن کن، و

وَاخْرِجْ حُبَّ الدُّنْیا مِنْ قُلُوبِنا، کَما فَعَلْتَ بِالصّالِحینَ مِنْ صَفْوَتِکَ،

محبّت دنیا را از دلهای ما بیرون کن، همان گونه که با صالحان از برگزیدگانت

وَالْأَبْرارِ مِنْ خآصَّتِکَ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرّاحِمینَ، وَیا اکْرَمَ الْأَکْرَمینَ.(۱)

و نیکان از خواصت رفتار نموده ای، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان و ای گرامی ترین گرامیان.

مناجاتی منظوم از امام امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام:

این مناجات از «صحیفه علویّه» نقل شده است.(۲)

لَکَ الْحَمْدُ یا ذَاالْجُودِ وَ الْمَجْدِ وَالْعُلی تَبارَکْتَ تُعْطی مَنْ تَشاءُ وَتَمْنَعُ

حمد و سپاس از آنِ توست ای صاحب بخشش و بزرگواری و برتری بلند مرتبه ای و به هر که خواهی عطا کنی و بازداری

الهی وَ خَلّاقی وَحِرْزی وَمَوْئِلی الَیْکَ لَدَی الْإِعْسارِ وَالْیُسْرِ افْزَعُ

ای معبود و آفریدگار و پناهگاه و پناه من هنگام تنگدستی و توانگری به درگاه تو متوسّل می شوم

ص :۸۷

۱- [۸۵]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۵۲.

۲- [۸۶]صحیفه علویّه، صفحه ۱۵۲.

الهی لَئِنْ جَلَّتْ وَجَمَّتْ خَطیئَتی فَعَفْوُکَ عَنْ ذَ نْبی اجَلَّ وَاوْسَعُ

ای معبود من، اگر گناهانم بزرگ و فراوان است پس عفو تو از گناهم بزرگ تر و وسیع تر است

الهی لَئِنْ اعْطَیْتُ نَفْسِیَ سُؤْلَهافَها ا نَا فی رَوْضِ النَّدامَهِ ارْتَعُ

ای معبود من، اگر از هوای نفسم پیروی کنم پس اینک من در وادی پشیمانی سرگردانم

الهی تَری حالی وَفَقْری وَ فاقَتی وَانْتَ مُناجاتِی الخَفِیَّهَ تَسْمَعُ

ای معبود من، حال و نیاز و نداریم را می بینی و راز و نیاز پنهانیم را می شنوی

الهی فَلا تَقْطَعْ رَجآئی وَلا تُزِغْ فُؤادی فَلی فی سَیْبِ جُودِکَ مَطْمَعٌ

ای معبود من، امیدم را قطع و دلم را منحرف مکن چرا که من چشم طمع به باران رحمتت دارم

الهی لَئِنْ خَیَّبْتَنی اوْ طَرَدْتَنی فَمَنْ ذَاالَّلذی ارْجُو وَ مَنْ ذا اشَفِّعُ

ای معبود من، اگر مرا ناامید کرده یا برانی پس به که امید بسته و که را شفیع گیرم

الهی اجِرْنی مِنْ عَذابِکَ انَّنی اسیرٌ ذَلیلٌ خائِفٌ لَکَ اخْضَعُ

ای معبود من، مرا از عذاب خود پناه ده، چرا که به یقین من گرفتار و خوار و ترسان و فروتنِ درگاه توام

الهی فَآنِسْنی بِتَلْقِینِ حُجَّتی اذا کانَ لی فِی الْقَبْرِ مَثْوَیً وَمَضْجَعٌ

ای معبود من، پس با تلقین دلیلم، همدمم باش آن گاه که در قبر جا و مأوی گیرم

الهی لَئِنْ عَذَّبْتَنی الْفَ حِجَّهٍفَحَبْلُ رَجآئی مِنْکَ لا یَتَقَطَّعُ

ای معبود من، اگر مرا هزار سال عذاب کنی باز هم رشته امیدم از تو قطع نشود

الهی اذِقْنی طَعْمَ عَفْوِکَ یَوْمَ لابَنُونَ وَلا مالٌ هُنالِکَ یَنْفَعُ

ای معبود من، طعم عفوت را به من بچشان در روزی که فرزندان و مال در آن سودی نبخشد

الهی لَئِنْ لَمْ تَرْعَنی کُنْتُ ضائِعاًوَانْ کُنْتَ تَرْعانی فَلَسْتُ اضَیَّعُ

ای معبود من، اگر به من توجّه نکنی، نابود شوم پس اگر به من توجّه کنی نابود نشوم

الهی اذا لَمْ تَعْفُ عَنْ غَیْرِ مُحْسِنٍ فَمَنْ لِمُسی ءٍ بِالْهَوی یَتَمَتَّعُ

ای معبود من، اگر فقط از نیکوکاران درگذری پس کیست آمرزنده گناهکاری که از هوای نفس پیروی کرده است

الهی لَئِنْ فَرَّطْتُ فی طَلَبِ التُّقی فَها ا نَا اثْرَ الْعَفْوِ اقْفُو وَ اتْبَعُ

ای معبود من، اگر در بدست آوردن پرهیزکاری کوتاهی نمودم پس اینک من به دنبال عفو و گذشت رفته و جستجو می کنم

الهی لَئِنْ اخْطَاْتُ جَهْلًا فَطالَمارَجَوْتُکَ حَتّی قیلَ ما هُوَ یَجْزَعُ

ای معبود من، اگر از روی نادانی خطا کرده ام ولی از دیربازبه تو امید بسته ام به گونه ای که درباره من گفته شد که بی خیال است

الهی ذُنُوبی بَذَّتِ الطَّوْدَ وَاْعتَلَتْ وَصَفْحُکَ عَنْ ذَنْبی اجَلُّ وَارْفَعُ

ای معبود من، گناهانم از کوه افزونتر شده و بالاتر رفته ولی چشم پوشی تو از گناه من بزرگتر و بالاتر است

الهی یُنَحّی ذِکْرُ طَوْلِکَ لَوْعَتی وَذِکْرُ الْخَطایَا الْعَیْنَ مِنّی یُدَمِّعُ

ای معبود من، یاد نعمت بخشیت، سوز دلم را فرو نهدو یاد اشتباهاتم، چشمم را اشکبار کند

الهی اقِلْنی عَثْرَتی وَامْحُ حَوْبَتی فَانّی مُقِرٌّ خائِفٌ مُتَضَرِّعٌ

ای معبود من، لغزشم را نادیده گیر و گناهم را محو کن چرا که من معترف (به گناهم) و ترسان و نالانم

الهی انِلْنی مِنْک رَوْحاً وَراحَهًفَلَسْتُ سِوی ابْوابِ فَضْلِکَ اقْرَعُ

ای معبود من، مرا از جانب خود به شادمانی و آسایش رسان که من جز درِ لطف تو را نمی کوبم

الهی لَئِنْ اقْصَیْتَنی اوْ اهَنْتَنی فَما حیلَتی یا رَبِّ امْ کَیْفَ اصْنَعُ

ای معبود من، اگر مرا دور کرده و بی اعتنایی کنی پس چیست چاره ام ای پروردگار من یا چه کنم؟

الهی حَلیفُ الْحُبِّ فی اللَّیْلِ ساهِرٌیُناجی وَیَدْعُو وَالْمُغَفَّلُ یَهْجَعُ

ای معبود من، هم پیمان محبتت، در شب بیدار است در حالی که راز و نیاز کرده و دعا می کند ولی غافل در خواب است

الهی وَهذَا الْخَلْقُ ما بَیْنَ نائِمٍ وَمُنْتَبِهٍ فی لَیْلِهِ یَتَضَرَّعُ

ای معبود من، این مخلوقات بعضی در خوابندو بعضی بیدار و در شب ناله می کنند

وکُلُّهُمْ یَرجُو نَوالَکَ راجِیاًلِرَحْمَتِکَ الْعُظْمی وَفِی الْخُلْدِ یَطْمَعُ

و همه آنان به بخششت امید داشته و امیدواررحمت گسترده تواند و به بهشت جاویدان طمع دارند

الهی یُمَنّینی رَجآئی سَلامَهًوَقُبْحُ خَطیئاتِی عَلَیَّ یُشَنِّعُ

ای معبود من، امیدم مرا به سلامتی امیدوار می کندولی زشتی اشتباهاتم مرا رسوا می کند

الهی فَانْ تَعْفُو فَعَفْوُکَ مُنْقِذی وَالَّا فَبِالذَّنْبِ الْمُدَمِّرِ اصْرَعُ

ای معبود من، اگر درگذری، پس عفو تو مایه نجات من است و گرنه گناهان هلاک کننده مرا از پای درآورد

الهی بِحَقِّ الْهاشِمِیِّ مُحَمَّدٍوَحُرْمَهِ اطْهارٍ هُمُ لَکَ خُضَّعٌ

ای معبود من، به حق پیامبر، محمّد هاشمی و به حق حرمت پاکانی که در برابرت فروتنند

الهی بِحَقِّ الْمُصْطَفی وَابْنِ عَمِّهِ وَحُرْمَهِ ابْرارٍ هُمُ لَکَ خُشَّعٌ

ای معبود من، به حق برگزیده ات (محمّد) و پسر عمویش علی و به حرمت نیکانی که در برابرت متواضعند

الهی فَانْشِرْنی عَلی دینِ احْمَدَمُنیباً تَقِیّاً قانِتاً لَکَ اخْضَعُ

ای معبود من، مرا بر دین احمد برانگیزتوبه کنان و پرهیزکار و فرمانبردار، در حالی که در برابرت فروتنم

وَلا تَحْرِمَنّی یا الهی وَسَیِّدی شَفاعَتَهُ الْکُبْری فَذاکَ الْمُشَفَّعُ

ای معبود و آقا و سرورم، مرا محروم مکن از شفاعت بزرگ او، که او شفاعتش پذیرفته شده است

وَصَلِّ عَلَیْهِمْ ما دَعاکَ مُوَحِّدٌوَناجاکَ اخْیارٌ بِبابِکَ رُکَّعٌ

و بر آنان درود فرست، مادامی که یکتاپرستان تو را بخوانندو خوبان با تو راز و نیاز کنند در حالی که به درگاهت راکعند

ص :۸۹

سه جمله بسیار عالی از امیر مؤمنان علیه السلام در مناجات:

الهی کَفی بی عِزّاً انْ اکُونَ لَکَ عَبْداً* وَ کَفی بی فَخْراً انْ تَکُونَ لی رَبّاً

ای معبود من، برای عزّت و شرافتم همین بس که بنده تو باشم،*** و برای افتخارم همین بس که تو پروردگارم باشی

انْتَ کَما احِبُّ، فَاجْعَلْنی کَما تُحِبُّ.(۱)

تو آنچنانی که من دوست دارم، پس مرا چنان کن که خود می پسندی.

دعاهای قرآنی:

در قرآن مجید، علاوه بر آیاتی که اهمّیّت دعا را به طور کلّی بیان می کند، نمونه هایی از دعا نیز آمده است که بسیار پرمعنا و پرمحتواست و سزاوار است در قنوت نمازها و در سجده آخر و تعقیبات و به طور کلّی در مواقع دعا از آنها استفاده شود که امید اجابت در آن فراوان است.

بخشی از این دعاها بر زبان انبیای بزرگ جاری شده و بخش دیگری را خداوند به بندگان می آموزد.

قسمت مهمّی از این دعاها (به ترتیب سوره های قرآن) چنین است:

۱- رَبَّنَا آتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً وَ فِی الْآخِرَهِ حَسَنَهً وَ قِنا عَذابَ النَّارِ.(۲)

پروردگارا، به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب دوزخ نگهدار.

۲- رَبَّنا أَفْرِغْ عَلَیْنا صَبْراً وَثَبِّتْ أَقْدامَنا وَانْصُرْنا عَلَی الْقَوْمِ الْکافِرِینَ.(۳)

پروردگارا، شکیبایی و استقامت را بر ما فرو ریز و قدم های ما را ثابت بدار و ما را بر جمعیّت کافران پیروز گردان.

۳- رَبَّنا لا تُؤاخِذْنا إِنْ نَسینا أَوْ أَخْطَأْنا رَبَّنا وَ لا تَحْمِلْ عَلَیْنا إِصْراً

پروردگارا اگر ما فراموش یا خطا کردیم ما را مؤاخذه مکن، پروردگارا، تکلیف سنگینی بر ما قرار مده.

کَمَا حَمَلْتَهُ عَلَی الَّذِینَ مِن قَبْلِنَا رَبَّنا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَاطَاقَهَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ

آنچنان که (به خاطر گناه و طغیان) بر کسانی که پیش از ما بودند قرار دادی، پروردگارا، آنچه طاقت تحمّل آن را نداریم بر ما مقرر مدار. و ما را عفو کن

عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَآ أَنتَ مَوْلینا فَانصُرْنَا عَلَی الْقَوْمِ الْکَافِرِینَ.(۴)

و بیامرز و مورد رحمت خود قرار ده، تو مولا و سرپرست مایی، پس ما را بر جمعیّت کافران پیروز گردان.

۱- [۸۷]خصال، جلد ۲، صفحه ۴۲۰، حدیث ۱۴.

۲- [۸۸]سوره بقره، آیه ۲۰۱.

۳- [۸۹]سوره بقره، آیه ۲۵۰.

۴- [۹۰]سوره بقره، آیه ۲۸۶.

۴- رَبَّنَا لَاتُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً إِنَّکَ

پروردگارا، دلهایمان را، بعد از آن که ما را هدایت کردی (از راه حق) منحرف مگردان؛ و از سوی خود، رحمتی بر ما ببخش

أَنتَ الْوَهَّابُ.(۱)

زیرا تویی بخشنده.

۵- رَبَّنَآ إِنَّنَآ ءَامَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ.(۲)

پروردگارا، ما ایمان آوردیم پس گناهان ما را بر ما ببخش و ما را از عذاب دوزخ نگهدار.

۶- رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِی أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا

پروردگارا، گناهان و تندروی های ما در کارها را بر ما ببخش، قدم های ما را استوار بدار و ما را بر

عَلَی الْقَوْمِ الْکَافِرِینَ.(۳)

جمعیّت کافران پیروز گردان.

۷- رَبَّنَآ إِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِیاً یُنَادِی لِلْإِیمنِ أَنْ ءَامِنُوا بِرَبِّکُمْ فَأَمَنَّا رَبَّنَا

پروردگارا، ما صدای منادی (تو) را شنیدیم که به ایمان دعوت می کرد که: به پروردگار خود ایمان بیاورید و ما ایمان آوردیم

فَاغْفِرْلَنَا ذُنُوبَنَا وَکَفِّرْ عَنَّا سَیِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ.(۴)

پروردگارا، گناهان ما راببخش و بدیهای ما را بپوشان و ما را با نیکان (و در مسیر آنها) بمیران.

۸- رَبَّنَا وَ ءَاتِنَا مَا وَعَدتَّنَا عَلَی رُسُلِکَ وَ لَاتُخْزِنَا یَوْمَ الْقِیمَهِ إِنَّکَ لَا

پروردگارا، آنچه را به وسیله پیامبرانت به ما وعده فرمودی به ما عطا کن وما را در روز رستاخیز رسوا مگردان زیرا تو

تُخْلِفُ الْمِیعَادَ.(۵)

هیچگاه از وعده خود تخلّف نمی کنی.

۹- رَبَّنَا ظَلَمْنَآ أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْلَنَاوَتَرْحَمْنَا لَنَکُونَنَّ مِنَ الْخسِرِینَ.(۶)

پروردگارا، ما به خویشتن ستم کردیم و اگر ما را نبخشی و بر ما رحم نکنی به یقین از زیانکاران خواهیم بود.

۱۰- رَبِّ اجْعَلْنِی مُقِیمَ الصَّلاهِ وَ مِن ذُرِّیَّتِی رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَآءِ.(۷)

پروردگارا، مرا بر پا دارنده نماز قرار ده و از فرزندانم (نیز چنین فرما) پروردگارا، دعای مرا بپذیر.

ص: ۹۱

۱- [۹۱]سوره آل عمران، آیه ۸.

۲- [۹۲]سوره آل عمران، آیه ۱۶.

۳- [۹۳]سوره آل عمران، آیه ۱۴۷.

۴- [۹۴]سوره آل عمران، آیه ۱۹۳.

۵- [۹۵]سوره آل عمران، آیه ۱۹۴.

۶- [۹۶]سوره اعراف، آیه ۲۳.

۷- [۹۷]سوره ابراهیم، آیه ۴۰.

۱۱- رَبَّنَا اغْفِرْ لِی وَلِوٰلِدَیَّ وَلِلْمُؤْمِنِینَ یَوْمَ یَقُومُ الْحِسَابُ.(۱)

پروردگارا، من و پدر و مادرم و همه مؤمنان را در آن روزی که حساب بر پا می شود، بیامرز.

۱۲- رَبِّ أَدْخِلْنِی مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِی مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ

پروردگارا، مرا (در هر کار) با صداقت وارد کن و با صداقت خارج ساز و از سوی خود

لِّی مِن لَّدُنْکَ سُلْطناً نَّصِیراً.(۲)

حجّتی یاری کننده برایم قرار ده.

۱۳- رَبَّنَآ ءَاتِنَا مِن لَّدُنکَ رَحْمَهً وَهَیِّئ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَداً.(۳)

پروردگارا، از سوی خودت رحمتی به ما عطا کن و از کار (فرو بسته) ما راه نجاتی برایمان فراهم ساز.

۱۴- رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی وَیَسِّرْلِی أَمْرِی وَاحْلُلْ عُقْدَهً مِّن لِّسَانِی

پروردگارا، سینه ام را گشاده کن و کارم را برایم آسان گردان و گره از زبانم بگشای

یَفْقَهُوا قَوْلِی.(۴)

تا سخنم را بفهمند.

۱۵- رَبِّ إِنِّی مَسَّنِیَ الضُّرُّ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمینَ.(۵)

پروردگارا، ناراحتی (و مشکلات شدید) به من روی آورده و تو مهربان ترین مهربانانی.

۱۶- لا الهَ الَّا انْتَ سُبْحانَکَ انّی کُنْتُ مِنَ الظَّالِمینَ.(۶)

جز تو معبودی نیست، تو را تسبیح می گویم، من از ستمکاران بودم.

۱۷- رَبِّ أَعُوذُ بِکَ مِنْ هَمَزاتِ الشَّیطِینِ وَأَعُوذُ بِکَ رَبِّ أَن یَحْضُرُونِ.(۷)

پروردگارا، از وسوسه های شیاطین به تو پناه می برم و پروردگارا، از این که آنان نزد من حاضر شوند به تو پناه می برم.

۱۸- رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ أَنْتَ خَیْرُ الرَّاحِمینَ.(۸)

پروردگارا، مرا بیامرز و رحمت کن و تو بهترین رحم کنندگانی.

۱۹- رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَاماً.(۹)

پروردگارا، عذاب جهنم را از ما برطرف گردان که عذابش سخت و پر دوام است.

ص :۹۲

۱- [۹۸]سوره ابراهیم، آیه ۴۱.

۲- [۹۹]سوره اسراء، آیه ۸۰.

۳- [۱۰۰]سوره کهف، آیه ۱۰.

۴- [۱۰۱]سوره طه آیه ۲۵- ۲۸.

۵- [۱۰۲]اقتباس سوره انبیاء، آیه ۸۳.

۶- [۱۰۳]سوره انبیاء، آیه ۸۷.

۷- [۱۰۴]سوره مؤمنون، آیه ۹۷ و ۹۸.

۸- [۱۰۵]سوره مؤمنون، آیه ۱۱۸.

۹- [۱۰۶]سوره فرقان، آیه ۶۵.

۲۰- رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوجِنَا وَذُرِّيتِنَا قُرَّهَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا

پروردگارا، همسران و فرزندانمان را مایه روشنی چشم ما قرار ده و ما را پیشوایی

لِلْمُتَّقِينَ إِمَاماً.(۱)

برای پرهیزگاران گردان.

۲۱- رَبِّ أَوْزِعْنِی أَنْ أَشْکُرَ نِعْمَتَکَ الَّتِی أَنْعَمْتَ عَلَیَّ وَعَلی ولِدَیَ

پروردگارا، شکر نعمتهایت را که بر من و پدر و مادرم ارزانی داشته ای به من الهام کن (و توفیق ده)

وَأَنْ أَعْمَلَ صلِحاً تَرْضهُ وَأَدْخِلْنِی بِرَحْمَتِکَ فِی عِبَادِکَ الصلِحِینَ.(۲)

تا عمل صالحی که موجب رضای توست انجام دهم و مرا به رحمت خود در زمره بندگان صالحت وارد کن.

۲۲- رَبِّ إِنِّی لِمَآ أَنْزَلْتَ إِلَیَّ مِنْ خَیْرٍ فَقِیرٌ.(۳)

پروردگارا، به هر خیر و نیکی که تو بر من فرو فرستی نیازمندم.

۲۳- رَبَّنَا وَسِعْتَ کُلَّ شَیْ ءٍ رَّحْمَهً وَعِلْماً فَاغْفِرْ لِلَّذِینَ تَابُواْ وَ اتَّبَعُوا

پروردگارا، رحمت و علم تو همه چیز را فرا گرفته است، پس کسانی را که توبه کرده و راه تو را پیروی می کنند

سَبِیلَکَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِیمِ.(۴)

بیامرز و آنان را از عذاب دوزخ نگاهدار.

۲۴- رَبِّ انِّی مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ.(۵)

پروردگارا، من مغلوب (این قوم طغیانگر) شده ام پس (مرا) یاری کن.

۲۵- رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلإِخْونِنَا الَّذِینَ سَبَقُونَا بِالإِیمنِ وَلَا تَجْعَلْ فِی

پروردگارا، ما و برادرانمان را که در ایمان بر ما پیشی گرفتند بیامرز و در دلهایمان

قُلُوبِنَا غِلّاً لِّلَّذِینَ ءَامَنُوا رَبَّنَا إِنَّکَ رَءُوفٌ رَّحِیمٌ.(۶)

حسد و کینه ای نسبت به مؤمنان قرار مده پروردگارا، تو رئوف و مهربانی.

۲۶- رَبِّ اغْفِرْ لِی وَلِوالِدَیَّ وَلِمَن دَخَلَ بَیْتِیَ مُؤْمِناً وَلِلْمُؤْمِنِینَ

پروردگارا، مرا و پدر و مادرم و همه کسانی را که با ایمان وارد خانه من شدند و جمیع مردان

وَالْمُؤْمِنَاتِ.(۷)

و زنان با ایمان را بیامرز.

ص :۹۳

۱- [۱۰۷]سوره فرقان، آیه ۷۴.

۲- [۱۰۸]سوره نمل، آیه ۱۹.

۳- [۱۰۹]سوره قصص، آیه ۲۴.

۴- [۱۱۰]سوره غافر، آیه ۷.

۵- [۱۱۱]اقتباس از: سوره قمر، آیه ۱۰.

۶- [۱۱۲]سوره حشر، آیه ۱۰.

۷- [۱۱۳]سوره نوح، آیه ۲۸.

دعای صباح:

این دعا از امیرمؤمنان علی علیه السلام نقل شده است و بسیار پرمحتوا و لذّت بخش و زیباست. مرحوم «علّامه مجلسی» این دعا را در کتاب «بحارالانوار»- هم در کتاب الدعا و هم در کتاب الصلاه- آورده است و فرموده: این دعا از دعاهای مشهور است، ولی من آن را جز در کتاب «مصباح سیّد بن باقی» رضوان اللَّه علیه، در دیگر کتاب های معتبر نیافتم و مشهور آن است که این دعا را بعد از نماز صبح بخوانند.(۱) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللهُمَّ یا مَنْ دَلَعَ لِسانَ الصَّباحِ بِنُطْقِ تَبَلُّجِهِ، وَسَرَّحَ قِطَعَ اللَّیْلِ الْمُظْلِمِ

ای که زبان صبح را با دمیدن سپیده بیرون آوردی، و پاره های شب تاریک را به صورت سیاهی های

بِغَیاهِبِ تَلَجْلُجِهِ، وَاتْقَنَ صُنْعَ الْفَلَکِ الدَّوَّارِ فی مَقادیرِ تَبَرُّجِهِ، وَشَعْشَعَ

پراکنده روانه کردی، و آفرینش چرخ گردون را در اندازه های زیبایش محکم ساختی، و روشنایی

ضِیآءَ الشَّمْسِ بِنُورِ تَاجُّجِهِ، یا مَنْ دَلَّ عَلی ذاتِهِ بِذاتِهِ، وَتَنَزَّهَ عَنْ

خورشید را با نور گرمش پرتوافکن ساختی، ای که ذاتت گواه ذات توست و از مشابهت

مُجانَسَهِ مَخْلُوقاتِهِ، وَجَلَّ عَنْ مُلائَمَهِ کَیْفِیَّاتِهِ، یا مَنْ قَرُبَ مِنْ خَطَراتِ

با آفریدگانت مبرّایی، و از مناسبت و سنخیت با مخلوقات برتری، ای که از گمانهایی که بر دل جاری شود

الظُّنُونِ، وَبَعُدَ عَنْ لَحَظاتِ الْعُیُونِ، وَ عَلِمَ بِما کانَ قَبْلَ انْ یَکُونَ، یا مَنْ

نزدیکتری و از منظر دیدگان دوری، و به آنچه هست پیش از آن که باشد آگاهی، ای که

ارْقَدَنی فی مِهادِ امْنِهِ وَامانِهِ، وَایْقَظَنی الی ما مَنَحَنی بِهِ مِنْ مِنَنِهِ

مرا در بستر امنیت و آسایشت خوابانیدی، و مرا برای (استفاده از) نعمت ها و احسانت

وَاحْسانِهِ، وَکَفَّ اکُفَّ السُّوءِ عَنّی بِیَدِهِ وَسُلْطانِهِ، صَلِّ اللَّهُمَّ عَلَی الدَّلیلِ

بیدار کردی، و دست بدخواهان را با قدرت و فرمانروایيت از من بازداشتی، خدایا درود فرست بر

الَیْکَ فِی اللَّیْلِ الْأَلْیَلِ، وَالْماسِکِ مِنْ اسْبَابِکَ بِحَبْلِ الشَّرَفِ الْأَطْوَلِ،

راهنمایت در شب تاریک (جهل)، و گیرنده ریسمان آبرومند پایدار

ص :۹۴

۱- [۱۱۴]بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۳۳۹، حدیث ۱۹ و جلد ۹۱، صفحه ۲۴۳، حدیث ۱۱.

وَالنّاصِعِ الْحَسَبِ فی ذِرْوَهِ الْكاهِلِ الْأَعْبَلِ، وَالثّابِتِ الْقَدَمِ عَلی

و آن پاک نسبی که بر شانه پاکترین و بلندمرتبه ترین مرد عالم قرار گرفت، و آن ثابت قدم بر

زَحالیفِها فِی الزَّمَنِ الْأَوَّلِ، وَعَلی الِهِ الْأَخْیارِ الْمُصْطَفَیْنَ الْأَبْرارِ، وَافْتَحِ

لغزشگاه های زمان نخست (جاهلیّت) و بر خاندان نیک برگزیده نیکوکار، خدایا درهای

اللهُمَّ لَنا مَصاریعَ الصَّباحِ بِمَفاتیحِ الرَّحْمَهِ وَالْفَلاحِ، وَالْبِسْنِی اللهُمَ

صبح را با کلیدهای رحمت و رستگاریت بر ما بگشای، و خدایا از بهترین جامه های

مِنْ افْضَلِ خِلَعِ الْهِدایَهِ وَالصَّلاحِ، وَاغْرِسِ اللهُمَّ بِعَظَمَتِکَ فی شِرْبِ

هدایت و رستگاری بر من بپوشان، و خدایا به حقّ بزرگی و عظمتت در آبگاه

جَنانی یَنابیعَ الْخُشُوعِ، وَاجْرِ اللهُمَّ لِهَیْبَتِکَ مِنْ اماقی زَفَراتِ الدُّمُوعِ،

دلم چشمه های فروتنی را قرار ده، و خدایا برای ترس از شکوهت قطرات اشک را از چشمم جاری ساز

وَادِّبِ اللهُمَّ نَزَقَ الْخُرْقِ مِنّی بِازِمَّهِ الْقُنُوعِ، الهی انْ لَمْ تَبْتَدِئْنِی

و خدایا کوتاه فکریم را با مهارهای قناعت تربیت کن، ای معبود من، اگر به واسطه حسن توفیق،

الرَّحْمَهُ مِنْکَ بِحُسْنِ التَّوْفیقِ، فَمَنِ السّالِکُ بی الَیْکَ فی واضِحِ الطَّریقِ،

رحمت از ناحیه تو بر من آغاز نشده بود، پس چه کسی مرا در راه روشن و آشکار به سوی تو می کشاند؟

وَانْ اسْلَمَتْنی اناتُکَ لِقآئِدِ الْأَمَلِ وَالْمُنی فَمَنِ الْمُقیلُ عَثَراتی مِنْ کَبواتِ

و اگر شکیباییت مرا به دست میل سرکش بسپارد، پس چه کسی لغزش های مرا در کنار پرتگاه های هوای نفس

الْهَوی وَانْ خَذَلَنی نَصْرُکَ عِنْدَ مُحارَبَهِ النَّفْسِ وَالشَّیْطانِ، فَقَدْ وَکَلَنی

می بخشد؟ و اگر در هنگام نبرد با نفس و شیطان، مرا از یاریت ناامید کنی، به یقین

خِذْلانُکَ الی حَیْثُ النَّصَبِ وَالْحِرْمانِ، الهی اتَرانی مآ اتَیْتُکَ الّا مِنْ

ناامید کردنت مرا به دست رنج و ناکامی سپارد، ای معبود من، تو می دانی آمدنم به درگاهت

حَیْثُ الْامالِ، امْ عَلِقْتُ بِاطْرافِ حِبالِکَ الَّا حینَ باعَدَتْنی ذُنُوبی عَنْ

فقط به خاطر آرزوهایم است یا چنگ زدنم به ریسمانت فقط در زمانی است که گناهان مرا از ارتباط

دارِ الْوِصالِ، فَبِئْسَ الْمَطِیَّهُ الَّتِی امْتَطَتْ نَفْسی مِنْ هَواها، فَواهاً لَها لِما

با تو دور سازد، پس چه بد مرکبی است مرکب هوای نفس، پس وای بر این نفس

سَوَّلَتْ لَها ظُنُونُها وَمُناها، وَتَبّاً لَها لِجُرْاتِها عَلی سَیِّدِها وَمَوْلیها، الهی

که گمانها و آرزوها آن را وسوسه کرده و مرده باد این نفس به خاطر گستاخیش بر آقا و مولایش، ای معبود من،

قَرَعْتُ بابَ رَحْمَتِکَ بِیَدِ رَجآئی وَهَرَبْتُ الَیْکَ لاجِئاً مِنْ فَرْطِ اهْوآئی

با دست امید، درگاه رحمتت را کوبیده ام، و از زیاده روی خواسته های نفسم به سوی تو گریخته و پناهنده ام

وَعَلَّقْتُ بِاطْرافِ حِبالِکَ انامِلَ وَلائی فَاصْفَحِ اللهُمَّ عَمّا کُنْتُ اجْرَمْتُهُ

و دست دوستیم را به ریسمانهای محبتت آویختم، ای خدا، از لغزش و خطایی که

مِنْ زَلَلی وَخَطآئی وَاقِلْنی مِنْ صَرْعَهِ رِدآئی فَانَّکَ سَیِّدی وَمَوْلایَ

مرتکب شده ام درگذر، و کم عقلیم را نادیده گیر، چرا که تو آقا و سرپرست

وَمُعْتَمَدی وَرَجائی وَانْتَ غایَهُ مَطْلُوبی وَمُنایَ فی مُنْقَلَبی وَ مَثْوایَ،

و تکیه گاه و امید منی، و تویی نهایت خواسته ام و آرزویم در بازگشت و جایگاهم،

الهی کَیْفَ تَطْرُدُ مِسْکیناً الْتَجَأَ الَیْکَ مِنَ الذُّنُوبِ هارِباً، امْ کَیْفَ تُخَیِّبُ

ای معبود من، چگونه دور می کنی بیچاره ای را که برای فرار از گناه به تو پناه آورده است، یا چگونه ناامید می کنی

مُسْتَرْشِداً قَصَدَ الی جَنابِکَ ساعِیاً، امْ کَیْفَ تَرُدُّ ظَمْئانَ وَرَدَ الی حِیاضِکَ

جوینده راهی را که با سعی و کوشش تو را قصد کرده است، یا چگونه باز می گردانی تشنه ای را که برای نوشیدن (آب حیات) به چشمه (وصالت)

شارِباً، کَلّا وَحِیاضُکَ مُتْرَعَهٌ فی ضَنْکِ الْمُحُولِ، وَبابُکَ مَفْتُوحٌ لِلطَّلَبِ

وارد شده است، نه هرگز چنین نیست، در حالی که چشمه وصالت در خشکسالی شدید هم پر آب است، و درگاهت برای درخواست

وَالْوُغُولِ، وَانْتَ غایَهُ الْمَسْئُولِ، وَنِهایَهُ الْمَامُولِ، الهی هذِهِ ازِمَّهُ نَفْسی

و رفت و آمد باز است، و تویی درخواست شده نهایی و کمال مطلوب، ای معبود من، این افسار نفس (سرکش) من است

عَقَلْتُها بِعِقالِ مَشِیَّتِکَ، وَ هذِهِ اعْبآءُ ذُنُوبی دَرَاْتُها بِعَفْوِکَ وَرَحْمَتِکَ،

که آن را به ریسمان مشیّتت بسته ام، و این بارهای گناهان من است که با عفو و رحمتت آنها را از خود دور کرده ام

وَهذِهِ اهْوآئِیَ الْمُضِلَّهُ وَکَلْتُها الی جَنابِ لُطْفِکَ وَ رَاْفَتِکَ، فَاجْعَلِ اللهُمَ

و این خواسته های گمراه کننده نفس من است که آنها را به درگاه لطف و مهربانیت واگذار نموده ام، خدایا صبح

صَباحی هذا نازِلًا عَلَیَّ بِضِیآءِ الْهُدی وَبِالسَّلامَهِ فِی الدّینِ وَالدُّنْیا،

امروزم را چنین مقدّر کن که نور هدایت همراه با سلامتی دین و دنیا بر من فرود آید؛

وَمَسآئی جُنَّهً مِنْ کَیْدِ الْعِدی وَ وِقایَهً مِنْ مُرْدِیاتِ الْهَوی انَّکَ قادِرٌ

وشبم را سپری در مقابل مکر دشمنان و پناهگاهی در مقابل هواهای نفس قرار ده، زیرا تو

عَلی ما تَشآءُ، تُؤْتِی الْمُلْکَ مَنْ تَشآءُ، وَتَنْزِعُ الْمُلْکَ مِمَّنْ تَشآءُ، وَتُعِزُّ

بر هر چه خواهی توانایی، به هر کس بخواهی حکومت می بخشی و از هر کس بخواهی حکومت را می گیری، و هر کس را

مَنْ تَشآءُ، وَتُذِلَّ مَنْ تَشآءُ، بِيَدِکَ الْخَيْرُ، اِنَّکَ عَلى کُلِّ شَىْ ءٍ قَديرٌ، تُولِجُ

بخواهى عزّت مى بخشى و هر که را بخواهى خوار مى کنى تمام خوبيها بدست توست، تو بر هر چيز قادرى، شب را

اللَّيْلَ فِى النَّهارِ، وَتُولِجُ النَّهارَ فِى اللَّيْلِ، وَتُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ الْمَيِّتِ،

در روز داخل مى کنى و روز را در شب، و زنده را از مرده بيرون مى آورى

وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَىِّ، وَتَرْزُقُ مَنْ تَشآءُ بِغَيْرِ حِسابٍ، لا اِلهَ اِلَّا

و مرده را از زنده و به هر کس بخواهى بدون حساب روزى مى بخشى، معبودى جز

اَنْتَ، سُبْحانَکَ اللّهُمَّ وَبِحَمْدِکَ، مَنْ ذا يَعْرِفُ قَدْرَکَ فَلا يَخافُکَ، وَمَن ذا

تو نيست، خدايا تو را تسبيح مى گويم و به ستايشت مشغولم، کيست که مقام و منزلتت را شناخته و از تو نترسد، و کيست که

يَعْلَمُ ما اَنْتَ فَلا يَهابُکَ، اَلَّفْتَ بِقُدْرَتِکَ الْفِرَقَ، وَفَلَقْتَ بِلُطْفِکَ الْفَلَقَ،

تو را شناسد و از تو نهراسد، و گروه هاى مختلف را با قدرتت جمع نمودى، و به لطف و مهربانيت سپيده دم را شکافتى

وَاَنَرْتَ بِکَرَمِکَ دَياجِىَ الْغَسَقِ، وَاَنْهَرْتَ الْمِياهَ مِنَ الصُّمِّ الصَّياخيدِ

و به لطف و کرمت تاريکيهاى شب را روشن ساختى، و از دل سنگ هاى سخت، آبهاى گوارا و شور را

عَذْباً وَاُجاجاً، وَاَنْزَلْتَ مِنَ الْمُعْصِراتِ ماءً ثَجّاجاً، وَجَعَلْتَ الشَّمْسَ

جارى ساختى، و از ابرهاى باران زا آبى فراوان نازل کردى، و خورشيد

وَالْقَمَرَ لِلْبَرِيَّةِ سِراجاً وَهّاجاً، مِنْ غَيْرِ اَنْ تُمارِسَ فيمَا ابْتَدَاْتَ بِهِ لُغُوباً

و ماه را براى آفريدگان چراغى روشن و حرارت بخش آفريدى، بى آن که در آنچه (از خلقت) آغاز نمودى دچار خستگى

وَلا عِلاجاً، فَيا مَنْ تَوَحَّدَ بِالْعِزِّ وَالْبَقآءِ، وَقَهَرَ عِبادَهُ بِالْمَوْتِ وَالْفَناءِ،

و درماندگى شوى، اى که در عزّت و جاودانگى يگانه اى، و بر بندگانت با مرگ و نيستى مسلّطى،

صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الْاَتْقِيآءِ، وَاسْمَعْ نِدآئى وَاسْتَجِبْ دُعآئى وَحَقِّقْ

بر محمّد و خاندان پرهيزکارش درود فرست، صدايم را بشنو و دعايم را اجابت کن، و آرزو

بِفَضْلِكَ امَلی وَرَجآئی یا خَیْرَ مَنْ دُعِیَ لِکَشْفِ الضُّرِّ، وَ الْمَاْمُولِ لِکَلِ

و امیدم را به فضل و کرمت محقق ساز، ای بهترین خوانده شده برای رفع ضرر و زیان، و بهترین آرزو شده برای هر

عُسْرٍ وَیُسْرٍ، بِکَ انْزَلْتُ حاجَتی فَلا تَرُدَّنی مِنْ سَنِیِّ مَواهِبِکَ خآئِباً، یا

سختی و آسانی، به درگاه تو حاجتم را آورده ام، پس مرا از عالی ترین بخششهایت ناامید بر مگردان، ای

کَریمُ یا کَریمُ یا کَریمُ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی خَیْرِ

بزرگوار، ای بزرگوار، ای بزرگوار به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان، و خدا بر بهترین

خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ اجْمَعینَ* آنگاه به سجده برود و بگوید: الهی قَلْبی مَحْجُوبٌ،

مخلوقاتش محمّد و تمامی خاندان پاکش درود فرستد،**** ای معبود من، دلم (با غبار غفلت) پوشیده شده

وَنَفْسی مَعْیُوبٌ، وَعَقْلی مَغْلُوبٌ، وَهَوآئی (هَوایَ) غالِبٌ، وَطاعَتی

و روحم معیوب گشته، و عقلم شکست خورده و هوای نفسم بر من چیره و بندگیم

قَلیلٌ، وَمَعْصِیَتی کَثیرٌ(۱)، وَلِسانی مُقِرٌّ بِالذُّنُوبِ، فَکَیْفَ حیلَتی یا سَتّارَ

کم، و گناهم فراوان و زبانم به گناهان معترف است، پس چاره ام چیست؟ ای پوشاننده

الْعُیُوبِ، وَیا عَلّامَ الْغُیُوبِ، وَیا کاشِفَ الْکُرُوبِ، اغْفِرْ ذُنُوبی کُلَّها بِحُرْمَهِ

عیبها و ای دانای نهانها و ای برطرف کننده اندوه ها، به حقّ محمّد و خاندان پاکش

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، یا غَفّارُ یاغَفّارُ یا غَفّارُ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرّاحِمینَ.

همه گناهانم را بیامرز، ای آمرزنده، ای آمرزنده، ای آمرزنده، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

دعای کمیل ۱۱۶]:

این دعـا از دعاهـای معروف و مشـهور و پربرکت است و دارای محتوا ومضـامین عـالی و انسان ساز می باشـد، و راه بنـدگی و عبودیّت، توبه و انابه و کسب نورانیّت دل را به انسان می آموزد. اگر انسان با توجّه به معانی بلنـدش، آن را بخوانـد و در تک تک جملاتش تأمّل کنـد، بی تردیـد در روح و جانش اثر می کند و انقلابی در او ایجاد می نماید. مطابق روایتی که «سیّد بن طاووس» نقل می کند، حضـرت امیر مؤمنان علیه السـلام به کمیل بن زیاد فرمود: این دعای حضرت خضر است، اگر آن را یاد گرفتی، در هر شب جمعه و یـا مـاهی یک بار و یا لااقل در هر سال یک مرتبه و حتّی در تمام عمرت یک بار آن را بخوان که برای کفایت از شرّ دشـمنان و کسب روزی و آمرزش گناهان مفید خواهد بود.(۲) مرحوم «کفعمی» در «مصـباح» از کمیل بن زیاد نقل می کند که دیدم حضرت امیر مؤمنان علیه السلام این دعا را در شب نیمه شعبان در سجده خواند.(۳)

۱- [۱۱۵]در بحارالانوار« طاعتی قلیله و معصیتی کثیره» آمده است.

۲- [۱۱۷]اقبال سیّد بن طاووس، صفحه ۷۰۶.

۳- [۱۱۸]مصباح کفعمی، صفحه ۵۵۵.

این دعای شریف، علاوه بر کتاب های فوق، در کتاب «مصباح المتهجّد»،(۱) نیز آمده است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِرَحْمَتِکَ الَّتی وَسِعَتْ کُلَّ شَیْ ءٍ، وَبِقُوَّتِکَ الَّتی

خدایا از تو می خواهم به آن رحمتت که همه موجودات را فرا گرفته و به آن قدرتت که

قَهَرْتَ بِها کُلَّ شَیْ ءٍ، وَخَضَعَ لَها کُلُّ شَیْ ءٍ، وَذَلَّ لَها کُلُّ شَیْ ءٍ،

به وسیله آن بر همه چیز تسلّط یافتی و (آن قدرتی که) همه در برابر آن تسلیم و مطیع گردیدند،

وَبِجَبَرُوتِکَ الَّتی غَلَبْتَ بِها کُلَّ شَیْ ءٍ، وَ بِعِزَّتِکَ الَّتی لا یَقُومُ لَها شَیْ ءٌ،

و به بزرگیت که به وسیله آن همه چیز را مغلوب خود ساختی و به شکوه و قدرتت که کسی توانایی ایستادن در برابر آن را ندارد،

وَبِعَظَمَتِکَ الَّتی مَلَأَتْ کُلَّ شَیْ ءٍ، وَ بِسُلْطانِکَ الَّذی عَلا کُلَّ شَیْ ءٍ،

و به عظمتت که همه چیز را فرا گرفته، و به فرمانروایيت که همه چیز را زیر پر گرفته

وَبِوَجْهِکَ الْباقی بَعْدَ فَنآءِ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَبِأَسْمائِکَ الَّتی مَلَأَتْ ۱۲۰] ارْکانَ کُلِ

و به ذاتت که بعد از نابودی همه موجودات ماندنی است و به نامهایت که اساس هر چیزی را پر

شَیْ ءٍ، وَبِعِلْمِکَ الَّذی احاطَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ، وَبِنُورِ وَجْهِکَ الَّذی اضآءَ لَهُ کُلُ

کرده است، و به دانشت که بر همه چیز احاطه دارد، و به نور ذاتت که همه عالم در پرتوش روشن

شیْ ءٍ، یا نُورُ یا قُدُّوسُ، یا اوَّلَ الْأَوَّلِینَ، وَیا اخِرَ الْأخِرینَ، اللهُمَّ اغْفِرْ

شده، ای نور، ای پاک از هر عیب، ای آغاز همه آغازها و ای نهایت همه پایانها، بارخدایا، گناهانی

لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تَهْتِکُ الْعِصَمَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تُنْزِلُ النِّقَمَ،

را که پرده های عصمت (و موانع گناه) را می درد بر من ببخش، خدایا گناهانی را که رنج و عذاب را فرود می آورد بر من ببخش،

اللهُمَّ اغْفِرْلِیَ الذَّنُوبَ الَّتی تُغَیِّرُ النِّعَم، اللهُمَّ اغْفِرْ لیَ الذَّنُوبَ الَّتی

خدایا گناهانی را که موجب تغییر نعمتها می شود بر من ببخش، خدایا گناهانی را که از (برآورده شدن) دعا جلوگیری

تَحْبِسُ الدُّعآءَ، اللهُمَّ اغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تُنْزِلُ الْبَلاءَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْلی

۱- [۱۱۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۴۴. ما این دعا را مطابق نسخه متداول نقل می کنیم و موارد اختلاف آن را با مصباح المتهجّد در پاورقی متذکّر می شویم.

می کند بر من ببخش، خدایا گناهانی را که بلا (و مصیبت) را فرود می آورد، بر من ببخش، خدایا هر گناهی کرده ام

کُلَّ ذَنْبٍ اذْنَبْتُهُ، وَکُلَّ خَطیئَةٍ اخْطَاْتُها، اللهُمَّ انّی اتَقَرَّبُ الَیْک بِذِکْرِک،

و هر خطایی از من سر زده بر من ببخش خدایا من با یادت، به تو نزدیک می شوم،

وَاسْتَشْفِعُ بِکَ الی نَفْسِکَ، وَاسْئَلُکَ بِجُودِکَ انْ تُدْنِیَنی مِنْ قُرْبِکَ، وَانْ

و تو را به درگاهت شفیع می آورم، و از تو می خواهم که به کرم و بخششت، مرا به جوار قربت نزدیک کنی و

تُوزِعَنی شُکْرَکَ، وَانْ تُلْهِمَنی ذِکْرَکَ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ سُؤالَ خاضِعٍ

سپاسگزاریت را نصیبم گردانی، و یادت را به من الهام کنی (و در دلم افکنی)، خدایا همانند شخص فروتنِ فرمانبردارِ

مُتَذَلِّلٍ خاشِعٍ، انْ تُسامِحَنی وَتَرْحَمَنی وَتَجْعَلَنی بِقَسْمِکَ راضِیاً قانِعاً،

ترسان، از تو درخواست می کنم که (کار را) بر من آسان گیری و به من رحم کنی، و به آنچه که قسمتم کرده ای راضی و خرسندم سازی

وَفی جَمیعِ الْأَحْوالِ مُتَواضِعاً، اللهُمَّ وَاسْئَلُکَ سُؤالَ مَنِ اشْتَدَّتْ فاقَتُهُ،

و در همه حال فروتنم گردانی، خدایا، و از تو درخواست می کنم همانند درخواست کسی که در شدّت فقر و درماندگی است

وَانْزَلَ بِکَ عِنْدَ الشَّدآئِدِ حاجَتَهُ، وَ عَظُمَ فیما عِنْدَکَ رَغْبَتُهُ، اللهُمَّ عَظُمَ

و در هنگام سختیها نیازش را نزد تو آورده و به آنچه که نزد توست بسیار امیدوار است، خدایا فرمانرواییت

سُلْطانُکَ، وَعَلا مَکانُکَ، وَ خَفِیَ مَکْرُکَ، وَظَهَرَ امْرُکَ، وَغَلَبَ قَهْرُکَ،

بزرگ و مقامت بلند است و تدبیرت پنهان و فرمانت آشکار است و برتریت چیره

وَجَرَتْ قُدْرَتُکَ، وَلا یُمْکِنُ الْفِرارُ مِنْ حُکُومَتِکَ، اللّهُمَّ لا اجِدُ لِذُنُوبی

و قدرتت (در همه امور) نافذ است، و فرار از قلمرو فرمانرواییت محال است، خدایا جز تو کسی را برای

غافِراً، وَلا لِقَبائِحی ساتِراً، وَ لا لِشَیْ ءٍ مِنْ عَمَلِیَ الْقَبیحِ بِالْحَسَنِ مُبَدِّلًا

(آمرزش) گناهانم و پرده پوشی برای زشتیهایم و تبدیل کننده اعمال زشتم به نیکی ها نمی یابم،

غَيْرَكَ، لا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَكَ وَبِحَمْدِكَ، ظَلَمْتُ نَفْسى وَتَجَرَّأْتُ

معبودى جز تو نيست، پاک و منزّهى تو و ستايشت مى كنم، به خود ستم كرده و به خاطر نادانيم (در انجام گناه)

بِجَهْلى وَسَكَنْتُ الى قَديمِ ذِكْرِكَ لى وَمَنِّكَ عَلَيَّ، اللهُمَّ مَوْلاىَ كَمْ مِنْ

گستاخى كردم و به اين كه هميشه مرا ياد كرده و به من لطف و بخشش نمودى آسوده خاطر بودم. اى خدا، اى مولاى من بسيارى از

قَبيحٍ سَتَرْتَهُ، وَكَمْ مِنْ فادِحٍ مِنَ الْبَلاءِ اقَلْتَهُ، وَ كَمْ مِنْ عِثارٍ وَقَيْتَهُ، وَ كَمْ

كارهاى زشتم را پوشاندى، و بسيارى از گرفتاريهاى سخت و كمرشكن را از من بازگرداندى، و از بسيارى از لغزشها حفظم كردى

مِنْ مَكْرُوهٍ دَفَعْتَهُ، وَكَمْ مِنْ ثَنآءٍ جَميلٍ لَسْتُ اهْلًا لَهُ نَشَرْتَهُ، اللهُمَّ عَظُمَ

و بسيارى از حوادث ناگوار را از من دور كردى و تعريف و تمجيد بسيارى كه شايسته آن نبودم (بر زبانها) منتشر ساختى، خدايا گرفتاريم

بَلائى وَافْرَطَ بى سُوءُ حالى وَقَصُرَتْ بى اعْمالى وَقَعَدَتْ بى اغْلالى

بزرگ است و بدی حالم از حد گذشته و اعمالم، دستم را کوتاه کرده و زنجیرهای (علایق) مرا زمین گیر کرده

وَحَبَسَنى عَنْ نَفْعى بُعْدُ امَلى وَخَدَعَتْنِى الدُّنْيا بِغُرُورِها، وَنَفْسى

و آروزهای دور و دراز مرا از مصالحم باز داشته و دنیا با ظواهر فریبنده اش و نَفْسم

بِجِنايَتِها وَ مِطالى يا سَيِّدى فَاسْئَلُكَ بِعِزَّتِكَ انْ لا يَحْجُبَ عَنْكَ دُعآئى

با تبهکاری و سستی اش مرا گمراه کرده است، ای خدای من، به عزّت و جلالت از تو می خواهم که بدی رفتار و کردارم

سُوءُ عَمَلى وَفِعالى وَلا تَفْضَحْنى بِخَفِىِّ مَا اطَّلَعْتَ عَلَيْهِ مِنْ سِرّى وَلا

مانع از اجابت درخواستم نشود و به (افشاىِ) آنچه که از اسرار پنهانی من آگاه هستی رسوایم نکنی، و در

تُعاجِلْنى بِالْعُقُوبَهِ عَلى ما عَمِلْتُهُ فى خَلَواتى مِنْ سُوءِ فِعْلى وَاسآئَتى

مجازات رفتار و کردار زشتی که در تنهایی مرتکب آن شده ام

وَدَوامِ تَفْريطى وَجَهالَتى وَكَثْرَهِ شَهَواتى وَغَفْلَتى وَ كُنِ اللَّهُمَّ بِعِزَّتِكَ

و استمرارِ کوتاهی و نادانیم و زیادی شهوت رانی و بی خبری ام، شتاب نکنی و خدایا به عزّت و جلالت

لى فى كُلِّ الْأَحْوالِ رَءُوفاً، وَعَلَىَّ فى جَميعِ الْأُمُورِ عَطُوفاً، الهى وَرَبّى

در تمامی حالات نسبت به من مهربان و در همه کارها نسبت به من پر محبّت باش، ای معبود و پروردگار من،

مَنْ لى غَيْرُكَ، اسْئَلُهُ كَشْفَ ضُرّى وَالنَّظَرَ فى امْرى الهى وَمَوْلاىَ

جز تو چه کسی را دارم که رفع گرفتاری و توجّه در کارم را از او بخواهم، ای خدا و مولای من،

اجْرَيْتَ عَلَىَّ حُكْماً اتَّبَعْتُ فيهِ هَوى نَفْسى وَلَمْ احْتَرِسْ فيهِ مِنْ تَزْيينِ

تو بر من حکمی کردی و من در آن پیروی هوای نفس کردم، و از فریبکاری دشمنم (شیطان)

عَدُوّى فَغَرَّنى بِما اهْوى وَاسْعَدَهُ عَلى ذلِكَ الْقَضآءُ، فَتَجاوَزْتُ بِما

پرهیز نکردم، پس مرا به آنچه دلخواهش بود فریب داد و تقدیر هم او را بر این کار یاری کرد و به خاطر آنچه که

جَری عَلَیَّ مِنْ ذلِکَ بَعْضَ ۱۲۱] حُدُودِکَ، وَخالَفْتُ بَعْضَ اوامِرِکَ، فَلَکَ

بر سرم آمد نسبت به بعضی از احکامت بی اعتنایی کرده و بعضی از فرمان هایت را مخالفت کردم، پس در تمام

الْحَمْدُ عَلَیَّ فی جَمیعِ ذلِکَ ۱۲۲]، وَلا حُجَّهَ لی فیما جَری عَلَیَّ فیهِ قَضآؤُکَ،

این امور (که بر سرم آمده) حمد تو بر من واجب است و در آنچه که به تقدیر تو بر من واقع شده و قضا و آزمایش

ص :۱۰۱

وَالْزَمَنی حُکْمُکَ وَبَلآؤُکَ، وَقَدْ اَتَیْتُکَ یا الهی بَعْدَ تَقْصیری وَاسْرافی

تو مرا بدان ملزم ساخته، حجّت و برهانی ندارم، و ای معبود من در حالی که (در انجام وظیفه) کوتاهی و بر خود زیاده روی

عَلی نَفْسی مُعْتَذِراً نادِماً، مُنْکَسِراً مُسْتَقیلًا، مُسْتَغْفِراً مُنیباً، مُقِرّاً مُذْعِناً

(و ستم) کرده ام، با عذر خواهی، پشیمانی، دل شکستگی، پوزش خواهی، آمرزش طلبی و بازگشت کننده، اقرار کننده، فرمانبردار

مُعْتَرِفاً، لااَجِدُ مَفَرّاً مِمَّا کانَ مِنّی وَلا مَفْزَعاً اَتَوَجَّهُ اِلَیْهِ فی اَمْری غَیْرَ

و اعتراف کننده به درگاهت آمده ام، نه از آنچه که از من سرزده راه گریزی دارم و نه پناهگاهی که برای (اصلاحِ) کارم به آنجا روی آورم،

قَبُولِکَ عُذْری وَاِدْخالِکَ اِیّایَ فی سَعَهِ رَحْمَتِکَ، اَللّهُمَّ فَاقْبَلْ عُذْری

جز این که عذرم را بپذیری و مرا در رحمت بی انتهایت داخل کنی، خدایا عذرم را بپذیر

وَارْحَمْ شِدَّهَ ضُرّی وَفُکَّنی مِنْ شَدِّ وَثاقی یا رَبِّ ارْحَمْ ضَعْفَ بَدَنی

و بر شدّت گرفتاری ام رحم کن و از قید و بند (گناهان) رهاییم ده، ای پروردگار من، بر بدن ضعیف و ناتوان

وَرِقَّهَ جِلْدی وَدِقَّهَ عَظْمی یا مَنْ بَدَءَ خَلْقی وَذِکْری وَتَرْبِیَتی وَبِرّی

و نازکی پوست و استخوان ضعیفم رحم کن، ای (خدایی) که مرا آفریدی، در نظر گرفته و پروراندی، نیکی کرده

وَتَغْذِیَتی هَبْنی لِاِبْتِدآءِ کَرَمِکَ، وَسالِفِ بِرِّکَ بی یا الهی وَسَیِّدی

و غذایم دادی، اکنون به خاطر بخشش نخست، و نیکی پیشینت بر من، مرا ببخش. ای معبود من و ای سرور

وَرَبّی اَتُراکَ مُعَذِّبی بِنارِکَ بَعْدَ تَوْحیدِکَ، وَبَعْدَ مَا انْطَوی عَلَیْهِ قَلْبی مِنْ

و پروردگار من، آیا باور کنم که مرا به آتشِ (غضبت) عذاب می کنی، بعد از یکتا پرستیم و بعد از آن که نور معرفتت قلب مرا

مَعْرِفَتِکَ، وَلَهِجَ بِهِ لِسانی مِنْ ذِکْرِکَ، وَاعْتَقَدَهُ ضَمیری مِنْ حُبِّکَ، وَبَعْدَ

فرا گرفته و زبانم به ذکر تو گویا شده و دلم به محبّتت پیوند خورده (آیا باور کنم که مرا عذاب می کنی) و بعد از

صِدْقِ اعْتِرافی وَدُعآئی خاضِعاً لِرُبُوبِیَّتِکَ، هَیْهاتَ انْتَ اکْرَمُ مِنْ انْ

اعتراف صادقانه و دعای خاضعانه ام به مقام پروردگاریت، هرگز (باور نمی کنم)، تو بزرگوارتر از آنی که

تُضَیِّعَ مَنْ رَبَّیْتَهُ، اوْ تُبْعِدَ مَنْ ادْنَیْتَهُ، اوْ تُشَرِّدَ مَنْ آوَیْتَهُ، اوْ تُسَلِّمَ الَی الْبَلآءِ

تباه کنی کسی را که پرورانده ای، یا دور کنی کسی را که (به خود) نزدیک کرده ای، یا آواره کنی کسی را که پناه داده ای، یا گرفتار سازی

مَنْ کَفَیْتَهُ وَرَحِمْتَهُ، وَلَیْتَ شِعْری یا سَیِّدی وَالهی وَمَوْلایَ، اتُسَلِّطُ

کسی را که سرپرستی و مهربانی کرده ای، کاش می دانستم ای سرور من و ای معبود و سرپرست من، آیا آتشِ (غضبت) را

النَّارَ عَلی وُجُوهٍ خَرَّتْ لِعَظَمَتِکَ ساجِدَهً، وَ عَلی الْسُنٍ نَطَقَتْ بِتَوْحیدِکَ

مسلّط می کنی بر چهره هایی که در برابر عظمتت به سجده افتاده و بر زبانهایی که صادقانه به یگانگیت

صادِقَةً، وَبِشُكْرِکَ مادِحَةً، وَعَلى قُلُوبٍ اعْتَرَفَتْ بِالهِيَّتِکَ مُحَقِّقَةً، وَعَلى

گويا شده و ثناگوى شکر توست، و بر دلهايى که از روى يقين به خداييت اقرار دارد و بر

ضَمآئِرَ حَوَتْ مِنَ الْعِلْمِ بِکَ حَتّى صارَتْ خاشِعَةً، وَعَلى جَوارِحَ سَعَتْ

دلهايى که علم و معرفت تو آنها را فرا گرفته به گونه اى که (در برابرت) فروتن گرديده، و بر اعضا و جوارحى که

الى اوْطانِ تَعَبُّدِکَ طآئِعَةً، وَاشارَتْ بِاسْتِغْفارِکَ مُذْعِنَةً، ما هکَذَا الظَّنُ

از سر تسليم به سوى محلّ عبادتت شتابان است، و با آمرزش خواهى از تو فرمانبرداريش را اظهار مى کند، چنين گمانى به تو

بِکَ، وَلا اخْبِرْنا بِفَضْلِکَ عَنْکَ، يا کَريمُ يا رَبِّ، وَانْتَ تَعْلَمُ ضَعْفى عَنْ

نيست و چنين خبرى از لطف و بزرگواريت به ما نرسيده است، اى پروردگار بخشنده من، تو ناتوانى مرا در برابر

قَليلٍ مِنْ بَلاءِ الدُّنْيا وَ عُقُوباتِها، وَما يَجْرى فيها مِنَ الْمَکارِهِ عَلى اهْلِها،

اندک رنج و عذاب دنيا و کيفرهاى ناچيز آن و ناملايماتى که بر اهل آن مى رسد مى دانى،

عَلى انَّ ذلِکَ بَلاءٌ وَمَکْرُوهٌ، قَليلٌ مَکْثُهُ، يَسيرٌ بَقآئُهُ، قَصيرٌ مُدَّتُهُ، فَکَيْفَ

با آن که رنج و عذاب و ناملايمات دنيا ماندگاريش اندک، دوامش کم و زمانش کوتاه است، پس چگونه

احْتمالى لِبَلاءِ الْاخِرَةِ، وَجَليلِ وُقُوعِ الْمَکارِهِ فيها، وَهُوَ بَلاءٌ تَطُولُ

رنج و عذاب آخرت و سنگينى و بزرگى ناملايمات آن را تحمّل کنم، در حالى که رنج و عذاب آخرت

مُدَّتُهُ، وَيَدُومُ مَقامُهُ، وَلا يُخَفَّفُ عَنْ اهْلِهِ، لِأَنَّهُ لا يَکُونُ الَّا عَنْ غَضَبِکَ

زمانش طولانى و جايگاهى هميشگى است و بر اهل عذاب تخفيفى نيست، زيرا که آن عذاب از خشم

وَانْتِقامِکَ وَسَخَطِکَ، وَهذا ما لاتَقُومُ لَهُ السَّمواتُ وَالْارْضُ، يا سَيِّدِى

و انتقام و نارضايتى تو سرچشمه گرفته که آسمان و زمين طاقت آن را ندارد، اى سرور من،

فَکَيْفَ لى وَانَا عَبْدُکَ الضَّعيفُ الذَّليلُ الْحَقيرُ الْمِسْکينُ الْمُسْتَکينُ،

چگونه آن را تحمّل کنم در حالى که بنده اى ناتوان، مطيع، کوچک و بينواى درمانده ام،

يا الهى وَرَبّى وَسَيِّدِى وَمَوْلاىَ، لِأَىِّ الْأُمورِ الَيْکَ اشْکو، وَلِما مِنْها

ای معبود و پرورد گار من و ای سرور و مولای من، از کدام گرفتاریم به تو شکایت کنم و برای کدامیک از آنها

اضِجُّ وَابْکی لِأَلیمِ الْعَذابِ وَشِدَّتِهِ، امْ لِطُولِ الْبَلاءِ وَمُدَّتِهِ، فَلَئِنْ

شیون و گریه کنم، آیا برای عذاب دردناك و سخت یا برای گرفتاری طولانی؟ پس اگر

صَیَّرْتَنی لِلْعُقُوباتِ مَعَ اعْدآئِکَ، وَجَمَعْتَ بَیْنی وَبَیْنَ اهْلِ بَلائِکَ،

برای کیفرِ (گناهانم) مرا در زمره دشمنانت شمرده و با گرفتاران (در عذابت) در یک جا قرار دهی،

وَفَرَّقْتَ بَيْنى وَبَيْنَ احِبَّآئِكَ وَاوْلِيآئِكَ، فَهَبْنى يا الهى وَسَيِّدِى وَمَوْلاىَ

و ميان من و دوستان و مقرّبانت جدايى اندازى، پس اى معبود و سرورم و اى مولا

وَرَبّى صَبَرْتُ عَلى عَذابِكَ، فَكَيْفَ اصْبِرُ عَلى فِراقِكَ، وَ هَبْنى صَبَرْتُ

و پروردگارم، گيرم كه بر عذاب تو صبر كنم، امّا چگونه فراق تو را تحمّل كنم؟ و گيرم كه

عَلى حَرِّ نارِكَ، فَكَيْفَ اصْبِرُ عَنِ النَّظَرِ الى كَرامَتِكَ، امْ كَيْفَ اسْكُنُ فِى

بر حرارت آتشِ (غضبت) صبر كنم، امّا چگونه از لطف و كرمت چشم پوشى كنم؟ يا چگونه در آتش مسكن گزينم

النَّارِ وَ رَجآئى عَفْوُكَ، فَبِعِزَّتِكَ يا سَيِّدى وَمَوْلاىَ اقْسِمُ صادِقاً، لَئِنْ

در حالى كه به عفو تو اميدوارم، پس اى سرور و مولاى من، به شكوه و قدرت صادقانه ات سوگند مى خورم كه اگر

تَرَكْتَنى ناطِقاً، لَأَضِجَّنَّ الَيْكَ بَيْنَ اهْلِها ضَجيجَ الْامِلينَ، وَ لَأَصْرُخَنَ

مرا در حالى كه زبانم گوياست (در دوزخ) رها كنى، هر آينه در بين دوزخيان همانند آرزومندان، به درگاهت شيون كرده و همانند

الَيْكَ صُراخَ الْمَسْتَصْرِخينَ، وَلَابْكِيَنَّ عَلَيْكَ بُكآءَ الْفاقِدينَ، وَ لَأُنادِيَنَّكَ

دادخواهان، تو را به فريادرسى خواهم و مانند عزيز گم كرده گان، بر (فراقِ) تو گريسته و تو را به صداى بلند مى خوانم،

ايْنَ كُنْتَ يا وَلِيَّ الْمُؤْمِنينَ، يا غايَهَ امالِ الْعارِفينَ، يا غِياثَ الْمُسْتَغيثينَ،

كه كجايى اى ياور مؤمنان، اى منتهاى آرزوىِ خداشناسان، اى فريادرس درمانده گان،

يا حَبيبَ قُلُوبِ الصَّادِقينَ، وَيا الهَ الْعالَمينَ، افَتُراكَ سُبْحانَكَ يا الهى

اى محبوب دل راستگويان و اى معبود جهانيان، اى معبود من- كه منزّهى و به ستايش تو مشغولم-

وَ بِحَمْدِكَ، تَسْمَعُ فيها صَوْتَ عَبْدٍ مُسْلِمٍ سُجِنَ فيها بِمُخالَفَتِهِ، وَذاقَ

چگونه باور كنم كه مى شنوى صداى بنده مسلمانى را كه به سبب نافرمانيش در دوزخ زندانى شده و سختى

طَعْمَ عَذابِها بِمَعْصِيَتِهِ، وَحُبِسَ بَيْنَ اطْباقِها بِجُرْمِهِ وَجَريرَتِهِ، وَهُوَ يَضِجُ

عذاب دوزخ را به خاطر گناهش می چشد و در میان طبقات دوزخ به سبب جرم و جنایتش گرفتار شده در حالی که همانند

الَیْکَ ضَجیجَ مُؤَمِّلٍ لِرَحْمَتِکَ، وَ یُنادیکَ بِلِسانِ اهْلِ تَوْحیدِکَ، وَیَتَوَسَّلُ

آرزومندِ رحمتت به درگاهت شیون کرده و با صدای بلند، به زبان یگانه پرستان تو را می خواند و به بنده پروریت

الَیْکَ بِرُبُوبِیَّتِکَ، یا مَوْلایَ فَکَیْفَ یَبْقی فِی الْعَذابِ وَهُوَ یَرْجُو ما سَلَفَ

متوسّل می شود، ای مولای من، چگونه در عذاب بماند با این که به سابقه حلم تو

مِنْ حِلْمِکَ، امْ کَیْفَ تُؤْلِمُهُ النَّارُ وَ هُوَ یَأْمَلُ فَضْلَکَ وَرَحْمَتَکَ، امْ کَیْفَ

امیدوار است، یا چگونه آتشِ (غضبت) او را بیازارد در حالی که به لطف و رحمتت امید دارد، یا چگونه

يُحْرِقُهُ لَهيبُها وَانْتَ تَسْمَعُ صَوْتَهُ وَتَرى مَكانَهُ، امْ كَيْفَ يَشْتَمِلُ عَلَيْهِ

زبـانه های آتشِ (غضـبت) او را بسوزانـد در حالی که تو ناله اش را می شـنوی و جایگاهش را (در آتش) می بینی، یا چگونه زبانه های آتشِ (غضبت)

زَفيرُها وَانْتَ تَعْلَمُ ضَعْفَهُ، امْ كَيْفَ يَتَقَلْقَلُ بَيْنَ اطْباقِها وَانْتَ تَعْلَمُ صِدْقَهُ،

او را بسوزانـد، در حـالی که تو نـاتوانی او را می دانی، یا چگونه در میان طبقات دوزخ به خود بپیچـد با این که تو صـداقت و راستگوییش را می دانی

امْ كَيْفَ تَزْجُرُهُ زَبانِيَتُها، وَهُوَ يُناديكَ يا رَبَّهُ، امْ كَيْفَ ١٢٣] يَرْجُو فَضْلَكَ فى

یا چگونه مأموران او را بیازارند در حالی که به ندای «یا رب» تو را می خواند، یا چگونه در آزادی خویش از آتش،

عِتْقِهِ مِنْها فَتَتْرُكُهُ فيها، هَيْهاتَ ما ذلِكَ الظَّنُ بِكَ، وَلَاالْمَعْرُوفُ مِنْ

به لطف تو امیـدوار باشـد ولی تو او را در آتش رهـا کنی؟! هرگز (بـاور نمی کنم)، چنین گمانی به تو نیست و چنین چیزی از لطف تو

فَضْلِكَ، وَلا مُشْبِهٌ لِما عامَلْتَ بِهِ الْمُوَحِّدينَ مِنْ بِرِّكَ وَاحْسانِكَ، فَبِالْيَقينِ

پسندیده نیست، و با نیکی و دستگیری تو نسبت به یکتاپرستان شباهت و تناسبی ندارد، من به یقین

اقْطَعُ لَوْلا ما حَكَمْتَ بِهِ مِنْ تَعْذيبِ جاحِديكَ، وَقَضَيْتَ بِهِ مِنْ اخْلادِ

می دانم که اگر فرمان تو بر مجازاتِ منکرانت و باقی ماندن دشمنانت (در عذاب) نبود،

مُعانِديكَ، لَجَعَلْتَ النَّارَ كُلَّها بَرْداً وَسَلاماً، وَما كانَ لِأَحَدٍ فيها مَقَرّاً وَلا

هر آینه آتش دوزخ را سرد و امن قرار می دادی و هیچ کس در آن منزل و مأوا

مُقاماً، لكِنَّكَ تَقَدَّسَتْ اسْمآؤُكَ، اقْسَمْتَ انْ تَمْلَأَها مِنَ الْكافِرينَ، مِنَ

نداشت، ولی ای خدایی که نامهایت مقدّس است، قسم یاد کرده ای که دوزخ را از کافران جنّ و انس

الْجِنَّهِ وَالنَّاسِ اجْمَعينَ، وَانْ تُخَلِّدَ فيهَا الْمُعانِدينَ، وَانْتَ جَلَّ ثَناؤُكَ

پر کنی و برای همیشه دشمنانت را در آن جای دهی، و تویی که ستایشت بزرگ است

قُلْتَ مُبْتَدِئاً، وَتَطَوَّلْتَ بِالْإِنْعامِ مُتَكَرِّماً، افَمَنْ كانَ مُؤْمِناً كَمَنْ كانَ فاسِقاً

(در کتاب خود) ابتداءاً فرموده ای و با انعام و کرامت گفته ای: «آیا کسی که با ایمان باشد، همچون کسی است که فاسق است؟!

لا يَسْتَوُونَ، الهی وَسَیِّدی فَاسْئَلُکَ بِالْقُدْرَهِ الَّتی قَدَّرْتَها، وَبِالْقَضِیَّهِ الَّتی

نه هرگز این دو برابر نیستند»، ای معبود و سرور من، به حقّ آن قدرتی که مقدّر کرده ای و به آن حکمی که

حَتَمْتَها وَحَکَمْتَها، وَغَلَبْتَ مَنْ عَلَیْهِ اجْرَیْتَها، انْ تَهَبَ لی فی هذِهِ اللَّیْلَهِ

لازم کرده و صادر فرموده ای و بر هر کس که آن را بر او جاری کردی، چیره شدی، از تو می خواهم که در این شب

ص :۱۰۵

وَفی هذِهِ السَّاعَهِ، کُلَّ جُرْمٍ اجْرَمْتُهُ، وَکُلَّ ذَنْبٍ اذْنَبْتُهُ، وَکُلَّ قَبیحٍ اسْرَرْتُهُ،

و در این ساعت بر من ببخشی هر خلافی که مرتکب شده ام و هر گناهی که از من سرزده و هر کار زشتی که پنهان کرده ام

وَکُلَّ جَهْلٍ عَمِلْتُهُ، کَتَمْتُهُ اوْ اعْلَنْتُهُ، اخْفَیْتُهُ اوْ اظْهَرْتُهُ، وَکُلَّ سَیِّئَهٍ امَرْتَ

و هر کار جاهلانه ای که در نهان یا آشکارا و مخفیانه یا نمایان انجام داده ام و هر کار بدی را که

بِاثْباتِهَا الْکِرامَ الْکاتِبینَ، الَّذینَ وَکَّلْتَهُمْ بِحِفْظِ ما یَکُونُ مِنّی وَجَعَلْتَهُمْ

مأموران ثبت اعمال را به ثبت آن فرمان دادی، همان مأمورانی که بر ثبت و ضبط اعمال من گماشتی و آنها را

شُهُوداً عَلَیَّ مَعَ جَوارِحی وَکُنْتَ انْتَ الرَّقیبَ عَلَیَّ مِنْ وَرآئِهِمْ، وَالشَّاهِدَ

به همراه اعضای بدنم، گواهِ بر من قرار دادی و تو نیز مافوق آنها مراقبم بودی و گواه بودی

لِما خَفِیَ عَنْهُمْ، وَبِرَحْمَتِکَ اخْفَیْتَهُ، وَبِفَضْلِکَ سَتَرْتَهُ، وَانْ تُوَفِّرَ حَظّی

بر آنچه از آنها پوشیده مانده، و به واسطه رحمت و لطفت آن را مخفی کرده و پوشاندی، و (از تو می خواهم) بهره ام را افزون کنی

مِنْ کُلِّ خَیْرٍ انْزَلْتَهُ، اوْ احْسانٍ فَضَّلْتَهُ، اوْ بِرٍّ نَشَرْتَهُ، اوْ رِزْقٍ بَسَطْتَهُ، اوْ

از هر خوبی که فرو فرستاده ای، یا هر احسانی که مرحمت فرموده ای، یا هر نیکی که گسترش داده ای، و یا هر روزیی که گسترانده ای، یا

ذَنْبٍ تَغْفِرُهُ، اوْ خَطَإٍ تَسْتُرُهُ، یا رَبِّ یا رَبِّ یا رَبِّ، یا الهی وَسَیِّدی

هر گناهی که بخشیده ای، یا هر خطایی که پوشانده ای، ای پروردگار من، ای پروردگار من! ای معبود و سرور من،

وَمَوْلایَ وَمالِکَ رِقّی یا مَنْ بِیَدِهِ ناصِیَتی یا عَلیماً بِضُرّی ۱۲۴] وَمَسْکَنَتی

و ای مولا و صاحب اختیار من، ای کسی که اختیارم به دست اوست، ای آگاه بر بدحالی و بینوایی ام،

یا خَبیراً بِفَقْری وَفاقَتی یا رَبِّ یا رَبِّ یا رَبِّ، اسْئَلُکَ بِحَقِّکَ وَقُدْسِکَ،

ای دانای بر تهیدستی و نیازمندی ام، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من! به حق خودت و ذات مقدّس

وَاعْظَمِ صِفاتِکَ وَاسْمآئِکَ، انْ تَجْعَلَ اوْقاتی مِنَ اللَّیْلِ وَالنَّهارِ بِذِکْرِکَ

و صفات و نامهای بزرگت، از تو می خواهم که اوقات شب و روزم را به یادت آباد

مَعْمُورَهً، وَبِخِدْمَتِکَ مَوْصُولَهً، وَاعْمالی عِنْدَکَ مَقْبُولَهً، حَتّی تَکُونَ

ساخته و در خدمتت ثابت قدم گردانی و اعمالم را در درگاهت بپذیری، تا همه

اعْمالی وَاوْرادی کُلُّها وِرْداً واحِداً، وَحالی فی خِدْمَتِکَ سَرْمَداً، یا

کردار و گفتارم یکسان (و برای تو) باشد و همیشه در حال خدمت به تو باشم، ای

سَیِّدی یا مَنْ عَلَیْهِ مُعَوَّلی یا مَنْ اَلَیْهِ شَکَوْتُ احْوالی یا رَبِّ یا رَبِ

سرور من، ای کسی که تکیه گاه منی، ای کسی که شکایت احوالِ (پریشان) خویش را به درگاه او برم، ای پروردگار من، ای پروردگار من،

یا رَبِّ، قَوِّ عَلی خِدْمَتِکَ جَوارِحی وَاشْدُدْ عَلَی الْعَزیمَهِ جَوانِحی

ای پروردگار من! اعضایم را در انجام خدمتت نیرو بخش و دلم را برای آمدن به سویت قوی دار،

وَهَبْ لِیَ الْجِدَّ فی خَشْیَتِکَ، وَالدَّوامَ فِی الْإِتِّصالِ بِخِدْمَتِکَ، حَتّی اسْرَحَ

و جدیّت در خشیت و مداومت در خدمتت را عطا فرما، تا این که در میدان

اَلَیْکَ فی مَیادینِ السَّابِقینَ، وَ اسْرِعَ اَلَیْکَ فِی الْبارِزینَ، وَاشْتاقَ الی

مسابقه (در اطاعت) به سوی تو روانه شوم و در میان پیش تازان، به سوی تو سرعت گیرم و در صف علاقه مندان،

قُرْبِکَ فِی الْمُشْتاقینَ، وَادْنُوَ مِنْکَ دُنُوَّ الْمُخْلِصینَ، وَاخافَکَ مَخافَهَ

به سوی مقام قربت اشتیاق پیدا کنم، و مانند پاکدلان به تو نزدیک گردم و مانند اهل یقین

الْمُوقِنینَ، وَاجْتَمِعَ فی جِوارِکَ مَعَ الْمُؤْمِنینَ، اللهُمَّ وَمَنْ ارادَنی بِسُوءٍ

از تو بترسم و در جوار رحمتت با مؤمنان گرد هم آییم، خدایا، هر کس بدِ مرا خواهد

فَارِدْهُ، وَ مَنْ کادَنی فَکِدْهُ، وَاجْعَلْنی مِنْ احْسَنِ عَبیدِکَ نَصیباً عِنْدَکَ،

به خودش باز گردان، و هر کس با من حلیه کند، به خویش دچارش کن و بهره مندی بهترین بندگانت

وَاقْرَبِهِمْ مَنْزِلَهً مِنْکَ، وَاخَصِّهِمْ زُلْفَهً لَدَیْکَ، فَانَّهُ لا یُنالُ ذلِکَ الَّا بِفَضْلِکَ،

و مقرّب ترین آنان و مخصوص ترین خاصّانت را به من عطا فرما که به راستی جز با لطف تو کسی به این مقام نرسد،

وَ جُدْ لی بِجُودِکَ، وَاعْطِفْ عَلَیَّ بِمَجْدِکَ، وَاحْفَظْنی بِرَحْمَتِکَ، وَاجْعَلْ

و به بخشندگیت ببخش بر من، و به بزرگواریت به من توجّه فرما و به رحمتت مرا حفظ کن، و زبانم را

لِسانی بِذِکْرِکَ لَهِجاً، وَقَلْبی بِحُبِّکَ مُتَیَّماً، وَمُنَّ عَلَیَّ بِحُسْنِ اجابَتِکَ،

به یادت گویا و دلم را به دوستیت بی تاب قرار ده، و با پذیرش خواسته ام بر من منّت گذار،

وَاقِلْنی عَثْرَتی وَاغْفِرْ زَلَّتی فَانَّکَ قَضَیْتَ عَلی عِبادِکَ بِعِبادَتِکَ، وَامَرْتَهُمْ

و از لغزشم بگذر و گناهم را بیامرز، زیرا که تو بندگانت را به پرستش خویش فرمان داده و به دعا کردن

بِدُعآئِکَ، وَضَمِنْتَ لَهُمُ الْإِجابَهَ، فَالَیْکَ یارَبِّ نَصَبْتُ وَجْهی وَالَیْکَ یا

امر فرمودی و اجابت دعایشان را ضمانت کردی، پس ای پروردگار من اینک رو به تو و به سویت

رَبِّ مَدَدْتُ یَدی فَبِعِزَّتِکَ اسْتَجِبْ لی دُعآئی وَبَلِّغْنی مُنایَ، وَلاتَقْطَعْ

دست نیاز دراز کرده ام، پس به شکوه و عزّتت قسم، دعایم را اجابت فرما و به آرزویم برسان وامیدم را

ص :۱۰۷

مِنْ فَضْلِکَ رَجآئی وَاکْفِنی شَرَّ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ مِنْ اعْدآئی یا سَریعَ

به لطف و کرمت ناامید مگردان، و از شرّ دشمنانم، از جنّ و انس حفظ فرما، ای (خدایی) که زود

الرِّضا، اغْفِرْ لِمَنْ لا یَمْلِکُ الَّا الدُّعآءَ، فَانَّکَ فَعَّالٌ لِما تَشآءُ، یا مَنِ اسْمُهُ

راضـی می شوی، کسی را که جز دعا به درگاهت چیز دیگری ندارد ببخش، که به راستی هر آنچه را بخواهی انجام می دهی. ای که نامت

دَوآءٌ، وَذِکْرُهُ شِفآءٌ، وَطاعَتُهُ غِنیً، ارْحَمْ مَنْ رَأْسُ مالِهِ الرَّجآءُ،

دارو و یادت درمان و بندگیت توانگری است، بر کسی که سرمایه اش امید

وَسِلاحُهُ الْبُکآءُ، یا سابِغَ النِّعَمِ، یا دافِعَ النِّقَمِ، یا نُورَ الْمُسْتَوْحِشینَ فِی

و اسلحه اش گریه است، رحم کن، ای فراوان دهنده نعمتها، ای برطرف کننده گرفتاریها، ای روشنی دلهای وحشت زده در

الظُّلَمِ، یا عالِماً لا یُعَلَّمُ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَافْعَلْ بی ما انْتَ

تاریکیها، ای دانای بی تعلیم، بر محمّد و آلش درود فرست و آنچه را که تو لایق آنی درباره من

اهْلُهُ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی رَسُولِهِ وَ الْأَئِمَّهِ الْمَیامینِ مِنْ الِهِ، وَ سَلَّمَ تَسْلیماً کَثیراً.

انجام ده و درود و رحمت خدا بر پیامبر و امامان با برکت از خاندانش، و سلام و تحیّت فراوان بر آنان باد.

دعای عشرات ۱۲۵]:

این دعـا از دعاهای بسیار معتبر است که مستحب است- اگر کسـی بتوانـد- هر صـبح و شام آن را بخوانـد؛ ولی بهترین زمان خواندنش، عصر جمعه می باشد. مرحوم «کفعمی» در «مصباح» آن را از امام حسین علیه السلام نقل کرده است.(۱) و دعا طبق نقل «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجّد»(۲) چنین است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

سُبْحانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ للَّهِ، وَلا الهَ الَّا اللَّهُ وَاللَّهُ اکبَرُ، وَلا حَوْلَ ولا قُوَّهَ إلَّا

پـاک و منزّه اسـت خداونـد و سـتایش مخصـوص اوسـت، و معبـودی جز خـدای یکتـا نیست و او بزرگـتر (از هر چیز) است و پناهگاه و نیرویی جز

بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیمِ، سُبْحانَ اللَّهِ آناءَ اللَّیْلِ وَاطْرافَ النَّهارِ، سُبْحانَ اللَّهِ

از سوی خداوند بلند مرتبه و با عظمت نیست، تسبیح می گویم خدا را در تمام لحظه های شب و طول روز،

ص :۱۰۸

۱- [۱۲۶]مصباح کفعمی، صفحه ۸۷.

۲- [۱۲۷]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۴ و جمال الاسبوع، صفحه ۴۵۶ و بحارالانوار، جلد ۸۷، صفحه ۷۴.

بِالْغُدُوِّ وَالْاصالِ، سُبْحانَ اللَّهِ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكارِ، سُبْحانَ اللَّهِ حينَ تُمْسُونَ

و در سپیده دم و شامگاهان و ابتدای شب و روز، تسبیح می گویم خدا را هنگامی که در شب

وَ حينَ تُصْبِحُونَ، وَلَهُ الْحَمْدُ فِی السَّمواتِ وَالْأَرْضِ، وَعَشِيّاً وَ حينَ

و صبح داخل می شوید، و ستایش در آسمان ها و زمین، شبانگاه و هنگام ظهر مخصوص خداوندی است که

تُظْهِرُونَ، يُخْرِجُ الْحَیَّ مِنَ الْمَيِّتِ، وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَیِّ، وَيُحْيِی

زنده را از مرده و مرده را از زنده بیرون می آورد، و زمین را

الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها، وَكَذلِكَ تُخْرَجُونَ، سُبْحانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّهِ عَمَّا

پس از مردنش زنده می کند و شما نیز این چنین (در قیامت) برانگیخته می شوید، پروردگار تو، آن خدای صاحب شکوه

يَصِفُونَ، وَسَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلينَ، وَالْحَمْدُللَّهِ رَبِّ الْعالَمينَ، سُبْحانَ ذِی

از آنچه توصیف می کنند منزّه است. و درود و سلام بر فرستادگان او، و ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است. تسبیح می گویم خداوندی را که صاحب

الْمُلْكِ وَالْمَلَكُوتِ، سُبْحانَ ذِی الْعِزَّهِ وَالْجَبَرُوتِ، سُبْحَانَ ذِی الْكِبْرِيآءِ

فرمانروایی و سلطه آسمانی است، تسبیح می گویم خداوند صاحب عزّت و بزرگی را، تسبیح می گویم خداوند صاحب جلال

وَالْعَظَمَهِ، الْمَلِكِ الْحَقِّ الْمُبينِ الْمُهَيْمِنِ الْقُدُّوسِ، سُبْحانَ اللَّهِ الْمَلِكِ الْحَیِ

و عظمت را، آن فرمانروای حقیقی روشنگر و نگهبان و پاکیزه از هر عیب، تسبیح می گویم خداوند را، آن فرمانروای زنده ای

الَّذی لايَمُوتُ، سُبْحانَ اللَّهِ الْمَلِكِ الْحَیِّ الْقُدُّوسِ، سُبْحانَ الْقآئِمِ الدَّآئِمِ،

که (هرگز) نمی میرد، تسبیح می گویم خداوندِ فرمانروای زنده پاکیزه از هر عیب، تسبیح می گویم (خدای) پایدار پاینده،

سُبْحانَ الدَّآئِمِ الْقآئِمِ، سُبحَانَ رَبِّیَ الْعَظيمِ، سُبْحانَ رَبِّیَ الْأَعْلی سُبْحانَ

پاک و منزّه است پاینده پایدار، تسبیح می گویم پروردگار با عظمتم را، تسبیح می گویم پروردگار بلند مرتبه ام را، تسبیح می گویم

الْحَیِّ الْقَيُّومِ، سُبْحانَ الْعَلِیِّ الْأَعْلی سُبْحانَهُ وَتَعالی سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ،

(خـدای) زنـده جاودان را، تسبیـح می گویم (خـدای) برتر بلند مرتبه را، او پاك و منزّه و برتر است، بسـیار منزّه و پاكیزه از هر عیب است

رَبُّنا وَ رَبُّ الْمَلائِكَهِ وَالرُّوحِ،(۱) سُبْحانَ الدَّآئِمِ غَیْرِ الْغافِلِ، سُبْحانَ الْعالِمِ

پروردگار ما و پروردگار فرشتگان و «روح» تسبیح می گویم (خدای) پاینده آگاه را، تسبیح می گویم (خدای) دانای

بِغَیْرِ تَعْلِیمٍ، سُبْحانَ خالِقِ ما یُری ومَا لایُری سُبْحانَ الَّذی یُدْرِكُ

بـدون نیاز به آموختن را، تسبیح می گویم آفریننده آنچه دیدنی و آنچه نادیدنی است، تسبیح می گویم (خدایی) كه بینندگان را

۱- [۱۲۸]در مصباح المتهجّد:« و ربّ كلُّ شی ء» نیز آمده است.

الْأَبْصارَ، وَلا تُدْرِکُهُ الْأَبْصارُ، وَهُوَ اللَّطیفُ الْخَبیرُ، اللهُمَّ إِنّی اصْبَحْتُ

می بیند ولی آنها او را نمی بینند، و او مهربان و آگاه است، خدایا من از (لطف و محبّت) تو صبح

وَ امْسَیْتُ مِنْکَ فی نِعْمَهٍ وَخَیْرٍ وَبَرَکَهٍ وَعافِیَهٍ، فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ،

و شام در نعمت و خیر و برکت و عافیتم، پس بر محمّد و آل (پاکش) درود فرست

وَاتْمِمْ عَلَیَّ نِعْمَتَکَ وَخَیْرَکَ، وَبَرَکاتِکَ وَعافِیَتَکَ بِنَجاهٍ مِنَ النَّارِ،

و با نجات از آتش (غضبت) نعمت و خیر و برکت و عافیت را (از جانب خویش) بر من تمام کن.

وَارْزُقْنِی شُکْرَکَ وَعافِیَتَکَ وَفَضْلَکَ وَکَرامَتَکَ ابَداً ما ابْقَیْتَنِی اللهُمَ

و مادامی که مرا زنده نگه داشته ای توفیق سپاسگذاری (از نعمت هایت) و عافیت و لطف و بخشش همیشگی ات را روزیم گردان، خدایا

بِنُورِکَ اهْتَدَیْتُ، وَبِفَضْلِکَ اسْتَغْنَیْتُ، وَبِنِعْمَتِکَ اصْبَحْتُ وَامْسَیْتُ،

به نور تو هدایت شده و به لطف تو بی نیاز شدم و به نعمت تو صبح و شب (را سپری) کردم،

اللهُمَّ انّی اشْهِدُکَ وَکَفی بِکَ شَهِیداً، وَاشْهِدُ مَلائِکَتَکَ وانْبِیآئَکَ

خدایا تو را گواه می گیرم و گواهی تو کافی است و (همچنین) فرشتگان، و پیامبران

وَرُسُلَکَ، وَحَمَلَهَ عَرْشِکَ، وَسُکَّانَ سَماوَاتِکَ وَارْضِکَ، وَجَمیعَ خَلْقِکَ،

و فرستادگان و حاملان عرش و ساکنان آسمان ها و زمین و همه مخلوقاتت را گواه می گیرم

بِانَّکَ انْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ، وَحْدَکَ لا شَرِیکَ لَکَ، وانَّ مُحَمَّداً صَلَّی اللَّهُ

بر این که به یقین تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست، یگانه ای که شریکی برای تو نیست و این که محمّد- که درود خدا

عَلَیْهِ وَآلِهِ عَبْدُکَ وَرَسُولُکَ، وَانَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدِیرٌ، تُحْیی وَتُمیتُ،

بر او و خاندان (پاکش) باد- بنده و فرستاده توست و این که تو بر هر کاری توانایی، زنده کرده و می میرانی

وَتُمیتُ وَتُحْیی وَاشْهَدُ انَّ الْجَنَّهَ حَقٌّ، وَ انَّ النَّارَ حَقٌّ، وَ النُّشُورَ حَقٌّ،

و می میرانی و زنده می کنی و گواهی می دهم به یقین بهشت و دوزخ و قیامت حق است

وَالسَّاعَهَ اتِیَهٌ لا رَیْبَ فیهَا، وَانَّ اللَّهَ یَبْعَثُ مَنْ فِی القُبُورِ، وَاشْهَدُ انَّ عَلِیَ

و زمان آن بی شک فرا خواهد رسید و خداوند کسانی را که در گورها خفته اند بر می انگیزد، و گواهی می دهم به یقین

بْنَ ابیطالِبٍ امیرُ الْمُؤْمِنینَ حَقّاً حَقّاً، وَانَّ الْأَئِمَّهَ مِنْ وُلْدِهِ هُمُ الْأَئمَّهُ

علی بن ابی طالب حقیقتاً و به حق، امیرمؤمنان است و امامان از فرزندانش همان امامان

الهُداهُ الْمَهْدِیُّونَ، غَیْرُ الضّآلّینَ وَلَا الْمُضِلِّینَ، وَانَّهُمْ اوْلِیآئُکَ الْمُصْطَفَوْنَ،

هدایت کننده هدایت شده ای هستند که نه گمراهند و نه گمراه کننده و (گواهی می دهم) به یقین آنها دوستان برگزیده تو

وَحِزْبُکَ الْغالِبُونَ، وَ صِفْوَتُکَ وَخِیَرَتُکَ مِنْ خَلْقِکَ، وَنُجبآئُکَ الَّذِینَ

و حزب پیروز و فاتح تو، و برگزیده و بهترین مخلوقات تواند بزرگ زادگانی که آنها را

انْتَجَبْتَهُمْ لِدینِکَ، وَاخْتَصَصْتَهُمْ مِنْ خَلْقِکَ، واصْطَفَیْتَهُمْ عَلی عِبادِکَ،

برای دین خود انتخاب کرده و از میان مخلوقات مخصوصشان ساخته و بر بندگانت برگزیدی

وَجَعَلْتَهُمْ حُجَّهً عَلَی الْعالَمینَ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِمْ والسَّلامُ وَرَحْمهُ اللَّهِ

و آنها را بر جهانیان حجّت و دلیل قرار دادی درود و سلام و رحمت خدا بر آنها باد،

وَبَرَکاتُهُ، اللهُمَّ اکْتُبْ لی هذِهِ الشَّهادَهَ عِنْدَکَ، حَتّی تُلَقِّنیها یَوْمَ الْقِیمَهِ

خدایا این شهادت و گواهی را برای من در نزد خود ثبت فرما تا این که در روز قیامت در حالی که از من

وَانْتَ عَنّی راضٍ، انَّکَ عَلی ما تَشآءُ قَدیرٌ، اللهُمَّ لَکَ الْحَمدُ حَمْداً

خشنود هستی آن را بر زبانم جاری سازی زیرا که تو بر هر چه خواهی توانایی خدایا ستایش مخصوص توست ستایشی که

یَصْعَدُ اوَّلُهُ، وَلا یَنْفَدُ آخِرُهُ، اللهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ حَمْداً تَضَعُ لَکَ السَّمآءُ

آغازش (به آسمان) بالا رود و پایانی نداشته باشد، خدایا ستایش مخصوص توست ستایشی که آسمان برای تو بالهایش را بر زمین نهد

کَنَفَیْها، وَتُسَبِّحُ لَکَ الْأَرْضُ وَمَنْ عَلَیْها، اللهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ حَمْداً سَرْمَداً

(و تواضع کند) و زمین و آنچه بر آن است تو را تسبیح گوید، خدایا ستایش مخصوص توست ستایشی پیوسته

ابَداً، لَا انْقِطاعَ لَهُ وَلا نَفادَ، وَلَکَ یَنْبَغی وَالَیْکَ یَنْتَهی فِیَّ وَعَلَیَ

و ابدی که انقطاعی برای آن نباشد و نه فنایی، (ستایش) شایسته توست و به تو منتهی می شود. (که اثر آن) در وجود من و بر من

وَ لَدَیَّ وَ مَعی وَقَبْلی وَبَعْدی وَامامِی وَفَوْقی وَتَحْتی وَ اذا مِتُّ وَبَقیتُ

و نزد من و همراه من و پیش از من و پس از من و مقابلم و بالای سرم و زیر پایم و هنگامی که از دنیا رفتم و تک و تنها

فَرْداً وَحیداً ثُمَّ فَنیتُ، وَلَکَ الْحَمْدُ اذا نُشِرْتُ وَبُعِثْتُ یا مَوْلایَ، اللَّهُم

باقی ماندم و سپس فانی شدم (و در تمام حالات ظاهر شود) و ستایش مخصوص توست زمانی که دوباره زنده شوم و برانگیخته گردم، ای مولای من، خدایا

وَلَکَ الْحَمْدُ وَلَکَ الشُّکْرُ بِجَمیعِ مَحامِدِکَ کُلِّها، عَلی جَمیعِ نَعْمآئِکَ کُلِّها،

ستایش و شکر مخصوص توست به جمیع انواع آن بر تمامی نعمتهایت،

حَتّی یَنْتَهِیَ الْحَمْدُ الی ما تُحِبُّ رَبَّنا وَتَرْضی اللهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ عَلی کُلِ

تا جایی که ای پروردگار من حمد من به خشنودی و رضایت تو منتهی گردد، خدایا ستایش مخصوص توست بر هر

اکْلَهٍ وَ شَرْبَهٍ، وَبَطْشَهٍ وَقَبْضَهٍ وَبَسْطَهٍ، وَ فی کُلِّ مَوْضِعِ شَعْرَهٍ، اللهُمَ

خوردن و آشامیدنی و هر حرکت، بستن و گشایشی، و در محلّ روییدن هر مویی، خدایا

لَکَ الْحَمْدُ حَمْداً خالِداً مَعَ خُلُودِکَ، ولَکَ الْحَمْدُ حَمْداً لا مُنْتَهی لَهُ دُونَ

ستایش مخصوص توست ستایشی که جاودان است به جاودانگیت. و ستایش مخصوص توست ستایشی که نهایتی جز علم تو

عِلْمِکَ، وَلَکَ الْحَمْدُ حَمْداً لا امَدَ لَهُ دُونَ مَشِیَّتِکَ، وَلَکَ الْحَمْدُ حَمْداً لا

برای آن نباشد. و ستایش مخصوص توست ستایشی که پایانی جز اراده و خواست تو برای آن نباشد. و ستایش مخصوص توست ستایشی که پاداشی

اجْرَ لِقآئِلِهِ الَّا رِضاکَ، وَلَکَ الْحَمْدُ عَلی حِلْمِکَ بَعْدَ عِلْمِکَ، وَلَکَ الْحَمْدُ

جز رضای تو برای گوینده آن نباشد و ستایش مخصوص توست به خاطر حلمِ بعد از آگاهیت، و ستایش مخصوص توست

عَلی عَفْوِکَ بَعْدَ قُدْرَتِکَ، وَلَکَ الْحَمْدُ باعِثَ الْحَمْدِ، وَلَکَ الْحَمْدُ وارِثَ

به خاطر گذشت بعد از تواناییت، و ستایش مخصوص توست که انگیزه هر ستایشی و ستایش مخصوص توست که وارث

الْحَمْدِ، ولَکَ الْحَمْدُ بَدیعَ الْحَمْدِ، وَلَکَ الْحَمْدُ مُنْتَهَی الْحَمْدِ، وَلَکَ الحَمْدُ

ستایشی و ستایش مخصوص توست که ایجادکننده آنی و ستایش مخصوص توست که نهایت ستایشی و ستایش مخصوص توست

مُبتَدِعَ الْحَمْدِ، وَ لَکَ الْحَمْدُ مُشْتَرِیَ الْحَمْدِ، وَلَکَ الْحَمْدُ وَلِیَّ الْحَمْدِ،

که به وجود آورنده آنی، و ستایش مخصوص توست که خریدار ستایشی، و ستایش مخصوص توست که صاحب ستایشی

وَلَکَ الْحَمْدُ قَدیمَ الْحَمْدِ، وَلَکَ الْحَمْدُ صادِقَ الْوَعْدِ، وَفِیَّ الْعَهْدِ، عَزیزَ

و ستایش مخصوص توست که از ازل مورد ستایشی و ستایش مخصوص توست که وعده ات راست، پیمانت پایدار، سپاهت

الْجُنْدِ، قآئِمَ الْمَجْدِ، وَلَکَ الْحَمْدُ رَفیعَ الدَّرَجاتِ، مُجیبَ الدَّعَواتِ، مُنزِلَ

بزرگ و بزرگواریت جاودان است، و ستایش مخصوص توست که بلندمرتبه، برآورنده حاجات، فرو فرستنده

الْایاتِ مِنْ فَوْقِ سَبْعِ سَمواتٍ، عَظیمَ الْبَرَکاتِ، مُخْرِجَ النُّورِ مِنَ الظُّلُماتِ،

آیات از بالای هفت آسمانی، صاحب رحمت گسترده، خارج کننده نور از تاریکی ها

وَمُخْرِجَ مَنْ فِی الظُّلُماتِ الیَ النُّورِ، مُبَدِّلَ السَّیِّئاتِ حَسَناتٍ، وَجاعِلَ

و خارج کننده هر کسی از تاریکی به روشنایی، تبدیل کننده بدی ها به خوبی ها و قرار دهنده

الْحَسَناتِ دَرَجاتٍ، اللهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ غافِرَ الذَّنْبِ، وَقابِلَ التَّوْبِ، شَدیدَ

درجات برای حسناتی، خدایا ستایش مخصوص توست که آمرزنده گناه و پذیرنده توبه و سخت

الْعِقابِ ذَاالطَّوْلِ، لا الهَ الَّا انْتَ، الَیْکَ الْمَصیرُ، اللَّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ فِی اللَّیْلِ

کیفر دهنده توانایی، معبودی جز تو نیست و بازگشت (همه) به سوی توست، خدایا ستایش مخصوص توست در شب

اذایَغْشی وَلَکَ الْحَمْدُ فِی النَّهارِاذاتَجَلّی وَلَکَ الْحَمْدُ فِی الْاخِرَهِوَالْأُولی

هنگامی که (جهان را) بپوشاند. و ستایش مخصوص توست در روز هنگامی که (جهان را) روشن سازد. و ستایش مخصوص توست در آخرت و دنیا،

ص: ۱۱۲

وَلَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ کُلِّ نَجْمٍ وَمَلَکٍ فِی السَّمآءِ، وَلَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ الثَّری

و ستایش مخصوص توست به تعداد ستارگان و فرشتگان آسمان و ستایش مخصوص توست به تعداد ذرات خاک ها

وَالْحَصی وَالنَّوی وَلَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ ما فی جَوْفِ الأَرْضِ، وَلَکَ الْحَمْدُ

و ریگ ها و دانه ها، و ستایش مخصوص توست به تعداد آنچه در دل زمین است، و ستایش مخصوص توست

عَدَدَ اوْزانِ مِیاهِ الْبِحارِ، وَلَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ اوْراقِ الْأَشْجارِ، وَلَکَ الْحَمْدُ

به اندازه آب دریاها، و ستایش مخصوص توست به تعداد برگ درختان، و ستایش مخصوص توست

عَدَدَ ما عَلی وَجْهِ الْأَرْضِ، وَلَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ ما احْصی کِتابُکَ، وَ لَکَ

به تعداد آنچه که روی زمین است و ستایش مخصوص توست به تعداد آنچه که در کتاب تو شمارش شده و ستایش

الْحَمْدُ عَدَدَ ما احاطَ بِهِ عِلْمُکَ، وَلَکَ الْحَمْدُ عَدَدَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ، وَالْهَوامِ

مخصوص توست به مقدار آنچه که علم تو به آن احاطه دارد و ستایش مخصوص توست به عدد انس و جنّ و حشرات

وَالطَّیْرِ، وَالْبَهآئِمِ وَالسِّباعِ، حَمْداً کَثیراً طَیِّباً مُبارَکاً فِیهِ، کَما تُحِبُّ رَبَّنا

و پرندگان و چهارپایان و درندگان، ستایشی فراوان، پاکیزه و با برکت آن گونه که تو ای پروردگار ما، دوست داری

وَتَرْضی وَ کَما یَنْبَغی لِکَرَمِ وَجْهِکَ وَعِزِّ جَلالِکَ. آنگاه ده مرتبه می گویی: لا الهَ

و خشنود می شوی و آن گونه که سزاوار ذات بزرگوار و عزت جلال توست*********** معبودی جز

الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ اللَّطیفُ الْخَبیرُ.

خدا نیست، یگانه ای که شریکی برای او نیست، فرمانروایی و ستایش مخصوص اوست و او مهربان و آگاه است.

و ده مرتبه: لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لاشَریکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکُ وَلَهُ الْحَمْدُ، یُحْیی

****** معبودی جز خدا نیست، یگانه ای که شریکی برای او نیست، فرمانروایی و ستایش مخصوص اوست، زنده می کند

وَیُمیتُ، و یُمیتُ وَیُحْیی وَهُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ، بِیَدِهِ الْخَیْرُ وَهُوَ عَلی کُلِ

و می میراند و می میراند و و زنده می کند، و او زنده ای است که (هرگز) نمی میرد، نیکی و خوبی بدست اوست و او بر هر

شَیْ ءٍ قَدیرٌ. و ده مرتبه: اسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِی لا الهَ الَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ وَاتُوبُ

چیز تواناست،****** آمرزش می طلبم از خدایی که معبودی جز او زنده و جاودان، نیست و به سوی او

الَیْهِ. و ده مرتبه: یااللَّهُ یااللَّهُ. و ده مرتبه: یا رَحْمنُ یا رَحْمنُ. و ده مرتبه: یا رَحیمُ

باز می گردم،******* ای خدا، ای خدا.******* ای بخشنده، ای بخشنده،********* ای مهربان،

یا رَحیمُ. و ده مرتبه: یا بَدیعَ السَّمواتِ وَالْأَرْضِ. وده مرتبه: یا ذَاالْجَلالِ

ای مهربان******* ای به وجود آورنده آسمان و زمین،******* ای صاحب جلال

وَالْإِکْرامِ. و ده مرتبه: یاحَنَّانُ یا مَنَّانُ. و ده مرتبه: یا حیُّ یا قَیُّومُ. و ده مرتبه: یا حَیُ

و بزرگواری****** ای بسیار مهربان و ای بسیار سخاوتمند،******** ای زنده، ای جاودان،******** ای زنده ای که

لا الهَ الَّا انْتَ. و ده مرتبه: یا اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ. و ده مرتبه: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ

معبودی جز تو نیست،****** ای خدایی که معبودی جز تو نیست،****** به نام خداوند بخشنده

الرَّحِیمِ. و ده مرتبه: اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ. و ده مرتبه: اللهُمَّ افْعَلْ

مهربان********** خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست******** خدایا آنچه را که

بی ما انْتَ اهْلُهُ. و ده مرتبه: آمینَ آمینَ. و ده مرتبه سوره قُلْ هُوَ اللَّهُ احَدٌ. سپس ده تو شایسته آنی در مورد من انجام بده******** (دعایم را) اجابت فرما ...************* بگو خداوند یکتا و یگانه است،******

مرتبه می گویی: اللَّهُمَّ اصْنَعْ بی ما انْتَ اهْلُهُ، وَلا تَصْنَعْ بی ما ا نَا اهْلُهُ، فَانَّکَ

******** خدایا آنچه را که تو شایسته آنی در مورد من انجام بده نه آنچه که من شایسته آنم، به یقین تو

اهْلُ التَّقْوی وَاهْلُ الْمَغْفِرَهِ، وَانَا اهْلُ الذُّنُوبِ وَالْخَطایا، فَارْحَمْنی یا

شایسته پرهیزگاری و آمرزشی و من اهل گناه و اشتباهم، به من رحم کن ای

مَوْلایَ وَانْتَ ارْحَمُ الرَّاحِمینَ. و نیز ده مرتبه می گویی: لا حَوْلَ وَلا قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ،

مولای من، که تویی مهربان ترین مهربانان********* پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند نیست،

تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذی لا یَمُوتُ، وَالْحَمْدُللَّهِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ وَلَداً،

به (خدای) زنده ای که (هرگز) نمی میرد توکل کردم و ستایش مخصوص خدایی است که نه فرزندی برای خود انتخاب کرده

وَلَمْ یَکُنْ لَهُ شَریکٌ فی الْمُلْکِ، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ، وَکَبِّرْهُ تَکْبیراً.

و نه شریکی در حکومت دارد و ضعف و ذلتی ندارد که حامی و سرپرستی برای او باشد و (به خدا می گویم) او را بسیار بزرگ بشمار.

دعای سمات ۱۲۹]:

از دعاهـای مشـهور است که اکثر علمـای بزرگ به آن عنـایت داشـته انـد. مسـتحب است این دعـا را در ساعت های آخرِ روز جمعه بخواننـد. این دعـا از جناب محمّـد بن عثمان عَمْری رحمه الله که یکی از نوّاب چهارگانه امام زمان علیه السـلام است به سندش از حضرت امام باقر علیه السلام و امام صادق علیه السلام نقل شده است.

همان گونه که در روایت آمده، این دعا برای رفع شرّ و ستم دشمنان و اجابت سریع دعاها و پاداش فراوان

ص: ۱۱۴

الهی، مؤثّر است.(۱) این دعا طبق نقل «مصباح المتهجّد»(۲) چنین است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الْعَظیمِ الْأَعْظَمِ ۱۳۲]، الْأَعَزِّ الْأَجَلِّ الْأَکْرَمِ، الَّذی

خدایا به حق نام بزرگ و بسیار با عظمت و محبوب و عالی و گرامیت از تو می خواهم به حق نامی

اذا دُعیتَ بِهِ عَلی مَغالِقِ ابْوابِ السَّمآءِ لِلْفَتْحِ بِالرَّحْمَهِ انْفَتَحَتْ، وَ اذا

که اگر خوانده شوی به آن نام برای گشایش درهای بسته آسمان، به رحمت و بخشش باز می شود و اگر

دُعیتَ بِهِ عَلی مَضآئِقِ ابْوابِ الْأَرْضِ لِلْفَرَجِ انْفَرَجَتْ، وَاذا دُعیتَ بِهِ

خوانده شوی به آن نام برای گشایش تنگناها و سختی های زمین، گشوده می شود، و اگر خوانده شوی به آن نام

عَلَی الْعُسْرِ لِلْیُسْرِ تَیَسَّرَتْ، وَ اذا دُعیتَ بِهِ عَلَی الْأَمْواتِ لِلنُّشُورِ انْتَشَرَتْ،

برای آسان شدن دشواری ها، آسان شود و اگر خوانده شوی به آن نام برای زنده شدن مردگان، زنده شوند،

وَاذا دُعیتَ بِهِ عَلی کَشْفِ الْبَأْسآءِ وَالضَّرّآءِ انْکَشَفَتْ، وَبِجَلالِ وَجْهِکَ

و اگر خوانده شوی به آن نام برای برطرف شدن سختی ها و ناگواری ها، برطرف شود (و از تو می خواهم) به حق ذات ارجمند

الْکَریمِ، اکْرَمِ الْوُجُوهِ وَاعَزِّ الْوُجُوهِ، الَّذی عَنَتْ لَهُ الْوُجُوهُ، وَخَضَعَتْ

و گرامیت، گرامی ترین و محبوب ترین ذواتی که در برابرت فروتنی کرده اند و گردنکشان در مقابلت

لَهُ الرِّقابُ، وَخَشَعَتْ لَهُ الْأَصْواتُ، وَوَجِلَتْ لَهُ الْقُلُوبُ مِنْ مَخافَتِکَ،

تسلیم و مطیع گردیده اند، و هر صدایی در حضورت خاموش گشته و هر دلی از ترس تو بیمناک گردیده،

وَبِقُوَّتِکَ الَّتی بِها تُمْسِکُ السَّمآءَ انْ تَقَعَ عَلَی الْأَرْضِ الّا بِاذْنِکَ، وَتُمْسِکُ

و (از تو می خواهم) به حق آن قدرتت که بوسیله آن آسمان را از فرو ریختن بر زمین جز به اذنت نگه می دارد، و آسمان

السَّمواتِ وَالْأَرْضَ انْ تَزُولا، وَبِمَشِيَّتِکَ الَّتى دانَ لَهَا الْعالَمُونَ،

و زمین را از جابجا شدن حفظ می کند و (از تو می خواهم) به حق اراده و خواستت که جهانیان در مقابل آن مطیعند،

۱- [۱۳۰]بحارالانوار، جلد ۸۷، صفحه ۹۶.

۲- [۱۳۱]این دعا در مصباح المتهجّد، صفحه ۴۱۶ و جمال الاسبوع، صفحه ۵۳۳ و دیگر کتب دعا نقل شده است. مرحوم علّامه مجلسی نیز آن را در بحارالانوار، با شرح و توضیح آورده است(بحارالانوار، جلد ۸۷، صفحه ۹۶ به بعد).

وَبِكَلِمَتِكَ الَّتى خَلَقْتَ بِهَا السَّمواتِ وَالْأَرْضَ، وَبِحِكْمَتِكَ الَّتى صَنَعْتَ

و (از تو می خواهم) به حقّ آن کلمه ای که به واسطه آن آسمان و زمین راآفریدی و به حق آن دانایی و حکمتت که به واسطه آن

بِهَا الْعَجآئِبَ، وَخَلَقْتَ بِهَا الظُّلْمَة وَجَعَلْتَها لَيْلًا، وَجَعَلْتَ اللَّيْلَ سَكَناً،

شگفتی ها را آفریدی و با آن تاریکی را آفریدی و آن را شب و مایه آرامش قرار دادی،

وَخَلَقْتَ بِهَا النُّورَ وَجَعَلْتَهُ نَهاراً، وَجَعَلْتَ النَّهارَ نُشُوراً مُبْصِراً، وَخَلَقْتَ

و با آن روشنایی را آفریدی و آن را روز و زمان پراکندگی (برای کار و تلاش) و مایه بینایی قرار دادی

بِهَا الشَّمْسَ وَجَعَلْتَ الشَّمْسَ ضِيآءً، وَخَلَقْتَ بِهَا الْقَمَرَ وَجَعَلْتَ الْقَمَرَ

و با آن خورشید را آفریدی و آن را درخشان ساختی و با آن ماه را آفریدی و آن را روشنایی (درشب)

نُوراً، وَخَلَقْتَ بِهَا الْكَواكِبَ وَجَعَلْتَها نُجُوماً وَبُرُوجاً، وَمَصابيحَ وَزينَةً

قرار دادی، و با آن ستارگان را آفریدی و آنها را بصورت اختران تابناک و صور فلکی وچراغ های هدایت (در شب) و زینت

وَرُجُوماً، وَجَعَلْتَ لَها مَشارِقَ وَمَغارِبَ، وَجَعَلْتَ لَها مَطالِعَ وَمَجارِيَ،

و آرایش (آسمان) و سنگ های متحرک قرار دادی و برای آنها محل طلوع و غروب و محلّ جریان و حرکت

وَجَعَلْتَ لَها فَلَكاً وَمَسابِحَ، وَقَدَّرْتَها فِى السَّمآءِ مَنازِلَ فَاحْسَنْتَ

و مدارها و جایگاهی که بر آن شناورند قرار دادی و برای آنها منزلگاه هایی در آسمان معیّن کرده و به خوبی

تَقْديرَها، وَصَوَّرْتَها فَاحْسَنْتَ تَصْويرَها، وَاحْصَيْتَها بِاسْمآئِكَ احْصآءً،

اندازه گیری نمودی و به بهترین وجه شکل دادی و به نام های مبارکت آنها را شمارش کردی

وَدَبَّرْتَها بِحِكْمَتِكَ تَدْبيراً فَاحْسَنْتَ تَدْبيرَها، وَسَخَّرْتَها بِسُلْطانِ اللَّيْلِ

و با دانایی و حکمتت به خوبی تدبیر کردی و به وسیله قدرت و سلطه شب

وَسُلْطانِ النَّهارِ، وَالسَّاعاتِ وَعَدَدِ السِّنينَ وَالْحِسابِ، وَجَعَلْتَ رُؤْيَتَها

و روز و ساعت ها و شمارش سال ها و برقراری نظم، آنها را مطیع ساختی و دیدنشان را

لِجَمیعِ النَّاسِ مَرْئِیًّ واحِداً، وَاسْئَلُکَ اللَّهُمَّ بِمَجْدِکَ الَّذی کَلَّمْتَ بِهِ

برای همه مردم یکسان قرار دادی، خدایا از تو می خواهم به حقّ بزرگواریت که به واسطه آن با

عَبْدَکَ وَ رَسُولَکَ، مُوسَی بْنَ عِمْرانَ عَلَیْهِ السَّلامُ فِی الْمُقَدَّسینَ، فَوْقَ

بنده و فرستاده ات موسی بن عمران- که بر او درود و سلام باد- در میان فرشتگان پاک سخن گفتی، (در مکانی) فراتر از

احْساسِ الْکَرُّوبینَ، فَوْقَ غَمآئِمِ النُّورِ، فَوْقَ تابُوتِ الشَّهادَهِ فی عَمُودِ

درک فرشتگان مقرّب، بر فراز ابرهای نورانی، بالای صندوق شهادت (که فرشتگان، تورات را با آن حمل می کنند) و در میان ستونی

النَّارِ، وَفی طُورِ سَیْناۤءَ، وَفی جَبَلِ حُوریثَ فِی الْوادِ الْمُقَدَّسِ فِی الْبُقْعَهِ

از آتش در طور سینا و در کوه حوریث، در سرزمینی پاکیزه، و در مکانی

الْمُبارَکَهِ، مِنْ جانِبِ الطُّورِ الْأَیْمَنِ مِنَ الشَّجَرَهِ، وَفی ارْضِ مِصْرَ بِتِسْعِ

مبارک، از طرف راست کوه طور از درختی (با موسی سخن گفتی) و در سرزمین مصر، با نُه معجزه آشکار

ایاتٍ بَیِّناتٍ، وَیَوْمَ فَرَقْتَ لِبَنی اسْرآئیلَ الْبَحْرَ، وَفِی الْمُنْبَجِساتِ الَّتی

(او را تأیید کردی)، و (به مجد و بزرگواریت) در روزی که دریا را برای بنی اسرائیل شکافتی و در چشمه های جوشان

صَنَعْتَ بِهَا الْعَجآئِبَ فی بَحْرِ سُوفٍ، وَعَقَدْتَ مآءَ الْبَحْرِ فی قَلْبِ الْغَمْرِ

از سنگ که به واسطه آن شگفتی ها را در دریای سوف آفریدی و آب را در دل آن دریا همانند سنگ

کَالْحِجارَهِ، وَجاوَزْتَ بِبَنی اسْرآئیلَ الْبَحْرَ، وَتَمَّتْ کَلِمَتُکَ الْحُسْنی

محکم ساختی، و بنی اسرائیل را از آن گذراندی و به واسطه صبر آنها کلمه نیکویت [/ حسن قضا] عَلَیْهِمْ بِما صَبَرُوا، وَ اوْرَثْتَهُمْ مَشارِقَ الْأَرْضِ وَمَغارِبَهَا الَّتی بارَکْتَ

را برایشان به پایان رساندی، و آنها را بر سراسر آن سرزمین که بر جهانیان مبارک گردانده بودی

فیها لِلْعالَمینَ، وَاغْرَقْتَ فِرْعَوْنَ وَجُنُودَهُ وَ مَراکِبَهُ فِی الْیَمِّ، و بِاسْمِکَ

مالک کردی و فرعون و لشکریانش و آنچه بر آن سوار بودند را در دریا غرق نمودی، و (از تو می خواهم)

الْعَظیمِ الْأَعْظَمِ الأَعْظَمِ الْأَعَزِّ الْأَجَلِّ الْأَکْرَمِ، وَبِمَجْدِکَ الَّذی تَجَلَّیْتَ بِهِ

به حق نام بزرگِ با عظمتِ بسیار با عظمت و محبوب و عالی و گرامیت و به بزرگواریت که به واسطه آن

لِمُوسی کَلیمِکَ عَلَیْهِ السَّلامُ فی طُورِ سَیْناۤءَ، وَ لِإِبْراهیمَ عَلَیْهِ السَّلامُ

بر موسی کلیم- که بر او درود و سلام باد- در طور سینا جلوه گر شدی و قبل از آن بر ابراهیم خلیل- که بر او درود

خَلیلِکَ مِنْ قَبْلُ فی مَسْجِدِ الْخَیْفِ، وَلِإِسْحقَ صَفِیِّکَ عَلَیْهِ السَّلامُ فی

و سلام باد- در مسجد خیف، و بر برگزیده ات اسحاق- که بر او درود و سلام باد- در

بِئْرِ شِيَعٍ، وَلِيَعْقُوبَ نَبِيِّكَ عَلَيْهِ السَّلامُ فى بَيْتِ ايلٍ، وَاوْفَيْتَ لِإِبْراهيمَ

چاه شيع، و بر پيامبرت يعقوب- كه بر او درود و سلام باد- در خانه ايل (جلوه گر شدى) و به عهد و پيمانت با ابراهيم

عَلَيْهِ السَّلامُ بِميثاقِكَ، وَ لِإِسْحقَ عَلَيْهِ السَّلامُ بِحَلْفِكَ، وَلِيَعْقُوبَ عَلَيْهِ

- كه بر او درود و سلام باد- وفا كردى، و به سوگندت در مورد اسحاق- كه بر او درود و سلام باد- و به گواهيت براى يعقوب

السَّلامُ بِشَهادَتِكَ، وَلِلْمُؤْمِنينَ بِوَعْدِكَ، وَلِلدَّاعينَ بِاسْمآئِكَ فَاجَبْتَ،

- كه بر او درود و سلام باد- و به وعده ات براى مؤمنين و درخواست كنندگان به نامهايت كه (وفا كرده و) اجابت نمودى،

وَبِمَجْدِکَ الَّذی ظَهَرَ لِمُوسَی بْنِ عِمْرانَ عَلَیْهِ السَّلامُ عَلی قُبَّهِ الرُّمَّانِ،

و (از تو می خواهم) به حقّ بزرگواریت که در قُبّه الرمان [/ عبادتگاه موسی بر موسی بن عمران- که بر او درود و سلام باد- آشکار شد

وَبایاتِکَ الَّتی وَقَعَتْ عَلی ارْضِ مِصْرَ بِمَجْدِالْعِزَّهِ وَالْغَلَبَهِ، بایاتٍ عَزیزَهٍ،

و به معجزه هایت که در سرزمین مصر با بزرگواری با شکوه و غالب و نشانه های باشکوه

وَ بِسُلْطانِ الْقُوَّهِ، وَبِعِزَّهِ الْقُدْرَهِ وَبِشَأْنِ الْکَلِمَهِ التَّآمَّهِ، وَبِکَلِماتِکَ الَّتی

و سلطه قوی و قدرت عظیم واقع شد و (از تو می خواهم) به حق مقام کلمه کامل و کلماتت که

تَفَضَّلْتَ بِها عَلی اهْلِ السَّمواتِ وَ الْأَرْضِ، وَاهْلِ الدُّنْیا وَ الْاخِرَهِ،

به واسطه آن بر اهل آسمان و زمین و دنیا و آخرت احسان نمودی

وَبِرَحْمَتِکَ الَّتی مَنَنْتَ بِها عَلی جَمیعِ خَلْقِکَ، وَبِاسْتِطاعَتِکَ الَّتی اقَمْتَ

و به حقّ بخششت که به واسطه آن بر تمامی مخلوقاتت منّت نهادی و به حقّ قدرتت که به واسطه آن

بِها عَلَی الْعالَمینَ، وَبِنُورِکَ الَّذی قَدْ خَرَّمِنْ فَزَعِهِ طُورُ سَیْنآءَ، وَ بِعِلْمِکَ

جهان را بر پا داشتی، و به حقّ نورت که از وحشت آن طور سینا فرو افتاد و به حق دانش

وَجَلالِکَ وَکِبْرِیآئِکَ، وَ عِزَّتِکَ وَجَبَرُوتِکَ الَّتی لَمْ تَسْتَقِلَّهَا الْأَرْضُ،

و عظمت و اقتدار و شکوه و بزرگیت که زمین توان تحمّل آن را نداشت

وَانْخَفَضَتْ لَهَا السَّمواتُ، وَانْزَجَرَ لَهَا الْعُمْقُ الْأَکْبَرُ، وَرَکَدَتْ لَهَا الْبِحارُ

و آسمان ها در برابرش فرود آمدند و عمیق ترین قسمت های زمین باز ایستاد، و دریاها و رودها

وَالْأَنْهارُ، وَ خَضَعَتْ لَهَا الْجِبالُ، وَسَکَنَتْ لَهَا الْأَرْضُ بِمَناکِبِها،

راکد شدند، و کوه ها سر فرود آوردند، و زمین با پستی و بلندیهایش آرام گرفت،

وَاسْتَسْلَمَتْ لَهَا الْخَلائِقُ کُلُّها، وَ خَفَقَتْ لَهَا الرِّیاحُ فی جَرَیانِها،

و همه خلایق مطیع گردیدند، و بادها در جریان خود مضطرب شدند،

وَخَمَدَتْ لَهَا النّیرانُ فی اوْطانِها، وَبِسُلْطانِکَ الَّذی عُرِفَتْ لَکَ بِهِ الْغَلَبَهُ

و آتش ها در آتشکده ها خاموش گشتند، و به حقّ سلطنت و فرمانروایيت که به واسطه آن تا ابد

دَهْرَ الدُّهُورِ، وَحُمِدْتَ بِهِ فِی السَّمواتِ وَالْأَرَضینَ، وَبِکَلِمَتِکَ کَلِمَهِ

پیروز و غالب شناخته شده ای و به واسطه آن در آسمان ها و زمین ها ستایش شده ای، و به حقّ کلمه

الصِّدْقِ الَّتی سَبَقَتْ لِأَبینا ادَمَ عَلَیْهِ السَّلامُ وَ ذُرِّیَّتِهِ بِالرَّحْمَهِ، وَاسْئَلُکَ

صدق و راستت که به رحمتت بر پدر ما آدم- که بر او درود و سلام باد- و نسلش پیشی گرفت، و از تو می خواهم

بِكَلِمَتِكَ الَّتی غَلَبَتْ كُلَّ شَیْ ءٍ، وَبِنُورِ وَجْهِكَ الَّذی تَجَلَّیْتَ بِهِ لِلْجَبَلِ،

به حق آن کلمه ات که بر هر چیز چیره گشت و به حقّ نور ذاتت که به واسطه آن بر کوه جلوه کردی

فَجَعَلْتَهُ دَكّاً وَخَرَّ مُوسی صَعِقاً، وَ بِمَجْدِكَ الَّذی ظَهَرَ عَلی طُورِ سَیْنآءَ،

و آن را متلاشی ساختی و موسی بیهوش افتاد، و به حق بزرگواریت که بر طور سینا آشکار شد،

فَكَلَّمْتَ بِهِ عَبْدَكَ وَرَسُولَكَ مُوسَی بْنَ عِمْرانَ، وَ بِطَلْعَتِكَ فی ساعیرَ،

و به واسطه آن با بنده و فرستاده ات موسی بن عمران سخن گفتی، و به آشکار شدنت در ساعیر [/ محلّ عبادت عیسی

وَظُهُورِكَ فی جَبَلِ فارانَ بِرَبَواتِ الْمُقَدَّسینَ، وَجُنُودِ الْمَلائِكَهِ الصَّآفّینَ،

و در کوه فاران [/ محل عبادت رسول خدا] در جایگاه رفیع فرشتگان مقدس و لشکریان صف کشیده آنها

وَخُشُوعِ الْمَلائِكَهِ الْمُسَبِّحینَ، وَبِبَرَكاتِكَ الَّتی بارَكْتَ فیها عَلی اِبْراهیمَ

و در میان فروتنی فرشتگان تسبیح کننده، و به حق بخشش و احسانت که برکت دادی در آن بر ابراهیم

خَلیلِكَ عَلَیْهِ السَّلامُ فی اُمَّهِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمْ، وَبارَكْتَ

خلیل- که بر او درود و سلام باد- در میان امّت محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و برکت دادی

لِإِسْحقَ صَفِیِّكَ فی اُمَّهِ عیسی عَلَیْهِمَا السَّلامُ، وَبارَكْتَ لِیَعْقُوبَ

برای برگزیده ات اسحاق در میان امّت عیسی- که بر هر دوی آنها درود و سلام باد-، و برکت دادی برای بنده برگزیده ات یعقوب

اِسْرآئیلِكَ فی اُمَّهِ مُوسی عَلَیْهِمَا السَّلامُ، وَ بارَكْتَ لِحَبیبِكَ مُحَمَّدٍ صَلَّی

در میان امّت موسی- که بر هر دوی آنها درود و سلام باد- و برکت دادی برای محبوبت محمّد- که درود

اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ فی عِتْرَتِهِ وَذُرِّیَّتِهِ وَاُمَّتِهِ، اللهُمَّ وَ كَما غِبْنا عَنْ ذلِكَ وَلَمْ

و سلام خدا بر او و خاندان پاکش باد- در خاندان و نسل و امّتش، خدایا با این که ما در آن زمان نبودیم

نَشْهَدْهُ وَآمَنَّا بِهِ وَلَمْ نَرَهُ صِدْقاً وَعَدْلًا، اَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

و این امور را مشاهده نکردیم، ولی از روی راستی و درستی به آن ایمان آوردیم (و از تو می خواهیم) که درود فرستی بر محمّد و خاندان پاکش،

وَ انْ تُبارِکَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَتَرَحَّمَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

و برکت دهی بر محمّد و خاندان پاکش و رحمت فرستی بر محمّد و خاندان پاکش

کَافْضَلِ ما صَلَّیْتَ وَبارَکْتَ وَتَرَحَّمْتَ عَلی ابْراهیمَ وَآلِ ابْراهیمَ، انَّکَ

همانند بهترین درودها و برکات و رحمت هایت که بر ابراهیم و خاندانش فرستادی که تو

حَمیدٌ مَجیدٌ، فَعَّالٌ لِما تُریدُ، وَانْتَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ شَهیدٌ* سپس سزاوار ستایش و بزرگواری و هر چه اراده کنی انجام دهی و تو بر هر کاری توانا و گواهی،***

ص :۱۱۹

حاجات خود را ذکر می کنی و می گویی: اللَّهُمَّ بِحَقِّ هذَا الدُّعآءِ، وَبِحَقِّ هذِهِ الْأَسْمآءِ

************** خدایا به حق این دعا و به حق این نام هایی

الَّتی لا یَعْلَمُ تَفْسیرَها وَلا یَعْلَمُ باطِنَها غَیْرُکَ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ

که کسی جز تو تفسیر و باطن آن را نمی داند بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

مُحَمَّدٍ، وَافْعَلْ بی ما انْتَ اهْلُهُ، وَلا تَفْعَلْ بی ما انَا اهْلُهُ، وَاغْفِرْ لی مِنْ

و آنچه را که تو شایسته آنی در حق من انجام ده نه آنچه را که من سزاوار آنم، و گناهان گذشته

ذُنُوبی ما تَقَدَّمَ مِنْها وَما تَأَخَّرَ، وَوَسِّعْ عَلَیَّ مِنْ حَلالِ رِزْقِکَ، وَاکْفِنی

و آنچه از من سر خواهد زد را بر من ببخش، و روزی حلالت را بر من افزون کن و مرا

مَؤُنَهَ انْسانِ سَوْءٍ وَجارِ سَوْءٍ، وَقَرینِ سَوْءٍ وَسُلْطانِ سَوْءٍ، انَّکَ عَلی ما

از شرّ انسان بد و همسایه و همنشین و فرمانروای شرور حفظ کن، که تو بر آنچه

تَشآء قَدیرٌ، وَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ عَلیمٌ، آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ.

خواهی توانایی و بر هر چیز دانایی، ای پروردگار جهانیان (دعایم را) اجابت کن.

دعای مشلول:

این دعا به نام «دعاءالشّاب المأخوذ بـذنبه؛ دعای جوانی که بواسـطه گناهش گرفتار گردیـده» نیز نامیده شده است.(۱) این دعا را حضـرت امیرمؤمنان علی علیه السـلام به جوانی که به سبب ستم در حقّ پدرش فلج شده بود، آموخت. آن جوان این دعا را خواند، آنگاه رسول گرامی اسـلام صلی الله علیه و آله را در خواب دید که دست بر اندام او کشید و به او فرمود: بر اسم اعظم خـدا، مراقبت کن که کار تو به نیکی و خیر خواهد بود.(۲) جوان از خواب بیـدار شد و خود را تندرست یافت. آن دعا مطابق نقل «بلدالامین» چنین است:(۳) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، یا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ،

خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت «بسم اللَّه الرحمن الرحیم»، ای صاحب شکوه و بزرگواری،

۱- [۱۳۳]این دعا، در مهج الدعوات، صفحه ۱۵۱ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۳۹۴ به نقل از امام حسین علیه السلام از پدر بزرگوارش امیرمؤمنان علیه السلام طیّ یک داستان جالبی نقل شده است.

۲- [۱۳۴]این تعبیر ممکن است اشاره به این باشد که اسم اعظم خدا در این دعاست.

۳- [۱۳۵]بلدالامین، صفحه ۳۳۷.

یا حَیُّ یا قَیُّومُ، یا حَیُ لا الهَ الَّا انْتَ، یاهُوَ یا مَنْ لا یَعْلَمُ ما هُوَ، وَ لا

ای زنده، ای پاینده، ای زنده ای که معبودی جز تو نیست، ای خدا، ای کسی که جز تو نداند که چیستی؟ و

کَیْفَ هُوَ، وَ لا ایْنَ هُوَ، وَلا حَیْثُ هُوَ الَّا هُوَ، یا ذَاالْمُلْكِ وَالْمَلَکُوتِ، یا

چگونه ای؟ و در کدام سو و کجایی؟ ای صاحب فرمانروایی و سلطنت، ای

ذَاالْعِزَّهِ وَالْجَبَرُوتِ، یامَلِكُ یا قُدُّوسُ، یا سَلامُ یا مُؤْمِنُ، یا مُهَیْمِنُ یا

صاحب شکوه و بزرگی، ای فرمانروا، ای پاکیزه، ای مایه سلامتی، ای امان دهنده، ای مقتدر، ای

عَزیزُ، یا جَبَّارُ یا مُتَکَبِّرُ، یا خالِقُ یا بارِئُ، یا مُصَوِّرُ یا مُفیدُ، یا مُدَبِّرُ یا

قدرتمند، ای قادر، ای بزرگ منش، ای آفریننده، ای پدیدآورنده، ای شکل دهنده، ای سوددهنده، ای تدبیرکننده، ای

شَدیدُ، یا مُبْدِئُ یا مُعیدُ، یا مُبیدُ یا وَدُودُ، یا مَحْمُودُ یا مَعْبُودُ، یا بَعیدُ یا

سختگیر (بر ظالمان)، ای آغاز کننده، ای بازگرداننده، ای نابودکننده، ای با محبت، ای ستوده، ای ستایش شده، ای دور، ای

قَریبُ، یا مُجیبُ یا رَقیبُ، یا حَسیبُ یا بَدیعُ، یا رَفیعُ یا مَنیعُ، یا سَمیعُ

نزدیك، ای پاسخگو، ای مراقب، ای حسابگر، ای پدیدآورنده، ای بلندمرتبه، ای دست نیافتنی، ای شنوا،

یا عَلیمُ، یا حَلیمُ یا کَریمُ، یا حَکیمُ یا قَدیمُ، یا عَلِیُّ یا عَظیمُ، یا حَنَّانُ یا

ای دانا، ای شکیبا، ای بخشنده، ای خردمند، ای دیرینه، ای بلندمرتبه، ای با عظمت، ای با محبّت، ای

مَنَّانُ، یا دَیَّانُ یا مُسْتَعانُ، یا جَلیلُ یا جَمیلُ، یا وَکیلُ یا کَفیلُ، یا مُقیلُ

گشاده دست، ای داور روز جزا، ای یاور، ای بزرگوار، ای زیبا، ای وکیل، ای عهده دار، ای درگذرنده،

یا مُنیلُ، یا نَبیلُ یا دَلیلُ، یا هادی یا بادی یا اوَّلُ یا اخِرُ، یا ظاهِرُ یا

ای احسان کننده، ای شریف، ای راهنما، ای هدایت کننده، ای آشکار کننده، ای آغاز، ای پایان، ای آشکار، ای

باطِنُ، یا قآئِمُ یا دآئِمُ، یا عالِمُ یا حاکِمُ، یا قاضی یا عادِلُ، یا فاصِلُ یا

پنهان، ای استوار، ای جاویدان، ای دانا، ای حکمران، ای حکم کننده، ای دادگر، ای جداکننده، ای

واصِلُ، یا طاهِرُ یا مُطَهِّرُ، یا قادِرُ یا مُقْتَدِرُ، یا کَبیرُ یا مُتَکَبِّرُ، یا واحِدُ یا

پیونددهنده، ای پاک، ای پاک کننده، ای توانا، ای مقتدر، ای بزرگ، ای بزرگمنش، ای یکتا، ای

احَدُ یا صَمَدُ، یا مَنْ لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُولَدْ، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً احَدٌ، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ

یگانه، ای بی نیاز، ای که هرگز نزاده و زاده نشده ای و برای تو هیچگاه شبیه و مانندی نبوده است، و همدمی

صاحِبَهٌ وَلا کانَ مَعَهُ وَزیرٌ، وَلَا اتَّخَذَ مَعَهُ مُشیراً، وَلَا احْتاجَ الی ظَهیرٍ،

برایت نیست و مددکاری نداری، و مشاوری برای خود برنگزیده ای، و نیازی به پشتیبان نداری،

وَلاكانَ مَعَهُ الهٌ، لا الهَ الَّا انْتَ، فَتعالَيْتَ عَمَّا يَقُولُ الظّالِمُونَ عُلُوّاً

و معبودی به همراهت نیست، معبودی جز تو نیست، و از آنچه ستمکاران می گویند بسیار

کَبیراً، یا عَلِیُّ یا شامِخُ یا باذِخُ، یا فَتّاحُ یا نَفّاحُ، یا مُرْتاحُ یا مُفَرِّجُ، یا

برتری، ای برتر، ای سربلند، ای والا مقام، ای کارگشا، ای نعمت ده، ای فرح بخش، ای گشاینده (اندوه)،

ناصِرُ یا مُنْتَصِرُ، یا مُدْرِکُ یا مُهْلِکُ، یا مُنْتَقِمُ یا باعِثُ، یا وارِثُ یا طالِبُ،

ای یاور، ای پیروزمند، ای دریابنده، ای هلاک کننده، ای انتقام گیرنده، ای برانگیزنده (مردگان)، ای وارث، ای طلب کننده،

یا غالِبُ یا مَنْ لا یَفُوتُهُ هارِبٌ، یا تَوّابُ یا اوّابُ، یا وَهّابُ یا مُسَبِّبَ

ای غلبه کننده، ای که فراریان را از تو گریزی نیست، ای توبه پذیر ای دادرس، ای بخشنده، ای سبب ساز

الْأَسْبابِ، یا مُفَتِّحَ الْأَبْوابِ، یا مَنْ حَیْثُ ما دُعِیَ اجابَ، یا طَهُورُ یا

سبب ها، ای گشاینده درها، ای که هر زمان خوانده شوی، پاسخ گویی، ای پاک کننده، ای

شَکُورُ، یا عَفُوُّ یا غَفُورُ، یا نُورَ النُّورِ، یا مُدَبِّرَ الْأُمُورِ، یا لَطیفُ یا خَبیرُ،

شکرپذیر، ای عفوکننده، ای آمرزنده، ای روشنایی نور، ای تدبیرکننده کارها، ای مهربان، ای آگاه،

یا مُجیرُ یا مُنیرُ، یا بَصیرُ یا ظَهیرُ، یا کَبیرُ یا وِتْرُ، یا فَرْدُ یا ابَدُ، یا سَنَدُ یا

ای پناه ده، ای تابناک، ای بینا، ای پشتیبان، ای بزرگ، ای یگانه، ای یکتا، ای جاوید، ای تکیه گاه،

صَمَدُ، یا کافی یا شافی یا وافی یا مُعافی یا مُحْسِنُ یا مُجْمِلُ، یا مُنْعِمُ

ای بی نیاز، ای کفایت کننده ای شفا دهنده، ای وفاکننده، ای درگذرنده، ای نیکوکار، ای زیبایی بخش، ای نعمت دهنده،

یا مُفْضِلُ، یا مُتَکَرِّمُ یا مُتَفَرِّدُ، یا مَنْ عَلا فَقَهَرَ، وَ یا مَنْ مَلَکَ فَقَدَرَ، یا مَنْ

ای فضیلت دهنده، ای بخشنده، ای تنها، ای که برتری و مغلوب سازی، و ای که مالکی و توانایی، و ای که

بَطَنَ فَخَبَرَ، وَ یا مَنْ عُبِدَ فَشَکَرَ، وَ یا مَنْ عُصِیَ فَغَفَرَ وَ سَتَرَ، وَ یا مَنْ لا

پنهانی و آگاهی، و ای که در برابر عبادت سپاسگزاری کنی، و ای که نافرمانی شوی و بیامرزی و بپوشانی، و ای که

تَحْويهِ الْفِكَرُ، وَ لا يُدْرِكُهُ بَصَرٌ، وَلا يَخْفى عَلَيْهِ اثَرٌ، يا رازِقَ الْبَشَرِ، يا

فکرها تو را در بر نگیرد، و چشمی تو را نبیند، و نشانه ای بر تو پوشیده نماند، ای روزی دهنده انسان، ای

مُقَدِّرَ كُلِّ قَدَرٍ، يا عالِيَ الْمَكانِ، يا شَديدَ الْأَرْكانِ، يا مُبَدِّلَ الزَّمانِ، يا

مقدّر کننده هر تقدیر، ای بلند جایگاه، ای صاحب ارکان استوار، ای تغییر دهنده زمان، ای

قابِلَ الْقُرْبانِ، يا ذَاالْمَنِّ وَالْإِحْسانِ، يا ذَا الْعِزِّ وَالسُّلْطانِ، يا رَحيمُ يا

پذیرنده قربانی، ای صاحب نعمت و نیکی، ای صاحب عزت و فرمانروایی، ای مهربان،

رَحمنُ، یا مَنْ هُوَ کُلَّ یَوْمٍ فی شَاْنٍ، یا مَنْ لا یَشْغَلُهُ شَاْنٌ عَنْ شَاْنٍ، یا

ای بخشنده، ای کسی که هر روز در کاری هستی، ای کسی که کاری تو را از کار دیگر باز ندارد،

عَظیمَ الشَّاْنِ، یا مَنْ هُوَ بِکُلِّ مَکانٍ، یا سامِعَ الْأَصْواتِ، یا مُجیبَ

ای صاحب مقام بزرگ، ای کسی که در هر مکان حاضری، ای شنونده صداها، ای اجابت کننده

الدَّعَواتِ، یا مُنْجِحَ الطَّلِباتِ، یا قاضِیَ الْحاجاتِ، یا مُنْزِلَ الْبَرَکاتِ، یا

دعاها، ای برآورنده خواسته ها، ای رواکننده حاجتها، ای نازل کننده برکتها، ای

راحِمَ الْعَبَراتِ، یامُقیلَ الْعَثَراتِ، یا کاشِفَ الْکُرُباتِ، یا وَلِیَّ الْحَسَناتِ،

رحم کننده بر اشکها، ای درگذرنده از لغزش ها، ای برطرف کننده گرفتاری ها، ای صاحب نیکیها،

یا رافِعَ الدَّرَجاتِ، یا مُؤْتِیَ السُّؤُلاتِ، یا مُحْیِیَ الْأَمْواتِ، یا جامِعَ

ای بالابرنده رتبه ها، ای عطاکننده خواسته ها، ای زنده کننده مردگان، ای گردآورنده

الشَّتاتِ، یا مُطَّلِعَ عَلَی النِّیّاتِ، یا رادَّ ما قَدْ فاتَ، یا مَنْ لاتَشْتَبِهُ عَلَیْهِ

پراکندگی ها، ای آگاه بر قصدها، ای بازگرداننده از دست رفته ها، ای کسی که صداها بر تو

الْأَصْواتُ، یا مَنْ لاتُضْجِرُهُ الْمَسْئَلاتُ، وَلا تَغْشاهُ الظُّلُماتُ، یا نُورَ

مشتبه نشود، ای کسی که درخواست ها تو را نیازارد، و تاریکی ها تو را نپوشاند، ای روشنی

الْأَرْضِ والسَّمواتِ، یا سابِغَ النِّعَمِ، یا دافِعَ النِّقَمِ، یا بارِئَ النَّسَمِ، یا

زمین و آسمانها، ای سرازیر کننده نعمتها، ای برطرف کننده رنج ها، ای پدیدآورنده آدمیان، ای

جامِعَ الْأُمَمِ، یا شافِیَ السَّقَمِ، یاخالِقَ النُورِ وَالظُّلَمِ، یا ذَاالْجُودِ وَالْکَرَمِ،

جمع کننده امتها، ای شفابخش بیماریها، ای آفریننده روشنایی و تاریکی ها، ای صاحب بخشش و کرم،

یا مَنْ لا یَطَأُ عَرْشَهُ قَدَمٌ، یا اجْوَدَ الْأَجْوَدینَ، یا اکْرَمَ الْأَکْرَمینَ، یا اسْمَعَ

ای کسی که احدی پایش به عرش او نرسد، ای بخشنده ترین بخشندگان، ای گرامی ترین گرامیان، ای شنواترین

السَّامِعینَ، یا ابْصَرَ النَّاظِرینَ، یا جارَ الْمُسْتَجیرینَ، یا امانَ الْخائِفینَ،

شنوایان، ای بیناترین بینایان، ای پناه پناه جویان، ای امان خائفان،

یاظَهْرَ اللّاجینَ، یا وَلِیَّ الْمُؤْمِنینَ، یا غِیاثَ الْمُسْتَغیثینَ، یا غایَهَ

ای پشتیبان پناهندگان، ای سرپرست مؤمنان، ای فریادرس فریادرس خواهان، ای هدف نهایی

الطَّالِبینَ، یا صاحِبَ کُلِّ غَریبٍ، یا مُونِسَ کُلِّ وَحیدٍ، یا مَلْجَا کُلِّ طَریدٍ،

طلب کنندگان، ای همراه غریبان، ای همدم هر تنها، ای پناه هر رانده شده،

ص :۱۲۳

يا مَأْوى كُلِّ شَريدٍ، يا حافِظَ كُلِّ ضآلَّةٍ، ياراحِمَ الشَّيْخِ الْكَبيرِ، يا رازِقَ

ای پناهگاه گریختگان، ای نگهدار هر گمشده، ای ترحّم کننده پیر کهنسال، ای روزی ده

الطِّفْلِ الصَّغيرِ، يا جابِرَ الْعَظْمِ الْكَسيرِ، يا فاكَّ كُلِّ اسيرٍ، يا مُغْنِيَ الْبآئِسِ

کودک خردسال، ای پیونددهنده استخوان شکسته، ای رهایی بخش اسیران، ای بی نیاز کننده فقیر

الْفَقيرِ، يا عِصْمَةَ الْخائِفِ الْمُسْتَجيرِ، يا مَنْ لَهُ التَّدْبيرُ وَالتَّقْديرُ، يا مَنِ

بینوا، ای نگهدار ترسان پناه جو، ای که تدبیر و سرنوشت بندگان بدست توست، ای که

الْعَسيرُ عَلَيْهِ يَسيرٌ، يا مَنْ لا يَحْتاجُ الى تَفْسيرٍ، يا مَنْ هُوَ عَلى كُلِّ شَيْ ءٍ

سختی ها بر تو آسان است، ای که به شرح و بیان نیاز نداری، ای که بر هر چیز

قَديرٌ، يا مَنْ هُوَ بِكُلِّ شَيْ ءٍ خَبيرٌ، يا مَنْ هُوَ بِكُلِّ شَيْ ءٍ بَصيرٌ، يا مُرْسِلَ

توانایی، ای که از هر چیز آگاهی، ای که بر هر چیز بینایی، ای فرستنده

الرِّياحِ، يا فالِقَ الْإِصْباحِ، يا باعِثَ الْأَرْواحِ، يا ذَاالْجُودِ وَالسَّماحِ، يا مَنْ

بادها، ای شکافنده صبح، ای برانگیزنده روح ها، ای صاحب بخشش و گذشت، ای که

بِيَدِهِ كُلُّ مِفْتاحٍ، يا سامِعَ كُلِّ صَوْتٍ، يا سابِقَ كُلِّ فَوْتٍ، يا مُحْيِيَ كُلِ

کلید (تمام مشکلات) به دست توست، ای شنونده هر صدا، ای پیشی گیرنده بر اسباب فوت، ای زنده کننده

نَفْسٍ بَعْدَ الْمَوْتِ، يا عُدَّتى فى شِدَّتى يا حافِظى فى غُرْبَتى يا مُونِسى

جان ها پس از مرگ، ای ذخیره ام در سختی ها، ای نگهدارم در غربت، ای همدمم

فى وَحْدَتى يا وَلِيِّى فى نِعْمَتى يا كَهْفى حينَ تُعْيينِى الْمَذاهِبُ،

در تنهایی ها، ای سرپرستم در نعمت ها، ای پناهم در وقتی که تعدّد راه ها مرا خسته می کند،

وَتُسَلِّمُنِى الْأَقارِبُ، وَيَخْذُلُنى كُلُّ صاحِبٍ، يا عِمادَ مَنْ لا عِمادَ لَهُ، يا

و نزدیکانم رهایم کنند، و دوستان یاریم نکنند، ای تکیه گاه کسی که تکیه گاهی ندارد، ای

سَنَدَ مَنْ لا سَنَدَ لَهُ، یا ذُخْرَ مَنْ لا ذُخْرَ لَهُ، یا حِرْزَ مَنْ لا حِرْزَ لَهُ، یا کَهْفَ

پشتیبان کسی که پشتیبانی ندارد، ای ذخیره کسی که ذخیره ای ندارد، ای پناه کسی که پناهی ندارد، ای پناه گاه

مَنْ لا کَهْفَ لَهُ، یا کَنْزَ مَنْ لا کَنْزَ لَهُ، یا رُکْنَ مَنْ لا رُکْنَ لَهُ، یا غِیاثَ مَنْ لا

کسی که پناهگاهی ندارد، ای گنجینه کسی که گنجی ندارد، ای تکیه گاه کسی که تکیه گاهی ندارد، ای فریادرس کسی که

غِیاثَ لَهُ، یا جارَ مَنْ لا جارَ لَهُ، یا جارِیَ اللَّصیقَ، یا رُکْنِیَ الْوَثیقَ، یا

فریادرسی ندارد ای پناه کسی که پناهی ندارد، ای پناهی که از من جدا نیستی، ای تکیه گاه مطمئنّم، ای

الهی بِالتَّحْقیقِ، یا رَبَّ الْبَیْتِ الْعَتیقِ، یا شَفیقُ یا رَفیقُ، فُکَّنی مِنْ حَلَقِ

معبود حقیقیم، ای پروردگار کعبه، ای مهربان و ای همراه، از تنگناها

الْمَضیقِ، وَاصْرِفْ عَنّی کُلَّ هَمٍّ وَغَمٍّ وَ ضیقٍ، وَاکْفِنی شَرَّ ما لا اطیقُ،

خلاصم کن، و هر اندوه و غم و سختی را از من برطرف کن، و شر آنچه را که تحمل آن را ندارم از من برطرف کن،

وَاعِنّی عَلی ما اطیقُ، یا رآدَّ یُوسُفَ عَلی یَعْقُوبَ، یا کاشِفَ ضُرِّ ایُّوبَ،

و بر آنچه طاقت دارم کمکم کن، ای بازگرداننده یوسف به یعقوب، ای برطرف کننده گرفتاری ایّوب،

یا غافِرَ ذَنْبِ داوُدَ، یا رافِعَ عیسَی بْنِ مَرْیَمَ، وَ مُنَجِّیهِ مِنْ ایْدِی الْیَهُودِ، یا

ای آمرزنده گناه داود، ای بالابرنده عیسی بن مریم و نجات بخشش از دست یهود، ای

مُجیبَ نِدآءِ یُونُسَ فِی الظُّلُماتِ، یا مُصْطَفِیَ مُوسی بِالْکَلِماتِ، یا مَنْ

پاسخ دهنده صدای یونس در تاریکی ها، ای برگزیننده موسی برای سخن گفتن ای که

غَفَرَ لِأدَمَ خَطیئَتَهُ، وَ رَفَعَ ادْریسَ مَکاناً عَلِیّاً بِرَحْمَتِهِ، یا مَنْ نَجّی

خطای آدم را بخشیدی، و ادریس را با رحمتت به مکان برتری بالا بردی، ای که نوح را از

نُوحاً مِنَ الْغَرَقِ، یا مَنْ اهْلَکَ عاداً الْأُولی وَ ثَمُودَ فَما ابْقی وَ قَوْمَ نُوحٍ

غرق شدن نجات دادی، ای که قوم عاد نخستین را هلاک نمودی، و از قوم ثمود چیزی باقی نگذاشتی و قوم نوح

مِنْ قَبْلُ، انَّهُمْ کانُوا هُمْ اظْلَمَ وَاطْغی وَ الْمُؤْتَفِکَهَ اهْوی یا مَنْ دَمَّرَ عَلی

را پیش از آنها هلاک نمودی، زیرا آنان ستمکارتر و متجاوزتر بودند، وشهرهای زیر و رو شده قوم لوط را فرو کوبیدی

قَوْمِ لُوطٍ، وَ دَمْدَمَ عَلی قَوْمِ شُعَیْبٍ، یا مَنِ اتَّخَذَ ابْراهیمَ خَلیلًا، یا مَنِ

و آنها را نابود کردی، و قوم شعیب را هلاک گرداندی ای که ابراهیم را به دوستی خود برگزیدی، ای که

اتَّخَذَ مُوسی کَلیماً، وَاتَّخَذَ مُحَمَّداً صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَعَلَیْهِمْ اجْمَعینَ

موسی را هم صحبت خود ساختی، و محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش و تمامی آنان باد- را

حَبیباً، یا مُؤْتِیَ لُقْمانَ الْحِکْمَهَ، وَالْواهِبُ لِسُلَیْمانَ مُلْکاً لا یَنْبَغی لِأَحَدٍ

حبیب خود قرار دادی، ای که به لقمان حکمت عطا کردی و به سلیمان فرمانروایی دادی که کسی بعد از او

مِنْ بَعْدِهِ، یا مَنْ نَصَرَ ذَا الْقَرْنَیْنِ عَلَی الْمُلُوکِ الْجَبابِرَهِ، یا مَنْ اعْطَی

شایسته آن نبود، ای کسی که ذوالقرنین را در مقابل پادشاهان ظالم یاری کردی، ای که

الْخِضْرَ الْحَیوهَ، وَرَدَّ لِیُوشَعَ بْنِ نُونٍ الشَّمْسَ بَعْدَ غُرُوبِها، یا مَنْ رَبَطَ

به خضر زندگانی جاویدان بخشیدی، و خورشید را بعد از غروبش برای یوشع بن نون بازگرداندی، ای که

عَلی قَلْبِ امِّ مُوسی وَ احْصَنَ فَرْجَ مَرْیَم ابْنَتِ عِمْرانَ، یا مَنْ حَصَّنَ

بر دل مادر موسی آرامش بخشیدی، و دامن مریم دختر عمران را از آلودگی حفظ نمودی، ای که

یَحْیَی بْنَ زَکَرِیَّا مِنَ الذَّنْبِ، وَسَکَّنَ عَنْ مُوسَی الْغَضَبَ، یا مَنْ بَشَّرَ

یحیی بن زکریا را از گناه حفظ کردی و خشم موسی را فرو نشاندی، ای که ولادت یحیی را به

زَکَرِیَّا بِیَحْیی یا مَنْ فَدا اسْماعیلَ مِنَ الذَّبْحِ بِذِبْحٍ عَظیمٍ، یا مَنْ قَبِلَ

زکریا مژده دادی، ای که ذبح عظیمی را فدای ذبح اسماعیل نمودی، ای که

قُرْبانَ هابیلَ، وَجَعَلَ اللَّعْنَهَ عَلی قابیلَ، یا هازِمَ الْأَحْزابِ لِمُحَمَّدٍ صَلَّی

قربانی هابیل را پذیرفتی و قابیل را از رحمت خود دور ساختی، ای که گروه های مخالف محمّد- که درود

اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَ عَلی جَمیعِ الْمُرْسَلینَ،

خدا بر او و خاندانش باد- را شکست دادی، بر محمّد و خاندان پاکش و بر تمامی فرستادگان

وَمَلائِکَتِکَ الْمُقَرَّبینَ، وَاهْلِ طاعَتِکَ اجْمَعینَ، وَاسْئَلُکَ بِکُلِّ مَسْئَلَهٍ

و فرشتگان مقرب و تمامی بندگانت درود فرست، و از تو می خواهم تمامی خواسته های

سَئَلَکَ بِها احَدٌ مِمَّنْ رَضیتَ عَنْهُ، فَحَتَمْتَ لَهُ عَلَی الْإِجابَهِ، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا

اشخاصی را که تو از آنان خشنود هستی، و به طور حتم خواسته های آنها را پاسخ می دهی، ای خدا، ای خدا، ای

اللَّهُ، یا رَحْمنُ یا رَحْمنُ یارَحْمنُ، یا رَحیمُ یا رَحیمُ یا رَحیمُ،

خدا، ای بخشنده، ای بخشنده، ای بخشنده، ای مهربان، ای مهربان، ای مهربان،

یاذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، یا ذَاالْجَلالِ وَ الْإِکْرامِ، یا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، بِهِ بِهِ

ای صاحب شکوه و بزرگواری، ای صاحب شکوه و بزرگواری، ای صاحب شکوه و بزرگواری، به آن، به آن،

بِهِ بِهِ بِهِ بِهِ بِهِ اسْئَلُکَ بِکُلِّ اسْمٍ سَمَّیْتَ بِهِ نَفْسَکَ، اوْ انْزَلْتَهُ فی شَیْ ءٍ مِنْ

به آن، به آن، به آن، به آن، به آن (جلالت تو را سوگند می دهم و)، از تو می خواهم به حق تمامی نام هایی که خودت را به

آن نامیده ای یا در بعضی از

کُتُبِکَ، اوِ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِی عِلْمِ الْغَیْبِ عِنْدَکَ، وَبِمَعاقِدِ الْعِزِّمِنْ عَرْشِکَ،

کتاب هایت فرو فرستاده ای، یا در علم غیبت برای خویش برگزیده ای و محلّ عزت از عرشت

وَبِمُنْتَهَی الرَّحْمَهِ مِنْ کِتابِکَ، وَبِما لَوْ انَّ ما فِی الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَهٍ اقْلامٌ،

و به حقّ نهایت رحمتت از کتابت، و به حق این که اگر همه درختان روی زمین قلم شود

وَالْبَحْرُ یَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَهُ ابْحُرٍ، ما نَفِدَتْ کَلِماتُ اللَّهِ، انَّ اللَّهَ عَزیزٌ

و دریاها برای آن مرکّب گردد و هفت دریاچه به آن افزوده شود (اینها همه تمام می شود ولی) کلمات خدا پایان نمی گیرد، به یقین خداوند عزیز

حَكيمٌ، وَ اسْئَلُکَ بِاسْمآئِکَ الْحُسْنَى الَّتى نَعَتَّها فى کِتابِکَ، فَقُلْتَ: وَللَّهِ

و حکیم است، و از تو می خواهم به حق نام های نیکویی که در کتابت توصیف نموده ای، پس فرموده ای: و برای خدا

الْأَسْمآءُ الْحُسْنى فَادْعُوهُ بِها. وَقُلْتَ: ادْعُونى اسْتَجِبْ لَکُمْ. وَقُلْتَ: وَاذا

نام های نیک است خدا را به آن (نام ها) بخوانید، و فرمودی مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم، و فرمودی: و هنگامی که

سَئَلَکَ عِبادى عَنّى فَانّى قَريبٌ اجيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ اذا دَعانِ. وَقُلْتَ: يا

بندگان من از تو درباره من سؤال کنند (بگو:) من نزدیکم، دعای دعاکننده را هنگامی که می خواند پاسخ می گویم. و فرمودی: ای

عِبادِىَ الَّذينَ اسْرَفُوا عَلى انْفُسِهِمْ، لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَهِ اللَّهِ، انَ اللَّهَ يَغْفِرُ

بندگان من که بر خود اسراف و ستم کرده اید از رحمت خداوند نومید نشوید که خدا همه

الذُّنُوبَ جَميعاً، انَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحيمُ. وَانَا اسْئَلُکَ يا الهى وَادْعُوکَ يا

گناهان را می آمرزد زیرا او بسیار آمرزنده و مهربان است، و من از تو می خواهم ای معبود من، و تو را می خوانم

رَبِّ، وَارْجُوکَ يا سَيِّدى وَاطْمَعُ فى اجابَتى يا مَوْلاىَ کَما وَعَدْتَنى

ای پروردگار من و به تو امیدوارم ای آقا و سرورم و آن گونه که وعده فرموده ای آرزوی اجابت خواسته ام را دارم

وَقَدْ دَعَوْتُکَ کَما امَرْتَنى فَافْعَلْ بى ما انْتَ اهْلُهُ يا کَريمُ، وَالْحَمْدُللَّهِ رَبِ

ای مولا و سرورم تو را آن گونه که فرمان داده ای خواندم پس آنچه که تو شایسته آنی در مورد من انجام ده ای بزرگوار و حمد و سپاس از آن

الْعالَمينَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ اجْمَعينَ.

خداوندی است که پروردگار جهانیان است و درود خدا بر محمّد و تمامی خاندانش باد.

دعای یستشیر[۱۳۶]:

دعای یستشیر(۱):

«سیّد بن طاووس» در «مهج الدّعوات» از امام امیرالمؤمنین علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت فرمود:

رسول خدا صلی الله علیه و آله این دعا را به من آموخت و فرمانم داد که در دشواری و آسودگی این دعا را بخوانم و به جانشین خود نیز بیاموزم و تا زمانی که زنده ام آن را ترک نکنم و آن را هر صبح و شام بخوانم، زیرا این دعا گنجی از گنج های عرش الهی است. در پی اصرار فراوان ابیّ بن کعب انصاری برای بیان پاداش این دعا، رسول خدا صلی الله علیه و آله برخی از پاداش های مادّی و معنوی آن را ذکر کرد، از جمله آن که: هر کس این دعا را بخواند خداوند گناهانش را می آمرزد، سکینه و آرامش بر او فرو می فرستد و رحمت الهی، وی را فرا می گیرد. همچنین آثار و خواصّ جالبی را درباره این دعا، پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله برای جناب سلمان

۱- [۱۳۶]نام این دعا، از کلمه« یستشیر» در عبارت« و لا خلق من عباده یستشیر» در آغاز همین دعا گرفته شده است.

فارسی بیان کرده است.(۱) این دعا برابر نقل «کفعمی» در «بلد الامین»(۲) چنین است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذی لا الهَ الَّا هُوَ الحَیُّ القَیُّومُ، الدَّائِمُ الْمَلِکُ الْحَقُّ الْمُبینُ،

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که معبودی جز او نیست، زنده، جاودان، پاینده، فرمانروای بر حق و آشکار است،

الْمُدَبِّرُ بِلا وَزیرٍ، وَ لا خَلْقٍ مِنْ عِبادِهِ یَسْتَشیرُ، الْأَوَّلُ غَیْرُ مَوْصُوفٍ،

تدبیر کننده ای که مددکاری ندارد و با آفریده ای از بندگانش مشورت نمی کند، همان آغازی که توصیف نشود،

الْباقی بَعْدَ فَنآءِ الْخَلْقِ، الْعَظیمُ الرُّبُوبِیَّهِ، نُورُ السَّمواتِ وَالْأَرَضینَ،

و بعد از نابودی مخلوقات پایدار ماند، آن که پروردگاریش با عظمت است، و روشنایی آسمان ها و زمین ها

وَفاطِرُهُما وَمُبْتَدِعُهُما، خَلَقَهُما بِغَیْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهُ، وَفَتَقَهُما فَتْقاً، فَقامَتِ

و آفریننده و بوجود آورنده آنهاست، آنها را بدون ستون آفرید و به نحو خاصّی گشود، پس

السَّمواتُ طآئِعاتٍ بِامْرِهِ، وَاسْتَقَرَّتِ الْأَرَضُ بِاوْتادِها فَوْقَ الْمآءِ، ثُمَ

آسمان ها به فرمان او مطیعانه در جای خود قرار گرفتند و زمین با کوه هایش بر روی آب استقرار یافت، پس

عَلا رَبُّنا فِی السَّمواتِ الْعُلی الرَّحْمنُ عَلَی الْعَرْشِ اسْتَوی لَهُ ما فِی

پروردگار ما همان بخشنده ای است که بر آسمان ها و عرش مسلّط است، آنچه در

السَّمواتِ وَما فِی الْأَرْضِ وَما بَیْنَهُما وَما تَحْتَ الثَّری فَانَا اشْهَدُ بِانَّکَ

آسمان ها و زمین و بین آنها و زیر خاک است از آنِ اوست، و گواهی می دهم

انْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ، لا رافِعَ لِما وَضَعْتَ، وَلا واضِعَ لِما رَفَعْتَ، وَلا مُعِزَّ

تو خدایی که معبودی جز تو نیست، کسی را که پستش کنی بالایش نتوان برد و کسی را که بالایش بری پستش نتوان کرد و کسی را که

لِمَنْ اذْلَلْتَ، وَلا مُذِلَّ لِمَنْ اعْزَزْتَ، وَلا مانِعَ لِما اعْطَيْتَ، وَلا مُعْطِيَ لِما

خوارش کنی عزّتش نتوان بخشید و کسی را که عزّتش بخشی خوارش نتوان کرد آنچه را که عطا کنی منعش نتوان کرد و آنچه را که منع کنی

مَنَعْتَ، وَانْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ، کُنْتَ اذْ لَمْ تَکُنْ سَمآءٌ مَبْنِیَّةٌ، وَلا ارْضٌ

عطایش نتوان نمود، و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، تو بودی در زمانی که نبود آسمانِ برافراشته، و زمینِ

۱- [۱۳۷]برای آگاهی بیشتر از خواص و پاداش های این دعا به مهج الدّعوات، صفحه ۱۲۲ و یا به بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۳۳۰ مراجعه فرمایید.

۲- [۱۳۸]بلدالامین، صفحه ۳۸۰.

مَدْحِيَّهٌ، وَلا شَمْسٌ مُضيئَهٌ، وَلا لَيْلٌ مُظْلِمٌ، وَلا نَهارٌ مُضيئٌ، وَلا بَحْرٌ

گسترده، و خورشیدِ تابناک، و شبِ تاریک، و روزِ روشن، و دریایِ

لُجِّیٌّ، وَلا جَبَلٌ راسٍ، وَلا نَجْمٌ سارٍ، وَلا قَمَرٌ مُنیرٌ، وَلا ریحٌ تَهُبُّ، وَلا

موّاج، و کوهِ استوار، و ستارگانِ در حرکت، و ماهِ تابان، و بادهای وزان

سَحابٌ یَسْکُبُ، وَلا بَرْقٌ یَلْمَعُ، وَلا رَعْدٌ یُسَبِّحُ، وَلا رُوحٌ یَتَنَفَّسُ، وَلا

و ابرهای بارنده، و برقِ درخشنده، و رعد به تسبیح غرّنده، و موجود زنده، و

طآئِرٌ یَطیرُ، وَلا نارٌ تَتَوَقَّدُ، وَ لامآءٌ یَطَّرِدُ، کُنْتَ قَبْلَ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَکَوَّنْتَ

مرغ پرنده، و آتشِ فروزنده، و آبِ روان، تو قبل از هر چیز بودی، و همه چیز را

کُلَّ شَیْ ءٍ، وَقَدَرْتَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ، وَابْتَدَعْتَ کُلَّ شَیْ ءٍ، وَافْقَرْتَ

تو پدید آوردی، و تو بر هر چیز توانایی، و همه چیز را تو بوجود آوردی، و محتاج

وَاغْنَیْتَ، وَ امَتَّ وَاحْیَیْتَ، وَاضْحَکْتَ وَابْکَیْتَ، وَ عَلَی الْعَرشِ

و توانگر گرداندی، مرده و زنده کنی، خندان و گریان کنی و بر عرش

اسْتَوَیْتَ، تَبارَکْتَ یااللَّهُ وَ تَعالَیْتَ، انْتَ اللَّهُ الَّذی لا الهَ الَّا انْتَ الْخَلَّاقُ

مسلّطی، پس بلند مرتبه و برتری ای خدا، تویی خدایی که معبودی جز تو نیست که آفریننده

الْعَلیمُ، امْرُکَ غالِبٌ، وَعِلْمُکَ نافِذٌ، وَکَیْدُکَ غَریبٌ، وَ وَعْدُکَ صادِقٌ،

و دانایی، فرمانت نافذ، و دانشت مؤثّر، و تدبیرت بی نظیر، و وعده ات راست،

وَقَوْلُکَ حَقٌّ، وَحُکْمُکَ عَدْلٌ، وَکَلامُکَ هُدیً، وَوَحْیُکَ نُورٌ، وَرَحْمَتُکَ

و گفتارت درست، و داوریت از روی عدالت، و کلامت مایه هدایت، و پیام آسمانیت مایه روشنی، و بخشش

واسِعَهٌ، وَعَفْوُکَ عَظیمٌ، وَفَضْلُکَ کَبیرٌ، وَعَطاؤُکَ جَزیلٌ، وَحَبْلُکَ مَتینٌ،

و احسانت گسترده، و عفوت بزرگ و لطف و کرمت بسیار، و بخششت بی شمار و پیمانت استوار،

وَامْکانُکَ عَتیدٌ، وَجارُکَ عَزیزٌ، وَ بَأْسُکَ شَدیدٌ، وَمَکْرُکَ مَکیدٌ، انْتَ یا

و قدرت و توانت مهیّا و آماده، و پناهنده ات گرامی، و کیفرت سخت و تدبیرت نافذ است، تویی ای

رَبِّ مَوْضِعُ کُلِّ شَکْوی وَشاهِدُ کُلِّ نَجْوی و حاضِرُ کُلِّ مَلَإٍ، وَمُنْتَهی

پروردگار من مرجع هر شکایت، و گواه هر صحبت محرمانه، و حاضر در هر جمع، و نهایت

کُلِّ حاجَهٍ، وَ فَرَجُ کُلِّ حَزینٍ، وَ غِنی کُلِّ فقیرٍ مِسْکینٍ، وَ حِصْنُ کُلِ

هر خواسته، تسکین دهنده غم و اندوه، توانگریِ هر فقیر درمانده، پناهگاه هر

هارِبٍ، وَ امانُ کُلِّ خآئِفٍ، حِرْزُ الضُّعَفآءِ، کَنْزُ الْفُقَرآءِ، مُفَرِّجُ الْغَمَّآءِ،

پناهنده، پناه هر ترسان، حافظ ضعیفان، گنج فقیران، تسکین دهنده غمزدگان،

مُعینُ الصَّالِحینَ، ذلِکَ اللّهُ رَبُّنا، لا الهَ الَّا هُوَ، تَکْفی مِنْ عِبادِکَ مَنْ تَوَکَّلَ

یاور پارسایان، چنین خدایی پروردگار ماست که معبودی جز او نیست، هر بنده ای که خود را به تو بسپارد

عَلَیْکَ، وَانْتَ جارُ مَنْ لاذَ بِکَ وَتَضَرَّعَ الَیْکَ، عِصْمَهُ مَنِ اعْتَصَمَ بِکَ مِنْ

یاریش کنی، و پناه دهنده هر کسی هستی که به تو پناهنده، و دست به دامن تو شود، نگهدار هر بنده ای که به تو متوسّل

عِبادِک، ناصِرُ مَنِ انْتَصَرَ بِکَ، تَغْفِرُ الذُّنُوبَ لِمَنِ اسْتَغْفَرَکَ، جَبَّارُ الْجَبابِرَهِ،

شود، یاور هر کس که از تو یاری جوید، گناهان کسی را که از تو آمرزش طلبد می آمرزی، (و تویی) مسلّط بر گردنکشان،

عَظیمُ الْعُظَمآءِ، کَبیرُ الْکُبَرآءِ، سَیِّدُ السَّاداتِ، مَوْلَی الْمَوالی صَریخُ

برترِ برتران، بزرگِ بزرگان، سرورِ سروران، مولایِ مولایان فریادرس

الْمُسْتَصْرِخینَ، مُنَفِّسٌ عَنِ الْمَکْرُوبینَ، مُجیبُ دَعْوَهِ الْمُضْطَرِّینَ، اسْمَعُ

دادخواهان، غم زدای غمزدگان، اجابت کننده خواسته گرفتاران، شنواترین

السَّامِعینَ، ابْصَرُ النَّاظِرینَ، احْکَمُ الْحاکِمینَ، اسْرَعُ الْحاسِبینَ، ارْحَمُ

شنوندگان، بیناترین بینایان، دادرس ترین حاکمان، سریع ترین حسابرسان، مهربان ترین

الرَّاحِمینَ، خَیْرُ الْغافِرینَ، قاضی حَوآئِجِ الْمُؤْمِنینَ، مُغیثُ الصَّالِحینَ، انْتَ

مهربانان، بهترین آمرزندگان، برآورنده نیازهای مؤمنان، فریادرس صالحان، تویی

اللّهُ لا الهَ الَّا انْتَ، رَبُّ الْعالَمینَ، انْتَ الْخالِقُ وَا نَا الْمَخْلُوقُ، وَ انْتَ الْمالِکُ

خدایی که معبودی جز تو نیست که پروردگار جهانیانی، تویی آفریننده و منم مخلوق، و تویی صاحب اختیار

وَ ا نَا الْمَمْلُوکُ، وَانْتَ الرَّبُّ وَ ا نَا الْعَبْدُ، وَ انْتَ الرَّازِقُ وَ ا نَا الْمَرْزُوقُ،

و منم مملوک، و تویی پروردگار و منم بنده، و تویی روزی ده و منم روزی خوار،

وَانْتَ الْمُعْطی وَا نَا السَّآئِلُ، وَانْتَ الْجَوادُ وَ ا نَا الْبَخيلُ، وَانْتَ الْقَوِیُّ وَا نَا

و تویی بخشنده و منم گدا، و تویی سخاوتمند و منم بخیل، و تویی توانا و منم

الضَّعيفُ، وَانْتَ الْعَزيزُ وَا نَا الذَّليلُ، وَانْتَ الْغَنِیُّ وَا نَا الْفَقيرُ، وَانْتَ السَّيِّدُ

ناتوان، و تویی گرامی و منم تسلیم تو و تویی بی نیاز و منم نیازمند و تویی سرور

وَا نَا الْعَبْدُ، وَانْتَ الْغافِرُ وَا نَا الْمُسيئُ، وَانْتَ الْعالِمُ وَا نَا الْجاهِلُ، وَانْتَ

و منم عبد، و تویی آمرزنده و منم گناهکار، و تویی دانا و منم نادان، و تویی

الْحَليمُ وَا نَا الْعَجُولُ، وَانْتَ الرَّاحِمُ وَانَا الْمَرْحُومُ، وَانْتَ الْمُعافى وَا نَا

شكيبا و منم عجول، و تويى رحم كننده و منم مورد رحمت، و تويى شفا بخش و منم

الْمُبْتَلى وَانْتَ الْمُجيبُ وَانَا الْمُضْطَرُّ، وَانَا اشْهَدُ بِانَّكَ انْتَ اللَّهُ لا الهَ

دردمند، و تويى اجابت كننده و منم گرفتار، و گواهى مى دهم كه تويى خدايى كه معبودى

الَّا انْتَ، الْواحِدُ الْفَرْدُ، وَالَيْكَ الْمَصيرُ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلى مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ

جز تو نيست، (خداوند) يگانه و تنهايى كه بازگشت همه به سوى توست، و درود خدا بر محمّد و خاندان

الطَّيِّبينَ الطَّاهِرينَ، وَاغْفِرْ لى ذُنُوبى وَاسْتُرْ عَلَىَّ عُيُوبى وَافْتَحْ لى مِنْ

پاك و پاكيزه اش باد، (خدايا) گناهانم را ببخش و عيوبم را بپوشان، و از نزد خود

لَدُنْكَ رَحْمَةً، وَرِزْقاً واسِعاً، ياارْحَمَ الرَّاحِمينَ، وَالْحَمْدُللَّهِ رَبِّ الْعالَمينَ،

درِ بخشش و روزى فراوان را به رويم بگشا، اى مهربان ترين مهربانان، و ستايش مخصوص پروردگار جهانيان است،

وَحَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكيلُ، وَلا حَوْلَ وَلاقُوَّةَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِىِّ الْعَظيمِ.

خداوند (به عنوان پشتيبان) ما را بس و بهترين سرپرست است و پناهگاه و نيرويى جز از سوى خداوند بلندمرتبه و با عظمت نيست.

دعاى مجير[۱۳۹]:

دعاى مجير(۱):

اين دعا را مرحوم «كفعمى» در «بلدالامين» و «مصباح» آورده است ۱۴۰] و بسيار ارزشمند و گران قيمت است و جبرئيل آن را بر رسول خدا صلى الله عليه و آله- در حالى كه آن حضرت در مقام ابراهيم مشغول نماز بود- نازل كرد و در پاداش آن آمده است: هر كس اين دعا را در روزهاى سيزدهم، چهاردهم و پانزدهم (ايّام البيض) ماه رمضان بخواند، گناهان فراوانى از او آمرزيده شود؛ همچنين اين دعا براى شفاى مريض، اداى قرض، به دست آوردن غنا و توانگرى، رفع اندوه و غم، مؤثّر است.(۲) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

سُبْحانَكَ يا اللَّهُ، تَعالَيْتَ يا رَحْمنُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ يا مُجيرُ، سُبْحانَكَ

پاک و منزّهی ای خدا، بلند مرتبه ای ای بخشنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی

ص :۱۳۱

۱- [۱۳۹]نـام این دعـا از کلمه« مجیر» که در این دعـا تکرار گردیـده گرفته شـده که از اوصاف خـدا و به معنای« پناه دهنـده» است.

۲- [۱۴۱]حاشیه مصباح کفعمی، مطابق نقل مرحوم محدّث قمی در مفاتیح الجنان.

يا رَحيمُ، تَعالَيْتَ يا كَريمُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ يا مُجيرُ، سُبْحانَكَ يا مَلِكَ،

ای مهربان، بلندمرتبه ای ای بزرگوار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای فرمانروا،

تَعالَيْتَ يا مالِكُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ يا مُجيرُ، سُبْحانَكَ يا قُدُّوسُ، تَعالَيْتَ يا

بلند مرتبه ای ای صاحب اختیار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای پاکیزه، بلند مرتبه ای ای

سَلامُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ يا مُجيرُ، سُبْحانَكَ يا مُؤْمِنُ، تَعالَيْتَ يا مُهَيْمِنُ،

مایه سلامتی، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای ایمنی بخش، بلند مرتبه ای ای مقتدر،

اجِرْنا مِنَ النَّارِ يا مُجيرُ، سُبْحانَكَ يا عَزيزُ، تَعالَيْتَ يا جَبَّارُ، اجِرْنا مِنَ

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای گرامی، بلند مرتبه ای ای توانا، ما را از

النَّارِ يا مُجيرُ، سُبْحانَكَ يا مُتَكَبِّرُ، تَعالَيْتَ يا مُتَجَبِّرُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ يا

آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای ای بزرگ منش، بلندمرتبه ای ای قدرتمند، ما را از آتش دوزخ پناه ده،

مُجيرُ، سُبْحانَكَ يا خالِقُ، تَعالَيْتَ يا بارِئُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ يا مُجيرُ،

ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای آفریننده، بلند مرتبه ای ای پدیدآورنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحانَكَ يا مُصَوِّرُ، تَعالَيْتَ يا مُقَدِّرُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ يا مُجيرُ، سُبْحانَكَ

پاک و منزّهی ای شکل دهنده، بلند مرتبه ای ای تقدیرکننده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی

يا هادى تَعالَيْتَ يا باقى اجِرْنا مِنَ النَّارِ يامُجيرُ، سُبْحانَكَ يا وَهَّابُ،

ای هدایتگر، بلندمرتبه ای ای پاینده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای بخشنده،

تَعالَيْتَ يا تَوَّابُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ يا مُجيرُ، سُبْحانَكَ يا فَتَّاحُ، تَعالَيْتَ يا

بلند مرتبه ای ای توبه پذیر، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای گشاینده (گره ها)، بلند مرتبه ای ای

مُرْتاحُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ يا مُجيرُ، سُبْحانَكَ يا سَيِّدى تَعالَيْتَ يا مَوْلاىَ،

فرح بخش، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای آقا و سرورم، بلند مرتبه ای ای مولا و سرورم،

اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا قَریبُ، تَعالَیْتَ یا رَقیبُ، اجِرْنا مِنَ

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای نزدیک، بلند مرتبه ای ای مراقب، ما را از

النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا مُبْدِئُ، تَعالَیْتَ یا مُعیدُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا

آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای آغاز کننده، بلند مرتبه ای ای بازگرداننده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای

مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا حَمیدُ، تَعالَیْتَ یا مَجیدُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ،

پناه دهنده، پاک و منزّهی ای ستوده، بلندمرتبه ای ای بزرگوار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحانَکَ یا قَدیمُ، تَعالَیْتَ یا عَظیمُ، اجِرْنا مِنَ النّارِ یامُجیرُ، سُبْحانَکَ یا

پاک و منزّهی ای دیرینه، بلند مرتبه ای با عظمت، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای

غَفُورُ، تَعالَیْتَ یا شَکُورُ، اجِرْنا مِنَ النّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا شاهِدُ،

آمرزنده، بلند مرتبه ای شکرپذیر، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای گواه،

تَعالَیْتَ یا شَهیدُ، اجِرْنا مِنَ النّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا حَنّانُ، تَعالَیْتَ یا

بلند مرتبه ای ای شاهد، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای با محبّت، بلندمرتبه ای ای

مَنّانُ، اجِرْنا مِنَ النّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا باعِثُ، تَعالَیْتَ یا وارِثُ،

گشاده دست، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای برانگیزنده، بلندمرتبه ای ای وارث،

اجِرْنا مِنَ النّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا مُحْیی تَعالَیْتَ یامُمیتُ، اجِرْنا مِنَ

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای زنده کننده، بلندمرتبه ای ای میراننده، ما را از

النّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا شَفیقُ، تَعالَیْتَ یا رَفیقُ، اجِرْنا مِنَ النّارِ یا

آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای دلسوز، بلند مرتبه ای ای رفیق، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای

مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا انیسُ، تَعالَیْتَ یا مُونِسُ، اجِرْنا مِنَ النّارِ یا مُجیرُ،

پناه دهنده، پاک و منزّهی ای همدم، بلند مرتبه ای ای انس گیرنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحانَکَ یا جَلیلُ، تَعالَیْتَ یا جَمیلُ، اجِرْنا مِنَ النّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ

پاک و منزّهی ای بزرگوار، بلند مرتبه ای ای زیبا، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی

یا خَبیرُ، تَعالَیْتَ یا بَصیرُ، اجِرْنا مِنَ النّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا حَفِیُّ،

ای آگاه، بلندمرتبه ای ای بینا، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای پذیرنده،

تَعالَیْتَ یا مَلِیُّ، اجِرْنا مِنَ النّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا مَعْبُودُ، تَعالَیْتَ یا

بلند مرتبه ای ای توانگر، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای معبود، بلند مرتبه ای ای

مَوْجُودُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا غَفَّارُ، تَعالَیْتَ یا قَهَّارُ،

موجود، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای آمرزنده، بلند مرتبه ای ای قادر مطلق،

اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا مَذْکُورُ، تَعالَیْتَ یا مَشْکُورُ، اجِرْنا

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای یادشده، بلند مرتبه ای ای سپاس شده، ما را

مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا جَوادُ، تَعالَیْتَ یا مَعاذُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا

از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای بخشنده، بلند مرتبه ای ای پناهگاه، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای

مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا جَمالُ، تَعالَیْتَ یا جَلالُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ،

پناه دهنده، پاک و منزّهی ای زیبا، بلند مرتبه ای ای باشکوه، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحانَکَ یا سابِقُ، تَعالَیْتَ یا رازِقُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا

پاک و منزّهی ای پیشین، بلند مرتبه ای ای روزی ده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای

صادِقُ، تَعالَیْتَ یا فالِقُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا سَمیعُ،

راست گفتار، بلندمرتبه ای ای شکافنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای شنوا،

تَعالَیْتَ یا سَریعُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا رَفیعُ، تَعالَیْتَ یا

بلند مرتبه ای ای سریع (در اجابت)، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای، والا بلندمرتبه ای ای

بدیعُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا فَعَّالُ، تَعالَیْتَ یا مُتَعالُ، اجِرْنا

پدیدآورنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای تأثیرگذار، بلند مرتبه ای ای والامقام، ما را

مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا قاضی تَعالَیْتَ یا راضی اجِرْنا مِنَ النَّارِ

از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای حکم کننده، بلند مرتبه ای ای خوشنود، ما را از آتش دوزخ پناه ده،

یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا قاهِرُ، تَعالَیْتَ یا ظاهِرُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ،

ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای غالب، بلند مرتبه ای ای آشکار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحانَکَ یا عالِمُ، تَعالَیْتَ یا حاکِمُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا

پاک و منزّهی ای دانا، بلند مرتبه ای ای حکم کننده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای

دآئِمُ، تَعالَیْتَ یا قآئِمُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا عاصِمُ،

جاودان، بلندمرتبه ای ای استوار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای بازدارنده،

تَعالَیْتَ یا قاسِمُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا غَنِیُّ، تَعالَیْتَ یا

بلند مرتبه ای ای قسمت کننده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای بی نیاز بلندمرتبه ای ای

مُغْنی اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا وَفِیُّ، تَعالَیْتَ یا قَوِیُّ، اجِرْنا

بی نیاز کننده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای وفادار، بلند مرتبه ای ای توانا، ما را

مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا کافی تَعالَیْتَ یا شافی اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا

از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای کفایت کننده، بلند مرتبه ای شفا دهنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای

مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا مُقَدِّمُ، تَعالَیْتَ یا مُؤَخِّرُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یامُجیرُ،

پناه دهنده، پاک و منزّهی ای پیشی گیرنده، بلند مرتبه ای ای تأخیراندازنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحانَکَ یا اوَّلُ، تَعالَیْتَ یا آخِرُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا

پاک و منزّهی ای آغاز، بلند مرتبه ای ای پایان ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای

ظاهِرُ، تَعالَیْتَ یا باطِنُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا رَجآءُ،

آشکار، بلندمرتبه ای ای پنهان، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای امید،

تَعالَیْتَ یا مُرْتَجی اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا ذَا الْمَنِّ، تَعالَیْتَ

بلندمرتبه ای ای مورد امید، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای صاحب منّت، بلند مرتبه ای

یا ذَا الطَّوْلِ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یاحَیُّ، تَعالَیْتَ یا قَیُّومُ،

ای صاحب احسان، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای زنده، بلند مرتبه ای ای پاینده،

اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا واحِدُ، تَعالَیْتَ یا احَدُ، اجِرْنا مِنَ

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای یکتا، بلند مرتبه ای ای یگانه، ما را از

النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا سَیِّدُ، تَعالَیْتَ یا صَمَدُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا

آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای آقا و سرور، بلند مرتبه ای ای بی نیاز، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای

مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا قَدیرُ، تَعالَیْتَ یا کَبیرُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ،

پناه دهنده، پاک و منزّهی ای توانا، بلند مرتبه ای ای بزرگ، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحانَکَ یا والی تَعالَیْتَ یا عالی اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا

پاک و منزّهی ای سرپرست، بلند مرتبه ای ای والامقام، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی

عَلِیُّ، تَعالَیْتَ یا اعْلی اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا وَلِیُّ، تَعالَیْتَ

ای بلندمرتبه، بلند مرتبه ای ای برتر، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای صاحب اختیار، بلند مرتبه ای

یا مَوْلی اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا ذارِئُ، تَعالَیْتَ یا بارِئُ،

ای سرور، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای پدیدآورنده، بلند مرتبه ای ای آفریننده،

اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا خافِضُ، تَعالَیْتَ یا رافِعُ، اجِرْنا مِنَ

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای پایین آورنده، بلند مرتبه ای ای بالابرنده، ما را از

النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا مُقْسِطُ، تَعالَیْتَ یا جامِعُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا

آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای عدالت پیشه، بلند مرتبه ای ای گردآورنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای

مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا مُعِزُّ، تَعالَیْتَ یا مُذِلُّ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ،

پناه دهنده، پاک و منزّهی ای عزّت بخش، بلند مرتبه ای ای خوارکننده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحانَکَ یا حافِظُ، تَعالَیْتَ یا حَفیظُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ

پاک و منزّهی ای حفاظت کننده، بلند مرتبه ای ای نگهدارنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی

یا قادِرُ، تَعالَیْتَ یا مُقْتَدِرُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا عَلیمُ،

ای توانا، بلند مرتبه ای ای با اقتدار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای دانا،

تَعالَیْتَ یا حَلیمُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا حَکَمُ، تَعالَیْتَ یا

بلند مرتبه ای ای شکیبا، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای داور، بلند مرتبه ای

حَکیمُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا مُعْطی تَعالَیْتَ یا مانِعُ،

ای دانا، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای عطاکننده، بلند مرتبه ای ای بازدارنده،

اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا ضآرُّ، تَعالَیْتَ یا نافِعُ، اجِرْنا مِنَ

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای زیان رسان، بلند مرتبه ای ای سودرسان، ما را از

النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا مُجیبُ، تَعالَیْتَ یا حَسیبُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ

آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای اجابت کننده، بلند مرتبه ای ای حسابگر، ما را از آتش دوزخ

یامُجیرُ، سُبْحانَکَ یا عادِلُ، تَعالَیْتَ یا فاضِلُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ،

پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای عادل، بلند مرتبه ای ای با فضیلت، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحانَکَ یا لَطیفُ، تَعالَیْتَ یا شَریفُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ

پاک و منزّهی ای مهربان، بلندمرتبه ای ای بزرگوار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی

یا رَبُّ، تَعالَیْتَ یا حَقُّ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا ماجِدُ،

ای پروردگار، بلند مرتبه ای ای حق، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای بزرگوار،

تَعالَیْتَ یا واحِدُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا عَفُوُّ، تَعالَیْتَ یا

بلند مرتبه ای ای یگانه، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای عفوکننده، بلند مرتبه ای ای

مُنْتَقِمُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا واسِعُ، تَعالَیْتَ یا مُوَسِّعُ،

انتقام گیرنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای گسترده، بلند مرتبه ای ای وسعت ده،

اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا رَءُوفُ، تَعالَیْتَ یا عَطُوفُ، اجِرْنا

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای مهربان، بلند مرتبه ای باعطوفت، ما را

مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا فَرْدُ، تَعالَیْتَ یا وِتْرُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا

از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای تنها، بلند مرتبه ای ای یگانه، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای

ص :۱۳۶

مُجيرُ، سُبْحانَکَ یا مُقیتُ، تَعالَیْتَ یا مُحیطُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ،

پناه دهنده، پاک و منزّهی ای نیروبخش، بلند مرتبه ای ای دربرگیرنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحانَکَ یا وَکیلُ، تَعالَیْتَ یا عَدْلُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا

پاک و منزّهی ای وکیل، بلند مرتبه ای ای عادل، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای

مُبینُ، تَعالَیْتَ یا مَتینُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا بَرُّ، تَعالَیْتَ

آشکارکننده، بلند مرتبه ای ای استوار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای نیکوکار، بلند مرتبه ای

یا وَدُودُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا رَشیدُ، تَعالَیْتَ یا مُرْشِدُ،

ای با محبت، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای راهنما، بلند مرتبه ای ای ارشادکننده،

اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا نُورُ، تَعالَیْتَ یا مُنَوِّرُ، اجِرْنا مِنَ

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای نور، بلند مرتبه ای ای روشنی بخش، ما را از

النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا نَصیرُ، تَعالَیْتَ یا ناصِرُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا

آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای یاور، بلند مرتبه ای ای یاری کننده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای

مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا صَبُورُ، تَعالَیْتَ یا صابِرُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ،

پناه دهنده، پاک و منزّهی ای شکیبا، بلندمرتبه ای ای صابر، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحانَکَ یا مُحْصی تَعالَیْتَ یا مُنْشِئُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ

پاک و منزّهی ای احصا کننده، بلند مرتبه ای ای پدیدآورنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی

یا سُبْحانُ، تَعالَیْتَ یا دَیَّانُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا مُغیثُ،

ای تسبیح شده بلند مرتبه ای ای داور روز جزا، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای دادرس،

تَعالَیْتَ یا غِیاثُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا فاطِرُ، تَعالَیْتَ یا

بلند مرتبه ای ای فریادرس، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای آفریننده، بلند مرتبه ای ای

حاضِرُ، اجِرْنا مِنَ النَّارِ یا مُجیرُ، سُبْحانَکَ یا ذَا الْعِزِّ والْجَمالِ، تَبارَکْتَ یا

حاضر، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای صاحب عزّت و زیبایی، بلند مرتبه ای

ذَاالْجَبَرُوتِ وَالْجَلالِ، سُبْحانَکَ لا الهِ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انّی کُنْتُ مِنَ

ای صاحب قدرت و شکوه، پاک و منزّهی تو که معبودی جز تو نیست پاک و منزّهی تو، و من از

الظَّالِمینَ، فَاسْتَجَبْنا لَهُ وَنَجَّیْناهُ مِنَ الْغَمِّ، وَکَذلِکَ نُنْجِی الْمُؤْمِنینَ،

ستمکاران بودم. (ای که فرمودی) ما دعای او (یونس) را به اجابت رساندیم و از آن اندوه نجاتش بخشیدیم و این گونه مؤمنان را نجات می دهیم

ص :۱۳۷

وَصَلَّى اللَّهُ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ اجْمَعينَ، وَالْحَمْدُلِلَّهِ رَبِّ الْعالَمينَ، وَحَسْبُنَا

(ما را ببخش و اندوه و غم را از ما دور کن) و خدا بر محمّد و تمامی خاندانش درود فرستد و حمد و سپاس از آنِ خداوندی است که پروردگار جهانیان است

اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكيلُ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظيمِ.

و خداوند ما را کافی و بهترین وکیل است و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست.

دعای جوشن کبیر[۱۴۲]:

دعای جوشن کبیر(۱):

این دعا را امام زین العابدین علیه السلام از پدر بزرگوارش از جدّش از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده است. درباره شأن ورود این دعا آمده است: در یکی از جنگ ها، رسول خدا صلی الله علیه و آله زره و جوشن سنگینی بر تن داشت که سبب آزار آن حضرت می شد، پیامبر صلی الله علیه و آله به درگاه خدا دعا کرد تا آن که جبرئیل نازل شد و گفت: خداوند به تو سلام می رساند و می فرماید: این زره سنگین را از تن خارج ساز و در عوض، این دعا را بخوان که برای تو و امّت تو، امان و حرزی خواهد بود. آنگاه فضیلت های فراوانی را در عظمت این دعا نقل کرده است، از جمله اینکه:

هر کس آن را بخواند و از منزل خارج شود و یا آن را همراه خویش داشته باشد (و در روح خود پیاده کند) اهل بهشت است و خداوند توفیق انجام اعمال صالح را به وی عنایت می کند. این دعا برای درمان بیماری های سخت و کسب پاداش های فراوان معنوی مفید است. امام حسین علیه السلام فرمود: پدرم مرا به حفظ و بزرگداشت این دعا سفارش کرد و به من فرمود: این دعا را بر کفنش بنویسم و آن را به خانواده ام تعلیم دهم و آنان را نسبت به خواندن این دعا ترغیب نمایم.(۲) چند نکته:

۱- نوشتن این دعا بر روی کفن- همان گونه که از روایت برمی آید- مستحب است؛ مرحوم «علّامه بحرالعلوم» نیز در شعر خود بدان اشاره کرده است:

و سُنَّ ان یُکْتب بالأکفان شهاده الاسلام و الایمان

و هکذا کتابه القرآن و الجوشن المنعوت بالأمان

یعنی: «نوشتن این امور بر روی کفن سنّت است: شهادت به اسلام و ایمان (ولایت) و همچنین نوشتن آیات قرآن و دعای جوشن که امانی است از عذاب».

۱- [۱۴۲]سبب نامگذاری این دعا به جوشن کبیر، آن است که این دعا در برابر بلاها و آسیب های دنیوی و اخروی زره و

محافظ خوبی است(جوشن به معنای زره است)، این دعا در مصباح کفعمی، صفحه ۲۴۷ و بلدالامین، صفحه ۴۰۲ آمده است.

۲- [۱۴۳]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۳۸۲.

۲- مرحوم «علّامه مجلسی» در کتاب «زاد المعاد» این دعا را از اعمال شبهای قدر دانسته است ۱۴۴] و از روایات استفاده می شود، سه بار یا حدّاقل یک بار در ماه مبارک رمضان آن را بخوانند.(۱) ۳- گرچه معروف است که این دعا، صد فصل دارد و هر فصل آن، شامل ده اسم از اسمای الهی است که مجموعاً یک هزار اسم از اسمای پرمعنای خداوند است؛ ولی با دقت روشن می شود که یک هزار و یک اسم می باشد، زیرا بند ۵۵ مشتمل بر ۱۱ اسم الهی است.

به هر حال، در پایان هر فصل به خداوند متعال از عذاب دوزخ پناه می بریم و می گوییم: «

سُبْحانَكَ یا لا الهَ الَّا انْتَ، الْغَوْثَ، الْغَوْثَ، خَلِّصْنا مِنَ النَّارِ یا رَبِ

». بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

(۱) اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ یا اللَّهُ یا رَحْمنُ، یا رَحیمُ یا کَریمُ، یا

(۱) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت، ای خدا، ای بخشنده، ای مهربان، ای بزرگوار، ای

مُقیمُ یا عَظیمُ، یا قَدیمُ یا عَلیمُ، یا حَلیمُ یا حَکیمُ، سُبْحانَکَ یا لا الهَ الَّا

پایدار، ای بزرگ، ای دیرینه، ای دانا، ای شکیبا، ای خردمند، تسبیح می گویم تو را ای کسی که جز تو معبودی

انْتَ، الْغَوْثَ، الْغَوْثَ، خَلِّصْنا مِنَ النَّارِ یا رَبِ (۲) یا سَیِّدَ السَّاداتِ، یا

نیست، یاریمان کن، یاریمان کن، ما را از آتش دوزخ برهان، ای پرودگار من (۲) ای آقا و سرور بزرگان، ای

مُجیبَ الدَّعَواتِ، یا رافِعَ الدَّرَجاتِ، یا وَلِیَّ الْحَسَناتِ، یا غافِرَ

اجابت کننده دعاها، ای بالا برنده رتبه ها، ای صاحب نیکی ها، ای آمرزنده

الْخَطیئآتِ، یا مُعْطِیَ الْمَسْئَلاتِ، یا قابِلَ التَّوْباتِ، یا سامِعَ الْأَصْواتِ، یا

خطاها، ای عطاکننده خواسته ها، ای پذیرنده توبه ها، ای شنونده صداها، ای

عالِمَ الْخَفِیَّاتِ، یا دافِعَ الْبَلِیَّاتِ (۳) یا خَیْرَ الْغافِرینَ، یا خَیْرَ الْفاتِحینَ، یا

دانای نهانها، ای برطرف کننده بلاها (۳) ای بهترین آمرزندگان، ای بهترین کارگشایان، ای

خَیْرَ النَّاصِرینَ، یا خَیْرَ الْحاکِمینَ، یا خَیْرَ الرَّازِقینَ، یا خَیْرَ الْوارِثینَ، یا

بهترین یاوران، ای بهترین داوران، ای بهترین روزی دهندگان، ای بهترین وارثان، ای

۱- [۱۴۵]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۳۸۴.

خَيْرَ الْحامِدينَ، يا خَيْرَ الذّاكِرينَ، يا خَيْرَ الْمُنْزِلينَ، يا خَيْرَ الْمُحْسِنينَ (۴)

بهترين سپاسگزاران، ای بهترين يادكنندگان، ای بهترين نازل كنندگان، ای بهترين احسان كنندگان، (۴)

يا مَنْ لَهُ الْعِزَّةُ وَالْجَمالُ، يا مَنْ لَهُ الْقُدْرَةُ وَالْكَمالُ، يا مَنْ لَهُ الْمُلْكُ

ای كه عزت و زيبايی از آنِ توست، ای كه توانايی و كمال از آنِ توست، ای كه فرمانروايی

وَالْجَلالُ، يا مَنْ هُوَ الْكَبيرُ الْمُتَعالُ، يا مُنْشِیءَ السَّحابِ الثِّقالِ، يا مَنْ هُوَ

و شكوه از آنِ توست، ای كه بزرگی و بلندمرتبگی از آنِ توست، ای پديدآورنده ابرهای سنگين، ای كه

شَديدُ الْمِحالِ، يا مَنْ هُوَ سَريعُ الْحِسابِ، يا مَنْ هُوَ شَديدُ الْعِقابِ، يا مَنْ

انتقام گيری سخت از آنِ توست، ای كه حسابرسی سريع از آنِ توست، ای كه سخت كيفری، ای كه

عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوابِ، يا مَنْ عِنْدَهُ اُمُّ الْكِتابِ (۵) اللهُمَّ انّی اسْئَلُكَ بِاسْمِكَ

پاداش نيكو نزد توست، ای كه اصل كتاب نزد توست (۵) خدايا از تو می خواهم به حق نامت

يا حَنّانُ يا مَنّانُ، يا دَيّانُ يا بُرْهانُ، يا سُلْطانُ يا رِضْوانُ، يا غُفْرانُ يا

ای با محبت ای گشاده دست، ای داور روز جزا، ای راهنما، ای فرمانروا، ای مايه خشنودی، ای آمرزنده، ای

سُبْحانُ، يا مُسْتَعانُ يا ذَاالْمَنِّ وَالْبَيانِ (۶) يا مَنْ تَواضَعَ كُلُّ شَیْ ءٍ لِعَظَمَتِهِ،

تسبيح شده، ای ياور، ای صاحب منّت و بيان (۶) ای كه همه چيز در برابر عظمتت سر فرود آورده،

يا مَنِ اسْتَسْلَمَ كُلُّ شَیْ ءٍ لِقُدْرَتِهِ، يا مَنْ ذَلَّ كُلُّ شَیْ ءٍ لِعِزَّتِهِ، يا مَنْ خَضَعَ

ای كه همه چيز در برابر قدرتت تسليم گشته، ای كه همه چيز در برابر عزّتت خوار گرديده، ای كه همه چيز

كُلُّ شَیْ ءٍ لِهَيْبَتِهِ، يا مَنِ انْقادَ كُلُّ شَیْ ءٍ مِنْ خَشْيَتِهِ، يا مَنْ تَشَقَّقَتِ الْجِبالُ

از هيبتت فروتن گشته، ای كه همه چيز از ترست فرمانبردار گرديده، ای كه كوه ها

مِنْ مَخافَتِهِ، يا مَنْ قامَتِ السَّمواتُ بِامْرِهِ، يا مَنِ اسْتَقَرَّتِ الْأَرَضُونَ

از خوفت شكاف برداشته، ای كه آسمانها به فرمانت برافراشته شده، ای كه زمين ها به اجازه ات

بِاذْنِهِ، یا مَنْ یُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ، یا مَنْ لا یَعْتَدی عَلی اهْلِ مَمْلَكَتِهِ (۷) استقرار یافته، ای که غرّش رعد، حمد و تسبیح تو گوید، ای که به زیر دستانت ستم نکنی (۷)

یا غافِرَ الْخَطایا، یا کاشِفَ الْبَلایا، یا مُنْتَهی الرَّجایا، یا مُجْزِلَ الْعَطایا، یا

ای آمرزنده خطاها، ای برطرف کننده بلاها، ای نهایت امیدها، ای فراوان بخشنده عطاها، ای

واهِبَ الْهَدایا، یا رازِقَ الْبَرایا، یا قاضِیَ الْمَنایا، یا سامِعَ الشَّکایا، یا

دهنده هدایا، ای روزی دهنده مخلوقات، ای برآورنده آرزوها، ای شنونده شکایت ها، ای

ص :۱۴۰

باعِثَ الْبَرايا، يا مُطْلِقَ الْأَسارى (٨) ياذَا الْحَمْدِوَالثَّناۤءِ، يا ذَاالْفَخْرِ

برانگیزنده مخلوقات، ای آزادکننده اسیران (٨) ای صاحب حمد و سپاس، ای صاحب فخر

وَالْبَهاۤءِ، يا ذَا الْمَجْدِ وَالسَّناۤءِ، يا ذَا الْعَهْدِ وَالْوَفاۤءِ، يا ذَا الْعَفْوِ وَالرِّضاۤءِ، يا

و درخشش، ای صاحب بزرگواری و عظمت، ای صاحب پیمان و وفاداری، ای صاحب عفو و خشنودی، ای

ذَا الْمَنِّ وَالْعَطاۤءِ، يا ذَا الْفَصْلِ وَالْقَضاۤءِ، يا ذَا الْعِزِّ وَالْبَقاۤءِ، يا ذَا الْجُودِ

صاحب نعمت و عطا، ای جدا کننده (حق از باطل) و داور، ای صاحب عزّت و پایداری، ای صاحب بخشش

وَالسَّخاۤءِ، يا ذَا الْأَلاۤءِ وَالنَّعْماۤءِ (٩) اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ يا مانِعُ يا

و سخاوت، ای صاحب احسانها و نعمت ها (٩) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت ای بازدارنده،

دافِعُ، يا رافِعُ يا صانِعُ، يا نافِعُ يا سامِعُ، يا جامِعُ يا شافِعُ، يا واسِعُ

ای دفع کننده، ای بالا برنده، ای سازنده، ای سود رساننده، ای شنونده، ای گردآورنده، ای شفاعت کننده، ای گسترده،

يا مُوسِعُ (١٠) يا صانِعَ کُلِّ مَصْنُوعٍ، يا خالِقَ کُلِّ مَخْلُوقٍ، يا رازِقَ کُلِ

ای توانگر (١٠) ای سازنده هر ساخته شده، ای آفریننده هر آفریده، ای روزی ده هر

مَرْزُوقٍ، يا مالِکَ کُلِّ مَمْلُوکٍ، يا کاشِفَ کُلِّ مَکْرُوبٍ، يا فارِجَ کُلِ

روزی خوار، ای مالک هر دارایی، ای غمزدای غمزدگان، ای شادکننده

مَهْمُومٍ، يا راحِمَ کُلِّ مَرْحُومٍ، يا ناصِرَ کُلِّ مَخْذُولٍ، يا ساتِرَ کُلِّ مَعْيُوبٍ،

اندوهگینان، ای رحم کننده هر مرحوم، ای یاور هر بی یاور، ای پوشاننده هر معیوب،

يا مَلْجَأَ کُلِّ مَطْرُودٍ (١١) يا عُدَّتی عِنْدَ شِدَّتی يا رَجاۤئی عِنْدَ مُصيبَتی يا

ای پناه هر رانده شده (١١) ای ذخیره ام در سختی ها، ای امیدم در مصیبت ها، ای

مُونِسی عِنْدَ وَحْشَتی يا صاحِبی عِنْدَ غُرْبَتی يا وَلِيّی عِنْدَ نِعْمَتی يا

همدمم در وحشت ها، ای همصحبتم در غربت ها، ای سرپرستم در نعمتها، ای

غِیاثی عِنْدَ کُرْبَتی یا دَلیلی عِنْدَ حَیْرَتی یا غَنآئی عِنْدَ افْتِقاری یا

فریادرسم در گرفتاریها، ای راهنمایم در سرگردانی ها، ای بی نیازیم در نیازمندیها، ای

مَلْجَأی عِنْدَ اضْطِراری یا مُعینی عِنْدَ مَفْزَعی (۱۲) یا عَلّامَ الْغُیُوبِ، یا

پناهم در ناچاریها، ای کمکم در پریشانی ها (۱۲) ای دانای نهانها، ای

غَفّارَ الذُّنُوبِ، یا سَتّارَ الْعُیُوبِ، یا کاشِفَ الْکُرُوبِ، یا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ، یا

آمرزنده گناهان، ای پرده پوش عیبها، ای برطرف کننده غمها، ای گرداننده دلها، ای

ص :۱۴۱

طَبيبَ الْقُلُوبِ، يا مُنَوِّرَ الْقُلُوبِ، يا انيسَ الْقُلُوبِ، يا مُفَرِّجَ الْهُمُومِ، يا

شفابخش دلها، ای روشنی بخش دلها، ای همدم دلها، ای گشاینده اندوه ها، ای

مُنَفِّسَ الْغُمُومِ، (١٣) اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاْسمِکَ یا جَلیلُ یا جَمیلُ، یا وَکیلُ

پاک کننده غمها (١٣) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت ای بزرگوار، ای زیبا، ای نماینده،

یا کَفیلُ، یا دَلیلُ یا قَبیلُ، یا مُدیلُ یا مُنیلُ، یا مُقیلُ یا مُحیلُ (١۴) یا دَلیلَ

ای عهده دار، ای راهنما، ای پذیرنده، ای دولت بخش، ای احسان کننده، ای درگذرنده، ای چاره ساز (١۴) ای راهنمای

الْمُتَحَیِّرینَ، یا غِیاثَ الْمُسْتَغیثینَ، یا صَریخَ الْمُسْتَصْرِخینَ، یا جارَ

سرگردانان، ای فریادرس فریادرس خواهان، ای دادرس دادخواهان، ای پناه

الْمُسْتَجیرینَ، یا امانَ الْخآئِفینَ، یا عَوْنَ الْمُؤْمِنینَ، یا راحِمَ الْمَساکینَ،

پناه جویان، ای امان خائفان، ای یاور مؤمنان، ای رحم کننده بیچارگان،

یا مَلْجَأَ الْعاصینَ، یا غافِرَ الْمُذْنِبینَ، یا مُجیبَ دَعْوَهِ الْمُضْطَرّینَ (١۵) یا ذَا

ای پناه خطاکاران، ای آمرزنده گناهکاران، ای اجابت کننده دعای بیچارگان (١۵) ای صاحب

الْجُودِ وَالْإِحْسانِ، یا ذَا الْفَضْلِ وَالْإِمْتِنانِ، یا ذَا الْأَمْنِ وَالْأَمانِ، یا

سخاوت و نیکی، ای صاحب کرم و نعمت، ای مایه امنیّت و آرامش، ای

ذَاالْقُدْسِ وَالسُّبْحانِ، یا ذَاالْحِکْمَهِ وَالْبیانِ، یا ذَا الرَّحْمَهِ وَالرِّضْوانِ، یاذَا

صاحب قداست و پاکی، ای صاحب حکمت و بیان، ای مایه رحمت و خشنودی، ای صاحب

الْحُجَّهِ وَالْبُرْهانِ، یا ذَا الْعَظَمَهِ وَالسُّلْطانِ، یا ذَا الرَّأْفَهِ وَالْمُسْتَعانِ، یا ذَا

دلیل و برهان (قاطع)، ای صاحب بزرگی و فرمانروایی، ای صاحب رحمت و پشتیبان، ای صاحب

العَفْوِ وَالْغُفْرانِ (١۶) یا مَنْ هُوَ رَبُّ کُلِّ شَیْ ءٍ، یا مَنْ هُوَ الهُ کُلِّ شَیْ ءٍ، یا

عفو و آمرزش (١۶) ای که تویی پروردگار هر چیز، ای که تویی معبود هر چیز، ای

مَنْ هُوَ صانِعُ كُلِّ شَیْ ءٍ، یا مَنْ هُوَ خالِقُ كُلِّ شَیْ ءٍ، یا مَنْ هُوَ قَبْلَ كُلِ

كه تویی سازنده هر چیز، ای كه تویی آفریننده هر چیز، ای كه تویی قبل از هر

شَیْ ءٍ، یا مَنْ هُوَ بَعْدَ كُلِّ شَیْ ءٍ، یا مَنْ هُوَ فَوْقَ كُلِّ شَیْ ءٍ، یا مَنْ هُوَ عالِمٌ

چیز، ای كه تویی بعد از هر چیز، ای كه تویی برتر از هر چیز، ای كه تویی دانای

بِكُلِّ شَیْ ءٍ، یا مَنْ هُوَ قادِرٌ عَلی كُلِّ شَیْ ءٍ، یا مَنْ هُوَ یَبْقی وَیَفْنی كُلُ

به هر چیز، ای كه تویی توانای بر هر چیز، ای كه تویی باقی، و هر چیز دیگر

ص :۱۴۲

شَیْ ءٍ (۱۷) اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ یا مُؤْمِنُ یا مُهَیْمِنُ، یا مُکَوِّنُ یا مُلَقِّنُ،

فانی (۱۷) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت ای امان دهنده، ای مقتدر، ای پدیدآورنده، ای آمرزنده،

یا مُبَیِّنُ یا مُهَوِّنُ، یا مُمَکِّنُ یا مُزَیِّنُ، یامُعْلِنُ یا مُقَسِّمُ (۱۸) یا مَنْ هُوَ فی

ای روشنگر، ای آسان کننده، ای نیروبخش، ای زینت بخش، ای آشکار کننده، ای تقسیم کننده (۱۸) ای که در

مُلْکِهِ مُقیمٌ، یا مَنْ هُوَ فی سُلْطانِهِ قَدیمٌ، یا مَنْ هُو فی جَلالِهِ عَظیمٌ، یا

فرمانروایی پایداری، ای که در سلطنت دیرینه ای، ای که در شکوه بس بزرگی، ای

مَنْ هُوَ عَلی عِبادِهِ رَحیمٌ، یا مَنْ هُوَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ عَلیمٌ، یا مَنْ هُوَ بِمَنْ

که بر بندگان مهربانی، ای که بر همه چیز دانایی، ای که بر

عَصاهُ حَلیمٌ، یا مَنْ هُوَ بِمَنْ رَجاهُ کَریمٌ، یا مَنْ هُوَ فی صُنْعِهِ حَکیمٌ، یا

گنهکاران شکیبایی، ای که بر امیدواران بخشنده ای، ای که در آفرینش عالم دانایی، ای

مَنْ هُوَ فی حِکْمَتِهِ لَطیفٌ، یامَنْ هُوَ فی لُطْفِهِ قَدیمٌ (۱۹) یا مَنْ لایُرْجی الَّا

که دانائیت دقیق، ای که در مهربانی دیرینه ای (۱۹) ای که جز به فضل و کرمت

فَضْلُهُ، یا مَنْ لا یُسْئَلُ الَّا عَفْوُهُ، یا مَنْ لایُنْظَرُ الَّا بِرُّهُ، یا مَنْ لا یُخافُ الَّا

امیدی نیست، ای که جز عفوت درخواستی نیست، ای که جز نیکیت انتظاری نیست، ای که جز از عدلت

عَدْلُهُ، یا مَنْ لا یَدُومُ الَّا مُلْکُهُ، یا مَنْ لا سُلْطانَ الَّا سُلْطانُهُ، یا مَنْ

ترسی نیست، ای که جز فرمانرواییت جاودان نماند، ای که جز فرمانرواییت فرمانروایی نیست، ای که

وَسِعَتْ کُلَّ شَیْ ءٍ رَحْمَتُهُ، یا مَنْ سَبَقَتْ رَحْمَتُهُ غَضَبَهُ، یا مَنْ احاطَ بِکُلِ

رحمتت همه چیز را فرا گرفته، ای که رحمتت بر غضبت پیشی گرفته، ای که علمت بر همه چیز

شَیْ ءٍ عِلْمُهُ، یا مَنْ لَیْسَ احَدٌ مِثْلَهُ (۲۰) یا فارِجَ الْهَمِّ، یا کاشِفَ الْغَمِّ، یا

احاطه دارد، ای که هیچ کس مانندت نیست (۲۰) ای گشاینده اندوه، ای برطرف کننده غم، ای

غافِرَ الذَّنْبِ، یا قابِلَ التَّوْبِ، یا خالِقَ الْخَلْقِ، یا صادِقَ الْوَعْدِ، یا مُوفِیَ

آمرزنده گناه، ای توبه پذیر، ای آفریننده خلق، ای خوش قول، ای وفا کننده

الْعَهْدِ، یا عالِمَ السِّرِّ، یا فالِقَ الْحَبِّ، یارازِقَ الْأَنامِ (۲۱) اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

پیمان، ای دانای راز، ای شکافنده دانه، ای روزی دهنده مردم (۲۱) خدایا از تو می خواهم

بِاسْمِکَ یا عَلِیُّ یا وَفِیُّ، یا غَنِیُّ یا مَلِیُّ، یا حَفِیُّ یا رَضِیُّ، یا زَکِیُّ یا

به حقّ نامت، ای بلندمرتبه، ای وفادار، ای بی نیاز، ای توانگر، ای پذیرنده، ای خشنود، ای پاکیزه، ای

بَدِیُّ، یا قَوِیُّ یا وَلِیُ (٢٢) یا مَنْ اظْهَرَ الْجَمیلَ، یا مَنْ سَتَرَ الْقَبیحَ، یا مَنْ لَمْ

آفریننده، ای توانا، ای سرپرست (٢٢) ای که زیبایی ها را آشکار ساختی، ای که زشتی ها را پوشاندی، ای که بر

یُؤاخِذْ بِالْجَریرَهِ، یا مَنْ لَمْ یَهْتِکِ السِّتْرَ، یا عَظیمَ الْعَفْوِ، یا حَسَنَ

بدی مؤاخذه نکردی، ای که پرده دری ننمودی، ای صاحب عفو بزرگ، ای صاحب

التَّجاوُزِ، یا واسِعَ الْمَغْفِرَهِ، یا باسِطَ الْیَدَیْنِ بِالرَّحْمَهِ، یا صاحِبَ کُلِ

گذشت نیکو، ای گسترده آمرزش، ای گشاینده دست به رحمت، ای آگاه از هر

نَجْوی یا مُنْتَهی کُلِّ شَکْوی (٢٣) یا ذَا النِّعْمَهِ السّابِغَهِ، یا ذَا الرَّحْمَهِ

راز، ای نهایت هر شکایت (٢٣) ای صاحب نعمت بی حساب، ای صاحب رحمت

الْواسِعَهِ، یا ذَاالْمِنَّهِ السّابِقَهِ، یا ذَا الْحِکْمَهِ الْبالِغَهِ، یا ذَا الْقُدْرَهِ الْکامِلَهِ، یا

بی پایان، ای صاحب نعمت پیشین، ای صاحب حکمت بی انتها، ای صاحب قدرت بی کران، ای

ذَا الْحُجَّهِ الْقاطِعَهِ، یا ذَا الْکَرامَهِ الظّاهِرَهِ، یا ذَا الْعِزَّهِ الدّآئِمَهِ، یا ذَا الْقُوَّهِ

صاحب دلیل روشن، ای صاحب بزرگواری آشکار، ای صاحب عزّت جاودان، ای صاحب نیروی

الْمَتینَهِ، یا ذَاالْعَظَمَهِ الْمَنیعَهِ (٢۴) یا بَدیعَ السَّمواتِ، یا جاعِلَ الظُّلُماتِ، یا

استوار، ای صاحب بزرگی دست نیافتنی (٢۴) ای پدیدآورنده آسمانها، ای آفریننده تاریکی ها، ای

راحِمَ الْعَبَراتِ، یا مُقیلَ الْعَثَراتِ، یا ساتِرَ الْعَوْراتِ، یا مُحْیِیَ الْأَمْواتِ،

رحم کننده بر اشکها، ای درگذرنده از لغزشها، ای پوشاننده زشتی ها، ای زنده کننده مردگان،

یا مُنْزِلَ الْایاتِ، یا مُضَعِّفَ الْحَسَناتِ، یا ماحِیَ السَّیِّئاتِ، یا شَدیدَ

ای نازل کننده آیات، ای فزون کننده نیکیها، ای محو کننده بدیها، ای سخت

النَّقِماتِ (٢۵) اللّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ یا مُصَوِّرُ یا مُقَدِّرُ، یا مُدَبِّرُ یا

انتقام گیر (٢۵) خدایا از تو می خواهم به حق نامت، ای شکل دهنده، ای تقدیر کننده، ای تدبیر کننده، ای

مُطَهِّرُ، یا مُنَوِّرُ یا مُیَسِّرُ، یا مُبَشِّرُ یا مُنْذِرُ، یا مُقَدِّمُ یا مُؤَخِّرُ (۲۶) یا رَبَ

پاک کننـده، ای روشن کننـده، ای آسان کننده، ای بشارت دهنده، ای ترساننده، ای پیشـی گیرنده، ای تأخیراندازنده (۲۶) ای پروردگار

الْبَیْتِ الْحَرامِ، یا رَبَّ الشَّهْرِ الْحَرامِ، یا رَبَّ الْبَلَدِ الْحَرامِ، یا رَبَّ الرُّکْنِ وَ

کعبه، ای پروردگار ماه حرام، ای پروردگار بلد حرام، ای پروردگار رکن و

الْمَقامِ، یا رَبَّ الْمَشْعَرِ الْحَرامِ، یا رَبَّ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ، یا رَبَّ الْحِلِ

مقامِ (ابراهیم)، ای پروردگار مشعر الحرام، ای پروردگار مسجد الحرام، ای پروردگار حلال

ص :۱۴۴

وَالْحَرامِ، یا رَبَّ النُّورِ وَالظَّلامِ، یا رَبَّ التَّحِیَّهِ وَالسَّلامِ، یارَبَّ الْقُدْرَهِ فِی

و حرام، ای پروردگار نور و ظلمت، ای پروردگار درود و سلام، ای پروردگار توانای در

الْأَنامِ (۲۷) یا احْکَمَ الْحاکِمینَ، یا اعْدَلَ الْعادِلینَ، یا اصْدَقَ الصَّادِقینَ، یا

میان مخلوقات (۲۷) ای حکمرانترین حاکمان، ای عادلترین عادلان، ای راستگوترین راستگویان، ای

اطْهَرَ الطَّاهِرینَ، یا احْسَنَ الْخالِقینَ، یا اسْرَعَ الْحاسِبینَ، یا اسْمَعَ

پاکترین پاکان، ای بهترین آفرینندگان، ای سریعترین حسابگران، ای شنواترین

السَّامِعینَ، یا ابْصَرَ النَّاظِرینَ، یا اشْفَعَ الشَّافِعینَ، یا اکْرَمَ الْأَکْرَمینَ (۲۸) یا

شنوایان، ای بیناترین بینایان، ای بهترین شافعان، ای گرامی ترین گرامیان (۲۸) ای

عِمادَ مَنْ لاعِمادَ لَهُ، یا سَنَدَ مَنْ لا سَنَدَ لَهُ، یاذُخْرَ مَنْ لا ذُخْرَ لَهُ، یا حِرْزَ

تکیه گاه کسی که تکیه گاهی ندارد، ای پشتیبان کسی که پشتیبانی ندارد، ای ذخیره کسی که ذخیره ای ندارد، ای پناه

مَنْ لا حِرْزَ لَهُ، یا غِیاثَ مَنْ لا غِیاثَ لَهُ، یا فَخْرَ مَنْ لا فَخْرَ لَهُ، یا عِزَّ مَنْ

کسی که پناهی ندارد، ای فریادرس کسی که فریادرسی ندارد، ای افتخار کسی که افتخاری ندارد، ای عزّت کسی که

لا عِزَّ لَهُ، یا مُعینَ مَنْ لا مُعینَ لَهُ، یا انیسَ مَنْ لا انیسَ لَهُ، یا امانَ مَنْ لا

عزّتی ندارد، ای یاور کسی که یاوری ندارد، ای همدم کسی که همدمی ندارد، ای امان کسی که

امانَ لَهُ (۲۹) اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ یا عاصِمُ یا قائِمُ، یا دآئِمُ یا راحِمُ،

امانی ندارد (۲۹) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت، ای بازدارنده، ای استوار، ای جاویدان، ای رحم کننده،

یا سالِمُ یا حاکِمُ، یا عالِمُ یا قاسِمُ، یا قابِضُ یا باسِطُ (۳۰) یا عاصِمَ مَنِ

ای بی نقص، ای حکمران، ای دانا، ای قسمت کننده، ای قبض کننده ای گشاینده (۳۰) ای بازدارنده کسی که

اسْتَعْصَمَهُ، یا راحِمَ مَنِ اسْتَرْحَمَهُ، یا غافِرَ مَنِ اسْتَغْفَرَهُ، یا ناصِرَ مَنِ

از تو مصونیّت (از گناه) طلبد، ای رحم کننده کسی که از تو رحمت طلبد، ای آمرزنده کسی که از تو آمرزش طلبد، ای یاور

کسی که

اسْتَنْصَرَهُ، یا حافِظَ مَنِ اسْتَحْفَظَهُ، یا مُکْرِمَ مَنِ اسْتَکْرَمَهُ، یا مُرْشِدَ مَنِ

از تو یاری طلبد، ای نگهدار کسی که از تو محافظت طلبد، ای گرامی دار کسی که از تو کرامت طلبد، ای راهنمای کسی که

اسْتَرْشَدَهُ، یا صَریخَ مَنِ اسْتَصْرَخَهُ، یا مُعینَ مَنِ اسْتَعانَهُ، یا مُغیثَ مَنِ

از تو هدایت طلبد، ای فریادرس کسی که از تو فریادرسی طلبد، ای یاور کسی که از تو کمک طلبد، ای دادرس کسی که از تو

اسْتَغاثَهُ (۳۱) یا عَزیزاً لا یُضامُ، یا لَطیفاً لا یُرامُ، یا قَیّوماً لا یَنامُ، یا دائِماً

دادرسی طلبد (۳۱) ای عزیزی که ذلّت نپذیری، ای مهربانی که نفوذناپذیری، ای پاینده ای که خواب نداری، ای جاودانی که

ص :۱۴۵

لا يَفُوتُ، يا حَيّاً لايَمُوتُ، يا مَلِكاً لا يَزُولُ، يا باقِياً لا يَفْنى يا عالِماً لا

از بين نروى، اى زنده اى كه مرگ ندارى، اى پادشهى كه ملكت از بين نرود، اى پايدارى كه فانى نشوى، اى دانايى كه

يَجْهَلُ، يا صَمَداً لا يُطْعَمُ، يا قَوِيّاً لايَضْعُفُ (٣٢) اللّٰهُمَّ انّى اسْئَلُكَ بِاسْمِكَ

نادان نگردى، اى بى نيازى كه روزى نخواهى، اى توانايى كه ضعيف نگردى (٣٢) خدايا از تو مى خواهم به حقّ نامت،

يا احَدُ يا واحِدُ، يا شاهِدُ يا ماجِدُ، يا حامِدُ يا راشِدُ، يا باعِثُ يا وارِثُ،

اى يكتا، اى يگانه، اى گواه، اى بزرگوار، اى ستاينده، اى راهنما، اى برانگيزنده (مردگان) اى وارث،

يا ضآرُّ يا نافِعُ (٣٣) يا اعْظَمَ مِنْ كُلِّ عَظيمٍ، يا اكْرَمَ مِنْ كُلِّ كَريمٍ، يا ارْحَمَ

اى زيان رسان، اى سود رسان (٣٣) اى بزرگتر از هر بزرگ، اى گرامى تر از هر گرامى، اى مهربان تر

مِنْ كُلِّ رَحيمٍ، يا اعْلَمَ مِنْ كُلِّ عَليمٍ، يا احْكَمَ مِنْ كُلِّ حَكيمٍ، يا اقْدَمَ مِنْ

از هر مهربان، اى داناتر از هر دانا، اى دانشمندتر از هر دانشمند، اى ديرينه تر از

كُلِّ قَديمٍ، يا اكْبَرَ مِنْ كُلِّ كَبيرٍ، يا الْطَفَ مِنْ كُلِّ لَطيفٍ، يا اجَلَّ مِن كُلِ

هر ديرينه، اى بزرگتر از هر بزرگ، اى مهربان تر از هر مهربان، اى والاتر از هر

جَليلٍ، يا اعَزَّ مِنْ كُلِّ عَزيزٍ (٣٤) يا كَريمَ الصَّفْحِ، يا عَظيمَ الْمَنِّ، يا كَثيرَ

والا، اى محبوب تر از هر محبوب (٣٤) اى بخشنده با گذشت، اى نعمت بخش بزرگ، اى پُر

الْخَيْرِ، يا قَديمَ الْفَضْلِ، يا دآئِمَ اللُّطْفِ، يا لَطيفَ الصُّنْعِ، يا مُنَفِّسَ الْكَرْبِ،

خير، اى ديرينه بخشش، اى پيوسته مهربان، اى با سليقه در خلقت، اى زداينده اندوه،

يا كاشِفَ الضُّرِّ، يا مالِكَ الْمُلْكِ، يا قاضِيَ الْحَقِ (٣٥) يا مَنْ هُوَ فى عَهْدِهِ

اى برطرف كننده زيان، اى مالك هستى، اى حاكم به حق (٣٥) اى كه در پيمان

وَفِيٌّ، يا مَنْ هُوَ فى وَفآئِهِ قَوِيٌّ، يا مَنْ هُوَ فى قُوَّتِهِ عَلِيٌّ، يا مَنْ هُوَ فى

وفادارى، اى كه در وفادارى توانايى، اى كه در توانايى برترى، اى كه در

عُلُوِّهِ قَريبٌ، يا مَنْ هُوَ فی قُرْبِهِ لَطیفٌ، یا مَنْ هُوَ فی لُطْفِهِ شَریفٌ، یا

(عین) برتری نزدیکی، ای که در (عین) نزدیکی پنهانی، ای که در (عین) مهربانی بزرگواری، ای

مَنْ هُوَ فی شَرَفِهِ عَزیزٌ، یا مَنْ هُوَ فی عِزِّهِ عَظیمٌ، یا مَنْ هُوَ فی عَظَمَتِهِ

که در (عین) بزرگواری عزیزی، ای که در عزّت با عظمتی، ای که در (عین) عظمت

مَجیدٌ، یا مَنْ هُوَ فی مَجْدِهِ حَمیدٌ (۳۶) اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ یا کافی

بزرگواری، ای که در بزرگواری ستوده ای (۳۶) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت ای کفایت کننده،

ص :۱۴۶

يا شافى يا وافى يا مُعافى يا هادى يا داعى يا قاضى يا راضى يا

اى شفا دهنده، اى وفا كننده، اى درگذرنده، اى هدايت كننده، اى دعوت كننده، اى حكم كننده، اى خشنود، اى

عالى يا باقى (٣٧) يا مَنْ كُلُّ شَىْ ءٍ خاضِعٌ لَهُ، يا مَنْ كُلُّ شَىْ ءٍ خاشِعٌ لَهُ، يا

بلندمرتبه، اى ماندگار (٣٧) اى كه هر چيز در برابرت فروتن است، اى كه هر چيز در برابرت سر فرود آورده، اى

مَنْ كُلُّ شَىْ ءٍ كآئِنٌ لَهُ، يا مَنْ كُلُّ شَىْ ءٍ مَوْجُودٌ بِهِ، يا مَنْ كُلُّ شَىْ ءٍ مُنيبٌ

كه هستى هر چيز با توست، اى كه وجود هر چيز به واسطه توست، اى كه بازگشت هر چيز به سوى

اِلَيْهِ، يا مَنْ كُلُّ شَىْ ءٍ خآئِفٌ مِنْهُ، يا مَنْ كُلُّ شَىْ ءٍ قآئِمٌ بِهِ، يا مَنْ كُلُّ شَىْ ءٍ

توست، اى كه هر چيز از تو ترسان است، اى كه قيام هر چيز به توست، اى كه بازگشت هر چيز

صآئِرٌ اِلَيْهِ، يا مَنْ كُلُّ شَىْ ءٍ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ، يا مَنْ كُلُّ شَىْ ءٍ هالِكٌ اِلَّا

به سوى توست، اى كه هر چيز به ستايش، تو را تسبيح گويد، اى كه هر چيز جز ذات پاكت

وَجْهَهُ (٣٨) يا مَنْ لا مَفَرَّ اِلَّا اِلَيْهِ، يا مَنْ لا مَفْزَعَ اِلَّا اِلَيْهِ، يا مَنْ لا مَقْصَدَ اِلَّا

نابودشدنى است (٣٨) اى كه جز به سوى تو راه فرارى نيست، اى كه جز به سوى تو پناهى نيست، اى كه جز به سوى تو مقصدى

اِلَيْهِ، يا مَنْ لا مَنْجا مِنْهُ اِلَّا اِلَيْهِ، يا مَنْ لا يُرْغَبُ اِلَّا اِلَيْهِ، يا مَنْ لا حَوْلَ

نيست، اى كه راه نجاتى از (عذابِ) تو جز به سوى تو نيست، اى كه جز به سوى تو ميل و اشتياقى نيست، اى كه جز به واسطه تو پناهگاه

وَلا قُوَّةَ اِلَّا بِهِ، يا مَنْ لا يُسْتَعانُ اِلَّا بِهِ، يا مَنْ لا يُتَوَكَّلُ اِلَّا عَلَيْهِ، يا مَنْ لا

و نيرويى نيست، اى كه جز از تو كمك گرفته نشود، اى كه جز بر تو توكّل نشود، اى كه جز تو

يُرْجى اِلَّا هُوَ، يا مَنْ لا يُعْبَدُ اِلَّا هُوَ (٣٩) يا خَيْرَ الْمَرْهُوبينَ، يا خَيْرَ

مايه اميدى نباشد، اى كه جز تو پرستش نشود (٣٩) اى بهترين كسى كه از تو مى ترسند، اى بهترين

الْمَرْغُوبينَ، يا خَيْرَ الْمَطْلُوبينَ، يا خَيْرَ الْمَسْئُولينَ، يا خَيْرَ الْمَقْصُودينَ،

رغبت شدگان، ای بهترین طلب شدگان، ای بهترین سؤال شدگان، ای بهترین قصد شدگان،

یا خَیْرَ الْمَذْکُورینَ، یا خَیْرَ الْمَشْکُورینَ، یا خَیْرَ الْمَحْبُوبینَ، یا خَیْرَ

ای بهترین یادشدگان، ای بهترین سپاس شدگان، ای بهترین دوست داشته شدگان، ای بهترین

الْمَدْعُوّینَ، یا خَیْرَ الْمُسْتَأْنِسینَ (۴۰) اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ یا غافِرُ یا

خوانده شدگان، ای بهترین انس گرفته شدگان (۴۰) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت، ای آمرزنده، ای

ساتِرُ، یا قادِرُ یا قاهِرُ، یا فاطِرُ یا کاسِرُ، یا جابِرُ یا ذاکِرُ، یا ناظِرُ یا ناصِرُ

پوشاننده، ای توانا، ای غلبه کننده، ای آفریننده، ای شکننده، ای جبران کننده ای یاد کننده، ای بیننده، ای یاری کننده

(۴۱) یا مَنْ خَلَقَ فَسَوّی یا مَنْ قَدَّرَ فَهَدی یا مَنْ یَكْشِفُ الْبَلْوی یا مَنْ

(۴۱) ای كه آفریده و بیاراستی، ای كه مقدّر فرموده و هدایت نمودی، ای كه گرفتاری را برطرف نمایی، ای كه

یَسْمَعُ النَّجْوی یا مَنْ یُنْقِذُ الْغَرْقی یا مَنْ یُنْجِی الْهَلْكی یا مَنْ یَشْفِی

سخن پنهانی را بشنوی، ای كه غرق شدگان را نجات دهی، ای كه هلاك شدگان را برهانی، ای كه بیماران را

الْمَرْضی یا مَنْ اضْحَكَ وَابْكی یا مَنْ اماتَ وَاحْیی یا مَنْ خَلَقَ

شفا دهی، ای كه بخندانی و بگریانی، ای كه بمیرانی و زنده كنی، ای كه

الزَّوْجَیْنِ الذَّكَرَ وَالْانْثی (۴۲) یا مَنْ فِی الْبَرِّ وَالْبَحْرِ سَبیلُهُ، یا مَنْ فِی

نر و ماده را جفت آفریدی (۴۲) ای كه در خشكی و دریا راه رسیدن به توست، ای كه در

الْافاقِ ایاتُهُ، یا مَنْ فِی الْایاتِ بُرْهانُهُ، یا مَنْ فِی الْمَماتِ قُدْرَتُهُ، یا مَنْ

تمام هستی نشانه های توست، ای در نشانه ها دلیل وجود توست، ای كه در مرگ نشانه قدرت توست، ای كه

فِی الْقُبُورِ عِبْرَتُهُ، یا مَنْ فِی الْقِیمَهِ مُلْكُهُ، یا مَنْ فِی الْحِسابِ هَیْبَتُهُ، یا

در گورها نشانه پند توست، ای كه در قیامت فرمانروایی توست، ای كه در حساب رسی نشانه عظمت توست، ای

مَنْ فِی الْمیزانِ قَضآئُهُ، یا مَنْ فِی الْجَنَّهِ ثَوابُهُ، یا مَنْ فِی النَّارِ عِقابُهُ (۴۳) یا

كه در سنجش اعمال حكم توست، ای كه در بهشت پاداش نیك توست، ای كه در دوزخ كیفر توست (۴۳) ای

مَنْ الَیْهِ یَهْرَبُ الْخآئِفُونَ، یا مَنْ الَیْهِ یَفْزَعُ الْمُذْنِبُونَ، یا مَنْ الَیْهِ یَقْصِدُ

كه ترسیدگان به درگاه تو گریزند، ای كه گناهكاران به درگاه تو زاری كنند، ای كه توبه كنندگان تو را

الْمُنیبُونَ، یا مَنْ الَیْهِ یَرْغَبُ الزَّاهِدُونَ، یا مَنْ الَیْهِ یَلْجَأُ الْمُتَحَیِّرُونَ، یا

قصد كنند، ای كه پرهیزكاران به تو مشتاقند، ای كه سرگردانان به تو پناه آورند، ای

مَنْ بِهِ یَسْتَأْنِسُ الْمُریدُونَ، یا مَنْ بِه یَفْتَخِرُ الْمُحِبُّونَ، یا مَنْ فی عَفْوِهِ

كه علاقمندان به تو انس گیرند، ای كه دوستداران به تو افتخار كنند، ای كه خطاكاران به عفو

يَطْمَعُ الْخاطِئُونَ، يا مَنْ الَيْهِ يَسْكُنُ الْمُوقِنُونَ، يا مَنْ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ

تو طمع دارند، ای که اهل یقین نزد تو آرام گیرند، ای که متوکّلان بر تو

الْمُتَوَكِّلُونَ (۴۴) اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ یا حَبیبُ یا طَبیبُ، یا قَریبُ یا

توکّل کنند (۴۴) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت، ای دوست، ای طبیب، ای نزدیک، ای

رَقیبُ، یا حَسیبُ یا مُهیبُ، یا مُثیبُ یا مُجیبُ، یا خَبیرُ یا بَصیرُ (۴۵) یا

مراقب، ای حسابگر، ای با عظمت، ای پاداش دهنده، ای اجابت کننده، ای آگاه، ای بینا (۴۵) ای

اقَرَبَ مِنْ كُلِّ قَريبٍ، يا احَبَّ مِنْ كُلِّ حَبيبٍ، يا ابْصَرَ مِنْ كُلِّ بَصيرٍ، يا

نزديکتر از هر نزديک، ای محبوبتر از هر محبوب، ای بيناتر از هر بينا، ای

اخْبَرَ مِنْ كُلِّ خَبيرٍ، يا اشْرَفَ مِنْ كُلِّ شَريفٍ، يا ارْفَعَ مِنْ كُلِّ رَفيعٍ، يا

آگاهتر از هر آگاه، ای شريف تر از هر شريف، ای والاتر از هر والا، ای

اقْوى مِنْ كُلِّ قَوِيٍّ، يا اغْنى مِنْ كُلِّ غَنِيٍّ، يا اجْوَدَ مِنْ كُلِّ جَوادٍ، يا ارْافَ

قوی تر از هر قوی، ای بی نيازتر از هر بی نياز، ای بخشنده تر از هر بخشنده، ای مهربانتر

مِنْ كُلِّ رَؤُوفٍ، (۴۶) يا غالِباً غَيْرَ مَغْلُوبٍ، يا صانِعاً غَيْرَ مَصْنُوعٍ، يا خالِقاً

از هر مهربان (۴۶) ای پيروزمند شکست ناپذير، ای پديد آورنده ای که ساخته کسی نيستی، ای آفريننده

غَيْرَ مَخْلُوقٍ، يا مالِكاً غَيْرَ مَمْلُوكٍ، يا قاهِراً غَيْرَ مَقْهُورٍ، يا رافِعاً غَيْرَ

آفريده نشده، ای مالکی که مملوک کسی نيستی، ای قدرتمند شکست ناپذير، ای برتری بخش بی نيازِ

مَرْفُوعٍ، يا حافِظاًغَيْرَ مَحْفُوظٍ، يا ناصِراً غَيْرَ مَنْصُورٍ، يا شاهِداً غَيْرَ

برتری بخش، ای حفاظت کننده بی محافظ، ای ياری کننده بی ياور، ای گواه هميشه

غآئِبٍ، يا قَريباً غَيْرَ بَعيدٍ (۴۷) يا نُورَالنُّورِ، يا مُنَوِّرَ النُّورِ، يا خالِقَ النُّورِ،

حاضر، ای نزديک بی فاصله (۴۷) ای روشنايی نور، ای روشنايی بخش نور، ای آفريننده نور،

يا مُدَبِّرَ النُّورِ، يا مُقَدِّرَ النُّورِ، يا نُورَ كُلِّ نُورٍ، يا نُوراً قَبْلَ كُلِّ نُورٍ، يا نُوراً

ای تدبيرکننده نور، ای نظام بخش نور، ای روشنايی هر نور، ای نور پيش از هر نور، ای نور

بَعْدَ كُلِّ نُورٍ، يا نُوراً فَوْقَ كُلِّ نُورٍ، يا نُوراً لَيْسَ كَمِثْلِهِ نُورٌ (۴۸) يامَنْ

بعد از هر نور، ای نور بالاتر از هر نور، ای نوری که مانندت نوری نيست (۴۸) ای که

عَطآئُهُ شَريفٌ، يامَنْ فِعْلُهُ لَطيفٌ، يا مَنْ لُطْفُهُ مُقيمٌ، يا مَنْ احْسانُهُ قَديمٌ،

بخششت شرافتمندانه است، ای که کارت مهربانانه است، ای که لطفت جاودانه است، ای که احسانت ديرينه است،

يا مَنْ قَوْلُهُ حَقٌّ، يا مَنْ وَعْدُهُ صِدْقٌ، يا مَنْ عَفْوُهُ فَضْلٌ، يا مَنْ عَذابُهُ

ای که گفتارت حقّ است، ای که وعده ات صادق است، ای که عفوت لطف است، ای که عذابت

عَدْلٌ، يا مَنْ ذِكْرُهُ حُلْوٌ، يا مَنْ فَضْلُهُ عَميمٌ (۴۹) اللهُمَّ انّى اسْئَلُكَ بِاسْمِكَ

عادلانه است، ای که یادت شیرین است، ای که لطفت همگانی است (۴۹) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت،

يا مُسَهِّلُ يا مُفَصِّلُ، يا مُبَدِّلُ يا مُذَلِّلُ، يا مُنَزِّلُ يا مُنَوِّلُ، يا مُفْضِلُ يا

ای آسان کننده ای جدا کننده، ای تبدیل کننده، ای خوار کننده، ای فرود آورنده، ای عطا کننده، ای فضیلت دهنده، ای

مُجْزِلُ، یا مُمْهِلُ یا مُجْمِلُ (۵۰) یا مَنْ یَری وَلا یُری یا مَنْ یَخْلُقُ وَ لا

بخشنده نعمت بزرگ، ای مهلت دهنده، ای زیبایی بخش (۵۰) ای که می بینی و دیده نمی شوی، ای که می آفرینی و آفریده

یُخْلَقُ، یا مَنْ یَهْدی وَلا یُهْدی یا مَنْ یُحْیی وَلا یُحْیی یا مَنْ یَسْئَلُ وَلا

نمی شوی، ای که راهنمایی می کنی و راهنمایی نمی شوی، ای که حیات می بخشی و حیات بخشیده نمی شوی، ای که بازخواست می کنی و

یُسْئَلُ، یا مَنْ یُطْعِمُ وَ لا یُطْعَمُ، یا مَنْ یُجیرُ وَلا یُجارُ عَلَیْهِ، یا مَنْ یَقْضی

بازخواست نمی شوی، ای که روزی می دهی و روزی داده نمی شوی، ای که پناه می دهی و پناه داده نمی شوی، ای که قضاوت می کنی

وَلا یُقْضی عَلَیْهِ، یا مَنْ یَحْکُمُ وَلا یُحْکَمُ عَلَیْهِ، یا مَنْ لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُولَدْ،

و مورد قضاوت واقع نمی شوی، ای که حکم می کنی و حکم رانده نمی شوی، ای که نزاده و زاییده نشدی،

وَلَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً احَدٌ (۵۱) یا نِعْمَ الْحَسیبُ، یا نِعْمَ الطَّبیبُ، یا نِعْمَ الرَّقیبُ،

و برای تو هیچ گاه شبیه و مانندی نباشد (۵۱) ای نیکو حسابرس، ای نیکو طبیب، ای نیکو مراقب،

یا نِعْمَ الْقَریبُ، یا نِعْمَ الْمُجیبُ، یا نِعْمَ الْحَبیبُ، یا نِعْمَ الْکَفیلُ، یا نِعْمَ

ای نیکو قریب، ای نیکو اجابت کننده، ای نیکو محبوب، ای نیکو پشتیبان، ای نیکو

الْوَکیلُ، یا نِعْمَ الْمَوْلی یا نِعْمَ النَّصیرُ (۵۲) یا سُرُورَ الْعارِفینَ، یا مُنَی

وکیل، ای نیکو سرور، ای نیکو یاور (۵۲) ای شادی بخش عارفان، ای آرزوی

الْمُحِبّینَ، یا انیسَ الْمُریدینَ، یا حَبیبَ التَّوّابینَ، یا رازِقَ الْمُقِلّینَ، یا

دوستداران، ای همدم مریدان، ای دوست توبه کنندگان، ای روزی ده فقیران، ای

رَجآءَ الْمُذْنِبینَ، یا قُرَّةَ عَیْنِ الْعابِدینَ، یا مُنَفِّسَ عَنِ الْمَکْرُوبینَ، یا

امید گناهکاران، ای نور چشم عابدان، ای رهایی بخش گرفتاران، ای

مُفَرِّجَ عَنِ الْمَغْمُومینَ، یا الهَ الْأَوَّلینَ وَالْأخِرینَ (۵۳) اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

گشایش بخش غمزدگان ای خدای پیشینیان و پسینیان (۵۳) خدایا از تو می خواهم

بِاسْمِکَ یا رَبَّنا یا الهَنا، یا سَیِّدَنا یا مَوْلینا، یا ناصِرَنا یا حافِظَنا، یا دَلیلَنا

به حقّ نامت ای پروردگار ما، ای معبود ما، ای آقای ما، ای سرور ما، ای یاور ما، ای نگهدار ما، ای راهنمای ما،

یا مُعینَنا، یا حَبیبَنا یا طَبیبَنا (۵۴) یا رَبَّ النَّبیّینَ وَالْأَبْرارِ، یا رَبَ

ای یاری ده ما، ای دوست ما، ای طبیب ما (۵۴) ای پروردگار پیامبران و نیکان، ای پروردگار

الصِّدّیقینَ وَالْأَخْیارِ، یا رَبَّ الْجَنَّهِ وَالنَّارِ، یا رَبَّ الصِّغارِ وَالْکِبارِ، یا

راستگویان و برگزیدگان، ای پروردگار بهشت و دوزخ، ای پروردگار خردسالان و بزرگان، ای

رَبَّ الْحُبُوبِ وَالثِّمارِ، یا رَبَّ الْأَنْهارِ وَالْأَشْجارِ، یا رَبَّ الصَّحاری

پروردگار دانه ها و میوه ها، ای پروردگار رودها و درختان، ای پروردگار صحراها

وَالْقِفارِ، یا رَبَّ الْبَراری وَالْبِحارِ، یا رَبَّ اللَّیْلِ وَالنَّهارِ، یا رَبَّ الْأَعْلانِ

و کویرها، ای پروردگار خشکی ها و دریاها، ای پروردگار شب و روز، ای پروردگار آشکارها

وَالْأَسْرارِ (۵۵) یا مَنْ نَفَذَ فی کُلِّ شَیْ ءٍ امْرُهُ، یا مَنْ لَحِقَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ عِلْمُهُ،

و نهانها (۵۵) ای که فرمانت در همه چیز نفوذ کرده، ای که دانشت همه چیز را در برگرفته،

یا مَنْ بَلَغَتْ الی کُلِّ شَیْ ءٍ قُدْرَتُهُ، یا مَنْ لا تُحْصِی الْعِبادُ نِعَمَهُ، یا مَنْ لا

ای که قدرتت همه چیز را فرا گرفته، ای که بندگان توان شمارش نعمتهایت را ندارند، ای که

تَبْلُغُ الْخَلائِقُ شُکْرَهُ، یا مَنْ لاتُدْرِکُ الْأَفْهامُ جَلالَهُ، یا مَنْ لا تَنالُ

مخلوقات از عهده شکرت بر نیایند، ای که عقلها شکوهت را درک نکنند، ای که پندارها

الْأَوْهامُ کُنْهَهُ، یا مَنِ الْعَظَمَهُ وَالْکِبْرِیآءُ رِدآئُهُ، یا مَنْ لاتَرُدُّ الْعِبادُ قَضآئَهُ،

به عمق حقیقتت نرسند، ای که عظمت و بزرگی ردای توست، ای که بندگان حُکمت را سرپیچی نکنند،

یا مَنْ لا مُلْکَ الَّا مُلْکُهُ، یا مَنْ لا عَطآءَ الَّا عَطآئُهُ (۵۶) یا مَنْ لَهُ الْمَثَلُ

ای که فرمانروایی جز فرمانرواییت نیست، ای که بخششی جز بخششت نیست (۵۶) ای که برترین مثالها

الْأَعْلی یا مَنْ لَهُ الصِّفاتُ الْعُلْیا، یا مَنْ لَهُ الْاخِرَهُ وَالْاولی یا مَنْ لَهُ

برای توست، ای که برترین صفات برای توست، ای که پایان و آغاز (آفرینش) برای توست، ای که

الْجَنَّهُ الْمَأْوی یا مَنْ لَهُ الْایاتُ الْکُبْری یا مَنْ لَهُ الْأَسْمآءُ الْحُسْنی یا

بهشت جاویدان از آنِ توست، ای که نشانه های بزرگ برای توست، ای که نامهای زیبا برای توست، ای

مَنْ لَهُ الْحُکْمُ وَالْقَضآءُ، یا مَنْ لَهُ الْهَوآءُ وَ الْفَضآءُ، یا مَنْ لَهُ الْعَرْشُ

که داوری و قضا برای توست، ای که هوا و فضا برای توست، ای که عرش و فرش

وَالثَّری یا مَنْ لَهُ السَّمواتُ الْعُلی (۵۷) اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ یا عَفُوُّ

برای توست، ای که آسمانهای بلند برای توست (۵۷) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت، ای عفو کننده،

یاغَفُورُ، یا صَبُورُ یا شَکُورُ، یا رَءُوفُ یاعَطُوفُ، یا مَسْئُولُ یا وَدُودُ، یا

ای آمرزنده، ای شکیبا، ای شکرپذیر، ای مهربان، ای با عطوفت، ای درخواست شده، ای با محبّت، ای

سُبُّوحُ یا قُدُّوسُ (۵۸) یا مَنْ فِی السَّمآءِ عَظَمَتُهُ، یا مَنْ فِی الْأَرْضِ آیاتُهُ،

منزّه، ای پاکیزه (۵۸) ای که در آسمانها بزرگیت پیداست، ای که در زمین نشانه های (قدرت) تو هویداست،

يا مَنْ فی کُلِّ شَیْ ءٍ دَلائِلُهُ، یا مَنْ فِی الْبِحارِ عَجائِبُهُ، یا مَنْ فِی الْجِبالِ

ای که در هر چیز علامتهای (وجود) تو پیداست، ای که در دریاها شگفتی های (خلقت) توست، ای که در کوه ها

خَزآئِنُهُ، یا مَنْ یَبْدَءُ الْخَلْقَ ثُمَّ یُعیدُهُ، یا مَنْ الَیْهِ یَرْجِعُ الْأَمْرُ کُلُّهُ، یا مَنْ

گنج های توست، ای که خلقت را آغاز کرده سپس باز می گردانی، ای که بازگشت تمام کارها به سوی توست، ای که

اظْهَرَ فی کُلِّ شَیْ ءٍ لُطْفَهُ، یا مَنْ احْسَنَ کُلَّ شَیْ ءٍ خَلْقَهُ، یا مَنْ تَصَرَّفَ

نشانه های لطفت در هر چیز نمایان است، ای که همه چیز را نیکو آفریدی، ای که قدرتت

فِی الْخَلائِقِ قُدْرَتُهُ (۵۹) یا حَبیبَ مَنْ لا حَبیبَ لَهُ، یا طَبیبَ مَنْ لاطَبیبَ

مخلوقات را در برگرفت (۵۹) ای دوست کسی که دوستی ندارد، ای طبیب کسی که طبیبی ندارد

لَهُ، یا مُجیبَ مَنْ لا مُجیبَ لَهُ، یا شَفیقَ مَنْ لا شَفیقَ لَهُ، یا رَفیقَ مَنْ لا

ای پاسخگوی کسی که پاسخگویی ندارد، ای دلسوز کسی که دلسوزی ندارد، ای رفیق کسی که

رَفیقَ لَهُ، یا مُغیثَ مَن لا مُغیثَ لَهُ، یا دَلیلَ مَنْ لا دَلیلَ لَهُ، یا انیسَ مَنْ لا

رفیقی ندارد، ای فریادرس کسی که فریادرسی ندارد، ای راهنمای کسی که راهنمایی ندارد، ای همدم کسی که

انیسَ لَهُ، یا راحِمَ مَنْ لاراحِمَ لَهُ، یا صاحِبَ مَنْ لا صاحِبَ لَهُ (۶۰) یا

همدمی ندارد، ای رحم کننده بر کسی که رحم کننده ای ندارد، ای یار کسی که یاری ندارد (۶۰) ای

کافِیَ مَنِ اسْتَکْفاهُ، یا هادِیَ مَنِ اسْتَهْداهُ، یا کالِئَ مَنِ اسْتَکْلاهُ، یا راعِیَ

کفایت کننده کسی که از تو کفایت طلبد، ای هدایت کننده کسی که از تو هدایت طلبد، ای محافظ کسی که از تو حفاظت طلبد، ای نگهبان

مَنِ اسْتَرْعاهُ، یا شافِیَ مَنِ اسْتَشْفاهُ، یا قاضِیَ مَنِ اسْتَقْضاهُ، یا مُغْنِیَ مَنِ

کسی که از تو نگهداری طلبد، ای شفا بخش کسی که از تو شفا طلبد، ای داور کسی که از تو داوری طلبد، ای بی نیاز کننده کسی که

اسْتَغْناهُ، یا مُوفِیَ مَنِ اسْتَوْفاهُ، یا مُقَوِّیَ مَنِ اسْتَقْواهُ، یا وَلِیَّ مَنِ اسْتَوْلاهُ

از تو بی نیازی طلبد، ای وفادار کسی که از تو وفاداری طلبد، ای نیروبخش کسی که از تو نیرو طلبد، ای سرپرست کسی که از تو سرپرستی طلبد

(۶۱) اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ یا خالِقُ یا رازِقُ، یا ناطِقُ یا صادِقُ، یا

(۶۱) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت، ای آفریننده، ای روزی دهنده، ای گوینده، ای راستگو، ای

فالِقُ یا فارِقُ، یا فاتِقُ یاراتِقُ، یا سابِقُ یا سامِقُ (۶۲) یا مَنْ یُقَلِّبُ اللَّیْلَ

شکافنده، ای جدا کننده، ای گشاینده، ای اصلاح کننده، ای پیشی گیرنده، ای بلندمرتبه (۶۲) ای که شب و روز را

وَالنَّهارَ، یا مَنْ جَعَلَ الظُّلُماتِ وَالْأَنْوارَ، یا مَنْ خَلَقَ الظِّلَّ وَالْحَرُورَ، یا

جابجا می کنی، ای که تاریکی ها و روشنایی ها را آفریدی، ای که سایه و گرما را آفریدی، ای

مَنْ سَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ، یا مَنْ قَدَّرَ الْخَیْرَ وَالشَّرَّ، یا مَنْ خَلَقَ الْمَوْتَ

که خورشید و ماه را به خدمت گرفتی، ای که خیر و شر را مقدّر نمودی، ای که مرگ

وَالْحَیوهَ، یا مَنْ لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ، یا مَنْ لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَهً وَلا وَلَداً، یا مَنْ

و زندگی را آفریدی، ای که آفرینش و فرمان دادن برای توست، ای که همسر و فرزندی برای خود نگرفتی، ای که

لَیْسَ لَهُ شَریکٌ فِی الْمُلْکِ، یا مَنْ لَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِ (۶۳) یا مَنْ یَعْلَمُ

شریکی در فرمانروایی نداری، ای که ضعف و ذلّتی نداری که یاور و سرپرستی بخواهی (۶۳) ای که خواسته

مُرادَ الْمُریدینَ، یا مَنْ یَعْلَمُ ضَمیرَ الصَّامِتینَ، یا مَنْ یَسْمَعُ انینَ الْواهِنینَ،

مریدان را می دانی، ای که راز دل خاموشان را می دانی، ای که ناله ناتوانان را می شنوی،

یا مَنْ یَری بُکآءَ الْخآئِفینَ، یا مَنْ یَمْلِکُ حَوائِجَ السَّآئِلینَ، یا مَنْ یَقْبَلُ

ای که گریه ترسیدگان را می بینی، ای که حاجت های درخواست کنندگان در اختیار توست، ای که عذر

عُذْرَ التَّآئِبینَ، یا مَنْ لا یُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدینَ، یا مَنْ لا یُضیعُ اجْرَ

توبه کنندگان را می پذیری، ای که کار مفسدان را اصلاح نکنی، ای که اجر نیکوکاران را

الْمُحْسِنینَ، یا مَنْ لا یَبْعُدُ عَنْ قُلُوبِ الْعارِفینَ، یا اجْوَدَ الْأَجْودینَ (۶۴) از بین نبری، ای که از دلهای عارفان دور نباشی، ای بخشنده ترین بخشندگان (۶۴)

یا دآئِمَ الْبَقآءِ، یا سامِعَ الدُّعآءِ، یا واسِعَ الْعَطآءِ، یا غافِرَ الْخَطآءِ، یا بَدیعَ

ای همیشه ماندگار، ای شنونده دعا، ای گسترده بخشش، ای آمرزنده خطا، ای پدیدآورنده

السَّمآءِ، یا حَسَنَ الْبَلاءِ، یا جَمیلَ الثَّنآءِ، یا قَدیمَ السَّنآءِ، یا کَثیرَ الْوَفآءِ،

آسمان، ای صاحب آزمایشهای نیکو، ای زیبا ستایش، ای دیرینه شکوه، ای بسیار با وفا،

یا شَریفَ الْجَزآءِ (۶۵) اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ یا سَتَّارُ یا غَفَّارُ، یا قَهَّارُ

ای بزرگوار در پاداش (۶۵) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت ای پرده پوش ای آمرزنده، ای قادر مطلق،

یا جَبّارُ، یا صَبّارُ یا بآرُّ، یا مُخْتارُ یا فَتّاحُ، یا نَفّاحُ یا مُرْتاحُ (۶۶) یا مَنْ

ای تونا، ای شکیبا، ای نیکوکار، ای صاحب اختیار، ای کارگشا، ای نعمت ده، ای فرح بخش (۶۶) ای که

خَلَقَنی وَسَوّانی یا مَنْ رَزَقَنی وَ رَبّانی یا مَنْ اطْعَمَنی وَسَقانی یا مَنْ

مرا آفریده و بیاراستی، ای که مرا روزی داده و پروریدی، ای که مرا خوراک داده و نوشاندی، ای که

قَرَّبَنی وَاذْنانی یا مَنْ عَصَمَنی وَکَفانی یا مَنْ حَفَظَنی وَکَلانی یا مَنْ

مرا نزد خود برده و مقرّب ساختی، ای که مرا از گناه بازداشته و کفایت نمودی، ای که مرا محافظت کرده و مواظبت نمودی، ای که

اعَزَّنی وَاغْنانی یا مَنْ وَفَّقَنی وَهَدانی یا مَنْ انَسَنی وَآوانی یا مَنْ

مرا عزّت بخشیده و توانگر ساختی، ای که مرا توفیق داده و هدایت نمودی، ای که با من انس گرفته و پناه دادی، ای که

اماتَنی وَاحْیانی (۶۷) یا مَنْ یُحِقُّ الْحَقَّ بِکَلِماتِهِ، یا مَنْ یَقْبَلُ التَّوْبَهَ عَنْ

مرا میرانده و زنده کنی (۶۷) ای که حق را با کلماتت استوار کنی، ای که توبه بندگانت را

عِبادِهِ، یا مَنْ یَحُولُ بَیْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ، یا مَنْ لا تَنْفَعُ الشَّفاعَهُ الَّا بِاذْنِهِ، یا

بپذیری، ای که میان شخص و دلش فاصله شوی، ای که شفاعت جز با اجازه ات سودی ندارد، ای

مَنْ هُوَ اعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبیلِهِ، یا مَنْ لا مُعَقِّبَ لِحُکْمِهِ، یا مَنْ لا رآدَّ

که به حال ره گم کردگان داناتری، ای که در داوریت تجدید نظری نیست، ای که حکمت را

لِقَضآئِهِ، یا مَنِ انْقادَ کُلُّ شَیْ ءٍ لِأَمْرِهِ، یا مَنِ السَّمواتُ مَطْوِیّاتٌ بِیَمینِهِ، یا

بازگشتی نیست ای که همه چیز مطیع فرمان توست، ای که آسمانها به دست تو در هم پیچیده شود، ای

مَنْ یُرْسِلُ الرِّیاحَ بُشْراً بَیْنَ یَدَیْ رَحْمَتِهِ (۶۸) یا مَنْ جَعَلَ الْأَرْضَ مِهاداً،

که بادها را برای بشارت رحمتت از پیش فرستی (۶۸) ای که زمین را مهد آسایش قرار دادی،

یا مَنْ جَعَلَ الْجِبالَ اوْتاداً، یا مَنْ جَعَلَ الشَّمْسَ سِراجاً، یا مَنْ جَعَلَ

ای که کوهها را میخ های (زمین) قرار دادی، ای که خورشید را چراغ قراردادی، ای که ماه را

الْقَمَرَ نُوراً، یا مَنْ جَعَلَ اللَّیْلَ لِباساً، یا مَنْ جَعَلَ النَّهارَ مَعاشاً، یا مَنْ

روشنایی (شب) قرار دادی، ای که شب را پوشش قرار دادی، ای که روز را برای کسب و کار قرار دادی، ای که

جَعَلَ النَّوْمَ سُباتاً، یا مَنْ جَعَلَ السَّمآءَ بِنآءً، یا مَنْ جَعَلَ الْأَشْیآءَ ازْواجاً،

خواب را برای آرامش قرار دادی، ای که آسمان را برافراشته قرار دادی، ای که همه چیز را جفت قرار دادی،

یا مَنْ جَعَلَ النَّارَ مِرْصاداً (۶۹) اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ یا سَمیعُ یا

ای که دوزخ را کمینگاه قرار دادی (۶۹) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت، ای شنوا، ای

شَفیعُ، یا رَفیعُ یا مَنیعُ، یا سَریعُ یا بَدیعُ، یا کَبیرُ یا قَدیرُ، یا خَبیرُ یا مُجیرُ

شفاعت کننده، ای بلندمرتبه، ای ارجمند، ای سریع (در اجابت)، ای پدیدآورنده، ای بزرگ، ای توانا، ای آگاه، ای پناه ده

(۷۰) یا حَیّاً قَبْلَ کُلِّ حَیٍّ، یا حَیّاً بَعْدَ کُلِّ حَیٍّ، یا حَیُّ الَّذی لَیْسَ کَمِثْلِهِ

(۷۰) ای زنده پیش از هر زنده، ای زنده پس از هر زنده، ای زنده ای که هیچ زنده ای مانندت

حَیٌّ، یا حَیُّ الَّذی لا یُشارِکُهُ حَیٌّ، یا حَیُّ الَّذی لا یَحْتاجُ الی حَیٍّ، یا

نیست ای زنده ای که هیچ زنده ای شریکت نیست، ای زنده ای که به هیچ زنده ای محتاج نیستی، ای

حَیُّ الَّذی یُمیتُ کُلَّ حَیٍّ، یا حَیُّ الَّذی یَرْزُقُ کُلَّ حَیٍّ، یا حَیّاً لَمْ یَرِثِ

زنده ای که هر زنده ای را بمیرانی، ای زنده ای که هر زنده ای را روزی دهی، ای زنده ای که زندگی را

الْحَیوهَ مِنْ حَیٍّ، یا حَیُّ الَّذی یُحْیِی الْمَوْتی یا حَیُّ یا قَیُّومُ لا تَاْخُذُهُ

از هیچ زنده ای ارث نبرده ای، ای زنده ای که مردگان را زنده کنی، ای زنده، ای پاینده، ای که چرت و خواب

سِنَهٌ وَلا نَوْمٌ (۷۱) یا مَنْ لَهُ ذِکْرٌ لا یُنْسی یا مَنْ لَهُ نُورٌ لا یُطْفی یا مَنْ لَهُ

تو را فرا نگیرد (۷۱) ای که یادت فراموش نشود، ای که نورت خاموش نشود، ای که

نِعَمٌ لا تُعَدُّ، یا مَنْ لَهُ مُلْکٌ لا یَزُولُ، یا مَنْ لَهُ ثَنآءٌ لا یُحْصی یا مَنْ لَهُ

نعمتهایت شمارش نشود، ای که فرمانرواییت زوال نپذیرد، ای که ستایشت قابل شمارش نباشد، ای که

جَلالٌ لا یُکَیَّفُ، یا مَنْ لَهُ کَمالٌ لا یُدْرَکُ، یا مَنْ لَهُ قَضآءٌ لا یُرَدُّ، یا مَنْ لَهُ

بزرگیت تغییر نپذیرد، ای که کمالت درک نشود، ای که حُکمت رد نشود، ای که

صِفاتٌ لا تُبَدَّلُ، یا مَنْ لَهُ نُعُوتٌ لا تُغَیَّرُ (۷۲) یا رَبَّ الْعالَمینَ، یا مالِکَ یَوْمِ

صفاتت تغییر نکند، ای که ویژگیهایت تغییر نیابد (۷۲) ای پروردگار جهان، ای فرمانروای روز

الدّینِ، یا غایَهَ الطّالِبینَ، یا ظَهْرَ اللاّجینَ، یا مُدْرِکَ الْهارِبینَ، یا مَنْ

جزا، ای هدف نهایی طلب کنندگان، ای پشتیبان پناهندگان، ای دریابنده فراریان، ای که

یُحِبُّ الصّابِرینَ، یا مَنْ یُحِبُّ التَّوّابینَ، یا مَنْ یُحِبُّ الْمُتَطَهِّرینَ، یا مَنْ

صابران را دوست داری، ای که توبه کنندگان را دوست داری، ای که پاکیزگان را دوست داری، ای که

یُحِبُّ الْمُحْسِنینَ، یا مَنْ هُوَ اعْلَمُ بِالْمُهْتَدینَ (۷۳) اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

نیکوکاران را دوست داری، ای که به هدایت شدگان داناتری (۷۳) خدایا از تو می خواهم

بِاسْمِکَ یا شَفیقُ یا رَفیقُ، یا حَفیظُ یا مُحیطُ، یا مُقیتُ یا مُغیثُ، یا مُعِزُّ

به حقّ نامت، ای مهربان، ای رفیق، ای نگهدار، ای در برگیرنده، ای نیروبخش، ای فریادرس، ای عزّت بخش،

یا مُذِلَّ، یا مُبْدِئُ یا مُعیدُ (۷۴) یا مَنْ هُوَ احَدٌ بِلا ضِدٍّ، یا مَنْ هُوَ فَرْدٌ بِلا نِدٍّ،

ای خوار کننده، ای آغاز کننده، ای بازگرداننده (۷۴) ای که تویی یکتای بی مخالف، ای که تویی تنهای بی همتا،

یا مَنْ هُوَ صَمَدٌ بِلا عَیْبٍ، یا مَنْ هُوَ وِتْرٌ بِلا کَیْفٍ، یا مَنْ هُوَ قاضٍ بِلا

ای که تویی بی نیاز بی عیب، ای که تویی یگانه غیر قابل توصیف، ای که تویی حاکم

حَیْفٍ، یا مَنْ هُوَ رَبٌّ بِلا وَزیرٍ، یا مَنْ هُوَ عَزیزٌ بِلا ذُلٍّ، یا مَنْ هُوَ غَنِیٌ

بی زیان، ای که تویی پروردگار بی مشاور، ای که تویی گرامی بی ذلّت، ای که تویی توانگر

بِلاَفَقْرٍ، یا مَنْ هُوَ مَلِکٌ بِلا عَزْلٍ، یا مَنْ هُوَ مَوْصُوفٌ بِلا شَبیهٍ (۷۵) یا مَنْ

بی نیاز، ای که تویی فرمانروای غیر قابل عزل، ای که تویی وصف شده بی مانند (۷۵) ای که

ذِکْرُهُ شَرَفٌ لِلذّاکِرینَ، یا مَنْ شُکْرُهُ فَوْزٌ لِلشّاکِرینَ، یا مَنْ حَمْدُهُ عِزٌّ

یادت برای یادکنندگان شرافت است، ای که شکرت برای سپاسگزاران رستگاری است، ای که حمدت برای

لِلْحامِدینَ، یا مَنْ طاعَتُهُ نَجاهٌ لِلْمُطیعینَ، یا مَنْ بابُهُ مَفْتُوحٌ لِلطّالِبینَ، یا

حمدکنندگان عزّت است، ای که اطاعتت برای اطاعت کنندگان نجات است، ای که درگاهت برای طلب کنندگان گشوده است، ای

مَنْ سَبیلُهُ واضِحٌ لِلْمُنیبینَ، یا مَنْ ایاتُهُ بُرْهانٌ لِلنّاظِرینَ، یا مَنْ کِتابُهُ

که راهت برای توبه کنندگان آشکار است، ای که نشانه هایت برای بینندگان دلیل است، ای که کتابت

تَذْکِرَهٌ لِلْمُتَّقینَ، یا مَنْ رِزْقُهُ عُمُومٌ لِلطّآئِعینَ وَالْعاصینَ، یا مَنْ رَحْمَتُهُ

برای پرهیزکاران یادآوری است، ای که روزیت برای اطاعت کنندگان و گنهکاران عمومی است، ای که رحمتت

قَریبٌ مِنَ الْمُحْسِنینَ (۷۶) یا مَنْ تَبارَکَ اسْمُهُ، یا مَنْ تَعالی جَدُّهُ، یا مَنْ لا

به نیکوکاران نزدیک است (۷۶) ای که نامت مبارک است، ای که شأنت بلند است، ای که معبودی

الهَ غَیْرُهُ، یا مَنْ جَلَّ ثَنآئُهُ، یا مَنْ تَقَدَّسَتْ اسْمآئُهُ، یا مَنْ یَدُومُ بَقآئُهُ، یا

جز تو نیست، ای که ثنایت بزرگ است، ای که نامهایت مقدّس است، ای که بقایت جاودان است، ای

مَنِ الْعَظَمَهُ بَهآئُهُ، یا مَنِ الْکِبْرِیآءُ رِدآئُهُ، یا مَنْ لا تُحْصی الائُهُ، یا مَنْ لا

که بزرگی شکوه توست، ای که بزرگ منشی ردای توست، ای که نعمتهایت شمارش نشود، ای که بخشندگیت

تُعَدُّ نَعْمآئُهُ (۷۷) اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ یا مُعینُ یا امینُ، یا مُبینُ یا

شمارش نشود (۷۷) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت، ای یاری کننده، ای امانتدار، ای آشکار کننده، ای

مَتینُ، یا مَکینُ یا رَشیدُ، یا حَمیدُ یا مَجیدُ، یا شَدیدُ یاشَهیدُ (۷۸) یا

استوار، ای مقتدر، ای راهنما، ای ستوده، ای بزرگوار، ای نیرومند، ای گواه (۷۸) ای

ذَاالْعَرْشِ الْمَجيدِ، يا ذَا الْقَوْلِ السَّديدِ، يا ذَا الْفِعْلِ الرَّشيدِ، يا ذَا الْبَطْشِ

صاحب عرش بزرگ، ای صاحب گفتار محکم، ای صاحب کردار صحیح، ای صاحب انتقام

الشَّديدِ، ياذَا الْوَعْدِ وَالْوَعيدِ، يا مَنْ هُوَ الْوَلِيُّ الْحَميدُ، يا مَنْ هُوَ فَعَّالٌ لِما

سخت، ای صاحب وعده و وعید، ای که تویی سرپرست ستوده، ای که تویی انجام دهنده هر چه

يُريدُ، يا مَنْ هُوَ قَريبٌ غَيْرُ بَعيدٍ، يا مَنْ هُوَ عَلى كُلِّ شَيْ ءٍ شَهيدٌ، يا مَنْ

خواهی، ای که تویی نزدیک نزدیک، ای که تویی بر هر چیز گواه، ای که

هُوَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبيدِ (۷۹) يا مَنْ لا شَريكَ لَهُ وَلا وَزيرَ، يا مَنْ لا شَبيهَ لَهُ

بر بندگان ستم نکنی (۷۹) ای که شریک و مشاوری نداری، ای که مثل

وَلا نَظيرَ، يا خالِقَ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ الْمُنيرِ، يا مُغْنِيَ الْبآئِسِ الْفَقيرِ، يا

و مانندی نداری، ای آفریننده خورشید و ماه تابان، ای بی نیاز کننده بینوای فقیر، ای

رازِقَ الطِّفْلِ الصَّغيرِ، يا راحِمَ الشَّيْخِ الْكَبيرِ، يا جابِرَ الْعَظْمِ الْكَسيرِ، يا

روزی ده کودک خردسال، ای ترحّم کننده پیر کهنسال، ای پیوند دهنده استخوان شکسته، ای

عِصْمَةَ الْخآئِفِ الْمُسْتَجيرِ، يا مَنْ هُوَ بِعِبادِهِ خَبيرٌ بَصيرٌ، يا مَنْ هُوَ عَلى

نگهدار ترسان پناهجو، ای که به بندگان آگاه و بینایی، ای که بر

كُلِّ شَيْ ءٍ قَديرٌ (۸۰) يا ذَا الْجُودِ وَالنِّعَمِ، يا ذَا الْفَضْلِ وَالْكَرَمِ، يا خالِقَ

هر چیز توانایی (۸۰) ای صاحب بخشش و نعمتها، ای صاحب لطف و بخشش، ای آفریننده

اللَّوْحِ وَالْقَلَمِ، يا بارِئَ الذَّرِّ وَالنَّسَمِ، يا ذَا الْبَأْسِ وَالنِّقَمِ، يا مُلْهِمَ الْعَرَبِ

لوح و قلم، ای پدیدآورنده ذرّات و آدمیان، ای صاحب سختی و انتقام، ای الهام کننده عرب

وَالْعَجَمِ، يا كاشِفَ الضُّرِّ وَالْأَلَمِ، يا عالِمَ السِّرِّ وَالْهِمَمِ، يارَبَّ الْبَيْتِ

و عجم، ای برطرف کننده رنج و درد، ای دانای رازها و نیّت ها، ای پروردگار کعبه

وَالْحَرَمِ، يا مَنْ خَلَقَ الْأَشيآءَ مِنَ الْعَدَمِ (۸۱) اللهُمَّ انّی اسْئَلُكَ بِاسْمِكَ يا

و حرم، ای آفریننده اشیا از عدم (۸۱) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت، ای

فاعِلُ يا جاعِلُ، يا قابِلُ يا كامِلُ، يا فاصِلُ يا واصِلُ، يا عادِلُ يا غالِبُ،

انجام دهنده، ای قرار دهنده، ای پذیرنده، ای کامل، ای جدا کننده، ای پیوند دهنده، ای دادگر، ای غلبه کننده،

يا طالِبُ يا واهِبُ (۸۲) يا مَنْ انْعَمَ بِطَوْلِهِ، يا مَنْ اكْرَمَ بِجُودِهِ، يا مَنْ جادَ

ای طلب کننده، ای بخشنده (۸۲) ای که با توانایی نعمت دهی، ای که با بخششت احسان کنی، ای که با لطفت

بِلُطْفِهِ، یا مَنْ تَعَزَّزَ بِقُدْرَتِهِ، یا مَنْ قَدَّرَ بِحِکْمَتِهِ، یا مَنْ حَکَمَ بِتَدْبیرِهِ، یا

بخشش کنی، ای که با قدرتت عزیز گردانی، ای که با حکمتت تقدیر نمایی، ای که با تدبیرت حکم کنی، ای

مَنْ دَبَّرَ بِعِلْمِهِ، یا مَنْ تَجاوَزَ بِحِلْمِهِ، یا مَنْ دَنی فی عُلُوِّهِ، یا مَنْ عَلا فی

که با دانشت تدبیر نمایی، ای که با حلمت درگذری، ای که در عین بلندمرتبگی نزدیکی، ای که در عین نزدیکی

دُنُوِّهِ (۸۳) یا مَنْ یَخْلُقُ ما یَشآءُ، یا مَنْ یَفْعَلُ ما یَشآءُ، یا مَنْ یَهْدی مَنْ

بلندمرتبه ای (۸۳) ای که هر چه بخواهی بیافرینی، ای که هر چه بخواهی انجام دهی، ای که هر کس را بخواهی

يَشآءُ، يا مَنْ يُضِلَّ مَنْ يَشآءُ، يا مَنْ يُعَذِّبُ مَنْ يَشآءُ، يا مَنْ يَغْفِرُ لِمَنْ

هدایت کنی، ای که هر کس را بخواهی گمراه کنی، ای که هر کس را بخواهی عذاب کنی، ای که هر کس را بخواهی

يَشآءُ، يا مَنْ يُعِزُّ مَنْ يَشآءُ، يا مَنْ يُذِلُّ مَنْ يَشآءُ، يا مَنْ يُصَوِّرُ فِى

بیامرزی، ای که هر کس را بخواهی عزیز کنی، ای که هر کس را بخواهی ذلیل کنی، ای که هر چه را بخواهی

الْأَرْحامِ ما يَشآءُ، يا مَنْ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشآءُ (۸۴) يا مَنْ لَمْ يَتَّخِذْ

در رحمها صورت بخشی، ای که هر کس را بخواهی به رحمتت اختصاص دهی (۸۴) ای که همسر و فرزندی

صاحِبَةً وَلا وَلَداً، يا مَنْ جَعَلَ لِكُلِّ شَىْ ءٍ قَدْراً، يا مَنْ لا يُشْرِكُ فى

برای خود بر نگزیدی، ای که برای هر چیز اندازه ای قرار دادی، ای که کسی را در فرمانت

حُكْمِهِ احَداً، يا مَنْ جَعَلَ الْمَلائِكَةَ رُسُلًا، يا مَنْ جَعَلَ فِى السَّمآءِ بُرُوجاً،

شریک نگرفتی، ای که فرشتگان را پیام آور قرار دادی، ای که در آسمانها برجهایی قرار دادی،

يا مَنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَراراً، يا مَنْ خَلَقَ مِنَ الْمآءِ بَشَراً، يا مَنْ جَعَلَ لِكُلِ

ای که زمین را جایگاه آسایش قرار دادی، ای که انسان را از آب آفریدی، ای که برای هر چیز

شَىْ ءٍ امَداً، يا مَنْ احاطَ بِكُلِّ شَىْ ءٍ عِلْماً، يا مَنْ احْصى كُلَّ شَىْ ءٍ عَدَداً

مدّت قرار دادی، ای که علمت بر همه چیز احاطه دارد، ای که تعداد همه چیز را شمرده ای

(۸۵) اللهُمَّ انّى اسْئَلُكَ بِاسْمِكَ يا اوَّلُ يا اخِرُ، يا ظاهِرُ يا باطِنُ، يا بَرُّ يا

(۸۵) خدایا از تو می خواهم به حقّ نامت، ای آغاز، ای پایان، ای آشکار، ای پنهان، ای نیکوکار، ای

حَقُّ، يا فَرْدُ يا وِتْرُ، يا صَمَدُ يا سَرْمَدُ (۸۶) يا خَيْرَ مَعْرُوفٍ عُرِفَ، يا افْضَلَ

حق، ای یگانه، ای تنها، ای بی نیاز، ای جاوید (۸۶) ای بهترین نیکی شناخته شده، ای برترین

مَعْبُودٍ عُبِدَ، يا اجَلَّ مَشْكُورٍ شُكِرَ، يا اعَزَّ مَذْكُورٍ ذُكِرَ، يا اعْلى مَحْمُودٍ

معبود پرستش شده، ای بزرگترین سپاس شونده سپاه شده، ای عزیزترین یادشونده یاد شده، ای برترین ستایش شونده

حُمِدَ، يا اقْدَمَ مَوْجُودٍ طُلِبَ، يا ارْفَعَ مَوْصُوفٍ وُصِفَ، يا اكْبَرَ مَقْصُودٍ

ستايش شده، اى قديمى ترين موجود طلب شده، اى برترين توصيف شونده توصيف شده، اى بزرگترين قصد شونده

قُصِدَ، يا اكْرَمَ مَسْئُولٍ سُئِلَ، يا اشْرَفَ مَحْبُوبٍ عُلِمَ (٨٧) يا حَبيبَ

قصد شده، اى گرامى ترين درخواست شونده درخواست شده، اى شريف ترين محبوب شناخته شده (٨٧) اى دوست

الْباكينَ، يا سَيِّدَ الْمُتَوَكِّلينَ، يا هادِىَ الْمُضِلّينَ، يا وَلِىَّ الْمُؤْمِنينَ، يا

گريه كنندگان، اى سرور توكّل كنندگان، اى هدايت كننده گمراهان، اى سرپرست مؤمنان، اى

انيسَ الذّاكِرينَ، يا مَفْزَعَ الْمَلْهُوفينَ، يا مُنْجِىَ الصّادِقينَ، يا اقْدَرَ

همدم ذاكران، اى پناهگاه دلسوختگان، اى نجات دهنده راستگويان، اى تواناترين

الْقادِرينَ، يا اعْلَمَ الْعالِمينَ، يا الهَ الْخَلْقِ اجْمَعينَ (٨٨) يا مَنْ عَلا فَقَهَرَ، يا

توانايان، اى داناترين دانايان، اى معبود همه آفريدگان (٨٨) اى كه برترى و مغلوب سازى، اى

مَنْ مَلَكَ فَقَدَرَ، يا مَنْ بَطَنَ فَخَبَرَ، يا مَنْ عُبِدَ فَشَكَرَ، يا مَنْ عُصِىَ فَغَفَرَ، يا

كه مالكى و توانايى، اى كه پنهانى و آگاهى، اى كه در برابر عبادت سپاسگزارى مى كنى، اى كه نافرمانى شوى و بيامرزى، اى

مَنْ لا تَحْويهِ الْفِكَرُ، يا مَنْ لا يُدْرِكُهُ بَصَرٌ، يا مَنْ لا يَخْفى عَلَيْهِ اثَرٌ، يا

كه فكرها تو را در بر نگيرد، اى كه چشمى تو را نبيند، اى كه نشانه اى بر تو پوشيده نماند، اى

رازِقَ الْبَشَرِ، يا مُقَدِّرَ كُلِّ قَدَرٍ (٨٩) اللهُمَّ انّى اسْئَلُكَ بِاسْمِكَ يا حافِظُ يا

روزه ده انسان، اى مقدّر كننده هر تقدير (٨٩) خدايا از تو مى خواهم به حقّ نامت، اى نگهدارنده، اى

بارِئُ، يا ذارِئُ يا باذِخُ، يا فارِجُ يا فاتِحُ، يا كاشِفُ يا ضامِنُ، يا امِرُ يا

آفريننده، اى پديدآورنده، اى والامقام، اى گشايش دهنده اى پيروز، اى آشكار كننده، اى عهده دار، اى دستور دهنده، اى

ناهى (٩٠) يامَنْ لا يَعْلَمُ الْغَيْبَ الّا هُوَ، يا مَنْ لا يَصْرِفُ السُّوءَ الّا هُوَ، يا

نهى كننده (٩٠) اى كه كسى جز تو نهان را نداند، اى كه كسى جز تو بدى را بر نگرداند، اى

مَنْ لايَخْلُقُ الْخَلْقَ الّا هُوَ، يا مَنْ لايَغْفِرُ الذَّنْبَ الّا هُوَ، يا مَنْ لا يُتِمُ

كه كسى جز تو مخلوقات را نيافريند، اى كه كسى جز تو گناه را نيامرزد، اى كه كسى جز تو

النِّعْمَةَ الّا هُوَ، يا مَنْ لا يُقَلِّبُ الْقُلُوبَ الّا هُوَ، يا مَنْ لا يُدَبِّرُ الْأَمْرَ الّا هُوَ،

نعمت را تمام نكند، اى كه كسى جز تو دلها را دگرگون نكند، اى كه كسى جز تو كار را تدبير نكند،

يا مَنْ لايُنَزِّلُ الْغَيْثَ الّا هُوَ، يا مَنْ لا يَبْسُطُ الرِّزْقَ الّا هُوَ، يا مَنْ لايُحْيِى

ای که کسی جز تو باران را فرو نفرستد، ای که کسی جز تو روزی را نگستراند، ای که کسی جز تو

الْمَوْتی الَّا هُوَ (۹۱) یا مُعینَ الضُّعَفآءِ، یا صاحِبَ الْغُرَبآءِ، یا ناصِرَ الْأَوْلِیآءِ،

مردگان را زنده نکند (۹۱) ای یاور ناتوانان، ای همراه غریبان، ای یاری دهنده دوستان،

یا قاهِرَ الْأَعْدآءِ، یا رافِعَ السَّمآءِ، یا انیسَ الْأَصْفِیآءِ، یا حَبیبَ الْأَتْقِیآءِ،

ای غلبه کننده بر دشمنان، ای برافرازنده آسمان، ای همدم برگزیدگان، ای دوست پرهیزکاران،

یا کَنْزَ الْفُقَرآءِ، یا الهَ الْأَغْنِیآءِ، یا اکْرَمَ الْکُرَمآءِ (۹۲) یا کافِیاً مِنْ کُلِّ شَیْ ءٍ،

ای گنج نیازمندان، ای معبود توانگران، ای گرامی ترین گرامیان (۹۲) ای کفایت کننده از هر چیز،

یا قآئِماً عَلى كُلِّ شَىْ ءٍ، یا مَنْ لا یُشْبِهُهُ شَىْ ءٌ، یا مَنْ لا یَزیدُ فى مُلْكِهِ

اى عهده دار هر چیز، اى كه چیزى همانندت نیست، اى كه چیزى به فرمانروایيت

شَىْ ءٌ، یا مَنْ لا یَخْفى عَلَیْهِ شَىْ ءٌ، یا مَنْ لا یَنْقُصُ مِنْ خَزآئِنِهِ شَىْ ءٌ، یا

نیافزاید، اى كه چیزى بر تو پوشیده نماند، اى كه چیزى از خزائنت نكاهد، اى

مَنْ لَیْسَ كَمِثْلِهِ شَىْ ءٌ، یا مَنْ لا یَعْزُبُ عَنْ عِلْمِهِ شَىْ ءٌ، یا مَنْ هُوَ خَبیرٌ

كه چیزى مانندت نیست، اى كه چیزى از دایره دانشت بیرون نیست، اى كه بر همه چیز

بِكُلِّ شَىْ ءٍ، یا مَنْ وَسِعَتْ رَحْمَتُهُ كُلَّ شَىْ ءٍ (۹۳) اللّهُمَّ انّى اسْئَلُكَ بِاسْمِكَ

آگاهى، اى كه رحمتت همه چیز را فرا گرفته است (۹۳) خدایا از تو مى خواهم به حقّ نامت،

یا مُكْرِمُ یا مُطْعِمُ، یا مُنْعِمُ یا مُعْطى یا مُغْنى یا مُقْنى یا مُفْنى یا مُحْیى

اى گرامى دارنـده، اى اطعام كننـده، اى نعمت دهنده، اى عطا كننده، اى بى نیاز كننده، اى سرمایه بخش، اى نابود كننده، اى زنده كننده،

یا مُرْضى یامُنْجى (۹۴) یا اوَّلَ كُلِّ شَىْ ءٍ وَآخِرَهُ، یا الهَ كُلِّ شَىْ ءٍ وَمَلیكَهُ،

اى خشنود كننده، اى نجات دهنده (۹۴) اى آغاز و پایان هر چیز، اى معبود و مالك هر چیز،

یا رَبَّ كُلِّ شَىْ ءٍ وَصانِعَهُ، یا بارِئَ كُلِّ شَىْ ءٍ وَخالِقَهُ، یا قابِضَ كُلِّ شَىْ ءٍ

اى پروردگار و سازنده هر چیز، اى پدیدآورنده و آفریننده هر چیز، اى تنگ گیرنده و گشاینده

وَباسِطَهُ، یا مُبْدِئَ كُلِ شَىْ ءٍ وَمُعیدَهُ، یا مُنْشِئَ كُلِّ شَىْ ءٍ وَمُقَدِّرَهُ، یا

هر چیز، اى آغاز كننده و بازگرداننده هر چیز، اى ایجاد كننده و تقدیر كننده هر چیز، اى

مُكَوِّنَ كُلِّ شَىْ ءٍ وَمُحَوِّلَهُ، یا مُحْیِىَ كُلِّ شَىْ ءٍ وَمُمیتَهُ، یا خالِقَ كُلِّ شَىْ ءٍ

هستى بخش و دگرگون كننده هر چیز، اى زنده كننده و نابود كننده هر چیز، اى آفریننده و وارث

وَوارِثَهُ (۹۵) یا خَیْرَ ذاكِرٍ وَمَذْكُورٍ، یا خَیْرَ شاكِرٍ وَمَشْكُورٍ، یا خَیْرَ حامِدٍ

هر چیز (۹۵) ای بهترین یادکننده و یاد شده، ای بهترین شکر کننده و شکر شده، ای بهترین ستایش کننده

وَمَحْمُودٍ، یا خَیْرَ شاهِدٍ وَمَشْهُودٍ، یا خَیْرَ داعٍ وَمَدْعُوٍّ، یا خَیْرَ مُجیبٍ

و ستایش شده، ای بهترین گواهی دهنده و گواهی شده، ای بهترین دعوت کننده و دعوت شده، ای بهترین اجابت کننده

وَمُجابٍ، یا خَیْرَ مُونِسٍ وَانیسٍ، یا خَیْرَ صاحِبٍ وَ جَلیسٍ، یا خَیْرَ

واجابت شده، ای بهترین انس گیرنده و مأنوس شده، ای بهترین همراهی کننده و همراهی شده، ای بهترین

مَقْصُودٍ وَمَطْلُوبٍ، یا خَیْرَ حَبیبٍ وَمَحْبُوبٍ (۹۶) یا مَنْ هُوَ لِمَنْ دَعاهُ

قصد شده و طلب شده، ای بهترین دوست و محبوب (۹۶) ای که هر کس تو را بخواند

مُجيبٌ، یا مَنْ هُوَ لِمَنْ اطاعَهُ حَبیبٌ، یا مَنْ هُوَ الی مَنْ احَبَّهُ قَریبٌ، یا

اجابتش کنی، ای که هر کس تو را اطاعت کند دوستش داری، ای که به هر کس که تو را دوست دارد نزدیکی، ای

مَنْ هُوَ بِمَنِ اسْتَحْفَظَهُ رَقیبٌ، یا مَنْ هُوَ بِمَنْ رَجاهُ کَریمٌ، یا مَنْ هُوَ بِمَنْ

که بر هرکس که حفاظتت طلبد نگهبانی، ای که به هر کس که به تو امید بندد بخشنده ای، ای که بر هر کس که

عَصاهُ حَلیمٌ، یا مَنْ هُوَ فی عَظَمَتِهِ رَحیمٌ، یا مَنْ هُوَ فی حِکْمَتِهِ عَظیمٌ، یا

نافرمانیت کند بردباری، ای که در عین بزرگیت مهربانی، ای که در عین داناییت بزرگی، ای

مَنْ هُوَ فی احْسانِهِ قَدیمٌ، یا مَنْ هُوَ بِمَنْ ارادَهُ عَلیمٌ (۹۷) اللهُمَّ انّی

که در نیکیت دیرینه ای، ای که به هر کس که تو را اراده کند دانایی (۹۷) خدایا از تو

اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ یا مُسَبِّبُ یا مُرَغِّبُ، یا مُقَلِّبُ یا مُعَقِّبُ، یا مُرَتِّبُ یا

می خواهم به حقّ نامت، ای چاره ساز، ای ترغیب کننده، ای دگرگون کننده، ای تعقیب کننده، ای نظم دهنده، ای

مُخَوِّفُ، یا مُحَذِّرُ یا مُذَکِّرُ، یا مُسَخِّرُ یا مُغَیِّرُ (۹۸) یا مَنْ عِلْمُهُ سابِقٌ، یا

ترساننده، ای بیم دهنده، ای یادآورنده، ای تسخیر کننده، ای تغییر دهنده (۹۸) ای که دانشت پیشین است، ای

مَنْ وَعْدُهُ صادِقٌ، یا مَنْ لُطْفُهُ ظاهِرٌ، یا مَنْ امْرُهُ غالِبٌ، یا مَنْ کِتابُهُ

که وعده ات راست است، ای که لطفت آشکار است، ای که فرمانت غالب است، ای که کتابت

مُحْکَمٌ، یا مَنْ قَضآئُهُ کائِنٌ، یا مَنْ قُرْآنُهُ مَجیدٌ، یا مَنْ مُلْکُهُ قَدیمٌ، یا مَنْ

دقیق است، ای که داوریت حتمی است، ای که قرآنت با عظمت است، ای که فرمانرواییت دیرینه است، ای که

فَضْلُهُ عَمیمٌ، یا مَنْ عَرْشُهُ عَظیمٌ (۹۹) یا مَنْ لایَشْغَلُهُ سَمْعٌ عَنْ سَمْعٍ، یا

فضلت عمومی است، ای که عرشت بزرگ است (۹۹) ای که شنیدنی از شنیدن دیگر تو را باز ندارد، ای

مَنْ لا یَمْنَعُهُ فِعْلٌ عَنْ فِعْلٍ، یا مَنْ لا یُلْهیهِ قَوْلٌ عَنْ قَوْلٍ، یا مَنْ لا یُغَلِّطُهُ

که انجام کاری تو را از کار دیگر منع نکند، ای که سخنی از سخن دیگر تو را سرگرم نکند، ای که درخواست کسی تو را

سُؤالٌ عَنْ سُؤالٍ، یا مَنْ لا یَحْجُبُهُ شَیْ ءٌ عَنْ شَیْ ءٍ، یا مَنْ لا یُبْرِمُهُ اِلْحاحُ

از درخواست دیگری به اشتباه نیندازد، ای که چیزی از چیز دیگر تو را حجاب نشود، ای که پافشاری اصرار کنندگان تو را

الْمُلِحّینَ، یا مَنْ هُوَ غایَهُ مُرادِ الْمُریدینَ، یا مَنْ هُوَ مُنْتَهی هِمَمِ

به ستوه نیاورد، ای که تویی نهایت آرزوی جویندگان، ای که تویی نهایت همت

الْعارِفینَ، یا مَنْ هُوَ مُنْتَهی طَلَبِ الطّالِبینَ، یا مَنْ لا یَخْفی عَلَیْهِ ذَرَّهٌ

عارفان، ای که تویی نهایت خواسته طلب کنندگان، ای که ذرّه ای در عالم بر تو

فِی الْعالَمینَ (۱۰۰) یا حَلیماً لا یَعْجَلُ، یا جَواداً لا یَبْخَلُ، یا صادِقاً لا

پوشیده نماند (۱۰۰) ای بردباری که عجله نکنی، ای بخشنده ای که بخل نورزی، ای راستگویی

یُخْلِفُ، یا وَهّاباً لا یَمَلُّ، یا قاهِراً لا یُغْلَبُ، یا عَظیماً لا یُوصَفُ، یا عَدْلًا

که خُلف وعده نکنی، ای بخشنده ای که خسته نشوی، ای پیروزی که شکست نخوری، ای بزرگی که توصیف نشوی، ای عادلی که

لایَحیفُ، یا غَنِیّاً لا یَفْتَقِرُ، یا کَبیراً لا یَصْغُرُ، یا حافِظاً لا یَغْفُلُ، سُبْحانَکَ

ستم نکنی، ای بی نیازی که محتاج نگردی، ای بزرگی که کوچک نشوی، ای نگهداری که غفلت نکنی، تسبیح می کنم تو را

یا لا الهَ الّا انْتَ، الْغَوْثَ، الْغَوْثَ، خَلِّصْنا مِنَ النّارِ یا رَبّ.

ای کسی که جز تو معبودی نیست، یاریمان کن، یاریمان کن، ما را از آتش دوزخ برهان، ای پروردگار من.

دعای جوشن صغیر[۱۴۶]:

دعای جوشن صغیر(۱):

این دعا در کتب مختلف نقل شده است ۱۴۷] و دارای عظمت و منزلت والایی است و در برابر بلاها و رفع و دفع ظالم نافع است. در «مهج الدعوات» آمده است: هنگامی که موسی بن مهدی عبّاسی قصد کشتن امام کاظم علیه السلام را نمود، و این خبر به خانواده و شیعیان آن حضرت رسید، همگی اندوهگین شدند؛ امام علیه السلام فرمود: ناراحت نباشید؛ چرا که اوّلین نامه ای که از عراق برسد، مربوط به خبر مرگ موسی بن مهدی است.

یاران پرسیدند: از کجا می فرمایید؟ امام علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله را در خواب دیدم و شکایت موسی بن مهدی را نزد او نمودم، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مرا مطمئن ساخت و فرمود: خداوند لحظاتی پیش دشمن تو راهلاک کرد؛ بنابراین، شکر الهی را بجا آور. امام کاظم علیه السلام آنگاه رو به قبله نمود و دست ها را رو به آسمان بلند کرد و این دعا را خواند. این دعا مطابق نقل «بلدالامین» چنین است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی کَمْ مِنْ عَدُوٍّ انْتَضی عَلَیَّ سَیفَ عَداوَتِهِ، وَشَحَذَ لی ظُبَةَ مِدْیَتِهِ،

ای معبود من، چه بسیار دشمنی که شمشیر دشمنیش را به رویم کشید و لبه کاردش را برایم تیز کرد

۱- [۱۴۶]چون این دعا برای دفع دشمن، زره و حرز خوبی است، لذا جوشن نامیده شده و چون از دعای سابق کوتاه تر است، جوشن صغیر نامیده شده است.

وَارْهَفَ لی شَباحَدِّهِ، وَدافَ لی قَواتِلَ سُمُومِهِ، وَسَدَّدَالَیَ صَوائِبَ سِهامِهِ،

و نوک برنده اش را به سوی من گرفت و زهرهای کشنده اش را برایم درهم آمیخت و مرا با تیرهای دقیقش نشانه گرفت

وَلَمْ تَنَمْ عَنّی عَیْنُ حِراسَتِهِ، وَاضْمَرَ انْ یَسُومَنِی الْمَکْرُوهَ، وَیُجَرِّعَنی

و چشم نگهبانش را از من فرو نبست، و در فکر آزار رساندن به من بود، تا تلخی

ذُعافَ مَرارَتِهِ، نَظَرْتَ الی ضَعْفی عَنِ احْتِمالِ الْفَوادِحِ، وَعَجْزی عَنِ

زهر کشنده اش را به من بچشاند، ولی تو توجّه نمودی به ناتوانیم از تحمّل بلاها، و درماندگیم از

الْإِنْتِصارِ مِمَّنْ قَصَدَنی بِمُحارَبَتِهِ، وَ وَحْدَتی فی کَثیرٍ مِمَّنْ ناوانی

پیروزی بر کسی که به جنگم برخواسته، و تنهاییم در برابر افراد بسیاری که با من دشمنی ورزیده اند

وَارْصادِهِمْ لی فیما لَمْ اعْمِلْ فیهِ فِکْری فی الْإِرْصادِ لَهُمْ بِمِثْلِهِ، فَایَّدْتَنی

و به کوتاهی تدبیرم در مقابله به مثل، با آنان که بر من کمین کرده اند، پس مرا

بِقُوَّتِکَ، وَشَدَدْتَ ازْری بِنُصْرَتِکَ، وفَلَلْتَ لی شَباحَدِّهِ، وَخَذَلْتَهُ بَعْدَ

با نیرویت تأیید نمودی، و نیرویم را به یاریت تقویت کرده، و تیزی شمشیرش را بر من کند ساختی، و پس از

جَمْعِ عَدیدِهِ وَحَشْدِهِ، واعْلَیْتَ کَعْبی عَلَیْهِ، وَوَجَّهْتَ ما سَدَّدَ الَیَّ مِنْ

فراهم ساختن سپاه و تجهیزات، خوارش نمودی، و مقام مرا بر او برتری دادی، و نقشه های شومی که برایم کشیده بود،

مَکائِدِهِ الَیْهِ، وَ رَدَدْتَهُ عَلَیْهِ، وَ لَمْ تَشْفِ غَلیلَهُ، وَلَمْ تَبْرُدْ حَزازاتُ غَیْظِهِ،

متوجّه خودش ساختی، و به او برگرداندی، و عطش انتقامش را فرو ننشاندی، و حرارت خشمش سرد نشد

وَقَدْ عَضَّ عَلَیَّ انامِلَهُ، وَادْبَرَ مُوَلِّیاً قَدْ اخْفَقَتْ سَرایاهُ، فَلَکَ الْحَمْدُ یا

در حالی که از کینه من انگشت به دندان می گزید، پشت کرد و گریخت و سپاهش درهم شکست، پس ای پروردگار من حمد و سپاس

رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لایُغْلَبُ، وَذی اناةٍ لایَعْجَلُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

از آنِ توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت، و شکیبایی بی شتابت، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

وَاجْعَلْنی لِنَعْمآئِکَ مِنَ الشّاکِرینَ، وَلِالائِکَ مِنَ الذّاکِرینَ، الهی وَکَمْ مِنْ

و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من، چه بسیار

باغٍ بَغانی بِمَکایِدِهِ، وَنَصَبَ لی اشْراکَ مَصایِدِهِ، وَ وَکَّلَ بی تَفَقُّدَ رِعایَتِهِ،

ستمگری که با حیله های خود بر من ستم کرد و برای شکار من دامها گسترانید و در جستجوی من مأمور گمارد

وَضَبَأَ الَیَّ ضَبْ ءِ السَّبُعِ لِطَریدَتِهِ، انْتِظاراً لِانْتِهازِ فُرْصَتِهِ، وَهُوَ یُظْهِرُ

و مانند درنده ای که برای شکار گریخته اش کمین کند به انتظار فرصتی مناسب به کمینم نشست، در حالی که متملّقانه

بَشاشَهَ الْمَلَقِ، وَيَبْسُطُ لی وَجْهاً غَيْرَ طَلِقٍ، فَلَمَّا رَايْتَ دَغَلَ سَريرَتِهِ،

(برای فریبم) خود را خوشرو نشان می داد، و به دروغ خود را گشاده رو نشان می داد، پس زمانی که خیانت باطنش را دیدی

وَقُبْحَ مَا انْطَوی عَلَيْهِ لِشَريكِهِ فی مِلَّتِهِ، واصْبَحَ مُجْلِباً لی فی بَغْيِهِ،

و زشتی نیّتش را نسبت به هم کیشش دانستی، در حالی که مرا به سوی ظلم خویش می کشد،

ارْكَسْتَهُ لِأُمِّ رَاْسِهِ، واتَيْتَ بُنْيانَهُ مِنْ اساسِهِ، فَصَرَعْتَهُ فی زُبْيَتِهِ، وَارْدَيْتَهُ

او را با فرق سر به زمین کوفتی، و ریشه اش را از بیخ و بن کندی، پس او را در دامش گرفتار ساختی، و در چاهی که

فی مَهْوی حُفْرَتِهِ، وَجَعَلْتَ خَدَّهُ طَبَقاً لِتُرابِ رِجْلِهِ، وَشَغَلْتَهُ فی بَدَنِهِ

حفر کرده بود افکندی، و صورتش را با خاک پایش برابر کردی، و او را سرگرم رسیدگی به بدن

وَرِزْقِهِ، وَرَمَيْتَهُ بِحَجَرِهِ، وَخَنَقْتَهُ بِوَتَرِهِ، وَذَكَّيْتَهُ بِمَشاقِصِهِ، وَ كَبَبْتَهُ

و روزیش نمودی، و با سنگ خودش او را زدی، و با زه کمانش خفه اش نمودی و با سرنیزه اش سرش را بریدی، و بینیش را

لِمَنْخَرِهِ، وَرَدَدْتَ كَيْدَهُ فی نَحْرِهِ، وَ وَثَّقْتَهُ بِنَدامَتِهِ، وَفَثَأْتَهُ بِحَسْرَتِهِ،

به خاک مالیدی و مکرش را به خودش بازگرداندی، و در بند پشیمانی اسیرش کردی و با حسرتش او را رام نمودی

فَاسْتَخْذَأَ وَاسْتَخْذَلَ وَتَضآءَلَ بَعْدَ نَخْوَتِهِ، وانْقَمَعَ بَعْدَ اسْتِطالَتِهِ، ذَليلًا

پس خوار و حقیر و ضعیف گردید بعد از غرور و نخوتش، و پس از سرکشی ریشه کن گردید، در حالی که

مَاْسُوراً فی رِبْقِ حِبائِلِهِ، الَّتی كانَ يُؤَمِّلُ انْ يَرانی فيها يَوْمَ سَطْوَتِهِ، وَقَدْ

در چنگ بندهای دامش خوار و اسیر گردید، دامی که آرزو داشت در روز قدرتش مرا در آن ببیند، و ای

كِدْتُ يا رَبِّ لَوْلا رَحْمَتُكَ انْ يَحُلَّ بی ما حَلَّ بِساحَتِهِ، فَلَكَ الْحَمْدُ يا

پروردگار من اگر رحمتت نبود نزدیک بود بلایی که بر سر او آمد بر سر من آید، پس ای پروردگار من

رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لا يُغْلَبُ، وَذی اناهٍ لا يَعْجَلُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ

حمد و سپاس از آنِ توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر محمّد و خاندان پاکش درود

مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلنی لِنَعْمآئِکَ مِنَ الشّاکِرینَ، ولِالائِکَ مِنَ الذّاکِرینَ، الهی

فرست و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من

وَکَمْ مِنْ حاسِدٍ شَرِقَ بِحَسَدِهِ، وَ عَدُوٍّ شَجِیَ بِغَیْظِهِ، وَسَلَقَنی بِحَدِّ لِسانِهِ،

و چه بسیار حسودی که حسادت گلویش را گرفت و دشمنی که غیظ گلویش را گرفت، و با زخم زبانش مرا آزرد،

وَ وَخَزَنی بِمُوقِ عَیْنِهِ، وَ جَعَلَ عِرْضی غَرَضاً لِمرامیهِ، وَ قَلَّدَنی خِلالًا

و با گوشه چشمش رنجاند، و آبرویم را هدف تیرهای تهمتش قرار داد، عیوبی را به گردنم انداخت

ص :۱۶۴

لَمْ تَزَلْ فِیهِ، فَنادَیْتُکَ یا رَبِّ مُسْتَجیراً بِکَ، واثِقاً بِسُرْعَهِ اجابَتِکَ، مُتَوَکِّلًا

که پیوسته گرفتار آنم، پس ای پروردگار من، پناه جویان، تو را خواندم، در حالی که به سرعتِ اجابتت مطمئن بوده و بر

عَلی ما لَمْ ازَلْ اتَعَرَّفُهُ مِنْ حُسْنِ دِفاعِکَ، عالِماً انَّهُ لا یُضْطَهَدُ مَنْ آوی

دفاع نیکی که پیوسته از تو می شناختم توکّل نمودم، و می دانستم کسی که در سایه

الی ظِلِّ کَنَفِکَ وَکِفائَتِکَ، واعْتَضَدَ بِوِلایَتِکَ، وَلَنْ تَقْرَعَ الْحَوادِثُ مَنْ لَجَأَ

حمایت و کفایت تو پناه گیرد و تحت سرپرستی تو نیرومند گردد خوار و ذلیل نشود، و هر کس به دژ محکم یاری تو

الی مَعْقِلِ الْإِنْتِصارِ بِکَ، فَحَصَّنْتَنی مِنْ بَأْسِهِ بِقُدْرَتِکَ، فَلَکَ الْحَمْدُ یا

پناهنده شود هرگز حوادث روزگار او را سرکوب نکند، پس مرا به قدرت خود از شر محافظت نمودی، پس ای پروردگار من

رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لا یُغْلَبُ، وَذی اناهٍ لا یَعْجَلُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ

حمد و سپاس از آن توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر محمّد و خاندان پاکش درود

مُحَمَّدٍ، واجْعَلْنی لِنَعْمآئِکَ مِنَ الشَّاکِرینَ، وَ لِألائِکَ مِنَ الذَّاکِرینَ، الهی

فرست و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار داده، ای معبود من

وَکَمْ مِنْ سَحائِبِ مَکْرُوهٍ جَلَّیْتَها، وَسَمآءِ نِعْمَهٍ امْطَرْتَها، وَ جَداوِلِ کَرامَهٍ

و چه بسیار ابرهای ناخوشایند که پراکنده نمودی و آسمانی از نعمت بر من فرو باریدی و جویبارهای کرامتی که

اجْرَیْتَها، واعْیُنِ احْداثٍ طَمَسْتَها، وَناشِئَهِ رَحْمَهٍ نَشَرْتَها، وَجُنَّهِ عافِیَهٍ

جاری ساختی و چشمه های حوادثی که خشکاندی، و رحمت تازه ای که گستراندی، و زره عافیتی که

الْبَسْتَها، وَغَوامِرِ کُرُباتٍ کَشَفْتَها، وَامُورٍ جارِیَهٍ قَدَّرْتَها، لَمْ تُعْجِزْکَ

بر بدنم پوشاندی، و گردابهای گرفتاری که برطرف ساختی، و کارهای روزمره که مقدّر ساختی، (پس) ناتوانت نکرد

اذْ طَلَبْتَها، وَلَمْ تَمْتَنِعْ عَلَیْکَ اذْ ارَدْتَهَا، فَلَکَ الْحَمْدُ یا رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ

هنگامی که آنها را طلب نمودی، و هرگاه آنها را اراده نمودی قدرت سرپیچی نداشتند پس ای پروردگار من حمد و سپاس از

آنِ توست

لا يُغْلَبُ، وَذى اناةٍ لا يَعْجَلُ، صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاْجَعْلنى

به خاطر نيروى شكست ناپذيرت، و شكيبايى بى شتابت، بر محمّد و خاندان پاكش درود فرست و مرا از

لِنَعْمآئِكَ مِنَ الشَّاكِرينَ، وَلِأَلائِكَ مِنَ الذَّاكِرينَ، الهى وكَمْ مِنْ ظَنٍ

سپاسگزاران نعمتها و يادكنندگان احسانت قرار ده، اى معبود من، و چه بسيار خوش بينى ها

حَسَنٍ حَقَّقْتَ، وَمِنْ كَسْرِ امْلاقٍ جَبَرْتَ، وَمِنْ مَسْكَنَهٍ فادِحَهٍ حَوَّلْتَ،

كه محقق ساختى، و شكستهاى فقر كه جبران كردى، و بينوايى كمرشكن كه تغيير دادى

وَمِنْ صَرْعَهٍ مُهْلِکَهٍ نَعَشْتَ، وَمِنْ مَشَقَّهٍ ارَحْتَ، لاتُسْئَلُ عَمَّا تَفْعَلُ وَهُمْ

و زمین خوردن هلاـک کننـده ای که بلنـدم نمودی، و سـختی هایی که آسان نمودی، از آنچه انجام دهی، بازخواست نگردی ولی دیگران

یُسْئَلُونَ، وَلا یَنْقُصُکَ یا سَیِّدی ما انْفَقْتَ، وَلَقَدْ سُئِلْتَ فَاعْطَیْتَ، وَلَمْ

بازخواست شوند، ای آقا و سرورم هر چه انفاق کنی از تو کاسته نشود، و هر چه از تو خواسته شد عطا نمودی، و آنگاه که از تو

تُسْئَلْ فابْتَدَاْتَ، وَاسْتُمیحَ بابُ فَضْلِکَ فَما اکْدَیْتَ، ابَیْتَ الَّا انْعاماً

درخواست نشـد خود ابتـدا به احسـان نمودی، و هرچه از درگـاه فضـل و احسان تو طلب شـد دریغ نکردی، ای پروردگار من، خودداری کردی

وَامْتِناناً، و الَّا تَطَوُّلًا یا رَبِّ وَاحْساناً، وابَیْتُ الَّا انْتِهاکاً لِحُرُماتِکَ،

جز از نعمت بخشی و امتنان و جز از عطا کردن و احسان ولی من خودداری کردم جز از پرده دری حرمتهایت

وَاجْتِراآءً عَلی مَعاصِیکَ، وَ تَعَدِّیاً لِحُدُودِکَ، وَغَفْلَهً عَنْ وَعیدِکَ، وَطاعَهً

و بی باکی بر نافرمانیهایت و تجاوز از حدودت و غفلت از تهدیدت و پیروی از

لِعَدُوّی وَعَدُوِّکَ، لَمْ یَمْنَعْکَ یا الهی وناصِری اخْلالی بِالشُّکْرِ عَنْ اتْمامِ

دشمنم و دشمنت، ای معبود و یاورم ناسپاسیم تو را از اتمام احسانت باز نداشت

احْسانِکَ، وَلَا حَجَزَنی ذلِکَ عَنِ ارْتِکابِ مَساخِطِکَ، اللهُمَّ وَ هذا مَقامُ

و مرا از ارتکاب اعمالی که موجب خشم توست بازنداشت، خدایا و اینک در جایگاه

عَبْدٍ ذَلیلٍ اعْتَرَفَ لَکَ بِالتَّوْحیدِ، وَاقَرَّ عَلی نَفْسِهِ بِالتَّقْصیرِ فی ادآءِ

بنده فروتنی قرار گرفته ام که به یگانگیت معترف است و به کوتاهی در ادای حقّت

حَقِّکَ، وَشَهِدَ لَکَ بِسُبُوغِ نِعْمَتِکَ عَلَیْهِ، وَجَمیلِ عادَتِکَ عِنْدَهُ، وَاحْسانِکَ

اقرار دارد و به فراوانی نعمتت بر او و زیبایی رفتارت با او و احسانت نسبت به او

الَیْهِ، فَهَبْ لی یا الهی وَسَیِّدِی مِنْ فَضْلِکَ ما اریدُهُ سَبَباً الی رَحْمَتِکَ،

گواهی می دهد، پس ای معبود من و ای آقا و سرورم از فضل و احسانت به من ببخش به اندازه ای که بتوانم خود را به رحمتت رسانم

واتَّخِذُهُ سُلَّماً اعْرُجُ فیهِ الی مَرْضاتِکَ، وَ امَنُ بِهِ مِنْ سَخَطِکَ، بِعِزَّتِکَ

و آن را نردبانی برای رسیدن به رضایتت قرار دهم، و از خشمت ایمن گردم، به عزّت

وَطَوْلِکَ، وَبِحَقِّ نَبِیِّکَ مَحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَالْأَئِمَّهِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ،

و کرمت و به حقّ پیامبرت محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و به حقّ امامان- که درود بر ایشان باد-

فَلَکَ الْحَمْدُ یا رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لایُغْلَبُ، وَذی اناهٍ لا یَعْجَلُ، صَلِّ عَلی

پس ای پروردگار من حمد و سپاس از آن توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت، و شکیبایی بی شتابت

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنی لِنَعْمآئِکَ مِنَ الشّاکِرینَ، وَلِألائِکَ مِنَ

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان

الذّاکِرینَ، الهی وَکَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسی وَاصْبَحَ فی کَرْبِ الْمَوْتِ،

احسانت قرار ده، ای معبود من، و چه بسیار بنده ای که شب و روزش در سختی جان دادن

وَحَشْرَجِهِ الصَّدْرِ، وَالنَّظَرِ الی ما تَقْشَعِرُّ مِنْهُ الْجُلُودُ، وَ تَفْزَعُ لَهُ الْقُلُوبُ،

و رسیدن جان به سینه و مشاهده آنچه پوستها از آن به لرزه در آید و دلها به تپش افتد، بگذرد

وانَا فی عافِیَهٍ مِنْ ذلِکَ کُلِّهِ، فَلَکَ الْحَمْدُ یا رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لا یُغْلَبُ،

در حالی که من از تمامی اینها در سلامت به سر می برم، پس ای پروردگار من حمد و سپاس از آنِ توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت

وَذی اناهٍ لایَعْجَلُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنی لِنعمآئِکَ مِنَ

و شکیبایی بی شتابت، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از سپاسگزاران

الشّاکِرینَ، وَ لِألائِکَ مِنَ الذّاکِرینَ، الهی وَکَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسی وَاصْبَحَ

نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من و چه بسیار بنده ای که شب و روزش

سَقِیماً مُوجِعاً مُدْنَفاً، فی انینٍ وَعَویلٍ، یَتَقَلَّبُ فی غَمِّهِ لا یَجِدُ مَحیصاً،

به بیماری دردناک و ناله و فریاد سپری گردد، در حالی که از اندوه به خود می پیچد، نه راه چاره ای دارد

وَلا یُسیغُ طَعاماً وَ لا شَراباً، وَا نَا فی صِحَّهٍ مِنَ الْبَدَنِ، وَسَلامَهٍ فِی

و نه غذا و آبی بر او گواراست، و من در تندرستی و سلامت روح، زندگی

النَّفْسِ مِنَ الْعَیْشِ، کُلُّ ذلِکَ مِنْکَ، فَلَکَ الْحَمْدُ یا رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لایُغْلَبُ،

می کنم که همه اینها از جانب توست، پس ای پروردگار من حمد و سپاس از آنِ توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت

وَذی اناهٍ لا یَعْجَلُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، واجْعَلْنی لِنَعْمآئِکَ مِنَ

و شکیبایی بی شتابت، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از سپاسگزاران

الشَّاکِرینَ، وَلِألائِکَ مِنَ الذَّاکِرینَ، الهی وَکَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسی وَاصْبَحَ

نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من، و چه بسیار بنده ای که شب و روزش را

خآئِفاً مَرْعُوباً، مُسَهَّداً مُشْفِقاً، وَحیداً وَجِلًا، هارِباً طَریداً، مُنْحَجِزاً فی

در ترس و بیم و تشویش و اضطراب سپری کند، تنها و ترسان از خانه گریخته و آواره شده، در حالی که در

مَضیقٍ، اوْ مَخْبَاءٍ مِنَ الْمَخابِئِ، قَدْ ضاقَتْ عَلَیْهِ الْأَرْضُ بِرُحْبِها، لایَجِدُ

تنگنا قرار گرفته یا در مخفیگاهی خود را مخفی کرده، و زمین با تمامی وسعتش بر او تنگ شده است، نه راه

ص :۱۶۷

حيلَةً وَلا مَنْجى وَلا مَأْوى وَانَا فى امْنٍ وَ طُمَأْنينَةٍ، وَ عافِيَةٍ مِنْ ذلِکَ

چاره ای دارد و نه امید نجاتی و نه سرپناهی، و من در امنیت و آسایش و دور از همه این گرفتاریها

کُلِّهِ، فَلَکَ الْحَمْدُ یا رَبِّ مِنْ مُقْتَدرٍ لا یُغْلَبُ، وَذی اناهٍ لایَعْجَلُ، صَلِ

بسر می برم. پس ای پروردگار من، حمد و سپاس از آن توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت،

عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاْجعَلْنى لِنَعْمآئِکَ مِنَ الشَّاکِرینَ، وَلِألائِکَ

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت

مِنَ الذَّاکِرینَ، الهی وَسَیِّدی وَکَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسى وَاصْبَحَ مَغْلُولًا مُکَبَّلًا

قرار ده، ای معبود من و ای آقا و سرورم و چه بسیار بنده ای که شب و روزش را در غل و زنجیر

فِی الْحَدیدِ بِایْدِی الْعُداهِ لا یَرْحَمُونَهُ، فَقیداً مِنْ اهْلِهِ وَوَلَدِهِ، مُنْقَطِعاً عَنْ

آهنین در اسارت دشمنان بی رحم، دور از زن و فرزند و جدای از

اخْوانِهِ وَبَلَدِهِ، یَتَوَقَّعُ کُلَّ ساعَهٍ بِایِّ قِتْلَهٍ یُقْتَلُ وَبِایِّ مُثْلَهٍ یُمَثَّلُ بِهِ، وَانَا

برادران و شهرش سپری کند، در حالی که هر ساعت انتظار می کشد که چگونه کشته خواهد شد و چگونه اعضای بدنش قطعه قطعه می گردد و من

فی عافِیَهٍ مِنْ ذلِکَ کُلِّهِ، فَلَکَ الْحَمْدُ یا رَبِّ مِنْ مُقْتَدرٍ لا یُغْلَبُ، وَذی اناهٍ

در سلامتی از همه این گرفتاریها به سر می برم، پس ای پروردگار من، حمد و سپاس از آنِ توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی

لا یَعْجَلُ، صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنى لِنَعْمآئِکَ مِنَ

بی شتابت، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از سپاسگزاران نعمتها

الشَّاکِرینَ، وَلِألائِکَ مِنَ الذَّاکِرینَ، الهی وَسَیِّدی وَ کَمْ مِنْ عَبْدٍامْسى

و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من، و ای آقا و سرورم، و چه بسیار بنده ای که شب

وَاصْبَحَ یُقاسِی الْحَرْبَ، وَ مُباشَرَهَ الْقِتالِ بِنَفْسِهِ، قَدْ غَشِیَتْهُ الْأَعْدآءُ مِنْ

و روز، سختی جنگ و حضورش در پیکار را تحمّل کرد، در حالی که دشمنان از هر سو

کُلِّ جانِبٍ بِالسُّیُوفِ وَالرِّماحِ وَآلَهِ الْحَرْبِ، یَتَقَعْقَعُ فِی الْحَدیدِ قَدْ بَلَغَ

با شمشیر و نیزه و آلات جنگی او را در میان گرفته اند، به گونه ای که در میان صدای شمشیرها تلاشش

مَجْهُودَهُ، لایَعْرِفُ حیلَهً وَلا یَجِدُ مَهْرَباً، قَدْ ادْنِفَ بِالْجِراحاتِ، اوْ

به آخر رسیده و راه چاره و فراری ندارد، از کثرت جراحات از پا افتاده یا

مُتَشَحِّطاً بِدَمِهِ تَحْتَ السَّنابِکِ وَالْأَرْجُلِ، یَتَمَنّی شَرْبَهً مِنْ مآءٍ، اوْ نَظْرَهً

زیر سم اسبان و پاها به خونش غلطیده و آرزوی جرعه ای از آب، یا نگاهی

ص :۱۶۸

الی اهْلِهِ وَ وَلَدِهِ، وَلا یَقْدِرُ عَلَیْها، قَدْ شَرَبَتِ الْأَرْضُ مِنْ دَمِهِ، وَ اَکَلَتِ

به زن و فرزندش را دارد ولی توانایی آن را ندارد و زمین از خونش سیراب شده و درندگان

السِّباعُ وَالطَّیْرُ مِنْ لَحْمِهِ، وَانَا فی عافِیَهٍ مِنْ ذلِکَ کُلِّهِ، فَلَکَ الْحَمْدُ یا رَبِ

و پرندگان از گوشتش خورده اند و من در سلامتی از شر این گرفتاریها به سر می برم، پس ای پروردگار من

مِنْ مُقْتَدِرٍ لایُغْلَبُ، وَذی اناهٍ لا یَعْجَلُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

حمد و سپاس از آنِ توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

وَاْجَعَلْنی لِنَعْمآئِکَ مِنَ الشَّاکِرینَ، وَلِألائِکَ مِنَ الذَّاکِرینَ، الهی وَکَمْ

و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من، و چه بسیار

مِنْ عَبْدٍ امْسی وَاصْبَحَ فی ظُلُماتِ الْبِحارِ، وَعَواصِفِ الرِّیاحِ وَ الْأَهْوالِ

بنده ای که شب و روزش در تاریکی دریاها، تندبادها و هراسها و در میان امواجی که

وَالْأمْواجِ، یَتَوَقَّعُ الْغَرَقَ وَالْهَلاکَ، لا یَقْدِرُ عَلی حیلَهٍ، اوْ مُبْتَلیً بِصاعِقَهٍ

هر لحظه از آن انتظار غرق و نابودی می رود بگذرد و راه چاره ای هم نداشته باشد یا بنده ای که گرفتار صاعقه

اوْ هَدْمٍ اوْ حَرْقٍ، اوْ شَرْقٍ اوْ خَسْفٍ، اوْ مَسْخٍ اوْ قَذْفٍ، وَانَا فی عافِیَهٍ

یا ویرانی یا آتش سوزی یا آفتاب زدگی یا فرو رفتن در دل زمین یا مسخ شدن یا پرتاب شدن گردد و من در سلامتی

مِنْ ذلِکَ کُلِّهِ، فَلَکَ الْحَمْدُ یا رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لا یُغْلَبُ، وَذی اناهٍ لا یَعْجَلُ،

از همه این گرفتاری ها به سر می برم، پس ای پروردگار من حمد و سپاس از آنِ توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت،

صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنی لِنَعْمآئِکَ مِنَ الشَّاکِرینَ،

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و مرا از سپاسگزاران نعمتها

وَلِألائِکَ مِنَ الذَّاکِرینَ، الهی وکَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسی واصْبَحَ مُسافِراً

و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من، و چه بسیار بنده ای که شب و روزش را در سفر

شاخِصاً عَنْ اهْلِهِ وَوَطِنِهِ وَوَلَدِهِ، مُتَحَيِّراً فِی الْمَفاوِزِ، تائِهاً مَعَ الْوُحُوشِ

و دور از زن و وطن و فرزند، حیران در بیابانها، در میان حیوانات وحشی

وَ الْبَهآئِمِ وَالْهَوآمِّ، وَحِيداً فَرِيداً لا يَعْرِفُ حيلَةً وَلا يَهْتَدی سَبيلًا، اوْ

و چهارپایان و حشرات سپری کرده است، در حالی که تک و تنهاست نه چاره ای می بیند و نه راهی می یابد یا

مُتَاذِّياً بِبَرْدٍ اوْ حَرٍّ اوْ جُوعٍ اوْ عَطَشٍ اوْ عُرْيٍ، اوْ غَيْرِهِ مِنَ الشَّدآئِدِ مِمَّا

آزرده از سرما یا گرما یا گرسنگی یا تشنگی یا برهنگی یا سایر سختی ها که

ا نَا مِنْهُ خِلْوٌ، فی عافِیَةٍ مِنْ ذلِکَ کُلِّهِ، فَلَکَ الْحَمْدُ یا رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لا

من از آنها بدورم و در سلامتی از همه این گرفتاریها بسر می برم، پس ای پروردگار من حمد و سپاس از آنِ توست به خاطر نیروی

یُغْلَبُ، وَذی اناةٍ لا یَعْجَلُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، واجْعَلْنی

شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا

لِنَعْمآئِکَ مِنَ الشّاکِرینَ، ولِألائِکَ مِنَ الذّاکِرینَ، الهی وَسَیِّدی و کَمْ

از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده ای معبود من و ای آقا و سرورم و چه بسیار

مِنْ عَبْدٍ امْسی وَاصْبَحَ فَقیراً عآئِلًا، عارِیاً مُمْلِقاً، مُخْفِقاً مَهْجُوراً، خائِفاً

بنده ای که شب و روزش در حالی بگذرد که تهیدست عیالوار، برهنه بینوا، ناکام وامانده، در ترس

جائِعاً ظَمْئاناً، یَنْتَظِرُ مَنْ یَعُودُ عَلَیْهِ بِفَضْلٍ، اوْ عَبْدٍ وَجیهٍ عِنْدَکَ هُوَ

گرسنگی و تشنگی است، چشم به راه کسی است که به او چیزی ببخشد یا چه بسیار بنده آبرومندی که از من

اوْجَهُ مِنّی عِنْدَکَ، وَاشَدُّ عِبادَةً لَکَ، مَغْلُولًا مَقْهُوراً، قَدْ حُمِّلَ ثِقْلًا مِنْ

نزد تو آبرومندتر است و بیش از من تو را عبادت می کند در حالی که در غل و زنجیر و اسارت، بار گران

تَعَبِ الْعَنآءِ، وَشِدَّةِ الْعُبُودِیَّهِ، وَکُلْفَهِ الرِّقِّ، وَثِقْلِ الضَّریبَهِ، اوْ مُبْتَلیً بِبَلآءٍ

رنج و مشقت و سختی بندگی و دشواری بردگی و سنگینی پرداخت مالیات را به دوش می کشد یا به بلای

شَدیدٍ لا قِبَلَ لَهُ بِهِ الّا بِمَنِّکَ عَلَیْهِ، وانَا الْمَخْدُومُ الْمُنَعَّمُ الْمُعافی

شدیدی مبتلا شده که تاب تحمّل آن را جز با فضل تو ندارد ولی دیگران در خدمت من و من در ناز و نعمت و تندرستی

الْمَکَرَّمُ، فی عافِیَةٍ مِمّا هُوَ فیهِ، فَلَکَ الْحَمْدُ عَلی ذلِکَ کُلِّهِ، مِنْ مُقْتَدِرٍ لا

و گرامی در سلامتی از گرفتاری هایی که او در آن است به سر می برم، پس ای پروردگار من حمد و سپاس از آن توست به خاطر نیروی

یُغْلَبُ، وَذی اناةٍ لا یَعْجَلُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاْجعْلنی

شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از

لِنَعْمآئِکَ مِنَ الشّاکِرینَ، وَ لِألائِکَ مِنَ الذّاکِرینَ، [الهی وَ مَوْلایَ

سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده [ای معبود من و آقا

وَسَیِّدی وَکَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسی واصْبَحَ شَریداً طَریداً حَیرانَ، مُتَحَیِّراً

و سرورم و چه بسیار بنده ای که شب و روزش را در آوارگی و فرار و حیرانی و سرگردانی

جآئِعاً خائِفاً، خاسِراً فِی الصَّحاری وَالْبَراری قَدْ احْرَقَهُ الْحَرُّ وَالْبَرْدُ،

و گرسنگی و ترسان و زیانکار در صحراها و بیابانها به سر برده در حالی که سرما و گرما او را بی تاب کرده

وَهُوَ فی ضَرٍّ مِنَ الْعَیْشِ وَضَنْکٍ مِنَ الْحَیوهِ، وَذُلٍّ مِنَ المَقامِ، یَنْظُرُ الی

و در وضع فلاکت بار و زندگی سخت و توأم با خواری بسر می برد، با حسرت

نَفْسِهِ حَسْرَهً، لا یَقْدِرُ لَها عَلی ضَرٍّ وَلا نَفْعٍ، وَانَا خِلْوٌ مِنْ ذلِکَ کُلِّهِ

به خود می نگرد و بر سود و زیان خود قدرتی ندارد، در حالی که من به لطف و کرمت

بِجُودِکَ وَ کَرَمِکَ، فَلا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ مِنْ مُقْتَدرٍ لا یُغْلَبُ، وَذی

از همه آنها بدورم، پس معبودی جز تو نیست، تسبیح می کنم تو را به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و

اناهٍ لا یَعْجَلُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، واجْعَلْنی لأَنْعُمِکَ مِنَ

شکیبایی بی شتابت، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از سپاسگزاران نعمتها

الشّاکِرینَ، و لِأَلائِکَ مِنَ الذّاکِرینَ، وَ ارْحَمْنی بِرَحْمَتِکَ، یا ارْحَمَ

و یادکنندگان احسانت قرار ده و به رحمتت بر من رحم کن ای مهربانترین

الرَّاحِمینِ (۱) الهی وَسَیِّدی وَ کَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسی وَاصْبَحَ عَلیلًا مَریضاً،

مهربانان ، ای معبود من و ای آقا و سرورم، و چه بسیار بنده ای که شب و روزش را در ناتوانی، بیماری،

سَقیماً مُدْنِفاً، عَلی فُرُشِ العِلَّهِ وَفی لِباسِها، یَتَقَلَّبُ یَمیناً وشِمالًا، لا

ناخوشی و بی حالی، در بستر و لباس بیماری بسر آورد و (از درد) از این پهلو به آن پهلو بغلطد،

یَعْرِفُ شَیْئاً مِنْ لَذَّهِ الطَّعامِ، وَلا مِنْ لَذَّهِ الشَّرابِ، یَنْظُرُ الی نَفْسِهِ حَسْرَهً،

و چیزی از لذّت غذا و نوشیدنی نفهمد، و با حسرت به خود بنگرد

لا یَسْتَطیعُ لَها ضَرّاً وَلا نَفْعاً، وَانَا خِلْوٌ مِنْ ذلِکَ کُلِّهِ بِجُودِکَ وَ کَرَمِکَ، فَلا

و بر سود و زیان خود قدرتی ندارد، در حالی که من به لطف و کرمت از همه آنها بدورم، پس

الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ مِنْ مُقْتَدرٍ لا یُغْلَبُ، وَذی اناهٍ لا یَعْجَلُ، صَلِّ عَلی

معبودی جز تو نیست، تسبیح می کنم تو را به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاْجعَلْنی لَکَ مِنَ الْعابِدینَ، وَلِنعَمآئِکَ مِنَ الشّاکِرینَ،

محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از عبادت کنندگان و از سپاسگزاران نعمتها

وَلِألائِکَ مِنَ الذّاکِرینَ، وَارْحَمْنی بِرحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرّاحِمینَ، مَوْلایَ

و یادکنندگان احسانت قرار ده و به رحمتت بر من رحم کن ای مهربان ترین مهربانان، ای مولای من

ص: ۱۷۱

۱- [۱۴۸]عبارت داخل پرانتز در بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۳۲۴ آمده است.

وَسَيِّدى وَكَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسى وَاصْبَحَ، وَقَدْ دَنا يَوْمُهُ مِنْ حَتْفِهِ، واحْدَقَ

و ای آقا و سرورم چه بسیار بنده ای که شب و روزش را سپری کند در حالی که عمرش بسر آمده و فرشته مرگ

بِهِ مَلَکُ الْمَوْتِ فی اعْوانِهِ، یُعالِجُ سَکَراتِ الْمَوْتِ وَحِیاضَهُ، تَدُورُ عَیْناهُ

با یاورانش دور بسترش را گرفته و علاجی برای سختی های جان کندن و گرداب مرگ می طلبد، چشمانش

یَمیناً وَ شِمالًا، یَنْظُرُ الی احِبّآئِهِ وَ اوِدّآئِهِ واخِلّائِهِ، قَدْ مُنِعَ مِنَ الکَلامِ،

به چپ و راست می گردد، و به دوستان و یاران و رفقای خود می نگرد، زبانش از گفتن بند آمده،

وَحُجِبَ عَنِ الْخِطابِ، یَنْظُرُ الی نَفْسِهِ حَسْرَةً، فَلا یَسْتَطیعُ لَها ضَرّاً وَلا

و از گفتار باز ایستاده است، با حسرت به خود می نگرد که هیچ قدرتی بر سود و زیان ندارد،

نَفْعاً، وَا نَا خِلْوٌ مِنْ ذلِکَ کُلِّهِ بِجُودِکَ وَکَرمِکَ، فَلا الهَ الّا انْتَ، سُبْحانَکَ

در حالی که من به لطف و کرمت از همه آنها به دورم، پس معبودی جز تو نیست، تسبیح می کنم تو را

مِنْ مُقْتَدِرٍ لا یُغْلَبُ، وَ ذی اناةٍ لا یَعْجَلُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

واجْعَلْنی لِنَعْمآئِکَ مِنَ الشّاکِرینَ، وَلِألائِکَ مِنَ الذّاکِرینَ، وَارْحَمْنی

و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده و به رحمتت بر من

بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرّاحِمینَ، مَوْلایَ وَسَیِّدی وَ کَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسی

رحم کن ای مهربان ترین مهربانان، ای مولای من و ای آقا و سرورم، و چه بسیار بنده ای که شب

وَاصْبَحَ فی مَضائِقِ الْحُبُوسِ وَالسُّجُونِ، وَکُرَبِها وَذُلِّها وَحَدیدِها،

و روزش در تنگناهای زندانها و بندها با انواع گرفتاریها و خواری و در بند زنجیر آهنین بگذرد

یَتَداوَلُهُ اعْوانُها وَزَبانِیَتُها، فَلا یَدْری اىُّ حالٍ یُفْعَلُ بِهِ، وَ اىُّ مُثْلَةٍ یُمَثَّلُ

در حالی که به دست زندانبانان و نگهبانانش دست به دست بگردد و نمی داند که با او چه خواهد شد و کدام عضو از

اعضایش را

بِهِ، فَهُوَ فی ضَرٍّ مِنَ الْعَیْشِ، وَضَنْکٍ مِنَ الْحَیوهِ، یَنْظُرُ الی نَفْسِهِ حَسْرَهً،

قطع خواهند کرد، پس او در وضع فلاکت بار و زندگی سخت و توأم با خواری بسر می برد، با حسرت به خود می نگرد

لایَسْتَطیعُ لَها ضَرّاً وَلا نَفْعاً، وَانَا خِلْوٌ مِنْ ذلِکَ کُلِّهِ بِجُودِکَ وَکَرَمِکَ، فَلا

و بر سود و زیان خود قدرتی ندارد، در حالی که من به لطف و کرمت از همه آنها بدورم، پس

الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ مِنْ مُقْتَدِرٍ لایُغْلَبُ، وَذی اناهٍ لا یَعْجَلُ، صَلِّ عَلی

معبودی جز تو نیست، تسبیح می کنم تو را به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر

ص :۱۷۲

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنی لَکَ مِنَ الْعابِدینَ، ولِنَعْمآئِکَ مِنَ الشَّاکِرینَ،

محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از عبادت کنندگان و سپاسگزاران نعمتها

وَلِألائِکَ مِنَ الذَّاکِرینَ، وَارْحَمْنی بِرَحْمَتِکَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، سَیِّدِی

و یادکنندگان احسانت قرار ده، و به رحمتت بر من رحم کن، ای مهربان ترین مهربانان، ای آقا و سرورم

وَ مَوْلایَ، وَکَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسی وَ اصْبَحَ قَدِ اسْتَمَرَّ عَلَیْهِ القَضآءُ، وَاحْدَقَ

و ای مولای من، و چه بسیار بنده ای که شب و روزش در حالی بگذرد که پی در پی گرفتار سرنوشت ناگوار گشته و بلا

بِهِ الْبَلاءُ، وَفارَقَ اوِدَّآئَهُ وَ احِبَّآئَهُ وَ اخِلّائَهُ، وَامْسی اسیراً حَقیراً ذَلیلًا

و گرفتاری او را احاطه کرده و از دوستان و یاران و رفقای خود دور شده و شب را در حال اسارت و حقارت و ذلّت

فی ایْدِی الْکُفَّارِ وَالْأَعْدآءِ، یَتَداوَلُونَهُ یَمیناً وَشِمالًا، قَدْ حُصِرَ فِی

در دست کفّار و دشمنان بسر آورد، او را دست به دست به راست و چپ بکشانند و در سیاه چال

الْمَطامیرِ، وَثُقِّلَ بِالْحَدیدِ، لا یَری شَیْئاً مِنْ ضِیآءِ الدُّنْیا وَلا مِنْ رَوْحِها،

زندانی شده و به زنجیر آهنین بسته شده، نه چیزی از روشنایی دنیا را می بیند و نه نسیمش بر او می وزد،

یَنْظُرُ الَی نَفْسِهِ حَسْرَةً، لا یَسْتَطیعُ لَها ضَرّاً وَلا نَفْعاً، وَانَا خِلْوٌ مِنْ ذلِکَ

با حسرت به خود می نگرد و بر سود و زیان خود قدرتی ندارد، در حالی که من

لِّهِ بِجُودِکَ وَکَرَمِکَ، فَلا الهَ إلَّاانْتَ، سُبْحانَکَ مِنْ مُقْتَدِرٍ لا یُغْلَبُ،

به لطف و کرمت از همه آنها بدورم، پس معبودی جز تو نیست، تسبیح می کنم تو را به خاطر نیروی شکست ناپذیرت

وَذی اناةٍ لا یَعْجَلُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنی لَکَ مِنَ

و شکیبایی بی شتابت، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و مرا از

الْعابِدینَ، وَلِنَعْمآئِکَ مِنَ الشَّاکِرینَ، وَلِألائِکَ مِنَ الذَّاکِرینَ، وَارْحَمْنی

عبادت کنندگان و سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده، و به رحمتت

بِرَحْمَتِکَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، مَولایَ وَ سَیِّدی وَ کَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسی

بر من رحم کن، ای مهربان ترین مهربانان، ای مولای من و ای آقا و سرورم، و چه بسیار بنده ای که شب

وَاصْبَحَ قَدِ اشتاقَ الَی الدُّنْیا لِلرَّغْبَهِ فیها، الی انْ خاطَرَ بِنَفْسِهِ وَمالِهِ

و روزش بگذرد و از روی میلی که به دنیا دارد مشتاقانه بسویش رود تا آنجا که از حرصی که

حِرْصاً مِنْهُ عَلَیْها، قَدْ رَکِبَ الْفُلْکَ وَکُسِرَتْ بِهِ، وَ هُوَ فی آفاقِ الْبِحارِ

بر آن دارد، خود و مالش را به خطر انداخته، سوار بر کشتی شده و کشتی او شکسته و او در کرانها و تاریکی های

وَظُلَمِها، يَنْظُرُ الی نَفْسِهِ حَسْرَةً، لا یَقْدِرُ لَها علی ضَرٍّ وَلا نَفْعٍ، وَ انَا خِلْوٌ

دریاست و از روی حسرت به خود می نگرد و بر سود و زیان خودش قدرتی ندارد در حالی که من

مِنْ ذلِکَ کُلِّهِ بِجُودِکَ وَکَرَمِکَ، فَلا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ مِنْ مُقْتَدِرٍ لا

به لطف و کرمت از همه آنها بدورم پس معبودی جز تو نیست تسبیح می کنم تو را به خاطر نیروی

یُغْلَبُ، وَذی اناهٍ لایَعْجَلُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنی لَکَ مِنَ

شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از

الْعابِدینَ، وَلِنَعْمآئِکَ مِنَ الشّاکِرینَ، وَلِألائِکَ مِنَ الذّاکِرینَ، وَارْحَمْنی

عبادت کنندگان و سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده

بِرَحْمَتِکَ، یا ارْحَمَ الرّاحِمینَ، مَولایَ وَ سَیِّدی وَ کَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسی

و به رحمتت بر من رحم کن ای مهربان ترین مهربانان. ای مولای من و ای آقا و سرورم و چه بسیار بنده ای که شب

وَاصْبَحَ قَدِ اسْتَمَرَّ عَلَیْهِ الْقَضآءُ، وَاحْدَقَ بِهِ الْبَلاءُ، والْکُفّارُ والْأَعْداءُ،

و روزش در حالی بگذرد که پی در پی گرفتار سرنوشت ناگوار گشته و بلا و گرفتاری و کفّار و دشمنان

وَاخَذَتْهُ الرِّماحُ وَالسُّیُوفُ وَالسِّهامُ، وَجُدِّلَ صَریعاً، وَقَدْ شَرِبَتِ

او را احاطه کرده و نیزه ها و شمشیرها و تیرها او را فرا گرفته، و به رو درافتاده

الْأَرْضُ مِنْ دَمِهِ، وَاکَلَتِ السِّباعُ وَالطَّیْرُ مِنْ لَحْمِهِ، وَانَا خِلْوٌ مِنْ ذلِکَ

و زمین از خونش سیراب شده و درندگان و پرندگان گوشتش را خورده اند، در حالی که من

کُلِّهِ بِجُودِکَ وَکَرَمِکَ، لا بِاسْتِحْقاقٍ مِنّی لا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ مِنْ

به لطف و کرمت از همه آنها بدورم، بی آنکه سزاوار آن باشم، معبودی جز تو نیست، تسبیح می کنم تو را

مُقْتَدِرٍ لا یُغْلَبُ، وَذی اناهٍ لا یَعْجَلُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست،

وَاجْعَلْنی لِنَعْمآئِکَ مِنَ الشَّاکِرینَ، وَلِألائِکَ مِنَ الذَّاکِرینَ، وَارْحَمْنی

و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده و به رحمتت بر من

بِرَحْمَتِکَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، وَعِزَّتِکَ یا کَریمُ لَاطْلُبَنَّ مِمَّا لَدَیْکَ،

رحم کن، ای مهربان ترین مهربانان، به عزّتت سوگند ای بزرگوار، من از آنچه نزد توست می خواهم

وَلَأُلِحَّنَّ عَلَیْکَ، وَلَأَلْجَأَنَّ الَیْکَ، وَلَأَمُدَّنَّ یَدی نَحْوَکَ مَعَ جُرْمِها الَیْکَ، یا

و بر آن پافشاری دارم و به تو پناهنده ام و دست گنهکارم را به سویت دراز می کنم، ای

رَبِّ فَبِمَنْ اعُوذُ، وَبِمَنْ الُوذُ، لا احَدَ لی الَّا انْتَ، افَتَرُدُّنی وَانْتَ مُعَوَّلی

پروردگار من، به که پناه برم و به که رو کنم، در حالی که جز تو کسی را ندارم، آیا با وجود اینکه پشتیبان منی

وَعَلَيْكَ مُتَّكَلی اسْئَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذی وَضَعْتَهُ عَلَی السَّمآءِ فَاْستَقَلَّتْ،

و من برتو توکّل می کنم مرا از درگاهت برانی؟ به حقّ آن نامت که بر آسمانها نهادی و پا برجا ماند

وَعَلَی الْأَرْضِ فَاسْتَقَرَّتْ وَعَلَی الْجِبالِ فَرَسَتْ، وَعَلَی اللَّيْلِ فَاظْلَمَ،

و بر زمین نهادی و آرام گرفت و بر کوه ها نهادی و استوار گردید و بر شب نهادی و تاریک شد

وَعَلَی النَّهارِ فَاسْتَنارَ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمِّدٍ، وَانْ تَقْضِیَ لی

و بر روز نهادی روشن گردید، از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و تمامی

جَميعَ حَوآئِجی كُلِّها، وَتَغْفِرَ لی ذُنُوبی كُلَّها، صَغيرَها وَ كَبيرَها، وَتُوَسِّعَ

حاجتهایم را بر آوری، و از تمامی گناهان کوچک و بزرگم در گذری، و روزیم را

عَلَیَّ مِنَ الرِّزْقِ ما تُبَلِّغُنی بِهِ شَرَفَ الدُّنْيا وَالْأخِرَهِ، يا ارْحَمَ الرَّاحِمينَ،

چنان وسعت بخشی که با آن به عزّت دنیا و آخرت برسم، ای مهربان ترین مهربانان،

مَوْلایَ بِكَ اسْتَعَنْتُ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ واعِنّی وَ بِكَ

ای مولای من از تو کمک می گیرم، پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و یاریم کن، و به تو

اسْتَجَرْتُ، فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَجِرْنی واغْنِنی بِطاعَتِكَ

پناه می برم، پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و پناهم ده، و به واسطه بندگیت

عَنْ طاعَهِ عِبادِكَ، وَ بِمَسْئَلَتِكَ عَنْ مَسْئَلَهِ خَلْقِكَ، وَانْقُلْنی مِنْ ذُلِّ الْفَقْرِ

از اطاعت بندگانت بی نیازم کن و به وسیله درخواست از خود، از درخواست مخلوقاتت بی نیازم فرما، و مرا از ذلّت فقر

الی عِزِّ الْغِنی وَمِنْ ذُلِّ الْمَعاصی الی عِزِّ الطَّاعَهِ، فَقَدْ فَضَّلْتَنی عَلی كَثيرٍ

به عزّت بی نیازی و از خواری گناهان به عزّت بندگیت منتقل کن، که تو مرا به واسطه

مِنْ خَلْقِکَ جُوداً مِنْکَ وَکَرَماً، لا بِاسْتِحْقاقٍ مِنّی الهی فَلَکَ الْحَمْدُ عَلی

جود و کرمت بر بسیاری از مخلوقاتت برتری دادی نه به خاطر شایستگی من، ای معبود من، پس برای همه اینها سپاس

ذلِکَ کُلِّهِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنی لِنَعْمآئِکَ مِنَ

مخصوص توست، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از سپاسگزاران

الشّاکِرینَ، وَلِألائِکَ مِنَ الذّاکِرینَ، وَارْحَمْنی بِرَحْمَتِکَ، یا ارْحَمَ

نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده و به رحمتت بر من رحم کن، ای مهربان ترین

الرَّاحِمينَ* آنگاه به سجده برو و بگو: سَجَدَ وَجْهِیَ الذَّلیلُ، لِوَجْهِکَ الْعَزیزِ

مهربانان********* رخسار خوارم در پیشگاه وجه عزیز و بزرگوارت

الْجَلیلِ، سَجَدَ وَجْهِیَ الْبالِی الْفانی لِوَجْهِکَ الدَّآئِمِ الْباقی سَجَدَ وَجْهِیَ

به خاک افتاده، چهره کهنه فانیم در پیشگاه روی دائمی و همیشگیت به خاک افتاده، رخسار نیازمندم

الْفَقیرُ، لِوَجْهِکَ الْغَنِیِّ الْکَبیرِ، سَجَدَ وَجْهی وَسَمْعی وَ بَصَری وَلَحْمی

در پیشگاه روی بی نیاز و بزرگت به خاک افتاده، چهره و گوش و چشم و گوشت

وَدَمی وَجِلْدی وَعَظْمی وَ ما اقَلَّتِ الْأَرْضُ مِنّی لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ،

و خون و پوست و استخوان و آنچه از اعضایم بر زمین است در پیشگاه پروردگار جهانیان به خاک افتاده است،

اللَّهُمَّ عُدْ عَلی جَهْلی بِحِلْمِکَ، وَعَلی فَقْری بِغِناکَ، وَعَلی ذُلّی بِعِزِّکَ

خدایا بر نادانیم به شکیباییت و بر نیازمندیم به بی نیازیت و بر فرومایگیم به قدرت

وَسُلْطانِکَ، وَ عَلی ضَعْفی بِقُوَّتِکَ، وَعَلی خَوْفی بِامْنِکَ، وَعَلی ذُنُوبی

و سلطنتت و بر ناتوانیم به تواناییت و بر ترسم به امنیتت و بر گناهان

وَخطایایَ بِعَفْوِکَ وَرَحْمَتِکَ، یا رَحْمنُ یا رَحیمُ، اللهُمَّ انّی ادْرَءُ بِکَ فی

و خطاهایم به عفو و رحمتت باز گرد، ای بخشنده، ای مهربان، خدایا در مقابل سرسختی (دشمنم)

نَحْرِ فُلانِ بْنِ فُلانٍ (به جای فُلان بن فُلان، نام دشمن را بگوید)، واعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّهِ،

فلانی پسر فلانی از تو حمایت می طلبم****** و از شرّش به تو پناه می برم،

فَاکْفِنیهِ بِما کَفَیْتَ بِهِ انْبِیآئَکَ وَاوْلِیآئَکَ مِنْ خَلْقِکَ، وَصالِحی عِبادِکَ مِنْ

پس مرا از شرّش کفایت کن آن گونه که پیامبران و اولیایت را از مخلوقاتت و بندگان شایسته ات را از

فَراعِنَهِ خَلْقِکَ، وَ طُغاهِ عُداتِکَ، وَشَرِّ جَمیعِ خَلْقِکَ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ

شرّ فرعونیان مخلوقاتت و سرکشان از دشمنانت و شرّ همه مخلوقاتت کفایت نمودی، به رحمتت ای مهربان ترین

الرَّاحِمینَ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، وَحَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَکیلُ.

مهربانان، که تو بر هر چیز توانایی و خداوند ما را کافی و نیکو وکیلی است.

دعای توسّل به چهارده معصوم علیهم السلام:

مقصود از «توسّل» در این جا، وسیله قرار دادن انسانهای شایسته و صالح، در پیشگاه خدا و طلب چیزی از خدا به خاطر آنان است که مورد سفارش قرآن و روایات اسلامی قرار گرفته است (بخشنده

ص :۱۷۶

نعمتها خداست و آن بزرگواران در پیشگاه او شفاعت می کنند). قرآن کریم می فرماید: «

«یا أَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ ابْتَغُوا إِلَیْهِ الْوَسیلَهَ»؛

ای کسانی که ایمان آورده اید، پرهیزکاری پیشه کنید و وسیله ای برای تقرّب به خدا انتخاب نمایید».(۱) البتّه وسیله تقرّب به خدا، امور گوناگونی است- همان گونه که در روایات تصریح شده است- که از جمله آنها، شفاعت پیامبران و امامان و بندگان صالح نزد خداوند می باشد. قرآن کریم به طور روشن به رسول خدا صلی الله علیه و آله می گوید: «اگر گنه کاران به محضرت آیند و از خدا طلب آمرزش نمایند و تو نیز برای آنها طلب عفو کنی، مشمول رحمت و عفو خدا خواهند شد».(۲) در روایات فراوانی از طریق شیعه و سنّی، مسأله توسّل به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام مطرح شده و مورد سفارش قرار گرفته است و آنها که منکر توسّل هستند به خاطر کمی اطّلاعات و یا بی اطّلاعی آنها از آیات قرآن و روایات اسلامی است.(۳) مرحوم «علّامه مجلسی» فرموده است که در برخی از کتابهای معتبر آمده است که جناب «شیخ صدوق» این دعای توسّل را از ائمّه علیهم السلام روایت کرده و گفته است: «این دعا را برای هر حاجتی که خواندم به زودی به اجابت رسید».(۴) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ وَاتَوَجَّهُ الَیْکَ بِنَبِیِّکَ نَبِیِّ الرَّحْمَهِ، مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ

خدایا از تو می خواهم و به تو رو می کنم به واسطه پیامبرت، پیامبر رحمت، حضرت محمّد- که درود خدا

عَلَیْهِ وَآلِهِ، یا ابَا الْقاسِمِ یا رَسُولَ اللَّهِ، یا امامَ الرَّحْمَهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا،

بر او و خاندان پاکش باد، ای ابوالقاسم، ای فرستاده خدا، ای پیشوای رحمت، ای آقا و مولای ما،

انَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ الَی اللَّهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ

ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسّل شده و تو را پیش روی

حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَ اللَّهِ، یا ابَا الْحَسَنِ یا

خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای ابالحسن ای

امیرَالْمُؤْمِنینَ، یا عَلِیَّ بْنَ ابیطالِبٍ، یا حُجَّهَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا

امیرمؤمنان، ای علی بن ابی طالب، ای حجّت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا

۱- [۱۴۹]سوره مائده، آیه ۳۵.

۲- [۱۵۰]سوره نساء، آیه ۶۴.

۳- [۱۵۱]برای آگاهی بیشتر در این زمینه، به تفسیر نمونه، جلد ۴، ذیل آیه ۳۵ سوره مائده و جلد ۱۲، ذیل آیه ۵۷ سوره اسراء و دیگر کتب مراجعه شود.

۴- [۱۵۲]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۴۷.

وَمَوْلینا، اِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللَّهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ

و مولای ما، ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسّل شده ایم و تو را پیش روی خواسته هایمان

حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا فاطِمَهُ الزَّهْرآءُ یا بِنْتَ

(واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای فاطمه زهرا، ای دختر

مُحَمَّدٍ، یا قُرَّهَ عَیْنِ الرَّسُولِ، یا سَیِّدَتَنا وَمَوْلاتَنا، اِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا

محمّد صلی الله علیه و آله، ای روشنی چشم رسول خدا، ای بانو و سرور ما، ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم

وَتَوَسَّلْنا بِکِ اِلَی اللَّهِ، وَقَدَّمْناکِ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهَهً عِنْدَاللَّهِ،

و به وسیله تو به درگاه خدا متوسّل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا،

اشْفَعی لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا ابا مُحَمَّدٍ یا حَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ، اَیُّهَا الْمُجْتَبی یَا بْنَ

برای ما نزد او شفاعت کن، ای ابا محمّد، ای حسن بن علی، ای برگزیده، ای فرزند

رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّهَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنَّا تَوَجَّهْنا

رسول خدا، ای حجّت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما، ما به تو رو نموده

وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللَّهِ، وَ قَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً

و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسّل شده ایم و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند

عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا اباعَبْدِاللَّهِ یاحُسَیْنَ بْنَ عَلِیٍّ، اَیُّهَا الشَّهیدُ یَا

نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای اباعبداللَّه، ای حسین بن علی، ای شهید، ای

بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّهَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنَّا تَوَجَّهْنا

فرزند رسول خدا، ای حجّت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما، ما به تو رو نموده

وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللَّهِ، وَ قَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً

و تو را شـفیع قرار داده ایم و به وسـیله تو، به درگاه خدا متوسّل شده و تو را پیش روی خواسـته هایمان (واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند

عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا اَبَاالْحَسَنِ یا عَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ، یا زَیْنَ

نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای ابوالحسن، ای علی بن حسین، ای زینت

الْعابِدینَ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّهَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنَّا

عبادت کنندگان، ای فرزند رسول خدا، ای حجّت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما، ما

تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللَّهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا،

به تو رو نموده و تو را شـفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسّل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم،

ص :۱۷۸

يا وَجيهاً عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، يا ابا جَعْفَرٍ يا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، ايُّهَا

ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای اباجعفر، ای محمّد بن علی، ای

الْباقِرُ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يا حُجَّةَ اللَّهِ عَلى خَلْقِهِ، يا سَيِّدَنا وَمَوْلينا، انَّا

شکافنده علوم، ای فرزند رسول خدا، ای حجّت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما،

تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِكَ الَى اللَّهِ، وَقَدَّمْناكَ بَيْنَ يَدَیْ حاجاتِنا،

ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسّل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم،

يا وَجيهاً عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، يا ابا عَبْدِ اللَّهِ يا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، ايُّهَا

ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای اباعبداللَّه، ای جعفر بن محمّد، ای

الصَّادِقُ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يا حُجَّةَ اللَّهِ عَلى خَلْقِهِ، يا سَيِّدَنا وَمَوْلينا، انَّا

راستگو، ای فرزند رسول خدا، ای حجّت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما،

تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِكَ الَى اللَّهِ، وَ قَدَّمْناكَ بَيْنَ يَدَیْ حاجاتِنا،

ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسّل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم،

يا وَجيهاً عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، يا ابَا الْحَسَنِ يا مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ،

ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای ابالحسن، ای موسی بن جعفر،

ايُّهَا الْكاظِمُ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يا حُجَّةَ اللَّهِ عَلى خَلْقِهِ، يا سَيِّدَنا وَمَوْلينا،

ای فروبرنده خشم، ای فرزند رسول خدا، ای حجّت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما،

انَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِكَ الَى اللَّهِ، وَ قَدَّمْناكَ بَيْنَ يَدَیْ

ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو به درگاه خدا متوسّل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان

حاجاتِنا، يا وَجيهاً عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، يا اباالْحَسَنِ يا عَلِيَّ بْنَ

(واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای ابالحسن، ای علی بن

مُوسی اَیُّهَا الرِّضا یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّهَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا

موسی، ای خشنود به رضای حق، ای فرزند رسول خدا، ای حجّت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا

وَمَوْلینا، اِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللَّهِ، وَ قَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ

و مولای ما، ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو به درگاه خدا متوسّل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان

حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَ اللَّهِ، یا ابا جَعْفَرٍ یا مُحَمَّدَ بْنَ

(واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای اباجعفر، ای محمّد بن

عَلِیٍّ، اَیُّهَا التَّقِیُّ الْجَوادُ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّهَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا

علی، ای پرهیزکارِ بخشنده، ای فرزند رسول خدا، ای حجّت خدا بر مخلوقاتش، ای

سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللَّهِ، وَ قَدَّمْناکَ

آقا و مولای ما، ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسّل شده و تو را پیش روی

بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللَّهِ، اِشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا اَبَا الْحَسَنِ یا

خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای ابالحسن، ای

عَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ، اَیُّهَا الْهادِی النَّقِیُّ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّهَ اللَّهِ عَلی

علی بن محمّد، ای هدایت کننده پاک، ای فرزند رسول خدا، ای حجّت خدا بر

خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللَّهِ،

مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما، ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسّل شده،

وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللَّهِ، اِشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا اَبا

و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا برای ما نزد او شفاعت کن، ای ابا

مُحَمَّدٍ یا حَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ، اَیُّهَا الزَّکِیُّ الْعَسْکَرِیُّ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّهَ

محمّد، ای حسن بن علی، ای پاک و پاکیزه، امام عسکری، ای فرزند رسول خدا، ای حجّت

اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ

خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما، ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو،

اِلَی اللَّهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَ اللَّهِ، اِشْفَعْ لَنا عِنْدَ

به درگاه خدا متوسّل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا برای ما نزد او شفاعت کن،

اللَّهِ، یا وَصِیَّ الْحَسَنِ وَالْخَلَفَ الْحُجَّهَ، اَیُّهَا الْقآئِمُ الْمُنْتَظَرُ الْمَهْدِیُّ، یَا بْنَ

ای جانشین حسن، جانشین (امام) و حجّت (بر مردم) ای قیام کننده انتظار کشیده شده هدایت یافته، ای فرزند

رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، انَّا تَوَجَّهْنا

رسول خدا، ای حجّت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما، ما به تو رو نموده

وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ الَی اللَّهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً

و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسّل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند

عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَ اللَّهِ* سپس حاجت خود را بخواهد که ان شاءاللَّه تعالی برآورده می شود.

نزد خدا برای ما نزد او شفاعت کن.*****************************

ص :۱۸۰

در روایت دیگری ۱۵۳] آمده است که بعد از این بگوید:

یا سادَتی وَ مَوالِیَّ، انّی تَوَجَّهْتُ بِکُمْ ائِمَّتی وَ عُدَّتی لِیَوْمِ فَقْری

ای سروران و پیشوایان من، به وسیله شما پیشوایانم و ذخیره ام برای روز فقر

وَحاجَتی الَی اللَّهِ، وَ تَوَسَّلْتُ بِکُمْ الَی اللَّهِ، وَ اسْتَشْفَعْتُ بِکُمْ الَی اللَّهِ،

و نیازم به خدا رو نموده ام و به واسطه شما به خدا متوسّل شده و شما را نزد او شفیع قرار داده ام

فَاشْفَعُوا لی عِنْدَاللَّهِ، وَاسْتَنْقِذُونی مِنْ ذُنُوبی عِنْدَاللَّهِ، فَانَّکُمْ وَسیلَتی الَی

پس شفیع من نزد خدا باشید، و مرا از (شرّ) گناهانم در نزد خدا نجات دهید، به یقین شما وسیله (ارتباط) من با

اللَّهِ، وَبِحُبِّکُمْ وَبِقُرْبِکُمْ ارْجُو نَجاةً مِنَ اللَّهِ، فَکُونُوا عِنْدَاللَّهِ رَجآئی یا

خدا هستید، و با محبّت و دوستی شما از خدا امید نجات دارم، پس شما ای سرورانم و ای اولیای خداوند

سادَتی یا اوْلِیآءَ اللَّهِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِمْ اجْمَعینَ، وَلَعَنَ اللَّهُ اعْدآءَ اللَّهِ

مایه امیدم در نزد خدا باشید، درود خدا بر همه آنان باد و خداوند دشمنانش را که در حقّ آنها

ظالِمیهِمْ مِنَ الْأَوَّلینَ وَ الْاخِرینَ، امینَ رَبَّ الْعالَمینَ.

ظلم نموده اند از پیشینیان و پسینیان لعنت کند، دعایم را اجابت کن ای پروردگار جهانیان.

دعای مکارم الاخلاق:

این دعا همان گونه که از نامش پیداست، درخواستی است از خداوند، برای رفع صفات ناپسند و مذموم و کسب فضایل اخلاقی و حرکت در راه و روشی که مورد رضایت خداوند است. امام سجّاد علیه السلام با زبان دعا، بسیاری از رذایل اخلاقی و گناهان را برمی شمرد تا از آنها اجتناب شود و فهرستی از فضایل اخلاقی را نیز بازگو می کند و آراستگی بدان صفات را از خداوند می طلبد تا مؤمنان برای کسب این صفات، به او اقتدا کنند. این دعا در «صحیفه سجّادیّه» که از کتب گرانبهاست (دعای بیستم) آمده است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَبَلِّغْ بِایمانی اکْمَلَ الْإیمانِ، وَاجْعَلْ

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و ایمانم را به کاملترین مرتبه آن برسان، و یقینم

ص: ۱۸۱

يَقينى افْضَلَ الْيَقينِ، وَانْتَهِ بِنِيَّتى الى احْسَنِ النِّيَّاتِ، وَبِعَمَلى الى احْسَنِ

را برترين يقين قرار ده، و نيّتم را به نيكوترين آن و عملم را به نيكوترين اعمال

الْأَعْمالِ، اللهُمَّ وَفِّرْ بِلُطْفِكَ نِيَّتى وَ صَحِّحْ بِما عِنْدَكَ يَقينى وَاسْتَصْلِحْ

منتهى گردان، خدايا به لطف و كرمت، نيّتم را (براى كارهاى خير) فراوان كن، و ايمانم را به واسطه آنچه نزد توست تصديق كن، و با قدرتت

بِقُدْرَتِكَ ما فَسَدَ مِنّى اللهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاكْفِنى ما يَشْغَلُنى

آنچه از من تباه شده اصلاح گردان، خدايا بر محمّد و خاندان پاكش درود فرست، و امورى كه پرداختن به آن مرا

الْإِهْتِمامُ بِهِ، وَاسْتَعْمِلْنى بِما تَسْئَلُنى غَداً عَنْهُ، وَاسْتَفْرِغْ ايَّامى فيما

مشغول مى دارد كفايت نما، و مرا به كارى گمار كه فرداى قيامت از آن بازخواست مى كنى، و روزگارم را تنها براى آن هدفى كه

خَلَقْتَنى لَهُ، وَاغْنِنى وَاوْسِعْ عَلَيَّ فى رِزْقِكَ، وَلا تَفْتِنّى بِالنَّظَرِ، وَاعِزَّنى

مرا براى آن آفريدى فارغ ساز، و مرا بى نياز كن و روزيم را وسعت ده، و مرا با نگاه (بيهوده) گرفتار فتنه مساز، و مرا عزّت بخش

وَلا تَبْتَلِيَنّى بِالْكِبْرِ، وَعَبِّدْنى لَكَ، وَلاتُفْسِدْ عِبادَتى بِالْعُجْبِ، وَاجْرِ

و مبتلا به كبر و غرور نساز، و بنده خود گردان، و عبادتم را با خودبينى فاسد مگردان، و با دستان من

لِلنَّاسِ عَلى يَدَيَّ الْخَيْرَ، وَلا تَمْحَقْهُ بِالْمَنِّ، وَهَبْ لى مَعالِيَ الْأَخْلاقِ،

خير و نيكى را بر مردم جارى گردان، و آن را با منّت نهادنم نابود مكن، و مراتب عالى اخلاق را به من ببخش،

وَاعْصِمْنى مِنَ الْفَخْرِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَلا تَرْفَعْنى فِى

و مرا از فخرفروشى نگهدار، خدايا بر محمّد و خاندان پاكش درود فرست، و اگر مرتبه مرا نزد

النَّاسِ دَرَجَةً الَّا حَطَطْتَنى عِنْدَ نَفْسى مِثْلَها، وَلا تُحْدِثْ لى عِزّاً ظاهِراً

مردم بالا مى برى به همان اندازه مرا نزد خودم پايين آور، و هر قدر عزّت آشكار

اَلَّا اَحَدَثْتَ لی ذِلَّهً باطِنَهً عِنْدَ نَفْسی بِقَدَرِها، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

به من عنایت می کنی به همان مقدار فروتنی در درونم ایجاد کن، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش

وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَمَتِّعْنی بِهُدیً صالِحٍ لا اَسْتَبْدِلُ بِهِ، وَطَریقَهِ حَقٍّ لا اَزیغُ

درود فرست و مرا بهره مند نما به هدایت شایسته ای که آن را به چیز دیگری تبدیل نسازم، و راه حقّی که از آن

عَنْها، وَنِیَّهِ رُشْدٍ لا اَشُکُّ فیها، وَعَمِّرْنی ما کانَ عُمْری بِذْلَهً فی طاعَتِکَ،

منحرف نشوم و نیّت صحیحی که در آن شک نکنم، و تا زمانی که زندگیم در مسیر طاعت توست به من عمر ده،

فَاِذا کانَ عُمْری مَرْتَعاً لِلشَّیْطانِ، فَاقْبِضْنی اِلَیْکَ قَبْلَ اَنْ یَسْبِقَ مَقْتُکَ

پس زمانی که زندگیم چراگاه شیطان گردد جانم را بگیر، پیش از آن که خشمت به من رسد

ص :۱۸۲

الَیَّ، اوْ یَسْتَحْکِمَ غَضَبُکَ عَلَیَّ، اللَّهُمَّ لا تَدَعْ خَصْلَةً تُعابُ مِنّی الَّا

یا غضبت بر من حتمی گردد، خدایا هیچ خصلتی از من که مایه نکوهش است باقی مگذار جز آن که

اصْلَحْتَها، وَلا عآئِبَةً اؤَنَّبُ بِها الَّا حَسَّنْتَها، وَلا اکْرُومَةً فِیَّ ناقِصَةً الَّا

اصلاحش کنی و هیچ عیبی را که به آن سرزنش می شوم جز آن که نیکویش گردانی و هیچ خصلت نیکوی ناتمام را، جز آن که

اتْمَمْتَها، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْدِلْنی مِنْ بِغْضَهِ اهْلِ

کامل گردانی، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و دشمنی کینه توزان را با من

الشَّنانِ الْمَحَبَّهَ، وَمِنْ حَسَدِ اهْلِ الْبَغْیِ الْمَوَدَّهَ، وَمِنْ ظِنَّهِ اهْلِ الصَّلاحِ

به مهر و محبّت، و حسادت ستمکاران را به دوستی و مودّت، و بدگمانی صالحان را

الثِّقَهَ، وَ مِنْ عَداوَهِ الْأَدْنَیْنَ الْوَلایَهَ، وَمِنْ عُقُوقِ ذَوِی الْأَرْحامِ الْمَبَرَّهَ،

به اعتماد و وثاقت، و دشمنی نزدیکان را به سرپرستی و ولایت، و نافرمانی و مخالفت خویشاوندان را به نیکی و محبّت،

وَمِنْ خِذْلانِ الْأَقْرَبینَ النُّصْرَهَ، وَمِنْ حُبِّ الْمُدارینَ تَصْحیحَ الْمِقَهِ، وَمِنْ

و خوار کردن نزدیکان را به یاری و نصرت، و محبّت ظاهری مدارا کنندگان را به دوستی همراه با حقیقت،

رَدِّ الْمُلابِسینَ کَرَمَ الْعِشْرَهِ، وَمِنْ مَرارَهِ خَوْفِ الظّالِمینَ حَلاوَهَ الْأَمَنَهِ،

و دور ساختن معاشران را به نیکی معاشرت، و تلخی ترس از ستمکاران را به شیرینی امنیت، تبدیل فرما.

اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاجْعَلْ لی یَداً عَلی مَنْ ظَلَمَنی وَلِساناً

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و برایم قرار ده دست قدرتمندی در برابر آن که بر من ستم کند و زبان گویایی

عَلی مَنْ خاصَمَنی وَظَفَراً بِمَنْ عانَدَنی وَهَبْ لی مَکْراً عَلی مَنْ کایَدَنی

در برابر آنکه با من ستیز کند، و پیروزی بر کسی که با من دشمنی ورزد، و ببخش به من راهکاری در برابر آن که با من حیله کند

وَقُدْرَهً عَلی مَنِ اضْطَهَدَنی وَتَکْذیباً لِمَنْ قَصَبَنی وَسَلامَهً مِمَّنْ

و توانی در برابر آن که مرا در تنگنا قرار دهـد، و تکذیب آن کس که از من عیب جویی کند، و در امان بودن از گزند کسی که

تَوَعَّدَنی وَ وَفِّقْنی لِطاعَهِ مَنْ سَدَّدَنی وَمُتابَعَهِ مَنْ ارْشَدَنی اللهُمَ

مرا تهدید کند، و مرا به پیروی از کسی که راهنماییم می کند و متابعت از کسی که ارشادم می کند توفیق ده، خدایا

صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَسَدِّدْنی لِأَنْ اعارِضَ مَنْ غَشَّنی بِالنُّصْحِ،

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و کمکم کن تا با کسی که به من خیانت کرده به خیر خواهی پاسخ دهم

وَاجْزِیَ مَنْ هَجَرَنی بِالْبِرِّ، وَاثیبَ مَنْ حَرَمَنی بِالْبَذْلِ، وَاکافِیَ مَنْ

و کسی که مرا رها کرده به نیکی پاداش دهم، و کسی که مرا محروم ساخته با بخشش عوض دهم و کسی که از من بریده

قَطَعَنی بِالصِّلَهِ، وَاخالِفَ مَنِ اغْتابَنی الی حُسْنِ الذِّكْرِ، وَانْ اشْكَرَ

با محبّت سزايش دهم، و با كسى كه از من بدگويى نموده با ياد نيک مقابله كنم، و از نيكى و احسان

الْحَسَنَهَ، وَاغْضِیَ عَنِ السَّيِّئَهِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَحَلِّنی

سپاسگزارى نموده و از بدى چشم پوشى كنم، خدايا بر محمّد و خاندان پاكش درود فرست و مرا به

بِحِلْيَهِ الصَّالِحينَ، وَالْبِسْنی زينَهَ الْمُتَّقينَ فی بَسْطِ الْعَدْلِ، وَكَظْمِ الْغَيْظِ،

زيور صالحان بياراى و زيور پرهيزكاران را به من بپوشان، در گسترش عدالت، و فرو بردن خشم

وَاطْفآءِ النَّآئِرَهِ، وَضَمِّ اهْلِ الْفُرْقَهِ، وَاصْلاحِ ذاتِ الْبَيْنِ، وَافْشآءِ الْعارِفَهِ،

و خاموش ساختن آتش فتنه، و گردآوردن آنان كه از هم جدا شده اند و اصلاح ميان مردم و آشكار نمودن نيكيها

وَسَتْرِ الْعآئِبَهِ، وَلينِ الْعَريكَهِ، وَ خَفْضِ الْجَناحِ، وَحُسْنِ السّيرَهِ،

و پوشاندن عيوب، و نرم خويى، و تواضع و فروتنى، و رفتار نيكو

وَسُكُونِ الرّيحِ، وَطيبِ الْمُخالَقَهِ، وَالسَّبْقِ الیَ الْفَضيلَهِ، وَايثارِ التَّفَضُّلِ،

و سنگينى و وقار، و خوش خلقى، و سبقت گرفتن در فضايل، و از خود گذشتگى در احسان

وَتَرْكِ التَّعْييرِ، وَالْإِفْضالِ عَلی غَيْرِ الْمُسْتَحِقِّ، وَالْقَوْلِ بِالْحَقِّ وَانْ عَزَّ،

و ترک سرزنش ديگران و بخشش بر آن كه سزاوار آن نيست، سخن گفتن به حق هر چند گران و دشوار باشد

وَاسْتِقْلالِ الْخَيْرِ وَانْ كَثُرَ مِنْ قَوْلی وَفِعْلی وَ اسْتِكْثارِ الشَّرِّ وَ انْ قَلَ

و كم شمردن كارهاى نيک خود هر چند گفتار و رفتار خيرم زياد باشد و زياد شمردن كارهاى بد خود هر چند

مِنْ قَوْلی وَفِعْلی وَ اكْمِلْ ذلِكَ لی بِدَوامِ الطَّاعَهِ، وَلُزُومِ الْجَماعَهِ،

در گفتار و كردارم اندک باشد، (خدايا) اين صفات را با اطاعت پيوسته و همراهى با جماعت (مؤمنان)

وَرَفْضِ اهْلِ الْبِدَعِ، وَمُسْتَعْمِلِ الرَّأْیِ الْمُخْتَرَعِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

و طرد بدعت گذاران، و آنان كه از رأى و نظر ساختگى پيروى مى كنند، در من به كمال رسان، خدايا بر محمّد

وَ آلِهِ، وَاجْعَلْ اوْسَعَ رِزْقِکَ عَلَیَّ اذا کَبِرْتُ، وَاقْوی قُوَّتِکَ فِیَّ اذا نَصِبْتُ،

و خانـدان پـاکش درود فرسـت، و بـه هنگـام پیری، گسـترده ترین روزی و به هنگـام درمانـدگی، قـوی ترین نیرویت را به من ارزانی دار

وَلا تَبْتَلِیَنّی بِالْکَسَلِ عَنْ عِبادَتِکَ، وَلَا الْعَمی عَنْ سَبیلِکَ، وَلا بِالتَّعَرُّضِ

و مرا به هنگام عبادت به کسالت و گمراهی از راهت و گام نهادن در مسیر

لِخِلافِ مَحَبَّتِکَ، وَلا مُجامَعَهِ مَنْ تَفَرَّقَ عَنْکَ، وَلامُفارَقَهِ مَنِ اجْتَمَعَ

خلاف محبّتت و پیوند و همراهی با آنان که از تو جدا شده اند، و جدایی از آنان که با تو پیوند خورده اند،

الَيْکَ، اللهُمَّ اجْعَلْنی اصُولُ بِکَ عِنْدَ الْضَّرُورَهِ، وَاسْئَلُکَ عِنْدَ الْحاجَهِ،

دچار مکن. خدایا مرا چنان قرار ده که به هنگام سختی به تو رو کنم، و به هنگام نیاز از تو بخواهم

وَ اتَضَرَّعُ الَیْکَ عِنْدَ الْمَسْکَنَهِ، وَلا تَفْتِنّی بِالْإِسْتِعانَهِ بِغَیْرِکَ اذَا

و به هنگام بیچارگی به درگاهت تضرّع کنم، و مرا به هنگام گرفتاری و درماندگی به یاری جستن

اضْطُرِرْتُ، وَلا بِالْخُضُوعِ لِسُؤالِ غَیْرِکَ اذَا افْتَقَرْتُ، وَلا بِالتَّضَرُّعِ الی

از غیر خودت و به هنگام نیاز به فروتنی برای درخواست از غیر خودت و به هنگام ترس به خواهش

مَنْ دُونَکَ اذا رَهِبْتُ، فَاسْتَحِقَّ بِذلِکَ خِذْلانَکَ، وَمَنْعَکَ وَاعْراضَکَ،

و التماس از غیر خودت، امتحان مکن، که (اگر چنان کنم) مستحقّ خواری و منع لطف و دوری از تو گردم

یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ ما یُلْقِی الشَّیْطانُ فی رُوعی مِنَ التَّمَنّی

ای مهربان ترین مهربانان، خدایا در مقابل آنچه که شیطان در خاطرم از آرزوی باطل

وَالتَّظَنّی وَالْحَسَدِ، ذِکْراً لِعَظَمَتِکَ، وَتَفَکُّراً فی قُدْرَتِکَ، وَتَدْبیراً عَلی

و بدگمانی و حسادت می افکند، در قلبم یادآوری عظمت و اندیشیدن در قدرت و تدبیر در برابر

عَدُوِّکَ، وَما اجْری عَلی لِسانی مِنْ لَفْظَهِ فُحْشٍ اوْ هَجْرٍ، اوْ شَتْمِ عِرْضٍ،

دشمنت را قرار ده، و در مقابل آنچه از کلمه رکیک یا ناسزا یا پرده دری

اوْ شَهادَهِ باطِلٍ، اوِ اغْتِیابِ مُؤْمِنٍ غآئِبٍ، اوْ سَبِّ حاضِرٍ، وَما اشْبَهَ ذلِکَ

یا شهادت به ناحق یا غیبت مؤمن غایب، یا دشنام شخص حاضر و مانند آن که

نُطْقاً بِالْحَمْدِ لَکَ، وَاغْراقاً فِی الثَّنآءِ عَلَیْکَ، وَذَهاباً فی تَمْجیدِکَ،

بر زبانم جاری می سازد به حمد و ستایش و مدح و ثنای فراوان و حرکت برای بزرگداشت

وَشُکْراً لِنِعْمَتِکَ، وَاعْتِرافاً بِإِحْسانِکَ، وَاحْصآءً لِمِنَنِکَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی

و سپاس نعمت و اقرار به لطف و احسان و شمارش نعمتهایت را قرار ده، خدایا بر محمّد و خاندان

مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَلا اظْلَمَنَّ وَانْتَ مُطيقٌ لِلدَّفْعِ عَنّى وَلا اظْلِمَنَّ وَانْتَ

پاکش درود فرست، و (چنان کن که) مورد ستم واقع نشوم زیرا که توان دفع آن را داری و (چنان کن که) به کسی ستم نکنم زیرا تو

الْقادِرُ عَلَى الْقَبْضِ مِنّى وَلا اضِلَّنَّ وَ قَدْ امْكَنَتْكَ هِدايَتى وَلا افْتَقِرَنَ

بر بازداشتنم توانایی، و (چنان کن که) گمراه نشوم، زیرا امکان هدایتم برای تو فراهم است، و (چنان کن که) نیازمند نشوم

وَمِنْ عِنْدِكَ وُسْعى وَلا اطْغَيَنَّ وَمِنْ عِنْدِكَ وُجْدى اللهُمَّ الى مَغْفِرَتِكَ

زیرا که توانگریم از جانب توست، و (چنان کن که) طغیان و سرکشی ننمایم زیرا که توانایی و تمکّنم نزد توست، خدایا به آمرزشت

ص :۱۸۵

وَفَدْتُ، وَالی عَفْوِکَ قَصَدْتُ، وَالی تَجاوُزِکَ اشْتَقْتُ، وَبِفَضْلِکَ وَثِقْتُ،

وارد شده و عفو تو را طلب نمودم، و مشتاق گذشت توام و به فضل تو اطمینان دارم

وَلَیْسَ عِنْدی ما یُوجِبُ لی مَغْفِرَتَکَ، وَلا فی عَمَلی ما اسْتَحِقُّ بِهِ عَفْوَکَ،

و چیزی که موجب آمرزشم نزد تو شود ندارم و در کردارم چیزی که به واسطه آن شایسته عفو تو باشم نیست

وَمالی بَعْدَ انْ حَکَمْتُ عَلی نَفْسی الَّا فَضْلُکَ، فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ،

و بعد از قضاوتم بر نفسم جز فضل تو چیزی ندارم، پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و

وَتَفَضَّلْ عَلَیَّ، اللهُمَّ وَانْطِقْنی بِالْهُدی وَالْهِمْنِی التَّقْوی وَ وَفِّقْنی لِلَّتی

بر من لطف کن، خدایا و مرا به هدایت، گویا گردان و پرهیزکاری به من الهام کن و مرا به آنچه پاکیزه تر است

هِیَ ازْکی وَاسْتَعْمِلْنی بِما هُوَ ارْضی اللهُمَّ اسْلُکْ بِیَ الطَّریقَهَ الْمُثْلی

موفّق گردان و به آنچه پسندیده تر است مشغول دار، خدایا مرا به بهترین راه وارد کن

وَاجْعَلْنی عَلی مِلَّتِکَ امُوتُ وَاحْیی اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ،

و مرگ و زندگیم را بر دین خود قرار ده، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و

وَمَتِّعْنی بِالْإِقْتِصادِ، وَاجْعَلْنی مِنْ اهْلِ السَّدادِ، وَ مِنْ ادِلَّهِ الرَّشادِ، وَ مِنْ

مرا به میانه روی در زندگی بهره مند ساز، و مرا از ثابت قدمان و از راهنمایان هدایت و از

صالِحِی الْعِبادِ، وَارْزُقْنی فَوْزَ الْمَعادِ، وَسَلامَهَ الْمِرْصادِ، اللهُمَّ خُذْ

بندگان شایسته ات قرار ده، و رستگاری روز قیامت و سلامتی عبور از کمینگاه (آخرت) را روزیم گردان، خدایا آنچه

لِنَفْسِکَ مِنْ نَفْسی ما یُخَلِّصُها، وَابْقِ لِنَفْسی مِنْ نَفْسی ما یُصْلِحُها، فَانَ

گرفتنش مرا خالص می کند از من بگیر، و آنچه مرا اصلاح می کند باقی گذار پس به یقین

نَفْسی هالِکَهٌ اوْ تَعْصِمَها، اللَّهُمَّ انْتَ عُدَّتی انْ حَزِنْتُ، وَانْتَ مُنْتَجعی انْ

نفسم نابودشدنی است مگر اینکه تو آن را نگه داری، خدایا اگر غمگین شوم تو تکیه گاه منی، و اگر محروم شوم تو

حُرِمْتُ، وَبِکَ اسْتِغاثَتی انْ کَرَثْتُ، وَعِنْدَکَ مِمَّا فاتَ خَلَفٌ، وَلِما فَسَدَ

پناهگاه منی، و اگر گرفتار سختی شوم تو فریادرس منی، و نزد توست جایگزین آنچه از دست برود و اصلاح آنچه

صَلاحٌ، وَفیما انْکَرْتَ تَغْییرٌ، فَامْنُنْ عَلَیَّ قَبْلَ الْبَلاءِ بِالْعافِیَهِ، وَقَبْلَ

تباه شود، و دگرگونی آنچه عیب دانستی، پس منّت گذار بر من به تندرستی قبل از گرفتاری، و توانگری

الطَّلَبِ بِالْجِدَهِ، وَقَبْلَ الضَّلالِ بِالرَّشادِ، وَاکْفِنی مَؤُنَهَ مَعَرَّهِ الْعِبادِ، وَهَبْ

قبل از درخواست کردن، و هدایت قبل از گمراهی، و مرا از رنج و آزار بندگان کفایت کن، و امنیّتِ

لى امْنَ يَوْمِ الْمَعادِ، وَامْنِحْنى حُسْنَ الْإِرْشادِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ

روز قيامت را به من ببخش، راهنمايى نيكو را به من ارزانى دار، خدايا بر محمّد و خاندان پاكش

وَآلِهِ، وَادْرَأْ عَنّى بِلُطْفِكَ، وَاغْذُنى بِنِعْمَتِكَ، وَاصْلِحْنى بِكَرَمِكَ، وَداوِنى

درود فرست، و با لطف و كرمت از من دفاع كن، و با نعمتت غذايم ده، و با بزرگواريت اصلاحم كن و با تربيتت

بِصُنْعِكَ، وَاظِلَّنى فى ذَراكَ، وَجَلِّلْنى رِضاكَ، وَوَفِّقْنى اذَا اشْتَكَلَتْ عَلَىَ

درمانم كن، و در سايه حمايتت قرارم ده و با خشنوديت گراميم دار، و آنگاه كه كارها بر من مشكل شود

الْأُمُورُ لِأَهْداها، وَاذا تَشابَهَتِ الْأَعْمالُ لِأَزْكاها، وَاذا تَناقَضَتِ الْمِلَلُ

با بهترين راهنمايى ها و آن گاه كه كارها مشتبه شود با پاكيزه ترين آنها و آنگاه كه ملّتها اختلاف كنند

لِأَرْضاها، اللهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَتَوِّجْنى بِالْكِفايَهِ، وَ سُمْنى

به پسنديده ترين آنها موفّقم دار، خدايا بر محمّد و خاندان پاكش درود فرست، و مرا به بى نيازى مزيّن كن، و با سرپرستى نيك،

حُسْنَ الْوِلايَهِ، وَهَبْ لى صِدْقَ الْهِدايَهِ، وَلا تَفْتِنّى بِالسَّعَهِ، وَامْنِحْنى

زيبايم كن، و هدايت صادقانه را به من ببخش، و با وسعت روزى، امتحانم مكن، و خوش خلقى را

حُسْنَ الدَّعَهِ، وَلا تَجْعَلْ عَيْشى كَدّاً كَدّاً، وَلا تَرُدَّ دُعآئى عَلَىَّ رَدّاً، فَانّى

به من ببخش، و زندگانيم را همراه با مشقّت قرار مده، و به هيچ وجه دعايم را به خودم باز مگردان، به يقين كه من

لا اجْعَلُ لَكَ ضِدّاً، وَلا ادْعُو مَعَكَ نِدّاً، اللهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ،

ضدّى برايت قرار ندادم، و رقيبى به همراهت نخواندم، خدايا بر محمّد و خاندان پاكش درود فرست،

وَامْنَعْنى مِنَ السَّرَفِ، وَحَصِّنْ رِزْقى مِنَ التَّلَفِ، وَوَفِّرْ مَلَكَتى بِالْبَرَكَهِ

و مرا از اسراف باز دار، و روزيم را از تلف شدن حفظ كن، و دارايیم را با قرار دادن بركت در آن فراوان گردان،

فيهِ، وَاصِبْ بى سَبيلَ الْهِدايَهِ لِلْبِرِّ فيما انْفِقُ مِنْهُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلى

و مرا در طریق هدایت به نیکی ها در آنچه که از آن انفاق می کنم برسان، خدایا بر محمّد

مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاكْفِنی مَؤُنَهَ الْإِكْتِساب، وَارْزُقْنی مِنْ غَيْرِ احْتِسابٍ، فَلا

و خاندان پاکش درود فرست، و مرا از رنج بدست آوردن روزی کفایت کن، و بی حساب روزیم ده، تا این که

اشْتَغِلَ عَنْ عِبادَتِكَ بِالطَّلَبِ، وَلا احْتَمِلَ اصْرَ تَبِعاتِ الْمَكْسَبِ، اللهُمَ

به جای بندگیت به طلب روزی مشغول نشوم، و پی آمدهای کسب روزی را به دوش نکشم، خدایا

فَأَطْلِبْنی بِقُدْرَتِكَ ما اطْلُبُ، وَاجِرْنی بِعِزَّتِكَ مِمَّا ارْهَبُ، اللهُمَّ صَلِ

به قدرتت آنچه می طلبم به من برسان، و به عزّتت از آنچه می ترسم پناهم ده، خدایا

عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَصُنْ وَجْهى بِالْيَسارِ، وَلا تَبْتَذِلْ جاهى بِالْإِقْتارِ،

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و باوسعت روزی آبرویم را حفظ کن، و با تنگدستی شخصیتم را بی ارزش مساز،

فَاسْتَرْزِقَ اهْلَ رِزْقِکَ، وَاسْتَعْطِیَ شِرارَ خَلْقِکَ، فَافْتَتِنَ بِحَمْدِ مَنْ

تا از روزی خوارانت روزی بخواهم و از بدترین مخلوقاتت گدایی کنم پس به ستایش آنکه عطایم کرده

اعْطانی وَابْتَلی بِذَمِّ مَنْ مَنَعَنی وَانْتَ مِنْ دُونِهِمْ وَلِیُّ الْإِعْطآءِ وَالْمَنْعِ،

و بدگویی آنکه از من دریغ داشته مبتلا شوم در حالی که تو صاحب بخشش و دریغی نه آنها،

اللهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَارْزُقْنی صِحَّةً فی عِبادَهٍ، وَ فَراغاً فی

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و سلامتی در (انجام) عبادت و آسایش در عین

زَهادَهٍ، وَعِلْماً فِی اسْتِعْمالٍ، وَ وَرَعاً فی اجْمالٍ، اللهُمَّ اخْتِمْ بِعَفْوِکَ

چشم پوشی از دنیا و دانش توأم با عمل، و پرهیزکاری در عین میانه روی را روزیم گردان، خدایا عمرم را با عفوت

اجَلی وَحَقِّقْ فی رَجآءِ رَحْمَتِکَ امَلی وَسَهِّلْ الی بُلوُغِ رِضاکَ سُبُلی

به پایان رسان، و در سایه امید به رحمتت آرزویم را محقق ساز، و راه های رسیدن به خشنودیت را برایم هموار گردان،

وَحَسِّنْ فی جَمیعِ احْوالی عَمَلی اللهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَنَبِّهْنی

و در همه حال کردارم را نیکو گردان، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و به هنگام

لِذِکْرِکَ فی اوْقاتِ الْغَفْلَهِ، وَ اسْتَعْمِلْنی بِطاعَتِکَ فی ایَّامِ الْمُهْلَهِ، وَانْهَجْ

غفلت و بی خبری مرا به یادت متوجّه کن، و در اوقات فراغت مرا به بندگیت بگمار، و راهی آسان

لی الی مَحَبَّتِکَ سَبیلًا سَهْلَهً، اکْمِلْ لی بِها خَیْرَ الدُّنْیا وَالْأخِرَه، اللهُمَ

برای رسیدن به دوستیت به رویم بگشا، که به واسطه آن خیر دنیا و آخرت را بر من کامل گردانی، خدایا بر

صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، کَافْضَلِ ما صَلَّیْتَ عَلى احَدٍ مِنْ خَلْقِکَ قَبْلَهُ،

محمّد و خاندان پاکش درود فرست همانند بهترین درودی که بر هر یک از مخلوقاتت پیش از آن حضرت فرستاده ای

وَانْتَ مُصَلٍّ عَلى احَدٍ بَعْدَهُ، وَآتِنا فِى الدُّنْیا حَسَنَهً، وَفِى الْأخِرَهِ حَسَنَهً،

و تویی درود فرستنده بر هر کس بعد از او، و در دنیا و آخرت نیکی به ما ارزانی دار

وَ قِنى بِرَحْمَتِکَ عَذابَ النَّارِ.

و به رحمتت مرا از عذاب دوزخ بازدار.

***

ص :۱۸۸

دعای ندبه ۱۵۴]:

توجّه به حضرت ولیّ عصر- عجّل اللَّه تعالی فرجه الشّریف- و دعا برای وجود شریفش، ابراز عشق و علاقه به محضرش و دعا برای تعجیل ظهورش همه و همه نشانه یک شیعه واقعی است؛ ولی بی تردید، آن کس که برای ظهور مصلح جهانی دعا می کند، برای اصلاح خویش و جامعه خود می کوشد و آن کس که در انتظار منجی بشریّت و امام بر حق به سر می برد، خود نیز همچون سربازی فداکار و گوش به فرمان، برای جانبازی در راه اسلام و نجات ستمدیدگان، تلاش می کند. دعای ندبه نجوای عاشقانه ای است برای دلدادگان و رمزی است برای هر شیعه منتظر، تا با زمزمه آن و توجّه به محتوایش، هم برای وجود نازنین امام زمان دعا کند، هم عشق و ارادت خویش را به آن حضرت نشان دهد و هم راز و رمز سربازی را به درستی بیاموزد و هم با یک دوره فشرده از تاریخ پیامبران و دلایل ولایت امیر مؤمنان علیه السلام آشنا شود.

مستحب است دعای ندبه در اعیاد چهارگانه: جمعه، عید فطر، عید قربان و عید غدیر خوانده شود.(۱) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الْحَمْدُ للَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی سَیِّدِنا مُحَمَّدٍ نَبِیِّهِ وَآلِهِ، وَسَلَّمَ

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است، و درود خدا بر آقا و سرور ما پیامبر خدا محمّد و خاندان پاکش و سلام مخصوص خدا

تَسْلیماً، اللهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ عَلی ما جَری بِهِ قَضآئُکَ فی اوْلِیآئِکَ، الَّذینَ

بر آنان باد، خدایا حمد و سپاس از آنِ توست بر آنچه در میان اولیائت مقدّر ساختی، همانانی که

اسْتَخْلَصْتَهُمْ لِنَفْسِکَ وَ دینِکَ، اذِ اخْتَرْتَ لَهُمْ جَزیلَ ما عِنْدَکَ مِنَ النَّعیمِ

برای خود و دینت خالصشان نمودی، آنگاه که نعمتهای بزرگ جاودان نزد خودت را

الْمُقیمِ، الَّذی لا زَوالَ لَهُ وَلَا اضْمِحْلالَ، بَعْدَ انْ شَرَطْتَ عَلَیْهِمُ الزُّهْدَ فی

برایشان برگزیدی، نعمتهایی که زوال و نابودی ندارد، پس از آنکه بی توجّهی به مقامات

ص :۱۸۹

۱- [۱۵۵]این دعا را سیّد بن طاووس در مصباح الزائر، صفحه ۴۴۶- ۴۵۳ و محمّد بن المشهدی در مزار کبیر، صفحه ۵۷۳ آورده اند، مرحوم علّامه مجلسی نیز در بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۰۴- ۱۱۰ آن را نقل کرده است. همچنین علّامه مجلسی در کتاب زادالمعاد، صفحه ۴۹۱- ۵۰۴ این دعا را به سند معتبر از امام صادق علیه السلام نقل کرده است و مطابق برخی دیگر از روایات، این دعا از ناحیه امام زمان علیه السلام توسّط یکی از نوّابش رسیده است که در واقع تأکیدی است بر آنچه که امام

صادق علیه السلام آن را بیان فرموده است.(برای توضیح بیشتر به کتاب« ندبه و نشاط» تألیف دانشمند ارجمند، مرحوم آقای زمرّدیان مراجعه شود).

دَرَجاتِ هذِهِ الدُّنْيا الدَّنِيَّهِ، وَزُخْرُفِها وَزِبْرِجِها، فَشَرَطُوا لَکَ ذلِکَ،

و زرق و برق دنیای فانی را بر آنان شرط نمودی، پس آنان نیز آن را پذیرفتند

وَعَلِمْتَ مِنْهُمُ الْوَفآءَ بِهِ، فَقَبِلْتَهُمْ وَقَرَّبْتَهُمْ، وَقَدَّمْتَ لَهُمُ الذِّکْرَ الْعَلِیَّ،

و تو وفاداری آنان را به پیمانشان دانستی و آنان را پذیرفته و مقرّب درگاه خویش ساختی، و بلندنامی

وَالثَّناءَ الْجَلِیَّ، وَاهْبَطْتَ عَلَیْهِمْ مَلآئِکَتَکَ، وَکَرَّمْتَهُمْ بِوَحْیِکَ، وَرَفَدْتَهُمْ

و ثنای آشکار را عطایشان نمودی، و فرشتگانت را بر آنان فرو فرستادی و با وحیت گرامیشان داشتی، و با علم خویش

بِعِلْمِکَ، وَجَعَلْتَهُمُ الذَّریعَهَ الَیْکَ، وَالْوَسیلَهَ الی رِضْوانِکَ، فَبَعْضٌ اسْکَنْتَهُ

حمایتشان نمودی، و آنان را دستاویزی به درگاهت و وسیله ای برای خشنودیت قرار دادی، و بعضی از آنان (آدم (ع)) را

جَنَّتَکَ الی انْ اخْرَجْتَهُ مِنْها، وَبَعْضٌ حَمَلْتَهُ فی فُلْکِکَ، وَنَجَّیْتَهُ وَمَنْ آمَنَ

در بهشت جای دادی تا زمانی که از آن جا خارج نمودی و بعضی دیگر (نوح (ع)) را بر کشتی سوار کرده و او و مؤمنان

مَعَهُ مِنَ الْهَلَکَهِ بِرَحْمَتِکَ، وَبَعْضٌ اتَّخَذْتَهُ لِنَفْسِکَ خَلیلًا، وَسَئَلَکَ لِسانَ

همراهش را با رحمت خود از هلاکت نجات دادی، و بعضی دیگر را (ابراهیم (ع)) برای خود دوست برگزیدی، و او از تو نیک نامی

صِدْقٍ فِی الْاخِرینَ فَاجَبْتَهُ، وَجَعَلْتَ ذلِکَ عَلِیّاً، وَبَعْضٌ کَلَّمْتَهُ مِنْ

در میان آیندگان را درخواست کرد پس اجابت نموده و نامش را بلندمرتبه ساختی، و با بعضی دیگر (موسی (ع)) از درون

شَجَرَهٍ تَکْلیماً، وَجَعَلْتَ لَهُ مِنْ اخیهِ رِدْءاً وَوَزیراً، وَبَعْضٌ اوْلَدْتَهُ مِنْ

درخت سخن گفتی، و برادرش (هارون) را پشتیبان و وزیرش قرار دادی، و بعضی دیگر (عیسی (ع)) را بدون پدر

غَیْرِ ابٍ، وَآتَیْتَهُ الْبَیِّناتِ، وَایَّدْتَهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ، وَکُلٌّ شَرَعْتَ لَهُ شَریعَهً،

بدنیا آوردی و به او دلایل روشن دادی و با جبرئیل تأییدش نمودی، و برای هر یک (از انبیا) شریعت و آیین

وَنَهَجْتَ لَهُ مِنْهاجاً، وَتَخَیَّرْتَ لَهُ اوْصِیآءَ مُسْتَحْفِظاً بَعْدَ مُسْتَحْفِظٍ، مِنْ

و راه و روشی خاص قرار داده و جانشینانی برگزیدی تا یکی پس از دیگری در

مُدَّهٍ الی مُدَّهٍ، اقامَهً لِدینِکَ، وَحُجَّهً عَلی عِبادِکَ، وَلِئَلّا یَزُولَ الْحَقُّ عَنْ

زمان معیّن، نگهبان و برپادارنده دین و حجّت بر بندگانت باشند، تا حق از جایگاهش زایل نشود

مَقَرِّهِ، وَیَغْلِبَ الْباطِلُ عَلی اهْلِهِ، وَلا یَقُولَ احَدٌ لَوْلا ارْسَلْتَ الَیْنا رَسُولًا

و باطل بر پیروان حقیقت غلبه نکند، و کسی نگوید چرا (برای هدایت) رسول بیم دهنده ای را به سوی ما

مُنْذِراً، وَاقَمْتَ لَنا عَلَماً هادِیاً، فَنَتَّبِعَ آیاتِکَ مِنْ قَبْلِ انْ نَذِلَّ وَنَخْزی

نفرستادی و نشانه هدایت را برپا نداشتی، تا پیش از آنکه خوار و رسوا شویم از آیاتت پیروی کنیم؟!

الی انِ انْتَهَیْتَ بِالْأَمْرِ الی حَبیبِکَ وَ نَجیبِکَ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ،

(ارسال پیامبران ادامه یافت) تا آنکه کارت را به دست دوست و بنده واقعیت محمّد- که درود خدا بر او و خاک پاکش باد- به پایان رساندی

فَکانَ کَما انْتَجَبْتَهُ سَیِّدَ مَنْ خَلَقْتَهُ، وَصَفْوَهَ مَنِ اصْطَفَیْتَهُ، وَافْضَلَ مَنِ

پس او آن گونه بود که او را برگزیدی، سرور مخلوقات، و برگزیده برگزیدگان، و برترین

اجْتَبَیْتَهُ، وَاکْرَمَ مَنِ اعْتَمَدْتَهُ، قَدَّمْتَهُ عَلی انْبِیآئِکَ، وَبَعَثْتَهُ الَی الثَّقَلَیْنِ مِنْ

انتخاب شدگان و گرامی ترین اعتماد شدگانت، که او را بر پیامبرانت مقدّم داشته و به سوی همه بندگانت از جنّ و انس

عِبادِکَ، وَاوْطَاْتَهُ مَشارِقَکَ، وَمَغارِبَکَ، وَسَخَّرْتَ لَهُ الْبُراقَ، وَعَرَجْتَ بِهِ

مبعوث نمودی، و شرق و غرب عالم را تحت سلطه اش قرار دادی، و مرکب آسمانی را مسخّرش ساختی، و او را

[بِرُوحِهِ الی سَمآئِکَ، وَاوْدَعْتَهُ عِلْمَ ما کانَ وَما یَکُونُ الَی انْقِضآءِ خَلْقِکَ،

به سوی آسمانت بالا بردی، و علم گذشتگان و آیندگان تا پایان آفرینشت را به او سپردی،

ثُمَّ نَصَرْتَهُ بِالرُّعْبِ، وَحَفَفْتَهُ بِجَبْرَئیلَ وَمیکآئیلَ، وَ الْمُسَوِّمینَ مِنْ

سپس او را با ایجاد ترس (در دل دشمنانش) یاری کردی، و جبرئیل و میکائیل و فرشتگان نشان دار را

مَلآئِکَتِکَ، وَ وَعَدْتَهُ انْ تُظْهِرَ دینَهُ عَلَی الدّینِ کُلِّهِ وَلَوْ کَرِهَ الْمُشْرِکُونَ،

گرداگردش قرار دادی، و به او وعده دادی که دینش را بر همه ادیان پیروز گردانی هر چند که مشرکان آن را ناپسند دارند

وَذلِکَ بَعْدَ انْ بَوَّئْتَهُ مُبَوَّءَ صِدْقٍ مِنْ اهْلِهِ، وَجَعَلْتَ لَهُ وَلَهُمْ اوَّلَ بَیْتٍ وُضِعَ

و این پیروزی پس از آن بود که او را درجایگاه صدق و راستی در میان خاندانش جای دادی، و برای او و خاندانش اوّلین خانه ای که برای مردم

لِلنّاسِ، لَلَّذی بِبَکَّهَ مُبارَکاً وَهُدیً لِلْعالَمینَ، فیهِ آیاتٌ بَیِّناتٌ، مَقامُ

ساخته شده قرار دادی، خانه ای در مکّه، مایه برکت و هدایت برای جهانیان، که نشانه های روشن هدایت و مقام

ابْراهیمَ، وَمَنْ دَخَلَهُ کانَ آمِناً، وَقُلْتَ انَّما یُریدُ اللَّهُ لِیُذْهِبَ عَنْکُمُ الرِّجْسَ

ابراهیم در آن است و هر کس داخل آن شود ایمن است؛ و فرمودی: خداوند می خواهد پلیدی و گناه را از شما

اهْلَ الْبَیْتِ، وَیُطَهِّرَکُمْ تَطْهیراً، ثُمَّ جَعَلْتَ اجْرَ مُحَمَّدٍ صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ

اهل بیت دور کند و کاملًا شما را پاک سازد، سپس در کتابت پاداش محمّد- که درود تو بر او و خاندان پاکش باد-

مَوَدَّتَهُمْ فی کِتابِکَ، فَقُلْتَ قُلْ لا اسْئَلُکُمْ عَلَیْهِ اجْراً الَّا الْمَوَدَّهَ فِی

را دوستی خاندانش قرار دادی، و فرمودی: بگو، من هیچ پاداشی از شما بر رسالتم درخواست نمی کنم، جز دوستی

الْقُرْبی وَقُلْتَ ما سَئَلْتُکُمْ مِنْ اجْرٍ فَهُوَ لَکُمْ، وَقُلْتَ ما اسْئَلُکُمْ عَلَیْهِ مِنْ

نزدیکانم [/ اهل بیتم ، و فرمودی: پاداشی که از شما می طلبم به نفع شماست، و فرمودی: من در برابر آن (رسالت) هیچ

اجْرٍ الَّا مَنْ شآءَ انْ يَتَّخِذَ الی رَبِّهِ سَبيلًا، فَكانُوا هُمُ السَّبيلَ الَيْكَ،

پاداشی از شما نمی طلبم مگر کسی که بخواهد راهی به سوی پروردگارش برگزیند، و اینان همان راه رسیدن به تو

وَالْمَسْلَكَ الی رِضْوانِكَ، فَلَمَّاانْقَضَتْ ايَّامُهُ، اقامَ وَلِيَّهُ عَلِيَّ بْنَ ابيطالِبٍ

و طریق رسیدن به خشنودی تو می باشند، پس آن گاه که روزگار رسالتش سپری شد، یاورش علی بن ابی طالب-

صَلَواتُكَ عَلَيْهِما وَ آلِهِما هادِياً، اذْ كانَ هُوَ الْمُنْذِرَ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هادٍ، فَقالَ

که درود تو بر هر دوی آنان و خاندانشان باد- را برای هدایت برگزید، چرا که او بیم دهنده بود و برای هر گروهی هدایتگری لازم است، پیامبر (در روز غدیر)

وَالْمَلَأُ امامَهُ مَنْ كُنْتُ مَوْلاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلاهُ، اللهُمَّ والِ مَنْ والاهُ، وَعادِ مَنْ

در حالی که گروه مردم پیش رویش بودند فرمود: هر کس من مولا و سرپرست اویم، علی مولا و سرپرست اوست، خدایا با دوستدارانش دوست و با دشمنانش

عاداهُ، وَانْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ، وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ، وَ قالَ مَنْ كُنْتُ انَا نَبِيُّهُ فَعَلِيٌّ

دشمن باش، و یاورانش را یاری و رهاکنندگانش را رها کن، و فرمود: هر کس من پیامبر اویم پس علی

اميرُهُ، وَقالَ انَا وَعَلِيٌّ مِنْ شَجَرَةٍ واحِدَةٍ، وَسائِرُ النَّاسِ مِنْ شَجَرٍ شَتّى

فرمانروای اوست، و فرمود: من و علی از یک درخت و ریشه ایم و بقیه مردم از درختان و ریشه های مختلفند

وَاحَلَّهُ مَحَلَّ هارُونَ مِنْ مُوسى فَقال لَهُ انْتَ مِنّى بِمَنْزِلَةِ هارُونَ مِنْ

و او را درجایگاهی همانند جایگاه هارون نسبت به موسی قرار داده، به او فرمود: موقعیّت تو نسبت به من مانند موقعیّت هارون نسبت

مُوسى الَّا انَّهُ لا نَبِيَّ بَعْدى وَزَوَّجَهُ ابْنَتَهُ سَيِّدَةَ نِسآءِ الْعالَمينَ، وَاحَلَّ لَهُ

به موسی است جز اینکه پس از من پیامبری نیست سپس دخترش سرور بانوان جهان را به همسری او درآورد، و از مسجدش آنچه برای

مِنْ مَسْجِدِهِ ما حَلَّ لَهُ، وَسَدَّ الْأَبْوابَ الَّا بابَهُ، ثُمَّ اوْدَعَهُ عِلْمَهُ وَ حِكْمَتَهُ،

خودش حلال بود، بر او حلال کرد و جز درِ خانه او تمامی درهایی که به مسجد باز بود را بست، سپس دانش و حکمتش را به او سپرد

فَقالَ انَا مَدینَهُ الْعِلْمِ وَعَلِیٌّ بابُها، فَمَنْ ارادَ الْمَدینَهَ وَالْحِکْمَهَ، فَلْیَاْتِها مِنْ

و فرمود: من شهر علمم و علی درِ آن است، پس هر کس شهر و حکمت آن را بخواهد، باید از

بابِها، ثُمَّ قالَ انْتَ اخی وَوَصِیّی وَوارِثی لَحْمُکَ مِنْ لَحْمی وَدَمُکَ

درِ آن داخل شود، سپس فرمود: تو برادر و جانشین و وارث منی، گوشت تو از گوشت من، و خون

مِنْ دَمی وَسِلْمُکَ سِلْمی وَحَرْبُکَ حَرْبی وَالْإیمانُ مُخالِطٌ لَحْمَکَ

تو از خون من است، سازش تو سازش من و جنگ تو (با هر کس) جنگ من (با او) است، و ایمان با گوشت

وَدَمَکَ، کَما خالَطَ لَحْمی وَدَمی وَانْتَ غَداً عَلَی الْحَوْضِ خَلیفَتی

و خونت آمیخته است آن گونه که با گوشت و خون من آمیخته شده، و تو فردا (ی قیامت) جانشین من بر کنار حوض کوثری،

ص :۱۹۲

وَانْتَ تَقْضى دَیْنى وَ تُنْجِزُ عِداتى وَشیعَتُکَ عَلى مَنابِرَ مِنْ نُورٍ، مُبْیَضَّةً

و تو قرض مرا ادا می کنی و عهد و پیمانم را به انجام می رسانی، و شیعیان تو بر جایگاهی از نور، با چهره هایی درخشان

وُجُوهُهُمْ حَوْلى فِى الْجَنَّةِ، وَهُمْ جیرانى وَلَوْلا انْتَ یا عَلِیُّ لَمْ یُعْرَفِ

در بهشت در اطراف من و همسایگان منند، و ای علی، اگر تو نبودی مؤمنان بعد از من

الْمُؤْمِنُونَ بَعْدى وَكانَ بَعْدَهُ هُدىً مِنَ الضَّلالِ، وَنُوراً مِنَ الْعَمى وَ حَبْلَ

شناخته نمی شدند، و علی پس از رسول خدا وسیله هدایت از گمراهی و نور و روشنی از کوری جهالت و ریسمان

اللَّهِ الْمَتینَ، وَصِراطَهُ الْمُسْتَقیمَ، لا یُسْبَقُ بِقَرابَةٍ فى رَحِمٍ، وَلا بِسابِقَةٍ فى

محکم الهی و راه مستقیم پروردگار بود، و کسی نه در قرابت و خویشاوندی و نه از نظر سابقه در دین بر او

دینٍ، وَلا یُلْحَقُ فى مَنْقَبَةٍ مِنْ مَناقِبِهِ، یَحْذُو حَذْوَ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ

پیشی نگرفت، و در هیچ یک از فضایلش کسی به پای او نرسید، پا در جای پای رسول خدا نهاد- که درود خدا

عَلَیْهِما وَآلِهِما، وَیُقاتِلُ عَلَى التَّأْویلِ، وَ لا تَأْخُذُهُ فِى اللَّهِ لَوْمَةُ لائِمٍ، قَدْ

بر آن دو و خاندان پاکشان باد- و از روی واقعیّت قرآن پیکار می نمود و در راه خدا سرزنش هیچ ملامتگری در او اثر نداشت،

وَتَرَ فیهِ صَنادیدَ الْعَرَبِ، وَقَتَلَ ابْطالَهُمْ وَناوَشَ ذُؤْبانَهُمْ، فَاوْدَعَ قُلُوبَهُمْ

دلاوران عرب را در راه خدا در تنگنا گذاشت و پهلوانانشان را کشته و با گردنکشان آنها جنگید، و این سبب شد که

احْقاداً بَدْرِیَّةً وَخَیْبَرِیَّةً وَحُنَیْنِیَّةً وَغَیْرَهُنَّ، فَاضَبَّتْ عَلى عَداوَتِهِ،

کینه های جنگ های بدر و خیبر و حنین و جنگ های دیگر را به دل گرفتند و به دشمنیش دل بستند

وَاکَبَّتْ عَلى مُنابَذَتِهِ، حَتّى قَتَلَ النّاکِثینَ وَالْقاسِطینَ وَالْمارِقینَ، وَلَمّا

و بر مخالفت با او بسیج شدند، تا اینکه با پیمان شکنان و ستمگران و خارج شدگان از دین به نبرد برخواست، و هنگامی که

قَضى نَحْبَهُ، وَقَتَلَهُ اشْقَى الْاخِرینَ یَتْبَعُ اشْقَى الْأَوَّلینَ، لَمْ یُمْتَثَلْ امْرُ

زمان شهادتش رسید، و بدبخت ترین از پسینیان که از بدبخت ترین پیشینیان پیروی می کرد او را کشت، فرمان رسول خدا

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ فِی الْهادینَ بَعْدَ الْهادینَ، وَالْأُمَّهُ مُصِرَّهٌ

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- در مورد هدایت کنندگان دین یکی پس از دیگری اطاعت نشد، (بلکه) مردم بر دشمنی

عَلی مَقْتِهِ، مُجْتَمِعَهٌ عَلی قَطیعَهِ رَحِمِهِ، وَاقْصاءِ وُلْدِهِ، الَّا الْقَلیلَ مِمَّنْ

با او پافشاری کردند و برای گسستن او از خاندانش و تبعید فرزندانش اجتماع نمودند، جز عدّه کمی که

وَفی لِرِعایَهِ الْحَقِّ فیهِمْ، فَقُتِلَ مَنْ قُتِلَ، وَسُبِیَ مَنْ سُبِیَ، وَاقْصِیَ مَنْ

به رعایت حق در مورد آنان وفا نمودند، در نتیجه گروهی به شهادت رسیدند و گروهی اسیر و جمعی نیز تبعید

ص :۱۹۳

اقْصِیَ، وَجَرَی الْقَضآءُ لَهُمْ بِما یُرْجی لَهُ حُسْنُ الْمَثُوبَهِ، اذْ کانَتِ الْأَرْضُ

شدند، و سرنوشت برای آنان به گونه ای رقم خورد که امید پاداش نیک بر آن می رفت، زیرا زمین

لِلَّهِ یُورِثُها مَنْ یَشآءُ مِنْ عِبادِهِ، وَالْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقینَ، وَسُبْحانَ رَبِّنا انْ کانَ

از آنِ خداست و آن را به هر یک از بندگانش که بخواهد می دهد، و سرانجام نیک از آنِ پرهیزکاران است و تسبیح می کنیم پروردگارمان را که

وَعْدُ رَبِّنا لَمَفْعُولًا، وَلَنْ یُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَ هُوَ الْعَزیزُ الْحَکیمُ، فَعَلَی

وعده اش حتمی است و هرگز از آن تخلّف نمی کند و او قدرتمند و داناست، پس

الْأَطائِبِ مِنْ اهْلِ بَیْتِ مُحَمَّدٍ وَعَلِیٍّ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِما وَ آلِهِما، فَلْیَبْکِ

گریه کنندگان باید بر پاکان از خاندان محمّد و علی- که درود خدا بر هر دوی ایشان و خاندانشان باد-

الْباکُونَ، وَایَّاهُمْ فَلْیَنْدُبِ النَّادِبُونَ، وَلِمِثْلِهِمْ فَلْتَذْرَفِ الدُّمُوعُ، وَلْیَصْرُخِ

گریه کنند و شیون کنندگان بر آنان شیون کنند و برای چنین افرادی باید اشکها جاری گردد و فریادزنندگان

الصَّارِخُونَ، وَ یَضِجَّ الضَّآجُّونَ، وَیَعِجَّ الْعآجُّونَ، ایْنَ الْحَسَنُ ایْنَ

فریاد زنند و زاری کنندگان شیون کنند و ناله کنندگان فریاد کنند، که حسن کجاست؟،

الْحُسَیْنُ، ایْنَ ابْنآءُ الْحُسَیْنِ، صالِحٌ بَعْدَ صالِحٍ، وَ صادِقٌ بَعْدَ صادِقٍ،

حسین کجاست؟ فرزندان حسین کجایند؟ شایسته ای پس از شایسته و راستگویی پس از راستگوی دیگر،

ایْنَ السَّبیلُ بَعْدَ السَّبیلِ، ایْنَ الْخِیَرَهُ بَعْدَ الْخِیَرَهِ، ایْنَ الشُّمُوسُ الطَّالِعَهُ،

کجاست راه راستِ پس از این راه راست؟ کجاست برگزیدگان بعد از برگزیدگان؟ کجایند خورشیدهای تابان؟

ایْنَ الْأَقْمارُ الْمُنیرَهُ، ایْنَ الْأَنْجُمُ الزَّاهِرَهُ، ایْنَ اعْلامُ الدّینِ وَ قَواعِدُ

کجایند ماه های نورافشان؟ کجایند ستارگان درخشان، کجایند بزرگان دین و پایه های

الْعِلْمِ، ایْنَ بَقِیَّهُ اللَّهِ الَّتی لا تَخْلُو مِنَ الْعِتْرَهِ الْهادِیَهِ، ایْنَ الْمُعَدُّ لِقَطْعِ

دانش؟ کجاست ذخیره خدایی که از عترت هدایتگر بیرون نیست؟ کجاست آن کسی که برای

دابِرِ الظَّلَمهِ، ایْنَ الْمُنْتَظَرُ لِإِقامَهِ الْأَمْتِ وَالْعِوَجِ، ایْنَ الْمُرْتَجی لِإِزالَهِ

قطع ریشه ستمگران آماده شده؟ کجاست آن کسی که برای اصلاح نادرستی ها و کجی ها به انتظارش نشسته اند؟ کجاست آن کسی که

الْجَوْرِ وَالْعُدْوانِ، ایْنَ الْمُدَّخَرُ لِتَجْدیدِ الْفَرآئِضِ وَ السُّنَنِ، ایْنَ الْمُتَخَیَّرُ

برای از بین بردن جور و ستم به او امید بسته شده؟ کجاست آن کسی که برای تجدید واجبات و سنّتها ذخیره شده؟ کجاست آنکه

لِإِعادَهِ الْمِلَّهِ وَالشَّریعَهِ، ایْنَ الْمُؤَمَّلُ لِإِحْیآءِ الْکِتابِ وَحُدُودِهِ، ایْنَ

برای بازگرداندن دین و آیین برگزیده شده؟ کجاست آن کسی که برای زنده کردن قرآن و اجرای حدود آن آرزو شده؟ کجاست

ص :۱۹۴

مُحْیِی مَعالِمِ الدّینِ وَ اهْلِهِ، ایْنَ قاصِمُ شَوْکَهِ الْمُعْتَدینَ، ایْنَ هادِمُ ابْنِیَهِ

زنده کننده آثار دین و اهل آن؟ کجاست درهم شکننده قدرت متجاوزان؟ کجاست ویران کننده بناهای

الشِّرْکِ وَالنِّفاقِ، ایْنَ مُبیدُ اهْلِ الْفُسُوقِ وَ الْعِصْیانِ وَ الطُّغْیانِ، ایْنَ

شرک و نفاق؟ کجاست نابودکننده فاسقان و نافرمانان و طغیانگران؟ کجاست

حاصِدُ فُرُوعِ الْغَیِّ وَالشِّقاقِ، ایْنَ طامِسُ آثارِ الزَّیْغِ وَ الْأَهْوآءِ، ایْنَ

قطع کننده شاخه های گمراهی و اختلاف؟ کجاست محو کننده نشانه های انحراف و هواپرستی؟ کجاست

قاطِعُ حَبآئِلِ الْکِذْبِ وَالْإِفْتِرآءِ، ایْنَ مُبیدُ الْعُتاهِ وَالْمَرَدَهِ، ایْنَ مُسْتَأْصِلُ

قطع کننده رشته های دروغ و تهمت؟ کجاست نابود کننده گردنکشان و سرکشان؟ کجاست ریشه کن کننده

اهْلِ الْعِنادِ وَالتَّضْلیلِ وَالْإِلْحادِ، ایْنَ مُعِزُّ الْأَوْلِیآءِ وَمُذِلُّ الْأَعْدآءِ، ایْنَ

معاندان و گمراه کنندگان و بی دینان؟ کجاست عزّت بخش دوستان و خوار کننده دشمنان؟ کجاست

جامِعُ الْکَلِمَهِ عَلَی التَّقْوی ایْنَ بابُ اللَّهِ الَّذی مِنْهُ یُؤْتی ایْنَ وَجْهُ اللَّهِ

گردآورنده سخنان بر محور تقوا؟ کجاست آن درگاه خدا که از آن وارد شوند؟ کجاست آن جلوه خدایی که

الَّذی الَیْهِ یَتَوَجَّهُ الْأَوْلِیآءُ، ایْنَ السَّبَبُ الْمُتَّصِلُ بَیْنَ الْأَرْضِ وَالسَّمآءِ،

اولیا به آن توجّه می کنند؟ کجاست آن وسیله پیوند میان زمین و آسمان؟

ایْنَ صاحِبُ یَوْمِ الْفَتْحِ وَ ناشِرُ رایَهِ الْهُدی ایْنَ مُؤَلِّفُ شَمْلِ الصَّلاحِ

کجاست صاحب روز پیروزی و برافرازنده پرچم هدایت؟ کجاست گردآورنده همه شایستگی ها

وَالرِّضا، ایْنَ الطَّالِبُ بِذُحُولِ الْأَنْبِیآءِ وَابْنآءِ الْأَنْبِیآءِ، ایْنَ الطَّالِبُ بِدَمِ

و خوبی ها؟ کجاست خون خواه پیامبران و فرزندان پیامبران؟ کجاست خون خواه

الْمَقْتُولِ بِکَرْبَلآءَ، ایْنَ الْمَنْصُورُ عَلی مَنِ اعْتَدی عَلَیْهِ وَافْتَری ایْنَ

شهید کربلا؟ کجاست یاری شده در برابر دشمنان و تهمت زنندگانش؟ کجاست

الْمُضْطَرُّ الَّذی یُجابُ اذا دَعی ایْنَ صَدْرُ الْخَلائِقِ ذُوالْبِرِّ وَالتَّقْوی ایْنَ

درمانده ای که چون دعا کند مستجاب می شود؟ کجاست سرسلسله مخلوقات، آن صاحب نیکی و تقوا؟ کجاست

ابْنُ النَّبِیِّ الْمُصْطَفی وَ ابْنُ عَلِیٍّ الْمُرْتَضی وَابْنُ خَدیجَهَ الْغَرّآءِ، وَابْنُ

فرزند پیامبر برگزیده، و فرزند علی مرتضی و فرزند خدیجه بزرگوار و فرزند

فاطِمَهَ الْکُبْری بِابی انْتَ وَامّی وَنَفْسی لَکَ الْوِقآءُ وَالْحِمی یَا بْنَ السَّادَهِ

فاطمه کبری، پدر و مادر و جانم سپر بلا و نگهبان تو باد، ای فرزند بزرگ

ص :۱۹۵

الْمُقَرَّبینَ، یَا بْنَ النُّجبآءِ الْأَکْرَمینَ، یَا بْنَ الْهُداهِ الْمَهْدِیّینَ، یَا بْنَ الْخِیَرَهِ

مقرّبان الهی، ای فرزند بزرگ زادگان گرامی، ای فرزند هدایت گران هدایت یافته، ای فرزند نیکان

الْمُهَذَّبینَ، یَا بْنَ الْغَطارِفَهِ الْأَنْجَبینَ، یَا بْنَ الْأَطآئِبِ الْمُطَهَّرینَ، یَا بْنَ

وارسته، ای فرزند بزرگان شایسته و گرامی، ای فرزند پاکان پاکیزه، ای فرزند

الْخَضارِمَهِ الْمُنْتَجَبینَ، یَا بْنَ الْقَماقِمَهِ الْأَکْرَمینَ، یَا بْنَ الْبُدُورِ الْمُنیرَهِ، یَا

سخاوتمندان برگزیده، ای فرزند بزرگان گرامی، ای فرزند ماه های تابان، ای

بْنَ السُّرُجِ الْمُضیئَهِ، یَا بْنَ الشُّهُبِ الثّاقِبَهِ، یَا بْنَ الْأَنْجُمِ الزّاهِرَهِ، یَا بْنَ

فرزند چراغ های نورافشان، ای فرزند شهاب های نافذ، ای فرزند ستارگان درخشان، ای فرزند

السُّبُلِ الْواضِحَهِ، یَا بْنَ الْأَعْلامِ اللّآئِحَهِ، یَا بْنَ الْعُلُومِ الْکامِلَهِ، یَا بْنَ

راه های آشکار حق، ای فرزند نشانه های روشن هدایت، ای فرزند دانش های کامل، ای فرزند

السُّنَنِ الْمَشْهُورَهِ، یَا بْنَ الْمَعالِمِ الْمَأْثُورَهِ، یَا بْنَ الْمُعْجِزاتِ الْمَوْجُودَهِ،

سنّت های معروف، ای فرزند نشانه های رسیده از جانب حق، ای فرزند معجزه های موجود،

یَا بْنَ الدَّلائِلِ الْمَشْهُودَهِ، یَا بْنَ الصِّراطِ الْمُسْتَقیمِ، یَا بْنَ النَّبَأِ الْعَظیمِ،

ای فرزند راهنمایی های آشکار، ای فرزند راه راست، ای فرزند خبر بزرگ،

یَا بْنَ مَنْ هُوَ فی اُمِّ الْکِتابِ لَدَی اللَّهِ عَلِیٌّ حَکیمٌ، یَابْنَ الْآیاتِ وَالْبَیِّناتِ،

ای فرزند کسی که در امّ الکتاب نزد خداوندِ برتر و داناست، ای فرزند نشانه ها و دلایل آشکار،

یَا بْنَ الدَّلائِلِ الظّاهِراتِ، یَا بْنَ الْبَراهینِ الْواضِحاتِ الْباهِراتِ، یَا بْنَ

ای فرزند دلایل روشن، ای فرزند برهان های آشکار درخشان، ای فرزند

الْحُجَجِ الْبالِغاتِ، یَا بْنَ النِّعَمِ السّابِغاتِ، یَا بْنَ طه وَ الْمُحْکَماتِ، یَا بْنَ

حجّت های فراگیر، ای فرزند نعمت های فراوان، ای فرزند طه و محکمات قرآن، ای فرزند

یس وَالذّارِیاتِ، یَا بْنَ الطّورِ وَالْعادِیاتِ، یَا بْنَ مَنْ دَنی فَتَدَلّی فَکانَ

یاسین و ذاریات، ای فرزند طور و عادیات، ای فرزند آن که نزدیک و نزدیکتر شد تا آنکه فاصله او

قابَ قَوْسَیْنِ اوْ ادْنی دُنُوّاً وَاقْتِراباً مِنَ الْعَلِیِّ الْأَعْلی لَیْتَ شِعْری ایْنَ

(با پیامبر) به اندازه فاصله دو کمان یا کمتر شد، در نزدیکی و قربت به خدای والای بلندمرتبه (ای امام زمان) کاش می دانستم

اسْتَقَرَّتْ بِکَ النَّوی بَلْ ایُّ ارْضٍ تُقِلُّکَ اوْ ثَری ابِرَضْوی اوْغَیْرِها، امْ

در کجا منزل گزیده ای، و کدامین سرزمین و مکان تو را در خود جای داده؟ آیا در کوه «رَضوایی» یا غیر آن

ص :۱۹۶

ذی طُوی عَزیزٌ عَلَیَّ انْ ارَی الْخَلْقَ وَلا تُری وَلا اسْمَعُ لَکَ حَسیساً

یا در سرزمین «ذی طوی»؟ بر من دشوار است که مردم را ببینم ولی تو دیده نشوی، و صدا و نجوایی

وَلا نَجْوی عَزیزٌ عَلَیَّ انْ تُحیطَ بِکَ دُونِیَ الْبَلْوی وَ لایَنالُکَ مِنّی

از تو نشنوم، بر من دشوار است که تنها تو گرفتار رنج و بلا باشی نه من، و ناله و شکایت من

ضَجیجٌ وَ لا شَکْوی بِنَفْسی انْتَ مِنْ مُغَیَّبٍ لَمْ یَخْلُ مِنَّا، بِنَفْسی انْتَ مِنْ

به تو نرسد، جانم فدای تو غایبی که هرگز از میان ما بیرون نیستی، جانم فدای تو دور از نظری که

نازِحٍ ما نَزَحَ عَنَّا، بِنَفْسی انْتَ امْنِیَّهُ شائِقٍ یَتَمَنّی مِنْ مُؤْمِنٍ وَ مُؤْمِنَهٍ

از ما دور نیستی، جانم فدای تو منتهای آرزوی مشتاقان که هر مرد و زن مؤمنی آرزوی تو را دارند،

ذَکَرا فَحَنَّا، بِنَفْسی انْتَ مِنْ عَقیدِ عِزٍّ لایُسامی بِنَفْسی انْتَ مِنْ اثیلِ

و تو را یاد کرده و ناله کنند، جانم فدای تو عزّتمندی که همانندی نداری، جانم فدای تو ریشه و اصل

مَجْدٍ لایُجاری ۱۵۶]، بِنَفْسی انْتَ مِنْ تِلادِ نِعَمٍ لا تُضاهی بِنَفْسی انْتَ مِنْ

بزرگواری که همطرازی نداری، جانم فدای تو نعمت پایدار و دیرینه ای که شبیه و مانندی نداری، جانم فدای تو

نَصیفِ شَرَفٍ لا یُساوی الی مَتی احارُ فیکَ یا مَوْلایَ، وَ الی مَتی وَایَ

شرافتمندی که نظیری نداری، تا به کی حیران تو باشم ای مولای من؟ و تا به کی و با کدامین

خِطابٍ اصِفُ فیکَ، وَایَّ نَجْوی عَزیزٌ عَلَیَّ انْ اجابَ دُونَکَ وَاناغی

گفتار و کدامین نجوا تو را توصیف کنم؟ بر من دشوار است که پاسخم را از غیر تو بشنوم و با او گفتگو کنم،

عَزیزٌ عَلَیَّ انْ ابْکِیَکَ وَ یَخْذُلَکَ الْوَری عَزیزٌ عَلَیَّ انْ یَجْرِیَ عَلَیْکَ

بر من دشوار است که (در فراقت) بگریم و دیگران به تو بی اعتنا باشند، بر من دشوار است که سختی ها

دُونَهُمْ ما جَری هَلْ مِنْ مُعینٍ فَاطیلَ مَعَهُ الْعَویلَ وَالْبُکآءَ، هَلْ مِنْ

بر تو بگذرد نه بر آنها، آیا یاری کننده ای هست که همراه او گریه و ناله را طولانی کنم؟ آیا

جَزُوعٍ فَاساعِدَ جَزَعَهُ اذا خَلا، هَلْ قَذِیَتْ عَیْنٌ فَساعَدَتْها عَیْنی عَلَی

بی تـابی هست که او را بر بی تابیش در زمان تنهایی یاری کنم؟ آیا چشم گریان در اثر خار فراقی هست که چشم من او را بر گریستن

الْقَذی هَلْ الَیْکَ یَا بْنَ احْمَدَ سَبیلٌ فَتُلْقی هَلْ یَتَّصِلُ یَوْمُنا مِنْکَ بِعِدَهٍ(۱)

یاری کند؟ ای پسر احمد آیا راهی هست که تو را ملاقات کنم؟ آیا روز فراق ما به وعده دیدار تو منتهی می شود

ص: ۱۹۷

۱- [۱۵۷]در بحارالانوار: بِغَدِه.

فَنَحْظی مَتی نَرِدُ مَناهِلَکَ الرَّوِیَّهَ فَنَرْوی مَتی نَنْتَقِعُ مِنْ عَذْبِ مآئِکَ

تا از آن بهره مند شویم؟ کی به چشمه های سیراب کننده (معرفتت) وارد می شویم تا سیراب شویم؟ کی از آب گوارای (وصالت) سیراب شویم

فَقَدْ طالَ الصَّدی مَتی نُغادیکَ وَنُراوِحُکَ فَنُقِرَّ(۱) عَیْناً، مَتی تَرانا

چرا که تشنگی طولانی شده؟، کی می شود که شب و روز را با تو به سر بریم تا دیدگان ما (به نور جمالت) روشن شود؟ کی همدیگر را

وَنَریکَ، وَقَدْ نَشَرْتَ لِوآءَ النَّصْرِ تُری اتَرانا نَحُفُّ بِکَ وَانْتَ تَامُّ الْمَلَأَ،

ببینیم در حالی که پرچم نصر و پیروزی را عیان برافراشته ای؟ آیا روزی را می بینی که ما گرد تو جمع شده ایم و تو پیشوای مایی؟

وَقَدْ مَلَأْتَ الْأَرْضَ عَدْلًا، وَاذَقْتَ اعْدآئَکَ هَواناً وَعِقاباً، وَابَرْتَ الْعُتاهَ

در حالی که زمین را پر از عدل و داد کرده ای و به دشمنانت خواری و عقوبت را چشانده و سرکشان

وَجَحَدَهَ الْحَقِّ، وَقَطَعْتَ دابِرَ الْمُتَکَبِّرینَ، وَاجْتَثَثْتَ اصُولَ الظَّالِمینَ،

و منکران حق را نابود کرده ای و نسل متکبران را قطع نموده و ریشه ستمکاران را بر کنده ای

وَنَحْنُ نَقُولُ الْحَمْدُ للَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، اللَّهُمَّ انْتَ کَشَّافُ الکُرَبِ وَالْبَلْوی

و ما (در آن روز) می گوییم حمد و سپاس مخصوص پروردگار جهانیان است، خدایا تو برطرف کننده اندوه ها و گرفتاری هایی

وَالَیْکَ اسْتَعْدی فَعِنْدَکَ الْعَدْوی وَانْتَ رَبُّ الْاخِرَهِ وَالدُّنْیا(۲)، فَاغِثْ یا

و تنها از تو یاری می خواهم چرا که یاری و کمک فقط نزد توست و تو پروردگار آخرت و دنیایی، پس به فریاد بنده گرفتارت برس،

غِیاثَ الْمُسْتَغیثینَ، عُبَیْدَکَ الْمُبْتَلی وَارِهِ سَیِّدَهُ یا شَدیدَ الْقُوی وَازِلْ

ای فریادرسِ فریادرس خواهان، و ای دارنده قدرت عظیم، آقا و سرورش را به او نشان ده، و به این وسیله

عَنْهُ بِهِ الْأَسی وَالْجَوی وَبَرِّدْ غَلیلَهُ یا مَنْ عَلَی الْعَرْشِ اسْتَوی وَ مَنْ

اندوه و سوز دلش را برطرف کن، و عطشش را فرو نشان، ای که بر عرش مسلّطی، و ای که

الَیْهِ الرُّجْعی وَالْمُنْتَهی اللهُمَّ وَنَحْنُ عَبیدُکَ التّآئِقُونَ الی وَلِیِّکَ الْمُذَکِّرِ

بازگشت و نهایت کار به سوی توست، خدایا ما بندگان تو مشتاق ولیّت هستیم، آن که مردم را

بِکَ وَبِنَبِیِّکَ، خَلَقْتَهُ لَنا عِصْمَةً وَمَلاذاً، وَ اقَمْتَهُ لَنا قِواماً وَمَعاذاً، وَ جَعَلْتَهُ

به یاد تو و پیامبرت می اندازد، تو او را نگهدار و پناهگاه ما آفریدی و او را مایه قوّت و پناه ما ساختی، و برای

لِلْمُؤْمِنینَ مِنَّا اماماً، فَبَلِّغْهُ مِنَّا تَحِیَّةً وَسَلاماً، وَ زِدْنا بِذلِکَ یارَبِّ اکْراماً،

مؤمنین از ما امام و پیشوا قرار دادی، پس ای پروردگار ما درود و سلام ما را به او برسان و بدین وسیله بر کرامت ما بیفزا

۱- [۱۵۸]در بحارالانوار و اقبال: فنقرّ منها.

۲- [۱۵۹]در بحارالانوار: الاولی

وَاجْعَلْ مُسْتَقَرَّهُ لَنا مُسْتَقَرّاً وَمُقاماً، وَاتْمِمْ نِعْمَتَکَ بِتَقْديمِکَ ایّاهُ امامَنا،

و جایگاه او را جایگاه و اقامتگاه ما قرار ده، و با قرار دادن او پیشاپیش ما، نعمتت را بر ما تمام گردان

حَتّی تُورِدَنا جِنانَکَ وَمُرافَقَهَ الشُّهَداءِ مِنْ خُلَصآئِکَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی

تا ما را به بهشت و همنشینی شهیدان از بندگان خالصت وارد سازد، خدایا بر محمّد

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ جَدِّهِ وَرَسُولِکَ السَّیِّدِ الأَکْبَرِ،

و خاندان پاکش درود فرست، و درود فرست بر محمّد، جدّ وی و فرستاده تو آقای بزرگ

وَعَلی ابیهِ السَّیِّدِ الأَصْغَرِ، وَجَدَّتِهِ الصِّدّیقَهِ الْکُبْری فاطِمَهَ بِنْتِ مُحَمَّدٍ،

و بر پدرش آقای کوچکتر (از پیامبر) و جدّه اش صدیقه کبری، فاطمه دختر محمّد،

وَعَلی مَنِ اصْطَفَیْتَ مِنْ آبآئِهِ الْبَرَرَهِ، وَعَلَیْهِ افْضَلَ وَاکْمَلَ وَاتَمَّ وَادْوَمَ

و بر آنانی که از میان پدران نیکوکارش (برای امامت) برگزیدی، و بر خود آن حضرت، برترین، کاملترین، تمام ترین، پیوسته ترین،

وَاکْثَرَ وَاوْفَرَ ما صَلَّیْتَ عَلی احَدٍ مِنْ اصْفِیآئِکَ وَخِیَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ،

بیشترین و فراوان ترین درودی که بر هر یک از برگزیدگان و نیکان از بندگانت فرستاده ای،

وَصَلِّ عَلَیْهِ صَلاهً لا غایَهَ لِعَدَدِها، وَلانِهایَهَ لِمَدَدِها، وَلا نَفادَ لِأَمَدِها،

و بر او درود فرست درودی که عددش را پایانی و مدّتش را نهایتی و دوره اش را انتهایی نباشد،

اللهُمَّ وَاقِمْ بِهِ الْحَقَّ، وَادْحِضْ بِهِ الْباطِلَ، وَ ادِلْ بِهِ اوْلِیآئَکَ، وَاذْلِلْ

خدایا به وسیله او حق را بپا دار و باطل را بی اعتبار ساز، و دوستانت را مکنت ده و دشمنانت را

بِهِ اعْدآئَکَ، وَصِلِ اللّهُمَّ بَیْنَنا وَبَیْنَهُ وُصْلَهً تُؤَدّی الی مُرافَقَهِ سَلَفِهِ،

خوار گردان، خدایا میان ما و او را پیوندی ده که به دوستی گذشتگانش منجر شود

وَاجْعَلْنا مِمَّنْ یَاْخُذُ بِحُجْزَتِهِمْ، وَیَمْکُثُ فی ظِلِّهِمْ، وَاعِنّا عَلی تَاْدِیَهِ

و ما را از کسانی قرار ده که به دامان آنها چنگ زده و در سایه (ولایت) آنها مأوی گزینند، و ما را بر ادای

حُقُوقِهِ الَیْهِ، وَالْإِجْتِهادِ فی طاعَتِهِ، وَاجْتِنابِ مَعْصِیَتِهِ، وَامْنُنْ عَلَیْنا

حقوق و کوشش در فرمانبرداری و دوری از نافرمانیش یاری ده، و با خشنودیش

بِرِضاهُ، وَهَبْ لَنا رَأْفَتَهُ وَرَحْمَتَهُ، وَدُعآئَهُ وَخَیْرَهُ، مانَنالُ بِهِ سَعَةً مِنْ

بر ما منّت گذار و مهربانی و رحمت و دعا و خیرش را تا جایی که به وسیله آن به وسعت

رَحْمَتِکَ، وَفَوْزاً عِنْدَکَ، وَاجْعَلْ صَلاتَنا بِهِ مَقْبُولَهً، وَ ذُنُوبَنا بِهِ مَغْفُورَهً،

رحمت و رستگاری در نزدت دست یابیم به ما عطا کن و به برکت وجود او نمازهای ما را بپذیر و گناهان ما را بیامرز

وَدُعآئَنا بِهِ مُسْتَجاباً، وَاجْعَلْ ارْزاقَنا بِهِ مَبْسُوطَهً، وَهُمُومَنا بِهِ مَكْفِيَّهً،

و دعاهای ما را مستجاب گردان و روزی ما را گسترده فرما و غم و اندوه ما را برطرف ساز

وَحوآئِجَنا بِهِ مَقْضِيَّهً، وَاقْبِلْ الَيْنا بِوَجْهِکَ الْكَريمِ، وَاقْبَلْ تَقَرُّبَنا الَيْکَ،

و حاجت های ما را برآور و با لطف کریمانه ات به ما توجّه کن، و نزدیکی ما به درگاهت را بپذیر

وَانْظُرْ الَيْنا نَظْرَهً رَحيمَهً، نَسْتَكْمِلُ بِهَا الْكَرامَهَ عِنْدَکَ، ثُمَّ لا تَصْرِفْها عَنَّا

و مهربانانه به ما نظر کن، تا بوسیله آن مقام خود را نزد تو، به کمال رسانیم، سپس به جود و بخشش

بِجُودِکَ، وَاسْقِنا مِنْ حَوْضِ جَدِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، بِكَاْسِهِ وَبِيَدِهِ، رَيّاً

نظرت را از ما برمگردان و ما را از حوض (کوثر) جدش- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- از جام او به دستش، آبی خوش طعم،

رَوِيّاً هَنيئاً سآئِغاً، لا ظَمَأَ بَعْدَهُ يا ارْحَمَ الرَّاحِمينَ.

فراوان و گوارای خوشگوار، سیراب گردان، آن گونه که پس از آن هرگز تشنگی نباشد، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای حضرت مهدی (عجّل اللّه تعالی فرجه الشریف):

این دعا از دعاهای مشهور و معروف و دارای محتوای عالی است و مرحوم «کفعمی» آن را در «مصباح»(۱) نقل کرده است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللهُمَّ ارْزُقْنا تَوْفيقَ الطَّاعَهِ، وَبُعْدَ الْمَعْصِيَهِ، وَصِدْقَ النِّيَّهِ، وَعِرْفانَ

خدایا توفیق بندگی و دوری از گناه و نیّت صادق و شناخت حرمت ها را

الْحُرْمَهِ، وَاكْرِمْنا بِالْهُدى وَالْإِسْتِقامَهِ، وَسَدِّدْ الْسِنَتَنا بِالصَّوابِ

روزی ما گردان و ما را به هدایت و پایداری گرامی دار، و زبان های ما را به راستگویی

وَالْحِكْمَهِ، وَامْلَأْ قُلُوبَنا بِالْعِلْمِ وَالْمَعْرِفَهِ، وَ طَهِّرْ بُطُونَنا مِنَ الْحَرامِ

و دانش استوار گردان، و دلهای ما را از نور دانش و معرفت پر کن، و درون ما را از غذای حرام

وَالشُّبْهَهِ، وَاکْفُفْ ایْدِیَنا عَنِ الظُّلْمِ وَالسَّرِقَهِ، وَاغْضُضْ ابْصارَنا عَنِ

و شبهه ناک، پاک گردان، و دستهایمان را از ستم و دزدی بازدار، و چشمهایمان را از

ص: ۲۰۰

۱- [۱۶۰]مصباح کفعمی، صفحه ۲۸۰.

الْفُجُورِ وَالْخِيانَهِ، وَاسْدُدْ اسماعَنا عَنِ اللَّغْوِ وَالْغيبَهِ، وَتَفَضَّلْ عَلى

گناه و خیانت بپوشان و گوشهایمان را از شنیدن سخنان بیهوده و غیبت ببند، و تفضّل کن بر

عُلَمآئِنا بِالزُّهْدِ وَالنَّصيحَهِ، وَ عَلَى الْمُتَعَلِّمينَ بِالْجُهْدِ وَالرَّغْبَهِ، وَعَلَى

علمای ما، پرهیزگاری و خیرخواهی را و بر دانش پژوهان، کوشش و اشتیاق (تحصیل) را، و بر

الْمُسْتَمِعينَ بِالْإِتِّباعِ وَالْمَوْعِظَهِ، وَ عَلى مَرْضَى الْمُسْلِمينَ بِالشِّفآءِ

شنوندگان، پیروی و پند پذیری را و بر بیماران از مسلمانان، بهبودی

وَالرَّاحَهِ، وَعَلى مَوْتاهُمْ بِالرَّأْفَهِ وَالرَّحْمَهِ، وَعَلى مَشايِخِنا بِالْوَقارِ

و آسایش را، و بر مردگان آنها، مهربانی و رحمت را، و بر سالخوردگان ما، سنگینی

وَالسَّكينَهِ، وَعَلَى الشَّبابِ بِالْإِنابَهِ وَالتَّوْبَهِ، وَعَلَى النِّسآءِ بِالْحَيآءِ وَالْعِفَّهِ،

و متانت را و بر جوانان، بازگشت به سوی خدا و توبه را، و بر زنان، حیا و پاکدامنی را،

وَعَلَى الْأَغْنِيآءِ بِالتَّواضُعِ وَالسَّعَهِ، وَعَلَى الْفُقَرآءِ بِالصَّبْرِ وَالْقَناعَهِ، وَعَلَى

و بر ثروتمندان، فروتنی و گشاده دستی را، و بر نیازمندان، شکیبایی و قناعت را، و بر

الْغُزاهِ بِالنَّصْرِ وَالْغَلَبَهِ، وَعَلَى الْأُسَرآءِ بِالْخَلاصِ وَالرَّاحَهِ، وَعَلَى الْأُمَرآءِ

جنگجویان، یاری و پیروزی را و بر اسیران، رهایی و آسایش را و بر فرمانروایان،

بِالْعَدْلِ وَالشَّفَقَهِ، وَعَلَى الرَّعِيَّهِ بِالْإِنْصافِ وَ حُسْنِ السّيرَهِ، وَبارِكْ

عدالت و مهربانی را، و بر زیر دستان، انصاف و خوشرفتاری را (تفضّل فرما) و توشه

لِلْحُجَّاجِ وَالزُّوَّارِ فِى الزَّادِ وَ النَّفَقَهِ، وَاقْضِ ما اوْجَبْتَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْحَجِ

و خرج راه حجاج و زیارت کنندگان را برکت ده، و حج و عمره ایی که بر آنان واجب فرموده ای

وَالْعُمْرَهِ، بِفَضْلِكَ وَ رَحْمَتِكَ يا ارْحَمَ الرَّاحِمينَ.

بپذیر، به لطف و رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

دعایی دیگر از حضرت مهدی علیه السلام:

این دعا را مرحوم «سیّد بن طاووس» در «مهج الدّعوات»(۱) آورده است:

۱- [۱۶۱]مهج الدعوات، صفحه ۲۹۴.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی بِحَقِّ مَنْ ناجاکَ، وَ بِحَقِّ مَنْ دَعاکَ فِی الْبَرِّ وَالْبَحْرِ، تَفَضَّلْ عَلی

خدایا به حقّ هر که با تو نجوا کند و به حقّ هر که در خشکی و دریا تو را خواند، تفضّل فرما بر

فُقَرآءِ الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ بالْغَنآءِ وَالثَّرْوَهِ، وَعَلی مَرْضَی الْمُؤْمِنینَ

نیازمندان از مردان و زنان با ایمان، به بی نیازی و ثروت و بر بیماران از مردان

والْمُؤْمِناتِ بِالشِّفآءِ وَالصِّحَهِ، وَعَلی احْیآءِ الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ

و زنان با ایمان، به بهبودی و سلامتی و بر زندگان از مردان و زنان باایمان،

بِاللُّطْفِ وَالْکَرامَهِ، وَعَلی امْواتِ الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ بِالْمَغْفِرَهِ

به لطف و بزرگواری و بر مردگان از مردان و زنان با ایمان، به آمرزش

وَالرَّحْمَهِ، وَ عَلی غُرَبآءِ الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ بِالرَّدّ الی اوْطانِهِمْ

و رحمت و بر غریبان از مردان و زنان با ایمان، به بازگشت با

سالِمینَ غانِمینَ، بِمُحَمَّدٍ وَآلِهِ اجْمَعینَ.

سلامتی و موفقیّت به وطنهایشان، به حقّ محمّد و همه خاندان پاکش.

***

ص :۲۰۲

بخش سوم: زیارات

مقدّمه: زیارت معصومان، راهی به سوی خدا:

زیارت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام که همان برقرار کردن ارتباط روحی و به وجود آوردن پیوند قلبی با آن بزرگواران است (چه از طریق حضور نزد مرقد آنان باشد، یا ارتباط از راه دور، و فرستادن سلام و درود و تحیّت و اظهار ارادت و اخلاص به آستانشان، همراه با بیان فضایل، کرامات، عبادات، اطاعات و خدمات آنان) آثار فوق العاده سازنده ای در تربیت نفوس زیارت کنندگان، و ارتقای روح آنان و پرورش والاترین ارزش های معنوی و اخلاقی دارد؛ و چنانچه زیارت کننده، بداند چه می کند و چه می گوید و چه می خواهد؛ به خوبی می تواند راه قرب الی اللّه را با سرعت بپیماید، و از کنار قبر آنان، با روحی باصفا، پاک از گناه و آماده برای اطاعت پروردگار و انجام وظایف انسانی بازگردد، زیرا:

اوّلًا: چگونه ممکن است توجّه به مقامات والای این پیشوایان بزرگ و ذکر صفات و سجایای آنان بازتابی در زیارت کننده آن بزرگواران نداشته باشد و او را به سوی خود فرا نخواند و تدریجاً به رنگ خود درنیاورد؟!

چگونه ممکن است منِ زائر، سر تا پا آلوده به گناه و صفات رذیله باشم، در عین حال دم از عشق و ارادت پاکان و نیکان جهان بزنم؟! آیا زیبنده است که بدون توبه و تجدید نظر در حالات و اعمال و رفتار خویش، پای در حرم پاک آن بزرگواران بگذارم؟!

ثانیاً: چگونه ممکن است عرض حاجات معنوی یا مادّی نزد آنان کنم و آنها را به شفاعت در پیشگاه خدا بطلبم در حالی که کاری که در خور توجّه آنان و موجب رضایت آنان است انجام نداده ام؟! آیا توجّه به این امور، برای توبه از گناه و خودسازی و پاکی کافی نیست؟!

ص: ۲۰۵

ثالثاً: کسی که کمترین آشنایی با مسایل روانی و روحیه الگوپذیری انسان داشته باشد، تصدیق

خواهد کرد که اگر زائری با توجّه و حضور قلب و با عنایت به «محتوای بلند کلمات و جملات زیارات» در حرم آن بزرگواران حضور یابد، در هر جمله ای از این زیارات یک درس مهمّ تربیتی و انسان ساز نهفته است؛ فی المثل در زیارت جامعه کبیره، که جامع ترین زیارات است درس های عجیبی نهفته است؛ از جمله:

۱- در اثنای زیارت از محبّت و توحید و شرک ستیزی آن عزیزان و مطیع محض خدا بودنشان دم می زند و عرضه می دارد:

«السَّلامُ عَلَی الدُّعاهِ الَی اللَّهِ، وَالْأَدِلّاءِ عَلی مَرْضاتِ اللَّهِ، وَالْمُسْتَقِرّینَ

سلام بر دعوت کنندگان به سوی خدا و هدایت کنندگان بر اسباب خشنودی خدا، و ثابت قدمان

فی أَمْرِ اللَّهِ، وَالتّامّینَ فی مَحَبَّهِ اللَّهِ، وَالْمُخْلِصینَ فی تَوْحیدِ اللَّهِ،

در فرمان خدا، و خالصان در محبّت خدا، پاکدلان در یگانگی خدا

وَالْمُظْهِرینَ لِأَمْرِ اللَّهِ وَنَهْیِهِ، وَعِبادِهِ الْمُکْرَمینَ، الَّذینَ لا یَسْبِقُونَهُ

و ظاهرکنندگان امر و نهی خدا، و بندگان گرامش که بر گفتار

بِالْقَوْلِ، وَهُمْ بِأَمْرِهِ یَعْمَلُونَ».(۱)

او پیشی نمی گیرند و به فرمانش عمل می کنند.

امکان ندارد آن کس که این سخن را از روی معرفت می گوید، به شرک و نفاق روی آورد و در راستای توحید و اخلاص قدم برندارد!

۲- ممکن نیست که زیارت کننده در خطاب به آن بزرگواران از تقوا، راستگویی، محوریّت در یگانه پرستی، عصمت از لغزشها و فتنه ها، طهارت از پلیدیها و آلودگیهای آنان سخن بگوید و اعلان بدارد که من گواهی می دهم شما امامان با تقوا، صادق، قیام کننده به امر پروردگار و عمل کننده به اراده او هستید، شما ارکان توحید خداوند و راهنمایان به صراط مستقیم او هستید. خداوند شماها را از لغزشها دور داشته و از فتنه های دین امنیّت بخشیده و از هر گونه آلودگی گناه پاک ساخته است؛ در عین حال عزمش را بر پرهیزکاری و راستگویی و دوری از آلودگی ها و استقامت در صراط مستقیم توحید، جزم ننماید.

۳- امکان ندارد زائری روی به آنان کرده، از صبر و استقامت و جهاد و تلاش و از خودگذشتگی آنان در راه خدا و از اقامه نماز و ادای زکات و امر به معروف و نهی از منکر آنان حرف بزند و بگوید:

۱- [۱۶۲](زیارت جامعه)، فقیه، جلد ۲، صفحه ۶۱۰.

«فَعَظَّمْتُمْ جَلالَهُ، وَاكْبَرْتُمْ شَأْنَهُ، وَمَجَّدْتُمْ كَرَمَهُ، وَادَمْتُمْ ذِكْرَهُ، وَوَكَّدْتُمْ

پس شکوهش را ارج نهاده، و جایگاهش را بزرگ داشتید، و بخشندگیش را ستودید، و پیوسته او را یاد کردید،

میثاقَهُ، وَاحْكَمْتُمْ عَقْدَ طاعَتِهِ، وَنَصَحْتُمْ لَهُ فِی السِّرِّ وَالْعَلانِیَهِ، وَدَعَوْتُمْ

و پیمانش را محکم ساختید، و عهد بندگیش را استوار نمودید، در آشکار و پنهان

الی سَبیلِهِ بِالْحِكْمَهِ وَالْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ، وَبَذَلْتُمْ انْفُسَكُمْ فی مَرْضاتِهِ،

خیرخواهیش کرده با حکمت و اندرز نیکو (مردم را) به راهش دعوت نمودید، و جانتان را در راه خشنودیش فدا کردید

وَصَبَرْتُمْ عَلی مااصابَكُمْ فی جَنْبِهِ، وَاقَمْتُمُ الصَّلاهَ، وَآتَیْتُمُ الزَّكاهَ، وَامَرْتُمْ

و بر مصیبتهایی که در راه خدا به شما رسید صبر نمودید و نماز را به پا داشته و زکات را پرداختید، و امر به

بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَجاهَدْتُمْ فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ، حَتّی اعْلَنْتُمْ

معروف و نهی از منکر کرده و در راه خدا به شایتگی جهاد نمودید، تا جایی که دعوتش را آشکار کردید،

دَعْوَتَهُ، وَبَیَّنْتُمْ فَرآئِضَهُ، وَاقَمْتُمْ حُدُودَهُ، وَنَشَرْتُمْ شَرایعَ احْكامِهِ».(۱)

و واجباتش را بیان نمودید و حدودش را به پا داشته و قوانین احکامش را ترویج نمودید.

ولی خودش اهل صبر و تلاش و جهاد نباشد و به نماز و زکات اهمّیّت لازم را ندهد و نسبت به حدود و قوانین الهی، تسامح به خرج دهد.

۴- چگونه ممکن است که خطاب به آنان اعلان کند که من منتظر ظهور و حاکمیّت شما هستم، به فرمان شما گردن می نهم، در پیشاپیشِ تمام خواسته ها و حوائجم، خواست شما را در نظر می گیرم (

مُنْتَظِرٌ لِامْرِكُمْ، مُرْتَقِبٌ لِدَوْلَتِكُمْ، آخِذٌ بِقَوْلِكُمْ، عامِلٌ بِامْرِكُمْ ... وَمُقَدِّمُكُمْ امامَ طَلِبَتی وَحَوآئِجی وَارادَتی فی كُلِّ احْوالی وَامُوری (۲)

ولی در عمل، به همه این قولها و پیمانها پشت پا بزنند؟!

۵- و یا چگونه ممکن است خطاب به آنان از آثار صلوات بر آنان و برکات ولایت آنان در تزکیه روح و جان و تطهیر نفوس و پوشاندن گناهان، سخن بگوید (

وَجَعَلَ صَلَوتِنا عَلَيْكَمْ، وَما خَصَّنا بِهِ مِنْ وِلايَتِكَمْ، طيباً لِخُلْقِنا، وَطَهارَةً لِأَنْفُسِنا، وَتَزْكِيَةً لَنا، وَكَفَّارَةً لِذُنُوبِنا)(۳)

و یا دست به دعا بردارد و بگوید:

خداوند مرا پیوسته بر دوستی و محبّت و آیین و اطاعت شما پایدار بدارد و از خوبانِ دوستداران شما و پیروی کنندگان نسبت به آنچه شما به سوی آن دعوت کرده اید و از آنان که آثار شما را روایت می کنند و راه شما را می پویند قرار دهد

(فَثَبَّتَنِیَ اللَّهُ ابَداً ما حَییتُ عَلی مُوالاتِكُمْ وَمَحَبَّتِكُمْ وَدینِكُمْ، وَوَفَّقَنی لِطاعَتِكُمْ، وَرَزَقَنی شَفاعَتَكُمْ، وَجَعَلَنی مِنْ خِیارِ مَوالیكُمُ التَّابِعینَ لِما دَعَوْتُمْ الَیْهِ، وَ جَعَلَنی مِمَّنْ

۱- [۱۶۳](زیارت جامعه)، فقیه، جلد ۲، صفحه ۶۱۱.

۲- [۱۶۴]همان مدرک، صفحه ۶۱۴.

۳- [۱۶۵]همان مدرک، صفحه ۶۱۳.

يَقْتَصُّ آثارَكُمْ، وَيَسْلُكَ سَبيلَكَمْ

)،(۱) و يا از ايمان و تبعيّت خويش نسبت به آنچه خدا و رسولش آورده اند حرف بزند و از خدا ثبات قدم را طلب كند

(رَبَّنا آمَنَّا بِما انْزَلْتَ، وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ، فَاكْتُبْنا مَعَ الشَّاهِـدينَ، رَبَّنا لا تُزِغْ قُلُوبَنا بَعْـدَ اذْ هَدَيْتَنا، وَهَبْ لَنا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً، انَّكَ انْتَ الْوَهَّابُ)(۲)

و يا وساطت و شفاعت آن بزرگواران را بخواهد و عاجزانه و خاضعانه، آنان را به پروردگارشان قسم دهد كه از خدا آمرزش گناهانش را طلب كنند

(يا وَلِيَّ اللَّهِ، انَّ بَيْنى وَبيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ ذُنُوباً، لا يَأْتى عَلَيْها الّا رِضاكُمْ، فَبِحَقِّ مَنِ ائْتَمَنَكُمْ عَلى سِرِّهِ، وَاسْتَرْعاكُمْ امْرَ خَلْقِهِ، وَقَرَنَ طاعَتَكُمْ بِطاعَتِهِ، لَمَّا اسْتَوْهَبْتُمْ ذُنُوبى وَكُنْتُمْ شُفَعآئى (۳)

ولى در عين حال، هيچ تصميم و اراده اى براى دور شدن از آلودگى ها و گناهان، نداشته باشد و براى خوب شدن و پيمودن راه آنان و نشر آثارشان قدمى برندارد و براى ثابت ماندن در راه آنان و در مسير حق، تلاشى را به خرج ندهد؟!

۶- چگونه امكان دارد كه به آنان خطاب كند و بگويد: من مطيع شما هستم، اطاعت شما را اطاعت خدا و عصيان شما را عصيان خدا و دوستى و دشمنى با شما را دوستى و دشمنى با خدا مى دانم

(فَانّى لَكُمْ مُطيعٌ، مَنْ اطاعَكُمْ فَقَدْ اطاعَ اللَّهَ، وَمَنْ عَصاكُمْ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ، وَمَنْ احَبَّكُمْ فَقَدْ احَبَّ اللَّهَ، وَمَنْ ابْغَضَكُمْ فَقَدْ ابْغَضَ اللَّهَ)(۴)

ولى در مقام عمل هيچ قدمى كه صداقت او را در اين اظهارات اثبات كند برندارد؟! ... و همچنين ساير جملات پرمحتواى اين زيارت و ساير زيارات.

به گفته شاعر:

من از مفصّل اين قصه مجملى گفتم تو خود حديث مفصّل بخوان از اين مجمل

زيارت شرك نيست، عين توحيد است:

راستى چه غافلند آنانى كه به گمان واهىِ «پرهيز از شرك» مردم را از زيارت اين بزرگان، با آن همه بركات معنوى و مادّى- كه به قسمتى از آن در بالا اشاره شد- باز مى دارند! و خود را مسلمان مى دانند در حالى كه از حقيقت اسلام دورند؛ چرا كه زيارت آن بزرگواران به شكلى كه در بالا گفته شد و به عنوان «اولياءاللَّه» و درخواست از آنان به عنوان «شفيعان درگاه الهى» و «عباد صالحين پروردگار» عين توحيد و يكتاپرستى است، و سبب پرورش روح تقوا و ايمان است. گويا نمى دانند كه در زيارت آنها، گاه صدها بار نام خداى يگانه برده مى شود و مثل زيارت جامعه، با يكصد بار تكبير و توحيد پروردگار آغاز مى گردد و با «نماز زيارت» كه نيايش خالصانه اى به درگاه خداست پايان مى يابد، و گويا بى خبرند كه زياراتى چون زيارت

«امین اللَّه» (که از معتبرترین زیارتهاست) آمیخته با بلندترین و پر محتواترین مناجاتها و راز و نیاز

ص :۲۰۸

۱- [۱۶۶](زیارت جامعه)، فقیه، جلد ۲، صفحه ۶۱۵.

۲- [۱۶۷]همان مدرک، صفحه ۶۱۶.

۳- [۱۶۸]همان مدرک.

۴- [۱۶۹]همان مدرک، صفحه ۶۱۷.

الهی است؛ آن جا که پس از سلام و درود به امام زیارت شونده، آن هم به عنوان «امین اللّه در روی زمین» خالصانه با خدایت نجوا می کنی و عرضه می داری:

«اللهُمَّ فَاجْعَلْ نَفْسی مُطْمَئِنَّهً بِقَدَرِکَ، راضِیَهً بِقَضآئِکَ، مُولِعَهً بِذِکْرِکَ وَدُعآئِکَ، مُحِبَّهً لِصَفْوَهِ اوْلِیآئِکَ»

و سپس زمزمه می کنی:

«اللهُمَّ انَّ قُلوبَ الْمُخْبِتینَ الَیْکَ والِهَهٌ، وَسُبُلَ الرَّاغِبینَ الَیْکَ شارِعَهٌ، وَاعْلامَ الْقاصِدینَ الَیْکَ واضِحَهٌ»(۱)

و در پایان آمرزش دوستان و کوتاه شدن شرّ دشمنان و پیروزی کلمه حقّ و نابودی کلمه باطل را طلب می کنی

(انْتَ الهی وَسَیِّدی وَمَوْلایَ، اغْفِرْ لِأَوْلِیآئِنا، وَکُفَّ عَنَّا اعْدآئَنا، وَاشْغَلْهُمْ عَنْ اذانا، وَاظْهِرْ کَلِمَهَ الْحَقِّ، وَاجْعَلْهَا الْعُلْیا، وَادْحِضْ کَلِمَهَ الْباطِلِ، وَاجْعَلْهَا السُّفْلی انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ).(۲)

راستی نادیده گرفتن چنین زیارتها و شرک پنداشتن چنین عرض ارادتها دلیلی ندارد، جز سیاه بودن دل و غوطه ور بودن در گمراهی و عدم آگاهی از کرامات و معجزات آن بزرگواران و آثار و برکات فراوان مادّی و معنوی که از جانب آن ارواح مقدّسه نصیب زوّارشان می شود و در نهایت- چنانکه گذشت- بی خبری از محتوای بلند زیارتنامه هایی که آمیخته با توبه و انابه، و دعا و نیایش و عبودیّت و خضوع در مقابل پروردگار یگانه و بازگشت به سوی اوست؛ این حقیقتی است که کمترین آشنایی با آداب زیارت، آن را آشکار می سازد، و آثار فوق العاده تربیتی آن را روشن می کند.

زیارت در روایات اسلامی:

بر همین اساس است که در روایات اهل بیت علیهم السلام با مضامین و تعابیر مختلف به زیارت و تعمیر قبور آن بزرگواران اهمّیّت زیادی داده شده است که بخشی از آن عام و مربوط به همه ائمّه است و بعضی از آن خاص است و ما در این جا به ذکر هفت تعبیر عام بسنده می کنیم:(۳) ۱- از روایات متعدّدی به دست می آید که اگر انسان بخواهد کاملًا به عهد و پیمانش نسبت به هر کدام از ائمّه وفا کند، باید به زیارت قبورشان رود و بداند که هر کس با میل و رغبت به زیارتشان رود و مکتب آنان را تصدیق نماید مشمول شفاعتشان در روز قیامت قرار می گیرد

(إنَّ لِکُلِّ إمامٍ عَهْداً فی عُنُقِ أَوْلِیائِهِ وَ شیعَتِهِ، وَ إنَّ مِنْ تَمامِ الوَفَاءِ بِالْعَهْدِ، وَ حُسْنِ الأداءِ، زِیارهَ قُبُورِهِمْ، فَمَنْ زارَهُمْ رَغْبَهً فی زِیارَتِهِمْ، وَ تَصْدیقاً بِما رَغِبُوا فیهِ، کانَ أَئِمَّتُهم شُفَعائَهم یَوْمَ القِیامَهِ).(۴)

۲- زید شحّام از امام صادق علیه السلام نقل می کند که زائر ما اهل بیت، مثل کسی است که رسول اللّه صلی الله علیه و آله را زیارت کرده باشد و زائر رسول اللّه صلی الله علیه و آله زائر خدا در عرش اوست

(قُلْتُ لِأَبی عَبْدِاللَّهِ علیه السلام: ما لِمَنْ زارَ

۱- [۱۷۰]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۶۴.

۲- [۱۷۱]همان مدرك، صفحه ۲۶۵.

۳- [۱۷۲]قابل ذکر است که در بخشی دیگر، قبل از زیارات هر کدام از چهارده معصوم علیهم السلام، به بعضی از روایات خاص اشاره می شود.

۴- [۱۷۳]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۱۶، حدیث ۱ و عیون اخبارالرضا، جلد ۲، صفحه ۲۶۰، حدیث ۲۴.

رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله؟ قالَ: کَمَنْ زارَ اللَّه عَزَّ وَ جَلَّ فوق عَرْشِهِ) (قالَ قُلْتُ: فَما لِمَنْ زارَ احَداً مِنْکَمْ؟ قالَ:

کَمَنْ زارَ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله).(۱)

۳- در روایت جابر که در آن، رسول گرامی صلی الله علیه و آله از شهادت اهل بیتش خبر می دهد، وقتی فرزندش حسین علیه السلام از زائرین قبور آنها می پرسد، رسول مکرّم صلی الله علیه و آله در جواب می فرماید: «آنان طوایفی از امّت من هستند که شما را زیارت می کنند و از آن، برکت می جویند، و شایسته است بر من که در روز قیامت به سراغشان بروم تا از مشکلات آن روز و از گناهانشان رهایشان سازم و خداوند آنان را در بهشت جای دهد»

(یا بُنَیَّ، اولئِکَ طَوائِفُ مِنْ أُمَّتی یَزُورُونَکُمْ، فَیَلْتَمِسُونَ بِذلِکَ الْبَرَکَهَ، وَحَقیقٌ عَلَیَّ أَنْ آتیهِمْ یَوْمَ الْقِیامَهِ، حَتَّی أُخَلِّصَهُمْ مِنْ أَهْوالِ السَّاعَهِ مِنْ ذُنُوبِهِمْ، وَیُسْکِنَهُمُ اللَّهُ الْجَنَّهَ).(۲)

۴- عیسی بن راشد از امام صادق علیه السلام نقل می کند که هر کس قبر هر کدام از ائمّه علیهم السلام را زیارت کند و نزد آن، دو رکعت نماز بخواند ثواب حجّ و عمره برایش نوشته می شود.(۳) ۵- در روایت دیگری امام صادق علیه السلام از اجدادش از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می کند که خطاب به امیرمؤمنان علی علیه السلام فرمود: «خداوند قبر تو و قبور فرزندان تو را بقعه ها و عرصه هایی از بقاع و عرصات بهشت قرار داده است، و قلبهای برگزیدگان از خلق و نخبگان از بندگانش را شیفته شما قرار داده، به گونه ای که با تحمّل انواع آزارها و مشکلات، قبور شما را تعمیر می کنند و فراوان به زیارت آن قبور می روند؛ همه اینها به نیّت تقرّب به خدا و به جهت علاقه شدیدی است که به رسول اللَّه صلی الله علیه و آله دارند. اینان مخصوص شفاعت من و وارد بر حوض کوثر من، و فردای قیامت، زوّار من در بهشت خواهند بود. یا علیّ! کسی که قبورتان را مرمّت کند و از آن سرکشی نماید، گویا سلیمان بن داود را در بنای بیت المقدّس یاری کرده است و کسی که قبورتان را زیارت کند ثواب حجّ به او داده می شود و به گونه ای از گناهانش خارج می شود که گویا تازه از مادر متولّد شده! پس بر تو و دوستان و محبّان تو بشارت باد به نعمت هایی که هیچ چشمی آن را ندیده و هیچ گوشی آن را نشنیده، و بر قلب هیچ بشری خطور نکرده است ...».(۴) ۶- در روایتی دیگر، وقتی عبدالرّحمن بن مسلم از امام کاظم علیه السلام درباره با فضیلت ترین زیارت (و این که آیا زیارت امیرمؤمنان افضل است یا ...) سؤال می کند حضرتش می فرماید: «زیارت و دوستی اوّلین ما، زیارت و دوستی آخرین ماست، و زیارت و ولایت آخرین ما زیارت و ولایت اوّلین ماست (و

ص: ۲۱۰

۱- [۱۷۴]کافی، جلد ۴، صفحه ۵۸۵، حدیث ۵.

۲- [۱۷۵]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۱۸، حدیث ۱۱ به نقل از کامل الزیارات، صفحه ۵۸، حدیث ۶، باب ۱۶.

۳- [۱۷۶]بحارالانوار، ج ۹۷، صفحه ۱۱۹، حدیث ۱۸ به نقل از کامل الزیارات، صفحه ۱۶۰، حدیث ۱۴، باب ۶۵.

۴- [۱۷۷]بحارالانوار، ج ۹۷، صفحه ۱۲۰، حدیث ۲۲.

فرقی بین مـا وجود نـدارد) و هر کس حـاجتی از یکی از اولیـا و دوسـتان مـا را برآورده کنـد، گویا حاجت همه ما را برآورده ساخته است ...».(۱) ۷- همین راوی در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام نقل می کند که: «هر کس بعد از رحلت ما به زیـارت ما آیـد گویا در زمان حیاتمان ما را زیارت کرده است و هر کس با دشـمنان ما بجنگـد گویا در رکاب ما جنگ کرده است، و هر کس علاقه مندان ما را دوست داشـته باشد در حقیقت به ما محبّت ورزیده، و هر کس مؤمنی را خوشـحال کند در حقیقت ما را خوشـحال کرده، و هر کس فقیری از (پیروان) ما را کمک کند جبران کمک او بر جدّ ما محمد صـلی الله علیه و آله است».(۲) تـذکّر: شایان ذکر است که رفتن به اسـتقبال زائرین اهل بیت علیهم السـلام و دیـدار از آنان و سـلام و تهنیت بر ایشـان، از اهمّیّت زیـادی برخوردار است و مطـابق روایت معلّی بن خنیس، هماننـد ثواب زوّار، برای انسان اسـتقبال کننـده و یا دیدارکننده نیز نوشته می شود.(۳) پیش از ورود در بحث زیارات معصومین علیهم السلام ذکر سه نکته لازم به نظر می رسد:

۱- مقدّمات و آداب سفر

۲- آداب زیارت

۳- اذن دخول

مقدّمات و آداب سفر:

بـا توجّه به این که غالبـاً رفتن به زیـارت، بـا مسافرتی همراه است (و به تعبیر دیگر: زیارت از مصادیق سـفر می باشـد) شایسـته است زائران از انجام آداب سـفر و مقـدّمات آن غافل نباشـند؛ اجمالی از این آداب و مقدّمات (که تفصـیل آن در بحارالانوار، جلد ۹۷؛ کتاب المزار، صـفحه ۱۰۱ به بعـد و در وسائل الشـیعه، جلد ۸؛ ابواب آداب سـفر از کتاب الحجّ، صـفحه ۲۴۸ به بعد وارد شده) عبارت است از:

۱- در بعضـی از روایات ۱۸۱] آمده است که انتخاب بعضـی از روزهای هفته برای مسافرت بهتر است ولی چنانچه انسان سـفر خود را با صدقه ۱۸۲] و دعا(۴) شروع کند ان شاء الله گرفتار مشکلی نخواهد شد.

ص: ۲۱۱

۱- [۱۷۸]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۲۲، حدیث ۲۶ به نقل از کامل الزیارات، صفحه ۳۳۵، حدیث ۱۳، باب ۱۰۸.

۲- [۱۷۹]بحارالانوار، ج ۹۷، صفحه ۱۲۴، حدیث ۳۴.

۳- [۱۸۰]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۳۰۲، حدیث ۱.

۴- [۱۸۳]رجوع شود به: وسائل الشیعه، جلد ۱۱، باب ۱۵ از ابواب سفر.

۲- با امیدواری حرکت کند و از فال بد زدن بپرهیزد چرا که از روایات به دست می آید آن گونه که تو تفأل برخود کنی همان برایت پیش می آید؛ اگر آسان بگیری آسان و اگر سخت بگیری سخت می شود و اگر آن را چیزی به حساب نیاوری مشکلی پیش نمی آید.(۱) ۳- قبل از سفر صدقه بدهد که در روایتی از امام باقر علیه السلام آمده: «هر زمان امام سجّاد علیه السلام پای در رکاب می گذاشت با صدقه دادن در حدّ توان خود، سلامتی را از خداوند عزّوجل طلب می کرد و هنگام بازگشت از سفر نیز به شکرانه سلامتی سفر به اندازه توان خویش صدقه می داد و حمد و شکر خدا بجای می آورد».(۲) و نیز آمده است: صدقه بده و هر روز که خواستی از منزل خارج شو(۳) و اگر چیز ناگواری به دلت راه پیدا کرد، به اوّلین مسکینی که برخورد می کنی صدقه بده سپس حرکت کن که خداوند، خطر را از شما دور می کند.(۴) ۴- قبل از سفر دو رکعت نماز بخواند و همه چیز خود را به خدا بسپارد و بگوید:

اللَّهُمَّ إِنّی أَسْتَوْدِعُکَ نَفْسی وَ أَهْلی وَ مالی وَ ذُرِّیَّتی وَ دُنْیای

خداوندا من خودم و خانواده ام و اموالم و فرزندانم و دنیا

وَآخِرَتی وَ أَمانَتی وَ خاتِمَهَ عَمَلی

و آخرتم و سرپرستم و پایان کارم را به تو می سپارم.

به سندهای معتبر نقل شده است که: آن نماز و این دعا بهترین جانشین او بر اهل بیتش است و کسی که این دعا را بخواند به آنچه درخواست نموده، می رسد.(۵) ۵- پس از خروج از خانه، بر در منزل و رو به آن سمتی که به سوی آن، سفرش را آغاز می کند، می ایستد و هر کدام از حمد و آیهالکرسی و فلق و ناس و اخلاص را از پیش رو و جانب راست و چپ می خواند و سپس می گوید:

اللَّهُمَّ احْفَظْنی وَ احْفَظْ ما مَعِیَ، وَ سَلِّمْنی وَ سَلِّمْ ما مَعِیَ، وَ بَلِّغْنی

خداوندا مرا و آنچه با من است حفظ کن و مرا و آنچه با من است سالم بدار و مرا

وَبَلِّغْ ما مَعِیَ بِبَلاغِکَ الْحَسَنِ الْجَمیلِ.

و هر چه با من است به بهترین صورت به مقصد برسان.

۱- [۱۸۴]کافی، جلد ۸، صفحه ۱۹۷ و ۱۹۸، حدیث ۲۳۵ و ۲۳۶ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۸ از ابواب سفر، حدیث ۲ و ۳.

۲- [۱۸۵]فقیه، جلد ۲، صفحه ۲۷۰، حدیث ۲۴۰۸ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۱۵ از ابواب سفر، حدیث ۵.

۳- [۱۸۶]کافی، جلد ۴، صفحه ۲۸۳، حدیث ۴ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۱۵ از ابواب سفر، حدیث ۱.

۴- [۱۸۷]محاسن، جلد ۲، صفحه ۳۴۹، حدیث ۲۶ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۱۵ از ابواب سفر، حدیث ۳.

۵- [۱۸۸]کافی، جلد ۴، صفحه ۲۸۳، حدیث ۱ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۱۸ از ابواب سفر، حدیث ۱.

کسی که چنین کنـد خداونـد او و آنچه همراه اوست را حفـظ می کنـد و به مقصـد می رسانـد.(۱) ۶- مقـداری از تربت امام حسین علیه السلام بردارد و بگوید:

اللهُمَّ إِنَّ هذِهِ طینَهُ قَبْرِ الْحُسَیْنِ عَلَیْهِ السَّلامُ، وَلِیِّکَ وَابْنِ وَلِیِّکَ،

خداوندا این خاک پاک قبر امام حسین علیه السلام است همان ولیّ و فرزند ولیّ تو؛

اتَّخَذْتُها حِرْزاً لِما اخافُ، وَ لِما لا اخافُ.

من آن را پناهی برای آنچه از آن می ترسم و آنچه از آن نمی ترسم قرار داده ام.

اگر چنین کند به برکت این کار در پناه خدا خواهد بود.(۲) ۷- پس از حرکت، در مسیر راه می گوید:

اللَّهُمَّ خَلِّ سَبیلَنا، وَ أَحْسِنْ تَسْییرَنا، وَ أَحْسِنْ عافِیَتَنا.(۳)

خداوندا راه ما را بگشای و مسیر و توانایی ما را نیکو گردان.

۸- وبگوید: بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، وَمِنَ اللَّهِ وَالَی اللَّهِ، وَفی سَبیلِ اللَّهِ، اللهُمَّ الَیْکَ

***** به نام خدا و به یاری خدا و از جانب خدا و به سوی خدا و در راه خدا، خدایا خودم

اسْلَمْتُ نَفْسی وَ الَیْکَ وَجَّهْتُ وَجْهی وَ الَیْکَ فَوَّضْتُ امْری فَاحْفَظْنی

را به تو تسلیم نموده و به درگاهت رو کرده ام، و کارم را به تو واگذارده ام، پس مرا با حفظ

بِحِفْظِ الْإِیْمانِ، مِنْ بَیْنِ یَدَیَّ وَ مِنْ خَلْفی وَعَنْ یَمینی وَعَنْ شِمالی

ایمانم محافظت فرما، از مقابل و پشت سر و از طرف راست و چپ و بالای سر

وَمِنْ فَوْقی وَمِنْ تَحْتی وَادْفَعْ عَنّی بِحَوْلِکَ وَقُوَّتِکَ، فَانَّهُ لا حَوْلَ وَلا

و زیر پایم، و با توان و نیرویت (خطرات را) از من دور کن، زیرا به یقین پناهگاه

قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ.(۴)

و نیرویی جز از سوی خداوند بلند مرتبه و با عظمت نیست.

۹- وقتی سوار بر مرکب شود بگوید:

۱- [۱۸۹]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۳، حدیث ۱۱ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۱۹ از ابواب سفر، حدیث ۱.

۲- [۱۹۰]کامل الزیارات، صفحه ۲۸۳، حدیث ۱۰، باب ۹۳.

۳- [۱۹۱]کافی، جلد ۴، صفحه ۲۸۷، حدیث ۱.

۴- [۱۹۲]بحارالانوار، جلد ۷۳، صفحه ۲۵۸، حدیث ۵۲.

بِسْمِ اللّهِ لاحَوْلَ وَلاقُوَّهَ إِلَّابِاللَّهِ، «الْحَمْدُللَّهِ الَّذی هَدانالِهذاوَماكُنَّا لِنَهْتَدِیَ

به نام خدایی که پناهگاه و نیرویی جز برای او نیست، ستایش مخصوص خداوندی است که ما را به این (همه نعمتها) رهنمون شد

لَوْلا أَنْ هَدانَا اللَّهُ»(۱)، «سُبْحانَ الّذی سَخَّرَ لَنا هذا وَ ما كُنَّا لَهْ مُقْرِنینَ».(۲)

و اگر ما را هدایت نکرده بود ما (به اینها) راه نمی یافتیم، پاک و منزّه است کسی که این را مسخّر ما ساخت وگرنه ما توانایی تسخیر آن را نداشتیم.

که اگر چنین کند خودش و مرکبش محفوظ می ماند، تا پیاده شود.(۳) ۱۰- در مواقع احساس خطر، آیه ۸۰ سوره اسراء را تلاوت کند:

«رَبِّ أَدْخِلْنی مُدْخَلَ صِدْقٍ، وَ أَخْرِجْنی مُخْرَجَ صِدْقٍ، وَاجْعَلْ لی مِنْ

پروردگارا مرا (در هر کار) با صداقت وارد کن و با صداقت خارج ساز

لَدُنْکَ سُلْطاناً نَصیراً».

و از سوی خود حجّتی یاری کننده برایم قرار ده.

همچنین خواندن آیهالکرسی در چنین مواردی بسیار خوب است.(۴) ۱۱- اگر به منزلی رسید که قصد استراحت در آن را دارد قبل از خواب، تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام را بگوید، سپس آیهالکرسی تلاوت کند که تا صبح از هر خطری محفوظ بماند.(۵) ۱۲- اگر تنها مسافرت می کند بگوید:

«ما شاءَ اللَّهُ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلَّابِاللَّهِ، اللَّهُمَّ آنِسْ وَحْشَتی وَ أَعِنّی عَلی

آنچه خدا بخواهد (همان می شود)، پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند نیست، خدایا همدم دلتنگیم باش و مرا در

وَحْدَتی وَأَدِّ غَیْبَتی .(۶)

تنهاییم یاری کن، و در زمان غیبتم تو به جای من باش.

و بهتر است انسان تا امکان دارد تنها سفر نکند.(۷) ۱۳- به دوستان و همراهان کمک کند و در رفع نیازهای آنان مضایقه ننماید و حقیقتاً نسبت به آنان متواضع و دوست و مهربان باشد. از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است: «

مَا اصْطَحَبَ إِثْنانِ إِلَّا کانَ أَعْظَمُهُما

۱- [۱۹۳]سوره اعراف، آیه ۴۳.

۲- [۱۹۴]سوره زخرف، آیه ۱۳.

۳- [۱۹۵]رجوع شود به: کافی، جلد ۶، صفحه ۵۴۰، حدیث ۱۷.

۴- [۱۹۶]محاسن، جلد ۲، صفحه ۳۶۷، حدیث ۱۱۸.

۵- [۱۹۷]همان مدرک، حدیث ۱۲۰.

۶- [۱۹۸]فقیه، جلد ۲، صفحه ۲۷۶، حدیث ۲۴۳۱.

۷- [۱۹۹]کافی، جلد ۴، صفحه ۲۸۶، حدیث ۵ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۳۰ از ابواب سفر، حدیث ۱.

أَجْراً وَ أَحَبُّهُما إِلَى اللَّهِ أَرْفَقَهُما لِصاحِبِهِ؛

هرگاه دو نفر با یکدیگر همراه شوند آن کس که بیشتر محبّت و کمک کند نزد خدا محبوب تر و پاداشش بیشتر است».(۱) در روایت دیگری از امام سجّاد علیه السلام وارد شده که حضرتش سفر نمی کرد مگر با کسانی که او را نشناسند تا بتواند در مسیر راه، به همراهانش کمک نماید.(۲) در روایتی دیگر از رسول گرامی صلی الله علیه و آله نقل شده که وقتی با اصحابش در سفر بود و می خواستند گوسفندی بکشند، یکی گفت: کشتن گوسفند با من! دیگری گفت: کندن پوست آن با من! و سوّمی گفت:

پختن آن با من! و حضرتش فرمود: تهیّه هیزمش با من! گفتند: یا رسول اللَّه شما زحمت نکشید ما خود، انجامش می دهیم. فرمود: می دانم، ولی دوست ندارم نسبت به شما امتیازی پیدا کنم؛ زیرا حق تعالی دوست ندارد که ببیند بنده اش برای خود امتیازی نسبت به دیگران قائل است.(۳) ۱۴- به ما دستور داده شده: «با کسانی که از جهت خرج کردن و تمکّن مالی در ردیف شما نیستند، مسافرت نکنید، مبادا آنها احساس حقارت کنند!».(۴) ۱۵- دقیقاً مراقب انجام نمازهای واجب باشد که بسیار مهم است؛ زیرا از کمال غفلت زائر است با آن که برای تقرّب به سوی خدا و رسیدن به ثواب زیارت و حج و عمره و مشاهد مشرّفه، به سفر می رود، در مسیر راه، نسبت به نماز و شرایط و حدود، و بجا آوردن آن در اوّل وقت، بی مبالاتی و بی توجّهی داشته باشد؛ در حالی که از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمود: «نماز فریضه از بیست حجّ (مستحبّ) بهتر است».(۵) ۱۶- بعد از نمازهای قصر- اگر وقت دارد- سی مرتبه تسبیحات اربعه را فراموش نکند که روی آن تأکید شده است.(۶) ۱۷- ناگفته پیداست: آنچه درباره دعا و صدقات برای حفظ جان و مال و خانواده، از خطرات در بالا گفته شد به این معنا نیست که انسان احتیاط را از دست دهد و مراقبت های لازم را برای حفظ خویش و اموالش انجام ندهد؛ بلکه مقصود این است: هر چه برای حفظ خود و اموال خویش در توان دارد انجام دهد و بقیّه را به خدا بسپارد چرا که در روایت آمده است دعای افراد سهل انگار مستجاب نمی شود.

بنابراین، باید در جادّه های خطرناک قدم نگذارد؛ خصوصاً در رانندگی اموری را که برای ایمنی توصیه شده است فراموش نکند، از سرعت غیر مجاز بپرهیزد، با احتیاط حرکت کند و وسایل لازم را که در سفرهای زمستانی یا تابستانی مورد نیاز است با خود بردارد.

۱- [۲۰۰]فقیه، جلد ۲، صفحه ۲۷۸، حدیث ۲۴۳۷ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۳۱ از ابواب سفر، حدیث ۲.

۲- [۲۰۱]عیون اخبارالرضا، جلد ۲، صفحه ۱۴۵، حدیث ۱۳ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۴۶، حدیث ۲.

۳- [۲۰۲]بحارالانوار، جلد ۷۳، صفحه ۲۷۳.

۴- [۲۰۳]فقیه، جلد ۲، صفحه ۲۷۹، حدیث ۲۴۴۲.

۵- [۲۰۴]کافی، جلد ۳، صفحه ۲۶۵، حدیث ۷.

۶- [۲۰۵]تهذیب، جلد ۳، صفحه ۲۳۰، حدیث ۱۰۳.

این سخن را با حدیث پرمعنایی پایان می دهیم: امام صادق علیه السلام به یکی از یارانش فرمود: «

اعْقِلْ راحِلَتَکَ وَ تَوَکَّلْ

؛ با توکّل زانوی اشتر ببند».(۱)

آداب زیارت:

پس از بیان آداب اسلامی سفر که به منزله مقدّمه ای برای زیارت است به سراغ آداب زیارت می رویم که بسیار است و در این جا به ذکر مهمترین آنها قناعت می شود:

۱- هر کس دوست دارد که امام معصوم علیه السلام او را بطلبد و به او اجازه شرفیابی دهد، قبل از حرکت از همه آنهایی که از جانب او احتمالًا اذیّت و آزاری و لو در حدّ یک کدورت قلبی به آنها رسیده، حلیّت بطلبد؛ خصوصاً کسانی که از محبّان و موالی آن بزرگواران به حساب می آیند. این مطلب شواهد فراوانی دارد، از جمله داستان معروف ابراهیم جمّال (ساربان) و علی بن یقطین صحابی خاص امام کاظم علیه السلام و وزیر هارون الرشید (البتّه با اجازه آن حضرت و برای نجات مظلومان) می باشد که بر اثر عدم موافقت با ملاقات ابراهیم جمّال امام علیه السلام او را به ملاقات خود راه نداد و فرمود: چون قلب این مرد از تو شکسته است خدا زیارت تو را نیز قبول نکرد. علی بن یقطین ناچار به سراغ ابراهیم جمّال آمد و با تواضع بی نظیر با او ملاقات کرد و از او حلیّت طلبید؛ پس از آن بود که امام او را به حضور پذیرفت و بشارت قبولی اعمالش را به او داد.(۲)

۲- هرگونه حقّ الناس و از جمله خمس و زکات اموال را- مخصوصاً به هنگام سفر حجّ- بپردازد؛ چرا که تا اموال انسان پاک نشود، نه اعمال او با استفاده از آن اموال صحیح است و نه شایسته تقرّب به درگاه خداوند می باشد.

۳- غسل زیارت کند و این دعا را هنگام غسل (یا بعد از آن) بخواند:

أللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لی نُوراً وَ طَهُوراً وَ حِرْزاً، وَ شِفاءً مِنْ کُلِّ داءٍ وَ آفَهٍ وَعاهَهٍ،

به نام خداوند و به یاری خدا، پروردگارا آن را نور و پاکیزگی و نگهبان و شفای از هر درد و آفت و عیب قرار بده!

اللَّهُمَّ طَهِّرْ بِهِ قَلْبی وَاشْرَحْ بِهِ صَدْری و سَهِّلْ بِهِ أَمْرِی (۳)

خداوندا با این غسل قلبم را پاک و خاطرم را شادمان و کارم را آسان گردان.

۴- با طهارت باشد یعنی اگر غسل واجبی به گردن اوست بجا آورد، چرا که امام صادق علیه السلام به ابوبصیر که در حال جنابت بر حضرتش وارد شد فرمود: «

أَما تَعْلَمُ أَنَّهُ لا یَنْبَغی لِلْجُنُبِ أَنْ یَدْخُلَ بُیُوتَ

۱- [۲۰۶]بحارالانوار، جلد ۱۰۰، صفحه ۵، حدیث ۱۸.

۲- [۲۰۷]رجوع شود به: بحارالانوار، جلد ۴۸، صفحه ۸۵، حدیث ۱۰۵.

۳- [۲۰۸]همان مدرک، جلد ۹۷، صفحه ۱۲۹.

الْأَنْبِیاءِ؛

آیا نمی دانی که برای شخص جنب شایسته نیست که در خانه های انبیا (و اولیا) داخل شود» راوی می گوید وقتی حضرت این را فرمودند ابوبصیر برگشت و ما بر آن حضرت داخل شدیم.(۱) با توجّه به این که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امام معصوم علیه السلام حیّ و میّت آنها در این امور تفاوتی ندارد، نتیجه این می شود که فرقی بین حرم های مقدّسه با خانه های آنان نباشد.

۵- کفشها را درآورد، چون در وادی مقدّسی قدم نهاده است

«فَاخْلَعْ نَعْلَیْکَ إِنَّکَ بِالْوادِ الْمُقَدَّسِ طُوی .(۲)

۶- همان گونه که عالم بزرگوار «شهید اوّل» در کتاب دروس ۲۱۱] گفته است بر درِ حرم شریف بایستد و اذن دخول بطلبد و یا اذن دخولی که وارد شده است، را بخواند (که در صفحه ۲۱۸ خواهد آمد) و با تفکّر در عظمت و جلالت قدر صاحب مرقد شریف و توجّه به این نکته که او کلامش را می شنود و سلامش را جواب می دهد و از جایگاه و موقعیّت او باخبر است (چنان که اذن دخولی که خواهد آمد، صراحت بر این مطالب دارد) و با تدبّر در لطف و محبّتی که آنان به شیعیان و زائرانشان دارند و با تأمّل در گناهان خویش و بی وفایی که با خلافکاری های خود در حقّ آنان کرده و خاطر شریفشان را آزرده ساخته، سعی در تحصیل رقّت قلب و خضوع و انکسار دل و جاری شدن اشک، بنماید.

۷- هنگامی که نگاهش به قبر مطهّر افتاد، تکبیر بگوید و خدا را به عظمت یاد کند، چنان که در روایتی آمده است: هر کس پیش روی امام تکبیر و پس از زیارت

«لا الهَ الَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ»

بگوید خشنودی بزرگ خدا نصیبش می شود.(۳) ۸- شکّی نیست که صرف حضور در محضر امام و ایستادن و یا نشستن مؤدّبانه در مقابل ضریح، زیارت به حساب می آید چنان که صرف گفتن

«السَّلامُ عَلَیْکُمْ»

نیز چنین است.(۴) ۹- از زیارتهای غیر معتبر و بی دلیل پرهیز کند و اگر حوصله و یا فرصت خواندن زیارات معروف را ندارد، می تواند سلام کوتاهی دهد و سپس دو رکعت نماز بخواند و آن را به صاحب قبر هدیه کند و حاجت خود را بخواهد، چرا که در روایت است: عبدالرحیم قصیر می گوید: وارد بر امام صادق علیه السلام شدم و گفتم:

فدایت شوم از پیش خود دعایی اختراع کردم، فرمود: واگذار اختراع خود را!، هرگاه تو را حاجتی باشد پناه به حضرت رسول صلی الله علیه و آله بیاور و دو رکعت نماز بخوان و آن را به حضرتش هدیه کن ....(۵)

۱- [۲۰۹]قرب الاسناد، صفحه ۲۱ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۲۶، حدیث ۲.

۲- [۲۱۰]سوره طه، آیه ۱۲.

۳- [۲۱۲]بصائرالدرجات، صفحه ۳۱۲.

۴- [۲۱۳]شـهید اوّل در دروس گفته است: خامسـها الزیاره بالمأثور و یکفی السـلام(والحضور)،(بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۳۴ به نقل از دروس، جلد ۲، صفحه ۲۳).

۵- [۲۱۴]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۷۶، حدیث ۱.

۱۰- پس از زیـارت، نماز زیارت بخوانـد که حـداقلّ آن دو رکعت است و اگر در رکعت اوّل حمـد و سوره یس و در رکعت دوم حمـد و الرّحمن را بخواند بهتر است،(۱) و چه بهتر که در بالای سـر بجا آورد(۲) و بعـد از نماز زیارت، برای امور دین و دنیایش دعا کند و سعی کند دعا را به دیگران تعمیم دهد که در این صورت به اجابت نزدیکتر است.

این مطلب (پشت سـر یا بالای سر خواندن) در روایت ابوحمزه ثمالی مربوط به زیارت امام حسین علیه السلام آمده است؛ ولی مرحوم شـهید در دروس برای زیارت همه ائمّه چنین می گویـد: «اگر زائر رسول اکرم صـلی الله علیه و آله باشد این دو رکعت را در روضه آن حضـرت بخواند و اگر برای یکی از ائمّه علیهم السـلام زیارت می خواند بالای سر بجا آورد و خواندن آن در مسـجدِ مکـان زیارت نیز، جایز است».(۳) ۱۱- مسـتحبّ اسـت در صـورتی که مزاحمـتی برای سـایر زوّار فراهم نشـود پس از خوانـدن زیارت و نماز زیارت و به طور کلّی پس از حضور و تشـرّف، اطراف ضـریح را ببوسـد.(۴) ۱۲- علاوه بر آنچه گفته شد سـزاوار است زوّار محترم لباس های تمیز و مناسب به هنگام زیارت بپوشـند و خود را خوشبو کنند و زبان را به ذکر خدا و حمد و تمجید او و صلوات بر محمّد و آلش مشغول دارند.

۱۳- سـعی کننـد که در تمـام حالاـت، حضور قلب را حفظ کننـد، از گناهان اسـتغفار نماینـد و عزمشان را بر اصـلاح کردار و گفتار خود جزم کنند، و در خود نسبت به آینده، تحوّلی به وجود آورند.

- شایسـته است زائران محترم احترام خـدّام این آسـتانهای مقدّس را حفظ کنند همان گونه که بر خادمان لازم است مشـکلات زائران را تحمّل کنند و با ادب با آنها رفتار نمایند.

۱۵- به نیازمندان آن شهر و مساکین آن بلد، کمک کنند که ثواب مضاعف دارد.

۱۶- به هنگام ازدحام به مقدار لازم از زیارت، قناعت نمایند و جای خود را به دیگران بسپارند و باید دانست آنچه در زیارت مهم است کیفیّت است نه مقدار و کمیّت و گاه یک سـلام کوتاه جای یک زیارت طولانی را می گیرد و در بعضی از روایات دستور به تعجیل در بازگشت داده شده است.

۱۷- بانوان، جـدای از مردان و نامحرمان زیارت کنند و با حجاب کامل تشـرّف یابند و بدانند زیارت مستحب است و مراعات حجاب و جهات عفّت واجب است؛ مبادا واجب را فدای مستحب کرد.

۱- [۲۱۵]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۸۶. ظاهر آنچه در روایت آمده این است که این دو رکعت در زیارت هر یک از ائمّه خوانده می شود.

۲- [۲۱۶]همان مدرک.

۳- [۲۱۷]همان مدرک، جلد ۹۷، صفحه ۱۳۴ به نقل از دروس، جلد ۲، صفحه ۲۳.

۴- [۲۱۸]علّامه مجلسی در بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۲۶ ذیل حدیث ۳ نقل می کند که در بعضی از روایات آمده است:«

قبّل جوانب القبر».

در پایان این فصل، تذکّر این نکته ضروری است که برادران زائر، مواظب حجاب و عفاف همسران و دختران خود در این مکان های مقدّس (و بلکه در هر زمان و مکان دیگر) باشند تا خدای ناکرده با یک بی توجّهی، روح آن معصومان علیهم السلام را آزرده نکنند و زیارتشان را به جفا تبدیل ننمایند.

***

از این امور باید پرهیز کرد:

۱- در وقت خواندن زیارت صدای خود را بلند نکند چنانکه از آیه

«یا أَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا لا تَرْفَعُوا أَصْواتَکُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِیّ ...»(۱)

به دست می آید. زیرا گرچه این آیه مربوط به حیات رسول گرامی است لیکن چنانکه گذشت، فرقی بین حیات و ممات آن حضرت نیست همان گونه که مطابق روایتی که آن نیز گذشت، فرقی بین او و اهل بیتش در این جهت وجود ندارد و زیارت هر کدام از ائمّه زیارت خود آن حضرت است.

۲- پس از ورود در حرم اگر وقت نماز واجب فرا رسید، از تأخیر نماز بپرهیزد و اوّل به نماز مشغول شود، به خصوص اگر نماز جماعت برپا شده باشد؛ همچنین اگر در وسط زیارت، وقت نماز وارد شود. خدّام محترمِ حرم های مقدّسه وظیفه دارند که مردم را به این دستور شرعی دعوت کنند.

۳- سخنان بیهوده و دنیایی را در حرم مطهّر ترک کند که این کار در شأن زوّار حرم های مطهّر نیست و به جای آن قرآن تلاوت کند و ثواب آن را به صاحب آن بقعه مبارکه هدیه کند و بداند که عمل او تعظیمی برای آن بزرگوار است و برکاتش به خود تلاوت کننده باز می گردد و نیز می تواند به ذکر خدا مشغول باشد چرا که این حرم های مطهّر همچنان که خداوند سبحان در آیه

«فی بُیُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ انْ تُرْفَعَ وَ یُذْکَرَ فیهَا اسْمُهُ یُسَبِّحُ لَهُ فیها بِالْغُدُوِّ وَالآصالِ»(۲)

اشاره فرموده است: خانه هایی است که پیوسته از رفعت و علوّ مرتبه برخوردار بوده، نام خدا در آنها برده می شود و صبح و شام جایگاه تسبیح اوست.

۴- از هر گونه ایجاد مزاحمت و ناراحتی برای دیگران بپرهیزد و به هنگام ازدحام اصرار بر بوسیدن ضریح که سبب ناراحتی دیگران می شود، نداشته باشد و بداند بوسیدن ضریح- آن گونه که بعضی از عوام می پندارند- شرط قبولی زیارت نیست و سعی کند از آلوده کردن این حرم های مقدّس بپرهیزد و حداکثر نظافت را- که از مهمترین دستورات اسلام است- رعایت کند.

۱- [۲۱۹]سوره حجرات، آیه ۲.

۲- [۲۲۰]سوره نور، آیه ۳۶.

اذن دخول:

پیش از ورود در حرم های معصومین علیهم السلام از آنها اجازه ورود می طلبیم، و به هنگام ترک این حرم ها وداع می گوییم که مفهومش این است آن بزرگواران را زندگان جاوید می دانیم که به فرمان خدا از حال و راز همه زائران خود آگاهند.

و از آنجا که یک فرد آلوده، شرم می کند که پای خود را بر بساط پاک اولیاء اللّه بگذارد، همانجا توبه می کند و لباس آلوده گناهان را از تن بیرون می نماید و با لباس تقوا و پرهیزکاری وارد می شود. آهسته و با ادب در حالی که ذکر خدا بر لب دارد گام بر می دارد تا به آن مرقد مقدس برسد.

محتوای اذن دخول هایی که برای ورود در این حرم های مقدس وارد شده، بسیار آموزنده است و در بیداری قلب و حضور دل و توجه به موقعیت آن حرم شریف و معرفت صاحب آن و زدودن غبار غفلت از روح و جان بسیار مؤثر است.

به تصریح برخی از جملات این اذن دخول ها، زائر به هنگام ورود می گوید: «

وَ اعْلَمُ انَّ رَسُولَکَ وَخُلَفآئَکَ عَلَیْهِمُ السَّلامُ، احْیآءٌ عِنْدَکَ یُرْزَقُونَ، یَرَوْنَ مَقامی وَ یَسْمَعُونَ کَلامی وَیَرُدُّونَ سَلامی

؛ خدایا من عقیده دارم که پیامبر تو و جانشینانت زنده اند و در نزد تو روزی داده می شوند». اگر زائری در بدو ورود به محضر معصومان علیهم السلام با این اعتقاد وارد شود و این حقیقت را با جان و دل بپذیرد که آنان او را می بینند و سخن او را می شنوند و به سلام و ارادتش پاسخ می دهند، زیارت او حال و هوای دیگری خواهد داشت.

سزاوار است زائران محترم، به مضامین این اذن دخول ها کمال توجه را داشته باشند.

چنانکه گذشت یکی از آدابی که بزرگان علما برای زیارت ذکر کرده اند، اذن دخول است و آن به دو صورت است:

اوّل: همان است که محدّث بزرگوار مرحوم حاج شیخ عباس قمی از «کفعمی»(۱) برای همه مشاهد مشرّفه ذکر کرده و «علّامه مجلسی»(۲) در باب زیارت رسول اکرم صلی الله علیه و آله در مدینه به عنوان اذن دخول برای زیارت آن حضرت آورده است. ولی همان گونه که از عبارات آن، خصوصاً از جمله

«وَ أَسْتَأْذِنُ خَلیفَتَکَ الْمَفْرُوضَ عَلَیَّ طاعَتُهُ»

پیداست اختصاصی به زیارت رسول مکرّم صلی الله علیه و آله ندارد، بلکه مربوط به همه مشاهد مشرّفه است. عبارت اذن دخول این است:

۱- [۲۲۱]بلدالامین، صفحه ۲۷۶.

۲- [۲۲۲]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۶۰، حدیث ۴۱(با اندکی تفاوت).

اللهُمَّ انّی وَقَفْتُ عَلی بابٍ مِنْ ابْوابِ بُیُوتِ نَبِیِّکَ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَ الِهِ،

خدایا به یقین بر دری از درهای خانه های پیامبرت- که درود تو بر او و خاندان پاکش باد- ایستاده ام

وَقَدْ مَنَعْتَ النَّاسَ انْ یَدْخُلُوا الَّا بِاذْنِهِ، فَقُلْتَ یا ایُّهَا الَّذینَ امَنُوا

در حالی که مردم را از داخل شدن بی اجازه منع نموده و فرمودی: ای کسانی که ایمان آورده اید

لاتَدْخُلُوا بُیُوتَ النَّبِیِّ الَّا انْ یُؤْذَنَ لَکُمْ، اللَّهُمَّ انّی اعْتَقِدُ حُرْمَهَ صاحِبِ

در خانه های پیامبر داخل نشوید مگر به شما اجازه داده شود، خدایا من به (رعایت) احترام صاحب

هذَا الْمَشْهَدِ الشَّریفِ فی غَیْبَتِهِ، کَما اعْتَقِدُها فی حَضْرَتِهِ، وَاعْلَمُ انَ

این زیارتگاه شریف در زمان غیبتش همانند زمان حضورش معتقدم، و می دانم که

رَسُولَکَ وَخُلَفآئَکَ عَلَیْهِمُ السَّلامُ، احْیآءٌ عِنْدَکَ یُرْزَقُونَ، یَرَوْنَ مَقامی

فرستاده و جانشینانت- که بر آنان درود باد- زنده اند و در نزدت روزی می خورند، جایگاه مرا دیده

وَ یَسْمَعُونَ کَلامی وَیَرُدُّونَ سَلامی وَا نَّکَ حَجَبْتَ عَنْ سَمْعی کَلامَهُمْ،

و سخنم را شنیده و سلام مرا جواب می دهند، و به یقین تو مرا از شنیدن سخن آنان بازداشته ای

وَفَتَحْتَ بابَ فَهْمی بِلَذیذِ مُناجاتِهِمْ، وَانّی اسْتَاذِنُکَ یا رَبِّ اوَّلًا،

و باب فهم مرا برای شیرینی مناجات آنان به رویم گشودی، و ای پروردگار من، ابتدا از تو اجازه می گیرم

وَاسْتَاْذِنُ رَسُولَکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ ثانِیاً، وَاسْتَاْذِنُ خَلیفَتَکَ الْإِمامَ

و بعد از فرستاده ات- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- اجازه می گیرم و پس از جانشینت، آن امامی

الْمَفْرُوضَ ۲۲۳] عَلَیَّ طاعَتُهُ، فُلانَ بْنَ فُلانٍ* بجای فلان بن فلان، آن امامی را که که اطاعتش را بر من واجب نمودی، فلان پسر فلان.*************

می خواهد زیارت کند نام ببرد و همچنین نام پدرش را ببرد مثلًا اگر در زیارت امام حسین علیه السلام است بگوید:

الْحُسَیْنَ بْنَ عَلِیٍّ علیه السلام

و اگر در زیارت امام رضا علیه السلام است بگوید:

عَلِیَّ بْنَ مُوسَی الرِّضا علیه السلام

و سپس بگوید:

وَالْمَلائِکَهَ الْمُوَکِّلینَ بِهذِهِ الْبُقْعَهِ الْمُبارَکَهِ ثالِثاً، ءَادْخُلُ یا رَسُولَ

و فرشتگانی که عهده دار امور این زیارتگاه مبارک می باشند اجازه می گیرم، آیا داخل شوم ای رسول

ص :۲۲۱

اللَّهِ، ءَادْخُلُ یا حُجَّهَ اللَّهِ، ءَادْخُلُ یا مَلآئِکَهَ اللَّهِ الْمُقَرَّبینَ الْمُقیمینَ فی

خدا؟ آیا داخل شوم ای حجّت خدا، آیا داخل شوم ای فرشتگان مقرّب خدا که در

هذَا الْمَشْهَدِ، فَاْذَنْ لی یا مَوْلایَ فی الدُّخُولِ افْضَلَ ما اذِنْتَ لِأَحَدٍ مِنْ

این زیارتگاه اقامت دارید؟ پس ای مولای من، برای داخل شدن به من اجازه فرما، بهترین اجازه ای که به هر یک از

اوْلِیآئِکَ، فَانْ لَمْ اکُنْ اهْلًا لِذلِکَ فَانْتَ اهْلٌ لَهُ* سپس بگوید: بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ،

دوستانت داده ای، پس اگر من شایسته آن اجازه نیستم ولی تو شایسته آنی (که به من اجازه فرمایی)،******* به نام خدا و به یاری خدا

وَفی سَبیلِ اللَّهِ، وَعَلی مِلَّهِ رَسوُلِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْلی

و در راه خدا و بر دین فرستاده خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- خدایا مرا بیامرز

وَارْحَمْنی وَتُبْ عَلَیَّ انَّکَ انْتَ التَّوَّابُ الرَّحیمُ.

و به من ترحّم کن، و توبه ام را بپذیر، که به یقین تو بسیار توبه پذیر و مهربانی.

دوم: اذن دخولی است که «علّامه مجلسی» آن را از یکی از نسخه های قدیمی بعضی از تألیفات علمای شیعه برای دخول در سرداب مقدّس و بُقاع منوّره سایرائمّه علیهم السلام نقل فرموده و آن، چنین است:

اللهُمَّ انَّ هذِهِ بُقْعَهٌ طَهَّرْتَها، وَعَقْوَهٌ شَرَّفْتَها، وَمَعالِمُ زَکَّیْتَها، حَیْثُ

خدایا این مکان بارگاهی است که پاک گردانده ای، و محلّی است که شرافت بخشیده ای، و جایگاهی است که پاکیزه نموده ای، جایی که

اظْهَرْتَ فیها ادِلَّهَ التَّوْحیدِ، وَاشْباحَ الْعَرْشِ الْمَجیدِ، الَّذینَ اصْطَفَیْتَهُمْ

در آن دلایل توحید و ارواح (مطهر ساکن در) عرش با عظمتت را ظاهر کرده ای، آنان که برای محافظت

مُلُوکاً لِحِفْظِ النِّظامِ، وَ اخْتَرْتَهُمْ رُؤَسآءَ لِجَمیعِ الْأَنامِ، وَبَعَثْتَهُمْ لِقِیامِ

نظام آفرینش به عنوان فرمانروا برگزیده ای و برای سروری تمام مردم اختیار کرده ای و برای بپا داشتن

الْقِسْطِ فِی ابْتِداءِ الْوُجُودِ الی یَوْمِ الْقِیمَهِ، ثُمَّ مَنَنْتَ عَلَیْهِمْ بِاسْتِنابَهِ

عدالت از آغاز خلقت تا روز قیامت برانگیخته ای، سپس برای جانشینی پیامبرانت بر آنان

انْبِیآئِکَ، لِحِفْظِ شَرایِعِکَ وَاحْکامِکَ، فَاکْمَلْتَ بِاسْتِخْلافِهِمْ رِسالَهَ

منّت نهاده ای تا شرع مقدّس و احکامت را حفظ کنند، پس به واسطه جانشینی آنان رسالت پیامبران بیم دهنده ات را

الْمُنْذِرینَ، کَما اوْجَبْتَ رِیاسَتَهُمْ فی فِطَرِ الْمُکَلَّفینَ، فَسُبْحانَکَ مِنْ الهٍ

کامل نموده ای، همان گونه که (پذیرش) ریاست آنان را در نهاد مکلّفین واجب گردانده ای، پس تو را به عنوان معبود تسبیح می گویم

ص :۲۲۲

ما ارْا فَکَ، وَلا الهَ الَّا انْتَ مِنْ مَلِكٍ ما اعْدَلَکَ، حَيْثُ طابَقَ صُنْعُکَ ما

چون بسيار مهربانى، و معبودى جز تو به عنوان فرمانروا نيست چون بسيار عادلى، زيرا افعال تو با آنچه عقلها را

فَطَرْتَ عَلَيْهِ الْعُقُولَ، وَ وافَقَ حُكْمُکَ ما قَرَّرْتَهُ فِى الْمَعْقُولِ وَالْمَنْقُولِ،

بر آن آفريدى مطابق است، و فرمانت با آنچه در معقول و منقول مقرّر فرمودى موافق است،

فَلَکَ الْحَمْدُ عَلى تَقْديرِکَ الْحَسَنِ الْجَميلِ، وَلَکَ الشُّكْرُ عَلى قَضآئِکَ

پس حمد و سپاس از آنِ توست بر مقدّرات زيبا و نيكويت و ستايش از آنِ توست بر تقديرت

الْمُعَلَّلِ بِاكْمَلِ التَّعْليلِ، فَسُبْحانَ مَنْ لا يُسْئَلُ عَنْ فِعْلِهِ، وَلا يُنازَعُ فى

كه كاملترين علّتها را داراست، پس تسبيح مى گويم كسى را كه از كارش سؤال نشود و در فرمانش منازعه

امْرِهِ، وَسُبْحانَ مَنْ كَتَبَ عَلى نَفْسِهِ الرَّحْمَهَ قَبْلَ ابْتِدآءِ خَلْقِهِ، وَالْحَمْدُللَّهِ

نگردد و تسبيح مى گويم كسى را كه رحمت و بخشش را قبل از آغاز خلقت بر خودش واجب فرمود و حمد و سپاس

الَّذى مَنَّ عَلَيْنا بِحُكَّامٍ يَقُومُونَ مَقامَهُ لَوْ كانَ حاضِراً فِى الْمَكانِ، وَلا

از آنِ خدايى است كه بر ما منّت گذاشت به فرمانروايانى كه جانشينان اويند، اگر بنا بود او در مكانى حاضر شود،

اله الَّا اللَّهُ الَّذى شَرَّفَنا بِاوْصِيآءَ يَحْفَظُونَ الشَّرايعَ فى كُلِّ الْأَزْمانِ،

معبودى نيست جز خدايى كه ما را شرافت بخشيد به نمايندگانى كه شرع مقدّس را در هر زمان حفظ مى كنند،

وَاللَّهُ اكْبَرُ الَّذى اظْهَرَهُمْ لَنا بِمُعْجِزاتٍ يَعْجُزُ عَنْها الثَّقَلانِ، لاحَوْلَ وَلا

و خداوند با عظمت آنان را با معجزاتى كه جنّ و انس از آن عاجزند براى ما آشكار گردانيد، پناهگاه

قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظيمِ، الَّذى اجْرانا عَلى عَوآئِدِهِ الْجَميلَهِ فِى الْأُمَمِ

و نيرويى جز از سوى خداوند بلند مرتبه و با عظمت نيست، كه نعمتهاى زيباى در ميان امّتهاى گذشته را بر ما

السَّالِفينَ، اللهُمَّ فَلَکَ الْحَمْدُ وَالثَّنآءُ الْعَلِيُّ، كَما وَجَبَ لِوَجْهِکَ الْبَقآءُ

مقرّر فرمود، خدايا حمد و ستايش و بلندى مرتبگى از آنِ توست، آن گونه كه بقا و جاودانگى

السَّرْمَدِيُّ، وَ كَما جَعَلْتَ نَبِيَّنا خَيْرَ النَّبِيّينَ، وَمُلُوكَنا افْضَلَ الْمَخْلُوقينَ،

بر تو واجب شد، و آن گونه كه پيامبر ما را بهترين پيامبران و فرمانروايان ما را بهترين آفريدگان قرار دادى

وَاخْتَرْتَهُمْ عَلى عِلْمٍ عَلَى الْعالَمينَ، وَفِّقْنا لِلسَّعْيِ الى ابْوابِهِمُ الْعامِرَهِ

و از روى آگاهى آنان را بر جهانيان انتخاب نمودى، ما را براى رسيدن به درگاه آباد آنان

الی یَوْمِ الدّینِ، وَاجْعَلْ ارْواحَنا تَحِنُّ الی مَوْطِئِ اقْدامِهِمْ، وَنُفُوسَنا

تا روز قیامت موفّق بدار، و روحمان را شیفته راه آنها، و جانمان را مشتاق توجّه

تَهْوِی النَّظَرَ الی مَجالِسِهِمْ وَعَرَصاتِهِمْ، حَتَّی کَا نَّنا نُخاطِبُهُمْ فی

به مجالس و جایگاه آنها قرار ده، که گویا ما در حضورشان با آنان

حُضُورِ اشْخاصِهِمْ، فَصَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِمْ مِنْ سادَهٍ غائِبینَ، وَمِنْ سُلالَهٍ

سخن می گوییم، پس درود خدا بر آنان باد که سروران غایب و از نژاد

طاهِرینَ، وَمِنْ ائِمَّهٍ مَعْصُومینَ، اللهُمَّ فَأْذَنْ لَنا بِدُخُولِ هذِهِ الْعَرَصاتِ،

پاکان و امامان معصومند، خدایا برای داخل شدن به این جایگاهها (ی مقدّس) که

الَّتِی اسْتَعْبَدْتَ بِزِیارَتِها اهْلَ الْأَرَضینَ وَالسَّمواتِ، وَارْسِلْ دُمُوعَنا

اهل آسمان و زمین را به زیارت آنها وادار نمودی، به ما اجازه فرما، و اشکهای ما را

بِخُشُوعِ الْمَهابَهِ، وَذَلِّلْ جَوارِحَنا بِذُلِّ الْعُبُودِیَّهِ وَ فَرْضِ الطَّاعَهِ، حَتَّی

با فروتنی فراوان جاری کن، و اعضای ما را به تسلیم در بندگی و وجوب اطاعت مطیع گردان، تا به

نُقِرَّ بِما یَجِبُ لَهُمْ مِنَ الْأَوْصافِ، وَنَعْتَرِفَ بِانَّهُمْ شُفَعآءُ الْخَلایِقِ اذا

صفاتی که برای آنان واجب گردانده ای اقرار کرده و به شفاعت آنان از آفریدگان اعتراف کنیم

نُصِبَتِ الْموازینُ فی یَوْمِ الْأَعْرافِ، وَالْحَمْدُ للَّهِ وَسَلامٌ عَلی عِبادِهِ الَّذینَ

در روزی که میزان (سنجش اعمال) در روز قیامت برپا شود، و حمد و سپاس از آنِ خداوند است و درود بر بندگانی

اصْطَفی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرینَ.

که آنها را برگزید، همان محمّد و خاندان پاکش.

سپس با خضوع و خشوع داخل شو و بدان که حال توجّه و خضوع، علامت صدور اذن از ناحیه مقدّس آن بزرگواران است.(۱) اکنون که طریقه اذن دخول را دانستی، به سراغ زیارات یک یک از معصومین علیهم السلام می رویم و از زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سایر مشاهد مشرّفه مدینه شروع می کنیم.

۱- [۲۲۴]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۱۵.

فصل اوّل: زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله و فاطمه زهرا علیها السلام و ائمّه بقیع علیهم السلام و سایر مشاهد و مساجد در مدینه منوّره

زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله از نزدیک:

بر هر مسلمانی- خصوصاً بر حجّاج خانه خدا- مستحب مؤکّد است، زیارت قبر رسول مکرّم صلی الله علیه و آله در مدینه منوّره، و روایات زیادی درباره فضیلت زیارت آن حضرت وارده شده که از آن جمله است:

۱- امام صادق علیه السلام می فرماید: «امام حسین علیه السلام از رسول اللَّه صلی الله علیه و آله سؤال کرد: پاداش زائر شما چیست؟

فرمود: فرزندم! کسی که در حیات یا ممات من، مرا زیارت کند، یا پدرت را و یا برادرت را و یا خودت را زیارت کند، بر من لازم است که در روز قیامت زیارتش کنم تا او را از گناهانش رهایی بخشم»؛

(کانَ حَقّاً عَلَیَّ أَنْ أَزُورَهُ یَوْمَ الْقِیامَهِ، حَتّی أُخَلِّصَهُ مِنْ ذُنُوبِهِ).(۱)

۲- در روایات متعدّدی آمده است که اگر کسی با خلوص نیّت به زیارت قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله برود، آن حضرت شفیع او در قیامت می شود و ان شاءاللَّه وارد بهشت می گردد.(۲) ۳- زیارت قبر رسول اللَّه صلی الله علیه و آله معادل حجّ مقبولی است که به همراه آن حضرت بجا آورده شود.(۳) ۴- فرمود: «کسی که در حیات یا پس از مرگم مرا زیارت کند، روز قیامت در جوار من خواهد بود»؛

(کانَ فِی جَوارِی یَوْمَ الْقِیامَهِ).(۴)

۵- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «

ما بَیْنَ بَیْتی وَ مِنْبَری رَوْضَهٌ مِنْ رِیاضِ الْجَنَّهِ ...؛

میان خانه و منبر من، باغی از باغ های بهشت است ...».(۵) ۶- مرحوم صدوق از امیرمؤمنان علی علیه السلام روایت کرده که فرمود: «حجّ خود را با زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله کامل کنید؛ چرا که ترک زیارتش بی وفایی و خلاف ادب است».(۶)

۱- [۲۲۵]کامل الزیارات، صفحه ۱۱، حدیث ۲، باب ۱.

۲- [۲۲۶]همان مدرک، باب ۲، احادیث ۱، ۲، ۳، ۴، ۷، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵ و ۱۶.

۳- [۲۲۷]همان مدرک، صفحه ۱۵، حدیث ۱۹.

۴- [۲۲۸]همان مدرک، صفحه ۱۳، حدیث ۱۱.

۵- [۲۲۹]کافی، جلد ۴، صفحه ۵۵۴، حدیث ۳ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۴۶، حدیث ۱.

۶- [۲۳۰]خصال، جلد ۲، صفحه ۶۱۶.

کیفیّت زیارت و آداب آن:

۱- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که قبل از ورود در مدینه غسل کند.(۱) ۲- «شیخ طوسی» برای داخل شدن در مسجدالنّبی و زیارت رسول مکرّم صلی الله علیه و آله، نیز غسل دیگری را ذکر کرده است.(۲) ۳- اذن دخول بخواند که آن را نیز «کفعمی» و دیگران ذکر کرده اند و در صفحه ۲۲۰ در بحث اذن دخول گذشت.

۴- سپس مطابق آنچه «ابن قولویه» در «کامل الزیارات» از امام صادق علیه السلام نقل کرده، نزد قبر پیامبر صلی الله علیه و آله برود و بر آن حضرت سلام کند، آنگاه (چنانچه میسّر شود) کنار ستونی که جانب راست قبر و نزد سر مبارک حضرتش قرار دارد، رو به قبله بایستد و بگوید:

اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، وَاشْهَدُ انَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ

گواهی می دهم که معبودی جز خدا نیست، یگانه ای که شریکی ندارد و گواهی می دهم که محمّد بنده

وَرَسُولُهُ، وَاشْهَدُ انَّکَ رَسُولُ اللَّهِ، وَانَّکَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللَّهِ، وَاشْهَدُ انَّکَ قَدْ

و فرستاده اوست، و گواهی می دهم که به یقین تویی فرستاده خدا و محمّد فرزند عبداللَّه، و گواهی می دهم که تو

بَلَّغْتَ رِسالاتِ رَبِّکَ، وَنَصَحْتَ لِأُمَّتِکَ، وَ جاهَدْتَ فی سَبیلِ اللَّهِ،

رسالتهای پروردگارت را به انجام رساندی و برای امّت خیرخواهی نمودی و در راه خدا جهاد کردی

وَعَبَدْتَ اللَّهَ حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، بِالْحِکْمَهِ وَالْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ، وَادَّیْتَ

و خدا را در سایه حکمت و موعظه های نیکو تا زمان مرگت عبادت نمودی، و حقوقی که

الَّذی عَلَیْکَ مِنَ الْحَقِّ، وَانَّکَ قَدْ رَؤُفْتَ بِالْمُؤْمِنینَ، وَغَلُظْتَ عَلَی

بر عهده داشتی ادا نمودی، و به یقین تو بر مؤمنان، مهربان و بر کافران،

الْکافِرینَ، فَبَلَّغَ اللَّهُ بِکَ افْضَلَ شَرَفِ مَحَلِّ الْمُکَرَّمینَ، الْحَمْدُ للَّهِ الَّذِی

سخت گیر بودی، پس خداوند تو را به برترین شرافت جایگاه مقربان رساند، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که

اسْتَنْقَذَنا بِکَ مِنَ الشِّرْکِ وَالضَّلالَهِ، اللهُمَّ اجْعَلْ صَلَواتِکَ وَصَلَواتِ

به واسطه تو ما را از شرک و گمراهی رهایی بخشید، خدایا قرار ده درودهایت و درود

مَلائِکَتِکَ الْمُقَرَّبینَ، وَ عِبادِکَ الصَّالِحینَ، وَ انْبِیآئِکَ الْمُرْسَلینَ، وَاهْلِ

فرشتگان مقرّب و بندگان شایسته، و پیامبران فرستاده شده ات، و ساکنان

ص :۲۲۶

۱- [۲۳۱]کامل الزیارات، صفحه ۱۵، حدیث ۱، باب ۳.

۲- [۲۳۲]مصباح المتهجّد، صفحه ۱۲.

السَّمواتِ وَالْأَرَضينَ، وَمَنْ سَبَّحَ لِرَبِّ الْعالَمينَ مِنَ الْأَوَّلينَ وَالْآخِرينَ،

آسمانها و زمین و هر که از پسینیان و پیشینیان که پروردگار جهان را تسبیح می گوید (درودهای همه را)

عَلى مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ وَرَسُولِکَ، وَنَبِیِّکَ وَامینِکَ وَنَجِیِّکَ، وَحَبیبِکَ وَصَفِیِّکَ،

بر محمّد بنده و فرستاده و پیامبر و امین (بر وحی) و محرم راز و دوستدار و برگزیده

وَصَفْوَتِکَ وَخاصَّتِکَ، وَخِیَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ، اللَّهُمَّ وَاعْطِهِ الدَّرَجَهَ

و انتخاب شده و بنده خاص و اختیارشده از میان مخلوقاتت (قرار ده)، خدایا مقام (عالی)

وَالْوَسیلَهَ مِنَ الْجَنَّهِ، وَابْعَثْهُ مَقاماً مَحْمُوداً یَغْبِطُهُ بِهِ الْأَوَّلُونَ وَالْآخِرُونَ،

و واسطه (شفاعت) در بهشت را به او عطا کن، و او را به مقام شایسته ای که پیشینیان و پسینیان به آن غبطه خورند، برسان

اللهُمَّ انَّکَ قُلْتَ وَلَوْ انَّهُمْ اذْ ظَلَمُوا انْفُسَهُمْ جآءُوکَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ،

خدایا به یقین تو فرمودی: و اگر این مخالفان هنگامی که به خود ستم می کردند (و فرمانهای خدا را زیر پا می گذارند) به نزد تو می آمدند و از خدا طلب آمرزش می کردند

وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّاباً رَحیماً، وَانّی اتَیْتُ نَبِیَّکَ مُسْتَغْفِرًا

و پیامبر هم برای آنها استغفار می کرد خدا را توبه پذیر و مهربان می یافتند، و من به درگاه پیامبرت آمده ام در حالی که آمرزش طلبیده

تآئِباً مِنْ ذُنُوبی وَانّی اتَوَجَّهُ الَیْکَ بِنَبِیِّکَ نَبِیِّ الرَّحْمَهِ، مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ

و از گناهانم توبه می کنم، و من به پیامبرت پیامبر رحمت، محمّد- که درود خدا

عَلَیْهِ وَ آلِهِ، یا مُحَمَّدُ إِنِّی اتَوَجَّهُ الَی اللَّهِ رَبّی وَ رَبِّکَ، لِیَغْفِرَ لی ذُنُوبی

بر او و خانـدان پاکش باد- رو می کنم، ای محمّـد به یقین من به خدایی که پروردگار من و توست رو می کنم که گناهانم را بیامرزد.

سپس فرمود: اگر حاجتی داری، رو به قبله بایست و دو دستت را بالا ببر و حاجتت را طلب کن که امید است برآورده شود ان شاءاللَّه.(۱) ۵- در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام در همان کتاب آمده است: پس از فراغت از دعا، نزد منبر بایست و حمد خدای به جای آور و ثنای او بگو و حاجتت را طلب کن؛ چرا که رسول اللَّه صلی الله علیه و آله فرمود: «مابین قبر من و

منبر من، باغی از باغ های بهشت است ... سپس آنچه خواستی نماز می خوانی».(۲) ۶- اسحاق بن عمّار می گوید: خدمت امام صادق علیه السلام عرض کردم: سلام مختصر و کوتاهی نزد قبر پیامبر صلی الله علیه و آله به من بیاموز، فرمود: بگو:

۱- [۲۳۳]کامل الزیارات، صفحه ۱۵، باب ۳، حدیث ۱.

۲- [۲۳۴]همان مدرك، صفحه ۱۶، حدیث ۲.

«أَسْأَلُ اللَّهَ الَّذی انْتَجَبَکَ وَ اصْطَفاکَ وَ اخْتارَکَ، وَ هَداکَ وَ هَدی بِکَ، انْ

از خدایی که تو را انتخاب کرده و برگزید و اختیار کرده و هدایت نمود، به واسطه تو دیگران را هدایت کرد، می خواهم که

یُصلِّیَ عَلَیْکَ صَلاهً کَثیرهً طَیِّبَهً».(۱)

بر تو درود فرستد، درودی فراوان و پاکیزه.

۷- بزنطی از امام رضا علیه السلام سؤال می کند که سلام بر رسول خدا صلی الله علیه و آله چگونه است؟ فرمود: می گویی:

«السَّلامُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا رَسُولَ اللَّه، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خِیَرَهَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حَبیبَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا صَفْوَهَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیکَ یا امینَ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّکَ رَسُولُ اللَّهِ، وَ أَشْهَدُ أَنَّکَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَ أَشْهَدُ أَنَّکَ قَدْ نَصَحْتَ لِأُ مَّتِکَ، وَ جاهَدْتَ فی سَبیلِ رَبِّکَ، وَ عَبَدْتَهُ حَتَّی أَتاکَ الْیَقینُ، فَجَزاکَ اللَّهُ أَفْضَلَ ما جَزی نَبِیّاً عَنْ أُمَّتِهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، أَفْضَلَ ما صَلَّیْتَ عَلی إِبْراهیمَ وَ آلِ إِبْراهیمَ، إِنَّکَ حَمیدٌ مَجیدٌ».(۲)

۸- در مسجد پیامبر صلی الله علیه و آله نماز زیاد بجا آورده شود که به فرموده رسول خدا صلی الله علیه و آله: یک رکعت نماز در آن معادل هزار رکعت در مساجد دیگر است و نماز در مسجدالحرام برابر هزار نماز در مسجد من (مسجد النبی) است (یعنی ثواب یک میلیون نماز دارد).(۳)

زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله از دور

فضیلت زیارت آن حضرت از دور:

۱- یکی از یاران امام صادق علیه السلام می گوید: امام علیه السلام به من امر فرمود که هر چه می توانم در مسجد رسول اللَّه صلی الله علیه و آله نماز بگزارم؛ چرا که این توفیق همیشه نصیب انسان نمی شود. سپس فرمود: آیا کنار قبر رسول اللَّه صلی الله علیه و آله هم می روی؟ عرض کردم: آری، فرمود: آگاه باش که او سلام تو را از نزدیک می شنود و اگر دور هم باشی از دور هم سلامت به او می رسد.(۴) ۲- امام علی علیه السلام از رسول اللَّه صلی الله علیه و آله نقل می کند که فرمود: «هر کس در هر مکانی از زمین، به من سلام کند سلامش به من می رسد».(۵)

۱- [۲۳۵]کامل الزیارات، صفحه ۱۹، حدیث ۹.

۲- [۲۳۶]همان مدرک، صفحه ۲۰، حدیث ۱۰.

۳- [۲۳۷]همان مدرک، صفحه ۲۱، حدیث ۴، باب ۴.

۴- [۲۳۸]همان مدرک، صفحه ۱۲، حدیث ۵، باب ۲.

۵- [۲۳۹]امالی طوسی، صفحه ۱۶۷، حدیث ۳۱.

۳- در روایت معتبری از امام سجّاد علیه السلام نقل شده که رسول اللّه صلی الله علیه و آله فرمود: کسی که بعد از وفات من به زیارت قبرم بیاید، مثل کسی است که در زمان حیاتم به سوی من هجرت کرده است؛ پس اگر توان آن را ندارید، از دور بر من سلام بفرستید که به من می رسد.(۱)

کیفیّت زیارت آن حضرت از دور:

۱- یکی از یاران امام رضا علیه السلام می گوید: خدمت آن حضرت عرض کردم: بعد از نماز فریضه چگونه بر رسول گرامی صلی الله علیه و آله سلام فرستم (و حضرتش را زیارت کنم)؟ فرمود: خطاب به آن حضرت می گویی:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

سلام بر تو ای رسول خدا و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو ای

مُحَمَّدَ بْنَ عَبدِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خِیَرَهَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حَبیبَ اللَّهِ،

محمّد بن عبداللّه، سلام بر تو ای اختیارشده خدا، سلام بر تو ای محبوب خدا،

السَّلامُ عَلَیْکَ یا صَفْوهَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا أَمینَ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّکَ رَسُولُ

سلام بر تو ای برگزیده خدا، سلام بر تو ای امین (بر وحی) خدا، گواهی می دهم که تو فرستاده

اللَّهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّکَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبدِاللَّهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّکَ قَدْ نَصَحْتَ لِأُمَّتِکَ،

خدایی، و گواهی می دهم که تو محمّد پسر عبدالله هستی، و گواهی می دهم که تو برای امتت خیرخواهی نمودی

وَجاهَدْتَ فی سَبیلِ رَبِّکَ، وَعَبَدْتَهُ حَتَّی أَتاکَ الْیَقینُ، فَجَزاکَ اللَّهُ یا

و در راه پروردگارت جهاد کردی، و او را تا زمان مرگ عبادت نمودی، پس خداوند تو را جزای خیر دهد ای

رَسُولَ اللَّهِ أَفْضَلَ ما جَزی نَبِیّاً عَنْ أُمَّتِهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ

رسول خدا، بهترین جزایی که هیچ پیامبری را از جانب امّتش چنان پاداشی نداده است، خدایا بر محمد و خاندان پاکش

مُحَمَّدٍ، أَفْضَلَ ما صَلَّیْتَ عَلی ابراهیمَ وَ آلِ إِبْراهیمَ، إِنَّکَ حَمیدٌ مَجیدٌ».(۲)

درود فرست، بهترین درودی که بر ابراهیم و خاندان ابراهیم فرستاده ای، که تو ستوده و سزاوار ستایشی.

۲- و نیز «سیّد بن طاووس» در «مصباح الزائر» از امام صادق علیه السلام نقل کرده که فرمود: «کسی که

۱- [۲۴۰]کامل الزیارات، صفحه ۱۴، حدیث ۱۷، باب ۲.

۲- [۲۴۱]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۸۱، حدیث ۳ و قرب الاسناد، صفحه ۱۶۹.

بخواهد از شهر خویش قبر رسول گرامی صلی الله علیه و آله و قبور سایر ائمّه علیهم السلام را زیارت کند روز جمعه غسل نماید و دو جامه پاکیزه بپوشد و در فضای باز بایستد؛ سپس چهار رکعت نماز بخواند با هر سوره ای که میسّر شود، پس از تشهّد و سلام، رو به قبله بایستد و بگوید:

«السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا النَّبِیُّ وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا

سلام بر تو ای پیامبر و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو ای

النَّبِیُّ الْمُرْسَلُ، وَالْوَصِیُّ الْمُرْتَضی، وَالسَّیِّدَهُ الْکُبْری وَالسَّیِّدَهُ الزَّهْراءُ،

پیامبر فرستاده شده و (بر علی) جانشین پسندیده ات و (بر همسرت) بانو خدیجه کبری و (بر دخترت) بانو فاطمه زهرا

وَالسِّبْطانِ الْمُنْتَجَبانِ، وَالْأَوْلادُ الْأَعْلامُ، وَالْأُمَناءُ الْمُنْتَجِبُونَ، جِئْتُ

و بر دو نوه برگزیده ات و بر فرزندان ممتاز و امینان برگزیده ات، به برکت

انْقِطاعاً الَیْکُمْ وَ الی آبائِکُمْ، وَ وَلَدِکُمُ الْخَلَفِ عَلی بَرَکَهِالْحَقِّ، فَقَلْبی

حق تعالی از همه بریده و به درگاه شما و پدران و فرزندان شایسته تان آمده ام، پس دلم

لَکُمْ مُسَلِّمٌ، وَ نُصْرَتی لَکُمْ مُعَدَّهٌ، حَتَّی یَحْکُمَ اللَّهُ لِدِینِهِ، فَمَعَکُمْ مَعَکُمْ لا

تسلیم شماست. و برای یاریتان آماده ام، تا خداوند حکم دینش را اجرا کند، پس آن که با شماست با شماست نه

مَعَ عَدُوِّکُمْ، إِنِّی لَمِنَ الْقائِلِینَ بِفَضْلِکُمْ، مُقِرٌّ بِرَجْعَتِکُمْ، لا انْکِرُ لِلّهِ قُدْرَهً،

با دشمنان شما، به یقین من از معتقدان به لطف و کرم شما و معترف به بازگشت شمایم، منکر توانایی خدا نبوده

وَ لا أَزْعَمُ إِلّا ما شاءَ اللَّهُ، سُبْحانَ اللَّهِ ذِی الْمُلْکِ وَ الْمَلَکُوتِ، یُسَبِّحُ لِلَّهِ

و جز آنچه خدا می خواهد نمی خواهم، تسبیح می گویم خدایی را که صاحب ملک و ملکوت است، تمامی مخلوقات،

بِاسْمائِهِ جَمِیعُ خَلْقِهِ، وَالسَّلامُ عَلی أَرْواحِکُمْ وَ أَجْسادِکُمْ، وَالسَّلامُ

خدا را با نامهایش تسبیح می گویند، و درود بر جانها و جسمهای شما، و درود

عَلَیْکُمْ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ».(۱)

و رحمت و برکات خدا بر شما باد.

۳- در فصـل «اعمال ایّام هفته» (صـفحه ۹۸۵) دو زیارت برای آن حضـرت خواهـد آمـد. هر کس بخواهـد می تواند به آن جا رجوع کند و به فیض خواندن آن نائل گردد.

۴- شایسته است صلوات فرستادن بر آن حضرت صلی الله علیه و آله به آن صلواتی که امیر مؤمنان علی علیه السلام در یکی از خطبه های خود در روز جمعه بر آن حضرت فرستاده و در «روضه کافی» نقل شده است:

ص: ۲۳۰

۱- [۲۴۲]مصباح الزائر، صفحه ۵۰ و بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۳۰.

«انَّ اللَّهَ وَ مَلائِکَتَهُ یُصَلّونَ عَلَی النَّبِیِّ، یا ایُّها الَّذینَ آمَنُوا صَلّوا عَلَیْهِ

خدا و فرشتگانش بر پیامبر درود می فرستند ای کسانی که ایمان آورده اید بر او درود فرستید

وَسَلِّمُوا تَسْلیماً، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ الِ مُحَمَّدٍ، وَبارِکْ عَلی

و (در برابر اوامر او) کاملًا تسلیم باشید، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و به محمّد

مُحَمَّدٍ وَ الِ مُحَمَّدٍ، وَتَحَنَّنْ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَسَلِّمْ عَلی مُحَمَّدٍ

و خاندان پاکش برکت ده، و به محمّد و خاندان پاکش محبّت کن، بر محمّد و خاندان پاکش

وَالِ مُحَمَّدٍ، کَافْضَلِ ما صَلَّیْتَ وَبارَکْتَ وَتَرَحَّمْتَ وَتَحَنَّنْتَ وَسَلَّمْتَ

درود فرست، همانند بهترین درود و برکت و رحمت و محبّت و سلامی که

عَلی ابْراهیمَ والِ ابْراهیمَ، انَّکَ حَمیدٌ مَجیدٌ، اللّهُمَّ اعْطِ مُحَمَّداً الْوَسیلَهَ،

بر ابراهیم و خاندانش فرستاده ای که تو ستوده و مورد ستایشی، خدایا به محمّد وسیله شفاعت

وَالشَّرَفَ وَالْفَضیلَهَ، وَالْمَنْزِلَهَ الْکَریمَهَ، اللهُمَّ اجْعَلْ مُحَمَّداً وَآلَ مُحَمَّدٍ

و شرافت و برتری و جایگاه بزرگواران را عطا کن، خدایا محمّد و خاندان پاکش را

اعْظَمَ الْخَلایِقِ کُلِّهِمْ شَرَفاً یَوْمَ الْقِیمَهِ، وَاقْرَبَهُمْ مِنْکَ مَقْعَداً، وَاوْجَهَهُمْ

با شرافت ترین مخلوقات و نزدیکترین از جهت جایگاه و سربلندترین

عِنْدَکَ یَوْمَ الْقِیامَهِ جاهاً، وَ افْضَلَهُمْ عِنْدَکَ مَنْزِلَهً وَنَصیباً، اللهُمَّ اعْطِ

و با فضیلت ترین آنان از نظر موقعیّت و بهره در نزد خودت در روز قیامت قرار ده، خدایا به

مُحَمَّداً اشْرَفَ الْمَقامِ، وَ حِباءَ السَّلامِ، وَ شَفاعَهَ الْإِسْلامِ، اللهُمَّ وَالْحِقْنا

محمّد با شرافت ترین جایگاه و آرامش کامل و شفاعت مسلمانان را عطا کن، خدایا ما را به دور از

بِهِ غَیْرَ خَزایا، وَلا ناکِبینَ وَلا نادِمینَ وَلا مُبَدِّلینَ، الهَ الْحَقِّ آمینَ.(۱)

شرمندگی، و انحراف و پشیمانی و تبدیل عقیده به او ملحق کن، ای پروردگار برحق دعایم را اجابت کن.

۵- عاشـقان آن حضـرت و اهـل بیت طـاهرینش از زیارت جامعی که «شـیخ طوسـی» در «مصـباح» از امام حسن عسـکری علیه السـلام نقـل می کنـد و در اواخر بخش زیـارات، تحت عنوان «صـلوات بر چهـارده معصوم (صـفحه ۵۶۱)» خواهـد آمد، غافل نباشند که آثار ارزنده ای دارد.

ص: ۲۳۱

۱- [۲۴۳]کافی، جلد ۸، صفحه ۱۷۵.

زیارت حضرت فاطمه زهرا علیها السلام

فضیلت زیارت آن حضرت و جایگاه قبر شریفش:

۱- مرحوم «علّامه مجلسی» از امام صادق علیه السلام از اجداد طاهرینش روایت کرده که: «هر کس قبر حضرت طاهره فاطمه علیها السلام را زیارت کند و بگوید:

السَّلامُ عَلَيْكِ يا سَيِّدَةَ نِساءِ ...

(اوّلین زیارت از زیاراتی که خواهد آمد) و استغفار کند، خداوند او را می بخشد و او را وارد بهشت می کند!».(۱) ۲- ابوالحسن ابراهیم بن محمّد هَمْدانی می گوید: برای امام هادی علیه السلام نامه ای نوشتم که مرا از قبر فاطمه علیها السلام باخبر سازد، حضرت در جواب نوشتند که: او با جدّم صلوات اللَّه علیه و آله می باشد.(۲) ۳- مرحوم «صدوق» می گوید: صحیح در نزد من این است که آن حضرت در خانه اش دفن شده که پس از توسعه توسط بنی امیّه، الآن جزء مسجد قرار گرفته است ۲۴۶] و مرحوم «علّامه مجلسی» نیز می گوید:

اظهر این است که آن حضرت (صلوات اللَّه علیها) در خانه اش دفن شده است.(۳) ظاهراً این نظر بر اساس روایتی است که در آن، یکی از یاران حضرت رضا علیه السلام نقل می کند که از امام علیه السلام از قبر حضرت فاطمه علیها السلام سؤال کردم، فرمود: در خانه اش دفن شد که پس از توسعه مسجد توسّط بنی امیّه، الآن جزء مسجد قرار گرفته است.(۴) بنابراین هر کس نزدیک قبر پیامبر صلی الله علیه و آله و روضه مقدّسه بایستد و بانوی اسلام را زیارت کند، ان شاءاللَّه فضیلت زیارت آن حضرت علیها السلام را کسب کرده است. البتّه در بقیع نیز به قصد رجا می توان آن حضرت را زیارت کرد.

۴- علّامه مجلسی از «مصباح الانوار» از علی علیه السلام از فاطمه علیها السلام نقل می کند که فرمود: رسول خدا به من فرمود:

«يا فاطِمَهُ مَنْ صَلَّى عَلَيْكِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ، وَ أَلْحَقَهُ بى حَيْثُ كُنْتُ مِنَ الْجَنَّهِ؛

هر کس بر تو سلام فرستد خداوند او را ببخشد و او را به من ملحق می کند، هر کجای بهشت که باشم!».!(۵) ۵- یزید بن عبدالملك از پدرش از جدّش نقل می کند که روزی خدمت حضرت فاطمه علیها السلام رسیدم؛ آن حضرت در سلام، بر من سبقت گرفت و از حالم پرسید و سپس فرمود: «پدرم به من خبر داد که هر کس بر او و بر من سه روز سلام کند خداوند بهشت را بر او واجب می کند»، عرض کردم: در زمان حیات او و حیات شما؟ فرمود: «آری و بعد از وفات ما».(۶) یادآوری: ظاهر این است که این روایت و نیز روایت قبل، شامل دور و نزدیک، هر دو می شود.

۱- [۲۴۴]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۹۹، حدیث ۱۹.

۲- [۲۴۵]همان مدرك، صفحه ۱۹۸، حدیث ۱۸.

۳- [۲۴۷]همان مدرک، صفحه ۱۹۷، به نقل از فقیه، جلد ۲، صفحه ۵۷۲.

۴- [۲۴۸]همان مدرک، صفحه ۱۹۱، حدیث ۱، به نقل از عیون اخبار الرضا، جلد ۱، صفحه ۳۱۱، حدیث ۷۶.

۵- [۲۴۹]همان مدرک، صفحه ۱۹۴، حدیث ۱۰.

۶- [۲۵۰]همان مدرک، صفحه ۱۹۴، حدیث ۹، به نقل از تهذیب، جلد ۶، صفحه ۹، حدیث ۱۱.

کیفیّت زیارت بانوی اسلام فاطمه زهرا علیها السلام:

زیارت اوّل: زیارت کوتاهی است که در روایت اوّل از روایات فضیلت زیارت آن حضرت به آن اشاره شد:

السَّلامُ عَلَیْکِ یا سِیِّدَهَ نِسآءِ الْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا والِدَهَ الْحُجَجِ

سلام بر تو ای سرور بانوان جهان، سلام بر تو ای مادر حجّت ها (ی خدا)

عَلَی النَّاسِ أجْمَعینَ، السَّلامُ عَلَیْکِ أَیَّتُهَا الْمَظْلومَهُ الْمَمْنُوعَهُ حَقُّها.

بر تمامی مردم، سلام بر تو ای مظلومه ای که از حقّت منع شدی.

سپس بگو: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی أَمَتِکَ وَ ابنَهِ نَبِیِّکَ، وَ زَوْجَهِ وَصِیِّ نَبِیِّکَ، صَلاهً

*** خدایا بر کنیزت و دختر پیامبرت و همسر جانشین پیامبرت درود فرست، درودی که

تُزْلِفُها فَوقَ زُلفی عِبادِکَ الْمُکَرَّمینَ، مِنْ أهْلِ السَّمواتِ وَأَهْلِ الْأَرَضینَ.(۱)

او را به بالاتر از جایگاه بندگان گرامی از اهل آسمانها و زمین برساند.

***

زیارت دوم: محمّد بن عیسی از امام باقر علیه السلام نقل می کند که فرمود: هرگاه کنار قبر جدّه ات فاطمه علیها السلام قرار گرفتی بگو:

یا مُمْتَحَنَهُ، امْتَحَنَکِ اللَّهُ الَّذی خَلَقَکِ قَبْلَ انْ یَخْلُقَکِ، فَوَجَدَکِ لِما

ای آزموده، خدایی که تو را آفرید قبل از آفرینشت تو را آزمود و تو را بر آنچه

امْتَحَنَکِ صابِرَهً، وَزَعَمْنا انَّا لَکِ اوْلِیآءُ و مُصَدِّقُونَ، وَصابِرُونَ لِکُلِّ ما

آزمود شکیبا یافت و ما خود را دوستدار و تصدیق کننده تو می دانیم و بر آنچه

اتانا بِهِ ابُوکِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَاتانا بِهِ وصِیُّهُ، فَانَّا نَسْئَلُکِ انْ کُنَّا

پدرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و جانشینش برای ما آورده شکیباییم، پس از تو می خواهیم که اگر ما

صَدَّقْناکِ، إلَّا الْحَقْتِنا بِتَصْدیقِنا لَهُما، لِنُبَشِّرَ انْفُسَنا بانَّا قَدْ طَهُرْنا بِوِلایَتِکِ.(۲)

تصدیق کنندگان توایم، ما را به واسطه تصدیقمان به آن دو ملحق کنی تا به خود بشارت دهیم که به برکت ولایت پاک شده ایم.

***

زیارت سوم: مرحوم «شیخ طوسی» در کتاب «تهذیب»، زیارت دیگری را از بزرگان شیعه نقل می کند که از این قرار است:

ص: ۲۳۳

۱- [۲۵۱]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۹۸، حدیث ۱۸ و اقبال، صفحه ۶۲۳.

۲- [۲۵۲]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۹۴، حدیث ۱۱، به نقل از تهذیب، جلد ۶، صفحه ۹، حدیث ۱۲.

السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلامُ

سلام بر تو ای دختر رسول خدا، سلام بر تو ای دختر پیامبر خدا، سلام

عَلَيْكِ يا بِنْتَ حَبيبِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ خَليلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ

بر تو ای دختر (محمّد) محبوب خدا، سلام بر تو ای دختر خلیل خدا، سلام بر تو

يا بِنْتَ صَفِيِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ امينِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ

ای دختر (محمّد) برگزیده خدا، سلام بر توای دختر امین خدا، سلام بر تو ای دختر

خَيْرِ خَلْقِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ افْضَلِ انْبِيآءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَمَلائِكَتِهِ،

بهترین مخلوقات خدا، سلام بر تو ای دختر برترین پیامبران و فرستادگان و فرشتگان خدا،

السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ خَيْرِ الْبَرِيَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا سِيِّدَهَ نِسآءِ الْعالَمينَ

سلام بر تو ای دختر بهترین آفریدگان خدا، سلام بر تو ای سرور بانوان جهانیان

مِنَ الْأَوَّلينَ وَالْآ خِرينَ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا زَوْجَهَ وَلِيِّ اللَّهِ، وَ خَيْرِ الْخَلْقِ

از پیشینیان و پسینیان، سلام بر تو ای همسر ولیّ خدا، و بهترین مخلوقات

بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا امَّ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ سَيِّدَيْ شَبابِ اهْلِ

بعد از رسول خدا، سلام بر تو ای مادر حسن و حسین سرور جوانان اهل

الْجَنَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكِ ايَّتُهَا الصِّدّيقَهُ الشَّهيدَهُ، السَّلامُ عَلَيْكِ ايَّتُها الرَّضِيَّهُ

بهشت، سلام بر تو ای راستگوی شهیده، سلام بر توای که از خدا خشنود و او از تو

الْمَرْضِيَّهُ، السَّلامُ عَلَيْكِ ايَّتُهَا الْفاضِلَهُ الزَّكِيَّهُ، السَّلامُ عَلَيْكِ ايَّتُهَا

خشنود است، سلام بر تو ای با فضیلت پاکیزه، سلام بر تو ای

الْحَوْرآءُ الْإِنْسِيَّهُ، السَّلامُ عَلَيْكِ ايَّتُهَا التَّقِيَّهُ النَّقِيَّهُ، السَّلامُ عَلَيْكِ ايَّتُهَا

حوری صفت در شکل انسان، سلام بر تو ای پرهیزکار پاکیزه، سلام بر تو ای

الْمُحَدَّثَهُ الْعَلیمَهُ، السَّلامُ عَلَیْکِ ایَّتُهَا الْمَظْلُومَهُ الْمَغْصُوبَهُ، السَّلامُ

دانای اخبار (از سوی فرشتگان) و آگاه، سلام بر تو ای ستمدیده ای که حقّت غصب شده، سلام

عَلَیْکِ ایَّتُهَا الْمُضْطَهَدَهُ الْمَقْهُورَهُ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا فاطِمَهُ بِنْتَ رَسُولِ

بر تو ای ظلم کشیده مورد غضب (دشمنان) واقع شده، سلام بر تو ای فاطمه دختر رسول

اللَّهِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکِ وَعَلی رُوحِکِ وَبَدَنِکِ، اشْهَدُ

خدا و رحمت و برکات خدا بر تو باد، درود خدا بر تو و بر روح و بدن تو باد، گواهی می دهم که

انَّکِ مَضَیْتِ عَلی بَیِّنَهٍ مِنْ رَبِّکِ، وَ انَّ مَنْ سَرَّکِ فَقَدْ سَرَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّی

تو با دلیل روشن از جانب پروردگارت عمرت را به پایان رساندی و به یقین هر که تو را خشنود ساخت رسول خدا- که درود

اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَمَنْ جَفاكِ فَقَدْ جَفا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَمَنْ

خدا بر او و خاندان پاکش باد- را خشنود ساخته، و هر که بر تو ستم کرد به یقین بر رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- ستم کرده، و هر که

آذاكِ فَقَدْ آذی رَسُولَ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَمَنْ وَصَلَكِ فَقَدْ وَصَلَ

تو را اذیّت نمود به یقین رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- را اذیّت نموده، و هر که به تو پیوست به یقین به

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَمَنْ قَطَعَكِ فَقَدْ قَطَعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ

رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- پیوسته و هر که از تو برید به یقین از رسول خدا- که درود خدا

عَلَیْهِ وَآلِهِ، لِأَنَّكِ بَضْعَهٌ مِنْهُ، وَ رُوحُهُ الَّتی بَیْنَ جَنْبَیْهِ، كَما قالَ صَلَّی اللَّهُ

بر او و خاندان پاکش باد- بریده است، زیرا تو پاره تن او و روحش که درون جسم او بود هستی، همان گونه که پیامبر- که درود خدا

عَلَیْهِ وَآلِهِ، اشْهِدُ اللَّهَ وَرُسُلَهُ وَمَلائِكَتَهُ ا نّی راضٍ عَمَّنْ رَضیتِ عَنْهُ،

بر او و خاندان پاکش باد- فرمود، خدا و فرستادگان و فرشتگانش را گواه می گیرم که به یقین من خشنودم از هر که تو از او خشنودی

ساخِطٌ عَلی مَنْ سَخِطْتِ عَلَیْهِ، مُتَبَرِّءٌ مِمَّنْ تَبَرَّئْتِ مِنْهُ، مُوالٍ لِمَنْ

و خشمگینم از هر که تو از او خشمگینی، بیزارم از هر که تو از او بیزاری، دوست دارم هر که را

والَیْتِ، مُعادٍ لِمَنْ عادَیْتِ، مُبْغِضٌ لِمَنْ ابْغَضْتِ، مُحِبٌّ لِمَنْ احْبَبْتِ،

تو دوست داری، دشمنم با هر که تو با او دشمنی، کینه دارم از آن که تو از او دلگیری، و علاقه مندم به هر که تو به او علاقه داری

وَكَفی بِاللَّهِ شَهیداً وَحَسیباً، وَجازِیاً وَمُثیباً.

و خدا برای گواه و حسابگر و کیفردهنده وپاداش دهنده کافی است.

سپس بر رسول اکرم و ائمّه اطهار صلوات می فرستی.(۱)

***

زیـارت چهـارم: زیـارتی است که در بخش اعمـال ماه ها برای روز سوم جمادی الثانی (صـفحه ۶۱۹)، روز وفات آن حضـرت خواهد آمد.

زیـارت پنجم: زیارت دیگری را «سیّد بن طاووس» در اقبال برای روز بیسـتم جمادی الثانی، روز تولّـد آن حضـرت ذکر کرده است که مثل زیارت بالاست تا «

ساخِطٌ عَلی مَنْ سَخِطْتِ عَلَیْهِ

» و از این جا به بعد به این نحو است:

ص: ۲۳۵

۱- [۲۵۳]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۹۵، حدیث ۱۲، به نقل از تهذیب، جلد ۶، صفحه ۱۰.

وَ وَلِیٌّ لِمَنْ والاکِ، وَعَدُوٌّ لِمَنْ عاداکِ، وَحَرْبٌ لِمَنْ حارَبَکِ، ا نَا یا

و با هر کسی که با تو دوستی کند دوستم و با هر کسی که با تو دشمنی کند دشمنم و با هر کس که با تو از در جنگ درآید در جنگم،

مَوْلاتی بِکِ وَبِابیکِ وَبَعْلِکِ، وَالْأَئِمَّهِ مِنْ وُلْدِکِ مُوقِنٌ، وَبِوِلایَتِهِمْ مُؤْمِنٌ،

ای سرورم من به تو و پدرت و همسرت و امامان از فرزندانت یقین دارم و به ولایت آنها ایمان دارم

وَبِطاعَتِهِمْ مُلْتَزِمٌ، اشْهَدُ انَّ الدّینَ دینُهُمْ، وَالْحُکْمَ حُکْمُهُمْ، وَهُمْ قَدْ بَلَّغُوا

و به اطاعت از آنان ملتزمم، گواهی می دهم که دینِ (حقّ) دین آنان و فرمان (لازم الاجرا) فرمان آنان است و از جانب خداوند عزیز

عَنِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَدَعَوْا الی سَبیلِ اللَّهِ بِالْحِکْمَهِ وَالْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ، لا

و گرامی احکام را رسانده و با حکمت و موعظه نیکو به راه او دعوت نموده اند،

تَاْخُذُهُمْ فِی اللَّهِ لَوْمَهُ لآئِمٍ، وَصَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْکِ وَعَلی ابیکِ وَبَعْلِکِ،

و در این راه سرزنش ملامت کنندگان در آنان اثر نکرد، و درود خدا بر تو و پدرت و همسرت

وَابْنَیْکِ وَذُرِّیَّتِکِ الْأَئِمَّهِ الطَّاهِرینَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَیْتِهِ،

و دو فرزندت و نسلت، همان امامان پاک، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

وَصَلِّ عَلَی الْبَتُولِ الطَّاهِرَهِ، الصِّدیقَهِ الْمَعْصُومَهِ، التَّقِیَّهِ النَّقِیَّهِ، الرَّضِیَّهِ

و بر حضرت بتول (آن بانوی) پاکیزه، راستگو، معصوم، پرهیزکار، پاک، خشنود از خداوند،

الزَّکِیَّهِ الرَّشیدَهِ، الْمَظْلُومَهِ الْمَقْهُورَهِ، الْمَغْصُوبَهِ حَقُّهَا، الْمَمْنُوعَهِ ارْثُهَا،

بی گناه، هدایت یافته، ستمدیده و اندوهگین که حقّش غصب و ارثش گرفته شد

الْمَکْسُورَهِ ضِلْعُهَا، الْمَظْلُومِ بَعْلُهَا، الْمَقْتُولِ وَلَدُها، فاطِمَهَ بِنْتِ رَسُولِکَ،

و پهلویش شکسته و همسرش مورد ستم واقع شد و فرزندش کشته شد، همان فاطمه دختر رسولت

وَبِضْعَهِ لَحْمِهِ، وَصَمیمِ قَلْبِهِ، وَفِلْذَهِ کَبِدِهِ، وَالنُّخْبَهِ مِنْکَ لَهُ، وَالتُّحْفَهِ

و پاره تنش، و میوه دل و جگر گوشه اش، و بر گزیده از جانب تو برای پیامبرت و گوهری که

خَصَصْتَ بِهاوَصِیَّهُ، وَحَبیبَهاِلْمُصْطَفی، وَقَرینَهاِلْمُرْتَضی وَسَیِّدَهاِلنِّساءِ،

به وصیّ او اختصاص دادی، و محبوب مصطفی و همنشین مرتضی و سرور بانوان

وَمُبَشِّرَهِ الْأَوْلِیآءِ، حَلیفَهِ الْوَرَعِ وَالزُّهْدِ، وَتُفّاحَهِ الفِرْدَوْسِ، وَالْخُلْدِ

و بشارت دهنده اولیا، مظهر پارسایی و زهد، و میوه بهشت، جاودانی که

الَّتی شَرَّفْتَ مَوْلِدَها بِنِسآءِ الْجَنَّهِ، وَ سَلَلْتَ مِنْها انْوارَ الْأَئِمَّهِ، وَارْخَیْتَ

ولادتش را با زنان بهشتی گرامی داشتی، و نور امامان را از او جاری ساختی، و در نزد او

ص :۲۳۶

دُونَها حِجابَ النُّبُوَّهِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلَيْها صَلاهً تَزيدُ فی مَحَلِّها عِنْدَکَ،

پرده نبوّت را کنار زدی، خدایا بر او درودی فرست که بر مقام و شرافت او نزد تو

وَشَرَفِها لَدَیْکَ، وَمَنْزِلَتِها مِنْ رِضاکَ، وَ بَلِّغْها مِنَّا تَحِیَّهً وَسَلاماً، وَآتِنا مِنْ

و بر خشنودیت از او بیافزاید، و درود و سلام ما را به او برسان و در برابر دوستیش

لَدُنْکَ فی حُبِّها فَضْلًا وَاحْساناً، وَرَحْمَهً وَغُفْراناً، انَّکَ ذُوالْعَفْوِ الْکَریمِ.

از جانب خود لطف و احسان و رحمت و آمرزشت را به ما عنایت کن، چرا که تو آمرزنده و بزرگواری.

آنگاه نماز زیارت می خوانی و اگر توانستی نماز خود آن حضرت (که دو رکعت است در هر رکعتی یک حمد و شصت مرتبه قل هو اللّه) را می خوانی و اگر نتوانستی دو رکعت با حمد و قل هو اللّه و حمد و قل یا ایها الکافرون بجا آور و پس از سلام بگو:

اللَّهُمَّ إِنّی أَتَوَجَّهُ إِلَیْکَ بِنَبِیِّنا مُحَمَّدٍ وَ بِأَهْلِ بَیْتِهِ صَلَواتُکَ عَلَیْهِمْ،

خدایا من به واسطه پیامبرمان محمّد و خاندان پاکش- که درود تو بر آنان باد- به سوی تو رو می آورم

وَأَسْئَلُکَ بَحَقِّکَ الْعَظیمِ عَلَیْهِمْ، الَّذی لا یَعْلَمُ کُنْهَهُ سِواکَ، وَ أَسْئَلُکَ بِحَقِ

و از تو می خواهم به حق بزرگی که بر آنان داری و کسی جز تو حقیقت آن را نمی داند، و از تو می خواهم به حقّ

مَنْ حَقُّهُ عِنْدَکَ عَظیمٌ، وَبِأَسْمائِکَ الْحُسْنی، الَّتی أَمَرْتَنی أَنْ أَدْعُوکَ بِها،

کسی که حقّ او نزدت بزرگ است و به حقّ نامهای نیکویت که فرمان دادی تو را به آن بخوانم

وَاسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الْأَعْظَمِ الَّذی أَمَرْتَ بِهِ ابْراهیمَ انْ یَدْعُوَ بِهِ الطَّیرَ

و از تو می خواهم به حقّ اسم اعظمی که ابراهیم را به آن فرمان دادی که پرنده را با آن صدا زند

فَأَجابَتْهُ، وَ بِاسْمِکَ الْعَظیمِ الَّذی قُلْتَ لِلنَّارِ بِهِ کُونی بَرْداً وَ سَلاماً عَلی

و پرنده پاسخش گفت، و به حقّ اسم با عظمتی که با آن به آتش فرمودی: بر ابراهیم سرد و سالم باش،

إِبْراهیمَ فَکانَتْ بَرْداً، وَ بِأَحَبِّ الْأَسْماءِ إِلَیْکَ، وَأَشْرَفِها وَ أَعْظَمِها لَدَیْکَ،

پس آتش سرد شد، و به حقّ محبوبترین و شریفترین و بزرگترین نامها در نزدت

وَأَسْرَعِها إِجابَهً، وَأَنْجَحِها طَلِبَهً، وَبِما أَنْتَ أَهْلُهُ وَمُسْتَحِقُّهُ وَمُسْتَوْجِبُهُ،

و سریع ترین آنها در پاسخ گویی و پسندیده ترین آنها در برآوردن حاجت، و به حق آنچه تو اهل و سزاوار و شایسته آنی (از تو می خواهم)

وَأَتَوَسَّلُ إِلَیْکَ وَ أَرْغَبُ إِلَیْکَ، وَ أَتَضَرَّعُ الَیْکَ وَ أَلَحُّ عَلَیْکَ، وَأَسْئَلُکَ

و به تو متوسّل شده و از تو می خواهم و به درگاهت تضرّع نموده و اصرار می ورزم، و از تو می خواهم

بِكَتُبِكَ الَّتى أَنْزَلْتَها عَلى أَنْبيائِكَ وَرُسُلِكَ صَلَواتُكَ عَلَيْهِمْ، مِنَ التَّوْريهِ

به حق کتابهایت، تورات و انجیل و زبور و قرآن با عظمت که بر پیامبران و فرستادگانت

وَالْاَنْجيلِ، وَ الزَّبُورِ وَ الْقُرآنِ الْعَظيمِ، فَإِنَّ فيهَا اسْمُكَ الْأَعْظَمُ، وَبِما فيها

- که درود تو بر آنان باد- نازل نمودی، زیرا که اسم اعظمت در آنها است و به حقّ آنچه

مِنْ أَسْمائِكَ الْعُظْمی، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُفَرِّجَ عَنْ

از نامهای با عظمتت در آنهاست (از تو می خواهم) که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی

آلِ مُحَمَّدٍ وَشيعَتِهِمْ وَ مُحِبّيهِمْ وَ عَنّی وَ تَفْتَحَ أَبْوابَ السَّماءِ لِدُعائی

و خاندان محمّد و شیعیان و دوستداران آنان و مرا (از آتش) رهایی بخشی و درهای آسمان را بر دعایم بگشایی

وَتَرْفَعَهُ فی عِلّيينَ، وَ تَأْذَنَ فی هذَا الْيَوْمِ، وَ فی هذِهِ السّاعَهِ بِفَرَجی

و آن را در بالاترین درجات بالا بری و در این روز و در این ساعت به گشایش (کارم)

وَإِعْطاءِ أَمَلی وَ سُؤْلی فِی الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ، يا مَنْ لا يَعْلَمُ أَحَدٌ كَيْفَ هُوَ

و برآمدن آرزو و خواسته ام در دنیا و آخرت اجازه دهی، ای کسی که جز تو کسی چگونگی

وَقُدْرَتُهُ إِلّا هُوَ، يا مَنْ سَدَّ الْهَواءَ بِالسَّماءِ، وَ كَبَسَ الْأَرْضَ عَلَی الْماءِ،

و قدرتت را نمی داند، ای کسی که (اشعه مرگبار) آسمان را به وسیله هوا مسدود کردی و زمین را روی آب قرار دادی

وَاخْتارَ لِنَفْسِهِ أَحْسَنَ الْأَسْماءِ، يا مَنْ سَمّی نَفْسَهُ بِالْاسْمِ الَّذی تُقْضی

و برای خود زیباترین نامها را برگزیده ای، ای کسی که خود را به اسمی نامیده ای که با آن

بِهِ حاجَهُ مَنْ يَدْعُوهُ، أَسْئَلُكَ بِحَقِّ ذلِكَ الْاسْمِ، فَلا شَفيعَ أَقْوی لی مِنْهُ،

خواسته خوانندگانت را اجابت می کنی، از تو می خواهم به حق آن اسمی که شفیعی قویتر از آن برایم نیست

انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَتَقْضِیَ لی حَوائِجی وَتَسْمَعَ بِمُحَمَّدٍ

که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و خواسته هایم را برآوری، و صدایم را بشنوی به حقّ محمّد

وَعَلیٍّ وَ فاطِمَهَ، وَ الْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ، وَعَلیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ، وَ مُحَمَّدِ بْنِ

و علی و فاطمه و حسن و حسین و علی بن حسین و محمد بن

عَلیٍّ، وَجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَمُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ، وَعَلِیِّ بْنِ مُوسی وَمُحَمَّدِ

علی و جعفر بن محمد و موسی بن جعفر و علی بن موسی و محمد

بْنِ عَلِیٍّ، وَعَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَالْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ، وَالْحُجَّهِ الْمُنْتَظِرِ لِإِذْنِکَ،

بن علی و علی بن محمد و حسن بن علی و حجّتی که (در ظهورش) منتظر اجازه توست

ص :۲۳۸

صَلَواتُکَ وَسَلامُکَ وَ رَحْمَتُکَ وَ بَرَکاتُکَ عَلَیْهِمْ صَوْتی لِیَشْفَعُوا لی

- که درود و سلام و رحمت و برکات تو بر آنان باد- تا مرا در درگاهت شفاعت کنند

إِلَیْکَ، وَ تُشَفِّعَهُمْ فِیَّ، وَلا تَرُدَّنی خائِباً، بِحَقِّ لا إِلهَ إِلَّا أَنْتَ.

و شفاعت آنان را در مورد من بپذیری و مرا مأیوس باز مگردانی به حقّ این که معبودی جز تو نیست.

سپس حوائجت را طلب می کنی که برآورده خواهد شد ان شاءاللَّه تعالی.(۱)

زیارت ائمّه بقیع: امام حسن مجتبی، امام سجّاد، امام باقر و امام صادق علیهم السلام

فضیلت زیارت آن بزرگواران:

۱- «شیخ صدوق» از امام صادق علیه السلام روایت کرده که فرمود: «هرگاه کسی از شما حجّ کند باید که حجّش را با زیارت ما ختم کنـد چرا که با آن، حجّ کامل می شود»!(۲) ۲- «علّامه مجلسی» می فرماید: در حدیث معتبر از عبداللَّه بن عباس منقول است که رسول گرامی اسـلام صـلی الله علیه و آله فرمود: «هر کس امـام حسن علیه السـلام را در بقیع زیـارت کنـد قـدمش بر صراط ثابت باشـد در روزی که قـدمها از آن بلغزد».(۳) ۳- در کتاب «مقنعه» مرحوم «مفیـد» از امام صادق علیه السـلام روایت شـده که فرمود: هر کس مرا زیـارت کنـد گناهانش آمرزیـده می شود و با تنگـدستی از دنیا نمی رود.(۴) ۴- «ابن قولویه» در «کامل الزیارات»، ضـمن حدیث طولانی از هشام بن سالم از امام صادق علیه السـلام آورده است: مردی به خدمت آن حضرت شرفیاب شد و عرض کرد که آیا به زیارت پدرت هم می توان رفت؟

فرمود: آری، عرض کرد: برای زائر او چه پاداشی است؟ فرمود: اگر به امامت او اعتقاد داشته باشد و از وی متابعت کند بهشت از برای اوست! عرض کرد: کسی که از زیارتش روی گرداند، چه کیفری خواهد داشت؟

فرمود: حسرت در روز قیامت که «یوم الحسره» است! ...(۵)

۵- امام صادق علیه السـلام از پدرانش از امام مجتبی علیه السـلام نقل می کند که خدمت جدّش رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله عرض کرد: «پدرا! پاداش کسی که تو را زیارت کند چیست؟ فرمود: کسی که مرا یا پدرت را یا تو را یا

۱- [۲۵۴]اقبال، صفحه ۶۲۴- ۶۲۶ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۹۹، حدیث ۲۰(با اندکی تفاوت).

۲- [۲۵۵]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۳۹، حدیث ۱، به نقل از علل الشـرایع، جلـد ۲، صفحه ۴۵۹، حدیث ۱ و عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۲۶۲، حدیث ۲۸.

۳- [۲۵۶]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۴۱، حدیث ۱۴، به نقل از امالی صدوق، صفحه ۱۱۵.

۴- [۲۵۷]مقنعه، صفحه ۴۷۴..

۵- [۲۵۸]کامل الزیارات، صفحه ۱۹۴، حدیث ۷، باب ۷۸.

برادرت را زیارت کنـد، حقّ است بر من که او را در روز قیامت زیارت کنم تا او را از گناهانش پاک سازم».(۱) ۶- در «کامل الزیارات» از امام باقر علیه السـلام از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نقل شده که فرمود: کسی که مرا، یا یکی از ذریّه مرا زیارت کند، او را در روز قیامت زیارت خواهم کرد و از مشـکلات و سختیهای آن روز، نجاتش خواهم داد.(۲) ۷- نیز در «کامـل الزیـارات» از رسول خـدا صـلی الله علیه و آله نقـل شـده است که به علی علیه السـلام فرمود: «هر کس من یـا تو یـا دو فرزندت (حسن و حسـین) را در زمان حیات، یا پس از مرگ زیارت کند، ضـمانت می کنم که در روز قیامت او را از اهوال و شداید آن روز رهایی بخشم، تااو را با خودم و در جوار خودم قرار دهم».(۳)

کیفیّت زیارت ائمّه بقیع علیهم السلام از نزدیک:

هنگامی که خواستی به زیارتشان بروی شایسـته است آنچه را در آداب زیارات در ابتـدای بخش زیارات نقل شـد، بجا آوری؛ مثل غسل، یا وضو و پوشیدن جامه های پاک و استعمال بوی خوش، سپس یکی از این زیارات را می خوانی:

زیـارت اوّل: زیـارتی است که مرحوم «ابن قولویه» در «کامـل الزیارات»، آن را از یکی از امامان معصوم علیهم السـلام نقل می کند؛ بدین ترتیب:(۴)

وقتی به زیارت قبور ائمّه بقیع علیهم السـلام مشـرّف شـدی (در صورتی که مانع نشوند) نزدیک آن قبور مقدّس برو و پشت به قبله، قبور مطهّر آن بزرگواران را مقابل خود قرار ده و بگو:

السَّلامُ عَلَیْکُمْ اَئِمَّهَ الْهُدی السَّلامُ عَلَیْکُمْ اهْلَ البِرِّ وَالتَّقْوی السَّلامُ

سلام بر شما امامان هدایتگر، سلام بر شما اهل نیکی و پرهیزکاری، سلام

عَلَیْکُمْ ایُّهَا الْحُجَجُ علی اهْلِ الدُّنْیا، السَّلامُ عَلَیْکُمْ ایُّهَا الْقُوَّامُ (۵)فِی

بر شما ای حجّتها (ی خدا) بر اهل دنیا، سلام بر شما ای قیام کنندگان

ص: ۲۴۰

۱- [۲۵۹]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۴۱، حدیث ۱۲، به نقل از امالی صدوق، صـفحه ۵۹، حدیث ۴. عین همین روایت در کامل الزیارات به سـند دیگری از امام صادق علیه السلام از امام حسین علیه السلام نقل شده است(کامل الزیارات، صفحه ۱۱، حدیث ۵، باب ۱).

۲- [۲۶۰]کامل الزیارات، صفحه ۱۱، حدیث ۴، باب ۱.

۳- [۲۶۱]همان مدرک، حدیث ۳.

۴- [۲۶۲]قابل توجّه است که مؤلّف مزار کبیر این زیارت را با مقدّمه ای مشتمل بر اذن دخول، نقل می کند با تعبیری که نشان می دهد که در عصـر مؤلّف این کتاب، قبور ائمّه بقیع علیهم السلام از قبّه و بارگاهی برخوردار بود(رجوع شود به: مزار کبیر،

صفحه ۸۸ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۱۱، حدیث ۱۰). نکته دیگر آن که: چون اذن دخولی که در مزار کبیر آمده، در کامل الزیارات که منبع اصلی این زیارت است، نیامده، ما آن را نیاوردیم؛ بنابراین، برای اذن دخول ائمه بقیع، می توان از همان اذن دخول عامی که پیش از این در صفحه ۲۲۲ گذشت، استفاده کرد.

۵- [۲۶۳]کامل الزیارات: «القوّامین»

الْبَرِيَّهِ بِالْقِسْطِ، السَّلامُ عَلَيْكَمْ اهْلَ الصَّفْوَهِ، السَّلامُ عَلَيْكَمْ آلَ ۲۶۴] رَسُولِ

به عدالت در ميان مخلوقات، سلام بر شما ای شايستگان برای انتخاب، سلام بر شما خاندان رسول

اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ اهْلَ النَّجْوى اشْهَدُ انَّكُمْ قَدْ بَلَّغْتُمْ وَنَصَحْتُمْ وَصَبَرْتُمْ

خدا، سلام بر شما ای وارثان افتخار نجوای علی (ع)، گواهی می دهم که شما پیام خدا را رسانده و خیرخواهی کرده و در راه

فی ذاتِ اللَّهِ، وَكُذِّبْتُمْ، وَاسيئَ الَيْكُمْ فَغَفَرْتُمْ، وَاشْهَدُ انَّكُمُ الْأَئِمَّهُ

خدا صبر نموديد، و تكذيب شديد و به شما بدی شد ولی شما آنها را بخشيديد، و گواهی می دهم كه شما امامان

الرَّاشِدُونَ الْمُهْتَدُونَ، وَانَّ طاعَتَكُمْ مَفْرُوضَهٌ، وَانَّ قَوْلَكُمُ الصِّدْقُ،

راهنما و هدايت يافته ايد و به يقين اطاعت از شما واجب و سخن شما راست است

وَانَّكُمْ دَعَوْتُمْ فَلَمْ تُجابُوا، وَ امَرْتُمْ فَلَمْ تُطاعُوا، وَانَّكُمْ دَعائِمُ الدّينِ

و به يقين شما (به راه حق) دعوت نموديد ولی اجابت نشد و فرمان داديد و اطاعت نشد و به يقين شما ستونهای دين

وَارْكانُ الْأَرْضِ، لَمْ تَزالُوا بِعَيْنِ اللَّهِ، يَنْسَخُكُمْ مِنْ اصْلابِ كُلِّ مُطَهَّرٍ،

و اركان زمين هستيد، همواره مورد توجّه خدا بوديد، شما را از صلبهای پاک خارج ساخت

وَيَنْقُلُكُمْ مِنْ ارْحامِ الْمُطَهَّراتِ، لَمْ تُدَنِّسْكُمُ الْجاهِلِيَّهُ الْجَهْلاءُ، وَلَمْ

و به رحمهای پاک منتقل نمود، نادانی جاهلان شما را آلوده نساخت، و فتنه های

تَشْرَكْ فيكُمْ فِتَنُ الْأَهْوآءِ، طِبْتُمْ وَطابَ مَنْبَتُكُمْ، مَنَّ بِكُمْ عَلَيْنا دَيَّانُ

هوای نفس در وجود شما شريک نشد، پاک بوديد و اصل و نسب شما پاک بود، به واسطه شما خدایِ جزا دهنده بر ما منّت گذارد،

الدّينِ، فَجَعَلَكُمْ فی بُيُوتٍ اذِنَ اللَّهُ انْ تُرْفَعَ، وَيُذْكَرَ فيهَا اسْمُهُ، وَجَعَلَ

پس شما را در خانه هايی قرار داد كه خداوند اجازه فرموده ديوارهای آن را بالا برند، خانه هايی كه نام خدا در آن برده می شود،

صَلاتَنا عَلَيْكُمْ رَحْمَهً لَنا، وَكَفَّارَهً لِذُنُوبِنا، اذِ اخْتارَكُمُ اللَّهُ لَنا، وَ طَيَّبَ

و درودمان را بر شما رحمتی برای ما و کفّاره گناهان ما قرار داد، زیرا خداوند شما را برای (هدایت) ما برگزید و با

خَلْقَنا بِما مَنَّ عَلَیْنا مِنْ وِلایَتِکُمْ، وَکُنَّا عِنْدَهُ مُسَمّینَ بِعِلْمِکُمْ، مُعْتَرِفینَ

ولایت شما که بر ما منّت گذاشت، خلقت ما را پاکیزه گردانید، و ما در پیشگاه او به علم شما نامیده شدیم، و

بِتَصْدیقِنا ایَّاکُمْ، وَهذا مَقامُ مَنْ اسْرَفَ وَاخْطَا وَاسْتَکانَ وَاقَرَّ بِما جَنی

به تصدیق کردن (مقام و مرتبه) شـما معترفیم، و این است جایگاه کسـی که زیاده روی کرده و خطا نموده و درمانده شده و به جنایت خود اقرار دارد

وَ رَجی بِمَقامِهِ الْخَلاصَ، وَ انْ یَسْتَنْقِذَهُ بِکَمْ مُسْتَنْقِذُ الْهَلْکی مِنَ

و امید رهایی از این جایگاه را دارد، و به واسطه شما، نجات بخش هلاک شوندگان، او را رهایی بخشد،

الرَّدی فَکُونُوا لی شُفَعآءَ، فَقَدْ وَفَدْتُ الَیْکُمْ اذْ رَغِبَ عَنْکُمْ اهْلُ الدُّنْیا،

پس شفیعان من باشید، به یقین من به شما رو نموده ام در زمانی که اهل دنیا از شما رو گردانده اند

وَاتَّخَذُوا آیاتِ اللَّهِ هُزُواً، وَاسْتَکْبَرُوا عَنْها، یا مَنْ هُوَ قآئِمٌ لا یَسْهُو،

و آیات الهی را به سخره گرفته و به آن پشت کرده اند، ای کسی که پایدار هستی و اشتباه و خطا نمی کنی

وَدآئِمٌ لایَلْهُو، وَمُحیطٌ بِکُلِّ شَیْ ءٍ، لَکَ الْمَنُّ بِما وَفَّقْتَنی وَعَرَّفْتَنی بِما(۱)

و پاینده ای که کار بیهوده انجام ندهی و بر همه چیز احاطه داری، بر من منّت نهادی به واسطه آنچه مرا به آن موفّق داشتی و به من معرفی کردی

اقَمْتَنی عَلَیْهِ اذْ صَدَّ عَنْهُ عِبادُکَ، وَجَهِلُوا مَعْرِفَتَهُ، وَاسْتَخَفُّوا بِحَقِّهِ،

آنچه را که مرا به آن واداشتی آن هنگام که بندگانت از آن امتناع کرده و آن را نشناخته و حقّش را سبک شمردند

وَمالُوا الی سِواهُ، فَکانَتِ الْمِنَّةُ مِنْکَ عَلَیَّ مَعَ اقْوامٍ خَصَصْتَهُمْ بِما

و به سوی غیر آن منحرف شدند، پس بر من و مردمی که همانند من مخصوصشان ساختی منّت داری،

خَصَصْتَنی بِهِ، فَلَکَ الْحَمْدُ اذْ کُنْتُ عِنْدَکَ فی مَقامی هذا مَذْکُوراً مَکْتُوباً،

حمد و سپاس از آن توست در آن هنگام که من در این جایگاه یادشده و ثبت شده در نزدت بودم

فَلا تَحْرِمْنی ما رَجَوْتُ، وَلا تُخَیِّبْنی فیما دَعَوْتُ، بِحُرْمَهِ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ

پس از آنچه امید دارم محرومم مکن و در آنچه خواستم ناامیدم مگردان، به احترام محمّد و خاندان

الطَّاهِرینَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.(۲)

پاکش، و درود خدا بر محمّد و خاندان پاکش باد.

سپس هر چه را که دوست داری، برای خودت بخواه.(۳)

***

زیارت دوم: زیارت جامعه است که به زودی ذکر آن خواهد آمد ان شاءاللّه (صفحه ۵۳۷)، و به نظر «علّامه مجلسی» و دیگران از بهترین زیارات است.

زیارت سوم: زیارتی است که ذکر آن برای این چهار امام بزرگوار علیهم السلام در ایّام هفته خواهد آمد.

(صفحه ۹۹۲ و ۹۹۳)

ص: ۲۴۲

۱- [۲۶۵]کامل الزیارات:« و عرّفتنی ائمّتی و بما».

۲- [۲۶۶]کامل الزیارات از« و صلی الله» تا آخر وجود ندارد، ولی در بحار آمده است.

۳- [۲۶۷]کامل الزیارات، باب ۱۵، حدیث ۲ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۰۳، حدیث ۱.

از خواندن صلوات بر این بزرگواران علیهم السلام که در اواخر بخش زیارات خواهد آمد نیز، نباید غافل شد.

(صفحه ۵۶۱)

کیفیّت زیارت ائمّه بقیع و سایر امامان علیهم السلام از راه دور:

در فضیلت زیارت این بزرگواران از دور نیز روایات بسیاری نقل شده است که از آن جمله است:

۱- ابن ابی عمیر از امام صادق علیه السلام نقل می کند:

«إِذا بَعُدَتْ بِأَحَدِکُمْ الشُّقَّهُ وَ نَأَتْ بِهِ الدَّارُ فَلْیَعْلِ أَعْلی مَنْزِلٍ لَهُ، فَیُصَلِّیَ رَکْعَتَیْنِ، وَ لْیُؤُمَّ بِالسَّلامِ إِلی قُبُورِنا، فَإِنَّ ذلکَ یَصِلُ إِلَیْنا؛

کسی که توان زیارت از نزدیک را ندارد در جای بلندی قرار گیرد و دو رکعت نماز بخواند سپس روی به سوی قبور ما کند و سلام دهد که به ما خواهد رسید».(۱) ۲- سلیمان بن عیسی از پدرش نقل می کند: خدمت امام صادق علیه السلام عرض کردم: وقتی که توان زیارت تو را از نزدیک ندارم چگونه شما را زیارت کنم؟ فرمود: «ای عیسی! اگر توان آمدن نزد ما را نداری روز جمعه غسل کن، یا وضو بگیر و زیر آسمان قرار گیر و دو رکعت نماز بخوان و به سوی من توجّه کن، پس هر کس در زمان حیاتم مرا زیارت کند گویا در زمان مماتم مرا زیارت کرده است و هر کس در زمان مماتم مرا زیارت کند، گویا در زمان حیات مرا زیارت کرده است»!(۲) یادآوری:

الف) همان گونه که مرحوم «علّامه مجلسی»(۳) در ذیل این روایت فرموده، از این روایت به دست می آید که زیارت امام حیّ از دور، به همین صورتی که در روایت آمده، جایز است و این دلیلی است بر امکان زیارت حضرت حجّت علیه السلام در هر مکانی.

ب) گرچه از این دو روایت استفاده می شود که سلام و زیارت آن بزرگواران از راه دور با هر عبارتی ممکن است، امّا اگر کسی بخواهد با زیارتی که از طرف معصومین علیهم السلام رسیده، آنان را زیارت کند رجوع کند به فصل زیارت رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله از راه دور که در آن جا از «سیّد بن طاووس» زیارتی برای آن حضرت و سایر ائمّه علیهم السلام از دور نقل کردیم. (صفحه ۲۲۹)

زیارت ابراهیم فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله:

در کتب معروف زیارت چنین آمده است که نزد قبر ابراهیم (در قبرستان بقیع) می ایستی و می گویی:

ص: ۲۴۳

۱- [۲۶۸]کامل الزیارات، باب ۹۶، صفحه ۲۸۶، حدیث ۱ و تهذیب، جلد ۶، صفحه ۱۰۳، حدیث ۱.

۲- [۲۶۹]کامل الزیارات، باب ۹۶، صفحه ۲۸۷، حدیث ۴.

۳- [۲۷۰]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۶۶.

السَّلامُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی نَبِیِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی حَبیبِ اللَّهِ،

سلام بر فرستاده خدا، سلام بر پیامبر خدا، سلام بر محبوب خدا

السَّلامُ عَلی صَفِیِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی نَجِیِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ

سلام بر برگزیده خدا، سلام بر رازدار خدا، سلام بر محمّد بن عبداللَّه

اللَّهِ، سَیِّدِ الْأَنْبِیآءِ وَخاتَمِ الْمُرْسَلینَ، وَ خِیَرَهِاللَّهِ مِنْ خَلْقِهِ فی ارْضِهِ

آقا و سرور پیامبران و خاتم فرستادگان، و برگزیده خدا از میان مخلوقاتش در زمین

وَسَمآئِهِ، السَّلامُ عَلی جَمیعِ انْبِیاءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ، السَّلامُ عَلَی السُّعَدآءِ

و آسمان، سلام بر همه پیامبران خدا و فرستادگانش، سلام بر سعادتمندان

وَالشُّهَدآءِ وَالصَّالِحینَ، السَّلامُ عَلَیْنا وَعَلی عِبادِ اللَّهِ الصَّالِحینَ، السَّلامُ

و شهیدان و شایستگان، سلام بر ما و بر بندگان شایسته خدا، سلام

عَلَیْکَ ایَّتُهَا الرُّوحُ الزَّاکِیَهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایَّتُهَا النَّفْسُ الشَّریفَهُ، السَّلامُ

بر تو ای روح پاک، سلام بر تو ای نفس باشرافت،

عَلَیْکَ ایَّتُهَا السُّلالَهُ الطَّاهِرَهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایَّتُهَا النَّسَمَهُ الزَّاکِیَهُ، السَّلامُ

سلام بر تو ای نسل پاکیزه، سلام بر تو ای شخص پاک، سلام

عَلَیْکَ یَابْنَ خَیْرِ الْوَری، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ النَّبِیِّ الْمُجْتَبی، السَّلامُ

بر تو ای فرزند بهترین مخلوقات، سلام بر تو ای فرزند پیامبر برگزیده، سلام

عَلَیْکَ یَابْنَ الْمَبْعُوثِ الی کافَّهِ الْوَری السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ الْبَشیرِ

بر تو ای فرزند کسی که برای (هدایتِ) تمام مردم برانگیخته شد، سلام بر تو ای فرزند امیدبخش

النَّذیرِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ السِّراجِ الْمُنیرِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ الْمُؤَیَّدِ

و بیم دهنده، سلام بر تو ای فرزند چراغ فروزانِ (هدایت)، سلام بر تو ای فرزند کسی که

بِالْقُرآنِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ الْمُرْسَلِ الَی الْإِنْسِ وَالْجآنِّ، السَّلامُ عَلَیْکَ

به قرآن تأیید شده، سلام بر تو ای فرزند کسی که به سوی انس و جن فرستاده شده، سلام بر تو

یَابْنَ صاحِبِ الرَّایَهِ وَ الْعَلامَهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ الشَّفیعِ یَوْمَ الْقِیمَهِ،

ای فرزند صاحب پرچم و نشانه (هدایت)، سلام بر تو ای فرزند شفیع روز قیامت.

السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ مَنْ حَباهُ اللَّهُ بِالْکَرامَهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَرَحْمَهُ اللَّهِ

سلام بر تو ای فرزند کسی که خداوند، بزرگواری را به او عنایت فرمود، سلام و رحمت و برکات خدا

وَبَرَكاتُهُ، اشْهَدُ انَّکَ قَدِ اخْتارَ اللَّهُ لَکَ دارَ انْعامِهِ، قَبْلَ انْ یَکْتُبَ عَلَیْکَ

بر تو باد، گواهی می دهم که به یقین خداوند سرای پرنعمت خود را برای تو برگزید پیش از آن که احکامش را

احْکامَهُ، اوْ یُکَلِّفَکَ حَلالَهُ وَحَرامَهُ، فَنَقَلَکَ الَیْهِ طَیِّباً زاکِیاً مَرْضِیّاً،

بر تو واجب کند یا حلال و حرامش را بر تو تکلیف نماید، پس تو را پاکیزه و پاک و خشنود

طاهِراً مِنْ کُلِّ نَجَسٍ، مُقَدَّساً مِنْ کُلِّ دَنَسٍ، وَبَوَّئَکَ جَنَّهَ الْمَاْوی

و پاک از هر ناپاکی و پیراسته از هر آلودگی به آن سرا منتقل ساخت، و بهشت را جایگاه تو قرار داد،

وَرَفَعَکَ الَی الدَّرَجاتِ الْعُلی وَصَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ صَلاهً یَقِرُّ بِها عَیْنُ

و به درجات عالی تو را بالا برد، و درود خدا بر تو باد درودی که مایه چشم روشنی

رَسُولِهِ، وَ یُبَلِّغُهُ اکْبَرَ مَاْمُولِهِ، اللهُمَّ اجْعَلْ افْضَلَ صَلَواتِکَ وَازْکاها،

رسول خدا گردد و او را به بزرگترین آرزویش برساند، خدایا قرار ده برترین و پاکیزه ترین درودهایت

وَانْمی بَرَکاتِکَ وَاوْفاها، عَلی رَسُولِکَ وَنَبِیِّکَ، وَخِیَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ،

و بیشترین و فراوانترین برکاتت را بر رسول و پیامبرت و برگزیده ات از میان مخلوقات

مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِیِّینَ، وَعَلی ما نَسَلَ مِنْ اوْلادِهِ الطَّیِّبینَ، وَعَلی ما خَلَّفَ

محمّد خاتم پیامبران و بر اولاد پاکیزه از نسلش و بر جانشینان

مِنْ عِتْرَتِهِ الطَّاهِرینَ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

از خاندان پاکش (قرار ده) به رحمتت ای مهربانترین مهربانان، خدایا به حقّ برگزیده ات

بِحَقِّ مُحَمَّدٍ صَفِیِّکَ، وَابْراهِیمَ نَجْلِ نَبِیِّکَ، انْ تَجْعَلَ سَعْیی بِهِمْ

محمّد و ابراهیم فرزند پیامبرت از تو می خواهم که به واسطه آنان تلاشم را

مَشْکُوراً، وَذَنْبی بِهِمْ مَغْفُوراً، وَحَیاتی بِهِمْ سَعیدَهً، وَعاقِبَتی بِهِمْ

مورد سپاس، و گناهم را آمرزیده، و زندگانیم را سعادتمند، و عاقبتم را

حَمیدَهً، وَ حَوآئِجی بِهِمْ مَقْضِیَّهً، وَافْعالِی بِهِمْ مَرْضِیَّهً، وَامُوری بِهِمْ

ستوده و نیازهایم را برآورده شده، و کردارم را پسندیده، و کارهایم را

مَسْعُودَهً، وَشُئُونی بِهِمْ مَحْمُودَهً، اللهُمَّ وَاحسِنْ لِیَ التَّوْفیقَ، وَنَفِّسْ

با سعادت، و رفتارم را ستوده قرار دهی، خدایا توفیقم را نیکو گردان و اندوه

عَنِّی کُلَّ هَمٍّ وَضیقٍ، اللهُمَّ جَنِّبْنی عِقابَکَ، وَامْنَحْنی ثَوابَکَ، وَاسْکِنِّی

و دلتنگی را از من بزدای، خدایا مرا از کیفرت دور ساز و پاداشت را به من عطا کن و در بهشت

جَنَّاتِکَ، وَارْزُقْنی رِضْوانَکَ وَامانَکَ، وَاشْرِکْ لی فی صالِحِ دُعائی والِدَیَ

ساکن گردان، و خشنودی و ایمنیت را روزیم کن، و در دعای خیرم پدر و مادر

وَوُلْدی وَجَمیعَ الْمُؤمِنینَ وَالْمُؤمِناتِ، الْأَحْیآءَ مِنْهُمْ وَالْأَمْواتِ، انَّکَ

و فرزندانم و تمامی زنان و مردان باایمان، زنده و مرده آنان را شریک گردان، زیرا تو

وَلِیُّ الْباقِیاتِ الصَّالِحاتِ، آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ.

به یقین صاحب اعمال نیک هستی، دعایم را بپذیر ای پروردگار جهانیان.

سپس حاجات خود را از خدا می خواهی و دورکعت نماز زیارت می خوانی.(۱) (با توجّه به این که در شرایط فعلی مانع انجام نماز در کنار این قبور مقدّسه می شوند، این نمازها را می توان در مسجد پیغمبر صلی الله علیه و آله که نزدیک بقیع است بجا آورد).

زیارت حضرت فاطمه بنت اسد مادر گرامی امیرمؤمنان علی علیه السلام:

«علّامه مجلسی» از «شیخ مفید» و «سیّد بن طاووس» و «شهید اوّل» رضوان اللَّه تعالی علیهم زیارتی را برای فاطمه بنت اسد مادر گرامی امیر مؤمنان علی علیه السلام که در بقیع مدفون است، نقل کرده است، به این صورت:

السَّلامُ عَلی نَبِیِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی مُحَمَّدٍ سَیِّدِ

سلام بر پیامبر خدا، سلام بر فرستاده خدا، سلام بر محمّد آقا و سرور

الْمُرْسَلینَ، السَّلامُ عَلی مُحَمَّدٍ سَیِّدِ الْأَوَّلینَ، السَّلامُ عَلی مُحَمَّدٍ سَیِّدِ

فرستادگان، سلام بر محمّد آقا و سرور پیشینیان، سلام بر محمّد آقا و سرور

الْآخِرینَ، السَّلامُ عَلی مَنْ بَعَثَهُ اللَّهُ رَحْمَهً لِلْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا

پسینیان، سلام بر کسی که خدا او را به عنوان رحمت برای جهانیان مبعوث کرد، سلام و

النَّبِیُّ وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلی فاطِمَهَ بِنْتِ اسَدٍ الْهاشِمِیَّهِ،

رحمت و برکات خدا بر تو ای پیامبر، سلام بر فاطمه دختر اسد، آن بانوی هاشمی

السَّلامُ عَلَیْکِ ایَّتُهَا الصِّدّیقَهُ الْمَرْضِیَّهُ، السَّلامُ عَلَیْکِ ایَّتُهَا التَّقِیَّهُ النَّقِیَّهُ،

سلام بر تو ای بانوی راستگوی پسندیده، سلام بر تو ای بانوی پرهیزکار پاکیزه،

السَّلامُ عَلَیْکِ ایَّتُهَا الْکَریمَهُ الرَّضِیَّهُ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا کافِلَهَ مُحَمَّدٍ خاتَمِ

سلام بر تو ای بانوی باکرامت خشنود از پروردگار، سلام بر تو ای عهده دار پرورش محمّد خاتم

۱- [۲۷۱]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۱۷، حدیث ۱۶ و مصباح الزائر، صفحه ۵۶.

النَّبِيّينَ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا والِدَهَ سَيِّدِ الْوَصِيّينَ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا مَنْ

پیامبران، سلام بر تو ای مادر آقا و سرور جانشینان، سلام بر تو ای بانویی که

ظَهَرَتْ شَفَقَتُها عَلی رَسُولِ اللَّهِ خاتَمِ النَّبِيّينَ، السَّلامُ عَلَيْكِ يا مَنْ

به رسول خدا خاتم پیامبران مهر ورزیدی، سلام بر تو ای بانویی که

تَرْبِيَتُها لِوَلِيِّ اللَّهِ الْأَمينِ، السَّلامُ عَلَيْكِ وَ عَلی رُوحِكِ وَ بَدَنِكِ الطّاهِرِ،

عهده دار پرورش ولیّ امین خدا بودی، سلام بر تو و بر روح و بدن پاکت

السَّلامُ عَلَيْكِ وَعَلی وَلَدِكِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكاتُهُ، اشْهَدُ انَّكِ احْسَنْتِ

سلام و رحمت و برکات خدا بر تو و فرزندت، گواهی می دهم که تو نیکو

الْكِفالَهَ، وَادَّيْتِ الْأَمانَهَ، وَاجْتَهَدْتِ فی مَرْضاتِ اللَّهِ، وَبالَغْتِ فی حِفْظِ

پروراندی و امانت را ادا نمودی، و در جلب خشنودی خداوند کوشیدی، و در محافظت از رسول خدا

رَسُولِ اللَّهِ، عارِفَةً بِحَقِّهِ، مُؤْمِنَةً بِصِدْقِهِ، مُعْتَرِفَةً بِنُبُوَّتِهِ، مُسْتَبْصِرَةً

سعی فراوان کردی، در حالی که حقّش را شناخته و به صداقتش ایمان داشتی و به پیامبریش اعتراف کرده و به نعمت حضورش

بِنِعْمَتِهِ، كافِلَةً بِتَرْبِيَتِهِ، مُشْفِقَةً عَلی نَفْسِهِ، واقِفَةً عَلی خِدْمَتِهِ، مُخْتارَةً

آگاه بودی، و پرورشش را بر عهده گرفته و بر او مهربان بودی، خود را وقف خدمت به او نموده و رضایتش را

رِضاهُ، وَاشْهَدُ انَّكِ مَضَيْتِ عَلَى الْإيمانِ، وَالتَّمَسُّكِ بِاشْرَفِ الْأَدْيانِ،

جلب کردی، گواهی می دهم که تو با ایمان و پایبند به برترین دین درگذشتی

راضِيَةً مَرْضِيَّةً، طاهِرَةً زَكِيَّةً، تَقِيَّةً نَقِيَّةً، فَرَضِيَ اللَّهُ عَنْكِ وَارْضاكِ،

در حالی که خشنود و پسندیده، پاک و پاکیزه، پرهیزکار و پاک بودی، پس خداوند از تو خشنود شد و تو را خشنود گردانید

وَجَعَلَ الْجَنَّهَ مَنْزِلَكِ وَ مَاْويكِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

و بهشت را منزل و جایگاه تو قرار داد، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

وَانْفَعْنی بِزِیارَتِها، وَثَبِّتْنی عَلی مَحَبَّتِها، وَلا تَحْرِمْنی شَفاعَتَها،

و زیارتش را برایم سودمند و مرا بر محبّتش ثابت قدم گردان و از شفاعتش

وَشَفاعَةَ الْأَئِمَّهِ مِنْ ذُرِّیَّتِها، وَارْزُقْنی مُرافَقَتَها، وَاحْشُرْنی مَعَها وَمَعَ

و شفاعت امامان از نسلش محروم مگردان، و همراهیش را روزیم کن و مرا با او

اوْلادِهَا الطَّاهِرینَ، اللهُمَّ لا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَتی ایّاها،

و فرزندان پاکش محشور کن، خدایا این زیارت را آخرین زیارتم از این بانو قرار مده

وَارْزُقْنِی الْعَوْدَ الَیْها ابَداً ما ابْقَیْتَنی وَاذا تَوَفَّیْتَنی فَاحْشُرْنی فی زُمْرَتِها،

و تا مادامی که زنده ام بازگشت برای زیارتش را روزیم کن، و هنگامی که از دنیا رفتم در جمع او محشورم نما

وَادْخِلْنی فی شَفاعَتِها، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، اللَّهُمَّ بِحَقِّها عِنْدَکَ،

و مرا در میان شفاعت شدگانش داخل کن، به رحمتت ای مهربانترین مهربانان، خدایا به حق او در نزدت

وَمَنْزِلَتِها لَدَیْکَ، اغْفِرْ لی وَلِوالِدَیَّ، وَلِجَمیعِ الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ،

و جایگاهش در پیشگاهت، من و پدر و مادرم و همه مردان و زنان باایمان را بیامرز

وَآتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً، وَ فِی الْأخِرَهِ حَسَنَهً، وَقِنا بِرَحْمَتِکَ عَذابَ النَّارِ.

و به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و به رحمتت ما را از عذاب آتش نگاه دار.

سپس دو رکعت نماز زیارت می خوانی و آنچه که دوست داری دعا می کنی.(۱)

زیارت مشاهد و مساجد مدینه:

۱- یکی از یاران امام صادق علیه السلام می گوید: خدمت آن حضرت عرض کردم: هرگاه بخواهم سری به مساجد (و مشاهد) اطراف مدینه بزنم از کجا شروع کنم؟

فرمود: «از مسجد قبا شروع کن و در آن نماز بخوان و زیاد هم نماز بخوان چرا که اوّلین مسجدی است که رسول اللَّه صلی الله علیه و آله در آن نماز خواند. سپس به «مشربه امّ ابراهیم» برو و در آن جا نماز بگزار؛ چرا که آن، مسکن و مصلّای رسول اللَّه صلی الله علیه و آله بود. سپس وارد مسجد «فضیخ»(۲) (که مسجد «ردّ شمس» نیز نام دارد و نزدیک مسجد قباست) می شوی و دو رکعت نماز می خوانی چرا که آن مسجدی است که پیامبر صلی الله علیه و آله در آن نماز خواند.

سپس به جانب «احد» می روی و از مسجدی که قبل از احد است آغاز می کنی و در آن نماز می خوانی، آنگاه نزد قبر «حمزه بن عبدالمطلب» می روی و بر او سلام می کنی، سپس سری به قبور شهدا می زنی و خطاب به آنان می گویی:

السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا اهْلَ الدِّیارِ، أَنْتُمْ لَنا فَرَطٌ، وَ إنَّا بِکُمْ لاحِقُونَ.(۳)

پس از آن وارد مسجدی می شوی که در جنب کوه، در جانب راست و در مدخل احد قرار دارد، و در آن نماز می گزاری ... آنگاه وارد مسجد احزاب (که مسجد فتح نیز نام دارد) می شوی و در آن نماز می خوانی چرا که رسول اللَّه صلی الله علیه و آله، روز احزاب در آن مسجد دعا کرد و عرض کرد:

۱- [۲۷۲]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۱۸، حدیث ۱۷ و مصباح الزائر، صفحه ۵۸.

۲- [۲۷۳]متأسّفانه مسجد« فضیخ» و« مشربه امّ ابراهیم» را تخریب کرده اند.

۳- [۲۷۴]فضیلت زیارت حمزه و زیارتی که برایش نقل شده و نیز زیارت دیگری برای شهدای احد در صفحه ۲۴۸ خواهد آمد.

«یا صَریخَ الْمَکْرُ و بینَ، وَ یا مُجیبَ دَعْوَهِ الْمُضْطَرّینَ، وَ یا مُغیثَ الْمَهْمُومینَ،

ای دادرس گرفتاران، و ای اجابت کننده دعای درماندگان، و ای فریادرس غمزدگان،

اکْشِفْ هَمّی وَ کَرْبی وَ غَمّی فَقَدْ تَری حالی وَ حالَ اصْحابی .(۱)

غم و گرفتاری و اندوهم را برطرف کن، زیرا تو شاهد حال من و همراهانم هستی.

۲- مطابق آنچه در «مصباح الزائر»(۲) «سیّد بن طاووس» آمده زائر می تواند دعایی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در مسجد احزاب خواندند را برای تطبیق بر خودش تغییر دهد و بعد از خواندن دو رکعت نماز چنین بگوید:

یا صَریخَ الْمَکْرُوبینَ، وَیا مُجیبَ دَعْوَهِ الْمُضْطَرّینَ، وَیا مُغیثَ

ای دادرس گرفتاران، و ای اجابت کننده دعای درماندگان، و ای فریادرس

الْمَهْمُومینَ، اکْشِفْ عَنّی ضُرّی وَهَمّی وَکَرْبی وَغَمّی کَما کَشَفْتَ عَنْ

غمزدگان، ضرر و گرفتاری و اندوه و غمم را برطرف کن، همان گونه که اندوه را از

نَبِیِّکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ هَمَّهُ، وَ کَفَیْتَهُ هَوْلَ عَدُوِّهِ، وَاکْفِنی ما اهَمَّنی

پیامبرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- برطرف نمودی، و هراس از دشمنش را از او دور ساختی، آنچه از امور

مِنْ امْرِ الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

دنیا و آخرت مرا به زحمت انداخته کفایت کن، ای مهربانترین مهربانان.

۳- سپس «سیّد بن طاووس» می نویسد: و نماز می گزاری به مقداری که برایت ممکن است در خانه حضرت امام زین العابدین علیه السلام و خانه امام جعفر صادق علیه السلام و در مسجد سلمان فارسی و مسجد امیرمؤمنان که محاذی قبر حمزه است و مسجد مباهله، و دعا می کنی به آنچه می خواهی.(۳) غالب این مساجد امروز موجود است و به نام مساجد سبعه (هفتگانه) نامیده می شود و معمولًا زوّار مدینه را یک روز به زیارت همه آنها می برند، ولی از بعضی از این آثار در حال حاضر اثری نیست.

زیارت حضرت حمزه علیه السلام

فضیلت زیارت حضرت حمزه علیه السلام:

۱- «فخرالمحقّقین» در رساله «النیّه» روایتی را از رسول اکرم صلی الله علیه و آله نقل می کند که فرمود: هر که مرا زیارت

کند، ولی به زیارت عمویم حمزه نرود در حقّ من جفا کرده است!(۴)

ص: ۲۴۹

۱- [۲۷۵]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۱۳، حدیث ۴ و کامل الزیارات، صفحه ۲۳، حدیث ۲ و صفحه ۲۶، حدیث ۵.

۲- [۲۷۶]مصباح الزائر، صفحه ۶۴.

۳- [۲۷۷]همان مدرک، صفحه ۶۵ و رجوع کنید به: مزارکبیر، صفحه ۱۰۲.

۴- [۲۷۸]مستدرک الوسائل، جلد ۱۰، صفحه ۱۹۸، حدیث ۲.

۲- و نیز «محدّث قمی» در «بیت الاحزان» روایت کرده که حضرت فاطمه علیها السلام بعد از وفات پدر بزرگوار خود هر هفته، روزهای دوشنبه و پنج شنبه به زیارت حمزه و شهدای احد می رفت و نماز می خواند و در آن جا دعا می کرد و تا زمان وفاتش آن را ترک نفرمود و بعضی از راویان گفته اند که آن سیّده جلیله سر قبر حمزه می رفت و گریه می کرد و من در یکی از روزها به زیارت حمزه مشرّف شدم دیدم که آن مظلومه نزد قبر حمزه مشغول به گریه است، من صبر کردم تا گریه اش فرو نشست، نزدیک رفتم و سلام کردم و گفتم:

یا سیّدَةَ النِّسْوانِ به خدا سوگند که با گریه ات رگهای دلم را قطع کردی. فرمود: برای من گریستن سزاوار است چرا که داغدار بهترین پدر هستم. سپس گفت:

واشَوْقاهُ الی رَسُولِ اللّٰه صلی الله علیه و آله

آنگاه این بیت را زمزمه کرد:

اذا ماتَ یَوْماً مَیِّتٌ قَلَّ ذِکرُهُ وَذِکْرُ ابی مُذْ ماتَ وَاللّٰهِ اکْثَرُ(۱)

هنگامی که شخصی بمیرد کم از او یاد می شود ولی به خدا سوگند یاد پدرم بعد از رحلتش بیشتر شده است

۳- «شیخ مفید» می نویسد: رسول اللّٰه صلی الله علیه و آله در زمان حیاتش امر فرمود که به زیارت قبر حمزه بروند و حضرتش خود نیز به زیارت حمزه و سایر شهدا می رفت و حضرت فاطمه علیها السلام نیز پس از وفات پدر بزرگوارش هر صبح و هر شام (برای تسلّی خاطر) به زیارت قبر حمزه می رفت و مسلمانان هم پی در پی به زیارت قبرش می رفتند.(۲)

کیفیّت زیارت حضرت حمزه علیه السلام:

«علّامه مجلسی» از «شیخ مفید» و «سیّد بن طاووس» و «شهید اوّل» رضوان اللّٰه تعالی علیهم نقل کرده که برای زیارت قبر حمزه (در احد) می گویی:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَمَّ رَسُولِ اللّٰهِ، صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

سلام بر تو ای عموی رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- سلام بر تو ای

خَیْرَ الشُّهَدآءِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا اسَدَ اللّٰهِ وَاسَدَ رَسُولِهِ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ

برترین شهیدان، سلام بر تو ای شیر خدا و رسولش، گواهی می دهم که تو به یقین

جاهَدْتَ فِی اللّٰهِ عَزَّوَجَلَّ، وَجُدْتَ بِنَفْسِکَ، وَنَصَحْتَ رَسُولَ اللّٰهِ، وَکُنْتَ

در راه خداوند عزیز و گرامی جهاد نموده، و جانت را فدا کردی، و برای رسول خدا خیرخواهی نمودی

فیما عِنْدَاللَّهِ سُبْحانَهُ راغِباً، بِابی انْتَ وَامّی اتَیْتُکَ مُتَقَرِّباً الی رَسُولِ

و به آنچه در نزد خدای سبحان است مشتاق بودی، پدر و مادرم فدای تو باد، برای تقرّب به رسول

۱- [۲۷۹]بیت الاحزان، صفحه ۱۶۸.

۲- [۲۸۰]فصول المختاره، صفحه ۱۳۱.

اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ، بِذلِکَ راغِباً الَیْکَ فِی الشَّفاعَهِ، ابْتَغی بِزِیارَتِکَ

خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- نزد شما آمده و با این کار مشتاق شفاعت شمایم، و با زیارت شما

خَلاصَ نَفْسی مُتَعَوِّذاً بِکَ مِنْ نارٍ اسْتَحَقَّها مِثْلی بِما جَنَیْتُ عَلی

رهاییم را (از عذاب) می طلبم، در حالی که به تو پناهنده ام از آتشی که به واسطه جنایتی که بر خود کرده ام امثال من مستحقّ

نَفْسی هارِباً مِنْ ذُنُوبِیَ الَّتِی احْتَطَبْتُها عَلی ظَهْری فَزِعاً الَیْکَ رَجآءَ

آن هستند و از گناهانی که پشتم را سنگین کرده گریزانم، و به امید

رَحْمَهِ رَبّی اتَیْتُکَ مِنْ شُقَّهٍ بَعیدَهٍ، طالِباً فَکاکَ رَقَبَتی مِنَ النّارِ، وَقَدْ

رحمت پروردگارم به تو متوسّل شده ام، از راه دوری نزدتان آمده ام در حالی که رهاییم را از آتش دوزخ خواهانم،

اوْقَرَتْ ظَهْری ذُنُوبی وَاتَیْتُ ما اسْخَطَ رَبّی وَلَمْ اجِدْ احَدًا افْزَعُ الَیْهِ

و سنگینی گناهانم پشتم را خم کرده، و آنچه پروردگارم را به خشم آورده مرتکب شده ام و کسی را بهتر از شما

خَیْراً لی مِنْکُمْ اهْلَ بَیْتِ الرَّحْمَهِ، فَکُنْ لی شَفیعاً یَوْمَ فَقْری وَحاجَتی

خاندان رحمت نمی یابم که به او پناهنده شوم، پس در روز نداری و نیاز شفیعم باش،

فَقَدْ سِرْتُ الَیْکَ مَحْزُوناً، وَاتَیْتُکَ مَکْرُوباً، وَسَکَبْتُ عَبْرَتی عِنْدَکَ باکِیاً،

اندوهگین و گرفتار به سویت آمده ام، و گریه کنان اشک چشمم را در پیشگاهت جاری ساختم

وَصِرْتُ الَیْکَ مُفْرَداً، وَانْتَ مِمَّنْ امَرَنِیَ اللَّهُ بِصِلَتِهِ، وَ حَثَّنی عَلی بِرِّهِ،

و تنها نزدت آمده ام، و تو از کسانی هستی که خداوند دستور پیوستن به آنها را به من داده و مرا بر نیکی به آنها تشویق کرده

وَدَلَّنی عَلی فَضْلِهِ، وَهَدانی لِحُبِّهِ، وَ رَغَّبَنی فِی الْوِفادَهِ الَیْهِ، وَالْهَمَنی

و فضیلت آنها را به من شناسانده و به محبّت آنان هدایتم کرده و به حضور در نزد آنها مشتاقم ساخته،

طَلَبَ الْحَوائِجِ عِنْدَهُ، انْتُمْ اهْلُ بَیْتٍ لا یَشْقی مَنْ تَوَلّاکُمْ، وَلا یَخیبُ مَنْ

و طلب حاجتها را در پیشگاه آنها به من الهام نموده است، شمایید خاندانی که هر کس شما را دوست بدارد بدبخت نمی شود و هر کس نزد شما آید

اتـاکُمْ، وَلا ـ یَخْسَـرُ مَنْ یَهْویکُمْ، وَلا ـ یَسْـعَدُ مَنْ عـاداکُمْ* آنگـاه رو به قبله می کنی ناامیـد نگردد، و هر کس به شـما دل بنـدد زیانکار نشود، و هر کس با شما دشمنی کند سعادتمند نگردد*******

و دو رکعت نماز زیارت بجا می آوری و پس از آن (در صورت امکان) خود را به قبر می چسبانی و می گویی:

اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍوَ آلِ مُحَمَّدٍ، اللّٰهُمَّ انّی تَعَرَّضْتُ لِرَحْمَتِکَ بِلُزُومی

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، خدایا با اقامتم نزد قبر عموی پیامبرت

لِقَبْرِ عَمِّ نَبِيِّکَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، لِتُجیرَنی مِنْ نِقْمَتِکَ فی یَوْمٍ تَکْثُرُ

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- به رحمتت رو کرده ام، تا مرا از عذابت پناه دهی در روزی که (از شدّت عذاب)

فیهِ الْأَصْواتُ، وَتَشْغَلُ کُلُّ نَفْسٍ بِما قَدَّمَتْ، وَتُجادِلُ عَنْ نَفْسِها، فَانْ

ناله ها فراوان است و هر کس به آنچه از پیش فرستاده مشغول است و از خود دفاع می کند پس اگر

تَرْحَمْنِی الْیَوْمَ فَلا خَوْفٌ عَلَیَّ وَلا حُزْنٌ، وَانْ تُعاقِبْ فَمَوْلیً لَهُ الْقُدْرَهُ

در آن روز بر من رحم کنی ترس و اندوهی ندارم، و اگر مجازاتم کنی مولایی هستی که

عَلی عَبْدِهِ، وَلا تُخَیِّبْنی بَعْدَ الْیَوْمِ، وَلا تَصْرِفْنی بِغَیْرِ حاجَتی فَقَدْ

بر بنده ات قدرت داری، از این پس مأیوسم مکن و مرا بدون برآوردن حاجتم برمگردان، زیرا

لَصِقْتُ بِقَبْرِ عَمِّ نَبِیِّکَ، وَتَقَرَّبْتُ بِهِ الَیْکَ ابْتِغآءَ مَرْضاتِکَ، وَ رَجآءَ

به قبر عموی پیامبرت چسبیده ام و به واسطه او برای به دست آوردن خشنودی و امید رحمتت به درگاهت

رَحْمَتِکَ، فَتَقَبَّلْ مِنّی وَعُدْ بِحِلْمِکَ عَلی جَهْلی وَبِرَاْفَتِکَ عَلی جِنایَهِ

تقرّب می جویم، پس از من بپذیر، و با شکیبایی بر نادانیم، و با مهربانیت بر جنایتی که بر خود کرده ام

نَفْسی فَقَدْ عَظُمَ جُرْمی وَما اخافُ انْ تَظْلِمَنی وَلکِنْ اخافُ سُوءَ

توجّه فرما، زیرا گناهم بزرگ است، و (هرگز) از این که تو به من ستم کنی نمی ترسم بلکه ترس من از سختی

الْحِسابِ، فَانْظُرِ الْیَوْمَ تَقَلُّبی عَلی قَبْرِ عَمِّ نَبِیِّکَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ،

حساب است، پس امروز به روی آوردنم بر قبر عموی پیامبرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- عنایت کن

فَبِهِما فُکَّنی مِنَ النّارِ، وَلا تُخَیِّبْ سَعْیی وَلا یَهوُنَنَّ عَلَیْکَ ابْتِهالی وَلا

پس به واسطه آن دو بزرگوار مرا از آتش رهایی بخش، و تلاشم را بی نتیجه مگردان، و گریه و زاریم به درگاهت بی اهمیّت نباشد

تَحْجُبَنَّ عَنْکَ صَوْتی وَلا تَقْلِبْنی بِغَیْرِ حَوائِجی یا غِیاثَ کُلِّ مَکْرُوبٍ

و صدایم را از رسیدن به درگاهت منع نکن و بدون برآوردن نیازم بازم مگردان، ای فریادرس هر گرفتار

وَ مَحْزُونٍ، وَیا مُفَرِّجاً عَنِ الْمَلْهُوفِ الْحَیْرانِ الْغَرِیقِ الْمُشْرِفِ عَلَی

و اندوهگین، و ای رهایی بخش غمگینِ سرگردان و غرق شده در آستانه هلاکت،

الْهَلَکَهِ، فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَانْظُرْ الَیَّ نَظْرَهً لا اشْقی بَعْدَها

پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و به من به گونه ای توجّه فرما که هرگز بعد از آن بدبخت نشوم،

ابَداً، وَارْحَمْ تَضَرُّعی وَعَبْرَتی وَانْفِرادی فَقَدْ رَجَوْتُ رِضاکَ،

و بر گریه و اشک و تنهاییم رحم کن، زیرا امید خشنودیت را دارم

ص :۲۵۲

وَتَحَرَّیْتُ الْخَیْرَ الَّذی لا یُعْطیهِ احَدٌ سِواکَ، فَلا تَرُدَّ امَلی اللهُمَّ انْ

و خیری را می طلبم که جز تو کسی قادر بر عطای آن نیست. پس امیدم را ناامید مگردان، خدایا اگر

تُعاقِبْ فَمَوْلیً لَهُ الْقُدْرَهُ عَلی عَبْدِهِ، وَجَزآئِهِ بِسُوءِ فِعْلِهِ، فَلا اخیبَنَ

مجازاتم کنی پس مولایی هستی که بر بنده ات توانایی، و مجازاتش به خاطر بدی کردارش بوده است، پس امروز

الْیَوْمَ، وَلا تَصْرِفْنی بِغَیْرِ حاجَتی وَلا تُخَیِّبَنَّ شُخُوصی وَوِفادَتی فَقَدْ

مرا مأیوس نکن و بدون برآوردن حاجاتم بازم مگردان، و سفر کردن و وارد شدنم را بی ثمر مگردان، چون

انْفَدْتُ نَفَقَتی وَاتْعَبْتُ بَدَنی وَقَطَعْتُ الْمَفازاتِ، وَخَلَّفْتُ الْأَهْلَ وَالْمالَ

(در این راه) داراییم را صرف نموده و بدنم را خسته کرده و بیابانها را پیموده ام، و خانواده و دارایی

وَ ما خَوَّلْتَنی وَآثَرْتُ ما عِنْدَکَ عَلی نَفْسی وَلُذْتُ بِقَبْرِ عَمِّ نَبِیِّکَ، صَلَّی

و آنچه به من عطا نموده ای را بر جا گذاشته ام و آنچه در پیشگاه توست را بر خود برگزیده ام و به قبر عموی پیامبرت

اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَتَقَرَّبْتُ بِهِ ابْتِغآءَ مَرْضاتِکَ، فَعُدْ بِحِلْمِکَ عَلی جَهْلی

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- پناهنده ام و به واسطه او برای به دست آوردن خشنودیت تقرّب می جویم پس با شکیباییت بر نادانیم

وَبِرَاْفَتِکَ عَلی ذَنْبی فَقَدْ عَظُمَ جُرْمی بِرَحْمَتِکَ یا کَریمُ یا کَریمُ.(۱)

و با مهربانیت بر گناهم توجّه فرما، زیرا گناهم بزرگ است، به رحمتت ای بخشنده ای بخشنده.

زیارت سایر شهدای احُد:

«علّامه مجلسی» در «بحارالانوار»، زیارت سایر شهدای احد را این چنین آورده است:

السَّلامُ عَلی رَسوُلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی نَبِیِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ

سلام بر فرستاده خدا، سلام بر پیامبر خدا، سلام بر محمّد بن

عَبْدِاللَّهِ، السَّلامُ عَلی اهْلِ بَیْتِهِ الطَّاهِرینَ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ ایُّها الشُّهَدآءُ

عبداللَّه، سلام بر خاندان پاکش، سلام بر شما ای شهیدان

الْمُؤْمِنُونَ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا اهْلَ بَیْتِ الْإیمانِ وَالتَّوْحیدِ، السَّلامُ

با ایمان، سلام بر شما ای اهل خانه ایمان و یگانه پرستی، سلام

عَلَیْکُمْ یا انْصارَ دینِ اللَّهِ وَانْصارَ رَسُولِهِ، عَلَیْهِ وَ الِهِ السَّلامُ، سَلامٌ

بر شما ای یاوران دین خدا و فرستاده اش- که بر او و خاندانش درود باد- سلام

ص :۲۵۳

۱- [۲۸۱]بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۲۰، حدیث ۱۸.

عَلَيْكَمْ بِما صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ، اشْهَدُ انَّ اللَّهَ اخْتارَكُمْ لِدينِهِ،

بر شما به واسطه بردباریتان، پس چه جایگاه نیکوییست (جایگاه صابران)، گواهی می دهم که خداوند شما را برای (یاری) دین

وَاصْطَفاكُمْ لِرَسُولِهِ، وَاشْهَدُ انَّكُمْ قَدْ جاهَدْتُمْ فِى اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ،

و رسولش برگزید، و گواهی می دهم که شما در راه خدا به شایستگی جهاد نمودید،

وَذَبَبْتُمْ عَنْ دينِ اللَّهِ وَعَنْ نَبِيِّهِ، وَجُدْتُمْ بِانْفُسِكُمْ دُونَهُ، وَاشْهَدُ انَّكُم

و از دین خدا و پیامبرش دفاع کرده و جان خود را نثار او نمودید، و گواهی می دهم که شما

قُتِلْتُمْ عَلى مِنْهاجِ رَسُولِ اللَّهِ، فَجَزاكُمُ اللَّهُ عَنْ نَبِيِّهِ وَعَنِ الْإِسْلامِ وَاهْلِهِ

در راه رسول خدا کشته شدید، پس خداوند بهترین پاداش را از جانب پیامبرش و دین اسلام و مسلمانان

افْضَلَ الْجَزاءِ، وَعَرَّفَنا وُجُوهَكُمْ فى مَحَلِّ رِضْوانِهِ، وَمَوْضِعِ اكْرامِهِ،

به شما عطا کند، و منزلت شما را در بهشت و جایگاه اکرامش

مَعَ النَّبِيّينَ وَالصِّدّيقينَ وَالشُّهَداءِ وَالصَّالِحينَ، وَحَسُنَ اولئِكَ رَفيقاً،

به همراه پیامبران و راستگویان و شهیدان و شایستگان که نیکو رفیقانی هستند- به ما بشناساند

اشْهَدُ انَّكُمْ حِزْبُ اللَّهِ، وَانَّ مَنْ حارَبَكُمْ فَقَدْ حارَبَ اللَّهَ، وَانَّكُمْ لَمِنَ

گواهی می دهم که شما حزب خدایید و هر کس با شما بجنگد با خدا جنگیده و شما به یقین از

الْمُقَرَّبينَ الْفائِزينَ، الَّذينَ هُمْ احْياءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ، فَعَلى مَنْ قَتَلَكُمْ

مقرّبان و رستگارانید، آنانی که زنده اند و در نزد پروردگارشان روزی می خورند، پس

لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلائِكَةِ وَالنَّاسِ اجْمَعينَ، اتَيْتُكُمْ يا اهْلَ التَّوْحيدِ زائِراً،

لعنت خدا و فرشتگان و تمامی مردم بر قاتلان شما باد، ای یگانه پرستان، برای زیارت نزد شما آمده ام

وَبِحَقِّكُمْ عارِفاً، وبِزِيارَتِكُمْ الَى اللَّهِ مُتَقَرِّباً، وَبِما سَبَقَ مِنْ شَريفِ

و به حقّ شما آشنایم و با زیارت شما به خداوند تقرّب می جویم، و به آنچه در گذشته از کارهای خوب

الْأَعْمالِ وَمَرْضِیِّ الْأَفْعالِ عالِماً، فَعَلَیْکُمْ سَلامُ اللَّهِ وَرَحْمَتُهُ وَبَرَکاتُهُ،

و پسندیده انجام داده اید آگاهم، پس سلام و رحمت و برکات خدا بر شما باد

وَعَلی مَنْ قَتَلَکُمْ لَعْنَهُ اللَّهِ وَغَضَبُهُ وَسَخَطُهُ، اللهُمَّ انْفَعْنی بِزِیارَتِهِمْ،

و لعنت و غضب و خشم خدا بر قاتلان شما باد، خدایا زیارت آنان را برایم سودمند گردان

وَثَبِّتْنی عَلی قَصْدِهِمْ، وَتَوَفَّنی عَلی ماتَوَفَّیْتَهُمْ عَلَیْهِ، وَاجْمَعْ بَیْنی

و مرا بر قصد آنان ثابت قدم بدار، و مرا به آن راهی که آنان را میراندی بمیران، و من را با آنان

وَبَیْنَهُم فی مُسْتَقَرِّ دارِ رَحْمَتِک، اشْهَدُ انَّکَمْ لَنا فَرَطٌ، وَنَحْنُ بِکَمْ لاحِقُونَ.

در بهشت و خانه رحمتت گردهم جمع کن، گواهی می دهم که شما بر ما پیشی گرفتید و ما به شما ملحق می شویم.

آنگاه هر مقدار که ممکن است سوره «

انّا انزلناه

» می خوانی و برمی گردی.(۱)

زیارت وداع هنگام خروج از مدینه:

۱- یکی از یاران خاصّ امام صادق علیه السلام به نام معاویه بن عمّار از آن حضرت نقل می کند که فرمود:

هرگاه خواستی از مدینه بیرون آیی غسل کن و نزد قبر پیامبر صلی الله علیه و آله برو و آنچه را هنگام ورودت بجا آوردی انجام بده و سپس بگو:

اللهُمَّ لا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَتی قَبْرَ نَبِیِّکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ،

خدایا این زیارت را آخرین زیارتم از قبر پیامبرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- قرار مده،

فَانْ تَوَفَّیْتَنی قَبْلَ ذلِکَ، فَانّی اشْهَدُ فی مَماتی عَلی ما اشْهَدُ عَلَیْهِ فی

پس اگر مرا پیش از آن میراندی، در وقت مردنم گواهی می دهم به آنچه در زندگیم به آن

حَیاتی انْ لا الهَ الَّا انْتَ، وَانَّ مُحَمَّداً عَبْدُکَ وَرَسُولُکَ.

گواهی داده ام، که معبودی جز تو نیست و محمّد بنده و فرستاده توست.

۲- یکی از یاران امام صادق علیه السلام از آن حضرت در ارتباط با وداع قبررسول اللَّه صلی الله علیه و آله سؤال کرد، فرمود بگو:

صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ، السَّلامُ عَلَیْکَ، لا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ تَسْلیمی عَلَیْکَ.(۲)

درود خدا بر تو باد، سلام بر تو، خداوند این سلامم را آخرین سلامم بر تو قرار ندهد.

۱- [۲۸۲]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۲۱، حدیث ۱۹.

۲- [۲۸۳]کامل الزيارات، باب ۷، صفحه ۲۶، حديث ۱ و ۲.

فصل دوم: فضیلت زمین نجف و زیارت امیرمؤمنان علی علیه السلام

فضیلت زمین نجف:

۱- طبق بعضی روایات، نجف، سرزمین نیکان و پاکان است به طوری که هفتاد هزار نفر از این سرزمین بدون حساب وارد بهشت می شوند. بر همین اساس، علی علیه السلام آن را از دهقان های آن منطقه خریداری کرد چون دوست می داشت که آن هفتاد هزار نفر از مِلک او وارد بهشت شوند!.(۱) ۲- «دیلمی» در «ارشاد القلوب» می نویسد: در اخبار صحیحه از اهل بیت علیهم السلام آمده است که از خواص خاک نجف این است که در آن، عذاب قبر و محاسبه نکیر و منکر، ساقط می شود(۲) و نیز می نویسد:

از امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده که به کوفه (که شامل نجف نیز می شد) نگاه کرد و فرمود: چقدر ظاهر ومنظر تو زیباو درون و قعر تو، طیّب و پاکیزه است، خدایا قبر مرا در این مکان قرار ده!.(۳) ۳- همچنین روایت کرده که هرگاه امیرمؤمنان علیه السلام می خواست با خود خلوتی داشته باشد از کوفه به سمت نجف حرکت می کرد؛ روزی که مُشرف بر نجف بود ناگهان مردی را سوار بر ناقه ای و همراه با جنازه ای دید، سؤال کرد از کجا می آیی؟ جواب داد از «یمن». فرمود: این جنازه کیست؟ جواب داد: جنازه پدرم است؛ آورده ام تا در این مکان دفنش کنم. فرمود: چرا در یمن دفنش نکردی؟ جواب داد: چون این گونه وصیّت کرد، و گفت: در این مکان مردی دفن می شود که به تعداد افراد دو قبیله بزرگ «ربیعه» و «مضر» مورد شفاعت او واقع می شوند. فرمود: آیا آن مرد را می شناسی؟ جواب داد: نه. حضرت سه بار فرمود: به خدا قسم منم آن مرد، پس دفن کن!.(۴)

۴- و نیز به نقل از امام صادق علیه السلام می نویسد: هیچ مؤمنی در شرق یا غرب عالم نمی میرد مگر این که روحش در وادی السّلام (واقع در سرزمین نجف) محشور می شود.(۵)

۵- در کتاب «کافی» از شخصی به نام «حبّه العرنی» نقل می کند که می گوید: با امیرمؤمنان علیه السلام به بیرون کوفه رفتم؛ دیدم که آن حضرت در وادی السّلام توقّف کرد به گونه ای که گویا اقوامی را مخاطب قرار داده است. من هم با او ایستادم تا این که خسته شدم، سپس نشستم تا این که از نشستن خسته شدم، بعد ایستادم تا این که بازهم از ایستادن ملول گشتم و نشستم تا این که خسته شدم، آنگاه برخاستم و عرض

۱- [۲۸۴]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۳۱، حدیث ۲۱.

۲- [۲۸۵]همان مدرک، صفحه ۲۳۲ و ۲۳۳، به نقل از ارشاد القلوب، جلد ۲، صفحه ۴۳۹ و ۴۴۰.

۳- [۲۸۶]همان مدرک.

۴- [۲۸۷]همان مدرک.

۵- [۲۸۸]همان مدرک.

کردم: ای امیرمؤمنان، من از این توقّف و سرپا ایستادن طولانی شما نگران هستم، ساعتی را استراحت کنید؛ سپس ردایم را پهن کردم تا حضرتش روی آن بنشیند، فرمود: یا حبّه! آنچه دیدی چیزی جز گفتگوی من با مؤمن و انس گرفتن با او نیست. عرض کردم: ای امیرمؤمنان واقعاً این گونه است؟ فرمود:

آری؛ اگر پرده ها کنار می رفت می دیدی آنها را که حلقه حلقه دور هم نشسته اند و با هم سخن می گویند.

عرض کردم: مقصود، اجسام آنهاست یا ارواح آنها؟ فرمود: مرادم ارواح آنهاست، هیچ مؤمنی در قطعه ای از زمین نمی میرد مگر این که به روح او گفته می شود: به وادی السّلام ملحق شو! به یقین که آن، بقعه ای از بهشت است.(۱)

فضیلت زیارت امیرمؤمنان علی علیه السلام:

۱- «شیخ طوسی» در کتاب «امالی» از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: خداوند مخلوقی بیش از فرشتگان نیافریده که هر روز هفتاد هزار از آنها نازل می شوند و پس از طواف بیت معمور و سپس کعبه، به سراغ قبر پیامبر صلی الله علیه و آله می روند و بر او سلام می کنند و سپس به سراغ قبر امیر مؤمنان علیه السلام می روند و به او نیز سلام می کنند؛ سپس به زیارت قبر حسین علیه السلام می روند و به او نیز سلام می کنند؛ آنگاه به آسمان می روند و هر روز گروه دیگری مثل آنها تا روز قیامت، نازل می شوند، و نیز فرمود: کسی که امیرمؤمنان علیه السلام را «عارفاً بحقّه» (/ با شناخت به حقّ او) و بدون تکبر زیارت کند، خداوند اجر شهیدان را برایش می نویسد و گناهانش بخشوده می شود و با امن و امان در قیامت مبعوث می شود و حساب و محاسبه بر او آسان می گردد و فرشتگان به استقبالش می روند و وقتی از زیارت برگشت، فرشتگان تا منزلش او را مشایعت می کنند؛ اگر مریض شود به عیادتش می روند و اگر بمیرد او را تشییع می کنند و برایش استغفار می نمایند».(۲) (فراموش نشود این پاداش ها برای کسی است که عارف به حقّ آن حضرت باشد و در مسیر مکتب آنها حرکت کند).

۲- «کامل الزیارات» از ابی وهب بصری نقل می کند که می گوید: وارد مدینه شدم و خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم و عرض کردم: فدایت شوم محضر شما رسیدم در حالی که قبر امیرمؤمنان علیه السلام را زیارت نکردم، فرمود: کار خوبی نکردی. اگر از شیعیان ما نبودی به تو نگاه نمی کردم به جهت این که زیارت نکردی کسی را که ... فرشتگان و انبیا و مؤمنان به زیارتش می روند.(۳) ۳- در روایت دیگری، آن حضرت خطاب به مفضّل بن عمر فرمودند: برای زائر امیرمؤمنان، هنگامی که دعا می کند و چیزی را از خدا می خواهد، درهای آسمان گشوده می شود، پس غافل از خیر مباش.(۴)

ص: ۲۵۷

۱- [۲۸۹]کافی، جلد ۳، صفحه ۲۴۳، حدیث ۱.

۲- [۲۹۰]امالی طوسی، صفحه ۲۱۴، حدیث ۲۲.

۳- [۲۹۱]کامل الزیارات، باب ۱۰، حدیث ۱.

۴- [۲۹۲]همان مدرک، حدیث ۲.

۴- در روایت دیگری وقتی امام حسن مجتبی علیه السلام از رسول اللّه صلی الله علیه و آله سؤال می کند که پاداش زائر تو چیست؟ در جوابش می فرماید: پسرم! کسی که در زمان حیات و یا مماتم، مرا یا پدرت را زیارت کند بر من واجب است که در قیامت زیارتش کنم ....(۱) ۵- خلف بن حمّاد از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: در بیرون کوفه (نجف) قبری وجود دارد که هیچ دردمندی به آن پناه نمی برد مگر این که شفا پیدا می کند.(۲) ۶- حسّان بن مهران از امام صادق علیه السلام روایت می کند که فرمود: ای حسّان! آیا به زیارت قبور شهدایی که در منطقه شما هستند می روید؟ عرض کردم: کدام شهدا؟ فرمود: علی علیه السلام و حسین علیه السلام. عرض کردم:

آری، بسیار به زیارتشان می رویم. فرمود: آنها شهدایی هستند که در نزد خدایشان روزی داده می شوند پس آنها را زیارت کنید و به آنها پناهنده شوید و حوائجتان را نزدشان بیان کنید (خداوند اجابت می کند).(۳) ۷- مرحوم «علّامه مجلسی» از «ارشاد القلوب»، از عبداللّه بن حازم نقل می کند: «روزی با هارون الرّشید از کوفه (به قصد شکار) به جانب «غریّین» (نجف) بیرون رفتیم، در آن جا آهوانی را دیدیم، بازهای شکاری و سگان تربیت شده را به سوی آنها فرستادیم، ساعتی آنها را تعقیب کردند تا این که آهوان به تپّه ای پناه بردند و در آن جا بیارمیدند. بازها و سگان از تعقیب آنها دست کشیدند و برگشتند! هارون از این صحنه، متعجّب شد، سپس آهوان از آن بلندی فرود آمدند و بازها و سگان، آنها را تعقیب کردند، ولی برای بار دوم نیز آهوان به آن تپّه بازگشتند و بازها و سگان هم دوباره از آنها صرف نظر کردند، برای بار سوم هم این صحنه تکرار شد، هارون الرشید فرمان داد که به کوفه روند و کسی که سنّش از همه بیشتر است را نزدش بیاورند، پیرمردی از بنی اسد را نزدش آوردند، هارون به او گفت: قصّه این تپّه چیست؟ جواب داد: پدرم از اجدادش نقل کرده که می گفتند: زیر این تپّه قبر علی بن ابی طالب علیه السلام است، خداوند آن را حرم امن برای هر چیزی قرار داده است!».(۴)

کیفیّت زیارت آن حضرت:

زیارتهای فراوانی برای حرم آن حضرت، اعمّ از مطلقه (زیارت هایی که اختصاص به زمان خاصی ندارد، بلکه در هر زمانی می شود آن را خواند) و زیارات مخصوصه (یعنی زیارت هایی که اختصاص به زمانی خاص دارد)، نقل شده که ما در این جا به آنچه در کتاب های معتبری چون «کامل الزیارات» و «کافی» و غیر آن نقل شده است اکتفا می کنیم، و قبل از ذکر آن، توجّه زوّار عزیز را به نکته ای مهم جلب

۱- [۲۹۳]کامل الزیارات، باب ۱۰، حدیث ۳.

۲- [۲۹۴]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۶۱، حدیث ۱۳ و تهذیب، جلد ۶، صفحه ۳۴، حدیث ۱۴.

۳- [۲۹۵]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۶۱، حدیث ۱۲.

۴- [۲۹۶]همان مدرک، صفحه ۲۵۲، حدیث ۴۷.

می نماییم که اختصاص به حرم شریف امیرمؤمنان علی علیه السلام ندارد بلکه در تمام مشاهد مشرّفه جاری است و از لا به لای روایاتی که در فصل قبل (زیارت مرقد رسول اللّٰه صلی الله علیه و آله در مدینه) گذشت نیز استفاده می شود و در مقدّمه بخش زیـارات نیز روی آن تأکیـد شـده است و آن این که: آنچه در باب زیارات مهم است نفس حضور در حرم و توجّه قلبی به آن بارگاه ملکوتی و برقرار کردن ارتباط روحی با صاحب آن بارگاه است، و همه آنچه که در فصل قبل برای فضیلت زیارت قبر امیرمؤمنان علیه السـلام بیان داشتیم (همچنین سایر امامان) با این حضور و ورود در حرم و توجّه قلبی به آن بزرگواران حاصل می شود، هر چند زیارتی از زیارت ها را نخواند.

بر همین اساس، زائر گرامی اگر حال و حوصله و یا وقت زیارت خواندن را ندارد می تواند به صرف این حضور و یا به گفتن «

السَّلامُ عَلَیْکَ یا امیرَالْمُؤْمِنینَ

» اکتفا کنـد و اگر تـوانست ضـریح مقـدّس را ببوسـد و اگر نتـوانست برگردد، و یـا در جوار آن کهف حصـین لحظه ای و یا ساعتی توقّف کند و در جلالت و عظمت و صفات و مکارم آن بزرگوار و نقصان و آلودگی خودش تفکّر نماید، و از گناهان خویش توبه کند و کوله بار سعادت آینده اش را محکم ببندد و در رابطه با این که چه کند تا آنچه را در این زیارت به دست آورده، از دست ندهـد و ذخیره قبر و قیـامتش گردد، و نیز در رابطه با این که چه کنـد که این ارتباط و اتّصالی که برقرار شـد برایش باقی بماند، برنامه ریزی نماید.

همچنین می تواند بایستد و دو رکعت و یا چندین رکعت نماز بخواند و ثوابش را به آن امام معصوم هدیه کند.

در «کامل الزیارات» از امام صادق علیه السـلام نقل شده: در کنار کوفه قبری است که هیچ دردمندی نزدش حاضر نمی شود و چهار رکعت (هر دو رکعت به یک سـلام) نماز نمی خوانـد مگر این که خداوند او را به خاطر برآورده شدن حاجتش مسرور برمی گرداند

(الّا رَجَعَهُ اللّٰهُ مَسْرُوراً بِقَضاءِ حاجَتِهِ).(۱)

ابان بن تغلب از یاران امام صادق علیه السلام از آن حضرت نقل می کند که با امام علیه السلام بودم و دیدم که حضرتش پس از عبور از بیرون کوفه از مرکب پیـاده شـد و دو رکعت نمـاز خوانـد؛ سـپس کمی جلوتر رفت و دو رکعت دیگر بجای آورد؛ سپس سوار شـد و انـدکی حرکت کرد و دوبـاره از مرکب پیاده شـد و دو رکعت نماز خوانـد آنگاه فرمود: این جا جایگاه قبر امیرمؤمنان علیه السلام است. عرض کردم: فدایت شوم آن دو مکانی که در آن نماز خواندی چه بود؟ فرمود: جای سر مبارک حسین علیه السلام (در مسیر راه کوفه و شام) و جای منبر حضرت قائم علیه السلام است.(۲)

ص :۲۵۹

۱- [۲۹۷]کامل الزیارات، باب ۶۹، صفحه ۱۶۷، حدیث ۴.

۲- [۲۹۸]همان مدرک، باب ۹، صفحه ۳۴، حدیث ۵.

به هر حال اگر کسی، حالی به او دست داد و نخواست به این مقدار اکتفا کند بلکه آماده شد که زیارتی از زیارت های وارد شده را بخواند، می تواند یکی از این زیارات مطلقه را که اختصاص به زمان خاصّی ندارد قرائت کند:

زیارات مطلقه

اشاره

این زیارت را «علّامه مجلسی» از جهت سند، از صحیح ترین زیارات می داند(۱) و مرحوم حاج شیخ عباس قمی (در مفاتیح الجنان) آن را در نهایت اعتبار معرّفی می کند.

جابر جعفی از امام باقر علیه السلام نقل می کند که فرمود: پدرم علی بن الحسین علیه السلام بعد از شهادت پدرش (از فرط غصّه و اندوه و) برای کراهتی که از حشر و نشر با مردم داشت چند سالی دور از مردم زندگی می کرد، و گاه به سوی عراق به قصد زیارت پدر و جدّش حرکت می کرد و کسی از آن خبر نداشت، روزی به قصد زیارت امیرمؤمنان صلوات اللّه علیه حرکت کرد و من نیز، همراه او بودم و هیچ جنبنده و صاحب روحی غیر از دو ناقه، با ما نبود؛ وقتی به نجف- از بلاد کوفه- رسیدیم، دیدیم که در مکان خاصّی توقّف کرد و گریست؛ به حدّی که محاسن شریفش با اشک چشمش تر شد و گفت: السلام علیك یا امیرالمؤمنین ... تا آخر این زیارت که خواهد آمد.(۲) در هر حال، سندی که در «مزار کبیر» برای این زیارت آمده، چنین است: جابر جعفی از امام محمّد باقر علیه السلام نقل می کند که امام زین العابدین علیه السلام به زیارت قبر امیر مؤمنان علیه السلام آمد و کنار قبر آن حضرت ایستاد و گریست و گفت:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا امینَ اللّهِ فی ارْضِهِ، وَحُجَّتَهُ عَلی عِبادِهِ، السَّلامُ

سلام بر تو ای امین خدا بر روی زمینش و حجّت او بر بندگانش، سلام

عَلَیْکَ یا امیرَالْمُؤْمِنینَ، اشْهَدُ انَّکَ جاهَدْتَ فِی اللّهِ حَقَّ جِهادِهِ، وَعَمِلْتَ

بر تو ای امیرمؤمنان، گواهی می دهم که تو در راه خدا به شایستگی جهاد نموده و به کتابش

بِکِتابِهِ، وَاتَّبَعْتَ سُنَنَ نَبِیِّهِ صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، حَتّی دَعاکَ اللّهُ الی

عمل کرده و از سنّت پیامبرش- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- پیروی نمودی تا اینکه خداوند تو را

جِوارِهِ، فَقَبَضَکَ الَیْهِ بِاخْتِیارِهِ، وَالْزَمَ اعْدائَکَ الْحُجَّةَ مَعَ مالَکَ مِنَ

به جوار قربش فرا خواند و تو را به اختیار خود قبض روح کرد و دشمنانت را به پذیرش حجّت و دلیل تو وادار ساخت با آن همه

۱- [۲۹۹]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۶۹.

۲- [۳۰۰]همان مدرک، صفحه ۲۶۶ و ۲۶۷، حدیث ۹.

الْحُجَجِ الْبالِغَهِ عَلی جَمیعِ خَلْقِهِ، اللهُمَّ فَاجْعَلْ نَفْسی مُطْمَئِنَّهً بِقَدَرِکَ،

حجّت های رسای دیگر که بر تمامی مخلوقاتش داری، خدایا قرار ده نفسم را مطمئن به تقدیرت،

راضِیَهً بِقَضآئِکَ، مُولِعَهً بِذِکْرِکَ وَدُعآئِکَ، مُحِبَّهً لِصَفْوَهِ اوْلِیآئِکَ، مَحْبُوبَهً

خشنود به مقدّراتت، شیفته یاد و دعایت، دوستدار برگزیده اولیائت، محبوب

فی ارْضِکَ وَسَمآئِکَ، صابِرَهً عَلی نُزُولِ بَلائِکَ، شاکِرَهً لِفَواضِلِ

در زمین و آسمانت، شکیبا بر نزول بلایت، شکرگزار نعمت های ظاهری

نَعْمآئِکَ، ذاکِرَهً لِسَوابِغِ آلآئِکَ، مُشْتاقَهً الی فَرْحَهِ لِقآئِکَ، مُتَزَوِّدَهً

فراوانت، یادکننده نعمت های باطنی بی شمارت، مشتاق دیدار مسرّت بخشت، توشه بردارنده

التَّقْوی لِیَوْمِ جَزآئِکَ، مُسْتَنَّهً بِسُنَنِ اوْلِیآئِکَ، مُفارِقَهً لِأَخْلاقِ اعْدائِکَ،

تقوا برای روز جزایت، پیرو سنّت های اولیائت، دوری کننده از اخلاق دشمنانت،

مَشْغُولَهً عَنِ الدُّنْیا بِحَمْدِکَ وَثَنآئِکَ سپس گونه مبارک خود را برقبر گذاشت وگفت:

سرگرم از دنیا به ستایش و ثنایت (قرار ده)*************

اللهُمَّ انَّ قُلُوبَ الْمُخْبِتینَ الَیْکَ والِهَهٌ، وَسُبُلَ الرَّاغِبینَ الَیْکَ شارِعَهٌ،

خدایا به یقین دلهای فروتنان به درگاهت، شیفته است، و راه های علاقمندان به سوی تو نمایان است،

وَاعْلامَ الْقاصِدینَ الَیْکَ واضِحَهٌ، وَافْئِدَهَ الْعارِفینَ مِنْکَ فازِعَهٌ،

و نشانه های قاصدانت آشکار است، و دل های عارفانت بی قرار است

وَاصْواتَ الدَّاعینَ الَیْکَ صاعِدَهٌ، وَابْوابَ الْإِجابَهِ لَهُمْ مُفَتَّحَهٌ، وَدَعْوَهَ

و صداهای دعاکنندگان به سوی تو بلند است، و درهای پذیرش بندگانت گشوده است، و دعای

مَنْ ناجاکَ مُسْتَجابَهٌ، وَتَوْبَهَ مَنْ انابَ الَیْکَ مَقْبُولَهٌ، وَعَبْرَهَ مَنْ بَکی مِنْ آن کس که با تو راز و نیاز کند مستجاب است، و توبه آن کس که به سوی تو بازگردد پذیرفته است، و اشک آن کس که از

خَوْفِکَ مَرْحُومَهٌ، وَالْإِغاثَهَ لِمَنِ اسْتَغاثَ بِکَ مَوْجُودَهٌ، وَالْإِعانَهَ لِمَنِ

ترس تو بگرید مورد ترحّم است، و فریادرسیت برای آن کس که از تو یاری طلبد مهیّاست، و کمکت برای آن کس که

اسْتَعانَ بِکَ مَبْذُولَهٌ، وَعِداتِکَ لِعِبادِکَ مُنْجَزَهٌ، وَزَلَلَ مَنِ اسْتَقالَکَ مُقالَهٌ،

از تو کمک خواهد فراهم است و وعده هایت بر بندگانت حتمی است، و لغزش های آن کس که از تو پوزش طلبد نادیده گرفته شده است

وَاعْمالَ الْعامِلِینَ لَدَیْکَ مَحْفُوظَهٌ، وَارْزاقَکَ الَی الْخَلائِقِ مِنْ لَدُنْکَ

و اعمال عمل کنندگان در نزدت محفوظ است و روزیهایت بر آفریدگان از نزدت

نازِلَهٌ، وَعَوآئِدَ الْمَزیدِ الَیْهِمْ واصِلَهٌ، وَذُنُوبَ الْمُسْتَغْفِرینَ مَغْفُورَهٌ،

نازل است و بهره های فراوان به ایشان می رسد، و گناهان آمرزش خواهان آمرزیده است،

وَحَوآئِجَ خَلْقِکَ عِنْدَکَ مَقْضِیَّهٌ، وَجَوآئِزَ السَّآئِلینَ عِنْدَکَ مُوَفَّرَهٌ،

و نیازهای مخلوقات در پیشگاهت برآورده شده است، و پاداش های درخواست کنندگان در پیشگاهت فراوان

وَعَوآئِدَ الْمَزیدِ مُتَواتِرَهٌ، وَمَوآئِدَ الْمُسْتَطْعِمینَ مُعَدَّهٌ، وَمَناهِلَ الظِّمآءِ

و بهره های بسیار (در نزدت) پی در پی است، و سفره های نعمت طعام خواهانت مهیّا و چشمه های آب (در نزدت) برای تشنگان

مُتْرَعَهٌ، اللهُمَّ فَاسْتَجِبْ دُعآئی وَاقْبَلْ ثَنآئی وَاجْمَعْ بَیْنی وَبَیْنَ

پر آب است، خدایا دعایم را اجابت کن، و ستایشم را بپذیر، و مرا با اولیائم گرد هم

اوْلِیآئی بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَعَلِیٍّ وَفاطِمَهَ، وَالْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ، انَّکَ وَلِیُ

جمع کن، به حق محمّد و علی و فاطمه و حسن و حسین، زیرا که تویی ولی نعمت

نَعْمآئی وَمُنْتَهی مُناىَ، وَغایَهُ رَجائی فی مُنْقَلَبی وَمَثْواىَ* در کامل الزیارات و سرپرستم و نهایت آرزو و امیدم در محلّ بازگشت و قرارگاهم*****

بعد از این زیارت، این فقرات نیز آمده است: انْتَ الهی وَسَیِّدی وَمَوْلاىَ، اغْفِرْ لِأَوْلِیآئِنا،

*********** (خدایا) تویی معبود و سرور و مولای من، دوستان ما رابیامرز،

وَکُفَّ عَنَّا اعْدآئَنا، وَاشْغَلْهُمْ عَنْ اذانا، وَاظْهِرْ کَلِمَهَ الْحَقِّ وَاجْعَلْهَا الْعُلْیا،

و دشمنانمان را از ما بازدار، و آنها را از آزارمان منحرف کن، و کلمه حق را آشکار گردان و آن را برتر قرار ده،

وَادْحِضْ کَلِمَهَ الْباطِلِ وَاجْعَلْهَا السُّفْلی انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.(۱)

و کلمه باطل را از بین ببر و آن را در جایگاه پست قرار ده، زیرا که تو بر هر چیز توانایی.

آنگاه امام باقر علیه السلام فرمود: هر که از شیعیان ما این زیارت و دعا را نزد قبر امیرالمؤمنین علیه السلام یا نزد قبر یکی از ائمّه علیهم السلام بخواند، خداوند متعال، این زیارت و دعای او را در طوماری از نور بالا می برد و مهر حضرت محمّد صلی

الله علیه و آله بر آن زده شود و این گونه محفوظ بمانـد تا تسـلیم قائم آل محمّد علیهم السـلام شود.(۲) مطابق آنچه در کتاب مزار کبیر و بحارالا نوار آمـده است: این زیارت شـریفه هم از زیارات مُطلقه محسوب می شود و هم از زیارات مخصوصه روز غدیر و هم از زیارات جامعه که در جمیع روضات مقدّسه ائمّه علیهم السلام خوانده می شود.(۳)

۱- [۳۰۱]کامل الزّیارات، باب ۱۱، صفحه ۳۹، حدیث ۱.

۲- [۳۰۲]مزار کبیر، صفحه ۲۸۲.

۳- [۳۰۳]همان مدرک و بحارالانوار، جلد ۵۳، صفحه ۳۱۲- ۳۱۶، حکایت ۵۹.

۲– زیارت کافی

مرحوم «کلینی» در «کـافی» و «ابن قولویه» در «کامل الزیارات» از امام علی النقی علیه السـلام روایت کرده انـد که آن حضـرت نزد قبر امیر مؤمنان علیه السلام چنین می گفت:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ، انْتَ اوَّلُ مَظْلُومٍ، وَاوَّلُ مَنْ غُصِبَ حَقُّهُ،

سلام بر تو ای ولیّ خدا، تو اوّلین مظلوم و اوّلین کسی هستی که حقّش غصب شد،

صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، فَاشْهَدُ انَّکَ لَقیتَ اللَّهَ وَانْتَ شَهیدٌ،

تا زمان مرگت بردباری نموده و از خدا پاداش خیر خواستی، گواهی می دهم که تو با شهادت خدا را ملاقات نمودی،

عَذَّبَ اللَّهُ قاتِلَکَ بِانْواعِ الْعَذابِ، وَجَدَّدَ عَلَیْهِ الْعَذابَ، جِئْتُکَ عارِفاً

خداوند قاتل تو را با انواع عذاب کیفر دهد، و بر عذابش بیافزاید، به پیشگاهت آمده ام در حالی که

بِحَقِّکَ، مُسْتَبْصِراً بِشَأْنِکَ، مُعادِیاً لِأَعْدآئِکَ وَمَنْ ظَلَمَکَ، الْقی عَلی ذلِکَ

آشنا به حقّ تو، و آگاه به مقام تو و دشمنِ دشمنان و ظلم کنندگان به تو هستم، اگر خدا بخواهد با این حال

رَبّی انْ شآءَ اللَّهُ، یا وَلِیَّ اللَّهِ، انَّ لی ذُنُوباً کَثیرَةً، فَاشْفَعْ لی الی رَبِّکَ، فَانَ

پروردگارم را ملاقات می کنم، ای ولیّ خدا، گناهانم بسیار است، پس به درگاه پروردگارت مرا شفاعت کن، زیرا

لَکَ عِنْدَاللَّهِ مَقاماً مَحْمُوداً مَعْلُوماً، وَ انَّ لَکَ عِنْدَاللَّهِ جاهاً وَ شَفاعَةً، وَ قَدْ

مقام تو در نزد خداوند پسندیده و معلوم است و این که تو نزد خداوند آبرو داری و شفاعت می کنی، و

قالَ اللَّهُ تَعالی وَلا یَشْفَعُونَ الَّا لِمَنِ ارْتَضی (۱)

خداوند بلندمرتبه فرمود: آنها جز برای کسی که خدا راضی (به شفاعت برای او) است شفاعت نمی کنند.

۳– زیارت صفوان جمّال

سیف بن عمیره می گوید: با صـفوان جمّال و جماعتی از یاران، به سوی نجف بیرون رفتیم و امیرمؤمنان علیه السـلام را زیارت کردیم؛ وقتی از زیارت فارغ شدیم صـفوان را دیدیم که روی به سوی قبر امام حسین علیه السلام کرد و گفت: اکنون از همین مکان از بالای سـر امیرمؤمنان علیه السـلام، حسـین بن علی علیه السلام را زیارت می کنیم. سپس توضیح داد که با مولایم امام

جعفر صادق علیه السلام وارد نجف شدیم. آن حضرت پس از زیارت

ص: ۲۶۳

۱- [۳۰۴]کافی، جلد ۴، صفحه ۵۶۹، حدیث ۱ و کامل الزیارات، باب ۱۱، صفحه ۴۵، حدیث ۳.

امیرمؤمنـان علیه السـلام، همین زیـارت و نمـاز و دعـایی را خوانـد که من الآـن می خواهم بجـا آورم، آنگـاه به من فرمود: ای صفوان! این زیارت را حفظ کن و این دعا را بخوان و همیشه امیرمؤمنان علیه السـلام و حسـین بن علی علیه السلام را این گونه زیارت کن که من از جانب خدا ضامنم که هر کس این زیارت و این دعا را از دور یا نزدیک بخواند زیارتش مقبول، سعیش مشـکور، سـلامش واصـل و حاجتش- هر چه باشـد- حاصل می گردد و خداونـد جواب او را می دهـد ... زیارت چنین است: مقابل قبر آن حضرت می ایستی و می گویی:

السَّلامُ عَلَيْكَ يا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا

سلام بر تو ای فرستاده خدا، سلام بر تو ای برگزیده خدا، سلام بر تو ای

امينَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلى مَنِ اصْطَفاهُ اللَّهُ، وَاخْتَصَّهُ وَاخْتارَهُ مِنْ بَرِيَّتِهِ،

امین خدا، سلام بر کسی که خدا او را برگزیده و مخصوصش گردانید و از میان مخلوقاتش او را اختیار کرد،

السَّلامُ عَلَيْكَ يا خَليلَ اللَّهِ ما دَجَى اللَّيْلُ وَغَسَقَ، وَاضاءَ النَّهارُ وَاشْرَقَ،

سلام بر تو ای خلیل خدا مادامی که شب فرا رسد و تاریکتر شود و روز روشن شود و روشنتر گردد،

السَّلامُ عَلَيْكَ ما صَمَتَ صامِتٌ، وَنَطَقَ ناطِقٌ، وَ ذَرَّ شارِقٌ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ

سلام بر تو مادامی که سکوت کنندگان خاموش و گویندگان سخن می رانند و خورشید می تابد، و رحمت و برکات خدا

وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلى مَوْلانا اميرِ الْمُؤْمِنينَ عَلِيِّ بْنِ ابيطالِبٍ، صاحِبِ

بر تو باد، سلام بر مولای ما امیر مؤمنان علی بن ابیطالب، (آن بزرگ مرد) دارای

السَّوابِقِ وَالْمَناقِبِ وَالنَّجْدَهِ، وَمُبيدِ الْكَتائِبِ، الشَّديدِ الْبَأْسِ، الْعَظيمِ

پیشینه نیکو و فضایل و مردانگیها و نابودکننده لشکرها (ی کفر) و سرسخت در نبرد، پهلوانِ

الْمِراسِ، الْمَكينِ الْأَساسِ، ساقِى الْمُؤْمِنينَ بِالْكَاْسِ مِنْ حَوْضِ الرَّسُولِ

بزرگ ثابت قدم، سیراب کننده مؤمنان با جامی از حوض رسولِ

الْمَكينِ الْأَمينِ، السَّلامُ عَلى صاحِبِ النُّهى وَالْفَضْلِ وَالطَّوائِلِ،

صاحب منزلت و امین، سلام بر صاحب خرد و فضیلت و بخششها

وَالْمَكْرُماتِ وَالنَّوائِلِ، السَّلامُ عَلى فارِسِ الْمُؤْمِنينَ، وَلَيْثِ الْمُوَحِّدينَ،

و جوانمردی ها و عطاها، سلام بر تک سوار دلیر مؤمنان و شیرمرد یگانه پرستان

وَقاتِلِ الْمُشْرِكينَ، وَوَصِيِّ رَسُولِ رَبِّ الْعالَمينَ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكاتُهُ،

و قاتل مشرکان و جانشین فرستاده پروردگار جهانیان، و رحمت و برکات خدا بر تو باد،

السَّلامُ عَلى مَنْ ایَّدَهُ اللَّهُ بِجَبْرَئیلَ، وَاعانَهُ بِمیكائیلَ، وَازْلَفَهُ فِی

سلام بر کسی که خداوند او را با جبرئیل تأیید نموده و با میکائیل یاری فرمود و او را در دو جهان

الدَّارَیْنِ، وَ حَباهُ بِکَلِّ ما تَقِرُّ بِهِ الْعَیْنُ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَعَلی آلِهِ

مقرّب ساخت، و آنچه مایه چشم روشنی است به او عنایت فرمود، و درود خدا بر او و خاندان

الطَّاهِرینَ، وَعَلی اوْلادِهِ الْمُنْتَجبینَ، وَعَلَی الْأَئِمَّهِ الرَّاشِدینَ، الَّذینَ

پاکش، و بر فرزندان برگزیده اش و بر امامان هدایتگر (از نسل او)، آنان که

امَرُوا بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْکَرِ، وَفَرَضُوا عَلَیْنا الصَّلَواتِ، وَ امَرُوا

امر به معروف نموده و نهی از منکر کردند و نماز را بر ما واجب نموده و به پرداخت

بِایتآءِ الزَّکاهِ، وَعَرَّفُونا صِیامَ شَهْرِ رَمَضانَ، وَقِرائَهَ الْقُرْآنِ، السَّلامُ

زکات فرمان دادند و روزه ماه رمضان و تلاوت قرآن را به ما شناساندند، سلام

عَلَیْکَ یا امیرَ الْمُؤْمِنینَ، وَیَعْسُوبَ الدّینِ، وَقآئِدَ الْغُرِّ الْمُحَجَّلینَ،

بر تو ای امیرمؤمنان و پیشوای دین، و پیشوای روسفیدان،

السَّلامُ عَلَیْکَ یا بابَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَیْنَ اللَّهِ النَّاظِرَهَ، وَیَدَهُ

سلام بر تو ای درگاه (رسیدن به) خدا، سلام بر تو ای دیده بینای خدا و دستهای

الْباسِطَهَ، وَ اذُنَهُ الْواعِیَهَ، وَحِکْمَتَهُ الْبالِغَهَ، وَنِعْمَتَهُ السَّابِغَهَ، السَّلامُ عَلی

گشوده اش و گوش شنوایش و دانش و حکمت رسایش، و نعمت فراوانش، سلام بر

قَسیمِ الْجَنَّهِ وَالنَّارِ، السَّلامُ عَلی نِعْمَهِ اللَّهِ عَلَی الْأَبْرارِ، وَنِقْمَتِهِ عَلَی

تقسیم کننده بهشت و دوزخ، سلام بر نعمت خدا بر نیکوکاران، و عذاب خدا بر

الْفُجَّارِ، السَّلامُ عَلی سَیِّدِ الْمُتَّقینَ الْأَخْیارِ، السَّلامُ عَلی اخی رَسُولِ

بدکاران، سلام بر آقا و سرور پرهیزکاران برگزیده، سلام بر برادر رسول

اللَّهِ، وَابْنِ عَمِّهِ وَزَوْجِ ابْنَتِهِ، وَالْمَخْلُوقِ مِنْ طینَتِهِ، السَّلامُ عَلَی الْأَصْلِ

خدا، و پسر عمو و همسر دخترش، و آفریده شده از سرشت و طینتش، سلام بر ریشه

الْقَدیمِ، وَالْفَرْعِ الْکَریمِ، السَّلامُ عَلَی الثَّمَرِ الْجَنِیِّ، السَّلامُ عَلی اَبِی

قدیم (ایمان) و شاخه با ارزش آن، سلام بر میوه آماده (این شجره الهی) سلام بر

الْحَسَنِ عَلِیٍّ، السَّلامُ عَلی شَجَرَهِ طُوبی وَسِدْرَهِ الْمُنْتَهی السَّلامُ عَلی

ابوالحسن علی، سلام بر درخت طوبی و سدره المنتهی (درختان بهشتی)، سلام بر

آدَمَ صَفْوَهِ اللَّهِ، وَنُوحٍ نَبِیِّ اللَّهِ، وَابْراهیمَ خَلیلِ اللَّهِ، وَمُوسی کَلیمِ اللَّهِ،

آدم برگزیده خدا، و نوح پیامبر خدا، و ابراهیم خلیل خدا، و موسی هم صحبت خدا،

وَعیسی رُوحِ اللَّهِ، وَ مُحَمَّدٍ حَبیبِ اللَّهِ، وَمَنْ بَیْنَهُمْ مِنَ النَّبِیّینَ،

و عیسی روح خدا، و محمّد محبوب خدا، و بر پیامبرانی که در بین آنها مبعوث شدند

وَالصِّدّیقینَ، وَالشُّهَدآءِ وَالصَّالِحینَ، وَ حَسُنَ اولئِکَ رَفیقاً، السَّلامُ عَلی

و بر راستگویان، و شهیدان و صالحان، که نیکو رفیقانی هستند، سلام بر

نُورِ الْأَنْوارِ، وَسَلیلِ الْأَطْهارِ، وَ عَناصِرِ الْأَخْیارِ، السَّلامُ عَلی والِدِ

نور همه نورها، و نژاد پاکان، و افراد برگزیده، سلام بر پدر

الْأَئِمَّهِ الْأَطْهارِ، السَّلامُ عَلی حَبْلِ اللَّهِ الْمَتینِ، وَجَنْبِهِ الْمَکینِ، وَ رَحْمَهُ

امامان پاک، سلام بر ریسمان محکم خدا، و مدافع پابرجایش، و رحمت

اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلی امینِ اللَّهِ فی ارْضِهِ وَخَلیفَتِهِ، وَ الْحاکِمِ بِامْرِهِ،

و برکات خدا بر او باد، سلام بر امین و جانشین خدا در زمین، و حکم کننده به فرمانش

وَالْقَیِّمِ بِدینِهِ، وَالنَّاطِقِ بِحِکْمَتِهِ، وَ الْعامِلِ بِکِتابِهِ، اخِ الرَّسُولِ، وَزَوْجِ

و بپادارنده دین و گویا به حکمتش و عمل کننده به کتابش، برادر رسول خدا و همسر

الْبَتُولِ، وَسَیْفِ اللَّهِ الْمَسْلُولِ، السَّلامُ عَلی صاحِبِ الدَّلالاتِ، وَالْایاتِ

بتول و شمشیر برکشیده خدا، سلام بر صاحب دلیلها و نشانه های

الْباهِراتِ، وَالْمُعْجِزاتِ الْقاهِراتِ، وَالْمُنْجی مِنَ الْهَلَکاتِ، الَّذی ذَکَرَهُ

آشکار، و معجزه های کوبنده و نجات بخش از نابودیها، کسی که خدا او را

اللَّهُ فی مُحْکَمِ الْایاتِ، فَقالَ تَعالی وَ انَّهُ فی امِّ الْکِتابِ لَدَیْنا لَعَلِیٌّ

در آیات محکم قرآن ذکر نموده و فرموده است: و آن در امّ الکتاب [/ لوح محفوظ] نزد ما بلندپایه

حَکیمٌ، السَّلامُ عَلَی اسْمِ اللَّهِ الرَّضی وَ وَجْهِهِ الْمُضیی، وَجَنْبِهِ الْعَلِیِّ،

و استوار است، سلام بر نام پسندیده خدا و چهره نورانی و مدافع برترش

وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلی حُجَجِ اللَّهِ وَاوْصِیآئِهِ، وَخآصَّهِ اللَّهِ

و رحمت و برکات خدا بر او باد، سلام بر حجّتها و اوصیای خدا و خاصّان

وَاصْفِیآئِهِ، وَخالِصَتِهِ وَامَنآئِهِ، وَرَحْمَهُاللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، قَصَدْتُکَ یامَوْلایَ یا

و برگزیدگانش و بندگان خالص و امانتدارش، و رحمت و برکات خدا بر او باد، تو را قصد نمودم ای مولای من ای

امینَ اللَّهِ وَ حُجَّتَهُ، زائِراً عارِفاً بِحَقِّکَ، مُوالِیاً لِأَوْلِیآئِکَ، مُعادِیاً

امین و حجّت خدا، در حالی که زائر تو و آشنا به حقّ توأم، دوستدار دوستانت و دشمن

ص :۲۶۶

لِأَعْدآئِکَ، مُتَقَرِّباً اِلَی اللّهِ بِزِیارَتِکَ، فَاشْفَعْ لی عِنْدَاللَّهِ رَبّی وَرَبِّکَ، فی

دشمنانت هستم، و با زیارت تو به خدا تقرّب می جویم، پس در نزد خدایی که پروردگار من و توست شفاعتم کن، در

خَلاصِ رَقَبَتی مِنَ النّارِ، وَقَضآءِ حَوآئِجی حَوآئِجِ الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ

آزادیم از آتش دوزخ و برآورده شدن حاجتهای دنیوی و اخرویم.

* سپس خود را به قبر بچسبان و آن را ببوس و بگو: سَلامُ اللّهِ وَسَلامُ مَلآئِکَتِهِ الْمُقَرَّبینَ،

********************* سلام خدا و فرشتگان مقرّبش

وَالْمُسَلِّمینَ لَکَ بِقُلُوبِهِمْ یا امیرَ الْمُؤْمِنینَ، وَالنّاطِقینَ بِفَضْلِکَ،

و درود فرستندگان از دل و جان بر تو ای امیر مؤمنان و گویندگان فضلت،

وَالشّاهِدینَ عَلی انَّکَ صادِقٌ امینٌ صِدّیقٌ، عَلَیْکَ وَ رَحْمَهُ اللّهِ وَ بَرَکاتُهُ،

و گواهان بر راستگویی و امانتداری و صداقتت (سلام تمامی آنان) و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

وَاشْهَدُ انَّکَ طُهْرٌ طاهِرٌ مُطَهَّرٌ، مِنْ طُهْرٍ طاهِرٍ مُطَهَّرٍ، اشْهَدُ لَکَ یا وَلِیَّ اللّهِ

و گواهی می دهم که تو پاک و پاکیزه و پاک شده، از (نسلی) پاک و پاکیزه و پاک شده ای، گواهی می دهم که تو ای ولیّ خدا

وَوَلِیَّ رَسُولِهِ بِالْبَلاغِ وَالْأَداءِ، وَاشْهَدُ انَّکَ جَنْبُ اللّهِ وَبابُهُ، وَانَّکَ حَبیبُ

و ولیّ رسولش ابلاغ رسالت کرده و ادای امانت نمودی، و گواهی می دهم که تو مدافع خدا و درگاه رسیدن به او هستی، و تو محبوب

اللّهِ وَوَجْهُهُ الَّذی یُؤْتی مِنْهُ، وَانَّکَ سَبیلُ اللّهِ، وَانَّکَ عَبْدُ اللّهِ وَاخُورَسُولِهِ،

خدا و وجه اللهی که از آن طریق به سویش روند، و تویی راه رسیدن به خدا و تویی بنده خدا و برادر رسولش

صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، اتَیْتُکَ مُتَقَرِّباً اِلَی اللّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِزِیارَتِکَ، راغِباً اِلَیْکَ

– که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد– به درگاهت آمده ام در حالی که با زیارتت به خداوند عزیز و گرامی تقرّب می جویم، و امید

فِی الشِّفاعَهِ، ابْتَغی بِشَفاعَتِکَ خَلاصَ رَقَبَتی مِنَ النّارِ، وَ مُتَعَوِّذاً بِکَ مِنَ

به شفاعتت دارم، و با شفاعتت رهاییم از آتش دوزخ را می طلبم و از آتش دوزخ به تو

النّارِ، هارِباً مِنْ ذُنُوبِیَ الَّتِی احْتَطَبْتُها عَلی ظَهْری فَزِعاً الَیْکَ رَجآءَ

پناهنده ام، و از گناهانی که پشتم را سنگین کرده گریزانم، به امید رسیدن به رحمت پروردگارم

رَحْمَهِ رَبّی اَتَیْتُکَ اسْتَشْفِعُ بِکَ یا مَوْلایَ، وَاَتَقَرَّبُ بِکَ الَی اللَّهِ لِیَقْضِیَ

به تو متوسّل شده ام، به درگاهت آمده ام تا شفاعتت را بطلبم ای مولای من، و به واسطه تو به خدا تقرّب می جویم

بِکَ حَوآئِجی فَاشْفَعْ لی یا امیرَ الْمُؤْمِنینَ الَی اللَّهِ، فَانّی عَبْدُاللَّهِ وَمَوْلاکَ

تا حاجتهایم را برآورد، پس ای امیر مؤمنان به درگاه خدا شفیعم باش، زیرا من بنده خدا و غلام

وَزائِرُکَ، وَلَکَ عِنْدَاللَّهِ الْمَقامُ الْمَحْمُودُ، وَالْجاهُ الْعَظیمُ، وَ الشَّأْنُ الْکَبیرُ،

و زائر توام، و تو در نزد خدا مقامی ستوده و جایگاهی باعظمت و شأنی بزرگ

وَالشَّفاعَهُ الْمَقْبُولَهُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی

و شفاعتی پذیرفته شده داری، خدایا درود فرست بر محمّد و خاندان پاکش و درود فرست بر

امیرِ الْمُؤْمِنینَ عَبْدِکَ الْمُرْتَضی وَامینِکَ الْأَوْفی وَ عُرْوَتِکَ الْوُثْقی

امیرمؤمنان بنده پسندیده ات و امین وفادارت و ریسمان محکمت

وَیَدِکَ الْعُلْیا، وَجَنْبِکَ الْأَعْلی وَکَلِمَتِکَ الْحُسْنی وَ حُجَّتِکَ عَلَی

و دست بلندت و حامی برترت و سخن نیکویت و حجّتت بر

الْوَری وَصِدّیقِکَ الْأَکْبَرِ، وَسَیِّدِالْأَوْصِیآءِ، وَ رُکْنِ الْأَوْلِیآءِ، وَ عِمادِ

خلق و بزرگترین راستگویت و سرور اوصیا و تکیه گاه دوستان و

الْأَصْفِیآءِ، امیرِ الْمُؤْمِنینَ، وَیَعْسُوبِ الدّینِ، وَ قُدْوَهِ الصّالِحینَ، وَامامِ برگزیدگان، امیر مؤمنان و رئیس مذهب و پیشوای شایستگان و امام

الْمُخْلِصینَ، وَ الْمَعْصُومِ مِنَ الْخَلَلِ، الْمُهَذَّبِ مِنَ الزَّلَلِ، الْمُطَهَّرِ مِنَ

مخلصان، و معصوم از خطا و پاک از لغزش و پاکیزه از

الْعَیْبِ، الْمُنَزَّهِ مِنَ الرَّیْبِ، اخی نَبِیِّکَ، وَ وَصِیِّ رَسُولِکَ، الْبآئِتِ عَلی

هر عیب، و مبرّا از شک و تردید و برادر پیامبر و جانشین فرستاده ات، آن که بر

فِراشِهِ، وَالْمُواسی لَهُ بِنَفْسِهِ، وَکاشِفِ الْکَرْبِ عَنْ وَجْهِهِ، الَّذی جَعَلْتَهُ

بستر پیامبرت خوابید و با جان خویش او را یاری کرد، و اندوه را از چهره اش برطرف کرد، کسی که او را

سَیْفاً لِنُبُوَّتِهِ، وَآیَهً لِرِسالَتِهِ، وَشاهِداً عَلی امَّتِهِ، وَدِلالَهً لِحُجَّتِهِ، وَحامِلًا

شمشیری برای یاری پیامبریش قرار دادی و نشانه ای برای رسالتش و گواهی بر امّتش و راهنمایی برای حجّتش و حمل کننده

لِرايَتِهِ، وَ وِقايَهً لِمُهْجَتِهِ، وَهادِياً لِامَّتِهِ، وَيَداً لِبَاْسِهِ، وَتاجاً لِرَاْسِهِ، وَباباً

پرچمش و حافظ جانش، و هدایت کننده امّتش، و دستی برای مبارزه اش و تاجی بر سرش و دری

لِسِرِّهِ، وَمِفْتاحاً لِظَفَرِهِ، حَتّی هَزَمَ جُیُوشَ الشِّرْکِ بِاذْنِکَ، وَاَبادَ عَساکِرَ

برایِ سِرّش و کلیدی بر پیروزیش (قرار دادی)، تا این که سپاهیان شرک را به اجازه تو نابود ساخت، و لشکریان

الْکُفْرِ بِامْرِکَ، وَبَذَلَ نَفْسَهُ فی مَرْضاهِ رَسُولِکَ، وَجَعَلَها وَقْفاً عَلی

کفر را به فرمان تو از بین برد، و جانش را در راه خشنودی پیامبرت بذل نموده و بر اطاعت از او

طاعَتِهِ، فَصَلِّ اللَّهُمَّ عَلَيْهِ صَلاةً دآئِمَةً باقِيَةً* سپس بگو: السَّلامُ عَلَيْکَ یا

وقف کرد، خدایا بر او درودی همیشگی و پایدار بفرست*** سلام بر تو ای

وَلِیَّ اللَّهِ، وَالشِّهابَ الثَّاقِبَ، وَالنُّورَ الْعاقِبَ، یا سَلیلَ الْأَطآئِبِ، یا سِرَّ

ولیّ خدا، و شهاب شکافنده تاریکی، و نور پی در پی دلها، ای فرزند پاکیزگان، ای راز

اللَّهِ، اِنَّ بَیْنی وَبَیْنَ اللَّهِ تَعالی ذُنُوباً قَدْ اَثْقَلَتْ ظَهْری وَلا یَاْتی عَلَیْها اِلَّا

خدا، به یقین میان من و خداوند بلندمرتبه گناهانیست که پشتم را سنگین ساخته و جز رضایت تو آنها را

رِضاهُ، فَبِحَقِّ مَنِ ائْتَمَنَکَ عَلی سِرِّهِ، وَاسْتَرْعاکَ اَمْرَ خَلْقِهِ، کُنْ لی اِلَی

محو نکند، پس به حق آن که تو را امین اسرارش قرار داد و امور مخلوقاتش را به دست سپرد، به درگاه

اللَّهِ شَفیعاً، وَ مِنَ النَّارِ مُجیراً، وَ عَلَی الدَّهْرِ ظَهیراً، فَاِنّی عَبْدُاللَّهِ وَ وَلِیُّکَ وَ

خدا شفیعم باش و از آتش پناهم ده و در برابر گرفتاریهای روزگار پشتیبانم باش، من بنده خدا و دوستدار تو و

زآئِرُکَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ.

زائر توام درود خدا بر تو باد.

سپس شش رکعت نماز زیارت بخوان (هر دو رکعت به یک سلام) و هر چه می خواهی طلب کن. آنگاه با توجّه به قبر امیرمؤمنان علیه السلام بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا اَمیرَ الْمُؤْمِنینَ، عَلَیْکَ مِنّی سَلامُ اللَّهِ اَبَداً ما بَقیتُ

سلام بر تو ای امیر مؤمنان، سلام خدا از جانب من بر تو باد همیشه مادامی که هستم

وَبَقِیَ اللَّیْلُ وَالنَّهارُ* و با اشاره به قبر امام حسین علیه السلام بگو: السَّلامُ عَلَیْکَ یا اَبا

و شب و روز باقی است************************* سلام بر تو ای

عَبْدِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ ۳۰۵]* سپس با توجّه به هر دو بزرگوار (امیرمؤمنان و اباعبداللَّه، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا*************************

امام حسین علیهما السلام) می گویی:(۱) یا اَمیرَالْمُؤْمِنینَ، یا اَباعَبْدِاللَّهِ، اَتَیْتُکُما زائِراً

************ ای امیرمؤمنان، ای ابا عبداللَّه، برای زیارت نزدتان آمده ام

وَمُتَوَسِّلًا الَی اللَّهِ تَعالی رَبّی وَرَبِّكُما، وَمُتَوَجِّهاً الَیْهِ بِكُما، وَمُسْتَشْفِعاً

و به خداوند بلندمرتبه ای که پروردگار من و شماست توسل جسته و به واسطه شما به او رو نموده و شما را

۱- [۳۰۶]از این قسمت با توجه به اختلاف دعا در نسخه های مختلف، مطابق مصباح المتهجّد، صفحه ۷۸۰ به بعد نقل می شود.

بِكَما اِلَی اللّهِ فی حاجَتی هذِهِ فَاشْفَعا لی فَاِنَّ لَکَما عِنْدَاللّهِ الْمَقامَ

در این خواسته ام به درگاهش شفیع می گیرم، پس شفیعم باشید، زیرا که شما در نزد خدا دارای مقام

الْمَحْمُودَ، وَالْجاهَ الْوَجیهَ، وَ الْمَنْزِلَ الرَّفیعَ وَالْوَسیلَهَ، اِنّی اَنْقَلِبُ مِنْکُما

پسندیده و رتبه ممتاز و جایگاهی بلند و (صاحب) وسیله (شفاعت) هستید، اکنون که از نزد شما باز می گردم

مُنْتَظِراً لِتَنَجُّزِ الْحاجَهِ وَقَضآئِها وَنَجاحِها مِنَ اللّهِ، بِشَفاعَتِکُما لی اِلَی اللّهِ

منتظر قطعی شدن حاجت و برآمدن و به نتیجه رسیدن آن از جانب خدا، به واسطه شفاعت شما از من در نزد خدا

فی ذلِکَ، فَلا اَخیبُ وَلا یَکُونُ مُنْقَلَبی مُنْقَلَباً خآئِباً خاسِراً، بَلْ یَکُونُ

در این خواسته ام هستم، پس مأیوس نیستم و بازگشتم مانند بازگشتناامید و زیانکار نیست بلکه پیروزمند

مُنْقَلَبی مُنْقَلَباً راجِحاً مُفْلِحاً مُنْجِحاً، مُسْتَجاباً بِقَضآءِ جَمیعِ الْحَوائِجِ،

و رستگار و کامیاب باز می گردم، در حالی که پاسخ برآورده شدن تمام خواسته هایم را گرفته ام،

وَتَشَفَّعا لی اِلَی اللّهِ، اِنْقَلِبُ عَلی ما شآءَ اللّهُ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّهَ اِلّا بِاللّهِ،

و به درگاه خدا شفیعم باشید، به خواست خدا باز می گردم، و توان و نیرویی جز برای خداوند نیست

مُفَوِّضاً اَمْری اِلَی اللّهِ، مُلْجِأً ظَهْری اِلَی اللّهِ، مُتَوَکِّلًا عَلَی اللّهِ، وَاَقُولُ

در حالی که کار را به خدا واگذار می کنم و به او تکیه کرده و بر او توکّل می کنم و می گویم

حَسْبِیَ اللّهُ وَکَفی سَمِعَ اللّهُ لِمَنْ دَعی لَیْسَ لی وَرآءَ اللّهِ وَوَرآ ئَکُمْ یا

خدا مرا بس است و کفایت می کند، (صدای) هر کسی که او را بخواند می شنود، و جز خدا و شما ای

سادَتی مُنْتَهی ما شآءَ رَبّی کانَ، وَ ما لَمْ یَشَأْ لَمْ یَکُنْ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّهَ

سرورانم پناهی ندارم، آنچه پروردگارم بخواهد می شود و آنچه نخواهد نمی شود و توان و نیرویی جز برای

اِلّا بِاللّهِ، اَسْتَوْدِعُکُمَا اللّهَ، وَلا جَعَلَهُ اللّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنّی اِلَیْکُما، اِنْصَرَفْتُ

خداوند نیست، شما را به خدا می سپارم، و خداوند این زیارت را آخرین زیارت من از شما قرار ندهد، باز می گردم

يا سَيِّدى يا اميرَ الْمُؤْمِنينَ وَمَوْلاىَ، وَانْتَ يا ابا عَبْدِاللَّهِ يا سَيِّدى

اى آقا و سرورم اى اميرمؤمنان و مولاى من، و تو اى ابا عبداللّٰه اى آقا و سرورم

وَسَلامى عَلَيْكُما مُتَّصِلٌ مَا اتَّصَلَ اللَّيْلُ وَالنَّهارُ، واصِلٌ ذلِكَ الَيْكُما،

و سلامم پيوسته بر شما باد مادامى كه شب و روز باقى است، و سلامم به شما برسد،

غَيْرُ مَحْجُوبٍ عَنْكُما سَلامى انْ شآءَ اللَّهُ، وَاسْئَلُهُ بِحَقِّكُما انْ يَشآءَ ذلِكَ

بى آنكه بر شما پوشيده باشد، اگر خدا بخواهد، و به حقّ شما از خدا مى خواهم كه اين را بخواهد

وَيَفْعَلَ، فَانَّهُ حَميدٌ مَجيدٌ، انْقَلَبْتُ يا سَيِّدَىَّ عَنْكَما تآئِباً حامِداً للَّهِ،

و انجام دهد، زيرا او ستوده و بزرگوار است، اى آقا و سرورم از نزد شما باز مى گردم توبه كننده و سپاسگزار خدا،

شاكِراً راجِياً لِلْاِجابَهِ، غَيْرَ آيِسٍ وَلا قانِطٍ، ائِباً عآئِداً راجِعاً الى

شكر كننده و اميدوار به اجابت او، بدون يأس و نااميدى، و اميدوار به بازگشت دوباره به

زِيارَتِكُما، غَيْرَ راغِبٍ عَنْكُما، وَلا مِنْ زِيارَتِكُما، بَلْ راجِعٌ عآئِدٌ انْ شآءَ

زيارت شما، بدون روى گردانى از شما و زيارت شما، بلكه اگر خدا بخواهد (به سوى شما) باز خواهم گشت

اللَّهُ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظيمِ، يا سادَتى رَغِبْتُ الَيْكُما

و توان و نيرويى جز براى خداوند بلندمرتبه و با عظمت نيست، اى سرورانم به شما و زيارتتان

وَالى زِيارَتِكُما، بَعْدَ انْ زَهِدَ فيكُما وَ فى زِيارَتِكُما اهْلُ الدُّنْيا، فَلا

مشتاقم در حالى كه دنياپرستان از شما و زيارتتان روى گردانند، پس

خَيَّبَنِىَ اللَّهُ ما رَجَوْتُ، وَما امَّلْتُ فى زِيارَتِكُما، انَّهُ قَريبٌ مُجيبٌ.

خداوند مرا از آنچه در زيارت شما به آن اميدوارم و آرزو دارم نااميد نكند، زيرا او نزديك و اجابت كننده است.

آنگاه رو به قبله مى ايستى و دعايى كه به دعاى علقمه معروف شده است ۳۰۷] را مى خوانى:

يا اللَّهُ يا اللَّهُ يا اللَّهُ، يا مُجيبَ دَعْوَهِ الْمُضْطَرّينَ، يا كاشِفَ كُرَبِ

اى خدا، اى خدا، اى خدا، اى اجابت كننده درخواست نيازمندان، اى برطرف كننده غم

الْمَكْرُوبينَ، يا غِياثَ الْمُسْتَغيثينَ، وَ يا صَريخَ الْمُسْتَصْرِخينَ، وَيا مَنْ

گرفتاران، اى فريادرس فريادرس خواهان، و اى يارى گر يارى خواهان، و اى كه

هُوَ اقْرَبُ الَىَّ مِنْ حَبْلِ الْوَريدِ، يا مَنْ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ، وَيا مَنْ

از رگ گردن به من نزديكترى، اى كه ميان انسان و دلش فاصله مى شوى، و اى كه

هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلى وَ بِالْأُفُقِ الْمُبينِ، وَيا مَنْ هُوَ الرَّحْمنُ الرَّحيمُ عَلَى

در جایگاه بلند و در افق آشکار هستی، و ای که بخشنده و مهربانی و بر

الْعَرْشِ اسْتَوی وَیا مَنْ یَعْلَمُ خآئِنَهَ الْأَعْیُنِ، وَما تُخْفِی الصُّدُورُ، وَیا

عرش مسلّطی، و ای که خیانت دیده ها و آنچه را سینه ها پنهان داشته می دانی، و ای

مَنْ لا تَخْفی عَلَیْهِ خافِیَهٌ، یا مَنْ لا تَشْتَبِهُ عَلَیْهِ الْأَصْواتُ، وَیا مَنْ

که چیزی بر تو پوشیده نیست، ای که صداها بر تو مشتبه نشود، و ای که

لاتُغَلِّطُهُ الْحاجاتُ، وَيا مَنْ لا يُبْرِمُهُ الْحاحُ الْمُلِحّينَ، يا مُدْرِكَ كُلِ

(فراوانی) نیازها او را به اشتباه نیاندازد، و ای كه اصرار پافشاری كنندگان او را نیازارد، ای به دست آورنده

فَوْتٍ، وَيا جامِعَ كُلِّ شَمْلٍ، وَيا بارِئَ النُّفُوسِ بَعْدَ الْمَوْتِ، يا مَنْ هُوَ كُلَ

هر چه از دست رفته، و ای جمع كننده پراكندگان، ای آفریننده جانها پس از مرگ، ای كه هر

يَوْمٍ فی شَاْنٍ، يا قاضِیَ الْحاجاتِ، يا مُنَفِّسَ الْكُرُباتِ، يا مُعْطِیَ

روز در كاری هستی، ای برآورنده حاجتها، ای برطرف كننده گرفتاریها، ای عطا كننده

السُّؤُلاتِ، يا وَلِیَّ الرَّغَباتِ، يا كافِیَ الْمُهِمّاتِ، يا مَنْ يَكْفی مِنْ كُلِ

درخواستها، ای صاحب اختیار آرزوها، ای كفایت كننده امور مهم، ای كه از هر چیز

شَیْ ءٍ، وَلا يَكْفی مِنْهُ شَیْ ءٌ فِی السَّمواتِ وَالْأَرْضِ، اسْئَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ

كفایت می كنی، ولی چیزی در آسمان ها و زمین از تو كفایت نكند، از تو می خواهم به حقّ محمّد

خاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَ عَلِیٍّ اميرِالْمُؤْمِنينَ، وَ بِحَقِّ فاطِمَةَ بِنْتِ نَبِيِّكَ، وَبِحَقِ

خاتم پیامبران و علی امیر مؤمنان و به حقّ فاطمه دختر پیامبرت و به حقّ

الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، فَانّی بِهِمْ اتَوَجَّهُ الَيْكَ فی مَقامی هذا، وَبِهِمْ اتَوَسَّلُ،

امام حسن و امام حسین، زیرا من در این جایگاه به واسطه آنها به تو توجّه نموده و متوسّل می شوم

وَبِهِمْ اتَشَفَّعُ الَيْكَ، وَبِحَقِّهِمْ اسْئَلُكَ وَاقْسِمُ وَاعْزِمُ عَلَيْكَ، وَ بِالشَّاْنِ الَّذی

و به واسطه آنها از تو شفاعت می طلبم و به حقّ آنها از تو می خواهم و تو را سوگند می دهم و با تأكید تقاضا می كنم و به حقّ جایگاهی كه

لَهُمْ عِنْدَكَ، وَبِالْقَدْرِ الَّذی لَهُمْ عِنْدَكَ، وَبِالَّذی فَضَّلْتَهُمْ عَلَی الْعالَمينَ،

آنان نزد تو دارند، و به حقّ ارزشی كه آنان نزد تو دارند و به حقّ آنچه كه آنان را بر جهانیان برتری دادی،

وَبِاسْمِكَ الَّذی جَعَلْتَهُ عِنْدَهُمْ، وَبِهِ خَصَصْتَهُمْ دُونَ الْعالَمينَ، وَبِهِ ابَنْتَهُمْ

و به حقّ نامی که نزد آنان قرار دادی، و از میان جهانیان آنان را به آن اختصاص دادی، و به وسیله آن، آنها

وَابَنْتَ فَضْلَهُمْ مِنْ فَضْلِ الْعالَمینَ، حَتّی فاقَ فَضْلُهُمْ فَضْلَ الْعالَمینَ

و فضیلتشان را بر دیگران آشکار نمودی، تا جایی که فضیلتشان بر تمام جهانیان پیشی گرفت،

جَمیعاً، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَکْشِفَ عَنّی

از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی، و غم و اندوه

غَمّی وَهَمّی وَکَرْبی وَتَکْفِیَنِی الْمُهِمَّ مِنْ امُوری وَتَقْضِیَ عَنّی دَیْنی

و گرفتاریم را برطرف کنی، و کارهای مهمّم را کفایت کنی، و قرضم را ادا کنی

ص :۲۷۲

وَتُجیرَنی مِنَ الْفَقْرِ، وَتُجیرَنی مِنَ الْفاقَهِ، وَتُغْنِیَنی عَنِ الْمَسْئَلَهِ الَی

و مرا در فقر و نیازمندی حمایت کنی، و مرا از اظهار حاجت در نزد آفریدگان

الْمَخْلُوقینَ، وَتَکْفِیَنی هَمَّ مَنْ اخافُ هَمَّهُ، وَ جَوْرَ مَنْ اخافُ جَوْرَهُ،

بی نیاز گردانی و کفایت کنی مرا از اندوه کسی که از اندوهش می ترسم، و از ستم کسی که از ستمش می ترسم

وَعُسْرَ مَنْ اخافُ عُسْرَهُ، وَحُزُونَهَ مَنْ اخافُ حُزُونَتَهُ، وَشَرَّ مَنْ اخافُ

و از گرفتاری کسی که از گرفتار شدن به دست او می ترسم، و از خشونت کسی که از خشونت او بیم دارم و از شرّ کسی که از

شَرَّهُ، وَمَکْرَ مَنْ اخافُ مَکْرَهُ، وَبَغْیَ مَنْ اخافُ بَغْیَهُ، وَسُلْطانَ مَنْ اخافُ

شرّش می ترسم، و از حیله کسی که از حیله اش خائفم، و از بیداد کسی که از بیدادش ترس دارم بیمناکم، و از سلطه کسی که از

سُلْطانَهُ، وَکَیْدَ مَنْ اخافُ کَیْدَهُ، وَمَقْدُرَهَ مَنْ اخافُ مَقْدُرَتَهُ عَلَیَّ،

سلطه اش می ترسم، و از نیرنگ کسی که از نیرنگش خوف دارم، و از قدرت یافتن کسی که از قدرتش بر خود می ترسم،

وَ تَرُدَّ عَنّی کَیْدَ الْکَیدَهِ، وَمَکْرَ الْمَکَرَهِ، اللهُمَّ مَنْ ارادَنی فَارِدْهُ،

و از تو می خواهم که نیرنگ نیرنگبازان و فریب فریبکاران را از من دور کنی، خدایا هر که مرا (به بدی) قصد کند تو نیز با او چنان کن،

وَمَنْ کادَنی فَکِدْهُ، وَاصْرِفْ عَنّی کَیْدَهُ وَمَکْرَهُ وَبَاْسَهُ وَامانِیَّهُ، وَامْنَعْهُ

و هر که با من نیرنگ کند تو نیز گرفتارش کن، و نیرنگ و فریب و قدرت و سلطه اش را از من باز دار، و او را

عَنّی کَیْفَ شِئْتَ وَانّی شِئْتَ، اللهُمَّ اشْغَلْهُ عَنّی بِفَقْرٍ لا تَجْبُرُهُ، وَبِبَلاءٍ

هر گونه و هر زمان که خواهی از من باز دار، خدایا او را گرفتار کن به فقری که جبرانش نکنی و به بلایی که

لاتَسْتُرُهُ، وَبِفاقَهٍ لا تَسُدَّها، وَبِسُقْمٍ لا تُعافیهِ، وَذُلٍّ لا تُعِزُّهُ، وَبِمَسْکَنَهٍ

از آن حفظش نکنی، و به نیازی که جبرانش نکنی، و به دردی که عافیتش نبخشی و به ذلّتی که عزّتش نبخشی و به بیچارگی

که

لا تَجْبُرُها، اللهُمَّ اضْرِبْ بِالذُّلِّ نَصْبَ عَيْنَيْهِ، وَادْخِلْ عَلَيْهِ الْفَقْرَ

جبرانش نکنی، خدایا ذلّت را در مقابل دیدگانش قرار ده و فقر را

فی مَنْزِلِهِ، وَالْعِلَّهَ وَالسُّقْمَ فی بَدَنِهِ، حَتّی تَشْغَلَهُ عَنّی بِشُغْلٍ شاغِلٍ لا

در خانه اش و بیماری و مرض را در بدنش داخل کن، تا او را از من به کاری مشغول و گرفتار سازی که

فَراغَ لَهُ، وَانْسِهِ ذِکْری کَما انْسَیْتَهُ ذِکْرَکَ، وَخُذْ عَنّی بِسَمْعِهِ وَبَصَرِهِ،

فراغتی نداشته باشد و یادم را از خاطرش ببر همان گونه که یاد خودت را از خاطرش برده ای، و گوش و چشم

وَلِسانِهِ وَیَدِهِ وَرِجْلِهِ وَقَلْبِهِ، وَجَمیعِ جَوارِحِهِ، وَادْخِلْ عَلَیْهِ

و زبان و دست و پای و دل و تمامی اعضایش را از من باز دار، و تمامی اعضای

فِی جَمیعِ ذلِکَ السُّقْمَ، وَلا تَشْفِهِ حَتّی تَجْعَلَ ذلِکَ لَهُ شُغْلًا شاغِلًا بِهِ

بدنش را به بیماری مبتلا کن، و او را شفا نده تا به واسطه آن از من و یاد من

عَنّی وَعَنْ ذِکْری وَاکْفِنی یا کافِیَ مالا یَکْفی سِواکَ، فَانَّکَ الْکافی لا

به آن مشغول شود، ای کفایت کننـده، آنچه را که کسـی جز تو کفایت نمی کنـد، مشکلات مرا کفایت کن، زیرا تو کفایت کننده ای هستی که

کافِیَ سِواکَ، وَمُفَرِّجٌ لا مُفَرِّجَ سِواکَ، وَمُغیثٌ لا مُغیثَ سِواکَ، وَجارٌ لا

کفایت کننده ای جزتو نیست وگشایشگری که گره گشایی جز تو نیست و فریادرسی که فریادرسی جز تو نیست و پناه دهی

جارَ سِواکَ، خابَ مَنْ کانَ جارُهُ سِواکَ، وَمُغیثُهُ سِواکَ، وَمَفْزَعُهُ الی

که پناه دهنده ای جز تو نیست، زیان دید آن که پناه و فریادرسش جز تو بود،

سِواکَ، وَمَهْرَبُهُ الی سِواکَ، وَ مَلْجَأُهُ الی غَیْرِکَ، وَ مَنْجاهُ مِنْ مَخْلُوقٍ

و پناهگاه و راه نجاتش جز تو بود، و به غیر تو پناهنده شد و از غیر تو

غَیْرِکَ، فَانْتَ ثِقَتی وَرَجآئی وَ مَفْزَعی وَمَهْرَبی وَمَلْجَأی وَمَنْجایَ،

راه نجات جست، تویی تکیه گاه و امید و پناه و راه نجات و پناهگاه و راه رهاییم،

فَبِکَ اسْتَفْتِحُ وَبِکَ اسْتَنْجِحُ، وَبِمُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ اتَوَجَّهُ الَیْکَ، وَاتَوَسَّلُ

پس نام با تو آغاز کرده و از تو موفقیت می طلبم و به واسطه محمّد و خاندان پاکش به تو رو کرده و توسّل جسته

وَاتَشَفَّعُ، فَاسْئَلُکَ یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، فَلَکَ الْحَمْدُ وَلَکَ الشُّکْرُ، وَالَیْکَ

و شفاعت می طلبم پس از تو می خواهم ای خدا، ای خدا، ای خدا، حمد و سپاس از آنِ توست، و شکایتم

الْمُشْتَکی وَانْتَ الْمُسْتَعانُ، فَاسْئَلُکَ یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ

به درگاه توست و تویی یاورم، پس از تو می خواهم ای خدا، ای خدا، ای خدا، به حق محمّد و خاندان

مُحَمَّدٍ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَکْشِفَ عَنّی غَمّی

پاکش که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و غم و اندوه و گرفتاریم را

وَهَمّی وَکَرْبی فی مَقامی هذا، کَما کَشَفْتَ عَنْ نَبِیِّکَ هَمَّهُ وَغَمَّهُ وَ کَرْبَهُ،

در این جایگاه برطرف کنی همان گونه که از پیامبرت اندوه و غم و گرفتاری را برطرف نمودی

وَکَفَیْتَهُ هَوْلَ عَدُوِّهِ، فَاکْشِفْ عَنّی کَما کَشَفْتَ عَنْهُ، وَفَرِّجْ عَنّی کَما

وهراس از دشـمن را از او برطرف کردی، پس برطرف کن از من آن گونه که از او برطرف نمودی، و گشایش ده به من همان گونه که

فَرَّجْتَ عَنْهُ، وَاکْفِنی کَما کَفَیْتَهُ، وَاصْرِفْ عَنّی هَوْلَ ما اخافُ هَوْلَهُ،

به او گشایشی عطا نمودی، و کفایتم کن همان گونه که او را کفایت نمودی، و ترس آنچه را که از هراسش می ترسم

وَمَؤُنَهَ ما اخافُ مَؤُنَتَهُ، وَهَمَّ ما اخافُ هَمَّهُ، بِلا مَؤُنَهٍ عَلی نَفْسی مِنْ

و زحمت آنچه را که از سختیش بیم دارم و اندوه آنچه را از اندوهش خائفم از من دور کن بی آن که از این جهت به زحمت

ذلِکَ، وَاصْرِفْنی بِقَضآءِ حَوائِجی وَکِفایَهِ ما اهَمَّنی هَمُّهُ مِنْ امْرِ آخِرَتی

بیافتم و مرا باز گردان با برآورده شدن حاجتم و کفایت آنچه از امور آخرت و دنیایم مرا

وَ دُنْیایَ. آنگاه اگر قصد وداع با این دو بزرگوار را داشته باشد می گوید: یا امیرَالْمُؤمِنینَ، وَ یا

به زحمت انداخته است.******************* ای امیر مؤمنان و ای

اباعَبْدِاللَّهِ، عَلَیْکُما مِنِّی سَلامُ اللَّهِ ابَداً ما بَقِیَ اللَّیْلُ وَالنَّهارُ وَلا

ابا عبداللَّه، سلام همیشگی خدا از جانب من بر شما باد مادامی که شب و روز باقی است

جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَتِکُما وَلا فَرَّقَ بَیْنی وَبَیْنَکُما.(۱)

و خدا این زیارتم از شما را آخرین زیارتم قرار ندهد و بین من و شما جدایی نیندازد.

۴- زیارت دیگری از صفوان

مرحوم «سیّد بن طاووس» در «فرحه الغری» از «صفوان جمّال» نقل می کند که وقتی با امام

۱- [۳۰۸]یادآوری چند نکته: الف) این زیارت را مرحوم سیّدبن طاووس در« مصباح الزائر، صفحه ۱۴۹» نیز با تفاوت هایی آورده است و علّامه مجلسی آن را از مزار شیخ مفید نقل کرده.(بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۰۵، حدیث ۲۳) ما نیز بخشی از این دعا را مطابق بحار و قسمتی را مطابق مصباح المتهجّد نقل کرده ایم. ب) از آنچه گذشت به دست آمد که آنچه به عنوان دعای علقمه میان مردم معروف است و مرحوم حاج شیخ عباس قمی آن را بعد از زیارت عاشورا آورده، همین دعای صفوان است و حق این بود که به دعای صفوان معروف می شد؛ زیرا به تصریح حدیث سیف بن عمیره- مطابق نقل شیخ طوسی در مصباح- اساساً علقمه، پس از نقل زیارت عاشورا، دعایی ذکر نکرده(ر. ک: بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۹۶، حدیث ۳) و نقل کامل الزیارات نیز مؤیّد آن است(ر. ک: کامل الزیارات، باب ۷۱، حدیث ۸). ج) از آنچه گذشت نیز روشن شد که جایگاه اصلی دعای صفوان(که به دعای علقمه معروف شده) همین فصل، یعنی فصل زیارات امیرمؤمنان است. چون امام صادق علیه السلام این دعا را در کنار قبر شریف امیر مؤمنان علیه السلام و پس از زیارت آن حضرت خواند، گرچه پس از زیارت آن بزرگوار، سلامی به امام حسین علیه السلام هم داده باشد و یا حتّی مطابق نقلی که شیخ طوسی نسبت به جریان

صفوان دارد، پس از زیـارت امیر مؤمنـان علیه السـلام، زیارت عاشورایی را هم خوانـده باشـد. بر همین اساس، ما آن دعا را به این جـا(فصـل زیـارت امیرمؤمنـان علیه السـلام) منتقـل کرده ایم. د) اگر آن دعـا(دعـای صـفوان و یـا علقمه) در ذیل زیارت امیرمؤمنـان علیه السـلام ذکر می شـد دیگر ابهـامی برای زائران عزیز به وجود نمی آمـد که چگونه در آخر دعـایی که پس از زیارت عاشورا خوانده می شود سـخن از وداع با امیر مؤمنان علیه السلام است و تعبیراتی چون« یا امیرالمؤمنین ... من زیارتکما ... یا امیرالمؤمنین ... اتیتکما ... و لکما ...» در آن آمـده است؟! ظاهراً منشأ اشـتباه، کیفیّت نقل مرحوم علّامه مجلسـی در فصـل زیارات امام حسـین علیه السـلام است که دعای صفوان(علقمه) را در آن جا(فصل زیارات امام حسین علیه السلام) نیز با تتمّه آن، که مربوط به وداع با امیر مؤمنان و امام حسین علیهما السلام است نقل می کند.

صادق علیه السلام وارد کوفه شدیم- زمانی که آن حضرت به نزد منصور دوانقی می رفت- فرمود: ای صفوان! شتر را بخوابان که این جا نزدیک قبر جدّم امیرمؤمنان علیه السـلام است، شتر را خواباندم، حضرت فرود آمدند و غسل کردند و لباس خود را عوض کردنـد و پاها را برهنه نمودنـد و فرمودنـد تو نیز چنین کن؛ سـپس به جانب تلّ نجف روانه شدنـد و فرمودنـد: گامها را کوتـاه بردار و سـر را به زیر افکن که حق تعالی برای هر گامی صـد هزار حسـنه می نویسـد ... سـپس حرکت کرد و من هم به همراه او حرکت کردم در حـالی که بـا سـکینه و وقار بودیم و تسبیـح و تقـدیس خـدا می گفتیم تا به تل ها (تپّه ها) رسـیدیم؛ آنگـاه ایسـتاد و نگاهی به چپ و راست انـداخت و با چوبی که در دست داشت خطّی کشـید و فرمود: خاکها را کنار بزن! من چنین کردم، ناگهان اثر قبری را یافتم، پس اشک چشم آن بزرگوار بر گونه های مبارکش جاری شد و گفت:

انَّا للَّهِ وَانَّا الَیْهِ راجِعُونَ و گفت: السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْوَصِیُّ الْبَرُّ التَّقِیُّ،

ما از آنِ خداییم و به سوی او باز می گردیم*** سلام بر تو ای جانشین نیکوکارِ پرهیزکار،

السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا النَّبَأُ الْعَظیمُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الصِّدّیقُ الرَّشیدُ،

سلام بر تو ای خبر بزرگ، سلام بر تو ای راستگویِ هدایت یافته

السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْبَرُّ الزَّکیُّ السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَصِیَّ رَسُولِ رَبِ

سلام بر تو ای نیکوکارِ پاکیزه، سلام بر تو ای جانشینِ فرستاده پروردگار

الْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خِیَرَهَ اللَّهِ عَلَی الْخَلْقِ اجْمَعینَ، اشْهَدُ انَّکَ

جهانیان، سلام بر تو ای برگزیده خدا بر تمامی مخلوقات، گواهی می دهم که تو

حَبیبُ اللَّهِ، وَ خاصَّتُهُ وَخالِصَتُهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ، وَمَوْضِعَ سِرِّهِ،

محبوب خدا و بنده خاص و خالصش هستی، سلام بر تو ای ولیّ خدا، و مخزن سر

وَ عَیْبَهَ عِلْمِهِ، وَخازِنَ وَحْیِهِ. سپس خود را به قبر چسبانید و گفت: بِابی انْتَ وَامِّی

و گنجینه دانش و خزانه دار وحیش.********* پدر و مادرم فدای تو

یا امیرَ الْمُؤْمِنینَ، بِابی انْتَ وَ امّی یا حُجَّهَ الْخِصامِ، بِابی انْتَ وَامِّی یا

ای امیر مؤمنان، پدر و مادرم فدای تو ای حجّت (خدا) بر دشمنان، پدر و مادرم فدای تو ای

بابَ الْمَقامِ، بِابی انْتَ وَامِّی یا نُورَ اللَّهِ التَّآمَّ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ بَلَّغْتَ عَنِ اللَّهِ

درگاه با عظمت، پدر و مادرم فدای تو ای نور کامل خدا، گواهی می دهم که تو ابلاغ نمودی آنچه از جانب خدا

وَعَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، ما حُمِّلْتَ، وَ رَعَیْتَ مَا اسْتُحْفِظْتَ،

و رسولش- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بر عهده داشتی، و رعایت نمودی آنچه مأمور حفظش بودی

وَحَفِظْتَ مَا اسْتُوْدِعْتَ، وَحَلَّلْتَ حَلالَ اللَّهِ، وَحَرَّمْتَ حَرامَ اللَّهِ، وَ اقَمْتَ

و حفظ نمودی آنچه نزدت ودیعه گذاشته شد و حلال خدا را حلال و حرام خدا را حرام دانستی

احْكامَ اللَّهِ، وَلَمْ تَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً حَتّی اتیکَ الْیَقینُ،

و احکام خدا را بپا داشته و از حدود الهی تجاوز ننمودی و خدا را از روی اخلاص عبادت نمودی تا زمان مرگت فرا رسید

صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ وَ عَلَی الْأَئِمَّهِ مِنْ بَعْدِکَ.

درود خدا بر تو و بر امامان بعد از تو باد.

سپس برخاست و در بالای سر آن حضرت چند رکعت نماز خواند و فرمود: ای صفوان! هر کس امیرمؤمنان علیه السلام را به این زیارت، زیارت کند و این نماز را بخواند در حالی به اهل خود برمی گردد که گناهانش بخشوده شده و سعیش مشکور است و ثواب هر فرشته ای از فرشتگان که او را زیارت کرده برایش نوشته می شود. با تعجّب پرسیدم: ثواب هر زائری از فرشتگان؟! فرمود: هر شب هفتاد گروه از فرشتگان اورا زیارت می کنند، عرض کردم تعداد هر گروه چقدر است؟ فرمود: صد هزار؛ سپس به صورت قهقرا خارج شد در حالی که می گفت:

یا جَدّاهُ یا سَیِّداهُ، یا طَیِّباهُ یا طاهِراهُ، لا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْکَ،

ای جدّ و آقای من، ای پاک و پاکیزه، خدا این زیارت را آخرین زیارت از تو قرار ندهد

وَرَزَقَنِی الْعَوْدَ الَیْکَ، وَالْمَقامَ فی حَرَمِکَ، وَالْکَوْنَ مَعَکَ وَمَعَ الْأَبْرارِ مِنْ

و بازگشت به سویت و اقامت در حرمت و بودن با تو و نیکان از

وُلْدِکَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ، وَ عَلَی الْمَلآئِکَهِ الْمُحْدِقینَ بِکَ.

فرزندانت را روزیم کند، درود خدا بر تو و بر فرشتگان گرداگرد حرمت باد.

عرض کردم: ای آقای من! آیا اجازه می دهی که اصحاب ما از اهل کوفه را از این قبر آگاه سازم؟ فرمود:

آری و مبلغی به من دادند و من قبر را تعمیر و اصلاح کردم.(۱)

۵- زیارتی از کتاب مزار قدیم

مرحوم «حاجی نوری» رحمه الله از کتاب «مزار قدیم» از امام باقر علیه السلام روایت کرده که فرمود: با پدرم به زیارت قبر جدّم امیرمؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام در نجف رفتیم، پس پدرم نزد قبر مطهّر ایستاد و گریست و گفت:

۱- [۳۰۹]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۷۹، حدیث ۱۵ و فرحه الغری، صفحه ۹۴،(با اندکی تفاوت).

السَّلامُ عَلی اِبی الْأَئِمَّهِ، وَخَلیلِ النُّبُوَّهِ، وَالْمَخْصُوصِ بِالْأَخُوَّهِ، السَّلامُ

سلام بر پدر امامان و دوستدار نبوّت و برگزیده شده برای برادری (پیامبر)، سلام

عَلی یَعْسُوبِ الْإیمانِ، وَمیزانِ الْأَعْمالِ، وَسَیْفِ ذِی الْجَلالِ، السَّلامُ

بر رئیس ایمان، و میزان سنجش اعمال و شمشیر خدای باشکوه، سلام

عَلی صالِحِ الْمُؤْمِنینَ، وَوارِثِ عِلْمِ النَّبِیّینَ، الْحاکِمِ فی یَوْمِ الدّینِ،

بر شایسته ترین مؤمنان و وارث علم پیامبران، و حکم کننده در روز قیامت.

السَّلامُ عَلی شَجَرَهِ التَّقْوی السَّلامُ عَلی حُجَّهِ اللَّهِ الْبالِغَهِ، وَنِعْمَتِهِ

سلام بر شجره تقوا، سلام بر حجت رسای خدا و نعمت

السَّابِغَهِ، وَنِقْمَتِهِ الدَّامِغَهِ، السَّلامُ عَلَی الصِّراطِ الْواضِحِ، وَالنَّجْمِ الّلائِحِ،

فراوان و عذاب کوبنده اش، سلام بر راه آشکار و ستاره درخشان

وَالْإِمامِ النَّاصِحِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ* آنگاه گفت: انْتَ وَسیلَتی الَی اللَّهِ

و امام خیرخواه، و رحمت و برکات خدا بر تو باد****** تو واسطه و راه من به سوی خدایی،

وَذَریعَتی وَلی حَقُّ مُوالاتی وَ تَأْمیلی فَکُنْ لی شَفیعی الَی اللَّهِ عَزَّوَجَلَ

و من نسبت به تو حق پیروی و آرزومندی دارم، پس به درگاه خدا برای برآورده

فِی الْوُقُوفِ عَلی قَضآءِ حاجَتی وَهِیَ فَکاکُ رَقَبَتی مِنَ النَّارِ، وَاصْرِفْنی

شدن حاجتم که همان رهاییم از آتش دوزخ است، شفیعم باش، و مرا از این جایگاهم

فی مَوْقِفی هذا بِالنُّجْحِ، وَ بِما سَئَلْتُهُ کُلَّهُ بِرَحْمَتِهِ وَقُدْرَتِهِ، اللَّهُمَ

با موفقیّت و برآورده شدن آنچه از تو خواسته ام به رحمت و قدرتت بازگردان، خدایا

ارْزُقْنی عَقْلًا کامِلًا، وَلُبّاً راجِحاً، وَقَلْباً زَکِیّاً، وَعَمَلًا کَثیراً، وَادَباً بارِعاً،

عقلی کامل و اندیشه ای برتر و دلی پاک و عملی فراوان و ادبی کارآمد را روزیم کن

وَاجْعَلْ ذلِکَ کُلَّهُ لی وَلا تَجْعَلْهُ عَلَیَّ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(1)

و تمام اینها را به نفع من قرار ده نه به زیان من، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

۶- زیارت وداع

در کتاب «کامل الزیارات» از اباالحسن (موسی بن جعفر) علیه السلام نقل کرده که هرگاه قصد وداع کردی، کنار قبر آن حضرت بگو:

۱- [۳۱۰]مستدرک الوسائل، جلد ۱۰، صفحه ۲۲۲، حدیث ۱.

السَّلامُ عَلَيْکَ وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، اسْتَوْدِعُکَ اللَّهَ وَاسْتَرْعیکَ، وَاقْرَءُ

سلام بر تو و رحمت و برکات خدا بر تو باد، تو را به خدا می سپارم و توجّهت را می طلبم

عَلَيْکَ السَّلامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرُّسُلِ، وَبِما جآئَتْ بِهِ، وَدَعَتْ الَيْهِ وَدَلَّتْ

و بر تو سلام می کنم، ایمان آورده ایم به خدا و فرستادگانش و به آنچه آورده اند و به آن دعوت نموده و بر آن

عَلَيْهِ، فَاکْتُبْنا مَعَ الشَّاهِدینَ، اللهُمَّ لا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَتی

راهنمایی کرده اند، پس ما را در زمره گواهان (بر آن) ثبت فرما، خدایا زیارتم را آخرین زیارت از او قرار مده

ایَّاهُ، فَانْ تَوَفَّيْتَنی قَبْلَ ذلِکَ، فَانّی اشْهَدُ فی مَماتی عَلی ما کُنْتُ شَهِدْتُ

پس اگر مرا پیش از زیارتِ دوباره، میراندی گواهی می دهم در مردنم به آنچه

عَلَيْهِ فی حَیاتی اشْهَدُ انَّکُمُ الْأَئِمَّهُ، امیرَ الْمُؤْمِنینَ عَلِیّاً، وَالْحَسَنَ

در زنده بودنم گواهی دادم، گواهی می دهم که شما امامید، امیرمؤمنان علی، و حسن

وَالْحُسَيْنَ، وَ عَلِیَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ، وَجَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ،

و حسین، و علی بن حسین و محمّد بن علی، و جعفر بن محمّد

وَمُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ، وَعَلِیَّ بْنَ مُوسی وَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ، وَعَلِیَّ بْنَ

و موسی بن جعفر، و علی بن موسی و محمّد بن علی، و علی بن

مُحَمَّدٍ، وَالْحَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ، وَالْحُجَّهَ بْنَ الْحَسَنِ، صَلَواتُکَ عَلَيْهِمْ

محمّد و حسن بن علی و حجّت بن الحسن (همه امامان من هستند) که درود خدا بر تمامی

اجْمَعینَ، وَ اشْهَدُ انَّ مَنْ قَتَلَهُمْ وَحارَبَهُمْ مُشْرِکُونَ، وَ مَنْ رَدَّ عِلْمَهُمْ وَرَدَّ

آنان باد، و گواهی می دهم هر کس آنان را کشت و با آنان جنگید مشرک است و هر کس مقام علمی آنان را نپذیرفت

عَلَيْهِمْ فی اسْفَلِ دَرَکٍ مِنَ الْجَحیمِ، وَاشْهَدُ انَّ مَنْ حارَبَهُمْ لَنا اعْدآءٌ،

و با آنها به مخالفت برخاست در پایین ترین درجه دوزخ است، و گواهی می دهم هر کس با آنان جنگید دشمن ماست

وَنَحْنُ مِنْهُمْ بُرَءآءُ، وَانَّهُمْ حِزْبُ الشَّيْطانِ، وَ عَلى مَنْ قَتَلَهُمْ لَعْنَهُ اللَّهِ

و ما از آنها بیزاریم، و آنها گروه شیطانند و لعنت خدا و فرشتگان و تمامی مردم بر

وَالْمَلآئِکَهِ وَالنَّاسِ اجْمَعینَ، وَمَنْ شَرِکَ فیهِمْ، وَمَنْ سَرَّهُ قَتْلُهُمْ، اللهُمَ

قاتلان آنان باد و بر کسانی که در قتل آنان شراکت نموده و از آن خوشحال شدند، خدایا

انّی اسْئَلُکَ بَعْدَ الصَّلاهِ وَ التَّسْلیمِ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَعَلیٍ

بعد از درود و سلام از تو می خواهم که بر محمّد و علی

وَ فاطِمَهَ، وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، وَعَلِیٍّ وَمُحَمِّدٍ، وَجَعْفَرٍ وَمُوسی وَعَلِیٍ

و فاطمه و حسن و حسین و علی و محمّد و جعفر و موسی و علی

وَمُحَمَّدٍ، وَ عَلِیٍّ وَالْحَسَنِ، وَالْحُجَّهِ، وَ لاتَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَتِهِ،

و محمّد و علی و حسن و حجّت بن الحسن درود فرستی و این زیارت را آخرین زیارتم از او قرار مده

فَانْ جَعَلْتَهُ فَاحْشُرْنی مَعَ هؤُلآءِ الْمُسَمَّیْنَ الْائِمَّهِ، اللهُمَّ وَ ذَلِّلْ قُلُوبَنا

پس اگر آخرین زیارتم قرار دادی مرا با امامان یاد شده محشورم فرما و دلهای ما را به

لَهُمْ بِالطَّاعَهِ، وَالْمُناصَحهِ وَالْمَحَبَّهِ، وَحُسْنِ الْمُوازَرَهِ وَالتَّسْلیمِ.(۱)

اطاعت و خیرخواهی و دوستی و فرمانبرداری و تسلیم در برابر آنان مطیع گردان.

***

زیارات مخصوصه

اشاره

علاوه بر زیاراتی که گذشت و مخصوص زمان معیّنی نبود، چند زیارت مخصوصه نیز برای آن حضرت نقل شده است:

۱- زیارت روز عید غدیر

«سیّد بن طاووس» در «اقبال» از بزنطی، از امام رضا علیه السلام روایت کرده که فرمود: «هر جا باشی (اگر بتوانی) در روز غدیر نزد قبر امیرمؤمنان علیه السلام حاضر شو، چرا که خداوند تبارک و تعالی در این روز گناهان بسیاری از مرد و زن مؤمن را می آمرزد ... به خدا قسم اگر مردم فضیلت این روز را حقیقتاً می شناختند در هر روز، فرشتگان، ده مرتبه با آنان مصافحه می کردند».(۲) به هر حال، برای این روز چند زیارت نقل شده است:

زیارت اوّل: زیارت «امین اللَّه» که بعضی از بزرگان آن را به عنوان زیارت مخصوص به این روز نقل کرده اند و در بحث زیارات مطلقه گذشت، (صفحه ۲۶۰).

زیارت دوم: زیارت بسیار جالب و جامعی که امام حسن عسکری علیه السلام آن را از پدرش بزرگوارش نقل می کند(۳) و کیفیّت آن چنین است: وقتی اراده زیارت حضرتش را کردی نخست بر در آن قبّه شریفه بایست و اذن دخول بخواه (خوب است اذن دخولی را که ما در ابتدای بخش زیارات، صفحه ۲۲۰، ذکر

۱- [۳۱۱]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۶۶، حدیث ۸، به نقل از کامل الزیارات، باب ۱۲، صفحه ۴۶، حدیث ۱.

۲- [۳۱۲]اقبال، صفحه ۴۶۸ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۵۸، حدیث ۲.

۳- [۳۱۳]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۵۹، حدیث ۶.

کردیم: «

اللَّهُمَّ إِنِّی وَقَفْتُ عَلی بابٍ مِنْ ...

» خوانده شود) سپس پای راست را مقدّم بدار و داخل شو و به نزدیک ضریح مقدّس برو و پشت به قبله و رو به ضریح بایست و بگو:

السَّلامُ عَلی مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ خاتَمِ النَّبِیّینَ، وَسَیِّدِ الْمُرْسَلینَ، وَصَفْوَهِ

سلام بر محمّد رسول خدا و خاتم پیامبران، و آقا و سیّد فرستادگان و برگزیده

رَبِّ الْعالَمینَ، امینِ اللَّهِ عَلی وَحْیِهِ، وَعَزآئِمِ امْرِهِ، وَالْخاتِمِ لِما سَبَقَ،

پروردگار جهانیان، امین خدا بر وحی و فرمان حتمیش و ختم کننده آنچه گذشت

وَالْفاتِحِ لِمَا اسْتُقْبِلَ، وَالْمُهَیْمِنِ عَلی ذلِکَ کُلِّهِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ

و گشاینده آنچه خواهد آمد، و ناظر بر تمام این امور، و رحمت و برکات خدا

وَصَلَواتُهُ وَتَحِیَّاتُهُ، السَّلامُ عَلی انْبِیآءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ، وَ مَلآئِکَتِهِ الْمُقَرَّبینَ،

و درود و تحیاتش بر تو باد، سلام بر پیامبران و فرستادگان خدا و فرشتگان مقرّب

وَعِبادِهِ الصَّالِحینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا امیرَالْمُؤْمِنینَ، وَسَیِّدَ الْوَصِیّینَ،

و بندگان صالحش، سلام بر تو ای امیرمؤمنان و آقا و سرور جانشینان

وَ وارِثَ عِلْمِ النَّبِیّینَ، وَوَلِیَّ رَبِّ الْعالَمینَ، وَمَوْلایَ وَمَوْلَی الْمُؤْمِنینَ،

و وارث علم پیامبران و دوستدار پروردگار جهانیان و مولای من و تمامی مؤمنان

وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ یا امیرَ الْمُؤْمِنینَ،

و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو ای مولای من ای امیرمؤمنان

یا امینَ اللَّهِ فی ارْضِهِ، وَسَفیرَهُ فی خَلْقِهِ، وَحُجَّتَهُ الْبالِغَهَ عَلی عِبادِهِ،

ای امین خدا در روی زمین و سفیرش در میان مخلوقات و حجّت و دلیل رسایش بر بندگان

السَّلامُ عَلَيْکَ یا دینَ اللَّهِ الْقَویمَ، وَصِراطَهُ الْمُسْتَقیمَ، السَّلامُ عَلَيْکَ

سلام بر تو ای دین پایدار خدا و راه راست او، سلام بر تو

ایُّهَا النَّبَأُ الْعَظیمُ، الَّذی هُمْ فیهِ مُخْتَلِفُونَ، وَ عَنْهُ یُسْئَلُونَ، السَّلامُ عَلَيْکَ

ای خبر بزرگ، که امّت در آن اختلاف کردند و از آن بازخواست شوند، سلام بر تو

یا امیرَ الْمُؤْمِنینَ، آمَنْتَ بِاللَّهِ وَهُمْ مُشْرِکُونَ، وَصَدَّقْتَ بِالْحَقِّ وَهُمْ

ای امیر مؤمنان به خدا ایمان آوردی در حالی که آنها مشرک بودند و حق را تصدیق نمودی در حالی که

مُکَذِّبُونَ، وَجاهَدْتَ وَ هُمْ مُحْجِمُونَ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً لَهُ الدّینَ

آنان تکذیب نمودند و جهاد نمودی در حالی که آنان شانه خالی کردند، و خدا را عبادت نمودی در حالی که دینت را برای او خالص کردی

ص :۲۸۱

صابِراً مُحْتَسِباً، حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، الا لَعْنَهُ اللَّهِ عَلَی الظَّالِمینَ، السَّلامُ

و صبر کرده و به پاداش او راضی شدی، تا زمان مرگت فرا رسید، لعنت خدا بر ستمکاران باد، سلام

عَلَیْکَ یا سَیِّدَالْمُسْلِمینَ، وَیَعْسُوبَ الْمُؤْمِنینَ، وَامامَ الْمُتَّقینَ، وَقآئِدَ

بر تو ای آقا و سرور مسلمانان و پیشوای مؤمنان و امام پرهیزکاران و پیشوای

الْغُرِّ الْمُحَجَّلینَ، وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، اشْهَدُ انَّکَ اخُو رَسُولِ اللَّهِ وَوَصِیُّهُ،

سفیدرویان، و رحمت و برکات خدا بر تو باد، گواهی می دهم که تویی برادر و جانشین رسول خدا

وَوارِثُ عِلْمِهِ وَامینُهُ عَلی شَرْعِهِ، وَخَلیفَتُهُ فی امَّتِهِ، وَاوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ،

و وارث علم و امین او بر شریعتش و جانشینش در میان امّتش و اوّلین کسی که به خدا ایمان آورد

وَصَدَّقَ بِما انْزِلَ عَلی نَبِیِّهِ، وَاشْهَدُ انَّهُ قَدْ بَلَّغَ عَنِ اللَّهِ ما انْزَلَهُ فیکَ،

و آنچه بر پیامبرش نازل شد تصدیق نمود، و گواهی می دهم که او آنچه خدا در مورد تو نازل کرد (به امّت) ابلاغ نمود

فَصَدَعَ بِامْرِهِ، وَاوْجَبَ عَلی امَّتِهِ فَرْضَ طاعَتِکَ وَوِلایَتِکَ، وَعَقَدَ

و کارش را به انجام رسانید، و اطاعت و ولایت تو را بر امّتش واجب فرمود و برای تو

عَلَیْهِمُ الْبَیْعَهَ لَکَ، وَجَعَلَکَ اوْلی بِالْمُؤْمِنینَ مِنْ انْفُسِهِمْ، کَما جَعَلَهُ اللَّهُ

از آنان بیعت گرفت و تو را نسبت به مؤمنان شایسته تر از خودشان قرار داد، همان گونه که خدا او را

کَذلِکَ، ثُمَّ اشْهَدَ اللَّهَ تَعالی عَلَیْهِمْ، فَقالَ الَسْتُ قَدْ بَلَّغْتُ، فَقالُوا اللهُمَ

چنین قرار داد، سپس خداوند بلندمرتبه را بر آنان شاهد گرفت و فرمود: آیا (فرمان خدا را) نرساندم؟ پس گفتند:

بَلی فَقالَ اللهُمَّ اشْهَدْ وَ کَفی بِکَ شَهیداً وَحاکِماً بَیْنَ الْعِبادِ، فَلَعَنَ اللَّهُ

بخدا رساندی، پس فرمود: خدایا تو شاهد باش و شهادت و حکم تو بین بندگان کافی است، پس خدا لعنت کند

جاحِدَ وِلایَتِکَ بَعْدَ الْإِقْرارِ، وَناکِثَ عَهْدِکَ بَعْدَ الْمیثاقِ، وَاشْهَدُ انَّکَ

منکر ولایتت را بعد از اقرار به آن و پیمان شکنانت را بعد از بستن پیمان، و گواهی می دهم که تو

وَفَیْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ تَعالی وَانَّ اللَّهَ تَعالی مُوفٍ لَکَ بِعَهْدِهِ، وَمَنْ اوْفی بِما

به عهد خداوند بلندمرتبه وفا نمودی و خداوند بلندمرتبه به عهدش در مورد تو وفا نمود، و هر کس به آنچه با خدا

عاهَدَ عَلَیْهُ اللَّهَ فَسَیُؤْتیهِ اجْراً عَظیماً، وَاشْهَدُ انَّکَ امیرُالْمُؤْمِنینَ الْحَقُّ،

عهد بسته وفا کند، به زودی پاداش بزرگی به او خواهد داد و گواهی می دهم که تویی به حق امیر مؤمنان

الَّذی نَطَقَ بِوِلایَتِکَ التَّنْزیلُ، وَاخَذَ لَکَ الْعَهْدَ عَلَی الْاُمَّهِ بِذلِکَ الرَّسُولُ،

که قرآن در مورد ولایتت سخن گفته و رسول خدا از امّت بر آن عهد و پیمان گرفته است.

وَاشْهَدُ انَّکَ وَعَمَّکَ وَاخاکَ الَّذینَ تاجَرْتُمُ اللَّهَ بِنُفُوسِکَمْ، فَانْزَلَ اللَّهُ

و گواهی می دهم که تو و عمو و برادرت کسانی هستید که با جانتان با خدا تجارت نمودید و خدا در شأن شما چنین نازل فرمود:

فیکُمْ: انَّ اللَّهَ اشْتَری مِنَ الْمُؤْمِنینَ انْفُسَهُمْ وَامْوالَهُمْ بِانَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ،

خداوند از مؤمنان جانها و اموالشان را خریداری کرده که (در برابرش) بهشت برای آنان باشد،

یُقاتِلُونَ فی سَبیلِ اللَّهِ، فَیَقْتُلُونَ وَیُقْتَلُونَ، وَعْداً عَلَیْهِ حَقّاً فِی التَّوْریهِ

(به این گونه که:) در راه خدا پیکار می کنند، می کشند و کشته می شوند، این وعده حقّی است بر او که در تورات

وَالْإِنْجیلِ وَالْقُرْآنِ، وَمَنْ اوْفی بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ، فَاسْتَبْشِرُوا بِبَیْعِکُمُ الَّذی

و انجیل و قرآن ذکر فرموده؛ چه کسی از خدا به عهدش وفادارتر است؟! اکنون بشارت باد بر شما

بایَعْتُمْ بِهِ، وَذلِکَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظیمُ، التَّآئِبُونَ الْعابِدُونَ، الْحامِدُونَ

به داد و ستدی که با خدا کرده اید و این است آن پیروزی بزرگ، توبه کنندگان، عبادت کاران، سپاسگویان

السَّآئِحُونَ، الرَّاکِعُونَ السَّاجِدُونَ، الْامِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّاهُونَ عَنِ

سیاحت کنندگان، رکوع کنندگان، سجده آوران، آمران به معروف و نهی کنندگان از

الْمُنْکَرِ، وَالْحافِظُونَ لِحُدُودِاللَّهِ، وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنینَ. اشْهَدُ یا امیرَالْمُؤْمِنینَ،

منکر و حافظان حدود (و مرزهای) الهی، (مؤمنان حقیقی اند) و بشارت ده به (اینچنین) مؤمنان. گواهی می دهم ای امیرمؤمنان

انَّ الشَّآکَّ فیکَ ما آمَنَ بِالرَّسُولِ الْأَمینِ، وَانَّ الْعادِلَ بِکَ غَیْرَکَ عانِدٌ عَنِ

که تردیدکنندگان در تو به رسول امین ایمان نیاورده اند، و آنها که غیر تو را با تو برابر دانستند

الدّینِ الْقَویمِ، الَّذِی ارْتَضاهُ لَنا رَبُّ الْعالَمینَ، وَاکْمَلَهُ بِوِلایَتِکَ یَوْمَ

دشمن دین حقّند، که پروردگار جهانیان برای ما پسندید و آن را در روز غدیر با ولایت تو کامل نمود،

الْغَدیرِ، وَاشْهَدُ انَّکَ الْمَعْنِیُّ بِقَوْلِ الْعَزیزِ الرَّحیمِ: وَانَّ هذا صِراطی

و گواهی می دهم که تویی مقصود گفتار خداوند عزیز و مهربان: و این راه

مُسْتَقیماً فَاتَّبِعُوهُ، وَلا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِکُمْ عَنْ سَبیلِهِ. ضَلَّ وَاللَّهِ

مستقیم من است از آن پیروی کنید و از راههای پراکنده (و انحرافی) پیروی نکنید که شما را از طریق حق دور می سازد. به خدا سوگند گمراه شد

وَاضَلَّ مَنِ اتَّبَعَ سِواکَ، وَعَنَدَ عَنِ الْحَقِّ مَنْ عاداکَ، اللهُمَّ سَمِعْنا لِأَمْرِکَ

و گمراه کرد کسی که از غیر تو پیروی نمود و هر کس با تو دشمنی نمود از راه حق منحرف شد، خدایا فرامینت را شنیده

وَاطَعْنا، وَاتَّبَعْنا صِراطَکَ الْمُسْتَقیمَ، فَاهْدِنا رَبَّنا وَلا تُزِغْ قُلُوبَنا بَعْدَ اذْ

و اطاعت نمودیم، و از راه راستت پیروی کردیم، پروردگارا ما را هدایت کن و دلهای ما را گمراه مکن

ص :۲۸۳

هَدَیْتَنا الی طاعَتِکَ، وَاجْعَلْنا مِنَ الشّاکِرینَ لِأَنْعُمِکَ، وَاشْهَدُ انَّکَ لَمْ

بعد از آن که به بندگیت هدایت نمودی و از شکرگزاران نعمتهایت قرار دادی، و گواهی می دهم که تو

تَزَلْ لِلْهَوی مُخالِفاً، وَلِلتُّقی مُحالِفاً، وَعَلی کَظْمِ الْغَیْظِ قادِراً، وَعَنِ

پیوسته با هوای نفس مخالفت کرده و با تقوا و پرهیزکاری همپیمانی، و بر فرو بردن خشم توانایی، و بر

النّاسِ عافِیاً غافِراً، وَاذا عُصِیَ اللّهُ ساخِطاً، وَاذا اطیعَ اللّهُ راضیاً، وَبِما

مردم عفو کننده و بخشنده ای و زمانی که نافرمانی خدا شود خشمگین شده و چون اطاعت خدا شود، خشنودی، و به آنچه

عَهِدَ الَیْکَ عامِلًا، راعِیاً لِمَا اسْتُحْفِظْتَ، حافِظاً لِمَا اسْتُودِعْتَ، مُبَلِّغاً ما

از تو پیمان گرفت عمل کرده و آنچه محافظتش را خواسته بود رعایت نمودی، آنچه نزدت ودیعه گذاشته بود حفظ کرده و آنچه بر

حُمِّلْتَ، مُنْتَظِراً ما وُعِدْتَ، وَاشْهَدُ انَّکَ مَا اتَّقَیْتَ ضارِعاً، وَلا امْسَکْتَ

عهده داشتی رساندی و منتظر وعده اش، شدی، و گواهی می دهم که تو به خاطر ناتوانی تقیّه نکردی و به خاطر عجز از مطالبه

عَنْ حَقِّکَ جازِعاً، وَلا احْجَمْتَ عَنْ مُجاهَدَهِ غاصِبیکَ ناکِلًا، وَلا

حقّت باز نایستادی، و به خاطر سستی از مبارزه با غاصبان حقّت عقب نشینی نکردی،

اظْهَرْتَ الرِّضی بِخِلافِ ما یُرْضِی اللّهَ مُداهِناً، وَلا وَهَنْتَ لِما اصابَکَ فی

و به خاطر ریاکاری خشنودیت را بر خلاف خشنودی خدا ظاهر ننمودی، و بخاطر آنچه در راه خدا به تو رسید،

سَبیلِ اللّهِ، وَلا ضَعُفْتَ وَلَا اسْتَکَنْتَ عَنْ طَلَبِ حَقِّکَ مُراقِباً، مَعاذَ اللّهِ انْ

سست نشدی، و به خاطر حفظ جانت از مطالبه حقّت ناتوان و درمانده نشدی، پناه بر خدا که

تَکُونَ کَذلِکَ، بَلْ اذْ ظُلِمْتَ احْتَسَبْتَ رَبَّکَ، وَفَوَّضْتَ الَیْهِ امْرَکَ،

چنین باشی، بلکه آن گاه که مورد ستم واقع شدی پروردگارت را مدّ نظر قرار دادی و کارت را به او واگذار نمودی

وَذَکَّرْتَهُمْ فَمَا ادَّکَرُوا، وَ وَعَظْتَهُمْ فَمَا اتَّعَظُوا، وَخَوَّفْتَهُمُ اللّهَ فَما تَخَوَّفُوا،

و به آنها تذکّر دادی ولی نپذیرفتند و نصیحتشان کردی ولی عبرت نگرفتند و آنان را از خدا ترساندی ولی آنها نترسیدند

وَاشْهَدُ انَّکَ یا امیرَ الْمُؤْمِنینَ، جاهَدْتَ فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ، حَتّی دَعاکَ

و گواهی می دهم که تو ای امیرمؤمنان، به شایستگی در راه خدا جهاد نمودی، تا این که خداوند تو را به جوار

اللَّهُ الی جِوارِهِ، وَقَبَضَکَ الَیْهِ بِاخْتِیارِهِ، وَالْزَمَ اعْدائَکَ الْحُجَّهَ بِقَتْلِهِمْ

رحمتش فرا خواند، و تو را به اختیار خود قبض روح کرد، و با کشته شدن تو به دست آنان، خدا با دشمنانت

ایَّاکَ، لِتَکُونَ الْحُجَّهُ لَکَ عَلَیْهِمْ، مَعَ ما لَکَ مِنَ الْحُجَجِ الْبالِغَهِ عَلی جَمیعِ

اتمام حجّت نمود تا حجّت تو بر آنها تمام باشد با آن همه حجّتهای رسای دیگر که بر تمامی مخلوقاتش داری،

خَلْقِهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا امیرَالْمُؤْمِنینَ، عَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً، وَجاهَدْتَ

سلام بر تو ای امیرمؤمنان، از روی اخلاص خدا را عبادت نموده و صبورانه

فِی اللَّهِ صابِراً، وَجُدْتَ بِنَفْسِکَ مُحْتَسِباً، وَعَمِلْتَ بِکِتابِهِ، وَاتَّبَعْتَ سُنَّهَ

در راه خدا جهاد نمودی، و به حساب خدا با جانت فداکاری کردی و به کتابش عمل نموده و از سنّت

نَبِیِّهِ، وَاقَمْتَ الصَّلاهَ، وَآتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ عَنِ

پیامبرش پیروی کردی، و نماز را بپا داشته و زکات داده و در حدّ توان امر به معروف و نهی از

الْمُنْکَرِ مَا اسْتَطَعْتَ، مُبْتَغِیاً ماعِنْدَاللَّهِ، راغِباً فیما وَعَدَاللَّهُ، لا تَحْفِلُ

منکر کردی، در حالی که آنچه نزد خداست طلب نموده و به آنچه خدا فرموده مشتاق بودی، به مصیبتها

بِالنَّوائِبِ، وَلا تَهِنُ عِنْدَ الشَّدآئِدِ، وَلا تُحْجِمُ عَنْ مُحارِبٍ، افِکَ مَنْ

اهمیّت نداده و در مقابل سختیها سست نشدی، و از مبارزه عقب نشینی نکردی، تهمت زده هر کس

نَسَبَ غَیْرَ ذلِکَ الَیْکَ، وَافْتَری باطِلًا عَلَیْکَ، وَاوْلی لِمَنْ عَنَدَ عَنْکَ، لَقَدْ

غیر از این را به تو نسبت دهد، تهمت زده و بر تو افترا بسته است، و (این نسبتها) شایسته است برای کسی که از تو روی گرداند

جاهَدْتَ فِی اللَّهِ حَقَّ الْجِهادِ، وَصَبَرْتَ عَلَی الْأَذی صَبْرَ احْتِسابٍ،

چرا که تو به شایستگی در راه خدا جهاد نمودی و به حساب خدا در برابر آزار و اذیّت صبر نمودی

وَانْتَ اوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ، وَصَلّی لَهُ وَجاهَدَ، وَابْدی صَفْحَتَهُ فی دارِ

و تو اوّلین کسی بودی که به خدا ایمان آورده و برای او نماز خوانده و جهاد نموده است و چهره اش را در زمینِ شرک آشکار نمود،

الشِّرْکِ، وَالْأَرْضُ مَشْحُونَهٌ ضَلالَهً، وَالشَّیْطانُ یُعْبَدُ جَهْرَهً، وَانْتَ الْقائِلُ

در حالی که زمین از گمراهی پر شده بود و شیطان آشکارا عبادات می شد، و تویی کسی گفتی:

لاتَزیدُنی کَثْرَهُ النَّاسِ حَوْلی عِزَّهً، وَلا تَفَرُّقُهُمْ عَنّی وَحْشَهً، وَلَوْ

فراوانی جمعیّت در اطراف من به عزّتم نمی افزاید و پراکنده شدنشان نیز به وحشتم نمی اندازد، و اگر

اسْلَمَنِی النَّاسُ جَمیعاً لَمْ اكُنْ مُتَضَرِّعاً، اعْتَصَمْتَ بِاللَّهِ فَعَزَزْتَ، وَآثَرْتَ

تمام مردم مرا رها کنند، التماس نمی کنم، به خدا پناه آوردی و عزّت یافتی، و آخرت

الْآخِرَةَ عَلَى الْأُولى فَزَهِدْتَ، وَايَّدَكَ اللَّهُ وَهَداكَ، وَاخْلَصَكَ وَاجْتَبيكَ،

را بر دنیا ترجیح دادی و زاهد شدی، و خدا تو را تأیید نموده و هدایت کرد و خالص گردانده و برگزید

فَما تَناقَضَتْ افْعالُكَ، وَلَا اخْتَلَفَتْ اقْوالُكَ، وَلا تَقَلَّبَتْ احْوالُكَ، وَلَا

پس در کردارت تناقض و در گفتارت اختلاف نبود، و حالت دگرگون نشد، و هرگز

ادَّعَیْتَ وَلَا افْتَرَیْتَ عَلَی اللَّهِ کَذِباً، وَلا شَرِهْتَ الَی الْحُطامِ، وَلا دَنَّسَکَ

به خداوند نسبت دروغ ندادی و به متاع ناچیز دنیا حریص نبودی، و گناهان تو را آلوده نساخت،

الْآ ثامُ، وَلَمْ تَزَلْ عَلی بَیِّنهٍ مِنْ رَبِّکَ، وَیَقینٍ مِنْ امْرِکَ، تَهْدی الَی الْحَقِ

پیوسته دلیل آشکاری از ناحیه پروردگارت و یقینی در کارت همراه تو بود، به سوی حق و

وَالی صِراطٍ مُسْتَقیمٍ، اشْهَدُ شَهادَهَ حَقٍّ، وَاقْسِمُ بِاللَّهِ قَسَمَ صِدْقٍ، انَ

راه راست هدایت می کردی، از روی حق گواهی می دهم و صادقانه به خدا سوگند می خورم که

مُحَمَّداً وَآلَهُ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِمْ ساداتُ الْخَلْقِ، وَانَّکَ مَوْلایَ وَمَوْلَی

محمّد و خاندانش- که درود خدا بر آنان باد- سرور مخلوقاتند و تویی سرپرست من و تمام

الْمُؤْمِنینَ، وَانَّکَ عَبْدُ اللَّهِ وَوَلِیُّهُ، وَاخُو الرَّسُولِ وَوَصِیُّهُ وَوارِثُهُ،

مؤمنان، و تویی بنده خدا و دوستدارش و برادر رسول خدا و جانشین و وارثش

وَانَّهُ الْقآئِلُ لَکَ، وَالَّذی بَعَثَنی بِالْحَقِّ ما آمَنَ بی مَنْ کَفَرَ بِکَ، وَلا اقَرَّ بِاللَّهِ

و او به تو فرمود: قسم به آن که مرا به حق مبعوث کرد، کسی که به تو کافر شود به من ایمان نیاورده

مَنْ جَحَدَکَ، وَقَدْ ضَلَّ مَنْ صَدَّ عَنْکَ، وَلَمْ یَهْتَدِ الَی اللَّهِ وَلا الَیَّ مَنْ لا

و کسی که تو را انکار کند به خدا اقرار نکرده است، و کسی که (مردم را) از تو باز داشت گمراه است، و به سوی خدا و من هدایت نشده هر کس که به

یَهْتَدی بِکَ، وَ هُوَ قَوْلُ رَبّی عَزَّوَجَلَّ، وَانّی لَغَفَّارٌ لِمَنْ تابَ وَ آمَنَ وَعَمِلَ

سوی تو هدایت نشده است و این همان قول پروردگار عزیز و گرامی است که فرمود: و به یقین می آمرزم هر کس را که توبه کرده و ایمان آورد و عمل

صالِحاً ثُمَّ اهْتَدی الی وِلایَتِکَ، مَوْلایَ فَضْلُکَ لا یَخْفی وَ نُورُکَ لا

شایسته انجام داده و ولایت تو را بپذیرد، مولای من فضیلتت مخفی نبوده و نورت

یُطْفَأُ، وَانَّ مَنْ جَحَدَکَ الظَّلُومُ الْأَشْقی مَوْلایَ انْتَ الْحُجَّهُ عَلَی الْعِبادِ،

خاموش نگردد و هر کس تو را انکار کند ستمکار و بدبخت است، مولای من تویی حجّت بر بندگان

وَالْهادی اِلَی الرَّشادِ، وَالْعُدَّهُ لِلْمَعادِ، مَوْلایَ لَقَدْ رَفَعَ اللَّهُ فِی الْأُولی

و راهنما به راه راست و ذخیره برای روز قیامت، مولای من به یقین خداوند در دنیا جایگاهت را

مَنْزِلَتَکَ، وَاعْلی فِی الْأخِرَهِ دَرَجَتَکَ، وَبَصَّرَکَ ما عَمِیَ عَلی مَنْ خالَفَکَ،

بالا بُرد و در آخرت رتبه ات را برتر قرار داد و آگاه کرد تو را بر آنچه پوشیده ماند بر مخالفینت

وَحالَ بَیْنَکَ وَبَیْنَ مَواهِبِ اللَّهِ لَکَ، فَلَعَنَ اللَّهُ مُسْتَحِلِّی الْحُرْمَهِ مِنْکَ،

و بر آنان که بین تو و نعمتهای خدا بر تو مانع شدند، پس لعنت خدا بر آنان که حرمتت را شکسته

ص :۲۸۶

وَذائِدِی الْحَقِّ عَنْکَ، وَاشْهَدُ انَّهُمُ الْأَخْسَرُونَ، الَّذینَ تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ

و حقّت را گرفتند، و گواهی می دهم که به یقین آنان زیانکارانند، آنان که آتش چهره شان را سوزاند

النَّارُ وَهُمْ فیها کالِحُونَ، وَاشْهَدُ انَّکَ ما اقْدَمْتَ وَلا احْجَمْتَ، وَلا نَطَقْتَ

در حالی که در آتش روی درهم کشیده اند و گواهی می دهم که تو به یقین اقدام نکرده و عقب نشینی ننمودی و سخن نگفته

وَلا امْسَکْتَ، الَّا بِامْرٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ، قُلْتَ وَالَّذی نَفْسی بِیَدِهِ، لَقَدْ نَظَرَ

و ساکت نشدی، مگر به فرمان خدا و رسولش، فرمودی: قسم به آن که جانم به دست اوست،

الَیَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، اضْرِبُ بِالسَّیْفِ قُدْماً، فَقالَ یا عَلِیُ

رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- به من نگاه کرد در حالی که پیش رویش (برای حفظ او) شمشیر می زدم، و فرمود: ای علی

انْتَ مِنّی بِمَنْزِلَهِ هارُونَ مِنْ مُوسی الَّا انَّهُ لانَبِیَّ بَعدْی وَاعْلِمُکَ انَ

تو نسبت به من همانند هارون نسبت به موسی هستی، جز این که پیامبری بعد از من نخواهد بود و تو را آگاه می کنم که

مَوْتَکَ وَحیوتَکَ مَعی وَعَلی سُنَّتی فَوَ اللَّهِ ما کَذِبْتُ وَلا کُذِبْتُ، وَلا

مرگ و زندگیت همراه من و بر سنّت من خواهد بود، پس به خدا سوگند نه دروغ گفتم و نه به من دروغ گفته شد و نه

ضَلَلْتُ وَلا ضُلَّ بی وَلا نَسیتُ ما عَهِدَ الَیَّ رَبّی وَانّی لَعَلی بَیِّنَهٍ مِنْ

گمراه شدم و نه کسی به وسیله من گمراه شد و هرگز عهد و پیمان پروردگارم را فراموش نکردم و به یقین من همراه دلیل آشکار از

رَبّی بَیَّنَها لِنَبِیِّهِ وَبَیَّنَهَا النَّبِیُّ لی وَانّی لَعَلَی الطَّریقِ الْواضِحِ، الْفِظُهُ

جانب پروردگارم بودم که آن را برای پیامبرش روشن ساخته و او نیز برای من روشن نمود و به یقین من بر راه آشکار حرکت نمودم که آن را با صراحت بیان می کنم،

لَفْظاً، صَدَقْتَ وَاللَّهِ وَقُلْتَ الْحَقَّ، فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ ساواکَ بِمَنْ ناواکَ، وَاللَّهُ

به خدا سوگند که راست گفته و به حق فرمودی، پس لعنت خدا بر کسانی که تو را با دشمنانت برابر کردند و خداوندی

جَلَّ اسْمُهُ یَقُولُ: هَلْ یَسْتَوِی الَّذینَ یَعْلَمُونَ وَالَّذینَ لایَعْلَمُونَ. فَلَعَنَ

که نامش بزرگ است می فرماید: آیا کسانی که می دانند با کسانی که نمی دانند یکسانند؟ پس لعنت

اللَّهُ مَنْ عَدَلَ بِکَ مَنْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَیْهِ وِلایَتَکَ، وَانْتَ وَلِیُّ اللَّهِ وَاخُو

خدا بر کسی که تو را با کسانی که ولایت تو بر آنها واجب است هم ردیف قرار داد، و تویی دوستدار خدا و برادر

رَسُولِهِ، وَالذَّآبُّ عَنْ دینِهِ، وَالَّذی نَطَقَ الْقُرْآنُ بِتَفْضیلِهِ، قالَ اللَّهُ تَعالی

رسولش و دفاع کننده از دینش، و کسی که قرآن به برتریش سخن گفته است، خداوند بلندمرتبه فرمود:

وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجاهِدینَ عَلَی الْقاعِدینَ اجْراً عَظیماً، دَرَجاتٍ مِنْهُ

و مجاهدان را بر قاعدان [/ ترک کنندگان جهاد] با پاداش عظیمی برتری بخشید درجات (مهمّی) از ناحیه خداوند

وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً، وَكانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحيماً. وَقالَ اللَّهُ تَعالى اجَعَلْتُمْ سِقايَةَ

و آمرزش و رحمت (نصیب آنان می گردد) و (اگر لغزشهایی داشته اند) خداوند آمرزنده و مهربان است و خداوند بلندمرتبه فرمود: آیا سیراب کردن

الْحاجِّ وَعِمارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ، كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَومِ الْأخِرِ وَجاهَدَ

حجّاج و آباد کردن مسجدالحرام را همانند (عملِ) کسی قرار دادید که به خدا و روز قیامت ایمان آورده و در راه او

فی سَبيلِ اللَّهِ، لا يَسْتَوُونَ عِنْدَاللَّهِ، وَاللَّهُ لا يَهْدِى الْقَوْمَ الظّالِمينَ، الَّذينَ

جهاد کرده است؟! (این دو) نزد خدا مساوی نیستند و خداوند گروه ظالمان را هدایت نمی کند، آنها که

آمَنُوا وَهاجَرُوا وَ جاهَدُوا فی سَبيلِ اللَّهِ بِامْوالِهِمْ وَانْفُسِهِمْ اعْظَمُ دَرَجَةً

ایمان آوردند و هجرت کردند و با اموال و جانهایشان در راه خدا جهاد نمودند مقامشان نزد

عِنْدَاللَّهِ، وَاولئِكَ هُمُ الْفآئِزُونَ، يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوانٍ،

خدا برتر است و آنها پیروز و رستگارند، پروردگارشان به رحمتی از ناحیه خود و رضایت (خویش)

وَجَنّاتٍ لَهُمْ فيها نَعيمٌ مُقيمٌ، خالِدينَ فيها ابَداً، انَّ اللَّهَ عِنْدَهُ اجْرٌ عَظيمٌ.

و باغهایی از بهشت بشارت می دهد که در آن نعمتهای جاودانه دارند، همواره و تا ابد در این باغها (و در میان این نعمتها) خواهند بود زیرا پاداش عظیم نزد خداوند است،

اشْهَدُ انَّكَ الْمَخْصُوصُ بِمِدْحَةِ اللَّهِ، الْمُخْلِصُ لِطاعَةِ اللَّهِ، لَمْ تَبْغِ بِالْهُدى

گواهی می دهم که مدح خدا مخصوص توست و تو نیز خود را برای اطاعت خدا خالص کرده ای، برای هدایت،

بَدَلًا، وَلَمْ تُشْرِكْ بِعِبادَةِ رَبِّكَ احَداً، وَانَّ اللَّهَ تَعالَى اسْتَجابَ لِنَبِيِّهِ صَلَّى

جانشینی برنگزیده و در عبادت پروردگارت کسی را شریک قرار ندادی، و به یقین خداوند بلندمرتبه درخواست پیامبرش- که درود

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فيكَ دَعْوَتَهُ، ثُمَّ امَرَهُ بِاظْهارِ ما اوْلاكَ لِأُمَّتِهِ اعْلاءً

خدا بر او و خاندان پاکش باد- را در مورد تو پاسخ گفت، سپس او را به آشکار کردن آنچه را که برای امّت بر عهده تو

گذاشته فرمان داد تا مقامت را بالا برده

لِشَأْنِکَ، وَاعْلاناً لِبُرْهانِکَ، وَدَحْضاً لِلْأَباطيلِ، وَقَطْعاً لِلْمَعاذيرِ، فَلَمَّا

و دليلت را آشکار ساخته و باطلها را از بين برده و بهانه را قطع نمايد، پس زمانی که از

اشْفَقَ مِنْ فِتْنَهِ الْفاسِقينَ، وَاتَّقی فيکَ الْمُنافِقينَ، اوْحی الَيْهِ رَبُّ

فتنه فاسقان بيمناک شد، و در مورد تو از منافقان ترسيد پروردگار جهانيان به او وحی نمود:

الْعالَمينَ: يا ايُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما انْزِلَ الَيْکَ مِنْ رَبِّکَ، وَانْ لَمْ تَفْعَلْ فَما

ای پيامبر آنچه از طرف پروردگارت بر تو نازل شده است، کاملًا (به مردم) برسان و اگر نکنی

بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ، وَاللَّهُ يَعْصِمُکَ مِنَ النَّاسِ. فَوَضَعَ عَلی نَفْسِهِ اوْزارَ

رسالت او را انجام نداده ای، خداوند تو را از (خطراتِ احتمالیِ) مردم نگاه می دارد، پس سختيهای مسير را به جان خريد،

الْمَسيرِ، وَنَهَضَ فى رَمْضاءِ الْهَجيرِ، فَخَطَبَ وَاسْمَعَ وَنادى فَابْلَغَ، ثُمَ

و در گرمای نیمروز بپا خواست، و خطبه خواند و آگاه کرد و ندا داد و پیامش را رسانید، سپس از

سَئَلَهُمْ اجْمَعَ فَقالَ هَلْ بَلَّغْتُ، فَقالُوا اللَّهُمَّ بَلى فَقالَ اللَّهُمَّ اشْهَدْ، ثُمَّ قالَ

همه آنان پرسید و فرمود آیا (پیامم را) رساندم، همه گفتند: به خدا سوگند آری، پس فرمود: خدایا تو شاهد باش، سپس فرمود:

اَلَسْتُ اوْلى بِالْمُؤْمِنينَ مِنْ انْفُسِهِمْ، فَقالُوا بَلى فَاخَذَ بِيَدِكَ وَقالَ مَنْ

آیا من نسبت به مؤمنان از خودشان سزاوارتر نیستم؟! گفتند: آری، پس دست تو را بالا گرفت و فرمود: هر کس

كُنْتُ مَوْلاهُ فَهذا عَلِيٌّ مَوْلاهُ، اللهُمَّ والِ مَنْ والاهُ، وَعادِ مَنْ عاداهُ،

که من مولا و سرپرست اویم علی مولا و سرپرست اوست، خدایا هر که او را دوست بدارد دوستش بدار و هر که او را دشمن دارد، دشمنش باش

وَانْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ، وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ، فَما آمَنَ بِما انْزَلَ اللَّهُ فيكَ عَلى نَبِيِّهِ

و هر که او را یاری کند یاریش کن، و هر که او را یاری نکند یاریش نکن، پس به آنچه خدا بر پیامبرش در مورد تو نازل نمود

الَّا قَليلٌ، وَلا زادَ اكْثَرَهُمْ غَيْرَ تَخْسيرٍ، وَلَقَدْ انْزَلَ اللَّهُ تَعالى فيكَ مِنْ قَبْلُ

جز اندکی ایمان نیاوردند، و جز زیانکاری بر اکثرشان چیزی افزوده نشد، و خداوند بلندمرتبه پیش از این در مورد تو نازل فرمود

وَهُمْ كارِهُونَ: يا ايُّهَا الَّذينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دينِهِ، فَسَوْفَ يَأْتِى

در حالی که آنان خوش نداشتند: ای کسانی که ایمان آورده اید هر کس از شما از آیین خود برگردد (به خدا زیانی نمی رساند) خداوند

اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ، اذِلَّهٍ عَلَى الْمُؤْمِنينَ اعِزَّهٍ عَلَى الْكافِرينَ،

جمعیّتی را می آورد که آنها را دوست دارد و آنان نیز او را دوست دارند در برابر مؤمنان متواضع و در برابر کافران سرسخت و نیرومندند

يُجاهِدُونَ فى سَبيلِ اللَّهِ وَلَا يَخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ، ذلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتيهِ مَنْ

آنها در راه خدا جهاد می کنند و از سرزنش هیچ ملامتگری هراسی ندارند، این فضل خداست که به هر کس

يَشآءُ، وَاللَّهُ واسِعٌ عَليمٌ، انَّما وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، وَالَّذينَ آمَنُوا الَّذينَ

بخواهد (و شایسته ببیند) می دهد و (فضلِ) خدا وسیع و خداوند داناست، سرپرست و ولیّ شما تنها خداست و پیامبر او و آنها که ایمان آورده اند

يُقيمُونَ الصَّلاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكاةَ وَهُمْ راكِعُونَ، وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

همانها که نماز را برپا می دارند و در حال رکوع زکات می دهند و کسانی که ولایت خدا و پیامبر او

وَالَّذينَ آمَنُوا، فَانَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغالِبُونَ، رَبَّنا آمَنَّا بِما انْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا

و افراد با ایمان را بپذیرند (پیروزند زیرا) حزب و جمعیّت خدا پیروز است، پروردگار را به آنچه نازل کردی ایمان آوردیم و از

الرَّسُولَ فَاكْتُبْنا مَعَ الشَّاهِدينَ، رَبَّنا لا تُزِغْ قُلُوبَنا بَعْدَ اذْ هَدَيْتَنا، وَهَبْ

فرستاده (تو) پیروی نمودیم ما را در زمره گواهان بنویس، پروردگارا دلهایمان را بعد از آن که ما را هدایت کردی (از راه حق) منحرف مگردان و از

لَنا مِنْ لَدُنْکَ رَحْمَهً، اِنَّکَ اَنْتَ الوَهّابُ. اللهُمَّ اِنّا نَعْلَمُ اَنَّ هذا هُوَ الْحَقُ

سوی خود رحمتی بر ما ببخش زیرا تو بخشنده ای، خدایا ما می دانیم که این سخن حقّی از

مِنْ عِنْدِکَ، فَالْعَنْ مَنْ عارَضَهُ وَاسْتَکْبَرَ، وَکَذَّبَ بِهِ وَکَفَرَ، وَسَیَعْلَمُ الَّذینَ

جانب توست، پس هر که با او مخالفت کرده و تکبر ورزید و تکذیب کرده و کفر ورزید، لعنت کن، و آنها که

ظَلَمُوا اَیَّ مُنْقَلَبٍ یَنْقَلِبُونَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا اَمیرَالْمُؤْمِنینَ، وَسَیِّدَ

ستم کردند به زودی می دانند که بازگشتشان به کجاست، سلام بر تو ای امیر مؤمنان و آقا و

الْوَصِیّینَ، وَاَوَّلَ الْعابِدینَ، وَاَزْهَدَ الزّاهِدینَ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ،

سرور جانشینان، و اوّلین عبادت کنندگان، زاهدترین زاهدان و رحمت و برکات و

وَصَلَواتُهُ وَتَحِیّاتُهُ، اَنْتَ مُطْعِمُ الطَّعامِ عَلی حُبِّهِ مِسْکیناً وَیَتیماً وَاَسیراً

درود و سلام خدا بر تو باد، و غذای خود را با این که به آن علاقه (و نیاز) داشتی برای رضای خدا به مسکین و یتیم و اسیر دادی،

لِوَجْهِ اللَّهِ، لا تُریدُ مِنْهُمْ جَزآءً وَلا شُکُوراً، وَفیکَ اَنْزَلَ اللَّهُ تَعالی

در حالی که از آنان پاداش و سپاسی نخواستی، و خداوند بلندمرتبه در مورد تو نازل فرمود:

وَیُؤْثِرُونَ عَلی اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ کانَ بِهِمْ خَصاصَهٌ، وَمَنْ یُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ

و آنها را بر خود مقدّم می دارد هر چند خودشان بسیار نیازمند باشند کسانی که از بخل و حرص نفس خویش باز داشته شده اند

فَاُولئِکَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ. وَاَنْتَ الْکاظِمُ لِلْغَیْظِ، وَالْعافی عَنِ النّاسِ، وَاللَّهُ

رستگارانند، و تویی فروبرنده خشم و درگذرنده از مردم، و خداوند

یُحِبُّ الْمُحْسِنینَ، وَاَنْتَ الصّابِرُ فِی الْبَاْسآءِ وَالضَّرّآءِ وَحینَ الْبَاْسِ،

نیکوکاران را دوست دارد، و تویی شکیبا در سختی و مشکلات و هنگام نبرد

وَاَنْتَ الْقاسِمُ بِالسَّوِیَّهِ وَالْعادِلُ فِی الرَّعِیَّهِ، وَالْعالِمُ بِحُدُودِ اللَّهِ مِنْ جَمیعِ

و تویی تقسیم کننده به مساوات و رفتار کننده به عدالت در میان مردم، و دانای به حدودِ (احکام) خدا از میان

الْبَرِیَّهِ، وَاللَّهُ تَعالی اخْبَرَعَمَّا اوْلاکَ مِنْ فَضْلِهِ بِقَوْلِهِ: افَمَنْ کانَ مُؤْمِناً

مخلوقات، و خداوند متعال از فضیلتی که به تو عطا نموده با گفتارش چنین خبر داد: آیا کسی که با ایمان باشد

کَمَنْ کانَ فاسِقاً لا یَسْتَوُونَ، امَّا الَّذینَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحاتِ فَلَهُمْ

همچون کسی است که فاسق است؟! نه هرگز این دو برابر نیستند، امّا کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دادند

جَنَّاتُ الْمَاْوی نُزُلًا بِما کانُوا یَعْمَلُونَ. وَانْتَ الْمَخْصُوصُ بِعِلْمِ التَّنْزیلِ،

باغهای بهشت جاویدان از آنِ آنها خواهد بود، این وسیله پذیرایی (خداوند) از آنهاست به پاداش آنچه انجام می دادند،

وَحُکْمِ التَّاْویلِ، وَنَصِّ الرَّسُولِ، وَلَکَ الْمَواقِفُ الْمَشْهُودَهُ، وَالْمَقاماتُ

و علم قرآن و حکم تفسیر و بیان و سفارش صریح پیامبر مخصوص توست، و از آنِ توست نبردهای آشکار (در راه اسلام) و مقامات

الْمَشْهُورَهُ، وَالْأَیَّامُ الْمَذْکُورَهُ، یَوْمَ بَدْرٍ وَیَوْمَ الْأَحْزابِ، اذْ زاغَتِ

مشهور، و روزهایی که بر سر زبانهاست، همان روز بدر و احزاب، آن گاه که چشمها

الْأَبْصارُ، وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَناجِرَ، وَ تَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونا، هُنالِکَ

از شدّت وحشت خیره شده و جانها به لب رسیده بود و گمانهای گوناگون بدی به خدا می بردید،

ابْتُلِیَ الْمُؤْمِنُونَ، وَزُلْزِلُوا زِلْزالًا شَدیداً، وَاذْ یَقُولُ الْمُنافِقُونَ وَالَّذینَ فی

آنجا که مؤمنان آزمایش شدند و تکان سختی خوردند و آنگاه که منافقان و

قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ، ما وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ الَّا غُرُوراً، وَاذْ قالَتْ طآئِفَهٌ مِنْهُمْ

بیماردلان می گفتند: خدا و پیامبرش جز وعده های دروغین به ما نداده اند، و آنگاه که گروهی از آنها گفتند

یا اهْلَ یَثْرِبَ لا مُقامَ لَکُمْ فَارْجِعُوا، وَیَسْتَأْذِنُ فَریقٌ مِنْهُمُ النَّبِیَّ،

ای اهل یثرب (ای مردم مدینه) اینجا جای توقّف شما نیست، به خانه های خود باز گردید و گروهی از آنان از پیامبر اجازه باز گشت می خواستند.

یَقُولُونَ انَّ بُیُوتَنا عَوْرَهٌ وَما هِیَ بِعَوْرَهٍ، انْ یُریدُونَ الَّا فِراراً، وَقالَ اللَّهُ

و می گفتند: خانه های ما بی حفاظ است در حالی که بی حفاظ نبود آنها فقط می خواستند (از جنگ) فرار کنند، و خداوند بلندمرتبه

تَعالی وَلَمَّا رَای الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزابَ، قالُوا هذا ما وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ،

فرمود: مؤمنان وقتی لشکر احزاب را دیدند گفتند، این همان است که خدا و رسولش به ما وعده داده

وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، وَما زادَهُمْ الَّا ایماناً وَتَسْلیماً. فَقَتَلْتَ عَمْرَهُمْ،

و خدا و رسولش راست گفته اند و این موضوع جز بر ایمان و تسلیم آنها نیافزود، پس عَمْربن عبدود از ایشان را کشتی

وَهَزَمْتَ جَمْعَهُمْ، وَرَدَّ اللَّهُ الَّذينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنالُوا خَيْراً، وَكَفَى اللَّهُ

و جمعشـان را پراکنـده سـاختی، و خـدا کـافران را با دلی پر از خشم بازگردانـد بی آنکه نتیجه ای از کار خود گرفته باشـند و خداوند

الْمُؤْمِنينَ الْقِتالَ، وَكانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزيزاً، وَيَوْمَ احُدٍ اذْ يُصْعِدُونَ وَلا

(در این میـدان) مؤمنان را از جنگ بی نیاز ساخت (و پیروزی را نصـیبشان کرد) و خدا قوی و شـکست ناپذیر است، و در روز احد هنگامی که از کوه بالا می رفتند و

يَلْوُونَ عَلى احَدٍ، وَالرَّسُولُ يَدْعُوهُمْ فی اخْريهُمْ، وَانْتَ تَذُودُ بُهَمَ

(از وحشـت) بـه هیـچ کس (از عقب مانـدگان) نگـاه نمی کردنـد در حـالی که پیـامبر از پشت سـر آنهـا را صـدا می زد، و تو جنگجویان

الْمُشْرِكينَ عَنِ النَّبِیِّ ذاتَ الْيَمينِ وَذاتَ الشِّمالِ، حَتّى رَدَّهُمُ اللَّهُ تَعالى

مشرکان را از سمت راست و چپ پیامبر دور می کردی تا این که خداوند بلندمرتبه آنها را از

عَنْکما خائِفینَ، وَنَصرَ بِکَ الْخاذِلینَ، وَیَوْمَ حُنَیْنٍ عَلی مانَطَقَ بِهِ

شما دفع کرد در حالی که می ترسیدند، و به وسیله تو شکست خوردگان را یاری کرد، و در روز جنگ حُنین (نیز شما را یاری نمود) بنابر آنچه قرآن به آن سخن

التَّنْزیلُ: اذْ اعْجَبَتْکُمْ کَثْرَتُکُمْ، فَلَمْ تُغْنِ عَنْکُمْ شَیْئاً، وَضاقَتْ عَلَیْکُمُ

رانده است: در آن هنگام که فزونی جمعیتتان شما را مغرور ساخت ولی (این فزونی جمعیّت) مشکلی را از شما حل نکرد و زمین با همه

الْأَرْضُ بِما رَحُبَتْ، ثُمَّ وَلَّیْتُمْ مُدْبِرینَ، ثُمَّ انْزَلَ اللَّهُ سَکینَتَهُ عَلی رَسُولِهِ

وسعتش بر شما تنگ شد، سپس پشت (به دشمن) کرده فرار نمودید، سپس خداوند آرامش خود را بر پیامبرش و

وَعَلَی الْمُؤْمِنینَ. وَالْمُؤْمِنُونَ انْتَ وَمَنْ یَلیکَ، وَعَمُّکَ الْعَبَّاسُ یُنادِی

مؤمنان نازل کرد. و تو و همراهانت همان مؤمنان بودید و عمویت عباس فرارکنندگان را صدا می زد

الْمُنْهَزِمینَ، یا اصْحابَ سُورَهِ الْبَقَرَهِ، یا اهْلَ بَیْعَهِ الشَّجَرَهِ، حَتَّی

(و می گفت:) ای أصحاب سوره بقره و ای اهل بیعت (با پیامبر در زیر) درخت معهود، تا

اسْتَجابَ لَهُ قَوْمٌ قَدْ کَفَیْتَهُمُ الْمَؤُنَهَ، وَتَکَفَّلْتَ دُونَهُمُ الْمَعُونَهَ، فَعادُوا

سرانجام گروهی که تو عهده دار مسئولیت آنان شدی، و تو (ای علی) به جای آنها عهده دار کمک بودی به او پاسخ گفتند، پس فرارکنندگان

ایسینَ مِنَ الْمَثُوبَهِ، راجینَ وَعْدَ اللَّهِ تَعالی بِالتَّوْبَهِ، وَذلِکَ قَوْلُ اللَّهِ جَلَ

با ناامیدی از پاداش بازگشتند، در حالی که به وعده خداوند در پذیرش توبه امیدوار بودند که همان قول خداوند- که یادش بزرگ

ذِکْرُهُ: ثُمَّ یَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذلِکَ عَلی مَنْ یَشآءُ. وَانْتَ حائِزٌ دَرَجَهَ

است- می باشد: سپس خداوند- بعد از آن- توبه هر کس را بخواهد (و شایسته ببیند) می پذیرد. و تو به رتبه

الصَّبْرِ، فائِزٌ بِعَظیمِ الْأَجْرِ، وَیَوْمَ خَیْبَرَ اذْ اظْهَرَ اللَّهُ خَوَرَ الْمُنافِقینَ، وَقَطَعَ

صبر نائل شدی و پاداش بزرگ را به دست آوردی، و روز خیبر (را بیاد آر) آن گاه که خداوند ضعف منافقان را آشکار ساخت

دابِرَ الْکافِرِینَ، وَالْحَمْدُ للَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، وَلَقَدْ کانُوا عاهَدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ

و ریشه کافران را قطع کرد- ستایش از آن خداوندی است که پروردگار جهانیان است،- با این که آنان قبل از این با خدا عهد کرده بودند

لایُوَلُّونَ الْأَدْبارَ، وَکانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا، مَوْلایَ انْتَ الْحُجَّهُ الْبالِغَهُ،

که پشت به دشمن نکنند و عهد الهی مورد سؤال قرار خواهد گرفت (و در برابر آن مسئولند)، مولای من تویی حجّت رسای (خداوند)

وَالْمَحَجَّهُ الْواضِحَهُ، وَالنِّعْمَهُ السَّابِغَهُ، وَالْبُرْهانُ الْمُنیرُ، فَهَنیئاً لَکَ بِما

و راه آشکار و نعمت فراوان و دلیل روشن، پس گوارا باد بر تو فضیلتی که

اتیکَ اللَّهُ مِنْ فَضْلٍ، وَتَبّاً لِشانِئِکَ ذِی الْجَهْلِ، شَهِدْتَ مَعَ النَّبِیِّ صَلَّی اللَّهُ

خداوند به تو عطا نمود و هلاک باد دشمن نادان تو، به همراه پیامبر- که درود خدا بر او و

عَلَيْهِ وَآلِهِ، جَميعَ حُرُوبِهِ وَمَغازيهِ، تَحْمِلُ الرَّايَهَ امامَهُ، وَتَضْرِبُ

خاندان پاکش باد- در تمامی جنگها و غزوات حاضر شده و پرچم (اسلام) را پیشاپیش او حمل نمودی و با

بِالسَّيْفِ قُدَّامَهُ، ثُمَّ لِحَزْمِكَ الْمَشْهُورِ، وَبَصيرَتِكَ فِی الْأُمُورِ، امَّرَكَ فِی

شمشیر پیش رویش جنگیدی، سپس به خاطر تدبیر مشهورت و آگاهیت در کارها، تو را در

الْمَواطِنِ وَلَمْ يَكُنْ عَلَيْكَ اميرٌ، وَكَمْ مِنْ امْرٍ صَدَّكَ عَنْ امْضآءِ عَزْمِكَ فيهِ

جایگاههای مختلف فرمانده قرار داد در حالی که کسی امیر تو نبود، و چه بسیار کارهایی که پرهیزکاریت تو را از اجرای تصمیمت در آن بازداشت،

الْتُّقی وَاتَّبَعَ غَيْرُكَ فی مِثْلِهِ الْهَوی فَظَنَّ الْجاهِلُونَ انَّكَ عَجَزْتَ عَمَّا

در حالی که دیگران در مثل آن گرفتار هوای نفس شدند، پس نادانان پنداشتند که تو از آنچه پیامبر به آن رسیده است ناتوانی،

الَيْهِ انْتَهی ضَلَّ وَاللَّهِ الظَّآنُّ لِذلِكَ وَمَا اهْتَدی وَلَقَدْ اوْضَحْتَ ما اشْكَلَ

به خدا گمراه شد کسی که چنین پنداشته و هدایت نشده است، و به یقین آنچه را که از

مِنْ ذلِكَ لِمَنْ تَوَهَّمَ وَامْتَری بِقَوْلِكَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَيْكَ، قَدْ يَرَی الْحُوَّلُ

این امور برای توهّم کنندگان و تردیدکنندگان مشکل شده بود با گفتارت روشن ساختی- که درود خدا بر تو باد- (و فرمودی:) گاهی مدبّرِ

الْقُلَّبُ وَجْهَ الْحيلَهِ، وَ دُونَها حاجِزٌ مِنْ تَقْوَی اللَّهِ، فَيَدَعُها رَأْیَ الْعَيْنِ،

چاره جو راه حیله و نیرنگ را می داند ولی تقوای الهی مانعش می شود، پس آشکارا آن را رها می کند

وَيَنْتَهِزُ فُرْصَتَها مَنْ لاحَريجَهَ لَهُ فِی الدّينِ، صَدَقْتَ وَخَسِرَ الْمُبْطِلُونَ،

ولی کسی که دین مانعش نیست فرصت را غنیمت می شمارد، راست گفتی و یاوه گویان زیانکار شدند.

وَاذْ ما كَرَكَ النَّاكِثانِ فَقالا نُريدُ الْعُمْرَهَ، فَقُلْتَ لَهُما لَعَمْرُكُما ما تُريدانِ

و آنگاه که پیمان شکنان (طلحه و زبیر) نیرنگ کرده و گفتند: قصد انجام عمره داریم، تو به آن دو فرمودی: قسم به جانتان

که قصد عمره ندارید،

الْعُمْرَهَ، لکِنْ تُریدانِ الْغَدْرَهَ، فَاخَذْتَ الْبَیْعَهَ عَلَیْهِما، وَجَدَّدْتَ الْمیثاقَ

بلکه قصد خیانت دارید، سپس از آن دو بیعت گرفتی و تجدید پیمان نمودی

فَجَدّا فِی النِّفاقِ، فَلَمّا نَبَّهْتَهُما عَلی فِعْلِهِما، اغْفَلا وَعادا وَمَا انْتَفَعا،

ولی آنان در نفاق کوشیدند و آنگاه که آنان را بر (عاقبت) کارشان آگاه ساختی، خود را به غفلت زده و (از پیش تو) بازگشتند در حالی که (از سخنانت) بهره ای نبردند

وَکانَ عاقِبَهُ امْرِهِما خُسْراً، ثُمَّ تَلاهُما اهْلُ الشّامِ فَسِرْتَ الَیْهِمْ بَعْدَ

و عاقبت کار آنها خسران و زیانکاری بود، سپس شامیان به دنبال آن دو به راه افتادند و پس از اتمام حجّت به سوی آنها حرکت نمودی،

الْإِعْذارِ، وَ هُمْ لا یَدینُونَ دینَ الْحَقِّ، وَلا یَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ، هَمَجٌ رَعاعٌ

در حالی که آنان به دین حق ایمان نیاورده و در قرآن تدبّر ننمودند، (آنها) مردمی عوام و بی اراده

ضآلّونَ، وَبِالَّذى انْزِلَ عَلى مُحَمَّدٍ فيكَ كافِرُونَ، وَلِأَهْلِ الْخِلافِ عَلَيْكَ

و گمراه بودند و به آنچه در مورد تو بر محمّد (ص) نازل شده کافر بودند و مخالفانت را یاری می کردند،

ناصِرُونَ، وَقَدْ امَرَ اللَّهُ تَعالی بِاتِّباعِکَ، وَنَدَبَ الْمُؤْمِنينَ الی نَصْرِكَ،

در حالی که خدای بلندمرتبه به پیروی تو فرمان داده و مؤمنان را به یاریت فرا خوانده و خداوند عزیز و گرامی

وَقالَ عَزَّوَجَلَّ: يا ايُّهَا الَّذينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ، وَ كُونُوا مَعَ الصَّادِقينَ.

فرمود: ای کسانی که ایمان آورده اید از (مخالفتِ فرمان) خدا بپرهیزید و با صادقان و راستگویان باشید،

مَوْلایَ بِكَ ظَهَرَ الْحَقُّ، وَقَدْ نَبَذَهُ الْخَلْقُ، وَ اوْضَحْتَ السُّنَنَ بَعْدَ الدُّرُوسِ

مولای من حق به وسیله تو نمایان شد با آن که مردم آن را رها کرده بودند، و سنّتهای اسلامی را بعد از فراموشی و نابودی آشکار ساختی،

وَالطَّمْسِ، فَلَكَ سابِقَةُ الْجِهادِ عَلى تَصْديقِ التَّنْزيلِ، وَلَكَ فَضيلَةُ الْجِهادِ

و سبقت به جهاد در طریق تصدیق به قرآن از آن توست، و فضیلت جهاد به خاطر تحقّق

عَلى تَحْقيقِ التَّأْويلِ، وَعَدُوُّكَ عَدُوُّ اللَّهِ، جاحِدٌ لِرَسُولِ اللَّهِ، يَدْعُو باطِلًا،

تأویل قرآن نیز از آن توست و دشمن تو دشمن خدا و منکر رسول خداست، که به باطل دعوت می کند

وَيَحْكُمُ جائِراً، وَيَتَامَّرُ غاصِباً، وَيَدْعُو حِزْبَهُ الَى النَّارِ، وَ عَمَّارٌ يُجاهِدُ

و به ظلم حکومت کرده، و به غصب فرمان می دهد، در حالی که گروهش را به سوی آتش فرا می خواند، و عمّار یاسر (در راه خدا) جهاد کرده

وَيُنادى بَيْنَ الصَّفَّيْنِ، الرَّواحَ الرَّواحَ الَى الْجَنَّهِ، وَلَمَّا اسْتَسْقى فَسُقِيَ

و در میان دو صف فریاد می زد: حرکت کنید، حرکت کنید به سوی بهشت، و زمانی که آب خواست، و با

اللَّبَنُ، كَبَّرَ وَقالَ قالَ لى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، آخِرُ شَرابِكَ

شیر سیراب شد، ندای اللّه اکبر سر داد و گفت: رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- به من فرمود: آخرین نوشیدنی تو

مِنَ الدُّنْیا ضَیاحٌ مِنْ لَبَنٍ، وَتَقْتُلُکَ الْفِئَهُ الْباغِیَهُ، فَاعْتَرَضَهُ ابُو الْعادِیَهِ

از دنیا جرعه ای از شیر است و گروهی ستمکار تو را می کشند، پس ابوعادیه

الْفَزارِی فَقَتَلَهُ، فَعَلی ابِی الْعادِیَهِ لَعْنَهُ اللَّهِ وَلَعْنَهُ مَلآئِکَتِهِ وَرُسُلِهِ

فزاری راه را بر او بست و او را به شهادت رساند، پس لعنت خدا و فرشتگان و تمامی

اجْمَعینَ، وَعَلی مَنْ سَلَّ سَیْفَهُ عَلَیْکَ، وَسَلَلْتَ سَیْفَکَ عَلَیْهِ یا

فرستادگان بر ابوعادیه باد و بر کسانی که به روی تو شمشیر کشیده و تو ای

امیرَالْمُؤْمِنینَ، مِنَ الْمُشْرِکینَ وَالْمُنافِقینَ الی یَوْمِ الدّینِ، وَعَلی مَنْ

امیر مؤمنان بر آنها شمشیر کشیدی (و لعنت خدا بر) تمامی مشرکین و منافقین تا روز قیامت و بر تمامی کسانی که

رَضِیَ بِما سائَکَ وَلَمْ یَکْرَهْهُ، وَاغْمَضَ عَیْنَهُ وَلَمْ یُنْکِرْ، اوْ اعانَ عَلَیْکَ

بر ناراحتی تو خشنود گردیده و ناراحت نشدند و چشم برهم گذاشته و انکار نکردند، یا با دست و زبان بر

بِیَدٍ اوْ لِسانٍ، اوْ قَعَدَ عَنْ نَصْرِکَ، اوْ خَذَلَ عَنِ الْجِهادِ مَعَکَ، اوْ غَمَطَ

علیه تو کمک کردند، یا از یاریت عقب نشستند یا از جهاد همراه تو دست کشیدند، یا فضلت را

فَضْلَکَ، وَجَحَدَ حَقَّکَ، اوْ عَدَلَ بِکَ مَنْ جَعَلَکَ اللّهُ اوْلی بِهِ مِنْ نَفْسِهِ،

نادیده گرفته، و حقّت را منکر شدند، یا تو را با کسی برابر دانستند که خدا تو را نسبت به او برتر قرار داده است

وَصَلَواتُ اللّهِ عَلَیْکَ وَرَحْمَهُاللّهِ وَبَرَکاتُهُ، وَ سَلامُهُ وَ تَحِیّاتُهُ، وَعَلَی

و درود و رحمت و برکات خدا بر تو باد، و سلام و تحیت او نیز بر تو و بر

الْأَئِمَّهِ مِنْ آلِکَ الطّاهِرینَ، انَّهُ حَمیدٌ مَجیدٌ، وَ الْأَمْرُ الْأَعْجَبُ وَالْخَطْبُ

امامان پاک از خاندان تو باد، که به یقین او ستوده و بزرگوار است، و عجیب تر و سخت تر و

الْأَفْظَعُ بَعْدَ جَحْدِکَ حَقَّکَ، غَصْبُ الصِّدیقَهِ الطّاهِرَهِ الزَّهْراءِ سَیِّدَهِ

بی رحمانه تر بعد از انکار حق تو، غصب فدک از صدّیقه طاهره حضرت زهرا سرور

النِّساءِ فَدَکاً، وَرَدُّ شَهادَتِکَ وَشَهادَهِ السَّیِّدَیْنِ سُلالَتِکَ، وَعِتْرَهِ

بانوان بود، و نپذیرفتن شهادت تو و دو آقای از نسل تو و خاندان

الْمُصْطَفی صَلَّی اللّهُ عَلَیْکُمْ، وَقَدْ اعْلَی اللّهُ تَعالی عَلَی الْأُمَّهِ دَرَجَتَکُمْ،

برگزیده پیامبر- که درود خدا بر شما باد- (بر فدک) بود، در حالی که خداوند متعال شما را بر امّت برتری داده

وَرَفَعَ مَنْزِلَتَکُمْ، وَابانَ فَضْلَکُمْ، وَشَرَّفَکُمْ عَلَی الْعالَمینَ، فَاذْهَبَ

و مقامتان را بالا برده بود و فضل شما را آشکار ساخته و شما را بر جهانیان برتری داده بود، خداوند

عَنْکُمُ الرِّجْسَ وَطَهَّرَکُمْ تَطْهیراً، قالَ اللّهُ عَزَّوَجَلَّ: انَّ الْإِنْسانَ خُلِقَ

پلیدی (گناه) را از شما دور ساخته و شما را کاملًا پاک نموده بود، خداوند عزیز و گرامی می فرماید: به یقین انسان، حریص و

کم طاقت

هَلُوعاً، اذا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعاً، وَاذا مَسَّهُ الْخَیْرُ مَنُوعاً، الَّا الْمُصَلّینَ.

آفریـده شده است، هنگامی که بدی به او رسد بی تابی می کند و هنگامی که خوبی به او رسد، مانع دیگران می شود و (بخل می ورزد) مگر نمازگزاران

فَاسْتَثْنَی اللَّهُ تَعالی نَبِیَّهُ الْمُصْطَفی وَانْتَ یا سَیِّدَ الْأَوْصِیآءِ مِنْ جَمیعِ

پس خداوند متعال پیامبر برگزیده اش و تو را ای آقا و سرور جانشینان از میان تمامی مخلوقات استثنا کرد،

الْخَلْقِ، فَما اعْمَهَ مَنْ ظَلَمَکَ عَنِ الْحَقِّ، ثُمَّ اقْرَضُوکَ سَهْمَ ذَوِی الْقُرْبی

پس چقدر گمراه است آن که در حق تو ستم نمود، سپس فریبکارانه سهم ذوی القربی را به تو قرض دادند

ص :۲۹۵

مَکْراً، وَاحادُوهُ عَنْ اهْلِهِ جَوْراً، فَلَمَّا الَ الْأَمْرُ الَیْکَ اجْرَیْتَهُمْ عَلی ما

و حال آن که با ظلم و ستم، آن را از اهلش دور ساخته بودند، پس زمانی را که حکومت به دست تو افتاد با اینکه از

اجْرَیا، رَغْبَهً عَنْهُما بِما عِنْدَاللَّهِ لَکَ، فَاشْبَهَتْ مِحْنَتُک بِهِما مِحَنَ الْأَنْبِیآءِ

عمل آن دو نفر راضی نبودی به خاطر خداوند مردم را بر همان روشی که آن دو اجرا کردند باقی گذاردی، پس گرفتاری تو به آن دو با گرفتاری پیامبران

عَلَیْهِمُ السَّلامُ عِنْدَ الْوَحْدَهِ وَعَدَمِ الْأَنْصارِ، وَاشْبَهْتَ فِی الْبِیاتِ عَلَی

- که درود خدا بر آنان باد- در هنگام تنهایی و بی یاوری همانند شد، و خوابیدنت در بستر پیامبر

الْفِراشِ الذَّبیحَ عَلَیْهِ السَّلامُ، اذْ اجَبْتَ کَما اجابَ، وَاطَعْتَ کَما اطاعَ

شبیه اسماعیل ذبیح- که درود خدا بر او باد- شد، آنگاه که همانند او پذیرفتی و همانند

اسْمعیلُ صابِراً مُحْتَسِباً، اذْ قالَ لَهُ: یا بُنَیَّ انّی اری فِی الْمَنامِ انّی

اسماعیل صابر و خیراندیش اطاعت نمودی، آن گاه که (پدرش) به او گفت: پسرم من در خواب دیدم که

اذْبَحُکَ، فَانْظُرْ ماذا تَری قالَ یا ابَتِ افْعَلْ ما تُؤْمَرُ سَتَجِدُنی انْشآءَ اللَّهُ

تو را ذبح می کنم، پس بنگر رأی تو چیست؟ گفت: پدرم هر چه دستور داری اجرا کن، به خواست خدا

مِنَ الصَّابِرینَ. وَکَذلِکَ انْتَ لَمَّا اباتَکَ النَّبِیُّ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَامَرَکَ

مرا از صابران خواهی یافت. و تو نیز چنین بودی آنگاه که پیامبر- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- شبانگاه تو را

انْ تَضْجَعَ فی مَرْقَدِهِ واقِیاً لَهُ بِنَفْسِکَ، اسْرَعْتَ الی اجابَتِهِ مُطیعاً،

در منزلش جای داده و به خوابیدن در بسترش فرمان داد تا با جان خویش او را حفظ کنی، به سرعت فرمان او را اطاعت نموده

وَلِنَفْسِکَ عَلَی الْقَتْلِ مُوَطِّناً، فَشَکَرَ اللَّهُ تَعالی طاعَتَکَ، وَابانَ عَنْ جَمیلِ

و جانت را برای کشته شدن مهیّا ساختی، پس خداوند بلندمرتبه فرمانبرداریت را پاداش داده و از کار نیکت با گفتارش

فِعْلِکَ بِقَوْلِهِ جَلَّ ذِکْرُهُ: وَمِنَ النَّاسِ مَنْ یَشْری نَفْسَهُ ابْتِغآءَ مَرْضاتِ اللَّهِ.

- که یادش بزرگ است- چنین پرده برداشت: بعضی از مردم (با ایمان و فداکار) جان خود را به خاطر خشنودی خدا می فروشند.

ثُمَّ مِحْنَتُکَ یَوْمَ صِفّینَ، وَقَدْ رُفِعَتِ الْمَصاحِفُ حیلَةً وَمَکْراً، فَاعْرَضَ

گرفتاری بعدی تو جنگ صفّین بود، آنگاه که از روی مکر و فریب قرآنها (بر نیزه ها) بالا برده شد، پس (در میان سپاه)

الشَّکُّ وَعُزِفَ الْحَقُّ، وَاتُّبِعَ الظَّنُّ، اشْبَهَتْ مِحْنَةَ هرُونَ اذْ امَّرَهُ مُوسی

تردید پیدا شد و از حق روی گردان شده و از گمانِ (خود) پیروی نمودند، که (این گرفتاری تو) همانند گرفتاری هارون بود آنگاه که موسی او را

عَلی قَوْمِهِ فَتَفَرَّقُوا عَنْهُ، وَهرُونُ یُنادی بِهِمْ وَیَقُولُ یا قَوْمِ انَّما فُتِنْتُمْ بِهِ،

بر قوم خویش امیر قرارداد، پس از گرد او پراکنده شدند درحالی که هارون آنها را صدا کرده ومی گفت، ای قوم من شما فقط به وسیله آن (گوساله سامری) مورد آزمایش قرار گرفته اید

وَانَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمنُ فَاتَّبِعُونی وَاطیعُوا امْری قالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ

و پروردگار شما خداوند رحمان است پس از من پیروی کنید و فرمانم را اطاعت نمایید ولی آنها گفتند ما همچنان گرد آن می مانیم

عاكِفينَ حَتّى يَرْجِعَ الَيْنا مُوسى وَكَذلِكَ انْتَ لَمَّا رُفِعَتِ الْمَصاحِفُ،

(و آن را پرستش می کنیم) تا موسی به سوی ما باز گردد، و تو نیز آنگاه که قرآنها (بر نیزه ها) بالا برده شد

قُلْتَ ياقَوْمِ انَّما فُتِنْتُمْ بِها وَخُدِعْتُمْ، فَعَصَوْكَ وَخالَفُوا عَلَيْكَ، وَاسْتَدْعَوْا

فرمودی: ای قوم من شما فقط به وسیله آن (قرآنها) مورد آزمایش قرار گرفته و فریب خوردید، پس نافرمانی کرده و با تو مخالفت نمودند و درخواست

نَصْبَ الْحَكَمَيْنِ فَابَيْتَ عَلَيْهِمْ، وَتَبَرَّأْتَ الَى اللَّهِ مِنْ فِعْلِهِمْ، وَفَوَّضْتَهُ

تعیین دو حکم کردند و تو درخواستشان را نپذیرفتی و از کار آنها به خدا پناه برده و کار را به خودشان واگذار نمودی،

الَيْهِمْ، فَلَمَّا اسْفَرَ الْحَقُّ وَسَفِهَ الْمُنْكَرُ، وَاعْتَرَفُوا بِالزَّلَلِ وَالْجَوْرِ عَنِ

پس آنگاه که حق آشکار شده و باطل شناخته شد و به لغزش و عدول از حق اعتراف نمودند،

الْقَصْدِ، اخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِهِ، وَ الْزَمُوكَ عَلى سَفَهِ التَّحْكيمِ الَّذى ابَيْتَهُ

بعد از آن اختلاف کردند، و تو را بر پذیرش حکمیّت سفیهانه ای که از پذیرفتن آن خودداری کردی

وَاحَبُّوهُ، وَحَظَرْتَهُ وَاباحُوا ذَنْبَهُمُ الَّذِى اقْتَرَفُوهُ، وَانْتَ عَلى نَهْجِ بَصيرَهٍ

و آنها می پسندید مجبور ساختند و تو از آن منع نمودی، در حالی که آنها گناهی را که مرتکب شده بودند مجاز می دانستند و تو بر طریق آگاهی

وَهُدىً، وَهُمْ عَلى سُنَنِ ضَلالَهٍ وَعَمىً، فَما زالُوا عَلَى النِّفاقِ مُصِرّينَ،

و هدایت و آنها بر طریق گمراهی و کوردلی بودند، پس پیوسته بر نفاق پافشاری کرده و

وَفِى الْغَىِّ مُتَرَدِّدينَ، حَتىَّ اذاقَهُمُ اللَّهُ وَبالَ امْرِهِمْ، فَاماتَ بِسَيْفِكَ مَنْ

در گمراهی سرگردان بودند، تا این که خدا نتیجه کارشان را به آنها چشانید، پس با شمشیر تو دشمنانت را از میان برداشت

عانَدَکَ فَشَقِیَ وَهَوی وَاحْیی بِحُجَّتِکَ مَنْ سَعَدَ فَهُدِیَ، صَلَواتُ اللَّهِ

در نتیجه بدبخت شده و سقوط کردند، و با حجّت و برهان تو سعادتمندان را زنده گردانید و در نتیجه هدایت شدند، درودهای خدا

عَلَیْکَ غادِیَهً وَرآئِحَهً، وَعاکِفَهً وَذاهِبَهً، فَما یُحیطُ الْمادِحُ وَصْفَکَ، وَلا

بر تو باد صبحگان و شامگاهان و هنگام آمد و شد شب و روز پس توصیف کنندگان به وصفت احاطه نیابند، و

یُحْبِطُ الطّاعِنُ فَضْلَکَ، انْتَ احْسَنُ الْخَلْقِ عِبادَهً، وَاخْلَصُهُمْ زَهادَهً،

بدخواهان فضلت را نپوشانند، تویی بهترین مخلوقات در عبادت و خالص ترین آنان در پارسایی

وَاذَبُّهُمْ عَنِ الدّینِ، اقَمْتَ حُدُودَ اللَّهِ بِجُهْدِکَ، وَفَلَلْتَ عَساکِرَ الْمارِقینَ

و دفاع کننده ترین آنان از دین، حدود خدا را با فداکاریت بپا داشتی و لشکریان مارقین

بِسَیْفِکَ، تُخْمِدُ لَهَبَ الْحُرُوبِ بِبَنانِکَ، وَتَهْتِکُ سُتُورَ الشُّبَهِ بِبَیانِکَ،

را با شمشیرت شکست دادی، و آتش جنگها را به دست خویش فرو نشاندی، و پرده های شک و تردید را با بیانت کنار زدی

وَتَکْشِفُ لَبْسَ الْباطِلِ عَنْ صَریحِ الْحَقِّ، لا تَأْخُذُکَ فِی اللَّهِ لَوْمَهُ لائِمٍ،

و پوشش باطل را از چهره حق کنار زدی، سرزنشِ سرزنش کنندگان تو را از راه خدا باز نداشت

وَفی مَدْحِ اللَّهِ تَعالی لَکَ غِنیً عَنْ مَدْحِ الْمادِحینَ، وَتَقْریظِ الْواصِفینَ،

و مدح خداوند بلندمرتبه تو را از مدح ثناگویان و تمجید توصیف کنندگان بی نیاز می کند

قالَ اللَّهُ تَعالی مِنَ الْمُؤْمِنینَ رِجالٌ صَدَقُوا ما عاهَدُوا اللَّهَ عَلَیْهِ، فَمِنْهُمْ

خداوند بلندمرتبه می فرماید: در میان مؤمنان مردانی هستند که بر سر عهدی که با خدا بستند صادقانه ایستاده اند، بعضی پیمان خود را به آخر بردند

مَنْ قَضی نَحْبَهُ، وَمِنْهُمْ مَنْ یَنْتَظِرُ، وَمابَدَّلُوا تَبْدیلًا. وَلَمَّا رَأَیْتَ

(و در راه او شربت شهادت نوشیدند) و بعضی دیگر در انتظارند و هیچ گونه تغییری در پیمان خود ندادند، و آنگاه که

انْ قَتَلْتَ النَّاکِثینَ وَالْقاسِطینَ وَالْمارِقینَ، وَصَدَقَکَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ

کشته شدن ناکثان (پیمان شکنان) و قاسطان (متجاوزان) و مارقان (بیرون روندگان از دین) را به دست خود ملاحظه نموده و وعده رسول خدا- که درود خدا

عَلَیْهِ وَآلِهِ وَعْدَهُ، فَاوْفَیْتَ بِعَهْدِهِ، قُلْتَ اما انَ انْ تُخْضَبَ هذِهِ مِنْ هذِهِ،

بر او و خاندان پاکش باد- را صادق یافتی، به پیمانت وفا نموده و فرمودی: آیا وقت آن نرسیده که این (محاسنم) از این (خون سرم) رنگین شود؟

امْ مَتی یُبْعَثُ اشْقاها، واثِقاً بِانَّکَ عَلی بَیِّنَهٍ مِنْ رَبِّکَ، وَبَصیرَهٍ مِنْ

چه وقت شقی ترین آنان مأمور (کشتن من) می شود؟ در حالی که اطمینان داشت تو دلیل آشکار از جانب پروردگارت داری و بر کارت آگاهی،

امْرِکَ، قادِمٌ عَلَی اللَّهِ، مُسْتَبْشِرٌ بِبَیْعِکَ الَّذی بایَعْتَهُ بِهِ، وَ ذلِکَ هُوَ الْفَوْزُ

به خاطر خدا پیش قدم شده ای، و به معامله ای که با خدا کرده ای شادمانی و این رستگاری

الْعَظیمُ، اللهُمَّ الْعَنْ قَتَلَهَ انْبِیآئِکَ، وَاوْصِیآءِ انْبِیآئِکَ بِجَمیعِ لَعَناتِکَ،

بزرگی است، خدایا قاتلان پیامبرانت و قاتلان جانشینان آنان را به تمامی نفرینهایت لعنت کن

وَاصْلِهِمْ حَرَّ نارِکَ، وَالْعَنْ مَنْ غَصَبَ وَلِیَّکَ حَقَّهُ، وَانْکَرَ عَهْدَهُ، وَجَحَدَهُ

و با گرمی آتش دوزخت بسوزان، و لعنت کن کسانی را که حقّ ولیّت را غصب نموده و پیمانش را انکار کردند و بعد از

بَعْدَ الْیَقینِ وَالْإِقْرارِ بِالْوِلایَهِ لَهُ یَوْمَ اکْمَلْتَ لَهُ الدّینَ، اللهُمَّ الْعَنْ قَتَلَهَ

یقین و اقرار به ولایتش در روزی که دین را برای او کامل گرداندی، آن را انکار نمودند، خدایا قاتلان امیر مؤمنان

امیرِالْمُؤْمِنینَ وَ مَنْ ظَلَمَهُ، وَاشْیاعَهُمْ وَانْصارَهُم، اللهُمَّ الْعَنْ ظالِمی

و کسانی که به او ظلم نمودند و پیروان و یاران آنها را لعنت کن، خدایا ظالمان در حقّ

ص :۲۹۸

الْحُسَيْنِ وَقاتِليهِ، وَالْمُتابِعينَ عَدُوَّهُ وَ ناصِريهِ، وَالرَّاضينَ بِقَتْلِهِ وَخاذِليهِ

امام حسین و قاتلانش و پیروان و یاوران دشمنش و کسانی که به کشتنش رضایت دادند و دست از یاریش کشیدند را بسیار

لَعْناً وَبيلًا، اللهُمَّ الْعَنْ اوَّلَ ظالِمٍ ظَلَمَ آلَ مُحَمَّدٍ وَمانِعيهِمْ حُقُوقَهُمْ،

لعنت کن، خدایا نخستین ظالمان در حق خاندان محمّد (ص) و منع کنندگان از حقّشان را لعنت کن

اللهُمَّ خُصَّ اوَّلَ ظالِمٍ وَغاصِبٍ لِآلِ مُحَمَّدٍ بِاللَّعْنِ، وَكُلَّ مُسْتَنٍّ بِماسَنَ

خدایا لعنت را بر نخستین ظالم و غاصب حقّ خاندان محمّد (ص) و هر کسی را که از این سنّت باطل

الى يَوْمِ الْقِيمَهِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِيّينَ، وَعَلى عَلِيٍّ سَيِّدِ

تا روز قیامت پیروی می کند قرار ده، خدایا بر محمّد خاتم پیامبرانت و بر علی آقا و سرور

الْوَصِيّينَ، وَآلِهِ الطَّاهِرينَ، وَاجْعَلْنا بِهِمْ مُتَمَسِّكينَ، وَ بِوِلايَتِهِمْ مِنَ

جانشینان و خاندان پاکش درود فرست و ما را از ارادتمندان آنان قرار ده و با ولایت آنان ما را

الْفآئِزينَ الْآمِنينَ، الَّذينَ لا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلا هُمْ يَحْزَنُونَ.

از رستگاران و ایمنانی که هراس و اندوهی ندارند قرار ده.

یادآوری: کسانی که توفیق زیارت آن حضرت را در روز غدیر از نزدیک ندارند، شایسته است هر جا که هستند از راه دور، خواندن این زیارت را غنیمت بشمرند.

***

زیارت سوم: زیارت کوتاهی است که «سیّد بن طاووس» در «اقبال» از امام صادق علیه السلام برای روز غدیر نقل کرده است و آنها که فرصت زیارت طولانیِ قبل را ندارند می توانند به خواندن این زیارت اکتفا کنند.

می فرماید: اگر در روز غدیر در مشهد مولای ما امیر مؤمنان صلوات اللّه علیه و آله حضور داشتی بعد از نماز، با نزدیک شدن به قبرش و اگر در شهرهای دیگر می باشی، بعد از نماز با اشاره به قبرش بخوان:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلى وَلِيِّكَ وَاخى نَبِيِّكَ، وَوَزيرِهِ وَحَبيبِهِ وَخَليلِهِ، وَمَوْضِعِ

خدایا درود فرست بر ولیّ و برادر پیامبرت، و وزیر و محبوب و دوستش، و جایگاه

سِرِّهِ وَخِيَرَتِهِ مِنْ اسْرَتِهِ، وَوَصِيِّهِ وَصَفْوَتِهِ، وَخالِصَتِهِ وَامينِهِ وَوَلِيِّهِ،

اسرار و بهترين برگزيده از خاندانش، و جانشين و برگزيده اش، و خيرخواه و امين و دوستدارش

وَاشْرَفِ عِتْرَتِهِ الَّذينَ آمَنُوا بِهِ، وَابى ذُرِّيَّتِهِ، وَبابِ حِكْمَتِهِ، وَالنَّاطِقِ

و گرامى ترين خاندانش كه به او ايمان آوردند، و پدر فرزندانش، و درگاه حكمتش، و گوينده به

ص :٢٩٩

بِحُجَّتِهِ، وَالدَّاعی الی شَریعَتِهِ، وَالْماضی عَلی سُنَّتِهِ، وَ خَلیفَتِهِ عَلی

دلیل و برهانش، و دعوت کننده به دینش، و قاطع در اجرای سنّتش، و جانشین در میان

امَّتِهِ، سَیِّدِ الْمُسْلِمینَ وَامیرِالْمُؤْمِنینَ، وَقآئِدِ الْغُرِّ الْمُحَجَّلینَ، افْضَلَ ما

امّتش، آقا و سرور مسلمانان و امیرمؤمنان، و پیشوای سفیدرویان، (درود فرست) برترین

صَلَّیْتَ عَلی احَدٍ مِنْ خَلْقِکَ، وَاصْفِیآئِکَ وَاوْصِیآءِ انْبِیآئِکَ، اللهُمَّ انّی

درودی که بر هر یک از مخلوقات و برگزیدگان و جانشینان پیامبرانت فرستاده ای، خدایا به یقین

اشْهَدُ انَّهُ قَدْ بَلَّغَ عَنْ نَبِیِّکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ ما حُمِّلَ، وَرَعی مَا

گواهی می دهم که او آنچه از جانب پیامبرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- به عهده داشت به انجام رسانید، و آنچه که

اسْتُحْفِظَ، وَحَفِظَ مَا اسْتُودِعَ، وَحَلَّلَ حَلالَکَ، وَ حَرَّمَ حَرامَکَ، وَاقامَ

حفظش را عهده دار شده بود، رعایت نمود، و آنچه نزدش ودیعه بود حفظ کرد، و حلال تو را حلال و حرام تو را حرام شمرد، و

احْکامَکَ، وَدَعا الی سَبیلِکَ، وَ والی اوْلِیآئَکَ، وَعادی اعْدآئَکَ، وَ جاهَدَ

احکام تو را بپا داشت و به راهت دعوت نمود، و دوستانت را دوست و دشمنانت را دشمن داشت، و با

النَّاکِثینَ عَنْ سَبیلِکَ، وَالْقاسِطینَ وَالْمارِقینَ عَنْ امْرِکَ، صابِراً مُحْتَسِباً،

پیمان شکنان راهت و با بیرون روندگان از دین و خارج شوندگان از فرمانت جهاد نمود، در حالی که شکیبا و راضی بود،

مُقْبِلًا غَیْرَ مُدْبِرٍ، لا تَأْخُذُهُ فِی اللَّهِ لَوْمَهُ لائِمٍ، حَتّی بَلَغَ فی ذلِکَ الرِّضا،

رو آورنده به جهاد نه روی گردان از آن سرزنش ملامت گران او را از راه خدا بازنداشت، تا این که در این راه به مقام رضای (خداوند) رسید

وَسَلَّمَ الَیْکَ الْقَضآءَ، وَعَبَدَکَ مُخْلِصاً، وَنَصَحَ لَکَ مُجْتَهِداً، حَتّی اتیهُ

و سرنوشت خویش را تسلیم تو کرد و تو را خالصانه عبادت نمود و با نهایت کوشش خیرخواهی برای (دین) تو کرد،

الْیَقینُ، فَقَبَضْتَهُ الَیْکَ شَهیداً سَعیداً، وَلِیّاً تَقِیّاً، رَضِیّاً زَکِیّاً، هادِیاً مَهْدِیّاً،

تـا این که زمـان وفـاتش فرا رسـید، پس قبض روحش نمـودی در حـالی که شـهید و نیـک بخت، دوسـتدار (تو) و پرهیزگـار، خشنود و پاک، هدایتگر و هدایت یافته بود

اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَعَلَیْهِ، افْضَلَ ما صَلَّیْتَ عَلی احَدٍ مِنْ انْبِیآئِکَ

خـدایا بر محمّـد و بر او درود فرسـت، بهـترین درودی کـه بر هر یـک از پیـامبران و برگزیـدگانت فرسـتاده ای، ای پروردگـار جهانیان بر هر یک از پیامبران و

وَاصْفِیآئِکَ، یا رَبَّ الْعالَمینَ.(۱)

برگزیدگانت فرستاده ای، ای پروردگار جهانیان.

ص: ۳۰۰

۱- [۳۱۴]اقبال، صفحه ۴۹۳.

۲– زیارت روز میلاد رسول اکرم صلی الله علیه و آله

مرحوم «علّامه مجلسی» از «شیخ مفید» و «شهید اوّل» و «سیّد بن طاووس» نقل می کند که روایت شده: امام صادق علیه السلام در روز میلاد رسول اکرم صلی الله علیه و آله امیرمؤمنان علیه السلام را به این زیارت، زیارت کرد وآن را به محمّد بن مسلم ثقفی تعلیم داد و فرمود: وقتی به محلّ دفن امیر مؤمنان علیه السلام رسیدی برای زیارت، غسل کن و پاکیزه ترین لباس خود را بپوش و با بوی خوش، خودت را معطّر ساز و با سکینه و وقار حرکت کن، وقتی به در حرم مطهّر رسیدی رو به قبله بایست و سی بار تکبیر بگو و بخوان:

اَلسَّلامُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ، اَلسَّلامُ عَلی خِیَرَهِ اللَّهِ، اَلسَّلامُ عَلَی الْبَشیرِ

سلام بر رسول خدا، سلام بر برگزیده خدا، سلام بر بشارت دهنده

النَّذیرِ، السِّراجِ الْمُنیرِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، اَلسَّلامُ عَلَی الطُّهْرِ الطَّاهِرِ،

بیم دهنده، آن چراغ نورانی، و رحمت و برکات خدا بر او باد، سلام بر پاک پاک کننده

اَلسَّلامُ عَلَی الْعَلَمِ الزَّاهِرِ، اَلسَّلامُ عَلَی الْمَنْصُورِ الْمُؤَیَّدِ، اَلسَّلامُ عَلی

سلام بر نشانه درخشان، سلام بر یاری شده مورد تأیید، سلام بر

اَبِی الْقاسِمِ مُحَمَّدٍ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، اَلسَّلامُ عَلی اَنْبِیآءِ اللَّهِ

ابوالقاسم محمّد، و رحمت و برکات خدا بر او باد، سلام بر پیامبران فرستاده خدا

الْمُرْسَلینَ، وَعِبادِاللَّهِ الصَّالِحینَ، اَلسَّلامُ عَلی مَلائِکَهِ اللَّهِ الْحآفّینَ بِهذَا

و بندگان شایسته اش، سلام بر فرشتگان خدا که این حرم و گرداگرد

الْحَرَمِ وَبِهذَا الضَّریحِ، اَلّلائِذینَ بِهِ* آنگاه به نزدیک قبر برو و بگو: اَلسَّلامُ

ضریح را در بر گرفته و به آن پناهنده اند************* سلام

عَلَیْکَ یا وَصِیَّ الْاَوْصِیآءِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا عِمادَ الْاَتْقِیآءِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ

بر تو ای جانشین جانشینان، سلام بر تو ای تکیه گاه پرهیزکاران، سلام بر تو

یا وَلِیَّ الْاَوْلِیآءِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا سَیِّدَ الشُّهَدآءِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا آیَهَ اللَّهِ

ای ولیّ اولیای خدا، سلام بر تو ای آقا و سرور شهیدان، سلام بر تو ای نشانه

الْعُظْمی السَّلامُ عَلَیْکَ یا خامِسَ اهْلِ الْعَبآءِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا قآئِدَ الْغُرِّ

بزرگ خدا، سلام بر تو ای خامس آل عبا، سلام بر تو ای پیشوای سفیدرویان

الْمُحَجَّلینَ الْأَتْقِیآءِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عِصْمَةَ الْأَوْلِیآءِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

پرهیزکار، سلام بر تو ای عصمت اولیا، سلام بر تو ای

ص :۳۰۱

زَيْنَ الْمُوَحِّدينَ النُّجبآءِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا خالِصَ الْأَخِلَّاءِ، السَّلامُ

زينت يکتاپرستان برگزيده، سلام بر تو اى خالصترين دوستان (خدا)، سلام

عَلَيْکَ يا والِدَ الْأَئِمَّهِ الْأُمَنآءِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا صاحِبَ الْحَوْضِ وَحامِلَ

بر تو اى پدر امامان امين، سلام بر تو اى صاحب حوض (کوثر) و

اللِّوآءِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا قَسيمَ الْجَنَّهِ وَلَظى السَّلامُ عَلَيْکَ يا مَنْ شُرِّفَتْ

پرچمدار اسلام، سلام بر تو اى تقسيم کننده بهشت و دوزخ، سلام بر تو اى که به

بِهِ مَکَّهُ وَمِنى السَّلامُ عَلَيْکَ يا بَحْرَ الْعُلُومِ وَکَنَفَ الْفُقَرآءِ، السَّلامُ عَلَيْکَ

مکّه و منى شرافت بخشيدى، سلام بر تو اى درياى علوم و حامى نيازمندان، سلام بر تو

يا مَنْ وُلِدَ فِى الْکَعْبَهِ، وَزُوِّجَ فِى السَّمآءِ بِسَيِّدَهِ النِّسآءِ، وَکانَ شُهُودُهَا

اى که در کعبه بدنيا آمده و در آسمان به همسرى سرور زنان درآمدى، که شاهدان آن

الْمَلائِکَهُ الْأَصْفِيآءُ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا مِصْباحَ الضِّيآءِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا

فرشتگان برگزيده بودند، سلام بر تو اى چراغ روشنى بخش، سلام بر تو اى

مَنْ خَصَّهُ النَّبِيُّ بِجَزيلِ الْحِبآءِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا مَنْ باتَ عَلى فِراشِ

که پيامبر تو را به عطاى بزرگ اختصاص داد، سلام بر تو اى که شب را بر بستر

خاتَمِ الْأَنْبِيآءِ، وَوَقاهُ بِنَفْسِهِ شَرَّ الْأَعْداءِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا مَنْ رُدَّتْ لَهُ

خاتم پيامبران گذراندى، و با جانت او را از شرّ دشمنان حفظ نمودى، سلام بر تو اى که

الشَّمْسُ فَسامى شَمْعُونَ الصَّفا، السَّلامُ عَلَيْکَ يا مَنْ انْجَى اللَّهُ سَفينَهَ

خورشيد به خاطر تو بازگردانده شد و بر شمعون صفا برترى يافتى، سلام بر تو اى که خدا کشتى

نُوحٍ بِاسْمِهِ وَاسْمِ اخيهِ، حَيْثُ الْتَطَمَ الْمآءُ حَوْلَها وَطَمى السَّلامُ عَلَيْکَ

نوح را با نام تو و برادرت (پيامبر اسلام) نجات بخشيد آن هنگام که آب اطراف آن را متلاطم ساخته بود، سلام بر تو

یا مَنْ تابَ اللَّهُ بِهِ وَبِاخیهِ عَلی آدَمَ اذْ غَوی السَّلامُ عَلَیْکَ یا فُلْکَ النَّجاهِ

ای که خدا توبه آدم را به خاطر تو و برادرت پذیرفت آنگاه که (از ماندن در بهشت) محروم شد، سلام بر تو ای کشتی نجاتی

الَّذی مَنْ رَکِبَهُ نَجی وَمَنْ تَاخَّرَ عَنْهُ هَوی السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ خاطَبَ

که هر کس به آن سوار شود نجات یابد، و هر کس از آن جا ماند هلاک شود، سلام بر تو ای که

الثُّعْبانَ وَذِئْبَ الْفَلا، السَّلامُ عَلَیْکَ یا امیرَالْمُؤْمِنینَ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ

مار و گرگ بیابان را مخاطب قرار دادی، سلام بر تو ای امیر مؤمنان و رحمت و برکات خدا

ص :۳۰۲

وَبَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّهَ اللَّهِ عَلی مَنْ کَفَرَ وَاَنابَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

بر تو باد، سلام بر تو ای حجّت خدا بر کافران و بازگشتگان (از کفر)، سلام بر تو ای

امامَ ذَوِی الْأَلْبابِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَعْدِنَ الْحِکْمَهِ وَفَصْلَ الْخِطابِ،

پیشوای خردمندان، سلام بر تو ای معدن دانش و داور عادل

السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْکِتابِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا میزانَ یَوْمِ

سلام بر تو ای که علم کتاب الهی نزد توست، سلام بر تو ای میزان روز

الْحِسابِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا فاصِلَ الْحُکْمِ النَّاطِقَ بِالصَّوابِ، السَّلامُ

حساب، سلام بر تو ای (صاحبِ) حکم تعیین کننده و گویای به حق و صواب، سلام

عَلَیْکَ اَیُّهَا الْمُتَصَدِّقُ بِالْخاتَمِ فِی الْمِحْرابِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ کَفَی

بر تو ای صدقه دهنده انگشتر در محراب، سلام بر تو ای که

اللَّهُ الْمُؤْمِنینَ الْقِتالَ بِهِ یَوْمَ الْأَحْزابِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ اَخْلَصَ للَّهِ

خداوند در روز احزاب مؤمنان را به دست تو از جنگ بی نیاز ساخت، سلام بر تو ای که یگانگی را خالصانه برای خدا

الْوَحْدانِیَّهَ وَاَنابَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا قاتِلَ خَیْبَرَ وَقالِعَ الْبابِ، السَّلامُ

قرار دادی و به سوی او بازگشتی، سلام بر تو ای قاتل (یهود) خیبر و برکننده در آن، سلام

عَلَیْکَ یا مَنْ دَعاهُ خَیْرُ الْأَنامِ لِلْمَبیتِ عَلی فِراشِهِ، فَاَسْلَمَ نَفْسَهُ لِلْمَنِیَّهِ

بر تو ای که بهترین مخلوقات تو را برای آرمیدن در بسترش فرا خواند و تو خود را تسلیم مرگ ساخته و درخواستش

وَاَجابَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ لَهُ طُوبی وَحُسْنُ مَأبٍ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ

را اجابت نمودی، سلام بر تو ای که سعادتمندی و سرانجام نیک از آن توست، و رحمت و برکات خدا

وَبَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ عِصْمَهِ الدّینِ وَیا سَیِّدَ السَّاداتِ، السَّلامُ

بر تو باد، سلام بر تو ای پاسدار دین، و ای سرور بزرگان، سلام

عَلَیْکَ یا صاحِبَ الْمُعْجِزاتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ نَزَلَتْ فی فَضْلِهِ

بر تو ای صاحب معجزات، سلام بر تو ای که سوره عادیات در

سُورَهُ الْعادِیاتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ کُتِبَ اسْمُهُ فِی السَّمآءِ عَلَی

فضیلت تو نازل شده، سلام بر تو ای که نامت بر سراپرده های آسمان نوشته شده،

السُّرادِقاتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُظْهِرَ الْعَجآئِبِ وَالْا یاتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

سلام بر تو ای آشکارکننده عجایب و نشانه ها، سلام بر تو ای

ص :۳۰۳

امیرَ الْغَزَواتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُخْبِراً بِما غَبَرَ وَ بِما هُوَ اتٍ، السَّلامُ

فرمانده جنگها (در حضور پیامبر)، سلام بر تو ای خبردهنده از گذشته و آینده، سلام

عَلَیْکَ یا مُخاطِبَ ذِئْبِ الْفَلَواتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خاتِمَ الْحَصی وَمُبَیِّنَ

بر تو ای خطاب کننده به گرگ بیابان (و نهی او از درندگی)، سلام بر تو ای مُهر زننده بر سنگریزه و بیان کننده

الْمُشْکِلاتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ عَجِبَتْ مِنْ حَمَلاتِهِ فِی الْوَغا مَلائِکَهُ

مشکلات، سلام بر تو ای که از حمله هایت در جنگها فرشتگان

السَّمواتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ ناجَی الرَّسُولَ فَقَدَّمَ بَیْنَ یَدَیْ نَجْویهُ

آسمانها متعجّب شدند، سلام بر تو ای که با پیامبر درگوشی صحبت کردی و هر بار پیش از آن

الصَّدَقاتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا والِدَ الْأَئِمَّهِ الْبَرَرَهِ السّاداتِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ

صدقه دادی، سلام بر تو ای پدر امامان نیکوکار بزرگوار، و رحمت و برکات خدا

وَبَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا تالِیَ الْمَبْعُوثِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ عِلْمِ

بر تو باد، سلام بر تو ای پیرو پیامبر برانگیخته شده، سلام بر تو ای وارث علم

خَیْرِ مَوْرُوثٍ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا امامَ الْمُتَّقینَ،

بهترین ارث گذارنده و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو ای پیشوای پرهیزکاران

السَّلامُ عَلَیْکَ یا غِیاثَ الْمَکْرُوبینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عِصْمَهَ الْمُؤْمِنینَ،

سلام بر تو ای فریادرس گرفتاران، سلام بر تو ای پناه مؤمنان

السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُظْهِرَ الْبَراهینِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا طه وَیس السَّلامُ

سلام بر تو ای آشکارکننده دلیلها، سلام بر تو ای طه و یس، سلام

عَلَیْکَ یا حَبْلَ اللَّهِ الْمَتینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ تَصَدَّقَ فی صَلاتِهِ

تو ای ریسمان محکم خدا، سلام بر تو ای که انگشترت را در نماز به

بِخاتَمِهِ عَلَی الْمِسْکینِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا قالِعَ الصَّخْرَهِ عَنْ فَمِ الْقَلیبِ،

مسکین صدقه دادی، سلام بر تو ای که سنگ بزرگ را از دهانه چاه برکنده و

وَمُظْهِرَ الْمآءِ الْمَعینِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَیْنَ اللَّهِ النَّاظِرَهِ، وَیَدَهُ الْباسِطَهَ،

آب گوارا را جاری ساختی، سلام بر تو ای دیده بینای خداوند و دستهای (به رحمت) گشوده اش

وَلِسانَهُ الْمُعَبِّرَعَنْهُ فی بَرِیَّتِهِ اجْمَعینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ عِلْمِ

و زبان گویای او در میان تمامی مخلوقات، سلام بر وارث علم

ص :۳۰۴

النَّبِيّينَ، وَ مُسْتَوْدَعَ عِلْمِ الْأَوَّلينَ وَالْأخِرينَ، وَصاحِبَ لِوآءِ الْحَمْدِ،

پیامبران، و امانتدار علم پیشینیان و پسینیان، و صاحب پرچم حمد و ستایش

وَساقِيَ اوْلِيآئِهِ مِنْ حَوْضِ خاتَمِ النَّبِيّينَ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا يَعْسُوبَ

و ساقی دوستانش از حوض خاتم پیامبران، سلام بر تو ای رئیس

الدّينِ، وَقائِدَ الْغُرِّ الْمُحَجَّلينَ، وَوالِدَ الْأَئِمَّهِ الْمَرْضِيّينَ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ

مذهب، و پیشوای سفیدرویان، و پدر امامان پسندیده، و رحمت و

وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلَى اسْمِ اللَّهِ الرَّضِيِّ، وَوَجْهِهِ الْمُضيئِ، وَجَنْبِهِ الْقَوِيِّ،

برکات خدا بر تو باد، سلام بر نام پسندیده خداوند، و سلام بر پرتوی از نور او، و جلوه ای از قدرت او

وَصِراطِهِ السَّوِيِّ، السَّلامُ عَلَى الْإِمامِ التَّقِيِّ، الْمُخْلِصِ الصَّفِيِّ، السَّلامُ

و راه راست او، سلام بر امام پرهیزکار و مخلص و برگزیده، سلام

عَلَى الْكَوْكَبِ الدُّرِّيِّ، السَّلامُ عَلَى الْإِمامِ ابِى الْحَسَنِ عَلِيٍّ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ

بر اختر تابناک، سلام بر امام ابوالحسن، حضرت علی (ع) و رحمت و برکات

وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلى ائِمَّهِ الْهُدى وَمَصابيحِ الدُّجى وَاعْلامِ التُّقى

خدا بر تو باد، سلام بر امامان هدایتگر، و چراغهای در تاریکی، و نشانه های پرهیزکاری و

وَمَنارِ الْهُدى وَذَوِي النُّهى وَكَهْفِ الْوَرى وَالْعُرْوَهِ الْوُثْقى وَالْحُجَّهِ

چراغ هدایت، و صاحبان خرد، و پناهگاه مردم، و دستاویز محکم و حجّت (خدا)

عَلى اهْلِ الدُّنْيا، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلى نُورِ الْأَنْوارِ، وَحُجَّهِ

بر اهل دنیا، و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر نور الانوار، و حجّت خداوند

الْجَبَّارِ، وَوالِدِ الْأَئِمَّهِ الْأَطْهارِ، وَقَسيمِ الْجَنَّهِ وَالنَّارِ، الْمُخْبِرِ عَنِ الْأثارِ،

توانا، و پدر امامان پاکیزه، و تقسیم کننده بهشت و دوزخ، خبر دهنده از نشانه ها

الْمُدَمِّرِ عَلَی الْکَفَّارِ، مُسْتَنْقِذِ الشّیعَهِ الْمُخْلِصینَ مِنْ عَظیمِ الْأَوْزارِ،

نابودکننده کفّار، رهایی بخش شیعیان با اخلاص از سنگینی بار گناهان

السَّلامُ عَلَی الْمَخْصُوصِ بِالطَّاهِرَهِ التَّقِیَّهِ، ابْنَهِ الْمُخْتارِ، الْمَوْلُودِ فِی

سلام بر اختصاص یافته به (همسری) بانوی پاکیزه پرهیزکار، دختر پیامبر برگزیده، تولّد یافته در

الْبَیْتِ ذِی الْأَسْتارِ، الْمُزَوَّجِ فِی السَّمآءِ بِالْبَرَّهِ الطَّاهِرَهِ الرَّضِیَّهِ

خانه (کعبه) دارای پرده، تزویج شده در آسمان با بانوی پاکیزه پسندیده

ص :۳۰۵

الْمَرْضِيَّهِ، والِدَهِ الْأَئِمَّهِ الْأَطْهارِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلَی النَّبَأِ

خشنود، مادر امامان پاکیزه، و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر خبر

الْعَظیمِ، الَّذی هُمْ فیهِ مُخْتَلِفُونَ، وَعَلَیْهِ یُعْرَضُونَ، وَعَنْهُ یُسْئَلُونَ، السَّلامُ

بزرگ، که آنان در آن اختلاف کردند و بر آن عرضه شده و از آن سؤال شوند، سلام

عَلی نُورِاللَّهِ الْأَنْوَرِ، وَضِیآئِهِ الْأَزْهَرِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ

بر نور درخشان خداوند و روشنایی آشکارش، و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو

یا وَلِیَّ اللَّهِ وَحُجَّتَهُ، وَخالِصَهَ اللَّهِ وَخآصَّتَهُ، اشْهَدُ انَّکَ یا وَلِیَ اللَّهِ

ای ولیّ خدا و حجّتش و بنده خالص و مخصوص خدا، ای ولی و

وَحُجَّتَهُ، لَقَدْ جاهَدْتَ فی سَبیلِ اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ، وَاتَّبَعْتَ مِنْهاجَ رَسُولِ

حجّت خدا گواهی می دهم که تو در راه خدا به شایستگی جهاد نموده و از سیره رسول

اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَحَلَّلْتَ حَلالَ اللَّهِ، وَحَرَّمْتَ حَرامَ اللَّهِ،

خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- پیروی کردی و حلال خدا را حلال و حرامش را حرام شمردی

وَشَرَعْتَ احْکامَهُ، وَاقَمْتَ الصَّلاهَ وَآتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ

و احکام دینش را به رسمیّت شناختی و نماز را بپا داشته و زکات دادی، و امر به معروف

وَنَهَیْتَ عَنِ الْمُنْکَرِ، وَجاهَدْتَ فی سَبیلِ اللَّهِ صابِراً ناصِحاً مُجْتَهِداً،

و نهی از منکر کردی و در راه خدا با بردباری و خیرخواهی و کوشش جهاد نمودی

مُحْتَسِباً عِنْدَ اللَّهِ عَظیمَ الْأَجْرِ، حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ دَفَعَکَ

در حالی که به پاداش بزرگ نزد خداوند راضی بودی، تا زمان مرگت فرا رسید، پس خدا لعنت کند کسانی را که تو را از

عَنْ حَقِّکَ، وَازالَکَ عَنْ مَقامِکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ بَلَغَهُ ذلِکَ فَرَضِیَ بِهِ، اشْهَدُ

حقّت دور ساخته و از مقامت کنار زدند، و لعنت خدا بر کسانی که از آن آگاه شده و به آن راضی شدند،

اللَّهَ وَمَلائِکَتَهُ وَانْبِیآئَهُ وَرُسُلَهُ، انّی وَلِیٌّ لِمَنْ والاکَ، وَ عَدُوٌّ لِمَنْ عاداکَ،

خدا و فرشتگان و پیامبران و فرستادگانش را گواه می گیرم که من به یقین با دوستدارانت دوست و با دشمنانت دشمنم

السَّلامُ عَلَیْکَ وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ* سپس خود را به قبر بچسبان و آن را ببوس و بگو:

سلام و رحمت و برکات خدا بر تو باد.********************

اشْهَدُ انَّکَ تَسْمَعُ کَلامی وَتَشْهَدُ مَقامی وَاشْهَدُ لَکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ بِالْبَلاغِ

گواهی می دهم که تو به یقین سخنم را شنیده و جایگاهم را می بینی و ای ولی خدا گواهی می دهم در مورد تو به ابلاغ

ص :۳۰۶

وَالْأَدآءِ، یا مَوْلایَ یا حُجَّهَ اللَّهِ، یا امینَ اللَّهِ، یا وَلِیَّ اللَّهِ، انَّ بَیْنی وَبَیْنَ اللَّهِ

و انجام (وظیفه ات)، ای مولای من، ای حجّت خدا، ای امین خدا، ای ولیّ خدا، به یقین میان من و خدای عزیز و

عَزَّوَجَلَّ ذُنُوباً قَدْ اثْقَلَتْ ظَهْری وَمَنَعَتْنی مِنَ الرُّقادِ، وَذِکْرُها یُقَلْقِلُ

گرامی گناهانی است که پشتم را سنگین کرده و خواب را از من گرفته، و یاد آنها درونم را

احْشآئی وَقَدْ هَرَبْتُ الَی اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَالَیْکَ، فَبِحَقِّ مَنِ ائْتَمَنَکَ عَلی

مضطرب ساخته، و (از آنها) به سوی خداوند عزیز و گرامی و به سوی تو گریزانم، پس به حقّ آن که تو را امین بر

سِرِّهِ، وَاسْتَرْعاکَ امْرَ خَلْقِهِ، وَقَرَنَ طاعَتَکَ بِطاعَتِهِ، وَ مُوالاتَکَ

اسرارش قرار داده، و رسیدگی به امور مخلوقاتش را به تو سپرده و اطاعت از تو را به اطاعت از خویش و پیروی از تو را به

بِمُوالاتِهِ، کُنْ لی الَی اللَّهِ شَفیعاً، وَمِنَ النَّارِ مُجیراً، وَعَلَی الدَّهْرِ ظَهیراً

پیروی از خود قرین ساخته، در درگاه خدا شفیعم باش و از آتش دوزخ پناهم ده، و در (سختیهای) روزگار پشتیبانم باش.

* بار دیگر خود را به قبر بچسبان وقبر را ببوس وبگو: یا وَلِیَ اللَّهِ، یا حُجَّهَاللَّهِ، یا بابَ حِطَّهِ

*************** ای ولی خدا، ای حجّت خدا، ای درگاه خدا برای ریزش گناهان،

اللَّهِ، وَلِیُّکَ وَزائِرُکَ، وَاللّائِذُ بِقَبْرِکَ، وَالنَّازِلُ بِفِنآئِکَ، وَالْمُنیخُ رَحْلَهُ فی

دوستدار و زائرت و پناهنده به قبرت و فرود آینده به درگاهت، و رحل اقامت گزیننده

جِوارِکَ، یَسْئَلُکَ انْ تَشْفَعَ لَهُ الَی اللَّهِ فی قَضآءِ حاجَتِهِ، وَنُجْحِ طَلِبَتِهِ فِی

در جوارت، از تو می خواهد که شفاعتش کنی در برآورده شدن حاجتش در درگاه خدا و رسیدن به خواسته هایش در

الدُّنْیا وَالْاخِرَهِ، فَانَّ لَکَ عِنْدَ اللَّهِ الْجاهَ الْعَظیمَ، وَالشَّفاعَهَ الْمَقْبُولَهَ،

دنیا و آخرت، چرا که به یقین مقام باعظمت و شفاعت پذیرفته شده در نزد خدا از آن توست.

فَاجْعَلْنی یا مَوْلایَ مِنْ هَمِّکَ، وَادْخِلْنی فی حِزْبِکَ، وَالسَّلامُ عَلَیْکَ

پس ای مولای من مرا مورد توجّهت قرار ده و در گروهت داخل کن، و سلام بر تو

وَعَلی ضَجیعَیْکَ آدَمَ وَنُوحٍ، وَالسَّلامُ عَلَیْکَ وَعَلی وَلَدَیْکَ الْحَسَنِ

و بر دو آرمیده در کنارت آدم و نوح، و سلام بر تو و بر دو فرزندت حسن

وَالْحُسَیْنِ، وَعَلَی الْأَئِمَّهِ الطَّاهِرِینَ مِنْ ذُرِّیَّتِکَ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

و حسین، و بر امامان پاکیزه از نسلت و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

سپس شش رکعت نماز زیارت بخوان، دو رکعت برای هدیه به امیرمؤمنان علیه السلام و دو رکعت برای هدیه

ص: ۳۰۷

به حضرت آدم علیه السلام و دو رکعت برای هدیه به حضرت نوح علیه السلام، و خداوند را بسیار بخوان که دعای تو مستجاب خواهد شد ان شاءاللَّه تعالی.(۱) یادآوری:

۱- نظر خود مرحوم «علّامه مجلسی» این است که این زیارت، ظاهراً از زیارات مطلقه است ۳۱۶]؛ بنابراین، در هر زمان دیگر نیز می شود آن را بجا آورد.

۲- مرحوم حاج شیخ عبّاس قمی رحمه الله از کتاب «مزار کبیر» نقل می کند که وقت بجا آوردن این زیارت هنگام طلوع آفتاب است و از «علّامه مجلسی» نقل می کند که فرمود: این زیارت به سندهای معتبر در کتب معتبره ذکر شده، و از بهترین زیارات است.

۳- ممکن است برای بعضی این سؤال مطرح شود که با آن که روز ۱۷ ربیع الاوّل روز تولّد رسول خدا صلی الله علیه و آله است، چگونه زیارت امیرمؤمنان علیه السلام در این روز وارد شده و از زیارت خود آن حضرت در این روز (غیر از چند جمله ای که در ابتدای این زیارت طولانی آورده شده) خبری نیست؟ (نظیر همین سؤال نسبت به زیارت مخصوصه شب و روز مبعث نیز مطرح می شود).

این سؤال چند پاسخ دارد:

الف) رسول گرامی صلی الله علیه و آله خود، فرمودند:

«أَنَا مَدینَهُ الْعِلْمِ وَ عَلیٌّ بابُها»

که ممکن است از آن برداشت شود: برای رسیدن به محضر پیامبر صلی الله علیه و آله باید از دروازه توجّه به علی علیه السلام عبور کرد.

ب) ارتباط این دو بزرگوار و اتّحاد این دو نور، به قدری زیاد است که حقیقتاً یک نَفْس و یک روح هستند در دو کالبد؛ بر همین اساس، در آیه مباهله از نفس پیامبر در کلمه «أنفسنا» علی علیه السلام اراده شده است و لازمه چنین اتّحادی این است که زیارت یکی زیارت دیگری نیز باشد.

ج) «کامل الزیارات» از مفضّل بن عمر از امام صادق علیه السلام روایتی را نقل کرده که ظاهرش این است:

زیارت نجف، به منزله زیارت رسول گرامی صلی الله علیه و آله می باشد.(۲) همان گونه که «علّامه مجلسی» از کتاب «مزار کبیر» از اسحاق بن عمّار نقل کرده که از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود: عربی بادیه نشین به خدمت رسول اللَّه صلی الله علیه و آله مشرّف شد، و عرض کرد: یا رسول اللَّه! خانه ام دور از خانه توست و من مشتاق تو و زیارت تو می شوم و این مسیر طولانی را می پیمایم و به مدینه می آیم ولی تو را نمی یابم، بلکه با علیّ بن ابی طالب ملاقات می کنم و او هم با گفتگو و مواعظش با من انس می گیرد و برمی گردم، امّا در حالی که متأسّف و محزون از ندیدن تو هستم. فرمود:

۱- [۳۱۵]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۷۳، حدیث ۹.

۲- [۳۱۷]کامل الزیارات، باب ۱۰، صفحه ۳۹، حدیث ۲.

هر کس علی علیه السلام را زیارت کند به راستی که مرا زیارت کرده است و هر کس او را دوست داشته باشد مرا دوست داشته است و هر کس با او دشمنی کند با من دشمنی کرده است. این مطلب را از جانب من به قومت برسان و (بگو که:) هر کس به زیارت علی آید به زیارت من آمده است و من و جبرئیل و مؤمنان صالح در روز قیامت به او پاداش خواهیم داد.(۱)

د) از اینها گذشته، شیعیان غالباً در عراق بودند و کمتر دسترسی به قبر پیامبر صلی الله علیه و آله داشتند. از این رو دستور داده شد که در چنین روزی جانشین به حقّ او را زیارت کنند.

۳– زیارت شب و روز مبعث

(۲۷ رجب)

«علّامه مجلسی» از «شیخ مفید» و «سیّد بن طاووس» و «شهید اوّل» (رحمهم اللّه) نقل می کند که هرگاه اراده زیارت امیر مؤمنان علیه السلام در شب و یا روز مبعث کردی پس بر در قبّه شریفه مقابل ضریح آن حضرت بایست و بگو:

اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، وَاشْهَدُ انَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ

گواهی می دهم معبودی جز خدا نیست، یگانه ای که شریکی ندارد، و گواهی می دهم که محمّد بنده

وَرَسُولُهُ، وَانَّ عَلِیَّ بْنَ ابی طالِبٍ امیرَ الْمُؤْمِنینَ عَبْدُاللَّهِ، وَاخُو رَسُولِهِ،

و فرستاده اوست و علیّ بن ابی طالب امیرمؤمنان، بنده خدا و برادر رسولش است

وَانَّ الْأَئِمَّهَ الطَّاهِرینَ مِنْ وُلْدِهِ حُجَجُ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ* آنگاه داخل شو و نزدیک و امامان پاک از فرزندان او حجّت خدا بر مخلوقاتش هستند،*********

قبر آن حضرت بایست به این نحو که پشت به قبله و رو به روی قبر آن حضرت و آنگاه صد مرتبه «تکبیر» بگو و پس از آن بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ آدَمَ خَلیفَهِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ نُوحٍ

سلام بر تو ای وارث آدم خلیفه خدا (در زمین)، سلام بر تو ای وارث نوح

صَفْوَهِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ ابْراهیمَ خَلیلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

برگزیده خداوند سلام بر تو ای وارث ابراهیم خلیل خدا، سلام بر تو ای

وارِثَ مُوسی کَلیمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ عیسی رُوحِ اللَّهِ، السَّلامُ

وارث موسی، کلیم خدا سلام بر تو ای وارث عیسی، روح اللَّه، سلام

۱- [۳۱۸]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۶۲، حدیث ۱۷، به نقل از مزار کبیر، صفحه ۳۸، حدیث ۱۳.

عَلَیْکَ یا وارِثَ مُحَمَّدٍ سَیِّدِ رُسُلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا امیرَ الْمُؤْمِنینَ،

بر تو ای وارث محمّد، سرور فرستادگان خدا، سلام بر تو ای امیرمؤمنان،

السَّلامُ عَلَیْکَ یا امامَ الْمُتَّقینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَیِّدَ الْوَصِیّینَ، السَّلامُ

سلام بر تو ای پیشوای پرهیزگاران، سلام بر تو ای آقای اوصیا، سلام

عَلَیْکَ یا وَصِیَّ رَسُولِ رَبِّ الْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ عِلْمِ

بر تو ای جانشین فرستاده پروردگار جهانیان، سلام بر تو ای وارث علم

الْأَوَّلینَ وَالْأخِرینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا النَّبَأُ الْعَظیمُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا

پیشینیان و پسینیان، سلام بر تو ای خبر بزرگ، سلام بر تو ای

الصِّراطُ الْمُسْتَقیمُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْمُهَذَّبُ الْکَریمُ، السَّلامُ عَلَیْکَ

راه راست، سلام بر تو ای پاک بزرگوار، سلام بر تو

ایُّهَا الْوَصِیُّ التَّقِیُّ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الرَّضِیُّ الزَّکِیُّ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا ای جانشین پرهیزگار سلام بر تو ای پسندیده پاکیزه، سلام بر تو ای

الْبَدْرُ الْمُضی ءُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الصِّدیقُ الْأَکْبَرُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا

ماه فروزان، سلام بر تو ای بزرگترین تصدیق کننده (رسول خدا) سلام بر تو ای

الْفارُوقُ الْأَعْظَمُ، [السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا السِّراجُ الْمُنیرُ](۱)، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

برترین جدا کننده (حق از باطل)، سلام بر تو ای مشعل فروزان، سلام بر تو ای

امامَ الْهُدی السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَلَمَ التُّقی السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّةَ اللَّهِ

پیشوای هدایت، سلام بر تو ای نشانه پرهیزگاری، سلام بر تو ای بزرگترین

الْکُبْری السَّلامُ عَلَیْکَ یا خاصَّةَ اللَّهِ وَخالِصَتَهُ، وَامینَ اللَّهِ وَ صَفْوَتَهُ،

حجّت خدا، سلام بر تو ای بنده خاصّ و بی آلایش و امانتدار و برگزیده خدا،

وَبابَ اللَّهِ وَحُجَّتَهُ، وَمَعْدِنَ حُکْمِ اللَّهِ وَسِرِّهِ، وَعَیْبَهَ عِلْمِ اللَّهِ وَخازِنَهُ،

و درگاه (رحمت) و حجّت خدا، و خزانه حکم و اسرار خدا، و گنجینه و خزانه دار علم خدا،

وَسَفیرَ اللَّهِ فی خَلْقِهِ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ اقَمْتَ الصَّلاهَ، وَآتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ

و واسطه خدا در بین مخلوقاتش گواهی می دهم که نماز را بپا داشته و زکات را پرداختی و امر

ص :۳۱۰

۱- [۳۱۹]این قسمت در بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۷۸ آمده است.

بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَاتَّبَعْتَ الرَّسُولَ، وَتَلَوْتَ الْكِتابَ حَقَ

به معروف و نهی از منکر کردی و از رسول خدا پیروی نمودی، و قرآن را به شایستگی

تِلاوَتِهِ، وَبَلَّغْتَ عَنِ اللَّهِ، وَوَفَيْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ، وَتَمَّتْ بِکَ کَلِماتُ اللَّهِ،

تلاوت کردی، و از جانب خدا تبلیغ نموده و به عهد و پیمانش وفا کردی و کلمات خدا به وسیله تو کامل شد،

وَجاهَدْتَ فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ، وَنَصَحْتَ للَّهِ وَلِرَسُولِهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ

و به شایستگی در راه او جهاد نموده و برای خدا و رسولش- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

وَآلِهِ، وَجُدْتَ بِنَفْسِکَ صابِراً مُحْتَسِباً، مُجاهِداً عَنْ دينِ اللَّهِ، مُوَقِّياً

خیرخواهی کردی، و با جانت فداکاری نمودی در حالی که صبر کرده و پاداشت را از خدا خواستی و از دین خدا دفاع کردی و نگهبان

لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وِ آلِهِ، طالِباً ما عِنْدَ اللَّهِ، راغِباً فيما وَعَدَ اللَّهُ،

رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بودی و طالب رضایت خدا و مشتاق وعده اش بودی

وَمَضَيْتَ لِلَّذی کُنْتَ عَلَيْهِ شَهيداً وَشاهِداً وَمَشْهُوداً، فَجَزاکَ اللَّهُ عَنْ

و بر این عقیده ات که داشتی، شهید و گواه و گواهی شده از دنیا رفتی، پس خدا از جانب

رَسُولِهِ وَعَنِ الْإِسْلامِ وَاهْلِهِ مِنْ صِدّيقٍ افْضَلَ الْجَزآءِ، اشْهَدُ انَّکَ کُنْتَ

پیامبرش و اسلام و اهل اسلام بهترین پاداش را به خاطر درستکاریت به تو عطا کند، گواهی می دهم که تو

اوَّلَ الْقَوْمِ اسْلاماً، وَاخْلَصَهُمْ ايماناً، وَاشَدَّهُمْ يَقيناً، وَاخْوَفَهُمْ لِلَّهِ،

اوّلین نفر در پذیرش اسلام و خالص ترین آنها در ایمان و استوارترین آنها از در یقین و خداترس ترین آنها بودی

وَاعْظَمَهُمْ عَنآءً، وَاحْوَطَهُمْ عَلی رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

و بیش از همه در رنج و مشقّت، نسبت به رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

وَافْضَلَهُمْ مَناقِبَ، وَاکْثَرَهُمْ سَوابِقَ، وَارْفَعَهُمْ دَرَجَةً، وَاشْرَفَهُمْ مَنْزِلَةً،

مراقب ترین، و با سابقه ترین آنها (در اسلام) بودی، و تو دارای بالاترین رتبه و رفیع ترین جایگاه

وَاكْرَمَهُمْ عَلَیْهِ، فَقَویتَ حینَ وَهَنُوا، وَلَزِمْتَ مِنْهاجَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ

و گرامی ترین آنها نسبت به پیامبر بودی، هنگام سستیِ آنها، استوار و ملازم راه رسول خدا- که درود خدا

عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَاشْهَدُ انَّکَ کُنْتَ خَلیفَتَهُ حَقّاً، لَمْ تُنازَعْ بِرَغْمِ الْمُنافِقینَ،

بر او و خاندان پاکش باد- شدی و گواهی می دهم که تو جانشین به حق او بودی، با وجود (مخالفت) منافقان

وَغَیْظِ الْکافِرینَ، وَضِغْنِ الْفاسِقینَ، وَقُمْتَ بِالْأَمْرِ حینَ فَشِلُوا، وَنَطَقْتَ

و خشم کافران و کینه فاسقان مورد نزاع واقع نشدی، و هنگامی که دیگران ترسان شدند، تو به امرِ (ترویج دین) قیام کردی، و آنگاه که

ص: ۳۱۱

حينَ تَتَعْتَعُوا، وَمَضَيْتَ بِنُورِ اللَّهِ اذْ وَقَفُوا، فَمَنِ اتَّبَعَكَ فَقَدِ اهْتَدى كُنْتَ

دیگران از سخن گفتن عاجز شدند (به حقایق دین) گویا شدی و هنگامی که دیگران توقّف کردند در پرتو نور الهی حرکت کردی، پس هر کس که تو را پیروی کرد هدایت شد،

اوَّلَهُمْ كَلاماً، وَاشَدَّهُمْ خِصاماً، وَاصْوَبَهُمْ مَنْطِقاً، وَاسَدَّهُمْ رَأْياً،

تو اوّلین آنها در سخن گفتن، و سخت ترین آنها در مقابل دشمن، و راستگوترین آنها در گفتار و استوارترین آنها در اندیشه،

وَاشْجَعَهُمْ قَلْباً، وَاكْثَرَهُمْ يَقيناً، وَاحْسَنَهُمْ عَمَلًا، وَ اعْرَفَهُمْ بِالْأُمُورِ،

و صاحب شجاع ترین قلب، و بیشترین یقین، و بهترین عمل، و داناترین آنها به کارها بودی،

كُنْتَ لِلْمُؤْمِنينَ اباً رَحيماً، اذْ صارُوا عَلَيْكَ عِيالًا، فَحَمَلْتَ اثْقالَ ما عَنْهُ

هنگامی که مؤمنان تحت سرپرستی تو قرار گرفتند، پدری مهربان برای آنها شدی، و کارهایی که دیگران تحمّل سنگینی آن را نداشتند،

ضَعُفُوا، وَحَفِظْتَ ما اضاعُوا، وَرَعَيْتَ ما اهْمَلُوا، وَشَمَّرْتَ اذْ جَبُنُوا،

تو بر دوش کشیدی و آنچه را که دیگران هدر دادند، حفظ کردی، و آنچه را که در انجامش سستی کردند، رعایت نمودی، و زمانی که دیگران ترسیدند، دامن همت بکمر زدی،

وَعَلَوْتَ اذْ هَلِعُوا، وَصَبَرْتَ اذْ جَزِعُوا، كُنْتَ عَلَى الْكافِرينَ عَذاباً صَبّاً،

و زمانی که دیگران بی تابی و جزع کردند، برتر بودی و صبر کردی، تو بر کافران عذابی ریزان

وَغِلْظَةً وَغَيْظاً، وَلِلْمُؤْمِنينَ غَيْثاً وَخِصْباً وَعِلْماً، لَمْ تُفْلَلْ حُجَّتُكَ، وَلَمْ

و شدید خشمناک، و برای مؤمنان باران رحمت و پرنعمت و بحر علم و دانش بودی حجّت و برهانت هرگز مغلوب نشد و دلت

يَزِغْ قَلْبُكَ، وَلَمْ تَضْعُفْ بَصيرَتُكَ، وَلَمْ تَجْبُنْ نَفْسُكَ، كُنْتَ كَالْجَبَلِ

(از مسیر حق) منحرف و بینایيت کم نگشت و هرگز نترسیدی، بلکه همانند کوهی بودی که

لاتُحَرِّكُهُ الْعَواصِفُ، وَلا تُزيلُهُ الْقَواصِفُ، كُنْتَ كَما قالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

تندبادها او را حرکت ندهد و طوفانهای شکننده او را از بین نبرد، تو همان گونه که رسول خدا- که درود

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَوِيّاً فی بَدَنِک، مُتَواضِعاً فی نَفْسِک، عَظيماً عِنْدَاللَّهِ، کَبيراً

خدا بر او و خاندان پاکش باد- فرمود نیرومند از جهت جسم، فروتن در روح، با عظمت در نزد خدا، بزرگ

فِی الْأَرْضِ، جَليلًا فِی السَّمآءِ، لَمْ يَکُنْ لِأَحَدٍ فيکَ مَهْمَزٌ، وَلا لِقآئِلٍ

در زمین و شایسته در آسمان بودی، در تو برای کسی جای بدگویی و عیب جویی نبود،

فيکَ مَغْمَزٌ، وَلا لِخَلْقٍ فيکَ مَطْمَعٌ، وَلا لِأَحَدٍ عِنْدَکَ هَوادَةٌ، يُوجَدُ الضَّعيفُ

و در تو برای مردم جای طمعی و در نزد تو جای توقّعی نبود، ناتوان خوار در پیشگاه تو

الذَّليلُ عِنْدَکَ قَوِيّاً عَزيزاً، حَتّی تَأْخُذَ لَهُ بِحَقِّهِ، وَالْقَوِیُّ الْعَزيزُ عِنْدَکَ

قوی و نیرومند بود تا این که حقّش را بستانی قوی و نیرومند در نزد تو

ضَعيفاً ذَليلًا حَتّى تَأْخُذَ مِنْهُ الْحَقَّ، الْقَريبُ وَالْبَعيدُ عِنْدَکَ فی ذلِکَ

ناتوانِ [خوار] بود تا حق را از او بگیری، نزدیکان و بیگانگان در این مورد در نزد تو

سَوآءٌ، شَأْنُکَ الْحَقُّ وَالصِّدْقُ وَالرِّفْقُ، وَقَوْلُکَ حُکْمٌ وَحَتْمٌ، وَامْرُکَ حِلْمٌ

مساوی بودند، مرامت حقّ و راستی و درستی، و گفتارت قانون و لازم الاجرا، و فرمانت بردباری

وَعَزْمٌ، وَرَاْیُکَ عِلْمٌ وَجَزْمٌ، اعْتَدَلَ بِکَ الدّینُ، وَسَهُلَ بِکَ الْعَسیرُ، وَاطْفِئَتْ

و جدّیت، و اندیشه تو دانش و هوشیاری بود، (پرچمِ) دین اسلام به دست تو افراشته شد، و مشکلات به دست تو آسان گردید، و آتشِ (نفاق)

بِکَ النّیرانُ، وَقَوِیَ بِکَ الْإیمانُ، وَثَبَتَ بِکَ الْإِسْلامُ، وَهَدَّتْ مُصیبَتُکَ

به دست تو خاموش گردید، و ایمان به دست تو قوّت گرفت و اسلام به دست تو پابرجا شد، و مصیبت شهادت تو مردم را

الْأَنامَ، فَانَّا للَّهِ وَانَّا الَیْهِ راجِعُونَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ خالَفَکَ،

درهم شکست، (آری) همه از آن خداییم و به سوی او باز می گردیم خداوند قاتلان و مخالفان و کسانی که

وَلَعَنَ اللَّهُ مَنِ افْتَری عَلَیْکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ ظَلَمَکَ وَغَصَبَکَ حَقَّکَ، وَلَعَنَ

به تو دروغ بستند و به تو ستم کرده و حقّت را غصب نمودند لعنت کند و همچنین

اللَّهُ مَنْ بَلَغَهُ ذلِکَ فَرَضِیَ بِهِ، انَّا الَی اللَّهِ مِنْهُمْ بُرَآءُ، لَعَنَ اللَّهُ امَّهً خالَفَتْکَ،

خدا لعنت کند کسانی که این امور را شنیده و به آن راضی شدند، ما در پیشگاه خداوند از آنان بیزاری می جوییم، خداوند کسانی را که با تو مخالفت کردند

وَجَحَدَتْ وِلایَتَکَ، وَتَظاهَرَتْ عَلَیْکَ وَقَتَلَتْکَ، وَحادَتْ عَنْکَ

و ولایتت را انکار نموده بر ضدّ تو همدست شده و تو را به شهادت رساندند و از تو روی گردانده و تو را یاری نکردند،

وَخَذَلَتْکَ، الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی جَعَلَ النَّارَ مَثْویهُمْ، وَبِئْسَ الْوِرْدُ الْمَوْرُودُ،

لعنت کند، حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که آتشِ دوزخ را جایگاه آنان قرار داد و چه بد آبشخوری است (دوزخ)، که بر آن وارد می شوند،

اشْهَدُ لَکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ وَ وَلِیَّ رَسُولِهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ بِالْبَلاغِ وَالْأَداءِ،

گواهی می دهم که تو ای دوستدار خدا و رسولش- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- تبلیغِ (دین) کرده و انجام وظیفه و خیرخواهی نمودی،

وَاشْهَدُ انَّکَ جَنْبُ اللَّهِ وَبابُهُ، وَانَّکَ حَبیبُ اللَّهِ وَوَجْهُهُ الَّذی مِنْهُ یُؤْتی

و گواهی می دهم که تو محبوب خدا و درگاه رحمت او هستی و براستی تو «جنب اللَّه» و «وجه اللهی» که باید از آن به سوی خدا توجّه شود

وَانَّکَ سَبیلُ اللَّهِ، وَانَّکَ عَبْدُ اللَّهِ وَاخُو رَسُولِهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، اتَیْتُکَ

و تویی راه (به سوی) خدا و تویی بنده خدا و برادرِ رسولش- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- برای زیارت

زائِراً لِعَظیمِ جَلالَتِکَ وَمَنْزِلَتِکَ عِنْدَاللَّهِ و عِنْدَ رَسُولِهِ، مُتَقَرِّباً الَی اللَّهِ

به درگاهت آمده ام، زیرا که مقام و منزلت در نزد خدا و رسولش بسی بزرگ است در حالی که با زیارت تو به خدا

ص :۳۱۳

بِزِيارَتِکَ، راغِباً اِلَيْکَ فِى الشَّفاعَةِ، اِبْتَغى بِشَفاعَتِکَ خَلاصَ نَفْسى

نزديکی جويم و به شفاعت تو مشتاقم و به واسطه شفاعتت رهايی خود را (از آتش) می طلبم

مُتَعَوِّذاً بِکَ مِنَ النَّارِ، هارِباً مِنْ ذُنُوبِىَ الَّتِى احْتَطَبْتُها عَلى ظَهْرى فَزِعاً

و از آتش دوزخ به تو پناهنده ام، از گناهانی که بر پشتم سنگينی می کند گريزانم، به اميد

اِلَيْکَ رَجآءَ رَحْمَةِ رَبّى اَتَيْتُکَ اَسْتَشْفِعُ بِکَ يا مَوْلاىَ اِلَى اللَّهِ، وَاَتَقَرَّبُ

رحمت پروردگارم به تو متوسّل می شوم، ای مولای من، برای طلب شفاعت در درگاه خدا نزد تو آمده ام، و به واسطه تو

بِکَ اِلَيْهِ لِيَقْضِىَ بِکَ حَوآئِجى فَاشْفَعْ لى يا اَميرَ الْمُؤْمِنينَ اِلَى اللَّهِ، فَاِنّى

به خدا تقرّب می جويم تا حوائجم برآورده شود، ای اميرمؤمنان مرا به درگاه خدا شفاعت کن، که من

عَبْدُ اللَّهِ وَمَوْلاکَ وَزآئِرُکَ، وَلَکَ عِنْدَ اللَّهِ الْمَقامُ الْمَعْلُومُ، وَالْجاهُ الْعَظيمُ،

بنده خدا و دوست و زائر تو هستم، و تو نزد خدا دارای جايگاهی معلوم، و مقام

وَالشَّاْنُ الْکَبيرُ، وَالشَّفاعَةُ الْمَقْبُولَةُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ

و رتبه ای بلند و شفاعت پذيرفته شده هستی، خدايا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلى عَبْدِکَ وَاَمينِکَ الْاَوْفى وَعُرْوَتِکَ الْوُثْقى وَيَدِکَ

و درود فرست بر بنده و با وفاترين امانت دارت، و ريسمان محکمت، و دست

الْعُلْيا، وَکَلِمَتِکَ الْحُسْنى وَحُجَّتِکَ عَلَى الْوَرى وَصِدّيقِکَ الْاَکْبَرِ سَيِّدِ

بلندت، و نيکوترين کلمه ات، و حجّت و برهانت بر بندگان، بزرگترين تصديق کننده ات، سرور

الْاَوْصِيآءِ، وَرُکْنِ الْاَوْلِيآءِ، وَعِمادِ الْاَصْفِيآءِ، اَميرِ الْمُؤْمِنينَ، وَيَعْسُوبِ

اوصيا، و تکيه گاه دوستداران و برگزيدگان خدا، اميرمؤمنان و پيشوای

الْمُتَّقينَ، وَقُدْوَةِ الصِّدّيقينَ، وَاِمامِ الصَّالِحينَ، الْمَعْصُومِ مِنَ الزَّلَلِ،

پرهيزگاران، و مقتدای راستگويان، و پيشوای شايستگان، مصون از خطا و لغزش،

وَالْمَفْطُومِ مِنَ الْخَلَلِ، وَالْمُهَذَّبِ مِنَ الْعَیْبِ، وَالْمُطَهَّرِ مِنَ الرَّیْبِ، اخی

دور از عیب، پاک از نقص، پاکیزه از شک و تردید، برادر

نَبِیِّکَ وَوَصِیِّ رَسُولِکَ، وَالْبآئِتِ عَلی فِراشِهِ، وَالْمُواسی لَهُ بِنَفْسِهِ،

پیامبر و جانشین فرستاده ات و کسی که در بستر پیامبر خفت، و با جانش او را یاری کرد

وَکاشِفِ الْکَرْبِ عَنْ وَجْهِهِ، الَّذی جَعَلْتَهُ سَیْفاً لِنُبُوَّتِهِ، وَمُعْجِزاً لِرِسالَتِهِ،

و برطرف کننده غم از چهره او، که او [/ علی را شمشیری برای (یاری) پیامبریش و معجزه ای برای رسالتش قرار دادی

ص :۳۱۴

وَدِلالَهً واضِحَهً لِحُجَّتِهِ، وَحامِلًا لِرایَتِهِ، وَ وِقایَهً لِمُهْجَتِهِ، وَهادِیاً لِأُمَّتِهِ،

و راهنمایی روشن و آشکار برای حجّت و برهانش، و پرچمدارش، و سپری برای حفظ جانش، و هدایت کننده امّتش،

وَیَداً لِبَأْسِهِ، وَتاجاً لِرَأْسِهِ، وَباباً لِنَصْرِهِ، وَمِفْتاحاً لِظَفَرِهِ، حَتّی هَزَمَ

و دستی (توانا) برای جنگهایش و تاج سرش، و درگاهی برای یاریش، و کلیدی برای پیروزیش (قرار دادی)، تا این که

جُنُودَ الشِّرْکِ بِایْدِکَ، وَابادَ عَساکِرَ الْکُفْرِ بِامْرِکَ، وَبَذَلَ نَفْسَهُ فی مَرْضاهِ

لشکریان شرک را به یاری تو شکست داد، و به فرمانت لشکریان کفر را نابود کرد، و جانش را در راه رضایت تو

رَسُولِکَ، وَجَعَلَها وَقْفاً عَلی طاعَتِهِ، وَمَجِنّاً دوُنَ نَکْبَتِهِ، حَتّی فاضَتْ

و رسولت بر کف گرفته، و آن را وقف بر اطاعتش و سپری در برابر گرفتاری هایش قرار داد، تا این که

نَفْسُهُ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ فی کَفِّهِ، وَاسْتَلَبَ بَرْدَها، وَمَسَحَهُ عَلی وَجْهِهِ،

پیامبر- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- در آغوش او جان سپرد، و سردی بدنش را احساس کرد، و آن را بر صورتش کشید،

وَاعانَتْهُ مَلائِکَتُکَ علی غُسْلِهِ وَتَجْهیزِهِ، وَصَلّی عَلَیْهِ، وَواری

و فرشتگان او را بر غسل و آماده ساختن برای دفن یاری کردند، و بر او نماز خوانده، و به خاک

شَخْصَهُ، وَقَضی دَیْنَهُ، وَانْجَزَ وَعْدَهُ، وَلَزِمَ عَهْدَهُ، وَاحْتَذی مِثالَهُ، وَحَفِظَ

سپرد و دیونش را پرداخت کرد، و به وعده اش عمل کرده و در پیمانش ثابت قدم بود و همانند او عمل کرد و سفارش هایش را

وَصِیَّتَهُ، وَحینَ وَجَدَ انْصاراً نَهَضَ مُسْتَقِلّاً بِاعْبآءِ الْخِلافَهِ، مُضْطَلِعاً

به خاطر سپرد و زمانی که یارانی یافت مستقلّاً به مسئولیت های خلافت اقدام و سنگینی

بِاثْقالِ الْإِمامَهِ، فَنَصَبَ رایَهَ الْهُدی فی عِبادِکَ، وَنَشَرَ ثَوْبَ الْأَمْنِ فی

وظایف امامت را تحمّل نمود، سپس پرچم هدایت را در میان بندگانت برافراشت، و امنیّت را در سرزمین

بِلادِکَ، وَبَسَطَ الْعَدْلَ فی بَرِیَّتِکَ، وَحَکَمَ بِکِتابِکَ فی خَلیقَتِکَ، وَاقامَ

اسلام و عدالت را در میان بندگانت گسترش داد و در میان مخلوقات بر اساس کتابت حکم کرده و حدود را

الْحُدُودَ، وَقَمَعَ الْجُحُودَ، وَقَوَّمَ الزَّیْغَ، وَسَكَّنَ الْغَمْرَهَ، وَابادَ الْفَتْرَهَ، وَسَدَّ

اجرا کرد، و منکران را سرکوب، و کجی ها را راست، و آشوب را سرکوب نموده و سستی ها را از بین برده و شکاف (اختلاف) را

الْفُرْجَهَ، وَقَتَلَ النّاكِثَهَ وَالْقاسِطَهَ وَالْمارِقَهَ، وَلَمْ یَزَلْ عَلی مِنْهاجِ رَسُولِ

پر کرد، و پیمان شکنان و بیدادگران و بیرون روندگان از دین را کشت، و پیوسته بر راه رسول

اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَ وَتیرَتِهِ وَلُطْفِ شاكِلَتِهِ، وَجَمالِ سیرَتِهِ،

خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و روش، و شیوه ملایم، و رفتار زیبای او بود،

ص: ۳۱۵

مُقْتَدِياً بِسُنَّتِهِ، مُتَعَلِّقاً بِهِمَّتِهِ، مُباشِراً لِطَريقَتِهِ، وَامْثِلَتُهُ نَصْبُ عَيْنَيْهِ،

به سنّت پیامبر اقتدا کرده به همّت او وابسته و به راه و روش او ملازم بود، مقاصد پیامبر را مورد توجّه قرار داده

يَحْمِلُ عِبادَکَ عَلَيْها، وَيَدْعُوهُمْ الَيْها الی انْ خُضِبَتْ شَيْبَتُهُ مِنْ دَمِ رَاْسِهِ،

و بندگانت را بر آن وادار و به آن دعوت نمود، تا این که محاسن شریفش از خون سرش رنگین شد،

اللهُمَّ فَكَما لَمْ يُؤْثِرْ فی طاعَتِکَ شَكّاً عَلی يَقينٍ، وَلَمْ يُشْرِكْ بِکَ طَرْفَهَ

خدایا همچنان که هیچ گاه یقین او در اطاعت تو به شک مبدّل نگردید و لحظه ای از تو غافل نشد،

عَيْنٍ، صَلِّ عَلَيْهِ صَلاهً زاكِيَهً نامِيَهً، يَلْحَقُ بِها دَرَجَهَ النُّبُوَّهِ فی جَنَّتِکَ،

پس بر او درودی پاکیزه و فزاینده فرست، تا بواسطه آن در بهشت به درجه انبیا برسد،

وَبَلِّغْهُ مِنَّا تَحِيَّهً وَسَلاماً، وَآتِنا مِنْ لَدُنْکَ فی مُوالاتِهِ فَضْلًا وَاحْساناً

و از جانب ما درود و سلامی به او برسان، و از نزد خودت در راه دوستی او به ما لطف و احسان

وَمَغْفِرَهً وَرِضْواناً، انَّکَ ذُوالْفَضْلِ الْجَسيمِ، بِرَحْمَتِکَ يا ارْحَمَ الرَّاحِمينَ و

بخشش (گناهان) و بهشت را عطا فرما، که تو صاحب احسان وسیعی، به بخشش و احسانت ای مهربان ترین مهربانان.

* سپس ضریح را ببوس؛ آنگاه دو رکعت نماز زیارت بجای آور و بعد از آن هر چه می خواهی از خدا بخواه و پس از تسبیح حضرت زهرا علیها السلام بگو: اللَّهُمَّ انَّکَ بَشَّرْتَنی عَلی لِسانِ رَسُولِکَ مُحَمَّدٍ

**************** خدایا تو با زبان پیامبر و فرستاده ات محمّد

صَلَواتُکَ عَلَيْهِ وَآلِهِ، فَقُلْتَ: وَبَشِّرِ الَّذينَ آمَنُوا انَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ

– که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد– بشارت داده و فرمودی: و به کسانی که ایمان آورده اند بشارت ده که برای آنها سابقه نیک

رَبِّهِمْ. اللَّهُمَّ وَانّی مُؤْمِنٌ بِجَميعِ انْبِيآئِکَ وَرُسُلِکَ صَلَواتُکَ عَلَيْهِمْ، فَلا

(و پاداش) نزد پروردگارشان است و من به تمام پیامبران و فرستادگانت– که درود تو بر آنها باد– ایمان دارم، پس

تَقِفْنی بَعْدَمَعْرِفَتِهِمْ مَوْقِفاً تَفْضَحُنی فيهِ عَلی رُؤُوسِ الْخَلايِقِ ۳۲۰]، بَلْ قِفْنی

بعد از معرفت من نسبت به آنها، مرا در جایگاهی قرار نداده که در برابر مردم رسوایم کنی، بلکه مرا همراهشان

مَعَهُمْ، وَتَوَفَّنی عَلَی التَّصْدیقِ بِهِمْ، اللَّهُمَّ وَانْتَ خَصَصْتَهُمْ بِکَرامَتِکَ،

قرار ده و مرا بر تصدیق و ایمان به آنها بمیران، خدایا تو آنها را به کرامت خود مخصوص داشته

ص: ۳۱۶

وَامَرْتَنى بِاتِّباعِهِمْ، اللَّهُمَّ وَانّى عَبْدُکَ وَزآئِرُکَ، مُتَقَرِّباً الَیْکَ بِزِیارَهِ اخی

و مرا به پیروی از آنها امر فرمودی، خدایا من بنده و زیارت کننده توأم، در حالی که با زیارت برادر رسولت به درگاهت

رَسُولِکَ، وَ عَلى کُلِّ مَاْتِیٍّ وَمَزُورٍ حَقٌّ لِمَنْ اتاهُ وَ زارَهُ، وَانْتَ خَیْرُ مَاْتِیٍ

نزدیکی می جویم، و هر که به درگاه و زیارت کسی آید بر او حقّی دارد، و تو بهترین کسی هستی که به سویت آیند

وَاکْرَمُ مَزُورٍ، فَاسْئَلُکَ یا اللَّهُ یا رَحْمنُ یا رَحیمُ، یا جَوادُ یا ماجِدُ، یا

و گرامی ترین زیارت شده ای، پس ای خدا، ای بخشنده، ای مهربان، ای سخاوتمند، ای بزرگوار، ای

احَدُ یا صَمَدُ، یا مَنْ لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُولَدْ، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً احَدٌ، وَلَمْ یَتَّخِذْ

یکتا، ای بی نیاز، ای کسی که (هرگز) نزاده و زاده نشده و برای او هیچ گاه شبیه و مانندی نبوده و برای خود

صاحِبَهً وَلا وَلَداً، انْ تُصَلِّیَ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَ انْ تَجْعَلَ تُحْفَتَکَ

همسر و فرزندی نگرفته است، از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و پاداش مرا از زیارت

ایَّایَ مِنْ زِیارَتى اخا رَسُولِکَ فَکاکَ رَقَبَتى مِنَ النَّارِ، وَانْ تَجْعَلَنى مِمَّنْ

برادرِ رسولت، رهاییم از آتش دوزخ قرار دهی و مرا از کسانی قرار دهی که

یُسارِعُ فِی الْخَیْراتِ، وَیَدْعُوکَ رَغَباً وَرَهَباً، وَتَجْعَلَنى مِنَ الْخاشِعینَ،

به سوی کارهای خیر شتافته و تو را از روی امید و بیم می خوانند و مرا از فروتنان قرار دهی،

اللَّهُمَّ انَّکَ مَنَنْتَ عَلَیَّ بِزِیارَهِ مَوْلایَ عَلِیِّ بْنِ ابیطالِبٍ، وَ وِلایَتِهِ

خدایا به واسطه زیارت مولایم علیّ بن ابی طالب علیه السلام و ولایت و معرفت او، بر من

وَمَعْرِفَتِهِ، فَاجْعَلْنى مِمَّنْ یَنْصُرُهُ وَیَنْتَصِرُ بِهِ، وَمُنَّ عَلَیَّ بِنَصْرِکَ لِدینِکَ،

منّت نهادی، پس مرا از کسانی که او را یاری کرده و از او یاری می طلبند، قرار ده و به واسطه یاری دینت بر من منّت گذار،

اللَّهُمَّ وَاجْعَلْنى مِنْ شیعَتِهِ، وَتَوَفَّنى عَلى دینِهِ، اللَّهُمَّ اوْجِبْ لى مِنَ

و خدایا مرا از شیعیانش قرار ده و بر دینش بمیران، خدایا از رحمت

الرَّحْمَهِ وَالرِّضْوانِ، وَالْمَغْفِرَهِ وَالْإِحْسانِ، وَالرِّزْقِ الْواسِعِ الْحَلالِ الطَّيِّبِ

و خشنودی و آمرزش و نیکی و روزی گسترده حلال پاکیزه

ما انْتَ اهْلُهُ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ وَالْحَمْدُ للَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ.(۱)

که تو شایسته آنی به من عطا فرما، ای مهربان ترین مهربانان وستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است.

ص: ۳۱۷

۱- [۳۲۱]مزار شهید اوّل، صفحه ۹۹ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۷۷، حدیث ۱۰،(با اندکی تفاوت).

۴- زیارت روز شهادت آن حضرت

(۲۱ رمضان)

مرحوم حاج شیخ عبّاس قمی می نویسد: در روایت معتبر وارد شده است که روز شهادت امیر مؤمنان علیه السلام، حضرت خضر علیه السلام گریه کنان و استرجاع گویان، با سرعت آمد و بر درِ خانه آن حضرت ایستاد و گفت:

رَحِمَکَ اللَّهُ یا ابَا الْحَسَنِ، کُنْتَ اوَّلَ الْقَوْمِ اسْلاماً، وَاخْلَصَهُمْ ایماناً،

ای ابوالحسن خداوند تو را رحمت کند، تو اولین نفر در اسلام، و خالص ترین آنها در ایمان به خدا،

وَاشَدَّهُمْ یَقیناً، وَ اخْوَفَهُمْ للَّهِ.

و محکم ترین آنها در یقین، و خداترس ترین آنها بودی.

و بسیاری از فضایل آن حضرت را برشمرد که قریب به عباراتی است که در زیارت قبل گذشت. لذا مناسب است که زیارت قبلی (زیارت روز و شب مبعث) در روز شهادت امیرمؤمنان علیه السلام نیز خوانده شود (از باب تأسّی به جناب خضر علیه السلام).(۱)

یادآوری: در بخش اعمال ماه ها در ضمن اعمال شب مبعث، کلامی از سفرنامه ابن بطوطه درباره اهمّیّت مرقد مبارک امیرمؤمنان علیه السلام خواهد آمد که شایسته است مورد توجّه واقع شود، (صفحه ۶۵۶).

ص: ۳۱۸

۱- [۳۲۲]مفاتیح الجنان، زیارات مخصوصه امیرالمؤمنین علیه السلام.

فصل سوم: فضیلت زمین و مسجد کوفه و اماکن زیارتی آن

فضیلت سرزمین کوفه:

با این که گروهی از مردم کوفه، افرادی بی وفا، سنگدل و ترسو بودند و شیعیان از شهر کوفه خاطرات بسیار دردناکی دارند، ولی نباید فراموش کرد که بسیاری از اصحاب و یاران امامان علیهم السلام و شخصیّت های بزرگ و فداکار، از کوفه برخاسته اند و به همین دلیل در فضیلت و عظمت سرزمین کوفه، روایات فراوانی وارد شده که از آن جمله است:

۱- کوفه یکی از چهار شهری است که حق تعالی آن را اختیار فرموده است.(۱) ۲- «طور سینین» که خداوند در سوره بلد به آن قسم خورده، به این منطقه تفسیر شده است.(۲) ۳- حرم خدا و حرم رسول خدا و حرم امیر مؤمنان علی علیه السلام به حساب آمده است.(۳) ۴- یک درهم تصدّق در آن، معادل با تصدّق صد درهم در جای دیگر به حساب می آید.(۴) ۵- دو رکعت نماز در آن، معادل با صد رکعت نماز در جای دیگر است.(۵) ۶- باغی از باغهای بهشت است که در آن قبر نوح و قبر ابراهیم ... و قبر سیّد الاوصیا امیرمؤمنان، قرار دارد(۶) (از این حدیث معلوم می شود که کوفه در این گونه روایات سرزمین نجف را نیز شامل می شود).

فضیلت مسجد کوفه:

در فضیلت مسجد کوفه و نماز و عبادت در آن نیز روایات زیادی وارد شده است که به بعضی از آنها اشاره می شود:

۱- ابوحمزه ثمالی نقل می کند که امام سجّاد علیه السلام روزی از مدینه، صرفاً به قصد مسجد کوفه حرکت کرد و دو رکعت نماز در آن به جای آورد و دوباره سوار بر مرکب شد و برگشت!(۷) ۲- مطابق روایتی از امیرمؤمنان علیه السلام: «هزار پیامبر و هزار وصی پیامبر در این مسجد نماز خوانده اند».(۸)

۱- [۳۲۳]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۹۲، حدیث ۲۰، به نقل از خصال، جلد ۱، صفحه ۲۲۵، حدیث ۵۸.

۲- [۳۲۴]همان مدرک.

۳- [۳۲۵]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۰۰، حدیث ۵۱، به نقل از کامل الزیارات، باب ۸، صفحه ۲۹، حدیث ۸.

۴- [۳۲۶]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۹۹، حدیث ۴۲، به نقل از کامل الزیارات، باب ۸، صفحه ۲۷، حدیث ۲.

۵- [۳۲۷]همان مدرک.

۶- [۳۲۸]همان مدرک، صفحه ۴۰۵، حدیث ۶۱ و فرحه الغری، صفحه ۶۹.

۷- [۳۲۹]کامل الزیارات، باب ۸، صفحه ۲۷، حدیث ۱.

۸- [۳۳۰]همان مدرک، صفحه ۲۸، حدیث ۵.

۳- در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است: «اگر من در نزدیکی مسجد کوفه بودم امید آن داشتم که حتّی یک نماز در آن هم از من فوت نشود»، سپس خطاب به راوی می فرماید: «آیا از فضل آن آگاهی؟» عرض کرد: نه؛ فرمود: «هیچ عبد صالحی و هیچ پیامبری نبود مگر این که در مسجد کوفه نماز خواند، حتّی زمانی که رسول اللّه صلی الله علیه و آله به معراج رفت جبرئیل به آن حضرت گفت: آیا می دانی در این لحظه در کجا هستی یا محمّد؟

فرمود: نه؛ عرض کرد: تو در مقابل مسجد کوفه هستی. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: بنابراین، از پروردگارت اجازه بگیر که فرود آیم و در آن نماز بخوانم. جبرئیل اجازه گرفت، خداوند نیز اجازه داد و پیامبر صلی الله علیه و آله هبوط کرد و دو رکعت نماز خواند». آنگاه امام صادق علیه السلام فرمود: «نماز واجب در آن معادل هزار نماز و نماز نافله در آن معادل پانصد نماز است. در هر جهت از چهار جهت او باغی از باغهای بهشت قرار دارد. نشستن در آن بدون نماز و ذکر نیز، عبادت است».(۱) ۴- امام صادق علیه السلام می فرماید: «امیر مؤمنان علی علیه السلام به کسی که برای درک فضیلت مسجدالأقصی بار خود را بسته بود و برای خداحافظی خدمت آن حضرت در مسجد کوفه رسید، فرمود: زاد و راحله ات را بفروش و بیا در این مسجد نماز بگذار که نماز واجب در آن، معادل یک حجّ مقبول و نماز نافله در آن، معادل یک عمره مقبوله است ... هیچ غمزده و دردمندی حاجتی از حوائجش را در این مسجد طلب نمی کند مگر این که خداوند به او پاسخ می دهد و مشکلش را برطرف می سازد».(۲) ۵- مطابق روایتی از امیرمؤمنان علیه السلام به دست می آید که مسجد کوفه، خانه حضرت آدم و حضرت نوح و حضرت ادریس و مصلّای ابراهیم خلیل و خضر علیهم السلام بوده است و یکی از چهار مسجدی است که خداوند آن را برگزیده و در روز قیامت برای کسانی که در آن نماز خواندند شفاعت می کند؛ شفاعتی که رد نمی شود و مصلّای حضرت مهدی علیه السلام است و مؤمنی روی زمین نیست مگر این که قلبش به آن اشتیاق دارد.(۳) ۶- مسجد کوفه یکی از چهار مکانی است که مسافر در آن مخیّر است، بین قصر و اتمام. امام صادق علیه السلام فرمود: «از جمله از علم مخزون خداوند، نماز اتمام در چهار مکان است: حرم خداوند، حرم رسول گرامی صلی الله علیه و آله و حرم امیرمؤمنان علیه السلام و حرم حسین بن علی علیه السلام».(۴)

اعمال مسجد کوفه

اشاره

اعمال مسجد کوفه به نحوی که در کتاب «مصباح الزائر»(۵) «سیّد بن طاووس» و غیر آن با مختصر

ص: ۳۲۰

۱- [۳۳۱]کامل الزیارات، باب ۸، صفحه ۲۸، حدیث ۶.

۲- [۳۳۲]همان مدرک، صفحه ۳۲، حدیث ۱۸.

۳- [۳۳۳]امالی صدوق، صفحه ۲۲۷، حدیث ۸.

۴- [۳۳۴]جواهرالکلام، جلد ۱۴، صفحه ۳۳۷.

۵- [۳۳۵]مصباح الزائر، از صفحه ۷۷ تا ۹۹.

تفاوتی وارد شده بدین شرح است:

۱- آداب دخول در مسجد

چون داخل شهر کوفه شدی بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَفی سَبیلِ اللَّهِ، وَعَلی مِلَّهِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ،

به نام خدا و به یاری خدا و در راه خدا، و بر دین رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

اللهُمَّ انْزِلْنی مُنْزَلًا مُبارَکاً، وَانْتَ خَیْرُ الْمُنْزِلینَ* سپس روانه شو به سوی خدایا مرا در جایگاه مبارکی فرود آر که تو بهترین فرود آورندگانی.*******************

مسجد کوفه و در حال رفتن بگو: اللَّهُ اکْبَرُ، وَلا الهَ الَّا اللَّهُ، وَالْحَمْدُلِلَّهِ، وَسُبْحانَ اللَّهِ

************* خداوند بزرگتر است از هر چیز و معبودی جز او نیست، و ستایش مخصوص اوست و او را تسبیح می کنم* تا به در مسجد برسی،(۱) در آنجا بایست و بگو: السَّلامُ عَلی سَیِّدِنا رَسُولِ اللَّهِ، مُحَمَّدِ

********************** سلام و درود بر آقا و سرور ما، فرستاده خدا، محمّد

بْنِ عَبْدِاللَّهِ وَآلِهِ الطَّاهِرینَ، السَّلامُ عَلی مَوْلانا امیرِ الْمُؤْمِنینَ عَلِیِّ بْنِ

فرزند عبداللَّه و خاندان پاکش باد، سلام و درود و رحمت و برکات خدا بر امیرمؤمنان علی فرزند

ابیطالِبٍ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، وَعَلی مَجالِسِهِ، وَمَشاهِدِهِ وَمَقامِ

ابی طالب باد، و بر محلّ نشستن و حضور

حِکْمَتِهِ، وَآثارِ آبائِهِ آدَمَ وَنُوحٍ، وَابْرهیمَ وَاسْمعیلَ، وَتِبْیانِ بَیِّناتِهِ،

و داوریش، و بر آثار پدرانش آدم و نوح و ابراهیم و اسماعیل، و بر بیان روشنش باد،

السَّلامُ عَلَی الْإمامِ الْحَکیمِ الْعَدْلِ الصِّدّیقِ الْأَکْبَرِ، الْفارُوقِ بِالْقِسْطِ

سلام و درود بر پیشوایِ حکیمِ عادل و اوّلین تصدیق کننده (رسول خدا)، جداکننده بین حقّ و باطل با عدالت،

الَّذی فَرَّقَ اللَّهُ بِهِ بَیْنَ الْحَقِّ وَالْباطِلِ، وَالْکُفْرِ وَالْإیمانِ، وَالشِّرْکِ

کسی که خدا به واسطه او بین حق و باطل و کفر و ایمان و شرک

وَالتَّوْحیدِ، لِیَهْلِکَ مَنْ هَلَکَ عَنْ بَیِّنَهٍ، وَیَحْیی مَنْ حَیَّ عَنْ بَیِّنَهٍ، اشْهَدُ

و توحیـد جـدایی انـداخت، تا از روی دلیل هلاک کند هر که هلاک می شود و از روی دلیل زنده کند هر که زنده می شود، گواهی می دهم

انَّکَ امیرُ الْمُؤْمِنینَ، وَخاصَّهُ نَفْسِ الْمُنْتَجبینَ، وَزَیْنُ الصِّدّیقینَ، وَصابِرُ

که تو امیرمؤمنان، و برگزیده نجیب زادگان، و زینت راستگویان، و شکیباترین

۱- [۳۳۶]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۳۹.

الْمُمْتَحَنينَ، وَانَّکَ حَکَمُ اللَّهِ فی ارْضِهِ، وَقاضی امْرِهِ، وَبابُ حِکْمَتِهِ،

امتحان شدگانی، و تویی حاکم از جانب خدا در زمینش و بجا آورنده فرمانش، و درگاه حکمت و دانشش

وَعاقِدُ عَهْدِهِ، وَالنَّاطِقُ بِوَعْدِهِ، وَالْحَبْلُ الْمَوْصُولُ بَیْنَهُ وَبَیْنَ عِبادِهِ،

و پیوند دهنده پیمانش، و گوینده به وعده اش، و ریسمان اتّصال بین او و بندگانش

وَکَهْفُ النَّجاهِ، وَمِنْهاجُ التُّقی، وَالدَّرَجَهُ الْعُلْیا، وَمُهَیْمِنُ الْقاضِی

و پناهگاه نجات، و راه روشن پرهیزکاری، و مقام والا، و گواه خدای داور،

الْأَعْلی یا امیرَ الْمُؤْمِنینَ بِکَ اتَقَرَّبُ الَی اللَّهِ زُلْفی انْتَ وَلِیّی وَسَیِّدی

ای امیرمؤمنان به واسطه تو به درگاه خداوند تقرّب کامل می جویم، که تویی سرپرست و آقا و سرور

وَوَسیلَتی فِی الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ* آنگاه داخل مسجد شو و بگو: اللَّهُ اکْبَرُ اللَّهُ اکْبَرُ اللَّهُ

و وسیله نجاتم در دنیا و آخرت.************ خدا بزرگتر است از هر چیز، خدا بزرگتر است از هر چیز، خدا

اکْبَرُ، هذا مَقامُ الْعائِذِ بِاللَّهِ، وَبِمُحَمَّدٍ حَبیبِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ،

بزرگتر است از هر چیز، این است جایگاه پناهنده به خدا و به محمّد حبیب او- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

وَبِوِلایَهِ امیرِ الْمُؤْمِنینَ، وَالْأَئِمَّهِ الْمَهْدِیّینَ الصَّادِقینَ النَّاطِقینَ

و به ولایت امیرمؤمنان و پیشوایان هدایت و راستگویان و سخنوران

الرَّاشِدینَ، الَّذینَ اذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَطَهَّرَهُمْ تَطْهیراً، رَضیتُ بِهِمْ

و رشد یافتگانی که خداوند پلیدی را از آنها دور ساخته و به خوبی پاکیزه گردانیده است، به پیشوایی

ائِمَّهً وَهُداهً وَمَوالِیَّ، سَلَّمْتُ لِأَمْرِ اللَّهِ لا اشْرِکُ بِهِ شَیْئاً، وَلا اتَّخِذُ مَعَ اللَّهِ

و هدایت و سرپرستی آنها خشنودم، تسلیم فرمان خدایم و کسی را شریک او قرار ندهم، و سرپرستی همراه خدا

وَلِیّاً، کَذِبَ الْعادِلُونَ بِاللَّهِ وَضَلُّوا ضَلالًا بَعیداً، حَسْبِیَ اللَّهُ وَاوْلِیآءُ اللَّهِ،

برای خود نگیرم، روی گردانندگان از خدا دروغ گفته و به گمراهی سختی دچار شدند، خداوند و اولیای او مرا کافی است،

اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، وَاشْهَدُ انَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ

گواهی می دهم که معبودی جز خدا نیست، یگانه ای که شریکی ندارد و گواهی می دهم که محمّد بنده

وَرَسُولُهُ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَانَّ عَلِیّاً وَالْأَئِمَّهَ الْمَهْدِیّینَ مِنْ ذُرِّیَّتِهِ

و فرستاده اوست- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و به راستی علی و پیشوایان هدایت از نسل او

عَلَیْهِمُ السَّلامُ اوْلِیآئی وَحُجَّهُ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ.

- که درود خدا بر آنها باد- سرپرستان من و حجّت و برهان خدا بر مخلوقاتند.

ص :۳۲۲

آنگـاه به جـانب سـتون چهـارم می روی که برابر سـتون پنجم یعنی سـتون حضـرت ابراهیم علیه السـلام قرار گرفته، پس چهار رکعت نماز بخوان، دو رکعت آن را با حمد و

«قُلْ هُوَ اللَّهُ احَدٌ»

و دو رکعت دیگر را با حمد و

«انَّا انْزَلْناهُ فی لَیْلَهِ الْقَدْرِ»

. پس از اتمام نماز و بعد از گفتن تسبیح حضرت زهرا علیها السلام هفت مرتبه بگو:

السَّلامُ عَلی عِبادِ اللَّهِ الصَّالِحینَ الرَّاشِدینَ، الَّذینَ اذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُمُ الرِّجْسَ

سلام و درود بر بندگان شایسته و رشد یافته خدا، که خداوند پلیدی را از آنها دور ساخته

وَطَهَّرَهُمْ تَطْهیراً، وَجَعَلَهُمْ انْبِیآءَ مُرْسَلینَ، وَحُجَّهً عَلَی الْخَلْقِ اجْمَعینَ،

و به خوبی پاکیزه گردانیده و آنها را پیامبران مرسل و حجت و برهان بر تمامی مخلوقات قرار داد،

وَسَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلینَ، وَالْحَمْدُللَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، ذلِکَ تَقْدیرُ الْعَزیزِ

و سـلام و درود بر فرسـتادگانش، و حمد و سـپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است و این تقدیر و حکم خدای بی همتای

الْعَلیمِ، سَلامٌ عَلی نُوحٍ فِی الْعالَمینَ* سپس بگو: نَحْنُ عَلی وَصِیَّتِکَ یا وَلِیَ

داناست، سلام و درود بر نوح در میان جهانیان******** ای سرپرست مؤمنان، ما به

الْمُؤْمِنینَ، الَّتی اوْصَیْتَ بِها ذُرِّیَّتَکَ مِنَ الْمُرْسَلینَ وَالصِّدّیقینَ، وَنَحْنُ

وصیّتی که بر فرزندانت از فرستادگان و راستگویان نمودی، پایبندیم، و ما

مِنْ شیعَتِکَ وَشیعَهِ نَبِیِّنا مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَعَلَیْکَ وَعَلی

از شیعیان تو و پیامبرمان محمّد هستیم- که درود خدا بر او و خاندان پاکش و بر تو

جَمیعِ الْمُرْسَلینَ، وَالْأَنْبِیآءِ وَالصِّدِیقینَ، وَنَحْنُ عَلی مِلَّهِ ابْرهیمَ، وَدینِ

و همه فرستادگان و پیامبران و راستگویان باد-، و ما به دین ابراهیم

مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأَمِّيِّ، وَالْأَئِمَّهِ الْمَهْدِيّينَ، وَوِلايَهِ مَوْلانا عَلِيٍّ اميرِ

و محمّد، پیامبر امّی [/ درس نخوانده و پیشوایان هدایت و ولایت مولایمان علی

الْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَی الْبَشیرِ النَّذیرِ، صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِ وَرَحْمَتُهُ

امیرمؤمنان پایبندیم، سلام و درود بر بشارت دهنده بیم دهنده، درود و رحمت

وَرِضْوانُهُ وَبَرَکاتُهُ، وَعَلی وَصِیِّهِ وَخَلیفَتِهِ الشَّاهِدِ للَّهِ مِنْ بَعْدِهِ عَلی

و خشنودی و برکات خدا بر او باد، و بر وصی و جانشین او، همان گواه خدا بر مخلوقات

خَلْقِهِ، عَلِیٍّ امیرِ الْمُؤْمِنینَ الصِّدیقِ الْأَکْبَرِ، وَالْفارُوقِ الْمُبینِ، الَّذی

پس از او (یعنی) علی امیرمؤمنان، اوّلین تصدیق کننده (پیامبر اسلام) و جدا کننده روشن حق از باطل که

ص :۳۲۳

اخَذْتَ بَيْعَتَهُ عَلَى الْعالَمينَ، رَضيتُ بِهِمْ اوْلِيآءَ وَمَوالِيَّ، وَحُكّاماً فی

مسؤولیّت بیعتش را بر جهانیان قرار دادی، من به سرپرستی و سروریشان خشنودم و آنها حاکمان در

نَفْسی وَوُلْدی وَاهْلی وَمالی وَقِسْمی وَحِلّی وَاحْرامی وَاسْلامی

جان و فرزندان و خاندان و اموال و روزیم، و در حال احرام و غیر احرام، و اسلام

وَدینی وَدُنْیایَ وَآخِرَتی وَمَحْیایَ وَمَماتی انْتُمُ الْأَئِمَّهُ فِی الْکِتابِ،

و دینم، و دنیا و آخرتم، و زندگی و مردنم هستند شما پیشوایان در کتاب خدا

وَفَصْلُ الْمَقامِ وَفَصْلُ الْخِطابِ، وَاعْیُنُ الْحَیِّ الَّذی لا یَنامُ، وَانْتُمْ

و دارای بالاترین مقام و داوران عادلید و شمایید دیدگان زنده ای که هرگز نخوابد و شمایید

حُکَمآءُ اللَّهِ فی ارْضِهِ، وَبِکُمْ حَکَمَ اللَّهُ، وَبِکُمْ عُرِفَ حَقُّ اللَّهِ، لا الهَ الَّا

فرزانگان الهی در روی زمین و به واسطه شما خداوند حکمرانی می کند و حقّ خدا شناخته می شود، معبودی جز

اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، انْتُمْ نُورُ اللَّهِ مِنْ بَیْنِ ایْدینا وَمِنْ خَلْفِنا، انْتُمْ سُنَّهُ

خدا نیست محمّد فرستاده اوست، شما نور خدا در مقابل و پشت سر مایید، شما حکم

اللَّهِ الَّتی بِها سَبَقَ الْقَضآءُ، یا امیرَ الْمُؤْمِنینَ، انَا لَکُمْ مُسَلِّمٌ تَسْلیماً لا

خدایید که به واسطه آن سرنوشت رقم زده می شود ای امیرمؤمنان من به طور کامل تسلیم شمایم و چیزی را

اشْرِکُ بِاللَّهِ شَیْئاً، وَلا اتَّخِذُ مِنْ دوُنِهِ وَلِیّاً، الْحَمْدُلِلَّهِ الَّذی هَدانی بِکُمْ،

برای خدا شریک قرار نداده و سرپرستی جز او بر نمی گزینم حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که مرا به وسیله شما هدایت کرد

وَما کُنْتُ لِأَهْتَدِیَ لَوْلا انْ هَدانِیَ اللَّهُ، اللَّهُ اکْبَرُ، اللَّهُ اکْبَرُ، اللَّهُ اکْبَرُ، الْحَمْدُ

و اگر خدا مرا هدایت نمی کرد هرگز هدایت نمی شدم، خدا بزرگتر است از هر چیز، خدا بزرگتر است از هر چیز خدا بزرگتر است از هر چیز، ستایش مخصوص

لِلَّهِ عَلی ما هَدانا.(۱)

خداوند است به خاطر هدایت کردن ما.

۲- اعمال دکّه القضا و بیت الطّشت

دکّه القضا سکّویی بوده در مسجد کوفه که امیرالمؤمنین علیه السلام بر روی آن می نشستند و قضاوت و حکم می نمودند و در آن جایگاه، ستون کوتاهی بوده که بر روی آن آیه کریمه

«انَّ اللَّهَ یَاْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسانِ»(۲)

نوشته شده بود(۳) و بیت الطّشت که متّصل به دکّه القضا است همان محلّی است که معجزه

ص: ۳۲۴

۱- [۳۳۷]مصباح الزائر، صفحه ۷۷ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۰۹- ۴۱۱(با اندکی تفاوت).

۲- [۳۳۸]سوره نحل، آیه ۹۰.

۳- [۳۳۹]مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

امیرالمؤمنین علیه السلام برای نجات دختری از اتّهام ظاهر شد.(۱) در هر حال پس از اعمال ستون چهارم به سوی دکّهُ القضا برو و در آن جا دو رکعت نماز بخوان با حمد و هر سوره که خواهی و بعد از نماز و گفتن تسبیح حضرت زهرا علیها السلام بگو:

یا مالِکی وَمُمَلِّکی وَمُتَغَمِّدی بِالنِّعَمِ الْجِسامِ مِنْ غَیْرِ اسْتِحْقاقٍ،

ای مالک من و ای کسی که مرا مالک قرار داده ای، ای کسی که بدون شایستگی من مرا غرق در نعمت های بزرگ ساخته ای،

وَجْهی خاضِعٌ لِما تَعْلُوهُ الْأَقْدامُ لِجَلالِ وَجْهِکَ الْکَریمِ، لا تَجْعَلْ هذِهِ

چهره ام در مقابل ذات با عظمت و گرامیت فروتن است تا قدم ها بر آن قرار گیرد، این سختی و گرفتاری

الشِّدَّهَ وَلا هذِهِ الْمِحْنَهَ مُتَّصِلَهً بِاسْتیصالِ الشَّأْفَهِ، وَامْنَحْنی مِنْ فَضْلِکَ

را سبب نابودیم، قرار مده و از فضل و کرمت چیزی را که بدون درخواست

ما لَمْ تَمْنَحْ بِهِ احَداً مِنْ غَیْرِ مَسْئَلَهٍ، انْتَ الْقَدیمُ الْأَوَّلُ الَّذی لَمْ تَزَلْ وَلا

به کسی نبخشیده ای بر من ببخش، تویی آن ازلی و اوّلی که همیشه بوده

تَزالُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاغْفِرْ لی وَارْحَمْنی وَزَکِّ عَمَلی

و خواهی بود، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا بیامرز و به من رحم کن و اعمالم را پاک گردان،

وَبارِکْ لی فی اجَلی وَاجْعَلْنی مِنْ عُتَقآئِکَ وَطُلَقآئِکَ مِنَ النَّارِ،

و به عمرم برکت ده و مرا از آزادشدگان و رها شدگان از آتش دوزخ قرار ده

بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ آنگاه اعمال بَیْتُ الطَّشْتْ را بجا آور؛ یعنی دو رکعت نماز به بخشش و احسانت ای مهربان ترین مهربانان***************************

بخوان و بعد از سلام و تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام بگو: اللهُمَّ انّی ذَخَرْتُ تَوْحیدی ایَّاکَ

************************** خدایا من یگانه پرستی و معرفتم نسبت به تو

وَمَعْرِفَتی بِکَ، وَاخْلاصی لَکَ وَاقْراری بِرُبُوبِیَّتِکَ، وَذَخَرْتُ وِلایَهَ مَنْ

و اخلاص و اقرارم به پروردگاریت را اندوخته و ذخیره کردم ولایت کسانی را که به واسطه شناخت آنها

انْعَمْتَ عَلَیَّ بِمَعْرِفَتِهِمْ مِنْ بَرِیَّتِکَ، مُحَمَّدٍ وَعِتْرَتِهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِمْ، لِیَوْمِ

از بین مخلوقاتت، به من نعمت دادی، (یعنی) محمّد و خاندانش- که درود خدا بر آنها باد- برای روز

۱- [۳۴۰]بحارالانوار، جلد ۴۰، صفحه ۲۷۷، حدیث ۴۲.

فَزَعی اَلَیْکَ عاجِلًا وَ آجِلًا، وَقَدْ فَزِعْتُ اَلَیْکَ وَالَیْهِمْ یا مَوْلایَ فی هذَا

نیازم به تو در دنیا و آخرت، ای مولای من، دراین روز و در این جایگاه به تو

الْیَوْمِ، وَفی مَوْقِفی هذا، وَسَئَلْتُکَ سَعادَتی مِنْ نِعْمَتِکَ، وَازاحَهَ ما

و آنان متوسّل می شوم و از تو نعمت های پاکیزه ات و برطرف شدن ترس

اخْشاهُ مِنْ نِقْمَتِکَ، وَالْبَرَکَهَ فیما رَزَقْتَنیهِ، وَتَحْصینَ صَدْری مِنْ کُلِ

از انتقامت و برکت در روزیم، و حفظ سینه ام از هر

هَمٍّ وَ جائِحَهٍ وَمَعْصِیَهٍ، فی دینی وَدُنْیایَ وَآخِرَتی یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ غم و گرفتاری و گناه در دین و دنیا و آخرتم را می خواهم، ای مهربان ترین مهربانان.

* سپس به وسط مسجد می روی و دو رکعت نماز می خوانی در رکعت اوّل حمد با قُلْ هُوَ اللَّهُ احَدٌ و در رکعت دوم حمد و قُلْ یا ایُّهَا الْکافِرُونَ آنگاه پس از سلام وتسبیح زهرا علیها السلام بگو: اللهُمَّ انْتَ السَّلامُ

************************ خدایا تویی سلامتی

وَمِنْکَ السَّلامُ، وَالَیْکَ یَعُودُ السَّلامُ، وَدارُکَ دارُ السَّلامِ، حَیِّنا رَبَّنا مِنْکَ

و از جانب توست سلامتی و به سوی تو باز می گردد سلامتی و درگاه توست جایگاه امنیّت و سلامتی ای پروردگار ما؛

بِالسَّلامِ، اللهُمَّ انّی صَلَّیْتُ هذِهِ الصَّلاهَ ابْتِغآءَ رَحْمَتِکَ وَرِضْوانِکَ

با سلامتی از جانب خودت، ما را زنده بدار، خدایا این نماز را برای بدست آوردن بخشش و احسان و خشنودی

وَمَغْفِرَتِکَ، وَتَعْظیماً لِمَسْجِدِکَ، اللهُمَّ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

و آمرزشت و برای بزرگداشت مسجدت به جای آوردم، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

وَارْفَعْها فی عِلِّیّینَ، وَتَقَبَّلْها مِنّی یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

و نمازم را به عالی ترین درجات بالا برده و از من بپذیر ای مهربان ترین مهربانان.

یادآوری: محدّث بزرگوار مرحوم حاج شیخ عبّاس قمی رحمه الله می گوید: این مقام را دَکَّهُ الْمِعْراج گفته اند و ظاهراً به ملاحظه آن که در شب معراج حضرت رسول صلی الله علیه و آله از حق تعالی رخصت طلبید و در این جا فرود آمده و دو

رکعت نماز گذاشت که در اوّل این فصل گذشت.(۲)

ص: ۳۲۶

۱- [۳۴۱]مصباح الزائر، صفحه ۷۹ و بحارالانوار جلد ۹۷، صفحه ۴۱۱ و ۴۱۲(با اندکی تفاوت).

۲- [۳۴۲]مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

۳- اعمال ستُون هفتم

(مقام ابراهیم خلیل علیه السلام)

مقدّمه:

در فضیلت این ستون احادیث بسیاری وارد شده، از آن جمله:

۱- «شیخ کلینی» بـه سـند معتبر روایـت کرده که امیرمؤمنـان علیه السـلام رو به این سـتون نمـاز می خوانـد و نزدیـک آن می ایستاد.(۱) ۲- در روایت معتبر دیگری وارد شـده که هر شب شـصت هزار فرشـته از آسـمان نازل می شونـد و نزد سـتون هفتم نماز می گزارند.(۲) ۳- در حـدیث معتبر سوّمی از امـام صادق علیه السـلام منقول است که سـتون هفتم مقام حضـرت ابراهیم علیه السلام است.(۳) ۴- «شـیخ کلینی» در «کافی» به سـند صحیح از ابواسماعیل سرّاج روایت کرده که معاویه بن وَهَب دست مرا گرفت و گفت: ابوحمزه ثمالی دست مرا گرفت و گفت: اصبغ بن نباته دست مرا گرفت و ستون هفتم را به من نشان داد و گفت: که این سـتون، مقام امیرمؤمنان علیه السـلام است که نزد آن نماز می خواند و امام حسن علیه السلام در نزد ستون پنجم نمـاز بجـا می آورد و هرزمـان امیرمؤمنـان علیه السـلام حضور نـداشت امـام حسن علیه السـلام در جای آن حضـرت، نماز می خواند.(۴) در هر حال مقابل این ستون رو به قبله می ایستی و می گویی:

بِسْمِ اللّهِ وَبِاللّهِ، وَعَلی مِلَّهِ رَسُولِ اللّهِ، صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَلا الهَ الَّا

به نام خدا و به یاری خدا و بر دین رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و معبودی جز

اللّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّهِ، السَّلامُ عَلی ابینا آدَمَ وَامِّنا حَوَّآءَ، السَّلامُ عَلی

خدا نیست، محمّد فرستاده اوست، سلام و درود بر پدرمان آدم و مادرمان حوّا، سلام و درود بر

هابیلَ الْمَقْتُولِ ظُلْماً وَ عُدْواناً عَلی مَواهِبِ اللّهِ وَرِضْوانِهِ، السَّلامُ عَلی

هابیل که از روی ظلم و دشمنی به خاطر نعمت هایی که خدا به او داده و از او خشنود بود، کشته شد، سلام و درود بر

شَیْثٍ صَفْوَهِ اللّهِ الْمُخْتارِ الْأَمینِ، وَعَلَی الصَّفْوَهِ الصَّادِقینَ مِنْ ذُرِّیَّتِهِ

شیث برگزیده خدا و انتخاب شده امانتدار و بر برگزیدگان راست گفتار از نسل

الطَّیِّبینَ، اوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ، السَّلامُ عَلی ابْرهیمَ وَ اسْمعیلَ، وَاسْحقَ

پاکش از ابتدا تا انتها، سلام و درود بر ابراهیم و اسماعیل، و اسحاق

۱- [۳۴۳]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۹۳، حدیث ۴.

۲- [۳۴۴]همان مدرک، حدیث ۵

۳- [۳۴۵]همان مدرک، حدیث ۷.

۴- [۳۴۶]همان مدرک، حدیث ۸.

وَيَعْقُوبَ، وَ عَلى ذُرِّيَّتِهِمُ الْمُخْتارينَ، السَّلامُ عَلى مُوسى كَليمِ اللَّهِ،

و يعقوب و بر نسل برگزيده ايشان، سلام و درود بر موسى كليم خدا

السَّلامُ عَلى عيسى رُوحِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلى مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ خاتَمِ

سلام و درود بر عيسى روح خدا، سلام و درود بر محمّد بن عبداللَّه خاتم

النَّبِيّينَ، السَّلامُ عَلى عَلِيٍّ اميرِالْمُؤْمِنينَ، وَذُرِّيَّتِهِ الطَّيِّبينَ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ

پيامبران، سلام و درود بر امير مؤمنان و نسل پاكش و رحمت و بركات خدا

وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ فِى الْأَوَّلينَ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ فِى الْأخِرينَ،

بر او باد، سلام و درود بر شما در ميان آنها كه پيش از اين بوده و پس از اين خواهند بود،

السَّلامُ عَلى فاطِمَةَ الزَّهْراءِ، السَّلامُ عَلَى الْأَئِمَّةِ الْهادينَ، شُهَدآءِ اللَّهِ

سلام و درود بر فاطمه زهرا، سلام و درود بر پيشوايان هدايت گر و گواهان خدا

عَلى خَلْقِهِ، السَّلامُ عَلَى الرَّقيبِ الشَّاهِدِ عَلَى الْامَمِ للَّهِ رَبِّ الْعالَمينَ.

بر مخلوقاتش، سلام و درود بر مراقب و گواه بر امت ها از جانب پروردگار جهانيان.

بعد از آن نزد آن ستون، چهار ركعت نماز مى خوانى در ركعت اوّل حمد و

انَّا انْزَلْناهُ

و در ركعت دوم حمد و

قُلْ هُوَ اللَّهُ احَدٌ

و در ركعت سوم و چهارم نيز به همين گونه عمل مى كنى و چون نماز به پايان رسيد پس از تسبيح حضرت زهرا عليها السلام بگو:

اللهُمَّ انْ كُنْتُ قَدْ عَصَيْتُكَ، فَانّى قَدْ اطَعْتُكَ فِى الْإيمانِ مِنّى بِكَ مَنّاً

خدايا اگر نافرمانيت كردم ولى در ايمان به تو اطاعتت نمودم كه اين منّتى از

مِنْکَ عَلَیَّ، لا مَنّاً مِنّی عَلَیْکَ، وَاطَعْتُکَ فی احَبِّ الْأَشْیآءِ لَکَ لَمْ اتَّخِذْ

ناحیه تو بر من است نه منّتی از من بر تو، و در مورد محبوب ترین اشیا نزد تو اطاعتت کردم و برای تو

لَکَ وَلَداً، وَلَمْ ادْعُ لَکَ شَریکاً، وَقَدْ عَصَیْتُکَ فی اشْیآءَ کَثیرَهٍ عَلی غَیْرِ

فرزندی نگرفته و شریکی نخواندم و البتّه در بسیاری از امور نافرمانیت کردم ولی از روی

وَجْهِ الْمُکابَرَهِ لَکَ، وَلَا الْخُرُوجِ عَنْ عُبُودِیَّتِکَ، وَلَا الْجُحُودِ لِرُبُوبِیَّتِکَ،

گردن کشی و خارج شدن از بندگی و انکار پروردگاریت نبود،

وَلکِنِ اتَّبَعْتُ هَوایَ، وَازَلَّنِی الشَّیْطانُ بَعْدَ الْحُجَّهِ عَلَیَّ وَالْبَیانِ، فَانْ

لیکن پیروی هوای نفس کردم و با وجود دلیل و برهان آشکار، شیطان مرا به گناه انداخت، پس اگر

تُعَذِّبْنى فَبِذُنُوبى غَيْرُ ظالِمٍ لى وَانْ تَعْفُ عَنّى وَتَرْحَمْنى فَبِجُودِكَ

مرا عذاب كنى به واسطه گناهان من است و تو ستمى نكرده اى، و اگر از من درگذرى و رحم كنى پس بواسطه بخشش

وَكَرَمِكَ يا كَريمُ، اللهُمَّ انَّ ذُنُوبى لَمْ يَبْقَ لَها الَّا رَجآءُ عَفْوِكَ، وَقَدْ

و كرم توست اى (خداى) بزرگوار، خدايا براى گناهانم چاره اى جز اميد به عفوت باقى نمانده، در حالى كه

قَدَّمْتُ آلَهَ الْحِرْمانِ، فَا نَا اسْئَلُكَ اللَّهُمَّ ما لا اسْتَوْجِبُهُ، وَاطْلُبُ مِنْكَ ما

من اسباب محروميّت خود را از پيش فرستاده ام، پس خدايا چيزى را كه شايسته اش نيستم از تو مى خواهم و چيزى را كه

لا اسْتَحِقُّهُ، اللهُمَّ انْ تُعَذِّبْنى فَبِذُنُوبى وَلَمْ تَظْلِمْنى شَيْئاً، وَانْ تَغْفِرْ لى

سزاوارش نيستم از تو مى طلبم، خدايا اگر مرا عذاب كنى پس به واسطه گناهان من است و به من ظلمى نكرده اى و اگر مرا ببخشى

فَخَيْرُ راحِمٍ انْتَ يا سَيِّدى اللَّهُمَّ انْتَ انْتَ، وَ ا نَا ا نَا، انْتَ الْعَوَّادُ

پس تو بهترين رحم كننده اى اى آقا و سرور من، خدايا تو آنى و من همان، تويى پيوسته

بِالْمَغْفِرَهِ، وَ ا نَا الْعَوَّادُ بِالذُّنُوبِ، وَانْتَ الْمُتَفَضِّلُ بِالْحِلْمِ، وَ ا نَا الْعَوَّادُ

آمرزنده و منم همواره گناهكار، تويى احسان كننده به حلم و منم پيوسته

بِالْجَهْلِ، اللهُمَّ فَانّى اسْئَلُكَ يا كَنْزَ الضُّعَفاءِ، يا عَظيمَ الرَّجآءِ، يا مُنْقِذَ

در جهل و نادانى، خدايا من از تو مى خواهم اى گنج ضعيفان، اى اميد بزرگ، اى نجات دهنده

الْغَرْقى يا مُنْجِىَ الْهَلْكى يا مُميتَ الْأَحْيآءِ، يا مُحْيِىَ الْمَوْتى انْتَ اللَّهُ

غريقان، اى رهاننده محكومان به فنا، اى ميراننده زندگان، اى زنده كننده مردگان، تويى خدايى كه

لا الهَ الَّا انْتَ، انْتَ الَّذى سَجَدَ لَكَ شُعاعُ الشَّمْسِ وَدَوِىُّ الْمآءِ،

معبودى جز تو نيست، تويى (خدايى) كه تعظيم كرد در برابرت نور خورشيد و خروش آب،

وَحَفيفُ الشَّجَرِ، وَنُورُ الْقَمَرِ، وَظُلْمَهُ اللَّيْلِ وَضَوْءُ النَّهارِ، وَخَفَقانُ

صدای برگ های درخت در هنگام وزیدن باد و روشنایی ماه و تاریکی شب، و روشنایی روز، و صدای بال زدن

الطَّیْرِ، فَاسْئَلُکَ اللَّهُمَّ یا عَظیمُ بِحَقِّکَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الصَّادِقینَ، وَبِحَقِ

پرنده، پس از تو می خواهم ای خدای بزرگوار به حقّت بر محمّد و خاندان راست گفتارش، به حقّ

مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الصَّادِقینَ عَلَیْکَ، وَبِحَقِّکَ عَلی عَلِیٍّ، وَبِحَقِّ عَلِیٍّ عَلَیْکَ،

محمّد و خاندان راست گفتارش بر تو و به حق تو بر علی و به حقّ علی بر تو

وَبِحَقِّکَ عَلی فاطِمَهَ، وَبِحَقِّ فاطِمَهَ عَلَیْکَ، وَبِحَقِّکَ عَلَی الْحَسَنِ،

و به حقّ تو بر فاطمه و به حقّ فاطمه بر تو، و به حق تو بر حسن

ص :۳۲۹

وَبِحَقِّ الْحَسَنِ عَلَيْکَ، وَبِحَقِّکَ عَلَی الْحُسَيْنِ، وَبِحَقِ الْحُسَيْنِ عَلَيْکَ، فَانَ

و به حق حسن بر تو و به حق تو بر حسين و به حق حسين بر تو، که همانا

حُقُوقَهُمْ عَلَيْکَ مِنْ افْضَلِ انْعامِکَ عَلَيْهِمْ، وَبِالشَّاْنِ الَّذی لَکَ عِنْدَهُمْ،

حقّ آنان بر تو از بهترين نعمت های تو به آنهاست و به شأن و منزلت تو نزد آنان

وَبِالشَّاْنِ الَّذی لَهُمْ عِنْدَکَ، صَلِّ عَلَيْهِمْ يا رَبِّ صَلاةً دائِمَةً مُنْتَهی

و جايگاه آنها نزد تو، ای پروردگار من بر آنها درودی هميشگی فرست که نهايت آن

رِضاکَ، وَاغْفِرْ لی بِهِمُ الذُّنُوبَ الَّتی بَيْنی وَبَيْنَکَ، وَأرْضِ عَنِّی خَلْقَکَ،

خشنودی تو باشد، و به واسطه آنها گناهانی که بين من و تو واقع شده (و فقط تو از آن آگاهی) بيامرز و مخلوقاتت را (از من) خشنود گردان

وَاتْمِمْ عَلَیَّ نِعْمَتَکَ، کَمااتْمَمْتَها عَلی آبائی مِنْ قَبْلُ، وَلاتَجْعَلْ لِأَحَدٍ مِنَ

و نعمت هايت را بر من تمام گردان، همان گونه که پيش از اين آن نعمتها را بر پدرانم تمام کردی، و منّت کسی از

الْمَخْلُوقينَ عَلَیَّ فيهَا امْتِناناً، وَامْنُنْ عَلَیَّ کَما مَنَنْتَ عَلی آبائی مِنْ

مخلوقات را در اين مورد بر من قرار مده، و بر من منّت گذار همان گونه که بر پدرانم پيش از اين

قَبْلُ، يا کهيعص، اللهُمَّ کَما صَلَّيْتَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، فَاسْتَجِبْ لی

منّت گذاشتی، ای «کهيعص»، ای خدا همان گونه که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستادی، دعايم را در آنچه از تو

دُعآئی فيما سَـئَلْتُ، يا کَريمُ يا کَريمُ يا کَريمُ* سپس به سجده برو ودر سجده خواستم اجابت کن، ای بزرگوار ای بزرگوار ای بزرگوار**************

بگو: يا مَنْ يَقْدِرُ عَلی حَوآئِجِ السَّآئِلينَ، وَيَعْلَمُ ما فی ضَميرِ الصَّامِتينَ، يا

ای کسی که بر اجابت خواسته های سؤال کنندگان توانايی و آنچه در دلِ لب فرو بستگان است می دانی،

مَنْ لايَحْتاجُ الَی التَّفْسيرِ، يا مَنْ يَعْلَمُ خائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَما تُخْفِی

ای کسی که به تفسير و توضيح نياز نداری، ای کسی که خيانت چشم ها و آنچه در سينه ها مخفی است

الصُّدُورُ، يا مَنْ انْزَلَ الْعَذابَ عَلی قَوْمِ یُونُسَ وَهُوَ یُرِیدُ انْ یُعَذِّبَهُمْ،

را می دانی، ای کسی که عذاب را بر قوم یونس نازل کرد، وقتی که می خواست آنها عذاب شوند

فَدَعَوْهُ وَتَضَرَّعُوا الَیْهِ فَکَشَفَ عَنْهُمُ الْعَذابَ، وَمَتَّعَهُمْ الی حینٍ، قَدْ تَری

سپس دعا کرده و به درگاهش گریه و زاری کردند پس عذاب را از آنها برطرف کرد و تا مدّتی آنها را (از حیات) بهره مند ساخت، تو جایگاهم

مَکانی وَتَسْمَعُ دُعآئی وَتَعْلَمُ سِرّی وَعَلانِیَتی وَحالی صَلِّ عَلی

را می بینی و دعایم را می شنوی، و نهان و آشکار و حال مرا می دانی، بر محمّد و

ص: ۳۳۰

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاكْفِنی ما اهَمَّنی مِنْ امْرِ دینی وَدُنْیایَ وَآخِرَتی

خانـدان پاکش درود فرست و آنچه که از امور دین و دنیا و آخرت مرا غمگین ساخته، کفایت کن* آنگاه هفتاد مرتبه بگو: یا سَیِّدی سپس سر از سجده بردار و بگو: یا رَبِّ اسْئَلُکَ بَرَکَهَ

*********** ای آقا و سرور من****************** ای پروردگار من از تو برکت

هذَاالْمَوْضِعِ وَبَرَکَهاهْلِهِ، وَاسْئَلُکَ انْ تَرْزُقَنی مِنْ رِزْقِکَ رِزْقاًحَلالًاطَیِّباً،

این مکان واهلش را خواهانم و از تو روزی حلال و پاکیزه ات را می خواهم

تَسُوقُهُ الَیَّ بِحَوْلِکَ وَقُوَّتِکَ، وَ ا نَا خآئِضٌ فی عافِیَهٍ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

که به پناه و قدرتت به سویم فرستی در حالی که من در صحّت و سلامتی غوطه ورم ای مهربانترین مهربانان.

یادآوری: در حدیثی از ابوحمزه ثمالی نقل شده: روزی در مسـجد کوفه نشسـته بودم که شخص خوشرو، خوشبو و پاک جامه ای وارد مسـجد شـد و نزد سـتون هفتم ایسـتاد و برای نماز تکبیر گفت، تکبیری که از شـنیدن آن، مو بر بـدن من راست شـد، آنگاه چهار رکعت نماز (هر دو رکعت به یک سلام) بجای آورد و این دعا را خواند:

الهی انْ کُنْتُ قَدْ عَصَیْتُکَ، فَقَدْ اطَعْتُکَ فی احَبِّ الْأَشْیآءِ الَیْکَ، لَمْ

خدایا اگر نافرمانیت کردم امّا در محبوب ترین اشیا نزد تو اطاعتت نمودم و برای

اتَّخِذْ لَکَ وَلَداً، وَلَمْ ادْعُ لَکَ شَریکاً، وَقَدْ عَصیتُکَ فی اشْیآءَ کَثیرَهٍ عَلی

تو فرزندی نگرفته و شریکی نخواندم، و البتّه در بسیاری از امور تو را نافرمانی کردم

غَیْرِ وَجْهِ الْمُکابَرَهِ لَکَ، وَلَا الْاسْتِکْبارِ عَنْ عِبادَتِکَ، وَلَا الْجُحُودِ

ولی از روی گردن کشی و روی گرداندن از عبادت و انکار

لِرُبُوبِیَّتِکَ، وَلَا الْخُرُوجِ عَنِ الْعُبُودِیَّهِ لَکَ، وَلکِنِ اتَّبَعْتُ هَوایَ، وَ ازَلَّنِی

پروردگاری و خارج شدن از بندگی ات نبود، لیکن پیروی هوای نفس کردم، و با وجود دلیل و برهان آشکار،

الشَّیْطانُ بَعْدَ الْحُجَّهِ وَالْبَیانِ، فَانْ تُعَذِّبْنی فَبِذُنُوبی غَیْرُ ظالِمٍ انْتَ لی

شیطان مرا به گناه انداخت، پس اگر مرا عذاب کنی به واسطه گناهان من است و تو ستمی نکرده ای

وَانْ تَعْفُ عَنّی وَتَرْحَمْنی فَبِجُودِکَ وَکَرَمِکَ یا کَریمُ.

و اگر از من درگذری و رحم کنی پس بواسطه بخشش و کرم توست ای (خدای) بزرگوار.

ص :۳۳۱

۱- [۳۴۷]مصباح الزائر، صفحه ۸۰- ۸۳ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۱۲.

سپس به سجده رفت و مکرّر

«یا کَریمُ»

گفت. آنگاه چنین گفت:

یا مَنْ یَقْدِرُ عَلی حَوائِجِ السَّائِلینَ ...

تا آخر دعایی که در صفحه قبل آمد (و به

آخرتی

ختم می شود). آنگاه هفتاد مرتبه

یا سیّدی

گفت. هنگامی که سر از سجده برداشت خوب نگاه کردم دیدم حضرت امام زین العابدین علیه السلام است، دست راستش را بوسیدم و عرض کردم برای چه این جا آمدید؟ فرمود: برای همین اعمال که دیدید.(۱)

۴- اعمال ستون پنجم

(مقام جبرئیل علیه السلام)

مقدّمه:

از جمله قسمت های پرفضیلت مسجد کوفه، ستون پنجم است که شایسته است نزد آن نماز خواند و حاجات خود را از حق تعالی طلب نمود زیرا که در روایات معتبر وارد شده است که محلّ نماز حضرت ابراهیم خلیل الرّحمان علیه السلام بوده است ۳۴۹] و این روایت، منافات با روایات دیگر که مقام حضرت ابراهیم علیه السلام را ستون هفتم می دانند ندارد؛ زیرا ممکن است آن حضرت در همه این جایگاهها نماز بجا آورده باشد، و در حدیثی از حضرت امام صادق علیه السلام آمده است که ستون پنجم مقام جبرئیل علیه السلام است ۳۵۰] چنان که در روایتی از ابواسماعیل آمده است که مقام امام حسن علیه السلام است.(۲) به هر حال، نزد این ستون نیز دو رکعت نماز می خوانی با حمد و هر سوره ای که خواهی و پس از سلام و تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام می گویی:

اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِجَمیعِ اسْمآئِکَ کُلِّها، ما عَلِمْنا مِنْها وَما لا نَعْلَمُ،

خدایا به حقّ تمامی نام های مبارکت- چه آنها که می دانیم و چه آنها که نمی دانیم- از تو می خواهم

وَاسْئَلُكَ بِاسْمِكَ الْعَظيمِ الْأَعْظَمِ الْكَبيرِ الْأَكْبَرِ، الَّذى مَنْ دَعاكَ بِهِ

و به حقّ با عظمت ترین و بزرگترین نامت که به واسطه آن نام آن کس که تو را خواند

اجَبْتَهُ، وَمَنْ سَئَلَکَ بِهِ اعْطَيْتَهُ، وَمَنِ اسْتَنْصَرَکَ بِهِ نَصَرْتَهُ، وَمَنِ اسْتَغْفَرَکَ

پاسخش دادی و آن کس که از تو چیزی خواست عطایش کردی و آن کس که از تو یاری طلبید یاریش نمودی، و آن کس که از تو آمرزش طلبید

بِهِ غَفَرْتَ لَهُ، وَمَنِ اسْتَعانَکَ بِهِ اعَنْتَهُ، وَمَنِ اسْتَرْزَقَکَ بِهِ رَزَقْتَهُ، وَمَنِ

او را آمرزیدی و آن کس که از تو کمک خواست کمکش نمودی و آن کس که از تو طلب روزی کرد روزیش دادی، و آن کس که

اسْتَغاثَکَ بِهِ اغَثْتَهُ، وَمَنِ اسْتَرْحَمَکَ بِهِ رَحِمْتَهُ، وَ مَنِ اسْتَجارَکَ بِهِ

تو را به فریادرسی خواند به فریادش رسیدی و آن کس که از تو رحمت طلبید به او ترحّم کردی، و آن کس که از تو پناه طلبید

ص :۳۳۲

۱- [۳۴۸]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۸۸، حدیث ۱۲.

۲- [۳۵۱]همان مدرک، حدیث ۸.

اجَرْتَهُ، وَمَنْ تَوَکَّلَ عَلَیْکَ بِهِ کَفَیْتَهُ، وَمَنِ اسْتَعْصَمَکَ بِهِ عَصَمْتَهُ، وَمَنِ

پناهش دادی، و آن کس که به تو توکّل کرد کفایتش کردی، و آن کس که از تو دوری از گناه طلبیـد حفظش نمودی و آن کس که

اسْتَنْقَذَکَ بِهِ مِنَ النَّارِ انْقَذْتَهُ، وَمَنِ اسْتَعْطَفَکَ بِهِ تَعَطَّفْتَ لَهُ، وَمَنْ امَّلَکَ بِهِ

از تو نجات از آتش طلبیـد، نجاتش دادی، و آن کس که از تو مهربـانی خواست مورد لطفش قرار دادی و آن کس که از تو آرزویی طلبید

اعْطَیْتَهُ، الَّذِی اتَّخَذْتَ بِهِ آدَمَ صَفِیّاً، وَنُوحاً نَجِیّاً، وَابْرهیمَ خَلیلًا،

عطایش کردی، نامی که به واسطه آن آدم را بنده برگزیده خود، و نوح را نجات یافته و ابراهیم را خلیل

وَمُوسی کَلیماً، وَعیسی رُوحاً، وَمُحَمَّداً حَبیباً، وَعَلِیّاً وَصِیّاً، صَلَّی اللَّهُ

و موسی را کلیم و عیسی را روح و محمّد را حبیب و علی را وصیّ خود قرار دادی، درود خدا

عَلَیْهِمْ اجْمَعینَ، انْ تَقْضِیَ لی حَوآئِجی وَ تَعْفُوَ عَمَّا سَلَفَ مِنْ ذُنُوبی

بر همه آنان باد، (به حقّ آن نام) حاجت هایم را برآور، و از گناهان سابقم درگذر،

وَتَتَفَضَّلَ عَلَیَّ بِما انْتَ اهْلُهُ، وَلِجَمیعِ الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ لِلدُّنْیا

و به آنچه که تو شایسته آنی بر من و همه مردان و زنان با ایمان در دنیا

وَالْأخِرَهِ، یا مُفَرِّجَ هَمِّ الْمَهْمُومینَ، وَیا غِیاثَ الْمَلْهُوفینَ، لا الهَ الَّا

و آخرت احسان نما، ای دفع کننده اندوه اندوهگینان، و ای فریادرس ستمدیدگان معبودی جز

انْتَ، سُبْحانَکَ یا رَبَّ الْعالَمینَ.(۱)

تو نیست، تو را تسبیح می کنم ای پروردگار جهانیان.

۵- اعمال ستون سوم

(مقام امام زین العابدین علیه السلام)

آنگاه به سوی جایگاه امام زین العابدین علیه السلام می روی که در نزد ستون سوم قرار گرفته است. در این مکان نیز دو

رکعت نماز با حمد و هر سوره که خواستی می خوانی و پس از سلام و تسبیح حضرت زهرا علیها السلام می گویی:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، اللهُمَّ انَّ ذُنُوبی قَدْ کَثُرَتْ، وَلَمْ یَبْقَ لَها الَّا

به نام خدای بخشنده مهربان، خدایا گناهانم بسیار است و برای گناهانم جز امید بخشش تو

رَجآءُ عَفْوِکَ، وَقَدْ قَدَّمْتُ آلَهَ الْحِرْمانِ الَیْکَ، فَا نَا اسْئَلُکَ اللَّهُمَّ ما لا

چاره ای نمانده، و سبب محرومیّت خود را به درگاهت پیش فرستادم، خدایا چیزی را که شایسته اش نیستم

ص :۳۳۳

۱- [۳۵۲]مصباح الزائر، صفحه ۸۳ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۱۵.

اسْتَوْجِبُهُ، وَاطْلُبُ مِنْكَ ما لا اسْتَحِقُّهُ، اللهُمَّ انْ تُعَذِّبْنى فَبِذُنُوبى وَلَمْ

از تو می خواهم، و چیزی را که سزاوارش نیستم از تو می طلبم، خدایا اگر عذابم کنی به واسطه گناهان من است و تو

تَظْلِمْنى شَيْئاً، وَانْ تَغْفِرْ لى فَخَيْرُ راحِمٍ انْتَ يا سَيِّدى اللهُمَّ انْتَ انْتَ،

ظلمی نکرده ای، و اگر از من درگذری پس ای آقای من تو بهترین رحم کننده ای، خدایا تو آنی

وَ ا نَا ا نَا، انْتَ الْعَوَّادُ بِالْمِغْفِرَهِ، وَ ا نَا الْعَوَّادُ بِالذُّنُوبِ، وَانْتَ الْمُتَفَضِّلُ

و من همان، تویی پیوسته آمرزنده و منم همواره گناهکار، و تویی احسان کننده

بِالْحِلْمِ، وَ ا نَا الْعَوَّادُ بِالْجَهْلِ، اللهُمَّ فَانّى اسْئَلُكَ يا كَنْزَ الضُّعَفآءِ، يا

به حلم و منم پیوسته در جهل و نادانی، خدایا از تو می خواهم ای گنج ضعیفان، ای

عَظيمَ الرَّجآءِ، يا مُنْقِذَ الْغَرْقى يا مُنْجِىَ الْهَلْكى يا مُميتَ الْأَحْيآءِ، يا

امید بزرگ، ای نجات دهنده غریقان، ای رهاننده محکومان به فنا، ای میراننده زندگان، ای

مُحْيِىَ الْمَوْتى انْتَ اللَّهُ الَّذى لا الهَ الَّا انْتَ، انْتَ الَّذى سَجَدَ لَكَ شُعاعُ

زنده کننده مردگان، تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، تویی (خدایی) که تعظیم کرد در برابرت نور

الشَّمْسِ، وَنُورُ الْقَمَرِ، وَظُلْمَهُ اللَّيْلِ، وَضَوْءُ النَّهارِ، وَ خَفَقانُ الطَّيْرِ،

خورشید و روشنایی ماه، و تاریکی شب و روشنایی روز، و صدای بال زدن پرندگان،

فَاسْئَلُكَ اللَّهُمَّ يا عَظيمُ، بِحَقِّكَ يا كَريمُ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الصَّادِقينَ،

پس از تو می خواهم ای خدای با عظمت و ای بخشنده، به حقّ تو بر محمّد و خاندان راست گفتارش،

وَبِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الصَّادِقينَ عَلَيْكَ، وَبِحَقِّكَ عَلى عَلِيٍّ، وَبِحَقِّ عَلِيٍ

و به حقّ محمّد و خاندان راست گفتارش بر تو و به حقّ تو بر علی و به حقّ علی

عَلَيْكَ، وَبِحَقِّكَ عَلى فاطِمَهَ، وَبِحَقِّ فاطِمَهَ عَلَيْكَ، وَبِحَقِّكَ عَلى

بر تو و به حقّ تو بر فاطمه و به حقّ فاطمه بر تو و به حقّ تو بر

الْحَسَنِ، وَبِحَقِّ الْحَسَنِ عَلَيْکَ، وَبِحَقِّکَ عَلَی الْحُسَیْنِ، وَبِحَقِّ الْحُسَیْنِ

حسن و به حق حسن بر تو و به حقّ تو بر حسین و به حقّ حسین

عَلَیْکَ، فَانَّ حُقُوقَهُمْ مِنْ افْضَلِ انْعامِکَ عَلَیْهِمْ، وَبِالشَّأْنِ الَّذی لَکَ

بر تو که همانا حقوق آنها بر تو از بهترین نعمت های تو به آنان است و به شأن و منزلت تو

عِنْدَهُمْ، وَبِالشَّأْنِ الَّذی لَهُمْ عِنْدَکَ، صَلِّ یا رَبِّ عَلَیْهِمْ صَلاةً دآئِمَةً

نزد آنان و جایگاهشان نزد تو، ای پروردگار من، بر آنان درودی همیشگی فرست

مُنْتَهی رِضاکَ، وَاغْفِرْ لی بِهِمُ الذَّنُوبَ الَّتی بَیْنی وَبَیْنَکَ، وَاتْمِمْ نِعْمَتَکَ

که نهایت آن خشنودی تو باشد و به واسطه آنها گناهانی که بین من و تو واقع شده (و فقط تو از آن آگاهی) بیامرز و نعمت هایت را

عَلَیَّ کَما اتْمَمْتَها عَلی آبائی مِنْ قَبْلُ، یا کهیعص، اللهُمَّ کَما صَلَّیْتَ

بر من تمام گردان همان گونه که پیش از این بر پدرانم تمام کردی، ای «کهیعص»، ای خدا همان گونه که

عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، فَاسْتَجِبْ لی دُعآئی فیما سَئَلْتُکَ.

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستادی دعایم را در آنچه که از تو خواستم اجابت کن.

سپس به سجده برو و طرف راست صورت را بر سجده گاه بگذار و بگو:

یاسَیِّدی یا سَیِّدی یا سَیِّدی صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاغْفِرْ لی

ای آقا و سرور من، ای آقا و سرور من، ای آقا و سرور من، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا بیامرز.

و بسیار این کلمه را با خشوع بگو. آنگاه طرف چپ صورت را بر سجده گاه بگذار و همان دعا را بخوان.

بعد از آن هر حاجتی داری از خدا بخواه.(۱)

۶- اعمال باب الفَرَج

(معروف به مقام نوح علیه السلام)

پس از پایان اعمال ستون سوم به سراغ دکّه باب امیرالمؤمنین علیه السلام که امروزه به مقام نوح علیه السلام در آن جا معروف است برو و چهار رکعت نماز (هر دو رکعت یک سلام) با حمد و هر سوره ای که می خواهی، بخوان و پس از تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام بگو:

اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاقْضِ حاجَتی یا اللَّهُ، یا مَنْ لا

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و حاجتم را بر آور ای خدا، ای کسی که

یَخیبُ سآئِلُهُ، وَلا یَنْفَدُ نائِلُهُ، یا قاضِیَ الْحاجاتِ، یا مُجیبَ الدَّعَواتِ،

درخواست کننده اش ناامید نشود، و بخشش او تمام نگردد، ای برآورنده حاجت ها، ای اجابت کننده دعاها،

یا رَبَّ الْأَرَضینَ وَالسَّمواتِ، یا کاشِفَ الْکَرُباتِ، یا واسِعَ الْعَطِیّاتِ، یا

ای پروردگار زمین و آسمان ها، ای برطرف کننده گرفتاری ها، ای بخشش گستر، ای

دافِعَ النَّقِماتِ، یا مُبَدِّلَ السَّیِّئاتِ حَسَناتٍ، عُدْ عَلَیَّ بِطَوْلِکَ وَفَضْلِکَ

دفع کننده مصیبت ها، ای تبدیل کننده بدی ها به خوبی ها، به توانایی و بخشش و احسانت

۱- [۳۵۳]مصباح الزائر، صفحه ۸۴ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۱۵.

وَاحْسانِکَ، وَاسْتَجِبْ دُعآئی فیما سَئَلْتُکَ وَطَلَبْتُ مِنْکَ، بِحَقِّ نَبِیِّکَ

به من رو کن، و دعایم را در آنچه از تو خواسته و طلب نمودم اجابت فرما، به حقّ پیامبر

وَوَصِیِّکَ وَاوْلِیآئِکَ الصّالِحینَ.

و وصی و اولیای صالحت.********

و نیز دو رکعت نماز دیگر بخوان و پس از سلام و تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام بگو: اللهُمَّ انّی

************************** بار خدایا به خاطر

حَلَلْتُ بِساحَتِکَ لِعِلْمی بِوَحْدانِیَّتِکَ وَصَمَدانِیَّتِکَ، وَ انَّهُ لا قادِرَ عَلی

علمم به یگانگی و بی نیازیت به درگاهت آمده ام، و جز تو کسی قادر نیست

قَضاءِ حاجَتی غَیْرُکَ، وَقَدْ عَلِمْتُ یا رَبِّ انَّهُ کُلَّما شاهَدْتُ نِعْمَتَکَ عَلَیَّ،

حاجتم را برآورد و ای پروردگار من به خوبی دریافته ام که هر چه نعمت هایت را بر خود مشاهده می کنم،

اشْتَدَّتْ فاقَتی الَیْکَ، وَقَدْ طَرَقَنی یا رَبِّ مِنْ مُهِمِّ امْری ما قَدْ عَرَفْتَهُ،

احتیاجم به تو بیشتر می شود و ای پروردگار من پیش آمد مهمی بر سرم آمده که تو از آن آگاهی،

لِأَنَّکَ عالِمٌ غَیْرُ مُعَلَّمٍ، وَاسْئَلُکَ بِالْإِسْمِ الَّذی وَضَعْتَهُ عَلَی السَّمواتِ

چرا که تو دانای بدون تعلیمی، و از تو می خواهم به حقّ نامت که نهادی آن را بر آسمان ها

فَانْشَقَّتْ، وَعَلَی الْأَرَضینَ فَانْبَسَطَتْ، وَعَلَی النُّجُومِ فَانْتَشَرَتْ، وَعَلَی

پس شکافته شد و بر زمین ها پس گسترده شد، و بر ستارگان پس پراکنده شد و بر

الْجِبالِ فَاسْتَقَرَّتْ، وَاسْئَلُکَ بِالْإِسْمِ الَّذی جَعَلْتَهُ عِنْدَ مُحَمَّدٍ وَعِنْدَ عَلِیٍّ،

کوه ها پس استقرار یافت و از تو می خواهم به حقّ نامت که نزد محمّد و علی

وَعِنْدَ الْحَسَنِ وَعِنْدَ الْحُسَیْنِ، وَعِنْدَ الْأَئِمَّهَ کُلِّهِمْ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِمْ

و حسن و حسین و تمامی امامان- که درود خدا بر آنها باد- (به امانت)

اجْمَعینَ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَقْضِیَ لی یا رَبِ

نهادی بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و ای پروردگار من حاجتم را

حاجَتی وَتُیَسِّرَ عَسیرَها، وَتَکْفِیَنی مُهِمَّها، وَتَفْتَحَ لی قُفْلَها، فَانْ فَعَلْتَ

برآور، و دشواریش را آسان گردان و مهمّ آن را کفایت کن، و قفل آن را بگشا، پس اگر چنین کردی

ذلِکَ فَلَکَ الْحَمْدُ، وَانْ لَمْ تَفْعَلْ فَلَکَ الْحَمْدُ، غَیْرُ جائِرٍ فی حُکْمِکَ، وَلا

ستایش مخصوص توست و اگر چنین نکنی (باز هم) ستایش از آنِ توست، که در فرمانت ستم نکرده

ص: ۳۳۶

حآئِفٍ فی عَدْلِکَ* پس طرف راست صورت را بر سجده گاه بگذار و بگو: اللّهُمَّ انَّ یُونُسَ

و از عدالت دور نگشته ای***************************** خدایا بنده و پیامبرت

بْنَ مَتّی عَلَیْهِ السَّلامُ عَبْدَکَ وَنَبِیَّکَ، دَعاکَ فی بَطْنِ الْحُوتِ فَاسْتَجَبْتَ

یونس بن مَتّی (ع) در شکم ماهی تو را خواند و تو پاسخش دادی

لَهُ، وَ ا نَا ادْعُوکَ فَاسْتَجِبْ لی بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ.

و من تو را می خوانم، پس به حقّ محمّد و خاندان پاکش (دعایم را) مستجاب کن.

آنگاه آنچه را دوست داری، از خدا بخواه. سپس طرف چپ را بگذار و بگو:

اللهُمَّ انَّکَ امَرْتَ بِالدُّعآءِ، وَتَکَفَّلْتَ بِالْإِجابَهِ، وَ انَا ادْعُوکَ کَما امَرْتَنی

خدایا به دعا امر فرموده و اجابتش را بر عهده گرفتی و من تو را می خوانم، همان گونه که امر فرمودی،

فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاسْتَجِبْ لی کَما وَعَدْتَنی یا کَریمُ* آنگاه پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و همان گونه که وعده فرمودی دعایم را اجابت کن، ای بزرگوار***

پیشانی را بر محل سجده بگذار و بگو: یامُعِزَّ کُلِّ ذَلیلٍ، وَیا مُذِلَّ کُلِّ عَزیزٍ، تَعْلَمُ

*************** ای عزّت بخش هر خوار، ای خوارکننده هر عزیز، گرفتاریم را

کُرْبَتی فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَفَرِّجْ عَنّی یا کَریمُ* آنگاه اگر خواستی چهار می دانی، پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و (گرفتاریم) را برطرف کن، ای بزرگوار.*************

رکعت نماز دیگر برای برآورده شدن حاجت بجا آور و پس ازسلام و تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام بگو:

اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ یا مَنْ لا تَراهُ الْعُیُونُ، وَلاتُحیطُ بِهِ الظُّنُونُ، وَلایَصِفُهُ

خدایا از تو می خواهم ای کسی که دیده ها تو را نبیند و اوهام به کنه ذاتت نرسند و توصیف کنندگان

الْواصِفُونَ، وَلا تُغَیِّرُهُ الْحَوادِثُ، وَلا تُفْنیهِ الدُّهُورُ، تَعْلَمُ مَثاقیلَ الْجِبالِ،

نتوانند توصیفت کنند و پیش آمدها تغییرت ندهد و روزگار نابودت نکند، سنگینی کوه ها،

وَمَکائیلَ الْبِحارِ، وَوَرَقَ الْأَشْجارِ، وَرَمْلَ الْقِفارِ، وَما اضآئَتْ بِهِ

پیمانه دریاها، عدد برگ های درختان و شن های صحراها، و آنچه که

الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ، وَاظْلَمَ عَلَيْهِ اللَّيْلُ، وَوَضَحَ عَلَيْهِ النَّهارُ، وَ لا تُوارى

خورشید و ماه بر آن تابیده، و تاریکی شب آن را فرا گرفته، و روز آن را آشکار می کند (همه را) می دانی، [و] مِنْكَ سَمآءٌ سَمآءً، وَلا ارْضٌ ارْضاً، وَلا جَبَلٌ ما فى اصْلِهِ، وَلا بَحْرٌ ما

آسمانی، آسمان دیگر و زمینی، زمین دیگر را از تو پنهان نکند و نه کوهی آنچه را که در دل خود دارد و نه دریایی آنچه

فی قَعْرِهِ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَجْعَلَ خَیْرَ

را که در اعماقش دارد (از تو پنهان نکند). از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی، و بهترین کارِ مرا

امْری آخِرَهُ، وَخَیْرَ اعْمالی خَواتیمَها، وَخَیْرَ ایَّامی یَوْمَ الْقاکَ، انَّکَ عَلی

در انتهای آن و بهترین اعمالم را در خاتمه آن و بهترین روزهایم را روز دیدارت قرار دهی، که تو بر

کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، اللهُمَّ مَنْ ارادَنی بِسُوءٍ فَارِدْهُ، وَمَنْ کادَنی فَکِدْهُ، وَمَنْ

هر کار توانایی، خدایا هرکس بد مرا خواهد به خودش بازگردان و هرکس با من حیله کند به تدبیر خویش دچارش کن و هرکس

بَغانی بِهَلَکَةٍ فَاهْلِکْهُ، وَاکْفِنی ما اهَمَّنی مِمَّنْ دَخَلَ هَمُّهُ عَلَیَّ، اللّهُمَ

به دشمنی و عداوت نابودی مرا خواهد، نابودش کن و اندوهی که به واسطه اندوه دیگران بر من وارد شده برطرف کن، خدایا

ادْخِلْنی فی دِرْعِکَ الْحَصینَهِ، وَاسْتُرْنی بِسِتْرِکَ الْواقی یا مَنْ یَکْفی مِنْ

مرا در زره محکمت [/ پناهت داخل کن، و با پوشش نگهدارنده ات بپوشان، ای کفایت کننده از

کُلِّ شَیْ ءٍ، وَلا یَکْفی مِنْهُ شَیْ ءٌ، اکْفِنی ما اهَمَّنی مِنْ امْرِ الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ،

هر چیز که چیزی از او کفایت نکند، اندوه امور دنیا و آخرتم را برطرف کن،

وَصَدِّقْ قَوْلی وَفِعْلی یاشَفیقُ یا رَفیقُ، فَرِّجْ عَنِّی الْمَضیقَ، وَلا

گفتار و کردارم را بپذیر، ای مهربان و ای یاور، تنگناهای (زندگیم) را بگشا و

تُحَمِّلْنی ما لا اطیقُ، اللهُمَّ احْرُسْنی بِعَیْنِکَ الَّتی لاتَنامُ، وَارْحَمْنی

آنچه که تحمّلش را ندارم بر من تحمیل مکن، خدایا با دیده ات که خواب ندارد مرا حفظ کن،

بِقُدْرَتِکَ عَلَیَّ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، یا عَلِیُّ یا عَظیمُ، انْتَ عالِمٌ بِحاجَتی

و به قدرتت بر من رحم کن، ای مهربانترین مهربانان، ای برتر و ای با عظمت، تو حاجتم را

وَعَلی قَضآئِها قَدیرٌ، وَهِیَ لَدَیْکَ یَسیرٌ، وَ ا نَا الَیْکَ فَقیرٌ، فَمُنَّ عَلَیَّ بِها یا

و بر برآوردنش توانایی و بر تو آسان است، و من به تو نیازمندم، پس به سبب برآوردن حاجتم بر من منّت گذار ای

کَریمُ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ* آنگاه به سجده می روی و می گویی: الهی قَدْ

بزرگوار، که تو بر هر چیز توانایی.*************** خدایا

عَلِمْتَ حَوائِجی فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَاقْضِها، وَقَدْ احْصَیْتَ ذُنُوبی

حاجت هایم را می دانی، پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و آنها را برآور. به عدد گناهانم آگاهی،

فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاغْفِرها یا کَریمُ* بعد از آن طرف راست صورت را بگذار و پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و گناهانم را بیامرز ای بزرگوار*************************

بگو: انْ کُنْتُ بِئْسَ الْعَبْدُ فَانْتَ نِعْمَ الرَّبُّ، افْعَلْ بی ما انْتَ اهْلُهُ، وَلا

اگر من بنده ای بدم، تو نیکو پروردگاری، آنچه تو شایسته آنی در حقّ من انجام ده، نه

تَفْعَلْ بی ما انَا اهْلُهُ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمِینَ* آنگاه طرف چپ صورت رابگذار و بگو:

آنچه که من شایسته آنم، ای مهربانترین مهربانان

اللهُمَّ انْ عَظُمَ الذَّنْبُ مِنْ عَبْدِکَ، فَلْیَحْسُنِ الْعَفْوُ مِنْ عِنْدِکَ یاکَریمُ

خدایا اگر گناه بنده ات بزرگ است، عفو و بخشش از ناحیه تو نیکوست، ای بزرگوار،

* سپس پیشانی را می گذاری و می گویی: ارْحَمْ مَنْ اسآءَ وَاقْتَرَفَ، وَ اسْتَکانَ وَ اعْتَرَفَ.(۱)

بر کسی که بدی کرده و دست به گناه زده و درمانده شده و به آن اعتراف دارد رحم کن.

۷– اعمال محراب امیرالمؤمنین علیه السلام و مناجات آن حضرت

آنگاه نزد محراب امیرمؤمنان علیه السلام، همان مکانی که آن حضرت را ضربت زدند می روی و دو رکعت نماز می خوانی و پس از تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام می گویی:

یا مَنْ اظْهَرَ الْجَمیلَ، وَسَتَرَ الْقَبیحَ، یا مَنْ لَمْ یُؤاخِذْ بِالْجَریرَهِ، وَلَمْ یَهْتِکِ

ای کسی که زیبایی را آشکار نموده و زشتی را پوشانید، ای کسی که بر گناه مؤاخذه نکرده و پرده آبرو را

السِّتْرَ وَالسَّریرَهَ، یاعَظیمَ الْعَفْوِ، یا حَسَنَ التَّجاوُزِ، یا واسِعَ الْمَغْفِرَهِ، یا

ندریده و راز باطن را آشکار نکرد، ای صاحب عفو بزرگ، ای نیکو گذشت، ای گسترده آمرزش، ای

باسِطَ الْیَدَیْنِ بِالرَّحْمَهِ، یا صاحِبَ کُلِّ نَجْوی یا مُنْتَهی کُلِّ شَکْوی یا

گشاینده دست به رحمت، ای آگاه از هر گفتگوی پنهانی، ای مرجع نهایی هر شکایت، ای

کَریمَ الْصَّفْحِ، یا عَظیمَ الرَّجآءِ، یا سَیِّدی صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

چشم پوش بزرگوار، ای امید بزرگ، ای آقا و سرور من، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

وَافْعَلْ بی ما انْتَ اهْلُهُ یا کَریمُ ۳۵۵]* و مناسب است در آن مکان مناجات معروف آن حضرت را و آنچه تو شایسته آنی در مورد من انجام ده، ای بزرگوار.***********************************

بخوانی: اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ الْأَمانَ یَوْمَ لا یَنْفَعُ مالٌ وَلا بَنُونَ، الَّا مَنْ اتَی اللَّهَ

***** خدایا از تو امان می خواهم برای روزی که مال و فرزندان سودی ندهد مگر کسی که با دلی پاك

ص: ۳۳۹

۱- [۳۵۴]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۱۶.

بِقَلْبٍ سَليمٍ، وَاسْئَلُكَ الْأَمانَ يَوْمَ يَعَضُّ الظّالِمُ عَلی يَدَيْهِ، يَقُولُ يا لَيْتَنِی

در پيشگاه خدا حاضر شود، و از تو امان می خواهم در آن روزی که ظالم هر دو دستش را گزيده و می گويد: ای کاش

اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبيلًا، وَاسْئَلُكَ الْأَمانَ يَوْمَ يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ

همراه پيامبر راهِ (اطاعت) در پيش گرفته بودم، و از تو امان می خواهم در روزی که گناهکاران از چهره شان

بِسيماهُمْ، فَيُؤْخَذُ بِالنَّواصی وَالْأَقْدامِ، وَاسْئَلُكَ الْأَمانَ يَوْمَ لا يَجْزی

شناخته می شوند و (مأموران عذاب) موهای پيش سر و پاهايشان را گرفته (و به دوزخ می افکنند)، و از تو امان می خواهم (در روزی که)

والِدٌ عَنْ وَلَدِهِ، وَلا مَوْلُودٌ هُوَ جازٍ عَنْ والِدِهِ شَيْئاً، انَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ،

پدری به جای فرزند و فرزندی به جای پدر کيفر نشود، و به يقين وعده خدا حقّ است،

وَاسْئَلُكَ الْأَمانَ يَوْمَ لا يَنْفَعُ الظّالِمينَ مَعْذِرَتُهُمْ، وَلَهُمُ اللَّعْنَهُ وَلَهُمْ سُوءُ

و از تو امان می خواهم در روزی که عذر خواهی ستمکاران سودی ندهد، و لعنت خدا و جايگاه بد (در دوزخ)

الدّارِ، وَاسْئَلُكَ الْأَمانَ يَوْمَ لا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئاً، وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ،

برای آنان است، و از تو امان می خواهم در روزی که کسی قدرت بر ديگری ندارد و کارها در آن روز به دست خداوند است،

وَاسْئَلُكَ الْأَمانَ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ اخيهِ، وَامِّهِ وَابيهِ، وَصاحِبَتِهِ وَبَنيهِ،

و از تو امان می خواهم در روزی که انسان از برادر و مادر و پدر و همسر و فرزندانش فرار می کند

لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنيهِ، وَاسْئَلُكَ الْأَمانَ يَوْمَ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ

و در آن روز هرکس به کار خويش مشغول است، و از تو امان می خواهم در روزی که گناهکار دوست دارد

يَفْتَدی مِنْ عَذابِ يَوْمَئِذٍ بِبَنيهِ، وَصاحِبَتِهِ وَاخيهِ، وَفَصيلَتِهِ الَّتی تُؤْويهِ،

که فرزندان و همسر و برادر و قبيله اش که (در دنيا) حامی او بودند و همه مردم روی زمين را در برابر عذاب آن روز

وَ مَنْ فِی الْأَرْضِ جَميعاً ثُمَّ يُنْجيهِ، كَلّا انَّها لَظی نَزّاعَةً لِلشَّوی مَوْلایَ

فـدا کنـد تا مایه نجاتش گردند، امّا هرگز (نجات نخواهد یافت، آری) شـعله های سوزان آتش است که دست و پا و پوست و سر را می کند و می بَرد، مولای من،

یامَوْلایَ، انْتَ الْمَوْلی وَ انَا الْعَبْدُ، وَهَلْ یَرْحَمُ الْعَبْدَ الَّا الْمَوْلی مَوْلایَ

ای مولای من، تویی مولا و منم بنده، و آیا کسی جز مولا بر بنده اش رحم می کند؟ مولای من،

یا مَوْلایَ، انْتَ الْمالِکُ وَ ا نَا الْمَمْلُوکُ، وَهَلْ یَرْحَمُ الْمَمْلُوکَ الَّا الْمالِکُ،

ای مولای من، تویی مالك و منم، مملوك، و آیا کسی جز مالك بر مملوك رحم می کند؟

مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ الْعَزیزُ وَ ا نَا الذَّلیلُ، وَ هَلْ یَرْحَمُ الذَّلیلَ الَّا

مولای من، ای مولای من، تویی گرامی و منم افتاده، و آیا کسی جز گرامی بر ذلیلِ خوار

ص :۳۴۰

الْعَزيزُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ الْخالِقُ وَ ا نَا الْمَخْلُوقُ، وَهَلْ یَرْحَمُ

رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی آفریننده و منم آفریده شده، و آیا کسی جز آفریننده

الْمَخْلُوقَ الَّا الْخالِقُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ الْعَظیمُ وَ ا نَا الْحَقیرُ، وَهَلْ

بر مخلوقش رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی بزرگ و منم بی مقدار، و آیا کسی

یَرْحَمُ الْحَقیرَ الَّا الْعَظیمُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ الْقَوِیُّ وَ ا نَا الضَّعیفُ،

جز (خدای) بزرگ بر (بنده) بی مقدار رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی توانا و منم ناتوان،

وَهَلْ یَرْحَمُ الضَّعیفَ الَّا الْقَوِیُّ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ الْغَنِیُّ وَ ا نَا

و آیا کسی جز توانا بر ناتوان رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی بی نیاز و منم

الْفَقیرُ، وَهَلْ یَرْحَمُ الْفَقیرَ الَّا الْغَنِیُّ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ الْمُعْطی وَانَا

نیازمند، و آیا کسی جز بی نیاز بر نیازمند رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی عطا کننده و منم

السَّآئِلُ، وَهَلْ یَرْحَمُ السَّآئِلَ الَّا الْمُعْطی مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ الْحَیُ

محتاج، و آیا کسی جز عطا کننده بر محتاج رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی زنده

وَا نَا الْمَیِّتُ، وَهَلْ یَرْحَمُ الْمَیِّتَ الَّا الْحَیُّ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ الْباقی

و منم مرده، و آیا کسی جز زنده ابدی بر مرده بی جان رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی باقی

وَا نَا الْفانی وَهَلْ یَرْحَمُ الْفانِیَ الَّا الْباقی مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ الدَّآئِمُ

و منم فانی، و آیا کسی جز باقی بر فانی رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی جاودان

وَانَا الزَّآئِلُ، وَهَلْ یَرْحَمُ الزَّآئِلَ الَّا الدَّائِمُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ الرَّازِقُ

و منم زوال پذیر، و آیا کسی جز جاودان بر زوال پذیر رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی روزی ده

وَ ا نَا الْمَرْزُوقُ، وَهَلْ یَرْحَمُ الْمَرْزُوقَ الَّا الرَّازِقُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ

و منم روزی خوار، و آیا کسی جز روزی ده بر روزی خوار رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی

الْجَوادُ وَ ا نَا الْبَخيلُ، وَ هَلْ يَرْحَمُ الْبَخيلَ الَّا الْجَوادُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ،

سخاوتمند و منم بخیل، و آیا کسی جز سخاوتمند بر بخیل رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من،

انْتَ الْمُعافی وَ ا نَا الْمُبْتَلی وَ هَلْ یَرْحَمُ الْمُبْتَلی الَّا الْمُعافی مَوْلایَ یا

تویی شفا دهنده و منم بیمار و آیا کسی جز شفا دهنده بر بیمار رحم می کند؟ مولای من، ای

مَوْلایَ، انْتَ الْکَبیرُ وَ ا نَا الصَّغیرُ، وَهَلْ یَرْحَمُ الصَّغیرَ الَّا الْکَبیرُ، مَوْلایَ

مولای من، تویی بزرگ و منم کوچک و آیا کسی جز بزرگ بر کوچک رحم می کند؟ مولای من،

يا مَوْلایَ، انْتَ الْهادی وَ ا نَا الضَّآلّ، وَهَلْ يَرْحَمُ الضَّآلَّ الَّا الْهادی

ای مولای من، تویی هدایت کننده و منم گمراه، و آیا کسی جز هدایت کننده بر گمراه رحم می کند؟

مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ الرَّحْمنُ وَ انَا الْمَرْحُومُ، وَهَلْ يَرْحَمُ الْمَرْحُومَ الَّا

مولای من، ای مولای من، تویی بخشنده و منم نیازمندِ بخشش، و آیا کسی جز بخشنده بر نیازمندِ بخشش

الرَّحْمنُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ السُّلْطانُ وَ ا نَا الْمُمْتَحَنُ، وَهَلْ يَرْحَمُ

رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی فرمانروا و منم گرفتار امتحان، و آیا کسی جز

الْمُمْتَحَنَ الَّا السُّلْطانُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ الدَّلیلُ وَ ا نَا الْمُتَحَیِّرُ،

فرمانروا برگفتار رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من تویی راهنما و منم سرگردان،

وَهَلْ يَرْحَمُ الْمُتَحَیِّرَ الَّا الدَّلیلُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ الْغَفُورُ وَ ا نَا

و آیا کسی جز راهنما بر سرگردان رحم می کند؟ ای مولای من، ای مولای من، تویی آمرزنده و منم

الْمُذْنِبُ، وَهَلْ يَرْحَمُ الْمُذْنِبَ الَّا الْغَفُورُ، مَوْلایَ یامَوْلایَ، انْتَ الْغالِبُ

گناهکار، و آیا کسی جز آمرزنده بر گناهکار رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی پیروز

وَا نَا الْمَغْلُوبُ، وَهَلْ يَرْحَمُ الْمَغْلُوبَ الَّا الْغالِبُ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ، انْتَ

و منم شکست خورده و آیا کسی جز پیروز بر شکست خورده رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی

الرَّبُّ وَ ا نَا الْمَرْبُوبُ، وَهَلْ يَرْحَمُ الْمَرْبُوبَ الَّا الرَّبُّ، مَوْلایَ یا مَوْلایَ،

پروردگار و منم پرورش یافته، و آیا کسی جز پروردگار بر پرورش یافته رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من،

انْتَ الْمُتَكَبِّرُ وَ ا نَا الْخاشِعُ، وَهَلْ يَرْحَمُ الْخاشِعَ الَّا الْمُتَكَبِّرُ، مَوْلایَ یا

تویی بزرگ منش و منم افتاده، و آیا کسی جز بزرگ منش بر افتاده رحم می کند؟ مولای من، ای

مَوْلایَ، ارْحَمْنی بِرَحْمَتِكَ، وَارْضَ عَنّی بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ وَفَضْلِكَ، یا

مولای من، به رحمتت بر من رحم کن، و به بخشش و کرم و لطفت از من خشنود باش، ای

ذَاالْجُودِ وَالْإِحْسانِ، وَالطَّوْلِ وَالْإِمْتِنانِ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

صاحب بخشش و نیکی و قدرت و امتنان، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

۸- اعمال مقام حضرت امام صادق علیه السلام

پس به سوی مقام حضرت امام صادق علیه السلام که در نزدیکی قبر حضرت مسلم بن عقیل رحمه الله واقع شده

۱- [۳۵۶]مصباح الزائر، صفحه ۸۸ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۱۹.

است برو و آن جا دو رکعت نماز بخوان و پس از سلام و تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام بگو:

یا صانِعَ کُلِّ مَصْنُوعٍ، وَیا جابِرَ کُلِّ کَسیرٍ، وَیا حاضِرَ کُلِّ مَلَإٍ، وَیا

ای آفریننده هر آفریده شده، و ای پیوند دهنده هر شکستگی، و ای حاضر در هر انجمن، و ای

شاهِدَ کُلِّ نَجْوی وَیا عالِمَ کُلِّ خَفِیَّهٍ، وَیا شاهِداً غَیْرَ غائِبٍ، وَیا غالِباً

گواه هر سخن پنهانی، و ای دانای هر سرّ نهان، و ای گواه همیشه حاضر، و ای پیروز

غَیْرَ مَغْلُوبٍ، وَیا قَریباً غَیْرَ بَعیدٍ، وَیا مُونِسَ کُلِّ وَحیدٍ، وَیا حَیُّ حینَ

شکست ناپذیر، و ای نزدیک همیشه نزدیک، و ای همدم هر تنها، و ای زنده در زمانی که

لا حَیَّ غَیْرُهُ، یا مُحیِیَ الْمَوْتی وَمُمِیتَ الْأَحْیاءِ، الْقآئِمَ عَلی کُلِّ نَفْسٍ

هیچ زنده ای جز او نیست، ای زنده کننده مردگان، و میراننده زندگان، که بر هر کس به آنچه که

بِما کَسَبَتْ، لا الهَ الَّا انْتَ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ.

انجام داده مراقبی، معبودی جز تو نیست، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست.

آنگاه هر حاجتی داری از خدا بخواه.(۱)

۹- نماز حاجت در مسجد کوفه

از حضرت امام صادق علیه السلام روایت شده که هر کس دو رکعت نماز در مسجد کوفه بجا آورد و در هر رکعت حمد و سوره های ناس، فلق، اخْلاصْ، کافِرُون، نَصر،

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّکَ الْأَعْلی

و قَدر را بخواند و پس از سلام، هر حاجتی که دارداز خداطلب کند، خداوند حاجتش را برآورده و دعایش را مستجاب می کند.(۲) یادآوری:

این نکته حائز اهمّیّت است که زوّار محترم هر گاه وقت کافی برای انجام تمام این اعمال نداشته باشند، می توانند بخشی از آن را انجام دهند و مهم این است که حال دعا و مناجات و توجّه به معبود را در این مکان مقدّس تحصیل کنند.

زیارت حضرت مسلم بن عقیل رحمه الله

هنگامی که از اعمال مسجد کوفه فارغ شدی به سوی قبر مسلم بن عقیل (رضوان اللّٰه تعالی علیه)-

---

۱- [۳۵۷]مصباح الزائر، صفحه ۹۸ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۲۵.

۲- [۳۵۸]امالی طوسی، صفحه ۴۱۵، حدیث ۸۴.

سفیر مخصوص امام حسین علیه السلام و نخستین شهید از خیل شهیدان کربلا- که در کنار مسجد است می روی و نزد آن قبر شریف می گویی:

الْحَمْدُ للَّهِ الْمَلِکِ الْحَقِّ الْمُبینِ، الْمُتَصاغِرِ لِعَظَمَتِهِ جَبابِرَهُ الطّاغینَ،

حمد و سپاس مخصوص خداوند فرمانروای به حق و آشکار است، که گردنکشان طغیانگر در برابر عظمتش حقیرند،

الْمُعْتَرِفِ بِرُبُوبِیَّتِهِ جَمیعُ اهْلِ السَّمواتِ وَالْأَرَضینَ، الْمُقِرِّ بِتَوْحیدِهِ

و اهل آسمان ها و زمین به پروردگاریش معترفند و تمامی مخلوقات

سآئِرُ الْخَلْقِ اجْمَعینَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی سَیِّدِ الْأَنامِ، وَاهْلِ بَیْتِهِ الْکِرامِ،

به یگانگی اش اقرار می کنند، و درود و سلام خدا بر آقا و سرور مخلوقات و خاندان گرامیش،

صَلاهً تُقِرُّ بِها اعْیُنَهُمْ، وَتُرْغَمُ بِها انْفَ شانِئِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ

درودی که به آن، دیدگانشان روشن گردد و بینی دشمنانشان از تمامی جنّ و انس به خاک

اجْمَعینَ، سَلامُ اللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ، وَسَلامُ مَلائِکَتِهِ الْمُقَرَّبینَ، وَانْبِیآئِهِ

مالیده شود، سلام و درود خداوندِ بلند مرتبه باعظمت و سلام فرشتگان مقرّب و پیامبران

الْمُرْسَلینَ، وَ ائِمَّتِهِ الْمُنْتَجَبینَ، وَعِبادِهِ الصّالِحینَ، وَجَمیعِ الشُّهَدآءِ

مرسل و پیشوایان برگزیده و بندگان صالح و تمام شهیدان،

وَالصِّدّیقینَ، وَالزّاکِیاتُ الطَّیِّباتُ فیما تَغْتَدی وَتَرُوحُ، عَلَیْکَ یا مُسْلِمَ

و راستگویان، و درودهای پاک و پاکیزه در صبح و شام، بر تو ای مسلم

بْنَ عَقیلِ بْنِ ابیطالِبٍ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ اقَمْتَ الصَّلاهَ،

بن عقیل فرزند ابی طالب علیه السلام و رحمتت و برکات خدا بر تو باد، گواهی می دهم که نماز را به پا داشته

وَآتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ عَنِ الْمُنْکَرِ، وَجاهَدْتَ فِی

و زکات دادی و امر به معروف و نهی از منکر کرده و در راه خدا به شایستگی

اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ، وَقُتِلْتَ عَلی مِنْهاجِ الْمُجاهِدینَ فی سَبیلِهِ، حَتّی لَقیتَ

جهاد نمودی، و به راه مجاهدان در راه خدا شهید گشتی تا این که

اللَّهَ عَزَّوَجلَّ، وَ هُوَ عَنْکَ راضٍ، وَاشْهَدُ انَّکَ وَفَیْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ، وَبَذَلْتَ

خداوند- عزّوجلّ- را در حالی که از تو خشنود بود، ملاقات نمودی، و گواهی می دهم که تو به پیمانت با خدا وفا کرده و جانت را

نَفْسَکَ فی نُصْرَهِ حُجَّهِ اللَّهِ وَابْنِ حُجَّتِهِ، حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، اشْهَدُ لَکَ

در یاری حجّت خدا و فرزند حجّت خدا، فدا کردی تا مرگت فرا رسید، و گواهی می دهم برای تو

بِالتَّسْليمِ وَالْوَفآءِ وَالنَّصيحَهِ، لِخَلَفِ النَّبِيِّ الْمُرْسَلِ، وَالسِّبْطِ الْمُنْتَجَبِ،

به خاطر فرمانبرداری و وفای به عهد و خیر خواهیت برای جانشین پیامبر مرسل، و نوه برگزیده،

وَالدَّليلِ الْعالِمِ، وَالْوَصِیِّ الْمُبَلِّغِ، وَالْمَظْلُومِ الْمُهْتَضَمِ، فَجَزاکَ اللَّهُ عَنْ

و راهنمای دانا و جانشین تبلیغ کننده، و ستمدیده ستم کشیده، پس خداوند از جانب

رَسُولِهِ وَعَنْ اميرِ الْمُؤْمِنينَ، وَعَنِ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، افْضَلَ الْجَزآءِ بِما

پیامبر و امیرمؤمنان و امام حسن و امام حسین، بهترین پاداش را در مقابل

صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ وَاعَنْتَ، فَنِعْمَ عُقْبَی الدَّارِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَکَ، وَلَعَنَ

استقامت و خیرخواهی و یاری کردنت به تو عطا کند، پس خانه آخرت چه نیکوست، خدا قاتلان تو و کسانی که دستور

اللَّهُ مَنْ امَرَ بِقَتْلِکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ ظَلَمَکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنِ افْتَری عَلَيْکَ، وَلَعَنَ

قتل تو را داده و به تو ظلم کردند، لعنت کند، و خدا کسانی را که به تو دروغ بسته و حقّت را

اللَّهُ مَنْ جَهِلَ حَقَّکَ، وَاسْتَخَفَّ بِحُرْمَتِکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ بايَعَکَ وَ غَشَّکَ،

منکر شده و حرمتت را رعایت نکردند لعنت کند، و خدا کسانی را که با تو بیعت کرده و خیانت کردند

وَخَذَلَکَ وَاسْلَمَکَ، وَمَنْ الَبَّ عَلَيْکَ وَ لَمْ يُعِنْکَ، الْحَمْدُلِلَّهِ الَّذی جَعَلَ

و تو را رها کرده و تسلیم دشمن نمودند و کسانی که مردم را بر ضدّ تو بسیج کرده و تو را یاری نکردند، لعنت کند، ستایش مخصوص خداوندی است که

النَّارَ مَثْويهُمْ، وَبِئْسَ الْوِرْدُ الْمَوْرُودُ، اشْهَدُ انَّکَ قُتِلْتَ مَظْلُوماً، وَانَّ اللَّهَ

آتش را جایگاه ابدی آنها قرار داد و آتش چه بد جایگاهی است، گواهی می دهم که مظلومانه کشته شدی و خداوند

مُنْجِزٌ لَکُمْ ما وَعَدَکُمْ، جِئْتُکَ زائِراً عارِفاً بِحَقِّکُمْ، مُسَلِّماً لَکُمْ، تابِعاً

به وعده ای که به شما داده وفا می کند، برای زیارت به درگاهت آمده ام در حالی که به حق شما آگاه و تسلیم امر و پیرو

لِسُنَّتِکُمْ، وَنُصْرَتی لَکُمْ مُعَدَّهٌ، حَتّی يَحْکُمَ اللَّهُ وَ هُوَ خَيْرُ الْحاکِمينَ،

سنّت شمایم و برای یاریتان آماده ام تا این که خداوند که بهترین حاکمان است حکم کند،

فَمَعَکُمْ مَعَکُمْ لامَعَ عَدُوِّکُمْ، صَلَواتُ اللّهِ عَلَیْکُمْ، وَ عَلی ارْواحِکُمْ

پس همیشه با شمایم نه با دشمنانتان، درود و سلام خدا بر شما و بر ارواح

وَاجْسادِکُمْ وَشاهِدِکُمْ وَغائِبِکُمْ، وَالسَّلامُ عَلَیْکُمْ وَرَحْمَهُ اللّهِ

و بدن هایتان، در حضور و غیبت شما و درود و رحمت و برکات خدا

وَبَرَکاتُهُ، قَتَلَ اللّهُ امَّهً قَتَلَتْکُمْ بِالْأَیْدی وَ الْأَلْسُنِ.(۱)

بر شما باد خدا مردمی را که با دست و زبان به جنگ با شما برخاستند لعنت کند.

ص :۳۴۵

۱- [۳۵۹]مصباح الزائر، صفحه ۹۹ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۲۶.

یادآوری: «مزار کبیر» بخشی از کلمات فوق را به منزله اذن دخول قرارداده است.(۱) آنگاه اشاره به ضریح کرده، می گویی:

السَّلامُ عَلَيْکَ ايُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ، الْمُطيعُ للَّهِ وَلِرَسُولِهِ، وَلِاميرِ

سلام بر تو ای بنده شایسته و فرمانبردار خدا و رسولش و امیرمؤمنان

الْمُؤْمِنينَ وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ عَلَيْهِمُ السَّلامُ، الْحَمْدُ للَّهِ، وَسَلامٌ عَلی

و امام حسن و امام حسین- که درود خدا بر آنان باد- حمد و سپاس مخصوص خداوند است و سلام و درود بر

عِبادِهِ الَّذينَ اصْطَفی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَالسَّلامُ عَلَيْکُمْ وَرَحْمَهُاللَّهِ وَبَرَكاتُهُ

بندگان برگزیده خدا محمّد و خاندان پاکش و سلام و درود و رحمت و برکات و آمرزش خدا

وَمَغْفِرَتُهُ، وَعَلی رُوحِکَ وَبَدَنِکَ، اشْهَدُ انَّکَ مَضَيْتَ عَلی ما مَضی عَلَيْهِ

بر خاندان پیامبر و بر روح و جسم تو باد، گواهی می دهم که تو در مسیر جنگجویان

الْبَدْرِيُّونَ والْمُجاهِدُونَ فی سَبيلِ اللَّهِ، الْمُبالِغُونَ فی جِهادِ اعْدآئِهِ

بدر و مجاهدان در راه خدا حرکت کردی، مجاهدانی که در جهاد با دشمنان خدا

وَ نُصْرَهِ اوْلِيآئِهِ، فَجَزاکَ اللَّهُ افْضَلَ الْجَزآءِ، وَاكْثَرَ الْجَزآءِ، وَاوْفَرَ جَزآءِ

و یاری اولیایش کوشیدند، پس خداوند به تو عطا کند بهترین و بیشترین و فراوان ترین پاداشی را که

احَدٍ مِمَّنْ وَفی بِبَيْعَتِهِ، وَاسْتَجابَ لَهُ دَعْوَتَهُ، وَاطاعَ وُلاهَ امْرِهِ، اشْهَدُ

عطا کرده به هر یک از وفاکنندگان به پیمانش و پاسخ دهندگان به دعوتش و اطاعت کنندگان از والیان حکومتش، گواهی می دهم که

انَّکَ قَدْ بالَغْتَ فِی النَّصيحَهِ، وَاعْطَيْتَ غايَهَ الْمَجْهُودِ، حَتّی بَعَثَکَ اللَّهُ فِی

تو در خیرخواهی کوشیدی و نهایت سعیت را نمودی، تا این که خداوند تو را در زمره

الشُّهَدآءِ، وَجَعَلَ رُوحَکَ مَعَ ارْواحِ السُّعَدآءِ، وَاعْطاکَ مِنْ جِنانِهِ افْسَحَها

شهدا برانگیخت، و روحت را با ارواح سعادتمندان قرار داد، و از بهشتش وسیع ترین

مَنْزِلًا، وَافْضَلَها غُرَفاً، وَرَفَعَ ذِكْرَکَ فِی الْعِلِّیینَ، وَحَشَرَکَ مَعَ النَّبِیّینَ

منزل و بهترین جایگاه را به تو عطا کرد، و یادت را در علیّین بالا برد، و تو را با پیامبران

وَالصِّدّیقینَ وَالشُّهَداءِ وَالصّالِحینَ، وَحَسُنَ اوُلئِکَ رَفیقاً، اشْهَدُ انَّکَ لَمْ

و راستگویان و شهدا و صالحان محشور کرد، و آنان چه همنشینان خوبی هستند گواهی می دهم که

ص :۳۴۶

۱- [۳۶۰]مزار کبیر، صفحه ۱۷۷.

تَهِنْ وَلَمْ تَنْكَلْ، وَانَّكَ قَدْمَضَيْتَ عَلى بَصيرَةٍ مِنْ امْرِكَ، مُقْتَدِياًبِالصَّالِحينَ،

سستی و کندی نورزیدی و با بینایی کامل در کار خویش قدم برداشتی، به صالحان اقتدا کرده

وَمُتَّبِعاً لِلنَّبِيّينَ، فَجَمَعَ اللَّهُ بَيْنَنا وَبَيْنَكَ، وَبَيْنَ رَسُولِهِ وَاوْلِيآئِهِ فى

و پیروی پیامبران نمودی، پس خداوند ما و تو و پیامبر و اولیایش را در

مَنازِلِ الْمُخْبِتينَ، فَانَّهُ ارْحَمُ الرَّاحِمينَ* سپس دو رکعت نماز در بالای سر بخوان جایگاه متواضعان گرد هم آورد، پس همانا او مهربانترین مهربانان است*************************

وآن را به آن جناب هدیه نما وبگو: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَلا تَدَعْ لى ...

****************** خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و گناهی را برای من (نیامرزیده) مگذار.

و این همان دعایی است که در حرم حضرت عبّاس علیه السلام خوانده می شود و بعداً خواهد آمد، (صفحه ۳۸۹).

و اگر خواستی وداع کنی با جناب مسلم علیه السلام همان وداعی را که در زیارت جناب عباس علیه السلام ذکر می شود، بخوان ۳۶۱]، (صفحه ۳۹۰).

زیارت هانی بن عُرْوه رحمه الله

آنگاه کنار قبر هانی رحمه الله که آن نیز در کنار مسجد است می روی و پس از سلام بر رسول مکرّم صلی الله علیه و آله می گویی:

سَلامُ اللَّهِ الْعَظيمِ وَصَلَواتُهُ عَلَيْكَ يا هانِئ بْنَ عُرْوَةَ، السَّلامُ عَلَيْكَ ايُّهَا

سلام و درود خداوندِ با عظمت بر تو ای هانی بن عروه، سلام و درود بر تو ای

الْعَبْدُ الصَّالِحُ، النَّاصِحُ للَّهِ وَلِرَسُولِهِ، وَلِأَميرِ الْمُؤْمِنينَ وَالْحَسَنِ

بنده شایسته و خیرخواه خدا و رسولش و امیرمؤمنان و امام حسن

وَالْحُسَيْنِ عَلَيْهِمُ السَّلامُ، اشْهَدُ انَّكَ قُتِلْتَ مَظْلُوماً، فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ،

و امام حسین- که سلام و درود خدا بر آنان باد- گواهی می دهم که تو مظلومانه کشته شدی، پس خداوند کسانی را که تو را کشته

وَاسْتَحَلَّ دَمَكَ، وَحَشى قُبُورَهُمْ ناراً، اشْهَدُ انَّكَ لَقيتَ اللَّهَ وَ هُوَ راضٍ

و خونت را مباح دانستند لعنت کند و گور آنان را از آتشِ (عذاب) پُر کند، گواهی می دهم که تو خدا را ملاقات کردی در حالی که

عَنْکَ بِما فَعَلْتَ وَنَصَحْتَ، وَاشْهَدُ انَّکَ قَدْ بَلَغْتَ دَرَجَهَ الشُّهَدآءِ، وَجُعِلَ

به سبب آنچه انجام داده و خیرخواهی کردی از تو خشنود بود، و گواهی می دهم که تو به درجه رفیع شهیدان رسیدی

رُوحُکَ مَعَ ارْواحِ السُّعَدآءِ، بِما نَصَحْتَ للَّهِ وَلِرَسُولِهِ مُجْتَهِداً، وَبَذَلْتَ

و روحت همراه ارواح سعادتمندان قرار گرفت، به خاطر کوششت در خیرخواهی برای خدا و رسولش، و جانت را

نَفْسَکَ فی ذاتِ اللَّهِ وَمَرْضاتِهِ، فَرَحِمَکَ اللَّهُ وَرَضِیَ عَنْکَ، وَحَشَرَکَ مَعَ

در راه خدا و خشنودیش فدا نمودی پس خداوند تو را رحمت کند و از تو خشنود گردد و تو را با

مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرینَ، وَجَمَعَنا وَایَّاکَ مَعَهُمْ فی دارِ النَّعیمِ، وَسَلامٌ عَلَیْکَ

محمّد و خاندان پاکش محشور کند، و ما و شما را با آنان در بهشت گرد هم آورد، و سلام

وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

سپس دو رکعت نماز می گذاری و آن را به روح آن بزرگوار هدیه می کنی و حاجات خود را از خداوند طلب می کنی.(۱)

ص: ۳۴۸

۱- [۳۶۲]مصباح الزائر، صفحه ۱۰۴ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۲۹(با اندکی تفاوت).

فصل چهارم: فضیلت و اعمال مسجد «سهله» و «زید» و «صعصعه»

فضیلت مسجد سهله:

بعد از مسجد بزرگ کوفه، نوبت به مسجد سهله می رسد که در بعضی از روایات مسجد «سهیل» و در بعضی روایات دیگر مسجد «شری و در روایت سوّمی مسجد «بنی ظفر» نیز نامیده شده،(۱) و میعادگاه عاشقان و دلباختگان حضرت بقیّهاللَّه الاعظم، امام زمان (صلوات اللَّه علیه) می باشد و در روایات، فضایل زیادی برای آن نقل شده که از آن جمله است:

۱- خانه ادریس پیامبر علیه السلام و حضرت ابراهیم علیه السلام و خانه انبیا و اوصیا و صالحان بود.(۲) ۲- در بعضی از روایات آمده: «فیه المعراج»(۳) که ممکن است اشاره به این باشد که معراج معنوی مؤمنان، در این مسجد حاصل می شود یا این که اشاره به این است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله پس از فرود آمدن در شب معراج به مسجد کوفه، (که در بعضی از روایات وارد شده که حضرت، فرود آمدند و در مسجد کوفه دو رکعت نماز خواندند)(۴) وارد مسجد سهله شدند و از آن جا به آسمان عروج کردند.

۳- کسی که در این مسجد، خدا را به آنچه که دوست دارد بخواند حوائجش برآورده می شود ... و از مشکلات دنیا و حیله های دشمنانش در امان قرار می گیرد.(۵) ۴- خداوند پیامبری را مبعوث نکرد مگر این که در این مسجد نماز خواند.(۶) ۵- «شیخ طوسی» در کتاب «تهذیب» از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که هیچ غم زده و دردمندی وارد مسجد سهله نمی شود و بین نماز مغرب و عشا، دو رکعت نماز نمی خواند مگر این که خداوند مشکلش را حل می کند.(۷)

۱- [۳۶۳]اسم« سهیل» در کامل الزیارات، باب ۸، حدیث ۱۰ و ۱۱ و اسم« بنی ظفر» در کافی، جلد ۳، صفحه ۴۸۹، حدیث ۱ و اسم« شری» در قرب الاسناد، صفحه ۷۴، آمده است.

۲- [۳۶۴]رجوع شود به: کامل الزیارات، باب ۸، صفحه ۲۹، حدیث ۱۰ و ۱۱، و فقیه، جلد ۱، صفحه ۲۳۲، حدیث ۶۹۷.

۳- [۳۶۵]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۳۷، حدیث ۸ به نقل از کامل الزیارات، صفحه ۳۰، حدیث ۱۰.

۴- [۳۶۶]کامل الزیارات، باب ۸، صفحه ۲۸، حدیث ۶.

۵- [۳۶۷]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۳۴، حدیث ۱.

۶- [۳۶۸]همان مدرک، صفحه ۴۳۵، حدیث ۳.

۷- [۳۶۹]همان مدرک، صفحه ۴۴۰، حدیث ۲۰ به نقل از تهذیب، جلد ۶، صفحه ۳۸، حدیث ۲۱ و در بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۳۷، حدیث ۹، به نقل از قرب الاسناد، صفحه ۷۴ به طور مطلق و بدون قید« بین نماز مغرب و عشا» چنین مژده ای وارد شده است.

۶- امام صادق علیه السلام خطاب به ابوبصیر فرمود: «این مسجد از بقعه هایی است که خداوند دعا و درخواست در آن را دوست دارد و هیچ روز و شبی نیست مگر این که فرشتگان، این مسجد را زیارت و خدا را در آن عبادت می کنند ...».(۱) ۷- طبق روایتی از امام صادق علیه السلام اقامت در این مسجد (برای عبادت) همانند اقامت در خیمه رسول اللّه صلی الله علیه و آله است و هیچ مرد و زن مؤمنی نیست مگر این که دلش مشتاق این مسجد است.(۲)

اعمال مسجد سهله:

۱- چنان که گذشت دو رکعت نماز بین نماز مغرب و عشا بجا آورد و حاجتش را بخواهد که برآورده خواهد شد ان شاءاللّه.

۲- اعمالی را بجا آورد که جمعی از بزرگان علما در کتب مختلف ۳۷۲] نقل کرده اند و بعضی از بزرگان برای انجام آن، شب چهارشنبه، بین نماز مغرب و عشا را از اوقات دیگر مناسبتر می دانند(۳) (از بعضی روایات استفاده می شود که قسمتی از این اعمال به وسیله حضرت خضر علیه السلام تعلیم داده شد، که خواهد آمد) و آن اعمال به قرار ذیل است:

هنگامی که خواستی وارد مسجد شوی نزد در آن بایست و بگو:

بِسْمِ اللّهِ وَبِاللّهِ، وَمِنَ اللّهِ وَاِلَی اللّهِ، وَما شآءَ اللّهُ، وَخَیْرُ الْأَسْمآءِ لِلّهِ، تَوَکَّلْتُ

به نام خدا و به یاری خدا و از جانب خدا و به سوی خدا و آنچه خدا بخواهد و بهترین نامها برای خداوند است، بر خدا

عَلَی اللّهِ، وَلاحَوْلَ وَ لا قُوَّةَ اِلّا بِاللّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ، اللهُمَّ اجْعَلْنی مِنْ

توکّل کردم و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست خدایا مرا از

عُمّارِ مَساجِدِکَ وَبُیُوتِکَ، اللهُمَّ انّی اَتَوَجَّهُ اِلَیْکَ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

آبادکنندگان مساجد و خانه هایت قرار ده، خدایا من به واسطه محمّد و خاندان پاکش به تو رو کرده

وَاُقَدِّمُهُمْ بَیْنَ یَدَیْ حَوآئِجی فَاجْعَلْنِی اللهُمَّ بِهِمْ عِنْدَکَ وَجیهاً فِی

و آنان را (برای شفاعت) پیشاپیش حوائجم مقدّم می دارم، پس خدایا به حقّ آنان مرا در

الدُّنْیا وَالأَخَرهِ وَمِنَ الْمُقَرَّبینَ، اللهُمَّ اجْعَلْ صَلاتی بِهِمْ مَقْبُولَهً، وَذَنْبی

دنیا و آخرت در نزد خود آبرومند و از مقرّبان (درگاهت) قرار ده، خدایا به حقّ آنان نمازم را پذیرفته و گناهم را

ص: ۳۵۰

۱- [۳۷۰]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۳۶، حدیث ۷ و مزار کبیر، صفحه ۱۳۵.

۲- [۳۷۱]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۳۵، حدیث ۳.

۳- [۳۷۳]مصباح الزائر، صفحه ۱۰۵.

بِهِمْ مَغْفُوراً، وَرِزْقی بِهِمْ مَبْسُوطاً، وَدُعآئی بِهِمْ مُسْتَجاباً، وَحَوآئِجی بِهِمْ

آمرزیده و روزیم را گسترده و دعایم را اجابت شده و حاجتهایم را

مَقْضِیَّهً، وَانْظُرْ اِلَیَّ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ نَظْرَهً رَحیمَهً، اسْتَوْجِبُ بِهَا الْکَرامَهَ

برآورده شده قرار ده، و به بزرگواریت از روی رحمت به من توجّه فرما، که به واسطه آن مستحقّ کرامت در

عِنْدَکَ، ثُمَّ لا تَصْرِفْهُ عَنّی اَبَداً، بِرَحْمَتِکَ یا اَرْحَمَ الرّاحِمینَ، یا مُقَلِّبَ

نزد تو گردم، پس هیچگاه آن را از من نگیر، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان، ای دگرگون کننده

الْقُلُوبِ وَالْأَبْصارِ، ثَبِّتْ قَلْبی عَلی دینِکَ، وَ دینِ نَبِیِّکَ وَوَلِیِّکَ، وَلا تُزِغْ

دلها و دیده ها، دلم را بر دینت و دین پیامبر و ولیّت ثابت بدار، و بعد از آن که

قَلْبی بَعْدَ اِذْ هَدَیْتَنی وَهَبْ لی مِنْ لَدُنْکَ رَحْمَهً، اِنَّکَ اَنْتَ الْوَهّابُ،

مرا هدایت کردی منحرف مگردان و رحمتی تازه از نزد خویش بر من ببخش، که تو بسیار بخشنده ای،

اللهُمَّ اِلَیْکَ تَوَجَّهْتُ، وَمَرْضاتَکَ طَلَبْتُ، وَثَوابَکَ ابْتَغَیْتُ، وَبِکَ آمَنْتُ،

خدایا به تو رو کرده و خشنودیت را می جویم و پاداشت را می طلبم و به تو ایمان آورده

وَعَلَیْکَ تَوَکَّلْتُ، اللهُمَّ فَاَقْبِلْ بِوَجْهِکَ اِلَیِّ، وَاَقْبِلْ بِوَجْهی اِلَیْکَ.

و بر تو توکّل می کنم، خدایا به من توجّه فرما و توجّه مرا به سوی خودت جلب نما.

سپس آیهالکرسی و سوره ناس و فلق را بخوان و هفت مرتبه سبحان اللّه و هفت مرتبه الحمدللّه و هفت مرتبه لا اله الّا اللّه و هفت مرتبه اللّه اکبر بگو، آنگاه بخوان:

اللهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ عَلی ما هَدَیْتَنی وَلَکَ الْحَمْدُ عَلی ما فَضَّلْتَنی وَلَکَ

خدایا حمد و سپاس مخصوص توست به خاطر هدایت کردن و برتری دادن

الْحَمْدُ عَلی ما شَرَّفْتَنی وَلَکَ الْحَمْدُ عَلی کُلِّ بَلاءٍ حَسَنٍ ابْتَلَیْتَنی

و شرافتم (بر سایر مخلوقات)، و حمد و سپاس مخصوص توست بر هر آزمایش نیکویی که مرا به آن آزمودی،

اللهُمَّ تَقَبَّلْ صَلاتی وَدُعآئی وَطَهِّرْ قَلْبی وَاشْرَحْ لی صَدْری وَتُبْ

خدایا نماز و دعایم را بپذیر و دلم را پاک گردان و سعه صدر به من عطا فرما، و توبه ام را

عَلَیَّ انَّکَ انْتَ التَّوَّابُ الرَّحیمُ.(۱)

بپذیر که تو بسیار توبه پذیر و مهربانی.

ص: ۳۵۱

۱- [۳۷۴]برای این قسمت از اعمال، به مدرکی غیر از آنچه مرحوم حاج شیخ عبّاس قمی(ره) به عنوان بعضی از کتب مزاریّه نقل می کند دست نیافتیم، جزآنچه در مصباح المتهجّد صفحه ۱۳۰- ۱۳۲، آن هم به عنوان اعمال مطلق مساجد و با تفاوت های قابل ملاحظه نقل شده است.

بعد از آن داخل مسجد شو و دو رکعت نماز بجا آور و دستها را به سوى آسمان بالا ببر و عرضه بدار:

انْتَ اللّهُ لا الهَ الّا انْتَ، مُبْدِئُ الْخَلْقِ وَمُعيدُهُمْ، وَانْتَ اللّهُ لا الهَ الّا انْتَ،

تویى خدایى که معبودى جز تو نیست، به وجود آورنده مخلوقات و بازگرداننده آنهایى، و تویى خدایى که معبودى جز تو نیست،

خالِقُ الْخَلْقِ وَرازِقُهُمْ، وَانْتَ اللّهُ لا الهَ الّا انْتَ، الْقابِضُ الْباسِطُ، وَانْتَ

آفریننده مخلوقات و روزى دهنده آنهایى، و تویى خدایى که معبودى جز تو نیست، گیرنده و گستراننده اى، و تویى

اللّهُ لا الهَ الّا انْتَ، مُدَبِّرُ الْاُمُورِ، وَباعِثُ مَنْ فِى الْقُبُورِ، انْتَ وارِثُ

خدایى که معبودى جز تو نیست، تدبیرکننده کارها و برانگیزنده اهل قبورى، تویى وارث

الْأَرْضِ وَمَنْ عَلَیْها، اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الْمَخْزُونِ الْمَکْنُونِ الْحَیِّ الْقَیُّومِ،

زمین و ساکنان آن، از تو مى خواهم به حق نام پوشیده و محفوظ و زنده و پاینده ات

وَانْتَ اللّهُ لا الهَ الّا انْتَ، عالِمُ السِّرِّ وَاخْفى اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الَّذى اذا

و تویى خدایى که معبودى جز تو نیست، داناى اسرار و مخفى تر از اسرارى، از تو مى خواهم به حقّ نامت که اگر

دُعیتَ بِهِ اجَبْتَ، وَاذا سُئِلْتَ بِهِ اعْطَیْتَ، وَاسْئَلُکَ بِحَقِّکَ عَلى مُحَمَّدٍ

به آن خوانده شوى، اجابت کنى و اگر به آن درخواست شوى، عطا کنى، و از تو مى خواهم به حقّت بر محمّد

وَاهْلِ بَیْتِهِ، وَ بِحَقِّهِمُ الَّذى اوْجَبْتَهُ عَلى نَفْسِکَ، انْ تُصَلِّیَ عَلى مُحَمَّدٍ

و خاندان پاکش، و به حق آنان که بر خود واجب نمودى، که بر محمّد

وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَقْضِیَ لى حاجَتى السّاعَةَ السّاعَةَ، یا سامِعَ الدُّعآءِ،

و خاندان پاکش درود فرستى و حاجتم را در همین ساعت برآورى، اى شنواى دعا،

یا سَیِّداهُ یا مَوْلاهُ یا غِیاثاهُ، اسْئَلُکَ بِکُلِّ اسْمٍ سَمَّیْتَ بِهِ نَفْسَکَ،

اى آقا و سرورم، اى مولاى من، اى فریادرسم از تو مى خواهم به حقّ هر نامى که خود را به آن نامیدى

اوِاسْتَأْثَرْتَ بِهِ فی عِلْمِ الْغَیْبِ عِنْدَکَ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

یا در علم غیبت در نزد خود برگزیدی، که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی

وَانْ تُعَجِّلَ فَرَجَنَا السَّاعَهَ، یا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَالأَبْصارِ، یا سَمیعَ الدُّعآءِ.

و در گشایش کارهایمان شتاب کنی، ای دگرگون کننده دلها و دیده ها، ای شنوای دعا.

سپس به سجده برو و با اظهار خشوع هر آنچه می خواهی از خدا طلب کن،(۱) آنگاه به محلّی

۱- [۳۷۵]مصباح الزائر، صفحه ۱۰۵ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۴۱، حدیث ۲۱ و مزار کبیر، صفحه ۱۳۷. قابل توجّه است که مطابق نقل بحار، این دعا را امام صادق علیه السلام برای نجات زنی که به جهت اظهار بیزاری از کسانی که بر حضرت فاطمه صدّیقه علیها السلام ستم کردند، دستگیر شد در مسجد سهله خواندند و مؤلّفان کتب مزار، آن را با اندک تفاوتی که قابل تطبیق بر هر نیازمند دیگری است، نقل کرده اند.

که معروف به خانه حضرت ابراهیم علیه السلام است می روی و دو رکعت نماز می خوانی و پس از تسبیح حضرت زهرا علیها السلام می گویی:

اللَّهُمَّ بِحَقِّ هذِهِ الْبُقْعَهِ الشَّریفَهِ، وَبِحَقِّ مَنْ تَعَبَّدَ لَکَ فیها، قَدْ عَلِمْتَ

خدایا به حق این بارگاه گرامی و به حقّ آن کسی که تو را در آن عبادت کرد، حاجتهایم را

حَوائِجی فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاقْضِها، وَقَدْ احْصَیْتَ ذُنُوبی

می دانی، پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و حاجتم را برآور، و به یقین به عدد گناهانم آگاهی،

فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاغْفِرْها لی اللَّهُمَّ احْیِنی ما کانَتِ الْحَیاهُ

پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و گناهانم را بیامرز، خدایا تا زمانی که زندگی برای من بهتر است

خَیْراً لی وَامِتْنی اذا کانَتِ الْوَفاهُ خَیْراً لی عَلی مُوالاهِ اوْلِیآئِکَ،

مرا زنده بدار و زمانیکه مردن برای من بهتر است مرا بر دوستی اولیا

وَمُعاداهِ اعْدآئِکَ، وَافْعَلْ بی ما انْتَ اهْلُهُ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

و دشمنی دشمنانت بمیران و آنچه تو شایسته آنی در مورد من انجام ده، ای مهربان ترین مهربانان.

بعد از آن به گوشه دیگرمسجد که در سمت مغرب و قبله واقع شده می روی و دو رکعت نماز می خوانی و دستها را بلند می کنی و این دعا را می خوانی:

اللَّهُمَّ انّی صَلَّیْتُ هذِهِ الصَّلاهَ ابْتِغآءَ مَرْضاتِکَ، وَ طَلَبَ نآئِلِکَ، وَرَجآءَ

خدایا این نماز را برای بدست آوردن خشنودی و طلب احسان و امید

رِفْدِکَ وَجَوآئِزِکَ، فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَتَقَبَّلْها مِنّی بِاحْسَنِ قَبُولٍ،

هدیه و پاداشت بجا آوردم، پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و آن را به بهترین وجه از من بپذیر

وَبَلِّغْنی بِرَحْمَتِکَ الْمَأْمُولَ، وَافْعَلْ بی ما انْتَ اهْلُهُ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

و مرا به رحمتت به آرزویم برسان و آنچه تو شایسته آنی در مورد من انجام ده، ای مهربان ترین مهربانان.

آنگاه به سجده می روی و دو طرف صورت را بر سجده گاه می گذاری، بعد از آن به گوشه دیگر مسجد که در طرف مشرق

است می روی و پس از دو رکعت نماز، دستها را می گشایی و می گویی:

اللّٰهُمَّ انْ کانَتِ الذُّنُوبُ وَالْخَطایا قَدْ اخْلَقَتْ وَجْهی عِنْدَکَ، فَلَمْ تَرْفَعْ لی

خدایا اگر گناهان و اشتباهاتم چهره ام را در پیشگاهت دگرگون کرده و نمی گذارد صدایم

اَلَيْکَ صَوْتاً، وَلَمْ تَسْتَجِبْ لی دَعْوَةً، فَانّی اسْئَلُکَ بِکَ یا اللّهُ، فَانَّهُ لَیْسَ

به درگاهت برسد و دعایی از من مستجاب کنی، پس از تو می خواهم به حقّ خودت ای خدا که احدی

مِثْلَکَ احَدٌ، وَاتَوَسِّلُ الَیْکَ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَاسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ

مانندت نیست و به حقّ محمّد و خاندان پاکش به تو متوسّل می شوم، و از تو می خواهم که بر محمّد

وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تُقْبِلَ الَیَّ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ وَ تُقْبِلَ بِوَجْهی الَیْکَ، وَلا

و خاندان پاکش درود فرستی و به روی کریمت به من توجّه کنی و مرا به خودت متوجّه سازی، و زمانی که

تُخَیِّبْنی حَیْنَ ادْعُوکَ، وَلا تَحْرِمْنی حَیْنَ ارْجُوکَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

تو را می خوانم ناامیدم مکنی و هنگامی که به تو امیدوارم محرومم مگردانی، ای مهربان ترین مهربانان.

سپس دو طرف صورت خویش را بر روی خاک بگذار (و ذکر خدا بگو و دعا کن).(۱) سپس وارد خانه ای که در وسط مسجد است می شوی (که به مقام امام زین العابدین علیه السلام معروف است) و پس از خواندن دو رکعت نماز، می گویی: یا مَنْ هُوَ اقْرَبُ الَیَّ مِنْ حَبْلِ الْوَرِیدِ، یا

********************** ای کسی که از رگ گردن به من نزدیکتری ای

فَعَّالًا لِمایُرِیدُ، یامَنْ یَحُولُ بَیْنَ الْمَرْءِوَقَلْبِهِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

کسی که هرچه اراده کنی انجام می دهی، ای کسی که بین انسان و دلش فاصله می شوی، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست،

وَحُلْ بَیْنَنا وَ بَیْنَ مَنْ یُؤْذینا بِحَوْلِکَ وَقُوَّتِکَ، یا کافی مِنْ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَلا

و به نیرو و توانایيت بین ما و آنچه که ما را می آزارد مانع شو، ای یاری کننده هر چیز، که

یَکْفی مِنْهُ شَیْ ءٌ، اکْفِنَا الْمُهِمَّ مِنْ امْرِ الدُّنْیا وَالأخِرَهِ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

چیزی او را یاری نکند، امور مهمّ دنیا و آخرت ما را کفایت کن، ای مهربان ترین مهربانان.

آنگاه دو طرف صورت خود را روی سجده گاه بگذار.(۲) در ادامه بعضی از روایات آمده است: سپس او (حضرت خضر علیه السلام) از مسجد سهله خارج شد، از او درباره این مکان سؤال کردیم جواب داد: این مکان مقام صالحین وانبیا و مرسلین است.(۳)

مقام حضرت مهدی

(ارواحنا فداه):

طرف قبله مسجد بقعه ای است معروف به مقام حضرت مهدی علیه السلام که زیارت آن حضرت در آن محل

۱- [۳۷۶]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۴۳، حدیث ۲۲ و مزار کبیر، صفحه ۱۴۰ و مصباح الزائر، صفحه ۱۰۵.

۲- [۳۷۷]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۴۵.

۳- [۳۷۸]همان مدرک، صفحه ۴۴۴ و مزار کبیر، صفحه ۱۴۱.

شریف مناسب است و از بعضی از کتب نقل شده که شایسته است زیارت آن حضرت در این محل با خواندن «

سَلَامُ اللَّهِ الکامِلُ التَّامُّ ...»(۱)

که در بخش زیارت امام زمان تحت عنوان «استغاثه به امام زمان» خواهد آمد، (صفحه ۵۱۸).

اعمال مسجد «زید»:

در بعضی از روایات از علی بن ابراهیم از پدرش این چنین آمده است: او (حضرت خضر علیه السلام) پس از خروج از مسجد سهله وارد مسجد کوچکی (نزدیک مسجد سهله) شد و با سکینه و وقار دو رکعت نماز در آن بجای آورد و سپس دو دستش را گشود و عرضه داشت:

الهی قَدْ مَدَّ الَیْکَ الْخاطِئُ الْمُذْنِبُ یَدَیْهِ بِحُسْنِ ظَنِّهِ بِکَ، الهی قَدْ جَلَسَ

خدایا خطاکار گناهکار به واسطه حسن ظنّش به تو، دستانش را به درگاهت بلند کرده، خدایا بنده

الْمُسیی ءُ بَیْنَ یَدَیْکَ، مُقِرّاً لَکَ بِسُوءِ عَمَلِهِ، وَراجِیاً مِنْکَ الصَّفْحَ عَنْ

بدکار در مقابلت نشسته، درحالی که به بدی کردارش اقرار داشته و از تو امید بخشش خطاهایش

زَلَلِهِ، الهی قَدْ رَفَعَ الَیْکَ الظَّالِمُ کَفَّیْهِ، راجِیاً لِما لَدَیْکَ، فَلا تُخَیِّبْهُ

را دارد، خدایا بنده ای که به خود ظلم کرده دستهایش را به درگاهت بلند کرده در حالی که به آنچه نزد توست امیدوار است، پس

بِرَحْمَتِکَ مِنْ فَضْلِکَ، الهی قَدْ جَثَا الْعآئِدُ الَی الْمَعاصی بَیْنَ یَدَیْکَ،

به رحمتت او را از فضل و احسانت ناامید مکن، خدایا بازگشت کننده به گناهان در مقابلت زانو زده

خآئِفاً مِنْ یَوْمٍ تَجْثُو فیهِ الْخَلائِقُ بَیْنَ یَدَیْکَ، الهی جآءَکَ الْعَبْدُ الْخاطِئُ

درحالی که از روز زانو زدن مخلوقات در برابرت ترسان است، خدایا بنده خطاکار،

فَزِعاً مُشْفِقاً، وَرَفَعَ الَیْکَ طَرْفَهُ حَذِراً راجِیاً، وَفاضَتْ عَبْرَتُهُ مُسْتَغْفِراً

هراسان و نگران به سویت آمده و درحال پرهیز و امید، نگاهش را به سوی تو دوخته است، و توبه کنان و پشیمان اشکش

نادِماً، وَ عِزَّتِکَ وَ جَلالِکَ ما ارَدْتُ بِمَعْصِیَتی مُخالَفَتَکَ، وَما عَصَیْتُکَ اذْ

جاری است، به عزّت و جلالت سوگند با گناهم قصد مخالفت تو را نداشته ام، و نافرمانیم

عَصَیْتُکَ وَ ا نَا بِکَ جاهِلٌ، وَلا لِعُقُوبَتِکَ مُتَعَرِّضٌ، وَ لا لِنَظَرِکَ مُسْتَخِفٌّ،

نه به خاطر جهلم به ذات تو و نه به جهت اعتراض به کیفر تو و نه سبک شمردن رأی و نظر تو است،

۱- [۳۷۹]مفاتیح الجنان، اعمال مسجد سهله.

وَلكِنْ سَوَّلَتْ لی نَفْسی وَاعانَتْنی عَلی ذلِکَ شِقْوَتی وَغَرَّنی سِتْرُکَ

بلکه هوای نفسم این کار را در نظرم جلوه داد و بدبختیم نیز بر آن کمک کرد، و پرده پوشیت بر من

الْمُرْخی عَلَیَّ، فَمِنَ الأنَ مِنْ عَذابِکَ مَنْ یَسْتَنْقِذُنی وَ بَحَبْلِ مَنْ اعْتَصِمُ

مرا (به انجام گناه) مغرور ساخت، پس اکنون چه کسی مرا از عذابت نجات می دهد، و اگر ریسمان (نجاتت را) از من قطع کنی

انْ قَطَعْتَ حَبْلَکَ عَنّی فَیا سَوْاتاهُ غَداً مِنَ الْوُقُوفِ بَیْنَ یَدَیْکَ، اذا قیلَ

به ریسمان چه کسی چنگ زنم، پس وای از رسوایی ایستادن در پیشگاهت در فردای قیامت، آن گاه که

لِلْمُخِفّینَ جُوزُوا، وَ لِلْمُثْقِلینَ حُطُّوا، افَمَعَ الْمُخِفّینَ اجُوزُ، امْ مَعَ

به سبکباران گفته می شود بگذرید و به سنگین باران گفته می شود فرود آیید، آیا با سبکباران بگذرم یا با

الْمُثْقِلینَ احُطُّ، وَیْلی کُلَّما کَبُرَ سِنّی کَثُرَتْ ذُنُوبی وَیْلی کُلَّما طالَ

سنگین باران فرود آیم؟، وای بر من هر چه سنّم زیاد می شود گناهانم بیشتر می گردد، وای بر من هر چه

عُمْری کَثُرَتْ مَعاصِیَّ، فَکَمْ اتُوبُ وَکَمْ اعُودُ، اما آنَ لی انْ اسَتَحْیِیَ مِنْ

عمرم طولانی می شود نافرمانیم بیشتر می گردد، پس چقدر توبه کنم و بازگردم؟! آیا وقت آن نرسیده که از پروردگارم

رَبّی اللَّهُمَ فَبِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، اغْفِرْ لی وَارْحَمْنی یا ارْحَمَ

شرم کنم؟ خدایا، پس به حق محمّد و خاندان پاکش مرا ببخش و بر من رحم کن، ای مهربان ترین

الرَّاحِمینَ، وَخَیْرَ الْغافِرینَ سپس گریه کرد و طرف راست صورتش را بر سجده گاه گذاشت مهربانان و بهترین آمرزندگان.******************************

وگفت: ارْحَمْ مَنْ اسآءَ وَاقْتَرَفَ وَاسْتَکانَ وَاعْتَرَفَ آنگاه طرف چپ صورت را و**** بر بنده ای که بدی و جنایت کرده و درمانده شده و (به گناهش) معترف است رحم کن*******************

گفت: عَظُمَ الذَّنْبُ مِنْ عَبْدِکَ، فَلْیَحْسُنِ الْعَفْوُ مِنْ عِنْدِکَ یا کَریمُ.

**** گناه بنده ات بزرگ است ولی عفو و گذشت از ناحیه تو نیکوست ای بزرگوار.

سپس خارج شد و درباره این مکان از او پرسیدیم، جواب داد: این مکان مسجد «زید بن صوحان» از اصحاب علی بن ابی طالب علیه السلام است و آنچه بجا آوردم دعا و تهجّد او بود. سپس از ما غایب شد.(۱) یادآوری: مرحوم «سیّد بن طاووس» در «مصباح الزائر» می گوید: آنگاه به سجده برو و صد مرتبه بگو:

«العفو العفو».(۲)

۱- [۳۸۰]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۴۴ و مزار کبیر، صفحه ۱۴۲.

۲- [۳۸۱]مصباح الزائر، صفحه ۱۰۸.

اعمال مسجد «صعصعه»:

مرحوم «سیّد بن طاووس» در «مصباح الزائر»(۱) برای این مسجد بعد از دو رکعت نماز، دعای

«اللَّهُمَّ یا

ذَا الْمِنَنِ السَّابِغَهِ وَالْآلاءِ الْوازِعَهِ ...»

که در اعمال روزهای ماه رجب می آیـد را ذکر کرده است. گرچه مرحوم «علّامه مجلسـی»(۲) از «مزار شـهید» و «مزار کبیر» و همچنین از خود «سیّد بن طاووس» در کتاب «اقبال» نقل می کند که بعضی از مؤمنین در ماه مبارک رجب، امام زمان (صلوات اللَّه علیه) را در این مسـجد مشاهده کردند که بعد از دو رکعت نماز، این دعا را خواند (شاید آن حضرت به مناسبت ماه رجب این دعا را خواندنـد، نه از باب این که مخصوص این مسـجد باشـد) ولی در هر حال، شـکّی نیست که خوانـدن چنین مناجات بلند و پرمعنایی دراین مسجد، در زمان های دیگر نیز مناسب است.

شخصیّت زید و صعصعه:

دو مسـجد زید و صعصـعه منسوب به دو برادر از یاران علی علیه السـلام است: زید بن صوحان و صعصـعه بن صوحان. زید از بزرگان اصحاب امیرمؤمنان علیه السلام و از شخصیّت های برجسته و پرهیزگاران روزگار به شمار می رفت و در جنگ جمل، در رکاب آن حضـرت به شهادت رسید(۳) و دعـایی که در اعمال مسـجد زیـد ذکر شـد، دعایی است که او در نماز شب می خواند.(۴) برادرش صعصعه نیز از اصحاب امیرمؤمنان علیه السلام و از عارفان به حقّ آن حضرت و از بزرگان اهل ایمان است، فصاحت و بلاغت او در حدّی بود که امیرمؤمنان علیه السـلام او را «خطیب شحشح» یعنی ماهر، لقب داد،(۵) و او را به مهارت و فصـاحت در خطـابه و نیز به «کمی هزینه زنـدگی و کثرت کمـک به مردم» سـتوده است.(۶) او کسـی است که در شـبی که جنازه آن حضـرت دفن می شد به همراه فرزندان آن بزرگوار از تشـییع کنندگان بود و پس از فراغت از دفن آن حضرت، نزد قبر مقدّس ایستاد و مشتی خاک برداشت و بر سر خود ریخت و گفت: پدر و مادرم فدای تو باد ای امیرمؤمنان! گوارا باد تو را کرامت هـای خـدا، ای ابـاالحسن! به یقین مولـد تـو پـاکیزه و صـبر تـو قـوی و جهـاد تو عظیم بود، و به آنچه آرزویش داشـتی رسیدی، تجارت سودمندی

۱- [۳۸۲]مصباح الزائر، صفحه ۱۰۹.

۲- [۳۸۳]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۴۶ و مزار کبیر، صفحه ۱۴۳.

۳- [۳۸۴]بحارالانوار، جلد ۲۳، صفحه ۲۱۱.

۴- [۳۸۵]همان مدرک، جلد ۹۷، صفحه ۴۴۵.

۵- [۳۸۶]همان مدرک، جلد ۳۴، صفحه ۳۰۸.

۶- [۳۸۷]همان مدرک، جلد ۲۳، صفحه ۲۱۱.

کردی و به نزد پروردگار خود شتافتی! ... و از این قبیل اوصاف، بسیار گفت و گریه سختی کرد و دیگران را به گریه آورد(۱) و در حقیقت سر قبر آن حضرت مجلس سوگواری به پا شد که روضه خوانش صعصعه و مستمعینش حسن و حسین علیهما السلام و محمّد بن حنفیه و ابوالفضل العباس علیه السلام و سایر فرزندان و بستگان آن حضرت بودند. رحمت و رضوان خدا بر او باد.

فصل پنجم: زیارت امام حسین علیه السلام

زیارت امام حسین علیه السلام از نزدیک

فضیلت زیارت آن حضرت از نزدیک:

از آن جا که روایات مربوط به فضایل زیارت امام حسین (صلوات اللّه علیه) بسیار زیاد است، مناسب دیدیم که تنها فهرستی را از اعظم فضایلی که در روایات آمده است بیان کنیم و در این رابطه بهترین شیوه را در این دیدیم که به یکی از مهمترین مصادر و منابع مورد اعتماد علمای شیعه یعنی کتاب «کامل الزیارات»(۲) (تألیف محدّث و فقیه جلیل القدر، صاحب صدق و امانت، استاد مرحوم شیخ مفید رحمه الله و جمعی از بزرگان دیگر یعنی جعفر بن محمّد بن قولویه) اشاره کنیم؛ کتابی که یکی از منابع اصلی ما دربخش های دیگر این کتاب یعنی بخش های مربوط به زیارت رسول مکرّم و سایر ائمّه علیهم السلام نیز بوده، و خواهد بود.

۸۳ باب از ۱۰۸ باب این کتاب، مربوط به فضایل امام حسین (صلوات اللّه علیه) و بعضی از یاران آن حضرت است که بیش از ۵۶۰ روایت دارد و ما تنها با مروری بر روایات بسیار فراوان مربوط به زیارت آن بزرگوار بسنده می کنیم:

۱- هیچ ملک مقرّب و پیامبر مرسلی نیست مگر این که از خدا طلب می کند که اذن زیارت امام حسین علیه السلام را برایش صادر کند، پس پیوسته، فوجی از ارواح انبیا و فرشتگان (از آسمانها) پایین می آیند و فوجی بالا می روند.(۳) ۲- هر شب هفتاد هزار فرشته از آسمان فرود می آیند و پس از طواف خانه خدا و زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه و آله وامیرمؤمنان علیه السلام، به زیارت قبر امام حسین علیه السلام می روند وقبل از طلوع خورشید به آسمان عروج می کنند.(۴) ۳- یکی از یاران امام صادق علیه السلام از آن حضرت نقل می کند که فرمود: «رسول گرامی و علی علیهما السلام و فاطمه علیها السلام و همه ائمّه علیهم السلام برای زوّار امام حسین علیه السلام دعا می کنند»(۵) و نیز نقل می کند که روزی بر آن حضرت وارد شدم دیدم با خدای خودش مناجات می کند ودر حال سجده این دعا را می خواند ... (دعایی بسیار عالی و با مضامین بلند در حقّ زوّار امام حسین علیه السلام که در «کامل الزیارات» آمده است) پس از

۱- [۳۸۸]همان مدرک، جلد ۴۲، صفحه ۲۹۵.

۲- [۳۸۹]مؤلّف این کتاب در مقدّمه آن می گوید:« آنچه در این کتاب نقل کرده ام از طریق موثّقین از اصحاب ما می باشد» و بر این اساس بعضی ازبزرگان تمام روات آن را معتبر و از ثقات شمرده اند.

۳- [۳۹۰]کامل الزیارات، باب ۳۹، صفحه ۱۱۴، حدیث ۴.

۴- [۳۹۱]همان مدرک، حدیث ۲.

۵- [۳۹۲]همان مدرک، باب ۴۰، صفحه ۱۱۶، حدیث ۱.

آن که از سجده سر برداشت فرمود: «کسانی که در آسمانها در حقّ زوّار امام حسین علیه السلام دعا می کنند بیش از کسانی هستند که در زمین برای آنها دعا می کنند»(۱) و نیز نقل می کند که آن حضرت فرمود: «آیا دوست نداری از کسانی باشی که از دنیا بیرون می روند در حالی که گناهی بر آنها نیست؟ آیا دوست نداری از آنانی باشی که رسول اللّٰه صلی الله علیه و آله با آنان مصافحه می کند؟»(۲) (پس زیارت آن حضرت را فراموش مکن).

۴- خداوند هزاران فرشته را مأمور قبر امام حسین علیه السلام قرار داده، و هیچ زائری به زیارت آن حضرت نمی رود مگر این که از او استقبال می کنند، و هیچ زائری با آن حضرت وداع نمی کند مگر این که او را بدرقه می نمایند، و هیچ زائری مریض نمی شود مگر این که از او عیادت می کننـد و هیچ زائری نمی میرد مگر این که بر جنازه اش نماز می خوانند و بعد از مرگش برای او استغفار می کنند،(۳) و مطابق روایت دیگری اگر در اثنای سفر از دنیا برود ملائکه غسلش می دهند و درهای بهشت به رویش باز می شود!(۴) ۵- هفتاد هزار فرشته را خداونـد مأمور قبر امام حسین علیه السلام قرار داده که در آن جا عبادت خدا بجا می آورنـد و یک نماز آنان برابر با هزار نماز از انسان هاست، ثواب نمازشان برای زوّار قبر امام حسین علیه السلام نوشته می شود!(۵) ۶- هر کس نزد قبر آن حضرت دو رکعت نماز بخوانـد و چیزی را از خدا طلب کند حاجتش برآورده می شود، و اگر برای زیارت او در آب فرات غسل کنـد تمام گناهانش- همانند روزی که از مادر متولّد شده- ریخته می شود، و اگر کسی را در این راه کمک کنـد و هزینه سفرش را بدهـد در برابر هر درهمی، خداونـد چند برابر به او عطا می کنـد و بلاهایی که مقدّر شده بود به او اصابت کنـد را از او دور می سازد و از اموالش حفاظت می شود.(۶) ۷- یکی از یاران امام صادق علیه السلام از آن حضرت نقل می کند: «کسی که به زیارت قبر ابی عبداللّٰه علیه السلام برود صله رسول اللّٰه صلی الله علیه و آله و صله ما را به جا آورده است؛ غیبت کردن در پشت سر او حرام و گوشتش بر آتش جهنّم نیز حرام می شود و خداونـد پشتیبان او در رفع نیازها و حفظ آنچه (از مال و فرزنـد و عیال) بر جای گذاشته، می باشد؛ هر حاجتی را از خدا بخواهد دیر یا زود برآورده می سازد».(۷) و مطابق روایت دیگری در ازای هر درهمی، ده هزار درهم برایش ثواب نوشته می شود و درحالی به سوی اهلش باز می گردد که گناهان او از نامه اعمالش پاک شده است.(۸) و مطابق روایت دیگری بهتر از آن، رضایت خدا و دعای محمّد صلی الله علیه و آله و دعای امیرمؤمنان و ائمّه علیهم السلام است که شامل حالش می شود.(۹)

۱- [۳۹۳]کامل الزیارات، باب ۴۰، صفحه ۱۱۷، حدیث ۲.

۲- [۳۹۴]همان مدرک، باب ۴۱، صفحه ۱۱۸، حدیث ۳.

۳- [۳۹۵]همان مدرک، صفحه ۱۱۹، حدیث ۱.

۴- [۳۹۶]همان مدرک، باب ۴۶، صفحه ۱۲۸، حدیث ۲.

۵- [۳۹۷]همان مدرک، باب ۴۲، صفحه ۱۲۱، حدیث ۱.

۶- [۳۹۸]همان مدرک، باب ۴۴، صفحه ۱۲۳، حدیث ۲.

۷- [۳۹۹]همان مدرک، باب ۴۶، صفحه ۱۲۷، حدیث ۱.

۸- [۴۰۰]همان مدرک، صفحه ۱۲۸، حدیث ۲.

۹- [۴۰۱]همان مدرک، حدیث ۴.

۸- کسی که توان زیارت امام حسین علیه السلام را داشته باشد و در عین حال (بدون عذر) ترک کند مخالفت با رسول اللّه صلی الله علیه و آله و مخالفت با ما کرده ۴۰۲] و به حسرت در «یوم الحسره» گرفتار می شود!(۱) ۹- بشیر بن دهان از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: «زائر قبر حسین علیه السلام با اوّلین گامی که برمی دارد و از اهل بیتش جدا می شود، مغفرت گناهانش آغاز می گردد، سپس پیوسته با قدم هایی که بر می دارد پاکتر می شود تا به قبر آن حضرت برسد، وقتی نزد قبر مطهّر آمد خداوند سبحان می فرماید: بنده من از من طلب کن تا عطایت کنم، دعا کن تا به اجابت رسانم و بر خداست که آنچه را در این راه بذل کرده، به او برگرداند».(۲) و در روایت دیگری آمده است: برای خداوند فرشتگانی موکّل بر قبر امام حسین علیه السلام می باشند که وقتی کسی تصمیم به زیارت قبر امام حسین علیه السلام را گرفت خداوند گناهانش را به آن ملائکه می سپرد و وقتی قدمی برداشت آن گناهان را محو می کنند و وقتی باز قدمی برداشت حسنات او را زیاد می کنند و به همین صورت حسنات او زیاد می شود تا این که بهشت بر او واجب می گردد. سپس او را در بر می گیرند و تقدیسش می کنند، و فرشتگان آسمان ندا می دهند که زوّار حبیب رسول خدا صلی الله علیه و آله را تقدیس کنید، و وقتی غسل زیارت کردند حضرت محمّد صلی الله علیه و آله ندایشان می دهد که ای مسافران الهی! رفاقت با من در بهشت، بر شما بشارت باد! سپس امیرمؤمنان علیه السلام ندایشان می دهد که من ضامن قضای حوائج و دفع بلاها از شما در دنیا و آخرتم. سپس رسول گرامی صلی الله علیه و آله با آنها از راست و چپ ملاقات می کند تا این که با همراهی آن حضرت به سوی خانواده خود باز گردند.(۳) یادآوری لازم:

روشن است که این ثواب های عظیم و پاداش های فوق العاده از آن کسانی است که عارف به حقّ امام حسین علیه السلام باشند و بدانند آن حضرت برای چه هدفی قیام کرد و در چه راهی شربت شهادت نوشید و در ضمن زیارت، با آن حضرت پیوند تازه ای برقرار کنند و در مسیر اهداف آن بزرگوار قرار گیرند و محتوای سازنده زیارت نامه ها را در وجود خود پیاده کنند و با روحیّه ای تازه از کنار قبر آن بزرگوار بازگردند و لذا در روایتی که ابن عبّاس از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله درباره زیارت امام حسین علیه السلام و پاداش عظیم آن نقل می کند جمله «عارفاً بحقّه» در آغاز روایت به چشم می خورد.(۴)

۱- [۴۰۳]همان مدرک، حدیث ۳.

۲- [۴۰۴]همان مدرک، باب ۴۹، صفحه ۱۳۲، حدیث ۲.

۳- [۴۰۵]همان مدرک، حدیث ۳ و رجوع شود به باب ۶۲.

۴- [۴۰۶]رجوع شود به: بحارالانوار، جلد ۳۶، صفحه ۲۸۶، حدیث ۱۰۷.

آداب زیارت امام حسین علیه السلام از نزدیک:

آدابی که شایسته است زائر در مسیر زیارت، رعایت کند به قرار زیر است (البتّه بعضی از این آداب در شرایط فعلی میسّر نیست، به آنچه ممکن است اکتفا کند):

۱- بهتر است قبل از آن که از خانه خارج شود سه روز روزه بدارد و در روز سوم غسل کند و خانواده خود را جمع نماید و بگوید:

اللَّهُمَّ انّی اسْتَوْدِعُکَ الْیَوْمَ نَفْسی وَاهْلی وَمالی وَ وُلْدی وَکُلَّ مَنْ کانَ

خدایا امروز خودم و خانواده و اموال و فرزندانم و هر که در راه

مِنّی بِسَبیلٍ، الشَّاهِدَ مِنْهُمْ وَالْغآئِبَ، اللهُمَّ احْفَظْنا بِحِفْظِ الْإیمانِ،

با من است، حاضر و غایب آنان را به تو می سپارم، خدایا ما را با حفظ ایمان محافظت فرما،

وَاحْفَظْ عَلَیْنا، اللهُمَّ اجْعَلْنا فی حِرْزِکَ، وَلا تَسْلُبْنا نِعْمَتَکَ، وَلا تُغَیِّرْ ما

و از ما دفاع کن، خدایا ما را در پناهت قرار ده و نعمت هایت را از ما مگیر و آنچه که

بِنا مِنْ نِعْمَهٍ وَعافِیهٍ، وَزِدْنا مِنْ فَضْلِکَ، انَّا الَیْکَ راغِبُونَ.(۱)

از نعمت و سلامتی به ما ارزانی داشته ای دگرگون مکن و از فضل و احسانت بر ما بیفزا که ما به تو مشتاقیم.

۲- آنگاه با خضوع و خشوع از منزل خارج شود و «

لَا الهَ إِلَّا اللَّه

» و «

اللَّهُ اکْبَر

» و «

الْحَمْدُ للَّهِ

» بسیار بگوید، و صلوات بر محمّد و آل محمّد (صلوات اللَّه علیهم) بفرستد و با آرامش و وقار به راه بیفتد(۲) و بداند هر زحمتی در این راه متحمّل شود، اجر و پاداش عظیم دارد.

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: «در حالی به زیارت امام حسین علیه السلام برو که محزون و ژولیده و غبارآلود و گرسنه و تشنه باشی چرا که آن حضرت با چنین حالاتی به شهادت رسید، آنگاه حاجات خود را طلب کن و برگرد و کنار قبرش را وطن خود قرار مده»!(۳) ۴- توشه خویش را در این سفر، از غذاهای لذیذ و شیرین قرار ندهد و از غذاهای ساده استفاده کند چرا که از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمود: «شنیده ام جماعتی به زیارت امام حسین علیه السلام می روند در حالی که با خود سفره هایی از بزغاله های بریان و حلواها حمل می کنند، با آن که اگر به زیارت قبر پدران یا

ص: ۳۶۱

۱- [۴۰۷]مزار کبیر، صفحه ۴۱۷.

۲- [۴۰۸]همان مدرک.

۳- [۴۰۹]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۴۰، حدیث ۲ و کامل الزیارات، باب ۴۸، صفحه ۱۳۱، حدیث ۳. مرحوم علّامه مجلسی می گوید: شاید نهی از وطن قرار دادن، حمل بر زمان تقیّه و خوف شود چنان که غالب در آن اعصار چنین حالتی بوده و یا مقصود، توقّف کردن کنار قبر است(تا مزاحمتی برای سایر زوّار پیش نیاید)(بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۱۵).

دوستان خود می رفتند چنین عمل نمی کردند».(۱) ۵- اگر ممکن است گاهی با پای پیاده و با کمال تواضع و فروتنی برای زیارت حرکت کند، چرا که امام صادق علیه السلام فرمود: «در ازای هر گامی که برمی دارد هزار حسنه برای او نوشته می شود».(۲) ۶- وقتی به شطّ فرات رسید غسل کند و با پای پیاده و برهنه حرکت کند.(۳)

آب فرات و فضیلت آن:

شطّ فرات از کربلا و از نزدیکی نجف یعنی شهر «کوفه» که هم اکنون متّصل به «نجف» شده است می گذرد. روایات زیادی در فضیلت آب فرات در کتب روایی ما از جمله «کامل الزیارات ابن قولویه»، وارد شده و ویژگی ها و برکاتی را برای آن برشمرده است؛ از جمله:

الف) یکی از یاران امام باقر علیه السلام نقل می کند که مردی از اهل کوفه بر آن حضرت وارد شد، حضرت فرمود: «آیا هر روز در آب فرات غسل می کنی؟ گفت خیر، فرمود: هر هفته؟ گفت خیر، فرمود: هر ماه؟ گفت خیر، فرمود: هر سال؟ عرض کرد خیر، فرمود: به یقین که تو از خیر و برکت محرومی».(۴) ب) در روایتی امام صادق علیه السلام آیه

«وَ آوَیْناهُما إِلی رَبْوَةٍ ذاتِ قَرارٍ وَ مَعِینٍ»(۵)

(که درباره مریم و فرزندش حضرت عیسی علیه السلام وارد شده و ترجمه اش این است: «و ما عیسی و مادرش را در سرزمین مرتفعی که دارای امنیّت و آب جاری بود، جای دادیم») را به نجف (که در نزدیکی کوفه است) و آب فرات تفسیر فرمودند.(۶) ج) در روایت دیگری آن حضرت می فرماید: «اگر من در نزدیکی فرات بودم صبح و شام کنارش می رفتم و از آن بهره می گرفتم».(۷) د) در روایت معتبر دیگری نهر فرات از نهرهای چهارگانه بهشتی معرّفی شده است.(۸) یادآوری:

لزومی ندارد که مردم برای تبرّک به آب فرات در نهر غسل کنند بلکه استفاده از آب لوله کشی که از آب فرات برگرفته شده باشد نیز، همین برکات را خواهد داشت، ان شاء اللّه.

۷- به نیازمندان و واماندگان در راه کمک کند و تا حدّ ممکن در رفع مشکل آنها اهتمام ورزد و آنها را

۱- [۴۱۰]ثواب الاعمال، صفحه ۸۹.

۲- [۴۱۱]کامل الزیارات، باب ۴۹، صفحه ۱۳۴، حدیث ۸.

۳- [۴۱۲]همان مدرک، صفحه ۱۳۳، حدیث ۴.

۴- [۴۱۳]همان مدرک، باب ۸، صفحه ۳۱، حدیث ۱۲.

۵- [۴۱۴]سوره مؤمنون، آیه ۵۰.

۶- [۴۱۵]کامل الزیارات، باب ۱۳، صفحه ۴۷، حدیث ۵.

۷- [۴۱۶]همان مدرک، حدیث ۴.

۸- [۴۱۷]همان مدرک، حدیث ۱.

به منزل برساند؛ چرا که «شیخ کلینی» به سند معتبر از امام صادق علیه السلام روایت کرده که خطاب به جمعی که در نزد او بودند فرمود: چرا شما ما را خوار و سبک می انگارید؟! فردی از آن جمع عرض کرد: پناه می بریم به خداوند از این که بخواهیم شما و یا چیزی را که مربوط به شماست سبک بشماریم. فرمود: آری! تو خودت یکی از آنها هستی! عرض کرد: به خدا پناه می برم! فرمود: آیا نزدیک «جحفه» که بودیم صدای استعانت فلان کس را نشنیدی که از تو درخواست کرده بود مرا به قدر یک میل (حدود ۵/ ۱ کیلومتر) سوار کن که به خدا سوگند خسته شده ام و تو سرت را بالا گرفتی و با بی اعتنایی از او گذشتی؟! آنگاه فرمود: هر کس مؤمنی را خوار نماید ما را خوار نموده و احترام ما را ضایع کرده است.(۱) لازم به تذکّر است که این نکته اختصاص به زوّار امام حسین علیه السلام ندارد، بلکه نظیر قصّه ای که از علی بن یقطین در آداب مطلق زیارات گذشت (و آن نیز مربوط به تکریم برادر دینی و پرهیز از بی حرمتی و بی اعتنایی نسبت به مؤمن بود) در هر سفر زیارتی باید مورد توجّه قرار گیرد.

۸- مصاحبت و معاشرت نیکو داشته باشد و با دوستان و رفقا سخن کم بگوید، بسیار یاد خدا کند و جامه های پاکیزه بپوشد، قبل از ورود به حرم، غسل کند و با خشوع و رقّت قلب بوده باشد و نماز بسیار بخواند و بر محمّد و آل محمّد علیهم السلام بسیار صلوات بفرستد و از چیزهای ناشایست، خویشتن را نگه دارد، و از حرام و چیزهای شبهه ناک، کاملًا بپرهیزد، و به برادران مؤمن پریشان حال، احسان کند و اگر کسی را دید که هزینه سفرش تمام شده از او دستگیری کند و موجودی خود را میان خود و او، تقسیم کند و از جدال و نزاع و همه اموری که خدا از آن نهی کرده، دوری گزینند. همه این آداب را محمّد بن مسلم از امام صادق علیه السلام نقل می کند.(۲) ۹- از ابوسعید مدائنی نقل شده که می گوید: محضر امام صادق علیه السلام رسیدم و پرسیدم: آیا به زیارت قبر حسین بن علی علیه السلام بروم؟ فرمود: آری، برو به زیارت قبر امام حسین علیه السلام، نیک ترین نیکان، پاکیزه ترین پاکیزگان و نیکوکارترین نیکوکاران، و چون آن حضرت را زیارت کردی نزد آن حضرت دو رکعت نماز بجای آور و در آن دو رکعت، سوره یس و الرحمن بخوان که اگر چنین کنی ثواب عظیمی برای تو خواهد بود.(۳) ۱۰- نماز فریضه و نافله را نزد قبر آن حضرت بجا آورد که مقبول است؛ چرا که نماز واجبی که نزد آن حضرت خوانده می شود برابر با حج، و نماز نافله برابر با عمره است.(۴) یادآوری: الف) ظاهر اخبار این است که نماز زیارت و یا غیر آن را، هم می تواند در پشت سر قبر آن

۱- [۴۱۸]کافی، جلد ۸، صفحه ۱۰۲، حدیث ۷۳.

۲- [۴۱۹]کامل الزیارات، باب ۴۸، صفحه ۱۳۰، حدیث ۱.

۳- [۴۲۰]همان مدرک، باب ۷۹، صفحه ۲۱۳، حدیث ۱۰.

۴- [۴۲۱]همان مدرک، باب ۸۳، صفحه ۲۵۱، حدیث ۱.

حضرت بخواند و هم در بالای سر،(۱) (البتّه اگر می خواهد در بالای سر بخواند مقداری عقب تر بایستد تا محاذی قبر مقدّس نباشد).

ب) دو رکعت نمازی که به عنوان نماز زیارت دربالای سر خوانده می شود بهتر است که در رکعت اوّل آن، حمد و سوره یس بخواند و در رکعت دوم، حمد و سوره الرحمن.(۲) ج) ابن قولویه از امام باقر علیه السلام روایت کرده که به شخصی فرمود: چه مانعی دارد که هر گاه حاجتی پیدا کردی نزد قبر امام حسین علیه السلام بروی و چهار رکعت نماز گزاری و حاجت خویش را از خدا طلب کنی؛ چرا که نماز فریضه نزد آن حضرت معادل با حج، و نماز نافله معادل با عمره است ۴۲۴] و از روایت امام باقر علیه السلام نیز به دست می آید که هر کس دو رکعت یا چهار رکعت نماز، کنار قبرش بخواند و حاجتش را طلب کند، حاجتش برآورده خواهد شد(۳) و وقتی ابن ابی یعفور خدمت امام صادق علیه السلام عرض می کند: اشتیاق زیارت تو باعث شد که من مشقّت هایی را متحمّل گردم تا به محضرت شرفیاب شوم، حضرت در جوابش فرمودند: از پروردگارت گلایه نکن! چرا نزد کسی که حقّش بر گردن تو از حقّ من بیشتر است نرفتی؟ ابن ابی یعفور می گوید: این دو جمله حضرت خیلی بر من گران آمد و جمله دوم (چرا نزد کسی که حقّش بیشتر از حقّ من است نرفتی) از جمله اوّل (از پروردگارت گلایه نکن) گرانتر بود، لذا پرسیدم: آن چه کسی است که حقّش بر من از حقّ تو بیشتر است؟ فرمود: حسین بن علی علیهما السلام؛ چرا نزد امام حسین علیه السلام نرفتی و آن جا دعا نکردی و عرض حاجت ننمودی؟!».(۴) در روایات ۴۲۷] آمده است که خداوند در برابر شهادت، سه چیز به امام حسین علیه السلام ارزانی داشت: «

جَعَلَ

الإِمامَهَ فِی ذُرِیَّتِهِ، وَ الشِّفاءَ فِی تُرْبَتِهِ، وَ إِجابَهَ الدُّعاءِ عِنْدَ قَبْرِهِ

؛ امامت را در فرزندان او قرار داد و شفا را در تربتش و اجابت دعا را در کنار قبرش (در بعضی از روایات نیز آمده: «

تَحْتَ قُبَّتِهِ

؛ زیر قبّه اش»).(۵) حاج شیخ عباس قمی (ره) نوشته است از روایات به دست می آید که اجابت دعا در زیر قبّه آن حضرت از اموری است که حق تعالی در عوض شهادتش به او عنایت فرموده است لذا زائر باید آن را غنیمت بشمرد و در تضرّع و انابه و دعا و عرض حاجات کوتاهی نکند و بهترین دعاها با عالی ترین مضامین را در این مکان مقدّس بخواند، و ما در این جا به چهار دعا اشاره می کنیم:

یک- دعایی که در پایان زیارت امین اللَّه (صفحه ۲۶۲) وارد شده و از مضامین بسیار بلند و جامعی

۱- [۴۲۲]کامل الزیارات، باب ۴۴، صفحه ۱۲۳، حدیث ۲ و باب ۷۹، صفحه ۲۴۰، حدیث ۱۷.

۲- [۴۲۳]همان مدرک، باب ۷۹، صفحه ۲۱۴، حدیث ۱۰.

۳- [۴۲۵]همان مدرک، باب ۶۹، صفحه ۱۶۸، حدیث ۷.

۴- [۴۲۶]همان مدرک، حدیث ۸.

۵- [۴۲۸]عدّه الداعی، صفحه ۵۷.

برخوردار است، که می توانـد همراه با خود این زیارت (که مطابق آنچه ضـمن زیارات مطلقه امیرمؤمنان گذشت از معتبرترین زیارتهاست) امام حسـین علیه السـلام را نیز زیارت کنـد زیرا همچنان که گفته شد این زیارتی است که در همه مشاهد مشرّفه می توان خواند.

دو- دعاهایی که در اواخر این بخش بعد از زیارات جامعه آمده است، (صفحه ۵۵۲- ۵۶۱).

سه- دعـای عـالیه المضـامین کـه از جـامع تریـن دعاهـاست و «سـیّد بـن طـاووس» در «مصـباح الزائر» بعـد از زیـارت جـامعه ائمّهالمؤمنین (سومین زیارت جامعه) آن را نقل کرده است و در تتمّه این بخش نیز خواهد آمد، (صفحه ۵۵۵).

چهـار- دعایی که در ضـمن یکی از زیارات امام حسـین علیه السـلام نقل شـده، به این صورت که دست های خود را به سوی آسمان بالا برده، می گویی:

اللَّهُمَّ قَدْ تَری مَکانی وَتَسْمَعُ کَلامی وَتَری مَقامی وَتَضَرُّعی وَمَلاذی

خدایا جایگاهم را می بینی و سخنم را می شنوی و موقعیّت و گریه و زاری و پناهندگیم را

بِقَبْرِ وَلِیِّکَ وحُجَّتِکَ، وَابْنِ نَبِیِّکَ، وَقَدْ عَلِمْتَ یا سَیِّدی حَوائِجی وَلا

به قبر ولیّ و حجّتت و فرزند پیامبرت می بینی، ای آقا و سرورم حاجت هایم را می دانی، و

یَخْفی عَلَیْکَ حالی وَقَدْ تَوَجَّهْتُ اِلَیْکَ بِابْنِ رَسُولِکَ وَحُجَّتِکَ وَامینِکَ،

حالم بر تو پوشیده نیست و به واسطه فرزند پیامبر و حجّت و امنیت، به تو رو کرده ام

وَقَدْ اَتَیْتُکَ مُتَقَرِّباً بِهِ اِلَیْکَ وَالی رَسُولِکَ، فَاجْعَلْنی بِهِ عِنْدَکَ وَجیهاً

و به واسطه او به تو و پیامبرت نزدیکی می جویم پس به حقّ او مرا

فِی الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ وَمِنَ الْمُقَرَّبینَ، وَاعْطِنی بِزِیارَتی اَمَلی وَهَبْ

در دنیا و آخرت در نزد خودت آبرومند و از مقرّبان قرار ده، و به سبب زیارتم آرزویم را برآور و خواسته ام را

لی مُنایَ، وَتَفَضَّلْ عَلَیَّ بِشَهْوَتی وَرَغْبَتی وَاقْضِ لی حَوآئِجی

عطا کن، خواسته و شوق و اشتیاقم را به من تفضّل کن و حاجت هایم را برآور

وَلاتَرُدَّنی خآئِباً، وَ لا تَقْطَعْ رَجآئی وَ لا تُخَیِّبْ دُعآئی وَعَرِّفْنِی

و مرا نااميد باز مگردان و اميدم را قطع مكن، و دعايم را بى نتيجه قرار مده، اجابت

الْإِجابَهَ فى جَميعِ ما دَعَوْتُکَ مِنْ امْرِالدّينِ وَالدُّنْيا وَالْأخِرَهِ، وَاجْعَلْنى

تمام آنچه كه از امور دين و دنيا و آخرت از تو خواستم به من بنمايان، و مرا

ص :۳۶۵

مِنْ عِبادِکَ الَّذینَ صَرَفْتَ عَنْهُمُ الْبَلایا، وَالْأَمْراضَ وَالْفِتَنَ وَالْأَعْراضَ،

از بندگانی که بلاها و بیماری ها و فتنه ها و حوادث را از آنها بازگردانده ای، قرار ده،

مِنَ الَّذینَ تُحْییهِمْ فی عافِیَهٍ، وَ تُمیتُهُمْ فی عافِیَهٍ، وَتُدْخِلُهُمُ الْجَنَّهَ

از آنانی که در عافیت و سلامتی زنده داشته و میرانده ای و در عافیت وارد بهشت

فی عافِیَهٍ، وَ تُجیرُهُمْ مِنَ النّارِ فی عافِیَهٍ، وَ وَفِّقْ لی بِمَنٍّ مِنْکَ صَلاحَ

نموده و در عافیت از آتش جهنّم پناه داده ای، و به منّتی از ناحیه خودت خیر

ما اؤَمِّلُ فی نَفْسی وَاهْلی وَوُلْدی وَاخْوانی وَمالی وَجَمیعِ ما انْعَمْتَ

آنچه آرزو دارم در مورد خودم، خانواده، فرزندان، برادران و داراییم و تمام آن چه که به واسطه آن به من نعمت داده ای

بِهِ عَلَیَّ یا ارْحَمَ الرّاحِمینَ.(۱)

برایم مهیّا کن، ای مهربانترین مهربانان.

۱۱- در داخل حرم بر آن حضرت صلوات بفرستد و بهتر است این صلوات را که مرحوم «علّامه مجلسی» از «سیّد بن طاووس» نقل کرده، بخواند:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَی الْحُسَیْنِ الْمَظْلُومِ الشَّهیدِ،

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و بر حسین مظلومِ شهید درود فرست،

قَتیلِ الْعَبَراتِ، وَاسیرِ الْکُرُباتِ، صَلاهً نامِیَهً زاکِیَهً مُبارَکَهً، یَصْعَدُ اوَّلُها،

آن کشته ای که اشک فراوان بر او ریخته می شود و در بند ناگواری ها است درود فرست، درودی فراوان، پاکیزه و با برکت که صعود کننده

وَلا یَنْفَدُ آخِرُها، افْضَلَ ما صَلَّیْتَ علی احَدٍ مِنْ اوْلادِ الْأَنْبِیآءِ

و بی انتها باشد بهترین درودی که بر هر یک از فرزندان پیامبران و فرستادگانت

وَالْمُرْسَلینَ، یا رَبَّ الْعالِمینَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلَی الْإمامِ الشَّهیدِ الْمَقْتُولِ

فرستاده ای، ای پروردگار جهانیان، خدایا درود فرست بر پیشوای شهید و کشته شده (در راه خدا)

الْمَظْلُومِ الْمَخْذُولِ، وَالسَّيِّدِ الْقآئِدِ، الْعابِدِ الزَّاهِدِ، الْوَصِیِّ الْخَلیفَهِ،

و مظلوم و بی یاور، و آقا و رهبر، و عابد پرهیزگار و وصیِّ جانشین،

الْإِمامِ الصِّدّیقِ، الطُّهْرِ الطّاهِرِ، الطَّیِّبِ الْمُبارَکِ، وَ الرَّضِیِّ الْمَرْضِیِّ،

آن امام راست گفتار، پاک و پاکدامن و پاکیزه و با برکت، و خشنود و پسندیده

ص :۳۶۶

۱- [۴۲۹]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۱۲.

وَالتَّقِیِّ الْهادِی الْمَهْدِیِّ، الزَّاهِدِ الذَّائِدِ الْمُجاهِدِ الْعالِمِ، امامِ الْهُدی

و پرهیزکار و راهنمای راه یافته، آن پرهیزگار پشتیبان و مجاهد دانا، و پیشوای هدایت،

وَسِبْطِ الرَّسُولِ، وَقُرَّهِ عَیْنِ الْبَتُولِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، اللَّهُمَّ صَلِ

و نوه پیامبر و نور چشم حضرت زهرا- که سلام و درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- خدایا

عَلی سَیِّدی وَمَوْلایَ، کَما عَمِلَ بِطاعَتِکَ، وَ نَهی عَنْ مَعْصِیَتِکَ، وَبالَغَ

بر آقا و مولای من درود فرست، آن گونه که اطاعتت کرده و از نافرمانیت نهی نمود، در راه خشنودیت

فی رِضْوانِکَ، وَاقْبَلَ عَلی ایمانِکَ غَیْرَ قابِلٍ فیکَ عُذْراً، سِرّاً وَ عَلانِیَهً

کوشش کرده، و بدون عذری به تو ایمان آورد، در نهان و آشکار

یَدْعُو الْعِبادَ الَیْکَ، وَ یَدُلُّهُمْ عَلَیْکَ، وَقامَ بَیْنَ یَدَیْکَ، یَهْدِمُ الْجَوْرَ

بندگان را به سوی تو فراخوانده و راهنمایی نمود و در حضورت قیام کرده تا (کاخ) ظلم و جور را با

بِالصَّوابِ، وَ یُحْیِی السُّنَّهَ بِالْکِتابِ، فَعاشَ فی رِضْوانِکَ مَکْدُوداً،

درستی ویران سازد و راه و روش پیغمبر را با کتاب خدا زنده گردانید، پس در راه خشنودی تو با سختی و مشقّت زندگی کرد

وَمَضی عَلی طاعَتِکَ وَ فی اوْلِیآئِکَ مَکْدُوحاً، وَ قَضی الَیْکَ مَفْقُوداً، لَمْ

و بر بندگی تو و در راه اولیایت رنج کشید، از دنیا رفت، در حالی که

یَعْصِکَ فی لَیْلٍ وَلا نَهارٍ، بَلْ جاهَدَ فیکَ الْمُنافِقینَ وَالْکُفَّارَ، اللهُمَ

هیچ گاه نافرمانی تو را نکرد، بلکه در راه تو با منافقان و کفّار پیکار کرد، خدایا

فَاجْزِهِ خَیْرَ جَزآءِ الصَّادِقینَ الأَبْرارِ، وَضاعِفْ عَلَیْهِمُ الْعَذابَ، وَلِقاتِلیهِ

پس بهترین پاداش راستگویان و نیکوکاران را به او عطا فرما، و بر عذاب و عقاب دشمنان و قاتلانش

الْعِقابَ، فَقَدْ قاتَلَ کَریماً، وَقُتِلَ مَظْلُوماً، وَمَضی مَرْحُوماً، یَقُولُ ا نَا ابْنُ

بیفزا، که بزرگوارانه جنگید و مظلومانه کشته شد و در سایه رحمت خدا درگذشت، در حالی که می فرمود: من فرزند

رَسُولِ اللَّهِ مُحَمَّدٍ، وَابْنُ مَنْ زَکّی وَعَبَدَ، فَقَتَلُوهُ بِالْعَمْدِ الْمُعْتَمَدِ، قَتَلُوهُ

فرستاده خدا، محمّد هستم و فرزند کسی که زکات داد و خدا را عبادت نمود، پس او را دانسته و به عمد کشتند، او را

عَلَی الْإیمانِ، وَ اطاعُوا فی قَتْلِهِ الشَّیْطانَ، وَلَمْ یُراقِبُوا فیهِ الرَّحْمنَ،

بر ایمان کشتند و در کشتن او از شیطان پیروی کردند. و در قتل او از خداوند رحمان نترسیدند،

اللّهُمَّ فَصَلِّ عَلی سَیِّدی وَمَوْلایَ، صَلاهً تَرْفَعُ بِها ذِکْرَهُ، وَتُظْهِرُ بِها امْرَهُ،

خدایا بر آقا و مولای من درود فرست، درودی که به واسطه آن یادش را بالا برده و برنامه اش را آشکار نموده

ص :۳۶۷

وَتُعَجِّلُ بِها نَصْرَهُ، وَاخْصُصْهُ بِافْضَلِ قِسَمِ الْفَضآئِلِ يَوْمَ الْقِيمَهِ، وَزِدْهُ

و در یاریش تعجیل کنی، و بهترین فضیلت ها را در روز قیامت مخصوص او گردان و بر شرافتش در

شَرَفاً فی اعْلی عِلِّيِّينَ، وَبَلِّغْهُ اعْلی شَرَفِ الْمُكَرَّمينَ، وَارْفَعْهُ مِنْ شَرَفِ

بلندترین درجات بهشت بیفزا و او را به بلندترین مرتبه اهل کرامت برسان، و او را از رحمت عظیمت

رَحْمَتِکَ فی شَرَفِ الْمُقَرَّبینَ فِی الرَّفیعِ الأَعْلی وَ بَلِّغْهُ الْوَسیلَهَ،

در جایگاه رفیع مقرّبان تا بلندترین جایگاه بالا ببر، و او را به مقام وسیله [/ شفاعت و

وَالْمَنْزِلَهَ الْجَلیلَهَ، وَ الْفَضْلَ وَالْفَضیلَهَ، وَالْكَرامَهَ الْجَزیلَهَ، اللهُمَّ وَاجْزِهِ

جایگاه با عظمت و فضل و فضیلت و بزرگواری نیکو برسان، خدایا بهترین پاداشی را که به

عَنّا افْضَلَ ما جازَيْتَ اماماً عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَصَلِّ عَلی سَيِّدی ومَوْلایَ،

یک پیشوا از جانب پیروانش می دهی از جانب ما به او عطا فرما و بر آقا و مولایم درود فرست

كُلَّما ذُكِرَ وَكُلَّما لَمْ يُذْكَرْ، یا سَيِّدی وَمَوْلایَ، ادْخِلْنی فی حِزْبِکَ

هر زمانی که یاد شود و یاد نشود، ای آقا و مولای من، مرا در حزب و گروهت

وَزُمْرَتِکَ، وَاسْتَوْهِبْنی مِنْ رَبِّکَ وَرَبّی فَانَّ لَکَ عِنْدَاللَّهِ جاهاً وَقَدْراً

داخل کن و بخشش مرا از پروردگارمان بخواه، که برای تو در نزد او مقام و ارزش

وَمَنْزِلَهً رَفیعَهً، انْ سَئَلْتَ اعْطیتَ، وَانْ شَفَعْتَ شُفِّعْتَ، اللَّهَ اللَّهَ فی عَبْدِکَ

و جایگاهی بلند است، هر چه خواهی به تو می دهد و اگر شفاعت کنی پذیرفته می شود، خدا را، خدا را در مورد بنده

وَ مَوْلاکَ، لا تُخَلِّنی عِنْدَ الشَّدآئِدِ وَالأَهْوالِ لِسُوءِ عَمَلی وَقَبیحِ فِعْلی

و دوستدارت یاد کن و مرا در سختی ها و گرفتاری ها به خاطر عمل بد و کار زشت

وَعَظیمِ جُرْمی فَانَّکَ امَلی وَرَجآئی وَثِقَتی وَمُعْتَمَدی وَوَسیلَتی الیَ

و گناه بزرگم، رها مکن، پس همانا تو آرزو و امید و پناهگاه و تکیه گاه و وسیله (تقرّب) من به

اللَّهِ رَبّی وَرَبِّکَ، لَمْ یَتَوَسَّلِ الْمُتَوَسِّلُونَ الَی اللَّهِ بِوَسیلَهٍ هِیَ اعْظَمُ حَقّاً،

خدا هستی که پروردگار من و توست، متوسّلان به خدا به کسی که حقّش بزرگتر

وَلا اوْجَبُ حُرْمَهً، وَلا اجَلُّ قَدْراً عِنْدَهُ مِنْکُمْ اهْلَ الْبَیْتِ، لاخَلَّفَنِیَ اللَّهُ

و احترامش واجب تر و ارزشش در نزد او بیشتر از شما اهل بیت باشد توسّل نجسته اند، خداوند به خاطر گناهانم مرا

عَنْکُمْ بِذُنُوبی وَجَمَعَنی وَایَّاکُمْ فی جَنَّهِ عَدْنٍ الَّتی اعَدَّها لَکُمْ

از شما جدا نکند، و مرا با شما در بهشتی که برای شما

وَلِأَوْلِيآئِكُمْ، انَّهُ خَيْرُ الْغافِرينَ، وَ ارْحَمُ الرَّاحِمينَ، اللهُمَّ ابْلِغْ سَيِّدى

و دوستدارانتان مهيّا كرده گرد هم آورد كه او بهترين آمرزندگان و مهربان ترين مهربانان است، خدايا سلام و تحيّت

وَمَوْلاىَ تَحِيَّةً كَثيرَةً وَسَلاماً، وَارْدُدْ عَلَيْنا مِنْهُ السَّلامَ، انَّكَ جَوادٌ كَريمٌ،

فراوان مرا به آقا و مولايم برسان، و سلام او را نيز به ما بازگردان كه تو بخشنده و بزرگوارى

وَصَلِّ عَلَيْهِ كُلَّما ذُكِرَ السَّلامُ وَكُلَّما لَمْ يُذْكَرْ، يا رَبَّ الْعالَمينَ.(۱)

و هر زمانى كه ذكر سلامى شود يا نشود بر او درود فرست اى پروردگار جهانيان.

يادآورى: در پايان اين بخش (بخش زيارات، صفحه ۵۶۱) صلواتى بر معصومين عليهم السلام نقل خواهد شد كه مشتمل بر صلواتى بر امام حسين عليه السلام نيز هست، علاقمندان مى توانند آن را نيز قرائت كنند.

۱۲- «ابن فهد» در «عدّه الداعى» از امام صادق عليه السلام روايت كرده كه فرمود: هر كس به درگاه خداى عزّوجل حاجتى دارد، بالاى سر امام حسين عليه السلام بايستد و بگويد:

يا ابا عَبْدِ اللَّهِ، اشْهَدُ انَّكَ تَشْهَدُ مَقامى وَتَسْمَعُ كَلامى وَ انَّكَ حَيٌّ عِنْدَ

اى اباعبداللَّه گواهى مى دهم كه تو جايگاهم را مى بينى و سخنم را مى شنوى و همانا تو در نزد

رَبِّكَ تُرْزَقُ، فَاسْئَلْ رَبَّكَ وَرَبّى فى قَضآءِ حَوآئِجى

پروردگارت زنده اى و روزى داده مى شوى، پس برآمدن حاجاتم را از پروردگارمان بخواه.

به يقين حاجت او برآورده مى شود، ان شاءاللَّه تعالى.(۲) ۱۳- اگر مشكل و يا كار مهمّى دارد مى تواند زير آن قبّه شريف استخاره و طلب خير كند؛ به اين نحو كه در قسمت بالاى سر امام حسين عليه السلام بايستد، صد مرتبه طلب خير كند و «

الْحَمْدُ لِلَّه

» و «

لا الهَ الَّا اللَّه

» و «

سُبْحانَ اللَّه

» بگوید و خدا را به بزرگی یاد کند و حمد و ثنای او- آن گونه که سزاوار اوست- بجا آورد که اگر چنین کند مطابق روایت «قرب الاسناد حمیری» که به سند صحیح نقل شده، آنچه خیر اوست به او داده می شود(۳) و طلب خیر- مطابق روایات دیگر- به این نحو است که صد مرتبه بگوید: «

اسْتَخیرُ اللَّهَ بِرَحْمَتِهِ

خِیَرَهً فی عافِیَهٍ

».(۴) ۱۴- در روایتی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که به یکی از یارانش فرمود: «به من خبر رسیده که گروهی در نیمه ماه شعبان از اطراف کوفه و غیر آن، نزد قبر امام حسین علیه السلام می آیند و نوحه گری می کنند؛ عدّه ای مصیبت می خوانند و عدّه ای دیگر اشک می ریزند و گروهی مرثیه می خوانند؟» عرض کرد: آری

۱- [۴۳۰]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۲۵.

۲- [۴۳۱]عده الداعی، صفحه ۶۴.

۳- [۴۳۲]قرب الاسناد، صفحه ۲۸.

۴- [۴۳۳]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۷۱، حدیث ۳.

فدایت شوم من خودم شاهد بعضی از آنچه می فرمایید بودم. فرمود: «سپاس خداوندی را که در میان مردم کسانی را قرار داد که نزد ما می آیند و ما را مدح می کنند و برای ما مرثیه می خوانند، و دشمن ما را از کسانی قرار داد که بر آنها طعنه می زنند و آنها را تهدید کرده، کارهایشان را زشت می شمرند».(۱) در صدر همین روایت آمده: امام حسین علیه السلام کسی است که آن کس که به زیارتش می رود برایش می گرید و کسی که توفیق زیارتش را نیابد بر او محزون می شود، و کسی که بر قبر پسرش در پایین پای او، نظر می افکند قلبش به ترحّم می آید، خصوصاً وقتی ملاحظه می کند که در بیابان، غریبانه و بدون دوست و خویشان و نزدیکان افتاده، حقّش را غصب کردند و جمعی از مرتدّین و برگشتگان از دین، دست به دست هم دادند و او را شهید کردند؛ حتّی او را دفن نکرده در بیابان رهایشان ساختند و از آب فراتی که حتّی حیوانات از آن می نوشند، منعش کردند و از این طریق، حقّ رسول اللّه صلی الله علیه و آله و وصیّتی را که آن حضرت در حقّ او و اهل بیتش کرده بود، ضایع نمودند ....(۲) ۱۵- «علّامه مجلسی» به نقل از «سیّدبن طاووس» می گوید: مستحب است کسی که از زیارت آن حضرت فارغ شد و می خواهد از حرم مطهر بیرون رود، ضریح را ببوسد (اگر ممکن است) و بگوید:

السَّلامُ عَلَيْكَ يا مَوْلایَ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا حُجَّةَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا

سلام بر تو ای مولای من، سلام بر تو ای حجّت خدا، سلام بر تو ای

صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا خالِصَةَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا قَتيلَ الظَّمآءِ،

برگزیده خدا، سلام بر تو ای (بنده) پاکدل و خالص خدا، سلام بر تو ای کشته عطشان،

السَّلامُ عَلَيْكَ يا غَريبَ الْغُرَبآءِ، السَّلامُ عَلَيْكَ سَلامَ مُوَدِّعٍ لا سَئِمٍ وَلا

سلام بر تو ای غریب تر از هر غریب، سلام بر تو سلام وداع کننده ای که خسته

قالٍ، فَانْ امْضِ فَلا عَنْ مَلالَةٍ، وَانْ اقِمْ فَلا عَنْ سُوءِ ظَنٍّ بِما وَعَدَ اللَّهُ

و دلتنگ نمی شود، پس اگر بروم از روی ناراحتی نیست و اگر بمانم به خاطر بدگمانی به وعده خداوند

الصَّابِرينَ، لا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنّی لِزِيارَتِكَ، وَرَزَقَنِیَ اللَّهُ الْعَوْدَ الی

به بردباران نیست، خداوند این زیارت را آخرین زیارت من قرار ندهد و بازگشت دوباره به

مَشْهَدِكَ، وَالْمَقامَ بِفِنآئِكَ، وَالْقِيامَ فی حَرَمِكَ، وَايَّاهُ اسْئَلُ انْ يُسْعِدَنی

زیارتگاهت و اقامت در درگاه و حرمت را روزی من گرداند، و از او می خواهم که مرا به واسطه شما

۱- [۴۳۴]کامل الزیارات، باب ۱۰۸، صفحه ۳۲۵، حدیث ۱.

۲- [۴۳۵]همان مدرک.

بِکَمْ، وَیَجْعَلَنی مَعَکَمْ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ.(۱)

سعادتمند گرداند، و مرا در دنیا و آخرت با شما قرار دهد.

و این در واقع، زیارت وداع آن حضرت به حساب می آید.

کیفیّت زیارت امام حسین علیه السلام از نزدیک:

زیـاراتی که برای امام حسـین علیه السـلام نقل شـده، بر دو قسم است: نخست زیاراتی است که مقیّـد به زمان خاصّـی نیست و «زیارات مطلقه» نام گرفته است. دیگر زیاراتی است که مخصوص زمان معیّنی می باشد و «زیارات مخصوصه» نام دارد:

زیارات مطلقه امام حسین علیه السلام از نزدیک:

زیارات مطلقه آن حضرت زیاد است و ما به ذکر هفت زیارت اکتفا می کنیم:

زیارت اوّل: (معتبرترین زیارت ۴۳۷]) طبق نقل «کلینی» و «ابن قولویه» گروهی از یاران امام صادق علیه السلام نزد آن حضرت بودند، یکی از بزرگان آنها عرض کرد:

فدایت شوم، من بسیاری از اوقات امام حسین علیه السلام را یاد می کنم، در آن لحظه چه بگویم؟ فرمود: سه مرتبه بگو:

«السَّلامُ عَلَیْکَ یا اباعَبْدِاللَّه»(۲)

چرا که سـلام، از دور یا نزدیک به آن حضـرت می رسـد. سـپس فرمود: هنگامی که اباعبـداللَّه علیه السـلام به شـهادت رسـید آسـمانها و زمین های هفتگانه و آنچه در آنها و مابین آنهاست، بر او گریه کردند ... عرض کردم: من تصـمیم می گیرم که به زیـارت آن حضـرت بروم چه بگویم و چگونه عمـل کنم؟ فرمود: وقـتی به زیـارت حضـرتش رفتی، بـا آب فرات غسـل کن و سپس جامه های پاکت را بپوش ... و هنگام رفتن بسیار

«اللَّهُ اکْبَرُ»

و

«لا الهَ الَّا اللَّهُ»

و

«سُبْحانَ اللَّهِ»

و

«الحَمدُللَّهِ»

بگو و صلوات بر محمّد و آل محمّد بفرست، تا به دَرِ حرم حسینی برسی، وقتی به آن جا رسیدی بگو:

ص :۳۷۱

۱- [۴۳۶]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۳۰.

۲- [۴۳۸]در روایت کافی به جای« السلام علیک یا ابا عبداللّه»« صلی اللَّهُ علیک یا ابا عبداللّه» آمده، ولی روایت کامل الزیارات(السلام علیک یااباعبداللَّه) با ادامه حدیث هماهنگ تر است، زیرا در هر دو روایت امام علیه السلام بعد از آن فرمود:« چرا که« سلام» از دور یا نزدیک به او می رسد».

السَّلامُ عَلَيْکَ یا حُجَّهَ اللَّهِ وَابْنَ حُجَّتِهِ، السَّلامُ عَلَيْکَمْ یا مَلائِکَهَ اللَّهِ

سلام بر تو ای حجّت خدا و فرزند حجّت خدا، سلام بر شما ای فرشتگان خدا

وَزُوَّارَ قَبْرِ ابْنِ نَبِيِّ اللَّهِ* سپس ده گام بردار و توقّف کن و سی مرتبه «اللّه اکبر» بگو، آنگاه به و زیارت کنندگان فرزند پیامبر خدا*********************************

جانب قبر مقدّس حرکت کن و مقابل آن- در حالی که پشت به قبله کرده ای- بایست و بگو:

السَّلامُ عَلَيْکَ یا حُجَّهَ اللَّهِ وَابْنَ حُجَّتِهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا قَتیلَ اللَّهِ وَابْنَ

سلام بر تو ای حجّت خدا و فرزند حجّت خدا، سلام بر تو ای کشته در راه خدا و فرزند

قَتیلِهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا ثارَ اللَّهِ وَابْنَ ثارِهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وِتْرَ اللَّهِ

کشته در راه خدا، سلام بر تو ای فرزند کسی که خونخواهتان خداست، سلام بر تو ای یگانه خداوند

الْمَوْتُورَ فِی السَّمواتِ وَالْأَرْضِ، اشْهَدُ انَّ دَمَکَ سَکَنَ فِی الْخُلْدِ،

که کسی در آسمان و زمین (جز خدا) نمی تواند انتقامت را بگیرد، گواهی می دهم که خون تو در بهشت جای گرفت،

وَاقْشَعَرَّتْ لَهُ اظِلَّهُ الْعَرْشِ، وَبَکی لَهُ جَمیعُ الْخَلایِقِ، وَبَکَتْ لَهُ

و به واسطه آن سایه افکنان عرش به لرزه در آمد، و تمام مخلوقات گریستند،

السَّمواتُ السَّبْعُ، وَالْأَرَضُونَ السَّبْعُ، وَما فیهِنَّ وَما بَيْنَهُنَّ، وَمَنْ یَتَقَلَّبُ

و آسمانها و زمینهای هفت گانه و آنچه که در آنها و ما بین آنهاست و تمامی آفریده های پروردگار ما

فی الْجَنَّهِ وَالنَّارِ مِنْ خَلْقِ رَبِّنا، وَما یُری وَما لا یُری اشْهَدُ ا نَّکَ حُجَّهُ

در بهشت و جهنّم و آنچه دیده می شود و دیده نمی شود، بر او گریستند، گواهی می دهم که تو حجّت

اللَّهِ وَابْنُ حُجَّتِهِ، وَاشْهَدُ انَّکَ قَتیلُ اللَّهِ وابْنُ قَتیلِهِ، وَاشْهَدُ انَّکَ ثارُ اللَّهِ

خدا و فرزند حجّت خدایی و گواهی می دهم که تو کشته در راه خدا و فرزند کشته در راه خدایی و گواهی می دهم که تو فرزند کسی هستی که

وَابْنُ ثارِهِ ۴۳۹]، وَاشْهَدُ انَّکَ وِتْرُ اللَّهِ الْمَوْتُورُ فِی السَّمواتِ وَالْأَرْضِ، وَاشْهَدُ

خونخواهتان خداست، و گواهی می دهم که تو آن یگانه خدا در آسمان ها و زمین هستی که (جز او) نمی تواند انتقامش را بگیرد و گواهی می دهم

انَّکَ قَدْ بَلَّغْتَ وَنَصَحْتَ وَوَفَیْتَ وَاوْفَیْتَ وَجاهَدْتَ فی سَبیلِ اللَّهِ،

که تو رسالتت را ابلاغ نموده و خیر خواهی کردی و به عهدت وفا نموده و وفاداری کردی و در راه خدا جهاد نمودی

وَمَضَیْتَ لِلَّذی کُنْتَ عَلَیْهِ شَهیداً وَمُسْتَشْهِداً، وَشاهِداً وَمَشْهُوداً، ا نَا

و به دنبال هدفی که داشتی با شهادتی که خواهان آن بودی و گواه و گواهی شده از دنیا رفتی؛ من

عَبْدُاللَّهِ وَمَوْلاکَ وَفی طاعَتِکَ، وَالْوافِدُ الَیْکَ، الْتَمِسُ کَمالَ الْمَنْزِلَهِ

بنده خدا و دوست دار تو و در اطاعت تو و حاجتمند درگاهت هستم، بالاترین مقام

عِنْدَاللَّهِ، وَثَباتَ الْقَدَمِ فِی الْهِجْرَهِ الَیْکَ، وَالسَّبیلَ الَّذی لا یَخْتَلِجُ دُونَکَ

نزد خدا و پایداری در هجرت به درگاه تو را خواهانم، و راهی را که بی دغدغه برای

مِنَ الدُّخُولِ فی کِفالَتِکَ الَّتی امِرْتَ بِها، مَنْ ارادَ اللَّهَ بَدَءَ بِکُمْ، بِکُمْ یُبَیِّنُ

ورود تحت سرپرستیت که به آن مأمور گشته ای خواهانم، کسی که خدا را اراده کند باید از شما شروع کند خداوند دروغ را به وسیله

اللَّهُ الْکَذِبَ، وَبِکُمْ یُباعِدُ اللَّهُ الزَّمانَ الْکَلِبَ، وَبِکُمْ فَتَحَ اللَّهُ، وَبِکُمْ یَخْتِمُ

شما آشکار می کند و دوران سخت و دشوار را پایان می دهد، و (درهای خیر و رحمت را) می گشاید و می بندد

اللَّهُ، وَبِکُمْ یَمْحُو ما یَشآءُ وَ بِکُمْ یُثْبِتُ، وَبِکُمْ یَفُکُّ الذُّلَّ مِنْ رِقابِنا، وَبِکُمْ

و به واسطه شما هر چه را خواهد محو می کند و هر چه را خواهد برقرار می دارد، و ذلّت و خواری را از ما برمی دارد و انتقام

یُدْرِکُ اللَّهُ تِرَهَ کُلِّ مُؤْمِنٍ یُطْلَبُ بِها، وَبِکُمْ تُنْبِتُ الْأَرْضُ اشْجارَها،

خون به ناحق ریخته شده هر مؤمنی را که مطالبه شود می ستاند، و به واسطه شما زمین، درختان

وَبِکُمْ تُخْرِجُ الْأَرْضُ اثْمارَها، وَبِکُمْ تُنْزِلُ السَّمآءُ قَطْرَها وَرِزْقَها،

و میوه هایش را می رویاند و آسمان باران و روزیش را نازل می کند،

وَبِکُمْ یَکْشِفُ اللَّهُ الْکَرْبَ، وَبِکُمْ یُنَزِّلُ اللَّهُ الْغَیْثَ، وَبِکُمْ تُسَبِّحُ الْأَرْضُ ۴۴۰]

و گرفتاری را بر طرف می کند و باران را فرو می فرستد و به خاطر شما زمینی که بدنهای شما را در بردارد

الَّتی تَحْمِلُ ابْدانَکُمْ، وَتَسْتَقِرُّ جِبالُها عَنْ مَراسیها، ارادَهُ الرَّبِّ فی

خدا را تسبیح می گوید، و کوهها در جایگاهش ثابت می گردد، خواست خداوند در

مَقادیرِ امُورِهِ تَهْبِطُ الَیْکُمْ، وَتَصْدُرُ مِنْ بُیُوتِکُمْ، وَالصَّادِرُ عَمَّا فُصِّلَ مِنْ

تقدیر امورش به شما محوّل شده و از خانه های شما صادر می شود و آنچه از احکام بندگان تفصیل شده از جانب

احْکامِ الْعِبادِ، لُعِنَتْ امَّةٌ قَتَلَتْکُمْ، وَامَّةٌ خالَفَتْکُمْ، وَامَّةٌ جَحَدَتْ

شما صادر می شود نفرین بر امّتی که شما را به شهادت رسانده و با شما مخالفت کردند و ولایتتان را انکار

وِلايَتَكُمْ، وَامَّةٌ ظاهَرَتْ عَلَيْكُمْ، وَامَّةٌ شَهِدَتْ وَلَمْ تُسْتَشْهَدْ، الْحَمْدُ للَّهِ

نمودند و امّتى كه به شما پشت كردند و امّتى كه حاضر بودند ولى تن به شهادت ندادند، حمد و سپاس خداوندى را

الَّذى جَعَلَ النَّارَ مَاْويهُمْ ۴۴۱]، وَبِئْسَ وِرْدُ الْوارِدينَ، وَبِئْسَ الْوِرْدُ الْمَوْرُودُ،

كه آتش را جايگاه ابديشان قرار داد و چه بد جايگاهى است براى وارد شوندگان و واردشدگان،

وَالْحَمْدُ للَّهِ رَبِّ الْعالَمينَ. آنگاه سه مرتبه بگو: «صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يا اباعَبْدِاللَّهِ،

و حمد و سپاس مخصوص خداوندى است كه پروردگار جهانيان است.********** سلام و درود خدا بر تو اى اباعبداللَّه،

أَنَا الَى اللَّهِ مِمَّنْ خالَفَكَ بَرى ءٌ»

من به سوى خداوند از هر كه با تو مخالف مى كرد بى زارى مى جويم

سپس بر مى خيزى و نزد قبر فرزند آن حضرت، علىّ بن الحسين عليهما السلام (على اكبر) كه در پايين پاى آن حضرت مدفون است مى روى و مى گويى:

السَّلامُ عَلَيْكَ يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَابْنَ اميرِ الْمُؤْمِنينَ، السَّلامُ

سلام بر تو اى فرزند رسول خدا، سلام بر تو اى فرزند اميرمؤمنان، سلام

عَلَيْكَ يَابْنَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ ۴۴۲]، السَّلامُ عَلَيْكَ يَا بْنَ خَديجَةَ وَ فاطِمَةَ

بر تو اى فرزند امام حسن و امام حسين، سلام بر تو اى فرزند حضرت خديجه و فاطمه،**** سپس سه مرتبه مى گويى: صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ* و نيز سه مرتبه ************** سلام و درود خدا بر تو و لعنت او بر قاتلين تو********

مى گويى: أَنَا الَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرى ءٌ* سپس برمى خيزى و با دست خود به سوى ساير شهدا اشاره من به سوى خداوند از آنان بيزارى مى جويم**

مى كنى و مى گويى: السَّلامُ عَلَيْكُمْ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ، فُزْتُمْ وَاللَّهِ،

********** سلام بر شما سلام بر شما، سلام بر شما، به خدا رستگار شديد، به خدا رستگار شديد،

فُزْتُمْ وَاللَّهِ، فُزْتُمْ وَاللَّهِ، فَلَيْتَ انّى مَعَكُمْ فَافُوزَ فَوْزاً عَظيماً.

به خدا رستگار شدید، پس ای کاش با شما بودم و به رستگاری بزرگ می رسیدم

بعد از آن دور می زنی و پشت قبر ابی عبداللَّه علیه السلام رو به قبله می ایستی و شش رکعت نماز بجا می آوری،

ص: ۳۷۴

وقتی چنین کردی زیارتت به اتمام می رسد. آنگاه اگر خواستی توقّف می کنی و اگر خواستی برمی گردی.(۱) (البتّه بجا آوردن تمام این آداب برای همه زوّار در حال حاضر مشکل است، کافی است در کناری بایستند و با توجّه متن زیارت را بخوانند).

***

زیارت دوم مؤلّف «کامل الزیارات» از سلیمان بن حفص مروزی، از امام هادی علیه السلام نقل می کند که فرمود: نزد قبر امام حسین علیه السلام می گویی:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا ابا عَبْدِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّهَ اللَّهِ فی ارْضِهِ،

سلام بر تو ای ابا عبداللّه، سلام بر تو ای حجّت خدا در زمین،

وَشاهِدَهُ عَلی خَلْقِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ

و گواه او در میان مخلوقات، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند

عَلیٍّ الْمُرْتَضی السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ فاطِمَهَ الزَّهْرآءِ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ اقَمْتَ

علیّ مرتضی، سلام بر تو ای فرزند فاطمه زهرا، گواهی می دهم که تو نماز را

الصَّلاهَ، وَآتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَیْتَ عَنِ الْمُنْکَرِ،

به پا داشته و زکات دادی و امر به معروف و نهی از منکر نموده،

وَجاهَدْتَ فی سَبیلِ اللَّهِ حَتّی اتاکَ الْیَقینُ، فَصَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ حَیّاً وَمَیّتاً

و در راه خدا جهاد نمودی تا به شهادت رسیدی، پس سلام و درود خدا بر تو در حال حیات و مرگ* سپس گونه راستت را بر ضریح می گذاری و می گویی: اشْهَدُ انَّکَ عَلی بَیِّنَهٍ مِنْ رَبِّکَ،

************************** گواهی می دهم که تو (در تمام امور) از پروردگارت بیّنه و گواه روشنی داشتی

جِئْتُکَ مُقِرّاً بِالذُّنُوبِ، لِتَشْفَعَ لی عِنْدَ رَبِّکَ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ آنگاه با اقرار به گناهانم به درگاهت آمده ام تا در نزد پروردگارت مرا شفاعت کنی ای فرزند رسول خدا،

تک تک ائمّه علیهم السلام را با نام های شریفشان بر زبان جاری می کنی (یا علیّ بن ابی طالب و ...) و می گویی:

«اشْهَدُ انَّكَمْ حُجَجُ اللَّهِ سپس می گویی: اكْتُبْ لی عِنْدَكَ میثاقاً وَعَهْداً، انّی

گواهی دهم که شما حجّتهای خدا هستید************* پیمان و عهد مرا در نزد خود ثبت کن که من

ص: ۳۷۵

۱- [۴۴۳]کامل الزیارات، باب ۷۹، صفحه ۱۹۷، حدیث ۲، کافی، جلد ۴، صفحه ۵۷۵، حدیث ۲ و فقیه، جلد ۲، صفحه ۵۹۴، حدیث ۳۱۹۹.

اَتَیْتُکَ مُجَدِّداً الْمیثاقَ، فَاشْهَدْ لی عِنْدَ رَبِّکَ، انَّکَ انْتَ الشّاهِدُ.(۱)

برای تجدید پیمان آمده ام پس گواهم باش در نزد پروردگارت که تو (بهترین) گواهی.

***

زیارت سوم امام صادق علیه السلام به جابر جعفی فرمود: مسافت بین شما و قبر امام حسین علیه السلام چقدر است؟ می گوید: عرض کردم: کمی بیش از یک روز، فرمود: آن حضرت را زیارت می کنی؟ گفتم: آری، فرمود: دوست نداری که تو را به ثواب زیارتش خشنود سازم و بشارت دهم؟ عرض کردم: آری فدایت شوم، فرمود: هر کس از شما که برای زیارتش مهیّا می شود اهل آسمان یکدیگر را مژده می دهند، هنگامی که از منزلش، سواره یا پیاده، بیرون می رود خداوند متعال چهار هزار فرشته را موکّل بر او قرار می دهد که بر او تا رسیدن به قبر امام حسین علیه السلام، درود بفرستند. سپس فرمود: هرگاه به حرم آن حضرت رسیدی بر دَرِ حرم مقدّس بایست و این کلمات را بگو که در ازای هر کلمه ای، بهره ای از رحمت الهی می بری، گفتم: آن کلمات کدام است؟(۲) فرمود: می گویی:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ آدَمَ صَفْوَهِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ نُوحٍ

سلام بر تو ای وارث آدم، (بنده) برگزیده خدا، سلام بر تو ای وارث نوح،

نَبِیِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ ابْراهیمَ خَلیلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

پیامبر خدا، سلام بر تو ای وارث ابراهیم، خلیل خدا، سلام بر تو ای

وارِثَ مُوسی کَلیمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ عیسی رُوحِ اللَّهِ، السَّلامُ

وارث موسی، کلیم اللَّه، سلام بر تو ای وارث عیسی، روح خدا، سلام

عَلَیْکَ یا وارِثَ مُحَمَّدٍ سَیِّدِ رُسُلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ امیرِ

بر تو ای وارث محمّد، آقا و سرور فرستادگان خدا، سلام بر تو ای وارث امیرمؤمنان

الْمُؤْمِنینَ وَخَیْرِ الْوَصِیّینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ الْحَسَنِ الرَّضِیِ

و بهترین اوصیاء، سلام بر تو ای وارث امام حسن (آن امام) خشنود

الطَّاهِرِ الرَّاضِی الْمَرْضِیِّ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الصِّدّیقُ الْأَکْبَرُ، السَّلامُ

و پاکیزه و راضی و مورد پسند، سلام بر تو ای بزرگترین راست گفتار، سلام

عَلَیْکَ ایُّهَا الْوَصِیُّ الْبَرُّ التَّقِیُّ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَعَلَی الْأَرْواحِ الَّتی حَلَّتْ

بر تو ای جانشین نیکوکار پرهیزگار، سلام بر تو و بر ارواحی که در حَرَمت

ص: ۳۷۶

۱- [۴۴۴]کامل الزیارات، باب ۷۹، صفحه ۲۱۰، حدیث ۷.

۲- [۴۴۵]این مقدّمه در بحار نیامده، ولی در کامل الزیارات آمده است.

بِفِنآئِکَ، وَاناخَتْ بِرَحْلِکَ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَعَلَی الْمَلائِکَهِ الْحافّینَ بِکَ،

مدفون و مقیمند، سلام بر تو و بر فرشتگانی که برگرد حَرَمت حلقه زده اند،

اشْهَدُ انَّکَ قَدْ اقَمْتَ الصَّلاهَ، وَآتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ

گواهی می دهم که تو نماز را به پاداشته و زکات دادی و امر به معروف و نهی

عَنِ الْمُنْکَرِ، وَجاهَدْتَ الْمُلْحِدینَ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً حَتّی اتیکَ

از منکر کرده و با بی دینان جهاد نموده و تا وقت شهادت، خدا را پرستش

الْیَقینُ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

نمودی، سلام و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

آنگاه به سوی قبر مطهّر می روی، وقتی به قبر رسیدی و نزد آن ایستادی دست خود را بر ضریح بگذار و بگو: «

السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّهَ اللَّهِ فی ارْضِهِ

» سپس به نماز روی آور و بدان که در مقابل هر رکعتی که نزد آن حضرت بجا می آوری، ثوابهای بسیار عظیمی داری.(۱)

***

زیارت چهارم معاویه بن عمّار می گوید: محضر امام صادق علیه السلام عرض کردم که وقتی به زیارت امام حسین علیه السلام شرفیاب شدم چه بگویم؟ فرمود: بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا ابا عَبْدِاللَّهِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ یا ابا عَبْدِ اللَّهِ، رَحِمَکَ اللَّهُ یا

سلام بر تو ای اباعبداللَّه، درود خدا بر تو ای اباعبداللَّه، خداوند تو را رحمت کند ای

ابا عَبْدِاللَّهِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ شَرِکَ فی دَمِکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ

اباعبداللَّه خداوند قاتلین تو و کسانی که در (ریختن) خون تو شریک شدند و کسانی که

بَلَغَهُ ذلِکَ فَرَضِیَ بِهِ، انَا الَی اللَّهِ مَنْ ذلِکَ بَری ءٌ.(۲)

خبر شهادت تو به آنان رسید و خشنود شدند را لعنت کند، من به درگاه خدا از آنان بیزاری می جویم.

***

زیارت پنجم به سند معتبر از ابراهیم بن ابی البلاد نقل شده که می گوید: امام موسی بن جعفر علیه السلام به من فرمود: هرگاه به زیارت امام حسین علیه السلام می روی چه می گویی؟ عرض کردم: می گویم:

۱- [۴۴۶]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۲۹، حدیث ۳۶ و کامل الزیارات، باب ۷۹، صفحه ۲۰۵، حدیث ۵،(با اندکی تفاوت).

۲- [۴۴۷]کامل الزیارات، باب ۷۹، صفحه ۲۰۵، حدیث ۴.

السَّلامُ عَلَیْکَ یا ابا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ

سلام بر تو ای اباعبداللَّه، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، گواهی می دهم که تو

اقَمْتَ الصَّلاهَ، وَآتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ عَنِ الْمُنْکَرِ،

نماز را به پاداشته و زکات دادی، و امر به معروف و نهی از منکر کرده

وَدَعَوْتَ الی سَبیلِ رَبِّکَ بِالْحِکْمَهِ وَالْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ، وَاشْهَدُ انَّ الَّذینَ

و با دانایی و اندرز نیکو به راه پروردگارت دعوت نمودی و گواهی می دهم کسانی که

سَفَکُوا دَمَکَ، وَاسْتَحَلُّوا حُرْمَتَکَ، مَلْعُونُونَ مُعَذَّبُونَ عَلی لِسانِ داوُدَ

خونت را ریخته و حرمتت را شکستند بر زبان داود و عیسی بن مریم نفرین شده

وَعیسَی بْنِ مَرْیَمَ، ذلِکَ بِما عَصَوْا وَکانُوا یَعْتَدُونَ.

و در عذابند، به خاطر این که نافرمانی کرده و تجاوز کار بودند.

فرمود: آری! چنین است.(۱)

***

زیارت ششم عمّار ساباطی از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: وقتی نزد قبر آن حضرت رسیدی بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ امیرِ الْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند امیرمؤمنان، سلام

عَلَیْکَ یَا ابا عَبْدِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَیِّدَ شَبابِ اهْلِ الْجَنَّهِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ

بر تو ای اباعبداللَّه، سلام و رحمت و برکات خدا بر تو ای آقا و سرور جوانان اهل بهشت،

وَبَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یامَنْ رِضاهُ مِنْ رِضَی الرَّحْمنِ، وَسَخَطُهُ مِنْ

و سلام بر تو ای که خشنودیش از خشنودی خداوند و آزردگیش از

سَخَطِ الرَّحْمنِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا امینَ اللَّهِ، وَحُجَّهَ اللَّهِ، وَبابَ اللَّهِ،

آزردگی خداوند است، سلام بر تو ای امین و حجّت و درگاه (رحمت) خدا

وَالدَّلیلَ عَلَی اللَّهِ، وَالدَّاعِیَ الَی اللَّهِ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ حَلَّلْتَ حَلالَ اللَّهِ،

و راهنما و دعوت کننده به سوی خدا، گواهی می دهم که تو حلال خدا را حلال و

۱- [۴۴۸]کامل الزیارات، باب ۷۹، صفحه ۲۰۸، حدیث ۶.

وَحَرَّمْتَ حَرامَ اللَّهِ، وَاقَمْتَ الصَّلاهَ، وَآتَيْتَ الزَّكاهَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ،

حرام خدا را حرام شمرده و نماز به پاداشته و زکات دادی و امر به معروف

وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَدَعَوْتَ الى سَبيلِ رَبِّکَ بِالْحِكْمَهِ وَالْمَوْعِظَهِ

و نهی از منکر نموده و با دانایی و اندرز نیکو به راه پروردگارت دعوت

الْحَسَنَهِ، وَاشْهَدُ انَّکَ وَمَنْ قُتِلَ مَعَکَ شُهَدآءٌ احْيآءٌ عِنْدَ رَبِّكُمْ تُرْزَقُونَ،

نمودی و گواهی می دهم که تو و تمام کسانی که با تو کشته شدند شهید و زنده اند و در نزد پروردگارتان روزی داده می شوید

وَاشْهَدُ انَّ قاتِلَکَ فِی النَّارِ، ادينُ اللَّهَ بِالْبَرآئَهِ مِمَّنْ قَتَلَکَ، وَمِمَّنْ قاتَلَکَ،

و گواهی می دهم که قاتل تو در آتش است، پیروی می کنم از دین خدا به واسطه بی زاری از قاتلین تو و کسانی که به جنگ با تو برخواسته

وَشايَعَ عَلَيْکَ، وَمِمَّنْ جَمَعَ عَلَيْکَ، وَمِمَّنْ سَمِعَ صَوْتَکَ وَلَمْ يُعِنْکَ، يا

و از یکدیگر پشتیبانی کردند و از کسانی که بر علیه تو سپاه آماده کردند و از کسانی که صدایت را شنیدند ولی یاریت نکردند، ای

لَيْتَنی كُنْتُ مَعَكُمْ فَافُوزَ فَوْزاً عَظيماً.(۱)

کاش با تو بودم و به رستگاری بزرگ نایل می شدم.

***

زیارت هفتم: (زیارت وارث)

مرحوم «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجّد» از صفوان جمّال نقل می کند که می گوید: برای زیارت مولایمان امام حسین علیه السلام از امام صادق علیه السلام رخصت طلبیدم و از او استدعا کردم که دستورالعملی را در زیارت آن حضرت برایم ذکر کند، فرمود: ای صفوان! قبل از حرکت سه روز روزه بگیر و در روز سوم غسل کن، سپس خانواده خود را جمع نما و بگو: «

اللَّهُمَّ إِنّی اسْتَوْدِعُکَ ...

» (تا آخر. این دعا با مختصر تفاوت در بخش آداب زیارت امام حسین علیه السلام، صفحه ۳۶۱ گذشت) سپس با آب فرات

غسل کن، پدرم از پدرانش، از رسول گرامی صلی الله علیه و آله به من خبر داد که فرمود: این فرزندم امام حسین علیه السلام بعد از من در کنار فرات کشته خواهد شد، پس هر کس پس از غسل با آب فرات، او را زیارت کند گناهانش به گونه ای می ریزد و پاک می شود که گویا تازه از مادر متولّد شده است. آنگاه بعد از ذکر دستوراتی، از جمله گفتن تکبیر و لا اله الّا اللَّه و صلوات بر محمّد وآل محمّد و به خصوص صلوات بر امام حسین علیه السلام و لعنت بر قاتلان آن حضرت، فرمود: چون به دَرِ حرم رسیدی بایست و بگو: اللَّهُ اكْبَرُ كَبِيراً، وَالْحَمْدُللَّهِ كَثِيراً، وَسُبْحَانَ

****************************** خدا بزرگتر از اندیشه و توصیف است، و حمد و ستایش فراوان مخصوص اوست و خداوند پاک و منزّه

ص :۳۷۹

۱- [۴۴۹]مستدرک الوسائل، جلد ۱۰، صفحه ۳۰۴، حدیث ۷ و کامل الزیارات، باب ۷۹، صفحه ۲۱۲، حدیث ۹.(با اندکی تفاوت)

اللَّهِ بُكْرَةً وَ اصِيلًا، وَ الْحَمْدُ للَّهِ الَّذِی هَدانَا لِهذا، وَ ما کُنَّا لِنَهْتَدِیَ لَوْلَا أَنْ

است صبح و شام، حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که ما را به این درگاه رحمت هدایت کرد که اگر هدایت و راهنمایی او نبود

هَدَانَا اللَّهُ، لَقَدْ جَائَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ* سپس بگو: السَّلامُ عَلَیْکَ یَا

ما هدایت نمی یافتیم، به یقین فرستادگان پروردگار ما، به حق آمدند.****** سلام بر تو ای

رَسُولُ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیکَ یَا نَبِیَّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَا خَاتَمَ النَّبِیِّینَ،

رسول خدا، سلام بر تو ای پیامبر خدا، سلام بر تو ای آخرین پیامبر،

السَّلامُ عَلَیْکَ یَا سَیِّدَ الْمُرْسَلِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَا حَبِیبَ اللَّهِ، السَّلامُ

سلام بر تو ای آقا و سرور فرستادگان، سلام بر تو ای حبیب خدا، سلام

عَلَیْکَ یَا أَمِیرَالْمُؤْمِنِینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَیِّدَالْوَصِیِّینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

بر تو ای امیرمؤمنان، سلام بر تو ای آقا و سرور جانشینان پیامبر، سلام بر تو ای

قائِدَ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِینَ، السَّلامُ عَلی فاطِمَةَ(۱) سَیِّدَهِ نِساءِ الْعالَمِینَ، السَّلامُ

پیشوای انسانهای بی مانند، سلام بر تو ای فرزند فاطمه، سرور بانوان جهان، سلام

عَلَیْکَ وَ عَلَی الْأَئِمَّهِ مِنْ وُلْدِکَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَصِیَّ أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ،

بر تو و بر امامان از فرزندانت، سلام بر تو ای جانشین امیرمؤمنان،

السَّلامُ عَلَیْکَ أَیُّهَا الصِّدِّیقُ الشَّهِیدُ، أَلسَّلامُ عَلَیْکُمْ یا مَلائِکَهَ اللَّهِ

سلام بر تو ای راست گفتار شهید، سلام بر شما ای فرشتگان خدا

الْمُقِیمِینَ فِی هذَا الْمَقامِ الشَّرِیفِ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا مَلائِکَهَ رَبِّیَ

که در این بارگاه شریف مقیم هستید، سلام بر شما ای فرشتگان پروردگار من

الْمُحْدِقِینَ بِقَبْرِ الْحُسَیْنِ عَلَیْهِ السَّلامُ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ مِنِّی أَبَداً ما بَقِیتُ

که قبر حسین- که بر او درود باد- را در بر گرفته اید، سلام و درود همیشگی من بر شما باد مادامی که هستم

وَ بَقِیَ اللَّیْلُ وَ النَّهارُ* آنگاه می گویی: السَّلامُ عَلَیْکَ یا اباعَبْدِاللَّهِ، السَّلامُ

و شب و روز باقی است،********* سلام بر تو ای اباعبداللَّه، سلام

عَلَیْکَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، [السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ امِیرِالْمُؤْمِنِینَ (۲)، عَبْدُکَ وَابْنُ

بر تو ای فرزند رسول خدا، [سلام بر تو ای فرزند امیرمؤمنان ، بنده ات و فرزند

۱- [۴۵۰]در بحار« السلام علیک یابن فاطمه ...» آمده است.

۲- [۴۵۱]این جمله در مصباح نیامده، ولی در بحار آمده است.

عَبْدِکَ وَابْنُ امَتِکَ، الْمُقِرُّ بِالرِّقِّ، وَالتّارِکُ لِلْخِلافِ عَلَیْکُمْ، وَالْمُوالی

بنده و فرزند کنیزت هستم، اقرار به بندگی دارم، و بدون مخالفت با شما و در حالی که دوستدار

لِوَلِیِّکُمْ، وَالْمُعادی لِعَدُوِّکُمْ، قَصَدَ حَرَمَکَ، وَاسْتَجارَ بِمَشْهَدِکَ، وَ تَقَرَّبَ

دوستان و دشمن دشمنان شمایم (زیارت) حرم شریفت را قصد کرده و به محلّ شهادتت پناه آورده و به این قصد تقرّب

إِلَیْک بِقَصْدِک، ءَأَدْخُلُ یا رَسُولُ اللَّهِ، ءَادْخُلُ یا نَبِیِّ اللَّهِ، ءَادْخُلُ یا

به درگاهت را می طلبم، آیا داخل شوم ای رسول خدا، آیا داخل شوم ای پیامبر خدا، آیا داخل شوم

أَمِیرَالْمُؤْمِنِینَ، ءَادْخُلُ یا سَیِّدَالْوَصِیِّینَ، ءَادْخُلُ یا فاطِمَهُ سَیِّدَهَ نِساءِ

ای امیرمؤمنان، آیا داخل شوم ای آقا و سرور جانشینان، آیا داخل شوم ای فاطمه سرور بانوان

الْعالَمِینَ، ءَادْخُلُ یامَوْلایَ یااباعَبْدِاللَّهِ، ءَادْخُلُ یامَوْلایَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ،

جهان، آیا داخل شوم ای مولای من ای اباعبداللَّه، آیا داخل شوم ای مولای من ای فرزند رسول خدا.

پس اگر دلت خاشع شد و اشکت سرازیر گردید، بدان که آن نشانه اجازه شرفیابی است، آنگاه داخل شو و بگو: الْحَمْدُللَّهِ الْواحِدِ الْأَحَدِ الْفَرْدِ الصَّمَدِ، الَّذِی هَدانِی لِوِلایَتِکَ،

حمد و ستایش مخصوص خداوند یگانه یکتا و تنهای بی نیاز است که مرا به دوستی تو هدایت نمود

وَخَصَّنِی بِزِیارَتِکَ، وَسَهَّلَ لِی قَصْدَکَ* سپس بالای سر می ایستی و می گویی:

و مرا برای زیارتت برگزیده و برایم آسان گردانید************************

السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ آدَمَ صَفْوَهِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ نُوحٍ نَبِیِ

سلام بر تو ای وارث آدم برگزیده خدا، سلام بر تو ای وارث نوح پیامبر

اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ ابْراهِیمَ خَلیلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ

خدا، سلام بر تو ای وارث ابراهیم خلیل خدا، سلام بر تو ای وارث

مُوسی کَلیمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ عیسی رُوحِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ

موسی هم صحبت خدا، سلام بر تو ای وارث عیسی روح خدا، سلام بر تو

یا وارِثَ مُحَمَّدٍ حَبیبِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ امیرِ الْمُؤْمِنینَ

ای وارث محمّد حبیب خدا، سلام بر تو ای وارث امیرمؤمنان ولیّ خدا،

عَلَیْهِ السَّلامُ وَلِیِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفی السَّلامُ

- که درود خدا بر او باد- سلام بر تو ای فرزند محمّد مصطفی، سلام

عَلَیْکَ یَابْنَ عَلِیٍّ الْمُرْتَضی السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ فاطِمَهَ الزَّهْرآءِ، السَّلامُ

بر تو ای فرزند علی مرتضی، سلام بر تو ای فرزند فاطمه زهرا، سلام

عَلَیْکَ یَابْنَ خَدیجَهَ الْکُبْری السَّلامُ عَلَیْکَ یا ثارَاللَّهِ وَابْنَ ثارِهِ، وَالْوِتْرَ

بر تو ای فرزند خدیجه کبری سلام بر تو ای فرزند کسی که خونخواهتان خداست، و یگانه ای که

الْمَوْتُورُ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ اقَمْتَ الصَّلاهَ، وَآتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ

انتقام خونش گرفته نشده است، گواهی می دهم که تو نماز را به پا داشته و زکات دادی و امر

بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ عَنْ الْمُنْکَرِ، وَاطَعْتَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَتّی اتیکَ الْیَقینُ،

به معروف و نهی از منکر کرده و از خدا و رسولش پیروی نمودی تا به شهادت رسیدی،

فَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً قَتَلَتْکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً ظَلَمَتْکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً سَمِعَتْ بِذلِکَ

خداوند قاتلین تو و کسانی که به تو ستم کردند و کسانی که این (واقعه) را شنیده و به آن

فَرَضِیَتْ بِهِ، یا مَوْلایَ یا ابا عَبْدِاللَّهِ، اشْهَدُ انَّکَ کُنْتَ نُوراً فِی الْأَصْلابِ

راضی شدند لعنت کند، ای مولای من، ای اباعبداللَّه، گواهی می دهم که تو نوری در صلبهای

الشَّامِخَهِ، وَالْأَرْحامِ الْمُطَهَّرَهِ، لَمْ تُنَجِّسْکَ الْجاهِلِیَّهُ بِانْجاسِها، وَلَمْ

بلند مرتبه و رحمهای پاکیزه بودی، که دوران جاهلیّت با ناپاکیهایش تو را آلوده نساخت و

تُلْبِسْکَ مِنْ مُدْلَهِمَّاتِ ثِیابِها، وَاشْهَدُ انَّکَ مِنْ دَعآئِمِ الدّینِ وَارْکانِ

لباسهای آلوده اش تو را نپوشانید، و گواهی می دهم که تو از پایه های دین و تکیه گاه

الْمُؤْمِنینَ، وَاشْهَدُ انَّکَ الْإِمامُ الْبَرُّ التَّقِیُّ، الرَّضِیُّ الزَّکِیُّ، الْهادِی الْمَهْدِیُّ،

مؤمنان هستی و گواهی می دهم که تو پیشوای نیکوکار پرهیزکار و پسندیده پاکیزه و راهنمای هدایت یافته ای،

وَاشْهَدُ انَّ الْأَئِمَّهَ مِنْ وُلْدِکَ کَلِمَهُ التَّقْوی وَاعْلامُ الْهُدی وَالْعُرْوَهُ

و گواهی می دهم که امامان از فرزندان تو اساس پرهیزکاری و نشانه های هدایت و ریسمان

الْوُثْقى وَالْحُجَّهُ عَلى اهْلِ الدُّنْيا، وَاشْهِدُ اللَّهَ وَمَلائِكَتَهُ، وَانْبِيآئَهُ

محکم (هدایت) و حجّت (خدا) بر جهانیان هستند، و خدا و فرشتگان و پیامبران و فرستادگانش را

وَرُسُلَهُ، انّى بِكُمْ مُؤْمِنٌ، وَبِايابِكُمْ مُوقِنٌ، بِشَرايعِ دينى وَخَواتيمِ

گواه می گیرم که به شما ایمان دارم و به واسطه قوانین دینم و عواقب عملم به بازگشت شما

عَمَلى وَقَلْبى لِقَلْبِكُمْ سِلْمٌ، وَامْرى لِأَمْرِكُمْ مُتَّبِعٌ، صَلَواتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ،

مطمئنم، و دلم تسلیم دل شما و عملم پیرو عمل شماست، سلام و درودهای خدا بر شما

ص :۳۸۲

وَعَلی ارْواحِکَمْ، وَعَلی اجْسادِکُمْ، وَ عَلی اجْسامِکَمْ، وَ عَلی شاهِدِکُمْ،

و بر ارواح و بدنها و پیکرهای شما و بر حاضر

وَ عَلی غـــائِبِکُمْ، وَ عَلی ظـــاهِرِکُمْ، وَ عَلی بـــاطِنِکُمْ* آنگـــاه (در صـــورت امکـــان) قـــبر را و غایبتـــان و ظـــاهر و باطنتان*************

ببوس و بگو: بِابی انْتَ وَامّی یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، بِابی انْتَ وَامّی یا اباعَبْدِاللَّهِ،

****** پدر و مادرم فدایت ای فرزند رسول خدا، پدر و مادرم فدایت ای اباعبداللَّه،

لَقَدْ عَظُمَتِ الرَّزِیَّهُ، وَجَلَّتِ الْمُصیبَهُ بِکَ عَلَیْنا، وَعَلی جَمیعِ اهْلِ

به یقین گرفتاری بزرگی پیش آمد و مصیبت تو بر ما و اهل

السَّمواتِ وَالْأَرْضِ، فَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً اسْرَجَتْ وَالْجَمَتْ وَتَهَیَّأَتْ لِقِتالِکَ، یا

آسمانها و زمین گران آمد، پس خدا لعنت کند مردمی را که اسبها را زین کرده و لجام زدند و برای جنگ با تو آماده شدند، ای

مَوْلایَ یا ابا عَبْدِاللَّهِ، قَصَدْتُ حَرَمَکَ، وَاتَیْتُ الی مَشْهَدِکَ، اسْئَلُ اللَّهَ

مولای من ای اباعبداللَّه، حرم شریفت را قصد کرده و به محلّ شهادتت آمدم، از خدا می خواهم

بِالشَّأْنِ الَّذی لَکَ عِنْدَهُ، وَبِالْمَحَلِّ الَّذی لَکَ لَدَیْهِ، انْ یُصَلِیَّ عَلی مُحَمَّدٍ

به حقّ منزلت و جایگاهی که نزد او داری، بر محمّد

وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ یَجْعَلَنی مَعَکُمْ فِی الدُّنْیا وَالْاخِرَهِ* سپس برخیز و دو رکعت نماز و خاندان پاکش درود فرستد و مرا در دنیا و آخرت با شما قرار دهد.*******

با حمد و هر سوره ای که خواستی بخوان و وقتی از نماز فارغ شدی، بگو: اللهُمَّ انّی صَلَّیْتُ

***************************** خدایا نماز خوانده

وَرَکَعْتُ وَسَجَدْتُ لَکَ، وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ، لِأَنَّ الصَّلاهَ وَالرُّکُوعَ

و برای تو رکوع و سجود بجای آوردم، تویی که یگانه ای و شریکی نداری، چرا که نماز و رکوع

وَالسُّجودَ لا یَکَونُ الَّا لَکَ، لِأَنَّکَ انْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ، اللهُمَ

و سجود فقط برای توست، چون تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، خدایا

صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْلِغْهُمْ عَنّی افْضَلَ السَّلامِ وَالتَّحِیَّهِ،

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و بهترین سلام و درود مرا به آنان برسان

وَارْدُدْ عَلَیَّ مِنْهُمُ السَّلامَ، اللهُمَّ وَهاتانِ الرَّکْعَتانِ هَدِیَّهٌ مِنّی الی مَوْلایَ

و سلامشان را به من بازگردان، خدایا این دو رکعت هدیه ای از جانب من به مولا و سرورم

الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِیٍّ عَلَيْهِمَا السَّلامُ، اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَعَلَيْهِ، وَتَقَبَّلْ

حسين بن علی- كه سلام و درود بر ايشان باد- است، خدايا بر محمّد و بر او درود فرست و از من بپذير،

مِنّی وَأْجُرْنی عَلی ذلِكَ بِافْضَلِ امَلی وَرَجآئی فيكَ، وَفی وَلِيِّكَ يا

و در مقابل آن پاداشی بهتر از آنچه آرزو داشته و از تو و وليّت اميد دارم را به من عطا فرما، ای

وَلِیَّ الْمُـؤْمِنينَ آنگـاه برخيز و بـه پـايين پـای آن حضـرت برو و بالای سـر علیّ بـن الحســين عليهمـا السـلام (علی سرپرست مؤمنان.**************************************

اكبر) بايست و خطاب به آن حضرت بگو: السَّلامُ عَلَيْكَ يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ

******************* سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام

عَلَيْكَ يَابْنَ نَبِیِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَابْنَ اميرِ الْمُؤْمِنينَ، السَّلامُ عَلَيْكَ

بر تو ای فرزند پيامبر خدا، سلام بر تو ای فرزند اميرمؤمنان، سلام بر تو

يَابْنَ الْحُسَيْنِ الشَّهيدِ، السَّلامُ عَلَيْكَ ايُّهَا الشَّهيدُ وَابْنُ الشَّهيدِ، السَّلامُ

ای فرزند حسين شهيد، سلام بر تو ای شهيد و فرزند شهيد،

عَلَيْكَ ايُّهَا الْمَظْلُومُ وَابْنُ الْمَظْلُومِ، لَعَنَ اللَّهُ امَّةً قَتَلَتْكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ امَّةً

سلام بر تو ای مظلوم و فرزند مظلوم، خداوند مردمی كه تو را به شهادت رسانده و به تو

ظَلَمَتْكَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ امَّةً سَمِعَتْ بِذلِكَ فَرَضِيَتْ بِهِ* آنگاه ضريح را ببوس و بگو:

ظلم كردند و مردمی كه آن را شنيده و به آن راضی شدند را لعنت كند،***************

السَّلامُ عَلَيْكَ يا وَلِیَّ اللَّهِ وَابْنَ وَلِيِّهِ، لَقَدْ عَظُمَتِ الْمُصيبَةُ، وَ جَلَّتِ الرَّزِيَّةُ

سلام بر تو ای ولّی خدا و فرزند ولیّ خدا، به يقين گرفتاری بزرگی پيش آمد و مصيبت

بِكَ عَلَيْنا، وَعَلی جَميعِ الْمُسْلِمينَ، فَلَعَنَ اللَّهُ امَّةً قَتَلَتْكَ، وَابْرَءُ الَی اللَّهِ

تو بر ما و همه مسلمانان گران آمد خدا مردمی كه تو را به شهادت رساندند لعنت كند و از آنها به درگاه خدا

وَالَیْکَ مِنْهُمْ* سپس متوجّه سایر شهدا شو و بگو: اَلسَّلامُ عَلَیْکَمْ یا اوْلِیآءَ اللَّهِ

و تو بیزاری می جویم،************** سلام بر شما ای اولیا

وَاحِبَّائَهُ، اَلسَّلامُ عَلَیْکُمْ یا اصْفِیآءَ اللَّهِ وَاوِدَّآئَهُ، اَلسَّلامُ عَلَیْکُمْ یا انْصارَ

و دوستداران خدا، سلام بر شما ای برگزیدگان با محبّت و عاشق خدا، سلام بر شما ای یاوران

دینِ اللَّهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکُمْ یا انْصارَ رَسُولِ اللَّهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکُمْ یا انْصارَ

دین خدا، سلام بر شما ای یاوران رسول خدا، سلام بر شما ای یاوران

امیرِ الْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَیْکَمْ یا انْصارَ فاطِمَهَ سَیِّدَهِ نِسآءِ الْعالَمینَ،

امیرمؤمنان، سلام بر شما ای یاوران فاطمه سرور بانوان جهانیان،

السَّلامُ عَلَیْکُمْ یاانْصارَ ابی مُحَمَّدٍالْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ الْوَلِیِّ النَّاصِحِ، السَّلامُ

سلام بر شما ای یاوران ابی محمّد حسن بن علی آن ولیّ خیر خواه، سلام

عَلَیْکُمْ یا انْصارَ ابی عَبْدِاللَّهِ، بِابی انْتُمْ وَامّی طِبْتُمْ وَطابَتِ الْأَرْضُ الَّتی

بر شما ای یاوران اباعبداللَّه، پدر و مادرم فدای شما باد، پاکیزه گشتید و پاکیزه گردید زمینی که

فیها دُفِنْتُمْ، وَفُزْتُمْ فَوْزاً عَظیماً، فَیا لَیْتَنی کُنْتُ مَعَکُمْ فَافُوزَ مَعَکُمْ.

در آن مدفون شدید و به رستگاری بزرگ نایل گشتید، پس ای کاش با شما بودم تا رستگار می شدم.

آنگاه به بالای سر امام حسین علیه السلام برگرد و برای خود و اهل و اولاد و پدر و مادر و برادران خود، بسیار دعا کن؛ چرا که دعای دعاکننده و سؤال سؤال کننده در آن روضه مطهّره، رد نخواهد شد.(۱) یادآوری لازم:

توجّه به این نکته لازم است که بعضی از ناآگاهان جمله هایی از پیش خود به زیارت وارث افزوده اند و این کار در موارد دیگری نیز تکرار شده، در حالی که این گونه بدعتها و اضافات از پیش خود، کاری خطرناک و نزد ائمّه علیهم السلام مردود است و تدریجاً سبب مسخ کلمات آن بزرگواران می شود. بر همین اساس، مرحوم حاج شیخ عبّاس قمی رحمه الله پس از نقل زیارت وارث شکوائیّه مبسوطی را دراین رابطه ابراز می دارد، و در ضمن آن گلایه ای را که استادش مرحوم «حاجی نوری» در کتاب «لؤلؤ و مرجان» در همین ارتباط دارد ذکر نموده، آنگاه به نمونه های متعدّدی از این «اضافات جاهلانه» اشاره می کند و در پایان تحفّظ شدیدی که اصحاب و علمای امامیّه در نقل روایت و صحیح بودن و نبودن آن و اصراری که بر عرضه کردن بعضی از کتابها به بعضی از ائمّه علیهم السلام داشتند را گوشزد می نماید و به همین مناسبت، داستان عرضه کردن «ابوهاشم جعفری» کتاب «یونس بن عبدالرّحمن» را به «امام حسن عسکری علیه السلام» و نیز قصّه عرضه کردن «بورق شنجانی هراتی» کتاب «یوم ولیله» فضل بن شاذان به آن حضرت را مطرح می سازد و پس از اشاره به دقّتی که خود، در نقل دعاها و زیارات از نسخه های اصلی و عرضه آن بر نسخه های متعدّد داشته، در پایان از «شیخ کلینی» از «عبدالرّحیم قصیر» نقل می کند که خدمت امام صادق علیه السلام رسید و عرض کرد: فدایت شوم، من از پیش خود دعایی اختراع کرده ام، حضرت فرمود: «رها کن و نسبت به اختراع خود مرا به حالم واگذار»(۲) (کنایه از این که لازم نیست آن را برایم نقل کنی، که مردود است).

۱- [۴۵۲]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۱۷ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۹۷، حدیث ۳۲.

۲- [۴۵۳]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۷۶، حدیث ۱.

عبداللَّه بن سنان نیز از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: «به زودی شبهات، بر شما هجوم می آورد در حالی که راهنما و پیشوایی برای شما نیست؛ در چنین زمانی کسی نجات می یابد که دعای غریق را بخواند» عرض کردم: دعای غریق چیست؟ فرمود می گویی:

«یا اللَّهُ یا رَحْمنُ یا رَحیمُ، یا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ، ثَبِّتْ قَلْبی عَلی دینِکَ

» من با اضافه کردن کلمه «

والأبصار»

به این دعا گفتم: «

یا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَالْأَبْصارِ ثَبِّتْ قَلْبی عَلی دینِکَ

» فرمود: شکّی نیست که خداوند «

مقلّب القلوب و الْأبصار

» است، ولی آن گونه که من گفتم بگو و همان کافی است. (و چیزی اضافه نکن).(۱)

زیارت حضرت اباالفضل، عبّاس بن علی علیهما السلام:

«ابن قولویه» در کتاب «کامل الزیارات» به سند معتبر از ابوحمزه ثمالی از امام صادق علیه السلام نقل کرده که فرمود: وقتی اراده زیارت قبر حضرت عباس علیه السلام را نمودی، بر دَرِ حرم آن حضرت می ایستی و می گویی:

سَلامُ اللَّهِ وَسَلامُ مَلائِکَتِهِ الْمُقَرَّبینَ وَانْبِیآئِهِ الْمُرْسَلینَ، وَعِبادِهِ

سلام و درود خدا و فرشتگان مقرّب و پیامبران مرسل و بندگان

الصَّالِحینَ، وَجَمیعِ الشُّهَدآءِ وَالصِّدّیقینَ، وَالزَّاکِیاتُ الطَّیِّباتُ، فیما

شایسته او و همه شهیدان و راستگویان و پاکان و پاکیزگان در

تَغْتَدی وَتَرُوحُ، عَلَیْکَ یَابْنَ امیرِالْمُؤْمِنینَ، اشْهَدُ لَکَ بِالتَّسْلیمِ

صبح و شام بر تو باد ای فرزند امیرمؤمنان، گواهی می دهم که تو تسلیم بودی

وَالتَّصْدیقِ، وَالْوَفآءِ وَالنَّصیحَهِ، لِخَلَفِ النَّبِیِّ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ

و تصدیق نمودی و وفاداری کرده و خیر خواهی نمودی برای جانشین پیامبر مرسل- که درود خدا بر او و اهل بیت پاکش باد-

الْمُرْسَلِ، وَالسِّبْطِ الْمُنْتَجَبِ، وَالدَّلیلِ الْعالِمِ، وَالْوَصِّیِ الْمُبَلِّغِ، وَالْمَظْلُومِ

و نوه برگزیده اش و راهنمای دانا و جانشین تبلیغ کننده و ستمدیده ای

الْمُهْتَضَمِ، فَجَزاکَ اللَّهُ عَنْ رَسُولِهِ وَعَنْ امیرِ الْمُؤْمِنینَ، وَعَنِ الْحَسَنِ

که حقّش پایمال شده، پس خداوند از جانب پیامبرش و امیرمؤمنان و امام حسن

وَالْحُسَیْنِ، صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِمْ، افْضَلَ الْجَزآءِ بِما صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ

و امام حسین- که درود خدا بر آنان باد- بهترین پاداش را به خاطر صبر و در نظر گرفتن خدا

ص :۳۸۶

۱- [۴۵۴]مهج الدعوات، صفحه ۳۳۲ و بحارالانوار، جلد ۵۲، صفحه ۱۴۸، حدیث ۷۳.

وَاعَنْتَ، فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ جَهِلَ حَقَّكَ،

و یاری کردنت به تو عطا کند چه نیکوست سرانجام سرای جاویدان، خداوند قاتلین تو و کسانی که حقّت را منکر شده

وَاسْتَخَفَّ بِحُرْمَتِكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ حالَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ مآءِ الْفُراتِ، اشْهَدُ

و حرمتت را شکستند و کسانی را که بین تو و آب فرات فاصله شدند لعنت کند، گواهی می دهم

انَّكَ قُتِلْتَ مَظْلُوماً، وَانَّ اللَّهَ مُنْجِزٌ لَكُمْ ما وَعَدَكُمْ، جِئْتُكَ يَابْنَ اميرِ

که تو مظلومانه کشته شدی و به یقین خداوند آنچه را که به شما وعده فرموده عمل خواهد کرد ای فرزند

الْمُؤْمِنينَ، وَافِداً الَيْكُمْ، وَقَلْبى مُسَلِّمٌ لَكُمْ، وَ انَا لَكُمْ تابِعٌ، وَنُصْرَتى لَكُمْ

امیرمؤمنان (به درگاهت) آمده و بر شما وارد شدم و دلم تسلیم و تابع شما و خود نیز پیرو شمایم و برای یاریتان

مُعَدَّةٌ، حَتّى يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحاكِمينَ، فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لامَعَ عَدُوِّكُمْ،

آماده ام تا زمانی که خدا حکم کند که او بهترین حکم کنندگان است، پس با شمایم با شما، نه با دشمنانتان،

انّى بِكُمْ وَبِإِيابِكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنينَ، وَبِمَنْ خالَفَكُمْ وَقَتَلَكُمْ مِنَ الْكافِرينَ،

به یقین من به شما و بازگشتتان ایمان دارم و مخالفین و قاتلین شما را انکار می کنم،

قَتَلَ اللَّهُ امَّةً قَتَلَتْكُمْ بِالْأَيْدى وَ الْأَلْسُنِ* سپس داخل حرم مقدّس می شوی و خدا بکشد مردمی را که با دست و زبان شما را کشتند.**********************

می گویی: السَّلامُ عَلَيْكَ ايُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ، الْمُطيعُ للَّهِ وَلِرَسُولِهِ،

***** سلام بر تو ای بنده شایسته و مطیع خدا و رسولش

وَلِأَميرِالْمُؤْمِنينَ، وَالْحَسَنِ والْحُسَيْنِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَسَلَّمَ، السَّلامُ

و امیرمؤمنان و امام حسن و امام حسین- که درود و سلام خدا بر آنان باد- سلام

عَلَيْكَ وَرَحْمَةُاللَّهِ وَبَرَكاتُهُ [وَمَغْفِرَتُهُ (۱) وَرِضْوانُهُ، وَعَلى رُوحِكَ وَبَدَنِكَ،

و درود و رحمت و برکات و بخشش و خشنودی خدا بر تو و بر روح پاک و بدن مطهّرت باد،

اشْهَدُ و اشْهِدُ اللَّهَ انَّکَ مَضَیْتَ عَلی ما مَضی عَلَیْهِ الْبَدْرِیُّونَ،

گواهی می دهم و خدا را گواه می گیرم که تو همان راه مبارزان بدر

وَالْمُجاهِدُونَ فی سَبیلِ اللَّهِ، الْمُناصِحُونَ لَهُ فی جِهادِ اعْدآئِهِ،

و مجاهدان در راه خدا و خیر خواهان او در جنگ با دشمنانش

ص :۳۸۷

۱- [۴۵۵]این کلمه در بحار آمده است.

الْمُبالِغُونَ فی نُصْرَهِ اوْلِیاۤئِهِ، الذّآبُّونَ عَنْ احِبَّاۤئِهِ، فَجَزاکَ اللَّهُ افْضَلَ

و تلاش کنندگان در یاری دوستانش و حامیان محبّینش را پیمودی، پس خداوند برترین

الْجَزاۤءِ، وَاکْثَرَ الْجَزاۤءِ، وَاوْفَرَ الْجَزاۤءِ، وَاوْفی جَزاۤءِ احَدٍ مِمَّنْ وَفی

و بیشترین و فراوان ترین و کامل ترین پاداش هر یک از کسانی را که به بیعتش

بِبَیْعَتِهِ، وَاسْتَجابَ لَهُ دَعْوَتَهُ، وَاطاعَ وُلاهَ امْرِهِ، وَاشْهَدُ انَّکَ قَدْ بالَغْتَ فِی

وفا کرده و دعوتش را اجابت نموده واز والیان امرش اطاعت کردند به تو عنایت کند و گواهی می دهم که تو در خیر خواهی

النَّصیحَهِ، وَاعْطَیْتَ غایَهَ الْمَجْهُودِ، فَبَعَثَکَ اللَّهُ فِی الشُّهَداۤءِ، وَجَعَلَ

کوشش کرده و نهایت سعی خود را نمودی، پس خداوند تو را با شهیدان محشور گرداند، و روح

رُوحَکَ مَعَ ارْواحِ الشُّهَداۤءِ(۱)، وَاعْطاکَ مِنْ جِنانِهِ افْسَحَها مَنْزِلًا، وَافْضَلَها

تو را با سعادتمندان قرار دهد، و وسیع ترین جایگاه از بهشت و بهترین خانه را به تو عطا کند،

غُرَفاً، وَرَفَعَ ذِکْرَکَ فی عِلِّیّینَ، وَحَشَرَکَ مَعَ النَّبِیّینَ وَالصِّدّیقینَ،

و نامت را در علیّین بالا برده و تو را با انبیا و راستگویان

وَالشُّهَداۤءِ وَالصَّالِحینَ، وَحَسُنَ اولئِکَ رَفیقاً، اشْهَدُ انَّکَ لَمْ تَهِنْ وَلَمْ

و شهیدان و شایستگان محشور کند، که آنها نیکو رفیقانی هستند، گواهی می دهم که تو سستی

تَنْکُلْ، وَانَّکَ مَضَیْتَ عَلی بَصیرَهٍ مِنْ امْرِکَ، مُقْتَدِیاً بِالصَّالِحینَ، وَمُتَّبِعاً

و تنبلی نکردی، و با بصیرت و آگاهی از عاقبت کارت، عمرت را سپری کردی در حالی که به صالحان اقتدا کرده و از پیامبران

لِلنَّبِیّینَ، فَجَمَعَ اللَّهُ بَیْنَنا وَبَیْنَکَ، وَبَیْنَ رَسُولِهِ وَاوْلِیاۤئِهِ فی

پیروی نمودی، پس خداوند، ما و شما و پیامبر واولیایش را در

مَنازِلِ الْمُخْبِتینَ، فَانَّهُ ارْحَمُ الرَّاحِمینَ.(۲)

جایگاه فروتنان گرد هم آورد، که او مهربان ترین مهربانان است.

چند تذکّر:

۱- از عبارت «شیخ طوسی» در «تهذیب» به دست می آید که خوب است این زیارت را در پشت سر قبر، رو به قبله بخواند.(۳)

۱- [۴۵۶]در بحار« ارواح السُّعداءِ» آمده است.

۲- [۴۵۷]کامل الزیارات، باب ۸۵، صفحه ۲۵۶، حدیث ۱ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۷۷، حدیث ۱.

۳- [۴۵۸]تهذیب، جلد ۶، صفحه ۶۶.

۲- «شیخ مفید» وعدّه ای دیگرمی گویند: پس از زیارت فوق به بالاسرآن حضرت می روی و دو رکعت نماز می خوانی وپس ازآن، باز هم هر چه خواهی نماز بجای می آوری وخدا را بسیار می خوانی وسپس می گویی:

اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَلا تَدَعْ لی فی هذَا الْمَکانِ الْمُکَرَّمِ،

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و در این مکان گرامی

وَالْمَشْهَدِ الْمُعَظَّمِ، ذَنْباً الَّا غَفَرْتَهُ، وَلا هَمّاً الَّا فَرَّجْتَهُ، وَلا کَرْباً الَّا

و شهادتگاه با عظمت مرا به حال خود وا مگذار، مگر این که گناهانم را بیامرزی و اندوهم را برطرف کرده و گرفتاریم را

کَشَفْتَهُ، وَلا مَرَضاً الَّا شَفَیْتَهُ، وَلا عَیْباً الَّا سَتَرْتَهُ، وَلارِزْقاً الَّا بَسَطْتَهُ،

حل نمایی و بیماریم را شفا دهی و عیبم را بپوشانی و روزیم را زیاد کنی

وَلا خَوْفاً الَّا آمَنْتَهُ، وَلا شَمْلًا الَّا جَمَعْتَهُ، وَلاغآئِباً الَّا حَفِظْتَهُ وَادَّیْتَهُ،

و ترسم را ایمنی بخشی، و پراکندگی ام را گردآوری، و مسافرم را حفظ کرده و دیدارش را نزدیک گردانی

وَلاحاجَةً مِنْ حَوآئِجِ الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ، لَکَ فیها رِضیً وَلِیَ فیها صَلاحٌ

و حاجتهای دنیا و آخرتم را که رضایت تو و خیر صلاح من

الَّا قَضَیْتَها، یـا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ* آنگـاه پایین پای آن حضـرت رو به ضـریح می ایستی و در آن است برآوری، ای مهربان ترین مهربانان****************************

می گویی: السَّلامُ عَلَیْکَ یا ابَا الْفَضْلِ الْعَبَّاسَ ابْنَ امیرِ الْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ

**** سلام بر تو ای ابوالفضل عبّاس فرزند امیرمؤمنان، سلام

عَلَیْکَ یَابْنَ سَیِّدِ الْوَصِیّینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ اوَّلِ الْقَوْمِ اسْلاماً،

بر تو ای فرزند آقا و سرور جانشینان، سلام بر تو ای فرزند اوّلین مسلمان

وَاقْدَمِهِمْ ایماناً، وَاقْوَمِهِمْ بِدینِ اللَّهِ، وَاحْوَطِهِمْ عَلَی الْإِسْلامِ، اشْهَدُ لَقَدْ

و پیش قدم در ایمان و استوارترین مردم در دین خدا و محتاطترین آنها در احکام اسلام، گواهی می دهم که

نَصَحْتَ للَّهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَخیکَ، فَنِعْمَ الْأَخُ الْمُواسی فَلَعَنَ اللَّهُ امَّةً

تو برای خدا و رسولش و برادرت خیرخواهی کردی، پس برادر بسیار غمخواری بودی، خداوند مردمی که

قَتَلَتْکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً ظَلَمَتْکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً اسْتَحَلَّتْ مِنْکَ الْمَحارِمَ،

تو را به قتل رسانده و بر تو ظلم کرده و حُرمتت را حلال شمردند

ص: ۳۸۹

وَانْتُهَکَتْ فِیکَ حُرْمَهَ الْإِسْلامِ، فَنِعْمَ الصَّابِرُ الْمُجاهِدُ الْمُحامِی النَّاصِرُ،

و حُرمت اسلام را شکستند، لعنت کند، پس چه نیکو صبر کننده و جهاد کننده و حمایت کننده و یاوری کننده ای بودی،

وَالْأَخُ الدَّافِعُ عَنْ اخیهِ، الْمُجیبُ الی طاعَهِ رَبِّهِ، الرَّاغِبُ فیما زَهِدَ فیهِ

و چه نیکو برادری که مدافع برادرش بود و اجابت کننده اطاعت پروردگارش. تو به پاداش فراوان

غَیْرُهُ مِنَ الثَّوابِ الْجَزیلِ، وَالثَّنآءِ الْجَمیلِ، فَالْحَقَکَ اللَّهُ بِدَرَجَهِ آبآئِکَ

و ستایش زیبایی که دیگران از آن کناره گیری می کردند مشتاق بودی، خداوند تو را به جایگاه پدرانت

فی دار النَّعیمِ، اللهُمَّ انّی تَعَرَّضْتُ لِزِیارَهِ اوْلِیآئِکَ رَغْبَهً فی ثَوابِکَ،

در بهشت برساند. خدایا به زیارت دوستانت آمده ام به خاطر اشتیاق به پاداش

وَرَجآءً لِمَغْفِرَتِکَ وَجَزیلِ احْسانِکَ، فَاسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ

و امید به آمرزش و احسان فراوانت، پس از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان

الطَّاهِرینَ، وَانْ تَجْعَلَ رِزْقی بِهِمْ دآرّاً، وَعَیْشی بِهِمْ قآرّاً، وَزِیارَتی بِهِمْ

پاکش دررود فرستی و روزیم را به خاطر آنان فراوان گردانده و خوشیم را پایدار و زیارتم را

مَقْبُولَهً، وَحَیاتی بِهِمْ طَیِّبَهً، وَادْرِجْنی ادْراجَ الْمُکْرَمینَ، وَاجْعَلْنی مِمَّنْ

مقبول و زندگیم را پاکیزه گردانی، و مرا در میان گرامی داشتگان و از کسانی که

یَنْقَلِبُ مِنْ زِیارَهِ مَشاهِدِ احِبَّآئِکَ مُنْجِحاً، قَدِ اسْتَوْجَبَ غُفْرانَ الذُّنُوبِ،

از زیارت قبور دوستانت رستگار باز می گردند، قرار دهی، آن چنان که موجب بخشش گناهان

وَسَتْرَ الْعُیُوبِ، وَکَشْفَ الْکُرُوبِ، انَّکَ اهْلُ التَّقْوی وَاهْلُ الْمَغْفِرَهِ.(۱)

و پوشش عیبها و برطرف شدن گرفتاریها گردد که تو شایسته پرهیزگاری و آمرزشی.

۳- برای وداع با آن بزرگوار «ابن قولویه» از ابوحمزه ثمالی نقل می کند که امام صادق علیه السلام فرمود:

هنگام وداع با عبّاس علیه السلام بگو:

اسْتَوْدِعُکَ اللَّهَ وَاسْتَرْعیکَ، وَاقْرَءُ عَلَیْکَ السَّلامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ

به خدا می سپارمت و خواستار حفظ توام، بر تو سلام می فرستم، به خدا و رسول

وَبِکِتابِهِ، وَبِما جاءَ بِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ، اللهُمَّ اکْتُبْنا مَعَ الشَّاهِدینَ، اللهُمَّ لا

و کتابش و آنچه که از نزد او آورده ایمان دارم، خدایا مرا در زمره گواهان قرار ده، خدایا

۱- [۴۵۹]مزار مفید، صفحه ۱۲۳ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۱۸.(با اندکی تفاوت)

تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَهِ قَبْرِ ابْنِ اخی نَبِیِّکَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ،

این زیارت را آخرین زیارت من از قبر فرزند برادر پیغمبرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- قرار مده

وَارْزُقْنی زِیارَتَهُ ابَداً ما ابْقَیْتَنی وَاحْشُرْنی مَعَهُ وَ مَعَ آبآئِهِ فِی الْجِنانِ،

و زیارت او را مادامی که زنده ام نصیبم گردان و مرا با او و اجداد پاکش در بهشت محشور کن،

وَعَرِّفْ بَیْنی وَبَیْنَهُ وَبَیْنَ رَسُولِکَ وَاوْلِیآئِکَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

و مرا با او و رسول و اولیایت آشنا بگردان. خدایا بر محمّد

وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَتَوَفَّنی عَلَی الْإیمانِ بِکَ، وَالتَّصْدیقِ بِرَسُولِکَ، وَالْوِلایَهِ

و خاندان پاکش درود فرست و مرا بر ایمان به خودت و اعتقاد به رسولت و ولایت

لِعَلِیِّ بْنِ ابیطالِبٍ، وَالْأَئِمَّهِ مِنْ وُلْدِهِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ، وَالْبَرآئَهِ مِنْ

علی بن ابیطالب و امامان از فرزندانش- که بر آنان درود و سلام باد- و به بیزاری از

عَدُوِّهِمْ، فَانّی قَدْ رَضیتُ بِذلِکَ یا رَبِّ.

دشمنانشان بمیران که من به این کار راضیم ای پروردگار من.

سپس برای خود و والدین خود و مؤمنین و مسلمین هر دعایی را که خواستی بکن.(۱) ۴- در عظمت و مقام حضرت عبّاس علیه السلام همین بس که امام سجّاد (سلام اللَّه علیه) فرمود: «خدا رحمت کند عباس را که برادرش را بر خود مقدّم داشت و جان خویش را فدای حضرتش نمود، به گونه ای که در یاری او دو دستش را قطع کردند، و خدای سبحان در عوض آن، دو بال به او عنایت فرمود که مانند جعفر بن ابی طالب (جعفر طیّار) در بهشت پرواز می کند و از برای عبّاس در نزد خدا روز قیامت منزلت و مقامی است که جمیع شهدا به آن غبطه می خورند (و آرزوی مقام او را می نمایند)».(۲) ۵- در تاریخ، عمر آن حضرت در وقت شهادت، ۳۴ سال نقل شده است ۴۶۲] و نیز آمده است که مادرش امّ البنین در بیرون مدینه در قبرستان بقیع، چنان در ماتم عبّاس و برادرانش نُدبه و گریه می کرد که هر عابر و شاهدی گریان می شد، حتّی بزرگترین دشمن خاندان نبوّت «مروان بن الحکم» وقتی از کنار امّ البنین گذشت در اثر گریه او گریست.(۳) این اشعار در مرثیه عباس و برادرانش از امّ البنین نقل شده:

یا مَنْ رَای الْعَبَّاسَ کَرَّ عَلی جَماهیرِ النَّقَدِوَوَراهُ مِنْ ابْنآءِ حَیْدَرَ کُلُّ لَیْثٍ ذی لَبَدٍ

ای که دیدی عباس را که بر گروه فرومایگان حمله می بردر حالی که فرزندان حیدر مانند شیر یالدار به دنبال اویند

۱- [۴۶۰]کامل الزیارات، باب ۸۶، صفحه ۲۵۸، حدیث ۱.

۲- [۴۶۱]خصال، جلد ۱، صفحه ۶۸، حدیث ۱۰۱.

۳- [۴۶۳]بحارالانوار، جلد ۴۵، صفحه ۴۰.

انْبِئْتُ انَّ ابْنی اصیبَ بِرَاْسِهِ مَقْطُوعَ یَدٍوَیْلی عَلی شِبْلی امالَ بِرَاْسِهِ ضَرْبُ الْعَمَدِ

شنیدم که وقتی پسرم دست نداشت به سرش ضربه زدندوای بر من که سر فرزند شجاعم از ضرب عمود خم شد

لَوْ کانَ سَیْفُکَ فی یَدَیْکَ لَما دَنی مِنْهُ احَدٌ(۱)

اگر شمشیر در دستت بود کسی جرأت نزدیک شدن نداشت

و نیز این ابیات منسوب به آن بانوی مخدّره است:

لا تَدْعُوَنّی وَیْکِ امَّ الْبَنینَ تُذَکِّرینی بِلُیُوثِ الْعَرینِ

دیگر مرا مادر پسران نخوانیدکه مرا به یاد شیران بیشه می اندازد

کانَتْ بَنُونَ لِیَ ادْعی بِهِمْ وَالْیَوْمَ اصْبَحْتُ وَلا مِنْ بَنینَ

پسرانی داشتم که مرا به آنها می خواندندولی امروز دیگر پسری ندارم

ارْبَعَهٌ مِثْلُ نُسُورِالرُّبی قَدْ واصَلُوا الْمَوْتَ بِقَطْعِ الْوَتینِ

چهار تن مانند باز کوهستان که با بریده شدن رگ حیات به مرگ پیوستند

تَنازَعَ الْخِرْصانُ اشْلائَهُمْ فَکُلُّهُمْ امْسی صَریعاً طَعینِ

بر پیکرشان نیزه ها به هم افتادندو همگی با تن مجروح به خاک افتادند

یا لَیْتَ شِعْری اکَما اخْبَرُوابِانَّ عَبّاساً قَطیعُ الْیَمینِ ۴۶۵]

ای کاش می دانستم که آیا حقیقت داردکه دست راست عبّاس جدا شد؟

۶- «سیّد بن طاووس» در کتاب «اقبال» زیارتی را از ناحیه مقدّسه حضرت حجّت (سلام اللَّه علیه) برای علی اکبر علیه السلام و سایر شهدای کربلا با ذکر نام و بعضی از خصوصیّات تک تک آنها ذکر کرده که علاقمندان برای اطّلاع، می توانند به اقبال، یا بحارالانوار رجوع کنند.(۲)

زیارات مخصوصه امام حسین علیه السلام از نزدیک

زیاراتی که مخصوص زمان خاصّی است، نیز برای امام حسین علیه السلام نقل شده که عبارتند از:

زیارت در شبها و روزهای مخصوص

۱– زیارت عاشورا

اشاره

برای روز عاشورا زیارات متعدّدی نقل شده که در بخش های آینده این کتاب (بخش اعمال ماه ها) به

۱– [۴۶۴]مقتل ابومخنف، صفحه ۱۸۱.

۲– [۴۶۶]اقبال، صفحه ۵۷۳ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۶۹.

مناسبت بیانِ اعمالِ روز دهم ماه محرّم (روز عاشورا) بعضـی از این زیارات ذکر خواهد شد. در این بخش (بخش زیارات) نیز به تناسب فصل زیارات مخصوصه امام حسین علیه السلام به بعضی زیارات دیگر اشاره می شود، لیکن قبل از بیان این زیارت، شایسته است به اهمّیّت و آثار فراوانی که زیارت قبر امام حسین علیه السلام از نزدیک، یا دور در این روز غم انگیز و حزن آفرین دارد، اشاره گردد:

۱- جابر جعفی می گوید: روز عاشورا بر امام صادق علیه السلام وارد شدم، به من فرمود: «کسی که شب عاشورا نزد قبر امام حسین علیه السلام بیتوته کند، روز قیامت در حالی که به خونش آغشته است و گویا با امام حسین علیه السلام در یک میدان شهید شده، محشور می شود».(۱) ۲- کسی که روز عاشورا امام حسین علیه السلام را زیارت کند بهشت بر او واجب می شود.(۲) ۳- کسی که روز عاشورا نزد قبر امام حسین علیه السلام به یاد آن حضرت، زوّارش را سیراب کند مثل کسی است که به لشکر امام حسین آب داده و در آن میدان حاضر بوده است.(۳) یادآوری: جناب علقمه، از تکلیف کسانی که توفیق زیارت امام حسین علیه السلام در روز عاشورا برای آنان فراهم نیست سؤال می کند که به ضمیمه جواب امام علیه السلام در قسمت «زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور» خواهد آمد؛ إن شاءاللّه. (صفحه ۴۳۲)

سند زیارت معروف عاشورا:

جناب علقمه از امام باقر علیه السلام زیارتی را نقل می کند که هر جا از زیارت عاشورا و آثار و برکات آن چیزی گفته شده و یا می شود، مقصود همین زیارت است. این زیارت که می توان از دور و نزدیک آن را خواند از آثار و برکات فوق العاده ای برخوردار است که ما برای نشان دادن اهمّیّت آن نکاتی را مورد اشاره قرار می دهیم:

الف) سند این روایت اختصاص به علقمه ندارد بلکه به سه طریق دیگر نیز نقل شده است:

۱- محمّد بن اسماعیل از صالح بن عقبه از مالک جهنی از امام باقر علیه السلام.(۴) ۲- محمّد بن اسماعیل از صالح بن عقبه از پدرش از امام باقر علیه السلام.(۵) ۳- روایت معروف صفوان از امام صادق علیه السلام.(۶)

۱- [۴۶۷]کامل الزیارات، باب ۷۱، صفحه ۱۷۳، حدیث ۱.

۲- [۴۶۸]همان مدرک، صفحه ۱۷۴، حدیث ۲.

۳- [۴۶۹]همان مدرک، حدیث ۵ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۵، حدیث ۱۴.

۴- [۴۷۰]کامل الزیارات، باب ۷۱، حدیث ۷ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۹۰، حدیث ۱.

۵- [۴۷۱]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۹۳، حدیث ۲.

۶- [۴۷۲]همان مدرک، صفحه ۲۹۶- ۳۰۰.

البتّه لازم به ذکر است، در اسنادی که به امام باقر علیه السلام منتهی می شود زیارت عاشورا بدون دعا نقل شده است؛ امّا در سند صفوان که به امام صادق علیه السلام منتهی می شود، دعایی نیز برای بعد از زیارت ذکر شده که- همان گونه که گذشت- به اشتباه به نام «دعای علقمه» مشهور شده است در حالی که صحیح این بود که به «دعای صفوان» نامگذاری می شد.

ب) در فضیلت این زیارت همین بس که بر خلاف سایر زیارات که از معصومین علیهم السلام نقل شده، این زیارت به شکل حدیث قدسی روایت شده است، یعنی ائمّه هدی علیهم السلام آن را از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل کرده اند که جبرئیل امین آن را از سوی خداوند برای او آورده است.

اضافه بر این که طبق روایتی از امام صادق علیه السلام، آن حضرت و اجداد معصومش علیهم السلام ضمانت کرده اند هر کس این زیارت را و دعای بعد از آن را بخواند، زیارتش مقبول درگاه خداوند و دعایش مستجاب و اهل بهشت خواهد بود و حتّی شفاعتش در حقّ دیگران پذیرفته خواهد شد.(۱) ج) این که مشاهده می شود بعضی از متدیّنین و عاشقان امام حسین علیه السلام، هر روز این زیارت را می خوانند و بر مداومت بر آن اصرار می ورزند بی جهت نیست؛ چون «ابن قولویه» در پایان روایت علقمه، از خود علقمه نقل می کند که امام باقر علیه السلام فرمود: «اگر توان داری که هر روز امام حسین علیه السلام را با این زیارت، زیارت کنی، چنین کن که تمام آنچه از ثواب گفته شد برایت نوشته می شود ان شاء اللّه تعالی».(۲) البتّه با توجّه به این که در روایت علقمه، دعای بعد از زیارت، وجود ندارد لذا از سنگینی مداومت بر این زیارت، کاسته می شود.

د) از بعضی از قضایا نیز به دست می آید که ادامه دادن بر این زیارات، آثار و برکات ویژه ای را به دنبال دارد، حتّی سبب می شود که دوستان و همسایگان چنین کسی، مشمول برکات و نتایج آن گردند و الطاف الهی شامل حال آنها شود.

ه) قابل توجّه این که در پایان این روایت آمده است: «ای صفوان! هرگاه حاجتی به تو روی آورد با این زیارت در هر مکانی که هستی زیارت کن و این دعا را بخوان و حاجتت را بخواه که از جانب خدا برآورده خواهد شدوخداوند از وعده جود و بخششی که به رسولش داد تخلّف نمی کند و الحمدللّه».(۳) خلاصه هر قدر در فضیلت این زیارت گفته شود کم است، ولی نباید فراموش کرد که شرطِ گرفتن نتیجه آن است که محتوای زیارت را درک کند و در مسیر آن حرکت نماید.

۱- [۴۷۳]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۰۰ و مصباح المتهجّد، صفحه ۷۸۱.

۲- [۴۷۴]کامل الزیارات، باب ۷۱، صفحه ۱۷۹، قسمت پایانی حدیث ۹.

۳- [۴۷۵]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۰۰.

متن زیارت عاشورا:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا اباعَبْدِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، [السَّلامُ عَلَیْکَ

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، [سلام بر تو

یا خِیَرَهَ اللَّهِ وَابْنَ خِیَرَتِهِ (۱)، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ امیرِ الْمُؤْمِنینَ، وَابْنَ سَیِّدِ

ای فرزند و فرزند برگزیده اش سلام بر تو ای فرزند امیرمؤمنان و فرزند آقای

الْوَصِیّینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ فاطِمَهَ سَیِّدَهِ نِساۤءِ الْعالَمینَ، السَّلامُ

اوصیا، سلام بر تو ای فرزند فاطمه بانوی زنان جهانیان، سلام

عَلَیْکَ یا ثارَ اللَّهِ وَابْنَ ثارِهِ، وَالْوِتْرَ الْمَوْتُورَ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَعَلَی

بر تو ای که خدا خونخواهیش کند و فرزند چنین کسی و ای کشته ای که انتقام کشته گانت را نگرفتی، سلام بر تو و بر

الْأَرْواحِ الَّتی حَلَّتْ بِفِناۤئِکَ، عَلَیْکُمْ مِنّی جَمیعاً سَلامُ اللَّهِ ابَداً ما بَقیتُ

روان هایی که فرود آمدند به آستانت، بر شما همگی از جانب من سلام خدا باد همیشه تا من برجایم

وَبَقِیَ اللَّیْلُ وَالنَّهارُ، یا اباعَبْدِاللَّهِ لَقَدْ عَظُمَتِ الرَّزِیَّهُ، وَجَلَّتْ وَعَظُمَتِ

و برجاست شب و روز، ای ابا عبداللّه، به راستی بزرگ شد سوگواری تو و گران و عظیم گشت

الْمُصیبَهُ بِکَ عَلَیْنا وَعَلی جَمیعِ اهْلِ الْإِسْلامِ، وَجَلَّتْ وَعَظُمَتْ

مصیبت تو بر ما و بر همه اهل اسلام و گران و عظیم گشت

مُصیبَتُکَ فِی السَّمواتِ، عَلی جَمیعِ اهْلِ السَّمواتِ، فَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً

مصیبت تو در آسمان ها بر همه اهل آسمان ها، پس خدا لعنت کند مردمی را که

اسَّسَتْ اساسَ الظُّلْمِ وَالْجَوْرِ عَلَیْکُمْ اهْلَ الْبَیْتِ، وَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً دَفَعَتْکُمْ

ریختند شالوده ستم و بیدادگری را بر شما خاندان و خدا لعنت کند مردمی را که کنار زدند شما را

عَنْ مَقامِکُمْ، وَازالَتْکُمْ عَنْ مَراتِبِکُمُ الَّتی رَتَّبَکُمُ اللَّهُ فیها، وَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً

از مقام مخصوصـتان و دور کردند شما را از آن مرتبه هایی که خداوند آن رتبه ها را به شما داده بود و خدا لعنت کند مردمی که

قَتَلَتْکُمْ، وَلَعَنَ اللَّهُ الْمُمَهِّدینَ لَهُمْ بِالتَّمْکینِ مِنْ قِتالِکُمْ، بَرِئْتُ الَی اللَّهِ

شما را کشتند و خدا لعنت کند آنان که تهیه اسباب کردند برای آنها تا توانستند با شما بجنگند، بیزاری جویم به سوی خدا

وَالَیْکُمْ مِنْهُمْ، وَمِنْ اشْیاعِهِمْ وَاتْباعِهِمْ وَاوْلِیآئِهِم، یا اباعَبْدِاللَّهِ انّی سِلْمٌ

و به سوی شما از ایشان و از پیروان و دنبال روندگانشان و دوستانشان، ای اباعبداللّه من تسلیمم و در صلحم

ص :۳۹۵

۱- [۴۷۶]آنچه داخل پرانتز آمده، در مصباح المتهجّد نیامده است، ولی در بعضی از نسخه ها آمده است.

لِمَنْ سالَمَكَمْ، وَحَرْبٌ لِمَنْ حارَبَكَمْ الی یَوْمِ الْقِیامَهِ، وَلَعَنَ اللَّهُ آلَ زِیادٍ

با کسی که با شما در صلح است و در جنگم با هر کس که با شما در جنگ است تا روز قیامت و خدا لعنت کند خاندان زیاد

وَآلَ مَرْوانَ، وَلَعَنَ اللَّهُ بَنی امَیَّهَ قاطِبَهً، وَلَعَنَ اللَّهُ ابْنَ مَرْجانَه، وَلَعَنَ اللَّهُ

و خاندان مروان را و خدا لعنت کند بنی امیه را همگی و خدا لعنت کند فرزند مرجانه (ابن زیاد) را و خدا لعنت کند

عُمَرَ بْنَ سَعْدٍ، وَلَعَنَ اللَّهُ شِمْراً، وَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً اسْرَجَتْ وَالْجَمَتْ وَتَنَقَّبَتْ

عمر فرزند سعد را و خدا لعنت کند شمر را و خدا لعنت کند مردمی را که اسب ها را زین کردند و دهنه زدند و به راه افتادند

لِقِتالِکَ، بِابی انْتَ وَامّی لَقَدْ عَظُمَ مُصابی بِکَ، فَاسْئَلُ اللَّهَ الَّذی اکْرَمَ

برای پیکار با تو پدر و مادرم بفدایت که براستی بزرگ شد مصیبت تو بر من پس می خواهم از آن خدایی که گرامی داشت

مَقامَکَ وَاکْرَمَنی بِکَ، انْ یَرْزُقَنی طَلَبَ ثارِکَ مَعَ امامٍ مَنْصُورٍ مِنْ اهْلِ

مقام تو را و گرامی داشت مرا به خاطر تو که روزیم گرداند خونخواهی تو را در رکاب آن امام یاری شده از خاندان

بَیْتِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، اللهُمَّ اجْعَلْنی عِنْدَکَ وَجیهاً بِالْحُسَیْنِ

محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- خدایا قرار ده مرا نزد خودت آبرومند بوسیله حسین

عَلَیْهِ السَّلامُ فِی الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ، یا ابا عَبْدِاللَّهِ، انّی اتَقَرَّبُ الی اللَّهِ وَالی

- که بر او سلام باد- در دنیا و آخرت، ای ابا عبداللّه من تقرّب جویم به درگاه خدا و پیشگاه

رَسُولِهِ، وَالی امیرِالْمُؤْمِنینَ وَ الی فاطِمَهَ، وَالَی الْحَسَنِ وَالَیْکَ

رسولش و امیرمؤمنان و فاطمه و حسن و شما

بِمُوالاتِکَ، وَبِالْبَرآئَهِ [مِمَّنْ قاتَلَکَ وَ نَصَبَ لَکَ الْحَرْبَ، وَ بِالْبَرائَهِ مِمَّنْ

بوسیله دوستی تو و بوسیله بیزاری [از کسی که با تو مقاتله کرد و جنگ با تو را برپا کرد و به بیزاری جستن از کسی که

اسَّسَ اساسَ الظُّلْمِ وَالْجَوْرِ عَلَیْکُمْ، وَابْرَءُ الَی اللَّهِ وَ الی رَسُولِهِ (۱) مِمَّنْ

شالوده ستم و ظلم بر شما را ریخت و بیزاری جویم به سوی خدا و به سوی رسولش از کسی که

اَسَّ اساسَ ذلِکَ، وَبَنی عَلَیْهِ بُنْیانَهُ، وَجَری فی ظُلْمِهِ وَجَوْرِهِ عَلَیْکَمْ،

پی ریزی کرد شالوده این کار را و پایه گذاری کرد بر آن بنیانش را و دنبال کرد ظلم و ستمش را بر شما

وَعلی اشْیاعِکُمْ، بَرِئْتُ الَی اللَّهِ وَالَیْکُمْ مِنْهُمْ، وَاتَقَرَّبُ الَی اللَّهِ، ثُمَّ الَیْکُمْ

و بر پیروان شما، بیزاری جویم به درگاه خدا و به پیشگاه شما از ایشان و تقرّب جویم به سوی خدا سپس به شما بوسیله

ص: ۳۹۶

۱- [۴۷۷]متن داخل پرانتز در بعضی از نسخه های مصباح شیخ طوسی نیامده است.

بِمُوالاتِكَمْ وَمُوالاهِ وَلِیِّکَمْ، وَبِالْبَرآئَهِ مِنْ اعْدآئِکَمْ وَالنَّاصِبینَ لَکَمُ

دوستیتان و دوستی دوستان شما و به بیزاری از دشمنانتان و برپا کنندگان (و آتش افروزان) جنگ

الْحَرْبَ، وَبِالْبَرآئَهِ مِنْ اشْیاعِهِمْ وَاتْباعِهِمْ، انّی سِلْمٌ لِمَنْ سالَمَکُمْ،

با شما و به بیزاری از یاران و پیروانشان، من در صلح و سازشم با کسی که با شمادر صلح است،

وَحَرْبٌ لِمَنْ حارَبَکُمْ، وَوَلِیٌّ لِمَنْ والاکُمْ، وَعَدُوٌّ لِمَنْ عاداکُمْ، فَاسْئَلُ

و در جنگم با کسی که با شما در جنگ است و دوستم با کسی که شما را دوست دارد و دشمنم با کسی که شما را دشمن دارد ودرخواست کنم

اللَّهَ الَّذی اکْرَمَنی بِمَعْرِفَتِکُمْ وَمَعْرِفَهِ اوْلِیآئِکُمْ، وَرَزَقَنِی الْبَرآئَهَ مِنْ

از خدایی که مرا گرامی داشت بوسیله معرفت شما و معرفت دوستانتان و روزیم کند بیزاری جستن از

اعْدآئِکُمْ، انْ یَجْعَلَنی مَعَکُم فِی الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ، وَانْ یُثَبِّتَ لی عِنْدَکُمْ

دشمنانتان را، به این که قرار دهد مرا با شما در دنیا و آخرت و پابرجا دارد برای من در پیش شما

قَدَمَ صِدْقٍ فِی الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ، وَاسْئَلُهُ انْ یُبَلِّغَنِی الْمَقامَ الْمَحْمُودَ لَکُمْ

گام راست و درستی (و ثبات قدمی) در دنیا و آخرت و از او خواهم که برساند مرا به مقام پسندیده

عِنْدَاللَّهِ، وَ انْ یَرْزُقَنی طَلَبَ ثاری مَعَ امامٍ هُدیً ظاهِرٍ ناطِقٍ بِالْحَقِ

شما در پیش خدا و روزیم کند خونخواهی شما را با امام راهنمای آشکار گویای به حق که

مِنْکُمْ ۴۷۸]، وَاسْئَلُ اللَّهَ بِحَقِّکُمْ وَبِالشَّأْنِ الَّذی لَکُمْ عِنْدَهُ، انْ یُعْطِیَنی

از شما (خاندان) است و از خدا خواهم به حقّ شما و بدان منزلتی که شما نزد او دارید که عطا کند به من

بِمُصابی بِکُمْ افْضَلَ ما یُعْطی مُصاباً بِمُصیبَتِهِ، مُصیبَهً ما اعْظَمَها وَاعْظَمَ

بوسیله مصیبتی که از ناحیه شما به من رسیده بهترین پاداشی را که می دهد به یک مصیبت زده از مصیبتی که دیده، براستی چه مصیبت بزرگی و چه داغ

رَزِیَّتَها فِی الْإِسْلامِ، وَفی جَمیعِ السَّمواتِ وَالْأَرْضِ، اللهُمَّ اجْعَلْنی

گرانی بود در اسلام و در تمام آسمانها و زمین، خدایا چنانم کن

فی مَقامی هذا مِمَّنْ تَنالُهُ مِنْکَ صَلَواتٌ وَرَحْمَهٌ وَمَغْفِرَهٌ، اللهُمَّ اجْعَلْ

در این جا که ایستاده ام از کسانی باشم که برسد بدو از ناحیه تو درود و رحمت و آمرزشی، خدایا قرار ده

مَحْیایَ مَحْیا مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَمَماتی مَماتَ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

زندگیم را زندگی محمّد و آل محمّد و مرگم را مرگ محمّد و آل محمّد،

ص :۳۹۷

اللَّهُمَّ انَّ هذا یَوْمٌ تَبَرَّكَتْ بِهِ بَنُو امَیَّهَ، وَابْنُ آكِلَهِ الْأَكبادِ، اللَّعینُ ابْنُ

خدایا این روز روزی است که مبارك و میمون دانستند آن را بنی امیّه و پسر آن زن جگرخوار (معاویه)، آن ملعون پسر

اللَّعینِ، عَلی لِسانِكَ وَلِسانِ نَبِیِّكَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، فی كُلِّ مَوْطِنٍ

ملعون (که لعن شده) بر زبان تو و زبان پیامبرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- در هر جا

وَمَوْقِفٍ وَقَفَ فیهِ نَبِیُّكَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، اللهُمَّ الْعَنْ ابا سُفْیانَ

و هر مکانی که توقّف کرد در آن مکان پیامبرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- خدایا لعنت کن ابوسفیان

وَمُعوِیَهَ وَ یَزیدَ بْنَ مُعاوِیَهَ، عَلَیْهِمْ مِنْكَ اللَّعْنَهُ ابَدَ الْأبِدینَ، وَهذا یَوْمٌ

و معاویه و یزید فرزند معاویه را که لعنت بر ایشان باد از جانب تو برای همیشه و این روز روزی است که

فَرِحَتْ بِهِ آلُ زِیادٍ وَآلُ مَرْوانَ بِقَتْلِهِمُ الْحُسَیْنَ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِ، اللهُمَ

شادمان شدند به این روز دودمان زیاد و دودمان مروان به خاطر کشتنشان حضرت حسین را، خدایا

فَضاعِفْ عَلَیْهِمُ اللَّعْنَ مِنْكَ وَالْعَذابَ، اللهُمَّ انّی اتَقَرَّبُ الَیْكَ فی هذَا

پس چندین برابر کن بر آنها لعنت خود و عذاب دردناك را، خدایا من تقرّب جویم به سوی تو در این

الْیَوْمِ، وَفی مَوْقِفی هذا وَایَّامِ حَیاتی بِالْبَرآئَهِ مِنْهُمْ وَاللَّعْنَهِ عَلَیْهِمْ،

روز و در این جایی که هستم و در تمام دوران زندگیم به بیزاری جستن از اینها و لعنت فرستادن بر ایشان

وَبِالْمُوالاتِ لِنَبِیِّكَ وَ آلِ نَبِیِّكَ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمُ السَّلامُ سپس صد مرتبه می گویی:

و بوسیله دوست داشتن پیامبرت و خاندان پیامبرت که بر او و بر ایشان سلام باد*******************

اللَّهُمَّ الْعَنْ اوَّلَ ظالِمٍ ظَلَمَ حَقَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَآخِرَ تابِعٍ لَهُ عَلی

خدایا لعنت کن نخستین ستمگری را که به زور گرفت حق محمّد و آل محمّد را و آخرین کسی که او را در این زور و ستم پیروی

ذلِكَ، اللهُمَّ الْعَنِ الْعِصابَهَ الَّتی جاهَدَتِ الْحُسَیْنَ، وَشایَعَتْ وَبایَعَتْ

کرد، خدایا لعنت کن بر گروهی که پیکار کردند با حسین و همراهی کردند و پیمان بستند

وَتابَعَتْ عَلی قَتْلِهِ، اللّٰهُمَّ الْعَنْهُمْ جَمیعاً* آنگاه صد مرتبه می گویی: السَّلامُ

و از هم پیروی کردند برای کشتن آن حضرت، خدایا لعنت کن همه آنها را*************** سلام

عَلَیْکَ یا اباعَبْدِاللّٰهِ، وَعَلَی الْأَرْواحِ الَّتی حَلَّتْ بِفِنآئِکَ، عَلَیْکَ مِنّی سَلامُ

بر تو ای ابا عبداللّٰه و بر روانهایی که فرود آمدند به آستانت، بر تو از جانب من سلام

اللّٰهِ ابَداً ما بَقیتُ وَبَقِیَ اللَّیْلُ وَالنَّهارُ، وَلا جَعَلَهُ اللّٰهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنّی

خدا باد همیشه تا من زنده ام و برپاست شب و روز و قرار ندهد این زیارت را خداوند آخرین بار زیارت من

لِزِیارَتِکَمْ ۴۷۹]، السَّلامُ عَلَی الْحُسَیْنِ، وَعَلی عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ، وَعَلی اوْلادِ

از شما سلام بر حسین و بر علی فرزند حسین و بر فرزندان

الْحُسَیْنِ، وَعَلی اصْحابِ الْحُسَیْنِ* سپس می گویی: اللهُمَّ خُصَّ انْتَ اوَّلَ

حسین و بر اصحاب و یاران حسین********** خدایا مخصوص گردان نخستین

ظالِمٍ بِاللَّعْنِ مِنّی وَابْدَأْ بِهِ اوَّلًا ثُمَّ الثّانِیَ وَالثّالِثَ وَالرّابعَ، اللَّهُمَّ الْعَنْ

ستمگر را به لعنت من و آغازکن بدان لعن اوّلی را و سپس دومی و سومی و چهارمی را، خدایا لعنت کن

یَزیدَ خامِساً، وَالْعَنْ عُبَیْدَ اللَّهِ بْنَ زِیادٍ وَابْنَ مَرْجانَهَ وَ عُمَرَ بْنَ سَعْدٍ

یزید را در مرتبه پنجم و لعنت کن عبیداللّه پسر زیاد و پسر مرجانه را و عمر فرزند سعد

وَ شِمْراً، وَآلَ ابی سُفْیانَ وَ آلَ زِیادٍ وَ آلَ مَرْوانَ الی یَوْمِ الْقِیمَهِ(۱)* آنگاه به و شمر و دودمان ابوسفیان و دودمان زیاد و دودمان مروان را تا روز قیامت*****

سجده می روی و می گویی: اللَّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ حَمْدَ الشّاکِرینَ لَکَ عَلی مُصابِهِمْ،

*********** خدایا مخصوص توست ستایش سپاسگزاران تو بر مصیبت زدگی آنها،

۱- [۴۸۰]بعضی می گویند: جمله های« أوّلًا ثمّ الثّانی و الثّالث و الرّابع» در نسخه خطّی مصباح المتهجّد، مربوط به اوایل قرن ششم(سال ۵۰۲)، موجود در کتابخانه آستان قدس رضوی و نسخه مصباح الصغیر شیخ(که برگزیده مصباح المتهجّد است) و مربوط به قرن ششم و آن هم در آستان قدس موجود است، وجود ندارد. ولی باید توجّه داشت که جمله های فوق در چند نسخه مهم و معتبر دیگر مصباح المتهجّد و مصباح الصغیر موجود است: ۱- نسخه قدیمی و خطّی مصباح المتهجّد که تاریخش به زمان شیخ طوسی(قرن پنجم) بر می گردد و در کتابخانه مسجد اعظم مرحوم آیهاللّه بروجردی رحمه الله در قم(به شماره ۳۹۴) موجود است و در صفحه اوّل آن نوشته شده:« نسخه زمان مؤلّف». ۲- نسخه ابن ابی الجود که در کتابخانه مرحوم آیه اللّه مرعشی رحمه الله(به شماره ۶۸۳۷) موجود است؛ وی می نویسد: این نسخه را با نسخه ای که در اختیار نوه ابن شهر آشوب بوده، مقابله کردم و نوه ابن شهر آشوب گفته است که من از جدّم(ابن شهر آشوب) شنیدم که این نسخه ای است که آن را بر شیخ طوسی خوانده ام. در این نسخه نیز جملات فوق موجود است. ۳- مرحوم سیّد بن طاووس رحمه الله نیز در مصباح الزائر این زیارت را به کیفیّت فوق نقل کرده است و پس از آنکه می گوید: این دو فقره اخیر زیارت که مشتمل بر صد لعن و صد سلام است را در مصباح کبیر(مصباح المتهجّد، در نسخه موجود نزد من) نیافتم، می افزاید: ولی من آن را از

مصباح الصغیر شیخ(که برگرفته از مصباح کبیر است) نقل می کنم.(مصباح الزائر، صفحه ۲۷۸) در نقل سیّد از مصباح الصغیر نیز، جمله هـای فوق آمـده است. بنـابراین، در بسـیاری از نسـخه های قـدیمی مصـباح المتهجّـد و برخی از نسـخه های مصـباح الصـغیر جمله های فوق موجود است و اگر در برخی دیگر از نسـخه ها نیست، ممکن است به شـرایط زمانی عرضه این زیارت برگردد. علاوه برآنکه در بحار الانوار(جلـد ۹۸، صفحه ۲۹۶) همین فقرات و جمله هـا موجـود است و ایشـان نیز مسـتقیماً از مصـباح المتهجّد نقل می کند و این نشان می دهد در نسـخه موجود نزد علّامه مجلسی نیز، جمله های فوق وجود داشت. و اگر در کامل الزیارات جمله های فوق به طور دقیق نیامـده، مشـکلی ایجاد نمی کنـد، چرا که نقل ابن قولویه در کامل الزیارات در بخش های دیگر زیارت عاشورا نیز با نقل مصباح المتهجّد اندکی متفاوت است و تنها در جمله های مورد بحث نیست.

الْحَمْدُ للَّهِ عَلی عَظیمِ رَزِیَّتی اللَّهُمَّ ارْزُقْنی شَفاعَهَ الْحُسَیْنِ یَوْمَ الْوُرُودِ،

ستایش خدای را بر بزرگی مصیبتم خدایا روزیم گردان شفاعت حسین علیه السلام را در روز ورود (به صحرای قیامت)

وَثَبِّتْ لی قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَکَ مَعَ الْحُسَیْنِ وَ اصْحابِ الْحُسَیْنِ، الَّذینَ

و ثابت بدار گام راستیم را در نزد خودت با حسین علیه السلام و یاران حسین، آنان که

بَذَلُوا مُهَجَهُمْ دُونَ الْحُسَیْنِ عَلَیْهِ السَّلامُ.(۱)

بی دریغ دادند جان خود را در راه حسین- که بر او درود باد-.

یادآوری:

۱- از روایت علقمه از امام باقر علیه السلام استفاده می شود که این زیارت برای دور و نزدیک هر دو وارد شده است و خوب است در ابتدا سلامی به حضرت دهند و دو رکعت نماز بخوانند و سپس شروع به خواندن زیارت کنند.(۲) ۲- کسانی که موفّق به گفتن صد مرتبه لعن و سلام نباشند، می توانند به یک مرتبه (به قصد رجا) قناعت کنند و در روایتی از امام هادی علیه السلام در مورد چنین اشخاصی آمده است که هر کس لعن و سلام زیارت عاشورا را یک بار بخواند و پس از لعن نود و نه بار بگوید: «

اللَّهُمَّ الْعَنْهُمْ جَمِیعاً

» و پس از سلام نیز نود و نه بار بگوید: «

السَّلامُ عَلَی الْحُسَیْنِ وَ عَلَی عَلِیِ بْنِ الْحُسَیْنِ وَ عَلَی اوْلَادِ الْحُسَیْنِ وَ عَلَی اصْحابِ الْحُسَیْنِ

» کفایت می کند.(۳) ۳- در فصل زیارات امیرمؤمنان علیه السلام (پاورقی زیارت صفوان، زیارت سوم از زیارت مطلقه) گذشت که آنچه به عنوان دعای علقمه بعد از زیارت عاشورا معروف شده، جایگاه اصلی اش آنجاست لذا از این جا حذف شده و به آن جا منتقل گردیده است، (رجوع شود به: پاورقی صفحه ۲۷۵). گرچه بر اساس روایت صفوان از امام صادق علیه السلام هر جا که زیارت عاشورا خوانده شود، می توان این دعا را نیز پس از آن خواند.(۴)

۲- زیارت اربعین

(بیستم صفر)

مطابق روایت «شیخ طوسی» در «تهذیب» و «مصباح المتهجّد»، از امام حسن عسکری علیه السلام زیارت

۱- [۴۸۱]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۷۳. رجوع شود به: کامل الزیارات، باب ۷۱، صفحه ۱۷۶، حدیث ۸ و مزار کبیر، صفحه ۴۸۰(با اندکی تفاوت).

۲- [۴۸۲]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۷۳ و کامل الزیارات، صفحه ۱۷۵.

۳- [۴۸۳]رجوع شود به: الذریعه، جلد ۱۵، صفحه ۲۹؛ کتاب« ربع قرن مع العلامه الأمینی»، صفحه ۲۳۱ و ادب الزائر، نوشته علامه امینی، صفحه ۱۲۷. برخی ها چنین تصور کرده اند که یک بار لعن و سلام را بگوید، سپس به دنبال هر کدام از لعن و سلام اضافه کند« تِسْعاً وَ تِسْعینَ مَرَّةً» و همین کفایت می کند، در حالی که ظاهر روایت همان است که در بالا ذکر شد.

۴- [۴۸۴]رجوع شود به: بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۱۱.

اربعین یکی از علامات مؤمن به حساب آمـده است. می فرمایـد: «علامات مؤمن پنـج چیز است: ۵۱ رکعت نماز گزاردن (۱۷ رکعت نماز واجب و ۳۴ رکعت نـافله) در هر شب و روز، و زیارت اربعین و انگشتر در دست راست کردن و بر خاک سـجده نمودن و بلنـد گفتن «بسم اللّه الرحمن الرحیم (در نمازها)».(۱) اشاره به این که از ویژگی های شـیعیان اهل بیت علیهم السـلام این پنج چیز است و انتخاب زیارت اربعین احتمالًا به خاطر آن است که زیارت شهدای کربلا از روز اربعین آغاز شد و در این روز، در زمان ما آن چنان انبوهی از جمعیّت عاشـقان و دلدادگان امام حسـین علیه السلام در کربلا جمع می شوند که در هیچ موقع از سال- حتّی عاشورا- چنان جمعیّت عظیمی دیده نمی شود.

زیارت اربعین به دو صورت نقل شده است:

زیـارت اوّل «شیخ طوسـی» از «صـفوان جمّـال» روایت می کنـد که گفت: مولایم امام صادق علیه السـلام در ارتباط با زیارت اربعین به من فرمود: هنگامی که روز، بالا آمد خطاب به امام حسین علیه السلام می گویی:

السَّلامُ عَلی وَلِیِّ اللَّهِ وَحَبیبِهِ، السَّلامُ عَلی خَلیلِ اللَّهِ وَنَجیبِهِ، السَّلامُ

سلام بر ولیّ خدا و دوستدارش، سلام بر خلیل خدا و محرم اسرارش، سلام

عَلی صَفِیِّ اللَّهِ وَابْنِ صَفِیِّهِ، السَّلامُ عَلَی الْحُسَیْنِ الْمَظْلُومِ الشَّهیدِ،

بر برگزیده خدا و فرزند برگزیده اش، سلام بر حسین مظلوم شهید (در راه خدا)

السَّلامُ علی اسیرِ الْکُرُباتِ، وَقَتیلِ الْعَبَراتِ، اللَّهُمَّ انّی اشْهَدُ انَّهُ وَلِیُّکَ،

سلام بر اسـیر در بنـد ناگواری ها و کشـته ای که اشک فراوان بر او ریخته می شود، خدایا گواهی می دهم که او به یقین ولیّ تو

وَابْنُ وَلِیِّکَ، وَصَفِیُّکَ وَابْنُ صَفِیِّکَ، الْفآئِزُ بِکَرامَتِکَ، اکْرَمْتَهُ بِالشَّهادَهِ،

و فرزند ولی تو و برگزیده تو و فرزند برگزیده توست، که به بزرگداشت تو رستگار گشته، او را با مقام شهادت گرامی داشتی

وَحَبَوْتَهُ بِالسَّعادَهِ، وَاجْتَبَیْتَهُ بِطیبِ الْوِلادَهِ، وَجَعَلْتَهُ سَیِّداً مِنَ السَّادَهِ،

و به نیکبختی مخصوصش ساخته، و به پاکی ولادت برگزیدی، و او را آقایی از میان بزرگان

وَقآئِداً مِنَ الْقادَهِ، وَذآئِداً مِنَ الذادَهِ، وَاعْطَیْتَهُ مَواریثَ الْأَنْبِیآءِ، وَجَعَلْتَهُ

و پیشوایی از میان پیشوایان، و مدافعی از مدافعان حق، قرار دادی و میراث پیامبران را به او عطا نمودی، و او را

حُجَّهً عَلی خَلْقِکَ مِنَ الأَوْصِیآءِ، فَاعْذَرَ فِی الدُّعآءِ وَمَنَحَ النُّصْحَ، وَبَذَلَ

حجّت بر مخلوقات از میان جانشینان قرار دادی، پس در دعوت مردم جای عذری باقی نگذاشت و در خیرخواهی دریغ نکرد،

ص: ۴۰۱

۱- [۴۸۵]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۸۷ و تهذیب، جلد ۶، صفحه ۵۲، حدیث ۳۷.

مُهْجَتَهُ فیکَ لِیَسْتَنْقِذَ عِبادَکَ مِنَ الْجَهالَهِ، وَحَیْرَهِ الضَّلالَهِ، وَقَدْ تَوازَرَ

و خون قلبش را در راه تو بخشید تا بندگانت را از نادانی و سرگردانی گمراهی رهایی بخشد، در حالی که

عَلَیْهِ مَنْ غَرَّتْهُ الدُّنْیا، وَباعَ حَظَّهُ بِالْأَرْذَلِ الأَدْنی وَشَری آخِرَتَهُ

فریب خوردگان دنیا و آنان که سهم خود را با پست ترین چیز معامله کردند و آخرت خود را

بِالثَّمَنِ الْأَوْکَسِ، وَتَغَطْرَسَ وَتَرَدّی فی هَواهُ، وَاسْخَطَکَ ۴۸۶] وَاسْخَطَ

به ارزان ترین قیمت فروختند بر علیه او همپیمان شدند و به سبب هوای نفس سقوط کردند، و تو و پیامبرت را به خشم

نَبِیَّکَ، وَاطاعَ مِنْ عِبادِکَ اهْلَ الشِّقاقِ وَالنِّفاقِ، وَحَمَلَهَ الْأَوْزارِ

آوردند و از میان بندگانت، از اهل اختلاف و دورویی و از حمل کنندگان بار گناه که

الْمُسْتَوْجِبینَ النّارَ، فَجاهَدَهُمْ فیکَ صابِراً مُحْتَسِباً، حَتّی سُفِکَ فی

سزاوار دوزخند پیروی نمودند، پس در راه تو با شکیبایی و حسابگرانه با آنان جهاد نمود تا این که در راه

طاعَتِکَ دَمُهُ، وَاسْتُبیحَ حَریمُهُ، اللَّهُمَّ فَالْعَنْهُمْ لَعْناً وَبیلًا، وَعَذِّبْهُمْ عَذاباً

بندگیت خونش ریخته شد و حرمتش شکسته شد، خدایا آنان را بسیار لعنت کن و به عذاب دردناکت

الیماً، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ سَیِّدِ الْأَوْصِیآءِ،

گرفتار ساز، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند سرور جانشینان،

اشْهَدُ انَّکَ امینُ اللَّهِ وَابْنُ امینِهِ، عِشْتَ سَعیداً، وَمَضَیْتَ حَمیداً، وَمِتَ

گواهی می دهم که تو به یقین امین خدا و فرزند امین او هستی، که با سعادت زندگی کرده و به نیکی از دنیا رفتی

فَقیداً مَظْلُوماً شَهیداً، وَاشْهَدُ انَّ اللَّهَ مُنْجِزٌ ما وَعَدَکَ، وَمُهْلِکٌ مَنْ خَذَلَکَ،

و مظلومانه با شهادت درگذشتی، و گواهی می دهم که خداوند به آنچه به تو وعده داده وفا نمود، و آنکه را دست از یاریت کشید هلاک کرد،

وَمُعَذِّبٌ مَنْ قَتَلَکَ، وَاشْهَدُ انَّکَ وَفَیْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ، وَجاهَدْتَ فی سَبیلِهِ

و آنکه تو را به شهادت رساند عذاب نمود، و گواهی می دهم که تو به عهد خدا وفا نموده و در راهش جهاد نمودی

حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، فَلَعَنَ اللّهُ مَنْ قَتَلَکَ، وَلَعَنَ اللّهُ مَنْ ظَلَمَکَ، وَلَعَنَ اللّهُ امَّهً

تا مرگت فرا رسید، پس خداوند قاتلان تو و کسانی که به تو ستم کردند و کسانی که این (واقعه) را

سَمِعَتْ بِذلِکَ فَرَضِیَتْ بِهِ، اللّهُمَّ انّی اشْهِدُکَ انّی وَلِیٌّ لِمَنْ والاهُ، وَعَدُوٌّ

شنیده و به آن راضی شدند لعنت کند، خدایا گواهی می دهم که من دوستارانش را دوست دارم و با دشمنانش

ص :۴۰۲

لِمَنْ عاداهُ، بِابی انْتَ وَامّی یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، اشْهَدُ انَّکَ کُنْتَ نُوراً

دشمنم، پدر و مادرم فدای تو ای فرزند رسول خدا، گواهی می دهم که تو نوری

فِي الْأَصْلابِ الشَّامِخَهِ، وَالْأَرْحامِ الْمُطَهَّرَهِ(۱)، لَمْ تُنَجِّسْکَ الْجاهِلِیَّهُ

در صلب های بلندمرتبه و رحم های پاکیزه بودی، که دوران جاهلیت

بِانْجاسِها، وَلَمْ تُلْبِسْکَ الْمُدْلَهِمَّاتُ مِنْ ثِیابِها، وَاشْهَدُ انَّکَ مِنْ دَعآئِمِ

با ناپاکی هایش تو را آلوده نساخت و با لباس های آلوده اش تو را نپوشانید و گواهی می دهم که تو از پایه های

الدّینِ، وَارْکانِ الْمُسْلِمینَ، وَمَعْقِلِ الْمُؤْمِنینَ، وَاشْهَدُ انَّکَ الْإِمامُ الْبَرُّ

دین و تکیه گاه مسلمانان و پناهگاه مؤمنان هستی و گواهی می دهم که تو پیشوای نیکوکار

التَّقِیُّ الرَّضِیُّ الزَّکِیُّ، الْهادِی الْمَهْدِیُّ، وَاشْهَدُ انَّ الْأَئِمَّهَ مِنْ وُلْدِکَ کَلِمَهُ

پرهیزگار و پسندیده پاکیزه و راهنمای هدایت یافته ای و گواهی می دهم که امامان از فرزندان تو اساس

التَّقْوی وَ اعْلامُ الْهُدی وَ الْعُرْوَهُ الْوُثْقی وَ الْحُجَّهُ علی اهْلِ الدُّنْیا،

پرهیزکاری و نشانه های هدایت و ریسمان محکم (هدایت) و حجت (خدا) بر جهانیان هستند

وَاشْهَدُ انّی بِکُمْ مُؤْمِنٌ، وَ بِایابِکُمْ مُوقِنٌ، بِشَرایِعِ دینی وَخَواتیمِ عَمَلی

و گواهی می دهم که به شما ایمان دارم و به واسطه قوانین دینم و عواقب عملم به بازگشت شما مطمئنم

وَقَلْبی لِقَلْبِکُمْ سِلْمٌ، وَامْری لِأَمْرِکُمْ مُتَّبِعٌ، وَنُصْرَتی لَکُمْ مُعَدَّهٌ، حَتّی

و دلم تسلیم دل شما و عملم پیرو عمل شماست، و آماده یاری شمایم تا این که

یَأْذَنَ اللَّهُ لَکُمْ، فَمَعَکُمْ مَعَکُمْ لامَعَ عَدُوِّکُمْ، صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْکُمْ، وَعلی

خداوند به شما اجازه دهد، پس آن که با شماست با شماست نه با دشمنان شما، درود خدا بر شما و بر

ارْواحِکُمْ وَاجْسادِکُمْ، وَشاهِدِکُمْ وَغآئِبِکُمْ، وَظاهِرِکُمْ وَباطِنِکُمْ، آمینَ

ارواح و بدن های شما و بر حاضر و غائبتان و بر ظاهر و باطنتان، دعایم را بپذیر

رَبَّ الْعــالَمينَ آنگــاه دو رکعت نمــاز می خوانی و دعا می کنی به آنچه خواهی، ســپس برمی گردی.(۲) ای پروردگار جهانیان.******************************

ص :۴۰۳

۱- [۴۸۷]در تهذیب و مصباح المتهجّد به جای« المطهره» الطاهره آمده است.

۲- [۴۸۸]تهذیب، جلد ۶، صفحه ۱۱۳، حدیث ۱۷ و مصباح المتهجّد، صفحه ۷۸۸ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۳۱، حدیث ۲.

زیارت دوم مرحوم «علّامه مجلسی» از «سیّد بن طاووس» نقل می کند که یکی از دوستان جابر بن عبدالله به نام عطا (عطیّه) می گوید: روز بیستم ماه صفر با جابر بن عبداللّه انصاری بودم، وقتی به «کربلا» رسیدیم در آب فرات غسل کرد و پیراهن پاک و تمیزی که با خود داشت پوشید و به من گفت: آیا از بوی خوش چیزی به همراه داری؟ گفتم: آری! قدری از آن بر سر و بدن پاشید و پا برهنه روانه شد، تا به مزار حضرت رسید، نزد سر مبارك امام حسین علیه السلام ایستاد و سه مرتبه اللّه اکبر گفت و افتاد و بی هوش شد.

وقتی به هوش آمد شنیدم که گفت «

السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا آلَ اللّه ...»(۱)

که عیناً همان زیارت نیمه رجب است که خواهد آمد (صفحه ۴۰۹).

***

۳- زیارت مشترکه شب و روز اوّل رجب، شب و روز نیمه رجب و شب و روز نیمه شعبان

«علّامه مجلسی» به نقل از «شیخ مفید» و «سیّد بن طاووس» زیارت ذیل را برای شب و روز اوّل رجب و شب نیمه شعبان ذکر کرده است ۴۹۰] و کفعمی در «بلدالامین» شب و روز نیمه رجب را نیز به آن ضمیمه کرده است:(۲) هرگاه خواستی امام حسین علیه السلام را در این اوقات ششگانه زیارت کنی، غسل کن و پاکیزه ترین جامه های خود را بپوش و بر دَرِ حرم مطهّر آن حضرت رو به قبله بایست، و بر رسول خدا صلی الله علیه و آله و امیرمؤمنان و فاطمه و حسن و حسین و سایر ائمّه علیهم السلام سلام بده (که کیفیّت آن در اذن دخول زیارت روز عرفه خواهد آمد؛ صفحه ۴۲۳) آنگاه داخل شو و نزد ضریح مقدّس بایست و صد مرتبه تکبیر بگو، سپس بخوان:

السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ خاتَمِ النَّبِیّینَ، السَّلامُ

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند خاتم پیامبران، سلام

عَلَیْکَ یَابْنَ سَیِّدِ الْمُرْسَلینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ سَیِّدِ الْوَصِیّینَ، السَّلامُ

بر تو ای فرزند آقا و سرور رسولان، سلام بر تو ای فرزند آقا و سرور جانشینان، سلام

عَلَیْکَ یا ابا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُسَیْنَ بْنَ عَلِیٍّ، السَّلامُ عَلَیْکَ

بر تو ای اباعبداللّه، سلام بر تو ای حسین فرزند علی، سلام بر تو

۱- [۴۸۹]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۲۹، حدیث ۱.

۲- [۴۹۱]بلدالامین، صفحه ۲۸۱.

یَابْنَ فاطِمَهَ سَیِّدَهِ نِسآءِ الْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ وَابْنَ وَلِیِّهِ،

ای فرزند فاطمه سرور بانوان جهانیان سلام بر تو ای ولیّ خدا و فرزند ولیّش،

السَّلامُ عَلَیْکَ یا صَفِیَّ اللَّهِ وَابْنَ صَفِیِّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّهَاللَّهِ وَابْنَ

سلام بر تو ای برگزیده خدا و فرزند برگزیده اش، سلام بر تو ای حجّت خدا و فرزند

حُجَّتِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حَبیبَ اللَّهِ وابْنَ حَبیبِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَفیرَ

حجّتش، سلام بر تو ای حبیب خدا و فرزند حبیبش، سلام بر تو ای پیام آور

اللَّهِ وَابْنَ سَفیرِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خازِنَ الْکِتابِ الْمَسْطُورِ، السَّلامُ

خدا و فرزند پیام آورش، سلام بر تو ای نگهبان کتاب نوشته شده، سلام

عَلَیْکَ یا وارِثَ التَّوْریهِ وَالْإِنْجیلِ وَالزَّبُورِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا امینَ

بر تو ای وارث تورات موسی و انجیل عیسی و زبور داود، سلام بر تو ای امانتدار

الرَّحْمنِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا شَریکَ الْقُرْآنِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَمُودَ الدِّینِ،

خدا، سلام بر تو ای شریک قرآن، سلام بر تو ای ستون دین،

السَّلامُ عَلَیْکَ یا بابَ حِکْمَهِ رَبِّ الْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا بابَ حِطَّهٍ

سلام بر تو ای درگاه علم و دانش پروردگار جهانیان، سلام بر تو ای درگاه ریزش گناه

الَّذی مَنْ دَخَلَهُ کانَ مِنَ الْأمِنینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَیْبَهَ عِلْمِ اللَّهِ، السَّلامُ

که هر کس از آن داخل شود ایمن خواهد بود، سلام بر تو ای گنجینه دانش خدا، سلام

عَلَیْکَ یا مَوْضِعَ سِرِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ثارَاللَّهِ وَابْنَ ثارِهِ، وَالْوِتْرَ

بر تو ای محلّ اسرار خدا، سلام بر تو که خونخواه تو و پدرت خداست و یگانه ای که انتقام

الْمَوْتُورَ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَ عَلَی الْأَرْواحِ الَّتی حَلَّتْ بِفِنآئِکَ، وَاناخَتْ

خونش گرفته نشده، سلام بر تو و بر ارواحی که در حَرَمت مدفون

بِرَحْلِكَ، بِابى انْتَ وَامّى وَنَفْسى يا اباعَبْدِاللَّهِ، لَقَدْ عَظُمَتِ الْمُصيبَهُ،

و مقيمند، پدر و مادر و خودم به فداى تو اى اباعبداللّه، براستى مصيبت بزرگى پيش آمد

وَجَلَّتِ الرَّزِيَّهُ بِكَ عَلَيْنا وَعَلى جَميعِ اهْلِ الْإِسْلامِ، فَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً

و گرفتارى تو بر ما و بر همه اهل اسلام گران آمده، پس خداوند كسانى را كه

اسَّسَتْ اساسَ الظُّلْمِ وَالْجَوْرِ عَلَيْكُمْ اهْلَ الْبَيْتِ، وَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً دَفَعَتْكُمْ

ظلم و ستم بر شما اهل بيت را پايه گذارى كرده و شما را

عَنْ مَقامِکَمْ، وَازالَتْکَمْ عَنْ مَراتِبِکَمُ الَّتی رَتَّبَکَمُ اللّهُ فیها، بِابی انْتَ

از جایگاهی که خدا برایتان قرار داده بود کنار زدند، لعنت کند، پدر

وَامّی وَنَفْسی یا ابا عَبْدِاللَّهِ، اشْهَدُ لَقَدِ اقْشَعَرَّتْ لِدِمآئِکُمْ اظِلَّهُ الْعَرْشِ

و مادر و خودم به فدای تو ای اباعبداللَّه، گواهی می دهم که از خون شما تمامی عرش

مَعَ اظِلَّهِ الْخَلآئِقِ، وَبَکَتْکُمُ السَّمآءُ وَالْأَرْضُ، وَسُکَّانُ الْجِنانِ وَالْبَرِّ

و مخلوقات به لرزه در آمد، و آسمان و زمین و ساکنان بهشت و خشکی

وَالْبَحْرِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ عَدَدَ ما فی عِلْمِ اللَّهِ، لَبَّیْکَ داعِیَ اللَّهِ، انْ کانَ لَمْ

و دریا بر شما گریستند، درود خدا بر تو به تعداد آنچه در علمش آمده، دعوت کننده خدا را اجابت می کنم، اگر

یُجِبْکَ بَدَنی عِنْدَ اسْتِغاثَتِکَ، وَلِسانی عِنْدَ اسْتِنْصارِکَ، فَقَدْ اجابَکَ قَلْبی

در وقت کمک خواهی بدنم و در وقت یاری طلبی زبانم پاسخت نداد، به یقین قلب

وَسَمْعی وَبَصَری سُبْحانَ رَبِّنا انْ کانَ وَعْدُ رَبِّنا لَمَفْعُولًا، اشْهَدُ انَّکَ

و گوش و چشمم پاسخت می گوید، تسبیح می گویم پروردگارمان را که وعده اش به طور قطع انجام شدنی است، گواهی می دهم که تو

طُهْرٌ طاهِرٌ مُطَهَّرٌ مِنْ طُهْرٍ طاهِرٍ مُطَهَّرٍ، طَهُرْتَ وَطَهُرَتْ بِکَ الْبِلادُ،

پاک و پاکیزه و پاک شده از نژاد پاکان و پاک کننده پاک شده ها هستی و شهرها به وجود تو پاک شد

وَطَهُرَتْ ارْضٌ انْتَ بِها، وَطَهُرَ حَرَمُکَ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ امَرْتَ بِالْقِسْطِ

و پاک شد زمینی که تو در آنی و پاک شد حَرَمت، گواهی می دهم که تو به عدل

وَالْعَدْلِ، وَدَعَوْتَ الَیْهِما، وَانَّکَ صادِقٌ صِدّیقٌ، [صَدَقْتَ (۱) فیما دَعَوْتَ

و داد فرمان داده و دعوت نمودی و به یقین تو راستگو و درستکاری، و در آنچه که به آن دعوت نمودی راست

الَیْهِ، وَانَّکَ ثارُاللَّهِ فِی الْأَرْضِ، وَاشْهَدُ انَّکَ قَدْ بَلَّغْتَ عَنِ اللَّهِ، وَعَنْ جَدِّکَ

گفتی و همانا خونخواه تو در زمین خداست، و گواهی می دهم که تو (آنچه را که) از جانب خدا و جدّت

رَسُولِ اللَّهِ، وَعَنْ ابیکَ امیرِ الْمُؤْمِنینَ، وَعَنْ اخیکَ الْحَسَنِ، وَنَصَحْتَ

رسول خدا و پدرت امیرمؤمنان و برادرت حسن به عهده داشتی رساندی، و خیر خواهی کرده

وَجاهَدْتَ فی سَبیلِ اللَّهِ، وَعَبَدْتَهُ مُخْلِصاً حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، فَجَزاکَ اللَّهُ

و در راه خدا جهاد نمودی و از روی اخلاص او را پرستیدی تا به شهادت رسیدی، پس بهترین پاداش

۱- [۴۹۲]کلمه« صدقتَ» در نسخه مصباح الزائر و بلد الامین آمده است، ولی در بحار نیامده.

خَیْرَ جزآءِ السّابِقینَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ وَسَلَّمَ تَسْلیماً، اللهُمَّ صَلِّ عَلی

پیشینیان را خدا به تو عطا کند و درود و سلام بی پایان خدا بر تو باد، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَی الْحُسَیْنِ الْمَظْلُومِ الشَّهیدِ الرَّشیدِ، قَتیلِ

محمّد و خاندان پاکش درود فرست و بر حسین مظلوم، و شهید راستین درود فرست آن کشته ای که

الْعَبَراتِ، وَاسیرِ الْکُرُباتِ، صَلاهً نامِیَهً زاکِیَهً مُبارَکَهً، یَصْعَدُ اوَّلُها وَلا

اشک فراوان بر او ریخته می شود و در بند ناگواری ها است، درودی فزاینده، پاکیزه و با برکت که ابتدای آن بالا رود و

یَنْفَدُ آخِرُها، افْضَلَ ما صَلَّیْتَ عَلی احَدٍ مِنْ اوْلادِ انْبِیآئِکَ الْمُرْسَلینَ، یا

پایان نپذیرد، بهترین درودی که بر هر یک از فرزندان پیامبران مرسلت فرستاده ای، ای

الهَ الْعالَمینَ.(۱)

معبود جهانیان.

یادآوری: «علّامه مجلسی» به نقل از «شیخ مفید» می نویسد: سپس رو به سوی قبر مطهّر علی بن الحسین (علی اکبر) علیه السلام بیاور و نزد قبر آن بزرگوار بایست و بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الصِّدّیقُ الطَّیِّبُ، الزَّکِیُّ الْحَبیبُ الْمُقَرَّبُ، وَابْنُ رَیْحانَهِ

سلام بر تو ای راست گفتار پاک، پاکیزه و دوست نزدیک خدا، فرزند (زهرا) گل خوشبوی

رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ مِنْ شَهیدٍ مُحْتَسِبٍ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، ما

رسول خدا سلام بر تو شهید آزموده خدا، و رحمت و برکات خدا بر تو باد،

اکْرَمَ مَقامَکَ، وَاشْرَفَ مُنْقَلَبَکَ، اشْهَدُ لَقَدْ شَکَرَ اللَّهُ سَعْیَکَ،

مقامت چقدر گرامی و محلّ بازگشت با شرافت است، گواهی می دهم که خدا از کوشش قدر دانی کرده

وَاجْزَلَ ثَوابَکَ، وَالْحَقَکَ بِالذِّرْوَهِ الْعالِیَهِ، حَیْثُ الشَّرَفُ کُلُّ الشَّرَفِ،

و پاداشت را افزودن نمود و تو را به درجات عالی رساند، در جایگاههای بلندی که همه شرافتها

وَفِی الْغُرَفِ، کَما مَنَّ عَلَیْکَ مِنْ قَبْلُ، وَجَعَلَکَ مِنْ اهْلِ الْبَیْتِ الَّذینَ

در آن جمع است، آنچنان که پیش از این نیز بر تو منّت گذاشت، و تو را از خاندانی که

اذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُمُ الرِّجْسَ، وَطَهَّرَهُمْ تَطْهیراً، صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْکَ وَرَحْمَهُ

زشتی و پلیدی را از آنها دور کرده و آنها را پاکیزه گردانید، قرار داد، درود و سلام و رحمت

۱- [۴۹۳]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۳۶، حدیث ۱.

اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ وَرِضْوانُهُ، فَاشْفَعْ ایُّهَا السَّیِّدُ الطَّاهِرُ الی رَبِّکَ فی حَطِّ

و برکات و رضوان خدا بر تو باد، پس ای آقا و سرور پاکیزه در برداشتن سنگینی

الْأَثْقالِ عَنْ ظَهْری وَتَخْفیفِها عَنّی وَارْحَمْ ذُلّی وَخُضُوعی لَکَ،

گناهان از دوشم و سبک کردن آنها، به درگاه خدا مرا شفاعت کن، و بر افتادگی و فروتنیم در مقابل تو

وَلِلسَّیِّدِ ابیکَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکُما.

و پدر بزرگوارت- که درود خدا بر هر دوی شما باد- رحم کن

سپس بگو:

زادَ اللَّهُ فی شَرَفِکُمْ فِی الْأخِرَهِ، کَما شَرَّفَکُمْ فِی الدُّنْیا، وَاسْعَدَکُمْ کَما

خداوند بر شرافت و بزرگواری شما در آخرت بیفزاید، همان گونه که در دنیا شما را بزرگوار قرار داد، و سعادتمندتان کند همان گونه که

اسْعَدَ بِکُمْ، وَاشْهَدُ انَّکُمْ اعْلامُ الدّینِ، وَنُجُومُ الْعالَمینَ، وَالسَّلامُ عَلَیْکُمْ

دیگران را بوسیله شما سعادتمند کرد و گواهی می دهم که شما نشانه های دین و ستارگان جهانید، و سلام و درود

وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

و رحمت و برکات خدا بر شما باد

آنگاه رو به سوی سایر شهدا کن و بگو: السَّلامُ عَلَیْکُمْ یاانْصارَ اللَّهِ، وَانْصارَ

*************** سلام و درود بر شما ای یاوران خدا

رَسُولِهِ، وَانْصارَ عَلِیِّ بْنِ ابیطالِبٍ، وَانْصارَ فاطِمَهَ، وَانْصارَ الْحَسَنِ

و رسولش و یاوران علی فرزند ابی طالب و فاطمه و امام حسن

وَالْحُسَیْنِ، وَانْصارَ الْإِسْلامِ، اشْهَدُ لَقَدْ نَصَحْتُمْ للَّهِ، وَجاهَدْتُمْ فی

و امام حسین و یاوران اسلام، گواهی می دهم که شما برای خدا خیر خواهی کرده و در راه او جهاد

سَبيلِهِ، فَجَزاكُمُ اللَّهُ مِنَ الْإِسْلامِ ۴۹۴] وَاهْلِهِ افْضَلَ الْجَزآءِ، فُزْتُمْ وَاللَّهِ فَوْزاً

نمودید، پس خداوند از جانب اسلام و مسلمانان بهترین پاداش را به شما عطا کند، به خدا سوگند به رستگاری بزرگ

عَظيماً، يا لَيْتَنى كُنْتُ مَعَكُمْ فَافُوزَ فَوْزاً عَظيماً، اشْهَدُ انَّكُمْ احْيآءٌ عِنْدَ

رسیدید، ای کاش با شما بودم و به رستگاری بزرگ می رسیدم، گواهی می دهم که شما زنده اید و در نزد

رَبِّكُمْ تُرْزَقُونَ، اشْهَدُ انَّكُمُ الشُّهَدآءُ وَالسُّعَدآءُ، وَانَّكُمُ الْفآئِزُونَ فى

پروردگارتان روزی می خورید، گواهی می دهم که شما شهید و خوشبختید و به

دَرَجاتِ الْعُلی والسَّلامُ عَلَيْكَمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ.

درجات عالی رسیده اید، و سلام و درود و رحمت و بركات خداوند بر شما باد.

بعد از آن برگرد و بالای سر مبارك امام حسین علیه السلام نماز زیارت بجای آور و برای خود و پدر و مادر و برادران دینی دعا كن.(۱) یادآوری: زیارت امام حسین علیه السلام در روز اوّل رجب و نیز نیمه رجب و نیمه شعبان از فضیلت ویژه ای برخوردار است چرا كه از امام صادق علیه السلام روایت شده كه: «هر كس حسین علیه السلام را در روز اوّل ماه رجب زیارت كند البتّه خدای سبحان او را می آمرزد».(۲) و نیز از ابن ابی نصر نقل شده است كه وقتی از امام رضا علیه السلام سؤال كرد: برای زیارت امام حسین علیه السلام كدام وقت بهتر است؟ آن حضرت در جواب فرمودند: نیمه رجب و نیمه شعبان.(۳)

۴- زیارت مخصوص نیمه رجب

برای نیمه رجب كه به سبب غفلت عامّه مردم از فضیلت آن در زمان گذشته «غُفَیله» نام گرفته بود، مرحوم «شیخ مفید» زیارت دیگری را نقل كرده است، به این صورت كه پس از ورود به حرم مطهّر و گفتن سه مرتبه اللَّهُ اكْبَر نزد قبر مطهّر بایست و بگو:

السَّلامُ عَلَيْكُمْ يا آلَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ يا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ

سلام بر شما ای خاندان خدا، سلام بر شما ای برگزیدگان خدا، سلام بر شما

يا سادَةَ السَّاداتِ، السَّلامُ عَلی لُيُوثِ الْغاباتِ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ يا سُفُنَ

ای آقا و سرور آقایان، سلام بر شما ای شیران بیشه (شجاعت)، سلام بر شما ای كشتیهای

النَّجاهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا ابا عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنَ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا وارِثَ عِلْمِ

نجات (امّت)، سلام بر تو ای اباعبداللّه حسین، سلام بر تو ای وارث علم

الْأَنْبِياءِ، وَرَحْمَهُاللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، [السَّلامُ عَلَيْكَ يا وارِثَ آدَمَ صَفْوَهِ اللَّهِ،

پیمبران و رحمت خدا و بركات خدا بر تو باد، [سلام بر تو ای وارث آدم برگزیده خدا،

السَّلامُ عَلَيْكَ يا وارِثَ نُوحٍ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا وارِثَ ابْراهيمَ

سلام بر تو ای وارث نوح پیامبر خدا، سلام بر تو ای وارث ابراهیم

۱- [۴۹۵]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۳۷ و مزار شهید اوّل، صفحه ۱۴۵(با اندكی تفاوت).

۲- [۴۹۶]کامل الزیارات، باب ۷۳، صفحه ۱۸۲، حدیث ۲.

۳- [۴۹۷]همان مدرک، حدیث ۱.

خَليلِ اللَّهِ ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وارِثَ اسْماعیلَ ذَبیحِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا

[خلیل خدا،] سلام بر تو ای وارث اسماعیل قربانی در راه خدا، سلام بر تو ای

وارِثَ مُوسی کَلیمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وارِثَ عیسی رُوحِ اللَّهِ، السَّلامُ

وارث موسی کلیم خدا، سلام بر تو ای وارث عیسی روح خدا، سلام

عَلَيْکَ یا وارِثَ مُحَمَّدٍ حَبیبِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یَا بْنَ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفی

بر تو ای وارث محمّد حبیب خدا، سلام بر تو ای فرزند محمّد مصطفی،

السَّلامُ عَلَيْکَ یَا بْنَ عَلِیٍّ الْمُرْتَضی السَّلامُ عَلَيْکَ یَا بْنَ فاطِمَةَ الزَّهْرآءِ،

سلام بر تو ای فرزند علی مرتضی، سلام بر تو ای فرزند فاطمه زهرا،

السَّلامُ عَلَيْکَ یَا بْنَ خَدیجَةَ الْکُبْری السَّلامُ عَلَيْکَ یا شَهیدُ بْنُ الشَّهیدِ،

سلام بر تو ای فرزند خدیجه کبری، سلام بر تو ای شهید و فرزند شهید،

السَّلامُ عَلَيْکَ یا قَتیلُ بْنُ الْقَتیلِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ وَابْنَ وَلِیِّهِ،

سلام بر تو ای کشته (در راه خدا) و فرزند کشته (در راه خدا)، سلام بر تو ای ولیّ خدا و فرزند ولیّش،

السَّلامُ عَلَيْکَ یا حُجَّةَ اللَّهِ وَابْنَ حُجَّتِهِ عَلی خَلْقِهِ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ اقَمْتَ

سلام بر تو ای حجّت خدا و فرزند حجّتش بر مخلوقات، گواهی می دهم که تو نماز را

الصَّلاةَ، وَآتَيْتَ الزَّکاةَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنْ الْمُنْکَرِ، وَرُزِئْتَ

به پاداشته و زکات دادی و امر به معروف و نهی از منکر کرده و داغدار شهادت

بِوالِدَيْکَ، وَجاهَدْتَ عَدُوَّکَ، وَاشْهَدُ انَّکَ تَسْمَعُ الْکَلامَ وَ تَرُدُّ الْجَوابَ،

پدر و مادرت گشتی، و با دشمنانت جهاد نمودی، و گواهی می دهم که تو سخن را شنیده و جواب می دهی

وَانَّکَ حَبیبُ اللَّهِ وَخَليلُهُ وَنَجيبُهُ وَصَفِيُّهُ وَابْنُ صَفِيِّهِ، یا مَوْلایَ زُرْتُکَ

و به یقین تو حبیب خدا، و یار و بنده برجسته و برگزیده او و فرزند بنده برگزیده اش هستی، ای مولای من تو را با شوق و

رغبت

مُشْتاقاً فَكُنْ لی شَفیعاً الیَ اللَّهِ یا سَیِّدی وَاسْتَشْفِعُ الَی اللَّهِ بِجَدِّکَ سَیِّدِ

زیارت کردم، پس در درگاه خدا شفیعم باش ای آقای من، و شفاعت می طلبم در درگاه خدا از جدّت آقا و سرور

النَّبِیّینَ، وَبِابیکَ سَیِّدِ الْوَصِیّینَ، وَبِامِّکَ فاطِمَهَ سَیِّدَهِ نِسآءِ الْعالَمینَ، الا

پیامبران و پدرت آقا و سرور جانشینان و مادرت فاطمه سرور بانوان جهانیان،

لَعَنَ اللَّهُ قاتِلیکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ ظالِمیکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ سالِبیکَ وَمُبْغِضیکَ مِنَ

خداوند قاتلین و ستم کنندگان بر تو و غارتگران حریمت و کینه ورزان به تو را از

الْأَوَّلِينَ وَ الْأخِرِينَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلى سَيِّدِنا مُحَمِّدٍ وَ آلِهِ الطَّيِّبينَ الطَّاهِرينَ.

پیشینیان و پسینیان لعنت کند، و درود خدا بر آقا و سرور ما محمّد و خاندان پاک و پاکیزه اش باد.

آنگاه ضریح منوّر را ببوس و رو به جانب علی بن الحسین علیهما السلام (علی اکبر) آور و بگو: السَّلامُ عَلَيْکَ

** سلام بر تو

يا مَوْلایَ وَابْنَ مَوْلایَ، لَعَنَ اللَّهُ قاتِلیکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ ظالِمیکَ، انّی اتَقَرَّبُ

ای مولای من و فرزند مولایم، خداوند قاتلان و ستم کنندگان بر تو را لعنت کند، من بواسطه

الَی اللَّهِ بِزِيارَتِکُمْ وَبِمَحَبَّتِکُمْ، وَابرَءُ الَی اللَّهِ مِنْ اعْدآئِکُمْ، وَالسَّلامُ

زیارت و محبّت شما بدرگاه خدا تقرّب جسته و از دشمنانتان بیزاری می جویم، و سلام و درود خدا

عَلَيْکَ یا مَوْلایَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ* سپس رو به جانب قبور سایر شهدا (رضوان اللَّه بر تو ای مولای من و رحمت و برکات خدا بر تو باد.**************************

علیهم) بکن و بگو: السَّلامُ عَلَی الْأَرْواحِ الْمُنیخَهِ بِقَبْرِ ابی عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَیْنِ

********* سلام و درود بر ارواحی که در کنار قبر اباعبداللَّه حسین رحل اقامت افکندند

عَلَيْهِ السَّلامُ، السَّلامُ عَلَيْکُمْ یا طاهِرینَ مِنَ الدَّنَسِ، السَّلامُ عَلَيْکُمْ یا

- که درود و سلام خدا بر او باد- سلام بر شما ای پاکیزگان از پلیدی، سلام بر شما ای

مَهْدِیُّونَ، السَّلامُ عَلَيْکُمْ یا ابْرارَاللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکُمْ وَعَلَی الْمَلائِکَهِ

راه یافتگان، سلام بر شما ای بنده های نیکوکار خدا، سلام بر شما و بر فرشتگانی

الْحآفّینَ بِقُبُورِکُمْ اجْمَعینَ، جَمَعَنَا اللَّهُ وَايَّاکُمْ فی مُسْتَقَرِّ رَحْمَتِهِ وَتَحْتِ

که قبورتان را در برگرفته اند، خداوند ما و شما را در قرارگاه رحمتش در زیر

عَرْشِهِ، انَّهُ ارْحَمُ الرَّاحِمینَ، وَالسَّلامُ عَلَيْکُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

عرشش گرد هم آورد که او مهربانترین مهربانان است و سلام و درود و رحمت و برکات خدا بر شما باد.

آنگاه به سوی حرم عباس بن علی علیهما السلام روی آور، وقتی به حرمش رسیدی بر دَرِ حرم آن جناب بایست و بگو:

سَلامُ اللَّه وَسَلامُ مَلائِکَتِهِ الْمُقَرَّبینَ

... تا آخر زیارت آن حضرت که پیش از این (صفحه ۳۸۶) گذشت.(۱)

۱- [۴۹۸]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۴۵، حدیث ۱.

۵– زیارت مخصوص نیمه شعبان

زیارت امام حسین علیه السلام در نیمه شعبان نیز از اهمّیّت فوق العاده ای برخوردار است و روایات زیادی در فضیلت آن وارد شده، از جمله این که به چند سند معتبر از امام زین العابدین علیه السلام و امام جعفر صادق علیه السلام نقل شده که: هر کس مصافحه ۱۲۴ هزار پیامبر را می خواهد در نیمه شعبان، زیارت ابی عبداللَّه الحسین علیه السلام را بجای آورد، چرا که فرشتگان و ارواح پیامبران در چنین زمانی به زیارت آن حضرت می آیند، (پس خوشا به حال کسی که با ایشان مصافحه کند و آنان نیز با او مصافحه نمایند)؛ که پنج پیامبر اولوالعزم: نوح و ابراهیم و موسی و عیسی و محمّد صلی الله علیه و آله نیز از جمله آنانند.(۱) برای نیمه شعبان نیز زیارت دیگری نقل شده که «شیخ کفعمی» در «بلدالامین» آن را از امام صادق علیه السلام این چنین آورده است:

بعد از اذن دخول در حالی که غسل کرده ای، نزد قبر آن حضرت می ایستی و می گویی:

ا لْحَمْدُ للَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ الزَّکیُّ، اودِعُکَ

حمد و ستایش مخصوص خداوند بلند مرتبه و بزرگ است، سلام بر تو ای بنده شایسته و پاکیزه، گواهی خود را

شَهادَةً مِنّی لَکَ تُقَرِّبُنی الَیْکَ فی یَوْمِ شَفاعَتِکَ، اشْهَدُ انَّکَ قُتِلْتَ وَ لَمْ

برای تو به ودیعه می سپارم تا در روز شفاعتت مرا به تو نزدیک کند، گواهی می دهم که تو کشته شدی ولی

تَمُتْ، بَلْ بِرَجآءِ حَیاتِکَ حَیِیَتْ قُلُوبُ شیعَتِکَ، وَ بِضِیآءِ نُورِکَ اهْتَدَی

زنده ای و به امید زنده بودنت دلهای شیعیانت زنده است، و طالبان وصالت در پرتو نورت

الطَّالِبُونَ الَیْکَ، وَاشْهَدُ انَّکَ نُورُ اللَّهِ الَّذی لَمْ یُطْفَأْ وَلا یُطْفَأُ ابَداً، وَ انَّکَ

هدایت یافتند، گواهی می دهم که تو نور خدایی که خاموش نشده و هرگز خاموش نمی گردد، و تو

وَجْهُ اللَّهِ الَّذی لَمْ یَهْلِکْ وَلا یُهْلَکُ ابَداً، وَاشْهَدُ انَّ هذِهِ التُّرْبَةَ تُرْبَتُکَ،

جلوه خدایی که از بین نرفته و از بین نمی رود، و گواهی می دهم که این تربت، تربت تو

وَهذَا الْحَرَمَ حَرَمُکَ، وَهذَا الْمَصْرَعَ مَصْرَعُ بَدَنِکَ، لا ذَلیلَ وَاللَّهِ مُعَزُّکَ،

و این حرم، حرم تو واین قتلگاه، قتلگاه بدن توست، به خدا سوگند گرامی داشته ات هرگز خوار نگردد

وَلا مَغْلُوبَ وَاللَّهِ ناصِرُکَ، هذِهِ شَهادَةٌ لی عِنْدَکَ الی یَوْمِ قَبْضِ رُوحی

و یاری کننده ات هرگز مغلوب نشود، این گواهی من است در نزد تو تا روز گرفته شدن جانم

ص: ۴۱۲

۱- [۴۹۹]کامل الزیارات، باب ۷۲، صفحه ۱۷۹، حدیث ۲ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۹۳، حدیث ۲.

بِحَضْرَتِکَ، وَالسَّلامُ عَلَیْکَ وَرَحْمَهُاللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.(۱)

در حضورت، و سلام و درود و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

۶- زیارت در شب های قدر

در فضیلت زیـارت امام حسـین علیه السـلام در ماه مبارک رمضان به نحو عام و در شب اوّل و نیمه ماه و آخر آن و شب های قدر به خصوص، روایات بسیاری نقل شده، از جمله:

۱- از امام محمّـد تقی علیه السـلام نقل شده است که: «هر کس در شب بیست و سوم ماه رمضان- که امید شب قدر بودن آن می رود- به زیارت امام حسین علیه السلام برود ارواح ۲۴ هزار پیامبر که از خداوند رخصت زیارت امام حسین علیه السلام را در آن شب می طلبند، با او مصافحه می کنند».(۲) ۲- در روایت معتبر دیگری از امام صادق علیه السلام آمده است که: «وقتی شب قدر می شود منادی از آسـمان، از وسط عرش ندا می دهد که حق تعالی هر کسـی را که به زیارت قبر حسین علیه السلام آمده است آمرزید».(۳) ۳- در روایت سومی از آن حضـرت آمده: «هر کس شب قدر نزد قبر آن حضـرت باشد و دو رکعت، یا آنچه برای او میسّـر شود نماز بگزارد و از خداونـد ورود در بهشت و پناه از آتش جهنّم را طلب کنـد، دعایش مسـتجاب می شود».(۴) ۴- حتّی «ابن قولویه» در «کامـل الزیارات» از امام صادق علیه السـلام روایت کرده که: «هر کس قبر امام حسـین علیه السـلام را در مـاه مبـارک رمضـان زیـارت کنـد و در راه زیـارت از دنیا برود، به او گفته می شود: با امن و امان داخل بهشـت شو».(۵) به هر حال زیارتی که برای شب قـدر (و عیـد فطر و عید قربان) از «سیّد بن طاووس» و چند تن از بزرگان نقل شده و بعضی از آنها آن را از امام صادق علیه السلام روایت کرده اند، به قرار ذیل است:

وقتی اراده زیارت ابی عبداللَّه الحسین علیه السلام کردی پس از غسل و پوشیدن تمیزترین لباس های خود، به حرم مقدّس آن حضرت می روی و در حالی که روی به جانب آن حضرت کرده ای، قبله را مابین دو کتف خود قرار ده و بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ امیرِالْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند امیرمؤمنان، سلام

۱- [۵۰۰]بلد الامین، صفحه ۲۸۴ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۴۲، حدیث ۲.

۲- [۵۰۱]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۰۰، حدیث ۳۱.

۳- [۵۰۲]همان مدرک، حدیث ۳۲.

۴- [۵۰۳]همان مدرک، صفحه ۹۹، حدیث ۳۰.

۵- [۵۰۴]کامل الزیارات، باب ۱۰۸، صفحه ۳۳۰، حدیث ۷.

عَلَیْکَ یَابْنَ الصِّدّیقَهِ الطّاهِرَهِ، فاطِمَهَ سَیِّدَهِ نِسآءِ الْعالَمینَ، السَّلامُ

بر تو ای فرزند صدیقه طاهره، فاطمه سرور بانوان جهانیان، سلام

عَلَیْکَ یا مَوْلایَ یا ابا عَبْدِاللَّهِ، وَرَحْمَهُاللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، اشْهَدُ انَّکَ

بر تو ای مولا و سرورم ای اباعبداللَّه، و رحمت و برکات خدا بر تو باد، گواهی می دهم که تو به یقین

قَدْاقَمْتَ الصَّلاهَ، وَآتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ عَنِ الْمُنْکَرِ،

نماز را بپا داشته و زکات را ادا نموده و امر به معروف و نهی از منکر کردی

وَتَلَوْتَ الْکِتابَ حَقَّ تِلاوَتِهِ، وَجاهَدْتَ فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ، وَصَبَرْتَ

و کتاب خدا را به شایستگی تلاوت نموده و در راه خدا به شایستگی جهاد کردی، و

عَلَی الْأَذی فی جَنْبِهِ مُحْتَسِباً حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، اشْهَدُ انَّ الَّذینَ

در کنار آن بر آزار و اذیّتها صبر نمودی و به حساب خدا گذاردی تا زمان وفاتت فرا رسید، گواهی می دهم که به یقین آنان که

خالَفُوکَ وَحارَبُوکَ، وَالَّذینَ خَذَلُوکَ، وَالَّذینَ قَتَلُوکَ، مَلْعُونُونَ عَلی

با تو مخالفت کرده و جنگیدند و آنان که تو را تنها گذاشتند و آنان که تو را به شهادت رساندند، بر

لِسانِ النَّبِیِّ الْأُمِّیِ، وَقَدْ خابَ مَنِ افْتَری لَعَنَ اللَّهُ الظّالِمینَ لَکُمْ مِنَ

زبان پیامبر اُمّی لعنت شده اند، و تهمت زنندگان زیانکارند، و خداوند تمامی ستم کنندگان بر شما از

الْأَوَّلینَ وَالْآخِرینَ، وَضاعَفَ عَلَیْهِمُ الْعَذابَ الْأَلیمَ، اتَیْتُکَ یا مَوْلایَ

پیشینیان و پسینیان را لعنت کرده و بر عذاب دردناک آنان بیافزاید، برای زیارت به درگاهت آمده ام ای مولای من

یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، زائِراً عارِفاً بِحَقِّکَ، مُوالِیاً لِأَوْلِیآئِکَ، مُعادِیاً لِأَعْدآئِکَ،

ای فرزند رسول خدا، در حالی که آشنای به حق تو و دوستدار دوستانت و دشمن دشمنانت هستم

مُسْتَبْصِراً بِالْهُدَی الَّذی انْتَ عَلَیْهِ، عارِفاً بِضَلالَهِ مَنْ خالَفَکَ، فَاشْفَعْ لی

و به هدایتی که تو بر آنی بصیرت یافته ام، و به گمراهی مخالفانت آگاهم، پس نزد پروردگارت

عِنْدَ رَبِّکَ* سپس به جانب بالای سر برو و بگو: السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّةَ اللَّهِ فی

شفیعم باش.******************** سلام بر تو ای حجّت خدا در

ارْضِهِ وَسَمآئِهِ، صَلَّی اللَّهُ عَلی رُوحِکَ الطَّیِّبِ، وَجَسَدِکَ الطَّاهِرِ،

زمین و آسمان، درود خدا بر روح پاک و بدن پاکیزه ات

وَعَلَیْکَ السَّلامُ یا مَوْلایَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ* پس از آن ضریح را ببوس، آنگاه و سلام بر تو باد ای مولای من و رحمت و برکات خدا بر تو باد.********************

ص :۴۱۴

دو رکعت نماز زیارت بجای آور و بعد از آن هر مقدار که میسّر شود نماز بخوان و سپس به پایین پای آن حضرت برو و خطاب به علی بن الحسین علیهما السلام (علی اکبر) بگو: السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ وَابْنَ

*********************** سلام بر تو ای مولای من و فرزند

مَوْلایَ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ظَلَمَکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَکَ،

مولایم، و رحمت و برکات خدا بر تو باد، لعنت خدا بر کسی که بر تو ستم نمود، و لعنت خدا بر کسی که تو را به شهادت رساند،

وَضاعَفَ عَلَیْهِمُ الْعَذابَ الْأَلیمَ* و آنچه می خواهی از خدا بخواه، سپس در طرف پایین پا و خدا بر عذاب دردناک آنان بیافزاید*******************

رو به قبله بایست و سایر شهدا را زیارت کن و بگو: السَّلامُ عَلَیْکُمْ اَیُّهَا الصِّدّیقُونَ،

*********** سلام بر شما ای راستگویان

السَّلامُ عَلَیْکُمْ اَیُّهَا الشُّهَدآءُ الصَّابِرُونَ، اَشْهَدُ اَنَّکُمْ جاهَدْتُمْ فی سَبیلِ

سلام بر شما ای شهیدان شکیبا، گواهی می دهم که شما به یقین در راه خدا جهاد

اللَّهِ، وَصَبَرْتُمْ عَلَی الْأَذی فی جَنْبِ اللَّهِ، وَنَصَحْتُمْ للَّهِ وَلِرَسُولِهِ، حَتّی

کرده و در راه خدا بر آزار و اذیّتها صبر نمودید و برای خدا و پیامبرش خیرخواهی کردید تا این که زمان

اتیکُمُ الْیَقینُ، اَشْهَدُ اَنَّکُمْ احْیآءٌ عِنْدَ رَبِّکُمْ تُرْزَقُونَ، فَجَزاکُمُ اللَّهُ عَنِ

مرگتان فرا رسید، گواهی می دهم که به یقین شما زنده اید و نزد پروردگارتان روزی داده می شوید، پس خداوند

الْإِسْلامِ وَاَهْلِهِ، اَفْضَلَ جَزآءِ الْمُحْسِنینَ، وَجَمَعَ بَیْنَنا وَبَیْنَکُمْ فی مَحَلِ

از جانب اسلام و مسلمانان به شما بهترین پاداش نیکوکاران را عطا کند، و ما و شما را در بهشت گرد هم

النَّعیمِ* آنگاه به زیارت عباس بن علی علیهما السلام برو، وقتی به آن جا رسیدی، نزد آن جناب بایست و بگو:

آورد.************************

السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ امیرِالْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ اَیُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ

سلام بر تو ای فرزند امیرمؤمنان، سلام بر تو ای بنده شایسته و

الْمُطیعُ للَّهِ وَلِرَسُولِهِ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ جاهَدْتَ وَنَصَحْتَ وَصَبَرْتَ حَتّی

فرمانبردار خدا و رسولش، گواهی می دهم که تو به یقین جهاد کرده و خیرخواهی نموده و (در راه خدا) صبر کردی تا

اتیکَ الْیَقینُ، لَعَنَ اللَّهُ الظّالِمینَ لَکُمْ مِنَ الْأَوَّلینَ وَالْأخِرینَ، وَالْحَقَهُمْ

زمان وفاتت فرا رسید، و خداوند تمامی ستم کنندگان بر شما از پیشینیان و پسینیان را لعنت کرده و

ص: ۴۱۵

بِدَرَكِ الْجَحيمِ.(۱)

به قعر دوزخ بفرستد.

یادآوری: در مواقع ازدحام جمعیّت، دور زدن ضریح یا چسبیدن به ضریح و مانند آن- که در بعضی از روایات آمده- لازم نیست.

۷- زیارت در عید فطر و قربان

به سند معتبر از امام صادق علیه السلام نقل شده است که: «هر کس قبر امام حسین علیه السلام را در یکی از سه شب زیارت کند گناهان او آمرزیده می شود»، راوی عرض می کند: فدایت شوم آن سه شب کدام است؟ فرمود:

«شب عید فطر، شب عید قربان و شب نیمه شعبان».(۲) همچنین از آن حضرت روایت شده که: «هر کس آن حضرت را در یکی از سه شب نیمه شعبان، عید فطر و عرفه زیارت کند هزار حاجت از حوایج دنیا و آخرت برای او برآورده می شود».(۳) از امام باقر علیه السلام نقل شده که: «هر کس شب عرفه در زمین کربلا باشد و آن جا برای زیارت روز عید قربان بماند و سپس برگردد، خدای سبحان او را از آفات آن سال محافظت می کند».(۴) به هر حال، برای این دو شب نیز غیر از زیارت قبلی، زیارت دیگری ذکر شده است و از کلمات علما به دست می آید که زیارت قبلی مربوط به روزهای عید فطر و عید قربان است و زیارت ذیل مربوط به شب های این دو عید است.

وقتی اراده زیارت آن حضرت را در این دو شب کردی بر دَرِ حرم مطهّر او بایست و به جانب قبر نظر بیفکن و برای اذن دخول بگو:

یا مَوْلایَ یا ابا عَبْدِاللَّهِ، یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، عَبْدُكَ وَابْنُ امَتِكَ، الذَّلیلُ بَیْنَ

ای مولای من ای ابا عبداللَّه، ای فرزند رسول خدا، بنده و فرزند کنیزت، فروتن در پیش

یَدَیْكَ، وَالْمُصَغَّرُ فی عُلُوِّ قَدْرِكَ، وَالْمُعْتَرِفُ بِحَقِّكَ، جآءَكَ مُسْتَجیراً

رویت و کوچک در برابر علوّ منزلتت و اعتراف کننده به حقّت، نزدت آمده، در حالی که به تو پناهنده

بِكَ، قاصِداً الی حَرَمِكَ، مُتَوَجِّهاً الی مَقامِكَ، مُتَوَسِّلًا الَی اللَّهِ تَعالی بِكَ،

است، و حرمت را قصد کرده و به جایگاهت رو نموده، و به واسطه تو به خداوند بلندمرتبه متوسّل شده است

۱- [۵۰۵]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۵۰ و مصباح الزائر، صفحه ۳۲۵.(با اندکی تفاوت)

۲- [۵۰۶]کامل الزیارات، باب ۷۲، صفحه ۱۸۰، حدیث ۶.

۳- [۵۰۷]همان مدرک، حدیث ۷.

۴- [۵۰۸]همان مدرک، باب ۸۸، صفحه ۲۶۹، حدیث ۹.

ءَادْخُلُ یا مَوْلایَ، ءَادْخُلُ یا وَلِیَ اللَّهِ، ءَادْخُلُ یا مَلائِکَهَ اللَّهِ الْمُحْدِقینَ

آیا داخل شوم ای مولای من، آیا داخل شوم ای ولیّ خدا، آیا داخل شوم ای فرشتگان خدا که این حرم را در بر

بِهـذَا الْحَرَمِ، الْمُقیمینَ فی هـذا الْمَشْهَدِ* سپس پای راست را جلو بگذار و داخل شو گرفته، و در این شهادتگاه اقامت گزیده اید.*************************

و بگو: بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، وَفی سَبیلِ اللَّهِ، وَعَلی مِلَّهِ رَسُولِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ انْزِلْنی

به نام خدا و به یاری خدا و در راه خدا، و بر دین رسول خدا، خدایا مرا به جایگاه پربرکتی

مُنْزَلًا مُبارَکاً، وَانْتَ خَیْرُ الْمُنْزِلینَ* آنگاه بگو: اللَّهُ اکْبَرُ کَبیراً، وَالْحَمْدُ

فرود آر، و تو بهترین فرودآورندگانی***** خداوند بسیار بزگتر است و حمد و سپاس

لِلَّهِ کَثیراً، وَسُبْحانَ اللَّهِ بُکْرَهً وَاصیلًا، وَالْحَمْدُلِلَّهِ الْفَرْدِ الصَّمَدِ الْماجِدِ

فراوان از آن خداوند است، و در صبحگاهان و شامگاهان او را تسبیح می گویم، و حمد و سپاس از آن خداوند یگانه بی نیاز و بزرگوار

الْأَحَدِ، الْمُتَفَضِّلِ الْمَنَّانِ الْمُتَطَوِّلِ الحَنَّانِ، الَّذی مِنْ تَطَوُّلِهِ سَهَّلَ لی

یکتاست، (خداوندِ) با محبّت و سخاوتمند و نعمت بخش و غمخوار، آن که به واسطه نعمت بخشی و احسانش

زِیارَهَ مَوْلایَ بِاحْسانِهِ، وَلَمْ یَجْعَلْنی عَنْ زِیارَتِهِ مَمْنُوعاً، وَلا عَنْ ذِمَّتِهِ

زیارت مولایم را برایم آسان کرد، و مرا از زیارتش منع نکرد و از امانش

مَـدْفُوعاً، بَـلْ تَطَوَّلَ وَمَنَحَ* آنگـاه حرکت کن و پس از رسیدن به میـان حرم، مقابل قبر مطهّر دور نساخت بلکه احسان کرد و عطا نمود***

با حال خضوع و تضرّع بایست و بگو: السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ آدَمَ صَفْوَهِ اللَّهِ، السَّلامُ

************* سلام بر تو ای وارث آدم برگزیده خدا، سلام

عَلَیْکَ یا وارِثَ نُوحٍ امینِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ ابْراهیمَ خَلیلِ اللَّهِ،

بر تو ای وارث نوح امین خدا، سلام بر تو ای وارث ابراهیم خلیل خدا

السَّلامُ عَلَيْکَ يا وارِثَ مُوسی کَليمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا وارِثَ عيسی

سلام بر تو ای وارث موسی هم صحبت خدا، سلام بر تو ای وارث عيسی

رُوحِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا وارِثَ مُحَمَّدٍ، صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، حَبيبِ اللَّهِ،

روح خدا، سلام بر تو ای وارث محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- حبيب خدا

السَّلامُ عَلَيْکَ يا وارِثَ عَلِيٍّ حُجَّهِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ ايُّهَا الْوَصِيُّ الْبَرُّ

سلام بر تو ای وارث علی حجّت خدا، سلام بر تو ای جانشين نيکوکار

ص: ۴۱۷

التَّقِیُّ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ثارَ اللَّهِ وَابْنَ ثارِهِ، وَالْوِتْرَ الْمَوْتُورَ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ

پرهیزکار، سلام بر تو ای فرزند کسی که خونخواهتان خداست و یگانه ای که انتقام خونش گرفته نشده است، گواهی می دهم که تو به یقین

اقَمْتَ الصَّلاةَ، وَآتَیْتَ الزَّکاةَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ عَنِ الْمُنْکَرِ،

نماز را بپا داشته و زکات دادی، و امر به معروف و نهی از منکر کرده

وَجاهَدْتَ فی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ، حَتَّی اسْتُبیحَ حَرَمُکَ، وَقُتِلْتَ مَظْلُوماً

و در راه خدا به شایستگی جهاد نمودی، تا این که حُرمتت شکسته شد و مظلومانه به شهادت رسیدی* سپس نزد سر مقدّس، با دلی خاشع بایست و بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا ابا عَبْدِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ

سلام بر تو ای اباعبداللَّه، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو

یَا بْنَ سَیِّدِ الْوَصِیّینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ فاطِمَةَ سَیِّدَةِ نِسآءِ الْعالَمینَ،

ای فرزند آقا و سرور جانشینان، سلام بر تو ای فرزند فاطمه سرور بانوان جهانیان

السَّلامُ عَلَیْکَ یا بَطَلَ الْمُسْلِمینَ، یا مَوْلایَ اشْهَدُ انَّکَ کُنْتَ نُوراً فِی

سلام بر تو ای قهرمان مسلمانان، ای مولای من گواهی می دهم که تو نوری در

الْأَصْلابِ الشَّامِخَةِ، وَالْأَرْحامِ الْمُطَهَّرَةِ، لَمْ تُنَجِّسْکَ الْجاهِلِیَّةُ

صلبهای بلندمرتبه و رحمهای پاکیزه بودی، که دوران جاهلیّت

بِانْجاسِها، وَلَمْ تُلْبِسْکَ مِنْ مُدْلَهِمَّاتِ ثِیابِها، وَاشْهَدُ انَّکَ مِنْ دَعآئِمِ

با ناپاکیهایش تو را آلوده نساخت، و لباسهای آلوده اش تو را نپوشانید، و گواهی می دهم که تو از پایه های

الدّینِ، وَارْکانِ الْمُسْلِمینَ، وَمَعْقِلِ الْمُؤْمِنینَ، وَاشْهَدُ انَّکَ الْإِمامُ الْبَرُّ

دین و تکیه گاه مسلمانان و پناهگاه مؤمنان هستی، و گواهی می دهم که تو پیشوای نیکوکار

التَّقِیُّ الرَّضِیُّ الزَّکِیُّ الْهادِی الْمَهْدِیُّ، وَاشْهَدُ انَّ الْأَئِمَّةَ مِنْ وُلْدِکَ کَلِمَةُ

پرهیزکار و پسندیده پاکیزه و راهنمای هدایت یافته ای، و گواهی می دهم که امامان از فرزندان تو اساس

التَّقْوی وَاعْلامُ الْهُدی وَالْعُرْوَهُ الْوُثْقی وَالْحُجَّهُ عَلی اهْلِ الدُّنْیا

پرهیزکاری و نشانه های هدایت و ریسمان محکم (هدایت) و حجّت (خدا) بر جهانیان هستند* آنگاه بگو: انَّا للَّهِ وَانَّا الَیْهِ راجِعُونَ، یا مَوْلایَ ا نَا مُوالٍ لِوَلِیِّکُمْ، وَمُعادٍ

ما از آنِ خداییم و به سوی او بازمی گردیم، ای مولا و سرورم، من دوست دوستانت و دشمن

لِعَدُوِّکُمْ، وَ ا نَا بِکَمْ مُؤْمِنٌ، وَبِایابِکَمْ مُوقِنٌ، بِشَرایعِ دینی وَخَواتیمِ

دشمنان توام، و به شما ایمان دارم و به واسطه قوانین دینم و عواقب عملم به بازگشت شما

عَمَلی وَقَلْبی لِقَلْبِکُمْ سِلْمٌ، وَامْری لِأَمْرِکُمْ مُتَّبِعٌ، یا مَوْلایَ اتَیْتُکَ

مطمئنّم و دلم تسلیم دل شما و عملم پیرو عمل شماست، ای مولای من با ترس (از گناه) به درگاهت آمده ام

خائِفاً فَآمِنّی وَاتَیْتُکَ مُسْتَجیراً فَاجِرْنی وَاتَیْتُکَ فَقیراً فَاغْنِنی

پس امانم ده، و پناه جویان به درگاهت آمده ام پس پناهم ده، و فقیر و نیازمند به درگاهت آمده ام پس بی نیازم گردان

سَیِّدی وَمَوْلایَ، انْتَ مَوْلایَ، حُجَّهُ اللَّهِ عَلَی الْخَلْقِ اجْمَعینَ، آمَنْتُ

آی آقا و سرورم و ای مولای من، تویی مولای من و حجّت خدا بر تمامی مخلوقات، ایمان دارم

بِسِرِّکُمْ وَعَلانِیَتِکُمْ، وَبِظاهِرِکُمْ وَباطِنِکُمْ، وَاوَّلِکُمْ وَآخِرِکُمْ، وَاشْهَدُ انَّکَ

به نهان و آشکارتان، و ظاهر و باطنتان و اوّلین و آخرینتان، و گواهی می دهم که تو به یقین

التّالی لِکِتابِ اللَّهِ، وَامینُ اللَّهِ، الدّاعی الَی اللَّهِ بِالْحِکْمَهِ وَالْمَوْعِظَهِ

کتاب خدا را تلاوت نموده و امین خدایی، و با حکمت و اندرز نیکو به سوی خداوند دعوت نمودی

الْحَسَنَهِ، لَعَنَ اللَّهُ امَّهً ظَلَمَتْکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً سَمِعَتْ بِذلِکَ فَرَضِیَتْ بِهِ

خداوند گروهی را که به تو ستم نمودند لعنت کند و خداوند گروهی که آن را شنیده و به آن راضی شدند لعنت کند* سپس دو رکعت نماز بالای سر آن حضرت بخوان و پس از سلام بگو: اللَّهُمَّ انّی لَکَ صَلَّیْتُ،

***************************** خدایا برای تو نماز خوانده

وَلَکَ رَکَعْتُ، وَلَکَ سَجَدْتُ، وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ، فَانَّهُ لاتَجُوزُ الصَّلاهُ

و برای تو رکوع و سجود بجا آوردم، تویی که یگانه ای و شریکی نداری، چرا که نماز

وَالرُّکُوعُ وَالسُّجُودُ الّا لَکَ، لِأَنَّکَ انْتَ اللَّهُ الَّذی لا الهَ إلَّاانْتَ، اللَّهُمَّ صَلِ

و رکوع و سجود فقط برای توست، چون تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، خدایا

عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْلِغْهُمْ عَنّی افْضَلَ السَّلامِ وَالتَّحِیَّهِ، وَارْدُدْ

به محمد و خاندان پاکش درود فرست، و بهترین سلام و درود مرا به آنان برسان، و

عَلَیَّ مِنْهُمُ السَّلامَ، اللهُمَّ وَهاتانِ الرَّکْعَتانِ هَدِیَّهٌ مِنّی الی سَیِّدِیَ

سلامشان را به من بازگردان، خدایا این دو رکعت نماز هدیه ای است از جانب من به آقا و سرورم

الْحُسَیْنِ بْنِ عَلِیٍّ عَلَیْهِمَا السَّلامُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَعَلَیْهِ،

حسین بن علی- که سلام و درود بر ایشان باد- خدایا بر محمّد و بر او درود فرست،

ص: ۴۱۹

وَتَقَبَّلْهُما مِنّی وَاَجْزِنی عَلَیْهِما اَفْضَلَ اَمَلی وَرَجآئی فیکَ، وَ فی وَلِیِّکَ

و این دو رکعت را از من بپذیر، و در مقابل آن پاداشی بهتر از آنچه آرزو داشته و از تو و ولیّت امید دارم را به من عطا فرما

یا وَلِیَّ الْمُؤْمِنینَ* سپس قبر آن حضرت را ببوس و بگو: اَلسَّلامُ عَلَی الْحُسَیْنِ بْنِ

ای سرپرست مؤمنان****************** سلام بر حسین فرزند

عَلِیٍّ الْمَظْلُومِ الشَّهیدِ، قَتیلِ الْعَبَراتِ، وَاَسیرِ الْکُرُباتِ، اَللّهُمَّ اِنّی اَشْهَدُ

علی آن مظلوم شهید، آن کشته ای که اشک فراوان بر او ریخته می شود، و در بند ناگواری ها است، خدایا گواهی می دهم که به یقین

اَنَّهُ وَلِیُّکَ وَابْنُ وَلِیِّکَ، وَصَفِیُّکَ الثّآئِرُ بِحَقِّکَ، اَکْرَمْتَهُ بِکَرامَتِکَ، وَخَتَمْتَ

او ولیّ تو و فرزند ولیّ تو و برگزیده بپا خواسته بر (احقاق) حق توست، او را به کرامتت گرامی داشته و

لَهُ بِالشَّهادَهِ، وَجَعَلْتَهُ سَیِّداً مِنَ السّادَهِ، وَقآئِداً مِنَ الْقادَهِ، وَ اَکْرَمْتَهُ

با شهادت زندگیش را به پایان رساندی، و او را آقایی از میان آقایان و پیشوایی از میان پیشوایان قرار دادی، و او را به

بِطیبِ الْوِلادَهِ، وَاَعْطَیْتَهُ مَواریثَ الْاَنْبِیآءِ، وَجَعَلْتَهُ حُجَّهً عَلی خَلْقِکَ

پاکی ولادت گرامی داشتی و میراث پیامبران را به او عطا نموده و از میان جانشینان او را حجّت بر مخلوقاتت

مِنَ الْاَوْصِیآءِ، فَاَعْذَرَ فِی الدُّعآءِ، وَ مَنَحَ النَّصیحَهَ، وَبَذَلَ مُهْجَتَهُ فیکَ،

قرار دادی، پس در دعوت جای بهانه باقی نگذاشت و در خیرخواهی دریغ نکرد و جانش را در راه تو فدا نمود

حَتَّی اسْتَنْقَذَ عِبادَکَ مِنَ الْجَهالَهِ، وَحَیْرَهِ الضَّلالَهِ، وَقَدْ تَوازَرَ عَلَیْهِ مَنْ

تا بندگانت را از جهالت و سرگردانی در گمراهی رهایی بخشد، در حالی که همدیگر را یاری کردند آنان که

غَرَّتْهُ الدُّنْیا، وَباعَ حَظَّهُ مِنَ الْاخِرَهِ بِالْاَدْنی وَتَرَدّی فی هَواهُ،

دنیا آنها را فریفته بود و بهره خود را از آخرت به (متاع ناچیز) دنیا فروخته و در (دام) هوای نفس افتاده بودند

وَاَسْخَطَکَ وَاَسْخَطَ نَبِیَّکَ، وَاَطاعَ مِنْ عِبادِکَ اُولِی الشِّقاقِ وَالنِّفاقِ،

و تو و پیامبرت را به خشم آوردند و اطاعت نمودند از تفرقه افکنان و منافقان

وَحَمَلَهَ الْأَوْزارِ الْمُسْتَوْجِبینَ النَّارَ، فَجاهَدَهُمْ فیکَ صابِراً مُحْتَسِباً،

و حاملان (بارهای) گناه که سزاوار دوزخند، پس او در راه تو شکیبا و حسابگر با آنها جهاد نمود

مُقْبِلًا غَیْرَ مُدْبِرٍ، لاتَأْخُذُهُ فِی اللَّهِ لَوْمَهُ لآئِمٍ، حَتّی سُفِکَ فی طاعَتِکَ

روی کننده به جهاد نه گریزان از آن، در حالی که ملامت سرزنش کنندگان او را از راه خدا باز نداشت، تا این که در راه فرمانبرداری تو

دَمُهُ، وَاسْتُبیحَ حَریمُهُ، اللهُمَّ الْعَنْهُمْ لَعْناً وَبیلًا، وَ عَذِّبْهُمْ عَذاباً الیماً

خونش ریخته شده و حرمتش پایمال شد، خدایا آنها را به سختی لعنت کن و به عذاب دردناک گرفتار نما

ص :۴۲۰

* آنگاه حرکت کن به سوی قبر علی بن الحسین علیهما السلام (علی اکبر) که در پایین پای امام حسین علیه السلام واقع است و بگو: السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ ۵۰۹]، السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ

**** سلام بر تو ای ولیّ خدا، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام

عَلَیْکَ یَابْنَ خاتَمِ النَّبِیّینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ فاطِمَهَ سَیِّدَهِ نِسآءِ

بر تو ای فرزند خاتم پیامبران، سلام بر تو ای فرزند فاطمه سرور بانوان

الْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ امیرِ الْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْمَظْلُومُ

جهانیان، سلام بر تو ای فرزند امیرمؤمنان، سلام بر تو ای ستمدیده

الشَّهیدُ، بِابی انْتَ وَامّی عِشْتَ سَعیداً، وَقُتِلْتَ مَظْلُوماً شَهیداً* بعد از آن شهید، پدر و مادرم فدای تو باد، سعادتمند زندگی کرده و مظلومانه به شهادت رسیدی.*****

رو به سوی قبور سایر شهدا (رضوان اللَّه علیهم) می کنی و می گویی: السَّلامُ عَلَیْکُمْ ایُّهَا

****************************** سلام بر شما ای

الذَّآبُّونَ عَنْ تَوْحیدِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ بِما صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَی الدَّارِ،

دفاع کنندگان از یگانگی خدا، سلام بر شما به خاطر شکیباییتان، پس چه جایگاه نیکویی است (جایگاه صابران)

بِابی انْتُمْ وَامّی فُزْتُمْ فَوْزاً عَظیماً* آنگاه به سوی حرم عبّاس بن علی علیهما السلام حرکت کن و پدر و مادرم فدای شما که به رستگاری بزرگی رسیدید.**************************

نزد ضریحِ شریف او بایست و بگو: السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ، وَالصِّدّیقُ

************* سلام بر تو ای بنده شایسته (خدا) و بسیار راستگو

الْمُواسی اشْهَدُ انَّکَ آمَنْتَ بِاللَّهِ، وَنَصَرْتَ ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، وَدَعَوْتَ الی

و یاری کننده (برادر)، گواهی می دهم که تو به یقین به خدا ایمان آورده و فرزند رسول خدا را یاری نمودی، و به سوی

سَبیلِ اللَّهِ، وَ واسَیْتَ بِنَفْسِکَ، فَعَلَیْکَ مِنَ اللَّهِ افْضَلُ التَّحِیَّهِ وَالسَّلامِ

راه خدا دعوت کرده و با جان خویش (برادرت را) یاری نمودی، پس بهترین درود و سلام از جانب خداوند بر تو باد.

* سپس بگو: بِابی انْتَ وَامّی یا ناصِرَ دینِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ناصِرَ

****** پدر و مادرم فدای تو ای یاور دین خدا، سلام بر تو ای یاور

ص: ۴۲۱

الْحُسَیْنِ الصِّدّیقِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ناصِرَ الْحُسَیْنِ الشَّهیدِ، عَلَیْکَ مِنّی

حسین بسیار راستگو، سلام بر تو ای یاور حسین شهید، سلام من بر تو باد

السَّلامُ ما بَقیتُ وَبَقِیَ اللَّیْلُ وَ النَّهارُ.

مادامی که زنده ام و شب و روز باقیست.

آنگاه دو رکعت نماز بالای سر آن حضرت بخوان و پس از آن، دعایی که بالای سر امام حسین علیه السلام خواندی یعنی

اللَّهُمَّ إِنِّی صَلَّیْتُ ...

(که در صفحه ۳۸۳ گذشت) را این جا نیز بخوان، آنگاه به سوی حرم امام حسین علیه السلام برگرد و نزد آن حضرت هر مقدار که خواستی بمان (به گونه ای که مزاحمت برای دیگران نشود). هنگامی که خواستی وداع کنی بالای سر آن حضرت بایست و بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ سَلامَ مُوَدِّعٍ لا قالٍ وَ لا سَئِمٍ، فَانْ انْصَرِفْ فَلا

سلام بر تو ای مولای من، سلام وداع کننده ای که نه دلتنگ است و نه خسته، پس اگر باز می گردم

عَنْ مَلالَهٍ، وَانْ اقِمْ فَلا عَنْ سُوءِ ظَنٍّ بِما وَعَدَ اللَّهُ الصّابِرینَ، یا مَوْلایَ،

از روی دلتنگی نیست و اگر می مانم از روی بدگمانی به وعده خدا به صابران نیست، ای مولای من،

لا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنّی لِزِیارَتِکَ، وَ رَزَقَنِیَ الْعَوْدَ الَیْکَ، وَالْمَقامَ فی

خداوند این زیارتم را آخرین زیارت از تو قرار ندهد، و بازگشت به آستانت و اقامت در

حَرَمِکَ، وَالْکَوْنَ فی مَشْهَدِکَ، آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ* در پایان نیز (در صورت امکان) حرمت، و بودن در محل شهادتت را روزیم گرداند، دعایم را بپذیر ای پروردگار جهانیان*******

قبر آن حضرت را ببوس و به صورت قهقری خارج شو و هنگام خارج شدن بگو: السَّلامُ عَلَیْکَ

** سلام بر تو

یا بابَ الْمَقامِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا شَریکَ الْقُرْآنِ ۵۱۰]، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّهَ

ای درگاه اقامت (مؤمنان)، سلام بر تو ای شریک قرآن، سلام بر تو ای حجّت و دلیل

الْخِصامِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَفینَهَ النَّجاهِ، السَّلامُ عَلَیْکَمْ یا مَلائِکَهَ رَبِّیَ

بر دشمنان، سلام بر تو ای کشتی نجات، سلام بر شما ای فرشتگانِ پروردگار من

الْمُقیمینَ فی هذَا الْحَرَمِ، السَّلامُ عَلَیْکَ ابَداً ما بَقیتُ وَبَقِیَ اللَّیْلُ وَالنَّهارُ

که در این حرم اقامت دارید، پیوسته سلام بر تو باد مادامی که زنده ام و شب و روز باقیست

ص :۴۲۲

* و بگو: انَّا للَّهِ وَ انَّا الَیْهِ راجِعُونَ، وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ.

****** ما از آنِ خداییم و به سوی او باز می گردیم و توان و نیرویی جز برای خداوند بلندمرتبه و باعظمت نیست.

قابل توجّه این که برای این زیارت، ثواب عظیمی نقل شده است.(۱)

۸- زیارت روز عرفه

در فضیلت زیـارت امام حسـین علیه السـلام در روز عرفه روایات فراوانی وارد شـده که به تعبیر مرحوم محـدّث قمی رحمه الله قابل احصا نیست، لذا تنها به ذکر سه روایت معتبر، اکتفا می شود:

۱- در روایات متعدّد معتبر، وارد شده که خدای سبحان در روز عرفه قبل از آن که به حاجیان متوقّف در عرفات نظری افکند، نظر رحمتش را به سوی زائران قبر حسین علیه السلام معطوف می سازد.(۲) ۲- در حدیث معتبر دیگری از رفاعه نقل شده که می گویـد: امام صادق علیه السـلام به من فرمود: امسال حـج مشـرّف شده ای؟ گفتم: فدایت شوم پولی نداشـتم تا به حج روم، لیکن عرفه را نزد قبر امام حسـین علیه السـلام بودم، فرمود: ای رفاعه! هیچ کوتاهی نکردی از آنچه اهل منی در آن بودند، اگر نه این بود که می ترسم مردم ترک حـج کننـد حـدیثی را برایت می گفتم که بـا شـنیدن آن هرگز زیارت قبر امام حسـین علیه السـلام را رهـا نمی کردی! آنگاه لحظه ای ساکت شـد و سـپس فرمود: پـدرم مرا خبر داد که هر کس به سوی قبر امام حسـین علیه السلام حرکت کند در حالی که عارف به حقّ آن حضرت و بدون تکبّر باشد، هزار فرشته از جانب راست و هزار فرشته از جانب چپ، با او همراه می شونـد و برای او ثواب هزار حج و هزار عمره ای که به همراه پیامبر یا وصـیّ پیامبر صـلی الله علیه و آله بجـا آورده شود نوشته می شود.(۳) ۳- داوود رقّی می گویـد: من از امـام صـادق و امـام کـاظم و امام رضا (صـلوات اللَّه علیهم) شنیدم که می فرمودند: هر کسی به زیارت امام حسین علیه السلام در روز عرفه برود خداوند قلب او را (با ایمان و یقین و مغفرت و رحمت) آرامش می بخشـد.(۴) به هر حـال، کیفیّت زیـارت آن حضـرت در روز عرفه چنین است که هرگاه اراده زیـارت کنی در صورت امکـان، بـا آب فرات و گرنه با هر آبی که ممکن باشـد غسل کن و پاکیزه ترین لباس های خودت را بپوش و با آرامش و وقار و طمأنینه، حرکت نما، وقتی به دَرِ حرم حسینی رسیدی بگو:

اللَّهُ اکْبَرُ و نیز بگو: اللَّهُ اکْبَرُ کَبیراً، وَالْحَمْدُ للَّهِ کَثیراً، وَسُبْحانَ اللَّهِ بُکْرَهً

خدا بزرگتر از هر چیز است*** خدا بسیار بزرگتر است و حمد و سپاس فراوان از آنِ اوست و هر بامداد و شامگاه او را

۱- [۵۱۱]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۵۲، حدیث ۱ و مصباح الزائر، صفحه ۳۲۹(با اندکی تفاوت).

۲- [۵۱۲]کامل الزیارات، باب ۷۰، حدیث ۳ و ۴ و ۵ و ۷.

۳- [۵۱۳]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۱۶.

۴- [۵۱۴]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۸۶، حدیث ۸.

وَاصيلًا، وَالْحَمْدُ للَّهِ الَّذی هَدانا لِهذا، وَما کُنَّا لِنَهْتَدِیَ لَوْلا انْ هَدانَا اللَّهُ،

تسبیح می گویم، و ستایش مخصوص خداوندی است که ما را به این (همه نعمتها) رهنمون شد؛ و اگر خدا ما را هدایت نکرده بود ما (به

لَقَدْ جآئَتْ رُسُلُ رَبِّنا بِالْحَقِّ، السَّلامُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی امیرِ

اینها) راه نمی یافتیم مسلّماً فرستادگان پروردگار ما حق را آوردند، سلام بر رسول خدا، سلام بر امیر

الْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلی فاطِمَهَ الزَّهْرآءِ سَیِّدَهِ نِسآءِ الْعالَمینَ، السَّلامُ

مؤمنان، سلام بر فاطمه زهرا سرور بانوان جهانیان، سلام

عَلَی الْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ، السَّلامُ عَلی عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ، السَّلامُ عَلی

بر حسن و حسین، سلام بر علی بن حسین، سلام بر

مُحَمَّدِ بْنِ عَلیٍّ، السَّلامُ عَلی جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، السَّلامُ عَلی مُوسَی بْنِ

محمّد بن علی، سلام بر جعفر بن محمّد، سلام بر موسی بن

جَعْفَرٍ، السَّلامُ عَلی عَلِیِّ بْنِ مُوسی السَّلامُ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ،

جعفر، سلام بر علی بن موسی، سلام بر محمّد بن علی،

السَّلامُ عَلی عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، السَّلامُ عَلَی الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ، السَّلامُ عَلَی

سلام بر علی بن محمّد، سلام بر حسن بن علی، سلام بر

الْخَلَفِ الصَّالِحِ الْمُنْتَظَرِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ابا عَبْدِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ

جانشین شایسته ای که انتظار (حضورش) کشیده می شود، سلام بر تو ای ابا عبداللَّه، سلام بر تو ای فرزند

رَسُولِ اللَّهِ، عَبْدُکَ وَابْنُ عَبْدِکَ، وَابْنُ امَتِکَ، الْمُوالی لِوَلِیِّکَ، الْمُعادی

رسول خدا، بنده و فرزند بنده و فرزند کنیزت، دوستدار دوستانت و دشمن

لِعَدُوِّکَ، اسْتَجارَ بِمَشْهَدِکَ، وَتَقَرَّبَ الَی اللَّهِ بِقَصْدِکَ، الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی

دشمنانت، به شهادتگاهت پناهنده شده و با عزیمت به سویت به خدا تقرّب می جوید، حمد و سپاس از آن خداوندی است که

هَدانی لِوِلایَتِکَ، وَخَصَّنی بِزِیارَتِکَ، وَسَهَّلَ لی قَصْدَکَ سپس داخل حرم مرا به دوستی تو هدایت نمود، و مرا برای زیارتت برگزیده و آن را برایم آسان کرد*******

می شوی و بالای سر حضرت می ایستی و می گویی: السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ آدَمَ صَفْوَهِ

****************** سلام بر تو ای وارث آدم برگزیده

اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ نُوحٍ نَبِیِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ ابْراهیمَ

خدا، سلام بر تو ای وارث نوح پیامبر خدا، سلام بر تو ای وارث ابراهیم

خَليلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا وارِثَ مُوسی کَليمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا

خليل خدا، سلام بر تو ای وارث موسی هم صحبت خدا، سلام بر تو ای

وارِثَ عيسی رُوحِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا وارِثَ مُحَمَّدٍ حَبيبِ اللَّهِ، السَّلامُ

وارث عيسی روح خدا، سلام بر تو ای وارث محمّد حبيب خدا، سلام

عَلَيْکَ يا وارِثَ اميرِ الْمُؤْمِنينَ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا وارِثَ فاطِمَةَ الزَّهْرآءِ،

بر تو ای وارث اميرمؤمنان، سلام بر تو ای وارث فاطمه زهرا

السَّلامُ عَلَيْکَ يَا بْنَ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفی السَّلامُ عَلَيْکَ يَابْنَ عَلِيٍّ

سلام بر تو ای فرزند محمّد مصطفی، سلام بر تو ای فرزند علی

الْمُرْتَضی السَّلامُ عَلَيْکَ يَابْنَ فاطِمَةَ الزَّهْرآءِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يَابْنَ

مرتضی، سلام بر تو ای فرزند فاطمه زهرا، سلام بر تو ای فرزند

خَديجَةَ الْکُبْری السَّلامُ عَلَيْکَ يا ثارَاللَّهِ وَابْنَ ثارِهِ، وَالْوِتْرَ الْمَوْتُورَ،

خديجه کبری سلام بر تو ای فرزند کسی که خونخواهتان خداست و يگانه ای که انتقام خونش گرفته نشده است

اشْهَدُ انَّکَ قَدْ اقَمْتَ الصَّلاةَ، وَآتَيْتَ الزَّکاةَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ

گواهی می دهم که تو نماز را بپا داشته و زکات دادی و امر به معروف و نهی

عَنِ الْمُنْکَرِ، وَاطَعْتَ اللَّهَ حَتّی اتيکَ الْيَقينُ، فَلَعَنَ اللَّهُ امَّةً قَتَلَتْکَ، وَلَعَنَ

از منکر کرده و خدا را اطاعت نمودی تا به شهادت رسيدی، خداوند قاتلين تو و کسانی که

اللَّهُ امَّةً ظَلَمَتْکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ امَّةً سَمِعَتْ بِذلِکَ فَرَضِيَتْ بِهِ، يا مَوْلایَ يا ابا

به تو ستم کردند و کسانی که اين (واقعه) را شنيده و به آن راضی شدند، لعنت کند، ای مولای من ای

عَبْدِاللَّهِ، اشْهِدُ اللَّهَ وَمَلآئِکَتَهُ وَانْبِيآئَهُ وَرُسُلَهُ، انّی بِکُمْ مُؤْمِنٌ، وَبِايابِکُمْ

اباعبداللّه، خدا و فرشتگان و پيامبران و فرستادگانش را گواه می گيرم، که به شما ايمان دارم و به واسطه قوانين

مُوقِنٌ، بِشَرایعِ دینی وَخَواتیمِ عَمَلی وَمُنْقَلَبی الی رَبّی فَصَلَواتُ اللَّهَ

دینم و عواقب عملم به بازگشت شما مطمئنّم، و بازگشتم به سوی پروردگارم است، پس درودهای خدا

عَلَیْکُمْ، وَعَلی ارْواحِکُمْ، وَعَلی اجْسادِکُمْ، وَعَلی شاهِدِکُمْ، وَغآئِبِکُمْ،

بر شما و بر ارواح و بدنها و حاضر و غایبتان

وَظاهِرِکُمْ وَباطِنِکُمْ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ خاتَمِ النَّبِیّینَ، وَابْنَ سَیِّدِ

و ظاهر و باطنتان، سلام بر تو ای خاتم پیامبران، و فرزند آقا و سرور

الْوَصِيّينَ، وَابْنَ امامِ الْمُتَّقينَ، وَابْنَ قآئِدِ الْغُرِّ الْمُحَجَّلينَ الی جَنَّاتِ

جانشینان، و فرزند پیشوای پرهیزکاران و فرزند پیشوای هدایتگر سفیدرویان به سوی باغهای بهشتی

النَّعیمِ، وَ کَیْفَ لا تَکُونُ کَذلِکَ، وَ انْتَ بابُ الْهُدی وَ امامُ التُّقی وَالْعُرْوَهُ

پرنعمت، و چرا این گونه نباشی، در حالی که تو درگاه هدایت و پیشوای پرهیزکاری و ریسمان

الْوُثْقی وَالْحُجَّهُ عَلی اهْلِ الدُّنْیا، وَ خامِسُ اهْلِ الْکِسآءِ(۱)، غَذَتْکَ

محکم و حجّت و دلیل بر اهل دنیا و خامس آل عبایی،

یَدُ الرَّحْمَهِ، وَرُضِعْتَ مِنْ ثَدْیِ الْإیمانِ، وَ رُبّیتَ فی حِجْرِ الْإِسْلامِ،

از دست (پیامبرِ) رحمت غذا خوردی، و از سینه (مملوّ از) ایمان شیر داده شدی و در دامان اسلام تربیت یافتی،

فَالنَّفْسُ غَیْرُ راضِیَهٍ بِفِراقِکَ، وَلاشآکَّهٍ فی حَیاتِکَ، صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْکَ

لذا دل راضی به جدایی از تو نیست و تردیدی در زنده بودنت ندارد، درود خدا بر تو

وَ عَلی آبائِکَ وَابْنآئِکَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا صَریعَ الْعَبْرَهِ السَّاکِبَهِ، وَقَرینَ

و پدران و فرزندان تو باد، سلام بر تو ای به خاک افتاده ای که اشکها برای تو جاریست، و همدم

الْمُصیبَهِ الرَّاتِبَهِ، لَعَنَ اللَّهُ امَّهً اسْتَحَلَّتْ مِنْکَ الْمَحارِمَ، [وَانْتَهَکَتْ فیکَ

مصیبتهای پیاپی، خداوند لعنت کند گروهی را که حرمتت را رعایت نکردند [و در مورد تو

حُرْمَهَ الْإِسْلامِ (۲) فَقُتِلْتَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ مَقْهُوراً، وَاصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ

به حریم اسلام تجاوز کردند] پس کشته شدی، درود خدا بر تو که مظلوم گشتی و از سوی رسول خدا

صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ بِکَ مَوْتُوراً، وَاصْبَحَ کِتابُ اللَّهِ بِفَقْدِکَ مَهْجُوراً، السَّلامُ

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- کسی انتقام خونت را نگرفت، و با نبود تو کتاب خدا متروک واقع شد، سلام

عَلَیْکَ وَعَلی جَدِّکَ وَابیکَ، وَامِّکَ وَاخیکَ، وَعَلَی الْأَئِمَّهِ مِنْ بَنیکَ،

بر تو و بر جدّ و پدرت و مادر و برادرت و بر امامان از فرزندانت

وَعَلَی الْمُسْتَشْهَدینَ مَعَکَ، وَعَلَی الْمَلائِکَهِ الْحآفّینَ بِقَبْرِکَ،

و بر آنان که با تو به شهادت رسیدند و بر فرشتگانی که قبرت را در بر گرفته

وَالشّاهِدینَ لِزُوّارِکَ، الْمُؤَمِّنینَ بِالْقَبُولِ عَلی دُعآءِ شیعَتِکَ، وَالسَّلامُ

و گواه بر زوّار تو هستند و برای پذیرش دعای شیعیانت آمین می گویند، و سلام

۱- [۵۱۵]در مصباح الزائر« اصحاب الکساء» آمده است.

۲- [۵۱۶]آنچه داخل پرانتز است، در مصباح الزائر آمده است.

عَلَیْکَ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ، بِابی انْتَ وَامّی یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، بِابی انْتَ

و رحمت وبرکات خدا بر تو باد، پدر و مادرم فدای تو باد ای فرزند رسول خدا، پدر

وَامّی یا ابا عَبْدِاللَّهِ، لَقَدْ عَظُمَتِ الرَّزِیَّهُ، وَجَلَّتِ الْمُصیبَهُ بِکَ عَلَیْنا،

و مادرم فدای تو باد ای ابا عبداللَّه، به یقین داغ تو سوزناک و مصیبت تو بر ما

وَعَلی جَمیعِ اهْلِ السَّمواتِ وَالْأَرْضِ، فَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً اسْرَجَتْ وَالْجَمَتْ

و بر تمامی اهل آسمانها و زمین بزرگ است، پس خدا لعنت کند مردمی را که اسبها را زین کرده و افسار زده

وَتَهَیَّاتْ لِقِتالِکَ، یا مَوْلایَ یا ابا عَبْدِاللَّهِ، قَصَدْتُ حَرَمَکَ، وَاتَیْتُ

و برای جنگ با تو آماده شدند، ای مولای من ای اباعبداللَّه، حرمت را قصد نموده و به محل شهادتت

مَشْهَدَکَ، اسْئَلُ اللَّهَ بِالشَّأْنِ الَّذی لَکَ عِنْدَهُ، وَ بِالْمَحَلِّ الَّذی لَکَ لَدَیْهِ، انْ

آمده ام، و به حقّ مقام و جایگاهی که نزد خدا داری از او می خواهم که

یُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ یَجْعَلَنی مَعَکُمْ فِی الدُّنْیا وَ الْأخِرَهِ،

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستد و مرا در دنیا و آخرت

بِمَنِّهِ وَجُودِهِ وَکَرَمِهِ* آنگاه ضریح را ببوس و در بالای سر دو رکعت نماز بجای آور با حمد و هر به حقّ لطف و بخشش و کرمش با شما قرار دهد*************************

سوره ای که خواستی، پس از فراغت از نماز بگو: اللَّهُمَّ انّی صَلَّیْتُ وَ رَکَعْتُ وَسَجَدْتُ

****************** خدایا برای تو نماز خوانده و رکوع و سجود بجا آوردم

لَکَ، وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ، لِأَنَّ الصَّلاهَ وَالرُّکُوعَ وَالسُّجُودَ لا تَکُونُ الَّا

تویی که یگانه ای و شریکی نداری، چرا که نماز و رکوع و سجود فقط شایسته

لَکَ، لِأَنَّکَ انْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

توست، چون تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست،

وَابْلِغْهُمْ عَنّی افْضَلَ التَّحِیَّهِ وَالسَّلامِ، وَارْدُدْ عَلَیَّ مِنْهُمُ التَّحِیَّهَ وَالسَّلامَ،

و بهترین درود و سلام مرا به آنان برسان، و سلامشان را به من بازگردان

اللهُمَّ وَهاتانِ الرَّکْعَتانِ هَدِیَّهٌ مِنّی الی مَوْلایَ وَسَیِّدی وَامامی

خدایا این دو رکعت هدیه ای است از جانب من به مولا و آقا و پیشوایم

الْحُسَیْنِ بْنِ عَلِیٍّ عَلَیْهِمَا السَّلامُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

حسین بن علی- که درود و سلام بر ایشان باد-، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

ص :۴۲۷

وَتَقَبَّلْ ذلِکَ مِنّی وَأْجُرْنی عَلی ذلِکَ افْضَلَ امَلی وَرَجآئی فیکَ وَفی

و آن را از من بپذیر، و در مقابل آن پاداشی بهتر از آنچه آرزو داشته و از تو و ولیّت امید دارم را به من عطا فرما

وَلِیِّکَ یـا ارْحَـمَ الرَّاحِمیـنَ* سـپس برخیز و بـه سـوی پـایین پـای مبـارك بـه قصـد زیـارت علی ای مهربـان ترین مهربانان.*******************

بن الحسین علیهما السلام (علی اکبر) برو و بگو: السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ

************* سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو

یَا بْنَ نَبِیِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ امیرِ الْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ

ای فرزند پیامبر خدا، سلام بر تو ای فرزند امیر مؤمنان، سلام بر تو ای فرزند

الْحُسَیْنِ الشَّهیدِ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الشَّهیدُ بْنُ الشَّهیدِ، السَّلامُ عَلَیْکَ

حسین شهید، سلام بر تو ای شهید و فرزند شهید، سلام بر تو ای ستمدیده

ایُّهَا الْمَظْلُومُ ابْنُ الْمَظْلُومِ ۵۱۷]، لَعَنَ اللَّهُ امَّهً قَتَلَتْکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً ظَلَمَتْکَ،

و فرزنـد سـتمدیده، خداوند لعنت کند گروهی را که تو را به شـهادت رساندند و خداوند لعنت کند گروهی را که به تو ستم نمودند و

وَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً سَمِعَتْ بِذلِکَ فَرَضِیَتْ بِهِ، [السَّلامُ عَلَیْکَ یامَوْلایَ (۱)، السَّلامُ

خداوند لعنت کند گروهی که آن را شنیده و به آن رضایت دادند، [سلام بر تو ای مولای من ، سلام

عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ وَابْنَ وَلِیِّهِ، لَقَدْ عَظُمَتِ الْمُصیبَهُ، وَجَلَّتِ الرَّزِیَّهُ بِکَ

بر تو ای ولیّ خدا و فرزند ولیّ او، به یقین مصیبت تو بزرگ و داغ تو

عَلَیْنا وَعَلی جَمیعِ الْمُؤْمِنینَ، فَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً قَتَلَتْکَ، وَ ابْرَءُ الَی اللَّهِ وَ الَیْکَ

بر ما و بر تمامی مؤمنان سوزناک است، پس لعنت خدا بر گروهی که تو را به شهادت رساندند، و به درگاه خدا و نزد تو

مِنْهُمْ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ* آنگاه به جانب سایر شهدا توجّه کن و به قصد زیارت آنها بگو:

از آنان در دنیا و آخرت بیزاری می جویم.*****************************

السَّلامُ عَلَیْکَمْ یا اوْلِیآءَ اللَّهِ وَاحِبَّآئَهُ، السَّلامُ عَلَیْکَمْ یا اصْفِیآءَ اللَّهِ

سلام بر شما ای اولیا و دوستداران خدا، سلام بر شما ای برگزیدگان

وَاوِدَّآئَهُ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا انْصارَ دینِ اللَّهِ وَانْصارَ نَبِیّهِ، وَانْصارَ امیرِ

با محبّت و عاشق خدا، سلام بر شما ای یاوران دین خدا و یاوران پیامبرش و یاوران امیر

۱- [۵۱۸]آنچه داخل پرانتز است، در مصباح الزائر آمده است.

الْمُؤْمِنينَ، وَانْصارَ فاطِمَهَ سَیِّدَهِ نِساۤءِ الْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکَمْ یا انْصارَ

مؤمنان و یاوران فاطمه سرور بانوان جهانیان، سلام بر شما ای یاوران

ابی مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ الْوَلِیِّ النّاصِحِ، السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا انْصارَ ابی عَبْدِ اللَّهِ

أبی محمد حسن آن ولیّ خیرخواه، سلام بر شما ای یاوران أباعبداللَّه

الْحُسَیْنِ الشَّهیدِ الْمَظْلُومِ، صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِمْ اجْمَعینَ، بِابی انْتُمْ وَامّی

حسین شهید ستمدیده، درود خدا بر تمامی شما باد، پدر و مادرم فدای شما

طِبْتُمْ وَ طابَتِ الْأَرْضُ الَّتی فیها دُفِنْتُمْ، وَفُزْتُمْ وَاللَّهِ فَوْزاً عَظیماً، فَیا

پاکیزه گشتید و پاکیزه گردید زمینی که در آن مدفون شدید و بخدا سوگند به رستگاری بزرگ نایل گشتید، پس ای

لَیْتَنی کُنْتُ مَعَکُمْ فَافُوزَ مَعَکُمْ فِی الْجِنانِ مَعَ الشُّهَداۤءِ وَالصّالِحینَ،

کاش با شما بودم تا با شما به همراه شهیدان و شایستگان در بهشت رستگار می شدم

وَحَسُنَ اولئِکَ رَفیقاً، وَالسَّلامُ عَلَیْکُمْ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ* سپس به و آنان نیکو رفیقانی هستند، و سلام و رحمت و برکات خدا بر شما باد****

طرف بالای سر برگرد و برای خود و خانواده خود وبرادران دینی، بسیار دعا کن.(۱) «سیّد بن طاووس» و «شهید اوّل» گفته اند: آنگاه به سوی حرم مقدّس جناب عباس علیه السلام حرکت کن و نزد قبر آن حضرت بایست و بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا ابَا الْفَضْلِ الْعَبّاسَ بْنَ امیرِالْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ

سلام بر تو ای ابوالفضل عباس فرزند امیر مؤمنان، سلام بر تو ای فرزند

سَیِّدِ الْوَصِیّینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ اوَّلِ الْقَوْمِ اسْلاماً، وَاقْدَمِهِمْ ایماناً،

آقا و سرور جانشینان، سلام بر تو ای فرزند اوّلین کسی که اسلام آورد و سابقترین در ایمان

وَاقْوَمِهِمْ بِدینِ اللَّهِ، وَاحْوَطِهِمْ عَلَی الْإِسْلامِ، اشْهَدُ لَقَدْ نَصَحْتَ للَّهِ

و پایدارترین در دین خدا و محافظترین بر اسلام بود، گواهی می دهم که به یقین برای خدا و فرستاده اش و برادرت

وَلِرَسُولِهِ وَلِأَخیکَ، فَنِعْمَ الْأَخُ الْمُواسی فَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً قَتَلَتْکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ

خیرخواهی نموده و برادر یاریگر بسیار خوبی بودی، پس لعنت خدا بر گروهی که تو را به شهادت رساندند و خداوند لعنت کند

امَّهً ظَلَمَتْکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً اسْتَحَلَّتْ مِنْکَ الْمَحارِمَ، وَانْتَهَکَتْ فی قَتْلِکَ

گروهی را که بر تو ستم نمودند، و خداوند لعنت کند گروهی را که حرمتت را رعایت نکردند و در شهادت تو

ص :۴۲۹

۱- [۵۱۹]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۵۹ حدیث ۱ و مصباح الزائر، صفحه ۳۴۷.(با اندکی تفاوت)

حُرْمَهَ الْإِسْلامِ، فَنِعْمَ الْأَخُ الصَّابِرُالْمُجاهِدُ، وَالْمُحامِی النَّاصِرُ، وَالْأَخُ

به حریم اسلام تجاوز کردند، ولی تو برادر شکیبای مجاهد و حمایت کننده و یاور بسیار خوبی بودی، و برادری

الدَّافِعُ عَنْ اخیهِ، الْمُجیبُ الی طاعَهِ رَبِّهِ، الرَّاغِبُ فیما زَهِدَ فیهِ غَیْرُهُ

که از برادرش دفاع کرد، و بندگی پروردگارش را اجابت نمود، و به پاداش فراوان و نام نیکی که دیگران

مِنَ الثَّوابِ الْجَزیلِ، وَالثَّنآءِ الْجَمیلِ، وَالْحَقَکَ اللَّهُ بِدَرَجَهِ ابآئِکَ فی

به آن بی اعتنا بودند، مشتاق بود، و خداوند تو را به جایگاه پدرانت در

دارِالنَّعیمِ، انَّهُ حَمیدٌ مَجیدٌ* سپس بگو: اللهُمَّ لَکَ تَعَرَّضْتُ، وَلِزِیارَهِ

بهشت نعمتها ملحق نمود، زیرا که او به یقین ستوده و بزرگوار است***** خدایا من به تو روی آورده و زیارت

اوْلِیآئِکَ قَصَدْتُ، رَغْبَهً فی ثَوابِکَ، وَرَجآءً لِمَغْفِرَتِکَ وَجَزیلِ احْسانِکَ،

اولیائت را قصد نموده ام، به خاطر اشتیاق در پاداش و امید به آمرزش و احسان فراوانت،

فَاسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَجْعَلَ رِزْقی بِهِمْ دآرّاً،

پس از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و به واسطه آنان روزیم را فراوان

وَعَیْشی بِهِمْ قآرّاً، وَزِیارَتی بِهِمْ مَقْبُولَهً، وَذَنْبی بِهِمْ مَغْفُوراً، وَاقْلِبْنی

و زندگیم را خوش و خرّم و زیارتم را پذیرفته و گناهم را آمرزیده قرار دهی، و به واسطه آنان مرا

بِهِمْ مُفْلِحاً مُنْجِحاً، مُسْتَجاباً دُعآئی بِافْضَلِ ما یَنْقَلِبُ بِهِ احَدٌ مِنْ زُوَّارِهِ،

رستگار و موفّق با دعایی مستجاب (به وطنم) بازگردانی، بهتر از بازگشت هر یک از زیارت کنندگان

وَالْقاصِدینَ الَیْهِ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ* آنگاه ضریح مطهّرش را ببوس و و قصد کنندگانش، به رحمتت ای مهربانترین مهربانان.*****************

نزد آن حضرت، نماز زیارت- هر قدر خواستی- انجام ده، و چون خواستی وداع کنی آنچه را که سابقاً در وداع آن حضرت ذکر کردیم بگو،(۱) (صفحه ۳۹۰).

***

زیارت امام حسین علیه السلام در شب جمعه و ایّام مخصوصه دیگر:

شکّی نیست که زیارت امام حسین علیه السلام در غیر ایّام مخصوصی که گذشت، در هر وقت و زمان دیگر، خصوصاً اوقات شریفه و بالاخصّ ایّامی که با آن حضرت نسبتی داشته باشد (مثل روز مباهله و روز نزول

۱- [۵۲۰]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۶۴؛ مزار شهید، صفحه ۱۷۷ و مصباح الزائر، صفحه ۳۵۱.

سوره «هل أتی» و روز تولّد آن حضرت) فضیلت دارد و در این ایّام فرشتگان از آسمان نازل می شوند،(۱) و در میان آنها، شب های جمعه از اهمّیّت ویژه ای برخوردار است و روایات متعدّدی در ارتباط با آن وارد شده است، از جمله:

۱- در حدیثی از امام صادق علیه السلام می خوانیم خدای متعال در هر شب جمعه نظر عنایت خاصّی به امام حسین علیه السلام می افکند و جمیع پیامبران و اوصیای آنان را به زیارتش می فرستد.(۲) ۲- «ابن قولویه» از یکی از یاران امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: «هر کس در هر جمعه، قبر امام حسین علیه السلام را زیارت کند به یقین آمرزیده می شود، و با حسرت از دنیا بیرون نمی رود، و با حضرتش در بهشت همسایه می شود»، سپس به او فرمود: «چه کسی است که از همسایگی با امام حسین علیه السلام در بهشت شادمان نشود؟» عرض کرد: کسی که رستگار نشده باشد.(۳) ۳- از بعضی روایات استفاده می شود که حضرت ولی عصر علیه السلام خبر سلیمان اعمش را که می گوید:

«همسایه اش به او گفت: در خواب دیدم که برگه هایی از آسمان فرو می ریزد که در آنها امان از آتش دوزخ برای هر کس که در شب جمعه امام حسین علیه السلام را زیارت کند نوشته بود»(۴) تأیید فرموده است.

یادآوری:

۱- برای این اوقات شریفه زیارت خاصّی وارد نشده، تنها برای روز تولّد آن حضرت (سوم شعبان) دعایی از ناحیه مقدّسه صادر شده که خواندن آن بسیار شایسته است و در اعمال ماه ها (ماه شعبان، صفحه ۶۷۸) خواهد آمد.

۲- برای زیارت وداع امام حسین علیه السلام اکتفا می کنیم به آنچه که در آخرین آداب زیارت امام حسین علیه السلام خواهد آمد. (صفحه ۴۳۵).

زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور

پاداش زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور:

همان گونه که از زیارات گذشته به دست آمد زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور نیز فضیلت بسیار دارد (چنان که زیارت هر معصوم دیگری نیز این گونه است) و روایات بسیاری در این رابطه وارد شده که ما در این جا به ذکر چند روایت اکتفا می کنیم:

۱- آنچه به عنوان روایت علقمه گذشت شاهد خوبی است، زیرا در صدر این روایت وقتی امام باقر علیه السلام پاداش زیارت عاشورا در حرم آن حضرت را با آن عظمت بیان می کند. علقمه می پرسد: فدایت شوم برای

۱- [۵۲۱]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۹۸، حدیث ۲۹.

۲- [۵۲۲]کامل الزیارات، باب ۳۸، صفحه ۱۱۳، حدیث ۴.

۳- [۵۲۳]همان مدرک، باب ۷۴، صفحه ۱۸۳، حدیث ۳.

۴- [۵۲۴]بحارالانوار، جلد ۴۵، صفحه ۴۰۱، حدیث ۱۲.

کسـی که در شـهرهای دور از کربلا باشد و در چنین روزی (روز عاشورا) رفتن به سوی قبر آن حضرت برایش ممکن نباشد و بخواهـد در این روز از دور زیارتش کنـد چه ثوابی دارد؟ حضـرت در جواب، پس از بیان آدابی که خواهـد آمـد، فرمود: من ضمانت الهی می کنم کسـی که امام حسـین علیه السـلام را در این روز (با رعایت آدابی که خواهد آمد) زیارت کند تمام آن ثواب ها برایش نوشته شود.(۱) ۲- ابن ابی عمیر از امام صادق علیه السـلام نقل می کند که: «هرگاه، راه بعضـی از شما دور و از خـانه اش تـا قبور ما مسافت بسـیار باشـد، در فضای باز قرار گیرد و دو رکعت نماز بخوانـد و با اشاره به سوی قبور ما سـلام کنـد که تحقیقاً به ما می رسد».(۲) ۳- از روایت سُـدیر (یکی از یاران امام صادق علیه السـلام) به خوبی اسـتفاده می شود که زیـارت آن حضـرت از دور نیز فضـیلت بسـیار دارد، به این صورت که در فضای باز قرار گیرد و به راست و چپ نظر بیفکنـد، سپس سر خود را به سوی آسمان بلند کند و به جانب قبر امام حسین علیه السلام توجّه نماید و بگوید:

«السَّلامُ عَلَیْکَ یا اباعَبْدِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَ رَحْمَهُاللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ»

که در مقابل آن برای او ثواب بسـیار نوشـته می شود».(۳) ۴- در مقـدمه زیارت اوّل از زیارات مطلقه امام حسـین علیه السـلام گذشت که وقتی راوی از امام صادق علیه السـلام می پرسد: فدایت شوم بسیار می شود که یادی از امام حسین علیه السلام می کنم در آن هنگام چه بگویم؟ فرمود:

سه مرتبه بگو

«صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ یا اباعَبْدِاللَّهِ»

که سلام به آن حضرت از دور و نزدیک به او می رسد.(۴)

آداب زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور:

از روایـات فـوق و نیز از آنچه در فصـل زیـارت امـام حسـین علیه السـلام در روز عـاشورا گـذشت به دست می آیـد، که برای زیارت آن حضرت و عرض ادب به آستان مقدّسش از راه دور، آدابی وارد شده که در ذیل به آن اشاره می شود:

آداب روز عاشورا:

۱- در روایتی که از علقمه گذشت آمده است: عرض کردم: فدایت شوم کسـی که در شهری دور از کربلا زندگی می کند و امکـان حضور در نزد قـبر آن حضـرت در چنین روزی (روز عـاشورا) برایش وجود نـدارد، چه ثوابی خواهـد بود؟ فرمود: اگر چنین است به فضای باز برود و به سوی آن حضـرت اشاره کند و بر قاتلین حضـرتش نفرین فرستد و سپس دو رکعت نماز بجا آورد و زمانی را که برای این عمل انتخاب می کند

۱- [۵۲۵]کامل الزیارات، باب ۷۱، صفحه ۱۷۵، حدیث ۸.

۲- [۵۲۶]همان مدرک، باب ۹۶، صفحه ۲۸۶، حدیث ۱.

۳- [۵۲۷]همان مدرک، صفحه ۲۸۷، حدیث ۲.

۴- [۵۲۸]کافی، جلد ۴، صفحه ۵۷۵، حدیث ۲.

اوایل روز، پیش از ظهر باشـد، آنگاه برای امام حسـین علیه السـلام سوگواری کند و بر او بگرید و اهل خانه را نیز به عزاداری دعوت کند، و مجلس مصیبت و عزا برپا کند و وقتی (شیعیان آن حضرت) به هم می رسند تسلیت بگویند، اگر چنین کنند من ضمانت الهی می کنم که تمام آن ثواب ها (ثواب هایی که در صـدر این روایت برای زیارت امام حسـین علیه السـلام در روز عاشورا از نزدیک بیان شده) برای او نوشته شود.

علقمه می گوید: عرض کردم چگونه وقتی به هم می رسند به یکدیگر تسلیت گویند؟ فرمود: می گویند:

«عَظَّمَ اللَّهُ اجُورَنـا بِمُصابِنـا بِالْحُسَـيْنِ عَلَيْهِ السَّلام، وَجَعَلَنـا وَايَّاكُمْ مِنَ الطَّالِبينَ بِثارِهِ، مَعَ وَلِيِّهِ الْإِمامِ الْمَهْـدِيِّ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلامُ»

یعنی خداوند اجر ما را در مصیبت امام حسین علیه السلام فراوان دهد و ما وشما را توفیق جبران خون حضرتش به همراه ولیّش امام مهدی علیه السلام که از آل محمّد علیهم السلام است، عطا فرماید.

۲- در ادامه این حدیث آمده است: اگر بتوانی در این روز کسب و کار را تعطیل کنی بهتر است؛ زیرا که روز نحسی است که کسب مؤمن در آن روز به نتیجه نمی رسد و اگر به نتیجه برسد، خیر و برکت در آن نخواهد بود، و نیز در چنین روزی، کسی از شـما چیزی را برای خـانه اش ذخیره نکنـد که اگر چنین کنـد برای اهلش مبـارک نخواهـد بود.(۱) و در بعضـی از روایات اسـتحباب غسل کردن برای زیارت روز عاشورا نیز آمـده است ۵۳۰]، و در سـایر ایّام نیز همین اعمال را به قصـد رجا به هنگام زیارت می توان بجا آورد.

کیفیّت زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور:

از مجموع روایات، زیارت آن حضرت از راه دور به یکی از عبارات زیر استفاده می شود:

۱- سه بار بگوید:

«صَلَّی اللَّهُ عَلَيْکَ يا اباعَبْدِاللَّهِ».

۲- بگوید:

«السَّلامُ عَلَيْکَ يا اباعَبْدِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ».(۲)

۳- در روایت حنّان بن سُدیر چنین آمده است:

السَّلامُ عَلَيْکَ يا مَوْلایَ وَ ابْنَ مَوْلایَ، وَ سَيِّدی وَابْنَ سَيِّدی السَّلامُ

سلام بر تو ای مولای من و فرزند مولای من و آقا و سرورم و فرزند آقا و سرورم، سلام

عَلَیْکَ یا مَوْلایَ الشَّهیدُ بْنُ الشَّهیدِ، والقَتیلُ بْنُ الْقَتیلِ، السَّلامُ عَلَیْکَ

بر تو ای مولای من ای شهید فرزند شهید، و کشته شده فرزند کشته شده، سلام بر تو

ص :۴۳۳

۱- [۵۲۹]کامل الزیارات، باب ۷۱، صفحه ۱۷۵، حدیث ۸ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۹۰، حدیث ۱.

۲- [۵۳۱]کامل الزیارات، باب ۹۶، صفحه ۲۸۷، حدیث ۲.

وَرَحْمَةُ اللَّه وَبَرَكاتُهُ، أَنَا زائِرُکَ يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ بِقَلْبى وَ لِسانى

و رحمت و بركات خدا بر تو باد، اى فرزند رسول خدا من با قلب و زبان و تمام وجود زائر

وَجوارِحى وَ إِنْ لَمْ ازُرْکَ بِنَفْسى مُشاهَدَةً لِقُبَّتِکَ، فَعَلَيْکَ السَّلامُ يا

توام، گرچه تو را از نزديک زيارت ننموده و بارگاهت را مشاهده نکردم، پس بر تو سلام باد اى

وارِثَ آدَمَ صَفْوَةِ اللَّهِ، وَ وارِثَ نُوحٍ نَبِيِّ اللَّهِ، وَ وارِثَ إِبْراهيمَ خَليلِ اللَّهِ،

وارث آدم برگزيده خدا و وارث نوح پيامبر خدا، و وارث ابراهيم خليل خدا

وَ وارِثَ موسى كَليمِ اللَّهِ، وَوارِثَ عيسى رُوحِ اللَّهِ، وَ وارِثَ مُحَمَّدٍ

و وارث موسى هم صحبت خدا، و وارث عيسى روح خدا، و وارث محمّد

حَبيبِ اللَّهِ وَنَبِيِّهِ وَرَسُولِهِ، وَ وارِثَ عَلِيٍّ أَميرِ الْمُؤْمِنينَ وَصِيِّ رَسُولِ اللَّهِ

محبوب خدا و پيامبر و فرستاده اش، و وارث على امير مؤمنان و وصىّ و جانشين رسول خدا

وَ خَليفَتِهِ، وَ وارِثَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَصِيِّ أَميرِ الْمُؤْمِنينَ، لَعَنَ اللَّهُ

و وارث حسن بن على جانشين امير مؤمنان، خداوند

قاتِليکَ، وَجَدَّدَ عَلَيْهِمُ الْعَذابُ فى هذِهِ السَّاعَةِ وَفى كُلِّ ساعَةٍ، أَنَا يا

قاتلان تو را لعنت كند، و در اين ساعت و هر ساعت عذاب آنان را تجديد نمايد، اى

سَيِّدى مُتَقَرِّبٌ إِلَى اللَّهِ جَلَّ وَ عَزَّ، وَ إِلى جَدِّكِ رَسُولِ اللَّهِ، وَ إِلى أَبيکَ

آقا و سرورم من به درگاه خداوند گرامى و عزيز و جدّت رسول خدا و پدرت

أَميرِالْمُؤْمِنينَ، وَإِلى أَخيکَ الْحَسَنِ، وَإِلَيْکَ يا مَوْلایَ، فَعَلَيْکَ السَّلامُ

اميرمؤمنان و برادرت حسن و خودت اى مولا و سرورم تقرّب مى جويم، پس سلام بر تو

وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكاتُهُ بِزِيارَتى لَکَ بِقَلْبى وَ لِسانى وَ جَميعِ جَوارِحى

و رحمت و بركات خدا بر تو باد به واسطه زيارتم با قلب و زبان و تمام وجودم از تو

فَکَنْ یا سَیِّدی شَفیعی لِقَبُولِ ذلِکَ مِنّی، وَ أَنَا بِالْبَراءَهِ مِنْ أَعْدائِکَ

پس ای آقا و سرورم برای پذیرش آن از من شفیعم باش، و من با بیزاری از دشمنانت

وَاللَّعْنَهِ لَهُمْ وَعَلَیْهِمْ أَتَقَرَّبُ إِلَی اللَّهِ وَإِلَیْکُمْ أَجْمَعینَ، فَعَلَیْکَ صَلَواتُ اللَّهِ

و لعنت بر آنان به خدا و همه شما تقرّب می جویم، پس درود

وَ رِضْوانُهُ وَ رَحْمَتُهُ.

و خشنودی و رحمت خدا بر تو باد

سپس به قبر علی بن الحسین علیهما السلام (علی اکبر) توجّه می کنی و بر او سلام می گویی، و در پایان آنچه دوست داری از امور دنیا و آخرتت را، از خدا طلب می کنی، آنگاه چهار رکعت نماز می خوانی. سپس رو به قبله، به سوی قبر امام حسین علیه السلام و سایر شهدا متوجّه می شوی و به قصد وداع می گویی:

أَنَا مُوَدِّعُکَ یا مَوْلایَ وَابْنَ مَوْلایَ، وَ یا سَیِّدی وَابْنَ سَیِّدی و مُوَدِّعُکَ

با تو وداع می کنم ای مولای من و فرزند مولای من، و ای آقا و سرورم و فرزند آقا و سرورم و با تو وداع می کنم

یا سَیِّدی وَابْنَ سَیِّدی یا عَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ، وَ مُوَدِّعُکُمْ یا ساداتی یا

ای آقا و سرورم و فرزند آقا و سرورم ای علی بن حسین، و با شما وداع می کنم ای سرورانم ای

مَعاشِرَ الشُّهَداءِ، فَعَلَیْکُمْ سَلامُ اللَّهِ وَ رَحْمَتُهُ وَ رِضْوانُهُ وَ بَرَکاتُهُ.(۱)

گروه شهیدان، پس سلام خدا و رحمت و خوشنودی و برکات او بر شما باد.

فضیلت تربت امام حسین علیه السلام و آداب استفاده از آن:

در فضیلت تربت آن حضرت روایات فراوانی وارد شده، مانند:

۱- از روایات متواتر به دست می آید که تربت پاک آن حضرت شفای دردها و بیماری هاست ۵۳۳] و امان از بلاها و هر خوف و ترس ۵۳۴] و طبق بعضی از روایات، تربت را می توان از میان محلّ قبر مبارک تا یک میل ۵۳۵] و یا حتّی تا چهار میل ۵۳۶] برگرفت.

مرحوم محدّث قمی رحمه الله در «فوائد الرضویّه» در احوال سیّد محدّث و مُتبحّر، آقا سیّد نعمت اللَّه جزایری قدس سره می نویسد که آن سیّد جلیل در تحصیل علم، زحمت بسیار کشیده و رنج بسیار برده است و چون در اوایل تحصیل حتّی قادر بر تهیّه چراغ نبود، از روشنی مهتاب استفاده می کرد، لذا از کثرت مطالعه در مهتاب، چشمانش ضعیف شده بود، ولی به برکت تربت مقدّسه سیّدالشهدا و خاک مرقدهای شریفه ائمّه عراق علیهم السلام چشمانش روشنی یافت،(۲) و جای تعجّب نیست که خداوند چنین اثری را در آن خاک مقدّس برای شیعیان و محبّان قرار داده باشد.

بهترین راه برای استفاده از تربت پربرکت آن حضرت، این است که مقدار کمی از تربت تمیز را در

۱- [۵۳۲]کامل الزیارات، باب ۹۶، صفحه ۲۸۸، حدیث ۷.

۲- [۵۳۷]فوائد الرضویه، صفحه ۶۹۵.

مقدار کمی آب تمیز حل کنند و از آن کمی بنوشند؛ یا هر یک از افراد خانواده مقداری از آن آب را به عنوان تبرّک استفاده کنند، و طریق دیگر این که به اندازه یک عدس از تربت تمیز را روی زبان بگذارند و یک جرعه آب روی آن بنوشند.

۲- «ابن قولویه» از شخصی نقل می کند که گفت: امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام از خراسان برایم بسته ای را فرستاد، وقتی آن را گشودم، در میانش خاکی را یافتم. از کسی که آن را آورده بود پرسیدم: این چیست؟ گفت: خاک قبر امام حسین علیه السلام است، آن حضرت (امام رضا علیه السلام) هدیه ای برای کسی نمی فرستد مگر آن که کمی از این خاک را در میانش می گذارد و می فرماید: به اذن و مشیّت خدا امان از بلاهاست.(۱) ۳- یکی از یاران امام صادق علیه السلام به محضر مبارک امام عرض کرد: چگونه است که فردی از خاک قبر امام حسین علیه السلام برمی دارد و از آن سود می برد، ولی فرد دیگری از آن برمی دارد و بهره ای نمی برد؟ جواب فرمود: «نه واللّه، هر کس که از آن خاک بردارد و اعتقاد داشته باشد که به او نفع می بخشد، البتّه بهره مند می شود».(۲)

کیفیّت استفاده از تربت حسینی:

در ارتباط با آداب نگهداری تربت حسینی و کیفیّت بهره گیری از آن نیز روایاتی وارد شده است:

۱- از ابوحمزه ثمالی نقل شده: خدمت امام صادق علیه السلام عرض کردم: اصحاب را می بینم که از خاک قبر امام حسین علیه السلام برمی دارند و از آن (باذن اللّه) شفا طلب می کنند، آیا واقعاً در آن شفا وجود دارد؟ فرمود: «از خاکی که از فاصله میان قبر تا چهار میل برمی دارند، می توان برای درمان دردها بهره جست، و هر کس یقین به شفای آن داشته باشد هرگاه از آن شفا بجوید بِاذن اللّه کفایتش می کند».(۳) ۲- در روایت دیگری آمده است که هرگاه کسی از شما خواست از تربت بهره گیرد، نخست آن را ببوسد، سپس بر دو دیده اش بگذارد و بر سایر بدن بمالد و بگوید:

اللهُمَّ بِحَقِّ هذِهِ التُّرْبَهِ، وَبِحَقِّ مَنْ حَلَّ بِها، وَثَوى فيها، وَبِحِقِّ ابيهِ وَامِّهِ

خدایا به حقّ این تربت (پاک) و به حقّ آن که در آن اقامت گزیده و به خاک سپرده شده و به حقّ پدر و مادر

وَاخيهِ، وَالْأَئِمَّهِ مِنْ وُلْدِهِ، وَ بِحَقِّ الْمَلائِکَهِ الْحآفّينَ بِهِ، الَّا جَعَلْتَها شِفآءً مِنْ

و برادرش و امامان از فرزندانش و به حقّ فرشتگانی که او را در بر گرفته اند، این تربت را درمان

۱- [۵۳۸]کامل الزیارات، باب ۹۲، صفحه ۲۷۸، حدیث ۱.

۲- [۵۳۹]همان مدرک، باب ۹۱، صفحه ۲۷۴، حدیث ۱.

۳- [۵۴۰]همان مدرک، باب ۹۳، صفحه ۲۸۰، حدیث ۵.

کُلِّ داۤءٍ، وَ بُرْءاً مِنْ کُلِّ مَرَضٍ، وَ نَجاهً مِنْ کُلِّ آفَهٍ، وَ حِرْزاً مِمَّا اخافُ وَ احْذَرُ.

هر بیماری و بهبودی از هر مرض و نجات از هر آفت و مایه ایمنی از هر چه می ترسم و هراس دارم قرار دهی.

سپس از آن استفاده کند.(۱) ۳- و نیز در روایتی آمده: هر گاه خواستی از تربت امام حسین علیه السلام استفاده کنی بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ رِزْقاً واسِعاً، وَعِلْماً نافِعاً، وَشِفآءً مِنْ کُلِ

به نام خدا و به کمک خدا، خدایا این تربت را روزی وسیع و علم سود بخش و درمان هر بیماری قرار

داۤءٍ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.(۲)

ده، چرا که تو بر هر چیز توانایی.

۴- مستحب است قدری تربت حسینی به همراه میّت، داخل قبر گذاشته شود،(۳) و در روایت دیگری وارد شده که با حنوطش مخلوط گردد.(۴) ۵- مستحب است سجده کردن بر تربت امام حسین علیه السلام که حجاب های هفتگانه را باز می کند و سبب قبولی نماز و بالا رفتن آن به آسمانها می شود.(۵) ۶- مستحب است از آن، تسبیح بسازند و با چنین تسبیحی ذکر گویند(۶) که فضیلت عظیم دارد و مادامی که در دست صاحبش می باشد، تسبیح خدا می گوید هر چند صاحبش تسبیح نگوید.(۷) یادآوری:

۱- همان گونه که از مجموع روایات فوق به دست آمد، باید حریم تربت حسینی را پاس داشت و به گونه ای آن را نگهداری کرد که بی حرمتی پیش نیاید، زیر دست و پا نماند، در راه نریزند و آلوده نکنند.

۲- مشهور میان علما این است که خوردن گل و خاک، مطلقاً جایز نیست مگر تربت مقدّسه امام حسین علیه السلام که آن هم صرفاً به قصد شفا جایز است، و احتیاط آن است که بیش از یک عدس نباشد.

۳- در این که مقصود از تربت حسینی، خاکِ چه مقدار فاصله از زمین کربلا می باشد، تعبیرات روایات

۱- [۵۴۱]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۱۹، حدیث ۴ و امالی طوسی، صفحه ۳۱۸، حدیث ۹۳.

۲- [۵۴۲]کامل الزیارات، باب ۹۴، صفحه ۲۸۴، حدیث ۱.

۳- [۵۴۳]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۳۶، حدیث ۷۵.

۴- [۵۴۴]همان مدرک، صفحه ۱۳۳، حدیث ۶۳ و تهذیب، جلد ۶، صفحه ۷۶، حدیث ۱۸.

۵- [۵۴۵]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۳۵، حدیث ۷۴.

۶- [۵۴۶]همان مدرک، جلد ۹۸، صفحه ۱۳۲، حدیث ۶۱، و تهذیب، جلد ۶، صفحه ۷۵، حدیث ۱۶.

۷- [۵۴۷]همان مدرک.

گوناگون است؛ البتّه هر چه نزدیکتر به قبر مقدّس باشد، بهتر است.(۱)

فضیلت زمین کربلا و حائر حسینی:

روایات فراوانی در ارتباط با شرافت و فضیلت زمین کربلا و حائر حسینی وارد شده که به بعضی از آنها اشاره می شود:

۱- امیرمؤمنان علیه السلام از زمین کربلا- به همراه جمعی از اصحابش گذشتند، وقتی به آن جا رسیدند اشک از چشمان حضرت جاری شد و فرمود: این جاست جایگاه اقامت سوارانشان و اینجاست محلّ انداختن بارهایشان و این جاست که خونشان ریخته می شود، خوشا به حال تو ای تربتی که خون یاران حق روی تو ریخته می شود

(هذا مُناخُ رُکّابِهِمْ، وَ هذا مَلْقی رِحالِهِمْ، وَ هُنا تُهْرَقُ دِماءُهُمْ، طُوبی لَکَ مِنْ تُرْبَهٍ عَلَیْکَ تُهْرَقُ دِماءُ الْأَحِبَّهِ).(۲)

۲- در حدیثی از امام صادق علیه السلام می خوانیم: جایگاه قبر حسین بن علی علیهما السلام از روزی که آن حضرت در آن دفن شد، باغ پرارزشی از باغ های بهشت است.(۳) ۳- ابوهاشم جعفری می گوید: امام هادی علیه السلام در ایّام بیماریش می فرمود: کسی را به سوی «حائر» (حائر حسینی برای طلب شفای من) بفرستید. عرض کردم: فدایت شوم اجازه می فرمایید که من بروم؟

فرمود: برو امّا با رعایت تقیّه ... عزم بر حرکت گرفتم ولی قبل از حرکت، جریان را برای علیّ بن بلال ذکر کردم، او با تعجّب گفت: حضرت هادی علیه السلام خودش حائر است او را با «حائر» چه کار؟! خدمت حضرت رسیدم سؤال علیّ بن بلال را برای او نقل کردم، فرمود: آیا رسول اللّه خانه خدا را طواف نمی کرد و حجرالاسود را نمی بوسید با آن که حرمت رسول گرامی صلی الله علیه و آله وحرمت مؤمن از حرمت خانه خدا بیشتر است؟

بدان که این مکان ها مکان هایی هستند که خداوند دوست دارد یاد او در آنها زنده شود، من هم دوست دارم برای شفای من در مکان هایی دعا شود که خدا دوست دارد و حائر حسینی یکی از آن مکانهاست.(۴)

محلّ حائر حسینی:

بحثی که در این جا مطرح است این است که چه مقدار از اطراف قبر مطهّر امام حسین علیه السلام «حائر» محسوب می شود و آن مکانی که آن همه روایات در فضیلت آن و استجابت دعا در آن، در فصل فضیلت

۱- [۵۴۸]رجوع کنید به: بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۳۰، حدیث ۵۰، ۵۴ و ۵۵؛ و جواهرالکلام، جلد ۳۶، صفحه ۳۶۴.

۲- [۵۴۹]کامل الزیارات، باب ۸۸، صفحه ۲۷۰، حدیث ۱۱.

۳- [۵۵۰]همان مدرک، باب ۸۹، صفحه ۲۷۱، حدیث ۱.

۴- [۵۵۱]همان مدرک، باب ۹۰، حدیث ۱ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۱۲.

زیارت ذکر شد، کدام است و چه مقدار مساحت دارد؟

مرحوم «علّامه مجلسی» اقوال متعدّدی را از علما در این رابطه نقل کرده است و آنچه در نظر شریف خود ایشان تقویت دارد این است که مراد از «حائر»(۱) آن مقدار از مساحتی است که دیوارهای صحن، آن را احاطه کرده است در نتیجه خود صحن از جمیع اطراف و ساختمان هایی که به قبّه شریفه متّصل است و همچنین مسجدی که در پشت آن قبّه قرار دارد جزء حائر محسوب می شود. و آنچه مشهور میان اهالی کربلاست و از گذشتگان، به آنها به ارث رسیده و همچنین ظاهر کلمات اکثر اصحاب، همین است.(۲) مرحوم «صاحب جواهر» نیز در تفسیر حائر همین معنا را انتخاب کرده است [۵۵۴] هر چند احتیاط آن است که صحن مطهر را جزء حائر ندانند و به حرم مطهّر و رواق ها و مسجد بالاسر قناعت کنند، به خصوص این که در گذشته حرم تا این حد توسعه نداشت.

از خداوند بزرگ توفیق بهره وری همه عاشقان مکتب آن حضرت را از فیوضات عظیم این اماکن مقدّسه مسألت داریم.

ص: ۴۳۹

۱- [۵۵۲] (۱).« حائر» در لغت(از حَیَرَ است نه از حَوَرَ) به مکانی گفته می شود که آب در آن جا جمع شود و دَوَران پیدا کند(صحاح اللغه و مصباح المنیر) در هر حال: گویا از زمانی که متوکّل عبّاسی- لعنهاللّٰه علیه- قبر آن حضرت را به آب بست، ولی آب در اطراف قبر، دور زد و به خود قبر نرسید، به این محوّطه حائر گفته شد.(بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۱۷).

۲- [۵۵۳]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۱۷.

فصل ششم: زیارت کاظمین علیهما السلام

فضیلت زیارت کاظمین (حضرت موسی بن جعفر و امام جواد علیهما السلام):

در فضیلت زیارت این دو امام معصوم علیهما السلام روایات زیادی وارد شده که به بعضی از آنها اشاره می شود:

۱- زیارت امام موسی بن جعفر علیه السلام مثل زیارت رسول اللّٰه صلی الله علیه و آله است ۵۵۵] و هر کس او را زیارت کند مثل آن است که رسول اللّٰه صلی الله علیه و آله و امیرمؤمنان علیه السلام را زیارت کرده است ۵۵۶] و نیز مثل آن است که امام حسین علیه السلام را زیارت کند.(۱) ۲- «هر کس حضرت موسی بن جعفر علیه السلام را زیارت کند، اهل بهشت است».(۲) ۳- «ابن شهرآشوب» از «خطیب بغدادی» (صاحب تاریخ بغداد) از علی بن خلال نقل می کند که گفت: هیچ مشکلی برای من پیش نیامد مگر این که با پناه بردن به قبر مطهّر موسی بن جعفر علیهما السلام و توسّل به آن حضرت، خداوند آن را برایم گشود و بر من آسان کرد.(۳) ۴- و نیز از «خطیب بغدادی» نقل می کند: در بغداد زنی را مشاهده کردند که شتابان در حال دویدن بود، وقتی از او سؤال کردند به کجا می روی؟ جواب داد: به سوی قبر موسی بن جعفر علیهما السلام تا دعا کنم پسرم از حبس آزاد شود، مردی حنبلی مذهب که در آن جا حاضر بود او را به تمسخر گرفت و گفت: پسرت در زندان مُرد! آن زن گفت: خداوندا به حق آن کسی که او را در زندان به شهادت رساندند، قدرت خود را به ما نشان ده! چیزی نگذشت که پسرش را رها کردند و پسر آن مرد حنبلی که استهزا کرده بود، دستگیر شد!(۴)

کیفیّت زیارت کاظمین علیهما السلام:

زیاراتی که در حرم شریف کاظمین می توان خواند بر دو قسم است: نخست زیاراتی که مختصّ به هر یک از آن دو بزرگوار است و دیگر زیاراتی که مشترک بین آن دو امام علیهما السلام می باشد.

۱- [۵۵۷]همان مدرک، حدیث ۱، ۳، ۸، ۱۰.

۲- [۵۵۸]همان مدرک، حدیث ۷، ۱۲.

۳- [۵۵۹]مناقب ابن شهرآشوب، جلد ۴، صفحه ۳۰۵.

۴- [۵۶۰]همان مدرک.

زیارت مختصّ به امام موسی بن جعفر علیهما السلام:

زیـارت اوّل از «سیّدبن طاووس» نقل شـده است که وقتی خواستی آن حضـرت را زیارت نمایی سزاوار است که غسل کنی، سپس با آرامش و وقار به سمت حرم روانه شو، وقتی به دَرِ حرم رسیدی بایست و بگو:

اللَّهُ اکْبَرُ اللَّهُ اکْبَرُ، لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ اکْبَرُ، الْحَمْدُ للَّهِ عَلی هِدایَتِهِ لِدینِهِ،

خـدا بزرگـتر از هر چیز است، خـدا بزرگـتر از هر چیز است، معبودی جز خـدا نیست، و خـدا بزرگـتر از هر چیز است، حمـد و سپاس از آن خداوند

وَالتَّوْفیقِ لِما دَعا الَیْهِ مِنْ سَبیلِهِ، اللهُمَّ انَّکَ اکْرَمُ مَقْصُودٍ وَاکْرَمُ مَاْتِیٍّ،

است به خاطر هدایت بر دینش، و توفیق بر دعوت به راهش، خدایا تو به یقین گرامی ترین مقصود و شایسته ترین میزبانی،

وَقَدْ اتَیْتُکَ مُتَقَرِّباً الَیْکَ بِابْنِ بِنْتِ نَبِیِّکَ صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَعَلی آبآئِهِ

و من به درگاهت آمده ام در حالی که به واسطه فرزند دختر پیامبرت به تو تقرّب می جویم، درود خدا بر او و بر پدران

الطَّاهِرینَ، وَابْنآئِهِ الطَّیِّبینَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَلا تُخَیِّبْ

پاک و فرزندان پاکیزه اش باد، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و تلاشم را بیهوده

سَعْیی وَلا تَقْطَعْ رَجآئی وَاجْعَلْنی عِنْدَکَ وَجیهاً فِی الدُّنْیا وَالْأخِرَه

مگردان و امیدم را ناامید مکن، و مرا در دنیا و آخرت مقبول و از مقرّبان

وَمِنَ الْمُقَرَّبینَ. و به هنگام ورود بگو: بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَفی سَبیلِ اللَّهِ، وَعَلی مِلَّهِ

قرار ده********* به نام خدا و به کمک خدا و در راه خدا و بر دین

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لی وَلِوالِدَیَّ وَلِجَمیعِ

رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- خدایا مرا و پدر و مادرم و تمامی

الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ سپس همین که به دَرِ قبّه شریفه رسیدی بایست و طلب اذن نما و بگو:

مردان و زنان با ایمان را بیامرز***********************************

ءَادْخُلُ یا رَسُولَ اللَّهِ، ءَادْخُلُ یا نَبِیَّ اللَّهِ، ءَادْخُلُ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِاللَّهِ،

آیا داخل شوم ای رسول خدا، آیا داخل شوم ای پیامبر خدا، آیا داخل شوم ای محمّد بن عبداللّه

ءَادْخُلُ یا امیرَالْمُؤْمِنینَ، ءَادْخُلُ یا ابامُحَمَّدٍ الْحَسَنَ، ءَادْخُلُ یا

آیا داخل شوم ای امیر مؤمنان، آیا داخل شوم ای ابا محمّد، حسن مجتبی، آیا داخل شوم ای

اباعَبْدِاللَّهِ الْحُسَیْنَ، ءَادْخُلُ یا ابامُحَمَّدٍ عَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ، ءَادْخُلُ یا ابا

ابا عبداللّه الحسین، آیا داخل شوم ای ابا محمّد علی بن حسین، آیا داخل شوم ای ابا

جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ، ءَادْخُلُ یا اباعَبْدِاللَّهِ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، ءَادْخُلُ یا

جعفر، محمّد بن علی، آیا داخل شوم ای ابا عبداللَّه جعفر بن محمّد، آیا داخل شوم ای

مَوْلایَ یا اَبَاالْحَسَنِ مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ، ءَادْخُلُ یا مَوْلایَ یا اباجَعْفَرٍ

مولای من ای ابا الحسن موسی بن جعفر، آیا داخل شوم ای مولای من ای ابا جعفر

مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ* آنگاه داخل شو و چهار مرتبه اللَّهُ اکْبَرُ بگو و سپس مقابل قبر و در حالی که محمّد بن علی،***************** خدا بزرگتر از هر چیز است*****************

قبله را پشت کتف خود قرار داده ای بایست و بگو: السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ وَابْنَ وَلِیِّهِ،

************************* سلام بر تو ای ولیّ خدا و فرزند ولیّش

السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّهَ اللَّهِ وَابْنَ حُجَّتِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا صَفِیَّ اللَّهِ وَابْنَ

سلام بر تو ای حجّت خدا و فرزند حجّتش، سلام بر تو ای برگزیده خدا و فرزند

صَفِیِّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا امینَ اللَّهِ وَابْنَ امینِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا نُورَ اللَّهِ فی

برگزیده اش، سلام بر تو ای امین خدا و فرزند امینش، سلام بر تو ای نور خدا در

ظُلُماتِ الْأَرْضِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا امامَ الْهُدی السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَلَمَ

تاریکیهای زمین، سلام بر تو ای پیشوای هدایت، سلام بر تو ای نشانه

الدّینِ وَالتُّقی السَّلامُ عَلَیْکَ یا خازِنَ عِلْمِ النَّبِیّینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

دین و پرهیزکاری، سلام بر تو ای مخزن علم پیامبران، سلام بر تو ای

خازِنَ عِلْمِ الْمُرْسَلینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا نآئِبَ الْأَوْصِیآءِ السَّابِقینَ،

مخزن علم فرستادگانِ (خدا)، سلام بر تو ای جانشین اوصیای پیشین

السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَعْدِنَ الْوَحْیِ الْمُبینِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا صاحِبَ الْعِلْمِ

سلام بر تو ای معدن وحی آشکار، سلام بر تو ای صاحب علم

الْیَقینِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَیْبَهَ عِلْمِ الْمُرْسَلینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا

الیقین سلام بر تو ای معدن علم فرستادگان (خدا)، سلام بر تو ای

الْإِمامُ الصَّالِحُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْإِمامُ الزَّاهِدُ، [السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا

پیشوای شایسته، سلام بر تو ای پیشوای زاهد، [سلام بر تو ای

ص :۴۴۲

الْإِمامُ الْعابِدُ][(۱)](#footnote-1)، السَّلامُ عَلَيْکَ ايُّهَا الْإِمامُ السَّيِّدُ الرَّشيدُ، السَّلامُ عَلَيْکَ

امام عابد]، سلام بر تو ای پیشوا و آقا و سرور آگاه، سلام بر تو

ايُّهَا الْمَقْتُولُ الشَّهيدُ، السَّلامُ عَلَيْکَ يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ وَابْنَ وَصِيِّهِ، السَّلامُ

ای کشته شده شهید، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا و فرزند جانشینش، سلام

عَلَيْکَ يا مَوْلایَ يا مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ، وَرَحْمَهُاللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ

بر تو ای مولای من، ای موسی بن جعفر و رحمت و برکات خدا بر تو باد، گواهی می دهم که تو به یقین

بَلَّغْتَ عَنِ اللَّهِ ما حَمَّلَکَ، وَحَفِظْتَ مَا اسْتَوْدَعَکَ، وَحَلَّلْتَ حَلالَ اللَّهِ،

آنچه از جانب خدا به عهده داشتی ابلاغ نمودی، و آنچه نزدت ودیعه بود حفظ کردی و حلال خدا را حلال

وَحَرَّمْتَ حَرامَ اللَّهِ، وَاقَمْتَ احْکامَ اللَّهِ، وَتَلَوْتَ کِتابَ اللَّهِ، وَصَبَرْتَ عَلَی

و حرام خدا را حرام شمردی، و احکام خدا را بپا داشته و کتاب خدا را تلاوت نمودی، و در راه خدا بر

الْأَذی فی جَنْبِ اللَّهِ، وَجاهَدْتَ فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ حَتّی اتیکَ الْيَقينُ،

آزار و اذیّتها صبر نمودی، و در راه خدا به شایستگی جهاد کردی، تا زمان وفاتت فرا رسید

وَاشْهَدُ انَّکَ مَضَيْتَ عَلی ما مَضی عَلَيْهِ آبآؤُکَ الطَّاهِرُونَ، وَاجْدادُکَ

و گواهی می دهم که تو به یقین به همان راهی رفتی که پدران پاک و اجداد

الطَّيِّبُونَ، وَالْأَوْصِيآءُ الْهادُونَ الْأَئِمَّهُ الْمَهْدِيُّونَ، لَمْ تُؤْثِرْ عَمیً عَلی

پاکیزه ات و جانشینان هدایتگر و امامان هدایت یافته رفتند، گمراهی را بر هدایت

هُدیً، وَلَمْ تَمِلْ مِنْ حَقٍّ الی باطِلٍ، وَاشْهَدُ انَّکَ نَصَحْتَ للَّهِ وَلِرَسُولِهِ

برنگزیده و از راه حق به سوی باطل منحرف نشدی و گواهی می دهم که تو به یقین برای خدا و رسولش

وَلِأَميرِ الْمُؤْمِنينَ، وَا نَّکَ ادَّيْتَ الْأَمانَهَ، وَاجْتَنَبْتَ الْخِيانَهَ، وَاقَمْتَ

و امیر مؤمنان خیرخواهی کرده، و امانت را ادا نمودی و از خیانت دور بودی و

الصَّلاهَ، وَآتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ عَنِ الْمُنْکَرِ، وَعَبَدْتَ

نماز را بپا داشته و زکات را پرداخت نمودی و امر به معروف و نهی از منکر کردی و

اللَّهَ مُخْلِصاً مُجْتَهِداً مُحْتَسِباً حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، فَجَزاکَ اللَّهُ عَنِ الْإِسْلامِ

خدا را خالصانه و کوشا و به امید پاداش عبادت نمودی تا زمان وفاتت فرا رسید، پس خداوند از جانب اسلام و

ص :۴۴۳

۱- [۵۶۱]این قسمت در بحارالانوار آمده است.

وَاهْلِهِ افْضَلَ الْجزآءِ، وَاشْرَفَ الْجَزآءِ، اَتَیْتُکَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، زآئِراً

مسلمانان بهترین و باارزشترین پاداش را به تو عطا کند، ای فرزند رسول خدا به درگاهت آمده ام، در حالی که زائر

عارِفاً بِحَقِّکَ، مُقِرّاً بِفَضْلِکَ، مُحْتَمِلًا لِعِلْمِکَ، مُحْتَجِباً بِذِمَّتِکَ، عآئِذاً

آشنا به حقّ تو و اقرارکننده به فضل توام، علمت را فرا گرفته و در امان پیمان توام

بِقَبْرِکَ، لائِذاً بِضَریحِکَ، مُسْتَشْفِعاً بِکَ اِلَی اللَّهِ، مُوالِیاً لِأَوْلِیآئِکَ، مُعادِیاً

به قبر و ضریحت پناهنده ام و تو را به درگاه خدا شفیع قرار می دهم، دوستدار دوستانت و دشمن

لِأَعْدآئِکَ، مُسْتَبْصِراً بِشَأْنِکَ وَبِالْهُدَی الَّذی انْتَ عَلَیْهِ، عالِماً بِضَلالَهِ

دشمنان توام، و به جایگاه تو و هدایتی که تو برآنی آگاهم، و گمراهی

مَنْ خالَفَکَ، وَبِالْعَمَی الَّذی هُمْ عَلَیْهِ، بِابی انْتَ وَامّی وَنَفْسی وَاهْلی

مخالفانت و کوردلی آنان را می دانم، پدر و مادر و جانم و خانواده

وَمالی وَوُلْدی یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، اَتَیْتُکَ مُتَقَرِّباً بِزِیارَتِکَ اِلَی اللَّهِ تَعالی

و اموال و فرزندانم فدای تو باد ای فرزند رسول خدا، به درگاهت آمده ام در حالی که با زیارت تو به خداوند بلندمرتبه تقرّب می جویم

وَمُسْتَشْفِعاً بِکَ اِلَیْهِ، فَاشْفَعْ لی عِنْدَ رِبِّکَ، لِیَغْفِرَ لی ذُنُوبی وَیَعْفُوَ عَنْ

و تو را به درگاه او شفیع قرار می دهم، پس نزد پروردگارت شفیعم باش، تا گناهانم را بیامرزد و خطایم را

جُرْمی وَیَتَجاوَزَ عَنْ سَیِّئاتی وَیَمْحُوَ عَنّی خَطیئاتی وَیُدْخِلَنِی

ببخشد و از گناهانم درگذرد و خطاهایم را محو کند، و مرا در بهشت داخل

الْجَنَّهَ، وَیَتَفَضَّلَ عَلَیَّ بِما هُوَ اهْلُهُ، وَیَغْفِرَ لی وَلِأبائی وَلِإِخْوانی

کند، و آنچه که او شایسته آن است به من عطا نماید و من و پدران (و مادران) و برادران

وَاخَواتی وَلِجَمیعِ الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ فی مَشارِقِ الْأَرْضِ وَمَغارِبِها،

و خواهرانم و تمامی مردان و زنان با ایمان را در شرق و غرب زمین بیامرزد

بِفَضْلِهِ وَجُودِهِ وَمَنِّهِ* سپس ضریح را ببوس و دو طرف صورت خود را بر آن بگذار و هر آنچه به حق لطف و کرم و نعمت بخشیش******************

خواهی دعا کن و به جانب سر مبارک آن حضرت برگرد و بگو: السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ یا

************** سلام بر تو ای مولای من ای

ص: ۴۴۴

مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، اشْهَدُ انَّکَ الْإِمامُ الْهادی وَالْوَلِیُ

موسی بن جعفر و رحمت و برکات خدا بر تو باد، گواهی می دهم که تو به یقین پیشوای هدایتگر و سرپرست

الْمُرْشِدُ، وَانَّکَ مَعْدِنُ التَّنْزیلِ، وَصاحِبُ التَّأْویلِ، وَحامِلُ التَّوْریهِ

و راهنمایی و تویی معدن قرآن و صاحب علم تأویل (قرآن)، و دارنده علم تورات

وَالْإِنْجیلِ، وَالْعالِمُ الْعادِلُ، وَالصَّادِقُ الْعامِلُ، یا مَوْلایَ ا نَا ابْرَءُ الَی

و انجیل، و دانای دادگر و راستگوی عمل کننده، ای مولای من از دشمنان تو به درگاه

اللَّهِ مِنْ اعْدآئِکَ، وَاتَقَرَّبُ الَی اللَّهِ بِمُوالاتِکَ، فَصَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ وَعَلی

خدا بیزاری می جویم و با دوستی تو به درگاه خدا تقرّب می جویم، پس درود خدا بر تو و بر

آبآئِکَ، وَاجْدادِکَ وَابْنآئِکَ، وَشیعَتِکَ وَمُحِبّیکَ، وَرَحْمَهُاللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.

پدران و اجداد و فرزندان تو و بر شیعیان و دوستدارانت و رحمت و برکات خدا بر تو باد

آنگاه دو رکعت نماز زیارت بجای آور و در آن، حمد و سوره یس و الرحمن، یا هر چه از قرآن برایت آسان است بخوان و آنچه می خواهی از خدا بخواه.(۱) زیارت دوم: علّامه مجلسی می نویسد: «شیخ مفید» و «شیخ شهید» و «محمّد بن المشهدی» نوشته اند: هرگاه خواستی در نزدیکی بغداد، امام موسی بن جعفر علیهما السلام را زیارت کنی غسل کن و روانه حرم شریفش شو و بر دَرِ حرم بایست و اذن دخول بطلب و سپس داخل حرم شو در حالی که می گویی:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَفی سَبیلِ اللَّهِ، وَعَلی مِلَّهِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ،

به نام خدا و به کمک خدا و در راه خدا و بر دین رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

وَالسَّلامُ عَلی اوْلِیآءِ اللَّهِ. آنگاه نزد قبر آن جناب بایست و بگو:

و درود بر اولیای خدا**********************

السَّلامُ عَلَیْکَ یا نُورَ اللَّهِ فی ظُلُماتِ الْأَرْضِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ،

سلام بر تو ای نور خدا در تاریکیهای زمین، سلام بر تو ای ولیّ خدا

السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّهَاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا بابَ اللَّهِ، اشْهَدُ انَّکَ اقَمْتَ

سلام بر تو ای حجّت خدا، سلام بر تو ای درگاه (تقرّب به) خدا، گواهی می دهم که تو به یقین نماز را بپا داشته

الصَّلاهَ، وَآتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ عَنِ الْمُنْکَرِ، وَتَلَوْتَ

و زکات دادی و امر به معروف و نهی از منکر کردی و

۱- [۵۶۲]مصباح الزائر، صفحه ۳۷۷ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۴، حدیث ۹(با اندکی تفاوت).

الْکِتابَ حَقَّ تِلاوَتِهِ، وَجاهَدْتَ فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ، وَصَبَرْتَ عَلَی

کتابِ (خدا) را به شایستگی تلاوت نموده و در راه خدا جهاد کردی، و به امید پاداش در راه خدا بر

الْأَذی فی جَنْبِهِ مُحْتَسِباً، وَعَبَدْتَهُ مُخْلِصاً حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، اشْهَدُ ا نَّکَ

اذیّتها صبر نمودی، و او را خالصانه عبادت کردی تا زمان وفاتت فرا رسید، گواهی می دهم که تو به یقین

اوْلی بِاللَّهِ وبِرَسُولِهِ، وَانَّکَ ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ حَقّاً، ابْرَءُ الَی اللَّهِ مِنْ اعْدآئِکَ،

به خدا و رسولش نزدیکتری و فرزند بر حقّ رسول خدایی، از دشمنانت به درگاه خدا بیزاری جسته

وَاتَقَرَّبُ الَی اللَّهِ بِمُوالاتِکَ، اتَیْتُکَ یا مَوْلایَ عارِفاً بِحَقِّکَ، مُوالِیاً

و با پیروی از تو، به درگاه خدا تقرّب می جویم، ای مولای من به درگاهت آمده ام در حالی که آشنای به حقّ تو و دوستدار

لِأَوْلِیآئِکَ، مُعادِیاً لِأَعْدآئِکَ، فَاشْفَعْ لی عِنْدَ رَبِّکَ.

دوستانت و دشمن دشمنان توام، پس نزد پروردگارت شفیعم باش.

سپس ضریح را ببوس و گونه های خود را بر آن بگذار، آنگاه به جانب بالای سر برو و بایست و بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، اشْهَدُ انَّکَ صادِقٌ، ادَّیْتَ ناصِحاً، وَقُلْتَ

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، گواهی می دهم که تو به یقین راستگویی، و با خیرخواهی ادای امانت نموده و با امانتداری سخن

اميناً، وَمَضَیْتَ شَهیداً، لَمْ تُؤْثِرْ عَمیً عَلَی الْهُدی وَلَمْ تَمِلْ مِنْ حَقٍّ الی

گفتی و با شهادت زندگیت را بپایان رساندی، گمراهی را بر هدایت برنگزیده و از راه حق به سوی باطل منحرف

باطِلٍ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ وَعَلی آبآئِکَ وَابْنآئِکَ الطَّاهِرینَ.

نشدی، درود خدا بر تو و بر پدران و فرزندان پاکت باد.

سپس ضریح منوّر را ببوس و دو رکعت نماز زیارت بگزار و بعد ازآن هر مقدار نماز که می خواهی بجای آور و پس از آن به سجده برو و بگو: اللهُمَّ الَیْکَ اعْتَمَدْتُ، وَالَیْکَ قَصَدْتُ، وَلِفَضْلِکَ

************** خدایا به تو پناه آورده و درگاهت را قصد نمودم و به فضلت

رَجَوْتُ، وَقَبْرَ امامِیَ الَّذی اوْجَبْتَ عَلَیَّ طاعَتَهُ زُرْتُ، وَبِهِ الَیْکَ

امیدوارم و قبر امامم که اطاعتش را بر من واجب نمودی زیارت کردم و به واسطه او به تو

تَوَسَّلْتُ، فَبِحَقِّهِمُ الَّذی اوْجَبْتَ عَلی نَفْسِکَ، اغْفِرْ لی وَلِوالِدَیَ

متوسّل می شوم، پس به خاطر حقّی که از آنان بر خودت واجب نموده ای، من و پدر و مادرم

ص :۴۴۶

وَلِلْمُؤْمِنینَ یا کَریمُ. آنگاه طرف راست صورت خود را بر محل سجده بگذار و بگو: اللهُمَّ قَدْ

و تمامی مؤمنان را بیامرز ای بخشنده************* خدایا به یقین

عَلِمْتَ حَوآئِجی فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاقْضِها. سپس جانب چپ را حاجتهایم را می دانی، پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و آنها را برآور.

بگذار و بگو: اللهُمَّ قَدْ احْصَیْتَ ذُنُوبی فَبِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، صَلِّ عَلی

خدایا تعداد گناهانم را می دانی، پس به حقّ محمّد و خاندان پاکش، بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاغْفِرْها وَتَصَدَّقْ عَلَیَّ بِما انْتَ اهْلُهُ.

محمد و خاندان پاکش درود فرست و گناهانم را بیامرز و به آنچه تو شایسته آنی بر من احسان کن.

آنگاه به سجده برگرد و صد مرتبه بگو: شُکْراً شُکْراً ... سپس سر از سجده بردار و به آنچه می خواهی و از برای هر کس که دوست داری دعا کن.(۱) تذکّر: «سیّد بن طاووس» صلواتی را برای موسی بن جعفر علیه السلام نقل کرده که بخشی از فضایل و مصائب آن حضرت را در بر دارد و زائر محترم می تواند خود را به فیض آن نایل سازد و آن صلوات چنین است:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَیْتِهِ، وَصَلِّ عَلی مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ وَصِیِ

خدایا درود فرست بر محمّد و خاندان پاکش، و درود فرست بر موسی بن جعفر جانشین

الْأَبْرارِ، وَامامِ الْأَخْیارِ، وَعَیْبَهِ الْأَنْوارِ، وَ وارِثِ السَّکینَهِ وَالْوَقارِ،

نیکان و پیشوای نیکوکاران، معدن نورها و وارث آرامش و متانت

وَالْحِکَمِ وَالْآثارِ، الَّذی کانَ یُحْیِی اللَّیْلَ بِالسَّهَرِ الَی السَّحَرِ بِمُواصَلَهِ

و حکمتها و آثار (گذشتگان)، آن که شبها را تا سحر به شب زنده داری بیدار بود و پیوسته

الْإِسْتِغْفارِ، حَلیفِ السَّجْدَهِ الطَّویلَهِ، وَالدُّمُوعِ الْغَزیرَهِ، وَالْمُناجاتِ

استغفار می کرد، هم پیمان بود با سجده های طولانی و اشکهای روان و مناجات

الْکَثیرَهِ، وَالضَّراعاتِ الْمُتَّصِلَهِ، وَمَقَرِّ النُّهی وَالْعَدْلِ، وَالْخَیْرِ وَالْفَضْلِ،

فراوان و ناله های پیوسته و جایگاه خرد و عدالت و نیکی و احسان

وَالنَّدی وَالْبَذْلِ، وَمَأْلَفِ الْبَلْوی وَالصَّبْرِ، وَالْمُضْطَهَدِ بِالظُّلْمِ، وَالْمَقْبُورِ

و سخاوت و بخشش و همدم با گرفتاری و صبر، همان کسی که با ستم پایمال شد و با جور مدفون گردید

ص: ۴۴۷

۱- [۵۶۳]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۱، حدیث ۷ و مزار کبیر، صفحه ۵۳۶ و مزار شهید، صفحه ۱۸۸.(با اندکی تفاوت)

بِالْجَوْرِ، وَالْمُعَذَّبِ فى قَعْرِ السُّجُونِ، وَظُلَمِ الْمَطامیرِ، ذِى السَّاقِ

و در سیاه چال ها و زندان های تاریک شکنجه می شد، صاحب ساق

الْمَرْضُوضِ بِحَلَقِ الْقُیُودِ، وَالْجِنازَهِ الْمُنادى عَلَیْها بِذُلِّ الْإِسْتِخْفافِ،

آسیب دیده با حلقه های زنجیر، و جنازه ای که با خواری و سبک شماری بر آن ندا داده شد

وَالْوارِدِ عَلى جَدِّهِ الْمُصْطَفى وَابیهِ الْمُرْتَضى وَامِّهِ سَیِّدَهِ النِّسآءِ،

و آن کس که بر جدّش محمّد مصطفی و پدرش علیّ مرتضی و مادرش سرور بانوان داخل شد

بِارْثٍ مَغْصُوبٍ، وَ وَلآءٍ مَسْلُوبٍ، وَامْرٍ مَغْلُوبٍ، وَدَمٍ مَطْلُوبٍ، وَسَمٍ

با ارثی غصب شده و خلافت سلب شده و فرمان بر زمین مانده خون طلب شده و سمّی که به او

مَشْرُوبٍ، اللهُمَّ وَکَما صَبَرَ عَلى غَلیظِ الْمِحَنِ، وَتَجَرَّعَ غُصَصَ

نوشاندند، خدایا همان گونه که او بر گرفتاریهای سخت صبر نمود و غصّه های گرفتاریها را

الْکُرَبِ، وَاسْتَسْلَمَ لِرِضاکَ، وَاخْلَصَ الطَّاعَهَ لَکَ، وَمَحَضَ الْخُشُوعَ،

فرو خورد و بخاطر خوشنودی تو تسلیم شد و خالصانه از تو اطاعت نمود و صادقانه فروتنی کرد

وَاسْتَشْعَرَ الْخُضُوعَ، وَعادَى الْبِدْعَهَ وَاهْلَها، وَلَمْ یَلْحَقْهُ فى شَىْ ءٍ مِنْ

و لبریز از خضوع بود، و با بدعت و بدعتگزاران دشمن بود و در اجرای فرمان های تو

اوامِرِکَ وَنَواهیکَ لَوْمَهُ لآئِمٍ، صَلِّ عَلَیْهِ صَلاهً نامِیَهً مُنیفَهً زاکِیَهً، تُوجِبُ

سرزنش ملامتگران در او اثر نکرد، درودی فزاینده و فراوان و پاک بر او فرست، که

لَهُ بِها شَفاعَهَ امَمٍ مِنْ خَلْقِکَ، وَقُرُونٍ مِنْ بَرایاکَ، وَبَلِّغْهُ عَنَّا تَحِیَّهً

موجب شفاعت امّتهای پیشین و گذشتگان گردد و درود

وَسَلاماً، وَآتِنا مِنْ لَدُنْکَ فى مُوالاتِهِ فَضْلًا وَاحْساناً، وَمَغْفِرَهً وَرِضْواناً،

و سلام ما را به او برسان، و بخاطر پیروی از او، لطف و احسان و آمرزش و خوشنودیت را به ما عطا کن

انَّکَ ذُو الْفَضْلِ الْعَمیمِ، وَالتَّجاوُزِ الْعَظیمِ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

زیرا تو دارای فضل همگانی و گذشت بزرگ هستی، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

زیارات مخصوصه امام جواد علیه السلام:

زیارت اوّل مطابق نقل علّامه مجلسی، همان بزرگواران (شیخ مفید، شیخ شهید و محمّد بن

۱- [۵۶۴]مصباح الزائر، صفحه ۳۸۲ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۷، حدیث ۱۰(با اندکی تفاوت).

المشـهدی) در ادامه زیارت قبل نوشـته اند: آنگاه متوجّه قبر محمّد بن علی الجواد علیهما السلام می شوی که در پشت سر جدّ بزرگوار خود مدفون است و چون نزد قبر آن حضرت ایستادی بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّهَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا نُورَ

سلام بر تو ای ولیّ خدا، سلام بر تو ای حجّت خدا، سلام بر تو ای نور

اللَّهِ فی ظُلُماتِ الْأَرْضِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ

خدا در تاریکی های زمین، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو

وَعَلی آبآئِکَ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَعَلی ابْنآئِکَ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَعَلی اوْلِیآئِکَ،

و بر پدرانت، سلام بر تو و بر فرزندانت، سلام بر تو و بر دوستدارانت

اشْهَدُ انَّکَ قَدْ اقَمْتَ الصَّلاهَ، وَآتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ

گواهی می دهم که تو به یقین نماز را بپا داشته و زکات داده و امر به معروف و نهی از

عَنِ الْمُنْکَرِ، وَتَلَوْتَ الْکِتابَ حَقَّ تِلاوَتِهِ، وَجاهَدْتَ فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ،

منکر نمودی و کتاب خدا را به شایستگی تلاوت کردی و در راه خدا به شایستگی جهاد نمودی

وَ صَبَرْتَ عَلَی الْأَذی فی جَنْبِهِ حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، اتَیْتُکَ زآئِراً عارِفاً بِحَقِّکَ،

و در راه خدا بر آزارها صبر نمودی تا زمان وفاتت فرا رسید، برای زیارت به درگاهت آمده ام در حالی که آشنای به حق تو

مُوالِیاً لِأَوْلِیآئِکَ، مُعادِیاً لِأَعْدآئِکَ، فَاشْفَعْ لی عِنْدَ رَبِّکَ* سـپس ضـریح را ببوس و دوسـتدار دوسـتانت و دشمن دشمنان توام، پس نزد پروردگارت شفیعم باش************

و آنگـاه دو طرف صورت خود را بر آن بگـذار، سـپس دو رکعت نمـاز زیارت بخوان و بعـد از آن، هر نمازی که می خواهی بجای آور و آنگاه به سجده برو و بگو: ارْحَمْ مَنْ اسآءَ وَاقْتَرَفَ، وَاسْتَکانَ

****************** بر بنده ای که بدی و جنایت کرده و درمانده شده

وَاعْتَرَفَ. سپس جانب راست صورت را بر محل سجده بگذار و بگو: انْ کُنْتُ بِئْسَ الْعَبْدُ،

و (به گناهش) معترف است، رحم کن.*************************** اگر من بنده بدی بوده ام

فَانْتَ نِعْمَ الرَّبُّ. آنگاه جانب چپ صورت را بگذار و بگو: عَظُمَ الذَّنْبُ مِنْ عَبْدِکَ، فَلْیَحْسُنِ

ولی تو پروردگار خوبی هستی****************** گناه بنده ات بزرگ است ولی عفو

الْعَفْوُ مِنْ عِنْدِکَ یا کَریمُ. سپس به سجده برو و صد مرتبه بگو:

شُکْراً شُکْراً ...

و برگرد.(۱) و گذشت از ناحیه تو نیکوست ای بزرگوار*********************************

۱- [۵۶۵]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۲، حدیث ۷؛ مزار شهید، صفحه ۱۹۲ و مزار کبیر، صفحه ۵۳۸(با اندکی تفاوت).

زیارت دوم «سیّد بن طاووس» می نویسد: وقتی امام موسی بن جعفر علیهما السلام را زیارت کردی نزد مرقد امام جواد علیه السلام می ایستی و آن را می بوسی و می گویی:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا اباجَعْفَرٍ، مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ الْبَرَّ التَّقِیَّ الْإِمامَ الْوَفِیَّ،

سلام بر تو ای اباجعفر، محمّد بن علی امام نیکوکار پرهیزکار و پیشوای باوفا

السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الرَّضِیُّ الزَّکِیُّ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللّهِ، السَّلامُ

سلام بر تو ای پسندیده پاکیزه، سلام بر تو ای ولیّ خدا، سلام

عَلَیْکَ یا نَجِیَّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَفیرَ اللّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سِرَّ اللّهِ،

بر تو ای رازدار پروردگار، سلام بر تو ای سفیر خدا، سلام بر تو ای گنجینه اسرار الهی

السَّلامُ عَلَیْکَ یا ضِیآءَاللّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَنآءَ اللّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

سلام بر تو ای پرتوی انوار خداوند، سلام بر تو ای درخشندگی (نور) الهی، سلام بر تو ای

کَلِمَهَ اللّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا رَحْمَهَ اللّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا النُّورُ السَّاطِعُ،

سخن خدا، سلام بر تو ای رحمت الهی، سلام بر تو ای نور درخشان

السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْبَدْرُ الطَّالِعُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الطَّیِّبُ مِنَ الطَّیِّبینَ،

سلام بر تو ای ماه تابان، سلام بر تو ای پاک سرشت از نژاد پاکان

السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الطَّاهِرُ مِنَ الْمُطَهَّرینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْأیَهُ

سلام بر تو ای پاکیزه خوی از نژاد پاکیزگان، سلام بر تو ای نشانه

الْعُظْمی السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْحُجَّهُ الْکُبْری السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْمُطَهَّرُ

با عظمتِ (خدا)، سلام بر تو ای حجّت بزرگِ (خداوند)، سلام بر تو ای پاک شده از

مِنَ الزَّلّاتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْمُنَزَّهُ عَنِ الْمُعْضِلاتِ، السَّلامُ عَلَیْکَ

لغزش ها، سلام بر تو ای پاکیزه از خطاها، سلام بر تو

اَیُّهَا الْعَلِیُّ عَنْ نَقْصِ الْأَوْصافِ، السَّلامُ عَلَیْکَ اَیُّهَا الرَّضِیُّ عِنْدَ

ای برتر از نقص در اوصاف، سلام بر تو ای پسندیده در نزد

الْأَشْرافِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَمُودَ الدّینِ، اشْهَدُ انَّکَ وَلِیُّ اللَّهِ وَحُجَّتُهُ فی

بزرگان، سلام بر تو ای ستون دین، گواهی می دهم که تو به یقین ولیّ خدا و حجّت او در

ارْضِهِ، وَانَّکَ جَنْبُ اللَّهِ وَخِیَرَهُ اللَّهِ، وَمُسْتَوْدَعُ عِلْمِ اللَّهِ وَعِلْمِ الْأَنْبِیآءِ،

زمین هستی، و تویی به یقین بنده مقرّب و برگزیده خدا و امانتدار علم الهی و پیامبران،

وَرُكْنُ الْإيمانِ، وَتَرْجُمانُ الْقُرْآنِ، وَاشْهَدُ انَّ مَنِ اتَّبَعَکَ عَلَی الْحَقِ

و اساس ایمان و مفسّر قرآن، و گواهی می دهم که به یقین هر که از تو پیروی نمود بر (راه) حق

وَالْهُدی وَانَّ مَنْ انْکَرَکَ وَنَصَبَ لَکَ الْعَداوَهَ عَلَی الضَّلالَهِ وَالرَّدی ابْرَءُ

و هدایت است و هر کس تو را انکار نموده و با تو دشمنی کرد بر (راه) گمراهی و هلاکت است، من

الَی اللَّهِ وَالَیْکَ مِنْهُمْ فِی الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ، وَالسَّلامُ عَلَیْکَ ما بَقیتُ وَبَقِیَ

به درگاه خدا و نزد تو از آنان در دنیا و آخرت بیزاری می جویم، و سلام بر تو مادامی که زنده ام

اللَّیْلُ وَالنَّهارُ* سپس این صلوات را بخوان: اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَیْتِهِ،

و شب و روز باقیست************* خدایا درود فرست بر محمّد و خاندان پاکش

وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ الزَّکِیِّ التَّقِیِّ، وَالْبَرِّ الْوَفِیِّ، وَالْمُهَذَّبِ النَّقِیِّ،

و درود فرست بر محمّد بن علی امام پاکیزه پرهیزکار و نیکوکار باوفا، و آراسته پاک

هادِی الْأُمَّهِ، وَوارِثِ الْأَئِمَّهِ، وَخازِنِ الرَّحْمَهِ، وَیَنْبُوعِ الْحِکْمَهِ، وَقآئِدِ

و هدایت کننده امّت، و وارث امامان، و معدن رحمت و چشمه حکمت و دانش، و پیشوای

الْبَرَکَهِ، وَعَدیلِ الْقُرْآنِ فِی الطَّاعَهِ، وَواحِدِ الْأَوْصِیآءِ فِی الْاخْلاصِ

بابرکت و همردیف با قرآن در (وجوبِ) اطاعت، و یکی از جانشینان در مقام اخلاص

وَالْعِبادَهِ، وَحُجَّتِکَ الْعُلْیا، وَمَثَلِکَ الْأَعْلی وَکَلِمَتِکَ الْحُسْنی الدَّاعی

و عبادت، و حجّت و دلیل برتر و نمونه والا و سخن نیکویت، که به سوی تو دعوت

الَیْکَ، وَالدَّآلِّ عَلَیْکَ، الَّذی نَصَبْتَهُ عَلَماً لِعِبادِکَ، وَمُتَرْجِماً لِکِتابِکَ،

و راهنمایی نمود، آن که قرار دادی او را نشانه (هدایت) بر بندگانت، مفسّر کتابت،

وَصادِعاً بِامْرِکَ، وَناصِراً لِدینِکَ، وَحُجَّهً عَلی خَلْقِکَ، وَنُوراً تَخْرُقُ بِهِ

مطیع فرمانت، و یاور دینت و حجّت بر مخلوقاتت و نوری که تاریکیها را

الظَّلَمَ، وَقُدْوَهً تُدْرَکُ بِهَا الْهِدایَهُ، وَشَفیعاً تُنالُ بِهِ الْجَنَّهُ، اللهُمَّ وَکَما اخَذَ

بشکافد و پیشوایی که با او به هدایت می رسند، و شفیعی که با او بهشت حاصل شود، خدایا همان گونه که او

فی خُشُوعِهِ لَکَ حَظَّهُ، وَاسْتَوْفی مِنْ خَشْیَتِکَ نَصیبَهُ، فَصَلِّ عَلَیْهِ

در سایه خشوع در برابر تو، بهره آن را دریافت کرد و به خاطر ترس از تو، به نصیبش رسید، پس بر او درود فرست

اضْعافَ ما صَلَّیْتَ عَلی وَلِیٍّ ارْتَضَیْتَ طاعَتَهُ، وَقَبِلْتَ خِدْمَتَهُ، وَبَلِّغْهُ مِنّا

چندین برابر درود بر هر یک از دوستانت که بندگیش را پذیرفته و خدمتش را قبول کرده ای و

تَحِیَّهً وَسَلاماً، وَآتِنا فی مُوالاتِهِ مِنْ لَدُنْکَ فَضْلًا وَاحْساناً، وَمَغْفِرَهً

درود و سلام ما را به او برسان و به خاطر پیروی از او، از جانب خودت لطف و احسان و آمرزش

وَرِضْواناً، انَّکَ ذُو الْمَنِّ الْقَدیمِ، وَالصَّفْحِ الْجَمیلِ. آنگاه نماز زیارت بجای آور.(۱) و خوشنودیت را به ما عطا کن زیرا تو صاحب نعمت دیرینه و صرف نظر کردن شایسته (از خطاها) هستی.***************

***

زیارت سوم «ابن قولویه» در «کامل الزیارات» زیارت سوّمی که مخصوص امام جواد علیه السلام است از امام هادی علیه السلام نقل می کند و می گوید: پس از غسل زیارت بگو:

اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ، الْإِمامِ الْبَرِّ التَّقِیِّ النَّقِیِّ الرِّضِیِ

خدایا بر محمّد بن علی درود فرست، آن امام نیکوکار پرهیزکار پاکیزه و پسندیده

الْمَرْضِیِّ، وَحُجَّتِکَ عَلی مَنْ فَوْقَ الْارَضینَ وَمَنْ تَحْتَ الثَّری صَلاهً

خشنود، و حجّت تو بر تمام کسانی که روی زمین و زیر خاکند، درودی

کَثیرَهً تامَّهً نامِیَهً زاکِیَهً، مُبارَکَهً مُتَواصِلَهً مُتَواتِرَهً مُتَرادِفَهً، کَافْضَلِ ما

فراوان و کامل و فزاینده و پاکیزه، و بابرکت و پیوسته و پی در پی و پشت سر هم، همانند بهترین درودی

صَلَّیْتَ عَلی احَدٍ مِنْ اوْلِیآئِکَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

که بر هر یک از اولیایت فرستاده ای، سلام بر تو ای ولیّ خدا، سلام بر تو ای

نُورَاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّهَاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا امامَ الْمُؤْمِنینَ،

نور خدا، سلام بر تو ای حجّت خدا، سلام بر تو ای پیشوای مؤمنان

السَّلامُ عَلَیْکَ یا خَلیفَهَ النَبِیّینَ وَسُلالَهَ الْوَصِیّینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

سلام بر تو ای جانشین پیامبران و از نسل جانشینان، سلام بر تو ای

نُورَاللَّهِ فی ظُلُماتِ الْأَرْضِ، اتَیْتُکَ زائِراً عارِفاً بِحَقِّکَ، مُعادِیاً

نور خدا در تاریکیهای زمین، برای زیارت به درگاهت آمده ام در حالی که آشنای به حق تو و دشمن

لِأَعْدآئِکَ، مُوالِیاً لِأَوْلِیآئِکَ، فَاشْفَعْ لی عِنْدَ رَبِّکَ یا مَوْلایَ.

دشمنانت و دوستدار دوستان توام، پس نزد پروردگارت شفیعم باش، ای مولای من.

آنگاه حاجت خود را طلب کن که ان شاءاللّٰه تعالی برآورده خواهد شد.(۲)

ص :۴۵۲

۱- [۵۶۶]مصباح الزائر، صفحه ۳۹۵ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۰.

۲- [۵۶۷]کامل الزیارات، باب ۱۰۰، صفحه ۳۰۲، حدیث ۱.

زیارات مشترک امام کاظم و امام جواد علیهما السلام:

زیارت اوّل: «ابن قولویه»، «شیخ کلینی» و «شیخ طوسی» از امام هادی علیه السلام نقل می کنند که ابتدا مقابل مرقد امام موسی کاظم علیه السلام می ایستی ومی گویی: السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ، السَّلامُ

************************** سلام بر تو ای ولیّ خدا، سلام

عَلَیْکَ یا حُجَّهَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا نُورَ اللَّهِ فی ظُلُماتِ الْأَرْضِ، السَّلامُ

بر تو ای حجّت خدا، سلام بر تو ای نور خدا در تاریکیهای زمین، سلام

عَلَیْکَ یا مَنْ بَدا للَّهِ فی شَأْنِهِ، اَتَیْتُکَ زائِراً عارِفاً بِحَقِّکَ، مُعادِیاً

بر تو ای کسی که خدا جایگاهت را آشکار نمود، برای زیارت به درگاهت آمده ام در حالی که آشنای به حقّ تو و دشمن

لِأَعْدائِکَ، مُوالِیاً لِأَوْلِیآئِکَ، فَاشْفَعْ لی عِنْدَ رَبِّکَ یا مَوْلایَ.

دشمنانت و دوستدار دوستان توام، پس نزد پروردگارت شفیعم باش، ای مولای من.

سپس دعا می کنی و حاجتت را طلب می نمایی. آنگاه رو به قبر امام جواد علیه السلام می ایستی و همین زیارت را خطاب به آن حضرت تکرار می کنی. این زیارت در نهایت اعتبار است.(۱)

***

زیارت دوم «شیخ مفید» و «شیخ شهید» و «محمّد بن المشهدی» می نویسند: برای زیارت آن دو بزرگوار نزد ضریح مطهّر بایست و خطاب به هر دو امام علیهما السلام بگو:

السَّلامُ عَلَیْکُما یا وَلِیَّیِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکُما یا حُجَّتَیِ اللَّهِ، السَّلامُ

سلام بر شما دو ولیّ خدا، سلام بر شما دو حجّت پروردگار، سلام

عَلَیْکُما یا نُورَیِ اللَّهِ فی ظُلُماتِ الْأَرْضِ، اشْهَدُ انَّکُما قَدْ بَلَّغْتُما عَنِ اللَّهِ

بر شما دو نور الهی در تاریکیهای زمین، گواهی می دهم که به یقین آنچه خدا بر عهده تان قرار داده بود

ما حَمَّلَکُما، وَحَفِظْتُما مَا اسْتَوْدِعْتُما، وَحَلَّلْتُما حَلالَ اللَّهِ، وَحَرَّمْتُما

رساندید، و آنچه نزدتان امانت بود حفظ نمودید و حلال خدا را حلال و حرام خدا را حرام

حَرامَ اللّهِ، وَاقَمْتُما حُدُودَ اللّهِ، وَتَلَوْتُما كِتابَ اللّهِ، وَصَبَرْتُما عَلَی الْأَذی

شمرده، و حدودِ (احکام) خدا را بپا داشتید و کتاب خدا را تلاوت کرده و در راه خدا به امید پاداش بر اذیّتها

فی جَنْبِ اللّهِ مُحْتَسِبَیْنِ حَتّی اتیکُمَا الْیَقینُ، ابْرَءُ الَی اللّهِ مِنْ اعْدآئِکُما،

صبر نمودید، تا زمان وفاتتان فرا رسید، از دشمنان شما به درگاه خدا بیزاری جسته

۱- [۵۶۸]کامل الزیارات، صفحه ۳۰۱، حدیث ۱ و کافی، جلد ۴، صفحه ۵۷۸، حدیث ۱ و تهذیب، جلد ۶، صفحه ۹۱، حدیث ۱.

وَاَتَقَرَّبُ اِلَی اللَّهِ بِوِلایَتِکَما، اَتَیْتُکَما زائِراً عارِفاً بِحَقِّکَما، مُوالِیاً

و با دوستی شما به درگاه خدا تقرّب می جویم، برای زیارت به درگاهتان آمده ام در حالی که آشنای به حقّتان و دوستدار

لِأَوْلِیآئِکُما، مُعادِیاً لِأَعْدآئِکُما، مُسْتَبْصِراً بِالْهُدَی الَّذی اَنْتُما عَلَیْهِ،

دوستانتان و دشمن دشمنانتان هستم، و به هدایتی که شما برآنید

عارِفاً بِضَلالَهِ مَنْ خالَفَکُما، فَاشْفَعا لی عِنْدَ رَبِّکُما، فَاِنَّ لَکُما عِنْدَ اللَّهِ

و گمراهی مخالفانتان آگاهم، پس نزد پروردگارتان شفیعم باشید، زیرا جایگاه باعظمت

جاهاً عَظیماً، وَمَقاماً مَحْمُوداً* سپس ضریح شریف را ببوس و روی راست صورت را بر و مقام پسندیده از آنِ شماست**************************

آن بگذار و آنگاه به جانب سر مقدّس برو و بگو: اَلسَّلامُ عَلَیْکُما یا حُجَّتَیِ اللَّهِ فی اَرْضِهِ

**************** سلام بر شما ای دو حجّت خدا در زمین

وَسَمآئِهِ، عَبْدُکُما وَ وَلِیُّکُما زآئِرُکُما، مُتَقَرِّباً اِلَی اللَّهِ بِزِیارَتِکُما، اَللهُمَ

و آسمانش، بنده و دوستدار و زائرتان با زیارت شما به درگاه خدا تقرّب می جوید، خدایا

اجْعَلْ لی لِسانَ صِدْقٍ فی اَوْلِیآئِکَ الْمُصْطَفَیْنَ، وَحَبِّبْ اِلَیَّ مَشاهِدَهُمْ،

در مورد اولیای برگزیده ات زبان صدق برایم قرار ده، و (زیارتِ) محلّ شهادت آنان را برایم محبوب گردان

وَاجْعَلْنی مَعَهُمْ فِی الدُّنْیا وَالْأخِرَه، یا اَرْحَمَ الرَّاحِمینَ.

و مرا در دنیا و آخرت با ایشان قرار ده ای مهربانترین مهربانان.

سپس برای هر امام دو رکعت نماز زیارت بخوان و هر آنچه می خواهی از خدا بخواه.(۱) یادآوری: مرحوم محدّث قمی پس از نقل این زیارت می گوید: مختصر بودن این گونه زیارت ها به جهت تقیّه شدیدی است که در آن زمانها حاکم بوده و ائمّه علیهم السلام می خواستند که شیعیان را به این وسیله، از آسیب طاغیان زمان محفوظ بدارند، اکنون که زمان تقیّه نیست اگر زائری طالب زیارتی طولانی باشد، می تواند زیارت جامعه کبیره که بهترین زیارت است و ذکرش خواهد آمد (صفحه ۵۳۷) را بخواند (چنان که می تواند زیارت امین اللّه را بخواند که در صفحه ۲۶۰ گذشت).

زیارت وداع امام کاظم علیه السلام:

«شیخ طوسی» در «تهذیب» می نویسد: هرگاه خواستی با امام موسی بن جعفر علیهما السلام وداع کنی نزد قبر

ص: ۴۵۴

۱- [۵۶۹]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۳ و مزار کبیر، صفحه ۵۳۹ و مزار شهید، صفحه ۱۹۴(با اندکی تفاوت).

شریفش بایست آن گونه که در ابتدای زیارت ایستادی و بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ یا ابَا الْحَسَنِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، اسْتَوْدِعُکَ

سلام بر تو ای مولای من ای ابا الحسن و رحمت و برکات خدا بر تو باد، تو را به خدا می سپارم

اللَّهَ وَاقْرَءُ عَلَیْکَ السَّلامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ، وَبِما جِئْتَ بِهِ وَدَلَلْتَ

و بر تو درود می فرستم، به خدا و رسولش و به آنچه آورده و راهنمایی کرده ای ایمان

عَلَیْهِ، اللَّهُمَّ اکْتُبْنا مَعَ الشَّاهِدینَ.(۱)

دارم، خدایا مرا در زمره گواهان قرار ده.

زیارت وداع امام جواد علیه السلام:

در وداع امام جواد علیه السلام مقابل قبر آن حضرت می ایستی آن گونه که در ابتدای زیارت ایستادی ومی گویی:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ،

سلام بر تو ای مولای من ای فرزند رسول خدا، و رحمت و برکات خدا بر تو باد

اسْتَوْدِعُکَ اللَّهَ وَاقْرَءُ عَلَیْکَ السَّلامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ، وَبِما جِئْتَ بِهِ

تو را به خدا می سپارم و بر تو درود می فرستم، به خدا و رسولش و به آنچه آورده

وَدَلَلْتَ عَلَیْهِ، اللَّهُمَّ اکْتُبْنا مَعَ الشَّاهِدینَ.

و راهنمایی کرده ای ایمان دارم، خدایا مرا در زمره گواهان قرار ده.

آنگاه از خدا می خواهی که این زیارت، آخرین زیارت تو نباشد و مجدّداً توفیق زیارت را پیدا کنی، سپس آنچه می خواهی دعا کن و ضریح آن حضرت را ببوس و دو طرف صورت خود را بر روی آن بگذار.(۲)

فضیلت مسجد براثا:

مسجد «براثا» از مساجد معروف و متبرّکی است که بین بغداد و کاظمین در مسیر زوّار قرار گرفته و با همه شرافت و فضایلی که دارد غالباً نسبت به آن توجّه نمی شود و از فیض آن محرومند. «حموی» از مورّخین سال ۶۲۶ در معجم البلدان می نویسد:

«براثا» پیش از بنای شهر بغداد، قریه ای بود که گمان مردم آن بر این بود که علی علیه السلام از این قریه-

---

۱- [۵۷۰]تهذیب، جلد ۶، صفحه ۸۳.

۲- [۵۷۱]همان مدرک، صفحه ۹۱.

زمانی که برای جنگ با خوارج نهروان می رفت- عبور کرد و در مسجد مزبور نماز خواند و در حمّام آن قریه استحمام نمود. از جمله از کسانی که به این «براثا» منسوبند «ابوشعیب براثی» عابد است که اوّل کسی است که در براثا در کوخی که از نی ساخته بود؛ ساکن شد و در آن عبادت خدا می کرد.(۱) و به همین دلیل، شیعیان به این مسجد اهمّیّت فراوان می دادند.

آنچه برای ما قابل اعتماد است روایاتی است که مرحوم «علّامه مجلسی»(۲) در ارتباط با فضیلت این مسجد و سابقه تاریخی آن نقل می کند که از مجموع آن، نکات فراوانی به دست می آید از جمله:

۱- این مکان، خانه حضرت مریم علیها السلام و زمین حضرت عیسی علیه السلام بود.

۲- حضرت امیرمؤمنان علیه السلام چشمه ای به اعجاز در آن جا ظاهر ساخت.

۳- امیرمؤمنان علیه السلام پس از بازگشت از نهروان چند روز در آن مکان اقامت فرمودند.

۴- در این مکان، انبیای قبل از عیسی علیه السلام از جمله ابراهیم خلیل علیه السلام نیز نماز بجای آوردند.

۵- صومعه ای در این مکان قرارداشت که راهب آن با مشاهده امیرمؤمنان علیه السلام و دیدن معجزات مزبور اسلام آورد.

۶- از روایت دیگری به دست می آید که در این مکان قبر پیامبری واقع شده است و مرحوم محدّث قمی می گوید: شاید آن پیامبر، حضرت یوشع باشد.

مرحوم «علّامه مجلسی» پس از نقل این روایات می نویسد: این مسجد الآن موجود است و به وسط راه بغداد- کاظمین، نزدیک است و مستحب است نماز خواندن و طلب کردن حوائج از خداوند در آن.(۳)

زیارت نوّاب اربعه:

از جمله برنامه های زوّار، در ایّام توقّف در کاظمین، رفتن به بغداد برای زیارت چهار نایب خاص امام عصر صلوات اللَّه علیه (۱- عثمان بن سعید، ۲- محمّد بن عثمان، ۳- شیخ ابوالقاسم حسین بن روح، ۴- شیخ جلیل علیّ بن محمّد سمری رحمهم الله) می باشد که اگر قبر هر کدام از آنها در مناطق دوردست دیگری بود باز هم سزاوار بود که انسان مسیری طولانی را طی کند و رنج و مشقّت سفر را متحمّل شود و به فیض زیارت آنها برسد، زیرا آنها کسانی هستند که ۷۰ سال منصب سفارت و وساطت میان امام عصر علیه السلام و امّت را بر عهده داشتند و به دست آنها کرامات بسیار ظاهر شد.

۱- [۵۷۲]معجم البلدان، جلد ۱، صفحه ۳۶۳.

۲- [۵۷۳]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۶، باب ۳.

۳- [۵۷۴]همان مدرک، صفحه ۲۹.

کیفیّت زیارت آن بزرگواران:

«شیخ طوسی» در «تهذیب» و «سیّد بن طاووس» در «مصباح الزائر» از حسین بن روح رحمه الله (یکی از نواب چهارگانه) نقل می کنند که هرگاه خواستی نوّاب حضرت را زیارت کنی پس از سلام به رسول خدا صلی الله علیه و آله و امیرمؤمنان و خدیجه کبری و فاطمه زهرا و امام حسن و امام حسین و هر یک از ائمّه تا صاحب الزمان (صلوات اللّٰه علیهم اجمعین)، می گویی:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا فُلانَ بْنَ فُلانٍ

(و به جای فلان بن فلان اسم صاحب قبر و پدرش را می بری) سپس می گویی: اشْهَدُ انَّکَ بابُ الْمَوْلی ادَّیْتَ عَنْهُ وَادَّیْتَ الَیْهِ، ما خالَفْتَهُ وَلا

****** گواهی می دهم که تو به یقین درگاه ورود به مولا بودی، امانت او را (به مردم) و امانت (مردم را) به او رساندی، با او مخالفت نکردی و برخلاف

خالَفْتَ عَلَیْهِ، فَقُمْتَ خالِصاً وَانْصَرَفْتَ سابِقاً، جِئْتُکَ عارِفاً بِالْحَقِ

او کاری انجام ندادی، با اخلاص قیام نمودی و با سبقت (در اطاعت) بازگشتی، با آشنایی به حقّی

الَّذی انْتَ عَلَیْهِ، و انَّکَ ما خُنْتَ فِی التَّأْدِیَهِ وَالسِّفارَهِ، وَ السَّلامُ عَلَیْکَ

که تو برآنی به درگاهت آمده ام، و تو به یقین در ادای امانت و نمایندگی خیانت ننمودی، و سلام بر تو باد

مِنْ بابٍ ما اوْسَعَهَ، وَمِنْ سَفیرٍ ما آمَنَکَ، وَمِنْ ثِقَهٍ ما امْکَنَکَ، اشْهَدُ انَّ اللَّهَ

که چه درگاه وسیع (برای رسیدن به امام)، و چه سفیر امین، و چه فرد مورد اطمینان ثابت قدمی بودی، گواهی می دهم که خداوند به یقین

اخْتَصَّکَ بِنُورِهِ، حَتّی عایَنْتَ الشَّخْصَ، فَادَّیْتَ عَنْهُ وَادَّیْتَ الَیْهِ. سپس تو را به نورش اختصاص داد، تا امام را به چشم خود دیدی، پس امانت او را (به مردم) و امانت (مردم را) به او رساندی.***

مجدّداً بر رسول خدا تا صاحب الزمان علیهم السلام سلام می فرستی و پس از آن می گویی: جِئْتُکَ مُخْلِصاً

****************************** به درگاهت آمده ام با اخلاص

بِتَوْحیدِاللَّهِ، وَمُوالاهِ اوْلِیآئِهِ، وَالْبَرآئَهِ مِنْ اعْدآئِهِمْ، وَمِنَ الَّذینَ خالَفُوکَ

به یگانگی خدا و پیروی از اولیائش و بیزاری از دشمنانش و از کسانی که با تو مخالفت کردند

یا حُجَّهَ الْمَوْلی وَبِکَ الَیْهِمْ تَوَجُّهی وَبِهِمْ الیَ اللّهِ تَوَسُّلی

ای حجّت مولا، و به واسطه تو به آنان رو نموده و به وسیله آنان به خدا متوسّل می شوم.

آنگاه دعا کن و آنچه را می خواهی از خدا بطلب که ان شاءاللّه اجابت می شود.(۱)

۱- [۵۷۵]تهذیب، جلد ۶، صفحه ۱۱۸ و مصباح الزائر، صفحه ۵۱۴(با تفاوت).

زیارت مرحوم کلینی:

سزاوار است زوّار محترم در بغداد به زیارت شیخ بزرگوار و عالی مقام جناب ثقهالاسلام محمّد بن یعقوب کلینی نیز بروند، کسی که در زمان خودش رئیس شیعه و موثّق ترین و استوارترین آنان در نقل حدیث بوده، و کتاب شریف «کافی» را که یکی از منابع مهمّ حدیث شیعه است، در مدّت بیست سال، تألیف کرده، و حقّی بزرگ بر گردن شیعه به خصوص اهل علم دارد. او کسی است که به جهت عظمت شأنش، ابن أثیر (مورّخ معروف) او را مجدّد و مؤسّس مذهب امامیّه در آغاز قرن چهارم می شمرد بعد از آن که حضرت ثامن الائمّه علیه السلام را مجدّد این مذهب در آغاز قرن سوم به حساب می آورد.(۱) (البتّه این سخن به آن معنا نیست که احادیث کتاب شریف کافی احتیاج به بررسی اسناد و نقد ندارد).

زیارت جناب سلمان:

از برنامه های خوب زوّار در کاظمین رفتن به شهر مدائن برای زیارت عبد صالح الهی جناب سلمان محمّدی (رضوان اللّه علیه) می باشد، کسی که:

۱- مرحوم «علّامه مجلسی» می گوید: به سندهای مختلف از امام صادق علیه السلام نقل شده که ایمان ده درجه دارد؛ مقداد در درجه هشتم و ابوذر در درجه نهم، و سلمان در درجه دهم قرار گرفته است!(۲) ۲- او به شرافت «

سَلْمانُ مِنّا اهْلَ الْبَيْتِ

؛ سلمان از ما اهل بیت است» مفتخر شده و رسول خدا صلی الله علیه و آله در فضیلت او فرموده است: «

سَلْمانُ بَحْرٌ لا يُنْزَفُ، وَكَنْزٌ لا يَنْفَدُ، سَلْمانُ مِنّا اهْلَ الْبَيْتِ، سَلْسَلٌ يَمْنَحُ الْحِكْمَهَ، وَيُؤْتِى الْبُرْهانَ؛

یعنی سلمان دریایی است که نمی خشکد و گنجی است که تمام نمی شود، سلمان از ما اهل بیت است، آب گوارایی است که حکمت می بخشد و برهان می دهد».(۳) ۳- امیرمؤمنان علیه السلام او را همانند لقمان حکیم ۵۷۹] معرّفی کرده است.

کیفیّت زیارت آن جناب:

«سیّد بن طاووس» در «مصباح الزائر» چهار زیارت برای آن بزرگوار نقل کرده که ما در این جا به ذکر یکی از آن چهار زیارت اکتفا می کنیم:

نزد قبر او، رو به قبله می ایستی و می گویی:

السَّلامُ عَلى رَسُولِ اللَّهِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ خاتَمِ النَّبِيّينَ، السَّلامُ عَلى

۱- [۵۷۶]حبل المتین، شیخ بهایی، صفحه ۷.

۲- [۵۷۷]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۹۱.

۳- [۵۷۸]همان مدرک، جلد ۲۲، صفحه ۳۴۸، حدیث ۶۴.

سلام بر فرستاده خدا محمّد بن عبداللّٰه خاتم پیامبران، سلام بر

امیرِ الْمُؤْمِنینَ سَیِّدِ الْوَصِیّینَ، السَّلامُ عَلَی الْأَئِمَّهِ الْمَعْصُومینَ

امیر مؤمنان و آقا و سرور جانشینان، سلام بر امامان معصوم

الرَّاشِدینَ، السَّلامُ عَلَی الْمَلائِکَهِ الْمُقَرَّبینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا صاحِبَ

هدایت یافته، سلام بر فرشتگان مقرّبِ (خدا)، سلام بر تو ای صحابی

رَسُولِ اللّٰهِ الْأَمینِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ امیرِ الْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

فرستاده امین خداوند، سلام بر تو ای دوستدار امیر مؤمنان، سلام بر تو ای

مُودَعَ اسْرارِ السَّادَهِ الْمَیامینِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا بَقِیَّهَ اللّٰهِ مِنَ الْبَرَرَهِ

امانتدار اسرار سروران با برکت، سلام بر تو ای ذخیره خدا از میان نیکوکاران

الْماضینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا اباعَبْدِاللّٰهِ وَ رَحْمَهُ اللّٰهِ وَبَرَکاتُهُ، اشْهَدُ انَّکَ

گذشته، سلام بر تو ای أبا عبداللّٰه و رحمت و برکات خدا بر تو باد، گواهی می دهم که تو به یقین از خدا

اطَعْتَ اللّٰهَ کَما امَرَکَ، وَاتَّبَعْتَ الرَّسُولَ کَما نَدَبَکَ، وَتَوَلَّیْتَ خَلیفَتَهُ کَما

آن گونه که فرمان داد اطاعت کردی، و آن گونه که پیامبر از تو خواسته بود، پیرویش نمودی و همان گونه که بر تو لازم کرده بود با جانشینش

الْزَمَکَ، وَدَعَوْتَ الَی الْإِهْتِمامِ بِذُرِّیَّتِهِ کَما وَقَفَکَ، وَعَلِمْتَ الْحَقَّ یَقیناً

دوستی کردی، و آن گونه که تو را آگاه ساخته بود به مراقبت از نسلش دعوت نمودی، و از روی یقین حق را شناختی

وَاعْتَمَدْتَهُ کَما امَرَکَ، اشْهَدُ ا نَّکَ بابُ وَصِیِّ الْمُصْطَفی وَطَریقُ حُجَّهِ

و آن گونه که فرمان داده بود بر آن اعتماد نمودی، گواهی می دهم که تو به یقین درگاه رسیدن به جانشین مصطفی و راه رسیدن به حجّت

اللّٰهِ الْمُرْتَضی وَامینُ اللّٰهِ فیمَا اسْتُودِعْتَ مِنْ عُلُومِ الْأَصْفِیآءِ، اشْهَدُ انَّکَ

خدا همان علیّ مرتضی هستی و در علوم (پیامبران) برگزیده که نزدت امانت بود امین خدایی، گواهی می دهم که تو به یقین

مِنْ اهْلِ بَیْتِ النَّبِیِّ، النُّجَبآءِ الْمُخْتارینَ لِنُصْرَهِ الْوَصِیِّ، اشْهَدُ انَّکَ

از خاندان پیامبر هستی، همان بزرگ زادگان برگزیده برای یاری جانشین (پیامبر)، گواهی می دهم که تو به یقین

صاحِبُ الْعاشِرَهِ، وَالْبَراهینِ وَالدَّلائِلِ الْقاهِرَهِ، وَاقَمْتَ الصَّلاهَ، وَ آتَیْتَ

دارای درجات دهگانه ایمان، و برهانها و استدلالهای کوبنده هستی، و نماز را بپا داشته و زکات

الزَّکاهَ، وَ امَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ عَنِ الْمُنْکَرِ، وَادَّیْتَ الْأَمانَهَ،

دادی و امر به معروف و نهی از منکر کرده و ادای امانت نمودی

وَنَصَحْتَ للَّهِ وَلِرَسُولِهِ، وَصَبَرْتَ عَلَی الْأَذی فی جَنْبِهِ حَتّی اتیکَ الْیَقینُ،

و برای خدا و رسولش خیرخواهی کردی و در راه خدا بر اذیّتها صبر نمودی تا زمان وفاتت فرا رسید

ص :۴۵۹

لَعَنَ اللَّهُ مَنْ جَحَدَکَ حَقَّکَ، وَ حَطَّ مِنْ قَدْرِکَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ آذاکَ فی

خداوند لعنت کند کسی که حقّ تو را انکار نموده و از جایگاهت پایین آورد، خداوند لعنت کند کسی را که در راه (دوستی)

مَوالیکَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ اعْنَتَکَ فی اهْلِ نَبِیِّکَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ لامَکَ فی

امامانت تو را اذیّت نمود، خداوند لعنت کند کسی را که به خاطر (حمایت) خاندان پیامبرت به تو ستم نمود، و خداوند لعنت کند کسی را که

ساداتِکَ، لَعَنَ اللَّهُ عَدُوَّ آلِ مُحَمَّدٍ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ مِنَ الْأَوَّلینَ

به سبب سرورانت تو را سرزنش کرد، خداوند لعنت کند دشمنان خاندان محمّد از جنّ و انس از پیشینیان

وَالْآخِرینَ، وَضاعَفَ عَلَیْهِمُ الْعَذابَ الْأَلیمَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ یا اباعَبْدِ

و پسینیان را، و عذاب دردناک آنان را چند برابر کند، درود خدا بر تو باد ای ابا عبد

اللَّهِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ یا صاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَعَلَیْکَ

اللّه، درود خدا بر تو باد ای یاور رسول خدا، درود خدا بر او و خاندان پاکش و بر تو باد

یا مَوْلی امیرِالْمُؤْمِنینَ، وَ صَلَّی اللَّهُ عَلی رُوحِکَ الطَّیِّبَهِ، وَ جَسَدِکَ

ای دوستدار امیر مؤمنان، و درود خدا بر روح پاک و بدن

الطَّاهِرِ، وَالْحَقَنا بِمَنِّهِ وَرَأْفَتِهِ اذا تَوَفَّانا بِکَ، وَبِمَحَلِّ السَّادَهِ الْمَیامینِ،

پاکیزه ات، خداوند به لطف و مهربانیش بعد از مرگ ما را به تو و به جایگاه امامان بابرکت ملحق کند

وَجَمَعَنا مَعَهُمْ بِجِوارِهِمْ فی جَنَّاتِ النَّعیمِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ یا اباعَبْدِاللَّهِ،

و ما و آنان را در کنارشان در بهشتهای پرنعمت گردهم آورد، درود خدا بر تو ای ابا عبد اللّه

وَصَلَّی اللَّهُ عَلی اخْوانِکَ الشّیعَهِ الْبَرَرَهِ مِنَ السَّلَفِ الْمَیامینَ، وَادْخَلَ

و درود خدا بر برادران شیعه نیکوکارت از پیشینیان بابرکت، و

الرَّوْحَ وَالرِّضْوانَ عَلَی الْخَلَفِ مِنَ الْمُؤْمِنینَ، وَالْحَقَنا وَایَّاهُمْ بِمَنْ تَوَلَّاهُ

آرامش و خوشنودیش را بر بازماندگان از مؤمنان داخل کند و ما و آنان را به عترت پاکی که

مِنَ الْعِتْرَهِ الطّاهِرینَ، وَعَلَیْکَ وَعَلَیْهِمُ السَّلامُ وَرَحْمَهُ اللّهِ وَبَرَکاتُهُ.

از آن پیروی می کنند ملحق کند، و سلام و رحمت و برکات خدا بر تو و آنان باد.

سپس هفت مرتبه سوره «انـا انزلنـاه» می خوانی، آنگاه آنچه از نمازهای مستحبی خواستی کنار قبرش بجای می آوری ۵۸۰] و سپس وداع ذیل را که «سیّد بن طاووس» آورده، می خوانی:

ص: ۴۶۰

السَّلامُ عَلَیْکَ یااباعَبْدِاللَّهِ، انْتَ بابُ اللَّهِ الْمُؤْتی مِنْهُ، وَالْمَأْخُوذُ عَنْهُ، اشْهَدُ

سلام بر تو ای ابا عبد اللّه، تویی باب ورود به (قرب) خدا که از آن داخل شوند و از مخالفت با آن مؤاخذه شوند، گواهی می دهم

َّکَ قُلْتَ حَقّاً، وَنَطَقْتَ صِدْقاً، وَدَعَوْتَ الی مَوْلایَ وَمَوْلاکَ عَلانِیَهً

که تو به یقین به حق و صادقانه سخن گفتی، و به سوی مولای من و خودت آشکارا و در پنهان دعوت

وَسِرّاً، اتَیْتُکَ زآئِراً وَ حاجاتی لَکَ مُسْتَوْدِعاً، وَ ها انَاذا مُوَدِّعُکَ، اسْتَوْدِعُکَ

نمودی، به قصد زیارت به درگاهت آمده ام و حاجتهایم (برای اجابت) نزدت امانت است، و اکنون از تو وداع می کنم، و

دینی وَامانَتی وَخَواتیمَ عَمَلی وَجَوامِعَ امَلی الی مُنْتَهی اجَلی وَالسَّلامُ

دین و امانت و عاقبت کار و تمامی آرزوهایم را تا آن زمان مرگم به تو می سپارم و سلام

عَلَیْکَ وَرَحْمَهُاللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الْأَخْیارِ.

و رحمت و برکات خدا بر تو باد، و درود خدا بر محمّد و خاندان نیکوکارش باد.

سپس بسیار دعا می کنی و باز می گردی.(۱)

طاق کسری

پس از زیارت جناب سلمان رحمه الله شایسته است زائر محترم دو رکعت نماز یا بیشتر در طاق کسری بخواند که امیرمؤمنان علیه السلام در آن جا نماز گزارد و عمّار ساباطی نقل می کند که آن حضرت وقتی به «مداین» آمد در ایوان کسری فرود آمد و «دُلَف بن بحیر» به همراه حضرتش بود، حضرت در این مکان نماز به جای آورد و آنگاه برخاست و خطاب به «دلف» (به عنوان درس عبرت) فرمود: از برای «کسری (آن پادشاه معروف) در این مکان چنین و چنان بود و ... دلف هم در مقابل می گفت: آری به خدا قسم، چنین است که می فرمایی، ای سیّد و مولای من! چنان شما بر این دیار مطّلع هستید که گویا خود شما آن را بنا نهاده اید!(۲)

در روایت دیگری آمده: وقتی آن حضرت بر مداین، مرور کرد و آثار کسری و خرابی آن را مشاهده فرمود یکی از همراهان از روی عبرت این شعر را قرائت کرد:

جَرَتِ الرِّیاحُ عَلی مَحَلِ ۵۸۳] دِیارِهِمْ

فَکَأَنَّهُمْ کانُوا عَلی میعادٍ

بادها بر ویرانه های خانه هایشان وزیدگویی همگی در وعده گاهی بودند (و رفتند)

۱- [۵۸۱]مصباح الزائر، صفحه ۵۱۱ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۹۱.(با اندکی تفاوت)

۲- [۵۸۲]مستدرک الوسائل، جلد ۳، صفحه ۴۴۸، حدیث ۲۲.

حضرت فرمود: چرا این آیات را تلاوت نمی کنی:

کَمْ تَرَکُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُیُونٍ* وَزُرُوعٍ وَمَقامٍ کَرِیمٍ* وَنَعْمَهٍ کانُوا فیها

چه بسیار باغ ها و چشمه ها که از خود به جای گذاشتند* و کشتزارها و قصرهای پرارزش* و نعمت های فراوان دیگر که در آن

فاکِهینَ* کَذلِکَ وَاوْرَثْناها قَوْماً آخَرینَ* فَما بَکَتْ عَلَیْهِمُ السَّمآءُ

غرق شادمانی بودند* این چنین بود (ماجرای آنان!) و ما این (نعمت ها) را میراث برای اقوام دیگری قرار دادیم* نه آسمان

وَالْأَرْضُ وَما کانُوا مُنْظَرینَ.(۱)

و زمین بر آنان گریست و نه به آنها مهلتی داده شد.

سپس این گروه وارث دیگران بودند امّا چیزی نگذشت که دیگران وارث آنها شدند. شکر نعمت الهی بجای نیاوردند لذا دنیای آنها به خاطر گناه از دست رفت، از کفران نعمت بپرهیزید تا بلا بر شما نازل نشود.(۲) حاصل آن آیه و این بیان حضرت همان است که حکیم خاقانی در شعر معروفش گفته است:

هان ای دل عبرت بین از دیده نظر کن هان ایوان مداین را آیینه عبرت دان

پرویز که بنهادی بر خوان تره زرّین زرّین تره کو برخوان، رو کَمْ تَرَکُوا برخوان

زیارت حذیفه بن الیمان:

پس از نماز در طاق کسری شایسته است که زائر محترم به زیارت حذیفه بن الیمان برود که از بزرگان اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و یاران ویژه امیرمؤمنان علیه السلام است و ویژگی او در میان صحابه، شناختن منافقان و دانستن نام های آنان بود به گونه ای که اگر او در تشییع جنازه کسی برای نماز حاضر نمی شد، حتّی خلیفه ثانی نیز بر او نماز نمی خواند!

او از جانب خلیفه ثانی سال ها والی شهر مداین بود، خلیفه او را عزل کرد و سلمان را والی آن جا قرار داد، پس از وفات سلمان، دوباره والی مداین شد تا زمان حکومت امیرمؤمنان علیه السلام. پس از حکومت آن حضرت، نامه ای از جانب حضرتش برای حذیفه و اهل مداین فرستاده شد و از این طریق هم به حکومت رسیدن امیرمؤمنان علیه السلام و هم ابقای حذیفه برای ولایت مداین، به او و مردم مداین ابلاغ شد، ولی پس از آن که آن حضرت از مدینه به جانب بصره برای دفع شرّ اصحاب جمل حرکت کرد و قبل از آن که وارد کوفه

۱- [۵۸۴]سوره دخان، آیات ۲۵- ۲۹.

۲- [۵۸۵]شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، جلد ۳، صفحه ۲۰۲ و بحارالانوار، جلد ۷۵، صفحه ۸۴، حدیث ۹۱(با مقداری تفاوت).

شود، حذیفه از دنیا رفت و توفیق درک مجدّد محضر آن حضرت را نیافت.(۱)

نماز در مسجد جامع مداین:

در جنب مدفن جناب سلمان، مسجد جامع مداین واقع شده که منسوب به حضرت امام حسن عسکری علیه السلام است که یا به امر آن حضرت بنا شده، یا در آن جا نماز خوانده است. سزاوار است زائر گرامی از فیض دو رکعت نماز در این مسجد نیز، خود را محروم نسازد.

۱- [۵۸۶]درجات الرفیعه، صفحه ۲۸۳ و سفینه البحار مادّه حذیفه.

فصل هفتم: زیارت امام رضا علیه السلام

مقدّمه:

فضیلت زیارت امام رضا علیه السلام بیش از آن است که احصا شود و ما در این جا تنها به ذکر چند روایت تبرّک می جوییم؛ ولی قبل از بیان این روایات، اشاره ای به بعضی از کرامات آن حضرت در طول سفر به خراسان مناسب به نظر می رسد:

«ابن طاووس» روایت کرده: زمانی که مأمون، امام رضا علیه السلام را از مدینه به خراسان طلبید آن حضرت از مدینه به سوی بصره حرکت کرد و بدون آن که وارد کوفه شود، از طریق کوفه به بغداد و از آن جا وارد قم شد؛ اهل قم به استقبال آن حضرت شتافتند و چون هر کسی میل داشت که آن بزرگوار بر او وارد شود، در زمینه ضیافت و پذیرایی از آن جناب با هم به نزاع پرداختند. حضرت علیه السلام فرمودند: شتر من مأمور است، یعنی هر کجا که او فرود آمد من همان جا وارد می شوم. آن شتر آمد و آمد، تا دَرِ خانه ای که صاحبش در شب آن روز خواب دیده بود که امام رضا علیه السلام فردا میهمان او خواهد بود، ایستاد و حضرت آن جا وارد شدند. چندی نگذشت که آن محلّ به مقام رفیعی تبدیل شد و در زمان ما از مدارس دینیه موفّق حوزه مقدّسه قم به حساب می آید (و به نام مدرسه رضویّه نامیده شده است).(۱) «شیخ صدوق» نیز به سند خود از «اسحاق بن راهویه» نقل کرده که گفت: وقتی امام رضا علیه السلام وارد نیشابور شد و خواست از آن جا حرکت کند، راویان احادیث خدمت آن حضرت جمع شدند و عرض کردند:

ای پسر رسول خدا از نزد ما می روی بدون آن که برای ما حدیثی بیان فرمایی که از آن بهره مند شویم؟ آن بزرگوار سر مبارکش را از داخل محملی که در آن نشسته بود بیرون آورد و فرمود: «شنیدم از پدرم موسی بن جعفر علیهما السلام که فرمود: شنیدم از پدرم جعفربن محمّد علیهما السلام، که فرمود: شنیدم از پدرم محمّدبن علی علیهما السلام که فرمود: شنیدم از پدرم علی بن الحسین علیهما السلام که فرمود: شنیدم از پدرم حسین بن علی علیهما السلام که فرمود: شنیدم از پدرم امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیهما السلام که فرمود: شنیدم از رسول خدا صلی الله علیه و آله که فرمود: شنیدم از جبرئیل که گفت: شنیدم از خداوند عزّوجلّ که فرمود:

«لااِلهَ اِلَّا اللّهُ حِصْنی فَمَنْ دَخَلَ حِصْنی امِنَ مِنْ عَذابی

لا اله الا اللّه قلعه محکم من است، هر کس در این قلعه وارد شود از عذاب من در امان خواهد بود». امام علیه السلام

ص: ۴۶۴

۱- [۵۸۷]فرحه الغری، صفحه ۱۰۵.

پس از بیـان این حـدیث حرکت فرمود، وقتی شتر آن حضـرت به راه افتاد، مجـدّداً سـر مبارک خود را از محمل بیرون آورد و فرمود: «

بِشُرُوطِها وَ انَا مِنْ شُرُوطِها

؛ با شـرایطش و من از آن شـرایط هستم»!(۱) اباصـلت نیز روایت کرده که وقتی امام رضا علیه السـلام به «ده سُـرخ» در اطراف مشهد رسیدند محضر مبارکش عرض شد: یابن رسول اللَّه! صلی الله علیه و آله ظهر شده است نماز بجای نمی آورید؟ حضرت فرود آمد و آب طلبید.

عرض کردند: آب همراه نداریم، پس با دست مبارک خود زمین را کاویدند، آن قدر آب از زمین جوشـید که آن حضـرت و همه همراهـان وضو ساختنـد و اثرش تـا به امروز باقی است. وقتی وارد سـناباد شدنـد پشت مبارک را به کوهی که دیگ های سنگی از آن می تراشـیدند تکیه داد و عرض کرد: «خداوندا! به این کوه و آنچه در داخل ظرف های تراشـیده شده از این کوه گذاشـته می شود، نفع و برکت عطا فرما»! سپس دستور دادند که برای خود آن حضرت نیز دیگ هایی از همان کوه بتراشند و طعامش را تنها داخل همان دیگ ها طبـخ کنند، از آن روز به بعد، مردم نیز دیگ ها و ظرف ها از آن کوه تراشیدند و برکت گرفتند.(۲)

فضیلت زیارت حضرت رضا علیه السلام:

پس از این مقدّمه به سراغ مختصری از روایاتی می رویم که در فضیلت زیارت آن حضرت وارد شده است:

۱- از رسول گرامی صـلی الله علیه و آله نقل شـده که فرمود: «بزودی پاره ای از تن من در زمین خراسان مـدفون گردد و هیچ مؤمنی او را زیـارت نکنـد مگر آن که خداونـد متعـال بهشت را بر او واجب و بـدنش را بر آتش جهنّم حرام کنـد».(۳) ۲- در حدیث دیگری از آن حضـرت صـلی الله علیه و آله آمده است: «پاره ای از بدن من در خراسان مدفون خواهد شد، هر غم زده ای کـه او را زیـارت کنـد خـدای متعـال غمش را زایـل گردانـد و هر گناهکـاری کـه بـه زیـارتش رود خداونـد گناهـانش را بیامرزد».(۴) ۳- از خود حضـرت رضا علیه السـلام روایت شده: «بقعه ای در خراسان است که زمانی بر آن می گذرد که محلّ رفت و آمـد فرشـتگان می شود؛ پیوسـته فوجی از فرشـتگان از آسـمان فرود می آینـد و فوجی بالاـ می رونـد تا صور اسـرافیل بدمد». پرسیدند: ای پسر رسول خدا! آن، کدام بقعه است؟ فرمود: «بقعه ای است در زمین

۱- [۵۸۸]عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۱۳۵، حدیث ۴ و بحارالانوار، جلد ۴۹، صفحه ۱۲۳، حدیث ۴.

۲- [۵۸۹]عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۱۳۶، حدیث ۱ و بحارالانوار، جلد ۴۹، صفحه ۱۲۵، حدیث ۱.

۳- [۵۹۰]عیون اخبارالرضا، جلد ۲، صفحه ۲۵۵، حدیث ۴ و بحارالانوار، جلد ۴۹، صفحه ۲۸۴، حدیث ۳.

۴- [۵۹۱]عیون اخبارالرضا، جلد ۲، صفحه ۲۵۷، حدیث ۱۴ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۳۳، حدیث ۱۱.

طوس و آن به خدا قسم، باغی از باغ های بهشت است، هر کس مرا در آن بقعه زیارت کند گویا رسول خدا را زیارت کرده است».(۱) ۴- به دو سند معتبر نقل شده که آن حضرت فرمود: هر کس مرا با توجّه به دوری قبرم زیارت کند روز قیامت در سه جایگاه نزد او بیایم، تا او را از صحنه های هولناک آن روز خلاصی بخشم، اوّل زمانی که نامه اعمال به دست انسانها داده می شود، دوم نزد پُل صراط و سوم نزد میزان و ترازوی اعمال.(۲) ۵- از حضرت جواد علیه السلام نیز روایت شده که فرمود: «من از جانب خداوند متعال ضمانت بهشت می کنم برای کسی که قبر پدرم را در طوس زیارت کند در حالی که به حقّ آن حضرت معرفت داشته باشد».(۳) کوتاه سخن این که، روایاتی در فضیلت زیارت آن حضرت وارد شده که درباره زیارت هیچ یک از معصومین علیهم السلام وارد نشده است و این به دلایل مختلفی است که یکی از آنها این است که فقط شیعیان خالص اثنا عشری به زیارت مرقدش می شتابند و از برکات تربتش بهره می گیرند و به پیروی از مکتبش افتخار می کنند، البتّه همان گونه که در حدیث اخیر آمده عارف به حقّ آن حضرت بودن، شرط قبولی زیارت است.

کیفیّت زیارت حضرت رضا علیه السلام:

در منابع دینی ما زیارات متعدّدی برای آن حضرت نقل شده است:

زیارت اوّل زیارت مشهور آن جناب است که در کتب معتبری مانند «کامل الزیارات» و «عیون اخبارالرضا» و «مصباح الزائر» نقل شده و از عبارت «کامل الزیارات» به دست می آید که این زیارت از یکی از ائمّه علیهم السلام روایت شده است.(۴) در کتاب های فوق، این زیارت با اندکی اختلاف نسبت به یکدیگر نقل شده است، و ما این زیارت را بر اساس نسخه متداول نقل می کنیم:

پیش از آن که از منزل خارج شوی غسل می کنی و در هنگام غسل چنین می گویی:

اللهُمَّ طَهِّرْنی وَطَهِّرْ لی قَلْبی وَاشْرَحْ لی صَدْری وَاجْرِ عَلی لِسانی

خدایا مرا پاک کن و دلم را برای من پاکیزه گردان، و به من شرح صدر عنایت کن،

۱- [۵۹۲]عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۲۵۵، حدیث ۵ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۳۱، حدیث ۲.

۲- [۵۹۳]کامل الزیارات، باب ۱۰۱، صفحه ۳۰۴، حدیث ۴ و فقیه، جلد ۲، صفحه ۵۸۴، حدیث ۳۱۸۹.

۳- [۵۹۴]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۳۷، حدیث ۲۶ و عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۲۵۶، حدیث ۷.

۴- [۵۹۵]کامل الزیارات، باب ۱۰۲، صفحه ۳۰۹، حدیث ۲.

مِدْحَتَکَ، وَالثَّنآءَ عَلَیْکَ، فَانَّهُ لا قُوَّهَ الَّا بِکَ، اللهُمَّ اجْعَلْهُ لی طَهُوراً

و مدح و ثنایت را بر زبانم جاری ساز، زیرا که هیچ قدرتی جز به کمک تو نیست، خدایا این غسل را برای من مایه پاکیزگی

وَشِفآءً* و به هنگام بیرون رفتن می گویی: بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ الَی اللَّهِ، وَ الَی ابْنِ

و شفا قرار ده**************** به نام خدا و برای خدا و به سوی خدا، و به سوی فرزند

رَسُولِ اللَّهِ، حَسْبِیَ اللَّهُ، تَوَکَّلْتُ عَلَی اللَّهِ، اللَّهُمَّ الَیْکَ تَوَجَّهْتُ، وَ الَیْکَ

رسول خدا (حرکت می کنم)، خدا مرا کافی است و به او توکّل کرده ام، خدایا به درگاه تو توجّه نموده، و تو را

قَصَدْتُ، وَ ما عِنْدَکَ ارَدْتُ هنگامی که از خانه بیرون می روی بر در خانه خود بایست و بگو:

قصد کرده و هر آنچه نزد توست خواهانم.**************************************

اللهُمَّ الَیْکَ وَجَّهْتُ وَجْهی وَ عَلَیْکَ خَلَّفْتُ اهْلی وَ مالی وَ ما خَوَّلْتَنی

خدایا به درگاه تو رو نموده و بخاطر تو خانواده و دارایی و آنچه را عطا نمودی برجا گذاشته

وَ بِکَ وَثِقْتُ، فَلا تُخَیِّبْنی یا مَنْ لا یُخَیِّبُ مَنْ ارادَهُ، وَلا یُضَیِّعُ مَنْ

و بر تو اعتماد نمودم، پس مرا مأیوس مکن ای کسی که قصد کننده ات را مأیوس نسازی، و هر کسی را تو

حَفِظَهُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ احْفَظْنی بِحِفْظِکَ، فَانَّهُ لا یَضیعُ

حفظ کنی تباه نشود، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و مرا به محافظت خویش حفظ فرما، زیرا هر کس را که تو

مَنْ حَفِظْتَ* سپس هنگامی که به سلامت به مقصد رسیدی و خواستی به زیارت بروی، مجدّداً حفظ نمایی تباه نشود**************************************

غسل می کنی و می گویی: اللَّهُمَّ طَهِّرْنی وَطَهِّرْ لی قَلْبی وَاشْرَحْ لی صَدْری

************* خدایا مرا پاک کن و دلم را برای من پاکیزه گردان، و شرح صدر به من عطا کن

وَاجْرِ عَلی لِسانی مِدْحَتَکَ وَ مَحَبَّتَکَ وَ الثَّنآءَ عَلَیْکَ، فَانَّهُ لا قُوَّهَ الَّا بِکَ،

و مدح و محبّت و ثنایت را بر زبانم جاری کن، زیرا که هیچ قدرتی جز به کمک تو نیست

وَقَدْ عَلِمْتُ انَّ قِوامَ دینی التَّسْلیمُ لِأَمْرِکَ، وَالْإِتِّباعُ لِسُنَّهِ نَبِیِّکَ، وَالشَّهادَهُ

و به یقین دانستم که پایداری دینم، تسلیم شدن در برابر فرمان تو و پیروی کردن از سنّت پیامبرت و به گواهی طلبیدن

عَلی جَمیعِ خَلْقِکَ، اللهُمَّ اجْعَلْهُ لی شِفآءً وَ نُوراً، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ

تمامی مخلوقات توست، خدایا غسل را برای من مایه درمان و نورانیّت قرار ده چرا که تو بر هر چیز

قَدیرٌ* آنگاه پاکیزه ترین لباس های خود را می پوشی و به آرامی و وقار و با گام های کوتاه در حال توانایی.***

ص :۴۶۷

گفتن اللَّهُ اکْبَرُ و لا الهَ الَّا اللَّهُ و سُبْحانَ اللَّهِ و الْحَمْدُللَّهِ به سوی حرم حرکت می کنی،*** خدا بزرگتر از هر چیز است و معبودی جز او نیست و تسبیح می گویم خدا را و حمد و سپاس از آن اوست*****************

و هنگام ورود به آن روضه مقدس می گویی: بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، وَعَلی مِلَّهِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی

****************** به نام خدا و برای خدا و بر دین رسول خدا- که درود

اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، وَ اشْهَدُ انَ

خدا بر او و خاندان پاکش باد- گواهی می دهم که معبودی نیست جز خدای یگانه ای که شریکی ندارد و گواهی می دهم که

مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، وَانَّ عَلِیّاً وَلِیُّ اللَّهِ* سپس در مقابل قبر آن حضرت پشت به محمد بنده و فرستاده اوست و علی ولیّ خداست.*******************

قبله می ایستی و چنین می گویی: اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، وَاشْهَدُ

****************** گواهی می دهم که معبودی نیست جز خدای یگانه ای که شریکی ندارد و گواهی می دهم

انَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، وَانَّهُ سَیِّدُ الْأَوَّلینَ وَالْاخِرینَ، وَانَّهُ سَیِّدُ

که محمد بنده و فرستاده اوست، و او به یقین سرور و آقای پیشینیان و پسینیان، و تمامی

الْأَنْبیآءِ وَالْمُرْسَلینَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ وَ رَسُولِکَ وَ نَبِیِّکَ،

پیامبران و فرستادگان است، خدایا بر محمد بنده و فرستاده و پیامبرت

وَسَیِّدِ خَلْقِکَ اجْمَعینَ، صَلاهً لا یَقْوی عَلی احْصآئِها غَیْرُکَ، اللهُمَ

و آقا و سرور تمام مخلوقات درود فرست، درودی که جز تو کسی قادر بر احصاء آن نباشد، خدایا

صَلِّ عَلی امیرِ الْمُؤمِنینَ عَلِیِّ بْنِ ابیطالِبٍ، عَبْدِکَ وَ اخی رَسُولِکَ، الَّذی

بر امیرمؤمنان علی بن ابی طالب بنده ات و برادر رسولت درود فرست آن کسی که

انْتَجَبْتَهُ بِعِلْمِکَ، وَ جَعَلْتَهُ هادِیاً لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِکَ، وَالدَّلیلَ عَلی مَنْ

به علم خویش برگزیدی و برای هر یک از مخلوقات که خواستی هدایت گر، و بر هر یک از کسانی که

بَعَثْتَهُ بِرِسالاتِکَ، وَدَیَّانَ الدّینِ بِعَدْلِکَ، وَفَصْلَ قَضآئِکَ بَیْنَ خَلْقِکَ،

بر رسالت هایت برانگیختی دلیل قرار دادی و قضاوت کننده به عدل و جداکننده حق از باطل در میان مخلوقاتت

وَالْمُهَیْمِنَ عَلی ذلِکَ کُلِّهِ، وَالسَّلامُ عَلَیْهِ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، اللهُمَ

و مسلّط بر تمامی اینها قرار دادی، درود و رحمت و برکات خدا بر او باد، خدایا

صَلِّ عَلی فاطِمَهَ بِنْتِ نَبِیِّکَ، وَزَوْجَهِ وَلِیِّکَ، وَامِّ السِّبْطَیْنِ الْحَسَنِ

بر فاطمه دختر پیامبرت و همسر ولیّت و مادر دو نوه پیامبر امام حسن

وَالْحُسَیْنِ، سَیِّدَیْ شَبابِ اهْلِ الْجَنَّهِ، الطَّهْرَهِ الطّاهِرَهِ الْمُطَهَّرَهِ، التَّقِیَّهِ

و امام حسین، سرور جوانان اهل بهشت درود فرست، همان بانوی پاک، پاکیزه، پاک شده، پرهیزگار

النَّقِیَّهِ، الرَّضِیَّهِ الزَّکِیَّهِ، سَیِّدَهِ نِسآءِ اهْلِ الْجَنَّهِ اجْمَعینَ، صَلاهً لا یَقْوی

منزّه، خشنود (از پروردگار)، پاک از هر گناه، سرور تمامی بانوان اهل بهشت، درودی که جز تو کسی

عَلی احْصآئِها غَیْرُکَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی الْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ سِبْطَیْ نَبِیِّکَ،

قادر بر احصاء آن نیست، خدایا بر امام حسن و امام حسین دو نوه پیامبرت

وَسَیِّدَیْ شَبابِ اهْلِ الْجَنَّهِ، الْقآئِمَیْنِ فی خَلْقِکَ، وَالدَّلیلَیْنِ عَلی مَنْ

و سرور جوانان اهل بهشت درود فرست، آن قیام کنندگان در میان مخلوقاتت و دو نشانه بر هر یک از کسانی که

بَعَثْتَ بِرِسالاتِکَ، وَدَیّانَیِ الدّینِ بِعَدْلِکَ، وَفَصْلَیْ قَضآئِکَ بَیْنَ خَلْقِکَ،

به نبوت برگزیدی و دو قضاوت کننده به عدل و جداکنندگان حق از باطل در میان مخلوقاتت

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ، عَبْدِکَ الْقآئِمِ فی خَلْقِکَ، وَالدَّلیلِ

خدایا بر علی بن حسین درود فرست آن بنده قیام کننده در میان مخلوقاتت و دلیل

عَلی مَنْ بَعَثْتَ بِرِسالاتِکَ، وَدَیّانِ الدّینِ بِعَدْلِکَ، وَفَصْلِ قَضآئِکَ بَیْنَ

بر هر یک از کسانی که به نبوّت برانگیختی، و قضاوت کننده به عدل و جداکننده حق از باطل در میان

خَلْقِکَ، سَیِّدِ الْعابِدینَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ، عَبْدِکَ

مخلوقاتت، آقا و سرور عبادت کنندگان، خدایا بر محمّد بن علی بنده

وَخَلیفَتِکَ فی ارْضِکَ، باقِرِ عِلْمِ النَّبِیّینَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ

و جانشینت در زمین و شکافنده علم پیامبران درود فرست، خدایا بر جعفر بن محمد

الصَّادِقِ، عَبْدِکَ وَوَلِیِّ دینِکَ، وَ حُجَّتِکَ عَلی خَلْقِکَ اجْمَعینَ، الصَّادِقِ

صادق بنده و عهده دار دینت و حجّت تو بر تمامی مخلوقات، آن راستگوی

الْبآرِّ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ، عَبْدِکَ الصَّالِحِ، وَلِسانِکَ فی

نیکوکار درود فرست، خدایا بر موسی بن جعفر بنده صالح و زبان گویای تو در

خَلْقِکَ، وَالنَّاطِقِ بِحُکْمِکَ، وَالْحُجَّهِ عَلی بَرِیَّتِکَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی عَلیِ

میان مخلوقاتت و گوینده به حُکمت و حجّت تو بر آفریدگان درود فرست، خدایا بر علی

بْنِ مُوسَی الرِّضَا الْمُرْتَضی عَبْدِکَ وَ وَلِیِّ دینِکَ، الْقآئِمِ بِعَدْلِکَ، وَالدَّاعی

بن موسی الرضا آن پسندیده و بنده و عهده دار دینت و قیام کننده بر عدلت و دعوت کننده

الی دینِکَ وَدینِ آبائِهِ الصّادِقینَ، صَلاةً لا یَقْوی عَلی احْصائِها غَیْرُکَ،

به دینت و دین پدران راست گفتارش درود فرست، درودی که جز تو کسی قادر بر احصاء آن نیست

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَلیٍّ، عَبْدِکَ وَ وَلِیِّکَ الْقآئِمِ بِامْرِکَ، وَالدّاعی

خدایا بر محمد بن علی بنده و ولیّت و قیام کننده به فرمانت و دعوت کننده

الی سَبیلِکَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی عَلیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَبْدِکَ وَ وَلِیِّ دینِکَ،

به راهت درود فرست، خدایا بر علی بن محمد بنده و ولیّ دینت درود فرست

اللهُمَّ صَلِّ عَلَی الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ، الْعامِلِ بِامْرِکَ، الْقآئِمِ فی خَلْقِکَ،

خدایا بر حسن بن علی عمل کننده به فرمانت و قیام کننده در میان مخلوقاتت

وَحُجَّتِکَ الْمُؤَدّی عَنْ نَبِیِّکَ، وَشاهِدِکَ عَلی خَلْقِکَ، الْمَخْصُوصِ

و حجّت تو که از جانب پیامبرت ادای تکلیف نمود، و گواهت بر مخلوقات همان کس که به

بِکَرامَتِکَ، الدّاعی الی طاعَتِکَ، وَطاعَهِ رَسُولِکَ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِمْ

گرامیداشت خود مخصوصش ساختی و دعوت کننده به اطاعت از تو و رسولت، درود فرست- درود تو بر

اجْمَعینَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی حُجَّتِکَ وَ وَلِیِّکَ الْقآئِمِ فی خَلْقِکَ، صَلاةً

تمامی آنان باد- خدایا بر حجّت و ولیّت، آن قیام کننده در میان مخلوقاتت درود فرست، درودی

تآمَّهً نامِیَهً باقِیَهً، تُعَجِّلُ بِها فَرَجَهُ، وَتَنْصُرُهُ بِها، وَتَجْعَلُنا مَعَهُ فِی الدُّنْیا

کامل، فزاینده و ماندگار، که به واسطه آن فرجش را نزدیک و او را یاری کنی، و ما را در دنیا

وَالْأخِرَهِ، اللهُمَّ انّی اتَقَرَّبُ الَیْکَ بِحُبِّهِمْ، وَاوالی وَلِیَّهُمْ، وَاعادی

و آخرت همراه او قرار دهی، خدایا من به واسطه دوستی آنان به درگاهت تقرب می جویم، و دوستدار آنان را دوست دارم و با دشمن

عَدُوَّهُمْ، فَارْزُقْنی بِهِمْ خَیْرَ الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ، وَاصْرِفْ عَنّی بِهِمْ شَرَّ الدُّنْیا

آنان دشمنم، پس به واسطه آنان خیر دنیا و آخرت را روزیم کن، و شر دنیا

والْأخِرَهِ، وَاهْوالَ یَوْمِ الْقِیامَهِ* آنگاه نزد سر مبارک آن حضرت می نشینی و می گویی:

و آخرت و وحشت های روز قیامت را از من باز دار*************************

السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّهَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا نُورَ

سلام بر تو او ولیّ خدا، سلام بر تو ای حجّت خدا، سلام بر تو ای نور

اللَّهِ فی ظُلُماتِ الْأَرْضِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَمُودَ الدّینِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

خدا در تاریکی های زمین، سلام بر تو ای رکن دین، سلام بر تو ای

وارِثَ آدَمَ صَفْوَهِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وارِثَ نُوحٍ نَبِیِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ

وارث آدم برگزیده خدا، سلام بر تو ای وارث نوح پیامبر خدا، سلام بر تو ای

یا وارِثَ اِبْراهیمَ خَلیلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وارِثَ اسْماعیلَ ذَبیحِ اللَّهِ،

وارث ابراهیم خلیل خدا، سلام بر تو ای وارث اسماعیل ذبح شده در راه خدا

السَّلامُ عَلَيْکَ یا وارِثَ مُوسی کَلیمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وارِثَ عیسی

سلام بر تو ای وارث موسی هم صحبت خدا، سلام بر تو ای وارث عیسی

رُوحِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وارِثَ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا

روح خدا، سلام بر تو ای وارث محمد فرستاده خدا، سلام بر تو ای

وارِثَ اَمیرِ الْمُؤْمِنینَ عَلِیٍّ وَلِیِّ اللَّهِ، وَوَصِیِّ رَسُولِ رَبِّ الْعالَمینَ،

وارث امیرمؤمنان علی ولیّ خدا و جانشین فرستاده پروردگار جهانیان

السَّلامُ عَلَيْکَ یا وارِثَ فاطِمَهَ الزَّهْرآءِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وارِثَ الْحَسَنِ

سلام بر تو ای وارث فاطمه زهرا، سلام بر تو ای وارث امام حسن

وَالْحُسَيْنِ، سَیِّدَیْ شَبابِ اَهْلِ الجَنَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وارِثَ عَلِیِّ بْنِ

و امام حسین، سرور جوانان اهل بهشت، سلام بر تو ای وارث علی بن

الْحُسَيْنِ زَیْنِ الْعابِدینَ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وارِثَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ باقِرِ عِلْمِ

حسین زینت عبادت کنندگان، سلام بر تو ای وارث محمد بن علی شکافنده دانش

الْأَوَّلینَ وَالْأخِرینَ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وارِثَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ

پیشینیان و پسینیان، سلام بر تو ای وارث جعفر بن محمّد راستگوی

الْبآرِّ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وارِثَ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ، السَّلامُ عَلَيْکَ اَیُّهَا

نیکوکار، سلام بر تو ای وارث موسی بن جعفر، سلام بر تو ای

الصِّدّیقُ الشَّهیدُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْوَصِیُّ الْبآرُّ التَّقِیُّ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ

راستگوی شهید، سلام بر تو ای جانشین نیکوکار پرهیزگار، گواهی می دهم که تو به یقین

اقَمْتَ الصَّلاهَ وَآتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ عَنِ الْمُنْکَرِ،

نماز را بپا داشته و زکات را پرداخت نمودی و امر به معروف و نهی از منکر کرده

وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ابَا الْحَسَنِ

و تا هنگام مرگ خدا را از روی اخلاص عبادت نمودی، سلام بر تو ای ابوالحسن

وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ* سپس مى گويى: اللهُمَّ الَيْكَ صَمَدْتُ مِنْ ارْضى

و رحمت و بركات خدا بر تو باد،***** خدايا از سرزمينم به سوى تو عزيمت نمودم

وَقَطَعْتُ الْبِلادَ رَجاءَ رَحْمَتِكَ فَلا تُخَيِّبْنى وَلا تَرُدَّنى بِغَيْرِ قَضآءِ

و به اميد رحمتت شهرها را پشت سر گذاشتم پس مرا مأيوس نكن و بدون برآوردن

حاجَتى وَارْحَمْ تَقَلُّبى عَلى قَبْرِ ابْنِ اخى رَسُولِكَ، صَلَواتُكَ عَلَيْهِ

حاجتم باز مگردان و بر رفت و آمدم كنار قبر فرزند برادر رسولت- كه بر او

وَآلِهِ، بِابى انْتَ وَامّى يا مَوْلاىَ، اتَيْتُكَ زآئِراً وافِداً عآئِذاً

و خاندان پاكش درود باد- رحم كن، پدر و مادرم فداى تو باد اى مولاى من، براى زيارت نزد تو آمده ام و بر تو وارد شده

مِمَّا جَنَيْتُ عَلى نَفْسى وَاحْتَطَبْتُ عَلى ظَهْرى فَكُنْ لى شافِعاً الَى اللَّهِ

و از جناياتى كه به خود كرده و گناهانى كه به دوش كشيده ام به تو پناهنده ام، پس بر درگاه خدا شفيعم باش

يَوْمَ فَقْرى وَفاقَتى فَلَكَ عِنْدَاللَّهِ مَقامٌ مَحْمُودٌ، وَانْتَ عِنْدَهُ وَجيهٌ* آنگاه در روز نياز و درماندگيم، زيرا كه مقام و جايگاه ستوده در نزد خدا از آن توست و در نزد او آبرو دارى******

دست راست را بلند مى كنى و مى گويى: اللَّهُمَّ انّى اتَقَرَّبُ الَيْكَ بِحُبِّهِمْ وَبِوِلايَتِهِمْ،

*********** خدايا من به واسطه دوستى و ولايت آنان به تو تقرّب مى جويم

اتَوَلّى آخِرَهُمْ بِما تَوَلَّيْتُ بِهِ اوَّلَهُمْ، وَابْرَءُ مِنْ كُلِّ وَليجَةٍ دُونَهُمْ، اللَّهُمَ

و همان گونه كه اوّلين آنها را دوست دارم آخرين آنها را هم دوست دارم، و از هر همدمى غير از آنان بيزارى مى جويم، خدايا

الْعَنِ الَّذينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَكَ، وَاتَّهَمُوا نَبيكَ، وَ جَحَدُوا بِآياتِكَ، وَ سَخِرُوا

لعنت كن كسانى را كه نعمتت را تغيير دادند و به پيامبرت تهمت زدند و آياتت را انكار نمودند

بِامامِكَ، وَ حَمَلُوا النَّاسَ عَلى اكْتافِ آلِ مُحَمَّدٍ، اللهُمَّ انّى اتَقَرَّبُ الَيْكَ

و امام تو را مسخره نمودند، و مردم را بر دوش آنها سوار كردند (و مسلط ساختند)، خدايا من با

بِـالَّعْنَهِ عَلَيْهِمْ، وَ الْبَرآئَهِ مِنْهُمْ فِی الـدُّنْیا وَ الْـاْخِرَهِ یـا رَحْمنُ سـپس به پـایین لعن بر آنهـا و بیزاری از آنها در دنیا و آخرت به تو تقرّب می جویم ای بخشنده*******

پای آن حضرت برمی گردی و می گویی: صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ یا ابَا الْحَسَنِ، صَلَّی اللَّهُ عَلی

*************** درود خدا بر تو ای ابوالحسن، درود خدا بر

رُوحِکَ وَ بَدَنِکَ، صَبَرْتَ وَ انْتَ الصَّادِقُ الْمُصَدَّقُ، قَتَلَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَکَ

روح و بدن تو، صبر و بردباری نمودی در حالی که راستگو و تصدیق شده ای، خداوند بکشد کسانی را که با

ص :۴۷۲

بِالْأَیْدی وَ الْأَلْسُنِ.

دستها و زبانها تو را به شهادت رساندند.

آنگـاه بر قاتلاـن امیرمؤمنـان و حسن و حسـین و جمیع اهـل بیت رسول خـدا علیهم السـلام لعن می کنی، سـپس به بالاـی سـر حضـرت برمی گردی و دو رکعت نماز می خوانی، در رکعت اوّل پس از حمد، سوره «یس» و در رکعت دوم سوره «الرحمن» را تلاـوت می کنی و در دعا و تضرّع، تلاش و همّت به خرج می دهی و برای پـدر و مادر و برادران دینی، زیاد دعا می کنی. (البتّـه انجـام ایـن امـور در مـواقعی اسـت کـه ازدحـام جمعیّت نباشـد و گرنه می تـوان در گـوشه ای ایسـتاد و تمـام زیـارت را خواند).(۱) یادآوری:

الف) برای فرسـتادن لعن بر قاتلاـن ائمّه علیهم السـلام اگر عبارت ذیل را که به گفته محـدّث قمی (ره) از بعضـی دعاها گرفته شده است ۵۹۷]، بخواند شاید مناسب تر باشد:

اللهُمَّ الْعَنْ قَتَلَهَ امیرِ الْمُؤْمِنینَ، وَقَتَلَهَ الْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ،

خدایا لعنت کن قاتلان امیر مؤمنان و قاتلان امام حسن و امام حسین- که بر ایشان درود باد-

وَقَتَلَهَ اهْلِ بَیْتِ نَبِیِّکَ، اللَّهُمَّ الْعَنْ اعْدآءَ آلِ مُحَمَّدٍ وَقَتَلَتَهُمْ، وَزِدْهُمْ

و قاتلان خاندان پیامبرت را، خدایا دشمنان و قاتلان خاندان محمّد را لعنت کن،

عَذاباً فَوْقَ الْعَذابِ، وَهَواناً فَوْقَ هَوانٍ، وَذُلّاً فَوْقَ ذُلٍّ، وَخِزْیاً فَوْقَ

و عذابی بر عذابشان، و خواری بر خواریشان و ذلّتی بر ذلّتشان و رسوایی بر رسواییشان

خِزْیٍ، اللهُمَّ دُعَّهُمْ الَی النَّارِ دَعّاً، وَارْکِسْهُمْ فی الیمِ عَذابِکَ رَکْساً،

بیافزا خدایا آنها را به سختی در آتش بیانداز، و به شدّت در عذاب دردناکت داخل کن

وَاحْشُرْهُمْ وَاتْباعَهُمْ الی جَهَنَّمَ زُمَراً.

و آنها و پیروانشان را گروه گروه در جهنّم جمع کن،

***

ب) «علّامه مجلسی» رحمه الله از «شیخ مفید» رحمه الله نقل کرده که مستحب است زائر محترم بعد از زیارت حضرت رضا علیه السلام، این دعا را بخواند:

اللّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ یا اللّهُ الدّآئِمُ فی مُلْکِهِ، الْقآئِمُ فی عِزِّهِ، الْمُطاعُ فی

خدایا از تو می خواهم، ای خدایی که فرمانرواییش همیشگی، عزّتش پایدار، حاکمیّتش

۱- [۵۹۶]عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۲۶۷، حدیث ۱ و کامل الزیارات، باب ۱۰۲، صفحه ۳۰۹، حدیث ۲ و مصباح الزائر، صفحه ۳۸۹.

سُلْطانِهِ، الْمُتَفَرِّدُ فی کِبْرِیائِهِ، الْمُتَوَحِّدُ فی دَیْمُومِیَّهِ بَقآئِهِ، الْعادِلُ فی

مقتدر، بزرگیش یگانه، جاودانگیش یکتا، در میان آفریدگانش عادل،

بَرِیَّتِهِ، الْعالِمُ فی قَضِیَّتِهِ، الْکَریمُ فی تَأْخیرِ عُقُوبَتِهِ، الهی حاجاتی

در حکم کردنش عالم و در تأخیر انداختن کیفر بزرگوار است، معبودا نیازهایم

مَصْرُوفَهٌ اِلَیْکَ، وَآمالی مَوْقُوفَهٌ لَدَیْکَ، وَکُلَّما وَفَّقْتَنی مِنْ خَیْرٍ فَانْتَ

متوجّه تو و آرزوهایم حاضر در پیشگاه توست، و هر زمان که بر کار خیری موفّقم داشتی پس تو

دَلیلی عَلَیْهِ، وَطَریقی اِلَیْهِ، یا قَدیراً لا تَؤُدُهُ الْمَطالِبُ، یا مَلِیّاً یَلْجَأُ اِلَیْهِ

راهنمایم به آن و راهم به سوی آن بودی، ای توانایی که درخواستها درمانده ات نکند، ای توانگری که

کُلُّ راغِبٍ، مازِلْتُ مَصْحُوباً مِنْکَ بِالنِّعَمِ جارِیاً عَلی عاداتِ الْإِحْسانِ

هر مشتاقی به تو پناه آورد، پیوسته برخوردار از نعمتهای تو، و همراه احسان

وَالْکَرَمِ، اسْئَلُکَ بِالْقُدْرَهِالنَّافِذَهِ فی جَمیعِ الْأَشْیآءِ، وَقَضآئِکَ الْمُبْرَمِ

و کرم تو، بوده ام از تو می خواهم به حق قدرت نافذت در تمامی اشیاء، و حکم حتمیت

الَّذی تَحْجُبُهُ بِایْسَرِ الدُّعآءِ، وَبِالنَّظْرَهِ الَّتی نَظَرْتَ بِها اِلَی الْجِبالِ

که آن را با کمترین دعا بازداری، و به حق آن توجّهی که به کوهها نمودی

فَتَشامَخَتْ، وَ اِلَی الْأَرَضینَ فَتَسَطَّحَتْ، وَ اِلَی السَّمواتِ فَارْتَفَعَتْ،

و برافراشته شدند و به زمینها نمودی و گسترده شدند و به آسمانها نمودی و مرتفع گشتند

وَاِلَی الْبِحارِ فَتَفَجَّرَتْ، یا مَنْ جَلَّ عَنْ ادَواتِ لَحَظاتِ الْبَشَرِ، وَلَطُفَ عَنْ

و به آبها نمودی و جاری شدند، ای کسی که از ابزار دید بشر برتری، و از

دَقآئِقِ خَطَراتِ الْفِکَرِ، لا تُحْمَدُ یا سَیِّدی اِلَّا بِتَوْفیقٍ مِنْکَ یَقْتَضی

ریزه کاریهایی که به فکر خطور می کند لطیف تری، ای آقا و سرورم، ستوده نشوی مگر به واسطه توفیقی که از جانب توست

حَمْداً، وَلا تُشْكَرُ عَلى اصْغَرِ مِنَّهٍ الّا اسْتَوْجَبْتَ بِها شُكْراً، فَمَتى

که خود ستایشی می طلبد، و سپاسگزاری نشوی بر کوچکترین نعمت جز این که بر آن نعمت نیز مستوجب سپاسی،

تُحْصى نَعْمآؤُكَ یا الهی وَتُجازى آلاؤُكَ یا مَوْلاىَ، وَتُكافَئُ صَنایِعُكَ

پس کی نعمتهایت احصا شود؟! ای معبود من، و چگونه نعمتهایت قدردانی شود ای مولای من، و کی نعمتهایت جبران شود؟

یا سَیِّدى وَمِنْ نِعَمِكَ یَحْمَدُ الْحامِدُونَ، وَمِنْ شُكْرِكَ یَشْكُرُ الشّاكِرُونَ،

ای آقا و سرورم، و در سایه نعمتهای توست که ستایش کنندگان ستایش می کنند و در سایه سپاسگزاری توست که شاکران سپاسگزاری می کنند

وَانْتَ الْمُعْتَمَدُ لِلذُّنُوبِ فی عَفْوِکَ، وَالنّاشِرُ عَلَی الْخاطِئینَ جَناحَ

و تویی مورد اعتماد در عفو و بخشش گناهان و گسترنده پرده پوشی بر خطاکاران

سِتْرِکَ، وَانْتَ الْکاشِفُ لِلضُّرِّ بِیَدِکَ، فَکَمْ مِنْ سَیِّئَهٍ اخْفاها حِلْمُکَ حَتّی

و تویی برطرف کننده مشکلات با قدرتت، پس چه بسیار گناهانی که شکیباییت آنها را پوشاند تا از

دَخِلَتْ، وَحَسَنَهٍ ضاعَفَها فَضْلُکَ حَتّی عَظُمَتْ عَلَیْها مُجازاتُکَ، جَلَلْتَ

بین رفت، و نیکیهایی که فضل و کرمت آنها را دو چندان کرد تا این که پاداشهایت بر آنها بزرگ شد،

انْ یُخافَ مِنْکَ الَّا الْعَدْلُ، وَانْ یُرْجی مِنْکَ الَّا الْإِحْسانُ وَالْفَضْلُ، فَامْنُنْ

برتر از آن هستی که جز از عدالت تو بترسند، و جز به احسان و لطف تو امیدوار باشند،

عَلَیَّ بِما اوْجَبَهُ فَضْلُکَ، وَلا تَخْذُلْنی بِما یَحْکُمُ بِهِ عَدْلُکَ، سَیِّدی لَوْ

پس به آنچه فضل و کرمت ایجاب می کند بر من منّت گذار، و به آنچه عدالتت حکم می کند خوارم مکن، ای آقا و سرورم اگر

عَلِمَتِ الْأَرْضُ بِذُنُوبی لَساخَتْ بی اوِ الْجِبالُ لَهَدَّتْنی اوِ السَّماواتُ

زمین از گناهانم آگاه بود مرا به کام خود فرو می برد، یا کوهها مرا در هم می کوبید یا آسمانها

لَاخْتَطَفَتْنی اوِ الْبِحارُ لَأَغْرَقَتْنی سَیِّدی سَیِّدی سَیِّدی مَوْلایَ

مرا می ربود یا دریاها مرا غرق می ساخت، سرورم، سرورم، سرورم، مولای من

مَوْلایَ مَوْلایَ، قَدْ تَکَرَّرَ وُقُوفی لِضِیافَتِکَ، فَلا تَحْرِمْنی ما وَعَدْتَ

مولای من، مولای من، بارها به میهمانیت آمدم، پس از آنچه به درخواست کنندگانت وعده فرمودی

الْمُتَعَرِّضینَ لِمَسْئَلَتِکَ، یا مَعْرُوفَ الْعارِفِینَ، یا مَعْبُودَ الْعابِدینَ، یا

محرومم مکن، ای شناخته شده (نزد) عارفان، ای عبادت شده عابدان، ای

مَشْکُورَ الشّاکِرینَ، یا جَلیسَ الذّاکِرینَ، یا مَحْمُودَ مَنْ حَمِدَهُ، یا

سپاسگزاری شده شاکران، ای همنشین ذاکران، ای ستایش شده هر ستایش کننده، ای

مَوْجُودَ مَنْ طَلَبَهُ، یا مَوْصُوفَ مَنْ وَحَّدَهُ، یا مَحْبُوبَ مَنْ احَبَّهُ، یا غَوْثَ

حاضر (نزد) هر طلب کننده، ای توصیف شده هر یگانه پرست، ای محبوب دوستداران، ای فریادرس

مَنْ ارادَهُ، یا مَقْصُودَ مَنْ انابَ الَیْهِ، یا مَنْ لا یَعْلَمُ الْغَیْبَ الَّا هُوَ، یا مَنْ لا

اراده کنندگان، ای مقصود بازگشت کنندگان به سویت، ای که جز تو کسی از غیب آگاه نیست، ای که جز تو کسی بدی را باز ندارد، ای که جز

یَصْرِفُ السُّوءَ الَّا هُوَ، یا مَنْ لا یُدَبِّرُ الْأَمْرَ الَّا هُوَ، یا مَنْ لا یَغْفِرُ الذَّنْبَ

تو کسی کارها را تدبیر نکند، ای که جز تو کسی گناه

ص: ۴۷۵

الَّا هُوَ، یا مَنْ لا یَخْلُقُ الْخَلْقَ الَّا هُوَ، یا مَنْ لا یُنَزِّلُ الْغَیْثَ الَّا هُوَ، صَلِ

را نیامرزد، ای که جز تو کسی مخلوقات را نیافریند، ای که جز تو کسی باران را فرو نفرستد،

عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاغْفِرْ لی یا خَیْرَ الْغافِرینَ، رَبِّ انّی اسْتَغْفِرُکَ

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا بیامرز ای بهترین آمرزندگان، پروردگارا، با شرمساری از تو

اسْتِغْفارَ حَیآءٍ، وَاسْتَغْفِرُکَ اسْتِغْفارَ رَجآءٍ، وَاسْتَغْفِرُکَ اسْتِغْفارَ انابَهٍ،

آمرزش می طلبم، و با امیدواری از تو آمرزش می طلبم، و با بازگشت به سویت از تو آمرزش می طلبم

وَاسْتَغْفِرُکَ اسْتِغْفارَ رَغْبَهٍ، وَاسْتَغْفِرُکَ اسْتِغْفارَ رَهْبَهٍ، وَاسْتَغْفِرُکَ اسْتِغْفارَ

و با اشتیاق از تو آمرزش می طلبم، و با ترس و هراس از تو آمرزش می طلبم، و با اطاعت و فرمانبرداری

طاعَهٍ، وَاسْتَغْفِرُکَ اسْتِغْفارَ ایمانٍ، وَاسْتَغْفِرُکَ اسْتِغْفارَ اقْرارٍ، وَاسْتَغْفِرُکَ

از تو آمرزش می طلبم، و با ایمان (به یگانگیت) از تو آمرزش می طلبم، و با اعتراف (به گناه) از تو آمرزش می طلبم،

اسْتِغْفارَ اخْلاصٍ، وَاسْتَغْفِرُکَ اسْتِغْفارَ تَقْوی وَاسْتَغْفِرُکَ اسْتِغْفارَ

و با اخلاص از تو آمرزش می طلبم، و با پرهیزگاری از تو آمرزش می طلبم، و با

تَوَکُّلٍ، وَاسْتَغْفِرُکَ اسْتِغْفارَ ذِلَّهٍ، وَاسْتَغْفِرُکَ اسْتِغْفارَ عامِلٍ لَکَ، هارِبٍ

توکّل (بر ذاتت) از تو آمرزش می طلبم، و با خشوع (به درگاهت) از تو آمرزش می طلبم، و با عمل (به فرامینت) و گریزان

مِنْکَ الَیْکَ، فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَتُبْ عَلَیَّ وَ عَلی والِدَیَّ بِما

از تو، به سوی خودت از تو آمرزش می طلبم پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، رحمت خود را شامل حال من و پدر و مادرم گردان

تُبْتَ وَتَتُوبُ عَلی جَمیعِ خَلْقِکَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، یا مَنْ یُسَمّی

همان گونه که شامل حال تمام مخلوقاتت کرده ای، ای مهربانترین مهربانان، ای کسی که

بِالْغَفُورِ الرَّحیمِ، یا مَنْ یُسَمّی بِالْغَفُورِ الرَّحیمِ، یا مَنْ یُسَمّی بِالْغَفُورِ

بخشنده و مهربان نامیده شدی، ای کسی که بخشنده مهربان نامیده شدی، ای کسی که بخشنده

الرَّحیمِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاقْبَلْ تَوْبَتی وَ زَکِّ عَمَلی وَاشْکُرْ

و مهربان نامیده شدی، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و توبه ام را بپذیر و عملم را پاک گردان، و تلاشم را

سَعْیی وَارْحَمْ ضَراعَتی وَلاتَحْجُبْ صَوْتی وَلا تُخَیِّبْ مَسْئَلَتی یا

پاداش ده، و بر افتادگیم رحم کن، و صدایم را در پرده (فراموشی) قرار نده، و مرا ناامید مگردان، ای

غَوْثَ الْمُسْتَغیثینَ، وَابْلِغْ ائِمَّتی سَلامی وَدُعآئی وَشَفِّعْهُمْ فی جَمیعِ

فریادرس فریادرس خواهان، سلام و دعایم را به امامانم برسان، و در همه آنچه از تو خواستم آنان را

ص :۴۷۶

ما سَئَلْتُکَ، وَاوْصِلْ هَدِیَّتی الَیْهِمْ کَما یَنْبَغی لَهُمْ، وَزِدْهُمْ مِنْ ذلِکَ ما

شفیعم گردان، و هدیه ام را آن گونه که شایسته مقامشان است به آنها برسان، و آن گونه

یَنْبَغی لَکَ بِاضْعافٍ لا یُحْصیها غَیْرُکَ، وَلا حَوْلَ وَلاقُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِ

که شایسته توست بر آن بیافزا به اندازه ای که جز تو کسی توان احصاء آن را ندارد، و توان و نیرویی جز برای خداوند بلندمرتبه و با

الْعَظیمِ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی اطْیَبِ الْمُرْسَلینَ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرینَ.(۱)

عظمت نیست، و خدا بر محمد پاک ترین فرستادگان و خاندان پاکش درود فرستد.

***

زیارت دوم زیارت کوتاهی است که آن نیز در «کامل الزیارات» از بعضی از ائمّه علیهم السلام نقل شده است، به این شرح:

هنگامی که به نزد قبر امام رضا علیه السلام رفتی بگو:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی عَلِیِّ بْنِ مُوسَی الرِّضَا الْمُرْتَضَی، الْإِمامِ التَّقِیِّ النَّقِیِّ،

خدایا درود فرست بر علی بن موسی الرضا آن امام پسندیده با تقوای پاک

وَحُجَّتِکَ عَلی مَنْ فَوْقَ الْأَرْضِ وَمَنْ تَحْتَ الثَّری الصِّدّیقِ الشَّهیدِ،

و حجّت تو بر هر که روی زمین و هر که در زیر زمین است آن راستگوی شهید

صَلاهً کَثیرَهً نامیَهً زاکِیَهً مُتَواصِلَهً مُتَواتِرَهً مُتَرادِفَهً، کَافْضَلِ ما صَلَّیْتَ

درودی بسیار نمو یافته و پاکیزه و پیوسته و پی در پی و دنبال هم مانند بهترین درودی که می فرستی

عَلی احَدٍ مِنْ اوْلِیآئِکَ.(۲)

بر یکی از دوستانت.

***

زیارت سوم «شیخ مفید» در «مقنعه» زیارت دیگری را به شرح زیر نقل کرده است:

پس از غسل زیارت و پوشیدن پاکیزه ترین لباس های خود، نزد قبر آن حضرت می ایستی و می گویی:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ وَابْنَ وَلِیِّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّهَ اللَّهِ وَابْنَ

سلام بر تو ای ولیّ خدا و فرزند ولیّش، سلام بر تو ای حجّت خدا و فرزند

حُجَّتِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا امامَ الْهُدی وَالْعُرْوَهَ الْوُثْقی وَرَحْمَهُ اللَّهِ

حجّتش، سلام بر تو ای امام هدایتگر و ریسمان محکم الهی، و رحمت

ص :۴۷۷

۱- [۵۹۸]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۵۷.

۲- [۵۹۹]کامل الزیارات، باب ۱۰۲، صفحه ۳۰۹، حدیث ۱.

وَ بَرَكاتُهُ، اشْهَدُ انَّكَ مَضَيْتَ عَلى ما مَضى عَلَيْهِ آبآؤُكَ الطّاهِرُونَ، صَلَواتُ

و برکات خدا بر تو باد، گواهی می دهم که تو، به همان راهی رفتی که پدران پاکت- که درود

اللَّهِ عَلَيْهِمْ، لَمْ تُؤْثِرْ عَمىً عَلى هُدىً، وَلَمْ تَمِلْ مِنْ حَقٍّ الى باطِلٍ، وَانَّكَ

خدا بر آنان باد- به آن راه رفته اند، گمراهی را بر هدایت ترجیح ندادی، از راه حق به سوی باطل تمایل نیافتی، و به یقین

نَصَحْتَ للَّهِ وَلِرَسُولِهِ، وَادَّيْتَ الْأَمانَهَ، فَجَزاكَ اللَّهُ عَنِ الْإِسْلامِ وَاهْلِهِ

برای خدا و رسولش خیرخواهی نموده و امانت را ادا کردی، پس خداوند بهترین پاداش را از اسلام و مسلمانان

خَيْرَ الْجَزآءِ، اتَيْتُكَ بِابى انْتَ وَ امّى زآئراً عارِفاً بِحَقِّكَ، مُوالِياً

به تو عنایت کند، پدر و مادرم فدای تو باد، به زیارت تو آمده ام در حالی که از حق تو آگاه، و دوستدار

لِأَوْلِيآئِكَ، مُعادِياً لِأَعْدآئِكَ، فَاشْفَعْ لى عِنْدَ رَبِّكَ* آنگاه به جانب بالای سر دوستانت و دشمن دشمنان توام، پس در نزد پروردگارت شفاعتم کن.*********

برگرد و بگو: السَّلامُ عَلَيْكَ يا مَوْلاىَ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ،

****** سلام بر تو ای مولا و سرورم، ای فرزند رسول خدا، و رحمت و برکات خدا بر تو باد

اشْهَدُ انَّكَ الْإِمامُ الْهادى وَالْوَلِيُّ الْمُرْشِدُ، ابْرَءُ الَى اللَّهِ مِنْ اعْدآئِكَ،

گواهی می دهم که تو به یقین امام هدایتگر و سرپرست، ارشادکننده ای، از دشمنانت به درگاه خدا بیزاری می جویم

وَاتَقَرَّبُ الَى اللَّهِ بِوِلايَتِكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ.

و با ولایت تو، به درگاه خدا تقرّب می جویم، درود و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

سپس دو رکعت نماز زیارت بجای آور و اگر می خواهی نمازهای دیگری هم بخوان و به طرف پایین پا برگرد و حاجات خود را از خداوند طلب کن![(۱)]

زیارت وداع:

«علّامه مجلسی» رحمه الله از «بلد الامین» نقل می کند که برای وداع با آن حضرت همان سخنی را بگو که امام صادق علیه السلام برای وداع با رسول گرامی صلی الله علیه و آله بیان داشته است یعنی:

لا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ تَسْلیمی عَلَیْکَ واگر خواستی بگو: السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ

خداوند این سلام را آخرین سلامم بر شما قرار ندهد******** سلام بر تو ای ولیّ خدا

ص :۴۷۸

۱- [۶۰۰]مقنعه، صفحه ۴۸۰.

وَرَحْمَهُ اللّهِ وَبَرَکاتُهُ، اللهُمَّ لا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَتی ابْنَ نَبِیِّکَ،

و رحمت و برکات خدا بر تو باد، خدایا زیارتم را آخرین زیارتم از فرزند پیامبرت

وَحُجَّتِکَ عَلی خَلْقِکَ، وَاجْمَعْنی وَایّاهُ فی جَنَّتِکَ، وَاحْشُرْنی مَعَهُ وَفی

و حجّت تو بر مخلوقات قرار مده، و مرا با او در بهشت گرد هم آور و مرا با او و در

حِزْبِهِ مَعَ الشُّهَدآءِ وَالصّالِحینَ، وَحَسُنَ اولئِکَ رَفیقاً، وَاسْتَوْدِعُکَ

گروه او همراه با شهیدان و صالحان که رفیقان خوبی هستند قرار ده، تو را به

اللّهَ وَاسْتَرْعیکَ، وَاقْرَءُ عَلَیْکَ السَّلامَ، آمَنّا بِاللّهِ وَبِالرَّسُولِ، وَبِما جِئْتَ بِهِ

خدا می سپارم و رعایت حالم را از تو می خواهم و بر تو درود می فرستم، به خدا و رسولش و به آنچه آورده

وَدَلَلْتَ عَلَیْهِ، فَاکْتُبْنا مَعَ الشّاهِدینَ.(۱)

و به آن راهنمایی نموده ای ایمان داریم، پس نام ما را در زمره گواهان ثبت فرما.

یادآوری: در پایان این فصل لازم است سه نکته یادآوری شود:

۱- مرحوم «علّامه مجلسی» می گوید: زیارت حضرت رضا علیه السلام در روزهای مقدّس اسلامی، افضل است، خصوصاً روزهایی که اختصاص به آن حضرت دارد مثل روز ولادت (۱۱ ذی القعده) و روز شهادت آن حضرت (مطابق مشهور آخر ماه صفر) سپس از کتاب «اقبال» مرحوم «سیّد بن طاووس» استحباب زیارت آن حضرت را در روز ۲۳ ذی القعده (طبق روایتی روز شهادت آن حضرت) نیز نقل می کند و در پایان می نویسد: استحباب زیارت آن حضرت در ماه رجب گذشت.(۲) مرحوم محدّث قمی روز ۲۵ ذی القعده را نیز به این موارد ضمیمه کرده است.

۲- مردم نباید اصرار در بوسیدن ضریح مقدس داشته باشند و برای دیگران ایجاد زحمت کنند زیرا بوسیدن ضریح شرط زیارت نیست و با گفتن یک سلام نیز زیارت حاصل می شود.

۳- ناگفته پیداست که گذشته از زیارات سه گانه مخصوصه بالا، می توان از زیارات جامعه مانند زیارت امین اللّه که گذشت و زیارت جامعه کبیره که از زیارات بسیار مهم است و بعداً خواهد آمد، استفاده کرد.

زیارت های دیگری نیز وجود دارد که در بخش زیارات جامعه می آید.

در پایان این فصل، شایسته است اشعار جالبی را که مرحوم محدّث قمی از جامی در مدح حضرت رضا علیه السلام نقل کرده بیاوریم:

۱- [۶۰۱]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۵۰، حدیث ۸ و بلدالأمین، صفحه ۲۸۳.

۲- [۶۰۲]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۴۳ و ۴۴.

سلامٌ عَلی آلِ طه وَیس سَلامٌ عَلی آلِ خَیْرِ النَّبِیّینَ

سلام بر خاندان طه و یاسین سلام بر خاندان بهترین پیمبران

سَلامٌ عَلی رَوْضَهٍ حَلَّ فیهاامامٌ یُباهی بِهِ الْمُلْکُ وَالدّینُ

سلام بر روضه ای که مسکن گرفت در آن امامی که افتخار کند بدان مُلک و دین

امام بحق شاه مطلق که آمدحریم درش قبله گاه سلاطین

شه کاخ عرفان، گل شاخ احسان دُرِ دُرج امکان، مه بُرج تمکین

علیّ بن موسی الرّضا کز خدایش رضا شد لقب چون رضا بودش آیین

ز فضل و شرف بینی او را جهانی اگر نبودت تیره چشم جهان بین

پی عطر روبند حُوران جنّت غبار درش را بگیسوی مشکین

اگر خواهی آری بکف دامن اوبرو دامن از هر چه جز اوست بر چین.

***

ص: ۴۸۰

فصل هشتم: زیارت عسکریّین (امام هادی و امام حسن عسکری علیهما السلام)

فضیلت زیارت عسکریّین علیهما السلام:

شکّی نیست که فضیلت زیارت آن دو بزرگوار از زیارت سایر ائمّه علیهم السلام کمتر نیست، بلکه آن گونه که از امام صادق علیه السلام گذشت: «کسی که یکی از ائمّه علیهم السلام را زیارت کند مثل آن است که رسول خدا صلی الله علیه و آله را زیارت کرده است».(۱) و این روایت نیز از آن حضرت گذشت که «هر کس امام واجب الاطاعه ای را زیارت کند و نزد او چهار رکعت نماز گزارد، برای او ثواب یک حج و یک عمره نوشته می شود»(۲) و مرحوم «علّامه مجلسی» در باب «ثواب تعمیر قبور النّبی و الائمّه و زیارتها»(۳) حدود ۱۵ روایت نقل می کند که شامل قبور همه ائمّه می شود و در اوایل بخش زیارات به قسمتی از آنها اشاره گردید.

در این رابطه سه روایت زیر نیز قابل توجّه است:

۱- مرحوم «شیخ طوسی» از ابوهاشم جعفری از امام حسن عسکری علیه السلام نقل می کند که فرمود: قبر من در «سرّ من رأی امان (از بلاها و عذاب الهی) برای هر دو گروه است.(۴) (منظور دو گروه شیعه و اهل سنّت که در آن جا ساکن هستند) و طبعاً معنای این روایت آن خواهد بود که برکت قبر آن حضرت، برکت عامّی است که همه را احاطه کرده است، چنان که قبر موسی بن جعفر علیه السلام امان برای همه اهالی بغداد است.(۵) ۲- «شیخ طوسی» در «امالی» از بعضی نقل می کند که می گوید: خدمت امام هادی علیه السلام عرض کردم:

ای آقای من! دعایی به من بیاموز که از طریق آن به خدای عزّوجلّ نزدیک شوم، فرمود: دعایی که الآن برایت نقل می کنم دعایی است که بسیاری از اوقات با آن خدا را می خوانم و از خداوند عزّوجلّ خواسته ام، کسی که در حرم من این دعا را بخواند مأیوس برنگردد، دعا این است:

یا عُدَّتی عِنْدَ الْعُدَدِ، وَ یا رَجائی وَ الْمُعْتَمَدَ، وَ یا كَهْفی وَ السَّنَدَ، وَ یا

ای ذخیره ام در میان ذخیره ها، و ای امید و تکیه گاهم، و ای پناهگاه و پشتیبانم، و ای

۱- [۶۰۳]کامل الزیارات، باب ۵۹، صفحه ۱۴۷، حدیث ۱ و کافی، جلد ۴، صفحه ۵۷۹، حدیث ۱.

۲- [۶۰۴]تهذیب، جلد ۶، صفحه ۷۹، حدیث ۴.

۳- [۶۰۵]بحارالانوار، جلد ۹۷، از صفحه ۱۱۶ تا ۱۲۴.

۴- [۶۰۶]تهذیب، جلد ۶، صفحه ۹۳، حدیث ۳ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۵۹، حدیث ۱.

۵- [۶۰۷]عوالی اللئالی، جلد ۴، صفحه ۸۴، حدیث ۹۳.

واحِدُ یا أَحَدُ، وَ یا قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، أَسْئَلُکَ اللّهُمَّ بِحَقِّ مَنْ خَلَقْتَهُ مِنْ

یگانه ای یکتا، و ای که گفتی: «بگو خداوند یکتا و یگانه است»، خدایا از تو می خواهم به حقّ مخلوقاتِ (برگزیده) از میان

خَلْقِکَ، وَ لَمْ تَجْعَلْ فی خَلْقِکَ مِثْلَهُمْ أَحداً، صَلِّ عَلی جَماعَتِهِمْ وَافْعَلْ

آفریدگانت، که در میان آنان کسانی را مانند ایشان قرار نداده ای، بر تمامی آنان درود فرست و درباره من چنین

بی کَذا وَ کَذا(۱)

(بـه جـای «وافعـل بی کـذا و کـذا» حـاجتش را بخواهـد). مطـابق گـواهی بعضـی از مؤمنـان و چنـان کن**

مخلص، تأثیر خواندن این دعا در آن حرم مقدّس به تجربه رسیده است.

۳- در «عدّهالداعی» روایت شده که شخصی مشکل مهمّی در زمان امام هادی علیه السلام داشت، از آن حضرت تقاضا کرد که نزد خلیفه وقت برای او شفاعت کند. چیزی نگذشت که مشکل او به طور کامل حل شد؛ خدمت حضرت رسید و عرض کرد: آیا شما نزد او شفاعتی برای من کردید؟ امام علیه السلام فرمود: خداوند ما را این گونه تربیت کرده که در مسائل مهم تنها به او پناه ببریم و از غیر او چیزی نخواهیم، ترسیدم که (اگر شفاعت تو را نزد خلیفه کنم و) راه و رسم خود را تغییر دهم، خداوند هم لطف خود را تغییر دهد و من از خداوند عزّوجلّ خواسته ام که احدی بعد از من این دعا را نزد قبرم نخواند مگر این که دعایش مستجاب شود. سپس دعای فوق را عیناً نقل فرمود.(۲)

کیفیّت زیارت آن دو امام همام علیهما السلام

زیارت مشترک آن دو بزرگوار:

«ابن قولویه» از بعضی از ائمّه علیهم السلام روایت کرده که فرمود: هرگاه قصد زیارت امام هادی علیه السلام و امام عسکری علیه السلام را نمودی بعد از غسل زیارت اگر به قبر آن دو بزرگوار رسیدی کنار قبر، و اگر رسیدن به کنار قبر برایت ممکن نشد، پشت شبکه ای که در دیوار مقابل قبر نصب شده ۶۱۰] بایست و بگو:

السَّلامُ عَلَیْکُما یا وَلِیَّیِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکُما یا حُجَّتَیِ اللَّهِ، السَّلامُ

سلام بر شما دو ولیّ خدا، سلام بر شما دو حجّت خداوند، سلام

۱- [۶۰۸]امالی طوسی، صفحه ۲۸۰، حدیث ۷۶ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۵۹، حدیث ۲.

۲- [۶۰۹]عدّه الداعی، صفحه ۶۵ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۵۹، حدیث ۳(با تلخیص).

عَلَيْكَما يا نُورَىِ اللَّهِ فِى ظُلُماتِ الْأَرْضِ، السَّلامُ عَلَيْكَما يا مَنْ بَدا للَّهِ

بر شما دو نور پروردگار در تاريكيهاى زمين، سلام بر شما كه خداوند اراده اش را در مورد شما آشكار

فى شَأْنِكُما، اَتَيْتُكُما زائِراً عارِفاً بِحَقِّكُما، مُعادِياً لِأَعْدآئِكُما، مُوالِياً

كرد، براى زيارت به درگاهتان آمده ام در حالى كه آشناى به حقّتان و دشمن دشمنانتان و دوستدار

لِأَوْلِيآئِكُما، مُؤْمِناً بِما آمَنْتُما بِهِ، كافِراً بِما كَفَرْتُما بِهِ، مُحَقِّقاً لِما

دوستانتان هستم، و به آنچه شما به آن ايمان آورده ايد، ايمان آورده و آنچه را كافر شده ايد، كافرم، و آنچه را بر حق دانسته ايد،

حَقَّقْتُما، مُبْطِلًا لِمَا ابْطَلْتُما، اسْئَلُ اللَّهَ رَبّى وَرَبَّكُما، انْ يَجْعَلَ حَظّى

حقّ شمرده و آنچه را باطل مى دانيد، باطل مى شمارم، از خداوندى كه پروردگار من و شماست مى خواهم كه بهره ام را

مِنْ زِيارَتِكُمَا الصَّلاهَ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَانْ يَرْزُقَنى مُرافَقَتَكُما فِى

از زيارت شما را درود بر محمّد خاندان پاكش قرار دهد، و همنشينى با شما و پدران شايسته تان را در

الْجِنانِ مَعَ آبائِكُمَا الصَّالِحينَ، وَاسْئَلُهُ انْ يُعْتِقَ رَقَبَتى مِنَ النَّارِ،

بهشت روزيم گرداند، و ازاو مى خواهم كه مرا از آتش دوزخ رهايى بخشد

وَيَرْزُقَنى شَفاعَتَكُما وَ مُصاحَبَتَكُما، وَيُعَرِّفَ بَيْنى وَبَيْنَكُما، وَلا

و شفاعت و همراهى شما را روزيم گرداند، و مرا با شما آشنا كند، و

يَسْلُبَنى حُبَّكُما وَحُبَّ آبائِكُمَا الصَّالِحينَ، وَانْ لا يَجْعَلَهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ

محبّت شما و پدران شايسته تان را از من نگيرد، و اين زيارتم را آخرين زيارت از شما

زِيارَتِكُما، وَيَحْشُرَنى مَعَكُما فِى الْجَنَّهِ بِرَحْمَتِهِ، اللهُمَّ ارْزُقْنى حُبَّهُما،

قرار ندهد، و به رحمتش مرا با شما در بهشت محشور كند، خدايا محبّت آنان را روزيم كن

وَتَوَفَّنى عَلى مِلَّتِهِما، اللَّهُمَّ الْعَنْ ظالِمى آلِ مُحَمَّدٍ حَقَّهُمْ، وَانْتَقِمْ مِنْهُمْ،

و مرا بر دین آنان بمیران، خدایا کسانی را که در حقّ خاندان محمّد ستم نمودند، لعنت کن و از آنان انتقام بگیر

اللهُمَّ الْعَنِ الْأَوَّلینَ مِنْهُمْ وَالْأخِرینَ، وَضاعِفْ عَلَیْهِمُ الْعَذابَ، وَابْلُغْ

خدایا اوّلین و آخرین آنان را لعنت کن و عذابشان بیافزای، و

بِهِمْ وَبِاشْیاعِهِمْ وَمُحِبّیهِمْ وَمُتَّبِعیهِمْ اسْفَلَ دَرَکٍ مِنَ الْجَحیمِ، انَّکَ عَلی

آنان و پیروان و دوستداران و متابعین آنان را به پایین ترین درجه دوزخ داخل کن، چرا که تو به یقین بر

کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، اللهُمَّ عَجِّلْ فَرَجَ وَلِیِّکَ وَابْنِ وَلِیِّکَ، وَاجْعَلْ فَرَجَنا مَعَ

هر کاری توانایی، خدایا فرج ولیّ و فرزند ولیّت را نزدیک گردان و گشایش (امور) ما را با

فَرَجِهِمْ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

فرج آنان قرار ده، ای مهربانترین مهربانان.

آنگاه برای خود و پدر و مادر دعا کن و هر دعایی خواستی بخوان. سپس دو رکعت نماز زیارت در حرم مطهّر آن دو امام بجا آور و بعد از آن آنچه دوست داری از خداوند طلب کن ۶۱۱] (بعضی نقل کرده اند که رواق پشت سر آن بزرگواران و حدود یک متر از حرم مطهر جزء مسجدی بوده که ضمیمه حرم مطهّر شده است).

یادآوری:

زیارات مشترک دیگری نیز برای آن دو بزرگوار نقل شده، امّا با توجّه به این که زیارت جامعه کبیره (که ذکرش در اواخر بخش زیارات خواهد آمد) مصدر و مبدأش خود امام هادی علیه السلام است و این کلمات بلیغ و فصیح که برخوردار از همه مراتب اظهار ارادت و بیان فضایل و مکارم است، از خود آن جناب صادر شده، از ذکر زیارت مشترک دیگری صرف نظر می کنیم و به زائر محترم توصیه می کنیم که زیارت پربرکت جامعه را خطاب به هر دو بزرگوار قرائت کند.

زیارت مخصوص امام هادی علیه السلام:

مرحوم «علّامه مجلسی» در «بحارالانوار» و «سیّد بن طاووس» در «مصباح الزائر» برای هر یک از آن دو امام همام علیهما السلام زیارت مخصوصی را به همراه صلوات مخصوص ذکر کرده اند که اگر چه طولانی است امّا به جهت فواید و برکاتی که در آن مندرج است شایسته است نقل شود. می نویسند: هرگاه به «سرّ من رأی» رسیدی غسل کن و پاکیزه ترین جامه های خود را بپوش و با وقار و طمأنینه حرکت نما، وقتی به دَرِ حرم رسیدی با این عبارات اجازه ورود بخواه:

ءَادْخُلُ یا نَبِیَّ اللَّهِ، ءَادْخُلُ یا امیرَ الْمُؤْمِنینَ، ءَادْخُلُ یا فاطِمَهُ الزَّهْرآءُ،

آیا داخل شوم ای پیامبر خدا، آیا داخل شوم ای امیر مؤمنان، آیا داخل شوم ای فاطمه زهرا

سَیِّدَهَ نِسآءِ الْعالَمینَ، ءَادْخُلُ یا مَوْلایَ الْحَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ، ءَادْخُلُ یا

سرور بانوان جهانیان، آیا داخل شوم ای مولای من حسن بن علی، آیا داخل شوم ای

مَوْلایَ الْحُسَیْنَ بْنَ عَلِیٍّ، ءَادْخُلُ یا مَوْلایَ عَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ، ءَادْخُلُ

مولای من حسین بن علی، آیا داخل شوم ای مولای من علی بن حسین، آیا داخل شوم

يا مَوْلاىَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، ءَادْخُلُ يا مَوْلاىَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، ءَادْخُلُ يا

اى مولاى من محمّد بن على، آيا داخل شوم اى مولاى من جعفر بن محمد، آيا داخل شوم اى

مَوْلاىَ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ، ءَادْخُلُ يا مَوْلاىَ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى، ءَادْخُلُ يا

مولاى من موسى بن جعفر، آيا داخل شوم اى مولاى من على بن موسى، آيا داخل شوم اى

مَوْلاىَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، ءَادْخُلُ يا مَوْلاىَ يا ابَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ،

مولاى من محمّد بن على، آيا داخل شوم اى مولاى من اى ابا الحسن على بن محمّد

ءَادْخُلُ يا مَوْلاىَ يا ابا مُحَمَّدٍ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، ءَادْخُلُ يا مَلائِكَةَ اللَّهِ

آيا داخل شوم اى مولاى من اى ابا محمّد حسن بن على، آيا داخل شوم اى فرشتگان خدا

الْمُوَكَّلينَ بِهذَا الْحَرَمِ الشَّريفِ.

كه در اين حرم شريف مأموريد.

سپس با مقدّم داشتن پاى راست، داخل شو و نزد ضريح امام هادى عليه السلام رو به قبر و پشت به قبله بايست و پس از گفتن صد مرتبه «اللّه اكبر» بگو:

السَّلامُ عَلَيْكَ يا ابَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ الزَّكِيَّ الرَّاشِدَ، النُّورَ الثَّاقِبَ،

سلام بر تو اى ابا الحسن على بن محمّد آن پاكيزه رشد يافته، و نور تابان

وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا صَفِيَّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا سِرَّ اللَّهِ،

و رحمت و بركات خدا بر تو باد، سلام بر تو اى برگزيده خدا، سلام بر تو اى رازدار خدا

السَّلامُ عَلَيْكَ يا امينَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا حَبْلَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا آلَ

سلام بر تو اى امين خدا، سلام بر تو اى وسيله (ارتباط با) خدا، سلام بر تو اى پيرو

اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا خِيَرَةَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ

خداوند، سلام بر تو اى انتخاب شده خدا، سلام بر تو اى برگزيده خدا، سلام بر تو

یا حَقَّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حَبیبَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا نُورَ الْأَنْوارِ،

ای (بنده بر) حق خداوند، سلام بر تو ای حبیب خدا، سلام بر تو ای روشنایی نورها

السَّلامُ عَلَیْکَ یا زَیْنَ الْأَبْرارِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَلیلَ الْأَخْیارِ، السَّلامُ

سلام بر تو ای زینت نیکان، سلام بر تو ای سرسلسله خوبان، سلام

عَلَیْکَ یا عُنْصُرَ الْأَطْهارِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّهَ الرَّحْمنِ، السَّلامُ عَلَیْکَ

بر تو ای اصل و ریشه پاکان، سلام بر تو ای حجّت خداوندِ رحمان، سلام بر تو

يا رُكْنَ الْإيمانِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا مَوْلَى الْمُؤْمِنينَ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا وَلِيَ

ای اساس ايمان، سلام بر تو ای مولای مؤمنان، سلام بر تو ای سرپرست

الصَّالِحينَ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا عَلَمَ الْهُدى السَّلامُ عَلَيْکَ يا حَليفَ التُّقى

شايستگان، سلام بر تو ای نشانه هدايت، سلام بر تو ای هم پيمان و همدم پرهيزکاری

السَّلامُ عَلَيْکَ يا عَمُودَالدّينِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يَابْنَ خاتَمِ النَّبِيّينَ، السَّلامُ

سلام بر تو ای ستون دين، سلام بر تو ای فرزند خاتم پيامبران، سلام

عَلَيْکَ يَابْنَ سَيِّدِ الْوَصِيّينَ، السَّلامُ عَلَيْکَ يَابْنَ فاطِمَهَ سَيِّدَهِ نِسآءِ

بر تو ای فرزند آقا و سرور جانشينان، سلام بر تو ای فرزند فاطمه سرور بانوان

الْعالَمينَ، السَّلامُ عَلَيْکَ ايُّهَا الْأَمينُ الْوَفِيُّ، السَّلامُ عَلَيْکَ ايُّهَا الْعَلَمُ

جهانيان، سلام بر تو ای امانتدار باوفا، سلام بر تو ای نشانه

الرَّضِيُّ، السَّلامُ عَلَيْکَ ايُّهَا الزَّاهِدُ التَّقِيُّ، السَّلامُ عَلَيْکَ ايُّهَا الْحُجَّهُ عَلَى

رضايت، سلام بر تو ای پارسای پرهيزکار، سلام بر تو ای حجّت بر

الْخَلْقِ اجْمَعينَ، السَّلامُ عَلَيْکَ ايُّهَا التَّالى لِلْقُرْآنِ، السَّلامُ عَلَيْکَ ايُّهَا

تمامی مخلوقات، سلام بر تو ای تلاوت کننده قرآن، سلام بر تو ای

الْمُبَيِّنُ لِلْحَلالِ مِنَ الْحَرامِ، السَّلامُ عَلَيْکَ ايُّهَا الْوَلِيُّ النَّاصِحُ، السَّلامُ

جدا کننده حلال از حرام، سلام بر تو ای سرپرست خيرخواه، سلام

عَلَيْکَ ايُّهَا الطَّريقُ الْواضِحُ، السَّلامُ عَلَيْکَ ايُّها النَّجْمُ اللّائِحُ، اشْهَدُ يا

بر تو ای راه روشن، سلام بر تو ای ستاره درخشان، گواهی می دهم ای

مَوْلایَ يا ابَا الْحَسَنِ انَّکَ حُجَّهُاللَّهِ عَلى خَلْقِهِ، وَخَليفَتُهُ فى بَرِيَّتِهِ،

مولای من ای ابا الحسن که تو به يقين حجّت خدا بر مخلوقاتش و جانشين در ميان آفريدگانش

وَامینُهُ فی بِلادِهِ، وَشاهِدُهُ عَلی عِبادِهِ، وَاشْهَدُ انَّکَ کَلِمَهُ التَّقْوی وَبابُ

و امینش در شهرها و گواهش بر بندگان هستی، و گواهی می دهم که تویی به یقین اساس پرهیزکاری و درگاه

الْهُدی وَالْعُرْوَهُ الْوُثْقی وَالْحُجَّهُ عَلی مَنْ فَوْقَ الْأَرْضِ وَمَنْ تَحْتَ

هدایت، و ریسمان محکم (خدا) و حجّت بر کسانی که روی زمین و زیر خاکند

الثَّری وَاشْهَدُ انَّکَ الْمُطَهَّرُ مِنَ الذُّنُوبِ، الْمُبَرَّءُ مِنَ الْعُیُوبِ، وَالْمُخْتَصُ

و گواهی می دهم که تویی به یقین پاک از گناهان، و پاکیزه از هر عیب، و گرامی

بِكَرامَهِ اللَّهِ، وَالْمَحْبُوُّ بِحُجَّهِ اللَّهِ، وَالْمَوْهُوبُ لَهُ كَلِمَهُ اللَّهِ، وَالرُّكْنُ الَّذى

نزد خدا، و مفتخر به حجّت خداوند بودن، و کسی که کلام خداوند به او بخشیده شده و تکیه گاهی که

يَلْجَأُ الَيْهِ الْعِبادُ، وَتُحْيى بِهِ الْبِلادُ، اشْهَدُ يامَوْلاىَ انّى بِکَ وَباباَئِکَ

بندگان به آن پناه برند، و شهرها به آن آباد شود، ای مولای من گواهی می دهم که به تو و پدران و

وَابْنآئِکَ مُوقِنٌ مُقِرٌّ، وَ لَکُمْ تابِعٌ فى ذاتِ نَفْسى وَ شَرايِعِ دينى وَ خاتِمَهِ

فرزندانت یقین و اقرار دارم، و در درون جانم پیرو شمایم، و قوانین دینم و عاقبت

عَمَلى وَ مُنْقَلَبى وَ مَثْواىَ، وَ انّى وَلِىٌّ لِمَنْ والاکُمْ، عَدُوٌّ لِمَنْ عاداکُمْ،

عملم، و در بازگشت و جایگاهم، و به یقین با دوستان شما دوست و با دشمنانتان دشمنم

مُؤْمِنٌ بِسِرِّکُمْ وَعَلانِيَتِکُمْ، وَ اوَّلِکُمْ وَآخِرِکُمْ، بِابى انْتَ وَ امّى وَ السَّلامُ

به پنهان و آشکار و اوّلین و آخرینتان ایمان دارم، پدرم و مادرم فدای شما، و درود

عَلَيْکَ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ* آنگاه ضریح را ببوس و طرف راست صورت را بر آن بگذار و و رحمت و برکات خدا بر تو باد.*****************************

سپس طرف چپ را بگذار و بگو: اللهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَ صَلِّ عَلى

*************** خدایا درود فرست بر محمّد و خاندان محمّد و درود فرست بر

حُجَّتِکَ الْوَفِىِّ، وَ وَلِيِّکَ الزَّکِىِّ، وَامينِکَ الْمُرْتَضى وَ صَفِيِّکَ الْهادى

حجّت باوفا و دوستدار پاکیزه و امین مورد رضایتت، و برگزیده هدایتگر،

وَصِراطِکَ الْمُسْتَقيمِ، وَالْجآدَّهِ الْعُظْمى وَالطَّريقَهِ الْوُسْطى وَ نُورِ قُلُوبِ

و راه راست و جادّه با عظمت، و راه مستقیم و صحیح و روشنی دلهای

الْمُؤْمِنينَ، وَ وَلِىِّ الْمُتَّقينَ، وَصاحِبِ الْمُخْلَصينَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلى

مؤمنان و سرپرست پرهیزکاران و همدم مخلصان، خدایا درود فرست بر

سَیِّدِنا مُحَمَّدٍ وَ اهْلِ بَیْتِهِ، وَ صَلِّ عَلی عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الرَّاشِدِ الْمَعْصُومِ

آقا و سرور ما محمّد و خاندان پاکش، و درود فرست بر علی بن محمّد آن امام رشدیافته و مصون

مِنَ الزَّلَلِ، وَالطَّاهِرِ مِنَ الْخَلَلِ، وَ الْمُنْقَطِعِ الَیْکَ بِالْأَمَلِ، الْمَبْلُوِّ بِالْفِتَنِ،

از لغزش، و پاک از هر عیب، و آن که تمام امیدش به تو بود، آن گرفتار در میان فتنه ها

وَالْمُخْتَبَرِ بِالْمِحَنِ، وَالْمُمْتَحَنِ بِحُسْنِ الْبَلْوی وَ صَبْرِ الشَّکْوی مُرْشِدِ

و آزموده با غم و اندوه، و امتحان شده با آزمایش نیکو و صبر بر شکایت، آن راهنمای

عِبادِکَ، وَ بَرَکَهِ بِلادِکَ، وَ مَحَلِّ رَحْمَتِکَ، وَ مُسْتَوْدَعِ حِکْمَتِکَ، وَالْقآئِدِ

بندگان و برکت شهرهایت و جایگاه رحمت و امانتدار حکمتت، و راهنمای

الی جَنَّتِکَ، الْعالِمِ فی بَرِیَّتِکَ، وَالْهادی فی خَلیقَتِکَ، الَّذِی ارْتَضَیْتَهُ

به سوی بهشتت، دانای در میان مخلوقات و هدایتگر در میان آفریدگانت، آن که از او خوشنودی

وَانْتَجَبْتَهُ، وَ اخْتَرْتَهُ لِمَقامِ رَسُولِکَ فی امَّتِهِ، وَ ا لْزَمْتَهُ حِفْظَ شَریعَتِهِ،

و او را انتخاب نموده و برای جانشینی پیامبرت در میان امّتش برگزیدی، و او را بر حفظ آیینش وادار نمودی

فَاسْتَقَلَّ بِاعْبآءِ الْوَصِیَّهِ ناهِضاً بِها، ومُضْطَلِعاً بِحَمْلِها، لَمْ یَعْثُرْ فی

پس به تنهایی بار سنگین جانشینی را بدوش کشید، و (مسئولیّت) حملش را به عهده گرفت، در هیچ مشکلی

مُشْکِلٍ، وَلا هَفا فی مُعْضِلٍ، بَلْ کَشَفَ الْغُمَّهَ، وَسَدَّ الْفُرْجَهَ، وَادَّی

نلغزید، ودر هیچ کار سختی درمانده نشد، بلکه هر غمی را برطرف نمود وجلوی هر شکاف وتفرقه ای را گرفت، و وظیفه اش را

الْمُفْتَرَضَ، اللهُمَّ فَکَما اقْرَرْتَ ناظِرَ نَبِیِّکَ بِهِ فَرَقِّهِ دَرَجَتَهُ، وَاجْزِلْ

انجام داد، خدایا پس همان گونه که دیدگان پیامبرت را به او روشن گرداندی، پس او را به درجه اش برسان،

لَدَیْکَ مَثُوبَتَهُ، وَصَلِّ عَلَیْهِ، وَبَلِّغْهُ مِنّا تَحِیَّهً وَسَلاماً، وَآتِنا مِنْ لَدُنْکَ فی

و پاداشش را در پیشگاهت فراوان کن، و بر او درود فرست و از جانب ما درود و سلامی به او برسان، و به واسطه دوستی او

مُوالاتِهِ فَضْلًا وَاحْساناً، وَمَغْفِرَهً وَرِضْواناً، اِنَّکَ ذُوالْفَضْلِ الْعَظیمِ.

از نزد خودت لطف و احسان و آمرزش و خوشنودیت را عطایمان کن چرا که تو صاحب لطف و بزرگ هستی

سپس نماز زیارت بخوان و پس از سلام نماز بگو:

أَللهُمَّ یا ذَا الْقُدْرَهِ الْجامِعَهِ، وَالرَّحْمَهِ الْواسِعَهِ، وَالْمِنَنِ الْمُتَتابِعَهِ،

ای خدا، ای صاحب قدرت فراگیر و رحمت گسترده و منّت های پی در پی

وَالْألاءِ الْمُتَواتِرَهِ، وَالْأَيادِی الْجَلیلَهِ، وَالْمَواهِبِ الْجَزیلَهِ، صَلِّ عَلی

و نعمتهای پیاپی، و لطف و احسان با عظمت، و بخشهای فراوان، بر محمّد

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقینَ، وَاعْطِنی سُؤْلی وَاجْمَعْ شَمْلی وَلُمَ

و خاندان راست گفتارش درود فرست، و خواسته ام را عطا کن، و امور پراکنده ام را جمع کن و پریشانیم را برطرف

شَعَثی وَزَکِّ عَمَلی وَلا تُزِغْ قَلْبی بَعْدَ اذْ هَدَیْتَنی وَلا تُزِلَّ قَدَمی وَلا

کن، و عملم را پاکیزه گردان، و دلم را بعد از آنکه هدایت نمودی (از راه حق) منحرف مگردان، و قدمم را (از راه حق) نلغزان،

تَكِلْنى الى نَفْسى طَرْفَهَ عَيْنٍ ابَداً، وَلا تُخَيِّبْ طَمَعى وَلا تُبْدِ عَوْرَتى

و مرا هیچگاه چشم بر هم زدنی به خودم وا مگذار، و امیدم (به رحمتت) را ناامید مگردان، و عیبم را آشکار مکن

وَلا تَهْتِكْ سِتْرى وَلا تُوحِشْنى وَلا تُؤْيِسْنى وَكُنْ لى رَؤُفاً رَحيماً،

و پرده آبرویم را پاره نکن و مرا به وحشت نیانداز و مأیوس نکن، و نسبت به من با محبّت و مهربان باش

وَاهْدِنى وَزَكِّنى وَطَهِّرْنى وَصَفِّنى وَاصْطَفِنى وَخَلِّصْنى وَاسْتَخْلِصْنى

و مرا هدایت کن و پاکیزه و پاک گردان، و مرا خالص گردان و برگزین، و مرا رهایی بخش و نجات ده

وَاصْنَعْنى وَاصْطَنِعْنى وَقَرِّبْنى الَيْكَ وَ لاتُباعِدْنى مِنْكَ، وَالْطُفْ بى وَلا

و مرا سامان ده و (بر انجام فرامینت) پایبند گردان، و به درگاهت نزدیک کن و از خود دورم مساز، و به من مهربانی کن و در حقّم

تَجْفُنى وَاكْرِمْنى وَلا تُهِنّى وَ ما اسْئَلُكَ فَلا تَحْرِمْنى وَما لا اسْئَلُكَ

جفا نکن، و مرا گرامی دار و خوارم مکن، و از آنچه از تو می خواهم محرومم نفرما، و آنچه از تو درخواست نکرده ام

فَاجْمَعْهُ لى بِرَحْمَتِكَ يا ارْحَمَ الرَّاحِمينَ، وَاسْئَلُكَ بِحُرْمَهِ وَجْهِكَ

برایم مهیّا ساز، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان، و از تو می خواهم به حُرمت ذات

الْكَريمِ، وَبِحُرْمَهِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَواتُكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَبِحُرْمَهِ اهْلِ بَيْتِ

بخشنده ات و به حرمت پیامبرت محمّد- که درود تو بر او و خاندان پاکش باد- و به حرمت خاندان

رَسُولِكَ اميرِ الْمُؤْمِنينَ عَلِىٍّ، وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، وَعَلِىٍّ وَمُحَمَّدٍ

پیامبرت، امیر مؤمنان علی، و حسن و حسین و علی و محمّد

وَجَعْفَرٍ وَمُوسى وَعَلِىٍّ وَمُحَمَّدٍ، وَعَلِىٍّ وَالْحَسَنِ، وَالْخَلَفِ الْباقى

و جعفر و موسی، علی و محمّد، علی و حسن و جانشین پاینده

صَلَواتُكَ وَبَرَكاتُكَ عَلَيْهِمْ، انْ تُصَلِّىَ عَلَيْهِمْ اجْمَعينَ، وَتُعَجِّلَ فَرَجَ

- که درود و برکات تو بر آنان باد- (از تو می خواهم) که بر تمامی آنان درود فرستی و با فرمانت در فرج

قآئِمِهِمْ بِامْرِکَ، وَتَنْصُرَهُ وَتَنْتَصِرَ بِهِ لِدینِکَ، وَتَجْعَلَنی فی جُمْلَهِ

قائم آنان تعجیل کنی، و او را یاری کن و دینت را به کمک او یاری ده و مرا در زمره نجات یافتگان به دست او

النَّاجینَ بِهِ، وَالْمُخْلِصینَ فی طاعَتِهِ، وَاسْئَلُکَ بِحَقِّهِمْ لَمَّا اسْتَجَبْتَ لی

و خالصان در اطاعتش قرار ده، و به حقّ آنان از تو می خواهم که خواسته ام را اجابت

دَعْوَتی وَقَضَیْتَ حاجَتی وَاعْطَیْتَنی سُؤْلی وَأُمْنِیَّتی وَکَفَیْتَنی ما

نموده و حاجتم را برآورده سازی و درخواست و آرزویم را عطا نمایی و آنچه

اهَمَّنی مِنْ امْرِ دُنْیایَ وَآخِرَتی یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، یا نُورُ یا بُرْهانُ، یا

از امور دنیا و آخرتم مرا به زحمت انداخته کفایت کنی، ای مهربان ترین مهربانان، ای نور، ای دلیل قاطع، ای

مُنیرُ یا مُبینُ، یا رَبِّ اکْفِنی شَرَّ الشُّرُورِ، وَآفاتِ الدُّهُورِ، وَاسْئَلُکَ

روشنی بخش، ای آشکارکننده، ای پروردگار من، مرا از شر اشرار و گزند روزگار حفظ کن، و از تو می خواهم

النَّجاهَ یَوْمَ یُنْفَخُ فِی الصُّورِ، سپس آنچه دوست داری از خدا بخواه و این دعا را زیاد بگو: یا

رهایی (از دوزخ) را در روزی که در صور دمیده خواهد شد********************** ای

عُدَّتی عِنْدَ الْعُدَدِ، وَیا رَجآئی وَالْمُعْتَمَدَ، وَیا کَهْفی وَالسَّنَدَ، یا واحِدُ یا

ذخیره ام در میان ذخیره ها، و ای امید و تکیه گاهم و ای پناهگاه و پشتیبانم، ای یگانه ای

احَدُ، وَیا قُلْ هُوَ اللَّهُ احَدٌ، اسْئَلُکَ الّلهُمَّ بِحَقِّ مَنْ خَلَقْتَ مِنْ خَلْقِکَ، وَلَمْ

یکتا، وای که گفتی: «بگو خداوند یکتا و یگانه است»، خدایا از تو می خواهم به حقّ مخلوقات (برگزیده) از میان آفریدگانت، که

تَجْعَلْ فی خَلْقِکَ مِثْلَهُمْ احَداً، صَلِّ عَلی جَماعَتِهِمْ، وَافْعَلْ بی کَذا وَکَذا.

در میان آنان کسانی را مانند ایشان قرار نداده ای، بر تمام آنان درود فرست و درباره من چنین و چنان کن.

و به جای «

وافعل بی کذا و کذا

» حاجت خویش را بخواه، چرا که روایت شده که آن حضرت فرمود:

من از خداوند تقاضا کرده ام کسی را که در روضه من این دعا را بخواند، ناامید برنگرداند.(۱)

زیارت مخصوص امام حسن عسکری علیه السلام:

«علّامه مجلسی» در «بحارالانوار» و «سیّد بن طاووس» در «مصباح الزائر» پس از نقل زیارت مزبور می نویسند: هرگاه اراده کردی که امام حسن عسکری علیه السلام را زیارت کنی پس از انجام آنچه در زیارت امام هادی علیه السلام گذشت مقابل ضریح مقدّس امام عسکری علیه السلام می ایستی و می گویی:

السَّلامُ عَلَيْکَ یا مَوْلایَ یا ابا مُحَمَّدٍ الْحَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ، الْهادِیَ الْمُهْتَدِی

سلام بر تو ای مولای من ای ابا محمّد، حسن بن علی، ای هدایتگر هدایت یافته

وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ وَابْنَ اوْلِیآئِهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ

و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو ای ولیّ خدا و فرزند اولیایش، سلام بر تو

یا حُجَّهَ اللَّهِ وَابْنَ حُجَجِهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا صَفِیَّ اللَّهِ وَابْنَ اصْفِیآئِهِ،

ای حجّت خدا و فرزند حجّتهایش (بر مخلوقات)، سلام بر تو ای برگزیده خدا و فرزند برگزیدگانش

۱- [۶۱۲]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۶۳ و مصباح الزائر، صفحه ۴۰۴(با اندکی تفاوت).

السَّلامُ عَلَيْکَ یا خَلیفَهَ اللَّهِ وَابْنَ خُلَفآئِهِ وَابا خَلیفَتِهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یَابْنَ

سلام بر تو ای جانشین خدا (در زمین) و فرزند جانشینانش و پدر جانشینش، سلام بر تو ای فرزند

خاتَمِ النَّبِیّینَ، السَّلامُ عَلَيْکَ یَابْنَ سَیِّدِ الْوَصِیّینَ، السَّلامُ عَلَيْکَ یَابْنَ

خاتم پیامبران، سلام بر تو ای فرزند آقا و سرور جانشینان، سلام بر تو ای فرزند

امیرِالْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَيْکَ یَابْنَ سَیِّدَهِ نِسآءِ الْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَيْکَ

امیرمؤمنان، سلام بر تو ای فرزند سرور بانوان جهانیان، سلام بر تو

یَابْنَ الْأَئِمَّهِ الْهادینَ، السَّلامُ عَلَيْکَ یَابْنَ الْأَوْصِیآءِ الرَّاشِدینَ، السَّلامُ

ای فرزند امامان هدایتگر، سلام بر تو ای فرزند جانشینان رشد یافته، سلام

عَلَيْکَ یا عِصْمَهَ الْمُتَّقینَ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا امامَ الْفآئِزینَ، السَّلامُ عَلَيْکَ

بر تو ای عصمت پرهیزکاران، سلام بر تو ای پیشوای رستگاران، سلام بر تو

یا رُکْنَ الْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا فَرَجَ الْمَلْهُوفینَ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا

ای تکیه گاه مؤمنان، سلام بر تو ای مایه آرامش غمزدگان، سلام بر تو ای

وارِثَ الْأَنْبِیآءِ الْمُنْتَجَبینَ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا خازِنَ عِلْمِ وَصِیِّ رَسُولِ

وارث پیامبران برگزیده، و سلام بر تو ای گنجینه دانش جانشین رسول

اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ ایُّهَا الدَّاعی بِحُکْمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ ایُّهَا النَّاطِقُ

خدا، سلام بر تو ای دعوت کننده به حکم خدا، سلام بر تو ای گویا

بِکِتابِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا حُجَّهَ الْحُجَجِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا هادِیَ

به کتاب خدا، سلام بر تو ای حجّت حجّتها (ی خدا)، سلام بر تو ای راهنمای

الْأُمَمِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا وَلِیَّ النِّعَمِ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا عَیْبَهَ الْعِلْمِ،

امّتها، سلام بر تو ای صاحب نعمتها، سلام بر تو ای جایگاه دانش

السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَفینَهَ الْحِلْمِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ابَا الْإِمامِ الْمُنْتَظَرِ،

سلام بر تو ای کشتی شکیبایی، سلام بر تو ای پدر امامی که انتظارش کشیده می شود

الظَّاهِرَهِ لِلْعاقِلِ حُجَّتُهُ، وَالثَّابِتَهِ فِی الْیَقینِ مَعْرِفَتُهُ، الْمُحْتَجَبِ عَنْ اعْیُنِ

آن که حجّتش بر خردمندان آشکار است، و شناختش به یقین ثابت است، آن که از دیدگان ستمگران

الظَّالِمینَ، وَالْمُغَیَّبِ عَنْ دَوْلَهِ الْفاسِقینَ، وَالْمُعیدِ رَبُّنا بِهِ الْإِسْلامَ جَدیداً

پنهان و از حکومت بدکاران ناپیداست، و پروردگار ما به وسیله او اسلام را بعد از ضعیف شدن

بَعْدَ الْإِنْطِماسِ، وَالْقُرْآنَ غَضّاً بَعْدَ الْإِنْدِراسِ، اشْهَدُ یامَوْلایَ انَّکَ اقَمْتَ

تجدید حیات کرده، و قرآن را بعد از فراموشی یادآوری می کند، گواهی می دهم ای مولای من که تو به یقین نماز را

الصّلاهَ، وَآتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ عَنِ الْمُنْکَرِ،

بپا داشته و زکات دادی و امر به معروف و نهی از منکر کرده

وَدَعَوْتَ الی سَبیلِ رَبِّکَ بِالْحِکْمَهِ وَالْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ

و با دانش و پند نیکو به راه پروردگارت دعوت نمودی و خدا را

مُخْلِصاً حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، اسْئَلُ اللَّهَ بِالشَّأْنِ الَّذی لَکُمْ عِنْدَهُ، انْ یَتَقَبَّلَ

خالصانه عبادت کردی تا زمان وفاتت فرا رسید، از خدا می خواهم به حق جایگاهی که نزد او دارید، زیارتم از

زِیارَتی لَکُمْ، وَیَشْکُرَ سَعْیی الَیْکُمْ، وَیَسْتَجیبَ دُعائی بِکُمْ، وَیَجْعَلَنی

شما را بپذیرد و تلاشم در رسیدن به درگاهتان را پاداش داده و دعایم را به واسطه شما اجابت کند، و مرا از

مِنْ انْصارِ الْحَقِّ وَاتْباعِهِ، وَ اشْیاعِهِ وَ مَوالیهِ وَ مُحِبّیهِ، وَالسَّلامُ عَلَیْکَ

یاوران و تابعین و پیروان و دوستان و دوستداران حق قرار دهد و سلام و رحمت و

وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ* آنگاه ضریح را می بوسی و طرف راست صورت و سپس طرف چپ را بر برکات خدا بر تو باد،***********************************

روی آن می گذاری و می گویی: اللهُمَّ صَلِّ عَلی سَیِّدِنا مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَیْتِهِ، وَصَلِ

******** خدایا درود فرست بر آقا و سرور ما محمّد و خاندان پاکش، و درود فرست

عَلَی الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ الْهادی الی دینِکَ، وَ الدّاعی الی سَبیلِکَ، عَلَمِ

بر حسن بن علی، آن راهنمای دینت و دعوت کننده به راهت، نشانه

الْهُدی وَ مَنارِ التُّقی وَ مَعْدِنِ الْحِجی وَ ماْوَی النُّهی وَ غَیْثِ الْوَری

هدایت و پرهیزکاری، و معدن عقل و جایگاه خرد و باران (رحمت) بر خلق

وَسَحابِ الْحِكْمَهِ، وَبَحْرِالْمَوْعِظَهِ، وَ وارِثِ الْأَئِمَّهِ، وَ الشَّهیدِ عَلیَ الْأَمَّهِ،

و ابر دانش و دریای موعظه و وارث امامان و گواه بر امّت

الْمَعْصُومِ الْمُهَذَّبِ، وَ الْفاضِلِ الْمُقَرَّبِ، وَ الْمُطَهَّرِ مِنَ الرِّجْسِ، الَّذی

و معصوم و پاکیزه و بافضیلت و مقرّب خدا، و پاک از هر پلیدی، که

وَرَّثْتَهُ عِلْمَ الْکِتابِ، وَ الْهَمْتَهُ فَصْلَ الْخِطابِ، وَ نَصَبْتَهُ عَلَماً لِأَهْلِ

او را وارث علم کتاب (و آگاهی بر قرآن) قرار دادی، و داوری عادلانه را به او الهام کردی، و او را نشانه ای برای (راهنمایی) مسلمانان

قِبْلَتِکَ، وَ قَرَنْتَ طاعَتَهُ بِطاعَتِکَ، وَفَرَضْتَ مَوَدَّتَهُ عَلی جَمیعِ خَلیقَتِکَ،

قرار دادی، و اطاعت از او را به اطاعت خویش مقرون ساختی، و دوستیش را بر تمامی آفریدگانت واجب ساختی

اللهُمَّ فَکَما انابَ بِحُسْنِ الْإِخْلاصِ فی تَوْحیدِکَ، وَارْدی مَنْ خاضَ

خدایا، پس همان گونه که با اخلاص نیکو در یکتاپرستیت به سوی تو بازگشت و کسانی را که برای تو شبیه قرار دادند

فی تَشْبیهِکَ، وَحامی عَنْ اهْلِ الْإیمانِ بِکَ، فَصَلِّ یا رَبِّ عَلَیْهِ صَلاةً

را هلاک ساخت، و از کسانی که به تو ایمان داشتند حمایت نمود، پس ای پروردگار من بر او درودی فرست که او را

یَلْحَقُ بِها مَحَلَّ الْخاشِعینَ، وَیَعْلُو فِی الْجَنَّةِ بِدَرَجَةِ جَدِّهِ خاتَمِ النَّبِیّینَ،

به جایگاه خاشعان ملحق کند، و او را در بهشت تا رتبه جدّش خاتم پیامبران بالا برد

وَبَلِّغْهُ مِنَّا تَحِیَّةً وَسَلاماً، وَآتِنا مِنْ لَدُنْکَ فی مُوالاتِهِ فَضْلًا وَاحْساناً،

و از جانب ما درود و سلامی به او برسان و از نزد خودت به واسطه دوستی او به ما لطف و احسان

وَمَغْفِرَةً وَرِضْواناً، انَّکَ ذُو فَضْلٍ عَظیمٍ، وَمَنٍّ جَسیمٍ.

و آمرزش و خوشنودیت را ببخش چرا که تو صاحب بخشش با عظمت و نعمت بزرگی.

آنگاه نماز زیارت بجای می آوری و پس از سلام نماز می گویی:

یا دآئِمُ یا دَیْمُومُ، یا حَیُّ یا قَیُّومُ، یا کاشِفَ الْکَرْبِ وَالْهَمِّ، وَیا فارِجَ

ای پاینده و ای جاودان، ای زنده ای پایدار، ای برطرف کننده گرفتاری و غصّه، و ای زداینده

الْغَمِّ، وَیا باعِثَ الرُّسُلِ، وَیا صادِقَ الْوَعْدِ، وَیا حَیُّ لا الهَ الَّا انْتَ،

اندوه، و ای مبعوث کننده رسولان، و ای کسی که وعده هایت راست است، و ای زنده ای که معبودی جز تو نیست

اتَوَسَّلُ الَیْکَ بِحَبیبِکَ مُحَمَّدٍ، وَوَصِیِّهِ عَلِیٍّ ابْنِ عَمِّهِ، وَصِهْرِهِ عَلَی ابْنَتِهِ،

به تو متوسّل می شوم به واسطه دوستدارت محمّد و علی جانشین و پسر عمو و همسر دخترش

الَّذی خَتَمْتَ بِهِمَا الشَّرایعَ، وَفَتَحْتَ بِهِمَا التَّاْویلَ وَالطَّلایعَ، فَصَلِ

همان بزرگوارانی که ادیان را به واسطه آن دو ختم نمودی و تأویل و اسرار آیات را گشودی، پس

عَلَيْهِما صَلاةً يَشْهَدُ بِهَا الْأَوَّلُونَ وَالْاخِرُونَ، وَيَنْجُو بِهَا الْأَوْلِيآءُ

بر آن دو درودی فرست که پیشینیان و پسینیان به آن گواهی دهند و به وسیله آن دوستداران

وَالصَّالِحُونَ، وَاتَوَسَّلُ الَيْكَ بِفاطِمَةَ الزَّهْرآءِ والِدَهِ الْأَئِمَّهِ الْمَهْدِيّينَ،

و شایستگان نجات یابند، و به تو متوسّل می شوم به واسطه فاطمه زهرا مادر امامان هدایتگر

ص :۴۹۳

وَسَيِّدَهِ نِسآءِ الْعالَمينَ، الْمُشَفَّعَهِ فی شیعَهِ اوْلادِهَا الطَّیِّبینَ، فَصَلِّ عَلَیْها

و سرور بانوان جهانیان، آن که شیعیان فرزندان پاکش را شفاعت می کند، پس درود فرست بر او

صَلاهً دآئِمَهً ابَدَ الْأبِدینَ، وَدَهْرَ الدَّاهِرینَ، وَاتَوَسَّلُ الَیْکَ بِالْحَسَنِ

درودی دائمی و همیشگی و در طول روزگاران و به تو متوسّل می شوم به واسطه حسن

الرَّضِیِّ الطَّاهِرِ الزَّکِیِّ، وَالْحُسَینِ الْمَظْلُومِ الْمَرْضِیِّ الْبَرِّ التَّقِیِّ، سَیِّدَیْ

آن (امام) پسندیده پاک و پاکیزه، و حسین مظلوم آن (امام) پسندیده نیکوکار و پرهیزکار، دو آقا و سرور

شَبابِ اهْلِ الْجَنَّهِ، الْإِمامَیْنِ الْخَیِّرَیْنِ، الطَّیِّبَیْنِ التَّقِیَّیْنِ، النَّقِیَّیْنِ

جوانان بهشت، آن دو امام نیکوکار و پاک و پرهیزکار و پاکیزه

الطَّاهِرَیْنِ، الشَّهیدَیْنِ الْمَظْلُومَیْنِ الْمَقْتُولَیْنِ، فَصَلِّ عَلَیْهِما ما طَلَعَتْ

و پاکدامن، آن دو شهید مظلوم و کشته شده (در راه خدا) پس مادامی که خورشید طلوع و غروب

شَمْسٌ وَما غَرَبَتْ، صَلاهً مُتَوالِیَهً مُتَتالِیَهً، وَاتَوَسَّلُ الَیْکَ بِعَلِیِّ بْنِ

می کند بر آن دو درود فرست، درودی پیوسته و پی در پی، و به متوسّل می شوم به واسطه علی بن

الْحُسَیْنِ سَیِّدِالْعابِدینَ، الْمَحْجُوبِ مِنْ خَوْفِ الظَّالِمینَ، وَبِمُحَمَّدِ بْنِ

حسین آقا و سرور عبادت کنندگان، پرده نشین از خطر ستمکاران، و به واسطه محمّد فرزند

عَلِیٍّ الْباقِرِ الطَّاهِرِ، النُّورِ الزَّاهِرِ، الْإِمامَیْنِ السَّیِّدَیْنِ، مِفْتاحَیِ الْبَرَکاتِ،

علی، امام باقر پاکدامن و نور تابان، همان دو امام و آقا و سرور و کلید برکت

وَمِصْباحَیِ الظُّلُماتِ، فَصَلِّ عَلَیْهِما ما سَری لَیْلٌ وَما اضآءَ نَهارٌ، صَلاهً

و چراغ تاریکیها، پس مادامی که شب و روز باقیست بر آن دو درود فرست درودی

تَغْدُو وَتَرُوحُ، وَاتَوَسَّلُ الَیْکَ بِجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ عَنِ اللَّهِ، وَالنَّاطِقِ

در طول صبح و شام، و به تو متوسّل می شوم به واسطه جعفر بن محمّد راستگوی از جانب خدا، و گویا

فی عِلْمِ اللَّهِ، وَبِمُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ الْعَبْدِ الصَّالِحِ فی نَفْسِهِ، وَالْوَصِیِ

به علم خدا، و به وسیله موسی بن جعفر آن بنده صالح و شایسته، و جانشین

النَّاصِحِ، الْإِمامَیْنِ الْهادِیَیْنِ الْمَهْدِیَّیْنِ، الْوافِیَیْنِ الْکافِیَیْنِ، فَصَلِّ عَلَیْهِما

خیرخواه، دو امام هدایتگر هدایت یافته و وفادار و کفایت کننده، پس مادامی که

ما سَبَّحَ لَکَ مَلَکٌ، وَتَحَرَّکَ لَکَ فَلَکٌ، صَلاهً تُنْمی وَتَزیدُ، وَلا تَفْنی وَلا

ملکی تسبیح تو می گوید و چرخ گردون در چرخش است بر آن دو درود فرست، درودی که رشد یافته و فزون گردد و فنا نپذیرد و

ص :۴۹۴

تَبيدُ، وَاتَوَسَّلُ اَلَیْکَ بِعَلِیِّ بْنِ مُوسَی الرِّضا، وَبِمُحَّمَدِ بْنِ عَلِیٍّ الْمُرْتَضَی،

نابود نگردد، و به تو متوسّل می شوم بواسطه علی بن موسی الرضا و محمّد بن علی امام پسندیده

الْإِمامَیْنِ الْمُطَهَّرَیْنِ الْمُنْتَجَبَیْنِ، فَصَلِّ عَلَیْهِما ما اضآءَ صُبْحٌ وَدامَ،

آن دو امام پاک و برگزیده، پس مادامی که روز روشن و پایدار است بر آن دو درود فرست

صَلاهً تُرَقّیهِما الی رِضْوانِکَ فِی الْعِلِّیینَ مِنْ جِنانِکَ، وَاتَوَسَّلُ اَلَیْکَ بِعَلِی

درودی که آن دو را در درجات عالی بهشتت به سوی خوشنودیت بالا برد، و به تو متوسّل می شوم به واسطه علی

بْنِ مُحَمَّدٍ الرَّاشِدِ، وَالْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ الْهادِی، الْقآئِمَیْنِ بِامْرِ عِبادِکَ،

بن محمّد آن امام رشد یافته و حسن بن علی امام هادی، آن دو امام قیام کننده به (اصلاح) امور بندگان

الْمُخْتَبَرَیْنِ بِالْمِحَنِ الْهایِلَهِ، وَالصَّابِرَیْنِ فِی الْإِحَنِ الْمائِلَهِ، فَصَلِّ

و آزموده شده با گرفتاریهای خوفناک و شکیبا در برابر کینه های کهنه، پس

عَلَیْهِما کِفآءَ اجْرِ الصَّابِرینَ، وَازآءَ ثَوابِ الْفآئِزینَ، صَلاهً تُمَهِّدُ لَهُما

به اندازه پاداش صابران و ثواب رستگاران بر آن دو درود فرست، درودی که بلندمرتبگی را برای آن دو

الرِّفْعَهَ، وَاتَوَسَّلُ اَلَیْکَ یا رَبِّ بِامامِنا، وَمُحَقِّقِ زَمانِنَا، الْیَوْمِ الْمَوْعُودِ،

میسّر کند، و به تو متوسّل می شوم ای پروردگار من به واسطه پیشوایمان و محقّق کننده (وعده خدا) در زمان ما در روزی که وعده داده شده

وَالشَّاهِدِ الْمَشْهُودِ، وَالنُّورِ الْأَزْهَرِ، وَالْضِّیآءِ الْأَنْوَرِ، الْمَنْصُورِ بِالرُّعْبِ،

و گواه گواهی شده و نور تابان، و روشنایی فروزان، آن یاری شده با ایجاد ترس (در دل دشمنان)

وَالْمُظَفَّرِ بِالسَّعادَهِ، فَصَلِّ عَلَیْهِ عَدَدَ الثَّمَرِ، وَاوْراقِ الشَّجَرِ، وَاجْزآءِ

و پیروز و سعادتمند پس بر او درود فرست به تعداد میوه ها و برگهای درختان

الْمَدَرِ، وَعَدَدَ الشَّعْرِ وَالْوَبَرِ، وَعَدَدَ ما احاطَ بِهِ عِلْمُکَ، وَاحْصاهُ کِتابُکَ،

و ریگها و به تعداد هر نخ مو و پشم و به تعداد آنچه علمت به آن احاطه دارد و کتابت شمارش نموده است

صَلاةً یَغْبِطُهُ بِها الْأَوَّلُونَ وَالْاخِرُونَ، اللهُمَّ وَاحْشُرْنا فی زُمْرَتِهِ،

درودی که پیشینیان و پسینیان به آن غبطه خورند، خدایا ما را در گروه او محشور کن

وَاحْفَظْنا عَلی طاعَتِهِ، وَاحْرُسْنا بِدَوْلَتِهِ، وَاتْحِفْنا بِوِلایَتِهِ، وَانْصُرْنا عَلی

و بر اطاعتش ثابت دار و با حکومت او ما را حفظ کن و به ولایتش پاداش ده، ما را به عزّت او

اعْدآئِنا بِعِزَّتِهِ، وَاجْعَلْنا یا رَبِّ مِنَ التَّوَّابینَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، اللهُمَ

بر دشمنانمان یاری کن و ای پروردگار من ما را از توبه کنندگان قرار ده ای مهربانترین مهربانان، خدایا

وَانَّ ابْليسَ الْمُتَمَرِّدَ اللَّعينَ، قَد اسْتَنْظَرَکَ لِإغْوآءِ خَلْقِکَ فَانْظَرْتَهُ،

شیطان سرکش ملعون برای فریب مخلوقات از تو فرصت خواست و تو او را فرصت دادی

وَاسْتَمْهَلَکَ لِإضْلالِ عَبيدِکَ فَأمْهَلْتَهُ، بِسابِقِ عِلْمِکَ فيهِ، وَقَدْ عَشَّشَ

و برای گمراه کردن بندگانت مهلت خواست و با وجود سابقه آگاهیت در مورد او مهلتش دادی، اینک شیطان ریشه دوانده

وَکَثُرَتْ جُنُودُهُ، وَازْدَحَمَتْ جُيُوشُهُ، وَانْتَشَرَتْ دُعاتُهُ فی اقْطارِ

و لشکریانش زیاد شده و سپاهیانش فراوان گشته و مبلّغانش در پهنه زمین گسترش

الْأَرْضِ، فَاضَلُّوا عِبادَکَ، وَافْسَدُوا دينَکَ، وَحَرَّفُوا الْکَلِمَ عَنْ مَواضِعِهِ،

یافته اند، پس بندگانت را گمراه کرده و دینت را فاسد نمودند، و سخنان (تو) را تحریف کردند

وَجَعَلُوا عِبادَکَ شِيَعاً مُتَفَرِّقينَ، وَاحْزاباً مُتَمَرِّدينَ، وَقَدْ وَعَدْتَ نَقْضَ

و بندگانت را به صورت گروههای متفرّق و دسته های سرکش قرار دادند، و تو شکستن بنیانش

بُنْيانِهِ، وَتَمْزيقَ شَأْنِهِ، فَاهْلِکْ اوْلادَهُ وَجُيُوشَهُ، وَطَهِّرْ بِلادَکَ مِنِ

و از هم پاشیدن مقامش را وعده نمودی، پس فرزندان و لشکریانش را نابود گردان و شهرهایت را از

اخْتِراعاتِهِ وَاخْتِلافاتِهِ، وَارِحْ عِبادَکَ مِنْ مَذاهِبِهِ وَقِياساتِهِ، وَاجْعَلْ

بدعتها و اختلافهایش پاک نما، و بندگانت را از آیین افکارش راحت کن،

دآئِرَةَ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ، وَابْسُطْ عَدْلَکَ، وَاظْهِرْ دينَکَ، وَقَوِّ اوْلِيآئَکَ،

و حوادث بد را برایشان قرار ده، و عدالت را بگستران و دینت را آشکار کن و دوستانت را تقویت

وَاوْهِنْ اعْدآئَکَ، وَاوْرِثْ دِيارَ ابْليسَ وَدِيارَ اوْلِيآئِهِ اوْلِيآئَکَ، وَخَلِّدْهُمْ

و دشمنانت را خوار کن، و دوستدارانت را وارث شهرهای شیطان و دوستانش قرار ده، و آنها را در دوزخ

فِی الْجَحيمِ، وَاذِقْهُمْ مِنْ الْعَذابِ الْأَليمِ، وَاجْعَلْ لَعآئِنَکَ الْمُسْتَوْدَعَةَ فی

جاودانه گردان، و از عذاب دردناک به آنها بچشان، و نفرینهایی که در رخدادهای منحوس خلقت به ودیعه گذاشته ای

مَناحِسِ الْخِلْقَهِ، وَمَشاوِیهِ الْفِطْرَهِ، دآئِرَهً عَلَیْهِمْ، وَمُوَکَّلَهً بِهِمْ، وَجارِیَهً

بر آنان قرار ده، در حالی که آنها را فرا گیرد و بر آنان گماشته شود

فیهِمْ کُلَّ مَسآءٍ وَصباحٍ، وَغُدُوٍّ وَرَواحٍ، رَبَّنا آتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً وَفِی

و شامگاهان و صبحگاهان و بامداد و عصر بر آنها فرود آید، پروردگارا، به ما در دنیا نیکی کن و در

الْأخِرَهِ حَسَنَهً، وَقِنا بِرَحْمَتِکَ عَذابَ النَّارِ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و به رحمتت ما را از عذاب دوزخ نگاه دار، ای مهربانترین مهربانان.

آنگاه آنچه را برای خود و برادرانت دوست داری از خدا طلب کن.(۱)

زیارت نرجس خاتون مادر مکرّمه حضرت حجّت علیه السلام:

در ادامه زیارت امام عسکری علیه السلام «سیّد بن طاووس» می نویسد: آنگاه زیارت می کنی مادر حضرت قائم (ارواحنا فداه) را که قبرش پشت ضریح امام حسن عسکری علیه السلام واقع شده است و می گویی:

السَّلامُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ الصَّادِقِ الْأَمینِ، السَّلامُ

سلام بر رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان راست گفتار و امینش باد- سلام

عَلی مَوْلانا امیرِ الْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَی الْأَئِمَّهِ الطَّاهِرینَ، الْحُجَجِ

بر مولای ما امیر مؤمنان، سلام بر امامان پاکیزه، آن حجتهای

الْمَیامینِ، السَّلامُ عَلی والِدَهِ الْإِمامِ، وَالْمُودَعَهِ اسْرارَ الْمَلِکِ الْعَلّامِ،

مبارک، سلام بر مادر امام و امانتدار اسرار خداوند، آن فرمانروای بسیار دانا

وَالْحامِلَهِ لِأَشْرَفِ الْأَنامِ، السَّلامُ عَلَیْکِ ایَّتُهَا الصِّدّیقَهُ الْمَرضِیَّهُ، السَّلامُ

و باردار به گرامی ترین مخلوقات، سلام بر تو ای راست گفتار پسندیده، سلام

عَلَیْکِ یا شَبیهَهَ امِّ مُوسی وَابْنَهَ حَوارِیِّ عیسی السَّلامُ عَلَیْکِ ایَّتُهَا

بر تو ای همانند مادر موسی و ای دختر پیروان حضرت عیسی، سلام بر تو ای

التَّقِیَّهُ النَّقِیَّهُ، السَّلامُ عَلَیْکِ ایَّتُهَا الرَّضِیَّهُ الْمَرْضِیَّهُ، السَّلامُ عَلَیْکِ ایَّتُهَا

پرهیزکار پاکیزه، سلام بر تو ای که تو از خدا راضی و خدا از تو راضی است، سلام بر تو ای

الْمَنْعُوتَهُ فِی الْإِنْجیلِ، الْمَخْطُوبَهُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ الْأَمینِ، وَمَنْ رَغِبَ فی

توصیف شده در انجیل، و خواستگاری شده از جانب (عیسی) روح اللَّه امین و آن که علاقمند به

وُصْلَتِها مُحَمَّدٌ سَیِّدُ الْمُرْسَلینَ، وَالْمُسْتَوْدَعَهُ اسْرارَ رَبِّ الْعالَمینَ،

وصلت او بود محمّد آقا و سرور فرستادگان و امانتدار اسرار پروردگار جهانیان

السَّلامُ عَلَيْکِ وَعَلی آبآئِکِ الْحَوارِیّینَ، السَّلامُ عَلَیْکِ وَعَلی بَعْلِکِ

سلام بر تو و بر پدران حواریت، سلام بر تو و بر همسر

وَوَلَدِکِ، السَّلامُ عَلَيْکِ وَعَلی رُوحِکِ وَبَدَنِکِ الطّاهِرِ، اشْهَدُ انَّکِ احْسَنْتِ

و فرزندت، سلام بر تو و بر روح و بدن پاکیزه ات، گواهی می دهم که تو به یقین نیکو

ص: ۴۹۷

۱- [۶۱۳]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۶۷ و مصباح الزائر، صفحه ۴۰۹- ۴۱۳(با اندکی تفاوت).

الْكَفالَه، وَادَّیْتِ الْأَمانَه، وَاجْتَهَدْتِ فی مَرْضاتِ اللَّهِ، وَصَبَرْتِ فی ذاتِ اللَّهِ،

سرپرستی نموده و حقی که بر عهده داشتی ادا کردی و در جلب خشنودی خدا کوشیده، و در راه خدا شکیبایی نمودی

وَحفِظْتِ سِرَّاللَّهِ، وَحَمَلْتِ وَلِیَّ اللَّهِ، وَبالَغْتِ فی حِفْظِ حُجَّهِ اللَّهِ، وَرَغِبْتِ

و راز خدا را حفظ کرده و ولیّ خدا را در دل پروراندی و در حفظ حجّت خدا کوشیدی، و به

فی وُصْلَهِ ابْنآءِ رَسُولِ اللَّهِ، عارِفَهً بِحَقِّهِمْ، مُؤْمِنَهً بِصِدْقِهِمْ، مُعْتَرِفَهً

پیوند با فرزندان رسول خدا علاقمند شدی، در حالی که آشنای به حقّشان، مؤمن به راستگویی آنان، اعتراف کننده

بِمَنْزِلَتِهِمْ، مُسْتَبْصِرَهً بِامْرِهِمْ، مُشْفِقَهً عَلَیْهِمْ، مُؤْثِرَهً هَواهُمْ، وَاشْهَدُ

به جایگاهشان و آگاه به کار آنان، مهربان بر آنان، ترجیح دهنده میل آنان برخودت بودی، و گواهی می دهم

انَّکِ مَضَیْتِ عَلی بَصیرَهٍ مِنْ امْرِکِ، مُقْتَدِیَهً بِالصَّالِحینَ، راضِیَهً مَرْضِیَّهً،

که تو به یقین عمرت را با آگاهی بر کارت سپری کردی در حالی که به شایستگان اقتدا نمودی و خوشنود و پسندیده

تَقِیَّهً نَقِیَّهً زَکِیَّهً، فَرَضِیَ اللَّهُ عَنْکِ وَارْضاکِ، وَجَعَلَ الْجَنَّهَ مَنْزِلَکِ وَمَاْویکِ،

و پرهیزکار و پاکیزه و پاک بودی، پس خدا از تو خشنود گردد و تو را راضی کند و بهشت را منزل و جایگاهت قرار دهد

فَلَقَدْ اوْلاکِ مِنَ الْخَیْراتِ ما اوْلاکِ، وَاعْطاکِ مِنَ الشَّرَفِ ما بِهِ اغْناکِ،

و از خیرات آنچه تو شایسته آنی به تو عطا کند، و از شرافت به اندازه بی نیازی به تو عطا کند

فَهَنَّاکِ اللَّهُ بِما مَنَحَکِ مِنَ الْکَرامَهِ وَامْرَاکِ* آنگاه سر را به سوی آسمان بالا می بری و پس خداوند آنچه از کرامت به تو عطا نموده گوارایت کند و برایت سودمند گرداند**************

می گویی: اللهُمَّ ایَّاکَ اعْتَمَدْتُ، وَلِرِضاکَ طَلَبْتُ، وَبِاوْلِیآئِکَ الَیْکَ تَوَسَّلْتُ،

*** خدایا به تو اعتماد نموده و خشنودیت را خواهانم، و به واسطه اولیایت به تو متوسّل می شوم

وَعَلی غُفْرانِکَ وَحِلْمِکَ اتَّکَلْتُ، وَبِکَ اعْتَصَمْتُ، وَبِقَبْرِ امِّ وَلِیِّکَ لُذْتُ،

و بر بخشش و حلمت توکّل می کنم و به تو پناهنده ام، و به قبر مادر ولیّت روی آورده ام

فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَانْفَعْنى بِزِيارَتِها، وَثَبِّتْنى عَلى مَحَبَّتِها،

پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و زیارتش را برایم سودمند گردان و بر دوستیش ثابت قدم بدار

وَلا تَحْرِمْنى شَفاعَتَها وَشَفاعَةَ وَلَدِها، وَارْزُقْنى مُرافَقَتَها، وَاحْشُرْنى

و از شفاعت او و فرزندش محرومم مساز و دوستی و محبّتش را روزیم کن و با او

مَعَها وَمَعَ وَلَدِها، كَما وَفَّقْتَنى لِزِيارَةِ وَلَدِها وَ زِيارَتِها، اللهُمَّ انّى اتَوَجَّهُ

و فرزندش محشورم گردان، همان گونه که به زیارت او و فرزندش موفّقم داشتی، خدایا به واسطه

الَیْکَ بِالْأَئِمَّهِ الطَّاهِرِینَ، وَاتَوَسَّلُ الَیْکَ بِالْحُجَجِ الْمَیامینِ مِنْ آلِ طه

امامان پاک نهاد به درگاهت رو نموده و به واسطه حجّتهای مبارک از آل طه و یاسین به تو متوسّل

وَیس انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ الطَّیِّبینَ، وَ انْ تَجْعَلَنی مِنَ

می شوم، که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی، و مرا از

الْمُطْمَئِنِّینَ الْفاآئِزینَ الْفَرِحینَ الْمُسْتَبْشِرینَ، الَّذینَ لاخَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَ لاهُمْ

امیدواران و رستگاران شادمان و خوشحال قرار دهی، آنانی که نه ترسی به آنهاست و نه اندوهگین

یَحْزَنُونَ، وَاجْعَلْنی مِمَّنْ قَبِلْتَ سَعْیَهُ، وَیَسَّرْتَ امْرَهُ، وَکَشَفْتَ ضُرَّهُ،

می شوند، و مرا از کسانی قرار ده که کوشش او را پذیرفته و کارش را آسان ساخته ای و اندوهش را برطرف

وَآمَنْتَ خَوْفَهُ، اللهُمَّ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ

و ترسش را ایمن گردانده ای، خدایا به حقّ محمّد و خاندان پاکش، بر محمّد و خاندان پاکش درود

مُحَمَّدٍ، وَعَجِّلْ لَهُمْ بِانْتِقامِکَ، وَلا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَتی ایَّاها،

فرست، و در گرفتن انتقامشان تعجیل فرما و این زیارتم را آخرین زیارت از او قرار مده

وَارْزُقْنی الْعَوْدَ الَیْها ابَداً ماابْقَیْتَنی وَ اذا تَوَفَّیْتَنی فَاحْشُرْنی فی زُمْرَتِها،

و مادامی که زنده ام بازگشت برای زیارت او را روزیم کن، و بعد از مردنم در گروه او محشورم گردان

وَادْخِلْنی فی شَفاعَهِ وَلَدِها وَ شَفَاعَتِها، وَاغْفِرْ لی وَ لِوالِدَیَّ وَلِلْمُؤْمِنینَ

و مرا در شفاعت او و فرزندش داخل کن، و من و پدر و مادرم و تمامی مردان و زنان با ایمان را

وَ الْمُؤْمِناتِ، وَ آتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً وَ فِی الْأخِرَهِ حَسَنَهً، وَقِنا بِرَحْمَتِکَ

بیامرز و به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی عطا فرما و به رحمتت ما را از عذاب دوزخ

عَذابَ النَّارِ، وَالسَّلامُ عَلَیْکُمْ یا ساداتی وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.(۱)

نگاه دار، و درود و رحمت و برکات خدا بر شما باد ای سروران من.

زیارت حکیمه خاتون:

حکیمه خاتون دختر امام جواد علیه السـلام (خواهر امام هادی و عمّه امام حسن عسـکری علیهما السـلام) است که قبر شریفش پایین پای عسـکریّین و چسبیده به ضـریح آن دو بزرگوار است و مرحوم «علّامه مجلسی» می گوید: نمی دانم با آن که فضل و جلالت این بانو، ظهور یافته و او از خواصّ و اصحاب سرّ ائمّه علیهم السلام بوده و

ص :۴۹۹

۱- [۶۱۴]مصباح الزائر صفحه ۴۱۳- ۴۱۵ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۷۰.

مـادر حضـرت مهـدی (سـلام اللَّه علیه) یعنی نرجس خـاتون، نزد این بـانو بوده و آن مخـدّره، هنگـام ولادت حضـرت حجّت، حضور داشته و پیوسته آن بزرگوار (مهدی علیه السلام) را در زمان حیات امام حسن عسکری علیه السلام می دیده و از سُفرا و وسائـط بعـد از وفات امام عسـکری علیه السـلام بوده، در عین حال زیارتی برای آن کریمه عالمه و فاضـله نجیبه و تقیّه رضـیّه، ذکر نشـده است. سـپس می نویسـد: سـزاوار است زیـارت کردن آن بانو به آنچه که بر زبان جاری شود و هماهنگ با فضل و شأنش باشد.(۱) بر همین اساس، مرحوم محـدّث قمی در «مفاتیح الجنان» می گوید: سـزاوار است زیارت آن مخدّره با الفاظی که در زیـارت اولاـد ائمّه علیهم السـلام نقـل می شود، و یـا زیـارت کننـد او را بـا زیـارتی که درباره عمّه مکرّمه اش حضـرت معصومه (دختر گرامی موسی بن جعفر علیهما السلام) خواهد آمد، و به اعتقاد ما انتخاب زیارت اخیر بهتر است.

زیارت دو امامزاده سیّد محمّد و سیّد حسین علیهما السلام:

معروف است که نزد قبر عسـکریّین علیهما السـلام عدّه ای از سادات بزرگ دفن شده اند که از آن جمله است حسین پسر امام هادی علیه السـلام. مرحوم محدّث قمی رحمه الله می نویسد: گرچه از احوال این سیّد بزرگوار اطّلاعی نیافته ام لیکن از بعضی از روایات اسـتفاده می شود که از مولای ما امام حسن عسـکری علیه السلام و برادرش حسین بن علی الهادی، تعبیر به «سبطین» می شده و این دو برادر را به اجدادشان دو سبط رسول گرامی، حسن و حسین علیهما السلام تشبیه می نمودند، و نیز در روایت ۶۱۶] ابوالطیّب آمده است که صدای حضـرت حجّت علیه السـلام به صدای عمویش حسین شباهت داشت. همچنین در «شجره الاولیـاء» تـألیف عـالم بزرگوار، «سـیّد احمـد اردکانی یزدی» در مقام ذکر اولاد امام هادی علیه السـلام آمـده است که حسـین فرزند آن حضرت از زهّاد و عبّاد و از پیروان برادر خود امام عسکری علیه السلام بود.

از مجموع این نکات به دست می آید که این بزرگوار سیّدی جلیل القدر و عظیم الشأن است.

امـامزاده معروف دیگر سـید محمّـد فرزنـد دیگر امـام هـادی علیه السـلام است که مزار مشـهوری در نزدیکی سـامرّا دارد و به جلالت شأن و بروز کرامات معروف است؛ عموم مردم به زیارتش می رونـد و نـذرها و هـدایای بسـیار به آن جا می برنـد و به وسیله او از خدا حاجت می طلبند، و اعراب آن حدود، از آن بزرگوار حساب می برند و کرامات بسیاری از او نقل شده است.

در جلالت قدر آن جناب همین بس که فرزند بزرگ امام هادی علیه السلام بود و برادر بزرگوارش امام حسن

۱- [۶۱۵]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۷۹.

عسکری علیه السلام در فوت او گریبان چاک کرد، و بزرگان علما اعتقاد زیادی به آن حضرت داشته اند و دارند و لذا شیخ بزرگوار «حاجی نوری» (نورّاللَّه مرقده)، در تعمیر بقعه و ضریح مبارکش سعی و تلاش بسیار کرد.

زیارت وداع عسکریّین:

هرگاه خواستی با امام هادی و امام عسکری علیهما السلام وداع کنی نزد قبر مطهّر آن دو بزرگوار بایست و بگو:

السَّلامُ عَلَیْکُما یا وَلِیَّیِ اللَّهِ، اسْتَوْدِعُکُمَا اللَّهَ وَاقْرَءُ عَلَیْکُمَا السَّلامَ، آمَنَّا

سلام بر شما ای دو ولیّ خدا، شما را به خدا می سپارم و بر شما درود می فرستم،

بِاللَّهِ وَبِالرَّسوُلِ وَبِما جِئْتُما بِهِ، وَدَلَلْتُما عَلَیْهِ، اللهُمَّ اکْتُبْنا مَعَ الشَّاهِدینَ.

به خدا و رسولش و به آنچه شما آورده و به آن راهنمایی نموده اید ایمان داریم، خدایا ما را در زمره گواهان ثبت فرما.

آنگاه از خداوند توفیق بازگشت مجدّد به زیارت آن دو بزرگوار را مسألت نما و به آنچه دوست داشتی دعا کن که ان شاء الله برآورده خواهد شد.(۱)

۱- [۶۱۷]تهذیب الأحکام، جلد ۶، صفحه ۹۵، باب ۴۵ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۶۳.

فصل نهم: زیارت حضرت صاحب الامر علیه السلام

اشاره

قبل از بیان این زیارت یادآوری دو نکته لازم است:

۱- سرداب مقدّس کجاست؟

مرحوم محدّث قمی در «مفاتیح الجنان» می گوید: آنچه به عنوان سرداب مطهّر حضرت حجّت علیه السلام گفته می شود همان سرداب داخل خانه امام حسن عسکری علیه السلام است که قبل از بنای جدید و ساختن قبّه و حرم برای قبر عسکریّین، راه ورود در آن سرداب در طرف پشت قبر مطهّر عسکریّین، یعنی نزدیک قبر نرجس خاتون قرار داشت که به مقیاس وضعیّت فعلی، ممکن است در قسمت رواق فعلی واقع شده باشد.

این راه بود که با پایین رفتن از پله آن و سپس گذشتن از دالان به در سرداب غیبت می رسیدند که در آن آیینه کاری شده و پنجره آن از طرف قبله، به صحن عسکریّین باز می شود.

۲- زمان زیارت حضرت

در فصل زیارت ائمّه بقیع علیهم السلام گذشت که از روایت سلیمان بن عیسی از پدرش از امام صادق علیه السلام به دست می آید که زیارت امام حیّ (که در این زمان حضرت مهدی علیه السلام می باشد) در هر مکانی ممکن است چنان که از همین روایت استفاده می شود که روز جمعه در میان سایر ایّام و زمان ها ویژگی خاصّی دارد.(۱) پس بر عاشقان و شیعیان آن حضرت است که اگر ممکن شد هر صبح، یادی از آن حضرت کنند و با بعضی از زیارت ها و دعاهایی که ذکرش خواهد آمد، زمزمه و نجوایی با آن بزرگوار داشته باشند و هم برای سلامتی و ظهور حضرتش دعا کنند و اگر هر روز ممکن نشد لااقل هفته ای یک بار، روز جمعه آن حضرت را در مکان مناسبی زیارت کنند و به تعبیر بعضی از دعاها باید «دل را با یاد او آباد نگه داشت».(۲)

ص: ۵۰۲

۱- [۶۱۸]کامل الزیارات، باب ۹۶، صفحه ۲۸۷، حدیث ۴ و این روایت می تواند به سؤال آنهایی که می پرسند: برای رفتن به مسجد جمکران، چه زمانی مناسب تر است پاسخ دهد.

۲- [۶۱۹]اللهم کما جعلت قلبی بذکره معموراً، فاجعل سلاحی بنصرته مشهوراً(بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۰۳).

کیفیّت زیارت آن حضرت

اذن دخول:

برای ورود در سرداب مقدّس اذن دخول زیر کفایت می کند:

همان اذن دخولی که «سیّدبن طاووس» آن را نقل کرده و از جهت مضامین، قریب به نخستین اذن دخولی است که در اوایل بخش زیارات تحت عنوان «اذن دخول» (صفحه ۲۲۰) گذشت.

یا اذن دخولی که «علّامه مجلسی» از نسخه ای قدیمی آن را نقل کرده و با «

اللّهم إنّ هذه بقعه ...

» شروع می شود و آن را نیز سابقاً در اوایل بخش زیارات (صفحه ۲۲۲) به عنوان دوّمین اذن دخول ذکر کردیم.

***

زیارت اوّل (زیارت آل یاسین):

«شیخ جلیل، احمد بن علی بن ابی طالب طبرسی» در کتاب شریف «احتجاج» روایت کرده که از ناحیه مقدّس حضرت مهدی علیه السلام زیارت زیر در پاسخ نامه «محمّد حمیری» آمده است که زیارتی است بسیار عالی و پرمحتوا (و در سرداب مقدس و غیر آن می توان از آن استفاده کرد)، آن حضرت فرمود:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، لا ـ لِأَمْرِهِ تَعْقِلُونَ، وَ لا ـ مِنْ اوْلِیائِهِ تَقْبَلُونَ، حِکْمَهٌ بالِغَهٌ فَما تُغْنِی النُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لا یُؤْمِنُونَ، السَّلامُ عَلَیْنا وَ عَلی عِبادِ اللَّهِ الصَّالِحینَ

. هر گاه خواستید بوسیله ما به خدا، و به سوی ما توجّه کنید، این زیارت را بخوانید.

این زیارت مطابق نقل «بحارالانوار» چنین است:

سَلامٌ عَلی آلِ یس، السَّلامُ عَلَیْکَ یا داعِیَ اللَّهِ وَرَبَّانِیَّ آیاتِهِ، السَّلامُ

سلام بر آل یس، سلام بر تو ای دعوت کننده (به سوی) خدا و پرورش یافته آیات الهی،

عَلَیْکَ یا بابَ اللَّهِ وَدَیَّانَ دینِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خَلیفَهَ اللَّهِ وَناصِرَ حَقِّهِ،

سلام بر تو ای درگاه (رحمت) خدا ومبلّغ دینش، سلام بر تو ای جانشین خدا (در زمین) و یاور دینش،

السَّلامُ عَلَيْکَ یا حُجَّهَ اللَّهِ وَدَلیلَ ارادَتِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا تالِیَ کِتابِ اللَّهِ

سلام بر تو ای حجت خدا و راهنمای اراده اش سلام بر تو ای تلاوت کننده کتاب خدا

وَتَرْجُمانَهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ فی آناءِ لَیْلِکَ وَاطْرافِ نَهارِکَ، السَّلامُ عَلَیْکَ

و مفسّر آن سلام بر تو در طول شب و روز سلام بر تو

ص :۵۰۳

یا بَقِیَّةَ اللَّهِ فی ارْضِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا میثاقَ اللَّهِ الَّذی اخَذَهُ وَوَکَّدَهُ،

ای ذخیره الهی در زمین او، سلام بر تو ای پیمانی که خدا آن را گرفته و محکم ساخته است

السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَعْدَ اللَّهِ الَّذی ضَمِنَهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْعَلَمُ

سلام بر تو ای وعده خدا که آن را ضمانت نموده، سلام بر تو ای نشانه

الْمَنْصُوبُ، وَالْعِلْمُ الْمَصْبُوبُ، وَالْغَوْثُ وَالرَّحْمَهُ الْواسِعَهُ، وَعْداً غَیْرَ

نصب شده، و دانش فراوان، و فریادرس و رحمت وسیع، و ای وعده

مَکْذُوبٍ، السَّلامُ عَلَیْکَ حینَ تَقُومُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حینَ تَقْعُدُ، السَّلامُ

صادق (الهی)، سلام بر تو هنگامی که بپا می خیزی سلام بر تو هنگامی که می نشینی، سلام

عَلَیْکَ حینَ تَقْرَءُ وَتُبَیِّنُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حینَ تُصَلّی وَتَقْنُتُ، السَّلامُ

بر تو هنگامی که (قرآن) می خوانی و تفسیر می کنی، سلام بر تو هنگامی که نماز می خوانی و قنوت می گیری، سلام

عَلَیْکَ حینَ تَرْکَعُ وَتَسْجُدُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حینَ تُهَلِّلُ وَتُکَبِّرُ، السَّلامُ

بر تو هنگامی که رکوع کرده و سجده می کنی سلام بر تو هنگامی که «لااله الا اللَّه» و تکبیر می گویی، سلام

عَلَیْکَ حینَ تَحْمَدُ وَتَسْتَغْفِرُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حینَ تُصْبِحُ وَتُمْسی

بر تو هنگامی که ستایش خدا کرده و آمرزش می طلبی، سلام بر تو هنگامی که صبح و شام می کنی،

السَّلامُ عَلَیْکَ فِی اللَّیْلِ اذا یَغْشی وَالنَّهارِ اذا تَجَلّی السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا

سلام بر تو در شب آن هنگام که سیاهیش فراگیر شود و در روز آن هنگام که آشکار گردد، سلام بر تو ای

الْإِمامُ الْمَأْمُونُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْمُقَدَّمُ الْمَأْمُولُ، السَّلامُ عَلَیْکَ

امام مورد اطمینان، سلام بر تو ای پیشی گرفته ای که همه آرزوی تو را دارند،

بِجَوامِعِ السَّلامِ، اشْهِدُکَ یا مَوْلایَ انّی اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا

همه سلام ها بر تو باد مولای من تو را گواه می گیرم که شهادت می دهم بر اینکه معبودی جز خدا نیست، یگانه ای که

شَریکَ لَهُ، وَانَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، لا حَبیبَ الَّا هُوَ وَاهْلُهُ، وَاشْهِدُکَ

شریکی ندارد و محمّد بنده و فرستاده اوست، محبوبی جز او و خاندانش نیست، و مولای من تو را گواه

یا مَوْلایَ انَّ عَلِیّاً امیرَ الْمُؤْمِنینَ حُجَّتُهُ، وَالْحَسَنَ حُجَّتُهُ، وَالْحُسَیْنَ

می گیرم که علی امیرمؤمنان حجّت خداست و امام حسن حجّت او و امام حسین

حُجَّتُهُ، وَعَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ حُجَّتُهُ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ حُجَّتُهُ، وَجَعْفَرَ بْنَ

حجّت او و علی بن حسین حجّت او، و محمد بن علی، حجّت او و جعفر بن

ص :۵۰۴

مُحَمَّدٍ حُجَّتُهُ، وَمُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ حُجَّتُهُ، وَعَلِیَّ بْنَ مُوسی حُجَّتُهُ،

محمّد حجّت او، و موسی بن جعفر حجّت او، و علی بن موسی حجت او،

وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ حُجَّتُهُ، وَعَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ حُجَّتُهُ، وَالْحَسَنَ بْنَ عَلِیٍ

و محمد بن علی حجت او و علی بن محمد حجت او و حسن بن علی

حُجَّتُهُ، وَاشْهَدُ انَّکَ حُجَّهُ اللَّهِ، انْتُمُ الْأَوَّلُ وَ الْأخِرُ، وَ انَّ رَجْعَتَکُمْ حَقٌّ لا

حجت اوست و گواهی می دهم که تو حجت خدایی، آغاز و پایان شمایید و این که رجعت شما حق است

رَیْبَ فیها، یَوْمَ لا یَنْفَعُ نَفْساً ایمانُها، لَمْ تَکُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ اوْ کَسَبَتْ

وهیچ شکی در آن نیست، روزی که ایمان آوردن کسی که قبلًا ایمان نیاورده یا در ایمانش

فی ایمانِها خَیْراً، وَانَّ الْمَوْتَ حَقٌّ، وَانَّ ناکِراً وَنَکیراً حَقٌّ، وَاشْهَدُ انَ

عمل نیکی انجام نداده سودی به حالش نخواهد داشت، و اینکه به یقین مرگ و (آمدن دو فرشته) ناکر و نکیر (در قبر) حق است، و

النَّشْرَ حَقٌّ، وَالْبَعْثَ حَقٌ ۶۲۰]، وَانَّ الصِّراطَ حَقٌّ، وَالْمِرْصادَ حَقٌّ، وَالْمیزانَ

گواهی می دهم که زنده شدن دوباره و برانگیخته شدن حق است و پل صراط و کمین گاه قیامت حق است، و سنجش اعمال

حَقٌّ، وَالْحَشْرَ حَقٌّ، وَالْحِسابَ حَقٌّ، وَالْجَنَّهَ وَالنَّارَ حَقٌّ، وَالْوَعْدَ

و محشور شدن و رسیدگی به حساب اعمال حق است و بهشت و دوزخ حق است، و وعده و وعیدهای بهشت و جهنم حق

وَالْوَعیدَ بِهِما حَقٌّ، یا مَوْلایَ شَقِیَ مَنْ خالَفَکُمْ، وَسَعِدَ مَنْ اطاعَکُمْ،

است، ای مولای من مخالف شما بدبخت و مطیع شما خوشبخت است،

فَاشْهَدْ عَلی ما اشْهَدْتُکَ عَلَیْهِ، وَ ا نَا وَلِیٌّ لَکَ، بَرِیٌ مِنْ عَدُوِّکَ، فَالْحَقُّ ما

پس بر آنچه تو را بر آن شاهد گرفتم گواهی ده، و من دوست شمایم و از دشمنانتان بیزارم، حق آن است که

رَضیتُمُوهُ، وَ الْباطِلُ ما اسْخَطْتُمُوهُ ۶۲۱]، وَ الْمَعْرُوفُ ما امَرْتُمْ بِهِ، وَالْمُنْکَرُ

شما را خشنود ساخته و باطل آن است که شما را به خشم آورده و معروف آن است که شما به آن فرمان داده اید و منکر

ما نَهَیْتُمْ عَنْهُ، فَنَفْسی مُؤْمِنَهٌ بِاللَّهِ وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، وَبِرَسُولِهِ

آن است که شما از آن نهی کرده اید، پس من ایمان دارم به خدای یگانه ای که شریکی ندارد و به فرستاده او

وَبِامیرِالْمُؤْمِنینَ، وَبِکُمْ یا مَوْلایَ، اوَّلِکُمْ وَآخِرِکُمْ، وَنُصْرَتی مُعَدَّهٌ لَکُمْ،

و به امیرمؤمنان و به شما ای مولای من اوّلین و آخرینتان، و برای یاریتان آماده ام

ص :۵۰۵

وَمَوَدَّتی خالِصَهٌ لَکُمْ، آمینَ آمینَ آنگاه این دعا خوانده شود: اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

و دوستی من نسبت به شما خالص است، دعایم را بپذیر، دعایم را بپذیر،****** خدایا از تو می خواهم

انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ نَبِیِّ رَحْمَتِکَ، وَکَلِمَهِ نُورِکَ، وَانْ تَمْلَأَ قَلْبی نُورَ

که بر محمّد پیامبر رحمتت و آفریده پرنورت درود فرستی و پر کنی دلم را از نور

الْیَقینِ، وَصَدْری نُورَ الْإیمانِ، وَفِکْری نُورَ النِّیّاتِ، وَعَزْمی نُورَ الْعِلْمِ،

یقین و سینه ام را از نور ایمان و فکرم را از نور اراده، و عزمم را از نور علم

وَقُوَّتی نُورَ الْعَمَلِ، وَلِسانی نُورَ الصِّدْقِ، وَدینی نُورَ الْبَصآئِرِ مِنْ عِنْدِکَ،

و توانم را از نور عمل، و زبانم را از نور صداقت و دینم را از نور روشنایی های نزدت،

وَبَصَری نُورَ الضِّیآءِ، وَسَمْعی نُورَ الْحِکْمَهِ، وَمَوَدَّتی نُورَ الْمُوالاهِ

و چشمم را از نور روشناییت، و گوشم را از نور حکمت، و محبّتم را از نور دوستی

لِمُحَمَّدٍ وَآلِهِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ، حَتّی الْقاکَ وَقَدْ وَفَیْتُ بِعَهْدِکَ وَمیثاقِکَ،

محمّد و خاندان پاکش- که بر ایشان درود باد- (پر کنی) تا هنگامی که تو را ملاقات کنم در حالی که به عهد و پیمانت

فَتُغَشّیَنی رَحْمَتَکَ، یا وَلِیُّ یا حَمیدُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ حُجَّتِکَ فی

وفا نمودم پس مرا با رحمت خود بپوشان، ای سرپرست، ای ستوده، خدایا درود فرست بر محمّد (امام زمان) حجّتت در

ارْضِکَ، وَخَلیفَتِکَ فی بِلادِکَ، وَالدّاعی الی سَبیلِکَ، وَالْقآئِمِ بِقِسْطِکَ،

زمین و جانشینت در شهرهایت و دعوت کننده به راهت و بپادارنده قسط و عدل تو،

وَالثّآئِرِ بِامْرِکَ، وَلِیِّ الْمُؤْمِنینَ، وَبَوارِ الْکافِرینَ، وَمُجَلِّی الظُّلْمَهِ، وَمُنیرِ

و بپاخواسته برای اجرای فرمانت، همان سرپرست مؤمنان و نابودکننده کافران، و زائل کننده تاریکی و روشن کننده

الْحَقِّ، وَالنّاطِقِ بِالْحِکْمَهِ وَالصِّدْقِ، وَکَلِمَتِکَ التّآمَّهِ فی ارْضِکَ،

حق، و گوینده حکمت و راستی و حجّت کاملت در زمین،

الْمُرْتَقِبِ الْخآئِفِ، وَالْوَلِیِّ النَّاصِحِ، سَفینَهِ النَّجاهِ، وَ عَلَمِ الْهُدی وَ نُورِ

آن منتظر نگران، و سرپرست خیرخواه، همان کشتی نجات و نشانه هدایت و روشنی

ابْصارِ الْوَری وَ خَیْرِ مَنْ تَقَمَّصَ وَارْتَدی وَ مُجَلِّی الْعَمی الَّذی یَمْلَأُ

چشمان مخلوقات، بهترین کسی که پیراهن و ردا پوشیده و برطرف کننده جهالت و نادانی، کسی که

الْأَرْضَ عَدْلًا وَقِسْطاً، کَما مُلِئَتْ ظُلْماً وَجَوْراً، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ

زمین را از عدل و داد پر می کند، همان گونه که از ظلم و جور پر شده است، زیرا که تو بر هر چیز

ص :۵۰۶

قَديرٌ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلى وَلِيِّكَ وَابْنِ اوْلِيآئِكَ الَّذينَ فَرَضْتَ طاعَتَهُمْ،

توانایی، خدایا بر ولیّت و فرزند اولیائت درود فرست، آنانی که اطاعتشان را

وَاوْجَبْتَ حَقَّهُمْ، وَاذْهَبْتَ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَ طَهَّرْتَهُمْ تَطْهيراً، اللهُمَ

لازم و رعایت حقّشان را واجب فرمودی و ناپاکی را از آنها دور ساخته و به شایستگی پاکشان نمودی، خدایا

انْصُرْهُ وَانْتَصِرْ بِهِ لِدينِكَ، وَانْصُرْ بِهِ اوْلِيآئَكَ، وَ اوْلِيآئَهُ وَشيعَتَهُ وَانْصارَهُ،

یاریش کن و دینت را به دست او یاری کن، و دوستدارانت و دوستداران و شیعیان و یاورانش

وَاجْعَلْنا مِنْهُمْ، اللَّهُمَّ اعِذْهُ مِنْ شَرِّ كُلِّ باغٍ وَطاغٍ، وَمِنْ شَرِّ جَميعِ خَلْقِكَ،

را به وسیله او یاری کن و ما را در زمره آنان قرار ده، خدایا او را از شرّ هر ظالم و طغیانگر و از شرّ تمامی مخلوقاتت،

وَاحْفَظْهُ مِنْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ، وَعَنْ يَمينِهِ وَعَنْ شِمالِهِ، وَاحْرُسْهُ

و از پیش رو و پشت سر و از سمت راست و چپ حفظ کن، و نگهدار او باش و از رسیدن آسیب

وَامْنَعْهُ مِنْ انْ يُوصَلَ الَيْهِ بِسُوءٍ، وَاحْفَظْ فيهِ رَسُولَكَ، وَآلَ رَسُولِكَ،

به او جلوگیری کن، و با حفظ او رسولت و خاندانش را حفظ کن، و با او عدل را

وَاظْهِرْ بِهِ الْعَدْلَ، وَايِّدْهُ بِالنَّصْرِ، وَانْصُرْ ناصِريهِ، وَاخْذُلْ خاذِليهِ، وَاقْصِمْ

ظاهر کن و با یاریش او را تأیید کن، و یاورانش را یاری کن، و مخالفانش را خوار گردان، و دشمنانش را درهم شکن،

قاصِميهِ، وَاقْصِمْ بِهِ جَبابِرَةَ الْكُفْرِ، وَاقْتُلْ بِهِ الْكُفَّارَ وَ الْمُنافِقينَ، وَ جَميعَ

و به دست او گردنکشان کفر را درهم شکن و بدست او کافران و منافقان و تمامی

الْمُلْحِدينَ حَيْثُ كانُوا مِنْ مَشارِقِ الْأَرْضِ وَ مَغارِبِها، بَرِّها وَ بَحْرِها،

بی دینان را در هر جا که هستند چه در شرق زمین و چه در غرب آن و چه در خشکی و چه در دریا

وَامْلَأْ بِهِ الْأَرْضَ عَدْلًا، وَاظْهِرْ بِهِ دينَ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

نابود کن، و به دست او زمین را از عدل پر کن، و به دست او دین پیامبرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش

وَاجْعَلْنِی اللَّهُمَّ مِنْ انْصارِهِ وَ اعْوانِهِ، وَ اتْباعِهِ وَ شیعَتِهِ، وَارِنی فی آلِ

باد- را ظاهر کن، خدایا مرا از یاران و یاوران و پیروان و شیعیانش قرار ده و آنچه را خاندان محمد- که بر آنان درود

مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمُ السَّلامُ ما یَاْمُلُونَ، وَفی عَدُوِّهِمْ ما یَحْذَرُونَ، الهَ الْحَقِ

باد- آرزو داشتند در مورد دشمنانشان بیم داشتند به من نشان ده ای معبود بر حق دعایم را

آمینَ، یا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

بپـذیر، ای صـاحب شـکوه و بزرگواری، ای مهربـان ترین مهربانـان. یادآوری: همان گونه که اشاره شـد این زیارت از زیارات مطلقه است و اختصاصی به سرداب مقدّس ندارد، لذا در هر زمان- مخصوصاً عصر جمعه- می توان آن را خواند.

***

زیارت دوم (زیارت مخصوص سرداب):

«علّامه مجلسـی» از «شـیخ مفید» و «شهید اوّل» و «مولّف مزار کبیر» نقل می کند که هرگاه از زیارت جدّ و پدر حضرت حجّت علیه السلام فارغ شدی بر دَرِ حرم آن حضرت بایست و بگو:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا خَلیفهَ اللَّهِ وَخَلَیفهَ آبآئِهِ الْمَهْدِیّینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

سلام بر تو ای جانشین خدا و جانشین پدران هدایت یافته ات، سلام بر تو ای

وَصِیَّ الْأَوْصِیآءِ الْماضینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حافِظَ اسْرارِ رَبِّ الْعالَمینَ،

جانشین اوصیای گذشته، سلام بر تو ای حافظ اسرار پروردگار جهانیان

السَّلامُ عَلَیْکَ یا بَقِیَّهَ اللَّهِ مِنَ الصَّفْوَهِ الْمُنْتَجَبینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ

سلام بر تو ای ذخیره خدا از میان برگزیدگان باشرافت، سلام بر تو ای فرزند

الْأَنْوارِ الزَّاهِرَهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ الْأَعْلامِ الْباهِرَهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ

نورهای تابان، سلام بر تو ای فرزند نشانه های فروزان، سلام بر تو ای فرزند

الْعِتْرَهِ الطَّاهِرَهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَعْدِنَ الْعُلُومِ النَّبَوِیَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

خاندان پاک، سلام بر تو ای گنجینه دانشهای نبوی، سلام بر تو ای

بابَ اللَّهِ الَّذی لا یُؤْتی الَّا مِنْهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَبیلَ اللَّهِ الَّذی مَنْ سَلَکَ

درگاه رسیدن به خدا که جز از آن داخل نشوند، سلام بر تو ای راه رسیدن به خدا که اگر کسی غیر آن را بپیماید

غَیْرَهُ هَلَکَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ناظِرَ شَجَرَهِ طُوبی وَسِدْرَهِ الْمُنْتَهی

هلاک می شود، سلام بر تو ای بیننده درخت طوبی و سدره المنتهی

السَّلامُ عَلَيْکَ یا نُورَ اللَّهِ الَّذی لا یُطْفی السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّهَ اللَّهِ الَّتی لا

سلام بر تو ای نور خدا که هرگز خاموش نشود، سلام بر تو ای حجّت خدا که

ص :۵۰۸

۱- [۶۲۲]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۸۱، حدیث ۱ و احتجاج، جلد ۲، صفحه ۴۹۲(با اندکی تفاوت).

تَخْفی السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی مَنْ فِی الْأَرْضِ وَالسَّمآءِ، السَّلامُ

مخفی نباشد، سلام بر تو ای حجّت خدا بر هر که در زمین و آسمان است، اسلام

عَلَیْکَ سَلامَ مَنْ عَرَفَکَ بِما عَرَّفَکَ بِهِ اللَّهُ، وَنَعَتَکَ بِبَعْضِ نُعُوتِکَ الَّتی انْتَ

بر تو همانند سلام کسی که تو را می شناسد آن گونه که خداوند معرّفی نموده است (و همانند سلام کسی که) تو را با بعضی از صفاتت که

اهْلُها وَفَوْقَها، اشْهَدُ انَّکَ الْحُجَّةُ عَلی مَنْ مَضی وَمَنْ بَقِیَ، وَانَّ حِزْبَکَ

شایسته آن و برتر از آنی توصیف کرده است، گواهی می دهم که تو به یقین بر تمامی گذشتگان و آیندگان حجّت هستی و به یقین گروه تو

هُمُ الْغالِبُونَ، وَاوْلِیآئَکَ هُمُ الْفآئِزُونَ، وَاعْدآئَکَ هُمُ الْخاسِرُونَ، وَانَّکَ

پیروزند، و پیروانت رستگار، و دشمنانت زیانکارند، به یقین تو

خازِنُ کُلِّ عِلْمٍ، وَفاتِقُ کُلِّ رَتْقٍ، وَمُحَقِّقُ کُلِّ حَقٍّ، وَمُبْطِلُ کُلِّ باطِلٍ،

گنجینه تمام علوم و گشاینده تمام گره ها، و احقاق کننده هر حق و باطل کننده هر باطلی

رَضیتُکَ یا مَوْلایَ اماماً وَهادِیاً وَوَلِیّاً وَمُرْشِداً، لا ابْتَغی بِکَ بَدَلًا، وَلَا

ای مولای من به امامت و هدایتگری و ولایت و راهنمایی تو راضیم و برای تو جایگزینی نگرفته

اتَّخِذُ مِنْ دُونِکَ وَلِیّاً، اشْهَدُ انَّکَ الْحَقُّ الثَّابِتُ الَّذی لا عَیْبَ فیهِ، وَانَ

و جز تو سرپرستی برنخواهم گزید، گواهی می دهم که به یقین تو حقّ ثابتی هستی که ایرادی در آن نیست،

وَعْدَ اللَّهِ فیکَ حَقٌّ، لَاارْتابُ لِطُولِ الغَیْبَةِ وَبُعْدِ الْأَمَدِ، وَلا اتَحَیَّرُ مَعَ مَنْ

و وعده خدا در مورد تو حقّ است، و بخاطر طولانی بودن غیبت و دوری مدّت، تردید نخواهم کرد، و به همراه

جَهِلَکَ وَجَهِلَ بِکَ، مُنْتَظِرٌ مُتَوَقِّعٌ لِأَیَامِکَ، وَانْتَ الشَّافِعُ الَّذی لا تُنازَعُ،

بیخبران از تو و جاهلان به تو سرگردان نمی شوم، و منتظر و چشم به راه روزهای حضور توام، و تویی شفاعت کننده بدون منازع

و الْوَلِیُّ الَّذی لا تُدافَعُ، ذَخَرَکَ اللّهُ لِنُصْرَهِ الدّینِ، وَاعْزازِ الْمُؤْمِنینَ،

و سرپرست بی بدیل، که خداوند تو را برای یاری دین و عزّت مؤمنان

وَالْإِنْتِقامِ مِنَ الْجاحِدینَ الْمارِقینَ، اشْهَدُ انَّ بِوِلایَتِکَ تُقْبَلُ الْأَعْمالُ،

و انتقام از منکران (حق) و بیرون روندگان از دین ذخیره نموده است، گواهی می دهم که به یقین با ولایت تو اعمال پذیرفته

وَتُزَکَّی الْأَفْعالُ، وَتُضاعَفُ الْحَسَناتُ، وَتُمْحَی السَّیِّئاتُ، فَمَنْ جآءَ

و کردار پاک، و نیکیها چند برابر و گناهان پاک شود، پس کسی که

بِوِلایَتِکَ، وَاعْتَرَفَ بِامامَتِکَ، قُبِلَتْ اعْمالُهُ، وَصُدِّقَتْ اقْوالُهُ، وَتَضاعَفَتْ

به ولایتت داخل شده و به امامتت اقرار کند، اعمالش قبول و گفتارش تصدیق می شود و نیکیهایش چند برابر

ص :۵۰۹

حَسَناتُهُ، وَمُحِيَتْ سَيِّئاتُهُ، وَمَنْ عَدَلَ عَنْ وِلايَتِکَ، وَجَهِلَ مَعْرِفَتَکَ،

و گناهانش پاک می شود، و کسی از ولایتت خارج شود و تو را نشناسد

وَاسْتَبْدَلَ بِکَ غَیْرَکَ، کَبَّهُ اللَّهُ عَلی مَنْخَرِهِ فِی النَّارِ، وَلَمْ یَقْبَلِ اللَّهُ لَهُ عَمَلًا،

و به جای تو دیگری را جایگزین کند، خداوند او را به صورتش در آتش اندازد و عملش را نپذیرد

وَلَمْ یُقِمْ لَهُ یَوْمَ الْقِیامَهِ وَزْناً، اشْهِدُ اللَّهَ وَاشْهِدُ مَلائِکَتَهُ، وَاشْهِدُکَ یا

و برای اعمالش در روز قیامت ارزشی قائل نشود، خداوند و فرشتگانش و تو را ای مولای من بر این (سخنان)

مَوْلایَ بِهذا ظاهِرُهُ کَباطِنِهِ، وَسِرُّهُ کَعَلانِیَتِهِ، وَانْتَ الشَّاهِدُ عَلی ذلِکَ،

گواه می گیرم، سخنانی که ظاهر و باطن و پنهان و آشکارش یکی است، و تویی گواه بر این امور

وَهُوَ عَهْدی الَیْکَ، وَمیثاقی لَدَیْکَ، اذْ انْتَ نِظامُ الدّینِ، وَیَعْسُوبُ

و این عهد من است نزدت و پیمان من است در پیشگاهت، چرا که تویی نظام دین و پیشوای بزرگ

الْمُتَّقینَ، وَعِزُّ الْمُوَحِّدینَ، وَبِذلِکَ امَرَنی رَبُّ الْعالَمینَ، فَلَوْ تَطاوَلَتِ

پرهیزکاران، و عزّت یکتاپرستان، و به آن پروردگار جهانیان فرمان داده است، پس هرگاه

الدُّهُورُ وَتَمادَّتِ الْأَعْمارُ لَمْ ازْدَدْ فیکَ الَّا یَقیناً، وَلَکَ الّا حُبّاً، وَعَلَیْکَ

روزگار ما به دازا کشد و عمرها طولانی گردد، افزوده نگردد جز بر یقین من نسبت به تو و محبّتم به تو،

الَّا مُتَّکَلًا وَمُعْتَمَداً، وَلِظُهُورِکَ الَّا مُتَوَقَّعاً وَمُنْتَظَراً، وَلِجِهادی بَیْنَ یَدَیْکَ

و توکل و اعتمادم به تو و توقّع و انتظار ظهور تو و اشتیاق جهاد در کنار تو

مُتَرَقَّباً، فَابْذُلُ نَفْسی وَ مالی وَ وَلَدی وَ اهْلی وَ جَمیعَ ما خَوَّلَنی رَبّی

پس جان و مال و فرزند و خانواده و تمامی آنچه که پروردگارم به من عنایت فرموده در پیش رویت

بَیْنَ یَدَیْکَ، وَالتَّصَرُّفَ بَیْنَ امْرِکَ وَ نَهْیِکَ، مَوْلایَ فَانْ ادْرَکْتُ ایَّامَکَ

فدا می کنم و در اختیار امر و نهی تو می گذارم، ای مولای من پس اگر روزگار درخشان

الزَّاهِرَه، وَاعْلامَکَ الْباهِرَه، فَها ا نَا ذا عَبْدُکَ الْمُتَصَرِّفُ بَیْنَ امْرِکَ وَنَهْیِکَ،

و نشانه های آشکارت را درک نمودم، پس من همان بنده توام که اختیارم به دست امر و نهی توست

ارْجُو بِهِ الشَّهادَهَ بَیْنَ یَدَیْکَ، وَالْفَوْزَ لَدَیْکَ، مَوْلایَ فَانْ ادْرَکَنِی الْمَوْتُ

که به واسطه آن امید شهادت در پیش رویت و رستگاری در نزدت را دارم، ای مولای من اگر پیش از

قَبْلَ ظُهُورِکَ، فَانّی اتَوَسَّلُ بِکَ وَبابآئِکَ الطَّاهِرِینَ الَی اللَّهِ تَعالی وَاسْئَلُهُ

ظهورت مرگم فرا رسد، به واسطه تو و پدران پاکت به درگاه خداوند بلندمرتبه متوسّل می شوم و از او می خواهم

انْ یُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ یَجْعَلَ لی کَرَّةً فی ظُهُورِکَ،

که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستد و بازگشت در ظهورت و

وَرَجْعَةً فی ایَّامِکَ، لِأَبْلُغَ مِنْ طاعَتِکَ مُرادی وَاشْفِیَ مِنْ اعْدآئِکَ

رجوع در روزگارت را نصیبم گرداند، تا با اطاعتت به مقصودم برسم و دلم را از (انتقام) دشمنانت

فُؤادی مَوْلایَ وَقَفْتُ فی زِیارَتِکَ مَوْقِفَ الْخاطِئینَ النَّادِمینَ،

خشنود سازم، ای مولای من، در زیارتت در جایگاه خطاکاران پشیمان

الْخآئِفینَ مِنْ عِقابِ رَبِّ الْعالَمینَ، وَقَدِ اتَّکَلْتُ عَلی شَفاعَتِکَ،

که از کیفر پروردگار جهانیان ترسانند، قرار گرفته ام، و بر شفاعتت توکل کرده

وَرَجَوْتُ بِمُوالاتِکَ وَ شَفاعَتِکَ مَحْوَ ذُنُوبی وَ سَتْرَ عُیُوبی وَ مَغْفِرَةَ

و به واسطه پیروی از تو و شفاعتت به پاکی از گناهان و پوشیدگی عیبها و آمرزش لغزشهایم

زَلَلی فَکُنْ لِوَلِیِّکَ یا مَوْلایَ عِنْدَ تَحْقیقِ امَلِهِ، وَاسْئَلِ اللَّهَ غُفْرانَ زَلَلِهِ،

امیدوارم، پس ای مولای من همراه دوستدارت باش در هنگام تحقّق آرزویش و از خداوند آمرزش لغزشش را بخواه

فَقَدْ تَعَلَّقَ بِحَبْلِکَ، وَ تَمَسَّکَ بِوِلایَتِکَ، وَ تَبَرَّءَ مِنْ اعْدآئِکَ، اللَّهُمَّ صَلِ

چرا که دست به دامنت شده و به ولایتت متمسّک شده و از دشمنانت بیزاری جسته است، خدایا

عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَانْجِزْ لِوَلِیِّکَ ما وَعَدْتَهُ، اللهُمَّ اظْهِرْ کَلِمَتَهُ، وَاعْلِ

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و آنچه به ولیّت وعده فرمودی وفا کن، خدایا آئینش را آشکار ساز و دعوتش را

دَعْوَتَهُ، وَانْصُرْهُ عَلی عَدُوِّهِ وَعَدُوِّکَ یا رَبَّ الْعالَمینَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی

ظاهر گردان، و او را بر دشمنانش و دشمنانت پیروز گردان ای پروردگار جهانیان، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاظْهِرْ کَلِمَتَکَ التَّآمَّةَ، وَمُغَیَّبَکَ فی ارْضِکَ، الْخآئِفَ

محمّد و خاندان پاکش درود فرست و حجّت بابرکت و پنهان شده در زمینت را ظاهر کن همان نگران

الْمُتَرَقِّبَ، اللهُمَّ انْصُرْهُ نَصْراً عَزيزاً، وَافْتَحْ لَهُ فَتْحاً قَرِيباً يَسيراً،

در حال انتظار، خدایا او را با عزّت یاری کن و برای او پیروزی نزدیک و آسان قرار ده

اللَّهُمَّ وَاعِزَّ بِهِ الدّينَ بَعْدَ الْخُمُولِ، وَ اطْلِعْ بِهِ الْحَقَّ بَعْدَ الْأُفُولِ، وَ اجْلِ بِهِ

خدایا به واسطه او دین را بعد از گمنامی عزّت ده و حق را بعد از غروب آشکار ساز و به واسطه او

الظُّلْمَةَ، وَاكْشِفْ بِهِ الْغُمَّةَ، اللَّهُمَّ وَآمِنْ بِهِ الْبِلادَ، وَاهْدِ بِهِ الْعِبادَ، اللهُمَ

تاریکیها را روشنی بخش و غصّه ها را برطرف کن، خدایا به واسطه او شهرها را ایمن گردان و بندگانت را هدایت کن، خدایا

امْلَأْ بِهِ الْأَرْضَ عَدْلًا وَقِسْطاً، كَما مُلِئَتْ ظُلْماً وَجَوْراً، انَّکَ سَميعٌ

زمین را به دست او پر از عدل و داد کن همان گونه که از ظلم و ستم پر شده است، چرا که تو به یقین شنوا

مُجیبٌ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَلِیَّ اللَّهِ، ائْذَنْ لِوَلِیِّکَ فی الدُّخُولِ الی حَرَمِکَ،

و پاسخگویی، سلام بر تو ای ولیّ خدا، به دوستدارت برای داخل شدن در حرمت اجازه فرما

صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْکَ وَعَلی ابآئِکَ الطَّاهِرینَ، وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.(۱)

درود خدا بر تو و بر پدران پاکت، و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

آنگاه به طرف سرداب غیبت آن حضرت حرکت کن و رخصت بطلب و وارد شو و بگو:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

و با طمأنینه و حضور قلب پایین برو و در عرصه سرداب، دو رکعت نماز بخوان وبگو: اللَّهُ اکْبَرُ اللَّهُ اکْبَرُ، لا اله الَّا اللَّهُ وَاللَّهُ اکْبَرُ، وَلِلَّهِ الْحَمْدُ، الْحَمْدُ للَّهِ

****** خدا بزرگتر از هر چیز است، خدا بزرگتر از هر چیز است، معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر از هر چیز است، و حمد و سپاس از آن اوست

الَّذی هَدانا لِهذا، وَعَرَّفَنا اوْلِیآئَهُ وَاعْدآئَهُ، وَوَفَّقَنا لِزِیارَهِ ائِمَّتِنا، وَلَمْ

حمد و سپاس از آن خداوندی است که ما را به این (زیارت) هدایت نمود، و دوستان و دشمنانش را به ما شناساند، و ما را به زیارت

یَجْعَلْنا مِنَ الْمُعانِدینَ النَّاصِبینَ، وَلا مِنَ الْغُلاهِ الْمُفَوِّضینَ، وَلا مِنَ

پیشوایانمان موفّق نمود، و ما را از دشمنان ناصبی و غلوکنندگان تفویضی و

الْمُرْتابینَ الْمُقَصِّرینَ، السَّلامُ عَلی وَلِیِّ اللَّهِ وَابْنِ اوْلِیآئِهِ، السَّلامُ عَلی

تردیدکنندگان سهل انگار قرار نداد، سلام بر ولی خدا و فرزند اولیایش، سلام بر

الْمُدَّخَرِ لِکَرامَهِ اوْلِیآءِ اللَّهِ، وَبَوارِ اعْدآئِهِ، السَّلامُ عَلی النُّورِ الَّذی ارادَ

ذخیره شده برای گرامیداشت اولیای خدا و درهم کوبنده دشمنانش، سلام بر نوری که کافران قصد

اهْلُ الْکَفْرِ اطْفآئَهُ، فَابَی اللَّهُ الَّا انْ یُتِمَّ نُورَهُ بِکَرْهِهِمْ، وَایَّدَهُ بِالْحَیاهِ

خاموش کردنش را داشتند ولی خداوند خواست که نورش را با وجود ناخشنودی آنان کامل گرداند و او را با زندگانی (طولانی) تأیید نماید

حَتّی یُظْهِرَ عَلی یَدِهِ الْحَقَّ بِرَغْمِهِمْ، اشْهَدُ انَّ اللَّهَ اصْطَفیکَ صَغیراً،

تا حق به دست او علی رغم میل آنان ظاهر شود، گواهی می دهم که خداوند تو را در خردسالی برگزید

وَاکْمَلَ لَکَ عُلُومَهُ کَبیراً، وَانَّکَ حَیٌّ لا تَمُوتُ حَتّی تُبْطِلَ الْجِبْتَ

و در بزرگسالی دانشش را بر تو کامل نمود، و به یقین تویی زنده ای که نخواهی مرد تا بتها

ص :۵۱۲

۱- [۶۲۳]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۱۶ و مزار کبیر، صفحه ۵۸۶ و مزار شهید، صفحه ۲۰۳.

وَالطّاغُوتَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ وَعَلى خُدّامِهِ، وَاعْوانِهِ عَلى غَيْبَتِهِ وَنَأْيِهِ،

و طاغوتها را نابود کنی، خدایا بر او و بر خدمتگذاران و یاورانش در زمان غیبت و دوریش درود فرست

وَاسْتُرْهُ سَتْراً عَزيزاً، وَاجْعَلْ لَهُ مَعْقِلًا حَريزاً، وَاشْدُدِ اللهُمَّ وَطْاتَکَ

و او را به خوبی حفظ فرما، و برای او پناهگاه محکمی قرار ده، و خدایا به سختی دشمنانش را پایمال

عَلى مُعانِديهِ، وَاحْرُسْ مَوالِيَهُ وَزآئِريهِ، اللَّهُمَّ كَما جَعَلْتَ قَلْبی بِذِكْرِهِ

کن، و دوستان و زیارت کنندگانش را حفظ کن، خدایا همان گونه که دلم را با یادش

مَعْمُوراً، فَاجْعَلْ سِلاحی بِنُصْرَتِهِ مَشْهُوراً، وَانْ حالَ بَيْنی وَبَيْنَ لِقآئِهِ

حیات بخشیدی، پس سلاحم را برای یاریش آماده قرار ده، و اگر مرگ بین من و دیدارش جدایی

الْمَوْتُ الَّذی جَعَلْتَهُ عَلى عِبادِکَ حَتْماً، وَاقْدَرْتَ بِهِ عَلى خَليقَتِکَ

اندازد همان مرگی که بر بندگانت حتمی کرده، و به رغم میل بندگانت آن را بر آنان مسلّط

رَغْماً، فَابْعَثْنی عِنْدَ خُرُوجِهِ ظاهِراً مِنْ حُفْرَتی مُؤْتَزِراً كَفَنی حَتّی

ساخته ای، پس در زمان قیامش مرا از قبرم کفن پوشان خارج کن تا

اجاهِدَ بَيْنَ يَدَيْهِ فی الصَّفِّ الَّذی اثْنَيْتَ عَلى اهْلِهِ فی كِتابِکَ، فَقُلْتَ

در پیش رویش جهاد کنم در گروه آنان که در قرآنت آنها را ستایش نموده و فرمودی:

كَانَّهُمْ بُنْيانٌ مَرْصُوصٌ، اللهُمَّ طالَ الْإِنْتِظارُ، وَشَمِتَ بِنَا الْفُجّارُ،

گویی آنان بنایی آهنینند، خدایا انتظار طولانی شد و بدکاران ما را سرزنش کردند

وَصَعُبَ عَلَيْنَا الْإِنْتِصارُ، اللهُمَّ ارِنا وَجْهَ وَلِيِّکَ الْمَيْمُونِ فی حَياتِنا

و برای ما یافتن یاور سخت شده است، خدایا چهره مبارک ولیّت را در زمان حیات و بعد از مردن به ما

وَبَعْدَ الْمَنُونِ، اللهُمَّ انّی ادينُ لَکَ بِالرَّجْعَهِ بَيْنَ يَدَیْ صاحِبِ هذِهِ

نشان ده، خدایا من برای رجعت پیش روی صاحب این مکان، آماده و مطیع

الْبُقْعَهِ، الْغَوْثَ الْغَوْثَ الْغَوْثَ یا صاحِبَ الزَّمانِ، قَطَعْتُ فی وُصْلَتِکَ

توام، به فریاد رس، به فریاد رس به فریاد رس، ای صاحب عصر و زمان، برای رسیدن به تو، دوستان صمیمیم را

الْخُلّانَ، وَهَجَرْتُ لِزِیارَتِکَ الْأَوْطانَ، وَاخْفَیْتُ امْری عَنْ اهْلِ الْبُلْدانِ،

رها کردم، و برای زیارتت ترک دیار گفتم و عقیده ام را از اهل شهرها پنهان ساختم

لِتَکُونَ شَفیعاً عِنْدَ رَبِّکَ وَرَبّی وَ الی ابآئِکَ وَمَوالِیَّ فی حُسْنِ التَّوْفیقِ

تا در نزد پروردگار تو و من شفیعم باشی، و در نزد پدرانت سروران من در عاقبت بخیری

ص :۵۱۳

لی وِاسْباغِ النّعْمَهِ عَلَیَّ، وَسَوْقِ الْإِحْسانِ الَیَّ، اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

و فراوانی نعمت و روی آوردن لطفت به من (شفیعم باشی) خدایا بر محمّد

وَآلِ مُحَمَّدٍ اصْحابِ الْحَقِّ، وَقادَهِ الْخَلْقِ، وَاْسْتَجِبْ مِنّی ما دَعَوْتُکَ،

و خاندان پاکش همان یاران حقّ و پیشوایان خلق درود فرست، و آنچه از تو خواستم برایم اجابت کن

وَاعْطِنی ما لَمْ انْطِقْ بِهِ فی دُعآئی مِنْ صَلاحِ دینی وَ دُنْیایَ، انَّکَ حَمیدٌ

و آنچه از صلاح دین و دنیایم در دعایم به زبان نیاوردم عطایم کن، چرا که تو ستوده

مَجیدٌ، وَ صَلَّی اللّٰهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطّاهِرینَ. آنگاه داخل صفّه (ایوان) شو و دو و بزرگواری و درود خدا بر محمّد و خاندان پاکش باشد.*****************

رکعت نماز بخوان و بگو: اللهُمَّ عَبْدُکَ الزّآئِرُ فی فِنآءِ وَلِیِّکَ، الْمَزُورِ الَّذی

*********** خدایا بنده زائرت در درگاه ولیّ توست، زیارت شده ای که

فَرَضْتَ طاعَتَهُ عَلَی الْعَبیدِ وَالْأَحْرارِ، وَانْقَذْتَ بِهِ اوْلِیآئَکَ مِنْ عَذابِ

اطاعتش را بر بندگان و آزادگان واجب نمودی و به واسطه او دوستدارانت را از عذاب دوزخ نجات

النّارِ، اللهُمَّ اجْعَلْها زِیارَهً مَقْبُولَهً ذاتَ دُعآءٍ مُسْتَجابٍ، مِنْ مُصَدِّقٍ

دادی، خدایا این زیارت را پذیرفته شده با دعای اجابت شده از ناحیه تصدیق کننده

بِوَلِیِّکَ غَیْرِ مُرْتابٍ، اللهُمَّ لا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ بِهِ وَ لا بِزِیارَتِهِ، وَ لا

بدون تردید ولیت قرار ده، خدایا این زیارت را آخرین دیدار و زیارت از او قرار مده

تَقْطَعْ اثَری مِنْ مَشْهَدِهِ وَ زِیارَهِ ابیهِ وَ جَدِّهِ، اللهُمَّ اخْلِفْ عَلَیَّ نَفَقَتی

و ارتباطم را از زیارتگاه او و زیارت پدر و جدش قطع نکن، خدایا مخارج سفرم را جبران کن

وَانْفَعْنی بِما رَزَقْتَنی فی دُنْیایَ وَ آخِرَتی لی وَلِإِخْوانی وَابَوَیَّ وَجَمیعِ

و به آنچه روزیم نموده ای در دنیا و آخرت به من و برادران و پدر و مادر و تمامی

عِتْرَتی اسْتَوْدِعُکَ اللّهَ ایُّهَا الْإِمامُ الَّذی یَفُوزُ بِهِ الْمُؤْمِنُونَ، وَیَهْلِکَ عَلی

خانواده ام سود بخش، به خدا می سپارمت ای امامی که مؤمنان به واسطه تو رستگار شوند و

یَدَیْهِ الْکافِرُونَ الْمُکَذِّبُونَ، یا مَوْلایَ یَابْنَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ، جِئْتُکَ

کافرانِ تکذیب کننده به دست هلاک گردند، ای مولای من ای ابا الحسن بن علی، برای

زآئِراً لَکَ وَلِأَبیکَ وَجَدِّکَ، مُتَیَقِّناً الْفَوْزَ بِکُمْ، مُعْتَقِداً امامَتَکُمْ، اللهُمَ

زیارت تو و پدر و جدت به درگاهت آمده ام در حالی که به رستگاری خود به واسطه شما یقین داشته و به امامتتان معتقدم، خدایا

ص :۵۱۴

اكْتُبْ هذِهِ الشَّهادَةَ وَالزِّيارَةَ لی عِنْدَکَ فی عِلِّيّينَ، وَبَلِّغْنی بَلاغَ

این گواهی و زیارت را برای من نزدت در بالاترین درجات ثبت کن، و مرا به سرمنزل شایستگان

الصّالِحینَ، وَانْفَعْنی بِحُبِّهِمْ یا رَبَّ الْعالَمینَ.(۱)

برسان، و به واسطه محبّت آنها به من سود رسان ای پروردگار جهانیان

***

زیارت سوم:

از جمله زیاراتی که مرحوم علّامه مجلسی از «سیّد بن طاووس» نقل کرده، بدین قرار است:

خطاب به آن حضرت می گویی:

السَّلامُ عَلَی الْحَقِّ الْجَدیدِ، وَالْعالِمِ الَّذی عِلْمُهُ لایَبیدُ، السَّلامُ عَلی

سلام بر حقّ جدید، و عالمی که علمش تمام نشود، سلام بر

مُحْیِی الْمُؤْمِنینَ، وَمُبیرِ الْکافِرینَ، السَّلامُ عَلی مَهْدِیِّ الْأُمَمِ، وَجامِعِ

حیات بخش مؤمنان، و درهم کوبنده کافران، سلام بر مهدی امّتها، جمع کننده

الْکَلِمِ، السَّلامُ عَلی خَلَفِ السَّلَفِ، وَ صاحِبِ الشَّرَفِ، السَّلامُ عَلی

تمام گروه ها، سلام بر جانشین گذشتگان، و صاحب شرافت، سلام بر

حُجَّهِ الْمَعْبُودِ، وَکَلِمَهِ الْمَحْمُودِ، السَّلامُ عَلی مُعِزِّ الْأَوْلِیآءِ، وَمُذِلِ

حجّت خدا (بر بندگان)، و کلمه ستوده، سلام بر عزّت بخش دوستان و خوارکننده

الْأَعْدآءِ، السَّلامُ عَلی وارِثِ الْأَنْبِیآءِ، وَخاتَمِ الْأَوْصِیآءِ، السَّلامُ عَلَی

دشمنان، سلام بر وارث پیامبران و خاتم جانشینان، سلام بر

الْقآئِمِ الْمُنْتَظَرِ، وَالْعَدْلِ الْمُشْتَهَرِ، السَّلامُ عَلَی السَّیْفِ الشّاهِرِ، وَالْقَمَرِ

قیام کننده ای که انتظارش کشیده می شود و دادگستر مشهور، سلام بر شمشیر برکشیده، و ماه

الزَّاهِرِ، وَالنُّورِ الْباهِرِ، السَّلامُ عَلى شَمْسِ الظَّلامِ، وَبَدْرِ التَّمامِ، السَّلامُ

تابان، و نور درخشان، سلام بر خورشید تاریکیها و ماه کامل، سلام

عَلى رَبیعِ الْأَنامِ، وَنَضْرَهِ الْأَیَّامِ، السَّلامُ عَلى صاحِبِ الصَّمْصامِ،

بر بهار انسانها، و شادمانی روزگار، سلام بر صاحب شمشیر بران،

ص :۵۱۵

۱- [۶۲۴]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۰۲ و مزار کبیر، صفحه ۶۵۷(با اندکی تفاوت).

وَوَفَلّاقِ الْهامِ، السَّلامُ عَلی صاحِبِ الدِّینِ الْمَاْثُورِ، وَالْکِتابِ الْمَسْطُورِ،

وشکافنده سَرها، سلام بر صاحب دین باقیمانده (از پیغمبر اکرم) و کتاب نگاشته شده (از سوی خدا)

السَّلامُ عَلی بَقِیَّهِ اللَّهِ فی بِلادِهِ، وَ حُجَّتِهِ عَلی عِبادِهِ، الْمُنْتَهی الَیْهِ

سلام بر ذخیره خدا در شهرها و حجّت بر بندگانش، که میراث پیامبران به او

مَواریثُ الْأَنْبِیآءِ، وَلَدَیْهِ مَوْجُودٌ آثارُ الْأَصْفِیآءِ، الْمُؤْتَمَنِ عَلَی السِّرِّ،

ختم شده و آثار برگزیدگان نزدش موجود است، همان امین بر اسرار

وَالْوَلِیِّ لِلْأَمْرِ، السَّلامُ عَلَی الْمَهْدِیِّ الَّذی وَعَدَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِهِ الْاُمَمَ، انْ

و ولیّ امور، سلام بر مهدی که خداوند عزیز و گرامی وعده آمرزش را به امّتها داده است که

یَجْمَعَ بِهِ الْکَلِمَ، وَیَلُمَّ بِهِ الشَّعَثَ، وَیَمْلَأَ بِهِ الْأَرْضَ قِسْطاً وَعَدْلًا،

همه گروه ها را به وسیله او متحد کند و پریشانی را التیام بخشد و زمین را به واسطه او پر از عدل و داد کند

وَیُمَکِّنَ لَهُ، وَیُنْجِزَ بِهِ وَعْدَ الْمُؤْمِنینَ، اشْهَدُ یا مَوْلایَ انَّکَ وَ الْأَئِمَّهَ مِنْ

و به او قدرت دهد و به واسطه او به وعده مؤمنان وفا کند، گواهی می دهم ای مولای من که تو و امامان از

آبآئِکَ ائِمَّتی وَمَوالِیَّ فِی الْحَیوهِ الدُّنْیا، وَ یَوْمَ یَقُومُ الْأَشْهادُ، اسْئَلُکَ یا

پدرانت پیشوایان و مولاهای من هستید، در زندگی دنیا و در روزی که گواهان بپا خیزند، ای مولای من از تو می خواهم

مَوْلایَ انْ تَسْئَلَ اللَّهَ تَبارَکَ وَتَعالی فی صَلاحِ شَاْنی وَقَضآءِ حَوآئِجی

که از خداوند بلندمرتبه و برتر اصلاح کار و برآورده شدن حاجتها

وَغُفْرانِ ذُنُوبی وَالْأَخْذِ بِیَدی فی دینی وَدُنْیایَ وَآخِرَتی لی

و آمرزش گناهان و دستگیری در دین و دنیا و آخرتم را بخواهی، برای خودم

وَلِإِخْوانی وَاخَواتِیَ الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ کآفَّهً، انَّهُ غَفُورٌ رَحیمٌ.

و برای تمامی برادران و خواهران با ایمانم، چرا که او آمرزنده و مهربان است.

آنگاه دوازده رکعت نماز به عنوان نماز زیارت بجای می آوری بعد از هر دو رکعت، سلام می دهی و تسبیح حضرت زهرا علیها السلام می گویی و آن را به آن حضرت هدیه می کنی و هنگامی که از نماز فارغ شدی می گویی:

اللهُمَّ صَلِّ عَلی حُجَّتِکَ فی ارْضِکَ، وَخَلیفَتِکَ فی بِلادِکَ، الدَّاعی الی

خدایا درود فرست بر حجّتت در زمینت و جانشینت در شهرهایت، همان دعوت کننده

سَبیلِکَ، وَالْقآئِمِ بِقِسْطِکَ، وَالْفآئِزِ بِامْرِکَ، وَلِیِّ الْمُؤْمِنینَ، وَمُبیرِ

به راهت و قیام کننده به عدل و داد تو، و پیروز به فرمانت، آن سرپرست مؤمنان و درهم کوبنده

الْکافِرینَ، وَمُجَلِّی الظُّلْمَهِ، وَمُنیرِ الْحَقِّ، وَالصّادِعِ بِالْحِکْمَهِ وَالْمَوْعِظَهِ

کافران، و روشنی بخش تاریکی و آشکار کننده حق و جدا کننده (حق از باطل) با حکمت و پند

الْحَسَنَهِ وَالصِّدْقِ، وَکَلِمَتِکَ وَعَیْبَتِکَ، وَعَیْنِکَ فی ارْضِکَ، الْمُتَرَقِّبِ

نیکو و راستی، و گفتار و رازت و دیده ات در زمین، و چشم براه

الْخآئِفِ، الْوَلِیِّ النّاصِحِ، سَفینَهِ النَّجاهِ، وَعَلَمِ الْهُدی وَنُورِ ابْصارِ الْوَری

نگران و سرپرست خیرخواه، کشتی نجات و نشانه هدایت و نور چشم مخلوقات

وَخَیْرِ مَنْ تَقَمَّصَ وَارْتَدی وَالْوِتْرِ الْمَوْتُورِ، وَمُفَرِّجِ الْکَرْبِ، وَمُزیلِ

و بهترین کسی که پیراهن و قبای امامت را بپوشد و یگانه ای که انتقام گیرنده است، گشایش دهنده گرفتاری و از بین برنده

الْهَمِّ، وَکاشِفِ الْبَلْوی صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِ وَعَلی آبائِهِ الْأَئِمَّهِ الْهادینَ،

غم و برطرف کننده سختی، درود خدا بر او و بر پدرانش همان امامان هدایتگر

وَالْقادَهِ الْمَیامینِ، ما طَلَعَتْ کَواکِبُ الْأَسْحارِ، وَ اوْرَقَتِ الْأَشْجارُ، وَ ایْنَعَتِ

و پیشوایان بابرکت، مادامی که ستارگان در سحرگاهان طلوع کنند و درختان برگ درآورند و میوه ها

الْأَثْمارُ، وَاخْتَلَفَ اللَّیْلُ والنَّهارُ، وَغَرَّدَتِ الْأَطْیارُ، اللَّهُمَّ انْفَعْنا

برسند، و شب و روز در رفت و آمدند و پرندگان آواز خوانند، خدایا محبّتش به ما

بِحُبِّهِ، وَاحْشُرْنا فی زُمْرَتِهِ، وَتَحْتَ لِوآئِهِ، الهَ الْحَقِّ آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ.(۱)

سود رسان، و ما را در گروه او و زیر پرچمش محشور کن، ای معبود بر حق دعایم را به اجابت رسان ای پروردگار جهانیان

مرحوم «سیّد بن طاووس» پس از زیارت فوق این صلوات را برای آن حضرت ذکر کرده است:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَیْتِهِ، وَصَلِّ عَلی وَلِیِّ الْحَسَنِ، وَوَصِیِّهِ

خدایا درود فرست بر محمّد و خاندان پاکش و درود فرست بر جانشین امام حسن و وصیّ

وَوارِثِهِ، الْقآئِمِ بِامْرِکَ، وَالْغائِبِ فی خَلْقِکَ، وَالْمُنْتَظِرِ لِإِذْنِکَ، اللهُمَ

و وارثش، آن قیام کننده به فرمانت و پنهان در میان مخلوقاتت و در انتظار اجازه ات، خدایا

۱- [۶۲۵]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۰۱ و مصباح الزائر، صفحه ۴۴۱(با اندکی تفاوت).

صَلِّ عَلَيْهِ، وَقَرِّبْ بُعْدَهُ، وَانْجِزْ وَعْدَهُ، وَاوْفِ عَهْدَهُ، وَاكْشِفْ عَنْ بَاْسِهِ

بر او درود فرست، و ظهورش را نزدیک کن، و به وعده و عهدش وفا کن، پرده غیبت را از نیرویش

حِجابَ الْغَيْبَةِ، وَاظْهِرْ بِظُهُورِهِ صَحآئِفَ الِمحْنَهِ، وَقَدِّمْ امامَهُ الرُّعْبَ،

بردار، و با ظهورش اوراق غم و اندوه را برطرف کن، و هراسش را پیشاپیش (در دل دشمنان) قرار ده

وَثَبِّتْ بِهِ الْقَلْبَ، وَاقِمْ بِهِ الْحَرْبَ، وَايِّدْهُ بِجُنْدٍ مِنَ الْمَلائِكَهِ مُسَوِّمينَ،

و دلها را به او آرام کن، و جنگ (علیه باطل) را به واسطه او برپا دار، و او را با لشکری از فرشتگان نشاندار یاری کن

وَسَلِّطْهُ عَلى اعْدآءِ دينِكَ اجْمَعينَ، وَ الْهِمْهُ انْ لا يَدَعَ مِنْهُمْ رُكْناً الّا

و بر تمامی دشمنان دینت مسلّط گردان، و به او الهام کن که از بزرگان آنان چیزی

هَدَّهُ، وَلا هاماً الّا قَدَّهُ، وَلا كَيْداً الّا رَدَّهُ، وَلا فاسِقاً الّا حَدَّهُ، وَلا فِرْعَوْنَ

باقی نگذارد، و سرهای آنان را دو نیم کند، و حیله آنها را به خودشان بازگرداند، و فاسقانشان را حدّ شرعی زند و گردنکشانشان

الّا اهْلَكَهُ، وَلا سِتْراً الّا هَتَكَهُ، وَلا عَلَماً الّا نَكَّسَهُ، وَلا سُلْطاناً الّا كَبَسَهُ،

را هلاک کند، و پرده آبروی آنها را بدرد، و پرچمشان را سرنگون کند، سلطنتشان را مورد حمله قرار دهد

وَلا رُمْحاً الّا قَصَفَهُ، وَلا مِطْرَداً الّا خَرَقَهُ، وَلا جُنْداً الّا فَرَّقَهُ، وَلا مِنْبَراً

و نیزه هایشان را بشکند، و سپرهایشان را پاره کند و لشکریانشان را پراکنده کند، و منبرِ (تبلیغِ) شان را

الّا احْرَقَهُ، وَلا سَيْفاً الّا كَسَرَهُ، وَلا صَنَماً الّا رَضَّهُ، وَلا دَماً الّا اراقَهُ، وَلا

بسوزاند، و شمشیرشان را بشکند و بتهایشان را خرد کند و خونشان را بریزد، و

جَوْراً الّا ابادَهُ، وَلا حِصْناً الّا هَدَمَهُ، وَلا باباً الّا رَدَمَهُ، وَلا قَصْراً الّا

ستمشان را از بین برد، و قلعه شان را ویران کند، و درهایشان را ببندد، و قصرشان را

اخْرَبَهُ، وَلا مَسْكَناً الّا فَتَّشَهُ، وَلا سَهْلًا الّا اوْطَئَهُ، وَلا جَبَلًا الّا صَعَدَهُ،

خراب کند و منزلشان را تفتیش کند، و زمینهای هموارشان را زیر پا گیرد و کوهها را فتح کند

وَلا کَنْزاً الّا اخْرَجَهُ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

و گنجهایشان را خارج سازد، به رحمتت ای مهربانترین مهربانان.

زیارت چهارم و استغاثه به امام زمان علیه السلام:

برای استغاثه و طلب حاجت بوسیله آن حضرت از درگاه خداوند، دو رکعت نماز بخوان و آنگاه زیر آسمان، رو به قبله بایست و بگو:

۱- [۶۲۶]مصباح الزائر، صفحه ۴۴۲ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۰۲.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

سَلامُ اللَّهِ الْكامِلُ التَّآمُّ الشَّامِلُ الْعآمُّ، وَصَلَواتُهُ الدَّآئِمَهُ، وَبَرَكاتُهُ الْقآئِمَهُ

سلام کامل و تمام و جامع و شامل از سوی خدا و درودهای همیشگی و برکت های مستمر

التَّآمَّهُ، عَلی حُجَّهِاللَّهِ وَوَلِیِّهِ فی ارْضِهِ وَبِلادِهِ، وَخَلیفَتِهِ عَلی خَلْقِهِ

و تمام او بر حجّت خدا و ولیّش در زمین و شهرهایش و جانشین او بر آفریدگان

وَعِبادِهِ، وَسُلالَهِ النُّبُوَّهِ، وَبَقِیَّهِ الْعِتْرَهِ وَالصَّفْوَهِ، صاحِبِ الزَّمانِ، وَمُظْهِرِ

و بندگانش و خلف و بازمانده خاندان نبوّت و برگزیدگان، همان صاحب عصر و زمان و ظاهرکننده

الْإیمانِ، وَمُلَقِّنِ احْكامِ الْقُرْآنِ، وَمُطَهِّرِ الْأَرْضِ، وَناشِرِ الْعَدْلِ فِی

ایمان و تعلیم دهنده احکام قرآن، و پاک کننده زمین (از ستم)، و گستراننده عدالت در

الطُّولِ وَالْعَرْضِ، وَالْحُجَّهِ الْقآئِمِ الْمَهْدِیِّ الْإِمامِ الْمُنْتَظَرِ الْمَرْضِیِّ،

سراسر زمین، و حجّت پاینده، حضرت مهدی آن امام منتظر پسندیده

وَابْنِ الْأَئِمَّهِ الطَّاهِرینَ، الْوَصِیِّ بْنِ الْأَوْصِیآءِ الْمَرْضِیّینَ، الْهادِی

و فرزند امامان پاک، و جانشین و فرزند جانشینان پسندیده، و هدایتگر

الْمَعْصُومِ، ابْنِ الْأَئِمَّهِ الْهُداهِ الْمَعْصُومینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُعِزَّ الْمُؤْمِنینَ

معصوم (از خطا)، فرزند امامان هدایتگر معصوم (از خطا)، سلام بر تو ای عزّت بخش مؤمنان

الْمُسْتَضْعَفینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُذِلَّ الْكافِرینَ الْمُتَكَبِّرینَ الظَّالِمینَ،

مستضعف، سلام بر تو ای خوارکننده کافران متکبر ستمگر،

السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ یا صاحِبَ الزَّمانِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ رَسُولِ

سلام بر تو ای مولای من ای صاحب عصر و زمان، سلام بر تو ای فرزند رسول

اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يَا بْنَ اميرِ الْمُؤْمِنينَ، السَّلامُ عَلَيْکَ يَا بْنَ فاطِمَةَ

خدا، سلام بر تو ای فرزند امیرمؤمنان، سلام بر تو ای فرزند فاطمه

الزَّهْرآءِ، سَيِّدَةِ نِسآءِ الْعالَمينَ، السَّلامُ عَلَيْکَ يَا بْنَ الْأَئِمَّةِ الْحُجَجِ

زهرا، سرور بانوان جهانیان، سلام بر تو ای فرزند امامان آن حجّت های

الْمَعْصُومينَ، وَالْإِمامِ عَلَى الْخَلْقِ اجْمَعينَ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا مَوْلایَ،

معصوم (از خطا)، و (سلام بر تو) پیشوای تمامی مخلوقات، سلام بر تو ای مولای من،

سَلامَ مُخْلِصٍ لَکَ فِی الْوِلایَهِ، اشْهَدُ انَّکَ الْإِمامُ الْمَهْدِیُّ قَوْلًا وَفِعْلًا،

همانند سلام کسی که خالص در ولایتِ توست، گواهی می دهم که به یقین تویی آن پیشوای هدایت یافته در گفتار و کردار

وَانْتَ الَّذی تَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطاً وَعَدْلًا، بَعْدَ ما مُلِئَتْ ظُلْماً وَجَوْراً،

و تویی کسی که زمین را پر از عدل و داد می کند، بعد از آن که از ظلم و ستم پر شد

فَعَجَّلَ اللَّهُ فَرَجَکَ، وَسَهَّلَ مَخْرَجَکَ، وَقَرَّبَ زَمانَکَ، وَکَثَّرَ انْصارَکَ

پس خداوند در فرجت تعجیل کرده و راه را برای خروجت هموار سازد و زمان (ظهورت) را نزدیک گرداند و بر یاران

وَاعْوانَکَ، وَانْجَزَ لَکَ ما وَعَدَکَ، فَهُوَ اصْدَقُ الْقآئِلینَ: وَنُریدُ انْ نَمُنَّ عَلَی

و یاورانت بیفزاید، و آنچه به تو وعده نموده وفا کند، چرا که او صادق ترین گویندگان است (که فرمود:) ما اراده کرده ایم تا بر

الَّذینَ اسْتُضْعِفُوافِی الْأَرْضِ، وَنَجْعَلَهُمْ ائِمَّهً وَنَجْعَلَهُمُ الْوارِثینَ. یا

مستضعفان زمین نعمت بخشیم و آنان را پیشوایان و وارثان روی زمین قرار دهیم. ای

مَوْلایَ یا صاحِبَ الزَّمانِ، یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، حاجَتی کَذاوَکَذا (بجای کَذا وَ کَذا مولای من ای صاحب عصر و زمان، ای فرزند رسول خدا حاجاتم چنین و چنان است********

حاجات خود را ذکرکند) فَاشْفَعْ لی فی نَجاحِها، فَقَدْ تَوَجَّهْتُ الَیْکَ بِحاجَتی

******** پس در برآورده شدنش شفیعم باش، با حاجتم به تو رو نموده ام

لِعِلْمی انَّ لَکَ عِنْدَ اللَّهِ شَفاعَهً مَقْبُولَهً، وَمَقاماً مَحْمُوداً، فَبِحَقِّ مَنِ

چرا که می دانم شفاعت تو نزد پروردگار پذیرفته شده و دارای جایگاه ستوده ای، پس به حق آن که

اخْتَصَّکُمْ بِامْرِهِ، وَارْتَضاکُمْ لِسِرِّهِ، وَبِالشَّاْنِ الَّذی لَکُمْ عِنْدَ اللَّهِ بَیْنَکُمْ

انجام اوامرش را به شما واگذارده، و شما را برای اسرارش پسندید و به حق جایگاهی که شما نزد خدا بین خود و او دارید

وَبَیْنَهُ، سَلِ اللَّهَ تَعالی فی نُجْحِ طَلِبَتی وَاجابَهِ دَعْوَتی وَکَشْفِ کُرْبَتی

از خدای بلندمرتبه، برآوردن درخواستم و قبولی دعایم و برطرف شدن گرفتاریم را درخواست کن.

* آنگاه هر حاجتی که داری، بخواه که ان شاءاللّه تعالی برآورده می شود.(۱) یادآوری:

این زیارت و استغاثه نیز اختصاص به سرداب مقدّس ندارد بلکه هر زمان و هر مکان می توان آن را بجا آورد.

۱- [۶۲۷]الکلم الطیّب، تألیف سید علی صدر الدّین،(معروف به سیّد علی خان) صفحه ۸۳. این دعا در بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۷۳، حدیث ۱۶(با تفاوت هایی) آمده است.

دعاهای مربوط به آن حضرت:

اشاره

در پایان این فصل (فصل زیارات حضرت حجّت علیه السلام) به پنج دعا اشاره می کنیم که در ارتباط با سلامتی و تعجیل ظهور آن حضرت و رفع مشکلات یاران او و این که ما نیز از سربازان و مدافعان و شیعیان واقعی آن بزرگوار و از ملازمان او بعد از ظهورش باشیم وارد شده است.

دعای اوّل (دعای ندبه):

این دعا در بخش دوم این کتاب در صفحه ۱۸۹ گذشت.

دعای دوم (دعای بعد از نماز صبح):

از دعاهایی که در «مصباح الزائر» بعد از دعای ندبه ذکر شده (و از آن به زیارت تعبیر گردیده است) دعایی است که بعد از نماز صبح خوانده می شود:

اللهُمَّ بَلِّغْ مَوْلایَ صاحِبَ الزَّمانِ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِ، عَنْ جمیعِ

خدایا برسان به مولای من حضرت صاحب الزمان- که درودهای تو بر او باد- از طرف همه

الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ فی مَشارِقِ الْأَرْضِ وَمَغارِبِها، وَبَرِّها وَبَحْرِها،

مردان و زنان با ایمان که در شرق ها وغربهای زمینند و در خشکی و دریا هستند

وَسَهْلِها وَجَبَلِها، حَیِّهِمْ وَمَیِّتِهِمْ، وَعَنْ والِدَیَّ وَوُلْدی وَعَنّی مِنَ

و در همواری زمین و کوهند، زنده شان و مرده شان و از طرف پدر و مادر و فرزندان و خود من

الصَّلَواتِ وَالتَّحِیَّاتِ زِنَهَ عَرْشِ اللَّهِ، وَمِدادَ کَلِماتِهِ، وَمُنْتَهی رِضاهُ،

درودها و تحیّت هایی هموزن عرش خدا و به شماره کلمات و سخنانش و نهایت مرتبه خشنودیش

وَعَدَدَ ما احْصاهُ کِتابُهُ، وَاحاطَ بِهِ عِلْمُهُ، اللَّهُمَّ انّی اجَدِّدُ لَهُ فی هذَا

و به شماره آنچه برشمرده است آن را دفتر و کتابش و احاطه دارد بدان دانشش، خدایا من نو می کنم برای آن جناب در این

الْيَوْمِ، وَفی کُلِّ یَوْمٍ عَهْداً وَعَقْداً وَبَیْعَهً لَهُ فی رَقَبَتی اللهُمَّ کَما شَرَّفْتَنی

روز و در هر روز عهد و پیمان و بیعتی را در گردنم، چنانچه مرا مفتخر ساختی

بِهذَا التَّشْریفِ، وَفَضَّلْتَنی بِهذِهِ الْفَضیلَهِ، وَخَصَصْتَنی بِهذِهِ النِّعْمَهِ، فَصَلِ

بدین افتخار و برتریم دادی به این فضیلت و مخصوصم داشتی بدین نعمت، پس درود فرست

عَلی مَوْلایَ وَسَیِّدی صاحِبِ الزَّمانِ، وَاجْعَلْنی مِنْ انْصارِهِ وَاشْیاعِهِ

بر مولا و آقایم حضرت صاحب الزمان و قرارم ده از یاران و پیروان

وَالذّآبّینَ عَنْهُ، وَاجْعَلْنی مِنَ الْمُسْتَشْهَدینَ بَیْنَ یَدَیْهِ، طائِعاً غَیْرَ مُکْرَهٍ

و دفاع کنندگان آن حضرت و بگردانم از شهادت یافتگان در پیش رویش از روی میل و رغبت بدون اکراه و ناراحتی

فِی الصَّفِّ الَّذی نَعَتَّ اهْلَهُ فی کِتابِکَ، فَقُلْتَ صَفّاً کَانَّهُمْ بُنْیانٌ مَرْصُوصٌ

در آن صفی که اهل آن را در کتاب خود (قرآن) توصیف کرده و فرمودی: «صفی که گویا بنایی استوارند»

عَلی طاعَتِکَ، وَطاعَهِ رَسُولِکَ وَآلِهِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ، اللهُمَّ هذِهِ بَیْعَهٌ لَهُ

در راه فرمانبرداری تو و فرمانبرداری رسول تو و آل رسولت- که بر تمامی آنها سلام باد- خدایا این بیعتی است از آن جناب

فی عُنُقی الی یَوْمِ الْقِیمَهِ.(۱)

در گردن من تا روز قیامت.

و در حقیقت با این دعا با آن حضرت تجدید بیعت می کنی.

***

دعای سوم (دعای عهد):

از امام صادق علیه السلام روایت شده که هر کس چهل روز صبح ها این دعا را بخواند از یاوران حضرت قائم علیه السلام باشد.(۲) به یقین تأثیر این گونه دعاها در مورد کسانی است که شرایط سربازی امام زمان علیه السلام را بدست آورده اند، نخست با خودسازی و تهذیب نفس و تلاش برای اصلاح جامعه، شایستگی حضور در میان یاران آن حضرت را کسب می کنند وسپس با خواندن این دعا حضور خود را در خدمت حضرت تضمین می نمایند. این دعا در مزار کبیر، مصباح الزائر و بحارالانوار- با تفاوت هایی نسبت به یکدیگر- آمده است و ما آن را مطابق نسخه متداول نقل می کنیم:

اللهُمَّ رَبَّ النُّورِ الْعَظیمِ، وَرَبَّ الْکُرْسِیِّ الرَّفیعِ، وَرَبَّ الْبَحْرِ الْمَسْجُورِ،

خدایا، ای پروردگار نور با عظمت، و پروردگار جایگاه بلند و رفیع، و پروردگار دریای خروشان

وَمُنْزِلَ التَّوْراهِ وَالْإِنْجیلِ وَالزَّبُورِ، وَرَبَّ الظِّلِّ وَالْحَرُورِ، وَمُنْزِلَ الْقُرْآنِ

و فرو فرستنده تورات و انجیل و زبور، و پروردگار سایه و باد سوزان و فرو فرستنده قرآن

الْعَظیمِ، وَرَبَّ الْمَلائِکَهِ الْمُقَرَّبینَ، وَالْأَنْبیآءِ وَالْمُرْسَلینَ، اللهُمَّ انّی

با عظمت، و پروردگار فرشتگان مقرّب و پیامبران و رسولان، خدایا از تو

اسْئَلُکَ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ، وَبِنُورِ وَجْهِکَ الْمُنیرِ، وَمُلْکِکَ الْقَدیمِ، یا حَیُّ یا

می خواهم به حق ذات کریمانه ات و روشنایی جمال نورانیت و فرمانروایی دیرینه ات، ای زنده، ای

قَیُّومُ، اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الَّذی اشْرَقَتْ بِهِ السَّمواتُ وَالْأَرَضُونَ، وَبِاسْمِکَ

پاینده، از تو می خواهم به حق نامت که آسمان ها و زمین ها به آن روشن شده و به حق نامت

۱- [۶۲۸]مصباح الزائر، صفحه ۴۵۴ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۱۰.

۲- [۶۲۹]مزار کبیر، صفحه ۶۶۳ و مصباح الزائر، صفحه ۴۵۵ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۱۱.

الَّذی یَصْلَحُ بِهِ الْأَوَّلُونَ وَالْاٰخِرُونَ، یا حَیّاً قَبْلَ کُلِّ حَیٍّ، وَیا حَیّاً بَعْدَ

که پیشینیان و پسینیان به آن صالح و شایسته گردیدند، ای زنده پیش از هر زنده و ای زنده پس از

کُلِّ حَیٍّ، وَیا حَیّاً حینَ لا حَیَّ، یا مُحْیِیَ الْمَوْتی وَمُمیتَ الْأَحْیآءِ، یا

تمامی زندگان، و ای زنده در زمانی که زنده ای نبود، ای زنده کننده مردگان و میراننده زندگان، ای

حَیُّ لا الٰهَ الّا انْتَ، اللهُمَّ بَلِّغْ مَوْلانَا الْإِمامَ الْهادِیَ الْمَهْدِیَّ الْقآئِمَ

زنده ای که معبودی جز تو نیست، خدایا برسان به مولایم امام هدایتگر هدایت یافته آن قیام کننده

بِامْرِکَ، صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِ وعَلی ابآئِهِ الطَّاهِرینَ، عَنْ جَمیعِ الْمُؤْمِنینَ

به فرمانت– که درود خدا بر او و پدران پاکش باد– از جانب تمامی مردان

وَالْمُؤْمِناتِ فی مَشارِقِ الْأَرْضِ وَمَغارِبِها، سَهْلِها وَجَبَلِها، وَبَرِّها

و زنان با ایمان در شرق و غرب زمین، پستی ها و بلندی های آن و خشکی ها

وَبَحْرِها، وَعَنّی وَعَنْ والِدَیَّ مِنَ الصَّلَواتِ زِنَةَ عَرْشِ اللَّهِ، وَمِدادَ کَلِماتِهِ،

و دریاهایش، و از جانب من و پدر و مادرم، درودهایی همسنگ عرش خدا و به عدد کلماتش

وَما احْصاهُ عِلْمُهُ، وَاحاطَ بِهِ کِتابُهُ، اللَّهُمَّ انّی اجَدِّدُ لَهُ فی صَبیحَةِ یَوْمی

و به اندازه ای که دانشش احصا نموده و کتابش به آن احاطه دارد، خدایا من در صبح امروز

هذا وَما عِشْتُ مِنْ ایَّامی عَهْداً وَعَقْداً وَبَیْعَةً لَهُ فی عُنُقی لا احُولُ

و روزهای سپری شده از عمرم، عهد و پیمان و بیعتش را که بر عهده دارم، تجدید می کنم و هرگز از آن روی برنتافته

عَنْها وَلا ازُولُ ابَداً، اللهُمَّ اجْعَلْنی مِنْ انْصارِهِ وَاعْوانِهِ، وَالذَّابّینَ عَنْهُ،

و دست نکشم، خدایا قرار ده مرا از یاران و یاوران و دفاع کنندگانش

وَالْمُسارِعینَ الَیْهِ فی قَضآءِ حَوآئِجِهِ، وَالْمُمْتَثِلینَ لِأَوامِرِهِ، وَالْمُحامینَ

و از شتابندگان به برآوردن خواسته هایش و از اطاعت کنندگان فرامینش و از حمایت کنندگانش

عَنْهُ، وَالسَّابِقینَ الی ارادَتِهِ، وَالْمُسْتَشْهَدینَ بَیْنَ یَدَیْهِ، اللهُمَّ انْ حالَ

و از سبقت گیرندگان به انجام خواسته هایش، و از شهادت طلبان پیش رویش، خدایا اگر

بَیْنی وَبَیْنَهُ الْمَوْتُ الَّذی جَعَلْتَهُ عَلی عِبادِکَ حَتْماً مَقْضِیّاً، فَاخْرِجْنی

مرگی که بر بندگانت سرنوشت حتمی قرار داده ای میان من و او جدایی اندازد، پس مرا

مِنْ قَبْری مُؤْتَزِراً کَفَنی شاهِراً سَیْفی مُجَرِّداً قَناتی مُلَبِّیاً دَعْوَةَ

از قبرم خارج کن کفن پوشان، با شمشیر کشیده و نیزه آماده، به دعوت

الدّاعی فِی الْحاضِرِ وَالْبادی اللهُمَّ ارِنِی الطَّلْعَهَ الرَّشیدَهَ، وَالْغُرَّهَ

آن امام در شهر و روستا لبیک گویم، خدایا آن جمال با کمال و سفیدروی

الْحَمیدَهَ، وَاکْحُلْ ناظِری بِنَظْرَهٍ مِنّی الَیْهِ، وَعَجِّلْ فَرَجَهُ، وَسَهِّلْ مَخْرَجَهُ،

ستوده را به من نشان ده، و دیدگانم را با نگاهی به سوی او روشنی بخش و در فرجش تعجیل فرما و خروجش را آسان

وَاوْسِعْ مَنْهَجَهُ، وَاسْلُکْ بی مَحَجَّتَهُ، وَانْفِذْ امْرَهُ، وَاشْدُدْ ازْرَهُ، وَاعْمُرِ

و راهش را هموار گردان، و مرا به راهش هدایت کن و فرمانش را نافذ گردان و او را یاری کن، و خدایا

اللهُمَّ بِهِ بِلادَکَ، وَاحْیِ بِهِ عِبادَکَ، فَانَّکَ قُلْتَ وَقَوْلُکَ الْحَقُّ، ظَهَرَ الْفَسادُ

به وسیله او شهرهایت را آباد و بندگانت را زنده گردان، چرا که تو فرموده ای و گفتارت حق است: «فساد در صحرا و دریا

فِی الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِما کَسَبَتْ ایْدِی النّاسِ، فَاظْهِرِ اللّهُمَّ لَنا وَلِیَّکَ وَابْنَ بِنْتِ

بخاطر کارهایی که مردم انجام داده اند آشکار شده است»، خدایا ولیّت و فرزند دختر

نَبِیِّکَ الْمُسَمّی بِاسْمِ رَسُولِکَ، حَتّی لا یَظْفَرَ بِشَیْ ءٍ مِنَ الْباطِلِ الّا مَزَّقَهُ،

پیامبرت را که همنام رسول توست برای ما ظاهر گردان، تا این که بر هر باطلی پیروز شده و آن را از هم بپاشد

وَیُحِقَّ الْحَقَّ وَیُحَقِّقَهُ، وَاجْعَلْهُ اللهُمَّ مَفْزَعاً لِمَظْلُومِ عِبادِکَ، وَناصِراً

و احقاق حق کرده و به آن جامه عمل بپوشاند، خدایا قرار ده او را پناهگاه بندگان مظلومت و یاور

لِمَنْ لا یَجِدُ لَهُ ناصِراً غَیْرَکَ، وَمُجَدِّداً لِما عُطِّلَ مِنْ احْکامِ کِتابِکَ،

آنان که یاوری جز تو نمی یابند، و تجدیدکننده احکام رهاشده از کتابت

وَمُشَیِّداً لِما وَرَدَ مِنْ اعْلامِ دینِکَ، وَسُنَنِ نَبِیِّکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ،

و محکم کننده نشانه های دینت و سنت های پیامبرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

وَاجْعَلْهُ اللهُمَّ مِمَّنْ حَصَّنْتَهُ مِن بَأْسِ الْمُعْتَدینَ، اللهُمَّ وَسُرَّ نَبِیَّکَ مُحَمَّداً

و خدایا او را از کسانی قرار ده که از گزند دشمنان حفظش کرده ای، خدایا پیامبرت محمّد

صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ بِرُؤْیَتِهِ، وَمَنْ تَبِعَهُ عَلی دَعْوَتِهِ، وَارْحَمِ اسْتِکانَتَنا

– که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد– و کسانی که او را در دعوتش پیروی کرده اند را به دیدارش خشنود کن، و به درماندگی

بَعْدَهُ، اللهُمَّ اکْشِفْ هذِهِ الْغُمَّهَ عَنْ هذِهِ الْأُمَّهِ بِحُضُورِهِ، وَعَجِّلْ لَنا

ما پس از او رحم کن، خدایا با حضورش این غم را از این امّت برطرف کرده، و در ظهورش برای ما تعجیل فرما

ظُهُورَهُ، انَّهُمْ یَرَوْنَهُ بَعیداً وَنَریهُ قَریباً، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

(زیرا تو خود فرمودی) «آنها آن روز را دور می بینند و ما آن را نزدیک می بینیم»، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

ص :۵۲۴

سپس سه مرتبه دست بر ران راست خود می زنی و در هر مرتبه می گویی:

الْعَجَلَ الْعَجَلَ یا مَوْلایَ یا صاحِبَ الزَّمانِ.(۱)

***

دعای چهارم:

یونس بن عبدالرحمن از امام رضا علیه السلام نقل کرده که آن حضرت امر فرمودند که با این دعا حضرت صاحب الامر (مهدی علیه السلام) را دعا کنید:

اللّهُمَّ ادْفَعْ عَنْ وَلِیِّکَ وَخَلیفَتِکَ وَحُجَّتِکَ عَلی خَلْقِکَ، وَلِسانِکَ الْمُعَبِّرِ

خدایا دفاع کن از ولیّ و جانشین و حجّتِ بر مخلوقاتت و زبان گویایت،

عَنْکَ، النَّاطِقِ بِحِکْمَتِکَ، وَعَیْنِکَ النَّاظِرَهِ بِاذْنِکَ، وَشاهِدِکَ عَلی عِبادِکَ،

همان سخن گوینده به حکمتت و دیدگان بینای به اذنت، و گواه بر بندگانت،

الْجَحْجاحِ الْمُجاهِدِ، الْعائِذِ بِکَ، الْعابِدِ عِنْدَکَ، وَاعِذْهُ مِنْ شَرِّ جَمیعِ ما

آن بزرگ مرد مبارز، پناهنده به تو، عبادت کننده به درگاهت، و او را پناه ده از شرّ تمامی آنچه

خَلَقْتَ، وَبَرَاْتَ وَانْشَاْتَ وَصَوَّرْتَ، وَاحْفَظْهُ مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ

آفریده و بوجود آوردی و پرورش داده و صورت بخشیدی، و او را از مقابل و پشت سر

وَعَنْ یَمینِهِ وَعَنْ شِمالِهِ، وَمِنْ فَوْقِهِ وَمِنْ تَحْتِهِ، بِحِفْظِکَ الَّذی لا یَضیعُ

و سمت راست و چپ و بالای سر و زیر پایش حفظ کن، به حفاظتی که هر کس را که

مَنْ حَفِظْتَهُ بِهِ، وَاحْفَظْ فیهِ رَسُولَکَ وَ ابآئَهُ ائِمَّتَکَ وَدَعآئِمَ دینِکَ،

با آن حفظ کنی محفوظ بماند، و با حفظ او رسولت و پدرانش، همان امامان و استوانه های دینت را حفظ کن

وَاجْعَلْهُ فی وَدائِعِکَ الَّتی لا تَضیعُ، وَفی جِوارِکَ الَّذی لا یُخْفَرُ، وَفی

و او را قرار ده در ودیعه های ضایع نشدنی ات و در جوار خویش که حفاظت نخواهد، و در

مَنْعِکَ وَعِزِّکَ الَّذی لَایُقْهَرُ، وَآمِنْهُ بِامانِکَ الْوَثیقِ الَّذی لا یُخْذَلُ مَنْ

حفظ و عزّتت که شکست ناپذیر است، و ایمن گردان او را با پناه محکمت که هر کس را به آن ایمن گرداندی خوار

آمَنْتَهُ بِهِ، وَاجْعَلْهُ فی کَنَفِکَ الَّذی لَایُرامُ مَنْ کانَ فیهِ، وَانْصُرْهُ بِنَصْرِکَ

نگردد، و قرار ده او را در حمایتت که هر کس در آن باشد مورد سوء قصد واقع نشود، و او را با یاری قویّت پیروز

الْعَزیزِ، وَایِّدْهُ بِجُنْدِکَ الْغالِبِ، وَقَوِّهِ بِقُوَّتِکَ، وَارْدِفْهُ بِملائِکَتِکَ، وَ والِ

گردان و با لشکریان پیروزت تأیید کن، و با قدرتت تقویت نما، و با فرشتگانت همراهیش کن، و دوستانش

۱- [۶۳۰]مزار کبیر، صفحه ۶۶۳ و مصباح الزائر، صفحه ۴۵۵ و ۴۵۶ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۱۱.

مَنْ والاهُ، وَ عادِ مَنْ عاداهُ، وَ ا لْبِسْهُ دِرْعَکَ الْحَصینَهَ، وَ حُفَّهُ بِالْمَلائِکَهِ

را دوست و دشمنانش را دشمن بدار، و زره محکمت را به او بپوشان و با فرشتگانت به خوبی اطرافش

حَفّاً، اللهُمَّ اشْعَبْ بِهِ الصَّدْعَ، وَ ارْتُقْ بِهِ الْفَتْقَ، وَامِتْ بِهِ الْجَوْرَ، وَ اظْهِرْ

را احاطه کن، خدایا به وسیله او اختلاف را کم کن و تفرقه و جدایی را پیوند ده، و ظلم و ستم را بمیران و عدالت را

بِهِ الْعَدْلَ، وَ زَیِّنْ بِطُولِ بَقآئِهِ الْأَرْضَ، وَایِّدْهُ بِالنَّصْرِ، وَانْصُرْهُ بِالرُّعْبِ،

ظاهر گردان، و با طول عمرش زمین را زینت ده و با یاریت او را تأیید کن، و با بیم و هراس (در دل دشمنانش) او را یاری نما

وَقَوِّ ناصِریهِ، وَاخْذُلْ خاذِلیهِ، وَ دَمْدِمْ مَنْ نَصَبَ لَهُ، وَ دَمِّرْ مَنْ غَشَّهُ،

و یاورانش را تقویت و تضعیف کنندگانش را خوار گردان، و هر که را با او دشمنی کند نابود کن، و هر که را به او خیانت کند

وَاقْتُلْ بِهِ جَبابِرَهَ الْکُفْرِ وَ عُمُدَهُ وَ دَعآئِمَهُ، وَاقْصِمْ بِهِ رُؤُوسَ الضَّلالَهِ،

ریشه کن ساز و به وسیله او گردنکشان و سرکرده ها و ستون های کفر را بکش، و خُرد کن به وسیله او سران گمراهی

وَشارِعَهَ الْبِدَعِ، وَمُمیتَهَ السُّنَّهِ، وَمُقَوِّیَهَ الْباطِلِ، وَذَلِّلْ بِهِ الْجَبّارینَ، وَأَبِرْ

و بدعت گزاران، و نابودکنندگان سنّت (پیامبر) و تقویت کنندگان باطل را، و به وسیله او زورگویان را خوار گردان،

بِهِ الْکافِرینَ، وَجَمیعَ الْمُلْحِدینَ فی مَشارِقِ الْأَرْضِ وَ مَغارِبِها، وَ بَرِّها

و کافران، و تمامی بی دینان در شرق و غرب زمین و خشکی

وَ بَحْرِها، وَ سَهْلِها وَجَبَلِها، حَتّی لا تَدَعَ مِنْهُمْ دَیّاراً، وَ لا تُبْقی لَهُمْ

و دریا و پستی و بلندی آن را هلاک گردان، تا اینکه احدی از آنان را باقی نگذاری، و آثارشان را ریشه کن

آثاراً، اللهُمَّ طَهِّرْ مِنْهُمْ بِلادَکَ، وَاشْفِ مِنْهُمْ عِبادَکَ، وَاعِزَّ بِهِ الْمُؤْمِنینَ،

کنی، خدایا شهرهایت را از وجود آنان پاک گردان، و بندگانت را از دست آنان نجات ده، و مؤمنان را به واسطه او عزّت بخش

وَاحْیِ بِهِ سُنَنَ الْمُرْسَلینَ، وَ دارِسَ حُکْمِ النَّبِیّینَ، وَجَدِّدْ بِهِ مَا امْتَحی

و سنّت های پیامبران و احکام محو شده آنان را زنده گردان، و به وسیله او آنچه را

مِنْ دینِکَ، وَبُدِّلَ مِنْ حُکْمِکَ، حَتّی تُعیدَ دینَکَ بِهِ، وَعَلی یَدَیْهِ جَدیداً

از دینت محو و فراموش شده و از فرمانت دگرگون شده تجدید کن، تا این که به واسطه، و به دست او، دینت را جدید،

غَضّاً مَحْضاً صَحیحاً لا عِوَجَ فیهِ، وَلا بِدْعَهَ مَعَهُ، وَحَتّی تُنیرَ بِعَدْلِهِ ظُلَمَ

تازه، خالص و صحیح گردانی در حالی که کجی و بدعت در او نباشد، و تا این که با عدالت او تاریکی های ستم را روشن

الْجَوْرِ، وَتُطْفِئَ بِهِ نیرانَ الْکُفْرِ، وَ توُضِحَ بِهِ مَعاقِدَ الْحَقِّ، وَ مَجْهُولَ

سازی و آتش کفر را خاموش کنی، و جایگاه حق و عدل ناشناخته را روشن سازی،

الْعَدْلِ، فَانَّهُ عَبْدُکَ الَّذي اسْتَخْلَصْتَهُ لِنَفْسِکَ، وَاصْطَفَیْتَهُ عَلی غَیْبِکَ،

چرا که او بنده توست که برای خودت خالص گردانده و بر (آگاهی از) عالَم غیبت برگزیدی

وَ عَصَمْتَهُ مِنَ الذُّنُوبِ، وَ بَرَّاْتَهُ مِنَ الْعُیُوبِ، وَ طَهَّرْتَهُ مِنَ الرِّجْسِ،

و معصوم از گناهان قرار داده و از عیب ها دور ساختی و از پلیدی پاک گردانده

وَسَلَّمْتَهُ مِنَ الدَّنَسِ، اللهُمَّ فَانَّا نَشْهَدُ لَهُ یَوْمَ الْقِیمَهِ، وَیَوْمَ حُلُولِ

و از آلودگی سالم داشتی، خدایا ما برای او در روز قیامت و روز وقوع حادثه بزرگ گواهی

الطَّآمَّهِ، انَّهُ لَمْ یُذْنِبْ ذَنْباً، وَ لا اتی حُوباً، وَ لَمْ یَرْتَکِبْ مَعْصِیَهً، وَلَمْ

می دهیم که او به یقین گناهی مرتکب نشده، و لغزشی نداشته و نافرمانی نکرده

یُضَیِّعْ لَکَ طاعَهً، وَلَمْ یَهْتِکْ لَکَ حُرْمَهً، وَلَمْ یُبَدِّلْ لَکَ فَریضَهً، وَ لَمْ یُغَیِّرْ

و طاعتی را ضایع نساخته و حرمت شکنی نکرده، و واجبی را تغییر نداده، و قانونی را دگرگون

لَکَ شَریعَهً، وَانَّهُ الْهادِی الْمُهْتَدِی الطَّاهِرُ، التَّقِیُّ النَّقِیُّ، الرَّضِیُّ الزَّکِیُّ،

نساخته است، و اوست به یقین هدایت کننده هدایت یافته پاکیزه، همان پرهیزگار پاک، و پسندیده خالص،

اللهُمَّ اعْطِهِ فی نَفْسِهِ وَاهْلِهِ وَوَلَدِهِ، وَذُرِّیَّتِهِ وَامَّتِهِ، وَ جَمیعِ رَعِیَّتِهِ ما

خدایا به او و خاندان و فرزندان و نسل و امّتش و تمامی پیروانش آنچه را که

تُقِرُّ بِهِ عَیْنَهُ، وَ تَسُرُّ بِهِ نَفْسَهُ، وَتَجْمَعُ لَهُ مُلْکَ الْمُمْلَکاتِ کُلِّها، قَریبِها

مایه چشم روشنی و خوشحالی اوست عطا کن، و برای او فرمانروایی تمامی کشورهای نزدیک

وَبَعیدِها، وَعَزیزِها وَذَلیلِها، حَتّی تُجْرِیَ حُکْمَهُ عَلی کُلِّ حُکْمٍ، وَتَغْلِبَ

و دور و نیرومند و ضعیف را جمع کن، تا اینکه حکمش را بر تمامی فرمان ها غالب کرده و با حقّانیّتش

بِحَقِّهِ کُلَّ باطِلٍ، اللّهُمَّ اسْلُکْ بِنا عَلی یَدَیْهِ مِنْهاجَ الْهُدی وَالْمَحَجَّهَ

بر باطل ها پیروز گردانی، خدایا ما را به دست او راهنمایی کن به راه هدایت و بزرگراه (سعادت)

الْعُظْمى وَالطَّريقَهَ الْوُسْطَى الَّتى يَرْجِعُ الَيْهَا الْغالى وَيَلْحَقُ بِهَا التَّالى

و راه مستقیمی که پیش افتادگان به آن بازگردند و عقب ماندگان به آن ملحق شوند

وَقَوِّنا عَلى طاعَتِهِ، وَثَبِّتْنا عَلى مُشايَعَتِهِ، وَامْنُنْ عَلَيْنا بِمُتابَعَتِهِ،

و ما را بر اطاعت از او نیرو ده و بر همراهیش ثابت قدم بدار، و با پیرویش بر ما منت گذار،

وَاجْعَلْنا فى حِزْبِهِ الْقَوَّامينَ بِامْرِهِ، الصَّابِرينَ مَعَهُ، الطَّالِبينَ رِضاكَ

و ما را در گروه او قرار ده، گروهی که قیام کننده به فرمان او، صبر کننده به همراه او، جویندگان رضایت تو

بِمُناصَحَتِهِ، حَتّى تَحْشُرَنا يَوْمَ الْقِيمَهِ فِى انْصارِهِ وَاعْوانِهِ، وَمُقَوِّيَهِ

با خیرخواهی او هستند، تا این که ما را در روز قیامت در زمره یاران و یاوران و تقویت کنندگان

سُلْطانِهِ، اللهُمَّ وَ اجْعَلْ ذلِکَ لَنا خالِصاً مِنْ کُلِّ شَکٍّ وَشُبْهَهٍ، وَ رِیاءٍ

فرمانروایی او محشور کنی، و خدایا آن را برای ما خالص از هر شک و تردید و ریا

وَسُمْعَهٍ، حَتّی لانَعْتَمِدَ بِهِ غَیْرَکَ، وَلا نَطْلُبَ بِهِ الَّا وَجْهَکَ، وَحَتّی تُحِلَّنا

و شهرت طلبی قرار ده، تا این که به واسطه آن بر غیر تو اعتماد نکنیم و جز تو را نجوییم، و تا این که ما را به جایگاهش

مَحَلَّهُ، وَ تَجْعَلَنا فِی الْجَنَّهِ مَعَهُ، وَ اعِذْنا مِنَ السَّأْمَهِ وَالْکَسَلِ وَالْفَتْرَهِ،

برسانی، و ما را در بهشت همراه او قرار دهی و از خستگی و کسالت و سستی دور نمایی

وَاجْعَلْنا مِمَّنْ تَنْتَصِرُ بِهِ لِدینِکَ، وَتُعِزُّ بِهِ نَصْرَ وَلِیِّکَ، وَلاتَسْتَبْدِلْ بِنا غَیْرَنا،

و ما را از یاوران دینت و شیفتگان پیروزی ولیّت قرار ده، و کسی را جایگزین ما نکن

فَانَّ اسْتِبْدالَکَ بِنا غَیْرَنا عَلَیْکَ یَسیرٌ، وَ هُوَ عَلَیْنا کَثیرٌ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی

چرا که جایگزین کردن دیگران بجای ما برای تو آسان است، و این کار بر ما بسیار سنگین است، خدایا بر

وُلاهِ عَهْدِهِ، وَالْأَئِمَّهِ مِنْ بَعْدِهِ، وَبَلِّغْهُمْ آمآلَهُمْ، وَ زِدْ فی آجآلِهِمْ،

جانشینان او و پیشوایان بعد از او درود فرست، و آنان را به آرزوهایشان برسان و عمرشان را طولانی گردان

وَاعِزَّ نَصْرَهُمْ، وَتَمِّمْ لَهُمْ ما اسْنَدْتَ الَیْهِمْ مِنْ امْرِکَ لَهُمْ، وَثَبِّتْ دَعآئِمَهُمْ،

و یاورانش را عزّت بخش، و آنچه از امور حکومتت به آنان سپرده ای، کامل گردان، و پایه های آن را محکم کن،

وَاجْعَلْنا لَهُمْ اعْواناً، وَعَلی دینِکَ انْصاراً، فَانَّهُمْ مَعادِنُ کَلِماتِکَ،

و ما را یاور آنان و ناصر دینت قرار ده، چرا که آنان گنجینه سخنان

وَ خُزّانُ عِلْمِکَ، وَ ارْکانُ تَوْحیدِکَ، وَ دَعآئِمُ دینِکَ، وَ وُلاهُ امْرِکَ،

و خزانه دار دانش تو و پایه های توحید، و استوانه های دین تو، و متولّیان حکومت

وَخالِصَتُکَ مِنْ عِبادِکَ، وَصَفْوَتُکَ مِنْ خَلْقِکَ، وَاوْلِیآؤُکَ وَ سَلائِلُ

و بندگان خالص تو و برگزیدگان از مخلوقاتت و دوستداران و فرزندان

اوْلِیآئِکَ، وَ صَفْوَهُ اوْلادِ نَبِیِّکَ، وَالسَّلامُ عَلَیْهِمْ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ.(۱)

دوستداران تو، و برگزیده از فرزندان پیامبر تو هستند، و درود و رحمت و برکات خدا بر آنان باد.

ص :۵۲۸

۱- [۶۳۱]بلدالامین، صفحه ۸۱ و مصباح المتهجّد، صفحه ۴۰۹.

دعای پنجم

: «سیّد بن طاووس» در «جمال الاسبوع» از «عثمان بن سعید» نائب اوّل از نوّاب اربعه نقل کرده، و می نویسد: اگر از خواندن جمیع آنچه به عنوان تعقیبات نماز عصر در روز جمعه آورده ایم معذور هستی، این دعا را بخوان و به آن اعتماد کن:

اللهُمَّ عَرِّفْنی نَفْسَکَ، فَانَّکَ انْ لَمْ تُعَرِّفْنی نَفْسَکَ لَمْ اعْرِفْ رَسُولَکَ،

خدایا خودت را به من بشناسان، چرا که اگر خودت را به من نشناسانی، رسولت را نخواهم شناخت،

اللهُمَّ عَرِّفْنی رَسُولَکَ، فَانَّکَ انْ لَمْ تُعَرِّفْنی رَسُولَکَ لَمْ اعْرِفْ حُجَّتَکَ،

خدایا رسولت را به من بشناسان چرا که اگر رسولت را به من نشناسانی، حجّتت را نخواهم شناخت،

اللهُمَّ عَرِّفْنی حُجَّتَکَ، فَانَّکَ انْ لَمْ تُعَرِّفْنی حُجَّتَکَ ضَلَلْتُ عَنْ دینی

خدایا حجّتت را به من بشناسان، چرا که اگر حجّتت را به من نشناسانی، از دینم منحرف خواهم شد.

اللهُمَّ لا تُمِتْنی میتَةً جاهِلِیَّةً، وَلا تُزِغْ قَلْبی بَعْدَ اذْ هَدَیْتَنی اللَّهُمَّ فَکَما

خدایا مرا به مرگ جاهلیت نمیران، و دلم را بعد از آن که من را هدایت کردی (از راه حق) منحرف مگردان، خدایا همان گونه

هَدَیْتَنی لِوِلایَهِ مَنْ فَرَضْتَ طاعَتَهُ عَلَیَّ، مِنْ وُلاهِ امْرِکَ بَعْدَ رَسُولِکَ

که مرا به ولایت کسانی که اطاعتشان را بر من واجب نمودی هدایت کردی، همان ها که اولیا و خلفای بعد از رسولت

صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ، حَتّی والَیْتُ وُلاهَ امْرِکَ امیرَ الْمُؤْمِنینَ وَالْحَسَنَ

– که درود تو بر او و خاندان پاکش باد– بودند تا جایی که پیمان بستم با اولیای تو امیرمؤمنان و امام حسن

وَالْحُسَیْنَ، وَعَلِیّاً وَمُحَمَّداً وَجَعْفَراً وَمُوسی وَعَلِیّاً وَمُحَمَّداً وَعَلِیّاً

و امام حسین، و علی و محمّد و جعفر و موسی و علی و محمّد و علی

وَالْحَسَنَ وَالْحُجَّهَ الْقآئِمَ الْمَهْدِیَّ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِمْ اجْمَعینَ، اللهُمَ

و حسن و حجت قائم مهدی، که درود تو بر تمامی آنان باد، خدایا

فَثَبِّتْنی عَلی دینِکَ، وَاسْتَعْمِلْنی بِطاعَتِکَ، وَلَیِّنْ قَلْبی لِوَلِیِّ امْرِکَ،

مرا بر دینت ثابت قدم بدار و بر بندگیت بگمار، و دلم را بر (اطاعت از) ولیّ امرت نرم کن

وَعافِنی مِمَّا امْتَحَنْتَ بِهِ خَلْقَکَ، وَثَبِّتْنی عَلی طاعَهِ وَلِیِّ امْرِکَ، الَّذی

و مرا از آنچه مخلوقات را به آن می آزمایی، معاف کن، و بر اطاعت از ولیّ امرت ثابت قدم بدار، آن کسی که

سَتَرْتَهُ عَنْ خَلْقِکَ، وَبِاذْنِکَ غابَ عَنْ بَرِیَّتِکَ، وَامْرَکَ یَنْتَظِرُ، وَانْتَ الْعالِمُ

او را از مخلوقات پوشانده ای و با اجازه تو از آفریدگانت غایب است و منتظر فرمان توست، و تو دانایی هستی که

غَيْرُ الْمُعَلَّم بِالْوَقْتِ الَّذى فيهِ صَلاحُ امْرِ وَلِيِّکَ، فِى الْإِذْنِ لَهُ بِاظْهارِ امْرِهِ

کسی تو را بر زمانی که در آن امر (فرج) ولیّت اصلاح خواهد شد آگاه نکرده است، در اجازه دادن به او برای ظهور

وَکَشْفِ سِرِّهِ، فَصَبِّرْنى عَلى ذلِکَ، حَتّى لا احِبَّ تَعْجيلَ ما اخَّرْتَ، وَلا

و آشکار شدن راز غیبتش، پس مرا بر آن صبور گردان، تا تعجیل در آنچه تأخیر انداخته ای

تَأْخيرَ ما عَجَّلْتَ، وَلا کَشْفَ ما سَتَرْتَ، وَلَاالْبَحْثَ عَمَّا کَتَمْتَ، وَلا

و تأخیر آنچه جلو انداخته ای را نپسندم، و نه روشن شدن آنچه پوشانده ای و نه جستجوی آنچه مخفی نموده ای و نه

انازِعَکَ فى تَدْبيرِکَ، وَلا اقُولَ لِمَ وَکَيْفَ وَما بالُ وَلِيِّ الْامْرِ لا يَظْهَرُ، وَقَدِ

مخالفت با تدبیرت و نه سؤال از چرایی و چگونگی آن و نه دلیل ظهور نکردن ولیّ امرت را، در حالی که

امْتَلَأَتِ الْأَرْضُ مِنَ الْجَوْرِ، وَافَوِّضُ امُورى کُلَّها الَيْکَ، اللهُمَّ انّى

زمین از ستم پر شده است، و تمامی امورم را به تو واگذار می کنم، خدایا

اسْئَلُکَ انْ تُرِيَنى وَلِيَّ امْرِکَ ظاهِراً نافِذَالْأَمْرِ، مَعَ عِلْمى بِانَّ لَکَ

از تو می خواهم که ولیّ امرت را در حالی که آشکار و فرمانش نافذ باشد به من بنمایانی، با این که می دانم

السُّلْطانَ، وَالْقُدْرَهَ وَالْبُرْهانَ، وَالْحُجَّهَ وَالْمَشِيَّهَ، وَالْحَوْلَ وَ الْقُوَّهَ، فَافْعَلْ

فرمانروایی و قدرت و دلیل و حجّت و اراده و توان و نیرو از آنِ توست، پس تمامی

ذلِکَ بى وَبِجَميعِ الْمُؤْمِنينَ، حَتّى نَنْظُرَ الى وَلِيِّکَ، صَلَواتُکَ عَلَيْهِ،

آن را در حق من و همه مؤمنان انجام ده، تا ولیّت را- که درود تو بر او باد- نظاره کنیم

ظاهِرَ الْمَقالَهِ، واضِحَ الدِّلالَهِ، هادِياً مِنَ الضَّلالَهِ، شافِياً مِنَ الْجَهالَهِ،

در حالی که صاحب گفتار روشن و راهنمایی آشکار و هدایت کننده از گمراهی و نجات دهنده از گمراهی باشد،

ابْرِزْ يا رَبِّ مُشاهَدَتَهُ، وَ ثَبِّتْ قَواعِدَهُ، وَاجْعَلْنا مِمَّنْ تَقِرُّ عَيْنُهُ بِرُؤْيَتِهِ،

ای پروردگار من دیدارش را برایم آشکار کن، و پایه های (حکومتش) را استوار بدار، و ما را از آنانی قرار ده که چشمانشان

به دیدارش روشن شود

وَاقِمْنا بِخِدْمَتِهِ، وَتَوَفَّنا عَلی مِلَّتِهِ، وَاحْشُرْنا فی زُمْرَتِهِ، اللَّهُمَّ اعِذْهُ مِنْ

و ما را به خدمتش بگمار، و بر آیین او بمیران، و در گروهش محشور کن، خدایا او را پناه ده از

شَرِّ جَمیعِ ما خَلَقْتَ، وَ ذَرَاْتَ وَ بَرَاْتَ، وَ انْشَاْتَ وَ صَوَّرْتَ، وَ احْفَظْهُ

شرّ تمامی آنچه آفریده و خلق کرده و پدید آوردی و پرورش داده و صورت بخشیدی، و او را

مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ، وَ عَنْ یَمینِهِ وَ عَنْ شِمالِهِ، وَ مِنْ فَوْقِهِ وَ مِنْ

از مقابل و پشت سر و سمت راست و چپ و بالای سر و زیر

ص :۵۳۰

تَحْتِهِ، بِحِفْظِكَ الَّذی لا یَضیعُ مَنْ حَفِظْتَهُ بِهِ، وَاحْفَظْ فیهِ رَسُولَکَ،

پا حفظ کن، به حفاظتی که ضایع نگردد کسی را که با آن حفظ می کنی، و با حفظ او (آثار) رسولت

وَوَصِیَّ رَسُولِکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ السَّلامُ، اللَّهُمَّ وَ مُدَّ فی عُمْرِهِ، وَ زِدْ فی اجَلِهِ،

و جانشین رسولت- که بر او و خاندانش درود باد- را حفظ کن، خدایا عمرش را طولانی کن و بر طول زندگیش بیفزا

وَاعِنْهُ عَلی ما وَلَّیْتَهُ وَاسْتَرْعَیْتَهُ، وَ زِدْ فی کَرامَتِکَ لَهُ، فَانَّهُ الْهادِی

و او را یاری کن در آنچه به عهده اش گذاشته و انجامش را از او خواسته ای، و لطف و کرمت را نسبت به او افزون کن، چرا که اوست هدایت گر

الْمَهْدِیُّ، وَالْقآئِمُ الْمُهْتَدی وَالطَّاهِرُ التَّقِیُّ، الزَّکِیُّ النَّقِیُّ، الرَّضِیُ

هدایت یافته، و قیام کننده راهنما، و پاکیزه پرهیزکار، خالص پاک، خشنود

الْمَرْضِیُّ، الصَّابِرُ الشَّکُورُ الْمُجْتَهِدُ، اللهُمَّ وَلا تَسْلُبْنَا الْیَقینَ لِطُولِ

پسندیده، شکیبای شکرگزار و کوشا، خدایا بخاطر طولانی شدن مدّت غیبت

الْأَمَدِ فی غَیْبَتِهِ، وَانْقِطاعِ خَبَرِهِ عَنَّا، وَلا تُنْسِنا ذِکْرَهُ وَانْتِظارَهُ

و قطع شدن ارتباطش از ما یقینمان (به ظهورش) را از ما مگیر، و از یادمان مبر، ذکر و یادش را و انتظار (وصالش)

وَالْإیمانَ بِهِ، وَقُوَّةَ الْیَقینِ فی ظُهُورِهِ، وَالدُّعآءَ لَهُ وَالصَّلاةَ عَلَیْهِ، حَتّی

و ایمان به او، و استحکام یقین در ظهورش و دعا و درود بر او را، تا این که

لا یُقَنِّطَنا طُولُ غَیْبَتِهِ مِنْ قِیامِهِ، وَیَکُونَ یَقینُنا فی ذلِکَ، کَیَقینِنا فی قِیامِ

طول غیبتش ما را از قیامش مأیوس نکند و یقین ما به قیام او همانند یقین ما به قیام

رَسُولِکَ صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَما جآءَ بِهِ مِنْ وَحْیِکَ وَتَنْزیلِکَ، فَقَوِّ

رسولت- که درود تو بر او و خاندانش باد- و وحی و قرآنت باشد، پس

قُلُوبَنا عَلَی الْإیمانِ بِهِ، حَتّی تَسْلُکَ بِنا عَلی یَدَیْهِ مِنْهاجَ الْهُدی

دل های ما را در ایمان به او تقویت کن، تا ما را به دست او به راه هدایت

وَالْمَحَجَّهَ الْعُظْمی وَالطَّریقَهَ الْوُسْطی وَقَوِّنا عَلی طاعَتِهِ وَ ثَبِّتْنا عَلی

و اصلی ترین راه و راه راست حرکت دهی، و ما را بر فرمانبرداری از او نیرو ده و بر پیرویش

مُتابَعَتِهِ، وَاجْعَلْنا فی حِزْبِهِ وَ اعْوانِهِ وَ انْصارِهِ وَ الرَّاضینَ بِفِعْلِهِ، وَلا

ثابت قدم بدار، و ما را در گروه او و یاران و یاورانش و رضایت مندان به کردارش قرار ده، و آن را

تَسْلُبْنا ذلِکَ فی حَیاتِنا، وَلا عِنْدَ وَفاتِنا، حَتّی تَتَوَفَّانا وَ نَحْنُ عَلی ذلِکَ،

در طول زندگانی و هنگام مردن از ما مگیر، تا ما را در حالی بمیرانی که بر این اعتقادیم،

لا شاكّينَ وَ لا ناكِثينَ، وَ لا مُرْتابينَ وَ لا مُكَذِّبينَ، اللهُمَّ عَجِّلْ فَرَجَهُ،

نه در حال تردید و پیمان شکن و نه در حال شک و انکار، خدایا در فرجش تعجیل فرما

وَايِّدْهُ بِالنَّصْرِ، وَانْصُرْ ناصِريهِ، وَ اخْذُلْ خاذِليهِ، وَ دَمْدِمْ عَلى مَنْ نَصَبَ

و او را با یاریت تأیید کن و یاورانش را یاری کن و مخالفانش را خوار گردان، و هر که با او دشمنی کرده

لَهُ وَكَذَّبَ بِهِ، وَاظْهِرْ بِهِ الْحَقَّ، وَامِتْ بِهِ الْجَوْرَ، وَاسْتَنْقِذْ بِهِ عِبادَكَ

و او را تکذیب کند نابود کن و حق را به دست او آشکار و ظلم و ستم را بوسیله او نابود کن، و به واسطه او بندگان

الْمُؤْمِنينَ مِنَ الذُّلِّ، وَانْعَشْ بِهِ الْبِلادَ، واقْتُلْ بِهِ جَبابِرَةَ الْكُفْرِ، وَاقْصِمْ بِهِ

با ایمانت را از ذلّت رهایی ده، و شهرها را احیا کن، و به وسیله او گردنکشان کفر را به قتل برسان، و سران گمراهی را

رُؤُسَ الضَّلالهِ، وَذَلِّلْ بِهِ الْجَبَّارينَ وَالْكافِرينَ، وَابِرْ بِهِ الْمُنافِقينَ

خرد کن، و زورگویان و کافران را خوار گردان، و هلاک گردان به وسیله او منافقان

وَالنَّاكِثينَ، وَ جَميعَ الْمُخالِفينَ وَ الْمُلْحِدينَ، فى مَشارِقِ الْأَرْضِ

و پیمان شکنان و تمامی مخالفان و بی دینان را در شرق

وَمَغارِبِها، وَبَرِّها وَبَحْرِها، وَسَهْلِها وَجَبَلِها، حَتّى لا تَدَعَ مِنْهُمْ دَيَّاراً،

و غرب زمین، و خشکی و دریا و پستی و بلندی آن، تا این که احدی از آنان را باقی نگذاری

وَلا تُبْقِيَ لَهُمْ آثاراً، طَهِّرْ مِنْهُمْ بِلادَكَ، وَاشْفِ مِنْهُمْ صُدُورَ عِبادِكَ،

و آثارشان را ریشه کن کنی، و شهرهایت را از وجود آنان پاک گردانی، و دل های بندگانت را شفا بخشی

وَجَدِّدْ بِهِ مَا امْتَحى مِنْ دينِكَ، وَاصْلِحْ بِهِ ما بُدِّلَ مِنْ حُكْمِكَ، وَغُيِّرَ مِنْ

و آنچه از دینت منسوخ شده تجدید نمایی و آنچه از فرمانت دگرگون شده و آنچه از سنّت

سُنَّتِكَ، حَتّى يَعُودَ دينُكَ بِهِ، وَعَلى يَدَيْهِ غَضّاً جَديداً صَحيحاً لا عِوَجَ

تغییر یافته اصلاح کنی، تا این که به واسطه او و به دستش دینت را تازه، جدید و صحیح گردانی در حالی که کجی

فیهِ، وَلا بِدْعَهَ مَعَهُ، حَتّی تُطْفِئَ بِعَدْلِهِ نیرانَ الْکافِرینَ، فَاِنَّهُ عَبْدُکَ الَّذی

و بدعت در او نباشد، تا این که با عدالت او آتش کافران را خاموش گردانی، چرا که او بنده توست

اسْتَخْلَصْتَهُ لِنَفْسِکَ، وَارْتَضَیْتَهُ لِنُصْرَهِ دینِکَ، وَاصْطَفَیْتَهُ بِعِلْمِکَ،

که برای خودت خالص گردانده و برای یاری دینت انتخاب نموده و با دانشت برگزیدی

وَعَصَمْتَهُ مِنَ الذُّنُوبِ وَبَرَّاْتَهُ مِنَ الْعُیُوبِ، وَاطْلَعْتَهُ عَلَی الْغُیُوبِ،

و معصوم از گناهان قرار داده و از عیب ها دور ساختی، و بر امور پنهان آگاهش کردی

وَانْعَمْتَ عَلَیْهِ، وَطَهَّرْتَهُ مِنَ الرِّجْسِ، وَنَقَّیْتَهُ مِنَ الدَّنَسِ، اللهُمَّ فَصَلِ

و به او نعمت دادی، و از پلیدی پاک نموده و از آلودگی پاکیزه ساختی، خدایا درود فرست

عَلَیْهِ وَعَلی آبائِهِ الْأَئِمَّهِ الطَّاهِرِینَ، وَعَلی شیعَتِهِ الْمُنْتَجَبینَ، وَبَلِّغْهُمْ

بر او و بر پدرانش همان امامان پاک و بر شیعیان برگزیده اش، و آنان را

مِنْ آمالِهِمْ افْضَلَ ما یَاْمَلُونَ، وَاجْعَلْ ذلِکَ مِنَّا خالِصاً مِنْ کُلِّ شَکٍ

به بهترین آرزوهایشان برسان، و آن را از جانب ما خالص از هر شک

وَشُبْهَهٍ وَرِیآءٍ وَسُمْعَهٍ، حَتّی لا نُرِیدَ بِهِ غَیْرَکَ، وَ لا نَطْلُبَ بِهِ الَّا وَجْهَکَ،

و تردید و ریا و شهرت طلبی قرار ده، تا این که به واسطه آن غیر تو را نخواهیم و جز تو را نجوییم

اللهُمَّ انَّا نَشْکُو الَیْکَ فَقْدَ نَبِیِّنا، وَغَیْبَهَ امامِنا، وَشِدَّهَ الزَّمانِ عَلَیْنا،

خدایا به تو شکایت می کنیم از فقدان پیامبرمان و غیبت امامان و سختی روزگار

وَوُقُوعَ الْفِتَنِ بِنا، وَتَظاهُرَ الْأَعْدآءِ عَلَیْنا، وَکَثْرَهَ عَدُوِّنا، وَقِلَّهَ عَدَدِنا،

و واقع شدن فتنه ها بر ما، و پشتیبانی دشمنان از هم بر علیه ما، و فراوانی دشمنانمان و کمی عددمان

اللهُمَّ فَفَرِّجْ ذلِکَ عَنَّا بِفَتْحٍ مِنْکَ تُعَجِّلُهُ، وَنَصْرٍ مِنْکَ تُعِزُّهُ، وَامامِ عَدْلٍ

خدایا این امور را از ما برطرف کن به واسطه پیروزی سریع و حمایت همه جانبه از سوی خودت و به واسطه امام عادلی

تُظْهِرُهُ، الهَ الْحَقِّ رَبَّ الْعالَمینَ، اللهُمَّ انَّا نَسْئَلُکَ انْ تَاْذَنَ لِوَلِیِّکَ فی

که ظاهرش گردانی، ای معبود بر حق و پروردگار جهانیان، خدایا از تو می خواهیم که به ولیّت اجازه فرمایی در

اظْهارِ عَدْلِکَ فی عِبادِکَ، وَقَتْلِ اعْدآئِکَ فی بِلادِکَ، حَتّی لا تَدَعَ لِلْجَوْرِ

اجرای عدالت در میان بندگانت و کشتن دشمنانت در تمامی سرزمین هایت، تا ای پروردگار من تمام پایه های جور و ستم را

یا رَبِّ دِعامَهً الَّا قَصَمْتَها، وَلا بَقِیَّهً الَّا افْنَیْتَها، وَ لا قُوَّهً الَّا اوْهَنْتَها، وَ لا

در هم شکنی و بقایای آن ها را نابود کنی و توانشان را از بین ببری

رُكْناً الَّا هَدَمْتَهُ، وَ لا حَدّاً الَّا فَلَلْتَهُ، وَلا سِلاحاً الَّا اكْلَلْتَهُ، وَ لارايَهً الَّا

و اساس آنها را فروریزی و شمشیرشان را کند کنی، و سلاحشان را از کار اندازی، و پرچمشان را

نَكَّسْتَها، وَ لا شُجاعاً الَّا قَتَلْتَهُ، وَلا جَيْشاً الَّا خَذَلْتَهُ، وَارْمِهِمْ يا رَبِ

سرنگون سازی و شجاعانشان را بکشی و سپاهیانشان را خوار گردانی، پروردگارا آنها را

بِحَجَرِكَ الدَّامِغِ، وَاضْرِبْهُمْ بِسَيْفِكَ الْقاطِعِ، وَبَأْسِكَ الَّذى لا تَرُدُّهُ عَنِ

با سنگ های نشاندارت سنگسار کن و با شمشیر برّان و با مجازاتی که از گناهکاران باز نمی گردانی

الْقَوْمِ الْمُجْرِمینَ، وَعَذِّبْ اعْدآئَکَ، وَ اعْدآءَ وَلِیِّکَ ۶۳۲] وَ اعْدآءَ رَسُولِکَ،

آنها را مجازات کن و دشمنانت و دشمنان ولیّت و دشمنان رسولت

صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ، بِیَدِ وَلِیِّکَ وَایْدی عِبادِکَ الْمُؤْمِنینَ، اللهُمَّ اکْفِ

- که درود تو بر او و خاندان پاکش باد- را به دستان ولیّ و بندگان با ایمانت عذاب کن، خدایا

وَلِیَّکَ وَحُجَّتَکَ فی ارْضِکَ هَوْلَ عَدُوِّهِ، وَکَیْدَ مَنْ ارادَهُ، وَامْکُرْ بِمَنْ مَکَرَ

ولیّ و حجّتِ روی زمینت را از هراس دشمنش و مکر مکّاران حفظ کن، و هر که با او حیله کند به مکر خویش گرفتارش

بِهِ، وَاجْعَلْ دآئِرَهَ السَّوْءِ عَلی مَنْ ارادَ بِهِ سُوءًا، وَاقْطَعْ عَنْهُ مادَّتَهُمْ،

کن، و هر کس نسبت به او قصد سوئی دارد به حوادث ناگوار گرفتارش کن، و شرّشان را از او دور گردان

وَارْعِبْ لَهُ قُلُوبَهُمْ، وَ زَلْزِلْ اقْدامَهُمْ، وَ خُذْهُمْ جَهْرَهً وَ بَغْتَهً، وَ شَدِّدْ

و ترس از او را در دل آنها قرار ده و قدم هایشان را متزلزل گردان، و آشکارا و ناگهانی آنها را گرفتار کن

عَلَیْهِمْ عَذابَکَ، وَاخْزِهِمْ فی عِبادِکَ، وَالْعَنْهُمْ فی بِلادِکَ، وَاسْکِنْهُمْ اسْفَلَ

و عذابت را بر آنان سخت گردان و در میان بندگانت خوار کن، و در سرزمین هایت مورد لعن قرار ده، و در پایین ترین درجه دوزخ جای

نارِکَ، وَاحِطْ بِهِمْ اشَدَّ عَذابِکَ، وَاصْلِهِمْ ناراً، وَاحْشُ قُبُورَ مَوْتاهُمْ ناراً،

ده، و شدیدترین عذابت را بر آنان فرود آر، و آنها را در آتش قرار ده، و قبرهای مردگان آنان را از آتش پر کن

وَ اصْلِهِمْ حَرَّ نارِکَ، فَانَّهُمْ اضَلُّوا وَاضاعُوا الصَّلاهَ، وَاتَّبَعُوا الشَّهَواتِ،

و در آتش سوزانت جایشان ده، چرا که آنان گمراه شدند، و نماز را ضایع کردند و از شهوات پیروی نمودند

وَاضَلُّوا عِبادَکَ، [وَاخْرَبُوا بِلادَکَ (۱)، اللَّهُمَّ وَ احْیِ بِوَلِیِّکَ الْقُرْآنَ، وَ ارِنا

و بندگانت را گمراه ساختند و شهرهایت را خراب نمودند، خدایا به واسطه ولیّت قرآن را زنده گردان،

نُورَهُ سَرْمَداً لا لَیْلَ فیهِ، وَاحْیِ بِهِ الْقُلُوبَ الْمَیِّتَهَ، وَاشْفِ بِهِ الصُّدُورَ

و نورش را پیوسته بـدون خاموشـی به ما نشان ده، و دل های مرده را به واسـطه آن زنـده گردان و دلهای پر از کینه (نسـبت به دشمنان)

الْوَغِرَهَ، وَاجْمَعْ بِهِ الْأَهْوآءَ الْمُخْتَلِفَهَ عَلَی الْحَقِّ، وَاقِمْ بِهِ الْحُدُودَ

را شفا ده، و به واسطه او گروه های مختلف را بر محور حق جمع گردان، و حدود الهیِ تعطیل شده

الْمُعَطَّلَهَ، وَ الْأَحْکامَ الْمُهْمَلَهَ، حَتّی لا یَبْقی حَقٌّ الَّا ظَهَرَ، وَلا عَدْلٌ الَّا

و احکام رها شده را به واسطه او بپا دار، تا حق ظاهر گردد و عدل

۱- [۶۳۳]این جمله در« جمال الاسبوع» نیامده، ولی در« بحارالانوار» آمده است.

زَهَرَ، وَاجْعَلْنا یا رَبِّ مِنْ اعْوانِهِ، وَمُقَوِّیَهِ سُلْطانِهِ، وَ الْمُؤْتَمِرینَ لِأَمْرِهِ،

شکوفا شود، پروردگارا قرار ده ما را از یاران، و تقویت کنندگان سلطنتش و فرمانبرداران اوامرش

وَالرَّاضینَ بِفِعْلِهِ، وَالْمُسَلِّمینَ لِأَحْکامِهِ، وَمِمَّنْ لا حاجَهَ بِهِ الَی التَّقِیَّهِ

و آنها که از کار او راضی و تسلیم احکام او هستند، و از کسانی قرار ده که نیازی به تقیّه از مخلوقاتت

مِنْ خَلْقِکَ، وَانْتَ یا رَبِّ الَّذی تَکْشِفُ الضُّرَّ، وَتُجیبُ الْمُضْطَرَّ اذا

نداشته باشند، و تویی ای پروردگار من که مشکلات را برطرف کنی و در زمانی که شخصِ گرفتار، تو را می خواند

دَعاکَ، وَتُنْجی مِنَ الْکَرْبِ الْعَظیمِ، فَاکْشِفِ الْضُّرَّ عَنْ وَلِیِّک، وَاجْعَلْهُ

پاسخش دهی، و از مشکلات بزرگ رهایی بخشی، پس گرفتاری ولیّت را برطرف کن و او را

خَلیفَهً فی ارْضِکَ کَما ضَمِنْتَ لَهُ، اللهُمَّ لا تَجْعَلْنی مِنْ خُصَمآءِ آلِ

جانشین در زمینت قرار ده، همان گونه که برایش ضمانت نموده ای، خدایا مرا از کینه توزان خاندان

مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمُ السَّلامُ، وَ لا تَجْعَلْنی مِنْ اعْدآءِ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمُ السَّلامُ،

محمّد- که بر آنان درود باد- قرار مده و از دشمنان خاندان محمّد- که بر آنان درود باد- قرار مده

وَلا تَجْعَلْنی مِنْ اهْلِ الْحَنَقِ وَالْغَیْظِ عَلی آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمُ السَّلامُ، فَانّی

و مرا از اهل خشم و غضب بر خاندان محمّد- که بر آنان درود باد- قرار مده، همانا من

اعُوذُ بِکَ مِنْ ذلِکَ فَاعِذْنی وَاسْتَجیرُ بِکَ فَاجِرْنی اللهُمَّ صَلِّ عَلی

از این امور به تو پناه می برم پس پناهم ده و به تو پناهنده ام، پس پناهم باش، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنی بِهِمْ فائِزاً عِنْدَکَ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ، وَمِنَ

محمّد و خاندان محمّد درود فرست و مرا به واسطه آنان نزدت، در دنیا و آخرت رستگار گردان و از

الْمُقَرَّبینَ، آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ.(۱)

مقرّبان درگاهت قرار ده، دعایم را بپذیر ای پروردگار جهانیان.

۱- [۶۳۴]جمال الاسبوع، صفحه ۵۲۱. این دعا در مصباح المتهجّد، صفحه ۴۱۱ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۸۹ نیز با تفاوت هایی آمده است.

فصل دهم: زیارات جامعه

اشاره

زیاراتی که با آن هر امام را به تنهایی و یا همه ائمّه را با هم می توان زیارت کرد.

زیارت اوّل (زیارت منقول از امام رضا علیه السلام):

در «کامل الزیارات» از امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام روایت شده که آن حضرت در جواب کسی که از زیارت قبر امام موسی کاظم علیه السلام سؤال کرده بود فرمودند:

کافی است که در همه جا (یعنی در زیارت هر یک از ائمّه و خطاب به شخص آن امام و یا به همه ائمّه به طور دسته جمعی) بگویید:

السَّلامُ عَلی اوْلِیآءِ اللَّهِ وَاصْفِیآئِه، السَّلامُ عَلی امَنآءِ اللَّهِ وَاحِبَّآئِهِ،

سلام بر دوستداران خدا و برگزیدگانش، سلام بر امینان (بر وحی) خدا و دوستدارانش

السَّلامُ عَلی انْصارِ اللَّهِ وَخُلَفآئِهِ، السَّلامُ عَلی مَحآلِّ مَعْرِفَهِ اللَّهِ، السَّلامُ

سلام بر یاوران خدا و جانشینانش، سلام بر جایگاه های شناخت خدا، سلام

عَلی مَساکِنِ ذِکْرِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی مَظاهِرِ امْرِ اللَّهِ وَ نَهْیِهِ، السَّلامُ عَلَی

بر محل های یاد خدا، سلام بر مظهرهای امر و نهی خدا، سلام بر

الدُّعاهِ الَی اللَّهِ، السَّلامُ عَلَی الْمُسْتَقِرّینَ فی مَرْضاتِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَی

دعوت کنندگان به سوی خدا، سلام بر ثابت قدمان در جلب خشنودی خدا، سلام بر

الْمُخْلِصینَ فی طاعَهِ اللَّهِ، [السَّلامُ عَلَی الْأَدِلّاءِ عَلَی اللَّهِ (۱) السَّلامُ عَلَی

خالصان در بندگی خدا، سلام بر راهنمایان به سوی خدا، سلام بر

الَّذینَ مَنْ والاهُمْ فَقَدْ والَی اللَّهَ، وَمَنْ عاداهُمْ فَقَدْ عادَی اللَّهَ، وَمَنْ

آنان که دوستدارانشان دوستداران خدایند و دشمنانشان دشمنان خدایند، و هر که

عَرَفَهُمْ فَقَدْ عَرَفَ اللَّهَ، وَمَنْ جَهِلَهُمْ فَقَدْ جَهِلَ اللَّهَ، وَمَنِ اعْتَصَمَ بِهِمْ فَقَدِ

آنان را بشناسد خدا را شناخته و هر که آنان را انکار کند خدا را انکار نموده و هر که به آنان متوسّل شود

اعْتَصَمَ بِاللَّهِ، وَمَنْ تَخَلّی مِنْهُمْ فَقَدْ تَخَلّی مِنَ اللَّهِ، اشْهِدُ اللَّهَ انّی سِلْمٌ لِمَنْ

به خدا توسّل جسته و هر که آنان را رها کند خدا را رها ساخته، خدا را گواه می گیرم که من با هر کسی که

۱- [۶۳۵]این جمله در بحارالانوار آمده است.

سالَمَکَمْ، وَ حَرْبٌ لِمَنْ حارَبَکَمْ، مُؤْمِنٌ بِسِرِّکُمْ وَ عَلانِیَتِکَمْ، مُفَوِّضٌ فی

با شـما از درِ صلح درآید در صلحم و با هر کسی که با شما از در جنگ در جنگم، به پنهان و آشکارتان ایمان دارم، تمام این امور را

ذلِکَ کُلِّهِ الَیْکُمْ، لَعَنَ اللَّهُ عَدُوَّ آلِ مُحَمَّدٍ مِنَ الْجِنِّ وَ الْاِنْسِ، وَ ابْرَءُ الَی اللَّهِ

به شما واگذار نموده ام، خداوند دشمنان خاندان پیامبر از جنّ و انس را لعنت کند و من از آنان به درگاه خدا

مِنْهُمْ، وَ صَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ.

بیزاری می جویم و درود خدا بر محمد و خاندان پاکش باد.

و این زیـارتی است که می توانـد جـایگزین هر زیـارت دیگر بشود؛ پس از خوانـدن این زیـارت، بر محمّـد و آل محمّـد زیـاد صلوات می فرستی و اسم یـک یـک ائمّه را می بری و بر دشـمنانشان لعنت می فرستی و برای خودت و همه مؤمنین و مؤمنات هر دعایی را که خواستی می کنی.(۱)

***

زیارت دوم (زیارت جامعه کبیره):

«شـیخ صدوق» در کتاب «من لا یحضـره الفقیه» از یکی از یاران حضرت هادی علیه السلام روایت کرده که گفت: خدمت آن حضـرت علیه السلام عرض کردم: یابن رسول اللَّه! زیارتی به من تعلیم فرما که از حیث بلاغت کامل باشد و با آن، هر کدام از شما را که خواستم زیارت کنم، فرمود: پس از غسل زیارت، هرگاه به درگاه حرم رسیدی بایست و بگو:

اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، وَ اشْهَدُ انَّ مُحَمَّداً صَلَّی اللَّهُ

گواهی می دهم که معبودی جز خدا نیست، یگانه است و شریکی ندارد و گواهی می دهم محمّد- که درود خدا

عَلَیْهِ وَ آلِهِ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

بر او و خاندان پاکش باد- بنده و فرستاده اوست.

و چون وارد حرم شدی و نگاهت به قبر افتاد، می ایستی و سی مرتبه

اللَّهُ اکْبَرُ

می گویی. سـپس انـدکی بـا آرامش دل و آرامش تن و کوتـاه گرفتن گـام هـا راه می روی، آنگاه می ایستی و بار دیگر سـی

مرتبه

اللَّهُ اکْبَرُ

می گویی، سپس نزدیک قبر مطهّر می روی و چهل مرتبه

اللَّهُ اکْبَرُ

می گویی (تا صد مرتبه کامل شود)(۲) آنگاه می گویی:

۱- [۶۳۶]کامل الزیارات، باب ۱۰۴، صفحه ۳۱۵، حدیث ۱ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۲۶، حدیث ۱(با اندکی تفاوت).

۲- [۶۳۷]چنان که مجلسی اوّل گفته: شاید علت گفتن صد مرتبه تکبیر این باشد که مبادا زائری- با توجّه به عبارات بلند این زیارتنامه درباره ائمّه علیهم السلام- دچار غلوّ شود و یا از عظمت خداوند متعال(و این که آنچه آنها دارند از جانب خدا و به اذن خداست) غافل گردد(روضه المتقین، جلد ۵، صفحه ۴۵۳).

السَّلامُ عَلَيْكُمْ يا اهْلَ بَيْتِ النُّبُوَّهِ، وَمَوْضِعَ الرِّسالَهِ، وَمُخْتَلَفَ الْمَلائِكَهِ،

سلام بر شما ای خاندان نبوت، و جایگاه رسالت و محلّ رفت و آمد فرشتگان

وَمَهْبِطَ الْوَحْیِ، وَمَعْدِنَ الرَّحْمَهِ، وَخُزَّانَ الْعِلْمِ، وَمُنْتَهَی الْحِلْمِ، وَاصُولَ

و نزول وحی و معدن رحمت و خزانه داران دانش و نهایت بردباری و پایه های

الْکَرَمِ، وَقادَهَ الْأُمَمِ، وَاوْلِیاءَ النِّعَمِ، وَعَناصِرَ الْأَبْرارِ، وَدَعآئِمَ الْأَخْیارِ،

بخشش و رهبران امّتها و صاحبان نعمتها، و سرچشمه های نیکی و تکیه گاه های نیکوکاران

وَساسَهَ الْعِبادِ، وَارْکانَ الْبِلادِ، وَابْوابَ الْإِیمانِ، وَامَنآءَ الرَّحْمنِ،

و تنظیم کننده امور بندگان، و رکن های شهرها، و درهای ایمان، و امانتداران خداوند رحمان،

وَسُلالَهَ النَّبِیِّینَ، وَصَفْوَهَالْمُرْسَلینَ، وَعِتْرَهَ خِیَرَهِ رَبِّ الْعالَمینَ، وَ رَحْمَهُ

و نسل پیامبران و برگزیده فرستاده شدگان، و خانواده برگزیده پروردگار جهانیان، و رحمت

اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلی ائِمَّهِ الْهُدی وَ مَصابیحِ الدُّجی وَاعْلامِ التُّقی

و برکات خدا بر آنان باد، سلام بر امامان هدایتگر، و چراغ های تاریکی، و نشانه های پرهیزکاری،

وَ ذَوِی النُّهی وَاولِی الْحِجی وَ کَهْفِ الْوَری وَوَرَثَهِ الْأَنْبِیآءِ، وَالْمَثَلِ

و صاحبان خرد و عقل، و پناه آفریدگان، و وارثان پیامبران، و صفت

الْأَعْلی وَالدَّعْوَهِ الْحُسْنی وَ حُجَجِ اللَّهِ عَلی اهْلِ الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ

برتر و (صاحب) دعوت نیکو، و حجت های خدا بر اهل دنیا و آخرت

وَالْأُولی وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلی مَحآلِّ مَعْرِفَهِ اللَّهِ، وَمَساکِنِ

و پیشینیان و رحمت و برکات خدا بر آنان باد، سلام بر جایگاه های شناخت خدا و محل های

بَرَکَهِاللَّهِ، وَمَعادِنِ حِکْمَهِاللَّهِ، وَحَفَظَهِ سِرِّاللَّهِ، وَحَمَلَهِ کِتابِ اللَّهِ، وَاوْصِیآءِ

برکت خدا، و معدن های حکمت خدا، و حافظان راز خدا، و حاملان کتاب خدا، و جانشینان

نَبِیِّ اللَّهِ، وَذُرِّیَّهِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ،

پیامبر خدا و فرزندان رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و رحمت و برکات خدا بر شما باد،

السَّلامُ عَلَی الدُّعاهِ الَی اللَّهِ، وَالْأَدِلَّاءِ عَلی مَرْضاتِ اللَّهِ، وَالْمُسْتَقِرّینَ

سلام به دعوت کنندگان به سوی خدا و راهنمایان بر (اسباب) خشنودی خدا، و ثابت قدمان

فی امْرِ اللَّهِ، وَالتّآمّینَ فی مَحَبَّهِ اللَّهِ، وَالْمُخْلِصینَ فی تَوْحیدِ اللَّهِ،

در فرمان خدا، و کاملان در محبّت خدا و خالصان در (اقرار به) یگانگی خدا،

ص :۵۳۸

وَالْمُظْهِرينَ لِامْرِ اللَّهِ وَنَهْيِهِ، وَعِبادِهِ الْمُكْرَمينَ الَّذينَ لا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ،

و آشکار کنندگان امر و نهی خدا، و بندگان گرامیش که در گفتار بر او پیشی نگیرند

وَهُمْ بِامْرِهِ يَعْمَلُونَ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، السَّلامُ عَلَى الْأَئِمَّةِ الدُّعاةِ،

و به فرمانش عمل کنند، و رحمت و برکات خدا بر آنان باد، سلام بر امامان دعوت کننده

وَالْقادَةِ الْهُداةِ، وَالسَّادَةِ الْوُلاةِ، وَالذَّادَةِ الْحُماةِ، وَاهْلِ الذِّكْرِ، وَاولِى

و رهبران هدایت گر، و سرور فرمانروایان، و دفاع کنندگان حمایتگر، و اهل ذکر

الْأَمْرِ، وَبَقِيَّةِ اللَّهِ، وَخِيَرَتِهِ وَحِزْبِهِ، وَعَيْبَةِ عِلْمِهِ، وَحُجَّتِهِ وَصِراطِهِ،

و سرپرستان (امت)، و ذخیره الهی و برگزیدگان و حزبش، و گنجینه دانشش و حجّت و راهش،

وَنُورِهِ وَبُرْهانِهِ ۶۳۸]، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا

و نور و برهانش، و رحمت و برکات خدا بر آنان باد، گواهی می دهم که معبودی جز خدای یگانه نیست

شَريكَ لَهُ، كَما شَهِدَ اللَّهُ لِنَفْسِهِ، وَشَهِدَتْ لَهُ مَلائِكَتُهُ وَاولُوا الْعِلْمِ مِنْ

که شریکی ندارد همان گونه که خدا بر خودش شهادت داده و فرشتگان و عالمان از

خَلْقِهِ، لا الهَ الَّا هُوَ الْعَزيزُ الْحَكيمُ، وَاشْهَدُ انَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ الْمُنْتَجَبُ،

مخلوقاتش نیز شهادت داده اند، معبودی جز او گرامی و فرزانه نیست و گواهی می دهم که محمّد بنده برگزیده خدا

وَرَسُولُهُ الْمُرْتَضى ارْسَلَهُ بِالْهُدى وَدينِ الْحَقِّ، لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ

و فرستاده پسندیده اوست که او را برای هدایت و بر دین حق فرستاد تا آن را بر همه ادیان غالب کند،

وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ، وَاشْهَدُ انَّكُمُ الْأَئِمَّةُ الرَّاشِدُونَ الْمَهْدِيُّونَ،

اگرچه مشرکان نپسندند، و گواهی می دهم که شما امامان هدایتگر هدایت یافته اید، امامان

الْمَعْصُومُونَ الْمُكَرَّمُونَ، الْمُقَرَّبُونَ الْمُتَّقُونَ، الصَّادِقُونَ الْمُصْطَفَوْنَ،

معصوم، گرامیان، مقرّبان (خدا)، پرهیزکاران، راستگویان، برگزیدگان،

الْمُطيعُونَ للَّهِ، الْقَوّامُونَ بِامْرِهِ، الْعامِلُونَ بِارادَتِهِ، الْفآئِزُونَ بِكَرامَتِهِ،

اطاعت کنندگان خدا، بپادارندگان فرمانش، عمل کنندگان به خواسته اش، که به مقام کرامت نائل شده اند،

اصْطَفاكُمْ بِعِلْمِهِ، وَارْتَضاكُمْ لِغَيْبِهِ، وَاخْتارَكُمْ لِسِرِّهِ، وَاجْتَبيكُمْ بِقُدْرَتِهِ،

خداوند با آگاهی شما را برگزید و برای (حفظ) اسرارش پسندیده، و اختیار کرد، و با قدرتش برگزید

ص :۵۳۹

وَ اعَزَّكُمْ بِهُداهُ، وَ خَصَّكَمْ بِبُرْهانِهِ، وَ انْتَجَبَكَمْ لِنُورِهِ، وَ ايَّدَكُمْ بِرُوحِهِ،

و با هدايتش عزّت بخشيد و دلايل خاص خود را در اختيار شما قرار داد و براى نورش برگزيد، و با روحش تأييدتان نمود

وَرَضِيَكُمْ خُلَفآءَ فى ارْضِهِ، وَحُجَجاً عَلى بَرِيَّتِهِ، وَانْصاراً لِدينِهِ،

و شما را پسنديد براى جانشينش در زمين و حجّت ها بر مخلوقاتش و ياوران دينش

وَحَفَظَةً لِسِرِّهِ، وَخَزَنَةً لِعِلْمِهِ، وَ مُسْتَوْدَعاً لِحِكْمَتِهِ، وَ تَراجِمَةً لِوَحْيِهِ،

و حافظان اسرارش، و گنجينه هاى علمش و مخزن حكمتش و تفسيركنندگان وحيش

وَارْكاناً لِتَوْحيدِهِ، وَشُهَدآءَ عَلى خَلْقِهِ، وَاعْلاماً لِعِبادِهِ، وَ مَناراً فى بِلادِهِ،

و پايه هاى يگانگيش و گواهان بر مخلوقاتش نشانه هاى (هدايت) بندگانش، و برج هاى نور در شهرهايش

وَ ادِلّاءَ عَلى صِراطِهِ، عَصَمَكُمُ اللَّهُ مِنَ الزَّلَلِ، وَآمَنَكُمْ مِنَ الْفِتَنِ،

و راهنمايان راهش (پسنديد)، خداوند شما را از لغزش ها محفوظ داشت و از فتنه ها ايمن گردانيد

وَطَهَّرَكُمْ مِنَ الدَّنَسِ، وَاذْهَبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ ۶۳۹]، وَطَهَّرَكُمْ تَطْهيراً، فَعَظَّمْتُمْ

و از آلودگى پاک كرد، و از پليدى بيرون برد، و شما را به طور كامل پاک نمود پس شما شكوهش را

جَلالَهُ، وَ اكْبَرْتُمْ شَأْنَهُ، وَ مَجَّدْتُمْ كَرَمَهُ، وَادَمْتُمْ ذِكْرَهُ ۶۴۰]، وَ وَكَّدْتُمْ ميثاقَهُ،

بزرگ شمرده و مقامش را گرامى داشتيد و بزرگواريش را ستوده و يادش را ادامه داديد و عهدش را استوار ساختيد

وَاحْكَمْتُمْ عَقْدَ طاعَتِهِ، وَنَصَحْتُمْ لَهُ فِى السِّرِّ وَ الْعَلانِيَهِ، وَ دَعَوْتُمْ الى

و پيمان بندگيش را محكم كرديد، و در پنهان و آشكار براى او خيرخواهى نموديد، و با دانش

سَبيلِهِ بِالْحِكْمَهِ وَالْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ، وَبَذَلْتُمْ انْفُسَكُمْ فى مَرْضاتِهِ،

و پند نيكو (مردم را) به راهش دعوت نموديد، و در راه رسيدن به رضايتش جانفشانى كرديد

وَصَبَرْتُمْ عَلى ما اصابَكُمْ فى جَنْبِهِ، وَاقَمْتُمُ الصَّلاهَ، وَآتَيْتُمُ الزَّكاهَ،

و بر آنچه در راهش به شما رسيد صبر نموديد و نماز را بپا داشته و زكات داديد

وَامَرْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَجاهَدْتُمْ فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ،

و امر به معروف و نهی از منکر کردید، و در راه خدا به شایستگی جهاد نمودید،

حَتّی اعْلَنْتُمْ دَعْوَتَهُ، وَ بَیَّنْتُمْ فَرآئِضَهُ، وَ اقَمْتُمْ حُدُودَهُ، وَ نَشَرْتُمْ شَرایعَ

تا در نهایت دعوتش را آشکار نموده و فرامینش را بیان کردید و حدودش را بپا داشته، و قوانین اسلام را

ص: ۵۴۰

احْكامِهِ، وَ سَنَنْتُمْ سُنَّتَهُ، وَ صِرْتُمْ فی ذلِکَ مِنْهُ اِلَی الرِّضا، وَ سَلَّمْتُمْ لَهُ

منتشر ساختید، و سنّتش را احیا نمودید، و در این راه رضایتش را بدست آوردید و تسلیم

الْقَضآءَ، وَ صَدَّقْتُمْ مِنْ رُسُلِهِ مَنْ مَضی فَالرَّاغِبُ عَنْکُمْ مارِقٌ، وَاللّازِمُ

حکمش شده و پیامبران گذشته را تصدیق نمودید، روی گردان از شما خارج از دین و پیرو شما

لَکُمْ لاحِقٌ، وَ الْمُقَصِّرُ فی حَقِّکُمْ زاهِقٌ، وَالْحَقُّ مَعَکُمْ وَ فیکُمْ وَ مِنْکُمْ

داخل در دین و کوتاهی کننده در حق شما نابود شدنی است، و حق (همیشه) با شما و در میان شما و از جانب شما

وَاِلَیْکُمْ، وَانْتُمْ اهْلُهُ وَ مَعْدِنُهُ، وَمیراثُ النُّبُوَّهِ عِنْدَکُمْ، وَ ایابُ الْخَلْقِ

و به سوی شماست، و شما اهل حق و معدن آن هستید و میراث نبوت نزد شما و بازگشت مخلوقات (به مشیّت خدا)

اِلَیْکُمْ، وَحِسابُهُمْ عَلَیْکُمْ، وَفَصْلُ الْخِطابِ عِنْدَکُمْ، وَ آیاتُ اللَّهِ لَدَیْکُمْ،

به سوی شما و حساب آنها (به فرمان او) بر شماست و سخن آخر با شماست ونشانه های خدا نزد شما،

وَ عَزآئِمُهُ فیکُمْ، وَ نُورُهُ وَ بُرْهانُهُ عِنْدَکُمْ، وَ امْرُهُ اِلَیْکُمْ، مَنْ والاکُمْ فَقَدْ

و اراده حتمی خدا در میان شماست، و نور و دلیلش در نزد شماست و حکمش را به شما سپرده است، دوستدار شما

والَی اللَّهَ، وَ مَنْ عاداکُمْ فَقَدْ عادَ اللَّهَ، وَ مَنْ احَبَّکُمْ فَقَدْ احَبَّ اللَّهَ، وَمَنْ

دوستدار خدا و دشمن شما دشمن خداست، و هر کس که شما را دوست بدارد خدا را دوست داشته، و هر کس که

ابْغَضَکُمْ فَقَدْ ابْغَضَ اللَّهَ، وَ مَنِ اعْتَصَمَ بِکُمْ فَقَدِ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ، انْتُمُ الصِّراطُ

با شما دشمنی کند با خدا دشمنی کرده، و هر کس که به شما متوسل شود به خدا متوسل شده است، شمایید راه راست

الْأَقْوَمُ، وَشُهَدآءُ دارِ الْفَنآءِ، وَشُفَعآءُ دارِ الْبَقآءِ، وَالرَّحْمَهُ الْمَوْصُولَهُ،

پایدار، و گواهان دنیای فانی و شفیعان آخرت، و رحمت پیوسته (خدا)

وَالْآیَهُ الْمَخْزُونَهُ، وَالْأَمانَهُ الْمَحْفُوظَهُ، وَالْبابُ الْمُبْتَلی بِهِ النَّاسُ، مَنْ

و نشانه پنهان (الهی) و امانت حفظ شده (خداوند) و درگاه آزمایش مردم، هر که

اتیکَمْ نَجی وَمَنْ لَمْ یَاْتِکَمْ هَلَکَ، الَی اللَّهِ تَدْعُونَ، وَعَلَیْهِ تَدُلَّونَ، وَبِهِ

به سوی شما آید نجات یابد و هر کس که نیاید هلاک شود، (مردم را) به سوی خدا دعوت کرده، و راهنمایی می کنید، به او

تُؤْمِنُونَ، وَلَهُ تُسَلِّمُونَ، وَبِامْرِهِ تَعْمَلُونَ، وَالی سَبیلِهِ تُرْشِدُونَ، وَبِقَوْلِهِ

ایمان آورده و تسلیم اویید، به فرمانش عمل کرده و به راهش ارشاد نموده و به گفتارش

تَحْکُمُونَ، سَعِدَ مَنْ والاکُمْ، وَ هَلَکَ مَنْ عاداکُمْ، وَ خابَ مَنْ جَحَدَکُمْ،

حکم می کنید، دوستدارتان سعادتمند شد و دشمنتان به هلاکت رسید، و منکرتان زیانکار شد،

ص :۵۴۱

وَضَلَّ مَنْ فارَقَکَمْ، وَ فازَ مَنْ تَمَسَّکَ بِکَمْ، وَ امِنَ مَنْ لَجا الَیْکَمْ، وَسَلِمَ

و جدا شونده از شما گمراه گردید، و متمسّک به شما رستگار شد و پناهنده به شما ایمن گردید،

مَنْ صَدَّقَکُمْ، وَهُدِیَ مَنِ اعْتَصَمَ بِکُمْ، مَنِ اتَّبَعَکُمْ فَالْجَنَّهُ مَاْویهُ، وَ مَنْ

و تصدیق کننده شما سالم ماند، و متوسل شونده به شما هدایت یافت، هر که از شما پیروی کند بهشت جایگاه اوست و هر که

خالَفَکُمْ فَالنَّارُ مَثْویهُ، وَ مَنْ جَحَدَکُمْ کافِرٌ، وَ مَنْ حارَبَکُمْ مُشْرِکٌ، وَ مَنْ

با شما مخالفت کند دوزخ جایگاه اوست، و هر که شما را انکار کند، کافر و هر که با شما به جنگ برخیزد، مشرک است و هر کس

رَدَّ عَلَیْکُمْ فی اسْفَلِ دَرَکٍ مِنَ الْجَحیمِ، اشْهَدُ انَّ هذا سابِقٌ لَکُمْ فیما

شما را رد کند در پایین ترین درجه دوزخ است، گواهی می دهم که این اوصاف در گذشته

مَضی وَ جارٍ لَکُمْ فیما بَقِیَ، وَ انَّ ارْواحَکُمْ وَ نُورَکُمْ وَ طینَتَکُمْ واحِدَهٌ،

برای شما بوده و در آینده نیز خواهد بود، و به یقین جانها و نور و سرشت شما یکی است

طابَتْ وَ طَهُرَتْ بَعْضُها مِنْ بَعْضٍ، خَلَقَکُمُ اللَّهُ انْواراً، فَجَعَلَکُمْ بِعَرْشِهِ

پاکی و پاکیزگی بعضی از شما از بعضی دیگر است، خداوند شما را به صورت نورهایی آفرید و شما را احاطه کننده

مُحْدِقینَ، حَتّی مَنَّ عَلَیْنا بِکُمْ، فَجَعَلَکُمْ فی بُیُوتٍ اذِنَ اللَّهُ انْ تُرْفَعَ

عرشش قرار داد تا اینکه با خلقت شما بر ما منّت گذاشت، و شما را در خانه هایی که خداوند اذن فرموده دیوارهای آن را بالا برند

وَیُذْکَرَ فیهَا اسْمُهُ، وَجَعَلَ صَلَواتَنا عَلَیْکُمْ، وَما خَصَّنا بِهِ مِنْ وِلایَتِکُمْ

و نام خدا در آنها برده شود قرار داد، و درودهای ما را بر شما قرار داد، و آنچه از ولایت شما به ما اختصاص داد

طیباً لِخُلْقِنا، وَ طَهارَهً لِأَنْفُسِنا، وَ تَزْکِیَهً لَنا، وَ کَفَّارَهً لِذُنُوبِنا، فَکُنَّا عِنْدَهُ

برای پاکی خلقت و پاکیزگی جانهای ما و تزکیه و کفّاره گناهان ما بود، پس ما در پیشگاه او

مُسَلِّمینَ بِفَضْلِکُمْ، وَمَعْرُوفینَ بِتَصْدیقِنا ایَّاکُمْ، فَبَلَغَ اللَّهُ بِکُمْ اشْرَفَ

فضل و برتری شما را پذیرفتیم و به واسطه تصدیقتان شناخته شدیم، پس خدا شما را به شریف ترین

مَحَلِّ الْمُکَرَّمینَ، وَ اعْلی مَنازِلِ الْمُقَرَّبینَ، وَارْفَعِ دَرَجاتِ الْمُرْسَلینَ،

جایگاه گرامیان، و برترین منزل مقرّبان و بالاترین رتبه فرستاده شدگان رسانید

حَیْثُ لا یَلْحَقُهُ لاحِقٌ، وَ لا یَفُوقُهُ فآئِقٌ، وَ لا یَسْبِقُهُ سابِقٌ، وَ لا یَطْمَعُ

جایگاهی که دست کسی به آن نرسد و کسی بر آن برتری نجوید و کسی از آن فراتر نرود، وطمع کننده ای

فی ادْراکِهِ طامِعٌ، حَتّی لا یَبْقی مَلَکٌ مُقَرَّبٌ، وَلا نَبِیٌّ مُرْسَلٌ، وَ لا

طمع درک آن نکند تا این که باقی نماند فرشته مقرّبی و نه پیامبر فرستاده شده ای

ص :۵۴۲

صِدّيقٌ وَ لا شَهيدٌ، وَ لا عالِمٌ وَ لا جاهِلٌ، وَ لادَنِيٌّ وَ لا فاضِلٌ، وَ لا

و نه صدّیق و نه شهیدی و نه عالم و نه جاهلی و نه فرومایه و نه صاحب فضلی، و نه

مُؤْمِنٌ صالِحٌ، وَ لا فاجِرٌ طالِحٌ، وَ لا جَبّارٌ عَنيدٌ، وَ لا شَيْطانٌ مَريدٌ، وَ لا

مؤمن صالح ونه بدکار ناشایستی، و نه زورگوی لجباز و نه شیطان رانده شده ای و نه

خَلْقٌ فيما بَيْنَ ذلِكَ شَهيدٌ، الّا عَرَّفَهُمْ جَلالَهَ امْرِكُمْ، وَ عِظَمَ خَطَرِكُمْ،

مخلوقاتی که در این میان حاضرند، جز این که خدا شناساند به آنها شکوه منزلت و عظمت موقعیّت

وَكِبَرَ شَأْنِكُمْ، وَتَمامَ نُورِكُمْ، وَصِدْقَ مَقاعِدِكُمْ، وَثَباتَ مَقامِكُمْ، وَشَرَفَ

و بزرگی مقام و کمال نور و درستی جایگاه و استواری مقام و شرافت

مَحَلِّكُمْ وَ مَنْزِلَتِكُمْ عِنْدَهُ، وَ كَرامَتَكُمْ عَلَيْهِ، وَ خاصَّتَكُمْ لَدَيْهِ، وَ قُرْبَ

جایگاه و منزلت شما را در نزدش و گرامی بودنتان را در پیشگاه او و جایگاه ویژه شما را در

مَنْزِلَتِكُمْ مِنْهُ، بِابى انْتُمْ وَامّى وَ اهْلى وَ مالى وَ اسْرَتى اشْهِدُ اللَّهَ

نزد او و نزدیکی منزلت شما را نزد خویش (به آنها شناساند)، پدر و مادر و همسر و دارایی و فرزندانم فدای شما باد، خداوند

وَاشْهِدُكُمْ، انّى مُؤْمِنٌ بِكُمْ وَبِما آمَنْتُمْ بِهِ، كافِرٌ بِعَدُوِّكُمْ وَ بِما كَفَرْتُمْ بِهِ،

و شما را گواه می گیرم که ایمان دارم به شما و آنچه که به آن ایمان دارید، دشمنتان و آنچه را شما انکار دارید انکار می کنم،

مُسْتَبْصِرٌ بِشَأْنِكُمْ وَبِضَلالَهِ مَنْ خالَفَكُمْ، مُوالٍ لَكُمْ وَ لِأَوْلِيآئِكُمْ، مُبْغِضٌ

به شأن و مقام شما و گمراهی مخالفانتان آگاهم، دوستدار شما و دوستانتان هستم، بغض و کینه

لِأَعْدآئِكُمْ وَ مُعادٍ لَهُمْ، سِلْمٌ لِمَنْ سالَمَكُمْ، وَ حَرْبٌ لِمَنْ حارَبَكُمْ، مُحَقِّقٌ

دشمنانتان را در دل دارم و با آنان دشمنم، با آن کس که با شما از در صلح درآید صلح می کنم و با آن کس که با شما از در جنگ درآید در جنگم، حق می دانم

لِما حَقَّقْتُمْ، مُبْطِلٌ لِما ابْطَلْتُمْ، مُطيعٌ لَكُمْ، عارِفٌ بِحَقِّكُمْ، مُقِرٌّ بِفَضْلِكُمْ،

آنچه را شما حق می دانید، و باطل می دانم آنچه را شما باطل می دانید، فرمانبردار شما و آشنا به حق شمایم معترف به فضل شما

مُحْتَمِلٌ لِعِلْمِكُمْ، مُحْتَجِبٌ بِذِمَّتِكُمْ، مُعْتَرِفٌ بِكُمْ، مُؤْمِنٌ بِايابِكُمْ،

و حامل علم شمایم، در پناه ضمانت شما و اعتراف کننده به حق شمایم، به بازگشتتان ایمان دارم

مُصَدِّقٌ بِرَجْعَتِكُمْ، مُنْتَظِرٌ لِامْرِكُمْ، مُرْتَقِبٌ لِدَوْلَتِكُمْ، آخِذٌ بِقَوْلِكُمْ،

و رجعتتان را تصدیق می کنم، در انتظار فرمان شما و چشم به راه حکومت شمایم، گفتار شما را پذیرفته

عامِلٌ بِامْرِكُمْ، مُسْتَجيرٌ بِكُمْ، زآئِرٌ لَكُمْ، لائِذٌ عآئِذٌ بِقُبُورِكُمْ، مُسْتَشْفِعٌ

و عمل کننده به فرمان شمایم پناهنده به شما و زیارت کننده شمایم، پناهنده به قبرهای شمایم شما را

ص: ۵۴۳

الَی اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ بِکَمْ، وَ مُتَقَرِّبٌ بِکَمْ الَیْهِ، وَ مُقَدِّمُکَمْ امامَ طَلِبَتی

به درگاه خدا شفیع گرفته و به او تقرّب می جویم و شما را پیشاپیش

وَحوآئِجی وَ ارادَتی فی کُلِّ احْوالی وَ امُوری مُؤْمِنٌ بِسِرِّکُمْ

خواسته ها و نیازها و آرزویم در هر حال و در هر کار قرار می دهم به پنهان

وَعَلانِیَتِکُمْ، وَشاهِدِکُمْ وَ غآئِبِکُمْ، وَ اوَّلِکُمْ وَ آخِرِکُمْ، وَ مُفَوِّضٌ فی ذلِکَ

و آشکار شما و حاضر و غایب شما و اوّلین و آخرینتان ایمان دارم و همه آنها را به شما واگذار می کنم

کُلِّهِ الَیْکُمْ، وَ مُسَلِّمٌ فیهِ مَعَکُمْ، وَ قَلْبی لَکُمْ مُسَلِّمٌ ۶۴۱]، وَ رَاْیی لَکُمْ تَبَعٌ،

و تسلیم شمایم، و دلم تسلیم شما و رأیم تابع شماست،

وَنُصْرَتی لَکُمْ مُعَدَّهٌ، حَتّی یُحْیِیَ اللَّهُ تَعالی دینَهُ بِکُمْ، وَ یَرُدَّکُمْ فی ایَّامِهِ،

و برای یاری تان آماده ام تا این که خدا دینش را به واسطه شما احیا کند و در آن روزگار شما را بازگرداند

وَ یُظْهِرَکُمْ لِعَدْلِهِ، وَ یُمَکِّنَکُمْ فی ارْضِهِ، فَمَعَکُمْ مَعَکُمْ لامَعَ غَیْرِکُمْ ۶۴۲]،

و به خاطر عدالتش شما را ظاهر کند و در زمینش متمکّن سازد، پس با شمایم با شما نه با غیر شما،

آمَنْتُ بِکُمْ، وَتَوَلَّیْتُ آخِرَکُمْ بِما تَوَلَّیْتُ بِهِ اوَّلَکُمْ، وَبَرِئْتُ الَی اللَّهِ

به شما ایمان دارم، و دوست دارم آخرین شما را همان گونه که اوّلین شما را دوست دارم، و بیزاری می جویم به درگاه خداوند

عَزَّوَجَلَّ مِنْ اعْدآئِکُمْ، وَ مِنَ الْجِبْتِ وَ الطَّاغُوتِ وَ الشَّیاطینِ وَ حِزْبِهِمُ

عزیز و ارجمند، از دشمنانتان و از طاغوت و قدرت های سرکش و شیاطین و گروه های آنها

الظَّالِمینَ لَکُمْ، وَ الْجاحِدینَ لِحَقِّکُمْ، وَ الْمارِقینَ مِنْ وِلایَتِکُمْ،

که بر شما ستم روا داشتند و حقّتان را انکار کردند، و از ولایت و سرپرستی شما بیرون رفتند

وَالْغاصِبینَ لِإِرْثِکُمْ، وَالشَّآکّینَ فیکُمْ، وَالْمُنْحَرِفینَ عَنْکُمْ، وَمِنْ کُلِ

و ارثتان را غصب نمودند و در مورد شما شک نموده و از راهتان منحرف شدند، (و بیزاری می جویم) از هر

وَلیجَهٍ دُونَکُمْ، وَکُلِّ مُطاعٍ سِواکُمْ، وَمِنَ الْأَئِمَّهِ الَّذینَ یَدْعُونَ اِلَی النّارِ،

همدمی غیر از شما، و از هر اطاعت شده ای جز شما و از پیشوایانی که به آتش دوزخ دعوت می کنند،

فَثَبَّتَنِیَ اللّهُ اَبَداً ما حَییتُ عَلی مُوالاتِکُمْ وَمَحَبَّتِکُمْ وَدینِکُمْ، وَوَفَّقَنی

پس خداوند پیوسته مادامی که زنده ام مرا بر دوستی و محبّت و دین شما ثابت قدم بدارد

ص :۵۴۴

لِطاعَتِكَمْ، وَ رَزَقَنی شَفاعَتَكَمْ، وَ جَعَلَنی مِنْ خِیارِ مَوالیكَمُ، التَّابِعینَ

و بر اطاعت از شما موفّقم کند، و شفاعت شما را روزیم گرداند و از بهترین دوستانتان که از دعوت شما

لِما دَعَوْتُمْ الَیْهِ، وَ جَعَلَنی مِمَّنْ یَقْتَصُّ آثارَكُمْ، وَ یَسْلُكُ سَبیلَكُمْ،

پیروی می کنند قرارم دهد، و مرا از کسانی قرار دهید که آثار شما را نقل می کند و از شما پیروی می کند،

وَیَهْتَدی بِهُدیكُمْ، وَ یُحْشَرُ فی زُمْرَتِكُمْ، وَ یُكَرُّ فی رَجْعَتِكَمْ، وَیُمَلَّكُ

و به هدایتتان راهنمایی می شود، و با شما محشور می شود و در زمان رجعتتان باز می گردد،

فی دَوْلَتِكُمْ، وَیُشَرَّفُ فی عافِیَتِكُمْ، وَ یُمَكَّنُ فی ایَّامِكُمْ، وَ تَقِرُّ عَیْنُهُ

و در دولت شما به حکومت می رسد، و در عافیت شما عزیز می شود، و در زمان (حکومت) شما قدرتمند می گردد، و چشمانش در

غَداً بِرُؤْیَتِكُمْ، بِابی انْتُمْ وَ امّی وَ نَفْسی وَ اهْلی وَمالی مَنْ ارادَ اللَّهَ بَدَءَ

آینده به دیدارتان روشن می شود، پدر و مادر و خود و خانواده و داراییم فدای شما باد، هر کس قصد (رسیدن به) خدا کند

بِكُمْ، وَ مَنْ وَحَّدَهُ قَبِلَ عَنْكُمْ، وَمَنْ قَصَدَهُ تَوَجَّهَ بِكُمْ، مَوالِیَّ لاَاحْصی

با شما آغاز می کند، و هر کس او را به یگانگی یاد کند از شما بپذیرد، و هر کس خدا را قصد کند به شما رو کند، ای سروران من،

ثَنآئَكُمْ، وَلا ابْلُغُ مِنَ الْمَدْحِ كُنْهَكُمْ، وَمِنَ الْوَصْفِ قَدْرَكُمْ، وَ انْتُمْ نُورُ

مدح و ثنایتان را نمی توانم بر شمارم و نمی توانم با ستایش به کنه شما و با توصیف به قدر و منزلتتان برسم، و شمایید نور

الْأَخْیارِ، وَ هُداهُ الْأَبْرارِ، وَ حُجَجُ الْجَبَّارِ، بِكُمْ فَتَحَ اللَّهُ وَ بِكُمْ یَخْتِمُ،

نیکان، و راهنمای خوبان و حجت های خدای قادر، خداوند (خلقت را) با شما آغاز کرد و به شما ختم می کند

وَبِكُمْ یُنَزِّلُ الْغَیْثَ، وَ بِكُمْ یُمْسِكُ السَّمآءَ انْ تَقَعَ عَلَی الْأَرْضِ الَّا بِاذْنِهِ،

و به واسطه شما باران می فرستد و بواسطه شما آسمان را از افتادن بی اجازه بر زمین نگه می دارد،

وَبِكُمْ یُنَفِّسُ الْهَمَّ، وَیَكْشِفُ الضُّرَّ، وَ عِنْدَكُمْ ما نَزَلَتْ بِهِ رُسُلُهُ، وَ هَبَطَتْ

و به واسطه شما اندوه را بزداید و سختی را برطرف سازد، و نزد شماست آنچه که رسولان خدا

بِهِ مَلائِکَتُهُ، وَ الی جَدِّکُمْ بُعِثَ الرُّوحُ الْأَمینُ.

و فرشتگانش آورده اند و بر جدّ شما جبرئیل روح الامین مبعوث گردید.

(در صورتی که مخاطب در این زیارت، امیرمؤمنان علیه السلام باشد به جای «

وَالی جَدِّکُمْ

» «وَالی أخیکَ»

می گویی). آتاکُمُ اللَّهُ ما لَمْ یُؤْتِ احَداً مِنَ الْعالَمینَ، طَأْطَا کُلُّ شَریفٍ

**** آنچه خداوند به شما داده به هیچ یک از جهانیان نداده است هر شریفی

لِشَرَفِكَمْ، وَبَخَعَ كُلَّ مُتَكَبِّرٍ لِطاعَتِكَمْ، وَخَضَعَ كُلَّ جَبَّارٍ لِفَضْلِكَمْ، وَذَلَ

در برابر شرافت شما سر فرود آورده و هر متکبّری برای اطاعت از شما گردن نهاده، و هر سرکشی در برابر فضلتان فروتن گردیده،

كُلُّ شَيْ ءٍ لَكُمْ، وَاشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِكُمْ، وَفازَ الْفآئِزُونَ بِوِلايَتِكُمْ،

و همه چیز برای شما خوار گشته، و زمین به نورتان روشن شده و رستگاران در سایه ولایت شما رستگار شده اند،

بِكُمْ يُسْلَكُ الَى الرِّضْوانِ، وَعَلى مَنْ جَحَدَ وِلايَتَكُمْ غَضَبُ الرَّحْمنِ،

به وسیله شما راه بهشت پیموده می شود و بر منکران ولایت شماست خشم و غضب خداوند،

بِابى انْتُمْ وَامّى وَنَفسى وَاهْلى وَمالى ذِكْرُكُمْ فِى الذَّاكِرينَ، وَاسْمآؤُكُمْ

پدر و مادر و خود و خانواده و داراییم فدای شما باد، یاد شما در (دل) ذاکران است و نام هایتان

فِى الْأَسْمآءِ، وَاجْسادُكُمْ فِى الْأَجْسادِ، وَارْواحُكُمْ فِى الْأَرْواحِ،

در میان نام ها و جسم هایتان در میان جسم ها و روح هایتان در میان روح ها

وَانْفُسُكُمْ فِى النُّفُوسِ، وَآثارُكُمْ فِى الْأثارِ، وَقُبُورُكُمْ فِى الْقُبُورِ، فَما

و نفس هایتان در میان نفس ها و آثارتان در میان آثار و قبرهایتان در میان قبرهاست، ولی (با این حال)

احْلى اسْمآئَكُمْ، وَاكْرَمَ انْفُسَكُمْ، وَاعْظَمَ شَأْنَكُمْ، وَاجَلَّ خَطَرَكُمْ، وَاوْفى

چه شیرین است نام هایتان و چه گرامی است نفس هایتان و چه با عظمت است شأن و مقامتان و چه باشکوه است موقعیّتتان و چه با وفاست

عَهْدَكُمْ، وَاصْدَقَ وَعْدَكُمْ ۶۴۳] كَلامُكُمْ نُورٌ، وَامْرُكُمْ رُشْدٌ، وَوَصِيَّتُكُمُ

عهد و پیمانتان و چه صادق است وعده تان، سخنانتان نور و فرمانتان هدایت و وصیّتشان

التَّقْوى وَفِعْلُكُمُ الْخَيْرُ، وَعادَتُكُمُ الْإِحْسانُ، وَسَجِيَّتُكُمُ الْكَرَمُ،

تقوا و پرهیزکاری و کارتان خیر و نیکی، و عادتتان احسان و نیکوکاری، وخلق و خویتان بخشش

وَشَأْنُكُمُ الْحَقُّ وَالصِّدْقُ وَالرِّفْقُ، وَقَوْلُكُمْ حُكْمٌ وَحَتْمٌ، وَرَأْيُكُمْ عِلْمٌ

و شأنتان حق و راستی و مدارا و گفتارتان فرمان و لازم الاجرا و رأیتان علم

وَحِلْمٌ وَحَزْمٌ، انْ ذُکِرَ الْخَیْرُ کُنْتُمْ اوَّلَهُ، وَاصْلَهُ وَفَرْعَهُ، وَمَعْدِنَهُ وَمَأْوِیهُ

و بردباری و دور اندیشیست، اگر یادی از خیر و نیکی شود، آغاز، اصل فرع، معدن، جایگاه و نهایت

وَمُنْتَهاهُ، بِابی انْتُمْ وَامّی وَنَفْسی کَیْفَ اصِفُ حُسْنَ ثَنآئِکُمْ، وَاحْصی

آن شمایید، پدر و مادر و خودم فدای شما، چگونه نیکی ستایش شما را توصیف کنم

ص: ۵۴۶

جَميلَ بَلائِكَمْ، وَبِكَمْ اخْرَجَنا اللَّهُ مِنَ الذِّلِّ، وَفَرَّجَ عَنَّا غَمَراتِ

و زیبایی نعمت هایتان را برشمارم، به وسیله شما خداوند ما را از ذلّت و خواری خارج کرد،

الْكُرُوبِ، وَانْقَذَنا مِنْ شَفا جُرُفِ الْهَلَكاتِ وَمِنَ النَّارِ، بِابی انْتُمْ وَامّی

و اندوه های فراگیر ما را برطرف کرد، و از لبه پرتگاه های نابودی و آتش دوزخ رهانید، پدر و مادر

وَنَفْسی بِمُوالاتِكُمْ عَلَّمَنَا اللَّهُ مَعالِمَ دِينِنا، وَاصْلَحَ ماكانَ فَسَدَ مِنْ

و خودم فدای شما، به خاطر پیروی از شما خداوند آموزه های دینمان را به ما آموخت، و آنچه از امور دنیای ما فاسد شده بود اصلاح نمود

دُنْيانا، وَبِمُوالاتِكُمْ تَمَّتِ الْكَلِمَهُ، وَعَظُمَتِ النِّعْمَهُ، وَائْتَلَفَتِ الْفُرْقَهُ،

و با دوستی شما دین خدا کامل و نعمت (او) برجسته و عظیم شد و جدایی و تفرقه به الفت تبدیل شد

وَبِمُوالاتِكُمْ تُقْبَلُ الطَّاعَهُ الْمُفْتَرَضَهُ، وَلَكُمُ الْمَوَدَّهُ الْواجِبَهُ، وَالدَّرَجاتُ

و به خاطر پیروی از شما عبادت های واجب پذیرفته شده و از آن شماست محبّت واجب (از جانب مردم) و رتبه های

الرَّفيعَهُ، وَالْمَقامُ الْمَحْمُودُ، وَالْمَكانُ ۶۴۴] الْمَعْلُومُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَالْجاهُ

بلند و مقام ستوده و جایگاه شناخته شده در نزد خدای با عزّت و باشکوه، و مقام

الْعَظيمُ، وَالشَّأْنُ الْكَبيرُ، وَالشَّفاعَهُ الْمَقْبُولَهُ، رَبَّنا آمَنَّا بِما انْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا

با عظمت و منزلت بزرگ و شفاعت پذیرفته شده (همه از آن شماست) پروردگارا، ما به آنچه نازل فرمودی ایمان آورده و از

الرَّسُولَ، فَاكْتُبْنا مَعَ الشَّاهِدينَ، رَبَّنا لا تُزِغْ قُلُوبَنا بَعْدَ اذْ هَدَيْتَنا، وَهَبْ

فرستاده ات پیروی نمودیم، پس (نام) ما را همراه گواهان ثبت فرما، پروردگارا دل هایمان را بعد از آنکه ما را هدایت کردی (از راه حق) منحرف مگردان

لَنا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَهً، انَّكَ انْتَ الْوَهَّابُ، سُبْحانَ رَبِّنا انْ كانَ وَعْدُ رَبِّنا

و از سوی خود رحمتی بر ما ببخش زیرا تویی بخشنده، منزّه است پروردگار ما که وعده اش به یقین

لَمَفْعُولًا، يا وَلِيَّ اللَّهِ (و اگر همه امامان را قصد کرده باشد می گوید:

«یا اوْلِیاءَ اللَّهِ»

) انَّ بَیْنی

انجام شدنی است، ای ولیّ خدا*************** «ای اولیای خدا»، به یقین میان من

وَبیْنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ ذُنُوباً لا یَاْتی عَلَیْها الَّا رِضاکُمْ، فَبِحَقِّ مَنِ ائْتَمَنَکُمْ

و خداوند با عزّت و باشکوه گناهانی است که جز رضایت شما آنها را محو نکند، پس به حق کسی که شما را امین

عَلی سِرِّهِ، وَاسْتَرْعاکُمْ امْرَ خَلْقِهِ، وَقَرَنَ طاعَتَکُمْ بِطاعَتِهِ، لَمَّا اسْتَوْهَبْتُمْ

رازش قرار داد و امور مخلوقات را به شما واگذار نمود و اطاعت شما را به اطاعت خویش قرین ساخت، مصرانه تقاضا دارم

ذُنُوبی وَکُنْتُمْ شُفَعآئی فَانّی لَکَمْ مُطیعٌ، مَنْ اطاعَکَمْ فَقَدْ اطاعَ اللَّهَ،

برای گناهانم طلب بخشش کنید و شفیعان من (در پیشگاه خدا) باشید، زیرا من مطیع شما هستم، هر کس شما را اطاعت کند خدا را اطاعت کرده است،

وَمَنْ عَصاکُمْ فَقَدْ عَصَی اللَّهَ، وَ مَنْ احَبَّکُمْ فَقَدْ احَبَّ اللَّهَ، وَ مَنْ ابْغَضَکُمْ

و هر کس شما را نافرمانی کند خدا را نافرمانی کرده است، و هر کس شما را دوست دارد خدا را دوست داشته است، و هر کس با شما دشمنی کند

فَقَدْ ابْغَضَ اللَّهَ، اللهُمَّ انّی لَوْ وَجَدْتُ شُفَعآءَ اقْرَبَ الَیْکَ مِنْ مُحَمِّدٍ

با خدا دشمنی کرده است، خدایا اگر من شفیعانی را می یافتم که از محمّد

وَ اهْلِ بَیْتِهِ الْأَخْیارِ، الْأَئِمَّهِ الْأَبْرارِ، لَجَعَلْتُهُمْ شُفَعآئی فَبِحَقِّهِمُ الَّذی

و خاندان برگزیده اش همان پیشوایان نیکوکار به درگاهت نزدیکتر بودند، آنها را شفیعان خود قرار می دادم، پس به حقّی که از آنان بر خودت

اوْجَبْتَ لَهُمْ عَلَیْکَ، اسْئَلُکَ انْ تُدْخِلَنی فی جُمْلَهِ الْعارِفینَ بِهِمْ وَبِحَقِّهِمْ،

واجب فرمودی از تو می خواهم که مرا در زمره عارفان به آنان و حقّشان

وَ فی زُمْرَهِ الْمَرْحُومینَ بِشَفاعَتِهِمْ، انَّکَ ارْحَمُ الرَّاحِمینَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی

و آمرزیدگان به واسطه شفاعتشان داخل کنی زیرا که تو مهربان ترین مهربانانی، و خدا بر

مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرینَ، وَسَلَّمَ تَسْلیماً کَثیراً، وَحَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَکیلُ.(۱)

محمد و خاندان پاکش درود فرستد و سلام فراوان خدا بر آنان باد و خداوند برای ما کافی و بهترین سرپرست است.

یادآوری: «علّامه مجلسی» پس از نقل و شرح این زیارت می گوید: اگر در شرح این زیارت کمی بسط کلام دادم- اگرچه برای رعایت اختصار هنوز هم حقّ آن را ادا ننمودم- به این جهت است که این زیارت از جهت سند، صحیح ترین، و از جهت موارد شمولش نسبت به ائمّه علیهم السلام شامل ترین و عام ترین زیارات، و از جهت لفظ، روشن ترین و فصیح ترین، و از جهت معنا و محتوا بلیغ ترین، و از جهت شأن و مقام، عالی ترین زیارات است.(۲) «مجلسی اوّل» (پدر بزرگوار علّامه مجلسی) نیز در شرح «من لا یحضره الفقیه» (یعنی در کتاب روضهالمتّقین) می فرماید: این زیارت احسن و اکمل زیارات است و من تا زمانی که در عتبات عالیات بودم زیارت نکردم ائمّه علیهم السلام را مگر به این زیارت.(۳) از حکایتی که مرحوم «حاجی

نوری» (قدّس اللّه نفسه) در کتاب «نجم الثاقب» نقل می کند به دست می آید که باید بر این زیارت مواظبت و مداومت داشت و از آن غافل نبود.(۴)

ص: ۵۴۸

۱- [۶۴۵]فقیه، جلد ۲، صفحه ۶۰۹، حدیث ۳۲۱۳ و عیون الاخبار، جلد ۲، صفحه ۲۷۲، حدیث ۱ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۲۷(با اندکی تفاوت).

۲- [۶۴۶]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۴۴.

۳- [۶۴۷]روضه المتّقین، جلد ۵، صفحه ۴۵۲.

۴- [۶۴۸]نجم الثاقب، صفحه ۶۰۳.

زیارت سوم (زیارت جامعه دیگری از امام صادق علیه السلام):

«علّامه مجلسی» در «بحارالانوار» می نویسد: این زیارت زیارتی است که «سیّد بن طاووس» ضمن ادعیه عرفه، از امام صادق علیه السلام روایت کرده که فرمود: در هرجا و هر زمان خصوصاً روز عرفه می توان این زیارت را خواند:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا نَبِیَّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

سلام بر تو ای رسول خدا، سلام بر تو ای پیامبر خدا، سلام بر تو ای

خِیَرَهَ اللَّهِ مِنْ خَلْقِهِ، وَامینَهُ عَلی وَحْیِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ یا امیرَ

برگزیده خدا از میان مخلوقات و امین بر وحیش، سلام بر تو ای مولای من ای امیر

الْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ، انْتَ حُجَّهُ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، وَبابُ

مؤمنان، سلام بر تو ای مولای من، تویی حجت خدا بر مخلوقاتش، و درگاه

عِلْمِهِ، وَوَصِیُّ نَبِیِّهِ، وَالْخَلیفَهُ مِنْ بَعْدِهِ فی امَّتِهِ، لَعَنَ اللَّهُ امَّهً غَصَبَتْکَ

علم و وصیّ پیامبرش، و جانشین بعد از او در میان امّتش، خدا لعنت کند آن مردمی که حقّت را غصب

حَقَّکَ، وَقَعَدَتْ مَقْعَدَکَ، ا نَا بَریءٌ مِنْهُمْ وَمِنْ شیعَتِهِمْ الَیْکَ، السَّلامُ عَلَیْکِ

نموده و در جایگاهت قرار گرفتند، من از آنان و پیروانشان به درگاهت بیزاری می جویم، سلام بر تو

یا فاطِمَهُ الْبَتُولُ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا زَیْنَ نِسآءِ الْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا

ای فاطمه پاکدامن، سلام بر تو ای زینت بانوان جهانیان، سلام بر تو ای

بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکِ وَعَلَیْهِ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا امَ

دختر رسول خدایی که پروردگار جهانیان است، درود خدا بر تو و بر او باد، سلام بر تو ای مادر

الْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ، لَعَنَ اللَّهُ امَّهً غَصَبَتْکِ حَقَّکِ، وَمَنَعَتْکِ ما جَعَلَهُ اللَّهُ لَکِ

حسن و حسین، خدا لعنت کند مردمی را که حقّت را غصب نموده و تو را از آنچه خداوند برایت حلال ساخته بود منع

حَلالًا، انَا بَریءٌ الَیْکِ مِنْهُمْ وَمِنْ شیعَتِهِمْ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ یا ابا

کردند، من از آنان و پیروانشان به درگاهت بیزاری می جویم، سلام بر تو ای مولای من ای ابا

مُحَمَّدٍ الْحَسَنَ الزَّكِیَّ، السَّلامُ عَلَیْكَ یا مَوْلایَ، لَعَنَ اللَّهُ امَّةً قَتَلَتْكَ،

محمد، حسن پاک نهاد، سلام بر تو ای مولای من، خدا لعنت کند مردمی را که تو را به شهادت رسانده

وَبایَعَتْ فی امْرِكَ وَشایَعَتْ، انَا بَرِیءٌ الَیْكَ مِنْهُمْ وَمِنْ شیعَتِهِمْ، السَّلامُ

و بر آن بیعت نموده و همکاری کردند، من از آنان و پیروانشان به درگاهت بیزاری می جویم، سلام

ص :۵۴۹

عَلَیْکَ یا مَوْلایَ یا ابا عَبْدِاللَّهِ الْحُسَیْنَ بْنَ عَلِیٍّ، صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْکَ

بر تو ای مولای من ای اباعبداللَّه، حسین بن علی، درود خدا بر تو

وَعَلی ابیکَ وَ عَلی جَدِّکَ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، لَعَنَ اللَّهُ امَّهً

و بر پدرت و جدّت محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- خدا لعنت کند مردمی را

اسْتَحَلَّتْ دَمَکَ، وَ لَعَنَ اللَّهُ امَّهً قَتَلَتْکَ، وَاسْتَباحَتْ حَریمَکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ

که خونت را حلال شمردند، و خدا لعنت کند مردمی را که تو را به شهادت رسانده و حریمت را رعایت نکردند، و خدا لعنت کند

اشْیاعَهُمْ وَ اتْباعَهُمْ، وَلَعَنَ اللَّهُ الْمُمَهِّدینَ لَهُمْ بِالتَّمْکینِ مِنْ قِتالِکُمْ، انَا

پیروان و متابعان آنها را و خدا لعنت کند کسانی را که با فرمانبرداری از آنان زمینه جنگ با شما را فراهم کردند، من

بَریءٌ الَی اللَّهِ وَالَیْکَ مِنْهُمْ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ یا ابامُحَمَّدٍ عَلِیَّ بْنَ

از آنان به درگاه خدا و نزد تو بیزاری می جویم، سلام بر تو ای مولای من، ای ابامحمد، علی بن

الْحُسَیْنِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ، یا ابا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ، السَّلامُ

حسین، سلام بر تو ای مولای من ای اباجعفر محمد بن علی، سلام

عَلَیْکَ یا مَوْلایَ، یا اباعَبْدِاللَّهِ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ،

بر تو ای مولای من، ای ابا عبداللَّه جعفر بن محمد، سلام بر تو ای مولای من

یا ابَا الْحَسَنِ مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ، یا ابَا الْحَسَنِ

ای ابالحسن موسی بن جعفر، سلام بر تو ای مولای من، ای ابالحسن

عَلِیَّ بْنَ مُوسی السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ، یا اباجَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ،

علی بن موسی، سلام بر تو ای مولای من، ای اباجعفر محمد بن علی،

السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ، یا ابَا الْحَسَنِ عَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

سلام بر تو ای مولای من، ای ابالحسن علی بن محمد، سلام بر تو ای

مَوْلایَ، یا ابا مُحَمَّدٍ الْحَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ، یا ابَا

مولای من، ای ابامحمد حسن بن علی، سلام بر تو ای مولای من، ای ابا

الْقاسِمِ مُحَمَّدَ بْنَ الْحَسَنِ صاحِبَ الزَّمانِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ وَعَلی

القاسم محمد بن حسن، صاحب الزمان، درود خدا بر تو و بر

عِتْرَتِکَ الطَّاهِرَهِ الطَّیِّبَهِ، یا مَوالِیَّ کُونُوا شُفَعآئی فی حَطِّ وِزْری

خاندان پاک و پاکیزه ات، ای سروران من در کاستن گناهان و خطاهایم شفیعم

ص :۵۵۰

وَخَطایایَ، آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِما انْزِلَ الَیْکَمْ، وَاتَوالی آخِرَکُمْ بِما اتَوالی بِهِ

باشید، به خدا و آنچه بر شما نازل نموده ایمان دارم، و آخرینتان را دوست دارم به همان جهت که

اوَّلَکُمْ، وَبَرِئْتُ مِنَ الْجِبْتِ وَالطّاغوُتِ وَاللّاتِ وَالْعُزّی یا مَوالِیَّ ا نَا

اوّلینتان را دوست دارم و از بت و طاغوت و لات و عزّی بیزاری می جویم، ای سروران من، من

سِلْمٌ لِمَنْ سالَمَکُمْ، وَحَرْبٌ لِمَنْ حارَبَکُمْ، وَعَدُوٌّ لِمَنْ عاداکُمْ، وَوَلِیٌّ

با هر کس که با شما از در صلح درآید در صلحم، و با هر کس که با شما از در جنگ درآید در جنگم و من تا روز قیامت با دشمنانتان دشمن و با دوستدارانتان

لِمَنْ والاکُمْ الی یَوْمِ الْقِیمَهِ، وَلَعَنَ اللَّهُ ظالِمیکُمْ وَغاصِبیکُمْ، وَلَعَنَ اللَّهُ

دوستم، و خدا لعنت کند ستمکاران و غصب کنندگان حقتان را، و خدا لعنت کند

اشْیاعَهُمْ وَاتْباعَهُمْ وَاهْلَ مَذْهَبِهِمْ، وَابْرَءُ الیَ اللَّهِ وَالَیْکُمْ مِنْهُمْ.(۱)

پیروان و تابعان و همکیشان آنان را و از آنان به درگاه خدا و نزد شما بیزاری می جویم.

***

زیارت چهارم (زیارت امین اللّه):

همان گونه که قبلًا نیز گفته ایم زیارت «امین اللّه» در نظر بزرگانی مانند مرحوم «علّامه مجلسی» از معتبرترین زیاراتی است که در همه مشاهد مشرّفه می توان خواند.

این زیارت در فصل زیارات امیرمؤمنان علیه السلام (صفحه ۲۶۰) به عنوان نخستین زیارت از زیارت مطلقه آن حضرت آمد.

***

زیارت پنجم (زیارت رجبیّه):

در اعمال ماه رجب نیز زیارتی با شروع «

الْحَمْدُلِلَّهِ الَّذی أَشْهَدَنا مَشْهَدَ اوْلِیائِهِ فِی رَجَب

» (صفحه ۶۳۱) خواهد آمد که مطابق روایتی که از حسین بن روح از حضرت صاحب الامر علیه السلام نقل شد می توان آن

را در هر یک از مشاهد مشرّفه خواند (البتّه در ماه رجب).

ص: ۵۵۱

۱- [۶۴۹]اقبال، صفحه ۳۸۲ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۷۴(با اندکی تفاوت).

فصل یازدهم: دعاهای بعد از زیارات

دعای اوّل:

«سیّد بن طاووس» می فرماید: مستحب است خواندن این دعا پس از زیارت هر کدام از ائمّه علیهم السلام:

اللَّهُمَّ انْ کانَتْ ذُنُوبی قَدْ اخْلَقَتْ وَجْهی عِنْدَکَ، وَحَجَبَتْ دُعآئی عَنْکَ،

خدایا اگر گناهانم آبرویم را در پیشگاهت برده و مانع رسیدن دعایم به تو شده

وَحالَتْ بَیْنی وَبَیْنَکَ، فَاسْئَلُکَ انْ تُقْبِلَ عَلَیَّ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ، وَتَنْشُرَ

و میان من و تو فاصله انداخته، از تو می خواهم که با جمال کریمانه ات به من رو کنی و رحمتت را بر من

عَلَیَّ رَحْمَتَکَ، وَتُنَزِّلَ عَلَیَّ بَرَکاتِکَ، وَانْ کانَتْ قَدْ مَنَعَتْ انْ تَرْفَعَ لی

بگسترانی و برکاتت را بر من نازل کنی، و اگر گناهم مانع رسیدن صدایم

الَیْکَ صَوْتاً، اوْ تَغْفِرَ لی ذَنْباً، اوْ تَتَجاوَزَ عَنْ خَطیئَهٍ مُهْلِکَهٍ، فَها ا نَا ذا

به درگاهت شده یا مانع آمرزش آن شده، یا مانع گذشت از گناهان هلاک کننده ام گشته، پس این منم

مُسْتَجیرٌ بِکَرَمِ وَجْهِکَ، وَعِزِّ جَلالِکَ، مُتَوَسِّلٌ الَیْکَ، مُتَقَرِّبٌ الَیْکَ بِاحَبِ

که به کرم ذاتت و عزّت جلالت پناهنده ام، به درگاهت متوسّل شده و تقرّب می جویم به واسطه محبوب ترین مخلوقات در

خَلْقِکَ الَیْکَ، وَاکْرَمِهِمْ عَلَیْکَ، وَاوْلاهُمْ بِکَ، وَاطْوَعِهِمْ لَکَ، وَاعْظَمِهِمْ

درگاهت و گرامی ترین و برترین آنان در نزدت و مطیع ترین آنان نسبت به تو و با عظمت ترین

مَنْزِلَهً وَمَکاناً عِنْدَکَ مُحَمَّدٍ، وَبِعِتْرَتِهِ الطَّاهِرینَ، الْأَئِمَّهِ الْهُداهِ الْمَهْدِیّینَ،

آنان از جهت شأن و جایگاه در نزدت، همان محمد و خاندان پاکش، امامان هدایت یافته هدایتگر،

الَّذینَ فَرَضْتَ عَلی خَلْقِکَ طاعَتَهُمْ، وَامَرْتَ بِمَوَدَّتِهِمْ، وَجَعَلْتَهُمْ وُلاهَ

آنانی که اطاعتشان را بر مخلوقاتت واجب کرده و به محبّتشان فرمان دادی، و آنان را فرمانروایان

الْأَمْرِ مِنْ بَعْدِ رَسُولِکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، یا مُذِلَّ کُلِّ جَبَّارٍ عَنیدٍ، وَیا

بعد از رسولت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- قرار دادی، ای خوارکننده هر ستمگر گردنکش، و ای

مُعِزَّ الْمُؤْمِنينَ، بَلَغَ مَجْهُودی فَهَبْ لی نَفْسِیَ السَّاعَهَ، وَرَحْمَهً مِنْکَ تَمُنُ

عزّت بخش مؤمنان، توانم به سر آمد، پس مرا در این ساعت ببخش، و رحمتی از جانب خودت که با آن بر من منّت

بِهـا عَلَیَّ یا ارْحَمَ الرّاحِمینَ. آنگاه ضـریح را ببوس و هر دو طرف صورتت را روی ضـریح گـذاری عطایم کن ای مهربان ترین مهربانان.****************************

بگذار و بگو: اللهُمَّ انَّ هذا مَشْهَدٌ لا یَرْجُو مَنْ فاتَتْهُ فیهِ رَحْمَتُکَ انْ یَنالَها

**** خدایا به یقین اینجا شهادتگاهی است که اگر کسی در آن از رحمتت دور ماند امیدی ندارد که در جای دیگر به آن

فی غَیْرِهِ، وَلا احَدٌ اشْقی مِنِ امْرِءٍ قَصَدَهُ مُؤَمِّلًا فَآبَ عَنْهُ خآئِباً، اللهُمَ

برسد، و کسی بیچاره تر از آن نیست که امیدوارانه به این جایگاه رو کند ولی ناامید از آنجا بازگردد، خدایا

انّی اعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ الْإِیابِ وَخَیْبَهِ الْمُنْقَلَبِ، وَالْمُناقَشَهِ عِنْدَ الْحِسابِ،

به تو پناه می برم از شرّ و ناامیدی در بازگشت و سخت گیری در هنگام حساب

وَحاشاکَ یا رَبِّ انْ تَقْرِنَ طاعَهَ وَلِیِّکَ بِطاعَتِکَ، وَمُوالاتَهُ بِمُوالاتِکَ،

و ای پروردگار من از تو بعید است که فرمانبرداری از ولیّت را به فرمانبرداریت و پیروی از او را به پیرویت

وَمَعْصِیَتَهُ بِمَعْصِیَتِکَ ثُمَّ تُؤْیِسَ زآئِرَهُ، وَالْمُتَحَمِّلَ مِنْ بُعْدِ الْبِلادِ الی

و نافرمانیش را به نافرمانیت مقرون سازی ولی زائرش و آن که دوری راه را برای رسیدن به قبرش

قَبْرِهِ، وَعِزَّتِکَ یا رَبِّ لایَنْعَقِدُ عَلی ذلِکَ ضَمیری اذْ کانَتِ الْقُلُوبُ الَیْکَ

تحمّل نموده ناامید گردانی، به عزّتت سوگند ای پروردگار من این را باور ندارم، زیرا دلها از تو

بِالْجَمیلِ تُشیرُ. سپس نماز زیارت بخوان و وقت وداع بگو:

به نیکی یاد می کند.********************

السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا اهْلَ بَیْتِ النُّبُوَّهِ، وَمَعْدِنَ الرِّسالَهِ، سَلامَ مُوَدِّعٍ لا سَئِمٍ

سلام بر شما ای خاندان نبوّت و گنجینه رسالت، سلام خداحافظی کننده ای که نه خسته است

وَلا قالٍ، وَرَحْمَهُاللَّهِ وَبَرَکاتُهُ عَلَیْکُمْ اهْلَ الْبَیْتِ، انَّهُ حَمیدٌ مَجیدٌ، سَلامَ

و نه دلتنگ، و رحمت و برکات خدا بر شما خاندان باد چرا که او ستوده و بزرگوار است، سلام

وَلِیٍّ غَیْرَ راغِبٍ عَنْکَمْ، وَلا مُنْحَرِفٍ عَنْکَمْ، وَلا مُسْتَبْدِلٍ بِکَمْ، وَلا مُؤْثِرٍ

دوستداری که به شما امیدوار است، و از شما روی گردان نیست، و برای شما جایگزین قرار نداده، و کسی را بیش از شما

عَلَیْکُمْ، وَلا زاهِدٍ فی قُرْبِکُمْ، لا جَعَلَهُ اللّٰهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَهِ قُبُورِکُمْ،

دوست ندارد، و از جوارتان دوری نمی کند، خداوند این زیارتم از قبرهایتان را آخرین زیارت

وَ اتْیانِ مَشاهِدِکُمْ، وَ السَّلامُ عَلَیْکُمْ وَ رَحْمَهُ اللّٰهِ وَبَرَکاتُهُ، وَ حَشَرَنِیَ اللّٰهُ

و آمدن به درگاهتان قرار ندهد و سلام و رحمت و برکات خدا بر شما باد و خدا مرا در گروه شما محشور

ص :۵۵۳

فی زُمْرَتِکَمْ، وَاوْرَدَنی حَوْضَکَمْ، وَارْضاکُمْ عَنّی وَمَکّنَنی فی دَوْلَتِکَمْ،

گرداند و بر حوض کوثر شما وارد گرداند و شما را از من خشنود سازد، و در حکومت شما مرا قدرت بخشد

وَاحْیانی فی رَجْعَتِکُمْ، وَ مَلَّکَنی فی ایَّامِکُمْ، وَ شَکَرَ سَعْیی بِکُمْ، وَغَفَرَ

و در رجعتتان زنده گرداند، و در روزگارتان حاکمم گرداند، و به واسطه شما تلاشم را بپذیرد، و به

ذُنُوبی بِشَفاعَتِکُمْ، وَ اقالَ عَثْرَتی بِحُبِّکُمْ، وَ اعْلی کَعْبی بِمُوالاتِکُمْ،

شفاعتتان گناهانم را بیامرزد و به محبتتان از لغزش هایم درگذرد، و به پیرویتان ارجمندم گرداند

وَشَرَّفَنی بِطاعَتِکُمْ، وَاعَزَّنی بِهُدیکُمْ، وَجَعَلَنی مِمَّنْ یَنْقَلِبُ مُفْلِحاً

و با اطاعت از شما شرافتم بخشد، و با هدایتتان عزیزم گرداند، و مرا از کسانی قرار دهد که باز می گردند در حالی که رستگارِ

مُنْجِحاً، سالِماً غانِماً، مُعافاً غَنِیّاً، فائِزاً بِرِضْوانِ اللَّهِ وَفَضْلِهِ وَکِفایَتِهِ،

پیروز، سلامتِ موفق، بخشیده شده و بی نیازند، و به خشنودی خدا و لطف و عنایتش رسیده اند

بِافْضَلِ ما یَنْقَلِبُ بِهِ احَدٌ مِنْ زُوَّارِکُمْ، وَمَوالیکُمْ وَمُحِبّیکُمْ وَشیعَتِکُمْ،

به بهترین شکلی که هر یک از زائران و دوستداران و محبّان و شیعیانتان باز می گردند

وَ رَزَقَنِیَ اللَّهُ الْعَوْدَ ثُمَّ الْعَوْدَ ثُمَّ الْعَوْدَ ما ابْقانی رَبّی بِنِیَّةٍ صادِقَةٍ،

و خدا پیوسته بازگشت (به این مکان) را مادامی که زنده ام، روزیم گرداند، با نیّتی صادق

وَ ایمانٍ وَتَقْوی وَاخْباتٍ، وَ رِزْقٍ واسِعٍ حَلالٍ طَیِّبٍ، اللهُمَّ لا تَجْعَلْهُ

و ایمان و تقوا و فروتنی، و روزی وسیع و حلال و پاکیزه، خدایا این زیارتم را

آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَتِهِمْ وَ ذِکْرِهِمْ، وَ الصَّلاةِ عَلَیْهِمْ، وَاوْجِبْ لِیَ الْمَغْفِرَةَ

آخرین زیارت و یاد و درود برایشان قرار مده، و بر من واجب گردان آمرزش

وَالرَّحْمَةَ، وَالْخَیْرَ وَالْبَرَکَةَ، وَالفَوْزَ وَالْإیمانَ، وَحُسْنَ الْإِجابَةِ، کَما

و رحمت و خیر و برکت و رستگاری و ایمان و اجابت نیکو را، همان گونه که

اوْجَبْتَ لِأَوْلِیآئِکَ الْعارِفینَ بِحَقِّهِمْ، الْمُوجِبینَ طاعَتَهُمْ، وَالرّاغِبینَ فی

واجب ساختی برای اولیائت که آشنای به حق امامان بودند و اطاعتشان را بر خود واجب می دانستند و مشتاق زیارتشان

زِیارَتِهِمْ، الْمُتَقَرِّبینَ الَیْکَ وَالَیْهِمْ، بِابی انْتُمْ وَامّی وَ نَفْسی وَمالی وَاهْلی

بودند و به درگاه تو و آنان تقرّب می جستند، پدر و مادر و جان و مال و خانواده ام فدای شما،

اجْعَلُونی مِنْ هَمِّکُمْ، وَصَیِّرُونی فی حِزْبِکُمْ، وَادْخِلُونی فی شَفاعَتِکُمْ،

مرا مورد عنایتتان و در گروه خودتان قرار دهید و در شفاعتتان داخل کنید

وَاذْكُرُونی عِنْدَ رَبِّكُمْ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْلِغْ

و در نزد پروردگارتان یاد کنید، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست،

ارْواحَهُمْ وَاجْسادَهُمْ عَنّی تَحِیَّهً کَثیرَهً وَسَلاماً، وَالسَّلامُ عَلَیْکُمْ

درود و سلام فراوان مرا به ارواح و بدن های آنان برسان و سلام

وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.(۱)

و رحمت و برکات خدا بر شما باد.

***

دعای دوم (دعای عالیه المضامین):

این دعا را نیز «سیّد بن طاووس» در «مصباح الزائر» آورده است که بعد از زیارت هر یک از ائمّه علیهم السلام می توان خواند:

اللهُمَّ انّی زُرْتُ هذَا الْإمامَ مُقِرًّا بِامامَتِهِ، مُعْتَقِداً لِفَرْضِ طاعَتِهِ، فَقَصَدْتُ

خدایا من این امام را زیارت نمودم در حالی که به امامتش اقرار دارم و به وجوب اطاعتش معتقدم، پس زیارت

مَشْهَدَهُ بِذُنُوبی وَعُیُوبی وَمُوبِقاتِ آثامی وَکَثْرَهِ سَیِّئاتی وَخَطایایَ،

بارگاهش را قصد نمودم با گناهان و عیب ها و جرم های آزاردهنده ام و فراوانی گناهان و اشتباهاتم

وَما تَعْرِفُهُ مِنّی مُسْتَجیراً بِعَفْوِکَ، مُسْتَعیذاً بِحِلْمِکَ، راجِیاً رَحْمَتَکَ،

و آنچه تو از من می دانی در حالی که به آمرزشت امیدوار و به شکیبابیت پناهنده ام، و به رحمتت امیدوار

لاجِئاً الی رُکْنِکَ، عآئِذاً بِرَأْفَتِکَ، مُسْتَشْفِعاً بِوَلِیِّکَ، وَابْنِ اولِیائِکَ،

و به قدرت تو پناه آورده ام و در سایه لطف تو قرار گرفته ام، و ولی و فرزند اولیاء

وَصَفِیِّکَ وَابْنِ اصْفِیآئِکَ، وَامینِکَ وَابْنِ امَنائِکَ، وَخَلیفَتِکَ وَابْنِ خُلَفائِکَ،

و برگزیده ات و فرزند برگزیدگان و امین و فرزند امینانت و خلیفه و فرزند خلفائت را شفیع می گیرم.

(هرگاه این دعا در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام خوانده شود در هر چهار مورد بجای کلمه «ابن» باید «ابی» گفته

شود). الَّذینَ جَعَلْتَهُمُ الْوَسیلَهَ الی رَحْمَتِکَ وَرِضْوانِکَ، وَالذَّریعَهَ الی

*** آنانی که واسطه رسیدن به رحمت و خوشنودیت و راه رسیدن به

رَاْفَتِکَ وَغُفْرانِکَ، اللهُمَّ وَاوَّلُ حاجَتی الَیْکَ انْ تَغْفِرَ لی ما سَلَفَ مِنْ

لطف و آمرزشت قرارشان دادی، خدایا اولین حاجتم به درگاهت این است که گناهان فراوان

ص :۵۵۵

۱- [۶۵۰]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۷۲ و مصباح الزائر، صفحه ۴۷۱.

ذُنُوبی عَلی کَثْرَتِها، وَانْ تَعْصِمَنی فیما بَقِیَ مِنْ عُمْری وَتُطَهِّرَ دینی

گذشته مرا بیامرزی، و مرا در باقیمانده عمرم (از گناه) حفظ کنی و دینم را

مِمَّا یُدَنِّسُهُ وَیَشینُهُ وَیُزْری بِهِ، وَتَحْمِیَهُ مِنَ الرَّیْبِ وَالشَّکِ وَالْفَسادِ

از آنچه آن را آلوده و تباه و بی آبرو ساخته، پاک گردانی و آن را از شک و تردید و تباهی

وَالشِّرْکِ، وَتُثَبِّتَنی عَلی طاعَتِکَ وَطاعَهِ رَسُولِکَ، وَذُرِّیَّتِهِ النُّجَبآءِ

و شرک، حفظ کنی، و مرا بر اطاعتت و اطاعت رسولت و نسل نجیب

السُّعَدآءِ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِمْ وَرَحْمَتُکَ وَسَلامُکَ وَبَرَکاتُکَ، وَتُحْیِیَنی ما

و سعادتمندش- که درود و رحمت و سلام و برکات تو بر آنان باد- ثابت قدم گردانی، و مادام که زنده ام

احْیَیْتَنی عَلی طاعَتِهِمْ، وَتُمیتَنی اذا امَتَّنی عَلی طاعَتِهِمْ، وَانْ لا تَمْحُوَ

بر اطاعت ایشان زنده ام بدار، و در وقت مردن بر اطاعت ایشان بمیران،

مِنْ قَلْبی مَوَدَّتَهُمْ وَمَحَبَّتَهُمْ، وَبُغْضَ اعْدائِهِمْ، وَمُرافَقَهَ اوْلِیآئِهِمْ وَبِرَّهُمْ،

و دوستی و محبّت آنان و کینه دشمنانشان و همراهی دوستدارانشان و نیکی به آنان را از دلم محو نکنی

وَاسْئَلُکَ یا رَبِّ انْ تَقْبَلَ ذلِکَ مِنّی وَتُحَبِّبَ الَیَّ عِبادَتَکَ، وَالْمُواظَبَهَ

و ای پروردگار من از تو می خواهم که این (زیارت) را از من بپذیری و به عبادتت و مواظبت

عَلَیْها، وَتُنَشِّطَنی لَها، وَتُبَغِّضَ الَیَّ مَعاصیَکَ وَمَحارِمَکَ، وَتَدْفَعَنی عَنْها،

بر آن علاقه مندم گردانی و بر انجام آن نشاطم بخشی، و گناهان و حرام هایت را مبغوضم گردانده و از آنها بازم داری

وَتُجَنِّبَنِی التَّقْصیرَ فی صَلاتی وَالْإِسْتِهانَهَ بِها، وَالتَّراخِیَ عَنْها،

و مرا از کوتاهی در انجام نمازم و سبک شمردن آن و تأخیر در انجام آن دور سازی

وَتُوَفِّقَنی لِتَأْدِیَتِها کَما فَرَضْتَ وَامَرْتَ بِهِ عَلی سُنَّهِ رَسُولِکَ، صَلَواتُکَ

و بر انجام آن موفّقم بداری آن گونه که واجب نموده و به انجام آن مطابق سنّت رسولت- که درود

عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَرَحْمَتُکَ وَبَرَکاتُکَ، خُضُوعاً وَخُشُوعاً، وَتَشْرَحَ صَدْری

و رحمت و برکات تو بر او و خاندانش باد- در حال فروتنی و افتادگی فرمان داده ای، و دلگرمم کنی

لِإیتآءِ الزَّکاهِ، وَاعْطآءِ الصَّدَقاتِ، وَبَذْلِ الْمَعْرُوفِ، وَالْإِحْسانِ الی

به پرداخت زکات و دادن صدقات و انجام کارهای نیک و نیکی و احسان به

شیعَهِ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمُ السَّلامُ، وَمُواساتِهِمْ، وَلا تَتَوَفَّانی الَّا بَعْدَ انْ

شیعیان خاندان محمد- که بر آنان درود باد- و زنده ام بداری تا

تَرْزُقَنی حَجَّ بَیْتِکَ الْحَرامِ، وَزِیارَهَ قَبْرِ نَبِیِّکَ وَقُبُورِ الْأَئِمَّهِ عَلَیْهِمُ

حج بیت اللّه الحرام و زیارت قبر پیامبرت و امامان- که بر آنان درود باد- را روزیم گردانی

السَّلامُ، وَاسْئَلُکَ یا رَبِّ تَوْبَهً نَصُوحاً تَرْضاها، وَنِیَّهً تَحْمَدُها، وَعَمَلًا

و ای پروردگار من از تو می خواهم توبه واقعی مورد پسندت را، و نیّت (خالص) مورد ستایشت را و عمل

صالِحاً تَقْبَلُهُ، وَانْ تَغْفِرَ لی وَتَرْحَمَنی اذا تَوَفَّیْتَنی وَتُهَوِّنَ عَلَیَ

شایسته مورد پذیرشت را، و آمرزش و رحمت هنگام مرگم را و آسانی سختی های

سَکَراتِ الْمَوْتِ، وَتَحْشُرَنی فی زُمْرَهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِ

جان کندنم را، و این که مرا در گروه محمد و خاندانش- که درود خدا بر او و بر آنان باد- محشور

وَعَلَیْهِمْ، وَتُدْخِلَنِی الْجَنَّهَ بِرَحْمَتِکَ، وَتَجْعَلَ دَمْعی غَزیراً فی طاعَتِکَ،

گردانی، و به رحمتت در بهشت داخلم کنی، و اشکم را در راه بندگیت فراوان کن

وَعَبْرَتی جارِیَهً فیما یُقَرِّبُنی مِنْکَ، وَقَلْبی عَطُوفاً عَلی اوْلِیآئِکَ،

و سرشکم را در آنچه مرا به تو نزدیک می کند جاری ساز، و دلم را به اولیائت مهربان کن

وَتَصُونَنی فی هذِهِ الدُّنْیا مِنَ الْعاهاتِ وَالْآفاتِ، وَالْأَمْراضِ الشَّدیدَهِ،

و مرا در این دنیا از آسیب ها و آفت ها و بیماری های شدید

وَالْأَسْقامِ الْمُزْمِنَهِ، وَجَمیعِ انْواعِ الْبَلاءِ وَالْحَوادِثِ، وَتَصْرِفَ قَلْبی عَنِ

و دردهای مزمن و تمامی بلاها و حوادث (ناگوار) ایمن گردان، و دلم را از حرام

الْحَرامِ، وَتُبَغِّضَ الَیَّ مَعاصِیَکَ، وَتُحَبِّبَ الَیَّ الْحَلالَ، وَتَفْتَحَ لی ابْوابَهُ،

بازگردان و نافرمانیت را مبغوضم ساز، و حلال را محبوبم گردان و درهای آن را به رویم بگشای

وَتُثَبِّتَ نِیَّتی وَفِعْلی عَلَیْهِ، وَتَمُدَّ فی عُمْری وَتُغْلِقَ ابْوابَ الْمِحَنِ عَنّی

و نیت و فعلم را بر آن ثابت بدار و عمرم را طولانی گردان و درهای سختی را به رویم ببند

وَلا تَسْلُبَنی ما مَنَنْتَ بِهِ عَلیَّ، وَلا تَسْتَرِدَّ شَیْئاً مِمَّا احْسَنْتَ بِهِ الَیَّ، وَلا

و آنچه به من عطا نموده ای از من نگیر، و آنچه به من احسان نموده ای از من باز نگردان،

تَنْزِعَ مِنِّی النِّعَمَ الَّتی انْعَمْتَ بِها عَلَیَّ، وَتَزیدَ فیما خَوَّلْتَنی وَتُضاعِفَهُ

و نعمت هایی که بر من ارزانی داشته ای از من مگیر، و در آنچه به من عطا کرده ای بیافزای و آن را مضاعف کن

اضْعافاً مُضاعَفَةً، وَ تَرْزُقَنی مالًا کَثیراً واسِعاً سآئِغاً، هَنیئاً نامِیاً وافِیاً،

و مال فراوان و وسیع حلال، گوارا و فزاینده و کافی روزیم گردان

ص :557

وَعِزّاً باقِياً كافِياً، وَجاهاً عَريضاً مَنيعاً، وَنِعْمَةً سابِغَةً عآمَّةً، وَتُغْنِيَنى

و عزّتى پاينده و كافى، و مقامى گسترده و دست نايافتنى، و نعمتى فراوان و گسترده، و مرا با اين امور

بِذلِكَ عَنِ الْمَطالِبِ الْمُنَكَّدَهِ، وَ الْمَوارِدِ الصَّعْبَهِ، وَ تُخَلِّصَنى مِنْها مُعافاً

از تلاش خسته كننده و كارهاى دشوار بى نياز ساز، و از آنها رهايم كن با سلامتى

فى دينى وَ نَفْسى وَ وَلَدى وَ ما اعْطَيْتَنى وَ مَنَحْتَنى وَ تَحْفَظَ عَلَىَّ مالى

در دين و جان و فرزندان و آنچه به من عطا نموده و بخشيده اى، و دارايى

وَ جَميعَ ما خَوَّلْتَنى وَتَقْبِضَ عَنّى ايْدِىَ الْجَبابِرَهِ، وَ تَرُدَّنى الى وَطَنى

و تمامى آنچه به من ارزانى داشته اى را حفظ كن، و دست ستمگران را از من كوتاه گردان، و مرا به وطنم بازگردان

وَ تُبَلِّغَنى نِهايَهَ امَلى فى دُنْياىَ وَ آخِرَتى وَ تَجْعَلَ عاقِبَهَ امْرى

و به نهايت آرزوهايم در دنيا و آخرت برسان، و عاقبت كارم را

مَحْمُودَهً حَسَنَهً سَليمَهً، وَ تَجْعَلَنى رَحيبَ الصَّدْرِ، واسِعَ الْحالِ، حَسَنَ

پسنديده و نيكو و مطمئن قرار ده، و مرا با سخاوت و دست و دلباز و خوش رفتار

الْخُلْقِ، بَعيداً مِنَ الْبُخْلِ وَالْمَنْعِ وَالنِّفاقِ، وَالْكِذْبِ وَالْبُهْتِ وَقَوْلِ الزُّورِ،

و دور از بخل و تنگ نظرى و دورويى و دروغ و تهمت و سخن باطل قرار ده

وَتُرْسِخَ فى قَلْبى مَحَبَّهَ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَشيعَتِهِمْ، وَتَحْرُسَنى يا رَبِ

و محبّت محمّد و خاندان محمّد و شيعيانشان را بر دلم راسخ كن، و اى پروردگار من، مرا به رحمت و بخششت

فى نَفْسى وَاهْلى وَمالى وَ وَلَدى وَاهْلِ حُزانَتى وَاخْوانى وَاهْلِ

در جان و خانواده و مال و فرزندان و غمخواران و برادران و دوستان

مَوَدَّتى وَذُرِّيَّتى بِرَحْمَتِكَ وَجُودِكَ، اللهُمَّ هذِهِ حاجاتى عِنْدَكَ، وَ قَدِ

و نسلم محافظت فرما، خدايا اينها حاجت هايم به درگاه توست كه

اسْتَكْثَرْتُها لِلُؤْمی وَشُحّی وَ هِیَ عِنْدَکَ صَغیرَةٌ حَقیرَةٌ، وَ عَلَیْکَ سَهْلَةٌ

به خاطر تنگ نظری و طمعم بر آن افزودم، در حالی که آنها نزد تو کوچک و بی مقدار و (انجام آن) بر تو آسان

یَسیرَةٌ، فَاسْئَلُکَ بِجاهِ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمُ السَّلامُ عِنْدَکَ،

و ساده است، پس از تو می خواهم به مقام محمّد و خاندان او- که درود بر او و بر آنان باد- در نزدت

وَبِحَقِّهِمْ عَلَیْکَ، وَبِما اوْجَبْتَ لَهُمْ، وَبِسآئِرِ انْبِیآئِکَ وَرُسُلِکَ، وَ اصْفِیآئِکَ

و به حقّشان بر تو، و به حقّ آنچه بر آنان و بر تمامی پیامبران و فرستادگان و برگزیدگان

ص :۵۵۸

وَ اوْلِيآئِکَ الْمُخْلِصينَ مِنْ عِبادِکَ، وَ بِاسْمِکَ الْأَعْظَمِ الْأَعْظَمِ لَمّا قَضَيْتَها

و دوستداران خالص از بندگانت واجب نموده ای و به حقّ اسم اعظم اعظمت که تمامی حاجت هایم را

کُلَّها، وَاسْعَفْتَنی بِها، وَ لَمْ تُخَيِّبْ امَلی وَ رَجآئی اللّٰهُمَّ وَ شَفِّعْ صاحِبَ

برآوری، و خواسته هایم را اجابت کنی، و امید و آرزویم را ناامید مگردانی، خدایا شفاعت صاحب

هذَا الْقَبْرِ فِيَّ، يا سَيِّدی يا وَلِيَّ اللّٰهِ يا امينَ اللّٰهِ، اسْئَلُکَ انْ تَشْفَعَ لی الَی

این قبر را در موردم بپذیر، ای آقای من ای ولی خدا، ای امین خدا، از تو می خواهم که در تمامی

اللّٰهِ عَزَّوَجَلَّ فی هذِهِ الْحاجاتِ کُلِّها، بِحَقِّ آبآئِکَ الطّاهِرينَ، وَ بِحَقِ

حاجت هایم نزد خداوندِ عزیز و گرامی شفیعم باشی، به حقّ پدران پاک نهادت و به حق

اوْلادِکَ الْمُنْتَجَبينَ، فَانَّ لَکَ عِنْدَاللّٰهِ تَقَدَّسَتْ اسْمآئُهُ، الْمَنْزِلَهَ الشَّريفَهَ،

فرزندان برگزیده ات، چرا که برای توست نزد خداوندی که نام هایش مقدّس است، مقام با شرافت

وَالْمَرْتَبَهَ الْجَليلَهَ، وَالْجاهَ الْعَريضَ، اللهُمَّ لَوْ عَرَفْتُ مَنْ هُوَ اوْجَهُ

و رتبه ای عالی، و جایگاه وسیع، خدایا اگر کسی را در نزدت آبرومند از این

عِنْدَکَ مِنْ هذَا الْإِمامِ، وَ مِنْ آبآئِهِ وَابْنآئِهِ الطّاهِرينَ عَلَيْهِمُ السَّلامُ

امام و از پدران و فرزندان پاکش– که درود و سلام بر ایشان باد– می شناختم

وَالصَّلاهُ، لَجَعَلْتُهُمْ شُفَعآئی وَ قَدَّمْتُهُمْ امامَ حاجَتی وَ طَلِباتی هذِهِ،

به یقین آنان را شفیعان خود و پیشاپیش حاجت و خواسته هایم قرار می دادم

فَاسْمَعْ مِنّی وَاسْتَجِبْ لی وَافْعَلْ بی ما انْتَ اهْلُهُ يا ارْحَمَ الرّاحِمينَ،

(خدایا) از من بشنو و اجابت فرما و در مورد من آنچه تو شایسته آنی انجام ده ای مهربان ترین مهربانان.

اللهُمَّ وَ ما قَصُرَتْ عَنْهُ مَسْئَلَتی وَلَمْ تَبْلُغْهُ فِطْنَتی مِنْ صالِحِ دينی

خدایا آنچه درخواستم شامل آن نشد و آنچه از صلاح دین

وَدُنْیایَ وَآخِرَتی فَامْنُنْ بِهِ عَلیَّ، وَاحْفَظْنی وَاحْرُسْنی وَهَبْ لی وَاغْفِرْ

و دنیا و آخرتم به فکرم خطور نکرده است، به اجابتش بر من منّت گذار، و مرا حفظ و پاسداری نما و بر من ببخش و مرا

لی وَ مَنْ ارادَنی بِسُوءٍ اوْ مَکْرُوهٍ، مِنْ شَیْطانٍ مَریدٍ، اوْ سُلْطانٍ عَنیدٍ، اوْ

بیامرز، و هر که مرا به بدی یا زشتی قصد کند چه شیطان نافرمان یا فرمانروای ظالم یا

مُخالِفٍ فی دینٍ، اوْ مُنازِعٍ فی دُنْیا، اوْ حاسِدٍ عَلَیَّ نِعْمَهً، اوْ ظالِمٍ اوْ باغٍ،

مخالف در دین یا ستیزه جوی در (امور) دنیا، یا حسود نسبت به نعمت هایم، یا ستمکار، یا سرکش

ص :۵۵۹

فَاقْبِضْ عَنّی یَدَهُ، وَاصْرِفْ عَنّی کَیْدَهُ، وَاشْغَلْهُ عَنّی بِنَفْسِهِ، وَاکْفِنی

دستش را از من کوتاه کن و مکرش را از من دور کن و او را به جای من به خودش مشغول ساز، و شرّ او

شَرَّهُ، وَشَرَّ اتْباعِهِ وَشَیاطینِهِ، وَاجِرْنی مِنْ کُلِّ ما یَضُرُّنی وَیُجْحِفُ بی

و پیروان و شیاطینش را از من دور کن، و از آنچه به من زیان می رساند و ضرر می زند، پناهم ده

وَاعْطِنی جَمیعَ الْخَیْرِ کُلِّهِ مِمَّا اعْلَمُ وَمِمَّا لا اعْلَمُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی

و تمامی نیکی ها را از آنچه می دانم و نمی دانم عطایم کن، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاغْفِرْلی وَلِوالِدَیَّ، وَلِإِخْوانی وَاخَواتی وَاعْمامی

محمّد و خاندان پاکش درود فرست و بیامرز مرا و پدر و مادر و برادران و خواهران و عموها

وَعَمَّاتی وَاخْوالی وَخالاتی وَاجْدادی وَجَدَّاتی وَاوْلادِهِمْ وَذَراریهِمْ،

عمه ها و دایی ها و خاله ها و پدربزرگ ها و مادربزرگ ها و فرزندان و نسل آنها

وَازْواجی وَذُرِّیَّاتی وَاقْرِبآئی وَاصْدِقائی وَجیرانی وَاخْوانی فیکَ مِنْ

و همسران و نسلم و نزدیکان و دوستان و همسایه هایم را و برادران دینیم در

اهْلِ الشَّرْقِ وَالْغَرْبِ، وَلِجَمیعِ اهْلِ مَوَدَّتی مِنَ الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ،

شرق و غرب زمین و تمامی دوستانم از مردان و زنان با ایمان

الْاحْیآءِ مِنْهُمْ وَالْامْواتِ، وَلِجَمیعِ مَنْ عَلَّمَنی خَیْراً، اوْ تَعَلَّمَ مِنّی

زنده و مرده ایشان و تمامی آنان که به من کار خیری آموخته اند یا از من عملی یاد گرفته اند

عِلْماً، اللهُمَّ اشْرِکْهُمْ فی صالِحِ دُعآئی وِزِیارَتی لِمَشْهَدِ حُجَّتِکَ

خدایا آنان را در دعای خیرم و زیارتم از بارگاه حجّت

وَوَلِیِّکَ، وَاشْرِکْنی فی صالِحِ ادْعِیَتِهِمْ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ،

و ولیّت شریک گردان و مرا در دعای خیر آنان شریک کن، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

وَبَلِّغْ وَلِیَّکَ مِنْهُمُ السَّلامَ، وَالسَّلامُ عَلَیْکَ وَرَحْمَهُاللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، یا سَیِّدی

و از جانب آنان سلامی به ولیّت برسان، و سلام و رحمت و برکات خدا بر تو باد ای سرور

یـا مَوْلایَ، یـا فُلانَ بْن فُلانٍ (و به جـای کلمه فلان بن فلان نـام امـامی را که زیـارت می کنی بـا و مولای من ای فلان پسر فلان**************************

نام پدر بزرگوارش می بری و می گویی) صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ وَعَلی رُوحِکَ وَبَدَنِکَ، انْتَ

***************** درود خدا بر تو و بر روح و بدن (مطهّر) تو باد، تویی

ص :۵۶۰

وَسيلَتی اِلَی اللَّهِ، وَذَریعَتی اِلَیْهِ، وَ لی حَقُّ مُوالاتی وَتَاْمیلی فَکُنْ

وسیله و راه رسیدنم به خدا، و برای من است حقّ دوستی و آرزومندی، پس به درگاه

شَفیعی اِلَی اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ فِی الْوُقُوفِ عَلی قِصَّتی هذِهِ، وَصَرْفی عَنْ

خداوند عزیز و گرامی شفیعم باش در آگاهی از خواسته ام و بازگشتن از

مَوْقِفی هذا بِالنُّجْحِ، وَ بِما سَئَلْتُهُ کُلِّهِ، بِرَحْمَتِهِ وَقُدْرَتِهِ، اللهُمَّ ارْزُقْنی

این مکان، با کامیابی و با تمامی آنچه از تو خواسته ام به واسطه رحمت و قدرت خدا، خدایا روزیم گردان

عَقْلًا کامِلًا، وَلُبّاً راجِحاً، وَ عِزّاً باقِیاً، وَ قَلْباً زَکِیاً، وَ عَمَلًا کَثیراً، وَادَباً

عقل کامل و فکر برتر و عزّت پاینده و قلبی پاک و عمل فراوان و ادب

بارِعاً، وَاجْعَلْ ذلِکَ کُلَّهُ لی وَلاتَجْعَلْهُ عَلَیَّ، بِرَحْمَتِکَ یاارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

نیکو، و تمامی اینها را به نفعم قرار ده نه به زیانم، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

***

دعای سوم (دعای مکارم الاخلاق):

چه نیکوست که زائر عزیز، فرصت به دست آمده پس از زیارت را غنیمت بشمرد و چنانچه موفّق شود دعای «مکارم الاخلاق» را که از دعاهای بسیار جامع و از حیث محتوا بسیار عالی است بخواند وآن دعایی است که ازامام سجاد علیه السلام نقل شده و در فصل دعاهای معروف (صفحه ۱۸۱) گذشت.

یادآوری: بسیار شایسته است که زائر محترم وقتی می خواهد طلب حاجت کند (چه در حرم باشد و یا هر مکان دیگر) عظمت اسلام و مسلمین و درود بر محمّد و آل محمّد صلی الله علیه و آله و سلامتی وجود مقدّس حضرت ولی عصر- عجّل اللَّه تعالی فرجه الشّریف- را بر هر حاجتی مقدّم بدارد که از برکات فراوانی برخوردار است.

صلوات بر چهارده معصوم علیهم السلام:

«شیخ طوسی» در «مصباح المتهجّد» در اعمال روز جمعه نوشته است: یکی از یاران امام حسن عسکری علیه السلام می گوید: از مولای خود امام حسن عسکری علیه السلام در منزل آن حضرت در «سامرا» سال ۲۵۵ درخواست کردم کیفیّت صلوات بر پیامبر و اوصیای آن بزرگوار علیهم السلام را بر من املا کند. آن حضرت نیز، با الفاظ مبارک خود بدون آن که در کتابی نگاه کند در حالی که من کاغذ بزرگی را به همراه داشتم، صلوات ذیل را املا فرمود و من نوشتم:

۱- [۶۵۱]مصباح الزائر، صفحه ۴۶۸ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۶۹.

صلوات بر پیغمبر صلی الله علیه و آله:

اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ کَما حَمَلَ وَحْیَک، وَبَلَّغَ رِسالاتِک، وَصَلِّ عَلی

خدایا بر محمّد درود فرست آن گونه که وحیت را حمل نمود و رسالتت را تبلیغ کرد و بر محمّد درود فرست

مُحَمَّدٍ کَما احَلَّ حَلالَک، وَحَرَّمَ حَرامَک، وَعَلَّمَ کِتابَک، وَصَلِّ عَلی

آن گونه که حلالت را حلال و حرامت را حرام شمرده و کتابت را (به دیگران) آموخت و بر

مُحَمَّدٍ کَما اقامَ الصَّلاهَ، وَ اتَی الزَّکاهَ، وَدَعا الی دینِک، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

محمّد درود فرست آن گونه که نماز را بپا داشته و زکات را پرداخت نموده و به دینت دعوت کرد و بر محمّد درود فرست

کَما صَدَّقَ بِوَعْدِک، وَاشْفَقَ مِنْ وَعیدِک، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ کَما غَفَرْتَ

آن گونه که وعده ات را تصدیق نموده و از وعده عذابت بیمناک شد، و بر محمّد درود فرست آن گونه که به واسطه

بِهِ الذُّنُوبَ، وَسَتَرْتَ بِهِ الْعُیُوبَ، وَفَرَّجْتَ بِهِ الْکُرُوبَ، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

او گناهان را آمرزیده و عیب ها را پوشانده و غم ها را برطرف نمودی، و بر محمّد درود فرست

کَما دَفَعْتَ بِهِ الشَّقآءَ، وَکَشَفْتَ بِهِ الْغَمَّآءَ، وَاجَبْتَ بِهِ الدُّعآءَ، وَنَجَّیْتَ

آن گونه که به واسطه او بدبختی را دفع نموده و اندوه را برطرف ساختی و دعا را اجابت نموده،

بِهِ مِنَ الْبَلاءِ، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ کَما رَحِمْتَ بِهِ الْعِبادَ، وَاحْیَیْتَ بِهِ

و از گرفتاری نجات دادی، و بر محمّد درود فرست آن گونه که به واسطه او بر بندگان رحم نموده و شهرها را

الْبِلادَ، وَقَصَمْتَ بِهِ الْجَبابِرَهَ، وَاهْلَکْتَ بِهِ الْفَراعِنَهَ، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

زنده ساختی و گردنکشان را درهم کوبیده و فرعون ها را هلاک کردی و بر محمّد درود فرست

کَما اضْعَفْتَ بِهِ الْأَمْوالَ، وَاحْرَزْتَ بِهِ مِنَ الْأَهْوالِ، وَکَسَرْتَ بِهِ الْأَصْنامَ،

آن گونه که به واسطه او دارایی ها را چند برابر گرداندی و از ترس حفظ نمودی و بت ها را به وسیله او درهم شکستی

وَرَحِمْتَ بِهِ الْأَنامَ، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ کَما بَعَثْتَهُ بِخَیْرِ الْأَدْیانِ، وَاعْزَزْتَ

و به سبب او بر انسان ها رحم نمودی، و بر محمّد درود فرست آن گونه که او را به بهترین دین مبعوث نمودی

بِهِ الْإِيمانَ، وَتَبَّرْتَ بِهِ الْأَوْثانَ، وَعَظَّمْتَ بِهِ الْبَيْتَ الْحَرامَ، وَ صَلِّ عَلى

و ایمان را به واسطه او تقویت نمودی، و بت ها را به خاک افکنده و بیت الحرام را عظمت بخشیدی، و بر محمّد

مُحَمَّدٍ وَ اهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ الْأَخْيارِ، وَسَلِّمْ تَسْليماً.

و خاندان پاک و برگزیده اش درود فرست و سلام فراوان بر آنان باد.

ص :۵۶۲

صلوات بر امیرالمؤمنین علیه السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی امیرِ الْمُؤْمِنینَ عَلِیِّ بْنِ ابیطالِبٍ، اخی نَبِیِّک، وَوَصِیِّهِ

خدایا بر امیرمؤمنان علی بن ابی طالب درود فرست، همان برادر پیامبرت و جانشین

وَوَلِیِّهِ، وَصَفِیِّهِ وَوَزیرِهِ، وَمُسْتَوْدَعِ عَلْمِهِ، وَمَوْضِعِ سِرِّهِ، وَبابِ حِکْمَتِهِ،

و ولیش و برگزیده و وزیرش، و امانتدار علم و جایگاه اسرارش، و درگاه حکمت

وَالنّاطِقِ بِحُجَّتِهِ، وَالدّاعی الی شَریعَتِهِ، وَخَلیفَتِهِ فی امَّتِهِ، وَمُفَرِّجِ

و گویا به حجتش و دعوت کننده به دین و جانشین در میان امتش، و برطرف کننده

الْکَرْبِ عَنْ وَجْهِهِ، قاصِمِ الْکَفَرَهِ، وَمُرْغِمِ الْفَجَرَهِ، الَّذی جَعَلْتَهُ مِنْ

غم از چهره اش، درهم کوبنده کافران و خوار کننده بدکاران، آن که او را نسبت به

نَبِیِّکَ بِمَنْزِلَهِ هرُونَ مِنْ مُوسی اللهُمَّ والِ مَنْ والاهُ، وَعادِ مَنْ عاداهُ،

پیامبرت همانند هارون نسبت به موسی قرار دادی، خدایا دوستدارانش را دوست و دشمنانش را دشمن بدار

وَانْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ، وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ، وَالْعَنْ مَنْ نَصَبَ لَهُ مِنَ الْأَوَّلینَ

و یاورانش را یاری کن و رها کنندگانش را خوار گردان، و هر که از پیشینیان و پسینیان با او دشمنی

وَالْأخِرینَ، وَصَلِّ عَلَیْهِ افْضَلَ ما صَلَّیْتَ عَلی احَدٍ مِنْ اوْصِیآءِ انْبِیآئِکَ،

ورزید لعنت کن، بر او درود فرست، برترین درودی که بر هر یک از جانشینان پیامبرانت فرستاده ای

یا رَبَّ الْعالَمینَ.

ای پروردگار جهانیان.

صلوات بر سیده زنان فاطمه علیها السلام:

اللهُمَّ صَلِّ عَلَی الصِّدّیقَهِ فاطِمَهَ الزَّکِیَّهِ، حَبیبَهِ حَبیبِکَ وَنَبِیِّکَ، وَامِ

خدایا بر فاطمه راست گفتارِ پاکیزه درود فرست، همان محبوبِ حبیب و (محبوب) پیامبرت، و مادر

اِحِبّآئِکَ وَاصْفِیآئِکَ، الَّتِی انْتَجَبْتَها وَفَضَّلْتَها وَاخْتَرْتَها عَلی

دوستداران و برگزیدگانت، بانویی که او را برگزیده و برتری داده

نِسآءِ الْعالَمینَ، اللّهُمَّ کُنِ الطّالِبَ لَها مِمَّنْ ظَلَمَها، وَاسْتَخَفَّ بِحَقِّها، وَکُنِ

و بر بانوان جهانیان اختیار نمودی، خدایا تو خود انتقام او را بگیر از کسانی که به او ستم نموده و حقّش را رعایت نکردند و خدایا

ص :۵۶۳

الثَّائِرَ اللهُمَّ بِدَمِ اوْلادِها، اللَّهُمَّ وَكَما جَعَلْتَها امَّ ائِمَّهِ الْهُدى وَحَليلَهَ

تو خود خونخواه فرزندانش باش، خدایا همان گونه که او را مادر امامان هدایتگر و همسر

صاحِبِ اللِّوآءِ، وَالْكَريمَهَ عِنْدَ الْمَلَإِ الْأَعْلى فَصَلِّ عَلَيْها وَعَلى امِّها

صاحب پرچم (هدایت) و گرامی در نزد فرشتگان عالم بالا قرار دادی، پس بر او و مادرش درود فرست

صَلاهً تُكْرِمُ بِها وَجْهَ ابيها مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَتُقِرُّ بِها اعْيُنَ

درودی که به واسطه آن پدرش محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- را گرامی داری و مایه چشم روشنی

ذُرِّيَّتِها، وَابْلِغْهُمْ عَنّى فى هذِهِ السَّاعَهِ افْضَلَ التَّحِيَّهِ وَالسَّلامِ.

نسلش را فراهم سازی و از جانب من در این ساعت برترین درود و سلام را به آنان برسان.

صلوات بر امام حسن و امام حسین علیهما السلام:

اللهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ عَبْدَيْكَ، وَوَلِيَّيْكَ وَابْنَىْ رَسُولِكَ،

خدایا درود فرست بر حسن و حسین دو بنده و ولیّت و فرزندان رسولت

وَسِبْطَىِ الرَّحْمَهِ، وَسَيِّدَىْ شَبابِ اهْلِ الْجَنَّهِ، افْضَلَ ما صَلَّيْتَ عَلى

و دو نوه پیامبر رحمت و دو آقای جوانان اهل بهشت، برترین درودی که بر

احَدٍ مِنْ اوْلادِ النَّبِيّينَ وَالْمُرْسَلينَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ سَيِّدِ

هر یک از فرزندان پیامبران و فرستادگانت رسانده ای، خدایا بر حسن فرزند سرور

النَّبِيّينَ، وَوَصِيِّ اميرِ الْمُؤْمِنينَ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ

پیامبران و جانشین امیرمؤمنان درود فرست، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام

عَلَيْكَ يَابْنَ سَيِّدِ الْوَصِيّينَ، اشْهَدُ انَّكَ يَابْنَ اميرِ الْمُؤْمِنينَ امينُ اللَّهِ وَابْنُ

بر تو ای فرزند سرور جانشینان، گواهی می دهم که تو به یقین فرزند امیرمؤمنان امین خدا و فرزند

امينِهِ، عِشْتَ مَظْلُوماً وَمَضَيْتَ شَهيداً، وَاشْهَدُ انَّكَ الْإِمامُ الزَّكِيُّ الْهادِى

امینش هستی، مظلومانه زندگی کرده و با شهادت از دنیا رفتی و گواهی می دهم که تو به یقین امام پاک، هدایتگر

الْمَهْدِیُّ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَیْهِ، وَبَلِّغْ رُوحَهُ وَجَسَدَهُ عَنّی فی هذِهِ السَّاعَهِ

و هدایت یافته ای، خدایا بر او درود فرست و بهترین درود و سلام را در این ساعت از جانب من به روح و بدنش

افْضَلَ التَّحِیَّهِ وَالسَّلامِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلَی الْحُسَیْنِ بْنِ عَلِیٍّ الْمَظْلُومِ

برسان، خدایا بر حسین بن علی درود فرست، آن ستمدیده

ص :۵۶۴

الشَّهیدِ، قَتیلِ الْکَفَرَهِ، وَطَریحِ الْفَجَرَهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا اباعَبْدِاللَّهِ،

شهید، کشته شده به دست کافران، و به خاک افتاده به دست بدکاران، سلام بر تو ای اباعبداللّه

السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ امیرِ الْمُؤْمِنینَ، اشْهَدُ

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند امیرمؤمنان، از روی یقین گواهی می دهم

مُوقِناً انَّکَ امینُ اللَّهِ وَابْنُ امینِهِ، قُتِلْتَ مَظْلُوماً وَمَضَیْتَ شَهیداً، وَاشْهَدُ انَ

که تو امین خدا و فرزند امینش هستی، مظلومانه کشته شده و با شهادت از دنیا رفتی، و گواهی می دهم که

اللَّهَ تَعالی الطَّالِبُ بِثارِکَ، وَمُنْجِزٌ ما وَعَدَکَ مِنَ النَّصْرِ وَالتَّأْییدِ فی هَلاکِ

خداوند بلندمرتبه خونخواه توست، و به وعده یاری و حمایت در هلاک نمودن دشمنت

عَدُوِّکَ، وَاظْهارِ دَعْوَتِکَ، وَاشْهَدُ انَّکَ وَفَیْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ، وَجاهَدْتَ فی

و آشکار ساختن دعوتت، وفا خواهد نمود، و گواهی می دهم که تو به یقین به پیمان خدا وفا کرده، و در

سَبیلِ اللَّهِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، لَعَنَ اللَّهُ امَّهً قَتَلَتْکَ،

راه خدا جهاد نموده و خدا را خالصانه عبادت نمودی تا زمان شهادتت فرا رسید، خداوند قاتلان تو را لعنت کند

وَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً خَذَلَتْکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ امَّهً الَبَّتْ عَلَیْکَ، وَابْرَءُ الَی اللَّهِ تَعالی

و خداونـد آنان که تو را یاری نکردنـد لعنت کنـد، و خداوند گروهی را که کمر به دشـمنیت بسـتند را لعنت کند، و به درگاه خداوند بلندمرتبه بیزاری می جویم

مِمَّنْ اکْذَبَکَ، وَاسْتَخَفَّ بِحَقِّکَ، وَاسْتَحَلَّ دَمَکَ، بِابی انْتَ وَامّی یا

از کسانی که تو را تکذیب نموده و حقّت را سبک شمرده و خونت را حلال دانستند، پدر و مادرم به فدای تو ای

اباعَبْدِاللَّهِ، لَعَنَ اللَّهُ قاتِلَکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ خاذِلَکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ سَمِعَ واعِیَتَکَ

اباعبداللّه، خداوند قاتلت را لعنت کند، و خداوند ترک کننده یاریت را لعنت کند و خداوند لعنت کند کسی را که صدای

فَلَمْ یُجِبْکَ وَلَمْ یَنْصُرْکَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ سَبا نِسآئَکَ، ا نَا الَی اللَّهِ مِنْهُمْ بَریٌ،

یاری خواستنت را شنید و پاسخت نداد و یاریت نکرد، و خداوند کسانی را که زنانت را به اسارت بردند لعنت کند، من به درگاه

وَمِمَّنْ والاهُمْ وَمالَأَهُمْ وَاعانَهُمْ عَلَيْهِ، وَاشْهَدُ انَّكَ وَالْأَئِمَّهَ مِنْ وُلْدِكَ

خداوند از آنان و از دوستداران و حامیان و یاورانشان بیزاری می جویم، و گواهی می دهم که تو و امامان از فرزندانت

كَلِمَهُ التَّقْوى وَبابُ الْهُدى وَالْعُرْوَهُ الْوُثْقى وَالْحُجَّهُ عَلى اهْلِ الدُّنْيا،

اساس پرهیزکاری و درگاه هدایت و ریسمان محکم (هدایت) و حجّت (خدا) بر جهانیان هستید

وَاشْهَدُ انّى بِكُمْ مُؤْمِنٌ، وَبِمَنْزِلَتِكُمْ مُوقِنٌ، وَلَكُمْ تابِعٌ بِذاتِ نَفْسى

و گواهی می دهم که من به شما ایمان دارم و به جایگاهتان یقین دارم و پیرو شمایم با تمام وجودم

وَشَرایعِ دینی وَخَواتیمِ عَمَلی وَمُنْقَلَبی فی دُنْیایَ وَ آخِرَتی

و قوانین دینم و عواقب عملم و سرنوشتم در دنیا و آخرتم.

صلوات بر امام علی بن الحسین علیهما السلام:

اللهُمَّ صَلِّ عَلی عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ سَیِّدِ الْعابِدینَ، الَّذِی اسْتَخْلَصْتَهُ

خدایا بر علی بن حسین آقا و سرور عابدان درود فرست، آن که او را برای خودت خالص

لِنَفْسِکَ، وَجَعَلْتَ مِنْهُ ائِمَّهَ الْهُدیَ، الَّذینَ یَهدُونَ بِالْحَقِّ، وَبِهِ یَعْدِلُونَ،

گرداندی و امامان هدایتگر را از نسل او قرار دادی، آنان که به سوی حق هدایت کرده و به آن باز می گردند

الَّذی اخْتَرْتَهُ لِنَفْسِکَ، وَطَهَّرْتَهُ مِنَ الرِّجْسِ، وَاصْطَفَیْتَهُ وَجَعَلْتَهُ هادِیاً

آن که او را برای خود برگزیده و از پلیدی پاک نمودی، و او را انتخاب کرده و هدایتگر هدایت یافته قرارش

مَهْدِیّاً، اللهُمَّ فَصَلِّ عَلَیْهِ افْضَلَ ما صَلَّیْتَ عَلی احَدٍ مِنْ ذُرِّیَهِ انْبیآئِکَ،

دادی، خدایا بر او درود فرست بهترین درودی را که بر هر یک از فرزندان پیامبرانت فرستاده ای

حَتّی تَبْلُغَ بِهِ ما تَقِرُّ بِهِ عَیْنُهُ فِی الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ، انَّکَ عَزیزٌ حَکیمٌ.

تا به او برسانی آنچه را که به واسطه آن چشمش در دنیا و آخرت روشن شود، زیرا که تو گرامی و با حکمتی.

صلوات بر امام باقر علیه السلام:

اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ باقِرِ الْعِلْمِ، وَ امامِ الْهُدی وَ قآئِدِ اهْلِ

خدایا درود فرست بر محمّد بن علی شکافنده دانش و پیشوای هدایتگر و رهبر

التَّقْوی وَ الْمُنْتَجَبِ مِنْ عِبادِکَ، اللهُمَّ وَ کَما جَعَلْتَهُ عَلَماً لِعِبادِکَ،

پرهیزکاران و برگزیده از میان بندگانت، خدایا همان گونه که او را قرار دادی نشانه ای برای (هدایت) بندگانت

وَمَناراً لِبِلادِکَ، وَ مُسْتَوْدَعاً لِحِکْمَتِکَ، وَ مُتَرْجِماً لِوَحْیِکَ، وَ امَرْتَ

و روشنایی شهرهایت، و ودیعه گاه دانشت و مفسّر وحیت (قرار دادی)، و به اطاعتش

بِطاعَتِهِ، وَحَذَّرْتَ مِنْ مَعْصِيَتِهِ، فَصَلِّ عَلَيْهِ یا رَبِّ افْضَلَ ما صَلَّیْتَ عَلی

فرمان داده و از نافرمانیش منع نمودی، پس پروردگارا بر او درود فرست بهترین درودی را که بر

احَدٍ مِنْ ذُرِّیَهِ انْبِیآئِکَ، وَ اصْفِیآئِکَ وَ رُسُلِکَ وَ امَنآئِکَ، یا رَبَّ الْعالَمینَ.

هر یک از فرزندان پیامبران و برگزیدگان و فرستادگان و امینانت فرستاده ای ای پروردگار جهانیان.

ص :۵۶۶

صلوات بر امام صادق علیه السلام:

اللهُمَّ صَلِّ عَلی جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ، خازِنِ الْعِلْمِ، الدَّاعی الَیْکَ

خدایا بر جعفر بن محمّد راست گفتار درود فرست، آن گنجینه دانش، دعوت کننده راستین

بِالْحَقِّ، النُّورِ الْمُبینِ، اللهُمَّ وَکَما جَعَلْتَهُ مَعْدِنَ کَلامِکَ وَوَحْیِکَ، وَخازِنَ

به سویت و نور آشکار، خدایا همان گونه که او را قرار دادی گنجینه سخنان و وحیت و مخزن

عِلْمِکَ، وَلِسانَ تَوْحیدِکَ، وَوَلِیَّ امْرِکَ، وَمُسْتَحْفِظَ دینِکَ، فَصَلِّ عَلَیْهِ

دانشت و زبان گویا به یگانگیت و سرپرست امورت و حافظ دینت (قرار دادی)، پس بر او درود فرست

افْضَلَ ما صَلَّیْتَ عَلی احَدٍ مِنْ اصْفِیآئِکَ وَحُجَجِکَ، انَّکَ حَمیدٌ مَجیدٌ.

بهترین درودی را که بر هر یک از برگزیدگان و حجّت هایت فرستاده ای، زیرا که تو ستوده و بزرگواری.

صلوات بر امام موسی بن جعفر علیهما السلام:

اللهُمَّ صَلِّ عَلَی الْأَمینِ الْمُؤْتَمَنِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ، الْبَرِّ الْوَفِیِّ، الطَّاهِرِ

خدایا بر امانتدار مورد اعتماد همان موسی بن جعفر درود فرست، آن نیکوکار با وفا، پاک

الزَّکِیِّ، النُّورِ الْمُبینِ، الْمُجْتَهِدِ الْمُحْتَسِبِ، الصَّابِرِ عَلَی الْأَذی فیکَ،

پاکیزه، نور آشکار، تلاش کننده و کسی که اعمالش برای تو بود، و صبر کننده بر اذیّت ها در راه تو

اللهُمَّ وَکَما بَلَّغَ عَنْ ابآئِهِ مَا اسْتُودِعَ مِنْ امْرِکَ وَنَهْیِکَ، وَحَمَلَ عَلَی

خدایا همان گونه که اوامر و نواهی ودیعه گذاشته شده در نزد پدرانش را رسانید و به سوی راه روشن هدایت

الْمَحَجَّهِ، وَکابَدَ اهْلَ الْعِزَّهِ وَالشِّدَّهِ فیما کانَ یَلْقی مِنْ جُهَّالِ قَوْمِهِ، رَبِ

نمود و تحمّل کرد و در برابر زورمندان و سختگیران در آنچه از جاهلان قومش به او می رسید مقاومت کرد، پروردگارا

فَصَلِّ عَلَیْهِ افْضَلَ وَاکْمَلَ ما صَلَّیْتَ عَلی احَدٍ مِمَّنْ اطاعَکَ، وَنَصَحَ

پس بر او درود فرست بهترین درودی را که بر هر یک از اطاعت کنندگان و خیرخواهان

لِعِبادِکَ، انَّکَ غَفُورٌ رَحیمٌ.

بندگانت فرستاده ای، زیرا که تو بسیار آمرزنده و مهربانی.

ص: ۵۶۷

صلوات بر امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام:

اللهُمَّ صَلِّ عَلی عَلِیِّ بْنِ مُوسیَ، الَّذِی ارْتَضَیْتَهُ وَرَضَّیْتَ بِهِ مَنْ شِئْتَ

خدایا بر علی بن موسی درود فرست، آن که او را پسندیده و هر یک از آفریدگانت را که خواستی به واسطه او

مِنْ خَلْقِکَ، اللهُمَّ وَکَما جَعَلْتَهُ حُجَّةً عَلی خَلْقِکَ، وَقآئِماً بِامْرِکَ، وَناصِراً

خشنود ساختی، خدایا همان گونه که او را حجّت بر مخلوقات، و به پا دارنده فرامین و یاور

لِدینِکَ، وَشاهِداً عَلی عِبادِکَ، وَ کَما نَصَحَ لَهُمْ فِی السِّرِ وَالْعَلانِیَهِ، وَدَعا

دین و گواه بر بندگانت قرار دادی و همان گونه که در پنهان و آشکار خیرخواه آنان بود و با

الی سَبیلِکَ بِالْحِکْمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ، فَصَلِّ عَلَیْهِ افْضَلَ ما

حکمت و اندرز نیکو به راه تو دعوت نمود، پس بر او درود فرست، بهترین

صَلَّیْتَ عَلی احَدٍ مِنْ اوْلِیآئِکَ، وَ خِیَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ، انَّکَ جَوادٌ کَریمٌ.

درودی را که بر هر یک از دوستداران و برگزیدگان از مخلوقاتت فرستاده ای، زیرا که تو بخشنده و بزرگواری.

صلوات بر امام جواد علیه السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ مُوسی عَلَمِ التُّقی وَنُورِ الْهُدی

خدایا بر محمّد بن علی بن موسی درود فرست، آن نشانه پرهیزکاری و نور هدایت

وَمَعْدِنِ الْوَفآءِ، وَفَرْعِ الْأَزْکِیآءِ، وَخَلیفَهِ الْأَوْصِیآءِ، وَامینِکَ عَلی

و گنجینه وفاداری، و از نژاد پاکیزگان، جانشین اوصیاء، و امین بر

وَحْیِکَ، اللهُمَّ فَکَما هَدَیْتَ بِهِ مِنَ الضَّلالَهِ، وَاسْتَنْقَذْتَ بِهِ مِنَ الْحَیْرَهِ،

وحیت، خدایا همان گونه که به واسطه او (مردمان را) از گمراهی و سرگردانی رهایی بخشیدی

وَارْشَدْتَ بِهِ مَنِ اهْتَدی وَزَکَّیْتَ بِهِ مَنْ تَزَکّی فَصَلِّ عَلَیْهِ افْضَلَ ما

و هدایت یافتگان را به وسیله او پروراندی و پاکیزگان را به واسطه او پاکیزه گرداندی، پس بر او

صَلَّیْتَ عَلی احَدٍ مِنْ اوْلِیآئِکَ، انَّکَ عَزیزٌ حَکیمٌ.

درود فرست بهترین درودی را که بر هر یک از اولیائت فرستاده ای، زیرا که تو گرامی و دانایی.

ص :۵۶۸

صلوات بر امام هادی علیه السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَصِیِ الْأَوْصِیآءِ، وَامامِ الْأَتْقِیآءِ،

خدایا بر علی بن محمد درود فرست، آن جانشین اوصیاء، و پیشوای پرهیزکاران

وَخَلَفِ ائِمَّهِ الدّینِ، وَالْحُجَّهِ عَلَی الْخَلائِقِ اجْمَعینَ، اللهُمَّ کَما جَعَلْتَهُ

و جانشین امامان دین، و حجّت بر تمامی مخلوقات، خدایا همان گونه که او را نوری قرار دادی که

نُوراً یَسْتَضیئُ بِهِ الْمُؤْمِنُونَ، فَبَشَّرَ بِالْجَزیلِ مِنْ ثَوابِکَ، وَانْذَرَ بِالْأَلیمِ

به واسطه آن مؤمنان روشنایی می گیرند، پس به پاداش عظیمت بشارت داده و از عذاب دردناکت

مِنْ عِقابِکَ، وَحَذَّرَ بَاْسَکَ، وَذَکَّرَ بِایَّامِکَ، وَاحَلَّ حَلالَکَ، وَحَرَّمَ

بیم داد، و از کیفرت برحذر داشته و ایام اللّه را یادآوری نمود و حلالت را حلال و حرامت را

حَرامَکَ، وَبَیَّنَ شَرایِعَکَ وَفَرایِضَکَ، وَحَضَّ عَلی عِبادَتِکَ، وَامَرَ

حرام شمرد، و قوانین و واجباتت را بیان کرد و بر عبادتت ترغیب نمود و به اطاعتت فرمان

بِطاعَتِکَ، وَنَهی عَنْ مَعْصِیَتِکَ، فَصَلِّ عَلَیْهِ افْضَلَ ما صَلَّیْتَ عَلی احَدٍ

داده و از نافرمانیت بازداشت، پس بر او درود فرست بهترین درودی را که بر هر یک

مِنْ اوْلِیآئِکَ، وَ ذُرِّیَّهِ انْبِیآئِکَ، یا الهَ الْعالَمینَ.

از اولیائت و نسل پیامبرانت فرستاده ای، ای معبود جهانیان.

راوی این صلوات می گوید: حضرت امام حسن عسکری علیه السلام وقتی از ذکر صلوات بر پدرش فارغ شد و نوبت به خود آن بزرگوار رسید ساکت شد، عرض کردم که کیفیّت صلوات بر بقیّه را بفرمایید، فرمود: اگر نه این بود که ذکر این صلوات از تعلیمات مهمّ دین است و خدا به ما امر فرموده که آن را به اهلش بیاموزیم به یقین دوست می داشتم که در این جا سکوت کنم؛ ولی چون در مقام تعلیم دین هستم، بنویس!

صلوات بر امام حسن عسکری علیه السلام:

اللهُمَّ صَلِّ عَلَی الْحَسَنِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، الْبَرِّ التَّقِیِّ، الصَّادِقِ الْوَفِیِّ،

خدایا بر حسن بن علی بن محمّد درود فرست، آن نیکوکار پرهیزکار، راستگوی وفادار

النُّورِ الْمُضیءِ، خازِنِ عِلْمِکَ، وَالْمُذَکِّرِ بِتَوْحیدِکَ، وَوَلِیِّ امْرِکَ، وَخَلَفِ

نور تابان، گنجینه علمت، و یادآورنده یگانگیت، و ولیّ امرت، و جانشین

اِئمَّهِ الدّینِ الْهُداهِ الرَّاشِدینَ، وَالْحُجَّهِ عَلی اهْلِ الدُّنْیا، فَصَلِّ عَلَیْهِ یا

امامان دین، آن هدایت گران رشدیافته، و حجّت بر اهل دنیا، پس ای پروردگار من بر او درود فرست

رَبِّ افْضَلَ ما صَلَّیْتَ عَلی احَدٍ مِنْ اصْفِیآئِکَ، وَحُجَجِکَ وَاوْلادِ

بهترین درودی را که بر هر یک از برگزیدگان و حجّت هایت و فرزندان

رُسُلِکَ، یا الهَ الْعالَمینَ.

رسولانت فرستاده ای، ای معبود جهانیان.

صلوات بر ولی الامر المنتظر

(عجّل اللّه تعالی فرجه الشریف):

اللهُمَّ صَلِّ عَلی وَلِیِّکَ وَابْنِ اوْلِیآئِکَ، الَّذینَ فَرَضْتَ طاعَتَهُمْ،

خدایا بر ولی و فرزند اولیائت درود فرست، آنان که اطاعتشان لازم

وَاوْجَبْتَ حَقَّهُمْ، وَاذْهَبْتَ عَنْهُمُ الرِّجْسَ، وَطَهَّرْتَهُمْ تَطْهیراً، اللهُمَ

و رعایت حقشان را واجب فرمودی، ناپاکی را از آنها دور ساخته و به شایستگی پاکشان نمودی، خدایا

انْتَصِرْ بِهِ لِدینِکَ، وَانْصُرْ بِهِ اوْلِیآئَکَ وَاوْلِیآئَهُ، وَشیعَتَهُ وَانْصارَهُ، وَاجْعَلْنا

دینت را به وسیله او یاری کن، و اولیائت و دوستداران و شیعیان و یاوران او را یاری کن، و ما را

مِنْهُمْ، اللهُمَّ اعِذْهُ مِنْ شَرِّ کُلِّ باغٍ وَطاغٍ، وَمِنْ شَرِّ جَمیعِ خَلْقِکَ،

در زمره آنان قرار ده، خدایا او را از شرّ هر ظالم و طغیان گر و از شرّ تمامی مخلوقات

وَاحْفَظْهُ مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ، وَعَنْ یَمینِهِ وَعَنْ شِمالِهِ، وَاحْرُسْهُ

و از پیش رو و پشت سر و از سمت راست و چپ حفظ کن، و نگهدار او باش

وَامْنَعْهُ انْ یُوصَلَ الَیْهِ بِسُوءٍ، وَاحْفَظْ فیهِ رَسُولَکَ وَ آلَ رَسُولِکَ، وَاظْهِرْ

و از حوادث ناگوار بازدار، و با حفظ او آثار رسولت و خاندانش را حفظ کن، و به دست او

بِهِ الْعَدْلَ، وَايِّدْهُ بِالنَّصْرِ، وَانْصُرْ ناصِريهِ، وَاخْذُلْ خاذِليهِ، وَاقْصِمْ بِهِ

عدالت را ظاهر کن و با یاریش او را تأیید کن و یاورانش را یاری کن و مخالفانش را خوار گردان، و به دست او

جَبابِرَهَ الْکُفْرِ، وَاقْتُلْ بِهِ الْکُفَّارَ وَالْمُنافِقینَ، وَجَمیعَ الْمُلْحِدینَ، حَیثُ

گردنکشان کفر را درهم شکن، و به دست او کافران و منافقان و تمامی بی دینان هر زمان

کانُوا وَایْنَ کانُوا، مِنْ مَشارِقِ الْأَرْضِ وَمَغارِبِها، وَبَرِّها وَبَحْرِها، وَامْلَأْ

و هر جا که هستند، در شرق و غرب زمین و در خشکی و دریا نابود کن، و زمین را

بِهِ الْأَرْضَ عَدْلًا، وَ اظْهِرْ بِهِ دینَ نَبِیِّکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ السَّلامُ، وَاجْعَلْنِی اللَّهُمَ

به وسیله او از عدل پر کن، و دین پیامبرت- که بر او و خاندانش درود باد- را به دست او ظاهر کن، خدایا مرا

مِنْ انْصارِهِ وَاعْوانِهِ، وَاتْباعِهِ وَشیعَتِهِ وَارِنی فی آلِ مُحَمَّدٍ ما یَأْمُلُونَ،

از یاران و یاوران و پیروان و شیعیانش قرار ده، و آنچه را که خاندان محمّد آرزو داشتند

وَفی عَدُوِّهُمْ ما یَحْذَرُونَ، الهَ الْحَقِّ آمینَ.(۱)

و در مورد دشمنانش بیم داشتند به من نشان ده، ای معبود بر حق دعایم را بپذیر.

***

زیارت وداع ائمّه علیهم السلام:

یکی از آداب زیارت وداع کردن زائر هنگام خروج از شهر یا حرم آن بزرگواران است، آن هم به زیارتی که از جانب خود آنها رسیده است. ما در زیارت هر کدام از ائمّه علیهم السلام وداع خاصّی را ذکر کرده ایم ولی در این جا نیز زیارتی را بیان می داریم که در وداع هر یک از ائمّه علیهم السلام می توان آن را خواند و آن زیارتی است که «سیّد بن طاووس» و «شهید اوّل» و دیگران آن را آورده اند به این صورت که هرگاه خواستی برگردی در هر یک از مشاهد مشرّفه که هستی بگو:

السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا اهْلَ بَیْتِ النُّبُوَّهِ، وَ مَعْدِنَ الرِّسالَهِ، سَلامَ مُوَدِّعٍ لا سَئِمٍ

سلام بر شما ای خاندان نبوت، و گنجینه رسالت، سلام خداحافظی کننده ای که نه ناراحت است

وَ لا قالٍ، وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ عَلَیْکُمْ اهْلَ الْبَیْتِ، انَّهُ حَمیدٌ مَجیدٌ،

و نه دلتنگ، و رحمت و برکات خدا بر شما اهل بیت باد، زیرا که او ستوده و بزرگوار است،

سَلامَ وَلِیٍّ غَیْرَ راغِبٍ عَنْکُمْ، وَ لا مُنْحَرِفٍ عَنْکُمْ، وَ لا مُسْتَبْدِلٍ بِکُمْ،

سلام دوستداری که روی گردان از شما نیست و از (راه) شما منحرف نشده و کسی را جایگزین شما نساخته است

وَلا مُؤْثِرٍ عَلَیْکُمْ، وَلا زاهِدٍ فی قُرْبِکُمْ، لا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَهِ

کسی را بر شما ترجیح نداده، و از جوارتان کناره گیری نکرده است، خداوند این زیارتم را آخرین زیارتم از قبورتان

قُبُورِکُمْ، وَ اتْیانِ مَشاهِدِکُمْ، وَ السَّلامُ عَلَیْکُمْ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ،

و حضور در بارگاهتان قرار ندهد، و سلام و رحمت و برکات خدا بر شما باد.

۱- [۶۵۲]مصباح المتهجّد، صفحه ۳۹۹.

وَحَشَرَنِیَ اللَّهُ فی زُمْرَتِکَمْ، وَ اوْرَدَنی حَوْضَکَمْ، وَ ارْضاکُمْ عَنّی

و خداوند مرا در گروه شما محشور گردانده و بر حوض کوثرتان داخل کند، و مرا از شما خشنود گردانده

وَمَکَّنَنی فی دَوْلَتِکُمْ، وَ احْیانی فی رَجْعَتِکُمْ، وَ مَلَّکَنی فی ایَّامِکُمْ،

و در حکومتتان قدرتمند ساخته و در بازگشتتان زنده ام گرداند، و در روزگارتان قدرتمندم سازد

وَشَکَرَ سَعْیی بِکُمْ، وَ غَفَرَ ذُنُوبی بِشَفاعَتِکُمْ، وَ اقالَ عَثْرَتی بِحُبِّکُمْ،

و تلاشم را به خاطر شما بپذیرد و با شفاعتتان از گناهانم درگذرد، و به خاطر محبّتتان لغزشم را نادیده گیرد

وَاعْلی کَعْبی بِمُوالاتِکُمْ، وَ شَرَّفَنی بِطاعَتِکُمْ، وَاعَزَّنی بِهُدیکُمْ،

و به واسطه دوستیتان جایگاهم را بالا برد و با اطاعتتان شرافت بخشد، و با هدایتتان عزیزم گرداند

وَجَعَلَنی مِمَّنْ یَنْقَلِبُ مُفْلِحاً مُنْجِحاً، سالِماً غانِماً، مُعافاً غَنِیّاً، فائِزاً

و مرا رستگار و پیروز و سالم و موفّق، تندرست و بی نیاز و دست یافته

بِرِضْوانِ اللَّهِ وَ فَضْلِهِ وَ کِفایَتِهِ، بِافْضَلِ ما یَنْقَلِبُ بِهِ احَدٌ مِنْ زُوَّارِکُمْ،

به خشنودی خدا و لطف و کفایتش بازگرداند، به بهترین وضعی که هر یک از زیارت کنندگان

وَمَوالیکُمْ وَمُحِبّیکُمْ وَشیعَتِکُمْ، وَ رَزَقَنِیَ اللَّهُ الْعَوْدَ ثُمَّ الْعَوْدَ ثُمَّ الْعَوْدَ ما

و دوستداران و علاقمندان و شیعیانتان باز می گرداند و خداوند بازگشت مکرر را مادامی که پروردگارم زنده ام

ابْقانی رَبّی بِنِیَّةٍ صادِقَهٍ، وَ ایمانٍ وَ تَقْوی وَاخْباتٍ، وَ رِزْقٍ واسِعٍ حَلالٍ

بدارد روزیم گرداند با نیّتی صادق و ایمان و پرهیزکاری و خضوع و روزی وسیع و حلال

طَیِّبٍ، اللهُمَّ لا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَتِهِمْ وَ ذِکْرِهِمْ، وَالصَّلاهِ

و پاکیزه، خدایا این زیارتم را آخرین زیارت از آنان و یاد و درود

عَلَیْهِمْ، وَ اوْجِبْ لِیَ الْمَغْفِرَهَ وَالرَّحْمَهَ، وَ الْخَیْرَ وَ الْبَرَکَهَ، وَ الفَوْزَ

بر ایشان قرار مده، و آمرزش و رحمت و خیر و برکت و رستگاری

وَالْإِیمانَ، وَ حُسْنَ الْإِجابَهِ، کَما اوْجَبْتَ لِأَوْلِیآئِکَ الْعارِفینَ بِحَقِّهِمْ،

و ایمان و اجابت نیکو را بر من واجب گردان، آن گونه که واجب فرموده ای برای دوستدارانت که آشنای به حق آنان بوده

الْمُوجِبینَ طاعَتَهُمْ، وَ الرَّاغِبینَ فی زِیارَتِهِمُ، الْمُتَقَرِّبینَ الَیْکَ وَ الَیْهِمْ،

و اطاعتشان را لازم دانسته و به زیارتشان مشتاقند و به تو و آنان تقرب می جویند

بِابی انْتُمْ وَ امّی وَ نَفْسی وَ مالی وَ اهْلی اجْعَلُونی مِنْ هَمِّکُمْ،

پدر و مادر و جان و مال و خانواده ام فدای شما باد، مرا از غمخوارانتان

وَصَيِّرُونى فى حِزْبِكَمْ، وَادْخِلُونى فى شَفاعَتِكَمْ، وَاذْكُرُونى عِنْدَ

و از گروهتان قرار دهید، و در شفاعتتان داخل گردانید، و مرا در نزد

رَبِّكُمْ، اللهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَ ابْلِغْ ارْواحَهُمْ وَاجْسادَهُمْ

پروردگارتان یاد کنید، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و به روح و جسم آنان

عَنّى تَحِيَّةً كَثيرَةً وَسَلاماً، وَالسَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ.(۱)

درود و سلام فراوان مرا برسان و سلام و رحمت و برکات خدا بر شما باد.

ص :۵۷۳

۱- [۶۵۳]مصباح الزائر، صفحه ۴۷۲؛ مزار شهید، صفحه ۲۱۶؛ مزار کبیر، صفحه ۵۳۵ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۳۳(با اندکی تفاوت).

فصل دوازدهم: زیارت انبیای عظام و امام زادگان و قبور مؤمنین

اشاره

این فصل مشتمل بر چهار بخش است:

بخش اوّل: زیارت پیامبران

فضیلت زیارت و محل قبور:

چنان که از آیه

«لا نُفَرِّقُ بَیْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ»(۱)

(یعنی ما به همه پیامبران ایمان داریم و بین آنان فرقی نمی گذاریم) به دست می آید، تکریم و تعظیم همه پیامبران الهی امری لازم و زیارت قبور آنها مسأله ای پسندیده و نیکو و مورد تصریح علماست.

شمار انبیا گرچه بسیار است ولی قبور شناخته شده آنان بسیار محدود می باشد، و عبارت است از: قبور حضرات آدم و نوح علیهما السلام در مرقد امیرمؤمنان علیه السلام، قبر حضرت ابراهیم علیه السلام در شهر الخلیل که در نزدیکی بیت المقدّس است، و در جوار آن، قبر همسر مکرّمه اش جناب ساره و قبور سه فرزند و فرزندزاده اش اسحق و یعقوب و یوسف علیهم السلام قرار دارد، و قبور حضرت اسماعیل و مادرش هاجر علیهما السلام در حجر اسماعیل در کنار کعبه، و قبور بسیاری از انبیای دیگر در حجر اسماعیل و مابین رکن و مقام، یا مابین رکن یمانی و حجرالأسود (چنان که از امام باقر علیه السلام نقل شده که مابین رکن و مقام مملوّ از قبور پیامبران است ۶۵۵] و از امام صادق علیه السلام نیز نقل شده، مابین رکن یمانی و حجرالأسود هفتاد پیامبر مدفونند)(۲) و قبور جمعی از پیامبران دیگر، مانند حضرت داوود و حضرت سلیمان علیهما السلام در بیت المقدّس (چنان که نزد اهالی آن جا معروف است) و قبر زکریّا علیه السلام در حلب؛ و جناب یونس علیه السلام در کوفه نزدیک شطّ فرات بقعه و قبّه ای مشهور دارد، و قبر حضرت هود و صالح علیهما السلام در نجف اشرف مشهور است، و مرقد حضرت ذالکفل علیه السلام در کنار شطّ فرات در نزدیکی کوفه به فاصله چند فرسخ معروف می باشد و قبر جرجیس پیامبر علیه السلام در موصل؛ و در بیرون این شهر قبر شیث (هبهاللّه) فرزند آدم علیهما السلام واقع شده است، در شوش (خوزستان) قبر دانیال پیامبر علیه السلام و در مسجد براثا در بغداد قبر جناب یوشع علیه السلام، شهرت دارد (سلام و صلوات خداوند بر همه آن بزرگواران).

کیفیّت زیارت پیامبران:

ص: ۵۷۴

۱- [۶۵۴]سوره بقره، آیه ۲۸۵.

۲- [۶۵۶]همان مدرک، حدیث ۱۰.

«سیّد بن طاووس» در «مصباح الزائر»،(۱) و بعضی دیگر از بزرگان در کتب خود در آداب ورود به شهر کوفه، برای زیارت قبر حضرت یونس علیه السلام اوّلین زیارت جامعه از زیارات پنجگانه جامعه (که ذکرش صفحه ۵۳۶ گذشت) را ذکر کرده اند، وبعید نیست برای زیارت سایر پیامبران هم بتوان از آن استفاده کرد.

***

بخش دوم: زیارت امامزادگان

فضیلت زیارت امامزادگان:

شکّی نیست که یکی از مکان های کسب فیض و نزول رحمت الهی، قبور امام زادگان والا مقام است، قبوری که علمای اعلام به استحباب زیارات آن، تصریح کرده اند، و بحمداللّه در بسیاری از مناطق شیعه نشین قبورشان شناخته شده است و مورد توجّه همگان می باشد و مردم از این طریق می توانند به خدا نزدیک شوند. پس بر مؤمنان و شیفتگان خاندان عصمت است که قبور این بزرگ زادگان والامقام را زیارت کنند، کسانی که به جهت حاکمیّت فشار و اختناق اموی و عبّاسی بر دو کشور حجاز و عراق (که عرصه را بر عموم شیعه، خصوصاً سادات و ذراری رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله تنگ کرده و انواع ناامنی و خطرهای جانی و سایر مشکلات را برای آنان به وجود آورده بودند) بر اساس

«أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ واسِعَةً فَتُهاجِرُوا فيها»(۲)

هجرت از دیار خویش را برمی گزیدند و از زادگاه خود و از آن محیطهای پرخفقان به مکان های ظاهراً امن و شهرها و روستاهای شیعه نشین، پناه می آوردند و آنها مقدمشان را گرامی می داشتند، هر چند عدّه ای از آنان سرانجام به توسّط مأموران خشن و مزدور آن ظالمان و جبّاران به شهادت می رسیدند.(۳)

کیفیّت زیارت امام زادگان:

برای کیفیّت زیارت امام زادگان (غیر از حضرت ابوالفضل و حضرت علی اکبر علیهما السلام که گذشت و حضرت معصومه علیها السلام که در ذیل خواهد آمد) روایت خاصّی نقل نشده است، لذا مرحوم «علّامه مجلسی» می گوید:

۱- [۶۵۷]مصباح الزائر، صفحه ۷۵.

۲- [۶۵۸]سوره نساء، آیه ۹۷.

۳- [۶۵۹]رجوع کنید به: مختصر اخبار الخلفاء، چاپ بولاق مصر، صفحه ۲۵. مرحوم علّامه مجلسی(در بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۷۳) غیر از حضرت معصومه و عبدالعظیم حسنی، دو نفر دیگر را نیز در زمره برجستگان ذکر می کند؛ یکی جعفر طیّار که در شهر موته مدفون است و دیگر علی بن جعفر که در شهر مقدّس قم دفن شده و درباره او می نویسد: جلالتش

مشـهورتر از آن اسـت که نیـاز به بیـان داشـته باشـد و گرچه مـدفون بـودنش در قم در کتب معتـبره نیامـده است لیکن اثر قـبر شریفش از قـدیم موجـود و اسـمش روی آن مکتـوب است.(البتّه موارد شـناخته شـده منحصـر به آنچه مرحوم علّامه مجلسـی فرموده نیست؛ بلکه در موارد دیگر که به طور قطع شـناخته شده نباشد، ولی مورد احترام مردم با ایمان است، می توان به قصـد رجاء زیارت کرد).

می توان آنان را با آنچه که سایر مؤمنان با آن زیارت می شوند (و ذکر آن خواهد آمد) زیارت کرد و هم می توان به آنچه از فضل و فضیلتشان بر زبان جاری می شود آنان را مخاطب قرار داد و به ایشان و اجداد طاهرینشان (صلوات فرستاد و) توسّل جست و طلب شفاعت کرد.(۱) یادآوری: آنچه را در بیان «علّامه مجلسی» آمده می توان به سه طریق انجام داد:

الف) پس از طلب مغفرت و علوّ درجه برای امام زاده ای که به زیارتش تشرّف یافته ایم و قرائت فاتحه می توان خدا را به شأن و مقام او قسم داد و حوایج خویش را طلب کرد.

ب) پس از طلب مغفرت و علوّ درجه، می توان اوّلین امام معصومی که پدر یا جدّ آن امام زاده است را مخاطب قرار داد و پس از عرض سلام و ارادت و یا خواندن زیارتی از زیارت های جامعه، او را به این فرزند صاحب قبر، قسم داد و طلب شفاعت در پیشگاه خداوند نمود. ج) نخست فاتحه بخوانند و سپس دو رکعت نماز بجا آورند و ثواب آن را هدیه به آن امام زاده کنند و بعد از آن دعا نمایند.

فضیلت زیارت حضرت معصومه علیها السلام:

سیّده جلیله، حضرت فاطمه علیها السلام دختر موسی بن جعفر علیهما السلام که به حضرت «معصومه» شهرت یافته و قبر شریفش در شهر مقدّس قم معروف و مشهور است، روشنی چشم اهل قم و پناهگاه عامّه مردم است.

در هر سال میلیونها نفر از شهرها و کشورهای دور و نزدیک، رنج سفر بر خود هموار می کنند تا از فیض زیارت آن کریمه اهل بیت علیها السلام بهره مند گردند.

فضیلت و جلالت آن حضرت بسیار است و روایات زیر گواه بر آن است:

۱- «شیخ صدوق» و «ابن قولویه» (به سند معتبر) از سعد بن سعد روایت کرده اند که درباره فاطمه دختر موسی بن جعفر علیهم السلام، از امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام سؤال نمود، جواب فرمودند: «هر کس او را زیارت کند بهشت برای او خواهد بود!».(۲) ۲- از امام جواد علیه السلام روایت شده: «هر کس عمّه ام را در قم زیارت کند بهشت برای او خواهد بود».(۳) ۳- حسین بن محمّد قمی در کتاب «تاریخ قم» از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: «برای خداوند حرمی است و آن مکّه است، و برای رسولش حرمی است و آن مدینه است، و برای امیرمؤمنان حرمی است و آن کوفه است، و برای ما (اهل بیت) حرمی است و آن قم است، و به زودی در قم بانویی از فرزندان من

۱- [۶۶۰]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۷۷.

۲- [۶۶۱]عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۲۶۷ و کامل الزیارات، باب ۱۰۶، صفحه ۳۲۴، حدیث ۱.

۳- [۶۶۲]کامل الزیارات، باب ۱۰۶، حدیث ۲.

که «فاطمه» نام دارد مدفون می شود؛ هر کس او را زیارت کند بهشت بر او واجب می شود. راوی می گوید:

این بیـان در حـالی بود که هنوز مادر موسـی بن جعفر علیهما السـلام به آن حضـرت (یعنی موسـی بن جعفر که پـدر حضـرت معصومه است) باردار نشـده بود».(۱) البتّه عـارف به حق آن بزرگوار بودن شـرط است، همـان گونه که در بعضـی از روایـات آمده است.(۲)

کیفیّت زیارت حضرت معصومه علیها السلام:

«علّامه مجلسـی» رحمه الله می گوید: در بعضـی از کتب زیارات آمده است: حضرت رضا علیه السلام به یکی از یارانش به نام «سعد اشعری» فرمود: نزد شما (اهل قم) قبری از ما هست، سعد می گوید: عرض کردم: فدایت شوم قبر فاطمه دختر امام موسی علیه السلام را می فرمایید؟ فرمود: آری! «

مَنْ زارَها عارفاً بِحَقِّها فَلَهُ الجَنَّهُ

؛ هر کس با معرفت او را زیارت کند بهشت برای اوست» هنگامی که نزد قبر آن بانو رسیدی بالای سر، رو به قبله بایست و ۳۴ مرتبه اللّه اکبر و ۳۳ مرتبه سبحان اللّه و ۳۳ مرتبه الحمد اللّه بگو سپس این زیارت را بخوان:

السَّلامُ عَلی آدَمَ صَفْوَهِاللَّهِ، السَّلامُ عَلی نُوحٍ نَبِیِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی ابْراهیمَ

سلام بر آدم برگزیده خدا، سلام بر نوح پیامبر خدا، سلام بر ابراهیم

خَلیلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی مُوسی کَلیمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی عیسی رُوحِ اللَّهِ،

خلیل خدا، سلام بر موسی هم صحبت خدا، سلام بر عیسی روح خدا

السَّلامُ عَلَیْکَ یا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خَیْرَ خَلْقِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ

سلام بر تو ای رسول خدا، سلام بر تو ای بهترین مخلوقات خدا، سلام بر تو

یا صَفِیَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ خاتَمَ النَّبِیّینَ، السَّلامُ

ای برگزیده خدا، سلام بر تو ای محمّد بن عبداللّه آخرین پیامبران، سلام

عَلَیْکَ یا امیرَ الْمُؤْمِنینَ عَلِیَّ بْنَ ابیطالِبٍ، وَصِیَّ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ

بر تو ای امیرمؤمنان علی بن ابی طالب، جانشین رسول خدا، سلام

عَلَیْکِ یا فاطِمَهُ سَیِّدَهَ نِسآءِ الْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکُما یا سِبْطَیْ نَبِیِ

بر تو ای فاطمه سرور بانوان جهانیان، سلام بر شما نوه های پیامبر

ص: ۵۷۷

۱- [۶۶۳]تاریخ قم، طبع ایران سال ۱۳۵۳، صفحه ۲۱۵ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۶۷.

۲- [۶۶۴]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۶۶، حدیث ۴.

الرَّحْمَهِ، وَسَيِّدَیْ شَبابِ اهْلِ الْجَّنَهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَلیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ

رحمت، و سروران جوانان اهل بهشت، سلام بر تو ای علی بن حسین

سَیِّدَ الْعابِدینَ، وَقُرَّهَ عَیْنِ النَّاظِرینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ باقِرِ

سرور عابدان، و روشنی چشم بینندگان، سلام بر تو ای محمد بن علی شکافنده

الْعِلْمِ بَعْدَ النَّبِیِّ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ الصَّادِقَ الْبآرَّ الْأَمینَ،

علم بعد از پیامبر، سلام بر تو ای جعفر بن محمد راست گفتارِ نیکوکار و امانتدار

السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ الطَّاهِرَ الطُّهْرَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَلِیَّ بْنَ

سلام بر تو ای موسی بن جعفر پاک و پاکیزه، سلام بر تو ای علی بن

مُوسَی الرِّضا الْمُرْتَضی السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ التَّقِیَّ، السَّلامُ

موسی خشنود و پسندیده، سلام بر تو ای محمد بن علی پرهیزکار، سلام

عَلَیْکَ یا عَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ النَّقِیَّ النَّاصِحَ الْأَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حَسَنَ

بر تو ای علی بن محمد پاک و خیرخواه و امانتدار، سلام بر تو ای حسن

بْنَ عَلِیٍّ، السَّلامُ عَلَی الْوَصیِّ مِنْ بَعْدِهِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی نُورِکَ

بن علی، سلام بر جانشین بعد از او، خدایا درود فرست بر نور

وَسِراجِکَ، وَوَلِیِّ وَلِیِّکَ، وَوَصِیِّ وَصِیِّکَ، وَحُجَّتِکَ عَلی خَلْقِکَ، السَّلامُ

و چراغ (هدایت) و دوستدار ولیّت و جانشین وصیّت و حجت بر مخلوقاتت، سلام

عَلَیْکِ یا بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ فاطِمَهَ و خَدیجَهَ، السَّلامُ

بر تو ای دختر رسول خدا، سلام بر تو ای دختر فاطمه و خدیجه، سلام

عَلَیْکِ یا بِنْتَ امیرالْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ الْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ،

بر تو ای دختر امیرمؤمنان، سلام بر تو ای دختر حسن و حسین

السَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ وَلِیِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا اخْتَ وَلِیِّ اللَّهِ، السَّلامُ

سلام بر تو ای دختر ولی خدا، سلام بر تو ای خواهر ولی خدا، سلام

عَلَیْکِ یا عَمَّهَ وَلِیِّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ وَرَحْمَهُ اللَّهِ

بر تو ای عمه ولی خدا، سلام بر تو ای دختر موسی بن جعفر و رحمت

وَبَرَکاتُهُ، السَّلامُ عَلَیْکِ عَرَّفَ اللَّهُ بَیْنَنا وَبَیْنَکُمْ فِی الْجَنَّهِ، وَحَشَرَنا فی

و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو، خدا ما را با شما در بهشت در کنار هم قرار دهد، و در گروه شما محشور

زُمْرَتِکَمْ، وَاوْرَدَنا حَوْضَ نَبِیِّکَمْ، وَسَقانا بِکَاْسِ جَدِّکُمْ مِنْ یَدِ عَلِیِّ بْنِ

گرداند، و بر حوض (کوثر) پیامبرتان وارد کند، و با جام جدتان از دستان علی بن

ابیطالِبٍ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْکُمْ، اسْئَلُ اللَّهَ انْ یُرِیَنا فیکُمُ السُّرُورَ وَالْفَرَجَ،

ابی طالب سیراب گرداند، درود خدا بر شما باد، از خدا می خواهم که خشنودی و گشایش کارم را به وسیله شما به من نشان دهد

وَانْ یَجْمَعَنا وِایَّاکُمْ فی زُمْرَهِ جَدِّکُمْ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَانْ لا

و ما را با شما در گروه جدّتان محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- گرد هم آورد، و

یَسْلُبَنا مَعْرِفَتَکُمْ، انَّهُ وَلِیٌّ قَدیرٌ، اتَقَرَّبُ الَی اللَّهِ بِحُبِّکُمْ، وَالْبَرآئَهِ مِنْ

معرفت و شناخت شما را از من نگیرد، چرا که او سرپرستی تواناست، به خدا تقرّب می جویم به واسطه محبت شما و بیزاری از

اعْدآئِکُمْ، وَالتَّسْلیمِ الَی اللَّهِ راضِیاً بِهِ غَیْرَ مُنْکِرٍ وَلا مُسْتَکْبِرٍ، و عَلی

دشمنانتان و تسلیم بودن در برابر فرمان خدا، با خشنودی به آن، بدون انکار و تکبر، و با

یَقینِ ما اتی بِهِ مُحَمَّدٌ وَبِهِ راضٍ، نَطْلُبُ بِذلِکَ وَجْهَکَ یا سَیِّدی اللَّهُمَ

یقین به آنچه محمد آورده و به آن خشنودم، و با آن توجهت را می طلبم ای سرورم، خدایا

وَرِضاکَ وَالدَّارَ الْاخِرَهَ، یا فاطِمَهُ اشْفَعی لی فِی الْجَنَّهِ، فَانَّ لَکِ عِنْدَ اللَّهِ

رضایت تو و نجات در سرای آخرت را نیز از تو می خواهم، ای فاطمه مرا در بهشت شفاعت کن چرا که در پیشگاه خدا دارای

شَاْناً مِنَ الشَّاْنِ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ انْ تَخْتِمَ لی بِالسَّعادَهِ، فَلا تَسْلُبْ مِنّی

جایگاه با عظمت هستی، خدایا از تو می خواهم که مرا عاقبت به خیر گردانی، پس ایمانی که دارم

ما انَا فیهِ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ، اللهُمَّ اسْتَجِبْ لَنا،

از من نگیر و توان و نیرویی جز برای خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست، خدایا دعایمان را اجابت کن

وَتَقَبَّلْهُ بِکَرَمِکَ وَعِزَّتِکَ، وَبِرَحْمَتِکَ وَعافِیَتِکَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ

و به لطف و بزرگواری و رحمت و توانمندیت از ما بپذیر و بر محمد

وَآلِهِ اجْمَعينَ، وَسَلِّمَ تَسْليماً يا ارْحَمَ الرَّاحِمينَ.(۱)

و تمامی خاندانش درود و سلام فراوان فرست ای مهربان ترین مهربانان.

ص: ۵۷۹

۱- [۶۶۵]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۶۶، حدیث ۴. در ذیل این زیارت در کتاب تحفه الزائر مرحوم علّامه مجلسی آمده است:« محتمل است که این زیارت از تتمه حدیث امام رضا علیه السلام نباشد، بلکه از تألیف علما بوده باشد». شاید علّامه مجلسی ذکر ائمه بعد از حضرت رضا علیه السلام و سلام بر آنها را قرینه ای بر این مطلب دانسته، در حالی که ظاهر حدیث این است که زیارت، دنباله کلام حضرت امام رضا علیه السلام است و سلام بر ائمه بعد، به وسیله تعلیم امام رضا علیه السلام، امر بعیدی نیست.(همانگونه که در زیارت امام رضا علیه السلام صلوات و درود بر امامان بعد از آن حضرت نیز آمده است).

فضیلت زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام:

نسب شریف او با چند واسطه به امام حسن مجتبی علیه السلام منتهی می شود. قبر شریف او در شهر ری معلوم و مشهور و پناهگاه خاص و عام است. علوّ مقام و جلالت شأن آن حضرت بر کسی پوشیده نیست، چرا که آن جناب علاوه بر آن که از سادات و دودمان والامقام حضرت خاتم النّبیّین است، از محدّثین کبیر و علمای بزرگ و اهل زهد و عبادت و صاحب ورع و تقوا می باشد. او از اصحاب امام جواد و امام هادی علیهما السلام بود و نهایت توسّل و ارادت را به آن دو بزرگوار داشت، از آنان روایات بسیاری را نقل کرده است. دو کتاب «خُطَب امیرالمؤمنین» و «کتاب یوم و لیله» تألیف اوست. او کسی است که دین خودش را بر امام زمانش حضرت هادی علیه السلام عرضه کرد و آن حضرت تصدیقش نمود و فرمود:

«یا اَبَاالْقاسِمِ! هذا وَاللَّهِ دینُ اللَّهِ الَّذِی ارْتَضاهُ لِعِبادِهِ، فَاثْبُتْ عَلَیْهِ، ثَبَّتَکَ اللَّهُ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِی الدُّنْیا وَالْا خِرَهِ

؛ ای ابوالقاسم، به خدا سوگند این (عقاید و کلمات تو) همان دینی است که خداوند برای بندگانش پسندیده است؛ بر همین عقیده پایدار باش! خداوند تو را به گفتار و اعتقاد ثابت در دنیا و آخرت استوار نگه دارد».(۱) نیز صاحب بن عبّاد در وصف علم آن بزرگوار چنین می گوید: «ابوتراب رویانی» مرا روایت کرده که گفت: از ابوحمّاد رازی شنیدم که می گفت: در «سرّ من رأی بر حضرت امام هادی علیه السلام وارد شدم و تعدادی از مسائل حلال و حرام را از آن حضرت پرسیدم و جواب گرفتم، هنگام وداع به من فرمود: ای حمّاد! هرگاه چیزی از امور دینی ات بر تو مشکل شد در ناحیه خود در شهر ری از عبدالعظیم پسر عبدالله حسنی سؤال کن و سلام مرا به او برسان.(۲) در اهمّیّت زیارت آن حضرت همین بس که «ابن قولویه»، در «کامل الزیارات» از یکی از اهالی شهر ری نقل می کند که گفت: بر امام هادی علیه السلام وارد شدم، فرمود: کجا بودی؟ عرض کردم: به زیارت حضرت حسین بن علی علیه السلام (در کربلا)، رفته بودم فرمود: «آگاه باش اگر قبر عبدالعظیم که در شهر شماست را زیارت می کردی، مثل کسی بودی که امام حسین علیه السلام را زیارت کرده باشد».(۳)

کیفیّت زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام:

مرحوم محدّث قمی (ره) می نویسد: علما برای حضرت عبدالعظیم علیه السلام زیارتی نقل نکرده اند فقط «فخرالمحقّقین آقا جمال الدین» در کتاب «مزار» خود نوشته: زیارت آن حضرت به این نحو مناسب است:

۱- [۶۶۶]اعلام الوری، صفحه ۴۳۶.

۲- [۶۶۷]مستدرک الوسائل، جلد ۱۷، صفحه ۳۲۱، حدیث ۳۲.

۳- [۶۶۸]کامل الزیارات، باب ۱۰۷، صفحه ۳۲۴، حدیث ۱.

السَّلامُ عَلی آدَمَ صَفْوَهِاللَّهِ، السَّلامُ عَلی نُوحٍ نَبِیِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی

سلام بر آدم برگزیده خدا، سلام بر نوح پیامبر خدا، سلام بر

ابْراهیمَ خَلیلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی مُوسی کَلیمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی عیسی

ابراهیم خلیل خدا، سلام بر موسی هم صحبت خدا، سلام بر عیسی

رُوحِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خَیْرَ خَلْقِ اللَّهِ،

روح خدا، سلام بر تو ای رسول خدا، سلام بر تو ای بهترین مخلوقات خدا

السَّلامُ عَلَیْکَ یا صَفِیَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ خاتَمَ

سلام بر تو ای برگزیده خدا، سلام بر تو ای محمّد بن عبداللَّه آخرین

النَّبِیّینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا امیرَ الْمُؤْمِنینَ عَلِیَّ بْنَ ابیطالِبٍ، وَصِیَ

پیامبران، سلام بر تو ای امیرمؤمنان، علی بن ابی طالب، جانشین

رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا فاطِمَهُ سَیِّدَهَ نِسآءِ الْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکُما

رسول خدا، سلام بر تو ای فاطمه سرور بانوان جهانیان، سلام بر شما

یا سِبْطَیِ الرَّحْمَهِ، وَسَیِّدَیْ شَبابِ اهْلِ الْجَنَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَلِیَّ بْنَ

نوه های پیامبر رحمت، و سروران جوانان اهل بهشت، سلام بر تو ای علی بن

الْحُسَیْنِ سَیِّدَ الْعابِدینَ، وَقُرَّهَ عَیْنِ النَّاظِرینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ

حسین سرور عابدان، و روشنی چشم بینندگان، سلام بر تو ای محمّد بن

عَلِیٍّ باقِرَ الْعِلْمِ بَعْدَ النَّبِیِّ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ الصَّادِقَ

علی شکافنده علم بعد از پیامبر، سلام بر تو ای جعفر بن محمّد راست گفتارِ

الْبآرَّ الْأَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ الطَّاهِرَ الْطُّهْرَ، السَّلامُ

نیکوکار و امانتدار، سلام بر تو ای موسی بن جعفر پاک و پاکیزه، سلام

عَلَیْکَ یا عَلِیَّ بْنَ مُوسَی الرِّضَا الْمُرْتَضی السَّلامُ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ

بر تو ای علی بن موسی، خشنود و پسندیده، سلام بر تو ای محمّد بن

عَلِیٍّ التَّقِیَّ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ النَّقِیَّ النَّاصِحَ الْأَمینَ،

علی پرهیزکار، سلام بر تو ای علی بن محمّد پاک و خیرخواه و امانتدار

السَّلامُ عَلَیْکَ یا حَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ، السَّلامُ عَلَی الْوَصِیِّ مِنْ بَعْدِهِ، اللهُمَ

سلام بر تو ای حسن بن علی، سلام بر جانشین بعد از او، خدایا

صَلِّ عَلی نُورِکَ وَسِراجِکَ، وَوَلِیِّ وَلِیِّکَ، وَوَصِیِّ وَصِیِّکَ، وَحُجَّتِکَ

درود فرست بر نور و چراغ (هدایتت) و دوستدار ولیت و جانشین وصیّت و حجت

عَلی خَلْقِکَ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا السَّیِّدُ الزَّکِیُّ، وَالطَّاهِرُ الصَّفِیُّ، السَّلامُ

بر مخلوقاتت، سلام بر تو ای آقای پاک، پاکیزه و خالص، سلام

عَلَیْکَ یَا بْنَ السَّادَهِ الْأَطْهارِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ الْمُصْطَفَیْنَ الْأَخْیارِ،

بر تو ای فرزند سروران پاکیزه، سلام بر تو ای فرزند بهترین برگزیدگان

السَّلامُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ، و عَلی ذُرِّیَّهِ رَسُولِ اللَّهِ وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ،

سلام بر رسول خدا، و بر نسل رسول خدا و رحمت و برکات خدا بر او باد

السَّلامُ عَلَی الْعَبْدِ الصَّالِحِ، الْمُطیعِ للَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، وَلِرَسُولِهِ وَلِأَمیرِ

سلام بر بنده شایسته، و فرمانبردار پروردگار جهانیان، و رسول خدا و امیر

الْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ابَاالْقاسِمِ ابْنَ السِّبْطِ الْمُنْتَجَبِ الْمُجْتَبی

مؤمنان، سلام بر تو ای ابالقاسم فرزند نوه برگزیده (پیامبر) امام مجتبی

السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنْ بِزِیارَتِهِ ثَوابُ زِیارَهِ سَیِّدِ الْشُّهَداءِ یُرْتَجی السَّلامُ

سلام بر تو ای که با زیارتت امید ثواب زیارت سیدالشهدا می رود، سلام

عَلَیْکَ عَرَّفَ اللَّهُ بَیْنَنا وَبَیْنَکُمْ فی الْجَنَّهِ، وَحَشَرَنا فی زُمْرَتِکُمْ، وَاوْرَدَنا

بر تو، خداوند ما را با شما در بهشت در کنار هم قرار دهد و در گروه شما محشور گرداند، و بر حوض (کوثر)

حَوْضَ نَبِیِّکُمْ، وَسَقانا بِکَأْسِ جَدِّکُمْ مِنْ یَدِ عَلِیِّ بْنِ ابیطالِبٍ صَلَواتُ

پیامبرتان وارد کند و با جام جدّتان از دستان علی بن ابی طالب سیراب گرداند، درود

اللَّهِ عَلَیکُمْ، اسْئَلُ اللَّهَ انْ یُرِیَنا فیکُمُ السُّرُورَ وَالْفَرَجَ، وَانْ یَجْمَعَنا وَایَّاکُمْ

خدا بر شما باد، از خدا می خواهم که خشنودی و گشایش کارم را به وسیله شما به من نشان دهد و ما را با شما در

فی زُمْرَهِ جَدِّکُمْ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَانْ لایَسْلُبَنا مَعْرِفَتَکَمْ، انَّهُ

گروه جدّتان محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- گرد هم آورد و معرفت و شناخت شما را از من نگیرد

وَلِیٌّ قَدیرٌ، اتَقَرَّبُ الَی اللَّهِ بِحُبِّکُمْ، وَالْبَرآئَهِ مِنْ اعْدآئِکُمْ، وَالتَّسْلیمِ الَی

چرا که او سرپرستی تواناست، به خدا تقرّب می جویم به واسطه محبّت شما و بیزاری از دشمنانتان و تسلیم بودن

اللَّهِ راضِیاً بِهِ غَیْرَ مُنْکِرٍ وَلا مُسْتَکْبِرٍ، وَعَلی یَقینِ مااتی بِهِ مُحَمَّدٌ نَطْلُبُ

در برابر فرمان خدا با خشنودی به آن بدون انکار و تکبّر و با یقین به آنچه محمّد آورده و با آن

بِذلِکَ وَجْهَکَ یا سَیِّدی اللَّهُمَّ وَرِضاکَ وَالدَّارَ الْأخِرَهَ، یا سَیِّدی وَابْنَ

توجهت را می طلبم ای سرورم، خدایا رضایت تو و نجات در سرای آخرت را نیز از تو می خواهم، ای سرورم و فرزند

سَیِّدی اشْفَعْ لِی فِی الْجَنَّهِ، فَانَّ لَکَ عِنْدَ اللَّهِ شَاْناً مِنَ الشَّاْنِ، اللهُمَّ انّی

سرورم، مرا در بهشت شفاعت کن، چرا که در پیشگاه خدا دارای جایگاه با عظمت هستی خدایا از تو

اسْئَلُکَ انْ تَخْتِمَ لی بِالسَّعادَهِ، فَلا تَسْلُبْ مِنّی ما انَا فیهِ، وَلا حَوْلَ وَلا

می خواهم که مرا عاقبت به خیر گردانی، پس ایمانی که دارم از من نگیر و توان و نیرویی

قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ، اللَّهُمَّ اسْتَجِبْ لَنا، وَتَقَبَّلْهُ بِکَرَمِکَ وَعِزَّتِکَ،

جز برای خداوند بلند مرتبه و با عظمت نیست، خدایا دعایمان را اجابت کن و به لطف و بزرگواری

وَبِرَحْمَتِکَ وَعافِیَتِکَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ اجْمَعینَ، وَسَلَّمَ

و رحمت و توانمندیت از ما بپذیر، و بر محمّد و تمامی خاندانش درود و سلام فراوان

تَسْلیماً یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

بفرست ای مهربان ترین مهربانان.

در ادامه می نویسد: همین زیارت را برای امام زاده حمزه پسر امام موسی علیه السلام (که مزار او نزدیک حضرت عبدالعظیم است) نیز می توان خواند (البتّه با حذف جمله «السلام علیک یا اباالقاسم» و جمله بعد از آن).

یادآوری: در صحن امام زاده حمزه، قبر شیخ جلیل و مفسّر کبیر، ابوالفتوح رازی حسین بن علی خزاعی رحمه الله صاحب تفسیر معروف ابوالفتوح، واقع شده و نیز در شهر ری قبر جناب شیخ صدوق رئیس المحدّثین، معروف به «ابن بابویه» قرار گرفته، که لازم است از زیارت این دو قبر شریف نیز غفلت نشود.

***

بخش سوم: زیارت قبور مؤمنان

فضیلت زیارت قبور مؤمنان:

۱- در «کامل الزیارات» از موسی بن جعفر علیهما السلام روایت شده است که فرمود: هر کس قادر بر زیارت ما نباشد صالحان

از دوستان و موالیان ما را از زیارت کند تا ثواب زیارت ما برای او نوشته شود و کسی که قادر بر صله و نیکی به ما نباشد به صالحان از موالیان ما نیکی کند تا ثواب نیکی به ما برایش نوشته شود.(۱)

۱- [۶۶۹]کامل الزیارات، باب ۱۰۵، صفحه ۳۱۹، حدیث ۱.

۲- از یکی از یاران امام رضا علیه السلام (محمّد بن احمد بن یحیی اشعری) روایت شده که آن حضرت فرمود:

هر کس نزد قبر برادر مؤمن خود برود و دست بر روی قبر بگذارد و هفت مرتبه سوره «انا انزلناه» بخواند در روز «فزع اکبر» (روز قیامت که روز ترس بزرگ است) ایمن خواهد بود.(۱) ظاهر بعضی از روایات این است که همین ثواب برای صاحب قبر نیز خواهد بود.(۲) ۳- از روایاتی که در بحث «کیفیّت زیارت قبور مؤمنان» خواهد آمد، به دست می آید که با خواندن بعضی از اذکار، گناهان بسیاری از زائر و پدر و مادرش بخشوده می شود و نیز استفاده می شود که عذاب روز قیامت از انسان دور می گردد.(۳) ۴- از بعضی از روایات به دست می آید که انسان با رفتن به زیارت قبر والدین خود می تواند بعضی از کمبودها را که از جهت عدم رعایت حقوق آنها در زمان حیاتشان از او حاصل شده جبران کند(۴) و حتّی به حوایجش برسد به این صورت که اوّل برای والدین استغفار کند و سپس حاجتش را از خداوند بطلبد.(۵)

آداب، زمان و کیفیّت زیارت قبور مؤمنان:

۱- زائر رو به قبله قرار می گیرد و دست روی قبر می گذارد چنان که از دو روایت عبدالرحمن بن ابی عبداللّه ۶۷۵] و محمّد بن احمد بن یحیی ۶۷۶] به دست می آید.

۲- هفت مرتبه سوره انا انزلناه بخواند چنان که در روایت «اشعری» گذشت. در بعضی از روایات اشاره به سوره حمد نیز شده است و مناسب است در صورتی که توفیق رفیق او گردد از سوره های دیگر قرآن برای شادی روح آن میّت مانند «یس»، «مُلک» و «واقعه» استفاده کند.

۳- این دعا را بخواند: السَّلامُ عَلی اهْلِ الدِّیارِ مِنَ الْمُؤْمِنینَ وَالْمُسْلِمینَ،

********** سلام بر اهل این خانه های (خاموش) از مؤمنان و مسلمانان آن

انْتُمْ لَنا فَرَطٌ، وَنَحْنُ ان شآءَ اللَّهُ بِکُمْ لاحِقُونَ، همان گونه که از امام صادق علیه السلام نقل شما بر ما پیشی گرفتید و ما نیز هرگاه خدا بخواهد به شما ملحق می شویم.**************

ص: ۵۸۴

۱- [۶۷۰]کامل الزیارات، باب ۱۰۵، صفحه ۳۱۹، حدیث ۳.

۲- [۶۷۱]همان مدرک، حدیث ۱۲.

۳- [۶۷۲]همان مدرک، صفحه ۳۲۰، حدیث ۴.

۴- [۶۷۳]بحارالانوار، جلد ۷۱، صفحه ۸۱، حدیث ۸۵.

۵- [۶۷۴]همان مدرک، جلد ۱۰، صفحه ۹۷.

شده است.(۱) ۴- بگوید: اللَّهُمَّ رَبَّ هذِهِ الْأَرْواحِ الْفانِیَهِ، وَالْأَجْسادِ الْبالِیَهِ، وَالْعِظامِ

*** خدایا ای پروردگار این ارواح فنا شده و جسم های از هم پاشیده

النَّخِرَهِ الَّتی خَرَجَتْ مِنَ الدُّنْیا وَهِیَ بِکَ مُؤْمِنَهٌ، ادْخِلْ عَلَیْهِمْ رَوْحاً

و استخوان های پوسیدهای که از دنیا رفته اند در حالی که به تو ایمان دارند، رحمت تازه ای از جانب خود

مِنْکَ، وَسَلاماً مِنّی

و سلامی از جانب من به آنان برسان.

از امام حسین علیه السلام نقل شده که هر کس داخل قبرستان شود و این دعا را بخواند خدای متعال به عدد خلقش، از زمان خلقت آدم تا قیامت برای او حسنه می نویسد.(۲) ۵- از امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده که هر کس داخل قبرستان شود و بگوید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، السَّلامُ عَلی اهْلِ لا الهَ الَّا اللَّهُ، مِنْ اهْلِ لا

به نام خداوند بخشنده مهربان، سلام بر پیروان کلمه «لا اله الا اللَّه»، از جانب پیروان کلمه

الهَ الَّا اللَّهُ، یا اهْلَ لا الهَ الَّا اللَّهُ، بِحَقِّ لا الهَ الَّا اللَّهُ، کَیْفَ وَجَدْتُمْ قَوْلَ

«لا اله الا اللَّه»، ای پیروان کلمه «لا اله الا اللَّه»، چگونه یافتید قول

لا الهَ الَّا اللَّهُ، مِنْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، یا لا الهَ الَّا اللَّهُ، بِحَقِّ لا الهَ الَّا اللَّهُ،

«لا اله الا اللَّه» را، از جانب پیروان کلمه «لا اله الا اللَّه»، ای معبودی که جز تو خدایی نیست، به حق کلمه «لا اله الا اللَّه»

اغْفِرْ لِمَنْ قالَ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَاحْشُرْنا فی زُمْرَهِ مَنْ قالَ لا الهَ الَّا اللَّهُ،

گویندگان «لا اله الا اللَّه» را بیامرز، و ما را در گروه گویندگان «لا اله الا اللَّه»

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلِیٌّ وَلِیُّ اللَّهِ. خداوند ثواب بسیاربرای او و پدر و مادرش می نویسد.(۳) «محمّد رسول اللَّه»، «علی ولی اللَّه» قرار ده ..*****************

۶- زیارت قبور مؤمنان در روز پنجشنبه فضیلت خاصّی دارد(۴) و بهترین زمان برای زیارت طبق بعضی از روایات ساعت قبل از طلوع آفتاب است.(۵) و زیارت قبور در شب کراهت دارد چنان که در

۱- [۶۷۷]همان مدرک، حدیث ۹.

۲- [۶۷۸]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۳۰۰، حدیث ۳۱.

۳- [۶۷۹]همان مدرک، صفحه ۳۰۱، حدیث ۳۱.

۴- [۶۸۰]مصباح الزائر، صفحه ۵۱۲ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۹۹، حدیث ۲۵.

۵- [۶۸۱]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۹۷، حدیث ۱۱.

«دعوات راونـدی» از رسول خدا خطاب به ابوذر آمده است.(۱) ۷- محمّد بن مسـلم می گوید: خدمت امام صادق علیه السلام عرض کردم که مردگـان را زیـارت کنیم؟ فرمود: آری! گفتم: آیا آنها می فهمنـد که ما به زیارت آنها رفته ایم؟ فرمود: آری! به خدا قسم که آنها می فهمند و شاد می شوند و با شما انس می گیرند. عرض کردم: وقتی به زیارتشان رفتیم چه بگوییم؟

فرمود: بگو:

اللهُمَّ جافِ الْأَرْضَ عَنْ جُنُوبِهِمْ، وَصاعِدْ الَیْکَ ارْواحَهُمْ، وَلَقِّهِمْ مِنْکَ

خدایا خالی کن این زمین را از (فشار بر) پهلوهایشان، و ارواح آنان را به سویت بالا بر، و آنان را از خشنودیت

رِضْواناً، وَاسْکِنْ الَیْهِمْ مِنْ رَحْمَتِکَ ما تَصِلُ بِهِ وَحْدَتَهُمْ، وَتُونِسُ بِهِ

برخوردار ساز، آن مقدار از رحمتت که تنهاییشان را برطرف ساخته و در وحشت با آن انس گیرند را در جوارشان

وَحْشَتَهُمْ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.(۲)

قرار ده، زیرا که تو بر هر کاری توانایی.

۸- «ابن قولویه» از صـفوان جمّال از امـام صادق علیه السـلام نقل می کنـد که فرمود: رسول اللَّه به اتّفاق جمعی از یاران خود، پیوسته عصر روز پنج شنبه وارد قبرستان بقیع می شد و خطاب به اهل قبور سه مرتبه «

السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا اهْلَ الدِّیارِ

» و سه بار هم «

رَحِمَکُمُ اللَّهُ

» می فرمود.(۳) ۹- در روایات وارد شده که اگر برای قبور مؤمنین یک قبرسـتان یازده بار سوره «قل هو اللَّه احد» خوانده شود به عـدد اموات آن جا، خداونـد به زائر ثواب می دهـد.(۴) ۱۰- اگر می خواهـد قرآن تلاـوت کنـد می توانـد سوره «یس» را انتخـاب کنـد که هم بـاعث تخفیـف بر اهـل قبور می شود و هم به عـدد آنهـا برای تلاـوت کننـده، حسـنه نوشـته می شود.(۵) یادآوری: در بخش دهم این کتاب (بخش احکام و آداب مربوط به مردگان) در ارتباط با «خیرات برای اموات» روایات جالبی آمده است، به آن جا مراجعه شود.

***

بخش چهارم: آداب نیابت در زیارت

اشاره

شکّی نیست که نیابت در زیارت یا اهدای ثواب چه برای انسان زنده و چه اموات و گذشتگان مستحب است و ثوابش به «منوب عنه» (کسی که زائر محترم به نیابت او زیارت می کند) می رسد و به یقین نائب هم از آن بهره مند می گردد، و روایات متعدّدی بر آن دلالت دارد از جمله:

ص: ۵۸۶

۱- [۶۸۲]دعوات راوندی، صفحه ۲۷۷، حدیث ۸۰۱.

۲- [۶۸۳]فقیه، جلد ۱، صفحه ۱۸۰، حدیث ۵۴۰.

۳- [۶۸۴]کامل الزیارات، باب ۱۰۵، صفحه ۳۲۰، حدیث ۶.

۴- [۶۸۵]جامع الاخبار، صفحه ۱۶۸.

۵- [۶۸۶]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۳۰۱، حدیث ۳۳.

۱- داوود صرمی در حدیث معتبری می گوید: خدمت امام حسن عسکری علیه السلام عرض کردم: من به زیارت پدر بزرگوارت رفتم و ثوابش را به شما هدیه کردم، فرمود: «برای تو از جانب خدا اجر و ثواب عظیم و از جانب ما حمد و ثناست».(۱) ۲- ابراهیم حضرمی می گوید: در مدینه با امام موسی کاظم علیه السلام که میان منبر و قبر رسول اللَّه نشسته بودند ملاقات کردم؛ خدمتش عرض کردم: وقتی از وطن عازم سفر حج می شدم بعضی مرا سفارش کرده بودند که هفت دور طواف و دو رکعت نماز به نیابت آنها بجا آورم، ولی من یادم رفت. وقتی برگردم نمی دانم چه به آنها بگویم. فرمود: «هنگامی که به مکّه مشرّف شدی اگر پس از بجا آوردن مناسک حج، هفت دور طواف می کردی و دو رکعت نماز می خواندی ومی گفتی: خدایا من این طواف و دو رکعت را از طرف پدر، مادر، همسر، فرزندان، دوستان و همه همشهریانم بجا آورده ام چنان چه پس از برگشت به هر کدام آنها می گفتی:

من به نیابت شما طواف بجا آوردم و دو رکعت نماز خواندم در گفتارت صادق بودی، همچنین در مدینه پس از انجام وظایف خود، اگر دو رکعت نماز بخوانی سپس بالای سر رسول گرامی صلی الله علیه و آله بایستی و بگویی:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا نَبِیَّ اللَّهِ مِنْ ابی وَامّی وَزَوْجَتی وَوَلَدی وَحامَّتی

سلام بر تو ای نبی خدا، از جانب پدر و مادر و همسر و فرزند و خویشانم

وَمِنْ جَمیعِ اهْلِ بَلَدی حُرِّهِمْ وَعَبْدِهِمْ، وَابْیُضِهِمْ وَاسْوَدِهِمْ.

و از جانب تمامی هم شهریهایم، آزاد و برده شان و سفید و سیاهشان.

و پس از بازگشت به هر کدام از اهل شهرت بگویی که من به نیابت تو به پیامبر سلام دادم (و دو رکعت نماز خواندم) راست گفته ای».(۲) ۳- در روایت دیگری می خوانیم که از بعضی از ائمّه طاهرین علیهم السلام سؤال کردند درباره کسی که دو رکعت نماز می خواند یا یک روز روزه می گیرد و یا حج یا عمره ای بجا می آورد یا رسول گرامی و یا یکی از ائمّه علیهم السلام را زیارت می کند و ثواب آن را به پدر و مادر یا برادر دینی خود هدیه می کند، آیا برای خود او نیز ثوابی هست؟ فرمود: ثواب آن عمل به «منوب عنه» (پدر یا مادر یا برادر دینی) می رسد بدون آن که چیزی از ثواب خودش کاسته شود!(۳)

کیفیّت نیابت برای کسانی که هزینه سفرشان را دیگری پرداخته است:

«شیخ طوسی» در «تهذیب» می نویسد: کسی که به نیابت از برادر دینی، اجیر شود چون از غسل

۱- [۶۸۷]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۵۶، حدیث ۳.

۲- [۶۸۸]همان مدرک، صفحه ۲۵۵، حدیث ۱.

۳- [۶۸۹]همان مدرک، جلد ۸۵، صفحه ۳۱۱ و ۳۱۳.

زیارت (و مطابق بعضی از نسخه ها چون از عمل زیارت) فارغ شود بگوید:

اللهُمَّ ما اصابَنی مِنْ تَعَبٍ اوْ نَصَبٍ، اوْ شَعَثٍ اوْ لُغُوبٍ، فَأْجُرْ فُلانَ بْنَ

خدایا آنچه از سختی یا زحمت، یا پریشانی یا خستگی که به من رسیده است، پس پاداش آن را به فلانی پسر

فُلانٍ فیهِ، وَأْجُرْنی فی قَضآئی عَنْهُ.

فلانی بده، و در انجام آن از جانب او به من هم پاداش ده.

و اگر به امامی که زیارت می کند سلام دهد در آخر سلام بگوید:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ عَنْ فُلانِ بْنِ فُلانٍ، اتَیْتُکَ زائِراً عَنْهُ، فَاشْفَعْ لَهُ

سلام بر تو ای مولای من از جانب فلانی پسر فلانی، از طرف او به زیارتت آمده ام، پس نزد پروردگارت

عِنْدَ رَبِّکَ. و به جای فلان بن فلان اسم «شخص مورد نظر و پدرش» را بیاورد، سپس به آنچه شفیعش باش.***********************************

می خواهد دعا کند(۱) و اگر خواست زیارت نامه ای بخواند بگوید: اللهُمَّ انَّ فُلانَ بْنَ فُلانٍ (به جای ******************************** خدایا فلانی پسر فلانی*****

فلان بن فلان اسم منوب عنه ونام پدرش را ببرد) اوْفَدَنی الی مَولاهُ وَمَوْلایَ، لِأَزُورَ عَنْهُ

*************************** مرا به سوی مولای خودش و مولایم روانه کرده، تا از جانب او

رَجآءً لِجَزیلِ الثَّوابِ، وَفِراراً مِنْ سُوءِ الْحِسابِ، اللهُمَّ انَّهُ یَتَوَجَّهُ الَیْکَ

به امید پاداش بزرگ و دوری از بدی و سختی حساب، زیارت کنم، خدایا او به واسطه اولیائش که

بِاوْلِیآئِهِ الدَّآلّینَ عَلَیْکَ فی غُفْرانِکَ ذُنُوبَهُ، وَحَطِّ سَیِّئاتِهِ، وَیَتَوَسَّلُ الَیْکَ

به سوی تو راهنمایی می کنند، برای آمرزش و ریزش گناهان به تو توجه نموده است، و به واسطه آنان

بِهِمْ عِنْدَ مَشْهَدِ امامِهِ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِ، اللهُمَّ فَتَقَبَّلْ مِنْهُ، وَاقْبَلْ شَفاعَهَ

در شهادتگاه امامش- که درود خدا بر او باد- به تو متوسّل شده است، خدا از او بپذیر، و شفاعت

اوْلِیآئِهِ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِمْ فیهِ، اللهُمَّ جازِهِ عَلی حُسْنِ نِیَّتِهِ، وَصَحیحِ

اولیائش- که درود خدا بر آنان باد- را در مورد او قبول کن، خدایا به واسطه حسن نیت و عقیده

عَقیدَتِهِ، وَصِحَّهِ مُوالاتِهِ، احْسَنَ ما جازَیْتَ احَداً مِنْ عَبیدِکَ الْمُؤْمِنینَ،

صحیح و پیروی آگاهانه اش به او پاداش ده، بهترین پاداشی که به هر یک از بندگان مؤمنت داده ای

ص :۵۸۸

۱- [۶۹۰]تهذیب، جلد ۶، صفحه ۱۰۵ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۵۵.

وَادِمْ لَهُ ما خَوَّلْتَهُ، وَاسْتَعْمِلْهُ صالِحاً فيما آتَيْتَهُ، وَلا تَجْعَلْنی آخِرَ وافِدٍ

و آنچه به او ارزانی داشته ای از او مگیر، و او را به شایستگی در آنچه عطا نموده ای به کار گیر، و مرا آخرین نایب

لَهُ یُوفِدُهُ، اللهُمَّ اعْتِقْ رَقَبَتَهُ مِنَ النّارِ، وَاوْسِعْ عَلَیْهِ مِنْ رِزْقِکَ الْحَلالِ

او قرار مده، خدایا او را از آتش دوزخ رهایی ده و از روزی حلال و پاکیزه ات بر او وسعت

الطَّیِّبِ، وَاجْعَلْهُ مِنْ رُفَقآءِ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَبارِکْ لَهُ فی وُلْدِهِ وَمالِهِ

بخش، و او را از دوستان محمّد و خاندان محمّد قرار ده، و به فرزندان و اموال

وَاهْلِهِ، وَ ما مَلَکَتْ یَمینُهُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَحُلْ

و خاندان و داراییش برکت ده، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و بین

بَیْنَهُ وَبَیْنَ مَعاصیکَ حَتّی لا یَعْصِیَکَ، وَاعِنْهُ عَلی طاعَتِکَ وَطاعَهِ

او و نافرمانیت فاصله انداز تا نافرمانیت نکند، و او را بر اطاعت خویش و اولیائت یاری

اوْلِیآئِکَ، حَتّی لا تَفْقِدَهُ حَیْثُ امَرْتَهُ، وَلا تَراهُ حَیْثُ نَهَیْتَهُ، اللهُمَّ صَلِ

کن، تا در جایی که فرمان داده ای حاضر شده و در جایی که نهی نموده ای دیده نشود، خدایا

عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَاعْفُ عَنْهُ وَعَنْ جَمیعِ

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و او را بیامرز و مورد رحمت خویش قرار ده، و از او و تمامی

الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاعِذْهُ مِنْ

مردان و زنان با ایمان درگذر، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و او را از

هَوْلِ الْمُطَّلَعِ، وَمِنْ فَزَعِ یَوْمِ الْقِیمَهِ، وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ، وَمِنْ ظُلْمَهِ الْقَبْرِ

هراس روز جزا و از وحشت قیامت و بازگشتگاه بد و از تاریکی قبر

وَ وَحْشَتِهِ، وَمِنْ مَواقِفِ الْخِزْیِ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی

و وحشت آن و از جایگاه های خفّت و خواری در دنیا و آخرت پناه ده، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْ جآئِزَتَهُ فی مَوْقِفی هذا غُفْرانَکَ، وَتُحْفَتَهُ

محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و پاداش او را در این جایگاهم آمرزشت قرار ده، و هدیه اش

فی مَقامی هذا عِنْدَ امامی صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ انْ تُقیلَ عَثْرَتَهُ، وَ تَقْبَلَ

را در این اقامتم نزد امامم- که درود خدا بر او باد- نادیده گرفتن لغزش هایش قرار ده، و عذرش را

مَعْذِرَتَهُ، وَ تَتَجاوَزَ عَنْ خَطیئَتِهِ، وَ تَجْعَلَ التَّقْوی زادَهُ، وَما عِنْدَکَ خَیْراً

بپذیر، و از خطایش درگذر، و پرهیزکاری را توشه اش قرار ده، که آنچه نزد توست

لَهُ فى مَعادِهِ، وَتَحْشُرَهُ فى زُمْرَهِ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

در روز معاد براى او بهتر است، و او را در گروه محمّد و خاندان محمّد محشور گردان، درود خدا بر او و خاندان پاكش

وَآلِهِ، وَتَغْفِرَ لَهُ وَ لِوالِدَيْهِ، فَانَّكَ خَيْرُ مَرْغُوبٍ الَيْهِ، وَاكْرَمُ مَسْئُولٍ

باد، و او و پدر و مادرش را بيامرز، چرا كه تو بهترين مطلوب و بهترين درخواست شده هستى

اعْتَمَدَ الْعِبادُ عَلَيْهِ، اللهُمَّ وَلِكُلِّ مُوفِدٍ جآئِزَهٌ، وَلِكُلِّ زآئِرٍ كَرامَهٌ،

كه بندگان به او اعتماد كنند، خدايا براى هر نيابت فرستنده اى پاداش و براى هر زيارت كننده اى منزلتى است

فَاجْعَلْ جآئِزَتَهُ فى مَوْقِفى هذا غُفْرانَكَ، وَ الْجَنَّهَ لَهُ وَ لِجَميعِ الْمُؤْمِنينَ

پس پاداش او را در اين اقامتم آمرزشت قرار ده و براى او و تمامى مردان و زنان با ايمان بهشت را مقرّر

وَالْمُؤْمِناتِ، اللَّهُمَّ وَ ا نَا عَبْدُكَ الْخاطِئُ الْمُذْنِبُ، الْمُقِرُّ بِذُنُوبِهِ، فَاسْئَلُكَ

فرما، خدايا من بنده خطاكار و گنهكار توام، كه به گناهانش اقرار دارد، پس از تو مى خواهم

يا اللَّهُ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، انْ لا تَحْرِمَنى بَعْدَ ذلِكَ الْأَجْرَ وَالثَّوابَ

اى خدا به حقّ محمّد و خاندان محمّد، مرا بعد از اين اجر و پاداشى كه

مِنْ فَضْلِ عَطآئِكَ وَكَرَمِ تَفَضُّلِكَ.

از عطا و بخشش فراوانت مى باشد محروم مگردانى.

سپس نزد ضريح مقدّس آن امام عليه السلام برود و دست ها را رو به قبله به طرف آسمان بلند كند و بگويد:

يَا مَوْلاىَ يَا امامِى عَبْدُكَ فُلانُ بْنُ فُلانٍ (به جاى فلان بن فلان، نام آن شخص و پدرش را بگويد) اى مولاى من اى پيشواى من، بنده ات فلانى فرزند فلانى***

اوْفَدَنى زآئِراً لِمَشْهَدِكَ، يَتَقَرَّبُ الَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِذلِكَ، وَ الى رَسُولِ اللَّهِ

مرا به نيابت براى زيارت شهادتگاهت فرستاده و با اين زيارت به خداوند عزيز و گرامى و به رسول خدا

وَ الَيْكَ، يَرْجُو بِذلِكَ فَكاكَ رَقَبَتِهِ مِنَ النَّارِ مِنَ الْعُقُوبَهِ، فَاغْفِرْ لَهُ وَلِجَميعِ

و به تو تقرّب می جوید و با آن امید آزادی از آتش و عذاب را دارد، پس او و تمامی

الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، لا الهَ

مردان و زنان با ایمان را بیامرز، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، معبودی

الَّا اللَّهُ الْحَلیمُ الْکَریمُ، لا الهَ الَّا اللَّهُ الْعَلِیُّ الْعَظِیمُ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی

جز خداوند شکیبای بزرگوار نیست، معبودی جز خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست، از تو می خواهم که بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ تَسْتَجیبَ لی فیهِ، وَفی جَمیعِ اخْوانی وَاخَواتی

محمّد و خاندان محمّد درود فرستی و درخواستم را در مورد او و تمامی برادران و خواهرانم

وَوُلْدی وَ اهْلی بِجُودِکَ وَ کَرَمِکَ، یآ ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

و فرزندان و خانواده ام به بخشش و کرمت بپذیری، ای مهربان ترین مهربانان.

ص :۵۹۱

۱- [۶۹۱]تهذیب، جلد ۶، صفحه ۱۱۶ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۵۶، حدیث ۴(با اندکی تفاوت).

بخش چهارم: اعمال ماه های اسلامی (از محرم تا ذی الحجه)

اشاره

ص: ۵۹۳

مقدّمه

هر ماه را باید با توجّه به خدا و یاد و ذکر او آغاز کرد، و سلامت و موفّقیّت خود را در آن ماه از خداوند متعال طلب نمود.

در همین زمینه اعمالی برای آغاز هر ماه، در کتب دعا نقل شده است که پیوند خلق با خالق را محکم می کند، یاد خدا را در خاطره ها زنده نگه می دارد، و انسان را در پناه قدرت لایزال او قرار می دهد؛ به یقین این توجّه و دعا، سبب حلّ بسیاری از مشکلات و دفع بلاها و آفات خواهد شد.

اعمال مشترک اوّل هر ماه:

۱- هنگام رؤیت هلال دعایی را که در «صحیفه سجّادیه»(۱) آمده است بخواند که بسیار پرمعناست:

ایُّهَا الْخَلْقُ الْمُطیعُ، الدَّائِبُ السَّریعُ، الْمُتَرَدِّدُ فی مَنازِلِ التَّقْدیرِ،

ای مخلوق فرمانبردار، و خستگی ناپذیر شتابان، که در منزلگاه های معین در حرکتی

الْمُتَصَرِّفُ فی فَلَکِ التَّدْبیرِ، امَنْتُ بِمَنْ نَوَّرَ بِکَ الظُّلَمَ، وَاوْضَحَ بِکَ الْبُهَمَ،

و در مدار حساب شده ای در چرخشی، ایمان دارم به آن که تاریکی ها را به وسیله تو روشن کرد، و تیرگی ها را به تو آشکار ساخت

وجَعَلَکَ ایَةً مِنْ ایاتِ مُلْکِهِ، وَعَلامَةً مِنْ عَلاماتِ سُلْطانِهِ، فَحَدَّ بِکَ

و تو را نشانه ای از نشانه های فرمانرواییش و علامتی از علائم حکومتش قرار داده، و زمان را به وسیله تو

الزَّمانَ، وَامْتَهَنَکَ بِالزِّیادَهِ وَالنُّقْصانِ، وَالطُّلُوعِ والْاُفُولِ، وَالْإِنارَهِ

معیّن کرد، و بزرگی و کوچکی، و طلوع و غروب و آشکاری

۱- [۶۹۲]صحیفه سجادیه، دعای ۴۳.

وَالْكَسُوفِ، فی کُلِّ ذلِکَ انْتَ لَهُ مُطیعٌ، وَالی ارادَتِهِ سَریعٌ، سُبْحانَهُ ما

و پنهانی را پیشینه تو ساخت، در تمام این امور تو فرمانبردار او هستی و به خواسته اش به سرعت پاسخگویی، پاک و منزّه است او

اعْجَبَ ما دَبَّرَ فی امْرِکَ، وَ الْطَفَ ما صَنَعَ فی شَأْنِکَ، جَعَلَک مِفْتاحَ شَهْرٍ

و چه تدبیر اعجاب آوری در کار تو دارد، و چه دقیق است آنچه در مورد تو انجام داده است، تو را کلید آغاز ماه

حادِثٍ لِأَمْرٍ حادِثٍ، فَاسْئَلُ اللَّهَ رَبّی وَ رَبَّک، وَ خالِقی وَ خالِقَکَ،

جدید برای کاری جدید قرار داده است، پس از خداوندی که پروردگار و آفریننده

وَمُقَدِّری وَ مُقَدِّرَکَ، وَ مُصَوِّری وَ مُصَوِّرَکَ، انْ یُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ،

و تقدیر کننده، و صورت بخش من و توست می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستد

وَانْ یَجْعَلَکَ هِلالَ بَرَکهٍ لا تَمْحَقُهَا الْأَیَّامُ، وَ طَهارَهٍ لا تُدَنِّسُهَا الْأثامُ،

و تو را قرار دهد هلال با برکتی که روزگار، آن را نابود نکند، و هلال پاکی که پلیدیها آن را آلوده نسازد،

هِلالَ امْنٍ مِنَ الأفاتِ، وَ سَلامَهٍ مِنَ السَّیِّئاتِ، هِلالَ سَعْدٍ لا نَحْسَ فیهِ،

و هلال ایمنی از آفات و سلامت از گناهان و هلال با سعادتی که در آن نحوستی نباشد

وَ یُمْنٍ لا نَکَدَ مَعَهُ، وَ یُسْرٍ لا یُمازِجُهُ عُسْرٌ، وَ خَیْرٍ لا یَشُوبُهُ شَرٌّ، هِلالَ

و هلال با برکتی که بداقبالی نیاورد و هلال آسایشی که سختی با او نباشد، و هلال خیری که شری با آن همراه نشود، (و تو را) هلال

امْنٍ وَ ایمانٍ، وَ نِعْمَهٍ وَ احْسانٍ، وَ سَلامَهٍ وَ اسْلامٍ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی

امنیّت و ایمان و نعمت و لطف و سلامت و اسلام (قرار دهد)، خدایا بر محمّد

مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ اجْعَلْنا مِنْ ارْضی مَنْ طَلَعَ عَلَیْهِ، وَ ازْکی مَنْ نَظَرَ الَیْهِ،

و خاندان پاکش درود فرست، و مرا از خوشنودترین افرادی که ماه بر آنان طلوع کرده، و پاک ترین کسی که به آن نگاه کرده

وَاسْعَدَ مَنْ تَعَبَّدَ لَکَ فیهِ، وَ وَفِّقْنَا فیهِ لِلتَّوْبَهِ وَ اعْصِمْنا فیهِ مِنَ الْحَوْبَهِ،

و از بـا سـعادت ترین کسـانی که تو را در آن ماه عبادت کرده انـد قرار ده، و ما را در این ماه برای توبه موفّق بـدار و از لغزش بازدار

وَاحْفِظْنا فیهِ مِنْ مُباشِرَهِ مَعْصِیَتِکَ، وَ اوْزِعْنا فیهِ شُکْرَ نِعْمَتِکَ، وَالْبِسْنا

و از ارتکاب گناهان حفظ کن، و در این ماه شکر نعمت هایت را قسمتمان کن، و لباس

فیهِ جُنَنَ الْعافِیَهِ، وَ اتْمِمْ عَلَیْنا بِاسْتِکْمالِ طاعَتِکَ فیهِ الْمِنَّهَ، انَّکَ انْتَ

عافیت بر اندامـان بپوشان، و با نهایت بندگی برای تو نعمتت را بر ما در این ماه تمام کن، زیرا که تو

الْمَنَّانُ الْحَمیدُ، وَ صَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ و الِهِ الطَّیِّبینَ الطَّاهِرینَ.

بسیار نعمت بخش و ستوده ای، و درود خدا بر محمّد و خاندان پاک و پاکیزه اش باد.

ص :۵۹۶

۲- خوانـدن هفت بار سوره «حمد».(۱) ۳- خوانـدن نمـاز اوّل مـاه در روز اوّل، و آن دو رکعـت است، در رکعت اوّل بعـد از «حمـد»، سـی مرتبه «قـل هو اللّه احـد» می خوانـد (به عـدد روزهای ماه) و در رکعت دوم سـی مرتبه «انّا انزلناه»، و بعـد از نماز صدقه ای در راه خدا می دهد؛ (و اگر مستحقّی حاضـر نیست، برای او کنار بگذارد) در بعضی از روایات اسلامی آمده است، هر کس چنین کند، سلامت خود را در آن ماه از خداوند متعال گرفته است.(۲) در بعضی از احادیث آمده است: بعد از نماز، این دعا را (که پرمعنا و پربرکت و مشتمل بر آیات گرانبها و مناسبی از قرآن مجید است) بخواند:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، وَ ما مِنْ دابَّهٍ فِی الْأَرْضِ إِلَّاعَلَی اللَّهِ رِزْقُها،

به نام خداوند بخشنده مهربان، و هیچ جنبنده ای در زمین نیست مگر این که روزیِ او بر خداست

وَ یَعْلَمُ مُسْتَقَرَّها وَ مُسْتَوْدَعَها، کُلٌّ فِی کِتابٍ مُبینٍ، بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ

و او قرارگاه و محلّ نقل و انتقالشان را می داند، همه اینها در کتاب مبین (لوح محفوظ) ثبت است، به نام خداوند بخشنده

الرَّحیمِ، وَ انْ یَمْسَسْکَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلا کاشِفَ لَهُ إِلّاهُوَ، وَ انْ یُرِدْکَ بِخَیْرٍ

مهربان، و اگر خداونـد (برای امتحان و مانند آن) زیانی به تو رساند هیچ کس جز او نمی تواند آن را برطرف کند و اگر اراده خیری

فَلا رادَّ لِفَضْلِهِ، یُصیبُ بِهِ مَنْ یَشاءُ مِنْ عِبادِهِ، وَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحیمُ. بِسْمِ

برای تو کنـد هیـچ کس مانع فضل او نخواهـد شـد، آن را به هر کس از بنـدگانش بخواهـد می رسانـد و او آمرزنده و مهربان است، به نام

اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، سَیَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ یُسْراً، ما شآءَ اللَّهُ لا قُوَّهَ إِلَّا

خداوند بخشـنده مهربان، خداوند به زودی بعد از سختی ها آسانی قرار می دهد، آنچه خدا بخواهد (همان خواهد شد و) توان و نیرویی جز

بِاللَّهِ، حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَکیلُ، وَ افَوِّضُ امْری إِلَی اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ بَصیرٌ

برای خـدا نیست، خـدا ما را بس است و او بهترین حامی ماست، و من کار خود را به خـدا وا می گذارم که خداوند نسبت به بندگانش

بِالْعِبادِ، لا الهَ إِلَّاانْتَ، سُبْحانَکَ إِنِّی کُنْتُ مِنَ الظَّالِمینَ، رَبِّ إِنِّی لِما

بیناست، جز تو معبودی نیست منزّهی تو، و من از ستمکاران بودم، پروردگارا به هر

انْزَلْتَ الَیَّ مِنْ خَیْرٍ فَقیرٌ، رَبِّ لا تَذَرْنِی فَرْداً، وَ انْتَ خَیْرُ الْوارِثینَ.(۳)

خیر و نیکی که تو بر من فرو فرستی نیازمندم، پروردگارا مرا تنها نگذار و تو بهترین وارثانی.

۴- از اموری که بر آن تأکید شده است، سه روز روزه گرفتن در هر ماه است. مرحوم «علّامه

۱- [۶۹۳]زاد المعاد، صفحه ۴۶۲.

۲- [۶۹۴]همان مدرک، صفحه ۴۶۳.

۳- [۶۹۵]همان مدرک.

مجلسی» رحمه الله در «زاد المعاد» می گوید: مطابق مشهور، این سه روز، پنجشنبه اوّل ماه و پنجشنبه آخر ماه و چهارشنبه اوّل از دهه وسط ماه است.

سنّت است که همه ماه شعبان را روزه بدارد و در ده ماه دیگر، سه روز آن را، روزه بگیرد. و اگر این سنّت از او فوت شد، قضای آن را بجا آورد و حتّی اگر در تابستان انجام آن دشوار باشد، در زمستان قضا نماید.

در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است: «کسی که این سه روز را روزه می گیرد، مراقب باشد، با کسی جدال و تندخویی نکند و اگر نسبت به او جسارتی شد، درگذرد. و اگر در این ایّام روزه باشد و به منزل برادر مؤمنی رفت و از او خواسته شد که افطار کند، اجابت دعوت مؤمن و افطار کردن، هفتاد برابر برتر است از روزه داشتن».(۱) به هر حال سه روز روزه گرفتن در هر ماه (به نحوی که گذشت) پاداش فراوانی دارد و مورد تأکید قرار گرفته است.

اعمال ویژه هر ماه:

در فرهنگ اسلامی و روایات پیشوایان دین، برای مناسبت های ماههای قمری، آداب و اعمالی نقل شده است که در این بخش به آنها پرداخته می شود، و در آغاز به تقویم آن ماه و حوادث مهمّی که در آن واقع شده است، اشاره می گردد. تا با توجّه به این روزهای تاریخی، اعمال مناسب انجام دهند و با یادآوری این ایّام و تجدید خاطره های مهمّ تاریخی، از آنها بهره گیرند.

۱- [۶۹۶]زاد المعاد، صفحه ۴۶۴ و ۴۶۵(با تلخیص).

فصل اوّل: ماه محرّم

تقویم این ماه:

اوّل محرّم: آغـاز سال هجری قمری است، گرچه هجرت در ماه ربیع الأوّل صورت گرفت؛ ولی به مناسـبت آغاز سال، سـزاوار است همه مؤمنان به یاد حادثه عظیم هجرت و آثار مهم آن در تاریخ اسـلام و فداکاری های مولای متّقیان علی علیه السلام در لیله المبیت باشند.

دوم محرّم: روز ورود امـام حسـین علیه السـلام و یـارانش به سـرزمین کربلاـ (در سال ۶۱ هجری قمری)(۱) است که سـرآغاز حماسه های عظیم عاشوراست.

هفتم محرّم: روز جلوگیری کردن حرم حسـینی علیه السـلام از دستیابی به آب است؛ در این روز دسـتوری از سوی عبیداللّٰه بن زیاد برای عمر بن سـعد رسـید که بین حسین علیه السلام و یارانش و آب حایل شوند، تا قطره ای از آب فرات ننوشند!(۲) نهم محرّم (تاسوعا): «شـیخ کلینی» از امام صادق علیه السلام نقل می کند که آن حضرت فرمود: «روز تاسوعا، روزی است که امام حسـین علیه السلام و یارانش را در کربلا محاصره کردند و دشمنان برای جنگ با آن حضرت اجتماع نمودند، و پسر مرجانه و عمر بن سـعد از زیادی لشـکر خویش خوشـحال شدند، و امام حسین علیه السلام و اصحابش را در آن روز ضعیف شمردند، و یقین کردند که برای امام حسین علیه السلام یاوری نخواهد آمد و مردم عراق وی را کمک نخواهند کرد؛ آنگاه فرمود:

«بِأبی المُسْتَضْعَفُ الغَریبُ؛

پدرم فدای آن ضعیفِ غریب باد».(۳) در این روز شـمر همراه با نامه ای از سوی عبیداللّٰه بن زیاد خطاب به عمر بن سـعد وارد کربلا شد که بر حسـین علیه السلام و یارانش سخت بگیر! تا تسلیم شوند و وادار به بیعت گردند و در صورت امتناع، همه آنها را به قتل برسان. امام حسـین علیه السلام حاضر به پذیرش ذلّت بیعت با دشمن نشد؛ ولی از آنان خواست که آن شب را به وی مهلت دهنـد، تا به عبادت و دعا و نماز بپردازد، و فردا در معرکه نبرد با آنان روبه رو خواهد شد.(۴) دهم محرّم (عاشورا): روز پرحماسه و فراموش نشدنی تاریخ اسلام و تشیّع؛ روز فداکاری، جانبازی و

۱- [۶۹۷]بحارالانوار، جلد ۴۴، صفحه ۳۸۳.

۲- [۶۹۸]همان مدرک، صفحه ۳۸۹.

۳- [۶۹۹]کافی، جلد ۴، صفحه ۱۴۷، حدیث ۷.

۴- [۷۰۰]بحارالانوار، جلد ۴۴، صفحه ۳۹۲.

شهادت سرور و سالار شهیدان حضرت اباعبداللّٰه الحسین علیه السلام و یاران باوفایش، در سرزمین کربلا (در سال ۶۱ هجری قمری) است.

دوازدهم محرّم: روز شهادت امام زین العابدین علیه السلام (بنابر روایتی در سال ۹۴ یا ۹۵ هجری قمری) است.(۱) بیست و پنجم محرّم: روز شهادت امام زین العابدین علیه السلام است بنابر روایتی دیگر.(۲)

ماه محرّم، ماه حماسه و ماتم:

ماه محرّم، ماه غم و اندوه اهل بیت علیهم السلام و شیعیان آنهاست و ماه شهادت و یادآوری دلاوری ها و شجاعت ها و ایثارهای سیّدالشّهدا امام حسین علیه السلام و یاران باوفای او در کربلاست؛ در حدیثی از امام علی بن موسی الرّضا علیهما السلام آمده است که فرمود: «هنگامی که ماه محرّم فرا می رسید، کسی پدرم را خندان نمی دید و همواره محزون و غمگین بود، تا روز دهم یعنی روز عاشورا؛ آن روز روزِ مصیبت و حزن و اندوه و گریه پدرم بود و می فرمود: امروز روزی است که حسین علیه السلام شهید شده است».(۳) سزاوار است همه ارادتمندان اهل بیت علیهم السلام با تشکیل مجالس سوگواری، هرچه باشکوهتر در تعظیم این شعائر بکوشند، و خطبای گرامی فلسفه شهادت آن بزرگواران و آثار مهمّ آن را برای بقای اسلام و تشیّع، شرح دهند؛ مخصوصاً جوانان و نوجوانان خود را با این مراسم آشنا کنند و در انجام این مراسم از آنچه که مایه وهن مذهب در نظر دوست و دشمن می شود، جدّاً بپرهیزند، و توجّه داشته باشند که عاشورا و مراسم حسینی است که اسلام را زنده نگه داشته است، و هر سال خون تازه ای در عروق اسلام جاری می سازد، و تا مراسم حسینی، پرشور و پرشکوه برپاست، آسیبی به اسلام نخواهد رسید.

اعمال ماه محرّم:

۱- به هنگام رؤیت هلال محرّم، مستحب است تکبیر بگویی و اگر می توانی دعای مشروحی را که سیّد در «اقبال الاعمال» آورده است، بخوانی.(۴) ۲- در شب اوّل محرّم صد رکعت نماز بخوان، و در هر رکعت سوره «حمد» و «قل هو اللّٰه» را می خوانی و هر دو رکعت را به یک سلام پایان می دهی؛ در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است: هر کس این نمازها را

۱- [۷۰۱]بحارالانوار، جلد ۴۶، صفحه ۱۵۱، حدیث ۱۱.

۲- [۷۰۲]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۸۷.

۳- [۷۰۳]امالی صدوق، صفحه ۱۲۸، حدیث ۲.

۴- [۷۰۴]اقبال الاعمال، صفحه ۵۴۵.

بخواند و روز اوّل ماه محرّم را روزه بگیرد، مانند کسی است که در طول سال بر انجام خیر مداومت داشته باشد و تا سال آینده از فتنه ها محفوظ خواهد بود. و اگر بمیرد وارد بهشت خواهد شد.(۱) ۳- مطابق روایت دیگری از رسول خدا صلی الله علیه و آله در شب اوّل محرم دو رکعت نماز می خوانی به این نحو: در رکعت اوّل سوره «حمد» و سوره «انعام» و در رکعت دوم سوره «حمد» و سوره «یس».(۲) علاوه بر این نمازها، مستحب است نماز اوّل هر ماه نیز خوانده شود که کیفیّت آن در اعمال مشترک ماهها (صفحه ۵۹۷) گذشت.

۴- در روز اوّل محرّم، روزه گرفتن مستحب است، که در روایتی امام رضا علیه السلام فرمود: «هر کس این روز را روزه بگیرد، و حاجت خویش را از خداوند بخواهد، خداوند دعایش را به اجابت خواهد رساند، این روز همان روزی بود که حضرت زکریّا در این روز، از خداوند فرزندی را طلب کرد و خداوند دعایش را به اجابت رساند و یحیی را به وی عنایت فرمود».(۳) ۵- از امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام نقل شده است که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله روز اوّل محرّم، دو رکعت نماز می خواند و پس از نماز دست ها را بلند می کرد و این دعا را سه مرتبه قرائت می فرمود:

اللهُمَّ انْتَ الْإِلهُ الْقَدیمُ، وَ هذِهِ سَنَهٌ جَدیدَهٌ، فَاسْئَلُکَ فیهَا الْعِصْمَهَ

خدایا تویی معبود ازلی و این سالی جدید است، پس در این سال از تو می خواهم مصونیت

مِنَ الشَّیْطانِ، وَ الْقُوَّهَ عَلی هذِهِ النَّفْسِ الْأَمَّارَهِ بِالسُّوءِ، وَ الْإِشْتِغالَ بِما

از شرّ شیطان را و توانایی بر (مبارزه با) نفسی که به بدی بر می انگیزد، و انجام دادن آنچه

یُقَرِّبُنی الَیْکَ، یا کَریمُ یا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، یا عِمادَ مَنْ لا عِمادَ لَهُ، یا

مرا به تو نزدیک می کند، ای بخشنده، ای صاحب شکوه و بزرگواری، ای تکیه گاه کسی که تکیه گاهی ندارد، ای

ذَخیرَهَ مَنْ لا ذَخیرَهَ لَهُ، یا حِرْزَ مَنْ لا حِرْزَ لَهُ، یا غِیاثَ مَنْ لا غِیاثَ

ذخیره کسی که ذخیره ای ندارد، ای پناه کسی که پناهی ندارد، ای فریادرس کسی که فریادرسی

لَهُ، یا سَنَدَ مَنْ لا سَنَدَ لَهُ، یا کَنْزَ مَنْ لا کَنْزَ لَهُ، یا حَسَنَ الْبَلاءِ، یا عَظیمَ

ندارد، ای پشتیبان کسی که پشتیبانی ندارد، ای گنج کسی که گنجینه ای ندارد، ای صاحب آزمایش های نیکو، ای صاحب

الرَّجآءِ، یا عِزَّ الضُّعَفآءِ، یا مُنْقِذَ الْغَرْقی، یا مُنْجِیَ الْهَلْکی، یا مُنْعِمُ یا

امید بزرگ، ای عزّت بخش ضعیفان، ای نجات دهنده غریقان، ای رهاننده محکومان به فنا، ای نعمت دهنده، ای

۱- [۷۰۵]اقبال الاعمال، صفحه ۵۵۲.

۲- [۷۰۶]همان مدرک.

۳- [۷۰۷]همان مدرک، صفحه ۵۴۴ و بحارالانوار، جلد ۴۴، صفحه ۲۸۵.

مُجْمِلُ، یا مُفْضِلُ یا مُحْسِنُ، انْتَ الَّذی سَجَدَ لَکَ سَوادُ اللَّیْلِ وَنُورُ

زیبایی بخش، ای فضیلت دهنده، ای نیکوکار، تویی آن که تاریکی شب و روشنایی روز

النَّهارِ، وَضَوْءُ الْقَمَرِ وَشُعاعُ الشَّمْسِ، وَدَوِیُّ الْمآءِ وَحَفیفُ الشَّجَرِ، یا

و نور ماه و پرتو خورشید و صدای آب و به هم خوردن درختان در برابرت فروتن گشته، ای

اللَّهُ لا شَریکَ لَکَ، اللهُمَّ اجْعَلْنا خَیْراً مِمَّا یَظُنُّونَ، وَاغْفِرْلَنا ما لا

خدا شریکی برای تو نیست، خدایا ما را بهتر از آنچه که دیگران می پندارند قرار ده و آنچه از ما نمی دانند

یَعْلَمُونَ، وَلا تُؤاخِذْنا بِما یَقُولُونَ، حَسْبِیَ اللَّهُ لا الهَ الَّا هُوَ، عَلَیْهِ

بیامرز و به آنچه می گویند ما را مؤاخذه مکن، خداوند برای من کافی است، معبودی جز او نیست، بر او

تَوَکَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیمِ، امَنَّا بِهِ، کُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنا، وَما یَذَّکَّرُ الَّا

توکّل می کنم و او پروردگار عرش با عظمت است، به او ایمان داریم، تمام امور از جانب پروردگار ماست، و جز خردمندان

اولُوا الْأَلْبابِ، رَبَّنا لاتُزِغْ قُلُوبَنا بَعْدَ اذْ هَدَیْتَنا، وَهَبْ لَنا مِنْ لَدُنْکَ

متذکر نمی شوند، پروردگارا دلهایمان را بعد از آن که ما را هدایت کردی (از راه حق) منحرف مگردان و از سوی خودت

رَحْمَهً، انَّکَ انْتَ الْوَهَّابُ.(۱)

رحمتی بر ما ببخش، زیرا تویی بخشنده.

۶- مرحوم «شیخ طوسی» فرموده است که مستحب است دهه اوّل محرّم را روزه بگیرد؛ ولی در روز عاشورا از غذا و آب امساک نماید، امّا روزه نگیرد، و چون وقتِ عصر فرا رسید، به مقدار کمی، تربت تناول نماید (زیرا روزه گرفتن در این روز شیوه بنی امیّه بود که به شکرانه جریان کربلا، روزه می گرفتند!).(۲)

اعمال شب عاشورا:

برای شب عاشورا، دعا و نمازهای بسیاری نقل شده است که برخی از آنها به این شرح است:

۱- احیای شب عاشورا؛ در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است که «هر کس شب عاشورا را بیدار بماند (و به عبادت بپردازد)؛ گویا عبادت فرشتگان را انجام داده است ...».(۳) ۲- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: در شب عاشورا، چهار رکعت نماز می گذاری و در هر رکعت یک مرتبه «حمد» و پنجاه مرتبه سوره «توحید» را می خوانی وقتی که در رکعت

چهارم سلام نماز را گفتی، ذکر خدا را

ص :۶۰۲

۱- [۷۰۸]اقبال، صفحه ۵۵۳ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۳۳۳.

۲- [۷۰۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۷۱.

۳- [۷۱۰]اقبال، صفحه ۵۵۵.

بسیار بگو و بر رسول خدا صلی الله علیه و آله صلوات بفرست و تا مقداری که ممکن است بر دشمنان اهل بیت علیهم السلام لعنت کن.(۱) ۳- صد رکعت نماز بجا می آوری، هر دو رکعت با یک سلام، که در هر رکعت یک مرتبه «حمد» و سه بار سوره «توحید» را می خوانی و پس از پایان این نمازها، هفتاد بار می گویی:

سُبْحانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لا إلهَ إلَّااللَّهُ وَ اللَّهُ اکْبَرُ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إلَّابِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیمِ.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: کسی که این نماز را بخواند- از مردان و زنان- وقتی که بمیرد، خداوند قبرش را معطّر و خوشبو می کند و هر روز- تا هنگام دمیدن صور- نوری وارد قبرش می شود ....(۲)

اعمال روز عاشورا:

می دانیم روز عاشورا که روز شهادت امام حسین علیه السلام و یاران باوفای اوست، روز اندوه و غم و مصیبت ائمّه اطهار علیهم السلام و شیعیان آنها می باشد، و بر انجام اعمال و رعایت اموری در این روز تأکید شده است، مانند:

۱- شایسته است شیعیان در این روز دست از کسب و کار بکشند و نیازهای خانه را امروز تهیّه و ذخیره نکنند و به عزاداری و نوحه سرایی بپردازند و همچون کسانی که عزیزترین افراد خویش را از دست داده اند، غم زده و اندوهگین باشند.

امام علی بن موسی الرّضا علیه السلام فرمود: هر کس در روز عاشورا، دست از تلاش برای دنیا بردارد، خداوند حاجت های دنیوی و اخروی او را برآورده می سازد، و هر کس که روز عاشورا، روز اندوه و غم و گریه اش باشد، خداوند روز قیامت را روز سرور و شادی او قرار دهد و در بهشت با دیدار ما، چشمش روشن می شود، و هر کس که روز عاشورا را برای خود روز برکت بداند و در آن روز برای منزل خویش اموالی را ذخیره سازد، آن اموال برای او برکتی نخواهد داشت.(۳) (البته کسانی که با مسائل بسیار ضروری مردم سر و کار دارند مانند اطبای کشیک و امثال آنها از این امر مستثنا هستند).

در روایت دیگری ابن عبّاس می گوید: در منطقه «ذیقار» خدمت امیر مؤمنان علیه السلام رسیدم، صحیفه و نوشته ای را بیرون آورد که به خط مبارک او و املای رسول خدا صلی الله علیه و آله بود. امام علیه السلام آن صحیفه را بر من خواند

۱- [۷۱۱]اقبال، صفحه ۵۵۶.

۲- [۷۱۲]همان مدرک، صفحه ۵۵۵.

۳- [۷۱۳]همان مدرک، صفحه ۵۷۸.(مرحوم علّامه مجلسی در کتاب« زاد المعاد»، صفحه ۳۷۲ می گوید: بنی امیّه برای برکت، آذوقه یکساله خودرا در روز عاشورا، ذخیره می کردند).

که در آن نوشته بود، امام حسین علیه السلام چگونه شهید می شود و چه کسی او را می کشد و چه کسانی وی را یاری می کنند و چه کسانی با وی به شهادت می رسند، امام علیه السلام وقتی آن را خواند گریه شدیدی نمود و من هم گریان شدم.(۱) همچنین در این روز از لعن و بیزاری جستن از قاتلان آن حضرت غافل نشوند و بر این امر تأکید کنند.

۲- امام باقر علیه السلام فرمود: شیعیان در این روز به یکدیگر تسلیت بگویند و چه بهتر که با این جمله ها باشد:

عَظَّمَ اللَّهُ أُجورَنا بِمُصابِنا بِالْحُسَیْنِ عَلَیْهِ السَّلامُ، وَ جَعَلَنا وَ إِیَّاکُمْ مِنَ

خداوند پاداش ما را در مصیبت امام حسین- که درود خدا بر او باد- عظیم گرداند، و ما و شما را از

الطَّالِبینَ بِثارِهِ، مَعَ وَلِیِّهِ الْإِمامِ الْمَهْدِیِّ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمُ السَّلامُ.(۲)

خونخواهانش به همراه ولیّش امام مهدی از خاندان محمّد- که درود خدا بر ایشان باد- قرار دهد.

۳- مرحوم «ابن قولویه» رحمه الله مطابق روایتی می گوید: کسی که در روز عاشورا کنار قبر امام حسین علیه السلام باشد و زائران را (کمک کند و) آب دهد، مانند کسی است که لشکر آن حضرت را سیراب کرده باشد و گویا با آن حضرت در کربلا حاضر بوده است.(۳) ۴- هزار مرتبه بر قاتلان آن حضرت لعنت کند و بگوید:

اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتَلَهَ الْحُسَیْنِ علیه السلام.(۴)

۵- خواندن هزار مرتبه سوره «توحید» در این روز فضیلت فراوانی دارد.

امام صادق علیه السلام فرموده است: هر کس در روز عاشورا هزار مرتبه سوره «توحید» را بخواند، خداوندِ رحمان به وی نظر (رحمت) افکند و هر کس را که خداوندِ رحمان (با دیده رحمت) نظر کند، وی را مجازات نخواهد کرد.(۵) ۶- در روز عاشورا شایسته است که از خوردن و آشامیدن- بدون قصد روزه- خودداری نمایند تا این که وقت عصر فرا رسد و از غذا و آب مختصری (که مصیبت زدگان استفاده می کنند)، تناول نمایند.(۶) مرحوم «علّامه مجلسی» در کتاب «زاد المعاد» گفته است که بهتر است روز نهم و دهم ماه محرّم را روزه نگیرند، زیرا بنی امیّه این دو روز را برای برکت و شکر بر قتل امام حسین علیه السلام (به عنوان ظاهرسازی) روزه می گرفتند؛ از طریق اهل بیت علیهم السلام احادیث فراوانی در مذمّت روزه این دو روز، مخصوصاً روزه روز

ص: ۶۰۴

۱- [۷۱۴]بحارالانوار، جلد ۲۸، صفحه ۷۳، حدیث ۳۲ و کتاب سلیم بن قیس، صفحه ۹۱۶.

۲- [۷۱۵]زاد المعاد، صفحه ۳۷۴.

۳- [۷۱۶]کامل الزیارات، باب ۷۱، صفحه ۱۷۴، حدیث ۵.

۴- [۷۱۷]زاد المعاد، صفحه ۳۷۲.

۵- [۷۱۸]اقبال، صفحه ۵۷۷.

۶- [۷۱۹]زاد المعاد، صفحه ۳۷۲.

عاشورا نقل شده است.

همچنین در این روز، از مزاح و خنده و دیگر سرگرمی های مسرّت بخش دنیوی خودداری نمایند.(۱) ۷- سزاوار است هنگام غروب روز عاشورا، به یاد مصائب فرزندان و اطفال و زنان حرم امام حسین علیه السلام باشند، زیرا آن هنگام از سخت ترین لحظات حرم آل پیامبر صلی الله علیه و آله بود. دشمنان سرمست از باده پیروزی، و اجساد شهیدان روی خاک کربلا، و زنان و کودکان نالان و گریان و پریشان بودند؛ در همان زمان دستور غارت و آتش زدن خیمه ها صادر شد. اطفال یتیم، زنان بی سرپرست و کودکان تشنه، هر کدام به سویی می دویدند و در آن میان، زینب و زین العابدین و امّ کلثوم علیهم السلام پناهگاه این مصیبت دیدگان بودند و همه غم ها را به دل و جان می خریدند و همه دشواری ها را بر خویش هموار می ساختند، تا دیگران را آرام کنند.

در آن غروب، مصائبی بر خاندان رسول اللّٰه صلی الله علیه و آله رفت که قابل تصوّر نیست و اندوهی بر آنان فرود آمد که قابل بیان کردن نمی باشد؛ مصائبی که اشک ها را از دیده ها سرازیر می سازد و اعماق روح و جان را آزار می دهد.

۸- سزاوار است عاشقان و علاقه مندان مکتب سالار شهیدان امام حسین علیه السلام در روز عاشورا برخیزند و بر رسول خدا و علیّ مرتضی و فاطمه زهرا و حسن مجتبی و سایر امامان از ذریّه آن حضرت علیهم السلام سلام کنند و آنان را در این مصیبت های بزرگ، با دلی سوزان و اشکی روان تسلیت گویند و این زیارت را بخوانند:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ ادَمَ صَفْوَهِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ نُوحٍ نَبِیِ

سلام بر تو ای وارث آدم برگزیده خدا، سلام بر تو ای وارث نوح پیامبر

اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ اِبْراهیمَ خَلیلِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ

خدا، سلام بر تو ای وارث ابراهیم خلیل خدا، سلام بر تو ای وارث

مُوسی کَلیمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ عیسی رُوحِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ

موسی هم صحبت خدا، سلام بر تو ای وارث عیسی روح خدا، سلام بر تو

یا وارِثَ مُحَمَّدٍ حَبیبِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ عَلِیٍّ امیرِ الْمُؤْمِنینَ،

ای وارث محمّد حبیب خدا، سلام بر تو ای وارث امیرمؤمنان

السَّلامُ عَلَیْکَ یا وارِثَ الْحَسَنِ الشَّهیدِ سِبْطِ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ

سلام بر تو ای وارث امام حسن شهید و نوه پیامبر خدا، سلام بر تو

۱- [۷۲۰]زاد المعاد، صفحه ۳۷۲.

يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يَابْنَ الْبَشيرِ النَّذيرِ، وَابْنَ سَيِّدِ الْوَصِيّينَ،

ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند بشارت دهنده بیم دهنده، و فرزند آقا و سرور جانشینان

السَّلامُ عَلَيْکَ يَابْنَ فاطِمَةَ سَيِّدَةِ نِسآءِ الْعالَمينَ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا ابا

سلام بر تو ای فرزند فاطمه سرور بانوان جهانیان، سلام بر تو ای ابا

عَبْدِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا خِيَرَةَ اللَّهِ وَابْنَ خِيَرَتِهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ يا ثارَ اللَّهِ

عبداللَّه، سلام بر تو ای برگزیده خدا و فرزند برگزیده خدا، سلام بر تو ای فرزند کسی

وَابْنَ ثارِهِ، السَّلامُ عَلَيْکَ ايُّهَا الْوِتْرُ الْمَوْتُورُ، السَّلامُ عَلَيْکَ ايُّهَا الْإِمامُ

که خونخواهتان خداست، سلام بر تو ای یگانه ای که انتقام خونش گرفته نشده است، سلام بر تو ای امام

الْهادِي الزَّکِيُّ، وَعَلَى الْاَرْواحِ الَّتى حَلَّتْ بِفِنآئِکَ، وَ اقامَتْ فى جِوارِکَ،

هدایتگر پاک، و بر ارواحی که بر آستانت وارد شده، و در جوار تو اقامت گزیده اند

وَ وَفَدَتْ مَعَ زُوَّارِکَ، السَّلامُ عَلَيْکَ مِنِّى ما بَقيتُ وَ بَقِيَ اللَّيْلُ وَ النَّهارُ،

و به همراه زائرانت آمده اند، سلام بر تو از جانب من مادامی که زنده ام و شب و روز باقیست

فَلَقَدْ عَظُمَتْ بِکَ الرَّزِيَّهُ، وَ جَلَّ الْمُصابُ فِى الْمُؤْمِنينَ وَ الْمُسْلِمينَ،

پس به یقین داغ تو سوزناک و مصیبت تو بر مؤمنان و مسلمانان

وَفى اهْلِ السَّمواتِ اجْمَعينَ، وَ فى سُکانِ الْأَرَضينَ، فَانَّا لِلَّهِ وَانَّا الَيْهِ

و تمامی اهل آسمانها و ساکنان زمین بزرگ است، پس ما از خداییم و به سوی او

راجِعُونَ، وَ صَلَواتُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ وَ تَحِيَّاتُهُ عَلَيْکَ وَ عَلى ابآئِکَ

باز می گردیم، و درود و برکات و سلام های خداوند بر تو و پدران

الطّاهِرينَ الطَّيِّبينَ الْمُنْتَجَبينَ، وَ عَلى ذَراريهِمُ الْهُداهِ الْمَهْدِيّينَ، السَّلامُ

پاک و پاکیزه و برگزیده ات و بر نسل هدایتگر و هدایت یافته ات باد، سلام

عَلَيْکَ یا مَوْلایَ وَ عَلَيْهِمْ، وَ عَلی رُوحِکَ وَ عَلی ارْواحِهِمْ، وَ عَلی

بر تو ای مولای من و بر آنان و بر روح تو و بر ارواح آنان و بر

تُرْبَتِکَ وَ عَلی تُرْبَتِهِمْ، اللهُمَّ لَقِّهِمْ رَحْمَةً وَ رِضْواناً وَ رَوْحاً وَ رَيْحاناً،

تربت تو و آنان، خدایا رحمت و رضوان و لطف و عنایتت را به آنان برسان،

السَّلامُ عَلَيْکَ یا مَوْلایَ یا ابا عَبْدِاللَّهِ، یَا بْنَ خاتَمِ النَّبِيّينَ، وَ یَا بْنَ سَيِّدِ

سلام بر تو ای مولای من ای اباعبداللّه، ای فرزند خاتم پیامبران و ای فرزند آقا و سرور

الْوَصِيّينَ، وَ يَا بْنَ سَيِّدَهِ نِسآَءِ الْعالَمينَ، السَّلامُ عَلَيْکَ یا شَهيدُ يَا بْنَ

جانشينان، و ای فرزند سرور بانوان جهانيان، سلام بر تو ای شهيد و ای فرزند

الشَّهيدِ، يا اخَ الشَّهيدِ، يا ابَا الشُّهَدآءِ، اللهُمَّ بَلِّغْهُ عَنّی فی هذِهِ السَّاعَهِ

شهيد، ای برادر شهيد، ای پدر شهيدان، خدايا در اين ساعت

وَ فی هذَا الْيَوْمِ، وَ فی هذَا الْوَقْتِ وَ فی کُلِّ وَقْتٍ، تَحِيَّهً کَثيرَهً وَسَلاماً،

و در اين روز و در اين زمان و هر زمان ديگر درود و سلام فراوان مرا به او برسان،

سَلامُ اللَّهِ عَلَيْکَ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ يَا بْنَ سَيِّدِ الْعالَمينَ، وَ عَلَی

سلام خدا و رحمت و برکاتش بر تو ای فرزند سرور جهانيان و بر

الْمُسْتَشْهَدينَ مَعَکَ سَلاماً مُتَّصِلًا مَا اتَّصَلَ اللَّيْلُ وَ النَّهارُ، السَّلامُ عَلَی

شهيدان همراهت باد، سلامی پيوسته مادامی که شب و روز در کنار هم باقيست، سلام بر

الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِیٍّ الشَّهيدِ، السَّلامُ عَلی عَلِیِّ بْنِ الْحُسَيْنِ الشَّهيدِ، السَّلامُ

حسين بن علی شهيد (در راه خدا)، سلام بر علی بن حسين شهيد (در راه خدا)، سلام

عَلَی الْعَبَّاسِ بْنِ اميرِ الْمُؤْمِنينَ الشَّهيدِ، السَّلامُ عَلَی الشُّهَدآءِ مِنْ وُلْدِ

بر عباس فرزند اميرمؤمنان شهيد (در راه خدا)، سلام بر شهيدان از فرزندان

اميرِ الْمُؤْمِنينَ، السَّلامُ عَلَی الشُّهَدآءِ مِنْ وُلْدِ الْحَسَنِ، السَّلامُ عَلَی

اميرمؤمنان، سلام بر شهيدان از فرزندان حسن، سلام بر

الشُّهَدآءِ مِنْ وُلْدِ الْحُسَيْنِ، السَّلامُ عَلَی الشُّهَدآءِ مِنْ وُلْدِ جَعْفَرٍ وَ عَقيلٍ،

شهيدان از فرزندان حسين، سلام بر شهيدان از فرزندان جعفر و عقيل،

السَّلامُ عَلی کُلِّ مُسْتَشْهَدٍ مَعَهُمْ مِنَ الْمُؤْمِنينَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

سلام بر تمامی مؤمنان شهيد همراه آنان، خدايا بر محمّد

وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَ بَلِّغْهُمْ عَنّى تَحِيَّةً كَثيرَةً وَ سَلاماً، السَّلامُ عَلَيْکَ یا رَسُولَ

و خاندان محمّد درود فرست و سلام و درود فراوان مرا به آنان برسان، سلام بر تو ای رسول

اللَّهِ، احْسَنَ اللَّهُ لَکَ الْعَزآءَ فى وَلَدِکِ الْحُسَیْنِ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا فاطِمَهُ،

خدا، خداوند در عزای فرزندت حسین به نیکوترین وجه تسلّایت دهد، سلام بر تو ای فاطمه،

احْسَنَ اللَّهُ لَکِ الْعَزآءَ فى وَلَدِکِ الْحُسَیْنِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا امیرَ

خداوند در عزای فرزندت حسین به بهترین وجه تسلّایت دهد، سلام بر تو ای امیر

ص :۶۰۷

الْمُؤْمِنینَ، احْسَنَ اللَّهُ لَکَ الْعَزآءَ فِی وَلَدِکَ الْحُسَیْنِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ابا

مؤمنان، خداوند در عزای فرزندت حسین به نیکوترین وجه تسلّایت دهد، سلام بر تو ای ابا

مُحَمَّدٍ الْحَسَنَ، احْسَنَ اللَّهُ لَکَ الْعَزآءَ فی اخیکَ الْحُسَیْنِ، یا مَوْلایَ یا ابا

محمد امام حسن، خداوند در عزای برادرت حسین به بهترین وجه تسلّایت دهد، ای مولای من ای ابا

عَبْدِاللَّهِ، انَا ضَیْفُ اللَّهِ وَضَیْفُکَ، وَجارُ اللَّهِ وَجارُکَ، وَلِکُلِّ ضَیْفٍ وَجارٍ

عبداللَّه، من میهمان خدا و میهمان توام، و همجوار خدا و همجوار توام و برای هر میهمانی و همجواری

قِرىً، وَقِرایَ فی هذَا الْوَقْتِ انْ تَسْئَلَ اللَّهَ سُبْحانَهُ وَتَعالی انْ یَرْزُقَنی

حقّ پذیرایی است و حقّ پذیراییم در این وقت این باشد که از خداوند پاک و منزّه و برتر بخواهی که

فَکاکَ رَقَبَتی مِنَ النَّارِ، انَّهُ سَمیعُ الدُّعآءِ، قَریبٌ مُجیبٌ.(۱)

آزادی از آتش دوزخ را روزیم گرداند، زیرا که او شنوای دعا و نزدیک و اجابت کننده است.

۹- خواندن زیارت امام حسین علیه السلام معروف به «زیارت عاشورا» در این روز ثواب فراوانی دارد.

این زیارت را می توان از راه دور یا نزدیک خواند و بسیار بافضیلت و یکی از کیمیاهای سعادت است و در بخش زیارات تحت عنوان «زیارت عاشورا» گذشت (صفحه ۳۹۲).

۱- [۷۲۱]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۲۲، حدیث ۳۴.

فصل دوم: ماه صفر

تقویم این ماه:

اوّل ماه صفر: آغاز جنگ صفّین، مطابق نقل مورّخان در سال ۳۷ هجری است.(۱) جنگ صفّین از سوی امیرمؤمنان علیه السلام و لشکریانش، در برابر معاویه و سپاه غارتگر شام، آغاز شد و مدّت ۱۱۰ روز طول کشید،(۲) و در آستانه شکست لشکر شام، عمرو عاص خدعه ای به کار زد و قرآن ها را بر سر نیزه کردند و داستان تأسّف بار حکمین پیش آمد.(۳) همچنین در این روز در سال ۶۱ هجری (بنا بر روایتی) سرِ مبارک حضرت سیّدالشّهدا علیه السلام را همراه کاروان اهل بیت علیهم السلام وارد شهر شام کردند.(۴) دوم ماه صفر: روز شهادت زید بن علی بن الحسین علیه السلام پس از قیام بر ضدّ بنی امیّه در سال ۱۲۰ هجری است؛ وی به هنگام شهادت ۴۲ سال داشت.(۵) هفتم ماه صفر: بنا بر نقل شیخ مفید و کفعمی، روز شهادت امام حسن مجتبی علیه السلام است.(۶) همچنین ولادت امام کاظم علیه السلام طبق روایتی در سال ۱۲۸، در این روز در منطقه «ابواء» (محلّی میان مکّه و مدینه) واقع شده است.(۷) این روز از جهتی روز حزن و از جهتی روز سرور است.

بیستم ماه صفر: روز اربعین امام حسین علیه السلام است؛ بنابر نقل جمعی از بزرگان مانند شیخ مفید، شیخ طوسی و کفعمی، جابر بن عبداللّٰه انصاری در این روز برای زیارت امام حسین علیه السلام به کربلا آمد و همین روز، روزی است که اهل بیت امام حسین علیه السلام طبق روایتی از شام به مدینه آمدند.(۸) ولی در ارتباط با آمدن اهل بیت حسینی علیه السلام در روز اربعین به کربلا میان مورّخان گفتگوست؛ مرحوم

۱- [۷۲۲]بحارالانوار، جلد ۳۲، صفحه ۴۵۸ و شرح ابن ابی الحدید، جلد ۴، صفحه ۲۹.(البته مطابق نقل دیگر، واقعه صفین در ماه ذی الحجه سال ۳۶ شعله ور شد، بحارالانوار، جلد ۳۲، صفحه ۵۷۳).

۲- [۷۲۳]مروج الذهب، جلد ۲، صفحه ۵۲۷. ولی مطابق نقل ارشاد القلوب دیلمی(جلد ۲، صفحه ۲۴۸) این جنگ ۱۸ ماه طول کشید.

۳- [۷۲۴]پیام امیرالمؤمنین، جلد ۱، صفحه ۳۹۲.

۴- [۷۲۵]شیخ بهایی در کامل، و کفعمی در مصباح، این روز را روز ورود اهل بیت به شام دانسته اند.(مقتل الحسین مقرّم، ۳۴۸).

۵- [۷۲۶]ارشاد مفید، جلد ۲، صفحه ۱۷۴.

۶- [۷۲۷]بحارالانوار، جلد ۴۴، صفحه ۱۳۴.

۷- [۷۲۸]همان مدرک، جلد ۴۸، صفحه ۱.

۸- [۷۲۹]همان مدرک، جلد ۹۵، صفحه ۱۹۵ و منتهی الآمال،(تاریخ زندگی امام حسین علیه السلام).

حـاج شـیخ عبّـاس قمی در «منتهی الآمـال» از سـیّد بن طـاووس نقـل می کنـد که اهل بیت حرم حسـینی علیه السـلام در مسـیر بـازگشت به مـدینه، نخست به کربلاـ آمدنـد و زمـانی به آنجـا رسـیدند که جابربن عبـداللّه انصاری و گروهی از بنی هاشم به زیارت امام حسـین و یارانش آمده بودند (و با توجه به اینکه جابر در بیسـتم صفر به کربلا آمد، بنابراین اهل بیت نیز ورودشان به کربلا همان روز بود).

اما مرحوم حاج شیخ عباس قمی با توجه به نقل دیگر مورّخان و قرائن و شواهد دیگر، ورود اهل بیت علیهم السلام را در بیستم صفر (اربعین حسـینی) به کربلا بسـیار بعید می داند و از شـیخ مفید و شـیخ طوسی نقل می کند که اهل بیت علیهم السلام روز بیسـتم صـفر از شام به مـدینه مراجعت کردند.(۱) بیست و هشـتم مـاه صـفر: در چنین روزی، در سـال یـازدهم هجری، رسـول گرامی اسـلام صـلی الله علیه و آله وفـات یافت و همه مورّخان اتّفاق دارنـد که روز وفات آن حضـرت، روز دوشـنبه بود و آن حضرت به هنگام وفات شصت و سه سال از عمر مبارکشان می گذشت.

رسول گرامی اسـلام صـلی الله علیه و آله در سنّ چهـل سـالگی به رسالت مبعوث شـد و سـپس سـیزده سال در مکّه مردم را به توحید و خداپرستی دعوت کرد و در سنّ پنجاه و سه سالگی به مدینه هجرت نمود و ده سال نیز در مدینه- با تشکیل حکومت اسـلامی و بـا تلاـش پی گیر و مسـتمرّ- به مبارزه با شـرک و کفر و ظلم و سـتم پرداخت؛ در این مـدّت، مردم زیادی از مناطق مختلف به آن حضـرت ایمـان آوردنـد و اسـلام روز به روز گسترش یـافت، تـا آن که در ۲۸ صـفر سـال یازدهم از این جهان رحلت فرمود.

حضـرت امیرالمـؤمنین علیه السـلام، آن حضـرت را غسـل داده و کفن نمود و بر آن حضـرت نمـاز گزارد و آنگـاه مردم گروه گروه بر پیکر شـریفش نماز گزاردند و سـپس علی علیه السلام آن حضرت را در حجره اش در همان محلّی که از دنیا رفته بود دفن فرمود.(۲) از «انس بن مالـک» روایت شـده است که وقتی رسول خـدا صـلی الله علیه و آله را به خـاک سپردیم، حضـرت فـاطمه علیهـا السـلام به سوی من آمـد و گفت: ای انس! چگونه راضـی شدیـد که خـاک بر چهره رسول خـدا بریزیـد، آنگـاه گریست.(۳) و مطابق نقل دیگری، آن حضرت مقداری از خاک قبر پدر گرامیش را برداشت و بر دیدگانش نهاد و گفت:

۱- [۷۳۰]رجوع کنید به: منتهی الآمال،(تاریخ زندگی امام حسین علیه السلام).

۲- [۷۳۱]منتهی الآمال، تاریخ زندگی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و بحارالانوار، جلد ۲۲، صفحه ۵۰۳ به بعد.

۳- [۷۳۲]سنن دارمی، جلد ۱، صفحه ۴۰.

ماذا عَلَى الْمُشْتَمِّ تُرْبَهَ احْمَدَانْ لا یَشُمَّ مَدَی الزَّمانِ غَوالِیا

بر چه ملامت شود کسی که تربت پاک احمد را ببویدولی هرگز در طول عمرش عطر دیگری نبوید؟!

صُبَّتْ عَلیَّ مَصآئِبُ لَوْ انَّهاصُبَّتْ عَلَی الْأَیَّامِ صِرْنَ لَیالِیا(۱)

مصیبتهایی بر من وارد شد که اگربر روزهای روشن وارد می شد همچون شب های سیاه و ظلمانی می گشت

همچنین بنا بر نقل جمعی از علما و مورّخان، روز بیست و هشتم صفر سال ۵۰ هجری، روز شهادت امام حسن مجتبی علیه السلام است و این روایت بیشتر در میان شیعیان مشهور است تا روایت هفتم ماه صفر.(۲) روز آخر ماه صفر: بنا بر قول «شیخ طبرسی» و «ابن اثیر» آخر ماه صفر سال ۲۰۳ هجری، روز شهادت امام رضا علیه السلام است که در سنّ پنجاه و پنج سالگی، توسّط مأمون عبّاسی مسموم شده و به فیض شهادت نائل آمدند.(۳)

دهه آخر صفر، دهه غم و اندوه:

این ماه نیز یادآورِ فداکاری ها و جانبازی های امام حسین علیه السلام و یارانش می باشد؛ ماه ادامه اسارتِ اهل بیت علیهم السلام و ورود آنها (مطابق روایتی) به شام است.

شام بر اثر خطبه های امام سجّاد و زینب کبری علیهما السلام به کلّی دگرگون گردید و از همان جا بذرِ انقلاب بر ضدِّ بنی امیّه پاشیده شد؛ و در نتیجه همین خطبه ها، بنی امیّه در تمام جهان اسلام رسوا گشت و خطری که از سوی آنان اسلام و قرآن را تهدید می کرد، به برکت خون های شهیدان و خطابه های پیام آورانِ عاشورا، دفع شد.

علاوه بر این، ماه صفر چنان که گفتیم یادآور ضایعه بزرگ و مصیبت عظمی یعنی رحلت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و شهادت فرزندانِ گرامیش امام حسن مجتبی و امام علی بن موسی الرّضا علیهما السلام است؛ آمیخته شدنِ خاطره اربعین حسینی با خاطره جانکاهِ این مصایبِ بزرگ، دهه آخر ماه صفر را، دهه اندوه و غم برای پیروان مکتب اهل بیت علیهم السلام ساخته است.

ولی از آن جا که این ایّام ماتم و غم، سبب مروری مجدّد، بر تاریخ زندگانی آن بزرگواران و تلاش ها، شهامت ها و فداکاری های آنان است، ماهی است پر از شور و عشق و اخلاص و فداکاری؛ به همین دلیل، تاریخ نشان داده است که بسیاری از توطئه های دشمنانِ اسلام، به برکت شوری که در جلسات و دسته جاتِ سوگواریِ آن بزرگواران در این ماه ایجاد شده، درهم شکسته و خنثی گردیده است، که این خود موهبت بزرگی است، و باید همیشه آن را ارج نهاد و از آن پاسداری کرد.

۱- [۷۳۳]بحارالانوار، جلد ۷۹، صفحه ۱۰۶.

۲- [۷۳۴]همان مدرک، جلد ۴۴، صفحه ۱۳۵

۳- [۷۳۵]منتهی الآمال، تاریخ زندگانی امام رضا علیه السلام.

اعمالِ ماهِ صفر:

۱- «سیّد بن طاووس» نقل کرده است: در روز سوم ماه صفر، دو رکعت نماز بخوان که در رکعت اوّل سوره «حمد» و سوره «انّا فتحنا» (فتح) و در رکعت دوم سوره «حمد» و سوره «توحید» قرائت شود و پس از سلام نماز، صد بار صلوات بفرست و صد بار آل ابی سفیان را لعنت کن و صد مرتبه استغفار نما و آنگاه حاجت خویش را از خداوند بخواه. (ان شاء اللَّه به هدف اجابت می رسد).(۱) ۲- در روز اربعین (بیستم ماه صفر) زیارت امام حسین علیه السلام مستحبّ است و مورد تأکید قرار گرفته. در روایتی که «شیخ طوسی» از امام حسن عسکری علیه السلام نقل کرده، چنین آمده است: نشانه های مؤمن پنج چیز است: به جای آوردن پنجاه و یک رکعت نماز (۱۷ رکعت نماز واجب و ۳۴ رکعت نافله) و زیارت اربعین (امام حسین علیه السلام) و انگشتر را بر دستِ راست نهادن، و پیشانی را به هنگام سجده بر خاک گذاردن و بسم اللَّه الرّحمن الرّحیم را در نماز بلند گفتن.(۲) زیارت مخصوصی برای اربعین از امام صادق علیه السلام نقل شده است که در بخش زیارات (صفحه ۴۰۰) گذشت.

ص: ۶۱۲

۱- [۷۳۶]اقبال، صفحه ۵۸۷.

۲- [۷۳۷]همان مدرک، صفحه ۵۸۹ و مصباح المتهجّد، صفحه ۷۸۷،(اهل سنّت یا بسم اللَّه را در آغاز سوره ها در نماز ترک می کنند یا آهسته می گویند، با این که بسم اللَّه قطعاً جزء سوره حمد، بلکه سایر سوره های قرآن است).

فصل سوم: ماه ربیع الأوّل

تقویم این ماه:

شب اوّل: این شب به نام «لیله المبیت» مزیّن است، در این شب یک حادثه مهمّ تاریخی واقع شد و آن این که در سال سیزدهم بعثت، رسول خدا صلی الله علیه و آله از مکّه به قصد هجرت به سوی مدینه، از شهر خارج شد و در «غار ثور» پنهان گردید و امیر مؤمنان علی علیه السلام برای اغفال دشمنان، فداکارانه در بستر رسول خدا صلی الله علیه و آله خوابید و مشرکان قریش که خانه رسول خدا صلی الله علیه و آله را محاصره کرده بودند، به گمان آن که رسول خدا صلی الله علیه و آله در بسترش آرمیده است، تا صبح منتظر ماندند و چون صبحگاهان با شمشیرهای برهنه به منزل آن حضرت هجوم بردند تا رسول اللَّه صلی الله علیه و آله را بکشند، علی علیه السلام را دیدند که از آن بستر برخاست! بدین سان، رسول خدا صلی الله علیه و آله در فرصتی مناسب خود را از چنگال مشرکان قریش نجات داد و علی علیه السلام نیز با این فداکاری، عشق و علاقه و برادری خود را نسبت به رسول خدا صلی الله علیه و آله نشان داد؛ این در حالی بود که هر زمان ممکن بود کسی را که در بستر خوابیده به قتل برسانند.

آیه شریفه

« «وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ یَشْرِی نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللَّهِ وَ اللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبادِ»؛

بعضی از مردم (با ایمان و فداکار) جان خود را در برابر خشنودی خدا می فروشند؛ و خداوند نسبت به بندگان مهربان است»(۱) در حقّ آن حضرت نازل شد.(۲) سال هجرت رسول خدا صلی الله علیه و آله مبدأ تاریخ مسلمانان است و تحوّلی عظیم در جهان اسلام روی داد.

روز هشتم: در روز هشتم ربیع الأوّل، سال ۲۶۰، شهادت امام حسن عسکری علیه السلام طبق روایتی واقع شده است و از همان روز، امامت حضرت صاحب الزّمان، حجّه بن الحسن- عجّل اللَّه تعالی فرجه الشریف- آغاز گردید.(۳) روز دهم: روز ازدواج رسول خدا صلی الله علیه و آله با حضرت خدیجه کبری علیها السلام است در حالی که رسول خدا صلی الله علیه و آله ۲۵ ساله بود و حضرت خدیجه علیها السلام ۴۰ ساله. به همین مناسبت روزه این روز به عنوان شکرگزاری مستحب شمرده شده است.(۴)

ص: ۶۱۳

۱- [۷۳۸]سوره بقره، آیه ۲۰۷.

۲- [۷۳۹]اقبال الاعمال، صفحه ۵۹۲ و تفسیر نمونه، جلد ۲، ذیل آیه ۲۰۷ سوره بقره.

۳- [۷۴۰]کافی، جلد ۱، صفحه ۵۰۳.

۴- [۷۴۱]اقبال، صفحه ۵۹۹.

روز دوازدهم: این روز مطابق نظر مرحوم شیخ کلینی و مسعودی و همچنین مشهور میان اهل سنّت، روز ولادت با سعادت نبیّ مکرّم اسلام صلی الله علیه و آله است.(۱) همچنین در این روز، رسول خدا صلی الله علیه و آله بعد از ۱۲ روز که مسیر راه میان مکّه و مدینه را پیمود وارد مدینه گردید.(۲) و نیز روز انقراض دولت بنی مروان در سال ۱۳۲ است.(۳) روز چهاردهم: در سال ۶۴ در چنین روزی، یزید بن معاویه به هلاکت رسید.(۴) وی پس از سه سال و نُه ماه خلافت که همراه با جنایات عظیمی بود- که مهمترین آن واقعه کربلا و شهادت ابی عبداللَّه الحسین علیه السلام و یارانش می باشد- در سنّ سی و هفت سالگی در منطقه «حوران» زندگی ننگینش به پایان رسید؛ جنازه اش را در دمشق دفن کردند؛ ولی اکنون اثری از او نیست.(۵) شب هفدهم: طبق روایات مشهور شیعه، شب ولادت حضرت خاتم الانبیا، رسول معظّم اسلام صلی الله علیه و آله است و شب بسیار مبارکی است.(۶) همچنین یکسال قبل از هجرت رسول خدا صلی الله علیه و آله، در چنین شبی معراج آن حضرت صورت گرفت.(۷) روز هفدهم: همان گونه که گفتیم مشهور میان علمای امامیّه آن است که روز هفدهم ربیع الأوّل، روز ولادت با سعادت رسول خدا حضرت محمّد بن عبداللَّه صلی الله علیه و آله است و معروف آن است که ولادتش در مکّه معظّمه، واقع شده است، و زمان ولادتش هنگام طلوع فجر، روز جمعه، سنه عام الفیل بوده است.(۸) (عام الفیل سالی است که ابرهه با لشکرش که بر فیل سوار بودند به قصد تخریب کعبه آمد، ولی همگی نابود شدند).

همچنین در چنین روزی در سال ۸۳ هجری قمری، ولادت امام صادق علیه السلام واقع شده است و از این جهت نیز بر اهمّیّت این روز افزوده شده است.(۹) ماه ربیع الأوّل گرچه آغاز آن آمیخته با خاطره غم انگیز و اندوهبار شهادت امام حسن عسکری علیه السلام است، ولی از آن جا که میلاد مبارک حضرت ختمی مرتبت رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله مطابق روایت معروف، در هفدهم این ماه و طبق روایت غیرمعروف، در دوازدهم آن واقع شده و میلاد حضرت صادق علیه السلام نیز در هفدهم این ماه است، ماه شادی و جشن و سرور است.

ص: ۶۱۴

۱- [۷۴۲]زاد المعاد، صفحه ۴۱۲.

۲- [۷۴۳]اقبال، صفحه ۵۹۹ و کامل ابن اثیر، جلد ۲، صفحه ۷(حوادث سال اوّل هجرت).

۳- [۷۴۴]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۹۱.

۴- [۷۴۵]اقبال، صفحه ۶۰۱(سیّد بن طاووس، در همین کتاب از شیخ مفید، استحباب روزه در این روز را به خاطر هلاکت یزید نقل کرده است).

۵- [۷۴۶]تتمه المنتهی، صفحه ۶۴.

۶- [۷۴۷]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۹۱ و اقبال، صفحه ۶۰۳.

۷- [۷۴۸]اقبال، صفحه ۶۰۱.

۸- [۷۴۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۹۱ و اقبال، صفحه ۶۰۳.

۹- [۷۵۰]بحارالانوار، جلد ۴۷، صفحه ۱، حدیث ۲.

از آن جا که هجرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که سرچشمه دگرگونیِ عمیق در جهانِ اسلام و عزّت و شوکت مسلمین شد، و همچنین داستان «لیله المبیت» در این ماه واقع گردیده، و آغاز امامت پربرکت حضرت بقیهاللّه (ارواحنا فداه) همزمان با شهادتِ پدر بزرگوارش نیز می باشد؛ در مجموع از ماههای بسیار پربرکت و پرخاطره است، که سزاوار است، همه علاقه مندان مکتب اهل بیت علیهم السلام آن را ارج نهند و گرامی بدارند.

اعمال ماه ربیع الاوّل:

روز اوّل این ماه: علما گفته اند مستحب است، به شکرانه هجرت موفّقیت آمیز رسول خدا صلی الله علیه و آله این روز را روزه بگیرند و صدقه و انفاق و احسان نمایند،(۱) و همچنین زیارت آن بزرگوار، در این روز مناسب است.

مرحوم «سیّد بن طاووس»، دعایی را برای این روز در کتاب اقبال نقل کرده است.(۲) روز دوازدهم: در این روز دو رکعت نماز مستحب است که در رکعت اوّل بعد از حمد، سه مرتبه سوره

«قل یا ایّها الکافرون»

و در رکعت دوم بعد از حمد، سه مرتبه سوره «توحید» خوانده شود.(۳) روز هفدهم: همان گونه که قبلًا گفته شد این روز مطابق نظر مشهور علمای امامیّه، روز ولادت رسول خدا صلی الله علیه و آله و همچنین میلاد امام صادق علیه السلام است و روز بسیار مبارکی است و دارای اعمالی می باشد:

۱- غسل؛ به نیّت روز هفدهم ربیع الاوّل.(۴) ۲- روزه؛ که برای آن فضیلت بسیار نقل شده است، از جمله در روایاتی از ائمّه معصومین علیهم السلام آمده است: کسی که این روز را روزه بدارد، خداوند برای او ثواب روزه یکسال را مقرّر می فرماید.(۵) ۳- دادن صدقه، احسان نمودن و خوشحال کردن مؤمنان و به زیارت مشاهد مشرّفه رفتن.(۶) ۴- زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله از دور و نزدیک؛ در روایتی از آن حضرت آمده است: هر کس بعد از وفات من، قبرم را زیارت کند مانند کسی است که به هنگام حیاتم به سوی من هجرت کرده باشد، اگر نمی توانید مرا از نزدیک زیارت کنید، از همان راه دور به سوی من سلام بفرستید (که به من می رسد).(۷) ۵- زیارت امیر مؤمنان، علی علیه السلام نیز در این روز مستحب است با همان زیارتی که امام صادق علیه السلام در چنین روزی کنار ضریح شریف آن حضرت علیه السلام وی را زیارت کرد.(۸) (این زیارت در بخش زیارات، صفحه ۳۰۱ آمده است).

ص: ۶۱۵

۱- [۷۵۱]اقبال، صفحه ۵۹۲.

۲- [۷۵۲]همان مدرک، صفحه ۵۹۶.

۳- [۷۵۳]همان مدرک، صفحه ۵۹۹.

۴- [۷۵۴]فلاح السائل، صفحه ۶۱.

۵- [۷۵۵]اقبال، صفحه ۶۰۳.

۶- [756]همان مدرک.

۷- [757]همان مدرک، صفحه ۶۰۴.

۸- [758]همان مدرک، صفحه ۶۰۸.

۶- تکریم، تعظیم و بزرگداشت این روز بسیار بجاست، مرحوم «سیّد بن طاووس»، در اقبال، در تکریم و تعظیم این روز به خاطر ولادت شخص اوّل عالم امکان و سرور همه ممکنات حضرت نبیّ اکرم صلی الله علیه و آله سفارش بسیار کرده است.(۱) بنابراین، سزاوار است مسلمین با برپایی جشن ها و تشکیل جلسات، هرچه بیشتر با شخصیّت نبیّ مکرّم اسلام صلی الله علیه و آله، سیره و تاریخ زندگی او آشنا شوند و از آن، برای ساختن جامعه ای اسلامی و محمّدی بهره کامل گیرند.

۱- [۷۵۹]اقبال، صفحه ۶۰۳.

فصل چهارم: ماه ربیع الثّانی

تقویم این ماه:

روز هشتم: طبق مشهور، روز ولادت امام حسن عسکری علیه السلام در سال ۲۳۲ است.(۱) روز دهم: روز رحلت حضرت فاطمه معصومه علیها السلام در سال ۲۰۱ (مطابق روایتی) است.(۲) روز شانزدهم: بنا بر نقلی، آغاز قیام مختار در کوفه، به خونخواهی شهیدان کربلا در سال ۶۶ می باشد(۳) و برخی آغاز قیام او را چهاردهم ربیع الاوّل ذکر کرده اند.(۴)

***

گرچه حوادث مهمّ تاریخی این ماه کم است، ولی همین سه حادثه از یکسو یادآور یک روز سرور و شادی است که مایه خیر و برکت می باشد و از سوی دیگر، روز اندوه، به خاطر رحلت کریمه اهل بیت، در سرزمین مقدّس قم است، و از سوی سوم یادآور یک روز عبرت انگیز است که با قیامی خونین، جنایتکاران حادثه کربلا، در مدّت بسیار کوتاهی تار و مار شدند، و نام ننگین آنان، برای همیشه همراه با نفرت و لعن و نفرین در صفحات تاریخ باقی ماند.

اعمال ماه ربیع الثّانی:

در روایات اسلامی و کتب دعا، اعمال زیادی برای این ماه ذکر نشده، فقط مرحوم سیّد بن طاووس، برای روز اوّل این ماه دعایی را ذکر کرده است که می توانید در کتاب اقبال آن را بخوانید.(۵)

۱- [۷۶۰]منتهی الآمال، تاریخ زندگانی امام حسن عسکری علیه السلام و بحارالانوار، جلد ۵۰، صفحه ۲۳۷، حدیث ۸(البتّه برخی نیز روز دهم و برخی روز چهاردهم را روز ولادت آن حضرت دانسته اند.« همان مدرک، صفحه ۲۳۸، حدیث ۱۲»).

۲- [۷۶۱]فروغی از کوثر(زندگی نامه حضرت فاطمه معصومه) انتشارات زائر، صفحه ۳۲. و مطابق نقل دیگر، روز دوازدهم، روز وفات آن حضرت است، لذا مناسب است مؤمنین این سه روز(دهم تا دوازدهم) را به یاد آن حضرت، گرامی بدارند.

۳- [۷۶۲]بحارالانوار، جلد ۴۵، صفحه ۳۳۳، حدیث ۲.

۴- [۷۶۳]تاریخ طبری، جلد ۴، صفحه ۴۹۶.

۵- [۷۶۴]اقبال، صفحه ۶۱۶.

فصل پنجم: ماه جمادی الأوّل

تقویم این ماه:

روز پنجم: مطابق بعضی از روایات روز ولادت با سعادت بانوی قهرمان کربلا، حضرت زینب کبری علیها السلام است (سال پنجم یا ششم هجری).(۱) روزهای سیزدهم، چهاردهم و پانزدهم: بنا بر روایت معروفی مقارن با ایّام شهادت بانوی اسلام حضرت فاطمه زهرا علیها السلام، سیّده نساء العالمین، در سال یازدهم هجری است. زیرا مطابق بعضی از روایات معتبر(۲)، آن بانوی بزرگ، هفتاد و پنج روز بعد از رحلت پدر بزرگوارش در قید حیات بود، و با توجّه به این که رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله در ۲۸ صفر واقع شده، باید شهادت آن بانوی عزیز، در یکی از این سه روز باشد (با در نظر گرفتن احتمال تمام یا ناقص بودن ماههای وسط).

به هر حال، باید به همین مناسبت مجالس سوگواری آن حضرت- که طبق فرمایش پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله برترین زنان جهان از اوّلین و آخرین است- هرچه باشکوهتر برگزار گردد و حالات و فضایل آن بانوی بزرگ اسلام، که می تواند الگوی بسیار خوبی برای زنانِ عصر حاضر باشد، در این مجالس تشریح گردد.

صوصاً آن دو خطبه آموزنده و فراموش نشدنی که از آن حضرت به یادگار مانده و بسیاری از معارف و تعلیمات اسلام و مسایل تاریخی بعد از رسول خدا صلی الله علیه و آله در آن جمع است، توسّط گویندگان برای همه مردم تجزیه و تحلیل شود.

خواندن زیارت آن حضرت نیز، در این ایّام مناسب است.

اعمال ماه جمادی الأوّل:

۱- دعایی است که در اوّل ماه جمادی الأوّل خوانده می شود؛ مرحوم «سیّد بن طاووس» آن را در «اقبال» نقل کرده است.(۳)

۲- مطابق برخی از روایات، نیمه این ماه مصادف با ولادت امام زین العابدین علیه السلام است، لذا روزه گرفتن و احسان و خیرات، در آن روز مناسب است.(۴)

ص: ۶۱۸

۱- [۷۶۵]زندگانی زینب کبری، تألیف شهیدآیهاللّه دستغیب، صفحه ۱۳ وکتاب« زینب الکبری» تألیف علّامه محقق شیخ جعفرالنقدی، صفحه ۱۷.

۲- [۷۶۶]کافی، جلد ۱، صفحه ۴۵۸، حدیث ۱ و رجوع کنید به: بحارالانوار، جلد ۴۳، صفحه ۲۱۵.

۳- [۷۶۷]اقبال، صفحه ۶۱۸.

۴- [۷۶۸]همان مدرک، صفحه ۶۲۱.

فصل ششم: ماه جمادی الثّانی

تقویم این ماه:

سوم و چهارم و پنجم: طبق بعضی از روایات مصادف با ایّام شهادت حضرت فاطمه زهرا علیها السلام است،(۱) و بزرگان و علما به آن اهمّیّت خاصی می دادند.

روز بیستم: روز ولادت باسعادت حضرت زهرا علیها السلام در سال دوم بعثت ۷۷۰] یا پنجم بعثت ۷۷۱] است.

***

از آن جا که ماه جمادی الثّانی بیش از هر ماه دیگر، آمیخته با نام مبارک بزرگترین بانوی جهان، سیده نساء العالمین من الاوّلین و الآخرین حضرت فاطمه زهرا علیها السلام می باشد، پیروان مکتب اهل بیت علیهم السلام در روزهای آغازین ماه، بساط غم و اندوه می گسترانند، و در روز بیستم، غرق امواج سرور و شادی هستند و غرض از همه این مراسم آگاهی بیشتر از فضایل و مناقب آن بانو و اقتباس از خلق و خو، و رنگ و بوی معنوی آن حضرت است، و چه زیبا و الهام بخش است زندگی این بانوی نمونه، در آن خانواده نمونه برای همه، مخصوصاً بانوان.

سزاوار است همه عاشقان این مکتب، به عنوان عزا و سرور، مجالس باشکوه و پرمحتوایی برگزار کنند؛ مجالسی که امواج تبلیغات دشمنان اسلام و اهل بیت علیهم السلام را خنثی کند و روح تازه ای در کالبد دوستان و علاقه مندان بدمد.

اعمال ماه جمادی الثّانی:

روز اوّل: خواندن دعایی که مرحوم سیّد در «اقبال» نقل کرده است.(۲)

۱- [۷۶۹]هر چند مطابق روایت معتبر، سوم این ماه مصادف با ایّام شهادت آن حضرت است(مصباح المتهجّد، صفحه ۷۹۳ و زاد المعاد، صفحه ۴۵۶ و بحارالانوار، جلد ۴۳، صفحه ۱۷۰) ولی با توجه به قول ۹۵ روز و محاسبه ماه ها بر اساس ۲۹ و یا ۳۰ روز، این سه روز به عنوان ایّام شهادت حضرت زهرا علیها السلام مورد احترام علاقه مندان آن حضرت است.

۲- [۷۷۲]اقبال، صفحه ۶۲۱.

– چهار رکعت نماز: مرحوم «سیّد بن طاووس» نقل کرده است که در این ماه– هر وقت که باشد؛ هر چند روز اوّل بهتر است– چهار رکعت نماز بخواند (هر دو رکعت به یک سلام)، در رکعت اوّل، پس از سوره «حمد» یک مرتبه «آیهالکرسی» و بیست و پنج مرتبه «انّا انزلناه»؛ در رکعت دوم «حمد» و یک مرتبه سوره «الهیکم التّکاثر» و بیست و پنج مرتبه سوره «توحید»؛ در رکعت سوم «حمد» و یک مرتبه «قل یا ایّها الکافرون» و بیست و پنج مرتبه سوره «فلق»؛ و در رکعت چهارم «حمد» و یک مرتبه سوره «نصر» و بیست و پنج مرتبه سوره «ناس» را بخواند.

پس از پایان نماز، هفتاد مرتبه بگوید:

سُبْحانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لا الهَ الَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ اکْبَرُ

. و هفتاد مرتبه بگوید:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

؛ پس از آن سه مرتبه بگوید:

اللَّهمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤمِنینَ وَ الْمُؤمِناتِ؛

آنگاه سر به سجده بگذارد و سه مرتبه بگوید:

یا حَیُّ یا قَیُّومُ، یا ذَاالْجَلالِ وَ الْإِکْرامِ، یا اللَّهُ یا رَحْمنُ یا رَحیمُ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ؛

در پایان هر حاجتی که دارد از خداوند عزّوجلّ طلب نماید، (امید است اجابت گردد)، در این روایت آمده است: هر کس این نماز را با این کیفیّت انجام دهد، خداوند خودش و مال و زن و فرزندان او را و همچنین دین و دنیای او را تا سال دیگر حفظ فرماید، و اگر در این سال بمیرد، پاداش شهیدان دارد.(۱) روز سوم در این روز به مناسبت شهادت حضرت زهرا علیها السلام زیارت آن حضرت مطلوب و مناسب است.

مرحوم سیّد در «اقبال»، این زیارت را برای آن حضرت ذکر کرده است:

السَّلامُ عَلَیْکِ یا سَیِّدَهَ نِسآءِ الْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا والِدَهَ الْحُجَجِ

سلام بر تو ای سرور بانوان جهانیان، سلام بر تو ای مادر حجّت های

عَلَی النَّاسِ اجْمَعینَ، السَّلامُ عَلَیْکِ ایَّتُهَا الْمَظْلُومَهُ الْمَمْنُوعَهُ حَقُّها،

بر تمامی مردم، سلام بر تو ای مظلومه ای که از حقّش منع شد،

اللهُمَّ صَلِّ عَلی امَتِکَ وَابْنَهِ نَبِیِّکَ، وَزَوْجَهِ وَصِیِّ نَبِیِّکَ، صَلاهً تُزْلِفُها

خدایا بر کنیزت و دختر پیامبرت و همسر جانشین پیامبرت درود فرست، درودی که

فَوْقَ زُلْفی عِبادِکَ الْمُکَرَّمینَ، مِنْ اهْلِ السَّمواتِ وَاهْلِ الْأَرَضینَ.

منزلتی برتر از منزلت بندگان گرامیت از اهل آسمان و زمین به او بدهد.

۱- [۷۷۳]اقبال، صفحه ۶۲۲.

سپس مرحوم سیّد اضافه می کند: «روایت شده است، هر کس با این عبارات، آن حضرت را زیارت کند و از خدا طلب آمرزش نماید، خداوند گناهانش را می بخشد و او را داخل بهشت می کند».(۱) روز بیستم در این روز که مصادف با ولادت حضرت زهرا علیها السلام است چند عمل مناسب است:

الف) روزه.

ب) خیرات و صدقات بر مؤمنین.

ج) زیارت آن حضرت (که در بخش زیارات، صفحه ۲۳۵ ذکر شد).(۲)

۱- [۷۷۴]اقبال، صفحه ۶۲۳.

۲- [۷۷۵]همان مدرك.

فصل هفتم: ماه رجب

تقویم این ماه:

اوّل ماه: مطابق بعضی از روایات، این روز، روز ولادت امام محمّد باقر علیه السلام در سال ۵۷ هجری قمری است.(۱) دوم ماه: مطابق برخی از روایات روز ولادت امام علی النّقی علیه السلام در سال ۲۱۲ هجری است.(۲) سوم ماه: روز شهادت امام علی النّقی علیه السلام در سال ۲۵۴ است.(۳) دهم ماه: روز ولادت امام محمّد تقی علیه السلام طبق بعضی از روایات است.(۴) سیزدهم ماه: روز ولادت امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام است؛ بنا بر مشهور این مولود عزیزِ جهانِ انسانیّت، ۱۲ سال قبل از بعثتِ رسول خدا صلی الله علیه و آله در داخل خانه کعبه، چشم به جهان گشود.(۵) پانزدهم ماه: مطابق برخی از نقل ها، روز وفات حضرت زینب کبرا علیها السلام است در سال ۶۳ هجری.(۶) هیجدهم ماه: روز وفات جناب ابراهیم، فرزند رسول خداست.(۷) بیست و پنجم ماه: روز شهادت امام موسی بن جعفر علیه السلام در سال ۱۸۳ هجری است.(۸) بیست و ششم ماه: مطابق روایتی، روز وفات حضرت ابوطالب علیه السلام است.(۹) بیست و هفتم ماه: بعثت پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به نبوّت است.(۱۰)

فضیلت ماه رجب:

ماه رجب و ماههای شعبان و رمضان، از ماههای بسیار پرفضیلت است، و از تعبیرات بعضی از روایات برمی آید که ماه رجب در میان این سه ماه، امتیاز خاصّی دارد، تا آن جا که ماه رجب «ماه خدا» نامیده شده

۱- [۷۷۶]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۰۱.

۲- [۷۷۷]همان مدرک، صفحه ۸۰۵ و بحارالانوار، جلد ۵۰، صفحه ۱۱۷، حدیث ۹.

۳- [۷۷۸]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۰۵.

۴- [۷۷۹]همان مدرک.

۵- [۷۸۰]همان مدرک، صفحه ۸۰۵ و زاد المعاد، صفحه ۱۹.

۶- [۷۸۱]زینب الکبری، تألیف علّامه محقّق شیخ جعفر النقدی، صفحه ۱۲۲.

۷- [۷۸۲]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۱۲.

۸- [۷۸۳]بحارالانوار، جلد ۴۸، صفحه ۱، حدیث ۱ و صفحه ۸.

۹- [۷۸۴]همان مدرک.

۱۰- [۷۸۵] (۱۰). همان مدرک، صفحه ۸۱۳.

و ماه شعبان «ماه پیامبر» و ماه مبارک رمضان «ماه امّت»!(۱) ماه رجب یکی از ماههای حرام است که آغاز و ادامه جنگ در آن، با دشمنان اسلام حرام می باشد (مگر جنگ دفاعی)،(۲) و جنایات نیز در این ماهها (ماههای حرام)، دیه سنگین تری دارد.(۳) پیغمبراکرم صلی الله علیه و آله ماه رجب را «ماه اصَبّ» نامیده است، زیرا رحمت خدا در این ماه بر امّت فرو می ریزد.(۴) این ماه آمیخته است با یاد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله (به مناسبت مبعث در بیست و هفتم ماه) و یاد امیر مؤمنان علیه السلام (به مناسبت میلاد مبارک آن حضرت در سیزدهم ماه) و خاطره شهادت موسی بن جعفر علیه السلام (در بیست و پنجم ماه) و روزهای مهمّ تاریخی دیگر؛ و از این نظر یکی از ماههای بسیار پرخاطره اسلامی است.

از روایات متعدّدی که درباره روزه های ماه رجب- حتّی یک روز از آن- وارد شده، اهمّیّت فوق العاده این ماه، و عبادت و خودسازی در آن کاملًا روشن می گردد، که در این جا به گوشه ای از آن اشاره می شود:

۱- مرحوم «شیخ صدوق» به سند معتبر از امام صادق علیه السلام نقل می کند که یکی از یاران آن حضرت در اواخر ماه رجب خدمتش رسید، چون نظر مبارک امام علیه السلام به او افتاد، فرمود: آیا در این ماه روزه گرفته ای؟

عرض کرد: نه، فرمود: آن قدر ثواب از تو فوت شده که اندازه آن را کسی جز خدا نمی داند؛ این ماهی است که خداوند آن را بر سایر ماهها برتری بخشیده و احترام آن را عظیم شمرده، و برای روزه داشتن آن، پاداش های مهمّی قرار داده است. آن مرد عرض می کند: آیا اگر در بقیّه این ماه روزه بدارم، به بخشی از ثواب می رسم؟ امام علیه السلام فرمود: آری؛ سپس ثواب های مهمّی برای کسی که فقط روز آخر ماه، یا دو روز آخر ماه، یا سه روز آخر ماه را روزه بدارد، بیان فرمودند؛ مانند نجات از سکرات مرگ، عذاب قبر و لغزش بر صراط و شداید قیامت و نایل شدن به برائت و رهایی از آتش دوزخ.(۵) ۲- در حدیث دیگری آمده است: «رجب» نام نهری است در بهشت، از شیر سفیدتر و از عسل شیرین تر؛ هر کس یک روز از این ماه را روزه بدارد، از آن می نوشد!(۶) ۳- در حدیث دیگری از رسول خدا صلی الله علیه و آله می خوانیم: هر کس یک روز از این ماه را روزه بگیرد، خشنودی

۱- [۷۸۶]اقبال، صفحه ۶۳۴.

۲- [۷۸۷]مستدرک الوسائل، جلد ۱۱، صفحه ۴۸، حدیث ۲ و جواهرالکلام، جلد ۲۱، صفحه ۳۲.

۳- [۷۸۸]کافی، جلد ۷، صفحه ۲۸۱، حدیث ۶.

۴- [۷۸۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۹۷.

۵- [۷۹۰]امالی صدوق، صفحه ۱۵، حدیث ۷ و بحارالانوار، جلد ۹۴، صفحه ۳۲، حدیث ۶.

۶- [۷۹۱]اقبال، صفحه ۶۳۵.

عظیم خدا را به دست آورده، خشم الهی از او دور می شود، و درهای جهنّم به روی او بسته خواهد شد![(۱)] ۴- هر کس سه روز از این ماه را که پنجشنبه و جمعه و شنبه باشد، روزه بگیرد، فضیلت بسیار دارد و همچنین در سایر ماههای حرام.[(۲)] در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است: هر گاه کسی نتواند در این ماه روزه بگیرد، هر روز صد مرتبه این تسبیحات را بخواند، تا ثواب روزه آن را دریابد:

سُبْحانَ الْإلهِ الْجَلیلِ، سُبْحانَ مَنْ لا یَنْبَغِی التَّسْبیحُ الَّا لَهُ، سُبْحانَ

پاک و منزّه است معبود باشکوه، پاک و منزه است کسی که تسبیح جز برای او شایسته نسیت، پاک و منزه است

الْأَعَزِّ الْأَکْرَمِ، سُبْحانَ مَنْ لَبِسَ الْعِزَّهَ وَهُوَ لَهُ اهْلٌ.[(۳)]

(خداوند) عزیز و گرامی، پاک و منزّه است آن که عزّت ردای اوست و او شایسته آن است.

از مجموع احادیث بالا- و دیگر احادیث- به خوبی استفاده می شود که این ماه، ماه تهذیب نفوس و خودسازی و آغاز یک دوره جدیدِ سیر و سلوک الی اللّه است، که از ماه رجب آغاز و به ماه مبارک رمضان منتهی می شود؛ خوشا به حال آنان که قدر و منزلت این سه ماه را بدانند و از آن بهره کافی بگیرند.

اعمال ماه رجب

اشاره

اعمال این ماه (علاوه بر روزه گرفتن که در بالا گفته شد) بر دو بخش تقسیم می شود:

اوّل – اعمال مشترک این ماه:

اشاره

این اعمال که مخصوص روز معیّنی نیست، بلکه در تمام ماه انجام می شود، بسیار است، از جمله:

۱- در تمام ماه رجب، این دعا را بخواند:

یا مَنْ یَمْلِکُ حَوآئِجَ السَّآئِلینَ، ویَعْلَمُ ضَمیرَ الصّامِتینَ، لِکُلِّ مَسْئَلَهٍ

ای مالک درخواست های نیازمندان، و دانای راز دلِ سکوت کنندگان، برای هر درخواستی

مِنْکَ سَمْعٌ حاضِرٌ، وَجَوابٌ عَتیدٌ، اللهُمَّ وَمَواعیدُکَ الصّادِقَهُ، وایادیکَ

از تو گوشی شنوا و جوابی آماده است، ای خدایی که وعده ات راست و نعمت هایت

الفاضِلَهُ، وَ رَحْمَتُکَ الواسِعَهُ، فَاسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ

فراوان و رحمتت گسترده است، پس از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان محمّد درود

ص :۶۲۴

۱- [۷۹۲]اقبال، صفحه ۶۳۴.

۲- [۷۹۳]مقنعه، صفحه ۳۷۵.

۳- [۷۹۴]اقبال، صفحه ۶۳۷.

مُحَمَّدٍ، وانْ تَقْضِیَ حَوائِجی لِلْدُّنْیا وَالْأخِرَهِ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.(۱)

فرستی و حاجت های دنیوی و اخرویم را برآوری، زیرا که تو بر هر چیز توانایی.

***

۲- بخواند دعایی را که امام صادق علیه السلام در هر روز از ماه رجب آن را می خواندند:

خابَ الوافِدُونَ عَلی غَیْرِکَ، وَخَسِرَ الْمُتَعَرِّضُونَ الّا لَکَ، وَضاعَ

وارد شوندگان بر غیر تو ناامید شدند و روکنندگان به غیر تو زیانکار شدند، و گردآمدگان

المُلِمُّونَ الّا بِکَ، وَاجْدَبَ الْمُنْتَجِعُونَ الّا مَنِ انْتَجَعَ فَضْلَکَ، بابُکَ مَفْتُوحٌ

به غیر درگاه تو نابود گردیدند، متوسّل شدگان به غیر فضل تو دست خالی ماندند، درگاهت به روی مشتاقان

لِلرَّاغِبینَ، وَخَیْرُکَ مَبْذُولٌ لِلطَّالِبینَ، وَ فَضْلُکَ مُباحٌ لِلسَّآئِلینَ، وَ نَیْلُکَ

گشوده، و خیرت به درخواست کنندگان عطا شده، ولطفت برای نیازمندان شامل و عطایت

مُتاحٌ لِلْآمِلینَ، وَ رِزْقُکَ مَبْسُوطٌ لِمَنْ عَصاکَ، وَ حِلْمُکَ مُعْتَرِضٌ لِمَنْ

برای آرزومندان مهیاست، و روزیت برای نافرمانانت گسترده، و شکیبایت دشمنانت

ناواکَ، عادَتُکَ الْإحْسانُ الَی الْمُسیئِینَ، وَ سَبیلُکَ الإبْقآءُ عَلَی

را در برگرفته است، نیکی به گنهکاران عادت و مهلت به دشمنان روش

الْمُعْتَدینَ، اللهُمَّ فَاهْدِنی هُدَی الْمُهْتَدینَ، وَ ارْزُقْنِی اجْتِهادَ

توست، خدایا همانند هدایت هدایت یافتگان راهنماییم کن، و جهاد جهادگران را روزیم

الْمُجْتَهِدینَ، وَ لا تَجْعَلْنی مِنَ الْغافِلینَ الْمُبْعَدینَ، وَ اغْفِرْ لی یَوْمَ الدّینِ.(۲)

کن، و مرا از غافلانِ دور (از رحمتت) قرار مده، و در روز قیامت مرا بیامرز.

***

۳- شیخ در «مصباح» از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که آن حضرت فرمود: در ماه رجب این دعا را بخوان:

اللهُمَّ انّى اسْئَلُکَ صَبْرَ الشّاكِرينَ لَکَ، وَعَمَلَ الْخائِفينَ مِنْکَ، وَيَقينَ

خدايا صبر شكرگزارانت و كردار خائفانت و يقين

۱- [۷۹۵]اقبال، صفحه ۶۴۳.

۲- [۷۹۶]همان مدرک.

الْعابِدينَ لَکَ، اللهُمَّ انْتَ الْعَلِیُّ الْعَظیمُ، وَانَا عَبْدُکَ الْبآئِسُ الْفَقیرُ، انْتَ

عبادت کنندگانت را، از تو می خواهم خدایا تویی برتر و با عظمت و منم بنده نیازمند و محتاجت، تویی

الْغَنِیُّ الْحَمیدُ، وَانَا الْعَبْدُ الذَّلیلُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَامْنُنْ

بی نیاز ستوده و منم بنده فرمانبردار، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

بِغِناکَ عَلی فَقْری وَبِحِلْمِکَ عَلی جَهْلی وَبِقُوَّتِکَ عَلی ضَعْفی یا قَوِیُ

و با بی نیازیت فقرم را و با بردباریت جهلم را و با نیرومندیت ناتوانیم را برطرف کن، ای توانا

یا عَزیزُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الْأَوصیآءِ الْمَرْضیِّینَ، وَاکْفِنی ما

ای با عزّت، خدایا بر محمّد و خاندان پاک او همان جانشینان پسندیده درود فرست، و آنچه از

اهَمَّنی مِنْ امْرِ الدُّنْیا وَالآخِرَهِ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

کارهای دنیا و آخرت که مرا به زحمت انداخته کفایت کن، ای مهربان ترین مهربانان.

«سیّد بن طاووس» نیز این دعا را در «اقبال»، روایت کرده است و از روایت او به دست می آید که این دعا از جامعترین دعاها است که در همه اوقات می توان آن را خواند.(۲)

***

۴- شیخ طوسی می فرماید: مستحبّ است، هر روز این دعا را بخوانند:

اللهُمَّ یا ذَا الْمِنَنِ السَّابِغَهِ، وَالْآلاءِ الْوازِعَهِ، والرَّحْمَهِ الْواسِعَهِ، وَالْقُدْرَهِ

خدایا، ای صاحب خیر و برکت فراوان و نعمت های بی شمار، و رحمت گسترده و توانایی

الْجامِعَهِ، وَالنِّعَمِ الْجَسیمَهِ، وَالْمَواهِبِ الْعَظیمَهِ، وَالْأَیادِی الْجَمیلَهِ،

جامع، و نعمت های بزرگ و عطاهای با عظمت، و دستگیری های زیبا

والْعَطایَا الْجَزیلَهِ، یا مَنْ لا یُنْعَتُ بِتَمْثیلٍ، وَلا یُمَثَّلُ بِنَظیرٍ، وَلا یُغْلَبُ

و بخشش های فراوان، ای کسی که با مثال توصیف نشوی و همانند و نظیری نداری، و شکست ناپذیری،

بِظَهيرٍ، يا مَنْ خَلَقَ فَرَزَقَ، وَالْهَمَ فَانْطَقَ، وَ ابْتَدَعَ فَشَرَعَ، وَ عَلا فَارْتَفَعَ،

ای که آفریده و روزی داده ای، و الهام نموده و گویا ساخته ای و نوآوری کرده و آغاز نموده ای و برتری داده و بالا برده ای

وَ قَدَّرَ فَاحْسَنَ، وَ صَوَّرَ فَاتْقَنَ، وَاحْتَجَّ فَابْلَغَ، وَ انْعَمَ فَاسْبَغَ، وَ اعْطى

و تقدیر نموده و نیکو ساخته ای، و صورت بخشیده و استوار گردانده ای، دلیل آورده و رسا ساخته ای، و نعمت داده و فراوان گردانده ای، و عطا نموده

۱- [۷۹۷]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۰۲.

۲- [۷۹۸]اقبال، صفحه ۶۴۳.

فَاجْزَلَ، وَ مَنَح فَافْضَلَ، یا مَنْ سَما فِی الْعِزِّ فَفاتَ خَواطِرَ الْأَبْصارِ، وَ دَنا

و افزون ساخته ای، بخشیده و فزونی داده ای، ای که در عزّت چنان ارجمندی که از دیدگان ناپدید گشته ای و در

فِی الُّلطْفِ فَجازَ هَواجِسَ الْأَفْکارِ، یا مَنْ تَوَحَّدَ بالْمُلکِ فَلا نِدَّ لَهُ فی

لطف و احسان چنان نزدیکی که به فکر و گمان خطور نمی کنی، ای که در فرمانروایىت یگانه ای و رقیبی در قلمرو

مَلَکُوتِ سُلْطانِهِ، وَ تفَرَّدَ بِالْأٰلاءِ وَالْکِبِریآءِ فَلا ضِدَّ لَهُ فی جَبَرُوتِ

حکومتت نداری، و در نعمت ها و بزرگی یکتایی که در عظمتِ مقامت رقیبی نداری،

شَأْنِهِ، یا مَنْ حارَتْ فی کِبْریآءِ هَیْبَتِهِ دَقایِقُ لَطایِفِ الْأَوْهامِ،

ای که در بزرگیِ شکوهت ذهن های دقیق و موشکاف حیران است

وَانْحَسَرَتْ دُونَ ادْراکِ عَظَمَتِهِ خَطایِفُ ابْصارِ الْأَنامِ، یا مَنْ عَنَتِ الْوُجُوهُ

و در برابر درکِ بزرگیت دیدگان تیزبین مردم درمانده است، ای که چهره ها در برابر هیبتش

لِهَیْبَتِهِ، وَ خَضَعَتِ الرِّقابُ لِعَظَمتِهِ، وَ وَجِلَتِ الْقُلُوبُ مِنْ خیفَتِهِ، اسْئَلُکَ

فروتن گشته و گردنها در برابر عظمتش خاضع گردیده و دل ها از ترس او لرزان است، از تو می خواهم

بِهذِهِ الْمِدْحَهِ الَّتی لا تَنْبَغی الَّا لَکَ، وَ بِما وَایْتَ بِهِ عَلی نَفْسِکَ لِداعیکَ

به حقّ این ستایشی که جز تو را شایسته نیست و به حقّ آنچه بر خوانندگان مؤمنت بر عهده

مِنَ الْمُؤْمِنینَ، وَ بِما ضَمِنْتَ الْإِجابَهَ فیهِ عَلی نَفْسِکَ لِلدَّاعینَ، یا اسْمَعَ

گرفته ای و به حقّ آنچه اجابتش را بر خوانندگانت ضمانت کرده ای، ای شنواترین

السَّامِعینَ، وَابْصَرَ النَّاظِرینَ، وَ اسْرَعَ الْحاسِبینَ، یا ذَا الْقُوَّهِ الْمَتینِ، صَلِ

شنوایان و بیناترین بینایان، و سریع ترین حسابگران، ای صاحب نیروی استوار،

عَلی مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِیّینَ وَ عَلی اهْلِ بَیْتِهِ، وَاقْسِمْ لی فی شَهْرِنا هذا

بر محمّد خاتم پیامبران و خاندانش درود فرست، و در این ماه بهترین آنچه قسمت نموده ای

خَیْرَ ما قَسَمْتَ، وَاخْتِمْ لی فی قَضآئِکَ خَیْرَ ما حَتَمْتَ، وَاخْتِمْ لی

روزیم کن، و بهترین آنچه را که در حکمت تعیین نموده ای برایم مقدّر نما، و پایان کارم را

بِالسَّعادَهِ فیمَنْ خَتَمْتَ، وَ احْیِنی ما احْیَیْتَنی مَوْفُوراً، وَامِتْنی مَسْرُوراً

به سعادت ختم نما، مادامی که زنده ام روزیم را فراوان گردان، و مرا خوشحال و آمرزیده

وَمَغْفُوراً، وَ توَلَّ انْتَ نَجاتی مِنْ مُسائَلَهِ الْبَرْزَخِ، وَادْرَأْ عَنّی مُنْکَراً

بمیران، و رهاییم از سؤال های برزخ را بر عهده گیر، و منکر و نکیر را از من

وَنَكيراً، وَ ارِ عَيْنى مُبَشِّراً وَبَشيراً، وَاجْعَلْ لى الى رِضْوانِكَ وَجِنانِكَ

دور کن و مبشّر و بشیر را به من نشان ده، و راهی به سوی خوشنودی و بهشت

مَصيراً، وَعَيْشاً قَريراً، وَ مُلْكاً كَبيراً، وَ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ كَثيراً.(۱)

و زندگانی خوش و خرم و جایگاهی بزرگ برایم قرار ده و بر محمّد و خاندانش فراوان درود فرست.

***

۵- مرحوم «شیخ طوسی» از شیخ کبیر ابوجعفر محمّد بن عثمان بن سعید، که از نوّاب چهارگانه حضرت مهدی علیه السلام است این روایت را از آن حضرت نقل کرده است، که در هر روز از ایّام رجب، این دعا را بخوان:

بسم اللّه الرّحمن الرّحیم

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللّهُمَّ انّى اسئَلُكَ بِمَعانى جَميعِ ما يَدْعُوكَ بِهِ وُلاةُ امْرِكَ، الْمَاْمُونُونَ عَلى

خدایا از تو می خواهم به محتوای تمامی آنچه پیروان فرمانت تو را به آن می خوانند، آنان که امین بر

سِرِّكَ، الْمُسْتَبْشِرُونَ بِامْرِكَ، الْواصِفُونَ لِقُدْرَتِكَ، الْمُعْلِنُونَ لِعَظَمَتِكَ،

اسرارت، مسرور به فرمانت، ستاینده توانابیت و آگاه کننده بر عظمت تواند،

اسْئَلُكَ بِما نَطَقَ فيهِمْ مِنْ مَشِيَّتِكَ، فَجَعَلْتَهُمْ مَعادِنَ لِكَلِماتِكَ، وَارْكاناً

از تو می خواهم به حقّ خواستت که در مورد آنان جاری شده و آنان را گنجینه کلماتت و پایه های

لِتَوْحيدِكَ وَآياتِكَ وَمَقاماتِكَ الَّتى لاتَعْطيلَ لَها فى كُلِّ مَكانٍ، يَعْرِفُكَ

یگانگی و نشانه ها و مقاماتت قرارشان داده ای، مقاماتی که در هیچ مکانی تعطیل بردار نیست، هر که تو را

بِها مَنْ عَرَفَكَ، لا فَرْقَ بَيْنَكَ وَبَيْنَها الَّا انَّهُمْ عِبادُكَ وَخَلْقُكَ، فَتْقُها

می شناسد به واسطه آن می شناسد، فرقی میان تو و آنها نیست جز اینکه آنان بنده و مخلوق تو هستند، و اصلاح

وَرَتْقُها بِيَدِكَ، بَدْؤُها مِنْكَ وَعَوْدُها الَيْكَ، اعْضادٌ واشْهادٌ ومُناةٌ واذْوادٌ،

امورشان بدست توست، آغاز آنها از جانب تو و بازگشت آنها به سوی توست، حامیان و گواهان و پشتیبانان و مدافعان

وَحَفَظَةٌ وَرُوَّادٌ، فَبِهِمْ مَلَأْتَ سَمآئَکَ وَارْضَکَ، حَتّی ظَهَرَ انْ لا الهَ إلَّا

و نگهبانان و طلایه داران تواند، پس بواسطه آنها آسمانها و زمینت را پر نمودی تا اینکه کلمه «لا إله الا

ص :۶۲۸

۱- [۷۹۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۰۲.

انْتَ، فَبِذلِکَ اسْئَلُکَ، وَبِمَواقِعِ الْعِزِّ مِنْ رَحْمَتِکَ، وَبِمَقاماتِکَ وَعَلاماتِکَ،

أنت» آشکار شد، پس به واسطه آن و جایگاه های رحمت ارجمندت و مقام ها و نشانه هایت از تو می خواهم،

انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وانْ تَزیدَنی ایماناً وَتَثْبیتاً، یا باطِناً

که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و بر ایمان و پایداریم بیافزایی، ای نهان

فی ظُهُورِهِ، وَظاهِراً فی بُطُونِهِ وَمَکْنُونِهِ، یا مُفَرِّقاً بَیْنَ النُّورِ وَالدَّیْجُورِ،

در عین آشکاری، و ای آشکار در عین پوشیدگی و مستوری، ای جداکننده روشنایی و تاریکی،

یا مَوْصُوفاً بِغَیْرِ کُنْهٍ، وَمَعْرُوفاً بِغَیْرِ شِبْهٍ، حآدَّ کُلِّ مَحْدُودٍ، وَشاهِدَ کُلِ

ای ستوده شده ناشناخته و شناخته شده بی نظیر، ای محدودکننده هر محدود، و ای گواه هر

مَشْهُودٍ، وَمُوجِدَ کُلِّ مَوْجُودٍ، وَمُحْصِیَ کُلِّ مَعْدُودٍ، وَفاقِدَ کُلِّ مَفْقُودٍ،

گواهی شده، و ای پدیدآورنده هر موجود، و ای احصا کننده هر شمارش شده، و ای محروم کننده هر گمشده،

لَیْسَ دُونَکَ مِنْ مَعْبُودٍ، اهْلَ الْکِبْرِیآءِ وَالْجُودِ، یا مَنْ لایُکَیَّفُ بِکَیْفٍ،

جز تو معبودی نیست و شایسته بزرگی و بخششی، ای که به چگونگی توصیف نشوی

وَلا یُؤَیَّنُ بِایْنٍ، یا مُحْتَجِباً عَنْ کُلِّ عَیْنٍ، یا دَیْمُومُ یا قَیُّومُ، وَعالِمَ

و مکانی برایت تعیین نشود، ای پوشیده از دیده ها، ای جاوید، ای خداوند پایدار، و دانای

کُلِّ مَعْلُومٍ، صَلِّ عَلی عِبادِکَ الْمُنْتَجَبینَ، وَ بَشَرِکَ الْمُحْتَجِبینَ،

هر معلوم، بر بندگان برگزیده و پرده نشینان

وَمَلائِکَتِکَ الْمُقَرَّبینَ، وَ بُهَمِ الصَّآفّینَ الْحآفّینَ، وَ بارِکْ لَنا فی شَهْرِنا

و فرشتگان مقرّب و خاموشان صف کشیده در گرداگردت درود فرست، و بر ما مبارک گردان این ماه

هذَا الْمُرَجَّبِ الْمُکَرَّمِ، وَما بَعْدَهُ مِنَ الْأَشْهُرِ الْحُرُمِ، وَاسْبِغْ عَلَیْنا فیهِ

رجبِ گرامی و ماه های حرام بعد از آن را، و نعمت هایت را در این ماه بر ما

النِّعَمَ، وَ اجْزِلْ لَنا فیهِ الْقِسَمَ، وَابْرِزْ لَنا فیهِ الْقَسَمَ، بِاسْمِکَ الْأَعْظَمِ

فرو ریز و روزی ما را فراوان گردان، و قسم های ما را در آن ادا کن، به حقّ نام با عظمت

الْأَعْظَمِ الْأَجَلِّ الْأَکْرَمِ، الَّذی وَضَعْتَهُ عَلَی النَّهارِ فَاضآءَ، وَ عَلَی اللَّیْلِ

و بزرگ و باشکوه و گرامیت، که با آن روز را روشن و شب

فَاظْلَمَ، وَاغْفِرْ لَنا ما تَعْلَمُ مِنَّا وَلا نَعْلَمُ، وَاعْصِمْنا مِنَ الذُّنُوبِ خَیْرَ الْعِصَمِ،

را تاریک ساختی و آنچه از ما می دانی و ما نمی دانیم بیامرز، و ما را به بهترین شکل از گناهان بازدار،

ص :۶۲۹

وَاكْفِنا كَوافِیَ قَدَرِکَ، وَ امْنُنْ عَلَیْنا بِحُسْنِ نَظَرِکَ، وَ لا تَکِلْنا الی غَیْرِکَ،

ما را در برابر حوادث سخت یاری ده و با حسن نظرت بر ما منّت گذار و ما را به غیر خودت وا مگذار

وَلا تَمْنَعْنا مِنْ خَیْرِکَ، وَ بارِکْ لَنا فیما کَتَبْتَهُ لَنا مِنْ اعْمارِنا، وَاصْلِحْ

و از احسانت محروم مساز، در عمری که برای ما مقرّر داشته ای برکت ده، و اسرار

لَنا خَبیئَهَ اسْرارِنا، واعْطِنا مِنْکَ الْأَمانَ، وَ اْستَعْمِلْنا بِحُسْنِ الْإیمانِ،

پنهانی ما را اصلاح گردان، و ما را از جانب خودت امان ده، و به ما ایمان نیک عطا کن،

وَبَلِّغْنا شَهْرَ الصِّیامِ، وَما بَعْدَهُ مِنَ الْأَیَّامِ وَالْأَعْوامِ، یا ذَاالْجَلالِ والإِکْرامِ.(۱)

و ما را به ماه رمضان و روزها و سال های بعد از آن برسان، ای صاحب شکوه و بزرگواری.

***

۶- شیخ طوسی در روایت دیگری از ناحیه مقدّسه حضرت مهدی علیه السلام، توسّط شیخ ابوالقاسم حسین بن روح رحمه الله که از نوّاب خاص است این دُعا را برای ایّام ماه رجب نقل کرده است:

اللهُمَّ انّی اسئَلُکَ بِالْمَوْلُودَیْنِ فی رَجَبٍ، مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ الثَّانی وَابْنِهِ

خدایا از تو می خواهم به حقّ دو مولود ماه رجب محمد بن علی دوم (امام جواد) و فرزندش

عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمُنْتَجَبِ، وَاتَقَرَّبُ بِهِما الَیْکَ خَیْرَ الْقُرَبِ، یا مَنْ الَیْهِ

علی بن محمّد آن امام برگزیده، و به واسطه آن دو به بهترین شکل به تو تقرّب می جویم، ای کسی که

الْمَعْرُوفُ طُلِبَ، وَفیما لَدَیْهِ رُغِبَ، اسئَلُکَ سُؤالَ مُقْتَرِفٍ مُذْنِبٍ، قَدْ

نیکی از او درخواست شود و آنچه نزد اوست آرزو شود، از تو می خواهم همانند درخواست ستم پیشه گناهکاری که

اوْبَقَتْهُ ذُنُوبُهُ، وَاوْثَقَتْهُ عُیُوبُهُ، فَطالَ عَلَی الْخَطایا دُئُوبُهُ، وَمِنَ الرَّزایا

گناهانش او را به هلاکت افکنده، و زشتی هایش او را اسیر کرده، و پایداری او بر گناهان طولانی شده و آمیخته شدن کارهایش با مصائب

خُطُوبُهُ، یَسْئَلُکَ التَّوْبَهَ وَحُسْنَ الْأَوْبَهِ، وَالنُّزُوعَ عَنِ الْحَوْبَهِ، وَمِنَ النَّارِ

به طول انجامیده و از تو می خواهد توفیق بر توبه و بازگشت نیکو (به سویت)، و جدایی از گناه، و آزادی از آتش

فَکاکَ رَقَبَتِهِ، وَالْعَفْوَ عَمَّا فی رِبْقَتِهِ، فَانْتَ مَوْلایَ اعْظَمُ امَلِهِ وَثِقَتِهِ،

دوزخ را، و بخشش از خطاهایی که بر گردن اوست، پس تو ای مولای من بزرگترین آرزو و تکیه گاه اویی،

۱- [۸۰۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۰۳ و بلدالامین، صفحه ۱۷۹(با اندکی تفاوت).

اللهُمَّ واسْئَلُکَ بِمسآئِلِکَ الشَّریفَهِ، وَ وَسآئِلِکَ الْمُنیفَهِ، انْ تَتَغَمَّدَنی فی

خدایا از تو می خواهم به حقّ درخواست های شرافتمندان و اسباب عالیه ات، که مرا در

هذَا الشَّهْرِ بِرَحْمَهٍ مِنْکَ واسِعَهٍ، وَنِعْمَهٍ وازِعَهٍ، وَنَفْسٍ بِما رَزَقْتَها قانِعَهٍ،

این ماه در رحمت وسیع و نعمت بازدارنده از گناه غوطه ور سازی و نفسی به من عطا کنی که به آنچه روزیش داده ای

الی نُزُولِ الْحافِرَهِ، وَمَحَلِّ الْآخِرَهِ، وَما هِیَ الَیْهِ صآئِرَهٌ.(۱)

تا فرود آمدنِ در قبر و جایگاه ابدی و آنچه سرانجام اوست، قانع باشد.

***

۷- همچنین شیخ طوسی روایت کرده است از جناب ابوالقاسم حسین بن روح رحمه الله- که نایب خاصّ حضرت صاحب الأمر علیه السلام است- فرمود: در ماه رجب، به هر یک از مشاهد مشرّفه که رفتی، با این عبارت، آن معصوم را زیارت کن. وقتی که داخل شدی بگو:

الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی اشْهَدَنا مَشْهَدَ اوْلِیآئِهِ فی رَجَبٍ، وَاوْجَبَ عَلَیْنا مِنْ

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که ما را در ماه رجب در زیارتگاه دوستانش حاضر نمود، و حقوق واجب آنها را بر ما

حَقِّهِمْ ما قَدْ وَجَبَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ الْمُنْتَجَبِ، وَعَلی اوْصِیآئِهِ

لازم نمود، و درود خدا بر محمّدِ برگزیده و بر جانشینان او که

الْحُجُبِ، اللهُمَّ فَکَما اشْهَدْتَنا مَشْهَدَهُمْ، فَانْجِزْ لَنا مَوْعِدَهُمْ، وَ اوْرِدْنا

حجابها (در برابر آتشند)، خدایا همان گونه که ما را در زیارتگاه آنان حاضر نموده ای، وعده دیدار آنها را برای ما حتمی کن و ما را به محلِّ ورود آنان

مَوْرِدَهُمْ، غَیْرَ مُحَلَّئینَ عَنْ وِرْدٍ فی دارِ الْمُقامَهِ وَ الْخُلْدِ، وَ السَّلامُ

در جایگاه اقامت و بهشت داخل کن بدون ممانعت از داخل شدن، و سلام و درود

عَلَیْکُمْ، انّی قَصَدْتُکُمْ وَاعْتَمَدْتُکُمْ بِمَسْئَلَتی وَ حاجَتی وَ هِیَ فَکاکُ

بر شما باد، به یقین من به شما رو آورده و با خواسته و حاجتم به شما اعتماد نموده ام و خواسته ام رهایی

رَقَبَتی مِنَ النَّارِ، وَ الْمَقَرُّ مَعَكُمْ فی دارِ الْقَرارِ، مَعَ شیعَتِكُمُ الْأَبْرارِ،

از آتش دوزخ و جای گرفتن در سرای باقی به همراه شیعیان نیکوکار شماست،

وَالسَّلامُ عَلَیْكُمْ بِما صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَی الدَّارِ، انَا سائِلُكُمْ وَ آمِلُكُمْ فیما

و سلام و درود بر شما باد به واسطه صبر و بردباری شما پس (مقام صابران) چه جایگاه نیکوییست، من از شما خواهانم و در آنچه به شما

ص :۶۳۱

۱- [۸۰۱]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۰۴. عدم ذکر میلاد مبارک امیرمؤمنان علی علیه السلام در این دعا شاید به خاطر وضوح آن بوده است.

اَلَيْكَمُ التَّفْويضُ، وَ عَلَيْكَمُ التَّعْويضُ، فَبِكَمْ يُجْبَرُ الْمَهيضُ، وَ يُشْفَى

واگذار شده و پاداش آن با شماست به شما امیدوارم، چرا که با وساطت شما استخوان شکسته پیوند خورده و بیمار شفا

الْمَريضُ، وَ ما تَزْدادُ الْأَرْحامُ وَ ما تَغيضُ، انّى بِسِرِّكُمْ مُؤْمِنٌ، وَ لِقَوْلِكُمْ

یابد و آنچه در رحمهاست کم و زیاد شود، من به یقین به اسرار شما ایمان دارم و تسلیم گفتار

مُسَلِّمٌ، وَ عَلَى اللَّهِ بِكُمْ مُقْسِمٌ فى رَجْعى بِحَوائِجى وَ قَضائِها وَ امْضائِها

شمایم و خدا را به شما قسم می دهم در بازگشتم با خواسته های برآورده و تأیید شده

وَ انْجاحِها وَ ابْراحِها، وَ بِشُؤُنى لَدَيْكُمْ وَ صَلاحِها، وَ السَّلامُ عَلَيْكُمْ

و روا و آشکار شده، و با اصلاح کارهایم نزد شما، و سلام و درود بر شما باد

سَلامَ مُوَدِّعٍ، وَ لَكُمْ حَوائِجَهُ مُودِعٌ، يَسْأَلُ اللَّهَ الَيْكُمُ الْمَرْجِعَ، وَ سَعْيُهُ

همانند سلام شخصی که خداحافظی می کند و خواسته هایش را نزد شما به ودیعه می گذارد، و از خداوند درخواست بازگشت

الَيْكُمْ غَيْرُ مُنْقَطِعٍ، وَ انْ يَرْجِعَنى مِنْ حَضْرَتِكُمْ خَيْرَ مَرْجِعٍ الى جَنابٍ

مرتب به سوی شما را دارد، و (از خدا می خواهم که) مرا به نیکوترین وجه از حضور شما بازگرداند به سوی مکانی

مُمْرِعٍ، وَ خَفْضٍ مُوَسَّعٍ، وَ دَعَةٍ وَ مَهَلٍ الى حينِ الْأَجَلِ، وَ خَيْرِ مَصيرٍ

سرسبز و خرّم و زندگانی وسیع و در خوشی و آسایش تا زمان مرگ و بهترین بازگشت

وَمَحَلٍّ فى النَّعيمِ الْأَزَلِ، وَ الْعَيْشِ الْمُقْتَبَلِ، وَ دَوامِ الْأُكُلِ، وَ شُرْبِ

و جایگاهی در بهشت جاویدان، همراه با زندگی مورد قبول و خوراکی های دائمی و نوشیدن

الرَّحيقِ، وَ السَّلْسَلِ وَ عَلٍّ وَنَهَلٍ، لا سَأَمَ مِنْهُ وَ لا مَلَلَ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ

شربت ناب و آب گوارا و لذّت بخش و دلچسب که دلتنگی و آزردگی از آن نباشد و رحمت

وَبَرَكاتُهُ وَ تَحِيَّاتُهُ [عَلَيْكُمْ (۱)، حَتّىَ الْعَوْدِ الى حَضْرَتِكُمْ، وَ الْفَوزِ فى

و برکات و درودهای خدا [بر شما باد]، تا زمانی که به حضور شما بازگردم و در رجعت شما رستگار شده

کَرَّتِکُمْ، وَ الْحَشْرِ فی زُمْرَتِکُمْ، وَ السَّلامُ عَلَیْکُمْ، وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ

و در گروه شما محشور شوم، و سلام و رحمت و برکات

عَلَیْکُمْ، وَ صَلَواتُهُ وَ تَحِیَّاتُهُ، وَ هُوَ حَسْبُنا وَ نِعْمَ الْوَکیلُ.(۲)

و درودها و تحیّات خدا بر شما باد که او ما را کافی و بهترین وکیل است.

۱- [۸۰۲]کلمه« علیکم» در اقبال آمده است.

۲- [۸۰۳]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۲۱ و اقبال، صفحه ۶۳۱(با اندکی تفاوت).

۸- «سیّد بن طاووس» از محمّد بن ذکوان (معروف به محمّد سجّاد، که بر اثر سجده های طولانی به این نام، نامیده شده بود) روایت کرده است، که به امام صادق علیه السلام عرض کردم: این ماه، ماه رجب است، به من دعایی بیاموز که خداوند متعال مرا با آن منفعت بخشد!

امام علیه السلام فرمود: بنویس بسم اللّه الرّحمن الرّحیم و بگو در هر شب و روز از ماه رجب، پس از هر نماز:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

یا مَنْ ارْجُوهُ لِکُلِّ خَیْرٍ، وَ آمَنُ سَخَطَهُ عِنْدَ کُلِّ شَرٍّ، یا مَنْ یُعْطِی

ای کسی که برای هر چیزی به تو امیدوارم، و از هر شرّی از خشمت ایمنی می جویم، ای کسی که در برابر اطاعت

الْکَثیرَ بِالْقَلیلِ، یا مَنْ یُعْطی مَنْ سَئَلَهُ، یا مَنْ یُعْطی مَنْ لَمْ یَسْئَلْهُ وَمَنْ لَمْ

اندکم پاداش فراوان بخشی، ای کسی که هر کس از تو درخواست کند عطا می کنی، ای کسی که از روی

یَعْرِفْهُ تَحَنُّناً مِنْهُ وَ رَحْمَهً، اعْطِنی بِمَسْئَلَتی ایّاکَ، جَمیعَ خَیْرِ الدُّنْیا

دلسوزی و رحمت به کسی که از تو درخواستی نکرده و تو را نشناسد نیز عطا کنی، به واسطه درخواستم از تو تمامی خیر دنیا

وَجَمیعَ خَیْرِ الْآخِرَهِ، وَ اصْرِفْ عَنّی بِمَسْئَلَتی ایّاکَ، جَمیعَ شَرِّ الدُّنْیا

و آخرت را به من عطا کن و تمامی شرّ دنیا و آخرت را از من

وَ شَرِّ الْآخِرَهِ، فَانَّهُ غَیْرُ مَنْقُوصٍ ما اعْطَیْتَ، وَ زِدْنی مِنْ فَضْلِکَ یا کَریمُ.

باز دار، به یقین آنچه تو عطا کنی بی نقص و کامل است، و از فضلت بر من بیافزا، ای بخشنده،

سپس آن حضرت، محاسن شریف خود را، با دست چپ خود گرفت و در حالی که انگشت سبّابه دستِ راستِ خود را حرکت داد، با حالت تضرّع و التجا این دعا را خواند. سپس گفت:

یاذَا الْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، یاذَا النَّعْمآءِ وَالْجُودِ، یاذَا الْمَنِّ وَالطَّوْلِ، حَرِّمْ

ای صاحب شکوه و بزرگواری، ای صاحب نعمتها و بخشش، ای صاحب لطف و کرم، آتش

شَیْبَتی عَلَی النّارِ.(۱)

دوزخ را بر من حرام کن.

۹- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس در ماه رجب صد مرتبه بگوید:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِی لا إلهَ إِلَّا هُوَ، وَحْدَهُ لا شَرِیکَ لَهُ وَ أَتُوبُ إِلَیْهِ

و در پایان صدقه ای بدهد، خداوند کارش را به رحمت و مغفرت پایان

ص :۶۳۳

۱- [۸۰۴]اقبال، صفحه ۶۴۴ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۳۹۰.

دهد و هر کس چهارصد مرتبه آن را بگوید فضیلت شهیدان را دارد.(۱) ۱۰- همچنین رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: کسی که در ماه رجب هزار مرتبه

«لا الهَ الّا اللّه»

بگوید، خداوند برای او حسنات فراوانی می نویسد.(۲) ۱۱- در روایتی آمده است: «هر کس در ماه رجب، در وقت صبح، هفتاد مرتبه و شبانگاه نیز هفتاد مرتبه بگوید:

«اسْتَغْفِرُ اللّهَ وَ أَتُوبُ الَیْهِ»

و پس از آن، دستها را بلند کند و بگوید:

«أَللّهُمَّ اغْفِرْ لی وَ تُبْ عَلَیَّ»

اگر در همان ماه رجب بمیرد، خداوند از او راضی خواهد بود ...».(۳) ۱۲- در طول این ماه هزار مرتبه بگوید:

«اسْتَغْفِرُ اللّهَ ذَاالْجَلالِ وَ الْإِکْرامِ مِنْ جَمیعِ الذُّنُوبِ وَالْآثامِ»

تا خداوند رحمان وی را بیامرزد.(۴) ۱۳- «سیّد بن طاووس» در «اقبال» فضیلت فراوانی برای خواندن سوره «قل هو اللّه احد» در ماه رجب نقل کرده است؛ از جمله از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت کرده است: هر کس با نیّت پاک در ماه رجب، ده هزار مرتبه سوره «قل هو اللّه احد» را بخواند، وارد عرصه قیامت شود در حالی که از گناه پاک باشد مانند روزی که از مادر متولّد شده است، و هفتاد فرشته به استقبال او می آیند و به وی بشارت بهشت را می دهند.

همچنین آن حضرت برای هزار بار خواندن سوره «قل هو اللّه احد» در این ماه و حتّی صد بار نیز پاداش زیادی ذکر کرد.(۵) ۱۴- در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که آن حضرت فرمود: «هر کس یک روز از ماه رجب را روزه بدارد، و چهار رکعت نماز بگزارد (هر دو رکعت با یک سلام) و در رکعت اوّل صد مرتبه «آیهالکرسی» بخواند و در رکعت دوم، دویست مرتبه «قل هو اللّه احد»؛ پیش از مردن جای خود را در بهشت می بیند و یا دیگری جای او را ببیند (و برای او توصیف کند)».(۶) ۱۵- در طول ماه رجب شصت رکعت نماز بجا آورد به این نحو که: در هر شب از این ماه، دو رکعت نماز بخواند، در هر رکعت، یک مرتبه «حمد» و سه مرتبه «قل یا ایّها الکافرون» و یک مرتبه «قل هو اللّه احد» بخواند و پس از سلام نماز، دستها را بلند کند و بگوید:

لا الهَ الَّا اللّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، یُحْیی

معبودی جز خدا نیست، یگانه ای که شریکی ندارد و فرمانروایی و ستایش از آن اوست، زنده کرده

۱- [۸۰۵]اقبال، صفحه ۶۴۸.

۲- [۸۰۶]همان مدرک.

۳- [۸۰۷]همان مدرک.

۴- [۸۰۸]مفاتیح الجنان، اعمال ماه رجب.

۵- [۸۰۹]اقبال، صفحه ۶۴۸.

۶- [۸۱۰]همان مدرک، صفحه ۶۳۷.

وَيُميتُ، وَهُوَ حَيٌّ لايَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلى كُلِّ شَيْ ءٍ قَديرٌ، وَالَيْهِ

و مى ميراند، و اوست زنده اى كه هرگز نميرد، خير و نيكى بدست اوست و بر هر چيز تواناست، و بازگشت (همه)

الْمَصيرُ، وَلا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظيمِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلى

به سوى اوست، و توان و نيرويى جز براى خداوند بلندمرتبه و با عظمت نيست، خدايا بر محمد

مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَ آلِهِ.

آن پيامبر درس نخوانده و خاندان پاكش درود فرست.

و آنگاه دست ها را به صورت خود بكشد.

رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود: «هر كس اين عمل را به جا آورد، خداوند دعايش را مستجاب گرداند ...».(۱) ۱۶- مرحوم «علّامه مجلسى» در «زاد المعاد» روايتى را از امير مؤمنان على عليه السلام از رسول خدا صلى الله عليه و آله نقل كرده است كه آن حضرت فرمود: هر كس در هر شب و يا در هر روز از ماههاى رجب، شعبان و رمضان سوره «حمد»، «آيهالكرسى» و سوره هاى «قل يا ايّها الكافرون»، «قل هو اللّه احد»، «قل اعوذ برب الفلق» و «قل اعوذ برب النّاس» را سه مرتبه بخواند و سه مرتبه بگويد:

«سُبْحانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لا إلهَ إلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ اكْبَرُ، وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ إلَّابِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظيمِ»

و سه مرتبه بگويد:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ»

و سه مرتبه بگويد:

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنينَ وَ الْمُؤْمِناتِ»

و چهارصد مرتبه بگويد:

«اسْتَغفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إلَيْهِ»

خداوند گناهانش را بيامرزد (هر چند زياد باشد) سپس در ادامه فرمود: اگر كسى در مدّت عمرش يك بار اين عمل را بجا آورد، خداوند در برابر هر حرفى پاداش فراوانى به وى عطا كند ...(۲)

ليله الرّغائب:

۱۷- لیله الرّغائب: اوّلین شب جمعه ماه رجب را «لیله الرّغائب»(۳) گویند؛ رسول خدا صلی الله علیه و آله در روایتی که فضیلت ماه رجب را بیان می کرد فرمود: «از اوّلین شب جمعه ماه رجب غافل نشوید که فرشتگان آن را «لیله الرّغائب» نامیدند».

آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله اعمالی را برای آن شب به این کیفیّت بیان فرمود: «روز پنج شنبه اوّل ماه را روزه می گیری، چون شب جمعه فرا رسید، میان نماز مغرب و عشا دوازده رکعت نماز می گذاری (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعت از آن، یک مرتبه سوره «حمد» و سه مرتبه «إنّا انزلناه» و دوازده مرتبه «قل هو

۱- [۸۱۱]اقبال، صفحه ۶۳۰.

۲- [۸۱۲]زاد المعاد، صفحه ۱۲.

۳- [۸۱۳] (۳).« لیله الرّغائب» یعنی شبی که به خاطر پاداش ها و فضیلت های فراوانی که دارد، مورد میل و رغبت فراوان است و یا به معنای« شب پاداش های فراوان» است، زیرا« رغائب» جمع« رغیبه» است که هم به معنای« کار مورد رغبت» آمده است و هم به معنای پاداش و عطای فراوان.

اللَّه احد» را می خوانی؛ پس از اتمام نماز هفتاد مرتبه می گویی:

«أللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ النَّبِیِّ الْاُمِّیِّ وَ عَلی آلِهِ»

آنگاه به سجده می روی و هفتاد بار می گویی:

«سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلائِکَهِ وَ الرُّوحِ»

سپس سر از سجده برمی داری و هفتاد بار می گویی:

«رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ تَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّکَ أنْتَ العَلِیُّ الْأعْظَمُ»

بار دیگر نیز به سجده می روی و هفتاد مرتبه می گویی:

«سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلائِکَهِ وَ الرُّوحِ»

آنگاه حاجت خود را می طلبی که ان شاءاللَّه برآورده خواهد شد.

رسول خدا صلی الله علیه و آله در فضیلت این اعمال فرمود: «کسی که چنین نمازی را بخواند، خداوند همه گناهانش را بیامرزد ... و در قیامت درباره هفتصد تن از خاندانش شفاعت می کند، و چون شب اوّل قبر فرا رسد، خداوند پاداش این نماز را به نیکوترین چهره، با رویی گشاده و درخشان و زبانی فصیح و گویا، به سوی قبر او می فرستد، آن چهره نیکو به وی گوید: «ای حبیب من! بر تو بشارت باد! که از هر شدّت و سختی نجات یافتی» از آن چهره نورانی می پرسد: «تو کیستی؟ من تاکنون چهره ای از تو زیباتر ندیده ام و بویی از بویت خوشتر به مشامم نرسیده؟!»

آن چهره نیکو پاسخ دهد: «ای حبیب من! من پاداش آن نمازی هستم که تو در فلان شهر، فلان ماه و در فلان سال به جا آورده ای؛ من امشب به نزد تو آمدم، تا حقّت را ادا کنم و مونس تنهایی تو باشم و وحشت را از تو مرتفع سازم (و همواره در کنارت بمانم) تا زمانی که همگی در روز رستاخیز برخیزند و در عرصه قیامت بر سرت سایه بیفکنم. (خلاصه هیچ زمانی پاداش این کار نیک از تو قطع نخواهد شد)».(۱)

***

عمره رجبیّه:

۱۸- عمره رجبیّه: انجام «عمره»، در ماه رجب فضیلت فراوان دارد. طبق روایات اهل بیت علیهم السلام «عمره» در ماه رجب فضیلتی هم ردیف حج دارد.(۲) در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است:

«افْضَلُ الْعُمْرَهِ، عُمْرَهُ رَجَبٍ؛

با فضیلت ترین عمره، عمره در ماه رجب است».(۳) در روایتی دیگر از امام صادق علیه السلام پرسیدند: «عمره در ماه رجب افضل است یا ماه رمضان؟» فرمود:

«عمره در ماه رجب افضل است».(۴) در روایتی آمده است که حضرت امام زین العابدین علیه السلام در ماه رجب به عمره رفته بود و شبانه روز، در کنار کعبه نماز بجا می آورد و پیوسته در سجده بود، و در حال سجده این ذکر را می گفت:

«عَظُمَ الذَّنْبُ مِنْ

ص :۶۳۶

۱- [۸۱۴]اقبال، صفحه ۶۳۲؛ مرحوم علّامه حلّی در اجازه اش برای« بنی زهره» این روایت را به طور مشروح نقل کرده است(رجوع کنید به: بحارالانوار، جلد ۱۰۴، صفحه ۱۲۵).

۲- [۸۱۵]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۹۸.

۳- [۸۱۶]کافی، جلد ۴، صفحه ۵۳۶، حدیث ۶.

۴- [۸۱۷]فقیه، جلد ۲، صفحه ۴۵۳، حدیث ۲۹۴۹.

عَبْدِکَ، فَلْیَحْسُنِ الْعَفْوُ مِنْ عِنْدِکَ»

و در آن مدّت، چیزی افزون بر این ذکر نمی گفت!(۱) همچنین زیارت امام رضا علیه السلام در ماه رجب مستحب است و در روایتی از امام جواد علیه السلام زیارت آن حضرت در ماه رجب مورد تأکید قرار گرفته است.(۲)

دوم- اعمال مخصوص شبها و روزهای ماه رجب:

اشاره

شب اوّل ماه انجام اعمالی در این شب با ارزش، مورد سفارش است:

اوّل: از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که به هنگام رؤیت هلال ماه رجب، این دعا را می خواند:

اللهُمَّ اهِلَّهُ عَلَیْنا بِالْأَمْنِ وَ الْإیمانِ، وَ السَّلامَهِ وَ الْإِسْلامِ، رَبّی

خدایا ما را با امنیّت و ایمان و سلامتی و اسلام در این ماه داخل کن، پروردگار من

وَرَبُّکَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ.(۳)

و تو (ای ماه رجب) خداوند عزیز و گرامی است.

و همچنین از آن حضرت نقل شده است که وقتی هلال ماه رجب را می دید، می فرمود:

اللهُمَّ بارِکْ لَنا فی رَجَبٍ وَ شَعْبانَ، وَ بَلِّغْنا شَهْرَ رَمَضانَ، وَ اعِنَّا عَلَی

خدایا ماه رجب و شعبان را بر ما مبارک گردان و ما را به ماه رمضان برسان، و بر

الصِّیامِ وَ الْقِیامِ، وَ حِفْظِ اللِّسانِ، وَ غَضِّ الْبَصَرِ، وَ لا تَجْعَلْ حَظَّنا مِنْهُ

روزه و شب زنده داری و حفظ زبان و چشم پوشی یاری ده، و بهره ما را از این ماه

الْجُوعَ وَ الْعَطَشَ.(۴)

گرسنگی و تشنگی قرار مده.

دوم: غسل کردن.

مرحوم «سیّد بن طاووس» می گوید در کتب «عبادات» روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله یافتم که آن حضرت فرمود:

«هر کس درک کند ماه رجب را و در اوّل، وسط و آخر آن، غسل کند؛ همانند روزی که از مادر متولّد شده، از گناهان خارج گردد (و پاک شود)».(۵)

ص: ۶۳۷

۱- [۸۱۸]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۰۱ و اقبال، صفحه ۶۴۸.

۲- [۸۱۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۲۰ و کافی، جلد ۴، صفحه ۵۸۴، حدیث ۲.

۳- [۸۲۰]اقبال، صفحه ۶۲۷.

۴- [۸۲۱]همان مدرک، صفحه ۶۲۸.

۵- [۸۲۲]همان مدرک.

سوم: زیارت امام حسین علیه السلام در این شب فضیلت بسیار دارد.(۱) چهارم: بعد از نماز مغرب، بیست رکعت نماز بخواند (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعت یک بار سوره «حمد» و یک بار سوره «توحید» بخواند؛ رسول خدا صلی الله علیه و آله در پاداش این عمل فرمود: هر کس چنین کند، به خدا سوگند! خودش، خانواده اش، مالش و فرزندانش محفوظ بمانند و از عذاب قبر پناه داده شود ...

و در قیامت به سرعت از صراط بگذرد.(۲) پنجم: بعد از نماز عشا، دو رکعت نماز بجا آورد، در رکعت اوّل «حمد» و «الم نشرح» را یک مرتبه و سوره «قل هو اللّه احد» را سه مرتبه بخواند و در رکعت دوم، سوره های «حمد»، «الَم نشرح»، «قل هو اللَّه احد» و «معوّذتین» (سوره های ناس و فلق) را یکبار بخواند و پس از سلام سی مرتبه بگوید: «لا اله الّا اللَّه» و سی مرتبه «صلوات» بفرستد.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: کسی که این عمل را انجام دهد، خداوند گناهانش را می آمرزد و از گناه پاک می شود.(۳) ششم: سی رکعت نماز بخواند، (هر دو رکعت به یک سلام) در هر رکعت یک مرتبه «حمد» و یک مرتبه «قل یا ایّها الکافرون» و سه مرتبه «قل هو اللَّه احد» را بخواند؛ در روایتی رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر مرد و زن مؤمنی چنین کند، خداوند تمام گناهان کوچک و بزرگ وی را می آمرزد و تا سال بعد، خداوند نامش را در فهرست «نمازگزاران» می نویسد و از نفاق پاک می شود.(۴)

***

هفتم: احیای شب اوّل ماه «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجّد» از امام صادق علیه السلام از جدّش از امیر مؤمنان علی علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت دوست داشت که در چهار شب از شبهای سال، فارغ از هر چیز، به عبادت بپردازد: شب اوّل ماه رجب، شب نیمه شعبان، شب عید فطر و شب عید قربان.(۵) در حدیثی دیگر، از امام صادق علیه السلام نقل شده است که: «تا می توانی بر احیای شب های عید فطر، عید قربان و ... شب اوّل رجب مراقبت کن».(۶)

***

هشتم: خواندن دعایی که از امام جواد علیه السلام نقل شده است که فرمود: مستحب است انسان، در شب اوّل رجب، با این کلمات، دعا کند:

۱- [۸۲۳]زاد المعاد، صفحه ۱۳.

۲- [۸۲۴]اقبال، صفحه ۶۲۹.

۳- [۸۲۵]همان مدرک.

۴- [۸۲۶]اقبال، صفحه ۶۲۹.

۵- [۸۲۷]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۹۸.

۶- [۸۲۸]زاد المعاد، صفحه ۱۳.

اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِانَّکَ مَلیکٌ، وَانَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ مُقْتَدِرٌ، وَانَّکَ ما

خدایا از تو می خواهم به خاطر اینکه فرمانروایی و بر هر چیز توانایی، و آنچه بخواهی

تَشآءُ مِنْ أَمْرٍ یَکُونَ، اللهُمَّ انّی اتَوَجَّهُ الَیْکَ بِنَبِیِّکَ مُحَمَّدٍ نَبِیِّ الرَّحْمَهِ،

انجام می شود، خدایا به تو رو می کنم، به واسطه پیامبرت محمّد، پیامبر رحمت

صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، یا مُحَمَّدُ یا رَسُولَ اللَّهِ، انّی اتَوَجَّهُ بِکَ الَی اللَّهِ رَبِّکَ

- که درود خدا بر او و خاندانش باد- ای محمّد، ای رسول خدا، به واسطه تو به خدایی که پروردگار تو

وَرَبِّی لِیُنْجِحَ بِکَ طَلِبَتی اللهُمَّ بِنَبِیِّکَ مُحَمَّدٍ وَالْأَئِمَّهِ مِنْ اهْلِ بَیْتِهِ،

و من است رو می کنم، تا به واسطه تو به خواسته ام برسم، خدایا به حق پیامبرت محمّد و امامان از خاندانش

صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ عَلَیْهِمْ، انْجِحْ طَلِبَتی

- که درود خدا بر او و بر آنان باد- خواسته ام را اجابت کن.

آنگاه حاجت خود را از خداوند بخواهد.(۱) نهم: از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام نقل شده که (در شب اوّل ماه رجب) بعد از فراغ از نماز شب، در حال سجده می گفت:

لَکَ الْمَحْمَدَهُ انْ اطَعْتُکَ، وَلَکَ الْحُجَّهُ انْ عَصَیْتُکَ، لا صُنْعَ لی وَلا لِغَیْری

ستایش از آنِ توست اگر اطاعتت کنم، و دلیل و حجّت از آنِ توست اگر مخالفتت کنم، و در احسان و نیکی جز به کمک تو کاری از دست من و غیر من

فی احْسانٍ الَّا بِکَ، یا کائِناً قَبْلَ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَیا مُکَوِّنَ کُلِّ شَیْ ءٍ، انَّکَ

ساخته نیست، ای که قبل از هر چیز بوده و همه چیز را به وجود آوردی، به یقین تو

عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، اللَّهُمَّ انّی اعُوذُ بِکَ مِنَ الْعَدیلَهِ عِنْدَ الْمَوْتِ، وَ مِنْ

بر هر چیز توانایی، خدایا از خروج از حق در هنگام مردن و از

شَرِّ الْمَرْجِعِ فِی الْقُبُورِ، وَ مِنَ النَّدامَهِ یَوْمَ الْا زِفَهِ، فَاسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ

بازگشت بد به گور و از پشیمانی روز قیامت، به تو پناه می برم، پس از تو می خواهم که

عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَجْعَلَ عَیْشی عیشَةً نَقِیَّةً، وَ مِیتَتی میتَةً

بر محمّد و خاندان محمّد درود فرستی، و زندگانیم را پاکیزه و مرگم را

سَوِیَّةً، وَ مُنْقَلَبی مُنْقَلَباً کَریماً، غَیْرَ مُخْزٍ وَ لا فاضِحٍ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی

آسان و بازگشتم را کریمانه و بدون خواری و رسوایی قرار دهی، خدایا بر

۱- [۸۲۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۹۸.

مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الْأَئِمَّهِ، یَنابیعِ الْحِکْمَهِ، وَ اولِی النِّعْمَهِ، وَمَعادِنِ الْعِصْمَهِ،

محمّد و خاندانش درود فرست، همان امامانی که سرچشمه های دانش و صاحبان نعمت و گنجینه های عصمتند،

وَاْعصِمْنی بِهِمْ مِنْ کُلِّ سُوءٍ، وَلا تَاْخُذْنی عَلی غِرَّهٍ وَ لا عَلی غَفْلَهٍ، وَ لا

و مرا به واسطه ایشان از هر بدی حفظ کن، و بر غرور و بی خبری مؤاخذه نکن،

تَجْعَلْ عَواقِبَ اعْمالی حَسْرَهً، وَ ارْضَ عَنّی فَانَّ مَغْفِرَتَکَ لِلظّالِمینَ

و سرانجام کارم را افسوس و پشیمانی قرار مده، و از من راضی باش، چرا که آمرزش تو از آنِ گنهکاران است

وَانَا مِنَ الظّالِمینَ، اللهُمَّ اغْفِرْ لی ما لا یَضُرُّکَ، و اعْطِنی ما لا یَنْقُصُکَ،

و من از گنهکارانم، خدایا آنچه زیانی را به تو نرساند از من بیامرز و آنچه از تو نکاهد به من عطا کن،

فَانَّکَ الْوَسیعُ رَحْمَتُهُ، الْبَدیعُ حِکْمَتُهُ، وَ اعْطِنِی السَّعَهَ وَ الدَّعَهَ، وَ الْأَمْنَ

چرا که رحمت تو وسیع و دانشت به روز است، و به من وسعت و آسایش و امنیّت

وَ الصِّحَّهَ، وَ الْبُخُوعَ وَ الْقُنُوعَ، وَ الشُّکْرَ وَ الْمُعافاهَ، وَ التَّقْوی وَ الصَّبْرَ،

و سلامتی و فروتنی و قناعت و شکر و گذشت و پرهیزکاری و صبر

وَالصِّدْقَ عَلَیْکَ وَ عَلی اوْلِیآئِکَ، وَ الْیُسْرَ وَ الشُّکْرَ، وَ اعْمُمْ بِذلِکَ یا رَبِ

و راستگویی نسبت به تو و اولیایت و آسایش و شکر عطا کن، ای پروردگار من شریک کن در این امور

اهْلی وَ وُلْدی وَ اخْوانی فیکَ، وَ مَنْ احْبَبْتُ وَ احَبَّنی وَ وَلَدْتُ وَ وَلَدَنی

خانواده و فرزندان و برادران دینیم و آنان که دوستشان دارم و دوستم دارند و فرزندان و پدرانم،

مِنَ الْمُسْلِمینَ وَ الْمُؤْمِنینَ یا رَبَّ الْعالَمینَ.(۱)

از مسلمانان و مؤمنان را، ای پروردگار جهانیان.

در حدیث آمده است که این دعا، بعد از هشت رکعت نماز شب و پیش از نماز وتر است. آنگاه سه رکعت وتر (دو رکعت نماز شفع و یک رکعت نماز وتر) را بجا می آوری پس از سلام، در همان حالت نشسته می خوانی:

الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی لا تَنْفَدُ خَزآئِنُهُ، وَ لا یَخافُ آمِنُهُ، رَبِّ اِن ارْتَكَبْتُ

حمد و سپاس از آنِ خداوندی است که گنجهایش پایان نپذیرد و پناه آورنده اش ایمن باشد، ای پروردگار من، اگر مرتکب

الْمَعاصِیَ فَذلِكَ ثِقَهٌ مِنّی بِكَرَمِكَ، انَّكَ تَقْبَلُ التَّوْبَهَ عَنْ عِبادِكَ، وَتَعْفُو

گناهان شدم به خاطر اطمینانم به کرم توست، چرا که توبه بندگانت را می پذیری و گناهانشان را

۱- [۸۳۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۹۸.

عَنْ سَيِّئاتِهِمْ، وَ تَغْفِرُ الزَّلَلَ، وَ انَّکَ مُجیبٌ لِداعیکَ وَ مِنْهُ قَریبٌ، وَ انَا

می بخشی، و لغزش هایشان را می آمرزی، و تو به یقین درخواست کننده ات را پاسخ گویی و به او نزدیکی، و من

تائِبٌ الَیْکَ مِنَ الْخَطایا، وَ راغِبٌ الَیْکَ فی تَوْفیرِ حَظّی مِنَ الْعَطایا، یا

از خطاهایم به درگاهت بازگشته و فزونی بهره ام از عطاهایت را خواهانم، ای

خالِقَ الْبَرایا، یا مُنْقِذی مِنْ کُلِّ شَدیدَهٍ، یا مُجیری مِنْ کُلِّ مَحْذُورٍ، وَفِّرْ

آفریدگار مخلوقات، ای نجات دهنده ام از سختی ها، ای پناهم از هر خطر، شادمانیم

عَلَیَّ السُّرُورَ، وَ اکْفِنی شَرَّ عَواقِبِ الْأُمُورِ، فَانْتَ اللَّهُ عَلی نَعْمآئِکَ

را فراوان کن، و از عاقبت های بد کارهایم مرا حفظ کن، پس تویی خدایی که نعمتها

وَ جَزیلِ عَطآئِکَ مَشْکُورٌ، وَلِکُلِّ خَیْرٍ مَذْخُورٌ.(۱)

و فراوانی بخششهایت در خور ستایش و برای هر کار خیری ذخیره شده است.

***

روز اوّل ماه این روز نیز اعمالی دارد:

۱- روزه گرفتن؛ در روایتی از امام رضا علیه السلام پاداشهای مهمّی برای روزه اوّل ماه رجب ذکر شده است.(۲) در روایتی دیگر، امام باقر علیه السلام روز اوّل ماه رجب را، روز سوار شدن حضرت نوح بر کشتی بیان کرده و فرمود: «هنگامی که نوح در این روز، سوار کشتی شد، به همه کسانی که با او بودند دستور داد روزه بگیرند؛ و هر کس این روز را روزه بگیرد، آتش دوزخ به فاصله یک سال راه، از او دور گردد».(۳) ۲- غسل کردن.(۴) ۳- زیارت امام حسین علیه السلام؛ «شیخ طوسی» روایتی را از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت فرمود: «هر کس امام حسین علیه السلام را در روز اوّل ماه رجب زیارت کند، به یقین خداوند او را می آمرزد».(۵) ۴- خواندن نماز حضرت سلمان؛ این نماز را که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به وی آموخت، به این نحو است: ده رکعت نماز بجا می آوری (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعت، یک مرتبه «حمد»، سه مرتبه «توحید» و سه مرتبه «قل یا ایّها الکافرون» را می خوانی و بعد از سلامِ نماز، دستها را بلند می کنی و می گویی:

۱- [۸۳۱]مصباح المتهجد، صفحه ۷۹۹.

۲- [۸۳۲]اقبال، صفحه ۶۳۴.

۳- [۸۳۳]اقبال، صفحه ۶۳۵، و مصباح المتهجّد، صفحه ۷۹۷.

۴- [۸۳۴]اقبال، صفحه ۶۲۸.

۵- [۸۳۵]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۰۱.

لا إلهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَريکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکَ وَلَهُ الْحَمْدُ، یُحْیی وَیُمیتُ،

معبودی نیست جز خدای یگانه که شریکی ندارد، فرمانروایی و ستایش از آنِ اوست، زنده کرده و می میراند،

وَهُوَ حَیٌّ لایَمُوتُ، بِیَدِهِ الْخَیْرُ، وَهُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، اللهُمَّ لا مانِعَ

و اوست زنده ای که هرگز نمیرد، و نیکی ها به دست اوست و او بر هر چیز تواناست، خدایا آنچه تو عطا کنی کسی را توانایی

لِما اعْطَیْتَ، وَلا مُعْطِیَ لِما مَنَعْتَ، وَلا یَنْفَعُ ذَاالْجَدِّ مِنْکَ الْجَدُّ.

منعش نباشد و آنچه تو منع کنی کسی را توانایی عطایش نباشد، و تلاش غنیّ (بدون عمل) از تو بی نیازش نکند.

آنگاه دست ها را بر روی صورت خود می کشی.(۱) در روز نیمه ماه نیز ده رکعت نماز به همین نحو انجام می دهی و پس از هر دو رکعت، آن دعا را می خوانی ولی پس از جمله

«وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیر»

این جملات را اضافه می کنی:

الهاً واحِداً احَداً فَرْداً صَمَداً، لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَهً وَلا وَلَداً.

معبود یگانه یکتای تنهای بی نیازی که همسر و فرزندی اختیار نکرده است.

آنگاه دستها را به صورت می کشی.(۲) و در روز آخر ماه رجب نیز، ده رکعت نماز را به همان نحو، انجام می دهی و پس از سلام نماز، آن دعا را می خوانی، ولی پس از جمله

«وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیر»

می گویی:

وَ صَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرینَ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ

و درود خدا بر محمّد و خاندان پاکش و توان و نیرویی جز برای خداوند

الْعَلِیِّ الْعَظیمِ.

بلندمرتبه با عظمت نیست.

آنگاه دست ها را بر صورت خود می کشی و حاجتت را می طلبی که به اجابت می رسد.(۳) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به سلمان فرمود: «هر مرد و زن مؤمنی که این سی رکعت نماز را بجا آورد، خداوند گناهانش را بیامرزد و پاداش کسی که تمام آن ماه را روزه گرفته، به وی عنایت کند و از آتش دوزخ نجات دهد، و این به منزله ورقه عبور از صراط است».

سلمان می گوید: «پس از شنیدن این حدیث از رسول خدا صلی الله علیه و آله با حالت گریه به سجده افتادم و شکر الهی را بجا آوردم».(۴)

۱- [۸۳۶]اقبال، صفحه ۶۳۷.

۲- [۸۳۷]همان مدرک، صفحه ۶۵۷.

۳- [۸۳۸]همان مدرک، صفحه ۶۸۲.

۴- [۸۳۹]همان مدرک، صفحه ۶۳۷ و ۶۸۲.

۵- نماز دیگری از حضرت سلمان رحمه الله، این نماز نیز ده رکعت است (هر دو رکعت به یک سلام) که در روز اوّل ماه رجب خوانده می شود: در هر رکعت یک مرتبه «حمد» و سه مرتبه «توحید».

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله درباره پاداش این نماز به سلمان نکته هایی را فرمود، از جمله، بخشش گناهان، محفوظ ماندن از وحشت قبر و عذاب روز قیامت و دور ماندن از برخی ازبیماری ها.(۱) شب سیزدهم ماه امام صادق علیه السلام فرمود: «خداوند به این امّت سه ماه ارزشمند عطا کرد، که به امّت های قبل نداده بود و آن ماهها، رجب، شعبان و ماه رمضان است و سه شب نیز به این امّت عنایت کرد که به امّت های پیشین نداده بود و آن شب های سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم ماه است و همچنین سه سوره (بافضیلت و پرمحتوا) به این امّت عطا کرد که به امّت های سابق نداده بود و آن سوره های «یس»، «مُلک» و «توحید» است، از این رو هر کس که میان این سه فضیلت جمع کند، میان بهترین عطاهای این امّت جمع کرده است».

از امام علیه السلام سؤال شد: «چگونه می توان میان آنها جمع کرد؟»

فرمود: «در لیالی بیض (سه شب مزبور) در این سه ماه نماز بخواند؛ به این نحو که «در شب سیزدهم، دو رکعت نماز بگزارد و در هر رکعتی پس از سوره «حمد» این سه سوره (یس، ملک و توحید) را بخواند، و در شب چهاردهم، چهار رکعت نماز بگزارد (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعتی «حمد» و «یس» و «ملک» و «توحید» را بخواند و در شب پانزدهم، شش رکعت نماز بگزارد (هر دو رکعت به یک سلام) و همان سوره ها را در هر رکعت بخواند».

امام علیه السلام در فضیلت این نمازها فرمود: «هر کس چنین کند فضیلت این سه ماه را به دست آورده و خداوند همه گناهانش را- جز شرک- می آمرزد».(۲) روز سیزدهم ماه روز سیزدهم ماه رجب مصادف با ولادت امیرالمؤمنین علی علیه السلام است و اوّلین روز از ایّام البیض است. روزه گرفتن در این روز، و دو روز بعد، ثواب فراوانی دارد.(۳) و هر کس که بخواهد عمل «امّ داوود» را بجا آورد باید این روز را روزه بگیرد.

روز چهاردهم ماه روزه گرفتن در این روز پاداش فراوانی دارد. در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله می خوانیم: «هرکس که روز چهاردهم ماه رجب را روزه بگیرد، خداوند پاداشی به وی عنایت کند که نه چشمی دیده و نه گوشی شنیده و نه بر قلبی خطور کرده باشد! ...».(۴) شب نیمه ماه این شب، شب ارزشمندی است که چند عمل در آن وارد شده است:

۱- [۸۴۰]اقبال، صفحه ۶۳۷.

۲- [۸۴۱]همان مدرک، صفحه ۶۵۵.

۳- [۸۴۲]همان مدرک، صفحه ۶۵۶.

۴- [۸۴۳]همان مدرک، صفحه ۶۵۵.

اوّل: غسل.(۱) دوم: احیای آن شب به عبادت که فضیلت بسیار دارد.(۲) سوم: زیارت امام حسین علیه السلام که زیارت آن حضرت در شب و روز نیمه رجب مورد تأکید قرار گرفته است.(۳) چهارم: شش رکعت نماز بگذارد (هر دو رکعت با یک سلام) و در هر رکعتی «حمد» و «یس» و «ملک» و «توحید» را بخواند.

پنجم: بجا آوردن سی رکعت نماز، که در هر رکعت یک مرتبه «حمد» و ده مرتبه سوره «توحید» را بخواند، در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله پاداش فراوانی برای این نماز ذکر شده است.(۴) ششم: دوازده رکعت نماز (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعت یک بار «حمد» و یک بار «سوره» را می خوانی و پس از پایان نمازها هر یک از سوره های «حمد»، «فلق»، «ناس»، «توحید» و «آیهالکرسی» و همچنین سوره «قدر» را چهار مرتبه می خوانی و پس از آن، چهار مرتبه می گویی:

سُبْحانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَااِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ اكْبَر

. سپس می گویی:

أللَّهُ أللَّهُ رَبِّی، لا أُشْرِکُ بِهِ شَیْئاً، ما شاءَ اللَّهُ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ.

این نماز را «سیّد» در «اقبال» از امام صادق علیه السلام روایت کرده است.(۵) روز نیمه رجب روز مبارکی که در آن چند عمل وارد شده است:

۱- غسل کردن.(۶) ۲- زیارت امام حسین علیه السلام؛ در روایتی از محمّد بن ابی نصر نقل شده است که از امام رضا علیه السلام سؤال کردم: «در چه ماهی زیارت امام حسین علیه السلام بهتر است؟» فرمود: «در نیمه رجب و نیمه شعبان».(۷) ۳- بجا آوردن نماز جناب سلمان (همان گونه که در اعمال روز اوّل ماه رجب، صفحه ۶۴۱ گذشت).(۸) ۴- چهار رکعت نماز بگزارد (هر دو رکعت به یک سلام) و پس از سلام دستهای خود را بگشاید و بگوید:

اللَّهُمَّ یا مُذِلَّ کُلِّ جَبَّارٍ، وَ یا مُعِزَّ الْمُؤْمِنینَ، انْتَ کَهْفی حینَ تُعْیینِی

ای خدا، ای خوارکننده ستمگران، و ای عزّت بخش مؤمنان، تویی پناهم به هنگام درماندگی،

۱- [۸۴۴]زاد المعاد، صفحه ۱۹ و ۲۰.

۲- [۸۴۵]همان مدرک.

۳- [۸۴۶]همان مدرک.

۴- [۸۴۷]اقبال، صفحه ۶۵۶.

۵- [۸۴۸]همان مدرک.

۶- [۸۴۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۰۷

۷- [۸۵۰]همان مدرک و اقبال، صفحه ۶۵۷.

۸- [۸۵۱]اقبال، صفحه ۶۵۷.

الْمَذاهِبُ، وَانْتَ بارِئُ خَلْقی رَحْمَهً بی وَ قَدْ کُنْتَ عَنْ خَلْقی غَنِیّاً،

و تویی آفریننده من از روی رحمت، در حالی که نیازی به خلقتِ من نداشتی،

وَلَوْلا رَحْمَتُکَ لَکُنْتُ مِنَ الْهالِکینَ، وَ انْتَ مُؤَیِّدی بِالنَّصْرِ عَلی اعْدآئی

و اگر نبود رحمت تو به یقین نابود می شدم، و تویی یاورم در برابر دشمنان،

وَ لَوْ لا نَصْرُکَ ایَّایَ لَکُنْتُ مِنَ الْمَفْضُوحینَ، یا مُرْسِلَ الرَّحْمَهِ مِنْ

و اگر یاریت نبود به یقین از رسواشدگان بودم، ای فرو فرستنده رحمت از

مَعادِنِها، وَ مُنْشِئَ الْبَرَکَهِ مِنْ مَواضِعِها، یا مَنْ خَصَّ نَفْسَهُ بِالشُّمُوخِ

معادن آن، و پدیدآورنده برکت از جایگاه آن، ای کسی که خود را به سربلندی

وَالرَّفْعَهِ، فَاوْلِیآؤُهُ بِعِزِّهِ یَتَعَزَّزُونَ، وَ یا مَنْ وَضَعَتْ لَهُ الْمُلُوکُ نیرَ الْمَذَلَّهِ

و بلندمرتبگی مخصوص ساخته، پس دوستانش به عزّت او سرافراز گردند، و ای کسی که پادشاهان در برابرش یوغ ذلّت

عَلی اعْناقِهِمْ، فَهُمْ مِنْ سَطَواتِهِ خآئِفُونَ، اسئَلُکَ بِکَیْنُونِیَّتِکَ الَّتِی

به گردن نهاده، و از اقتدار او بیمناکند، از تو می خواهم به حق بودنت که

اشْتَقَقْتَها مِنْ کِبْرِیآئِکَ، وَ اسئَلُکَ بِکِبْرِیآئِکَ الَّتِی اشْتَقَقْتَها مِنْ عِزَّتِکَ،

از عظمتت برگرفته ای، و از تو می خواهم به حق عظمتت که از عزّتت برگرفته ای،

وَاسئَلُکَ بِعِزَّتِکَ الَّتِی اسْتَوَیْتَ بِها عَلی عَرْشِکَ، فَخَلَقْتَ بِها جَمیعَ خَلْقِکَ

و از تو می خواهم به حق عزّتت که به وسیله آن بر عرشت مستولی گشته ای، و به واسطه آن تمامی مخلوقاتت را آفریده ای،

فَهُمْ لَکَ مُذْعِنُونَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ اهْلِ بَیْتِهِ.

پس همه به خداوندیت اقرار دارند، (از تو می خواهم) که بر محمّد و خاندانش درود فرستی.

امام صادق علیه السلام از امیر مؤمنان علی علیه السلام نقل کرده است که: هر غمزده و اندوهگینی این دعا را بخواند، خداوند متعال اندوه و غم او را برطرف می سازد.(۱)

***

۵- عمل امّ داوود: از مهمترین اعمال روز نیمه رجب، عمل «امّ داوود» است که به گفته علّامه مجلسی: «شیخ صدوق»، «شیخ طوسی» و «سیّد بن طاووس» (ره) به سندهای معتبر آن را نقل کرده اند.(۲) این عمل برای برآمدن حاجات و رفع اندوه و غم، حلّ مشکلات و دفع ظلم ستمگران بسیار مؤثّر است. (و به گفته «علّامه مجلسی»، در «زاد المعاد»، بارها تجربه شده است.)

۱- [۸۵۲]اقبال، صفحه ۶۵۷.

۲- [۸۵۳]زاد المعاد، صفحه ۲۱.

اجمال این روایت و سبب نامگذاری آن به «امّ داوود» چنین است:

جناب فاطمه، مادر داوود بن حسن (نوه پسری امام حسن مجتبی علیه السلام) دایه امام صادق علیه السلام بود، که فاطمه، امام صادق علیه السلام را با شیر داوود، شیر داده بود، هنگامی که «محمّد بن عبداللّه بن حسن» در مدینه قیام کرد، «منصور دوانیقی» لشکری را برای نبرد با آنان فرستاد که آنها را شکست دادند و محمّد و برادرش ابراهیم را کشتند، و عبداللّه بن حسن و جمعی از سادات را دستگیر نموده و به زندان عراق منتقل کردند، در میان آن گروه «داوود» نیز حضور داشت. مادر داوود می گوید: چون مدّتی از حبس فرزندم گذشت و از او خبری به من نرسید، بسیار پریشان شدم و پیوسته تضرّع و دعا می کردم و از صلحا و نیکان و برادران دینی برای نجات فرزندم طلب دعا می نمودم، ولی نتیجه ای نمی گرفتم و گاهی خبر کشته شدن داوود به من می رسید و گاه می گفتند که وی زنده است. روز به روز اندوه و مصیبت من بیشتر می شد و از دیدار او ناامیدتر می شدم. تا آن که شنیدم، امام صادق علیه السلام بیمار شده است. به عیادت آن حضرت رفتم، وقتی خواستم برخیزم، امام فرمود:

از داوود چه خبر داری؟ من وقتی که نام «داوود» را شنیدم، گریستم و گفتم: فدایت شوم، داوود در عراق زندانی است، من که از دیدار او ناامیدم! از شما التماس دعا دارم، او را دعا کنید، او برادر رضاعی شماست!

امام علیه السلام فرمود: چرا از دعای «استفتاح» و دعای «اجابت» و «نجاح»(۱) غافلی! این دعا، دعایی است که درهای اجابت الهی را می گشاید و فرشتگان از آن استقبال می کنند و دعا کننده را به اجابت دعایش، بشارت می دهند و کسی که این دعا را بخواند، پاداش او بهشت است.

پرسیدم: این دعا و عمل به آن چگونه است؟

امام علیه السلام فرمود: ماه رجب نزدیک شده است و این ماه، ماهی ارزشمند است و دعاها در آن به اجابت می رسد، در سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم ماه رجب، روزه بگیر! امام علیه السلام در ادامه نحوه اعمال را بیان کرد و فرمود: این دعا، بسیار شریف و پرارزش است که مشتمل بر اسم اعظم خداست و هر کس آن را بخواند، حاجت او برآورده می شود.

امّ داوود می گوید: آن حضرت، دعا را برای من نوشت، من آن را به خانه بردم و انجام دادم تا آن که در شب شانزدهم، پس از افطار و عبادت به خواب رفتم؛ رسول خدا صلی الله علیه و آله را در خواب دیدم، آن حضرت، علاوه بر بشارت بهشت و آمرزش گناهان، خبر آزادی و بازگشت فرزندم را به من داد؛ چند روزی نگذشت که پسرم آزاد شد و با عزّت و احترام نزدم بازگشت و جریان آزادی خود و اموری را که سبب آن شد، برای من تعریف کرد.(۲)

۱- [۸۵۴] (۱).« استفتاح» به معنای طلب نصرت و فتح و یاری است و« نجاح» نیز به معنای ظفر و پیروزی است.(بحارالانوار، جلد ۸۱، صفحه ۳۷۶).

۲- [۸۵۵]زاد المعاد، صفحه ۲۱- ۲۴(با تلخیص و تصرّف) و اقبال، صفحه ۶۵۸.

کیفیّت عمل امّ داوود:

چگونگی این عمل، مطابق روایت شیخ در «مصباح المتهجّد»(۱) به این نحو است که: روزهای سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم ماه رجب را روزه می گیری، در روز پانزدهم، نزدیک ظهر غسل می کنی و چون ظهر شد، نماز ظهر و عصر را بجا می آوری، در حالی که رکوع و سجود را نیکو انجام می دهی. خوب است این عمل در مکان خلوتی باشد که چیزی تو را مشغول نسازد و انسانی با تو سخن نگوید؛ وقتی که نمازت به پایان رسید؛ رو به قبله می نشینی و این سوره ها را می خوانی:

۱- سوره حمد، صد مرتبه.

۲- سوره اخلاص، (قل هو اللَّه احد)، صد مرتبه.

۳- آیهالکرسی، ده مرتبه.

۴- سوره های انعام، اسراء، کهف، لقمان، یس، صافّات، حم سجده (فصّلت)، حمعسق (شوری)، دخان، فتح، واقعه، مُلک، ن و القلم و سوره انشقاق تا آخر قرآن، پس از پایان سوره های قرآنی، در همان حال که رو به قبله نشسته ای، این دعا را بخوان:

صَدَقَ اللَّهُ الْعَظیمُ، الَّذی لا اِلهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ، ذُو الْجَلالِ

راست گفت خداوند با عظمتی که معبودی جز او زنده و پاینده نیست، صاحب شکوه

وَالْاِکْرامِ، الرَّحْمنُ الرَّحیمُ، الْحَلیمُ الْکَریمُ، الَّذی لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْ ءٌ،

و بزرگواری، بخشنده و مهربان، شکیبا و با کرامتی که چیزی همانندش نیست،

وَهُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ، الْبَصیرُ الْخَبیرُ، شَهِدَ اللَّهُ اَنَّهُ لا اِلهَ اِلَّا هُوَ،

و او شنوا و دانا و بینا و آگاه است، خداوند گواه است که معبودی جز او نیست،

وَالْمَلائِکَهُ وَاوُلُوا الْعِلْمِ، قآئِماً بِالْقِسْطِ لا اِلهَ اِلَّا هُوَ الْعَزیزُ الْحَکیمُ،

و فرشتگان و صاحبان دانش نیز گواهی می دهند که معبوی جز او نیست؛ همواره قائم به عدالت است (آری) هیچ معبودی جز آن خداوند توانا و دانا وجود ندارد،

وَبَلَّغَتْ رُسُلُهُ الْکِرامُ، وَاَنَا عَلی ذلِکَ مِنَ الشَّاهِدینَ، اللهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ

و پیامبران گرامیش این (گواهی) را رسانده اند و من نیز از گواهانم، خدایا حمد و سپاس

وَلَکَ الْمَجْدُ، وَلَکَ الْعِزُّ وَلَکَ الْفَخْرُ، وَلَکَ الْقَهْرُ وَلَکَ النِّعْمَهُ، وَلَکَ الْعَظَمَهُ

و بزرگواری از آنِ توست و عزّت و بزرگ منشی از آنِ توست، و چیرگی و نعمت بخشی از آنِ توست، و بزرگی

وَلَکَ الرَّحْمَهُ، وَلَکَ الْمَهابَهُ وَلَکَ السُّلْطانُ، وَلَکَ الْبَهآءُ وَلَکَ الْإِمْتِنانُ،

و رحمت از آنِ توست، و شکوه و سلطنت از آنِ توست، و جلال و لطف از آنِ توست،

۱- [۸۵۶]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۰۷.

وَلَکَ التَّسْبیحُ وَلَکَ التَّقْدیسُ، وَلَکَ التَّهْلیلُ وَلَکَ التَّکْبیرُ، وَلَکَ ما یُری

و ثنا و تقدیس از آنِ توست، و «لا إله الا اللّه» و «اللّه اکبر» مخصوص توست، و تویی مالک

وَلَکَ ما لا یُری وَلَکَ ما فَوْقَ السَّمواتِ الْعُلی وَ لَکَ ما تَحْتَ الثَّری

آنچه پیدا و پنهان است، و تویی مالک آنچه در آسمان بالا و در زیر زمین است،

وَلَکَ الْأَرَضُونَ السُّفْلی وَلَکَ الْآخِرَهُ وَالْأُولی وَلَکَ ما تَرْضی بِهِ مِنَ

و از آنِ توست طبقات زیرین زمین و آخرت و دنیا، و از آنِ توست آنچه از

الثَّنآءِ وَالْحَمْدِ وَالشُّکْرِ وَ النَّعْمآءِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی جَبْرَئیلَ امینِکَ عَلی

ستایش و سپاس و شکر و نعمت بخشی که تو را خشنود سازد، خدایا درود فرست بر جبرئیل، امین بر

وَحْیِکَ، وَالْقَوِیِّ عَلی امْرِکَ، وَالْمُطاعِ فی سَمواتِکَ، وَمَحالِّ کَراماتِکَ،

وحیت، و توانمند بر اطاعت فرمانت و اطاعت شده در آسمانها و جایگاه های بزرگی و منزلتت،

الْمُتَحَمِّلِ لِکَلِماتِکَ، النّاصِرِ لِانْبِیآئِکَ، الْمُدَمِّرِ لِأَعْدآئِکَ، اللهُمَّ صَلِ

آورنده سخنانت، یاور پیامبرانت، و نابودکننده دشمنانت، خدایا درود فرست

عَلی میکائیلَ مَلَکِ رَحْمَتِکَ، وَالْمَخْلُوقِ لِرَأْفَتِکَ، وَالْمُسْتَغْفِرِ الْمُعینِ

بر میکائیل، فرشته رحمت و آفریده شده برای (اظهار) مهربانیت و آمرزش خواه و یاور

لِأَهْلِ طاعَتِکَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی اسْرافیلَ حامِلِ عَرْشِکَ، وَصاحِبِ

بندگان مطیعت، خدایا درود فرست بر اسرافیل حامل عرشت و صاحب

الصُّورِ الْمُنْتَظِرِ لِأَمْرِکَ، الْوَجِلِ الْمُشْفِقِ مِنْ خیفَتِکَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی

صور و منتظر فرمانت، و هراسان و نگران از ترست، خدایا درود فرست بر

حَمَلَهِ الْعَرْشِ الطّاهِرینَ، وَعَلَی السَّفَرَهِ الْکِرامِ الْبَرَرَهِ الطَّیِّبینَ، وَعَلی

حاملان پاک عرشت، و بر سفیران گرامی و نیکوکار و پاکیزه، و بر

مَلائِکَتِکَ الْکِرامِ الْکاتِبینَ، وَ عَلی مَلائِکَهِ الْجِنانِ، وَخَزَنَهِ النّیرانِ،

فرشتگان نگارنده گرامی، و بر فرشتگان بهشت و بر نگهبانان دوزخ،

وَمَلَکِ الْمَوْتِ وَالْأَعْوانِ، یا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی ابینا

و فرشته مرگ و یارانش، ای صاحب شکوه و بزرگواری، خدایا بر پدر ما

آدَمَ بَدیعِ فِطْرَتِکَ، الَّذی کَرَّمْتَهُ بِسُجُودِ مَلائِکَتِکَ، وَابَحْتَهُ جَنَّتَکَ، اللهُمَ

آدم، مخلوق جالب تو درود فرست، آن که او را به سجده فرشتگانت گرامی داشته و بهشتت را بر او مباح کردی، خدایا

صَلِّ عَلى امِّنا حَوَّآءَ الْمُطَهَّرَهِ مِنَ الرِّجْسِ، الْمُصَفَّاتِ مِنَ الدَّنَسِ،

درود فرست بر مادر ما حوّاء، همان پاکیزه از پلیدی ها، پاک از آلودگی ها،

الْمُفَضَّلَهِ مِنَ الْإِنْسِ، الْمُتَرَدِّدَهِ بَیْنَ مَحالِّ الْقُدْسِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی

برتری یافته بر انسانها، و رفت وآمد کننده در جایگاه های قدسیان، خدایا درود فرست بر

هابیلَ وَ شَیْثٍ وَ ادْریسَ وَ نُوحٍ، وَ هُودٍ وَ صالِحٍ، وَابْراهیمَ وَاسْماعیلَ،

هابیل و شیث و ادریس و نوح، و هود و صالح، و ابراهیم و اسماعیل،

وَاسْحقَ وَیَعْقُوبَ، وَیُوسُفَ وَالْأَسْباطِ، وَلُوطٍ وَشُعَیْبٍ، وَایُّوبَ

و اسحاق و یعقوب و یوسف و أسباط (پیامبران از فرزندان یعقوب) و لوط و شعیب، و ایّوب

وَمُوسی وَهارُونَ وَیُوشَعَ، وَمیشا وَالْخِضْرِ، وَذِی الْقَرْنَیْنِ وَیُونُسَ،

و موسی، و هارون و یوشع، و میشا و خضر، و ذی القرنین و یونس،

وَالْیاسَ وَالْیَسَعَ، وَ ذِی الْکِفْلِ وَ طالُوتَ، وَ داوُدَ وَ سُلَیْمانَ، وَ زَکَرِیَّا

و الیاس و یسع، و ذوالکفل و طالوت، و داود و سلیمان، و زکریا

وَشَعْیا، وَ یَحْیی وَ تُورَخَ، وَ مَتّی وَ ارْمِیا، وَ حَیْقُوقَ وَ دانِیالَ، وَ عُزَیْرٍ

و شعیا، و یحیی و تورخ، و متّی و إرمیا، و حیقوق و دانیال، عزیر

وَعیسی وَ شَمْعُونَ وَ جِرْجیسَ، وَ الْحَوارِیّینَ وَ الْأَتْباعِ، وَ خالِدٍ

و عیسی، و شمعون و جرجیس، و یاران و پیروانشان، و خالد

وَحَنْظَلَهَ وَ لُقْمانَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ ارْحَمْ مُحَمَّداً

و حنظله و لقمان، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و بر محمّد

وَآلَ مُحَمَّدٍ، وَ بارِکْ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، کَما صَلَّیْتَ وَ رَحِمْتَ

و خاندانش رحمت فرست، و بر محمّد و خاندانش برکت ده، همان گونه که بر ابراهیم و خاندانش درود و رحمت

وَبارَکْتَ عَلی ابْراهیمَ وَ آلِ ابْراهیمَ، انَّکَ حَمیدٌ مَجیدٌ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی

و برکت فرستاده ای، زیرا که تو ستوده و شایسته ستایشی، خدایا بر

الْأَوْصِیآءِ، وَ السُّعَدآءِ وَ الشُّهَدآءِ وَ ائِمَّهِ الْهُدی اللهُمَّ صَلِّ عَلَی الْأَبْدالِ

جانشینان و سعادتمندان و شهیدان و امامان هدایتگر درود فرست، خدایا بر مردان برجسته

وَ الْأَوْتادِ، وَ السُّیَّاحِ وَ الْعُبَّادِ، وَ الْمُخْلِصینَ وَ الزُّهَّادِ، وَ اهْلِ الجِدِّ

و بزرگان وارسته و پارسایانی که در خدمت مردمند و عابدان و مخلصان و زاهدان و کوشش کنندگان

ص :۶۴۹

وَالْإِجْتِهادِ، وَ اخْصُصْ مُحَمَّداً وَ اهْلَ بَيْتِهِ بِافْضَلِ صَلَواتِکَ، وَ اجْزَلِ

و تلاشگران درود فرست و محمّد و خاندانش را به برترین درودها و بزرگترین

کَراماتِکَ، وَ بَلِّغْ رُوحَهُ وَ جَسَدَهُ مِنّی تَحِیَّهً وَ سَلاماً، وَ زِدْهُ فَضْلًا وَ شَرَفاً

کرامتت مخصوص گردان، و از جانب من درود و سلامی به روح و بدنش برسان و بر فضیلت و شرافت

وَ کَرَماً، حَتّی تُبَلِّغَهُ اعْلی دَرَجاتِ اهْلِ الشَّرَفِ مِنَ النَّبِیّینَ وَالْمُرْسَلینَ،

و بزرگواریش بیافزا، تا این که او را به برترین درجات شرافتمندان از پیامبران و فرستادگان

وَ الْأَفاضِلِ الْمُقَرَّبینَ، اللَّهُمَّ وَ صَلِّ عَلی مَنْ سَمَّیْتُ وَ مَنْ لَمْ اسَمِّ مِنْ

و با فضیلت ترین از مقرّبانت برسانی، خدایا بر فرشتگان و پیامبران و فرستادگان و عبادت کنندگانت که اسمی از آنها

مَلائِکَتِکَ، وَ انْبِیآئِکَ وَ رُسُلِکَ وَ اهْلِ طاعَتِکَ، وَ اوْصِلْ صَلَواتی الَیْهِمْ

برده و یا نبرده ام، درود فرست، و درودهای مرا به آنان

وَالی ارْواحِهِمْ، وَاجْعَلْهُمْ اخْوانی فیکَ وَاعْوانی عَلی دُعآئِکَ، اللهُمَّ انّی

و ارواحشان برسان، و آنان را برادران دینی و یاورانم در دعا (به درگاهت) قرار ده، خدایا

اسْتَشْفِعُ بِکَ الَیْکَ، وَ بِکَرَمِکَ الی کَرَمِکَ، وَ بِجُودِکَ الی جُودِکَ،

شفیع قرار می دهم تو را به درگاهت و بزرگواریت را برای رسیدن به بزرگواریت و بخششت را برای رسیدن به بخششت،

وَبِرَحْمَتِکَ الی رَحْمَتِکَ، وَ بِاهْلِ طاعَتِکَ الَیْکَ، وَ اسْئَلُکَ اللَّهُمَّ بِکُلِّ ما

و رحمتت را برای رسیدن به رحمتت و بندگانت را برای رسیدن به درگاهت (شفیع قرار می دهم)، و خدایا از تو می خواهم تمامی آنچه را که

سَئَلَکَ بِهِ احَدٌ مِنْهُمْ، مِنْ مَسْئَلَهٍ شَریفَهٍ غَیْرِ مَرْدُودَهٍ، وَبِما دَعَوْکَ بِهِ مِنْ

هر یک از آنان از تو خواسته اند، درخواست های با ارزش و برآورده شده، و دعاهای پذیرفته شده

دَعْوَهٍ مُجابَهٍ غَیْرِ مُخَیَّبَهٍ، یا اللَّهُ یا رَحْمنُ یا رَحیمُ، یا حَلیمُ یا کَریمُ، یا

و امیدوارکننده، ای خدا، ای بخشنده، ای مهربان، ای شکیبا، ای بزرگوار، ای

عَظیمُ یا جَلیلُ، یا مُنیلُ یا جَمیلُ، یا کَفیلُ یا وَکیلُ، یا مُقیلُ یا مُجیرُ، یا

با عظمت ای باشکوه، ای احسان کننده، ای زیبا، ای حمایت کننده، ای سرپرست، ای درگذرنده، ای پناه دهنده، ای

خَبیرُ یا مُنیرُ، یا مُبیرُ یا مَنیعُ، یا مُدیلُ یا مُحیلُ، یا کَبیرُ یا قَدیرُ، یا

آگاه، ای تابناک، ای هلاک کننده، ای دست نایافتنی، ای گرداننده، ای انتقال دهنده، ای خداوند بزرگ، ای توانا، ای

بَصیرُ یا شَکُورُ، یا بَرُّ یا طُهْرُ، یا طاهِرُ یا قاهِرُ، یا ظاهِرُ یا باطِنُ، یا

بینا، ای شکرپذیر، ای نیکوکار، ای پاک، ای پاکیزه، ای پیروز، ای آشکار، ای پنهان، ای

ص :۶۵۰

ساتِرُ یا مُحیطُ، یا مُقْتَدِرُ یا حَفیظُ، یا مُتَجَبِّرُ یا قَریبُ، یا وَدُودُ یا

پوشاننده، ای آگاه، ای قدرتمند، ای نگهدارنده، ای بزرگمنش، ای نزدیک، ای مهربان، ای

حَمیدُ، یا مَجیدُ یا مُبْدِئُ، یا مُعیدُ یا شَهیدُ، یا مُحْسِنُ یا مُجْمِلُ، یا مُنْعِمُ

پسندیده، ای بزرگوار، ای آغاز کننده، ای بازگرداننده، ای گواه، ای نیکوکار، ای زیبایی بخش، ای نعمت دهنده،

یا مُفْضِلُ، یا قابِضُ یا باسِطُ، یا هادی یا مُرْسِلُ، یا مُرْشِدُ یا مُسَدِّدُ، یا

ای فزونی بخش، ای دریافت کننده، ای گشایش دهنده، ای هدایتگر، ای فرستنده، ای ارشادکننده، ای محکم کننده، ای

مُعْطی یا مانِعُ، یا دافِعُ یا رافِعُ، یا باقی یا واقی یا خَلّاقُ یا وَهّابُ، یا

عطا کننده، ای منع کننده، ای دفع کننده، ای بالابرنده، ای پاینده، ای نگاه دارنده، ای آفریننده، ای بخشنده، ای

تَوّابُ یا فَتّاحُ، یا نَفّاحُ یا مُرْتاحُ، یا مَنْ بِیَدِهِ کُلُّ مِفْتاحٍ، یا نَفّاعُ یا رَؤُفُ

توبه پذیر، ای کارگشا، ای نعمت ده، ای فرح بخش، ای که کلیدها به دست توست، ای سودرسان، ای پر محبّت،

یا عَطُوفُ، یا کافی یا شافی یا مُعافی یا مُکافی یا وَفِیُّ یا مُهَیْمِنُ، یا

ای مهربان، ای کفایت کننده، ای شفا دهنده، ای درگذرنده، ای جزا دهنده، ای وفاکننده، ای مقتدر، ای

عَزیزُ یا جَبّارُ یا مُتَکَبِّرُ، یا سَلامُ یا مُؤْمِنُ، یا احَدُ یا صَمَدُ، یا نُورُ یا

گرامی، ای قادر، ای مقتدر، ای مایه سلامتی، ای امان دهنده، ای یگانه، ای بی نیاز، ای روشنایی، ای

مُدَبِّرُ، یا فَرْدُ یا وِتْرُ، یا قُدُّوسُ یا ناصِرُ، یا مُونِسُ یا باعِثُ، یا وارِثُ یا

تدبیر کننده، ای یکتا، ای یگانه، ای پاکیزه، ای یاور، ای همدم، ای برانگیزنده (مردگان)، ای وارث، ای

عالِمُ، یا حاکِمُ یا بادی یا مُتَعالی یا مُصَوِّرُ، یا مُسَلِّمُ یا مُتَحَبِّبُ، یا قآئِمُ

دانا، ای حکمران، ای آشکارکننده، ای برتر، ای شکل دهنده، ای سلامتی بخش، ای دوستدارنده، ای استوار،

یا دآئِمُ، یا عَلیمُ یا حَکیمُ، یا جَوادُ یا بارِی ءُ، یا بآرُّ یا سآرُّ، یا عَدْلُ یا

ای جاویدان، ای دانا، ای خردمند، ای بخشنده، ای پدیدآورنده، ای نیکوکار، ای سرورآفرین، ای عادل، ای

فاصِلُ، یا دَیّانُ یا حَنّانُ، یا مَنّانُ یا سَمیعُ، یا بَدیعُ یا خَفیرُ، یا مُغَیِّرُ یا

جداکننده، ای داور، ای با محبّت، ای گشاده دست، ای شنوا، ای پدیدآورنده، ای پناه دهنده، ای تغییر دهنده، ای

ناشِرُ، یا غافِرُ یا قَدیمُ، یا مُسَهِّلُ یا مُیَسِّرُ، یا مُمیتُ یا مُحْیی یا نافِعُ یا

گسترنده، ای آمرزنده، ای دیرینه، ای آسان کننده، ای هموار کننده، ای میراننده، ای زنده کننده، ای سودرسان، ای

رازِقُ، یا مُقْتَدِرُ یا مُسَبِّبُ، یا مُغیثُ یا مُغْنی یا مُقْنی یا خالِقُ یا راصِدُ،

روزی ده، ای مقتدر، ای سبب ساز، ای فریادرس، ای بی نیاز کننده، ای راضی کننده، ای آفریننده،

يا واحِدُ يا حاضِرُ، يا جابِرُ يا حافِظُ، يا شَديدُ يا غِياثُ، يا عآئِدُ يا

ای یکتا، ای حاضر، ای جبران کننده، ای حفظ کننده، ای سخت گیر، ای فریادرس، ای بخشنده، ای

قابِضُ، يا مَنْ عَلافَاسْتَعْلى فَكانَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلى يا مَنْ قَرُبَ فَدَنا،

دریافت کننده، ای که برتری و شایسته عُلوّ و در جایگاه بالایی، ای که نزدیک و نزدیک تری،

وَبَعُدَ فَنَأى وَ عَلِمَ السِّرَّ وَ اخْفى يا مَنْ الَيْهِ التَّدْبيرُ وَ لَهُ الْمَقاديرُ، وَ يا

و (از ذهن ها) دور و دورتری، و اسرار و نهان را می دانی، ای که قضا و قدر به دست توست، و ای

مَنِ الْعَسيرُ عَلَيْهِ [سَهْلٌ يَسيرٌ، يا مَنْ هُوَ عَلى ما يَشآءُ قَديرٌ، يا مُرْسِلَ

که دشواری ها بر تو آسان و هموار است، ای که بر هر چه خواهی توانایی، ای فرستنده

الرِّياحِ، يا فالِقَ الْإِصْباحِ، يا باعِثَ الْأَرْواحِ، يا ذَا الْجُودِ وَالسَّماحِ، يا

بادها، ای شکافنده صبح، ای برانگیزنده ارواح، ای صاحب بخشش و گذشت، ای

رآدَّ ما قَدْ فاتَ، يا ناشِرَ الْأَمْواتِ، يا جامِعَ الشَّتاتِ، يا رازِقَ مَنْ

بازگرداننده از دست رفته ها، ای زنده کننده مردگان، ای گردآورنده پراکندگی ها، ای که [بی حساب به هر که خواهی

يَشآءُ [بِغَيْرِ حِسابٍ ، وَ يا فاعِلَ ما يَشآءُ كَيْفَ يَشآءُ، وَ يا ذَاالْجَلالِ

روزی دهی، ای که هرگونه و هر چه خواهی انجام دهی، ای صاحب شکوه

وَالْإِكْرامِ، يا حَيُّ يا قَيُّومُ، يا حَيّاً حينَ لا حَيَّ، يا حَيُّ يا مُحْيِيَ الْمَوْتى

و بزرگواری، ای زنده، ای پاینده، ای زنده در زمانی که زنده ای نبود، ای زنده، ای زنده کننده مردگان،

يا حَيُّ لا الهَ الَّا انْتَ، بَديعُ السَّمواتِ وَالْارْضِ، يا الهى وَ سَيِّدى صَلِ

ای زنده ای که معبودی جز تو نیست و پدیدآورنده آسمان و زمینی، ای معبود و ای آقا و سرورم،

عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ ارْحَمْ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ، وَبارِكْ عَلى

بر محمّد و خاندان محمّد درود فرست، و بر محمّد و خاندان محمّد رحمت فرست و بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، کَما صَلَّیْتَ وَ بارَکْتَ وَ رَحِمْتَ عَلی ابْراهیمَ وَآلِ

محمّد و خاندان محمّد برکت ده، همان گونه که بر ابراهیم و خاندان ابراهیم درود فرستاده و برکت داده و رحمت

ابْراهیمَ، انَّکَ حَمیدٌ مَجیدٌ، وَارْحَمْ ذُلّی وَ فاقَتی وَ فَقْری وَ انْفِرادی

فرستاده ای، زیرا تو ستوده و بزرگواری، و بر افتادگی و نیاز و تهیدستی و تنهایی

وَوَحْدَتی وَخُضُوعی بَیْنَ یَدَیْکَ، وَ اعْتِمادی عَلَیْکَ، وَ تَضَرُّعی الَیْکَ،

و بی کسی و فروتنیم در برابرت و اعتمادی که به تو دارم و گریه و زاریم به درگاهت رحم کن،

ص :۶۵۲

ادْعُوكَ دُعآءَ الْخاضِعِ الذَّليلِ، الْخاشِعِ الْخآئِفِ، الْمُشْفِقِ الْبآئِسِ،

تو را می خوانم همانند فروتنِ افتاده، شکسته دلِ ترسان، نگرانِ بینوا،

الْمَهينِ الْحَقيرِ، الْجائِعِ الْفَقيرِ، الْعآئِذِ الْمُسْتَجيرِ، الْمُقِرِّ بِذَنْبِهِ، الْمُسْتَغْفِرِ

ناچیزِ بی مقدار، گرسنه نیازمند، پناهنده پناه جو، اقرار کننده به گناه، و آمرزش خواه

مِنْهُ، الْمُسْتَكينِ لِرَبِّهِ، دُعآءَ مَنْ اسْلَمَتْهُ ثِقَتُهُ ۸۵۷]، وَرَفَضَتْهُ احِبَّتُهُ،

از آن، نالان به درگاه پروردگارش، (و تو را می خوانم همانند) کسی که یاران مورد اعتمادش او را رها و دوستدارانش او را ترک نموده اند،

وَ عَظُمَتْ فَجيعَتُهُ، دُعآءَ حَرِقٍ حَزينٍ، ضَعيفٍ مَهينٍ، بآئِسٍ مُسْتَكينٍ

و دردش شدت یافته، (و تو را می خوانم همانند) دلسوخته اندوهگین، ناتوانِ ناچیز، بینوای نالانی که

بِكَ مُسْتَجيرٍ، اللهُمَّ وَاسْئَلُكَ بِانَّكَ مَليكٌ، وَ انَّكَ ما تَشآءُ مِنْ امْرٍ يَكُونُ،

به تو پناهنده است، خدایا از تو می خواهم به حق فرمانرواییت و این که هر چه خواهی انجام شود،

وَانَّكَ عَلى ما تَشآءُ قَديرٌ، وَاسْئَلُكَ بِحُرْمَهِ هذَا الشَّهْرِ الْحَرامِ، وَ الْبَيْتِ

و این که بر هر چه خواهی، توانایی و از تو می خواهم به احترام این ماه حرام و خانه

الْحَرامِ، وَ الْبَلَدِ الْحَرامِ، وَ الرُّكْنِ وَ الْمَقامِ، وَ الْمَشاعِرِ الْعِظامِ، وَ بِحَقِ

کعبه و شهر مکّه و رکن و مقام و جایگاه های با عظمت حجّ (عرفات، مشعر و منی) و به حق

نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ وَ آلِهِ السَّلامُ، يا مَنْ وَهَبَ لِادَمَ شَيْثاً، وَ لِإِبْراهيمَ

پیامبرت محمّد- که بر او و خاندانش درود باد- ای که شیث را به آدم و اسماعیل و اسحاق را به ابراهیم

اسْماعيلَ وَ اسْحاقَ، وَ يا مَنْ رَدَّ يُوسُفَ عَلى يَعْقُوبَ، وَ يا مَنْ كَشَفَ

عطا کردی، و ای که یوسف را به یعقوب بازگرداندی، و ای که

بَعْدَ الْبَلاءِ ضُرَّ ايُّوبَ، يا رآدَّ مُوسى عَلى امِّهِ، وَ زآئِدَ الْخِضْرِ فى عِلْمِهِ،

گرفتاری ایوب را بعد از امتحان برطرف نمودی، ای بازگرداننده موسی به مادرش، و افزاینده دانش خضر،

وَ یا مَنْ وَهَبَ لِداوُدَ سُلَیْمانَ، وَ لِزَکَرِیَّا یَحْیی وَ لِمَرْیَمَ عیسی یا حافِظَ

و ای که سلیمان را به داود و یحیی را به زکریا و عیسی را به مریم عطا کردی، ای نگهدار

بِنْتِ شُعَیْبٍ، وَ یا کافِلَ وَلَدِ امِّ مُوسی اسئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ

دختر شعیب، و ای کفالت کننده موسی (در کودکی و بزرگی)، از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود

ص :۶۵۳

مُحَمَّدٍ، وَانْ تَغْفِرَ لِی ذُنُوبی کُلَّها، وَ تُجیرَنی مِنْ عَذابِکَ، وَ تُوجِبَ لی

فرستی، و تمام گناهانم را بیامرزی، و از عذابت پناهم دهی، و بر من

رِضْوانَکَ، وَ امانَکَ وَ احْسانَکَ، وَ غُفْرانَکَ وَ جِنانَکَ، وَ اسئَلُکَ انْ تَفُکَ

خشنودی و امنیّت و احسان و آمرزش و بهشتت را مقرّر فرمایی، و از تو می خواهم گره هایی که

عَنّی کُلَّ حَلْقَهٍ بَیْنی وَ بَیْنَ مَنْ یُؤْذینی وَ تَفْتَحَ لی کُلَّ بابٍ، وَ تُلَیِّنَ لی

میان من و آزاردهندگان من است بگشایی، و هر دری را به رویم باز کنی، و هر سختی را

کُلَّ صَعْبٍ، وَ تُسَهِّلَ لی کُلَّ عَسیرٍ، وَ تُخْرِسَ عَنّی کُلَّ ناطِقٍ بِشَرٍّ،

برایم آسان و هر دشواری را بر من سهل گردانی، و زبان بدگویان را از من بازداری،

وَتَکُفَّ عَنّی کُلَّ باغٍ، وَتَکْبِتَ عَنّی کُلَّ عَدُوٍّ لی وَحاسِدٍ، وَتَمْنَعَ مِنّی کُلَ

و هر ظالمی را از من دور کنی، و دشمنان و حسودانم را سرافکنده سازی، و هر ظالمی را از من

ظالِمٍ، وَتَکْفِیَنی کُلَّ عآئِقٍ یَحُولُ بَیْنی وَ بَیْنَ حاجَتی وَ یُحاوِلُ انْ یُفَرِّقَ

بازداری، و بر طرف کنی از من هر مانعی که میان من و خواسته هایم فاصله می شود و می کوشد میان من و بندگیت

بَیْنی وَبَیْنَ طاعَتِکَ، وَیُثَبِّطَنی عَنْ عِبادَتِکَ، یا مَنْ الْجَمَ الْجِنَّ الْمُتَمَرِّدینَ،

جدایی اندازد، و از پرستشت باز دارد، ای که جنّیان سرکش را مهار نموده،

وَ قَهَرَ عُتاهَ الشَّیاطینِ، وَاذَلَّ رِقابَ الْمُتَجَبِّرینَ، وَ رَدَّ کَیْدَ الْمُتَسَلِّطینَ

و بر شیاطینِ نافرمان چیره گشتی و گردنکشان زورگو را خوار ساخته و نقشه های پلید مستکبران را

عَنِ الْمُسْتَضْعَفینَ، اسئَلُکَ بِقُدْرَتِکَ عَلی ما تَشآءُ، وَتَسْهیلِکَ لِما

از مستضعفان دور کردی، از تو می خواهم به حق قدرتت بر هر چه خواهی و به حق آسان بودن هرچه اراده کنی

تَشآءُ کَیْفَ تَشآءُ، انْ تَجْعَلَ قَضآءَ حاجَتی فیما تَشآءُ.

به هر گونه که باشد، برآورده شدن حاجتم را از هر طریق که می خواهی قرار دهی.

آنگاه بر زمین سجده کن و دو طرف صورت را روی خاک (روی مهر) بگذار و بگو:

اللهُمَّ لَکَ سَجَدْتُ، وَبِکَ امَنْتُ، فَارْحَمْ ذُلّی وَفاقَتی وَاجْتِهادی

خدایا برای تو سجده نموده و به تو ایمان آورده ام، پس بر فروتنی و احتیاج و کوشش

وَتَضَرُّعی وَمَسْکَنَتی وَفَقْری الَیْکَ یا رَبِّ.

و التماس و درماندگی و نیازم به درگاهت، رحم کن، ای پروردگار من.

و کوشش کن که اشکی از چشمانت سرازیر شود، هرچند اندک باشد که این علامت استجابت دعاست.(۱)

***

شب بیست و هفتم ماه رجب (شب مبعث): شب مبعث از شب های مهمّ سال و بسیار ارزشمند است. و اعمالی برای این شب نقل شده است:

اوّل: غسل کردن در این شب مستحب است.(۲)

دوم: «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجّد» روایتی را از امام جواد علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت فرمود: «در ماه رجب، شبی است که از تمام آنچه که خورشید بر آن می تابد بهتر است و آن شب، شب «بیست و هفتم» ماه رجب است؛ که در صبح این شب، رسول خدا صلی الله علیه و آله به رسالت مبعوث گردید، و از شیعیان ما هر کس در آن شب عملی را انجام دهد، پاداش آن به اندازه عمل شصت سال خواهد بود!».

از آن حضرت سؤال شد: چه عملی در آن شب بهتر است؟

فرمود: پس از نماز «عشا» وقتی که خوابیدی، پیش از نیمه شب، یا پس از نیمه آن از خواب برمی خیزی و دوازده رکعت نماز می خوانی، در هر رکعتی، سوره «حمد» و یک سوره از سوره های کوچک مفصّل ۸۶۰] را می خوانی؛ آنگاه در هر دو رکعتی که سلام نماز را دادی، می نشینی و هفت مرتبه سوره «حمد» و هفت مرتبه «معوّذتین» (سوره فلق و ناس) و سوره های «توحید» و «کافرون» و سوره «قدر» و «آیهالکرسی» را هر کدام هفت مرتبه می خوانی؛ پس از آن این دعا را می خوانی:

الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ وَلَداً، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ شَریکٌ فی الْمُلْکِ، وَلَمْ یَکُنْ

ستایش مخصوص خداوندی است که نه فرزندی برای خود انتخاب کرده و نه شریکی در حکومت دارد و ضعف

لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ، وَکَبِّرْهُ تَکْبیراً، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِمَعاقِدِ عِزِّکَ عَلی

و ذلتی ندارد که حامی و سرپرستی برای او باشد و او را بسیار بزرگ بشمار و از تو می خواهم به حق جایگاه عزّتت بر

ارْکانِ عَرْشِکَ، وَمُنْتَهَی الرَّحْمَهِ مِنْ کِتابِکَ، وَبِاسْمِکَ الْأَعْظَمِ الْأَعْظَمِ

پایه های عرشت و به حق نهایت رحمت از کتابت و به حق نام بزرگِ با عظمتِ

الْأَعْظَمِ، وَذِکْرِکَ الْأَعْلَی الْأَعْلَی الْأَعْلی وَبِکَلِماتِکَ التَّامَّاتِ، انْ

بسیار با شکوهت و به حق نام برترِ والایِ بلندمرتبه ات و به حق کلمات کاملت که

۱- [۸۵۸]از روایتی که در زادالمعاد مرحوم مجلسی آمده، استفاده می شود که خواندن این دعا پس از روزه ایّام البیض هر ماه، یا در سایر ایّام متبرّکه بدون روزه نیز، در استجابت دعا مؤثّر است(زادالمعاد، صفحه ۳۳).

۲- [۸۵۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۱۴.

تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَانْ تَفْعَلَ بی ما انْتَ اهْلُهُ.

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و در حقّ من آنچه را که تو شایسته آنی انجام دهی.

آنگاه هر حاجتی که داری از خداوند طلب کن.(۱) سوم: دوازده رکعت نماز است که نحوه آن در اعمال شب نیمه رجب، (صفحه ۶۴۴) بیان شد.

چهارم: زیارت حضرت امیر مؤمنان علی علیه السلام در این شب، از افضل اعمال است. برای آن حضرت، در این شب سه زیارت نقل شده است که در بخش زیارات (زیارت امیرالمؤمنین در مبعث، صفحه ۳۰۹) گذشت.

کرامات قبر امیر مؤمنان علیه السلام در شب مبعث، به روایت ابن بطوطه ۸۶۲]:

«ابن بطوطه» در سفرنامه خود، درباره کراماتی که در شب بیست و هفتم رجب، از حرم امیر مؤمنان علیه السلام دیده شده چنین نقل می کند:

همه مردم این شهر (نجف) شیعه اند و از این حرم، کرامت ها ظاهر می شود که منشأ عقیده مردم، به وجود قبر علی علیه السلام در آن جا، همین کرامت هاست. از جمله آن که، در شب بیست و هفتم ماه رجب که آن را «لیله المحیا» می نامند، گروه بسیاری از سراسر عراق و فارس و روم بعد از نماز «عشا» در کنار روضه علی علیه السلام گرد می آیند و بیماران سخت، مثل افراد فلج و زمین گیر را کنار ضریح می گذارند و خود به نماز و ذکر و قرآن و زیارت، مشغول می شوند و چون پاسی از شب بگذرد، مریض ها شفا می یابند و صحیح و سالم می شوند و با ذکر

لا إلَهَ الَّا اللَّه، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّه وَ عَلِیٌّ وَلِیُّ اللَّه،

برمی خیزند، این حکایت در میان آنها بسیار معروف است. هرچند من خود، آن شب را درک نکردم، ولی داستان آن را از افراد مورد اعتماد شنیدم، همچنین در مدرسه حرم، سه تن از افراد زمین گیر را دیدم که یکی از «روم» آمده بود و دیگری از «اصفهان» و سوّمی از «خراسان» از حالشان جویا شدم، گفتند امسال به «لیله المحیا» نرسیده اند و منتظرند تا سال آینده، این شب را درک کنند و شفا یابند، در این شب مردم از شهرهای مختلف در نجف جمع می شوند و بازار بزرگی نیز در آن شهر برپاست که تا ده روز ادامه دارد.(۲) البتّه هم اکنون نیز در مناسبت های گوناگون در حرم های ائمّه اطهار علیهم السلام از جمله حرم امیر مؤمنان علیه السلام

۱- [۸۶۱]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۱۳ و اقبال، صفحه ۶۷۰ و زاد المعاد، صفحه ۳۵.

۲- [۸۶۳]سفرنامه ابن بطوطه، جلد ۱، صفحه ۱۸۵ و انوار البهیّه، صفحه ۸۰(با اندکی تصرّف).

و حرم امام رضا علیه السلام بیمارانی شفا می یابند که به یقین شما خوانندگان گرامی نیز از برخی از این کرامت ها و معجزات آگـاهی داریـد؛ و اخیراً در دفتر مخصوصـی در آسـتانه هـای مقـدّسه، نام آنها پس از تحقیق کافی با تمام مشـخّصات ثبت می شود.

پنجم: مرحوم «کفعمی»، برای شب مبعث این دعا را نقل کرده است:

اللهُمَّ انّی اسئَلُکَ بِالتَّجَلِی الْأَعْظَمِ فی هذِهِ اللَّیْلَهِ مِنَ الشَّهْرِ الْمُعَظَّمِ،

خدایا از تو می خواهم به حق بزرگترین جلوه این شب از این ماه با عظمت،

وَالْمُرْسَلِ الْمُکَرَّمِ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَانْ تَغْفِرَ لَنا ما انْتَ بِهِ مِنَّا

و به حقّ فرستاده شده گرامیت، که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و آنچه که تو از ما به آن آگاه تری

اعْلَمُ، یا مَنْ یَعْلَمُ وَلا نَعْلَمُ، اللَّهُمَّ بارِکْ لَنا فی لَیْلَتِنا هذِهِ، الَّتی بِشَرَفِ

بیامرزی، ای که (همه چیز را) می دانی و ما نمی دانیم، خدایا بر ما مبارک گردان این شب را که با شرافتِ

الرِّسالَهِ فَضَّلْتَها، وَبِکَرامَتِکَ اجْلَلْتَها، وَبِالْمَحَلِّ الشَّریفِ احْلَلْتَها،

رسالت فضیلت داده و با گرامی داشتنت عظمت بخشیده و در جایگاه با شرافتی قرار دادی،

اللهُمَّ فَانَّا نَسْئَلُکَ بِالْمَبْعَثِ الشَّریفِ، وَالسَّیِّدِ اللَّطیفِ، وَالْعُنْصُرِالْعَفیفِ،

خدایا از تو می خواهیم به حقّ مبعث گرامی، و آقا و سرور مهربان، و عصاره پاکی و عفّت،

انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَانْ تَجْعَلَ اعْمالَنا فی هذِهِ اللَّیْلَهِ وَفی سایِرِ

که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و قرار دهی در این شب و شب های

اللَّیالی مَقْبُولَهً، وَ ذُنُوبَنا مَغْفُورَهً، وَ حَسَناتِنا مَشْکُورَهً، وَ سَیِّئاتِنا

دیگر اعمال ما را پذیرفته، و گناهان ما را آمرزیده و نیکی های ما را قدردانی شده، و بدی های ما را

مَسْتُورَهً، وَ قُلُوبَنا بِحُسْنِ الْقَوْلِ مَسْرُورَهً، وَ ارْزاقَنا مِنْ لَدُنْکَ بِالْیُسْرِ

پوشیده، و دل های ما را با گفتار نیک شادمان، و روزی های ما را از جانب خود به آسانی

مَدْرُورَهً، اللهُمَّ انَّکَ تَری وَ لا تُری وَ انْتَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلی وَ انَّ الَیْکَ

فراوان (قرار دهی)، خدایا تویی که می بینی ولی دیده نمی شوی، و در بلندترین جایگاهی

الرُّجْعی وَ الْمُنْتَهی وَ انَّ لَکَ الْمماتَ وَالْمَحْیا، وَ انَّ لَکَ الْأخِرَهَ

و بازگشت و سرانجام به سوی توست، و مرگ و زندگی به دست توست و انتها و ابتدا از آنِ

وَالْأُولی اللهُمَّ انَّا نَعُوذُ بِکَ انْ نَذِلَّ وَ نَخْزی وَ انْ نَأتِیَ ما عَنْهُ تَنْهی

توست، خدایا به تو پناه می بریم از خواری و رسوایی و بجا آوردن آنچه از آن نهی نموده ای،

اللَّهُمَّ انَّا نَسْئَلُکَ الْجَنَّهَ بِرَحْمَتِکَ، وَ نَسْتَعیذُ بِکَ مِنَ النَّارِ، فَاعِذْنا مِنْها

خدایا به واسطه رحمتت از تو بهشت را می طلبیم و از آتش دوزخ به تو پناه می بریم، پس به قدرتت ما را از آن

بِقُدْرَتِکَ، وَ نَسْئَلُکَ مِنَ الْحُورِ الْعینِ، فَارْزُقْنا بِعِزَّتِکَ، وَاجْعَلْ اوْسَعَ

پناه ده و از تو حورالعین می طلبیم، پس به عزّتت روزیمان گردد، و وسیع ترین روزیمان

ارْزاقِنا عِنْدَ کِبَرِ سِنِّنا، وَ احْسَنَ اعْمالِنا عِنْدَ اقْتِرابِ اجالِنا، وَ اطِلْ فی

را در زمان پیریمان قرار ده، و بهترین کارهای ما را در نزدیکی اجلمان مقرّر فرما، و (عمر ما را) طولانی گردان در

طاعَتِکَ وَ ما یُقَرِّبُ الَیْکَ، وَ یُحْظی عِنْدَکَ، وَ یُزْلِفُ لَدَیْکَ اعْمارَنا،

بندگیت و آنچه به تو نزدیک می گرداند و نزد تو بهره مند می سازد و عمرهای ما را در تقرّب به درگاهت طولانی گردان،

وَاحْسِنْ فی جَمیعِ احْوالِنا وَ امُورِنا مَعْرِفَتَنا، وَ لا تَکِلْنا الی احَدٍ مِنْ

و معرفت ما را در تمامی احوال و کارهایمان نیکو گردان، و ما را به هیچ یک از مخلوقاتت وامگذار

خَلْقِکَ فَیَمُنَّ عَلَیْنا، وَ تَفَضَّلْ عَلَیْنا بجَمیعِ حَوائِجِنا لِلدُّنْیا وَ الْاخِرَهِ،

تا بر ما منّت گذارند، و با برآوردن حاجت های دنیوی و اخرویمان به ما لطف و عنایت کن،

وَابْدَاْ باباَّئِنا وَ ابْنآئِنا، وَ جَمیعِ اخْوانِنَا الْمُؤْمِنینَ فی جَمیعِ ما سَئَلْناکَ

و در تمامی آنچه برای خود خواستیم پدران و فرزندان و تمامی برادران با ایمانمان را بر ما

لِأَنْفُسِنا، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، اللهُمَّ انَّا نَسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الْعَظیمِ، وَ مُلْکِکَ

مقّدم دار، ای مهربان ترین مهربانان، خدایا از تو می خواهیم به حقّ نام با عظمتت و فرمانروایی

الْقَدیمِ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ انْ تَغْفِرَ لَنَا الذَّنْبَ الْعَظیمَ،

دیرینه ات که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و گناهان بزرگ ما را بیامرزی،

انَّهُ لا یَغْفِرُ الْعَظیمَ الَّا الْعَظیمُ، اللهُمَّ وَ هذا رَجَبُ الْمُکَرَّمُ الَّذی اکْرَمْتَنا

چرا که گناهان بزرگ را جز (خالق) با عظمت نیامرزد، خدایا این همان ماه رجب گرامی است که ما را به آن گرامی داشتی،

بِهِ، اوَّلُ اشْهُرِ الْحُرُمِ، اکْرَمْتَنا بِهِ مِنْ بَیْنِ الْأَمَمِ، فَلَکَ الْحَمْدُ یا ذَا الْجُودِ

اوّلین ماه (از ماه های) حرامی که از بین امّت ها ما را به آن گرامی داشتی، پس حمد و سپاس از آنِ توست ای صاحب بخشش

وَالْکَرَمِ، وَ أَسْئَلُکَ بِهِ وَبِاسْمِکَ الْأَعْظَمِ الْأَعْظَمِ الْأَعْظَمِ، الْأَجَلِّ الْأَکْرَمِ،

و بزرگواری و از تو می خواهم به حق این ماه و اسمِ بزرگِ با عظمتِ بسیار باشکوهِ عالی و گرامیت

الَّذی خَلَقْتَهُ فَاسْتَقَرَّ فی ظِلِّکَ، فَلا یَخْرُجُ مِنْکَ الی غَیْرِکَ، انْ تُصَلِّیَ

که آن را آفریدی و در سایه (عرشت) قرار گرفت و جز تو کسی شایسته آن نام نیست، که بر

عَلی مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَیْتِهِ الطّاهِرینَ، وَانْ تَجْعَلَنا مِنَ الْعامِلینَ فیهِ

محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و ما را در این ماه از فرمانبرداران

بِطاعَتِکَ، وَ الْآمِلینَ فیهِ لِشَفاعَتِکَ، اللهُمَّ اهْدِنا الی سَوآءِ السَّبیلِ،

و آرزومندان شفاعتت قرار دهی، خدایا ما را به راه راست هدایت فرما،

وَاجْعَلْ مَقیلَنا عِنْدَکَ خَیْرَ مَقیلٍ، فی ظِلٍّ ظَلیلٍ، وَ مُلْکٍ جَزیلٍ، فَانَّکَ

و منزلگاه ما را بهترین منزلگاه قرار ده درسایه گسترده و فرمانروایی وسیعت، چرا که تو

حَسْبُنا وَنِعْمَ الْوَکیلُ، اللهُمَّ اقْلِبْنا مُفْلِحینَ مُنْجِحینَ، غَیْرَ مَغْضُوبٍ

ما را کافی و بهترین وکیلی، خدایا ما را قرار ده از رستگاران نجات یافته ای که مورد غضب تو

عَلَیْنا وَلا ضآلّینَ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرّاحِمینَ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

و از گمراهان نیستند، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان، خدایا از تو می خواهم

بِعَزآئِمِ مَغْفِرَتِکَ، وَ بِواجِبِ رَحْمَتِکَ، السَّلامَهَ مِنْ کُلِّ اثْمٍ، وَالْغَنیمَهَ مِنْ

به حق وسایل آمزرشت و به لازمه رحمتت، سلامت از هر گناه و بهره مندی از

کُلِّ بِرٍّ، وَالْفَوْزَ بِالْجَنَّهِ، وَالنَّجاهَ مِنَ النّارِ، اللهُمَّ دَعاکَ الدّاعُونَ

هر کار نیک، و رسیدن به بهشت و رهایی از آتش دوزخ را نصیبم گردانی، خدایا دعاکنندگان تو را می خوانند

وَدَعَوْتُکَ، وَ سَئَلَکَ السّآئِلُونَ وَ سَئَلْتُکَ، وَ طَلَبَ الَیْکَ الطّالِبُونَ وَ طَلَبْتُ

و من نیز تو را خواندم و درخواست کنندگان از تو خواهند و من نیز از تو خواستم و جویندگان تو را جویند و من نیز تو را جستجو

الَیْکَ، اللّهُمَّ انْتَ الثِّقَهُ وَالرَّجآءُ، وَ الَیْکَ مُنْتَهَی الرَّغْبَهِ وَ الدُّعآءِ، اللّهُمَ

کردم، خدایا تویی مورد اطمینان و امید و تویی نهایت اشتیاق و دعا، خدایا

فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاجْعَلِ الْیَقینَ فی قَلْبی وَالنُّورَ فی بَصَری

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و یقین را در دلم و روشنایی را در دیده ام

وَالنَّصیحَهَ فی صَدْری وَذِکْرَکَ بِاللَّیْلِ وَالنَّهارِ عَلی لِسانی وَرِزْقاًواسِعاً

و خیرخواهی را در سینه ام و یادت را در شب و روز بر زبانم قرار ده و روزی وسیعِ

غَیْرَ مَمْنُونٍ، وَ لا مَحْظُورٍ فَارْزُقْنی وَ بارِکْ لی فیما رَزَقْتَنی وَاجْعَلْ

بی منّت و بدون مانع را عطایم کن، و در آنچه نصیبم گرداندی برکت ده و بی نیازی (از مخلوقات) را

غِنایَ فی نَفْسی وَ رَغْبَتی فیما عِنْدَکَ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

در وجودم و اشتیاقم را به آنچه نزد توست قرار ده، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

سپس به سجده برو و صد مرتبه بگو:

الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی هَدانا لِمَعْرِفَتِهِ، وَخَصَّنا بِولايَتِهِ، وَوَفَّقَنا لِطاعَتِهِ،

حمد و سپاس از آنِ خداوندی است که ما را به شناختش هدایت فرمود و به دوستیش مخصوصمان ساخت و به بندگیش توفیقمان داد،

شُکْراً شُکْراً.

سپاسگزارم، سپاسگزارم.

آنگاه سر از سجده بردار و بگو:

اللهُمَّ انّی قَصَدْتُکَ بِحاجَتی وَاعْتَمَدْتُ عَلَیْکَ بِمَسْئَلَتی وَتَوَجَّهْتُ

خدایا با درخواست هایم تو را قصد نموده و در نیازم به تو امید بسته ام، و به واسطه

الَیْکَ بِائِمَّتی وَسادَتی اللَّهُم انْفَعْنا بِحُبِّهِمْ، وَاوْرِدْنا مَوْرِدَهُمْ، وَارْزُقْنا

امامان و سرورانم به تو رو نموده ام، خدایا به واسطه محبّت ایشان ما را بهره مند ساز و در راه آنان داخل کن، و هم نشینی آنان را

مُرافَقَتَهُمْ، وَادْخِلْنا الْجَنَّهَ فی زُمْرَتِهِمْ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

روزیمان گردان، و در گروه آنان به بهشت داخل کن، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

***

روز بیست و هفتم ماه بیست و هفتم رجب، روز مبعث است که روز بسیار شریف و با ارزشی است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله هنگامی به رسالت مبعوث شد که مردم در جهالت و گمراهی به سر می بردند؛ آثار توحید از میان رفته و فروغ انسانیّت خاموش گشته بود؛ عقاید مردم دستخوش خرافات و تحریفات گشته و اهداف والای انبیای پیشین، به فراموشی سپرده شده بود و بت پرستی، جنایت، زنده به گور کردن دختران، ظلم و بیدادگری، غارت و خونریزی، پایمال کردن حقوق ضعیفان و فحشا و منکرات، بر سراسر جزیره العرب حکومت می کرد.

مردم سایر کشورها نیز، هر کدام به نوعی گرفتار چندگانه پرستی بودند و محبّت و عدالت از میانشان رخت بربسته و فضایل و ارزش های انسانی به افول گراییده بود.

خداوند متعال، در چنین عصری، حضرت محمّد صلی الله علیه و آله را برای هدایت بشر، به رسالت برگزید تا مردم را از بت پرستی و شرک، به توحید و خدا پرستی دعوت کند و آنان را از تاریکی گناه، و ظلمت های جهل، رهانیده و به سرچشمه ایمان و دانش، و پاکی و تقوا رهنمون گردد.

ص: ۶۶۰

۱- [۸۶۴]بلدالامین، صفحه ۱۸۳.

«مبعث» تحوّلی شگرف در زندگی جامعه بشری و رستاخیزی عظیم در روح انسانها به وجود آورد و جا دارد که روز بعثت رسول خدا صلی الله علیه و آله را روز «توحید» و «احیای ارزشهای انسانی» بنامیم.

گرامی داشتِ این روز و تجلیل از رسول گرامی اسلام و تشکیل مجالس و محافلِ جشن و سرور، در حقیقت تجلیل از اهداف بلند آن معلّم بشریّت و اعلام وفاداری به توحید، نبوّت و همه ارزشهای والایی است که از سوی نبیّ مکرّم اسلام صلی الله علیه و آله به جامعه بشری عرضه شده است.

در روایتی از امام صادق علیه السلام روز مبعث به عنوان شریفترین اعیاد یاد شده است.(۱) در هر حال بزرگان برای این روز، اعمالی ذکر کرده اند:

اوّل: غسل کردن در این روز مستحب است.(۲) دوم: روزه؛ این روز در میان روزهای سال یکی از چهار روزی است که روزه گرفتن آن فضیلت بسیار دارد و پاداش فراوانی برای آن نقل شده است.

در روایتی از امام صادق علیه السلام می خوانیم: «هر کس در روز بیست و هفتم رجب روزه بگیرد، خداوند برای او پاداش روزه هفتاد سال را می نویسد».(۳) سوم: زیاد صلوات فرستادن.

در روایتی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که: «در این روز روزه می گیری و بر محمّد و آلش زیاد صلوات می فرستی».(۴) چهارم: زیارت رسول خدا و امیر مؤمنان علیهما السلام است.(۵) پنجم: دوازده رکعت نماز است.

از «ریّان بن صلت» نقل شده است که هنگامی که امام محمّد تقی علیه السلام در بغداد بود، روز نیمه رجب و روز بیست و هفتم رجب را روزه می گرفت و همه ملازمان و یاران آن حضرت نیز روزه گرفتند؛ آنگاه به ما فرمودند، دوازده رکعت نماز بجا آوریم (هر دو رکعت به یک سلام) که در هر رکعت، «حمد» و «سوره ای» بخوانیم و هنگامی که نمازها به پایان رسید، هر یک از سوره های حمد، توحید و معوّذتین (فلق و ناس) را چهار مرتبه بخوانیم؛ آنگاه چهار مرتبه گفته شود:

لا الهَ الَّا اللَّهُ واللَّهُ اكْبَرُ، وَسُبْحانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَ لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ؛

و چهار مرتبه:

اللَّهُ اللَّهُ رَبِّی لا اشْرِکُ بِهِ شَیْئاً

و چهار مرتبه:

لا اشْرِکُ بِرَبّی احَداً.(۶)

۱- [۸۶۵]اقبال، صفحه ۶۷۳.

۲- [۸۶۶]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۱۴.

۳- [۸۶۷]اقبال، صفحه ۶۷۳.(به همین مضمون چند روایت دیگر را نیز نقل کرده اند).

۴- [۸۶۸]همان مدرک، صفحه ۶۷۴ و زاد المعاد، صفحه ۴۰.

۵- [۸۶۹]زاد المعاد، صفحه ۴۰.

۶- [۸۷۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۱۴، و زاد المعاد، صفحه ۴۰.

ششم: دوازده رکعت نماز دیگر:

«شیخ طوسی»، از حسین بن روح رحمه الله روایت کرده است که: در این روز دوازده رکعت نماز بجا می آوری و در هر رکعت حمد و هر سوره ای که خواستی می خوانی و پس از هر دو رکعت و سلام نماز، می خوانی:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ وَلَداً، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ شَریکٌ فِی الْمُلْکِ، وَ لَمْ

حمد و سپاس از آنِ خداوندی است که فرزندی برنگزید و شریکی در فرمانروایی ندارد و ضعف و ذلّتی ندارد

یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ، وَکَبِّرْهُ تَکْبیراً، یا عُدَّتی فی مُدَّتی یا صاحِبی فی

که حامی و سرپرستی برای او باشد (و به خدا می گویم) او را بسیار بزرگ بشمار، ای ذخیره ام در تمام عمر، ای همدم من در

شِدَّتی یا وَلِیّی فی نِعْمَتی یا غِیاثی فی رَغْبَتی یا نَجاحی فی حاجَتی

سختی، ای صاحبِ نعمت من، ای فریادرس آرزوی من، ای برآورنده خواسته ام،

یاحافِظی فی غَیْبَتی یاکافِیَّ (کافِیَ) فی وَحْدَتی یاانْسی فی وَحْشَتی

و ای نگهدارنده من در سفر، ای پشتیبان من در تنهاییم، ای همدم من به هنگام ترسم،

انْتَ السَّاتِرُ عَوْرَتی فَلَکَ الْحَمْدُ، وَ انْتَ الْمُقیلُ عَثْرَتی فَلَکَ الْحَمْدُ،

تویی پوشاننده زشتی هایم، پس حمد و سپاس از آنِ توست و تویی چشم پوشی کننده از لغزشم، پس حمد و سپاس از آنِ توست،

وَانْتَ الْمُنْعِشُ صَرْعَتی فَلَکَ الْحَمْدُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاسْتُرْ

و تویی نیروبخش ناتوانیم، پس حمد و سپاس از آنِ توست، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و زشتیهایم را

عَوْرَتی وَ آمِنْ رَوْعَتی وَ اقِلْنی عَثْرَتی وَ اصْفَحْ عَنْ جُرْمی وَتَجاوَزْ

بپوشان، و ترسم را ایمن گردان، و از لغزشم درگذر و از گناهم چشم پوشی کن و بدیهایم را

عَنْ سَیِّئاتی فی اصْحابِ الْجَنَّهِ، وَعْدَ الصِّدْقِ الَّذی کانُوا یُوعَدُونَ.

ببخش و در میان بهشتیان جایم ده، به خاطر وعده راستی که به بهشتیان داده شده است.

وقتی که نماز و دعا، پایان یافت، هر یک از سوره های حمد، اخلاص، معوّذتین، کافرون، انّاانزلناه و آیهالکرسی را هفت مرتبه

می خوانی. سپس هفت بار می گویی:

لا الهَ الّا اللّهُ واللّهُ اکْبَرُ، وَسُبْحانَ اللّهِ وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّهَ الّا بِاللّهِ

و آنگاه هفت مرتبه می گویی:

اللّهُ اللّهُ رَبّی لا اشْرِکُ بِهِ شَیْئاً

؛ پس از آن، هرچه از خدا می خواهی طلب نما.(۱)

۱- [۸۷۱]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۱۶ و اقبال، صفحه ۶۷۶.(در زادالمعاد، صفحه ۴۰، می گوید: این نماز، به سند معتبر از حضرت صاحب الأمر علیه السلام نقل شده است).

هفتم: دعایی است که وقتی امام موسی بن جعفر علیهما السلام را در روز ۲۷ رجب سال ۱۷۹ هجری از مدینه به سوی بغداد حرکت دادند، آن را خواند:

یا مَنْ امَرَ بِالْعَفْوِ وَالتَّجاوُزِ، وَضَمَّنَ نَفْسَهُ الْعَفْوَ وَالتَّجاوُزَ، یا مَنْ عَفی

ای که به بخشش و گذشت فرمان داده ای و خودت را به بخشش و گذشت ملزم ساخته ای، ای که ببخشی

وَتَجاوَزَ، اعْفُ عَنّی وَتَجاوَزْ یا کَریمُ، اللهُمَّ وَقَدْ اکْدَی الطَّلَبُ، وَاعْیَتِ

و درگذری، (گناهان) مرا ببخش و از من درگذر ای بخشنده، خدایا جستجو به جایی نرسیده، و درها

الْحیلَهُ وَالْمَذْهَبُ، وَدَرَسَتِ الْأمالُ، وَانْقَطَعَ الرَّجآءُ الَّا مِنْکَ، وَحْدَکَ لا

و راه ها بسته شد، و آرزوها طولانی و امید قطع شد جز از تو، یگانه ای که

شَریکَ لَکَ، اللهُمَّ انّی اجِدُ سُبُلَ الْمَطالِبِ الَیْکَ مُشْرَعَهً، وَمناهِلَ

شریکی نداری، خدایا یافتم راه های درخواست را به سوی تو کشیده شده و سرچشمه های

الرَّجآءِ لَدَیْکَ مُتْرَعَهً، وابْوابَ الدُّعآءِ لِمَنْ دَعاکَ مُفَتَّحَهً، وَالْإسْتِعانَهَ

امید را نزد تو لبریز شده، و درهای دعا برای درخواست کنندگانت گشوده شده، و درخواست یاری

لِمَنِ اسْتَعانَ بِکَ مُباحَهً، وَاعْلَمُ انَّکَ لِداعیکَ بِمَوْضِعِ اجابَهٍ، وَلِلصّارِخِ

یاری طلبان از تو آزاد شده، و می دانم که تو برای درخواست کنندگانت در جایگاه اجابتی، و برای کمک خواهان

الَیْکَ بِمَرْصَدِ اغاثَهٍ، وَانَّ فِی اللَّهْفِ الی جُودِکَ، وَالضَّمانِ بِعِدَتِکَ عِوَضاً

از درگاهت در جایگاه فریادرسی هستی، و به یقین امید به بخششت و اطمینان به وعده هایت جایگزین

مِنْ مَنْعِ الْباخِلینَ، وَمَنْدُوحَهً عَمّا فی ایْدِی الْمُسْتَأْثِرینَ، وَانَّکَ لا

مضایقه بخیلان و بی نیازیست از آنچه در دست توانگران است و می دانم که به یقین تو

تَحْتَجِبُ عَنْ خَلْقِکَ الّا انْ تَحْجُبَهُمُ الْأَعْمالُ دُونَکَ، وَقَدْ عَلِمْتُ انَ

از آفریدگانت پوشیده نیستی مگر این که اعمال (ناشایست) آنها حجاب شود و دانستم که

افْضَلَ زادِ الرَّاحِلِ الَیْکَ عَزْمُ ارادَهٍ یَخْتارُکَ بِها، وَقَدْ ناجاکَ بِعَزْمِ الْإِرادَهِ

بهترین زاد و توشه رهسپار به سوی تو، اراده جدّی است که تو را با آن اختیار کند، و به یقین دلم با چنین اراده ای با تو

قَلْبی وَاسْئَلُکَ بِکُلِّ دَعْوَهٍ دَعاکَ بِها راجٍ بَلَّغْتَهُ امَلَهُ، اوْصارِخٌ الَیْکَ

نجوا می کند، و از تو می خواهم به حقّ هر دعایی که تو را به آن خوانده اند امیدوارانی که به آرزویشان رسانده ای، یا شیون کنندگانی که

اغَثْتَ صَرْخَتَهُ، اوْ مَلْهُوفٌ مَکْرُوبٌ فَرَّجْتَ کَرْبَهُ، اوْ مُذْنِبٌ خاطِئٌ

به فریادشان رسیده ای، یا دلسوختگان گرفتاری که گرفتاریشان را برطرف ساخته ای، یا گناهکاران خطاکاری که

ص :۶۶۳

غَفَرْتَ لَهُ، اوْ مُعافیً اتْمَمْتَ نِعْمَتَکَ عَلَیْهِ، اوْ فَقیرٌ اهْدَیْتَ غِناکَ الَیْهِ،

آنها را آمرزیده ای، یا تندرستانی که نعمتت را بر آنها تمام کرده ای، یا نیازمندانی که بی نیازیت را به آنها هدیه نموده ای

وَلِتِلْکَ الدَّعْوَهِ عَلَیْکَ حَقٌّ، وَعِنْدَکَ مَنْزِلَهٌ، الَّا صَلَّیْتَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ

و برای این دعاها بر تو حقّ و نزد تو جایگاهی است، که بر محمّد و خاندان پاکش درود

مُحَمَّدٍ، وَقَضَیْتَ حَوائِجی حَوائِجَ الدُّنْیا وَالْاخِرَهِ، وَ هذا رَجَبٌ

فرستی و حوائج دنیا و آخرتم را برآوری، و این ماه رجبِ

الْمُرَجَّبُ الْمُکَرَّمُ، الَّذی اکْرَمْتَنا بِهِ، اوَّلُ اشْهُرِ الْحُرُمِ، اکْرَمْتَنا بِهِ مِنْ بَیْنِ

بزرگِ گرامیست، که ما را به آن گرامی داشتی، اوّلین از ماه های حرام، که از میان امّت ها ما را به آن گرامی

الْأُمَمِ، یا ذَاالْجُودِ وَالْکَرَمِ، فَنَسْئَلُکَ بِهِ وَبِاسْمِکَ الْأَعْظَمِ الْأَعْظَمِ

داشتی، ای صاحب بخشش و بزرگواری، پس از تو می خواهیم به حق آن و به حق اسمِ بزرگِ بسیار بزرگ

الْأَعْظَمِ، الْأَجَلِّ الْأَکْرَمِ، الَّذی خَلَقْتَهُ فَاسْتَقَرَّ فی ظِلِّکَ، فَلا یَخْرُجُ مِنْکَ

با عظمت و با شکوهِ گرامیت که آن را آفریده و در سایه عرشت قرار دادی، پس فقط شایسته

الی غَیْرِکَ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَیْتِهِ الطَّاهِرینَ، وَتَجْعَلَنا مِنَ

توست، (از تو می خواهیم) که بر محمّد و خاندانِ پاکش درود فرستی و ما را در این ماه از

الْعامِلینَ فیهِ بِطاعَتِکَ، وَالْآمِلینَ فیهِ بِشَفاعَتِکَ، اللهُمَّ وَاهْدِنا الی سَوآءِ

عمل کنندگان به فرامینت و آرزومندان شفاعتت قرار دهی، خدایا ما را به راه راست هدایت

السَّبیلِ، وَاجْعَلْ مَقیلَنا عِنْدَکَ خَیْرَ مَقیلٍ فی ظِلٍّ ظَلیلٍ، فَانَّکَ حَسْبُنا

فرما، و جایگاه ما را در نزدت بهترین جایگاه در سایه گسترده ات قرار ده، چرا که تو ما را کافی

وَنِعْمَ الوَکیلُ، وَالسَّلامُ عَلی عِبادِهِ الْمُصْطَفَیْنَ، وَ صَلاتُهُ عَلَیْهِمْ اجْمَعینَ،

و بهترین سرپرستی و سلام بر بندگانِ برگزیده و درود بر تمامی آنان باد

اللهُمَّ وَ بارِکْ لَنا فی یَوْمِنا هذَا الَّذی فَضَّلْتَهُ، وَ بِکَرامَتِکَ جَلَّلْتَهُ،

خدایا این روز را بر ما مبارک گردان، روزی که آن را فضیلت داده و به بزرگواریت عظمت بخشیده

وَ بِالْمَنْزِلِ الْعَظیمِ الْأَعْلی انْزَلْتَهُ، صَلِّ عَلی مَنْ فیهِ الی عِبادِکَ ارْسَلْتَهُ،

و در جایگاه با عظمت والا قرارش دادی، درود فرست بر کسی که در این ماه بر بندگانت فرستادی

وَبِالْمَحَلِّ الْکَریمِ احْلَلْتَهُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلَیْهِ صَلاهً دآئِمَهً تَکُونُ لَکَ شُکْراً،

و در جایگاه بزرگواری قرار دادی، خدایا پیوسته بر او درود فرست تا مایه سپاسگزاری از تو

ص :۶۶۴

وَ لَنا ذُخراً، وَاجْعَلْ لَنا مِنْ امْرِنا يُسْراً، وَ اخْتِمْ لَنا بِالسَّعادَهِ الى مُنْتَهى

و ذخیره ای برای ما باشد، و کار ما را آسان قرار ده و عمر ما را به سعادت و نیکبختی ختم

آجالِنا، وَ قَدْ قَبِلْتَ الْيَسيرَ مِنْ اعْمالِنا، وَ بَلِّغْنا بِرَحْمَتِكَ افْضَلَ آمالِنا،

فرما، چرا که تو اعمال ناچیز ما را پذیرفته ای و به رحمتت ما را به برترین آرزوهایمان برسان،

انَّكَ عَلى كُلِّ شَيْ ءٍ قَديرٌ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَسَلَّمَ.(۱)

زیرا تو بر هر چیز توانایی و بر محمّد و خاندان پاکش درود و سلام فرست.

***

روز آخر ماه در این روز، نماز جناب سلمان را بجا می آوری (که چگونگی آن، در اعمال روز اوّل ماه رجب، صفحه ۶۴۱ گذشت).

همچنین روزه نیز در این روز پاداش فراوان دارد، امام رضا علیه السلام فرمود: «هر کس روز آخر ماه رجب را روزه بگیرد، خداوند گناهانش را می آمرزد».(۲)

۱- [۸۷۲]اقبال، صفحه ۶۷۷ و مصباح المتهجّد، صفحه ۸۱۴ و زاد المعاد، صفحه ۴۱(با اندکی تفاوت).

۲- [۸۷۳]اقبال، صفحه ۶۸۲.

فصل هشتم: ماه شعبان المعظّم

تقویم این ماه:

سوم ماه: ولادت با سعادت امام حسین علیه السلام است.

به گفته «شیخ طوسی» در «مصباح»، ولادت آن حضرت- طبق روایتی از امام حسن عسکری علیه السلام- در روز پنج شنبه، سوم شعبان واقع شده است.(۱) (سال سوم هجری).

چهارم ماه: بنا بر قولی، ولادت حضرت اباالفضل العبّاس علیه السلام است. (سال ۲۶ هجری).(۲) پنجم ماه: بنابر قولی، ولادت امام زین العابدین علی بن الحسین علیهما السلام است. (سال ۳۸ هجری).(۳) پانزدهم ماه: میلاد مسعود منجی عالم بشریّت، حضرت حجّه بن الحسن امام زمان (عجّل اللّٰه تعالی فرجه الشّریف) می باشد که در سال ۲۵۵، در «سامرّا» واقع شد.(۴)

فضیلت ماه شعبان:

ماه شعبان یکی از عزیزترین ماه های اسلامی و یادآور خاطره های بزرگ است که از همه مهمتر، خاطره میلاد مبارک سالار شهیدان کربلا، امام حسین علیه السلام (در سوم ماه) و میلاد فرخنده حضرت بقیّهاللّٰه مهدی منتظر علیه السلام (در پانزدهم ماه) است که فضای این ماه را به بوی ولایت عطرآگین ساخته است.

در فضیلت این ماه، همین بس که ماه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نامیده شده و هنگامی که آن حضرت هلال ماه را مشاهده می کرد، دستور می داد، کسی در سراسر مدینه ندا دهد که: ای مردم! این ماه، ماه من است، خدا رحمت کند کسی که مرا بر ماه من یاری دهد، یعنی آن را روزه بدارد!(۵) مرحوم محدّث قمی، حدیثی را از تفسیر امام حسن عسکری علیه السلام در فضیلت روز اوّل ماه شعبان نقل فرموده که در واقع مربوط به تمام ماه شعبان است، این حدیث بسیار پرمعنا و در عین حال بسیار مفصّل است که ایشان آن را تلخیص کرده و ما هم به ملاحظه حال خوانندگان بار دیگر، آن را خلاصه می کنیم؛ خلاصه حدیث چنین است:

۱- [۸۷۴]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۲۶.

۲- [۸۷۵]زندگانی حضرت ابوالفضل العباس، صفحه ۲۲.

۳- [۸۷۶]بحارالانوار، جلد ۴۶، صفحه ۱۴. جمعی از علما، ولادت آن حضرت را نیمه ماه جمادی الاول و جمعی نیز نیمه جمادی الثانی ذکر کرده اند. برای آگاهی بیشتر به بحارالانوار، جلد ۴۶، صفحه ۱۲- ۱۵ مراجعه شود.

۴- [۸۷۷]بحارالانوار، جلد ۵۱، صفحه ۴ و ۱۹ و ۲۳ و ۲۸.

۵- [۸۷۸]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۲۵.

امیر مؤمنان علی علیه السلام روز اوّل ماه شعبان، گروهی را مشاهده کرد که در مسجد نشسته اند و سخنان بیهوده و ناآگاهانه، درباره قضا و قدر می گویند و صدای جار و جنجالشان فضا را پر کرده؛ فرمود: این گونه سخنان را رها کنید! امروز روز اوّل ماه شعبان است، و از این نظر شعبان نامیده شده، که مرکز شعبه ها و شاخه های خیرات و نیکی هاست، شعبه های خیراتِ نماز، روزه، زکات، امر به معروف و نهی از منکر و نیکی به پدر و مادر و همسایگان و صدقه به نیازمندان و اصلاح در میان مردم و مانند آن است.

سپس امام علیه السلام به حدیثی از رسول اکرم صلی الله علیه و آله اشاره کرد که خلاصه اش چنین است:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: روز اوّل ماه شعبان که می شود، خداوند امر می کند درهای بهشت باز شود و دستور می دهد به درخت «طوبی»(۱) که شاخه هایش را به مردم دنیا نزدیک کند، و منادی از سوی پروردگار صدا می زند که این شاخه های درخت «طوبی» در دسترس شماست، به آنها بیاویزید که شما را به سوی بهشت می برد، و از شاخه های درخت «زقّوم» بپرهیزید و به آن چنگ نزنید که شما را به سوی دوزخ می کشاند.

سپس افزود: به خدایی که مرا به رسالت برگزیده سوگند! که هر کس در این روز به سراغ یکی از کارهای خیر برود، به یکی از شاخه های درخت «طوبی» درآویخته و او را به سوی بهشت می کشاند؛ و هر کس به سراغ یکی از کارهای شرّ برود، به یکی از شاخه های درخت «زقّوم» چنگ زده و او را به سوی دوزخ می کشاند.

سپس آن حضرت، نمونه هایی از اسباب چنگ زدن به شاخه های درخت «طوبی» را برشمرد و فرمود:

هر کس (علاوه بر نمازهای واجب) در این روز، نماز مستحبّی بخواند، یا روزه بگیرد، یا میان دو همسر، یا پدر و مادر و فرزند، یا خویشاوندان، یا همسایگان، صلح و صفا ایجاد کند، به یکی از شاخه های درخت «طوبی» درآویخته است!

همچنین کسی که بدهی خود را به مردم ادا کند، یتیمی را کفالت نماید یا سبک مغزی را از تعرّض به آبرو و ناموس مردم بازدارد، و کسی که قرآن بخواند؛ یا شکر نعمت های او را بجا آورد، بیماری را عیادت کند؛ به پدر و مادر نیکی نماید؛ مؤمنی را تشییع جنازه کند و یا هر کار خیر دیگری انجام دهد؛ به یکی از شاخه های درخت «طوبی» آویخته است.

سپس افزود: قسم به آن کس که مرا به نبوّت مبعوث کرد، هر کس به سراغ دری از درهای شرّ و گناه در این ماه برود، به یکی از شاخه های درخت «زقّوم» آویخته که او را به آتش می کشاند؛ کسی که در نماز

۱- [۸۷۹]طبق برخی از روایات، درخت« طوبی» درختی است که در بهشت می روید و ریشه آن در خانه رسول خداست و شاخه هایی درخانه های مؤمنان دارد و هر چیزی را که بهشتیان میل داشته باشند آن شاخه ها برایشان فراهم می سازند(بحارالانوار، جلد ۸، صفحه ۱۱۷- ۱۱۸) و درخت« زقّوم» بنا بر تصریح قرآن کریم(سوره صافّات، آیه ۶۲- ۶۶) درختی است که ریشه اش در دوزخ است و خداوند آن را برای ظالمان و ستمگران قرار داده است.

واجب خود کوتاهی نماید، یا نیازمندی نزد او آید، و شرح بیچارگی خود را بدهد و او توان حلّ مشکل آن نیازمند را داشته باشد، ولی کوتاهی کند، و دست او را نگیرد؛ یا عذر بدهکار بیچاره ای را نپذیرد، یا میان دو همسر، یا پدر و فرزند، یا خویشاوندان و همسایگان و دیگر مؤمنان، اختلاف و نفاق بیندازد؛ یا بدهی خود را به مردم انکار کند؛ یا از رسیدگی به کار یتیمان، خودداری نماید؛ یا به سراغ خوانندگی های مجالس لهو و فساد برود؛ یا ظلم ها و گناهان خویش را بشمرد و به آن افتخار کند!، یا از همسایه بیمارش عیادت نکند، یا پدر و مادرش را از خود، ناخشنود سازد ... همه اینها سبب درآویختن به شاخه های درخت «زقّوم» است که انسان را به جهنّم می برد.(۱) این حدیث شریف و پرمعنا، راههای سعادت و شقاوت را با ذکر یک مثال معنوی به روشنی بیان کرده، و طُرُق خودسازی و تهذیب نفس، و خدمت به خلق و عبودیّت خالق را، در این ماه مشخّص نموده است، و همچنین نسبت به اسباب بدبختی و محرومیّت از سعادت هشدار داده است که برای همه ماههای سال راهگشاست؛ به ویژه در ماه شعبان که سرآغاز حرکت جدیدی به سوی نیکی ها و پاکی هاست.

اعمال ماه شعبان

اعمال ماه شعبان نیز بر دو گونه است:

اعمال مشترک این ماه:

۱- روزه؛ درباره روزه مستحبّی در این ماه بسیار تأکید شده است. رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله این ماه را روزه می گرفت و آن را به ماه مبارک رمضان وصل می کرد.(۲) روایات فراوانی درباره روزه ماه شعبان وارد شده است که مختصری از آنها را نقل می کنیم:

الف) رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «شعبان ماه من است و رمضان ماه خداست؛ هر کس یک روز از ماه مرا روزه بدارد، من در قیامت شفیع او خواهم بود و هر کس، دو روز از آن را روزه بگیرد، خداوند گناهان گذشته اش را می آمرزد و هر کس که سه روز روزه بدارد، به او گفته می شود (از گناهان پاک شده ای) اعمالت را از ابتدا شروع کن».(۳) ب) از امام صادق علیه السلام روایت شده است که چون ماه شعبان داخل می شد، امام زین العابدین علیه السلام اصحاب خود را جمع می کرد و می فرمود: ای یاران من! می دانید این چه ماهی است؟ این ماه شعبان است، رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرمود: شعبان ماه من است پس برای محبّت به پیامبر صلی الله علیه و آله، و برای تقرّب به

۱- [۸۸۰]تفسیر امام حسن عسکری، صفحه ۶۳۵ به بعد،(در تفسیر آیه ۲۸۲ سوره بقره).

۲- [۸۸۱]اقبال، صفحه ۶۸۴.

۳- [۸۸۲]همان مدرک.

پروردگار خود، این ماه را روزه بدارید، به حقّ آن خدایی که جان علی بن الحسین علیهما السلام در دست اوست سوگند یاد می کنم که از پدرم حسین بن علی علیهما السلام شنیدم فرمود: از امیرمؤمنان علیه السلام شنیدم که: هر کس ماه شعبان را برای محبّت به پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و تقرّب به خداوند روزه بگیرد، خداوند او را دوست می دارد و به کرامت خویش در روز قیامت نزدیک می کند، و بهشت را بر او واجب می گرداند.(۱) ج) صفوان جمّال می گوید: امام صادق علیه السلام به من فرمود: کسانی را که در اطراف و نواحی تو هستند به روزه در ماه شعبان وادار کن! گفتم: فدایت شوم آیا در فضیلت آن چیز مهمّی وجود دارد؟ فرمود: آری، رسول خدا صلی الله علیه و آله هنگامی که هلال ماه شعبان را می دید، فرمان می داد که منادی در مدینه ندا دهد و بگوید:

ای اهل یثرب! من فرستاده خدا به سوی شمایم؛ آگاه باشید که شعبان ماه من است، پس خداوند رحمت کند کسی را که یاری کند مرا بر این ماه (یعنی آن را روزه بدارد) سپس امام علیه السلام در ادامه فرمود: امیر مؤمنان علی علیه السلام می فرمود: از زمانی که این سخن را از منادی رسول اللَّه صلی الله علیه و آله شنیدم، هرگز روزه ماه شعبان از من فوت نشد و تا زمانی که زنده ام نیز از من فوت نخواهد شد ان شاءاللَّه.(۲) (البتّه آنها که نمی توانند همه ماه را روزه بگیرند، خوب است هر مقدار را که می توانند، روزه بگیرند).

۲- طبق روایت امام صادق علیه السلام هر روز هفتاد مرتبه بگوید:

اسْتَغْفِرُاللَّهَ وَ اسْأَلُهُ التَّوْبَهَ.(۳)

۳- هر روز هفتاد مرتبه بگوید:

اسْتَغْفِرُاللَّهَ الَّذی لا اله الَّا هُوَ الرَّحْمنُ الرَّحیمُ، الْحَیُّ الْقَیُّومُ، وَ اتُوبُ الَیْهِ.(۴)

از روایات استفاده می شود که بهترین ذکرها در این ماه استغفار است و هر کس هر روز از این ماه هفتاد مرتبه استغفار کند، مثل آن است که در ماههای دیگر هفتادهزار مرتبه استغفار کرده است.(۵) ۴- صدقه دادن و کمک به نیازمندان در این ماه فضیلت فراوان دارد. راوی می گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: یابن رسول اللَّه! بهترین اعمال در این ماه کدام است؟ فرمود: صدقه دادن و استغفار. هر کس در ماه شعبان صدقه دهد، خداوند متعال، صدقه او را پرورش می دهد همچنان که شما شتربچّه ای را پرورش می دهید، و در قیامت به صاحبش می رسد، در حالی که به اندازه کوه احُد بزرگ شده باشد!(۶) در روایت دیگری از امام رضا علیه السلام آمده است که صدقه در این ماه سبب نجات از آتش دوزخ است.(۷) ۵- صلوات بر پیامبر و آلش علیهم السلام در این ماه ثواب زیادی دارد. در حدیثی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: شعبان ماه من است، در این ماه بر من و آل من، بسیار صلوات بفرستید.(۸)

۱- [۸۸۳]زاد المعاد، صفحه ۴۷.

۲- [۸۸۴]اقبال، صفحه ۶۸۳ و مصباح المتهجّد، صفحه ۸۲۵.

۳- [۸۸۵]زادالمعاد، صفحه ۴۹.

۴- [۸۸۶]همان مدرک.

۵- [۸۸۷]همان مدرک.

۶- [۸۸۸]اقبال، صفحه ۶۸۵.

۷- [۸۸۹]زاد المعاد، صفحه ۴۷.

۸- [۸۹۰]همان مدرک، صفحه ۴۹.

۶- در تمام این ماه، هزار بار بگوید:

لا اِلهَ اِلَّا اللَّهُ، وَ لانَعْبُدُ اِلَّا اِیَّاهُ، مُخْلِصینَ لَهُ الدّینَ، وَ لَوْ کَرِهَ الْمُشْرِکُونَ

. در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است: کسی که چنین کند؛ در قیامت در حالی از قبرش خارج می شود که چهره اش مثل ماه شب بدر (شب چهاردهم) می درخشد.(۱) ۷- در هر پنجشنبه ماه شعبان، دو رکعت نماز بگزارد؛ در هر رکعت بعد از سوره

«حمد»

صد مرتبه، سوره

«توحید»

را بخواند و پس از سلام، صد بار صلوات بفرستد. در روایتی که امیر مؤمنان علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده، آمده است که هر کس این نماز را بگزارد خداوند هر حاجتی از حاجت های دینی و دنیوی که داشته باشد، برآورده سازد و هر کس آن روز را روزه بدارد، خداوند جسدش را بر آتش دوزخ حرام کند.

در همین روایت، رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: در هر روز پنجشنبه از ماه شعبان، آسمانها را زینت می کنند، و فرشتگان عرض می کنند: خداوندا! روزه دارانِ این ماه را بیامرز و دعایشان را مستجاب گردان!(۲) ۸- در هر روز از ماه شعبان در وقت ظهر و در شب نیمه آن، این صلوات را که از امام سجاد علیه السلام نقل شده بخواند:

اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، شَجَرَهِ النُّبُوَّهِ، وَمَوْضِعِ الرِّسالَهِ،

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، همان درخت نبوّت و جایگاه رسالت

وَمُخْتَلَفِ الْمَلائِکَهِ، وَمَعْدِنِ الْعِلْمِ، وَاهْلِ بَیْتِ الْوَحْیِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی

و محل رفت و آمد فرشتگان و معدن دانش و خاندان وحی، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، الْفُلْکِ الْجارِیَهِ فِی اللُّجَجِ الْغامِرَهِ، یَأْمَنُ مَنْ رَکِبَها،

محمد و خاندان پاکش درود فرست همان کشتی در حال حرکت در دریاهای موّاج، که هر کس بر آن سوار شود در امان است

وَیَغْرَقُ مَنْ تَرَکَها، الْمُتَقَدِّمُ لَهُمْ مارِقٌ، وَالْمُتاخِّرُ عَنْهُمْ زاهِقٌ، وَاللّازِمُ

و هر کس آن را ترک کند غرق می شود و هر کس بر آنان پیشی گیرد، از دین خارج شده و هر کس از آنان عقب بماند

هلاك شود و هر كس همراه آنان

لَهُمْ لاحِقٌ، اللهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، الْكَهْفِ الْحَصينِ،

باشد به آنان ملحق شود، خدايا بر محمد و خاندان پاكش درود فرست، همان پناهگاه محكم

وَغِياثِ الْمُضْطَرِّ الْمُسْتَكينِ، وَمَلْجَأِ الْهارِبينَ، وَعِصْمَهِ الْمُعْتَصِمينَ،

و فريادرس درمانده بينوا و پناه گريختگان (از ظلم) و نگهدارنده پناهجويان،

ص : ۶۷۰

۱- [۸۹۱]اقبال، صفحه ۶۸۵.

۲- [۸۹۲]همان مدرك، صفحه ۶۸۸.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، صَلاهً کَثیرَهً تَکَونُ لَهُمْ رِضاً، وَلِحَقِ

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، درود فراوانی که مایه خشنودی آنها باشد و برای حقّ

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ ادآءً وَقَضآءً، بِحَوْلٍ مِنْکَ وَقُوَّهٍ یا رَبَّ الْعالَمینَ، اللَّهُمَ

محمّد و خاندان پاکش ادای وظیفه و انجام تکلیف شده باشد با کمک و نیرویی از جانب تو ای پروردگار جهانیان، خدایا

صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، الطَّیِّبینَ الْأَبْرارِ الْأَخْیارِ، الَّذینَ اوْجَبْتَ

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، همان پاکان و نیکوکاران برگزیده که (رعایت) حقّشان را واجب

حُقُوقَهُمْ، وَفَرَضْتَ طاعَتَهُمْ وَوِلایَتَهُمْ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ

ساخته و فرمانبرداری و ولایتشان را لازم گردانده ای، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود

مُحَمَّدٍ، وَاعْمُرْ قَلْبی بِطاعَتِکَ، وَلا تُخْزِنی بِمَعْصِیَتِکَ، وَارْزُقْنی مُواساهَ

فرست و دلم را با بندگیت آباد گردان، و با نافرمانیت رسوا مگردان، و روزیم کن رسیدگی و کمک

مَنْ قَتَّرْتَ عَلَیْهِ مِنْ رِزْقِکَ، بِما وَسَّعْتَ عَلَیَّ مِنْ فَضْلِکَ، وَنَشَرْتَ عَلَیَ

به کسانی را که روزیت را بر آنها تنگ گردانده ای، با آنچه از فضل و احسانت بر من وسعت داده و از روی عدلت گسترانده ای

مِنْ عَدْلِکَ، وَاحْیَیْتَنی تَحْتَ ظِلِّکَ، وَهذا شَهْرُ نَبِیِّکَ سَیِّدِ رُسُلِکَ، شَعْبانُ

و مرا در سایه (لطف و کرم) خودت زنده بدار، و این، ماه پیامبر تو، آقا و سرور فرستادگان توست، همان ماه شعبان

الَّذی حَفَفْتَهُ مِنْکَ بِالرَّحْمَهِ وَالرِّضْوانِ، الَّذی کانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ

که با رحمت و خشنودیت آن را در برگرفته ای و رسول خدا- که درود و سلام خدا

عَلَیْهِ والِهِ وَسَلَّمَ، یَدْابُ فی صِیامِهِ وَقِیامِهِ، فی لَیالیهِ وَایَّامِهِ، بُخُوعاً لَکَ

بر او و خاندان پاکش باد- در روزه داری و بپا خواستن (برای عبادت) در شب ها و روزهای آن برای فروتنی در برابر تو

فی اکْرامِهِ وَاعْظامِهِ الی مَحَلِّ حِمامِهِ، اللهُمَّ فَاعِنَّا عَلَی الْإِسْتِنانِ

و گرامیداشت و تعظیم آن تا فرارسیدن مرگش کوشش می فرمود، خدایا ما را در عمل به سنّت پیامبرت

بِسُنَّتِهِ فيهِ، وَنَيْلِ الشَّفاعَهِ لَدَيْهِ، اللهُمَّ وَاجْعَلْهُ لى شَفيعاً مُشَفَّعاً،

در این ماه و رسیدن به شفاعتش یاری فرما، خدایا او را برای من شفیعی که شفاعتش پذیرفته شده

وَطَريقاً اِلَيْكَ مَهْيَعاً، وَاجْعَلْنى لَهُ مُتَّبِعاً، حَتّى اَلْقاكَ يَوْمَ الْقِيمَهِ عَنّى

و راهی هموار به سوی درگاهت قرار ده، و مرا پیرو او گردان، تا در روز قیامت تو را ملاقات کنم در حالی که تو از من خشنودی

راضِياً، وَ عَنْ ذُنُوبى غاضِياً، قَدْ اَوْجَبْتَ لى مِنْكَ الرَّحْمَهَ وَالرِّضْوانَ،

و از گناهانم چشم پوشیده ای و رحمت و خشنودیت را بر من واجب فرموده

وَانْزَلْتَنی دارَ الْقَرارِ، وَ مَحَلَّ الْأَخْیارِ.(۱)

و در سرای باقی و جایگاه برگزیدگان داخل نموده ای.

۹– مناجات شعبانیّه

به گفته عالم بزرگوار مرحوم «سیّد بن طاووس» در کتاب «اقبال» این مناجات را امیرمؤمنان علی علیه السلام و فرزندانش– علیهم آلاف التحیّه و السلام– در ماه شعبان می خواندند.

از این تعبیر به خوبی روشن می شود که این مناجات اهمیّت فراوان دارد که همه ائمّه معصومین علیهم السلام بر آن مداومت داشتند و مطالعه محتوای آن نیز گواه بر اهمیّت فوق العاده آن است و در واقع یک دوره عرفان اسلامی در بالاترین سطح در آن منعکس شده و اگر انسان مفاهیم این مناجات عظیم را در درون قلب و جان خود پیاده کند، مقامات طولانی سیر و سلوک الی اللّه را پیموده است.

آنچه مهم است دقّت در بندبند این مناجات و تعبیرات لطیف و عالی آن و سپس هماهنگ ساختن روح و فکر با این تعبیرات است.

از خدا می خواهیم که همه ما را اهل این مناجات قرار دهد و از متخلّقان آن سازد.

اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاسْمَعْ دُعائی اذا دَعَوْتُکَ، وَاسْمَعْ

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و هنگامی که تو را می خوانم دعایم را اجابت فرما و هنگامی که

نِدائی اذا نادَیْتُکَ، وَاقْبِلْ عَلَیَّ اذا ناجَیْتُکَ، فَقَدْ هَرَبْتُ الَیْکَ، وَوَقَفْتُ بَیْنَ

تو را صدا می زنم صدایم را بشنو، و چون با تو سخن گویم به من توجّه نما، به سوی تو گریخته ام و با حالت فروتنی

یَدَیْکَ مُسْتَکیناً لَکَ، مُتَضرِّعاً الَیْکَ، راجِیاً لِما لَدَیْکَ ثَوابی وَتَعْلَمُ ما فی

در برابرت ایستاده ام و به درگاهت تضرّع کرده و امید پاداش نزد تو را دارم، و آنچه در دل دارم

نَفْسی وَتَخْبُرُ حاجَتی وَتَعْرِفُ ضَمیری وَلا یَخْفی عَلَیْکَ امْرُ مُنْقَلَبی

را می دانی و از حاجتم آگاهی و از نهادم با خبری و چگونگی بازگشت و جایگاهم

وَمَثْوایَ، وَما اریدُ انْ ابْدِئَ بِهِ مِنْ مَنْطِقی واتَفَوَّهُ بِهِ مِنْ طَلِبَتی وَارْجُوهُ

و آنچه که می خواهم بر زبان آورم و از آن سخن گویم و برای سرانجام کارم به آن امیداوارم،

لِعاقِبَتی ۸۹۴]، وَقَدْ جَرَتْ مَقادیرُکَ عَلَیَّ یا سَیِّدی فیما یَکُونُ مِنّی الی آخِرِ

بر تو پوشیده نیست، ای آقا و سرورم، مقدّرات تو در آنچه تا آخر

۱- [۸۹۳]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۲۸ و اقبال، صفحه ۶۸۷(با اندکی تفاوت).

عُمْری مِنْ سَریرَتی وَعَلانِیَتی وَبِیَدِکَ لا بِیَدِ غَیْرِکَ زِیادَتی وَنَقْصی

عمر آشکارا و پنهان از من سر زند بر من جاری است، و کم و زیادی (روزیم) و سود و زیانم به دست توست نه

وَنَفْعی وَضَرّی الهی انْ حَرَمْتَنی فَمَنْ ذَا الَّذی یَرْزُقُنی وَانْ خَذَلْتَنی

به دست غیر تو، خدایا اگر مرا محروم کنی چه کسی مرا روزی دهد و اگر مرا رها کنی

فَمَنْ ذَا الَّذی یَنْصُرُنی الهی اعُوذُ بِکَ مِنَ غَضَبِکَ وَحُلُولِ سَخَطِکَ،

چه کسی مرا یاری کند، خدایا از خشم و نزول عذابت به تو پناه می برم،

الهی انْ کُنْتُ غَیْرَ مُسْتَاْهِلٍ لِرَحْمَتِکَ، فَانْتَ اهْلٌ انْ تَجُودَ عَلیَّ بِفَضْلِ

بار خدایا اگر شایسته رحمتت نیستم ولی تو به واسطه فزون بخشی گسترده ات شایسته بخشش

سِعَتِکَ، الهی کَانّی بِنَفْسی واقِفَةٌ بَیْنَ یَدَیْکَ، وَقَدْ اظَلَّها حُسْنُ تَوَکُّلی

بر من هستی، خدایا گویا من خود در مقابلت ایستاده ام، و توکّل نیکویم به تو بر آن سایه افکنده است،

عَلَیْکَ، فَقُلْتَ ما انْتَ اهْلُهُ وَتَغَمَّدْتَنی بِعَفْوِکَ، الهی انْ عَفَوْتَ فَمَنْ اوْلی

پس گفتی آنچه را که تو شایسته آنی، و مرا به عفوت فرا گرفتی. خدایا اگر ببخشی پس چه کسی به آن شاسته تر

مِنْکَ بِذلِکَ، وَانْ کانَ قَدْ دَنا اجَلی وَلَمْ یُدْنِنی مِنْکَ عَمَلی فَقَدْ جَعَلْتُ

از تو است، و اگر مرگم نزدیک شود واعمالم مرا به تو نزدیک نکند، پس اقرار

الْإِقْرارَ بِالذَّنْبِ الَیْکَ وَسیلَتی الهی قَدْ جُرْتُ عَلی نَفْسی فِی النَّظَرِ لَها،

به گناه را وسیله ای برای تقرّب به تو قرار می دهم، خدایا با توجّهی که به نفسم کردم بر خود ستم نمودم،

فَلَهَاالْوَیْلُ انْ لَمْ تَغْفِرْ لَها، الهی لَمْ یَزَلْ بِرُّکَ عَلَیَّ ایّامَ حَیاتی فَلا تَقْطَعْ

پس وای بر نفسم اگر آن را نبخشی، خدایا احسانت پیوسته در طول زندگانی بر من جاری است، پس احسانت

بِرَّکَ عَنّی فی مَماتی الهی کَیْفَ آیَسُ مِنْ حُسْنِ نَظَرِکَ لی بَعْدَ مَماتی

را در زمان مرگ از من قطع مگردان، خدایا چگونه از حسن نظرت بعد از مرگم مأیوس شوم،

وَانْتَ لَمْ تُوَلِّنی الَّا الْجَمیلَ فی حَیاتی الهی تَوَلَّ مِنْ امْری ما انْتَ

در حالی که تو در طول زندگیم به نیکویی سرپرستیم نمودی، خدایا کارهایم را آنچنان که شایسته آنی سرپرستی کن،

اهْلُهُ، وَعُدْ عَلَیَّ بِفَضْلِکَ عَلی مُذْنِبٍ قَدْ غَمَرَهُ جَهْلُهُ، الهی قَدْ سَتَرْتَ

و به فضل خود بر گنهکاری که جهلش او را به کام خود کشانده توجّه کن، خدایا گناهانی را از

عَلَیَّ ذُنُوباً فِی الدُّنْیا، وَ ا نَا احْوَجُ الی سَتْرِها عَلَیَّ مِنْکَ فی الْأُخْری

من در دنیا پوشاندی که من به پوشش آنها از جانب تو در آخرت نیازمندترم،

الهی قَدْ احْسَنْتَ الَیَّ اذْ لَمْ تُظْهِرْها لِأَحدٍ مِنْ عِبادِکَ الصّالِحینَ،

خدایا با پوشاندن گناهانم از بندگان شایسته ات، بر من احسان نمودی،

فَلاتَفْضَحْنی یَوْمَ الْقِیمَهِ عَلی رُؤُسِ الْأَشْهادِ، الهی جُودُکَ بَسَطَ امَلی

پس در قیامت در حضور همه مرا رسوا مگردان، خدایا بخشش آرزویم را گسترانیده

وَعَفْوُکَ افْضَلُ مِنْ عَمَلی الهی فَسُرَّنی بِلِقآئِکَ یَوْمَ تَقْضی فیهِ بَیْنَ

و گذشتت برتر از عمل من است، خدایا به واسطه ملاقاتت درروزی که بین بندگان حکم می کنی مرا

عِبادِکَ، الهی إِعْتِذاری الَیْکَ اعْتِذارُ مَنْ لَمْ یَسْتَغْنِ عَنْ قَبُولِ عُذْرِهِ،

خشنود ساز، خدایا پوزشم از تو مانند پوزش شخصی است که از پذیرش عذرش بی نیاز نیست،

فَاقْبَلْ عُذْری یا اکْرَمَ مَنِ اعْتَذَرَ الَیْهِ الْمُسیئُونَ، الهی لا تَرُدَّ حاجَتی

پس عذرم را بپذیر ای بزرگوارترین کسی که گنهکاران عذر به درگاهش برند، خدایا درخواستم را رد مکن،

وَلا تُخَیِّبْ طَمَعی وَلا تَقْطَعْ مِنْکَ رَجآئی وَامَلی الهی لَوْ ارَدْتَ

و طمعم را ناامید مگردان، و امید و آرزویم را از خودت قطع مفرما، خدایا اگر خواریم را

هَوانی لَمْ تَهْدِنی وَلَوْ ارَدْتَ فَضیحَتی لَمْ تُعافِنی الهی ما اظُنُّکَ تَرُدُّنی

خواسته بودی هدایتم نمی کردی و اگر رسواییم را خواسته بودی عفوم نمی کردی، خدایا چنین گمانی به تو ندارم که تمام عمر

فی حاجَهٍ قَدْ افْنَیْتُ عُمْری فی طَلَبِها مِنْکَ، الهی فَلَکَ الْحَمْدُ ابَداً ابَداً

در طلب حاجتی باشم و تو مرا مأیوس بازگردانی، خدایا حمد و ستایش از آنِ توست، ستایش همیشگی،

دآئِماً سَرْمَداً، یَزیدُ وَلا یَبیدُ، کَما تُحِبُّ وَتَرْضی الهی انْ اخَذْتَنی

دائمی، جاودان که افزودن شود و نقصان نپذیرد، آنچنان که تو دوست داری و خشنود می شوی، خدایا اگر به جرمم

بِجُرْمی اخَذْتُکَ بِعَفْوِکَ، وَانْ اخَذْتَنی بِذُنُوبی اخَذْتُکَ بِمَغْفِرَتِکَ، وَانْ

مرا مؤاخذه کنی به گذشتت متوسّل می شوم و اگر به گناهم مرا مؤاخذه کنی به آمرزشت متوسّل می شوم، و اگر

ادْخَلْتَنیِ النّارَ اعْلَمْتُ اهْلَها انّی احِبُّکَ، الهی انْ کانَ صَغُرَ فی جَنْبِ

مرا در آتش داخل کنی اهل آن را آگاه می کنم که تو را دوست دارم، خدایا اگر چه عملم در مقابل

طاعَتِکَ عَمَلی فَقَدْ کَبُرَ فی جَنْبِ رَجآئِکَ امَلی الهی کَیْفَ انْقَلِبُ مِنْ

طاعتت اندك است ولی آرزویم در مقابل امید به کرمت بسیار است، خدایا چگونه از درگاهت

عِنْدِكَ بِالْخَیْبَهِ مَحْرُوماً، وَ قَدْ کانَ حُسْنُ ظَنّی بِجُودِكَ انْ تَقْلِبَنی

محروم برگردم، در حالی که به بخششت حسن ظن دارم که مرا مورد رحمتت قرار داده

ص :۶۷۴

بِالنَّجاهِ مَرْحُوماً، الهی وَ قَدْ افْنَیْتُ عُمْری فی شِرَّهِ السَّهْوِ عَنْکَ،

و اهل نجات گردانی، در حالی که عمرم را در غفلت از تو سپری کردم

وَابْلَیْتُ شَبابی فی سَکْرَهِ التَّباعُدِ مِنْکَ، الهی فَلَمْ اسْتَیْقِظْ ایّامَ اغْتِراری

و جوانیم را در مستی دوری از تو فنا کردم، پس در روزگاری که مغرور به کرمت بوده

بِکَ، وَرُکُونی الی سَبیلِ سَخَطِکَ، الهی وَا نَا عَبْدُکَ وَابْنُ عَبْدِکَ، قائِمٌ بَیْنَ

و در راه خشم و غضب تو حرکت می کردم بیدار نشدم، خدایا من بنده تو و فرزند بنده توام

یَدَیْکَ، مُتَوَسِّلٌ بِکَرَمِکَ الَیْکَ، الهی انَا عَبْدٌ اتَنَصَّلُ الَیْکَ مِمَّا کُنْتُ

در برابرت ایستاده ام و به وسیله کرمت به درگاه تو توسّل می جویم، خدایا من بنده ای هستم که خود را از کمی

اواجِهُکَ بِهِ مِنْ قِلَّهِ اسْتِحْیائی مِنْ نَظَرِکَ، وَاطْلُبُ الْعَفْوَ مِنْکَ، اذِ الْعَفْوُ

حیا (در ارتکاب گناهان) در مقابل تو، به سویت رها می کنم و از تو طلب گذشت دارم، زیرا که عفو

نَعْتٌ لِکَرَمِکَ، الهی لَمْ یَکُنْ لی حَوْلٌ فَانْتَقِلَ بِهِ عَنْ مَعْصِیَتِکَ الَّا فی

زینت کرم توست، خدایا من نیرویی که به واسطه آن از نافرمانیت چشم پوشی کنم ندارم، مگر این که

وَقْتٍ ایْقَظْتَنی لِمَحَبَّتِکَ، وَکَما ارَدْتَ انْ اکُونَ کُنْتُ، فَشَکَرْتُکَ بِادْخالی

تو، به عشق و محبّتت مرا بیدار کنی، من همان که تو می خواهی شده ام، پس از تو سپاسگزارم که مرا

فی کَرَمِکَ، وَلِتَطْهیرِ قَلْبی مِنْ اوْساخِ الْغَفْلَهِ عَنْکَ، الهی انْظُرْ الَیَّ نَظَرَ

در کرمت داخل کرده و از پلیدیهای غفلت پاکیزه ساختی، خدایا مرا مانند کسی که ندایش کردی

مَنْ نادَیْتَهُ فَاجابَکَ، وَاسْتَعْمَلْتَهُ بِمَعُونَتِکَ فَاطاعَکَ، یا قَریباً لا یَبْعُدُ عَنِ

و پاسخت گفت و به یاری خویش به طاعتت واداشتی و او اطاعتت نمود، مورد توجّه قرار ده، ای نزدیکی که از

الْمُغْتَرِّ بِهِ، وَیا جَواداً لایَبْخَلُ عَمَّنْ رَجا ثَوابَهُ، الهی هَبْ لی قَلْباً یُدْنیهِ

فریفته اش دور نیست، و ای بخشنده ای که به امیدوارِ احسانش بخل نورزد. خدایا به من دلی ببخش که

مِنْکَ شَوْقُهُ، وَلِساناً یُرْفَعُ الَیْکَ صِدْقُهُ، وَنَظَراً یُقَرِّبُهُ مِنْکَ حَقُّهُ، الهی إنَ

شوقش مرا به تو نزدیک سازد و زبانی که راستیش مرا به سوی تو بالا برد و نگاهی که حقّش مرا به تو نزدیک سازد، خدایا آن

مَنْ تَعَرَّفَ بِکَ غَیْرُ مَجْهُولٍ، وَمَنْ لاذَ بِکَ غَیْرُ مَخْذُولٍ، وَمَنْ اقْبَلْتَ عَلَیْهِ

که به وسیله تو شناخته شد، ناشناس نماند، و آن که به تو پناهنده شد خوار نگردد و کسی که به او رو کنی

غَیْرُ مَمْلُوکٍ، الهی انَّ مَنِ انْتَهَجَ بِکَ لَمُسْتَنیرٌ، وَانَّ مَنِ اعْتَصَمَ بِکَ

برده نگردد، خدایا همانا کسی که راه تو را پیش گیرد، راهش روشن است و کسی که به تو متوسّل شود

لَمُسْتَجيرٌ، وَقَدْ لُذْتُ بِکَ یا الهی فَلا تُخَیِّبْ ظَنّی مِنْ رَحْمَتِکَ، وَلا

پناه یابد، خدایا به تو پناهنده شده ام، پس گمانی که به رحمتت دارم ناامید مگردان،

تَحْجُبْنی عَنْ رَاْفَتِکَ، الهی اقِمْنی فی اهْلِ وِلایَتِکَ مُقامَ مَنْ رَجا

و از مهربانیت دورم مگردان، خدایا در میان دوستدارنت مقام کسانی را که امید محبّت بیشتر تو را

الزِّیادَهَ مِنْ مَحَبَّتِکَ، الهی وَالْهِمْنی وَلَهاً بِذِکْرِکَ الی ذِکْرِکَ، وَهِمَّتی فی

دارند به من عطا فرما، خدایا شیفتگی یادت را پیوسته به من الهام کن، و همّتم را

رَوْحِ نَجاحِ اسْمآئِکَ وَمَحَلِّ قُدْسِکَ، الهی بِکَ عَلَیْکَ الَّا الْحَقْتَنی بِمَحَلِ

برای شادمانی دست یابی به اسما و محلّ قدسیت قرار ده، خدایا به حقّ خودت برخودت مرا به جایگاه

اهْلِ طاعَتِکَ، وَالْمَثْوَی الصَّالِحِ مِنْ مَرْضاتِکَ، فَانّی لا اقْدِرُ لِنَفْسی

فرمانبرداران و بندگان شایسته مورد رضایتت ملحق کن، چرا که من قادر بر دفع شر از خود

دَفْعاً، وَلا امْلِکُ لَها نَفْعاً، الهی ا نَا عَبْدُکَ الضَّعیفُ الْمُذْنِبُ، وَمَمْلُوکُکَ

و جلب منفعتی برای خود نیستم، خدایا من بنده ضعیف و گناهکار و بنده

الْمُنیبُ ۸۹۵]، فَلا تَجْعَلْنی مِمَّنْ صَرَفْتَ عَنْهُ وَجْهَکَ، وَحَجَبَهُ سَهْوُهُ عَنْ

توبه کار توام، پس مرا از کسانی که از آنان روی گردانده ای و خطاهایش او را از بخششت دور کرده

عَفْوِکَ، الهی هَبْ لی کَمالَ الْإِنْقِطاعِ الَیْکَ، وَانِرْ ابْصارَ قُلُوبِنا بِضِیآءِ

قرار مده، خدایا بریدن کامل از خلق به سوی خودت را به من ببخش، و دیده دلهای ما را با نورانیّت

نَظَرِها الَیْکَ، حَتّی تَخْرِقَ ابْصارُ الْقُلُوبِ حُجُبَ النُّورِ، فَتَصِلَ الی مَعْدِنِ

توجّه به خودت روشن کن، تا این که دیده دلهای ما پرده های مانع نور را پاره کند و به گنج بزرگواری برسد،

الْعَظَمِهِ، وَتَصیرَ ارْواحُنا مُعَلَّقَهً بِعِزِّ قُدْسِکَ، الهی وَاجْعَلْنی مِمَّنْ نادَیْتَهُ

و ارواح ما به بزرگی قداستت متّصل شود، خدایا مرا از کسانی قرار ده که او را خواندی

فَاجابَکَ، وَلاحَظْتَهُ فَصَعِقَ لِجَلالِکَ، فَناجَیْتَهُ سِرّاً، وَعَمِلَ لَکَ جَهْراً،

و اجابتت نمود، و مورد توجّه قرار دادی و به خاطر شکوه و عظمتت مدهوش شد، سپس با او پنهانی سخن گفتی و او آشکارا عمل کرد،

الهی لَمْ اسَلِّطْ عَلی حُسْنِ ظَنّی قُنُوطَ الْأَیاسِ، وَلَا انْقَطَعَ رَجآئی مِنْ

خدایا ناامیدی را بر خوش بینیم مسلّط نکردم، و امیدم را از کرم

ص :۶۷۶

جَميلِ كَرَمِکَ، الهی انْ کانَتِ الْخَطایا قَدْ اسْقَطَتْنی لَدَیْکَ، فَاصْفَحْ عَنّی

نیکویت قطع نکردم، خدایا اگر اشتباهاتم مرا از نظرت انداخته، پس به خاطر اعتماد

بِحُسْنِ تَوَکُّلی عَلَیْکَ، الهی انْ حَطَّتْنِی الذُّنُوبُ مِنْ مَکارِمِ لُطْفِکَ، فَقَدْ

نیکم به تو از من درگذر، خدایا اگر گناهانم مرا از بزرگی لطفت دور ساخته، پس

نَبَّهَنِی الْیَقینُ الی کَرَمِ عَطْفِکَ، الهی انْ انامَتْنِی الْغَفْلَهُ عَنِ الْإِسْتِعْدادِ

یقینم مرا به بزرگی عطوفتت آگاه کرده، خدایا اگر غفلت مرا از آمادگی دیدارت غافل ساخته،

لِلِقآئِکَ، فَقَدْ نَبَّهَتْنِی الْمَعْرِفَهُ بِکَرَمِ آلائِکَ، الهی انْ دَعانی اَلَی النّارِ

ولی آگاهی به نعمتهای بزرگت مرا بیدار کرده، خدایا اگر مجازات بزرگت مرا به سوی

عَظِیمُ عِقابِکَ، فَقَدْ دَعانی اَلَی الْجَنَّهِ جَزیلُ ثَوابِکَ، الهی فَلَکَ اسْئَلُ،

آتش می خواند، ولی پاداش بزرگت مرا به سوی بهشت دعوت می کند، خدایا از تو می خواهم،

وَالَیْکَ ابْتَهِلُ وَارْغَبُ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ

و به سوی تو زاری کرده و به تو مشتاقم، از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی

تَجْعَلَنی مِمَّنْ یُدیمُ ذِکْرَکَ، وَلا یَنْقُضُ عَهْدَکَ، وَلایَغْفُلُ عَنْ شُکْرِکَ، وَلا

و مرا از کسانی قرار دهی که پیوسته به یاد تو هستند و پیمانت را نمی شکنند و از شکر تو غافل نمی شوند

یَسْتَخِفُّ بِامْرِکَ، الهی وَالْحِقْنی بِنُورِ عِزِّکَ الْأَبْهَجِ، فَاکُونَ لَکَ عارِفاً،

و فرامینت را سبک نمی شمرند، خدایا مرا به نور درخشان عزّتت پیوند ده، تا تو را بشناسم

وَعَنْ سِواکَ مُنْحَرِفاً، وَمِنْکَ خآئِفاً مُراقِباً، یا ذَا الْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، وَصَلَّی

و از غیر تو دوری گزینم و از تو ترسان و مراقب فرمان تو باشم، ای خدای صاحب جلال و بزرگواری، و درود

اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ رَسُولِهِ وَ آلِهِ الطَّاهِرینَ، وَسَلَّمَ تَسْلیماً کَثیراً.(۱)

خدا بر فرستاده اش محمّد و خاندان پاکش و سلام و درود فراوان بر ایشان باد.

این مناجات از مناجات های پرارزش ائمّه علیهم السلام است و دارای مضامین عالیه ای است که در هر وقت حضور قلبی باشد، خواندن آن و فکر کردن در مفاهیم آن، مناسب است.

اعمال مخصوص شب ها و روزهای ماه شعبان:

شب اوّل ماه: برای شب اوّل ماه در کتاب «اقبال» نمازهای زیادی ذکر شده است که از جمله آن،

۱- [۸۹۶]اقبال، صفحه ۶۸۵ و بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۹۷(با اندکی تفاوت).

دوازده رکعت نماز است (هر دو رکعت به یک سلام) که در هر رکعتی یک مرتبه «حمد» و پانزده مرتبه «توحید» خوانده می شود و از رسول خدا صلی الله علیه و آله پاداش فراوانی برای این نماز ذکر شده است.(۱) روز اوّل ماه: روزه این روز فضیلت فراوانی دارد و از امام صادق علیه السلام نقل شده است که هر کس روز اوّل ماه شعبان را روزه بگیرد، بهشت بر او واجب می شود(۲) و «سیّد بن طاووس» در کتاب «اقبال» از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده است که هر کس سه روزِ اوّل ماه شعبان را روزه بگیرد و شبهایش را قیام کند و دو رکعت نماز بگزارد که در هر رکعتی یک مرتبه «حمد» و یازده مرتبه «قُل هُوَ اللَّهُ احد» را بخواند، خداوند شرّ اهل آسمان و زمین و شرّ ابلیس و هر سلطه ستمگری را از او برطرف سازد و خداوند گناهان فراوانی را از او می آمرزد.(۳) روز سوم ماه: این روز بنا بر نقل شیخ طوسی در «مصباح»، روز ولادت با سعادت حسین بن علی علیهما السلام است. از «قاسم بن علاء همدانی» وکیل امام حسن عسکری علیه السلام نامه ای رسید که در آن آمده بود: مولای ما امام حسین علیه السلام در روز پنجشنبه، سوم شعبان متولّد شد؛ لذا آن روز را روزه بگیر و این دعا را بخوان:

اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِحَقِّ الْمَوْلُودِ فی هذَا الْیَوْمِ، الْمَوْعُودِ بِشَهادَتِهِ قَبْلَ

خدایا از تو می خواهم به حق فرزندی که در این روز متولّد شده، و قبل از ولادت وعده به شهادتش

اسْتِهْلالِهِ وَ وِلادَتِهِ، بَکَتْهُ السَّمآءُ وَ مَنْ فیها، وَ الْأَرْضُ وَ مَنْ عَلَیْها، وَ لَمَّا

داده شده و پیش از آن که قدم بر این جهان بگذارد، آسمان و زمین و هر که در آن است بر او گریسته،

یَطَأْ لابَتَیْها، قَتیلِ الْعَبْرَهِ، وَ سَیِّدِ الْأُسْرَهِ، الْمَمْدُودِ بِالنُّصْرَهِ یَوْمَ الْکَرَّهِ،

(و به حق) آن کشته اشک و آقا و سرور خاندانش و یاری شده در روز رجعت (و به حق)،

الْمُعَوَّضِ مِنْ قَتْلِهِ انَّ الْأَئِمَّهَ مِنْ نَسْلِهِ، وَ الشِّفآءَ فی تُرْبَتِهِ، و الْفَوْزَ مَعَهُ

آن کسی که پاداش کشته شدنش امتداد امامت در نسل او و شفا و درمان در تربت او و پیروزی در

فی اوْبَتِهِ، والْأَوصِیآءَ مِنْ عِتْرَتِهِ، بَعْدَ قآئِمِهِمْ وَ غَیْبَتِهِ، حَتّی یُدْرِکُوا

رجعت با اوست و جانشینان بعد از قیام قائم و غیبتش تا زمان گرفتن انتقام

الْأَوْتارَ، وَ یَثْأَرُوا الثّارَ، وَیُرْضُوا الْجَبّارَ، وَیَکُونُوا خَیْرَ انْصارٍ، صَلَّی اللَّهُ

و خونخواهی و خشنودی خدا، از خاندان اوست و آنها بهترین یاورانند که با گردش شب و روز درود خدا

۱- [۸۹۷]اقبال، صفحه ۶۸۳.

۲- [۸۹۸]همان مدرک، صفحه ۶۸۵.

۳- [۸۹۹]همان مدرک، صفحه ۶۸۴.

عَلَیْهِمْ، مَعَ اخْتِلافِ اللَّیلِ وَالنَّهارِ، اللهُمَّ فَبِحَقِّهِمْ الَیْکَ اتَوَسَّلُ، وَاسْئَلُ

بر ایشان باد، خدایا به حق ایشان به تو متوسّل شده و از تو می خواهم

سُؤالَ مُقْتَرِفٍ مُعْتَرِفٍ، مُسیئٍ الی نَفْسِهِ مِمَّا فَرَّطَ فی یَوْمِهِ وَامْسِهِ،

مانند خواستن شخص گناهکار و اعتراف کننده و بدی کرده برخود از کوتاهیهای امروز و دیروز

یَسْئَلُکَ الْعِصْمَهَ الی مَحَلِّ رَمْسِهِ، اللهُمَّ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ عِتْرَتِهِ،

که از تو می خواهد عصمت از گناه را تا محلّ دفنش. خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

وَاحْشُرْنا فی زُمْرَتِهِ، وَ بَوِّئْنا مَعَهُ دارَ الْکَرامَهِ، وَ مَحَلَّ الْإِقامَهِ، اللهُمَ

و ما را در جمع یاران او محشور فرما و ما را همراه او در بهشت و سرای ابدی جای ده، خدایا

وَکَما اکْرَمْتَنا بِمَعْرِفَتِهِ فَاکْرِمْنا بِزُلْفَتِهِ، وَارْزُقْنا مُرافَقَتَهُ وَسابِقَتَهُ، وَاجْعَلْنا

همانگونه که ما را به شناخت او گرامی داشتی پس به نزدیکی به او نیز گرامی دار، و دوستی دیرینه او را نصیب ما فرما،

مِمَّنْ یُسَلِّمُ لِأَمْرِهِ، وَیُکْثِرُ الصَّلاهَ عَلَیْهِ عِنْدَ ذِکْرِهِ، وَعَلی جَمیعِ اوْصِیآئِهِ

و ما را از کسانی قرار ده که مطیع فرمان اویند و در هنگام ذکر نامش بر او و بر همه جانشینان

وَاهْلِ اصْفِیآئِهِ، الْمَمْدُودینَ مِنْکَ بِالْعَدَدِ الْإِثْنَیْ عَشَرَ، النُّجُومِ الزُّهَرِ،

و دوازده برگزیده یاری شده از خاندانش، آن ستارگان درخشان

وَالْحُجَجِ عَلی جَمیعِ الْبَشَرِ، اللهُمَّ وَهَبْ لَنا فی هذَا الْیَوْمِ خَیْرَ مَوْهِبَهٍ،

و حجّت بر تمامی بشر، بسیار درود می فرستند، خدایا در این روز بهترین بخشش را به ما عطا فرما

وَ انْجِحْ لَنا فیهِ کُلَّ طَلِبَهٍ، کَما وَهَبْتَ الْحُسَیْنَ لِمُحَمَّدٍ جَدِّهِ، وَعاذَ فُطْرُسُ

و هر خواسته ای را بر آور، همان گونه که حسین را به جدّش محمّد عطا فرمودی و فطرس به

بِمَهْدِهِ، فَنَحْنُ عائِذُونَ بِقَبْرِهِ مِنْ بَعْدِهِ، نَشْهَدُ تُرْبَتَهُ، وَنَنْتَظِرُ اوْبَتَهُ، آمینَ

گهواره اش پناهنده شد، پس ما نیز بعد از او به قبرش پناهنده ایم، بر سر تربتش حاضر شده و منتظر بازگشت مجدّد او هستیم،

قبول فرما

رَبَّ الْعالَمینَ.(۱)

ای پروردگار جهانیان

پس از آن، این دعا را که به دعای امام حسین علیه السلام معروف است می خوانی. این دعا آخرین دعایی است که آن حضرت در روز عاشورا (همان روزی که دشمنانش زیاد بودند) خواند:

ص: ۶۷۹

۱- [۹۰۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۲۶ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۴۷.

اللهُمَّ انْتَ مُتَعالِی الْمَکانِ، عَظیمُ الْجَبَرُوتِ، شَدیدُ الْمِحالِ، غَنِیٌ

خدایا تو والا مکانی، قدرت مطلقی، بسیار مدبّری، از مخلوقات

عَنِ الْخَلایِقِ، عَریضُ الْکِبْرِیآءِ، قادِرٌ عَلی ما تَشآءُ، قَریبُ الرَّحْمَهِ،

بی نیازی، اقتدارت وسیع و به آنچه خواهی توانایی، رحمتت نزدیک و

صادِقُ الْوَعْدِ، سابِغُ النِّعْمَهِ، حَسَنُ الْبَلاءِ، قَریبٌ إذا دُعیتَ، مُحیطٌ بِما

وعده ات راست و نعمتت فراوان و آزمایشت نیکوست، زمانی که خوانده شوی نزدیکی، و به آنچه آفریدی محیطی،

خَلَقْتَ، قابِلُ التَّوْبَهِ لِمَنْ تابَ الَیْکَ، قادِرٌ عَلی ما ارَدْتَ، وَ مُدْرِکٌ ما

توبه پذیر توبه کنندگانی و بر آنچه اراده کنی توانایی، آنچه خواهی بدست

طَلَبْتَ، وَ شَکُورٌ اذا شُکِرْتَ، وَ ذَکُورٌ اذا ذُکِرْتَ، ادْعُوکَ مُحْتاجاً،

آری آن گاه که سپاس شوی سپاس پذیری، آن گاه که یادت کنند یاد کنی، تو را به حال نیاز خوانم،

وَارْغَبُ الَیْکَ فَقیراً، وَ افْزَعُ الَیْکَ خآئِفاً، وَ ابْکی الَیْکَ مَکْرُوباً، وَاسْتَعینُ

و به حال درماندگی به سویت توجّه کنم، و با ترس به درگاهت پناه برم، و با دردمندی به درگاهت گریه کنم، و با ناتوانی از تو

بِکَ ضَعیفاً، وَ اتوَکَّلُ عَلَیْکَ کافِیاً ....

کمکک خواهم و بر تو توکّل کنم در حالی که تو کافی هستی.

در ذیل این دعا قسمتی دیده می شود که جنبه خصوصی دارد، زیرا امام علیه السلام عرض می کند: «خدایا بین ما، و قوم ما به حق داوری کن! آنها به ما نیرنگ زدند (ما را دعوت کردند و اعلام وفاداری نمودند ولی) دست از یاری ما برداشتند و راه مکر و فریب را پیش گرفتند، آماده کشتن ما شدند در حالی که ما عترت پیامبر تو و فرزندان حبیبت محمّد بن عبدالله صلی الله علیه و آله هستیم همان کسی که او را به نبوّت برگزیدی و امین وحی ساختی» سپس عرضه داشت:

فَاجْعَلْ لَنا مِنْ امْرِنا فَرَجاً وَمَخْرَجاً، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

پس برای کار ما گشایش و راه گریزی قرار ده، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

ابن عیّاش گفت: از حسین بن علیّ بزوفری شنیدم که می گفت حضرت صادق علیه السلام این دعا را در این روز می خواند و فرمود که این دُعا از دعاهای روز سوم شعبان است و آن روز ولادت حسین علیه السلام است.(۲)

۱- [۹۰۱]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۲۷ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۴۸.

۲- [۹۰۲]همان مدرک، صفحه ۸۲۸.

شب سیزدهم ماه: شب سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم، «لیالی بیض» یعنی شبهای روشن، نامیده می شود. برای این شب ها اعمالی است که در اعمال ماه رجب (صفحه ۶۴۳) بیان شد.

شب نیمه شعبان: این شب، شب بسیار مبارکی است؛ از امام صادق علیه السلام روایت شده است که از امام محمّد باقر علیه السلام از فضیلت شب نیمه شعبان سؤال شد، فرمود: آن شب، بعد از شب قدر بافضیلت ترین شب های سال است. در این شب، خداوند به بندگانش فضل خود را عطا می فرماید و به کرم خویش، آنان را می آمرزد؛ در این شب، برای تقرّب به خداوند سعی و کوشش نمایید! زیرا این شب، شبی است که خداوند به ذات مقدّس خود قسم یاد کرده است که نیازمندی را دست خالی برنگرداند، مادامی که معصیت و گناهی را نخواهد و شبی است که خدای متعال آن را برای ما اهل البیت علیهم السلام قرار داد، آن گونه که شب قدر را برای پیامبر ما قرار داد. پس در دعا و ثنای الهی در این شب کوشش کنید.(۱) از جمله برکات این شب این است که ولادت باسعادت منجی عالم بشریّت، مهدی موعود، امام زمان- عجّل اللّه تعالی فرجه الشّریف- در سحر این شب در سال ۲۵۵، در «سرّ من رأی ، واقع شد، و بر شرافت این شب افزود.

برای این شب چند عمل است:

اوّل: غسل است که طبق روایتی از امام صادق علیه السلام سبب تخفیف گناهان است.(۲) دوم: احیای این شب است، به نماز و دعا و استغفار. در روایتی که حضرت امیر مؤمنان علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می کند آمده است: «هنگامی که شب نیمه شعبان فرا می رسد آن را به عبادت به سر برید و روزش را روزه بدارید، زیرا از اوّل تا آخر این شب، از جانب خداوند ندا می آید: آیا استغفار کننده ای هست که از گناهان خویش آمرزش طلبد، تا گناهان او را بیامرزم؟ آیا کسی هست که طلب روزی کند و من روزی او را وسعت بخشم؟».(۳) همچنین در روایتی آمده است که جبرئیل به رسول خدا صلی الله علیه و آله گفت: هر کس این شب را به تسبیح و تکبیر و دعا و نماز و استغفار و ... احیا بدارد، خداوند گناهانش را می آمرزد، و جایگاه و منزل او بهشت خواهد بود ...

ای محمّد! این شب را احیا بدار، و به امّتت فرمان ده آن را احیا دارند.

جبرئیل پس از بیان فضایل دیگری برای این شب، در پایان گفت: محروم واقعی کسی است که از خیر و برکت این شب محروم باشد!(۴) از امام زین العابدین علیه السلام نیز احیای این شب نقل شده است.(۵)

۱- [۹۰۳]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۳۱ و اقبال، صفحه ۶۹۵.

۲- [۹۰۴]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۵۳ و زاد المعاد، صفحه ۵۹.

۳- [۹۰۵]بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۱۵ و اقبال، صفحه ۷۰۱.

۴- [۹۰۶]اقبال، صفحه ۶۹۹.

۵- [۹۰۷]زاد المعاد، صفحه ۶۴.

همچنین در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که هر کس این شب را احیا بدارد، در آن روز که قلبها می میرد، قلبش نخواهد مرد.(۱) سوم: زیارت امام حسین علیه السلام در این شب از افضل اعمال است، و باعث آمرزش گناهان است.(۲) در فضیلت زیارت امام حسین علیه السلام در این شب روایات متعدّدی نقل شده است از جمله:

۱- ابوبصیر از امام صادق علیه السلام روایت کرده است: هر کس دوست دارد یکصد و بیست و چهار هزار پیامبر با او مصافحه کند، در نیمه شعبان، قبر حسین علیه السلام را زیارت کند؛ زیرا ارواح پیامبران در این شب به اذن خداوند به زیارت آن حضرت می روند!(۳) ۲- در روایت دیگری امام صادق علیه السلام فرمود: وقتی که نیمه شعبان می شود از افق اعلی (از جانب خداوند) به زائر امام حسین علیه السلام ندا می دهند که، اکنون با گناهان آمرزیده برگرد، پاداش تو به عهده پروردگارت و پیامبر خداست!(۴) حدّاقلّ زیارت آن حضرت آن است که انسان آن شب، بر روی بام خانه و یا فضای باز دیگری برود و به سمت راست و چپ آسمان نگاه کند، آنگاه به بالای سر نظر افکند و با انگشت به سمت راستِ قبله اشاره کند و بگوید:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا أبا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ.(۵)

برای شب نیمه شعبان زیارت مخصوصه ای نیز می باشد که در بخش زیارات گذشت. (صفحه ۴۱۲)

***

چهارم: خواندن این دعاست که جناب «سیّد بن طاووس» و «شیخ طوسی» آن را نقل کرده اند و به منزله زیارت امام زمان علیه السلام است:

اللَّهُمَّ بِحَقِّ لَیْلَتِنا هذِهِ وَمَوْلُودِها وَحُجَّتِکَ، وَمَوْعُودِهَا الَّتی قَرَنْتَ الی

خدایا به حقّ این شب و مولود آن و حجّتت و شب وعده داده شده ای که بر

فَضْلِها فَضْلًا، فَتَمَّتْ کَلِمَتُکَ صِدْقاً وَعَدْلًا لا مُبَدِّلَ لِکَلِماتِکَ، وَلا مُعَقِّبَ

فضلش فضیلتی همراه نمودی پس کامل شد سخنت به راستی و عدل، در حالی که تغییر دهنده ای برای سخنانت و تعقیب کننده ای

لِأیاتِکَ، نُورُکَ الْمُتَالِّقُ، وَضِیآؤُکَ الْمُشْرِقُ، وَالْعَلَمُ النُّورُ فی طَخْیآءِ

ص: ۶۸۲

۱- [۹۰۸]اقبال، صفحه ۷۱۸.

۲- [۹۰۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۳۰.

۳- [۹۱۰]همان مدرک و اقبال، صفحه ۷۱۰.

۴- [۹۱۱]همان مدرک.

۵- [۹۱۲]زاد المعاد، صفحه ۶۰.

برای آیاتت نیست، نورت درخشان و روشناییت تابان است، و تویی نشانه نورانی در تاریکی

الدَّیْجُورِ، الْغائِبُ الْمَسْتُورُ، جَلَّ مَوْلِدُهُ، وَکَرُمَ مَحْتِدُهُ، وَالْمَلائِکَهُ شُهَّدُهُ،

شب ظلمانی، آن پنهان و پوشیده که ولادتش بزرگ و نژادش شریف است و فرشتگان گواهان او،

وَاللَّهُ ناصِرُهُ وَمُؤَیِّدُهُ اذا آنَ میعادُهُ، وَالْمَلائِکَهُ امْدادُهُ، سَیْفُ اللَّهِ الَّذی لا

و خداوند یاور و تأیید کننده اوست، آن گاه که وعده اش فرا رسد و در حالی که فرشتگان یاور اویند، شمشیر برّنده خدا که

یَنْبُو، وَنُورُهُ الَّذی لا یَخْبُو، وَ ذُوالْحِلْمِ الَّذی لا یَصْبُوا، مَدارُ الدَّهْرِ،

کند نشود و نورش که خاموش نگردد، و بردباری که ناشکیب نگردد (او و پدرانش) محور گردش روزگار

وَنَوامیسُ الْعَصْرِ، وَوُلاهُ الْأَمْرِ، وَالْمُنَزَّلُ عَلَیْهِمْ ما یَتَنَزَّلُ فی لَیْلَهِ الْقَدْرِ،

و محرم اسرار هر عصر و زمان و والیان امر خدایند و آنچه در شب قدر نازل شده بر آنها فرود آمده

وَاصْحابُ الْحَشْرِ وَالنَّشْرِ، تَراجِمَهُ وَحْیِهِ، وَوُلاهُ امْرِهِ وَنَهْیِهِ، اللهُمَ

و آنان صاحبان حشر و نشر (رستاخیز) و مفسّران وحی و والیان اوامر و نواهی اویند، خدایا

فَصَلِّ عَلی خاتِمِهْم وَقآئِمِهِمْ، الْمَسْتُورِ عَنْ عَوالِمِهِمْ، وَادْرِکْ بِنا أَیَّامَهُ،

بر آخرین آنها و قائمشان که از جهانیان پنهان است درود فرست، خدایا ما را به روزگار

وَظُهُورَهُ وَقِیامَهُ، وَاجْعَلْنا مِنْ انْصارِهِ، وَاقْرِنْ ثارَنا بِثارِهِ، وَاکْتُبْنا فی

ظهور و قیامش برسان و از یاورانش قرار ده و خون خواهی ما را به خون خواهی او نزدیک کن و در زمره

اعْوانِهِ وَخُلَصآئِهِ، وَاحْیِنا فی دَوْلَتِهِ ناعِمینَ، وَبِصُحْبَتِهِ غانِمینَ، وَبِحَقِّهِ

یاوران خالصش مکتوب فرما، و ما را در حکومتش شادکام و به همنشینی او بهره مند و به انجام حقوقش

قآئِمینَ، وَمِنَ السُّوءِ سالِمینَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، وَالْحَمْدُللَّهِ رَبِ

پاینده و از بدیها در امان بدار، ای مهربان ترین مهربانان، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار

الْعالَمینَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی سَیِّدِنا مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِیّینَ وَالْمُرْسَلینَ،

جهانیان است و درود و سلام خدا بر آقا و سرور ما محمّد، خاتم پیامبران و فرستادگان

وَعَلی اهْلِ بَیْتِهِ الصّادِقینَ، وَعِتْرَتِهَ النّاطِقینَ، وَالْعَنْ جَمیعَ الظّالِمینَ،

و بر خاندان راستگو و حقگویش باد، و همه ستمکاران را لعنت کن و

واحْکُمْ بَیْنَنا وَبَیْنَهُمْ یا احْکَمَ الْحاکِمینَ.(۱)

بین ما و آنها داوری کن ای عادلترین داوران.

ص :۶۸۳

۱- [۹۱۳]اقبال، صفحه ۷۰۵ و مصباح المتهجّد، صفحه ۸۴۲(با اندکی تفاوت).

پنجم: «شیخ طوسی» از اسماعیل بن فضل هاشمی روایت کرده که گفت: حضرت صادق علیه السلام این دعا را به من تعلیم داد تا آن را در شب نیمه شعبان بخوانم:

اللهُمَّ انْتَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ، الْعَلِیُّ الْعَظیمُ، الْخالِقُ الرَّازِقُ، الْمُحْیِی

خدایا تویی زنده جاوید و والای با عظمت و آفریننده روزی ده، و زنده کننده

الْمُمیتُ، الْبَدی ءُ الْبَدیعُ، لَکَ الْجَلالُ وَلَکَ الْفَضْلُ، وَلَکَ الْحَمْدُ وَلَکَ

میراننده، و آغاز کننده نو آفرین، برای توست بزرگی و لطف و کرم، و ستایش و

الْمَنُّ، وَلَکَ الْجُودُ وَلَکَ الْکَرَمُ، وَلَکَ الْأَمْرُ وَلَکَ الْمَجْدُ وَلَکَ الْشُّکْرُ،

خیر و برکت، و برای توست بخشش و سخاوت و فرمان و بزرگی و سپاس،

وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ، یا واحِدُ یا احَدُ، یا صَمَدُ یا مَنْ لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُولَدْ،

یگانه ای که شریکی برای تو نیست، ای یکتای یگانه بی نیاز ای که نه زاده و زاده نشده

وَلَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً احَدٌ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاْغفِرْ لی

و برای او هیچ گاه شبیه و مانندی نبوده است بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و مرا بیامرز

وَارْحَمْنی وَاکْفِنی ما اهَمَّنی وَاقْضِ دَیْنی وَوَسِّعْ عَلَیَّ فی رِزْقی

و بر من رحم کن و آنچه مرا به خود مشغول کرده بر آور و قرضم را ادا کن و در روزیم وسعت ده،

فَانَّکَ فی هذِهِ اللَّیْلَهِ کُلَّ امْرٍ حَکیمٍ تَفْرُقُ، وَمَنْ تَشآءُ مِنْ خَلْقِکَ تَرْزُقُ،

چرا که تو در این شب، امور پیچیده را می گشایی، و هر مخلوقت را که خواهی روزی می دهی،

فَارْزُقْنی وَانْتَ خَیْرُ الرَّازِقینَ، فَانَّکَ قُلْتَ وَ انْتَ خَیْرُ الْقآئِلینَ النَّاطِقینَ:

پس روزیم ده که تو بهترین روزی دهی، زیرا تو خود که بهترین گوینده و گویاترینی فرمودی:

وَاسْئَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ. فَمِنْ فَضْلِکَ اسْئَلُ، وَ ایَّاکَ قَصَدْتُ، وَ ابْنَ نَبِیِّکَ

از لطف و کرم خدا بخواهید. پس از لطف و کرمت می خواهم، و تو مقصود منی، و بر فرزند پیامبرت

اعْتَمَدْتُ، وَ لَکَ رَجَوْتُ، فَارْحَمْنی یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

اعتماد کرده و به (رحمت) تو امیدوارم، پس بر من ترحّم کن ای مهربان ترین مهربانان

ص: ۶۸۴

۱- [۹۱۴]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۴۳ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۱۲(با مقداری تفاوت).

ششم: این دعا را بخواند که حضرت رسول صلی الله علیه و آله در این شب می خواندند:

اللَّهُمَّ اقْسِمْ لَنا مِنْ خَشْیَتِکَ ما یَحُولُ بَیْنَنا وَبَیْنَ مَعْصِیَتِکَ، وَمِنْ

خدایا از ترس خود به آن اندازه نصیبمان کن که میان ما و نافرمانیت فاصله شود، و از

طاعَتِکَ ما تُبَلِّغُنا بِهِ رِضْوانَکَ، وَمِنَ الْیَقینِ ما یَهُونُ عَلَیْنا بِهِ مُصیباتُ

بندگیت به آن اندازه که ما را به خشنودیت رساند، و از یقین به آن اندازه که گرفتاریهای

الدُّنْیا، اللهُمَّ امْتِعْنا بِاسْماعِنا وَابْصارِنا وَقُوَّتِنا ما احْیَیْتَنا، وَاجْعَلْهُ

دنیا بر ما آسان شود، خدایا تا زمانی که زنده ایم ما را از گوشها و چشمها و نیرویمان بهره مند ساز، و آن را

الْوارِثَ مِنّا، وَاجْعَلْ ثارَنا عَلی مَنْ ظَلَمَنا، وَانْصُرنا عَلی مَنْ عادانا، وَلا

وارث ما قرار ده، و خون ما را بر گردن آن که بر ما ظلم کرده قرار ده و ما را بر دشمنانمان پیروز کن،

تَجْعَلْ مُصیبَتَنا فی دینِنا، وَلا تَجْعَلِ الدُّنْیا اکْبَرَ هَمِّنا، وَلا مَبْلَغَ عِلْمِنا،

و گرفتاری ما را در دینمان قرار مده، و دنیا را بزرگترین غصّه ما و نهایت دانش ما قرار مده،

وَلا تُسَلِّطْ عَلَیْنا مَنْ لا یَرْحَمُنا، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

و کسی را که بر ما رحم نمی کند بر ما مسلّط مکن، به مهربانیت ای مهربان ترین مهربانان.

و این دعای جامع و کاملی است که خواندن آن در اوقات دیگر نیز غنیمت است و از عوالی اللّئالی نقل شده که حضرت رسول صلی الله علیه و آله همیشه این دعا را می خواندند.(۲) هفتم: صلوات هر روز ماه شعبان را (صفحه ۶۷۰) که در وقت ظهر خوانده می شود، بخواند.(۳) هشتم: دعای کمیل (صفحه ۹۸) را که حضرت علی علیه السلام در این شب آن را به کمیل تعلیم داد، بخواند.

نهم: در این شب صد مرتبه بگوید: سبحان اللَّه و صد مرتبه بگوید: الحمد للَّه و صد مرتبه بگوید: اللَّه اکبر و صد مرتبه بگوید: لاـ إلهَ إلَّااللَّهُ که طبق روایتی از امام باقر علیه السلام هرکس چنین کند، خداوند گناهان گذشته او را بیامرزد و حاجت های دنیوی و اخروی او را برآورده سازد.(۴)

***

دهم: مرحوم «شیخ طوسی» از «ابویحیی» روایتی را نقل می کند که می گوید: به مولایم امام صادق علیه السلام عرض کردم:

بهترین دعا، در این شب کدام است؟ فرمود: وقتی که نماز عشا را بجا آوردی، دو

۱- [۹۱۵]بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۱۴ و اقبال، صفحه ۶۹۹(با اندکی تفاوت).

۲- [۹۱۶]عوالی اللئالی، جلد ۱، صفحه ۱۵۹، حدیث ۱۴۴ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۳۶۱، حدیث ۱۸.

۳- [۹۱۷]اقبال، صفحه ۶۸۷.

۴- [۹۱۸]همان مدرک، صفحه ۶۹۵ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۰۹.

رکعت نماز بگزار و در رکعت اوّل سوره «حمد» و سوره «قل یا ایّها الکافرون» و در رکعت دوم، سوره «حمد» و سوره «توحید» را بخوان؛ پس از نماز، سی و سه مرتبه بگو: سبحان اللَّه سی و سه مرتبه الحمد للَّه و سی و چهار مرتبه اللَّه اکبر. آنگاه بگو:

یا مَنْ الَیْهِ مَلْجَأُ الْعِبادِ فِی الْمُهِمَّاتِ، وَالَیْهِ یَفْزَعُ الْخَلْقُ فِی الْمُلِمَّاتِ،

ای پناه بندگان در گرفتاریها که بندگان در مشکلات به او پناهنده شوند،

یا عالِمَ الْجَهْرِ وَالْخَفِیَّاتِ، وَ یا مَنْ لا تَخْفی عَلَیْهِ خَواطِرُ الْأَوْهامِ،

ای دانای آشکار و نهان، ای که پنهان نشود بر او افکار و رؤیاها،

وَتَصَرُّفُ الْخَطَراتِ، یا رَبَّ الْخَلایِقِ وَالْبَرِیَّاتِ، یا مَنْ بِیَدِهِ مَلَکُوتُ

و تغییر و تصرّف در آنها، ای پروردگار مخلوقات و آفریدگان، ای کسی که پادشاهی

الْأَرَضینَ وَالسَّمواتِ، انْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ، امُتُّ الَیْکَ بِلا الهَ الَّا انْتَ،

زمین و آسمان ها از آن اوست، تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، به وسیله کلمه «لا اله الّاأنت» به تو متوجّه شده ام،

فَبِلا الهَ الَّا انْتَ، اجْعَلْنی فی هِذِهِ اللَّیْلَهِ مِمَّنْ نَظَرْتَ الَیْهِ فَرَحِمْتَهُ،

پس به واسطه آن مرا در این شب از کسانی قرار ده که به او توجّه کرده و ترحّم نموده ای،

وَسَمِعْتَ دُعآئَهُ فَاجَبْتَهُ، وَعَلِمْتَ اسْتِقالَتَهُ فَاقَلْتَهُ، وَتَجاوَزْتَ عَنْ

و دعایش را شنیده و پاسخش فرموده ای و بر طلب آمرزش آگاه شده و او را آمرزیده ای

سالِفِ خَطیئَتِهِ، وَعَظیمِ جَریرَتِهِ، فَقَدِ اسْتَجَرْتُ بِکَ مِنْ ذُنُوبی وَلَجَأْتُ

و گناهان گذشته و خطاهای بزرگش را بخشیده ای، پس از گناهانم به تو پناه آورم

الَیْکَ فی سَتْرِ عُیُوبی اللهُمَّ فَجُدْ عَلَیَّ بِکَرَمِکَ وَفَضْلِکَ، وَاحْطُطْ

و در پوشش عیوبم از تو کمک خواهم خدایا ببخش بر من به فضل و کرمت و

خَطایایَ بِحِلْمِکَ وَعَفْوِکَ، وَتَغَمَّدْنی فی هذِهِ اللَّیْلَهِ بِسابِغِ کَرامَتِکَ،

گناهانم را به حلم و گذشت فروریز، و مرا در این شب در فراوانی احسان و کرمت غوطه ور ساز

وَاجْعَلْنی فیها مِنْ اوْلِیآئِکَ الَّذینَ اجْتَبَیْتَهُمْ لِطاعَتِکَ، وَ اخْتَرْتَهُمْ

و مرا در این شب از دوستانی که برای اطاعت و بندگیت انتخاب نموده و از خاصّان و

لِعِبادَتِکَ، وَ جَعَلْتَهُمْ خالِصَتَکَ وَصَفْوَتَکَ، اللهُمَّ اجْعَلْنی مِمَّنْ سَعَدَ

برگزیدگانت قرار داده ای، مقرّر فرما، خدایا مرا از کسانی قرار ده که سعی و کوشش او به نتیجه رسیده

جَدُّهُ، وَ تَوَفَّرَ مِنَ الْخَيْراتِ حَظُّهُ، وَ اجْعَلْنى مِمَّنْ سَلِمَ فَنَعِمَ، وَ فازَ فَغَنِمَ،

و بهره اش از نیکیها فراوان گشته است و قرار ده از کسانی که تندرست گشته و به نعمت رسیده و رستگار شده و بهره مند گردیده است،

وَ اكْفِنى شَرَّ ما اسْلَفْتُ، وَ اعْصِمْنى مِنَ الْإِزدِيادِ فى مَعْصِيَتِكَ، وَ حَبِّبْ

و مرا از شرّ بدیهایی که کرده ام حفظ کن، و مرا از زیاده روی در نافرمانیت بازدار،

الَىَّ طاعَتَكَ، وَ ما يُقَرِّبُنى مِنْكَ، وَ يُزْلِفُنى عِنْدَكَ، سَيِّدى الَيْكَ يَلْجَأُ

و اطاعت و بندگیت و محبوب من گردان آنچه که مرا به تو نزدیک کرده و مقرّب درگاهت سازد، آقای من بنده فراری به

الْهارِبُ، وَ مِنْكَ يَلْتَمِسُ الطَّالِبُ، وَ عَلى كَرَمِكَ يُعَوِّلُ الْمُسْتَقيلُ التَّائِبُ،

سوی تو پناه آورد، و از تو عاجزانه طلب کند و عذر خواه توبه کننده بر کرم و بخشش تو تکیه کند.

ادَّبْتَ عِبادَكَ بالتَّكَرُّمِ، وَ انْتَ اكْرَمُ الْأَكْرَمينَ، وَامَرْتَ بِالْعَفْوِ عِبادَكَ،

بندگانت را به مهرورزی تربیت نمودی و تو گرامی ترین گرامیان هستی و بندگانت را به بخشش و گذشت فرمان دادی

وَانْتَ الْغَفُورُ الرَّحيمُ، اللّهُمَّ فَلا تَحْرِمْنى ما رَجَوْتُ مِنْ كَرَمِكَ، وَ لا

و تویی آمرزنده مهربان، خدایا مرا از امیدی که به بخشش و کرمت دارم محروم مگردان و از

تُؤْيِسْنى مِنْ سابِغِ نِعَمِكَ، وَ لا تُخَيِّبْنى مِنْ جَزيلِ قِسَمِكَ فى هذِهِ

فراوانی نعمتهایت مأیوس مکن، و مرا از فراوانی بهره ات در این شب

اللَّيْلَهِ لِأَهْلِ طاعَتِكَ، وَاجْعَلْنى فى جُنَّهٍ مِنْ شِرارِ بَرِيَّتِكَ، رَبِّ انْ لَمْ اكُنْ

بر بندگان فرمانبردارت بی بهره مساز و از گزند مخلوقاتت در پناهگاهی قرار ده، ای پروردگار من اگر من

مِنْ اهْلِ ذلِكَ، فَانْتَ اهْلُ الْكَرَمِ وَ الْعَفْوِ وَ الْمَغْفِرَهِ، وَ جُدْ عَلَىَّ بِما انْتَ

شایسته آنها نیستم ولی تو شایسته بخشش و گذشت و آمرزشی و به آنچه که تو شایسته آنی بر من ببخش

اهْلُهُ لا بِما اسْتَحِقُّهُ، فَقَدْ حَسُنَ ظَنّى بِكَ، وَ تَحَقَّقَ رَجآئى لَكَ، وَ عَلِقَتْ

نه آنچه که من سزاوار آنم، پس به یقین گمانم به تو نیکوست و امیدم به تو تحقّق یافته، و جانم به کرمت

نَفْسی بِکَرَمِکَ، فَانْتَ ارْحَمُ الرَّاحِمینَ، وَاکْرَمُ الْأَکْرَمینَ، اللهُمَ

تعلّق یافته، و تویی مهربان ترین مهربانان و گرامی ترین گرامیان، خدایا

وَاخْصُصْنی مِنْ کَرَمِکَ بِجَزیلِ قِسَمِکَ، وَاعُوذُ بِعَفْوِکَ مِنْ عُقُوبَتِکَ، وَاغْفِر

از کرم خویش فراوانی بهره ات را نصیبم گردان، و از مجازاتت به گذشتت پناه می برم، و ببخش

لِیَ الذَّنْبَ الَّذی یَحْبِسُ عَلَیَّ الْخُلُقَ، وَیُضَیِّقُ عَلَیَّ الرِّزْقَ، حَتّی اقُومَ

بر من گناهانی را که رفتار (بد) را در من نگه دارد و روزی را بر من تنگ کند، تا به

بِصالِحِ رِضاکَ، وَانْعَمَ بِجَزیلِ عَطآئِکَ، وَاسْعَدَ بِسابِغِ نَعْمآئِکَ، فَقَدْ لُذْتُ

خشنودی شایسته تو اقدام کنم، و از نعمتهای فراوانت بهره مند گردم و از فراوانی نعمتهایت خرسند شدم، زیرا به درگاهت

بِحَرَمِکَ، وَتَعَرَّضْتُ لِکَرَمِکَ، وَاسْتَعَذْتُ بِعَفْوِکَ مِنْ عُقُوبَتِکَ، وَبِحِلْمِکَ

پناه آورده و به بخششت متوسّل شده ام و به عفو و گذشتت از مجازاتت و به حلمت

مِنْ غَضَبِکَ، فَجُدْ بِما سَئَلْتُکَ، وَانِلْ مَا الْتَمَسْتُ مِنْکَ، اسْئَلُکَ بِکَ لا

از غضبت پناهنده شدم، پس آنچه از تو خواستم بر من ببخش و به آنچه در خواست نمودم برسان، از تو به حقّ خودت می خواهم

بِشَیْ ءٍ هُوَ اعْظَمُ مِنْکَ.

چرا که چیزی از تو بزرگتر نیست.

سپس به سجده می روی و بیست مرتبه می گویی: یا رَبِّ و هفت مرتبه یا اللَّهُ و هفت مرتبه لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ الَّا بِاللَّهِ و ده مرتبه: ما شآءَ اللَّهُ و ده مرتبه لاـ قُوّةَ الَّا بِاللَّهِ. آنگاه صلوات می فرستی بر پیغمبر و آل او علیهم السلام و از خدا حاجت خود را می طلبی.

به خدا سوگند! اگر کسی با انجام این عمل، از خدا حاجت بطلبد، هرچند بسیار فراوان باشد خداوند آن را به کرم و فضل گسترده اش برآورده می سازد.(۱)

***

یازدهم: «شیخ طوسی» و «سیّد بن طاووس»، فرموده اند، در این شب این دعا را بخوانند.

الهی تَعَرَّضَ لَکَ فی هذَا اللَّیْلِ الْمُتَعَرِّضُونَ، وَقَصَدَکَ فیهَا الْقاصِدُونَ،

معبود من، خواهندگان، در این شب به درگاهت آمده اند، و قصد کنندگان، تو را قصد کرده اند،

وَامَّلَ فَضْلَکَ وَمَعْرُوفَکَ الطَّالِبُونَ، وَلَکَ فی هذَا اللَّیْلِ نَفَحاتٌ وَجَوآئِزُ،

و جویندگان، فضل و احسانت را آرزومندند، و تو را در این شب هدایا و پاداشها

وَعَطایا وَمَواهِبُ، تَمُنُّ بِها عَلی مَنْ تَشآءُ مِنْ عِبادِکَ، وَتَمْنَعُها مَنْ لَمْ

و بخششها و نعمتهایی است که به واسطه آن بر هر یک از بندگانت که خواهی منّت گذاری، و از هر که

تَسْبِقْ لَهُ الْعِنایَهُ مِنْکَ، وَها اَنَا ذا عُبَیْدُکَ الْفَقیرُ اَلَیْکَ، الْمُؤَمِّلُ فَضْلَکَ

پیش از این به او توجّه نفرموده ای دریغ کنی و اینک من بنده کوچک و نیازمند تو و آرزومند فضل و

وَمَعْرُوفَکَ، فَانْ کُنْتَ یا مَولایَ تَفَضَّلْتَ فی هذِهِ اللَّیْلَهِ عَلی اَحَدٍ مِنْ

احسان توام، پس ای مولای من اگر خواهی در این شب بر هر یک از

۱- [۹۱۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۳۱ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۰۹(با اندکی تفاوت).

خَلْقِکَ، وَعُدْتَ عَلَيْهِ بِعائِدَهٍ مِنْ عَطْفِکَ، فَصَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

بندگانت احسان نموده، و پاداشی از مهربانیت عنایت فرمایی، پس بر محمّد و خاندان

الطَّيِّبينَ الطَّاهِرينَ، الْخَيِّرينَ الْفاضِلينَ، وَجُدْ عَلَيَّ بِطَوْلِکَ وَ مَعْرُوفِکَ يا

پاک و پاکیزه و نیکوکار و برترش درود فرست، و به فضل و احسانت بر من ببخش ای

رَبَّ الْعالَمينَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلى مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِيّينَ وَ آلِهِ الطَّاهِرينَ،

پروردگار جهانیان درود و سلام فراوان خدا بر محمّد، خاتم پیامبران و خاندان پاکش باد،

وَسَلَّمَ تَسْليماً، انَّ اللَّهَ حَميدٌ مَجيدٌ، اللَّهُمَّ انّی ادْعُوکَ کَما امَرْتَ،

همانا خداوند پسندیده و بزرگوار است، خدایا تو را آنچنان که فرمان دادی می خوانم،

فَاسْتَجِبْ لی کَما وَعَدْتَ، انَّکَ لا تُخْلِفُ الْميعادَ.(۱)

پس دعایم را آنچنان که وعده فرمودی اجابت کن، که همانا تو خلف وعده نمی کنی

و این دعایی است که در سحرها، پس از نماز شفع خوانده می شود.(۲) دوازدهم: بعد از هر دو رکعت از نماز شب و شفع و بعد از دعاهای نماز وتر، دعاهایی را که مرحوم «شیخ طوسی» و «سیّد بن طاووس» نقل کرده اند را بخواند.(۳) سیزدهم: سجده ها و دعاهایی که از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده است را بخواند. از جمله، در روایتی که «ابان بن تغلب» از امام صادق علیه السلام نقل کرده است، چنین آمده:

شب نیمه شعبان داخل شد و آن شب رسول خدا صلی الله علیه و آله نزد یکی از همسران خود بود؛ وقتی که شب به نیمه رسید آن حضرت از بستر برای عبادت برخاست؛ همسرش در پی آن حضرت روان شد، در حالی که خود را به چادرش پیچیده بود و در جستجوی آن حضرت بود؛ ناگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله را در سجده یافت، که مثل جامه ای به زمین چسبیده بود. به حضرت نزدیک شد، شنید که آن حضرت در سجده خود می گوید:

سَجَدَ لَکَ سَوادی وَخَيالی وَآمَنَ بِکَ فُؤادی هذِهِ يَدایَ وَماجَنَيْتُهُ عَلى

تمام وجودم بر تو سجده کرد و دلم به تو ایمان آورد، این است دستان من و آنچه بر خود

نَفْسی يا عَظيمُ تُرْجى لِکُلِّ عَظيمٍ، اغْفِرْ لِیَ الْعَظيمَ، فَانَّهُ لايَغْفِرُ الذَّنْبَ

جفا کرده ام، ای بزرگی که در هر گناه بزرگی امید به بخشش توست، ببخش بر من (گناهان) بزرگم را

الْعَظیمَ الَّا الرَّبُّ الْعَظیمُ آنگاه سر خود را بلند کرد و سپس به سجده رفت و عرض کرد:

چرا که نمی آمرزد گناهان بزرگ را مگر پروردگار بزرگ.**********************

۱- [۹۲۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۳۳ و اقبال، صفحه ۶۹۷ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۱۱.

۲- [۹۲۱]مصباح کفعمی، صفحه ۵۱.

۳- [۹۲۲]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۳۳ و اقبال، صفحه ۷۱۶.

اعُوذُ بُنُورِ وَجْهِکَ الَّذی اضائَتْ لَهُ السَّمواتُ وَالْأَرَضُونَ، وَانْکَشَفَتْ لَهُ

پناه می برم به روشنایی جمالت که آسمانها و زمین ها را روشن کرده و تاریکیها را بر چیده

الظُّلُماتُ، وَصَلَحَ عَلَیْهِ امْرُ الْأَوَّلینَ وَالْأخِرینَ، مِنْ فُجأَهِ نَقِمَتِکَ، وَمِنْ

و به واسطه آن کارهای پیشینیان و پسینیان از عذاب ناگهانیت و از

تَحْویلِ عافِیَتِکَ، وَمِنْ زَوالِ نِعْمَتِکَ، اللهُمَّ ارْزُقْنی قَلْباً تَقِیّاً نَقِیّاً، وَمِنَ

دست رفتن سلامتی و نعمتت اصلاح گردیده است، خدایا دلی خداترس و پاکیزه روزیم کن و از

الشِّرْکِ بَریئاً، لا کافِراً ولا شَقِیّاً. آنگاه دو طرف روی خود را به خاک گذاشت و گفت:

شرک دورم گردان در حالی که نه ناسپاس باشم و نه بدبخت.***

عَفَّرْتُ وَجْهی فِی التُّرابِ، وَحُقَّ لی انْ اسْجُدَ لَکَ.

صورتم را بر خاک نهادم و لازم است که بر تو سجده کنم.

وقتی که رسول خدا صلی الله علیه و آله خواست به بسترِ خویش برگردد، همسرش شتابان به جای خود برگشت؛ هنگامی که رسول خدا صلی الله علیه و آله به نزدش آمد، صدای نفس های بلند او را شنید و فرمود: این نفس زدن ها چیست؟ آیا نمی دانی امشب، چه شبی است؟ امشب نیمه شعبان است که روزی ها در آن تقسیم می شود و اجل ها نوشته می شود و حاجیان نامشان امشب معیّن می گردد و خداوند افراد فراوانی را می آمرزد و فرشتگان خود را از آسمان به سوی مکّه می فرستد!(۱)
چهاردهم: نماز جناب جعفر طیّار را بجا آورد، همان گونه که در روایتی از امام رضا علیه السلام در اعمال امشب وارد شده است.(۲) (شرح آن در نمازهای مستحب و معروف- صفحه ۱۰۸۱- خواهد آمد)

پانزدهم: نمازهای فراوانی برای شب نیمه شعبان وارد شده است که آنها را بجا آورد از جمله گروهی از افراد مورد وثوق و اعتماد از امام باقر و امام صادق علیهما السلام روایت کرده اند که فرمودند: وقتی که شب نیمه شعبان می شود، چهار رکعت نماز بجا آور (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعت، حمد یک مرتبه و قل هو اللّٰه احد را صد مرتبه بخوان و پس از پایان چهار رکعت بگو:

اللهُمَّ انّی الَیْکَ فَقیرٌ، وَمِنْ عَذابِکَ خائِفٌ مُسْتَجیرٌ، اللهُمَّ لا تُبَدِّلْ

خدایا من به تو نیازمندم و از عذابت ترسان و پناه جویم، خدایا مرا از زمره خداپرستان خارج مکن

اسْمی وَلا تُغَیِّرْ جِسْمی وَلاتَجْهَدْ بَلائی وَلاتُشْمِتْ بی اعْدآئی اعُوذُ

و (سلامت) جسمم را دگرگون مساز، و آزمایشم را سخت مگردان، و مرا دشمن شاد مکن (خدایا)

۱- [۹۲۳]اقبال، صفحه ۷۰۲ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۱۶.

۲- [۹۲۴]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۳۸.

بِعَفْوِکَ مِنْ عِقابِکَ، وَاعُوذُ بِرَحْمَتِکَ مِنْ عَذابِکَ، وَاعُوذُ بِرِضاکَ مِنْ

از عقوبتت به گذشتت و از عذابت به رحمتت و از خشمت به خشنودیت پناه می برم

سَخَطِکَ، وَاعُوذُبِکَ مِنْکَ، جَلَّ ثَنآؤُکَ، انْتَ کَما اثْنَیْتَ عَلی نَفْسِکَ،

و از تو به خودت پناهنده ام، مدح و ستایشت بزرگ است، تو آن چنانی که خود را ثنا کردی، و

وَفَوْقَ ما یَقُولُ الْقآئِلُونَ.(۱)

برتر از توصیف گویندگانی.

روز نیمه شعبان روز ولادت باسعادت امام دوازدهم حضرت مهدی، حجّه بن الحسن صاحب الزمان (عجّل اللّه تعالی فرجه الشریف) است. بسیار شایسته است که شیعیان، در شب و روز نیمه شعبان، با تشکیل محافل و مجالس، و برپایی سخنرانی ها، درباره عظمت این روز و وجود مقدّس امام زمان علیه السلام و شرایط انتظار آن حضرت، و دعا برای تعجیل در ظهورش و دفع شبهات دشمنان و ناآگاهان، آن را گرامی بدارند؛ ولی در همه این موارد از کارهای نامناسب وخلاف شرع بپرهیزند و عبادت را با گناه آلوده نسازند.

البتّه زیارت آن حضرت در این روز با استفاده از زیارات معتبری که در بخش زیارات آمده بسیار مناسب است.

اعمال پایانی ماه شعبان:

الف) از امام صادق علیه السلام نقل شده است که هر کس سه روز از آخر ماه شعبان را روزه بگیرد و به ماه مبارک رمضان متّصل سازد، خداوند متعال ثواب روزه دو ماه متوالی را برای او بنویسد.(۲) ب) اباصلت هروی می گوید: جمعه آخر ماه شعبان خدمت امام رضا علیه السلام رسیدم. حضرت فرمود: ای اباصلت! اکثر ماه شعبان رفت و امروز جمعه آخر ماه است، پس تقصیرها و کوتاهی های گذشته را در بقیّه این ماه جبران کن، و به آنچه برای تو سودمند است روی آور؛ بسیار دعا کن و استغفار نما و قرآن را بسیار تلاوت کن و از گناهان خود توبه نما، تا وقتی که ماه رمضان داخل می شود، خود را برای خدا خالص ساخته باشی و هر دَیْن و امانتی بر عهده داری، ادا کن و کینه هر کس که در دل داری بیرون نما و گناهانی را که انجام می دادی ترک کن و از خدا بترس و در امور پنهان و آشکار خود بر خدا توکّل نما، که هر کس بر خدا توکّل کند، خداوند امور او را کفایت می نماید، و در بقیه این ماه این دعا را بسیار بخوان:

۱- [۹۲۵]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۳۰ و بحارالانوار، جلد ۹۴، صفحه ۸۸.

۲- [۹۲۶]اقبال، صفحه ۷۲۳(این روایت در زادالمعاد، صفحه ۸۱، از امام رضا علیه السلام نقل شده است).

اللهُمَّ انْ لَمْ تَكَنْ غَفَرْتَ لَنا فیما مَضى مِنْ شَعْبانَ، فَاغْفِرْ لَنا فیما

بار خدایا، اگر مرا در روزهای سپری شده از شعبان نیامرزیده ای در باقیمانده آن مرا بیامرز

بَقِیَ مِنْهُ.

امام علیه السلام در ادامه فرمود: خداوند به احترام و عظمت ماه مبارک رمضان، بنده های بسیاری را در ماه شعبان از آتش جهنّم آزاد می گرداند.(۱) ج) دعای شب آخر ماه شعبان و اوّل ماه رمضان

حارث بن مغیره نضری از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که آن حضرت در شب آخر ماه شعبان و شب اوّل ماه رمضان این دعا را می خواند:

اللهُمَّ انَّ هذَا الشَّهْرَ الْمُبارَکَ الَّذی انْزِلَ فیهِ الْقُرآنُ، هُدیً لِلنّاسِ

خدایا، این ماه با برکت که قرآنِ مایه هدایت انسانها و

وَبَیِّناتٍ مِنَ الْهُدی وَالْفُرْقانِ قَدْ حَضَرَ، فَسَلِّمْنا فیهِ وَسَلِّمْهُ لَنا، وَتَسَلَّمْهُ

دلیل قاطع هدایت و جدا کننده حق از باطل در آن نازل شده، فرا رسیده است، پس ما را در آن سالم بدار و آن را برای ما به سلامت دار

مِنّا فی یُسْرٍ مِنْکَ وَعافِیَهٍ، یا مَنْ اخَذَ الْقَلیلَ وَشَکَرَ الْکَثیرَ، اقْبَلْ مِنّی

و به آسانی و سلامت از ما تحویل بگیر ای کسی که کم را پذیرفته و قدردان (اعمال) فراوانی، این مقدار ناچیز را از من بپذیر،

الْیَسیرَ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ انْ تَجْعَلَ لی الی کُلِّ خَیْرٍ سَبیلًا، وَمِنْ کُلِّ ما

خدایا از تو می خواهم که راهی برای انجام کارهای خیر به رویم بگشایی و از آنچه

لا تُحِبُّ مانِعاً، یا ارْحَمَ الرّاحِمینَ، یا مَنْ عَفا عَنّی وَعَمّا خَلَوْتُ بِهِ مِنَ

نمی پسندی بازداری، ای مهربان ترین مهربانان، ای که گذشتی از من و

السَّیِّئاتِ، یا مَنْ لَمْ یُؤاخِذْنی بِارْتِکابِ الْمَعاصی عَفْوَکَ عَفْوَکَ عَفْوَکَ

از گناهانی که در خلوت مرتکب شده ام، ای که مرا به واسطه انجام گناهان بازخواست نکردی، بگذر، بگذر بگذر

یاکَریمُ، الهی وَعَظْتَنی فَلَمْ اتَّعِظْ، وَزَجَرْتَنی عَنْ مَحارِمِکَ فَلَمْ انْزَجِرْ،

ای بخشنده، خدایا پندم دادی و نپذیرفتم و از انجام حرام بازم داشتی و مرتکب شدم،

۱- [۹۲۷]زاد المعاد، صفحه ۸۱ و ۸۲.

فَما عُذْری فَاعْفُ عَنّی یا کَریمُ، عَفْوَکَ عَفْوَکَ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ الرّاحَهَ

پس چه عذری آورم، ای بخشنده، از گناهم درگذر، درگذر، درگذر، خدایا از تو می خواهم آسایش در

عِنْدَ الْمَوْتِ، وَالْعَفْوَ عِنْدَ الْحِسابِ، عَظُمَ الذَّنْبُ مِنْ عَبدِکَ، فَلْیَحْسُنِ

وقت مردن و گذشت در قیامت را، گناه بنده ات بزرگ ولی گذشت از

التَّجاوُزُ مِنْ عِنْدِکَ، یااهْلَ التَّقْوی وَ یا اهْلَ الْمَغْفِرَهِ، عَفْوَکَ عَفْوَکَ،

جانب تو نیکوست، ای شایسته پرهیزکاری و گذشت، بگذر، بگذر،

اللهُمَّ انّی عَبْدُکَ وَ ابْنُ عَبْدِکَ وَ ابْنُ امَتِکَ، ضَعیْفٌ فَقیرٌ الی رَحْمَتِکَ،

خدایا من بنده و فرزند بنده و فرزند کنیزت هستم، ناتوان و نیازمند رحمت توام،

وَانْتَ مُنْزِلُ الْغِنی و الْبَرَکَهِ عَلَی الْعِبادِ، قاهِرٌ مُقْتَدِرٌ، احْصَیْتَ اعْمالَهُمْ،

و تویی که ثروت و برکت را بر بندگانت فرو فرستی و تویی قوی و توانمند، اعمالشان را محاسبه نموده

وَقَسَمْتَ ارْزاقَهُمْ، وَ جَعَلْتَهُمْ مُخْتَلِفَهً الْسِنَتُهُمْ وَ الْوانُهُمْ، خَلْقاً مِنْ

و روزیشان را تقسیم کرده ای، و آنها را با زبانها و رنگهای مختلف آفریده ای، آفرینشی بعد از

بَعْدِ خَلْقٍ، وَ لا یَعْلَمُ الْعِبادُ عِلْمَکَ، وَلا یَقْدِرُ الْعِبادُ قَدْرَکَ، وَ کُلُّنا فَقیرٌ

آفرینش بندگان دانشت را ندانند و مقام و مرتبه ات نشناسند، و همه مانیازمند

الی رَحْمَتِکَ، فَلا تَصْرِفْ عَنّی وَجْهَکَ، وَاجْعَلْنی مِنْ صالِحی خَلْقِکَ

رحمتت هستیم، پس از من روی مگردان و مرا از بندگان صالحت

فِی الْعَمَلِ وَالْأَمَلِ، وَالْقَضآءِ وَالْقَدَرِ، اللَّهُمَّ ابْقِنی خَیْرَ الْبَقآءِ، وَافْنِنی خَیْرَ

در رفتار و آرزو و قضا و قدر قرار ده، خدایا مرا به بهترین وضع

الْفَنآءِ عَلی مُوالاهِ اوْلِیآئِکَ، وَ مُعاداهِ اعْدآئِکَ، وَ الرَّغْبَهِ الَیْکَ، وَ الرَّهْبَهِ

بر دوستی دوستانت و دشمنی دشمنانت زنده بدار و بمیران، با اشتیاق به تو و ترس

مِنْکَ، وَالْخُشُوعِ وَ الْوَفاءِ وَ التَّسْلیمِ لَکَ، وَ التَّصْدیقِ بِکِتابِکَ، وَ اتِّباعِ

از تو و فروتنی و وفاداری و تسلیم به تو و پذیرش کتابت و پیروی

سُنَّهِ رَسُولِکَ، اللهُمَّ ما کانَ فی قَلْبی مِنْ شَکٍّ اوْ رَیْبَهٍ، اوْ جُحُودٍ اوْ

از سنّت فرستاده ات (زنده بدار و بمیران)، خدایا آنچه از شک، تردید، انکار،

قُنُوطٍ، اوْ فَرَحٍ اوْ بَذَخٍ اوْ بَطَرٍ، اوْ خُیَلاءَ اوْ رِیآءٍ اوْ سُمْعَهٍ، اوْ شِقاقٍ اوْ

ناامیدی، شادی، تکبّر، گستاخی، خودبینی، خودنمایی، شهرت طلبی، ناسازگاری،

نِفاقٍ، اوْ کُفْرٍ اوْ فُسُوقٍ، اوْ عِصْیانٍ اوْ عَظَمَهٍ، اوْ شَیْ ءٍ لا تُحِبُّ، فَاسْئَلُکَ

دورویی، کفر، فسق، نافرمانی، بزرگ منشی یا چیزی که تو نمی پسندی و در دل من است

یا رَبِّ انْ تُبَدِّلَنی مَکانَهُ ایماناً بِوَعْدِکَ، وَ وَفآءً بِعَهْدِکَ، وَ رِضاً بِقَضآئِکَ،

پس ای پروردگارم از تو می خواهم که تبدیل کنی آن را به تصدیق وعده ات و پایبندی به پیمانت و خشنودی به تقدیرت

وَ زُهْداً فِی الدُّنْیا، وَ رَغْبَهً فیما عِنْدَکَ، وَ اثَرَهً وَ طُمَأْنینَهً وَ تَوْبَهً

و پارسایی در دنیا و اشتیاق به آنچه نزد توست و فضیلت و آرامش

نَصُوحاً، اسْئَلُکَ ذلِکَ یا رَبَّ الْعالَمینَ، الهی انْتَ مِنْ حِلْمِکَ تُعْصی

و توبه خالص، این را از تو می خواهم ای پروردگار جهانیان، خدایا به خاطر حلمت نافرمانیت کنند

وَمِنْ کَرَمِکَ وَجُودِکَ تُطاعُ، فَکَأَنَّکَ لَمْ تُعْصَ، وَ ا نَا وَمَنْ لَمْ یَعْصِکَ سُکَّانُ

و به خاطر بخشش و کرمت اطاعتت کنند، پس گویا نافرمانی نشده ای و من و کسانی که نافرمانیت نکرده اند

ارْضِکَ، فَکُنْ عَلَیْنا بِالْفَضْلِ جَواداً، وَبِالْخَیْرِ عَوَّاداً، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ،

در زمین تو ساکنیم پس به کرمت بر ما بخشنده باش و خیر و نیکی را به ما بازگردان، ای مهربان ترین مهربانان،

وَصَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ صَلاهً دآئِمَهً لا تُحْصی وَلا تُعَدُّ، وَلا یَقْدِرُ

و درود خدا بر محمّد و خاندان پاکش باد درودی همیشگی که به شماره و عدد نیاید و

قَدْرَها غَیْرُکَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

اندازه آن را غیر تو نداند ای مهربان ترین مهربانان.

ص :۶۹۴

۱- [۹۲۸]مصباح المتهجّد، صفحه ۸۵۰.

فصل نهم: ماه مبارک رمضان

تقویم این ماه:

دهم ماه: مصادف با وفات حضرت خدیجه کبری علیها السلام یکی از بزرگترین زنان جهان (در سال دهم بعثت) است.(۱) پانزدهم ماه: روز ولادت سبط اکبر رسول خدا صلی الله علیه و آله، حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام (در سال سوم هجری) است.(۲) هفدهم ماه: سال روز پیروزی در جنگ بدر در سال دوم هجری است.(۳) نوزدهم ماه: سالروز ضربت خوردن امیر مؤمنان علی علیه السلام به دست ابن ملجم اشقی الآخرین (در سال چهلم هجری) است.(۴) بیست و یکم ماه: سالروز شهادت مولای متّقیان، امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام (در سال چهلم هجری) است که جهان اسلام را در غم و اندوه عظیمی فرو برد.(۵)

فضیلت ماه مبارک رمضان:

در تمام سال، ماهی به عظمت ماه پربرکت رمضان نیست؛ زیرا ماهی است که خداوند آن را جهت اهدای بالاترین هدیه خود به جهان بشریّت، یعنی «قرآن مجید» برگزیده است.

از سوی دیگر، ماهی است که شب قدر در آن واقع شده، شبی که مقدّرات یکسال انسانها- بر حسب شایستگی ها و لیاقت هایشان- تعیین می گردد و عبادت آن برتر از عبادت هزار ماه است!

از سوی سوم، بهار عبادت و ماه تعلیم و تربیت، ماه طهارت و پاکی، و ماه تقوا و خودسازی است؛ ماهی که مراحل قرب الهی و سیر و سلوک الی اللَّه را با گام های سریع و استوار می توان پیمود.

در اهمّیّت این ماه همین بس که پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله در آستانه ماه مبارک رمضان طیّ خطبه ای چنین فرمود:

۱- [۹۲۹]منتهی الآمال، فصل ششم، زندگانی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله، و بحارالانوار، جلد ۱۹، صفحه ۵(البتّه روز آن با آنچه در بالا آمد تطبیق ندارد).

۲- [۹۳۰]منتهی الآمال، فصل ششم، زندگانی امام حسن علیه السلام.

۳- [۹۳۱]همان مدرک، وقایع سال دوم هجری.

۴- [۹۳۲]همان مدرک، زندگانی حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام.

۵- [۹۳۳]همان مدرک.

«ای مردم! مـاه خـدا بـا برکت و رحمت و مغفرت به شـما روی آورده؛ ماهی که نزد خـدا برترین ماه هاست، روزهایش برترین روزها، و شبهایش برترین شبها، و ساعاتش برترین ساعات است.

ماهی است که در آن به میهمانی خـدا دعوت شـده ایـد، و مورد کرامت و احترام الهی قرار گرفته ایـد؛ نفس های شـما در آن حکم تسبیح را دارد، خواب شما در آن عبادت، عمل شما مقبولِ (درگاه الهی) و دعای شما در آن مستجاب است!

با نیّت های صادق و قلب های پاک از خدا بخواهید که شـما را موفّق به روزه این ماه و تلاوت قرآن در آن کند؛ زیرا شـقیّ و دور از سعادت کسی است که در این ماه (که دریای رحمت الهی موّاج است) از رحمت و مغفرت او محروم گردد ...».

سپس دسـتورهای مؤکّدی درباره صدقه به نیازمندان، احترام به بزرگترها، محبّت به کوچکترها، صـله رحم، حفظ زبان و چشم و گوش از گنـاه، نوازش یتیمـان و توبه از گنـاه، دعـا کردن- به ویژه هنگام نمازها- فرمود؛ سـپس درباره اهمّیّت افطاری دادنِ روزه داران سـخن گفت، تـا آن جـا که حتّی کسانی که توانایی ندارنـد، می تواننـد با دانه ای خرما یا جرعه ای از آب در این کار خیر شرکت جویند!

در پایـان خطبه فرمـود: «ای مردم! درهـای بهشت در این مـاه گشـوده است، از خداونـد بخواهیـد آن را به روی شـما نبنـدد، و درهای دوزخ بسته است، از پروردگارتان بخواهیـد آن را به روی شـما نگشاید! و شـیاطین در این ماه در زنجیرند، از خداوند بخواهید آنها را بر شـما مسلّط نکند!» امیر مؤمنان علی علیه السلام عرض کرد: یا رسول اللَّه! برترین اعمال در این ماه چیست؟ فرمود: پرهیز از گناهان!».(۱) خوشـبخت و سـعادتمند کسانی هسـتند که ارزش والای این ماه را بشناسند و از برکاتِ بی پایان آن بهره گیرند و مشکلات معنوی و مادّی خود را به برکت روزه ها و عبادات در این ماه حل کنند.

البتّه برای بهره گیری بیشتر از برکـات مـادّی و معنوی و آثـار و ثواب هـای ماه مبارک رمضان، نبایـد تنها به روزه گرفتن اکتفا کرد، بلکه بایـد از گناهـان اجتنـاب نمـود و بـا خودسـازی و مراقبت و دوری از آلودگی هـا، جـان خویش را در معرض وزش نفحات رحمانی و عنایات ویژه سبحانی قرار داد.

بارالها! همه ما را موفّق بدار، و قرین رحمت و عنایت کن.

اعمال ماه مبارک رمضان:

این اعمال که آثار عمیقی در پرورش روح و جان انسان دارد، به دو بخش تقسیم می شود:

اوّل: اعمال مشترک ماه مبارک رمضان، که مخصوص شب و روز معیّنی نیست، و آن بر چهار قسم است:

۱- [۹۳۴]امالی صدوق، صفحه ۹۳، حدیث ۴ و بحارالانوار، جلد ۹۳، صفحه ۳۵۶.

۱- اعمالی که در هر شب و روز ماه مبارك انجام می شود.

۲- اعمالی که مخصوص شب های ماه مبارك است.

۳- اعمالی که مخصوص سحرگاهان پرفیض این ماه است.

۴- اعمالی که مخصوص روزهای ماه مبارک است.

دوم: اعمالی که به روزها یا شب های معیّنی اختصاص دارد و پاداش و ثواب بی شماری برای آنها ذکر شده است.

اعمال مشترک ماه مبارک رمضان

اعمال مشترک هر شب و روز:

اعمال مشترك هر شب و روز ماه رمضان، بسیار است از جمله:

۱- «سیّد بن طاووس» از امام صادق و امام کاظم علیهما السلام روایت کرده است که فرمودند: از اوّل ماه تا آخر ماه مبارك- بعد از هر فریضه- این دعا را می خوانی:

اللهُمَّ ارْزُقْنی حَجَّ بَیْتِکَ الْحَرامِ، فی عامی هذا وَفی کُلِّ عامٍ، ما

خدایا در این سال و سالهای آینده حجّ خانه ات را روزیم گردان، مادامی که

ابْقَیْتَنی فی یُسْرٍ مِنْکَ وَعافِیَهٍ وَسَعَهِ رِزْقٍ، وَلا تُخْلِنی مِنْ تِلْکَ الْمواقِفِ

در آسایش و سلامتی و وسعت روزی از ناحیه تو قرار دارم، و مرا از جایگاههای

الْکَریمَهِ، وَالْمَشاهِدِ الشَّریفَهِ، وَزِیارَهِ قَبْرِ نَبِیِّکَ صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَ آلِهِ،

پسندیده و بارگاههای با عظمت و زیارت قبر پیامبرت- که درود تو بر او و خاندانش باد- دور مگردان

وَفی جَمیعِ حَوائِجِ الدُّنْیا وَالأخِرَهِ فَکُنْ لی اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ فیما

و در تمام نیازهای دنیوی و اخروی با من باش خدایا از تو می خواهم در امر

تَقْضی وَتُقَدِّرُ مِنَ الْأَمْرِ الْمَحْتُومِ فی لَیْلَهِ الْقَدْرِ، مِنَ الْقَضآءِ الَّذی لا یُرَدُّ

حتمی که در شب قدر حکم رانده و مقرّر می فرمایی و قابل بازگشت

وَلا یُبَدَّلُ، انْ تَکْتُبَنی مِنْ حُجَّاجِ بَیْتِکَ الْحَرامِ، الْمَبْرُورِ حَجُّهُمْ،

و تغییر نیست، مرا در زمره حجاج خانه ات ثبت نمایی، حاجیانی که حجّشان پذیرفته و

الْمَشْکُورِ سَعْیُهُمْ، الْمَغْفُورِ ذُنُوبُهُمْ، الْمُکَفَّرِ عَنْهُمْ سَیِّئاتُهُمْ، وَاجْعَلْ

سعیشان مورد تقدیر و گناهانشان آمرزیده و خطاهایشان پوشیده شده است،

ص :۶۹۷

فیما تَقْضی وَتُقَدِّرُ انْ تُطیلَ عُمْری وَتُوَسِّعَ عَلَیَّ رِزْقی وَتُؤَدِّیَ عَنّی

و در آنچه برای من حکم کرده و مقدّر فرمودی طول عمر و وسعت روزی و ادای امانت

امانَتی وَدَیْنی آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ.

و قرضم را قرار ده، قبول فرمای پروردگار جهانیان.

و همچنین بعد از هر نماز فریضه ای می گویی:

یا عَلِیُّ یا عَظیمُ، یا غَفُورُ یا رَحیمُ، انْتَ الرَّبُّ الْعَظیمُ، الَّذی لَیْسَ کَمِثْلِهِ

ای برتر و با عظمت، ای آمرزنده و مهربان، تویی پروردگار با عظمتی که چیزی همانندت نیست

شَیْ ءٌ، وَهُوَ السَّمیعُ الْبَصیرُ، وَهذا شَهْرٌ عَظَّمْتَهُ وَکَرَّمْتَهُ، وَشَرَّفْتَهُ

و تویی شنوای بینا، و این ماهی است که عظمت بخشیده و گرامی داشتی و بر

وَفَضَّلْتَهُ عَلَی الشُّهُورِ، وَهُوَ الشَّهْرُ الَّذی فَرَضْتَ صِیامَهُ عَلَیَّ، وَهُوَ شَهْرُ

ماههای دیگر شرافت و برتری دادی، و ماهی است که روزه اش را بر من واجب فرمودی و این همان ماه

رَمَضانَ، الَّذی انْزَلْتَ فیهِ الْقُرْآنَ، هُدًی لِلنَّاسِ وَبَیِّناتٍ مِنَ الْهُدی

رمضانی است که قرآن را در آن فرو فرستادی که مایه هدایت انسانها و نشانه هدایت و

وَالْفُرْقانِ، وَجَعَلْتَ فیهِ لَیْلَهَ الْقَدْرِ، وَجَعَلْتَها خَیْراً مِنْ الْفِ شَهْرٍ، فَیا ذَا

جدا کننده حق از باطل است و شب قدر را که بهتر از هزار شب است در آن قرار دادی پس ای صاحب هر

الْمَنِّ وَلا یُمَنُّ عَلَیْکَ، مُنَّ عَلَیَّ بِفَکاکِ رَقَبَتی مِنَ النَّارِ، فیمَنْ تَمُنُّ عَلَیْهِ،

منّتی که منتی بر تو نیست، با رهاییم از آتش در میان آنان که بر آنها منّت نهاده ای بر من منّت گذار،

وَادْخِلْنِی الْجَنَّهَ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

و در بهشت داخلم کن به رحمتت ای مهربانترین مهربانان.

***

۲- «شیخ کفعمی» در «مصباح» و «بلدالامین» از حضرت رسول صلی الله علیه و آله نقل کرده اند که آن حضرت فرمود: هر کس این دعا را در ماه رمضان بعد از هر نماز واجب بخواند، خدای متعال گناهان او را بیامرزد:

اللَّهُمَّ ادْخِلْ عَلى اهْلِ الْقُبُورِ السُّرُورَ، اللَّهُمَّ اغْنِ كُلَّ فَقيرٍ، اللهُمَّ اشْبِعْ

خدایا شادمانی را بر خفتگان در گورها داخل کن، خدایا نیازمندان را بی نیاز فرما، خدایا گرسنگان

۱- [۹۳۵]اقبال، صفحه ۲۴.

كُلَّ جائِعٍ، اللهُمَّ اكْسُ كُلَّ عُرْيانٍ، اللهُمَّ اقْضِ دَيْنَ كُلِّ مَدينٍ، اللهُمَ

را سیر کن خدایا برهنگان را بپوشان، خدایا قرض بدهکاران را ادا کن، خدایا

فَرِّجْ عَنْ كُلِّ مَكْرُوبٍ، اللهُمَّ رُدَّ كُلَّ غَريبٍ، اللهُمَّ فُکَّ كُلَّ اسيرٍ،

اندوه غمدیدگان را برطرف کن خدایا غریبان را به وطن بازگردان، خدایا اسیران را آزاد کن،

اللهُمَّ اصْلِحْ كُلَّ فاسِدٍ مِنْ امُورِ الْمُسْلِمينَ، اللهُمَّ اشْفِ كُلَّ مَريضٍ،

خدایا مفاسد امور مسلمانان را اصلاح فرما خدایا بیماران را شفا ده،

اللهُمَّ سُدَّ فَقْرَنا بِغِناکَ، اللهُمَّ غَيِّرْ سُوءَ حالِنا بِحُسْنِ حالِکَ، اللهُمَ

خدایا نیاز ما را به بی نیازیت برطرف کن، خدایا بدحالی ما را به خشنودیت تغییر ده، خدایا

اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ، وَاغْنِنا مِنَ الْفَقْرِ، انَّکَ عَلی كُلِّ شَیْ ءٍ قَديرٌ.(۱)

بدهکاری های ما را ادا کن و ما را بی نیاز گردان، که تو بر هر چیز توانایی.

***

۳- مرحوم «شیخ کلینی» در «کافی» از ابوبصیر روایت کرده که امام صادق علیه السلام در ماه رمضان این دعا را می خواند:

اللهُمَّ انّی بِکَ أَتَوَسَّلُ وَمِنْکَ اطْلُبُ حاجَتی مَنْ طَلَبَ حاجَةً الیَ

خدایا به تو متوسّل شده و از تو حاجتم را می خواهم و هر کس نیازش را از مردم بخواهد

النَّاسِ فَانّی لا اطْلُبُ حاجَتی الَّا مِنْکَ، وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ، وَاسْئَلُکَ

ولی من نیازم را فقط از تو می خواهم، که یگانه ای و شریکی برای تو نیست، و به

بِفَضْلِکَ وَرِضْوانِکَ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ، وَانْ تَجْعَلَ لی فی

لطف و کرم و خشنودیت از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و برای من در این

عامی هذا الی بَيْتِکَ الْحَرامِ سَبيلًا، حَجَّةً مَبْرُورَةً، مُتَقَبَّلَةً زاكِيَةً خالِصَةً

سال، راهی به سوی خانه ات قرار دهی، برای حجّی نیکو، پذیرفته شده، پاکیزه و خالص

لَکَ، تَقِرُّ بِها عَیْنی وَتَرْفَعُ بِها دَرَجَتی وَتَرْزُقُنی انْ اغُضَّ بَصَری وَانْ

برای تو، تا دیده ام به آن روشن شده و رتبه ام (در نزد تو) بالا رود، چشم پوشی از گناه و

احْفَظَ فَرْجی وَانْ اکُفَّ بِها عَنْ جَمیعِ مَحارِمِکَ، حَتّی لایَکُونَ شَیْ ءٌ

حفظ عفّت و پاکدامنی و دوری از همه گناهان را به من عطا فرما، تا چیزی در نزد من مهمتر نباشد

ص :۶۹۹

۱- [۹۳۶]مصباح کفعمی، صفحه ۶۱۷ و بلدالامین، صفحه ۲۲۲ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۲۰.

آثَرَ عِنْدی مِنْ طاعَتِکَ وَخَشْیَتِکَ، وَالْعَمَلِ بِما احْبَبْتَ، وَالتَّرْکِ لِما

از بندگی و ترس از (مخالفتِ) تو و انجام آنچه محبوب تو و ترک آنچه

کَرِهْتَ وَنَهَیْتَ عَنْهُ، وَاجْعَلْ ذلِکَ فی یُسْرٍ وَیَسارٍ وَعافِیَهٍ، وَ اوْزِعْنی

ناپسند توست و از آن نهی کرده ای و همه آنچه را که خواستم، در آسایش و توانگری و تندرستی قرار ده، و

شُکْرَ ما انْعَمْتَ بِهِ عَلَیَّ، وَاسْئَلُکَ انْ تَجْعَلَ وَفاتی قَتْلًا فی سَبیلِکَ تَحْتَ

شکر نعمتهایی که به من داده ای روزیم کن و از تو می خواهم که مردنم را شهادت در راه خودت و زیر

رایَهِ نَبِیِّکَ مَعَ اوْلِیآئِکَ، وَاسْئَلُکَ انْ تَقْتُلَ بی اعْدآئَکَ وَاعْدآءَ رَسُولِکَ،

پرچم پیامبرت، به همراه دوستانت قرار دهی و از تو می خواهم که به وسیله من دشمنان خودت و دشمنان رسولت را نابود کنی

وَاسْئَلُکَ انْ تُکْرِمَنی بِهَوانِ مَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِکَ، وَلا تُهِنّی بِکَرامَهِ احَدٍ

و از تو می خواهم که به واسطه خواری هر یک از مخلوقات که خواهی مرا گرامی داری، و مرا با گرامیداشت دوستانت خوار مگردان،

مِنْ اوْلِیآئِکَ، اللهُمَّ اجْعَلْ لی مَعَ الرَّسُولِ سَبیلًا، حَسْبِیَ اللَّهُ ما شآءَ اللَّهُ.(۱)

خدایا برای من در همراهی رسولت راهی قرار ده که خدا برای من کافی است و هر آنچه خواهد می شود.

«سیّد بن طاووس» در «اقبال» از ابوبصیر روایت کرده است که امام صادق علیه السلام فرمود: در شب های ماه رمضان بعد از نماز مغرب، با این دعا، برای توفیق زیارت خانه خدا دعا کن.(۲) و «کفعمی» در «بلدالامین» گفته است که: مستحبّ است این دعا را در شب اوّل ماه رمضان و هر روز از این ماه بخواند.(۳) ۴- بهترین اعمال در شبها و روزهای ماه مبارک رمضان تلاوت قرآن است؛ زیرا قرآن در ماه مبارک رمضان نازل شده است و در حدیث آمده است که: هر چیزی را بهاری است و بهار قرآن ماه رمضان است و در ماههای دیگر، هر ماهی یک بار ختم قرآن سنّت است و اقلّ آن هر شش روز است؛ ولی در ماه رمضان، هر سه روز یک ختم قرآن سنّت است و اگر بتواند روزی یک قرآن ختم کند، خوب است.(۴) شکّی نیست کسانی که با مفاهیم و محتوای قرآن آشنایی ندارند سزاوار است در محتوای آیات دقت بیشتری کنند و در مکتب قرآن درس فرا گیرند، هر چند مقدار کمتری بخوانند همان گونه که تشکیل جلسات تفسیر برای فهم هدایت های قرآن در این باره بسیار مناسب است.

«علّامه مجلسی» می فرماید: اگر ثواب هر ختم قرآنی به روح مقدّس پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و حضرت فاطمه

۱- [۹۳۷]کافی، جلد ۴، صفحه ۷۴، حدیث ۶.

۲- [۹۳۸]اقبال، صفحه ۲۴.

۳- [۹۳۹]بلدالامین، صفحه ۲۲۲.

۴- [۹۴۰]زاد المعاد، صفحه ۱۰۹.

زهرا علیها السلام و یا یکی از ائمه هدی علیهم السلام (و یا به محضر حضرت ولی عصر علیه السلام) هدیه شود ثوابش بیشتر می شود.(۱) و از روایتی برمی آید که پاداش چنین کسی آن است که در روز قیامت در سایه آن بزرگواران باشد.(۲) ۵- باید دعا و ذکر صلوات و استغفار از گناهان در این ماه بسیار نمود. و کلمه طیّبه

لا إلهَ الّا اللَّه

را فراوان گفت.(۳) در روایتی می خوانیم: وقتی ماه مبارک رمضان داخل می شد امام زین العابدین علیه السلام جز به دعا و تسبیح و استغفار و تکبیر، سخن نمی گفت.(۴) همچنین باید به عبادت و نافله های شب و روز در این ماه اهمّیّت فراوان داد،(۵) مخصوصاً کسانی که در غیر این ماه موفّق به انجام نافله ها (مخصوصاً نافله شب) نیستند.

اعمال مشترک شب های ماه مبارک رمضان:

اعمالی که در شب های ماه رمضان بجا آورده می شود چند امر است:

۱- افطار کردن به هنگام دخول وقت مغرب شرعی. و مستحبّ است که بعد از نماز مغرب افطار کند، مگر آن که ضعف و ناتوانی بر او غلبه کرده باشد که توجّه و حضور قلب از او سلب شود، و یا آن که جمعی منتظر او باشند.(۶) ۲- افطار با غذاها و نوشیدنی های پاک و طاهر از حرام و مشتبه به حرام باشد.(۷) بهتر آن است که به خرمای حلال افطار کند که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس با خرمای حلال افطار کند، ثواب نمازش افزون گردد.(۸) همچنین امام علی علیه السلام فرمود: مستحب است با شیر افطار کند.(۹) افطار کردن به آب و نبات و حلوا و به آب نیم گرم، به هر کدام که باشد، نیز خوب است که رسول خدا صلی الله علیه و آله با اینها افطار می کردند.(۱۰) ۳- به هنگام افطار دعاهای کوتاهی که از معصومین علیهم السلام وارد شده است را بخواند مانند:

الف) اللهُمَّ لَکَ صُمْتُ، وَعَلی رِزْقِکَ افْطَرْتُ، وَعَلَیْکَ تَوَکَّلْتُ.(۱۱)

*** خدایا برای تو روزه گرفته و با روزیت افطار کرده و بر تو توکل می کنم.

ص: ۷۰۱

۱- [۹۴۱]زاد المعاد، صفحه ۱۰۹.

۲- [۹۴۲]اقبال، صفحه ۱۱۰.

۳- [۹۴۳]زاد المعاد، صفحه ۱۰۹.

۴- [۹۴۴]کافی، جلد ۴، صفحه ۸۸، حدیث ۸.

۵- [۹۴۵]زادالمعاد، صفحه ۱۰۹.

۶- [۹۴۶]همان مدرک، صفحه ۱۰۸.

۷- [۹۴۷]اقبال، صفحه ۱۱۴.

۸- [۹۴۸]همان مدرک.

۹- [۹۴۹]همان مدرک.

۱۰- [۹۵۰] (۱۰). زاد المعاد، صفحه ۱۰۸.

۱۱- [۹۵۱] (۱۱). اقبال، صفحه ۱۱۷.

ب) امیرمؤمنان علیه السلام به هنگام افطار کردن، این دعا را می خواند:

بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ لَکَ صُمْنا، وَعَلی رِزْقِکَ افْطَرْنا، فَتَقَبَّلْ مِنّا، انَّکَ انْتَ

به نام خدا، خدایا برای تو روزه گرفتیم و با روزی تو افطار کردیم پس از ما بپذیر که تو

السَّمیعُ الْعَلیمُ.(۱)

شنوا و دانایی.

۴- خواندن سوره «انّا انزلناه» به هنگام افطار، پاداش بسیاری دارد.(۲) ۵- در لقمه اوّل به هنگام افطار، بگوید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، یا واسِعَ الْمَغْفِرَهِ، اغْفِرْلی

که امام حسن مجتبی علیه السلام فرمود: کسی که آن را بگوید، خداوند او را بیامرزد.(۳) ۶- دعا کردن به هنگام افطار نیز بسیار خوب است. در روایتی آمده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرمود:

برای روزه دار به هنگام افطارش، یک دعای اجابت شده، می باشد.(۴) ۷- به هنگام افطار، صدقه دهد و روزه داران را افطار دهد هرچند در صورت عدم توانایی، به تعدادی خرما یا جرعه ای از آب باشد، و افطار دادن از مستحبّات بسیار مؤکّد است که سزاوار است مؤمنان آن را فراموش نکنند، و در بعضی از کشورهای اسلامی هنگام افطار در تمام مساجد سفره های ساده طولانی گسترده می شود.

از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نقل شده است که هر کس در ماه رمضان، مؤمن روزه داری را افطار دهد، پاداش آزاد کردن بنده مؤمنی را دارد و سبب آمرزش گناهان او می شود.

وقتی که اصحاب پرسیدند، توانِ چنین کاری نداریم، فرمود: آن کس که توان ندارد، مقداری شیر یا قدری آب و یا تعدادی خرما هم بدهد، خداوند به او چنین پاداشی را عطا می کند.(۵) در روایت دیگری که «مرحوم کلینی» و «شیخ صدوق» و «شیخ طوسی» از امام صادق علیه السلام نقل کرده اند آمده است: هر کس روزه داری را افطار دهد، همانند پاداش آن روزه دار ثواب می برد. (بی آن که از ثواب او کاسته شود).(۶) ۸- هر شب بعد از مغرب، دعای حج را بخواند که در اعمال مشترک هر شب و روز (صفحه ۶۹۷) ذکر شد.

۱- [۹۵۲]مصباح کفعمی، صفحه ۶۳۱(همین روایت در اقبال، صفحه ۱۱۶، با مختصری تفاوت، آمده است).

۲- [۹۵۳]اقبال، صفحه ۱۱۴.

۳- [۹۵۴]همان مدرک، صفحه ۱۱۶.

۴- [۹۵۵]همان مدرک و بلدالامین، صفحه ۲۳۲.

۵- [۹۵۶]اقبال، صفحه ۷.

۶- [۹۵۷]کافی، جلد ۴، صفحه ۶۸، حدیث ۱ و تهذیب، جلد ۴، صفحه ۲۰۱، حدیث ۴ و فقیه، جلد ۲، صفحه ۱۳۴، حدیث ۱۹۵۲.

۹- «سیّد بن طاووس» در «اقبال» روایت کرده است: هر کس در هر شب از ماه رمضان این دعا را بخواند گناهان بسیاری از او آمرزیده می شود:

اللهُمَّ رَبَّ شَهْرِ رَمَضانَ، الَّذی انْزَلْتَ فیهِ الْقُرْآنَ، وَافْتَرَضْتَ علی

ای خدا، ای پروردگارِ ماه رمضان که قرآن را در آن نازل نمودی و روزه را در آن

عِبادِکَ فیهِ الصِّیامَ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَارْزُقْنی حَجَّ بَیْتِکَ

بر بندگانت واجب کردی بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و

الْحَرامِ، فی عامی هذا وَفی کُلِّ عامٍ، وَاغْفِرْ لی تِلْکَ الذُّنُوبَ الْعِظامَ، فَانَّهُ

در این سال و همه سال حجّ خانه ات را روزیم گردان و گناهان بزرگم را بیامرز، چرا که آنها

لا یَغْفِرُها غَیْرُکَ یا رَحْمنُ یا عَلّامُ.(۱)

را نمی آمرزد جز تو ای بخشنده بسیار دانا.

***

۱۰- در هر شب از ماه رمضان دعای افتتاح را بخواند.

دعای افتتاح ۹۵۹]:

به سند معتبر از حضرت صاحب الأمر- امام زمان (ارواحنا فداه)- نقل شده است که به شیعیان نوشتند:

در هر شب از ماه مبارک رمضان این دعا را بخوانید که دعای این ماه را فرشتگان می شنوند و برای صاحبش استغفار می کنند.

متن دعا مطابق نقل «زاد المعاد»(۲) چنین است:

اللهُمَّ انّی افْتَتِحُ الثَّناءَ بِحَمْدِکَ، وَانْتَ مُسَدِّدٌ لِلصَّوابِ بِمَنِّکَ، وَایْقَنْتُ

خدایا مدح و ثنا را با ستایشت آغاز می کنم که تو با احسان خود بندگانت را به راه راست هدایت می کنی و یقین دارم

انَّکَ انْتَ ارْحَمُ الرَّاحِمینَ فی مَوْضِعِ الْعَفْوِ وَالرَّحْمَهِ، وَاشَدُّ الْمُعاقِبینَ

که در مقام گذشت و مهربانی، مهربانترین مهربانانی، ولی در مقام عذاب وانتقام

۱- [۹۵۸]اقبال، صفحه ۶۱.

۲- [۹۶۰]زاد المعاد، صفحه ۱۱۰ و اقبال، صفحه ۵۸.

فی مَوْضِعِ النَّكالِ وَالنَّقِمَهِ، وَاعْظَمُ الْمُتَجَبِّرينَ فی مَوْضِعِ الْكِبْرِیآءِ

سخت گیرترین عذاب کنندگانی، و در مقام اقتدار و عظمت، تواناترینی،

وَالْعَظَمَهِ، اللهُمَّ اذِنْتَ لی فی دُعآئِكَ وَمَسْئَلَتِكَ، فَاسْمَعْ یا سَمیعُ

خدایا در خواندن و درخواستِ از خودت به من اجازه داده ای، پس ای شنوا ستایشم را بشنو

مِدْحَتی وَاجِبْ یا رَحیمُ دَعْوَتی وَاقِلْ یا غَفُورُ عَثْرَتی فَكَمْ یآ الهی

و ای مهربان دعایم را اجابت کن و ای آمرزنده از لغزشم در گذر، پس ای معبود من

مِنْ كُرْبَهٍ قَدْ فَرَّجْتَها، وَهُمُومٍ قَدْ كَشَفْتَها، وَعَثْرَهٍ قَدْ اقَلْتَها، وَرَحْمَهٍ قَدْ

چه بسیار غمها که گشودی و اندوهها که بر طرف کردی و لغزشها که در گذشتی و بخشش ها که

نَشَرْتَها، وَحَلْقَهِ بَلاءٍ قَدْ فَكَكْتَها، الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَهً وَلا

گستراندی، و گرفتاریها که گشودی، حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که همدم و

وَلَداً، وَلَمْ یَكُنْ لَهُ شَریكٌ فی الْمُلْكِ، وَلَمْ یَكُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ، وَ كَبِّرْهُ

فرزندی ندارد و شریکی در حکومتش نیست و سرپرستی ندارد و او را بسیار بزرگ بشمار.

تَكْبیراً، الْحَمْدُ للَّهِ بِجَمیعِ مَحامِدِهِ كُلِّهَا، عَلی جَمیعِ نِعَمِهِ كُلِّها، الْحَمْدُ للَّهِ

حمد و سپاس مخصوص خداوند است به تمامی ستایش ها بر تمامی نعمتهایش، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است

الَّذی لا مُضآدَّ لَهُ فی مُلْكِهِ، وَلا مُنازِعَ لَهُ فی امْرِهِ، الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی لا

که مخالفی در فرمانرواییش و ستیزه جویی در کارش نیست، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که

شَریكَ لَهُ فی خَلْقِهِ، وَلا شَبیهَ لَهُ فی عَظَمَتِهِ، الْحَمْدُ للَّهِ الْفاشی فِی

شریکی در آفرینش و نظیری در عظمت و بزرگیش نیست. حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که فرمان و سپاسش

الْخَلْقِ امْرُهُ وَ حَمْدُهُ، الظّاهِرِ بِالْكَرَمِ مَجْدُهُ، الْباسِطِ بِالْجُودِ یَدَهُ، الَّذی لا

در میان مخلوقات آشکار است و به واسطه سخاوتش بزرگواریش آشکار است و دستانش به بخشش گشوده است، خداوندی

که

تَنْقُصُ خَزآئِنُهُ، وَلا تَزیدُهُ کَثْرَهُ الْعَطآءِ الَّا جُوداً وَ کَرَماً، انَّهُ هُوَ الْعَزیزُ

گنجینه (رحمتش) کم نشود، و فراوانی بخشش جز بر گشاده دستی و سخاوتش نیافزاید و اوست گرامی

الْوَهّابُ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ قَلیلًا مِنْ کَثیرٍ مَعَ حاجَهٍ بی الَیْهِ عَظیمَهٍ،

و بخشنده، خدایا از تو می خواهم مقدار کمی از (کرم) بسیارت را با این که نیاز من به آن بزرگ

وَغِناکَ عَنْهُ قَدیمٌ، وَ هُوَ عِنْدی کَثیرٌ، وَهُوَ عَلَیْکَ سَهْلٌ یَسیرٌ، اللهُمَّ انَ

و بی نیازی تو از آن ازلی است، در حالی که آن مقدار نزد من بسیار ولی بر تو کم و آسان است، خدایا

ص :۷۰۴

عَفْوَکَ عَنْ ذَنْبی وَتَجاوُزَکَ عَنْ خَطیئَتی وَصَفْحَکَ عَنْ ظُلْمی

بخشش تو از گناهم و گذشتت از خطایم و چشم پوشیت از ظلمم

وَسَتْرَکَ عَلی قَبیحِ عَمَلی وَحِلْمَکَ عَنْ کَثیرِ جُرْمی عِنْدَ ما کانَ مِنْ

و پرده پوشیت بر زشت کاریم و حلمت از اشتباههای فراوان

خَطأی وَعَمْدی اَطْمَعَنی فی اَنْ اَسْئَلَکَ ما لا اَسْتَوْجِبُهُ مِنْکَ الَّذی

عمدی و سهویم، مرا به طمع انداخت که از تو چیزی را که شایسته آن نیستم درخواست کنم، آنچه را که از رحمتت

رَزَقْتَنی مِنْ رَحْمَتِکَ، وَاَرَیْتَنی مِنْ قُدْرَتِکَ، وَعَرَّفْتَنی مِنْ اِجابَتِکَ،

روزیم کردی و از قدرتت نشانم دادی و از پاسخ دادنت به من شناساندی.

فَصِرْتُ اَدْعُوکَ آمِناً، وَاَسْئَلُکَ مُسْتَأْنِساً لا خآئِفاً وَلا وَجِلًا، مُدِلًّا عَلَیْکَ

پس با آسودگی خاطر تو را می خوانم و از تو می خواهم در حال انس با تو، بدون ترس و وحشت، در حالی که با

فیما قَصَدْتُ فیهِ اِلَیْکَ، فَاِنْ اَبْطا عَنّی عَتَبْتُ بِجَهْلی عَلَیْکَ، وَلَعَلَّ الَّذی

گستاخی مقصودم را به درگاهت آورده ام، پس اگر در برآوردن حاجتم تأخیر کنی به واسطه نادانیم بر تو اعتراض کنم و حال آن که شاید

اَبْطا عَنّی هُوَ خَیْرٌ لی لِعِلْمِکَ بِعاقِبَهِ الْأُمُورِ، فَلَمْ اَرَ مَوْلًا کَریماً اَصْبَرَ

تأخیر آن برای من بهتر باشد، چرا که به سرانجام کارها دانایی، پس ندیده ام مولا و سرور بخشنده ای، صبر کننده تر

عَلی عَبْدٍ لَئیم مِنْکَ عَلَیَّ یا رَبِّ، اِنَّکَ تَدْعُونی فَاُوَلّی عَنْکَ، وَتَتَحَبَّبُ

از تو بر بنده پستی مثل من، ای پروردگار من، تو مرا می خوانی ولی من از تو روی می گردانم و با

اِلَیَّ فَاَتَبَغَّضُ اِلَیْکَ، وَتَتَوَدَّدُ اِلَیَّ فَلا اَقْبَلُ مِنْکَ، کَاَنَّ لِیَ التَّطَوُّلَ عَلَیْکَ،

من دوستی می کنی ولی من با تو دشمنی می کنم، و در حقّ من دلسوزی می کنی ولی من از تو نمی پذیرم، گویا که من بر تو منّت دارم،

فَلَمْ یَمْنَعْکَ ذلِکَ مِنَ الرَّحْمَهِ لی وَالْإِحْسانِ اِلَیَّ، وَالتَّفَضُّلِ عَلَیَّ بِجُودِکَ

ولی این کار من، تو را از بخشش و نیکی به من و بزرگواری به واسطه جود

وَكَرَمِكَ، فَارْحَمْ عَبْدَكَ الْجاهِلَ، وَجُدْ عَلَيْهِ بِفَضْلِ احْسانِكَ، انَّكَ جَوادٌ

و کرمت در حقّ من باز نداشت، پس بر بنده نادانت رحم کن و با فزونی احسانت بر او ببخش که تو سخاوتمند

كَرِيمٌ، الْحَمْدُللَّهِ مالِكِ الْمُلْكِ، مُجْرِى الْفُلْكِ، مُسَخِّرِ الرِّياحِ، فالِقِ

و بخشنده ای، حمد و سپاس خداوندی را که فرمانروای هستی و حرکت دهنده کشتیها و تسخیر کننده بادها و شکافنده

الْإِصْباحِ، دَيَّانِ الدّينِ، رَبِّ الْعالَمينَ، الْحَمْدُ للَّهِ عَلى حِلْمِهِ بَعْدَ عِلْمِهِ،

صبح و داور روز جزا و پروردگار جهانیان است، حمد و سپاس خدای را بر حلم بعد از آگاهیش

ص :۷۰۵

وَالْحَمْدُ للَّهِ عَلى عَفْوِهِ بَعْدَ قُدْرَتِهِ، وَالْحَمْدُ للَّهِ عَلى طُولِ اناتِهِ فى غَضَبِهِ،

و حمد و سپاس خدای را بر عفو با وجود تواناییش و حمد و سپاس خدای را بر صبر و تحمّل در حال خشمش،

وَهُوَ الْقادِرُ عَلى ما يُريدُ، الْحَمْدُ للَّهِ خالِقِ الْخَلْقِ، باسِطِ الرِّزْقِ، فالِقِ

در حالی که بر آنچه خواهد تواناست، حمد و سپاس خدای را که آفریننده مخلوقات، گستراننده روزی، شکافنده

الْإِصْباحِ، ذِى الْجَلالِ وَالْإِكْرامِ، وَالْفَضْلِ وَالْإِنْعامِ، الَّذى بَعُدَ فَلا يُرى

صبح، صاحب جلال و احترام و لطف و کرم است، کسی که چنان دور است که دیده نمی شود

وَقَرُبَ فَشَهِدَ النَّجْوى تَبارَكَ وَتَعالى الْحَمْدُ للَّهِ الَّذى لَيْسَ لَهُ مُنازِعٌ

و چنان نزدیک است که از گفتگوهای پنهانی آگاه است و بلند مرتبه و برتر است، حمد و سپاس خداوندی را که ستیزه جویی

يُعادِلُهُ، وَلا شَبيهٌ يُشاكِلُهُ، وَلا ظَهيرٌ يُعاضِدُهُ، قَهَرَ بِعِزَّتِهِ الْأَعِزَّآءَ،

در برابر او و مشابهی هم شکل او و پشتوانه ای تقویت کننده او، وجود ندارد، با عزّت و قدرتش قدرتمند را مغلوب ساخته

وَتَواضَعَ لِعَظَمَتِهِ الْعُظَمآءُ، فَبَلَغَ بِقُدْرَتِهِ ما يَشآءُ، الْحَمْدُ للَّهِ الَّذى

و بزرگان در برابر عظمتش سر تعظیم فرود آورده اند، و با قدرتش به آنچه خواسته رسیده است، حمد و سپاس خداوندی را

يُجيبُنى حينَ اناديهِ، وَيَسْتُرُ عَلَيَّ كُلَّ عَوْرَةٍ وَانَا اعْصيهِ، وَ يُعَظِّمُ النِّعْمَةَ

که هرگاه بخوانمش پاسخم گوید، و هر کار زشتی را بر من پوشانده با اینکه من نافرمانیش می کنم و نعمتها را

عَلَيَّ فَلا اجازيهِ، فَكَمْ مِنْ مَوْهِبَةٍ هَنيئَةٍ قَدْ اعْطانى وَعَظيمَةٍ مَخُوفَةٍ قَدْ

بر من تمام کرده با این که من ناسپاسیش می کنم، و چه نعمتهای سودمندی که به من عطا فرمودی و حوادث بزرگِ ترسناکی که از من

كَفانى وَبَهْجَةٍ مُونِقَةٍ قَدْ ارانى فَاُثْنى عَلَيْهِ حامِداً، وَاذْكُرُهُ مُسَبِّحاً،

بازداشتی و شادمانی مطبوعی که نشانم دادی، پس ستایش کنان ثنایش گویم و تسبیح گویان یادش کنم،

الْحَمْدُ للَّهِ الَّذى لا يُهْتَكُ حِجابُهُ، وَلا يُغْلَقُ بابُهُ، وَلا يُرَدُّ سآئِلُهُ، وَلا

حمد و سپاس خدایی را که حجابش دریده نشود و باب رحمتش مسدود نگردد و درخواست کننده اش را باز نگرداند

يُخَيَّبُ آمِلُهُ، الْحَمْدُلِلَّهِ الَّذى يُؤْمِنُ الْخآئِفينَ، وَيُنَجِّى الصَّالِحينَ، وَيَرْفَعُ

و آرزومندش را مأیوس نکند، حمد و سپاس خدایی را که خائفان را ایمنی بخشد و شایستگان را نجات دهد و

الْمُسْتَضْعَفينَ، وَيَضَعُ الْمُسْتَكْبِرينَ، وَيُهْلِكُ مُلُوكاً، وَيَسْتَخْلِفُ آخَرينِ،

مستضعفان را ترقّی داده و گردنکشان را خوار کند و پادشاهان را هلاک کرده و دیگران را جانشین آنان کند،

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ قاصِمِ الْجَبَّارينَ، مُبيرِ الظَّالِمينَ، مُدْرِكِ الْهارِبينَ، نَكالِ

حمد و سپاس خدایی را که در هم شکننده زورگویان، هلاک کننده ستمگران، دریابنده فراریان، عذاب کننده

الظّالِمینَ، صَریخِ الْمُسْتَصْرِخینَ، مَوْضِعِ حاجاتِ الطّالِبینَ، مُعْتَمَدِ

ستمگران، فریادرس یاری خواهان، محلّ نیازهای نیازمندان و تکیه گاه

الْمُؤْمِنینَ، الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی مِنْ خَشْیَتِهِ تَرْعَدُ السَّماۤءُ وَسُكّانُها، وَتَرْجُفُ

مؤمنان است، حمد و سپاس خدایی را که از هیبت او آسمان و زمین

الْأَرْضُ وَعُمّارُها، وَتَمُوجُ الْبِحارُ وَمَنْ یَسْبَحُ فی غَمَراتِها، الْحَمْدُللَّهِ

و ساکنانشان می لرزند، و دریاها و آنچه در آن شناور است به حرکت درآید، حمد و سپاس خدایی را که

الَّذی هَدانا لِهذا، وَما كُنّا لِنَهْتَدِیَ لَوْلا انْ هَدانَا اللَّهُ، الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی

ما را به این امور هدایت نمود، که اگر ما را هدایت نمی فرمود هدایت نمی یافتیم، حمد و سپاس خدایی را که

یَخْلُقُ وَلَمْ یُخْلَقْ، وَیَرْزُقُ وَلا یُرْزَقُ، وَیُطْعِمُ وَلا یُطْعَمُ، وَیُمیتُ

می آفریند و آفریده نشده و روزی می دهد و روزی داده نشده و اطعام می کند و اطعام نشده و زندگان را

الْأَحیاۤءَ وَیُحْیِی الْمَوْتی وَهُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ، بِیَدِهِ الْخَیْرُ، وَهُوَ عَلی كُلِ

می میراند و مردگان را زنده می کند و اوست زنده ای که هرگز نمیرد، خیر و نیکی به دست اوست و بر هر

شَیْ ءٍ قَدیرٌ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ، وَامینِكَ وَصَفِیِّكَ،

چیز تواناست، خدایا بر محمّد بنده و فرستاده و امانتدار و برگزیده

وَحَبیبِكَ وَخِیَرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَحافِظِ سِرِّكَ، وَمُبَلِّغِ رِسالاتِكَ، افْضَلَ

و حبیب و انتخاب شده از میان مخلوقاتت و نگهدارنده راز و رساننده پیامهایت درود فرست، برترین،

وَاحْسَنَ وَاجْمَلَ، وَاكْمَلَ وَازْكی وَانْمی وَاطْیَبَ وَاطْهَرَ وَاسْنی وَاكْثَرَ

نیکوترین، زیباترین، کامل ترین، پاکیزه ترین، فزاینده ترین، دلپذیرترین، پاکترین، درخشان ترین و بیشترین

ما صَلَّیْتَ وَبارَكْتَ وَتَرَحَّمْتَ، وَتَحَنَّنْتَ وَسَلَّمْتَ عَلی احَدٍ مِن عِبادِكَ

درود و برکت و رحمت و دلسوزی و سلامی که فرستادی بر هر یک از بندگان

وَانْبِیآ ئِکَ وَرُسُلِکَ وَصَفْوَتِکَ، وَاهْلِ الْکَرامَهِ عَلَیْکَ مِن خَلْقِکَ، اللهُمَ

و پیامبران و فرستادگان و برگزیدگان و بزرگمنشان از میان مخلوقاتت، خدایا

وَصَلِّ عَلی عَلیٍّ امیرِ الْمُؤْمِنینَ، وَوَصِیِّ رَسُولِ رَبِّ الْعالَمینَ، عَبْدِکَ

درود فرست بر حضرت علی امیرالمؤمنین و جانشین فرستاده پروردگار جهانیان، بنده

وَوَلِیِّکَ وَاخی رَسُولِکَ، وَحُجَّتِکَ عَلی خَلْقِکَ، وَآیَتِکَ الْکُبْری وَالنَّبَأِ

و محبوبت و برادر فرستاده ات و دلیل و برهانت بر بندگان و نشانه و خبر

الْعَظيمِ، وَصَلِّ عَلَى الصِّدّيقَهِ الطّاهِرَهِ، فاطِمَهَ سَيِّدَهِ نِسآءِ الْعالَمينَ،

بسیار بزرگ، و درود فرست بر راستگوی پاکیزه حضرت فاطمه، سرور بانوان جهان

وَصَلِّ عَلی سِبْطَیِ الرَّحْمَهِ وَامامَیِ الْهُدی الْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ، سَیِّدَیْ

و درود فرست بر دو فرزندزاده پیامبر رحمت و دو پیشوای هدایت، امام حسن و امام حسین آقا و سرور

شَبابِ اهْلِ الْجَنَهِ، وَصَلِّ عَلی ائِمَّهِ الْمُسْلِمینَ، عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ،

جوانان اهل بهشت، و درود فرست بر پیشوایان مسلمانان، علی بن حسین

وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ، وَجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَمُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ، وَعَلِیِّ بْنِ

و محمّد بن علی و جعفربن محمّد و موسی بن جعفر و علی بن

مُوسی وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ، وَعَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَالْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ، وَالْخَلَفِ

موسی و محمّد بن علی و علی بن محمّد و حسن بن علی و جانشین

الْهادِی الْمَهْدِیِّ، حُجَجِکَ عَلی عِبادِکَ، وَامَنآئِکَ فی بِلادِکَ، صَلاهً کَثیرَهً

راهنمای راه یافته (حضرت مهدی (عج))، حجّت ها و دلایلت بر بندگان و امانتدارانت در زمین، درود فراوان

دآئِمَهً، اللهُمَّ وَصَلِّ عَلی وَلِیِّ امْرِکَ الْقآئِمِ الْمُؤَمَّلِ، وَالْعَدْلِ الْمُنْتَظَرِ،

و همیشگی، خدایا درود فرست بر عهده دار فرمانت و قیام کننده آرزو شده و عدالت گستر مورد انتظار

وَحُفَّهُ بِمَلائِکَتِکَ الْمُقَرَّبینَ، وَایِّدْهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ یا رَبَّ الْعالَمینَ، اللَّهُمَ

و او را با فرشتگان مقرّبت در برگیر، و با روح القدس یاریش کن، ای پروردگار جهانیان، خدایا

اجْعَلْهُ الدّاعِیَ الی کِتابِکَ، وَالْقآئِمَ بِدینِکَ، اسْتَخْلِفْهُ فِی الْأَرْضِ کَما

او را دعوت کننده به کتابت و قیام کننده به امر دینت قرار ده، او را در زمین جانشین خود قرار ده همان گونه که

اسْتَخْلَفْتَ الَّذینَ مِنْ قَبْلِهِ، مَکِّنْ لَهُ دینَهُ الَّذِی ارْتَضَیْتَهُ لَهُ، ابْدِلْهُ مِنْ بَعْدِ

پیشینیان او را جانشین خود قرار دادی، دینی که برای او پسندیده ای پابرجا ساز، و بیم و ترس او را به آسودگی خاطر

خَوْفِهِ امْناً، يَعْبُدُکَ لا يُشْرِکُ بِکَ شَيْئاً، اللهُمَّ اعِزَّهُ وَاعْزِزْ بِهِ، وَانْصُرْهُ

و ايمنى تبديل كن، چرا كه تو را عبادت كرده و شريكى براى تو نگيرد، خدايا او را عزّت ده و ديگران را به او عزّت بخش، و ياريش كن

وَانْتَصِرْ بِهِ، وَانْصُرْهُ نَصْراً عَزِيزاً، وَافْتَحْ لَهُ فَتْحاً يَسيراً، وَاجْعَلْ لَهُ مِنْ

و ديگران را به وسيله او يارى ده و او را كاملًا يارى كن و پيروزى آسان نصيبش فرما، و از جانب خود حكومتى

لَدُنْکَ سُلْطاناً نَصيراً، اللهُمَّ اظْهِرْ بِهِ دينَکَ وَسُنَّةَ نَبِيِّکَ، حَتّى لا

پيروزمند برايش مقرّر فرما، خدايا دين و سنّت پيامبرت را به وسيله او آشكار كن، تا چيزى از

ص :۷۰۸

يَسْتَخْفِيَ بِشَيْ ءٍ مِنَ الْحَقِّ مَخافَهَ احَدٍ مِنَ الْخَلْقِ، اللهُمَّ انَّا نَرْغَبُ

حق به واسطه ترس از مخلوقاتت مخفی نماند، خدایا ما آرزومند

الَیْکَ فی دَوْلَهٍ کَریمَهٍ، تُعِزُّ بِهَا الْإِسْلامَ وَاهْلَهُ، وَتُذِلُّ بِهَا النِّفاقَ وَاهْلَهُ،

دولتی کریمانه هستیم که به واسطه آن اسلام و اهل آن را عزّت بخشیده و نفاق و اهل آن را خوار گردانی

وَتَجْعَلُنا فیها مِنَ الدُّعاهِ الی طاعَتِکَ، وَالْقادَهِ الی سَبیلِکَ، وَتَرْزُقُنا بِها

و ما را در آن حکومت از دعوت کنندگان به بندگی ات و پیشروان راهت قرار ده و به واسطه آن بزرگی در

کَرامَهَ الدُّنْیا وَالْاخِرَهِ، اللَّهُمَّ ما عَرَّفْتَنا مِنَ الْحَقِّ فَحَمِّلْناهُ، وَما قَصُرْنا

دنیا و آخرت را روزیمان گردان، خدایا آنچه از حق به ما شناساندی پس ما را بدان وادار و آنچه کوتاهی کردیم،

عَنْهُ فَبَلِّغْناهُ، اللهُمَّ الْمُمْ بِهِ شَعْثَنا، وَاشْعَبْ بِهِ صَدْعَنا، وَارْتُقْ بِهِ فَتْقَنا،

ما را به آن برسان، خدایا به واسطه او پراکندگی ما را اصلاح کن، و اختلاف میان ما را کم کن، و تفرقه میان ما را پیوند ده،

وَکَثِّرْبِهِ قِلَّتَنا، وَاعْزِزْ بِهِ ذِلَّتَنا، وَاغْنِ بِهِ عآئِلَنا، وَاقْضِ بِهِ عَنْ مُغْرَمِنا،

و کمی (افراد) ما را فزونی بخش، و ما را از خواری به عزّت و از نداری به بی نیازی برسان، و بدهی ما را ادا کن

وَاجْبُرْبِهِ فَقْرَنا، وَسُدَّ بِهِ خَلَّتَنا، وَیَسِّرْ بِهِ عُسْرَنا، وَبَیِّضْ بِهِ وُجُوهَنا،

و فقرمان را جبران کن، و اختلاف میان ما را کم کن، و مشکلات ما را به آسانی تبدیل کن و ما را روسفید گردان،

وَفُکَّ بِهِ اسْرَنا، وَانْجِحْ بِهِ طَلِبَتَنا، وَانْجِزْ بِهِ مَواعیدَنا، وَاسْتَجِبْ بِهِ

و گرفتاری ما را بگشا، و نیازمان را مرتفع گردان، و وعده های ما را محقّق گردان، و دعاهایمان را مستجاب کن

دَعْوَتَنا، وَاعْطِنا بِهِ سُؤْلَنا، وَبَلِّغْنا بِهِ مِنَ الدُّنْیا وَالْاخِرَهِ آمالَنا، وَاعْطِنا بِهِ

و خواسته های ما را برآور، و ما را به آرزوهای دنیا و آخرت برسان، و بیش از آنچه می خواهیم

فَوْقَ رَغْبَتِنا، یا خَیْرَ الْمَسْئُولینَ وَاوْسَعَ الْمُعْطینَ، اشْفِ بِهِ صُدُورَنا،

به ما عطا کن، ای بهترین درخواست شده و توانگرترین عطاکننده، سینه های ما را به او شفا بخش،

وَاذْهِبْ بِهِ غَيْظَ قُلُوبِنا، وَاهْدِنا بِهِ لِمَا اخْتُلِفَ فيهِ مِنَ الْحَقِّ بِاذْنِکَ، انَّکَ

و عقده دلهای ما را بگشا و ما را به جانب حق از آنچه که به اجازه ات در آن اختلاف شده هدایت فرما، زیرا تو

تَهْدی مَنْ تَشآءُ الی صِراطٍ مُسْتَقیمٍ، وَانْصُرْنا بِهِ عَلی عَدُوِّکَ وَعَدُوِّنآ،

هر که را بخواهی به راه راست هدایت می کنی، و ما را به کمک او بر دشمنان خود و دشمنانمان پیروز گردان،

الهَ الْحَقِّ آمینَ، اللهُمَّ انَّا نَشْکُو الَیْکَ فَقْدَ نَبِیِّنا صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ،

ای معبود به حقّ (دعاهایم را) قبول فرما، خدایا ما از فقدان پیامبرمان- که درود تو بر او و خاندانش باد

ص :۷۰۹

وَغَيْبَهَ وَلِيِّنا، وَكَثْرَهَ عَدُوِّنا، وَقِلَّهَ عَدَدِنا، وَشِدّهَ الْفِتَنِ بِنا، وَتَظاهُرَ الزَّمانِ

– و غیبت امامـان و فراوانی دشمنان و کمی تعداد و فتنه های سخت و خود نمایی روزگار بر ضرر ما به تو شکایت

عَلَيْنا، فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ الِهِ، وَ اعِنَّا عَلی ذلِکَ بِفَتْحٍ مِنْکَ تُعَجِّلُهُ،

می کنیم پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و ما را بر این امور یاری فرما، به پیروزی نزدیک از جانب خودت و

وَبِضُرٍّ تَكْشِفُهُ، وَ نَصْرٍ تُعِزُّهُ، وَ سُلْطانِ حَقٍّ تُظْهِرُهُ، وَ رَحْمَهٍ مِنْکَ

برطرف ساختن رنج و سختی و یاری با عزّت و فرمانروایی آشکار و به حق و رحمت

تَجَلِّلُناها، وَ عافِيَهٍ مِنْکَ تُلْبِسُناها، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

و سلامتی فراگیر از جانبت، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

***

۱۱– در هر شب بخواند:

اللهُمَّ بِرَحْمَتِکَ فِی الصَّالِحینَ فَادْخِلْنا، وَفی عِلِّیّینَ فَارْفَعْنا، وِبَکَأْسٍ

خدایا ما را به احسانت در زمره نیکوکاران داخل کن و در درجات بهشت بالا بر و با جامی

مِنْ مَعینٍ مِنْ عَيْنٍ سَلْسَبیلٍ فَاسْقِنا، وَمِنَ الْحُورِ الْعینِ بِرَحْمَتِکَ

از چشمه گوارا سیراب کن و به احسانت از حورالعین به همسری ما درآور،

فَزَوِّجْنا، وَمِنَ الْوِلْدانِ الْمُخَلَّدینَ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَكْنُونٌ فَاخْدِمْنا، وَمِنْ

و از نوجوانانی جاودان که مانند گوهرهای در صدفند به خدمت ما درآور، و از

ثِمارِ الْجَنَّهِ وَلُحُومِ الطَّيْرِ فَاطْعِمْنا، وَ مِنْ ثِيابِ السُّنْدُسِ وَالْحَريرِ

میوه های بهشتی و گوشت پرندگان بهره مند ساز، و از لباسهای ذربافت و ابریشمی

وَالْإِسْتَبْرَقِ فَالْبِسْنا، وَلَيْلَهَ الْقَدْرِ وَحَجَّ بَيْتِکَ الْحرامِ وَقَتْلًا فی سَبیلِکَ

و دیبا به ما بپوشان، و ما را به درک فضیلت شب قدر و حجّ خانه ات و شهادت در راهت

فَوَفِّقْ لَنا، وَصالِحَ الدُّعآءِ وَالْمَسْئَلهِ فَاسْتَجِبْ لَنا، وَاذا جَمَعْتَ الأَوَّلینَ

موفقّ بدار، و دعا و خواسته شایسته ما را اجابت فرما، و در زمانی که پیشینیان و پسینیان

وَالأخِرینَ یَوْمَ الْقِیامَهِ فَارْحَمْنا، وَبَرآئَهً مِنَ النَّارِ فَاکْتُبْ لَنا، وَفی جَهَنَّمَ

را در قیامت گردآوری بر ما رحم کن، رهایی از آتش دوزخ را برای ما مقدّر فرما، و ما را در دوزخ

فَلا تَغُلَّنا، وَ فی عَذابِکَ وَ هَوانِکَ فَلا تَبْتَلِنا، وَ مِنَ الزَّقُّومِ وَالضَّریعِ فَلا

گرفتار مکن و به عذاب و خواریت مبتلا مگردان، و از گیاه تلخ و بد بوی «زقّوم» و «ضریع» به

تُطْعِمْنا، وَ مَعَ الشَّیاطینِ فَلا تَجْعَلْنا، وَ فِی النَّارِ عَلی وُجُوهِنا فَلا

ما مخوران و ما را همراه شیطانها قرار مده، و به صورت در آتش نیانداز،

تَکْبُبْنا، وَ مِنْ ثِیابِ النَّارِ وَسَرابیلِ الْقَطِرانِ فَلا تُلْبِسْنا، وَمِنْ کُلِّ سُوءٍ یا

و از لباسهای آتشین و پیراهن قیر اندود به ما مپوشان، ای

لا الهَ الَّا انْتَ بِحَقِّ لا الهَ الَّا انْتَ فَنَجِّنا.(۱)

که معبودی جز تو نیست، به حق این که معبودی جز تو نیست ما را از هر بدی رهایی بخش.

***

۱۲- از حضرت صادق علیه السلام روایت شده است که در هر شب ماه رمضان این دعا را می خوانی:

اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ انْ تَجْعَلَ فیما تَقْضی وَتُقَدِّرُ مِنَ الْأَمْرِ الْمَحْتُومِ فِی

خدایا از تو می خواهم که قرار دهی در آنچه حکم کرده و مقرّر فرمودی از

الْأَمْرِ الْحَکیمِ، مِنَ الْقَضآءِ الَّذی لا یُرَدُّ وَلا یُبَدَّلُ، انْ تَکْتُبَنی مِنْ حُجَّاجِ

فرمان حکیمانه ات، از قضایی که برگشت نداشته و تغییر نمی یابد که مرا از حاجیان

بَیْتِکَ الْحَرامِ، الْمَبْرُورِ حَجُّهُمْ، الْمَشْکُورِ سَعْیُهُمْ، الْمَغْفُورِ ذُنُوبُهُمْ،

خانه ات قرار دهی، حجّاجی که حجّشان پذیرفته، سعیشان قبول شده، گناهانشان آمرزیده، و

الْمُکَفَّرِ عَنْ سَیِّئاتِهِمْ، وَانْ تَجْعَلَ فیما تَقْضی وَتُقَدِّرُ، انْ تُطیلَ عُمْری

بدیهایشان پوشیده شده است، و قراردهی در آنچه حکم کرده و مقدّر فرمودی، طول عمری همراه

فی خَیْرٍ وَعافِیَهٍ، وَتُوَسِّعَ فی رِزْقی وَتَجْعَلَنی مِمَّنْ تَنْتَصِرُ بِهِ لِدینِکَ،

با خوبی و سلامتی و روزی وسیع و قراردهی مرا از کسانی که دینت را به وسیله آنان یاری کنی

وَلا تَسْتَبْدِلْ بی غَیْری (۲)

و مرا با دیگری عوض نکنی.

***

۱۳- مرحوم محدّث قمی نقل کرده است که: در «أنیس الصالحین» آمده است که در هر شب از شبهای ماه رمضان این دعا را بخوان:

ص: ۷۱۱

۱- [۹۶۱]اقبال، صفحه ۶۱ و زادالمعاد، صفحه ۱۱۶.

۲- [۹۶۲]اقبال، صفحه ۶۱.

اعُوذُ بِجَلالِ وَجْهِكَ الْكَريمِ، انْ يَنْقَضِيَ عَنّی شَهْرُ رَمَضانَ، اوْ يَطْلُعَ

به بزرگی جمال کریمانه ات پناه می برم که (مبادا) ماه رمضان سپری شود یا امشبم صبح

الْفَجْرُ مِنْ لَيْلَتی هذِهِ، وَلَکَ قِبَلی تَبِعَةٌ اوْ ذَنْبٌ تُعَذِّبُنی عَلَيْهِ.(۱)

گردد در حالی که از ناحیه من عمل مستوجب بازخواست یا گناهی باشد که مرا به آن عذاب کنی.

***

۱۴- مستحبّ است در هر شب از ماه رمضان دو رکعت نماز خوانده شود، در هر رکعت بعد از حمد، سه مرتبه توحید و پس از سلام بگوید: سُبْحانَ مَنْ هُوَ حَفيظٌ لا يَغْفُلُ، سُبحانَ مَنْ هُوَ

*************** تسبیح می کنم خدای نگاهدارنده ای را که غافل نشود (از حال بندگان) تسبیح می کنم، خدای

رَحيمٌ لا يَعْجَلُ، سُبْحانَ مَنْ هُوَ قآئِمٌ لا يَسْهُو، سُبْحانَ مَنْ هُوَ دائِمٌ لا

مهربانی را که (در عذاب بندگان) شتاب نکند، تسبیح می کنم خدای پاینده ای را که اشتباه نکند، تسبیح می کنم خدای ابدی را که بیهوده وقت

يَلْهُو. سپس تسبیحات اربعه را هفت مرتبه بخواند و آنگاه بگوید: سُبْحانَكَ سُبْحانَكَ

نمی گذارند.****************************** تو را تسبیح می کنم، تو را تسبیح می کنم،

سُبْحانَكَ، يا عَظيمُ اغْفِرْ لِيَ الذَّنْبَ الْعَظيمَ.

تو را تسبیح می کنم، ای بزرگ مرتبه، گناه بزرگ مرا ببخش.

در پایان نیز ده مرتبه صلوات بفرستد بر پیغمبر و آل او علیهم السلام. کسی که این دو رکعت نماز را بجا آورد خداوند متعال گناهان زیادی را از او بیامرزد.(۲) ۱۵- در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است که هر کس در هر شب از ماه رمضان، سوره «إنّا فَتَحْنا» را در نماز مستحبّی بخواند، آن سال از بلاها محفوظ بماند.(۳) ۱۶- بجا آوردن هزار رکعت نماز در طول شبهای ماه رمضان.

درباره کیفیّت بجا آوردن آن، روایات مختلف است ولی آنچه که در روایت «علی بن مهران» از امام جواد علیه السلام نقل شده و گروه کثیری از بزرگان آن را پذیرفته اند چنین است:

در دهه اوّل و دهه دوم ماه رمضان، در هر شبی بیست رکعت نماز خوانده شود (هر دو رکعت به یک سلام) به این نحو که هر شب، هشت رکعتِ آن بعد از نماز مغرب و دوازده رکعتِ آن، بعد از نماز عشا و در دهه آخر، در هر شبی سی رکعت خوانده

شود؛ هشت رکعت بعد از نماز مغرب و بیست و دو رکعت، بعد از

۱- [۹۶۳]مفاتیح الجنان، اعمال شبهای ماه مبارک رمضان.

۲- [۹۶۴]مستدرک الوسائل، جلد ۶، صفحه ۲۱۵، حدیث ۶۷۷۰.

۳- [۹۶۵]زاد المعاد، صفحه ۱۰۰.

نماز عشا، که در مجموع هفتصد رکعت می شود و باقیمانده آن که سیصد رکعت است در شب های قدر خوانده شود، یعنی در شب نوزدهم صد رکعت (به اضافه بیست رکعتی که قبلًا می خوانند) و در شب بیست و یکم صد رکعت (به اضافه سی رکعت) و در شب بیست و سوم نیز صد رکعت (به علاوه سی رکعت) که در مجموع هزار رکعت می شود.(۱) مناسب است که مؤمنان از این نماز (تا آن جا که مقدور است) غفلت نورزند.

اعمال مخصوص سحرگاهان:

در اعمال سحرهای ماه مبارک رمضان اموری مستحب است:

۱- خوردن سحری؛ که در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است که خوردن سحری را ترک نکنید؛ هرچند یک عدد خرما باشد.(۲) در روایت دیگری رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: فرشتگان برای کسانی که در سحرها، طلب آمرزش می کنند و سحری می خورند، استغفار می کنند.(۳) ۲- خواندن سوره «إنّا أنزلناه» به هنگام خوردن سحری؛ در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است که هر مؤمنی، در وقت افطار و خوردن سحری، این سوره را بخواند، در میان این دو وقت ثواب شهیدان را دارد.(۴) ۳- خواندن دعای سحر

این دعا که دارای مضامین ارزشمند و بیانگر عظمت اوصاف الهی است، انسان را در مسیر کمال معنوی و سیر و سلوک الی اللّٰه بسیار کمک می کند و توجّه به معانی آن، معارف توحیدی ناب و خالص را به ما می آموزد.

درباره این دعای باعظمت، از امام رضا علیه السلام نقل شده که فرمود: این دعا را امام باقر علیه السلام در سحرهای ماه مبارک رمضان می خواند و می فرمود: اسم اعظم الهی در آن است و در سرعت اجابت دعا بسیار مؤثّر است. دعا این است:

اللّٰهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ بَهآئِکَ بِابْهاهُ، وَکُلُّ بَهآئِکَ بَهِیٌّ، اللّٰهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

خدایا از تو می خواهم به حق درخشنده ترین درخشنده گیت با اینکه همه درخشندگیت درخشنده است، خدایا از تو می خواهم به

بِبَهآئِکَ کُلِّهِ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ جَمالِکَ بِاجْمَلِهِ، وَکُلُّ جَمالِکَ

حق تمامی درخشندگیت خدایا از تو می خواهم به حق زیباترین زیباییت با این که همه زیباییهایت

ص: ۷۱۳

۱- [۹۶۶]اقبال، صفحه ۱۱.

۲- [۹۶۷]همان مدرک، صفحه ۸۲.

۳- [۹۶۸]همان مدرک.

۴- [۹۶۹]همان مدرک، صفحه ۸۳.

جَميلٌ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِجَمالِکَ کُلِّهِ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ جَلالِکَ

زیباست، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی زیبابیت، خدایا از تو می خواهم به حق بزرگترین

بِاجَلِّهِ، وَکُلُّ جَلالِکَ جَلیلٌ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِجَلالِکَ کُلِّهِ، اللهُمَ

بزرگیت با این که همه بزرگیت بزرگ است، خدایا از تو می خواهم به حق تمام بزرگیت، خدایا

انّی اسْئَلُکَ مِنْ عَظَمَتِکَ بِاعْظَمِها، وَکُلُّ عَظَمَتِکَ عَظیمَةٌ، اللَّهُمَّ انّی

از تو می خواهم به حق باشکوهترین شکوهت با این که همه شکوهت با شکوه است خدایا از

اسْئَلُکَ بِعَظَمَتِکَ کُلِّها، اللَّهُمَّ انّی اسَئَلُکَ مِنْ نُورِکَ بِانْوَرِهِ، وَکُلُّ نُورِکَ

تو می خواهم به حق تمامی شکوهت، خدایا از تو می خواهم به حق روشن ترین روشنیت با اینکه همه روشنیت

نَیِّرٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِنُورِکَ کُلِّهِ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ رَحْمَتِکَ

نورانی است خدایا از تو می خواهم به حق تمامی روشنیت، خدایا از تو می خواهم به حق گسترده ترین

بِاوْسَعِها، وَکُلُّ رَحْمَتِکَ واسِعَةٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِرَحْمَتِکَ کُلِّها، اللهُمَ

بخششت با اینکه تمام بخششت گسترده است، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی بخششت، خدایا از

انّی اسْئَلُکَ مِنْ کَلِماتِکَ بِاتَمِّها، وَکُلُّ کَلِماتِکَ تآمَّةٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

تو می خواهم به حق کاملترین سخنانت با این که تمام سخنانت کامل است، خدایا از تو می خواهم

بِکَلِماتِکَ کُلِّهَا، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ کَمالِکَ بِاکْمَلِهِ، وَکُلُّ کَمالِکَ کامِلٌ،

به حق تمامی سخنانت، خدایا از تو می خواهم به حق کاملترین کمالاتت با این که تمام کمالاتت کامل است،

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِکَمالِکَ کُلِّهِ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ اسمآئِکَ بِاکْبَرِها،

خدایا از تو می خواهم به حق تمامی کمالت، خدایا از تو می خواهم به حق بزرگترین نامهایت

وَکُلُّ اسْمآئِکَ کَبیرَةٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمآئِکَ کُلِّها، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

با این که تمام نامهایت بزرگ است، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی نامهایت، خدایا از تو می خواهم

مِنْ عِزَّتِکَ باعَزِّها، وَکُلَّ عِزَّتِکَ عَزیزَةٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِعِزَّتِکَ کُلِّها،

به حق بالاترین مقامت با این که تمامی مقاماتت بلند است، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی مقامت،

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ مَشِیَّتِکَ بِامْضاها، وَکُلُّ مَشِیَّتِکَ ماضِیَةٌ، اللَّهُمَّ انّی

خدایا از تو می خواهم به حق گذراترین اراده ات با این که تمام اراده ات گذراست، خدایا از

اسْئَلُکَ بِمَشِیَّتِکَ کُلِّها، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ قُدْرَتِکَ بِالْقُدْرَهِ الَّتِی

تو می خواهم به حق تمامی اراده ات، خدایا از تو می خواهم به حق قدرتی که به واسطه

اسْتَطَلْتَ بِها عَلى کُلِّ شَیْ ءٍ، وَکُلَّ قُدْرَتِکَ مُسْتَطیلَهٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

آن بر هر چیز احاطه داری، با این که تمام قدرتت محیط است خدایا از تو می خواهم به

بِقُدْرَتِکَ کُلِّها، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ عِلْمِکَ بِانْفَذِهِ، وَکُلُّ عِلْمِکَ نافِذٌ،

حق تمامی قدرتت، خدایا از تو می خواهم به حق نافذترین علمت، با اینکه تمام علمت نافذ است،

اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِعِلْمِکَ کُلِّهِ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ قَوْلِکَ بِارْضاهُ،

خدایا از تو می خواهم به حق تمامی علمت، خدایا از تو می خواهم به حق پسندیده ترین گفتارت

وَکُلُّ قَوْلِکَ رَضِیٌّ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِقَوْلِکَ کُلِّهِ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ

با اینکه تمام گفتارهایت پسندیده است، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی گفتارهایت، خدایا از تو می خواهم

مَسآئِلِکَ بِاحَبِّها الَیْکَ، وَکُلُّ مَسآئِلِکَ الَیْکَ حَبیبَهٌ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

به حق محبوبترین خواسته هایت با اینکه تمام خواسته هایت محبوب است، خدایا از تو می خواهم به

بِمَسآئِلِکَ کُلِّها، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ شَرَفِکَ بِاشْرَفِهِ، وَکُلُّ شَرَفِکَ

حق تمامی خواسته هایت، خدایا از تو می خواهم به حق بالاترین درجه ات با اینکه تمام درجاتت

شَریفٌ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِشَرَفِکَ کُلِّهِ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ سُلْطانِکَ

بلند است، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی درجاتت. خدایا از تو می خواهم به حق جاودانترین

بِادْوَمِهِ، وَکُلُّ سُلطانِکَ دآئِمٌ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِسُلْطانِکَ کُلِّهِ، اللهُمَ

فرمانروایت با اینکه تمام فرمانروایت جاودانی است، خدایا از تو می خواهم به حق تمام فرمانروایت، خدایا

انّی اسْئَلُکَ مِنْ مُلْکِکَ بِافْخَرِهِ، وَکُلُّ مُلْکِکَ فاخِرٌ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

از تو می خواهم به حق با شکوهترین پادشاهیت با اینکه تمام پادشاهیت با شکوه است، خدایا از تو می خواهم

بِمُلْکِکَ کُلِّهِ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ عُلُوِّکَ بِاعْلاهُ، وَکُلُّ عُلُوِّکَ عالٍ،

به حق تمامی پادشاهیت، خدایا از تو می خواهم به حق بالاترین مقامت، با اینکه تمام مقاماتت بلند است،

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِعُلُوِّکَ کُلِّهِ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ مَنِّکَ بِاقْدَمِهِ، وَکُلُ

خدایا از تو می خواهم به حق تمام مقاماتت، خدایا از تو می خواهم به حق دیرینه ترین نعمتت،

مَنِّکَ قَدیمٌ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِمَنِّکَ کُلِّهِ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ آیاتِکَ

با اینکه تمام نعمتهایت دیرینه است، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی نعمتهایت، خدایا از تو می خواهم به حق

بِاکْرَمِها، وَکُلُّ آیاتِکَ کَریمَهٌ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِآیاتِکَ کُلِّها، اللهُمَّ انّی

گرامی ترین نشانه هایت، با اینکه تمام نشانه هایت گرامی است، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی نشانه هایت، خدایا از

اسْئَلُکَ بِما انْتَ فیهِ مِنَ الشَّاْنِ وَالْجَبَرُوتِ، وَاسْئَلُکَ بِکَلِّ شَاْنٍ وَحْدَهُ

تو می خواهم به حق مقام و بزرگیت و از تو می خواهم به حق تمامی

وَجَبَرُوتٍ وَحْدَها، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِما تُجیبُنی [بِهِ حینَ اسْئَلُکَ،

مقامات و بزرگیت، خدایا از تو می خواهم به حق آنچه که مرا [به آن پاسخ می دهی زمانی که تو را می خوانم،

فَاجِبْنی یا اللَّهُ.

پاسخم گویی ای خدا.

آنگاه هر حاجت که داری از خدا طلب کن که برآورده می شود، ان شاءاللَّه تعالی.(۱)

۴- دعای ابوحمزه ثمالی ۹۷۱]

دعـای ابوحمزه ثمالی که در سحرگاهان ماه رمضان خوانـده می شود، از مضامین و محتوای بسیار بلنـدی برخوردار است که اگر کسی اندکی آمادگی روحی داشته باشد و با توجّه، این دعا را بخواند، به یقین در عمق وجودش نورانیّت خاصّی وارد می شود و در دل و جانش انقلابی ایجاد می کند.

دعـای ابـوحمزه ثمـالی علاـوه بر آن که یـک دوره درس خداشناسـی را در بر دارد، راه و رسم بنـدگی و طریق انـابه و توبه و بازگشت به پروردگار را به ما می آموزد.

ابوحمزه ثمالی می گوید: امام زین العابدین علیه السـلام در طول شب های ماه رمضان بیشتر شب را به نماز می ایسـتاد و چون هنگام سحر فرا می رسید، این دعا را می خواند:(۲) الهی لا تُؤَدِّبْنی بِعُقُوبَتِکَ، وَلا تَمْکُرْ بی فی حیلَتِکَ، مِنْ ایْنَ لِیَ الْخَیْرُ یا

ای معبود من، مرا با مجازاتت ادب مکن، و مرا به تدبیر خویش دچار نکن، از کجا خیری بیابم، ای

رَبِّ، وَلا یُوجَدُ الَّا مِنْ عِنْدِکَ، وَمِنْ ایْنَ لِیَ النَّجاهُ، وَلا تُسْتَطاعُ الَّا بِکَ،

پروردگار من، در حالی که جز در پیشگاه تو یافت نشود، و از کجا راه نجاتی یابم، در حالی که جز با کمک تو میسّر نشود،

۱- [۹۷۰]اقبال، صفحه ۷۶.

۲- [۹۷۲]این دعا را شیخ در مصباح المتهجّد، صفحه ۵۸۲ و سیّد بن طاووس در اقبال، صـفحه ۶۷ آورده انـد. مرحوم علّامه مجلسـی نیز در بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۸۲ آن را نقل کرده است. ما این دعا را مطابق نسـخه مصـباح نقل می کنیم و اگر

در نسخه هاى متداول، بر اساس ديگر كتب جملاتى آمده كه در مصباح نيست، در پاورقى متذكّر مى شويم.

لَا الَّذی احْسَنَ اسْتَغْنی عَنْ عَوْنِکَ وَرَحْمَتِکَ، وَلَا الَّذی اسآءَ وَاجْتَرَءَ

نه آنکه نیکی می کند بی نیاز از کمک و بخشش توست و نه آنکه بدی کرده و بر تو

عَلَیْکَ وَلَمْ یُرْضِکَ خَرَجَ عَنْ قُدْرَتِکَ، یا رَبِّ یا رَبِّ یا رَبِ به اندازه یک نفس جرأت نموده و تو را خشنود نساخته از قدرتت بیرون است، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من**********

بگوید. سپس بگوید: بِکَ عَرَفْتُکَ، وَانْتَ دَلَلْتَنی عَلَیْکَ، وَ دَعَوْتَنی الَیْکَ، وَ لَوْ لا

******* تو را به کمک خودت شناختم و تو مرا به سوی خویش راهنمایی کرده و دعوت نمودی و اگر

انْتَ لَمْ ادْرِ ما انْتَ، الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی ادْعُوهُ فَیُجیبُنی وَ انْ کُنْتُ بَطیئاً

تو نبودی نمی دانستم که کیستی، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که می خوانمش و پاسخم می گوید اگر چه در آن هنگام که

حینَ یَدْعُونی وَ الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی اسْئَلُهُ فَیُعْطینی وَ انْ کُنْتُ بَخیلًا حینَ

مرا می خواند سستی کنم، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که از او می خواهم و عطایم می کند، اگر چه در آن هنگام که از من

یَسْتَقْرِضُنی وَ الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی اناديهِ کُلَّما شِئْتُ لِحاجَتی وَاخْلُو بِهِ

طلب انفاق کند بخل ورزم، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که برای هر خواسته ام می خوانمش و در هر زمان

حَیْثُ شِئْتُ لِسِرِّی بِغَیْرِ شَفیعٍ فَیَقْضی لی حاجَتی الْحَمْدُللَّهِ الَّذی لا

برای اسرارم بی واسطه با او خلوت می کنم و او خواسته ام را اجابت می کند، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که

ادْعُو غَیْرَهُ، وَلَوْ دَعَوْتُ غَیْرَهُ لَمْ یَسْتَجِبْ لی دُعآئی وَالْحَمْدُ للَّهِ الَّذی لا

غیر او را نخوانم و اگر غیر او را می خواندم خواسته ام را پاسخ نمی داد، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است

ارْجُو غَیْرَهُ، وَلَوْ رَجَوْتُ غَیْرَهُ لَأَخْلَفَ رَجآئی وَالْحَمْدُ للَّهِ الَّذی وَکَلَنی

که به غیر او امید ندارم و اگر به غیر او امید داشتم ناامیدم می کرد، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که مرا به خودش واگذارده

الَیْهِ فَاکْرَمَنی وَلَمْ یَکِلْنی الَی النَّاسِ فَیُهینُونی وَالْحَمْدُ للَّهِ الَّذی تَحَبَّبَ

تا گرامیم دارد و مرا به مردم وانگذارده تا خوارم کنند، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که به من مهر ورزد

الَیَّ وَهُوَ غَنِیٌّ عَنّی وَالْحَمْدُ للَّهِ الَّذی یَحْلُمُ عَنّی حَتّی کَانّی لا ذَنْبَ لی

در حالی که بی نیاز از من است، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که مرا تحمّل کند گویا من گناهی ندارم،

فَرَبّی احْمَدُ شَیْ ءٍ عِنْدی وَاحَقُّ بِحَمْدی اللهُمَّ انّی اجِدُ سُبُلَ الْمَطالِبِ

پس پروردگار من شایسته ترین و سزاوارترین است به حمد و سپاس من، خدایا من راههای مقصود را به

الَیْکَ مُشْرَعَهً، وَمَناهِلَ الرَّجآءِ الَیْکَ مُتْرَعَهً، وَالْإِسْتِعانَهَ بِفَضْلِکَ لِمَنْ

سویت گشوده و چشمه های امید را به سویت جاری، و کمک خواستن از احسان و نیکیت را برای کسی که

امَّلَکَ مُباحَهً، وَابْوابَ الدُّعآءِ الَیْکَ لِلصَّارِخینَ مَفْتُوحَهً، وَاعْلَمُ انَّکَ

آرزویتان دارد مشروع و درهای دعای به سویت را برای فریاد خواهان گشوده می یابم، و می دانم به یقین تو برای

لِلرَّاجی بِمَوْضِعِ اجابَهٍ، وَلِلْمَلْهُوفینَ بِمَرْصَدِ اغاثَهٍ، وَانَّ فِی اللَّهْفِ الی

بر آوردن (حاجت) امیدواران و فریادرسی غمزدگان آماده ای و به یقین

جُودِکَ، وَالرِّضا بِقَضآئِکَ عِوَضاً مِنْ مَنْعِ الْباخِلینَ، وَمَنْدُوحَهً عَمَّا فی

اشتیاق به جود و کرمت و رضایت به تقدیرت در مقابل منع بخیلان است و رهایی از آنچه در

ایْدِی الْمُسْتَأْثِرینَ، وَانَّ الرَّاحِلَ الَیْکَ قَریبُ الْمَسافَهِ، وَانَّکَ لا تَحْتَجِبُ

دست دنیا طلبان است و به یقین مسیر آن که به سویت می آید کوتاه است، و به یقین تو

عَنْ خَلْقِکَ الَّا انْ تَحْجُبَهُمُ الْأَعْمالُ دُونَکَ، وَقَدْ قَصَدْتُ الَیْکَ بِطَلِبَتی

از مخلوقاتت دور نیستی مگر اینکه اعمال (بد) ایشان میان تو و آنها جدایی اندازد، و من با خواسته ام تو را قصد کرده

وَتَوَجَّهْتُ الَیْکَ بِحاجَتی وَجَعَلْتُ بِکَ اسْتِغاثَتی وَبِدُعآئِکَ تَوَسُّلی

و به درگاهت روی آورده ام، و فریاد خواهیم را به درگاه تو قرار داده ام و با خواندنت به تو متوسّل شده ام

مِنْ غَیْرِ اسْتِحْقاقٍ لِاسْتِماعِکَ مِنّی وَلَا اسْتیجابٍ لِعَفْوِکَ عَنّی بَلْ

بی آنکه مستحقّ شنیدن و عفو تو باشم، بلکه به خاطر

لِثِقَتی بِکَرَمِکَ، وَسُکُونی الی صِدْقِ وَعْدِکَ، وَلَجَأی الَی الْإیمانِ

اطمینـان به بخشـشت و آرامشم به وعـده صادقت و روی آوردنم به ایمان بر یگانگیت و باور [واطمینانم بِتَوْحیـدِکَ، وَیَقینی [وَ ثِقَتی بِمَعْرِفَتِکَ مِنّی انْ لا رَبَّ لی غَیْرُکَ، وَلا الهَ

به شناخت تو از من است که پروردگاری جز تو ندارم و معبودی جز

الَّا انْتَ، وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ، اللَّهُمَّ انْتَ الْقائِلُ وَقَوْلُکَ حَقٌّ، وَوَعْدُکَ

تو نیست و یگانه بی شریکی، خدایا تو گوینده ای هستی که گفتارت راست و وعده ات

صِدْقٌ: وَاسْئَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ انَّ اللَّهَ كانَ بِكَمْ رَحيماً. وَلَيْسَ مِنْ صِفاتِکَ

صادق است (كه فرمودى): و از فضل (و رحمت و بركت) خدا، (براى رفع تنگناها) طلب كنيد و خداوند بر شما مهربان است،

يا سَيِّدى انْ تَاْمُرَ بِالسُّؤالِ وَتَمْنَعَ الْعَطِيَّهَ، وَانْتَ الْمَنّانُ بِالْعَطِيّاتِ عَلى

اى آقاى من از ويژگيهاى تو نيست كه فرمان به خواستن داده و از بخشش دريغ كنى و تويى بخشنده مواهب بر

اهْلِ مَمْلَكَتِکَ، وَالْعائِدُ عَلَيْهِمْ بِتَحَنُّنِ رَاْفَتِکَ، الهى رَبَّيْتَنى فى نِعَمِکَ

مخلوقاتت و توجّه كنند بر ايشان با مهربانى دلسوزانه ات، معبودا مرا در كودكى در نعمتها

وَاحْسانِکَ صَغیراً، وَنَوَّهْتَ بِاسْمی کَبیراً، فَیا مَنْ رَبَّانی فِی الدُّنْیا

و احسانت پروراندی و در بزرگسالی مرا بلند آوازه کردی، پس ای کسی که مرا در دنیا با

بِاحْسانِهِ وَتَفَضُّلِهِ وَنِعَمِهِ، وَاشارَ لی فِی الْأخِرَهِ الی عَفْوِهِ وَکَرَمِهِ،

لطف و کرم و نعمتهایت پروراندی و در آخرت برای من به بخشش و کرمت اشارت فرمودی،

مَعْرِفَتی یا مَوْلایَ دَلیلی عَلَیْکَ، وَحُبّی لَکَ شَفیعی الَیْکَ، وَانَا واثِقٌ مِنْ

ای آقا و سرورم شناختم (از تو) راهنمایم به سوی توست و محبّتم به تو شفیعم به درگاه توست، و من از راهنمایی یافتنم

دَلیلی بِدَلالَتِکَ، وَساکِنٌ مِنْ شَفیعی الی شَفاعَتِکَ، ادْعُوکَ یا سَیِّدی

به هدایت تو مطمئنّم و از پذیرش شفیعم به شفاعت تو آسوده خاطرم، ای آقای من

بِلِسانٍ قَدْ اخْرَسَهُ ذَنْبُهُ، رَبِّ اناجیکَ بِقَلْبٍ قَدْ اوْبَقَهُ جُرْمُهُ،

تو را با زبانی که گناه، آن را گنگ نموده می خوانم، ای پروردگار من با دلی که گناه آن را هلاک نموده

ادْعُوکَ یا رَبِّ راهِباً راغِباً راجِیاً خآئِفاً، اذا رَایْتُ مَوْلایَ ذُنُوبی

با تو راز و نیاز می کنم ای پروردگار من با حالت ترس و علاقه و امید و وحشت تو را می خوانم، ای آقا و سرورم زمانی که گناهانم را می بینم

فَزِعْتُ، وَاذا رَایْتُ کَرَمَکَ طَمِعْتُ، فَانْ عَفَوْتَ فَخَیْرُ راحِمٍ، وَانْ عَذَّبْتَ

وحشت می کنم و زمانی که لطف و کرم تو را می بینم طمع می کنم، پس اگر از من درگذری پس مهربانترینی و اگر عذاب کنی

فَغَیْرُ ظالِمٍ، حُجَّتی یا اللَّهُ فی جُرْاتی عَلی مَسْئَلَتِکَ مَعَ اتْیانی ما تَکْرَهُ،

ستم نکرده ای، ای خدا دلیل بر گستاخیم برای در خواستن از تو- با اینکه مخالف میل تو رفتار کرده ام-

جُودُکَ وَکَرَمُکَ، وَعُدَّتی فی شِدَّتی مَعَ قِلَّهِ حَیائی رَاْفَتُکَ وَرَحْمَتُکَ،

بخشش و احسان توست، و (دلیل بر درخواست رفع) نیازم در سختیها با وجود بی شرمی ام لطف و مهربانی توست،

وَقَدْ رَجَوْتُ انْ لا تَخیبَ بَیْنَ ذَیْنِ وَذَیْنِ مُنْیَتی فَحَقِّقْ رَجآئی وَاسْمَعْ

و امیدوارم که بین این دو و آن دو ناامیدم نگردانی، پس امیدم را محقّق ساز، و خواسته ام را بپذیر،

دُعآئی یا خَیْرَ مَنْ دَعاهُ داعٍ، وَافْضَلَ مَنْ رَجاهُ راجٍ، عَظُمَ یا سَیِّدی

ای بهترین خوانده شده و برترین مورد امید، ای آقا و سرورم،

امَلی وَسآءَ عَمَلی فَاعْطِنی مِنْ عَفْوِکَ بِمِقْدارِ امَلی وَلا تُؤاخِذْنی

آرزویم بزرگ و عملم زشت است، پس به مقدار آرزویم از بخششت عطایم کن و مرا به عمل

بِاسْوَءِ عَمَلی فَانَّ کَرَمَکَ یَجِلُّ عَنْ مُجازاهِ الْمُذْنِبینَ، وَحِلْمَکَ یَکْبُرُ

زشتم مؤاخذه نکن، چرا که بخشش و کرم تو از مجازات گنهکاران، و حلمت از کیفر

عَنْ مُکافاهِ الْمُقَصِّرینَ، وَ ا نَا یاسَیِّدی عائِذٌ بِفَضْلِکَ، هارِبٌ مِنْکَ اِلَیْکَ،

کوتاهی کنندگان بزرگتر است، ای آقای من، به فضل و احسان پناهنده ام و از (عذاب) تو به سوی (رأفت) تو گریزانم،

مُتَنَجِّزٌ ما وَعَدْتَ مِنَ الصَّفْحِ عَمَّنْ احْسَنَ بِکَ ظَنّاً، وَما ا نَا یا رَبِّ وَما

محقّق نمودی چشم پوشی را که وعده کرده بودی از کسی که به تو گمان نیک دارد، من که هستم و چه ارزشی دارم ای پروردگار من،

خَطَری هَبْنی بِفَضْلِکَ، وَتَصَدَّقْ عَلَیَّ بِعَفْوِکَ، ایْ رَبِّ جَلِّلْنی بِسَتْرِکَ،

مرا به فضل و احسانت ببخش و با عفو و گذشتت بر من منّت گذار، ای پروردگار من مرا به پرده پوشیت گرامی دار،

وَاعْفُ عَنْ تَوْبیخی بِکَرَمِ وَجْهِکَ، فَلَوِ اطَّلَعَ الْیَوْمَ عَلی ذَنْبی غَیْرُکَ

و با چهره کریمانه ات از ملامت من درگذر، که اگر غیر از تو امروز بر گناهم آگاهی می یافت

ما فَعَلْتُهُ، وَلَوْ خِفْتُ تَعْجیلَ الْعُقُوبَهِ لَاجْتَنَبْتُهُ، لا لِأَنَّکَ اهْوَنُ النَّاظِرینَ،

آن را مرتکب نمی شدم و اگر از سرعت در مجازات می ترسیدم به یقین آن را مرتکب نمی شدم، (و دلیل ارتکاب گناهم)

وَاخَفُّ الْمُطَّلِعینَ [عَلَیَ ، بَلْ لِأَنَّکَ یارَبِّ خَیْرُ السَّاتِرینَ، وَاحْکَمُ

نه به خاطر این است که تو [بر من بی ارزش ترین بینندگان و کمترین آگاهانی، بلکه بدان جهت است که تو ای پروردگار من بهترین عیب پوش و داناترین

الْحاکِمینَ، وَاکْرَمُ الْأَکْرَمینَ، سَتَّارُ الْعُیُوبِ، غَفَّارُ الذُّنُوبِ، عَلّامُ

حکمران و گرامی ترین گرامیان و بسیار پوشاننده عیوب و آمرزنده گناهان و دانای

الْغُیُوبِ، تَسْتُرُ الذَّنْبَ بِکَرَمِکَ، وَتُؤَخِّرُ الْعُقُوبَهَ بِحِلْمِکَ، فَلَکَ الْحَمْدُ

نهانها هستی که گناه را با بزرگواریت می پوشانی و مجازات را با حلمت به تأخیر می اندازی، پس حمد و سپاس از آن توست

عَلی حِلْمِکَ بَعْدَ عِلْمِکَ، وَعَلی عَفْوِکَ بَعْدَ قُدْرَتِکَ، وَیَحْمِلُنی وَیُجَرِّئُنی

بر حلم بعد از آگاهیت و عفو بعد از قدرتت، در حالی که صبر و شکیبایی تو نسبت به من مرا وادار و گستاخ به

عَلی مَعْصِیَتِکَ حِلْمُکَ عَنّی وَیَدْعُونی الی قِلَّهِ الْحَیآءِ سِتْرُکَ عَلَیَّ،

نافرمانیت می نماید و عیب پوشی تو نسبت به من، مرا به بی شرمی فرا می خواند

وَیُسْرِعُنی اِلَی التَّوَثُّبِ عَلی مَحارِمِکَ مَعْرِفَتی بِسَعَهِ رَحْمَتِکَ، وَعَظیمِ

و آگاهیم به وسعت رحمت و بزرگی بخششت، مرا به ارتکاب کارهای حرام سرعت می بخشد،

عَفْوِکَ، یا حَلیمُ یا کَریمُ، یا حَیُّ یا قَیُّومُ، یا غافِرَ الذَّنْبِ، یا قابِلَ التَّوْبِ،

ای شکیبا، ای بزرگوار، ای زنده، ای پایدار، ای آمرزنده گناه، ای توبه پذیر،

یا عَظیمَ الْمَنِّ، یا قَدیمَ الْإِحسانِ، ایْنَ سَتْرُکَ الْجَمیلُ، ایْنَ عَفْوُکَ

ای بزرگ نعمت، ای دیرینه نیکی، کجاست عیب پوشی زیبایت، کجاست عفو

الْجَليلُ، ايْنَ فَرَجُکَ الْقَريبُ، ايْنَ غِياثُکَ السَّريعُ، ايْنَ رَحْمَتُکَ الْواسِعَهُ،

بزرگت، کجاست گشایش نزدیکت، کجاست فریادرسی سریعت، کجاست مهربانی گسترده ات،

ايْنَ عَطاياکَ الْفاضِلَهُ، ايْنَ مَواهِبُکَ الْهَنيئَهُ، ايْنَ صَنائِعُکَ السَّنِيَّهُ، ايْنَ

کجاست بخششهای فراوانت، کجاست هدایای دلچسبت، کجاست مهارتهای عالی مرتبه ات، کجاست

فَضْلُکَ الْعَظيمُ، ايْنَ مَنُّکَ الْجَسيمُ، ايْنَ احسانُکَ الْقَديمُ، ايْنَ کَرَمُکَ يا

لطف و کرم بزرگت، کجاست نعمت بزرگت، کجاست نیکی دیرینه ات، کجاست بخششت،

کَريمُ، بِهِ وَ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ(۱) فَاسْتَنْقِذْني وَبِرَحْمَتِکَ فَخَلِّصْني يا

ای بزرگوار، به آنچه که گفتم و به محمّد و خاندان پاکش مرا نجات ده و به رحمت و احسانت مرا رهایی بخش، ای

مُحْسِنُ يا مُجْمِلُ، يا مُنْعِمُ يا مُفْضِلُ، لَسْتُ اتَّكِلُ فِي النَّجاهِ مِنْ عِقابِکَ

نیکوکار ای شایسته، ای نعمت دهنده، ای فزون بخش، در رهایی از مجازات تو تکیه بر اعمالم نکرده ام

عَلی اعْمالِنا، بَلْ بِفَضْلِکَ عَلَيْنا، لِأَنَّکَ اهْلُ التَّقْوی وَاهْلُ الْمَغْفِرَهِ، تُبْدِئُ

بلکه (تکیه ام) بر لطف و کرمی است که بر ما داری، چرا که تو سزاوار پرهیزکاری و آمرزشی، که به

بِالْإِحْسانِ نِعَماً، وَتَعْفُو عَنِ الذَّنْبِ کَرَماً، فَما نَدْري ما نَشْکُرُ اجَميلَ ما

احسان، نعمت را آغاز می نمایی و به کرمت از گناه در می گذری، نمی دانم بر چه شکر تو گویم

تَنْشُرُ، امْ قَبيحَ ما تَسْتُرُ، امْ عَظيمَ ما ابْلَيْتَ وَاوْلَيْتَ، امْ کَثيرَ ما مِنْهُ نَجَّيْتَ

آیا بر زیبایی که می گسترانی یا بر زشتی که می پوشانی، یا بزرگی آنچه آزموده و احسان نمودی، یا فراوانی آنچه از آن نجات بخشیده

وَعافَيْتَ، يا حَبيبَ مَنْ تَحَبَّبَ الَيْکَ، وَيا قُرَّهَ عَيْنِ مَنْ لاذَبِکَ وَانْقَطَعَ

و سلامتی دادی، ای دوست کسی که مدّعی دوستی توست، و ای روشنی چشم کسی که به تو پناهنده شده

الَيْکَ، انْتَ الْمُحْسِنُ وَنَحْنُ الْمُسيئُونَ، فَتَجاوَزْ يا رَبِّ عَنْ قَبيحِ ما

و از دیگران بریده، تویی نیکوکار و ماییم گنهکار، پس ای پروردگار من به واسطه

عِنْدَنا بِجَمیلِ ما عِنْدَکَ، وَایُّ جَهْلٍ یا رَبِّ لا یَسَعُهُ جُودُکَ، اوْ ایُّ زَمانٍ

زیبایی آنچه نزد توست از زشتی آنچه نزد ماست درگذر، و ای پروردگار من کدام جهالت است که وسعت بخششت آن را فرا نگیرد یا کدام زمان

اطْوَلُ مِنْ اناتِکَ، وَما قَدْرُ اعْمالِنا فی جَنْبِ نِعَمِکَ، وَکَیْفَ نَسْتَکْثِرُ

از شکیبابیت طولانی تر است، کارهای ما در کنار نعمتهای تو چه ارزشی دارد، و چگونه زیاد بشمریم

۱- [۹۷۳]جمله« بمحمّد و آل محمّد» در مصباح نیامده، ولی در اقبال آمده است.

اعْمالًا نُقابِلُ بِها كَرَمَکَ، بَلْ کَيْفَ يَضيقُ عَلَى الْمُذْنِبينَ ما وَسِعَهُمْ مِنْ

کارهايمان را تا آن را با کرمت برابر کنيم، بلکه چگونه مهربانی گسترده ات بر

رَحْمَتِکَ، يا واسِعَ الْمَغْفِرَهِ، يا باسِطَ الْيَدَيْنِ بِالرَّحْمَهِ، فَوَ عِزَّتِکَ يا

گنهکاران تنگ آيد، ای گسترده آمرزش، ای گشوده دست به بخشش، قسم به عزّت و جلالت ای

سَيِّدی لَوْ نَهَرْتَنی ما بَرِحْتُ مِنْ بابِکَ، وَلا کَفَفْتُ عَنْ تَمَلُّقِکَ، لِمَا انْتَهی

آقای من که اگر مرا از درگاهت برانی نخواهم رفت و به خاطر شناختی که از بخشش و کرم تو

الَيَّ مِنَ الْمَعْرِفَهِ بِجُودِکَ وَکَرَمِکَ، وَانْتَ الْفاعِلُ لِما تَشاءُ، تُعَذِّبُ مَنْ

به من رسيده دست از تملّقت بر نخواهم داشت، و تويی که هر چه خواهی انجام می دهی، هر کسی را که خواهی

تَشاءُ بِما تَشاءُ کَيْفَ تَشاءُ، وَتَرْحَمُ مَنْ تَشاءُ بِما تَشاءُ کَيْفَ تَشاءُ، لا

و به آنچه خواهی و هرگونه که خواهی عذاب می کنی و هر کسی را که خواهی و به آنچه خواهی و هرگونه که خواهی مورد رحمت قرار می دهی،

تُسْئَلُ عَنْ فِعْلِکَ، وَلا تُنازَعُ فی مُلْکِکَ، وَلا تُشارَکُ فی امْرِکَ، وَلا

در مورد کار تو سؤال نشده و در فرمانروايیت کشمکشی نيست، و در کار تو شريکی نبوده و در

تُضآدُّ فی حُکْمِکَ، وَلا يَعْتَرِضُ عَلَيْکَ احَدٌ فی تَدْبيرِکَ، لَکَ الْخَلْقُ

فرمانت دوگانگی نيست، و در اداره کارهايت کسی بر تو خرده نگيرد، آفرينش و

وَالْاَمْرُ، تَبارَکَ اللَّهُ رَبُّ الْعالَمينَ، يا رَبِّ هذا مَقامُ مَنْ لاذَبِکَ وَاسْتَجارَ

فرمان از آن توست، بلند مرتبه است خداوندی که پروردگار جهانيان است، ای پروردگار من، اين است جايگاه کسی که به تو متوسّل شده است و به

بِکَرَمِکَ، وَالِفَ احْسانَکَ وَنِعَمَکَ، وَانْتَ الْجَوادُ الَّذی لايَضيقُ عَفْوُکَ،

بخشش و کرمت پناهنده شده و به لطف و احسان و نعمتهايت خو گرفته است، و تويی بخشنده ای که گذشت محدود نشود

وَلا يَنْقُصُ فَضْلُکَ، وَلا تَقِلُّ رَحْمَتُکَ، وَقَدْ تَوَثَّقْنا مِنْکَ بِالصَّفْحِ الْقَديمِ،

و لطف و کرمت کاهش نیابد، و مهربانیت کم نگردد، و ما به چشم پوشی دیرینه

وَالْفَضْلِ الْعَظیمِ، وَ الرَّحْمَهِ الْواسِعَهِ، افَتُراکَ یا رَبِّ تُخْلِفُ ظُنُونَنا، اوْ

و لطف و کرم بزرگ و مهربـانی گسترده ات اطمینـان داریم، ای پروردگار من آیا ممکن است بر خلاف گمان ما رفتار نمایی یا

تُخَیِّبُ آمالَنا، کَلّا یا کَریمُ فَلَیْسَ هذا ظَنُّنا بِکَ، وَ لا هذا فیکَ طَمَعُنا، یا

آرزوهای ما را ناامید کنی، هرگز چنین نیست ای بزرگوار، چرا که گمان ما به تو چنین نبوده و امید ما به تو چنین نیست، ای

رَبِّ انَّ لَنا فیکَ امَلًا طَویلًا کَثیراً، انَّ لَنا فیکَ رَجآءً عَظیماً، عَصَیْناکَ

پروردگار من به یقین ما آرزوی طولانی و فراوان و امید بزرگ به تو داریم، نافرمانی تو کرده

ص :۷۲۲

وَنَحْنُ نَرْجُو انْ تَسْتُرَ عَلَيْنا، وَ دَعَوْناکَ وَ نَحْنُ نَرْجُو انْ تَسْتَجیبَ لَنا،

و امیدواریم که آن را بر ما بپوشانی، و تو را خوانده و امیدواریم که اجابت فرمایی،

فَحَقِّقْ رَجآئَنا مَوْلانا، فَقَدْ عَلِمْنا ما نَسْتَوْجِبُ بِاعْمالِنا، وَلکِنْ عِلْمُکَ

ای آقا و سرور ما امید ما را محقّق فرما، چرا که می دانیم آنچه را که ما در قبال کارهایمان سزاوار آنیم، ولی نسبت به

فینا وَ عِلْمُنا بِانَّکَ لا تَصْرِفُنا عَنْکَ، وَ انْ کُنَّا غَیْرَ مُسْتَوْجِبینَ لِرَحْمَتِکَ،

ما آگاهی و آگاهی ما به این است که تو ما را از درگاهت دور نسازی اگرچه ما سزاوار لطف و مهربانیت نباشیم

فَانْتَ اهْلٌ انْ تَجُودَ عَلَیْنا، وَ عَلَی الْمُذْنِبینَ بِفَضْلِ سَعَتِکَ، فَامْنُنْ عَلَیْنا

البته تو به واسطه بخشش فراوانت شایستگی داری که ما و تمامی گناهکاران را مورد بخشش قرار دهی،

بِما انْتَ اهْلُهُ، وَجُدْ عَلَیْنا فَانَّا مُحْتاجُونَ الی نَیْلِکَ، یا غَفَّارُ بِنُورِکَ

به آنچه که تو شایسته آنی بر ما کرامت فرما و بر ما ببخش چرا که ما نیازمند بخشش توییم، ای آمرزنده، به نور تو

اهْتَدَیْنا، وَبِفَضْلِکَ اسْتَغْنَیْنا، وَبِنِعْمَتِکَ اصْبَحْنا وَ امْسَیْنا، ذُنُوبُنا بَیْنَ

هدایت یافتیم و به لطف و رحمتت بی نیاز شده و با نعمتهایت صبح و شام کردیم، گناهان ما در

یَدَیْکَ، نَسْتَغْفِرُکَ اللَّهُمَّ مِنْها وَنَتُوبُ الَیْکَ، تَتَحَبَّبُ الَیْنا بِالنِّعَمِ،

مقابل توست، خدایا از گناهان خود آمرزش طلبیده و به درگاهت توبه می کنیم، با نعمتهایت به ما محبّت نمودی

وَنُعارِضُکَ بِالذُّنُوبِ، خَیْرُکَ الَیْنا نازِلٌ، وَشَرُّنا الَیْکَ صاعِدٌ، وَلَمْ یَزَلْ وَ لا

و ما در قبال آن نافرمانی کردیم، خیر تو بر ما فرود آید و بدی ما به درگاهت بالا رود

یَزالُ مَلَکٌ کَریمٌ یَأْتیکَ عَنَّا بِعَمَلٍ قَبیحٍ، فَلا یَمْنَعُکَ ذلِکَ مِنْ انْ تَحُوطَنا

و پیوسته فرشته ای بزرگوار عمل زشت ما را به درگاهت آورده، ولی این باعث نمی شود که تو ما را در نعمتهایت غرق نساخته

بِنِعَمِکَ، وَ تَتَفَضَّلَ عَلَیْنا بِآلآئِکَ، فَسُبْحانَکَ ما احْلَمَکَ وَ اعْظَمَکَ

و مورد لطفت قرار ندهی، تسبیح می کنم تو را و چقدر شکیبا و باعظمت

وَاکْرَمَکَ مُبْدِئاً وَ مُعیداً، تَقَدَّسَتْ اسْمآئُکَ، وَجَلَّ ثَناؤُکَ، وَکَرُمَ صَنائِعُکَ

و بزرگواری تو، چه در آغاز و چه در ادامه، نامهایت مقدّس، مدح و ثنایت بزرگ و مهارتها و کارهایت

وَفِعالُکَ، انْتَ الهی اوْسَعُ فَضْلًا، وَاعْظَمُ حِلْماً مِنْ انْ تُقایِسَنی بِفِعْلی

بزرگوارانه است، تو معبود منی و لطف و کرمت وسیعتر و حلمت بزرگتر از آن است که مرا با رفتار

وَخَطیئَتی فَالْعَفْوَ الْعَفْوَ الْعَفْوَ، سَیِّدی سَیِّدی سَیِّدی اللهُمَّ اشْغَلْنا

و گناهانم بسنجی، پس (از من) درگذر، درگذر، درگذر، ای آقای من، ای آقای من، ای آقای من، خدایا ما را

بِذِكْرِكَ، وَ اعِذْنا مِنْ سَخَطِكَ، وَ اجِرْنا مِنْ عَذابِكَ، وَ ارْزُقْنا مِنْ مَواهِبِكَ،

به ياد خود مشغول فرما، و از خشم و غضبت پناه ده و مرا از عذابت رهايى بخش و از عطاهايت روزى ما گردان،

وَ انْعِمْ عَلَيْنا مِنْ فَضْلِكَ، وَ ارْزُقْنا حَجَّ بَيْتِكَ، وَ زِيارَهَ قَبْرِ نَبِيِّكَ،

و از لطف و كرمت بر ما ببخش، و حجّ خانه ات و زيارت قبر پيامبرت-

صَلَواتُكَ وَ رَحْمَتُكَ وَ مَغْفِرَتُكَ وَ رِضْوانُكَ عَلَيْهِ وَ عَلى اهْلِ بَيْتِهِ، انَّكَ

كه درود و بخشش و احسان و آمرزش و خشنوديت بر او و بر خاندان پاكش باد- را روزى ما گردان، كه همانا تو

قَريبٌ مُجيبٌ، وَ ارْزُقْنا عَمَلًا بِطاعَتِكَ، وَ تَوَفَّنا عَلى مِلَّتِكَ، وَ سُنَّهِ نَبِيِّكَ

نزديك و اجابت كننده اى، و فرمانبردايت را روزى ما گردان و ما را بر دين خود و روش پيامبرت-

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ، اللهُمَّ اغْفِرْ لى وَ لِوالِدَىَّ وَ ارْحَمْهُما كَما رَبَّيانى

كه درود خدا بر او و خاندان پاكش باد- بميران، خدايا من و پدر و مادرم را بيامرز و بر آن دو ترحّم فرما كه مرا در كودكى پرورش دادند،

صَغيراً، اجْزِهما بِالْإِحسانِ احْساناً، وَ بِالسَّيِّئاتِ غُفْراناً، اللهُمَّ اغْفِرْ

در مقابل نيكيهايشان به نيكى و در مقابل بديهايشان به آمرزش پاداش ده، خدايا

لِلْمُؤْمِنينَ وَ الْمُؤْمِناتِ، الْأَحياءِ مِنْهُمْ وَ الْأَمواتِ، وَ تابِعْ بَيْنَنا وَبَيْنَهُمْ

زندگان و مردگان مردان و زنان با ايمان را بيامرز، و ميان ما و آنها با نيكيها پيوند ده،

بِالْخَيْراتِ، اللهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنا وَ مَيِّتِنا، وَ شاهِدِنا وَ غآئِبِنا، ذَكَرِنا وَانْثانا،

خدايا زنده و مرده و حاضر و غايب، مرد و زن،

صَغيرِنا وَكَبيرِنا، حُرِّنا وَ مَمْلُوكِنا، كَذَبَ الْعادِلُونَ بِاللَّهِ، وَ ضَلُّوا ضَلالًا

كوچك و بزرگ، آزاد و عبد ما را بيامرز، روى گردانندگان از خداوند دروغ گفتند و به گمراهى دور و

بَعيداً، وَ خَسِرُوا خُسْراناً مُبيناً، اللهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

زیان آشکاری گرفتار شدند، خدایا بر محمّد و خاندان پاک او درود فرست

وَاخْتِمْ لی بِخَیْرٍ، وَ اکْفِنِی ما اهَمَّنی مِنْ امْرِ دُنْیایَ وَ آخِرَتی وَ لاتُسَلِّطْ

و عاقبتم را ختم به خیر فرما، و آنچه از امر دنیا و آخرتم مرا اندوهگین ساخته کفایت فرما، و

عَلَیَّ مَنْ لا یَرْحَمُنی وَاجْعَلْ عَلَیَّ مِنْکَ واقِیَهً باقِیَهً، وَلا تَسْلُبْنی صالِحَ

آن که بر من رحم نمی کند بر من مسلّط مکن، و برای من از جانب خود نگهدارنده ای ماندگار قرار ده و نعمتهای شایسته ای که به من داده ای

ما انْعَمْتَ بِهِ عَلَیَّ، وَ ارْزُقْنی مِنْ فَضْلِکَ رِزْقاً واسِعاً حَلالًا طَیِّباً، اللهُمَ

از من نگیر، و از لطف و کرمت روزی وسیع، حلال و پاکیزه به من عنایت فرما، خدایا

احْرُسْنی بِحَراسَتِکَ، وَ احْفَظْنی بِحِفْظِکَ، وَ اکْلَأْنی بِکِلائَتِکَ، وَارْزُقْنی

مرا به پاسداری و حمایت و نگهداریت محافظت فرما، و

حَجَّ بَیْتِکَ الْحَرامِ، فی عامِنا هذا وَ فی کُلِّ عامٍ، وَ زِیارَهَ قَبْرِ نَبِیِّکَ

حجّ خانه ات و زیارت قبر پیامبر و امامان- که درود خدا بر آنان باد- را در این سال و

وَالْأَئِمَّهِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ ۹۷۴]، وَ لا تُخْلِنی یا رَبِّ مِنْ تِلْکَ الْمَشاهِدِ الشَّریفَهِ،

در هر سال روزیم فرما، ای پروردگار من، مرا از (زیارت) این بارگاههای گرامی

وَالْمَواقِفِ الْکَریمَهِ، اللهُمَّ تُبْ عَلَیَّ حَتّی لا اعْصِیَکَ، وَ الْهِمْنِی الْخَیْرَ

و جایگاههای ارزشمند محروم مگردان، خدایا توفیق توبه ام ده تا نافرمانیت نکنم و نیکی

وَالْعَمَلَ بِهِ، وَ خَشْیَتَکَ بِاللَّیْلِ وَ النَّهارِ ما ابْقَیْتَنی یا رَبَّ الْعالَمینَ،

و عمل به آن و ترس از خودت را در شب و روز مادامی که زنده ام در دلم بیانداز، ای پروردگار جهانیان،

اللهُمَّ انّی کُلَّما قُلْتُ قَدْ تَهَیَّأْتُ وَ تَعَبَّأْتُ، وَقُمْتُ لِلصَّلاهِ بَیْنَ یَدَیْکَ

خدایا هر زمانی که گفتم مهیّا و آماده ام و برای خواندن نماز در مقابلت ایستادم

وَناجَیْتُکَ، الْقَیْتَ عَلَیَّ نُعاساً اذا انَا صَلَّیْتُ، وَ سَلَبْتَنی مُناجاتَکَ اذا ا نَا

و با تو راز و نیاز کردم، در آن زمان که نماز می خواندم خواب را بر من مسلّط کردی و در آن زمان که راز و نیاز می کردم توفیق آن را از من گرفتی،

ناجَیْتُ، ما لی کُلَّما قُلْتُ قَدْ صَلُحَتْ سَریرَتی وَ قَرُبَ مِنْ مَجالِسِ

چه شده است که هر وقت با خود گفتم که باطنم اصلاح شده و به توبه کنندگان نزدیک شده ام،

التَّوّابینَ مَجْلِسی عَرَضَتْ لی بَلِیَّهٌ ازالَتْ قَدَمی وَ حالَتْ بَیْنی وَ بَیْنَ

گرفتاری بر من رخ داد که پایم لغزید و بین من و بندگیت فاصله انداخت،

خِدْمَتِکَ، سَیِّدی لَعَلَّکَ عَنْ بابِکَ طَرَدْتَنی وَ عَنْ خِدْمَتِکَ نَحَّیْتَنی اوْ

آقا و سرورم شاید مرا از درگاهت رانده و از بندگیت دور کرده ای یا

لَعَلَّکَ رَایْتَنی مُسْتَخِفّاً بِحَقِّکَ فَاقْصَیْتَنی اوْ لَعَلَّکَ رَایْتَنی مُعْرِضاً عَنْکَ

شاید مرا سبک شمارنده حقّت یافته ای که مرا رانده ای یا شاید مرا روی گردانده از خودت یافته ای

فَقَلَیْتَنی اوْ لَعَلَّکَ وَجَدْتَنی فی مَقامِ الْکاذِبینَ فَرَفَضْتَنی اوْ لَعَلَّکَ

که بر من غضب نموده ای، یا شاید که مرا در جایگاه دروغگویان یافته ای که مرا رها کرده ای، یا شاید که

ص :۷۲۵

رَاَيْتَنی غَيْرَ شاكِرٍ لِنَعْمآئِكَ فَحَرَمْتَنی اَوْ لَعَلَّكَ فَقَدْتَنی مِنْ مَجالِسِ

مرا ناسپاس بر نعمتهایت یافته ای که محرومم کرده ای، یا شاید که مرا دور از مجالس

الْعُلَمآءِ فَخَذَلْتَنی اَوْ لَعَلَّكَ رَاَيْتَنی فِی الْغافِلينَ فَمِنْ رَحْمَتِكَ آيَسْتَنی

علما یافته ای که خوارم کرده ای، یا شاید که مرا در میان بی خبران یافته ای که از بخشش و احسانت نا‌امیدم کرده ای،

اَوْ لَعَلَّكَ رَاَيْتَنی آلِفَ مَجالِسِ الْبَطّالينَ فَبَيْنی وَبَيْنَهُمْ خَلَّيْتَنی اَوْ لَعَلَّكَ

یا شاید که مرا همنشین بیکاران یافته ای که مرا در میان آنها رها کرده ای، یا شاید

لَمْ تُحِبَّ اَنْ تَسْمَعَ دُعآئی فَباعَدْتَنی اَوْ لَعَلَّكَ بِجُرْمی وَ جَريرَتی

که دوست نداشتی که دعایم را بشنوی که مرا دور کرده ای، یا شاید که به جرم و جنایتم کیفرم

كافَيْتَنی اَوْ لَعَلَّكَ بِقِلَّهِ حَيآئی مِنْكَ جازَيْتَنی فَاِنْ عَفَوْتَ يا رَبِّ، فَطالَ

نموده ای، یا شاید که به خاطر بی شرمی ام نسبت به تو مجازاتم کرده ای، پس ای پروردگار من اگر از من درگذری (شایسته است)

ما عَفَوْتَ عَنِ الْمُذْنِبينَ قَبْلی لِأَنَّ كَرَمَكَ اَیْ رَبِّ يَجِلُّ عَنْ مُكافاتِ

چون از دیرباز بسیاری از گناهکاران قبل از مرا آمرزیده ای چرا که ای پروردگار من لطف و احسانت بزرگتر ازمجازات کوتاهی کنندگان است

الْمُقَصِّرينَ، وَ اَنَا عائِذٌ بِفَضْلِكَ، هارِبٌ مِنْكَ اِلَيْكَ، مُتَنَجِّزٌ ما وَعَدْتَ مِنَ

و من به لطف و کرمت پناهنده ام و از ترس تو به سوی خودت گریزانم، چشم پوشی را که وعده فرمودی

الصَّفْحِ عَمَّنْ اَحْسَنَ بِكَ ظَنّاً، اِلهی اَنْتَ اَوْسَعُ فَضْلًا، وَ اَعْظَمُ حِلْماً مِنْ اَنْ

از کسی که به تو گمان نیکو دارد خواهانم ای معبود من لطف و کرمت وسیعتر و حلمت بزرگتر از آن است که

تُقايِسَنی بِعَمَلی اَوْ اَنْ تَسْتَزِلَّنی بِخَطيئَتی وَما اَنَا يا سَيِّدی وَ ما

مرا با عملم مقایسه کنی، یا اینکه به واسطه اشتباهم مرا بلغزانی، و ای آقا و سرورم من

خَطَری هَبْنی بِفَضْلِكَ سَيِّدی وَ تَصَدَّقْ عَلَیَّ بِعَفْوِكَ، وَ جَلِّلْنی بِسَتْرِكَ،

که هستم و چه ارزشی دارم، به لطف و کرمت مرا ببخش، ای آقای من، و با گذشتت بر من احسان فرما و با پرده پوشیت مرا ارجمند گردان،

وَاعْفُ عَنْ تَوْبیخی بِکَرَمِ وَجْهِکَ، سَیِّدی ا نَا الصَّغیرُ الَّذی رَبَّیْتَهُ، وَ ا نَا

و با چهره کریمانه ات از سرزنش من درگذر، ای آقا و سرورم من همان بنده کوچکم که او را پرورش دادی و همان

الْجاهِلُ الَّذی عَلَّمْتَهُ، وَ ا نَا الضَّآلُّ الَّذی هَدَیْتَهُ، وَ ا نَا الْوَضیعُ الَّذی

نادانم که دانایش کردی، و همان گمراهم که هدایتش نمودی، و همان افتاده ام که بلندش کردی

رَفَعْتَهُ، وَا نَا الْخآئِفُ الَّذی آمَنْتَهُ، وَالْجائِعُ الَّذی اشْبَعْتَهُ، وَالْعَطْشانُ

و همان ترسانم که امانش دادی و همان گرسنه ام که سیرش کردی و همان تشنه ام

الَّذی ارْوَیْتَهُ، وَالْعارِی الَّذی کَسَوْتَهُ، وَالْفَقیرُ الَّذی اغْنَیْتَهُ، وَالضَّعیفُ

که سیرابش نمودی، و همان عریانم که او را پوشاندی، و همان محتاجم که بی نیازش نمودی و همان ناتوانم

الَّذی قَوَّیْتَهُ، وَالذَّلیلُ الَّذی اعْزَزْتَهُ، وَالسَّقیمُ الَّذی شَفَیْتَهُ، وَالسَّآئِلُ

که نیرویش دادی و همان خوارم که عزیزش گرداندی و همان بیمارم که شفایش دادی و همان گدایم

الَّذی اعْطَیْتَهُ، وَ الْمُذْنِبُ الَّذی سَتَرْتَهُ، وَ الْخاطِئُ الَّذی اقَلْتَهُ، وَ ا نَا

که عطایش نمودی و همان گنهکارم که او را پوشاندی و همان خطاکارم که از او درگذشتی و همان ناچیزم

الْقَلیلُ الَّذی کَثَّرْتَهُ، وَالْمُسْتَضْعَفُ الَّذی نَصَرْتَهُ، وَ ا نَا الطَّریدُ الَّذی

که بزرگم نمودی، و همان ناتوانم که یاریش فرمودی و همان رانده شده ام

آوَیْتَهُ، ا نَا یارَبِّ الَّذی لَمْ اسْتَحْیِکَ فِی الْخَلاءِ، وَلَمْ اراقِبْکَ فِی الْمَلاءِ،

که پناهش دادی، پروردگارا من همانم که در خلوت از تو شرم نکرده و در میان مردم ملاحظه تو ننمودم،

انَا صاحِبُ الدَّواهِی الْعُظْمی ا نَا الَّذی عَلی سَیِّدِهِ اجْتَری ا نَا الَّذی

من دارای گرفتاریهای بزرگم، من همانم که بر آقا و سرورش گستاخی کرده است، من همانم که

عَصَیْتُ جَبَّارَ السَّمآءِ، ا نَا الَّذی اعْطَیْتُ عَلی مَعاصِی الْجَلیلِ الرُّشا، ا نَا

مقتدر آسمان [خدا] را نافرمانی کرده است، من همانم که بر نافرمانیهای بزرگم رشوه دادم، من همانم که

الَّذی حینَ بُشِّرْتُ بِها خَرَجْتُ الَیْها اسْعی، ا نَا الَّذی امْهَلْتَنی فَمَا

وقتی به نافرمانیها بشارت داده می شدم به سوی آنها می شتافتم من همانم که مهلتش دادی

ارْعَوَیْتُ، وَسَتَرْتَ عَلیَّ فَمَا اسْتَحْیَیْتُ، وَعَمِلْتُ بِالْمَعاصی فَتَعَدَّیْتُ،

ولی پشیمان نشدم، و مرا پوشاندی پس من شرم نکرده و نافرمانی نموده و از حد گذراندم،

وَاسْقَطْتَنی مِنْ عَیْنِکَ فَما بالَیْتُ، فَبِحِلْمِکَ امْهَلْتَنی وَبِسَتْرِکَ سَتَرْتَنی

و مرا از نظرت انداختی ولی اعتنا نکردم، پس به شکیبایی‌ت مهلتم دادی و به پرده پوشی‌ت پوشاندی،

حَتَّی کَانَّکَ اغْفَلْتَنی وَمِنْ عُقُوباتِ الْمَعاصی جَنَّبْتَنی حَتَّی کَانَّکَ

تا اینکه گویا مرا نادیده گرفتی و از کیفر گناهان دورم ساختی، تا جایی که گویی

اسْتَحْیَیْتَنی الهی لَمْ اعْصِکَ حینَ عَصَیْتُکَ وَا نَا بِرُبُوبِیَّتِکَ جاحِدٌ، وَلا

تو از من شرم داری، ای معبود من در وقت نافرمانی منکر پروردگاریت نبوده و فرمانت را سبک نشمرده

بِامْرِکَ مُسْتَخِفٌّ، وَلا لِعُقُوبَتِکَ مُتَعَرِّضٌ، وَلا لِوَعیدِکَ مُتَهاوِنٌ، لکِنْ

و خود را در معرض کیفرت قرار نداده و به وعده ات بی توجّه نبوده ام، بلکه

ص :۷۲۷

خَطیئَهٌ عَرَضَتْ وَسَوَّلَتْ لی نَفْسی وَ غَلَبَنی هَوایَ، وَ اعانَنی عَلَیْها

اشتباهی بود که سر زد و دستخوش وسوسه های نفسم شدم و هوای نفسم بر من چیره شد و بیچارگی ام بر انجام آن مرا یاری کرد،

شِقْوَتی وَ غَرَّنی سَتْرُکَ الْمُرْخی عَلَیَّ، فَقَدْ عَصَیْتُکَ وَ خالَفْتُکَ بِجُهْدی

و پرده پوشیت مرا مغرور کرد، و تا می توانستم نافرمانی و مخالفت تو کردم،

فَالْانَ مِنْ عَذابِکَ مَنْ یَسْتَنْقِذُنی وَ مِنْ ایْدِی الْخُصَماءِ غَداً مَنْ

پس چه کسی اکنون مرا از عذاب تو و فردا از دست دشمنان نجات خواهد داد؟

یُخَلِّصُنی وَ بِحَبْلِ مَنْ اتَّصِلُ انْ انْتَ قَطَعْتَ حَبْلَکَ عَنّی فَواسَوْاتا عَلی

و به ریسمان چه کسی چنگ زنم اگر تو پیوندت را از من قطع کنی، پس وای از رسوایی

ما احْصی کِتابُکَ مِنْ عَمَلی الَّذی لَوْلا ما ارْجُو مِنْ کَرَمِکَ وَسَعَهِ

آنچه در صحیفه ات از اعمال من ثبت کرده ای، که اگر امیدم به بخشش و وسعت احسانت نبود

رَحْمَتِکَ، وَنَهْیِکَ ایّایَ عَنِ الْقُنُوطِ، لَقَنَطْتُ عِنْدَما اتَذَکَّرُها، یا خَیْرَ مَنْ

و از ناامیدی منعم نکرده بودی به یقین در هنگام یادآوری آنها ناامید می شدم، ای بهترین

دَعاهُ داعٍ، وَافْضَلَ مَنْ رَجاهُ راجٍ، اللهُمَّ بِذِمَّهِ الْإِسْلامِ اتَوَسَّلُ الَیْکَ،

خوانده شده و ای برترین مایه امید، خدایا در پناه اسلام به تو متوسّل شده

وَبِحُرْمَهِ الْقُرْآنِ اعْتَمِدُ الَیْکَ، وَبِحُبِّی النَّبِیَّ الْأُمِّیَّ الْقُرَشِیَّ الْهاشِمِیَ

و به احترام قرآن بر تو توکّل می کنم، و به دوستی پیامبر أمّی قرشی هاشمی

الْعَرَبِیَّ التِّهامِیَّ الْمَکِّیَّ الْمَدَنِیَّ، ارْجُو الزُّلْفَهَ لَدَیْکَ، فَلا تُوحِشِ

عربی تهامی مکّی مدنی، امید جایگاهی نزد تو دارم، انس ایمانی مرا به

اسْتیناسَ ایمانی وَلا تَجْعَلْ ثَوابی ثَوابَ مَنْ عَبَدَ سِواکَ، فَانَّ قَوْماً

وحشت مبدّل نکن، و پاداش مرا پاداش کسی که غیر تو را بندگی کرده قرار مده، چرا که گروهی

آمَنوُا بِالْسِنَتِهِمْ، لِيَحْقِنُوا بِهِ دِمآئَهُمْ، فَادْرَكُوا ما امَّلُوا، وَانَّا آمَنَّا بِكَ

به زبان ایمان آوردند تا به واسطه اسلام خونشان را حفظ کنند پس به آنچه آرزو داشتند رسیدند، ولی ما به

بِالْسِنَتِنا وَقُلُوبِنا لِتَعْفُوَ عَنَّا، فَادْرِكْنا ما امَّلْنا، وَثَبِّتْ رَجائَكَ فی

زبان و دل به تو ایمان آوردیم تا از ما درگذری، پس ما را به آرزویمان برسان و امیدت را در

صُدُورِنا، وَلا تُزِغْ قُلُوبَنا بَعْدَ اذْ هَدَيْتَنا، وَهَبْ لَنا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً، انَّكَ

دل ما پایدار نما و دلهایمان را بعد از آن که ما را هدایت کردی منحرف مگردان و از سوی خود رحمتی بر ما ببخش زیرا تو

انْتَ الْوَهَّابُ، فَوَعِزَّتِکَ لَوِ انْتَهَرْتَنی ما بَرِحْتُ مِنْ بابِکَ، وَلا کَفَفْتُ عَنْ

بخشنده ای، پس به عزّتت سوگند اگر مرا از درگاهت برانی نخواهم رفت، و به خاطر بخشش و وسعت

تَمَلُّقِکَ، لِما الْهِمَ قَلْبی مِنَ الْمَعْرِفَهِ بِکَرَمِکَ، وَسَعَهِ رَحْمَتِکَ، الی مَنْ

احسانت که بر دلم الهام شده از التماس به درگاهت دست بر نخواهم داشت،

یَذْهَبُ الْعَبْدُ الَّا الی مَوْلاهُ، وَالی مَنْ یَلْتَجِئُ الْمَخْلُوقُ الَّا الی خالِقِهِ،

بنده جز آقا و مولایش به سوی که رود و مخلوق جز آفریدگارش به که پناه آورد،

الهی لَوْ قَرَنْتَنی بِالْأَصْفادِ، وَمَنَعْتَنی سَیْبَکَ مِنْ بَیْنِ الْأَشْهادِ، وَدَلَلْتَ

خدایا اگر مرا به غل و زنجیرها گرفتار سازی و عطایت را از میان بندگان، از من منع کنی

عَلی فَضایِحی عُیُونَ الْعِبادِ، وَ امَرْتَ بی الَی النَّارِ، وَ حُلْتَ بَیْنی وَ بَیْنَ

و رسوائیهایم را در مقابل چشم بندگان قرار دهی و مرا امر به دوزخ فرمایی و میان من و نیکوکاران فاصله اندازی،

الْأَبْرارِ، ما قَطَعْتُ رَجآئی مِنْکَ، وَ ما صَرَفْتُ تَأْمیلی لِلْعَفْوِ عَنْکَ، وَ لا

امیدم را از تو قطع نخواهم کرد، و دست از آرزوی عفو تو بر نخواهم داشت و

خَرَجَ حُبُّکَ مِنْ قَلْبی ا نَا لا انْسی ایادِیَکَ عِنْدی وَسَتْرَکَ عَلَیَّ فی دارِ

محبّتت از دلم بیرون نخواهد رفت، من دستگیریها و پرده پوشیهایت را در دنیا نسبت به خود فراموش نخواهم کرد

الدُّنْیا، سَیِّدی اخْرِجْ حُبَّ الدُّنْیا مِنْ قَلْبی وَاجْمَعْ بَیْنی وَبَیْنَ

ای آقا و سرورم دوستی دنیا را از دلم بیرون کن و مرا در جمع

الْمُصْطَفی وَآلِهِ خِیَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ، وَ خاتَمِ النَّبِیّینَ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ

پیامبر برگزیده و خاندان پاکش که برگزیدگان از آفریدگانت هستند و آخرین پیامبرت حضرت محمّد- که درود خدا

عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَانْقُلْنی الی دَرَجَهِ التَّوْبَهِ الَیْکَ، وَاعِنّی بِالْبُکآءِ عَلی نَفْسی

بر او و خاندانش باد- قرار ده و مرا به درجه بازگشت به سویت منتقل کن و مرا بر گریه به حال خودم یاری کن،

فَقَدْ افْنَیْتُ بِالتَّسْویفِ وَالْآمالِ عُمْری وَقَدْ نَزَلْتُ مَنْزِلَهَ الْآیِسینَ مِنْ

پس با تأخیر انداختن و آرزوهای دور و دراز، عمرم را تباه کردم، و به جایگاه ناامیدان از نیکی خودم تنزّل کردم،

خَیْری فَمَنْ یَکُونُ اسْوَءَ حالًا مِنّی انْ ا نَا نُقِلْتُ عَلی مِثْلِ حالی الی

پس چه کسی بد حال تر از من است، اگر با این حال به سوی گوری برده شوم

قَبْری لَمْ امَهِّدْهُ لِرَقْدَتی وَلَمْ افْرُشْهُ بِالْعَمَلِ الصَّالِحِ لِضَجْعَتی وَمالی لا

که آن را برای خوابیدنم آماده نکرده و با اعمال نیک برای آرمیدن مفروش نساخته ام، چرا

ص :۷۲۹

ابْکی وَلا اَدْری اِلی ما یَکُونُ مَصیری وَاَری نَفْسی تُخادِعُنی وَ اَیّامی

گریه نکنم در حالی که نمی دانم عاقبتم به کجا ختم می شود و نفسم مرا گول می زند و روزگار

تُخاتِلُنی وَقَدْ خَفَقَتْ عِنْدَ رَاْسی اَجْنِحَهُ الْمَوْتِ، فَمالی لا اَبْکی اَبْکی

مرا می فریبد، و بالهای مرگ بالای سرم در حرکت است، پس چرا گریه نکنم؟ می گریم برای

لِخُرُوجِ نَفْسی اَبْکی لِظُلْمَهِ قَبْری اَبْکی لِضیقِ لَحَدی اَبْکی لِسُؤالِ

جان دادن و تاریکی قبر و تنگی لحدم، می گریم برای پرسش

مُنْکَرٍ وَنَکیرٍ اِیّایَ، اَبْکی لِخُرُوجی مِنْ قَبْری عُرْیاناً ذَلیلًا، حامِلًا ثِقْلی

نکیر و منکر از خودم، می گریم برای بیرون آمدنم از قبر در حالی که برهنه و خوارم و بار سنگین گناه را

عَلی ظَهْری اَنْظُرُ مَرَّهً عَنْ یَمینی وَاُخْری عَنْ شِمالی اِذِ الْخَلائِقُ فی

بر پشتم حمل می کنم، به چپ و راست می نگرم و مخلوقات را در

شَاْنٍ غَیْرِ شَاْنی لِکُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ یَوْمَئِذٍ شَاْنٌ یُغْنیهِ، وُجُوهٌ یَوْمَئِذٍ

وضعی غیر از وضع خود می یابم، در آن روز هر یک از آنها وضعی دارد که او را کاملًا به خود مشغول می سازد، چهره هایی در آن روز

مُسْفِرَهٌ، ضاحِکَهٌ مُسْتَبْشِرَهٌ، وَوُجُوهٌ یَوْمَئِذٍ عَلَیْها غَبَرَهٌ، تَرْهَقُها قَتَرَهٌ

گشاده و نورانی است، خندان و مسرور است و صورتهایی در آن روز غبارآلود است و دود و تاریکی و

وَذِلَّهٌ، سَیِّدی عَلَیْکَ مُعَوَّلی وَمُعْتَمَدی وَرَجآئی وَتَوَکُّلی وَبِرَحْمَتِکَ

خواری آنها را پوشانده است، ای آقا و سرورم تکیه گاه، اعتماد، امید و توکّلم بر توست و به لطف و احسانت

تَعَلُّقی تُصیبُ بِرَحْمَتِکَ مَنْ تَشآءُ، وَتَهْدی بِکَرامَتِکَ مَنْ تُحِبُّ، فَلَکَ

دل بسته ام، هر کسی را بخواهی به لطف و احسانت می رسانی و هر کسی را دوست داری به بزرگواریت هدایت می کنی، پس به خاطر اینکه

الْحَمْدُ عَلی ما نَقَّیْتَ مِنَ الشِّرْکِ قَلْبی وَلَکَ الْحَمْدُ عَلی بَسْطِ لِسانی

دلم را از شرک پاک کرده و زبانم را گشودی ستایش از آن توست،

افَبِلِسانی هذَا الْکالِّ اشْکُرُکَ، امْ بِغایَهِ جُهْدی فی عَمَلی ارْضیکَ، وَما

آیا با این زبان کند شکر تو گویم یا با نهایت کوشش در کردارم تو را

قَدْرُ لِسانی یا رَبِّ فی جَنْبِ شُکْرِکَ، وَ ما قَدْرُ عَمَلی فی جَنْبِ نِعَمِکَ

خشنود سازم؟ ای پروردگار من مقابل شکر تو زبانم چه ارزشی دارد و در مقابل نعمت و بخشش بر من عملم

وَاحْسانِکَ الَیَّ، الهی انَّ جُودَکَ بَسَطَ امَلی وَشُکْرَکَ قَبِلَ عَمَلی سَیِّدی

چه ارزشی دارد ای معبود من براستی بخشش آرزویم را فزونی بخشیده و قدردانیت موجب پذیرش عملم گردیده است، ای آقا و سرورم

ص: ۷۳۰

اَلَیْکَ رَغْبَتی وَالَیْکَ رَهْبَتی وَالَیْکَ تَأْمیلی وَقَدْ ساقَنی اَلَیْکَ اَمَلی

اشتیاق و هراس و آرزویم به سوی توست و آرزویم مرا به سوی تو کشانده است

وَعَلَیْکَ یا واحِدی عَکَفَتْ هِمَّتی وَفیما عِنْدَکَ انْبَسَطَتْ رَغْبَتی وَلَکَ

و ای یگانه من همّتم به تو روی آورده، و به آنچه نزد توست اشتیاق فراوان یافته ام،

خالِصُ رَجآئی وَخَوْفی وَبِکَ اِنِسَتْ مَحَبَّتی وَالَیْکَ اَلْقَیْتُ بِیَدی

و امید خالص و هراسم برای توست و دوستی و محبّتم به تو خو گرفته و خود را به تو سپرده ام

وَبِحَبْلِ طاعَتِکَ مَدَدْتُ رَهْبَتی [یا] مَوْلایَ بِذِکْرِکَ عاشَ قَلْبی

و به ریسمان بندگیت هراسم را بسته ام ای آقا و سرورم دلم به یاد تو زنده گشته

وَبِمُناجاتِکَ بَرَّدْتُ ا لَمَ الْخَوْفِ عَنّی فَیا مَوْلایَ وَیا مُؤَمَّلی وَیا

و با راز و نیازت ترسم را تسکین می بخشم، پس ای مولا و آرزویم و ای

مُنْتَهی سُؤْلی فَرِّقْ بَیْنی وَبَیْنَ ذَنْبِیَ الْمانِعِ لی مِنْ لُزُومِ طاعَتِکَ، فَاِنَّما

نهایت خواسته ام، میان من و گناهانی که مانع ملازمت بندگی توست جدایی بیانداز، پس همانا

اسْئَلُکَ لِقَدیمِ الرَّجآءِ فیکَ، وَعَظیمِ الطَّمَعِ مِنْکَ، الَّذی اوْجَبْتَهُ عَلی

به خاطر امیدی که از پیش به تو دارم و میل فراوانم به تو می خوانمت، تویی که مهربانی

نَفْسِکَ مِنَ الرَّأْفَهِ وَالرَّحْمَهِ، فَالْأَمْرُ لَکَ، وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ ۹۷۵]، وَالْخَلْقُ

و بخشش را برخود واجب کرده ای پس فرمان به دست توست، که یگانه ای بی شریکی و همه آفریدگان

کُلُّهُمْ عِیالُکَ وَفی قَبْضَتِکَ، وَکُلُّ شَیْ ءٍ خاضِعٌ لَکَ، تَبارَکْتَ یا رَبَ

روزی خوار تو و در اختیار تواند، و همه چیز در برابرت فروتن است، پاک و منزّهی ای پروردگار

الْعالَمینَ، الهی ارْحَمْنی اذَا انْقَطَعَتْ حُجَّتی وَکَلَّ عَنْ جَوابِکَ لِسانی

جهانیان، ای معبود من آن هنگام که دلیلم نارسا و زبانم از پاسخت گنگ و

وَطاشَ عِنْدَ سُؤالِكَ ایَّایَ لُبّی فَیا عَظیمَ رَجآئی لا تُخَیِّبْنی اذَا اشْتَدَّتْ

عقلم از جواب پرسشت قاصر است، بر من رحم کن، پس ای امید بزرگ من، در شدت درماندگی مرا ناامید مکن

فاقَتی وَلا تَرُدَّنی لِجَهْلی وَلا تَمْنَعْنی لِقِلَّهِ صَبْری اعْطِنی لِفَقْری

و به خاطر نادانیم مرا (از درگاهت) مران، و به خاطر کم طاقتیم محرومم نکن، بخاطر نیازم بر من ببخش

ص :۷۳۱

وَارْحَمْنى لِضَعْفى سَيِّدى عَلَيْکَ مُعْتَمَدى وَمُعَوَّلى وَرَجآئى وَتَوَکُّلى

و به خاطر ناتوانیم بر من ترحّم کن، ای آقای من، اعتماد، تکیه گاه، امید و توکّلم بر توست

وَبِرَحْمَتِکَ تَعَلُّقى وَبِفِنائِکَ احُطُّ رَحْلى وَبِجُودِکَ اقْصِدُ طَلِبَتى

و دلبستگی ام به مهربانی توست، به درگاه تو روی آورده ام و به سبب بخششت حاجتم را عرضه داشته ام

وَبِکَرَمِکَ اىْ رَبِّ اسْتَفْتِحُ دُعآئى وَلَدَيْکَ ارْجُو فاقَتى ۹۷۶]، وَبِغِناکَ اجْبُرُ

و به بزرگواریت ای پروردگارم دعایم را شروع می کنم، نزد تو امید رفع درماندگی ام را دارم و به توانگریت نیازم

عَيْلَتى وَتَحْتَ ظِلِّ عَفْوِکَ قِيامى وَالى جُودِکَ وَکَرَمِکَ ارْفَعُ بَصَرى

را جبران می کنم و در سایه گذشتت ایستاده ام و چشم به بخشش و لطف تو دارم،

وَالى مَعْرُوفِکَ اديمُ نَظَرى فَلا تُحْرِقْنى بِالنَّارِ وَانْتَ مَوْضِعُ امَلى وَلا

و به احسانت چشم دوخته ام، پس مرا به آتش مسوزان در حالی که تویی محل آرزوی من،

تُسْکِنِّى الْهاوِيَةَ فَانَّکَ قُرَّةُ عَيْنى يا سَيِّدى لا تُکَذِّبْ ظَنّى بِاحْسانِکَ

و مرا در دوزخ جای مده که تویی روشنی چشم من، ای آقا و سرورم، گمانم را به لطف و احسانت

وَمَعْرُوفِکَ فَانَّکَ ثِقَتى وَلا تَحْرِمْنى ثَوابَکَ فَانَّکَ الْعارِفُ بِفَقْرى الهى

دروغ مپندار زیرا که تو مورد اعتماد منی، و مرا از پاداشت محروم مکن که تو به نیازم آگاهی، ای معبود من

انْ کانَ قَدْ دَنا اجَلى وَلَمْ يُقَرِّبْنى مِنْکَ عَمَلى فَقَدْ جَعَلْتُ الْإِعْتِرافَ

اگر مرگم نزدیک شده و عملم مرا به تو نزدیک نکرده، اعتراف به گناهم را وسیله

الَيْکَ بِذَنْبى وَسآئِلَ عِلَلى الهى انْ عَفَوْتَ فَمَنْ اوْلى مِنْکَ بِالْعَفْوِ(۱)، وَانْ

عذرم قرار می دهم ای معبود من، اگردرگذری پس کیست سزاوارتر از تو در عفو و اگر

عَذَّبْتَ فَمَنْ اعْدَلُ مِنْکَ فِى الْحُکْمِ، ارْحَمْ فى هذِهِ الدُّنْيا غُرْبَتى وَعِنْدَ

عذاب کنی پس کیست عادل تر از تو در حکمرانی، در این دنیا بر غریبی ام و در هنگام

الْمَوْتِ کُرْبَتی وَفِی الْقَبْرِ وَحْدَتی وَفِی اللَّحْدِ وَحْشَتی وَاذا نُشِرْتُ

مرگ بر اندوهم و در گور بر تنهاییم و در لحد بر ترسم، و در زمانی که برای حساب در مقابلت

لِلْحِسابِ بَیْنَ یَدَیْکَ ذُلَّ مَوْقِفی وَاغْفِرْ لی ما خَفِیَ عَلَی الْآدَمِیّینَ مِنْ

حاضر شدم بر پستی جایگاهم رحم کن، و ببخش بر من اعمالی را که بر انسانها پوشیده مانده

۱- [۹۷۷]کلمه« بالعفو» در اقبال آمده است.

عَمَلی وَادِمْ لی ما بِهِ سَتَرْتَنی وَارْحَمْنی صَریعاً عَلَی الْفِراشِ تُقَلِّبُنی

و پیوسته مرا بپوشان و در حالی که در بستر افتاده ام و دوستان مرا جابجا می کنند

ایْدی احِبَّتی وَتَفَضَّلْ عَلَیَّ مَمْدُوداً عَلَی الْمُغْتَسَلِ یُقَلِّبُنی صالِحُ

بر من رحم کن، و در حالی که در محلّ غسل دراز کشیده ام و همسایگان نیکم مرا (برای غسل) جابجا می کنند

جیرَتی وَتَحَنَّنْ عَلَیَّ مَحْمُولًا قَدْ تَناوَلَ الْأَقْرِبآءُ اطْرافَ جَنازَتی

بر من لطف نما، و در حالی که دوستان اطراف جنازه ام را گرفته

وَجُدْ عَلَیَّ مَنْقُولًا قَدْ نَزَلْتُ بِکَ وَحیداً فی حُفْرَتی وَارْحَمْ فی ذلِکَ

و حمل می کنند بر من رحم کن، و در حالی که به تنهایی در میان قبر به سوی تو منتقل می شوم بر من ببخش،

الْبَیْتِ الْجَدیدِ غُرْبَتی حَتّی لا اسْتَأْنِسَ بِغَیْرِکَ، یا سَیِّدی انْ وَکَلْتَنی الی

و در این خانه جدید بر غریبیم رحم کن، تا با غیر تو انس نگیرم، ای آقا و سرورم اگر مرا به

نَفْسی هَلَکْتُ، سَیِّدی فَبِمَنْ اسْتَغیثُ انْ لَمْ تُقِلْنی عَثْرَتی فَالی مَنْ افْزَعُ

خودم واگذاری هلاک شوم، ای آقا و سرورم پس اگر تو لغزشم را نادیده نگیری از که کمک گیرم

انْ فَقَدْتُ عِنایَتَکَ فی ضَجْعَتی وَالی مَنْ الْتَجِئُ انْ لَمْ تُنَفِّسْ کُرْبَتی

پس اگر عنایت و توجّهت را در گور از دست دهم به که پناه برم، و اگر گرفتاریم را حل نکنی به که روی آورم،

سَیِّدی مَنْ لی وَمَنْ یَرْحَمُنی انْ لَمْ تَرْحَمْنی وَفَضْلَ مَنْ اؤَمِّلُ انْ

ای آقا و سرورم اگر بر من رحم نکنی من که را دارم و که بر من رحم می کند،

عَدِمْتُ فَضْلَکَ یَوْمَ فاقَتی وَالی مَنِ الْفِرارُ مِنَ الذُّنُوبِ اذَا انْقَضی اجَلی

اگر لطف تو را در روز نیاز از دست دهم لطف چه کسی را آرزو کنم و اگر عمرم به پایان رسد از گناهانم به سوی که بگریزم،

سَیِّدی لا تُعَذِّبْنی وَ ا نَا ارْجُوکَ، الهی حَقِّقْ رَجآئی وَآمِنْ خَوْفی فَانَ

ای آقـا و سـرورم، در حـالی که به تو امیـد دارم مرا عـذاب نکن، ای معبود من امیـدم را محقّق و ترسم را ایمن گردان، پس به یقین

کَثْرَهَ ذُنُوبی لا ارْجُو فیها الَّا عَفْوَکَ، سَیِّدی ا نَا اسْئَلُکَ ما لا اسْتَحِقُّ،

جز عفو تو امیدی برای گناهان فراوانم ندارم، ای آقا و سرورم از تو می خواهم چیزی را که شایسته آن نیستم،

وَانْتَ اهْلُ التَّقْوی وَاهْلُ الْمَغْفِرَهِ، فَاغْفِرْ لی وَالْبِسْنی مِنْ نَظَرِکَ

در حالی که تو شایسته پرهیزگاری و آمرزشی، پس مرا بیامرز و از نزد خودت لباسی را که

ثَوْباً یُغَطّی عَلَیَّ التَّبِعاتِ، وَتَغْفِرُها لی وَلا اطالَبُ بِها، انَّکَ ذُو مَنٍّ قَدیمٍ،

بدیها را بپوشاند بر من بپوشان و آنها را بر من بیامرز تا بر آنها مؤاخذه نشوم، چرا که تو صاحب نعمت دیرینه

وَصَفْحٍ عَظیمٍ، وَتَجاوُزٍ کَریمٍ، الهی انْتَ الَّذی تُفیضُ سَیْبَکَ عَلی مَنْ لا

و چشم پوشی بزرگ و گذشت بزرگوارانه ای، ای معبود من تویی که نعمتت بر کسی که از تو درخواست نکند

یَسْئَلُکَ، وَعَلَی الْجاحِدینَ بِرُبُوبِیَّتِکَ، فَکَیْفَ سَیِّدی بِمَنْ سَئَلَکَ وَایْقَنَ

و بر منکرین پروردگاریت سرازیر است، پس چه رسد ای آقای من به کسی که از تو درخواست کرده

انَّ الْخَلْقَ لَکَ، وَالْأَمْرَ الَیْکَ، تَبارَکْتَ وَتَعالَیْتَ یا رَبَ الْعالَمینَ، سَیِّدی

و یقین دارد که آفرینش و تدبیر امور به دست توست و پاک و منزّهی ای پروردگار جهانیان، ای آقا و سرورم

عَبْدُکَ بِبابِکَ، اقامَتْهُ الْخَصاصَهُ بَیْنَ یَدَیْکَ، یَقْرَعُ بابَ احْسانِکَ

بنده ات به درگاهت آمده و تنگدستی، مرا برابرت نگه داشته باب احسانت را با دعای خود می کوبم،

بِدُعآئِهِ ۹۷۸]، فَلا تُعْرِضْ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ عَنّی وَاقْبَلْ مِنّی ما اقُولُ، فَقَدْ

پس نظر بزرگوارانه ات را از من باز نگردان و آنچه می گویم اجابت فرما

دَعَوْتُکَ بِهذَا الدُّعاءِ، وَا نَا ارْجُو انْ لا تَرُدَّنی مَعْرِفَهً مِنّی بِرَاْفَتِکَ

پس تو را با این دعا می خوانم در حالی که امیداورم به خاطر شناختی که از مهربانی و لطف تو دارم مرا دست خالی باز نگردانی

وَرَحْمَتِکَ، الهی انْتَ الَّذی لا یُحْفیکَ سآئِلٌ، وَلا یَنْقُصُکَ نآئِلٌ، انْتَ کَما

ای معبود من تویی که سؤال کننده ای سؤال پیچت نکند و بخشش و احسان چیزی از تو نکاهد، تو آنچنانی

تَقُولُ وَفَوْقَ ما نَقُولُ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ صَبْراً جَمیلًا، وَفَرَجاً قَریباً،

که می گویی و برتر از آنی که ما می گوییم، خدایا از تو شکیبایی نیکو، گشایش نزدیک،

وَقَوْلًا صادِقاً، وَاجْراً عَظیماً، اسْئَلُکَ یا رَبِّ مِنَ الْخَیْرِ کُلِّهِ، ما عَلِمْتُ

گفتار راست و پاداشی بزرگ می خواهم، ای پروردگار من از تو تمامی نیکیها، آنچه را که می دانم

مِنْهُ وَما لَمْ اعْلَمْ، اسْئَلُکَ اللَّهُمَّ مِنْ خَیْرِ ما سَئَلَکَ مِنْهُ عِبادُکَ الصَّالِحُونَ،

و آنچه را که نمی دانم خواهانم، خدایا از تو می خواهم بهترین چیزی را که بندگان صالحت از تو خواسته اند،

یا خَیْرَ مَنْ سُئِلَ، وَاجْوَدَ مَنْ اعْطی اعْطِنی سُؤْلی فی نَفْسی وَاهْلی

ای بهترین درخواست شده و بخشنده ترین بخشندگان، درخواستم را در مورد خود، خانواده

وَ والِدیَّ وَ وُلْدی وَاهْلِ حُزانَتی وَاخْوانی فیکَ، وَارْغِدْ عَیْشی وَاظْهِرْ

پدر و مادر، بستگان و برادران دینیم برآور، و زندگانیم را شادمان گردان،

مُرُوَّتی وَاصْلِحْ جَمیعَ احْوالی وَاجْعَلْنی مِمَّنْ اطَلْتَ عُمْرَهُ، وَحَسَّنْتَ

جوانمردیم را ظاهر کن و تمامی حالاتم را نیکو گردان، و مرا از کسانی قرار ده که عمرشان را طولانی و کردارشان را نیکو،

عَمَلَهُ، وَاتْمَمْتَ عَلَیْهِ نِعْمَتَکَ، وَرَضیتَ عَنْهُ، وَاحْیَیْتَهُ حَیاةً طَیِّبَةً فی

و نعمتت را به آنها کامل کرده و از آنها خشنودی و زندگانی پاکیزه

ادْوَمِ السُّرُورِ، وَاسْبَغِ الْکَرامَهِ، وَاتَمِّ الْعَیْشِ، انَّکَ تَفْعَلُ ما تَشآءُ، وَلا

همراه با شادی پایدار و بزرگواری گسترده و زندگانی کامل به آنها ارزانی داشته ای، زیرا تویی که هر چه خواهی انجام دهی

یَفْعَلُ ما یَشآءُ غَیْرُکَ، اللهُمَّ خُصَّنی مِنْکَ بِخاصَّهِ ذِکْرِکَ، وَلا تَجْعَلْ

و آنچه که دیگران خواهند انجام ندهی، خدایا توجّه خاصّت را مخصوص من گردان، و آنچه را که به

شَیْئاً مِمَّا اتَقَرَّبُ بِهِ فی آناءِ اللَّیْلِ وَاطْرافِ النَّهارِ رِیآءً وَلا سُمْعَهً، وَلا

وسیله آن در طول شب و روز به تو تقرّب می جویم، از روی ریا، خودپسندی

اشَراً وَلا بَطَراً، وَاجْعَلْنی لَکَ مِنَ الْخاشِعینَ، اللهُمَّ اعْطِنی السَّعَهَ فِی

خود بزرگ بینی و خودبینی قرار مده، و مرا از فروتنان در برابرت قرار ده، خدایا وسعت روزی،

الرِّزْقِ، وَالْأَمْنَ فِی الْوَطَنِ، وَقُرَّهَ الْعَیْنِ فِی الْأَهْلِ وَالْمالِ وَالْوَلَدِ،

امنیّت در وطن و روشنی چشم در خانواده و مال و فرزند

وَالْمُقامَ فی نِعَمِکَ عِنْدی وَالصِّحَّهَ فِی الْجِسْمِ، وَالْقُوَّهَ فِی الْبَدَنِ،

و ماندگاری نعمتهایت و سلامتی و نیرو در بدن

وَالسَّلامَهَ فِی الدّینِ، وَاسْتَعْمِلْنی بِطاعَتِکَ وَطاعَهِ رَسُولِکَ، مُحَمَّدٍ

و سلامتی دین به من ارزانی دار، و مرا مادامی که زنده ام به پیروی از خود و فرستاده ات حضرت محمّد

صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ ابَداً مَا اسْتَعْمَرْتَنی وَاجْعَلْنی مِنْ اوْفَرِ عِبادِکَ عِنْدَکَ

– که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد– همیشه مشغول دار، و مرا از بندگانی قرار ده که در

نَصیباً فی کُلِّ خَیْرٍ انْزَلْتَهُ، وَتُنْزِلُهُ فی شَهْرِ رَمَضانَ، فی لَیْلَهِ الْقَدْرِ، وَما

هر خیری که فرو می فرستی بیشترین سهم را دارند، خیرهایی که در ماه رمضان در شب قدر نازل می کنی و آنچه که

انْتَ مُنْزِلُهُ فی کُلِّ سَنَهٍ مِنْ رَحْمَهٍ تَنْشُرُها، وَعافِیَهٍ تُلْبِسُها، وَبَلِیَّهٍ

تو در هر سال از رحمتت می گسترانی و سلامتی که (بر بندگان) می پوشانی و بلاهایی که

تَدْفَعُها، وَحَسَناتٍ تَتَقَبَّلُها، وَسَیِّئاتٍ تَتجاوَزُ عَنْها، وَارْزُقْنی حَجَّ بَیْتِکَ

دفع می کنی و نیکیهایی که می پذیری و گناهانی که می آمرزی، و حجّ خانه ات را در

ص: ۷۳۵

الْحَرامِ، فی عامی هذا وَفی کُلِّ عامٍ، وَارْزُقْنی رِزْقاً واسِعاً مِنْ فَضْلِکَ

این سال و در هر سال روزیم گردان و از لطف گسترده ات روزی فراوان نصیبم نما،

الْواسِعِ، وَاصْرِفْ عَنّی یا سَیِّدی الْأَسْوآءَ، وَاقْضِ عَنِّی الدَّیْنَ

و بدیها را از من دور گردان ای آقا و سرورم بدیها و مظالمم را ادا کن

وَالظُّلاماتِ، حَتّی لا اتَاذّی بِشَیْ ءٍ مِنْهُ، وَخُذْ عَنّی بِاسْماعِ

تا به واسطه آنها ناراحت نشوم و گوش

وَابْصارِ اعْدائی وَحُسَّادی وَالْباغینَ عَلَیَّ، وَانْصُرْنی عَلَیْهِمْ، وَاقِرَّ

و چشم دشمنان و حسودان و ظلم کنندگان بر من را بگیر و مرا بر آنها یاری کن

عَیْنی وَفَرِّحْ قَلْبی وَاجْعَلْ لی مِنْ هَمّی وَکَرْبی فَرَجاً وَمَخْرَجاً،

و چشمم را روشن و قلبم را شاد گردان و برای غم و غصّه ام گشایش و محلّ خروجی قرار ده،

وَاجْعَلْ مَنْ ارادَنی بِسُوءٍ مِنْ جَمیعِ خَلْقِکَ تَحْتَ قَدَمَیَّ، وَاکْفِنی شَرَّ

و هر کس از میان آفریدگانت قصد سویی نسبت به من دارد زیر پاهایم قرار ده، و شرّ

الشَّیْطانِ وَشَرَّ السُّلْطانِ وَسَیِّئاتِ عَمَلی وَطَهِّرْنی مِنَ الذُّنُوبِ کُلِّها،

شیطان و سلطان و گناهانم را از من بازگردان، و مرا از تمامی گناهان پاک گردان،

وَاجِرْنی مِنَ النَّارِ بِعَفْوِکَ، وَادْخِلْنِی الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِکَ، وَزَوِّجْنی مِنَ

و مرا به گذشتت از آتش دوزخ پناه ده و به لطفت در بهشت داخل کن و به احسانت

الْحُورِ الْعینِ بِفَضْلِکَ، وَالْحِقْنی بِاوْلِیآئِکَ الصَّالِحینَ، مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ

از حورالعین به همسریم درآور، و مرا به بندگان شایسته ات ملحق کن، همان محمّد و خاندان

الْأَبْرارِ، الطَّیِّبینَ الطَّاهِرینَ الْأَخْیارِ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِمْ وَعَلی اجْسادِهِمْ

نیک، پاک پاکیزه و برگزیده اش که درود تو بر آنها و بدنها و

وَارْواحِهِمْ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَكاتُهُ، الهی وَسَيِّدى وَعِزَّتِکَ وَجَلالِکَ لَئِنْ

ارواح پاکشان باد و رحمت و برکات خدا بر آنان باد ای معبود من و ای آقا و سرورم به عزّت و شکوهت سوگند که

طالَبْتَنی بِذُنُوبی لَأُطالِبَنَّکَ بِعَفْوِکَ، وَلَئِنْ طالَبْتَنی بِلُؤْمی لَأُطالِبَنَّکَ

اگر مرا بر گناهانم باز خواست کنی از تو عفوت را می طلبم و اگر مرا به فرومایگیم مؤاخذه کنی، من از تو

بِکَرَمِکَ، وَلَئِنْ ادْخَلْتَنِی النّارَ لَأُخْبِرَنَّ اهْلَ النّارِ بِحُبّی لَکَ، الهی

جوانمردیت را می خواهم، و اگر مرا در دوزخ داخل کنی، اهل دوزخ را از محبّتم به تو آگاه می کنم ای معبود من

وَسَیِّدی انْ کُنْتَ لا تَغْفِرُ الَّا لِأَوْلِیاَئِکَ وَاهْلِ طاعَتِکَ، فَالی مَنْ یَفْزَعُ

و ای آقا و سرورم اگر تنها دوستان و پیروانت را بیامرزی پس گنهکاران به چه

الْمُذْنِبُونَ، وَانْ کُنْتَ لا تُکْرِمُ الَّا اهْلَ الْوَفآءِ بِکَ، فَبِمَنْ یَسْتَغیثُ

کسی پناه برند و اگر جز وفاداران به خودت راگرامی نداری، پس بدکاران از چه

الْمُسیئُونَ، الهی انْ ادْخَلْتَنِی النَّارَ فَفی ذلِکَ سُرُورُ عَدُوِّکَ، وَانْ

کسی کمک خواهند، ای معبود من اگر مرا داخل دوزخ کنی موجب خوشحالی دشمن توست و اگر

ادْخَلْتَنِی الْجَنَّهَ فَفی ذلِکَ سُرُورُ نَبِیِّکَ، وَ ا نَا وَاللَّهِ اعْلَمُ انَّ سُرُورَنَبِیِّکَ

مرا داخل بهشت کنی موجب خرسندی پیامبر توست، به خدا سوگند، می دانم که خرسندی پیامبرت را

احَبُّ الَیْکَ مِنْ سُرُورِ عَدُوِّکَ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ انْ تَمْلَأَ قَلْبی حُبّاً لَکَ،

بیش از خرسندی دشمنت دوست داری، خدایا از تو می خواهم که دلم را از محبّت

وَخَشْیَهً مِنْکَ، وَتَصْدیقاً بِکِتابِکَ ۹۷۹]، وَایماناً بِکَ، وَفَرَقاً مِنْکَ، وَشَوْقاً الَیْکَ،

و بیم خودت و تصدیق کتابت و ایمان وترس و علاقمندی به خودت پر کنی

یا ذَا الْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، حَبِّبْ الَیَّ لِقائَکَ وَاحْبِبْ لِقآئی وَاجْعَلْ لی فی

ای صاحب جلال و بزرگواری، دیدارت را برای من خوشایند گردان و دیدارم را خوشایند بدار و برای من در

لِقآئِکَ الرَّاحَهَ وَالْفَرَجَ وَالْکَرامَهَ، اللهُمَّ الْحِقْنی بِصالِحِ مَنْ مَضی

دیدارت آسایش و گشایش و بزرگواری قرار ده، خدایا مرا به نیکوکاران از گذشتگان ملحق کن

وَاجْعَلْنی مِنْ صالِحِ مَنْ بَقِیَ، وَخُذْ بی سَبیلَ الصَّالِحینَ، وَاعِنّی عَلی

و مرا از نیکوکارانی که مانده اند قرار ده و مرا به راه شایستگان ببر و مرا بر (غلبه بر)

نَفْسی بِما تُعینُ بِهِ الصَّالِحینَ عَلی انْفُسِهِمْ، وَاخْتِمْ عَمَلی بِاحْسَنِهِ،

نفسم یاری کن همان گونه که نیکوکاران را (بر غلبه) بر نفسشان یاری دادی و عملم را با نیکوترینش پایان ده،

وَاجْعَلْ ثَوابی مِنْهُ الْجَنَّهَ بِرَحْمَتِکَ، وَاعِنّی عَلی صالِحِ ما اعْطَیْتَنی

و پاداشم را از جانب خود به لطف و رحمتت بهشت قرار ده، و مرا بر (بکارگیری) نعمتهای شایسته ات یاری ده

وَثَبِّتْنی یا رَبِّ، وَلا تَرُدَّنی فی سُوءٍ اسْتَنْقَذْتَنی مِنْهُ یا رَبَّ الْعالَمینَ،

و پایدار بدار، ای پروردگار من، و مرا به بدیهایی که از آن رهایی بخشیدی بازمگردان ای پروردگار جهانیان،

ص :۷۳۷

اللّٰهُمَّ انّی اسْئَلُکَ ایماناً لا اجَلَ لَهُ دُونَ لِقائِکَ، احْینی ما احْیَیْتَنی عَلَیْهِ،

خدایا از تو ایمانی می خواهم که پایانش دیدار تو باشد، مادامی که زنده ام با ایمان زنده بدار

وَتَوَفَّنی اذا تَوَفَّیْتَنی عَلَیْهِ، وَابْعَثْنی اذا بَعَثْتَنی عَلَیْهِ، وَابْرِءْ قَلْبی مِنَ

و در زمان مردنم با ایمان بمیران، و در زمان بر انگیختن با ایمان برانگیز و دلم را از

الرِّیآءِ وَالشَّکِّ وَالسُّمْعَهِ فی دینِکَ، حَتّی یَکُونَ عَمَلی خالِصاً لَکَ،

ریا و تردید و سمعه در دین پاک بدار تا عملم فقط برای تو باشد،

اللهُمَّ اعْطِنی بَصیرَهً فی دینِکَ، وَفَهْماً فی حُکْمِکَ، وَفِقْهاً فی عِلْمِکَ،

خدایا به من بینایی در دینت و درک فرمانت و شناخت دانشت

وَکِفْلَیْنِ مِنْ رَحْمَتِکَ، وَوَرَعاً یَحْجُزُنی عَنْ مَعاصیکَ، وَبَیِّضْ وَجْهی

و رحمت مضاعفت و پرهیزگاری که مرا از نافرمانیت باز دارد عطا فرما و چهره ام را به نور خود نورانی گردان،

بِنُورِکَ، وَاجْعَلْ رَغْبَتی فیما عِنْدَکَ، وَتَوَفَّنی فی سَبیلِکَ، وَعَلی مِلَّهِ

و اشتیاقم را به آنچه نزد توست قرار ده و مرا در راه خود و بر آیین

رَسُولِکَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، اللهُمَّ انّی اعُوذُ بِکَ مِنَ الْکَسَلِ وَالْفَشَلِ،

فرستاده ات- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بمیران، خدایا به تو پناه می برم از تنبلی و سستی

وَالْهَمِّ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ، وَالْغَفْلَهِ وَالْقَسْوَهِ(۱) وَالْمَسْکَنَهِ، وَالْفَقْرِ وَالْفاقَهِ

و اندوه و ترس و تنگ نظری و بی خبری و سنگدلی و بیچارگی و نداری و درماندگی

وَکُلِّ بَلِیَّهٍ، وَالْفَواحِشِ ما ظَهَرَ مِنْها وَما بَطَنَ، وَاعُوذُ بِکَ مِنْ نَفْسٍ لا

و هر گرفتاری و کارهای زشت آشکار و پنهان، و به تو پناه می برم از نفسی که

تَقْنَعُ، وَبَطْنٍ لا یَشْبَعُ، وَقَلْبٍ لا یَخْشَعُ، وَ دُعاءٍ لا یُسْمَعُ، وَعَمَلٍ لا یَنْفَعُ،

قانع نشود و شکمی که سیر نگردد و دلی که (در برابرت) خاشع نیست و دعایی که پذیرفته نشود و عملی که سود نبخشد

وَاعُوذُ بِکَ یا رَبِّ عَلی نَفْسی وَدینی وَمالی وَعَلی جَمیعِ ما رَزَقْتَنی

و ای پروردگار من از شرّ شیطان رانده شده بر نفس و دین و مال و بر همه آنچه به من روزی کرده ای

مِنَ الشَّیْطانِ الرَّجیمِ، انَّکَ انْتَ السَّمیعُ الْعَلیمُ، اللهُمَّ انَّهُ لا یُجیرُنی مِنْکَ

به تو پناه می برم، چرا که تو شنوا و دانایی؛ خدایا کسی مرا از (عقوبت) تو

۱- [۹۸۰]در مصباح المتهجّد« والقسوهِ و الذِلّه» آمده است.

احَدٌ، وَلا اجِدُ مِنْ دُونِکَ مُلْتَحداً، فَلا تَجْعَلْ نَفْسی فی شَیْ ءٍ مِنْ عَذابِکَ،

پناه ندهد و جز تو پناهگاهی ندارم، پس در عذابت قرارم نده

وَلا تَرُدَّنی بِهَلَکَهٍ، وَلا تَرُدَّنی بِعَذابٍ الیمٍ، اللهُمَّ تَقَبَّلْ مِنّی وَاعْلِ

و مرا به نابودی و عقوبت دردناک باز مگردان، خدایا از من بپذیر و یادم را

ذِکْری وَارْفَعْ دَرَجَتی وَحُطَّ وِزْری وَلا تَذْکُرْنی بِخَطیئَتی وَاجْعَلْ

والا گردان و رتبه ام را بالا بر و بار گناهم را فرو ریز، و مرا با اشتباهم یاد مکن، و

ثَوابَ مَجْلِسی وَثَوابَ مَنْطِقی وَ ثَوابَ دُعآئی رِضاکَ وَالْجَنَّهَ،

پاداش این مجلس و گفتار و دعایم را رضایتت و بهشت قرار ده و

وَاعْطِنی یا رَبِّ جَمیعَ ما سَالْتُکَ، وَ زِدْنی مِنْ فَضْلِکَ، انّی الَیْکَ راغِبٌ یا

ای پروردگار من آنچه از تو خواستم به من ارزانی دار واز لطف و کرمت بر من بیافزا چرا که من مشتاق توام ای

رَبَّ الْعالَمینَ، اللَّهُمَّ انَّکَ انْزَلْتَ فی کِتابِکَ انْ نَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنا، وَ قَدْ

پروردگار جهانیان، خدایا به یقین تو در کتابت نازل کردی که از کسانی که به ما ظلم کرده اند درگذریم و

ظَلَمْنا انْفُسَنا فَاعْفُ عَنَّا، فَانَّکَ اوْلی بِذلِکَ مِنَّا، وَامَرْتَنا انْ لا نَرُدَّ سائِلًا

ما به خود ستم کرده ایم پس از ما درگذر چرا که تو از ما به آن سزاوارتری و امر فرمودی به ما که درخواست کننده ای را از

عَنْ ابْوابِنا، وَقَدْ جِئْتُکَ سائِلًا فَلا تَرُدَّنی الَّا بِقَضآءِ حاجَتی وَامَرْتَنا

پیش خود نرانیم من نیز به حال درخواست به درگاهت آمده ام پس مرا جز با حاجت بر آورده شده باز مگردان و ما را

بِالْإِحْسانِ الی ما مَلَکَتْ ایْمانُنا، وَنَحْنُ ارِقَّآءُکَ فَاعْتِقْ رِقابَنا مِنَ النَّارِ،

به نیکی در حقّ زیردستان امر فرمودی، ما نیز بندگان توییم، پس ما را از آتش رهایی بخش،

یا مَفْزَعی عِنْدَ کُرْبَتی وَیا غَوْثی عِنْدَ شِدَّتی الَیْکَ فَزِعْتُ، وَبِکَ

ای پناه من به هنگام گرفتاری و ای فریادرس من در هنگام سختی به درگاهت پناه آورده و

اسْتَغَثْتُ وَلُذْتُ، لا الُوذُ بِسِواکَ، وَلا اطْلُبُ الْفَرَجَ الّا مِنْکَ ۹۸۱]، فَاغِثْنى

کمک می طلبم و از غیر تو کمک نمی طلبم و جز از تو گشایش نمی خواهم، پس به فریادم برس

وَفَرِّجْ عَنّى يا مَنْ يَفُکُّ الْأَسيرَ(۱)، وَيَعْفُو عَنِ الْکَثيرِ، اقْبَلْ مِنِّى الْيَسيرَ،

و مرا رهایی بخش ای کسی که اسیر را آزاد کنی و از گناهان فراوان درگذری، این (اطاعت) کم را از من بپذیر،

ص :۷۳۹

۱- [۹۸۲]در مصباح و اقبال« يا مَنْ يَقْبَلُ الْيَسيرَ» آمده است.

وَاعْفُ عَنِّی الْکَثیرَ، اِنَّکَ اَنْتَ الرَّحیمُ الْغَفُورُ، اَللهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ ایماناً

و از گناهان فراوانم درگذر، چرا که تو مهربان و آمرزنده ای، خدایا ایمانی از تو می خواهم که

تُباشِرُ بِهِ قَلْبی وَیَقیناً صادِقاً حَتّی اَعْلَمَ اَنَّهُ لَنْ یُصیبَنی اِلَّا ما کَتَبْتَ لی

دلم همراه او باشد و یقین صادقی که بدانم جز آنچه تو مقدّر کرده ای به من نخواهد رسید

وَرَضِّنی مِنَ الْعَیْشِ بِما قَسَمْتَ لی یا اَرْحَمَ الرَّاحِمینَ.

و مرا به آنچه در زندگی برایم مقدّر کرده ای خشنود گردان، ای مهربان ترین مهربانان.

۵– مختصرترین دعای سحر (دعای بسیار پرمحتوا)

یا مَفْزَعی عِنْدَ کُرْبَتی وَیا غَوْثی عِنْدَ شِدَّتی اِلَیْکَ فَزِعْتُ، وَبِکَ

ای پناه من به هنگام گرفتاری، و ای فریادرسم در هنگام سختی، به درگاهت پناه آورده و

اسْتَغَثْتُ، وَبِکَ لُذْتُ، لا اَلُوذُ بِسِواکَ، وَ لا اَطْلُبُ الْفَرَجَ اِلَّا مِنْکَ، فَاَغِثْنی

کمک می طلبم و به تو متوسّل شده و از غیر تو کمک نمی طلبم و جز از تو گشایش نمی خواهم پس به فریادم برس

وَ فَرِّجْ عَنّی یا مَنْ یَقْبَلُ الْیَسیرَ، وَ یَعْفُو عَنِ الْکَثیرِ، اِقْبَلْ مِنِّی الْیَسیرَ،

و مرا رهایی بخش، ای کسی که اعمال کم را پذیرفته و از گناهان فراوان درگذری، این (طاعت) کم را از من بپذیر

وَاعْفُ عَنِّی الْکَثیرَ، اِنَّکَ اَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحیمُ، اَللهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ ایماناً

و از گناهان فراوانم درگذر، چرا که تو آمرزنده و مهربانی، خدایا ایمانی از تو می خواهم

تُباشِرُ بِهِ قَلْبی وَیَقیناً حَتّی اَعْلَمَ اَنَّهُ لَنْ یُصیبَنی اِلَّا ما کَتَبْتَ لی

که دلم همراه او باشد و یقینی که بدانم جز آنچه تو مقدّر کرده ای به من نخواهد رسید

وَ رَضِّنی مِنَ الْعَیْشِ بِما قَسَمْتَ لی یا اَرْحَمَ الرَّاحِمینَ، یا عُدَّتی فی

و مرا به آنچه در زندگی برایم مقدّر نموده ای خشنود گردان ای مهربان ترین مهربانان، ای ذخیره من در

کُرْبَتی وَ یا صاحِبی فی شِدَّتی وَ یا وَلِیّی فی نِعْمَتی وَیا غایَتی فی

گرفتاری و ای همدم من در سختی، و ای صاحب نعمت من و ای نهایت

رَغْبَتی انْتَ السَّاتِرُ عَوْرَتی وَ الْأمِنُ رَوْعَتی وَ الْمُقیلُ عَثْرَتی فَاغْفِرْ

آرزوی من، تویی پوشاننده زشتیهایم و آرامش دهنده پریشانیم و درگذرنده از لغزشم، پس گناهم

لی خَطیئَتی یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

را بیامرز، ای مهربان ترین مهربانان.

ص: ۷۴۰

۱- [۹۸۳]اقبال، صفحه ۸۲ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۰۰.

۶- خواندن این تسبیحات، که در کتب معتبر آمده است:

سُبْحانَ مَنْ یَعْلَمُ جَوارِحَ الْقُلُوبِ، سُبْحانَ مَنْ یُحْصی عَدَدَ الذُّنُوبِ،

تسبیح می کنم آن کسی را که درد دلها را می داند، تسبیح می کنم آن کسی را که گناهان را می شمارد،

سُبْحانَ مَنْ لا یَخْفی عَلَیْهِ خافِیَهٌ فِی السَّماواتِ وَالْأَرَضینَ، سُبْحانَ

تسبیح می کنم آن کسی را که امر پنهانی در آسمانها و زمین بر او پوشیده نیست، تسبیح می کنم

الرَّبِّ الْوَدُودِ، سُبْحانَ الْفَرْدِ الْوِتْرِ، سُبْحانَ الْعَظیمِ الْأَعْظَمِ، سُبْحانَ

پروردگار بسیار مهربان را، تسبیح می کنم یگانه یکتا را، تسبیح می کنم بزرگترین بزرگ را، تسبیح می کنم

مَنْ لا یَعْتَدی عَلی اهْلِ مَمْلَکَتِهِ، سُبْحانَ مَنْ لا یُؤاخِذُ اهْلَ الْأَرْضِ

کسی را که بر مردم تحت حکومتش ظلم نمی کند، تسبیح می کنم کسی را که اهل زمین را با عذابهای گوناگون

بِالْوانِ الْعَذابِ، سُبْحانَ الْحَنَّانِ الْمَنَّانِ، سُبْحانَ الرَّؤوفِ الرَّحیمِ،

بازخواست نمی کند، تسبیح می کنم غمخوار سخاوتمند را، تسبیح می کنم پر محبّت مهربان را،

سُبْحانَ الْجَبَّارِ الْجَوادِ، سُبْحانَ الْکَریمِ الْحَلیمِ، سُبْحانَ الْبَصیرِ

تسبیح می کنم قادر بخشنده را، تسبیح می کنم بزرگوار شکیبا را، تسبیح می کنم بینای

الْعَلیمِ، سُبْحانَ الْبَصیرِ الْواسِعِ، سُبْحانَ اللَّهِ عَلی اقْبالِ النَّهارِ،

دانا را، تسبیح می کنم بینای وسعت ده را، تسبیح می کنم خدا را هنگام آمدن روز،

سُبْحانَ اللَّهِ عَلی ادْبارِ النَّهارِ، سُبْحانَ اللَّهِ عَلی ادْبارِ اللَّیْلِ وَاقْبالِ

تسبیح می کنم خدا را هنگام رفتن روز، تسبیح می کنم خدا را هنگام رفتن شب و آمدن

النَّهارِ(۱)، وَلَهُ الْحَمْدُ وَالْمَجْدُ وَالْعَظَمَهُ وَالْکِبریاءُ، مَعَ کُلِّ نَفَسٍ وَکُلِّ طَرْفَهِ

روز، سپاس و بزرگی و عظمت و اقتدار مخصوص اوست، همراه با هر نفس و هر چشم

عَیْنٍ، وَکُلِّ لَمْحَهٍ سَبَقَ فی عِلْمِهِ، سُبْحانَکَ مِلْأَ ما احْصی کِتابُکَ،

بر هم زدنی، و هر اشاره ای که در علمش گذشته، تسبیح می کنم تو را به اندازه احصاء کتابت،

سُبْحانَکَ زِنَهَ عَرْشِکَ، سُبْحانَکَ سُبْحانَکَ سُبْحانَکَ.(۲)

تسبیح می کنم تو را هم وزن عرشت، تسبیح می کنم تو را، تسبیح می کنم تو را، تسبیح می کنم تو را.

یادآوری: البتّه اگر نیّت روزه را بعد از خوردن سحری کند بهتر است، و از اوّل شب تا به آخر نیز

ص :۷۴۱

۱- [۹۸۴]در اقبـال این جملاـت نیز آمـده است:« سُـبحان اللَّه علی اقبال النّهارِ و ادبار اللّیل، سـبحان اللَّه علی اقبال النَّهارِ و اقبالِ اللّیل».

۲- [۹۸۵]اقبال، صفحه ۸۲ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۰۰.

می توان نیّت کرد؛ بلکه همین مقدار که می داند و قصد دارد فردا از برای خدا روزه بگیرد کافی است و همان طور که قبلًا گفتیم بسیار شایسته است که در سحرها نماز شب را ترک نکند.

اعمال مشترک روزهای ماه مبارک رمضان:

برای روزهای ماه رمضان چند عمل نقل شده است:

۱- هر روز این دعا را بخواند که در کتب معتبر نقل شده است:

اللهُمَّ هذا شَهْرُ رَمَضانَ، الَّذی انْزَلْتَ فیهِ الْقُرآنَ، هُدیً لِلنَّاسِ وَبیِّناتٍ

خدایا این ماه رمضان است که قرآن را در آن برای هدایت مردم و دلایل

مِنَ الْهُدی وَالْفُرقانِ، وَ هذا شَهْرُ الصِّیامِ، وَهذا شَهْرُ الْقِیامِ، وَهذا شَهْرُ

هدایت و جدا کننده حق از باطل نازل کردی، و این ماه روزه و ماه شب زنده داری است، و این ماه

الْإِنابَهِ، وَهذا شَهْرُ التَّوْبَهِ، وَهذا شَهْرُ الْمَغْفِرَهِ وَالرَّحْمَهِ، وَهذا شَهْرُ الْعِتْقِ

بازگشت از گناه و ماه توبه است و این ماه آمرزش و رحمت است، و این ماه رهایی

مِنَ النَّارِ، وَالْفَوْزِ بِالْجَنَّهِ، وَهذا شَهْرٌ فیهِ لَیْلَهُ الْقَدْرِ، الَّتی هِیَ خَیْرٌ مِنْ

از آتش و رسیدن به بهشت است، و این ماهی است که شب قدر در آن است، شبی که از

الْفِ شَهْرٍ، اللهُمَّ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاعِنّی عَلی صِیامِهِ

هزار ماه بهتر است، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا بر روزه

وَقِیامِهِ، وَسَلِّمْهُ لی وَسَلِّمْنی فیهِ، وَاعِنّی عَلَیْهِ بِافْضَلِ عَوْنِکَ،

و شب زنده داری در این ماه یاری ده، و آن را برای من و مرا در آن سالم بدار، و مرا بر (انجام وظایف) آن به بهترین یاریت یاری ده

وَوَفِّقْنی فیهِ لِطاعَتِکَ، وَطاعَهِ رَسُولِکَ وَاوْلِیآئِکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِمْ،

و مرا در آن بر بندگیت و اطاعت فرستاده و اولیایت- که درود خدا بر آنان باد- موفّق بدار،

وَفَرِّغْنی فیهِ لِعِبادَتِکَ وَدُعآئِکَ، وَتِلاوَهِ کِتابِکَ، وَ عَظِّمْ لی فیهِ الْبَرَکَهَ،

و مرا در این ماه برای بندگی و نیایش و تلاوت قرآن فراغت ده، و برکتم را زیاد گردان،

وَاحْسِنْ لی فیهِ الْعافِیَهَ، وَاصِحَّ فیهِ بَدَنی وَاوْسِعْ لی فیهِ رِزْقی وَاکْفِنی

و سلامتیم را در این ماه نیکو گردان و تنم را سالم بدار، و روزیم را وسعت ده، و آنچه مرا

فیهِ ما اهَمَّنی وَاسْتَجِبْ فیهِ دُعآئی وَبَلِّغْنی فیهِ رَجآئی اللهُمَّ صَلِ

در آن اندوهگین ساخته کفایت کن، و دعایم را بپذیر و مرا به آرزویم برسان، خدایا

ص: ۷۴۲

عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاذْهِبْ عَنّی فیهِ النُّعاسَ وَالْکَسَلَ، وَالسَّاْمَهَ

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و در این ماه چُرت و خستگی و دلتنگی

وَالْفَتْرَهَ، وَالْقَسْوَهَ وَالْغَفْلَهَ وَالْغِرَّهَ، وَجَنِّبْنی فیهِ الْعِلَلَ وَالْأَسْقامَ،

و سستی و بی رحمی و بی خبری و سهل انگاری را از من برطرف کن، و مرا در آن از دردها و بیماریها

وَالْهُمُومَ وَالْأَحْزانَ، وَالْأَعْراضَ وَالْأَمْراضَ، وَالْخَطایا وَالذُّنُوبَ،

و غصّه ها و اندوهها و حوادث و ناخوشیها و اشتباهات و گناهان دور گردان،

وَاصْرِفْ عَنّی فیهِ السُّوءَ وَالْفَحشآءَ، وَالْجَهْدَ وَالْبَلاءَ، وَالتَّعَبَ وَالْعَنآءَ،

و بدی و هرزگی و رنج و گرفتاری و خستگی و زحمت را از من باز گردان،

انَّکَ سَمیعُ الدُّعآءِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاعِذْنی فیهِ مِنَ

که تو شنونده دعایی، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا در این ماه از

الشَّیْطانِ الرَّجیمِ، وَهَمْزِهِ وَلَمْزِهِ، وَ نَفْثِهِ وَ نَفْخِهِ، وَ وَسْوَسَتِهِ وَ تَثْبیطِهِ،

(شرّ) شیطان رانده شده پناه ده، و از عیب جویی و بدگوییش و دمیدن و نفوذ دادنش، و وسوسه و باز داشتنش و ستم

وَبَطْشِهِ وَ کَیْدِهِ وَ مَکْرِهِ، وَ حَبآئِلِهِ وَ خُدَعِهِ، وَ امانِیِّهِ وَ غُرُورِهِ، وَ فِتْنَتِهِ

و حیله و نیرنگش، و دامها و فریبهایش و آرزوها و اغفالش و آشوب

وَشَرَکِهِ، وَ احْزابِهِ وَ اتْباعِهِ، و اشْیاعِهِ وَ اوْلِیآئِهِ، وَ شُرَکآئِهِ وَ جَمیعِ

و دامهایش و گروهها و پیروانش و یاران و دوستدارانش و همدستان و تمامی

مَکائِدِهِ، اللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَ ارْزُقْنا قِیامَهُ وَ صِیامَهُ،

نیرنگهایش پناه ده، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و روزیمان کن شب زنده داری و روزه اش را

وَبُلُوغَ الْأَمَلِ فیهِ وَ فی قِیامِهِ، وَ اسْتِکْمالَ ما یُرْضیکَ عَنّی صَبْراً

و رسیدن به آرزو در این ماه و در شب زنده داریش و کامل کردن بردباری

وَاحْتِساباً، وَ ایماناً وَ یَقیناً، ثُمَّ تَقَبَّلْ ذلِکَ مِنّی بِالْأَضْعافِ الْکَثیرَهِ،

و رضایت و ایمان و یقینم که تو را از من خشنود گرداند، سپس آن را به چند برابر

وَالْأَجْرِ الْعَظیمِ، یا رَبَّ الْعالَمینَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

و پاداش بزرگ از من بپذیر، ای پروردگار جهانیان، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

وَارْزُقْنِی الْحَجَّ وَالْعُمْرَهَ، وَالْإِجْتِهادَ وَالْقُوَّهَ وَالنَّشاطَ، وَ الْإِنابَهَ وَ التَّوْبَهَ،

و روزیم گردان حج و عمره و کوشش و نیرو و شادمانی، و بازگشت از گناه و توبه

وَ الْقُرْبَهَ وَ الْخَيْرَ الْمَقْبُولَ، وَ الرَّهْبَهَ وَ الرَّغْبَهَ، وَ التَّضَرُّعَ وَ الْخُشُوعَ،

و نزدیکی (به تو) و نیکی پذیرفته شده و ترس و اشتیاق و زاری و فروتنی،

وَ الرِّقَّهَ وَ النِّيَّهَ الصَّادِقَهَ، وَ صِدْقَ اللِّسانِ، وَ الْوَجَلَ مِنْکَ، وَ الرَّجآءَ لَکَ،

و مهربانی و نیّت درست، و گفتار راست و ترس از خودت و امید

وَ التَّوَكُّلَ عَلَيْکَ، وَ الثِّقَهَ بِکَ، وَ الْوَرَعَ عَنْ مَحارِمِکَ، مَعَ صالِحِ الْقَوْلِ،

و تکیه و اعتماد بر خودت و پرهیز از حرامهایت همراه با گفتار شایسته

وَ مَقْبُولِ السَّعْيِ، وَ مَرْفُوعِ الْعَمَلِ، وَ مُسْتَجابِ الدَّعْوَهِ، وَ لا تَحُلْ بَيْنی

و تلاش پذیرفته و کردار بالا رفته (به درگاهت) و دعای پذیرفته (را روزیم گردان) و بین من

وَ بَيْنَ شَيْءٍ مِنْ ذلِکَ بِعَرَضٍ وَ لا مَرَضٍ، وَ لا هَمٍّ وَ لا غَمٍّ وَ لا سُقْمٍ، وَ لا

و چیزی از اینها با حادثه و مرض و اندوه و غصّه و بیماری

غَفْلَهٍ وَ لا نِسْيانٍ، بَلْ بِالتَّعاهُدِ وَ التَّحَفُّظِ لَکَ وَ فيکَ، وَ الرِّعايَهِ لِحَقِّکَ،

و بی خبری و فراموشی جدایی مینداز، بلکه هم پیمانی و خویشتن داری برای تو و در راه تو و مراعات حق تو

وَ الْوَفآءِ بَعَهْدِکَ وَ وَعْدِکَ، بِرَحْمَتِکَ يا ارْحَمَ الرَّاحِمينَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلى

و وفای به پیمان و وعده ات (را برایم مقرر فرما) به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اقْسِمْ لی فيهِ افْضَلَ ما تَقْسِمُهُ لِعبادِکَ الصَّالِحينَ،

محمّد و خاندان پاکش درود فرست و در این ماه بهترین چیزی که روزی بندگان شایسته ات نموده ای روزیم گردان،

وَ اعْطِنی فيهِ افْضَلَ ما تُعْطی اوْلِيآئَکَ الْمُقَرَّبينَ، مِنَ الرَّحْمَهِ وَ الْمَغْفِرَهِ،

و در آن به من ببخش بهترین آنچه که به دوستان نزدیکت از رحمت و آمرزش

وَ التَّحَنُّنِ وَ الْإِجابَهِ، وَ الْعَفْوِ وَ الْمَغْفِرَهِ الدَّائِمَهِ، وَ الْعافِيَهِ وَ الْمُعافاهِ،

و دلسوزی و پذیرش و گذشت و آمرزش همیشگی و تندرستی و سلامتی

وَ الْعِتْقِ مِنَ النَّارِ وَ الْفَوْزِ بِالْجَنَّهِ، وَ خَيْرِ الدُّنْيا وَ الْأخِرَهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلى

و رهايى از آتش و رسيدن به بهشت و نيكى دنيا و آخرت عطا نموده اى، خدايا بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلْ دُعآئى فيهِ الَيْكَ واصِلًا، وَ رَحْمَتَكَ وَ خَيْرَكَ

محمّد و خاندان پاكش درود فرست، و دعايم را در آن، رسيده به درگاهت و رحمت و نيكيت را

الَيَّ فيهِ نازِلًا، وَ عَمَلى فيهِ مَقْبُولًا، وَ سَعْيى فيهِ مَشْكُوراً، وَ ذَنْبى فيهِ

در آن، نازل بر من، و كردارم را در آن، پذيرفته و تلاشم را در آن، مورد سپاس و گناهم را در آن،

ص: ۷۴۴

مَغْفُوراً، حَتّى يَكونَ نَصيبى فيهِ الْأَكْثَرَ، وَ حَظّى فيهِ الْأَوْفَرَ، اللهُمَّ صَلِ

آمرزیده قرار ده تا بهره ام در آن بیشتر و کامیابیم فراوانتر باشد. خدایا

عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ وَفِّقْنى فيهِ لِلَيْلَهِ الْقَدْرِ عَلى افْضَلِ حالٍ

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا در آن بر (درکِ) شب قدر در بهترین حال موفّق گردان،

تُحِبُّ انْ يَكُونَ عَلَيْها احَدٌ مِنْ اوْلِيآئِک، وَ ارْضاها لَکَ، ثُمَّ اجْعَلْها لى

حالی که دوست داری هر یک از دوستانت بر آن باشند و تو را خشنود می کند، پس آن شب را برایم

خَيْراً مِنْ الْفِ شَهْرٍ، وَ ارْزُقْنى فيها افْضَلَ ما رَزَقْتَ احَداً مِمَّنْ بَلَّغْتَهُ

بهتر از هزار ماه قرار ده، و بهترین آنچه در آن شب روزی هر یک از کسانی که به آن رسانده

ايّاها، وَاكْرَمْتَهُ بِها، وَ اجْعَلْنى فيها مِنْ عُتَقآئِکَ مِنْ جَهَنَّمَ، وَ طُلَقآئِکَ مِنَ

و او را به آن گرامی داشته ای روزیم گردان، و مرا در آن شب به آمرزش و خشنودیت از آزاد شده های از دوزخ و رهایی یافته از

النَّارِ، وَ سُعَداءِ خَلْقِکَ، بِمَغْفِرَتِکَ وَرِضْوانِکَ يا ارْحَمَ الرَّاحِمينَ، اللهُمَ

آتش و سعادتمندان از مخلوقاتت قرار ده، ای مهربان ترین مهربانان، خدایا

صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ ارْزُقْنا فى شَهْرِنا هذَا الْجِدَّ وَ الْإِجْتِهادَ،

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و در این ماه کوشش و تلاش

وَ الْقُوَّهَ وَ النَّشاطَ، وَ ما تُحِبُّ وَتَرْضى اللهُمَّ رَبَّ الْفَجْرِ وَ لَيالٍ عَشْرٍ،

و نیرو و شادمانی و آنچه را که دوست داری و خشنود می شوی روزیم گردان، خدایا، ای پروردگار سپیده دم و شبهای ده گانه

وَ الشَّفْعِ وَ الْوَتْرِ، وَ ربَّ شَهْرِ رَمَضانَ، وَ ما انْزَلْتَ فيهِ مِنَ الْقُرآنِ، وَ رَبَ

و زوج و فرد، و ای پروردگار ماه رمضان و آنچه از قرآن در آن نازل نموده ای، و ای پروردگار

جَبْرَئيلَ وَ ميكآئيلَ وَ اسْرافيلَ، وَ جَميعِ الْمَلائِكَهِ الْمُقَرَّبينَ، وَ ربَ

جبرئيل و ميكائيل و اسرافيل و همه فرشتگان مقرّب، و اى پروردگار

ابْراهيمَ وَ اسْماعيلَ، وَ اسْحقَ وَ يَعْقُوبَ، وَ ربَّ مُوسى وَ عيسى

ابراهيم و اسماعيل و اسحاق و يعقوب، و اى پروردگار موسى و عيسى

وَجميعِ النَّبِيّينَ وَالْمُرْسَلينَ، وَ ربَّ مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِيّينَ، صَلَواتُكَ عَلَيْهِ

و همه پيامبران و فرستادگان، و اى پروردگار محمّد، آخرين پيامبران- كه درود تو بر او

وَعَلَيْهِمْ اجْمَعينَ، وَ اسْئَلُكَ بِحَقِّكَ عَلَيْهِمْ وَ بِحَقِّهِمْ عَلَيْكَ، وَ بِحَقِّكَ

و بر همه آنها باد- و به حق تو بر آنان و به حقّ آنها بر تو و به حقّ

ص :۷۴۵

الْعَظيمِ، لَمَّا صَلَّيْتَ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَعَلَيْهِمْ اجْمَعينَ، وَ نَظَرْتَ الَيَّ نَظْرَةً

بزرگت از تو می خواهم هنگامی که بر او و خاندانش و همه آنها درود فرستادی و به من نظری

رَحيمَةً، تَرْضى بِها عَنّى رِضىً لا تَسْخَطُ عَلَيَّ بَعْدَهُ ابَداً، وَاعْطَيْتَنى

مهربانانه نمودی، به واسطه آن از من خشنود شوی، خشنود شدنی که پس از آن هیچگاه بر من غضب نکنی و

جَميعَ سُؤْلى وَ رَغْبَتى وَ امْنِيَّتى وَ ارادَتى وَ صَرَفْتَ عَنّى ما اكْرَهُ

همه خواسته ها و اشتیاق و آرزو و درخواستم را به من عطا کنی، و آنچه نمی پسندم

وَاحْذَرُ، وَاخافُ عَلى نَفْسى وَما لا اخافُ، وَعَنْ اهْلى وَمالى وَاخْوانى

و از آن دوری می کنم و بر خودم بیم دارم و آنچه نمی ترسم، از خود و خانواده و دارایی و برادران

وَذُرِّيَّتى اللهُمَّ الَيْكَ فَرَرْنا مِنْ ذُنُوبِنا فاوِنا تآئِبينَ، وَتُبْ عَلَيْنا

و نسلم دور گردانی، خدایا از گناهانمان به درگاهت گریخته ایم پس ما توبه کنندگان را پناه ده و توبه ما

مُسْتَغْفِرينَ، وَاغْفِرْ لَنا مُتَعوِّذينَ، وَاعِذْنا مُسْتَجيرينَ، وَاجِرْنا

آمرزش خواهان را بپذیر و ما پناه جویان را بیامرز و پناه ده، و ما فرمانبرداران

مُسْتَسْلِمينَ، وَلا تَخْذُلْنا راهِبينَ، وَآمِنّا راغِبينَ، وَشَفِّعْنا سآئِلينَ،

را نجات ده، و ما وحشت زدگان را خوار مگردان، و ما مشتاقان را ایمن گردان، و ما نیازمندان را شفاعت کن

وَاعْطِنا انَّكَ سَميعُ الدُّعآءِ، قَريبٌ مُجيبٌ، اللهُمَّ انْتَ رَبّى وَ انَا عَبْدُكَ،

و به ما عطا کن که تو شنوای خواسته ها و نزدیک و اجابت کننده ای، خدایا تویی پروردگار من و منم بنده ات،

وَ احَقُّ مَنْ سَئَلَ الْعَبْدُ رَبَّهُ، وَ لَمْ يَسْئَلِ الْعِبادُ مِثْلَكَ كَرَماً وَ جُوداً، يا

و شایسته ترین کسی که بنده از او درخواست کند پروردگار اوست، و بندگان از کسی مانند تو در کرم و بخشش درخواست نکرده اند، ای

مَوْضِعَ شَكْوَى السَّائِلينَ، وَ يا مُنْتَهى حاجَةِ الرَّاغِبينَ، وَ يا غِياثَ

محلّ شکایت نیازمندان، و ای نهایت نیاز مشتاقان، و ای فریادرس

الْمُسْتَغیثینَ، وَ یا مُجیبَ دَعْوَهِ الْمُضْطَرّینَ، وَ یا مَلْجَا الْهارِبینَ،

درماندگان و ای اجابت کننده درخواست درماندگان، و ای پناهگاه وحشت زدگان،

وَ یا صَریخَ الْمُسْتَصْرِخینَ، وَیا رَبَّ الْمُسْتَضْعَفینَ، وَ یا کاشِفَ کَرْبِ

و ای دادرس فریادرس خواهان و ای پروردگار مظلومان و ای برطرف کننده گرفتاری

الْمَکْرُوبینَ، وَ یا فارِجَ هَمِّ الْمَهْمُومینَ، وَ یا کاشِفَ الْکَرْبِ الْعَظیمِ، یا اللَّهُ

گرفتاران، و ای گشاینده اندوه غمزدگان، و ای برطرف کننده گرفتاری بزرگ، ای خدا،

ص :۷۴۶

يا رَحْمنُ يا رَحيمُ، يا ارْحَمَ الرَّاحِمينَ، صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

ای بخشنده ای مهربان، ای مهربان ترین مهربانان، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

وَاغْفِرْ لى ذُنُوبى وَ عُيُوبى وَ اسآئَتى وَظُلْمى وَ جُرْمى وَ اسْرافى عَلى

و گناهان و عیبها و بدی و ستم و گناه و زیاده روی بر

نَفْسى وَ ارْزُقْنى مِنْ فَضْلِكَ وَ رَحْمَتِكَ، فَانَّهُ لايَمْلِكُها غَيْرُكَ، وَاعْفُ

خودم را بیامرز، و از فضل و رحمتت روزیم ده، که کسی جز تو مالک آنها نیست، و از من

عَنّى وَاغْفِرْ لى كُلَّ ما سَلَفَ مِنْ ذُنُوبى وَاعْصِمْنى فيما بَقِىَ مِنْ

درگذر، و تمامی گناهان گذشته ام را بیامرز، و در باقیمانده عمرم مرا

عُمْرى وَاسْتُرْ عَلَىَّ وَعَلى والِدىَّ وَ وُلْدى وَقَرابَتى وَاهْلِ حُزانَتى

حفظ کن، بر من و پدر و مادر و فرزندان و نزدیکان و خانواده ام،

وَمَنْ كانَ مِنّى بِسَبيلٍ مِنَ الْمُؤْمِنينَ وَالْمُؤْمِناتِ فى الدُّنْيا وَالْأخِرَهِ، فَانَ

و هر که از مردان و زنان با ایمان در دنیا و آخرت با من بر یک راه باشد، محافظت کن، که

ذلِكَ كُلَّهُ بِيَدِكَ، وَانْتَ واسِعُ الْمَغْفِرَهِ، فَلا تُخَيِّبْنى يا سَيِّدى وَلا تَرُدَّ

همه اینها به دست توست، و آمرزشت گسترده است، پس ای آقا و سرورم مرا مأیوس نکن، و دعایم را

عَلَىَّ دُعآئى وَلا يَدى الى نَحْرى حَتّى تَفْعَلَ ذلِكَ بى وَتَسْتَجيبَ لى

بر مگردان و دستم را (خالی) به سینه ام بر مگردان، تا این که آن را برایم انجام داده و تمامی آنچه را که

جَميعَ ما سَئَلْتُكَ، وَتَزيدَنى مِنْ فَضْلِكَ، فَانَّكَ عَلى كُلِّ شَىْ ءٍ قَديرٌ،

از تو خواستم اجابت کنی و از فضلت برایم بیفزایی که تو بر هر چیز توانایی

وَنَحْنُ الَيْكَ راغِبُونَ، اللهُمَّ لَكَ الْأَسْمآءُ الْحُسْنى وَالْأَمْثالُ الْعُلْيا،

و ما به سوی تو مشتاقیم، خدایا نامهای نیک و الگوهای والا

وَالْکِبْرِیآءُ وَالْأَلاءُ، اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، انْ کُنْتَ

و عظمت و نعمتها از آن توست، از تو به حقّ نامت «به نام خداوند بخشنده مهربان» می خواهم که اگر

قَضَیْتَ فی هذِهِ اللَّیْلَهِ تَنَزُّلَ الْمَلائِکَهِ وَ الرُّوحِ فیها، انْ تُصَلِّیَ عَلی

فرود آمدن فرشتگان و روح را در این شب مقدّر نموده ای، بر محمّد

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَجْعَلَ اسْمی فِی السُّعَدآءِ، وَ رُوحی مَعَ

و خاندان پاکش درود فرستی و نامم را در میان سعادتمندان و روحم را همراه

الشُّهَدآءِ، وَ احْسانی فی عِلِّیینَ، وَ اسآئَتی مَغْفُورَهً، وَ انْ تَهَبَ لی یَقیناً

شهیدان و نیکیم را در جایگاهی والا و گناهم را آمرزیده قرار ده، و ببخش به من یقینی که

تُباشِرُ بِهِ قَلْبی وَ ایماناً لا یَشُوبُهُ شَکٌّ، وَ رِضیً بِما قَسَمْتَ لی وَآتِنی

دلم پیوسته همراه آن باشد و ایمانی که تردید به آن نیامیزد و رضایت به آنچه قسمتم نموده ای

فی الدُّنْیا حَسَنَهً، وَفِی الأخِرَهِ حَسَنَهً، وَقِنی عَذابَ النّارِ، وَ انْ لَمْ تَکُنْ

و در دنیا و آخرت به من نیکی ده، و مرا از عذاب آتش حفظ کن و اگر

قَضَیْتَ فی هذِهِ اللَّیْلَهِ تَنَزُّلَ الْمَلئِکَهِ وَالرُّوحِ فیها، فَاخِّرْنی الی ذلِکَ،

فرود آمدن فرشتگان و روح را در این شب مقدّر ننموده ای پس مرا تا آن زمان نگاهدار

وَارْزُقْنی فیها ذِکْرَکَ وَشُکْرَکَ، وَ طاعَتَکَ وَ حُسْنَ عِبادَتِکَ، وَ صَلِّ عَلی

و در این شب یاد و سپاس و بندگی و عبادت نیکویت را روزیم گردان و به برترین

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ بِافْضَلِ صَلَواتِکَ، یا ارْحَمَ الرّاحِمینَ، یا احَدُ یا

درودهایت بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، ای مهربان ترین مهربانان، ای یگانه، ای

صَمَدُ، یا رَبَّ مُحَمَّدٍ اغْضَبِ الْیَوْمَ لِمُحَمَّدٍ وَلِأَبْرارِ عِتْرَتِهِ، وَ اقْتُلْ

بی نیاز، ای پروردگار محمّد در این روز محمّد و نیکان از خاندانش را حمایت کن و همه

اعْدائَهُمْ بَدَداً، وَ احْصِهِمْ عَدَداً، وَ لا تَدَعْ عَلی ظَهْرِ الأَرْضِ مِنْهُمْ احَداً،

دشمنان آنها را نابود کن و یک به یک بشمار، و هیچ یک از آنها را بر زمین باقی نگذار،

وَ لا تَغْفِرْ لَهُمْ ابَداً، یا حَسَنَ الصُّحْبَهِ، یا خَلیفَهَ النَّبِیّینَ، انْتَ ارْحَمُ

و هرگز آنها را نیامرز، ای نیکو همدم، ای جانشین پیامبران، تو مهربان ترین

الرّاحِمینَ، الْبَدی ءُ الْبَدیعُ، الَّذی لَیْسَ کَمِثْلِکَ شَیْ ءٌ، وَ الدّآئِمُ غَیْرُ

مهربانانی، آغاز کننده آفریننده ای که چیزی همانندت نباشد، پاینده ای که

الْغافِلِ، وَ الْحَیُّ الَّذی لا یَمُوتُ، انْتَ کُلَّ یَوْمٍ فی شَاْنٍ، انْتَ خَلیفَهُ

غفلت نکند و زنده ای که نمیرد، تو هر روز در کاری هستی، تویی جانشین

مُحَمَّدٍ، وَ ناصِرُ مُحَمَّدٍ، وَمُفَضِّلُ مُحَمَّدٍ، اسْئَلُکَ انْ تَنْصُرَ وَصِیَّ مُحَمَّدٍ،

و یاور و برتری دهنده محمّد از تو می خواهم که وصیّ و

وَخَلیفَهَ مُحَمَّدٍ، وَ الْقآئِمَ بِالْقِسْطِ مِنْ اوْصِیآءِ مُحَمَّدٍ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِ

جانشین محمّد و قیام کننده به عدل از جانشینان محمّد- که درود تو بر او و بر آنان باد- را

ص :۷۴۸

وَعَلَيْهِمْ، اعْطِفْ عَلَيْهِمْ نَصْرَكَ، يا لا الهَ الَّا انْتَ، بِحَقِّ لا الهَ إلَّاانْتَ، صَلِ

یاری کنی، یاریت را متوجّه ایشان کن، ای که معبودی جز تو نیست به حقّ این که معبودی جز تو نیست،

عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنی مَعَهُمْ فِی الدُّنْیا وَ الْأخِرَهِ، وَاجْعَلْ

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا در دنیا و آخرت همراه ایشان قرار ده

عاقِبَهَ امْری الی غُفْرانِکَ وَ رَحْمَتِکَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، وَ کَذلِکَ نَسَبْتَ

و پایان کارم را آمرزش و رحمتت قرار ده، ای مهربان ترین مهربانان، و همچنین ای آقا

نَفْسَکَ یا سَیِّدی بِاللُّطْفِ، بَلی انَّکَ لَطیفٌ، فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ

و سرورم خودت را به محبّت نسبت داده ای، آری تو براستی با محبّتی، پس بر محمّد و خاندان پاکش درود

مُحَمَّدٍ، وَالْطُفْ بی لِما تَشآءُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

فرست، و در آنچه می خواهی به من محبّت کن، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

وَارْزُقْنِی الْحَجَّ وَ الْعُمْرَهَ فی عامِنا هذا، وَ تَطَوَّلْ عَلَیَّ بِجَمیعِ حَوآئِجی

و حجّ و عمره را در این سال روزیم گردان، و با برآوردن همه حاجتهای دنیوی

لِلْأخِرَهِ وَالدُّنْیا* سپس سه مرتبه می گویی: اسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّی وَاتُوبُ الَیْهِ، انَ

و اخرویم بر من منّت گذار،****** از خدایی که پروردگار من است طلب آمرزش کرده و به سوی او توبه می کنم، که

رَبِّی قَریبٌ مُجیبٌ، اسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّی وَاتُوبُ الَیْهِ، انَّ رَبی رَحیمٌ وَدُودٌ،

پروردگار من نزدیک و اجابت کننده است، از خدایی که پروردگار من است طلب آمرزش کرده و به سوی او توبه می کنم، که پروردگارم مهربان و با محبّت است،

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّی وَاتُوبُ الَیْهِ، انَّهُ کانَ غَفَّاراً، اللهُمَّ اغْفِرْ لی انَّکَ ارْحَمُ

از خدایی که پرورگار من است طلب آمرزش کرده و به سوی او توبه می کنم، که او بسیار آمرزنده است، خدایا مرا بیامرز که تو مهربان ترین

الرَّاحِمینَ، رَبِّ انّی عَمِلْتُ سُوءاً وَظَلَمْتُ نَفْسی فَاغْفِرْ لی انَّهُ لا یَغْفِرُ

مهربانانی، پروردگارا من بد کرده و به خود ستم نمودم، پس مرا بیامرز که براستی کسی

الذُّنُوبَ الَّا انْتَ، اسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذی لا الهَ الَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ، الْحَلیمُ

جز تو گناهان را نیامرزد، طلب آمرزش می کنم از خدایی که معبودی جز او زنده و پاینده نیست، او شکیبا،

الْعَظیمُ الْکَریمُ، الْغَفَّارُ لِلذَّنْبِ الْعَظیمِ، وَاتُوبُ الَیْهِ، اسْتَغْفِرُ اللَّهَ انَّ اللَّهَ

بزرگ، بزرگوار، آمرزنده گناه بزرگ است و به سوی او توبه می کنم، از خدا طلب آمرزش می کنم که خدا

کانَ غَفُوراً رَحیماً.

آمرزنده و مهربان است.

پس از آن، این دعا را می خوانی:

اللَّهُمَّ إنّی اسْئَلُکَ انْ تُصلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَجْعَلَ فیما

خدایا از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و در آنچه

تَقْضی وَتُقَدِّرُ مِنَ الْأَمْرِ الْعَظیمِ الْمَحْتُومِ فی لَیْلَهِ الْقَدْرِ، مِنَ الْقَضآءِ الَّذی

حکم کرده و مقدّر فرمودی از فرمان بزرگ حتمی در شب قدر، از حکمی که

لا یُرَدُّ وَلا یُبَدَّلُ، انْ تَکْتُبَنی مِنْ حُجَّاجِ بَیْتِکَ الْحَرامِ، الْمَبْرُورِ حَجُّهُمْ،

تغییر و تبدیلی در آن نیست که نام مرا در میان حجّاج خانه ات ثبت کنی، حجّاجی که حجّشان پذیرفته

الْمَشْکُورِ سَعْیُهُمْ، الْمَغْفُورِ ذُنُوبُهُمْ، الْمُکَفَّرِ عَنْهُمْ سَیِّئاتُهُمْ، وَانْ تَجْعَلَ

و تلاششان مورد سپاس و گناهانشان آمرزیده و بدیهایشان بخشیده شده است، و در آنچه

فیما تَقْضی وَتُقَدِّرُ، انْ تُطیلَ عُمْری وَتُوَسِّعَ فی رِزْقی وَتُؤَدِّیَ عَنّی

حکم کرده و مقدّر می کنی عمرم را طولانی و روزیم را وسیع و امانت و قرضم را

امانَتی وَدَیْنی آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ، اللهُمَّ اجْعَلْ لی مِنْ امْری فَرَجاً

ادا شده قرار دهی، دعایم را مستجاب کن ای پروردگار جهانیان، خدایا در کارم گشایش

وَمَخْرَجاً، وَارْزُقْنی مِنْ حَیْثُ احْتَسِبُ وَمِنْ حَیْثُ لا احْتَسِبُ،

و محل خروجی قرار ده و از جایی که می پندارم و نمی پندارم روزیم ده،

وَاحْرُسْنی مِنْ حَیْثُ احْتَرِسُ وَمِنْ حَیْثُ لا احْتَرِسُ، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

و از جایی که خود را حفظ می کنم و جایی که حفظ نمی کنم مرا حفظ کن، و بر محمّد

وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَسَلِّمْ کَثیراً.(۱)

و خاندان پاکش درود و سلام فراوان فرست.

۲- در هر روز از ماه رمضان این تسبیحات را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است بخواند. این تسبیحات ده بخش است

و هر بخش از آن مشتمل بر ده تسبیح است:

* سُبْحانَ اللَّهِ بارِئِ النَّسَمِ، سُبْحانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ

منزّه است خدا آفریننده هر دم زنی، منزّه است خدای صورت ده، منزّه است خدا آفریننده

ص: ۷۵۰

۱- [۹۸۶]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۱۰ و اقبال، صفحه ۸۹، با اندکی تفاوت.(مرحوم سیّد بن طاووس در اقبال نقل می کند که این دعا را امام باقر علیه السلام در هر روز از ماه رمضان می خواند).

الْأَزْواجِ كُلِّها، سُبْحانَ اللَّهِ جاعِلِ الظُّلُماتِ وَالنُّورِ، سُبْحانَ اللَّهِ فالِقِ

همه موجودات جُفت، منزّه است خدا مقرّر كننده تاريكيها و روشنى، منزّه است خدا شكافنده

الْحَبِّ وَالنَّوى سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ كُلِّ شَىْ ءٍ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ ما يُرى

دانه و هسته منزّه است خدا آفريننده هر چيز، منزّه است خدا آفريننده آنچه ديده شود

وَما لا يُرى سُبْحانَ اللَّهِ مِدادَ كَلِماتِهِ، سُبْحانَ اللَّهِ رَبِّ الْعالَمينَ،

و آنچه ديده نشود، منزّه است خدا به مقدار كلمات نامنتهايش، منزّه است خدا پروردگار جهانيان،

سُبْحانَ اللَّهِ السَّميعِ الَّذى لَيْسَ شَىْ ءٌ اسْمَعَ مِنْهُ، يَسْمَعُ مِنْ فَوْقِ عَرْشِهِ

منزّه است خداى شنوايى كه چيزى شنواتر از او نيست، مى شنود از بالاى عرش خود

ما تَحْتَ سَبْعِ ارَضينَ، وَيَسْمَعُ ما فى ظُلُماتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ، وَيَسْمَعُ

آنچه را در زير هفت زمين است و مى شنود آنچه را در تاريكيهاى بيابان و درياست و مى شنود

الْأَنينَ وَالشَّكْوى وَيَسْمَعُ السِّرَّ وَاخْفى وَيَسْمَعُ وَساوِسَ الصُّدُورِ، وَلا

ناله و شكايت را و مى شنود پنهان و پنهان تر از پنهان را و مى شنود وسوسه هاى سينه ها را

يُصِمُّ سَمْعَهُ صَوْتٌ* سُبْحانَ اللَّهِ بارِئِ النَّسَمِ، سُبْحانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ،

و كر نكند شنواييش را صدايى* منزّه است خدا آفريننده هر دم زنى، منزّه است خداى صورت بخش،

سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ الْأَزْواجِ كُلِّها، سُبْحانَ اللَّهِ جاعِلِ الظُّلُماتِ وَالنُّورِ،

منزّه است خدا آفريننده همه موجودات جُفت، منزّه است خدا مقرر دارنده تاريكيها و روشنى،

سُبْحانَ اللَّهِ فالِقِ الْحَبِّ وَالنَّوى سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ كُلِّ شَىْ ءٍ، سُبْحانَ

منزّه است خدا شكافنده دانه و هسته، منزّه است خدا آفريننده هر چيز، منزّه است

اللَّهِ خالِقِ ما يُرى وَما لا يُرى سُبْحانَ اللَّهِ مِدادَ كَلِماتِهِ، سُبْحانَ اللَّهِ

خدا آفريننده آنچه ديده شود و آنچه ديده نشود، منزّه است خدا به مقدار كلمات نامنتهايش، منزّه است خدا

رَبِّ الْعالَمینَ، سُبْحانَ اللَّهِ الْبَصیرِ الَّذی لَیْسَ شَیْ ءٌ ابْصَرَ مِنْهُ، یُبْصِرُ مِنْ

پروردگار جهانیان، منزّه است خدای بینایی که چیزی بیناتر از او نیست می بیند از

فَوْقِ عَرْشِهِ ما تَحْتَ سَبْعِ ارَضینَ، وَیُبْصِرُ ما فی ظُلُماتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ،

بالای عرش خود آنچه در زیر هفت زمین است و می بیند آنچه را در تاریکیهای خشکی و دریاست

لا تُدْرِکُهُ الْأَبْصارُ وَهُوَ یُدْرِکُ الْأَبْصارَ، وَهُوَ اللَّطیفُ الْخَبیرُ، لا تُغْشی

دیدگان او را درک نکند ولی او درک کند دیدگان را و اوست دقیق و کاردان دیده اش را

بَصَرَهُ الظُّلْمَهُ، وَلا یُسْتَتَرُ مِنْهُ بِسِتْرٍ، وَلا یُواری مِنْهُ جِدارٌ، وَلا یَغیبُ

تاریکی نپوشاند و بوسیله پرده چیزی از او مستور نماند و دیوار چیزی را از او پنهان نکند و نادیده نماند

عَنْهُ بَرٌّ وَلا بَحْرٌ، وَلا یَکِنُّ مِنْهُ جَبَلٌ ما فی اصْلِهِ، وَلا قَلْبٌ ما فیهِ، وَلا

از دید او هیچ خشکی و نه دریایی و هیچ کوهی نتواند مخفی کند از او آنچه را در ریشه و در زیر خود دارد و نه دلی آنچه را در خود دارد و نه

جَنْبٌ ما فی قَلْبِهِ، وَلا یَسْتَتِرُ مِنْهُ صَغیرٌ وَلا کَبیرٌ، وَلا یَسْتَخْفی مِنْهُ

پهلویی آنچه را در دل دارد و نتواند بپوشاند خود را از او کوچکی و نه بزرگی، و پنهانی نتواند جست از او

صَغیرٌ لِصِغَرِهِ، وَلا یَخْفی عَلَیْهِ شَیْ ءٌ فِی الْأَرْضِ وَلا فِی السَّمآءِ، هُوَ

کوچکی بخاطر خردیش و مخفی نماند بر اوچیزی در زمین و نه در آسمان اوست

الَّذی یُصَوِّرُکُمْ فِی الْأَرْحامِ کَیْفَ یَشآءُ، لا الهَ الَّا هُوَ الْعَزیزُ الْحَکیمُ*

که صورت بندد شما را در رحمها هر طور که خواهد معبودی جز او نیست که نیرومند و فرزانه است*

سُبْحانَ اللَّهِ بارِئِ النَّسَمِ، سُبْحانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ

منزّه است خدا پدیدآرنده هر دم زنی، منزّه است خدای صورت بخش، منزّه است خدا آفریننده

الْأَزْواجِ کُلِّها، سُبْحانَ اللَّهِ جاعِلِ الظُّلُماتِ وَالنُّورِ، سُبْحانَ اللَّهِ فالِقِ

همه موجودات جفت، منزّه است خدا مقرّر کننده تاریکیها و روشنی، منزّه است خدا شکافنده

الْحَبِّ وَالنَّوی سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ کُلِّ شَیْ ءٍ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ ما یُری

دانه و هسته، منزّه است خدا آفریننده هر چیز، منزّه است خدا آفریننده آنچه دیدنی

وَما لا یُری سُبْحانَ اللَّهِ مِدادَ کَلِماتِهِ، سُبْحانَ اللَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ،

و آنچه نادیدنی است، منزّه است خدا به مقدار کلمات نامنتهایش، منزّه است خدا پروردگار جهانیان،

سُبْحانَ اللَّهِ الَّذی یُنْشِئُ السَّحابَ الثِّقالَ، وَیُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ،

منزّه است خدایی که بوجود آورد ابرهای سنگین را و تسبیح گوید رعد به حمد او

وَالْمَلائِکَهُ مِنْ خیفَتِهِ، وَیُرْسِلُ الصَّواعِقَ فَیُصیبُ بِها مَنْ یَشآءُ، وَیُرْسِلُ

و فرشتگان از بیم او و بفرستد صاعقه ها را و دچار سازد بدان هر که را خواهد و

الرِّیاحَ بُشْراً بَیْنَ یَدَیْ رَحْمَتِهِ، وَیُنَزِّلُ الْمآءَ مِنَ السَّمآءِ بِکَلِمَتِهِ، وَیُنْبِتُ

بادها را نویدی از پیشاپیش رحمت خود فرستد و آب باران را از آسمان بوسیله امر خود فرو فرستد

النَّباتَ بِقُدْرَتِهِ، وَیَسْقُطُ الْوَرَقُ بِعِلْمِهِ، سُبْحانَ اللَّهِ الَّذی لا یَعْزُبُ عَنْهُ

و گیاه را به قدرت کامله خویش برویاند و برگ درختان را به علم خود فروریزد منزّه است خدایی که پنهان نماند از او

مِثْقالُ ذَرَّةٍ فِی الْأَرْضِ وَلا فِی السَّمآَءِ، وَلا اصْغَرُ مِنْ ذلِکَ، وَلا اكْبَرُ الَّا

هموزن ذره ای در زمین و نه در آسمان و نه کوچکتر از آن و نه بزرگتر جز آن که

فی کِتابٍ مُبینٍ* سُبْحانَ اللَّهِ بارِئِ النَّسَمِ، سُبْحانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ،

در دفتری روشن است* منزّه است خدا پدید آرنده هر دم زنی، منزّه است خدای صورت بخش،

سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ الْأَزْواجِ كُلِّها، سُبْحانَ اللَّهِ جاعِلِ الظُّلُماتِ وَالنُّورِ،

منزّه است خدا آفریننده همه موجودات جفت، منزّه است خدا مقرر دارنده تاریکیها و روشنی،

سُبْحانَ اللَّهِ فالِقِ الْحَبِّ وَالنَّوی سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ كُلِّ شَیْ ءٍ، سُبْحانَ

منزّه است خدا شکافنده دانه و هسته، منزّه است خدا آفریننده هر چیز، منزّه است

اللَّهِ خالِقِ ما یُری وَما لا یُری سُبْحانَ اللَّهِ مِدادَ كَلِماتِهِ، سُبْحانَ اللَّهِ

خدا آفریننده هر چه دیدنی است و هر چه نادیدنی است، منزّه است خدا به مقدار کلمات نامنتهایش، منزّه است خدا

رَبِّ الْعالَمینَ، سُبْحانَ اللَّهِ الَّذی یَعْلَمُ ما تَحْمِلُ كُلُّ انْثی وَما تَغیضُ

پروردگار جهانیان، منزّه است خدایی که می داند آنچه بار دارد هر حیوان ماده ای و آنچه در

الْأَرْحامُ وَما تَزْدادُ، وَكُلُّ شَیْ ءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدارٍ، عالِمُ الْغَیْبِ وَالشَّهادَهِ،

رحمها کم شود و آنچه بیفزاید و هر چیزی را نزد او اندازه ای است دانای غیب و شهود

الْكَبیرُ الْمُتَعالُ، سَوآءٌ مِنْكُمْ مَنْ اسَرَّ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ، وَمَنْ هُوَ

و بزرگ و والاست برای او یکسان است هر که از شما سخن آهسته کند یا بلند کند و هر که به

مُسْتَخْفٍ بِاللَّیْلِ وَسارِبٌ بِالنَّهارِ، لَهُ مُعَقِّباتٌ مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ،

شب پنهان گردد و یا رهرو شود در روز برای خدا فرشتگانی پیاپی است از جلوی روی انسان و از پشت سرش

یَحْفَظُونَهُ مِنْ امْرِ اللَّهِ، سُبْحانَ اللَّهِ الَّذی یُمیتُ الْأَحْیآءَ وَیُحْیِی الْمَوْتی

که او را به فرمان خدا محافظت کنند منزّه است خدایی که بمیراند زندگان را و زنده کند مردگان را

وَيَعْلَمُ ما تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ، وَيُقِرُّ فِی الْأَرْحامِ ما يَشآءُ الی اجَلٍ

و می داند آنچه را زمين از ايشان بكاهد و مستقر كند در رحمها آنچه را خواهد تا

مُسَمّیً* سُبْحانَ اللَّهِ بارِئِ النَّسَمِ، سُبْحانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ، سُبْحانَ اللَّهِ

مدتی معين* منزّه است خدا پديد آرنده هر دم زنی، منزّه است خدای صورت بخش، منزّه است خدا

خالِقِ الْأَزْواجِ كُلِّها، سُبْحانَ اللَّهِ جاعِلِ الظُّلُماتِ وَالنُّورِ، سُبْحانَ اللَّهِ

آفريننده موجودات جفت همگی، منزّه است خدا مقرّر دارنده تاريكيها و روشنی، منزّه است خدا

فالِقِ الْحَبِّ وَالنَّوى سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ كُلِّ شَىْ ءٍ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ ما

شکافنده دانه و هسته، منزّه است خدا آفریننده هر چیزی، منزّه است خدا آفریننده هر چه

يُرى وَما لا يُرى سُبْحانَ اللَّهِ مِدادَ كَلِماتِهِ، سُبْحانَ اللَّهِ رَبِّ الْعالَمينَ،

دیدنی است و هر چه نادیدنی است، منزّه است خدا به مقدار کلماتش، منزّه است خداپروردگار جهانیان،

سُبْحانَ اللَّهِ مالِكِ الْمُلْكِ، تُؤْتِى الْمُلْكَ مَنْ تَشآءُ، وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ

منزّه است خدا مالک پادشاهی، بدهی سلطنت را به هر که خواهی و بگیری آن را از

تَشآءُ، وَتُعِزُّ مَنْ تَشآءُ، وَتُذِلُّ مَنْ تَشآءُ، بِيَدِكَ الْخَيْرُ، اِنَّكَ عَلى كُلِّ شَىْ ءٍ

هرکه خواهی و عزت بخشی هر که را خواهی و خوار کنی هر که را خواهی هر چه خیراست بدست توست و تو بر هر چیز

قَديرٌ، تُولِجُ اللَّيْلَ فِى النَّهارِ، وَتُولِجُ النَّهارَ فِى اللَّيْلِ، تُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ

توانایی درآوری شب را در روز و درآوری روز را در شب بیرون آوری زنده را

الْمَيِّتِ، وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَىِّ، وَتَرْزُقُ مَنْ تَشآءُ بِغَيْرِ حِسابٍ*

از مرده و برون آوری مرده را از زنده و روزی دهی هر که را خواهی بی حساب*

سُبْحانَ اللَّهِ بارِئِ النَّسَمِ، سُبْحانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ

منزّه است خدا آفریننده هر دم زنی، منزّه است خدای صورت بخش، منزّه است خدا آفریننده

الْأَزْواجِ كُلِّها، سُبْحانَ اللَّهِ جاعِلِ الظُّلُماتِ وَالنُّورِ، سُبْحانَ اللَّهِ فالِقِ

موجودات جفت همگی، منزّه است خدا مقرر کننده تاریکیها و روشنی، منزّه است خدا شکافنده

الْحَبِّ وَالنَّوى سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ كُلِّ شَىْ ءٍ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ ما يُرى

دانه و هسته، منزّه است خدا آفریننده هر چیز، منزّه است خدا آفریننده هر دیدنی

وَما لا يُرى سُبْحانَ اللَّهِ مِدادَ كَلِماتِهِ، سُبْحانَ اللَّهِ رَبِّ الْعالَمينَ،

و نادیدنی، منزّه است خدا به مقدار کلمات نامنتهایش، منزّه است خدا پروردگار جهانیان،

سُبْحانَ اللَّهِ الَّذی عِنْدَهُ مَفاتِحُ الْغَیْبِ لا یَعْلَمُها الَّا هُوَ، وَیَعْلَمُ ما فِی الْبَرِّ

منزّه است خدایی که نزد اوست کلیدهای غیب و نمی داند آنها را جز او و می داند هر چه در خشکی

وَالْبَحْرِ، وَما تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَهٍ الَّا یَعْلَمُها، وَلا حَبَّهٍ فی ظُلُماتِ الْأَرْضِ،

و دریاست و نیفتد برگی از درخت جز آن که بداند آن را و نیست دانه ای در تاریکیهای زمین

وَلا رَطْبٍ وَلا یابِسٍ الَّا فی کِتابٍ مُبینٍ* سُبْحانَ اللَّهِ بارِئِ النَّسَمِ،

و نه تر و نه خشکی جز این که در نامه ای روشن است* منزّه است خدا پدید آرنده هر دم زنی،

ص: ۷۵۴

سُبْحانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ الْأَزْواجِ کُلِّها، سُبْحانَ اللَّهِ

منزّه است خدای صورت بخش، منزّه است خدا آفریننده هر موجود جفت همگی، منزّه است خدا

جاعِلِ الظُّلُماتِ وَالنُّورِ، سُبْحانَ اللَّهِ فالِقِ الْحَبِّ وَالنَّوی سُبْحانَ اللَّهِ

مقرّر دارنده تاریکیها و روشنی، منزّه است خدا شکافنده دانه و هسته، منزّه است خدا

خالِقِ کُلِّ شَیْ ءٍ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ ما یُری وَما لایُری سُبْحانَ اللَّهِ

آفریننده هر چیز، منزّه است خدا آفریننده هر دیدنی و هر نادیدنی، منزّه است خدا

مِدادَ کَلِماتِهِ، سُبْحانَ اللَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، سُبْحانَ اللَّهِ الَّذی لا یُحْصی

به مقدار کلمات نامتناهیش، منزّه است خدا پروردگار جهانیان، منزّه است خدایی که شماره نتوانند کرد

مِدْحَتَهُ الْقآئِلُونَ، وَلا یَجْزی بالائِهِ الشَّاکِرُونَ الْعابِدُونَ، وَهُوَ کَما قالَ

مدحش را گویندگان و پاداش ندهند نعمتهایش را سپاسگزاران پرستش کننده و او چنان است که گفته

وَفَوْقَ ما یَقُولُ الْقائلُونَ، وَاللَّهُ سُبْحانَهُ کَما اثْنی عَلی نَفْسِهِ، وَلا

و برتر از آن است که گویندگان گویند و خدای سبحان چنان است که خودش خویشتن را ستوده

یُحیطُونَ بِشَیْ ءٍ مِنْ عِلْمِهِ الَّا بِما شآءَ، وَسِعَ کُرْسِیُّهُ السَّماواتِ وَالْأَرْضَ، و

رسایی ندارند به چیزی از دانشش جز بدانچه خود او خواهد قلمرو او آسمانهاو زمین را فراگرفته

وَلا یَؤُدُهُ حِفْظُهُما وَهُوَ الْعَلِیُّ الْعَظیمُ* سُبْحانَ اللَّهِ بارِئِ النَّسَمِ، سُبْحانَ

و سنگینی نمی کند بر او نگهداشتن آن دو و او والا و بزرگ است* منزّه است خدا پدیدآرنده هر دم زنی منزّه است

اللَّهِ الْمُصَوِّرِ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ الْأَزْواجِ کُلِّها، سُبْحانَ اللَّهِ جاعِلِ

خدای صورت بخش، منزّه است خدا آفریننده هر جفت همگی، منزّه است خدا مقرّر دارنده

الظُّلُماتِ وَالنُّورِ، سُبْحانَ اللَّهِ فالِقِ الْحَبِّ وَالنَّوی سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ

تاریکیها و روشنی، منزّه است خدا شکافنده دانه و هسته، منزّه است خدا آفریننده

كُلِّ شَىْ ءٍ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ ما يُرى وَما لا يُرى سُبْحانَ اللَّهِ مِدادَ

هر چيز، منزّه است خدا آفريننده هر ديدنى و هرناديدنى، منزّه است خدا به مقدار

كَلِماتِهِ، سُبْحانَ اللَّهِ رَبِّ الْعالَمينَ، سُبْحانَ اللَّهِ الَّذى يَعْلَمُ ما يَلِجُ فِى

كلماتش منزّه است خدا پروردگار جهانيان، منزّه است آن خدايى كه مى داند آنچه فرو رود در

الْأَرْضِ وَما يَخْرُجُ مِنْها، وَما يَنْزِلُ مِنَ السَّمآءِ وَما يَعْرُجُ فيها، وَلا

زمين و آنچه بيرون آيد از آن و آنچه فرو ريزد از آسمان و آنچه بالا رود در آن

يَشْغَلُهُ ما يَلِجُ فِی الْأَرْضِ وَمایَخْرُجُ مِنْها، عَمَّا یَنْزِلُ مِنَ السَّمآءِ وَما

و سرگرمش نکند آنچه فرو رود در زمین و آنچه بیرون آید از آن از آنچه فرود آید از آسمان و آنچه

یَعْرُجُ فیها، وَلا یَشْغَلُهُ ما یَنْزِلُ مِنَ السَّمآءِ وَما یَعْرُجُ فیها، عَمَّا یَلِجُ فِی

بالا رود در آن و سرگرمش نکند آنچه فرود آید از آسمان و آنچه بالا رود در آن از آنچه فرو رود در

الْأَرْضِ وَما یَخْرُجُ مِنْها، وَلا یَشْغَلُهُ عِلْمُ شَیْ ءٍ عَنْ عِلْمِ شَیْ ءٍ، وَلا

زمین و آنچه بیرون آید از آن و سرگرمش نکند علم به چیزی از علم به چیز دیگر

یَشْغَلُهُ خَلْقُ شَیْ ءٍ عَنْ خَلْقِ شَیْ ءٍ، وَلا حِفْظُ شَیْ ءٍ عَنْ حِفْظِ شَیْ ءٍ، وَلا

و سرگرمش نکند آفریدن چیزی از آفریدن چیز دیگر و نه نگهداری چیزی از نگهداری چیز دیگر و چیزی

یُساویهِ شَیْ ءٌ، وَلا یَعْدِلُهُ شَیْ ءٌ، لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْ ءٌ، وَهُوَ السَّمیعُ الْبَصیرُ*

با او مساوی نیست و چیزی معادل او نیست و چیزی مانند او نیست و او شنوا و بینا است*

سُبْحانَ اللَّهِ بارِئِ النَّسَمِ، سُبْحانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ

منزّه است خدا پدید آرنده هر دم زنی، منزّه است خدای صورت بخش، منزّه است خدا آفریننده

الْأَزْواجِ کُلِّها، سُبْحانَ اللَّهِ جاعِلِ الظُّلُماتِ وَالنُّورِ، سُبْحانَ اللَّهِ فالِقِ

هر موجود جفت، منزّه است خدا مقرّر دارنده تاریکیها و روشنی، منزّه است خدا شکافنده

الْحَبِّ وَالنَّوی سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ کُلِّ شَیْ ءٍ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ ما یُری

دانه و هسته، منزّه است خدا آفریننده هر چیز، منزّه است خدا آفریننده هر دیدنی

وَما لا یُری سُبْحانَ اللَّهِ مِدادَ کَلِماتِهِ، سُبْحانَ اللَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ،

و هر نادیدنی، منزّه است خدا به مقدار کلمات نامتناهیش، منزّه است خدا پروردگار جهانیان،

سُبْحانَ اللَّهِ فاطِرِ السَّماواتِ وَالْأَرْضِ، جاعِلِ الْمَلائِکَهِ رُسُلًا اولی

منزّه است خدا خالق آسمانها و زمین آن که فرشتگان را فرستادگانی مقرر فرمود که آنها دارای

اجْنِحَهٍ، مَثْنی وَثُلاثَ وَرُباعَ، یَزیدُ فِی الْخَلْقِ ما یَشآءُ، انَّ اللَّهَ عَلی کُلِ

بالهایند دوتا دوتا و سه تا سه تا و چهارتا چهارتا و بیفزاید در خلقت هر چه بخواهد و براستی خدابر هر

شَیْ ءٍ قَدیرٌ، ما یَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَهٍ فَلا مُمْسِکَ لَها، وَما یُمْسِکْ فَلا

چیز توانا است هر رحمتی را که خدا گشاید کسی بستن آن نتواند و هر چه را خدا بندد پس

مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ، وَهُوَ الْعَزیزُ الْحَکیمُ* سُبْحانَ اللَّهِ بارِئِ النَّسَمِ،

از او کسی آن را نگشاید و او است نیرومند فرزانه* منزّه است خدا آفریننده هر دم زنی،

سُبْحانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ الْأَزْواجِ کُلِّها، سُبْحانَ اللَّهِ

منزّه است خدای صورت بخش، منزّه است خدا آفریننده هر موجود جفت همگی، منزّه است خدا

جاعِلِ الظُّلُماتِ وَالنُّورِ، سُبْحانَ اللَّهِ فالِقِ الْحَبِّ وَالنَّوی سُبْحانَ اللَّهِ

مقرر دارنده تاریکیها و روشنی، منزّه است خدا شکافنده دانه و هسته، منزّه است خدا

خالِقِ کُلِّ شَیْ ءٍ، سُبْحانَ اللَّهِ خالِقِ ما یُری وَما لا یُری سُبْحانَ اللَّهِ

آفریننده هر چیز، منزّه است خدا آفریننده دیدنیها ونادیدنیها، منزّه است خدا

مِدادَ کَلِماتِهِ، سُبْحانَ اللَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، سُبْحانَ اللَّهِ الَّذی یَعْلَمُ ما فِی

به مقدار کلمات نامنتهایش، منزّه است خدا پروردگار جهانیان، منزّه است خدایی که می داند آنچه را در

السَّماواتِ وَما فِی الْأَرْضِ، ما یَکوُنُ مِنْ نَجْوی ثَلاثَهٍ الَّا هُوَ رابِعُهُمْ،

آسمانها و آنچه را در زمین است، نباشد گفتگوی سرّی و رازگویی سه نفری جز این که او چهارمین آنهاست

وَلا خَمْسَهٍ الَّا هُوَ سادِسُهُمْ، وَلا ادْنی مِنْ ذلِکَ وَلا اکْثَرَ الَّا هُوَ مَعَهُمْ

و نه پنج نفری جز این که او ششمین آنهاست و نه کمتر از این و نه بیشتر از این جز این که او با آنهاست

ایْنَما کانُوا، ثُمَّ یُنَبِّئُهُمْ بِما عَمِلُوا یَوْمَ الْقِیامَهِ، انَّ اللَّهَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ عَلیمٌ.(۱)

هر کجا که باشند سپس آگاهشان کند در روز قیامت بدانچه کرده اند براستی خدا بهر چیز داناست.

***

۳- در هر روز از ماه مبارک رمضان، این صلوات خوانده شود که بسیار پرمحتوا و پرارزش است:

انَّ اللَّهَ وَ مَلائِکَتَهُ یُصَلُّونَ عَلَی النَّبِیِّ، یا أَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَیْهِ

همانا خدا و فرشتگانش درود فرستند بر پیامبر ای کسانی که ایمان آورده اید شما هم درود فرستید بر او

وَسَلِّمُوا تَسْلیماً، لَبَّیْکَ یا رَبِّ وَسَعْدَیْکَ وَسُبْحانَکَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی

و سلام کنید سلام کامل، پروردگارا من هم دستورت را اجابت کردم و پی درپی از تو سعادت می خواهم و منزّهی تو خدایا

درود فرست بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَبارِکْ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، کَما صَلَّیْتَ وَبارَکْتَ

محمّد و آل محمّد و برکت ده بر محمّدو آل محمّد چنانچه درود فرستادی و برکت دادی

عَلی اِبْراهیمَ وَآلِ اِبْراهیمَ، اِنَّکَ حَمیدٌ مَجیدٌ، اَللّٰهُمَّ ارْحَمْ مُحَمَّداً وَآلَ

بر ابراهیم و آل ابراهیم براستی تو ستوده و بزرگواری خدایا مهرورز بر محمّد و آل

ص: ۷۵۷

۱- [۹۸۷]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۱۶ و اقبال، صفحه ۹۳ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۰۵.

مُحَمَّدٍ، كَما رَحِمْتَ اِبْراهيمَ وآلَ ابْراهيمَ، انَّکَ حَميدٌ مَجيدٌ، اللّٰهُمَّ سَلِّمْ

محمّد چنانچه مهر ورزيدى بر ابراهيم و آل ابراهيم براستى تو ستوده و بزرگوارى خدايا تحيت و سلام فرست

عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَما سَلَّمْتَ عَلى نُوحٍ فِى الْعالَمينَ، [اللّٰهُمَّ امْنُنْ

بر محمّد و آل محمّد چنانچه تحيت فرستادى بر حضرت نوح در ميان جهانيان خدايا نعمت بخش

عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَما مَنَنْتَ عَلى مُوسى وَهرُونَ، اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلى

بر محمّد و آل محمّد چنانچه نعمت بخشيدى بر موسى و هارون خدايا درود فرست بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَما شَرَّفْتَنا بِهِ (۱)، اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

محمّد و آل محمّد چنانچه ما را بدو شرافت دادى خدايا درود فرست بر محمّد و آل محمّد

كَما هَدَيْتَنا بِهِ، اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْعَثْهُ مَقاماً مَحْمُوداً

چنانچه ما را بدو راهنمايى كردى خدايا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و به مقام ستوده اى برانگيزانش

يَغْبِطُهُ بِهِ الْأَوَّلُونَ وَالْأخِرُونَ، عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ السَّلامُ كُلَّما طَلَعَتْ

كه اوّلين و آخرين بر او غبطه خورند، بر محمّد و آلش سلام باد هر زمان كه

شَمْسٌ اوْ غَرَبَتْ، عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ السَّلامُ كُلَّما طَرَفَتْ عَيْنٌ اوْ بَرَقَتْ،

برآيد خورشيد يا غروب كند بر محمّد و آلش سلام باد هر زمان كه پلك چشمى بهم خورد يابرقى زند،

عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ السَّلامُ كُلَّما ذُكِرَ السَّلامُ، عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ السَّلامُ كُلَّما

بر محمّد و آلش سلام باد هر زمان كه ذكر سلامى شود، بر محمّد و آلش سلام باد هر

سَبَّحَ اللّٰهَ مَلَكٌ اوْ قَدَّسَهُ، السَّلامُ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِى الْأَوَّلينَ، وَالسَّلامُ

زمان كه تسبيح خدا كند فرشته اى يا تقديسش كند سلام بر محمّد و آلش در ميان اوّلين و سلام

عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِى الْأخِرينَ، وَالسَّلامُ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِى الدُّنْيا

بر محمّد و آلش در آخرين و سلام برمحمّد و آلش در دنيا

وَالأْخِرَهِ، اللَّهُمَّ رَبَّ الْبَلَدِ الْحَرامِ، وَرَبَّ الرُّکْنِ وَالْمَقامِ، وَرَبَّ الْحِلِ

و آخرت خدایا ای پروردگار شهر محترم مکه و پروردگار رکن و مقام و پروردگار حل

وَالْحَرامِ، ابْلِغْ مُحَمَّداً نَبِیَّکَ عَنَّا السَّلامَ، اللهُمَّ اعْطِ مُحَمَّداً مِنَ الْبَهآءِ

و حرم از ما به محمّد پیامبرت سلام برسان خدایا عطا کن به محمّد از جلوه

ص :۷۵۸

۱- [۹۸۸]این جملات در اقبال آمده است.

وَالنَّضْرَهِ، وَالسُّرُورِ وَالْکَرامَهِ، وَالْغِبْطَهِ وَالْوَسیلَهِ، وَالْمَنْزِلَهِ وَالْمَقامِ،

و درخشندگی و شادی و بزرگواری و خوش حالی و وسیله و منزلت و مقام

وَالشَّرَفِ وَالرِّفْعَهِ، وَالشَّفاعَهِ عِنْدَکَ یَوْمَ الْقِیامَهِ، افْضَلَ ما تُعْطی احَداً

و شرافت و بلندی مقام و شفاعت نزد تو در روز رستاخیز بهترین چیزی را که عطا کنی به یکی

مِنْ خَلْقِکَ، وَاعْطِ مُحَمَّداً فَوْقَ ما تُعْطِی الْخَلائِقَ مِنَ الْخَیْرِ، اضْعافاً

از خلق خود و عطا کن به محمّد بالاترین خیری را که به خلایق عطا می کنی به چندین برابر

کَثیرَهً لا یُحْصیها غَیْرُکَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، اطْیَبَ

که شماره اش نتواند کسی جز تو خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد پاکترین

وَاطْهَرَ، وَازْکی وَانْمی وَافْضَلَ ما صَلَّیْتَ عَلی احَدٍ مِنَ الْأَوَّلینَ

و پاکیزه ترین و نیکوترین و فزاینده ترین و بهترین درودی که بر یکی از اوّلین

وَالْأخِرینَ، وَعَلی احَدٍ مِنْ خَلْقِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی

و آخرین و بطور کلی بر یکی از خلق خود فرستی ای مهربانترین مهربانان خدایا درود فرست بر

عَلِیٍّ امیرِ الْمُؤْمِنینَ، وَوالِ مَنْ والاهُ، وَعادِ مَنْ عاداهُ، وَضاعِفِ الْعَذابَ

علی امیرمؤمنان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد و دو چندان کن عذابت

عَلی مَنْ شَرِکَ فی دَمِهِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی فاطِمَهَ بِنْتِ نَبِیِّکَ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِ

را بر آن کس که در ریختن خونش شرکت کرد خدایا درود فرست بر فاطمه دختر پیامبرت محمّد بر او

وَآلِهِ السَّلامُ، وَالْعَنْ مَنْ آذی نَبِیَّکَ فیها، اللهُمَّ صَلِّ عَلَی الْحَسَنِ

و آلش سلام باد و لعنت کن کسی که پیامبرت را در مورد دخترش آزرده کرد خدایا درود فرست بر حسن

وَالْحُسَیْنِ امامَیِ الْمُسْلِمینَ، وَوالِ مَنْ والاهُما، وَعادِ مَنْ عاداهُما،

و حسین دو پیشوای مسلمانان و دوست بدار هر که دوستشان دارد و دشمن دار هر که دشمنشان دارد

وَضاعِفِ الْعَذابَ عَلی مَنْ شَرِکَ فی دِمائِهِما، اللهُمَّ صَلِّ عَلی عَلِیِّ بْنِ

و دو چندان کن عذابت را برهرکس که در ریختن خونشان شرکت کرد خدایا درود فرست بر علی بن

الْحُسَیْنِ امامِ الْمُسْلِمینَ، وَوالِ مَنْ والاهُ، وَعادِ مَنْ عاداهُ، وَضاعِفِ

الحسین پیشوای مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش داردو دو چندان کن

الْعَذابَ عَلی مَنْ ظَلَمَهُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدِ بنِ عَلِیٍّ امامِ

عذابت را بر هر که به او ستم کرد خدایا درود فرست بر محمّد بن علی پیشوای

الْمُسْلِمينَ، وَوالِ مَنْ والاهُ، وَعادِ مَنْ عاداهُ، وَضاعِفِ الْعَذابَ عَلی مَنْ

مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد و دو چندان کن عذابت را بر هر که

ظَلَمَهُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ امامِ الْمُسْلِمینَ، وَوالِ مَنْ

بدو ستم کرد خدایا درود فرست بر جعفر بن محمّد پیشوای مسلمانان و دوست دار هر که

والاهُ، وَعادِ مَنْ عاداهُ، وَضاعِفِ الْعَذابَ عَلی مَنْ ظَلَمَهُ، اللهُمَّ صَلِ

دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد و دو چندان کن عذابت را بر هر که به او ستم کرد خدایا درود فرست

عَلی مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ امامِ الْمُسْلِمینَ، وَوالِ مَنْ والاهُ، وَعادِ مَنْ عاداهُ،

بر موسی بن جعفر پیشوای مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد

وَضاعِفِ الْعَذابَ عَلی مَنْ شَرِکَ فی دَمِهِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی عَلِیِّ بْنِ

و دو چندان کن عذابت را بر هر کس که در ریختن خونش شرکت کرد خدایا درود فرست بر علی بن

مُوسی امامِ الْمُسْلِمینَ، وَوالِ مَنْ والاهُ، وَعادِ مَنْ عاداهُ، وَضاعِفِ

موسی پیشوای مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد و دو چندان کن

الْعَذابَ عَلی مَنْ شَرِکَ فی دَمِهِ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ امامِ

عذابت را بر هر کس که در ریختن خونش شرکت کرد خدایا درود فرست بر محمّد بن علی پیشوای

الْمُسْلِمینَ، وَوالِ مَنْ والاهُ، وَعادِ مَنْ عاداهُ، وَضاعِفِ الْعَذابَ عَلی مَنْ

مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد و دو چندان کن عذابت را بر هر کس

ظَلَمَهُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی عَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ امامِ الْمُسْلِمینَ، وَوالِ مَنْ والاهُ،

که بدو ستم کرد خدایا درود فرست بر علی بن محمّد پیشوای مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد

وَعادِ مَنْ عاداهُ، وَضاعِفِ الْعَذابَ عَلی مَنْ ظَلَمَهُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلَی

و دشمن دار هر که دشمنش دارد و دو چندان کن عذابت را بر هر کس که بدو ستم کرد خدایا درود فرست بر

الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ امامِ الْمُسْلِمينَ، وَوالِ مَنْ والاهُ، وَعادِ مَنْ عاداهُ،

حسن بن علی پیشوای مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد

وَضاعِفِ الْعَذابَ عَلی مَنْ ظَلَمَهُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلَی الْخَلَفِ مِنْ بَعْدِهِ امامِ

و دو چندان کن عذابت را بر هر کس که بدو ستم کرده خدایا درود فرست بر یادگار پس از او پیشوای

الْمُسْلِمینَ، وَوالِ مَنْ والاهُ، وَعادِ مَنْ عاداهُ، [وَعَجِّلْ فَرَجَهُ (۱)]، اللهُمَ

مسلمانان و دوست دار هر که دوستش داردو دشمن دار هر که دشمنش دارد و در فرجش شتاب فرما خدایا

۱- [۹۸۹]این جمله در اقبال آمده است.

صَلِّ عَلَى الْقاسِمِ وَالطَّاهِرِ ابْنَیْ نَبِیِّکَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلَی رُقَیَّهَ بِنْتِ نَبِیِّکَ،

درود فرست بر قاسم و طاهر پسران پیامبرت خدایا درود فرست بر رقیه دختر پیامبرت

وَ الْعَنْ مَنْ آذی نَبِیَّکَ فیها، اللهُمَّ صَلِّ عَلَی امِّ کُلْثُومَ بِنْتِ نَبِیِّکَ، وَالْعَنْ

و لعنت کن بر آن کس که پیامبرت را در مورد اوآزرد خدایا درود فرست بر ام کلثوم دختر پیامبرت و لعنت کن

مَنْ آذی نَبِیَّکَ فیها، اللهُمَّ صَلِّ عَلَی ذُرِّیَّهِ نَبِیِّکَ، اللهُمَّ اخْلُفْ نَبِیَّکَ فی

کسی را که پیامبرت را در مورد او آزردخدایا درود فرست بر فرزندان پیغمبرت خدایا بجای پیامبرت سرپرستی

اهْلِ بَیْتِهِ، اللهُمَّ مَکِّنْ لَهُمْ فِی الْأَرْضِ، اللهُمَّ اجْعَلْنا مِنْ عَدَدِهِمْ

خاندانش را به عهده گیر خدایا پابرجا کن حکومتشان را در زمین خدایا ما را در زمره عدّه

وَمَدَدِهِمْ، وَانْصارِهِمْ عَلیَ الْحَقِّ فِی السِّرِّ وَالْعَلانِیَهِ، اللَّهُمَّ اطْلُبْ بِذَحْلِهِمْ

و کمک کاران و یاران آنها بر حق قرارمان ده چه در پنهانی و چه آشکارا خدایا بِستان انتقام

وَ وِتْرِهِمْ وَ دِمآئِهِمْ، وَ کُفَّ عَنَّا وَ عَنْهُمْ وَ عَنْ کُلِّ مُؤْمِنٍ وَ مُؤْمِنَهٍ بَأْسَ کُلِ

و قصاص و خونشان را و باز دار از ما و از ایشان و از هر مرد مؤمن و زن با ایمانی شر هر

باغٍ وَ طاغٍ، وَ کُلِّ دآبَّهٍ انْتَ آخِذٌ بِناصِیَتِها، انَّکَ اشَدُّ بَأْساً وَ اشَدُّ تَنْکیلًا.(۱)

ستمگر و سرکش و هر جانوری را که مهارش بدست تو است زیرا تو در سخت گیری از همه سخت تر ومجازات عقوبتت از همه شدیدتر است.

«سیّد بن طاووس» فرموده: آنگاه می گویی: یا عُدَّتی فی کُرْبَتی وَ یا صاحِبی فی

******************** ای ذخیره ام در حال غمزدگی و ای همدمم در

شِدَّتی وَیا وَلِیّی فی نِعْمَتی وَ یا غایَتی فی رَغْبَتی انْتَ السَّاتِرُ

سختی و ای سرپرستم در نعمت و ای منتهای شوق و رغبت من تویی پوشاننده

عَوْرَتی وَ الْمُؤْمِنُ رَوْعَتی وَ الْمُقیلُ عَثْرَتی فَاغْفِرْ لی خَطیئَتی یا

زشتیم و امان بخش ترس و بیمم و نادیده گیر لغزشم بیامرز خطای مرا ای

ارْحَمَ الرَّاحِمینَ* و می گویی: اللهُمَّ انّی ادْعُوکَ لِهَمٍّ لا یُفَرِّجُهُ غَیْرُکَ،

مهربانترین مهربانان********* خدایا تو را بخوانم در مورد اندوهی که برطرفش نکند کسی جز تو

وَلِرَحْمَهٍ لا تُنالُ الَّا بِکَ، وَلِکَرْبٍ لا یَکْشِفُهُ الَّا انْتَ، وَ لِرَغْبَهٍ لا تُبَلَغُ الّا

و در مورد رحمتی که نرسد جز بوسیله تو و برای گرفتگی که برطرفش نکند جز تو و در مورد شوقی که بدان نتوان رسید جز

ص :۷۶۱

۱- [۹۹۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۲۰ و اقبال، صفحه ۹۶ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۰۸(با مقداری تفاوت).

بِکَ، وَلِحاجَهٍ لا یَقْضیها الَّا انْتَ، اللهُمَّ فَکَما کانَ مِنْ شَأْنِکَ ما اذِنْتَ لی

به توفیق تو و در مورد حاجتی که کسی آن را برنیاورد جز تو خدایا هم چنانکه شأن تو بود که به من اجازه فرمودی

بِهِ مِنْ مَسْئَلَتِکَ، وَ رَحِمْتَنی بِهِ مِنْ ذِکْرِکَ، فَلْیَکُنْ مِنْ شَأْنِکَ سَیِّدی

از تو درخواست کنم و بوسیله یادآوریت به من مهر ورزیدی پس ای آقای من از شأن تو باید چنین باشد

الْإِجابَهُ لی فیما دَعَوْتُکَ، وَ عَوآئِدُ الْإِفْضالِ فیما رَجَوْتُکَ، وَالنَّجاهُ

که در آنچه تو را خواندم اجابتم فرمایی و در آنچه امید به تو دارم عایدات فزون بخشی باشد و نجاتم دهی

مِمَّا فَزِعْتُ الَیْکَ فیهِ، فَانْ لَمْ اکُنْ اهْلًا انْ ابْلُغَ رَحْمَتَکَ، فَانَّ رَحْمَتَکَ

از آنچه درباره اش به تو پناه آوردم و اگر من شایستگی ندارم که به رحمت و مهر تو برسم مسلّماً رحمت تو

اهْلٌ انْ تَبْلُغَنی وَ تَسَعَنی وَ انْ لَمْ اکُنْ لِلْإِجابَهِ اهْلًا فَانْتَ اهْلُ الْفَضْلِ،

شایسته است که به من برسد و مرا فراگیرد و اگر من شایستگی اجابت دعا را ندارم ولی تو اهل فضلی

وَرَحْمَتُکَ وَسِعَتْ کُلَّ شَیْ ءٍ، فَلْتَسَعْنی رَحْمَتُکَ، یا الهی یا کَریمُ، اسْئَلُکَ

و رحمتت همه چیز را شامل گردد پس باید مرا هم شامل شود ای خدای من ای خدای کریم از تو خواهم به

بِوَجْهِکَ الْکَریمِ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ اهْلِ بَیْتِهِ، وَ انْ تُفَرِّجَ

حق ذات بزرگوارت که درود فرستی بر محمّد و خاندانش و این که اندوه دلم را بگشایی

هَمّی وَ تَکْشِفَ کَرْبی وَ غَمّی وَ تَرْحَمَنی بِرَحْمَتِکَ، وَ تَرْزُقَنی مِنْ

و گرفتاری و غصه ام را برطرف کنی و به رحمت خود به من رحم کنی و از فضل خود روزیم گردانی

فَضْلِکَ، انَّکَ سَمیعُ الدُّعآءِ، قَریبٌ مُجیبٌ.(۱)

که براستی تو شنوای دعایی و نزدیک و پاسخ دهنده هستی.

***

۴- همچنین در کتب معتبر آمده است در هر روز از ماه مبارک رمضان بخوان:

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ فَضْلِکَ بِافْضَلِهِ، وَکُلَّ فَضْلِکَ فاضِلٌ، اللَّهُمَّ انّی

خدایا از تو خواهم از فضلت از برترین آن و همه فضل تو برتر است خدایا از

اسْئَلُکَ بِفَضْلِکَ کُلِّه، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ رِزْقِکَ بِاعَمِّهِ، وَکُلُّ رِزْقِکَ

تو خواهم به حق فضل تو همگی خدایا از تو خواهم ازروزیت از عمومی ترین آنها (که شامل همه می شود) گرچه تمام روزی تو

۱- [۹۹۱]اقبال، صفحه ۹۸ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۱۰.

عآمٌّ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِرِزْقِکَ کُلِّهِ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ عَطآئِکَ

عمومی است خدایا از تو خواهم به همه اقسام روزیت خدایا از تو خواهم از عطایت

بِاهْنَأِهِ، وَکُلُّ عَطآئِکَ هَنی ءٌ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِعَطآئِکَ کُلِّهِ، اللهُمَّ انّی

از گواراترین عطاها با این که همه انواع عطای تو گواراست خدایا از تو خواهم به همه اقسام عطای تو خدایا از

اسْئَلُکَ مِنْ خَیْرِکَ بِاعْجَلِهِ، وَکُلُّ خَیْرِکَ عاجِلٌ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

تو خواهم از خیر و نیکیت به زودرس ترین آنها در صورتی که تمام نیکیهایت زودرس است خدایا از تو خواهم

بِخَیْرِکَ کُلِّهِ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ احْسانِکَ بِاحْسَنِهِ، وَکُلُّ احْسانِکَ

به همه انواع نیکیت خدایا از تو خواهم بهترین احسانت و همه احسان تو

حَسَنٌ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاحْسانِکَ کُلِّهِ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِما تُجیبُنی

نیکوست خدایا از تو خواهم تمام انواع احسانت را خدایا از تو خواهم بدانچه اجابتم کنی

بِهِ حینَ اسْئَلُکَ، فَاجِبْنی یا اللّهُ، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ

هنگامی که از تو خواهم پس اجابتم کن ای خدا و درود فرست بر محمّد و آل او بنده

الْمُرْتَضی وَرسُولِکَ الْمُصْطَفی وَامینِکَ وَنَجِیِّکَ دُونَ خَلْقِکَ، وَنَجیبِکَ

پسندیده ات و فرستاده برگزیده ات و امین بر وحیت و محرم رازت از میان خلق و نیک گوهرت

مِنْ عِبادِکَ، وَنَبِیِّکَ بِالصِّدْقِ وَحَبیبِکَ، وَصَلِّ عَلی رَسُولِکَ، وَخِیَرَتِکَ

از بندگان تو و پیامبرت براستی و دوستت و دورد فرست بر رسول و برگزیده ات

مِنَ الْعالَمینَ، الْبَشیرِ النَّذیرِ، السِّراجِ الْمُنیرِ، وَعلی اهْلِ بَیْتِهِ

از جهانیان نوید دهنده و ترساننده آن چراغ تابناک و بر خاندان

الْأَبْرارِ الطَّاهِرینَ، وَعَلی مَلائِکَتِکَ الَّذینَ اسْتَخْلَصْتَهُمْ لِنَفْسِکَ،

نیکو و پاکیزه اش و بر فرشتگانت که خالص گرداندی آنها را برای خویش و آنها را

وَحَجَبْتَهُمْ عَنْ خَلْقِکَ، وَعَلی انْبِیآئِکَ الَّذینَ یُنْبِئُونَ عَنْکَ بِالصِّدْقِ،

از خلق خود مستور داشتی و بر پیامبرانت که از تو براستی خبر دهند

وَعَلی رُسُلِکَ الَّذینَ خَصَصْتَهُمْ بِوَحْیِکَ، وَفَضَّلْتَهُمْ عَلَی الْعالَمینَ

و بر رسولانت که به وحی خویش مخصوصشان داشتی و بوسیله رسالتهای خویش بر جهانیان

بِرِسالاتِکَ، وَعَلی عِبادِکَ الصّالِحینَ الَّذینَ ادْخَلْتَهُمْ فی رَحْمَتِکَ،

برتریشان دادی و بر بندگان شایسته ات که داخلشان کردی در رحمتت

ص: ۷۶۳

الْأَئِمَّهِ الْمُهْتَدينَ الرَّاشِدينَ، وَاوْلِيآئِکَ الْمُطَهَّرينَ، وَعَلی جبْرَئیلَ

آن پیشوایان راهنمایی شده و رهبر و دوستان پاکیزه ات و بر جبرئیل

وَمیکآئیلَ وَاسْرافیلَ وَمَلَکِ الْمَوْتِ، وَ مالِکٍ خازِنِ النَّارِ، وَ رِضْوانَ

و میکائیل و اسرافیل و فرشته مرگ و بر «مالک» خزینه دار دوزخ و بر «رضوان»

خازِنِ الْجِنانِ، وَرُوحِ الْقُدُسِ، وَالرُّوحِ الْأَمینِ، وَحَمَلَهِ عَرْشِکَ

خزینه دار بهشت و روح القدس و روح الامین و حاملین مقرّب عرش تو

الْمُقَرَّبینَ، وَعَلی الْمَلَکَیْنِ الْحافِظَیْنِ عَلَیَّ بِالصَّلاهِ، الَّتی تُحِبُّ انْ یُصَلِّیَ

و بر دو فرشته نگهبان من درودی که دوست داری که درود فرستند

بِها عَلَیْهِمْ اهْلُ السَّماواتِ وَاهْلُ الْأَرَضینَ، صَلاهً طَیِّبَهً کَثیرهً، مُبارَکَهً

بدان آسمانیان و زمینیان بر ایشان درودی پاک و بسیار و مبارک

زاکِیَهً نامِیَهً، ظاهِرَهً باطِنَهً، شَریفَهً فاضِلَهً، تُبَیِّنُ بِها فَضْلَهُمْ عَلَی

و پاکیزه و فزاینده و آشکار و پنهان و شریف و برتری که آشکار سازی بدان درود برتری ایشان را

الْأَوَّلینَ وَالْأخِرینَ، اللهُمَّ وَاعْطِ مُحَمَّداً الْوَسیلَهَ، وَالشَّرَفَ وَالْفَضیلَهَ،

بر اوّلین و آخرین خدایا و عطا کن به محمّد وسیله و شرف و فضیلت را

وَاجْزِهِ خَیْرَ ما جَزَیْتَ نَبِیّاً عَنْ امَّتِهِ، اللهُمَّ وَاعْطِ مُحَمَّداً صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ

و پاداشش بده به بهتر چیزی که پاداش دهی پیمبری را از امتش خدایا و عطا کن به محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

وَآلِهِ، مَعَ کُلِّ زُلْفَهٍ زُلْفَهً، وَمَعَ کُلِّ وَسیلَهٍ وَسیلَهً، وَمَعَ کُلِّ فَضیلَهٍ فَضیلَهً،

با هر مقام و رتبه ای مقام و رتبه ای دیگر و با هر وسیله ای وسیله ای دیگر و با هر فضیلتی فضیلتی دیگر

وَمَعَ کُلِّ شَرَفٍ شَرَفاً، تُعْطی مُحَمَّداً وَ الَهُ یَوْمَ الْقِیامَهِ، افْضَلَ ما اعْطَیْتَ

و با هر شرافتی شرافتی دیگر بدهی به محمّد و آلش در روز قیامت بهترین چیزی که عطا کنی

احَداً مِنَ الْأَوَّلینَ وَالْأخِرینَ، اللهُمَّ وَاجْعَلْ مُحَمَّداً صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ

به احدی از اوّلین و آخرین خدایا و قرار ده محمّد صلی اللّٰه علیه

وَآلِهِ، ادْنَی الْمُرْسَلینَ مِنْکَ مَجْلِساً، وَافْسَحَهُمْ فِی الْجَنَّهِ عِنْدَکَ مَنْزِلًا،

و آله را نزدیکترین رسولان بخود در مجلس و منزلش را در بهشت وسیع ترین منازل در پیش خود گردان

وَاقْرَبَهُمْ الَیْکَ وَسیلَهً، وَاجْعَلْهُ اوَّلَ شافِعٍ، وَ اوَّلَ مُشَفَّعٍ، وَ اوَّلَ

و نزدیکترین افراد از نظر وسیله در نزد خود و قرارش ده نخستین شفیع و هم نخستین کسی که شفاعتش پذیرفته است و نخستین

ص :۷۶۴

قآئِلٍ، وَانْجَحَ سائِلٍ، وَابْعَثْهُ الْمَقامَ الْمَحْمُودَ الَّذى يَغْبِطُهُ بِهِ الْأَوَّلُونَ

گوينده و حاجت رواترين خواهنده و برانگيزش به مقامى شايسته كه غبطه برند به او اوّلين

وَالْأخِرُونَ، يا ارْحَمَ الرَّاحِمينَ، وَاسْئَلُكَ انْ تُصَلِّىَ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ

و آخرين اى مهربانترين مهربانان و از تو خواهم كه درود فرستى بر محمّد و آل

مُحَمَّدٍ، وَانْ تَسْمَعَ صَوْتى وَتُجيبَ دَعْوَتى وَ تَجاوَزَ عَنْ خَطيئَتى

محمّد و اين كه صدايم بشنوى و دعايم را اجابت كنى و از خطايم بگذرى

وَتَصْفَحَ عَنْ ظُلْمى وَتُنْجِحَ طَلِبَتى وَتَقْضِىَ حاجَتى وَتُنْجِزَ لى ما

و از ستمم چشم پوشى كنى و حاجت روايم كنى و خواسته ام بدهى و بدانچه وعده ام

وَعَدْتَنى وَتُقيلَ عَثْرَتى [وَتَقْبَلَ مِنّى (١) وَتَغْفِرَ ذُنُوبى وَتَعْفُوَ عَنْ

كرده اى وفا كنى و لغزشم را ناديده گيرى و گناهم را بيامرزى و از

جُرْمى وَ تَقَبَّلَ عَمَلى وَ لا تُعْرِضَ عَنّى وَ تَرْحَمَنى وَ لا تُعَذِّبَنى

جرمم بگذرى و عمل مرا بپذيرى و رو از من نگردانى و به من رحم كنى و عذابم نكنى

وَتُعافِيَنى وَلاتَبْتَلِيَنى وَتَرْزُقَنى مِنَ الرِّزْقِ اطْيَبَهُ وَاوْسَعَهُ، وَلا تَحْرِمَنى

و تندرستم كنى و مبتلايم نسازى و روزيم ده از پاك ترين و فراخ ترين روزيها و محرومم نكنى

يا رَبِّ، وَاقْضِ عَنّى دَيْنى وَضَعْ عَنّى وِزْرى وَلا تُحَمِّلْنى ما لا طاقَةَ

اى پروردگار و قرضم را ادا كنى و بار گناهم را از دوشم بردارى و بارى بر دوشم ننهى كه طاقتش را

لى بِهِ يامَوْلاىَ، وَادْخِلْنى فى كُلِّ خَيْرٍ ادْخَلْتَ فيهِ مُحَمَّداً وَ الَ مُحَمَّدٍ،

ندارم اى سرور من و داخل گردانى مرا در هر خيرى كه داخل كردى در آن محمّد و آل محمّد را

وَاخْرِجْنى مِنْ كُلِّ سُوءٍ اخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ، صَلَواتُكَ

و بيرونم آورى از هر بدى (و شرى) كه برون آوردى از آن محمّد و آل محمّد را كه درودهاى تو

عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمْ اجْمَعینَ، وَالسَّلامُ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمْ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ*

بر او و بر ایشان باد همگی و سلام بر او و بر ایشان و رحمت خدا و برکاتش

آنگاه سه مرتبه بگو: اللهُمَّ انّی ادْعُوکَ کَما امَرْتَنی فَاسْتَجِبْ لی کَما وَعَدْتَنی

***** خدایا تو را خوانم چنانکه دستورم دادی پس به اجابت رسان دعایم را چنانچه وعده ام فرمودی

ص: ۷۶۵

۱- [۹۹۲]این جمله در اقبال آمده است.

* سپس بگو: اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ قَلیلًا مِنْ کَثیرٍ، مَعَ حاجَهٍ بی الَیْهِ عَظیمَهٍ،

***** خدایا از تو خواهم اندکی از بسیار با نیاز بس بزرگی که من بدان دارم

وَغِناکَ عَنْهُ قَدیمٌ، وَهُوَ عِنْدی کَثیرٌ، وَهُوَ عَلَیْکَ سَهْلٌ یَسیرٌ، فَامْنُنْ عَلَیَ

ولی تو از قدیم بی نیاز بدان بوده ای و آن حاجت پیش من بسیار ولی برای تو سهل و آسان است پس بر من بدان حاجت منّت نه

بِهِ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، امینَ رَبَّ الْعالَمینَ.(۱)

که تو بر هر چیز توانایی اجابت کن ای پروردگار جهانیان.

***

۵- «شیخ مفید» در کتاب «مقنعه» از راوی موثّق و جلیل القدر علیّ بن مهزیار از حضرت امام محمّدتقی علیه السلام روایت کرده است که مستحب است در هر وقت از شب و روز ماه رمضان، از اوّل ماه تا آخر آن، این دعا را بخوانی:

یا ذَا الَّذی کانَ قَبْلَ کُلِّ شَیْ ءٍ، ثُمَّ خَلَقَ کُلَّ شَیْ ءٍ، ثُمَّ یَبْقی وَیَفْنی کُلُ

ای که بوده ای پیش از هر چیز و آفرید هر چیز را و سپس تنها او باقی ماند و هر چه هست

شَیْ ءٍ، یا ذَا الَّذی لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْ ءٌ، وَیا ذَا الَّذی لَیْسَ فِی السَّماواتِ

فانی شود ای که نیست مانندش چیزی ای که معبودی جز او در آسمانهای

الْعُلی وَلا فِی الْأَرَضینَ السُّفْلی وَلا فَوْقَهُنَّ وَلا تَحْتَهُنَّ، وَلا بَیْنَهُنَّ الهٌ

بالا و نه در زمینهای پایین و نه فوق آنها و نه زیر آنها و نه در مابین آنها

یُعْبَدُ غَیْرُهُ، لَکَ الْحَمْدُ حَمْداً لا یَقْوی عَلی احْصآئِهِ الَّا انْتَ، فَصَلِّ عَلی

نیست خاص توست ستایش آن ستایشی که توانایی ندارد بر شماره اش کسی جز تو درود فرست بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمِّدٍ، صَلاهً لا یَقْوی عَلی احْصآئِها الّا انْتَ.(۲)

محمّد و آل محمّد درودی که توانایی نداشته باشد بر شماره اش کسی جز تو.

***

۶- «شیخ کفعمی» در «بلدالامین» و «مصباح» از کتاب «اختیار» «سیّد بن باقی» نقل کرده است که هر کس بخواند این دعا را در هر روز از ماه رمضان، خداوند متعال گناهان بسیاری را از او بیامرزد:

۱- [۹۹۳]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۲۳ و اقبال، صفحه ۹۸ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۱۱(با اندکی تفاوت).

۲- [۹۹۴]مقنعه، صفحه ۳۲۰.

اللَّهُمَّ رَبَّ شَهْرِ رَمَضانَ، الَّذی انْزَلْتَ فیهِ الْقُرْآنَ، وَافْتَرَضْتَ عَلی عِبادِکَ

خدایا ای پروردگار ماه رمضانی که فرود آوردی در آن قرآن را و واجب کردی بر بندگانت

فیهِ الصِّیامَ، وَارْزُقْنی حَجَّ بَیْتِکَ الْحَرامِ فی هذَا الْعامِ وَفی کُلِّ عامٍ،

در این ماه روزه را و روزی من کن حج خانه محترمت (کعبه) را در این سال و در هر سال

وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الْعِظامَ، فَانَّهُ لا یَغْفِرُها غَیْرُکَ یا ذَا الْجَلالِ وَ الْإِکْرامِ.(۱)

و بیامرز برایم گناهان بزرگ را که براستی نیامرزد آنها را کسی جز تو ای صاحب جلالت و بزرگواری.

***

۷- «شیخ مفید» در «مقنعه» فرموده: و از مستحبات ماه رمضان صلوات فرستادن بر رسول خدا صلی الله علیه و آله است در هر روز صد مرتبه، و اگر زیادتر بفرستد فضیلت بیشتری دارد.(۲)

اعمال مخصوصِ شب ها یا روزهای معیّنِ ماه مبارک رمضان:

در مورد اعمالی که مخصوص شب ها یا روزهای معیّنی از این ماه شریف است، اموری ذکر شده است.

شب اوّل ماه: برای شب اوّل ماه چند عمل ذکر شده است:

۱- به سراغ رؤیت هلال برود که بعضی آن را واجب (کفایی) دانسته اند.

۲- وقتی هلال را رؤیت کرد، طبق روایتی از امام صادق علیه السلام رو به قبله نماید و دست ها را به آسمان بلند کند و خطاب به هلال کند و بگوید:

رَبّی وَرَبُّکَ اللَّهُ رَبُّ الْعالَمینَ، اللهُمَّ اهِلَّهُ عَلَیْنا بِالْأَمْنِ

پروردگار من و پروردگار تو خدا پروردگار جهانیان است خدایا این ماه را بر ما نو کن با امنیّت

وَالْإیمانِ، وَالسَّلامَهِ وَالْإِسْلامِ، وَالْمُسارَعَهِ الی ما تُحِبُّ وَتَرْضی

و ایمان و سلامتی و اسلام و پیشی گرفتن بدانچه تو دوست داری و خشنود شوی

اللهُمَّ بارِکْ لَنا فی شَهْرِنا هذا، وَارْزُقْنا خَیْرَهُ وَعَوْنَهُ، وَاصْرِفْ عَنَّا ضُرَّهُ

خدایا برکت ده به ما در این ماه و خیر و خوبی و کمک آن را روزی ما کن و بگردان از ما زیان این ماه

وَشَرَّهُ، وَبَلائَهُ وَفِتْنَتَهُ.(۳)

و شر و بلا و فتنه اش را.

ص: ۷۶۷

۱- [۹۹۵]مصباح کفعمی، صفحه ۶۱۸ و بلدالامین، صفحه ۲۲۳.

۲- [۹۹۶]مقنعه، صفحه ۳۱۳.

۳- [۹۹۷]اقبال، صفحه ۱۸.

روایت شده که حضرت رسول صلی الله علیه و آله وقتی که هلال ماه رمضان را رؤیت می کرد، روی شریف را به جانب قبله می فرمود و می گفت:

اللهُمَّ اهِلَّهُ عَلَیْنا بِالْأَمْنِ والْإیمانِ، وَالسَّلامَهِ وَالْإسْلامِ، وَالْعافِیَهِ

خدایا این ماه را بر ما نو کن به امنیّت و ایمان و تندرستی و اسلام و عافیت کامل

الْمُجَلَّلَهِ، وَدِفاعِ الْأَسْقامِ، وَ الرِّزْقِ الْواسِعِ، وَالْعَوْنِ عَلَی الصَّلاهِ

و دفاع از دردها و روزی وسیع و کمک بر نماز

وَالصِّیامِ وَ الْقِیامِ، وَ تِلاوَهِ الْقُرْآنِ، اللهُمَّ سَلِّمْنا لِشَهْرِ رَمَضانَ، وَ تَسَلَّمْهُ

و روزه و شب زنده داری و تلاوت قرآن خدایا سالم کن ما را برای ماه رمضان و سالم

مِنَّا، وَسَلِّمْنا فیهِ حَتّی یَنْقَضِیَ عَنَّا شَهْرُ رَمَضانَ، وَ قَدْ عَفَوْتَ عَنَّا،

از ما دریافتش کن وما را در آن سالم بدار تا بگذرد از ما ماه رمضان و تو از ما گذشته باشی

وَغَفَرْتَ لَنا وَرَحِمْتَنا.(۱)

و ما را آمرزیده و مورد مهر خویش قرار داده باشی.

و از حضرت صادق علیه السلام نقل شده است که چون رؤیت هلال کردی بگو:

اللهُمَّ قَدْ حَضَرَ شَهْرُ رَمَضانَ، وَقَدِ افْتَرَضْتَ عَلَیْنا صِیامَهُ، وَانْزَلْتَ

خدایا ماه رمضان آمد و تو واجب کرده ای بر ما روزه این ماه را و فرو فرستادی در آن

فیهِ الْقُرْآنُ، هُدیً لِلنَّاسِ وَبَیِّناتٍ مِنَ الْهُدی وَالْفُرْقانِ، اللَّهُمَّ اعِنَّا عَلی

قرآن را که راهنمای مردم است و حجتهایی از هدایت و تمیز حق و باطل است خدایا کمک بده ما را بر

صِیامِهِ، وَتَقَبَّلْهُ مِنَّا، وَسَلِّمْنا فیهِ، وَسَلِّمْنا مِنْهُ، وَسَلِّمْهُ لَنا فی یُسْرٍ

روزه آن و آن را از ما بپذیر و سالم بدار ما را در این ماه و از این ماه و آن را نیز برای ما سالم گردان در آسانی

مِنْکَ وَعافِیَهٍ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، یا رَحْمنُ یا رَحیمُ.(۲)

و تندرستی که براستی تو بر هر چیز قادری ای بخشاینده ای مهربان.

***

۳- «سیّد بن طاووس» رحمه الله روایت کرده که روزی حضرت امام زین العابدین علیه السلام عبور می کرد که نظرش به هلال ماه رمضان افتاد، ایستاد و گفت:

۱- [۹۹۸]اقبال، صفحه ۱۷.

۲- [۹۹۹]همان مدرک، صفحه ۱۸.

ايُّهَا الْخَلْقُ الْمُطيعُ الدَّائِبُ السَّريعُ، الْمُتَرَدِّدُ فی مَنازِلِ التَّقْديرِ،

ای مخلوق فرمانبردار پیوسته (در حرکت) و شتابان و رفت و آمد کننده در منزلهای معیّن

الْمُتَصَرِّفُ فی فَلَكِ التَّدْبيرِ، امَنْتُ بِمَنْ نَوَّرَ بِکَ الظُّلَمَ، وَاوْضَحَ بِکَ الْبُهَمَ،

و گردش کننده در مدار تدبیر ایمان دارم به آن خدایی که تاریکیها را به تو روشن کرد و راههای ناپیدا و مبهم را به تو آشکار کرده

وجَعَلَکَ ایَةً مِنْ اياتِ مُلْكِهِ، وَعَلامَةً مِنْ عَلاماتِ سُلْطانِهِ، فَحَدَّ بِکَ

و تو را نشانه ای از نشانه های فرمانرواییش و علامتی از علامات سلطنتش قرار داده و زمان را به تو

الزَّمانَ، وَامْتَهَنَکَ بِالْكَمالِ وَالنُّقْصانِ، وَالطُّلُوعِ والْأُفُولِ، وَالْإِنارَهِ

محدود ساخت و تو را واداشت به کمال و نقصان و طلوع و غروب و پرتوافکنی

وَالْكُسُوفِ، فی کُلِّ ذلِکَ انْتَ لَهُ مُطيعٌ، وَالی ارادَتِهِ سَريعٌ، سُبْحانَهُ ما

و گرفتن و در تمام آنها تو در تحت فرمان او فرمانبرداری و بسوی اراده اش شتابان منزّه است خدا که

اعْجَبَ ما دَبَّرَ فی امْرِکَ، وَالْطَفَ ما صَنَعَ فی شَأْنِکَ، جَعَلَک مِفْتاحَ شَهْرٍ

چه شگفت انگیز تدبیری در امر تو بکار برد و چه دقیق است صنعتی که در کار تو انجام داده تو را کلید ماه

حادِثٍ، لِأَمْرٍ حادِثٍ، فَاسْئَلُ اللَّهَ رَبِّی وَرَبَّکَ، وَخالِقی وَخالِقَکَ،

نوی قرار داده برای کاری نو از خدا پروردگار خود و پروردگار تو و آفریدگار خود و آفریدگار تو

وَمُقَدِّری وَمُقَدِّرَکَ، وَمُصَوِّری وَمُصَوِّرَکَ، انْ يُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ

و تقدیر کننده خود و تقدیرکننده تو و صورت بخش خودو صورت گر تو خواهم که درود فرستد بر محمّد و آل

مُحَمَّدٍ، وَانْ يَجْعَلَکَ هِلالَ بَرَكَةٍ لا تَمْحَقُهَا الْأَيّامُ، وَطَهارَةٍ لا تُدَنِّسُهَا

محمّد و قرار دهد تو را ماه برکتی که روزگار از بینَش نبرد و ماه پاکیزه ای که آلوده اش نکند

الْآثامُ، هِلالَ امْنٍ مِنَ الْأفاتِ، وَسَلامَةٍ مِنَ السَّيِّئاتِ، هِلالَ سَعْدٍ لا

گناهان ماه امنیّت از آفات و سلامتی از بدیها ماه خجسته و مسعودی

نَحْسَ فیهِ، وَیُمْنٍ لا نَکَدَ مَعَهُ، وَیُسْرٍ لا یُمازِجُهُ عُسْرٌ، وَخَیْرٍ لا یَشُوبُهُ

که نحسی در آن نباشد و ماه میمونی که ملالی با آن نباشد و ماه آسانی که با دشواری مخلوط نشود و ماه خیری که

شَرٌّ، هِلالَ امْنٍ وَایمانٍ، وَنِعْمَةٍ وَاحْسانٍ، وَسَلامَةٍ وَاسْلامٍ، اللهُمَّ صَلِ

به شرّی آلوده نگردد ماه امنیّت و ایمان و نعمت و احسان و سلامتی و اسلام خدایا درود فرست بر

عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنا مِنْ ارْضی مَنْ طَلَعَ عَلَیْهِ، وَازْکی مَنْ

محمّد و آل محمّد و قرار ده ما را از خشنودترین مردمی که این ماه بر او طلوع کرده و پاکیزه ترین کسانی

نَظَرَ الَیْهِ، وَاسْعَدَ مَنْ تَعَبَّدَ لَکَ فیهِ، وَوَفِّقْنَا اللهُمَّ فیهِ لِلطّاعَهِ وَالتَّوْبَهِ،

که بدان نگاه کرده و سعادتمندترین کسی که پرستش تو را در آن کرده و موفق دار ما را خدایا در این ماه به فرمانبرداری و توبه

وَاعْصِمْنا فیهِ مِنَ الْاثامِ وَالْحَوْبَهِ، وَاوْزِعْنا فیهِ شُکْرَ النِّعْمَهِ، وَالْبِسْنا فیهِ

و نگاهمان دار در آن از گناهان و خطا و الهام کن به ما در این ماه شکر نعمتت را و بپوشان به ما در

جُنَنَ الْعافِیَهِ، وَاتْمِمْ عَلَیْنا بِاسْتِکْمالِ طاعَتِکَ فیهِ الْمِنَّهَ، انَّکَ انْتَ الْمَنَّانُ

این ماه سپرهای تندرستی و منّت خود را بوسیله انجام کامل اطاعتت بر ما تمام کن که براستی تویی پر نعمت

الْحَمیدُ، وَصَلَّی اللّهُ عَلی مُحَمَّدٍ و آلِهِ الطَّیِّبینَ، وَاجْعَلْ لَنا فیهِ عَوْناً مِنْکَ

ستوده و درود خدا بر محمّد و آل پاکش و مقرر دار برای ما در این ماه کمکی از جانب خود

عَلی ما نَدَبْتَنا الَیْهِ مِنْ مُفْتَرَضِ طاعَتِکَ، وَتَقَبَّلْها، انَّکَ الْأَکْرَمُ مِنْ کُلِ

برای انجام آنچه ما را بدان خواندی و طاعت واجب خود و بپذیر آن را که تو کریم ترین همه

کَریمٍ، وَالْأَرْحَمُ مِنْ کُلِّ رَحیمٍ، امینَ امینَ رَبَّ الْعالَمینَ.(۱)

کریمانی و مهربانتر از هر مهربانی آمین آمین ای پروردگار جهانیان.

۴- غسل شب اوّل ماه طبق بعضی از روایات مستحب است.(۲) ۵- در شب اوّل ماه امام حسین علیه السلام را زیارت کند، تا گناهانش بخشوده شود.(۳) ۶- از شب اوّل ماه، شروع به خواندن هزار رکعت نماز ماه رمضان نماید، که شرح آن قبلًا گذشت.

(صفحه ۷۱۲)

۷- دو رکعت نماز بخواند که در هر رکعت سوره حمد و سوره انعام را بخواند و از خدا بخواهد تا امور وی را کفایت کند و از آنچه که می ترسد و از بیماریها او را حفظ نماید.(۴) ۸- این دعا را بخواند که در اعمال شب آخر ماه شعبان (صفحه ۶۹۲) نیز آمده است:

اللَّهُمَّ إِنَّ هذَا الشَّهْرُ الْمُبارَکُ ...

. ۹- بعد از نماز مغرب دست ها را بلند کند و این دعا را که از امام جواد علیه السلام نقل شده است، بخواند:

اللَّهُمَّ یا مَنْ یَمْلِکَ التَّدْبیرَ، وَهُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، یا مَنْ یَعْلَمُ خائِنَهَ

خدایا ای که تدبیر امور بدست اوست و او بر هر چیز قادر است ای که می داند خیانت

الْأَعْیُنِ وَما تُخْفِی الصُّدُورُ، وَتُجِنُّ الضَّمیرُ، وَهُوَ اللَّطیفُ الْخَبیرُ، اللَّهُمَ

چشمها را و آنچه را سینه ها پنهان کنند و دلها در خویش مستور دارند و اوست دقیق آگاه خدایا

۱- [۱۰۰۰]اقبال، صفحه ۱۷.

۲- [۱۰۰۱]زاد المعاد، صفحه ۹۹.

۳- [۱۰۰۲]همان مدرک.

۴- [۱۰۰۳]اقبال، صفحه ۲۲.

اجْعَلْنا مِمَّنْ نَوى فَعَمِلَ، وَلاتَجْعَلْنا مِمَّنْ شَقِيَ فَكَسِلَ، وَلا مِمَّنْ هُوَ

قرار ده ما را از کسانی که نیّت کنند و بدنبالش عمل کنند و قرارمان مده از کسانی که بدبخت شده و تنبلی کرد و نه از کسانی که

عَلی غَیْرِ عَمَلٍ یَتَّکِلُ، اللَّهُمَّ صَحِّحْ ابْدانَنا مِنَ الْعِلَلِ، وَاعِنَّا عَلی مَا

بر غیر کار و کوشش اعتماد کنند خدایا سالم گردان بدنهامان را از بیماریها و کمکمان ده بر آنچه

افْتَرَضْتَ عَلَیْنا مِنَ الْعَمَلِ، حَتّی یَنْقَضِیَ عَنَّا شَهْرُکَ هذا، وَقَدْ ادَّیْنا

واجب کرده ای بر ما از عمل تا بگذرد از ما این ماه تو در حالیکه آنچه را بر ما

مَفْرُوضَکَ فیهِ عَلَیْنا، اللهُمَّ اعِنَّا عَلی صِیامِهِ، وَوَفِّقْنا لِقِیامِهِ، وَنَشِّطْنا

واجب فرموده بودی انجام داده باشیم خدایا ما را بر روزه این ماه کمک ده و به شب زنده داریش موفقمان دار و برای خواندن نماز در این ماه

فیهِ لِلصَّلاهِ، وَلا تَحْجُبْنا مِنَ الْقِرآئَهِ، وَسَهِّلْ لَنا فیهِ ایتآءَ الزَّکاهِ، اللهُمَّ لا

نشاطی بما بده و از قرائت قرآن محروممان مدار و آسان گردان بر ما پرداختن زکات را خدایا

تُسَلِّطْ عَلَیْنا وَصَباً وَلا تَعَباً، وَلا سَقَماً وَلا عَطَباً، اللهُمَّ ارْزُقْنا الْإِفْطارَ

چیره مگردان بر ما خستگی و سستی و نه رنج و نه بیماری و نه هلاکت را خدایا روزی ما کن افطار کردن

مِنْ رِزْقِکَ الْحَلالِ، اللَّهُمَّ سَهِّلْ لَنا فیهِ ما قَسَمْتَهُ مِنْ رِزْقِکَ، وَیَسِّرْ ما

از روزی حلال خدایا سهل کن بر ما در این ماه آن سهمی را که از روزیت نصیب ما کرده ای و آسان گردان آنچه را

قَدَّرْتَهُ مِنْ امْرِکَ، وَاجْعَلْهُ حَلالًا طَیِّباً، نَقِیّاً مِنَ الْآثامِ، خالِصاً مِنَ

طبق فرمانت مقرّر داشته ای و قرارش ده حلال و پاک و پاکیزه از گناهان و خالص از

الْآصارِ وَالْأَجْرامِ، اللهُمَّ لا تُطْعِمْنا الَّا طَیِّباً غَیْرَ خَبیثٍ وَلا حَرامٍ،

معاصی و جنایات خدایا بر ما مخوران جز خوراکی پاک که نه پلید باشد و نه حرام

وَاجْعَلْ رِزْقَکَ لَنا حَلالًا لا یَشُوبُهُ دَنَسٌ وَلا اسْقامٌ، یا مَنْ عِلْمُهُ بِالسِّرِّ

و قرار ده روزیت را برای ما حلال که آلوده به چرکی و بیماریها نباشد ای که داناییش به نهان

كَعِلْمِهِ بالْأَعْلانِ، يا مُتَفَضِّلًا عَلى عِبادِهِ بِالْإِحْسانِ، يا مَنْ هُوَ عَلى كُلِ

همانند داناییش به آشکار است ای که بر بندگانش به احسان تفضل فرمود ای که او بر هر

شَيْ ءٍ قَديرٌ، وَ بِكُلِّ شَيْ ءٍ عَليمٌ خَبيرٌ، الْهِمْنا ذِكْرَكَ، وَجَنِّبْنا عُسْرَكَ،

چیز تواناست و به هر چیز دانا و آگاه است ذکر خود را به ما الهام کن واز دشواریت ما را برکنار دار و به

وَانِلْنا يُسْرَكَ، وَ اهْدِنا لِلرَّشادِ، وَ وَفِّقْنا لِلسَّدادِ، وَ اعْصِمْنا مِنَ الْبَلايا،

دستورات آسانت برسانمان و به کارهای صواب راهنماییمان کن و به کارهای محکم و درست موفقمان بدار و از بلاها محفوظمان دار

ص :۷۷۱

وَصُنَّا مِنَ الْأَوْزارِ وَالْخَطايا، يا مَنْ لا يَغْفِرُ عَظيمَ الذُّنُوبِ غَيْرُهُ، وَلا

و از گناهان و خطاها نگاهمان دار ای که نیامرزد گناهان بزرگ را جز او

يَكْشِفُ السُّوءَ الَّا هُوَ، يا ارْحَمَ الرَّاحِمينَ، وَاكْرَمَ الْأَكْرَمينَ، صَلِّ عَلى

و برطرف نکند بدیها را جز او ای مهربانترین مهربانان و کریمترین کریمان درود فرست بر

مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ الطَّيِّبينَ، وَاجْعَلْ صِيامَنا مَقْبُولًا، وَبِالْبِرِّ وَالتَّقْوى

محمّد و خاندان پاکش و روزه ما را مقبول درگاهت فرما و به نیکی و پرهیزکاری

مَوْصُولًا، وَ كَذلِكَ فَاجْعَلْ سَعْيَنا مَشْكُوراً، [وَ حَوْبَنا مَغْفُوراً] وَ قِيامَنا

پیوندش ده و هم چنین کوشش ما را مورد تقدیر و گناهان ما را مورد بخشش قرار ده و شب زنده داریمان را

مَبْرُوراً، وَ قُرانَنا مَرْفُوعاً، وَدُعآئَنا مَسْمُوعاً، وَاهْدِنا لِلْحُسْنى وَجَنِّبْنَا

نیک پذیرفته و قرآن ما را (که خوانده ایم) بالا رفته و دعامان را مقرون به اجابت فرما و ما را به کار نیک هدایت فرما

الْعُسْرى وَيَسِّرْنا لِلْيُسْرى وَ اعْلِ لَنَا الدَّرَجاتِ، وَ ضاعِفْ لَنا

و از دشواریها برکنارمان دار و مهیامان بدار برای آسانها و درجات ما را بالابر و حسنات ما را دو

الْحَسَناتِ، وَاقْبَلْ مِنَّا الصَّوْمَ وَالصَّلاةَ، وَاسْمَعْ مِنَّا الدَّعَواتِ، وَاغْفِرْ لَنَا

چندان کن و روزه و نماز ما را بپذیر و دعاهای ما را بشنو و خطاهای ما را بیامرز

الْخَطيئاتِ، وَتَجاوَزْ عَنَّا السَّيِّئاتِ، وَاجْعَلْنا مِنَ الْعامِلينَ الْفائِزينَ،

و از گناهان ما درگذرو قرار ده ما را از عمل کنندگان کامیاب

وَلا تَجْعَلْنا مِنَ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّآلّينَ، حَتّى يَنْقَضِيَ شَهْرُ

و قرارمان مده از غضب شدگان و نه ازگمراهان تا بگذرد از ما ماه

رَمَضانَ عَنَّا، وَ قَدْ قَبِلْتَ فيهِ صِيامَنا وَ قِيامَنا، وَ زَكَّيْتَ فيهِ اعْمالَنا،

رمضان و تو روزه و شب زنده داریمان را پذیرفته باشی و اعمال ما را پاک و پاکیزه کرده

وَغَفَرْتَ فیهِ ذُنُوبَنا، وَ اجْزَلْتَ فیهِ مِنْ کُلِّ خَیْرٍ نَصیبَنا، فَانَّکَ الْإِلهُ

و گناهانمان را آمرزیده باشی و بهره ما را در این ماه از هر خیر و نیکی به حد کامل داده باشی که براستی تویی معبود

الْمُجیبُ، وَالرَّبُّ الْقَریبُ، وَانْتَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ مُحیطٌ.(۱)

اجابت کننده و پروردگار نزدیک و تو بر هر چیز احاطه داری.

ص :۷۷۲

۱- [۱۰۰۴]اقبال، صفحه ۲۲.

۱۰- در شب اوّل، این دعا را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است بخواند:

اللهُمَّ رَبَّ شَهْرِ رَمَضانَ، مُنَزِّلَ الْقُرْآنِ، هذا شَهْرُ رَمَضانَ، الَّذی

خدایا ای پروردگار ماه رمضان و فرو فرستنده قرآن این ماه رمضان است که

انْزَلْتَ فیهِ الْقُرْآنَ، وَانْزَلْتَ فیهِ آیاتٍ بَیِّناتٍ مِنَ الْهُدی وَالْفُرْقانِ، اللهُمَ

در آن قرآن را نازل فرموده ای و در آن آیه هایی است که آنها حجتهای هدایت و تمیز حق و باطل است خدایا

ارْزُقْنا صِیامَهُ، وَاعِنَّا عَلی قِیامِهِ، اللَّهُمَّ سَلِّمْهُ لَنا وَسَلِّمْنا فیهِ، وَسَلِّمْهُ مِنَّا

روزه اش را روزی ما گردان و بر شب زنده داریش به ما کمک کن خدایا این ماه را برای ما سالم بدار و ما را در آن به سلامت دار

فی یُسْرٍ مِنْکَ وَمُعافاهٍ، وَاجْعَلْ فیما تَقْضی وَتُقَدِّرُ مِنَ الْأَمْرِ الْمَحْتُومِ،

و آن را در آسانی و تندرستی کاملی از جانب خود از ما دریافتش کن و قرار ده در آن قضا و قدر حتمی خود

وَفیما تَفْرُقُ مِنَ الْأَمْرِ الْحَکیمِ فی لَیْلَهِ الْقَدْرِ، مِنَ الْقَضآءِ الَّذی لا یُرَدُّ

و در آن دستور حکیمانه که جدا کنی در شب قدر از آن قضا و قدر حتمی و مسلّمی که برگشت ندارد

وَلا یُبَدَّلُ، انْ تَکْتُبَنی مِنْ حُجَّاجِ بَیْتِکَ الْحَرامِ، الْمَبْرُورِ حَجُّهُمْ،

و تغییرپذیر نیست که نام ما را بنویسی در زمره حاجیان خانه محترمت (کعبه) آنان که حجشان پذیرفته

الْمَشْکُورِ سَعْیُهُمْ، الْمَغْفُورِ ذُنُوبُهُمْ، الْمُکَفَّرِ عَنْهُمْ سَیِّئاتُهُمْ، وَ اجْعَلْ

و سعیشان مورد تقدیر و گناهانشان آمرزیده و بدیهاشان جبران شده است و قرار ده

فیما تَقْضی وَتُقَدِّرُ، انْ تُطیلَ عُمْری وَتُوَسِّعَ عَلَیَّ مِنَ الرِّزْقِ الْحَلالِ.(۱)

در آنچه مقدر فرمایی که عمرم را طولانی فرموده و از روزی حلال خود بر من توسعه دهی.

۱۱- دعای بسیار نورانی چهل و چهارم «صحیفه سجّادیّه» نیز مربوط به این شب است.

۱۲- از امور مهمّه در این ماه، تلاوت قرآن مجید است که با شروع ماه رمضان، سزاوار است قرآن بسیار تلاوت شود. روایت شده است که حضرت امام صادق علیه السلام در وقت تلاوت قرآن قبل از قرائت، این دعای بسیار پرمعنا را می خواندند:

اللهُمَّ انّی اشْهَدُ انَّ هذا کِتابُکَ الْمُنْزَلُ مِنْ عِنْدِکَ عَلی رَسُولِکَ، مُحَمَّدِ

خدایا من گواهی دهم که این کتابی است که نازل شده از نزد تو بر فرستاده ات محمّد

بْنِ عَبْدِاللَّهِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَکَلامُکَ النَّاطِقُ عَلی لِسانِ نَبِیِّکَ،

بن عبداللّه صلی الله علیه و آله و کلام گویای توست که بر زبان پیغمبرت جاری گشته

۱- [۱۰۰۵]اقبال، صفحه ۲۳.

جَعَلْتَهُ هادِياً مِنْکَ الی خَلْقِکَ، وَحَبْلًا مُتَّصِلًا فیما بَیْنَکَ وَبَیْنَ عِبادِکَ،

و آن را راهنمای خود بر خلق خویش قرار دادی و رشته پیوسته ای در مابین خود و مابین بندگانت گردانیدی

اللهُمَّ انّی نَشَرْتُ عَهْدَکَ وَکِتابَکَ، اللهُمَّ فَاجْعَلْ نَظَری فیهِ عِبادَهً،

خدایا من باز کردم (پیش رویم) عهد و کتاب تو را خدایا پس قرار ده نظر مرا در آن عبادت

وَقِرآئَتی فیهِ فِکْراً، وَفِکْری فیهِ اعْتِباراً، وَاجْعَلْنی مِمَّنِ اتَّعَظَ بِبَیانِ

و قرائتم را در آن از روی اندیشه و فکرم را در آن عبرت آور و بگردانم از کسانی که پند گیرد به بیان

مَواعِظِکَ فیهِ، وَاجْتَنَبَ مَعاصیکَ، وَلا تَطْبَعْ عِنْدَ قِرائَتی عَلی سَمْعی

پندهای تو در آن و از معصیتهایت دوری کند و مُهر مَزَن هنگام خواندنم بر گوش من

وَلا تَجْعَلْ عَلی بَصَری غِشاوَهً، وَلا تَجْعَلْ قِرائَتی قِرائَهً لا تَدَبُّرَ فیها،

و مینداز بر دیده ام پرده و مگردان خواندنم را خواندنی که تدبر در آن نباشد

بَلِ اجْعَلْنی اتَدَبَّرُ ایاتِهِ وَ احْکامَهُ، آخِذاً بِشَرایعِ دینِکَ، وَ لا تَجْعَلْ

بلکه چنانم کن که تدبر کنم در آیات و احکامش و در برگیرم دستورات دین تو را و قرار مده

نَظَری فیهِ غَفْلَهً، وَ لا قِرائَتی هَذَراً، انَّکَ انْتَ الرَّؤُوفُ الرَّحیمُ.

نظر مرا در آن نظر بی خبری و نه قرائتم را بیهوده که براستی تو رؤوف و مهربانی.

و بعد از قرائت قرآن مجید این دعا را می خواندند:

اللَّهُمَّ انّی قَدْ قَرَأْتُ ما قَضَیْتَ مِنْ کِتابِکَ، الَّذی انْزَلْتَهُ عَلی نَبِیِّکَ

خدایا من خواندم آنچه را حکم کرده بودی از کتابت همان کتابی که نازل فرمودی بر پیامبر

الصَّادِقِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، فَلَکَ الْحَمْدُ رَبَّنا، اللَّهُمَّ اجْعَلْنی مِمَّنْ یُحِلُ

راستگویت درود تو بر او و آلش پس حمد خاص توست ای پروردگار ما خدایا بگردانم از کسانی که حلال می شمرد

حَلالَهُ، وَیُحَرِّمُ حَرامَهُ، وَیُؤْمِنُ بِمُحْکَمِهِ وَمُتَشابِهِهِ، وَاجْعَلْهُ لی انْساً فی

حلالش را و حرام داند حرامش را و ایمان دارد به محکم و متشابه آن و آن را همدم من در

قَبْری وَانْساً فی حَشْری وَاجْعَلْنی مِمَّنْ تُرْقیهِ بِکُلِّ ایَهٍ قَرَأَها دَرَجَهً

قبرم و همدمم در روز محشرم قرار ده و قرار ده مرا از کسانی که بالا بری او را به هر آیه از آن که بخواند به درجه ای

فی اعْلی عِلِّیّینَ، امینَ رَبَّ الْعالَمینَ.(۱)

در بالاترین جایگاههای بهشت اجابت فرما ای پروردگار جهانیان.

ص: ۷۷۴

۱- [۱۰۰۶]بحارالانوار، جلد ۸۹، صفحه ۲۰۶، حدیث ۲.

روز اوّل ماه برای روز اوّل ماه رمضان اعمالی به شرح زیر نقل شده است:

۱- غسل کند.(۱) ۲- خود را با گلاب خوشبو سازد.(۲) ۳- دو رکعت نماز بگزارد و در رکعت اوّل سوره حمد و سوره انّا فتحنا و در رکعت دوم حمد و هر سوره ای که خواست، بخواند. در روایتی آمده است هر کس این نماز را بخواند خداوند بدی ها را در آن سال از وی دفع کند و تا سال آینده در پناه حمایت خدا باشد.(۳) ۴- دو رکعت نماز اوّل ماه را (که در صفحه ۵۹۷ آمده است) بجا آورد و صدقه بپردازد.(۴) ۵- بعد از طلوع فجر این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ قَدْ حَضَرَ شَهْرُ رَمَضانَ، وَقَدِ افْتَرَضْتَ عَلَيْنا صِيامَهُ، وَانْزَلْتَ فيهِ

خدایا ماه رمضان آمد و تو روزه آن را بر ما واجب کرده ای و نازل فرموده ای در آن

الْقُرآنَ، هُدىً لِلنَّاسِ وَبَيِّناتٍ مِنَ الْهُدى وَالْفُرْقانِ، اللَّهُمَّ اعِنَّا عَلى

قرآن را که راهنمای مردم و حجتهایی از هدایت و تمیز (میان حق و باطل) است خدایا کمک ده ما را بر گرفتن

صِيامِهِ، وَتَقَبَّلْهُ مِنَّا، وَتَسَلَّمْهُ مِنَّا، وَسَلِّمْهُ لَنا فى يُسْرٍ مِنْكَ وَعافِيَهٍ، انَّكَ

روزه اش و آن را از ما بپذیر و بخوبی از ما دریافتش کن و سالمش گردان برای ما در آسودگی و عافیت خودت که همانا تو

عَلى كُلِّ شَىْ ءٍ قَديرٌ.(۵)

بر هر چیز توانائی.

۶- «علّامه مجلسی» در «زادالمعاد» فرموده است: «شیخ کلینی» و «شیخ طوسی» و دیگران به سند صحیح روایت کرده اند که حضرت امام موسی کاظم علیه السلام فرمود: در روز اوّل ماه مبارک رمضان این دعا را بخوان و فرمود: هر کس این دعا را از برای رضای خدا و بدون شائبه اغراض فاسد و ریا، بخواند، در آن سال فتنه و گمراهی به او نرسد و آفتی که به دین، یا بدن او ضرر رساند، متوجّه او نخواهد شد و خداوند متعال او را از شرّ بلاهای آن سال حفظ کند، و آن دعا این است:

اللهُمَّ انّى اسْئَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذى دانَ لَهُ كُلُّ شَىْ ءٍ، وَبِرَحْمَتِكَ الَّتى

خدایا من از تو خواهم به حق آن نامت که گردن نهاد در برابرش هر چیز و بدان رحمتت که

ص: ۷۷۵

۱- [۱۰۰۷]اقبال، صفحه ۸۶.

۲- [۱۰۰۸]همان مدرک.

۳- [۱۰۰۹]همان مدرک، صفحه ۸۷.

۴- [۱۰۱۰]همان مدرک.

۵- [۱۰۱۱]بحارالانوار، جلد ۹۴، صفحه ۳۵۴.

وَسِعَتْ كُلَّ شَیْ ءٍ، وَبِعَظَمَتِکَ الَّتی تَواضَعَ لَها کُلَّ شَیْ ءٍ، وَبِعِزَّتِکَ الَّتی

فراگرفت هر چیز را و بدان بزرگیت که فروتن شد در برابرش هر چیز و بدان عزتت که

قَهَرْتَ کُلَّ شَیْ ءٍ، وَبِقُوَّتِکَ الَّتی خَضَعَ لَها کُلُّ شَیْ ءٍ، وَبِجَبَرُوتِکَ الَّتی

مقهور کرد هر چیز را و بدان نیرویت که خاضع شد در برابرش هر چیز و به جبروتت که

غَلَبَتْ کُلَّ شَیْ ءٍ، وَبِعِلْمِکَ الَّذی احاطَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ، یا نُورُ یا قُدُّوسُ، یا

غالب آمد بر هر چیزو بدانشت که هر چیز را احاطه کرده ای نور و ای منزّه از هر عیب ای

اوَّلَ قَبْلَ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَ باقِیَ بَعْدَ کُلِّ شَیْ ءٍ، یااللَّهُ یارَحْمنُ، صَلِّ عَلی

نخست پیش از هر چیز و باقی پس از هر چیز ای بخشاینده درود فرست بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تُغَیِّرُ النِّعَمَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ

محمّد و آل محمّد و بیامرز از من گناهانی را که نعمتها را تغییر دهد و بیامرز از من گناهانی را

الَّتی تُنْزِلُ النِّقَمَ، وَاغْفِرْلِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تَقْطَعُ الرَّجآءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ

که رنج و عذاب فرو ریزد و بیامرز از من گناهانی را که امید را قطع کند و بیامرز از من گناهانی را

الَّتی تُدیلُ الْأَعْدآءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تَرُدُّ الدُّعآءَ، وَاغْفِرْ لِیَ

که دشمنان را چیره کند و بیامرز از من گناهانی را که دعا را باز گرداند و بیامرز از من

الذُّنُوبَ الَّتی یُسْتَحَقُّ بِها نُزُولُ الْبَلاءِ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تَحْبِسُ

گناهانی که مردم را مستحق نزول بلا گرداند و بیامرز از من گناهانی را که

غَیْثَ السَّمآءِ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تَکْشِفُ الْغِطآءَ، وَاغْفِرْلِیَ الذُّنُوبَ

باران آسمان را جلوگیری کند و بیامرز از من گناهانی را که پرده را بالا زند و بیامرز از من گناهانی را

الَّتی تُعَجِّلُ الْفَنآءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تُورِثُ النَّدَمَ، وَاغْفِرْ لِیَ

که در نابودی شتاب کند و بیامرز از من گناهانی را که پشیمانی آرد و بیامرز از من گناهانی را که

الذُّنُوبَ الَّتی تَهْتِکَ الْعِصَمَ، وَالْبِسْنی دِرْعَکَ الْحَصینَهَ الَّتی لا تُرامُ،

پرده ها را بدرد و زره محکمت را که پاره شدنی نیست بر من بپوشان

وَعافِنی مِنْ شَرِّ ما احاذِرُ بِاللَّیْلِ وَالنَّهارِ فی مُسْتَقْبَلِ سَنَتی هذِهِ، اللهُمَ

و سلامتم بدار از شر آنچه حذر می کنم از آن در شب و روز در روزهای آینده امسال من خدایا

رَبَّ السَّمواتِ السَّبْعِ، وَرَبَّ الْأَرَضینَ السَّبْعِ، وَما فیهِنَّ وَما بَیْنَهُنَّ،

ای پروردگار آسمانهای هفتگانه و ای پروردگار زمینهای هفتگانه و آنچه در آنها و آنچه مابین آنهاست

ص :۷۷۶

وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظیمِ، وَ رَبَّ السَّبْعِ الْمَثانی وَالْقُرْآنِ الْعَظیمِ، وَرَبَ

و ای پروردگار عرش عظیم و پروردگار هفت آیه (یعنی سوره حمد یا هفت سوره) و قرآن بزرگ و پروردگار

اسْرافیلَ وَمیکآئیلَ وَجَبْرَئیلَ، وَرَبَّ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، سَیِّدِ

اسرافیل و میکائیل و جبرئیل و پروردگار محمّد صلی الله علیه و آله آقای

الْمُرْسَلینَ، وَخاتَمِ النَّبِیّینَ، اسْئَلُکَ بِکَ وَبِما سَمَّیْتَ بِهِ نَفْسَکَ، یا عَظیمُ

رسولان و خاتم پیمبران از تو خواهم به حق خودت و به حق آنچه خود را بدان نام نهاده ای ای خدای بزرگ

انْتَ الَّذی تَمُنُّ بِالْعَظیمِ، وَتَدْفَعُ کُلَّ مَحْذُورٍ، وَتُعْطی کُلَّ جَزیلٍ،

تویی که به نعمت عظیم منّت نهی و هر محذور را دفع کنی و هر عطای شایانی را تو عطا کنی

وَتُضاعِفُ الْحَسَناتِ بِالْقَلیلِ وَبِالْکَثیرِ، وَتَفْعَلُ ما تَشآءُ یا قَدیرُ، یا اللَّهُ یا

و دو چندان کنی کارهای نیک را به کم و زیادو می کنی هر کاری را بخواهی ای توانا ای خدا ای

رَحْمنُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَیْتِهِ، وَالْبِسْنی فی مُسْتَقْبَلِ سَنَتی هذِهِ

بخشاینده درود فرست بر محمّد و خاندانش و بپوشان بر من در آینده این سال

سِتْرَکَ، وَنَضِّرْ وَجْهی بِنُورِکَ، وَاحِبَّنی بِمَحَبَّتِکَ، وَبَلِّغْنی رِضْوانَکَ

پرده خویش را و چهره ام را به نور خویش منور گردان و به محبت خویش دوستم بدار و مرا به مقام خشنودی خود

وَشَریفَ کَرامَتِکَ، وَجَسیمَ عَطِیَّتِکَ، وَاعْطِنی مِنْ خَیْرِ ما عِنْدَکَ، وَمِنْ

و بزرگواری شریفت و عطای بزرگت نائل گردان و عطا کن به من از

خَیْرِ ما انْتَ مُعْطیهِ احَداً مِنْ خَلْقِکَ، وَالْبِسْنی مَعَ ذلِکَ عافِیَتَکَ، یا

بهترین چیزی که نزد توست و از بهتر چیزی که عطا می کنی بر یکی از خلق خویش و با آنها لباس عافیت را هم بر من بپوشان ای

مَوْضِعَ کُلِّ شَکْوی وَیا شاهِدَ کُلِّ نَجْوی وَیا عالِمَ کُلِّ خَفِیَّةٍ، وَیا دافِعَ

مرجع هر شکایت و ای گواه بر هر راز و ای دانای هر پنهان و ای جلوگیرنده

ما تَشآءُ مِنْ بَلِیَّهٍ، یا کَریمَ الْعَفْوِ، یا حَسَنَ التَّجاوُزِ، تَوَفَّنی عَلی مِلَّهِ

از هر بلا که خواهی ای بزرگوار گذشت ای نیکو درگذر بمیران مرا بر کیش

ابْراهیمَ وَفِطْرَتِهِ، وَعَلی دینِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ و آلِهِ وَسُنَّتِهِ، وَعَلی

ابراهیم و فطرت او و بر دین محمّد صلی الله علیه و آله و طریقه اش و بر

خَیْرِ الْوَفاهِ، فَتَوَفَّنی مُوالِیاً لِأَوْلِیآئِکَ، وَمُعادِیاً لِأَعْدآئِکَ، اللهُمَ

بهترین مردنها پس بمیرانم در آن حال که دوست دار دوستانت و دشمن دشمنانت باشم خدایا

وَجَنِّبْنى فى هذِهِ السَّنَهِ کُلَّ عَمَلٍ اوْ قَوْلٍ اوْ فِعْلٍ یُباعِدُنى مِنْکَ،

و مرا در این سال از هر کاری یا گفتاری یا عملی که مرا از تو دور کند

وَاجْلُبْنى الَى کُلِّ عَمَلٍ اوْ قَوْلٍ اوْ فِعْلٍ یُقَرِّبُنى مِنْکَ فى هذِهِ السَّنَهِ، یا

دورم بدار و بسوی کار یا گفتار یا عملی که مرا در این سال به تو نزدیک سازد بکشانم ای

ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، وَامْنَعْنى مِنْ کُلِّ عَمَلٍ اوْ قَوْلٍ اوْ فِعْلٍ یَکُونُ مِنّى

مهربانترین مهربانان و بازم دار از هر کاری یا گفتاری یا کرداری که از من سر زند

اخافُ ضَرَرَ عاقِبَتِهِ، وَاخافُ مَقْتَکَ ایَّایَ عَلَیْهِ حِذارَ انْ تَصْرِفَ وَجْهَکَ

و از سرانجام زیان آورش بیمناک باشم و از خشمت بخاطر آن بر خویش بترسم، بترسم از این که توجه

الْکَریمَ عَنّى فَاسْتَوجِبَ بِهِ نَقْصاً مِنْ حَظٍّ لى عِنْدَکَ، یا رَؤُفُ یا رَحیمُ،

کریمانه ات را از من بگردانی و بدان جهت مستوجب نقصانی از بهره ای که پیش تو دارم گردم ای با عطوفت ای مهربان

اللهُمَّ اجْعَلْنى فى مُسْتَقْبَلِ سَنَتى هذِهِ فى حِفْظِکَ، وَ فى جِوارِکَ وَفى

خدایا در آینده امسال مرا در حفظ و پناه

کَنَفِکَ، وَجَلِّلْنى سِتْرَ عافِیَتِکَ، وَهَبْ لى کَرامَتَکَ، عَزَّ جارُکَ، وَجَلَ

و کنف خودت قرارم ده و پرده عافیت خود را بر من بپوشان و از بزرگواری خویش بر من ببخش عزیز است پناهنده به تو و والاست

ثَنآؤُکَ، وَلا الهَ غَیْرُکَ، اللهُمَّ اجْعَلْنى تابِعاً لِصالِحى مَنْ مَضى مِنْ

ستایشت و معبودی جز تو نیست خدایا مرا پیرو شایستگان از اولیای گذشته ات قرارم ده

اوْلِیآئِکَ، وَالْحِقْنى بِهِمْ، وَاجْعَلْنى مُسَلِّماً لِمَنْ قالَ بِالصِّدْقِ عَلَیْکَ مِنْهُمْ،

و بدانها ملحقم کن و چنانم کن که برای آنان که از جانب تو به حقیقت سخن گفتند تسلیم باشم

وَاعُوذُ بِکَ اللهُمَّ انْ تُحیطَ بى خَطیئَتى وَظُلْمى وَاسْرافى عَلى نَفْسى

و پناه می برم به تو خدایا از این که فرا گیردم خطا و ستم و زیاده رویم بر خویشتن

وَاتِّباعی لِهَوایَ، وَ اشْتِغالی بِشَهَواتی فَیَحُولُ ذلِکَ بَیْنی وَبَیْنَ رَحْمَتِکَ

و پیرویم از هوای نفس و سرگرمیم به شهوات و در نتیجه آنها میان من و رحمت

وَرِضْوانِکَ، فَاکُونُ مَنْسِیّاً عِنْدَکَ، مُتَعَرِّضاً لِسَخَطِکَ وَنِقْمَتِکَ، اللهُمَ

و خشنودی تو حائل گردد و کار بدانجا کشد که فراموش درگاهت شوم و بدانچه موجب خشم و عقوبت توست دست زنم خدایا

وَفِّقْنی لِکُلِّ عَمَلٍ صالِحٍ تَرْضی بِهِ عَنّی وَقَرِّبْنی الَیْکَ زُلْفی اللَّهُمَّ کَما

موفقم بدار برای هر عمل شایسته ای که به وسیله آن از من خشنود شوی و مرا به مقام قرب خویش نزدیک کن خدایا چنانچه

ص :۷۷۸

كَفَيْتَ نَبِيَّكَ مُحَمَّداً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ هَوْلَ عَدُوِّهِ، وَفَرَّجْتَ هَمَّهُ،

هراس دشمن را از پيامبرت محمّد صلى اللّه عليه و آله كفايت فرمودى و اندوهش را برطرف كردى

وَكَشَفْتَ غَمَّهُ، وَصَدَقْتَهُ وَعْدَكَ، وَانْجَزْتَ لَهُ عَهْدَكَ، اللّٰهُمَّ فَبِذلِكَ

و غمش را زدودى و به وعده ات درباره اش وفا كردى و پيمانت را با او به پايان رساندى خدايا به همان

فَاكْفِنى هَوْلَ هذِهِ السَّنَهِ، وَآفاتِها وَاسْقامَها، وَفِتْنَتَها وَشُرُورَها

ترتيب هراس اين سال و آفات و امراض و بلاها و شرور

وَاحْزانَها، وَضيقَ الْمَعاشِ فيها، وَبَلِّغْنى بِرَحْمَتِكَ كَمالَ الْعافِيَهِ، بِتَمامِ

و اندوهها و تنگى و فشار زندگى را از من دور فرما و به رحمت خويش برسان مرا به كمال عافيت بوسيله

دَوامِ النِّعْمَهِ عِنْدى الى مُنْتَهى اجَلى اسْئَلُكَ سُؤالَ مَنْ اساۤءَ وَظَلَمَ،

ادامه نعمتت كه پيش من دارى تا پايان عمرم، و از تو خواهم خواستن كسى كه گناه كرده و بر خويش ستم كرده

وَاسْتَكانَ وَاعْتَرَفَ، وَاسْئَلُكَ انْ تَغْفِرَ لى ما مَضى مِنَ الذُّنُوبِ الَّتى

و به حال بيچارگى افتاده و به گناه خويش معترف است از تو خواهم كه بيامرزى گناهان گذشته مرا آنها را كه

حَصَرَتْها حَفَظَتُكَ، وَاحْصَتْها كِرامُ مَلائِكَتِكَ عَلَيَّ، وَانْ تَعْصِمَنى الهى

نگهبانانت ثبت كرده و فرشتگان بزرگوارت شماره كرده اند و نگاهم دارى خدايا

مِنَ الذُّنُوبِ فيما بَقِىَ مِنْ عُمْرى الى مُنْتَهى اجَلى يا اللَّهُ يا رَحْمنُ يا

از گناهان در آينده عمرم تا پايان عمرم اى خدا اى بخشاينده اى

رَحيمُ، صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ، وَ اتِنى كُلَّ ما

مهربان درود فرست برمحمّد و آل محمّد و خاندان محمّد و بده به من همه آنچه را از

سَئَلْتُكَ وَرَغِبْتُ الَيْكَ فيهِ، فَانَّكَ امَرْتَنى بِالدُّعاءِ، وَتَكَفَّلْتَ لى بِالْإِجابَهِ،

تو خواستم و درباره اش مشتاقانه به درگاهت آمدم زيرا تو خود دستور دعايم دادى و اجابت آن را نيز برايم به عهده گرفتى

یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

ای مهربانترین مهربانان.

مناسب است این دعا در اوّل سال قمری، و اوّل سال شمسی نیز به قصد قربت مطلقه خوانده شود.

ص :۷۷۹

۱- [۱۰۱۲]زاد المعاد، صفحه ۱۰۱- ۱۰۵ و اقبال، صفحه ۴۵(با مقداری تفاوت).

شب سیزدهم ماه این شب، نخستین شب از لیالی بیض (یعنی شب های روشن) است که انجام سه عمل در آن وارد شده است:

۱- غسل.(۱) ۲- چهار رکعت نماز (هر دو رکعت به یک سلام) که در هر رکعت یک مرتبه حمد و بیست و پنج مرتبه سوره توحید را بخواند.(۲) ۳- دو رکعت نماز که در شب سیزدهم ماه رجب و شعبان نیز خوانده می شود؛ در هر رکعت، بعد از سوره حمد سوره های یس، ملک، و توحید را بخواند.(۳) ۴- خواندن دعای «مجیر» در شب های سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم که در بخش دعاهای معروف (صفحه ۱۳۱) گذشت.

شب چهاردهم در این شب، چهار رکعت نماز می خواند (هر دو رکعت به یک سلام)، به صورتی که در شب سیزدهم گذشت.(۴) شب پانزدهم این شب، از شب های بافضیلت و ارزشمندی است که برای آن اعمالی وارد شده است:

۱- غسل.(۵) ۲- شش رکعت نماز (هر دو رکعت به یک سلام) که در هر رکعت، سوره های حمد و یس و ملک و توحید را بخواند.(۶) ۳- صد رکعت نماز، که در هر رکعت بعد از حمد، ده مرتبه سوره «قل هو اللّه احد» را بخواند. از حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده است که هر کس این عمل را بجا آورد خداوند ده فرشته را به سوی او بفرستد تا دشمنان را از او دفع کنند و سی فرشته را به هنگام مرگ نزد او بفرستد تا بهشت را به وی بشارت دهند و سی فرشته دیگر، تا او را از آتش دوزخ ایمن دارند.(۷) ۴- زیارت امام حسین علیه السلام. از امام صادق علیه السلام سؤال کردند که پاداش کسی که در شب نیمه ماه رمضان کنار قبر امام حسین علیه السلام باشد چیست؟ فرمود: خوشا به حال کسی که در شب نیمه ماه رمضان در کنار قبر امام حسین علیه السلام بعد از نماز عشا ده رکعت نماز بگزارد، در هر رکعتی بعد از سوره حمد ده مرتبه قل هو اللّه احد را بخواند و از آتش دوزخ به خدا پناه ببرد؛ خداوند نیز به پاداش این عمل، نامش را «آزاد شده از

۱- [۱۰۱۳]زاد المعاد، صفحه ۱۴۲.

۲- [۱۰۱۴]مصباح کفعمی، صفحه ۵۶۳.

۳- [۱۰۱۵]زاد المعاد، صفحه ۱۷۸.

۴- [۱۰۱۶]همان مدرک، صفحه ۱۷۹.

۵- [۱۰۱۷]همان مدرک.

۶- [۱۰۱۸]همان مدرک.

۷- [۱۰۱۹]اقبال، صفحه ۱۵۰.

آتش» ثبت فرماید و قبل از آن که بمیرد، فرشتگان به وی بشارت بهشت می دهند و فرشتگان دیگری، او را از آتش دوزخ ایمن می دارند.(۱)

***

روز نیمه ماه رمضان روز پانزدهم ماه رمضان سال سوم هجری، روز ولادت باسعادت امام مجتبی علیه السلام می باشد،(۲) و بنابر بعضی از اقوال، تولّد امام محمّد تقی علیه السلام در سال ۱۹۵ در این روز واقع شده، البتّه این قول غیرمشهور است.(۳) به هر حال این روز، روز بسیار بافضیلتی است و دادن صدقه و خیرات و کمک به مستمندان در این روز پاداش زیادی دارد.

شب هفدهم ماه این شب، شب بسیار مبارکی است. در این شب، رسول خدا صلی الله علیه و آله با لشکر کفّار قریش در سرزمین بدر برخورد کرد، و در روز هفدهم، جنگ بدر واقع شد و خداوند متعال لشکریان اسلام را بر مشرکین پیروز گردانید، با آن که مسلمانان از نفرات محدود و ساز و برگ اندک جنگی برخوردار بودند.

این پیروزی از بزرگترین فتوحات اسلام است؛ از این رو علما گفته اند که در این روز، غسل و صدقه و شکر خدا بجا آوردن مستحبّ است و عبادت در شب هفدهم فضیلت فراوانی دارد.(۴)

فضیلتی از امیر مؤمنان علیه السلام در شب جنگ بدر:

در روایات فراوانی آمده است که در شب هفدهم که فردای آن جنگ بدر واقع شد، رسول خدا صلی الله علیه و آله به اصحابش فرمود: چه کسی حاضر است برود از چاه آب بکشد و بیاورد؟ اصحاب سکوت کردند و هیچ کدام اعلام آمادگی نکردند (چون کار خطرناکی بود) علی علیه السلام برخاست، و برای آوردن آب بیرون رفت، آن شب، شبی سرد و ظلمانی بود و باد سردی می وزید. حضرت به چاه آب رسید، چاه بسیار عمیق بود. حضرت دلوی نیافت که بتواند از آن آب بکشد، لذا از چاه پایین رفت و مشکی را که با خود داشت پر از آب کرد و بیرون آمد. به هنگام مراجعت ناگاه باد شدیدی وزید، امام علیه السلام نشست تا باد فرو نشیند آنگاه برخاست و حرکت کرد که تندباد دیگری وزیدن گرفت، ناچار امام علیه السلام نشست، پس از آرام شدن، مجدّداً به راه افتاد که در مرتبه سوم نیز تندبادی همانند قبل وزید، آن حضرت نشست، تا هوا آرام شد؛ آنگاه به راه خود ادامه داد و خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله رسید، پیامبر صلی الله علیه و آله پرسید: ای ابوالحسن! چرا دیر آمدی؟ امام جریان را توضیح داد.

۱- [۱۰۲۰]اقبال، صفحه ۱۵۱.

۲- [۱۰۲۱]منتهی الآمال، تاریخ زندگانی امام حسن مجتبی علیه السلام(البتّه برخی معتقدند ولادت آن حضرت سال دوم واقع شده است).

۳- [۱۰۲۲]همان مدرک، تاریخ زندگانی امام محمّد تقی علیه السلام.

۴- [۱۰۲۳]زاد المعاد، صفحه ۱۷۹.

رسول خدا صلی الله علیه و آله پرسید: متوجّه شدی آن بادهای شدید چه بود؟ عرض کرد: نه، فرمود: اوّلی جبرئیل بود همراه با هزار فرشته که بر تو سلام کردند و دوّمی میکائیل بود که با هزار فرشته بر تو سلام کردند و سوّمی نیز اسرافیل بود با هزار فرشته بر تو سلام کردند و آنها برای کمک و یاری ما در جنگ آمدند.(۱) و آن کس که گفته است برای امیر مؤمنان علیه السلام در یک شب سه هزار و سه فضیلت است، اشاره به همین جریان دارد که سه هزار فرشته، همراه با سه فرشته مقرّب الهی بر آن حضرت سلام کردند!

سیّد حمیری نیز در شعر خود در مدح آن حضرت به همین داستان اشاره کرده:

اقْسِمُ بِاللَّهِ وَ آلائِهِ وَالْمَرْءُ عَمَّا قالَ مَسْؤُولٌ

سوگند خورم به خدا و نعمتهایش و انسان از هر چه گوید بازخواست شود

انَّ عَلِیَّ بْنَ ابی طالِبٍ عَلَی التُّقی وَالْبِرِّ مَجْبُولٌ

براستی علی بن ابی طالب فطرتش به پرهیزکاری و نیکی سرشته شده

کانَ اذَا الْحَربُ مَرَتْهَا الْقَناوَاحْجَمَتْ عَنْهَا البَهالیلُ

چنان بود که هنگامی که نیزه ها تنور جنگ را می افروخت و دلیران از آن گریزان بودند

یَمْشی الَی الْقِرْنِ وَفی کَفِّهِ ابْیُضُ ماضِی الْحَدِّ مَصْقُولٌ

بسوی هماورد خویش می رفت و در دستش شمشیر بَراق و بُران و صیقلی شده بود

شْیَ الْعَفَرْنی بَیْنَ اشْبالِهِ ابْرَزَهُ لِلْقَنَصِ الْغیلُ

چنانچه شیر در میان بچه های خود راه می رودد ر آن حال که بیشه برای شکار او را بیرون فرستد

ذاکَ الَّذی سَلَّمَ فی لَیْلَهٍعَلَیْهِ میکالٌ وَجِبْریلُ

علی همان کسی است که در یک شب بر اوسلام کرد میکائیل و جبرئیل

کالُ فی الْفٍ وَجِبْریلُ فی الْفٍ وَیَتْلُوهُمْ سَرافیلُ

میکائیل با هزار فرشته و جبرئیل نیز باهزار فرشته و پشت سر آنها نیز اسرافیل آمد

لَیْلَهَ بَدْرٍ مَدَداً انْزِلُواکَانَّهُمْ طَیْرٌ ابابیلُ ۱۰۲۵]

۱- [۱۰۲۴]بحارالانوار، جلد ۱۹، صفحه ۲۸۶، ۲۹۳ و ۳۱۶ و جلد ۳۹، صفحه ۹۵.

در شب بدر که برای کمک فرود آمدندهمانند مرغهای ابابیل (که به مکه آمدند)

شبهای قدر:

شب قدر، شبی است که مقدّرات یک سال انسانها- بر اساس لیاقت ها و شایستگی های آنان- تعیین می گردد؛ در تمام سال، شبی به عظمت و فضیلت آن نمی رسد و عمل در آن از عمل در هزار ماه برتر است.

فرشتگان خداوند و فرشته ای به نام «روح» که اعظم همه فرشتگان است در آن شب، به اذن پروردگار به زمین فرود می آیند و خدمت امام زمان علیه السلام می رسند و آنچه را که برای هر کس در طول سالِ آینده مقدّر شده است بر آن حضرت عرضه می دارند.(۱) خوشا به حال آن کس که از فیض عظیم این شب که شب نزول قرآن است، بهره مند شود و با دعا و مناجات و گریه و توبه، به درگاه حقّ روی آورد و زمینه تقدیرات ارزشمند و سرنوشت معنوی و روحانی والایی را برای خویش فراهم سازد.

معصومین علیهم السلام شب قدر را به طور دقیق، تعیین نکرده اند و آن را مردّد در میان سه شب (نوزدهم، بیست و یکم و بیست و سوم) ذکر فرموده اند، تا مؤمنان با انجام اعمال شب های قدر، در هر سه شب و به دست آوردن حال خوشِ معنوی و کسب فیض در این شب ها، به آمادگی کامل، جهت دریافت عنایات ویژه الهی دست یابند.

هرچند علما، با توجّه به روایات، شب های بیست و یکم و بیست و سوم را به شب قدر بودن، نزدیکتر می دانند.(۲) شب نوزدهم ماه این شب، اوّلین شب از شب های قدر است و از این شب، انجام اعمال شب های قدر آغاز می شود.

اعمال شب های قدر:

اعمال شب های قدر بر دو قسم است. یک قسم آن مشترک میان هر سه شب است و قسم دیگر اعمالی است که مخصوصِ هر یک از این سه شب می باشد.

اعمال مشترک شب های قدر:

۱- غسل شب قدر است، مرحوم «علّامه مجلسی» فرموده: بهتر است غسلِ شب های قدر را مقارن غروب آفتاب انجام دهند که نماز مغرب را با غسل بخوانند.(۳)

ص: ۷۸۳

۱- [۱۰۲۶]زاد المعاد، صفحه ۱۸۰.

۲- [۱۰۲۷]رجوع شود به: اقبال، صفحه ۱۶۷.

۳- [۱۰۲۸]زاد المعاد، صفحه ۱۸۵.

۲- دو رکعت نماز بخوانـد؛ که در هر رکعت بعـد از حمـد، هفت مرتبه سوره «قُل هُوَ اللَّه» را تلاوت کنـد و بعـد از پایان نماز، هفتاد مرتبه بگوید:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ الَیْهِ

در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است:

کسی که این عمل را بجا آورد، از جای خویش برنخیزد مگر این که خداونـد متعال او و پـدر و مادرش را بیامرزد و خـداوند فرشـتگان را مأمور می کند تا سال آینده برای وی حسـنات بنویسند ...(۱) ۳- امام باقر علیه السـلام درباره عمل دیگر این شب فرمود: قرآن را بگشاید و در برابر خود قرار دهد وبگوید:

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِکِتابِکَ الْمُنْزَلِ وَما فیهِ، وَفیهِ اسْمُکَ [الْأَعْظَمُ الْأَکْبَرُ، وَ

خدایا از تو خواهم به حق کتاب فرستاده شده ات و آنچه در آن است که در آن است نام بزرگت و

اسْماؤُکَ الْحُسْنی وَما یُخافُ وَیُرْجی انْ تَجْعَلَنی مِنْ عُتَقائِکَ مِنَ النَّارِ.

نامهای نیکویت و آنچه بدانها ترس و امید شود که قرارم دهی از زمره آزاد شدگانت از دوزخ.

سپس حاجت خود را از خدا بخواهد.(۲)

***

۴- مراسم قرآن به سر گرفتن است، به فرموده امام صادق علیه السلام: قرآن مجید را بر سر بگذارد و بگوید:

اللَّهُمَّ بِحَقِّ هذَا الْقُرْآنِ، وَ بِحَقِّ مَنْ ارْسَلْتَهُ بِهِ، وَبِحَقِّ کُلِّ مُؤْمِنٍ مَدَحْتَهُ

خدایا به حق این قرآن و به حق آن کس که او را بدین قرآن فرستادی و هر مؤمنی که در آن مدحش کردی

فیهِ، وَبِحَقِّکَ عَلَیْهِمْ، فَلا احَدَ اعْرَفُ بِحَقِّکَ مِنْکَ.

و به حق تو بر ایشان زیرا هیچ کس به حق تو از خودت آشناتر نیست.

آنگـاه ده مرتبه بگویـد: بِکَ یا اللَّهُ و ده مرتبه بِمُحَمَّدٍ صـلی الله علیه و آله و ده مرتبه بِعَلِیٍّ علیه السـلام و ده مرتبه بِفاطِمَهَ علیها السـلام و ده مرتبه بِالْحَسَنِ علیه السـلام و ده مرتبه بِالْحُسَـیْنِ علیه السـلام و ده مرتبه بِعَلِیِّ بْنِ الْحُسَـیْنِ علیهما السـلام و ده مرتبه بِمُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ علیهما السـلام و ده مرتبه بِجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ علیهما السـلام و ده مرتبه بِمُوسَـی بْنِ جَعْفَرٍ علیهما السلام و ده مرتبه بِعَلِیِّ بْنِ مُوسـی علیهمـا السـلام و ده مرتبه بِمُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ علیهمـا السـلام و ده مرتبه بِعَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ علیهمـا السـلام و ده مرتبه بِالْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ علیهما السـلام و ده مرتبه بِالْحُجَّهِ علیه السـلام در پایان هر حاجتی که دارد از خداوند طلب کند(۳) و در تمام

این اذکار، نهایت حضور قلب و توجّه به درگاه خدا را حفظ کند.

ص :۷۸۴

۱- [۱۰۲۹]اقبال، صفحه ۱۸۶.

۲- [۱۰۳۰]همان مدرک و زادالمعاد، صفحه ۱۸۵.

۳- [۱۰۳۱]اقبال، صفحه ۱۸۷.

بهتر است اگر می خواهند توسّل گرفته، یا ذکر مصیبتی کنند قبل یا بعد از دعا باشد و دعا را قطع نکنند.

۵- زیارت امام حسین علیه السلام؛ به فرموده علّامه مجلسی، زیارت امام حسین علیه السلام در هر یکی از این سه شب، مستحبّ مؤکّد است،(۱) و در روایتی آمده است که سبب آمرزش گناهان می شود(۲) و اگر دسترسی به زیارت از نزدیک نداشته باشد، از دور زیارت کند.

۶- احیا داشتن شب های قدر است؛ یعنی این شب را تا صبح بیدار باشد و با عبادت و دعا و تلاوت قرآن و جلسات سخنرانی دینی و پرسش و پاسخ های مذهبی و یا مطالعه کتاب های تفسیر و عقاید و مواعظ سپری کند.

در روایتی از امام باقر علیه السلام آمده است: هر کس شب قدر را احیا دارد، گناهان او آمرزیده شود، هرچند زیاد باشد،(۳) و بهتر است روز قبل مقداری استراحت کند و غذا و نوشیدنی کمتر بخورد تا خواب بر او غلبه نکند و کسانی که توانایی بر احیا ندارند، بهتر است اوّل شب را استراحت کنند و سحرگاهان بیدار باشند و عبادت نمایند.

۷- صد رکعت نماز بگزارد (هر دو رکعت به یک سلام) که فضیلت بسیار دارد و افضل آن است که اگر توانایی داشته باشد، در هر رکعت بعد از حمد، ده مرتبه سوره قل هو اللّٰه را بخواند.(۴) ۸- مرحوم «شیخ کفعمی» در «مصباح» نقل کرده است که امام زین العابدین علیه السلام این دعا را در شب های نوزدهم، بیست و یکم و بیست و سوم در حالت ایستاده و نشسته و در رکوع و سجود می خواندند:

اللّٰهُمَّ انّی امْسَیْتُ لَکَ عَبْداً داخِراً، لا امْلِکُ لِنَفْسی نَفْعاً وَلا ضَرّاً، وَلا

خدایا من شام کردم در حالی که بنده خواری هستم که مالك سود و زیانی برای خویش نیستم

اصْرِفُ عَنْها سُوءاً، اشْهَدُ بِذلِکَ عَلی نَفْسی وَاعْتَرِفُ لَکَ بِضَعْفِ قُوَّتی

و نتوانم از خویشتن پیش آمد ناگواری را بازگردانم و این مطلبی است که من آن را بر خویش گواهی دهم و به ناتوانی خود و بیچارگیم

وَقِلَّهِ حیلَتی فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَانْجِزْ لی ما وَعَدْتَنی

در برابرت اعتراف دارم پس درود فرست بر محمّد و آل محمّد و وفا کن برایم بدانچه بر من

وَجَمیعَ الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ مِنَ الْمَغْفِرَهِ فی هذِهِ اللَّیْلَهِ، وَاتْمِمْ عَلَیَّ ما

و همه مؤمنین و مؤمنات وعده فرمودی از آمرزش در این شب و تمام کن بر من آنچه را

۱- [۱۰۳۲]زاد المعاد، صفحه ۱۸۶.

۲- [۱۰۳۳]تهذیب، جلد ۶، صفحه ۴۹، حدیث ۲۶.

۳- [۱۰۳۴]اقبال، صفحه ۱۸۶.

۴- [۱۰۳۵]همان مدرک، صفحه ۱۶۷.

اَتَيْتَنی فَانّی عَبْدُکَ الْمِسْکینُ الْمُسْتَکینُ، الضَّعیفُ الْفَقیرُ الْمَهینُ،

به من دادی زیرا که من بنده بینوای مستمند ناتوان تهیدست خوار توام

اللهُمَّ لا تَجْعَلْنی ناسِیاً لِذِکْرِکَ فیما اوْلَیْتَنی وَلا لِاِحْسانِکَ فیما

خدایا مرا فراموشکار از یاد خویش در آنچه به من انعام فرمودی و از احسانت در آنچه به من

اعْطَیْتَنی وَلا ایِساً مِنْ اجابَتِکَ، وَانْ ابْطَاتْ عَنّی فی سَرَّآءَ اوْ ضَرَّآءَ،

عطا کردی قرار مده و قرارم مده ناامید از اجابت خویش و اگرچه دیرزمانی طول کشد چه در خوشی و چه در سختی

اوْ شِدَّهٍ اوْ رَخآءٍ، اوْ عافِیَهٍ اوْ بَلاءٍ، اوْ بُؤْسٍ اوْ نَعْمآءَ، انَّکَ سَمیعُ الدُّعآءِ.(۱)

در دشواری یا در آسایش در تندرستی یا گرفتاری در تنگدستی یا در نعمت براستی تو شنوای دعایی.

۹- مرحوم «علّامه مجلسی» می فرماید: بهترین اعمال در این شب ها طلب آمرزش گناهان و دعا برای امور دنیوی و اخروی است، هم برای خود و هم برای پدر و مادر و خویشان و برادران مؤمن؛ چه زنده باشند و چه از دنیا رفته باشند و همچنین ذکرهای مختلف و صلوات بر محمّد و آلش، تا آن جا که مقدور است، انجام دهد و در بعضی از روایات وارد شده است که دعای «جوشن کبیر» (صفحه ۱۳۸) را در این سه شب بخوانند.(۲) در روایتی آمده است که شخصی خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله رسید و عرض کرد: اگر شب قدر را درک کردم، چه چیزی را از خداوند طلب کنم؟ فرمود: عافیت و سلامتی را بخواه.(۳)

اعمال مخصوص هر یک از شب های سه گانه قدر:

اعمال شب نوزدهم:

اعمال شب نوزدهم چند چیز است:

۱- صد مرتبه بگوید:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّی وَ أَتُوبُ إلَیْهِ.(۴)

۲- صد مرتبه بگوید:

اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتَلَه أَمیرالْمُؤْمِنینَ.(۵)

۳- دعایی را که در اعمال روزهای ماه رمضان ذکر کردیم (یا ذا الّذی کان ...- صفحه ۷۶۶-) را بخواند.(۶) ۴- این دعا را

بخواند:

ص :۷۸۶

۱- [۱۰۳۶]بلدالامین، صفحه ۲۰۳.

۲- [۱۰۳۷]زاد المعاد، صفحه ۱۸۶(با اندکی تصرّف).

۳- [۱۰۳۸]مستدرک الوسائل، جلد ۷، صفحه ۴۵۸، حدیث ۱۲.

۴- [۱۰۳۹]اقبال، صفحه ۱۸۶ و زاد المعاد، صفحه ۱۸۶.

۵- [۱۰۴۰]همان مدرک.

۶- [۱۰۴۱]اقبال، صفحه ۱۸۷.

اللَّهُمَّ اْجْعَلْ فیما تَقْضی وَتُقَدِّرُ مِنَ الْأَمْرِ الْمَحْتُومِ، وَفیما تَفْرُقُ مِنَ

خدایا قرار ده در آنچه حکم کرده و مقدر فرموده ای از سرنوشت حتمی و در آنچه جدا کنی از

الْأَمْرِ الحَکیمِ فی لَیْلَهِ الْقَدْرِ، وَفِی الْقَضآءِ الَّذی لا یُرَدُّ وَلا یُبَدَّلُ، انْ

فرمان حکیمانه ات در شب قدر و در آن قضا و قدری که برگشت و تغییر و تبدیلی ندارد

تَکْتُبَنی مِنْ حُجّاجِ بَیْتِکَ الْحَرامِ، الْمَبْرُورِ حَجُّهُمْ، الْمَشْکُورِ سَعْیُهُمْ،

که نام مرا در زمره حاجیان خانه محترمت (کعبه) بنویسی آنان که حجشان مقبول و سعیشان مورد تقدیر

الْمَغْفُورِ ذُنُوبُهُمْ، الْمُکَفَّرِ عَنْهُمْ سَیِّئاتُهُمْ، وَاجْعَلْ فیما تَقْضی وَتُقَدِّرُ، انْ

و گناهانشان آمرزیده و کردار بدشان بخشوده شده است و قرار ده در آنچه مقدر فرموده ای

تُطیلَ عُمْری وَتُوَسِّعَ عَلَیَّ فی رِزْقی وَتَفْعَلَ بی کَذا وَکَذا.(۱)

که عمر مرا طولانی کرده و روزیم را وسیع گردانی و درباره ام چنین و چنان کنی.

(به جای کلمه کذا و کذا، حاجت خود را عرضه دارد).

شب بیست و یکم: این شب فضیلتش از شب نوزدهم بیشتر است که اعمال مشترک شب های قدر را با توجّه بیشتری انجام دهد. در روایات درباره غسل و احیا و تلاش در عبادت در این شب و شب بیست و سوم تأکید شده و آمده است که شب قدر در میان یکی از این دو شب است،(۲) و در چند روایت وقتی که از معصوم علیه السلام خواستند تا معیّن کنند که شب قدر، در میان کدام یک از این دو شب است، معیّن نکردند، بلکه فرمودند:

ما ایْسَرَ لَیْلَتَیْنِ فیما تَطْلُبُ

(احیای هر دو شب برای آنچه می خواهی مشکل نیست).(۳) و جالب این که «مرحوم صدوق» در «امالی» می گوید: «

مِنْ دینِ الإمامِیَّهِ ... مَنْ احْیی هاتَیْنِ اللَّیْلَتَیْنِ بِمُذاکَرَهِ الْعِلْمِ فَهُوَ افْضَلُ؛

از دستورات مذهب امامیه است که ... اگر کسی این دو شب را به گفتگوی علمی بپردازد، از هر عبادتی برتر است».(۴) اعمال شب بیست و یکم: اعمال این شب بر دو قسم است؛ قسم اوّل دعاهایی که مربوط به دهه آخر ماه رمضان است که خواهد آمد (صفحه ۷۹۶) و قسم دیگر اعمال مخصوص شب بیست و یکم، که به این شرح است:

۱- دعایی است که در «مصباح المتهجّد» و «کافی» نقل شده است که در شب بیست و یکم خوانده می شود(۵):

۱- [۱۰۴۲]بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۴۷.

۲- [۱۰۴۳]اقبال، صفحه ۱۹۴.

۳- [۱۰۴۴]بحارالانوار، جلد ۹۴، صفحه ۲، حدیث ۴.

۴- [۱۰۴۵]امالی صدوق، صفحه ۶۴۹.

۵- [۱۰۴۶]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۲۸ و کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۰(با اندکی تفاوت).

يا مُولِجَ اللَّيْلِ فِى النَّهارِ، وَمُولِجَ النَّهارِ فِى اللَّيْلِ، وَمُخْرِجَ الْحَىِّ مِنَ

ای فروبرنده شب در روز و ای فروبرنده روزدر شب و ای بیرون آورنده زنده از

الْمَيِّتِ، وَمُخْرِجَ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَىِّ، يا رازِقَ مَنْ يَشآءُ بِغَيْرِ حِسابٍ، يا اللَّهُ

مرده و بیرون آورنده مرده از زنده ای روزی دهنده هرکه را خواهی بی حساب ای خدا،

يا رَحْمنُ، يا اللَّهُ يا رَحيمُ، يا اللَّهُ يا اللَّهُ يا اللَّهُ، لَكَ الْأَسْمآءُ الْحُسْنى

ای بخشاینده، ای خدا ای مهربان ای خدا ای خدا ... از آن توست نامهای نیکو

وَالْأَمْثالُ الْعُلْيا، وَالْكِبْرِيآءُ وَالْآلاءُ، اسْئَلُكَ انْ تُصَلِّىَ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ

و نمونه های والا و بزرگی و نعمتها از تو خواهم درود فرستی بر محمّد و آل

مُحَمَّدٍ، وَ انْ تَجْعَلَ اسْمى فى هذِهِ اللَّيْلَهِ فِى السُّعَدآءِ، وَ رُوحى مَعَ

محمّد و نام مرا در این شب در زمره سعادتمندان قرار دهی و روحم را با

الشُّهَدآءِ، وَاحْسانى فى عِلِّيّينَ، وَاسآئَتى مَغْفُورَهً، وَانْ تَهَبَ لى يَقيناً

شهدا مقرون سازی و احسان و نیکوکاریم را در بلندترین درجه بهشت و گناهانم را آمرزیده کنی و به من یقینی عطا کنی که

تُباشِرُ بِهِ قَلْبى وَايماناً يُذْهِبُ الشَّكَّ عَنّى وَتُرْضِيَنى بِما قَسَمْتَ لى

همیشه با دلم همراه باشد و ایمانی به من بدهی که شک و تردید را از من دور سازد و بدانچه روزیم کرده ای خشنودم سازی

وَآتِنا فِى الدُّنْيا حَسَنَهً، وَ فِى الْأخِرَهِ حَسَنَهً، وَ قِنا عَذابَ النّارِ الْحَريقِ،

و بدهی به من در دنیا نعمت نیک و در آخرت نعمت نیک و نگهداری ما را از عذاب آتش سوزان

وَارْزُقْنى فيها ذِكْرَكَ وَ شُكْرَكَ، وَ الرَّغْبَهَ الَيْكَ وَ الْإِنابَهَ، وَ التَّوْفيقَ لِما

و روزیم کنی در این شب ذکر خود و سپاسگزاریت و اشتیاق و بازگشت بسویت و توفیق برای انجام آنچه را

وَفَّقْتَ لَهُ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمُ السَّلامُ

موفق داشتی بدان محمّدو آل محمّد را که بر او و بر ایشان سلام باد.

۲- مرحوم «شیخ کفعمی» از «سیّد بن باقی» نقل کرده است که در شب بیست و یکم می خوانی:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاقْسِمْ لی حِلْماً یَسُدُّ عَنّی بابَ

خدایا درود فرست برمحمّد و آل محمّد و چنان بردباریی بهره ام کن که ببندد بر من دَرِ

الْجَهْلِ، وَهُدیً تَمُنُّ بِهِ عَلَیَّ مِنْ کُلِّ ضَلالَةٍ، وَغِنیً تَسُدُّ بِهِ عَنّی بابَ کُلِ

نادانی را و هدایتی به من ده که بر من منّت نهد از رهانیدن از هر گمراهی و بی نیازیی به من بده که درهای انواع فقر را به تمامی بر من ببندد

ص :۷۸۸

فَقْرٍ، وَقُوَّهً تَرُدُّ بِها عَنّی کُلَّ ضَعْفٍ، وَعِزّاً تُکْرِمُنی بِهِ عَنْ کُلِّ ذِلَّهٍ، وَرِفْعَهً

و نیرویی به من ده که هرگونه سستی را از من بازگرداند و عزتی که از هر خواری مرا گرامی داری و رفعت مقامی

تَرْفَعُنی بِها عَنْ کُلِّ ضَعَهٍ، وَامْناً تَرُدُّ بِهِ عَنّی کُلَّ خَوْفٍ، وَعافِیَهً تَسْتُرُنی

که بدان وسیله مرا از هر پستی بلند کنی و امنیّتی که بوسیله آن هر ترسی را از من دور کنی و تندرستی که بدان وسیله

بِها مِنْ کُلِّ بَلاءٍ، وَعِلْماً تَفْتَحُ لی بِهِ کُلَّ یَقینٍ، وَیَقیناً تُذْهِبُ بِهِ عَنّی کُلَ

مرا از هر بلایی بپوشانی و دانشی که به آن هر یقینی را بر من مفتوح گردانی و یقینی که بدان وسیله هر

شَکٍّ، وَدُعآءً تَبْسُطُ لی بِهِ الْإِجابَهَ فی هذِهِ اللَّیْلَهِ، وَفی هذِهِ السَّاعَهِ

شک و تردیدی را از من دور سازی و دعایی که اجابتش را بر من بگسترانی در همین امشب و در همین ساعت

السَّاعَهِ السَّاعَهِ یا کَریمُ، وَ خَوْفاً تَنْشُرُ لی بِهِ کُلَّ رَحْمَهٍ، وَعِصْمَهً تَحُولُ

... ... ای بزرگوار و ترسی به من بده که هر رحمتی را بدان وسیله بر من بگسترانی و مرا چنان خودنگهدار کن که همان

بِها بَیْنی وَ بَیْنَ الذُّنُوبِ، حَتّی افْلِحَ بِها بَیْنَ الْمَعْصُومینَ عِنْدَکَ، بِرَحْمَتِکَ

حالت میان من و گناهان حائل شود و بدان وسیله در پیشگاه معصومین (و خود نگهداران) درگاهت رستگار باشم

یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

ای مهربانترین مهربانان.

۳- به فرموده «شیخ مفید»، در این شب صلوات بسیار فرستد و بر ظالمان و غاصبان حقوق آل محمّد صلی الله علیه و آله و همچنین بر قاتل امیرمؤمنان علیه السلام بسیار لعن و نفرین فرستد و برای خویش و پدر و مادرش و سایر مؤمنان دعا کند.(۲)
۴- دعا برای وجود مبارک امام زمان علیه السلام و فرج آن حضرت، یکی دیگر از اعمال این شب است. در روایتی که «سیّد بن طاووس» از حمّاد بن عثمان نقل کرده می خوانیم: در شب بیست و یکم ماه مبارک رمضان به محضر امام صادق علیه السلام شرفیاب شدم، امام علیه السلام از من پرسید که آیا غسل کرده ای؟ گفتم:

آری، امام علیه السلام حصیری طلبید و مرا نیز به کنارش فراخواند. آن حضرت علیه السلام مشغول نماز شد و من نیز نزدیک آن حضرت علیه السلام نماز می خواندم. وقتی که از نمازها فارغ شدیم، آن حضرت دعا کرد و من آمین گفتم، و این کار ادامه داشت تا صبح طلوع کرد. امام علیه السلام اذان و اقامه گفتند و برخی از خدمتکاران را فراخواند و نماز صبح را به امامت آن حضرت علیه السلام بجا آوردیم.

۱- [۱۰۴۷]مصباح کفعمی، صفحه ۵۸۴.

۲- [۱۰۴۸]مقنعه، صفحه ۱۶۷(باب صلاه شهر رمضان).

امام صادق علیه السلام بعد از نماز، به تسبیح و تقدیس پروردگار پرداخت و بر پیامبر صلی الله علیه و آله درود فرستاد و برای مؤمنان دعا کرد؛ آنگاه به سجده رفت و ساعتی در سجده بود، و در آن مدّت جز صدای نَفَس حضرت چیزی را نمی شنیدم، سپس دعایی خواند از جمله در دعایش عرض کرد:

وَ أسْألُکَ بِجَمیعِ ما سَأَلْتُکَ وَ ما لَمْ أَسْأَلْکَ مِنْ عَظیمِ جَلالِکَ، ما لَوْ

از تو تقاضا می کنم به جمیع آنچه که تو را با آن خواندم و آنچه را نخواندم، از عظیم جلال تو که اگر

عَلِمْتُهُ لَسَأَلْتُکَ بِهِ، أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیْتِهِ، وَ أَنْ تَأْذَنَ لِفَرَجِ

می دانستم تو را با آن خواندم. از تو می خواهم بر محمّد و اهل بیتش درود بفرستی و اجازه فرج

مَنْ بِفَرَجِهِ فَرَجُ أَوْلِیائِکَ وَ أَصْفِیائِکَ مِنْ خَلْقِکَ، وَ بِهِ تُبیدُ الظّالِمینَ

و ظهور کسی را بدهی که با ظهور او گشایشی در کار اولیای تو و برگزیدگان از خلقت ظاهر می شود و به وسیله او ظالمان را نابود

وَتُهْلِکُهُمْ، عَجِّلْ ذلِکَ یا رَبَّ الْعالَمینَ.

و هلاک می سازی. ای پروردگار عالمیان، در ظهورش تعجیل فرما.

پس از آن که امام علیه السلام سر از سجده برداشت، عرض کردم: جانم به فدایت! شما برای فرج کسی دعا کردید که با فرج او گشایشی در کار دوستان و اولیای الهی حاصل خواهد شد؛ مگر آن کس شما نیستید؟

امام علیه السلام فرمود: نه! او قائم آل محمّد است!

آنگاه امام صادق علیه السلام نشانه های ظهورش را بیان کرد و در ادامه فرمود: «شب و روز، منتظر ظهور مولایت باش! زیرا خداوند هر روز در شأن و کاری است، و انجام کاری او را از کار دیگر باز نمی دارد».

(وَ تَوَقَّعْ امْرَ صَاحِبِکَ لَیْلَکَ وَ نَهارَکَ، فانَّ اللَّهَ کُلَّ یَوْمٍ هُوَ فی شَأنٍ، لا یَشْغَلُهُ شأنٌ عَنْ شَأنٍ

).(۱) نکته:

از شب بیست و یکم، دهه آخر ماه رمضان شروع می شود که بسیار پرارزش و مغتنم است. در هر شب از شب های این دهه، غسل مستحب است و روایت شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله در هر شب از شب های دهه آخر ماه رمضان غسل می کرد.(۲) همچنین اعتکاف در مساجد جامع در این دهه مستحب است و فضیلت فراوان دارد و در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله اعتکاف در دهه آخر ماه رمضان برابر دو حج و دو عمره شمرده شده است.(۳)

۱- [۱۰۴۹]اقبال، صفحه ۲۰۰(با تلخیص).

۲- [۱۰۵۰]همان مدرک، صفحه ۱۹۵.

۳- [۱۰۵۱]بحارالانوار، جلد ۹۴، صفحه ۱۲۹، حدیث ۷.

رسول خدا صلی الله علیه و آله در دهه آخر ماه رمضان در مسجد معتکف می شد(۱) بسترش را جمع می کرد و آماده و مهیّا و بانشاط به شب زنده داری و عبادت می پرداخت (بسیاری از مسلمانان نیز در این امر به آن حضرت اقتدا می کردند)،(۲) برخلاف آنچه بعضی از ناآگاهان می پندارند که با گذشت شب های قدر برنامه ماه مبارک رمضان تمام شده است.

شب بیست و سوم این شب، از دو شب قبل برتر است و از احادیث متعدّدی استفاده می شود که شب قدر همین شب است. در روایتی از امام باقر علیه السلام نقل شده است که مردی به نام «جهنی» در ماه رمضان خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و به آن حضرت عرض کرد: من در بیرون مدینه به سر می برم و شتر و گوسفند دارم که نمی توانم همه شب در مدینه حاضر شوم. دوست دارم شبی را به من معرّفی کنی تا آن شب را به مدینه بیایم و در نماز و عبادت حاضر باشم. حضرت او را به نزد خود فراخواند و به طور درگوشی آن شب را معرّفی کرد.

«جهنی» نیز وقتی شب های بیست و سوم ماه رمضان فرا می رسید، با همه خانواده و فرزندان و غلامان به مدینه می آمد و آن شب را می ماند و صبحگاهان به منزل خویش برمی گشت.(۳) همچنین در روایت دیگری نقل شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله در شب بیست و سوم ماه رمضان به سر و روی خانواده اش آب می پاشید تا به خواب نروند (و از فضیلت این شب بهره بگیرند).(۴) روایات متعدّد دیگری نیز داریم که می گوید: شب قدر، شب بیست و سوم است.(۵) مرحوم «علّامه مجلسی» نیز در «زاد المعاد» می گوید: اکثر احادیث معتبر دلالت دارد که شب بیست و سوم، شب قدر است.(۶)

اعمال مخصوص شب بیست و سوم:

در شب بیست و سوم، غیر از اعمال مشترک شب های قدر، اعمال دیگری نیز وارد شده است:

۱- سوره عنکبوت و سوره روم را بخواند که امام صادق علیه السلام فرمود: «هر کس در شب بیست و سوم، سوره های عنکبوت و روم را بخواند، به خدا سوگند! اهل بهشت است».(۷) ۲- هزار مرتبه سوره «إنّا أنزلناه» را بخواند.(۸)

۱- [۱۰۵۲]اقبال، صفحه ۱۹۵.

۲- [۱۰۵۳]بحارالانوار، جلد ۹۴، صفحه ۱۳۰، حدیث ۷.

۳- [۱۰۵۴]اقبال، صفحه ۲۰۷.

۴- [۱۰۵۵]همان مدرک.

۵- [۱۰۵۶]همان مدرک، صفحه ۲۰۶ و ۲۰۷.

۶- [۱۰۵۷]زاد المعاد، صفحه ۱۸۷.

۷- [۱۰۵۸]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۲۸ و اقبال، صفحه ۲۱۱.

۸- [۱۰۵۹]همان مدرک.

۳- سوره «حم دخان» را بخواند.(۱) ۴- این دعا را بخواند:

اللّٰهُمَّ امْدُدْ لی فی عُمْری وَاوْسِعْ لی فی رِزْقی وَاصِحَّ لی جِسْمی

خدایا دراز کن عمرم را و فراخ کن روزیم را و سالم گردان تنم را

وَبَلِّغْنی امَلی وَانْ کُنْتُ مِنَ الْأَشْقِیآءِ فَامْحُنی مِنَ الْأَشْقِیآءِ، وَاکْتُبْنی

و برسانم به آرزویم و اگر در زمره بدبختان هستم تو نامم را ازسلک آنان پاک کن و در زمره

مِنَ السُّعَدآءِ، فَانَّکَ قُلْتَ فی کِتابِکَ الْمُنْزَلِ عَلی نَبِیِّکَ الْمُرْسَلِ، صَلَواتُکَ

سعادتمندانم ثبت کن زیرا تو خودت در کتابی که بر پیامبر مرسلت (ص) نازل فرمودی چنین گفتی:

عَلَیْهِ وَ آلِهِ، یَمْحُو اللّٰهُ ما یَشآءُ وَیُثْبِتُ، وَعِنْدَهُ امُّ الْکِتابِ.(۲)

«خدا هر چه خواهد محو می کند و ثبت می کند و نزد اوست اصل کتاب».

۵- این دعا را که مخصوص شب بیست و سوم است بخواند:

یا رَبَّ لَیْلَهِ الْقَدْرِ وَجاعِلَها خَیْراً مِنْ الْفِ شَهْرٍ، وَرَبَّ اللَّیْلِ وَالنَّهارِ،

ای پروردگار شب قدر و قرار دهنده آن بهتر از هزار ماه و پروردگار شب و روز

وَالْجِبالِ وَالْبِحارِ، وَالظُّلَمِ والْأَنْوارِ، وَالْأَرْضِ وَالسَّمآءِ، یا بارِئُ یا

و کوهها و دریاها و تاریکی ها و روشنیها و زمین و آسمان ای پدیدآرنده ای

مُصَوِّرُ، یا حَنَّانُ یا مَنَّانُ، یا اللّٰهُ یا رَحْمنُ، یا اللّٰهُ یا قَیُّومُ، یا اللّٰهُ یا بَدیعُ، یا

صورت بخش ای عطابخش ای نعمت ده ای خدا ای بخشاینده ای خدا ای پاینده ای خدا ای نوآفرین ای

اللّٰهُ یا اللّٰهُ یا اللّٰهُ، لَکَ الْأَسْمآءُ الْحُسْنی وَالْأَمْثالُ الْعُلْیا، وَالْکِبْرِیآءُ

خدا ای خدا از آن توست نامهای نیک و نمونه های والا و بزرگی

وَالْآلاءُ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَجْعَلَ اسْمی فی

و نعمتها از تو خواهم که درود فرستی بر محمّد و آل محمّد و قرار دهی نام مرا در

هذِهِ اللَّيْلَهِ فِی السُّعَدآءِ، وَرُوحی مَعَ الشُّهَدآءِ، وَاحْسانی فی عِلِّیّینَ،

۱- [۱۰۶۰]اقبال، صفحه ۲۱۴.

۲- [۱۰۶۱]همان مدرک، صفحه ۲۰۹ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۶۲.

این شب در زمره سعادتمندان و روحم را با شهیدان و احسان و نیکیم را در بلندترین درجات

وَاسائَتی مَغْفُورَهً، وَانْ تَهَبَ لی یَقیناً تُباشِرُ بِهِ قَلْبی وَایماناً یُذهِبُ

و گناهم را آمرزیده و یقینی به من ببخشی که همیشه با دلم همراه باشد و ایمانی به من بدهی که

الشَّکَّ عَنّی وَتُرْضِیَنی بِما قَسَمْتَ لی وَ اتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً، وَفِی

یکسره شک و تردید را از من دور کنی و بدانچه نصیبم کرده ای خشنودم سازی و بده به ما در دنیا نیکی و نعمت و در

الْأخِرَهِ حَسَنَهً، وَقِنا عَذابَ النَّارِ(۱) الْحَریقِ، وَارْزُقْنی فیها ذِکْرَکَ

آخرت نیز نیکی و نگاهمان دار از عذاب آتش سوزان و روزیم کن در این شب ذکر خود

وَشُکْرَکَ، وَالرَّغْبَهَ الَیْکَ، وَالْإِنابَهَ والتَّوْبَهَ، والتَّوْفیقَ لِما وَفَّقْتَ لَهُ مُحَمَّداً

و سپاسگزاریت و شوق و بازگشت و توبه بسوی خودت را و موفقم بدار بدانچه موفق داشتی بدان محمّد

وَ آلَ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمُ السَّلامُ.(۲)

و آل محمّد علیهم السّلام.

***

۶- این دعا را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است، بخواند:

اللَّهُمَّ اجْعَلْ فیما تَقْضی وَفیما تُقَدِّرُ مِنَ الْأَمْرِالْمَحْتُومِ، وَفیما تَفْرُقُ

خدایا قرار ده در آنچه حکم کرده و مقدر فرموده ای از فرمان حتمی خود و در آنچه جدا کنی

مِنَ الْأَمْرِ الْحَکیمِ، فی لَیْلَهِ الْقَدْرِ، مِنَ الْقَضآءِ الَّذی لا یُرَدُّ وَلا یُبَدَّلُ، انْ

از دستور حکیمانه ات در شب قدر از آن حکمی که بازگشت ندارد و تغییر پذیر نیست

تَکْتُبَنی مِنْ حُجَّاجِ بَیْتِکَ الْحَرامِ فی عامی هذَا، الْمَبْرُورِ حَجُّهُمْ،

که بنویسی مرا از حاجیان خانه محترم کعبه ات در همین امسال آنان که حجشان مقبول

الْمَشْکُورِ سَعْیُهُمْ، الْمَغْفُورِ ذُنُوبُهُمْ، الْمُکَفَّرِ عَنْهُمْ سَیِّئاتُهُمْ، وَاجْعَلْ فیما

و سعیشان مورد تقدیر و گناهانشان آمرزیده و اعمال بدشان بخشوده شده و مقرر فرما

تَقْضی وَتُقَدِّرُ، انْ تُطیلَ عُمْری وَتُوَسِّعَ لی فی رِزْقی (۳)

در آنچه حکم کرده و مقدر فرموده ای که عمرم را طولانی کنی و در روزیم وسعت دهی.

ص: ۷۹۳

۱- [۱۰۶۲]کلمه« النّار» در مصباح آمده است.

۲- [۱۰۶۳]کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۱ و مصباح المتهجّد، صفحه ۶۲۹.

۳- [۱۰۶۴]اقبال، صفحه ۲۱۱.

۷- این دعا را که از امام حسن علیه السلام نقل شده است بخواند:

یا باطِناً فی ظُهُورِهِ، وَیا ظاهِراً فی بُطُونِهِ، وَیا باطِناً لَیْسَ یَخْفی وَیا

ای که نهان است در عین آشکاریش و ای که آشکار است در عین نهانیش و ای نهانی که درخفا نیستی و ای

ظاهِراً لَیْسَ یُری یا مَوْصُوفاً لا یَبْلُغُ بِکَیْنُونَتِهِ مَوْصُوفٌ، وَلا حَدٌّ

آشکاری که دیده نشوی ای که توصیفت کنند ولی هیچ وصفی به کنه ذات تو نرسد و هیچ حدی

مَحْدُودٌ، وَیا غآئِباً غَیْرَ مَفْقُودٍ، وَیا شاهِداً غَیْرَ مَشْهُودٍ، یُطْلَبُ

محدودت نکند و ای که پیدا نیستی ولی گم نشده ای و ای که حاضری ولی مشهودنشوی تو را طلب کنند

فَیُصابُ، وَلَمْ یَخْلُ مِنْهُ السَّمواتُ وَالْأَرْضُ وَما بَیْنَهُما طَرْفَهَ عَیْنٍ، لا

و به مقصود نائل گردند، از تو خالی نیست آسمانها و زمین و مابین آن دو یک چشم برهم زدن،

یُدْرَکُ بِکَیْفٍ، وَلا یُؤَیَّنُ بِایْنٍ وَلا بِحَیْثٍ، انْتَ نُورُ النُّورِ، وَرَبُّ الْأَرْبابِ،

به چگونگی در نیایی و به جایی و سویی اندر نشوی تویی روشنی نور و پروردگار همه پروردگاران

احَطْتَ بِجَمیعِ الْأُمُورِ، سُبْحانَ مَنْ لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْ ءٌ، وَهُوَالسَّمیعُ

به تمام امور احاطه داری منزّه خدایی که نیست مانندش چیزی و اوست شنوای

الْبَصیرُ، سُبْحانَ مَنْ هُوَ هکَذا، وَلا هکَذا غَیْرُهُ.(۱)

بینا منزّه است آن که او چنین است و جز او دیگری چنین نخواهد بود.

سپس هر حاجتی داری از خدا بطلب.

۸- همچنین از معصومین علیهم السلام روایت شده است که در شب بیست و سوم ماه رمضان، در سجود و ایستاده و نشسته دعای ذیل را می خواندند، بلکه مناسب است در تمام ماه رمضان، و در زمانهای دیگر پس از تمجید و ستایش خداوند و صلوات بر محمّد و آلش (مثلًا حدّاقل با گفتن

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ الصَّلاهُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ وَ آلِهِ الطَّاهِرینَ

)، این دعا خوانده شود:

اللهُمَّ کُنْ لِوَلِیِّکَ الْحُجَّهِ بْنِ الْحَسَنِ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَعَلی ابآئِهِ، فی

خدایا باش برای ولی خود حضرت حجت فرزند امام حسن عسکری درودهای تو بر او و بر پدرانش باد در

هذِهِ السَّاعَهِ، وَفی کُلِّ ساعَهٍ، وَلِیّاً وَحافِظاً، وَقآئِداً وَناصِراً، وَدَلیلًا

این ساعت و در هر ساعت یار و مددکار و نگهبان و رهبر و یاور و راهنما

ص :۷۹۴

۱- [۱۰۶۵]اقبال، صفحه ۲۱۱. در بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۶۵ آمده است که این دعا را امام علی بن الحسین علیهما السلام در شب قدر می خواند.

وَعَیْناً، حَتّی تُسْکِنَهُ ارْضَکَ طَوْعاً، وَتُمَتِّعَهُ فیها طَویلًا.(۱)

و دیده بان تا او را از روی میل و رغبت مردم در روی زمین سکونت دهی و بهره مندش سازی زمانی دراز.

***

۹- همچنین این دعا را در حالی که دستان خود را به سوی آسمان بلند می کند، بخواند:

یا مُدَبِّرَ الْأُمُورِ، یا باعِثَ مَنْ فِی الْقُبُورِ، یا مُجْرِیَ الْبُحُورِ، یا مُلَیِّنَ

ای تدبیر کننده کارها ای برانگیزنده هر که در گورها است ای روان کننده دریاها ای نرم کننده

الْحَدِیدِ لِداوُدَ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَافْعَلْ بی کَذا وَ کَذا. به جای آهن برای حضرت داود درود فرست بر محمّد و آل محمّد و بکن نسبت به من چنین و چنان.***

کلمات

کذا و کذا

حاجات خود را بخواهد و سپس اضافه کند:

اللَّیْلَهَ اللَّیْلَهَ

، السَّاعَهَ السَّاعَهَ

. این دعا را در حال رکوع، سجده، ایستاده و نشسته به طور مکرّر بخوان.(۲)

***

۱۰- با توجّه به اهمّیّت شب بیست و سوم، غسل، احیا و زیارت امام حسین علیه السلام در این شب فضیلت بسیار دارد و همچنین خواندن آن صد رکعت نماز که مشترک میان همه شب های قدر است.

«شیخ طوسی» در «تهذیب»، از ابوبصیر روایت کرده است که امام صادق علیه السلام فرمود: در آن شبی که امید می رود شب قدر باشد صد رکعت نماز بخوان؛ در هر رکعت (پس از حمد) ده مرتبه سوره قل هو اللّه را بخوان. ابوبصیر عرض کرد: اگر نتوانستم ایستاده بخوانم، چه کنم؟ فرمود: نشسته بجا آور! گفتم: اگر نتوانم نشسته بخوانم؟ فرمود: در همان حال که در بستر خود دراز کشیده ای، بجا آور.(۳)

***

۱۱- مرحوم «علّامه مجلسی»، در «زاد المعاد» فرموده است: در این شب هر مقـدار که ممکن باشـد، قرآن بخواند، و از دعاهای «صحیفه کامله سجّادیّه» نیز استفاده کند؛ مخصوصاً دعای مکارم الاخلاق و دعای توبه.

روزهـای شب قـدر را نیز بایـد حرمت داشت و به عبادت و دعا به سر برد؛ در احادیث فراوانی آمـده است که روز قـدر نیز در فضیلت مثل شب قدر است.(۴)

ص: ۷۹۵

۱- [۱۰۶۶]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۳۰ و مصباح کفعمی، صفحه ۵۸۶(با اندکی تفاوت).

۲- [۱۰۶۷]فقیه، جلد ۲، صفحه ۱۶۲ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۷۰.

۳- [۱۰۶۸]تهذیب، جلد ۳، صفحه ۶۴، حدیث ۱۹.

۴- [۱۰۶۹]زاد المعاد، صفحه ۱۹۰.

دعای شب های دهه آخر ماه مبارک رمضان:

دعاهـای این شب هـا بر دو قسم است؛ نخست دعاهـایی که مشترک میـان همه شب هـای این دهه است که در هر شب از دهه آخر ماه رمضان خوانده می شود و دیگر، دعاهایی که مخصوص هر شب از دهه آخر است.

دعاهای مشترک شب های آخر ماه رمضان:

۱- مرحوم «شـیخ کلینی» در کتـاب شـریف «کـافی» از امـام صـادق علیه السـلام روایت کرده است که فرمود: در دهه آخر ماه رمضان، هر شب این دعا را می خوانی:

اعُوذُ بِجَلالِ وَجْهِکَ الْکَریمِ، أنْ یَنْقَضِیَ عَنّی شَهْرُ رَمَضانَ، اوْ یَطْلُعَ

پناه می برم به جلال ذات بزرگوارت از این که ماه رمضان از من بگذرد یا سپیده

الْفَجْرُ مِنْ لَیْلَتی هذِهِ، وَ لَکَ قِبَلی ذَنْبٌ اوْ تَبِعَهٌ تُعَذِّبُنی عَلَیْهِ.(۱)

امشب بر من طلوع کند و باز هم از من در پیش تو گناه یا چیزی که پاداشش بد است مانده باشد که بدان عذابم کنی.

۲- از مرحوم «کفعمی» در حاشـیه «بلدالامین» از امام صادق علیه السلام نقل شده است که آن حضرت در هر شب از دهه آخر ماه رمضان، بعد از نمازهای فریضه و نافله، این دعا را می خواند:

اللّهُمَّ ادِّ عَنّا حَقَّ ما مَضی مِنْ شَهْرِ رَمَضانَ، وَ اغْفِرْلَنا تَقْصیرَنا فیهِ،

خدایا اداء کن از ما حق ایام گذشته ماه رمضان را و بیامرز تقصیر ما را در این ماه

وَتَسَلَّمْهُ مِنّا مَقْبُولًا، وَ لا تُؤاخِذْنا بِاسْرافِنا عَلی انْفُسِنا، وَ اجْعَلْنا مِنَ

و آن را پذیرفته از ما دریافت کن و مگیر ما را به زیاده رویهایی که بر نفس خویش کردیم و قرارمان ده از

الْمَرْحُومینَ، وَ لا تَجْعَلْنا مِنَ الْمَحْرُومینَ.(۲)

رحمت شدگان و قرارمان مده از محرومان.

۳- «سیّد بن طاووس» در «اقبال»، از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت در هر شب از دهه آخر ماه رمضان این دعا را می خواند:

اللّهُمَّ انَّکَ قُلْتَ فی کِتابِکَ الْمُنْزَلِ، شَهْرُ رَمَضانَ الَّذی انْزِلَ فیهِ الْقُرْانُ،

۱- [۱۰۷۰]کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۰، حدیث ۱.

۲- [۱۰۷۱]مفاتیح الجنان، اعمال شب های دهه آخر ماه رمضان.

خدایا تو فرمودی در قرآنت که از آسمان نازل گشته «ماه رمضانی که قرآن در آن نازل گشته

هُدیً لِلنَّاسِ وَ بَیِّناتٍ مِنَ الْهُدی وَ الْفُرْقانِ، فَعَظَّمْتَ حُرْمَهَ شَهْرِ رَمَضانَ

که آن قرآن راهنمای مردم و حجتهایی است از هدایت و تمیز» و بدین ترتیب حرمت ماه رمضان را

بِما انْزَلْتَ فیهِ مِنَ الْقُرْانِ، وَ خَصَصْتَهُ بِلَیْلَهِ الْقَدْرِ، وَ جَعَلْتَها خَیْراً مِنْ

با نازل فرمودن قرآن بزرگ کردی و به شب قدر مخصوصش داشتی و آن شب را بهتر

الْفِ شَهْرٍ، اللهُمَّ وَهذِهِ ایَّامُ شَهْرِ رَمَضانَ قَدِ انْقَضَتْ، وَ لَیالیهِ قَدْ

از هزار ماه گرداندی خدایا این روزهای ماه رمضان بود که بر من گذشت و این شبهای آن است که آن نیز

تَصَرَّمَتْ، وَ قَدْ صِرْتُ یا الهی مِنْهُ الی ما انْتَ اعْلَمُ بِهِ مِنّی وَاحْصی

گذشت و من ای معبودم از این ماه به حالی درآمده ام که تو خود بهتر از من می دانی

لِعَدَدِهِ مِنَ الْخَلْقِ اجْمَعینَ، فَاسْئَلُکَ بِما سَئَلَکَ بِهِ مَلائِکَتُکَ الْمُقَرَّبُونَ،

و شماره اش را از همه مردم بهتر داری پس از تو خواهم بدانچه فرشتگان مقرّبت

وَانْبِیآؤُکَ الْمُرْسَلُونَ، وَعِبادُکَ الصَّالِحُونَ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ

و پیامبران فرستاده ات و بندگان شایسته ات تو را بدان خواستند که درود فرستی بر محمّد و آل

مُحَمَّدٍ، وَانْ تَفُکَّ رَقَبَتی مِنَ النَّارِ، وَ تُدْخِلَنِی الْجَنَّهَ بِرَحْمَتِکَ، وَ انْ

محمّد و این که مرا از آتش دوزخ آزاد کنی و به رحمت خویش به بهشتم ببری و به

تَتَفَضَّلَ عَلَیَّ بِعَفْوِکَ وَ کَرَمِکَ، وَتَتَقَبَّلَ تَقَرُّبی وَ تَسْتَجیبَ دُعآئی

عفو و بزرگواری خویش بر من تفضل کنی و تقرّب جویی مرا بپذیری و دعایم را مستجاب گردانی

وَتَمُنَّ عَلَیَّ بِالْأَمْنِ یَوْمَ الْخَوْفِ مِنْ کُلِّ هَوْلٍ اعْدَدْتَهُ لِیَوْمِ الْقِیامَهِ، الهی

و در آن روز ترس و وحشت با امان دادنم از هر هراسی که برای روز قیامتم آماده کرده ای بر من منت نهی خدایا

وَاعُوذُ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ، وَبِجَلالِکَ الْعَظیمِ، انْ یَنْقَضِیَ ایَّامُ شَهْرِ رَمَضانَ

پناه می برم به ذات بزرگوارت و به جلال و شوکت عظیمت که بگذرد روزها

وَلَیالیهِ، وَ لَکَ قِبَلی تَبِعَةٌ اوْ ذَنْبٌ تُؤاخِذُنی بِهِ، اوْ خَطیئَةٌ تُریدُ انْ تَقْتَصَّها

و شبهای ماه رمضان و از تو در نزد من گناه یا پاداش بدی باشد که مرا بدان مؤاخذه کنی یا خطایی باشد که بخواهی آنرا از من تقاص کنی

مِنّی لَمْ تَغْفِرْها لی سَیِّدی سَیِّدی سَیِّدی اسْئَلُکَ یا لا الهَ الّا انْتَ، اذْ لا

و نیامرزیده باشی ای آقای من آقای من از تو خواهم ای که معبودی جز تو نیست زیرا

الهَ الّا انْتَ، انْ کُنْتَ رَضیتَ عَنّی فی هذَا الشَّهْرِ، فَازْدَدْ عَنّی رِضاً، وَانْ

معبودی جز تو نیست که اگر در این ماه از من خشنود گشته ای بر خشنودی خویش از من بیفزا و اگر

لَمْ تَكُنْ رَضيتَ عَنّی فَمِنَ الْأنَ فَارْضَ عَنّی یا ارْحَمَ الرّاحِمینَ، یا اللَّهُ

هنوز خشنود نشده ای از هم اکنون از من خشنود شو ای مهربانترین مهربانان ای خدا

یا احَدُ یا صَمَدُ، یا مَنْ لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُولَدْ، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً احَدٌ. و بسیار بگو:

ای یکتا ای بی نیاز ای که فرزند ندارد و فرزند کسی نیست و برای او همتایی نباشد هیچ کس*******

یا مُلَیِّنَ الْحَدیدِ لِداوُدَ عَلَیْهِ السَّلامُ، یا کاشِفَ الضُّرِّ وَالْکُرَبِ الْعِظامِ عَنْ

ای نرم کننده آهن برای حضرت داوود علیه السلام ای برطرف کننده گرفتاری و ناراحتی بزرگ از

ایُّوبَ عَلَیْهِ السَّلامُ، ایْ مُفَرِّجَ هَمِّ یَعْقُوبَ عَلَیْهِ السَّلامُ، ایْ مُنَفِّسَ غَمِ

ایوب علیه السلام ای گشاینده اندوه یعقوب علیه السلام ای زداینده غم

یُوسُفَ عَلَیْهِ السَّلامُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، کَما انْتَ اهْلُهُ انْ

یوسف علیه السلام درود فرست بر محمّد و آل محمّد بدانسان که تو شایسته آنی که

تُصَلِّیَ عَلَیْهِمْ اجْمَعینَ، وَافْعَلْ بی ما انْتَ اهْلُهُ، وَلا تَفْعَلْ بی ما انَا اهْلُهُ ۱۰۷۲]

درود فرستی بر ایشان همگی و انجام ده درباره من آنچه را تو شایسته آنی و انجام مده درباره ام آنچه من سزاوارم

***

دعاهای مخصوص هر شب از دهه آخر ماه رمضان:

دعای مخصوص شب بیست و یکم گذشت.

دعای شب بیست و دوم:

یا سالِخَ النَّهارِ مِنَ اللَّیْلِ فَاذا نَحْنُ مُظْلِمُونَ، وَمُجْرِیَ الشَّمْسِ لِمُسْتَقَرِّها

ای که روز (روشن) را از شب (تار) برکنی و ناگهان ما در تاریکی فرو رویم و ای روان کننده خورشید روی مدارش

بِتَقْدیرِکَ، یا عَزیزُ یا عَلیمُ، وَمُقَدِّرَالْقَمَرِ مَنازِلَ حَتّی عادَ کَالْعُرْجُونِ

به تقدیری که فرمودی ای نیرومند ای دانا و ای اندازه گیرماه در منزلهای معین تا بازگردد چون شاخه

الْقَديمِ، يا نُورَ كُلِّ نُورٍ، وَمُنْتَهى كُلِّ رَغْبَةٍ، وَوَلِيَّ كُلِّ نِعْمَةٍ، يا اللَّهُ يا

خرمای لاغر خشک ای روشنی هر نور و آخرین سرحدهر شوق و سرپرست هر نعمت ای خدا ای

رَحْمنُ، يا اللَّهُ يا قُدُّوسُ، يا احَدُ يا واحِدُ يا فَرْدُ، يا اللَّهُ يا اللَّهُ يا اللَّهُ، لَكَ

بخشاینده ای خدا ای منزّه از هر عیب ای یگانه ای یکتا ای فرد ای خدا ... از آن توست

الْأَسْمآءُ الْحُسْنى وَ الْأَمْثالُ الْعُلْيا، وَ الْكِبْرِياءُ وَ الْآلاءُ، اسْئَلُكَ انْ

نامهای نیک و نمونه های والا و بزرگی و نعمتها از تو خواهم که درود

تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَیْتِهِ، وَانْ تَجْعَلَ اسْمی فی هذِهِ اللَّیْلَهِ فِی

فرستی بر محمّد و خاندانش و قرار دهی نامم را در این شب در زمره

السُّعَدآءِ، وَ رُوحی مَعَ الشُّهَدآءِ، وَ احْسانی فی عِلِّیّینَ، وَاسآئَتی

سعادتمندان و روحم را با شهیدان و احسان و نیکیم را در بلندترین درجات و گناهم را

مَغْفُورَهً، وَ انْ تَهَبَ لی یَقیناً تُباشِرُ بِهِ قَلْبی وَایماناً یُذْهِبُ الشَّکَّ عَنّی

آمرزیده و دیگر این که یقینی به من بدهی که همیشه با دلم همراه باشد و ایمانی به من عطا کنی که شک و تردید را یکسره از من دور سازد

وَتُرْضِیَنی بِما قَسَمْتَ لی وَ اتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً، وَفِی الْاخِرَهِ حَسَنَهً،

و بدانچه نصیبم کرده ای خشنودم ساز و بده به ما در دنیا نعمت نیک و در آخرت نیز نعمت نیک

وَقِنا عَذابَ النَّارِ(۱) الْحَریقِ، وَارْزُقْنی فیها ذِکْرَکَ وَ شُکْرَکَ، وَ الرَّغْبَهَ

و نگهدار ما را از عذاب آتش سوزان و روزیم گردان در این شب ذکر خود و سپاسگزاریت و اشتیاق

الَیْکَ وَالْإِنابَهَ، وَالتَّوْفیقَ لِما وَفَّقْتَ لَهُ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمُ السَّلامُ.(۲)

و بازگشت بسویت را و موفق داری مرا برای انجام آنچه را موفق داشتی بدان محمّد وآل محمّد علیهم السلام را.

دعای شب بیست و سوم قبلًا گذشت.

***

دعای شب بیست و چهارم:

یا فالِقَ الْإِصْباحِ، وَجاعِلَ اللَّیْلِ سَکَناً، وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْباناً، یا

ای شکافنده سپیده صبح و ای قرار دهنده شب را وسیله آرامش و خورشید و ماه را وسیله حساب کردن ای

عَزيزُ يا عَليمُ، يا ذَاالْمَنِّ وَالطَّوْلِ، وَالْقُوَّهِ وَالْحَوْلِ، وَالْفَضْلِ والْإِنْعامِ،

نیرومند ای دانا ای صاحب نعمت و بخشش و نیرو و جنبش و فضل و نعمت بخشی

وَالْجَلالِ وَالْإِكْرامِ، يا اللَّهُ يا رَحْمنُ، يا اللَّهُ يا فَرْدُ يا وِتْرُ، يا اللَّهُ يا ظاهِرُ

و جلالت و بزرگواری ای خدا ای بخشاینده ای خدا ای یگانه یکتا ای خدا ای آشکار

۱- [۱۰۷۳]کلمه« النّار» در دعای این شب و دعای شب های دیگر در مصباح آمده است.

۲- [۱۰۷۴]کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۱ و مصباح المتهجّد، صفحه ۶۲۹.

یا باطِنُ، یا حَیُّ لا اِلهَ اِلَّا اَنْتَ، لَکَ الْأَسْمآءُ الْحُسْنی وَ الْأَمْثالُ الْعُلْیا،

و ای نهان ای زنده ای که معبودی جز تو نیست از آن توست نامهای نیک و نمونه های والا

وَ الْکِبْرِیآءُ وَ الْآلاءُ، اَسْئَلُکَ اَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَ اَنْ

و بزرگی و نعمتها از تو خواهم که درود فرستی بر محمّد و آل محمّد و دیگر آن که

تَجْعَلَ اسْمی فی هذِهِ اللَّیْلَهِ فِی السُّعَدآءِ، وَ رُوحی مَعَ الشُّهَدآءِ،

قرار دهی نام مرا در این شب در زمره سعادتمندان و روحم را با شهیدان

وَاِحْسانی فی عِلِّیِّینَ، وَ اِسائَتی مَغْفُورَهً، وَ اَنْ تَهَبَ لی یَقیناً تُباشِرُ بِهِ

و احسان و نیکیم را در بلندترین درجات و گناهم را آمرزیده و یقینی به من ببخشی که همواره با دلم مقرون باشد

قَلْبی وَ ایماناً یُذْهِبُ الشَّکَّ عَنّی وَ رِضیً بِما قَسَمْتَ لی وَ آتِنا فِی

و ایمانی بدهی که شک و تردید را از من دور سازد و خشنودی بدانچه نصیبم کرده ای و بده به ما در

الدُّنْیا حَسَنَهً، وَ فِی الْآخِرَهِ حَسَنَهً، وَ قِنا عَذابَ النَّارِ الْحَریقِ، وَ ارْزُقْنی

دنیا نیکی و نعمت و در آخرت نیز نیکی و نعمت و بازمان دار از عذاب آتش سوزان و روزیم کن

فیها ذِکْرَکَ وَ شُکْرَکَ، وَ الرَّغْبَهَ اِلَیْکَ، وَ الْاِنابَهَ وَ التَّوْبَهَ، وَ التَّوْفیقَ لِما

در این شب ذکر خود و سپاسگزاریت را و میل و رغبت و بازگشت و توبه کردن بسویت را و موفقم بدار بدانچه

وَفَّقْتَ لَهُ مُحَمَّداً وَآلَ مُحَمَّدٍ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَ عَلَیْهِمْ.(۱)

موفق داشتی بدان محمّد و آل محمّد را درودهای تو و بر او و بر ایشان باد.

***

دعای شب بیست و پنجم:

یا جاعِلَ اللَّیْلِ لِباساً، وَالنَّهارِ مَعاشاً، وَالْأَرْضِ مِهاداً، وَالْجِبالِ اَوْتاداً،

ای که شب را پوشش قراردادی و روز را وسیله درآوردن روزی وزمین را گهواره (یا بستر گسترده) و کوهها را چون میخ قرار

دادی

یا اللَّهُ یا قاهِرُ، یا اللَّهُ یا جَبّارُ، یا اللَّهُ یا سَمیعُ، یا اللَّهُ یا قَریبُ، یا اللَّهُ یا

ای خدا ای چیره ای با جبروت ای خدا ای شنوا ای خدا ای نزدیک ای خدا ای

مُجیبُ، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، لَکَ الْأَسْمآءُ الْحُسْنی وَالْأَمْثالُ الْعُلْیا،

پاسخ ده ای خدا ... از آن توست نامهای نیک و نمونه های والا

ص :۸۰۰

۱- [۱۰۷۵]کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۲ و مصباح المتهجّد، صفحه ۶۳۱.

وَالْكِبْرِياءُ وَالْأَلاءُ، اسْئَلُكَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَجْعَلَ

و بزرگی و نعمتها از تو خواهم که درود فرستی بر محمّد و آل محمّد و قرار دهی

اسْمی فی هذِهِ اللَّیْلَهِ فِی السُّعَدآءِ، وَرُوحی مَعَ الشُّهَدآءِ، وَاحْسانی فی

نامم را در این شب در زمره سعادتمندان و روحم را با شهیدان و احسان و نیکیم را

عِلِّیینَ، وَاسائَتی مَغْفُورَهً، وَانْ تَهَبَ لی یَقیناً تُباشِرُ بِهِ قَلْبی وَایماناً

در بلندترین درجات و گناهم را آمرزیده و یقینی به من بدهی که همیشه ملازم دل من باشد و ایمانی

یُذْهِبُ الشَّکَّ عَنّی وَرِضیً بِما قَسَمْتَ لی وَ اتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً، وَفِی

به من عطا کنی که شک و تردید را از من دور سازد و خشنودم سازی بدانچه نصیبم کرده ای وبدهی به من در دنیا نیکی و در

الْأخِرَهِ حَسَنَهً، وَقِنا عَذابَ النَّارِ الْحَریقِ، وَارْزُقْنی فیها ذِکْرَکَ

آخرت نیکی و نگاهم داری از آتش سوزان دوزخ و روزیم کنی در این شب ذکر خود

وَشُکْرَکَ، وَالرَّغْبَهَ الَیْکَ، وَالْإِنابَهَ وَالتَّوْبَهَ، والتَّوْفیقَ لِما وَفَّقْتَ لَهُ مَحَمَّداً

و سپاسگزاریت را و شوق و رغبت و بازگشت و توبه به درگاهت و موفقم دار بدانچه موفق داشتی بدان محمّد

وَ آلَ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمُ السَّلامُ.(۱)

و آل محمّد علیهم السّلام را.

***

دعای شب بیست و ششم:

یا جاعِلَ اللَّیْلِ وَالنَّهارِ ایَتَیْنِ، یا مَنْ مَحا ایَهَ اللَّیْلِ وَجَعَلَ ایَهَ النَّهارِ

ای قرار دهنده شب و روز را دو نشانه (بر قدرتت) ای که نشانه شب را سیاه و نشانه روز را

مُبْصِرَهً، لِتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْهُ وَرِضْواناً، یا مُفَصِّلَ کُلِّ شَیْ ءٍ تَفْصیلًا، یا

روشنی بخش کردی تا فزونی جویند از فضل و خشنودی پروردگار ای جداکننده هر چیز بخوبی ای

ماجِدُ یا وَهّابُ، یا اللّهُ یا جَوادُ، یا اللّهُ یا اللّهُ یا اللّهُ، لَکَ الْأَسْمآءُ الْحُسْنی

صاحب مجد و شوکت ای پربخشش ای خدا ای بخشنده ای خدا ... از آن توست نامهای نیک

وَالْأَمْثالُ الْعُلْیا، وَالْکِبْرِیآءُ وَالْآلاءُ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ

و نمونه های والا و بزرگ و نعمتها از تو خواهم درود فرستی بر محمّد و آل

۱- [۱۰۷۶]کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۲ و مصباح المتهجّد، صفحه ۶۳۱.

مُحَمدٍ، وَانْ تَجْعَلَ اسْمی فی هذِهِ اللَّیْلَهِ فِی السُّعَدآءِ، وَرُوحی مَعَ

محمّد و دیگر آن که نامم را در این شب در زمره سعادتمندان قرار دهی و روحم را با

الشُّهَدآءِ، وَاحْسانی فی عِلِّیّینَ، وَاسآئَتی مَغْفُورَهً، وَانْ تَهَبَ لی یَقیناً

شهیدان و احسان و نیکیم را در بلندترین درجات و گناهم را آمرزیده و ببخشی بر من

تُباشِرُ بِهِ قَلْبی وَ ایماناً یُذْهِبُ الشَّکَّ عَنّی وَ تُرضِیَنی بِما قَسَمْتَ لی

یقینی که همواره ملازم قلبم باشد و ایمانی که یکسره شک و تردید رااز من دور سازد و خشنودم سازی بدانچه نصیبم کرده ای

وَآتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً، وَ فِی الْأخِرَهِ حَسَنَهً، وَ قِنا عَذابَ النَّارِ الْحَریقِ،

و بدهی به من در دنیا نیکی و نعمت و در آخرت نیز نیکی و نگاهمان داری از عذاب آتش سوزان

وَارْزُقْنی فیها ذِکْرَکَ وَ شُکْرَکَ، وَ الرَّغْبَهَ الَیْکَ، وَ الْإِنابَهَ وَ التَّوْبَهَ،

و روزیم کنی در این شب ذکرت و سپاسگزاریت را و شوق و رغبت و بازگشت و توبه بسویت

وَالتَّوْفیقَ لِما وَفَّقْتَ لَهُ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ عَلَیْهِمْ.(۱)

و موفقم داری بدانچه موفق داشتی بدان محمّدو آل محمّد را که درود تو بر او و برایشان باد.

***

دعای شب بیست و هفتم:

یا مآدَّ الظِّلِّ وَلَوْ شِئْتَ لَجَعَلْتَهُ ساکِناً، وَجَعَلْتَ الشَّمْسَ عَلَیْهِ دَلیلًا، ثُمَ

ای امتداد دهنده سایه که اگر می خواستی آن را در یکجا ساکن می کردی و قراردادی خورشید را بر آن سایه رهبر سپس

قَبَضْتَهُ الَیْکَ قَبْضاً یَسیراً، یا ذَا الْجُودِ وَالطَّوْلِ، وَالْکِبْرِیآءِ وَالْألاءِ، لا

آن را به آسانی تدریجاً دربرگرفتی ای صاحب جود و عطا و کبریا و نعمتها

الهَ إِلَّاانْتَ، عالِمُ الْغَیْبِ وَالشَّهادَهِ، الرَّحْمنُ الرَّحیمُ، لا إلهَ إِلَّاانْتَ، یا

معبودی جز تو نیست که دانای غیب و شهود و بخشاینده و مهربانی معبودی جز تو نیست ای

قُدُّوسُ یا سَلامُ، یا مُؤْمِنُ یامُهَیْمِنُ، یا عَزیزُ یاجَبّارُ یا مُتَکَبِّرُ، یا اللَّهُ یا

منزّه از هر عیب ای بی خلل ای ایمنی بخش ای مراقب بندگان ای نیرومند ای مقتدر ای بزرگوار ای خدا ای

خالِقُ، یا بارِئُ یا مُصَوِّرُ، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، لَکَ الْأَسْمآءُ الْحُسْنی

آفریننده ای ایجاد کننده ای صورتگر ای خدا ای خدا ای خدا از آن توست نامهای نیکو

ص :۸۰۲

۱- [۱۰۷۷]کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۲ و مصباح المتهجّد، صفحه ۶۳۱.

وَالْأَمْثالُ الْعُلْیا، وَالْکِبْرِیاءُ وَالْآلاءُ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ

و نمونه های والا و کبریا و نعمتها از تو خواهم که درود فرستی بر محمّد

وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَجْعَلَ اسْمی فی هذِهِ اللَّیْلَهِ فِی السُّعَدآءِ، وَرُوحی مَعَ

وآل محمّد و این که نامم را در این شب در زمره سعادتمندان قرار دهی و روحم را با

الشُّهَدآءِ، وَاحْسانی فی عِلِّیّینَ، وَاسآئَتی مَغْفُورَهً، وَانْ تَهَبَ لی یَقیناً

شهیدان و احسان و نیکیم را در بلندترین درجات و گناهم را آمرزیده و ببخشی بر من یقینی

تُباشِرُ بِهِ قَلْبی وَایماناً یُذْهِبُ الشَّکَّ عَنّی وَتُرْضِیَنی بِما قَسَمْتَ لی

که همواره ملازم قلب من باشد و ایمانی که شک و تردید را یکسره از من دور سازد و خشنودم سازی بدانچه نصیبم کرده ای

وَ اتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً، وَفِی الْأخِرَهِ حَسَنَهً، وَقِنا عَذابَ النَّارِ الْحَریقِ،

و بده به من در دنیا نیکی و در آخرت نیکی و نگاهم دار از عذاب آتش سوزان

وَارْزُقْنی فیها ذِکْرَکَ وَشُکْرَکَ، وَالرَّغْبَهَ الَیْکَ وَ الْإِنابَهَ وَ التَّوْبَهَ،

و روزیم گردان در این شب ذکر خود و سپاسگزاریت را و شوق و رغبت بسویت و بازگشت و توبه به درگاهت

وَالتَّوْفیقَ لِما وَفَّقْتَ لَهُ مَحَمَّداً وَآلَ مُحَمَّدٍ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ عَلَیْهِمْ.(۱)

و موفقم بدار بدانچه موفق داشتی بدان محمّد و آل محمّد را درود تو بر او و بر ایشان باد.

***

دعای شب بیست و هشتم:

یا خازِنَ اللَّیْلِ فِی الْهَوآءِ، وَخازِنَ النُّورِ فِی السَّمآءِ، وَمانِعَ السَّمآءِ أَنْ

ای جا دهنده تاریکی شب را در هوا و جا دهنده روشنی (روز) را در آسمان و جلوگیرنده آسمان از این که

تَقَعَ عَلَی الْأَرْضِ إِلَّابِاذْنِهِ، وَحابِسَهُما انْ تَزُولا، یا عَلیمُ یا غَفُورُ یا

بر زمین افتد مگر به اذن او و نگهدارنده آسمان و زمین از این که از جای خود بدر روند ای دانا ای آمرزنده ای

دائِمُ، یا اللَّهُ یا وارِثُ، یا باعِثَ مَنْ فِی الْقُبُورِ، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، لَکَ

جاویدان ای خدا ای ارث برنده ای برانگیزنده مردگان در میان گورها ای خدا ای خدا ای خدا از آن تو است

الْأَسْمآءُ الْحُسْنی وَالْأَمْثالُ الْعُلْیا، وَالْکِبْرِیآءُ وَالْآلاءُ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ

نامهای نیکو و نمونه های والا و کبریاء و نعمتها از توخواهم که درود فرستی

ص :۸۰۳

۱- [۱۰۷۸]کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۳ و مصباح المتهجّد، صفحه ۶۳۲.

عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَجْعَلَ اسْمی فی هذِهِ اللَّیْلَه فِی السُّعَدآءِ،

بر محمّد و آل محمّد و این که قرار دهی نامم را در این شب در زمره سعادتمندان

وَرُوحی مَعَ الشُّهَدآءِ، وَاحْسانی فی عِلِّیّینَ، وَاسآئَتی مَغْفُورَهً، وَانْ تَهَبَ

و روحم را با شهیدان و احسانم را در بلندترین درجات و گناهم را آمرزیده و ببخش

لی یَقیناً تُباشِرُ بِهِ قَلْبی وَایماناً یُذْهِبُ الشَّکَّ عَنّی وَتُرْضِیَنی بِما قَسَمْتَ

بر من یقینی که پیوسته همراه و ملازم دلم باشد و ایمانی به من ده که یکسره شک و تردید را از من دور سازد و خشنودم سازی بدانچه نصیبم کرده ای

لی وَ اتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً، وَفِی الْأخِرَهِ حَسَنَهً، وَقِنا عَذابَ النَّارِ

و بده به ما در دنیا نیکی و درآخرت نیکی و نگاهمان دار از آتش سوزان دوزخ

الْحَریقِ، وَارْزُقْنی فیها ذِکْرَکَ وَشُکْرَکَ، وَالرَّغْبَهَ الَیْکَ، وَالْإِنابَهَ وَالتَّوْبَهَ،

و روزیمان گردان در این شب یاد خود و سپاسگزاریت را و شوق و رغبت و بازگشت و توبه به سویت

وَالتَّوْفیقَ لِما وَفَّقْتَ لَهُ مَحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمْ.(۱)

و موفقم دار بدانچه موفق داشتی بدان محمّد و آل محمّد را درود خدا بر او و بر ایشان باد.

***

دعای شب بیست و نهم:

یا مُکَوِّرَ اللَّیْلِ عَلَی النَّهارِ، وَمُکَوِّرَ النَّهارِ عَلَی اللَّیْلِ، یا عَلیمُ یا

ای خدایی که شب را به روز پیچانی و روز را بر شب بپیچانی ای دانا ای

حَکیمُ، یا رَبَّ الْأَرْبابِ، وَ سَیِّدَ السَّاداتِ، لا الهَ إِلَّاانْتَ، یا اقْرَبَ الَیَ

فرزانه ای پروردگار همه پروردگاران و آقای همه بزرگان معبودی جز تو نیست ای که نزدیکتری به من

مِنْ حَبْلِ الْوَریدِ، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، لَکَ الْأَسْمآءُ الْحُسْنی وَ الْأَمْثالُ

از رگ گردن ای خدا ای خدا ای خدا از آن توست نامهای نیکو و نمونه های

الْعُلْیا، وَ الْکِبْرِیاءُ وَ الْألاءُ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

والا و بزرگی و نعمتها از تو خواهم که درود فرستی بر محمّد و آل محمّد

وَانْ تَجْعَلَ اسْمی فی هذِهِ اللَّیْلَهِ فِی السُّعَدآءِ، وَ رُوحی مَعَ الشُّهَدآءِ،

و قرار دهی نام مرا در این شب در زمره سعادتمندان و روحم را با شهیدان

ص: ۸۰۴

۱- [۱۰۷۹]کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۳ و مصباح المتهجّد، صفحه ۶۳۳.

وَاحْسانی فی عِلِّیّینَ، وَ اسآئَتی مَغْفُورَهً، وَ انْ تَهَبَ لی یَقیناً تُباشِرُ بِهِ

و احسان و نیکیم را در بلندترین درجات و گناهم را آمرزیده و ببخشی بر من یقینی که پیوسته ملازم

قَلْبی وَ ایماناً یُذْهِبُ الشَّکَّ عَنّی وَ تُرْضِیَنی بِما قَسَمْتَ لی وَ اتِنا فِی

دل من باشد و ایمانی که یکسره شک و تردید را از من دور سازد و خشنودم سازی بدانچه بهره ام کرده ای و به ماعطا فرما در

الدُّنْیا حَسَنَهً، وَ فِی الأخِرَهِ حَسَنَهً، وَ قِنا عَذابَ النّارِ الْحَریقِ، وَ ارْزُقْنی

دنیا نیکی و در آخرت نیکی و نگاهمان دار از عذاب آتش سوزان و روزیم گردان

فیها ذِکْرَکَ وَ شُکْرَکَ، وَ الرَّغْبَهَ الَیْکَ، وَالْإِنابَهَ وَ التَّوْبَهَ، وَ التَّوْفیقَ لِما

در این شب ذکر خود و سپاسگزاریت و شوق و رغبت بسویت و بازگشت و توبه به درگاهت را و موفقم دار بدانچه

وَفَّقْتَ لَهُ مَحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ عَلَیْهِمْ.(۱)

موفق داشتی بدان محمّد و آل محمّد را که درود خدا بر او و بر ایشان باد.

***

دعای شب سی ام:

الْحَمْدُللَّهِ لا شَریکَ لَهُ، الْحَمْدُ للَّهِ کَما یَنْبَغی لِکَرَمِ وَجْهِهِ، وَعِزِّ جَلالِهِ،

ستایش مخصوص خدایی است که شریک ندارد ستایش خاص خدا چنانچه شایسته بزرگواری ذات و شوکت جلال اوست

وَکَما هُوَ اهْلُهُ، یا قُدُّوسُ یا نُورُ، یا نُورَ الْقُدْسِ، یا سُبُّوحُ یا مُنْتَهَی

و چنانچه سزاوار آن است ای منزّه ای روشنی ده ای روشنی مقدّس ای پاکیزه از هر عیب ای آخرین حد

التَّسْبیحِ، یا رَحْمنُ یا فاعِلَ الرَّحْمَهِ، یا اللَّهُ یا عَلیمُ یا کَبیرُ، یا اللَّهُ یا

پاکیزگی ای بخشاینده ای مهر پیشه ای خدا ای دانا ای بزرگوار ای خدا ای

لَطیفُ یا جَلیلُ، یا اللَّهُ یا سَمیعُ یا بَصیرُ، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، لَکَ الْأَسْمآءُ

با لطف ای برجسته ای خدا ای شنوا ای بینا ای خدا ای خدا از آن تو است نامهای

الْحُسْنی وَ الْأَمْثالُ الْعُلْیا، وَالْکِبْرِیآءُ وَ الْأَلاءُ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی

نیکو و نمونه های والا و بزرگی و نعمتها از تو خواهم که درود فرستی بر

مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَیْتِهِ، وَانْ تَجْعَلَ اسْمی فی هذِهِ اللَّیْلَهِ فِی السُّعَدآءِ، وَرُوحی

محمّد و خاندانش و قرار دهی نامم را در این شب در زمره سعادتمندان و روحم را

ص :۸۰۵

۱- [۱۰۸۰]کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۳ و مصباح المتهجّد، صفحه ۶۳۳.

مَعَ الشُّهَدآءِ، وَاحْسانی فی عِلِّیّینَ، وَ اسآئَتی مَغْفُورَهً، وَ انْ تَهَبَ لی یَقیناً

با شهیدان و احسان و نیکیم را در بلندترین درجات و گناهم را آمرزیده و ببخشی به من یقینی

تُباشِرُ بِهِ قَلْبی وَ ایماناً یُذْهِبُ الشَّکَّ عَنّی وَ تُرْضِیَنی بِما قَسَمْتَ لی

که پیوسته ملازم دل من باشد و ایمانی که یکسره شک و تردید را از من دور سازد و خشنودم سازی بدانچه نصیبم کرده ای

وَ آتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً، وَ فِی الْأخِرَهِ حَسَنَهً، وَ قِنا عَذابَ النّارِ الْحَریقِ،

و بدهی به من در دنیا نیکی و در آخرت نیکی و نگاهم داری از عذاب آتش سوزان

وَ ارْزُقْنی فیها ذِکْرَکَ وَ شُکْرَکَ، وَ الرَّغْبَهَ الَیْکَ، وَ الْإِنابَهَ وَالتَّوْبَهَ،

و روزیم کنی در این شب ذکر خودو سپاسگزاریت و شوق و رغبت بسویت و بازگشت و توبه بدرگاهت

وَ التَّوْفیقَ لِما وَفَّقْتَ لَهُ مَحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ عَلَیْهِمْ.(۱)

و موفقم بداری بدانچه موفق داشتی بدان محمّد و آل محمّد را درود خدا بر او و بر ایشان باد.

***

شب بیست و هفتم ماه رمضان: این شب، شب مبارکی است و بزرگان اعمال زیر را برای آن ذکر کرده اند:

۱- «غسل» است که در روایتی از امام صادق علیه السلام به آن تصریح شده است.(۲) ۲- سی رکعت نماز است که شرح آن در اعمال شب های ماه رمضان (صفحه ۷۱۳) گذشت.

۳- از زید بن علی علیه السلام نقل شده است که از پدرم علی بن الحسین علیهما السلام شنیدم که در شب بیست و هفتم ماه رمضان از اوّل شب تا آخر، این دعا را می خواند:

اللهُمَّ ارْزُقْنِی التَّجافِیَ عَنْ دارِ الْغُرُورِ، وَالْإِنابَهَ الی دارِ الْخُلُودِ،

خدایا روزیم کن دوری گزیدن از خانه فریب (ناپایدار) و بازگشت بسوی خانه جاویدان

وَالْإِسْتِعْدادَ لِلْمَوْتِ قَبْلَ حُلُولِ الْفَوْتِ.(۳)

و آماده شدن برای مرگ پیش از رسیدن آن.

۴- دعای دیگری برای این شب، از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نقل شده است که مجموعه ای از آیات قرآن

است:

۱- [۱۰۸۱]کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۴ و مصباح المتهجّد، صفحه ۶۳۴.

۲- [۱۰۸۲]اقبال، صفحه ۲۲۶.

۳- [۱۰۸۳]همان مدرک، صفحه ۲۲۸ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۶۳.

رَبَّنا آمَنّا فَاغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا، وَ كَفِّرْ عَنّا سَيِّئاتِنا، وَ تَوَفَّنا مَعَ الْأبْرارِ؛ رَبَّنا

پروردگارا، ما ایمان آوردیم، گناهان ما را ببخش و بدی های ما را بپوشان و ما را با نیکان بمیران! پروردگارا

وَآتِنا ما وَعَدْتَنا عَلی رُسُلِکَ، وَ لا تُخْزِنا یَوْمَ الْقِیامَهِ إِنَّکَ لا تُخْلِفُ

آنچه را بوسیله پیامبرانت به ما وعده فرمودی، به ما عطا کن! و ما را در روز رستاخیز، رسوا مگردان، زیرا تو هیچ گاه از وعده خود، تخلّف نمی کنی.

الْمیعاد. رَبَّنا امَتَّنَا اثْنَتَیْنِ وَ أَحْیَیْتَنَا اثْنَتَیْنِ، فَاعْتَرَفْنا بِذُنُوبِنا فَهَل إِلی

پروردگارا! ما را دوبار میراندی و دوبار زنده کردی؛ اکنون به گناهان خود معترفیم، آیا

خُرُوجٍ مِنْ سَبیلٍ. رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذابَ جَهَنَّمَ، إنَّ عَذابَها کانَ غَراماً.

راهی برای خارج شدن وجود دارد. پروردگارا! عذاب جهنّم را از ما برطرف گردان، که عذابش سخت و پردوام است.

رَبَّنا هَبْ لَنا مِنْ أزْواجِنا وَ ذُرِّیّاتِنا قُرَّهَ اعْیُنٍ، وَاجْعَلْنا لِلْمُتَّقینَ اماماً.

پروردگارا! از همسران و فرزندانمان مایه روشنی چشم ما قرار ده، و ما را برای پرهیزگاران، پیشواگردان.

رَبَّنا عَلَیْکَ تَوَکَّلْنا، وَ إِلَیْکَ أَنَبْنا وَ الَیْکَ الْمَصیرُ. رَبَّنا لا تَجْعَلْنا فِتْنَهً

پروردگارا! ما بر تو توکّل کردیم و به سوی توبازگشتیم و همه فرجام ها به سوی توست. پروردگارا! ما را مایه گمراهی

لِلَّذینَ کَفَرُوا، رَبَّنَا اغْفِرْ لَنا، وَ لِاِخْوانِنَا الَّذینَ سَبَقُونا بِالْایمانِ،

کافران قرار مده. پروردگارا! ما و برادرانمان را که در ایمان بر ما پیشی گرفتند، بیامرز

وَلاتَجْعَلْ فِی قُلُوبِنا غِلّاً لِلَّذینَ آمَنُوا، رَبَّنا إِنَّکَ رَؤُفٌ رَحیمٌ.(۱)

و در دل های ما حسد و کینه ای نسبت به مؤمنان قرار مده. پروردگارا! تو مهربان و رحیمی!

***

شب آخر ماه رمضان شب آخر ماه رمضان، شب مبارکی است که چند عمل در آن وارد شده است:

۱- غسل کردن.(۲) ۲- زیارت امام حسین علیه السلام.(۳) ۳- خواندن سوره های «انعام»، «کهف» و «یس».(۴) ۴- صد مرتبه بگوید:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ.(۵)

۵- خواندن این دعا که «شیخ کلینی» رحمه الله از امام صادق علیه السلام نقل کرده است:

ص :۸۰۷

۱- [۱۰۸۴]بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۶۳.

۲- [۱۰۸۵]اقبال، صفحه ۲۳۷.

۳- [۱۰۸۶]همان مدرک.

۴- [۱۰۸۷]همان مدرک، صفحه ۲۴۲.

۵- [۱۰۸۸]همان مدرک.

اللَّهُمَّ هذا شَهْرُ رَمَضانَ، الَّذی انْزَلْتَ فیهِ الْقُرْآنَ وَقَدْ تَصَرَّمَ، وَاعُوذُ

خدایا این ماه رمضانی است که در آن قرآن را نازل فرمودی و اکنون رو به رفتن است و پناه می برم

بِوَجْهِکَ الْکَریمِ یا رَبِّ انْ یَطْلُعَ الْفَجْرُ مِنْ لَیْلَتی هذِهِ، اوْ یَتَصَرَّمَ شَهْرُ

به ذات بزرگوارت ای پروردگار من که سپیده دم امشب بر من بزند یا ماه

رَمَضانَ، وَلَکَ قِبَلی تَبِعَهٌ اوْ ذَنْبٌ تُریدُ انْ تُعَذِّبَنی بِهِ یَوْمَ الْقاکَ.(۱)

رمضان بر من بگذرد و از تو در پیش من پیگرد یا گناهی باشد که بخواهی مرا در روز دیدارت عذاب فرمائی.

۶- خواندن دعای

«یا مُدَبِّرَ الْأُمُورِ»

که در اعمال شب بیست و سوم (صفحه ۷۹۵) گذشت.(۲) ۷- با ماه رمضان وداع کند و دعاهای وداع را که علمای بزرگ در کتب خویش نقل کرده اند بخواند و از بهترین آن دعاها، دعای چهل و پنجم «صحیفه کامله سجّادیّه» است.

«سیّد بن طاووس» از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که هر کس در شب آخر ماه رمضان، با آن ماه وداع کند و این دعا را بخواند، خداوند او را پیش از طلوع صبح بیامرزد و توفیق توبه و انابه را به او مرحمت فرماید:

اللَّهُمَّ لا تَجْعَلْهُ اخِرَ الْعَهْدِ مِنْ صِیامی لِشَهْرِ رَمَضانَ، وَاعُوذُ بِکَ انْ

خدایا قرارش مده آخرین دیدار از روزه ام در ماه رمضان و پناه می برم به تو از آن که

یَطْلُعَ فَجْرُ هذِهِ اللَّیْلَهِ الَّا وَقَدْ غَفَرْتَ لی (۳)

سپیده دم امشب بر من بزند جز آن که مرا آمرزیده باشی.

در روایت دیگری از جابر بن عبداللّه انصاری نقل شده است که در جمعه آخر ماه رمضان به محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله شرفیاب شدم؛ رسول خدا صلی الله علیه و آله به من فرمود: این روز، جمعه آخر ماه رمضان است، با آن وداع کن و بگو:

اللهُمَّ لا تَجْعَلْهُ اخِرَ الْعَهْدِ مِنْ صِیامِنا ایّاهُ، فَانْ جَعَلْتَهُ فَاجْعَلْنی

خدایا قرارش مده آخرین دیدار ما از روزه مان در ماه رمضان و اگر چنین کرده ای پس مرا

مَرْحُوماً، وَلا تَجْعَلْنی مَحْرُوماً.

مورد رحمت قرار ده و قرارم مده در زمره محرومان.

۱- [۱۰۸۹]کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۴، حدیث ۵.

۲- [۱۰۹۰]فقیه، جلد ۲، صفحه ۱۶۲.

۳- [۱۰۹۱]اقبال، صفحه ۲۵۶ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۸۱.

رسول خدا صلی الله علیه و آله در ادامه فرمود: هر کس در این روز این دعا را بخواند، به یکی از دو خصلت نیکو دست یابد، یا آن که ماه رمضان آینده را درک می کند و یا به آمرزش و رحمت بی انتهای خداوند می رسد.(۱) ۸- خواندن ده رکعت نماز (هر دو رکعت به یک سلام).

از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده است که هر کس در شب آخر ماه رمضان، ده رکعت نماز بگزارد و در هر رکعت یک مرتبه سوره «حمد» و ده مرتبه سوره «قل هو اللّه احد» را بخواند و در رکوع و سجود ده مرتبه بگوید:

سُبْحانَ اللّهِ وَ الْحَمْدُ لِلّهِ وَ لا الهَ الّا اللّهُ وَ اللّهُ اکْبَرُ

و بعد از هر دو رکعت، تشهّد بخواند و سلام دهد و هنگامی که تمامی ده رکعت به پایان رسید، هزار مرتبه بگوید:

أَسْتَغْفِرُ اللّهَ

و بعد از استغفار سر به سجده بگذارد و بگوید:

یا حَیُّ یا قَیُّومُ، یا ذَا الْجَلالِ وَ الْإِکْرامِ، یا رَحْمنَ الدُّنْیا وَ الْاخِرَهِ

ای زنده ای پاینده ای صاحب جلالت و بزرگواری ای بخشاینده دنیا و آخرت

وَرَحیمَهُما، یا ارْحَمَ الرّاحِمینَ، یا الهَ الْأَوَّلینَ وَالْاخِرینَ، اغْفِرْ لَنا

و مهربان آن دو ای مهربانترین مهربانان ای معبود پیشینان و پسینیان

ذُنُوبَنا، وَتَقَبَّلْ مِنّا صَلواتَنا وَ صِیامَنا وَ قِیامَنا.

گناهانمان را بیامرز و نمازها و روزه ها و شب زنده داریهامان را بپذیر.

فرمود: هر کس چنین کند، سوگند به حقّ آن کس که مرا به نبوّت مبعوث کرد که جبرئیل مرا خبر داد از اسرافیل و اسرافیل از پروردگار خود، که هنوز این شخص سر از سجده برنداشته است که خداوند او را بیامرزد و ماه رمضان را از او قبول فرماید، و از گناهانش بگذرد ...(۲) این نماز و اعمال برای شب عید فطر هم نقل شده است. در آن روایت آمده است: تسبیحات اربعه را در رکوع و سجود، به جای ذکر رکوع و سجود بخواند و به جای

إغفر لنا ...

بگوید:

إغْفِرْ لی ذُنُوبِی، وَ تَقَبَّلْ صَوْمِی وَ صَلاتِی وَ قِیامِی.(۳)

دعای ختم قرآن در روز آخر ماه رمضان:

با توجّه به این که در روز آخر ماه رمضان، غالباً مردم قرآن را ختم می کننـد، مناسب است که بعد از ختم قرآن دعای چهل و دوم «صحیفه سجّادیه» را بخوانند.

ص :۸۰۹

۱- [۱۰۹۲]اقبال، صفحه ۲۴۳ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۷۲.

۲- [۱۰۹۳]اقبال، صفحه ۲۴۱ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۷۳.

۳- [۱۰۹۴]اقبال، صفحه ۲۷۲ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۳۰.

همچنین می توانند این دعای مختصر را که از امیر مؤمنان علیه السلام نقل شده است بخوانند:

اللهُمَّ اشْرَحْ بِالْقُرْآنِ صَدْری وَاسْتَعْمِلْ بِالْقُرْآنِ بَدَنی وَنَوِّرْ بِالْقُرْآنِ

خدایا سینه ام را بوسیله قرآن بگشا و به کار انداز به دستورات قرآن بدنم را و روشن گردان بوسیله قرآن

بَصَری وَ اطْلِقْ بِالْقُرْآنِ لِسانی وَاعِنّی عَلَیْهِ ما ابْقَیْتَنی فَانَّهُ لا حَوْلَ

دیده ام را و باز کن به قرآن زبانم را و کمکم ده به (عمل) بدان تا زنده ام داری زیرا هیچ

وَلا قُوَّهَ الَّا بِکَ.(۱)

جنبش و نیرویی نیست جز به تو.

همچنین دعای دیگری که آن حضرت از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده است بخواند:

اللَّهُمَّ انِّی اسْئَلُکَ اخْباتَ الْمُخْبِتینَ، وَاخْلاصَ الْموقِنینَ، وَمُرافَقَهَ

خدایا از تو خواهم اطمینان و خشوع خاشعان درگاهت را و اخلاص اهل یقین و رفاقت

الْأَبْرارِ، وَاسْتِحْقاقَ حَقائِقِ الْإیمانِ، وَالْغَنیمَهَ مِنْ کُلِّ بِرٍّ، وَالسَّلامَهَ مِنْ

با نیکان و استحقاق پیدا کردن برای درک حقایق ایمان و نصیبی از هر خیر و سلامتی از

کُلِّ اثْمٍ، وَوُجوبَ رَحْمَتِکَ وَعَزآئِمَ مَغْفِرَتِکَ، وَالْفَوْزَ بِالْجَنَّهِ،

هر گناه و لازم شدن مهر و رحمتت و موجبات آمرزشت و رسیدن به بهشت

وَالنَّجاهَ مِنَ النَّارِ.(۲)

و رهایی از دوزخ.

برای شروع در تلاوت قرآن و پایان آن دعایی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که پیش از این گذشت. (صفحه ۷۷۳)

نمازهای شب های ماه مبارک رمضان:

مرحوم «علّامه مجلسی» در فصل آخر از اعمال ماه رمضان در کتاب «زادالمعاد»، نماز شب های ماه رمضان را چنین بیان می کند: (و با توجّه به این که بهترین اعمال، در ماه مبارک، نماز و قرآن است و این نمازها در بردارنده بسیاری از سوره های قرآن است، هرکس هر چند شب را بخواند غنیمت است).

۱- [۱۰۹۵]مصباح المتهجّد، صفحه ۳۲۳ و بحارالانوار، جلد ۸۹، صفحه ۲۰۹.

۲- [۱۰۹۶]مکارم الاخلاق، صفحه ۳۴۲ و بحارالانوار، جلد ۸۹، صفحه ۲۰۶.

شب اوّل: چهار رکعت؛ هر رکعت بعد از سوره حمد پانزده مرتبه سوره توحید.

شب دوم: چهار رکعت؛ در هر رکعت بعد از سوره حمد بیست مرتبه سوره إنَّا أنزلناه.

شب سوم: ده رکعت؛ در هر رکعت بعد از سوره حمد پنجاه مرتبه سوره توحید.

شب چهارم: هشت رکعت؛ در هر رکعت بعد از سوره حمد بیست مرتبه سوره إنّا أنزلناه.

شب پنجم: دو رکعت؛ در هر رکعت، سوره حمد و پنجاه مرتبه سوره توحید؛ بعد از سلامِ نماز، صد مرتبه بگوید:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.

شب ششم: چهار رکعت و در هر رکعت سوره حمد و سوره ملك.

شب هفتم: چهار رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد و سیزده مرتبه سوره إنّا أنزلناه.

شب هشتم: دو رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد و ده مرتبه سوره توحید و پس از سلام نماز، هزار مرتبه بگوید: سبحان اللَّه.

شب نهم: شش رکعت میان نماز مغرب و عشا؛ در هر رکعت سوره حمد و هفت مرتبه آیهالکرسی و پس از اتمام نماز، پنجاه مرتبه بگوید:

اللّهمّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.

شب دهم: بیست رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و سی مرتبه سوره توحید.

شب یازدهم: دو رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و بیست مرتبه سوره کوثر.

شب دوازدهم: هشت رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و سی مرتبه سوره إنّا أنزلناه.

شب سیزدهم: چهار رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و بیست و پنج مرتبه سوره توحید.

شب چهاردهم: شش رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و سی مرتبه سوره إذا زُلزِلَت.

شب پانزدهم: چهار رکعت؛ در دو رکعت اوّل بعد از سوره حمد، صد مرتبه سوره توحید، و در دو رکعت دیگر، بعد از سوره حمد، پنجاه مرتبه سوره توحید.

شب شانزدهم: دوازده رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و دوازده مرتبه سوره تکاثر.

شب هفدهم: دو رکعت؛ در رکعت اوّل، سوره حمد و هر سوره ای که خواست بخواند و در رکعت دوم، سوره حمد و صد

مرتبه سوره توحید و بعد از سلام نیز صد مرتبه بگوید:

لا إلهَ الَّا اللّهُ.

شب هیجدهم: چهار رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و بیست و پنج مرتبه سوره کوثر.

شب نوزدهم: پنجاه رکعت؛ با سوره حمد، و پنجاه مرتبه سوره إذا زلزلت.

مرحوم «علّامه مجلسی» می گوید: ظاهراً مراد آن است که در هر رکعت یک مرتبه این سوره را بخواند؛ زیرا در یک شب خواندن دوهزار و پانصد مرتبه سوره «اذا زلزلت» دشوار خواهد بود.

شبهای بیستم تا بیست و چهارم: در هر یک از این شب ها، هشت رکعت نماز بخواند که پس از حمد،

هر سوره ای خواست می خوانـد. شب بیست و پنجم: هشت رکعت نماز؛ در هر رکعت سوره حمـد، و ده مرتبه سوره توحید را بخواند.

شب بیست و ششم: هشت رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و صد مرتبه سوره توحید را بخواند.

شب بیست و هفتم: چهار رکعت؛ در هر رکعت سوره حمـد، و سوره ملک را بخوانـد و اگر نتوانست، بیست و پنج مرتبه سوره توحید را بخواند.

شب بیست و هشتم: شـش رکعت؛ در هر رکعت سوره حمـد، و صـد مرتبه آیهالکرسـی، صـد مرتبه سوره توحید و صد مرتبه سوره کوثر را بخواند و پس از پایان نماز، صد مرتبه صلوات بفرستد.

مرحوم حـاج شـیخ عبـاس قمی می نویسـد: مطـابق آنچه که من یافتم بجای صـد مرتبه، ده مرتبه آمـده است ۱۰۹۷] (که همین مناسب تر به نظر می رسد).

شب بیست و نهم: دو رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و بیست مرتبه سوره توحید را بخواند.

شب سـی ام: دوازده رکعت؛ در هر رکعت سوره حمـد، و بیست مرتبه سوره توحیـد را بخوانـد و پس از پایان نماز، صـد مرتبه صلوات بفرستد.

یـادآوری: این نمازها هر دو رکعت به یک سـلام است.(۱) و همـان گونه که گفته شـد اگر تمام آنها را نتوانـد بجا آورد، هر مقدار که می تواند بجا آورد، خوب است.

دعاهای مخصوص روزهای ماه رمضان:

از «ابن عبّاس» روایت شده است که رسول گرامی اسـلام صـلی الله علیه و آله برای روزه هر روز از ماه مبارک رمضان فضیلت بسـیاری را بیان فرمودند و همچنین برای هر روز دعای مخصوصـی با فضـیلت و پاداش فراوان ذکر کردند که ما در این جا آن دعاها را ذکر می کنیم.(۲) دعای روز اوّل: اللهُمَّ اجْعَلْ صِیامی فیهِ صِیامَ الصَّآئِمینَ، وَقِیامی فیهِ قیامَ

خـدایا در این ماه روزه ام را روزه روزه داران (واقعی) قرار ده، و شب زنـده داریم را شب زنـده داری (واقعی) قرار ده و مرا از خواب غفلت بیدار کن، وگناهم را ببخش ای معبود جهانیان، و

الْقآئِمینَ، وَنَبِّهْنی فیهِ عَنْ نَوْمَهِالْغافِلینَ، وَهَبْ لی جُرْمی فیهِ یا الهَ

از من درگـذر ای درگذرنده از گنهکاران**** خدایا در این ماه مرا به خشـنودیت نزدیک کن، و از خشم و غضـبت دورم کن، و بر تلاوت آیاتت موفّقم بدار به مهربانیت ای

الْعالَمینَ، وَاعْفُ عَنّی یا عافِیاً عَنِ الْمُجْرِمینَ روز دوم: اللهُمَّ قَرِّبْنی فیهِ

مهربان ترین مهربانان*** خـدایا در این ماه، فهم و آگاهی را روزیم کن، و از کم عقلی و بی اطّلاعی دورم کن، و از هر خیر و نیکی که در این ماه نازل می شود بهره ای برایم قرار

ص: ۸۱۲

۱- [۱۰۹۸]زاد المعاد، صفحه ۲۱۳- ۲۱۴.

۲- [۱۰۹۹]همان مدرک، صفحه ۲۱۴- ۲۲۰؛ همچنین در بلدالامین، صفحه ۲۱۹، دعاها همراه با ذکر ثواب ها آمده است.

الی مَرْضاتِکَ، وَجَنِّبْنی فیهِ مِنْ سَخَطِکَ وَنَقِماتِکَ، وَوَفِّقْنی فیهِ لِقِرآئَهِ

ده، ای بخشنده ترین بخشندگان*** خدایا در این ماه مرا برای بپاداشتن فرمانت تقویت کن و شیرینی یادت را به من بچشان، و به لطف و کرمت مرا برای ادای شکرت موفّق

ایاتِکَ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ روز سوم: اللهُمَّ ارْزُقْنی فیهِ

بدار، و با حفظ و پوششت محافظتم کن، ای بیناترین بینندگان*** خدایا در این ماه مرا از آمرزش خواهان قرار ده

الذِّهْنَ وَالتَّنْبیهَ، وَباعِدْنی فیهِ مِنَ السَّفاهَهِ وَالتَّمْویهِ، وَاجْعَلْ لی نَصیباً

و در زمره بندگان شایسته و شب زنده دارت داخل کن و مرا از دوستان نزدیکت قرار ده، به مهربانیت

مِنْ کُلِّ خَیْرٍ تُنْزِلُ فیهِ، بِجُودِکَ یا اجْوَدَ الْأَجْوَدینَ روز چهارم: اللهُمَ

ای مهربان ترین مهربانان*** خدایا در این ماه مرا به خاطر نافرمانیت خوار مکن،

قَوِّنی فیهِ عَلی اقامَهِ امْرِکَ، وَاذِقْنی فیهِ حَلاوَهَ ذِکْرِکَ، وَاوْزِعْنی فیهِ

و با تازیانه انتقامت عذاب مکن، و از موجبات خشمت دور کن، به حقّ نعمت های ظاهری

لِأَداءِ شُکْرِکَ بِکَرَمِکَ، وَاحْفَظْنی فیهِ بِحِفْظِکَ وَسَتْرِکَ، یا ابْصَرَ

و باطنیت، ای نهایت میل مشتاقان******* خدایا در این ماه مرا بر روزه و شب زنده داری یاری کن

النَّاظِرینَ روز پنجم: اللهُمَّ اجْعَلْنی فیهِ مِنَ الْمُسْتَغْفِرینَ، وَاجْعَلْنی فیهِ

و از لغزش ها و گناهان دور بدار و دوام یاد و ذکرت را روزیم کن، به توفیقت ای هدایت کننده گمراهان*** خدایا

مِنْ عِبادِکَ الصَّالِحینَ الْقانِتینَ، وَاجْعَلنی فیهِ مِنْ اوْلِیآئِکَ الْمُقَرَّبینَ،

در این ماه مهربانی بر یتیمان و خوراندن طعام، سلام گفتن گسترده، همنشینی بزرگان را روزیم کن،

بِرَأْفَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ روز ششم: اللهُمَّ لا تَخْذُلْنی فیهِ لِتَعَرُّضِ

به قدرتت ای پناه آرزومندان*** خدایا در این ماه بهره ای از رحمت وسیعت برایم قرار ده و با دلایل روشنت هدایتم کن

مَعْصِیَتِکَ، وَلاتَضْرِبْنی بِسِیاطِ نَقِمَتِکَ، وَزَحْزِحْنی فیهِ مِنْ مُوجِباتِ

و به سوی خشنودی فراگیر خود ببر به محبّتت ای آرزوی مشتاقان*** خدایا در این ماه مرا از توکّل کنندگان بر خودت

سَخَطِکَ، بِمَنِّکَ وَایادیکَ، یا مُنْتَهی رَغْبَهِ الرَّاغِبینَ روز هفتم: اللهُمَّ اعِنّی

و از رستگاران در نزدت و از مقرّبان درگاهت قرار ده، به نیکی و احسانت ای نهایت آرزوی طلب کنندگان*********

فیهِ عَلی صِیامِهِ وَقِیامِهِ، وَجَنِّبْنی فیهِ مِنْ هَفَواتِهِ وَ اثامِهِ، وَارْزُقْنی فیهِ

خدایا در این ماه شوق احسان و نیکی را در دلم قرار ده، و میل به فسق و نافرمانی را از من دور کن و خشم و دوزخت را بر من حرام گردان،

ذِکْرَکَ بِدَوامِهِ، بِتَوْفیقِکَ یا هادِیَ الْمُضِلّینَ روز هشتم: اللهُمَّ ارْزُقْنی فیهِ

به یاریت ای فریادرس فریادرس خواهان،*** خدایا در این ماه مرا با پوشش و عفّت زینت ده، و با لباس قناعت و کفاف بپوشان و بر رعایت عدالت

ص: ۸۱۳

رَحْمَةَ الْأَيْتامِ، وَاطْعامَ الطَّعامِ، وَافْشآءَ السَّلامِ، وَصُحْبَةَ الْكِرامِ، بِطَوْلِکَ

و انصاف وادار کن، و از هر چه می ترسم ایمن گردان به نگهداریت ای نگهدارنده ترسیدگان**** خدایا در این ماه

یا مَلْجَا الْأمِلینَ روز نهم: اللهُمَّ اجْعَلْ لی فیهِ نَصیباً مِنْ رَحْمَتِکَ

مرا از پلیدی ها و آلودگی ها پاک گردان، و در برابر مقدّرات شکیبایم کن، و بر پرهیزگاری و همنشینی نیکان موفّقم بدار،

الْواسِعَهِ، وَاهْدِنی فیهِ لِبَراهینِکَ السَّاطِعَهِ، وَخُذْ بِناصِیَتی الی مَرْضاتِکَ

به یاریت ای روشنی چشم نیازمندان***** خدایا در این ماه مرا بر لغزش هایم مؤاخذه مکن، و از اشتباهات

الْجامِعَهِ، بِمَحَبَّتِکَ یا امَلَ الْمُشْتاقینَ روز دهم: اللهُمَّ اجْعَلْنی فیهِ مِنَ

و لغزش هایم درگذر، و هدف بلاها و آفت ها قرارم مده به عزّتت ای عزّت مسلمانان**** خدایا در این ماه اطاعتی همانند

الْمُتَوَکِّلینَ عَلَیْکَ، وَاجْعَلْنی فیهِ مِنَ الْفآئِزینَ لَدَیْکَ، وَاجْعَلْنی فیهِ مِنَ

فروتنان را روزیم کن، و با توبه خاضعانه سینه ام را گشاده دار، به ایمنیت ای ایمنی بخش ترسیدگان****** خدایا در این ماه

الْمُقَرَّبینَ الَیْکَ، بِاحْسانِکَ یا غایَهَ الطَّالِبینَ روز یازدهم: اللهُمَّ حَبِّبْ الَیَ

مرا بر همراهی نیکان موفّق بدار، و از رفاقت با بدکاران دور بدار و در جوار قربت پناه ده به خداوندیت ای معبود جهانیان****

فیهِ الْإِحْسانَ، وَکَرِّهْ الَیَّ فیهِ الْفُسُوقَ وَالْعِصْیانَ، وَحَرِّمْ عَلَیَّ فیهِ

خدایا در این ماه مرا به سوی کارهای نیک و شایسته هدایت کن، و خواسته ها و آرزوهایم را برآور، ای که به توضیح و سؤال نیاز نداری، ای دانا به آنچه در سینه های جهانیان است

السَّخَطَ وَالنّیرانَ، بِعَوْنِکَ یا غِیاثَ الْمُسْتَغیثینَ روز دوازدهم: اللهُمَّ زَیِّنّی

[بر محمد و خاندان پاکش درود فرست ***** خدایا در این ماه مرا به برکت سحرهای آن آگاه کن، و دلم را با

فیهِ بِالسَّتْرِ وَالْعَفافِ، وَاسْتُرْنی فیهِ بِلِباسِ الْقُنُوعِ وَالْکَفافِ، وَاحْمِلْنی

روشنایی انوار آن نورانی گردان، و تمام اعضا و جوارحم را به پیروی از آثار آن سوق ده به نورانیّت ای روشنایی بخش دلهای

فیهِ عَلَی الْعَدْلِ وَالْإِنْصافِ، وَ امِنّی فیهِ مِنْ کُلِّ ما اخافُ، بِعِصْمَتِکَ یا عِصْمَةَ الْخآئِفینَ روز سیزدهم: أَللَّهُمَّ طَهِّرْنی فیهِ مِنَ الدَّنَسِ وَالْأَقْذارِ، وَصَبِّرْنی فیهِ عَلی کائناتِ الْأَقْدارِ، وَوَفِّقْنی فیهِ لِلتُّقی وَ صُحْبَةِ الْابْرارِ، بِعَوْنِکَ یا قُرَّةَ عَیْنِ الْمَساکین.* روزچهاردهم: اللَّهُمَّ لا تُؤاخِذْنی فیهِ

بِالْعَثَراتِ، وَأَقِلْنِی فیهِ مِنَ الْخَطایا وَالْهَفَواتِ، وَلا تَجْعَلْنی فیهِ غَرَضاً لِلْبَلایا وَالْأفاتِ، بِعِزَّتِکَ یا عِزَّ الْمُسْلِمینَ روز پانزدهم: اللهُمَّ ارْزُقْنی فیهِ

خدایا در این ماه بهره ام را از برکاتش فراوان گردان، و راهم را به نیکی هایش آسان کن، و از پذیرش فضایل آن محرومم مکن، ای هدایت کننده به سوی حقیقت آشکار****

طاعَةَ الْخاشِعینَ، وَاشْرَحْ فیهِ صَدْری بِانابَهِ الْمُخْبِتینَ، بِامانِکَ یا امانَ

خدایا در این ماه درهای بهشت را به رویم بگشا و درهای دوزخ را به رویم ببند، و بر تلاوت قرآن موفّقم بدار،

الْخآئِفینَ روز شانزدهم: اللهُمَّ وَفِّقْنی فیهِ لِمُوافَقَهِ الْأَبْرارِ، وَجَنِّبْنی فیهِ

ای آرامش بخش دلهای مؤمنان.****** خدایا در این ماه راهنمایی برای رسیدنم به خشنودیت قرار ده، و راهی برای

مُرافَقَهَ الْأَشْرارِ، وَآوِنی فیهِ بِرَحْمَتِکَ الی دارِالْقَرارِ، بِالهِیَّتِکَ یا الهَ

تسلّط شیطان بر من قرار مده و بهشت را منزل و محل بازگشتم قرار ده ای برآورنده حاجت های طلب کنندگان****

الْعالَمینَ روز هفدهم: اللهُمَّ اهْدِنی فیهِ لِصالِحِ الْأَعْمالِ، وَاقْضِ لی فیهِ

خدایا در این ماه درهای لطف و کرمت را به رویم بگشا، و برکاتت را بر من نازل کن، و بر اسباب خشنودیت موفّقم بدار

الْحَوآئِجَ وَالْأمالَ، یا مَنْ لا یَحْتاجُ الَی التَّفْسیرِ وَالسُّؤالِ، یا عالِماً بِما

و در میان بهشتت ساکنم کن ای اجابت کننده درخواست درماندگان**** خدایا در این ماه مرا از گناهان شستشو ده و از عیب ها پاک گردان

فی صُدُورِ الْعالَمینَ، [صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِینِ .(۱)* روز هیجدهم:

و قلبم را به وسیله پرهیزگاری دلها بیازمای، ای درگذرنده از لغزش های گنهکاران****** خدایا در این ماه اسباب خشنودیت

اللهُمَّ نَبِّهْنی فیهِ لِبَرَکاتِ اسْحارِهِ، وَنَوِّرْفیهِ قَلْبی بِضِیآءِ انْوارِهِ، وَخُذْ

را از تو می خواهم و از آنچه تو را می آزارد به تو پناه می برم و توفیق در اطاعت و عدم نافرمانیت را از تو می خواهم

بِکُلِّ اعْضآئی الَی اتِّباعِ اثارِهِ، بِنُورِکَ یا مُنَوِّرَ قُلُوبِ الْعارِفینَ روز ای بخشنده درخواست کنندگان**** خدایا در این ماه مرا دوستدار اولیائت و دشمن دشمنانت و عمل کننده به روش خاتم پیامبرانت،

نوزدهم: اللهُمَّ وَفِّرْ فیهِ حَظّی مِنْ بَرَکاتِهِ، وَسَهِّلْ سَبیلی الی خَیْراتِهِ، وَلا

قرار ده، ای نگهدار دل های پیامبران****** خدایا در این ماه تلاشم را مورد سپاس

تَحْرِمْنی قَبُولَ حَسَناتِهِ، یا هادِیاً اِلَی الْحَقِّ الْمُبینِ روز بیستم: اللهُمَّ افْتَحْ

و گناهم را آمرزیده و عملم را پذیرفته شده و عیبم را پوشیده قرار ده، ای شنواترین شنوندگان****** خدایا در این ماه

ص :۸۱۵

۱- [۱۱۰۰]این جمله در بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۷ آمده است.

لی فیهِ ابْوابَ الْجِنانِ، وَاغْلِقْ عَنّی فیهِ ابْوابَ النّیرانِ، وَوَفِّقْنی فیهِ

درک فضیلت شب قدر را روزیم کن، و کارهایم را از سختی به آسانی مبدّل گردان و عذرم را بپذیر و گناه و جرمم را

لِتلاوَهِ الْقُرْآنِ، یا مُنْزِلَ السَّکینَهِ فی قُلُوبِ الْمُؤْمِنینَ روزبیست و یکم: اللهُمَ

بریز ای مهربان بر بندگان شایسته****** خدایا در این ماه بهره ام را از نافله ها فراوان گردان و با برآوردن

اجْعَلْ لی فیهِ الی مَرْضاتِکَ دَلیلًا، وَلا تَجْعَلْ لِلشَّیْطانِ فیهِ عَلَیَ

خواسته هایم گرامیم دار، و از میان وسائل، وسیله تقرّبم به درگاهت را به من نزدیک گردان ای که پافشاری اصرار کنندگان

سَبیلًا، وَاجْعَلِ الْجَنَّهَ لی مَنْزِلًا وَمَقیلًا، یا قاضِیَ حَوآئِجِ الطَّالِبینَ

تو را به خود مشغول نسازد****** خدایا در این ماه مرا به لطف و رحمتت داخل کن و توفیق عمل و دوری از گناه

* روز بیست و دوم: اللهُمَّ افْتَحْ لی فیهِ ابْوابَ فَضْلِکَ، وَانْزِلْ عَلَیَّ فیهِ

را روزیم گردان، و دلم را از سیاهی های تهمت پاک گردان، ای مهربان بر بندگان با ایمان*** خدایا در این ماه روزه ام

بَرَکاتِکَ، وَوَفِّقْنی فیهِ لِمُوجِباتِ مَرْضاتِکَ، وَاسْکِنّی فیهِ بُحْبُوحاتِ

را مورد سپاس و پذیرش و مطابق آنچه تو و پیامبرت را خشنود می سازد قرار ده در حالی که احکام آن با

جَنَّاتِکَ، یا مُجیبَ دَعْوَهِ الْمُضْطَرّینَ روز بیست و سوم: اللهُمَّ اغْسِلْنی فیهِ

اصول (شرع) محکم شده، به حقّ آقای ما محمّد و خاندان پاکش و حمد و سپاس از آن خداوندی است که پروردگار جهانیان است.

مِنَ الذُّنُوبِ، وَطَهِّرْنی فیهِ مِنَ الْعُیُوبِ، وَامْتَحِنْ قَلْبی فیهِ بِتَقْوَی الْقُلُوبِ، یا مُقیلَ عَثَراتِ الْمُذْنِبینَ روز بیست و چهارم: اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ فیهِ ما یُرْضیکَ، وَاعُوذُ بِکَ مِمَّا یُؤْذیکَ، وَاسْئَلُکَ التَّوْفیقَ فیهِ لِأَنْ اطیعَکَ وَلا اعْصِیَکَ، یا جَوادَ السَّآئِلینَ روز بیست و پنجم: اللهُمَّ اجْعَلْنی فیهِ مُحِبّاً لِأَوْلِیآئِکَ، وَمُعادِیاً لِأَعْدآئِکَ، مُسْتَنّاً بِسُنَّهِ خاتَمِ انْبِیآئِکَ، یا عاصِمَ قُلُوبِ النَّبِیّینَ روز بیست و ششم: اللهُمَّ اجْعَلْ سَعْیی فیهِ مَشْکُوراً، وَذَنْبی

فيهِ مَغْفُوراً، وَعَمَلی فيهِ مَقْبُولًا، وَعَيْبی فيهِ مَسْتُوراً، يا اسْمَعَ السَّامِعينَ

* روز بيست و هفتم: اللهُمَّ ارْزُقْنی فيهِ فَضْلَ لَيْلَهِ الْقَدْرِ، وَصَيِّرْ امُوری فيهِ مِنَ الْعُسْرِ الَی الْيُسْرِ، وَاقْبَلْ مَعاذيری وَحُطَّ عَنِّی الذَّنْبَ]١١٠١] وَالْوِزْرَ، يا رَؤُفاً

بِعِبادِهِ الصَّالِحينَ روز بيست و هشتم: اللهُمَّ وَفِّرْ حَظّی فيهِ مِنَ النَّوافِلِ، وَاكْرِمْنی فيهِ بِاحْضارِ الْمَسآئِلِ، وَقَرِّبْ فيهِ وَسيلَتی الَيْكَ مِنْ بَيْنِ الْوَسآئِلِ، يا مَنْ لا يَشْغَلُهُ الْحاحُ الْمُلِحّينَ روز بيست و نهم: اللهُمَّ غَشِّنی فيهِ بِالرَّحْمَهِ، وَارْزُقْنی فيهِ التَّوْفيقَ وَالْعِصْمَهَ، وَطَهِّرْ قَلْبی مِنْ غَياهِبِ التُّهَمَهِ، يا رَحيماً بِعِبادِهِ الْمُؤْمِنينَ روز سی ام: اللهُمَّ اجْعَلْ صِيامی فيهِ بِالشُّكْرِ وَالْقَبُولِ، عَلی ما تَرْضاهُ وَيَرْضاهُ الرَّسُولُ، مُحْكَمَهً فُرُوعُهُ بِالْأُصُولِ، بِحَقِّ سَيِّدِنا مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرينَ، وَالْحَمْدُ للَّهِ رَبِّ الْعالَمينَ.

ص: ٨١٧

فصل دهم: ماه شوّال

تقویم این ماه:

اوّل شوّال: روز اوّل این ماه، روز عید فطر است که از اعیاد بزرگ اسلامی است.

عید روزه داران واقعی است همانها که اعمال آنان پذیرفته شده و گناهانشان بخشوده گردیده؛ لذا باید این روز را عید بگیرند.

هشتم شوّال: روز ویران کردن قبور ائمّه بقیع توسّط گروه متعصّب و گمراه وهّابی در سال ۱۳۴۴ هجری قمری است.

وهّابیّون که گروهی اندک، متعصّب و نادان در میان مسلمانان به شمار می روند دارای عقاید افراطی عجیبی هستند و با همه مذاهب اسلامی در اموری به مخالفت برخاسته اند که از جمله آنها، توسّل به اولیاءاللّٰه، ساختن ضریح و گنبد برای آنان و مسأله شفاعت است. از همین رو، بنای قبور امامان بقیع و حمزه سیّدالشّهدا و دیگر بزرگان اسلام و قبور صحابه و حتّی قبر پدر بزرگوار پیامبر صلی الله علیه و آله را در مدینه و دیگر شهرها تخریب نمودند، و در پی تخریب ضریح و گنبد رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نیز بودند که بر اثر واکنش های شدید جهان اسلام، از آن دست کشیدند.

آنان به سبب همین عقاید جاهلانه و خشک، با تأسّف بسیار آثار تاریخی اسلامی فراوانی را در حرمین شریفین تخریب کردند؛ آثار ارزشمندی که می توانست سبب پیوند نسل حاضر با تاریخ گذشته اسلام باشد. متأسّفانه همه آنها از دست رفت.

بیست و پنجم شوّال: روز رحلت امام صادق علیه السلام پیشوای بزرگ مذهب ما (در سال ۱۴۸ هجری) است.(۱)

فضیلت ماه شوّال:

این ماه نخستین ماه از ماههای حج است؛ زیرا «عمره حجّ تمتّع» را می توان در سه ماه، شوّال، ذی القعده و ذی الحجّه انجام داد و قبل از آن جایز نیست (هرچند عمره مفرده را می توان در تمام سال انجام داد) و این خود دلیل بر اهمّیّت و فضیلت این ماه است.

۱- [۱۱۰۲]منتهی الآمال، زندگی امام صادق علیه السلام.

ماهی است که خداوند بندگان خویش را به سوی خانه خود دعوت کرده است و آنان نیز با گوش جان ندای او را شـنیده و به سوی او از نقاط دور و نزدیک به حرکت در می آینـد (این سه ماه را «اشـهر الحج» می نامند، ولی ماه شوّال جزء ماههای حرام نیست).

وجود عید بزرگ اسلامی فطر در ابتدای این ماه نیز، فضیلت مهمّ دیگری برای این ماه به شمار می آید.

اعمال ماه شوّال:

برای این ماه اعمال مشترکه خاصّی ذکر نشده است و امّا اعمال مخصوص آن:

شب اوّل ماه (شب عید فطر):

از شب های بسیار مبارک است و در فضیلت و اهمّیت آن، همین بس که در بعضی از روایات آمده است، اهمّیّت آن کمتر از شب قدر نیست، و در روایات توصیه به عبادت و احیای این شب شده است.(۱) برای این شب چند عمل ذکر شده است:

اوّل: غسـل است به هنگامی که آفتاب غروب کنـد.(۲) دوم: این شـب را به نمـاز و دعا و اسـتغفار زنـده نگه دارد و در مسـجد بیتوته کنـد، یعنی شب را در آن جا سپری نمایـد و به عبادت مشـغول باشـد، همانگونه که امام علی بن الحسـین علیهما السـلام چنین می کرد.(۳) سوم: امـام صادق علیه السـلام فرمود: پس از نماز مغرب و نماز عشا و نماز صـبح و نماز عیـد، این ذکرها را بگوید:

اللَّهُ اکْبَرُ، اللَّهُ اکْبَرُ، لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَ اللَّهُ اکْبَرُ، اللَّهُ اکْبَرُ، و للَّهِ الْحَمْدُ، اللَّهُ

خدا بزرگتر است ... نیست معبودی جز خدا و خدا بزرگتر است ... و ستایش خاص خداست خدا

اکْبَرُ عَلی ما هَدانا، وَ لَهُ الشُّکْرُ عَلی ما أَوْلانا.(۴)

بزرگتر است بر آنچه ما را راهنمائی فرمود وبرای اوست سپاس بر آنچه به ما بخشود.

چهارم: طبق روایتی از امام صادق علیه السـلام پس از خوانـدن نماز مغرب و نافله آن، دست ها را به سوی آسـمان بلنـد کند و بگوید:

یا ذَا الْمَنِّ وَالطَّوْلِ، یا ذَا الْجُودِ، یا مُصْطَفِیَ مُحَمَّدٍ وَناصِرَهُ، صَلِّ عَلی

ای صاحب نعمت و فضل ای صاحب جود و بخشش ای برگزیننده محمّد و یاور او درود فرست بر

۱- [۱۱۰۳]اقبال، صفحه ۲۷۴ و زادالمعاد، صفحه ۲۲۰.

۲- [۱۱۰۴]زادالمعاد، صفحه ۲۲۰ و کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۷، حدیث ۳.

۳- [۱۱۰۵]اقبال، صفحه ۲۷۴.

۴- [۱۱۰۶]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۴۸.

مُحَمَّدٍوَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاغْفِرْلی کُلَّ ذَنْبٍ احْصَیْتَهُ، وَهُوَ عِنْدَکَ فی کِتابٍ مُبینٍ.

محمّد و آل محمّد و بیامرز از من هر گناهی را که شماره کرده ای و در کتابی روشن در پیش تو ثبت است.

آنگاه به سجده برود و صد مرتبه بگوید:

أتُوبُ إلَی اللَّهِ

. سپس هر حاجتی که دارد از خداوند طلب کند که ان شاء اللَّه برآورده خواهد شد.(۱) پنجم: زیارت امام حسین علیه السلام در این شب فضیلت بسیار دارد (زیارت مخصوصه آن حضرت در شب عید فطر، در بخش زیارات- صفحه ۴۱۶- گذشت).

ششم: ده رکعت نماز بخواند (که چگونگی آن در اعمال شب آخر ماه رمضان گذشت).

هفتم: این ذکر را که در شب جمعه نیز گفتنش مستحب است، ده بار بگوید:

یا دائِمَ الْفَضْلِ عَلَی الْبَرِیَّهِ، یا باسِطَ الْیَدَیْنِ بِالْعَطِیَّهِ، یا صاحِبَ

ای کسی که فضل و بخشش بر خلق دائمی است و ای آن که دو دست احسانت به عطابخشی باز است ای دارنده

الْمَواهِبِ السَّنِیَّهِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ خَیْرِ الْوَری سَجِیَّهً، وَ اغْفِرْ لَنا

بخششهای ارجمند درود فرست بر محمّد و آلش که بهترین مردمند در سرشت و نهاد، و بیامرز ما را

یا ذَاالْعُلی فی هذِهِ الْعَشِیَّهِ.(۲)

ای خدای بلندمرتبه در این شب.

***

هشتم: دو رکعت نماز معروف شب عید را بخواند؛ در رکعت اوّل بعد از سوره حمد، هزار مرتبه سوره قل هو اللَّه و در رکعت دوم، پس از سوره حمد، یک مرتبه سوره قل هو اللَّه را بخواند پس از سلام سر به سجده بگذارد و صد مرتبه بگوید:

أَتُوبُ إِلَی اللَّهِ

. آنگاه بگوید:

یا ذَا الْمَنِّ وَالْجُودِ، یا ذَا الْمَنِّ وَالطَّوْلِ، یا مُصْطَفِیَ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ

ای صاحب منّت و جود ای صاحب نعمت و بخشش ای برگزیننده محمّد صلی الله علیه

وَآلِهِ، صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ افْعَلْ بى كَذا وَ كَذا.

و آله درود فرست بر محمّد و آلش و بكن درباره من چنين و چنان.

بجاى

افعل بى كذا و كذا

حاجات خود را ذكر كند.

۱- [۱۱۰۷]اقبال، صفحه ۲۷۱.

۲- [۱۱۰۸]مصباح كفعمى، صفحه ۶۴۷.

در روایت است که امیر مؤمنان علیه السلام این نماز را به همین کیفیّت که ذکر شد، انجام می داد وسر از سجده برمی داشت و می فرمود: «به حقّ آن خدایی که جانم به دست اوست، هر کس این نماز را بجا آورد، هر حاجتی که از خداوند طلب کند، به وی عنایت خواهد شد و گناهان زیادی را از او بیامرزد».(۱) در روایت دیگری از امیرمؤمنان علیه السلام به جای خواندن هزار مرتبه سوره قل هو اللَّه، صد مرتبه آمده است؛ ولی در این روایت آمده است که این نماز را باید بعد از نماز مغرب و نافله آن بجا آورد.(۲) (هر دو نماز خوب است).

مرحوم «شیخ طوسی» و «سیّد بن طاووس»، این دعای نورانی را بعد از خواندن این نماز نقل کرده اند:

یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، یا رَحْمنُ یا اللَّهُ، یا رَحیمُ یا اللَّهُ، یا مَلِکُ یا اللَّهُ، یا

ای خدا ای خدا ای بخشاینده ای خدا ای مهربان ای خدا ای پادشاه ای خدا ای

قُدُّوسُ یا اللَّهُ، یا سَلامُ یا اللَّهُ، یا مُؤْمِنُ یا اللَّهُ، یا مُهَیْمِنُ یا اللَّهُ، یا عَزیزُ یا

منزّه از هر عیب ای خدا ای سلامت بخش ای خدا ای ایمنی بخش ای خدا ای مراقب ای خدا ای نیرومند ای

اللَّهُ، یا جَبَّارُ یا اللَّهُ، یا مُتَکَبِّرُ یا اللَّهُ، یا خالِقُ یا اللَّهُ، یا بارِئُ یا اللَّهُ، یا

خدا ای مقتدر ای خدا ای عظیم الشأن ای خدا ای آفریننده ای خدا ای موجد ای خدا ای

مُصَوِّرُ یا اللَّهُ، یا عالِمُ یا اللَّهُ، یا عَظیمُ یا اللَّهُ، یا عَلیمُ یا اللَّهُ، یا کَریمُ یا اللَّهُ،

صورت بخش ای خدا ای دانا ای خدا ای بزرگ ای خدا ای آگاه ای خدا ای بزرگوار ای خدا

یا حَلیمُ یا اللَّهُ، یا حَکیمُ یا اللَّهُ، یا سَمیعُ یا اللَّهُ، یا بَصیرُ یا اللَّهُ، یا قَریبُ یا

ای بردبار ای خدا ای فرزانه ای خدا ای شنوا ای خدا ای بینا ای خدا ای نزدیک ای

اللَّهُ، یا مُجیبُ یا اللَّهُ، یا جَوادُ یا اللَّهُ، یا ماجِدُ یا اللَّهُ، یا مَلِیُّ یا اللَّهُ، یا

خدا ای اجابت کننده ای خدا ای بخشنده ای خدا ای با شوکت ای خدا ای توانگر مقتدر ای خدا ای

وَفِیُّ یا اللَّهُ، یا مَوْلی یا اللَّهُ، یا قاضی یا اللَّهُ، یا سَریعُ یا اللَّهُ، یا شَدیدُ یا اللَّهُ،

وفادار ای خدا ای سرور ای خدا ای داور ای خدا ای سریع ای خدا ای سخت گیر ای خدا

یا رَؤُوفُ یا اللَّهُ، یا رَقیبُ یا اللَّهُ، یا مَجیدُ یا اللَّهُ، یا حَفیظُ یا اللَّهُ، یا مُحیطُ

ای مهربان ای خدا ای نگهبان ای خدا ای شوکتمند ای خدا ای نگهبان ای خدا ای احاطه کننده

یا اللَّهُ، یا سَیِّدَ السَّادَهِ یا اللَّهُ، یا اوَّلُ یا اللَّهُ، یا اخِرُ یا اللَّهُ، یا ظاهِرُ یا اللَّهُ، یا

ای خدا ای بزرگ بزرگان ای خدا ای آغاز ای خدا ای انجام ای خدا ای پیدا ای خدا ای

۱- [۱۱۰۹]اقبال، صفحه ۲۷۲ و زادالمعاد، صفحه ۲۲۱.

۲- [۱۱۱۰]اقبال، صفحه ۲۷۲.

باطِنُ یا اللّٰهُ، یا فاخِرُ یا اللّٰهُ، یا قاهِرُ یا اللّٰهُ، یا رَبّاهُ یا اللّٰهُ، یا رَبّاهُ یا اللّٰهُ، یا

ناپیدا ای خدا ای با فخر ای خدا ای چیره ای خدا ای پروردگار من ای خدا ای

رَبّاهُ یا اللّٰهُ، یا وَدُودُ یا اللّٰهُ، یا نُورُ یا اللّٰهُ، یا رافِعُ یا اللّٰهُ، یا مانِعُ یااللّٰهُ، یا

پروردگار من ای خدا ای پروردگار من ای خدا ای دوستدار ای خدا ای نور ای خدا ای رفعت ده ای خدا ای بازدارنده ای خدا ای

دافِعُ یا اللّٰهُ، یا فاتِحُ یااللّٰهُ، یا نَفّاعُ یا اللّٰهُ، یا جَلیلُ یا اللّٰهُ، یا جَمیلُ یا اللّٰهُ،

جلوگیرنده ای خدا ای گشاینده ای خدا ای بسیار نفع رسان ای خدا ای با جلالت ای خدا ای زیبا ای خدا

یا شَهیدُ یا اللّٰهُ، یا شاهِدُ یا اللّٰهُ، یا مُغیثُ یا اللّٰهُ، یا حَبیبُ یا اللّٰهُ، یا فاطِرُ یا

ای گواه ای خدا ای شاهد ای خدا ای فریادرس ای خدا ای دوست ای خدا ای خالق ای

اللّٰهُ، یا مُطَهِّرُ یا اللّٰهُ، یا مَلِکُ یا اللّٰهُ، یا مُقْتَدِرُ یا اللّٰهُ، یا قابِضُ یا اللّٰهُ، یا

خدا ای پاک کننده ای خدا ای پادشاه ای خدا ای نیرومند ای خدا ای گیرنده ای خدا ای

باسِطُ یا اللّٰهُ، یا مُحْیی یا اللّٰهُ، یا مُمیتُ یا اللّٰهُ، یا باعِثُ یا اللّٰهُ، یا وارِثُ یا

گسترنده ای خدا ای زنده کننده ای خدا ای میراننده ای خدا ای برانگیزنده ای خدا ای ارث برنده ای

اللّٰهُ، یا مُعْطی یا اللّٰهُ، یا مُفْضِلُ یا اللّٰهُ، یا مُنْعِمُ یا اللّٰهُ، یا حَقُّ یا اللّٰهُ، یا مُبینُ

خدا ای عطا کننده ای خدا ای فزون بخش ای خدا ای نعمت بخش ای خدا ای برحق ای خدا ای آشکار کننده

یا اللّٰهُ، یا طَیِّبُ یا اللّٰهُ، یا مُحْسِنُ یا اللّٰهُ، یا مُجْمِلُ یا اللّٰهُ، یا مُبْدِئُ یا اللّٰهُ، یا

ای خدا ای پاکیزه ای خدا ای نیکوکننده ای خدا ای زیبا پرور ای خدا ای آغازنده ای خدا

مُعیدُ یا اللّٰهُ، یا بارِئُ یا اللّٰهُ، یا بَدیعُ یا اللّٰهُ، یا هادی یا اللّٰهُ، یا کافی یا اللّٰهُ، یا

ای بازگرداننده ای خدا ای پدیدآرنده ای خدا ای نوآفرین ای خدا ای راهنما ای خدا ای کفایت کننده ای خدا ای

شافی یا اللّٰهُ، یا عَلِیُّ یا اللّٰهُ، یا عَظیمُ یا اللّٰهُ، یا حَنّانُ یا اللّٰهُ، یا مَنّانُ یا اللّٰهُ،

شفابخش ای خدا ای والا مرتبه ای خدا ای بزرگ ای خدا ای بسیار مهربان ای خدا ای بسیار بخشنده ای خدا

یا ذَاالطَّوْلِ یا اللَّهُ، یا مُتَعالی یا اللَّهُ، یا عَدْلُ یا اللَّهُ، یا ذَا الْمَعارِجِ یا اللَّهُ، یا

ای صاحب نعمت ای خدا ای برتر ای خدا ای دادگر ای خدا ای دارای مراتب بلند ای خدا ای

صِدْقُ یااللَّهُ، یا دَیّانُ یا اللَّهُ، یا باقی یا اللَّهُ، یا واقی یا اللَّهُ، یا ذَا الْجَلالِ یا

راستی محض ای خدا ای جزاده ای خدا ای باقی ای خدا ای نگهدارنده ای خدا ای صاحب جلالت ای

اللَّهُ، یا ذَا الْإِکْرامِ یا اللَّهُ، یا مَحْمُودُ یا اللَّهُ، یا مَعْبُودُ یا اللَّهُ، یا صانِعُ یا اللَّهُ،

خدا ای صاحب بزرگواری ای خدا ای پسندیده ای خدا ای معبود ای خدا ای سازنده ای خدا

ص :۸۲۲

يا مُعينُ يا اللَّهُ، يا مُكَوِّنُ يا اللَّهُ، يا فَعَّالُ يا اللَّهُ، يا لَطيفُ يا اللَّهُ، يا جَليلُ يا

ای یاور ای خدا ای بوجود آرنده ای خدا ای کننده هر کار ای خدا ای با لطف ای

اللَّهُ، يا غَفُورُ يااللَّهُ، يا شَكُورُ يااللَّهُ، يا نُورُ يا اللَّهُ، يا قَديرُ يااللَّهُ، يا رَبّاهُ يا

خدا ای آمرزنده ای خدا ای سپاس دارنده ای خدا ای نور ای خدا ای توانا ای خدا ای پروردگار ای خدا

اللَّهُ، يا رَبّاهُ يا اللَّهُ، يا رَبّاهُ يا اللَّهُ، يا رَبّاهُ يا اللَّهُ، يا رَبّاهُ يا اللَّهُ، يا رَبّاهُ يا

ای پروردگار ای خدا، ای پروردگار ای خدا، ای پروردگار ای خدا، ای پروردگار ای

اللَّهُ، يا رَبّاهُ يا اللَّهُ، يا رَبّاهُ يا اللَّهُ، يا رَبّاهُ يا اللَّهُ، يا رَبّاهُ يا اللَّهُ، اسْئَلُكَ انْ

خدا، ای پروردگار ای خدا، ای پروردگار ای خدا، ای پروردگار ای خدا، ای پروردگار ای خدا از تو خواهم که

تُصَلِّيَ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَتَمُنَّ عَلَيَّ بِرِضاكَ، وَتَعْفُوَ عَنّى

درود فرستی بر محمّد و آل محمّد و به خشنودی خود بر من منّت گذاری و به

بِحِلْمِكَ، وَتُوَسِّعَ عَلَيَّ مِنْ رِزْقِكَ الْحَلالِ الطَّيِّبِ، وَمِنْ حَيْثُ

بردباریت از من بگذری و فراخ گردانی بر من از روزی حلال و پاکیزه ات و از جایی که

احْتَسِبُ وَمِنْ حَيْثُ لا احْتَسِبُ، فَانّى عَبْدُكَ لَيْسَ لى احَدٌ سِواكَ، وَلا

گمان دارم و از جایی که گمان ندارم زیرا من بنده توام و کسی را جز تو ندارم و نه

احَدٌ اسْئَلُهُ غَيْرُكَ، يا ارْحَمَ الرّاحِمينَ، ما شآءَ اللَّهُ لا قُوَّةَ الّا بِاللَّهِ الْعَلِىِ

هیچ کس است که از او درخواست کنم جز تو ای مهربانترین مهربانان، آنچه خدا خواهد نیرویی نیست جز به خدای

الْعَظيمِ* سپس به سجده می روی و می گویی: يااللَّهُ يااللَّهُ، يا رَبِّ يا اللَّهُ، يا رَبِّ يا

والای بزرگ****************** ای خدا ای خدا ای پروردگار من ای خدا، ای پروردگار من، ای

اللَّهُ، يا رَبِّ يا اللَّهُ، يا اللَّهُ يا اللَّهُ، يا رَبِّ يا رَبِّ يا رَبِّ، يا مُنْزِلَ الْبَرَكاتِ،

خدا، ای پروردگار من ای خدا، ای خدا، ای پروردگار من، ای پروردگار من ای فرستنده برکات

بِکَ تُنْزَلُ کُلَّ حاجَهٍ، اسْئَلُکَ بِکَلِّ اسْمٍ فی مَخْزُونِ الْغَیْبِ عِنْدَکَ،

هر حاجتی بدست تو فرود آید از تو خواهم به هر نامی که در خزینه غیب تو محفوظ است

وَالْأَسْمآءِ الْمَشْهُوراتِ عِنْدَکَ، الْمَکْتُوبَهِ عَلی سُرادِقِ عَرْشِکَ، انْ

و نامهایی که پیش تو آشکار است آنها که بر سراپرده های عرشت نوشته شده که

تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَقْبَلَ مِنّی شَهْرَ رَمَضانَ، وَتَکْتُبَنی

درود فرستی بر محمّد و آل محمّد و از من بپذیری ماه رمضان را و نامم را

ص :۸۲۳

مِنَ الْوافِدینَ الی بَیْتِکَ الْحَرامِ، وَتَصْفَحَ لی عَنِ الذُّنُوبِ الْعِظامِ،

در زمره رفتگان بسوی خانه محترمت (کعبه) بنویسی و از گناهان بزرگم چشم پوشی کنی

وَتَسْتَخْرِجَ یا رَبِّ کُنُوزَکَ یا رَحْمنُ.(۱)

و گنجهای خود را برایم بیرون آوری ای خدای بخشاینده.

نهم: چهارده رکعت نماز بخواند (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعتی، سوره حمد و آیهالکرسی و سه مرتبه سوره قل هو اللَّه را بخواند. در روایت است هر کس چنین کند، خداوند در برابر هر رکعتی ثوابهای بسیار زیادی به او می دهد.(۲) دهم: مرحوم «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجّد» فرموده است: در پایان شب نیز غسل کن و تا طلوع صبح در مصلّایت (محل خواندن نماز) بنشین (و ذکر خدا بگو).(۳)

فضیلت و اعمال روز عید فطر:

روز عید فطر روز بسیار مهمّی برای مسلمانان است؛ زیرا پس از یک ماه روزه و تهجّد و عبادت، برای گرفتن پاداش الهی آماده می شوند؛ لذا این روز، از سویی سبب شادی و سرور است، چراکه هر مسلمانی از انجام وظیفه الهی خوشحال و مسرور است؛ ولی از سویی چون روز دریافت جوائز الهی است، انسان در حالت خوف و دلهره به سر می برد از این که نمی داند اعمال یک ماهه او تا چه اندازه مورد قبول قرار گرفته است؟

امام باقر علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده است که آن حضرت فرمود: هنگامی که روز اوّل شوّال فرا می رسد، منادی ندا می دهد: ای مؤمنان برای دریافت جوائز و پاداش های خود بشتابید! آنگاه امام علیه السلام فرمود: جایزه های خداوند مانند جایزه های پادشاهان نیست (یعنی جایزه او بسیار بزرگ و معنوی و قبولی طاعات و رضوان الهی است).

در پایان نیز تأکید فرمود: «روز اوّل شوال روز دریافت جایزه هاست!».(۴) برای روز اوّل شوّال اعمالی ذکر شده است:

اوّل: تکبیراتی است که در اعمال شب عید فطر ذکر شد، و بعد از نماز صبح و نماز عید فطر آن را بخواند.

۱- [۱۱۱۱]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۴۹ و اقبال، صفحه ۲۷۲ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۲۰(با اندکی تفاوت).

۲- [۱۱۱۲]بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۲۲.

۳- [۱۱۱۳]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۵۱.

۴- [۱۱۱۴]کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۸، حدیث ۳.

دوم: پیش از نماز عیـد، زکات فطره را جـدا سازد؛ اگر دسترسـی به مسـتحق دارد بپردازد و الّا کنار بگـذارد، برای هر نفر یک صاع (حدود سه کیلو) از گندم یا موادّ غذایی دیگر که در آن شهر غذای غالب مردم محسوب می شود.

زکات فطره واجب مؤکّد است و شـرط قبولی روزه ماه رمضان است، و خداوند نیز در قرآن آن را مقدّم بر نماز (عید) شـمرده است و می فرماید: «

«قَدْ افْلَحَ مَنْ تَزَکّی وَ ذَکَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلّی ؛

به یقین آن کس که زکات دهد و یاد پروردگارش را کند سپس نماز بخواند، رستگار است!».(۱)،(۲) سوم: غسل کردن است و وقت آن به فرموده «شیخ طوسی» بعد از طلوع فجر است تا زمان بجا آوردن نماز عید.(۳) قبل از غسل این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ ایماناً بِکَ، وَتَصْدیقاً بِکِتابِکَ، وَاتِّباعَ سُنَّهِ نَبِیِّکَ مُحَمَّدٍ صَلَّی

خدایا بخاطر ایمان به تو و تصدیق کتاب تو و پیروی از روش پیغمبرت محمّد صلی

اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ.

اللَّه علیه و آله.

آنگاه بسم اللَّه بگوید و غسل کند. پس از پایان غسل بگوید:

اللهُمَّ اجْعَلْهُ کَفَّارَهً لِذُنُوبی وَطَهِّرْ دینی اللهُمَّ اذْهِبْ عَنِّی الدَّنَسَ.(۴)

خدایا قرارش ده کفاره گناهانم و دین و مذهبم را پاک گردان خدایا دور کن از من چرکی را.

چهـارم: به فرموده «شـیخ طوسـی» در این روز نیکوترین لباسـش را بپوشـد و خود را معطّر سـازد و بـا وقـار و سـکینه به سـمت مصـلّای عید حرکت کند.(۵) پنجم: پیش از نمـاز عیـد، در ابتـدای روز افطـار کنـد،(۶) و بهـتر آن اسـت که افطـارش بـا خرما باشد.(۷) «شـیخ مفید» رحمه الله فرموده است: مسـتحبّ است مقدار کمی از تربت سیّد الشّهدا، امام حسین علیه السلام را تناول نماید که شفای هر دردی است.(۸) شـشم: پس از طلوع آفتاب برای نماز عید حرکت کند (همان گونه که از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده

۱- [۱۱۱۵]سوره اعلی، آیه ۱۴ و ۱۵.

۲- [۱۱۱۶]زاد المعاد، صفحه ۲۲۴.

۳- [۱۱۱۷]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۵۳.

۴- [۱۱۱۸]اقبال، صفحه ۲۷۹.

۵- [۱۱۱۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۵۳.

۶- [۱۱۲۰]اقبال، صفحه ۲۸۰.

۷- [۱۱۲۱]همان مدرک، صفحه ۲۸۱.

۸- [۱۱۲۲]مسار الشیعه، صفحه ۳۱.

است)(۱) و دعاهایی را که از طریق معصومین علیهم السلام وارد شده است، بخوانند؛ از جمله آن که امام باقر علیه السلام فرمود:

در عید فطر و عید قربان و جمعه وقتی که برای رفتن به نماز مهیّا شدی، این دعا را بخوان:

اللهُمَّ مَنْ تَهَيَّأَ فى هذَا الْيَوْمِ اوْ تَعَبَّأَ، اوْ اعَدَّ وَاسْتَعَدَّ لِوِفادَةٍ الى مَخْلُوقٍ،

خدایا هر که آماده شده در این روز یا مهیاو مستعد و مجهز گشته برای ورود به یکی از مخلوقات

رَجآءَ رِفْدِهِ وَنَوافِلِهِ، وَفَواضِلِهِ وَعَطاياهُ، فَانَّ الَيْكَ يا سَيِّدى

به امید جایزه و صله و بهره هاو عطاهای او ولی ای آقای من

تَهْيِئَتى وَتَعْبِئَتى وَاعْدادى وَاسْتِعْدادى رَجآءَ رِفْدِكَ وَجَوائِزِكَ،

تنها بسوی توست آمادگی و تهیه و استعداد و تجهیز من به امید جایزه

وَنَوافِلِكَ وَفَواضِلِكَ، وَفَضآئِلِكَ وَعَطاياكَ، وَقَدْ غَدَوْتُ الى عيدٍ مِنْ

و صله ها و بهره ها و بخششها و فضلها و عطاهای تو و بامداد کردم در عیدی

اعْيادِ امَّةِ نَبِيِّكَ، مُحَمَّدٍ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَعَلى آلِهِ، وَ لَمْ افِدْ الَيْكَ الْيَوْمَ

از عیدهای امت پیامبرت محمّد که درودهای تو بر او و برآلش باد و البتّه ورود من نه به امید

بِعَمَلٍ صالِحٍ اثِقُ بِهِ قَدَّمْتُهُ، وَلا تَوَجَّهْتُ بِمَخْلُوقٍ امَّلْتُهُ، وَلكِنْ اتَيْتُكَ

کردار شایسته ای است که بدان اطمینان داشته و پیشکش آورده باشم و نه این که به مخلوقی رو کرده و آرزومندش باشم بلکه با حال خضوع به درگاه تو آمده

خاضِعاً، مُقِرّاً بِذُنُوبى وَ اسآئَتى الى نَفْسى فَيا عَظيمُ يا عَظيمُ يا عَظيمُ،

و معترف به گناه و بدی خود بر نفس خویشتنم پس ای خدای بزرگ........

اغْفِرْ لِيَ الْعَظيمَ مِنْ ذُنُوبى فَانَّهُ لايَغْفِرُ الذُّنُوبَ الْعِظامَ الَّا انْتَ، يا لا الهَ

بیامرز بزرگ گناهانم را زیرا نیامرزد گناهان بزرگ را جزتو ای که معبودی

الَّا انْتَ، يا ارْحَمَ الرَّاحِمينَ.(۲)

جز تو نیست ای مهربانترین مهربانان.

***

هفتم: نماز عید. خواندن نماز عید در زمان ما مستحب است و آن دو رکعت است؛ در رکعت اوّل سوره حمد و سوره اعلی (یا هر سوره دیگری که مایل باشد) بخواند و بعد از آن پنج تکبیر بگوید و بعد از هر تکبیر این قنوت را بخواند:

۱- [۱۱۲۳]اقبال، صفحه ۲۸۱.

۲- [۱۱۲۴]همان مدرک، صفحه ۲۸۰.

اللهُمَّ اهْلَ الْكِبْرِيآءِ وَ الْعَظَمَهِ، وَاهْلَ الْجُودِ وَ الْجَبَرُوتِ، وَ اهْلَ الْعَفْوِ

خدایا ای اهل بزرگی و عظمت و ای شایسته بخشش و قدرت و سلطنت و ای شایسته عفو

وَ الرَّحْمَهِ، وَاهْلَ التَّقْوی وَالْمَغْفِرَهِ، اسْئَلُکَ بِحَقِّ هذَا الْیَومِ، الَّذی جَعَلْتَهُ

و رحمت و ای شایسته تقوا و آمرزش از تو خواهم به حق این روزی که قرارش دادی

لِلْمُسْلِمینَ عیداً، وَلِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ ذُخْراً [وَشَرَفاً] وَمَزیداً،

برای مسلمانان عید و برای محمّد صلی الله علیه و آله ذخیره و شرف و فزونی مقام

انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تُدْخِلَنی فی کُلِّ خَیْرٍ ادْخَلْتَ

که درود فرستی بر محمّد و آل محمّد و درآوری مرا در هر خیری که درآوردی

فیهِ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ، وَانْ تُخْرِجَنی مِنْ کُلِّ سُوءٍ اخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّداً

در آن خیر محمّد و آل محمّد را و برونم آری از هر بدی و شری که برون آوردی از آن محمّد

وَ آلَ مُحَمَّدٍ، صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمْ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ خَیْرَ ما سَئَلَکَ

و آل محمّد را- که درودهای تو بر او و بر ایشان باد- خدایا از تو خواهم بهترین چیزی را که درخواست کردند

مِنْهُ عِبادُکَ الصَّالِحُونَ، وَاعُوذُ بِکَ مِمَّا اسْتَعاذَ مِنْهُ عِبادُکَ الصَّالِحُونَ.

از تو بندگان شایسته ات و پناه برم به تو از آنچه پناه بردند ازآن بندگان شایسته ات.

(درصورت عدم توانایی براین قنوت، هرگونه قنوت دیگری نیز می تواند بخواند) سپس تکبیر ششم را بگوید و به رکوع برود و بعد از رکوع و سجده، برخیزد و رکعت دوم را شروع کند؛ در رکعت دوم، بعد از سوره حمد، سوره والشّمس یا سوره دیگری را بخواند؛ آنگاه چهار تکبیر بگوید و بعد از هر تکبیر همان قنوت را بخواند، سپس تکبیر پنجم را بگوید و به رکوع و سجود برود و نماز را تمام کند.(۱) بعد از نماز، تسبیحات حضرت زهرا علیها السلام را بگوید(۲) و آنگاه دعاهایی که نقل شده است را بخواند که یکی از آنها دعای چهل و ششم «صحیفه سجّادیه» است.

مستحب است نماز عید، زیر آسمان باشد(۳) و بعد از نماز برای برادران دینی جهت قبولی اعمال دعا کند.

***

هشتم: دعای ندبه را بخواند، که در بخش دعاهای معروف (صفحه ۱۸۹) آمده است مرحوم محدّث قمی می گوید: به فرموده «سیّد بن طاووس»، پس از دعا به سجده برود و بگوید:

ص :۸۲۷

۱- [۱۱۲۵]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۵۴.

۲- [۱۱۲۶]همان مدرک، صفحه ۶۵۵.

۳- [۱۱۲۷]اقبال، صفحه ۲۸۵.

اعُوذُ بِکَ مِنْ نارٍ حَرُّها لایُطْفی وَجَدیدُها لایَبْلی وَعَطْشانُها لایُرْوی

پناه می برم به تو از آتشی که حرارتش خاموش نشود و تازه اش کهنه نگردد و تشنه اش سیراب نشود

سپس گونه راست را بر محلّ سجده بگذارد و بگوید: الهی لاتُقَلِّبْ وَجْهی فِی النَّارِ بَعْدَ

********************* خدایا بدست آتش مسپار چهره ام را پس از

سُجُودی وَتَعْفیری لَکَ بِغَیْرِ مَنٍّ مِنّی عَلَیْکَ، بَلْ لَکَ الْمَنُّ عَلَیَّ* آنگاه گونه سجده کردنم و بخاک مالیدنم آن را برای تو بدون این که منّتی بر تو داشته باشم بلکه تو بر من منّت داری*******

چپ را بگذارد و بگوید: ارْحَمْ مَنْ اسآءَ وَاقْتَرَفَ وَاسْتَکانَ وَاعْتَرَفَ* سپس به حال ********** رحم کن کسی را که بد کرده و به نافرمانی دست زده و بیچاره گشته و اعتراف بدانها دارد*******

سجده برگردد و بگوید: انْ کُنْتُ بِئْسَ الْعَبْدُ، فَانْتَ نِعْمَ الرَّبُّ، عَظُمَ الذَّنْبُ مِنْ

****** اگر من بدبنده ای هستم پس تو خوب پروردگاری هستی بزرگ است گناه

عَبْدِکَ، فَلْیَحْسُنِ الْعَفْوُ مِنْ عِنْدِکَ یا کَریمُ. در پایان صد مرتبه بگوید: الْعَفْوَ الْعَفْوَ.

بنده ات پس باید گذشت تو نیز نیکو باشد ای خدای کریم*********** گذشت خواهم گذشت خواهم.

***

فصل یازدهم: ماه ذی القعده

تقویم این ماه:

اوّل ذی القعده: بنا بر نقلی، اوّل ذی القعده سال ۱۷۳ هجری، روز میلاد حضرت فاطمه معصومه علیها السلام است.(۱) یازدهم ذی القعده: روز یازدهم ماه (سال ۱۴۸ هجری قمری) روز میلاد مسعود امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام است.(۲) بیست و سوم ماه ذی القعده: (سال ۲۰۳) طبق برخی از روایات شهادت همان حضرت است و زیارت آن حضرت در چنین روزی مناسب است. (هرچند معروف در شهادت آن حضرت «آخر ماه صفر» است).(۳) بیست و پنجم ماه ذی القعده: طبق روایتی از امام رضا علیه السلام روز دحوالأرض است (روزی است که نخستین خشکی ها از زیر آب- که تمام روی زمین را فراگرفته بود- سربرآورد و مطابق بعضی از روایات، نخستین جایی که از زیر آب بیرون آمد و خشک شد و سپس گسترش یافت، سرزمین «مکّه» و بخصوص محلّ «خانه کعبه» بود و لذا مکّه «امّ القری» [/ مادر همه آبادی ها] نام گرفت).(۴) آخر ماه ذی القعده: (سال ۲۲۰ هجری قمری) روز شهادت امام نهم، امام محمّدتقی علیه السلام است که به زهر «معتصم عبّاسی» در بغداد مسموم و شهید گشت در حالی که بیش از ۲۵ سال از عمر مبارکش نمی گذشت؛ بدن مطهّر آن حضرت را به کاظمین که نزدیک بغداد است آوردند و در کنار جدّ بزرگوارش امام موسی بن جعفر علیهما السلام به خاک سپردند و انتخاب نام کاظمین بر آن شهر به همین مناسبت است (قبلًا آن جا را «مقابر قریش» می نامیدند).(۵) در حدیثی آمده است که خود آن حضرت می فرمود: «

الْفَرَجُ بَعْدَ الْمأمُونِ بِثَلاثینَ شَهْراً

؛ آسودگی من بعد از مرگ مأمون به فاصله سی ماه خواهد بود».(۶)

ص: ۸۲۹

۱- [۱۱۲۸]فروغی از کوثر،(زندگی نامه حضرت فاطمه معصومه) صفحه ۳۲.

۲- [۱۱۲۹]منتهی الآمال، تاریخ زندگانی امام رضا علیه السلام و بحارالانوار، جلد ۴۹، صفحه ۹، حدیث ۱۶ و صفحه ۱۰، حدیث ۱۷.

۳- [۱۱۳۰]منتهی الآمال، تاریخ زندگانی امام رضا علیه السلام.

۴- [۱۱۳۱]بحارالانوار، جلد ۱۱، صفحه ۲۱۷، حدیث ۲۹.

۵- [۱۱۳۲]منتهی الآمال، تاریخ زندگانی امام محمّد تقی علیه السلام.

۶- [۱۱۳۳]بحارالانوار، جلد ۵۰، صفحه ۶۴ و کشف الغمّه، جلد ۲، صفحه ۳۶۳.

که این جمله اشاره ای به شهادت آن حضرت بعد از دو سال و نیم (۳۰ ماه) بعد از مرگ مأمون بود.

همچنین نشان می دهد که آن بزرگوار تا چه حد به خاطر فشارهای دستگاه بنی عبّاس در زحمت بودند.

فضیلت ماه ذی القعده:

ماه ذی القعـده، نخستین ماه از ماههای حرام است که در آنها جنگ، حتّی با دشـمنان اسـلام حرام است؛ مگر این که جنگ بر مسلمین تحمیل شود (سه ماه دیگر از ماههای حرام، ذی الحجّه، محرّم و رجب است).

آتش بس در این چهار ماه وسیله ای برای آرامش جامعه و توفیق برای حـجّ و عبادت، حلّ مشـکلات اقتصادی و بازنگری در امر جنگ و یافتن نقطه پایان برای آن و سپس مرهم نهادن بر زخم های جانکاه ناشی از آن است.

ماهی است که زوّار خانه خـدا از اطراف و اکنافِ جهان به سوی خانه خـدا حرکت می کننـد، گروهی به مدینه می روند و قبر پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و قبور ائمّه هـدی علیهم السلام را زیـارت می کننـد و آثـار تـاریخی که در جـای جـای این خاستگاه اسلامی وجود دارد را می بیننـد و غرق لـذّات عمیق روحانی می شونـد (هرچند نابخردان و جاهلان، بسیاری از این آثار عظیم و گرانقدر را از میان برده اند).

گروه دیگری راهی مکّه می شونـد و با انجام مناسک «عمره تمتّع» در انتظار مراسم بزرگ عبادی سیاسـی حـج می نشـینند و با طواف کعبه و شرکت در صـفوف پرشکوه جماعت، روح و جانشان را تازه می کنند (خداوند این سفر روحانی را نصیب همه آرزومندان فرماید) تجدید یاد و خاطره آن، برای آنها که به این سفر رفته اند نیز لذّت بخش است.

«سیّد بن طاووس» در فضیلت این ماه می گویـد: «ماه ذی القعده ماهی است که به هنگام شدّت و گرفتاری، زمان خوبی برای دعاست، و برای رفع ظلم و ستم و دعا بر ضد ظالم مؤثّر است».(۱) همچنین می گویـد: «این ماه «ماه اجابت دعاها» نامیده شده است؛ لذا باید اوقاتش را غنیمت شمرد و در آن روزه حاجت گرفت».(۲)

اعمال ماه ذی القعده:

نماز در روز یکشنبه این ماه برای نماز در روز یکشنبه این ماه روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده

ص: ۸۳۰

۱- [۱۱۳۴]اقبال، صفحه ۳۰۶.

۲- [۱۱۳۵]همان مدرک، صفحه ۳۰۷.

است. در فضیلت این نماز، آمده است که هر کس آن را بجا آورد توبه اش پذیرفته می شود و گناهانش آمرزیده می گردد و سبب برکت برای نمازگزار و خانواده اش خواهد بود، و در روز قیامت کسانی که از او طلبی و یا حقّی دارند، از وی راضی گردند و با ایمان از دنیا می رود و قبرش برای او وسیع و نورانی گردد و پدر و مادرش از او راضی شوند، و آنها نیز مورد مغفرت خداوند قرار گیرند، ذریّه او نیز بخشیده شوند و روزی او وسیع گردد. فرشته مرگ به هنگام مردن، با او مدارا کند و به آسانی جانش را بگیرد.(۱) رسول خدا صلی الله علیه و آله کیفیّت نماز را این گونه بیان فرمود که، در روز یکشنبه غسل کند و وضو بگیرد و چهار رکعت نماز بخواند (هر دو رکعت به یک سلام) در هر رکعت، سوره «حمد» یک مرتبه، سوره «قل هو اللّه» سه مرتبه و سوره های «فلق» و «ناس» را یک مرتبه بخواند؛ و بعد از نماز هفتاد مرتبه استغفار کند، سپس بگوید: **لا حَوْلَ وَلا قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ** آنگاه بگوید: **یا عَزیزُ یا غَفَّارُ،**

*** و توان و نیرویی جز برای خداوند بلندمرتبه و باعظمت نیست****** ای نیرومند ای بسیار آمرزنده

اغْفِرْ لی ذُ نُوبی وَذُ نُوبَ جَمیعِ الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ، فَانَّهُ لا یَغْفِرُ

بیامرز گناهانم را و گناهان همه مردان مؤمن و زنان با ایمان را که نیامرزد کسی

الذُّنُوبَ الَّا انْتَ.(۲)

گناهان را جز تو.

از ذیل این روایت استفاده می شود که این اعمال را در غیر این ماه نیز، می توان انجام داد.

سه روز روزه در این ماه: از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده است، هر کس روزهای پنج شنبه، جمعه و شنبه از ماههای حرام را روزه بگیرد، عبادت یک سال برای او نوشته شود.(۳) شب پانزدهم ماه: از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده است که شب پانزدهم ماه ذی القعده، شب مبارکی است و خداوند در این شب، به بندگان مؤمن، نظر رحمت می افکند و آن کس که در این شب به اطاعت خداوند مشغول باشد، پاداش بسیار زیادی دارد.

در ادامه فرمود: چون شب به نیمه رسید، به عبادت خدا و نماز بپرداز و از خداوند حاجت بطلب که در این شب، حاجت کسی بدون پاسخ نخواهد ماند!(۴)

روز بیست و پنجم (روز دحوالارض):

همان گونه که پیش از این گفته شد، روز بیست و پنجم ذی القعده، روزی است که نخستین خشکی ها از زیر آب سربرآورد، و سپس گسترش یافت. برای این روز

۱- [۱۱۳۶]اقبال، صفحه ۳۰۸.

۲- [۱۱۳۷]همان مدرک.

۳- [۱۱۳۸]همان مدرک.

۴- [۱۱۳۹]همان مدرک، صفحه ۳۰۹.

اعمالی نقل شده است:

الف) در روایتی از امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده است: اوّل رحمتی که از آسمان به زمین نازل شد، روز بیست و پنجم ذی القعده بود؛ بنابراین اگر کسی آن روز را روزه بگیرد، و آن شب را به عبادت بپردازد، پاداش عبادت یکصد سال را دارد.

همچنین فرمود: در آن روز، اگر گروهی به ذکر خدا بپردازند، خداوند حاجتشان را پیش از آن که متفرّق شوند برآورده سازد؛ خداوند در این روز هزار هزار رحمت نازل می کند که قسمتی از آن شامل کسانی است که جمع گردند و به ذکر خدا بپردازند و روزش را روزه بدارند و شبش را عبادت کنند.(۱) ب) مستحب است در آغاز روز (هنگامی که آفتاب کمی بلند شود) دو رکعت نماز بجا آورد و در هر رکعت، بعد از سوره حمد پنج مرتبه سوره والشمس را بخواند و پس از سلام نماز، این دعا را بخواند:

لا حَوْلَ وَلا قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلیِّ الْعَظیمِ، یا مُقیلَ الْعَثَراتِ، اقِلْنی عَثْرَتی

پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و باعظمت نیست ای نادیده گیر لغزشها، نادیده گیر لغزشم را

یا مُجیبَ الدَّعَواتِ، اجِبْ دَعْوَتی یا سامِعَ الْأَصْواتِ، اسْمَعْ صَوْتی

ای اجابت کننده دعاها اجابت کن دعایم را ای شنوای صداها بشنو صدایم را

وَارْحَمْنی وَتَجاوَزْ عَنْ سَیِّئاتی وَما عِنْدی یا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ.(۲)

و به من رحم کن و از گناهانم و آنچه بدی دارم درگذر ای صاحب جلالت و بزرگواری.

ج) «شیخ طوسی» فرمود: مستحب است در این روز، این دعا را بخواند:

اللهُمَّ داحِیَ الْکَعْبَهِ، وَفالِقَ الْحَبَّهِ، وَصارِفَ اللَّزْبَهِ، وَکاشِفَ کُلِ

خدایا ای گسترنده خانه کعبه و شکافنده دانه و برطرف کننده سختی و گشاینده هر

کُرْبَهٍ، اسْئَلُکَ فی هذَا الْیَوْمِ مِنْ ایَّامِکَ الَّتی اعْظَمْتَ حَقَّها، وَاقْدَمْتَ

غم و گرفتاری از تو خواهم در این روز از روزهایت که بزرگ گرداندی حقش را و در سبقت

سَبْقَها، وَجَعَلْتَها عِنْدَ الْمُؤْمِنینَ وَدیعَهً، وَ الَیْکَ ذَریعَهً، وَ بِرَحْمَتِکَ

پیشش انداختی و در نزد مؤمنین آن را به ودیعت نهادی و آن را وسیله ای برای آمدن به پیشگاهت و رسیدن برحمت

الْوَسیعَهِ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ الْمُنْتَجَبِ، فِی الْمیثاقِ الْقَریبِ

وسیعت قراردادی که درود فرستی بر محمّد بنده برگزیده ات در روز میثاق نزدیک که

ص: ۸۳۲

۱- [۱۱۴۰]اقبال، صفحه ۳۱۲.

۲- [۱۱۴۱]همان مدرک، صفحه ۳۱۴.

يَوْمَ التَّلاقِ، فاتِقِ كُلِّ رَتْقٍ، وَداعٍ الى كُلِّ حَقٍّ، وَعَلى اهْلِ بَيْتِهِ الْأَطْهارِ

روز ديدار و ملاقات است آن بزرگوارى كه هر در بسته اى را گشود و به هر حقى دعوت فرمود و بر خاندان پاكيزه

الْهُداهِ الْمَنارِ، دَعائِمِ الْجَبّارِ، وَوُلاهِ الْجَنَّهِ وَالنّارِ، وَاعْطِنا فى يَوْمِنا هذا

و راهنمايان روشنى بخش و پايه هاى دين خدا و زمامداران كار بهشت و دوزخند و عطا كن به ما در اين روز

مِنْ عَطآئِكَ الْمَخْزُونِ، غَيْرَ مَقْطوُعٍ وَلا مَمْنوُنٍ، تَجْمَعُ لَنا بِهِ التَّوْبَهَ،

از عطاى موجود در خزينه ات كه نه پايان دارد و نه منّتى در آن است گردآورى بدان براى ما توبه

وَحُسْنَ الْأَوْبَهِ، يا خَيْرَ مَدْعُوٍّ وَاكْرَمَ مَرْجُوٍّ، يا كَفِيُّ يا وَفِيُّ، يا مَنْ لُطْفُهُ

و بازگشت خوبى را بسوى خودت اى بهترين خوانده شدگان و بزرگوارترين مايه اميد اى كفايت كننده اى وفادار اى كه لطفش در

خَفِيٌّ، الْطُفْ لى بِلُطْفِكَ، وَاسْعِدْنى بِعَفْوِكَ، وَايِّدْنى بِنَصْرِكَ، وَلا تُنْسِنى

نهان و خفاست بلطف خويش بر من لطف فرما و به عفوت سعادتمندم كن و به ياريت كمكم ده و از ياد

كَريمَ ذِكْرِكَ، بِوُلاهِ امْرِكَ، وَحَفَظَهِ سِرِّكَ، وَ احْفَظْنى مِنْ شَوائِبِ الدَّهْرِ،

كريمانه ات فراموشم مكن به حق زمامداران كار خود و نگهبانان رازت و نگاهم دار از آلودگيهاى روزگار

الى يَوْمِ الْحَشْرِ وَالنَّشْرِ، وَاشْهِدْنى اوْلِيآئَكَ عِنْدَ خُرُوجِ نَفْسى وَحُلُولِ

تا روز حشر و برانگيخته شدن و گواه گير برايم دوستانت را هنگام جان دادنم و سرازير

رَمْسى وَانْقِطاعِ عَمَلى وَانْقِضآءِ اجَلى اللَّهُمَّ وَاذْكُرْنى عَلى طُولِ

شدنم در قبر و به پايان رسيدن كردارم و بسر آمدن عمرم خدايا يادم كن در دوران دراز

الْبِلى اذا حَلَلْتُ بَيْنَ اطْباقِ الثَّرى وَنَسِيَنِى النّاسُونَ مِنَ الْوَرى

پوسيده شدنم در آن هنگام كه ميان توده هاى خاك وارد شوم و مردم فراموشكار يكسره فراموشم كرده اند

وَاحْلِلْنى دارَ الْمُقامَهِ، وَ بَوِّئْنى مَنْزِلَ الْكَرامَهِ، وَاجْعَلْنى مِنْ مُرافِقى

و در خانه ماندنی (بهشت) فرودم آر و در منزل کرامت جایم ده و از رفقای دوستانت و

اوْلِیآئِکَ، وَاهْلِ اجْتِبآئِکَ وَأصْفِیائِکَ، وَبارِکْ لی فی لِقآئِکَ، وَارْزُقْنی

برگزیدگان و مخصوصانت قرارم ده و دیدارت را بر من مبارک گردان و حسن عمل روزیم کن

حُسْنَ الْعَمَلِ قَبْلَ حُلُولِ الْأَجلِ، بَریئاً مِنَ الزَّلَلِ وَسُوءِ الْخَطَلِ، اللهُمَّ وَ

پیش از آن که عمرم بسر رسد در حالی که پاک از لغزش و بد کرداری باشم خدایا

اوْرِدْنی حَوْضَ نَبِیِّکَ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ أَهْلِ بَیْتِهِ، وَاسْقِنی مِنْهُ

مرا به حوض پیامبرت محمّد درود خدا بر او و خاندانش باد (یعنی حوض کوثر) واردم کن و بنوشان مرا از آن

مَشْرَباً رَوِيّاً سآئِغاً هَنيئاً، لا اظْمَأُ بَعْدَهُ، وَلا احَلَّأُ وِرْدَهُ، وَ لا عَنْهُ اذادُ،

حوض نوشاندنی سیراب کننده و روان و گوارا که دیگر تشنه نشوم و از ورود بدان جلوگیریم نکنند و بازم ندارند

وَاجْعَلْهُ لی خَیْرَ زادٍ، وَ اوْفی میعادٍ، یَوْمَ یَقُومُ الْأَشْهادُ، اللَّهُمَّ وَالْعَنْ

و آن را برایم بهترین توشه راه و کاملترین وعده گاه در روز به پا خواستن گواهان قرار ده خدایا دور ساز

جَبابِرَهَ الْأَوَّلینَ وَالْآخِرینَ، وَبِحُقُوقِ اوْلِیآئِکَ الْمُسْتَأْثِرینَ، اللهُمَ

از رحمتت سرکشان اوّلین و آخرین را و آنان که به حقوق دوستان برگزیده ات تجاوز و تعدّی کردند خدایا

وَاقْصِمْ دَعآئِمَهُمْ، وَاهْلِکْ اشْیاعَهُمْ وَ عامِلَهُمْ، وَ عَجِّلْ مَهالِکَهُمْ،

پایه های حکومتشان را در هم شکن و پیروان و عمالشان را نابود گردان و به هلاکتشان تعجیل کن

وَاسْلُبْهُمْ مَمالِکَهُمْ، وَضَیِّقْ عَلَیْهِمْ مَسالِکَهُمْ، وَالْعَنْ مُساهِمَهُمْ

و مملکتهاشان را از ایشان بگیر و راهها را بر ایشان تنگ فرما و آنان که با ایشان سهیم

وَمُشارِکَهُمْ، اللهُمَّ وَعَجِّلْ فَرَجَ اوْلِیآئِکَ، وَارْدُدْ عَلَیْهِمْ مَظالِمَهُمْ،

و شریک هستند نیز از رحمتت دور کن خدایا شتاب کن در فرج دوستانت و حقوق از دست رفته شان را به آنها باز گردان

وَاظْهِرْ بِالْحَقِّ قآئِمَهُمْ، وَاجْعَلْهُ لِدینِکَ مُنْتَصِراً، وَبِامْرِکَ فی اعْدآئِکَ

و قائمشان را به حق ظاهر گردان و یاری ستاننده دینت و فرمانروای در میان دشمنانت قرارش ده

مُؤْتَمِراً، اللهُمَّ احْفُفْهُ بِمَلائِکَهِ النَّصْرِ، وَبِما الْقَیْتَ الَیْهِ مِنَ الْأَمْرِ فی لَیْلَهِ

خدایا فرشتگان یاری دهنده را گرداگردش قرار ده و بدان دستوری که در شب قدر بر او فرستی وی را

الْقَدْرِ، مُنْتَقِماً لَکَ حَتّی تَرْضی وَیَعُودَ دینُکَ بِهِ وَعَلی یَدَیْهِ جَدیداً

انتقام کشَنده برای خودت قرار ده بدان حد که تو خشنود گردی و دین تو به وسیله او و بدست او بصورت نو و تازه ای

غَضّاً، وَیَمْحَضَ الْحَقَّ مَحْضاً، وَیَرْفِضَ الْباطِلَ رَفْضاً، اللهُمَّ صَلِّ عَلَیْهِ

درآید و حق کاملًا خالص گردد و باطل یکسره از بین برود خدایا درود فرست بر او و

وَعَلی جَمیعِ آبائِهِ، وَاجْعَلْنا مِنْ صَحْبِهِ وَاسْرَتِهِ، وَابْعَثْنا فی کَرَّتِهِ، حَتّی

بر همه پدرانش و قرار ده ما را از اصحاب و نزدیکانش و در زمان رجعت او ما را برانگیز تا

نَکُونَ فی زَمانِهِ مِنْ اعْوانِهِ، اللَّهُمَّ اَدْرِکْ بِنا قِیامَهُ، وَاشْهِدْنا ایّامَهُ، وَصَلِ

ما در زمان او جزء یارانش باشیم خدایا توفیق درک زمان قیام او را نصیب ما گردان و در روزگار ظهورش ما را حاضر کن و درود فرست

عَلَیْهِ، وَعَلَیْهِ السَّلامُ، وَارْدُدْ الَیْنا سَلامَهُ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ.(۱)

بر او و سلام او را بسوی ما بازگردان و سلام و تحیت و رحمت خدا و برکاتش بر او باد.

ص: ۸۳۴

۱- [۱۱۴۲]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۶۹.

فصل دوازدهم: ماه ذی الحجّه

تقویم این ماه:

اوّل ماه ذی الحجّه: روز ولادت حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام، پیامبر بزرگ و بت شکن و بناکننده خانه کعبه است.(1) همچنین بنا بر نقل «شیخ طوسی»، این روز، روز ازدواج امیر مؤمنان علی علیه السلام و حضرت صدّیقه کبری فاطمه زهرا علیها السلام (در سال دوم هجری) است.(2) روز هفتم ماه ذی الحجّه: وفات امام محمّد باقر علیه السلام (در سال ۱۱۴) در چنین روزی واقع شده است.(3) روز هشتم ماه ذی الحجّه: این روز را روز «ترویه» می نامند. «ترویه در لغت به معنای سیراب کردن، و آب ذخیره نمودن است»، در سابق که در عرفات آب نبود، حجّاج روز هشتم آب برای وقوف در عرفات در روز نهم از مکّه با خود می بردند.(4) روز نهم ذی الحجّه: روز عرفه است که روزی بسیار بافضیلت است و حاجیان آن روز را در صحرای عرفات به یاد خدا هستند، همچنین این روز مصادف است با سال روز شهادت حضرت مسلم بن عقیل علیه السلام در شهر کوفه (در سال ۶۰ هجری قمری).(5) روز دهم ماه ذی الحجّه: روز عید بزرگ قربان است که از اعیاد مهمّ اسلامی است.

روز پانزدهم ماه ذی الحجّه: در چنین روزی میلاد مسعود حضرت امام علی النّقی علیه السلام در سال ۲۱۲ هجری قمری واقع شده است.(6) روز هیجدهم ماه ذی الحجّه: روز عید سعید غدیر، عید ولایت و امامت، از اعیاد مهمّ اسلامی است.

آن روز پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به فرمان خداوند، علی علیه السلام را به امامت و جانشینی خود منصوب کرد. این واقعه در سال دهم هجری در سرزمین «خُم» نزدیکی مکّه کنار غدیر (برکه آبی) واقع شد. و لذا آن را عید «غدیر خم» می نامند. مرحوم «علّامه امینی» رحمه الله در کتاب شریف «الغدیر» که در ۱۱ جلد نوشته شده

۱- [۱۱۴۳]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۷۱.(البتّه مرحوم سیّد بن طاووس روایتی را نقل می کند که ولادت آن حضرت در شب بیست و پنجم ذی القعده است، اقبال، صفحه ۳۱۰).

۲- [۱۱۴۴]همان مدرک.

۳- [۱۱۴۵]بحارالانوار، جلد ۴۶، صفحه ۲۱۷.

۴- [۱۱۴۶]همان مدرک، جلد ۹۶، صفحه ۲۵۴، حدیث ۱۸.

۵- [۱۱۴۷]منتهی الآمال، تاریخ زندگانی امام حسین علیه السلام، فصل چهارم(شهادت حضرت مسلم علیه السلام).

۶- [۱۱۴۸]همان مدرک، تاریخ زندگانی امام علی النّقی علیه السلام و بحارالانوار، جلد ۵۰، صفحه ۱۱۵، حدیث ۴.

است، روایات فراوانی را از طرق اهل سنّت راجع به جریان غدیر خم، نقل می کند که جای تردیدی برای هیچ فرد با انصافی باقی نمی گذارد. روز بیست و چهارم ماه ذی الحجّه: روز «مباهله» است، روزی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله با نصارای نجران «مباهله» کرد، و پیش از آن که مباهله صورت گیرد مسیحیان نجران، پشیمان شده و از مباهله صرف نظر کردند. این جریان در سال دهم هجری واقع شده است.(۱) (داستان آن را در ذیل اعمال روز مباهله شرح خواهیم داد).

همچنین در این روز حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام در حال رکوع انگشتر خود را به سائل داد(۲) و آیه

«إِنَّما وَلِیُّکُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ»(۳)

در همین رابطه نازل شد.

روز بیست و پنجم ماه ذی الحجّه: روز نزول سوره «هَلْ أَتی است.(۴) پس از آن که حضرت علی، حضرت فاطمه، امام حسن و امام حسین علیهم السلام و جناب فضّه، برای ادای نذر خویش که برای شفای امام حسن و امام حسین علیهما السلام کرده بودند، سه روز روزه گرفتند و در روز اوّل غذای افطار خود را به مسکین دادند و با آب افطار کردند و در روز دوم به یتیم و روز سوم به اسیر دادند این سوره در مدح آنان نازل شد (که بعداً شرحش خواهد آمد).

فضیلت ماه ذی الحجّه:

ماه «ذی الحجّه»، آخرین ماه «سال هجری قمری» است و ماهی است بسیار پربرکت. بزرگان دین هنگامی که این ماه وارد می شد، اهمّیّت ویژه ای به عبادت در آن می دادند. مخصوصاً در دهه اوّل این ماه.(۵) در بعضی از روایات آمده است، شب های دهگانه ای که قرآن در سوره «والفجر و لیال عشر» به آن سوگند یاد کرده است، شب های دهه اوّل این ماه شریف است،(۶) و این سوگند به خاطر عظمت آن است.

خداوند در سوره حج (آیه ۲۸) ضمن بیان فریضه بزرگ «حج» سخن از «أیّام مَعْلُومات» گفته است که مؤمنان باید در آن به یاد خدا باشند. یکی از تفسیرهای معروفِ «أیّام مَعْلُومات» که در روایات نیز آمده است، ده روز اوّل ماه ذی الحجّه است.(۷) بنابراین، هم شب های آن عزیز است و هم روزهای آن.

۱- [۱۱۴۹]منتهی الآمال، تاریخ زندگانی پیامبر صلی الله علیه و آله، وقایع سال دهم هجری.

۲- [۱۱۵۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۵۸.

۳- [۱۱۵۱]سوره مائده، آیه ۵۵.

۴- [۱۱۵۲]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۶۷.

۵- [۱۱۵۳]زاد المعاد، صفحه ۲۴۰.

۶- [۱۱۵۴]تفسیر قمی، جلد ۲، صفحه ۴۱۹.

۷- [۱۱۵۵]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۷۱.

در حـدیثی از رسول خـدا صـلی الله علیه و آله می خوانیم که عبادت و کار نیک در هیـچ ایّامی به اندازه این ایّام (ده روز اوّل ماه ذی الحجّه) فضیلت ندارد.(۱)

افزون بر اینها، هم صـدا شـدن با زوّار خانه خـدا در این ماه، و یاد و خاطره مراسم باشکوه حج و معنویّت و برکات آن، حال و هوای دیگری به انسـان می دهـد؛ مخصوصـاً برای کسـانی که در سـلک زوّار سـعادتمند خـانه خـدا قرار گرفته انـد، یا با یاد و خاطره آنها همراهند.

وجود دو «عیـد» مهمّ اسـلامی عیـد قربان (عید اضـحی) و عید غدیر (عید ولایت) و روز «عرفه» و خاطره دعای عجیب و بسـیار گرانبهای امام حسین علیه السلام در عرفات، شکوه و عظمت خاصّی به این ماه بخشیده، و سزاوار است همه مؤمنان (مخصوصاً جوانان پاکـدل) از فضای آکنـده از معنویّت این ماه غافل نشوند و در خودسازی و تهذیب نفس بکوشـند که به پیشرفت های مهمّی نائل می شوند.

اعمال ماه ذی الحجّه:

اعمال این ماه بر دو قسم است:

اوّل اعمالی که مشترک است میان دهه اوّل. دوم اعمالی که مختصّ به ایّام خاصّی است.

اعمال مشترک دهه اوّل:

۱- امام صادق علیه السلام می فرماید: پدرم حضرت امام باقر علیه السلام به من فرمود: پسرم! در دهه نخست از ماه ذی الحجّه، هر شب میان نماز مغرب و عشا این دو رکعت نماز را ترک مکن:

در هر رکعت سوره حمد و سوره قل هو اللّه را می خوانی، پس از آن این آیه (آیه ۱۴۲ سوره اعراف) را می خوانی:

وَ واعَدْنا مُوسی ثَلاثینَ لَیْلَهً، وَ أَتْمَمْناها بِعَشْرٍ، فَتَمَّ میقاتُ رَبِّهِ

و ما با موسی سی شب وعده گذاشتیم سپس آن را با ده شب دیگر تکمیل نمودیم به این ترتیب میعاد پروردگارش (با او)

أَرْبَعینَ لَیْلَهً، وَ قالَ مُوسی لِأَخیهِ هارُونَ اخْلُفْنی فی قَوْمی وَ أَصْلِحْ

چهل شب تمام شد و موسی به برادرش هارون گفت: جانشین من در میان قومم باش و (آنها را) اصلاح کن

وَلا تَتَّبِعْ سَبیلَ الْمُفْسِدینَ.

و از روش مفسدان پیروی منما.

۱- [۱۱۵۶]اقبال، صفحه ۳۱۷.

اگر چنین کنی، در ثواب حاجیان، و اعمال حجّ آنها شریک می شوی.(۱) ۲- روزه گرفتن در نُه روز اوّل. در روایتی از امام موسی کاظم علیه السلام نقل شده است که هر کس نُه روز اوّل ذی الحجّه را روزه بدارد، خداوند ثواب روزه تمام عمر را برای او می نویسد.(۲) ۳- ابوحمزه ثمالی از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت، از روز اوّل تا عصر روز عرفه، پس از نماز صبح و قبل از نماز مغرب این دعا را می خواند:

اللهُمَّ هذِهِ الْأَیَّامُ الَّتی فَضَّلْتَها عَلَی الْأَیَّامِ وَشَرَّفْتَها، وَ قَدْ بَلَّغْتَنیها بِمَنِّکَ

خدایا این روزهایی است که برتری و شرافتش دادی بر سایر روزها و به لطف و

وَرَحْمَتِکَ، فَانْزِلْ عَلَیْنا مِنْ بَرَکاتِکَ، وَاوْسِعْ عَلَیْنا فیها مِنْ نَعْمآئِکَ،

رحمتت مرا بدانها رساندی پس برکات خودت را بر ما فرو بار و از نعمتهای خود در این روزها بر ما وسعت ده

اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَهْدِیَنا فیها

خدایا من از تو خواهم که درود فرستی بر محمّد و آل محمّد و نیز خواهم که ما را دراین روزها به

لِسَبیلِ الْهُدی وَالْعَفافِ وَالْغِنی وَالْعَمَلِ فیها بِما تُحِبُّ وَتَرْضی اللَّهُمَ

راه هدایت و پاکدامنی و بی نیازی راهنمایی فرمایی و موفقمان داری به انجام آنچه دوست داری و موجب خشنودی تواست خدایا

انّی اسْئَلُکَ یا مَوْضِعَ کُلِّ شَکْوی وَیا سامِعَ کُلِّ نَجْوی وَیا شاهِدَ کُلِ

از تو خواهم ای جایگاه هر شکایت و ای شنوای هر سخن سِرّی و راز و ای حاضر در هر

مَلَأٍ، وَیا عالِمَ کُلِّ خَفِیَّةٍ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ انْ تَکْشِفَ

جمع و ای دانای هر نهان که درود فرستی بر محمّد و آل محمّد و بگشایی

عَنَّا فیهَا الْبَلاءَ، وَ تَسْتَجیبَ لَنا فیهَا الدُّعآءَ، وَ تُقَوِّیَنا فیها وَ تُعینَنا،

در این روزها از ما بلا و گرفتاری را و مستجاب گردانی در آنها دعای ما را و نیرو دهی به ما در این روزها و کمکمان دهی

وَتُوَفِّقَنا فیها لِما تُحِبُّ رَبَّنا وَتَرْضی وَعَلی مَا افْتَرَضْتَ عَلَیْنا مِنْ

و موفقمان داری پروردگارا بدانچه دوست داری و خشنود گردی و بر آنچه واجب کرده ای بر ما از اطاعت خودت

طاعَتِکَ، وَطاعَهِ رَسُولِکَ وَاهْلِ وِلایَتِکَ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ یا ارْحَمَ

و اطاعت پیامبرت و اهل ولایتت خدایا از تو خواهم ای مهربانترین

۱- [۱۱۵۷]اقبال، صفحه ۳۱۷.

۲- [۱۱۵۸]زاد المعاد، صفحه ۲۴۰.

الرَّاحِمینَ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَهَبَ لَنا فیهَا الرِّضا،

مهربانان که درود فرستی بر محمّد و آل محمّد و در این ایام خشنودی خویش را به من ببخش

انَّکَ سَمیعُ الدُّعآءِ، وَلا تَحْرِمْنا خَیْرَ ما تُنْزِلُ فیها مِنَ السَّمآءِ، وَطَهِّرْنا

که براستی تو شنوای دعایی و محروم مکن ما را از خیری که در این روزها از آسمان فرو باری و پاکمان کن

مِنَ الذُّنُوبِ یا عَلّامَ الْغُیُوبِ، وَاوْجِبْ لَنا فیها دارَ الْخُلُودِ، اللَّهُمَّ صَلِ

از گناهان ای دانای بر نادیدنیها و واجب گردان در این ایّام برای ما خانه جاویدان را خدایا درود فرست

عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَلا تَتْرُکْ لَنا فیها ذَنْباً الَّا غَفَرْتَهُ، وَلا هَمّاً الَّا

بر محمّد و آل محمّد و هیچ گناهی برای ما باقی مگذار جز آن که بیامرزی و نه اندوهی جز

فَرَّجْتَهُ، وَلا دَیْناً الَّا قَضَیْتَهُ، وَلا غائِباً الَّا ادَّیْتَهُ، وَلا حاجَةً مِنْ حَوائِجِ

آن که بگشایی و نه بِدهی جز آن که بپردازی و نه غایبی جز آن که به ما برسانی و نه حاجتی از حاجات

الدُّنْیا وَالْآخِرَةِ الَّا سَهَّلْتَها وَیَسَّرْتَها، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، اللهُمَّ یا

دنیا و آخرت جز آن که آسان و هموارش گردانی که براستی تو بر هر چیز توانایی خدایا ای

عالِمَ الْخَفِیّاتِ، یا راحِمَ الْعَبَراتِ، یا مُجیبَ الدَّعَواتِ، یا رَبَّ الْأَرَضینَ

دانای اسرار پنهان ای رحم کننده بر اشک دیدگان ای اجابت کننده دعاها ای پروردگار زمینها

وَالسَّمواتِ، یا مَنْ لا تَتَشابَهُ عَلَیْهِ الْأَصْواتُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ

و آسمانها ای که صداها (ی بیشمار) بر او اشتباه نشود درود فرست بر محمّد و آل

مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنا فیها مِنْ عُتَقآئِکَ وَطُلَقآئِکَ مِنَ النَّارِ، وَالْفائِزینَ بِجَنَّتِکَ،

محمّد و قرار ده ما را در این روزها ازآزادشدگان و رهایی یافتگان از آتش و نائل شوندگان به بهشت

وَالنَّاجینَ بِرَحْمَتِکَ، یاارْحَمَ الرَّاحِمینَ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی سَیِّدِنا مُحَمَّدٍ

و نجات یافتگان بوسیله رحمتت ای مهربانترین مهربانان و درود خدا بر آقای ما محمّد و

وَ آلِهِ اجْمَعینَ، وَسَلَّمَ عَلَیْهِمْ تَسْلیماً.(۱)

آلش همگی و سلام بر همه آنان باد.

***

۴- آن پنج دعایی را بخواند که به فرموده امام باقر علیه السلام خداوند آن را بوسیله جبرئیل برای حضرت عیسی علیه السلام هدیه فرستاد، تا در ایّام این دهه، آنها را بخواند. آن پنج دعا چنین است:

ص :۸۳۹

۱- [۱۱۵۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۷۲ و اقبال، صفحه ۳۲۲(با اندکی تفاوت).

(۱) اشْهَدُ انْ لااله الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَريكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكَ وَلَهُ الْحَمْدُ، بِيَدِهِ

(۱) گواهی دهم که معبودی جز خدای یگانه نیست که شریک ندارد از آن اوست فرمانروایی و خاص اوست ستایش هر چه خیر است

الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَديرٌ. (۲) اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا

بدست اوست و او بر هر چیز تواناست (۲) گواهی دهم که معبودی جز خدای یگانه نیست که

شَريكَ لَهُ، احَداً صَمَداً، لَمْ يَتَّخِذْ صاحِبَةً وَلا وَلَداً. (۳) اشْهَدُ انْ لا الهَ

شریک ندارد یگانه بی نیازی که همسر و فرزندی برای خود نگیرد (۳) گواهی دهم که معبودی

الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَريكَ لَهُ، احَداً صَمَداً، لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ

جز خدای یگانه نیست که شریک ندارد یگانه بی نیازی که نزاید و نه زاییده شده و نیست برایش

كُفُواً احَدٌ. (۴) اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَريكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ

همتایی هیچ کس (۴) گواهی دهم که معبودی جز خدای یگانه نیست که شریکی ندارد از آن اوست فرمانروایی و خاص اوست

الْحَمْدُ، يُحْيی وَيُميتُ، وَهُوَ حَیٌّ لا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلی كُلِ

ستایش زنده کند و بمیراند و اوست زنده ای که نمیرد خیر بدست اوست و او بر هر

شَیْ ءٍ قَديرٌ. (۵) حَسْبِیَ اللَّهُ وَكَفی سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ دَعا، لَيْسَ وَرآءَ اللَّهِ

چیز تواناست (۵) بس است مرا خدا و کافی است بشنود خدا صدای هر کس که دعا کند ورای خدا

مُنْتَهی اشْهَدُللَّهِ بِما دَعا، وَانَّهُ بَری ءٌ مِمَّنْ تَبَرَّءَ، وَانَّ لِلَّهِ الْأخِرَةَ وَالْأُولی [(۱)]

انتهایی نیست گواهی دهم برای خدا بدانچه خوانده است و این که بیزار است از هر که از او بیزاری جسته و برای خداست آخرت و دنیا.

سپس حضرت عیسی علیه السلام پاداش فراوانی را برای صد مرتبه خواندنِ این پنج دعا ذکر فرمود.[(۲)] مرحوم «علّامه مجلسی» گفته است: اگر کسی هر روز هر یک از این پنج دعا را ده مرتبه بخواند (که در مدّت ده روز هر کدام را صد مرتبه خوانده است) به روایت عمل کرده است. البتّه اگر هر روز هر دعایی را صد مرتبه بخواند بهتر است.[(۳)]

***

۵- در هر روز از این دهه، این تهلیلات [

لا اله إلّااللّه

ها] را که از امیر مؤمنان علیه السلام نقل شده است بخواند و اگر روزی ده مرتبه بخواند بهتر است:

ص: ۸۴۰

۱- [۱۱۶۰]ممکن است این دعا به زبان عربی بر حضرت مسیح علیه السلام نازل شده باشد و نیز ممکن است حضرت امام باقر علیه السلام آن را به عربی تبدیل کرده باشد.

۲- [۱۱۶۱]اقبال، صفحه ۳۲۳.

۳- [۱۱۶۲]زادالمعاد، صفحه ۲۴۵.

لا اِلهَ اِلَّا اللَّهُ عَدَدَ اللَّيالی وَالدُّهُورِ، لا اِلهَ اِلَّا اللَّهُ عَدَدَ اَمْواجِ الْبُحُورِ، لا

معبودی جز خدا نیست به شماره شبها و روزگاران معبودی جز خدا نیست به شماره موجهای دریاها

اِلهَ اِلَّا اللَّهُ وَرَحْمَتُهُ خَیْرٌ مِمَّا یَجْمَعُونَ، لا اِلهَ اِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الشَّوْکِ

معبودی جز خدا نیست و رحمت او بهتر است از آنچه مردم جمع کنند معبودی جز خدا نیست به شماره هر خار و

وَالشَّجَرِ، لا اِلهَ اِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الشَّعْرِ وَالْوَبَرِ، لا اِلهَ اِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الْحَجَرِ

هر درخت معبودی جز خدا نیست به شماره هر مُو و کُرک معبودی جز خدا نیست به شماره هر سنگ

وَالْمَدَرِ، لا اِلهَ اِلَّا اللَّهُ عَدَدَ لَمْحِ الْعُیُونِ، لا اِلهَ اِلَّا اللَّهُ فِی اللَّیْلِ اِذا

و کلوخ معبودی جز خدا نیست به شماره بهم خوردن چشمها معبودی جز خدا نیست در شب چون

عَسْعَسَ، وَالصُّبْحِ اِذا تَنَفَّسَ، لا اِلهَ اِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الرِّیاحِ فِی الْبَراری

تاریک شود و در صبح چون بدمد معبودی نیست جز خدا به شماره بادها در صحراها

وَالصُّخُورِ، لا اِلهَ اِلَّا اللَّهُ مِنَ الْیَوْمِ اِلی یَوْمِ یُنْفَخُ فِی الصُّورِ.(۱)

و کوهها معبودی جز خدا نیست از امروز تا روز نفخ صور.

اعمال مختصّ روزها و شب های این ماه:

روز اوّل ماه: روز اوّل ماه ذی الحجّه روز مبارکی است و برای آن اعمالی چند نقل شده است:

۱- روزه گرفتن. در روایتی از امام موسی بن جعفر علیهما السلام نقل شده است که هر کس روز اوّل ماه ذی الحجّه را روزه بگیرد، خداوند برای وی پاداش عظیمی را می نویسد.(۲) ۲- خواندن نماز حضرت فاطمه علیها السلام. مرحوم «شیخ طوسی» فرموده است: مستحب است در این روز، نماز حضرت فاطمه علیها السلام را بخواند و این نماز چهار رکعت است (هر دو رکعت به یک سلام) و همانند نماز حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام است؛ در هر رکعت، یک مرتبه سوره حمد و پنجاه مرتبه سوره قل هو اللّه را بخواند و بعد از سلام تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام را بگوید، آنگاه بخواند:

سُبْحانَ ذِی الْعِزِّ الشَّامِخِ الْمُنیفِ، سُبْحانَ ذِی الْجَلالِ الْباذِخِ الْعَظیمِ،

منزّه است خدای صاحب عزت بلند و والا منزّه است صاحب شوکت مرتفع و بزرگ

سُبْحانَ ذِی الْمُلْکِ الْفاخِرِ الْقَدیمِ، سُبْحانَ مَنْ یَری اَ ثَرَ النَّمْلَهِ فِی

منزّه است صاحب فرمانروایی گرانمایه و دیرینه منزّه است آن کس که بیند جای پای مور را بر

ص :۸۴۱

۱- [۱۱۶۳]اقبال، صفحه ۳۲۴.

۲- [۱۱۶۴]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۷۱.

الصَّفا، سُبْحانَ مَنْ يَرى وَقْعَ الطَّيْرِ فِى الْهَوآءِ، سُبْحانَ مَنْ هُوَ هكَذا وَلا

روی سنگ خارا منزّه است آن کس که بیند ردّ عبور پرنده را در هوا منزّه است آن کس که فقط او چنین است

هَکَذا غَيْرُهُ.(۱)

و جز او چنین نیست.

۳- نیم ساعت قبل از ظهر، دو رکعت نماز بگزارد و در هر رکعت، یک مرتبه سوره حمد و ده مرتبه سوره قل هو اللّه و ده مرتبه آیهالکرسی و ده مرتبه سوره إنّا أنزلناه را بخواند.(۲) ۴- هر کس از ظالمی خوف داشته باشد در این روز بگوید:

«حَسْبی حَسْبی حَسْبی مِنْ سُؤالی عِلْمُکَ بِحالی

»، تا خداوند او را از شرّ آن ظالم حفظ کند.(۳) روز هشتم ماه: روز هشتم ذی الحجّه را روز «ترویه» می نامند و به روایت امام صادق علیه السلام روزه در آن، کفّاره گناهان زیادی است.(۴) شب نهم (شب عرفه): شب عرفه از شب های مبارک و بافضیلت است که عبادت و توبه و راز و نیاز با حضرت حقّ در آن بسیار پرارزش است.

در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: شب عرفه شبی است که دعاها در آن مستجاب است، و کسی که آن شب را به عبادت بپردازد، پاداش سالها عبادت را دارد و این شب، شبِ مناجات و توبه است.(۵) برای این شب، اعمالی نقل شده است:

۱- این دعا را که از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است بخواند، و در پاداش آن فرموده هر کس آن را در شب عرفه یا شب های جمعه بخواند، خداوند او را بیامرزد:

اللّهُمَّ يا شاهِدَ كُلِّ نَجْوى وَمَوْضِعَ كُلِّ شَكْوى وَعالِمَ كُلِّ خَفِيَّةٍ،

خدایا ای آگاه هر رازو مرجع هر شکایت و دانای هر پنهان

وَمُنْتَهى كُلِّ حاجَةٍ، يا مُبْتَدِئاً بِالنِّعَمِ عَلَى الْعِبادِ، يا كَريمَ الْعَفْوِ، يا حَسَنَ

و منتهای هر حاجت ای آغازنده نعمت ها بر بندگان ای بزرگوار گذشت ای نیکو

التَّجاوُزِ، يا جَوادُ، يا مَنْ لا يُوارى مِنْهُ لَيْلٌ داجٍ، وَلا بَحْرٌ عَجَّاجٌ، وَلا

درگذر ای بخشنده ای که نه شب تار چیزی را از تو پنهان کند و نه دریای مواج و نه

۱- [۱۱۶۵]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۷۱.

۲- [۱۱۶۶]اقبال، صفحه ۳۲۵.

۳- [۱۱۶۷]همان مدرك.

۴- [۱۱۶۸]همان مدرك.

۵- [۱۱۶۹]همان مدرك.

سَمآءٌ ذاتُ ابْراجٍ، وَلا ظُلَمٌ ذاتُ ارْتِياجٍ، يا مَنِ الظُّلْمَهُ عِنْدَهُ ضِيآءٌ،

آسمان برج دار و نه تاریکیهای پیچیده درهم ای کسی که تاریکی در پیش او روشن است

اسْئَلُکَ بِنُورِ وَجْهِکَ الْکَريمِ، الَّذى تَجَلَّيْتَ بِهِ لِلْجَبَلِ فَجَعَلْتَهُ دَکّاً، وَخَرَّ

از تو خواهم به حق نور ذات بزرگوارت همان که بدان وسیله بر کوه تجلی فرمودی و آن را متلاشی کردی

مُوسى صَعِقاً، وَبِاسْمِکَ الَّذى رَفَعْتَ بِهِ السَّمواتِ بِلا عَمَدٍ، وَسَطَحْتَ بِهِ

و موسی مدهوش بر زمین افتاد و به همان نامت که آسمانها را بدون ستون برافراشتی و

الْأَرْضَ عَلى وَجْهِ ماءٍ جَمَدٍ، وَبِاسْمِکَ الْمَخْزُونِ الْمَکْنُونِ الْمَکْتُوبِ

زمین را بر روی آبی منجمد شده پهن کردی و بدان نامت که پیش تو در گنجینه و در پرده و نوشته

الطَّاهِرِ، الَّذى اذا دُعيتَ بِهِ اجَبْتَ، وَاذا سُئِلْتَ بِهِ اعْطَيْتَ، وَبِاسْمِکَ

و پاکیزه است همانکه هرگاه بدان نام بخوانندت اجابت کنی و هرگاه بدان از تو خواهند عطافرمایی

السُّبُوحِ الْقُدُّوسِ الْبُرْهانِ، الَّذى هُوَ نُورٌ عَلى کُلِّ نُورٍ، وَنُورٌ مِنْ نُورٍ،

و به حق نام منزّه و مقدس و برهان تو که آن نور است بر هر نوری و نور است از نوری

يُضيئُ مِنْهُ کُلُّ نُورٍ، اذا بَلَغَ الْأَرْضَ انْشَقَّتْ، وَاذا بَلَغَ السَّمواتِ فُتِحَتْ،

که روشنی گیرد از آن هر نور چون به زمین رسد شکافته شود و چون به آسمانها رسد گشوده شوند

وَاذا بَلَغَ الْعَرْشَ اهْتَزَّ، وَبِاسْمِکَ الَّذى تَرْتَعِدُ مِنْهُ فَرآئِصُ مَلائِکَتِکَ،

و چون به عرش رسد بلرزد و به حق آن نامت که بلرزد از آن اندام فرشتگانت

وَاسْئَلُکَ بِحَقِّ جَبْرَئيلَ وَميکائيلَ وَاسْرافيلَ، وَبِحَقِّ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفى

و از تو خواهم به حق جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و به حق محمّد مصطفی

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ، وَعَلى جَميعِ الْأَنْبِيآءِ وَجَميعِ الْمَلائِکَهِ، وَبِالْاسْمِ

که درود خدا بر او و آلش و بر جمیع پیمبران و همه فرشتگان و به حق آن نامی

الَّذی مَشی بِهِ الْخِضْرُ عَلی قُلَلِ الْمآءِ، کَما مَشی بِهِ عَلی جَدَدِ الْأَرْضِ،

که حضرت خضر بوسیله آن بر روی امواج آب دریا راه می رفت چنانچه بر روی زمین هموار راه می رفت

وَبِاسْمِکَ الَّذی فَلَقْتَ بِهِ الْبَحْرَ لِمُوسی وَاغْرَقْتَ فِرْعَوْنَ وَقَوْمَهُ،

و به حق آن نامت که شکافتی بدان دریا را برای موسی و غرق کردی فرعون و قوم او را

وَانْجَیْتَ بِهِ مُوسَی بْنَ عِمْرانَ وَمَنْ مَعَهُ، وَبِاسْمِکَ الَّذی دَعاکَ بِهِ مُوسَی

و نجات دادی بدان موسی بن عمران و همراهانش را و به حق آن نامت که موسی

بْنُ عِمْرانَ مِنْ جانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ، فَاسْتَجَبْتَ لَهُ وَالْقَيْتَ عَلَيْهِ مَحَبَّةً

بن عمران بوسیله آن تو را خواند از جانب راست کوه طور و اجابتش کردی و محبّت خود را بر دلش انداختی

مِنْکَ، وَبِاسْمِکَ الَّذی بِهِ احْیی عیسَی بْنُ مَرْیَمَ الْمَوْتی وَتَکَلَّمَ فِی الْمَهْدِ

و به حق آن نامت که عیسی بن مریم بوسیله اش مردگان را زنده کرد و در گهواره در زمان کودکی سخن گفت

صَبِیّاً، وَابْرَءَ الْأَکْمَهَ وَالْأَبْرَصَ بِاذْنِکَ، وَبِاسْمِکَ الَّذی دَعاکَ بِهِ حَمَلَهُ

و کور مادرزاد و مبتلای به مرض برص را به اذن تو شفا دادو بدان نامت که خواند بوسیله آن تو را حاملین

عَرْشِکَ، وَجَبْرَئیلُ وَمیکآئیلُ وَاسْرافیلُ، وَحَبیبُکَ مُحَمَّدٌ صَلَّی اللَّهُ

عرشت و جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و حبیبت محمّد صلی اللّه

عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَمَلآئِکَتُکَ الْمُقَرَّبُونَ، وَانْبِیآؤُکَ الْمُرْسَلُونَ، وَعِبادُکَ

علیه و آله و فرشتگان مقرّب و پیمبران مرسلت و بندگان

الصَّالِحُونَ مِنْ اهْلِ السَّمواتِ وَالْأَرَضینَ، وَبِاسْمِکَ الَّذی دَعاکَ بِهِ

شایسته ات از اهل آسمانها و زمینها و بدان نامت که یونس تو را بدان نام خواند

ذُوالنُّونِ، اذْ ذَهَبَ مُغاضِباً فَظَنَّ انْ لَنْ تَقْدِرَ عَلَیْهِ، فَنادی فِی الظُّلُماتِ، انْ

در آن هنگام که خشمناک برفت و گمان داشت که بر او سخت نگیری پس ندا کرد در میان تاریکیها که

لا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انّی کُنْتُ مِنَ الظَّالِمینَ، فَاسْتَجَبْتَ لَهُ وَنَجَّیْتَهُ

معبودی جز تو نیست منزهی تو و براستی من از ستمکاران هستم پس تو اجابتش کردی و از اندوه نجاتش دادی

مِنَ الْغَمِّ، وَکَذلِکَ تُنْجِی الْمُؤْمِنینَ، وَبِاسْمِکَ الْعَظیمِ الَّذی دَعاکَ بِهِ داوُدُ،

و این چنین نجات دهی مؤمنان را و بدان نام عظیمت که داود

وَخَرَّ لَکَ ساجِداً، فَغَفَرْتَ لَهُ ذَنْبُهُ، وَبِاسْمِکَ الَّذی دَعَتْکَ بِهِ اسِیَهُ امْرَأَهُ

بدان نام تو را خواند و برایت به سجده افتاد پس گناهش آمرزیدی و بدان نامت که آسیه همسر

فِرْعَوْنَ، اذْ قالَتْ رَبِّ ابْنِ لی عِنْدَکَ بَیْتاً فِی الْجَنَّهِ، وَ نَجِّنی مِنْ فِرعَوْنَ

فرعون بدان نام تو را خواند و گفت: پروردگارا برای من نزد خود در بهشت خانه ای بنا کن و نجاتم ده از فرعون و

وَعَمَلِهِ، وَ نَجِّنی مِنَ الْقَوْمِ الظّالِمینَ، فَاسْتَجَبْتَ لَها دُعائَها، وَ بِاسْمِکَ

کردارش و نجاتم ده از دست مردم ستمکار پس دعایش را اجابت کردی و بدان نامت

الَّذی دَعاکَ بِهِ ایُّوبُ، اذْ حَلَّ بِهِ الْبَلآءُ، فَعافَیْتَهُ وَ اتَیْتَهُ اهْلَهُ، وَمِثْلَهُمْ

که ایوب تو را بدان خواند در آن هنگام که بلا بر او نازل شد پس او را تندرست کرده و کسانش را به او دادی و نظایرشان را

مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِکَ وَذِکْری لِلْعابِدینَ، وَبِاسْمِکَ الَّذی دَعاکَ بِهِ

نیز از رحمت خویش و پندی برای پرستش کنندگان و بدان نامت که

یَعْقُوبُ، فَرَدَدْتَ عَلَیْهِ بَصَرَهُ، وَقُرَّهَ عَیْنِهِ یُوسُفَ، وَجَمَعْتَ شَمْلَهُ،

یعقوب تو را بدان نام خواند پس بیناییش را و نور دیده اش یوسف را به او بازگرداندی و پریشانیش را برطرف کردی

وَبِاسْمِکَ الَّذی دَعاکَ بِهِ سُلَیْمانُ، فَوَهَبْتَ لَهُ مُلْکاً لا یَنْبَغی لِاَحَدٍ مِنْ

و بدان نامت که سلیمان بدان تو را خواند پس بدو سلطنتی دادی که شایسته نبود برای هیچ کس

بَعْدِهِ، اَنَّکَ اَنْتَ الْوَهَّابُ، وَبِاسْمِکَ الَّذی سَخَّرْتَ بِهِ الْبُراقَ لِمُحَمَّدٍ صَلَّی

پس از او و براستی تو پربخششی و بدان نامت که براق را برای محمّد صلی

اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَسَلَّمَ، اِذْ قالَ تَعالی سُبْحانَ الَّذی اَسْری بِعَبْدِهِ لَیْلًا مِنَ

اللّه علیه و آله مسخر کردی آن جا که فرمودی: «منزّه است خدایی که راه برد بنده اش را شبانه از

الْمَسْجِدِ الْحَرامِ اِلَی الْمَسْجِدِ الْأَقْصی وَقَوْلُهُ: سُبْحانَ الَّذی سَخَّرَ لَنا

مسجدالحرام تا مسجد اقصی» و گفتار دیگرت: «منزّه است خدایی که مسخر کرد برای ما

هذا وَما کُنَّا لَهُ مُقْرِنینَ، وَاِنَّا اِلی رَبِّنا لَمُنْقَلِبُونَ. وَبِاسْمِکَ الَّذی تَنَزَّلَ بِهِ

این را وگرنه ما نیروی تسخیرش را نداشتیم و ما بسوی پروردگارمان باز می گردیم» و بدان نامت که نازل می شد بوسیله آن

جَبْرَئیلُ عَلی مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَبِاسْمِکَ الَّذی دَعاکَ بِهِ آدَمُ،

جبرئیل بر محمّد صلی اللّه علیه و آله و بدان نامت که خواند بدان نام تو را آدم

فَغَفَرْتَ لَهُ ذَنْبَهُ، وَاَسْکَنْتَهُ جَنَّتَکَ، وَاَسْئَلُکَ بِحَقِّ الْقُرْآنِ الْعَظیمِ، وَبِحَقِ

پس گناهش آمرزیدی و در بهشتت جایش دادی و از تو خواهم به حق قرآن عظیم و به حق

مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِیّینَ، وَبِحَقِّ اِبْراهیمَ، وَبِحَقِّ فَصْلِکَ یَوْمَ الْقَضآءِ، وَبِحَقِ

محمّد خاتم پیمبران و به حق ابراهیم و به حق جدا کردنت حق و باطل را در روز داوری و به حق

الْمَوازينِ اذا نُصِبَتْ، وَالصُّحُفِ اذا نُشِرَتْ، وَبِحَقِّ الْقَلَمِ وَما جَرى

ميزانها هنگامى كه نصب گردد و نامه ها آنگاه كه گشوده شود و به حق قلم و آنچه بنويسد

وَاللَّوْحِ وَما احْصى وَبِحَقِّ الْاسْمِ الَّذى كَتَبْتَهُ عَلى سُرادِقِ الْعَرْشِ قَبْلَ

و لوح و آنچه بشمارد و به حق آن نامت كه نوشتى آن را بر سراپرده هاى عرش پيش از آن كه

خَلْقِكَ الْخَلْقَ وَالدُّنْيا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ بِالْفَىْ عامٍ، وَاشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا

خلق را بيافرينى و دنيا و خورشيد و ماه را خلق فرمايى و گواهى دهم كه معبودى جز

ص: ٨۴۵

اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَريكَ لَهُ، وَانَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَاسْئَلُکَ بِاسْمِکَ

خدای یگانه نیست که شریکی ندارد و این که محمّد بنده و رسول او است و از تو خواهم بدان نام

الْمَخْزُونِ فی خَزآئِنِکَ، الَّذِی اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فی عِلْمِ الْغَیْبِ عِنْدَکَ، لَمْ

محفوظ در خزینه هایت که مخصوص خود ساختی آن را در علم غیب در نزد خویشتن و

یَظْهَرْ عَلَیْهِ احَدٌ مِنْ خَلْقِکَ، لا مَلَکٌ مُقَرَّبٌ، وَلا نَبِیٌّ مُرْسَلٌ، وَلا عَبْدٌ

آگاه نشد بر آن هیچ کس از خلق تو نه فرشته مقربی و نه پیامبر مرسلی و نه بنده

مُصْطَفیً، وَاسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الَّذی شَقَقْتَ بِهِ الْبِحارَ، وَقامَتْ بِهِ الْجِبالُ،

برگزیده ای و از تو خواهم بدان نامت که شکافتی بدان دریاها را و برپا شد بدان کوهها

وَاخْتَلَفَ بِهِ اللَّیْلُ وَالنَّهارُ، وَبِحَقِّ السَّبْعِ الْمَثانی وَ الْقُرْآنِ الْعَظیمِ،

و در رفت و آمد شد بدان شب و روز و به حق سوره مبارکه حمد و قرآن عظیم و

وَبِحَقِّ الْکِرامِ الْکاتِبینَ، وَبِحَقِّ طه وَ یس، وَکهیعص، وَحمعسق، وَبِحَقِ

به حق نویسندگان ارجمندت و به حق طه و یس و کهیعص و حمعسق و به حق

تَوْراهِ مُوسی وَانْجیلِ عیسی وَزَبُورِ داوُدَ، وَفُرْقانِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ

تورات موسی و انجیل عیسی و زبور داود و قرآن محمّد که درود تو

عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَعَلی جَمیعِ الرُّسُلِ، وَباهِیّاً شَراهِیّاً، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِحَقِ

بر او و آلش و بر جمیع رسولان باد و به حق آهی و شراهی (که دو نام اعظم یا نام دو تن از بزرگان دین است) خدایا از تو خواهم به حق

تِلْکَ الْمُناجاتِ، الَّتی بَیْنَکَ وَبَیْنَ مُوسَی بْنِ عِمْرانَ فَوْقَ جَبَلِ طُورِ

آن مناجاتی که میان تو و موسی بن عمران در بالای کوه طور

سَیْناَءَ، وَاسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الَّذی عَلَّمْتَهُ مَلَکَ الْمَوْتِ لِقَبْضِ الْأَرْواحِ،

سینا گذشت و از تو خواهم به آن نامت که آن را برای گرفتن جانها به ملک الموت یاد دادی

وَاسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الَّذی کُتِبَ عَلی وَرَقِ الزَّیْتُونِ، فَخَضَعَتِ النّیرانُ لِتِلْکَ

و از تو خواهم بدان نامت که نوشته شد به برگ زیتون و آتشها در مقابل آن نام فروتن گشت

الْوَرَقَهِ، فَقُلْتَ: یا نارُ کُونی بَرْداً وَسَلاماً. وَاسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الَّذی کَتَبْتَهُ

و فرمودی «ای آتش سرد و سلامت باش» و از تو خواهم بدان نامت که نوشتی آن را بر

عَلی سُرادِقِ الْمَجْدِ وَالْکَرامَهِ، یا مَنْ لا یُحْفیهِ سآئِلٌ، وَلا یَنْقُصُهُ نآئِلٌ،

سراپرده های مجد و کرامت ای که درمانده اش نکند سائلی و نکاهدش دادن جایزه ای،

ص :۸۴۶

يا مَنْ بِهِ يُسْتَغاثُ وَالَيْهِ يُلْجَأَ، اسْئَلُکَ بِمَعاقِدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِکَ، وَمُنْتَهَی

ای که به او استغاثه شود و به او پناه برند از تو خواهم به حق آنچه موجب عزت عرشت گشته

الرَّحْمَهِ مِنْ کِتابِکَ، وَبِاسْمِکَ الْأَعْظَمِ، وَجَدِّکَ الْأَعْلی وَکَلِماتِکَ

و به آخرین حد نهایی رحمت از کتاب تو و به اسم اعظمت و مقام والاترت و کلمات

التَّآمَّاتِ الْعُلی اللهُمَّ رَبَّ الرِّیاحِ وَما ذَرَتْ، وَالسَّمآءِ وَما اظَلَّتْ،

کامله و والایت خدایاای پروردگار بادها و آنچه پراکنده کنند و پروردگار آسمان و آنچه را سایه کنند

وَالْأَرْضِ وَما اقَلَّتْ، وَالشَّیاطینِ وَما اضَلَّتْ، وَالْبِحارِ وَما جَرَتْ،

و پروردگار زمین و آنچه برخود دارد و پروردگار شیاطین و آنچه را گمراه کنند و دریاها و آنچه را همراه برند

وَبِحَقِّ کُلِّ حَقٍّ هُوَ عَلَیْکَ حَقٌّ، وَبِحَقِّ الْمَلآئِکَهِ الْمُقَرَّبینَ،

و به حق هر حقی که بر توست و به حق فرشتگان مقربت

وَالرَّوْحانِیّینَ وَالْکَرُوبِیّینَ، وَالْمُسَبِّحینَ لَکَ بِاللَّیْلِ وَالنَّهارِ لا یَفْتُرُونَ،

و روحانیان و کروبیان و آنان که تسبیحت کنند به شب و روز بی آن که سستی کنند

وَبِحَقِّ ابْراهیمَ خَلیلِکَ، وَبِحَقِّ کُلِّ وَلِیٍّ یُنادیکَ بَیْنَ الصَّفا وَالْمَرْوَهِ،

و به حق ابراهیم خلیل توو به حق هر ولی و دوستی که تو را در میان صفا و مروه صدا زند

وَتَسْتَجیبُ لَهُ دُعآئَهُ، یا مُجیبُ اسْئَلُکَ بِحَقِّ هذِهِ الْأَسْماءِ، وَبِهذِهِ

و دعایش را به اجابت رسانی ای اجابت کننده از تو خواهم به حق این نامها و به این

الدَّعَواتِ، انْ تَغْفِرَ لَنا ما قَدَّمْنا وَما اخَّرْنا، وَما اسْرَرْنا وَما اعْلَنَّا، وَما

دعاها که بیامرزی آنچه ازگناهان که از پیش داشته و از این پس داریم و آنچه پنهان کرده و آنچه را آشکار کردیم و آنچه را

ابْدَیْنا وَما اخْفَیْنا، وَما انْتَ اعْلَمُ بِهِ مِنَّا، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ،

ظاهر کرده و آنچه را مخفی کردیم و آنچه را تو بدان آگاهتری از ما که براستی تو بر هر چیز توانایی

بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، یا حافِظَ کُلِّ غَریبٍ، یا مُونِسَ کُلِّ وَحیدٍ،

به رحمتت ای مهربانترین مهربانان ای نگهدار هر غریب ای همدم هر تنها

یا قُوَّهَ کُلِّ ضَعیفٍ، یا ناصِرَ کُلِّ مَظْلُومٍ، یا رازِقَ کُلِّ مَحْرُومٍ، یا مُونِسَ

ای نیروی هر ناتوان ای یاور هر ستمدیده ای روزی ده هر محروم ای مونس

کُلِّ مُسْتَوْحِشٍ، یا صاحِبَ کُلِّ مُسافِرٍ، یا عِمادَ کُلِّ حاضِرٍ، یا غافِرَ کُلِ

هر وحشت زده ای همراه هر مسافر ای تکیه گاه هر حاضر در وطن ای آمرزنده هر

ذَنْبٍ وَخَطیئَهٍ، یا غِیاثَ الْمُسْتَغیثینَ، یا صَریخَ الْمُسْتَصْرِخینَ، یا

گناه و خطا ای فریادرس فریادخواهان ای دادرس دادخواهان ای

کاشِفَ کَرْبِ الْمَکْرُوبینَ، یا فارِجَ هَمِّ الْمَهْمُومینَ، یا بَدیعَ

برطرف کننده محنت محنت زدگان ای غمزدای غمزدگان ای پدید آرنده

السَّمواتِ وَالْأَرَضینَ، یا مُنْتَهی غایَهِ الطَّالِبینَ، یا مُجیبَ دَعْوَهِ

آسمانها و زمینها ای منتهای مقصود جویندگان ای اجابت کننده دعای

الْمُضْطَرّینَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، یا رَبَّ الْعالَمینَ، یا دَیَّانَ یَوْمِ الدّینِ، یا

درماندگان ای مهربانترین مهربانان ای پروردگار جهانیان ای جزا دهنده روز جزا ای

اجْوَدَ الْأَجْوَدینَ، یا اکْرَمَ الْأَکْرَمینَ، یا اسْمَعَ السَّامِعینَ، یا ابْصَرَ

بخشنده ترین بخشندگان ای با کرمترین کریمان ای شنواترین شنوایان ای بیناترین

النَّاظِرینَ، یا اقْدَرَ الْقادِرینَ، اغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تُغَیِّرُ النِّعَمَ، وَاغْفِرْ لِیَ

بینایان ای قادرترین قدرتمندان بیامرز از من آن گناهانی را که نعمتها را تغییر دهد و بیامرز از من

الذُّنُوبَ الَّتی تُورِثُ النَّدَمَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تُورِثُ السَّقَمَ، وَاغْفِرْ

گناهانی را که پشیمانی به بار آورد و بیامرز از من گناهانی را که موجب بیماریها گردد و بیامرز

لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تَهْتِکُ الْعِصَمَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تَرُدُّ الدُّعآءَ،

از من گناهانی را که پرده ها بدرد و بیامرز از من گناهانی را که دعا را باز گرداند

وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تَحْبِسُ قَطْرَ السَّمآءِ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی

و بیامرز از من گناهانی را که باران را از آسمان جلوگیری کند و بیامرز از من گناهانی را که

تُعَجِّلُ الْفَنآءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تَجْلِبُ الشَّقآءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ

شتاب در نابودی کند و بیامرز از من گناهانی راکه بدبختی آرد و بیامرز از من گناهانی

الَّتی تُظْلِمُ الْهَوآءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تَكْشِفُ الْغِطآءَ، وَاغْفِرْ لِیَ

كه هوا را تاریک كند و بیامرز از من گناهانی را كه پرده را بالا زند و بیامرز از من

الذُّنُوبَ الَّتی لا یَغْفِرُها غَیْرُكَ یا اللَّهُ، وَاحْمِلْ عَنّی كُلَّ تَبِعَةٍ لِأَحَدٍ مِنْ

گناهانی را كه جز تو كسی آنها را نیامرزد ای خدا و بردار از دوش من هر حقی كه از یكی از

خَلْقِكَ، وَاجْعَلْ لی مِنْ امْری فَرَجاً وَمَخْرَجاً وَیُسْراً، وَانْزِلْ یَقینَكَ فی

خلق تو بر گردن من است و قرار ده برای من در كارم گشایش و آسانی و وسیله بیرون آمدنی و فرود آر یقینت را در

صَدْری وَرَجآءَکَ فی قَلْبی حَتّی لا ارْجُوَ غَیْرَکَ، اللهُمَّ احْفَظْنی

سینه ام و امیدت رادر دلم تا امیدی به کسی جز تو نداشته باشم خدایا مرا حفظ کن

وَعافِنی فی مَقامی وَاصْحَبْنی فی لَیْلی وَنَهاری وَمِنْ بَیْنِ یَدَیَ

و عافیتم ده در جایگاهم و همراه من باش در شب و روزم و از پیش رو

وَخَلْفی وَعَنْ یَمینی وَعَنْ شِمالی وَمِنْ فَوْقی وَمِنْ تَحْتی وَیَسِّرْ لِیَ

و پشت سرم و از راست و چپم و از بالای سر و زیر پایم و راه را بر من هموار کن

السَّبیلَ، وَاحْسِنْ لِیَ التَّیْسیرَ، وَلا تَخْذُلْنی فِی الْعَسیرِ، وَاهْدِنی یا خَیْرَ

و آسانی خوشی برایم پیش آور و در دشواریها خوارم مکن و راهنماییم کن ای بهترین

دَلیلٍ، وَلا تَکِلْنی الی نَفْسی فِی الْامُورِ، وَلَقِّنی کُلَّ سُرُورٍ، وَاقْلِبْنی الی

راهنما و در کارها مرا به خودم وامگذار و هر سرور و خوشحالی را به دلم انداز و بازگردان مرا بسوی

اهْلی بِالْفَلاحِ وَالنَّجاحِ، مَحْبُوراً فِی الْعاجِلِ وَالْأجِلِ، انَّکَ عَلی کُلِ

خانواده ام به رستگاری و کامیابی و آراسته به شادکامی در دنیا و آخرت که براستی توبر هر چیز

شَیْ ءٍ قَدیرٌ، وَارْزُقْنی مِنْ فَضْلِکَ، وَاوْسِعْ عَلَیَّ مِنْ طَیِّباتِ رِزْقِکَ،

توانایی و از فضل خویش روزیم کن و فراخ گردان بر من از روزیهای پاکیزه ات

وَاسْتَعْمِلْنی فی طاعَتِکَ، وَاجِرْنی مِنْ عَذابِکَ وَنارِکَ، وَاقْلِبْنی اذا

و وادارم کن به انجام طاعتت و پناهم ده از عذاب و آتش دوزخت و بگردانم به رحمت خود هنگامی

تَوَفَّیْتَنی الی جَنَّتِکَ بِرَحْمَتِکَ، اللهُمَّ انّی اعُوذُ بِکَ مِنْ زَوالِ نِعْمَتِکَ،

که مرا از این جهان بیرون بری بسوی بهشتت خدایا به تو پناه برم از زوال نعمتت

وَمِنْ تَحْویلِ عافِیَتِکَ، وَمِنْ حُلُولِ نَقِمَتِکَ، وَمِنْ نُزُولِ عَذابِکَ، وَاعُوذُ

و از تغییر یافتن عافیتت و از آمدن عقوبتت و از نازل شدن عذابت و به تو پناه برم

بِکَ مِنْ جَهْدِ الْبَلاءِ، وَدَرَکِ الشَّقآءِ، وَمِنْ سُوءِ الْقَضآءِ، وَشَماتَهِ الْأَعْدآءِ،

از سختی بلا و گرفتاری و رسیدن بدبختی و از تقدیر بدو شماتت دشمنان

وَمِنْ شَرِّ ما یَنْزِلُ مِنَ السَّمآءِ، وَمِنْ شَرِّ ما فِی الْکِتابِ الْمُنْزَلِ، اللهُمَّ لا

و از شرّ آنچه از آسمان فرود آید و از شرّ آنچه درکتاب منزل خود (قرآن) بیان فرموده ای خدایا

تَجْعَلْنی مِنَ الْأَشْرارِ، وَلا مِنْ اصْحابِ النَّارِ، وَلا تَحْرِمْنی صُحْبَهَ

مرا از اشرار و از اهل دوزخ قرارم مده و از مصاحبت نیکان محرومم مفرما

الْأَخْیارِ، وَاحْیِنی حَیاهً طَیِّبَهً، وَتَوَفَّنی وَفاهً طَیِّبَهً تُلْحِقُنی بِالْأَبْرارِ،

و به زندگی پاکیزه زنده ام بدار و به مرگ پاکیزه ای بمیرانم که به نیکان ملحقم داری

وَارْزُقْنی مُرافَقَهَ الْأَنْبیآءِ فی مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلیکٍ مُقْتَدِرٍ، اللهُمَّ لَکَ

و رفاقت پیمبران را روزیم گردانی در جایگاه پسندیده نزد پادشاهی نیرومند خدایا از آن

الْحَمْدُ عَلی حُسْنِ بَلائِکَ وَصُنْعِکَ، وَلَکَ الْحَمْدُ عَلَی الْاسْلامِ، وَ [اتِّباعِ توست ستایش بر خوش آزمایشی و خوش رفتاریت و تو راست ستایش بر نعمت دین اسلام و پیروی

السُّنَهِ، یا رَبِّ کَما هَدَیْتَهُمْ لِدینِکَ، وَعَلَّمْتَهُمْ کِتابَکَ، فَاهْدِنا وَعَلِّمْنا،

طریقه (پیمبران) پروردگارا چنانچه آن پیمبران را به دین خود راهنمایی کردی و کتاب خود را به آنان یاد دادی ما را نیز هدایت کرده و یادمان ده

وَلَکَ الْحَمْدُ عَلی حُسْنِ بَلاۤئِکَ وَصُنْعِکَ عِنْدی خآصَّهً، کَما خَلَقْتَنی

و تو راست ستایش بر خصوص آزمایش و رفتار نیکت درباره شخص من که مرا آفریدی

فَاحْسَنْتَ خَلْقی وَعَلَّمْتَنی فَاحْسَنْتَ تَعْلیمی وَهَدَیْتَنی فَاحْسَنْتَ

و خلقتم را نیکو کردی و یادم دادی و نیکو یاد دادی و هدایتم کردی و نیکو

هِدایَتی فَلَکَ الْحَمْدُ عَلی انْعامِکَ عَلَیَّ قَدیماً وَحَدیثاً، فَکَمْ مِنْ کَرْبٍ یا

هدایت کردی پس تو راست ستایش بر نعمت بخشیت نسبت به من از زمان قدیم و جدید پس چه بسیار محنتی که ای

سَیِّدی قَدْ فَرَّجْتَهُ، وَکَمْ مِنْ غَمٍّ یا سَیِّدی قَدْ نَفَّسْتَهُ، وَکَمْ مِنْ هَمٍّ یا

آقای من تو آن را گشودی و چه بسیار اندوهی که ای

سَیِّدی قَدْ کَشَفْتَهُ، وَکَمْ مِنْ بَلاءٍ یا سَیِّدی قَدْ صَرَفْتَهُ، وَکَمْ مِنْ عَیْبٍ یا

آقای من تو آن را زدودی و چه بسیار غم و غصه ای که ای آقای من تو آن را برطرف کردی و چه بسیار بلا و گرفتاری ای آقای من که تو آن را باز گرداندی و چه بسیار عیبی ای

سَیِّدی قَدْ سَتَرْتَهُ، فَلَکَ الْحَمْدُ عَلی کُلِّ حالٍ فی کُلِّ مَثْویً وَزَمانٍ،

آقای من که تو آن را پوشاندی پس تو راست ستایش بر هر حال و در هر جا و هر زمان

وَمُنْقَلَبٍ وَمُقامٍ، وَعَلی هذِهِ الْحالِ وَكُلِّ حالٍ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنی مِنْ افْضَلِ

و هر منزل و هر مقام و بر این حال و هر حال خدایا قرار ده مرا از بهترین

عِبادِكَ نَصیباً فی هذَا الْیَوْمِ [فِی هذِهِ اللَّیْلَهِ] مِنْ خَیْرٍ تَقْسِمُهُ، اوْ ضُرٍّ

بندگانت در بهره مندی این روز از هر خیری که قسمت کنی یا گرفتاری

تَكْشِفُهُ، اوْ سُوءٍ تَصْرِفُهُ، اوْ بَلآءٍ تَدْفَعُهُ، اوْ خَیْرٍ تَسُوقُهُ، اوْ رَحْمَهٍ

که برطرف کنی یا بدی که بازش گردانی یا بلایی که دفعش کنی یا خیری که بفرستی یا رحمتی

تَنْشُرُها، اوْ عافِيَةٍ تُلْبِسُها، فَانَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، وَبِیَدِکَ خَزآئِنُ

که بگسترانی یا جامه تندرستی که بپوشانی که براستی تو بر هر چیز توانایی و خزینه های آسمانها

السَّمواتِ وَالْأَرْضِ، وَانْتَ الْواحِدُ الْکَریمُ الْمُعْطِی الَّذی لا یُرَدُّ سآئِلُهُ،

و زمین بدست توست و تویی خدای یگانه بزرگوار عطابخشی که خواهنده اش دست خالی بازنگردد

وَلا یُخَیَّبُ آمِلُهُ، وَلا یَنْقُصُ نآئِلُهُ، وَلا یَنْفَدُ ما عِنْدَهُ، بَلْ یَزْدادُ کَثْرَةً

و آرزومندش ناامید نشود و عطاهایش نقصان نپذیرد و خزینه اش پایان ندارد بلکه همواره به زیادی

وَطیباً، وَعَطآءً وَجُوداً، وَارْزُقْنی مِنْ خَزآئِنِکَ الَّتی لا تَفْنی وَمِنْ

و پاکیزگی و عطا و جودش بیفزاید و روزیم کن از خزینه هایت که فنا نپذیرد و از رحمت

رَحْمَتِکَ الْواسِعَهِ، انَّ عَطآئَکَ لَمْ یَکُنْ مَحْظُوراً، وَانْتَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ

وسیعت که براستی عطای تو از کسی منع نشده و تو بر هر چیز

قَدیرٌ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

توانایی به رحمتت ای مهربانترین مهربانان.

***

۲- مستحب است این تسبیحات رابخواند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هرکس درشب عرفه این تسبیحات ده گانه را هزار مرتبه بخواند، هر حاجتی از خداوند بخواهد، جز خواسته ای که گناه باشد، برآورده می شود:

سُبْحانَ مَنْ فِی السَّماءِ عَرْشُهُ، سُبْحانَ الَّذی فِی الْأَرْضِ سَطْوَتُهُ،

منزّه است خدایی که در آسمان است عرش او منزّه است خدایی که در زمین است فرمان و حکمش

سُبْحانَ الَّذی فِی الْبَحْرِ سَبیلُهُ، سُبْحانَ الَّذی فِی النَّارِ سُلْطانُهُ، سُبْحانَ

منزّه است خدایی که در دریا راه دارد منزّه است

الَّذی فِی الْجَنَّهِ رَحْمَتُهُ، سُبْحانَ الَّذی فِی الْقُبُورِ قَضاؤُهُ، سُبْحانَ الَّذی

خدایی که در آتش دوزخ سلطنتش موجود است منزّه است خدایی که در بهشت رحمت اوست منزّه است خدایی که در گورها قضا و فرمانش جاری است منزّه است خدایی که

فِی الْهَواءِ امْرُهُ، سُبْحانَ الَّذِی رَفَعَ السَّماءَ، سُبْحانَ الَّذِی وَضَعَ الْأَرْضَ،

در هوا امر اوست منزّه است خدایی که آسمان را بالا برد منزّه است خدایی که زمین را گسترد

سُبْحانَ مَنْ لا مَنْجا مِنْهُ إلّا إِلَیْهِ.(۲)

منزّه است خدایی که ملجأ و پناهی از او نیست جز به سوی خودش.

ص: ۸۵۱

۱- [۱۱۷۰]اقبال، صفحه ۳۲۵.

۲- [۱۱۷۱]همان مدرک، صفحه ۳۲۹.

۳- زیـارت امـام حسـین علیه السـلام. در روایتی امام باقر علیه السـلام فرمود: هر کس در شب عرفه امام حسـین علیه السـلام را زیارت کنـد و تا روز عیـد در آن جا بماند، خداوند او را از گرفتاری و مشـکلات آن سال محفوظ بدارد.(۱) ۴- دعـایی را که در اعمال شب جمعه و روز عرفه نیز وارد شـده است بخوانـد که در اعمال شب جمعه (صـفحه ۹۶۶) خواهـد آمد و ابتدای آن چنین است:

أللَّهُمّ مَن تَعَبَّأَ وَ تَهَيَّأَ وَ أَعَدَّ.(۲)

***

روز نهم (روز عرفه):

مرحوم «علّامه مجلسـی» می گویـد: روز عرفه از اعیـاد بزرگ اسـلامی است و کسـی که بتوانـد این روز را در «عرفات» باشـد، توفیق بزرگی دارد. این روز اعمـال و دعاهـای فراوانی دارد و بهـترین عمـل در این روز، دعـا است.(۳) این روز، برای تقـویت معرفت الهی، و رابطه عمیق تر با حضرت حق و شناخت صفات جمال و جلال پروردگار، بسیار مناسب و مغتنم است.

این روز، بویژه برای کسـانی که در سـرزمین پرخـاطره و انسـان ساز «عرفات» باشـند و در مناسک حـج شـرکت داشـته باشند، سعادت مضاعف خواهد بود؛ آنان که در لباس سـفید احرام، با قلبی مملوّ از عشق خداوند، دعای عرفه امام حسـین علیه السلام را در سرزمین عرفات زمزمه می کنند، از این زلال معرفت ناب، بیش از دیگران سیراب می شوند.

امام باقر علیه السـلام از امام زین العابـدین علیه السـلام روایت کرده است که آن حضـرت در روز عرفه جمعی را مشاهده کرد که دست نیاز به سوی مردم دراز کرده و کمک می خواسـتند! حضـرت فرمود: وای بر شما! آیا از غیر خدا در این روز حاجت می طلبید در حالی که در این روز امید می رود که فضل خداوند حتّی شامل بچّه هایی شود که در شـکم مادرانند.(۴) در روز عرفه، مخصوصاً دعا برای مؤمنان و دوستان بسیار سفارش شده است. چه آنان که زنده اند و چه کسانی که از دنیا رفته اند.(۵) از ابراهیم بن هاشم که از بزرگان شـیعه است چنین نقل شـده که: «عبد اللَّه بن جندب» را در سـرزمین عرفات دیدم که در روز عرفه، غرق در دعـا و راز و نیـاز بود. دست هـای خود را به سوی آسـمان بلنـد کرده بود و اشـک از چشـمانش سـرازیر بود، و فراوان گریه می کرد؛ در پایان نزد او رفتم و گفتم: وقوف و عبادت هیچ

۱- [۱۱۷۲]اقبال، صفحه ۳۳۰.

۲- [۱۱۷۳]مصباح المتهجّد، صفحه ۲۶۹.

۳- [۱۱۷۴]زاد المعاد، صفحه ۲۵۶.

۴- [۱۱۷۵]خصال، جلد ۲، صفحه ۵۱۷، حدیث ۴.

۵- [۱۱۷۶]زادالمعاد، صفحه ۲۵۶.

کس را مثل تو ندیـدم. گفت به خدا سوگند! فقط برای برادران مؤمن دعا کردم، زیرا از امام موسـی کاظم علیه السـلام شـنیدم که فرمود: هر کس برای برادران مؤمن خود دعا کنـد، از عرش نـدا می رسـد که صدهزار برابر آن برای خود تو خواهد بود، و مـن نخواسـتم از صـد هزار برابر دعـای فرشـتگان که یقیناً مسـتجاب است، دست بردارم! و برای خـودم دعـا کنم که نمی دانم مستجاب خواهد شد یا خیر!(۱)

***

اعمال روز عرفه:

برای روز عرفه چند عمل وارد شده است:

۱- روزه گرفتن؛ که پاداش فراوانی دارد. ولی اگر روزه در آن روز سـبب ضـعف و ناتوانی جهت دعا و انجام اعمال و عبادات روز عرفه شود ترک آن بهتر است!(۲) (البتّه روزه مربوط به کسانی است که در وطن هستند یا قصد اقامت ده روز کرده اند).

۲- غسـل کردن قبل از غروب آفتاب.(۳) ۳- زیارت امام حسـین علیه السـلام، که زیارت آن حضرت در روز عرفه طبق روایتی از امام صادق علیه السـلام پاداش حج و عمره بسیار، و جهاد فراوان دارد.(۴) در روایت دیگری از امام صادق علیه السـلام نقل شده است که خداوند در روز عرفه، توجّه خاصّی به زائران قبر امام حسین علیه السلام دارد، حاجاتشان را برآورده می سازد و گناهانشان را می آمرزد.(۵) در حدیث دیگری از سه امام بزرگوار، حضـرت امام صادق و امام کاظم و امام رضا علیهم السلام آمده است که هر کس روز عرفه به زیارت امام حسـین علیه السلام برود، خداوند او را با ایمان محکم همراه با اطمینان باز می گرداند.(۶) به هر حال، همان گونه که «سیّد بن طاووس»، در «اقبال» فرموده است: احادیث در فضیلت زیارت امام حسین علیه السلام در روز عرفه، متواتر است.(۷) به همین دلیل سیل مشتاقان در این روز به سوی مرقد آن حضرت سرازیر می شود.

زیارت مخصوص امام حسین علیه السلام در روز عرفه، در بخش زیارات (صفحه ۴۲۳) ذکر شد.

۱- [۱۱۷۷]زاد المعاد، صفحه ۳۳۰.

۲- [۱۱۷۸]همان مدرک، صفحه ۲۵۸ و مصباح کفعمی، صفحه ۶۶۱.

۳- [۱۱۷۹]مصباح کفعمی، صفحه ۶۶۱.

۴- [۱۱۸۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۱۵.

۵- [۱۱۸۱]همان مدرک.

۶- [۱۱۸۲]بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۸۶، حدیث ۸.

۷- [۱۱۸۳]اقبال، صفحه ۳۳۲.

۴- پس از نماز عصر، و قبل از آن که دعاهای روز عرفه را بخواند، دو رکعت نماز در زیر آسمان، بجا آورد و به گناهان و خطاهای خود اعتراف کند، که امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس چنین کند، پاداش کسانی که در سرزمین عرفاتند، را خواهد داشت و گناهانش آمرزیده گردد.(۱) مرحوم «شیخ کفعمی» کیفیّت نماز را این گونه آورده است: پس از آن که نماز ظهر و عصر را با رکوع و سجود نیکو، بجا آوردی، دو رکعت نماز بخوان؛ در رکعت اوّل بعد از سوره حمد، سوره توحید (قل هو اللَّه احد) و در رکعت دوم، پس از سوره حمد، سوره قُل یا ایُّهَا الْکافِرُون را بخوان. بعد از آن نیز چهار رکعت نماز بگزار (هر دو رکعت به یک سلام). و در هر رکعت بعد از سوره حمد، پنجاه مرتبه سوره توحید را بخوان (که نماز امیرالمؤمنین نیز به همین صورت است) آنگاه این تسبیحات را که از رسول خدا نقل شده است و «سیّدبن طاووس» آن را در «اقبال» آورده، بخوان:

سُبْحانَ مَنْ فِی السَّماءِ عَرْشُهُ ...

(این تسبیحات را در اعمال شب عرفه ذکر کردیم).

آنگاه صد مرتبه بگو: سُبْحانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لا الهَ الَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ اکْبَرُ.

********* منزّه است خدا و حمد از آن خداست و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگ تر از توصیف است.

و صد مرتبه سوره قُل هُوَ اللَّهُ أحَد را بخوان.

صد مرتبه آیهالکرسی.

صد مرتبه صلوات بر محمّد و آل محمّد.

ده مرتبه لااِلهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکُ وَلَهُ الْحَمْدُ، یُحْیی

****** معبودی جز خدا نیست یگانه ای که شریک ندارد پادشاهی خاصّ اوست و از آن اوست حمد زنده کند

وَیُمیتُ، وَیُمیتُ وَیُحْیی وَهُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ، بِیَدِهِ الْخَیْرُ، وَهُوَ عَلی کُلِ

و بمیراند و بمیراند و زنده کند و اوست زنده ای که نمیرد هر چه خیر است به دست اوست و او بر همه

شَیْ ءٍ قَدیرٌ.

چیز تواناست.

ده مرتبه اسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذی لا الهَ الّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ، وَاتُوبُ الَیْهِ.

***** آمرزش خواهم از خدایی که معبود به حقی جز او نیست که زنده و پاینده است و به سویش توبه کنم.

۱- [۱۱۸۴]زاد المعاد، صفحه ۲۵۸.

ده مرتبه

یا اللَّهُ

– ده مرتبه

یا رَحْمنُ

– ده مرتبه

یا رَحیمُ

– ده مرتبه

یا بَدیعَ السَّمواتِ وَالْأَرْضِ، یا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ

– ده مرتبه

یا حَیُّ یا قَیُّومُ

– ده مرتبه

یا حَنَّانُ یا مَنَّانُ

– ده مرتبه

یا لا الهَ الَّا انْتَ

– ده مرتبه

آمینَ.

پس آنگاه بگو:

اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ یا مَنْ هُوَ اقْرَبُ الَیَّ مِنْ حَبْلِ الْوَریدِ، یا مَنْ یَحُولُ

خدایا از تو خواهم ای کسی که او نزدیکتر است به من از رگ گردن ای که حائل شود

بَیْنَ الْمَرْءِ وَ قَلْبِهِ، یا مَنْ هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْاعْلی وَ بِالْافُقِ الْمُبینِ، یا مَنْ هُوَ

میان انسان و دلش ای که او در دیدگاه اعلی است و در افق آشکاری است ای که او

الرَّحْمنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوى یا مَنْ لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْ ءٌ، وَ هُوَ السَّمیعُ

بخشاینده است و بر عرش استیلا دارد ای که نیست مانندش چیزی و او شنوا و

الْبَصیرُ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.

بینا است از تو خواهم که درود فرستی بر محمّد و آل محمّد.

آنگاه حاجت خود را از خداوند طلب کن که برآورده خواهد شد، ان شاءاللّه.(۱) (دعای کوتاه بالا دعای بسیار پرمحتوایی است که سزاوار است انسان هر زمان که حال دعا پیدا کند از آن بهره گیرد و همچنین در قنوت های نماز می توان از آن استفاده کرد؛ دعایی است که جمله های آن غالباً از آیات قرآن گرفته شده و صفات جمال و جلال خداوند در آن منعکس است).

مرحوم «کفعمی» در ادامه می افزاید: پس از آن این صلوات را بخوان؛ امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس بخواهد محمّد و آل محمّد را با صلوات بر آنان مسرور و خشنود سازد، این صلوات را بخواند(۲):

اللَّهُمَّ یا اجْوَدَ مَنْ اعْطی وَیا خَیْرَ مَنْ سُئِلَ، وَیا ارْحَمَ مَنِ اسْتُرْحِمَ،

خدایا ای بخشنده ترین عطابخشان و ای بهترین درخواست شدگان و ای مهربانترین کسی که از او مهربانی جویند

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِی الْاوَّلینَ، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِی

خدایا درود فرست بر محمّد و آلش در زمره پیشینیان و درود فرست بر محمّد و آلش در زمره

الْآخِرینَ، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِی الْمَلَأِ الْاعْلی وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

پسینیان و درود فرست بر محمّد و آلش در ساکنین عالم بالا و درود فرست بر محمّد

۱- [۱۱۸۵]مصباح کفعمی، صفحه ۶۶۱.

۲- [۱۱۸۶]همان مدرک، صفحه ۴۲۳.

وَآلِهِ فِی الْمُرْسَلینَ، اللّٰهُمَّ اعْطِ مُحَمَّداً وَ آلَهُ الْوَسیلَهَ وَ الْفَضیلَهَ،

و آلش در زمره مرسلین خدایا عطا کن به محمّد و آلش مقام وسیله و فضیلت

وَالشَّرَفَ وَ الرِّفْعَهَ وَ الدَّرَجَهَ الْکَبیرَهَ، اللّٰهُمَّ انّی آمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ

و شرف و رفعت و درجه بلند خدایا من ایمان آوردم به محمّد صلی اللّٰه

عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ لَمْ ارَهُ، فَلا تَحْرِمْنی فِی الْقِیمَهِ رُؤْیَتَهُ، وَ ارْزُقْنی صُحْبَتَهُ،

علیه و آله با این که او را ندیده ام پس در روز قیامت از دیدارش محرومم مفرما و مصاحبت و همنشینی او را روزیم فرما

وَتَوَفَّنی عَلی مِلَّتِهِ، وَ اسْقِنی مِنْ حَوْضِهِ مَشْرَباً رَوِیّاً سآئِغاً هَنیئاً، لا

و بر کیش او بمیرانم و بنوشانم از حوض او (حوض کوثر) نوشاندنی سیراب و جانبخش و گوارا که

اظْمَأُ بَعْدَهُ ابَداً، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، اللّٰهُمَّ انّی آمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ صَلَّی

پس از آن هرگز تشنه نشوم که براستی تو بر هر چیز توانایی خدایا من ایمان آورده ام به محمّد صلی

اللّٰهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَلَمْ ارَهُ، فَعَرِّفْنی فِی الْجِنانِ وَجْهَهُ، اللهُمَّ بَلِّغْ مُحَمَّداً

اللّٰه علیه وآله و او را ندیده ام پس در بهشت رویش را به من نشان ده خدایا برسان به محمّد

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ مِنّی تَحِیَّهً کَثیرَهً وَسَلاماً.

صلی اللّٰه علیه و آله از جانب من تحیتی بسیار و سلامی.

آنگاه دعای «امّ داوود» را بخوان (که در اعمال نیمه ماه رجب- صفحه ۶۴۷- گذشت). سپس این تسبیحات را که پاداش فراوانی دارد، بخوان:

سُبْحانَ اللّٰهِ قَبْلَ کُلِّ احَدٍ، وَ سُبْحانَ اللّٰهِ بَعْدَ کُلِّ احَدٍ، وَ سُبْحانَ اللّٰهِ مَعَ

منزّه باد خدا پیش ازهر کس و منزّه باد خدا پس از هرکس و منزّه باد خدا با

کُلِّ احَدٍ، وَ سُبْحانَ اللّٰهِ یَبْقی رَبُّنا و یَفْنی کُلُّ أَحَدٍ، وَ سُبْحانَ اللّٰهِ تَسْبیحاً

هرکس و منزّه باد خدا که باقی ماند پروردگار ما و فانی شود هرکس و منزّه باد خدا تنزیهی

يَفْضُلُ تَسْبيحَ الْمُسَبِّحينَ فَضْلًا كَثيراً قَبْلَ كُلِّ احَدٍ، وَ سُبْحانَ اللَّهِ

كه فزونى گيرد بر تسبيح تسبيح گويان فزونى بسيارى پيش از هركس و منزّه باد خدا

تَسْبيحاً يَفْضُلُ تَسْبيحَ الْمُسَبِّحينَ فَضْلًا كَثيراً بَعْدَ كُلِّ احَدٍ، وَ سُبْحانَ

تنزيهى كه فزونى گيرد برتسبيح تسبيح گويان فزونى بسيارى پس از هر كس و منزّه باد

اللَّهِ تَسْبيحاً يَفْضُلُ تَسْبيحَ الْمُسَبِّحينَ فَضْلًا كَثيراً مَعَ كُلِّ احَدٍ، وَسُبْحانَ

خدا تنزيهى كه فزونى گيرد بر تسبيح تسبيح گويان فزونى بسيار با هر كس، و منزّه باد

ص :۸۵۶

اللَّهِ تَسْبيحاً يَفْضُلُ تَسْبيحَ الْمُسَبِّحينَ فَضْلًا كَثيراً لِرَبِّنَا الْباقى وَيَفْنى كُلُ

خدا تنزیهی که فزونی گیرد بر تسبیح تسبیح گویان برتری بسیاری برای پروردگار ما که باقی ماند و جز او فانی شود هر

احَدٍ، وَ سُبْحانَ اللَّهِ تَسْبيحاً لا يُحْصى وَ لا يُدْرى وَ لا يُنْسى وَ لا يَبْلى

کس و منزّه باد خدا تنزیهی که به شماره در نیاید و دانسته نشود و فراموش نگردد و کهنه نشود

وَ لا يَفْنى وَ لَيسَ لَهُ مُنْتَهى وَ سُبْحانَ اللَّهِ تَسْبيحاً يَدُومُ بِدَوامِهِ، وَ يَبْقى

و فنا نپذیرد و انتهایی برایش نباشد و منزّه باد خدا تنزیهی که دوام داشته باشدبه دوام او و باقی ماند

بِبَقآئِهِ فى سِنِى الْعالَمينَ، وَ شُهُورِ الدُّهُورِ، وَ ايَّامِ الدُّنْيا وَ ساعاتِ اللَّيْلِ

به بقای او در طول سالهای این جهان و سایر جهانیان و ماههای این روزگار و هر روزگار و روزهای دنیا و ساعات شب

وَ النَّهارِ، وَ سُبْحانَ اللَّهِ ابَدَ الْابَدِ، وَمَعَ الْابَدِ مِمَّا لا يُحْصيهِ الْعَدَدُ، وَ لا

و روز و منزّه باد خدا تا جاویدان است جاوید و و همراه با جاوید بد انسان که شماره اش نتوان کرد و

يُفْنيهِ الْامَدُ، وَ لا يَقْطَعُهُ الْابَدُ، وَتَبارَكَ اللَّهُ احْسَنُ الْخالِقينَ.

زمان و مدت آن را به فنا نکشاند و قطعش نکند «هرگز» و بزرگ است خدا بهترین آفریدگان.

بار دیگر همین دعا را بخوان، ولی بجای

سُبْحانَ اللَّهِ قَبْلَ كلِّ أَحَدٍ

، بگو:

وَ الْحَمْدُ لِلَّه قَبْلَ كُلِّ احَدٍ،

و هر جا که کلمه

سُبْحانَ اللَّه

دارد؛ به جای آن

الْحَمدُ لِلَّه

بگو و دعا را تا آخر بخوان.

برای بار سوم از ابتدا شروع کن ولی این بار به جای

سُبْحانَ اللَّهِ،

بگو:

لا إِلهَ إلّااللَّه

. مثلًا بگو:

لا إله إلّا اللَّه قَبْلَ کُلِّ أَحَدٍ ...

در مرتبه چهارم، دعا را از ابتدا شروع کن و تا آخر بخوان، ولی به جای

سبحان اللَّه

بگو

أللَّه اکبر

. مثلًا می گویی:

أللَّه أکبر قَبلَ کلِّ أحد ...

سپس دعای

أللَّهُمَّ مَنْ تَعَبَّأَ وَ تَهَيَّأَ

را بخوان (که در اعمال شب جمعه، صفحه ۹۶۶ خواهد آمد).(۱) آنگاه با نهایت خشوع و فروتنی، دعای چهل و هفتم «صحیفه سجّادیّه» را بخوان که بسیار دعای گران قدر و ارزشمندی است.(۲)

۵- دعای معروف عرفه

از جمله دعاهایی که خواندنش در روز عرفه سفارش شده است دعای معروف و مشهور سالار شهیدان امام حسین علیه السلام است که از محتوای بسیار با ارزش و بی نظیری برخوردار است؛ این دعای پرفیض، گنجینه ای

۱- [۱۱۸۷]مصباح کفعمی، صفحه ۶۶۲.

۲- [۱۱۸۸]همان مدرک، صفحه ۶۷۱.

از معارف اسلامی است که راه خداشناسی و توبه و بازگشت به او را، به هر خداجوی مسلمانی می آموزد، و روح را به بالاترین اوج معرفت، می رساند؛ می توان گفت یک دوره عرفان اسلامی در آن درج است.

بشر و بشیر(۱) از فرزندان «غالب اسدی» روایت کرده اند که: عصر روز «عرفه» در سرزمین «عرفات» خدمت امام حسین علیه السلام بودیم که آن حضرت با گروهی از اهل بیت و شیعیان خود، در نهایت خشوع و فروتنی، از خیمه خویش بیرون آمدند و در قسمت چپ کوه [/ جبل الرحمه، کوه معروفی است در وسط عرفات رو به سوی کعبه ایستادند و همانند فقیر و نیازمندی که چیزی طلب کند، دست ها را در برابر صورت گرفتند و این دعا را خواندند:(۲) (برای توجّه بیشتر به محتوای این دعا آن را به نه بخش تقسیم کردیم).

الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی لَیْسَ لِقَضآئِهِ دافِعٌ، وَلا لِعَطائِهِ مانِعٌ، وَلا کَصُنْعِهِ صُنْعُ

ستایش خاص خدایی است که نیست برای قضا و حکمش جلوگیری و نه برای عطا و بخششش مانعی و نه مانند ساخته اش ساخته هیچ

صانِعٍ، وَهُوَ الْجَوادُ الْواسِعُ، فَطَرَ اجْناسَ الْبَدائِعِ، واتْقَنَ بِحِکْمَتِهِ الصَّنائِعَ،

سازنده ای و اوست بخشنده وسعت ده که آفرید انواع گوناگون پدیده ها را و به حکمت خویش محکم ساخت مصنوعات را طلایه ها (ی عالم وجود)

لا تَخْفی عَلَیْهِ الطَّلایِعُ، وَ لا تَضیعُ عِنْدَهُ الْوَدائِعُ، جازی کُلِّ صانِعٍ،

بر او مخفی نیست و امانتها در نزد او ضایع نشود پاداش دهنده عمل هر سازنده

وَ رائِشُ کُلِّ قانِعٍ، وَ راحِمُ کُلِّ ضارِعٍ، وَ مُنْزِلُ الْمَنافِعِ وَ الْکِتابِ الْجامِعِ

و سامان دهنده زندگی هر قناعت پیشه و مهربان نسبت به هر نالان، فرو فرستنده هر سود و بهره و آن کتاب جامع که

بِالنُّورِ السَّاطِعِ، وَ هُوَ لِلدَّعَواتِ سامِعٌ، وَ لِلْکُرُباتِ دافِعٌ، وَ لِلدَّرَجاتِ

فرستادش بوسیله نور آن نور درخشان و اوست که دعاها را شنواست و گرفتاریها را برطرف کند و درجات

رافِعٌ، وَ لِلْجَبابِرَهِ قامِعٌ، فَلا الهَ غَیْرُهُ، وَلا شَیْ ءَ یَعْدِلُهُ، وَلَیْسَ کَمِثْلِهِ

را بالا برد و گردنکشان را ریشه کن سازد پس معبودی جز او نیست و چیزی با او برابری نکند و چیزی همانندش

شَیْ ءٌ، وَ هُوَ السَّمیعُ الْبَصیرُ اللَّطیفُ الْخَبیرُ، وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.

نیست و او شنواست و بیناست و دقیق و آگاه و او بر هر چیز تواناست.

۱- [۱۱۸۹]این دو تن را از اصحاب امام حسین علیه السلام به شمار آورده اند و برخی از علمای« علم رجال» بشر بن غالب اسدی را از اصحاب امیرمؤمنان، امام حسن، امام حسین و امام سجاد علیهم السلام دانسته اند(معجم رجال الحدیث، جلد ۴، صفحه ۲۲۷).

۲- [۱۱۹۰]این دعا را سیّد بن طاووس در اقبال، صفحه ۳۳۹ و شیخ کفعمی در بلدالامین، صفحه ۲۵۱ و علّامه مجلسی در بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۲۱۶ آورده اند و ما آن را مطابق نسخه متداول که با آنچه در بلدالامین است، تفاوت اندکی دارد، نقل می کنیم.

اللَّهُمَّ انّى ارْغَبُ إِلَيْكَ، وَاشْهَدُ بِالرُّبُوبِيَّةِ لَكَ، مُقِرّاً بِانَّكَ رَبّى وَ الَيْكَ

خدایا من بسوی تو اشتیاق دارم و به پروردگاری تو گواهی دهم اقرار دارم به این که تو پروردگار منی و بسوی توست

مَرَدّى ابْتَدَاْتَنى بِنِعْمَتِكَ قَبْلَ انْ اكُونَ شَيْئاً مَذْكُوراً، وَخَلَقْتَنى مِنَ

بازگشت من آغاز کردی وجود مرا به رحمت خود پیش از آن که باشم چیز قابل ذکری و مرا از

التُّرابِ، ثُمَّ اسْكَنْتَنِى الْأَصْلابَ، آمِناً لِرَيْبِ الْمَنُونِ، وَاخْتِلافِ الدُّهُورِ

خاک آفریدی آنگاه در میان صلبها جایم دادی و ایمنم ساختی از حوادث زمانه و تغییرات روزگار

وَالسِّنينَ، فَلَمْ ازَلْ ظاعِناً مِنْ صُلْبٍ الى رَحِمٍ فى تَقادُمٍ مِنَ الْأَيَّامِ

و سالها و همچنان همواره از صلبی به رحمی کوچ کردم در ایّام

الْماضِيَهِ، وَالْقُرُونِ الْخالِيَهِ، لَمْ تُخْرِجْنى لِرَاْفَتِكَ بى وَلُطْفِكَ لى

قدیم و گذشته و قرنهای پیشین و از روی مهر و رأفتی که به من داشتی

وَاحْسانِكَ الَىَّ فى دَوْلَهِ ائِمَّهِ الْكُفْرِ الَّذينَ نَقَضُوا عَهْدَكَ، وَكَذَّبُوا رُسُلَكَ،

و احسانت نسبت به من مرا به جهان نیاوردی در دوران حکومت پیشوایان کفر آنان که پیمان تو را شکستند و فرستادگانت را تکذیب کردند

لكِنَّكَ اخْرَجْتَنى لِلَّذى سَبَقَ لى مِنَ الْهُدَى الَّذى لَهُ يَسَّرْتَنى وَفيهِ

ولی در زمانی مرا بدنیا آوردی که پیش از آن در علمت گذشته بود از هدایتی که اسبابش را برایم مهیا فرمودی و در آن

انْشَأْتَنى وَمِنْ قَبْلِ ذلِكَ رَؤُفْتَ بى بِجَميلِ صُنْعِكَ، وَسَوابِغِ نِعَمِكَ،

مرا نشو و نما دادی و پیش از این نیز به من مهر ورزیدی بوسیله رفتار نیکویت و نعمتهای شایانت

فابْتَدَعْتَ خَلْقى مِنْ مَنِيٍّ يُمْنى وَاسْكَنْتَنى فى ظُلُماتٍ ثَلاثٍ، بَيْنَ لَحْمٍ

که پدید آوردی خلقتم را از منی ریخته شده و جایم دادی در سه پرده تاریکی (مشیمه و رحم و شکم) میان گوشت

وَدَمٍ وَجِلْدٍ، لَمْ تُشْهِدْنى خَلْقى وَلَمْ تَجْعَلْ الَىَّ شَيْئاً مِنْ امْرى ثُمَ

و خون و پوست و گواهم نساختی در خلقتم و واگذار نکردی به من چیزی از کار خودم را سپس

اخْرَجْتَنی لِلَّذی سَبَقَ لی مِنَ الْهُدی الَی الدُّنْیا تآمّاً سَوِیّاً، وَحَفِظْتَنی

بیرونم آوردی بدانچه در علمت گذشته بود از هدایتم بسوی دنیا خلقتی تمام و درست و در حال طفولیت و خردسالی

فِی الْمَهْدِ طِفْلًا صَبِیّاً، وَرَزَقْتَنی مِنَ الْغِذآءِ لَبَناً مَرِیّاً، وَعَطَفْتَ عَلَیَ

در گهواره محافظتم کردی و روزیم دادی از غذاها شیری گوارا و دل پرستاران رابر من مهربان

قُلُوبَ الْحَواضِنِ، وَکَفَّلْتَنی الْأُمَّهاتِ الرَّواحِمَ، وَکَلَأْتَنی مِنْ طَوارِقِ

کردی و عهده دار پرستاریم کردی مادران مهربان را و از آسیب جنیان نگهداریم کردی

الْجآنِّ، وَسَلَّمْتَنى مِنَ الزِّيادَهِ وَالُّنْقْصانِ، فَتَعالَيْتَ يا رَحيمُ يا رَحْمنُ،

و از زيادى و نقصان سالمم داشتى پس برترى تو اى مهربان و اى بخشاينده

حتّى اذَا اسْتَهْلَلْتُ ناطِقاً بِالْكَلامِ، اتْمَمْتَ عَلَىَّ سَوابغَ الْإِنْعامِ، وَرَبَّيْتَنى

تا آنگاه كه لب به سخن گشودم و تمام كردى بر من نعمتهاى شايانت را و پرورشم دادى

زايِداً فى كُلِّ عامٍ، حَتّى إذَا اكْتَمَلَتْ فِطْرَتى وَاعْتَدَلَتْ مِرَّتى اوْجَبْتَ

هر ساله زيادتر از سال پيش تا آنگاه كه خلقتم كامل شد و تاب و توانم به حد اعتدال رسيد واجب كردى

عَلَىَّ حُجَتَّكَ، بِانْ الْهَمْتَنى مَعْرِفَتَكَ، وَرَوَّعْتَنى بِعَجائِبِ حِكْمَتِكَ،

بر من حجت خود را بدين ترتيب كه معرفت خود را به من الهام فرمودى و بوسيله عجايب حكمتت به هراسم انداختى

وَايْقَظْتَنى لِما ذَرَاْتَ فى سَمآئِكَ وَارْضِكَ مِنْ بَدائِعِ خَلْقِكَ، وَنَبَّهْتَنى

و بيدارم كردى بدانچه آفريدى در آسمان و زمينت از پديده هاى آفرينشت و آگاهم كردى

لِشُكْرِكَ وَذِكْرِكَ، وَاوجَبْتَ عَلَىَّ طاعَتَكَ وَعِبادَتَكَ، وَفَهَّمْتَنى ما جآءَتْ

به سپاسگزارى و ذكر خودت و اطاعت و عبادتت را بر من واجب كردى و آنچه

بِهِ رُسُلُكَ، وَيَسَّرْتَ لى تَقَبُّلَ مَرْضاتِكَ، وَمَنَنْتَ عَلَىَّ فى جَميعِ ذلِكَ

رسولانت آورده بودند به من فهماندى و پذيرفتن موجبات خشنوديت را برايم آسان كردى و در تمام اينها

بِعَوْنِكَ وَلُطْفِكَ، ثُمَّ اذْ خَلَقْتَنى مِنْ خَيْرِالثَّرى لَمْ تَرْضَ لى يا الهى نِعْمَةً

به يارى و لطف خود بر من منّت نهادى سپس به اين كه مرا از بهترين خاكها آفريدى راضى نشدى اى معبود من كه تنها از نعمتى

دُونَ اخرى وَرَزَقْتَنى مِنْ انواعِ الْمَعاشِ، وَصُنُوفِ الرِّياشِ، بِمَنِّكَ

برخوردار شوم و از ديگرى منع گردم بلكه روزيم دادى از انواع (نعمتهاى) زندگى و اقسام لوازم كامرانى و اين بواسطه آن نعمت بخشى

الْعَظيمِ الْأَعْظَمِ عَلَىَّ، وَ احْسانِكَ الْقَديمِ الَىَّ، حَتّى اذا اتْمَمْتَ عَلَىَ

بزرگ و بزرگترت بود بر من و آن احسان دیرینه ات بود نسبت به من تا این که تمام نعمتها را بر من کامل کردی

جَمیعَ النِّعَمِ، وَصَرَفْتَ عَنّی کُلَّ النِّقَمِ، لَمْ یَمْنَعْکَ جَهْلی وَجُرْأَتی عَلَیْکَ،

و تمام رنجها و بلاها را از من دور ساختی باز هم نادانی و دلیری من بر من جلوگیرت نشد

انْ دَلَلْتَنی الی ما یُقَرِّبُنی الَیْکَ، وَوَفَّقْتَنی لِما یُزْلِفُنی لَدَیْکَ، فَانْ دَعَوْتُکَ

از این که راهنماییم کردی بدانچه مرا به تو نزدیک کند و موفقم داشتی بدانچه مرا به درگاهت مقرّب سازد که اگر بخوانمت

اجَبْتَنی وَانْ سَئَلْتُکَ اعْطَیْتَنی وَانْ اطَعْتُکَ شَکَرْتَنی وَانْ شَکَرْتُکَ

پاسخم دهی و اگر بخواهم از توبه من عطا کنی و اگر اطاعتت کنم قدردانی کنی و اگر سپاسگزاریت کنم

زِدْتَنی کُلَّ ذلِکَ اکْمالٌ لِأَنْعُمِکَ عَلَیَّ، وَاحْسانِکَ الَیَّ، فَسُبْحانَکَ

بر من بیفزایی و همه اینها برای کامل ساختن نعمتهای تو است بر من و احسانی که به من داری پس منزهی تو،

سُبْحانَکَ مِنْ مُبْدِئٍ مُعیدٍ حَمیدٍ مَجیدٍ، تَقَدَّسَتْ اسْمآؤُکَ، وَعَظُمَتْ

منزّه که آغازنده نعمتی و بازگرداننده و ستوده و بزرگواری بسی پاکیزه است نامهای تو و بزرگ است

الآؤُکَ، فَأَیُ نِعَمِکَ یا الهی احْصی عَدَداً وَذِکْراً، أَمْ ایُّ عَطایاکَ أَقُومُ بِها

نعمتهای تو پس ای معبود من کدام یک از نعمتهایت را بشماره درآورده و یاد کنم یا برای کدام یک از عطاهایت به

شُکْراً، وَهِیَ یا رَبِّ اکْثَرُ مِنْ انْ یُحْصِیَهَا الْعآدُّونَ، أَوْ یَبْلُغَ عِلْماً بِهَا

سپاسگزاری اقدام کنم در صورتی که آنها ای پروردگار من بیش از آن است که حسابگران بتوانند آنها را بشمارند یا دانش

الْحافِظُونَ، ثُمَّ ما صَرَفْتَ وَدَرَأْتَ عَنِّی اللَّهُمَّ مِنَ الضُرِّ وَالضَّرَّآءِ، أَکْثَرُ

حافظان بدانها رسد سپس ای خدا آنچه را از سختی و گرفتاری از من دور کرده و باز داشتی بیشتر بوده

مِمَّا ظَهَرَ لی مِنَ الْعافِیَهِ وَالسَّرَّآءِ.

از آنچه برایم آشکار شد از تندرستی و خوشی.

***

وَا نَا اشْهَدُ یا الهی بِحَقیقَهِ ایمانی وَعَقْدِ عَزَماتِ یَقینی وَخالِصِ

و من گواهی دهم خدایا به حقیقت ایمان خودم و بدانچه تصمیمات یقینم بدان بسته است و توحید خالص

صَریحِ تَوْحیدی وَباطِنِ مَکْنُونِ ضَمیری وَعَلائِقِ مَجاری نُورِ

و بی شائبه خود و درون سرپوشیده نهادم و رشته های دید نور

بَصَری وَاساریرِ صَفْحَهِ جَبینی وَ خُرْقِ مَسارِبِ نَفْسی وَ خَذاریفِ

چشمانم و خطوط صفحه پیشانیم و رخنه های راههای تنفسم و پرده های

مارِنِ عِرْنینی وَ مَسارِبِ سِماخِ سَمْعی وَ ما ضُمَّتْ وَ اطْبَقَتْ عَلَیْهِ

نرمه بینیم و راههای پرده گوشم و آنچه بچسبد و روی هم قرار گیرد

شَفَتایَ، وَ حَرَکاتِ لَفْظِ لِسانی وَمَغْرَزِ حَنَکِ فَمی وَفَکّی وَ مَنابِتِ

بر آن دو لبم و حرکتهای تلفظ زبانم و محل پیوست کام (فک بالای) دهان و آرواره ام

اضْراسی وَ مَساغِ مَطْعَمی وَ مَشْرَبی وَحِمالَهِ امِّ رَأْسی وَ بُلُوعِ فارِغِ

و محل بیرون آمدن دندانهایم و محل چشیدن خوراک و آشامیدنیهایم و رشته و عصب مغز سرم و لوله (حلق) متصل به

حَبآئِلِ عُنُقی وَ مَا اشْتَمَلَ عَلَیْهِ تامُورُ صَدْری وَ حمائِلِ حَبْلِ وَتینی

رگهای گردنم و آنچه در برگرفته آن را قفسه سینه ام و رشته های رگ قلبم

وَ نِیاطِ حِجابِ قَلْبی وَ أَفْلاذِ حَواشی کَبِدی وَ ما حَوَتْهُ شَراسیفُ

و شاهرگ پرده دلم و پاره های گوشه و کنار جگرم و آنچه را در بردارد استخوانهای

اضْلاعی وَ حِقاقُ مَفاصِلی وَقَبْضُ عَوامِلی وَاطْرافُ انامِلی

دنده هایم و سربندهای استخوانهایم و انقباض عضلات بدنم و اطراف سر انگشتانم و

وَلَحْمی وَ دَمی وَشَعْری وَ بَشَری وَ عَصَبی وَ قَصَبی وَ عِظامی وَ مُخّی

گوشتم و خونم و موی بدنم و بشره پوستم و عصبم و ساقم و استخوانم و مغزم

وَ عُرُوقی وَ جَمیعُ جَوارِحی وَ مَا انْتَسَجَ عَلی ذلِکَ ایّامَ رِضاعی وَ ما

و رگهایم و تمام اعضا و جوارحم و آنچه بر اینها بافته شده از دوران شیرخوارگیم و آنچه را

اقلَّتِ الْأَرْضُ مِنّی وَ نَوْمی وَ یَقْظَتی وَسُکُونی وَ حَرَکاتِ رُکُوعی

زمین از من بر خود گرفته و خوابم و بیداریم و آرمیدنم و حرکتهای رکوع و

وَسُجُودی انْ لَوْ حاوَلْتُ وَ اجْتَهَدْتُ مَدَی الْأَعصارِ وَ الْأَحْقابِ، لَوْ

سجود من (گواهی دهم) که اگر تصمیم بگیرم و بکوشم در طول قرون و اعصار بر فرض که چنین

عُمِّرْتُها انْ أُؤَدِّیَ شُکْرَ واحِدَهٍ مِنْ أَنْعُمِکَ، مَا اسْتَطَعْتُ ذلِکَ الّا بِمَنِّکَ

عمری بکنم و بخواهم شکریکی از نعمتهای تو را بجا آورم نخواهم توانست جز به لطف خود که

الْمُوجَبِ عَلَیَّ بِهِ شُکْرُکَ ابَداً جَدیداً، وَ ثَنآءً طارِفاً عَتیداً، اجَلْ، وَ لَوْ

آن خود واجب کند بر من سپاسگزاریت را دوباره از نو و موجب ستایشی تازه و ریشه دار گردد آری و اگر

حَرَصْتُ انَا وَالْعآدُّونَ مِنْ انامِکَ، أَنْ نُحْصِیَ مَدی انْعامِکَ سالِفِهِ وَ انِفِهِ،

حریص باشم من و حسابگران از مخلوقت که بخواهیم اندازه نعمت بخشیهای تو را از گذشته و آینده

ما حَصَرْناهُ عَدَداً، وَ لا احْصَیناهُ امَداً، هَیْهاتَ أنّی ذلِکَ، وَ انْتَ الْمُخْبِرُ

به حساب درآوریم نتوانیم بشماره درآوریم و نه از نظر زمان و اندازه آن را احصا کنیم! هیهات! کجا چنین چیزی میسر است و تو خود

فی کِتابِکَ النّاطِقِ، وَ النَّبأِ الصّادِقِ: «وَ انْ تَعُدُّوا نِعْمَهَ اللّهِ لا تُحْصُوها».

در کتاب گویا و خبر راست و درستت خبر داده ای که «اگر بشمارید نعمت خدا را احصا نتوانید کرد»

صَدَقَ کِتابُکَ اللّهُمَّ وَانْبآؤُکَ، وَ بَلَّغَتْ انْبِیآؤُکَ وَ رُسُلُکَ ما انْزَلْتَ عَلَیْهِمْ

خدایا کتاب تو و خبری که دادی راست است و رساندند پیمبران و رسولانت هرچه را بر ایشان از وحی خویش

ص :۸۶۲

مِنْ وَحْيِكَ، وَ شَرَعْتَ لَهُمْ وَ بِهِمْ ۱۱۹۱] مِنْ دينِكَ.

فرو فرستادی و آنچه را تشریع کردی برای آنها و بوسیله آنها از دین و آیین خود.

غَيْرَ أَنّى يا الهى اشْهَدُ بِجَهْدى وَ جِدّى وَ مَبْلَغِ طاعَتى وَ وُسْعى وَ أَقُولُ

جز این که معبودا من گواهی دهم به سعی و کوششم و به اندازه رسایی طاعت و وسعم و از

مُؤْمِناً مُوقِناً، الْحَمْدُ للّهِ الَّذى لَمْ يَتَّخِذْ وَلَداً فَيَكُونَ مَوْرُوثاً، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ

روی ایمان و یقین می گویم ستایش خدایی را سزاست که نگیرد فرزندی تا از او ارث برند و نیست برایش

شَريكٌ فى مُلْكِهِ فَيُضآدَّهُ فيمَا ابْتَدَعَ، وَ لا وَلِىٌّ مِنَ الذُّلِّ فَيُرْفِدَهُ فيما

شریکی در فرمانروایی تا با او ضدّیت کنند در آنچه پدید آوردو نه نگهداری از خواری دارد تا کمکش کند

صَنَعَ، فَسُبْحانَهُ سُبْحانَهُ، لَوْ كانَ فيهِما الِهَةٌ الَّا اللَّهُ لَفَسَدَتا وَ تَفَطَّرَتا،

در آنچه بوجود آورد پس منزّه باد منزّه که اگر بود در آسمان و زمین خدایانی جز او هر دو تباه می شدند و از هم متلاشی می گشتند

سُبْحانَ اللَّهِ الْواحِدِ الْأَحِدِ الصَّمَدِ، الَّذى لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ

منزّه است خدای یگانه یکتای بی نیازی که فرزند ندارد و فرزند کسی نیست و نیست برایش

كُفُواً احَدٌ، الْحَمْدُ للَّهِ حَمْداً يُعادِلُ حَمْدَ مَلآئِكَتِهِ الْمُقَرَّبينَ، وَ انْبِيآئِهِ

همتایی هیچ کس ستایش خدای را است ستایشی که برابر ستایش فرشتگان مقرّب او و پیمبران

الْمُرْسَلينَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلى خِيَرَتِهِ مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِيّينَ، وَ آلِهِ الطَّيِّبينَ

مرسلش باشد و درود خدا بر بهترین خلقش محمّد خاتم پیمبران و آل پاک و

الطّاهِرينَ الْمُخلَصينَ، وَسَلَّمَ.

پاکیزه و خالص او باد و سلام.

آنگاه حضرت، پس از ذکر آن همه اوصاف الهی و تسبیح و تقدیس پروردگار حاجت خود را عرضه داشت و در حالی که اشک از چشمان مبارکش سرازیر بود گفت:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنی اخْشاکَ کَانّی اراکَ، وَاسْعِدْنی بِتَقْویکَ، وَلا تُشْقِنی

خدایا چنانم ترسان خودت کن که گویا می بینمت و به پرهیزکاری از خویش خوشبختم گردان و به واسطه نافرمانیت بدبختم

بِمَعْصِیَتِکَ، وَخِرْلی فی قَضآئِکَ، وَبارِکْ لی فی قَدَرِکَ، حَتّی لا أُحِبَ

مکن و در سرنوشت خود خیر برایم مقدر کن و مقدراتت را برایم مبارک گردان تا چنان نباشم که

ص :۸۶۳

تَعْجيلَ ما اخَّرْتَ، وَلا تَأْخيرَ ما عَجَّلْتَ، اللّهُمَّ اجْعَلْ غِناىَ فى نَفْسى

تعجيل آنچه را تو پس انداخته ای بخواهم و نه تأخير آنچه را تو پيش انداخته ای خدايا قرار ده بی نيازی در نفس من

وَالْيَقينَ فى قَلْبى وَالْإِخْلاصَ فى عَمَلى وَالنُّورَ فى بَصَرى وَالْبَصيرَةَ

و يقين در دلم و اخلاص در كردارم و روشنی در ديده ام و بينايی

فى دينى وَمَتِّعْنى بِجَوارِحى وَاجْعَلْ سَمْعى وَبَصَرى الْوارِثَيْنِ مِنّى

در دينم و مرا از اعضا و جوارحم بهره مند كن و گوش و چشم مرا وارث من گردان (كه تا دم مرگ بسلامت باشند)

وَانْصُرْنى عَلى مَنْ ظَلَمَنى وَارِنى فيهِ ثارى وَ مَآرِبى وَاقِرَّ بِذلِكَ

و ياريم ده بر آن كس كه به من ستم كرده و انتقام گيری مرا و آرزويم را درباره اش به من بنمايان و ديده ام را در اين باره

عَيْنى اللّهُمَّ اكْشِفْ كُرْبَتى وَاسْتُرْ عَوْرَتى وَاغْفِرْ لى خَطيئَتى وَاخْسَأْ

روشن كن خدايا محنتم را برطرف كن و زشتيهايم بپوشان و خطايم بيامرز و شيطان

شَيْطانى وَفُكَّ رِهانى وَاجْعَلْ لى يا الهى الدَّرَجَهَ الْعُلْيا فِى الْأخِرَهِ

و اهريمنم را از من بران و ذمه ام را از گِرو بِرَهان و قرار ده خدايا برای من درجه والا در آخرت

وَالْأُولى اللّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَما خَلَقْتَنى فَجَعَلْتَنى سَميعاً بَصيراً، وَلَكَ

و در دنيا خدايا حمد تو راست كه مرا آفريدی و شنوا و بينا قرارم دادی

الْحَمْدُ كَما خَلَقْتَنى فَجَعَلْتَنى خَلْقاً سَوِيّاً رَحْمَهً بى وَقَدْ كُنْتَ عَنْ

و ستايش تو راست كه مرا آفريدی و از روی مهری كه به من داشتی خلقتم را نيكو آراستی در صورتی كه تو از

خَلْقى غَنِيّاً، رَبِّ بِما بَرَأْتَنى فَعَدَّلْتَ فِطْرَتى رَبِّ بِما انْشَأْتَنى

خلقت من بی نياز بودی پروردگارا به آن طور كه مرا پديدآوردی و در خلقتم اعتدال بكار بردی پروردگارا به آن طور كه بوجودم آوردی و

فَاحْسَنْتَ صُورَتى رَبِّ بِما احْسَنْتَ الَىَّ وَفى نَفْسى عافَيْتَنى رَبِّ بِما

صورتم را نیکو کردی پروردگارا به آن طور که به من احسان کردی وعافیتم دادی پروردگارا آن چنانکه

كَلَأْتَنى وَوَفَّقْتَنى رَبِّ بِما انْعَمْتَ عَلَىَّ فَهَدَيْتَنى رَبِّ بِما اوْلَيْتَنى وَمِنْ

مرا محافظت کردی و موفقم داشتی پروردگارا آن چنانکه بر من انعام کرده و هدایتم فرمودی پروردگارا چنانچه مرا مورد احسان قرار داده و از

كُلِّ خَيْرٍ اعْطَيْتَنى رَبِّ بِما اطْعَمْتَنى وَسَقَيْتَنى رَبِّ بِما اغْنَيْتَنى

هر خیری به من عطا کردی پروردگارا آن چنانکه مرا خوراندی و نوشاندی پروردگارا آن چنانکه بی نیازم کردی

وَاقْنَيْتَنى رَبِّ بِما اعَنْتَنى وَاعْزَزْتَنى رَبِّ بِما الْبَسْتَنى مِنْ سِتْرِكَ

و سرمایه ام دادی پروردگارا آن چنانکه کمکم دادی و عزتم بخشیدی پروردگارا آن چنانکه مرا از خلعت باصفایت پوشاندی

الصَّافى وَ يَسَّرْتَ لى مِنْ صُنْعِكَ الْكافى صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

و از مصنوعاتت به حد کافی در اختیارم گذاردی (چنانکه این همه انعام کردی) درود فرست بر محمّد و آل محمّد و

وَاعِنّى عَلى بَوآئِقِ الدُّهُورِ، وَ صُرُوفِ اللَّيالى وَ الْأَيّامِ، وَنَجِّنى مِنْ

کمکم ده بر پیش آمدهای ناگوار روزگار و کشمکشهای شبها و روزها و از هراسهای

اهْوالِ الدُّنْيا وَكُرُباتِ الْأخِرَهِ، وَاكْفِنى شَرَّ ما يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ فِى

دنیا و اندوههای آخرت نجاتم ده و از شر آنچه ستمگران در زمین انجام دهند مرا کفایت فرما

الْأَرْضِ، اللَّهُمَّ ما اخافُ فَاكْفِنى وَما احْذَرُ فَقِنى وَ فى نَفْسى وَ دينى

خدایا از آنچه می ترسم کفایتم کن و از آنچه برحذرم، نگاهم دار و خودم و دینم

فَاحْرُسْنى وَ فى سَفَرى فَاحْفَظْنى وَ فى اهْلى وَ مالى فَاخْلُفْنى وَ فيما

را حفظ کن و در سفر محافظتم کن و در خانواده و مالم جانشین من باش و در آنچه

رَزَقْتَنى فَبارِكْ لى وَ فى نَفْسى فَذَلِّلْنى وَ فى اعْيُنِ النَّاسِ فَعَظِّمْنى

روزیم کرده ای برکت ده و مرا در پیش خودم خوار کن و در چشم مردم بزرگم کن و

وَمِنْ شَرِّ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ فَسَلِّمْنى وَ بِذُنُوبى فَلا تَفْضَحْنى وَ بِسَريرَتى

از شر جن و انس بسلامتم بدار و به گناهان رسوایم مکن و به اندیشه های باطنم

فَلا تُخْزِنى وَ بِعَمَلى فَلا تَبْتَلِنى وَ نِعَمَكَ فَلا تَسْلُبْنى وَ الى غَيْرِكَ فَلا

سرافکنده ام مکن و به کردارم دچارم مساز و نعمتهایت را از من مگیر و بجز خودت به دیگری

تَكِلْنى الهى الى مَنْ تَكِلُنى الى قَريبٍ فَيَقْطَعُنى امْ الى بَعيدٍ

واگذارم مکن خدایا به که واگذارم می کنی آیا به خویشاوندی که از من بِبُرَد یا بیگانه ای که مرا از خود دور کند یا

فَيَتَجَهَّمُنى امْ الَى الْمُسْتَضْعَفينَ لى وَانْتَ رَبّى وَمَليكُ امْرى اشْكُو

به کسانی که خوارم شمرند و تویی پروردگار من و زمامدار کار من بسوی

الَیْکَ غُرْبَتی وَ بُعْدَ داری وَهَوانی عَلی مَنْ مَلَّکْتَهُ امْری الهی فَلا

تو شکایت آرم از غربت خود و دوری خانه ام و خواریم نزد کسی که زمامدار کار من کردی خدایا پس

تُحْلِلْ عَلَیَّ غَضَبَکَ، فَانْ لَمْ تَکُنْ غَضِبْتَ عَلَیَّ فَلا ابالی سُبْحانَکَ غَیْرَ

خشم خود را بر من مبار و اگر بر من خشم نکرده باشی باکی ندارم- منزهی تو- جز این که

انَّ عافِیَتَکَ اوْسَعُ لی فَاسْئَلُکَ یا رَبِّ بِنُورِ وَجْهِکَ الَّذی اشْرَقَتْ لَهُ

در عین حال عافیت تو وسیعتر است برای من پس از تو خواهم پروردگارا به نور ذاتت که روشن شد بدان

ص: ۸۶۵

الْأَرْضُ وَالسَّمواتُ، وَ كُشِفَتْ بِهِ الظُّلُماتُ، وَ صَلُحَ بِهِ امْرُ الْأَوَّلينَ

زمين و آسمانها و برطرف شد بدان تاريكيها و اصلاح شد بدان كار اوّلين

وَالْآخِرينَ، انْ لا تُميتَنى عَلى غَضَبِكَ، وَلا تُنْزِلَ بى سَخَطَكَ، لَكَ

و آخرين كه مرا بر حال غضب خويش نميرانى و خشمت را بر من نازل مفرمايى مؤاخذه

الْعُتْبى لَكَ الْعُتْبى ١١٩٢] حَتّى تَرْضى قَبْلَ ذلِك، لا الهَ الَّا انْتَ.

و بازخواست حق توست تا گاهى كه پيش از آن راضى شوى معبودى جز تو نيست.

***

رَبَّ الْبَلَدِ الْحَرامِ، وَالْمَشْعَرِ الْحَرامِ، وَالْبَيْتِ الْعَتيقِ الَّذى احْلَلْتَهُ الْبَرَكَةَ،

كه پروردگار شهر محترم و مشعر الحرام و خانه كعبه اى آن خانه اى كه بركت را بدان نازل كردى

وَجَعَلْتَهُ لِلنَّاسِ امْناً، يا مَنْ عَفا عَنْ عَظيمِ الذُّنُوبِ بِحِلْمِهِ، يا مَنْ اسْبَغَ

و آن را براى مردمان خانه امنى قرار دادى اى كسى كه از گناهان بزرگ به بردبارى خود درگذرى اى كه نعمتها را به

النَّعْمآءَ بِفَضْلِهِ، يا مَنْ اعْطَى الْجَزيلَ بِكَرَمِهِ، يا عُدَّتى فى شِدَّتى يا

فضل خود فراوان گردانى اى كه عطاياى شايان را به كرم خود بدهى اى ذخيره ام در سختى اى

صاحِبى فى وَحْدَتى يا غِياثى فى كُرْبَتى يا وَلِيّى فى نِعْمَتى يا الهى

رفيق و همدمم در تنهايى اى فريادرس من در گرفتارى اى ولى من در نعمتم اى معبود من

وَالهَ آبائى ابْراهيمَ وَاسْماعيلَ، وَاسْحقَ وَيَعْقُوبَ، وَرَبَّ جَبْرَئيلَ

و معبود پدرانم ابراهيم و اسمعيل و (معبود) اسحاق و يعقوب و پروردگار جبرئيل

وَميكائيلَ وَاسْرافيلَ، وَربَّ مُحَمَّدٍ خاتِمِ النَّبِيّينَ، وَ آلِهِ الْمُنْتَجَبينَ،

و ميكائيل و اسرافيل و پروردگار محمّد خاتم پيمبران و آل برگزيده اش

وَمُنْزِلَ التَّوراةِ وَالْإِنْجيلِ وَالزَّبُورِ وَالْفُرْقانِ، وَمُنَزِّلَ كهيعص، وَطه

و فروفرستنده تورات و انجیل و زبور و قرآن و نازل کننده کهیعص و طه

وَیس، وَالْقُرآنِ الْحَکیمِ، انْتَ کَهْفی حینَ تُعْیینِی الْمَذاهِبُ فی سَعَتِها،

و «یس و قرآن حکمت آموز» تویی پناه من هنگامی که درمانده ام کنند راهها با همه وسعتی که دارند

وَتَضیقُ بِیَ الْأَرْضُ بِرُحْبِها، وَلَوْلا رَحْمَتُکَ لَکُنْتُ مِنَ الْهالِکینَ، وَانْتَ

و زمین بر من تنگ گیرد با همه پهناوریش و اگر نبود رحمت تو بطور حتم من هلاک شده بودم و تویی

مُقيلُ عَثْرَتی وَلَوْلا سَتْرُکَ ایَّایَ لَکَنْتُ مِنَ الْمَفْضُوحینَ، وَ انْتَ مُؤَیِّدی

نادیده گیر لغزشم و اگر پرده پوشی تو نبود مسلّماً من از رسواشدگان بودم و تویی که

بِالنَّصْرِ عَلی اعْدآئی وَ لَوْ لا نَصْرُکَ ایَّایَ لَکُنْتُ مِنَ الْمَغْلُوبینَ، یا مَنْ

به یاری خود مرا بر دشمنانم یاری دهی و اگر نبود یاری تومن مغلوب شده بودم ای که

خَصَّ نَفْسَهُ بِالسُّمُوِّ وَ الرِّفْعَهِ، فَاوْلِیآئُهُ بِعِزِّهِ یَعْتَزُّونَ، یا مَنْ جَعَلَتْ لَهُ

مخصوص کرده خود را به بلندی و برتری و دوستانش بوسیله عزت او عزت یابند ای که

الْمُلُوکُ نیرَ الْمَذَلَّهِ عَلی اعْناقِهِمْ، فَهُمْ مِنْ سَطَواتِهِ خائِفُونَ، یَعْلَمُ خائِنَهَ

پادشاهان در برابرش طوق خواری به گردن گذارند و آنها از سَطَوَتَش ترسانند می داند حرکت (یا خیانت)

الْأَعْیُنِ وَما تُخْفِی الصُّدُورُ، وَ غَیْبَ ما تَأْتی بِهِ الْأَزْمِنَهُ وَالدُّهُورُ، یا مَنْ

چشمها و آنچه را سینه ها پنهان کنند و حوادثی که در کمون زمانها و روزگارهاست ای که

لا یَعْلَمُ کَیْفَ هُوَ الَّا هُوَ، یا مَنْ لا یَعْلَمُ ما هُوَ الَّا هُوَ، یا مَنْ لا یَعْلَمُهُ الَّا

نداند چگونگی او را جز خود او ای که نداند چیست او جز او ای که نداند او را جز

هُوَ(۱)، یا مَنْ کَبَسَ الْأَرْضَ عَلَی الْمآءِ، وَسَدَّ الْهَوآءَ بِالسَّمآءِ، یا مَنْ لَهُ

خود او ای که زمین را بر آب فرو بُردی و هوا را به آسمان بستی ای که

اکْرَمُ الْأَسْمآءِ، یا ذَا الْمَعْرُوفِ الَّذی لا یَنْقَطِعُ ابَداً، یا مُقَیِّضَ الرَّکْبِ

گرامی ترین نامها از اوست ای دارنده احسانی که هرگز قطع نشود ای گمارنده کاروان برای نجات

لِیُوسُفَ فِی الْبَلَدِ الْقَفْرِ، وَمُخْرِجَهُ مِنَ الْجُبِّ، وَجاعِلَهُ بَعْدَ الْعُبُودِیَّهِ

یوسف در آن جای بی آب و علف و بیرون آورنده اش از چاه و رساننده اش به پادشاهی پس از بندگی

مَلِکاً، یا رادَّهُ عَلی یَعْقُوبَ بَعْدَ انِ ابْیَضَّتْ عَیْناهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ کَظیمٌ، یا

ای که او را برگرداندی به یعقوب پس از آن که دیدگانش از اندوه سفید شده بود و آکنده از غم بود ای

کاشِفَ الضُّرِّ وَالْبَلْوی عَنْ ایُّوبَ، وَمُمْسِکَ یَدَیْ ابْراهیمَ عَنْ ذَبْحِ ابْنِهِ،

برطرف کننده سختی و گرفتاری از ایوب و ای نگهدارنده دستهای ابراهیم از ذبح پسرش

بَعْدَ کِبَرِ سِنِّهِ وَفَنآءِ عُمُرِهِ، یا مَنِ اسْتَجابَ لِزَکَرِیّا فَوَهَبَ لَهُ یَحْیی وَلَمْ

پس از سن پیری و بسرآمدن عمرش ای که دعای زکریا را به اجابت رساندی و یحیی را به او بخشیدی و

۱- [۱۱۹۳]در بلدالامین آمده است:« یا من لا یعلم ما یعلمهُ الّا هو».

يَدَعْهُ فَرْداً وَحيداً، يا مَنْ اخْرَجَ يُونُسَ مِنْ بَطْنِ الْحُوتِ، يا مَنْ فَلَقَ

او را تنها و بی کس وامگذاردی ای که بیرون آورد یونس را از شکم ماهی ای که شکافت

الْبَحْرَ لِبَنی اسْرآئیلَ فَانْجاهُمْ، وَجَعَلَ فِرْعَوْنَ وَجُنُودَهُ مِنَ الْمُغْرَقینَ، یا

دریا را برای بنی اسرائیل و (از فرعونیان) نجاتشان دادو فرعون و لشکریانش را غرق کرد ای

مَنْ ارْسَلَ الرِّیاحَ مُبَشِّراتٍ بَیْنَ یَدَیْ رَحْمَتِهِ، یا مَنْ لَمْ یَعْجَلْ عَلی مَنْ

که فرستاد بادها را نوید دهندگانی پیشاپیش آمدن رحمتش ای که شتاب نکند بر (عذاب)

عَصاهُ مِنْ خَلْقِهِ، یا مَنِ اسْتَنْقَذَ السَّحَرَةَ مِنْ بَعْدِ طُولِ الْجُحُودِ، وَقَدْ

نافرمانان از خلق خود ای که نجات بخشید ساحران (فرعون) را پس از سالها انکار (و کفر) و چنان

غَدَوْا فی نِعْمَتِهِ یَاْکُلُونَ رِزْقَهُ، وَیَعْبُدُونَ غَیْرَهُ، وَقَدْ حآدُّوهُ وَنآدُّوهُ،

بودند که متنعّم به نعمتهای خدا بودند که روزیش را می خوردند ولی پرستش دیگری را می کردند و با خدا دشمنی و ضدیت داشتند

وَکَذَّبُوا رُسُلَهُ، یا اَللَّهُ یا اَللَّهُ یا بَدیُ، یا بَدیعاً لا نِدَّ لَکَ، یا دآئِماً لا نَفادَ لَکَ،

و رسولانش را تکذیب می کردند ای خدا ای آغازنده ای پدیدآورنده ای که همتا نداری ای جاویدانی که زوال نداری

یا حَیّاً حینَ لا حَیَّ، یا مُحْیِیَ الْمَوْتی یا مَنْ هُوَ قآئِمٌ عَلی کُلِّ نَفْسٍ بِما

ای زنده در آنگاه که زنده ای نبودای زنده کن مردگان ای که مراقبت داری بر هرکس بدانچه

کَسَبَتْ، یا مَنْ قَلَّ لَهُ شُکْری فَلَمْ یَحْرِمْنی وَعَظُمَتْ خَطیئَتی فَلَمْ

انجام داده ای که سپاسگزاری من برایش اندک است ولی محرومم نکند و خطایم بزرگ است ولی

یَفْضَحْنی وَ رَ انی عَلَی الْمَعاصی فَلَمْ یَشْهَرْنی یا مَنْ حَفِظَنی فی

رسوایم نکند و مرا بر نافرمانی خویش بیند ولی پرده ام ندرد ای که مرا در

صِغَری یا مَنْ رَزَقَنی فی کِبَری یا مَنْ ایادیهِ عِنْدی لا تُحْصی وَنِعَمُهُ

کودکی محافظت کردی ای که در بزرگی روزیم دادی ای که اندازه مرحمت هایی که به من کردی بشماره نیاید و نعمتهایش

لا تُجازی یا مَنْ عارَضَنی بِالْخَیْرِ وَالْإِحْسانِ، وَعارَضْتُهُ بِالْإِساَئهِ

را تلافی ممکن نباشد ای که روبه رو شد با من به نیکی و احسان ولی من با او به بدی

وَالْعِصْیانِ، یا مَنْ هَدانی لِلْإِیمانِ مِنْ قَبْلِ انْ اعْرِفَ شُکْرَ الْإِمْتِنانِ، یا

و گناه روبه رو شدم ای که مرا به ایمان هدایت کرد پیش از آن که بشناسم طریقه سپاسگزاری نعمتش را ای که

مَنْ دَعَوْتُهُ مَریضاً فَشَفانی وَعُرْیاناً فَکَسانی وَجائِعاً فَاشْبَعَنی

خواندمش در حال بیماری و او شفایم داد و در برهنگی و او مرا پوشاند و در گرسنگی و او سیرم کرد

وَعَطْشاناً فَارْوانی وَذَلیلًا فَاعَزَّنی وَجاهِلًا فَعَرَّفَنی وَوَحیداً

و در تشنگی و او سیرابم کرد و در خواری و او عزتم بخشید و در نادانی و او معرفتم بخشید و در تنهایی

فَکَثَّرَنی وَغائِباً فَرَدَّنی وَمُقِلّاً فَاغْنانی وَمُنْتَصِراً فَنَصَرَنی وَغَنِیّاً فَلَمْ

و او فزونی جمعیت داد و در دوری و او بازم گرداند و در نداری و او دارایم کرد و در کمک خواهی و او یاریم داد و در ثروتمندی و او

یَسْلُبْنی وَامْسَکْتُ عَنْ جَمیعِ ذلِکَ فَابْتَدَانی فَلَکَ الْحَمْدُ وَالشُّکْرُ یا

از من سلب نفرمود و (هنگامی که) از همه این خواسته ها دم بستم تو آغاز کردی پس از آن توست حمد و سپاس ای

مَنْ اقالَ عَثْرَتی وَ نَفَّسَ کُرْبَتی وَ اجابَ دَعْوَتی وَ سَتَرَ عَوْرَتی

که لغزشم را نادیده گرفت و گرفتگی را از من دور کرد و دعایم را اجابت فرمود و عیبم را پوشاند و

وَغَفَرَ ذُنُوبی وَ بَلَّغَنی طَلِبَتی وَ نَصَرَنی عَلی عَدُوّی وَ انْ اعُدَّ نِعَمَکَ

گناهانم را آمرزید و به خواسته ام رسانید و بر دشمنم یاری داد و اگر بخواهم نعمتها و

وَمِنَنَکَ وَکَرائِمَ مِنَحِکَ لا احْصیها، یا مَوْلایَ انْتَ الَّذی مَنَنْتَ، انْتَ الَّذی

عطاها و مراحم بزرگ تو را بشمارم نتوانم ای مولای من این تویی که منّت نهادی و این تویی که

انْعَمْتَ، انْتَ الَّذی احْسَنْتَ، انْتَ الَّذی اجْمَلْتَ، انْتَ الَّذی افْضَلْتَ، انْتَ

نعمت دادی این تویی که احسان فرمودی این تویی که نیکی کردی این تویی که فزونی بخشیدی این تویی

الَّذی اکْمَلْتَ، انْتَ الَّذی رَزَقْتَ، انْتَ الَّذی وَفَّقْتَ، انْتَ الَّذی اعْطَیْتَ،

که کامل کردی این تویی که روزی دادی این تویی که توفیق دادی این تویی که عطا کردی

انْتَ الَّذی اغْنَیْتَ، انْتَ الَّذی اقْنَیْتَ، انْتَ الَّذی اوَیْتَ، انْتَ الَّذی کَفَیْتَ،

این تویی که بی نیاز کردی این تویی که ثروت بخشیدی این تویی که مأوی دادی این تویی که کفایت کردی

انْتَ الَّذی هَدَیْتَ، انْتَ الَّذی عَصَمْتَ، انْتَ الَّذی سَتَرْتَ، انْتَ الَّذی

این تویی که هدایت کردی این تویی که نگهداشتی این تویی که پوشاندی این تویی که

غَفَرْتَ، انْتَ الَّذی اقَلْتَ، انْتَ الَّذی مَکَّنْتَ، انْتَ الَّذی اعْزَزْتَ، انْتَ

آمرزیدی این تویی که نادیده گرفتی این تویی که قدرت و چیرگی دادی این تویی که عزت بخشیدی این تویی

الَّذی اعَنْتَ، انْتَ الَّذی عَضَدْتَ، انْتَ الَّذی ایَّدْتَ، انْتَ الَّذی نَصَرْتَ،

که کمک کردی این تویی که پشتیبانی کردی این تویی که تأیید کردی این تویی که یاری کردی

انْتَ الَّذی شَفَیْتَ، انْتَ الَّذی عافَیْتَ، انْتَ الَّذی اکْرَمْتَ، تَبارَکْتَ

این تویی که شفا دادی این تویی که عافیت دادی این تویی که اکرام کردی بزرگی و

وَتَعالَیْتَ، فَلَکَ الْحَمْدُ دآئِماً، وَلَکَ الشُّکْرُ واصِباً ابَداً، ثُمَّ انَا یا الهی

برتری از توست و ستایش همیشه مخصوص تو است و سپاسگزاری دائمی و جاوید از آن تواست و اما من ای معبودم

الْمُعْتَرِفُ بِذُنُوبی فَاغْفِرْها لی ا نَا الَّذی اسَاْتُ، ا نَا الَّذی اخْطَاْتُ، ا نَا

کسی هستم که به گناهانم اعتراف دارم پس آنها را بیامرز و این منم که بد کردم این منم که خطا کردم این منم

الَّذی هَمَمْتُ، ا نَا الَّذی جَهِلْتُ، انَا الَّذی غَفَلْتُ، انَا الَّذی سَهَوْتُ، انَا

که (به بدی) همت گماشتم این منم که نادانی کردم این منم که غفلت ورزیدم این منم که فراموش کردم این منم

الَّذِی اعْتَمَدْتُ، انَا الَّذی تَعَمَّدْتُ، ا نَا الَّذی وَعَدْتُ، وَ ا نَاالَّذی اخْلَفْتُ،

که (به غیر یا به خود) اعتماد کردم این منم که (به کاربد) تعمّد کردم این منم که وعده دادم و این منم که خلف وعده کردم

ا نَا الَّذی نَکَثْتُ، ا نَا الَّذی اقْرَرْتُ، ا نَا الَّذِی اعْتَرَفْتُ بِنِعْمَتِکَ عَلَیَ

این منم که پیمان شکنی کردم این منم که به بدی اقرار کردم این منم که به نعمت تو بر خود و در پیش خود اعتراف دارم

وَعِنْدی وَابُوءُ بِذُنُوبی فَاغْفِرْها لی یا مَنْ لا تَضُرُّهُ ذُنُوبُ عِبادِهِ، و هُوَ

و با گناهانم بسویت بازگشته ام پس آنها را بیامرز ای که زیانش نرساند گناهان بندگان و

الْغَنِیُّ عَنْ طاعَتِهِمْ، وَالْمُوَفِّقُ مَنْ عَمِلَ صالِحاً مِنْهُمْ بِمَعُونَتِهِ وَ رَحْمَتِهِ،

از اطاعت ایشان بی نیازی و تو آنی که هرکس از بندگان کردار شایسته ای انجام دهد به رحمت خویش توفیقش دهی

فَلَکَ الْحَمْدُ الهی وَسَیِّدی الهی امَرْتَنی فَعَصَیْتُکَ، وَ نَهَیْتَنی فَارْتَکَبْتُ

پس تو راست ستایش ای معبود و آقای من خدایا به من دستور دادی و من نافرمانی کردم و نهی فرمودی ولی من نهی تو را مرتکب شدم

نَهْیَکَ، فَاصْبَحْتُ لا ذا بَرآءَةٍ لی فَاعْتَذِرُ، وَ لا ذا قُوَّةٍ فَانْتَصِرُ، فَبِأَیِّ شَیْ ءٍ

و اکنون به حالی افتاده ام که نه وسیله تبرئه ای دارم که پوزش خواهم و نه نیرویی دارم که بدان یاری گیرم پس به چه وسیله

اسْتَقْبِلُکَ یا مَوْلایَ، ابِسَمْعی امْ بِبَصَری امْ بِلِسانی امْ بِیَدی امْ بِرِجْلی

با تو روبه رو شوم ای مولای من آیا به گوشم یا به چشمم یا به زبانم یا به دستم یا به پایم

الَیْسَ کُلُّها نِعَمَکَ عِندی وَ بِکُلِّها عَصَیْتُکَ یا مَوْلایَ، فَلَکَ الْحُجَّهُ

آیا همه اینها نعمتهای تو نیست که در پیش من بود و با همه آنها تو را معصیت کردم ای مولای من پس تو حجت

وَالسَّبیلُ عَلَیَّ، یا مَنْ سَتَرَنی مِنَ الْآباءِ وَ الْامَّهاتِ انْ یَزْجُرُونی وَ مِنَ

و راه مؤاخذه بر من داری ای که مرا پوشاندی از پدران و مادران که مرا از نزد خود برانند و از

الْعَشائِرِ وَالْإِخْوانِ انْ یُعَیِّرُونی وَمِنَ السَّلاطینِ انْ یُعاقِبُونی وَ لَوِ

فامیل و برادران که مرا سرزنش کنند و از سلاطین و حکومتها که مرا شکنجه کنند و اگر

اطَّلَعُوا یا مَوْلایَ عَلی مَا اطَّلَعْتَ عَلَیْهِ مِنّی اذاً ما انْظَرُونی وَ لَرَفَضُونی

آنها مطلع بودند ای مولای من بر آنچه تو بر آن مطلعی از کار من در آن هنگام مهلتم نمی دادند و از خود دورم می کردند

وَ قَطَعُونی فَها انَا ذا یا الهی بَیْنَ یَدَیْکَ، یا سَیِّدی خاضِعٌ ذَلیلٌ حَصیرٌ

و از من می بریدند و اینک خدایا این منم که در پیشگاهت ایستاده ای آقای من با حال خضوع و خواری و درماندگی و کوچکی

حَقیرٌ، لا ذُو بَرآئَهٍ فَاعْتَذِرُ، وَ لا ذُو قُوَّهٍ فَانْتَصِرُ، وَلا ذُو حُجَّهٍ فَاحْتَجُ

نه وسیله تبرئه جویی دارم که پوزش طلبم و نه نیرویی که یاری جویم و نه حجت و برهانی که بدان چنگ زنم

بِها، وَلا قائِلٌ لَمْ اجْتَرِحْ وَ لَمْ اعْمَلْ سُوءاً، وَ ما عَسَی الْجُحُودُ وَ لَوْ

و نه می توانم بگویم که گناه نکرده ام و کجا می تواند انکار- فرضاً که

جَحَدْتُ یا مَوْلایَ یَنْفَعُنی کَیْفَ وَ انّی ذلِکَ، وَ جَوارِحی کُلُّها شاهِدَهٌ

انکار کنم ای مولای من- سودم بخشد! چگونه؟ و کجا؟ با این که تمام اعضای من گواهند

عَلَیَّ بِما قَدْ عَمِلْتُ، وَعَلِمْتُ ۱۱۹۴] یَقیناً غَیْرَ ذی شَکٍّ انَّکَ سآئِلی مِنْ عَظایِمِ

بر من به آنچه انجام داده و به یقین می دانم و هیچ گونه شک و تردیدی ندارم که تو از کارهای بزرگ

الْامُورِ، وَ انَّکَ الْحَکَمُ الْعَدْلُ الَّذی لا تَجُورُ، وَ عَدْلُکَ مُهْلِکی وَ مِنْ کُلِ

از من پرسش خواهی کرد و تویی آن داور عادلی که ستم نکند و همان عدالتت مرا هلاک کند و از تمام

عَدْلِکَ مَهْرَبی فَانْ تُعَذِّبْنی یا الهی فَبِذُنُوبی بَعْدَ حُجَّتِکَ عَلَیَّ، وَ انْ

عدالت تو می گریزم اگر عذابم کنی خدایابواسطه گناهان من است پس از آن که حجت بر من داری و اگر

تَعْفُ عَنّی فَبِحِلْمِکَ وَ جُودِکَ وَ کَرَمِکَ، لا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انّی کُنْتُ

از من درگذری پس به بردباری و بخشندگی و بزرگواری توست معبودی جز تو نیست منزهی تو و من

مِنَ الظّالِمینَ، لا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انّی کُنْتُ مِنَ الْمُسْتَغْفِرینَ، لا الهَ

از ستمکارانم معبودی جز تونیست منزهی تو و من از آمرزش خواهانم معبودی

الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انّی کُنْتُ مِنَ الْمُوَحِّدینَ، لا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انّی

جز تو نیست منزهی تو و من از یگانه پرستانم معبودی نیست جز تو منزهی تو و

کُنْتُ مِنَ الْخآئِفینَ، لا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انّی کُنْتُ مِنَ الْوَجِلینَ، لا الهَ

من از ترسناکانم معبودی جز تو نیست منزهی تو و من از هراسناکانم معبودی جز

الَّا انْتَ، سُبْحانَكَ انّی کُنْتُ مِنَ الرّاجینَ، لااِلهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انّی

تو نیست منزهی تو و من از امیدوارانم معبودی نیست جز تو منزهی تو و من

کُنْتُ مِنَ الرّاغِبینَ، لا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انّی کُنْتُ مِنَ الْمُهَلِّلینَ، لا الهَ

از مشتاقانم معبودی جز تو نیست منزهی تو و من از تهلیل (لااله الااللّه) گویانم معبودی

الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انّی کُنْتُ مِنَ السآئِلینَ، لا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انّی

جز تو نیست منزهی تو و من از خواهندگانم معبودی جز تو نیست منزهی تو و من از

کُنْتُ مِنَ الْمُسَبِّحینَ، لا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انّی کُنْتُ مِنَ الْمُکَبِّرینَ،

تسبیح گویانم معبودی جز تو نیست منزهی تو و من از تکبیر (الله اکبر) گویانم

لااِلهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ رَبّی وَرَبُّ ابآئِیَ الْأَوَّلینَ.

معبودی نیست جز تو منزّهی تو پروردگار من و پروردگار پدران پیشین من.

***

اللّٰهُمَّ هذا ثَنائی عَلَیْکَ مُمَجِّداً، وَاخْلاصی لِذِکْرِکَ مُوَحِّداً، وَاقْراری

خدایا این است ستایش من بر تو در مقام تمجیدت و این است اخلاص من بذکر در مقام یکتاپرستیت و اقرار من

بالائِکَ مُعَدِّداً، وَانْ کُنْتُ مُقِرّاً انّی لَمْ احْصِها لِکَثْرَتِها وَسُبُوغِها

به نعمتهایت در مقام شماره آنها گرچه من اقرار دارم که آنها را نتوانم بشماره درآورم از بسیاری آنها و فراوانی

وَتَظاهُرِها، وَتَقادُمِها الی حادِثٍ، ما لَمْ تَزَلْ تَتَعَهَّدُنی بِهِ مَعَها مُنْذُ

و آشکاری آنها و پیشی جُستن آنها از زمان پیدایش من که همواره در آن عهد مرا بوسیله آن نعمتها یادآوری می کردی از آن ساعت که مرا آفریدی

خَلَقْتَنی وَبَرَأْتَنی مِنْ اوَّلِ الْعُمْرِ مِنَ الْإِغْنآءِ مِنَ الْفَقْرِ، وَکَشْفِ الضُّرِّ،

از همان ابتدای عمر که از نداری و فقر مرا به توانگری درآوردی و گرفتاریم برطرف کردی

وَتَسْبیبِ الْیُسْرِ، وَدَفْعِ الْعُسْرِ، وَتَفریجِ الْکَرْبِ، وَالْعافِیَهِ فِی الْبَدَنِ،

و اسباب آسایش مرا فراهم ساختی و سختی را دفع نموده و اندوه را زدودی و تنم را تندرست

وَالسَّلامَهِ فِی الدّینِ، وَلَوْ رَفَدَنی عَلی قَدْرِ ذِکْرِ نِعْمَتِکَ جَمیعُ الْعالَمینَ و

دینم را بسلامت داشتی و اگر یاریم دهند به اندازه ای که نعمتت را ذکر کنم تمام جهانیان

مِنَ الْأَوَّلینَ وَالْأخِرینَ، ما قَدَرْتُ وَلاهُمْ عَلی ذلِکَ، تَقَدَّسْتَ وَتَعالَیْتَ

از اوّلین و آخرین نه من قدرت ذکرش را دارم نه آنها منزهی تو و برتری

مِنْ رَبٍّ کَریمٍ عَظیمٍ رَحیمٍ، لا تُحْصی الآؤُکَ، وَلا یُبْلَغُ ثَنآؤُکَ، وَلا

از این که پروردگاری هستی کریم و بزرگ و مهربان که مهرورزی هایت به شماره درنیاید و ستایشت به آخر نرسد

تُكافى نَعْمآؤُکَ، صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاتْمِمْ عَلَيْنا نِعَمَکَ،

و نعمتهایت را تلافی نتوان کرد درود فرست بر محمّد و آل محمّد و کامل گردان بر ما نعمتهایت را

وَاسْعِدْنا بِطاعَتِکَ، سُبْحانَکَ لا الهَ الَّا انْتَ، اللَّهُمَّ انَّکَ تُجيبُ الْمُضْطَرَّ،

و بوسیله اطاعت خویش سعادتمندمان گردان منزهی تو معبودی جز تو نیست خدایا تویی که اجابت کنی دعای درمانده را

وَتَکْشِفُ السُّوءَ، وَتُغيثُ الْمَکْرُوبَ، وَتَشْفِى السَّقيمَ، وَتُغْنِى الْفَقيرَ،

و برطرف کنی بدی را و فریادرسی کنی از گرفتار و شفا دهی به بیمار و بی نیاز کنی فقیر را

وَتَجْبُرُ الْکَسيرَ، وَتَرْحَمُ الصَّغيرَ، وَتُعينُ الْکَبيرَ، وَلَيْسَ دُونَکَ ظَهيرٌ، وَلا

و مرمت کنی شکستگی را و رحم کنی به کودک خردسال و یاری دهی به پیر کهنسال و جز تو پشتیبانی نیست و نه

فَوْقَکَ قَديرٌ، وَانْتَ الْعَلِیُّ الْکَبيرُ، يا مُطْلِقَ الْمُکَبَّلِ الْأَسيرِ، يا رازِقَ

فوق (توانایی) تو توانایی و تویی والای بزرگ ای رهاکننده اسیر در کُند و زنجیر ای روزی دهنده

الطِّفْلِ الصَّغيرِ، يا عِصْمَةَ الْخآئِفِ الْمُسْتَجيرِ، يا مَنْ لا شَريکَ لَهُ وَلا

کودک خردسال ای پناه شخص ترسانی که پناه جوید ای که شریک و

وَزيرَ، صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاعْطِنى فى هذِهِ الْعَشِيَّةِ، افْضَلَ ما

وزیری برای او نیست درود فرست بر محمّد و آل محمّد و عطا کن به من در این شام بهترین چیزی را

اعْطَيْتَ وَانَلْتَ احَداً مِنْ عِبادِکَ، مِنْ نِعْمَةٍ تُوليها، وَ الاءٍ تُجَدِّدُها، وَبَلِيَّةٍ

که عطا کردی و دادی به یکی از بندگانت چه آن نعمتی باشد که می بخشی و یا احسانهایی که تازه کنی و بلاهایی که

تَصْرِفُها، وَکُرْبَةٍ تَکْشِفُها، وَدَعْوَةٍ تَسْمَعُها، وَحَسَنَةٍ تَتَقَبَّلُها، وَسَيِّئَةٍ

می گردانی و غم و اندوهی که برطرف کنی و دعایی که اجابت کنی و کار نیکی که بپذیری و گناهانی که

تَتَغَمَّدُها، انَّکَ لَطيفٌ بِما تَشآءُ خَبيرٌ، وَعَلى کُلِّ شَىْ ءٍ قَديرٌ، اللَّهُمَّ انَّکَ

بپوشانی که براستی تو بهر چه خواهی دقیق و آگاهی و بر هرچیز توانایی خدایا تو

اقْرَبُ مَنْ دُعِیَ، وَاسْرَعُ مَنْ اجابَ، وَاکْرَمُ مَنْ عَفی وَاوْسَعُ مَنْ اعْطی

نزدیکترین کسی هستی که خوانندت و از هر کس زودتر اجابت کنی و در گذشت از هر کس بزرگوارتری و در عطابخشی عطایت از همه وسیعتر

وَاسْمَعُ مَنْ سُئِلَ، یا رَحمنَ الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ وَرحیمَهُما، لَیْسَ کَمِثْلِکَ

و در اجابت درخواست از همه شنواتری ای بخشاینده دنیا و آخرت و مهربان آن دو براستی کسی که مانند تو

مَسْئُولٌ، وَلا سِواکَ مَاْمُولٌ، دَعَوْتُکَ فَاجَبْتَنی وَ سَئَلْتُکَ فَاعْطَیْتَنی

از او درخواست شود نیست و جز تو آرزو شده ای نیست خواندمت و تو اجابت کردی و درخواست کردم و تو عطا کردی و

وَرَغِبْتُ اِلَیْکَ فَرَحِمْتَنی وَوَثِقْتُ بِکَ فَنَجَّیْتَنی وَفَزِعْتُ اِلَیْکَ فَکَفَیْتَنی

به درگـاه تو میـل کردم و تو مرا مورد مهر خویش قرار دادی و به تو اعتمـاد کردم و تو نجاتم دادی و به درگاه تو نالیـدم و تو کفایتم کردی

اللّهُمَّ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ وَرَسُولِکَ وَنَبِیِّکَ، وَعَلی آلِهِ الطَّیِّبینَ

خدایا درود فرست بر محمّد بنده و رسول و پیامبرت و بر آل پاک

الطّاهِرینَ اجْمَعینَ، وَتَمِّمْ لَنا نَعْمآئَکَ، وَ هَنِّئْنا عَطآئَکَ، وَ اکْتُبْنا لَکَ

و پـاکیزه اش همگی و نعمتهـای خـود را بر مـا کامـل گردان و عطـایت را بر مـا گوارا کن و نـام مـا را در زمره سپاسـگزارانت بنویس

شاکِرینَ، وَ لِألآئِکَ ذاکِرینَ، امینَ امینَ رَبَّ الْعالَمینَ، اللّهُمَّ یا مَنْ مَلَکَ

و هم جزء یادکنندگان نعمتهایت آمین آمین ای پروردگار جهانیان خدایا ای که مالک آمد

فَقَدَرَ، وَ قَدَرَ فَقَهَرَ، وَ عُصِیَ فَسَتَرَ، وَ اسْتُغْفِرَ فَغَفَرَ، یا غایَهَ الطّالِبینَ

و توانا، و تواناست و قاهر و نافرمانی شد ولی پوشاند و آمرزشش خواهند و آمرزد ای کمال مطلوب جویندگان

الرّاغِبینَ، وَ مُنْتَهی امَلِ الرّاجینَ، یا مَنْ احاطَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ عِلْماً، وَوَسِعَ

مشتاق و منتهای آرزوی امیدواران ای که دانشش به هر چیز احاطه دارد

الْمُسْتَقیلینَ رَاْفَهً وَرَحْمَهً وَحِلْماً.

و رأفت و مهر و بردباریش توبه جویان را فرا گرفته.

***

اللّهُمَّ انّا نَتَوَجَّهُ اِلَیْکَ فی هذِهِ الْعَشِیَّهِ الَّتی شَرَّفْتَها وَعَظَّمْتَها، بِمُحَمَّدٍ

خدایا ما رو به درگاه تو آوریم در این شبی که آن را شرافت و بزرگی دادی بوسیله محمّد

نَبِیِّکَ وَرَسُولِکَ، وَخِیَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ، وَامینِکَ عَلی وَحْیِکَ، الْبَشیرِ

پیامبرت و فرستاده ات و برگزیده ات از آفریدگان و امین تو بر وحیت آن مژده دهنده

النَّذیرِ، السِّراجِ الْمُنیرِ، الَّذی انْعَمْتَ بِهِ عَلَی الْمُسْلِمینَ، وَجَعَلْتَهُ رَحْمَهً

و ترساننده و آن چراغ تابناک آن که بوسیله اش بر مسلمانان نعمت بخشیدی و رحمت

لِلْعالَمینَ، اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، کَما مُحَمَّدٌ اهْلٌ لِذلِکَ

عالمیان قرارش دادی خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد چنانچه محمّد نزد تو شایسته

مِنْکَ یا عَظیمُ، فَصَلِّ عَلَیْهِ وَعَلی آلِهِ الْمُنْتَجبینَ الطَّیِّبینَ الطَّاهِرینَ

آن است ای خدای بزرگ پس درود فرست بر او و بر آل برگزیده پاک و پاکیزه اش

اجْمَعینَ، وَتَغَمَّدْنا بِعَفْوِکَ عَنَّا، فَالَیْکَ عَجَّتِ الْأَصْواتُ بِصُنُوفِ اللَّغاتِ،

همگی و بپوشان ما را به گذشت خود زیرا صداها با انواع مختلف لغتهاشان (و هرکس به زبانی ناله اش) بسوی تو بلند است

فَاجْعَلْ لَنَا اللَّهُمَّ فی هذِهِ الْعَشِیَّهِ، نَصیباً مِنْ کُلِّ خَیْرٍ تَقْسِمُهُ بَیْنَ عِبادِکَ،

پس ای خدا برای ما قرار ده در این شام بهره ای از هر خیری که میان بندگانت تقسیم فرمایی

وَنُورٍ تَهْدی بِهِ، وَرَحْمَهٍ تَنْشُرُها، وَبَرَکَهٍ تُنْزِلُها، وَعافِیَهٍ تُجَلِّلُها، وَرِزْقٍ

و نوری که بدان هدایت فرمایی و رحمتی که بگستری آن را و برکتی که نازلش کنی و عافیتی که بپوشانی و روزی و رزقی که

تَبْسُطُهُ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، اللَّهُمَّ اقْلِبْنا فی هذَا الْوَقْتِ مُنْجِحینَ

پهن کنی ای مهربانترین مهربانان خدایا برگردان ما را در این هنگام پیروزمند و

مُفْلِحینَ، مَبْرُورینَ غانِمینَ، وَلاتَجْعَلْنا مِنَ الْقانِطینَ، وَلا تُخْلِنا مِنْ

رستگار و پذیرفته و بهره مند و از ناامیدان قرارمان مده و از رحمتت دست خالیمان

رَحْمَتِکَ، وَلا تَحْرِمْنا ما نُؤَمِّلُهُ مِنْ فَضْلِکَ، وَلا تَجْعَلْنا مِنْ رَحْمَتِکَ

مفرما و محروممان مکن از آنچه از فضل تو آرزومندیم و جزء محرومان رحمتت قرارمان مده

مَحْرُومینَ، وَلا لِفَضْلِ ما نُؤَمِّلُهُ مِنْ عَطآئِکَ قانِطینَ، وَلا تَرُدَّنا خائِبینَ،

و نه ناامیدمان کن از آن زیادی عطایت که آرزومندیم و ناکام بازمان مگردان و

وَلا مِنْ بابِکَ مَطْرُودینَ، یا اجْوَدَ الْأَجْوَدینَ، وَاکْرَمَ الْأَکْرَمینَ، الَیْکَ

از درگاهت مطرود و رانده مان مکن ای بخشنده ترین بخشندگان و کریمترین کریمان ما با

اقْبَلْنا مُوقِنینَ، وَ لِبَیْتِکَ الْحَرامِ امّینَ قاصِدینَ، فَاعِنَّا عَلی مَناسِکِنا،

یقین به درگاه تو روآوردیم و به آهنگ (زیارت) خانه محترم تو (کعبه بدین جا) آمدیم پس کمک ده ما را بر انجام مناسک حج

وَاکْمِلْ لَنا حَجَّنا، وَاعْفُ عَنَّا(۱) وَعافِنا، فَقَدْ مَدَدْنا الَیْکَ ایْدِیَنا، فَهِیَ بِذِلَّهِ

و حجمان را کامل گردان و از ما درگذر و تندرستمان دار زیرا که مابسوی تو دو دست (نیاز) دراز کرده ایم و آن دستها چنان است که به خواری

الْإِعْتِرافِ مَوْسُومَهٌ، اللَّهُمَّ فَاعْطِنا فی هذِهِ الْعَشِيَّهِ ما سَئَلْناکَ، وَاکْفِنا مَا

اعتراف به گناه نشاندار شده خدایا در این شام به ما عطا کن آنچه را از تو خواسته ایم و کفایت کن از ما آنچه را از تو کفایت آن را خواستیم زیرا

اسْتَکْفَيْناکَ، فَلا کافِیَ لَنا سِواکَ، وَلا رَبَّ لَنا غَيْرُکَ، نافِذٌ فینا حُکْمُکَ،

کفایت کننده ای جز تو نداریم و پروردگاری غیر از تو برای ما نیست تویی که فرمانت درباره ما نافذ و دانشت

۱- [۱۱۹۵]بلدالامین: وَاعْفُ اللَّهُمَّ عَنَّا.

مُحيطٌ بِنا عِلْمُکَ، عَدْلٌ فینا قَضآؤُکَ، اقْضِ لَنَا الْخَیْرَ، وَاجْعَلْنا مِنْ اهْلِ

به ما احاطه دارد و حکمی که درباره ما فرمایی ازروی عدالت است خدایا خیر و نیکی برای ما مقرر کن و از اهل

الْخَیْرِ، اللَّهُمَّ اوْجِبْ لَنا بِجُودِکَ عَظیمَ الْأَجْرِ، وَکَریمَ الذُّخْرِ، وَدَوامَ

خیر قرارمان ده خدایا واجب گردان برای ما از آن جودی که داری پاداشی بزرگ و ذخیره ای گرامی و آسایشی

الْیُسْرِ، وَاغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا اجْمَعینَ، وَلا تُهْلِکْنا مَعَ الْهالِکینَ، وَلا تَصْرِفْ

همیشگی و بیامرز گناهان ما را همگی و در زمره هلاک شدگان بدست هلاکتمان مسپار و

عَنَّا رَأْفَتَکَ وَرَحْمَتَکَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنا فی هذَا الْوَقْتِ

مهر و رأفتت را از ما باز مگردان ای مهربانترین مهربانان خدایا قرارمان ده در این وقت

مِمَّنْ سَئَلَکَ فَاعْطَیْتَهُ، وَشَکَرَکَ فَزِدْتَهُ، وَتابَ الَیْکَ فَقَبِلْتَهُ، وَتَنَصَّلَ الَیْکَ

از کسانی که از تو درخواست کرده و عطا فرموده ای و شکر تو را بجا آورده و نعمتت را بر آنها افزون کرده و بسویت بازگشته و پذیرفته ای

مِنْ ذُنُوبِهِ کُلِّها فَغَفَرْتَها لَهُ، یا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، اللَّهُمَّ وَ نَقِّنا(۱) وَ سَدِّدْنا،

و از گناهان بسوی تو بیرون آمده و تو همه را آمرزیده ای، ای صاحب جلالت و بزرگواری خدایا ما را پاکیزه و (در دین) محکممان گردان

وَاقْبَلْ تَضَرُّعَنا، یا خَیْرَ مَنْ سُئِلَ، وَیا ارْحَمَ مَنِ اسْتُرْحِمَ، یا مَنْ لا

و تضرع و زاریمان بپذیر ای بهترین کسی که ازاو درخواست شود و ای مهربانترین کسی که از او مِهر خواهند ای که

یَخْفی عَلَیْهِ اغْماضُ الْجُفُونِ، وَلا لَحْظُالْعُیُونِ، وَلا مَا اسْتَقَرَّ فِی

بر او پوشیده نیست بهم نهادن پلکهای چشم و نه بر هم خوردن دیدگان و نه آنچه در مکنون ضمیر مستقر گردیده

الْمَکْنُونِ، وَلا مَا انْطَوَتْ عَلَیْهِ مُضْمَراتُ الْقُلُوبِ، الا کُلُّ ذلِکَ قَدْ احْصاهُ

و نه آنچه در پرده دلها نهفته است آری تمام آنها رادانش تو شماره کرده

عِلْمُکَ، وَوَسِعَهُ حِلْمُکَ، سُبْحانَکَ وَتَعالَیْتَ عَمَّا یَقُولُ الظَّالِمُونَ عُلُوّاً

و بردباریت همه را در برگرفته است منزهی تو و برتری از آنچه ستمکاران گویند

کَبیراً، تُسَبِّحُ لَکَ السَّمواتُ السَّبْعُ وَالْأَرَضُونَ وَمَنْ فیهِنَّ، وَانْ مِنْ شَیْ ءٍ

برتری بسیاری، تنزیه کنند تو را آسمانهای هفتگانه و زمینها و هرکه در آنهاست و چیزی نیست

الَّا یُسَبِّحُ بِحَمْدِکَ، فَلَکَ الْحَمْدُ وَالْمَجْدُ وَعُلُوُّ الْجَدِّ، یا ذَاالْجَلالِ

جز آن که به ستایش تو تسبیح کند پس تو راست ستایش و بزرگواری و بلندی رتبه، ای صاحب جلالت

۱- [۱۱۹۶]بلدالامین: وَفِّقنا.

وَالْإِكْرامِ، وَالْفَضْلِ وَالْإِنْعامِ، وَالْأَيادِی الْجِسامِ، وَانْتَ الْجَوادُ

و بزرگواری و فضل و نعمت بخشی و موهبتهای بزرگ و تویی بخشنده

الْکَریمُ الرَّؤُوفُ الرَّحیمُ، اللَّهُمَّ اوْسِعْ عَلَیَّ مِنْ رِزْقِکَ الْحَلالِ، وَعافِنی

بزرگوار رؤوف و مهربان خدایا فراخ گردان بر من از روزی حلال خود و عافیتم بخش

فی بَدَنی وَ دینی وَ امِنْ خَوْفی وَ اعْتِقْ رَقَبَتی مِنَ النَّارِ، اللَّهُمَّ لا تَمْکُرْ

در تن و هم در دینم و ترسم را امان بخش و از آتش دوزخ آزادم کن خدایا مرا به مکر خود

بی وَلا تَسْتَدْرِجْنی وَلا تَخْدَعْنی وَ ادْرَءْ عَنّی شَرَّ فَسَقَهِ الْجِنِ

دچار مساز و در غفلت تدریجی بسوی نابودی مبر و فریبم مده و شرّ تبهکاران جن و

وَالْإِنْسِ* آنگاه سر خود را به سوی آسمان بلند کرد و در حالی که از دیده های مبارکش اشک فراوان انس را از من دور کن**

سرازیربود، با صدای بلند گفت: یا اسْمَعَ السَّامِعینَ، یا ابْصَرَ النَّاظِرینَ، وَیا اسْرَعَ

************* ای شنواترین شنوندگان ای بیناترین بینایان و ای سریعترین

الْحاسِبینَ، وَیا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ السَّادَهِ

حساب رسان و ای مهربانترین مهربانان درود فرست بر محمّد و آل محمّد آن آقایان

الْمَیامینِ، وَاسْئَلُکَ اللَّهُمَّ حاجَتِیَ الَّتی انْ اعْطَیْتَنیها لَمْ یَضُرَّنی ما

فرخنده و از تو ای خدا درخواست کنم حاجتم را که اگر آن را به من عطا کنی دیگر هر چه را از من

مَنَعْتَنی وَانْ مَنَعْتَنیها لَمْ یَنْفَعْنی ما اعْطَیْتَنی اسْئَلُکَ فَکاکَ رَقَبَتی مِنَ

دریغ کنی زیانم نزند و اگر آنرا از من دریغ داری دیگر سودم ندهد هر چه به من عطا کنی و آن این است که از تو خواهم مرا از

النَّارِ، لااِلهَ الَّا انْتَ، وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ، لَکَ الْمُلْکُ وَ لَکَ الْحَمْدُ، وَ انْتَ

آتش دوزخ آزاد گردانی معبودی جز تو نیست یگانه ای که شریک نداری از توست فرمانروایی و از توست ستایش و تویی

که

عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، یا رَبِّ یا رَبِّ.

بر هر چیز توانایی ای پروردگار ای پروردگار.

جمله یـا ربّ را به طور مکرّر می گفت و کسـانی که اطراف آن حضـرت بودنـد، به دعای ایشان گوش می دادنـد و تنها آمین می گفتنـد و همراه آن حضـرت صـداهایشان به گریه بلند بود؛ تا آنگاه که آفتاب غروب کرد و همگی به سوی «مشـعرالحرام» حرکت کردند.

***

ص :۸۷۷

مرحوم «سیّد بن طاووس» در «اقبال»، پس از جمله «یا ربّ، یا ربّ، یا ربّ»، فراز دیگری را نیز آورده است که چنین است:(۱)
الهی اَنَا الْفَقیرُ فی غِنایَ، فَکَیْفَ لا اکُونُ فَقیراً فی فَقْری الهی انَا

خدا من چنانم که در حال توانگری هم فقیرم پس چگونه فقیر نباشم در حال تهیدستیم خدایا من

الْجاهِلُ فی عِلْمی فَکَیْفَ لا اکُونُ جَهُولًا فی جَهْلی الهی انَّ اخْتِلافَ

نادانم در عین دانشمندی پس چگونه نادان نباشم در عین نادانی خدایا براستی اختلاف

تَدْبیرِکَ وَسُرْعَهَ طَوآءِ مَقادیرِکَ، مَنَعا عِبادَکَ الْعارِفینَ بِکَ عَنِ السُّکُونِ

تدبیر تو و سرعت تحول و پیچیدن در تقدیرات تو جلوگیری کنند از بندگان عارف تو که به

الی عَطآءٍ، وَالْیَأْسِ مِنْکَ فی بَلآءٍ، الهی مِنّی ما یَلیقُ بِلُؤْمی وَمِنْکَ ما

عطایت دل آرام و مطمئن باشند و در بلای تو مأیوس و ناامید شوند خدایا از من همان سرزند که شایسته پستی من است و از تو انتظار رود آنچه

یَلیقُ بِکَرَمِکَ، الهی وَصَفْتَ نَفْسَکَ بِاللُّطْفِ وَالرَّأْفَهِ لی قَبْلَ وُجُودِ

شایسته بزرگواری توست خدایا توخود را به لطف و مهر به من توصیف فرمودی پیش از آن که

ضَعْفی افَتَمْنَعُنی مِنْهُما بَعْدَ وُجُودِ ضَعْفی الهی انْ ظَهَرَتِ الْمَحاسِنُ

ناتوان باشم آیا پس از ناتوانیم لطف و مهرت را از من دریغ می داری خدایا اگر کارهای نیک

مِنّی فَبِفَضْلِکَ، وَلَکَ الْمِنَّهُ عَلَیَّ، وَانْ ظَهَرَتِ الْمَساوی مِنّی فَبِعَدْلِکَ،

از من سرزند به فضل تو بستگی دارد و تو را منّتی است بر من و اگر کارهای بد از من روی دهد آن هم بستگی به عدل تو دارد

وَلَکَ الْحُجَّهُ عَلَیَّ، الهی کَیْفَ تَکِلُنی وَقَدْ تَکَفَّلْتَ لی وَکَیْفَ اضامُ وَانْتَ

و تو را بر من حجت است خدایا چگونه مرا وا می گذاری در صورتی که کفایتم کردی و چگونه مورد ستم واقع گردم با این که تو

النّاصِرُ لی امْ کَیْفَ اخیبُ وَانْتَ الْحَفِیُّ بی ها اَنَا اَتَوَسَّلُ اِلَیْکَ بِفَقْری

یـاور منی یا چگونه ناامیـد گردم در صورتی که تو نسـبت به من مهربانی هم اکنون به درگاه تو توسل جویم بوسـیله آن نیازی که به درگاهت دارم

الَیْکَ، وَکَیْفَ اتَوَسَّلُ الَیْکَ بِما هُوَ مَحالٌ انْ یَصِلَ الَیْکَ، امْ کَیْفَ اشْکُو

و چگونه توسل جویم بوسیله فقری که محال است پیرامون تو راه یابد یا چگونه از حال خویش به درگاهت شکوه کنم

الَیْکَ حالی وَهُوَ لا یَخْفی عَلَیْکَ، امْ کَیْفَ اتَرْجِمُ بِمَقالی وَهُوَ مِنَکَ بَرَزٌ

با این که حال من بر تو پنهان نیست یا چگونه با زبان (قال) ترجمه حال خود کنم در صورتی که آنهم از پیش تو بُرُوز کرده

۱- [۱۱۹۷]گرچه بعضـی از علمـا در معتبر بودن این اضافه تردیـد کرده انـد، ولی انصاف این است که این زیادتی نیز مضامین مهمّی دارد و در حال و هوای همان دعای عرفه است و چیزی که نشان دهد از اضافات گروه های منحرف است در آن نیافتیم.

الَیْکَ، امْ کَیْفَ تُخَیِّبُ امالی وَهِیَ قَدْ وَفَدَتْ الَیْکَ، امْ کَیْفَ لا تُحْسِنُ

به نزد خودت یا چگونه آرزوهایم به نومیدی گراید با این که به آستان تو وارد شده یا چگونه احوالم را نیکو نکنی

احْوالی وَبِکَ قامَتْ، الهی ما الْطَفَکَ بی مَعَ عَظیمِ جَهْلی وَما ارْحَمَکَ بی

با این که احوال من به تو قائم است خدایا چه اندازه به من لطف داری با این نادانی عظیم من و چقدر به من مهر داری با

مَعَ قَبیحِ فِعْلی الهی ما اقْرَبَکَ مِنّی وَابْعَدَنی عَنْکَ، وَما ارْافَکَ بی فَمَا

این کردار زشت من خدایا چقدر تو به من نزدیکی و در مقابل چقدر من از تو دورم و با این همه که تو نسبت به من مهربانی پس آن چیست

الَّذی یَحْجُبُنی عَنْکَ، الهی عَلِمْتُ بِاخْتِلافِ الْآثارِ وَتَنقُّلاتِ الْأَطْوارِ،

که مرا از تو محجوب دارد خدایا آن طوری که من از روی اختلاف آثار و تغییر و تحول اطوار بدست آورده ام

انَّ مُرادَکَ مِنّی انْ تَتَعَرَّفَ الَیَّ فی کُلِّ شَیْ ءٍ، حَتّی لا اجْهَلَکَ فی شَیْ ءٍ،

مقصود تو از من آن است که خود را در هرچیزی (جداگانه) به من بشناسانی تا من در هیچ چیزی نسبت به تو جاهل نباشم

الهی کُلَّما اخْرَسَنی لُؤْمی انْطَقَنی کَرَمُکَ، وَکُلَّما ایَسَتْنی اوْصافی

خدایا هر اندازه پستی من زبانم را لال می کند کرم تو آن را گویا می کند و هراندازه اوصاف من مرا مأیوس می کند

اطْمَعَتْنی مِنَنُکَ، الهی مَنْ کانَتْ مَحاسِنُهُ مَساوِیَ، فَکَیْفَ لا تَکُونُ

نعمتهای تو به طمعم اندازد خدایا آن کس که کارهای خوبش کار بد باشد پس چگونه کار

مَساویهِ مَساوِیَ، وَمَنْ کانَتْ حَقایِقُهُ دَعاوِیَ، فَکَیْفَ لاتَکُونُ دَعاویهِ

بدش بد نباشد و آن کس که حقیقت گویی هایش ادعایی بیش نباشد پس چگونه ادعاهایش

دَعاوِیَ، الهی حُکْمُکَ النّافِذُ وَمَشِیَّتُکَ الْقاهِرَهُ لَمْ یَتْرُکا لِذی مَقالٍ

ادعا نباشد خدایا فرمان نافذت و مشیت قاهرت برای هیچ گوینده ای فرصت گفتار

مَقالًا، وَلا لِذی حالٍ حالًا، الهی کَمْ مِنْ طاعَهٍ بَنَیْتُها، وَحالَهٍ شَیَّدْتُها،

نگذارد و برای هیچ صاحب حالی حال به جای ننهد خدایا چه بسیار طاعتی که پایه گذاری کردم و چه بسیار حالتی که بنیادش کردم

هَدَمَ اعْتِمادی عَلَیْها عَدْلُکَ، بَلْ اقالَنی مِنْها فَضْلُکَ، الهی انَّکَ تَعْلَمُ انّی

ولی (یاد) عدل تو اعتمادی را که بر آنها داشتم یکسره فرو ریخت بلکه فضل تو نیز اعتمادم را بهم زد خدایا تو می دانی

وَانْ لَمْ تَدُمِ الطّاعَهُ مِنّی فِعْلًا جَزْماً، فَقَدْ دامَتْ مَحَبَّهً وَعَزْماً، الهی کَیْفَ

که اگر چه طاعت تو در من بصورت کاری مثبت ادامه ندارد ولی دوستی و تصمیم بر انجام آن در من ادامه دارد خدایا چگونه

اعْزِمُ وَانْتَ الْقاهِرُ، وَکَیْفَ لا اعْزِمُ وَانْتَ الْأمِرُ، الهی تَرَدُّدی فِی الْأثارِ

تصمیم گیرم در صورتی که تحت قهر توام و چگونه تصمیم نگیرم با این که تو دستورم دهی خدایا تفکر (یا گردش) من در آثار تو

ص :۸۷۹

يُوجِبُ بُعْدَ الْمَزارِ، فَاجْمَعْنى عَلَيْكَ بِخِدْمَةٍ تُوصِلُنى الَيْكَ، كَيْفَ

راه مرا به دیدارت دور سازد پس کردار مرا با خودت بوسیله خدمتی که مرا به تو برساند چگونه

يُسْتَدَلُّ عَلَيْكَ بِما هُوَ فى وُجُودِهِ مُفْتَقِرٌ الَيْكَ، ايَكُونُ لِغَيْرِكَ مِنَ الظُّهُورِ

استدلال شود بر وجود تو به چیزی که خود آن موجود در هستیش نیازمند به توست و آیا اساساً برای ما سوای تو ظهوری

ما لَيْسَ لَكَ، حَتّى يَكُونَ هُوَ الْمُظْهِرَ لَكَ، مَتى غِبْتَ حَتّى تَحْتاجَ الى

هست که در تو نباشد تا آن وسیله ظهور تو گردد تو کِی پنهان شده ای تا محتاج بدلیلی باشیم

دَليلٍ يَدُلُّ عَلَيْكَ، وَمَتى بَعُدْتَ حَتّى تَكُونَ الْأثارُ هِيَ الَّتى تُوصِلُ

که به تو راهنمایی کند و چه وقت دور مانده ای تاآثار تو ما را به تو واصل گرداند

الَيْكَ، عَمِيَتْ عَيْنٌ لاتَراكَ عَلَيْها رَقيباً، وَخَسِرَتْ صَفْقَةُ عَبْدٍ لَمْ تَجْعَلْ لَهُ

کور باد آن چشمی که تو را نبیند که مراقب او هستی و زیان کار باد سودای آن بنده که از

مِنْ حُبِّكَ نَصيباً، الهى امَرْتَ بِالرُّجُوعِ الَى الْأثارِ، فَارْجِعْنى الَيْكَ

محبّت خویش به او بهره ای ندادی خدایا فرمان دادی که به آثار تو رجوع کنم پس بازم گردان بسوی خود (پس از مراجعه به آثار)

بِكِسْوَةِ الْأَنْوارِ، وَهِدايَةِ الْإِسْتِبْصارِ، حَتّى ارْجِعَ الَيْكَ مِنْها، كَما دَخَلْتُ

به پوششی از انوار و راهنمایی و از بینش جویی تا بازگردم بسویت پس از دیدن آثار هم چنانکه آمدم

الَيْكَ مِنْها مَصُونَ السِّرِّ عَنِ النَّظَرِ الَيْها، وَمَرْفُوعَ الْهِمَّةِ عَنِ الْإعْتِمادِ

بسویت از آنها که نهادم از نظر به آنها مصون مانده و همتم را از اعتماد بدانها برداشته باشم

عَلَيْها، انَّكَ عَلى كُلِّ شَيٍ قَديرٌ، الهى هذا ذُلّى ظاهِرٌ بَيْنَ يَدَيْكَ، وَهذا

که براستی تو بر هر چیز توانایی خدایا این خواری من است که پیش رویت عیان و آشکار است و این

حالى لا يَخْفى عَلَيْكَ، مِنْكَ اطْلُبُ الْوُصُولَ الَيْكَ، وَبِكَ اسْتَدِلُّ عَلَيْكَ،

حال (تباه) من است که بر تو پوشیده نیست از تو خواهم که مرا به خود برسانی و بوسیله ذات تو بر تو دلیل می جویم

فَاهْدِنی بِنُورِکَ الَیْکَ، وَاقِمْنی بِصِدْقِ الْعُبُودِیَّهِ بَیْنَ یَدَیْکَ، الهی عَلِّمْنی

پس به نور خود مرا بر ذاتت راهنمایی فرما و به یادآر مرا با بندگی صادقانه در پیش رویت خدایا بیاموز به

مِنْ عِلْمِکَ الْمَخْزُونِ، وَصُنّی بِسِتْرِکَ الْمَصُونِ، الهی حَقِّقْنی بِحَقائِقِ

من از دانش مخزونت و محفوظم دار به پرده مصونت خدایا مرا به حقائق

اهْلِ الْقُرْبِ، وَاسْلُکْ بی مَسْلَکَ اهْلِ الْجَذْبِ، الهی اغْنِنی بِتَدْبیرِکَ لی

نزدیکان درگاهت بیارای و به راه اهل جذبه و شوقت ببر خدایا بی نیاز کن مرا به تدبیر خودت

عَنْ تَدْبیری وَبِاخْتِیارِکَ ١١٩٨] عَنِ اخْتِیاری وَاوْقِفْنی عَلی مَراکِزِ

درباره ام از تدبیر خودم و به اختیار خودت از اختیار خودم و بر جاهای بیچارگی و درماندگیم مرا واقف گردان

اضْطِراری الهی اخْرِجْنی مِنْ ذُلِّ نَفْسی وَطَهِّرْنی مِنْ شَکّی

خدایا مرا از خواری نفسم نجات ده و پاکم کن از شک

وَشِرْکی قَبْلَ حُلُولِ رَمْسی بِکَ انْتَصِرُ فَانْصُرْنی وَعَلَیْکَ اتَوَکَّلُ فَلا

و شرک خودم پیش از آن که داخل گورم گردم به تو یاری جویم پس تو هم یاریم کن و بر تو توکل کنم پس

تَکِلْنی وَاِیّاکَ اسْئَلُ فَلا تُخَیِّبْنی وَفی فَضْلِکَ ارْغَبُ فَلا تَحْرِمْنی

مرا وامگذار و از تو درخواست کنم پس ناامیدم مگردان و در فضل تو رغبت کرده ام پس محرومم مفرما

وَبِجَنابِکَ انْتَسِبُ فَلا تُبْعِدْنی وَبِبابِکَ اقِفُ فَلا تَطْرُدْنی الهی تَقَدَّسَ

و به حضرت تو خود را بسته ام پس دورم مکن و به درگاه تو ایستاده ام پس طردم مکن خدایا مبرّاست

رِضاکَ انْ یَکُونَ لَهُ عِلَّةٌ مِنْکَ، فَکَیْفَ یَکُونُ لَهُ عِلَّةٌ مِنّی الهی انْتَ الْغَنِیُ

خشنودی تو از این که علت و سببی از جانب تو داشته باشد پس چگونه ممکن است من سبب آن گردم خدایا تو به

بِذاتِکَ انْ یَصِلَ الَیْکَ النَّفْعُ مِنْکَ، فَکَیْفَ لا تَکُونُ غَنِیّاً عَنّی الهی

ذات خود بی نیازی از این که سودی از جانب خودت به تو برسد پس چگونه از من بی نیاز نباشی خدایا

انَّ الْقَضآءَ وَالْقَدَرَ یُمَنّینی وَانَّ الْهَوی بِوَثائِقِ الشَّهْوَهِ اسَرَنی فَکُنْ انْتَ

براستی قضا و قدر مرا آرزومند می کنند و از آن سو هوای نفس مرا به بندهای شهوت اسیر کرده پس تو

النَّصیرَ لی حَتّی تَنْصُرَنی وَتُبَصِّرَنی وَاغْنِنی بِفَضْلِکَ حَتّی اسْتَغْنِیَ بِکَ

یاور من باش تا پیروزم کنی و بینایم کنی و بوسیله فضل خویش بی نیازم گردانی تا بوسیله تو

عَنْ طَلَبی انْتَ الَّذی اشْرَقْتَ الْأَنْوارَ فی قُلُوبِ اوْلِیآئِکَ، حَتّی عَرَفُوکَ

از طلب کردن بی نیاز شوم تویی که تاباندی انوار (معرفت) را در دل اولیایت تا این که تو را شناختند

وَوَحَّدُوكَ، وَانْتَ الَّذى ازَلْتَ الْأَغْيارَ عَنْ قُلُوبِ احِبّائِكَ، حَتّى لَمْ

و يگانه ات دانستند و تويى كه اغيار و بيگانگان را از دل دوستانت براندى تا اين كه كسى را جز

يُحِبُّوا سِواكَ، وَلَمْ يَلْجَئُوا الى غَيْرِكَ، انْتَ الْمُوْنِسُ لَهُمْ حَيْثُ اوْحَشَتْهُمُ

تو دوست نداشته و به غير تو پناهنده و ملتجى نشوند و تويى مونس ايشان در آن جا كه

الْعَوالِمُ، وَانْتَ الَّذی هَدَیْتَهُمْ حَیْثُ اسْتَبانَتْ لَهُمُ الْمَعالِمُ، ماذا وَجَدَ مَنْ

عوالم وجود آنها را به وحشت انـدازد و تویی که راهنماییشان کنی آنگاه که نشانه ها برایشان آشکار گردد چه دارد آن کس که تو را

فَقَدَکَ، وَمَا الَّذی فَقَدَ مَنْ وَجَدَکَ، لَقَدْ خابَ مَنْ رَضِیَ دُونَکَ بَدَلًا، وَلَقَدْ

گم کرده؟ و چه نـدارد آن کس که تو را یـافته است براستی محروم است آن کس که بجـای تو بـدیگری راضـی شود و بطور حتم

خَسِرَ مَنْ بَغی عَنْکَ مُتَحَوِّلًا، کَیْفَ یُرْجی سِواکَ وَانْتَ ما قَطَعْتَ

زیانکار است کسی که از تو به دیگری روی کند چسان می شود بغیر تو امیدوار بود در صورتی که تو

الْإِحْسانَ، وَکَیْفَ یُطْلَبُ مِنْ غَیْرِکَ وَانْتَ ما بَدَّلْتَ عادَةَ الْإِمْتِنانِ، یا مَنْ

احسانت را قطع نکردی و چگونه از غیر تو می توان طلب کرد با این که تو تغییر نداده ای شیوه عطا بخشیت را ای خدایی که

اذاقَ احِبَّآئَهُ حَلاوَةَ الْمُؤانَسَهِ، فَقامُوا بَیْنَ یَدَیْهِ مُتَمَلِّقینَ، وَیا مَنْ الْبَسَ

به دوستانت شیرینی همدمی خود را چشاندی و آنها در برابرت به چاپلوسی برخاستند و ای خدایی که پوشاندی

اوْلِیائَهُ مَلابِسَ هَیْبَتِهِ، فَقامُوا بَیْنَ یَدَیْهِ مُسْتَغْفِرینَ، انْتَ الذَّاکِرُ قَبْلَ

بر اولیای خودت خلعتهای هیبت خود را پس آنها در برابرت به آمرزش خواهی بپاخواستند تویی که یاد کنی پیش از آن که

الذَّاکِرینَ، وَانْتَ الْبادی بِالْإِحْسانِ قَبْلَ تَوَجُّهِ الْعابِدینَ، وَانْتَ الْجَوادُ

یاد کنندگان یادت کنند و تویی آغازنده به احسان قبل از آن که پرستش کنندگان بسویت توجه کنند و توئی بخشنده

بِالْعَطآءِ قَبْلَ طَلَبِ الطَّالِبینَ، وَانْتَ الْوَهَّابُ ثُمَّ لِما وَهَبْتَ لَنا مِنَ

عطا پیش از آن که خواهندگان از تو خواهند و توئی پربخشش و سپس همان را که به ما بخشیده ای از ما

الْمُسْتَقْرِضینَ، الهی اطْلُبْنی بِرَحْمَتِکَ حَتّی اصِلَ الَیْکَ، وَاجْذِبْنی بِمَنِّکَ

به قرض می خواهی خدایا مرا بوسیله رحمتت بطلب تا من به نعمت وصالت نائل گردم و بوسیله نعمتت مرا جذب کن تا

حَتّی اقْبِلَ عَلَیْکَ، الهی انَّ رَجآئی لا یَنْقَطِعُ عَنْکَ وَانْ عَصَیْتُکَ، کَما انَ

به تو رو کنم خدایا براستی امید من از تو قطع نگردد و اگرچه نافرمانیت کنم چنانکه

خَوْفی لا یُزایِلُنی وَانْ اطَعْتُکَ، فَقَدْ دَفَعَتْنِی الْعَوالِمُ الَیْکَ، وَقَدْ اوْقَعَنی

ترسم و از تو زائل نشود و گرچه فرمانت برم همانا جهانیان مرا بسوی تو رانده اند و

عِلْمی بِکَرَمِکَ عَلَیْکَ، الهی کَیْفَ اخیبُ وَانْتَ امَلی امْ کَیْفَ اهانُ

آن علمی که به کرم تو دارم مرا به درگاه تو آورده خدایا چگونه نومید شوم و تو آرزوی منی و چگونه پست و خوار شوم

وَعَلَیْکَ مُتَّکَلی الهی کَیْفَ اسْتَعِزُّ وَفِی الذِّلَّهِ ارْکَزْتَنی امْ کَیْفَ لا

با این که اعتمادم بر توست خدایا چگونه عزت جویم با این که در خواری جایم دادی و چگونه عزت نجویم با این که

ص :۸۸۲

اسْتَعِزُّ وَالَيْکَ نَسَبْتَنی الهی کَیْفَ لا افْتَقِرُ وَانْتَ الَّذی فِی الْفُقَرآءِ

به خود مُنْتَسِبَم کردی خدایا چگونه نیازمند نباشم با این که تو در نیازمندانم

اقَمْتَنی امْ کَیْفَ افْتَقِرُ وَانْتَ الَّذی بِجُودِکَ اغْنَیْتَنی وَانْتَ الَّذی لا الهَ

جای دادی یا چگونه نیازمند باشم و تویی که به جود و بخششت بی نیازم کردی و تویی که معبودی

غَیْرُکَ، تَعَرَّفْتَ لِکُلِّ شَیْ ءٍ، فَما جَهِلَکَ شَیْ ءٌ، وَانْتَ الَّذی تَعَرَّفْتَ الَیَّ فی

جز تو نیست شناساندی خود را به هر چیزو هیچ چیزی نیست که تو را نشناسد و تویی که شناساندی خود را به من در

کُلِّ شَیْ ءٍ، فَرَایْتُکَ ظاهِراً فی کُلِّ شَیْ ءٍ، وَانْتَ الظَّاهِرُ لِکُلِّ شَیْ ءٍ، یا مَنِ

هر چیز و من تو را آشکار در هر چیز دیدم و تویی آشکار بر هر چیز ای که

اسْتَوی بِرَحْمانِیَّتِهِ، فَصارَ الْعَرْشُ غَیْباً فی ذاتِهِ، مَحَقْتَ الْآثارَ بِالْآثارِ،

بوسیله مقام رحمانیت خود (بر همه چیز) احاطه کردی و عرش در ذاتش پنهان شد تویی که آثار را به آثار نابود کردی

وَمَحَوْتَ الْأَغْیارَ بِمُحیطاتِ افْلاکِ الْأَنْوارِ، یا مَنِ احْتَجَبَ فی

و اغیار را به احاطه کننده های افلاک انوار محو کردی ای که در سراپرده های عرشش

سُرادِقاتِ عَرْشِهِ عَنْ انْ تُدْرِکَهُ الْأَبْصارُ، یا مَنْ تَجَلّی بِکَمالِ بَهآئِهِ

محتجب شد از این که دیده ها او را درک کنند ای که تجلی کردی به کمال زیبایی و نورانیت

فَتَحَقَّقَتْ عَظَمَتُهُ الْإِسْتِوآءَ، کَیْفَ تَخْفی وَانْتَ الظَّاهِرُ، امْ کَیْفَ تَغیبُ

و پابرجا شد عظمتش از استواری چگونه پنهان شوی با این که تو آشکاری یا چگونه غایب شوی که

وَانْتَ الرَّقیبُ الْحاضِرُ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، وَالْحَمْدُ للَّهِ وَحْدَهُ.(۱)

تو نگهبان و حاضری براستی تو بر هر چیز توانایی و ستایش مخصوص خداست تنها.

***

۶- در پایان روز عرفه این دعا را بخوان:

يا رَبِّ إنَّ ذُنُوبی لا تَضُرُّکَ، وَانَّ مَغْفِرَتَکَ لی لا تَنْقُصُکَ، فَاعْطِنی ما لا

پروردگارا همانا گناهان من زیانی به تو نزند و محققاً آمرزش تو از من نقصانی به تو نرساند پس عطا کن به من آنچه را

یَنْقُصُکَ، وَاغْفِرْ لی ما لایَضُرُّکَ.(۲)

نقصانت نرساند و بیامرز برایم آنچه را زیانت نزند.

۱- [۱۱۹۹]اقبال، صفحه ۳۴۸.

۲- [۱۲۰۰]همان مدرک، صفحه ۴۲۰.

همچنین بخوان:

اللّهُمَّ لا تَحْرِمْنی خَیْرَ ما عِنْدَکَ لِشَرِّ ما عِنْدی فَانْ انْتَ لَمْ تَرْحَمْنی

خدایا محرومم مکن از آن خیری که نزد توست بخاطر آن شری که در پیش من است پس اگر تو به

بِتَعَبی وَنَصَبی فَلا تَحْرِمْنی اجْرَ الْمُصابِ عَلی مُصیبَتِهِ.(۱)

رنج و خستگیم رحم نمی کنی پس محرومم مدار از پاداش مصیبت دیده ای بر مصیبتش.

۷- به هنگام غروب روز عرفه، دعای عشرات را بخوان که در بخش دعاهای معروف (صفحه ۱۰۸) گذشت. این دعا که خواندنش در هر صبح و شام مستحب است، آن را در پایان روز عرفه نیز بخوان.

مرحوم «سیّد بن طاووس» در اعمال روز عرفه، این دعا را ذکر کرده است.(۲)

***

شب دهم: اعمال این شب عبارت است از:

۱- احیای شب دهم ذی الحجّه که از شب های بابرکت و ارزشمندی است. نقل شده است که حضرت امیر مؤمنان علی علیه السلام این شب را احیا می داشت.(۳) ۲- غسل کردن در این شب مستحب است.(۴) ۳- در این شب زیارت امام حسین علیه السلام مستحب است، و در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است که هر کس در چنین شبی امام حسین علیه السلام را زیارت کند، گناهانش آمرزیده می شود.(۵) ۴- در این شب این دعا را بخواند:

یا دائِمَ الْفَضْلِ عَلَی الْبَرِیَّهِ، یا باسِطَ الْیَدَیْنِ بِالْعَطِیَّهِ، یا صاحِبَ

ای کسی که فضل و بخشش بر خلق دائمی است و ای آن که دو دست احسانت به عطابخشی باز است ای صاحب

الْمَواهِبِ السَّنِیَّهِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ خَیْرِ الْوَری سَجِیَّهً، وَ اغْفِرْ لَنا

بخششهای ارجمند درود فرست بر محمّد و آلش که بهترین مردمند در سرشت و نهاد، و بیامرز ما را

یا ذَاالْعُلی فی هذِهِ الْعَشِیَّهِ.(۶)

ای خدای بلند مرتبه در این شب.

۱- [۱۲۰۱]اقبال، صفحه ۴۲۰.

۲- [۱۲۰۲]همان مدرک، صفحه ۴۱۷.

۳- [۱۲۰۳]همان مدرک، صفحه ۴۲۱.

۴- [۱۲۰۴]زادالمعاد، صفحه ۳۱۹.

۵- [۱۲۰۵]اقبال، صفحه ۴۲۱.

۶- [۱۲۰۶]مصباح کفعمی، صفحه ۶۴۷.

روز دهم (روز عید قربان):

روز عیـد قربان از اعیاد مهمّ اسـلامی است. این روز یادآور اخلاص و بنـدگی حضـرت ابراهیم علیه السـلام در برابر پروردگار خویش است، آن جا که فرمان حق برای ذبح اسـماعیل صادر شد، و ابراهیم آن بنده فرمانبردار خداوند آماده اجرای این فرمان شد و اسـماعیل را به قربانگاه برد و کارد بر حلقومش نهاد، ولی ندایی رسـید که ای ابراهیم از عهده این آزمون الهی برآمدی! دست نگهدار که فرمانبرداری خویش را به درستی اثبات کرده ای.

جبرئیل همراه با «قوچی» فرود آمـد و ابراهیم آن را قربانی کرد، و سـنّت قربانی در منا از آن روز برقرار شد، این روز، روز عید و خوشـحالی و سـرور است. زیرا علاوه بر این که بنده ای مخلص از آزمونی دشوار، سربلند بیرون آمد و بندگی خویش را در پیشـگاه خـدای بزرگ ثابت کرد، گروه عظیمی از بنـدگان مخلص خـدا به او تأسّـی جسـته، به زیارت خانه خـدا می شـتابند و مراسم منا و از جمله، قربانی را انجام می دهند.

اعمال روز عید قربان:

برای عید قربان اعمالی چند نقل شده است:

۱- غسل کردن است که به گفته مرحوم «علّامه مجلسـی»، غسل در آن روز سنّت مؤکّد است تا آن جا که بعضی از علما آن را واجب دانسته اند.(۱) ۲- نماز عیـد قربان است و نحوه انجام آن، به همان کیفیّتی است که در نماز عیـد فطر گفته شـد، و نماز عید قربان در زمان غیبت امام علیه السـلام مطابق مشـهور فقهای عظام، سنّت مؤکّد است.(۲) (خواه به صورت جماعت خوانده شود یا فرادی .

۳- مسـتحب است دعاهـایی را که پیش از نمـاز عیـد و قبـل از آن وارد شـده است بخوانـد. به فرموده مرحوم «علّامه مجلسـی»، بهترین دعاها، دعای چهل و هشتم «صحیفه کامله سجّادیه» است که اوّلش این است:

أللَّهُمَّ هذا یَومٌ مُبارَک

و اگر دعای چهل و شـشم را نیز بخوانـد بهتر است.(۳) ۴- خوانـدن دعای ندبه در این روز و سایر اعیاد مسـتحبّ است.(۴) ۵- قربـانی کردن در این روز برای همه مسـتحبّ مؤکّـد است و بسـیار سـفارش شـده است، تـا آن جـا که برخی از علمـا آن را بر کسانی که توانایی دارند واجب دانسته اند و مستحب است بعد از نماز عید، کمی از گوشت آن بخورد.(۵)

۱- [۱۲۰۷]زادالمعاد، صفحه ۳۱۹.

۲- [۱۲۰۸]همان مدرک.

۳- [۱۲۰۹]همان مدرک.

۴- [۱۲۱۰]همان مدرک، صفحه ۳۲۰.

۵- [۱۲۱۱]همان مدرك.

و نیز مستحبّ است هنگام قربانی این دعا را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است بخواند:

وَجَّهْتُ وَجْهِیَ لِلَّذی فَطَرَ السَّمواتِ وَ الْأَرْضَ، حَنیفاً مُسْلِماً وَ ما أَنَا

من روی خود را به سوی کسی کردم که آسمان ها و زمین را آفریده؛ من در ایمان خود خالصم و

مِنَ الْمُشْرِکینَ، إنَّ صَلاتی وَ نُسُکی وَ مَحْیایَ وَ مَماتی لِلَّهِ رَبِ

از مشرکان نیستم. نماز و قربانی و زندگی و مرگم برای خداوندی است که پروردگار

الْعالَمینَ، لا شَریکَ لَهُ، وَ بِذلِکَ أُمِرْتُ وَ أَنَا مِنَ الْمُسْلِمینَ. اللَّهُمَّ مِنْکَ

جهانیان است. شریکی برای او نیست. من به این برنامه مأمور شدم و از مسلمانانم. خدایا از تو و

وَلَکَ، بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ اکْبَرُ. اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنّی.(۱)

برای توست. به نام خدا و خداوند بزرگتر است. خدایا از من قبول فرما.

(البتّه اگر به نیّت چند نفر قربانیِ مستحب انجام شود، بگوید:

اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنّا)

بسیار مناسب است افراد توانگر، در این روز قربانی نمایند و اکثر آن را به فقرا و نیازمندان انفاق کنند و به همسایگان و آشنایان نیز بدهند.

در روایتی است که امام صادق علیه السلام فرمود: امام علی بن الحسین و امام باقر علیهم السلام گوشت قربانی را سه قسمت می کردند؛ یک قسمت آن را به همسایگان می دادند و یک قسمت آن را به نیازمندان و قسمت سوم را برای اهل خانه نگه می داشتند.(۲) ۶- تکبیرات مشهور زیر را بگوید؛ برای کسانی که در این ایّام توفیق حضور در مراسم حج و صحرای «منی را دارند، بعد از پانزده نماز این تکبیرها را می خوانند؛ از نماز ظهر روز عید، شروع کرده تا نماز صبح روز سیزدهم؛ ولی کسانی که در آن جا نیستند، بعد از ده نماز آنها را می خوانند، از نماز ظهر روز عید آغاز نموده، تا نماز صبح روز دوازدهم، و آن تکبیرها مطابق روایت کتاب شریف «کافی» چنین است:

اللَّهُ اکْبَرُ، اللَّهُ اکْبَرُ، لا الهَ الَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ اکْبَرُ، اللَّهُ اکْبَرُ، و للَّهِ الْحَمْدُ، اللَّهُ اکْبَرُ عَلی خدا بزرگتر از توصیف است معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر است و ستایش خاص خداست خدا بزرگتر است بر آنچه

ما هَداناٰ؛ اللَّهُ اکْبَرُ عَلی ما رَزَقَنا مِنْ بَهیمَهِ الْأَنعامِ؛ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلی ما أبْلانا.(۳) ما را راهنمایی کرد خدا بزرگتر است بر آنچه روزیمان کرد از چهار پایان انعام (شتر و گاو و گوسفند) و ستایش خاصّ خداست برای آن که آزمود ما را.

حدّاقل این تکبیرها را بعد از نماز در این ایّام، یکبار بگوید ولی اگر تکرار نماید، بهتر است، و حتّی اگر بعد

۱- [۱۲۱۲]زاد المعاد، صفحه ۳۲۱.

۲- [۱۲۱۳]اقبال، صفحه ۴۵۱.

۳- [۱۲۱۴]کافی، جلد ۴، صفحه ۵۱۷، حدیث ۴.

از نوافل نیز بگوید خوب است.(۱)

روز عید غدیر (روز هیجدهم):

فضیلت این روز:

روز هیجدهم ذی الحجّه، یادآور روز مهمّی در تاریخ است. روزی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله پس از انجام حج در سال دهم هجری به هنگام مراجعت به مدینه، مردم را در وادی «غدیر» جمع کرد و فرمان خدا یعنی نصب علی علیه السلام به امامت و ولایت بر امّت را به آنان ابلاغ کرد. و آن جا بود که آیه

«الْیَوْمَ اکْمَلْتُ لَکُمْ دینَکُم، وَ أَتْمَمْتُ عَلَیْکُمْ نِعْمَتی وَ رَضیتُ لَکُمُ الْإسْلامَ دِیناً»(۲)

نازل شد. و خداوند با برگزیدن علی علیه السلام به امامت امّت، دین اسلام را کامل گردانید و دشمنان را ناامید و مأیوس ساخت. این روز را باید به حق از عظیم ترین اعیاد نامید، همان گونه که در روایات بر اهمّیّت فراوان این روز و برتری آن بر سایر اعیاد تأکید شده است.

در روایتی از امام رضا علیه السلام می خوانیم که فرمود: «روز قیامت، چهار روز را که زینت بسته اند به نزد عرش الهی آورند: روز عید اضحی (قربان) روز عید فطر، روز جمعه و روز عید غدیر. ولی در آن میان، روز عید غدیر، از نظر زیبایی، مانند ماه است میان ستارگان».(۳) در همان روایت، از این روز، به عنوان «عید اکبر» یاد شده است؛ روزی که گناهان شیعیان (توبه کار) امیر مؤمنان علیه السلام بخشیده می شود و این روز، روز شادی و سرور است، روزی است که در آن تبسّم بر چهره مؤمنان نقش می بندد.(۴) در روایت دیگری آمده است که از امام صادق علیه السلام پرسیدند: آیا برای مسلمانان غیر از عید فطر و عید اضحی (قربان) عید دیگری نیز وجود دارد؟ فرمود: آری. عیدی که از آن دو روز، باعظمت تر و شریفتر است، و آن روزی است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، علی علیه السلام را برای امامت امّت نصب فرمود و در روایت دیگر فرمود: آن روز هیجدهم ذی الحجّه است.(۵) بهر حال، شایسته است در این روز مسلمانان با تشکیل مجالس جشن و سرور و مدیحه سرایی و سخنرانی درباره روز عید غدیر و مسأله امامت امّت و مناقب و فضایل امیر مؤمنان علیه السلام، آن را گرامی بدارند و فرزندان و جوانان و نوجوانان خود را با مسأله ولایت امیر مؤمنان علی علیه السلام و منابع آن از کتاب و سنّت و تاریخ آشناتر سازند.

ص: ۸۸۷

۱- [۱۲۱۵]زادالمعاد، صفحه ۳۲۳.

۲- [۱۲۱۶]سوره مائده، آیه ۳.

۳- [۱۲۱۷]زادالمعاد، صفحه ۳۲۳ و اقبال، صفحه ۴۶۴.

۴- [۱۲۱۸]زاد المعاد، صفحه ۳۲۴ و اقبال، صفحه ۴۶۴.

۵- [۱۲۱۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۳۶.

اعمال روز عید غدیر:

برای این روز اعمال متعدّدی روایت شده است:

۱- روزه گرفتن است که در روایتی از امام صادق علیه السلام روزه در چنین روزی برابر روزه شصت ماه شمرده شده! و در روایتی روزه روز غدیر خم کفّاره شصت سال است.(۱) ۲- مرحوم «شیخ کفعمی» در «بلدالامین» غسل این روز را مستحب دانسته است.(۲) ۳- احسان و نیکی به برادران مؤمن.

در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است که فرمود: این روز، روز عبادت است و روز اطعام و نیکی کردن و احسان به برادران دینی است.(۳) در روایت دیگری امام رضا علیه السلام فرمود: کسی که در این روز، به خانواده و برادران مؤمن خود، توسعه در رزق و بخششها و انفاق ها دهد خداوند روزی او را زیاد می گرداند.(۴) ۴- زیارت امیر مؤمنان علی علیه السلام در این روز بسیار بافضیلت است.

در روایتی از ابن ابی نصر (یکی از یاران برجسته امام رضا علیه السلام) نقل شده است که حضرت به وی فرمود:

هرجا که هستی سعی کن در روز عید غدیر، خود را به کنار قبر مطهّر امیرمؤمنان علیه السلام برسانی، چراکه در این روز خداوند گناهان بسیاری از مردان و زنان مسلمان را می بخشد و دو برابر کسانی که خداوند آنها را در ماه رمضان و شب قدر و شب عید فطر از دوزخ آزاد می کند، در چنین روزی از آتش جهنّم رهایی می دهد!(۵) برای امیر مؤمنان علیه السلام در این روز زیارت هایی نقل شده است که معروفترین آن، زیارت معروف «امین اللَّه» است که در بخش زیارات (صفحه ۲۶۰) گذشت و می توان آن را از نزدیک و یا از راه دور، خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام خواند و همچنین زیارت مخصوصه امیرمؤمنان در روز عید غدیر که در صفحه ۲۸۰ گذشت.

***

۵- امام رضا علیه السلام فرمود: در چنین روزی که روز عید و تبریک گفتن به یکدیگر است، مناسب است مؤمنان وقتی به یکدیگر می رسند این جملات را بگویند:

۱- [۱۲۲۰]اقبال، صفحه ۴۶۵.

۲- [۱۲۲۱]بلدالامین، صفحه ۲۵۹.

۳- [۱۲۲۲]زادالمعاد، صفحه ۳۲۷.

۴- [۱۲۲۳]همان مدرک، صفحه ۳۲۴.

۵- [۱۲۲۴]اقبال، صفحه ۴۶۸.

الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی جَعَلَنا مِنَ الْمُتَمَسِّکینَ بِوِلایَهِ امیرِالْمُؤْمِنینَ وَالْأَئِمَّهِ

ستایش خاص خدایی است که قرار داد ما را از تمسک جویان به ولایت امیرمؤمنان و سایر امامان

عَلَیْهِمُ السَّلامُ.(۱)

علیهم السلام.

۶- در چنین روزی وقتی برادر مؤمنت را ملاقات کردی بگو:

الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی اکْرَمَنا بِهذَا الْیَوْمِ، وَجَعَلَنا مِنَ الْمُؤْمِنینَ، وَجَعَلَنا مِنَ

ستایش خاص خدایی است که گرامی داشت ما را به این روز و قرارمان داد از ایمان آورندگان و قرارمان داد از

الْمُوفینَ بِعَهْدِهِ الَیْنا، وَمیثاقِهِ الَّذی واثَقَنا بِهِ، مِنْ وِلایَهِ وُلاهِ امْرِهِ،

وفاکنندگان به عهدی که با ما کرده بود و پیمانی که با ما بسته بود از ولایت سرپرستان امر دین او

وَالْقُوَّامِ بِقِسْطِهِ، وَلَمْ یَجْعَلْنا مِنَ الْجاحِدینَ وَالْمُکَذِّبینَ بِیَوْمِ الدّینِ.(۲)

و برپادارندگان عدلش و قرارمان نداد از منکران و تکذیب کنندگان روز جزا.

***

۷- دعای ندبه را در این روز بخواند(۳)، که در بخش دعاهای معروف (صفحه ۱۸۹) گذشت.

۸- مرحوم «سیّد بن طاووس» به سند صحیح از امام صادق علیه السلام نقل می کند که در روز غدیر، دو رکعت نماز بخوان، پس از نماز به سجده برو و صد مرتبه خدا را شکر کن (مثلًا بگو: شکراً لِلَّه) و سر از سجده بردار و این دعا را بخوان:

اللهُمَّ انِّی اسْئَلُکَ بِانَّ لَکَ الْحَمْدَ، وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ، وَانَّکَ واحِدٌ احَدٌ

خدایا از تو درخواست کنم بدان که از برای توست ستایش یگانه ای که شریک نداری و تویی یکتای یگانه ای

صَمَدٌ، لَمْ تَلِدْ وَلَمْ تُولَدْ، وَلَمْ یَکُنْ لَکَ کُفُواً احَدٌ، وَانَّ مُحَمّداً عَبْدُکَ

بی نیاز که فرزندی نداری و فرزند کسی نیستی و نیست برایت همتایی هیچ کس و براستی محمّد بنده

وَرَسُولُکَ صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَآلِهِ، یا مَنْ هُوَ کُلَّ یَوْمٍ فی شَأْنٍ، کَما کانَ مِنْ

و رسول توست درودهای تو بر او و آلش باد ای که هر روز درکاری هستی چنانچه از

۱- [۱۲۲۵]اقبال، صفحه ۴۶۴.

۲- [۱۲۲۶]بلدالامین، صفحه ۲۶۳. در اقبال(صفحه ۴۷۶) همین دعا با اندکی تفاوت، از امام صادق علیه السلام نقل شده است.

۳- [۱۲۲۷]مرحوم سیّد بن طاووس در اعمال روز عید فطر، دعای ندبه را ذکر کرده و گفته است: این دعا را در عیدهای چهارگانه می خوانند(اقبال، صفحه ۲۹۵).

شَأْنِکَ انْ تَفَضَّلْتَ عَلَیَّ، بِانْ جَعَلْتَنی مِنْ اهْلِ اجابَتِکَ، وَاهْلِ دِینِکَ

شأن تو بود که بر من تفضل فرمودی به این که مرا از اهل اجابتت و از اهل دینت

وَاهْلِ دَعْوَتِکَ، وَوَفَّقْتَنی لِذلِکَ فی مُبْتَدَءِ خَلْقی تَفَضُّلًا مِنْکَ وَکَرَماً

و اهل دعوتت قرار دادی و موفقم داشتی بدان در آغاز آفرینشم از روی تفضل و کرم

وَجُوداً، ثُمَّ ارْدَفْتَ الْفَضْلَ فَضْلًا، وَالْجُودَ جُوداً، وَالْکَرَمَ کَرَماً، رَأْفَةً

و بخششت سپس دنبال آوردی این فضل را به فضلی دگر و این بخشش را به بخششی دگر و این کرم را به کرمی دگر که آن هم

مِنْکَ وَرَحْمَةً، الی انْ جَدَّدْتَ ذلِکَ الْعَهْدَ لی تَجْدیداً بَعْدَ تَجدیدِکَ

از روی مهر و رحمتت بود تا بدان جا که تازه کردی این عهد را برایم از نو پس از تجدید

خَلْقی وَکُنْتُ نَسْیاً مَنْسِیّاً ناسِیاً ساهِیاً غافِلًا، فَاتْمَمْتَ نِعْمَتَکَ بِانْ

آفرینشم در صورتی که من در فراموشی بودم و فراموشکاری و بی خبری و غفلت پس تو نعمتت را بر من تمام کردی به این که آن را به

ذَکَّرْتَنی ذلِکَ، وَمَنَنْتَ بِهِ عَلَیَّ، وَهَدَیْتَنی لَهُ، فَلْیَکُنْ مِنْ شَأْنِکَ یا الهی

یادم انداختی و بدان بر من منّت نهادی و بر آن راهنماییم کردی پس همچنان باید از شأن تو باشد ای معبود

وَسَیِّدی وَمَولایَ انْ تُتِمَّ لی ذلِکَ، وَلاتَسْلُبَنیهِ حَتّی تَتَوَفَّانی عَلی ذلِکَ،

و آقا و مولای من که تمام کنی برایم آن نعمت را و از من سلب نفرمایی آن را تا هنگامی که بمیرانیم بر آن

وَانتَ عَنّی راضٍ، فَانَّکَ احَقُّ الْمُنعِمینَ انْ تُتِمَّ نِعمَتَکَ عَلَیَّ، اللهُمَ

در حالی که تو از من خشنود باشی که براستی تو سزاوارترین نعمت بخشانی که نعمتت را بر من به پایان رسانی خدایا

سَمِعْنا وَاطَعْنا وَاجَبْنا داعِیَکَ بِمَنِّکَ، فَلَکَ الْحَمْدُ غُفْرانَکَ رَبَّنا وَالَیْکَ

شنیدیم و پیروی کردیم و خواننده ات را اجابت کردیم به لطف تو پس از آن توست حمد و آمرزشت را خواهانیم پروردگارا و به سوی توست

الْمَصيرُ، امَنّا بِاللَّهِ وَحْدَهُ لا شَريکَ لَهُ، وَبِرَسُولِهِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

بازگشت ایمان داریم به خدای یگانه ای که شریک ندارد و به رسولش محمّد صلی اللّه علیه و

وَآلِهِ، وَصَدَّقْنا وَاجَبْنا داعِیَ اللَّهِ، وَاتَّبَعْنَاالرَّسُولَ فی مُوالاهِ مَوْلینا وَمَوْلَی

آله و تصدیق کردیم و اجابت کردیم داعی خدا را و پیروی کردیم از رسول (او) در مورد دوستی و اطاعت مولایمان و مولای

الْمُؤْمِنینَ، امیرِالْمُؤْمِنینَ عَلِیِّ بْنِ ابیطالِبٍ، عَبْدِاللَّهِ وَاخی رَسُولِهِ،

مؤمنان امیر مؤمنان علی بن ابی طالب بنده خدا و برادر رسول او

وَالصِّدّیقِ الْأَکْبَرِ، وَالْحُجَّهِ عَلی بَرِیَّتِهِ، المُؤَیِّدِ بِهِ نَبِیَّهُ وَدینَهُ الْحَقَ

و صدیق اکبر و حجت او بر آفریدگانش آن که خداوند پیامبرش و دین حق

ص :۸۹۰

الْمُبینَ، عَلَماً لِدینِ اللَّهِ، وَخازِناً لِعِلْمِهِ، وَعَیْبَهَ غَیْبِ اللَّهِ، وَمَوْضِعَ سِرِّ اللَّهِ،

آشکارش را بوسیله او تایید کرد نشانه و پرچم دین خدا و خزینه دار دانش او و گنجینه غیب خدا و جایگاه راز خدا

وَامینَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، وَشاهِدَهُ فی بَرِیَّتِهِ، اللهُمَّ رَبَّنا انَّنا سَمِعْنا مُنادِیاً

و امین خدا بر خلق او و گواه او در آفریدگانش خدایا ای پروردگار ما ما شنیدیم منادی

یُنادی لِلْإیمانِ، انْ امِنُوا بِرَبِّکُمْ فامَنَّا، رَبَّنا فَاغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا، وَکَفِّرْ عَنَّا

را که ندا می کرد برای ایمان (و می گفت) ایمان آورید به پروردگارتان پروردگارا ما هم ایمان آوردیم پس بیامرز گناهانمان را و بدیهامان

سَیِّئاتِنا، وَتَوَفَّنا مَعَ الْأَبْرارِ، رَبَّنا وَ اتِنا ما وَعَدْتَنا عَلی رُسُلِکَ، وَلا

را پوشیده دار و ما را با نیکان بمیران پروردگارا عطا کن به ما چیزی را که بوسیله فرستادگانت به ما وعده دادی و

تُخْزِنا یَوْمَ الْقِیمَهِ، انَّکَ لا تُخْلِفُ الْمیعادَ، فَانَّا یا رَبَّنا بِمَنِّکَ وَلُطْفِکَ اجَبْنا

در روز رستاخیز رسوایمان مکن که براستی تو خلف وعده نمی کنی، پس ما ای پروردگار به احسان و لطف تو اجابت کردیم

داعِیَکَ، وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ وَصَدَّقْناهُ، وَصَدَّقْنا مَوْلَی الْمُؤْمِنینَ، وَکَفَرْنا

داعی تو را و پیروی کردیم از رسول تو و تصدیقش کردیم و نیز تصدیق کردیم مولای مؤمنان را و کافر شدیم

بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ، فَوَلِّنا ما تَوَلَّیْنا، وَاحْشُرْنا مَعَ ائِمَّتِنا، فَانَّا بِهِمْ

به جبت و طاغوت (غاصبان حقوق آن حضرت) پس والی ما گردان آن را که ما به ولایت برگزیدیم و با امامانمان محشورمان کن که براستی ما بدیشان

مُؤْمِنُونَ مُوقِنُونَ، وَلَهُمْ مُسَلِّمُونَ، امَنَّا بِسِرِّهِمْ وَعَلانِیَتِهِمْ، وَشاهِدِهِمْ

ایمان و اعتقاد داریم و تسلیم آنانیم ایمان داریم بر نهانشان و آشکارشان و حاضرشان

وَغائِبِهِمْ، وَحَیِّهِمْ وَمَیِّتِهِمْ، وَرَضینا بِهِمْ ائِمَّهً وَقادَهً وَسادَهً، وَ حَسْبُنا بِهِمْ

و غایبشان و زنده شان و مرده شان و خشنودیم به امامتشان و آقاییشان و همانها ما را در

بَیْنَنا وَبَیْنَ اللَّهِ دُونَ خَلْقِهِ، لا نَبْتَغی بِهِمْ بَدَلًا، وَلا نَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِمْ وَلیجَهً،

مابین خود و خدا از سایر خلق کافی هستند نجوییم بجای ایشان بدلی ونگیریم جز ایشان همدمی (یا معتمدی)

وَبَرِئْنا الَی اللَّهِ مِنْ کُلِّ مَنْ نَصَبَ لَهُمْ حَرْباً مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ مِنَ الْأَوَّلینَ

و بیزاری جوییم به درگاه خدا از هر که برپا کند در برابرشان جنگی از جن و انس از اوّلین

وَالْآخِرینَ، وَ کَفَرْنا بِالْجِبْتِ وَالطّاغُوتِ وَالْأَوْثانِ الْأَرْبَعَهِ، وَاشْیاعِهِمْ

و آخرین و کافر شدیم به جبت و طاغوت و بتهای چهارگانه و دنبال روندگان

وَاتْباعِهِمْ، وَکُلِّ مَنْ والاهُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، مِنْ اوَّلِ الدَّهرِ الی آخِرِهِ،

و پیروانشان و هر که دوستشان دارد از جن و انس از آغاز روزگار تا پایان آن

اللهُمَّ انَّا نُشْهِدُکَ انَّا نَدینُ بِما دانَ بِهِ مُحَمَّدٌ وَ الُ مُحَمَّدٍ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ

خدایا تو را گواه می گیریم که ما متدین هستیم بدانچه متدین شد بدان محمّد و آل محمّد درود خدا بر او

وَعَلَیْهِمْ، وَقَوْلُنا ما قالُوا، وَدینُنا ما دانُوا بِهِ، ما قالُوا بِهِ قُلْنا، وَما دانُوا بِهِ

و برایشان باد و گفتار ما همان است که آنها گفتند و دین ما همان است که آنها متدین بدان بودند هرچه را آنان گفتند ما هم گفتیم و هرچه را آنان متدین شدند

دِنَّا، وَما انْکَرُوا انْکَرْنا، وَمَنْ والَوْا والَیْنا، وَمَنْ عادَوْا عادَیْنا، وَمَنْ لَعَنُوا

ما هم شدیم و هرچه را انکار کردند ما انکار کردیم و هرکه را دوست داشتند دوست داریم و هر که را دشمن دارند دشمن داریم و هر که را لعن کردند

لَعَنَّا، وَمَنْ تَبَرَّؤُا مِنْهُ تَبَرَّاْنا مِنْهُ، وَمَنْ تَرَحَّمُوا عَلَیْهِ تَرَحَّمْنا عَلَیْهِ، آمَنَّا وَ

لعن کنیم و از هر که بیزاری جستند بیزاری جوئیم و بر هر که ترحم کردند ترحم کنیم ایمان آوردیم

سَلَّمْنا، وَ رَضینا وَ اتَّبَعْنا مَوالِیَنا صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِمْ، اللهُمَّ فَتَمِّمْ لَنا ذلِکَ

و تسلیم و خشنود گشتیم و پیروی کردیم از سرورانمان درودهای خدا بر ایشان باد خدایا پس تو آن را برای ما تکمیل کن

وَلاتَسْلُبْناهُ، وَ اجْعَلْهُ مُسْتَقِرّاً ثابِتاً عِنْدَنا، وَلا تَجْعَلْهُ مُسْتَعاراً، وَاحْیِنا

و از ما سلب مفرما و آن را پایگاهی ثابت در پیش ما قرار ده وپایگاه عاریت و موقتش قرار مده و زنده مان

ما احْیَیْتَنا عَلَیْهِ، وَامِتْنا اذا امَتَّنا عَلَیْهِ، الُ مُحَمَّدٍ ائِمَّتُنا، فَبِهِمْ نَاْتَمُّ وَایَّاهُمْ

دار بر همان تا هرگاه که زنده مان داری و بمیرانمان بر آن هرگاه میراندی مان، آل محمّد پیشوایان مایند به آنها اقتدا کنیم و آنان را

نُوالی وَعَدُوَّهُمْ عَدُوَّ اللَّهِ نُعادی فَاجْعَلْنا مَعَهُمْ فِی الدُّنْیا وَالْاخِرَهِ وَمِنَ

دوست داریم و دشمنشان را که دشمن خداست دشمن داریم پس ما را در دنیا و آخرت با ایشان قرار ده و از

الْمُقَرَّبینَ، فَانَّا بِذلِکَ راضُونَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

مقربان درگاهت گردان که براستی ما به همان خشنودیم ای مهربانترین مهربانان.

پس از پایان دعا، بار دیگر به سجده برو و صد مرتبه الحمد للّه و صد مرتبه شکراً للّهِ بگو.

امام علیه السلام در ادامه فرمود: هر کس که این عمل را بجا آورد، پاداش کسی را دارد که در روز غدیر، نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله بوده و با آن حضرت بیعت کرده است.(۱) (مرحوم محدّث قمی می گوید: بهتر است که این نماز نزدیک ظهر انجام شود که مقارن نصب حضرت علی علیه السلام به خلافت بوده است).

***

۹- از «شیخ مفید» رحمه الله نقل شده است که این دعا را در روز «غدیر» می خوانی:

ص: ۸۹۲

۱- [۱۲۲۸]اقبال، صفحه ۴۷۲ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۲۹۸.

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ نَبِیِّکَ، وَعَلِیٍّ وَلِیِّکَ، وَالشَّاْنِ وَالْقَدْرِ الَّذی

خدایا از تو درخواست کنم به حق محمّد پیامبرت و به حق علی ولی تو و بدان منزلت و مرتبه ای که بدان

خَصَصْتَهُما بِهِ دُونَ خَلْقِکَ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَعَلِیٍّ، وَانْ تَبْدَءَ بِهِما

وسیله آن دو را از سایر مخلوق خود اختصاص دادی که درود فرستی بر محمّد و علی و از آنان شروع کنی

فی کُلِّ خَیْرٍ عاجِلٍ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ الْأَئِمَّهِ الْقادَهِ،

در دادن هر خیری که فوری است خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد پیشوایان رهبر

وَالدُّعاهِ السَّادَهِ، وَالنُّجُومِ الزَّاهِرَهِ، وَالْأَعْلامِ الْباهِرَهِ، وَساسَهِ الْعِبادِ،

و خوانندگان بزرگ و سرور و ستارگان درخشان و نشانه های فروزان و تدبیرکنندگان کار بندگان

وَارْکانِ الْبِلادِ، وَالنَّاقَهِ الْمُرْسَلَهِ، وَالسَّفینَهِ النَّاجِیَهِ، الْجارِیَهِ فِی اللُّجَجِ

و پایه های جاهای آباد و ناقه فرستاده شده و کشتی نجات که روان است در دریاهای

الْغامِرَهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، خُزَّانِ عِلْمِکَ، وَارْکانِ

ژرف پرآب خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد گنجینه های دانشت و پایه های

تَوْحیدِکَ، وَدَعآئِمِ دینِکَ، وَمَعادِنِ کَرامَتِکَ، وَصَفْوَتِکَ مِنْ بَرِیَّتِکَ،

محکم توحید تو و ستونهای دین تو و معدنهای کرامتت و برگزیدگان از خلقت

وَخِیَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ، الْأَتْقِیآءِ النُّجَبآءِ الْأَبْرارِ، وَالْبابِ الْمُبْتَلی بِهِ

و بهترین آفریدگانت آن پرهیزکاران و برگزیدگان نیکوکار و درگاهی که مورد ابتلای مردم است

النَّاسُ، مَنْ اتاهُ نَجی وَمَنْ اباهُ هَوی اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ

هر که بدان درگاه آمد نجات یافت و هرکه سرباز زد سقوط کرد خدایا درود فرست بر محمّد و آل

مُحَمَّدٍ، اهْلِ الذِّکْرِ الَّذینَ امَرْتَ بِمَسْئَلَتِهِمْ، وَذَوِی الْقُرْبَی الَّذینَ امَرْتَ

محمّد اهل ذکری که دستور فرمودی بپرسش مسائل از آنها و خویشاوندانی که دستور فرمودی

بِمَوَدَّتِهِمْ، وَفَرَضْتَ حَقَّهُمْ، وَجَعَلْتَ الْجَنَّهَ مَعادَ مَنِ اقْتَصَّ اثارَهُمْ، اللَّهُمَ

به دوست داشتنشان و حقشان را واجب کردی و بهشت را بازگشتگاه (و سرمنزل) کسی قرار دادی که آثارشان را پیروی کند خدایا

صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، کَما امَرُوا بِطاعَتِکَ، وَنَهَوْا عَنْ مَعْصِیَتِکَ،

درود فرست بر محمّد و آل محمّد چنانچه دستور پیروی تو را دادند و از نافرمانیت نهی کردند

وَدَلُّوا عِبادَکَ عَلی وَحْدانِیَّتِکَ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ نَبِیِّکَ

و بندگانت را به یگانگیت راهنمایی کردند خدایامن از تو می خواهم به حق محمّد پیامبرت

ص :۸۹۳

وَنَجيبِکَ، وَصَفْوَتِکَ وَامينِکَ، وَرَسُولِکَ الی خَلْقِکَ، وَبِحَقِ

و گرامی و برگزیده و امین تو و فرستاده ات بسوی خلق و به حق

اميرِالْمُؤْمِنينَ، وَيَعْسُوبِ الدّينِ، وَقآئِدِ الْغُرِّ الْمُحَجَّلينَ، الْوَصِيِّ الْوَفِيِّ،

اميرمؤمنان و پيشواى دين و رهبر سفيدرويان آن وصى با وفا

وَالصِّدّيقِ الْأَكْبرِ، وَالْفارُوقِ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْباطِلِ، وَالشَّاهِدِ لَکَ، وَالدَّالِ

و صديق اكبر و جداكننده بين حق و باطل و گواه تو و راهنمايى كننده

عَلَيْکَ، وَالصَّادِعِ بِامْرِکَ، وَالْمُجاهِدِ فی سَبيلِکَ، لَمْ تَاْخُذْهُ فيکَ لَوْمَهُ

بر تو و آشكار كننده دستورت و جهادكننده در راهت آن كه نگيردش (و ناراحتش نكند) درباره تو ملامت

لائِمٍ، انْ تُصَلِّيَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَجْعَلَنی فی هذَا الْيَوْمِ

ملامت كننده اى كه درود فرستى بر محمّد و آل محمّد و مرا قرار دهى در اين روزى

الَّذی عَقَدْتَ فيهِ لِوَلِيِّکَ الْعَهْدَ فی اعْناقِ خَلْقِکَ، وَاكْمَلْتَ لَهُمُ الدّينَ مِنَ

كه بستى براى ولى خود پيمان (امامت) را در گردن خلق خود و كامل گرداندى براى آنها دين را از

الْعارِفينَ بِحُرْمَتِهِ، وَالْمُقِرّينَ بِفَضْلِهِ، مِنْ عُتَقآئِکَ وَطُلَقائِکَ مِنَ النَّارِ،

عارفان به حرمتش و اقراركنندگان به فضل او از آزادشدگان و رهاشدگانت از آتش

وَلا تُشْمِتْ بی حاسِدِی النِّعَمِ، اللهُمَّ فَكَما جَعَلْتَهُ عيدَکَ الْأَكْبَرَ،

و شاد مكن نسبت به من حسودانم را در نعمتهايت خدايا چنانچه آن را عيد بزرگ خود قرار داده اى

وَسَمَّيْتَهُ فِی السَّمآءِ يَوْمَ الْعَهْدِ الْمَعْهُودِ، وَفِی الْأَرْضِ يَوْمَ الْميثاقِ

و ناميدى آن را در آسمان روز عهد معهود و در زمين روز پيمان گرفتن

الْمَاْخُوذِ، وَالْجَمْعِ الْمَسْئُولِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاقْرِرْ بِهِ

و انجمن بازخواست شده درود فرست بر محمّد و آل محمّد و روشن كن بوسيله اش ديدگان

عُيُونَنا، وَاجْمَعْ بِهِ شَمْلَنا، وَلا تُضِلَّنا بَعْدَ اذْ هَدَيْتَنا، وَاجْعَلْنا لِأَنْعُمِکَ مِنَ

ما را و گردآور بدستش پراکندگی ما را و گمراهمان مکن پس از آن که هدایتمان کردی و قرارمان ده از سپاسگزاران

الشَّاکِرِينَ، يا ارْحَمَ الرَّاحِمينَ، الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی عَرَّفَنا فَضْلَ هذَا الْيَوْمِ،

نعمتهایت ای مهربانترین مهربانان ستایش خاص خدایی است که شناساند به ما فضیلت این روز را

وَبَصَّرَنا حُرْمَتَهُ، وَكَرَّمَنا بِهِ، وَشَرَّفَنا بِمَعْرِفَتِهِ، وَهَدانا بِنُورِهِ، يا رَسُولَ

و بینامان کرد به حرمت این روز و گرامیمان داشت بدان و شرافتمان داد به معرفتش و هدایتمان کرد به نورش ای رسول

اللَّهِ یا امیرَالْمُؤمِنینَ، عَلَیْکما وَعَلی عِتْرَتِکَما وَعَلی مُحِبّیکَما مِنّی افْضَلُ

خدا ای امیرمؤمنان بر شما و بر عترت شما و بر دوستان شما بهترین

السَّلامِ ما بَقِیَ اللَّیْلُ وَالنَّهارُ، وَبِکُما اتَوَجَّهُ الَی اللَّهِ رَبّی وَرَبِّکُما فی

سلام و درود من باد تا برپاست شب و روز و بوسیله او رو کنم بسوی خدا پروردگار من و پروردگارتان در

نَجاحِ طَلِبَتی وَقَضآءِ حَوآئِجی وَتَیْسیرِ امُوری اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

موفق شدن به مقصودم و برآورده شدن حاجاتم و آسان شدن کارهایم خدایا از تو خواهم

بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَلْعَنَ

به حق محمّد و آل محمّد که درود فرستی بر محمّد و آل محمّد و لعنت کنی

مَنْ جَحَدَ حَقَّ هذَا الْیَوْمِ، وَانْکَرَ حُرْمَتَهُ، فَصَدَّ عَنْ سَبیلِکَ لِإِطْفآءِ نُورِکَ،

کسی را که انکار کند حق این روز را و انکار کند حرمتش را وجلوگیری کرد از راه تو برای خاموش کردن نورت

فَابَی اللَّهُ الَّا انْ یُتِمَّ نُورَهُ، اللَّهُمَّ فَرِّجْ عَنْ اهْلِ بَیْتِ مُحَمَّدٍ نَبِیِّکَ، وَاکْشِفْ

ولی خدا هم نمی خواهد جز آن که نورش را آشکار کند خدایا گشایش ده به کار خاندان محمّد پیامبرت و برطرف کن

عَنْهُمْ وَبِهِمْ عَنِ الْمُؤْمِنِینَ الْکُرُباتِ، اللَّهُمَّ امْلَاءِ الْأَرْضَ بِهِمْ عَدْلًا،

از ایشان و بوسیله ایشان از اهل ایمان گرفتاریها و محنتها راخدایا پرکن زمین رابوسیله ایشان از عدل و داد

کَما مُلِئَتْ ظُلْماً وَ جَوْراً، وَ انْجِزْلَهُمْ ما وَعَدْتَهُمْ، انَّکَ لا تُخْلِفُ الْمیعادَ.(۱)

چنانچه پر شده از ستم و بیداد و وفا کن برای آنها آنچه را وعده دادی به آنها که براستی تو خلف وعده نمی کنی.

***

۱۰- به سبب عظمت روز «غدیر» و مبارکی و میمنت آن، مناسب است که برادران مؤمن، با یکدیگر در این روز، عقد اخوّت و برادری بخوانند و پیوند برادری و همکاری را میان خویش عمیق تر سازند.

مرحوم «حاجی نوری» در «مستدرک الوسائل» می گوید: دست راست خود را بر دست راست برادر مؤمن خود بگذار و بگو:

واخَیْتُکَ فِی اللَّهِ، وَصافَیْتُکَ فِی اللَّهِ، وَصافَحْتُکَ فِی اللَّهِ، وَعاهَدْتُ اللَّهَ

برادر شدم با تو در راه خدا و دوست باصفایت شدم در راه خدا و مصافحه کردم با تو در راه خدا وعهد کردم با خدا

وَمَلائِکَتَهُ وَکُتُبَهُ وَرُسُلَهُ وَانْبِیآئَهُ، وَالْأَئِمَّهَ الْمَعْصُومینَ عَلَیْهِمُ السَّلامُ،

و فرشتگانش و کتابهایش و رسولانش وپیمبرانش و امامان معصومین علیهم السلام

ص :۸۹۵

۱- [۱۲۲۹]بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۳۱۹ و اقبال، صفحه ۴۹۲(با اندکی تفاوت).

عَلی انّی انْ کُنْتُ مِنْ اهْلِ الْجَنَّهِ وَ الشَّفاعَهِ، وَاذِنَ لی بِانْ ادْخُلَ الْجَنَّهَ،

بر این که اگر من از اهل بهشت و اهل شفاعت بودم و اجازه ام دادند که

لا ادْخُلُها الّا وَانْتَ مَعی آنگاه برادر مؤمن می گوید: قَبِلْتُ. آنگاه بگو: اسْقَطْتُ

داخل بهشت گردم داخل نشوم جز با تو************** قبول کردم****** و ساقط کردم

عَنْکَ جَمیعَ حُقُوقِ الْاُخُوَّهِ، ما خَلَا الشَّفاعَهَ وَ الدُّعآءَ وَ الزِّیارَهَ.(۱)

از تو تمامی حقوق برادری را جز شفاعت و دعا و زیارت.

در این صورت، وقتی که طرف مقابل قبول کرد، برادر معنوی یکدیگر خواهند شد و چون وظیفه اخوّت بسیار سنگین است، همه حقوق برادری را جز زیارت، دعا و شفاعت به یکدیگر می بخشند.

***

روز بیست و چهارم (روز خاتم بخشی علی علیه السلام و روز مباهله):

بیست و چهارم ماه ذی الحجّه، یادآورِ دو خاطره مهمّ تاریخی در اسلام است:

۱- روزی است که امیر مؤمنان علی علیه السلام در آن روز، در حال رکوع انگشتر خود را به سائل فقیر عنایت کرد؛ این عمل خالصانه و ایثارگرانه امیر مؤمنان علیه السلام بقدری پرارزش بود که آیه ۵۵ سوره مائده در شأن آن نازل شد: «

«إِنَّما وَلِیُّکُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذینَ آمَنُوا الَّذینَ یُقیمُونَ الصَّلاهَ وَ یُؤْتُونَ الزَّکاهَ وَ هُمْ راکِعُونَ»؛

سرپرست و ولیّ شما تنها خداست و پیامبر او و آنها که ایمان آورده اند؛ همانها که نماز را برپا می دارند و در حال رکوع، زکات می دهند!»(۲) جا دارد که مؤمنان با یادآوری این خاطره مهم و تفسیر آیه شریفه، و ذکر مناقب و فضایل امیرمؤمنان علیه السلام این روز را گرامی دارند و خود نیز در تصدّق و انفاق به فقرا و نیازمندان، به آن حضرت تأسّی جویند.

۲- واقعه مهمّ دیگر «مباهله» رسول خدا با مسیحیان نجران است.(۳) پس از گفتگوی فراوان نصارای نجران با رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره حضرت مسیح علیه السلام سرانجام علمای نصارا از پذیرفتن حق خودداری کردند و کار به مباهله کشیده شد. (مباهله یعنی نفرین کردن دو نفر نسبت به یکدیگر که هرکس ناحق می گوید گرفتار مجازات الهی شود).

براین امر توافق شد که در چنین روزی مسیحیان نجران با رسول خدا «مباهله» نمایند و نفرین کنند که هر گروه و جمعیّتی که ناحق می گوید، رسوا و مجازات شود.

۱- [۱۲۳۰]مستدرک الوسائل، جلد ۶، صفحه ۲۷۹، حدیث ۶۸۴۳.

۲- [۱۲۳۱]اقبال، صفحه ۵۲۵.

۳- [۱۲۳۲]همان مدرک، صفحه ۴۹۶ و صفحه ۵۱۵ و مصباح المتهجّد، صفحه ۷۵۹.

خداوند طبق آیه ۶۱ سوره آل عمران به پیغمبر صلی الله علیه و آله فرمود: «

«فَمَنْ حاجَّکَ فیهِ مِن بَعدِ ما جاءَکَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعالَوْا نَدْعُ أَبْناءَنا وَ أَبْنائَکُم وَ نِساءَنا وَ نِساءَکُم وَ أَنْفُسَنا وَ أَنْفُسَکُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَهَ اللَّهِ عَلَی الْکاذِبینَ»؛

هرگاه بعد از علم و دانشی که (درباره حضرت مسیح علیه السلام) به تو رسیده، کسانی با تو به محاجّه و ستیز برخیزند، به آنها بگو: بیایید ما فرزندان خود را دعوت کنیم، شما هم فرزندان خود را؛ ما زنان خویش را دعوت نماییم شما هم زنان خود را؛ ما از نفوس خود دعوت کنیم، شما هم از نفوس خود؛ آنگاه مباهله کنیم؛ و لعنت خدا را بر دروغگویان قرار دهیم».

پیرو این دستور الهی، رسول خدا صلی الله علیه و آله در حالی که فرزندش حسین علیه السلام را در آغوش داشت و دست حسن علیه السلام را در دست گرفته بود و علی و فاطمه علیهما السلام نیز همراه او بودند، به سمت محلّ مباهله حرکت کرد.

نصارا، چون چنین جمعیّتی و نشانه هایی را از نزدیک شدن کیفر الهی دیدند، وحشت کردند و از «مباهله» منصرف شدند و حاضر به پذیرفتن جزیه گردیدند.(۱) این داستان نشانه دیگری از عظمت اهل بیت علیهم السلام و حقّانیّت رسول خدا صلی الله علیه و آله و دین اسلام است.

بنابراین، بسیار شایسته است مسلمانان در چنین روزی، با یادآوری و آگاهی بیشتر از این جریان، عظمت و بزرگی رسول خدا و اهل بیت پاکش را به خاطر آورند و بر معرفت خویش نسبت به آنان بیفزایند، و به شکرانه آن به نیازمندان انفاق کنند.

به هر حال، این روز، روز باعظمتی است که چند عمل برای آن نقل شده است:

۱- این روز را به شکرانه این برکات بزرگ، روزه بدارد.(۲) ۲- غسل کند و بهترین لباسش را بپوشد و خود را معطّر نماید.(۳) ۳- نیم ساعت قبل از ظهر، دو رکعت نماز بخواند؛ در هر رکعتی یک مرتبه سوره «حمد» و ده بار سوره «قل هو اللَّه احد»، ده بار «آیهالکرسی» و ده بار سوره «انّا انزلناه» را بخواند.

در روایتی از امام صادق علیه السلام برای این نماز پاداش فراوانی ذکر شده است.(۴) ۴- دعای روز «مباهله» را بخواند که از امام صادق علیه السلام نقل شده است و آن چنین است:

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ بَهآئِکَ بِابْهاهُ، وَ کُلُّ بَهآئِکَ بَهِیٌّ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

خدایا از تو خواهم از درخشنده ترین مراتب درخشندگیت و همه مراتب آن درخشنده است خدایا از تو خواهم

۱- [۱۲۳۳]برای آگاهی بیشتر از داستان مباهله و کتب فراوانی که آن را نقل کرده اند، به تفسیر نمونه، جلد ۲، ذیل تفسیر آیه ۶۱ سوره آل عمران مراجعه کنید.

۲- [۱۲۳۴]اقبال، صفحه ۵۱۵.

۳- [۱۲۳۵]همان مدرک.

۴- [۱۲۳۶]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۵۸.

بِبَهآئِکَ کُلِّهِ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ جَلالِکَ بِاجَلِّهِ، وَ کُلّ جَلالِکَ جَلیلٌ،

به تمام مراتب درخشندگیت خدایا از تو خواهم از باشوکت ترین مراتب جلالت و تمام مراتب جلال تو شوکتمند است

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِجَلالِکَ کُلِّهِ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ جَمالِکَ بِاجْمَلِهِ،

خدایا از تو خواهم به همه مراتب جلالت خدایا از تو خواهم از زیباترین مراتب جمال تو و

وَکُلُّ جَمالِکَ جَمیلٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِجَمالِکَ کُلِّهِ، اللَّهُمَّ انّی ادْعُوکَ کَما

همه مراتب جمالت زیباست خدایا از تو خواهم به همه مراتب جمالت خدایا تو را خوانم چنانچه

امَرْتَنی فَاسْتَجِبْ لی کَما وَعَدْتَنی اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ عَظَمَتِکَ

دستورم دادی پس دعایم را به اجابت رسان چنانچه وعده ام دادی خدایا از تو خواهم از بزرگترین

بِاعْظَمِها، وَ کُلُّ عَظَمَتِکَ عَظیمَةٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِعَظَمَتِکَ کُلِّها، اللهُمَ

مراتب عظمتت و همه مراتب آن بزرگ است خدایا از تو خواهم به همه عظمتت خدایا

انّی اسَئَلُکَ مِنْ نُورِکَ بِانْوَرِهِ، وَ کُلُّ نُورِکَ نَیِّرٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِنُورِکَ

از تو خواهم از تابنده ترین مراتب روشنیت و همه مراتب آن تابنده است خدایا از تو خواهم به تمام مراتب روشنیت

کُلِّهِ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ رَحْمَتِکَ بِاوْسَعِها، وَ کُلُّ رَحْمَتِکَ واسِعَةٌ،

خدایا از تو خواهم از وسیع ترین مراتب رحمتت و همه رحمت تو وسیع است

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِرَحْمَتِکَ کُلِّها، اللَّهُمَّ انّی ادْعُوکَ کَما امَرْتَنی

خدایا از تو خواهم به همه مراتب رحمتت خدایا تو را می خوانم همچنانکه دستورم دادی

فَاسْتَجِبْ لی کَما وَعَدْتَنی اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ کَمالِکَ بِاکْمَلِهِ، وَ کُلُ

پس اجابت کن دعایم را چنانچه وعده فرمودی خدایا از تو خواهم از کاملترین مراتب کمالت و تمام

کَمالِکَ کامِلٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِکَمالِکَ کُلِّهِ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ

مراتب آن کامل است خدایا از تو خواهم به تمام مراتب کمالت خدایا از تو خواهم از

كَلِماتِكَ بِاتَمِّها، وَ كُلُّ كَلِماتِكَ تآمَّةٌ، اللَّهُمَّ انّى اسْئَلُكَ بِكَلِماتِكَ كُلِّهَا،

تمامترين كلمات و سخنانت و تمام كلماتت تام و تمام است خدايا از تو خواهم به كلماتت همگى

اللَّهُمَّ انّى اسْئَلُكَ مِنْ اسْمآئِكَ بِاكْبَرِها، وَكُلُّ اسْمآئِكَ كَبيرَةٌ، اللَّهُمَّ انّى

خدايا از تو خواهم به بزرگترين نامهايت و همه نامهايت بزرگ است خدايا از

اسْئَلُكَ بِاسْمآئِكَ كُلِّها، اللَّهُمَّ انّى ادْعُوكَ كَما امَرْتَنى فَاسْتَجِبْ لى كَما

تو خواهم به نامهايت همگى خدايا من تو را مى خوانم چنانچه به من دستور دادى پس به اجابت رسان دعايم را

ص :٨٩٨

وَعَدْتَنی اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ عِزَّتِکَ باعَزِّها، وَ کُلِّ عِزَّتِکَ عَزیزَةٌ،

چنانچه وعده ام فرمودی خدایا از تو خواهم به عزیزترین مراتب عزتت و همه مراتب تو عزیز است

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِعِزَّتِکَ کُلِّها، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ مَشِیَّتِکَ بِامْضاها،

خدایا از تو خواهم به همه مراتب عزتت خدایا از تو خواهم به گذراترین اراده و خواستت

وَکُلُّ مَشِیَّتِکَ ماضِیَةٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِمَشِیَّتِکَ کُلِّها، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

و همه مراتب اراده تو گذراست خدایا از تو خواهم به تمام مراتب اراده و خواستت خدایا از تو خواهم

بِقُدْرَتِکَ الَّتِی اسْتَطَلْتَ بِها عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ، وَ کُلُّ قُدْرَتِکَ مُسْتَطیلَةٌ، اللَّهُمَ

بدان قدرتت که بوسیله آن بر همه چیزبرتری گرفتی گرچه تمام مراتب قدرتت برتری گیرنده است خدایا

انّی اسْئَلُکَ بِقُدْرَتِکَ کُلِّها، اللَّهُمَّ انّی ادْعُوکَ کَما امَرْتَنی فَاسْتَجِبْ لی

از تو خواهم به تمام مراتب قدرتت خدایا من تو را خوانم چنانچه دستورم دادی تو هم اجابتم کن

کَما وَعَدْتَنی اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ عِلْمِکَ بِانْفَذِهِ وَکُلُّ عِلْمِکَ نافِذٌ،

چنانچه وعده فرمودی خدایا از تو خواهم از نافذترین مراتب دانشت با این که تمام مراتب دانشت نافذ است

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِعِلْمِکَ کُلِّهِ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ قَوْلِکَ بِارْضاهُ، وَکُلُ

خدایا از تو خواهم به مراتب دانشت همگی خدایا از تو خواهم از پسندیده ترین گفتارت و تمام

قَوْلِکَ رَضِیٌّ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِقَوْلِکَ کُلِّهِ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ مَسآئِلِکَ

گفتار تو پسندیده است خدایا از تو خواهم به همه گفتارت خدایا از تو خواهم به محبوبترین چیزی که از تو درخواست شده

بِاحَبِّهآ، وَکُلُّها الَیْکَ حَبیبَةٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِمَسآئِلِکَ کُلِّها، اللهُمَّ انّی

و همه آنها پیش تو محبوب است خدایا از تو خواهم به تمام آنچه از تو درخواست شده خدایا من

ادْعُوکَ کَما امَرْتَنی فَاسْتَجِبْ لی کَما وَعَدْتَنی اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ

تو را خوانم چنانچه دستورم دادی پس اجابتم کن چنانچه وعده ام فرمودی خدایا از تو خواهم به

شَرَفِکَ بِاشْرَفِهِ، وَ کُلّ شَرَفِکَ شَریفٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِشَرَفِکَ کُلِّهِ،

شریفترین مراتب شرفت و تمامی مراتب شرف تو شریف است خدایااز تو خواهم به مراتب شرفت همگی

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ سُلْطانِکَ بِادْوَمِهِ، وَ کُلُّ سُلطانِکَ دآئِمٌ، اللَّهُمَّ انّی

خدایا از تو خواهم به حق بادوامترین مراتب سلطنت و تمام مراتب آن دائمی است خدایا از تو

اسْئَلُکَ بِسُلْطانِکَ کُلِّهِ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ مُلْکِکَ بِافْخَرِهِ، وَ کُلُّ مُلْکِکَ

خواهم به مراتب سلطنت همگی خدایا از تو خواهم به گرانمایه ترین مراتب فرمانرواییت و تمام مراتب فرمانرواییت

ص :۸۹۹

فاخِرٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِمُلْکِکَ کُلِّهِ، اللَّهُمَّ انّی ادْعُوکَ کَما امَرْتَنی

گرانمایه است خدایا از تو خواهم به تمام مراتب فرمانروایيت خدایا من تو را خوانم چنانچه دستورم دادی

فَاسْتَجِبْ لی کَما وَعَدْتَنی اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ عَلائِکَ بِاعْلاهُ، وَ کُلُ

پس اجابتم کن چنانچه وعده ام فرمودی خدایا از تو خواهم به والاترین مراتب بلندیت و تمام

عَلائِکَ عالٍ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِعَلائِکَ کُلِّهِ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ ایاتِکَ

مراتب بلندی تو والاست خدایا از تو خواهم به والاترین مراتب بلندیت همگی خدایا از تو خواهم به

بِاعْجَبِها، وَ کُلُّ ایاتِکَ عَجیبَةٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بایاتِکَ کُلِّها، اللَّهُمَّ انّی

شگفت ترین آیات و نشانه هایت و همه آیات تو شگفت است خدایا از تو خواهم به آیاتت همگی خدایا از

اسْئَلُکَ مِنْ مَنِّکَ بِاقْدَمِهِ، وَ کُلُّ مَنِّکَ قَدیمٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِمَنِّکَ کُلِّهِ،

تو خواهم به قدیمترین نعمتت و همه نعمتهایت قدیم است خدایا از تو خواهم به همه اقسام نعمتت

اللَّهُمَّ انّی ادْعُوکَ کَما امَرْتَنی فَاسْتَجِبْ لی کَما وَعَدْتَنی اللَّهُمَّ انّی

خدایا من تو را خوانم چنانچه دستورم دادی پس اجابت کن دعایم را چنانچه وعده فرمودی خدایا من از

اسْئَلُکَ بِما انْتَ فیهِ مِنَ الشُّؤُونِ وَالْجَبَرُوتِ، اللَّهُمَّ انی اسْئَلُکَ بِکُلِّ شَأْنٍ

تو خواهم به آنچه تو در آنی از مقامات و قدرت و عظمتت خدایا از تو خواهم به حق هر مقام

وَکُلِّ جَبَرُوتٍ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِما تُجیبُنی بِهِ حینَ اسْئَلُکَ، یا اللَّهُ یا لا

و هر قدرت و عظمتی که داری خدایا من از تو خواهم بدانچه اجابتم کنی بدان هنگامی که تورا خوانم ای خدا ای که

الهَ الَّا انْتَ، اسْئَلُکَ بِبَهآءِ لا الهَ الَّا انْتَ، یا لا الهَ الَّا انْتَ، اسْئَلُکَ بِجَلالِ

معبودی جز تو نیست از تو خواهم به درخشندگی (یا ارجمندی) کلمه «لااله الا انت» ای که نیست معبودی جز تو از تو خواهم به جلال

لا الهَ الَّا انْتَ، یا لا الهَ الَّا انْتَ، اسْئَلُکَ بِلا الهَ الَّا انْتَ، اللَّهُمَّ انّی ادْعُوکَ

و کلمه «لا اله الا انت» ای که معبودی جز تو نیست از تو خواهم به کلمه «لااله الاانت» خدایا تو را خوانم

کَما امَرْتَنی فَاسْتَجِبْ لی کَما وَعَدْتَنی اللّٰهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ رِزْقِکَ

چنانچه دستورم دادی پس اجابت کن دعایم را چنانچه وعده ام فرمودی خدایا از تو خواهم از عمومی ترین اقسام روزیت

باعَمِّهِ، وَ کُلُّ رِزْقِکَ عآمٌّ، اللّٰهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِرِزْقِکَ کُلِّهِ، اللّٰهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

و تمام اقسام روزی تو عمومی است خدایا از تو خواهم به تمام اقسام روزی تو خدایا از تو خواهم

مِنْ عَطآئِکَ بِاهْنَأِهِ، وَ کُلُّ عَطآئِکَ هَنیئٌ، اللّٰهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِعَطآئِکَ کُلِّهِ،

از گواراترین عطایای تو و تمام عطاهایت گواراست خدایا از تو خواهم به تمام عطایایت

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ خَیْرِکَ بِاعْجَلِهِ، وَکُلَّ خَیْرِکَ عاجِلٌ، اللَّهُمَّ انّی

خدایا از تو خواهم به فوری ترین خیر و نیکیت و تمام نیکیهای تو فوری است خدایا از

اسْئَلُکَ بِخَیْرِکَ کُلِّهِ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ فَضْلِکَ بِافْضَلِهِ، وَکُلُّ فَضْلِکَ

تو خواهم به تمام نیکیهایت خدایا از تو خواهم به فزونترین فضل تو و همه فضل تو

فاضِلٌ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِفَضْلِکَ کُلِّهِ، اللَّهُمَّ انّی ادْعُوکَ کَما امَرْتَنی

فزون است خدایا از تو خواهم به فضل تو همگی خدایا تو را خوانم چنانچه دستورم دادی

فَاسْتَجِبْ لی کَما وَعَدْتَنی اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَابْعَثْنی

پس اجابتم کن چنانچه وعده ام فرمودی خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و برانگیز مرا

عَلَی الْإیمانِ بِکَ، وَالتَّصْدیقِ بِرَسُولِکَ عَلَیْهِ وَ آلِهِ السَّلامُ، وَالْوِلایَهِ لِعَلِیِ

با داشتن ایمان به خودت و تصدیق به رسولت- که درود بر او و آلش باد- و ولایت علی

بْنِ ابیطالِبٍ، وَ الْبَرائَهِ مِنْ عَدُوِّهِ، وَالْإیتِمامِ بِالْأَئِمَّهِ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمُ

بن ابی طالب و بیزاری از دشمنش و اقتدا به امامان از آل محمّد علیهم

السَّلامُ، فَانّی قَدْ رَضیتُ بِذلِکَ یا رَبِّ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ

السلام زیرا که من خشنودم بدین ای پروردگار من خدایا درود فرست بر محمّد بنده

وَرَسُولِکَ فِی الْأَوَّلینَ، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ فِی الْأخِرینَ، وَصَلِّ عَلی

و رسولت در زمره اوّلین و درود فرست بر محمّد در زمره آخرین و درود فرست

مُحَمَّدٍ فِی الْمَلَاءِ الْأَعْلی وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ فِی الْمُرْسَلینَ، اللهُمَّ اعْطِ

بر محمّد در عالم بالا و درود فرست بر محمّد در زمره مرسلین خدایا عطا کن

مُحَمَّداً الْوَسیلَهَ، وَالشَّرَفَ وَالْفَضیلَهَ وَالدَّرَجَهَ الْکَبیرَهَ، اللهُمَّ صَلِ

به محمّد مقام وسیله و شرف و فضیلت و درجه بزرگ را خدایا درود فرست

عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَقَنِّعْنی بِما رَزَقْتَنی وَبارِكْ لی فیما اتَیْتَنی

بر محمّد و آل محمّد و قانع کن مرا بدانچه روزیم کرده ای و برکت ده به من در آنچه به من داده ای

وَاحْفَظْنی فی غَیْبَتی وَکُلِّ غائِبٍ هُوَ لی اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ

و نگهداری کن مرا در غیبتم و هر غایبی که مربوط به من است خدایا درود فرست بر محمّد و آل

مُحَمَّدٍ، وَابْعَثْنی عَلَی الْإِیمانِ بِکَ، وَالتَّصْدیقِ بِرَسُولِکَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی

محمّد و برانگیزم بر ایمان به خودت و تصدیق به رسولت خدایا درود فرست بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاسْئَلُکَ خَیْرَ الْخَیْرِ رِضْوانَکَ وَالْجَنَّهَ، وَاعُوذُ بِکَ مِنْ

محمّد و آل محمّد و از تو خواهم خوبترین خوبها را که خشنودی تو و بهشت باشد و پناه برم به تو از

شَرِّ الشَّرِّ سَخَطِکَ وَالنَّارِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاحْفَظْنی

بدترین بدها که خشم تو و آتش دوزخ باشد خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و محافظت کن مرا

مِنْ کُلِّ مُصیبَهٍ، وَمِنْ کُلِّ بَلِیَّهٍ، وَمِنْ کُلِّ عُقُوبَهٍ، وَمِنْ کُلِّ فِتْنَهٍ، وَمِنْ کُلِ

از هر پیش آمد ناگوار و از هر گرفتاری و از هر شکنجه و از هر فتنه و از هر

بَلاءٍ، وَمِنْ کُلِّ شَرٍّ، وَمِنْ کُلِّ مَکْرُوهٍ، وَمِنْ کُلِّ مُصیبَهٍ، وَمِنْ کُلِّ افَهٍ،

بلا و از هر بدی و از هر ناراحتی و از هر مصیبت و از هر آفتی

نَزَلَتْ اوْ تَنْزِلُ مِنَ السَّمآءِ الَی الْأَرْضِ فی هذِهِ السَّاعَهِ، وَفی هذِهِ اللَّیْلَهِ،

که نازل شده یا بعد از این از آسمان بزمین نازل شود در این ساعت و در این شب

وَفی هذَا الْیَومِ، وَفی هذَا الشَّهْرِ، وَفی هذِهِ السَّنَهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

و در این روز و در این ماه و در این سال خدایا درود فرست بر محمّد

وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاقْسِمْ لی مِنْ کُلِّ سُرُورٍ، وَمِنْ کُلِّ بَهْجَهٍ، وَمِنْ کُلِّ اسْتِقامَهٍ،

و آل محمّد و نصیبم کن از هر شادی و از هر خوشحالی و از هر پایداری

وَمِنْ کُلِّ فَرَجٍ، وَمِنْ کُلِّ عافِیَهٍ، وَمِنْ کُلِّ سَلامَهٍ، وَمِنْ کُلِّ کَرامَهٍ، وَمِنْ

و از هر گشایشی و از هر تندرستی و از هر سلامتی و از هر کرامت و از

کُلِّ رِزْقٍ واسِعٍ حَلالٍ طَیِّبٍ، وَمِنْ کُلِّ نِعْمَهٍ، وِمَنْ کُلِّ سَعَهٍ، نَزَلَتْ اوْ

هر روزی فراخ حلال پاکی و از هر نعمتی و از هر وسعتی که نازل شده یا بعد از این نازل شود

تَنْزِلُ مِنَ السَّمآءِ الَی الْأَرْضِ فی هذِهِ السَّاعَهِ، وَفی هذِهِ اللَّیْلَهِ، وَفی

از آسمان به زمین در این ساعت و در این شب و در

هذَا الْیَوْمِ، وَفی هذَا الشَّهْرِ، وَفی هذِهِ السَّنَهِ، اللّهُمَّ انْ کانَتْ ذُنُوبی قَدْ

این روز و در این ماه و در این سال خدایا اگر چنانچه گناهانم

اخْلَقَتْ وَجْهی عِنْدَکَ، وَحالَتْ بَیْنی وَبَیْنَکَ، وَغَیَّرَتْ حالی عِنْدَکَ،

شرمنده کرده است چهره ام را پیش تو و حائل شد میان من و تو و حالم را پیش تو تغییر داده

فَانّی اسْئَلُکَ بِنُورِ وَجْهِکَ الَّذی لا یُطْفَأُ، وَبِوَجْهِ مُحَمَّدٍ حَبیبِکَ

پس از تو خواهم به حق نور ذاتت که خاموش نشود و به آبروی محمّد مصطفی حبیب تو

الْمُصْطَفی، وَبِوَجْهِ وَلِیِّکَ عَلِیٍّ الْمُرْتَضی، وَبِحَقِّ اوْلِیآئِکَ الَّذینَ

و به آبروی ولی تو علی مرتضی و به حق اولیایت که برگزیدی

انْتَجَبْتَهُمْ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَغْفِرَ لی ما مَضی مِنْ

آنها را که درود فرستی بر محمّد و آل محمّد و بیامرزی برایم گذشته های از

ذُنُوبی وَانْ تَعْصِمَنی فیما بَقِیَ مِنْ عُمْری وَاعُوذُ بِکَ اللَّهُمَّ انْ اعُودَ فی

گناهانم را و نگاهم داری در آینده عمرم و پناه می برم به تو خدایا از این که بازگردم

شَیْ ءٍ مِنْ مَعاصیکَ ابَداً ما ابْقَیْتَنی حَتَّی تَتَوَفَّانی وَانَا لَکَ مُطیعٌ، وَانْتَ

به یکی از گناهان و نافرمانیهایت هرگز تا زنده ام (یعنی) تا آنگاه که مرا بمیرانی و من فرمانبردار تو باشم و تو

عَنّی راضٍ، وَانْ تَخْتِمَ لی عَمَلی بِاحْسَنِهِ، وَتَجْعَلَ لی ثَوابَهُ الْجَنَّهَ، وَانْ

از من خشنود باشی و به انجام رسانی عمل مرا به نیکوترین آن و پاداش آن را برایم بهشت مقرّر داری

تَفْعَلَ بی ما انْتَ اهْلُهُ، یا اهْلَ التَّقْوی وَیا اهْلَ الْمَغْفِرَهِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

و انجام دهی درباره من آنچه را تو شایسته آنی ای اهل تقوا و ای شایسته آمرزش درود فرست بر محمّد

وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَارْحَمْنی بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

و آل محمّد و رحم کن به من به رحمت خویش ای مهربانترین مهربانان.

***

روز بیست و پنجم (روز نزول سوره هل أتی :

روز بیست و پنجم ماه ذی الحجّه، روزی است که سوره «هل اتی» در آن روز نازل شد.(۲) در شأن نزول این سوره جمع زیادی از علمای شیعه و سنّی نقل کرده اند که امام حسن و امام حسین علیهما السلام بیمار شدند و پیامبر صلی الله علیه و آله به عیادتشان آمد و به علی علیه السلام فرمود: چه خوب است برای شفای آنان نذری کنی.

حضرت علی علیه السلام و حضرت فاطمه علیها السلام و فضّه برای شفای آنان سه روز روزه نذر کردند.

وقتی که حسنین علیهما السلام شفا یافتند، آنان برای ادای نذر روزه گرفتند- ومطابق برخی از روایات حسنین علیهما السلام نیز

روزه گرفتند- در حالی که از نظر موادّ غذایی در زحمت بودند. به هنگام افطار که مقداری نان را برای افطار آماده کرده بودند، صدای مسکینی را شنیدند که تقاضای کمک داشت. علی علیه السلام و فاطمه علیها السلام و فضّه و حسن و حسین علیهما السلام نان خود را به آن مسکین دادند و خود در آن شب جز آب ننوشیدند.

ص: ۹۰۳

۱- [۱۲۳۷]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۵۹.

۲- [۱۲۳۸]همان مدرک، صفحه ۷۷۰ و اقبال صفحه ۵۲۹.

غروب فردا نیز به هنگام افطار یتیمی اظهار نیاز کرد و بار دیگر جریان شب گذشته تکرار شد و آنان با مقداری آب افطار کردند.

روز سوم نیز به هنگام غروب اسیری به در خانه آنان آمد و آن خانواده کرامت و بزرگواری و ایثار، از سهم نان خود گذشتند و آن را به اسیر دادند.

فردا علی علیه السلام دست حسن و حسین را گرفت و خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله آمد، چشم پیامبر به بچّه ها افتاد که از شدّت گرسنگی می لرزیدند؛ علّت را جویا شد و علی علیه السلام ماجرا را تعریف کرد. پیامبر صلی الله علیه و آله ناراحت شد و با هم به منزل حضرت زهرا علیها السلام آمدند، در این حال جبرئیل فرود آمد و سوره هل أتی (انسان) را از جانب خداوند آورد. در این سوره از ایثار توأم با اخلاص اهل بیت علیهم السلام به عظمت و بزرگی زیاد یاد شده است.(۱) برای این روز اعمالی ذکر شده است:

۱- مرحوم «سیّد بن طاووس» از «شیخ مفید» نقل می کند که مستحب است در چنین روزی روزه بگیرند، زیرا در چنین روزی خداوند فضیلت و برتری اهل بیت رسول خدا را آشکار ساخت.(۲) ۲- در شب بیست و پنجم و روز بیست و پنجم برای تأسّی به آن بزرگواران انفاق و اطعام و صدقه دادن به فقرا مناسب است.(۳) ۳- مناسب است در این روز غسل زیارت انجام دهند و ائمّه علیهم السلام را زیارت کنند مخصوصاً خواندن زیارت جامعه در این روز مناسب است.(۴)

***

روز آخر ذی الحجّه:

این روز، روز آخر سال اسلامی قمری است. لذا مرحوم «سیّدبن طاووس» نقل کرده است که در این روز، دو رکعت نماز می خوانی و در هر رکعت، یک مرتبه سوره «حمد» و ده مرتبه سوره «قل هو اللّه» و ده مرتبه «آیهالکرسی» را می خوانی و پس از نماز می گویی:

اللَّهُمَّ ما عَمِلْتُ فی هذِهِ السَّنَهِ مِنْ عَمَلٍ نَهَیْتَنی عَنْهُ وَلَمْ تَرْضَهُ،

خدایا آنچه انجام دادم در این سال از اعمالی که مرا از آن نهی فرمودی و راضی بدان نبودی

وَنَسیتُهُ وَلَمْ تَنْسَهُ، وَدَعَوْتَنی الَی التَّوْبَهِ بَعْدَ اجْتِرائی عَلَیْکَ، اللَّهُمَّ فَانّی

و من آن را فراموش کردم ولی تو فراموشش نکردی و مرا به بازگشت بسویت خواندی پس از دلیری کردنم بر تو خدایا من از آن

اسْتَغْفِرُکَ مِنْهُ فَاغْفِرْ لی وَما عَمِلْتُ مِنْ عَمَلٍ یُقَرِّبُنی الَیْکَ فَاقْبَلْهُ مِنّی

اعمال آمرزش می طلبم پس بیامرز آنها را و هر عملی که انجام دادم از اعمالی که مرا به تو نزدیک گرداند پس آن را از من

قبول کن

۱- [۱۲۳۹]برای آگاهی بیشتر و تفسیر آیات موردنظر به تفسیر نمونه، جلد ۲۵، ذیل تفسیر سوره انسان مراجعه کنید.

۲- [۱۲۴۰]اقبال، صفحه ۵۲۹.

۳- [۱۲۴۱]همان مدرک.

۴- [۱۲۴۲]زادالمعاد، صفحه ۳۶۸.

وَلا تَقْطَعْ رَجآئی مِنْکَ یاکَریمُ.

و قطع مکن امیدم را از خودت ای بزرگوار.

وقتی چنین کردی شیطان می گوید: وای بر من! هرچه در مدّت این سال زحمت کشیدم (و او را وسوسه کردم) با این عمل، همه را از بین برد و سالش را به خیر پایان داد!(۱) مناسب است همین عمل، در پایان سال شمسی (روز آخر اسفندماه) نیز به قصد استحباب مطلق انجام شود.

یادآوری:

در پایان این بخش ذکر چند نکته را مفید می دانیم:

۱- اعمال ماهها و روزها که در این بخش گذشت بار دیگر یادآور این نکته است که اسلام برای همه امور زندگی، حتّی ایّام و مناسبتها برنامه دارد و برای سازندگی انسان از هیچ امری فروگذار نکرده، و هیچ فرصت و زمانی را نادیده نگرفته است.

۲- انجام همه این اعمال و دعاها و نمازها که ذکر شد، برای کسانی است که نشاط لازم و فرصت کافی را برای آن داشته باشند، ولی کسانی که اشتغالات فراوانی دارند و برای زندگی حلال و کسب روزی پاک، یا تحصیل علم و مانند آن در تلاشند، به مقدار فرصت و نشاط و رغبت انجام دهند، و بدانند حتّی اگر مقدار کمی را با توجّه و اخلاص و شور و شوق انجام دهند، فایده زیادی دارد و در راه سازندگی بسیار مؤثّر است.

۳- پاداش های عظیمی که در روایات برای این اعمال و عبادات و دعاها و اذکار ذکر شده است به یقین برای کسانی است که دارای تقوا و اخلاص باشند.

ص: ۹۰۵

۱- [۱۲۴۳]اقبال، صفحه ۵۳۰.

اعمال ماههای خورشیدی

عید نوروز:

در این که اسلام در برابر عید نوروز چه موضعی دارد، میان صاحب نظران گفتگوست. از برخی روایات اهمّیّت این روز به عنوان یکی از روزهای نجات امّت ها استفاده می شود.

مرحوم «علّامه مجلسی» در کتاب «زادالمعاد» می گوید:

به سندهای معتبر از «معلّی بن خنیس» نقل شده است که در روز «نوروز» به محضر امام صادق علیه السلام شرفیاب شدم. حضرت به من فرمود: آیا این روز را می شناسی؟ گفتم: فدایت شوم! این روزی است که ایرانیان آن را بزرگ می شمارند، و در این روز برای یکدیگر هدایا می فرستند.

امام علیه السلام فرمود: این تعظیم و بزرگداشت، به سبب اموری است که از قدیم بوده است که اکنون تفسیر و شرح آن را برای تو بازگو می کنم. (به علاوه حوادث مطلوب دیگری در این روز اتفاق افتاده است).

سپس امام علیه السلام به طور مشروح این امور را ذکر کرد؛ از جمله فرمود: نوروز، روزی است که خداوند متعال، در آن روز، از ارواح بندگانش پیمان گرفت که او را به یگانگی بپرستند و برای او شریکی قرار ندهند، و به پیغمبران و امامان معصوم علیهم السلام ایمان آورند.

این روز، روزی است که طوفان حضرت نوح علیه السلام فرونشست و کشتی آن حضرت بر کوه «جودی» قرار گرفت.

نوروز روزی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله بت های کافران قریش را در مکّه شکست و پیش از آن حضرت ابراهیم علیه السلام نیز، در این روز بتهای کافران را درهم شکست.

در این روز، رسول خدا صلی الله علیه و آله به اصحاب خود امر کرد که با علی علیه السلام به عنوان امیرمؤمنان بیعت کنند (اشاره به این است که روز عید غدیر مصادف با نوروز بوده است).

نوروز، روزی است که قائم آل محمّد علیه السلام ظاهر خواهد شد.

آنگاه فرمود: هیچ روز نوروزی نیست مگر آن که ما در آن روز انتظار فرج می کشیم؛ زیرا از روزهای ما و شیعیان ما است. آن روز را، مردم عجم حفظ کردند و حرمت آن را نگه داشتند، ولی شما مردم عرب آن را ضایع ساختید.(۱) (آنگاه امام اعمالی را برای این روز بیان فرمودند که ذکر خواهد شد).

۱- [۱۲۴۴]زادالمعاد، صفحه ۵۲۸- ۵۳۰ و بحارالانوار، جلد ۵۶، صفحه ۹۱- ۱۰۰(با تلخیص و کمی نقل به معنا) ولی در برابر، روایتی در نفی بزرگداشت عید نوروز نقل شده است که مرحوم علّامه مجلسی، روایت معلّی بن خنیس را ترجیح می دهد،(بحارالانوار، جلد ۵۶، صفحه ۱۰۰).

ولی چون شخص «معلّی بن خنیس» از نظر علمای رجال زیر سؤال است تکیه بر این روایت آسان نیست.

امّا با توجه به اینکه، عید نوروز یک عید طبیعی در جهان آفرینش است؛ فصل زمستان پایان می گیرد، بهار همراه با حیات طبیعت به فرمان خدا شروع می شود، شکوفه ها و برگها و گلها بر شاخسار درختان آشکار می گردد و نشاط و جنبش و حرکت در تمام عالم حیات آغاز می شود، همگام و همراه شدن با این پدیده عالمِ آفرینش، همگامی با سنّت های الهی است.

***

نکته قابل توجّه این که مراسمی در نوروز میان مردم معمول است و به شکل سنّت ملّی در میان ایرانیان و کشورهای دیگری درآمده که قسمت قابل ملاحظه ای از آن، در شمار اموری است که اسلام بر آن، (به صورت کلّی) تأکید نهاده است. مانند: نظافت، خانه تکانی، کمک به ارحام و بستگان و افراد نیازمند و آبرومند برای تهیّه لباس و وسایل اوّلیّه زندگی که در سالهای اخیر در کشور ما ایران به صورت سنّت «هفته نیکوکاری» درآمده است و بسیار پرثمر و مفید است.

دید و بازدید و صله رحم و ملاقات دوستان و رفع کدورتها و بیرون ریختن غم و اندوهها از دل و آماده شدن برای فعّالیّت های مختلف ثمربخش در سال نو، و مانند اینها؛ این امور و مانند آن جنبه های مثبت مراسم نوروزی است.

ولی گاه پاره ای از آداب و رسوم شرک آلود، یا گناه آلود دیده می شود که افراد باایمان و خردمند باید آنها را ترک گویند، مانند آتش افروختن در شب چهارشنبه آخر سال (به نام چهارشنبه سوری) و دست زدن به کارهای خطرناکی که همه سال ضایعه های زیادی برای جوانان و نوجوانان به بار می آورد و امثال آن.

در مجموع، عید نوروز و مراسم آن، هم به خاطر بعضی روایات و هم به خاطر آثار مثبتی که دارد، نباید حذف شود، ولی باید بعضی از مراسم منفی و ناپسندِ آن را کنار گذاشت. این است روش اولوالالباب و صاحبان اندیشه!

***

اعمال عید نوروز:

مرحوم «علّامه مجلسی» در کتاب «زادالمعاد» آورده است که امام صادق علیه السلام برای نوروز، اعمالی را به معلّی بن خنیس آموخت و به او فرمود:

چون روز نوروز شود، غسل کن و بهترین لباس های خود را بپوش و خود را کاملًا خوشبو کن (و اگر

توانستی) آن روز را روزه بدار و پس از نمازهای ظهر و عصر و انجام نافله های آن، چهار رکعت نماز بخوان (هر دو رکعت به یک سلام) و در رکعت اوّل بعد از سوره حمد، ده مرتبه سوره إنّا أنزلناه را بخوان و در رکعت دوم بعد از سوره حمد ده مرتبه سوره قُل یا أیّها الکافرون را؛ در رکعت سوم بعد از سوره حمد ده مرتبه سوره قل هو اللّه را بخوان و در رکعت چهارم بعد از سوره حمد، ده مرتبه سوره های قُل أعوذ بِرَبِّ الْفَلَق و قُل أعُوذ بِرَبِّ النّاس را بخوان. بعد از نماز به سجده شکر برو، و این دعا را بخوان:

اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ الْأَوْصِیآءِ الْمَرْضِیِّینَ، وَعَلی جَمیعِ

خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد آن اوصیای پسندیده و بر همه پیمبران

انْبِیآئِکَ وَرُسُلِکَ بِافْضَلِ صَلَواتِکَ، وَبارِکْ عَلَیْهِمْ بِافْضَلِ بَرَکاتِکَ،

و رسولانت به بهترین درودها و برکت ده بر ایشان به بهترین برکتهایت

وَصَلِّ عَلی ارْواحِهِمْ وَاجْسادِهِمْ، اللهُمَّ بارِکْ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

و درود فرست بر ارواح و اجسادشان خدایا برکت ده بر محمّد و آل محمّد

وَبارِکْ لَنا فی یَوْمِنا هذَا، الَّذی فَضَّلْتَهُ وَکَرَّمْتَهُ وَشَرَّفْتَهُ وَعَظَّمْتَ خَطَرَهُ،

و برکت ده به ما در این روز که آن را برتری داده و گرامیش کرده و شرافتش دادی و مقامش را بزرگ کردی

اللهُمَّ بارِکْ لی فیما انْعَمْتَ بِهِ عَلَیَّ، حَتَّی لا اشْکُرَ احَداً غَیْرَکَ، وَوَسِّعْ

خدایا برکت ده به من در آنچه به من تفضل کرده ای بد انسان که هیچ کس را جز تو سپاس نگذارم و روزیم را وسیع گردان

عَلَیَّ فی رِزْقِی یا ذَا الْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، اللَّهُمَّ ما غابَ عَنّی فَلا یَغیبَنَ

ای صاحب جلالت و بزرگواری خدایا هر چه از من پنهان شده مبادا کمک و نگهداری تو از من پنهان شود

عَنّی عَوْنُکَ وَحِفْظُکَ، وَما فَقَدْتُ مِنْ شَیْ ءٍ، فَلا تُفْقِدْنِی عَوْنَکَ عَلَیْهِ،

و هر چه را گم کرده ام مبادا یاری خویش را بر آن از من گم کنی تا خود را به

حَتَّی لا اتَکَلَّفَ ما لا احْتاجُ الَیْهِ، یا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ.(۱)

زحمت نیندازم درباره آنچه را بدان نیازمند نیستم ای صاحب جلالت و بزرگواری.

همچنین در برخی از کتب آمده است که در وقت تحویل سال، این دعا را که مضمون خوب و سازنده ای دارد، بخوانند:

ص: ۹۰۸

۱- [۱۲۴۵]زادالمعاد، صفحه ۵۳۰.

يا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَ الْأَبْصارِ، يا مُدَبِّرَ اللَّيْلِ وَ النَّهارِ، يا مُحَوِّلَ الْحَوْلِ

ای کسی که تحوّل دل ها و گردش چشم ها در دست توست. ای تدبیر کننده شب و روز و ای تغییر دهنده سال و

وَالْأَحْوالِ، حَوِّلْ حالَنا إلی احْسَنِ الْحالِ.(۱)

حال؛ حال ما را به بهترین حال، تغییر ده!

مرحوم «علّامه مجلسی» می افزاید: بعضی روایت کرده اند که این دعا را نیز، در روز نوروز، به عدد ایّام سال بخواند:

اللَّهُمَّ هذِهِ سَنَةٌ جَدیدَةٌ، و انْتَ مَلِکٌ قَدیمٍ، اسْأَلُکَ خَیْرَها وَ خَیْرَ ما

خداوندا! این سال نوی است و تو سلطان قدیمی؛ از تو خیر آن و خیر آنچه در آن است را

فیها، وَ أَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّها وَ شَرِّ ما فیها، وَ اسْتَکْفیکَ مَؤُونَتَها وَ شُغْلَها،

می خواهم و به تو از شرّ آن و شرّ آنچه در آن است، پناه می برم و حلّ مشکلات آن را از تو می خواهم

یا ذَاالْجَلالِ وَ الْإِکْرامِ.(۲)

ای ذوالجلال و الاکرام.

البتّه اگر نتواند به این مقدار بخواند به هر مقدار که بتواند به قصد قربت مطلقه بخواند، خوب است.

همچنین می توان دعایی که در اوّل ماه رمضان (صفحه ۷۷۵) نقل شده است را، در اوّل سال شمسی به قصد قربت مطلقه خواند.

۱- [۱۲۴۶]زاد المعاد، صفحه ۵۳۱.

۲- [۱۲۴۷]همان مدرک.

ماههای رومی

ماههای رومی، ماههایی است که مانند ماههای خورشیدی ما، بر اساس حرکت خورشید در برجهای مختلف است، ابتدای سال در ماههای رومی، از فصل پاییز است و ماهها به این ترتیب است: ایلول، تشرین اوّل و تشرین آخر (پاییز)

کانون اوّل، کانون آخر و شباط (زمستان)

آذر، نیسان و ایار (بهار)

حریزان، تموز و آب (تابستان)(۱) برای هر یک از این ماهها و ایّام آن نکاتی در بعضی از روایات آمده است ۱۲۴۹] که مهمترین آن، خواصی است که برای آب باران در ماه نیسان نقل شده است.

خواصّ آب نیسان:

«نیسان» ماه هشتم رومی است که از بیست و سوم فروردین شروع و تا سی روز ادامه دارد (بنابراین قسمت عمده ماه نیسان، مقارن اردیبهشت ماه است و کمی از آن در آخر ماه فروردین قرار دارد).

از بعضی از روایات استفاده می شود، بارانی که در این ماه از آسمان نازل می گردد، خواص و آثار فراوانی دارد و اگر کسی مقداری از آن را در ظرف پاکی جمع کند و سوره ها و دعاهای زیر را بر آن بخواند، هر کس از آن آب بخورد، از بیماری های گوناگون جسمانی و اخلاقی رهایی می یابد و به قدری در این روایت آثار و برکات، برای آن ذکر شده است که انسان در شگفتی فرو می رود.(۲) سوره ها و دعاها از این قرار است:

۱- سوره حمد. ۲- آیهالکرسی. ۳- قل یا أیّها الکافرون. ۴- سبّح اسم ربّک الاعلی. ۵- قل اعوذ برب الفلق. ۶- قل اعوذ بربّ النّاس. ۷- قل هو اللَّه احد، هر کدام را هفتاد مرتبه می خوانی.

ص: ۹۱۰

۱- [۱۲۴۸]این دوازده ماه را شاعری چنین به نظم آورده است: دو تشرین و دو کانون و پس آنگه شباط و آذر و نیسان، ایار است حریزان و تموز و آب و ایلول نگه دارش که از من یادگار است (فرهنگ معین) مرحوم علّامه مجلسی ابتدای ماههای رومی را از تشرین اوّل، شمرده و ایلول را ماه آخر ذکر کرده است(زادالمعاد، صفحه ۵۳۵) و با شعری که از فرهنگ معین نقل کردیم نیز هماهنگ است.

۲- [۱۲۵۰]زادالمعاد، صفحه ۵۳۲- ۵۳۴(با تلخیص فراوان).

همچنین ذکرهای:

۱- لا اله الّا اللّه. ۲- اللّه اکبر. ۳- اللّهم صلّ علی محمّد و آل محمّد. ۴- سبحان اللّه و الحمد للّه و لا اله الّا اللّه و اللّه اکبر هر کدام را هفتاد مرتبه.(۱) مرحوم «علّامه مجلسی» می گوید: آب باران به طور کلّی مبارک و نافع است، همان گونه که در حدیث معتبری از امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده است که فرمود: آبی را که از آسمان فرود می آید بیاشامید که بدنها را پاک می سازد و دردها را دفع می کند، قرآن مجید می فرماید: «

«وَ یُنَزِّلُ عَلَیْکُمْ مِنَ السَّماءِ ماءً لِیُطَهِّرَکُمْ بِهِ وَ یُذْهِبَ عَنْکُمْ رِجْزَ الشَّیْطانِ وَ لِیَرْبِطَ عَلی قُلُوبِکُمْ وَ یُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدامَ»؛

و آبی از آسمان برایتان فرستاد، تا شما را با آن پاک کند؛ و پلیدی شیطان را از شما دور سازد؛ و دلهایتان را محکم، و گامها را با آن استوار دارد».(۲) «علّامه مجلسی» در ادامه می گوید: در عمل مربوط به آب نیسان بهتر آن است که اگر به صورت دسته جمعی می خوانند، هر یک از افراد، مجموع آن سوره ها و اذکار را هفتاد مرتبه بخوانند (یعنی می توانند آن را میان خود تقسیم نمایند و هر کدام سوره ای را هفتاد بار بخواند ولی بهتر است هر یک از آنها، مجموع آن سوره ها و اذکار را هفتاد مرتبه بخواند).(۳)

۱- [۱۲۵۱]زاد المعاد، صفحه ۵۳۴.

۲- [۱۲۵۲]سوره انفال، آیه ۱۱.

۳- [۱۲۵۳]زادالمعاد، صفحه ۵۳۴ و ۵۳۵(با تلخیص).

بخش پنجم: اعمال شب و روز و ایام هفته

اشاره

ص: ۹۱۳

مقدّمه: یاد خدا در همه حال

از آن جا که افراد با ایمان، مخصوصاً سالکان الی اللّٰه و بندگان سپاسگزار و ترسان از هوای نفسانی و وسوسه های شیطانی باید پیوسته به یاد خدا باشند؛ در آغاز تلاش روزانه و پس از پایان تکاپوی معاش و بلکه در طول فعّالیّت های روزمرّه، پیوند خویش را با خدای خود حفظ کنند؛ صبح گاهان با یاد او و توجّه به قدرت و علم و رحمتش پا به عرصه تلاش معاش می گذارند و شبانگاهان نیز با ذکر او و استغفار از لغزش های روزانه، به بستر می روند و همواره خود را در پناه او و تحت حمایت آن کریم بنده نواز قرار می دهند، به ویژه شب و روز جمعه که هنگام تعطیلی و فراغت است و مؤمنان از فرصت بیشتری برای انس با خدا و پیوند با اولیای او برخوردارند و می توانند کاستی های روزهای گذشته را جبران کرده، نیروی تازه ای را برای هفته آینده فراهم سازند؛ به خصوص این که شب و روز جمعه بسیار مبارک و نزد خدا عزیز است.

بر همین اساس، در روایات معصومین سلام اللّٰه علیهم، دعاها و زیارات و اعمال و وظایفی برای ساعات شب و روز و ایّام هفته به ویژه شب و روز جمعه وارد شده، که بدیهی است انجام همه آن برای همه میسّر نیست و هر کس به مقدار توان و فراغت و ظرفیّت خویش به آن عمل می کند.

این دعاها و اعمال را می توان به ده فصل تقسیم نمود:

۱- اعمال هنگام طلوع فجر (طلوع سپیده صبح).

۲- اعمالی که اختصاص به بین الطّلوعین (مابین طلوع صبح و طلوع آفتاب) دارد.

۳- اعمالی که اختصاص به شامگاهان دارد.

ص: ۹۱۵

۴- اعمال مشترک صبح و شام.

۵- اعمال و آداب هنگام خواب.

۶- اعمال سحرگاهان و برخاستن از خواب.

۷- دعاهای هر روز.

۸- دعاهای ایّام هفته.

۹- فضیلت و اعمال شب و روز جمعه.

۱۰- زیارات ایّام هفته.

***

ص: ۹۱۶

فصل اوّل: اعمال هنگام طلوع فجر

برای این ساعت، چند دعا در روایت آمده است:

۱- هنگام طلوع فجر صادق (هنگام اذان صبح) این دعا خوانده شود: اللّٰهُمَّ انْتَ صاحِبُنا

خدایا تویی همیشه همراه و یاور ما

فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَتَفَضَّلْ عَلَیْنا، اللّٰهُمَّ بِنِعْمَتِکَ تَتِمُ الصّالِحاتُ،

پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و به ما عطای فراوان کن، خدایا با نعمت تو اعمال نیک پایان پذیرد

فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاتْمِمْها عَلَیْنا، عآئِذاً بِاللّٰهِ مِنَ النّارِ، عآئِذاً

پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و نعمتت را بر ما تمام کن، در حالی که از آتشِ (دوزخ) به خدا پناهنده ایم، در حالی که از آتشِ (دوزخ)

بِاللّٰهِ مِنَ النّارِ، عآئِذاً بِاللّٰهِ مِنَ النّارِ* سپس می گویی: یا فالِقَهُ مِنْ حَیْثُ

به خدا پناهنده ایم، در حالی که از آتشِ (دوزخ) به خدا پناهنده ایم*** ای شکافنده فجر از جایی که

لااری وَمُخْرِجَهُ مِنْ حَیْثُ اری صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاجْعَلْ اوَّلَ

نمی بینم، و خارج کننده آن از جایی که می بینم، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و آغاز

یَوْمِنا هذا صَلاحاً، وَاوْسَطَهُ فَلاحاً، وَآخِرَهُ نَجاحاً.(۱)

امروزم را نیکی و وسط آن را رستگاری و پایانش را کامیابی قرار ده.

۲- از امام محمّد باقر علیه السلام نقل شده که فرمود: هر کس هنگام طلوع فجر ده مرتبه بگوید:

لا الهَ الّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، یُحْیی وَ یُمیتُ،

معبودی جز خداوند یگانه بی شریک نیست، فرمانروایی و ستایش از آنِ اوست، زنده کرده و می میراند

وَ هُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ، بِیَدِهِ الْخَیْرُ، وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ. و ده مرتبه بر و او زنده ای است که (هرگز) نمیرد، نیکی به دست اوست و او بر هر چیز تواناست.****

محمّد و آل محمّد صلوات فرستد و ۳۵ مرتبه سبحان اللّٰه و ۳۵ مرتبه لا اله الّا اللّٰه و ۳۵ مرتبه الحمد للّٰه بگوید، اسمش در آن

روز در زمره غافلان نوشته نمی شود و اگر آن را در شب بگوید در آن شب در زمره

ص: ۹۱۷

۱- [۱۲۵۴]مصباح المتهجد، صفحه ۱۹۸ و بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۳۵۶.

غافلان نوشته نخواهد شد.(۱) ۳- هنگامی که صدای اذان صبح را می شنوی بگو: اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاقْبالِ نَهارِکَ،

************************* خدایا از تو می خواهم به حق آمدن روز

وَادْبارِ لَیْلَتِکَ، وَحُضُورِ صَلَواتِکَ، وَاصْواتِ دُعآئِکَ، وَتَسْبیحِ

و رفتن شبت و رسیدن وقت نمازهایت، و صدای دعاکنندگانت و تسبیح

مَلائِکَتِکَ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تَتُوبَ عَلَیَّ انَّکَ انْتَ

فرشتگانت، که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و توبه ام را بپذیری که تو بسیار

التَّوّابُ الرَّحیمُ. از امام صادق علیه السلام روایت شده که اگر چنین کسی در آن روز و یا آن شب از دنیا برود توبه پذیر و مهربانی.*************************

به عنوان کسی که توبه کرده (و توبه اش مقبول واقع شده) از دنیا رفته است.(۲)

۱- [۱۲۵۵]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۳۴، حدیث ۳۵.

۲- [۱۲۵۶]فلاح السائل، صفحه ۲۲۷.

فصل دوم: اعمال بین الطّلوعین

(مابین طلوع صبح و طلوع آفتاب)

مقدّمه:

یکی از اوقات بسیار شریف و گرانبها، بین الطّلوعین است و اخبار زیادی از اهل بیت عصمت علیهم السلام در فضیلت این وقت و در ارتباط با عبادت و ذکر و تسبیح خداوند در این مدّت از شب و روز وارد شده است؛ در بعضی از روایات از آن به یکی از دو ساعت غفلت تعبیر شده، چنانکه امام باقر علیه السلام می فرماید: «ابلیس ملعون لشکریان خویش را در دو وقت: هنگام طلوع خورشید و غروب آن، پراکنده می سازد، چراکه این دو ساعت، دو ساعت غفلت است».(۱) خواب در این ساعت نیز کراهت دارد. چرا که از امام باقر علیه السلام نقل شده که فرمود: «خواب صبح، شوم و نامیمون است؛ روزی را دور می سازد، رنگ صورت را زرد و متغیّر می کند، خداوند متعال، روزی را بین الطّلوعین تقسیم می کند، از خواب در این زمان بپرهیزید و بدانید که منّ و سلوی (دو غذای لذیذی که برای بنی اسرائیل نازل می شد) در این ساعت بر بنی اسرائیل فرود می آمد».(۲) به هر حال برای این وقت شریف، چند عمل وارد شده:

۱- از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: هر کس هنگام صبح، هفت بار این دعا را بخواند، در آن روز از بلاها محفوظ باشد: فَاللَّهُ خَيْرٌ حافِظاً وَ هُوَ ارْحَمُ الرَّاحِمينَ، انَّ وَلِيِّيَ

************* پس (در هر حال) خداوند بهترین حافظ و مهربان ترین مهربانان است، ولیّ و سرپرست من

اللَّهُ الَّذی نَزَّلَ الْكِتابَ وَ هُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحينَ، فَانْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ

خدایی است که این کتاب را نازل کرده و او همه صالحان را سرپرستی می کند، پس اگر آنها (از حق) روی بگردانند (نگران مباش) بگو

اللَّهُ لا الهَ الَّا هُوَ، عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظيمِ.(۳)

خداوند مرا کفایت می کند، هیچ معبودی جز او نیست بر او توکّل کردم و او صاحب عرش بزرگ است.

۱- [۱۲۵۷]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۲، حدیث ۲.

۲- [۱۲۵۸]تهذیب، جلد ۲، صفحه ۱۳۹، حدیث ۳۰۸.

۳- [۱۲۵۹]بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۹۸، حدیث ۵۹.

۲- مرحوم «شیخ کلینی» از امام باقر علیه السلام فضیلت فراوانی برای این دعا نقل کرده است که پیش از طلوع آفتاب خوانده شود:

اللَّهُ اکْبَرُ، اللَّهُ اکْبَرُ کَبیراً، وَسُبْحانَ اللَّهِ بُکْرَهً وَ اصیلًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِ

خدا بزرگتر از هر چیز است، خدا بسیار بزرگتر از هر چیز است، تسبیح می گویم خدا را در صبح و شام، و حمد و

الْعالَمینَ کَثیراً، لا شریکَ لَهُ، وَ صَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ.(۱)

سپاس فراوان از آنِ پروردگار جهانیان است، که شریکی ندارد و درود خدا بر محمّد و خاندان پاکش باد.

***

۳- «قطب راوندی» از امیر مؤمنان علیه السلام روایت کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس که صبح کند و چهار نعمت خدا را یاد نکند، می ترسم که این نعمت های خدا از او زایل گردد؛ آن چهار نعمت و سپاس بر آن، چنین است:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذی عَرَّفنی نَفْسَهُ، وَ لَمْ یَتْرُکْنی عَمْیانَ الْقَلْبِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که خود را به من شناساند، و مرا کوردل به حال خود رها نکرد، حمد و سپاس مخصوص

الَّذی جَعَلَنی مِنْ امَّهِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، الْحَمْدُلِلَّهِ الَّذی جَعَلَ

خداوندی است که مرا از پیروان محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- قرار داد، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که

رِزْقی فی یَدَیْهِ وَ لَمْ یَجْعَلْ رِزْقی فی ایْدی النَّاسِ، الْحَمْدُلِلَّهِ الَّذی سَتَرَ

روزیم را در اختیار خویش قرار داد و آن را به دست مردم نسپرد، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که

ذُنُوبی وَ عُیُوبی وَلَمْ یَفْضَحْنی بَیْنَ النَّاسِ.(۲)

گناهان و عیب هایم را پوشاند و در میان مردم رسوایم نساخت.

***

۴- مرحوم «صدوق» با سند معتبری از امیر مؤمنان علی علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت فرمود: «هر کس سوره های توحید و قدر و همچنین آیهالکرسی را یازده بار پیش از طلوع آفتاب بخواند، از خسارتهای مالی محفوظ می ماند و همچنین

فرمود: هر کس دو سوره «قـل هو اللّه» و «انّـا انزلنـاه» را پیش از طلوع آفتـاب بخوانـد در آن روز گنـاهی از او سـر نخواهـد زد هرچند شیطان در این راه تلاش فراوان کند».(۳)

ص: ۹۲۰

۱- [۱۲۶۰]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۶، حدیث ۱۴.

۲- [۱۲۶۱]دعوات راوندی، صفحه ۸۱، حدیث ۲۰۴ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۸۲، حدیث ۴۵(با اندکی تفاوت).

۳- [۱۲۶۲]خصال، جلد ۲، صفحه ۶۲۲ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۴۹، حدیث ۱۱.

۵- بسیار مناسب است که در این وقت مقداری قرآن همراه با تدبّر و اندیشه بخواند و با آیات آن روح و جان خود را تازه کند و نیز مناسب است دعای صباح امیرمؤمنان علی علیه السلام را که در بخش دعاها (صفحه ۹۴) گذشت، در این وقت بخواند.

***

فصل سوم: اعمال مخصوص غروب و شامگاهان

۱- قبل از هر چیز باید آماده حضور در مسجد و برگزاری نماز جماعت شد.

۲- از امام باقر علیه السلام نقل شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله به هنگام کمرنگ شدن آفتاب (هنگام غروب) این دعا را می خواند:

امْسی ظُلْمی مُسْتَجیراً بِعَفْوِکَ، وَامْسَتْ ذُ نُوبی مُسْتَجیرَةً بِمَغْفِرَتِکَ،

با ستمم به امید گذشتت روزم سپری شد و با گناهانم به امید آمرزشت روزم سپری شد

وَامْسی خَوْفی مُسْتَجیراً بِامْنِکَ، وَ امْسی ذُلّی مُسْتَجیراً بِعِزِّکَ، وَ امْسی

و با ترسم به امید ایمنیت روزم سپری شد، با سیه روییم به امید عزّتت روزم سپری شد، و با نداریم به امید

فَقْری مُسْتَجیراً بِغِناکَ، وَ امْسی وَجْهِیَ الْبالِی الْفانی مُسْتَجیراً بِوَجْهِکَ

بی نیازیت روزم سپری شد، و با چهره خسته و فرسوده ام به امید روی جاویدان بزرگوارت روزم سپری شد،

الْباقِی الْکَریمِ، اللَّهُمَّ الْبِسْنی عافِیَتَکَ، وَ جَلِّلْنی کَرامَتَکَ، وَ غَشِّنی

خدایا با لباس عافیتت مرا بپوشان، و با بزرگواریت مرا گرامی دار، و مرا بپوشان و از

وَقِنی شَرَّ خَلْقِکَ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ، یا اللَّهُ یا رَحْمنُ یا رَحیمُ.(۱)

شر مخلوقاتت از جنّ و انس حفظ کن، ای خدا، ای بخشنده، ای مهربان.

***

۳- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که هر کس این کلمات را سه مرتبه در آغاز شب بگوید تحت پوشش بال و پر (حمایت) جبرئیل قرار می گیرد:

اسْتَوْدِعُ اللَّهَ الْعَلِیَّ الْأَعْلَی الْجَلیلَ الْعَظیمَ نَفْسی وَ مَنْ یَعْنینی امْرُهُ،

خود و هر کس مسئولیّتش به عهده من است را به خدای بلندمرتبه و برتر و بزرگ و با عظمت می سپارم،

اسْتَوْدِعُ اللَّهَ نَفْسِیَ الْمَرْهُوبَ الْمَخُوفَ الْمُتَضَعْضَعَ لِعَظَمَتِهِ کُلُّ شَیْ ءٍ.(۲)

نفس مضطرب و ترسانم را به خداوندی می سپارم که در برابر عظمتش همه چیز خوار است.

۱- [۱۲۶۳]بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۶۶، حدیث ۳۷.

۲- [۱۲۶۴]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۳، حدیث ۶.

۴- و نیز فرمود: وقتی شب می شود بگو:

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ عِنْدَ اقْبالِ لَیْلِکَ، وَ ادْبارِ نَهارِکَ، وَ حُضُورِ صَلَواتِکَ،

خدایا از تو می خواهم به هنگام آمدن شب و رفتن روزت و رسیدن وقت نمازهایت و

وَاصْواتِ دُعآئِکَ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.(۱)

صداهای خوانندگانت، که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی.

***

۵- مستحب است هنگام غروب به تسبیح وذکر و استغفار مشغول شود؛ چراکه این ساعت در فضیلت و شرف، شبیه صبح است و خدای سبحان در قرآن مجید فرموده است:

«وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّکَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلَ الْغُرُوب»(۲)

و امام صادق علیه السلام می فرماید: «هنگام غروب آفتاب ذکر خدای عزّوجلّ بگو و اگر با کسی به سر می بری که تو را بیهوده از ذکر او باز می دارد پس برخیز و او را رها کن و به دعا مشغول شو».(۳) ۶- طبق روایت امام صادق علیه السلام این دعا را هر روز هنگام غروب آفتاب بخواند:

یا مَنْ خَتَمَ النُّبُوَّةَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، اخْتِمْ لی فی یَوْمی هذا

ای که نبوّت را به محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- ختم نمودی، امروز و این

بِخَیْرٍ، وَشَهْری بِخَیْرٍ، وَسَنَتی بِخَیْرٍ، وَ عُمْری بِخَیْرٍ.(۴)

ماه و سال و عمرم را به خیر و نیکی ختم کن.

۱- [۱۲۶۵]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۳، حدیث ۷.

۲- [۱۲۶۶]سوره قاف، آیه ۳۹.

۳- [۱۲۶۷]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۴، حدیث ۹.

۴- [۱۲۶۸]فلاح السائل، صفحه ۲۲۱.

فصل چهارم: اعمال مشترک صبح و شام

۱- در هر صبح و شام ذکر زیر را بگویید:

«سُبْحانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُلِلَّهِ وَلا الهَ الَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أکْبَرُ

» که مطابق بعضی از روایات ۱۲۶۹] همان «الباقیات الصالحات» است که در قرآن آمده است:

«وَ الْباقِیاتُ الصَّالِحاتُ خَیْرٌ عِنْدَ رَبِّکَ ...».(۱)

***

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس قبل از طلوع آفتاب و پیش از غروب، ده مرتبه بگوید:

لااله الَّااللَّهُ وَحْدَهُ لاشَرِیکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکُ وَلَهُ الْحَمْدُ، یُحْیی وَیُمیتُ، وَیُمیتُ

معبودی جز خداوند یگانه بی شریک نیست، فرمانروایی و ستایش از آن اوست، زنده کرده و می میراند و میرانده

وَیُحْیی وَ هُوَ حَیٌّ لایَمُوتُ، بِیَدِهِ الْخَیْرُ، وَهُوَ عَلَی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.

و زنده می کند، و او زنده ای است که (هرگز) نمی میرد، نیکی به دست اوست و بر هر چیز تواناست.

کفّاره گناهان آن روز او خواهد بود.(۲)

***

۳- از امام صادق علیه السلام نقل شده که: هفت مرتبه پس از نماز صبح و نماز مغرب بگو:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ الّا بِاللَّهِ الْعَلیِّ الْعَظیمِ.

به نام خداوند بخشنده مهربان و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلند مرتبه و باعظمت نیست.

که هر کس آن را بگوید بلاهای بسیاری از او دور می شود.(۳)

***

۴- و نیز از آن حضرت نقل شده که هر صبح و شام دو مرتبه می گویی:

الْحَمْدُ لِرَبِّ الصَّباحِ، الْحَمْدُ لِفالِقِ الْاصْباحِ. و نیز می گویی: الْحَمْدُ لِلَّهِ

حمد و سپاس از آنِ پروردگار صبح و شکافنده روز است.********* حمد و سپاس از آنِ خداوندی

۱- [۱۲۷۰]سوره کهف، آیه ۴۶.

۲- [۱۲۷۱]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۱۸، حدیث ۱.

۳- [۱۲۷۲]همان مدرک، صفحه ۵۲۸، حدیث ۲۰.

الَّذی اذْهَبَ اللَّیْلَ بِقُدْرَتِهِ، وَجاءَ بِالنَّهارِ بِرَحْمَتِهِ، وَ نَحْنُ فی عافِیَهٍ.(۱)

است که شب را با قدرتش برده و روز را به لطف و رحمتش می آورد، در حالی که ما در سلامتی کامل هستیم.

و نیز می خوانی: آیهالکرسی و آخر سوره حشر و ده آیه از صافّات را و نیز این آیات و کلمات را:

وَ سُبْحانَ رَبِّکَ رَبِّ الْعِزَّهِ عَمَّا یَصِفُونَ، وَسَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلینَ،

و منزّه است پروردگار تو پروردگار عزّت (و قدرت) از آنچه آنان توصیف می کنند و سلام بر رسولان

والْحَمْدُللَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، فَسُبْحانَ اللَّهِ حینَ تُمْسُونَ وَ حینَ تُصْبِحُونَ،

و حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است. پس تسبیح می گویم خدا را در شبانه روز

وَلَهُ الْحَمْدُ فِی السَّمواتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِیًّا وَحینَ تُظْهِرُونَ، یُخْرِجُ الْحَیَ

و حمد و سپاس در آسمانها و زمین و به هنگام عصر و هنگامی که ظهر می کنید مخصوص اوست، او زنده

مِنَ الْمَیِّتِ، وَ یُخْرِجُ الْمَیِّتَ، مِنَ الْحَیِّ، وَ یُحْیِی الْأَرْضَ بَعْدَمَوْتِها

را از مرده و مرده را از زنده خارج کرده و زمین را بعد از مردن زنده می کند،

وَکَذلِکَ تُخْرَجُونَ، سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلائِکَهِ وَ الرُّوحِ، سَبَقَتْ

و شما نیز این چنین خارج می شوید. بسیار منزّه و پاک است پروردگار فرشتگان و روح، لطف و

رَحْمَتُکَ غَضَبَکَ، لا الهَ الَّا انْتَ سُبْحانَکَ انّی عَمِلْتُ سُوءاً، وَظَلَمْتُ

رحمتت بر خشم و غضبت پیشی گرفته است، معبودی جز تو نیست، پاک و منزّهی تو و من بد کرده، و بر خود ستم نمودم،

نَفْسی فَاغْفِرْ لی وَ ارْحَمْنی وَ تُبْ عَلَیَّ انَّکَ انْتَ التَّوَّابُ الرَّحیمُ.(۲)

پس مرا بیامرز و بر من رحم کن، و توبه ام را بپذیر که تو بسیار توبه پذیر و مهربانی.

***

۵- یکی از یاران امام نهم علیه السلام برای امام نامه ای نوشت که به من دعایی را بیاموز (که اسباب برآمدن حاجت من گردد) آن حضرت در جواب او نوشتند: صبح و شام می گویی:

«اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ رَبِّی الرَّحْمنُ الرَّحیمُ، لا أَشْرِکُ بِهِ شَیْئاً».

خدا، خدا، خدا پروردگار من است که بخشنده و مهربان است و چیزی را برای او شریک قرار نمی دهم.

سپس هر حاجتی را که به نظرت آمد طلب کن؛ چرا که این دعا برای هر چیزی به اذن خداوند تعالی مؤثّر

ص: ۹۲۵

۱- [۱۲۷۳]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۸، حدیث ۲۰.

۲- [۱۲۷۴]همان مدرک.

است، خداوند هرآنچه را بخواهد انجام می دهد.(۱) ۶- در روایتی آمده است که امام صادق علیه السلام به داوود رقّی فرمود: خواندن این دعا را سه مرتبه در صبح و شام ترک مکن:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنی فی دِرْعِکَ الْحَصینَهِ، الَّتی تَجْعَلُ فیها مَنْ تُریدُ.

خدایا مرا در زره محکمت قرار ده، زرهی که هر کسی را بخواهی (و مورد عنایت تو باشد) در آن قرار می دهی.

چراکه پدرم می فرمود: این از دعاهای اسرارآمیز است.(۲)

***

۷- از امیر مؤمنان علیه السلام نقل شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس که می خواهد خداوند عمر او را طولانی کند و او را بر دشمنانش پیروز گرداند و از مرگهای بد مصونش دارد، در هر صبح و شام در خواندن این دعا مداومت ورزد و سه بار بگوید:

سُبْحانَ اللَّهِ مِلْأَ الْمیزانِ، وَ مُنْتَهَی الْعِلْمِ، وَ مَبْلَغَ الرِّضا، وَزِنَهَ الْعَرْشِ،

تسبیح می گویم خدا را به اندازه میزان پر و نهایت علم و خشنودی و همسنگ عرش

وَسَعَهَالْکُرْسِیِّ. و سه بار بگوید: الْحَمْدُ لِلَّهِ مِلْأَ الْمیزانِ، وَ مُنْتَهَی الْعِلْمِ، وَ مَبْلَغَ

و وسعت تخت (حکومت الهی)********* حمد و سپاس از آنِ خداست به اندازه میزان پر و نهایت علم و خشنودی او،

الرِّضا، وَزِنَهَ الْعَرْشِ، وَ سَعَهَ الْکُرْسِیِّ. و سه بار بگوید: لا الهَ الَّا اللَّهُ مِلْأَ

و همسنگ عرش و به وسعت تخت (حکومت الهی)،****** معبودی جز خدا نیست به اندازه

الْمیزانِ، وَ مُنْتَهَی الْعِلْمِ، وَمَبْلَغَ الرِّضا، وَزِنَهَ الْعَرْشِ وَسَعَهَ الْکُرْسِیِّ. و سه میزان پر و نهایت علم و خشنودی، و همسنگ عرش و وسعت تخت (حکومت الهی)***

بار بگوید: اللَّهُ اکْبَرُ مِلْأَ الْمیزانِ، وَمُنْتَهَی الْعِلْمِ، وَ مَبْلَغَ الرِّضا، وَزِنَهَ الْعَرْشِ،

*** خدا بزرگتر از هر چیز است به اندازه میزان پر و نهایت علم و خشنودی و همسنگ عرش و به

وَ سَعَهَ الْکُرْسِیِّ.(۳)

وسعت تخت (حکومت الهی).

۸- مرحوم «شیخ کلینی» و «شیخ صدوق» و دیگران با سندهای معتبری از امام صادق علیه السلام روایت

ص: ۹۲۶

۱- [۱۲۷۵]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۳۴، حدیث ۳۶.

۲- [۱۲۷۶]همان مدرک، صفحه ۵۳۴، حدیث ۳۷.

۳- [۱۲۷۷]بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۶۰، حدیث ۳۹.

کرده اند که آن حضرت فرمود: لازم است بر هر مسلمانی که پیش از طلوع آفتاب ده بار و قبل از غروب آن نیز ده بار بگوید:

لا الهَ الَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، یُحْیی وَیُمیتُ،

معبودی جز خداوند یگانه بی شریک نیست، فرمانروایی و ستایش از آنِ اوست، زنده کرده و می میراند

وَ هُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ، بِیَدِهِ الْخَیْرُ، وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.(۱)

و او زنده ای است که (هرگز) نمی میرد، نیکی به دست اوست و او بر هر چیز تواناست.

و در بعضی از این روایات آمده است هرگاه این ذکر از تو فوت شود آن را قضا کن ۱۲۷۹] (اشاره به این است که مستحبّ مؤکّد می باشد) و در برخی از روایات آمده است: این ذکر، کفّاره گناهان است.(۲)

***

۹- در روایت معتبری از امام باقر علیه السلام نقل شده است که هر کس صد مرتبه پیش از طلوع آفتاب و صد مرتبه پیش از غروب آفتاب

اللَّه اکبر

بگوید، خداوند برای او ثواب آزاد کردن صد برده را می نویسد.(۳) ۱۰- مرحوم «صدوق» به سند معتبر از امام صادق علیه السلام نقل می کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: در بهشت غرفه های زیبایی وجود دارد که از امّت من کسی در آنها ساکن می شود که سخن نیک بگوید و به مردم اطعام کند و به هر کس که رسید، سلام کند، و در هنگام شب که مردم در خوابند، نماز بگزارد. آنگاه فرمود:

سخن نیک آن است که در صبح و شام ده مرتبه بگوید:

سُبْحانَ اللَّهِ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَ اللَّهُ اکْبَرُ.(۴)

تسبیح می گویم خدا را و حمد و سپاس از آنِ خداست و معبودی جز خدا نیست و خداوند بزرگتر از هر چیز است.

***

۱۱- در کتاب «محاسن» به سند صحیح از امام باقر علیه السلام چنین نقل شده که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به مردی گذشت که برای خود باغی را آماده می کرد، رسول خدا صلی الله علیه و آله ایستاد و فرمود: آیا می خواهی تو را به باغی راهنمایی کنم که ریشه اش از این باغ ثابت تر و میوه اش زودرس تر، بهتر و ماندنی تر است؟ عرض کرد:

آری ای رسول خدا. فرمود: در صبح و شام بگو:

۱- [۱۲۷۸]خصال، جلد ۲، صفحه ۴۵۲، حدیث ۵۸.

۲- [۱۲۸۰]فقیه، جلد ۱، صفحه ۳۳۵، حدیث ۹۸۰.

۳- [۱۲۸۱]محاسن، جلد ۱، صفحه ۳۶، حدیث ۳۳ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۵۷، حدیث ۲۷.

۴- [۱۲۸۲]امالی صدوق، صفحه ۳۲۸، حدیث ۵ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۵۲، حدیث ۱۸.

سُبْحانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَ اللَّهُ اكْبَرُ.

تسبیح می گویم خدا را و حمد و سپاس از آنِ خداست و معبودی جز خدا نیست و خداوند بزرگتر از هر چیز است.

که به عوض هر تسبیحی، دربهشت برای تو درخت هایی با انواع میوه ها کاشته می شود، و اینها همان باقیات صالحات است (که خداوند در قرآن فرموده «آنها از مال دنیا بسی بهتر و ماندنی ترند»).(۱)

***

۱۲- در کتاب «محاسن» به سند معتبر از امام رضا علیه السلام نقل شده است که هر کس در صبح و شام سه مرتبه بگوید: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، لاحَوْلَ وَلا قُوَّةَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ.

*** به نام خداوند بخشنده مهربان، پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و باعظمت نیست.

از شیطان و سلطه های ظالم و همچنین بعضی از بیماریهای خطرناک خوفی نخواهد داشت. آنگاه امام علیه السلام فرمود: البتّه من این دعا را صد بار می گویم!(۲)

***

۱۳- در روایت دیگری به سند معتبر از امام صادق علیه السلام نقل شده است که مردی از انصار چند روز به خدمت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیامد، حضرت از او پرسید، چرا در این چند روز غایب بودی و به نزد ما نیامدی؟

عرض کرد: به سبب تنگدستی و بیماری طولانی که بر من عارض شده بود. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به او فرمود:

آیا می خواهی دعایی به تو بیاموزم که با خواندن آن فقر و بیماری از تو برطرف گردد؟ عرض کرد: آری ای رسول خدا. فرمود: در صبح و شام بخوان:

لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ الّا بِاللَّهِ، تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذی لا یَمُوتُ، وَالْحَمْدُ للَّهِ

پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند نیست، بر زنده ای که هرگز نمیرد توکّل می کنم، و ستایش برای خداوندی است

الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ وَلَداً، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ شَریکٌ فِی الْمُلْکِ، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ

که نه فرزندی برای خود انتخاب کرده و نه شریکی در حکومت دارد و نه به خاطر ضعف و ذلّت (حامی و) سرپرستی

الذُّلِّ وَکَبِّرْهُ تَکْبیراً.(۳) (البتّه تلاش و کوشش شرط استجابت دعاست).

برای اوست و او را بسیار بزرگ بشمار.******************************

۱۴- در روایات معتبر فراوانی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که پیش از طلوع و غروب آفتاب ده

۱- [۱۲۸۳]محاسن، جلد ۱، صفحه ۳۷ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۵۷، حدیث ۲۷.

۲- [۱۲۸۴]محاسن، جلد ۱، صفحه ۴۱، حدیث ۵۱ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۵۷، حدیث ۲۷.

۳- [۱۲۸۵]محاسن، جلد ۱، صفحه ۴۲، حدیث ۵۶ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۵۷، حدیث ۲۷.

مرتبه بگو:

اعُوذُ بِاللَّهِ السَّميعِ الْعَليمِ مِنْ هَمَزاتِ الشَّياطينِ، وَ اعُوذُ بِکَ رَبِّ انْ

از وسوسه های شیاطین به خداوند شنوا و دانا پناه می برم و از این که آنان نزد من حاضر شوند

یَحْضُرُونِ، انَّ اللَّهَ هُوَ السَّميعُ الْعَليمُ.(۱)

به او پناه می برم، چرا که فقط خداوند شنوا و داناست.

***

۱۵- در کتاب «فلاح السائل» از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمود: چه مانعی دارید که هر صبح و شام بخوانید:

اللَّهُمَّ مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَالْأَبْصارِ، ثَبِّتْ قَلْبی عَلی دينِکَ، وَلاتُزِغْ قَلْبی بَعْدَ

خدایا ای دگرگون کننده دلها و دیده ها، دلم را بر دینت ثابت دار، و دلم را بعد از آن که مرا

اذْ هَدَيْتَنی وَهَبْ لی مِنْ لَدُنْکَ رَحْمَةً، انَّکَ انْتَ الْوَهَّابُ، وَأَجِرْنی مِنَ

هدایت کردی (از راه حق) منحرف مگردان و از سوی خود رحمتی بر من ببخش زیرا تو بخشنده ای و به رحمتت مرا

النَّارِ بِرَحْمَتِکَ، اللَّهُمَّ امْدُدْ لی فی عُمْری وَ اوْسِعْ عَلَیَّ فی رِزْقی

از آتش دوزخ پناه ده، خدایا عمر مرا طولانی و روزیم را وسیع گردان

وَانْشُرْ عَلَیَّ مِنْ رَحْمَتِکَ، وَ انْ کُنْتُ عِنْدَکَ فی امِّ الْکِتابِ شَقِيًّا،

و رحمتت را بر من بگستران و اگر نام من در لوح محفوظت در زمره نگون بختان ثبت شده،

فَاجْعَلْنی سَعیداً، فَانَّکَ تَمْحُوما تَشآءُ وَ تُثْبِتُ، وَ عِنْدَکَ امُّ الْکِتابِ.(۲)

پس مرا از سعادتمندان قرار ده زیرا تو هر چه را بخواهی محو کرده و هر چه را بخواهی ثبت می کنی و لوح محفوظ در نزد توست.

***

۱۶- مرحوم «صدوق» به سند معتبر از امیرمؤمنان علی علیه السلام نقل کرده است که فرمود: هر کس این آیه را نزدیک شامگاهان و یا بعد از شامگاهان، سه مرتبه بخواند، در آن شب، انجام خوبیها از او فوت نخواهد شد و بدی ها از او دور می

گردد، و همچنین اگر این آیه را صبحگاهان تلاوت کند نیز، همین پاداش را دارد.

ص :۹۲۹

۱- [۱۲۸۶]تفسیر عیاشی، جلد ۲، صفحه ۴۵، حدیث ۱۳۶ و کافی، جلد ۲، صفحه ۵۳۲، حدیث ۳۱.

۲- [۱۲۸۷]فلاح السائل، صفحه ۲۲۲ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۶۸، حدیث ۳۸.

فَسُبْحانَ اللَّهِ حینَ تُمْسُونَ و حینَ تُصْبِحُونَ، وَ لَهُ الْحَمْدُ فِی

پس تسبیح می گویم خدا را در شبانه روز و حمد و سپاس در آسمانها و زمین

السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ، وَعَشِیّاً وَ حینَ تُظْهِرُونَ.(۱)

مخصوص اوست و به هنگام عصر و هنگامی که ظهر می کنید.

***

۱۷- از امام صادق علیه السلام روایت شده است که: هر کس در صبح سه بار این دعا را بخواند، تا شب به او بلایی نمی رسد و هر کس آن را سه بار در شب بخواند تا صبح به او بلایی نمی رسد:

بِسْمِ اللَّهِ الَّذی لایَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَیْ ءٌ فِی الْأَرْضِ وَ لا فِی السَّماءِ،

به نام خداوندی که با (بردن) نامش چیزی در زمین و آسمان (به ما) زیان نمی رساند

وَهُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ.(۲)

و او شنوا و داناست.

***

۱۸- مرحوم «شیخ کلینی» و «صدوق» و بزرگان دیگر با سندهای موثّق و معتبری از امام باقر علیه السلام روایت کرده اند، که حضرت نوح علیه السلام از آن جهت بنده بسیار شکرگزار نامیده شد که هر صبح و شام می گفت:

اللَّهُمَّ انّی اشْهِدُکَ انَّهُ ما امْسی وَ اصْبَحَ بی مِنْ نِعْمَهٍ، اوْ عافِیَهٍ فی دینٍ اوْ

خدایا تو را گواه می گیرم که در شامگاهان و صبحگاهان هر چه از نعمت و سلامتی در دین و

دُنْیا، فَمِنْکَ وَحْدَکَ لاشَریکَ لَکَ، لَکَ الْحَمْدُ وَ لَکَ الشُّکْرُ بِها عَلَیَّ حَتّی

دنیا، به من رسیده از جانب توست که یگانه ای و شریکی نداری، حمد و سپاس از آنِ توست، و در برابر آن (همه نعمت ها) به آن حد که (از ما)

تَرْضی الهَنا.(۳)

خشنود شوی ای معبود ما!

۱- [۱۲۸۸]امالی صدوق، صفحه ۵۷۸، حدیث ۱۴ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۵۳، حدیث ۱۹.

۲- [۱۲۸۹]بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۹۸، حدیث ۵۹.

۳- [۱۲۹۰]علل الشرایع، جلد ۱، صفحه ۲۹، حدیث ۱ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۵۱، حدیث ۱۶ و کافی، جلد ۲، صفحه ۵۳۵،(با اندکی تفاوت).

۱۹- مرحوم «کلینی» به سند معتبر، نقل کرده است که مردی خدمت امام صادق علیه السلام رسید و عرض کرد: به من دعایی بیاموز که هر صبح و شام آن را بخوانم، امام علیه السلام فرمود: بگو:

الْحَمْدُللَّهِ الَّذی یَفْعَلُ ما یَشآءُ، وَلایَفْعَلُ ما یَشآءُ غَیْرُهُ، الْحَمْدُللَّهِ کَما

حمد و سپاس از آن خداوندی است که هر چه خواهد انجام دهد و کسی جز او توانایی انجام هر کاری را که بخواهد ندارد، حمد و سپاس از آنِ خداوند است

یُحِبُّ اللَّهُ انْ یُحْمَدَ، الْحَمْدُللَّهِ کَما هُوَ اهْلُهُ، اللَّهُمَّ ادْخِلْنی فی کُلِّ خَیْرٍ

آن گونه که می پسندد ستایش شود، حمد و سپاس از آنِ خداوند است آن گونه که شایسته آن است، خدایا مرا داخل کن در هر خیری که

ادْخَلْتَ فیهِ مُحَمَّداً وَآلَ مُحَمَّدٍ، وَاخْرِجْنی مِنْ کُلِّ سُوءٍ اخْرَجْتَ مِنْهُ

محمّد و خاندان پاکش را در آن داخل نموده ای، و مرا خارج کن از هر بدی که

مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ، صَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.(۱)

محمّد و خاندان پاکش را از آن خارج نموده ای، درود خدا بر محمّد و خاندان پاکش باد.

***

۲۰- در برخی از کتب معتبر آمده است که هر کس سه مرتبه در بامداد و سه مرتبه در پایان روز این صلوات را بخواند، گناهانش آمرزیده شود و خوشحالی او همیشگی باشد و دعایش مستجاب گردد و روزیش گسترده، و در برابر دشمن یاری شود و در بهشت همنشین پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله باشد.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِی الْأَوَّلینَ، وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش در میان پیشینیان درود فرست، و بر محمّد و خاندان پاکش در

مُحَمَّدٍ فِی الْاخِرینَ، وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِی الْمَلَإِ الْأَعْلی

میان پسینیان درود فرست، و بر محمّد و خاندان پاکش در عالم بالا درود فرست،

وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ فِی الْمُرْسَلینَ، اللَّهُمَّ اعْطِ مُحَمَّداً الْوَسیلَهَ،

و بر محمّد و خاندان پاکش در میان فرستادگانت درود فرست، خدایا به محمّد (ص) وسیله (شفاعت)

وَ الشَّرَفَ وَالْفَضیلَهَ، وَالدَّرَجَهَ الْکَبیرَهَ، اللّٰهُمَّ انّی آمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِهِ

و شرافت و فضیلت و مقام بزرگ را عطا کن، خدایا به محمّد و خاندان پاکش ایمان آورده ام

وَلَمْ ارَهُ، فَلا تَحْرِمْنی یَوْمَ الْقِیمَهِ رُؤْیَتَهُ، وَارْزُقْنی صُحْبَتَهُ، وَتَوَفَّنی عَلی

با این که او را ندیده ام، پس مرا در روز قیامت از دیدارش محروم مگردان و همنشینی با او را روزیم کن، و مرا بر دین

ص :۹۳۱

۱- [۱۲۹۱]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۹، حدیث ۲۲.

مِلَّتِهِ، وَاسْقِنی مِنْ حَوْضِهِ مَشْرَباً رَوِیّاً سآئِغاً هَنیئاً، لا اظْمَأَ بَعْدَهُ ابَداً،

او بمیران و از حوض کوثر با شرابی فراوان، گوارا و لذیذ سیرابم کن که هیچگاه بعد از آن تشنه نشوم

انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، اللَّهُمَّ کَما آمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ

زیرا تو بر هر چیز توانایی، خدایا همان گونه که به محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

وَلَمْ ارَهُ، فَارِنی فِی الْجِنانِ وَجْهَهُ، اللَّهُمَّ بَلِّغْ رُوحَ مُحَمَّدٍ عَنّی تَحِیَّةً

بی آن که او را ببینم ایمان آوردم، پس در بهشت رویش را به من نشان ده، خدایا از جانب من درود و سلامی

کَثیرَةً وَسَلاماً.(۱)

فراوان به روح محمّد (ص) برسان.

یادآوری: دعاهایی که در صبح و شام وارد شده، بسیار است که ما در این جا تنها بخشی از آنها را آورده ایم. البتّه هر کس می تواند به مقدار توان و حضور قلب، از آنها انتخاب کند و مضامین آنها را به کار بندد.

۱- [۱۲۹۲]بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۶۶، حدیث ۳۶.

فصل پنجم: آداب هنگام خواب

سزاوار است هنگام خواب این امور رعایت شود:

۱- با طهارت بخوابی.

۲- از گناهان توبه نمایی.

۳- قلب خویش را از فکر دنیا فارغ سازی.

۴- سعی کن چنان باشی که حقّ کسی در گردنت نباشد.

۵- عازم باشی که برای نماز شب برخیزی، زیرا که افتخار مؤمن و زینت او در دنیا و آخرت، نماز در آخر شب است.

۶- سوره «قل هو اللّه احد»(۱) و «الهیکم التکاثر»(۲) و «آیهالکرسی»(۳) را می خوانی.

۷- تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام را می خوانی.(۴) ۸- بهتر است به طرف راست یا به پشت بخوابی، امّا به سینه خوابیدن در روایات به عنوان خواب شیطانی شمرده شده است.(۵) ۹- در صورتی که از غلبه خواب نگران باشی که برای نماز شب، یا نماز صبح، یا غیر آن بیدار نشوی، خواندن آیه آخر سوره کهف بسیار مؤثر است:

قُلْ انَّما ا نَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحى الَىَّ، انَّما الهُكُمْ الهٌ واحِدٌ، فَمَنْ كانَ

بگو من فقط بشری مثل شما هستم (امتیازم این است که) به من وحی می شود که تنها معبودتان معبود یگانه است پس هر که به

يَرْجُوا لِقآءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صالِحاً، وَلايُشْرِكْ بِعِبادَهِ رَبِّهِ احَداً.

لقای پروردگارش امید دارد باید کاری شایسته انجام دهد و هیچ کس را در عبادت پروردگارش شریک نکند.

در روایتی از امام صادق علیه السلام وارد شده که هیچ کس این آیه را در وقت خوابیدن نمی خواند مگر آن که در ساعت مقصود بیدار می شود.(۶) (کم خوردن غذا و مایعات و به موقع خوابیدن نیز، به بیداری در آخر شب کمک می کند).

۱- [۱۲۹۳]بحارالانوار، جلد ۷۳، صفحه ۱۹۲، حدیث ۲.

۲- [۱۲۹۴]کافی، جلد ۲، صفحه ۶۲۳، حدیث ۱۴.

۳- [۱۲۹۵]بحارالانوار، جلد ۷۳، صفحه ۲۱۳.

۴- [۱۲۹۶]تهذیب، جلد ۲، صفحه ۱۱۶، حدیث ۲۰۳.

۵- [۱۲۹۷]فقیه، جلد ۱، صفحه ۵۰۲، حدیث ۱۴۴۲.

۶- [۱۲۹۸]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۰، حدیث ۱۷.

۱۰- در صورت ترس از حیوانات موذی این دعا را بخوان که از امام باقر علیه السلام روایت شده است:

اعُوذُ بِکَلِماتِ اللّهِ التّآمّاتِ، الَّتی لایُجاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلا فاجِرٌ مِنْ شَرِّ ما

از شرّ تمامی آفریدگان به کلمات تامّه خدا پناه می برم که نیکوکار و بدکار توان

ذَرَءَ، وَمِنْ شَرِّ ما بَرَءَ، وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ دآبَّهٍ هُوَ اخِذٌ بِناصِیَتِها، انَّ رَبّی عَلی

گذر از آن را ندارد و همچنین از شر هر جنبده ای که اختیارش به دست اوست، زیرا که پروردگار من به راه

صِراطٍ مُسْتَقیم.(۱)

راست است.

***

۱۱- در صورت خوف از احتلام (جنابت در خواب) این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ انّی اعُوذُ بِکَ مِنَ الْإِحْتِلامِ، وَ مِنْ شَرِّ الْأَحْلامِ، وَ مِنْ انْ یَتَلاعَبَ

خدایا از جنابت و شر خواب ها (ی پریشان) و نیرنگ شیطان با من در

بِیَ الشَّیْطانُ فِی الْیَقْظَهِ وَالْمَنامِ.(۲)

خواب و بیداری به تو پناه می برم.

***

۱۲- در صورت خوف از سارق (ضمن رعایت جهات ایمنی) دو آیه آخر سوره اسراء را بخوان:

قُلِ ادْعُوا اللَّهَ اوِ ادْعُوا الرَّحْمنَ، ایّاً مَّا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْماءُ الْحُسْنی وَ لا

بگو «اللّه» را بخوانید یا «رحمن» را، هر کدام را بخوانید (ذات پاکش یکی است و) برای او بهترین نامهاست و

تَجْهَرْ بِصَلاتِکَ وَلا تُخافِتْ بِها، وَابْتَغِ بَیْنَ ذلِکَ سَبیلًا* وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ

نمازت را زیاد بلند یا خیلی آهسته نخوان و در میان آن دو، راهی (معتدل) انتخاب کن و بگو ستایش برای خداوندی است که

الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ وَلَداً، وَ لَمْ یَکُنْ لَّهُ شَریکٌ فِي الْمُلْكِ، وَ لَمْ یَکُنْ لَّهُ وَلِیٌّ مِنَ

نه فرزندی برای خود انتخاب کرده و نه شریکی در حکومت دارد و نه به خاطر ضعف و ذلّت (حامی و) سرپرستی برای اوست

الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيراً.(۳)

و او را بسیار بزرگ بشمار.

ص :۹۳۴

۱- [۱۲۹۹]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۷۰، حدیث ۷.

۲- [۱۳۰۰]مفتاح الفلاح، صفحه ۲۸۴.

۳- [۱۳۰۱]بحارالانوار، جلد ۷۳، صفحه ۲۱۱.

۱۳- خوابِ بین الطلوعین و خواب بعد از عصر (وقت غروب) را ترک کن.(۱) ۱۴- در پشت بامی که اطراف آن دیوار ندارد خوابیدن مکروه است.(۲) ۱۵- اگر خوابی دیدی برای کسی نقل کن که عالمی ناصح و مهربان باشد (و با تعبیر صحیح تو را امیدوار سازد).(۳) ۱۶- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که هر کس هنگام رفتن به بستر، سه بار این دعا را بخواند (و توبه کند) از گناه پاک می شود:

الْحَمْدُلِلَّهِ الَّذی عَلا فَقَهَرَ، وَالْحَمْدُلِلَّهِ الَّذی بَطَنَ فَخَبَرَ، وَالْحَمْدُلِلَّهِ الَّذی

حمد و سپاس از آن خداوندی است که در عین برتری غالب است، و حمد و سپاس از آن خداوندی است که در عین پوشیدگی آگاه است و حمد و سپاس از آن خداوندی

مَلَکَ فَقَدَرَ، وَ الْحَمْدُلِلَّهِ الَّذی یُحْیِی الْمَوْتی وَیُمیتُ الْأَحْیآءَ، وَ هُوَ عَلی

است که مالک و تواناست، و حمد و سپاس از آن خداوندی است که مردگان را زنده کرده و زندگان را می میراند

کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.(۴)

و او بر هر چیز تواناست.

***

۱۷- از امام صادق علیه السلام روایت شده است: وقتی که رسول خدا صلی الله علیه و آله به بستر می رفت، آیهالکرسی می خواند و می گفت:

بِسْمِ اللَّهِ، آمَنْتُ بِاللَّهِ، وَ کَفَرْتُ بِالطَّاغُوتِ، اللَّهُمَّ احْفَظْنی فی مَنامی

به نام خدا، به خدا ایمان آورده و به طاغوت کفر ورزیدم، خدایا در خواب

وَفی یَقْظَتی (۵)

و بیداری مرا حفظ کن.

***

۱۸- مفضّل بن عمر می گوید امام صادق علیه السلام به من فرمود: هنگام خواب با این یازده جمله به خداوند پناه ببر:

اعُوذُ بِعِزَّهِ اللَّهِ، وَ اعُوذُ بِقُدْرَهِ اللَّهِ، وَ اعُوذُ بِجَلالِ اللَّهِ، وَ اعُوذُ بِسُلْطانِ

به شکوه خدا پناه می برم، و به قدرت خدا پناه می برم، و به بزرگی خدا پناه می برم، به فرمانروایی خدا پناه می برم

۱- [۱۳۰۲]مکارم الاخلاق، صفحه ۳۰۵، و بحارالانوار، جلد ۷۳، صفحه ۱۸۵، حدیث ۶.

۲- [۱۳۰۳]بحارالانوار، جلد ۷۳، صفحه ۱۸۷، حدیث ۷.

۳- [۱۳۰۴]همان مدرک، جلد ۵۸، صفحه ۱۷۵، حدیث ۳۴.

۴- [۱۳۰۵]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۳۵، حدیث ۱.

۵- [۱۳۰۶]همان مدرک، صفحه ۵۳۶، حدیث ۴.

اللَّهِ، وَ اعُوذُ بِجَمالِ اللَّهِ، وَ اعُوذُ بِدَفْعِ اللَّهِ، وَ اعُوذُ بِمَنْعِ اللَّهِ، وَ اعُوذُ

و (نیز) به جمال خدا پناه می برم، به دفاع خدا (از بندگانش) پناه می برم، و به (قدرت) بازدارندگی خدا پناه می برم،

بِجَمْعِ اللَّهِ، وَ اعُوذُ بِمُلْكِ اللَّهِ وَاعُوذُ بِوَجْهِ اللَّهِ، وَ اعُوذُ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

و به تمامی (صفات) خدا پناه می برم، و به حاکمیّت خدا پناه می برم، و به ذات خدا پناه می برم، و به فرستاده خدا- که درود

اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ مِنْ شَرِّ ما خَلَقَ، وَ بَرَأَ وَ ذَرَءَ.(۱)

خدا بر او و خاندان پاکش باد- پناه می برم از شرّ تمامی مخلوقات و آفریدگان.

نکته:

در عصر و زمان ما بسیاری از مردم گرفتار بی خوابی هستند و جمعی از آنها پناه به قرص های خواب آور می برند که گاه آنها خود سرچشمه بیماری های دیگری می شود.

عامل اصلی این بی خوابی ها، ناآرامی روح است؛ اگر ما به دستورات اسلام عمل کنیم، ناآرامی روح برچیده می شود و از خواب آسوده ای- به لطف خدا- بهره مند خواهیم شد.

قرآن مجید می گوید: «

«أَلا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ»

؛ آگاه باشید یاد خدا مایه آرامش دلهاست».(۲) آری؛ هر قدر بیشتر به یاد خدا باشیم، و بر او توکّل نماییم، و در مشکلات به او پناه بریم و بدانیم او غفور و رحیم است و جواد و کریم و بر هر چیز تواناست و این امور را واقعاً باور کنیم، روح ما غرق آرامش می شود.

از سوی دیگر، پریشانی ها و نگرانی ها در غالب موارد از حبّ دنیا سرچشمه می گیرد؛ اگر حبّ دنیا را از دل بیرون کنیم و برای زندگی کوشش و تلاش لازم را انجام دهیم و بقیه را به خدا واگذار کنیم، نور آرامش بر دل و جان ما پرتوافکن می شود.

۱- [۱۳۰۷]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۳۷، حدیث ۹.

۲- [۱۳۰۸]سوره رعد، آیه ۲۸.

فصل ششم: اعمال سحرگاهان

اشاره

برای این موضوع آداب و دعاهای زیاد وارد شده که از آن جمله، این امور است:

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: وقتی کسی از شما از خواب برمی خیزد، بگوید:

سُبْحانَ رَبِّ النَّبِيِّنَ، وَ الهِ الْمُرْسَلينَ، وَ رَبِّ الْمُسْتَضْعَفينَ، وَالْحَمْدُ للَّهِ

پاک و منزّه است پروردگار پیامبران و معبود فرستادگان و پروردگار مستضعفان و حمد و سپاس

الَّذی يُحْيِی الْمَوْتی وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَديرٌ.

از آنِ خداوندی است که مردگان را زنده کرده و بر هر چیز تواناست.

هنگامی که این جمله ها را بگوید، خداوند می فرماید: بنده من راست گفت و شکر مرا به جای آورده است.(۱)

***

۲- یکی از یاران خاصّ امام صادق علیه السلام می گوید: هنگامی که امام علیه السلام در پایان شب برمی خاست (به یاد قیامت و رستاخیز می افتاد و) صدایش را بلند می کرد- به گونه ای که اهل خانه بشنوند- و می گفت:

اللَّهُمَّ اعِنّی عَلی هَوْلِ الْمُطَّلَعِ، وَ وَسّعْ عَلَیَّ ضيقَ الْمَضْجَعِ، وَارْزُقْنی

خدایا مرا بر وحشت روز قیامت یاری کن و تنگی قبرم را وسعت ده، و

خَيْرَ ما قَبْلَ الْمَوْتِ، وَ ارْزُقْنی خَيْرَ ما بَعْدَ الْمَوْتِ.(۲)

خیر و نیکی قبل و بعد از مردن را روزیم گردان.

***

۳- در این هنگام برای نافله شب آماده می شوی.

فضیلت نافله شب:

روایاتی که از معصومان علیهم السلام در فضیلت نماز شب آمده بسیار زیاد و پراهمّیّت است؛ از جمله روایت شده است که: نماز شب مایه شرافت مؤمن است، و سلامتی جسم را در پی دارد، کفّاره گناهان روز است،

۱- [۱۳۰۹]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۳۸، حدیث ۱۱.

۲- [۱۳۱۰]فقیه، جلد ۱، صفحه ۴۸۰، حدیث ۱۳۸۹.

وحشت قبر را از بین می برد، چهره را نورانی می کند، و سبب فراوانی روزی می گردد،(۱) و این که: مال و پسران زینت زندگی دنیایند؛ ولی هشت رکعت نماز آخر شب و نماز (شفع و) وتر، زینت آخرت انسانند و گاهی خداوند هردو زینت را برای گروهی جمع می کند.(۲) از امام صادق علیه السلام نقل شده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در سفارش های خویش به علی علیه السلام فرمود: ای علی! من تو را به چند کار سفارش می کنم آنها را به خاطر بسپار. سپس فرمود: خدایا، علی را در این راه کمک کن! آنگاه حضرت خصلت هایی را برشمرد تا آن جا که فرمود:

نماز شب را اهمّیّت بده، نماز شب را اهمّیّت بده، نماز شب را اهمّیّت بده.(۳) یکی از یاران رسول خدا صلی الله علیه و آله به نام «انس» نقل کرده است که آن حضرت فرمود: دو رکعت نماز، در دل شب، برای من بسی محبوبتر است از دنیا و آنچه در آن است.(۴) در روایتی دیگر از امام زین العابدین علیه السلام پرسیدند چرا آنان که در دل شب به تهجّد می پردازند از خوش سیماترین (و نورانی ترین) مردم می باشند؟

فرمود: زیرا باخدای خویش خلوت کرده اند، پس خداوند نیز از نور خویش به آنها بخشیده است.(۵) و در روایتی از علی علیه السلام در جواب کسی که علّت بی توفیقی خود نسبت به نماز شب را پرسیده بود، آمده است: «

قَيَّدَتْکَ ذُنُوبُکَ

؛ گناهانت تو را به بند کشیده است».(۶) کوتاه سخن این که: نافله شب کیمیای سعادت و اکسیر اعظم است و بسیاری از کسانی که به مقامات عالیه رسیده اند در پرتو نماز شب و مناجات سحر بوده است و در اهمّیّت و فضیلت آن همین بس که قرآن مجید خطاب به پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می فرماید: «

وَ مِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نافِلَةً لَکَ عَسى انْ يَبْعَثَکَ رَبُّکَ مَقاماً مَحْمُوداً

؛ پاسی از شب را از خواب برخیز و قرآن (و نماز) بخوان این یک وظیفه اضافی (واجب) بر توست تا پروردگارت تو را به مقامی در خور ستایش برساند».(۷) این تعبیر نشان می دهد که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز مقامات عالیه خود را از پرتو نماز شب و قرآن و مناجات سحر کسب می کرد.

هر گنج سعادت که خدا داد به حافظاز یمن دعای شب و ورد سحری بود!

«قطب راوندی» از امیر مؤمنان علیه السلام روایت کرده است که فرمود: طمع مکن در سه چیز با انجام سه چیز: در بیداری شب با پرخوری؛ در نورانیّت چهره، با خوابیدن در تمامی شب، و در امان از دنیا، با رفاقت و

۱- [۱۳۱۱]مستدرک الوسائل، جلد ۶، صفحه ۳۲۷- ۳۳۵، باب ۳۳.

۲- [۱۳۱۲]همان مدرک، صفحه ۳۳۰، حدیث ۱۰.

۳- [۱۳۱۳]بحارالانوار، جلد ۷۴، صفحه ۷۰، حدیث ۸.

۴- [۱۳۱۴]همان مدرک، جلد ۸۴، صفحه ۱۴۸، حدیث ۲۳.

۵- [۱۳۱۵]همان مدرک، صفحه ۱۵۹، حدیث ۴۸.

۶- [۱۳۱۶]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۵۰، حدیث ۳۴.

۷- [۱۳۱۷]سوره اسراء، آیه ۷۹.

همراهی فاسقان.(۱) همچنین «قطب راوندی» روایت کرده است که عیسی علیه السلام بعد از مرگ مادرش، وی را صدا زد و گفت:

ای مادر با من سخن بگو! آیا دوست داری به دنیا برگردی؟ مادرش پاسخ داد: آری، به این امید که در دل شبهای سرد برای خدا نماز بگزارم و در روزهای گرم روزه بگیرم! پسرم این راه (راه آخرت) بیمناک است!(۲) این نکته نیز حائز اهمّیّت است که بعضی از مؤمنین، از نماز شب به خاطر آداب مفصّل آن پرهیز دارند، در حالی که نماز شب را به طور ساده و بدون شاخ و برگ نیز می توان در زمان کوتاهی انجام داد، مهم برخاستن و سحرگاهان به در خانه خدا رفتن است.

وقت نماز شب:

اوّل وقت نماز شب، از نیمه شب است و هرچه به طلوع صبح نزدیک تر شود، فضیلتش بیشتر است و اگر صبح طلوع کرده باشد و او چهار رکعت از نماز شب را به جای آورده باشد، بقیه را با حمد تنها، تمام کند.(۳)

کیفیّت نماز شب:

بجا آوردن نماز شب با آداب مخصوص چنین است:

وقتی انسان از خواب برمی خیزد برای خداوند سجده کند و خوب است در سجده و یا هنگام سر برداشتن از سجده بگوید:

الْحَمْدُلِلَّهِ الَّذی احْیانی بَعْدَ ما اماتَنی وَ الَیْهِ النُّشُورُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذی رَدَّ

حمد و سپاس از آنِ خداوندی است که بعد از میراندنم زنده ام گردانید، و اجتماع روز رستاخیز به سوی اوست، حمد و سپاس از آنِ خداوندی است که

عَلَیَّ رُوحی لِأَحْمَدَهُ وَاعْبُدَهُ.(۴)

روحم را به من بازگردانید تا ستایشش کرده و عبادتش کنم.

و چون برخاست و ایستاد بگوید: اللَّهُمَّ اعِنّی عَلی هَوْلِ الْمُطَّلَعِ، وَ وَسِّعْ عَلَیَ

************ خدایا مرا بر وحشت روز قیامت یاری کن و قبرم را وسعت ده

۱- [۱۳۱۸]مستدرک الوسائل، جلد ۶، صفحه ۳۴۰، حدیث ۳.

۲- [۱۳۱۹]همان مدرک، صفحه ۳۳۸، حدیث ۳۱.

۳- [۱۳۲۰]برای آگاهی بیشتر به بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۲۲۳ و ۲۲۶ مراجعه شود.

۴- [۱۳۲۱]بحارالانوار، جلد ۷۳، صفحه ۲۰۴، حدیث ۲۰.

الْمَضْجَعِ، وَارْزُقْنی خَیْرَما قَبْلَ الْمَوْتِ، وَارْزُقْنی خَیْرَما بَعْدَ الْمَوْتِ.(۱)

و خیر و نیکی قبل و بعد از مردن را روزیم گردان.

وقتی که صدای خروس را شنید بگوید: سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ، رَبُّ الْمَلائِکَهِ وَالرُّوحِ،

************** پاک و منزّه است از هر عیب پروردگار فرشتگان و روح

سَبَقَتْ رَحْمَتُکَ غَضَبَکَ، لا الهَ الّا انْتَ، عَمِلْتُ سُوءً، وَظَلَمْتُ نَفْسی

رحمتت بر خشم و غضبت پیشی گرفته و معبودی جز تو نیست، بد کردم و بر خود ستم نمودم

فَاغْفِرْلی انَّهُ لایَغْفِرُالذُّنُوبَ الّا انْتَ، فَتُبْ عَلَیَّ انَّکَ انْتَ التَّوّابُ الرَّحیمُ.(۲)

پس مرا بیامرز، به یقین جز تو کسی گناهان را نیامرزد، و توبه ام را بپذیر که تو بسیار توبه پذیر و مهربانی.

وقتی که به آسمان نگاه کند بگوید: اللَّهُمَّ انَّهُ لایُواری مِنْکَ لَیْلٌ ساجٍ، وَلاسَمآءٌ

************** خدایا به یقین نمی پوشاند از تو (چیزی را) شب تاریک و آسمان

ذاتُ ابْراجٍ، وَلا ارْضٌ ذاتُ مِهادٍ، وَلاظُلُماتٌ بَعْضُها فَوْقَ بَعْضٍ،

دارای طبقات، و زمین دارای آرامش و تاریکی های (متراکم) که بعضی روی بعض دیگر است

وَلابَحْرٌ لُجِّیٌّ، یُدْلِجُ بَیْنَ یَدَیِ الْمُدْلِجِ مِنْ خَلْقِکَ، تُدْلِجُ الرَّحْمَهَ عَلی مَنْ

و دریای موّاجی، که در مقابل حرکت کنندگان در شب از مخلوقاتت به حرکت در می آید، رحمتت را شبانگاهان بر هر یک

تَشآءُ مِنْ خَلْقِکَ، تَعْلَمُ خآئِنَهَ الْأَعْیُنِ وَ ما تُخْفِی الصُّدُورُ، غارَتِ

از مخلوقاتت که خواهی (و شایسته بدانی) نازل کنی، خیانت چشم ها و آنچه سینه ها پنهان داشته را می دانی،

النُّجُومُ، وَنامَتِ الْعُیُونُ، وَ انْتَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ، لا تَأْخُذُکَ سِنَهٌ وَلانَوْمٌ،

ستاره ها رفتند و چشم ها در خوابند و تویی زنده و قائم به ذات خویش که هیچ گاه خواب سبک و سنگینی تو را فرا نمی گیرد،

سُبْحانَ اللَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، وَ الهِ الْمُرْسَلینَ، وَالْحَمْدُلِلَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ.(۳)

تسبیح می گویم خداوندی را که پروردگار جهانیان و معبود فرستادگان است، و حمد و سپاس از آنِ پروردگار جهانیان است.

سپس این پنج آیه از سوره آل عمران را بخواند: انَّ فی خَلْقِ السَّمواتِ وَالْأَرْضِ

******************** به یقین در آفرینش آسمانها و زمین و آمد

ص: ۹۴۰

۱- [۱۳۲۲]بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۱۹۲، حدیث ۶.

۲- [۱۳۲۳]مصباح المتهجّد، صفحه ۱۲۷ و مکارم الاخلاق، صفحه ۲۹۳(با اندکی تفاوت).

۳- [۱۳۲۴]مصباح المتهجد، صفحه ۱۲۸.

وَاخْتِلافِ اللَّیْلِ وَالنَّهارِ لَأیاتٍ لِأُولِی الْأَلْبابِ* الَّذینَ یَذْکُرُونَ اللَّهَ

و رفت شب و روز نشانه های (روشنی) برای خردمندان است* همانها که خدا را در حال ایستاده

قِیاماً وَ قُعُوداً وَ عَلی جُنُوبِهِمْ وَ یَتَفَکَّرُونَ فی خَلْقِ السَّمواتِ وَالْأَرْضِ

و نشسته و آنگاه که بر پهلو خوابیده اند یاد می کنند و در اسرار آفرینش آسمانها و زمین می اندیشند

رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلًا سُبْحانَکَ فَقِنا عَذابَ النَّارِ* رَبَّنا انَّکَ مَنْ

(و می گویند) بار الها اینها را بیهوده نیافریدی منزّهی تو، ما را از عذاب آتش نگهدار* پروردگارا هر که را تو

تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ اخْزَیْتَهُ وَما لِلظَّالِمینَ مِنْ انْصارٍ* رَبَّنا انَّنا سَمِعْنا

(به خاطر اعمالش) به آتش افکنی او را خوار و رسوا ساخته ای و برای افراد ستمگر هیچ یاوری نیست* پروردگارا ما صدای منادی (تو) را شنیدیم

مُنادِیاً یُنادی لِلْإیمانِ انْ امِنُوا بِرَبِّکُمْ فَآمَنَّا رَبَّنا فَاغْفِرْ لَنا ذُ نُوبَنا وَ کَفِّرْ

که به ایمان دعوت می کرد که به پروردگار خود ایمان بیاورید و ما ایمان آوردیم، پروردگارا گناهان ما را ببخش

عَنَّا سَیِّئاتِنا وَ تَوَفَّنا مَعَ الْأَبْرارِ* رَبَّنا وَ اتِنا ما وَعَدْتَنا عَلی رُسُلِکَ

و بدیهای ما را بپوشان و ما را با نیکان (و در مسیر آنها) بمیران* پروردگارا آنچه را به وسیله پیامبرانت به ما وعده فرمودی به ماعطا کن

وَلاتُخْزِنا یَوْمَ الْقِیمَهِ انَّکَ لاتُخْلِفُ الْمیعادَ.(۱)

و ما را در روز رستاخیز رسوا مگردان زیرا تو هیچگاه از وعده خود تخلّف نمی کنی.

هنگامی که برای عبادت بر می خیزد اگر نیازی به تخلّی دارد نخست برای آن برود. بعد هم وضو بگیرد و قبل از وضو، مسواک کند و خود را خوشبو سازد، آنگاه برای نماز شب آماده شود.(۲) نماز شب هشت رکعت است که در هر دو رکعتی سلام می دهد؛ در دو رکعت اوّل در هر رکعت سوره حمد و توحید (قل هو اللّه احد) را بخواند و یا آن که در رکعت اوّل سوره توحید را بخواند و در رکعت دوم «قل یا ایّها الکافرون» و در شش رکعت دیگر حمد و هر سوره که بخواهد مثل «قل هو اللّه احد» و نیز جایز است به خواندن حمد اکتفا کند.

همان گونه که در نمازهای واجب در رکعت دوم قنوت مستحب است در این نمازها نیز مستحب است و کافی است سه بار بگوید «

سُبْحانَ اللّه»

یا آن که بگوید:

اللَّهُمَّ اغْفِرْلَنا وَارْحَمْنا، وَ عافِنا وَاعْفُ عَنّا فِی الدُّنْیا وَ الْأخِرَهِ، انَّکَ

خدایا ما را بیامرز و ما را در رحمت خود داخل کن، و به ما عافیت ده و در دنیا و آخرت از ما درگذر، که به یقین تو

ص :۹۴۱

۱- [۱۳۲۵]مصباح المتهجّد، صفحه ۱۲۹.

۲- [۱۳۲۶]همان مدرک، صفحه ۱۳۰.

عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ یا آن که بگوید: رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ، وَتَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ،

بر هر چیز توانایی*** ای پروردگار من مرا بیامرز و بر من رحم کن و از آنچه (از من) می دانی درگذر

انَّکَ انْتَ الْأَعَزُّ الْأَکْرَمُ.(۱)

که به یقین تو محبوبترین و گرامی ترینی.

بعد از هشت رکعت نماز شب، دو رکعت به نیّت نماز «شفع» و یک رکعت به نیّت نماز «وتر» بخوان. در این سه رکعت، بعد از حمد، سوره «قل هو اللّه» می خوانی که پاداش آن بمنزله ختم قرآن می باشد. چراکه سوره «توحید» به منزله ثُلث قرآن است.(۲) و یا آن که در رکعت اوّل نماز «شفع» حمد و «قل اعوذ بربّ النّاس» بخوان و در رکعت دوم، حمد و «قل اعوذ بربّ الفلق» و در رکعت سوم (نماز وتر) حمد و قل هو اللّه احد.(۳) در نماز «وتر» بعد از حمد و سوره، دست ها را برای قنوت بردار و هرچه می خواهی در قنوت دعا کن و حاجات دنیا و آخرت را از خدا بخواه.(۴) در روایتی آمده است که کسی از امام علیه السلام می پرسد: آیا در قنوت «وتر» لازم است که دعای خاصّی خوانده شود؟ چه بگویم؟ فرمود: خیر (هرآنچه که به دلت افتاد و به ذهنت وارد شد می توانی بخوانی و درخواست کنی) ثنا و حمد خدا بجا آور و بر رسول مکرّم صلوات بفرست و برای گناهان بزرگت استغفار کن و بدان که هر گناهی بزرگ است.(۵) «شیخ طوسی» نیز در «مصباح المتهجّد» گفته است: در قنوت وتر هر دعایی که دوست داری بخوان و دعاهایی که در این قنوت می توان خواند، به قدری زیاد است که به شمارش در نمی آید.

همچنین می گوید: مستحب است انسان در قنوت از ترس خدا (یا عشق به او) گریه کند و یا حالت گریه به خود بگیرد، و برای برادران مؤمن دعا کند و خوب است نام چهل تن را در دعای خویش ببرد (کافی است که مثلًا بگوید: اللّهمّ اغفر لحسن اللّهم اغفر لمحمّد و ...) چرا که اگر کسی برای چهل مؤمن دعا کند، دعایش مستجاب می شود. ان شاء اللّه.(۶) سزاوار است که هفتاد مرتبه بگوید:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبّی وَ اتُوبُ الَیْهِ.(۷)

و برای این کار و همچنین شمردن چهل نفر از مؤمنان دست چپ را بلند می کند و استغفار را به دست راست با تسبیح می شمارد.(۸)

۱- [۱۳۲۷]بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۲۰۷.

۲- [۱۳۲۸]همان مدرک، جلد ۸۴، صفحه ۲۲۶، حدیث ۳۹.

۳- [۱۳۲۹]همان مدرک و مصباح المتهجّد، صفحه ۱۵۲.

۴- [۱۳۳۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۱۵۲

۵- [۱۳۳۱]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۵۰، حدیث ۳۱.

۶- [۱۳۳۲]مصباح المتهجّد، صفحه ۱۵۲ و ۱۵۵.

۷- [۱۳۳۳]همان مدرک، صفحه ۱۵۵.

۸- [۱۳۳۴]مفتاح الفلاح، صفحه ۳۲۹

از رسول اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده است که آن حضرت در نماز وتر هفتاد مرتبه استغفار می کرد و هفت مرتبه می گفت: هـذا مَقامُ الْعائِذِ بِکَ مِنَ النّارِ(۱) و همچنین از امام زین العابـدین علیه السـلام ******* این است جایگاه کسـی که از (ترسِ) آتش دوزخ به تو پناهنده شده است********************

روایت شده است که در نماز وتر سیصد مرتبه می گفت:

الْعَفْوَ، الْعَفْوَ، الْعَفْوَ ...(۲)

پس از آن بگوید: رَبِّ اغْفِرْلی وَارْحَمْنی وَتُبْ عَلَیَّ انَّکَ انْتَ التَّوّابُ الرَّحیمُ.(۳)

******* پروردگارا مرا بیامرز و بر من رحم کن و توبه ام را بپذیر زیرا که تو بسیار توبه پذیر و مهربانی.

بنابراین، دعا به چهل مؤمن (مرد یا زن) و هفتاد مرتبه استغفار و هفت مرتبه «

هذا مقام العائذ بک من النار

» و سیصد مرتبه «

العفو

» از مستحبات قنوت وتر است؛ ولی اگر هیچ کدام را هم نگوید به نماز او ضرر نمی رسد.

شایسته است که قنوت را طول بدهـد و پس از آن به رکوع برود و هنگـامی که سر از رکوع برداشت این دعـا را بخوانـد که «شیخ طوسی» در «تهذیب» از امام موسی بن جعفر علیه السلام نقل کرده است:

هذا مَقامُ مَنْ حَسَناتُهُ نِعْمَهٌ مِنْکَ، وَ شُکْرُهُ ضَعیفٌ، وَ ذَنْبُهُ عَظیمٌ، وَ لَیْسَ

این جایگاه کسی است که کارهای نیکش نعمتی از جانب توست، و شکر و سپاسش کم و گناهانش بزرگ است

لِذلِکَ الّا رِفْقُکَ وَ رَحْمَتُکَ، فَانَّکَ قُلْتَ فی کِتابِکَ الْمُنْزَلِ عَلی نَبِیِّکَ

و جز مدارا و رحمتت چیزی برای آمرزش گناهش ندارد، زیرا تو در کتابی که بر پیامبر

الْمُرْسَلِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ: کانُوا قَلیلًا مِنَ اللَّیْلِ ما یَهْجَعُونَ،

مرسلت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- نازل کردی فرمودی: آنها کمی از شب را می خوابیدند،

وَبِالْأَسْحارِهُمْ یَسْتَغْفِرُونَ. طالَ هُجُوعی وَ قَلَّ قِیامی وَ هذَا السَّحَرُ

و در سحرگاهان استغفار می کردند، خوابم طولانی و شب زنده داریم کم شد و اکنون هنگام سحر است

وَانَا اسْتَغْفِرُکَ لِذُنُوبی اسْتِغْفارَ مَنْ لایَجِدُ لِنَفْسِهِ ضَرّاً وَلا نَفْعًا، وَلا مَوْتاً

و من برای گناهانم از تو آمرزش می طلبم، آمرزش خواهی کسی که زیان، سود، مرگ، زندگی

۱- [۱۳۳۵]فقیه، جلد ۱، صفحه ۴۸۹، حدیث ۱۴۰۶.

۲- [۱۳۳۶]همان مدرک، حدیث ۱۴۰۸.

۳- [۱۳۳۷]مصباح المتهجّد، صفحه ۱۵۵.

وَلا حَیاهً وَلا نُشُوراً.(۱)

و زنده شدن مجدّدی برای خویش نمی یابد. پس از آن به سجده می رود و نماز را تمام می کند، و پس از سلام تسبیح حضرت زهرا علیها السلام را می گوید و بعد از آن سه مرتبه بگوید:

سُبْحانَ رَبِّیَ الْمَلِکِ الْقُدُّوسِ الْعَزیزِ الْحَکیمِ ۱۳۳۹]* و پس از آن بگوید: یا حَیُ

تسبیح می گویم پروردگارم را که فرمانروا و پاکیزه از هر عیب و گرامی و داناست**** ای زنده

یا قَیُّومُ، یا بَرُّ یا رَحیمُ، یا غَنِیُّ یا کَریمُ، ارْزُقْنی مِنَ التِّجارَهِ اعْظَمَها

ای قائم به ذات خویش، ای نیکوکار ای مهربان، ای بی نیاز ای بخشنده، از تجارت پرسودترین و

فَضْلًا، وَ اوْسَعَها رِزْقاً، وَخَیْرَها لی عاقِبَهً، فَانَّهُ لا خَیْرَ فیما لا عاقِبَهَلَهُ.(۲)

پر روزی ترین و عاقبت بخیرترین آن را روزیم کن، زیرا به یقین آنچه سرانجامی ندارد خیری در آن نیست.

و بعد از آن سه مرتبه بگوید: الْحَمْدُ لِرَبِّ الصَّباحِ، الْحَمْدُ لِفالِقِ الْإِصْباحِ ۱۳۴۱]*

********* حمد و سپاس از آن پروردگار صبح و شکافنده روز است

سپس به سجده می رود (سجده شکر برای این توفیق عظیم) و پنج بار می گوید: سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ،

********************************* پاک و منزّه است از هر عیب

رَبُّ الْمَلائِکَهِ وَالرُّوحِ.

پروردگار فرشتگان و روح.

آنگاه می نشیند و آیهالکرسی را می خواند و باز هم برای بار دوم به سجده می رود و همان ذکر را پنج بار دیگر می خواند.(۳) یادآوری: این دعاها را می توان از روی نوشته خواند، و بار دیگر تکرار می کنیم: شاخ و برگهای نماز شب بسیار خوب و سازنده است؛ ولی اگر کسی نتواند همه را بجا آورد، هرقدر که می تواند بجا آورد؛ مهم انجام اصل نماز، یعنی هشت رکعت نماز شب، دو رکعت نماز شفع و یک رکعت نماز وتر است؛ حتّی اگر کسانی نتوانند تمام یازده رکعت را بجا آورند، می توانند به سه رکعت نماز شفع و وتر اکتفا کنند و از برکات آن بهره مند شوند.

۱- [۱۳۳۸]تهذیب، جلد ۲، صفحه ۱۳۲، حدیث ۲۷۶.

۲- [۱۳۴۰]همان مدرک.

۳- [۱۳۴۲]بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۳۰۸، حدیث ۸۶.

فصل هفتم: دعاهای روزها

(دعاهایی که روزانه خوانده می شود و ساعت معیّنی ندارد)

یاد خدا مایه بیداری دل و آرامش روح و دوری شیطان و نجات از چنگال هوای نفس است لذا در روایات معصومین علیهم السلام دعاهای متعدّد و پرمحتوایی برای توجّه قلبها به خدا برای هر روز وارد شده است.

از جمله:

۱- به سند معتبری از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمود: اگر مؤمنی در یک روز گرفتار گناهانی شود سپس از روی ندامت و پشیمانی به در خانه خدا رود و استغفار ذیل را بخواند خدا گناهان او را می بخشد:

اسْتَغْفِرُاللَّهَ الَّذی لا الهَ الّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ، بَدیعُ السَّمواتِ وَالْأَرْضِ،

آمرزش می طلبم از خدایی که معبودی جز او زنده و قائم به ذات خویش نیست که آسمانها و زمین را پدید آورده،

ذُوالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، وَ اسْئَلُهُ انْ یُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ انْ

و صاحب شکوه و بزرگواری است و از او می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستد و

یَتُوبَ عَلَیَّ.(۱)

توبه ام را بپذیرد.

۲- و نیز به سند معتبر دیگری از آن حضرت نقل شده که فرمود: هر کس که هر روز هفت مرتبه بگوید:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلی کُلِّ نِعْمَهٍ کانَتْ او هِیَ کائِنَهٌ».

حمد و سپاس از آنِ خداوند است بر تمامی نعمتهایی که بوده یا خواهد بود.

شکر نعمتهای گذشته و آینده را بجا آورده است.(۲) ۳- و نیز به سند معتبر دیگری از آن حضرت علیه السلام روایت شده که: «هر کس هر روز ۲۵ مرتبه بگوید:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنینَ وَ الْمُؤْمِناتِ، وَ الْمُسْلِمینَ وَ الْمُسْلِماتِ.

خدایا زنان و مردان با ایمان و مسلمان را بیامرز.

خداوند به عدد هر مؤمنی از مؤمنین گذشته و آینده تا روز قیامت، در نامه اعمالش حسنه می نویسد ...

۱- [۱۳۴۳]کافی، جلد ۲، صفحه ۴۳۸، حدیث ۷.

۲- [۱۳۴۴]ثواب الاعمال، صفحه ۹.

و بر درجاتش در بهشت می افزاید».(۱) ۴- و نیز به سند معتبر دیگری از آن حضرت نقل شده که: «هر کس هر روز صد مرتبه بگوید:

«لاـ حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ الّا بِاللَّهِ خداوند هفتاد نوع بلا، که کمترین آن همّ و غمّ است را از او پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند نیست.*******************************

دفع نماید(۲)، و در روایتی دیگر آمده: هرگز دچار فقر نمی شود.(۳) ۵- مرحوم «کلینی» و بزرگان دیگر از امام صادق علیه السلام نقل کرده اند که: پیامبر صلی الله علیه و آله هر روز هفتاد مرتبه «

أستغفر اللَّه

» و هفتاد مرتبه «

وَ اتُوبُ الَی اللَّهِ

» می گفت.(۴) ۶- در «کشف الغمّه» به سند معتبر از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که هر کس در هر روز صد مرتبه «

لا الَه الَّا اللَّهُ الْمَلِکُ الْحَقُّ الْمُبینُ

» بگوید از فقر و از وحشت قبر در امان باشد و بی نیازی را به سوی خود جلب کند و درهای بهشت به رویش باز شود.(۵) ۷- «قطب راوندی» در کتاب «دعوات» خود، از امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام نقل کرده که هر کس این ذکر را هر روز بگوید حاجتش برآورده شده و بر دشمنش غلبه می کند و هر اندوهی داشته باشد برطرف می گردد:

سُبْحانَ اللَّهِ کَما یَنْبَغی لِلَّهِ، وَالْحَمْدُللَّهِ کَما یَنْبَغی لِلَّهِ، وَ لا الهَ الَّا اللَّهُ کَما

تسبیح می گویم خدا را آنچنان که شایسته اوست، و حمد و سپاس از آنِ خداوند است آنچنان که شایسته اوست و معبودی جز خدا نیست آنچنان که

یَنْبَغی لِلَّهِ، وَاللَّهُ اکْبَرُ کَما یَنْبَغی لِلَّهِ، وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ الّا بِاللَّهِ کَما یَنْبَغی

شایسته اوست، و خدا بزرگتر از هر چیز است آنچنان که شایسته اوست، و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند نیست آن چنان که شایسته اوست

لِلَّهِ، وَ صَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ النَّبِیِّ وَ عَلی اهْلِ بَیْتِهِ، وَ جَمیعِ الْمُرْسَلینَ

و درود خدا بر پیامبر (ما) محمّد و بر خاندان پاکش و تمامی فرستادگان

وَالنَّبِيِّينَ حَتَّى يَرْضَى اللَّهُ.(۶)

و پیامبران تا جایی که خدا خشنود شود.

۱- [۱۳۴۵]ثواب الاعمال، صفحه ۱۶۱.

۲- [۱۳۴۶]همان مدرک، صفحه ۱۶۲.

۳- [۱۳۴۷]بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۱۰.

۴- [۱۳۴۸]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۰۴، حدیث ۵.

۵- [۱۳۴۹]کشف الغمّه، جلد ۲، صفحه ۱۶۴.

۶- [۱۳۵۰]دعوات راوندی، صفحه ۴۶، حدیث ۱۱۴.

۸- از رسول گرامی صلی الله علیه و آله روایت شده که هر کس کلمات ذیل را هر روز ده بار بگوید علاوه بر پاداشهای مهمّ دیگر، از شرّ ابلیس و لشکریانش در امان می ماند، دین او ادا و همّ و غمّ او زایل می گردد و در مشکلش گشایشی بوجود می آید:

اعْدَدْتُ لِکُلِّ هَوْلٍ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَ لِکُلِّ هَمٍّ وَ غَمٍّ ما شاءَاللَّهُ، وَ لِکُلِّ نِعْمَهٍ

برای هر ترسی کلمه «لا اله الّا اللّه» را آماده کرده ام، و برای هر گرفتاری و اندوه کلمه «ماشاءاللّه» را و برای هر نعمتی

الْحَمْدُ للَّهِ، وَلِکُلِّ رَخآءٍ الشُّکْرُ للَّهِ، وَ لِکُلِّ اعْجُوبَهٍ سُبْحانَ اللَّهِ، وَ لِکُلِ

کلمه «الحمدللّه» را و برای هر آسایشی کلمه «الشکر للّه» را و برای هر امر شگفتی کلمه «سبحان اللّه» را و برای

ذَنْبٍ اسْتَغْفِرُاللَّهَ، وَ لِکُلِّ مُصیبَهٍ انَّا لِلَّهِ وَ انَّا الَیْهِ راجِعُونَ، وَ لِکُلِّ ضیقٍ

هر گناهی کلمه «استغفراللّه» را و برای هر مصیبتی کلمه «انّا للّه وإنّا إلیه راجعون» را و برای هر سختی و تنگی

حَسْبِیَ اللَّهُ، وَ لِکُلِّ قَضآءٍ وَ قَدَرٍ تَوَکَّلْتُ عَلَی اللَّهِ، وَ لِکُلِّ عَدُوٍّ اعْتَصَمْتُ

کلمه «حسبی اللّه» را و برای هر قضا و قدری کلمه «توکّلت علی اللّه» را و برای هر دشمنی کلمه «اعتصمت باللّه»

بِاللَّهِ، وَ لِکُلِّ طاعَهٍ وَ مَعْصِیَهٍ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ الّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ.(۱)

را و برای هر اطاعت و نافرمانی کلمه «لا حول ولا قوه إلّاباللّه العلی العظیم» را (آماده کرده ام).

***

۹- در «ثواب الاعمال»، «کافی» و کتاب «محاسن» از امام صادق علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده که فرمود: کسی که هر روز پانزده مرتبه بگوید:

لا الهَ الَّا اللَّهُ حَقّاً حَقّاً، لا الهَ الَّا اللَّهُ ایماناً وَ تَصْدیقاً، لا الهَ الَّا اللَّهُ عُبُودِیَّهً وَرِقّاً.

براستی معبودی جز خدا نیست، ایمان دارم و تصدیق می کنم که معبودی جز خدا نیست، و از سر تعظیم و بندگی می گویم جز او معبودی نیست

خداوند با لطف و رحمتش به او توجّه می کند و نظرش را از او برنگرداند تا داخل بهشت شود.(۲)

***

۱۰- «قطب راونـدی» روایت کرده است که عابـدی از بنی اسـرائیل از خداونـد درخواست کرد که ای پروردگـار من، حال من نزد تو چگونه است؛ آیا خیر است تا افزون کنم، یا شرّ است تا از آن توبه نمایم؟

خداوند فرشته ای را به سوی او فرستاد و به او گفت: تو نزد خدا هیچ خیر نداری، گفت ای پروردگار من،

ص :۹۴۷

۱- [۱۳۵۱]بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۵، حدیث ۸.

۲- [۱۳۵۲]ثواب الاعمال، صفحه ۹ و کافی، جلد ۲، صفحه ۵۱۹، حدیث ۱ و محاسن، جلد ۱، صفحه ۳۲(با مقداری تفاوت).

پس کجاست اعمال من؟! در جواب گفت: هرگاه عمل خیری انجام می دادی مردم را از آن آگاه می ساختی و دوست داشتی که در میان مردم به عنوان شخص خوبی به حساب آیی و از تو به نیکی یاد کنند، لذا به آنچه می خواستی رسیدی، این جواب بر آن عابد گران آمد و غمگین شد، خداوند بار دیگر پیکش را فرستاد و به او گفت: خدای تبارک و تعالی می فرماید: (برای جبران گذشته) از همین لحظه خودت را در اختیار من قرار ده با صدقه ای که هر روز به عدد رگهای بدنت پرداخت می کنی. عرض کرد:

ای پروردگار من! آیا کسی توان چنین چیزی را دارد؟ جواب آمد: هر روز ۳۶۰ مرتبه بگو:

«سُبْحانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَ لا الهَ الَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ اکْبَرُ، وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ

تسبیح می گویم خدا را و حمد و سپاس از آنِ خداست و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر از هر چیز است و پناهگاه و نیرویی

الّا بِاللَّهِ».(۱)

جز از سوی خداوند بلندمرتبه و باعظمت نیست.

***

۱۱- در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام آمده است که: هر کس به مدّت دو ماه پی درپی، هر روز چهارصد مرتبه کلمات ذیل را بگوید، خداوند علم و مال فراوان به او روزی می کند:

اسْتَغْفِرُاللَّهَ الَّذی لا الهَ الَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ، الرَّحْمنُ الرَّحیمُ، بَدیعُ

آمرزش می طلبم از خدایی که معبودی جز او زنده و قائم به ذات خویش نیست، بخشنده و مهربان و پدیدآورنده

السَّمواتِ وَالْأَرْضِ، مِنْ جَمیعِ ظُلْمی وَ جُرْمی وَ اسْرافی عَلی نَفْسی

آسمانها و زمین است (آمرزشی) از تمامی ستم ها و گناه ها و زیاده رَوی بر نفسم و

وَ اتُوبُ الَیْهِ.(۲)

به سوی او توبه می کنم.

***

۱۲- «مرحوم کفعمی» و بزرگان دیگر روایت کرده اند که خواندن این دعا در هر روز، مستحب است:

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِنُورِ وَجْهِکَ الْمُشْرِقِ الْحَیِّ الْباقِی الْکَریمِ، وَ اسْئَلُکَ

خدایا به حق نور درخشنده ذاتت که زنده و پاینده و بزرگوار است از تو می خواهم

ص: ۹۴۸

۱- [۱۳۵۳]دعوات راوندی، صفحه ۱۳۵، حدیث ۳۳۶ و بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۱۰، حدیث ۱۸.

۲- [۱۳۵۴]بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۲۰، حدیث ۲۱.

بِنُورِ وَجْهِکَ الْقُدُّوسِ الَّذی اشْرَقَتْ بِهِ السَّمواتُ، وَانْکَشَفَتْ بِهِ

و به حق نور و ذات پاکت که آسمانها را روشن کرده و پرده های ظلمت را کنار زده

الظُّلُماتُ، وَ صَلُحَ عَلَیْهِ امْرُ الْأَوَّلینَ وَالْأخِرینَ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ

و با آن کار تمامی مخلوقات اصلاح شده، از تو می خواهم که به محمّد و خاندان پاکش درود فرستی

وَآلِهِ، وَ انْ تُصْلِحَ شَأْنی کُلَّهُ.(۱)

و تمامی کارهایم را اصلاح کنی.

***

۱۳- از امام باقر علیه السلام روایت شده است که فرمود: کسی که هر روز کلمات ذیل را بگوید خداوند مشکلات دنیا و آخرتش را حل می کند:

بِسْمِ اللَّهِ، حَسْبِیَ اللَّهُ، تَوَکَّلْتُ عَلَی اللَّهِ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ خَیْرَ امُوری

به نام خدا، خدا برای من کافی است و بر او توکّل کرده ام، خدایا خیر و نیکی تمام کارهایم را از تو می خواهم

کُلِّها، وَ اعُوذُ بِکَ مِنْ خِزْیِ الدُّنْیا وَ عَذابِ الْأخِرَهِ.(۲)

و از خواری در دنیا و عذاب آخرت به تو پناهنده ام.

***

۱۴- و نیز روایت شده است که هر کس هر روز هفت مرتبه دعای ذیل را بخواند خداوند مشکلات دنیا و آخرتش را کفایت می کند:

حَسْبِیَ اللَّهُ رَبِّی اللَّهُ لا الهَ الّا هُوَ، عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ، وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیمِ.(۳)

خداوندی که پروردگار من است برای من کافی است، خدایی که معبودی جز او نیست، بر او توکّل می کنم و او پروردگار عرش با عظمت است.

***

۱۵- همچنین روایت شده است: هر کس در طول یک سال، هر روز این دعا را بخواند، از دنیا نمی رود تا جای خود را در

بهشت ببیند:

سُبْحانَ الدَّآئِمِ الْقآئِمِ، سُبْحانَ الْقآئِمِ الدَّآئِمِ، سُبْحانَ الْواحِدِ الْأَحَدِ،

پاک و منزّه است (خدای) پاینده پابرجا، پاک و منزّه است (خدای) پابرجای پاینده، پاک و منزّه است (خدای) یگانه یکتا

ص :۹۴۹

۱- [۱۳۵۵]بلد الامین، صفحه ۱۴۶ و بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۷، حدیث ۱۰.

۲- [۱۳۵۶]بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۶، حدیث ۹.

۳- [۱۳۵۷]همان مدرک، حدیث ۸.

سُبْحانَ الْفَرْدِ الصَّمَدِ، سُبْحانَ الْحَیِّ الْقَیُّومِ، سُبْحانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ،

پاک و منزّه است (خدای) تنهای بی نیاز، پاک و منزّه است (خدای) زنده قائم به ذات خویش، پاک و منزّه است خدا و به ستایشش مشغولم

سُبْحانَ الْحَیِّ الَّذی لایَمُوتُ، سُبْحانَ الْمَلِکِ الْقُدُّوسِ، سُبْحانَ رَبِ

پاک و منزّه است (خدای) زنده ای که هرگز نمی میرد، پاک و منزّه است (خدای) فرمانروای مقدّس، پاک و منزّه است پروردگار

الْمَلائِکَهِ وَالرُّوحِ، سُبْحانَ الْعَلِیِّ الْأَعْلی سُبْحانَهُ وَ تَعالی (۱)

فرشتگان و روح، پاک و منزّه است (خدای) بلند مرتبه برتر، پاک و منزّه و برتر است او.

***

۱۶- هنگام ظهر، نخستین کاری که انجام می دهی خواندن این دعا باشد، که امام باقر علیه السلام به یکی از یاران خود فرمود: محافظت بر این دعا کن همان گونه که از چشم هایت محافظت می کنی:

سُبْحانَ اللَّهِ وَ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَهً وَ لاوَلَداً،

تسبیح می گویم خدا را و معبودی جز خدا نیست و ستایش برای خداوندی است که نه فرزندی برای خود انتخاب کرده

وَلَمْ یَکُنْ لَهُ شَریکٌ فِی الْمُلْکِ، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ، وَکَبِّرْهُ تَکْبیراً.(۲)

و نه شریکی در حکومت دارد و نه بخاطر ضعف و ذلّت (حامی و) سرپرستی برای اوست و او را بسیار بزرگ بشمار.

یادآوری لازم: بدیهی است هدف از خواندن اذکار و دعاهای فوق تنها لقلقه زبان نیست بلکه افراد با ایمان باید در محتوای آنها بیندیشند و روح و جان و خلق و خوی خود را با آن تطبیق دهند، تا شاهد مقصود را در آغوش گیرند.

و نیز روشن است که انجام همه اینها برای همه کس میسّر نیست، هر کس به مقدار توانش می تواند از این خرمن عطرآگینِ اذکار و دعاها خوشه هایی بچیند و مشام جان خود را معطّر سازد، و در مسیر هدایت و خودسازی، هر روز گامهای برجسته تری بردارد.

۱- [۱۳۵۸]بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۶، حدیث ۹.

۲- [۱۳۵۹]مفتاح الفلاح، صفحه ۱۸۶ و فقیه، جلد ۱، صفحه ۲۲۵، حدیث ۶۷۵ و بحارالانوار، جلد ۵۵، صفحه ۱۶۷، حدیث ۲۸.

فصل هشتم: دعاهای ایّام هفته

اشاره

دعاهای روزهای هفته که از امام سجاد علیه السلام نقل شده در عین فشردگی بسیار پرمحتوا و آموزنده و پرارزش است که هر کس آن را بخواند و روح و جان خود را با آن هماهنگ سازد به یقین سعادتمند خواهد شد و استفاده از این دعاها را به همه- مخصوصاً جوانان- توصیه می کنیم.(۱)

دعای روز شنبه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

بِسْمِ اللَّهِ کَلِمَهِ الْمُعْتَصِمینَ، وَ مَقالَهِ الْمُتَحَرِّزینَ، وَ اعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ جَوْرِ

به نام خداوندی که سخن پناهجویان و گفتار پناهندگان است و از ستم

الْجآئِرینَ، وَکَیْدِ الْحاسِدینَ، وَ بَغْیِ الظَّالِمینَ ۱۳۶۱]، وَ احْمَدُهُ فَوْقَ حَمْدِ

ستمکاران و مکر حسودان و ظلم ظالمان به خدا پناه می برم، و او را بیش از ستایش

الْحامِدینَ، اللَّهُمَّ انْتَ الْواحِدُ بِلا شَریکٍ، وَالْمَلِکُ بِلا تَمْلیکٍ، لا تُضادُّ

ستایندگان می ستایم، خدایا تویی یگانه بی شریک و فرمانروایی که حکومت به تو واگذار نشده و مخالفی

فی حُکْمِکَ، وَ لا تُنازَعُ فی مُلْکِکَ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ

در فرمانت نیست، و در فرمانروابیت منازعی وجود ندارد از تو می خواهم که بر محمّد، بنده

وَ رَسُولِکَ، وَ انْ تُوزِعَنی مِنْ شُکْرِ نَعْمائِکَ ما یَبْلُغَنی فی غایَهِ رِضاکَ،

و فرستاده ات درود فرستی و از شکر نعمتهایت به اندازه ای که مرا به نهایت خشنودیت برساند نصیبم کنی

وَانْ تُعینَنی عَلی طاعَتِکَ، وَلُزُومِ عِبادَتِکَ، وَاسْتِحْقاقِ مَثُوبَتِکَ بِلُطْفِ

و بر بندگی و دوام عبادت و شایستگی پاداشت به واسطه لطف و عنایتت یاریم کنی

عِنایَتِکَ، وَ تَرْحَمَنی بِصَدّی عَنْ مَعاصیکَ ما احْیَیْتَنی وَ تُوَفِّقَنی لِما

و به واسطه منع از نافرمانیت مادامی که زنده ام بر من رحم کنی،

۱- [۱۳۶۰]این دعاها در بحارالانوار، جلد ۸۷ آمده است، ولی ما آن را مطابق نسخه های متداول نقل می کنیم و موارد تفاوت را در پاورقی یادآور می شویم.

یَنْفَعُنی ما ابْقَیْتَنی وَ انْ تَشْرَحَ بِکِتابِکَ صَدْری وَ تَحُطَّ بِتِلاوَتِهِ

و در طول حیاتم بر آنچه که برایم سودمند است موفّقم بداری، و با کتابت (قرآن)، سینه ام را (برای درک حقایق آن) بگشایی و با تلاوت آن

وِزْری وَ تَمْنَحَنِی السَّلامَهَ فی دینی وَ نَفْسی وَلاتُوحِشَ بی اهْلَ

گناهم را بزدایی، و سلامت در دین و نفسم را عطایم کنی، و نزدیکانم را از من نرنجانی.

انْسی وَ تُتِمَّ احْسانَکَ فیما بَقِیَ مِنْ عُمْری کَما احْسَنْتَ فیما مَضی

و در باقیمانده عمرم احسانت را بر من تمام کنی، آن گونه که در طول عمرم به من احسان نموده ای

مِنْهُ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

ای مهربان ترین مهربانان.

***

دعای روز یکشنبه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیم

به نام خداوند بخشنده مهربان

بِسْمِ اللَّهِ الَّذی لا ارْجُو الَّا فَضْلَهُ، وَ لا اخْشی الَّا عَدْلَهُ، وَ لا اعْتَمِدُ الَّا

به نام خداوندی که جز به فضل و احسانش امید ندارم، و جز از عدلش بیم ندارم، و جز به گفتارش

قَوْلَهُ، وَ لاتَمَسَّکُ الَّا بِحَبْلِهِ، بِکَ اسْتَجیرُ یا ذَا الْعَفْوِ وَ الرِّضْوانِ مِنَ الظُّلْمِ

اعتماد ندارم، و جز به ریسمانش چنگ نزنم، ای صاحب گذشت و رضایت به تو پناهنده ام از ستم و

وَ الْعُدْوانِ، وَمِنْ غِیَرِ الزَّمانِ، وَ تَواتُرِالْأَحْزانِ، وَ طَوارِقِ الْحَدَثانِ، وَ مِنِ

دشمنی (مخلوقات)، و از حوادث روزگار، و غم های پی در پی، و بلاهای ناگهانی، و از

انْقِضآءِ الْمُدَّهِ قَبْلَ التَّأَهُّبِ وَ الْعُدَّهِ، وَ ایَّاکَ اسْتَرْشِدُ لِما فیهِ الصَّلاحُ وَ

پایان یافتن عمر پیش از آمادگی و مهیّا شدنم، و تنها از تو راهنمایی می طلبم برای آنچه مصلحت

الْإِصْلاحُ، وَ بِکَ اسْتَعینُ فیما یَقْتَرِنُ بِهِ النَّجاحُ وَالْإِنْجاحُ، وَ ایَّاکَ ارْغَبُ

و اصلاح (من) در آن است و تنها از تو کمک می گیرم در آنچه رستگاری و موفقیّت من به آن نزدیک است و تنها به تو امیدوارم

فی لِباسِ الْعافِیَهِ وَتَمامِها، وَ شُمُولِ السَّلامَهِ وَ دَوامِها، وَاعُوذُ بِکَ یا رَبِ

در (بدست آوردن) لباس تندرستی و سلامت کامل و فراگیر و دائمی، و ای پروردگار من

۱- [۱۳۶۲]بحارالانوار، جلد ۸۷، صفحه ۱۵۲، حدیث ۱۱.

مِنْ هَمَزاتِ الشَّیاطینِ، وَ احْتَرِزُ بِسُلْطانِکَ مِنْ جَوْرِ السَّلاطینِ، فَتَقَبَّلْ

از وسوسه های شیطان ها به تو پناه می برم و از ستم پادشاهان به حکومت تو پناهنده ام، پس نماز

ما کانَ مِنْ صَلاتی وَصَوْمی وَ اجْعَلْ غَدی وَ ما بَعْدَهُ افْضَلَ مِنْ ساعَتی

و روزه ام را بپذیر و فردا و روزهای بعد از آن را، بهتر از این ساعت

وَیَوْمی وَ اعِزَّنی فی عَشیرَتی وَ قَوْمی وَ احْفَظْنی فی یَقْظَتی وَ نَوْمی

و امروزم قرار ده و مرا در میان خانواده و فامیلم عزیز گردان و در خواب و بیداری حفظم کن

فَانْتَ اللَّهُ خَیْرٌحافِظاً، وَ انْتَ ارْحَمُ الرَّاحِمینَ، اللَّهُمَّ انّی ابْرَءُ الَیْکَ فی

پس تویی خدایی که بهترین نگهبانی و تو مهربان ترین مهربانانی، خدایا در این روز و

یَوْمی هذا وَ ما بَعْدَهُ مِنَ الْاحادِ، مِنَ الشِّرْکِ وَ الْإِلْحادِ، وَ اخْلِصُ لَکَ

یکشنبه های بعد، از شرک و بی دینی به درگاهت بیزاری می جویم، و برای اجابت دعایم مخلصانه تو

دُعآئی تَعَرُّضاً لِلْإِجابَهِ، وَ اقیمُ ۱۳۶۳] نَفْسی عَلی طاعَتِکَ رَجآءً لِلْإِثابَهِ، فَصَلِ

را می خوانم، و به امید پاداشت نفسم را بر بندگیت وادار می کنم، پس

عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ خَیْرِ خَلْقِکَ، الدَّاعی الی حَقِّکَ، وَاعِزَّنی بِعِزِّکَ الَّذی

بر محمّد و خاندان پاکش که بهترین مخلوقات تو و دعوت کنندگان به حقّانیت تو هستند درود فرست، و مرا با عزّت جاودانه ات عزیز گردان،

لایُضامُ، وَ احْفَظْنی بِعَیْنِکَ الَّتی لا تَنامُ، وَ اخْتِمْ بِالْانْقِطاعِ الَیْکَ امْری

و با دیدگانت که هرگز به خواب نمی رود حفظم کن، و کارم را به دست خودت

وَبِالْمَغْفِرَهِ عُمْری انَّکَ انْتَ الْغَفُورُ الرَّحیمُ.(۱)

و عمرم را با آمرزش پایان ده، که تو آمرزنده و مهربانی.

***

دعای روز دوشنبه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی لَمْ یُشْهِدْ احَداً حینَ فَطَرَ السَّمواتِ وَ الْارْضَ، وَ لَااتَّخَذَ

حمد و سپاس از آنِ خداوندی است که در زمان آفرینش آسمانها و زمین کسی را گواه نگرفت، و در

1- [1364]بحارالانوار، جلد 87، صفحه 164، حدیث 15.

مُعيناً حينَ بَرَءَ النَّسماتِ، لَمْ يُشارَكْ فِی الْإِلهِيَّهِ، وَ لَمْ يُظاهَرْ فِی

وقت آفرينش مخلوقات ياوری برای خود نگرفت، و در معبوديّتش شريكی ندارد، و در يگانگيش پشتيبانی ندارد،

الْوَحْدانِيَّهِ، كَلَّتِ الْاَلْسُنُ عَنْ غايَهِ صِفَتِهِ، وَ الْعُقُولُ عَنْ كُنْهِ مَعْرِفَتِهِ،

و زبانها از توصيفش و عقل ها از شناخت كنه ذاتش عاجزند،

وَتَواضَعَتِ الْجَبابِرَهُ لِهَيْبَتِهِ، وَ عَنَتِ الْوُجُوهُ لِخَشْيَتِهِ، وَ انْقادَ كُلُّ عَظيمٍ

و متكبّران در برابر هيبتش سر تسليم فرود آورند، و همه صورت ها از ترس او فروتنی كنند، و بزرگان به خاطر

لِعَظَمَتِهِ، فَلَكَ ١٣٦٥] الْحَمْدُ مُتَواتِراً مُتَّسِقاً، وَ مُتَوالِياً مُسْتَوْسِقاً، وَصَلَواتُهُ عَلی

عظمتش مطيع گردند، حمد و سپاس پيوسته و مرتّب و پی در پی و هماهنگ از آن توست و درودها و سلام

رَسُولِهِ ابَداً، وَ سَلامُهُ دآئِماً سَرْمَداً، اللهُمَّ اجْعَلْ اوَّلَ يَوْمی هذا

هميشگی و دائمی و ابدی خدا بر رسولش باد، خدايا آغاز امروزم را

صَلاحاً، وَ اوْسَطَهُ فَلاحاً، وَ آخِرَهُ نَجاحاً(١)، وَاعُوذُ بِكَ مِنْ يَوْمٍ اوَّلُهُ فَزَعٌ،

خير و نيكی و وسط آن را رستگاری و پايانش را موفقيّت قرار ده، و از روزی كه آغازش وحشت و

وَ اوْسَطُهُ جَزَعٌ، وَ آخِرُهُ وَجَعٌ، اللهُمَّ انّی اسْتَغْفِرُكَ لِكُلِّ نَذْرٍ نَذَرْتُهُ،

ميان آن ناله و پايانش درد است به تو پناه می برم، خدايا از تو آمرزش می طلبم برای هر نذری كه كرده ام

وَكُلِّ وَعْدٍ وَعَدْتُهُ، وَ كُلِّ عَهْدٍ عاهَدْتُهُ ثُمَّ لَمْ افِ بِهِ، وَ اسْئَلُكَ فی مَظالِمِ

و هر وعده ای كه داده ام و هر عهد و پيمانی كه بسته ام و به آن وفا ننموده ام، و از تو می خواهم در مورد ظلم هايی كه

عِبادِكَ عِنْدی ١٣٦٧]، فَايَّما عَبْدٍ مِنْ عَبيدِكَ اوْ امَهٍ مِنْ امآئِكَ، كانَتْ لَهُ قِبَلی

در حقّ بندگانت كرده ام، پس هر بنده ای از بندگانت يا كنيزی از كنيزهايت كه از جانب

مَظْلِمَهٌ ظَلَمْتُها ايَّاهُ فی نَفْسِهِ، اوْ فی عِرْضِهِ اوْ فی مالِهِ، اوْ فی اهْلِهِ

من نسبت به او در مورد خود يا آبرو يا مالش يا خانواده

وَوَلَدِهِ، اوْ غیبَهٌ اغْتَبْتُهُ بِها، اوْ تَحامُلٌ عَلَیْهِ بِمَیْلٍ اوْ هَویً، اوْ انَفِهٍ اوْ حَمِیَّهٍ،

و فرزندش ظلمی شده یا او را غیبتی نموده ام یا چیزی را از روی میل یا هوای نفس یا تکبر یا تعصّب

اوْ رِیآءٍ اوْ عَصَبِیَّهٍ، غآئِباً کانَ اوْ شاهِداً، وَ حَیّاً کانَ اوْ مَیِّتاً، فَقَصُرَتْ

یا ریا یا خشم، چه در پشت سر یا حضورش، و چه در حیات و چه در بعد از مردنش بر او تحمیل نموده ام

۱- [۱۳۶۶]بحارالانوار: و أوسطه نجاحاً و آخره فلاحاً.

یَدی وَضاقَ وُسْعی عَنْ رَدِّها اَلَیْهِ، وَ التَّحَلَّلِ مِنْهُ، فَاسْئَلُکَ یا مَنْ یَمْلِکَ

و دستم کوتاه است و توانایی جبران آن و طلب حلیّت از او را ندارم، پس ای برآورنده

الْحاجاتِ وَ هِیَ مُسْتَجیبَهٌ بِمَشِّیَّتِهِ، وَ مُسْرِعَهٌ الی ارادَتِهِ، انْ تُصَلِّیَ

حاجات که حاجت ها به خواست تو برآورده شده و با اراده ات سرعت پذیرد، از تو می خواهم که

عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ تُرْضِیَهُ عَنّی بِما شِئْتَ، وَ تَهَبَ لی مِنْ

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و آن گونه که خواهی او را از من راضی کنی، و از نزدت رحمتی به من ببخشی،

عِنْدِکَ رَحْمَهً، انَّهُ لا تَنْقُصُکَ الْمَغْفِرَهُ، وَ لا تَضُرُّکَ الْمَوْهِبَهُ، یا ارْحَمَ

زیرا که آمرزشت (چیزی) از تو نکاهد و بخششت زیانی به تو نرساند ای مهربان ترین

الرّاحِمینَ، اللهُمَّ اوْلِنی فی کُلِّ یَوْمِ اثْنَیْنِ نِعْمَتَیْنِ مِنْکَ ثِنْتَیْنِ، سَعادَهً

مهربانان، خدایا در هر روز دوشنبه دو نعمت از نزدت به من ببخش، یکی سعادت

فی اوَّلِهِ بِطاعَتِکَ، وَ نِعْمَهً فی آخِرِهِ بِمَغْفِرَتِکَ، یا مَنْ هُوَ الْإِلهُ، وَ لا یَغْفِرُ

در ابتدای روز به واسطه بندگیت و دیگری نعمت در انتهای روز به واسطه آمرزشت، ای که فقط او معبود است و کسی جز او

الذُّنُوبَ سِواهُ.(۱)

گناهان را نیامرزد.

***

دعای روز سه شنبه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الْحَمْدُ للَّهِ وَ الْحَمْدُ حَقُّهُ، کَما یَسْتَحِقُّهُ حَمْداً کَثیراً، وَ اعُوذُ بِهِ مِنْ شَرِّ

حمد و سپاس از آنِ خداوند است و ستایش فراوان حقّ اوست آن گونه که شایسته اوست و از شرّ

نَفْسی انَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ الَّا ما رَحِمَ رَبّی وَ اعُوذُ بِهِ مِنْ شَرِّ

نفسم به او پناه می برم، چرا که نفس به بدی فرمان می دهد مگر اینکه پروردگارم رحم کند، و از شر

الشَّیْطانِ الَّذی یَزیدُنی ذَنْباً الی ذَنْبی وَ احْتَرِزُ بِهِ مِنْ کُلِّ جَبَّارٍ فاجِرٍ،

شیطانی که گناهی بر گناهم می افزاید به او پناه می برم، و از (شرّ) هر ستمگر گستاخ و

۱- [۱۳۶۸]بحارالانوار، جلد ۸۷، صفحه ۱۷۶، حدیث ۲۱.

وَسُلْطانٍ جآئِرٍ، وَ عَدُوٍّ قاهِرٍ، اللهُمَّ اجْعَلْنی مِنْ جُنْدِکَ فَانَّ جُنْدَکَ هُمُ

فرمانروای ظالم و دشمن قوی به او پناه می برم، خدایا مرا از سپاهیانت قرار ده زیرا فقط سپاه تو

الْغالِبُونَ، وَ اجْعَلْنی مِنْ حِزْبِکَ، فَانَّ حِزْبَکَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ، وَاجْعَلْنی مِنْ

پیروز است و مرا از گروه خود قرار ده، زیرا فقط گروه تو رستگار است، و مرا از

اوْلِیآئِکَ، فَانَّ اوْلِیآئَکَ لا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَ لا هُمْ یَحْزَنُونَ، اللَّهُمَّ اصْلِحْ لی

دوستانت قرار ده، زیرا دوستان تو ترس و غمی ندارند، خدایا دینم را اصلاح کن که

دینی فَانَّهُ عِصْمَهُ امْری وَ اصْلِحْ لی اخِرَتی فَانَّها دارُ مَقَرّی وَ الَیْها مِنْ

نگهدارنده کار من است، و آخرتم را نیز اصلاح کن که جایگاه اقامت من، و راه فرار من از

مُجاوَرَهِ اللِّئامِ مَفَرّی وَ اجْعَلِ الْحَیاهَ زِیادَهً لی فی کُلِّ خَیْرٍ، وَ الْوَفاهَ

همنشینی فرومایگان است و زندگی را برایم مایه فزونی در انجام کار خیر قرار ده و مرگ

راحَهً لی مِنْ کُلِّ شَرٍّ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِیّینَ، وَ تَمامِ عِدَّهِ

مرا مایه آسایش از هر شرّی قرار ده، خدایا بر محمّد خاتم پیامبران و تکمیل کننده عدد

الْمُرْسَلینَ، وَ عَلی آلِهِ الطَّیِّبینَ الطّاهِرینَ، وَاصْحابِهِ الْمُنْتَجَبینَ، وَ هَبْ

فرستادگان و بر خاندان پاک و پاکیزه اش و یاران برگزیده اش درود فرست، و

لی فِی الثُّلاثاءِ ثَلاثاً، لا تَدَعْ لی ذَنْباً الَّا غَفَرْتَهُ، وَ لا غَمّاً الَّا اذْهَبْتَهُ، وَ لا

سه چیز را در روز سه شنبه به من عطا کن، گناهانم را بیامرز و اندوهم را برطرف کن

عَدُوّاً الَّا دَفَعْتَهُ، بِبِسْمِ اللَّهِ خَیْرِ الْأَسْمآءِ، بِسْمِ اللَّهِ رَبِّ الْارْضِ وَ السَّمآءِ،

و دشمن را از من دور گردان به حق نام خدا که بهترین نامهاست، به نام خداوندی که پروردگار آسمان و زمین است طلب می کنم

اسْتَدْفِعُ کُلَّ مَکْرُوهٍ اوَّلُهُ سَخَطُهُ، وَ اسْتَجْلِبُ کُلَّ مَحْبُوبٍ اوَّلُهُ رِضاهُ،

دفع هر ناپسندی را که اوّلین آن خشم خداست و طلب می کنم بدست آوردن هر کار پسندیده ای که اوّلین آن رضایت اوست

فَاخْتِمْ لی مِنْکَ بِالْغُفْرانِ، یا وَلِیَّ الْإِحْسانِ.(۱)

پس با آمرزشت کارم را به پایان رسان ای صاحب نیکی و احسان.

ص :۹۵۶

۱- [۱۳۶۹]بحارالانوار، جلد ۸۷، صفحه ۱۸۷، حدیث ۲۷.

دعای روز چهارشنبه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الْحَمْدُللَّهِ الَّذی جَعَلَ اللَّیْلَ لِباساً، وَ النَّوْمَ سُباتاً، وَ جَعَلَ النَّهارَ نُشُوراً،

حمد و سپاس از آنِ خداوندی است که شب را پوشش و خواب را مایه آسایش و روز را شروع دوباره زندگی قرار داد

لَکَ الْحَمْدُ انْ بَعَثْتَنی مِنْ مَرْقَدی وَ لَوْ شِئْتَ جَعَلْتَهُ سَرْمَداً، حَمْداً دائِماً

حمد و سپاس از آنِ توست که مرا از بسترم برانگیختی، و اگر می خواستی خوابم را همیشگی قرار می دادی، (حمد و سپاس از آنِ توست) حمدی پیوسته

لا یَنْقَطِعُ ابَداً، وَ لا یُحصی لَهُ الْخَلائِقُ عَدَداً، اللَّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ انْ خَلَقْتَ

و همیشگی و جاویدان، که مخلوقات توان احصای عدد آن را ندارند، خدایا حمد و سپاس از آنِ توست که آفریدی

فَسَوَّیْتَ، وَقَدَّرْتَ وَ قَضَیْتَ، وَ امَتَّ وَاحْیَیْتَ، وَ امْرَضْتَ وَ شَفَیْتَ،

سپس منظّم کردی، و تقدیر نموده و حکم کردی، و میرانده و زنده کردی و بیمار نموده و شفا بخشیدی

وَعافَیْتَ وَابْلَیْتَ، وَعَلَی الْعَرْشِ اسْتَوَیْتَ، وَ عَلَی الْمُلْکِ احْتَوَیْتَ،

و سلامتی داده و گرفتار نمودی، و بر عرش مسلّط شده و بر آنچه در تصرّف توست احاطه داری

ادْعُوکَ دُعآءَ مَنْ ضَعُفَتْ وَسیلَتُهُ، وَ انْقَطَعَتْ حیلَتُهُ، وَ اقْتَرَبَ اجَلُهُ،

تو را می خوانم همانند کسی که دستاویزش ضعیف است و چاره اش قطع شده و مرگش نزدیک است

وَتَدانی فِی الدُّنْیا امَلُهُ، وَ اشْتَدَّتْ الی رَحْمَتِکَ فاقَتُهُ، وَ عَظُمَتْ لِتَفْریطِهِ

و در دنیا آرزویش کم شده، و نیازش به رحمتت زیاد شده، و به خاطر کوتاهی

حَسْرَتُهُ، وَ کَثُرَتْ زَلَّتُهُ وَ عَثْرَتُهُ، وَخَلُصَتْ لِوَجْهِکَ تَوْبَتُهُ، فَصَلِّ عَلی

افسوسش افزون گشته، و لغزش و خطایش بسیار گشته و توبه اش به درگاهت خالص شده، پس بر

مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِیّینَ، وَ عَلی اهْلِ بَیْتِهِ الطَّیِّبینَ الطّاهِرینَ، وَ ارْزُقْنی

محمّد خاتم پیامبران و بر خاندان پاک و پاکیزه اش درود فرست، و

شَفاعَهَ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَ لا تَحْرِمْنی صُحْبَتَهُ، انَّکَ انْتَ

شفاعت محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- را روزیم کن و از مصاحبت با او محرومم مکن، زیرا تو

ارْحَمُ الرَّاحِمینَ، اللهُمَّ اقْضِ لی فِی الْأَرْبَعآءِ ارْبَعاً، اجْعَلْ قُوَّتی

مهربان ترین مهربانانی، خدایا در روز چهارشنبه چهار خواسته مرا برآور، توانم را

فی طاعَتِکَ، وَ نَشاطی فی عِبادَتِکَ، وَ رَغْبَتی فی ثَوابِکَ، وَزُهْدی فیما

در بندگیت و نشاطم را در عبادتت و اشتیاقم را در پاداشت و چشم پوشیم را در آنچه

يُوجِبُ لى اليمَ عِقابِكَ، انَّكَ لَطيفٌ لِما تَشآءُ.(۱)

موجب عذاب سخت توست قرار ده، زيرا تو به آنچه خواهى مهربانى.

***

دعای روز پنج شنبه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الْحَمْدُ للَّهِ الَّذى اذْهَبَ اللَّيْلَ مُظْلِماً بِقُدْرَتِهِ، وَ جآءَ بِالنَّهارِ مُبْصِراً

حمد و سپاس از آنِ خداوندى است كه با قدرتش شب تاريك را بُرده و روز روشن را با رحمتش مى آورد،

بِرَحْمَتِهِ، وَ كَسانى ضِيآئَهُ وَ ا نَا فى نِعْمَتِهِ، اللهُمَّ فَكَما ابْقَيْتَنى لَهُ فَابْقِنى

و نورش مرا فرا گرفته در حالى كه من در ناز و نعمتش بودم، خدايا همان گونه كه مرا تا اين روز نگهداشتى پس براى روزهاى

لِأَمْثالِهِ، وَ صَلِّ عَلَى النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ لا تَفْجَعْنى فيهِ وَ فى غَيْرِهِ مِنَ

مانند آن نيز نگهدار، و بر پيامبرت محمّد و خاندانش درود فرست، و در اين روز و غير آن از

اللَّيالى وَ الْأَيَّامِ، بِارْتِكابِ الْمَحارِمِ وَاكْتِسابِ الْمَأثِمِ، وَ ارْزُقْنى خَيْرَهُ

شبها و روزها به خاطر ارتكاب حرام ها و انجام گناهان غصّه دارم مكن، و خير اين روز و

وَخَيْرَ ما فيهِ وَخَيْرَ ما بَعْدَهُ، وَاصْرِفْ عَنّى شَرَّهُ وَشَرَّ ما فيهِ وَ شَرَّما بَعْدَهُ،

آنچه در آن است و آنچه بعد از آن است را روزيم گردان، و شرّ اين روز و آنچه در آن است و آنچه بعد از آن است را از من دور كن

اللَّهُمَّ انّى بِذِمَّهِ الْإِسْلامِ اتَوَسَّلُ الَيْكَ، وَ بِحُرْمَهِ الْقُرْآنِ اعْتَمِدُ عَلَيْكَ،

خدايا من در پناه اسلام به تو متوسّل مى شوم و به حرمت قرآن بر تو اعتماد مى كنم و به واسطه

وَبِمُحَمَّدٍ الْمُصْطَفى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ اسْتَشْفِعُ لَدَيْكَ، فَاعْرِفِ اللهُمَ

محمّد برگزیده- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- به درگاهت شفاعت می طلبم، خدایا

ذِمَّتِیَ الَّتی رَجَوْتُ بِها قَضآءَ حاجَتی یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، اللهُمَّ اقْضِ

پیمانی را که به واسطه آن امید برآورده شدن حاجتم را دارم بپذیر، ای مهربان ترین مهربانان، خدایا

لی فِی الْخَمیسِ خَمْساً، لا یَتَّسِعُ لَها الَّا کَرَمُکَ، وَ لا یُطیقُها الَّا نِعَمُکَ،

در روز پنج شنبه پنج حاجت مرا برآور که جز کرم تو گنجایش آن را نداشته و جز نعمت بخشیت ظرفیت آن را ندارد

ص :۹۵۸

۱- [۱۳۷۰]بحارالانوار، جلد ۸۷، صفحه ۲۰۰، حدیث ۳۳.

سَلامَهً اقْوی بِها عَلی طاعَتِکَ، وَعِبادَهً اسْتَحِقُّ بِها جَزیلَ مَثُوبَتِکَ،

(نعمت) سلامتی که به واسطه آن بر بندگیت قدرت یابم، (توفیق انجام) عبادتی که به واسطه آن مستحق پاداش بزرگت باشم

وَسَعَهً فِی الْحالِ مِنَ الرِّزْقِ الْحَلالِ، وَ انْ تُؤْمِنَنی فی مَواقِفِ الْخَوْفِ

و گشایشی از راه روزی حلال در حالم، و آرامشی با ایمنیت در مکان های ترسناک و

بِامْنِکَ، وَ تَجْعَلَنی مِنْ طَوارِقِ الْهُمُومِ وَالْغُمُومِ فی حِصْنِکَ، وَصَلِّ عَلی

پناهی از هجوم اندوه ها و غصّه ها در جوارت، و

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْ تَوَسُّلی بِهِ شافِعاً، یَوْمَ الْقِیمَهِ نافِعاً(۱)، انَّکَ انْتَ

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و توسّلم را به او برای شفاعت در روز قیامت (به حالم) سودمند گردان، زیرا تو

ارْحَمُ الرَّاحِمینَ.(۲)

مهربان ترین مهربانانی.

***

دعای روز جمعه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الْحَمْدُ للَّهِ الْأَوَّلِ قَبْلَ الْإِنْشآءِ وَ الْإِحْیآءِ، وَ الْاخِرِ بَعْدَ فَنآءِ الْأَشْیآءِ،

حمد و سپاس از آنِ خداوندی است که اوّل است پیش از آفرینش و زنده کردن، و آخر است بعد از نابود شدن تمام اشیا،

الْعَلیمِ الَّذی لا یَنْسی مَنْ ذَکَرَهُ، وَ لا یَنْقُصُ مَنْ شَکَرَهُ، وَ لا یَخیبُ مَنْ

خداوند دانایی که از یاد نمی برد هر کس او را یاد کند و نکاهد (نعمتش را) از هر کس که او را سپاس گوید، و ناامید نکند آن کس که او را

دَعاهُ، وَ لا یَقْطَعُ رَجآءَ مَنْ رَجاهُ، اللَّهُمَّ انّی اشْهِدُکَ وَ کَفی بِکَ شَهیداً،

بخواند و قطع نکند امید کسی را که به او امید بندد، خدایا من تو را گواه می گیرم و گواهی تو کافی است

وَاشْهِدُ جَمیعَ مَلائِکَتِک وَسُکّانَ سَماواتِک وَ حَمَلَهَ عَرْشِک، وَ مَنْ بَعَثْتَ

و گواه می گیرم تمامی فرشتگان و ساکنان آسمانها و حاملان عرشت و

مِنْ انْبِیآئِکَ وَرُسُلِکَ، وَ انْشَاْتَ مِنْ اصْنافِ خَلْقِکَ، انّی اشْهَدُ انَّکَ انْتَ

پیامبر و فرستادگانی که مبعوث کرده ای و آنچه از مخلوقات آفریده ای (گواه می گیرم) که من گواهی می دهم تو

ص :۹۵۹

۱- [۱۳۷۱]بحارالانوار: وَاجْعَلهُ لی شافعاً، وَ اجْعَلْ توسُّلی یوم القیامه نافعاً.

۲- [۱۳۷۲]بحارالانوار، جلد ۸۷، صفحه ۲۱۱، حدیث ۳۹.

اللّهُ لا الهَ الَّا انْتَ، وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ وَ لا عَدیلَ، وَ لا خُلْفَ لِقَوْلِکَ

خدایی هستی که معبودی جز تو نیست، یگانه ای که شریک و همتایی نداری، دوگانگی و تغییری در گفتارت

وَ لا تَبْدیلَ، وَ انَّ مُحَمَّداً صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ عَبْدُکَ وَرَسُولُکَ، ادّی ما

نیست و این که محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بنده و فرستاده توست، که آنچه برای رساندن

حَمَّلْتَهُ الَی الْعِبادِ، وَ جاهَدَ فِی اللّهِ عَزَّوَجَلَّ حَقَّ الْجِهادِ، وَ انَّهُ بَشَّرَ بِما

به بندگان به عهده اش گذاشتی بجا آورده و در راه خداوند عزیز و گرامی به شایستگی جهاد نمود و به پاداشی

هُوَ حَقٌّ مِنَ الثَّوابِ، وَ انْذَرَ بِما هُوَ صِدْقٌ مِنَ الْعِقابِ، اللّهُمَّ ثَبِّتْنی عَلی

که حق است بشارت داد و از کیفری که حق است ترسانید، خدایا مادامی که زنده ام مرا

دینِکَ ما احْیَیْتَنی وَ لا تُزِغْ قَلْبی بَعْدَ اذْ هَدَیْتَنی وَ هَبْ لی مِنْ لَدُنْکَ

بر دینت ثابت قدم بدار، و بعد از آنکه هدایتم نمودی گمراه مکن، و از جانب خود

رَحْمَهً، انَّکَ انْتَ الْوَهّابُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَعَلی آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلْنی

رحمتی به من ببخش زیرا تو بسیار بخشنده ای، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از

مِنْ اتْباعِهِ وَ شیعَتِهِ، وَ احْشُرْنی فی زُمْرَتِهِ، وَوَفِّقْنی لِأَدآءِ فَرْضِ

پیروان و شیعیانش قرار ده و در گروه او محشورم گردان، و موفّقم بدار بر انجام واجبات در

الْجُمُعاتِ، وَ ما اوْجَبْتَ عَلَیَّ فیها مِنَ الطّاعاتِ، وَقَسَمْتَ لِأَهْلِها مِنَ

روزهای جمعه و آنچه از طاعات بر من واجب فرموده ای و (موفّقم بدار) بر آن

الْعَطآءِ فی یَوْمِ الْجَزآءِ، انَّکَ انْتَ الْعَزیزُ الْحَکیمُ.(۱)

پاداشی که در روز قیامت به اهل آن قسمت نموده ای زیرا تو گرامی و دانایی.

نکته:

چقـدر خوب است که همه اهـل ایمـان- مخصوصـاً جوانـان- در این دعاهـای کوتاه و پرمحتوای روزهای هفته دقّت کننـد که

درس های بسیار مهمّی در آنها نهفته است.

هر گاه بعد از نماز صبح این دعاهای کوتاه خوانده شود و کمی در معانی آن دقّت گردد می تواند در تمام روز، روح انسان را سرشار از عشق به خدا و توجّه به مسئولیّت های دینی و اخلاقی و اجتماعی نماید.

۱- [۱۳۷۳]بحارالانوار، جلد ۸۷، صفحه ۱۳۳، حدیث ۲.

فصل نهم: فضیلت و اعمال شب و روز جمعه

اشاره

کسی که بخواهد بر اساس روایت «

إِنَّ لِلَّهِ فِی أَیَّامِ دَهْرِکُمْ نَفَحاتٌ ألا فَتَرصَّدُوا لَها»(۱)

در انتظار فرصتهای مناسب و مترصّد وزش نسیمهای رحمت باشد، باید بداند که یکی از بهترین فرصتها، فرصت شب و روز جمعه است؛ فرصتی که می تواند در آن، هم مغفرت حضرت حق را به سوی خویش جلب کند و هم رحمتش را؛ با مغفرت، گناهان گذشته را بپوشاند و با رحمت، کمبودها را جبران نموده، و نیروی تازه برای تلاشی جدید در روزهای آینده به دست آورد.

آنچه بر این نکته دلالت دارد، تعبیرات فراوانی است که در روایات اهل بیت علیهم السلام در این زمینه وارد شده که به بعضی از آنها اشاره می شود:

۱- از روایتی که امام صادق علیه السلام از پدران خود از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نقل می کند به دست می آید:

خدایی که در میان انبیا، پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله را و در میان اوصیا، امیر مؤمنان علی علیه السلام را و در میان ماهها، رمضان را و در میان شبها، لیلهالقدر را برگزید، در میان روزها، روز جمعه را انتخاب کرده است.(۲) و در تعبیری دیگر از امام صادق علیه السلام آمده است: «خداوند در تمام اشیا، چیزی را برگزیده است و از میان ایّام، روز جمعه را».(۳) ۲- در حدیث دیگری از امام باقر علیه السلام می خوانیم: خورشید بر روزی طلوع نکرد که با فضیلت تر از روز جمعه باشد.(۴) ۳- به سندهای معتبر از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که: فرشته ای از ابتدا تا انتهای شب جمعه (از سوی پروردگار) ندا می دهد: «آیا تقاضا کننده ای هست تا عطایش کنم؟ آیا توبه کننده ای هست تا توبه اش را بپذیرم؟ آیا استغفار کننده ای هست تا مورد مغفرتش قرار دهم؟ ای کسی که طالب خیری! به سوی من آی، و ای کسی که طالب شرّی! دست نگه دار» پیوسته این ندا را می دهد تا این که صبح طلوع کند، زمانی که صبح طلوع کرد به جایگاه خودش در ملکوت آسمان برمی گردد.(۵) نظیر همین بیان به سند معتبر دیگر (مطابق روایتی از امام صادق علیه السلام)، در ارتباط با حاجات دنیا و

۱- [۱۳۷۴]عوالی اللئالی، جلد ۱، صفحه ۲۹۶، حدیث ۱۹۵.

۲- [۱۳۷۵]کمال الدین، جلد ۱، صفحه ۲۸۱، حدیث ۳۲.

۳- [۱۳۷۶]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۱۳، حدیث ۳.

۴- [۱۳۷۷]همان مدرک، حدیث ۱.

۵- [۱۳۷۸]فقیه، جلد ۱، صفحه ۴۲۱، حدیث ۱۲۴۰.

آخرت، توبه از گناهان، زیاد شـدن روزی، شـفای بیماران، خلاصـی از زنـدان و نجات از ظلم، از فوق عرش از جانب خداوند سبحان، ندا داده می شود.(۱) ۴- به سند معتبر از امام صادق علیه السلام نقل شده که حضرت یعقوب علیه السلام به فرزندانش وعده داد و فرمود: «به زودی برای شما استغفار می کنم» (

سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَکُمْ رَبِّی (۲)

و زمـانی کـه برای ایـن اسـتغفار در نظر گرفت تـا درخـواست او مـورد قبـول واقع گردد، سـحرگاهان شب جمعه بـود.(۳) ۵- مسـتحب است روز جمعه، خصوصـاً جمعه مـاه رمضـان، زودتر از روزهـای دیگر به مسـجد رود، چون از روایت امـام باقر علیه السـلام بـدست می آیـد که ملائکه مقرّبین، روز جمعه فرود می آینـد و اسامی واردشوندگان به مسـجد را می نویسـند.(۴) ۶- طبق بعضـی از روایـات قـائم آل محمّـد- عجّـل اللّه تعـالی فرجه الشـریف- در روز جمعه ظهور می کنـد.(۵) بایـد همواره- به خصوص در روزهای جمعه- به یاد آن حضـرت باشـیم و جلسات خود را با یاد آن منجی جهان بشـریت نورانی کنیم و تعجیل در ظهورش را از خداوند قادر متعال بخواهیم.

اعمال شب جمعه:

اعمالی که برای شب جمعه نقل شده، بسیار فراوان است، در این جا به ذکر بعضی از آنها اکتفا می شود:

۱- ذکر

لا إلَهَ الَّا اللَّهُ، سُبْحانَ اللَّهِ

و

الْحَمْدُ لِلَّهِ

را زیاد بگویـد که سـبب لطف ویژه خداوند است.(۶) ۲- قابل توجّه است که از بعضـی از روایات اسـتفاده می شود که خوب است از روز پنـج شـنبه به اسـتقبال شب و روز جمعه رود و چیزی که سـبب ضـعف او برای انجـام عبـادات جمعه می شود میل نکند.(۷) به سـند معتبر از امام باقر علیه السـلام نقل شده که فرمود: به خدا قسم به من خبر داده شد که اصحاب پیامبر صلی الله علیـه و آلـه از روز پنـج شـنبه خـود را برای روز جمعـه آمـاده می کردنـد، چـون فرصـت جمعه برای مسـلمین فرصـتی محـدود است.(۸) و نیز مستحب است در آخر روز پنج شنبه به این صورت استغفار کند:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذی لا الهَ الَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ، وَ اتُوبُ الَیْهِ تَوْبَهَ عَبْدٍ

از خداوندی که معبودی جز او زنده و پاینده نیست آمرزش می طلبم و به درگاهش توبه می کنم، همانند

۱- [۱۳۷۹]فقیه، جلد ۱، صفحه ۴۲۰، حدیث ۱۲۳۹.

۲- [۱۳۸۰]سوره یوسف، آیه ۹۸.

۳- [۱۳۸۱]فقیه، جلد ۱، صفحه ۴۲۲، حدیث ۱۲۴۲.

۴- [۱۳۸۲]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۱۳، حدیث ۲.

۵- [۱۳۸۳]خصال، جلد ۲، صفحه ۳۹۴، حدیث ۱۰۱.

۶- [۱۳۸۴]بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۱۴، حدیث ۲۱.

۷- [۱۳۸۵]فقیه، جلد ۱، صفحه ۴۲۷، حدیث ۱۲۶۱.

۸- [۱۳۸۶]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۱۵، حدیث ۱۰.

خاضِعٍ مِسْكينٍ مُسْتَكينٍ، لا يَسْتَطيعُ لِنَفْسِهِ صَرْفاً وَ لا عَدْلًا، وَ لا نَفْعاً

توبه بنده فروتن فقیر بینوایی که توانایی دور کردن بدی را از خودش و جلب منفعت و سود

وَلا ضَرّاً، وَ لا حَياةً وَ لا مَوْتاً وَ لا نُشُوراً، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلى مُحَمَّدٍ

و زیان و زندگی و مرگ و زنده شدن در قیامت را ندارد و درود خدا بر محمّد و

وَعِتْرَتِهِ الطَّيِّبينَ الطّاهِرينَ الْأَخْيارِ الْأَبْرارِ، وَ سَلَّمَ تَسْليماً.(۱)

خاندان پاک و پاکیزه و برگزیده و نیکوکارش و سلام مخصوص خدا بر آنان باد.

***

۳- بر محمّد و آل محمّد زیاد صلوات بفرستد؛ چون به سند معتبر از امام صادق علیه السلام روایت شده: شب و روز جمعه فرشتگانی از آسمان فرود می آیند که کارشان تا غروب جمعه، تنها نوشتن ثواب صلوات بر محمّد و آل محمّد است، سپس فرمود: سنّت است در هر جمعه ای هزار مرتبه صلوات و در روزهای دیگر صد مرتبه.(۲) مطابق روایت دیگری رسول گرامی صلی الله علیه و آله فرمود: در شب غرّا (بسیار درخشنده) و روز أزهر (بسیار روشن) یعنی شب و روز جمعه زیاد بر من صلوات بفرستید، سؤال شد مراد از زیاد چیست؟ فرمود: صد بار و هرچه بیشتر باشد بهتر است.(۳) مطابق روایتی مستحب است صلوات به این صورت باشد:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ، وَ أَهْلِكْ عَدُوَّهُمْ

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و فرج آنها را نزدیک گردان و دشمنان آنان را از

مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ مِنَ الْأَوَّلينَ وَ الْآخَرينَ».(۴)

جنّ و انس، از پیشینیان و پسینیان هلاک کن.

۴- قرآن، زیاد تلاوت کند؛ خصوصاً برای تلاوت بعضی از سوره ها مانند سوره های اسراء و شعراء، نمل، قصص، سجده، ص، احقاف، واقعه، جمعه، کهف، یس، حم دخان، بقره و آل عمران سفارش شده است و برای تلاوت هر یک از این سوره ها ثوابهای بسیاری نقل شده که روح را زنده و قلب را امیدوار می کند.

۵- امام صادق علیه السلام فرمود: در نماز مغرب شب جمعه، سوره جمعه و سوره توحید خوانده شود و در نماز عشا سوره جمعه و سبّح اسم ربّک الأعلی ۱۳۹۱] بخواند (و مطابق روایت دیگری در نماز عشا سوره های جمعه

۱- [۱۳۸۷]مصباح المتهجّد، صفحه ۲۵۷.

۲- [۱۳۸۸]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۱۶، حدیث ۱۳.

۳- [۱۳۸۹]بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۱۳، حدیث ۲۰.

۴- [۱۳۹۰]همان مدرک، صفحه ۲۸۹.

و حشر(۱) و مطابق روایت سوّمی جمعه و منافقون ۱۳۹۳] را بخواند و هر کدام را انتخاب کند خوب است)، در روایت دیگری از آن حضرت سؤال شده است: شب جمعه چه چیزی بخوانم؟ جواب فرمودند: «

انّا انزلناه فی لیله القدر»

و

«قل هو اللّه احد

».(۲) ۶- به سند صحیح از امام صادق علیه السلام روایت شده: هر کس شب جمعه بعد از نماز مغرب، چهار رکعت نافله مغرب را بخواند و در آخرین سجده از نوافل هفت مرتبه بگوید:

«اللَّهُمَّ انّی أَسْأَلُکَ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ، وَ اسْمِکَ الْعَظیمِ، انْ تُصَلِّیَ عَلی

خدایا به حقّ ذات بخشنده و نام با عظمت از تو می خواهم که بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تَغْفِرَ لی ذَنْبِیَ الْعَظیمَ».

محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و گناه بزرگم را بیامرزی.

سر از سجده بر نمی دارد مگر این که گناهانش بخشوده می شود، و بهتر آن است که این عمل را هر شب انجام دهد.(۳) ۷- بهتر است از خواندن شعر پرهیز داشته باشد؛ زیرا در روایت صحیح از امام صادق علیه السلام نقل شده که برای روزه دار و در حال احرام و داخل حرم مکّه و روز جمعه و در شبها خواندن شعر کراهت دارد، راوی سؤال می کند: اگرچه شعر حقّی باشد؟ فرمود: اگرچه حق باشد.(۴) یادآوری لازم: نگاه به مجموع روایاتی که در این زمینه وارد شده، نشان می دهد که مراد از شعر مکروه، اشعار باطلی است که به خصوص در زمانهای جاهلیّت برای هجو و بدنام کردن کسی به کار گرفته می شده و یا خیال پردازی هایی بود که در زمینه عشقهای مجازی و در وصف زیبارویان از زنان و در راستای ارضای شهوترانیهای غیرمجاز سروده و یا خوانده می شد. شاهد این بیان تعبیراتی است که در لابه لای این روایات به چشم می خورد، از جمله تعبیر به «خَنا» در جمله «

مَنْ تَمَثَّلَ بِبَیْتِ شِعْرٍ مِنَ الْخَنا لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ صَلاهٌ فی ذلِکَ الْیَوْمِ»(۵)

از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است؛ چون «خنا» در لغت به معنای فحش و سخن ناسزاست. دیگر تعبیر به «

انَّ مِنَ الشِّعْرِ لَحِکَماً

» است که بعد از جمله «

الشِّعرُ مِنْ ابْلیسَ

» از رسول گرامی نقل شده است.(۶) چون روشن است که این جمله در مقام مدح اشعار حکمت آمیز

ص: ۹۶۴

۱- [۱۳۹۲]بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۱۱، حدیث ۱۶.

۲- [۱۳۹۴]همان مدرک.

۳- [۱۳۹۵]همان مدرک.

۴- [۱۳۹۶]تهذیب، جلد ۴، صفحه ۱۹۵، حدیث ۶.

۵- [۱۳۹۷]همان مدرک، جلد ۲، صفحه ۲۴۰، حدیث ۲۱.

۶- [۱۳۹۸]وسائل الشیعه، جلد ۵، صفحه ۸۴، حدیث ۴.

است که از شیطانی بودن شعر در جمله قبل، استثنا می شود. دیگر روایاتی است که در زمینه شعرخوانی و شعرسرایی امام رضا علیه السلام وارد شده است،(۱) و در کلمات منقول از امیرمؤمنان علیه السلام اشعار متعدّدی دیده می شود، حتّی دیوان شعری به آن حضرت منسوب است.

از آنچه گذشت می توان پذیرفت که مقصود از «مکروه بودن شعر حق» در اوّلین روایتی که گذشت، اشعار غیردروغ و مطابق واقع است. یعنی راوی سؤال می کند: اگرچه دروغ نباشد و محتوای شعر واقعیّت داشته باشد؟ حضرت جواب می دهد: آری، شعری که خالی از حکمت باشد و بی هدف سروده یا خوانده شود، مکروه است اگرچه دروغ نباشد، و الّا چگونه می توان پذیرفت خواندن اشعار فراوانی که سراینده آن خود اهل بیت عصمت علیهم السلام هستند در شب یا روز جمعه کراهت داشته باشد؟!

شاهد این سخن روایتی است که فرزند کُمیت (شاعر معروف اهل بیت) از پدرش نقل می کند که گفت:

من روزی خدمت مولایم امام باقر علیه السلام رسیدم؛ عرض کردم که ای فرزند رسول خدا، من ابیاتی درباره شما گفته ام، اجازه می دهید بخوانم؟ فرمود: می دانی که الان ایّام البیض است (و تناسبی با خواندن شعر ندارد).

عرض کردم: این اشعار مخصوص شما اهل بیت علیهم السلام است. فرمود: بخوان و من شروع کردم به خواندن این اشعار:

أضْحَکنِی الدّهر و أبْکانی و الدّهر ذُو صَرف و ألوان ...(۲)

روشن است که اهمیّت ایام البیض کمتر از روز جمعه نیست.

۸- در حقّ برادران دینی دعا کند و با ذکر نام آنان، در حقّشان استغفار نماید. چرا که امام صادق علیه السلام از پدرش از جدّش از فاطمه صغری از امام حسین علیه السلام از برادرش امام حسن علیه السلام نقل می کند که در شب جمعه مادرم فاطمه علیها السلام را دیدم که در محراب عبادت ایستاده بود، پیوسته رکوع می کرد و سجده بجا می آورد تا این که فجر طالع شد و شنیدم که برای مؤمنین، آن هم با ذکر اسامی آنان، فراوان دعا می کرد، در حالی که برای خودش چیزی طلب نکرد. عرض کردم: مادرم! چگونه است که برای دیگران دعا می کنی، برای خود دعا نمی کنی؟ فرمود: فرزندم! «

الْجارُ ثُمَّ الدّار؛

اوّل همسایه، سپس خانه!».(۳) مخصوصاً در حقّ اموات از برادران دینی دعا کند، چرا که از امام صادق علیه السلام روایت شده: هر کس برای ده نفر از برادران اموات خود در شب جمعه دعا کند اهل بهشت خواهد بود.(۴)

۹- «جمال الاسبوع» به سند معتبر از امام صادق علیه السلام روایت کرده: کسی که در شب جمعه، خواست نماز شب بخواند در رکعت اوّل، حمد و قل هو اللّه احد و در رکعت دوم حمد و قل یا ایّها الکافرون، رکعت سوم

۱- [۱۳۹۹]وسائل الشیعه، جلد ۵، صفحه ۸۴، حدیث ۶ و ۷.

۲- [۱۴۰۰]بحارالانوار، جلد ۷۶، صفحه ۲۹۴.

۳- [۱۴۰۱]علل الشرایع، جلد ۱، صفحه ۱۸۲ و بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۱۳، حدیث ۱۹.

۴- [۱۴۰۲]بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۱۲، حدیث ۱۷.

حمد و الم سجده و رکعت چهارم حمد و یا ایّها المدّثر و رکعت پنجم حمد و حم سجده و یا حمد و نجم و در رکعت ششم حمد و سوره مُلک و در رکعت هفتم حمد و یس و در رکعت هشتم حمد و واقعه و رکعت نهم حمد و فلق و رکعت دهم حمد و ناس و رکعت یازدهم حمد و قل هو اللّه احد بخواند.(۱)

***

۱۰- دعاهایی که برای این شب وارد شده را بخواند که ما در این جا به ذکر چند مورد از آنها اکتفا می کنیم:

الف) از رسول گرامی صلی الله علیه و آله نقل شده: هر کس این دعا را در شب جمعه یا روز آن هفت مرتبه بخواند اگر در این شب یا روز بمیرد داخل بهشت شود:

اللّهُمَّ رَبّی لا الهَ الّا انْتَ، خَلَقْتَنی وَ انَا عَبْدُکَ وَ ابْنُ امَتِکَ، وَ فی

خدایا، ای پروردگار من که معبودی جز تو نیست، مرا آفریدی در حالی که من بنده تو و فرزند کنیز تو، و در

قَبْضَتِکَ وَناصِیَتی بِیَدِکَ، امْسَیْتُ عَلی عَهْدِکَ وَ وَعْدِکَ مَا اسْتَطَعْتُ،

دست قدرت تو و در اختیار توام، تا جایی که توانسته ام بر پیمان و وعده تو، روز را به شب رسانده ام

اعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ ما صَنَعْتُ، ابُوءُ بِنِعْمَتِکَ وَ ابُوءُ بِذَنْبی فَاغْفِرْ لی انَّهُ لا

از شرّ آنچه انجام داده ام به تو پناه می برم، به نعمتت معترف و به گناهم اقرار دارم، پس مرا بیامرز زیرا

یَغْفِرُ الذُّنُوبَ الّا انْتَ.(۲)

جز تو کسی گناهان را نیامرزد.

ب) «شیخ طوسی» و «سیّد بن طاووس» و «کفعمی» و «سیّد بن باقی» نوشته اند: مستحب است شب و روز جمعه و شب و روز عرفه این دعا را بخواند، که مطابق آنچه در «مصباح» شیخ طوسی آمده، چنین است:

اللّهُمَّ مَنْ تَعَبَّأَ وَ تَهَیَّأَ وَ اعَدَّ وَ اسْتَعَدَّ لِوِفادَةٍ الی مَخْلُوقٍ رَجآءَ رِفْدِهِ،

خدایا هر کس خود را مجهّز و مهیّا و آماده ساخته و تدارک دیده برای وارد شدن بر مخلوق به امید هدیه

وَطَلَبَ نآئِلِهِ وَجآئِزَتِهِ، فَالَیْکَ یا رَبِّ تَعْبِئَتی وَ اسْتِعْدادی رَجآءَ عَفْوِکَ،

و بهره مندی و پاداشی از او، پس پروردگارا، من خود را برای رسیدن به درگاه تو مجهّز و مهیّا ساخته ام به امید عفوت

۱- [۱۴۰۳]جمال الاسبوع، صفحه ۲۰۰ و بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۱۵، حدیث ۲۵.

۲- [۱۴۰۴]بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۱۳، حدیث ۲۰.

وَ طَلَبَ نآئِلِکَ وَ جآئِزَتِکَ، فَلا تُخَیِّبْ دُعآئی یا مَنْ لا یَخیبُ عَلَیْهِ

و بهره مندی و پاداشت، پس مرا در دعایم مأیوس مکن، ای که هیچ درخواست کننده ای را مأیوس نکنی

سائِلٌ، وَلا یَنْقُصُهُ نآئِلٌ، فَاِنّی لَمْ آتِکَ ثِقَهً بِعَمَلٍ صالِحٍ عَمِلْتُهُ، وَ لا

و هیچ بخششی از (کرم) تو نکاهد، من به اطمینان عمل شایسته ای که انجام داده ام به درگاهت نیامده ام و نه

لِوِفادَهِ مَخْلُوقٍ رَجَوْتُهُ، اَتَیْتُکَ مُقِرّاً عَلی نَفْسی بِالْإِسآئَهِ وَالظُّلْمِ،

به مخلوقی وارد شده ام که به او امیدوار باشم بلکه به درگاهت آمده ام در حالی که به بدی و ستم بر خودم اقرار دارم

مُعْتَرِفاً بِاَنْ لا حُجَّهَ لی وَ لا عُذْرَ، اَتَیْتُکَ اَرْجُو عَظیمَ عَفْوِکَ الَّذی

و به این که دلیل و عذری ندارم معترفم، به امید عفو بزرگت که با آن از

عَفَوْتَ بِهِ عَنِ الْخاطِئینَ، فَلَمْ یَمْنَعْکَ طُولُ عُکُوفِهِمْ عَلی عَظیمِ الْجُرْمِ

خطاکاران درگذری به درگاهت آمده ام، پس اصرار آنها بر (ارتکاب) گناهان بزرگ تو

اَنْ عُدْتَ عَلَیْهِمْ بِالرَّحْمَهِ، فَیا مَنْ رَحْمَتُهُ واسِعَهٌ، وَ عَفْوُهُ عَظیمٌ، یا

را از رحمت به آنها بازنداشت، پس ای کسی که رحمتت وسیع و گذشتت بزرگ است، ای

عَظیمُ یا عَظیمُ یا عَظیمُ، لا یَرُدُّ غَضَبَکَ اِلَّا حِلْمُکَ، وَ لا یُنْجی مِنْ

با عظمت، ای با عظمت، ای با عظمت، خشمت را جز حلمت باز ندارد و چیزی

سَخَطِکَ اِلَّا التَّضَرُّعُ اِلَیْکَ، فَهَبْ لی یا اِلهی فَرَجاً بِالْقُدْرَهِ الَّتی تُحْیی

جز گریه و زاری به درگاهت از خشمت رهایی نبخشد، پس ای معبود من با قدرتی که با آن مردگان را زنده می کنی

بِها مَیْتَ الْبِلادِ، وَ لا تُهْلِکْنی غَمّاً حَتّی تَسْتَجیبَ لی وَ تُعَرِّفَنِی الْإِجابَهَ

گشایشی به من عطا کن، و از غصّه هلاکم مکن تا زمانی که (دعای) من را اجابت کنی و به اجابت دعایم آگاهم کن

فی دُعآئی وَ اَذِقْنی طَعْمَ الْعافِیَهِ اِلی مُنْتَهی اَجَلی وَ لا تُشْمِتْ بی

و طعم سلامتی را تا پایان عمر به من بچشان و مرا دشمن شاد مگردان

عَدُوّی وَلا تُسَلِّطْهُ عَلَیَّ، وَ لا تُمَکِّنْهُ مِنْ عُنُقی الهی انْ وَضَعْتَنی فَمَنْ

و او را بر من مسلّط مکن، و او را بر من چیره مگردان، ای معبود من اگر (مقام) مرا پایین بیاوری

ذَا الَّذی یَرْفَعُنی وَ انْ رَفَعْتَنی فَمَنْ ذَا الَّذی یَضَعُنی وَ انْ اهْلَکْتَنی فَمَنْ

کیست که مرا بالا برد و اگر مرا بالا بری کیست که مرا پایین آورد، و اگر هلاکم کنی پس کیست

ذَا الَّذی یَعْرِضُ لَکَ فی عَبْدِکَ، اوْ یَسْئَلُکَ عَنْ امْرِهِ، وَ قَدْ عَلِمْتُ انَّهُ لَیْسَ

که در مورد این بنده ات شکایت کند، یا از کار او سؤال کند، و به یقین دانستم که

فی حُکْمِکَ ظُلْمٌ، وَ لا فی نَقِمَتِکَ عَجَلَهٌ، وَ انَّما یَعْجَلُ مَنْ یَخافُ الْفَوْتَ،

در حکمرانیت ستمی و در عذابت شتابی نیست، و عجله و شتاب برای کسی است که از گذشت فرصت می ترسد

وَ انَّما یَحْتاجُ الَی الظُّلْمِ الضَّعیفُ، وَ قَدْ تَعالَیْتَ یا الهی عَنْ ذلِکَ عُلُوّاً

و ناتوان، نیازمند ظلم است، و به یقین ای معبود من تو از این امور بسیار

کَبیراً، اللهُمَّ انّی اعُوذُ بِکَ فَاعِذْنی وَ اسْتَجیرُ بِکَ فَاجِرْنی وَاسْتَرْزِقُکَ

برتری خدایا به تو پناهنده ام پس پناهم ده، و از تو امان می خواهم پس امانم ده، و از تو روزی می طلبم

فَارْزُقْنی وَ اتَوَکَّلُ عَلَیْکَ فَاکْفِنی وَ اسْتَنْصِرُکَ عَلی عَدُوّی فَانْصُرْنی

پس روزیم ده، و بر تو توکّل می کنم پس کفایتم کن، و برای غلبه بر دشمنم از تو یاری می طلبم پس یاریم کن.

وَاسْتَعینُ بِکَ فَاعِنّی وَ اسْتَغْفِرُکَ یا الهی فَاغْفِرْ لی آمینَ آمینَ آمینَ.(۱)

و از تو کمک می خواهم پس کمکم کن، و از تو آمرزش می طلبم پس مرا بیامرز، دعایم را بپذیر، دعایم را بپذیر، دعایم را بپذیر.

ج) خواندن دعای کمیل که در بخش دعاهای معروف (بخش دوم، صفحه ۹۸) گذشت.

د) خواندن دعای: «

اللَّهُمَّ یا شاهِدَ کُلِّ نَجْوی ...»(۲)

که در شب عرفه نیز خوانده می شود و در بخش چهارم (صفحه ۸۴۲) گذشت.

ه) ده مرتبه بگوید:

«یا دائِمَ الْفَضْلِ عَلَی الْبَرِیَّهِ، یا باسِطَ الْیَدَیْنِ بِالْعَطِیَّهِ، یا صاحِبَ

ای که همیشه به مخلوقات بخشنده ای، ای که دستانت را به بخشش گشوده ای، ای که صاحب

الْمَواهِبِ السَّنِیَّهِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ خَیْرِ الْوَری سَجِیَّهً، وَ اغْفِرْ لَنا

بخشش های بزرگی، بر محمّد و خاندان پاکش بهترین مخلوقات در خلق و خوی درود فرست و ما را در

یا ذَا الْعُلی فی هذِهِ الْعَشِیَّهِ».(۳)

این شامگاه بیامرز ای بلندمرتبه.

یادآوری: این ذکر شریف در کلیّه شبهای عید نیز خوانده می شود.

و) «شیخ طوسی» و «سیّد بن طاووس» گفته اند: خواندن این دعا در سحر شب جمعه مستحب است:

اللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِهِ، وَهَبْ لِیَ الْغَداهَ رِضاکَ، وَ اسْکِنْ قَلْبی

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و در این صبحگاه خشنودیت را به من ببخش و خوفت را در دلم قرار ده،

۱- [۱۴۰۵]مصباح المتهجّد، صفحه ۲۶۹ و بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۲۹۴، حدیث ۶(با اندکی تفاوت).

۲- [۱۴۰۶]اقبال، صفحه ۳۲۵.

۳- [۱۴۰۷]مصباح کفعمی، صفحه ۶۴۷.

خَوْفَکَ، وَاقْطَعْهُ عَمَّنْ سِواکَ، حَتّی لا ارْجُوَ وَ لا اخافَ الّا ایّاکَ، اللَّهُمَ

و دلم را از غیر خودت جدا کن، تا اینکه به کسی جز تو امید نبندم و از کسی جز تو نترسم، خدایا

صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَ هَبْ لی ثَباتَ الْیَقینِ، وَ مَحْضَ الْإِخْلاصِ،

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و ببخش بر من پایداری در یقین و اخلاص ناب

وَشَرَفَ التَّوْحیدِ، وَ دَوامَ الْإِسْتِقامَهِ، وَ مَعْدِنَ الصَّبْرِ، وَالرِّضا بِالْقَضآءِ

و شرافت یگانه پرستی و استقامت پایدار و معدن بردباری و رضایت به قضا

وَالْقَدَرِ، یا قاضِیَ حَوائِجِ السَّآئِلینَ، یا مَنْ یَعْلَمُ ما فی ضَمیرِ الصّامِتینَ،

و قدر (را به من ببخش)، ای برآورنده نیازهای درخواست کنندگان، ای دانای رازهای دل سکوت کنندگان

صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِهِ، وَ اسْتَجِبْ دُعائی وَاغْفِرْ ذَنْبی وَ اوْسِعْ رِزْقی

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و دعایم را اجابت کن و گناهم را بیامرز و روزیم را وسعت ده

وَاقْضِ حَوآئِجی فی نَفْسی وَ اخْوانی فی دینی وَاهْلی الهی طُمُوحُ

و خواسته های شخصیم و خواسته هایم در مورد برادران دینی و خانواده ام را برآور، ای معبود من آرزوهای

الْأمالِ قَدْ خابَتْ الّا لَدَیْکَ، وَ مَعاکِفُ الْهِمَمِ قَدْ تَعَطَّلَتْ الّا عَلَیْکَ،

بلندپروازانه جز در درگاهت بر باد رفته، و همّت های عالی جز همّتی که متوجّه توست کارساز نیست

وَمَذاهِبُ الْعُقُولِ قَدْ سَمَتْ الّا الَیْکَ، فَانْتَ الرَّجآءُ وَ الَیْکَ الْمُلْتَجأُ، یا

و راه عقلها جز راهی که به سوی توست بسته مانده است، پس تویی امید و پناهندگی به درگاه توست، ای

اکْرَمَ مَقْصُودٍ، وَ اجْوَدَ مَسْئُولٍ، هَرَبْتُ الَیْکَ بِنَفْسی یا مَلْجَأَ الْهارِبینَ

گرامی ترین قصد شده و بخشنده ترین درخواست شده، ای پناه فراریان با سنگینی گناهانی که بر دوش می کشم

بِاثْقالِ الذُّنُوبِ، احْمِلُها عَلی ظَهْری لا اجِدُ لی الَیْکَ شافِعاً سِوی

به درگاه تو گریخته ام، در حالی که شفیعی به درگاهت نمی یابم، جز اینکه

مَعْرِفَتی بِانَّکَ اقْرَبُ مَنْ رَجاهُ الطَّالِبُونَ، وَ امَّلَ مالَدَیْهِ الرَّاغِبُونَ، یا مَنْ

می دانم تو نزدیک ترین کسی هستی که درخواست کنندگان به تو امید بسته اند، و مشتاقان آنچه را که نزد توست آرزو دارند، ای کسی

فَتَقَ الْعُقُولَ بِمَعْرِفَتِهِ، وَ اطْلَقَ الأَلْسُنَ بِحَمْدِهِ، وَ جَعَلَ مَا امْتَنَّ بِهِ عَلی

که عقل ها را با شناختت گشودی، و زبان ها را به ستایشت گویا ساختی، و آنچه به واسطه آن

عِبادِهِ فی کِفآءٍ لِتَأْدِیَهِ حَقِّهِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ و آلِهِ، وَ لا تَجْعَلْ لِلشَّیْطانِ

بر بندگانت به عنوان پاداش منّت نهاده ای در برابر ادای حقّت قرار دادی بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

ص :969

عَلى عَقْلى سَبيلًا، وَ لا لِلْباطِلِ على عَمَلى دَليلًا.(۱)

و راهى براى تسلّط شيعيان بر عقلم و حجّتى براى باطل بر كردارم قرار مده.

نماز و دعایی در شب جمعه برای حفظ قرآن:

كسى كه مى خواهد توفيق حفظ قرآن را پيدا كند بداند كه ابن عبّاس از امير مؤمنان از رسول خدا صلى الله عليه و آله نقل مى كند كه فرمود: آيا دوست دارى كلماتى را به تو بياموزم كه خداوند با آن به تو نفع بخشد و شاگردان تو نيز از آن نفع برند و آنچه را مى آموزى در سينه ات جاى گيرد و ثابت شود؟ عرض كرد: آرى يا رسول اللّه، فرمود: شب جمعه وقت سحر در ثلث آخر شب و اگر نتوانستى قبل از آن از خواب برخيز، چهار ركعت نماز (هر دو ركعت به يک سلام) بخوان؛ در ركعت اوّل پس از حمد سوره يس و در ركعت دوم پس از حمد، سوره الم سجده ۱۴۰۹] و در ركعت سوم پس از حمد، دخان و در ركعت چهارم حمد و سوره ملك را بخوان؛ (سوره ها را مى توان از روى قرآن خواند) پس از سلام، حمد و ثناى خدا بجا آور و به بهترين وجهى بر محمّد و آل محمّد صلوات بفرست، سپس براى مؤمنان استغفار كن، آنگاه بگو:

اللَّهُمَ ارْحَمْنى بِتَرْكِ الْمَعاصى أَبَداً ما أَبْقَيْتَنى، وَ ارْحَمْنى مِنْ أنْ اتَكَلَّفَ

خدايا بر من رحم كن با توفيق ترک گناهان تا زمانى كه زنده ام، و بر من رحم كن از اين كه براى طلب آنچه به درد من نمى خورد

طَلَبَ ما لا يُعْنينى، وَ ارْزُقْنى حُسْنَ النَّظَرِ فيما يُرْضيكَ عَنّى، اللَّهُمَ

خود را به زحمت اندازم، و تشخيص صحيح در آنچه تو را از من خشنود مى سازد روزيم كن، اى خداى

بَديعَ السَّمواتِ وَالْارْضِ، ذَا الْجَلالِ وَ الْإِكْرامِ، وَ الْعِزِّ الَّذى لا يُرامُ،

پديدآورنده آسمانها و زمين، اى صاحب شكوه و بزرگوارى و عزّتى كه هيچ كس نمى تواند آن را آرزو كند

أَسْأَلُكَ يا اللَّهُ يا رَحْمنُ، بِجَلالِكَ وَ نُورِ وَجْهِكَ، أَنْ تُلْزِمَ قَلْبى حِفْظَ

اى خدا، اى بخشنده، به شكوه و نورانيّت ذاتت از تو مى خواهم همان گونه كه

كِتابِكَ كَما عَلَّمْتَنيهِ، وَ ارْزُقْنى أَنْ أَتْلُوَهُ عَلَى النَّحْوِ الَّذى يُرْضيكَ عَنّى،

قرآنت را به من آموختى، دلم را به حفظ آن وادارى و تلاوتش را آن گونه كه تو را از من خشنود مى سازد روزيم گردانى.

اللَّهُمَّ بَديعَ السَّمواتِ وَ الْأَرْضِ، ذَا الْجَلالِ وَ الْاكْرامِ، وَ الْعِزِّ الَّذى لا

اى خداى پديدآورنده آسمانها و زمين اى صاحب شكوه و بزرگوارى و عزّتى كه هيچ كس نمى تواند آن را

۱- [۱۴۰۸]جمال الاسبوع، صفحه ۲۱۸ و مصباح المتهجّد، صفحه ۲۷۹ و بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۰۶، حدیث ۱۱.

يُرامُ، اسْأَلُكَ يا اللَّهُ يا رَحْمنُ، بِجَلالِكَ وَ نُورِ وَجْهِكَ، انْ تُنَوِّرَ بِكِتابِكَ

آرزو کند ای خدا، ای بخشنده به شکوه و نورانیّت ذاتت از تو می خواهم دیدگانم را به قرآنت روشن گردانی

بَصَری وَ انْ تَشْرَحَ بِهِ صَدْری وَ انْ تُطْلِقَ بِهِ لِسانی، وَ انْ تُفَرِّجَ بِهِ عَنْ

و سینه ام را به آن گشاده داری و زبانم را به آن گویا کنی و با آن به

قَلْبی، وَ انْ تَسْتَعْمِلَ بِهِ بَدَنی، فَانَّهُ لا يُعْنِينی عَلَی الْخَيْرِ غَيْرُكَ، وَ لا

قلبم آرامش بخشی و بدنم را با آن به کار اندازی، زیرا جز تو کسی مرا به کار خیر کمک نکند، و

يُؤْتيهِ إِلَّا أَنْتَ وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظيمِ».

جز تو کسی توفیق آن را به من ندهد و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست.

سپس فرمود: این عمل را در سه شب جمعه، یا پنج شب، یا هفت شب جمعه بجا آور.(۱)

دعا و نمازی از ناحیه مقدّسه حضرت حجّت علیه السلام برای بر آورده شدن حاجات:

مرحوم «علّامه مجلسی» از «مهج الدّعوات» از «کنوز النجاح» ابوعلی فضل بن حسن طبرسی نقل می کند: از ناحیه مقدّسه امام عصر (سلام اللَّه علیه) این حدیث صادر شد که: هر کسی نزد خدا حاجتی داشته باشد، شب جمعه بعد از نصف شب، غسل کند و در مصلّای خودش (محلّی را که در خانه، محلّ نماز قرار داده است) دو رکعت نماز بخواند، در هر رکعت پس از شروع سوره حمد و رسیدن به جمله «

ايّاك نعبد و ايّاك نستعين

» صد بار آن را تکرار کند و پس از اتمام آن، بقیّه سوره حمد را ادامه دهد و به پایان برساند، سپس یکبار سوره توحید را بخواند و ذکر رکوع و سجود را هفت بار بگوید، پس از اتمام نماز، دعای ذیل را بخواند که قطعاً حاجتش هرچه باشد برآورده می شود، مگر این که مربوط به قطع رحم (و مانند آن) باشد:

اللَّهُمَّ انْ اطَعْتُكَ فَالْمَحْمِدَهُ لَكَ، وَ انْ عَصَيْتُكَ فَالْحُجَّهُ لَكَ، مِنْكَ

خدایا اگر اطاعتت کنم پس شایسته ستایشی و اگر نافرمانیت کنم پس دلیل و برهان برای توست،

الرَّوْحُ وَ مِنْكَ الْفَرَجُ، سُبْحانَ مَنْ انْعَمَ وَ شَكَرَ، سُبْحانَ مَنْ قَدَّرَ وَ غَفَرَ،

آسایش و گشایش از جانب توست، پاک و منزّه است آن که نعمت داده و سپاس گزاری شود، پاک ومنزّه است آن که تقدیر

نموده و آمرزد،

ص: ۹۷۱

۱- [۱۴۱۰]جمال الاسبوع، صفحه ۱۱۹ و بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۲۰، حدیث ۲۸. قابل توجّه آن که این نماز در مصباح المتهجّد، صفحه ۲۶۴، نیز نقل شده، بدون مقیّد کردن به وقت سحر و بدون ذکر سه شب، یا پنج، یا هفت شب؛ و با این تفاوت که در رکعت دوم حمد و دخان و در رکعت سوم حمد و الم سجده خوانده شود.(رجوع کنید به: بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۲۸۸، حدیث ۳).

اللّهُمَّ انْ کُنْتُ عَصَیْتُکَ فَانّی قَدْ اطَعْتُکَ فی احَبِّ الْأَشْیآءِ الَیْکَ، وَ هُوَ

خدایا، اگر نافرمانیت نمودم ولی در محبوب ترین امور در درگاهت که همان ایمان به توست اطاعتت نمودم،

الْایمانُ بِکَ، لَمْ اتَّخِذْ لَکَ وَلَداً، وَ لَمْ ادْعُ لَکَ شَریکاً، مَنّاً مِنْکَ بِهِ عَلَیَّ، لا

فرزندی برای تو انتخاب نکرده و همتایی برایت نخواندم که این منّتی است از جانب تو بر من، نه

مَنّاً مِنّی بِهِ عَلَیْکَ، وَ قَدْ عَصَیْتُکَ یا الهی عَلی غَیْرِ وَجْهِ الْمُکابَرَهِ، وَ لَا

منّتی از جانب من بر تو و ای معبود من اگر نافرمانیت نمودم نه از روی تکبّر و نه

الْخُرُوجِ عَنْ عُبُودِیَّتِکَ، وَلَا الْجُحُودِ لِرُبُوبِیَّتِکَ، وَلکِنْ اطَعْتُ هَوایَ

خارج شدن از بندگیت و نه انکار پروردگاریت بود، بلکه هوای نفسم را اطاعت نمودم

وَازَلَّنِی الشَّیْطانُ، فَلَکَ الْحُجَّهُ عَلَیَّ وَ الْبیانُ، فَانْ تُعَذِّبْنی فَبِذُنُوبی غَیْرُ

و شیطان مرا گمراه کرد پس دلیل و بیان بر علیه من از آنِ توست، پس اگر مرا به واسطه گناهانم عذاب کنی بر من

ظالِمٍ لی وَ انْ تَغْفِرْ لی وَ تَرْحَمْنی فَانَّکَ جَوادٌ کَریمٌ، یا کریمُ یا کَریمُ

ظلمی نکرده ای و اگر مرا آمرزیده و بر من رحم کنی پس به یقین تو بخشنده و بزرگواری، ای بزرگوار، ای بزرگوار* (به اندازه یک نفس طولانی ادامه دهد)، سپس بگوید:

یا آمِناً مِنْ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَکُلُّ شَیْ ءٍ

****************** ای ایمن از هر چیز، در حالی که همه چیز

مِنْکَ خآئِفٌ حَذِرٌ، اسْئَلُکَ بِامْنِکَ مِنْ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَ خَوْفِ کُلِّ شَیْ ءٍ مِنْکَ،

از تو ترسان و بیمناک است، به حقّ ایمنیت از همه چیز و ترسی که هر چیز از تو دارد

انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ انْ تُعْطِیَنی اماناً لِنَفْسی وَ اهْلی

از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و ایمنی بخشی به من و خانواده

وَوُلْدی وَ سآئِرِ ما انْعَمْتَ بِهِ عَلَیَّ، حَتّی لااخافَ احَداً، وَلا احْذَرَ مِنْ

و فرزندانم و تمام چیزهایی که به واسطه آن به من نعمت دادی، تا از احدی نترسم و هیچگاه از چیزی نهراسم،

شَیْ ءٍ ابَداً، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، وَ حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَکیلُ، یا کافِیَ

زیرا به یقین تو بر هر چیز توانایی و خداوند ما را کافی است و بهترین سرپرست است، ای رهایی بخش

ابْراهیمَ نُمْرُودَ، وَ یا کافِیَ مُوسی فِرْعَوْنَ، وَ یا کافِیَ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ

ابراهیم از شرّ نمرود، و ای رهایی بخش موسی از شرّ فرعون و ای رهایی بخش محمّد- که درود خدا

عَلَیْهِ و آلِهِ الْاحْزابَ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ انْ

بر او و خاندان پاکش باد- از شرّ احزاب (در جنگ خندق) از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و

تَكْفِيَنى شَرَّ فُلانِ بْنِ فُلانٍ.

مرا از شرّ فلان پسر فلان رهایی بخش.

(به جای فلان بن فلان اسم دشمن خویش را بر زبان آورد و اگر دشمن خاصّی ندارد، می تواند نام شیطان را که بزرگترین دشمن است یا نام دشمنان اسلام را ببرد).

سپس به سجده رود و حاجتش را طلب کند و نزد خدا تضرّع نماید چراکه هیچ مرد یا زن مؤمنی نیست که این نماز را بجا آورد و این دعا را بخواند مگر این که درهای آسمان برای اجابت دعا به روی او گشوده می شود ....

آنگاه فرمود: «

ذلِکَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَیْنا وَ عَلَی النَّاسِ؛

این نماز و دعا از فضل خداوند بر ما اهل بیت و بر مردم است».(۱)

اعمال روز جمعه:

۱- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمود: هر کس مابین نافله صبح و نماز صبح در روز جمعه صد مرتبه بگوید: «

سُبْحانَ رَبِّیَ الْعَظیمِ وَ بِحَمْدِهِ، اسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّی وَ أَتُوبُ إِلَیْهِ

» خداوند خانه ای در بهشت برایش بنا می کند.(۲) ۲- کسی که پیش از نماز صبح روز جمعه سه مرتبه (از روی خلوص نیّت) بگوید: «

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذی لا الهَ إِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومِ، وَ أَتُوبُ إِلَیْهِ

» گناهانش آمرزیده می شود، هرچند بسیار زیاد باشد.(۳) ۳- هیچ عملی در این روز از صلوات بر محمّد و آل محمّد با فضیلت تر نیست،(۴) و مطابق حدیثی دیگر: صد بار صلوات در روز جمعه باعث برآورده شدن حوائج می شود،(۵) و در روایتی دیگر از امام باقر علیه السلام نقل شده که فرمود: عبادتی در روز جمعه نزد من از صلوات بر محمّد و آل محمّد محبوب تر نیست.(۶) و در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام آمده: هر کس بعد از نماز ظهر و نماز صبح روز جمعه و غیر جمعه بگوید: «

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

» نمیرد تا این که حضرت قائم (عجّل اللَّه تعالی فرجه الشّریف) را درک کند.(۷) و مطابق روایتی دیگر، شیخ جلیل القدر «ابن

ادریس» در کتاب «سرائر» از «جامع بزنطی» نقل کرده که ابوبصیر می گوید: شنیدم از امام صادق علیه السلام که صلوات بر محمّد و آل محمّد مابین ظهر و عصر معادل

۱- [۱۴۱۱]بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۲۳، حدیث ۳۰ و مهج الدعوات، صفحه ۲۹۴.

۲- [۱۴۱۲]بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۱۳، حدیث ۱۸.

۳- [۱۴۱۳]همان مدرک، صفحه ۳۵۹، حدیث ۳۶.

۴- [۱۴۱۴]خصال، جلد ۲، صفحه ۳۹۴، حدیث ۱۰۱.

۵- [۱۴۱۵]ثواب الاعمال، صفحه ۱۵۶.

۶- [۱۴۱۶]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۲۹، حدیث ۳.

۷- [۱۴۱۷]بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۶۳، حدیث ۵۱.

هفتاد رکعت نماز است و بعد از عصر روز جمعه نیز بگوید:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، الْأَوْصِیاءِ الْمَرْضِیّینَ بِافْضَلِ

خدایا با بهترین درودهایت بر محمّد و خاندان پاکش همان جانشینان پسندیده درود فرست و با برترین

صَلَواتِکَ، وَبارِکْ عَلَیْهِمْ بِافْضَلِ بَرَکاتِکَ، وَالسَّلامُ عَلَیْهِمْ وَ عَلی

رحمتهایت به آنان برکت ده و درود و رحمت و برکات خدا بر آنان و بر

ارْواحِهِمْ وَ اجْسادِهِمْ، وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ.(۱)

ارواح و جسم هایشان باد.

این صلوات (با مقداری تفاوت) در کتب مشایخ حدیث، با سندهای بسیار معتبر و با فضیلت های بسیار نقل شده است.(۲) ۴- در نماز صبح در رکعت اوّل سوره جمعه و در رکعت دوم سوره توحید بخواند.(۳) ۵- بعد از نماز صبح پیش از آن که سخن بگوید این دعا را بخواند تا کفّاره گناهان او از این جمعه تا جمعه دیگر باشد:

اللَّهُمَّ ما قُلْتُ فی جُمُعَتی هذِهِ مِنْ قَوْلٍ، اوْ حَلَفْتُ فیها مِنْ حَلْفٍ، اوْ

خدایا هر سخنی که در این جمعه گفتم یا هر سوگندی که در آن یاد کردم یا

نَذَرْتُ فیها مِنْ نَذْرٍ، فَمَشِیَّتُکَ بَیْنَ یَدَیْ ذلِکَ کُلِّهِ، فَما شِئْتَ مِنْهُ انْ

نذری که در آن نمودم، پس خواست تو در تمام این امور پیش روی من است، که هر کدام از این امور را که خواهی

یَکُونَ کانَ، وَ ما لَمْ تَشَأْ مِنْهُ لَمْ یَکُنْ، اللهُمَّ اغْفِرْ لی وَ تَجاوَزْ عَنّی

انجام می شود و هر کدام را که نخواهی انجام نمی شود، خدایا مرا بیامرز و از (گناه) من درگذر

اللهُمَّ مَنْ صَلَّیْتَ عَلَیْهِ فَصَلواتی عَلَیْهِ، وَ مَنْ لَعَنْتَ فَلَعْنَتی عَلَیْهِ.(۴)

خدایا بر هر که درود فرستی درود من نیز بر او باد و بر هر که لعنت کنی، لعنت من نیز بر او باد.

***

۶- در روایت است: هر کس بعد از نماز صبح در روز جمعه بنشیند و مشغول تعقیبات گردد تا آفتاب

۱- [۱۴۱۸]سرائر، جلد ۳، صفحه ۵۷۷.

۲- [۱۴۱۹]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۲۹، حدیث ۴ و امالی شیخ صدوق، صفحه ۳۹۹، حدیث ۱۶ و ثواب الاعمال، صفحه ۱۵۸ و تهذیب، جلد ۳، صفحه ۱۹، حدیث ۶۸.

۳- [۱۴۲۰]جمال الاسبوع، صفحه ۲۲۶.

۴- [۱۴۲۱]همان مدرک، صفحه ۲۲۷ و بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۳۲.

طلوع کنـد خداونـد در فردوس اعلی (مقامات عالی بهشت) هفتاد درجه برای او قرار دهـد.(۱) ۷- «شیخ طوسی» روایت کرده است: مستحب است که در تعقیب نماز صبح روز جمعه این دعا را بخواند:

اللهُمَّ انّی تَعَمَّدْتُ الَیْکَ بِحاجَتی وَ انْزَلْتُ الَیْکَ الْیَوْمَ فَقْری وَ فاقَتی

خدایا با حاجتم به تو امید بسته ام، و امروز نیاز و احتیاج و درماندگیم را به درگاهت آورده ام،

وَمَسْکَنَتی فَا نَا لِمَغْفِرَتِکَ ارْجی مِنّی لِعَمَلی وَ لَمَغْفِرَتُکَ وَ رَحْمَتُکَ

پس من به آمرزشت از کردار خود امیدوارترم، و به یقین آمرزش و رحمتت

اوْسَعُ مِنْ ذُنُوبی فَتَوَلَّ قَضآءَ کُلِّ حاجَةٍ لی بِقُدْرَتِکَ عَلَیْها، وَ تَیْسیرِ

وسیع تر از گناهان من است، پس بر عهده گیر برآوردن همه حاجت هایم را با قدرتی که بر آن داری و انجام آن برای تو

ذلِکَ عَلَیْکَ، وَ لِفَقْری الَیْکَ، فَانّی لَمْ اصِبْ خَیْراً قَطُّ الَّا مِنْکَ، وَ لَمْ

آسان است و به خاطر نیازمندیم به تو، زیرا من هرگز به خیری نرسیده ام جز از ناحیه تو، و

یَصْرِفْ عَنّی سُوءً قَطُّ احَدٌ سِواکَ، وَ لَسْتُ ارْجُو لِأخِرَتی وَ دُنْیایَ، وَ لا

هرگز کسی بدی را از من بازنگرداننده جز تو، و برای آخرت و دنیا و روز نیازم،

لِیَوْمِ فَقْری یَوْمَ یُفْرِدُنِی النَّاسُ فی حُفْرَتی وَ افْضی الَیْکَ بِذَنْبی سِواکَ.(۲)

روزی که مردم مرا در قبرم تنها می گذارند و با گناهم بر تو وارد می شوم به کسی امیدی ندارم جز تو.

۸- سوره هـای احقـاف و مؤمنون را بخوانـد که مطابق روایـتی از امـام صـادق علیه السـلام، هر کس شب یـا روز جمعه سوره احقـاف بخوانـد ترسـی در دنیـا به او نرسـد و از وحشت قیـامت ایمن گردد و هر کس در هر جمعه سـوره مؤمنـون را بخوانـد، خداوند اعمال او را به سعادت ختم کند و در فردوس اعلی همراه با پیامبران و رسولان، به او منزل دهد.(۳) خواندن سوره های نساء، هود، کهف، صافات نیز توصیه شده ۱۴۲۵] و بعد از نماز صبح سوره الرحمن بخواند و بعد از آیه «

فَبِأَیِّ آلاءِ رَبِّکُما تُکَذِّبانِ

» بگوید: «

لا بِشَیْ ءٍ مِنْ آلائِکَ رِبِّ أُکَذِّبُ

».(۴)

۱- [۱۴۲۲]جمال الاسبوع، صفحه ۲۲۷، و بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۱۵۸.

۲- [۱۴۲۳]مصباح المتهجّد، صفحه ۲۸۵ و بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۳۱(با اندکی تفاوت).

۳- [۱۴۲۴]وسائل الشیعه، جلد ۵، باب ۵۴ از ابواب صلاه الجمعه، حدیث ۱۰ و ۱۱ و ثواب الاعمال، صفحه ۱۰۸ و ۱۱۴.

۴- [۱۴۲۶]وسائل الشیعه، جلد ۵، باب ۵۴ از ابواب صلاه الجمعه، حدیث ۱ و تهذیب، جلد ۳، صفحه ۸، حدیث ۲۵.

سوره «قل یا ایّها الکافرون» را ده مرتبه هنگام طلوع آفتاب بخوانـد و دعا کنـد تا دعایش مسـتجاب شود.(۱) ۹- مطابق روایات فراوانی پرداختن به نظافت در جمعه بسـیار خوب است از جمله شسـتن سـر با خطمی سبب رهایی از جذام و برص و جنون می شود،(۲) و در روایـات متعـدّدی از امـام صـادق علیه السـلام آمـده است که گرفتن ناخن و شارب در روز جمعه، سـبب فزونی روزی می شود.(۳) ۱۰- با توجّه به این که بسیاری از مؤمنین در نماز جمعه شرکت می کنند یا به دیدن بستگان و دوستان می رونـد، مسـتحب است در این روز از عطر و بوی خوش اسـتفاده کننـد. در روایتی از امام موسـی بن جعفر علیهما السـلام آمـده است: سـزاوار نیست ترک بوی خوش در هر روز و اگر قـادر بر آن نبود، یـک روز در میـان و اگر بر آن نیز قـادر نبود در روز جمعه.(۴) ۱۱- غسل جمعه کند که از سـنّتهای مؤکّد است و مطابق روایتی، رسول خدا صـلی الله علیه و آله به امیرمؤمنان علی علیه السـلام فرمود: در هر جمعه غسل بجا آور اگرچه هزینه خوراک خود را صـرف آن کنی، زیرا سـنّتی از این بزرگتر وجود ندارد،(۵) و مطابق روایتی دیگر از امام صادق علیه السلام: هر کس در روز جمعه غسل کند و این دعا را بخواند:

اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، وَ اشْهَدُ انَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ

گواهی می دهم که معبودی نیست جز خدای یگانه ای که شریکی ندارد و گواهی می دهم که محمّد بنده

وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلْنی مِنَ التَّوَّابینَ،

و فرستاده اوست، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و

وَاجْعَلْنی مِنَ الْمُتَطَهِّرینَ.

مرا از توبه کنندگان و پاکیزگان قرار ده.

برای او طهارتی باشـد تا جمعه آینـده ۱۴۳۲] (یعنی از گناهـان پـاک می شود و یـا اعمالش از طهارت معنوی برخوردار شـده، مورد قبول واقع می شود).

یادآوری: زمان غسل جمعه بعد از طلوع فجر تا ظهر روز جمعه است.

۱۲- صـدقه در این روز مسـتحبّ مؤکّـد است و مطابق روایتی از امام صادق علیه السـلام صدقه در شب جمعه و روز آن، هزار برابر صدقه در اوقات دیگر است.(۶)

۱- [۱۴۲۷]عده الداعی، صفحه ۲۹۷.

۲- [۱۴۲۸]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۱۸، حدیث ۷ و ۱۰.

۳- [۱۴۲۹]همان مدرک، حدیث ۵.

۴- [۱۴۳۰]همان مدرک، جلد ۶، صفحه ۵۱۰، حدیث ۴.

۵- [۱۴۳۱]جمال الاسبوع، صفحه ۳۶۶.

۶- [۱۴۳۳]مقنعه، صفحه ۱۵۶.

۱۳- با خریـدن چیزی نیکو برای خانواده و فرزنـدان، زمینه شادی آنها را نسبت به آمدن جمعه فراهم کند.(۱) ۱۴- خود را از کارهای دنیایی فارغ کند و بخشـی از روز را به فراگیری مسائل دینی خود مشـغول شود، چنانکه از امام صادق علیه السلام نقل شده است: نفرین بر مسـلمانی که در هفته، (بخشـی از) روز جمعه را صرف آموختن مسائل دینی خود نگرداند و برای این امر، خود را از کارهـای دیگر فـارغ نسازد.(۲) ۱۵- زیـارت حضـرت رسول صـلی الله علیه و آله و ائمّه طاهرین صـلوات اللَّه علیهم اجمعین را بجا آورد،(۳) که در بخش زیارات کیفیّت آن گذشت.

۱۶- به زیارت اموات رود که فضـیلت بسـیار دارد و از امام باقر علیه السـلام نقل شـده: زیارت کنیـد مردگان را در روز جمعه، چراکه آنان در این روز از طلوع فجر تا طلوع خورشـید، شخص زیارت کننده را می شناسند و شاد می شوند،(۴) و البتّه زیارت پدر و مادر و بستگان نزدیک از احیاء اهمیّتش بیشتر است.

۱۷- دعای ندبه بخواند که از اعمال اعیاد چهارگانه (غدیر، فطر، قربان و جمعه) است،(۵) و در بخش دعاهای معروف (صفحه ۱۸۹) گذشت.

۱۸- نوافل روز جمعه که بیست رکعت است را بجا آورد،(۶) و برای کیفیّت بجا آوردن آن به رساله های عملیّه مراجعه شود.

۱۹- نمازهای مستحبّی را که برای روز جمعه نقل شده (نظیر نماز جعفر طیّار، نماز کامله و نماز حضرت رسول صلی الله علیه و آله که با سندهای بسیار معتبر و آثار و برکات فراوان نقل شده اند) بجا آورد که در بخش نمازهای معروف (صفحه ۱۰۶۱) به بعضی از آنها اشاره می شود.

۲۰- چون ظهر شود دعایی را بخواند که محمّد بن مسلم از امام صادق علیه السلام نقل می کند و مطابق نقل «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجّد» چنین است:

لا اِلهَ اِلّا اللَّهُ وَ اللَّهُ اَکْبَرُ، وَ سُبْحانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ وَلَداً، وَ لَمْ

۱- [۱۴۳۴]کافی، جلد ۶، صفحه ۲۹۹، حدیث ۱۹.

۲- [۱۴۳۵]محاسن برقی، جلد ۱، صفحه ۲۲۵، حدیث ۱۴۹.

۳- [۱۴۳۶]مصباح المتهجّد، صفحه ۲۸۸.

۴- [۱۴۳۷]امالی طوسی، صفحه ۶۸۸، حدیث ۵.

۵- [۱۴۳۸]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۰۴.

۶- [۱۴۳۹]همان مدرک، جلد ۸۷، صفحه ۲۴.

معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر از هر چیز است و پاک و منزّه است خدا و حمد و سپاس از آن خداوندی است که هرگز فرزندی برای خود نگرفت

یَکُنْ لَهُ شَریکٌ فِی الْمُلْکِ، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ کَبِّرْهُ تَکْبیراً

و نه شریکی در حکومت دارد و نه بخاطر ضعف و ذلّت (حامی و) سرپرستی برای اوست و او را بسیار بزرگ بشمار* سپس بگوید: یا سابِغَ النِّعَمِ، یا دافِعَ النِّقَمِ، یا بارِئَ النَّسَمِ، یا عَلِیَّ الْهِمَمِ،

******* ای فروریزنده نعمت ها، ای دفع کننده بدیها، ای آفریننده انسان، ای صاحب برترین همت،

یا مُغْشِیَ الظُّلَمِ، یا ذَاالْجُودِ وَالْکَرَمِ، یا کاشِفَ الضُّرِّ وَ الأَلَمِ، یا مُونِسَ

ای پوشاننده تاریکی ها، ای صاحب بخشش و کرم، ای برطرف کننده ضرر و درد، ای همدم

الْمُسْتَوْحِشینَ فِی الظُّلَمِ، یا عالِماً لا یُعَلَّمُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ

وحشت زدگان در تاریکی، ای دانای بی تعلیم، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست،

مُحَمَّدٍ، وَ افْعَلْ بی ما انْتَ اهْلُهُ، یا مَنِ اسْمُهُ دَوآءٌ، وَ ذِکْرُهُ شِفآءٌ،

و آنچه تو شایسته آنی در مورد من انجام ده، که نامت دارو و یادت درمان

وَ طاعَتُهُ غَنآءٌ، ارْحَمْ مَنْ رَاْسُ مالِهِ الرَّجآءُ، وَ سِلاحُهُ الْبُکاءُ، سُبْحانَکَ

و بندگیت توانگریست، بر کسی که سرمایه اش امید و اسلحه اش گریه است رحم کن، پاک و منزّهی تو

لا الهَ الَّا انْتَ، یا حَنَّانُ یا مَنَّانُ، یا بَدیعَ السَّمواتِ وَالْأَرْضِ، یا

که معبودی جز تو نیست، ای غمخوار، ای سخاوتمند، ای پدیدآورنده آسمانها و زمین، ای

ذَاالْجَلالِ وَ الْإِکْرام.(۱)

صاحب شکوه و بزرگواری.

۲۱- شرکت در نماز جمعه بسیار خوب و پراهمیّت، و سبب شکوه و عظمت اسلام است و اگر توفیق شرکت در نماز جمعه را پیدا نکرد، در نماز ظهر سوره جمعه و منافقون و در نماز عصر سوره جمعه و توحید را بخواند(۲) و مرحوم صدوق از امام صادق علیه السلام روایت کرده: از چیزهایی که بر هر مؤمنی که شیعه ما باشد لازم است این است که در شب جمعه در نماز (عشا) سوره جمعه و سبّح اسم ربّک الاعلی، و در روز جمعه در نماز ظهر، سوره جمعه و منافقون را بخواند که اگر چنین کند

اقتدا به عمل پیامبر صلی الله علیه و آله کرده و جزایش بهشت است.(۳) ۲۲- دعای ۴۶ صحیفه سجّادیه (

یا مَنْ یَرْحَمُ مَنْ لا یَرْحَمُهُ الْعِباد

) و ۴۸ آن (

أَللَّهُمَّ هذا یَوْمٌ مُبارَکٌ

) را بخواند.

۲۳- «شیخ طوسی» در «مصباح» روایت کرده: هر کس بعد از نماز ظهر روز جمعه دو رکعت نماز، و در هر رکعت بعد از حمد، هفت مرتبه «

قُلْ هُوَ اللَّه أَحَد

» بخواند و بعد از نماز بگوید:

۱- [۱۴۴۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۳۶۰.

۲- [۱۴۴۱]بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۵۳، حدیث ۳۲.

۳- [۱۴۴۲]ثواب الاعمال، صفحه ۱۱۸.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنی مِنْ اهْلِ الْجَنَّهِ الَّتی حَشْوُهَاالْبَرَکهُ، وَعُمَّارُهَا الْمَلائِکَهُ،

خدایا مرا از بهشتیان قرار ده، بهشتی که مملوّ از برکت است و آبادگرانش فرشتگان هستند

مَعَ نَبِیِّنا مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَابینا ابراهیمَ عَلَیْهِ السَّلامُ.

در کنار پیامبر ما محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و پدر ما ابراهیم- که درود خدا بر او باد-.

تا جمعه دیگر بلا و فتنه ای به او نرسد و حق تعالی میان او و محمّد صلی الله علیه و آله و ابراهیم علیه السلام (در بهشت) جمع کند.(۱) ۲۴- بعد از نماز عصر هفتاد مرتبه «

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَیْهِ

» بگوید تا خداوند متعال گناهان او را بیامرزد.(۲) ۲۵- چنانکه در بخش دعاهای معروف (صفحه ۱۰۸) گذشت، بهترین زمان برای خواندن دعای عشرات، عصر روز جمعه است.

۲۶- نیز در بخش دعاهای معروف (صفحه ۱۱۴) گذشت، که مستحب است خواندن دعای «سمات» در ساعتهای آخر روز جمعه.

۲۷- با توجّه به این که روز جمعه از چند جهت تعلّق به امام عصر- عجّل اللَّه تعالی فرجه- دارد؛ اوّلًا: از این جهت که ولادت حضرتش در این روز بوده.(۳) ثانیاً: ظهور شریف آن جناب طبق بعضی روایات در چنین روزی خواهد بود، چنانکه در بخش اعمال ایّام هفته، ضمن زیارت آن حضرت در روز جمعه خواهد آمد:

«هذا یَوْمُ الْجُمُعَهِ، وَ هُوَ یَوْمُکَ الْمُتَوَقَّعُ فیهِ ظُهُورُکَ، وَ الْفَرَجُ فیهِ

این روز جمعه است، همان روزی که انتظار ظهور تو در آن است و فرج

لِلْمُؤْمِنینَ عَلی یَدِکَ».(۴)

مؤمنان در این روز به دست توست.

و حضرت در چنین روزی پاک کردن زمین را از لوث وجود جبّارین و ملحدین و کافرین و منافقین، آغاز می کند و با اظهار کلمه حق، و اعلای دین و شرایع ایمان، چشم و دل مؤمنان را در آن روز روشن و مسرور می نماید، چنانکه آیه «

وَ اشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّها

؛ روزی که زمین به نور پروردگارش منوّر می شود» بر این روز «ظهور» تطبیق داده شده است،(۵) با توجّه به این نکات، شایسته است که به خواندن چند چیز در این روز مبادرت شود:

۱- [۱۴۴۳]مصباح المتهجّد، صفحه ۳۷۷.

۲- [۱۴۴۴]جمال الاسبوع، صفحه ۴۵۲.

۳- [۱۴۴۵]کمال الدين، جلد ۲، صفحه ۴۳۲، حديث ۱۲.

۴- [۱۴۴۶]جمال الاسبوع، صفحه ۳۸.

۵- [۱۴۴۷]بحارالانوار، جلد ۵۲، صفحه ۳۳۰، حديث ۵۲.

الف) زیارت آل یاسین که در بخش زیارات (صفحه ۵۰۳) گذشت.

ب) این دعا که «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجّد» در خلال اعمال روز جمعه، آن را از امام رضا علیه السلام برای صاحب الامر نقل کرده است؛ به این صورت که یونس بن عبدالرّحمان می گوید: امام رضا علیه السلام پیوسته امر می کرد که با این دعا برای حضرت مهدی علیه السلام دعا کنید:

اللَّهُمَّ ادْفَعْ عَنْ وَلِیِّکَ وَخَلیفَتِکَ وَحُجَّتِکَ عَلی خَلْقِکَ ...

که در بخش زیارات (صفحه ۵۲۵) گذشت.

ج) صلواتی را که شیخ طوسی در اعمال عصر روز جمعه آن را ذکر نموده است قرائت کند. مرحوم «سیّد بن طاووس»(۱) فرموده: که این صلوات مرویّ از مولای ما حضرت مهدی- صلوات اللَّه علیه- است و تأکید شده که هرگز این صلوات را ترک مکن، و طبق نقل شیخ در «مصباح» چنین است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ سَیِّدِ الْمُرْسَلینَ، وَ خاتَمِ النَّبِیّینَ، وَ حُجَّهِ رَبِ

خدایا درود فرست بر محمّد آقا و سرور فرستادگان و خاتم پیامبران و حجّت پروردگار

الْعالَمینَ، الْمُنْتَجَبِ فِی الْمیثاقِ، الْمُصْطَفی فِی الظِّلالِ، الْمُطَهَّرِ مِنْ کُلِ

جهانیان، برگزیده در روز عهد و پیمان، انتخاب شده در میان تاریکی ها، پاکیزه از هر

آفَهٍ، الْبَری ءِ مِنْ کُلِّ عَیْبٍ، الْمُؤَمَّلِ لِلنَّجاهِ، الْمُرْتَجی لِلشَّفاعَهِ،

آفت، مبرّا از هر عیب، آرزو شده برای نجات، امید بسته شده برای شفاعت،

الْمُفَوَّضِ الَیْهِ دینُ اللَّهِ، اللَّهُمَّ شَرِّفْ بُنْیانَهُ، وَ عَظِّمْ بُرْهانَهُ، وَ افْلِجْ حُجَّتَهُ،

آن که دین خدا به او واگذار شده، خدایا بنیانش را شرافت بخش، و حجت و دلیلش را بزرگ دار، و حجتش را بنمایان

وَ ارْفَعْ دَرَجَتَهُ، وَ اضِئْ نُورَهُ، وَ بَیِّضْ وَجْهَهُ، وَ اعْطِهِ الْفَضْلَ وَالْفَضیلَهَ،

و رتبه اش را بالا بر، و نورش را تابان کن و چهره اش را نورانی گردان، و به او فضل و مقام

وَالْوَسیلَهَ وَ الدَّرَجَهَ الرَّفیعَهَ، وَ ابْعَثْهُ مَقاماً مَحْمُوداً یَغْبِطُهُ بِهِ الْأَوَّلُونَ

و وسیله شفاعت و رتبه بلند عنایت فرما، و او را به جایگاه پسندیده ای که پیشینیان و

وَالأخِرُونَ، وَ صَلِّ عَلی امیرالْمُؤْمِنینَ، وَ وارِثِ الْمُرْسَلینَ، وَ قآئِدِ الْغُرِّ

پسینیان به آن غبطه می خورند برسان و درود فرست بر امیرمؤمنان و وارث فرستادگان و پیشوای

۱- [۱۴۴۸]جمال الاسبوع، صفحه ۴۹۴.

الْمُحَجَّلينَ، وَ سَيِّدِ الْوَصِيّينَ، وَحُجَّةِ رَبِّ الْعالَمينَ، وَ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ

روسفيدان و آقا و سرور جانشينان و حجّت پروردگار جهانيان، و درود فرست بر حسن

بْنِ عَلِيٍّ امامِ الْمُؤْمِنينَ، وَ وارِثِ الْمُرْسَلينَ، وَ حُجَّةِ رَبِّ الْعالَمينَ،

بن على پيشواى مؤمنان و وارث فرستادگان و حجّت پروردگار جهانيان

وَصَلِّ عَلَى الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ امامِ الْمُؤْمِنينَ، وَوارِثِ الْمُرْسَلينَ، وَ حُجَّةِ

و درود فرست بر حسين بن على پيشواى مؤمنان و وارث فرستادگان و حجّت

رَبِّ الْعالَمينَ، وَ صَلِّ عَلى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ امامِ الْمُؤْمِنينَ، وَ وارِثِ

پروردگار جهانيان، و درود فرست بر على بن حسين پيشواى مؤمنان و وارث

الْمُرْسَلينَ، وَ حُجَّةِ رَبِّ الْعالَمينَ، وَ صَلِّ عَلى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ امامِ

فرستادگان و حجّت پروردگار جهانيان، و درود فرست بر محمّد بن على پيشواى

الْمُؤْمِنينَ، وَ وارِثِ الْمُرْسَلينَ، وَ حُجَّةِ رَبِّ الْعالَمينَ، وَ صَلِّ عَلى جَعْفَرِ

مؤمنان و وارث پيامبران و حجّت پروردگار جهانيان، و درود فرست بر جعفر

بْنِ مُحَمَّدٍ امامِ الْمُؤْمِنينَ، وَ وارِثِ الْمُرْسَلينَ، وَحُجَّةِ رَبِّ الْعالَمينَ،

بن محمّد پيشواى مؤمنان و وارث فرستادگان و حجّت پروردگار جهانيان

وَصَلِّ عَلى مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ امامِ الْمُؤْمِنينَ، وَ وارِثِ الْمُرْسَلينَ، وَ حُجَّةِ

و درود فرست بر موسى بن جعفر، پيشواى مؤمنان و وارث فرستادگان، و حجّت

رَبِّ الْعالَمينَ، وَ صَلِّ عَلى عَلِيِّ بْنِ مُوسى امامِ الْمُؤْمِنينَ، وَوارِثِ

پروردگار جهانيان، و درود فرست بر على بن موسى پيشواى مؤمنان و وارث

الْمُرْسَلينَ، وَ حُجَّةِ رَبِّ الْعالَمينَ، وَ صَلِّ عَلى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ امامِ

فرستادگان و حجّت پروردگار جهانيان و درود فرست بر محمّد بن على، پيشواى

الْمُؤْمِنینَ، وَ وارِثِ الْمُرْسَلینَ، وَ حُجَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، وَ صَلِّ عَلی عَلِیِ

مؤمنان، و وارث فرستادگان و حجّت پروردگار جهانیان و درود فرست بر علی

بْنِ مُحَمَّدٍ امامِ الْمُؤْمِنینَ، وَ وارِثِ الْمُرْسَلینَ، وَ حُجَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ،

بن محمّد پیشوای مؤمنان و وارث فرستادگان و حجّت پروردگار جهانیان

وَصَلِّ عَلَی الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ امامِ الْمُؤْمِنینَ، وَ وارِثِ الْمُرْسَلینَ، وَ حُجَّهِ

و درود فرست بر حسن بن علی پیشوای مؤمنان و وارث فرستادگان و حجّت

رَبِّ الْعالَمينَ، وَصَلِّ عَلَى الْخَلَفِ الْهادِی الْمَهْدِیِّ، امامِ الْمُؤْمِنینَ،

پروردگار جهانیان، و درود فرست بر جانشین هدایتگر هدایت یافته، پیشوای مؤمنان

وَ وارِثِ الْمُرْسَلینَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ واهْلِ

و وارث فرستادگان و حجّت پروردگار جهانیان، خدایا بر محمّد و خاندانش درود فرست

بَیْتِهِ الْأَئِمَّهِ الْهادینَ، الْعُلَمآءِ الصَّادِقینَ، الْأَبْرارِ الْمُتَّقینَ، دَعآئِمِ دینِک،

همان پیشوایان هدایتگر، دانایان راست گفتار، نیکوکاران پرهیزگار، پایه های دینت

وَارْکانِ تَوْحیدِکَ، وَتَراجِمَهِ وَحْیِکَ، وَحُجَجِکَ عَلی خَلْقِکَ، وَ خُلَفآئِکَ

و ستون های یگانه پرستیت و مفسّران وحیت و حجّت هایت بر مخلوقات و جانشینانت

فی ارْضِکَ، الَّذینَ اخْتَرْتَهُمْ لِنَفْسِکَ، وَاصْطَفَیْتَهُمْ عَلی عِبادِکَ،

در زمین، آنان که برای خود برگزیده و بر بندگانت اختیار نمودی

وَارْتَضَیْتَهُمْ لِدینِکَ، وَ خَصَصْتَهُمْ بِمَعْرِفَتِکَ، وَجَلَّلْتَهُمْ بِکَرامَتِکَ،

و برای (یاری) دینت پسندیده و به شناختت مخصوصشان ساختی، و با کرامتت گرامی داشته

وَغَشَّیْتَهُمْ بِرَحْمَتِکَ، وَرَبَّیْتَهُمْ بِنِعْمَتِکَ، وَ غَذَّیْتَهُمْ بِحِکْمَتِکَ، وَ الْبَسْتَهُمْ

و با رحمتت آنان را در برگرفتی و با نعمتت پرورانده و با حکمتت تغذیه نمودی و با نورت پوشانده

نُورَکَ، وَ رَفَعْتَهُمْ فی مَلَکُوتِکَ، وَحَفَفْتَهُمْ بِمَلائِکَتِکَ، وَشَرَّفْتَهُمْ بِنَبِیِّکَ،

و در ملکوتت بالا بردی و با فرشتگانت در برگرفته و با پیامبرت-

صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ عَلَیْهِمْ، صَلاهً زاکِیَهً نامِیَهً

که درود تو بر او و خاندانش باد- شرافتشان بخشیدی، خدایا بر محمّد و بر آنان درود فرست، درودی پاک، بالا رونده

کَثیرَهً، دآئِمَهً طَیِّبَهً، لا یُحیطُ بِها الَّا انْتَ، وَ لا یَسَعُها الَّا عِلْمُکَ، وَ لا

فراوان، همیشگی و پاکیزه، که جز تو کسی بر آن احاطه ندارد و جز علمت چیزی وسعت آن را ندارد و

يُحْصيها احَدٌ غَيْرُكَ، اللهُمَّ وَ صَلِّ عَلى وَلِيِّكَ الْمُحْيى سُنَّتَكَ، الْقآئِمِ

جز تو کسی توان احصای آن را ندارد، خدایا درود فرست بر ولیّت که سنّت تو را زنده کرده و فرمانت

بِامْرِكَ، الدَّاعى الَيْكَ، الدَّليلِ عَلَيْكَ، حُجَّتِكَ عَلى خَلْقِكَ، وَ خَليفَتِكَ فى

را بپا داشته و به سویت دعوت کرده و دلیل و حجّتت بر مخلوقات و جانشینت در

ارْضِكَ، وَشاهِدِكَ عَلى عِبادِكَ، اللّهُمَّ اعِزَّ نَصْرَهُ، وَ مُدَّ فى عُمْرِهِ، وَ زَيِّنِ

زمین و گواه تو بر بندگان است، خدایا پیروزیش را گرامی دار و عمرش را طولانی گردان، و به

الْأَرْضَ بِطُولِ بَقآئِهِ، اللَّهُمَّ اكْفِهِ بَغْىَ الْحاسِدينَ، وَ اعِذْهُ مِنْ شَرِّ

طول حیاتش زمین را زینت بخش، خدایا او را از شرّ حسودان حفظ کن و از شرّ فریبکاران پناه ده

الْكآئِدينَ، وَازْجُرْ عَنْهُ ارادَةَ الظّالِمينَ، وَخَلِّصْهُ مِنْ ایْدِی الْجَبّارِینَ،

و اراده ستمگران را از او بازدار، و از چنگال زورگویان رهایی بخش

اللَّهُمَّ اعْطِهِ فی نَفْسِهِ وَ ذُرِّیَّتِهِ، وَ شیعَتِهِ وَ رَعِیَّتِهِ، وَخاصَّتِهِ وَ عامَّتِهِ

خدایا عطا کن به او در مورد خود و نسل و شیعیان و پیروان و خواص و عوام (از یاران)

وَعَدُوِّهِ، وَ جَمیعِ اهْلِ الدُّنْیا، ما تُقِرُّ بِهِ عَیْنَهُ، وَ تَسُرُّ بِهِ نَفْسَهُ، وَ بَلِّغْهُ

و دشمنانش و تمامی اهل دنیا، آنچه را که مایه چشم روشنی او شده و خوشحالش کند،

افْضَلَ ما امَّلَهُ فِی الدُّنْیا وَ الْأخِرَهِ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، اللَّهُمَّ جَدِّدْ

و او را به برترین آرزوهایش در دنیا و آخرت برسان، زیرا تو بر هر چیز توانایی، خدایا آنچه

بِهِ مَا امْتُحِیَ مِنْ دینِکَ، وَاحْیِ بِهِ ما بُدِّلَ مِنْ کِتابِکَ، وَ اظْهِرْ بِهِ ما غُیِّرَ مِنْ

از دینت از بین رفته به دست او تجدید کن و آنچه از کتابت تغییر یافته به دست او زنده کن، و آنچه از حُکمت تغییر یافته به دست او ظاهر گردان،

حُکْمِکَ، حَتّی یَعُودَ دینُکَ بِهِ، وَ عَلی یَدَیْهِ غَضّاً جَدیداً خالِصاً مُخْلَصاً،

تا اینکه دینت به سبب او و با دستان او با طراوت و تازه و خالص و پاک بازگردد

لا شَکَّ فیهِ وَ لا شُبْهَهَ مَعَهُ، وَ لا باطِلَ عِنْدَهُ وَلا بِدْعَهَ لَدَیْهِ، اللَّهُمَّ نَوِّرْ

که شکی در آن نباشد و شبهه ای باقی نماند و باطلی همراهش نباشد و بدعتی باقی نماند، خدایا با نور

بِنُورِهِ کُلَّ ظُلْمَهٍ، وَ هُدَّ بِرُکْنِهِ کُلَّ بِدْعَهٍ، وَاهْدِمْ بِعِزَّتِهِ کُلَّ ضَلالَهٍ، وَ اقْصِمْ

او تمامی ظلمت ها را روشن کن، و با استواری او تمامی بدعت ها را درهم شکن، و با عزّت او تمامی گمراهی ها را نابود کن، و به واسطه او تمامی

بِهِ کُلَّ جَبّارٍ، وَ اخْمِدْ بِسَیْفِهِ کُلَّ نارٍ، وَ اهْلِکْ بِعَدْلِهِ کُلَّ جَوْرٍ، وَاجْرِ

زورگویان را در هم شکن، و با شمشیر او تمامی آتش ها (ی نفاق) را خاموش کن، و با عدالت او تمامی ستم ها را ریشه کن ساز، و فرمانش را

حُكْمَهُ عَلى كُلِّ حُكْمٍ، وَ اذِلَّ بِسُلْطانِهِ كُلَّ سُلْطانٍ، اللَّهُمَّ اذِلَّ كُلَّ مَنْ

بر تمامی فرمانها چیره ساز، و با حکومتش تمامی حکومت ها را خوار گردان، خدایا هر که او را (به بدی) قصد کرده

ناواهُ، وَ اهْلِكْ كُلَّ مَنْ عاداهُ، وَ امْكُرْ بِمَنْ كادَهُ، وَ اسْتَأْصِلْ مَنْ جَحَدَهُ

خوار گردان، و هر که با او دشمنی ورزد به هلاکت رسان، و هر که با او نیرنگ کند به مکر خویش دچار ساز، و ریشه کن ساز هر کس که حق اورا انکار کند

حَقَّهُ، وَاسْتَهانَ بِامْرِهِ، وَ سَعى فى اطْفاءِ نُورِهِ، وَ ارادَ اخْمادَ ذِكْرِهِ، اللَّهُمَ

و فرمانش را کوچک شمارد و برای خاموش کردن نورش در تلاش باشد و از بین بردن یادش را اراده کند، خدایا

صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفی وَ عَلِیٍّ الْمُرْتَضی، وَ فاطِمَهَ الزَّهْرآءِ،

درود فرست بر محمّد مصطفی، و علی مرتضی و فاطمه زهرا،

وَالْحَسَنِ الرِّضا، وَ الْحُسَیْنِ الْمُصَفّی وَ جَمیعِ الْأوْصِیاءِ، مَصابیحِ

و حسن خشنود (از حق) و حسین پاک (از هر عیب) و همه جانشینان و چراغ های

الدُّجی، وَ اعْلامِ الْهُدی وَمَنارِ التُّقی وَ الْعُرْوَهِ الْوُثْقی وَالْحَبْلِ الْمَتینِ،

(هدایت گر) در تاریکی، و نشانه های هدایت، در اوج پرهیزکاری، و دستاویز محکم و ریسمان قوی

وَ الصِّراطِ الْمُسْتَقیمِ، وَ صَلِّ عَلی وَلِیِّکَ وَ وُلاهِ عَهْدِکَ، وَ الْأَئِمَّهِ مِنْ

و راه راست (درود فرست) و بر ولیّت و والیان پیمانت و امامان از

وُلْدِهِ، وَ مُدَّ فی اعْمارِهِمْ، وَ زِدْ فی اجالِهِمْ، وَ بَلِّغْهُمْ اقْصی آمالِهِمْ دیناً

فرزندانش درود فرست، و عمرشان را دراز و زندگانیشان را طولانی گردان و آنها را به دورترین آرزوهای

وَدُنْیا وَآخِرَهً، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.(۱)

دینی و دنیوی و اخرویشان برسان، زیرا تو بر هر چیز توانایی.

یادآوری لازم:

بی شک همه افراد قادر نیستند این همه اعمال را در شب و روز جمعه بجا آورند و در واقع دستوراتی است که از هر یک از معصومین علیهم السلام به یارانشان داده شده و جمع میان همه آنها آسان نیست و از آن جا که اسلام شریعت سهل و آسان است- مخصوصاً در مورد مستحبّات- هر کس می تواند به اندازه توان خود از میان آنها گزینش کند و یا این که به صورت متناوب در شب ها و روزهای جمعه انجام دهد. مهم آن است که روح اخلاص و حضور قلب در انجام این مستحبّات محفوظ باشد و با خواندن این اذکار حقیقت آن در وجود انسان تجسّم یابد و متخلّق به آن گردد. البتّه بعضی از آنها اولویّت دارد مانند نماز جمعه، که حتّی المقدور ترک نشود.

۱- [۱۴۴۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۴۰۶ و مصباح کفعمی، صفحه ۵۴۶(با مقداری تفاوت).

فصل دهم: زیارات ایّام هفته

اشاره

مقدّمه:

«سیّد بن طاووس» رحمه الله در کتاب «جمال الاسبوع» می نویسد، مرحوم «صدوق» روایتی نقل می کند که خلاصه اش چنین است:

در زمانی که حضرت امام هادی علیه السلام در «سامرّا» تحت نظر و مراقبت شدید مأموران متوکّل عبّاسی قرار داشتند، یکی از یارانش با استفاده از اعتقادات ولایی یکی از مأموران، به خدمتش شرفیاب می شود و از جمله سؤالاتی که می کند، سؤال از تفسیر این حدیث است که از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود:

«لا تُعادُوا الْأَیّامَ فَتُعادیکُم؛

با روزها دشمنی نکنید که آنها نیز با شما دشمنی می کنند». فرمود: آری مراد از ایّام (روزها) ما هستیم مادامی که آسمانها و زمین برپاست. پس شنبه نام رسول اللَّه صلی الله علیه و آله است، یکشنبه نام امیر مؤمنان علیه السلام و دوشنبه نام حسن و حسین علیهما السلام و سه شنبه نام علی بن الحسین و محمّد بن علی و جعفر بن محمّد علیهم السلام و چهارشنبه نام موسی بن جعفر و علی بن موسی و محمّد بن علی و من (علی بن محمّد علیهم السلام) و پنج شنبه نام فرزندم حسن علیه السلام و جمعه نام فرزند فرزندم (حجّه بن الحسن علیه السلام) است، کسی که طرفداران حق، سرانجام گرد او جمع می شوند. سپس فرمود: این است معنای ایّام، پس با آنها در دنیا دشمنی مکنید که آنها در آخرت با شما دشمنی می کنند، آنگاه فرمود: خداحافظی کن و از خانه خارج شو که بر تو ایمن نیستم.(۱) آنگاه «سیّد بن طاووس» این روایت را به سند دیگری از «قطب راوندی» نقل می کند،(۲) سپس برای هر یک از آن بزرگواران در روز مخصوص خودش زیارتی نقل می کند به این ترتیب:

زیارت پیامبر صلی الله علیه و آله در روز شنبه:

اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، وَاشْهَدُ انَّکَ رَسُولُهُ، وَانَّکَ

گواهی می دهم که معبودی جز خدا نیست، یگانه ای که شریکی ندارد و گواهی می دهم که تو فرستاده او

۱- [۱۴۵۰]جمال الاسبوع، صفحه ۲۵.

۲- [۱۴۵۱]همان مدرک، صفحه ۲۷.

مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللَّهِ، وَاشْهَدُ انَّکَ قَدْ بَلَّغْتَ رِسالاتِ رَبِّکَ، وَنَصَحْتَ

و محمّد، فرزند عبداللّه هستی و گواهی می دهم که تو رسالت های پروردگارت را رسانده

لِامَّتِکَ، وَجاهَدْتَ فی سَبیلِ اللَّهِ بِالْحِکْمَهِ وَالْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ، وَادَّیْتَ

و برای امّتت خیرخواهی نمودی و در راه خدا با حِکمت و پند نیکو جهاد کرده و

الَّذی عَلَیْکَ مِنَ الْحَقِّ، وَانَّکَ قَدْ رَؤُفْتَ بِالْمُؤْمِنینَ، وَغَلُظْتَ عَلَی

حقّی که بر عهده داشتی ادا نمودی، و تو به یقین بر مؤمنان مهربان و بر کافران سخت گیر بودی

الْکافِرینَ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، فَبَلَغَ اللَّهُ بِکَ أَشْرَفَ

و با اخلاص تا زمان وفاتت خدا را عبادت نمودی، پس خداوند تو را به شریف ترین

مَحَلِّ الْمُکَرَّمینَ، الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی اسْتَنْقَذَنا بِکَ مِنَ الشِّرْکِ وَالضَّلالِ،

مکان گرامیان برساند، حمد و سپاس از آنِ خداوندی است که به واسطه تو ما را از شرک و گمراهی نجات داد

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاجْعَلْ صَلَواتِکَ وَصَلَواتِ مَلائِکَتِکَ،

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و قرار ده درودهایت و درودهای فرشتگان و

وَانْبِیآئِکَ وَالْمُرْسَلینَ، وَعِبادِکَ الصَّالِحینَ، وَاهْلِ السَّمواتِ وَالْأَرَضینَ،

پیامبران و فرستادگان و بندگان شایسته ات و ساکنان آسمانها و زمین

وَمَنْ سَبَّحَ لَکَ یا رَبَّ الْعالَمینَ مِنَ الْأَوَّلینَ وَالْاخِرینَ، عَلی مُحَمَّدٍ

و هر که از پیشینیان و پسینیان تو را ای پروردگار جهانیان تسبیح می گوید همه را بر محمّد

عَبْدِکَ وَرَسُولِکَ، وَنَبِیِّکَ وَامینِکَ، وَنَجیبِکَ وَحَبیبِکَ، وَصَفِیِّکَ

بنده و فرستاده و پیامبر و امین و شریف و حبیب و پاک

وَصَفْوَتِکَ، وَخآصَّتِکَ وَخالِصَتِکَ، وَخِیَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ، وَاعْطِهِ الْفَضْلَ

و برگزیده و (بنده) خاص و خالصت و اختیار شده از میان مخلوقاتت (قرار ده)، و به او فضل و

وَ الْفَضیلَه، وَالْوَسیلَهَ وَالدَّرَجَهَ الرَّفیعَه، وَابْعَثْهُ مَقاماً مَحْمُوداً یَغْبِطُهُ

مقام و وسیله شفاعت و رتبه بلند عنایت فرما، و او را به جایگاه پسندیده ای که

بِهِ الْأَوَّلُونَ وَالْاخِرُونَ، اللَّهُمَّ انَّکَ قُلْتَ: وَلَوْ انَّهُمْ اذْ ظَلَمُوا انْفُسَهُمْ

پیشینیان و پسینیان به آن غبطه می خورند برسان، خدایا تو خود فرمودی: و اگر این مخالفان هنگامی که به خود ستم می کردند

جآؤُکَ، فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ، لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّاباً رَحیماً.

به نزد تو می آمدند و از خدا طلب آمرزش می کردند و پیامبر هم برای آنها استغفار می کرد خدا را توبه پذیر و مهربان می یافتند

ص :۹۸۶

الهی فَقَدْ اتَیْتُ نَبِیَّکَ مُسْتَغْفِراً تآئِباً مِنْ ذُنُوبی فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ،

ای معبود من، آمرزش خواه و توبه کنان از گناهان خویش نزد پیامبرت آمده ام، پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

وَ اغْفِرها لی یا سَیِّدَنا اتَوَجَّهُ بِکَ وَبِاهْلِ بَیْتِکَ الَی اللَّهِ تَعالی رَبِّکَ وَرَبّی

و گناهانم را بیامرز، ای آقا و سرور ما، به واسطه تو و خاندانت به خداوند بلندمرتبه ای که پروردگار تو و من است متوسّل می شوم

لِیَغْفِرَ لی سپس سه بار بگو: انَّا للَّهِ وَانَّا الَیْهِ راجِعُونَ* سپس بگو: اصِبْنا بِکَ یا

تا مرا بیامرزد،***** ما از آنِ خداییم و به سوی او باز می گردیم**** ای محبوب دل های

حَبیبَ قُلُوبِنا، فَما اعْظَمَ الْمُصیبَهَ بِکَ حَیْثُ انْقَطَعَ عَنَّا الْوَحْیُ، وَ حَیْثُ

ما بواسطه (از دست دادن) تو مصیبت زده شده ایم، پس مصیبت فقدانت چه بزرگ است چون وحی از ما قطع شد، و

فَقَدْ ناکَ، فَانَّا للَّهِ وَانَّا الَیْهِ راجِعُونَ، یا سَیِّدَنا یا رَسُولَ اللَّهِ، صَلَواتُ

تو را از دست دادیم، پس ما از آنِ خداییم و به سوی او باز می گردیم، ای آقا و سرور ما، ای رسول خدا، درودهای

اللَّهِ عَلَیْکَ وَعَلی آلِ بَیْتِکَ الطَّاهِرینَ، هذا یَوْمُ السَّبْتِ وَهُوَ یَوْمُکَ، وَانَا

خدا بر تو و بر خاندان پاکیزه ات، امروز روز شنبه و روز توست، و من

فیهِ ضَیْفُکَ وَجارُکَ، فَاضِفْنی وَاجِرْنی فَانَّکَ کَریمٌ تُحِبُّ الضِّیافَهَ،

در این روز میهمان و پناهنده توام، پس میهمانم کن و پناهم ده، زیرا تو بزرگوار و میهمان نوازی

وَمَأْمُورٌ بِالْإِجارَهِ، فَاضِفْنی وَاحْسِنْ ضِیافَتی وَاجِرْنا وَاحْسِنْ

و به پناه دادن مأموری، پس میهمانم کن و نیکو پذیراییم کن، و پناهم ده و آن را نیکو گردان

اجارَتَنا، بِمَنْزِلَهِ اللَّهِ عِنْدَکَ وَعِنْدَ آلِ بَیْتِکَ، وَبِمَنْزِلَتِهِمْ عِنْدَهُ، وَبِمَا

به حق جایگاهی که خدا نزد تو و خاندانت دارد و جایگاهی که آنان نزد خدا دارند، و به حق دانشی

اسْتَوْدَعَکُمْ مِنْ عِلْمِهِ، فَانَّهُ اکْرَمُ الْأَکْرَمینَ.(۱)

که خدا نزد شما ودیعه گذاشته، زیرا او گرامی ترین گرامیان است.

یادآوری:

همـان گونه که مرحوم محـدّث قمی گفته است، ممکن است قبل از این زیارت، زیارت کوتاه دیگری که ابن ابی نصـر بزنطی به سند صحیح از امام رضا علیه السلام نقل کرده، خوانده شود. او می گوید محضر امام رضا علیه السلام رسیدم و عرض کردم بعد از نماز چگونه بر رسول خدا صلی الله علیه و آله سلام و صلوات بفرستیم، فرمود می گویی:

۱- [۱۴۵۲]جمال الاسبوع، صفحه ۲۹ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۱(با اندکی تفاوت).

السَّلامُ عَلَیْکَ یا رَسُولَ اللَّهِ وَرَحْمهُ اللَّهِ وَبَرَ کاتُهُ، السَّلامُ عَلَیْک یا

سلام بر تو ای رسول خدا، و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو ای

مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْک یا خِیَرَهَاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْک یا حَبیبَ اللَّهِ،

محمّد فرزند عبداللَّه، سلام بر تو ای اختیار شده خدا، سلام بر تو ای محبوب خدا

السَّلامُ عَلَیْکَ یا صَفْوَهَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْک یا امینَ اللَّهِ، اشْهَدُ انَّکَ رَسُولُ

سلام بر تو ای برگزیده خدا، سلام بر تو ای امین (وحی) خدا، گواهی می دهم که تو فرستاده

اللَّهِ، وَاشْهَدُ انَّکَ مُحمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَاشْهَدُ انَّکَ قَدْ نَصَحْتَ لِأُمَّتِکَ،

خدایی، و گواهی می دهم که تو محمّد فرزند عبداللَّه هستی، و گواهی می دهم که تو برای امّتت خیرخواهی نموده

وَجاهَدْتَ فی سَبیلِ رَبِّکِ، وَعَبَدْتَهُ حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، فَجَزاکَ اللَّهُ یا

و در راه پروردگارت جهاد کردی و تا زمان وفاتت او را عبادت نمودی، پس ای

رَسُولَ اللَّهِ، افْضَلَ ما جَزی نَبِیّاً عَنْ امَّتِهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مَحَمِّدٍ و آلِ

رسول خدا، خداوند به تو پاداش خیر دهد، بهترین پاداشی که خداوند به پیامبری از جانب امّتش داده است، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش

مُحَمِّدٍ، افْضَلَ ما صَلَّیْتَ عَلی ابْراهِیمَ وَ آلِ ابْراهیمَ، انَّکَ حَمیدٌ مَجیدٌ.(۱)

درود فرست، برترین درودی که بر ابراهیم و خاندانش فرستاده ای زیرا تو سزاوار ستایش و بزرگواری.

زیارت امیرمؤمنان علی علیه السلام در روز یکشنبه:

السَّلامُ عَلَی الشَّجَرَهِ النَّبَوِیَّهِ، وَالدَّوْحَهِ الْهاشِمِیَّهِ الْمُضیئَهِ، الْمُثْمِرَهِ

سلام بر شجره طیّبه نبوّت، و درخت تنومند هاشمی نورافشان، که ثمره اش

بِالْنُّبُوَّهِ، الْمُونِقَهِ بِالْإِمامَهِ، وَ عَلی ضَجیعَیْکَ آدَمَ وَ نُوحٍ عَلَیْهِمَا السَّلامُ،

نبوّت و زیباییش با امامت است و (سلام بر) دو خفته در برت آدم و نوح- که درود بر آن دو باد-

السَّلامُ عَلَیْکَ وَعَلی اهْلِ بَیْتِکَ الطَّیِّبینَ الطّاهِرینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ وَ عَلَی

سلام بر تو و بر خاندان پاک و پاکیزه ات، سلام بر تو و بر

الْمَلائِکَهِ الْمُحْدِقینَ بِکَ، وَالْحآفّینَ بِقَبْرِکَ، یا مَوْلایَ یا امیرَالْمُؤْمِنینَ،

فرشتگان احاطه کننده و گردش کنندگان اطراف قبرت، ای مولا و سرورم، ای امیرمؤمنان

۱- [۱۴۵۳]قرب الاسناد، صفحه ۱۶۹ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۴، حدیث ۲۵.

هذا یَوْمُ الْأَحَدِ وَهُوَ یَوْمُکَ وَباِسْمِکَ، وَا نَا ضَیْفُکَ فیهِ وَجارُکَ، فَاضِفْنی

امروز یکشنبه است و این روز تو و به نام توست، و من در این روز میهمان وپناهنده توأم، پس ای

یا مَوْلایَ وَ اجِرْنی فَانَّکَ کَریمٌ تُحِبُّ الضِّیافَه، وَ مَأْمُورٌ بِالْإِجارَه،

مولای من میهمانم کن و پناهم ده، زیرا تو بزرگوار و میهمان نوازی، و به پناه دادن مأموری

فَافْعَلْ ما رَغِبْتُ الَیْکَ فیهِ، وَرَجَوْتُهُ مِنْکَ، بِمَنْزِلَتِکَ وَ آلِ بَیْتِکَ عِنْدَاللَّهِ،

پس آنچه را که از تو انتظار دارم و از تو امید دارم انجام ده، به حق جایگاهی که تو و خاندانت نزد خدا دارید

وَمَنْزِلَتِهِ عِنْدَکُمْ، وَ بِحَقِّ ابْنِ عَمِّکَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ،

و جایگاه خدا نزد شما و به حق پسر عمویت رسول خدا- که درود و سلام خدا بر او و خاندان پاکش

وَعَلَیْهِم اجْمَعینَ.(۱)

و تمامی آنان باد-

یادآوری:

در این جا مناسب است به دو زیارت مربوط به حضرت زهرا، صدّیقه کبری علیها السلام که به دو روایت نقل شده نیز اشاره شود؛ زیرا اگرچه روز یکشنبه به نام آن حضرت ذکر نشده، لکن شایسته است پس از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، زیارت آن حضرت نیز خوانده شود:

زیارت اوّل صدّیقه کبری علیها السلام:

السَّلامُ عَلَیْکِ یا مُمْتَحَنَهُ، امْتَحَنَکِ الَّذی خَلَقَکِ، فَوَجَدَکِ لِمَا امْتَحَنَکِ

سلام بر تو ای بانوی آزمایش شده، آنکه تو را آفرید، امتحانت نمود، پس تو را نسبت به امتحانت

صابِرَهً، ا نَا لَکِ مُصَدِّقٌ، صابِرٌ عَلی ما اتی بِهِ ابُوکِ وَوَصِیُّهُ صَلَواتُ اللَّهِ

شکیبا یافت، من تصدیق کننده توام، و در راه آنچه پدرت و جانشینش- که درود خدا

عَلَیْهِما، وَانَا اسْئَلُکِ انْ کُنْتُ صَدَّقْتُکِ الَّا الْحَقْتِنی بِتَصْدیقی لَهُما لِتُسَرَّ

بر هر دوی آنان باد- آورده شکیبایم، و از تو می خواهم که اگر تصدیقت نمودم مرا به آن دو بزرگوار برسانی تا خشنودم

سازی،

نَفْسی فَاشْهَدی انّی ظاهِرٌ بِوِلایَتِکِ، وَ وِلایَهِ آلِ بَیْتِکِ صَلَواتُ اللَّهِ

پس گواه باش که من آشکار کننده ولایت تو و ولایت خاندان تو- که درود خدا

ص :۹۸۹

۱- [۱۴۵۴]جمال الاسبوع، صفحه ۳۱ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۲(با اندکی تفاوت).

عَلَيْهِمْ اجْمَعينَ.(١)

بر تمامى آنان باد- هستم.

زيارت دوم صدّيقه كبرى عليها السلام:

السَّلامُ عَلَيْكِ يا مُمْتَحَنَهُ، امْتَحَنَكِ الَّذى خَلَقَكِ قَبْلَ انْ يَخْلُقَكِ، وَكُنْتِ

سلام بر تو اى بانوى آزمايش شده، آنكه تو را آفريد پيش از آفرينشت (در اين جهان) امتحانت نمود، و تو نسبت

لِمَا امْتَحَنَكِ بِه صابِرَةً، وَ نَحْنُ لَكِ اوْلِياءٌ مُصَدِّقُونَ، وَ لِكُلِّ ما اتى بِهِ

به امتحانت شكيبا بودى و ما دوستداران تو و تصديق كننده تو ايم، و در برابر تمامى آنچه

ابُوكِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ سَلَّمَ، وَ اتى بِهِ وَصِيُّهُ عَلَيْهِ السَّلامُ مُسَلِّمُونَ،

پدرت- كه درود و سلام خدا بر او و خاندان پاكش باد- و جانشينش- كه بر او درود باد- آورده اند،

وَ نَحْنُ نَسْئَلُكَ اللَّهُمَّ اذْ كُنَّا مُصَدِّقينَ لَهُمْ، انْ تُلْحِقَنا بِتَصْديقِنا بِالدَّرَجِهِ

تسليم هستيم و خدايا از تو مى خواهيم چون ما تصديق كنندگان آنانيم، ما را به واسطه تصديقمان

الْعالِيَهِ، لِنُبَشِّرَ انْفُسَنا بِانَّا قَدْ طَهُرْنا بِوِلايَتِهِمْ عَلَيْهِمُ السَّلامُ.(٢)

به رتبه عالى برسانى، تا به خود مژده دهيم كه ما به واسطه ولايت آنان- كه بر آنان درود باد- پاكيزه گشته ايم.

زيارت امام حسن و امام حسين عليهما السلام در روز دوشنبه:

ابتدا خطابش را متوجّه امام حسن مجتبى عليه السلام كند و بگويد:

السَّلامُ عَلَيْكَ يَا بْنَ رَسُولِ رَبِّ الْعالَمينَ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَا بْنَ

سلام بر تو اى فرزند فرستاده پروردگار جهانيان، سلام بر تو اى فرزند

اميرِالْمُؤْمِنينَ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَا بْنَ فاطِمَهَالزَّهْرآءِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا

اميرمؤمنان، سلام بر تو اى فرزند فاطمه زهرا، سلام بر تو اى

حَبيبَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا صَفْوَهَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا امينَ اللَّهِ، السَّلامُ

محبوب خدا، سلام بر تو ای برگزیده خدا، سلام بر تو ای امین خدا، سلام

۱- [۱۴۵۵]جمال الاسبوع، صفحه ۳۱ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۲(با اندکی تفاوت).

۲- [۱۴۵۶]جمال الاسبوع، صفحه ۳۲. این زیارت را علّامه مجلسی با مختصری تفاوت در بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۹۴ از امام باقر علیه السلام نقل می کند.

عَلَیْکَ یا حُجَّهَ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا نُورَاللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا صِراطَاللَّهِ،

بر تو ای حجّت خدا، سلام بر تو ای نور خدا، سلام بر تو ای راه (رسیدن به) خدا

السَّلامُ عَلَیْکَ یا بَیانَ حُکْمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا ناصِرَ دینِ اللَّهِ، السَّلامُ

سلام بر تو ای روشن کننده فرمان خدا، سلام بر تو ای یاور دین خدا، سلام

عَلَیْکَ ایُّهَا السَّیِدُ الزَّکِیُّ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْبَرُّ الْوَفِیُّ، السَّلامُ عَلَیْکَ

بر تو ای آقای پاکیزه، سلام بر تو ای نیکوکار با وفا، سلام بر تو

ایُّهَا الْقآئِمُ الْأَمینُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْعالِمُ بِالتَّأْویلِ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا

ای قیام کننده امین، سلام بر تو ای دانای به تأویل قرآن، سلام بر تو ای

الْهادِی الْمَهْدِیُّ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الطَّاهِرُ الزَّکِیُّ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا

هدایتگر هدایت یافته، سلام بر تو ای پاک پاکیزه، سلام بر تو ای

التَّقِیُّ النَّقِیُّ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْحَقُّ الْحَقیقُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الشَّهیدُ

پرهیزکار پاک، سلام بر تو ای حقیقت شایسته، سلام بر تو ای شهید

الصِّدّیقُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یااَبامُحَمَّدٍ الْحَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ، وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ.(۱)

راست گفتار، سلام بر تو ای ابامحمّد حسن بن علی و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

سپس امام حسین علیه السلام را مخاطب سازد و بگوید:

السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ امیرِ الْمُؤْمِنینَ،

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند امیرمؤمنان

السَّلامُ عَلَیْکَ یَا بْنَ سَیِّدَهِ نِسآءِ الْعالَمینَ، اشْهَدُ انَّکَ اقَمْتَ الصَّلاهَ،

سلام بر تو ای فرزند سرور بانوان جهانیان، گواهی می دهم که تو نماز را بپا داشته

وَ آتَیْتَ الزَّکاهَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَیْتَ عَنِ الْمُنْکَرِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ

و زکات دادی و امر به معروف و نهی از منکر کرده و خدا را

مُخْلِصاً، وَجاهَدْتَ فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، فَعَلَیْکَ السَّلامُ

خالصانه عبادت نمودی، و در راه خدا تا زمان وفاتت به شایستگی جهاد کردی، پس تا زمانی

مِنّی ما بَقیتُ وَبَقِیَ اللَّیْلُ وَالنَّهارُ، وَعَلی آلِ بَیْتِکَ الطَّیِّبینَ الطَّاهِرینَ، ا نَا

که زنده ام و شب و روز باقی است درود من بر تو و خاندان پاک و پاکیزه ات باد،

۱- [۱۴۵۷]جمال الاسبوع، صفحه ۳۲ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۳.

يا مَوْلاىَ مَوْلىً لَكَ وَلِآلِ بَيْتِكَ، سِلْمٌ لِمَنْ سالَمَكُمْ، وَحَرْبٌ لِمَنْ

اى مولاى من تو و خاندانت را دوست دارم، با هر كه با تو در صلح است در صلحم و با هر كه با تو در جنگ است

حارَبَكُمْ، مُؤْمِنٌ بِسِرِّكُمْ وَجَهْرِكُمْ، وَظاهِرِكُمْ وَباطِنِكُمْ، لَعَنَ اللَّهُ

در ستيزم به پنهان و آشكار و ظاهر و باطن شما ايمان دارم، خداوند

اعْدآئَكُمْ مِنَ الْأَوَّلينَ وَالْآخِرينَ، وَانَا ابْرَءُ الَى اللَّهِ تَعالى مِنْهُمْ* آنگاه هر دشـمنان شما را از پيشينيان و پسينيان لعنت كند و من از آنها به درگاه خدا بيزارى مى جويم*******

دو بزرگوار را مخاطب ساخته، بگويد: يا مَوْلاىَ يا ابا مُحَمَّدٍ، يا مَوْلاىَ يا ابا عَبْدِاللَّهِ،

*********** اى مولاى من اى ابامحمّد، اى مولاى من اى اباعبداللَّه

هذا يَوْمُ الْإِثْنَيْنِ وَهُوَ يَوْمُكُما وَبِاسْمِكُما، وَانَا فيهِ ضَيْفُكُما

امروز دوشنبه و روز شما و به نام شماست، و من در اين روز ميهمان شمايم

فَاضيفانى وَاحْسِنا ضِيافَتى فَنِعْمَ مَنِ اسْتُضيفَ بِهِ انْتُما، وَانَا فيهِ مِنْ

پس ميهمانم كرده و نيكو پذيراييم كنيد، پس خوشا به حال آنكه ميهمان شما باشد، و من در اين روز

جِوارِكُما فَاجيرانى فَانَّكُما مَأْمُورانِ بِالضِّيافَهِ وَالْإِجارَهِ، فَصَلَّى اللَّهُ

از پناهندگان شمايم پس پناهم دهيد زيرا شما دو بزرگوار به ميهمان نوازى و پناه دادن مأموريد، پس درود خدا

عَلَيْكُما وَآلِكُمَا الطَّيِّبينَ.(۱)

بر شما و بر خاندان پاكتان باد.

زيارت امام سجاد و امام باقر و امام صادق عليهم السلام در روز سه شنبه:

السَّلامُ عَلَيْكُمْ يا خُزَّانَ عِلْمِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ يا تَراجِمَهَ وَحْىِ اللَّهِ،

سلام بر شما اى گنجينه هاى علم خدا، سلام بر شما اى مفسّران وحى خدا

السَّلامُ عَلَيْكُمْ يا ائِمَّهَ الْهُدى السَّلامُ عَلَيْكُمْ يا اعْلامَ التُّقى السَّلامُ

سلام بر شما ای پیشوایان هدایت، سلام بر شما ای نشانه های پرهیزکاری، سلام

عَلَیْکُمْ یا اوْلادَ رَسُولِ اللَّهِ، ا نَا عارِفٌ بِحَقِّکُمْ، مُسْتَبْصِرٌ بِشَأْنِکُمْ، مُعادٍ

بر شما ای فرزندان رسول خدا، من به حق شما آشنایم، شأن و جایگاهتان را می شناسم، با

ص :۹۹۲

۱- [۱۴۵۸]جمال الاسبوع، صفحه ۳۳ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۳.

لِأَعْدآئِكَمْ، مُوالٍ لِأَوْلِيآئِكَمْ، بِابى اَنْتُمْ وَ اُمّى صَلَواتُ اللَّهِ عَلَيْكَمْ، اللَّهُمَ

دشمنانتان دشمن و با دوستانتان دوستم، پدر و مادرم فدای شما و درود خدا بر شما باد، خدایا

اِنّى اَتَوالى آخِرَهُمْ كَما تَوالَيْتُ اَوَّلَهُمْ، وَ اَبْرَءُ مِنْ كُلِّ وَليجَةٍ دُونَهُمْ،

همان گونه که اوّلین آنها را دوست دارم آخرینشان را هم دوست دارم، و از هر محرم اسراری غیر آنان بیزاری می جویم

وَاَكْفُرُ بِالْجِبْتِ وَ الطَّاغُوتِ وَ اللّاتِ وَ الْعُزّى صَلَواتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ يا

و به جبت و طاغوت و لات و عُزّی کافرم، درود خدا بر شما باد ای

مَوالِيَّ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكاتُهُ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ يا سَيِّدَ الْعابِدينَ، وَسُلالَةَ

سروران من و رحمت و برکات خدا بر شما باد- سلام بر تو ای آقا و سرور عابدان، و از نسل

الْوَصِيّينَ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ يا باقِرَ عِلْمِ النَّبِيّينَ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ يا صادِقاً

جانشینان، سلام بر تو ای شکافنده علم پیامبران، سلام بر تو ای راست گفتار

مُصَدَّقاً فِى الْقَوْلِ وَالْفِعْلِ، يا مَوالِيَّ هذا يَوْمُكُمْ وَ هُوَ يَوْمُ الثُّلَثآءِ، وَاَنَا

تصدیق شده در گفتار و کردار، ای سروران من امروز روز شما و سه شنبه است، و من

فيهِ ضَيْفٌ لَكُمْ وَمُسْتَجيرٌ بِكُمْ، فَاَضيفُونى وَ اَجيرُونى بِمَنْزِلَهِ اللَّهِ

در این روز میهمان شما و به شما پناهنده ام، پس میهمانم کرده و پناهم دهید به حق جایگاه خدا

عِنْدَكُمْ، وَآلِ بَيْتِكُمُ الطَّيِّبينَ الطّاهِرينَ.(۱)

نزد شما و خاندان پاک و پاکیزه تان.

زیارت امام موسی کاظم، امام رضا، امام جواد و امام هادی علیهم السلام در روز چهارشنبه:

اَلسَّلامُ عَلَيْكُمْ يا اَوْلِيآءَ اللَّهِ، اَلسَّلامُ عَلَيْكُمْ يا حُجَجَ اللَّهِ، اَلسَّلامُ

سلام بر شما ای دوستداران خدا، سلام بر شما ای حجّت های خدا، سلام

عَلَيْكُمْ يا نُورَ اللَّهِ فى ظُلُماتِ الْأَرْضِ، اَلسَّلامُ عَلَيْكُمْ، صَلَواتُ اللَّهِ

بر شما ای نور خدا در تاریکی های زمین، سلام بر شما باد، درود خدا

عَلَيْكُمْ وَعَلى آلِ بَيْتِكُمُ الطَّيِّبينَ الطّاهِرينَ، بِابى انْتُمْ وَامّى لَقَدْ عَبَدْتُمُ

بر شما و خاندان پاك و پاكيزه شما، پدر و مادرم فداى شما باد، به يقين خدا را

۱- [۱۴۵۹]جمال الاسبوع، صفحه ۳۴ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۴.

اللَّهَ مُخْلِصينَ، وَجاهَدْتُمْ فِى اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ حَتّى اتيكَمُ الْيَقينُ، فَلَعَنَ

خالصانه عبادت نموديد، و در راه خدا تا زمان وفاتتان به شايستگى جهاد نموديد، پس

اللَّهُ اعْدآئَكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ اجْمَعينَ، وَانَا ابْرَءُ الَى اللَّهِ وَ الَيْكُمْ مِنْهُمْ،

خدا دشمنانتان را از تمامى جنّ و انس لعنت كند، و من به درگاه خدا و شما از آنها بيزارى مى جويم،

يا مَوْلاىَ يا ابا ابْراهيمَ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ، يا مَوْلاىَ يا ابَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ

اى مولاى من اى اباابرهيم موسى بن جعفر، اى مولاى من اى ابالحسن على بن

مُوسى، يا مَوْلاىَ يا ابا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، يا مَوْلاىَ يا ابَا الْحَسَنِ

موسى، اى مولاى من اى اباجعفر محمّد بن على، اى مولاى من اى ابالحسن

عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ، ا نَا مَوْلىً لَكُمْ، مُؤْمِنٌ بِسِرِّكُمْ وَجَهْرِكُمْ، مُتَضَيِّفٌ بِكُمْ فى

على بن محمّد، من دوستدار شمايم و به نهان و آشكار شما ايمان دارم، و در اين روزِ شما،

يَوْمِكُمْ هذا، وَهُوَ يَوْمُ الْأَرْبَعآءِ، وَمُسْتَجيرٌ بِكُمْ، فَاضيفُونى وَ اجيرُونى

ميهمان شمايم، و امروز چهارشنبه است، و به شما پناهنده ام، پس ميهمانم كنيد و پناهم دهيد

بِآلِ بَيْتِكُمُ الطَّيِّبينَ الطَّاهِرينَ.(۱)

به حق خاندان پاك و پاكيزه تان.

زيارت امام حسن عسكرى عليه السلام در روز پنج شنبه:

السَّلامُ عَلَيْكَ يا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا حُجَّةَ اللَّهِ وَخالِصَتَهُ، السَّلامُ

سلام بر تو اى ولىّ خدا، سلام بر تو اى حجّت خدا و بنده خالصش، سلام

عَلَيْكَ يا امامَ الْمُؤْمِنينَ، وَوارِثَ الْمُرْسَلينَ، وَحُجَّةَ رَبِّ الْعالَمينَ، صَلَّى

بر تو اى پيشواى مؤمنان، و وارث فرستادگان و حجّت پروردگار جهانيان، درود

اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلى آلِ بَيْتِكَ الطَّيِّبينَ الطَّاهِرينَ، يا مَوْلاىَ يا ابا مُحَمَّدٍ

خدا بر تو و بر خاندان پاک و پاکیزه تان باد، ای مولای من، ای ابا محمّد

الْحَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ، انَا مَوْلیً لَکَ وَلِالِ بَیْتِکَ، وَهذا یَوْمُکَ وَهُوَ یَوْمُ

حسن بن علی، من دوستدار تو و خاندان توام و امروز روز تو و روز

ص :۹۹۴

۱- [۱۴۶۰]جمال الاسبوع، صفحه ۳۵ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۵.

الْخَمیسِ، وَاَنَا ضَیْفُکَ فیهِ، وَمُسْتَجیرٌ بِکَ فیهِ، فَاحْسِنْ ضِیافَتی

پنج شنبه است و من در این روز میهمان تو و به تو پناهنده ام، پس نیکو میهمانم کن

وَاجارَتی بِحَقِّ آلِ بَیْتِکَ الطَّیِّبینَ الطَّاهِرینَ.(۱)

و پناهم ده، به حق خاندان پاک و پاکیزه ات.

زیارت حضرت مهدی، امام زمان علیه السلام در روز جمعه:

السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّهَ اللَّهِ فی ارْضِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَیْنَ اللَّهِ فی خَلْقِهِ،

سلام بر تو ای حجّت خدا در زمین، سلام بر تو ای دیده بینای خدا در میان مخلوقات

السَّلامُ عَلَیْکَ یا نُورَ اللَّهِ الَّذی یَهْتَدی بِهِ الْمُهْتَدُونَ، وَیُفَرَّجُ بِهِ عَنِ

سلام بر تو ای نور خدا که هدایت شدگان به آن هدایت یابند و به وسیله آن در کار مؤمنان گشایشی حاصل شود،

الْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْمُهَذَّبُ الْخآئِفُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْوَلِیُ

سلام بر تو ای تربیت یافته ترسان از خدا، سلام بر تو ای سرپرست خیرخواه،

النَّاصِحُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا سَفینَهَ النَّجاهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَیْنَ الْحَیاهِ،

سلام بر تو ای کشتی نجات، سلام بر تو ای چشمه حیات

السَّلامُ عَلَیْکَ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ وَعَلی آلِ بَیْتِکَ الطَّیِّبینَ الطَّاهِرینَ،

سلام بر تو باد، درود خدا بر تو و خاندان پاک و پاکیزه ات

السَّلامُ عَلَیْکَ، عَجَّلَ اللَّهُ لَکَ ما وَعَدَکَ مِنَ النَّصْرِ وَظُهُورِ الْأَمْرِ،

سلام بر تو باد، خدا در وعده ای که برای یاری و ظهورت داده تعجیل کند

السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَوْلایَ، انَا مَوْلاکَ عارِفٌ بِاولیکَ وَاخْریکَ، اتَقَرَّبُ

سلام بر تو ای مولا و سرورم، من دوستدار تو و به آغاز و پایان کارت آشنایم، و به

الَی اللَّهِ تَعالی بِکَ وَبِآلِ بَیْتِکَ، وَانْتَظِرُ ظُهُورَکَ وَظُهُورَ الْحَقِّ عَلی یَدَیْکَ،

واسطه تو و خاندانت به خداوند بلندمرتبه تقرّب می جویم، و منتظر ظهورت و ظهور حق به دستانت هستم

وَاسْئَلُ اللَّهَ انْ یُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ یَجْعَلَنی مِنَ

و از خدا می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستد و مرا از

ص :۹۹۵

۱- [۱۴۶۱]جمال الاسبوع، صفحه ۳۶ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۵.

الْمُنْتَظِرینَ لَکَ، وَالتَّابِعینَ وَالنَّاصِرینَ لَکَ عَلی اعْدآئِکَ، وَالْمُسْتَشْهَدینَ

منتظران و پیروان و یاورانت در برابر دشمنان و از شهیدان

بَیْنَ یَدَیْکَ فی جُمْلَهِ اوْلِیآئِکَ، یا مَوْلایَ یا صاحِبَ الزَّمانِ صَلَواتُ اللَّهِ

پیش رویت در میان دوستانت قرار دهد. ای مولا و سرورم ای صاحب زمان- که درود خدا

عَلَیْکَ وَعَلی آلِ بَیْتِکَ، هذا یَوْمُ الْجُمُعَهِ، وَهُوَ یَوْمُکَ الْمُتَوَقَّعُ فیهِ

بر تو و خاندان پاکت باد- امروز جمعه و روز توست که در آن ظهور تو و

ظُهُورُکَ، وَالْفَرَجُ فیهِ لِلْمُؤْمِنینَ عَلی یَدَیْکَ، وَقَتْلُ الْکافِرینَ بِسَیْفِکَ،

گشایش در کار مؤمنان به دستت و هلاکت کافران با شمشیرت انتظار می رود

وَانَا یا مَوْلایَ فیهِ ضَیْفُکَ وَجارُکَ، وَانْتَ یا مَوْلایَ کَریمٌ مِنْ اوْلادِ

و من ای مولا و سرورم در این روز میهمان تو و به تو پناهنده ام، و تو ای مولای من بزرگوار از نسل

الْکِرامِ، وَمَأْمُورٌ بِالضِّیافَهِ وَالْإِجارَهِ، فَاضِفْنی وَ اجِرْنی صَلَواتُ اللَّهِ

بزرگوارانی، و به میهمان نوازی و پناه دادن مأموری، پس میهمانم کن و پناهم ده، درود خدا

عَلَیْکَ وَعَلی اهْلِ بَیْتِکَ الطَّاهِرینَ.(۱)

بر تو و بر خاندان پاکیزه ات باد.

یادآوری:

روشن است که توجّه به رسول اللَّه صلی الله علیه و آله و سایر معصومین علیهم السلام در ایّام هفته، روح ولایت و عشق به آن بزرگواران را در انسان زنده نگه می دارد، و او را به تأسّی و اقتدای به آن پیشوایان معصوم علیهم السلام وامی دارد، و از شرّ شیاطین و مفسدان و هوای نفس حفظ می کند. خوشا به حال آنها که هر روز را با یاد یکی از موالی خود سپری می کنند، و در ایمان و عمل و اخلاق به آنها اقتدا می جویند.

۱- [۱۴۶۲]جمال الاسبوع، صفحه ۳۷ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۵.

بخش ششم: آداب، مقدمات و تعقیبات نماز

اشاره

ص: ۹۹۷

مقدّمه: نماز وسیله پرواز به عالم ملکوت!

اگر روح انسان، خدایی و از دیار ملکوت است، چنانکه خداوند سبحان پس از آفرینش جسم او فرمود:

«وَ نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي

؛ از روح خودم [روحی که به من ارتباط دارد و متعلّق به من است در او دمیدم»(۱) و اگر وجودِ انسان غیر از جسم خاکی، جانی دارد که قدسی و از عالم بالاست و بلکه همو، حقیقت انسان را تشکیل می دهد، باید پذیرفت که:

۱- همان گونه که جسم انسان نیاز به منزل و مسکنی دارد که اسباب سکون و آرامش اعضا و جوارحش در آن فراهم گردد، و با استراحت در آن، نشاط و شادابی خود را پیوسته حفظ کند، روح انسان نیز نیازمندِ منزل و مأوایی است، تا با آرام گرفتن در آن، غبار خستگی و تیرگی را که از تعلّقات مادّی بر چهره اش نشسته، از خویش بزداید و نشاط و شادابی ملکوتیِ نخستین خویش را، به دست آورد.

۲- همان گونه که جسم انسان علاوه بر آرامش، نیازمند به غذایی است که انرژی های از دست رفته اش را برگرداند و کاستی هایش را جبران نماید، جان او نیز نیاز به غذایی معنوی و ملکوتی دارد، تا با جذب آن، قوّت و توانِ از دست داده را، به دست آورد.

۳- اگر جسم انسان، هر چند ساعتی، نیاز به آبی دارد که خود را با آن شستشو دهد و چرک و آلودگی را از بدن، دست و پا و صورتش دور نماید، روح آدمی نیز به شستشو نیازمند است که آلودگیِ گناه را با آن، از خود بزداید.

۴- همان گونه که جسمِ انسان، به مونس و محبوبی محتاج است که به او عشق ورزد، و با ملاقات با او آرام گیرد، دردهای دلش را نجوا کند، روح ملکوتی انسان نیز، محبوب و انیسی می خواهد که با او انس

ص: ۹۹۹

۱- [۱۴۶۳]سوره حجر، آیه ۲۹.

گیرد و به رَوْح و ریحان برسد.

۵- اگر جسم انسان سری دارد که مرکزِ فرماندهی و اداره بدن، و به منزله عمودِ خیمه بدن است و بی آن، لحظه ای نمی تواند به حیاتش ادامه دهد، دینِ انسانِ مؤمن نیز، از سری برخوردار است که با اتّصال به آن، به حیاتش استمرار می بخشد و عمودی دارد که به وسیله آن، خیمه دینش برپا می شود.

آری! اگر بخواهی به همه اینها برسی:

بایـد نمـاز را وسـیله پرواز خود به عـالم بالا قرار دهی و نردبانی برای عروج به آسـمانهای فضـیلت و قرب به خـدا بشـمری، که فرمودند: «

الصَّلاهُ مِعْراجُ الْمُؤمِنِ

».(۱) بایـد غـذای روحِ خود را نیایش و نماز و دعا قرار دهی، تا قوّت و قدرتِ از دست رفته را بدان بازگردانی، که در حدیث آمده است: «نماز برای اهل عبادت از غذا برای گرسـنگان و آب برای تشنگان لذیذتر و گواراتر است».(۲) و باید روح خود را در این نهر زلال نماز، هر شبانه روز پنـج نوبت شسـتشو دهی، تا هرگونه گرد و غبارِ معاصـی و غفلت را از آن بزدایی؛ همان گونه که در حدیث رسول اکرم صلی الله علیه و آله آمده است که به علی علیه السلام فرمود:

«به خـدا سوگنـد! که نمازهای پنـج گانه برای امّت من چنین است (ماننـد نهری است که تمام آلودگی ها را می شوید)».(۳) و بایـد برای تولّـدی دیگر به سـراغ نماز بروی که رسول معظّم اسـلام صـلی الله علیه و آله فرمود: «اگر بنـده ای با حضور قلب به نماز ایسـتد، هنگامی که نماز را به پایان می برد، گویی تازه از مادر متولّـد شـده و گذشـته او بخشوده خواهـد شـد».(۴) و اگر انیس و مونسی خواهی که دیدارِ آن مایه روشنی چشم تو گردد، به نماز برخیز که رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «

وَ قُرَّهُ عَیْنی فِی الصَّلاهِ؛

نور چشمانم نماز است».(۵) و اگر می خواهی عمود خیمه دین تو، همیشه برپا باشد، و از هرگونه آسیب معنوی و روحانی در امان بمانی، به سراغ نماز برو! که پیشوایان ما فرمودند: «

الصَّلاهُ عَمُودُ الدّینِ

».(۶) و بالاخره در این دنیای پرغوغا و پر از هیاهوی مادّی و مملوّ از اسباب اندوه و نگرانی، اگر می خواهی

۱- [۱۴۶۴]این جمله را به عنوان روایت در جوامع روایی نیـافتیم، بلکه آنچه به عنوان روایت آمـده است، جمله« الصـلاه قربان کلّ تقی»(کافی، جلـد ۳، صفحه ۲۶۵، حدیث ۶) و جمله« انّ الصّـلاه قربـان المؤمن» است(کنز العمّال، جلـد ۷، صفحه ۲۸۷،

حدیث ۱۸۹۰۷) که تقریباً همـان معنـا را می رسانـد، ولی جمله ای که در متن آمـده، بقـدری معروف است که مرحوم علّامه مجلسی، در لابه لای بیاناتش به آن استشهاد می کند(بحارالانوار، ج ۷۹، صفحه ۲۴۸ و ۳۰۳ وجلد ۸۱، صفحه ۲۵۵).

۲- [۱۴۶۵]مکارم الاخلاق، صفحه ۴۶۱.

۳- [۱۴۶۶]مجمع البیان، جلد ۵، صفحه ۳۴۶ و بحارالانوار، جلد ۷۹، صفحه ۲۲۰، حدیث ۴۱.

۴- [۱۴۶۷]بحارالانوار، جلد ۷۹، صفحه ۲۲۰، حدیث ۴۱.

۵- [۱۴۶۸]مکارم الاخلاق، صفحه ۴۶۱.

۶- [۱۴۶۹]امالی طوسی، صفحه ۵۲۹.

شادابی روح را حفظ کنی و کدورت ها را از چهره جان بزدایی و با نشاط و سرزنده باشی و در برابر مشکلات زانو نزنی و مانند کوه مقاومت کنی، دست به دامان نماز بزن که طبق روایتی از امام صادق علیه السلام هرگاه برای مولای ما امیر مؤمنان علی علیه السلام، مشکلی پیش می آمد، به نماز می ایستاد (و سپس حرکت می کرد) و آنگاه امام علیه السلام آیه ۴۵ سوره بقره را خواند: «

«وَ اسْتَعینُوا بِالصَّبرِ وَ الصَّلاهِ»

؛ از صبر و نماز کمک بگیرید».(۱) کوتاه سخن این که آثار نماز در تربیت افراد و ارتقای جامعه انسانی بیش از آن است که در وصف گنجد.

خدایا! به آن شهید لب تشنه کنار فرات، که ظهر عاشورا، با بدن آغشته به خون خویش و یارانش، نماز را به پا داشت و مخاطب به خطاب «

اشْهَدُ انَّکَ قَدْ اقَمْتَ الصَّلاهَ»(۲)

گردید، تو را قسم می دهیم که ما را نیز از برپا دارندگانِ حقیقی نماز قرار بده!

خدایا! ما را شیعه آن بانوی «شهیده» ای قرار ده که وقتی در محراب عبادت می ایستاد، به گونه ای به سوی عالم بالا اوج می گرفت که نور جمالش برای فرشتگانِ آسمان، می درخشید، آن گونه که نورِ ستارگان برای اهل زمین می درخشد، و به گونه ای حضور قلب داشت که خدای عزّوجلّ خطاب به ملائکه اش می فرمود: «به کنیزم فاطمه بنگرید که به درگاهِ من ایستاده و تمام وجودش از خوف من لرزان است و با قلب و جانش به عبادتم روی آورده، گواه باشید پیروانش را از آتش دوزخ، امان داده ام».(۳)

فلسفه آداب و تعقیبات نماز:

راه یافتن به پیشگاه مولای کریم، توانا و با عظمت؛ گفتگو با حضرت دوست و بهره مندی از محضرش و اعلامِ عشق و وفاداری به وی، نیاز به آماده ساختن مقدّمات از سویی، و جبران کاستی ها و عذرخواهی از عدم مراعات ادب حضور، از سوی دیگر دارد.

توجّه به این امور، فلسفه آداب و مقدّمات و تعقیبات نماز را روشن می سازد. بنابراین، حکمت این آداب و مقدّمات و تعقیبات را می توان در چند امر یادآور شد:

۱- چون انسان نمازگزار به پیشگاه محبوبی ارجمند و مولایی کریم می رود و با او به راز و نیاز می پردازد، برای بهره مندی هرچه بیشتر از این فرصت گرانبها، قبل از ورود به نماز، باید خویشتن را با آداب و مقدّماتی- که در روایات آمده است- آماده کند، و خود را از هر چیزی که سبب پراکندگی اندیشه و حواس اوست، دور سازد؛ و پاک و آراسته، خوشبو(۴) و مهیّا با شوق به وصال محبوب و خوف از کوتاهیهای خود، در

۱- [۱۴۷۰]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۸۰، حدیث ۱.

۲- [۱۴۷۱]همان مدرک، جلد ۴، صفحه ۵۷۴.

۳- [۱۴۷۲]امالی صدوق، صفحه ۱۱۳، حدیث ۲ و بحارالانوار، جلد ۴۳، صفحه ۱۷۲، حدیث ۱۳.

۴- [۱۴۷۳]از امام صادق علیه السلام روایت شده است که فرمود: دو رکعت نمازی که انسان پس از استعمال عطر، به جای آورد از هفتاد رکعت نمازی که بدون استفاده از عطر باشد، بهتر است(مفتاح الفلاح، صفحه ۳۰۲ و بحارالانوار، جلد ۸۱، صفحه ۳۳۰، حدیث ۷).

برابر حضرت حق به نماز ایستد.(۱) ۲- ممکن است پس از انجام نماز، بنده نمازگزار، از این محضرِ عظیم به طور کامل استفاده نکرده باشد، حضور قلب کافی نداشته و انجام فریضه اش با کاستی هایی همراه بوده، از این رو بجا آوردن نوافل و قرائت برخی از تعقیبات، کاستی ها را جبران می کند و بنده از تقصیر خویش، به درگاه الهی پوزش می طلبد.(۲) ۳- برای توفیقی که نصیب او شده که، این عبادت بزرگ را بجای آورده، پس از نماز، سجده شکر بجا می آورد و خدا را بر این توفیق عظیم، سپاس می گوید.(۳) ۴- پس از انجام فریضه، آنگاه که هنوز در محضر الهی است و از نورانیّت نماز بهره مند است، موقع استجابت دعاست، لذا در آن لحظات نورانی، بنده نیازمند، بهترین خواسته ها را از مولای کریمش می طلبد و برای معاد و معاش، کرامت و عزّت نفس، کفاف و قناعت، رزق حلال و تبرّی از شیطان و امور مادّی و معنوی دیگر و حلّ مشکلات اجتماعی مردم، خدای را می خواند، و برای خود و دیگران دعا می کند.(۴)

۵- خواندن تعقیباتی که پس از نمازها وارد شده است و توجّه به معانی ارزشمند و مفاهیم بلند هر یک از آنها، پس از آن معراج روحانی، تأثیری شگرف و اثری عمیق، بر روح و جان نمازگزار خواهد داشت.

در این بخش به چند فصل پرداخته می شود:

فصل اوّل: مقدّمات و آداب نماز

فصل دوم: تعقیبات نماز

فصل سوم: سجده شکر

۱- [۱۴۷۴]درباره امام حسن علیه السلام آمده است که هرگاه آن حضرت، وضو می ساخت، بدنش می لرزید و رنگ از رخسارش می پرید.(مناقب، جلد ۴، صفحه ۱۴، و بحارالانوار، جلد ۴۳، صفحه ۳۳۹، حدیث ۱۳).

۲- [۱۴۷۵]این مطلب به خوبی از محتوای برخی از تعقیبات به دست می آید که در فصل تعقیبات آمده است، همچنین در روایتی از امام رضا علیه السلام آمده است که نوافل، برای رفع کاستی های فرائض مؤثّراست.(امالی طوسی، صفحه ۶۵۰، حدیث ۱۱ و بحارالانوار، جلد ۷۹، صفحه ۲۹۳، حدیث ۲۴).

۳- [۱۴۷۶]این مطلب مضمون روایتی است از امام رضا علیه السلام.(عیون اخبار الرضا، جلد ۱، صفحه ۲۸۱، حدیث ۲۷ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۹۸، حدیث ۵).

۴- [۱۴۷۷]در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود:« مَنْ أَدّی فَرِیضَةً فَلَهُ عِنْدَ اللَّهِ دَعْوَةٌ مُسْتَجابَةٌ؛ هر کس نماز واجبی را ادا کند، دعایی مستجاب نزد خدا دارد»(عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۲۸، حدیث ۲۲ و بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۲۱، حدیث ۷). بدین مضمون چندین روایت وارد شده است؛ در روایت دیگر از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود:« وقتی که بنده نمازگزار، نمازش را به پایان رسانده و از خدا حاجتی نخواهد، خداوند به فرشتگانش می گوید: به بنده ام نگاه کنید، فریضه ام را انجام داد ولی خواسته ای از من طلب نکرد، گویا از من بی

نیاز است ...»(بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۲۵، حدیث ۱۸).

فصل اوّل: مقدّمات و آداب نماز

مقدّمات و آداب مشترک:

مقصود از آداب مشترک، مقدّمات و آدابی است که در هر نماز- بویژه نمازهای واجب یومیّه- انجام آن، برای نمازگزار سفارش شده است. (البتّه اگر کسی نتواند تمام این آداب را بجا آورد به مقداری که می تواند انجام دهد).

آداب وضو:

هنگامی که خواستی وضو بگیری، نخست مسواک می کنی که مطابق روایات دهان را خوشبو می کند و حافظه را زیاد می گرداند و بر حسنات انسان می افزاید و مایه خشنودی پروردگار است؛ دو رکعت نماز با مسواک کردن برتر از هفتاد رکعت نماز بی مسواک است ۱۴۷۸]، و اگر مسواک نباشد کافی است انگشتان را بر دندان بکشد (و ماساژ دهد)،(۱) و این دلیل روشنی بر اهمّیّت اسلام به مسأله نظافت است.

بهتر است به هنگام وضو رو به قبله باشی و چون نگاهت به آب افتاد، این دعا را بخوانی:

الْحَمْـدُللَّهِ الَّذی جَعَلَ الْمآءَ طَهُوراً وَ لَمْ یَجْعَلْهُ نَجِساً.(۲) وقتی خواستی دستان حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که آب را پاک کننده قرار داد و ناپاک قرار نداد.*********

را بشویی بگو: بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنی مِنَ التَّوَّابینَ وَاجْعَلْنی مِنَ

****** به نام خدا و به یاری خدا، خدایا مرا از توبه کنندگان و

الْمُتَطَهِّرینَ.(۳) سپس آب تمیز را سه بار در دهان کرده و مضمضه می کنی و می گویی: اللهُمَ

پاکیزگان قرار ده،*** خدایا

لَقِّنی حُجَّتی یَوْمَ الْقاکَ وَ اطْلِقْ لِسانی بِذِکْرِکَ.(۴) آنگاه سه بار آب تمیز را برای در روز دیدارت حجّتم را به من تلقین کن و زبانم را به ذکرت گویا گردان.*********************

۱- [۱۴۷۹]کافی، جلد ۳، صفحه ۲۳، حدیث ۵.

۲- [۱۴۸۰]همان مدرک، صفحه ۷۰، حدیث ۶ و مصباح المتهجّد، صفحه ۷.

۳- [۱۴۸۱]تهذیب، جلد ۱، صفحه ۷۶، حدیث ۴۱.

۴- [۱۴۸۲]مصباح المتهجّد، صفحه ۷ و ۸.

استنشاق در بینی می کنی و می گویی: اللّٰهُمَّ لا تُحَرِّمْ عَلَیَّ ریحَ الْجَنَّهِ، وَاجْعَلْنی

****************** خدایا بوی بهشت را بر من حرام مگردان و مرا

مِمَّنْ یَشَمُّ ریحَها وَرَوْحَها وَطیبَها.(۱) آنگاه نیّت وضو کرده، شروع می کنی به شستن از آنان که بو و نسیم و عطر خوش آن را استشمام می کنند قرار ده.**************************

صورت برای وضو و می گویی: اللّٰهُمَّ بَیِّضْ وَجْهی یَوْمَ تَسْوَدُّ فیهِ الْوُجوهُ، وَلا

********* خدایا مرا رو سفید کن در روزی که صورتها (ی بدکاران) در آن سیاه است

تُسَوِّدْ وَجْهی یَوْمَ تَبْیَضُّ فیهِ الْوُجوهُ.(۲) پس از آن شروع به شستن دست راست می کنی و مرا رو سیاه مکن در روزی که صورتها (ی نیکوکاران) در آن سفید است.*********************************

و در آن هنگام می گویی: اللّٰهُمَّ اعْطِنی کِتابی بِیَمینی وَالْخُلْدَ فِی الْجِنانِ

*********** خدایا نامه عملم را بدست راستم بده، و برات جاودانگی در بهشت را

بِیَساری وَحاسِبْنی حِساباً یَسیراً.(۳) آنگاه دست چپ را می شویی و می گویی: اللّٰهُمَ

به دست چپم و اعمالم را به آسانی محاسبه کن.**************** خدایا

لاتُعْطِنی کِتابی بِشِمالی وَلا مِنْ وَرآءِ ظَهْری وَلا تَجْعَلْها مَغْلُولَهً الی

نامه عملم را به دست چپم مده و از پشت سرم نده و دست مرا در گردنم زنجیر مکن

عُنُقی وَاعُوذُ بِکَ مِنْ مُقَطَّعاتِ النّیرانِ.(۴) در مرحله بعد با رطوبت دست راست، قسمت (خدایا) از پاره های آتش دوزخ به تو پناه می برم***********************

جلوی سر را مسح می کنی و می گویی: اللّٰهُمَّ غَشِّنی بِرَحْمَتِکَ وَبَرَکاتِکَ وَ عَفْوِکَ.(۵) در************************** خدایا مرا به رحمت و برکت و گذشت خود بپوشان.

پایان نیز دو پا رامسح می کنی و می گویی: اللّٰهُمَّ ثَبِّتْنی عَلَی الصِّراطِ یَوْمَ تَزِلُّ فیهِ

**************** خدایا مرا بر پل صراط در روزی که قدمها در آن می لغزد

الْأَقْدامُ، وَاجْعَلْ سَعْیی فیما یُرْضیکَ عَنّی یا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ.(۶) هنگامی ثابت قدم بدار و تلاشم را در آنچه باعث خشنودی تو می گردد قرار ده، ای صاحب جلال و بزرگواری.

۱- [۱۴۸۳]تهذیب، جلد ۱، صفحه ۵۳، حدیث ۲(استحباب سه بار در مصباح المتهجّد، صفحه ۸ آمده است).

۲- [۱۴۸۴]همان مدرک.

۳- [۱۴۸۵]همان مدرک.

۴- [۱۴۸۶]جامع الاخبار، صفحه ۶۴ و بحارالانوار، جلد ۷۷، صفحه ۳۱۹، حدیث ۱۲.

۵- [۱۴۸۷]کافی، جلد ۳، صفحه ۷۱، حدیث ۶.

۶- [۱۴۸۸]فقیه، جلد ۱، صفحه ۴۳، حدیث ۸۴.

که وضو به پایان رسید می گویی: اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ تَمامَ الْوُضُوءِ، وَ تَمامَ الصَّلاهِ،

*************** خدایا از تو وضو و نماز مقبول

وَتَمامَ رِضْوانِکَ وَ الْجَنَّهَ.(۱) و همچنین می گویی: الْحَمْـدُ للَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ. و نیز سوره و خشنودی و بهشت کاملت را خواهانم********** حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است.*****

قدر را می خوانی،(۲) و پس از آن عطر و بوی خوش استعمال می کنی.

آداب ورود به مسجد برای نماز:

۱- پس از وضو اگر می توانی به مسجد برو، هنگامی که به سمت مسجد حرکت می کنی با حالت سکینه و وقار حرکت کن، و آنگاه که از خانه برای رفتن به مسجد خارج می شوی می گویی:

بِسْمِ اللَّهِ الَّذی خَلَقَنی فَهُوَ یَهْدینِ، وَالَّذی هُوَ یُطْعِمُنی وَیَسْقینِ، وَاذا

به نام خداوندی که مرا آفریده و هدایتم نمود، و آن که مرا اطعام و سیراب می نماید و زمانی

مَرِضْتُ فَهُوَ یَشْفینِ، وَالَّذی یُمیتُنی ثُمَّ یُحْیینِ، وَالَّذی اطْمَعُ انْ یَغْفِرَ لی

که بیمار شوم شفایم دهد، و آن که مرا میرانده سپس زنده می کند، و آن که طمع دارم در روز قیامت

خَطیئَتی یَوْمَ الدّینِ، رَبِّ هَبْ لی حُکْماً وَالْحِقْنی بِالصَّالِحینَ، وَاجْعَلْ لی

گناهم را بیامرزد، ای پروردگار من معرفتم ببخش و به شایستگان ملحقم نما، و برای من در میان امتهای آینده

لِسانَ صِدْقٍ فِی الْآخِرینَ، وَاجْعَلْنی مِنْ وَرَثَهِ جَنَّهِ النَّعیمِ، وَاغْفِرْ لِأَبی (۳)

زبان صدق (و ذکر خیری) قرار ده، و مرا از وارثان بهشت پرنعمت قرار ده و پدرم را بیامرز.

***

۲- وقتی که خواستی داخل مسجد شوی، نخست ته کفش خود را وارسی کن تا آلودگی در آن نباشد، آنگاه نخست پای راست را مقدّم می داری و در آن هنگام می خوانی: بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، وَمِنَ اللَّهِ

********************************** به نام خدا و به یاری خدا و از جانب خدا

وَالَی اللَّهِ، وَخَیْرُ الْأَسْمآءِ کُلِّها للَّهِ، تَوَکَّلْتُ عَلَی اللَّهِ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّهَ الَّا

و بسوی خدا، و تمامی اسمهای نیک از آن خداست، بر خدا توکّل می کنم، و پناهگاه و نیرویی جز از سوی

ص :۱۰۰۵

۱- [۱۴۸۹]فقیه، جلد ۱، صفحه ۵۱، حدیث ۱۰۷ و بحارالانوار، جلد ۷۷، صفحه ۳۱۷(با اندکی تفاوت).

۲- [۱۴۹۰]مصباح کفعمی، صفحه ۱۱.

۳- [۱۴۹۱]عده الداعی، صفحه ۳۰۱ و بحارالانوار، جلد ۸۱، صفحه ۲۰، حدیث ۶.

بِاللّهِ، اللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ افْتَحْ لی ابْوابَ رَحْمَتِکَ وَ تَوْبَتِکَ،

خداوند نیست خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و درهای رحمت و توبه ات را به رویم بگشا

وَاغْلِقْ عَنّی ابْوابَ مَعْصِیَتِکَ، وَاجْعَلْنی مِنْ زُوّارِکَ وَعُمّارِ مَساجِدِکَ،

و درهای نافرمانیت را به رویم ببند، و مرا از زیارت کنندگان و آباد کنندگان مساجدت

وَمِمَّنْ یُناجیکَ فی اللَّیْلِ وَالنَّهارِ، وَمِنَ الَّذینَ هُمْ فی صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ،

و از آنان که در شب و روز با تو نجوا می کنند و از کسانی که در نمازشان فروتنند قرار ده،

وَادْحَرْ عَنِّی الشَّیْطانَ الرَّجیمَ، وَجُنُودَ ابْلیسَ اجْمَعینَ.(۱)

و شیطان رجیم و تمامی لشکریانش را از من دور کن.

آداب و مقدّمات بجا آوردن نماز:

نخست برای نماز، اذان و اقامه می گویی، البتّه میان اذان و اقامه به سجده ای و یا نشستنی، فاصله می اندازی و این دعا را در این میان می خوانی:

اللَّهُمَّ اجْعَل قَلْبی بآرّاً، وَعَیْشی قآرّاً، وَ رِزْقی دآرّاً، وَاجْعَلْ لی عِنْدَ

خدایا دلم را نیکوکار و زندگانیم را پایدار و روزیم را فراوان قرار ده، و برای من نزد

قَبْرِ رَسُولِکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ مُسْتَقَرّاً وَ قَراراً.(۲)

قبر فرستاده ات- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- جایگاه و آرامگاهی قرار ده.

و هرچه بخواهی در این وقت دعا می کنی و از خداوند حاجت می طلبی؛ زیرا در حدیث آمده است که میان اذان و اقامه، دعا رد نمی شود،(۳) و بعد از اقامه می گویی:

اللَّهُمَّ الَیْکَ تَوَجَّهْتُ، وَ مَرْضاتَکَ طَلَبْتُ، وَ ثَوابَکَ ابْتَغَیْتُ، وَ بِکَ

خدایا به تو رو کرده و خشنودیت را می طلبم و پاداشت را آرزو دارم و به تو

آمَنْتُ، وَعَلَیْکَ تَوَکَّلْتُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَافْتَحْ قَلْبی

ایمان آورده و بر تو توکّل می کنم خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و دلم را

لِذِكْرِكَ، وَثَبِّتْنی عَلی دینِکَ، وَلا تُزِغْ قَلْبی بَعْدَ اذْ هَدَیْتَنی وَهَبْ لی مِنْ

برای یاد خودت بگشا و مرا بر دینت ثابت قدم بدار و دلم را بعد از آن که هدایت نمودی (از راه حق) منحرف مگردان و از سوی خود

ص: ۱۰۰۶

۱- [۱۴۹۲]مفتاح الفلاح، صفحه ۳۵.

۲- [۱۴۹۳]همان مدرک، صفحه ۴۶.

۳- [۱۴۹۴]همان مدرک، صفحه ۴۶.

لَدُنْکَ رَحْمَهً، انَّکَ انْتَ الْوَهَّابُ.(۱)

رحمتی بر من ببخش زیرا تو بسیار بخشنده ای.

آنگاه برای نماز مهیّا می شوی و با تمام توجّه بدان روی می آوری، و کوچکی خویش و عظمت و جلال الهی را در نظر می آوری و آن گونه باش که گویا او را می بینی و بپرهیز از این که با او سخن بگویی؛ ولی دلت به جانب دیگر متوجّه باشد. با وقار و خشوع به نماز می ایستی در حالی که دستهایت را بر روی رانهایت، مقابل سر زانو می گذاری و میان قدمهایت به اندازه سه انگشت تا یک وجب فاصله باشد (البتّه این برای مردان است) و به مکان سجده نگاه می کنی، و آنگاه نیّت نماز می کنی قربه الی اللّه و تکبیرهالإحرام را می گویی.

مستحب است شش تکبیر دیگر قبل از آن اضافه کنی؛ در هر تکبیری دستها را بلند می کنی و تا محاذی نرمه گوش می آوری در حالی که کف دستها رو به قبله است. و همه انگشتها به غیر از انگشت بزرگ را به هم می چسبانی، آنگاه دعای تکبیرها را می خوانی، بدین نحو که پس از تکبیر سوم می گویی:

اللَّهُمَّ انْتَ الْمَلِکُ الْحَقُّ الْمُبِینُ، لا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انّی ظَلَمْتُ

خدایا تویی فرمانروای به حق و روشنگر، معبودی جز تو نیست، پاک و منزّهی تو، به یقین من به خودم

نَفْسی فَاغْفِرْ لی ذَنْبی انَّهُ لا یَغْفِرُ الذُّنُوبَ الَّا انْتَ.(۲) و پس از تکبیر پنجم ستم نمودم، پس گناهم را بیامرز که کسی جز تو گناهان را نیامرزد.***************

می گویی: لَبَّیْکَ وَسَعْدَیْکَ، وَالْخَیْرُ فی یَدَیْکَ، وَالشَّرُّ لَیْسَ الَیْکَ، وَالْمَهْدِیُ

**** فرمانبردارم و در خدمتم و نیکی در دستان توست و بدی به درگاهت راه ندارد و هدایت یافته

مَنْ هَدَیْتَ، عَبْدُکَ وَابْنُ عَبْدَیْکَ، ذَلیلٌ بَیْنَ یَدَیْکَ، مِنْکَ وَبِکَ وَلَکَ

کسی است که تو هدایتش نمودی، بنده و فرزند دو بنده ات، در مقابلت فرمانبردار است، از تو و با تو و برای تو

وَالَیْکَ، لا مَلْجَأَ وَلا مَنْجا وَلا مَفَرَّ مِنْکَ الَّا الَیْکَ، تَبارَکْتَ وَ تَعالَیْتَ،

و به سوی توست، پناهگاه و راه نجات و گریزی جز تو ندارد، بلند مرتبه و برتری،

سُبْحانَکَ وَحَنانَیْکَ، سُبْحانَکَ رَبَّ الْبَیْتِ الْحَرامِ.(۳) و بعد از تکبیر هفتم می خوانی:

پاک و منزّهی و مهربانی، پاک و منزّهی تو ای پروردگار بیت الحرام.***************

وَجَّهْتُ وَجْهِیَ لِلَّذی فَطَرَ السَّمواتِ وَالْأَرْضَ، عالِمِ الْغَیْبِ وَالشَّهادَهِ،

من روی خود را به سوی کسی کردم که آسمانها و زمین را آفریده، دانای نهان و آشکار است

ص :۱۰۰۷

۱- [۱۴۹۵]مفتاح الفلاح، صفحه ۴۶.

۲- [۱۴۹۶]همان مدرک، صفحه ۴۹.

۳- [۱۴۹۷]فقیه، جلد ۱، صفحه ۳۰۴، حدیث ۹۱۶ و مصباح کفعمی، صفحه ۱۵(با اندکی تفاوت).

حَنیفاً مُسْلِماً وَ ما اَنَا مِنَ الْمُشْرِکینَ، انَّ صَلاتی وَ نُسُکی وَ مَحْیایَ وَ مَماتی

من در ایمان خود خالصم و از مشرکان نیستم، به یقین نماز و تمام عبادتم و زندگی و مرگم همه

للَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، لا شَریکَ لَهُ وَبِذلِکَ امِرْتُ وَ ا نَا مِنَ الْمُسْلِمینَ.(۱)

برای خداوندِ پروردگار جهانیان است، همتایی برای او نیست و به همین مأمور شده ام و من از مسلمانم.

دعاهای قبل از نماز و در حال نماز:

قبل از نماز، خواندن این دعاها مستحب است:

۱- امام صادق علیه السلام نقل می کند: امیر مؤمنان علیه السلام فرمود: هر کسی که برای نماز بر می خیزد، اگر پیش از شروع نماز، این دعا را بخواند، با محمّد و آل محمّد علیهم السلام خواهد بود:

اللَّهُمَّ انّی اتَوَجَّهُ الَیْکَ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اقَدِّمُهُمْ بَیْنَ یَدَیْ صَلاتی

خدایا به واسطه محمّد و خاندان پاکش به تو رو می کنم و آنها را پیشاپیش نمازم قرار می دهم

وَ اتَقَرَّبُ بِهِمْ الَیْکَ، فَاجْعَلْنی بِهِمْ وَجیهاً فِی الدُّنْیا وَالْاخِرَهِ وَ مِنَ

و به واسطه آنها به تو نزدیک می شوم، پس به واسطه آنها مرا در دنیا و آخرت آبرومند و از

الْمُقَرَّبینَ، مَنَنْتَ عَلَیَّ بِمَعْرِفَتِهِمْ، فَاخْتِمْ لی بِطاعَتِهِمْ وَ مَعْرِفَتِهِمْ

مقرّبان درگاهت قرار ده، با شناختشان بر من منّت گذار و به واسطه اطاعت و شناخت و

وَوِلایَتِهِمْ، فَانَّهَاالسَّعادَهُ وَ اخْتِمْ لی بِها، فَانَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ. سپس ولایتشان عاقبتم را ختم (به خیر) گردان، که به یقین اینها مایه سعادتند و عاقبتم را به سعادت ختم کن که تو بر هر چیز توانایی.***

نماز می گزاری و چون نمازت تمام شد، می خوانی: اللَّهُمَّ اجْعَلْنی مَعَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

******************** خدایا در هر سلامتی و گرفتاری مرا با محمّد و خاندان پاکش

فی کُلِّ عافِیَهٍ وَ بَلاءٍ، وَاجْعَلْنی مَعَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فی کُلِّ مَثْویً

قرار ده و در هر منزلگاه و محلّ بازگشت مرا با محمّد و خاندان پاکش قرار ده،

وَمُنْقَلَبٍ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَحْیایَ مَحْیاهُمْ، وَمَماتی مَماتَهُمْ، وَاجْعَلْنی مَعَهُمْ

خدایا زندگی و مرگم را همانند زندگی و مرگ آنها قرار ده و مرا در همه

فِی الْمَواطِنِ کُلِّها، وَلاتُفَرِّق بَیْنی وَ بَیْنَهُمْ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.(۲)

جا با آنها همراه کن و میان من و آنها جدایی مینداز که تو بر هر چیز توانایی.

ص :۱۰۰۸

۱- [۱۴۹۸]مفتاح الفلاح، صفحه ۵۰.

۲- [۱۴۹۹]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۴، حدیث ۱.

۲- از «صفوان جمّال» روایت شده است که امام صادق علیه السلام را دیدم پیش از تکبیره الإحرام نماز، رو به قبله این جملات را می خواند:

اللَّهُمَّ لا تُؤْیِسْنی مِنْ رَوْحِکَ، وَلاتُقَنِّطْنی مِنْ رَحْمَتِکَ، وَلا تُؤْمِنّی

خدایا مرا از لطف و رحمتت مأیوس و نااميد مکن، و مرا از تدبیرت

مَکْرَکَ، فَانَّهُ لا یَاْمَنُ مَکْرَاللَّهِ الَّا الْقَوْمُ الْخاسِرُونَ.(۱)

ایمن مگردان که جز گروه زیانکاران کسی از تدبیرت ایمن نباشد.

***

۳- وقتی خواستی قرائت نماز را آغاز کنی مستحب است کلمه «

اعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِیعِ الْعَلیمِ مِنَ الشَّیْطانِ الرَّجیم

» را آهسته بگویی، پس از آن سوره حمد را با حضور قلبِ کامل، و با توجّه به تفکّر در معانی آن می خوانی، چون سوره حمد به پایان رسید، به اندازه یک نفس، ساکت می شوی، سپس سوره ای از قرآن را می خوانی، البتّه بهتر است، سوره نبأ (عمّ یتسائلون ...) یا «هل اتی» و یا سوره قیامت باشد.

وقتی سوره به پایان رسید، باز هم به اندازه یک نفس ساکت می شوی و آنگاه دست را برای تکبیر بلند می کنی و به رکوع می روی، و انگشتان را به هنگامی که دستها را بر روی زانو گذاشتی، باز می کنی، کمر را خم کرده و گردن را کشیده، مساوی با کمر و نظرها را به میان قدمها می افکنی، و یکبار می گویی:

سُبْحانَ رَبِّیَ الْعَظِیمِ وَ بِحَمْدِهِ

(یا سه بار سبحان الله). بهتر است این ذکر را هفت مرتبه، یا پنج مرتبه و یا سه مرتبه بگویی.(۲) پیش از گفتن ذکر رکوع سزاوار است این دعا را بخوانی:

اللَّهُمَّ لَکَ رَکَعْتُ، وَلَکَ اسْلَمْتُ، وَبِکَ آمَنْتُ، وَعَلَیْکَ تَوَکَّلْتُ، وَانْتَ

خدایا برای تو رکوع نمودم و برای تو اسلام آوردم و به تو ایمان آورده و بر تو توکل نمودم و تویی

رَبّی خَشَعَ لَکَ سَمْعی وَبَصَری وَشَعْری وَبَشَری وَلَحْمی وَدَمی

پروردگارم، در برابرت فروتنی می کند گوش و چشم و مو و پوست و گوشت و خون و

وَمُخّی وَعِظامی وَعَصَبی وَما اقَلَّتْهُ قَدَمایَ غَیْرَ مُسْتَنْکِفٍ، وَلا

مغز و استخوانها و عصبم و آنچه پاهایم آن را حمل کرده، بدون سرپیچی و

مُسْتَکْبِرٍ وَلا مُسْتَحْسِرٍ.(۳)

خودخواهی و خستگی.

ص :۱۰۰۹

۱- [۱۵۰۰]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۴، حدیث ۳.

۲- [۱۵۰۱]مفتاح الفلاح، صفحه ۵۲ و ۵۳.

۳- [۱۵۰۲]کافی، جلد ۳، صفحه ۳۱۹، حدیث ۱ و مفتاح الفلاح، صفحه ۵۳.

سپس سر را از رکوع برمی داری و می ایستی و می گویی:

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ.(۱)

آنگاه تکبیر می گویی و با نهایت خضوع و خشوع به سجده می روی و به هنگام رفتن به سجده، نخست کف دست ها را پهن کرده و بر زمین می گذاری و آنگاه زانوها را می گذاری و بر زمین یا چیزی که از زمین می روید- غیر از خوردنیها و پوشیدنیها- سجده می کنی و بهتر است بر تربت امام حسین علیه السلام سجده کنی و ذکر سجود را می گویی.

بهتر است هفت مرتبه یا پنج مرتبه و یا سه مرتبه بگویی:

سُبْحانَ رَبِّیَ الْاعْلی وَ بِحَمْدِهِ

(یک مرتبه هم کافی است).(۲) پیش از ذکر سجود بهتر است این دعا را بخوانی: اللَّهُمَّ لَکَ سَجَدْتُ، وَبِکَ آمَنْتُ، وَلَکَ

************************** خدایا برای تو سجده کردم و به تو ایمان آوردم و برای تو

اسْلَمْتُ، وَعَلَیْکَ تَوَکَّلْتُ، وَانْتَ رَبّی سَجَدَ وَجْهی لِلَّذی خَلَقَهُ، وَشَقَ

اسلام آورده و بر تو تکیه نمودم و تویی پروردگارم چهره ام در برابر آن که او را آفریده و

سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ، الْحَمْدُ للَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، تَبارَکَ اللَّهُ احْسَنُ الْخالِقینَ.(۳) وقتی چشم و گوشش را گشوده، سجده کرد حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است، بلند مرتبه است خدایی که بهترین آفرینندگان است.***

ذکر سجده راگفتی، سر از سجده برمی داری ومی نشینی وپس از گفتن تکبیر می گویی: اسْتَغْفِرُاللَّهَ رَبّی

** از خدایی که پروردگار من است آمرزش می طلبم

وَاتُوبُ الَیْهِ.(۴) و همچنین می گویی: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لی وَ ارْحَمْنی وَ اجْبُرْنی وَادْفَعْ

و به سوی او باز می گردم.********* خدایا مرا بیامرز و به من رحم کن و جبران زیانم کن و از من دفاع کن

عَنّی وَعافِنی انّی لِما انْزَلْتَ الَیَّ مِنْ خَیْرٍ فَقیرٌ، تَبارَکَ اللَّهُ رَبُّ الْعالَمینَ.(۵)

و مرا عافیت بخش که من به آنچه از نیکی بر من نازل کنی نیازمندم، بلند مرتبه است خدایی که پروردگار جهانیان است.

آنگاه تکبیر گفته و برای سجده دوم می روی و همانند سجده اوّل عمل می کنی، سپس سر از سجده برمی داری و اندکی می نشینی و بر می خیزی و در همان حال برخاستن می گویی:

بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتِهِ اقُومُ وَاقْعُدُ.(۶)

به پناه و قدرت خدا ایستاده و می نشینم.

۱- [۱۵۰۳]کافی، جلد ۳، صفحه ۳۲۰، حدیث ۱ و مفتاح الفلاح، صفحه ۵۳.

۲- [۱۵۰۴]مفتاح الفلاح، صفحه ۵۴ و ۵۵.

۳- [۱۵۰۵]کافی، جلد ۳، صفحه ۳۲۱، حدیث ۱ و مفتاح الفلاح، صفحه ۵۴.

۴- [۱۵۰۶]مفتاح الفلاح، صفحه ۵۵.

۵- [۱۵۰۷]تهذیب، جلد ۲، صفحه ۷۹، حدیث ۶۳.

۶- [۱۵۰۸]همان مدرک، صفحه ۳۲۵، حدیث ۱۸۸.

وقتی که ایستادی و بدنت کاملًا آرام گرفت، حمد را می خوانی و سپس سوره ای را قرائت می کنی و بهتر است، سوره توحید باشد و پس از اتمام سوره توحید مستحب است سه بار بگویی:

کَذلِکَ اللَّهُ رَبّی (۱)

سپس تکبیر می گویی و دستها را برای قنوت بلند می کنی، تا مقابل صورت می آوری در حالی که کف دستها رو به آسمان باشد، انگشت ها را- به جز انگشت بزرگ- به هم می چسبانی؛ خوب است برای قنوت کلمات فرج را بخوانی: لا الهَ الَّا اللَّهُ الْحَلیمُ الْکَریم، لا الهَ الَّا اللَّهُ الْعَلِیُّ الْعَظِیمُ،

******* معبودی جز خدای شکیبا و بزرگوار نیست، معبودی جز خدای برتر و با عظمت نیست

سُبْحانَ اللَّهِ رَبِّ السَّمواتِ السَّبْعِ، وَ رَبِّ الْأَرَضِینَ السَّبْعِ، وَ ما فِیهِنَ

پاک و منزّه است خداوندی که پروردگار آسمانهای هفت گانه و زمینهای هفت گانه و آنچه در آنها

وَما بَیْنَهُنَّ وَ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظیمِ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ.(۲) و پس از آن و میان آنهاست و پروردگار عرش عظیم است و ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است.*******

می گویی: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنا وَارْحَمْنا، وَعافِنا، وَاعْفُ عَنَّا فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ،

***** خدایا ما را بیامرز و بر ما رحم کن و به ما عافیت بخش و در دنیا و آخرت از ما درگذر

انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.(۳)

که تو بر هر چیز توانایی.

سپس دعا می کنی و هرچه می خواهی از خدا بخواه.

سزاوار است قنوت نماز را طول داده و دعاهای قنوت را که فراوان است بخوانی.

پس از آن تکبیر گفته به رکوع و سجود می روی و به همان نحو که در رکعت اوّل گفته شد، انجام می دهی و آنگاه برای تشهّد می نشینی. مستحب است که در حال تشهّد متورّکاً بنشینی (یعنی روی ران چپ نشسته و روی پای راست را بر کف پای چپ می گذاری). پیش از تشهد مستحب است بگویی:

بِسْمِ اللَّه وَ بِاللَّهِ وَالْأَسْمآءُ الْحُسْنی کُلُّها لِلَّهِ.(۴)

به نام خدا و به یاری خدا و تمام نامهای نیک از آن خداست.

آنگاه تشهّد را شروع می کنی و اگر نماز صبح باشد سلام نماز را داده و نماز را به پایان می رسانی و اگر نماز سه رکعتی و یا چهار رکعتی باشد، برمی خیزی و تسبیحات اربعه را می خوانی و آنگاه رکوع و سجود و تشهّد و سلام بجا می آوری و نماز را به پایان می بری.

۱- [۱۵۰۹]بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۲۹، حدیث ۱۸.

۲- [۱۵۱۰]مفتاح الفلاح، صفحه ۵۶.

۳- [۱۵۱۱]کافی، جلد ۳، صفحه ۳۴۰، حدیث ۱۲.

۴- [۱۵۱۲]مصباح المتهجّد، صفحه ۳۹.

وقتی که نماز به پایان رسید، به تعقیبات نماز می پردازی که درباره آن تأکید فراوان شده است.

تعقیبات نماز، یعنی اذکار و دعاهایی که بعد از نماز خوانده می شود، در واقع کاستی های نماز را برطرف می سازد و از سوی دیگر آثار نماز را در روح و جان راسخ تر می کند.

درباره تعقیبات در فصل دوم به طور مشروح بحث خواهد شد.

مقدّمات و آداب مخصوص هر نماز:

الف) آداب نماز ظهر

هنگامی که اذان ظهر را شنیدی، وضو می گیری و اگر بتوانی به مسجد رفته، نماز تحیّت مسجد را می خوانی و پس از دخول وقت به این امور می پردازی:

۱- با تحقّق زوال، نخست این دعا را می خوانی:

سُبْحانَ اللَّهِ وَ لااِلهَ اِلَّا اللَّهُ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَهً وَلاوَلَداً،

پاک و منزّه است خدا و معبودی جز خدا نیست و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که همدم و فرزندی انتخاب نکرده

وَلَمْ یَکُنْ لَهُ شَریکٌ فِی الْمُلْکِ، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ، وَکَبِّرْهُ تَکْبیراً.

و همتایی در فرمانروایی ندارد و ضعف و ذلّتی ندارد که نیازمند حامی و سرپرستی باشد و (لذا به خود می گویم) او را بسیار بزرگ بشمار.

در روایتی آمده است که امام باقر علیه السلام به یکی از یاران خود به نام محمّد بن مسلم فرمود: «بر این دعا محافظت کن، همچنان که از چشمهای خود محافظت و مراقبت می کنی».(۱) ۲- آدابی که در همه نمازها وارد شده است، به جای می آوری (که در آداب مشترک گذشت).

۳- نوافل ظهر را به جای می آوری که هشت رکعت است (هر دو رکعت به یک سلام).

۴- در دو رکعت اوّل نافله ظهر، بهتر است در رکعت اوّل سوره حمد و توحید و در رکعت دوم حمد و سوره «کافرون» را بخوانی و پس از نماز، سه بار تکبیر بگویی و همچنین تسبیحات حضرت زهرا علیها السلام را می خوانی و می گویی: اللَّهُمَّ انّی ضَعیفٌ فَقَوِّ فی رِضاکَ ضَعْفی وَخُذْ الَی الْخَیْرِ

***** خدایا من ناتوانم پس در خشنودیت ناتوانیم را تقویت کن، و مرا به سوی نیکی بکشان

بِناصِیَتی وَاجْعَلِ الْایمانَ مُنْتَهی رِضایَ، وَبارِکْ لی فیما قَسَمْتَ لی

و ایمان را نهایت خشنودیت از من قرار ده، و در آنچه روزیم نموده ای برکت ده، و

۱- [۱۵۱۳]فقیه، جلد ۱، صفحه ۲۲۵، حدیث ۶۷۵.

وَبَلِّغْنی بِرَحْمَتِکَ کُلَّ الَّذی ارْجُو مِنْکَ، وَاجْعَلْ لی وُدّاً وَسُرُوراً

مرا به لطف و رحمتت به آنچه از تو امید دارم برسان، و برایم محبّت و خشنود ساختن

لِلْمُؤْمِنینَ، وَعَهْداً عِنْدَکَ.(۱)

مؤمنان و پیمانی در نزد خودت قرار ده.

در دو رکعت بعدی نافله، همان اعمال را- جز آن تکبیرات- به جای می آوری و سپس برمی خیزی، دو رکعت دیگر، نافله ظهر، می خوانی و تسبیح حضرت زهرا علیها السلام و آن دعا را نیز پس از این چهار رکعت می خوانی. دو رکعت آخر این نافله را میان اذان و اقامه به جای می آوری، یعنی برای نماز ظهر اذان می گویی و سپس دو رکعتِ آخر از نوافل ظهر را به جای می آوری و آنگاه اقامه نماز را می گویی.(۲) ۵- پس از گفتن اقامه می گویی: اللَّهُمَّ رَبَّ هذِهِ الدَّعْوَهِ التَّامَّهِ، وَالصَّلاهِ الْقآئِمَهِ،

********** خدایا ای پروردگار این دعوت کامل، و نماز برپا شده،

بَلِّغْ مُحَمَّداً صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ الدَّرَجَهَ وَالْوَسیلَهَ، وَالْفَضْلَ وَالْفَضیلَهَ،

محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- را به مقام و وسیله و لطف و کرم و برتری برسان،

بِاللَّهِ اسْتَفْتِحُ وَبِاللَّهِ اسْتَنْجِحُ، وَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ اتَوَجَّهُ، اللَّهُمَ

به نام خدا آغاز کرده و به یاری خدا رستگاری می طلبم و به محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- رو می کنم، خدایا

صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنی بِهِمْ عِنْدَکَ وَجیهاً فِی الدُّنْیا

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا به واسطه آنها در دنیا و آخرت آبرومند گردان

وَالْأخِرَهِ وَمِنَ الْمُقَرَّبینَ.(۳)

و از مقرّبان درگاهت قرار ده.

۶- پس از آن به نماز ظهر مشغول می شوی و آنچه را که در آداب مشترک گفته شد، مراعات می کنی و حمد و سوره- جز بسم اللَّه الرّحمن الرّحیم- را آهسته می خوانی و افضل آن است که در رکعت اوّل بعد از سوره حمد، سوره «قدر» را بخوانی و در رکعت دوم سوره توحید را.(۴) در رکعت دوم پس از تشهد و صلوات بر محمّد و آلش مستحب است بگویی: وَ تَقَبَّلْ شَفاعَتَهُ فی امَّتِهِ وَ ارْفَعْ دَرَجَتَهُ.(۵)

****************** و شفاعتش را در میان پیروانش بپذیر و مقامش را والا گردان.

ص: ۱۰۱۳

۱- [۱۵۱۴]مفتاح الفلاح، صفحه ۱۸۷.

۲- [۱۵۱۵]همان مدرک، صفحه ۱۸۸.

۳- [۱۵۱۶]مصباح المتهجّد، صفحه ۳۰ و مفتاح الفلاح، صفحه ۱۸۸.

۴- [۱۵۱۷]فقیه، جلد ۱، صفحه ۳۱۵.

۵- [۱۵۱۸]بلد الامین، صفحه ۸.

آنگاه برمی خیزی و سه بار تسبیحات اربعه را می خوانی: سُبْحانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ

******************************** پاک و منزّه است خدا و حمد و سپاس مخصوص خداوند است

وَ لا الهَ الَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ اکْبَرُ.

و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر (از هر چیز) است.

و خوب است که در پایان استغفاری نیز اضافه کنی، آنگاه به رکوع و سجود می روی و بر می خیزی.

رکعت چهارم را نیز به همان نحو انجام می دهی و تشهّد و سلام می گویی و نماز را به پایان می بری. پس از نماز سه بار تکبیر می گویی و آنگاه تعقیبات نماز را بجا می آوری.

ب) آداب نماز عصر

۱- نخست نافله عصر را به جا می آوری که آن هم هشت رکعت است و پس از پایان نوافل، با همان آدابی که گذشت، نماز عصر را می خوانی.

۲- در نماز عصر، سزاوار است که در رکعت اوّل پس از حمد، سوره «نصر» را بخوانی و یا سوره «تکاثر» را، و در رکعت دوم بعد از حمد، سوره «توحید» را می خوانی،(۱) در نماز عصر نیز حمد و سوره- جز بسم اللَّه الرّحمن الرّحیم- را آهسته و بصورت اخفات می خوانی و در رکعت سوم و چهارم نیز، تسبیحات اربعه را می خوانی و پس از تشهّد و سلام، تعقیبات مشترک و تعقیبات مخصوص نماز عصر را انجام می دهی.

ج) آداب نماز مغرب

در نماز مغرب باید تلاش کرد تا در اوّل وقت انجام شود و در روایات فراوانی بر این امر تأکید شده است که نماز مغرب را از وقتش تأخیر نیندازید.(۲) اوّل وقت مغرب بنا بر احتیاط، زمانی است که سرخی که بعد از غروب آفتاب در مشرق پیدا می شود از بالای سر بگذرد.

در آداب نماز مغرب برای نمازگزار، اموری شایسته ذکر است:

۱- آداب مشترک را که قبلًا بیان شد انجام می دهی و برای نماز، اذان و اقامه می گویی و آن دعاها را (که در بخش آداب مشترک گذشت) می خوانی.

۲- علاوه بر آن دعاها، میان اذان و اقامه می گویی: اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاقْبالِ لَیْلِکَ،

********************* خدایا به حقّ روی آوردن شبت

۱- [۱۵۱۹]مفتاح الفلاح، صفحه ۱۹۸.

۲- [۱۵۲۰]همان مدرک، صفحه ۲۳۴.

وَادْبارِ نَهارِکَ، وَ حُضُورِ صَلَواتِکَ، وَ اصْواتِ دُعاتِکَ، وَ تسْبیحِ

و پشت کردن روزت و رسیدن (وقت) نمازهایت و صداهای دعاکنندگانت و تسبیح

مَلائِکَتِکَ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ انْ تَتُوبَ عَلَیَّ انَّکَ انْتَ

فرشتگانت از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و توبه ام را بپذیری که تو

التَّوّابُ الرَّحیمُ.(۱)

بسیار توبه پذیر و مهربانی.

۳- نماز مغرب را با آداب و شرایط بجا می آوری و پس از نماز سه بار تکبیر می گویی و تعقیبات نماز را می خوانی.

۴- نافله مغرب را که چهار رکعت است بجا می آوری که بسیار مهم است و در سفر و حضر ترک نمی شود.(۲) (شرح بیشتر آن در تعقیبات نماز مغرب خواهد آمد).

د) آداب نماز عشا

۱- پس از آن که شفق پنهان شد و سرخی مغرب محو گردید،(۳) برای نماز عشا اذان و سپس اقامه می گویی، با رعایت همه آدابی که گذشت؛ سپس نماز عشا را با آداب و شرایطش شروع می کنی و با توجّه به وسعت وقت عشا سزاوار است که قنوت و تعقیبات آن را طول دهی.(۴) ۲- پس از اتمام نماز عشا ابتدا تعقیبات آن را انجام می دهی و در پایان نماز وُتَیره (نافله عشا) را می خوانی.

نماز وتیره دو رکعت است و نشسته خوانده می شود، مستحب است در آن نماز، صد آیه از آیات قرآن تلاوت شود و خوب است بعد از حمد در رکعت اوّل سوره واقعه یا سوره مُلک و در رکعت دوم پس از حمد، سوره توحید خوانده شود.(۵) پس از نماز نیز برای خود (و سایر مؤمنان) دعا می کنی.

ه) مقدّمات و آداب نماز صبح

با توجّه به این که فریضه صبح، در آغاز تلاش روزانه اقامه می شود، لازم است به آن توجّه و عنایت ویژه ای شود، تا هر مسلمانی، با توشه ای مناسب و پشتوانه مطمئن معنوی، پا به عرصه تلاش گذارد؛ در

۱- [۱۵۲۱]مفتاح الفلاح، صفحه ۲۳۶.

۲- [۱۵۲۲]تهذیب، جلد ۲، صفحه ۱۴، حدیث ۱.

۳- [۱۵۲۳]فقیه، جلد ۱، صفحه ۲۱۹، حدیث ۶۵۷.

۴- [۱۵۲۴]مفتاح الفلاح، صفحه ۲۵۸.

۵- [۱۵۲۵]مصباح المتهجّد، صفحه ۱۱۴.

فضیلت نماز صبح در ذیل آیه ۷۸ سوره اسراء که خداوند فرمود: «

«إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ کانَ مَشْهُوداً»؛

نماز صبح مورد مشاهده است»، روایاتی وارد شده است که می گوید، نماز صبح مشهود ملائکه شب و روز است؛ زیرا در آغاز صبح، فرشتگانی که در شب مراقب بندگان خدایند جای خود را به فرشتگان روز می دهند، و چون نماز صبح در همان آغاز طلوع صبح انجام می گیرد، هر دو گروه فرشتگان آن را مشاهده کرده و بر آن گواهی می دهند.(۱) برای نماز صبح نیز نمازگزار، علاوه بر انجام مقدّمات و آداب مشترک، خوب است به این امور نیز عنایت ورزد:

۱- پیش از نماز صبح، نافله صبح را به جا آورد که دو رکعت است، در رکعت اوّل شایسته است، پس از حمد، سوره «کافرون»، و در رکعت دوم، پس از حمد، سوره «توحید» را بخواند.(۲) ۲- پس از پایان نماز تسبیح حضرت زهرا علیها السلام بگوید.(۳) ۳- صد بار صلوات بفرستد که در روایتی به نقل از «من لا یحضره الفقیه» آمده است: هر کس ما بین نافله صبح و نماز صبح صد بار صلوات بفرستد، خداوند چهره اش را از آتش دوزخ محافظت می کند (او را از آتش جهنّم نجات می دهد).(۴) ۴- برای نماز صبح، اذان و اقامه بگوید و دعاهای میان اذان و اقامه را بخواند.

۵- پس از آن که اذان گفت، به سجده افتد و بگوید: لا الهَ الَّا انْتَ رَبِّی سَجَدْتُ لَکَ

*********************** معبودی جز تو نیست، ای پروردگار من با

خاضِعاً خاشِعاً. پس از آن سر بردارد و بگوید:

فروتنی و خشوع برایت سجده کردم.*****************.

اللَّهُمَّ انّی اسْأَلُکَ بِاقْبالِ نَهارِکَ، وَ ادْبارِ لَیْلِکَ، وَ حُضُورِ صَلَواتِکَ،

خدایا، به حق روی آوردن روزت و پشت کردن شبت و رسیدن (وقت) نمازهایت

وَاصْواتِ دُعاتِکَ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ انْ تَتُوبَ عَلَیَّ،

و صداهای دعا کنندگانت از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و توبه ام را بپذیری

انَّکَ انْتَ التَّوّابُ الرَّحیمُ، سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ، رَبُّ الْمَلائِکَهِ وَ الرُّوحِ، سَبَقَتْ

که تو بسیار توبه پذیر و مهربانی، پاک و منزّه از هر عیبی، پروردگار فرشتگان و روحی، رحمتت

۱- [۱۵۲۶]در کافی، جلد ۳، صفحه ۲۸۲، حدیث ۲، روایتی از امام صادق علیه السلام به همین مضمون نقل شده است.

۲- [۱۵۲۷]مصباح المتهجّد، صفحه ۱۷۹.

۳- [۱۵۲۸]همان مدرک، صفحه ۱۸۰.

۴- [۱۵۲۹]فقیه، جلد ۱، صفحه ۴۹۵، حدیث ۱۴۲۳.

رَحْمَتُکَ غَضَبَکَ.(۱)

بر خشمت پیشی گرفته است.

پس از گفتن اقامه، نماز صبح را با توجّه کامل ادا می کند.

۶- در قنوت نماز صبح مستحب است خوانده شود:

لا الهَ الَّا اللَّهُ الْحَلیمُ الْکَریمُ، لا الهَ الَّا اللَّهُ الْعَلِیُّ الْعَظیمُ، سُبْحانَ اللَّهِ

معبودی جز خدای شکیبا و بزرگوار نیست، معبودی جز خدای برتر و با عظیم نیست، پاک و منزّه است خداوندی که

رَبِّ السَّمواتِ السَّبْعِ، وَ رَبِّ الْارَضینَ السَّبْعِ، وَ ما فِیهِنَّ وَ ما بَیْنَهُنَ

پروردگار آسمانهای هفت گانه و زمینهای هفت گانه و آنچه در آنها و میان آنهاست

وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظیمِ، وَسَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلینَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ،

و پروردگار عرش عظیم است و درود بر فرستادگان (خدا) و ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است،

یا اللَّهُ الَّذی لَیسَ کَمِثْلِهِ شَیْ ءٌ، وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ

ای خدایی که چیزی همانندت نیست و شنوای دانایی، از تو می خواهم که بر محمّد

عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَ انْ تُعَجِّلَ فَرَجَهُمْ، اللَّهُمَّ مَنْ کانَ اصْبَحَ وَ ثِقَتُهُ

و خاندان پاکش درود فرستی و در فرجشان تعجیل فرمایی، خدایا اگر کسی صبح کند در حالی که تکیه گاه

وَ رَجاؤُهُ غَیْرُکَ، فَانْتَ ثِقَتی وَ رَجائی فِی الْامُورِ کُلِّها، یا اجْوَدَ مَنْ

و امیدش غیر توست ولی تو تنها تکیه گاه و امید من در تمام کارها هستی، ای بخشنده ترین کسی

سُئِلَ، وَ یا ارْحَمَ مَنِ اسْتُرْحِمَ، ارْحَمْ ضَعْفی وَ قِلَّهَ حیلَتی وَ امْنُنْ عَلَیَ

که از او درخواست شده و ای مهربان ترین کسی که از او رحمت خواسته شده، بر ناتوانی و بیچارگیم رحم کن و

بِالْجَنَّهِ طَوْلًا مِنْکَ، وَ فُکَّ رَقَبَتِی مِنَ النَّارِ، وَ عافِنِی فی نَفْسی وَ فی

با بهشت که نعمتی از جانب توست بر من منّت گذار، و مرا از آتش رهایی ده، و خودم و

جَميعِ امُوری بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۲)

تمامی کارهایم را عافیت بخش، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

۷- پس از نماز نیز دعاها و تعقیبات نماز را بجا می آورد.

۱- [۱۵۳۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۱۹۹.

۲- [۱۵۳۱]بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۲۶۰، حدیث ۴ و مصباح المتهجّد، صفحه ۲۰۰(با اندکی تفاوت).

نماز جماعت:

نماز جماعت از مهمترین مستحبّات و از بزرگترین شعائر اسلامی است و در روایات، فوق العاده روی آن تأکید شده است. مخصوصاً برای همسایگان مسجد یا کسی که صدای اذان مسجد را می شنود، بیشتر سفارش شده و سزاوار است انسان تا می تواند نمازش را با جماعت بخواند، حتّی برخی از فقها گفته اند، حاضر نشدن به نماز جماعت اگر از روی بی اعتنایی و سبک شمردن باشد، حرام است.

مستحب است انسان صبر کند که نماز را به جماعت بخواند، و نماز جماعت، از نماز فرادا در اوّل وقت بهتر است و نیز جماعتی که مختصر بخوانند از نماز فرادا که آن را طول دهند برتر است.

چند روایت درباره فضیلت نماز جماعت:

درباره فضیلت نماز جماعت و سرزنش کسانی که از آن روی گردانند روایات بسیاری نقل شده است که به بخشی از آن اکتفا می کنیم:

۱- در روایتی آمده است که اگر یک نفر به امام جماعت اقتدا کند هر رکعت آن، ثواب ۱۵۰ نماز دارد و اگر دو نفر اقتدا کنند، هر رکعت ثواب ۶۰۰ نماز و هر قدر عدد نمازگزاران بیشتر شود، ثواب نمازشان بیشتر خواهد شد و اگر عدد آنان از ده نفر بگذرد، اگر تمام آسمانها کاغذ و دریاها مرکّب و درخت ها قلم و ملائکه و انس و جن نویسنده شوند، نمی توانند ثواب یک رکعت آن را بنویسند.(۱) ۲- از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: «هر کس نماز مغرب و عشا و نماز صبح را در مسجد به جماعت بخواند، گویا همه شب را به شب زنده داری سپری کرده است».(۲) ۳- در روایت دیگری از رسول خدا صلی الله علیه و آله می خوانیم: «هر کس که به قصد شرکت در نماز جماعت به سوی مسجد قدم بردارد، در برابر هر گامی که بر می دارد حسنات زیادی برای او نوشته می شود ... و اگر در همان حال بمیرد، خداوند هزاران فرشته را بر او می گمارد که در قبر به سراغش می روند و به او مژده و بشارت می دهند و در تنهایی همدم او می گردند و تا روز قیامت برای او استغفار می کنند».(۳) ۴- امیرمؤمنان علیه السلام فرمود: «آن کس که بدون علّت (و عذر موجّه) در مسجد با مسلمانان نماز نگذارد، نماز او، نماز نیست».(۴) نماز جماعت آداب و شرایطی دارد که برای آگاهی از آنها به رساله های توضیح المسائل مراجعه شود.

۱- [۱۵۳۲]بحارالانوار، جلد ۸۵، صفحه ۱۴، حدیث ۲۶.

۲- [۱۵۳۳]امالی صدوق، صفحه ۳۲۹، حدیث ۵.

۳- [۱۵۳۴]همان مدرک، صفحه ۴۳۲.

۴- [۱۵۳۵]دعائم الاسلام، جلد ۱، صفحه ۱۴۸.

فصل دوم: تعقیبات نماز

اشاره

برابر آنچه از روایات استفاده می شود، تعقیبات (علاوه بر کمال نماز و قبولی آن) سبب فراوانی روزی است.(۱) و مؤمن تا هنگامی که پس از نماز، در ذکر خداوند است، گویا در نماز است و ثواب نماز را دارد،(۲) و دعا پس از نماز واجب، از نماز مستحب بهتر است.(۳) مرحوم علّامه مجلسی فرموده است: تعقیبات نماز، به قرآن و ذکر و دعایی گویند که پس از نماز، متّصل به نماز باشد، و افضل آن است که با وضو و نشسته و رو به قبله باشد، و بهتر آن است که همانند تشهد بنشیند و در اثنای تعقیب سخن نگوید، مخصوصاً در تعقیبات نماز مغرب. و برخی گفته اند همه شرایط نماز را در تعقیبات رعایت کند؛ ولی ظاهراً پس از نماز در هر حالی مشغول خواندن قرآن، ذکر و دعا باشد فی الجمله ثواب تعقیبات نماز را دارد؛ هرچند در حال راه رفتن باشد.(۴) از ائمّه اطهار علیهم السلام در تعقیبات نماز، دعاهای فراوانی برای امور دنیا و آخرت وارد شده است، و چون بهترین عبادت جوارحی و بدنی، نماز است و تعقیباتی که وارد شده است در تکمیل نماز و رفع نواقص آن نقشی مؤثّر دارد و همچنین سبب ترفیع درجات و آمرزش خطایا و گناهان است و برای به دست آوردن حاجات نیز مفید است، از این رو قسمی از تعقیبات را این جا ذکر می کنیم.

تعقیبات بر دو گونه است:

۱- تعقیبات مشترک.

۲- تعقیبات خاص.

تعقیبات مشترک:

منظور از تعقیبات مشترک، تعقیبات و دعاهایی است که پس از هر نمازی خوانده می شود.

۱- مستحب است نمازگزار بعد از نماز سه بار تکبیر بگوید، بدین نحو که دست ها را بلند کند تا مقابل صورت بالا آورد آنگاه تا نزدیک زانو برگرداند و با هر مرتبه یک اللَّه اکبر بگوید.

۱- [۱۵۳۶]خصال، جلد ۲، صفحه ۵۰۴، حدیث ۲ و بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۲۱، حدیث ۶.

۲- [۱۵۳۷]مفاتیح الجنان، فصل تعقیبات نماز.

۳- [۱۵۳۸]بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۲۴، حدیث ۱۷.

۴- [۱۵۳۹]همان مدرک، صفحه ۳۱۴- ۳۱۷(با تلخیص).

از امام باقر علیه السلام روایت شده است: وقتی که سلام نماز را دادی، سه بار دستانت را برای تکبیر بالا ببر.(۱) «ابن بابویه» به سند معتبر از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که مفضّل بن عمر از آن حضرت پرسید: به چه علّت نمازگزار، پس از سلام همراه با بالا آوردن دست، سه مرتبه تکبیر می گوید؟ فرمود:

وقتی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مکّه را فتح کرد، با اصحابش کنار حجرالاسود، نماز گزارد؛ وقتی سلام نماز را گفت، سه بار دستش را بالا آورد و تکبیر گفت و آنگاه گفت:

لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ وَحْدَهُ [وَحْدَهُ ، انْجَزَ وَعْدَهُ، وَ نَصَرَ عَبْدَهُ، وَ اعَزَّ

معبودی جز خدا نیست، یگانه یگانه [یگانه است، به وعده اش وفا نمود و بنده اش را یاری کرد و سپاهش را عزّت

جُنْدَهُ، وَ غَلَبَ الْاحْزابَ وَحْدَهُ، فَلَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، يُحْيي وَ يُميتُ،

و قدرت بخشید، و به تنهایی بر همه گروه ها غلبه نموده، پس فرمانروایی و ستایش مخصوص اوست، زنده کرده و می میراند

وَ يُميتُ وَ يُحْيي وَ هُوَ عَلى كُلِّ شَيْ ءٍ قَديرٌ.

و می میراند و زنده می کند و او بر هر چیز تواناست.

آنگاه به یارانش رو کرد و فرمود این تکبیر و این ذکر را پس از هر نماز واجب بگویید و آن را ترک نکنید، سپس فرمود: هر کس بعد از سلام نماز، چنین کند و این دعا را بخواند، شکر خداوند را برای تقویت اسلام و لشکر اسلام ادا کرده است.(۲) «شیخ طوسی» در کتاب «مصباح المتهجّد» این جملات را کاملتر نقل کرده است: لا الهَ الَّا اللَّهُ

****************************** معبودی جز خدا نیست

الهاً واحِداً وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ، لا الهَ الَّا اللَّهُ وَ لا نَعْبُدُ الَّا ايَّاهُ، مُخْلِصينَ

معبودی که یگانه است و ما در برابرش تسلیمیم، معبودی جز خدا نیست و جز او را نمی پرستیم، دینمان را برای او خالص

لَهُ الدّينَ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ، لا الهَ الَّا اللَّهُ رَبُّنا وَ رَبُّ آبائِنَا الْاوَّلينَ،

کرده ایم اگر چه مشرکان نپسندند، معبودی جز خدا نیست که پروردگار ما و پدران پیشین ماست،

لاإلهَ إلَّااللَّهُ وَحْدَهُ وَحْدَهُ وَحْدَهُ، انْجَزَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَ اعَزَّ جُنْدَهُ،

معبودی جز خدا نیست یگانه یگانه یگانه است، به وعده اش وفا نمود و بنده اش را یاری کرد و سپاهش را عزت و قدرت بخشید

وَهَزَمَ ۱۵۴۲] الْأَحْزابَ وَحْدَهُ، فَلَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، یُحْیی وَیُمیتُ، وَیُمیتُ

و به تنهایی همه گروه ها را شکست داد، پس فرمانروایی و ستایش مخصوص اوست، زنده کرده و می میراند و می میراند

۱- [۱۵۴۰]بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۲، حدیث ۲۲.

۲- [۱۵۴۱]علل الشرایع، جلد ۲، صفحه ۳۶۰، حدیث ۱.

وَيُحْيِى وَ هُوَ حَيٌّ لا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلى كُلِّ شَىْ ءٍ قَديرٌ.(۱)

و زنده می کند و او زنده ای است که (هرگز) نمی میرد، نیکی به دست اوست و او بر هر چیز تواناست.

۲- به سند صحیح از امام صادق علیه السلام روایت شده است که آن حضرت وقتی از نماز فارغ می شد دستش را بالای سرش می برد (و دعا می کرد).(۲) ۳- تسبیح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام که روایات فراوانی در فضیلت آن وارد شده است:

امام صادق علیه السلام فرمود: «ما همان گونه که کودکانمان را به نماز امر می کنیم، به تسبیح حضرت زهرا علیها السلام نیز دستور می دهیم؛ آن را ترک مکن که هر کس بر آن مداومت ورزد، از سعادت محروم نخواهد شد».(۳) در روایات معتبر وارد شده است که مراد از «ذکر کثیر» در آیه «

یا أَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا اذْکُرُوا اللَّهَ ذِکْراً کَثِیراً»(۴)

همین تسبیح است و هر کس بر آن مداومت نماید خدا را بسیار یاد کرده و به این آیه عمل کرده است.(۵) به سند معتبر از امام باقر علیه السلام روایت شده است: «هر کس تسبیح حضرت زهرا علیها السلام را بگوید و پس از آن استغفار کند، خداوند او را بیامرزد و این تسبیح هرچند بر زبان صد تاست ولی در میزان عمل، هزار تا به حساب می آید و شیطان را از انسان می راند و خدای رحمان را خشنود می سازد».(۶) در روایت معتبر دیگری از امام صادق علیه السلام آمده است که: «تسبیح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام پس از هر فریضه، برای من از هزار رکعت در هر روز محبوبتر است».(۷)

کیفیّت تسبیح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام:

روایات درباره چگونگی این تسبیح کمی تفاوت دارد، ولی آنچه مشهورتر و روشن تر است، بدین گونه است:

سی و چهار مرتبه

اللَّه اکبر

سی و سه مرتبه

الحمد للَّه

سی و سه مرتبه

سبحان اللَّه

ص: ۱۰۲۱

۱- [۱۵۴۳]مصباح المتهجّد، صفحه ۵۰ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۴۳، حدیث ۵۴(با مقداری تفاوت).

۲- [۱۵۴۴]فقیه، جلد ۱، صفحه ۳۲۵، حدیث ۹۵۲.

۳- [۱۵۴۵]امالی صدوق، صفحه ۵۷۹، حدیث ۱۶ و بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۲۸، حدیث ۳.

۴- [۱۵۴۶]سوره احزاب، آیه ۴۱.

۵- [۱۵۴۷]معانی الاخبار، صفحه ۱۹۳، حدیث ۵ و بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۳۵، حدیث ۲۲.

۶- [۱۵۴۸]ثواب الاعمال، صفحه ۱۶۳ و بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۳۲، حدیث ۱۰.

۷- [۱۵۴۹]ثواب الاعمال، صفحه ۱۶۳ و بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۳۱، حدیث ۹.

همچنین سنّت است که پس از تسبیحات حضرت زهرا علیها السلام یکبار لا اله الّا اللّه گفته شود،(۱) و بهتر است با تسبیحی که از تربت امام حسین علیه السلام است این اذکار را بگوید.

از امام صادق علیه السلام روایت شده است: «تسبیح امام حسین علیه السلام در دست انسان ذکر و تسبیح می گوید، بدون آن که آدمی تسبیح و ذکری بر زبان جاری سازد».(۲) در روایتی آمده است، حضرت زهرا علیها السلام پیش از شهادت حمزه علیه السلام با رشته ای از پشم تابیده که گره زده بود، تسبیح می گفت؛ پس از شهادت حمزه علیه السلام از تربت آن شهید، تسبیح ساخته و ذکر می گفتند که مردم نیز چنین کردند. پس از شهادت امام حسین علیه السلام سنّت شد که از تربت آن حضرت تسبیح بسازند و با آن ذکر بگویند.(۳) از امام صادق علیه السلام روایت شده است که: «هر کس با تربت امام حسین علیه السلام یکبار استغفار کند، خداوند برای او هفتاد بار می نویسد».(۴) ۴- مرحوم «کلینی» به سند معتبر از امام باقر علیه السلام روایت کرده است که آن حضرت فرمود: «کسی که بعد از نماز واجب و پیش از آن که پاهایش را (از حالت نمازگزار) برگرداند سه بار این دعا را بخواند، خداوند گناهانش را بیامرزد، هرچند فراوان باشد»:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذی لا الهَ الَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ، ذُو الْجَلالِ وَ الْإِکْرامِ،

از خدایی که معبودی جز او زنده و جاودان نیست آمرزش می طلبم، صاحب جلال و بزرگواری است

وَاتُوبُ الَیْهِ.(۵)

و به درگاه او توبه می کنم.

و برابر روایت دیگر: «هر کس این کلمات را در هر روز بخواند و با آن استغفار کند، خداوند گناهان فراوانی از او را بیامرزد».(۶) ۵- مرحوم «شیخ کلینی» از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که بعد از هر نماز فریضه، این دعا را ترک مکن:

اعیذُ نَفْسی وَما رَزَقَنی رَبّی بِاللَّهِ الْواحِدِ الصَّمَدِ الَّذی لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُولَدْ،

خود و آنچه پروردگارم به من روزی کرده به خداوند یگانه بی نیازی که نزاده و زاده نشده

ص: ۱۰۲۲

۱- [۱۵۵۰]دعائم الاسلام، جلد ۱، صفحه ۱۶۸.

۲- [۱۵۵۱]مکارم الاخلاق، صفحه ۲۸۱ و بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۳۳، حدیث ۱۶.

۳- [۱۵۵۲]همان مدرک(با تلخیص).

۴- [۱۵۵۳]بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۳۴، حدیث ۱۸.

۵- [۱۵۵۴]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۱، حدیث ۱.

۶- [۱۵۵۵]بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۵، حدیث ۵.

وَلَمْ یَکَنْ لَهُ کُفُواً احَدٌ، وَاعیذُ نَفْسی وَما رَزَقَنی رَبّی بِرَبِّ الْفَلَقِ، مِنْ

و برای او هیچگـاه شبیه وماننـدی نبوده می سپارم، و خود و آنچه پروردگـارم به من روزی کرده به پروردگـار سپیـده دم می سپارم، از

شَرِّ ما خَلَقَ، وَمِنْ شِرِّ غاسِقٍ اذا وَقَبَ، وَمِنْ شَرِّ النَّفّاثاتِ فِی الْعُقَدِ،

شر تمام آنچه آفریده و از شـر هر موجود شـرور هنگامی که شـبانه وارد می شود و از شرّ آنها که با افسون در گره ها می دمند (و هر تصمیمی را سست می کنند)

وَمِنْ شَرِّ حاسِدٍ اذا حَسَدَ، وَاعیذُ نَفْسی وَما رَزَقَنی رَبّی بِرَبِّ النَّاسِ،

و از شرّ هر حسود هنگامی که حسد می ورزد خود و آنچه پروردگارم به من روزی کرده به پروردگار مردم،

مَلِکِ النَّاسِ، الهِ النَّاسِ، مِنْ شَرِّ الْوَسْواسِ الْخَنَّاسِ، الَّذی یُوَسْوِسُ فی

به مالک و حاکم مردم، به (خدا و) معبود مردم می سپارم از شرّ وسوسه گر پنهان کار که درون سینه

صُدُورِ النَّاسِ، مِنَ الْجِنَّهِ وَالنَّاسِ.(۱)

انسانها وسوسه می کند، خواه از جن باشد یا انسان.

***

۶- مرحـوم «کلینی» به سـند معتبر از «علی بن مهزیـار» روایت کرده است که امـام هـادی علیه السـلام به کسـی که تقاضـا کرد حضرت دعایی را به او بیاموزد که پس از هر نماز بخواند تا خداوند خیر دنیا و آخرت را به وی عنایت فرماید؛ چنین نوشت:

اعُوذُ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ، وَعِزَّتِکَ الَّتی لا تُرامُ، وَقُدْرَتِکَ الَّتی لا یَمْتَنِعُ مِنْها

به ذات بزرگوار و عزّتت که جاودان است و تواناییت که چیزی از آن سرپیچی نکنند

شَیْ ءٌ، مِنْ شَرِّ الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ، وَمِنْ شَرِّ الْأَوْجاعِ کُلِّها.(۲) و در برخی روایات در پناه می برم، از شـرّ دنیا و آخرت و از شـرّ همه دردها.************

آخر دعا، اضافه شده است: وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ دابَّهٍ أَنْتَ آخِذٌ بِناصِیَتِها، إنَّ رَبِّی عَلی

************** و از شرّ هر جنبنده ای که در اختیار توست، که به راستی پروردگارم بر

صِراطٍ مُسْتَقیمٍ، وَلا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ.(۳)

راه راست است و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خدای بلند مرتبه و با عظمت نیست.

***

۷- «شیخ کلینی» و «شیخ صدوق»- علیهما الرّحمه- از امام باقر و امام صادق علیهما السلام نقل کرده اند که

۱- [۱۵۵۶]کافی، جلد ۳، صفحه ۳۴۶، حدیث ۲۷.

۲- [۱۵۵۷]همان مدرک، حدیث ۲۸.

۳- [۱۵۵۸]مصباح المتهجّد، صفحه ۵۱.

کمترین دعایی که بعد از نماز واجب می توانی بخوانی این است که بگویی:

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مِنْ کُلِّ خَیْرٍ احاطَ بِهِ عِلْمُکَ، وَاعُوذُ بِکَ مِنْ کُلِّ شَرٍّ

خدایا از هر نیکی که علمت به آن احاطه دارد از تو می خواهم و از هر بدی که علمت به آن

احاطَ بِهِ عِلْمُکَ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ عافِیَتَکَ فی امُوری کُلِّها، وَاعُوذُ بِکَ

احاطه دارد به تو پناه می برم، خدایا در تمام کارهاییم از تو عافیت می طلبم و از رسوایی

مِنْ خِزْیِ الدُّنْیا وَعَذابِ الْأخِرَهِ.(۱)

دنیا و عذاب آخرت به تو پناه می برم.

***

۸- مطابق روایتی از امام صادق علیه السلام مستحب است که پس از نماز بخوانی:

اللَّهُمَّ اعْتِقْنِی مِنَ النَّارِ، وَادْخِلْنِی الْجَنَّهَ، وَزَوِّجْنِی مِنَ الْحُورِ الْعینَ.(۲)

خدایا مرا از آتش رهایی بخش و در بهشت داخل کن و از حورالعین به همسریم در آور.

***

۹- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس این دعا را بعد از هر نماز واجب بخواند خودش، خانه اش، مالش و فرزندانش محفوظ خواهند بود:

اجیرُ نَفْسی وَ مالی وَ وُلْدی وَ اهْلی وَ داری وَ کُلَّ ما هُوَ مِنّی بِاللَّهِ

خود و مال و فرزند و خانواده و خانه ام و هر آنچه از من است به خدای

الْواحِدِ الْأَحَدِ الصَّمَدِ، الَّذی لَمْ یَلِدْ وَ لَمْ یُولَدْ، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً احَدٌ،

یگانه یکتای بی نیاز می سپارم، که نزاده و زاده نشده و برای او هیچگاه شبیه و مانندی نبوده است،

وَاجیرُ نَفْسی وَ مالی وَوُلْدی وَ کُلَّ ما هُوَ مِنّی بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ ما

و خود و مال و فرزندم و هر آنچه از آن من است به پروردگار سپیده دم می سپارم، از شر تمام

خَلَقَ، وَ مِنْ شَرِّ غاسِقٍ اذا وَقَبَ، وَ مِنْ شَرِّ النَّفّاثاتِ فِی الْعُقَدِ، وَ مِنْ شَرِّ

آنچه آفریده و از شر هر موجود شرور، هنگامی که شبانه وارد می شود، و از شرّ آنها که با افسون در گره ها می دمند (و هر تصمیمی را سست می کنند) و از شرّ

حاسِدٍ اذا حَسَدَ، وَ اجیرُ نَفْسی وَ مالی وَ وُلْدی وَکُلَّ ما هُوَ مِنّی بِرَبِ

هر حسود هنگامی که حسد می ورزد، و خود و مال و فرزندم و هر آنچه از آن من است به پروردگار

ص :۱۰۲۴

۱- [۱۵۵۹]کافی، جلد ۳، صفحه ۳۴۳، حدیث ۱۶.(برابر روایت شیخ صدوق ابتدای دعا، این جمله را اضافه دارد: اللّهمّ صلّ علی محمّد و آل محمّد، فقیه، جلد ۱، صفحه ۳۲۳، حدیث ۹۴۸).

۲- [۱۵۶۰]همان مدرک، صفحه ۳۴۴، حدیث ۲۲.

النَّاسِ، مَلِكِ النَّاسِ، الهِ النَّاسِ، مِنْ شَرِّالْوَسْواسِ الْخَنَّاسِ، الَّذى يُوَسْوِسُ

مردم، به مالك و حاكم مردم، به (خدا و) معبود مردم مى سپارم، از شرّ وسوسه گر پنهان كار كه درون

فى صُدُورِ النَّاسِ، مِنَ الْجِنَّهِ وَ النَّاسِ، وَ اجيرُ نَفْسى وَ مالى وَوُلْدى

سينه انسانها وسوسه مى كند خواه از جن باشد يا انسان، و خود و مال و فرزند

وَكُلَّ ما هُوَ مِنّى بِاللَّهِ لا الهَ الَّا هُوَ الْحَىُّ الْقَيُّومُ، لا تَأْخُذُهُ سِنَهٌ وَلانَوْمٌ،

و هر آنچه از من است به خدا مى سپارم كه هيچ معبودى نيست جز خداوند يگانه جاودان، هيچگاه خواب سبك و سنگينى او را فرا نمى گيرد،

لَهُ ما فِى السَّمَواتِ وَ ما فِى الْارْضِ، مَنْ ذَا الَّذى يَشْفَعُ عِنْدَهُ الَّا بِاذْنِهِ،

آنچه در آسمانها و آنچه در زمين است از آن اوست، كيست كه در نزد او جز به فرمان او شفاعت كند؟!

يَعْلَمُ ما بَيْنَ ايْديهِمْ وَما خَلْفَهُمْ، وَلايُحيطُونَ بِشَىْ ءٍ مِنْ عِلْمِهِ الَّا بِماشاءَ،

آنچه در پيش روى آنها [/ بندگان و پشت سرشان است مى داند، و كسى از علم او آگاه نمى گردد جز به مقدارى كه او بخواهد،

وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَواتِ وَالْأَرْضَ، وَلايَؤُودُهُ حِفْظُهُما وَهُوَ الْعَلِىُّ الْعَظيم.(۱)

تخت (حكومت) او آسمانها و زمين را در بر گرفته و نگاهدارى آن دو، او را خسته نمى كند و بلندى مقام و عظمت از آن اوست.

***

۱۰- خواندن بعضى از سوره ها وآيات: مستحب است پس از نماز، سوره حمد و آيهالكرسى ۱۵۶۲] را بخواند.

و آيه شهادت را؛ يعنى: شَهِدَ اللَّهُ انَّهُ لا الهَ الَّا هُوَ، وَالْمَلائِكَهُ وَاولُوا الْعِلْمِ، قآئِماً

********** خداوند گواهى مى دهد كه معبودى جز او نيست و فرشتگان و صاحبان دانش (هر كدام به گونه اى بر اين مطلب) گواهى مى دهند در حاليكه (خداوند) قيام

بِالْقِسْطِ، لا الهَ الَّا هُوَ الْعَزيزُ الْحَكيمُ، انَّ الدّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلامُ، وَمَا

به عدالت دارد معبودی جز او نیست که هم توانا و هم حکیم است، دین در نزد خدا اسلام (و تسلیم بودن در برابر حق) است وکسانی که

اخْتَلَفَ الَّذینَ اوتُوا الْکِتابَ الَّا مِنْ بَعْدِ ماآ جآئَهُمُ الْعِلْمُ بَغْیاً بَیْنَهُمْ، وَمَنْ

کتاب آسمانی به آنها داده شده اختلافی (در آن) ایجاد نکردند مگر بعد از آگاهی و علم، آن هم به خاطر ظلم و ستم در میان خود و هرکس

یَکْفُرْ بایاتِ اللَّهِ، فَانَّ اللَّهَ سَریعُ الْحِسابِ.(۲) و همچنین آیه مُلک یعنی: قُلِ اللَّهُمَ

به آیات خدا کفر ورزد (خدا به حساب او می رسد زیرا) خداوند سریع الحساب است،********* بگو خدایا،

مالِکَ الْمُلْکِ، تُؤْتِی الْمُلْکَ مَنْ تَشآءُ، وَتَنْزِعُ الْمُلْکَ مِمَّنْ تَشآءُ، وَتُعِزُّ مَنْ

ای مالک حکومتها، به هر که بخواهی حکومت می بخشی و از هرکس که بخواهی حکومت را می گیری، هرکس را بخواهی

۱- [۱۵۶۱]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۹، حدیث ۸.

۲- [۱۵۶۳]سوره آل عمران، آیه ۱۸ و ۱۹.

تَشآءُ، وَتُذِلُّ مَنْ تَشآءُ، بِيَدِکَ الْخَيْرُ، انَّکَ عَلى کُلِّ شَیْ ءٍ قَديرٌ، تُولِجُ

عزّت می دهی و هر که را بخواهی خوار می کنی، تمام خوبیها به دست توست و بر هر چیز قادری، شب را

اللَّيْلَ فِی النَّهارِ، وَتُولِجُ النَّهارَ فِی اللَّيْلِ، وَتُخْرِجُ الْحَیَّ مِنَ الْمَيِّتِ،

در روز داخل می کنی و روز را در شب، و زنده از مرده بیرون می آوری

وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَیِّ، وَتَرْزُقُ مَنْ تَشآءُ بِغَيْرِ حِسابٍ.(۱)

و مرده را از زنده و به هرکس بخواهی بدون حساب روزی می بخشی.

مطابق روایتی از امام صادق علیه السلام این آیات آثار مهمّی در بخشودگی گناهان و جلب رحمت الهی دارد.(۲) «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجّد»(۳) پس از نقل آن آیات، آیات ذیل را نیز اضافه می کند:

الف) آیات ۵۴ تا ۵۶ سوره اعراف، که به «آیه سَخره» معروف است:

انَّ رَبَّکُمُ اللَّهُ الَّذِی خَلَقَ السَّمواتِ وَ الْأَرْضَ فی سِتَّهِ ايَّامٍ ثُمَّ اسْتَوی

پروردگار شما، خداوندی است که آسمانها و زمین را در شش روز [/ دوران آفرید سپس به تدبیر

عَلَی الْعَرْشِ، يُغشِی اللَّيْلَ النَّهارَ، يَطْلُبُهُ حَثيثاً، وَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ

جهان هستی پرداخت؛ با (پرده تاریک) شب، روز را می پوشانـد و شب به دنبال روز به سرعت در حرکت است و خورشید و ماه و ستارگان

وَالنُّجومَ مُسَخَّراتٍ بِامْرِهِ، ألا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ، تَبارَکَ اللَّهُ رَبُّ الْعالَمينَ

را آفرید که مسخّر فرمان او هستند، آگاه باشید که آفرینش و تدبیر (جهان) از آن او (و به فرمان او) است، پربرکت (و زوال ناپذیر) است خداوندی که پروردگار جهانیان است،

* ادْعُوا رَبَّکُمْ تَضَرُّعاً وَ خُفْيَهً، انَّهُ لا يُحِبُّ الْمُعْتَدينَ* وَ لا تُفْسِدُوا

پروردگـار خود را (آشـکارا) از روی تضـرّع و در پنهـانی بخوانیـد (و از تجاوز دست برداریـد که) او متجاوزان را دوست نمی دارد و

فِی الْأَرْضِ بَعْدَ اصْلاحِها وَ ادْعُوهُ خَوْفاً وَ طَمَعاً انَّ رَحْمَهَ اللَّهِ قَريبٌ

در زمین پس از اصلاح آن فساد نکنید و او را با بیم و امید بخوانید (و نیکی کنید) زیرا رحمت خدا به

مِنَ الْمُحْسِنِینَ.

نیکوکاران نزدیک است.

ب) سه مرتبه این آیات را بخواند:

سُبْحانَ رَبِّکَ رَبِّ الْعِزَّهِ عَمَّا یَصِفُونَ* وَسَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلینَ*

منزّه است پروردگار تو، پروردگار عزت (و قدرت) از آنچه آنان توصیف می کنند، و سلام بر رسولان، و

ص :۱۰۲۶

۱- [۱۵۶۴]سوره آل عمران، آیه ۲۶ و ۲۷.

۲- [۱۵۶۵]کافی، جلد ۲، صفحه ۶۲۰، حدیث ۲.

۳- [۱۵۶۶]مصباح المتهجّد، صفحه ۵۲.

وَالْحَمْدُ للَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ.(۱)

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است.

درباره فضیلت قرائت آیهالکرسی پس از نماز، روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است که آن حضرت به علی علیه السلام فرمود: «ای علی، خواندن آیهالکرسی را پس از هر نماز واجب ترک مکن چراکه جز پیامبر یا صدّیق و یا شهید، بر خواندنش مراقبت نمی ورزد».(۲) در روایت دیگری آمده است: «هر کس پس از هر نماز، آیهالکرسی را بخواند، نمازش قبول می شود و در امان پروردگار و تحت حمایت او خواهد بود».(۳) ۱۱- «شیخ صدوق» رحمه الله و دیگران، به سندهای معتبر از امام محمّد باقر علیه السلام روایت کرده اند که: مردی به نام شیبه هُذُلی، به محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد (و با ناراحتی) عرض کرد: یا رسول اللَّه، من پیر و ناتوان شده ام و نمی توانم اعمالی که پیش از این، از نمازها و روزه ها و حج و جهاد را انجام می دادم، به جای آورم، کلماتی به من بیاموز که خداوند مرا به آنها سود دهد، و در عین حال سبک و آسان باشد. پیامبر فرمود: بار دیگر سخنت را تکرار کن! او نیز این سخن را تکرار کرد.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: به خاطر این سخنت، درخت ها و کلوخ هایی که بر گردت بودند، بر تو گریستند؛ آنگاه فرمود: پس از هر نماز صبح ده بار بگو:

سُبْحانَ اللَّهِ الْعَظیمِ وَ بِحَمْدِهِ، وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إلَّابِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ.

پاک و منزّه است خداوند با عظمت و او را سپاس می گویم و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خدای بلند مرتبه و با عظمت نیست.

با خواندن این دعا، خداوند تو را از بیماری های مختلف حفظ خواهد کرد. شیبه گفت: اینها برای دنیایم، برای آخرتم نیز چیزی بفرما! رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: پس از هر نمازی می گویی:

اللَّهُمَّ اهْدِنی مِنْ عِنْدِکَ، وَ افِضْ عَلَیَّ مِنْ فَضْلِکَ، وَ انْشُرْ عَلَیَّ مِنْ

خدایا مرا از نزد خود هدایت فرما و از لطف و کرمت بر من فرو ریز و رحمتت را بر

رَحْمَتِکَ، وَ انْزِلْ عَلَیَّ مِنْ بَرَکاتِکَ.

من بگستران و برکاتت را بر من نازل کن.

آنگاه فرمود: هر کس بر این دعا مداومت ورزد و تا وقت مردن عمداً آن را ترک نکند، وقتی که به

۱- [۱۵۶۷]سوره صافّات، آیه ۱۸۰- ۱۸۲.

۲- [۱۵۶۸]قرب الاسناد، صفحه ۵۶ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۴، حدیث ۲۴.

۳- [۱۵۶۹]مستدرک الوسائل، جلد ۵، صفحه ۶۸، حدیث ۵۳۷۷.

محشر وارد شود، درهای بهشت برای او گشوده شود تا از هر دری که بخواهد وارد بهشت گردد.(۱)

۱۲- ذکر تسبیحات اربعه:

مرحوم «شیخ طوسی» و دیگران به سندهای صحیح از امام صادق علیه السلام نقل کرده اند که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روزی به اصحاب خویش فرمود: «هر کس از شما پس از نماز سی مرتبه بگوید:

سُبْحانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لا الهَ الَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ اکْبَرُ. از وی دفع می شود سوختن، پاک و منزّه است خدا و حمد و سپاس مخصوص خداوند است و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر (از هر چیز) است.*****************

غرق شدن، فرود آمدن خانه، افتادن در چاه، حمله درندگان، مرگ های سوء و هر بلای دیگری که در آن روز از آسمان فرود آید».(۲) در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام آمده است: کسی که پس از هر نماز، پیش از آن که حرکت کند، چهل مرتبه بگوید: سُبْحانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَ لا الهَ إلَّااللَّهُ وَ اللَّهُ اکْبَرُ. سپس از********** پاک و منزّه است خدا و حمد و سپاس مخصوص خداوند است و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر (از هر چیز) است.****

خدا حاجتی را بطلبد، خداوند آن را برآورده سازد.(۳) در روایتی دیگر، از همان حضرت علیه السلام نقل شده است که: هر کس پس از نماز واجب، سی مرتبه «سبحان اللَّه» بگوید، گناهان او بخشوده می شود.(۴)

***

۱۳- مرحوم «کلینی» به سند صحیح از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر کس پس از نماز فریضه، سه بار بگوید: یا مَنْ یَفْعَلُ ما یَشاءُ، وَ لا یَفْعَلُ ما یَشاءُ احَدٌ غَیْرُهُ.

************ ای کسی که هر چه بخواهی انجام می دهی و کسی جز تو نمی تواند هر چه بخواهد انجام دهد.

سپس از خداوند چیزی بخواهد، حاجتش روا شود.(۵)

۱- [۱۵۷۰]ثواب الاعمال، صفحه ۱۵۹ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۹.

۲- [۱۵۷۱]تهذیب، جلد ۲، صفحه ۱۰۷، حدیث ۱۷۴.

۳- [۱۵۷۲]امالی صدوق، صفحه ۱۸۲، حدیث ۱۱ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۱، حدیث ۱۹.

۴- [۱۵۷۳]امالی صدوق، صفحه ۲۷۱، حدیث ۶ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۱، حدیث ۱۹.

۵- [۱۵۷۴]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۹، حدیث ۹.

۱۴- به سند موثّق از امام صادق علیه السلام روایت شده است: هر کس بعد از نماز، قبل از آن که زانوانش را حرکت دهد و برخیزد، ده مرتبه این ذکر را بگوید گناهان زیادی از او بخشوده و حسنات زیادی در نامه عمل او نوشته می شود: اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، الهاً

********* گواهی می دهم که معبودی جز خدا نیست یگانه است و شریکی ندارد معبود یگانه

واحِداً احَداً صَمَداً، لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَهً وَ لا وَلَداً.(۱)

یکتای بی نیاز که همسر و فرزندی اختیار نکرده است.

برای این ذکر، فضیلت فراوانی ذکر شده است، مخصوصاً پس از نماز صبح، و نماز عشا و هنگام طلوع و غروب آفتاب.(۲)

***

۱۵- مرحوم «شیخ کلینی» و «شیخ صدوق» و دیگران به سندهای صحیح از امام صادق علیه السلام روایت کرده اند که: جبرئیل علیه السلام در زندان نزد حضرت یوسف علیه السلام آمد و به او گفت بعد از هرنماز بگو:

اللَّهُمَّ اجْعَلْ لی فَرَجاً وَ مَخْرَجاً، وَ ارْزُقْنی مِنْ حَیْثُ أَحْتَسِبُ، وَ مِنْ

خدایا گشایش و محلّ خروجی برایم قرار ده و از جایی که می دانم

حَیْثُ لا احْتَسِبُ.(۳)

و نمی دانم روزیم ده.

***

۱۶- در روایتی از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: هر کس می خواهد که خداوند او را در قیامت بر اعمال بدش مطّلع نسازد و دیوان گناهانش را نگشاید، بعد از هرنماز این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ انَّ مَغْفِرَتَکَ ارْجی مِنْ عَمَلی وَانَّ رَحْمَتَکَ اوْسَعُ مِنْ ذَنْبی اللَّهُمَ

خدایا براستی آمرزشت امیدوار کننده تر از عمل من است، و لطف و رحمتت گسترده تر از گناه من است، خدایا

انْ کانَ ذَنْبی عِنْدَکَ عَظیماً، فَعَفْوُکَ اعْظَمُ مِنْ ذَنْبی اللَّهُمَّ انْ لَمْ اکُنْ اهْلًا

اگر گناهم نزد تو بزرگ است، ولی عفو تو بزرگتر از گناه من است، خدایا اگر من شایسته

۱- [۱۵۷۵]محاسن، جلد ۱، صفحه ۵۱، حدیث ۷۳ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۷، حدیث ۳۰.

۲- [۱۵۷۶]مفاتیح الجنان، فصل تعقیبات مشترکه.

۳- [۱۵۷۷]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۹، حدیث ۷ و فقیه، جلد ۱، صفحه ۳۲۴، حدیث ۹۵۰.

انْ تَرْحَمَنی ۱۵۷۸]، فَرَحْمَتُکَ اهْلٌ انْ تَبْلُغَنی وَ تَسَعَنی لِأَنَّها وَسِعَتْ کُلَ

ترحّم تو نیستم، ولی رحمت تو شایسته آن است که به من رسد و مرا در برگیرد، زیرا رحمت تو همه

شَیْ ءٍ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

چیز را فرا گرفته است، به حق رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

***

۱۷- علّامه مجلسی از مرحوم «کفعمی» نقل کرده است: شخصی خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله آمد، و از بیماری و تنگدستی و فقر، شکایت کرد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به او فرمود: پس از هر نماز واجب بخوان:

تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذی لا یَمُوتُ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَةً

بر زنده ای که هرگز نمی میرد توکل نمودم و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که همدم

وَ لا وَلَداً، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ شَریکٌ فِی الْمُلْکِ، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِ

و فرزندی اختیار نکرده و همتایی در فرمانروایی ندارد، و ضعف و ذلّتی ندارد که نیازمند حامی و سرپرست باشد و (لذا به خود می گویم)

وَکَبِّرْهُ تَکْبیراً.(۲)

او را بسیار بزرگ بشمار.

و مطابق روایت دیگر، آن حضرت فرمود: هیچ گاه سختی و شدّتی به من رو نیاورد، مگر آنکه جبرئیل بر من ظاهر شد و گفت این دعا را بخوان.(۳)

***

۱۸- مرحوم «شیخ مفید» در «مقنعه» این دعا را برای تعقیبات همه نمازها، آورده است:

اللَّهُمَّ انْفَعْنا بِالْعِلْمِ، وَزَیِّنّا بِالْحِلْمِ، وَجَمِّلْنا بِالْعافِیَهِ، وَکَرِّمْنا بِالتَّقْوی انَ

خدایا ما را به دانش سودمند گردان و به بردباری زینت ده و به سلامتی زیبا گردان و به تقوا گرامی دار،

وَلِیِّیَ اللَّهُ الَّذی نَزَّلَ الْکِتابَ، وَهُوَ یَتَوَلَّی الصَّالِحینَ.(۴)

و به راستی سرپرست من خدایی است که کتاب (قرآن) را فرو فرستاد و او صالحان را دوست دارد.

ص: ۱۰۳۰

۱- [۱۵۷۹]بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۳۷، حدیث ۴۴.

۲- [۱۵۸۰]همان مدرک، صفحه ۴۹، حدیث ۵۴.

۳- [۱۵۸۱]همان مدرک.

۴- [۱۵۸۲]مقنعه، صفحه ۱۱۴ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۵۱، حدیث ۵۵.

۱۹- مرحوم «شیخ صدوق» و «شیخ طوسی» و دیگران با سندهای معتبر از امیر مؤمنان علیه السلام روایت کرده اند که آن حضرت فرمود: هر کس دوست دارد ازدنیا بیرون رود، در حالی که از همه گناهان پاک شده باشد، آن گونه که طلا- از ناخالصی ها پاک می شود، و کسی از او مظلمه ای را بازخواست نکند، پس از نمازهای پنج گانه، دوازده بار سوره ای که اوصاف خدا را بیان می کند بخواند (یعنی سوره توحید را) سپس دستها را به سوی آسمان بگشاید و این دعا را- که خواهد آمد- بخواند؛ آنگاه آن حضرت فرمود: این دعا از رازهای مکنون و پنهانی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله آن را به من آموخت و به من دستور داد که آن را به حسن و حسین علیهما السلام نیز بیاموزم:

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الْمَکْنُونِ الْمَخْزُونِ، الطَّاهِرِ الطُّهْرِ الْمُبارَکِ،

خدایا به حقّ نام پوشیده و نهان و پاک و پاکیزه و مبارکت از تو می خواهم

وَاسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الْعَظیمِ، وَسُلْطانِکَ الْقَدیمِ، یا واهِبَ الْعَطایا، یا مُطْلِقَ

و به حق نام بزرگ و فرمانروایی دیرینه ات از تو می خواهم، ای بخشنده نعمتها، ای آزادکننده

الْأُساری یا فَکَّاکَ الرِّقابِ مِنَ النَّارِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَفُکَ

اسیران و رهایی بخش انسانها از آتش، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از

رَقَبَتی مِنَ النَّارِ، وَاخْرِجْنی مِنَ الدُّنْیا آمِناً، وَادْخِلْنِی الْجَنَّةَ سالِماً،

آتش رهایی بخش و مرا از دنیا با ایمان خارج کن و با سلامتی در بهشت داخل کن،

وَاجْعَلْ دُعآئی اوَّلَهُ فَلاحاً، وَاوْسَطَهُ نَجاحاً، وَآخِرَهُ صَلاحاً، انَّکَ انْتَ

و ابتدای دعایم را رستگاری و میانش را موفقیّت و انتهایش را شایستگی قرار ده که تو براستی

عَلَّامُ الْغُیُوبِ.(۱)

دانای نهان هایی.

در حدیث دیگری از امام صادق علیه السلام آمده است: هر کس سوره «توحید» را بعد از هر نماز تلاوت کند، خدا خیر دنیا و آخرت را برای او جمع کرده و خودش و پدر و مادرش را بیامرزد.(۲)

***

۲۰- مرحوم «شیخ مفید» در کتاب «امالی» از محمّد بن حنفیه نقل کرده است که: روزی پدرم امیر مؤمنان علیه السلام را در حال طواف دیدم، در همان حال مردی را دید که به پرده های کعبه چنگ زده و دعایی را

۱- [۱۵۸۳]معانی الاخبار، صفحه ۱۴۰، حدیث ۱ و تهذیب، جلد ۲، صفحه ۱۰۸، حدیث ۱۷۸.

۲- [۱۵۸۴]ثواب الاعمال، صفحه ۱۲۸ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۷، حدیث ۲۹.

می خواند، آن مرد به امیر مؤمنان علیه السلام گفت: این دعا را بعد از هر نماز بخوان، به خدا سوگند هر مؤمنی که این دعا را پس از نماز بخواند، خداوند متعال، گناهان زیادی را از وی بیامرزد.

امام علیه السلام فرمود: من این دعا را می دانم و آن شخص حضرت خضر بود. آن دعا این است:

یا مَنْ لا یَشْغَلُهُ سَمْعٌ عَنْ سَمْعٍ، یا مَنْ لا یُغَلِّطُهُ السَّآئِلُونَ، وَیا مَنْ لا

ای کسی که شنیدن سخنی از شنیدن دیگر بازش ندارد، ای کسی که کثرت نیازمندان او را به اشتباه نیندازد، و ای کسی

یُبْرِمُهُ الْحاحُ الْمُلِحّینَ، اذِقْنی بَرْدَ عَفْوِکَ وَمَغْفِرَتِکَ، وَحَلاوَهَ رَحْمَتِکَ.(۱)

که پافشاری اصرار کنندگان او را خسته نکند، لذّت عفو و آمرزشت و شیرینی رحمتت را به من بچشان.

***

۲۱- مرحوم «دیلمی» در کتاب «اعلام الدین» از ابن عبّاس نقل کرده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هر کس سه مرتبه این آیات را بعد از نماز مغرب بخواند، هرچه از ثواب و پاداش که در روز گذشته از او فوت شده است را دریابد و نمازش مورد قبول قرار گیرد و اگر آنها را بعد از هر فریضه و یا نماز مستحب بخواند، برای او ثواب فراوان نوشته می شود، و آیات این است:

فَسُبْحانَ اللَّهِ حینَ تُمْسُونَ وَحینَ تُصْبِحُونَ* وَلَهُ الْحَمْدُ فِی السَّمواتِ

منزّه است خداوند به هنگام شب و روز، و حمد و ستایش مخصوص اوست در آسمانها

وَالْأَرْضِ وَعَشِیّاً وَحینَ تُظْهِرُونَ* یُخْرِجُ الْحَیَّ مِنَ الْمَیِّتِ وَیُخْرِجُ

و زمین و به هنگام عصر و ظهر، او زنده را از مرده بیرون می آورد

الْمَیِّتَ مِنَ الْحَیِّ وَیُحْیِی الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها، وَکَذلِکَ تُخْرَجُونَ ۱۵۸۶]*

و مرده را از زنده زمین را پس از مردنش حیات می بخشد و به همین گونه روز قیامت (از گورها) بیرون آورده می شوید،

سُبْحانَ رَبِّکَ رَبِّ الْعِزَّهِ عَمَّا یَصِفُونَ* وَسَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلینَ*

منزّه است پروردگار تو، پروردگار عزّت (وقدرت) از آنچه آنان توصیف می کنند، و سلام بر رسولان،

وَالْحَمْدُ للَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ.(۲)،(۳)

و حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است.

ص: ۱۰۳۲

۱- [۱۵۸۵]امالی مفید، صفحه ۹۱، حدیث ۸ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱، حدیث ۱.

۲- [۱۵۸۷]سوره صافات، آیه ۱۸۰- ۱۸۲.

۳- [۱۵۸۸]اعلام الدین، صفحه ۳۵۲، حدیث ۷ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۸، حدیث ۱۶.

۲۲- «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجّد» در تعقیبات مشترک این دعا را نقل کرده است:

اللَّهُمَّ اهْدِنی مِنْ عِنْدِکَ، وَ افِضْ عَلَیَّ مِنْ فَضْلِکَ، وَ انْشُرْ عَلَیَّ مِنْ

خدایا مرا از سوی خود هدایت فرما و از لطف و کرمت بر من فرو ریز و رحمتت را بر من بگستران

رَحْمَتِکَ، وَ انْزِلْ عَلَیَّ مِنْ بَرَکاتِکَ، سُبْحانَکَ لا الهَ الَّا انْتَ، اغْفِرْ لی

و برکاتت را بر من نازل کن، پاک و منزّهی تو که معبودی جز تو نیست، همه گناهانم

ذُنُوبی کُلَّها جَمیعاً، فَانَّهُ لا یَغْفِرُ الذُّنُوبَ کُلَّها جَمیعاً الَّا انْتَ، اللَّهُمَّ انّی

را بیامرز، که کسی جز تو همه گناهان را نیامرزد، خدایا از

اسْئَلُکَ مِنْ کُلِّ خَیْرٍ احاطَ بِهِ عِلْمُکَ، وَ اعُوذُ بِکَ مِنْ کُلِّ شَرٍّ احاطَ بِهِ

هر نیکی که علمت به آن احاطه دارد از تو می خواهم، و از هر بدی که علمت به آن احاطه دارد به تو پناه می برم،

عِلْمُکَ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ عافِیَتَکَ فی امُوری کُلِّها، وَ اعُوذُ بِکَ مِنْ خِزْیِ

خدایا در تمام کارهایم از تو عافیت می طلبم، و از رسوایی در

الدُّنْیا وَعَذابِ الْأخِرَهِ، وَاعُوذُ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ، وَ عِزَّتِکَ الَّتی لا تُرامُ،

دنیا و عذاب آخرت به تو پناه می برم، و به ذات بزرگوار و عزّتت که جاودان است

وَقُدْرَتِکَ الَّتی لا یَمْتَنِعُ مِنْها شَیْ ءٌ، مِنْ شَرِّ الدُّنْیا وَ الْاخِرَهِ، وَ [مِنْ شَرِّ

و توانایيت که چیزی از آن سرپیچی نمی کند به تو پناه می برم، و همچنین از شرّ دنیا و آخرت و [از] شرّ

الْاوْجاعِ کُلِّها، وَمِنْ شَرِّ کُلِّ دابَّهٍ انْتَ اخِذٌ بِناصِیَتِها، انَّ رَبّی عَلی

همه دردها و از شرّ هر جنبنده ای که در اختیار توست، به یقین پروردگارم بر

صِراطٍ مُسْتَقیمٍ، وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ، تَوَکَّلْتُ عَلَی

راه راست است و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خدای بلند مرتبه و با عظمت نیست، بر

الْحَیِّ الَّذی لا یَمُوتُ، وَ الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ وَلَداً، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ

زنده ای که هرگز نمی میرد توکل نمودم و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که همدم و فرزندی اختیار نکرده

شَریکٌ فِی الْمُلْکِ وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ کَبِّرْهُ تَکْبیراً.(۱)

و همتایی در فرمانروایی ندارد، و ضعف و ذلّتی ندارد که نیازمند حامی و سرپرستی باشد و (لذا به خود می گویم) او را بسیار بزرگ بشمار.

۱- [۱۵۸۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۵۰ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۴۴، حدیث ۵۴.

۲۳- «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجّد» در تعقیبات نماز آورده است:

سُبْحانَ اللَّهِ کُلَّما سَبَّحَ اللَّهَ شَیْ ءٌ، وَ کَما یُحِبُّ اللَّهُ انْ یُسَبَّحَ، وَ کَما هُوَ

منزّه است خدا هر زمانی که چیزی خدا را تسبیح گوید، و همان گونه که خدا دوست دارد تسبیح شود و آن گونه که او

اهْلُهُ، وَ کما یَنْبَغی لِکَرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلالِهِ، وَ الْحَمْدُ للَّهِ کُلَّما حَمِدَ اللَّهَ

شایسته آن است و آن گونه که سزاوار ذات بزرگوار و عزّت اوست و حمد و سپاس مخصوص خداوند است هر زمانی که چیزی خدا را

شَیْ ءٌ، وَ کَما یُحِبُّ اللَّهُ انْ یُحْمَدَ، وَکَما هُوَ اهْلُهُ، وَ کَما یَنْبَغی لِکَرَمِ وَجْهِهِ

ستایش کند و آن گونه که خدا دوست دارد که ستایش شود و آن گونه که او شایسته آن است و آن گونه که سزاوار ذات بزرگوار

وَ عِزِّ جَلالِهِ، وَ لا الهَ الَّا اللَّهُ کُلَّما هَلَّلَ اللَّهَ شَیْ ءٌ، وَکَما یُحِبُّ اللَّهُ انْ یُهَلَّلَ،

و عزّت و عظمت اوست، و معبودی جز خدا نیست هر زمانی که چیزی خدا را به یکتایی یاد کند و آن گونه که خدا دوست دارد به یکتایی یاد شود

وَ کَما هُوَ اهْلُهُ، وَ کَما یَنْبَغی لِکَرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلالِهِ، وَ اللَّهُ اکْبَرُ کُلَّما کَبَّرَ

و آن گونه که او شایسته آن است و آن گونه که سزاوار ذات بزرگوار و عزّت و عظمت اوست و خدا بزرگتر است هر زمانی که

اللَّهَ شَیْ ءٌ، وَ کَما یُحِبُّ اللَّهُ انْ یُکَبَّرَ، وَ کَما هُوَ اهْلُهُ، وَ کَما یَنْبَغی لِکَرَمِ

چیزی خدا را بزرگ شمارد و آن گونه که خدا دوست دارد که بزرگ داشته شود و آن گونه که او شایسته آن است و آن گونه که سزاوار ذات

وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلالِهِ، سُبْحانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ للَّهِ، وَ لا الهَ الَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ اکْبَرُ

بزرگوار و عزّت و عظمت اوست، پاک و منزّه است خدا و حمد و سپاس مخصوص خداوند است و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر (از هر چیز) است

عَلی کُلِّ نِعْمَةٍ انْعَمَ بِها عَلَیَّ، وَ عَلی کُلِّ احَدٍ مِنْ خَلْقِهِ مِمَّنْ کانَ اوْ

در برابر هر نعمتی که به من وبه هر یک از مخلوقاتش داده است، مخلوقاتی که بوده

یَکُونُ الی یَوْمِ الْقِیمَهِ، اللهُمَّ انّی اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ

و تا روز قیامت خواهد بود، خدایا من از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی

مُحَمَّدٍ، وَ اسْئَلُکَ مِنْ خَیْرِ ما ارْجُو، وَ خَیْرِ ما لا ارْجُو، وَ اعُوذُ بِکَ مِنْ

و از بهترین آنچه امید دارم و امید ندارم از تو خواهانم

شَرِّ ما احْذَرُ، وَ مِنْ شَرِّ ما لا احْذَرُ.(۱)

و از شرّ آنچه می ترسم و نمی ترسم به تو پناه می برم.

ص :۱۰۳۴

۱- [۱۵۹۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۵۲ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۴۴(با اندکی تفاوت).

۲۴- امیرمؤمنان، علی علیه السلام فرمود: پس از هر نماز می خوانی:

الهی هذِهِ صَلاتی صَلَّیْتُها لا لِحاجَةٍ مِنْکَ الَیْها، وَ لا رَغْبَةٍ مِنْکَ فیها الَّا

ای معبود من این نماز من است که به جا آوردم نه به خاطر نیاز تو به آن و نه اشتیاق تو به آن،

تَعْظیماً وَطاعَةً وَاجابَةً لَکَ الی ما امَرْتَنی بِهِ، الهی انْ کانَ فیها خَلَلٌ اوْ

بلکه به خاطر بزرگداشت و بندگی و پذیرش آنچه تو مرا به آن فرمان داده ای، ای معبود من اگر در

نَقْصٌ مِنْ رُکُوعِها اوْ سُجُودِها، فَلا تُؤاخِذْنی وَ تَفَضَّلْ عَلَیَّ بِالْقَبُولِ

رکوع یا سجود آن عیب یا کمبودی هست مرا مؤاخذه نکن و با پذیرش آن

وَالْغُفْرانِ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

و آمرزشم، بر من منّت گذار به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

***

۲۵- همچنین در تعقیبات نماز این دعا را می خوانی، که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آن را به علی علیه السلام برای تقویت حافظه تعلیم فرمود:

سُبْحانَ مَنْ لایَعْتَدی عَلی اهْلِ مَمْلَکَتِهِ، سُبْحانَ مَنْ لا یَأْخُذُ اهْلَ

پاک و منزّه است آن کسی که بر کسانی که تحت فرمان اویند ظلم نمی کند، پاک و منزّه است آن کسی که اهل

الْأَرْضِ بِالْوانِ الْعَذابِ، سُبْحانَ الرَّؤُوفِ الرَّحیمِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ لی فی

زمین را با عذابهای گوناگون مجازات نمی کند، پاک و منزّه است (خدای) پر محبّت و مهربان، خدایا در

قَلْبی نُوراً وَ بَصَراً وَ فَهْماً وَعِلْماً، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.(۲)

دلم روشنایی و بینایی و فهم و علم را قرار ده که تو بر هر چیز توانایی.

***

۲۶- در کتاب «بلدالامین» آمده است که پس از نماز، سه بار بگو:

اعیذُ نَفْسی وَ دینی وَ اهْلی وَ مالی وَ وُلْدی وَ اخْوانی فی دینی وَ ما

خود و دین و خانواده و دارایی و فرزندان و برادران دینیم و آنچه

ص: ۱۰۳۵

۱- [۱۵۹۱]مصباح کفعمی، صفحه ۲۰ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۳۸، حدیث ۴۵.

۲- [۱۵۹۲]فلاح السائل، صفحه ۱۶۸ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۹، حدیث ۸.

رَزَقَنی رَبّی وَ خَواتیمَ عَمَلی وَ مَنْ یَعْنینی امْرُهُ، بِاللَّهِ الْواحِدِ الْأَحَدِ

پروردگارم روزیم نموده و عاقبت کارم و آن کسی که سرنوشتش مورد توجّه من است را به خدای یگانه یکتای

الصَّمَدِ الَّذی لَمْ یَلِدْ وَ لَمْ یُولَدْ، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً احَدٌ، وَ بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ

بی نیاز می سپارم که نزاده و زاده نشده و برای او هیچگاه شبیه و مانندی نبوده و به پروردگار سپیده دم (می سپارم)

شَرِّ ما خَلَقَ، وَ مِنْ شَرِّ غاسِقٍ اذا وَقَبَ، وَ مِنْ شَرِّ النَّفَّاثاتِ فِی الْعُقَدِ،

از شرّ تمام آنچه آفریده و از شرّ هر موجود شرور هنگامی که شبانه وارد می شود و از شر آنها که با افسون در گره ها می دمند (و هر تصمیمی را سست می کنند)

وَمِنْ شَرِّ حاسِدٍ اذا حَسَدَ، وَبِرَبِّ النَّاسِ، مَلِکِ النَّاسِ، الهِ النَّاسِ، مِنْ شَرِّ

و از شرّ هر حسود هنگامی که حسد می ورزد، و به پروردگار مردم، به مالک و حاکم مردم به (خدا و) معبود مردم (می سپارم) از شرّ

الْوَسْواسِ الْخَنَّاسِ، الَّذی یُوَسْوِسُ فی صُدُورِ النَّاسِ، مِنَ الْجِنهِ وَالنَّاسِ.(۱)

وسوسه گر پنهان کار که درون سینه انسانها وسوسه می کند، خواه از جن باشد یا انسان.

***

۲۷- «شیخ صدوق» رحمه الله در تعقیبات نماز می گوید: پس از تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام بگو:

اللَّهُمَّ انْتَ السَّلامُ، وَ مِنْکَ السَّلامُ، وَ لَکَ السَّلامُ، وَ الَیْکَ یَعُودُ السَّلامُ،

خدایا تویی سلام و از جانب توست سلام و برای توست سلام و به سوی تو باز می گردد سلام،

سُبْحانَ رَبِّکَ رَبِّ الْعِزَّهِ عَمَّا یَصِفُونَ، وَ سَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلینَ، وَ الْحَمْدُ

پاک و منزّه است پروردگار تو پروردگار عزّت از آنچه توصیفش کنند، و درود بر همه فرستادگان (خدا)، و حمد و سپاس

لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا النَّبِیُّ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ، السَّلامُ

مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است، سلام بر تو ای پیامبر و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام

عَلَی الْأَئِمَّهِ الْهادینَ الْمَهْدِیّینَ، السَّلامُ عَلی جَمیعِ انْبیآءِ اللَّهِ وَ رُسُلِهِ

بر امامان هدایت گر هدایت یافته سلام بر همه پیامبران خدا و فرستادگان

وَمَلائِکَتِهِ، السَّلامُ عَلَیْنا وَ عَلی عِبادِ اللَّهِ الصَّالِحینَ، السَّلامُ عَلی عَلِیٍ

و فرشتگانش، سلام بر ما و بر بندگان شایسته خدا سلام بر علی

امیرِ الْمُؤْمِنینَ، السَّلامُ عَلَی الْحَسَنِ وَ الْحُسَیْنِ سَیِّدَیْ شَبابِ اهْلِ

امیرمؤمنان، سلام بر حسن و حسین آقا و سرور همه جوانان

ص :۱۰۳۶

۱- [۱۵۹۳]بلد الامین، صفحه ۱۲ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۴۷(با اندکی تفاوت).

الْجَنَّهِ اجْمَعینَ، السَّلامُ عَلی عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ زَیْنِ الْعابِدینَ، السَّلامُ

بهشت، سلام بر علی بن حسین زینت عابدان، سلام

عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ باقِرِ عِلْمِ النَّبِیّینَ، السَّلامُ عَلی جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ

بر محمّد بن علی شکافنده علم پیامبران، سلام بر جعفر بن محمّد

الصّادِقِ، السَّلام عَلی مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ الْکاظِمِ، السَّلامُ عَلی عَلِیِّ بْنِ

صادق، سلام بر موسی بن جعفر کاظم، سلام بر علی بن

مُوسَی الرِّضا، السَّلامُ عَلی مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ الْجَوادِ، السَّلامُ عَلی عَلِیِّ بْنِ

موسی الرضا، سلام بر محمّد بن علی جواد، سلام بر علی بن

مُحَمَّدٍ الْهادی السَّلامُ عَلَی الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍ الزَّکِیِّ الْعَسْکَرِیِّ، السَّلامُ

محمّد هادی، سلام بر حسن بن علی زکیّ عسگری سلام

عَلَی الْحُجَّهِ بْنِ الْحَسَنِ الْقآئِمِ الْمَهْدِیِّ، صَلَواتُ اللَّهِ عَلَیْهِمْ اجْمَعینَ.

بر حجّه بن حسنِ قائمِ مهدی، درود خدا بر تمامی ایشان باد.

پس از آن هر حاجتی که داری از خدا طلب کن.(۱)

***

۲۸- شیخ «کفعمی» در «مصباح» می گوید: پس از هر نماز می گویی:

رَضیتُ بِاللَّهِ رَبّاً، وبِالْإِسْلامِ دیناً، وَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وآلِهِ نَبِیّاً،

خشنودم به پروردگاری خدا و دین اسلام و پیامبری محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

وَبِعَلِیٍّ اماماً، وَبِالْحَسَنِ وَ الْحُسَیْنِ وَ عَلِیٍّ وَ مُحَمَّدٍ وَ جَعْفَرٍ وَ مُوسی

و به امامت علی و امامت حسن و حسین و علی و محمّد و جعفر و موسی

وَعَلِیٍّ وَ مُحَمَّدٍ وَ عَلِیٍّ وَالْحَسَنِ وَالْخَلَفِ الصّالِحِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ، ائِمَّهً

و علی و محمّد و علی و حسن و جانشین شایسته آنان (حضرت مهدی)- که بر آنها درود باد- همان رهبران

وَسادَهً وَقادَهً، بِهِمْ اتَوَلّی وَمِنْ اعْدآئِهِمْ اتَبَرَّءُ* پس از آن سه بار بگو: اللّهُمَّ انّی

و بزرگان و پیشوایان دین، آنان را دوست می دارم و از دشمنانشان بیزاری می جویم*************** خدایا

اسْئَلُکَ الْعَفْوَ وَالْعافِیَهَ، وَ الْمُعافاهَ فِی الدُّنْیا وَ الْاخِرَهِ.(۲)

عفو و سلامتی و تندرستی در دنیا و آخرت را از تو می طلبم.

ص: ۱۰۳۷

۱- [۱۵۹۴]فقیه، جلد ۱، صفحه ۳۲۲، حدیث ۹۴۷.

۲- [۱۵۹۵]مصباح کفعمی، صفحه ۲۵.

۲۹- امام محمّد تقی علیه السلام فرمود: وقتی نماز را به پایان رساندی بگو:

رَضیتُ بِاللَّهِ رَبّاً، وَ بِمُحَمَّدٍ نَبِیّاً، وَ بِالْإِسْلامِ دیناً، وَ بِالْقُرْآنِ کِتاباً، وَ بِعَلِیٍ

خشنودم به پروردگاری خدا و پیامبری محمّد و دین اسلام و کتاب قرآن و امامت علی

وَالْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ وَ عَلِیٍّ وَ مُحَمَّدٍ وَ جَعْفَرٍ وَ مُوسی وَ عَلِیٍّ وَ مُحَمَّد

و حسن و حسین و علی و محمّد و جعفر و موسی و علی و محمّد

وَعَلِیٍّ وَالْحَسَنِ وَالْحُجَّهِ ائِمَّهً، اللَّهُمَّ وَلِیُّک الْقائِمُ الحُجَّهُ، فَاحْفَظْهُ مِنْ بَیْنِ

و علی و حسن و حجّت امامان خود، خدایا حضرت حجّت ولیّ قائمت را از مقابل

یَدَیْهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ، وَ عَنْ یَمینِهِ وَ عَنْ شِمالِهِ، وَ مِنْ فَوْقِهِ وَ مِنْ تَحْتِهِ،

و پشت سر و از سمت راست و چپ و از بالای سر و پایین پایش حفظ کن و

وَامْدُدْ لَهُ فی عُمُرِهِ، واجْعَلْهُ الْقآئِمَ بِامْرِکَ، وَالْمُنْتَصِرَ لِدینِکَ، وَ ارِهِ ما

عمرش را طولانی گردان و او را به پا دارنده فرمانت و یاور دینت قرار ده و آنچه دوست دارد به او بنمایان

یُحِبُّ، وَ ما تَقِرُّ بِهِ عَیْنُهُ فی نَفْسِهِ وَ ذُرِّیَّتِهِ، وَ فی اهْلِهِ وَ مالِهِ، وَ فی شیعَتِهِ

و در مورد او و نسلش و خانواده و داراییش و شیعیان و دشمنانش آنچه مایه روشنی چشم اوست (به او بنمایان)،

وَ فی عَدُوِّهِ، وَ ارِهِمْ مِنْهُ ما یَحْذَرُونَ، وَ ارِهِ فیهِمْ ما یُحِبُّ، وَ تَقِرُّ بِهِ

و آنچه را از جانب او می ترسند نشانشان ده و در مورد آنها آنچه را دوست دارد و مایه روشنی

عَیْنُهُ، وَاشْفِ صُدُورَنا وَ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنینَ.(۱)

چشم اوست نشانش ده و دل های ما و گروه مؤمنان را شفا بخش.

***

۳۰- امام محمّد تقی علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله پس از نماز می گفت:

اللَّهُمَّ اغْفِرْلی ما قَدَّمْتُ وَما اخَّرْتُ، وَ ما اسْرَرْتُ وَ ما اعْلَنْتُ، وَ اسْرافی

خدایا بر من ببخش آنچه پیش از این انجام داده و پس از این انجام می دهم و آنچه پنهان و آشکار کرده

عَلی نَفْسی وَ ما انْتَ اعْلَمُ بِهِ مِنّی اللَّهُمَّ انْتَ الْمُقَدِّمُ وَ انْتَ الْمُؤَخِّرُ،

و بر نفسم زیاده روی نمودم و آنچه تو از من به آن داناتری، خدایا تو قادر بر تقدیم و تأخیر حوادثی،

ص :۱۰۳۸

۱- [۱۵۹۶]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۸، حدیث ۶.

لااِلهَ اِلَّا اَنْتَ، بِعِلْمِکَ الْغَیْبَ، وَ بِقُدْرَتِکَ عَلَی الْخَلْقِ اَجْمَعینَ، ما عَلِمْتَ

معبودی جز تو نیست، به حقّ علم غیبت و به حقّ قدرتت بر تمام مخلوقات، تا آن زمان که

الْحَیاهَ خَیْراً لی فَاَحْیِنی وَ تَوَفَّنی اِذا عَلِمْتَ الْوَفاهَ خَیْراً لی اَللّهُمَّ اِنّی

زندگی را برای من بهتر می دانی پس مرا زنده بدار و در آن زمان که مردنم را بهتر می دانی مرا بمیران، خدایا

اَسْئَلُکَ خَشْیَتَکَ فِی السِّرِّ وَ الْعَلانِیَهِ، وَ کَلِمَهَ الْحَقِّ فِی الْغَضَبِ وَ الرِّضا،

ترس (از مجازات) تو در (اعمال) نهان و آشکارم، و گفتار حق در حال خشم و خشنودی،

وَالْقَصْدَ فِی الْفَقْرِ وَالْغِنا، وَ اَسْئَلُکَ نَعیماً لایَنْفَدُ، وَ قُرَّهَ عَیْنٍ لاتَنْقَطِعُ،

و میانه روی در حال نیاز و بی نیازی را از تو می خواهم و نعمت بی پایان و روشنی چشم همیشگی را از تو خواهانم،

وَاَسْئَلُکَ الرِّضا بِالْقَضآءِ، وَ بَرَکَهَ الْمَوْتِ بَعْدَ الْعَیْشِ، وَ بَرْدَ الْعَیْشِ بَعْدَ

و از تو می خواهم خشنودی بر تقدیر، و مبارک بودن مرگ بعد از زندگانی، و آرامش زندگی بعد از

الْمَوْتِ، وَ لَذَّهَ الْمَنْظَرِ اِلی وَجْهِکَ، وَ شَوْقاً اِلی رُؤْیَتِکَ وَ لِقآئِکَ، مِنْ غَیْرِ

مرگ، و لذّت دیدار رویت، و اشتیاق دیدار و ملاقاتت را، بی آن که

ضَرَّآءَ مُضِرَّهٍ، وَ لافِتْنَهٍ مُضِلَّهٍ، اَللّهُمَّ زَیِّنّا بِزینَهِ الْاِیمانِ، وَاجْعَلْنا هُداهً

ضررِ زیان بخشی و فتنه گمراه کننده ای داشته باشد، خدایا ما را به زیور ایمان زینت ده، و ما را هدایت کننده

مَهْدِیّینَ، اَللّهُمَّ اهْدِنا فیمَنْ هَدَیْتَ، اَللّهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ عَزیمَهَ الرَّشادِ،

هدایت شده قرار ده، خدایا ما را در میان آنان که هدایت نمودی هدایت کن، خدایا استواری معنوی و

وَالثَّباتَ فِی الْاَمْرِ وَ الرُّشْدَ، وَاَسْئَلُکَ شُکْرَ نِعْمَتِکَ، وَ حُسْنَ عافِیَتِکَ،

پایداری در کارها و هدایت را از تو می خواهم و شکر بر نعمت و سلامتی نیکو و

وَاَداءَ حَقِّکَ، وَاَسْئَلُکَ یا رَبِّ قَلْباً سَلیماً، وَ لِساناً صادِقاً، وَاَسْتَغْفِرُکَ لِما

ادای حقّ (بندگی) ات را از تو خواهانم و ای پروردگار من دلی مطمئن و زبانی راستگو از تو می خواهم و بر آنچه (از من)

می دانی

تَعْلَمُ، وَ اسْئَلُکَ خَیْرَ ما تَعْلَمُ، وَ اعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ ما تَعْلَمُ، فَانَّکَ تَعْلَمُ

آمرزش می طلبم، و بهترین آنچه را می دانی از تو می خواهم و از بدترین آنچه می دانی به تو پناه می برم، که تو می دانی

وَلانَعْلَمُ، وَ انْتَ عَلّامُ الْغُیُوبِ.(۱)

و ما نمی دانیم و تو دانای نهان هایی.

۱- [۱۵۹۷]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۸، حدیث ۶.

یادآوری لازم:

آنچه در بالا آمد ۳۰ روایت درباره تعقیبات مشترک از کتب معتبر بود؛ بدیهی است غالب مردم قادر به انجام همه این تعقیبات نیستند، بلکه اگر انجام همه این تعقیبات آنها را از فعّالیّت های مهمّ زندگی بازدارد کار مطلوبی نیست؛ بنابراین هر کس به فراخور حال، از آنها گزینش می کند و یا به طور متناوب آنها را می خواند. مهم آن است که انسان نشاط عبادت را حفظ کند و محتوای این دعاها را در خود پیاده نماید تا به آن همه فیض و ثواب نائل گردد.

تعقیبات مخصوص هر نماز:

در این بخش از تعقیبات، برای هر یک از نمازها تعقیب خاصّی روایت شده است که هر کدام اهمّیّت بسیاری دارد.

تعقیبات نماز ظهر:

۱- در تعقیبات نماز ظهر می خوانی:

لا اِلهَ اِلَّا اللَّهُ الْعَظیمُ الْحَلیمُ، لا اِلهَ اِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْکَریمُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ

معبودی جز خدای بزرگ و شکیبا نیست، معبودی جز پروردگار عرش با عظمت نیست حمد و سپاس مخصوص خداوندی است

رَبِّ الْعالَمینَ، اللَّهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ مُوجِباتِ رَحْمَتِکَ، وَ عَزآئِمَ مَغْفِرَتِکَ،

که پروردگار جهانیان است، خدایا موجبات رحمت و وسائل آمرزش

وَالْغَنیمَهَ مِنْ کُلِّ بِرٍّ، وَالسَّلامَهَ مِنْ کُلِّ اِثْمٍ، اللَّهُمَّ لاتَدَعْ لی ذَنْباً اِلَّاغَفَرْتَهُ،

و بهره مندی از هر نیکی و دوری از هر گناه را از تو می خواهم، خدایا هیچ گناهی برای من قرار نده مگر اینکه آن را بیامرزی

وَلا هَمّاً اِلَّا فَرَّجْتَهُ، وَ لا سُقْماً اِلَّا شَفَیْتَهُ، وَ لا عَیْباً اِلَّا سَتَرْتَهُ، وَ لا رِزْقاً

و هیچ گرفتاری مگر اینکه آن را برطرف سازی و هیچ بیماری مگر اینکه آن را شفا دهی و هیچ عیبی مگر اینکه آن را بپوشانی و هیچ روزی

اِلَّا بَسَطْتَهُ، وَ لا خَوْفاً اِلَّا اٰمَنْتَهُ، وَ لا سُوءً اِلَّا صَرَفْتَهُ، وَ لا حاجَهً هِیَ لَکَ

مگر اینکه آن را گسترش دهی و هیچ ترسی مگر اینکه مرا از آن ایمن سازی و هیچ بدی مگر اینکه مرا از آن بازگردانی و هیچ حاجتی که

رِضاً وَلِیَ فیها صَلاحٌ الْاَقَضَیْتَها، یاارْحَمَ الرّاحِمینَ، امینَ رَبَ الْعالَمینَ.(۱)

موجب خشنودی تو و صلاح من در آن است مگر اینکه آن را روا کنی ای مهربانترین مهربانان، دعایم را بپذیر ای پروردگار جهانیان.

۱- [۱۵۹۸]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۱.

۲- و نیز می خوانی:

اللّهُمَّ انْ عَظُمَتْ ذُنُوبی فَانْتَ اعْظَمُ، وَ انْ کَبُرَ تَفْریطی فَانْتَ اکْبَرُ، وَ انْ

خدایا اگر گناهانم عظیم است تو با عظمت تری واگر کوتاهیم بزرگ است تو بزرگتری، و اگر

دامَ بُخْلی فَانْتَ اجْوَدُ، اللّهُمَّ اغْفِرْ [لی عَظیمَ ذُنُوبی بِعَظیمِ عَفْوِکَ،

من پیوسته بخیلم تو بخشنده تری، خدایا از گناهان بزرگم به عظمت عفوت و

وَکَثیرَ تَفْریطی بِظاهِرِ کَرَمِکَ، وَاقْمَعْ بُخْلی بِفَضْلِ جُودِکَ، اللّهُمَّ ما بِنا مِنْ

از فراوانی کوتاهیم به بخشش آشکارت درگذر، و بخلم را به فراوانی بخششت ریشه کن گردان، خدایا تمام نعمتهای

نِعْمَهٍ فَمِنْکَ، لا الهَ الّا انْتَ، اسْتَغْفِرُکَ وَ اتُوبُ الَیْکَ.(۱)

ما از جانب توست، معبودی جز تو نیست از تو آمرزش می طلبم و به سوی تو باز می گردم.

***

۳- از امام صادق علیه السلام روایت شده است که: امیر مؤمنان علیه السلام بعد از نماز ظهر می گفت:

اللّهُمَّ انّی اتَقَرَّبُ الَیْکَ بِجُودِکَ وَ کَرَمِکَ، وَ اتَقَرَّبُ الَیْکَ بِمُحَمَّدٍ عَبْدِکَ

خدایا به واسطه بخشش و کرمت و به واسطه محمّد، بنده

وَرَسُولِکَ، وَاتَقَرَّبُ الَیْکَ بِمَلائِکَتِکَ الْمُقَرَّبینَ، وَانْبِیآئِکَ الْمُرْسَلینَ، وَبِکَ

و فرستاده ات، و به واسطه فرشتگان مقرّب و پیامبران مرسلت و به واسطه تو به درگاهت تقرب می جویم،

اللّهُمَّ انْتَ الْغَنِیُّ عَنّی وَبِیَ الْفاقَهُ الَیْکَ، انْتَ الْغَنِیُّ وَ ا نَا الْفَقیرُ الَیْکَ،

خدایا تو از من بی نیازی و من به تو نیازمندم، تویی بی نیاز و منم نیازمند تو،

اَقَلْتَنی عَثْرَتی وَ سَتَرْتَ عَلَیَّ ذُ نُوبی فَاقْضِ الْیَوْمَ حاجَتی وَ لا

لغزشم را بخشیدی و گناهانم را بر من پوشاندی پس در این روز حاجتم را برآور و

تُعَذِّبْنی بِقَبیحِ ما تَعْلَمُ مِنّی بَلْ عَفْوُکَ وَ جُودُکَ یَسَعُنی آنگاه حضرت مرا به زشتی آنچه از من می دانی عذاب مکن، بلکه

(امیدوارم) گذشت و بخششت مرا فراگیرد.***********

به سجده رفت و می گفت: یا اهْلَ التَّقْوی وَ یا اهْلَ الْمَغْفِرَهِ، یا بَرُّ یا رَحیمُ، انْتَ

************* ای شایسته پرهیزکاری و ای شایسته آمرزش، ای نیکوکار، ای مهربان، تو

ص :۱۰۴۱

۱- [۱۵۹۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۶۳.

ابَرُّ بی مِنْ ابی وَ امّی وَ مِنْ جَمیعِ الْخَلائِقِ، اقْبَلْنی بِقَضآءِ حاجَتی

نسبت به من از پدر و مادر و همه مخلوقات مهربان تری، با برآوردن حاجتم مرا بپذیر

مُجاباً دُعائی مَرْحُوماً صَوْتی قَدْ کَشَفْتَ انْواعَ الْبَلاءِ عَنّی (۱)

در حالی که خواسته ام را اجابت کرده و صدایم را مورد رحمتت قرار داده و انواع گرفتاریها را از من دور کرده باشی.

***

تعقیبات نماز عصر:

۱- اسْتَغْفِرُ اللّهَ الَّذی لا الهَ الّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ الرَّحمنُ الرَّحیمُ،

آمرزش می طلبم از خدایی که معبودی جز او زنده و پاینده و بخشنده و مهربان نیست،

ذُوالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، وَاسْئَلُهُ انْ یَتُوبَ عَلَیَّ تَوْبَهَ عَبْدٍ ذَلیلٍ خاضِعٍ، فَقیرٍ

که صاحب جلال و بزرگواری است و از او می خواهم توبه ام را بپذیرد، توبه ای همانند توبه بنده فرمانبردار و فروتن

بآئِسٍ، مِسْکینٍ مُسْتَکینٍ مُسْتَجیرٍ، لا یَمْلِکُ لِنَفْسِهِ نَفْعاً وَ لا ضَرّاً، وَ لا

و نیازمند و پریشان حال و بیچاره و درمانده و پناهنده ای که مالک سود و زیان و

مَوْتاً وَ لا حَیاهً وَ لا نُشُوراً.(۲)

مرگ و زندگی و زنده شدن دوباره اش نمی باشد.

۲- اللَّهُمَّ انّی اعُوذُ بِکَ مِنْ نَفْسٍ لا تَشْبَعُ، وَ مِنْ قَلْبٍ لا یَخْشَعُ، وَمِنْ عِلْمٍ

خدایا به تو پناه می برم از نفسی که سیر نشود، و از دلی که خاشع نگردد، و از دانشی که

لا یَنْفَعُ، وَمِنْ صَلاهٍ لا تُرْفَعُ، وَ مِنْ دُعآءٍ لا یُسْمَعُ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

سود نبخشد، و از نمازی که (به درگاه تو) بالا نرود و از دعایی که پذیرفته نشود، خدایا

الْیُسْرَ بَعْدَ الْعُسْرِ، وَالْفَرَجَ بَعْدَ الْکَرْبِ، وَ الرَّخآءَ بَعْدَ الشِّدَّهِ، اللَّهُمَّ ما بِنا

آسانی بعد از دشواری و گشایش پس از گرفتاری و آسایش بعد از سختی را از تو می خواهم، خدایا تمام

مِنْ نِعْمَهٍ فَمِنْکَ، لا الهَ الَّا انْتَ، اسْتَغْفِرُکَ وَ اتُوبُ الِیْکَ.(۳)

نعمتهای ما از جانب توست، معبودی جز تو نیست از تو آمرزش می طلبم و به سوی تو باز می گردم.

ص :۱۰۴۲

۱- [۱۶۰۰]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۵، حدیث ۱.

۲- [۱۶۰۱]بلد الامین، صفحه ۲۰.

۳- [۱۶۰۲]همان مدرک.

۳- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که هر کس بعد از نماز عصر هفتاد مرتبه استغفار کند، خداوند هفتصد گناه وی را بیامرزد.(۱)

***

تعقیبات نماز مغرب:

شیخ در «مصباح المتهجّد» می گوید:

پس از نماز مغرب و بعد از ذکر تسبیحات حضرت زهرا علیها السلام می گویی:

۱- انَّ اللَّهَ وَ مَلائِکَتَهُ یُصَلُّونَ عَلَی النَّبِیِّ، یا ایُّهَا الَّذینَ امَنُوا صَلُّوا عَلَیْهِ

خدا و فرشتگانش بر پیامبر درود می فرستند ای کسانی که ایمان آورده اید بر او درود فرستید و

وَ سَلِّمُوا تَسْلیماً، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ النَّبِیِّ، وَ عَلی ذُرِّیَّتِهِ وَ صَلِ

سلام گویید و کاملًا تسلیم (فرمان او) باشید، خدایا بر پیامبر (ما) محمّد و بر

عَلی اهْلِ بَیْتِهِ.(۲)

نسل و خانواده اش درود فرست.

۲- سپس هفت مرتبه می گویی:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ.(۳)

به نام خداوند بخشنده مهربان هیچ پناهگاه و قدرتی جز برای خداوند بلند مرتبه و با عظمت نیست.

۳- سه مرتبه می گویی: الْحَمْدُلِلَّهِ الَّذی یَفْعَلُ ما یَشآءُ، وَ لا یَفْعَلُ مایَشآءُ غَیْرُهُ.(۴)

***************** حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که هر چه بخواهد انجام می دهد و کسی جز او نمی تواند آنچه خواهد انجام دهد.

۴- بعد از آن می گویی: سُبْحانَکَ لا الهَ الَّا انْتَ، اغْفِرْ لی ذُنُوبی کُلَّها جَمیعاً،

***************** پاک و منزّهی تو که معبودی جز تو نیست، تمامی گناهانم را بیامرز که

فَانَّهُ لا یَغْفِرُ الذُّنُوبَ کُلَّها الَّا انْتَ.(۵)

کسی جز تو تمامی گناهان را نیامرزد.

ص :۱۰۴۳

۱- [۱۶۰۳]مصباح المتهجّد، صفحه ۷۳.

۲- [۱۶۰۴]همان مدرك، صفحه ۹۸.

۳- [۱۶۰۵]همان مدرك.

۴- [۱۶۰۶]همان مدرك.

۵- [۱۶۰۷]همان مدرك.

۵- آنگاه نافله مغرب را می خوانی که چهار رکعت است (هر دو رکعت به یک سلام) و میان نماز مغرب و نافله آن، سخن نمی گویی.(۱) مرحوم «شیخ طوسی» فرموده، روایت شده است: در رکعت اوّل- بعد از حمد- سوره «قل یا ایّها الکافرون» را بخواند و در رکعت دوم، سوره «قل هو اللّه احد» و در دو رکعت بعدی، هر سوره ای را خواست بخواند و در روایتی آمده است که امام حسن عسکری علیه السلام در رکعت سوم پس از حمد، آیات نخستین سوره حدید تا آیه ششم (و هو علیم بذات الصّدور) را می خواند و در رکعت چهارم پس از حمد، آخر سوره حشر از «لو أنزلنا هذا القرآن علی جبل» را تا آخر سوره تلاوت می کرد.(۲) مستحب است در سجده آخر نوافل در هر شب، مخصوصاً در شب جمعه هفت مرتبه بخواند:

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ، وَ اسْمِکَ الْعَظیمِ، وَ مُلْکِکَ الْقَدیمِ، انْ تُصَلِّیَ

خدایا به حق ذات بزرگوارت و اسم با عظمت و فرمانروایی دیرینه ات از تو می خواهم که بر محمّد

عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَانْ تَغْفِرَ لی ذَنْبِیَ الْعَظیمَ، انَّهُ لایَغْفِرُ الْعَظیمَ الَّا الْعَظیمُ.(۳)

و خاندان پاکش درود فرستی و گناه بزرگم را بیامرزی که (گناه) بزرگ را جز (پروردگار) با عظمت نیامرزد.

۶- پس از انجام نافله، این تعقیبات نیز وارد شده است:

الف) ما شآءَ اللَّهُ لا قُوَّةَ الَّا بِاللَّهِ، اسْتَغْفِرُ اللَّهَ (ده مرتبه).(۴) آنچه خدا بخواهد (می شود)، قدرتی جز برای خدا نیست، از خدا آمرزش می طلبم.

ب) اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ مُوجِباتِ رَحْمَتِکَ، وَ عَزآئِمَ مَغْفِرَتِکَ، وَ النَّجاةَ

خدایا موجبات رحمت و وسائل آمرزش و رهایی از آتش

مِنَ النّارِ وَ مِنْ کُلِّ بَلِیَّةٍ، وَالْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ وَالرِّضْوانِ فی دارِ السَّلامِ،

و هر گرفتاری و رسیدن به بهشت و خشنودی در جایگاه امن

وَجِوارِ نَبِیِّکَ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِ وَآلِهِ السَّلامُ، اللَّهُمَّ ما بِنا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْکَ، لا الهَ

و همسایگی پیامبرت محمّد- که بر او و خاندان پاکش درود باد- را از تو می خواهم، خدایا تمام نعمتهای ما از جانب توست، معبودی

الَّا انْتَ، اسْتَغْفِرُکَ وَ اتُوبُ الَیْکَ.(۵)

جز تو نیست، از تو آمرزش می طلبم و به سوی تو باز می گردم.

۱- [۱۶۰۸]بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۹۹.

۲- [۱۶۰۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۹۸.

۳- [۱۶۱۰]همان مدرک، صفحه ۹۹.

۴- [۱۶۱۱]همان مدرک، صفحه ۱۰۲.

۵- [۱۶۱۲]همان مدرک.

۷- پس از انجام نوافل و تعقیبات، سجده شکر به جای می آوری و کمترین سجده شکر آن است که سه بار بگویی:

شُکْراً شُکْراً شُکْراً

؛ همان طور که در بخش سجده شکر (صفحه ۱۰۵۶) بیان می شود.

۸- از امام صادق علیه السلام روایت شده است که وقتی نماز مغرب به پایان رسید بر پیشانی خود دست بکش و سه بار بگو:
بِسْمِ اللَّهِ الَّذی لا الهَ الَّا هُوَ، عالِمُ الْغَیْبِ وَ الشَّهادَهِ، الرَّحْمنُ

**** به نام خداوندی که معبودی جز او نیست، دانای نهان و آشکار است، بخشنده و

الرَّحیمُ، اللّهُمَّ اذْهِبْ عَنِّی الْهَمَّ وَ الْغَمَّ وَ الْحَزَنَ.(۱)

مهربان است، خدایا اندوه و گرفتاری و غم را از ما دور کن.

نماز غفیله:

۹- میان نماز مغرب و عشا نماز غفیله را (به نیّت قربت مطلقه) می خوانی که دو رکعت است و در رکعت اوّل پس از حمد، می خوانی:

وَ ذَا النُّونِ اذْ ذَهَبَ مُغاضِباً، فَظَنَّ انْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَیْهِ، فَنادی فِی

وذاالنون [/ یونس را (به یادآور) در آن هنگام که خشمگین (از میان قوم خود) رفت و چنین می پنداشت که ما بر او تنگ نخواهیم گرفت (امّا موقعی که در کام نهنگ فرو رفت) در

الظُّلُماتِ انْ لا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انّی کُنْتُ مِنَ الظَّالِمینَ، فَاسْتَجَبْنا

آن تاریکیها صدا زد (خداوندا) جز تو معبودی نیست منزّهی تو من از ستمکاران بودم، ما دعای او را به اجابت رساندیم

لَهُ وَنَجَّیْناهُ مِنَ الْغَمِّ، وَکَذلِکَ نُنْجِی الْمُؤْمِنینَ. و در رکعت دوم پس از حمد می خوانی:

و از آن اندوه نجاتش بخشیدیم و این گونه مؤمنان را نجات می دهیم.************************

وَ عِنْدَهُ مَفاتِحُ الْغَیْبِ لا یَعْلَمُها الّا هُوَ، وَ یَعْلَمُ ما فِی الْبَرِ وَ الْبَحْرِ، وَ ما

و کلیدهای غیبت تنها نزد اوست و جز او کسی آنها را نمی داند، او آنچه را در خشکی و دریاست می داند هیچ

تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَهٍ الّا یَعْلَمُها، وَ لا حَبَّهٍ فی ظُلُماتِ الْارْضِ، وَ لا رَطْبٍ

برگی (از درختی) نمی افتد مگر اینکه از آن آگاه است و نه هیچ دانه ای در تاریکیهای زمین و نه هیچ تر

وَلاـ یابِسٍ الَّا فِی کِتابٍ مُبینٍ. پس از آن دستها را برای قنوت بالاـ می بری و در قنوت و خشکی وجود دارد جز این که در کتابی آشکار [/ علم خدا] ثبت است.******************************

می گویی: اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِمَفاتِحِ الْغَیْبِ الَّتی لا یَعْلَمُها الَّا انْتَ، انْ تُصَلِّیَ

**** خدایا به حقّ کلیدهای غیب که کسی جز تو از آنها آگاه نیست از تو می خواهم که

ص :۱۰۴۵

۱- [۱۶۱۳]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۹، حدیث ۱۰.

عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ انْ تَفْعَلَ بی کَذا وَ کَذا. به جای کلمات «کذا و کذا» حاجت خود را بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و درباره ام چنین و چنان کنی************************

بیان می کنی (مثلًا می گویی:

وَ انْ تَرْزُقَنِی خَیْرَ الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ

) پس از آن می خوانی: اللَّهُمَّ انْتَ

************** (و خیر دنیا و آخرت را روزیم کن)************** خدایا تویی

وَلِیُّ نِعْمَتی وَ الْقادِرُ عَلی طَلِبَتی تَعْلَمُ حاجَتی فَاسْئَلُکَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ

ولی نعمتم، و توانا بر (بر آوردن) نیازم، حاجتم را می دانی، به حق محمّد و خاندان پاکش- که

وَآلِهِ عَلَیْهِ وَ عَلَیْهِمُ السَّلامُ، لَمَّا قَضَیْتَها لی

بر او و خاندانش درود باد- از تو می خواهم که آنها را برایم اجابت کنی.

مطابق روایتی از امام صادق علیه السلام هر کس چنین کند و حاجت خود را از خدا بخواهد، خداوند حاجتش را برآورده سازد.(۱)

***

تعقیبات نماز عشا:

در تعقیب نماز عشا آیات و اذکار زیر وارد شده است:

۱- هفت مرتبه سوره قدر.(۲) ۲- آنگاه می خوانی:

اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمواتِ السَّبْعِ وَ ما اظَلَّتْ، وَ رَبَّ الْأَرَضینَ السَّبْعِ وَ ما

خدایا ای پروردگار آسمانهای هفت گانه و آنچه بر آن سایه انداخته، و ای پروردگار زمینهای هفت گانه و آنچه را

اقَلَّتْ، وَرَبَّ الشَّیاطینِ وَ ما اضَلَّتْ، وَ رَبَّ الرِّیاحِ وَ ما ذَرَتْ، اللَّهُمَّ رَبَ

بر خود حمل کرده، و ای پروردگار شیطانها و کسانی را که گمراه کرده اند، و ای پروردگار بادها و آنچه را پراکنده اند، خدایا ای پروردگار

كُلِّ شَىْ ءٍ، وَ الهَ كُلِّ شَىْ ءٍ، وَ مَليكَ كُلِّ شَىْ ءٍ، انْتَ اللَّهُ الْمُقْتَدِرُ عَلى كُلِ

همه چيز و معبود هر چيز و فرمانرواى همه چيز، تويى خدايى كه بر هر چيز توانايى،

شَىْ ءٍ، انْتَ اللَّهُ الْأَوَّلُ فَلا شَىْ ءَ قَبْلَكَ، وَانْتَ الْأخِرُ فَلا شَىْ ءَ بَعْدَكَ،

تويى اوّلى كه چيزى قبل از تو نبوده و تويى انتهايى كه چيزى بعد از تو نخواهد بود،

۱- [۱۶۱۴]مصباح المتهجّد، صفحه ۱۰۶ و مصباح كفعمى، صفحه ۳۹۸.

۲- [۱۶۱۵]مصباح المتهجّد، صفحه ۱۰۹.

وَانْتَ الظّاهِرُ فَلا شَیْ ءَ فَوْقَکَ، وَ انْتَ الْباطِنُ فَلا شَیْ ءَ دُونَکَ، رَبَ

و تویی آشکار که چیزی برتر از تو نیست و تویی نهان که چیزی جز تو نیست ای پروردگار

جَبْرَئیلَ وَ میکائیلَ وَ اسْرافیلَ، وَ الِهَ ابْراهیمَ [وَاسْمعیلَ (۱)، وَ اسْحقَ

جبرائیل و میکائیل و اسرافیل و ای معبود ابراهیم [و اسماعیل و اسحاق

وَیَعْقُوبَ [وَالأَسْباطِ](۲)، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ انْ

و یعقوب [و اسباط]، از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و به

تَوَلّانی بِرَحْمَتِکَ، وَلا تُسَلِّطَ عَلَیَّ احَداً مِنْ خَلْقِکَ مِمَّنْ لا طاقَهَ لی بِهِ،

رحمتت مرا سرپرستی کنی و هیچ یک از مخلوقاتت را که من توان مقابله با آن را ندارم بر من مسلّط مگردانی،

اللّهُمَّ الَیْکَ فَحَبِّبْنی وَ فِی النّاسِ فَعَزِّزْنی وَ مِنْ شَرِّ الشَّیاطینِ الْجِنِ

خدایا نزد خودت مرا دوست بدار و در میان مردم مرا گرامی بدار، و مرا از شرّ شیطانهای جنّی

وَالْإِنْسِ فَسَلِّمْنی، یا رَبَّ الْعالَمینَ، وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ. سپس آنچه و انسی حفظ نما، ای پروردگار جهانیان، و بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست.*****

دوست داری از خدا طلب کن.(۳) ۳- آنگاه سجده شکر به جا می آوری.(۴) ۴- در پایان، نماز وتیره (نافله عشا) را می خوانی ۱۶۲۰] (چگونگی آن در آداب نماز عشا، صفحه ۱۰۱۵ گذشت).

تعقیبات نماز صبح:

تعقیب نماز صبح از تعقیب سایر نمازها بیشتر و تأکید بر آن فزونتر، واحادیث فراوانی در فضیلت آن وارد شده است؛ ولی همان گونه که قبلًا هم گفته ایم هر کس به فراخور حال خویش هر مقدار که بتواند به جای می آورد.

۱- امیرمؤمنان علیه السلام فرمود: «ذکر خدا، بعد از نماز صبح تا طلوع آفتاب، حتّی از مسافرت تجارتی نیز، در جلب روزی مؤثّرتر است».(۵)

۱- [۱۶۱۶] (۱) و ۲. آنچه داخل پرانتز است، در بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۲۸ آمده است.

۲- [۱۶۱۷] (۲)

۳- [۱۶۱۸]بلدالامین، صفحه ۳۱.

۴- [۱۶۱۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۱۱۳.

۵- [۱۶۲۱]مکارم الاخلاق، صفحه ۳۰۵.

۲- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «هر کس از طلوع صبح تا طلوع آفتاب در مصلّای خویش بنشیند و به تعقیب نماز مشغول باشد، خداوند او را از آتش دوزخ محفوظ دارد».(۱) ۳- امام باقر علیه السلام فرمود: «شیطان لشکر خویش را از زمان طلوع صبح تا طلوع آفتاب در زمین پراکنده می کند، و همچنین لشکر شب خود را از غروب آفتاب تا از بین رفتن سرخی مغرب، منتشر می سازد. از این رو پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرمود: در این دو وقت خدا را بسیار یاد کنید، چرا که در این دو وقت، شیطان آدمی را از یاد خدا غافل می کند».(۲) ۴- به سند صحیح از امام رضا علیه السلام روایت شده است، که آن حضرت هنگامی که در خراسان بودند، پس از نماز صبح تا طلوع آفتاب در مصلّای خویش می نشستند و تعقیبات را به جای می آوردند، سپس مسواک های آن حضرت را می آوردند و آن حضرت با آنها مسواک می کرد آنگاه به تلاوت قرآن مجید می پرداخت.(۳) ۵- از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده است که: هر کس پس از نماز صبح، در مصلّای خویش، تا هنگام طلوع آفتاب به تعقیب مشغول باشد و یاد خدا نماید، پاداش حج را دارد.(۴) ۶- در حدیث قدسی آمده است که خداوند فرمود: «ای فرزند آدم! بعد از صبح ساعتی و بعد از عصر نیز ساعتی مرا یاد کن، تا همه امور تو را کفایت کنم».(۵)

دعاها، ذکرها و آیاتی که در تعقیب نماز صبح وارد شده است:

۱- «شیخ صدوق» به سند معتبر از امام باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر کس بعد از نماز صبح هفتاد مرتبه استغفار کند و بگوید:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّی وَ أَتُوبُ إِلَیْهِ

خداوند او را بیامرزد.(۶) ۲- «شیخ صدوق» به سند صحیح از امیر مؤمنان علیه السلام روایت کرده است که: هر کس بعد از نماز صبح، یازده مرتبه سوره «توحید» را بخواند، در آن روز به گناهی دچار نمی شود هرچند شیطان تلاش کند.(۷) ۳- مرحوم «شیخ کلینی» به سند صحیح از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر کس بعد از نماز صبح صد بار بگوید:

۱- [۱۶۲۲]مکارم الاخلاق، صفحه ۳۰۵ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۲۹، حدیث ۲.

۲- [۱۶۲۳]مفتاح الفلاح، صفحه ۲۵۲.

۳- [۱۶۲۴]فقیه، جلد ۱، صفحه ۵۰۴، حدیث ۱۴۵۱.

۴- [۱۶۲۵]تهذیب، جلد ۲، صفحه ۱۳۸، حدیث ۳۰۳.

۵- [۱۶۲۶]همان مدرک، صفحه ۳۲۹، حدیث ۹۶۵.

۶- [۱۶۲۷]ثواب الاعمال، صفحه ۱۶۵ و بحارالانوار جلد ۸۳، صفحه ۱۳۴، حدیث ۱۵.

۷- [۱۶۲۸]ثواب الاعمال، صفحه ۴۵ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۳۵، حدیث ۱۸.

ما شاءَ اللَّهُ كانَ، لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیم.

آنچه خدا بخواهد (می شود)، و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلند مرتبه و با عظمت نیست.

در آن روز هیچ ناگواری نمی بیند.(۱) این روایت را مرحوم «شیخ طوسی» و بزرگان دیگر نیز در کتب دعا ذکر کرده اند.(۲) ۴- از امام باقر علیه السلام روایت شده است که: هر کس سوره «قدر» را پس از طلوع فجر هفت بار بخواند، هفتاد صف از فرشتگان بر او درود می فرستند و هفتاد مرتبه برای او طلب رحمت می کنند.(۳) ۵- از امام موسی کاظم علیه السلام روایت شده است که مردی نزد آن حضرت آمد و از شغل و حرفه خویش شکایت کرد و گفت: به هر کاری دست می زنم سودی نمی برم و به هر حاجتی که روی می آورم، برآورده نمی شود (و همه درها به رویم بسته شده است) امام علیه السلام فرمود: پس از نماز صبح ده مرتبه بگو:

سُبْحانَ اللَّهِ الْعَظیمِ وَ بِحَمْدِهِ، اسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ اسْأَلُهُ مِنْ فَضْلِهِ.

پاک و منزّه است خداوند با عظمت و او را سپاس می گویم، از خدا آمرزش می طلبم و از فضل و کرم او خواهانم.

آن مرد می گوید: مدّت اندکی بر این کار مداومت ورزیدم که مشکلات من حل شد.(۴) در کتاب «کافی» و «مکارم الاخلاق» روایت شده است که مردی به امام کاظم علیه السلام عرض کرد: دعایی به من بیاموز که جامع دنیا و آخرت باشد و مختصر و آسان نیز باشد، آن حضرت همین دعا را به وی آموخت و فرمود که بعد از نماز صبح تا طلوع آفتاب آن را بخواند؛ آن مرد نیز چنین کرد و بر آن مداومت ورزید، در نتیجه وضعش خوب شد.(۵) ۶- عبداللَّه بن سنان روایت کرده است که خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم، آن حضرت فرمود: آیا می خواهی دعایی به تو بیاموزم که با خواندن آن خداوند دَیْن تو را ادا کند و وضع و حالت خوب شود؟ گفتم:

چه قدر به چنین دعایی نیازمندم. امام علیه السلام فرمود: بعد از نماز صبح بگو:

تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الْقَیُّومِ الَّذی لا یَمُوتُ، وَالْحَمْدُ للَّهِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ

بر زنده پاینده ای که هرگز نمیرد توکل نمودم و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که

وَلَداً، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ شَریکٌ فِی الْمُلْکِ، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ، وَ کَبِّرْهُ

فرزندی نگرفت، و شریکی در حکومت ندارد، و ضعف و ذلّتی ندارد که نیازمند حامی و سرپرستی باشد و (لذا به خود می گویم) او را بسیار بزرگ بشمار،

۱- [۱۶۲۹]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۳۰، حدیث ۲۴.

۲- [۱۶۳۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۲۰۹ و مصباح کفعمی، صفحه ۶۶.

۳- [۱۶۳۱]بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۶۱، حدیث ۴۰.

۴- [۱۶۳۲]عده الداعی، صفحه ۲۶۶ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۳۰، حدیث ۵.

۵- [۱۶۳۳]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۰، حدیث ۱۲ و مکارم الاخلاق، صفحه ۲۸۳.

تَکْبیراً، اللَّهُمَّ انّی اعُوذُ بِکَ مِنَ الْبُؤْسِ وَ الْفَقْرِ، وَ مِنْ غَلَبَهِ الدَّیْنِ

خدایا از بدبختی و فقر و فشار بدهکاری و بیماری به تو پناه می برم

وَالسُّقْمِ، وَ اسْئَلُکَ انْ تُعینَنی عَلی ادآءِ حَقِّکَ الَیْکَ وَالَی النَّاسِ.(۱)

و از تو می خواهم که در ادای حق خویش و مردم مرا یاری نمایی.

***

۷- علّامه مجلسی می نویسد: مرحوم «طبرسی» و «کفعمی» و علمای دیگر از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت کرده اند که آن حضرت به اصحاب خود فرمود: آیا نمی توانید هر صبح و شام عهدی را از نزد خداوند بگیرید؟ گفتند: چگونه عهد بگیریم؟ فرمود: هر کس این دعا را بخواند، بر آن دعا مهری می زنند و تحت عرش الهی می گذارند و چون روز قیامت فرا رسد، منادی ندا می دهد: کجایند آنان که نزد خدای رحمان عهدی دارند و هر کس آن دعا را خوانده باشد، آن عهد را به او دهند و با آن عهدنامه، داخل بهشت شود.(۲) مرحوم «شیخ طوسی» این دعا (و عهدنامه) را در تعقیب نماز صبح آورده است:

اللَّهُمَّ فاطِرَ السَّمواتِ وَالْأَرْضِ، عالِمَ الْغَیْبِ وَالشَّهادَهِ، الرَّحْمنَ

خدایا ای پدید آورنده آسمانها و زمین، ای دانای نهان و آشکار، بخشنده

الرَّحیمَ، اعْهَدُ الَیْکَ فی هذِهِ الدُّنْیا انَّکَ انْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ، وَحْدَکَ لا

و مهربانی، در این دنیا با تو پیمان می بندم که تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، یگانه ای

شَریکَ لَکَ، وَانَّ مُحَمَّداً صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، عَبْدُکَ وَرَسُولُکَ، اللَّهُمَ

که همتایی نداری، و اینکه محمّد، که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بنده و فرستاده توست، خدایا

فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَلا تَکِلْنی الی نَفْسی طَرْفَهَ عَیْنٍ ابَداً، وَلا الی

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا هرگز به اندازه چشم برهم زدن به خودم و

احَدٍ مِنْ خَلْقِکَ، فَانَّکَ انْ وَکَلْتَنی الَیْها تُباعِدْنی مِنَ الْخَیْرِ، وَتُقَرِّبْنی مِنَ

هیچ یک از آفریدگانت وامگذار، که اگر مرا به آنها واگذار کنی مرا از نیکی دور کرده و به

الشَّرِّ، ایْ رَبِّ لا اثِقُ الَّا بِرَحْمَتِکَ، فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّیِّبینَ،

بدی نزدیک نموده ای، ای پروردگار من جز به رحمتت اطمینان ندارم، پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

۱- [۱۶۳۴]تفسیر عیاشی، جلد ۲، صفحه ۳۲۰، حدیث ۱۸۲ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۳۲، حدیث ۸.

۲- [۱۶۳۵]بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۵۲، حدیث ۳۵.

وَاجْعَلْ لی عِنْدَکَ عَهْداً تُؤَدّیهِ الَیَّ یَوْمَ الْقِیمَهِ، انَّکَ لا تُخْلِفُ الْمیعادَ.(۱)

و برای من در نزد خودت پیمانی قرار ده که روز قیامت به من بازگردانی زیرا تو در وعده ات تخلّف نمی کنی.

۸- در روایتی نقل شده است که هر کس بعد از نماز صبح صد بار بگوید: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی

** خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ خداونـــــد او را از آتش جهنـــــم حفـــــظ فرمایــــــد.(۲) محمّـــد و خانـــدان پـــاکش درود فرست.***************************.

***

در تعقیبات نماز صبح این امور نیز وارد شده است:

۱- ده مرتبه می گویی:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، الْاوْصِیآءِ الرَّاضینَ الْمَرْضِیّینَ

خدایا به بهترین درودهایت بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، آن جانشینانی که از تو خشنودند و تو نیز از آنان خشنودی،

بِافْضَلِ صَلَواتِکَ، وَبارِکْ عَلَیْهِمْ بِافْضَلِ بَرَکاتِکَ، وَالسَّلامُ عَلَیْهِمْ وَ عَلی

و به بهترین برکاتت به ایشان برکت ده، و درود باد بر ایشان و

ارْواحِهِمْ وَاجْسادِهِمْ، وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ.(۳)

ارواحشان و بدنهایشان و رحمت و برکات خدا بر ایشان باد.

***

۲- خواندن این صلوات که برای خواندنش بعد از نماز ظهر و عصر جمعه، فضیلت فراوانی وارد شده است ۱۶۳۹] و «شیخ طوسی» آن را در تعقیبات نماز صبح آورده است:

اللَّهُمَّ احْینی عَلی ما احْیَیْتَ عَلَیْهِ عَلِیَّ بْنَ ابی طالِبٍ، وَامِتْنی عَلی ما

خدایا بر آنچه که علی بن ابی طالب را بر آن زنده داشتی مرا زنده بدار، و بر آنچه

ماتَ عَلَيْهِ عَلِيُّ بْنُ ابی طالِبٍ عَلَيْهِ السَّلامُ.(۴)

که علی بن ابی طالب- که بر او درود باد- را از جهان بردی، مرا بمیران.

ص: ۱۰۵۱

۱- [۱۶۳۶]مصباح المتهجّد، صفحه ۲۱۴ و بلدالامین، صفحه ۵۳(با اندکی تفاوت).

۲- [۱۶۳۷]بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۳۳، حدیث ۱۰.

۳- [۱۶۳۸]مصباح المتهجّد، صفحه ۲۰۷.

۴- [۱۶۴۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۲۰۷.

۳- پس از آن بگو: اصْبَحْتُ اللّٰهُمَّ مُعْتَصِماً بِذِمامِکَ الْمَنیعِ، الَّذی لا یُطاوَلُ

******* خدایا صبح نمودم در حالی که به نگهبانی مستحکمت پناهنده ام

وَلایُحاوَلُ، مِنْ [شَرِّ] کُلِّ غاشِمٍ وَطارِقٍ، مِنْ سآئِرِ مَنْ خَلَقْتَ وَما خَلَقْتَ

که مورد حمله و تجاوز واقع نمی شود. از شرّ هر ستمکار و راهزن، از تمامی مخلوقاتت و

مِنْ خَلْقِکَ الصّامِتِ وَ النّاطِقِ، فی جُنَّةٍ مِنْ کُلِّ مَخُوفٍ بِلِباسٍ سابِغَةٍ

آفریدگان خاموش و گویایت، در زیر سپری نگهدارنده از هر ترسناک با جامه ای بلند و افتاده که همان

وَلاءِ اهْلِ بَیْتِ نَبِیِّکَ، مُحْتَجِباً مِنْ کُلِّ قاصِدٍ لی الی اذِیَّةٍ، بِجِدارٍ حَصینٍ

محبّت و دوستی خاندان پیامبر توست، درحالی که از هر کسی که قصد آزار مرا نموده حفظم می کنی، با دیواری محکم که همان

الْإِخْلاصِ فِی الْإِعْتِرافِ بِحَقِّهِمْ، وَ التَّمَسُّکِ بِحَبْلِهِمْ، مُوقِناً انَّ الْحَقَّ لَهُمْ

خلوص در اعتراف به حق آنها و تمسّک به ریسمان (محبّت) آنهاست، درحالی که یقین دارم حق برای ایشان

وَمَعَهُمْ وَفیهِمْ وَبِهِمْ، اوالی مَنْ والَوْا، وَ اجانِبُ مَنْ جانَبُوا، فَاعِذْنِی اللّٰهُمَ

و با ایشان و در میان ایشان و به واسطه ایشان است، دوست دارم آن کسی را که آنان دوست دارند و دوری می کنم از آن کسی که آنان دوری می کنند، خدایا

بِهِمْ مِنْ شَرِّ کُلِّ ما اتَّقیهِ، یا عَظیمُ حَجَزْتُ الْأَعادِیَ عَنّی بِبَدیعِ

به حق آنها مرا از شرّ هر چه از آن می پرهیزم حفظ فرما، ای خدای با عظمت به کمک پدیدآورنده

السَّمواتِ وَالْأَرْضِ، انّا جَعَلْنا مِنْ بَیْنِ ایْدیهِم سَدّاً وَ مِنْ خَلْفِهِمْ سَدّاً

آسمانها و زمین دشمنان را از خود دور ساختم، (که تو فرمودی:) به یقین ما در پیش روی آنان سدّی قرار دادیم و در پشت سرشان سدّی

فَاغْشَیْناهُمْ فَهُمْ لا یُبْصِرُونَ.(۱)

و چشمانشان را پوشانده ایم لذا نمی بینند.

این دعـایی است که در هر صـبح و شـام می تـوان آن را خوانـد و این همـان دعـایی است که امیر مؤمنـان علیه السـلام در لیله المبیت (شبی که به جای رسول خدا، در بسترش خوابید تا پیامبر از دست مشرکان مکّه نجات یابد) آن را خواند.(۲) ۴- مطابق روایتی از امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام هر کس بعد از نماز صبح یکصد مرتبه بگوید:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إلّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیم

» این ذکر به اسم اعظم از سیاهی چشم به سفیدی آن نزدیکتر است.(۳)

۱- [۱۶۴۱]مصباح المتهجّد، صفحه ۲۱۲ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۴۸، حدیث ۳۱.

۲- [۱۶۴۲]بلد الامین، صفحه ۲۷.

۳- [۱۶۴۳]مهج الدعوات، صفحه ۳۱۶ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۶۲، حدیث ۴۱.

۵- از امام صادق علیه السلام روایت شده است که آن حضرت فرمود: این دعا را برای امور دنیا و آخرت و برطرف شدن درد چشم، بعد از نماز صبح و مغرب بخوانند:

اللّٰهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْکَ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

خدایا به حقّی که محمّد و خاندانش بر تو دارند از تو می خواهم که بر محمّد و

وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلِ النُّورَ فی بَصَری وَ الْبَصیرَهَ فی دینی وَ الْیَقینَ فی

خاندان پاکش درود فرستی و قرار دهی روشنایی را در دیده ام و بینایی را در دینم، و یقین را در

قَلْبی وَ الْإِخْلاصَ فی عَمَلی وَ السَّلامَهَ فی نَفْسی وَ السَّعَهَ فی رِزْقی

دلم، و اخلاص را در کردارم و سلامتی را در وجودم و گشایش را در روزیم

وَ الشُّکْرَ لَکَ ابَداً ما ابْقَیْتَنی (۱)

و شکرگزاریت را پیوسته مادامی مرا باقی بداری.

***

۶- در روایتی از امام محمّد تقی علیه السلام نقل شده است که آن حضرت فرمود: هر کس پس از نماز صبح این دعا را بخواند، خواسته هایش از خداوند به آسانی به دست آید و آنچه را که او بخواهد و آهنگ آن کند، خداوند کفایتش فرماید و آن را برآورده سازد؛ این دعا، مطابق نقل «مفتاح الفلاح» چنین است:

بِسْمِ اللَّهِ وَ صَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِهِ، وَ افَوِّضُ امْری الَی اللَّهِ، انَّ اللَّهَ

به نام خدا و درودخدا بر محمّدو خاندان پاکش، و کارم را به خدا واگذار می کنم به یقین خداوند

بَصیرٌ بِالْعِبادِ، فَوَقیهُ اللَّهُ سَیِّئاتِ ما مَکَرُوا، لا الهَ إِلَّاانْتَ، سُبْحانَکَ انّی

به (حال) بندگانش آگاه است (تو خود فرمودی آن کس که این سخن را گفت) خداوند او را از بدیهای مکر کنندگان حفظ کرد، معبودی جز تو نیست، منزّهی تو و من از

کُنْتُ مِنَ الظَّالِمینَ، فَاسْتَجَبْنا لَهُ وَ نَجَّیْناهُ مِنَ الْغَمِّ، وَ کَذلِکَ نُنْجِی

ستمکاران بودم (تو خود فرمودی) ما دعای او را به اجابت رساندیم و از آن اندوه نجاتش بخشیدیم، و این گونه

الْمُؤْمِنينَ، حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكيلُ، فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَهٍ مِنَ اللَّهِ وَ فَضْلٍ لَمْ

مؤمنان را نجات می دهیم، خداوند ما را کافی است و او بهترین حامی ماست (تو خود فرمودی آنها که این سخن را گفتند) با نعمت و فضل پروردگار بازگشتند

يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ، ما شآءَ اللَّهُ، لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ الّا بِاللَّه، ما شآءَ اللَّهُ لا ما

در حالی که هیچ ناراحتی به آنان نرسید، آنچه خدا بخواهد (می شود)، پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند نیست، آنچه خدا بخواهد نه آنچه

ص :۱۰۵۳

۱- [۱۶۴۴]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۹، حدیث ۱۱.

شآءَ النَّاسُ، ما شآءَ اللَّهُ وَ انْ كَرِهَ النَّاسُ، حَسْبِیَ الرَّبُّ مِنَ الْمَرْبُوبینَ،

مردم بخواهند (می شود)، آنچه خدا بخواهد و اگر چه مردم نپسندند، پروردگار مرا از مردم بی نیاز می کند،

حَسْبِیَ الْخالِقُ مِنَ الْمَخْلُوقینَ، حَسْبِیَ الرَّازِقُ مِنَ الْمَرْزُوقینَ، حَسْبِیَ

آفریدگار مرا از آفریده شدگان بی نیاز می سازد، روزی دهنده مرا از روزی خواران بی نیاز می نماید،

اللَّهُ رَبُّ الْعالَمینَ، حَسْبی مَنْ هُوَ حَسْبی حَسْبی مَنْ لَمْ یَزَلْ حَسْبی

خدایی که پروردگار جهانیان است مرا کافی است، آن کس که مرا کافی است فقط او مرا کافی است، آن کس که مرا کافی است پیوسته مرا کفایت می کند،

حَسْبی مَنْ کانَ مُذْ کُنْتُ حَسْبی حَسْبِیَ اللَّهُ لا الهَ الَّا هُوَ، عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ

آن کس که مرا کافی است از زمانی که بود مرا کفایت می کرد، خداوندی که معبودی جز او نیست، مرا کفایت می کند بر او توکل کردم

وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیمِ.(۱)

و او پروردگار عرش با عظمت است.

***

۷- مرحوم «حاجی نوری» در کتاب «دار السلام» از استاد خود، عالم ربّانی مرحوم جناب حاج ملّا فتحعلی سلطان آبادی نقل کرده است، که فاضل مقدّس آخوند ملّامحمّد صادق عراقی در دشواری و پریشان حالی و نهایت سختی بود، به گونه ای که هرگز برای او گشایشی حاصل نمی شد. شبی در خواب دید که در مکانی، خیمه ای بزرگ برپاست. پرسید این خیمه از کیست؟ گفتند این خیمه پناهگاه مطمئن و فریادرس بیچارگان حضرت مهدی امام منتظر- عجّل اللَّه تعالی فرجه الشّریف- است. ملّا محمّد صادق عراقی با عجله به خدمت آن حضرت مشرّف گردید و سختی زندگی و پریشانی حال خویش را به آن حضرت عرض کرد، و از آن بزرگوار خواست دعایی برای رفع مشکلات و اندوه خویش، به او تعلیم فرماید. آن حضرت وی را به سمت خیمه ای که یکی از سادات در آن جا بود، راهنمایی نمود. آخوند ملّا محمّد صادق از خدمت آن حضرت بیرون آمد و به همان خیمه ای که امام اشاره کرده بود، وارد شد؛ دید سیّد جلیل القدر و عالم بزرگوار، جناب آقا سیّد محمّد سلطان آبادی در آن خیمه روی سجّاده نشسته و مشغول دعا و ذکر است، آخوند بر وی سلام کرد و حکایت حال خویش را برای او نقل کرد. سیّد نیز برای گشایش کار و وسعت رزق، دعایی به وی آموخت.

مرحوم آخوند از خواب بیدار شد، و متوجّه شد که آن دعا را به خوبی می داند، او که پیش از این، با سیّد محمّد سلطان

آبادی میانه ای نداشت، بعد از این خواب، به خدمت سیّد رسید، وی را به همان حالتی دید،

ص :۱۰۵۴

۱- [۱۶۴۵]مفتاح الفلاح، صفحه ۸۴ و کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۷، حدیث ۶(با مقداری تفاوت).

که در خواب مشاهده کرده بود، دید آن بزرگوار در مصلّای خود نشسته، مشغول ذکر و استغفار است، سلام کرد و سیّد پاسخ داد. آنگاه تبسّـمی نمود، گویا از جریان باخبر است. آخوند برای رفع مشکلات خویش، دعایی خواست، و سیّد نیز همان دعایی که در خواب به وی تعلیم داده بود را خواند. آخوند ملّا محمّد صادق، آن دعا را خواند، و در مدّت کمی از سختی و مشکلات زندگی بیرون آمد و به آسایش و آسودگی رسید.

آن دعا چنین بود:

اوّل: پس از طلوع فجر دست بر سینه خود بگذارد و هفتاد مرتبه بگوید:

یا فتّاح

(یعنی ای گشاینده امور).

دوم: این دعا را که در کافی برای حلّ مشکلات و شفای بیماران نقل شده است بخواند:

لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ العَلِیِّ الْعَظیمِ، تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذی لا

پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست، بر آن زنده پاینده ای که

یَمُوتُ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَهً وَلاوَلَداً، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ شَریکٌ

هرگز نمیرد توکّل نمودم و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که نه همسری برای خود اختیار کرد و نه فرزندی و نه شریکی

فِی الْمُلْکِ، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ کَبِّرْهُ تَکْبیراً.(۱)

در حکومت دارد و ضعف و ذلّتی ندارد که نیازمند حامی و سرپرستی باشد و (لذا به خود می گویم) او را بسیار بزرگ بشمار.

سوم: بعد از نماز صبح بخواند آن دعایی که پیش از این (صفحه ۱۰۵۳) گذشت (

بسم اللَّه و صلّی اللَّه علی محمّد و آله و افوّض امری الی اللَّه

... تا آخر).

ص: ۱۰۵۵

۱- [۱۶۴۶]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۱، حدیث ۳.

فصل سوم: سجده شکر

اشاره

پس از انجام تعقیبات، سجده شکر به جا آور، که به اتّفاق تمام علمای شیعه، سجده شکر به هنگام یافتن نعمتی یا دفع بلایی سنّت است، و بهترین آن، سجده ای است که پس از نماز برای شکر توفیق ادای نماز به جا آورده می شود!

در این جا بعضی از روایاتی که در اهمّیّت سجده شکر وارد شده است از نظر خوانندگان عزیز می گذرد:

۱- به سند معتبر از امام باقر علیه السلام روایت شده است که آن حضرت فرمود: «پدرم، علی بن الحسین علیه السلام هیچ گاه نعمتی را از خدا یاد نکرد، مگر آن که به شکرانه آن سجده کرد، و هیچ آیه ای را نخواند که در آن سجده باشد، مگر آن که سجده کرد؛ و خداوند هیچ بلایی را که از آن می ترسید، از او دفع نکرد، مگر آن که به خاطر آن سجده کرد؛ و از هر نماز واجب که فارغ می شد، پس از آن سجده می کرد، هر وقت توفیق می یافت که میان دو نفر اصلاح کند، برای شکر آن، سجده می کرد»، و در تمامی مواضع سجده آن حضرت، اثر سجود بود و به این سبب آن حضرت را «سجّاد» می نامیدند.(۱)
۲- به سند صحیح از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمود: «هر مؤمنی که برای شکر نعمتی- در غیر نماز- برای خدا سجده شکر به جای آورد، خداوند، برای او ده حسنه بنویسد و ده گناه را از او محو و پاک گرداند و در بهشت ده درجه وی را بالا می برد».(۲) ۳- به سند موثّق از امام رضا علیه السلام روایت شده است که: «سجده بعد از نماز واجب، در واقع شکرِ خداوند است، از این که این توفیق را به بنده داد، تا فریضه اش را به جای آورد، و کمترین چیزی که در این سجده گفته می شود، سه مرتبه

«شُکْراً لِلَّهِ»

است ...».(۳)

کیفیّت سجده شکر:

در انجام این سجده شرط خاصّی وجود ندارد و به هر صورت که آورده شود، صحیح است. ولی بهتر است مانند سجده نماز، بر هفت عضو سجده کند و پیشانی را بر چیزی گذارد که در نماز بر آن می گذارد.

ص: ۱۰۵۶

۱- [۱۶۴۷]علل الشرایع، جلد ۱، صفحه ۲۳۲، حدیث ۱ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۰۱، حدیث ۱۱.

۲- [۱۶۴۸]ثواب الاعمال، صفحه ۳۵ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۰۱، حدیث ۱۲.

۳- [۱۶۴۹]عیون اخبار الرضا، جلد ۱، صفحه ۲۸۱، حدیث ۲۷ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۹۸، حدیث ۵.

و افضل آن است که بر خلاف سجده نماز، آرنج را نیز بر زمین بگذارد،(۱) و سنّت است که نخست پیشانی را بر زمین گذارد، سپس طرف راست صورت را و آنگاه طرف چپ صورت را و در نهایت نیز پیشانی را بر زمین بگذارد،(۲) و به خاطر این که دو بار پیشانی را بر زمین می گذارد، به آن دو سجده شکر می گویند. سجده شکر می تواند بدون هر ذکر و دعایی نیز باشد ولی سنّت است که ذکری بگوید و بهتر است از ذکرهایی باشد که خواهد آمد.

مطابق روایات، بعضی از معصومین علیهم السلام، این سجده را بسیار طولانی می کردند. امام کاظم علیه السلام (در زندان هارون) بعد از طلوع صبح، سجده می کرد، تا وقت زوال.(۳) همچنین از «فضل بن شاذان» نقل شده است که گفت: حسن بن علی بن فضال برای عبادت به صحرا می رفت، و سجده را چنان طول می داد که پرندگان بر پشت او می نشستند به گمان این که جامه ای است افتاده، و همچنین برخی از حیوانات بیابانی برگرد او چرا می کردند و از او وحشت نمی کردند.(۴)

برخی از ذکرهای سجده شکر:

۱- از امام رضا علیه السلام نقل شده است که: می توانی صد بار در سجده شکر بگویی:

«شکراً»

و می توانی صد بار بگویی

«عفواً».(۵)

همچنین از امام صادق علیه السلام نقل شده است که کمترین چیزی که در سجده شکر کفایت می کند آن است که سه بار بگویی:

«شُکراً للّه».(۶)

۲- در روایات معتبر بسیاری نقل شده است که امام کاظم علیه السلام در سجده شکر بسیار می گفتند:

اللّهُمَّ انّی اسْأَلُکَ الرّاحَهَ عِنْدَ الْمَوْتِ، وَ الْعَفْوَ عِنْدَ الْحِساب.(۷)

خدایا از تو آسایش در وقت مرگ و عفو به هنگام حساب را می خواهم.

۳- مرحوم «ابن بابویه» به سند معتبر، از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که هرگاه بنده ای در

۱- [۱۶۵۰]کافی، جلد ۳، صفحه ۳۲۴، حدیث ۱۴.

۲- [۱۶۵۱]همان مدرک، صفحه ۳۲۵، حدیث ۱۷.

۳- [۱۶۵۲]عیون اخبار الرضا، جلد ۱، صفحه ۹۵، حدیث ۱۴.

۴- [۱۶۵۳]رجال کشی، صفحه ۵۱۵ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۰۷، حدیث ۲۱.

۵- [۱۶۵۴]فقیه، جلد ۱، صفحه ۳۳۲، حدیث ۹۷۰(همین حدیث در کافی، جلد ۳، صفحه ۳۲۶، حدیث ۱۸، از امام کاظم علیه السلام نیز نقل شده است).

۶- [۱۶۵۵]همان مدرک، صفحه ۳۳۳، حدیث ۹۷۸.

۷- [۱۶۵۶]کافی، جلد ۳، صفحه ۳۲۳، حدیث ۱۰ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۱۷، حدیث ۳۱.

سجده سه بار بگوید: یا اللّهُ، یا رَبّاهُ، یا سَیِّداهُ، خداوند به وی پاسخ دهد: لبّیک ای بنده ام،************* ای خدا، ای پروردگار من، ای آقا و سرور من*****************************

حاجت خویش را بخواه.(۱)

***

۴- مرحوم «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجّد» در بخش سجده شکر فرموده است:

مستحب است در سجده برای برادران مؤمن خویش دعا کند و بگوید:

اللّهُمَّ رَبَّ الْفَجْرِ وَاللَّیالِی الْعَشْرِ، وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ، وَاللَّیْلِ اذا یَسْرِ، وَرَبَ

خدایا ای پروردگار سپیده دم و شبهای ده گانه و زوج و فرد، و پروردگار شب هنگامی که (به سوی روشنایی روز) حرکت می کند و پروردگار

کُلِّ شَیْ ءٍ، وَالهَ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَ خالِقَ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَمَلیکَ کُلِّ شَیْ ءٍ، صَلِ

هر چیز و معبود هر چیز، و آفریننده هر چیز و فرمانروای همه چیز،

عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَافْعَلْ بی وَبِفُلانٍ وَفُلانٍ ما انْتَ اهْلُهُ، وَلا تَفْعَلْ بِنا ما

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و در مورد من و فلانی و فلانی (کسانی که مورد نظر من هستند) آنچه تو شایسته آنی انجام ده و آنچه

نَحْنُ اهْلُهُ، فَانَّکَ اهْلُ التَّقْوی وَ اهْلُ الْمَغْفِرَهِ.(۲)

ما شایسته آنیم در مورد ما انجام مده، که تو شایسته پرهیزگاری و آمرزشی.

به جای «بِفُلانٍ وَ فُلانٍ» نام افراد مورد نظر را بگوید.

و چون سر از سجده برداشت دست خود را بر موضع سجود خود بکشد و آنگاه به طرف چپ صورت و سپس به پیشانی خویش بکشد و بعد از آن به جانب راست صورت خود دست بکشد و این کار را سه مرتبه انجام دهد، و در هر مرتبه بگوید:

اللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ لا الهَ الّا انْتَ، عالِمُ الْغَیْبِ وَالشَّهادَهِ، الرَّحْمنُ الرَّحیمُ،

خدایا حمد و سپاس از آن توست که معبودی جز تو نیست، دانای نهان و آشکار و بخشنده و مهربانی،

اللَّهُمَّ اذْهِبْ عَنِّی الْهَمَّ وَ الْغَمَّ وَالْحَزَنَ وَالْفِتَنَ، ما ظَهَرَ مِنْها وَما بَطَنَ.(۳)

خدایا اندوه و گرفتاری و غم و حزن و فتنه های آشکار و پنهان را از من دور کن.

ص :۱۰۵۸

۱- [۱۶۵۷]امالی صدوق، صفحه ۴۱۱، حدیث ۶ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۲۷، حدیث ۴۷.

۲- [۱۶۵۸]مصباح المتهجد، صفحه ۲۴۱.

۳- [۱۶۵۹]همان مدرک، صفحه ۲۴۳.

بخش هفتم: نمازهای مستحب

اشاره

ص :۱۰۵۹

اقسام نمازهای مستحب

نماز بهترین وسیله ارتباط با خدا، عالی ترین نمود بندگی و روشن ترین نشانه عبودیّت بنده در برابر معبود است. (شرحی درباره اهمّیّت نماز در تربیت انسانها و پرورش فضایل اخلاقی و نظم جامعه انسانی در بحث تعقیبات گذشت).

از این رو در دستورات اسلامی، علاوه بر نمازهای واجب و فرائض یومیّه، نمازهای مستحبّ فراوانی وجود دارد که هر یک از آنها به نوبه خود دارای اهمّیّت زیاد و تأثیر مناسب است.

نمازهای مستحب را در یک نگاه کلّی می توان به چند دسته تقسیم کرد:

۱- نوافل یومیّه که پیش از فرائض، یا پس از آنها انجام می شود که وسیله ای برای پذیرش فرائض و رفع کاستیهای آنهاست.(۱) (شرح آن در بخش آداب و تعقیبات نماز گذشت).

۲- نمازهایی که در برخی از اوقات شبانه روز که زمان مناسبی برای راز و نیاز با خدا و کسب نورانیّت و معنویّت از پیشگاه ربوبی است بجا آورده می شود (مثل نماز شب).

۳- نمازهایی که به نام معصومین علیهم السلام وارد شده است؛ این نمازها را آن بزرگواران انجام می دادند و به نام آنها مشهور شده است. از این رو، پیروان آنها نیز با پیروی از سنّت آنان این نمازها را بجا می آورند.

۴- نمازهایی که به نام بعضی از اصحاب و یاران پیامبر صلی الله علیه و آله و یاران ائمّه معصومین علیهم السلام مشهور شده است. این نوع نمازها را معصومین با اهداف خاصّی به آنان تعلیم می دادند که به نام آنان شهرت یافته است (مانند نماز جعفر طیّار).

ص :۱۰۶۱

۱- [۱۶۶۰]روایتی از امام رضا علیه السلام مضمون فوق را تأیید می کند(بحارالانوار، جلد ۷۹، صفحه ۲۹۴، حدیث ۲۴).

تعلیم این گونه نمازها گاه برای بخشش گناهان، یا حلّ مشکلات، یا یک جایزه بزرگ معنوی بوده است.

۵- نمازهـایی که مربوط به زمـان هـای خاصّـِی است، مثل نماز ایّام هفته، مخصوصاً روز جمعه و اوّل ماه و نمازهای دیگر، که برای کسب معنویّت از آن ایّام مخصوص است.

۶- نمازهایی که مربوط به مکان های خاصّی است که به سبب فضیلت آن مکانها خواندن نماز در آنها توصیه شده است (مثل نماز در مسجد جمکران).

۷- نمازهـایی که برای حـلّ مشـکلات روحی و یـا مادّی و برآورده شـدن حاجات و رفع گرفتاری ها از سوی معصومین علیهم السـلام توصیه شده (مانند نمازهای حاجت و نماز برای زیاد شدن رزق و مانند آن)، و خود آن بزرگواران نیز در مشکلات رو به درگاه خـدا می آوردنـد و به نماز پناه می بردنـد.(۱) نکته مهم این جـاست که تمـام این نمازهـا- هرچنـد به نامهای خاصّـِی مشـهور شده- باید به قصد قربت و توجّه به ذات پروردگار انجام شود؛ هرچند نتیجه نهایی، رسیدن به حاجت های دنیوی بوده باشد.

نخست به سراغ نمازهای مشهور به نام معصومین علیهم السلام می رویم.

بـار دیگر تأکیـد می کنیم نمازهـایی که به نـام معصومین علیهم السـلام است نمازهـایی است که همه به درگاه خداونـد یگانه انجام می شود، ولی چون آن بزرگواران انجام می دادند به نام آنها مشهور شده و به یقین دارای ارزش بسیاری است.

ص: ۱۰۶۲

۱- [۱۶۶۱] (۱).« انّ رسـول اللَّه صـلی الله علیـه و آله کـان اذا حَزَبَه امرٌ فَزَعَ الی الصَّلاهِ؛ هرگـاه رسـول خـدا دچـار سـختی و دشواری می شد، به نماز پناه می برد»(بحارالانوار، جلد ۷۹، صفحه ۱۹۲).

فصل اوّل: نمازهای چهارده معصوم علیهم السلام

۱- نماز پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله

«سیّد بن طاووس» به سند معتبر از امام رضا علیه السلام روایت کرده است که از آن حضرت سؤال کردند از نماز جعفر طیّار رحمه الله؛ امام علیه السلام فرمود: چرا از نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله غافل هستی؟!

آن مرد عرض کرد: آن نماز را به من تعلیم فرما. حضرت فرمود:

نماز پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله دو رکعت است که در هر رکعت یک مرتبه سوره «حمد» و پانزده مرتبه سوره «قدر» (انّا انزلناه) را می خوانی؛ همچنین در رکوع- پس از ذکر رکوع- و همچنین پس از سر برداشتن از رکوع- آنگاه که ایستاده ای- و در سجده اوّل- پس از ذکر سجده- و همچنین پس از سر برداشتن از سجده- آنگاه که نشسته ای- و در سجده دوم- پس از ذکر سجده- و همچنین پس از سر برداشتن از سجده نیز در هر یک از این موارد، پانزده مرتبه سوره «قدر» را می خوانی. پس از اتمام نماز، خداوند گناهانت را می آمرزد و حاجتت را روا می سازد، و آنگاه این دعا را می خوانی:

لا الهَ الَّا اللَّهُ، رَبُّنا وَ رَبُّ آبآئِنَا الأَوَّلینَ، لا الهَ الَّا اللَّهُ، الهاً واحِداً

معبودی جز خدا نیست، که پروردگار ما و پروردگار پدران پیشین ماست، معبودی جز خدا نیست، معبود یگانه ای

وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ، لا الهَ الَّا اللَّهُ، لا نَعْبُدُ الَّا ایَّاهُ، مُخْلِصینَ لَهُ الدِّینَ وَ لَوْ

که ما به او ایمان داریم، معبودی جز خدا نیست، ما جز او را نمی پرستیم، دین خود را برای او خالص کرده ایم اگر چه

کَرِهَ الْمُشْرِکُونَ، لاالهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ وَحْدَهُ [وَحْدَهُ ، انْجَزَ وَعْدَهُ، وَ نَصَرَ

مشرکان نپسندند، معبودی جز خدا نیست، یگانه [یگانه یگانه است، به وعده اش وفا نمود،

عَبْدَهُ، وَ اعَزَّ جُنْدَهُ، وَ هَزَمَ الأَحْزابَ وَحْدَهُ، فَلَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، وَ هُوَ

وبنده اش را یاری کرد، سپاهش را گرامی داشت، و به تنهایی گروه های باطل را شکست داد، فرمانروایی و حمد و سپاس از آن اوست و او

عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، اللهُمَّ انْتَ نُورُ السَّمواتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَنْ فیهِنَّ،

بر هر چیز تواناست، خدایا تویی روشنایی بخش آسمانها و زمین و هر چه در آنهاست

فَلَکَ الْحَمْدُ، وَ انْتَ قَیّامُ السَّمواتِ وَ الْارْضِ وَ مَنْ فیهِنَّ، فَلَکَ الْحَمْدُ،

پس حمد و سپاس از آن توست، و تویی بپا دارنده آسمانها و زمین و هر چه در آنهاست، پس حمد و سپاس از آنِ توست

ص: ۱۰۶۳

وَانْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، فَقَوْلُكَ حَقٌّ، وَانجازُكَ حَقٌّ، وَالْجَنَّهُحَقٌّ، وَالنَّارُ

و تویی حق و وعده و گفتارت و وفاداری و بهشت و دوزخت همگی راست است،

حَقٌّ، اللَّهُمَّ لَکَ اسْلَمْتُ، وَ بِکَ آمَنْتُ، وَ عَلَیْکَ تَوَکَّلْتُ، وَ بِکَ خاصَمْتُ،

خدایا تسلیم تو شده و به تو ایمان آورده ام، و بر تو اعتماد نموده و به یاری تو با دشمن مبارزه کرده ام

وَالَیْکَ حاکَمْتُ، یا رَبِّ یا رَبِّ یا ربِّ، اغْفِرْ لی ما قَدَّمْتُ وَمااخَّرْتُ،

و تو را به داوری پذیرفته ام، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من، گناهان پیشین و پسینم

وَ مااسْرَرْتُ وَاعْلَنْتُ، انْتَ الهی لا الهَ الَّا انْتَ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

و آنچه در پنهان و آشکار انجام داده ام را بیامرز، تویی معبودم که معبودی جز تو نیست، بر محمّد و

وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اغْفِرْ لی وَارْحَمْنی وَ تُبْ عَلَیَّ انَّکَ انْتَ التَّوابُ الرَّحیمُ.(۱)

خاندان پاکش درود فرست و مرا بیامرز و بر من رحم کن، و توبه ام را بپذیر زیرا که تو توبه پذیر و مهربانی.

«علّامه مجلسی» پس از ذکر این نماز می گوید: این نماز از نمازهای مشهور است که علمای شیعه در کتب خود روایت کرده اند.(۲)

***

۲- نماز امیرالمؤمنین علیه السلام

«شیخ طوسی»(۳) و «سیّد بن طاووس»(۴)، از امام صادق علیه السلام روایت کرده اند که آن حضرت فرمود: هر یک از شما نماز امیر مؤمنان را بجا آورد، مانند روزی که از مادر متولّد شده، از گناهان پاک می گردد و حاجت های وی برآورده می شود.

این نماز چهار رکعت است (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعت یک مرتبه سوره «حمد» و پنجاه مرتبه سوره «توحید» را بخواند و پس از نماز این تسبیح را بگوید که تسبیح آن حضرت است؛ این تسبیح مطابق نقل علّامه مجلسی چنین است:

سُبْحانَ مَنْ لاتَبیدُ مَعالِمُهُ، سُبْحانَ مَنْ لاتَنْقُصُ خَزآئِنُهُ، سُبْحانَ مَنْ لَا

تسبیح می گویم کسی را که نشانه های روشن و آشکارش نابود شدنی نیست، تسبیح می گویم کسی را که خزانه کرمش کم شدنی نیست، تسبیح می گویم کسی را

اضْمِحْلالَ لِفَخْرِهِ، سُبْحانَ مَنْ لا يَنْفَدُ ما عِنْدَهُ، سُبحانَ مَنْ لَاانْقِطاعَ

که برای شکوه و عظمتش زوالی نیست، تسبیح می گویم کسی را که برای آنچه نزد اوست پایانی نیست، تسبیح می گویم کسی را که عمرش را پایانی نیست،

۱- [۱۶۶۲]جمال الاسبوع، صفحه ۲۴۶.

۲- [۱۶۶۳]بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۶۹، حدیث ۱.

۳- [۱۶۶۴]مصباح المتهجّد، صفحه ۲۹۲.

۴- [۱۶۶۵]جمال الاسبوع، صفحه ۲۴۸.

لِمُدَّتِهِ، سُبْحانَ مَنْ لا یُشارِکُ احَداً فی امْرِهِ، سُبْحانَ مَنْ لا الهَ غَیْرُهُ

تسبیح می گویم کسی را که در کارش مشارکتی نیست، تسبیح می گویم کسی را که معبودی جز او نیست* سپس دعا کند وبگوید: یا مَنْ عَفا عَنِ السَّیِئاتِ وَ لَمْ یُجازِ بِها، ارْحَمْ عَبْدَکَ یا

***** ای که از گناهان درگذری و کیفر نکنی، بر بنده ات رحم کن، ای

اللَّهُ یا اللَّهُ، نَفْسی نَفْسی انَا عَبْدُکَ یا سَیِّداهُ، انَا عَبْدُکَ بَیْنَ یَدَیْکَ ایا

خدا، ای خدا، بر من، بر من (رحم کن) من بنده توام ای آقا و سرورم، من بنده تو و در حضور توام، ای

رَبَّاهُ، الهی بِکَیْنُونَتِکَ یا امَلاهُ، یا رَحْماناهُ یا غِیاثاهُ، عَبْدُکَ عَبْدُکَ لا

پروردگار من، ای معبود من به ذاتت سوگند، ای آرزوی من، ای بخشنده من، ای فریادرس من، بنده ات، بنده ات،

حیلَةَ لَهُ، یا مُنْتَهی رَغْبَتاهُ، یا مُجْرِیَ الدَّمِ فی عُرُوقی عَبْدُکَ یا سَیِّداهُ یا

چاره ای ندارد، ای نهایت اشتیاقم، ای جاری کننده خون در رگهایم، بنده ات (را دریاب) ای آقا و سرورم، ای

مالِکاهُ، ایا هُوَ ایا هُوَ، یا رَبَّاهُ عَبْدُکَ عَبْدُکَ لا حیلَةَ لی وَ لا غِنی بی عَنْ

مالک و صاحب اختیارم، ای خدا، ای خدا، ای پروردگار من بنده توام بنده توام و چاره ای ندارم، و از خود چیزی ندارم

نَفْسْی ۱۶۶۶]، وَ لا اسْتَطیعُ لَها ضَرّاً وَ لا نَفْعاً، وَ لا اجِدُ مَنْ اصانِعُهُ، تَقَطَّعَتْ

و توانایی بر زیان و سود خود ندارم، و کسی را که با او همراهی کنم نمی یابم،

اسْبابُ الْخَدایع عَنّی وَاضْمَحَلَّ کُلُّ مَظْنُونٍ عَنِّی افْرَدَنِی الدَّهْرُ

هر راه چاره ای از من بریده شد، و هر گمان (به راه نجاتی) که داشتم از بین رفت، روزگار مرا با تو تنها گذاشت،

الَیْکَ، فَقُمْتُ بَیْنَ یَدَیْکَ هذَا الْمَقامَ، یا الهی بِعِلْمِکَ کانَ هذا کُلُّهُ، فَکَیْفَ

پس در برابرت در این جایگاه ایستاده ام، ای معبود من، تو به همه اینها آگاهی، پس چگونه

انْتَ صانِعٌ بی وَلَیْتَ شِعْری کَیْفَ تَقُولُ لِدُعآئی اتَقُولُ نَعَمْ امْ تَقُولُ لا،

با من رفتار می کنی، و ای کاش می دانستم در پاسخ درخواستم چه می گویی، آیا «آری» می گویی یا «نه»؟

فَانْ قُلْتَ لا فَیا وَیْلی یا وَیْلی یا عَوْلی یا عَوْلی یا

پس اگر «نه» بگویی وای بر من، وای بر من، وای از بیچارگیم، وای از بیچگارگیم، وای

شِقْوَتی یا شِقْوَتی یا ذُلّی یا ذُلّی الی مَنْ وَ مِمَّنْ اوْ

از بدبختیم، وای از بدبختیم، وای از خواریم، وای از خواریم، به چه کسی و از چه کسی یا

ص :۱۰۶۵

عِنْدَ مَنْ، اوْ کَیْفَ اوْ ماذا، اوْ الی ایِّ شَیْ ءٍ الْجَأَ وَ مَنْ ارْجُو، وَ مَنْ یَجُودُ

نزد چه کسی یا چگونه یا چرا یا به چه چیزی پناه برم؟ و به که امید بندم؟ و چه کسی

عَلیَّ بِفَضْلِهِ حینَ تَرْفُضُنی یا واسِعَ الْمَغْفِرَهِ، وَ انْ قُلْتَ نَعَمْ کَما هُوَ الظَّنُ

با لطف و کرمش در وقتی که تو مرا میرانی بر من می بخشد؟ ای گسترده آمرزش، و اگر بگویی «بله» آن گونه که به تو گمان

بِکَ وَ الرَّجآءُ لَکَ، فَطُوبی لی انَا السَّعیدُ وَ ا نَا الْمَسْعُودُ، فَطُوبی لی

و امید هست، پس خوشا به حال من، منم خوشبخت و منم سعادتمند، پس خوشا بحال من،

وَانَا الْمَرْحُومُ، یا مُتَرَحِّمُ یا مُتَرَئِّفُ، یا مُتَعَطِّفُ یا مُتَجَبِّرُ، یا مُتَمَلِّکُ یا

و منم آمرزیده، ای رحم کننده، ای خیرخواه، ای مهرورز ای قدرتمند، ای فرمانروا، ای

مُقْسِطُ، لا عَمَلَ لی ابْلُغُ بِهِ نَجاحَ حاجَتی اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الَّذی جَعَلْتَهُ

دادگر، عملی ندارم که با آن به برآوردن حاجتم برسم، از تو می خواهم به حقّ آن نامت که

فی مَکْنُونِ غَیْبِکَ، وَ اسْتَقَرَّ عِنْدَکَ، فَلا یَخْرُجُ مِنْکَ الی شَیْ ءٍ سِواکَ،

در نهانخانه غیبت قرار داده ای و در نزد تو قرار گرفته، و از تو به غیر تو ظاهر نمی شود.

اسْئَلُکَ بِهِ وَبِکَ وَبِهِ، فَانَّهُ اجَلُّ وَ اشْرَفُ اسْمآئِکَ، لا شَیْ ءَ لی غَیْرُ هذا،

از تو می خواهم به حق آن نام و به حق تو و به حق آن نام، چرا که گرامی ترین و شریفترین نام های توست و چیزی جز آن ندارم

وَلا احَدَ اعْوَدُ عَلیَّ مِنْکَ، یا کَیْنُونُ یا مُکَوِّنُ، یا مَنْ عَرَّفَنی نَفْسَهُ، یا مَنْ

و هیچ کس سود رسان تر از تو بر من نیست، ای هستی مطلق، ای آفریدگار، ای که خودت را به من شناساندی، ای که

امَرَنی بِطاعَتِهِ، یا مَنْ نَهانی عَنْ مَعْصِیَتِهِ، وَ یا مَدْعُوُّ یا مَسْئُولُ، یا

مرا بر بندگیت فرمان دادی، ای که مرا از نافرمانیت منع نمودی، ای خوانده شده، ای درخواست شده، ای

مَطْلُوباً الَیْهِ، رَفَضْتُ وَصِیَّتَکَ الَّتی اوْصَیْتَنی بِها وَ لَمْ اطِعْکَ، وَ لَوْ اطَعْتُکَ

طلب شده، سفارشت را که مرا به آن توصیه نمودی ترک کرده و اطاعتت ننمودم، و اگر

فیما امَرْتَنی لَکَفَیْتَنی ما قُمْتُ الَیْکَ فیهِ، وَ انَا مَعَ مَعْصِیَتی لَکَ راجٍ، فَلا

در آنچه مرا فرمان دادی اطاعتت می نمودم به یقین در آنچه از درگاهت خواستم مرا کفایت می کردی، و من با وجود نافرمانیم امیدوارم، پس

تَحُلْ بَیْنی وَ بَیْنَ ما رَجَوْتُ، یا مُتَرَحِّماً لی اعِذْنی مِنْ بَیْنِ یَدَیَّ وَ مِنْ

بین من و آنچه امید دارم جدایی میانداز، ای رحم کننده بر من، مرا از روبرو و پشت سر

خَلْفی وَ مِنْ فَوْقی وَ مِنْ تَحْتی وَ مِنْ کُلِّ جِهاتِ الْإِحاطَهِ بی اللهُمَ

و از بالا و پایین و از همه اطرافم پناه ده، خدایا

ص :۱۰۶۶

بِمُحَمَّدٍ سَیِّدی وَ بِعَلِیٍّ وَلِیّی وَبِالْأَئِمَّهِ الرّاشِدینَ عَلَیْهِمُ السَّلامُ، اجْعَلْ

به حقّ محمّد آقا و سرورم و به حقّ علی سرپرستم، و به حقّ امامان هدایت یافته- که بر آنان درود باد-

عَلَیْنا صَلَواتِکَ وَ رَأْفَتَکَ وَ رَحْمَتَکَ، وَاوْسِعْ عَلَیْنا مِنْ رِزْقِکَ، وَ اقْضِ

درودها و مهربانی و رحمتت را بر ما قرار ده و از روزیت بر ما وسعت ده، و قرضمان

عَنَّا الدَّیْنَ وَجَمیعَ حَوآئِجِنا، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، اِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.

را ادا کن و همه حاجت هایمان را برآور، ای خدا، ای خدا، که تو بر هر چیز توانایی.

امام علیه السلام فرمود: هر کس این نماز را بجا آورد و این دعا را بخواند گناهان او آمرزیده شود.(۱)

***

۳- نماز حضرت فاطمه علیها السلام

اشاره

در روایتی آمده است، حضرت زهرا علیها السلام دو رکعت نماز می خواند که جبرئیل به وی آموخته بود. کیفیّت این نماز بدین گونه است که در رکعت اوّل بعد از حمد، صد مرتبه سوره «انّاانزلناه» و دررکعت دوم بعد ازحمد، صد مرتبه سوره «توحید» می خواند و پس از سلام این دعا رامی خواند:

سُبحانَ ذِی الْعِزِّ الشّامِخِ الْمُنیفِ، سُبْحانَ ذِی الْجَلالِ الْباذِخِ الْعَظیمِ،

تسبیح می گویم صاحب عزّتِ سربلندِ سرافراز را، تسبیح می گویم صاحب شکوهِ بلند مرتبه بزرگ را،

سُبحانَ ذِی الْمُلْکِ الْفاخِرِ الْقَدیمِ، سُبحانَ مَنْ لَبِسَ الْبَهْجَهَ وَ الْجَمالَ،

تسبیح می گویم صاحب فرمانروایی باشکوه دیرینه را، تسبیح می گویم کسی را که در بر دارد روشنایی و زیبایی را،

سُبحانَ مَنْ تَرَدّی بِالنُّورِ وَالْوَقارِ، سُبحانَ مَنْ یَری اَثَرَ النَّمْلِ فِی الصَّفا،

تسبیح می گویم کسی را که با نور و وقار خود را آراسته، تسبیح می گویم کسی را که جای پای مورچه را در سنگ سخت می بیند،

سُبحانَ مَنْ یَری وَقْعَ الطَّیْرِ فِی الْهَواءِ، سُبحانَ مَنْ هُوَ هکَذ الا هکَذا غَیْرُهُ.(۲)

تسبیح می گویم کسی را که گذرگاه پرنده را در آسمان می بیند، تسبیح می گویم کسی را که این چنین است و جز او کسی چنین نیست.

در روایت دیگری آمده است که بعد از این نماز، تسبیح مشهور حضرت زهرا علیها السلام را که پس از هر نمازی مستحب است، بگوید و بعد از آن صد مرتبه صلوات بفرستد.(۳)

۱- [۱۶۶۷]بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۷۲، حدیث ۵.

۲- [۱۶۶۸]همان مدرک، صفحه ۱۸۰، حدیث ۷.

۳- [۱۶۶۹]همان مدرک، صفحه ۱۸۱، حدیث ۸.

نماز دیگری از آن حضرت:

«شیخ طوسی» و «سیّد بن طاووس» روایت کرده اند از صفوان، که محمّد بن علی حلبی در روز جمعه ای، خدمت امام صادق علیه السلام رسید و از آن حضرت پرسید، از شما می خواهم بهترین اعمال را در امروز، به من تعلیم فرمایی. امام علیه السلام فرمود: من کسی را نمی شناسم که از فاطمه علیها السلام نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله با عظمت تر باشد و چیزی برتر از آن عملی که رسول خدا صلی الله علیه و آله به وی آموخت سراغ ندارم. آن عمل چنین است که رسول خدا صلی الله علیه و آله به حضرت زهرا علیها السلام فرمود: در صبح روز جمعه غسل کند و چهار رکعت نماز بخواند (به دو سلام) در رکعت اوّل بعد از حمد، پنجاه مرتبه سوره «توحید» و در رکعت دوم پس از حمد، پنجاه مرتبه سوره «عادیات» و در رکعت سوم بعد از حمد پنجاه مرتبه سوره «زلزال» و در رکعت چهارم پس از حمد، پنجاه مرتبه سوره «نصر» را بخواند، و پس از اتمام نماز بگوید:

الهی وَسَیِّدی مَنْ تَهَیَّأَ أوْ تَعَبَّأَ اوْ اعَدَّ اوِ اسْتَعَدَّ لِوِفادَهِ مَخْلُوقٍ رَجآءَ

ای معبود من و ای آقا و سرورم، هر کس خود را آماده و مهیا و مجهّز و حاضر کند، برای رفتن به سوی مخلوقی به امید

رِفْدِهِ، وَفَوائِدِهِ وَ نائِلِهِ، وَ فَواضِلِهِ وَ جَوآئِزِهِ، فَالَیْکَ یا الهی کانَتْ

هدیه ها و بهره ها و عطایا و بخشش ها و پاداش هایش، پس ای معبود من، به سوی توست

تَهْیِئَتی وَتَعْبِئَتی وَاعْدادی وَ اسْتِعْدادی رَجآءَ رِفْدِکَ وَ فَوآئِدِکَ

آمادگی و مهیا شدن و مجهز شدن و حاضر شدنم، به امید هدایا و بهره ها

وَمَعْرُوفِکَ، وَ نآئِلِکَ وَجَوآئِزِکَ، فَلا تُخَیِّبْنی مِنْ ذلِکَ، یا مَنْ لا تَخیبُ

و احسان و عطایا و پاداشهایت، پس مرا از آن ناامید مکن، ای که هیچ

عَلَیْهِ مَسْئَلَهُ السَّآئِلِ، وَ لا تَنْقُصُهُ عَطِیَّهُ نآئِلٍ، فَانّی لَمْ آتِکَ بِعَمَلٍ صالِحٍ

سائلی از درِ (خانه) تو نومید بر نمی گردد، و بخشش نیکی چیزی از تو نکاهد، پس به درگاهت نیامده ام با عمل شایسته ای

قَدَّمْتُهُ، وَ لا شَفاعَهِ مَخْلُوقٍ رَجَوْتُهُ اتَقَرَّبُ الَیْکَ بِشَفاعَتِهِ، الّا مُحَمَّداً

که از پیش فرستاده باشم یا شفاعت مخلوقی که به آن امید بسته و با شفاعتش به تو نزدیک شوم جز شفاعت محمّد

وَاهْلَ بَیْتِهِ صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمْ، اتَیْتُکَ ارْجُو عَظیمَ عَفْوِکَ، الَّذی

و خاندان پاکش- که درود تو بر او و بر آنها باد- به درگاهت آمده ام به امید عفو بزرگ

عُدْتَ بِهِ عَلَى الْخاطِئینَ عِنْدَ عُکُوفِهِمْ عَلَی الْمَحارِمِ، فَلَمْ یَمْنَعْکَ طُولُ

که به وسیله آن بر گناهکاران وقت ارتکاب حرامها رو کنی، وطولانی شدن

عُکوفِهِمْ عَلَی الْمَحارِمِ انْ جُدْتَ عَلَیْهِمْ بِالْمَغْفِرَهِ، وَ انْتَ سَیِّدِی الْعَوَّادُ

ارتکاب حرامها تو را از آمرزش آنها باز نمی دارد، و تویی آقا و سرورم که بسیار به من نعمت بخشی،

بِالنَّعْمآءِ، وَ انَا الْعَوَّادُ بِالْخَطآءِ، اسْئَلُکَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وآلِهِ الطَّاهِرِینَ، انْ

و منم بسیار خطاکار، از تو می خواهم به حقّ محمّد و خاندان پاکش

تَغْفِرَ لی ذَنْبِیَ الْعَظیمَ، فَانَّهُ لا یَغْفِرُ الْعَظیمَ الَّا الْعَظیمُ، یا عَظیمُ یا عَظیمُ

که گناه بزرگم را بیامرزی، چرا که گناه بزرگ را فقط (خدای) بزرگ می آمرزد، ای با عظمت، ای با عظمت

یا عَظیمُ، یا عَظیمُ یا عَظیمُ، یا عَظیمُ یا عَظیمُ.(۱)

ای با عظمت، ای با عظمت، ای با عظمت، ای با عظمت.

***

۴- نماز امام حسن علیه السلام

«سیّد بن طاووس» در «جمال الاسبوع» نمازی برای آن حضرت علیه السلام نقل کرده است که چهار رکعت است (هر دو رکعت با یک سلام) و به همان کیفیّت نماز امیرالمؤمنین علیه السلام می باشد و در روز جمعه خوانده می شود.

نماز دیگری از آن حضرت نیز نقل کرده که در روز جمعه خوانده می شود و آن هم چهار رکعت است که در هر رکعت یک مرتبه «حمد» و بیست وپنج مرتبه سوره «توحید» رابخواند و پس از آن این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ انّی اتَقَرَّبُ الَیْکَ بِجُودِکَ وَکَرَمِکَ، وَاتَقرَّبُ الَیْکَ بِمُحَمَّدٍ عَبْدِکَ

خدایا بواسطه بخشش و کرمت به درگاهت تقرّب می جویم، و بواسطه محمّد بنده

وَرَسُولِکَ، وَاتَقَرَّبُ الَیْکَ بِمَلائِکَتِکَ الْمُقَرَّبینَ، وَ انْبِیآئِکَ وَ رُسُلِکَ، انْ

و فرستاده ات به درگاهت تقرّب می جویم و بواسطه فرشتگان مقرّب و پیامبران و فرستادگانت به درگاهت تقرب می جویم،

تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ وَرَسُولِکَ، وَ عَلی آلِ مُحَمَّدٍ، وَ انْ تُقیلَنی

که بر محمّد، بنده و فرستاده ات و بر خاندان پاکش درود فرستی و از لغزشم درگذری

عَثْرَتی وَ تَسْتُرَ عَلَیَّ ذُنُوبی وَ تَغْفِرَها لی وَتَقْضِیَ لی حَوآئِجی وَ لا

و گناهانم را پوشانده و بیامرزی، و حاجتهایم را برآوری و به

ص :۱۰۶۹

۱- [۱۶۷۰]مصباح المتهجّد، صفحه ۳۱۸ و جمال الاسبوع، صفحه ۲۶۴ و بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۶۸، حدیث ۶۴(با اندکی تفاوت).

تُعَذِّبْنی بِقَبیحٍ کانَ مِنّی فَانَّ عَفْوَکَ وَ جُودَکَ یَسَعُنی انَّکَ عَلی کُلِ

خاطر زشتیهایی که از من سرزده مرا عذاب نکنی، چرا که عفو و بخشش چنان است که مرا فرا خواهد گرفت، که تو

شَیْ ءٍ قَدیرٌ.(۱)

بر هر چیز توانایی.

***

۵- نماز امام حسین علیه السلام

این نماز چهار رکعت است (به دو سلام) در هر رکعت سوره «حمد» پنجاه مرتبه و سوره «توحید» نیز پنجاه مرتبه خوانده می شود، همچنین در رکوع- پس از ذکر رکوع- سوره های حمد و توحید، هر کدام ده مرتبه و پس از سربرداشتن از رکوع نیز هر کدام را ده مرتبه و در سجده اوّل و میان دو سجده- هنگامی که نشسته ای- و در سجده دوم نیز هر یک از حمد و توحید را ده مرتبه می خوانی، و پس از پایان چهار رکعت نماز؛ این دعا را می خوانی:

اللَّهُمَّ انْتَ الَّذِی اسْتَجَبْتَ لِأدَمَ وَحَوَّا، اذْ قالا رَبَّنا ظَلَمْنا انْفُسَنا وَانْ لَمْ

خدایا تویی که آدم و حوا را پاسخ دادی، در زمانی که گفتند: پروردگارا ما به خویشتن ستم کردیم و اگر

تَغْفِرْ لَنا وَتَرْحَمْنا لَنَکُونَنَّ مِنَ الْخاسِرینَ، وَناداکَ نُوحٌ فَاسْتَجَبْتَ لَهُ،

ما را نبخشی و بر ما رحم نکنی از زیانکاران خواهیم بود، و نوح تو را خواند و پاسخش گفتی

وَنَجَّیْتَهُ وَاهْلَهُ مِنَ الْکَرْبِ الْعَظیمِ، وَاطْفَأْتَ نارَ نُمْرُودَ عَنْ خَلیلِکَ

و او و نزدیکانش را از گرفتاری بزرگ نجات دادی و آتش نمرود را از ابراهیم خلیل باز داشته

ابْراهیمَ، فَجَعَلْتَها بَرْداً وَسَلاماً، وَانْتَ الَّذِی اسْتَجَبْتَ لِأَیُّوبَ، اذْ نادی

و آن را بر او سرد و سالم قرار دادی، و تویی که ایوب را پاسخ گفتی آن گاه که عرضه داشت

رَبِّ مَسَّنِیَ الضُّرُّ وَانْتَ ارْحَمُ الرَّاحِمینَ، فَکَشَفْتَ ما بِهِ مِنْ ضُرٍّ، وَآتَیْتَهُ

پروردگارا بدحالی و مشکلات به من روی آورده و تو مهربان ترین مهربانانی، پس ناراحتیهایی را که داشت برطرف ساخته

اهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِکَ، وَذِکْری لِأُولِی الْأَلْبابِ، وَانْتَ

و خاندانش را به او بازگرداندی و همانندشان را بر آنها افزودی تا رحمتی از سوی تو و تذکّری برای خردمندان باشد، و تویی

۱- [۱۶۷۱]جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۰ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۵، حدیث ۱۱.

الَّذِی اسْتَجَبْتَ لِذِی النُّونِ، حینَ ناداکَ فِی الظُّلُماتِ انْ لا الهَ الّا انْتَ،

که یونس را پاسخ گفتی، آن گاه که تو را در تاریکی ها صدا زد که خداوندا جز تو معبودی نیست

سُبْحانَکَ انّی کُنْتُ مِنَ الظّالِمینَ، فَنَجَّیْتَهُ مِنَ الْغَمِّ، وَانْتَ الَّذِی اسْتَجَبْتَ

تسبیح می گویم تو را که من از ستمکاران بودم، پس، از آن اندوه نجات دادی، و تویی که درخواست

لِمُوسی وَهرُونَ دَعْوَتَهُما، حینَ قُلْتَ: قَدْ اجیبَتْ دَعْوَتُکُما فَاسْتَقیما.

موسی و هارون را پاسخ گفتی، آن گاه که فرمودی: دعای شما پذیرفته شده، پس استقامت به خرج دهید.

وَاغْرَقْتَ فِرْعَوْنَ وَقَوْمَهُ، وَغَفَرْتَ لِداوُدَ ذَنْبَهُ، وَتُبْتَ عَلَیْهِ رَحْمَةً مِنْکَ

و فرعون و یارانش را غرق نمودی و ترک اولای داود را به خاطر رحمت خود و برای تذکر (او) بخشیدی

وَذِکْری وَفَدَیْتَ اسْماعیلَ بِذِبْحٍ عَظیمٍ بَعْدَما اسْلَمَ، وَتَلَّهُ لِلْجَبینِ،

و ذبح عظیم را فدای اسماعیل نمودی بعد از آن که خود را تسلیم (خواسته ات) کرد و ابراهیم پیشانیش را بر خاک نهاد

فَنادَیْتَهُ بِالْفَرَجِ وَالرَّوْحِ، وَانْتَ الَّذی ناداکَ زَکَرِیَّا نِدآءً خَفِیّاً، فَقالَ رَبِ

پس به گشایش و آسایش او را خواندی، و تویی که زکریّا تو را در خلوتگاه عبادت پنهانی خواند و گفت: پروردگارا

انّی وَهَنَ الْعَظْمُ مِنّی وَاشْتَعَلَ الرَّاْسُ شَیْباً، وَلَمْ اکُنْ بِدُعآئِکَ رَبِّ شَقِیّاً،

استخوانم سست شده و شعله پیری تمام سرم را فرا گرفته و من هرگز در دعای تو از اجابت محروم نبوده ام

وَقُلْتَ: یَدْعُونَنا رَغَباً وَرَهَباً وَکانُوا لَنا خاشِعینَ، وَانْتَ الَّذِی اسْتَجَبْتَ

و فرمودی: در حال بیم و امید ما را می خوانند و پیوسته برای ما (خاضع و) خاشع بودند، و تویی که

لِلَّذینَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحاتِ، لِتَزیدَهُمْ مِنْ فَضْلِکَ، فَلا تَجْعَلْنی مِنْ

ایمان آوردگانی را که عمل صالح انجام داده اند، پاسخ گفتی، تا از فضل و کرمت بر آنها بیفزایی، پس مرا از

اهْوَنِ الدَّاعینَ لَکَ، وَالرَّاغِبینَ الَیْکَ، وَاسْتَجِبْ لی کَما اسْتَجَبْتَ لَهُمْ

بی ارزش ترین کسانی که تو را می خوانند و به تو مشتاقند قرار مده، و به حقّ آنان بر تو (دعای) مرا اجابت کن همان گونه

که دعای آنان را اجابت نمودی

بِحَقِّهِمْ عَلَیْکَ، فَطَهِّرْنی بِتَطْهیرِکَ، وَتَقَبَّلْ صَلاتی وَدُعآئی بِقَبُولٍ حَسَنٍ،

پس مرا با پاکیزگیت پاک گردان، و نماز و دعایم را به شایستگی بپذیر،

وَطَیِّبْ بَقِیَّهَ حَیاتی وَطَیِّبْ وَفاتی وَاخْلُفْنی فیمَنْ اخْلُفُ، وَاحْفَظْنی

وبقیّه زندگی و مردنم را گوارا گردان، جانشین من باش (و سرپرستی کن) کسانی را که بعد از من می مانند

یا رَبِّ بِدُعآئی وَاجْعَلْ ذُرِّیَّتی ذُرِّیَّهً طَیِّبَهً، تَحُوطُها بِحِیاطَتِکَ، بِکُلِّ ما

و ای پروردگار من مرا به حقّ دعایم حفظ کن، و نسلم را نسلی پاکیزه قرار ده، و به حمایت آنها را حمایت کن، با هر آنچه که

ص: ۱۰۷۱

حُطْتَ بِهِ ذُرِّیَّهَ احَدٍ مِنْ اوْلِیآئِکَ وَاهْلِ طاعَتِکَ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ

نسل هر یک از اولیا و بندگانت را حمایت نموده ای، به رحمتت ای مهربان ترین

الرَّاحِمینَ، یا مَنْ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ رَقیبٌ، وَلِکُلِّ داعٍ مِنْ خَلْقِکَ

مهربان، ای که بر هر چیز نگهبانی و به هر خواسته مخلوقاتت

مُجیبٌ، وَمِنْ کُلِّ سآئِلٍ قَریبٌ، اسْئَلُکَ یا لا الهَ الَّا انْتَ، الْحَیُّ الْقَیُّومُ،

پاسخگویی و به هر درخواست کننده ای نزدیکی، از تو می خواهم ای که معبودی جز تو نیست، تو زنده و پاینده

الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذی لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُولَدْ، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً احَدٌ، وَبِکُلِّ اسْمٍ

و یگانه و بی نیازی که هرگز نزاده و زاده نشده ای و برای تو هیچگاه شبیه و مانندی نبوده است، و به حقّ هر نامی

رَفَعْتَ بِهِ سَمآئَکَ، وَفَرَشْتَ بِهِ ارْضَکَ، وَارْسَیْتَ بِهِ الْجِبالَ، وَاجْرَیْتَ بِهِ

که با آن آسمان را بالا برده و زمین را گسترانیدی و کوه ها را با آن استوار ساخته و آب را جاری نمودی

الْمآءَ، وَسَخَّرْتَ بِهِ السَّحابَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ وَاللَّیْلَ وَالنَّهارَ،

و ابر و خورشید و ماه و ستارگان و شب و روز را با آن به خدمت گرفته

وَخَلَقْتَ الْخَلآئِقَ کُلَّها، اسْئَلُکَ بِعَظَمَهِ وَجْهِکَ الْعَظیمِ، الَّذی اشْرَقَتْ لَهُ

و همه مخلوقات را آفریدی، از تو می خواهم به عظمت ذات بزرگت، که

السَّمواتُ وَالْأَرْضُ، فَاضائَتْ بِهِ الظُّلُماتُ، الّا صَلَّیْتَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ

آسمان و زمین در برابر آن درخشید و به واسطه آن تاریکی ها روشن شد، که بر محمّد و خاندان

مُحَمَّدٍ، وَکَفَیْتَنی امْرَ مَعاشی وَمَعادی وَاصْلَحْتَ لی شَاْنی کُلَّهُ، وَلَمْ

پاکش درود فرستی و دنیا و آخرتم را کفایت کنی و همه کارهایم را اصلاح کنی و

تَکِلْنی الی نَفْسی طَرْفَهَ عَیْنٍ، وَاصْلَحْتَ امْری وَامْرَ عِیالی وَکَفَیْتَنی

مرا چشم بر هم زدنی به خودم وامگذاری، و کار خود و خانواده ام را اصلاح کنی

هَمَّهُمْ، وَاغْنَیْتَنی وَایَّاهُمْ مِنْ کَنْزِکَ وَخَزآئِنِکَ، وَسَعَهِ فَضْلِکَ الَّذی لا

و مرا از مشکلات آنان رهایی بخشی، و من و آنان را از گنج و خزائن و لطف وسیع بی پایانت به

یَنْفَدُ ابَداً، وَاثْبِتْ فی قَلْبی یَنابیعَ الْحِکْمَهِ الَّتی تَنْفَعُنی بِها،

بی نیازی رسانی، و چشمه های حکمت ودانش را که من و بندگان پسندیده ات

وَتَنْفَعُ بِها مَنِ ارْتَضَیْتَ مِنْ عِبادِکَ، وَاجْعَلْ لی مِنَ الْمُتَّقینَ فی آخِرِ

را به آن سود بخشی در دلم قرار دهی، و در آخر

الزَّمانِ اماماً، کَما جَعَلْتَ ابْراهیمَ الْخَلیلَ اماماً، فَانَّ بِتَوْفیقِکَ یَفُوزُ

الزمان از پرهیزگاران امامی برایم قرار دهی، همان گونه که ابراهیم خلیل را امام قرار دادی، پس همانا به توفیق تو رستگاران

الْفآئِزُونَ، وَیَتُوبُ التّآئِبُونَ، وَیَعْبُدُکَ الْعابِدُونَ، وَبِتَسْدیدِکَ یَصْلُحُ

رستگار شوند و توبه کنندگان توبه کنند و عابدان عبادت کنند و به تأیید تو

الصّالِحُونَ الْمُحْسِنُونَ الْمُخْبِتُونَ، الْعابِدُونَ لَکَ، الْخائِفُونَ مِنْکَ،

شایستگان نیکوکارِ فروتن پرهیزکار گردند، آنان که تو را عبادت کرده و از تو بترسند

وَبِارْشادِکَ نَجا النّاجُونَ مِنْ نارِکَ، وَاشْفَقَ مِنْها الْمُشْفِقُونَ مِنْ خَلْقِکَ،

و به هدایت تو نجات یافتگان از آتشت رهایی یافته، و پرهیزکنندگان مخلوقات از آن دوری جستند

وَ بِخِذْلانِکَ خَسِرَ الْمُبْطِلُونَ، وَهَلَکَ الظّالِمُونَ، وَغَفَلَ الْغافِلُونَ، اللّٰهُمَ

و به واسطه بی توجّهیت، یاوه گویان زیان دیدند و ستمکاران هلاک شدند، و بی خبران غفلت ورزیدند، خدایا

آتِ نَفْسی تَقْویها، فَانْتَ وَلِیُّها وَمَوْلیها، وَانْتَ خَیْرُ مَنْ زَکّیها، اللّٰهُمَّ بَیِّنْ

نفسم را تقوا ده، که تو صاحب اختیار و سرپرست و بهترین پاک کننده آنی، خدایا

لَها هُداها، وَالْهِمْها تَقْویها، وَبَشِّرْها بِرَحْمَتِکَ حینَ تَتَوَفّاها، وَنَزِّلْها مِنَ

راه هدایتش را به او بنما و او را به تقوا وادار، و در هنگام مرگ به لطف و رحمتت بشارتش ده، و او را در بالاترین درجات

الْجِنانِ عُلْیاها، وَطَیِّبْ وَفاتَها وَمَحْیاها، وَاکْرِمْ مُنْقَلَبَها وَمَثْویها،

بهشت فرودآر، مرگ و زندگیش را نیکو گردان، و محل بازگشت و منزلگاه و جایگاه و

وَمُسْتَقَرَّها وَمَاْویها، فَانْتَ وَلِیُّها وَمَوْلیها.(۱)

پناهگاهش را گرامی دار، چرا که تو صاحب اختیار و سرپرست آنی.

***

۶- نماز امام زین العابدین علیه السلام

این نماز چهار رکعت است (با دو سلام) که در هر رکعت یک مرتبه سوره «حمد» و صد مرتبه سوره «توحید» خوانده می شود و پس از آن، این دعا خوانده می شود:

یا مَنْ اظْهَرَ الْجَمیلَ، وَ سَتَرَ الْقَبیحَ، یا مَنْ لَمْ یُؤاخِذْ بِالْجَریرَهِ، وَ لَمْ

ای که زیبایی ها را آشکار نموده و زشتی ها را پوشاندی، ای که بر هر بدی مؤاخذه نکردی، و

۱- [۱۶۷۲]بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۶ و جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۱(با اندکی تفاوت).

يَهْتِكِ السِّتْرَ، يا عَظيمَ الْعَفْوِ، يا حَسَنَ التَّجاوُزِ، يا واسِعَ الْمَغْفِرَهِ، يا

پرده درى ننمودى، اى صاحب عفو بزرگ، اى صاحب گذشت نيكو، اى گسترده آمرزش، اى

باسِطَ الْيَدَيْنِ بِالرَّحْمَهِ، يا صاحِبَ كُلِّ نَجْوى يا مُنْتَهى كُلِّ شَكْوى يا

گشاينده دست به رحمت، اى آگاه هر راز، اى نهايت هر شكايت، اى

كَريمَ الصَّفْحِ، يا عَظيمَ الرَّجآءِ، يا مُبْتَدِءاً بِالنِّعَمِ قَبْلَ اسْتِحْقاقِها، يا رَبَّنا

چشم پوش بزرگوار، اى اميد بزرگ، اى آغازگر نعمت قبل از درخواست آن، اى پروردگار ما

وَ سَيِّدَنا وَ مَوْلانا، يا غايَهَ رَغْبَتِنا، اسْئَلُكَ اللَّهُمَّ انْ تُصَلِّىَ عَلى مُحَمَّدٍ

و اى آقا و سرور و مولاى ما، اى نهايت اشتياق ما، خدايا از تو مى خواهم كه بر محمّد و

وآلِ مُحَمَّدٍ.(۱)

خاندان پاكش درود فرستى.

***

۷- نماز امام باقر عليه السلام

اين نماز دو ركعت است، در هر ركعت يك مرتبه سوره «حمد» و صد مرتبه سُبْحانَ اللَّهِ

****************************** تو را تسبيح مى گويم اى خدا

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لا الهَ الَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ اكْبَرُ خوانده مى شود؛ پس از نماز اين دعا را مى خوانى:

و حمد و سپاس از آن توست و معبودى جز خدا نيست و خدا بزرگتر از هر چيز است.****************************

اللَّهُمَّ انّى اسْئَلُكَ يا حَليمُ ذُو اناهٍ غَفُورٌ وَدُودٌ، انْ تَتَجاوَزَ عَنْ سَيِّئاتى

خدايا از تو مى خواهم اى شكيباى مدارا كننده آمرزنده با محبت، كه از گناهانم و از آنچه

وَما عِنْدى بِحُسْنِ ماعِنْدَكَ، وَانْ تُعْطِيَنى مِنْ عَطآئِكَ مايَسَعُنى وَتُلْهِمَنى

نزد من است به زیبایی آنچه نزد توست درگذری، و از بخششت به اندازه ای که مرا در برگیرد به من ببخشی،

فیما اعْطَیْتَنِی الْعَمَلَ فیهِ بِطاعَتِکَ، وَ طاعَهِ رَسُولِکَ، وَ انْ تُعْطِیَنی مِنْ

و عمل به بندگیت و بندگی رسولت را در آنچه به من عطا نموده ای در دلم اندازی،

عَفْوِکَ ما اسْتَوْجِبُ بِهِ کَرامَتَکَ، اللَّهُمَّ اعْطِنی ما انْتَ اهْلُهُ، وَ لاتَفْعَلْ بی

و از گذشتت به اندازه ای که با آن مستوجب بزرگداشتت شوم عطایم کنی، خدایا آنچه تو شایسته آنی عطایم کن نه آنچه

۱- [۱۶۷۳]جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۴ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۷.

ما اَنَا اهْلُهُ، فَانَّما اَنَا بِکَ، وَلَمْ اصِبْ خَیْراً قَطَّ الَّا مِنْکَ، یا ابْصَرَ الْأَبْصَرینَ،

من شایسته آنم، پس از تو کمک می جویم و خیری جز از جانب تو به من نرسیده است، ای بیناترین بینایان

وَیا اسْمَعَ السَّامِعِینَ، وَیا احْکَمَ الْحاکِمینَ، وَیا جارَ الْمُسْتَجیرینَ،

و ای شنواترین شنوایان، و ای حاکم ترین حاکمان، و ای پناه پناه جویان

وَ یا مُجیبَ دَعْوَهِ الْمُضْطَرّینَ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.(۱)

و ای اجابت کننده درخواست بیچارگان، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست.

***

۸- نماز امام صادق علیه السلام

این نماز نیز دو رکعت است، درهررکعت یک مرتبه سوره «حمد» را می خوانی و صد مرتبه آیه

«شَهِدَ اللَّهُ انَّهُ لا الهَ الَّا هُوَ وَ الْمَلائِکَهُ وَ اولُوا الْعِلْمِ قائِماً بِالْقِسْطِ لا

خداوند (با ایجاد نظام واحد جهان هستی) گواهی می دهد که معبودی جز او نیست و فرشتگان و صاحبان دانش (هر کدام به گونه ای بر این مطلب) گواهی می دهند در حالی که

الهَ الَّا هُوَ الْعَزیزُ الْحَکیمُ».(۲) پس از نماز، این دعا را بخوان: یا صانِعَ کُلِّ مَصْنُوعٍ،

(خداوند در تمام عالم) قیام به عدالت دارد، معبودی جز او نیست که هم توانا و هم حکیم است.************** ای سازنده هر ساخته شده

یا جابِرَ کُلِّ کَسیرٍ، وَ یا حاضِرَ کُلِّ مَلَإٍ، وَ یا شاهِدَ کُلِّ نَجْوی وَ یا عالِمَ

ای پیوند دهنده هر استخوان شکسته، و ای حاضر در هر انجمن، و ای گواه هر سخن پنهانی، و ای دانای

کُلِّ خَفِیَّهٍ، وَ یا شاهِدُ غَیْرَ غآئِبٍ، وَ غالِبُ غَیْرَ مَغْلُوبٍ، وَیا قَریبُ غَیْرَ

هر راز، و ای گواه همیشه حاضر، و پیروز شکست ناپذیر، و ای نزدیک بسیار نزدیک

بَعیدٍ، وَ یا مُونِسَ کُلِّ وَحیدٍ، وَ یا حَیُّ مُحْیِیَ الْمَوْتی وَمُمیتَ الْأَحْیآءِ،

و ای همدم هر تنها، و ای زنده ای که مردگان را زنده کنی و زندگان را بمیرانی

الْقآئِمُ عَلی کُلِّ نَفْسٍ بِما کَسَبَتْ، وَ یا حَیّاً حینَ لا حَیَّ، لا الهَ الَّا انْتَ،

ای که ناظر بر اعمال همگان هستی و ای زنده در وقتی که زنده ای نبود، معبودی جز تو نیست

صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.(۳)

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست.

ص :۱۰۷۵

۱- [۱۶۷۴]جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۵ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۸.

۲- [۱۶۷۵]سوره آل عمران، آیه ۱۸.

۳- [۱۶۷۶]جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۶ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۸.

۹– نماز امام کاظم علیه السلام

نماز امام کاظم علیه السلام دو رکعت است که در هر یک رکعت یک مرتبه «حمد» و دوازده مرتبه «توحید» خوانده می شود و پس از آن این دعا را می خوانی:

الهی خَشَعَتِ الْأَصْواتُ لَکَ، وَ ضَلَّتِ الْأَحْلامُ فیکَ، وَ وَجِلَ کُلُّ شَیْ ءٍ

ای معبود من، صداها در برابرت فروتنند، و عقلها درباره تو حیرانند و همه چیز از (عظمت) تو ترسان است

مِنْکَ، وَهَرَبَ کُلُّ شَیْ ءٍ الَیْکَ، وَ ضاقَتِ الْأَشْیآءُ دُونَکَ، وَ مَلَأَ کُلَّ شَیْ ءٍ

و همه چیز به سوی تو گریزان است و در برابر تو همه چیز محدود است، و نور تو همه چیز را فرا گرفته،

نُورُکَ، فَانْتَ الرَّفیعُ فی جَلالِکَ، وَ انْتَ الْبَهِیُّ فی جَمالِکَ، وَ انْتَ الْعَظیمُ

پس در بزرگواریت بلند مرتبه ای، و در زیباییت نیکویی، و در تواناییت با عظمتی،

فی قُدْرَتِکَ، وَ انْتَ الَّذی لا یَؤُدُکَ شَیْ ءٌ، یا مُنْزِلَ نِعْمَتی یا مُفَرِّجَ

و چیزی تو را به زحمت نیندازد، ای فرو فرستنده روزیم، ای گشاینده

کُرْبَتی وَ یا قاضِیَ حاجَتی اعْطِنی مَسْئَلَتی بِلا الهَ الَّا انْتَ، آمَنْتُ بِکَ

اندوهم، ای برآورنده نیازم، به حق آن که معبودی جز تو نیست خواسته ام را عطا کن، به تو ایمان آوردم

مُخْلِصاً لَکَ دینی اصْبَحْتُ عَلی عَهْدِکَ وَ وَعْدِکَ مَا اسْتَطَعْتُ ابُوءُ لَکَ

در حالی که دینم را برای تو خالص نمودم، به اندازه توان و قدرتم بر پیمان و وعده ات صبح کردم،

بِالنِّعْمَهِ، وَ اسْتَغْفِرُکَ مِنَ الذُّنُوبِ الَّتی لا یَغْفِرُها غَیْرُکَ، یا مَنْ هُوَ فی

به فضل تو به جانبت باز می گردم، و از گناهانی که جز تو کسی آنها را نیامرزد از تو آمرزش می طلبم، ای که در عین

عُلُوِّهِ دانٍ، وَفی دُنُوِّهِ عالٍ، وَ فی اشْراقِهِ مُنیرٌ، وَ فی سُلْطانِهِ قَوِیٌّ، صَلِ

بلندمرتبگی نزدیکی و در عین نزدیکی بلند مرتبه ای و در عین درخشش نورافشانی و در فرمانروایيت نیرومندی،

عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ.(۱)

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست.

***

۱۰- نماز امام رضا علیه السلام

این نماز شش رکعت است (به سه سلام) در هر رکعت یک مرتبه حمد و ده مرتبه سوره «هَلْ اتی عَلَی

ص: ۱۰۷۶

۱- [۱۶۷۷]جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۶ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۸.

الْإِنْسانِ». سپس دعای آن حضرت را پس از پایان شش رکعت نماز می خوانی:

یا صاحِبی فی شِدَّتی وَ یا وَلِیّی فی نِعْمَتی وَ یا الهی وَ الهَ ابْراهیمَ

ای همدم من در سختیم و ای عهده دار روزیم، و ای معبود من و معبود ابراهیم

وَاسْماعیلَ وَاسْحاقَ وَ یَعْقُوبَ، یا رَبَّ کهیعص، وَ یس وَ الْقُرْآنِ

و اسماعیل و اسحاق و یعقوب، ای پروردگار کهیعص و یس و قرآن

الْحَکیمِ، اسْئَلُکَ یا احْسَنَ مَنْ سُئِلَ، وَ یا خَیْرَ مَنْ دُعِیَ، وَ یا اجْوَدَ مَنْ

حکیم، از تو می خواهم ای بهترین درخواست شده، و ای بهترین خوانده شده و ای نیکوترین

اعْطی وَ یا خَیْرَ مُرْتَجی اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وآلِ مُحَمَّدٍ.(۱)

بخشنده و ای بهترین آرزو شده، از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی.

***

۱۱- نماز امام جواد علیه السلام

نماز آن حضرت دو رکعت است که در هر رکعت یک مرتبه سوره «حمد» و هفتاد مرتبه سوره «توحید» را می خوانی و پس از پایان نماز می گویی:

اللَّهُمَّ رَبَّ الأَرْواحِ الْفانِیَهِ، وَ الأَجْسادِ الْبالِیَهِ، اسْئَلُکَ بِطاعَهِ الْأَرْواحِ

خدایا ای پروردگار جانهای نابودشونده و جسم های پوسیده، از تو می خواهم به حق بندگی جانهایی

الرَّاجِعَهِ الی اجْسادِها، وَ بِطاعَهِ الْأَجْسادِ الْمُلْتَئِمَهِ بِعُرُوقِها، وَ بِکَلِمَتِکَ

که به بدنها باز می گردند و به حق بندگی جسم هایی که با رگها به هم پیوسته، و به حق فرمانت

النَّافِذَهِ بَیْنَهُمْ، وَاخْذِکَ الْحَقَّ مِنْهُمْ، وَ الْخَلائِقُ بَیْنَ یَدَیْکَ یَنْتَظِرُونَ فَصْلَ

که در میان آنها نفوذ دارد واینکه حق را از آنان می گیری، در حالی که مخلوقات در برابرت منتظر

قَضآئِکَ، وَیَرْجُونَ رَحْمَتَکَ، وَیَخافُونَ عِقابَکَ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ

حکم تو هستند و امید به رحمتت دارند و از عذابت می ترسند، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست،

مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلِ النُّورَ فی بَصَری وَالْیَقینَ فی قَلْبی وَ ذِکْرَکَ باللَّیْلِ

و روشنایی را در دیده ام و یقین را در دلم و ذکرت را در شب

ص :۱۰۷۷

۱- [۱۶۷۸]جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۷ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۹.

وَالنَّهارِ عَلی لِسانی وَ عَمَلًا صالِحاً فَارْزُقْنی (۱)

و روز بر زبانم قرار ده و کردار نیک را روزیم گردان.

***

۱۲– نماز امام هادی علیه السلام

این نماز نیز دو رکعت است، در رکعت اوّل سوره «حمـد» و «یس» و در رکعت دوم سوره «حمـد» و «الرّحمن» را بخواند (شبیه نماز زیارت حضرت رضا علیه السلام) و بعد از نماز این دعا را بخواند:

یابآرُّ یا وَصُولُ، یا شاهِدَ کُلِّ غآئِبٍ، وَ یا قَریبُ غَیْرَ بَعیدٍ، وَ یا غالِبُ غَیْرَ

ای نیکوکار، ای پیوند دهنده، ای گواه هر پنهان، ای نزدیک بسیار نزدیک و ای پیروز

مَغْلُوبٍ، وَیا مَنْ لایَعْلَمُ کَیْفَ هُوَالَّا هُوَ، یا مَنْ لاتُبْلَغُ قُدْرَتُهُ، اسْئَلُکَ اللَّهُمَ

شکست ناپذیر، و ای که جز تو کسی نداند که چگونه ای، ای که کسی به قدرتت نرسد، خدایا به حق

بِاسْمِکَ الْمَکْنُونِ الْمَخْزُونِ الْمَکْتُومِ عَمَّنْ شِئْتَ، الطَّاهِرِ الْمُطَهَّرِ الْمُقَدَّسِ،

نامی که از هر که خواستی، مخفی و پنهان و پوشیده داشتی از تو می خواهم، آن نامی که پاك و پاکیزه و مقدّس است

النُّورِ التَّآمِّ الْحَیِّ الْقَیُّومِ الْعَظیمِ، نُورِ السَّمواتِ وَ نوُرِ الْأَرَضینَ، عالِمِ

نور خالص و کامل (همان) زنده پاینده بزرگ که نور آسمانها و زمین و دانای

الْغَیْبِ وَالشَّهادَهِ الْکَبیرِ الْمُتَعالِ الْعَظیمِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.(۲)

آشکار و نهان و بزرگ و بلندمرتبه و با عظمت است، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست.

***

۱۳– نماز امام حسن عسکری علیه السلام

نماز آن حضـرت چهار رکعت است، در دو رکعت اوّل بعـد از «حمـد»، پانزده مرتبه سوره «زلزال» و در دو رکعت دوم، بعد از «حمد» پانزده مرتبه سوره «توحید» را می خواند و آنگاه این دعا را می خواند:

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِانَّ لَکَ الْحَمْدَ، لا الهَ الَّا انْتَ، الْبَدی ءُ قَبْلَ کُلِّ شَیْ ءٍ،

خدایا از تو می خواهم به حق آن که حمد و سپاس از آن توست و معبودی جز تو نیست که پیش از هر چیز بوده ای

۱- [۱۶۷۹]جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۸ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۹(با اندکی تفاوت).

۲- [۱۶۸۰]همان مدرک.

وَانْتَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ، وَ لا الهَ الَّا انْتَ الَّذی لا یُذِلُّکَ شَیْ ءٌ، وَ انْتَ کُلَّ یَوْمٍ

و تویی زنده پاینده، و معبودی جز تو که چیزی خوارت نکند نیست، و تو هر روز

فی شَأْنٍ، لا الهَ الَّا انْتَ، خالِقُ ما یُری وَ ما لایُری الْعالِمُ بِکُلِّ شَیْ ءٍ

در شأن و کاری هستی، معبودی جز تو نیست که آفریننده پیدا و ناپیدایی و به هر چیز دانای

بِغَیْرِ تَعْلیمٍ، اسْئَلُکَ بِآلائِکَ وَنَعْمآئِکَ، بِانَّکَ اللَّهُ الرَّبُّ الْواحِدُ، لا الهَ الَّا

بی تعلیمی، و از تو می خواهم به حق نعمتهای نهان و آشکارت و به حق این که تویی خدایی که پروردگار یگانه ای که معبودی جز

انْتَ الرَّحْمنُ الرَّحیمُ، وَ اسْئَلُکَ بِانَّکَ انْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ، الْوِتْرُ الْفَرْدُ

تو بخشنده و مهربان نیست، و از تو می خواهم به حق آن که تویی خدایی که معبودی جز تو یگانه یکتای

الْأَحَدُ الصَّمَدُ، الَّذی لَمْ یَلِدْ وَ لَمْ یُولَدْ، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً احَدٌ، وَ اسْئَلُکَ

تنهای بی نیاز نیست، خدایی که (هرگز) نزاد و زاده نشد و برای او هیچگاه شبیه و مانندی نبوده است، و از تو می خواهم

بِانَّکَ [انْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ، اللَّطیفُ الْخَبیرُ، الْقآئِمُ عَلی کُلِّ نَفْسٍ

به حق آن که تویی خدایی که معبودی جز تو مهربان و آگاه نیست، که بر همه احاطه داشته

بِما کَسَبَتْ، الرَّقیبُ الْحَفیظُ، وَاسْئَلُکَ بِانَّکَ اللَّهُ الأَوَّلُ قَبْلَ کُلِّ شَیْ ءٍ،

و اعمال همه را دیده و مراقب و نگهبانی، و از تو می خواهم به حق آن که تویی خدایی که پیش از همه چیز بوده

وَ الْأخِرُ بَعْدَ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَ الْباطِنُ دُونَ کُلِّ شَیْ ءٍ، الضَّآرُّ النَّافِعُ الْحَکیمُ

و بعد از همه چیز خواهی بود و از هر چیز نهان تری، که زیان رسان و سودرسان و آگاه و

الْعَلیمُ، وَ اسْئَلُکَ بِانَّکَ انْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ، الْحَیُّ الْقَیُّومُ، الْباعِثُ

دانایی، و از تو می خواهم به حق آن که تویی خدایی که معبودی جز تو زنده و پاینده نیست، که برانگیزنده

الْوارِثُ، الْحَنَّانُ الْمَنَّانُ، بَدیعُ السَّمواتِ والأَرْضِ، ذُو الْجَلالِ وَالْإِکْرامِ،

و میراث بر خلق و غمخوار و سخاوتمندی، خدایی که پدیدآورنده آسمان و زمین و صاحب شکوه و احترام

وَ ذُو الطَّوْلِ وَ ذُو الْعِزَّهِ وَ ذُو السُّلْطانِ، لا الهَ الَّا انْتَ، احَطْتَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ

و صاحب قدرت و بزرگی و فرمانروایی هستی، معبودی جز تو نیست که دانشت بر همه چیز احاطه دارد

عِلْماً، وَ احْصَیْتَ کُلَّ شَیْ ءٍ عَدَداً، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ.(۱)

و تعداد همه چیز را می دانی، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست.

ص :۱۰۷۹

۱- [۱۶۸۱]جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۹ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۹۰(لازم به یادآوری است که در جمال الاسبوع آمده است: در دو رکعت اوّل پس از« حمد» پانزده مرتبه سوره های« توحید» و« زلزال» را بخواند).

۱۴– نماز امام زمان علیه السلام

این نماز دو رکعت است و در هر رکعت وقتی حمد را آغاز کردی و به «ایّاک نعبد وایّاک نستعین» رسیدی، آن را صد مرتبه می گویی سپس سوره «حمد» را کامل می کنی و پس از آن سوره «توحید» را یک بار می خوانی.(۱)

ص: ۱۰۸۰

۱- [۱۶۸۲]جمال الاسبوع، صفحه ۲۸۰ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۹۰.

فصل دوم: نمازهای معروف دیگر

۱- نماز جعفر طیّار رحمه الله

این نماز بسیار مهم و ارزشمند است که با سندهای فراوانی نقل شده است و برای آمرزش گناهان و برآمدن حاجات بسیار مؤثّر است ۱۶۸۳] و نام دیگر این نماز «نماز تسبیح» است و شیعه و اهل سنّت آن را با روایات متواتر نقل کرده اند.(۱) وجه نام گذاری آن به نماز جعفر این است که در آن هنگام که جعفر بن ابی طالب (برادر امیر مؤمنان علیه السلام) از هجرت حبشه به مدینه بازگشت و به حضور رسول خدا صلی الله علیه و آله رسید، آن حضرت بسیار خوشحال شد و میان دو چشمان جعفر را بوسید و فرمود:

ای جعفر! آیا به تو هدیه ای بدهم؟!

عرض کرد: آری یا رسول اللّه صلی الله علیه و آله!

مردم گمان کردند، که حضرت می خواهد طلا یا نقره به او ببخشد، آن حضرت صلی الله علیه و آله فرمود: عملی را به تو بیاموزم که اگر هر روز یا هر ماه و یا هر سالی یک بار به انجامش توفیق یابی، امید است که خداوند گناهانت را ببخشد، سپس این نماز را به وی آموخت.

بهترین وقت انجام این نماز، در ابتدای روز جمعه است، هرچند در دیگر اوقات شب و روز نیز می توان خواند.

این نماز چهار رکعت است با دو سلام، در رکعت اوّل بعد از «حمد» سوره «اذا زلزلت» را می خوانی، و در رکعت دوم بعد از «حمد» سوره «عادیات»، و در رکعت سوم بعد از «حمد» سوره «نصر»، و در رکعت چهارم بعد از حمد، «سوره توحید».

در هر رکعت پس از اتمام حمد و سوره، پانزده مرتبه می گویی:

سُبْحانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لا اِلهَ اِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ اَکْبَرُ

. همین ذکر را پس از ذکر رکوع ده مرتبه و پس از سر برداشتن از رکوع ده مرتبه، در سجده اوّل- پس از ذکر سجده- ده مرتبه، پس از سر برداشتن از سجده اوّل (وقتی که نشسته ای) ده مرتبه، و در

۱- [۱۶۸۴]عروه الوثقی، فصل صلاه جعفر.

سجده دوم نیز- بعد از ذکر سجده- ده مرتبه، پس از سر برداشتن از سجده دوم و پیش از برخاستن ده مرتبه (در یک رکعت مجموعاً ۷۵ مرتبه می شود)، در رکعت دوم نیز همین گونه انجام می دهی که ده مرتبه آخر آن بعد از سجده دوم و قبل از تشهد خواهد بود و در دو رکعت بعد نیز همین گونه عمل می کنی (که مجموعاً ۳۰۰ مرتبه تسبیحات می شود) به اضافه سایر اذکار نماز.(۱) مرحوم «شیخ کلینی» از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که در سجده آخر رکعت چهارم پس از ذکر تسبیحات بگو:

سُبْحانَ مَنْ لَبِسَ الْعِزَّ وَالْوَقارَ، سُبْحانَ مَنْ تَعَطَّفَ بِالْمَجْدِ وَ تَكَرَّمَ بِهِ،

تسبیح می کنم کسی را که صاحب عزّت و ابهّت است، تسبیح می کنم کسی را که با بزرگواری مهربانی کرده و گرامی داشته است

سُبْحانَ مَنْ لا يَنْبَغِي التَّسْبِيحُ الَّا لَهُ، سُبْحانَ مَنْ احصى كُلَّ شَيْ ءٍ

تسبیح می کنم کسی را که جز او سزاوار تسبیح نیست، تسبیح می کنم کسی را که دانشش همه چیز را فرا گرفته،

عِلْمُهُ، سُبْحانَ ذِي الْمَنِّ وَ النِّعَمِ، سُبْحانَ ذِي الْقُدْرَهِ وَ الْكَرَمِ، اللهُمَّ انّي

تسبیح می کنم صاحب احسان و نعمت ها را، تسبیح می کنم صاحب قدرت و سخاوت را، خدایا

اسْئَلُكَ بِمَعاقِدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِكَ، وَ مُنْتَهَى الرَّحْمَهِ مِنْ كِتابِكَ، وَ اسْمِكَ

از تو می خواهم به حقّ جایگاه های عزّت از عرشت، و نهایت رحمت از کتابت و نام

الْأَعْظَمِ، وَ كَلِماتِكَ التّآمَّهِ الَّتي تَمَّتْ صِدْقاً وَ عَدْلًا، صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ

بزرگت و کلمات کاملت که در نهایت راستی و عدالت است بر محمّد و خاندان

وَاهْلِ بَيْتِهِ، وَ افْعَلْ بي كَذا وَ كَذا.(۲)

پاکش درود فرست و در مورد من چنین و چنان کن.

(به جای جمله آخر، حاجت خود را به عربی یا فارسی از خدا بخواه، و اگر این دعا را حفظ نمی باشد و کسی نیست برای او بخواند، دعا را نشسته می خواند در حالی که اشاره به سجده کرده است).

علّامه مجلسی می نویسد: مرحوم «شیخ» و «سیّد بن طاووس» از مفضّل بن عمر روایت کرده اند که گفت: روزی امام صادق علیه السلام را دیدم نماز جعفر را بجا آوردند و پس از نماز دست ها را بلند کردند و گفتند:

يا رَبِّ يا رَبِّ يا رَبِ

(به اندازه یک نفس) سپس گفت:

یا رَبّاه یا رَبّاه، یا رَبّاه

(به اندازه یک نفس) سپس گفت:

رَبِّ رَبِّ رَبِ

(به اندازه یک نفس)؛

یا اللَّه یا اللَّه یا اللَّه

(به اندازه یک نفس)

یا حَیُّ یا حَیُّ یا

۱- [۱۶۸۵]جمال الاسبوع، صفحه ۲۸۲ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۹۳، حدیث ۱.

۲- [۱۶۸۶]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۶۷، حدیث ۶.

حَیُ ۱۶۸۷]

(به اندازه یک نفس)

یا رَحیمُ یا رَحیمُ یا رَحیمُ

(به اندازه یک نفس) پس از آن هفت مرتبه

یا

رَحْمنُ

و هفت مرتبه

یا ارْحَمَ الرّاحِمینَ

را گفتند و در پایان خواندند:

اللَّهُمَّ انّی افْتَتِحُ الْقَوْلَ بِحَمْدِکَ، وَانْطِقُ بِالثَّناءِ عَلَیْکَ، وَ امَجِّدُکَ وَ لاغایَهَ

خدایا به ستایش تو کلام خود را آغاز می کنم و به مدح تو سخن می گویم، و تو را به بزرگی یاد می کنم

لِمَدْحِکَ، وَاثْنی عَلَیْکَ وَ مَنْ یَبْلُغُ غایَهَ ثَناۤئِکَ، وَ امَدَ مَجْدِکَ، وَ انَّی

و حال آنکه پایانی برای ستایشت نیست، و تو را می ستایم و کیست که به نهایت ثنا و بزرگیت رسیده باشد،

لِخَلیقَتِکَ کُنْهُ مَعْرِفَهِ مَجْدِکَ، وَ ایَّ زَمَنٍ لَمْ تَکُنْ مَمْدُوحاً بِفَضْلِکَ،

و کجا مخلوقات توانایی شناخت کنه بزرگواریت را دارند؟! و چه زمانی تو به واسطه فضلت در خور ستایش نبوده ای؟!

مَوْصُوفاً بِمَجْدِکَ، عَوَّاداً عَلَی الْمُذْنِبینَ [الْمُؤْمِنینَ بِحِلْمِکَ، تَخَلَّفَ

و یا توصیف به بزرگواری نگشته ای، و یا به واسطه شکیباییت پیوسته بر گنهکاران [مؤمنان توجّه نکرده ای؟!

سُکَّانُ ارْضِکَ عَنْ طاعَتِکَ، فَکُنْتَ عَلَیْهِمْ عَطُوفاً بِجُودِکَ، جَواداً

ساکنان زمین از بندگیت سرباز زدند، ولی تو با جود و کرمت بر آنها مهربانی نموده، و با فضل و احسانت آنها را بخشیده

بِفَضْلِکَ، عَوَّاداً بِکَرَمِکَ، یا لا الهَ الَّا انْتَ الْمَنَّانُ ذُوالْجَلالِ وَ الْإِکْرامِ.

و با بزرگواریت به آنها توجّه نمودی، ای که معبودی جز تو نیست که سخاوتمند و صاحب بزرگی و بزرگواری.

سپس امام علیه السلام فرمود: ای مفضّل! هرگاه سختی و حاجتی شدید به تو روی آورد نماز جعفر رحمه الله را انجام ده و حاجات خود را از خدا بخواه که برآورده می شود ان شاءاللَّه.(۱) در فضیلت این نماز و آثار و برکات آن هرچه گفته شود کم است و سزاوار است هنگامی که توفیق حاصل گردد از آن غفلت نشود، که در حلّ مشکلات دنیا و آخرت مؤثّر است.

۲- نمازِ هدیه به معصومین علیهم السلام

از معصومین علیهم السلام نمازهایی برای هدیه به آن بزرگواران (منظور هدیه ثواب آن است) نقل شده است که به این صورت است:

۱- در روز جمعه هشت رکعت نماز می خوانی (هر دو رکعت به یک سلام) و ثواب چهار رکعت آن را به

۱- [۱۶۸۸]بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۰۰، حدیث ۴. این حدیث و اذکار و دعای آن در مصباح المتهجّد، صفحه ۳۱۱ و جمال الاسبوع، صفحه ۲۹۴ با مقداری تفاوت نقل شده است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و چهار رکعت دیگر را به حضرت فاطمه علیها السلام هدیه می کنی.

۲- در روز شنبه چهار رکعت نماز می خوانی و ثواب آن را به امیر مؤمنان علیه السلام هدیه می کنی.

۳- در روز یکشنبه به امام حسن علیه السلام، روز دوشنبه به امام حسین، روز سه شنبه به امام زین العابدین، روز چهارشنبه به امام باقر و روز پنجشنبه به امام صادق علیهم السلام هدیه می کنی.

۴- در روز جمعه مجدّداً هشت رکعت نماز می خوانی و چهار رکعت آن را به رسول خدا صلی الله علیه و آله و چهار رکعت دیگر را به حضرت فاطمه علیها السلام هدیه می کنی.

۵- روز شنبه چهار رکعت نماز می خوانی و به امام کاظم علیه السلام هدیه می کنی و در روز یکشنبه به امام رضا علیه السلام و روز دوشنبه به امام جواد علیه السلام، روز سه شنبه به امام هادی علیه السلام و روز چهارشنبه به امام حسن عسکری علیه السلام و روز پنج شنبه به امام زمان علیه السلام هدیه می کنی.

میان هر دو رکعت از این نمازها این دعا را می خوانی:

اللَّهُمَّ انْتَ السَّلامُ، وَ مِنْکَ السَّلامُ، وَ الَیْکَ یَعُودُ السَّلامُ، حَیِّنا رَبَّنا مِنْکَ

خدایا سلامت کامل تویی و از جانب توست سلامتی و بسوی تو باز می گردد سلامتی، ای پروردگار ما، ما را با سلامتی از جانب خود زنده بدار،

بِالسَّلامِ، اللَّهُمَّ انَّ هـذِهِ الرَّکَعاتِ هَدِیَّهٌ مِنَّا الی وَلِیِّکَ فُلانٍ، (به جای کلمه فلان، خدایا این چند رکعت هدیه ای از جانب ما به ولیّت فلانی است******

نام آن معصوم علیه السلام را می بری) فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ بَلِّغْهُ ایَّاها، وَاعْطِنی

*************** پس بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و اینها را به او برسان،

افْضَلَ امَلی وَ رَجآئی فیکَ، وَ فی رَسُولِکَ صَلَواتُکَ عَلَیْهِ وَ آلِهِ.

و برترین آرزو و امیدم از تو و رسولت- که درود تو بر او و خاندان پاکش باد- را به من عطا کن.

در این حدیث آمده پس از آن هرچه که بخواهی، از خدا طلب کن و دعا نما.(۱)

۳- نماز لیله الدّفن

نماز لیله الدفن (شب بعد از دفن میّت) دو رکعت است که در رکعت اوّل «حمد» و «آیه الکرسی» خوانده می شود و در رکعت دوم یک مرتبه «حمد» و ده بار سوره «انّا انزلناه»؛ وقتی که نماز به پایان رسید، می گویی:

۱- [۱۶۸۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۳۲۲ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۱۷.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ ابْعَثْ ثَوابَهُما الی قَبْرِ فُلانٍ.

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و ثواب این دو رکعت را به قبر فلانی برسان.

که به جای «فلان» نام میّت را ذکر می کنی.(۱) و این یکی از بهترین هدایاست که انسان می تواند برای اموات خود در آن شب پرخوف و خطر بفرستد. این نماز را می توان برای هر مؤمنی خواند و هرچند نفر بخوانند خوب است.

۴- نمازی دیگر برای لیلهالدّفن

از حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده است که فرمود: بر میّت ساعتی سخت تر از شب اوّل قبر نیست، پس با صدقه دادن به اموات خویش رحم کنید، و اگر نتوانستید برای آنان صدقه بدهید، دو رکعت نماز بگذارید بدین گونه که در رکعت اوّل سوره «حمد» یک مرتبه و سوره «توحید» دو بار خوانده شود و در رکعت دوم سوره «حمد» یک بار و سوره «تکاثر» نیز ده بار خوانده شود، پس از سلام نماز گفته شود:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ ابْعَثْ ثَوابَهُما الی قَبْرِ ذلِکَ الْمَیِّتِ،

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و ثواب این دو رکعت را به قبر آن میّت،

فُلانِ بْنِ فُلانٍ.

فلانی پسر فلانی برسان.

(به جای فلان بن فلان نام میّت و پدرش را ببرد) در همان ساعت خداوند پاداش عظیمی به آن میّت و به نمازگزار عطا می کند.(۲) مرحوم «علّامه مجلسی» در کتاب «زاد المعاد» گفته است: سزاوار است برای انسان که مردگانش را فراموش نکند، چرا که دستشان از اعمال خیر کوتاه است و به محبّت های فرزندان و خویشان و برادران دینی، چشم دوخته اند، مخصوصاً به هنگام نماز شب بیشتر باید برای آنان دعا کرد و همچنین بعد از نمازهای واجب و در زیارتگاهها و مشاهد مشرّفه به یاد آنان بود، و برای آنها دعا کرد، و برای آنها اعمال خیری را به جا آورد. در روایتی آمده است: چه بسا فرزندی در حال حیات پدر و مادرش، عاق (مورد نفرت) آنان باشد و آنها از وی ناراضی و ناخشنود باشند؛ ولی پس از فوت پدر و مادر، این فرزند نیکوکار گردد و اعمال خیری را برای آنها بجا آورد و رضایت آنها را فراهم کند و چه بسا که فرزندی در حال حیات پدر و

۱- [۱۶۹۰]مصباح کفعمی، صفحه ۴۱۱؛ بلدالامین، صفحه ۱۶۴ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۱۹، حدیث ۵.

۲- [۱۶۹۱]بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۱۹، حدیث ۴.

مـادر، نیکوکـار و خوب بوده و مورد علاقـه آنـان، ولی پس از فوت پـدر و مـادر چون کار خیر برای آنها کم انجام می دهـد، سبب ناخشنودی پدر و مادر خویش گردد.

عمـده خیرات برای پـدر و مـادر و سـایر خویشـان آن است که قرض های آنان را ادا کنـد و ذمّه آنان را از حقوق خـدا و خلق خـدا، پاک گردانـد و اعمالی مانند حجّ و سایر عباداتی که از وی فوت شده است را، یا خود بجا آورد و یا دیگری را برای آن امور اجیر کند.(۱)

۵- نماز اوّل ماه

نماز اوّل ماه نماز بسیار خوب و با برکتی است که شرح آن در اعمال اوّل هر ماه (صفحه ۵۹۷) آمده است.

۶- نماز اعرابی

«سیّد بن طاووس» در کتاب «جمال الاسبوع» از شیخ تلّ عکبری ۱۶۹۳] نقل کرده است که مردی بادیه نشـین به محضر رسول خدا صـلی الله علیه و آله مشـرّف شد و گفت: ای رسول خدا! پدر و مادرم فدایت باد! ما در بادیه زندگی می کنیم که از شـهر مدینه دور است، از این رو نمی توانم هرجمعه، برای نماز جمعه حاضر شوم، مرا به عملی راهنمایی فرما که با انجام آن فضیلت نماز جمعه را دریابم، تا وقتی که به میان قبیله و خانواده ام برگشتم، این عمل را به آنان نیز بیاموزم.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هنگامی که روشنایی روز کاملًا بالا آمد، دو رکعت نماز بخوان بدین صورت که:

در رکعت اوّل یـک مرتبه سوره «حمـد» و هفت مرتبه سوره «قل اعوذ برب الفلق» و در رکعت دوم، پس از «حمـد» هفت مرتبه سوره «ناس» و پس از سلام نماز، هفت مرتبه آیه الکرسی را بخوان.

پس از آن هشت رکعت نمـاز می خوانی که هر چهـار رکعت را به یـک سـلام تمام می کنی ۱۶۹۴] بـدین نحو که پس از دو رکعت تشـهد می خوانی ولی سـلام نمی دهی، بلکه در رکعت چهـارم سـلام می دهی و چهار رکعت بعـد را نیز به همان نحو انجام می دهی.

در این هشت رکعت، در هر رکعتی یک «حمد» و یک بار سوره «اذا جاء نصر اللَّه» و بیست و پنج مرتبه سوره «قل هو اللَّه احد» را می خوانی، پس از تشهّد و سلام نماز هفت مرتبه این دعا را بخوان:

ص: ۱۰۸۶

۱- [۱۶۹۲]زاد المعاد، صفحه ۵۷۳.(با تلخیص و تصرّف).

یا حَیُّ یا قَیّوُمُ، یا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، یا الهَ الْأَوَّلینَ وَ الْآخِرینَ، یا

ای زنده ای پاینده، ای صاحب شکوه و بزرگواری، ای معبود پیشینیان و پسینیان، ای

ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، یا رَحْمنَ الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ وَ رَحیمَهُما، یا رَبِّ یا رَبِّ یا

مهربان ترین مهربانان، ای بخشنده و مهربان دنیا و آخرت، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای

رَبِّ، یا رَبِّ یا رَبِّ یا رَبِّ یا رَبِّ، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا

پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای

اللَّهُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَاغْفِرْلی سپس حاجت خود را طلب می کنی و پس از آن خدا، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا بیامرز.*******************

هفتاد مرتبه می گویی: لاحَوْلَ وَلاقُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ و می گویی: وَسُبْحانَ

******** و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست****** و تسبیح می کنم

اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْکَریم.

خدایی را که پروردگار عرش بلندمرتبه است.

آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: سوگند به خدایی که مرا به حق مبعوث کرد، هر مرد و زن مؤمنی که این نماز را در روز جمعه بخواند، من بهشت را برای او ضمانت می کنم و از جای خویش برنخیزد جز آن که خداوند گناهانش و گناهان پدر و مادرش را بیامرزد ...(۱) این نماز را مرحوم «شیخ طوسی» نیز در «مصباح المتهجّد» نقل کرده است؛ ولی دعای فوق در آن ذکر نشده است، بلکه فرمود: چون از نماز فارغ شدی هفتاد بار بگو:

سُبْحانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْکَریمَ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ.(۲)

تسبیح می کنم خدایی را که پروردگار عرش بلندمرتبه است و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست.

۷- نماز فرزند برای آمرزش پدر و مادر

این نماز دو رکعت است، در رکعت اوّل پس از سوره «حمد»، ده بار می گویی: رَبِّ اغْفِرْلی

** پروردگارا، من

ص :۱۰۸۷

۱- [۱۶۹۵]جمال الاسبوع، صفحه ۳۲۰ و بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۸۲.

۲- [۱۶۹۶]مصباح المتهجّد، صفحه ۳۱۷.

وَلِوالِدَیَّ وَ لِلْمُؤْمِنینَ یَوْمَ یَقُومُ الْحِسابُ. و در رکعت دوم پس از سوره حمد، ده مرتبه و پدر و مادرم و همه مؤمنان را در آن روز که حساب برپا می شود بیامرز.**************

می خوانی: رَبِّ اغْفِرْلی وَ لِوالِدَیَّ وَ لِمَنْ دَخَلَ بَیْتِیَ مُؤْمِناً وَ لِلْمُؤْمِنینَ

***** پروردگارا من و پدر و مادرم و تمام کسانی که با ایمان وارد خانه من شدند و همه مردان و زنان

وَالْمُؤْمِناتِ* پس از سلام نماز نیز ده بار می گویی: رَبِّ ارْحَمْهُما کَما رَبَّیانی صَغیراً.(۱)

با ایمان را بیامرز.****************** پروردگارا همان گونه که آنها مرا در کوچکی تربیت کردند مشمول رحمتشان قرار ده.

۸- نماز و اعمالی دیگر، برای رفع وسوسه های قلبی

بسیارند کسانی که به وسوسه های فکری در امور اعتقادی و مانند آن گرفتار می شوند و گاه تصوّر می کنند این وسوسه ها موجب تزلزل ایمان آنها می شود، در حالی که چنین نیست.

از امام صادق علیه السلام روایت شده است که فرمود: هیچ مؤمنی نیست که بر او چهل روز بگذرد، مگر آن که به حدیث نفس دچار شود، وقتی چنین شد دو رکعت نماز بگذارد و از آن به خدا پناه برد.(۲) همچنین آن حضرت فرمود: حضرت آدم علیه السلام از حدیث نفس به خدا شکایت کرد، جبرئیل نازل شد و گفت: بگو:

لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ الّا بِاللَّهِ

. حضرت آدم علیه السلام این ذکر را گفت و حدیث نفس از او برطرف شد.(۳) از این روایات استفاده می شود که همیشه این وسوسه های شیطانی بوده و راه نجات از آنها، پناه بردن به خدا و بی اعتنایی به آن است.

در حدیث دیگری امام صادق علیه السلام فرمود: مردی خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و از وسوسه و فقر و دَیْن سنگینی که داشت شکایت کرد. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: مکرّر بگو:

تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذی لایَمُوتُ، وَ الْحَمْدُلِلَّهِ الَّذی لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَةً

بر زنده ای که هرگز نمی میرد توکّل می کنم، و ستایش برای خداوندی است که نه همسر

وَ لا وَلَداً، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ شَریکٌ فِی الْمُلْکِ، وَلَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِ

و نه فرزندی برای خود انتخاب کرده و نه شریکی در حکومت دارد و نه به خاطر ضعف ذلّت (حامی و) سرپرستی برای اوست

وَکَبِّرْهُ تَکْبیراً.

و او را بسیار بزرگ بشمار.

ص :۱۰۸۸

۱- [۱۶۹۷]مکارم الاخلاق، صفحه ۳۳۴ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۲۰.

۲- [۱۶۹۸]مکارم الاخلاق، صفحه ۳۲۸ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۳۵۴، حدیث ۱۷.

۳- [۱۶۹۹]امالی صدوق، صفحه ۵۴۳، حدیث ۵ و بحارالانوار، جلد ۹۰، صفحه ۱۸۶، حدیث ۵.

پس از مـدّتی آن مرد به نزد رسول خـدا بازگشت و گفت: ای رسول خـدا! خداوند وسوسه مرا زایل کرد و دَیْنم را ادا نمود و رزقم را زیاد کرد.(۱) همچنین روایت شده، برای رفع وسوسه های شیطان- آنگاه که در قلبت شکّی پیدا شد- بگو:

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْأخِرُ، وَالظَّاهِرُ وَالْباطِنُ، وَ هُوَ بِكُلِّ شَيْ ءٍ عَليمٌ.(۲)

اوّل و آخر و پیدا و پنهان اوست و او به هر چیز داناست.

همچنین در حدیث دیگری امام صادق علیه السلام فرمود: برای رفع وسوسه های شیطان، در حالی که دستت را به سینه ات می کشی بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، وَلاحَوْلَ وَ لا قُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِ

به نام خدا و به ذات خدا، محمّد فرستاده خداست و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه

الْعَظيمِ، اللَّهُمَّ امْسَحْ عَنّی ما احْذَرُ.

و با عظمت نیست، خدایا آنچه را که از آن بیمناکم از من بزُدای.

آنگـاه دسـت به شـکم خـود می کشـی و این ذکر را سه مرتبه می گـویی که ان شـاءاللَّه آن وسـوسه برطرف خواهـد شـد.(۳) همچنین طبق آنچه در روایات آمده برای رفع وسوسه، این امور نیز مؤثّر است:

شستن سر با سدر(۴)، مسواک کردن ۱۷۰۴]، خوردن انار(۵)، آشامیدن آب نیسان ۱۷۰۶]،(۶) و روزه گرفتن به مدّت سه روز از هر ماه؛ که عبارت است از پنج شنبه اوّل ماه و آخر ماه و چهارشنبه از وسط ماه ۱۷۰۸] و همچنین بگوید:

اعُوذُ بِاللَّهِ الْقَوِيِّ مِنَ الشَّيْطانِ الْغَوِيِّ، وَ اعُوذُ بِمُحَمَّدٍ الرَّضِيِّ مِنْ

از شرّ شیطان گمراه کننده به خدای توانا پناه می برم، و از قضا و قدرِ سوء، به محمّد (رسولِ) پسندیده

شَرِّ ما قُدِّرَ وَ قُضِيَ، وَ اعُوذُ بِالهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْجِنَّهِ وَ النَّاسِ اجْمَعينَ.(۷)

پناه می برم، و از شرّ تمامی جنّ و انس به خداوند مردم پناه می برم.

۱- [۱۷۰۰]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۵، حدیث ۳.

۲- [۱۷۰۱]بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۱۳۷، حدیث ۴.

۳- [۱۷۰۲]همان مدرک، صفحه ۱۳۸، حدیث ۳.

۴- [۱۷۰۳]ثواب الاعمال، صفحه ۲۰ و بحارالانوار، جلد ۷۳، صفحه ۸۷، حدیث ۶.

۵- [۱۷۰۵]محاسن، جلد ۲، صفحه ۵۴۳، حدیث ۸۴۵ و بحارالانوار، جلد ۶۳، صفحه ۱۶۱، حدیث ۳۳.

۶- [۱۷۰۷]مهج الدعوات، صفحه ۳۵۶ و بحارالانوار، جلد ۶۳، صفحه ۴۷۷.

۷- [۱۷۰۹] (۱۰). بشاره المصطفی، صفحه ۲۷ و بحارالانوار، جلد ۷۴، صفحه ۲۷۳.

باید توجّه داشت که وسوسه ها ریشه های مختلف جسـمی و روحی دارد که با پیدا کردن ریشه ها باید در دفع آنها کوشید، و به یقین بی اعتنـایی به وسوسه یکی از طرق مهمّ درمـان است (البتّه بعـد از علم و آگـاهی کـافی به مسائـل اعتقادی و عملی) و کسانی که زیاد به آن اعتنا کنند دائماً در عذاب خواهند بود.

وسواس در مسائل عملی و عبادات مخصوصاً در اموریماننـد طهارت و نجاست، بسـیار زیاد است، بهترین و مؤثّرترین راه دفع آن (پس از آگـاهی بر مسائـل شـرعی و احکـام) این است که به افراد معمولی از مؤمنان نگاه کنـد و ببینـد که آنها (مثلًا) برای آب کشـیدن بـدن یا لباس خود چه اندازه آب مصـرف می کنند به همان اندازه قناعت کند، هرچند شـیطان وسوسه می کند و می گوید پاک نشده است. هرگز اعتنا به این شک ها نکند که ما مسئولیّت اعمال او را بر عهده می گیریم!

۹- نماز مسجد جمکران

مسـجد جمکران در نزدیکی شـهر مقدّس قم واقع شده است که به امر امام زمان علیه السـلام بنا گردید و دارای آثار و برکات فراوانی است.

مرحوم حاج میرزا «حسـین نوری» در کتاب «نجم الثاقب» داستان بنای آن را نقل کرده است و در همان حکایت که در بیداری واقع شـده نه در خواب، به نقـل از امام زمان علیه السـلام خطاب به حسن مُثله جمکرانی آمـده است: به مردم بگو به این مکان رغبت نشان دهند و آن را مغتنم بشمارند و در آن جا چهار رکعت نماز بگذارند:

۱- دو رکعت نماز تحیّت مسـجد که در هر رکعتی یک مرتبه «حمـد» و هفت مرتبه سوره «قل هو اللَّه احد» بخوانند و هفت بار ذکر رکوع و در هر سـجده هفت بار نیز ذکر سـجود را بگوینـد (در رکوع هفت بار بگویـد سـبحان ربّی الْعظیم و بحمده و در سجده هفت بار بگوید سبحان ربّی الأعلی و بحمده).

۲- دو رکعت نمـاز امـام زمـان علیه السـلام بخوانـد به این نحو که، در رکعت اوّل سوره «حمـد» را آغاز کنـد و چون به جمله «ایّاک نعبد و ایّاک نسـتعین» رسـید، صد مرتبه آن را تکرار نماید و سـپس بقیّه حمد را تا آخر بخواند (آنگاه یک مرتبه سوره «قل هو اللَّه احـد» را بخواند) و ذکر رکوع و سـجود را هفت مرتبه بگوید و رکعت دوم را نیز به همین صورت انجام دهد. پس از نماز یک بار بگوید:

لا الهَ الَّا اللَّه

و سپس تسبیح حضرت زهرا علیها السلام را بگوید؛ آنگاه سر به سجده بگذارد و صد بار صلوات بفرستد.

امام زمان علیه السلام فرمود: «

فَمَنْ صَلّاهُما فَکَانَّما صَلّی فِی الْبَیْتِ الْعَتیقِ

؛ هر کس این دو نماز را (به این نحو) انجام دهد گویا در کعبه نماز خوانده است». (۱)

۱- [۱۷۱۰]این داستان به طور مشروح در« نجم الثاقب» صفحه ۳۸۳- ۳۸۸ آمده است.

۱۰– نماز شب

نماز شب از نمازهای مستحبّی بسیار معروف است که آثار و ارزش زیاد و پاداش فراوانی دارد و انجامش بسیار توصیه شده است (آداب نماز شب، پاداش آن و همچنین کیفیّت انجام آن در بخش پنجم، صفحه ۹۳۷ گذشت).

۱۱– نماز توسّل به حضرت زهرا علیها السلام

در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است که هرگاه حاجت مهمّی داشته باشی به گونه ای که از نظر روحی در فشار شدید باشی، دو رکعت نماز بخوان و پس از نماز، سه بار تکبیر و سپس تسبیح حضرت زهرا علیها السلام را بگو، آنگاه به سجده برو و صد مرتبه بگو: «

یا مَوْلاتی فاطِمَهُ اغیثینی

سپس سمت راست صورت را بر زمین بگذار و همین جمله را صد بار بگو، بار دیگر به سجده برو و همین جمله را صد و ده مرتبه بگو، (مجموعاً ۳۱۰ بار می شود) سپس حاجت خود را از خداوند بخواه که ان شاءاللّٰه برآورده می سازد. (و حضرت زهرای مرضیّه علیها السلام ان شاءاللّٰه در پیشگاه خداوند برای برآمدن آن حاجت، شفاعت خواهد نمود).(۱)

۱۲– نماز حاجت

این نماز را بسیاری از علما، مانند «سیّد بن طاووس»، «شیخ صدوق»، «شیخ مفید» و «شیخ طوسی» نقل کرده اند که امام صادق علیه السلام فرمود: هرگاه حاجت مهمّی داری، سه روز متوالی از چهارشنبه تا جمعه را روزه بگیر، در روز جمعه غسل کن و لباسی نو و پاکیزه بپوش و بالای بام خانه ات (یا در فضای باز) برو و دو رکعت نماز بخوان، و پس از نماز، دست ها را به سوی آسمان بلند کن و بگو:

اللّٰهُمَّ انّی حَلَلْتُ بِساحَتِکَ لِمَعْرِفَتی بِوَحْدانِیَّتِکَ وَصَمَدانِیَّتِکَ، وَا نَّهُ

خدایا به خاطر شناختم به یگانگی و بی نیازیت به درگاهت اقامت گزیدم، و کسی

لا قادِرَ عَلی قَضاءِ حاجَتی غَیْرُکَ، وَقَدْ عَلِمْتُ یا رَبِّ ا نَّهُ کُلَّما تَظاهَرَتْ

جز تو توانایی بر آوردن حاجتم را ندارد، و به یقین دانستم که ای پروردگار من هر چه

نِعْمَتُکَ عَلَیَّ، اشْتَدَّتْ فاقَتی الَیْکَ، وَقَدْ طَرَقَنِی هَمٌّ کَذا وَ کَذا

نعمتهایت بر من جلوه گر شود، نیازم به تو بیشتر می شود، و اندوه این و آن بر من وارد شده.

* به جای کلمه «کذا و کذا» حاجت خود را ذکر کند و آنگاه ادامه دهد: وَ انْتَ بِکَشْفِهِ عالِمٌ غَیْرُ

************************ و تو برای برطرف کردن آن دانای

ص: ۱۰۹۱

۱- [۱۷۱۱]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۳۰ و بلد الامین، صفحه ۱۵۹(با مقداری تفاوت).

مُعَلَّمٍ، واسِعٌ غَيْرُمُتَكَلِّفٍ، فَاسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الَّذى وَضَعْتَهُ عَلَى الْجِبالِ

بى تعليمى، و رحمت گسترده ات تو را به زحمت نينداز‌د، پس از تو مى خواهم به حقّ نامى كه بر كوه ها نهادى

فَنُسِفَتْ، وَ وَضَعْتَهُ عَلَى السَّمواتِ فَانْشَقَّتْ، وَ عَلَى النُّجُومِ فَانْتَثَرَتْ،

و متلاشى شدند و بر آسمانها نهادى و شكافته شدند، و بر ستارگان نهادى، پراكنده شدند،

وَعَلَى الْأَرْضِ فَسُطِحَتْ، وَاسْئَلُکَ بِالْحَقِ الَّذى جَعَلْتَهُ عِنْدَ مُحَمَّدٍ صَلَّى

و بر زمين نهادى و گسترده شد، و از تو مى خواهم به حقّى كه قرار دادى در نزد محمّد- كه درود

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَ عِنْدَ عَلِيٍّ وَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، وَعَلِيٍّ وَمُحَمَّدٍ، وَ جَعْفَرٍ

خدا بر او خاندان پاكش باد- و در نزد على و حسن و حسين و على و محمّد و جعفر

وَ مُوسى وَ عَلِيٍّ وَ مُحَمَّدٍ، وَ عَلِيٍّ وَالْحَسَنِ، وَالْحُجَّهِ عَلَيْهِمُ السَّلامُ، انْ

و موسى و على و محمّد و على و حسن و حضرت حجّت- كه درود خدا بر ايشان باد-

تُصَلِّيَ عَلى مُحَمَّدٍ وَ اهْلِ بَيْتِهِ، وَانْ تَقْضِيَ لى حاجَتى وَتُيَسِّرَلى

بر محمّد و خاندان پاكش درود فرستى، و حاجتم را برآورى و دشواريش را بر من

عَسيرَها، وَ تَكْفِيَنى مُهِمَّها، فَانْ فَعَلْتَ فَلَکَ الْحَمْدُ، وَانْ لَمْ تَفْعَلْ فَلَکَ

آسان گردانى و ضرورى هاى آن را كفايت كنى، پس اگر چنين كنى يا نكنى،

الْحَمْدُ، غَيْرُ جآئِرٍ فى حُكْمِکَ، وَلا مُتَّهَمٍ فى قَضآئِکَ، وَلاحآئِفٍ فى

حمد و سپاس از آن توست و در فرمانت ظلم و ستمى نكرده اى، و در داوريت متّهم نبوده و از عدالت

عَدْلِکَ* سپس گونه خود رابر زمين مى گذارى و مى گويى: اللَّهُمَّ انَ يُونُسَ بْنَ مَتّى

روى گردان نيستى************************ خدايا بنده تو يونس پسر متّى

عَبْدُکَ، دَعاکَ فى بَطْنِ الْحُوتِ وَهُوَ عَبْدُکَ فَاسْتَجَبْتَ لَهُ، وَ ا نَا عَبْدُکَ

تو را در شكم ماهى خواند در حالى كه بنده تو بود و تو اجابتش نمودى و من نيز بنده توام

اُدْعُوكَ فَاسْتَجِبْ لی

و تو را می خوانم پس مرا اجابت فرما.

امام صادق علیه السلام فرمود: بسیار می شود حاجتی دارم، این دعا را می خوانم و خداوند حاجتم را برآورده می سازد.(۱)

ص :۱۰۹۲

۱- [۱۷۱۲]جمال الاسبوع، صفحه ۳۳۰. این دعا در فقیه، جلد ۱، صفحه ۵۵۷، حدیث ۱۵۴۳ و مقنعه، صفحه ۲۲۰ و مصباح المتهجّد، صفحه ۳۲۴ با مقداری تفاوت آمده است.

۱۳– نمازی دیگر برای برآورده شدن حاجات

«مرحوم کلینی» به سند معتبر از عبدالرّحیم قصیر روایت کرده است که خدمت امام صادق علیه السلام شرفیاب شدم و عرض کردم: فدایت شوم، از نزد خودم دعایی ساخته ام! حضرت فرمود: دعای اختراعی خود را رها کن، هرگاه حاجتی داشتی، به رسول خدا پناه ببر و دو رکعت نماز بگذار و آن را به رسول خدا صلی الله علیه و آله هدیه کن. گفتم: چگونه آن را بجا آورم؟ فرمود: غسل می کنی و سپس دو رکعت نماز می خوانی (مثل دو رکعت نماز صبح) وقتی که نماز به پایان رسید می گویی:

اللَّهُمَّ انْتَ السَّلامُ، وَ مِنْکَ السَّلامُ، وَ الَیْکَ یَرْجِعُ السَّلامُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی

خدایا سلامت کامل تویی و از جانبِ توست سلامتی و به سوی تو باز می گردد سلامتی خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ بَلِّغْ رُوحَ مُحَمَّدٍ مِنِّی السَّلامَ، وَ ارْواحَ الْأَئِمَّهِ

محمّد و خاندان پاکش درود فرست و سلام مرا به روح محمّد و ارواح امامان

الصَّادِقینَ سَلامی وَارْدُدْ عَلَیَّ مِنْهُمُ السَّلامَ، وَالسَّلامُ عَلَیْهِمْ وَ رَحْمَهُ

راستین برسان و سلام آنها را به من بازگردان و درود و رحمت

اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، اللَّهُمَّ انَّ هاتَیْنِ الرَّکْعَتَیْنِ هَدِیَّهٌ مِنّی الی رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ

و برکات خدا بر ایشان باد، خدایا این دو رکعت هدیه ای از جانب من به فرستاده خداست– که درود خدا

عَلَیْهِ وَآلِهِ، فَاثِبْنی عَلَیْهِما ما امَّلْتُ وَرَجَوْتُ فیکَ وَ فی رَسُولِکَ، یا وَلِیَ

بر او و خاندان پاکش باد– پس پاداش مرا در این دو رکعت آنچه از تو و فرستاده ات آرزو دارم، قرار ده، ای سرپرست

الْمُؤْمِنینَ* سپس به سجده می روی و چهل مرتبه می گویی: یا حَیُّ یا قَیّومُ، یا حَیّاً

مؤمنان****************************** ای زنده ای پاینده، ای زنده ای

لایَمُوتُ، یا حَیُّ لا الهَ الَّا انْتَ، یا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

که هرگز نمی میری، ای زنده ای که معبودی جز تو نیست، ای صاحب شکوه و بزرگواری، ای مهربان ترین مهربانان.

آنگاه جانب راست صورت را روی زمین می گذاری و این دعا را چهل مرتبه می خوانی، پس از آن جانب چپ صورت را بر زمین می گذاری و چهل مرتبه این دعا را می خوانی. آنگاه سر را بلند می کنی و دستان خود را (به سمت آسمان) برمی داری

و چهـل مرتبه این دعـا را می خوانی؛ سـپس دست را به گردن خود می گـذاری و انگشت اشـاره (دست راست) را به علامت تضـرّع تکـان می دهی و این دعـا را چهل مرتبه می خوانی. در مرحله بعـد، محاسن خود را با دست چپ می گیری و با حالت گریه می گویی:

ص :۱۰۹۳

یا مُحَمَّدُ یا رَسُولَ اللَّهِ، اشْکَوا الَی اللَّهِ وَ الَیْکَ حاجَتی وَ الی اهْلِ بَیْتِکَ

ای محمّد ای فرستاده خدا، به درگاه خدا شِکوه می کنم و به تو و خاندان

الرَّاشِدینَ حاجَتی وَ بِکُمْ اتَوَجَّهُ الَی اللَّهِ فی حاجَتی سپس به سجده هدایتگرت نیازمندم، و به واسطه شما نیازم را به درگاه خدا می برم.*********

می روی و به قدر یک نفس می گویی: یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ ... سپس می گویی: صَلِّ عَلی

****************** ای خدا، ای خدا، ای خدا********* بر محمّد و خاندان

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ افْعَلْ بی کَذا وَ کَذا.

پاکش درود فرست و در مورد من چنین و چنان کن.

(و به جای این جمله اخیر، حاجت خود را می گویی). امام صادق علیه السلام فرمود: من از جانب خداوند ضمانت می دهم که از جای خویش حرکت نکنی مگر آن که حاجت تو برآورده شود، ان شاءاللَّه.(۱)

۱۴- نماز برای رفع سختی ها و دشواری ها

از امام صادق علیه السلام نقل شده است که هرگاه کاری بر تو دشوار شود و به عسرت و سختی افتادی، وقت ظهر دو رکعت نماز بخوان؛ در رکعت اوّل سوره «حمد» و «قل هو اللَّه» و سوره «فتح» از ابتدای سوره تا «

وَ یَنْصُرَکَ اللَّهُ نَصْراً عَزیزاً

» (آیه سوم) را بخوان و در رکعت دوم سوره «حمد»، «توحید» و سوره «الم نشرح» را بخوان. تأثیر این نماز به تجربه رسیده است.(۲)

۱۵- نماز برای زیاد شدن روزی

در روایتی آمده است مردی خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و گفت: یا رسول اللَّه من عیالمندم و قرض دارم و زندگی بر من سخت می گذرد، به من دعایی بیاموز تا با خواندنش، خداوند روزیم را زیاد کند، تا بتوانم قرضم را ادا کنم و به خانواده ام برسم. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

ای بنده خدا وضوی کاملی (از نظر آداب و شرایط) بگیر؛ سپس دو رکعت نماز بخوان و رکوع و سجود آن را به نیکی بجا آور و پس از نماز بگو:

یا ماجِدُ یا واحِدُ یا کَریمُ، اتَوَجَّهُ الَیْکَ بِمُحَمَّدٍ نَبِیِّکَ نَبِیِّ الرَّحْمَهِ

ای ارجمند ای یگانه ای بخشنده، به واسطه پیامبرت محمّد، پیامبر رحمت

۱- [۱۷۱۳]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۷۶، حدیث ۱ و فقیه، جلد ۱، صفحه ۵۵۹، حدیث ۱۵۴۸.

۲- [۱۷۱۴]بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۳۵۸.

صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، یا مُحَمَّدُ یا رَسُولَ اللَّهِ، انّی اتَوَجَّهُ بِکَ الَی اللَّهِ رَبّی

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- به تو رو نموده ام، ای محمّد ای فرستاده خدا، به واسطه تو به خدا، پروردگار من

وَرَبِّکَ وَرَبِّ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَاسْئَلُکَ اللَّهُمَّ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ اهْلِ بَیْتِهِ،

و تو و همه چیز رو نموده ام، و خدایا از تو می خواهم که به محمّد و خاندان پاکش درود فرستی

وَ اسْئَلُکَ نَفْحَهً کَریمَهً مِنْ نَفَحاتِکَ، وَفَتْحاً یَسیراً، وَ رِزْقاً واسِعاً، الُمُّ بِهِ

و از تو می خواهم هدیه ای ارزشمند از هدایایت و گشایش آسان و روزی وسیعی که با آن پریشانیم را برطرف نموده

شَعَثی وَ اقْضی بِهِ دَیْنی وَاسْتَعینُ بِهِ عَلی عِیالی (۱)

و قرضم را ادا کنم و با آن خانواده ام را یاری نمایم.

البتّه تمام این دستورات بعد از آن است که انسان تلاش و سعی لازم را برای تحصیل روزی انجام دهد و الّا دعای او- طبق روایات- مستجاب نمی شود.

۱۶- نمازی دیگر در طلب روزی

شخصی می گوید خدمت امام صادق علیه السلام آمدم و عرض کردم: آنچه از اموال در دستم بود از بین رفت و در فشار و سختی فراوانی قرار گرفتم. امام علیه السلام فرمود: آیا در بازار دکّانی داری؟ گفتم آری، ولی به خاطر نداشتن سرمایه آن را رها کردم. امام فرمود: وقتی به کوفه برگشتی برو سرِ مغازه ات، آن را جارو کن و آن جا بنشین؛ ولی پیش از آن که از منزل بیرون روی، دو رکعت یا چهار رکعت نماز بگذار و پس از نماز بگو:

تَوَجَّهْتُ بِلا حَوْلٍ مِنّی وَ لا قُوَّهٍ، وَ لکِنْ بِحَوْلِکَ وَ قُوَّتِکَ، ابْرَءُ الَیْکَ

به توان و نیروی تو، نه با توان و نیروی خود به تو توجّه نموده ام، و از هر نیرو و توانی

مِنَ الْحَوْلِ وَالْقُوَّهِ الَّا بِکَ، فَانْتَ حَوْلی وَ مِنْکَ قُوَّتی اللَّهُمَّ فَارْزُقْنی مِنْ

جز تو بیزاری می جویم، پس توان من از توست و از جانب توست نیرویم، خدایا از لطف گسترده ات روزی

فَضْلِکَ الْواسِعِ رِزْقاً کَثیراً طَیِّباً، وَ ا نَا خافِضٌ فی عافِیَتِکَ، فَانَّهُ لا

فراوانِ پاکیزه عطایم کن، و من نیازمند سلامتی از جانب توام،

یَمْلِکُها احَدٌ غَیْرُکَ.

چرا که کسی جز تو مالک آن نیست.

ص: ۱۰۹۵

۱- [۱۷۱۵]مکارم الاخلاق، صفحه ۳۳۶.

راوی می گوید: من نیز به دستور امام علیه السلام عمل کردم و خداوند روزی مرا زیاد کرد، تا آن جا که برای خود چهارپایان و اموال دیگری خریـدم و برای خود خانه ساختم.(۱) آغاز این حـدیث شاهـد بر چیزی است که در ذیل حدیث قبل گفتیم که شرط قبولی این دعاها، تلاش به مقدار توان خویش در امر معاش است.

۱- [۱۷۱۶]کافی، جلد ۳، صفحه ۴۷۴، حدیث ۳(با تلخیص).

بخش هشتم: دعا برای حل مشکلات معنوی و مادی و آداب عقیقه

اشاره

ص: ۱۰۹۷

مقدّمه: اهمیّت دعا و یادآوری چند نکته

همـان گونه که پیش از این در مقـدّمه کتاب گفته شـد، دعا بهترین رابطه خلق با خالق و زیباترین شـکل نیایش و از مهم ترین عبادات است.

گـاه برکـات معنوی که از خودِ دعـا نصیب دعاکننـده می شود بسیار بیش از حاجاتی است که در دعایش از خداونـد بزرگ تقاضا می کند.

دعا انسان را به خـدا نزدیک می کند و روح او را تلطیف کرده و نشاط روحانی او را افزایش می دهد؛ امیدِ او را به آینده زیاد کرده، و از سـقوط در درّه هولنـاک یـأس و افسردگی رهـایی می بخشـد. اضـافه بر ایـن، دعـا دریچـه معرفـت اللَّه و عشـق به خداست.

اینهـا همه از یکسو؛ از سوی دیگر، تـأثیر دعاها در حلّ مشـکلات مادّی و معنوی بسـیار تجربه شـده و به ثبوت رسـیده است، و برای آنها که به خداوند و قدرت و لطف و رحمت او ایمان دارند، جای تردید نمی باشد.

او مـا را به دعـا کردن دعوت نموده، و اجـابت را تضـمین فرموده است و بر همین اسـاس، در روایـاتِ معتبری که از معصومین علیهم السـلام به مـا رسـیده دعاهـای زیـادی برای حلّ مشـکلات معنوی و مادّیِ مؤمنان بیان شـده است که اگر همه آنها جمع آوری گردد، کتاب بزرگی را تشکیل می دهد.

ما، در این مجموعه بخش مهمّی از آن را که در کتب معتبر یافته ایم از نظر خوانندگان عزیز می گذرانیم و جدّاً از آنها تقاضـا می کنیم به هنگامی که حال دعا و تضـرّع به درگاه باری تعالی به آنها دست داد و مظانّ اسـتجابت دعا فرا رسـید، نویسندگان این سطور را نیز فراموش نکنند و به دعای خیر یاد فرمایند.

ص :۱۰۹۹

قبل از ورود در بیان دعاها یادآوری چند نکته لازم است:

۱- گاه می شود دعاها به اجابت نمی رسد و دعاکنندگان تعجّب می کنند که با آن همه الحاح و اصرار، عدم اجابت دعا چرا؟ در حالی که وقتی دقّت می کنیم، می بینیم شرایط استجابت دعا را فراهم نکرده اند (در زمینه شرایط استجابت دعا، بحثی را در آغاز کتاب داشتیم؛ بار دیگر آن را به دقّت مطالعه فرمایید و به کار بندید).

۲- گاه می شود انسان با تمام وجود، چیزی را از خدا می طلبد که در واقع آن چیز به زیان اوست ولی خودِ او از آن بی خبر است. در این جا خداوند رحیم خواسته او را برآورده نمی سازد و او را از خطر نجات می بخشد؛ ولی پاداش دعا را برای او حفظ می کند!

۳- گاه می شود انسان به محض اجابت دعا، درِ خانه خدا را رها می کند و در غفلت و بی خبری فرو می رود، خداوندِ رحمان و رحیم، اجابت دعایش را به تأخیر می اندازد، تا بیشتر نیایش کند و درِ خانه او را بیشتر بکوبد تا مشمول عنایات افزون تری گردد.

۴- گاهی برخی از افراد، راه ها و اسبابی را که خداوند برای حلّ مشکلات قرار داده رها می کنند و بدون تلاش و کوشش برای رفع نیازها و حلّ دشواری ها، فقط به سراغ دعا می روند، در حالی که خداوندِ «مسبّب الاسباب» اسبابی را برای رفع مشکلات مادّی و معنوی قرار داده و آنها را گاه در دل طبیعت، گاه در مراجعه به افراد کاردان، و گاه در سایه جدّ و جهد قرار داده است؛ امّا گروهی با «رها ساختن این امور»، در گام نخسین سراغ ادعیه و اذکار می روند و چون اثری از اجابت نمی یابند، مأیوس و ناامید، همه را به دیده تردید می نگرند؛ در حالی که مقصود آنها از طریق تلاش و کوشش و مشورت و مانند آن حاصل می شد و باید به سراغ آن می رفتند و همگام با تلاش و کوشش در جهت حلّ مشکلات، باید از این ادعیه نیز بهره می گرفتند، ولی چنین نکردند و به نتیجه نرسیدند.

۵- اعتقاد و ایمان به آثار دعا نیز تأثیر مهمّی در اجابت دعاها دارد. اگر کسی بخواهد با تردید یا برای امتحان این دعاها را بخواند، ممکن است کمتر به مقصود برسد.

به هر حال، هرگز نباید به خاطر تأخیر اجابت دعا ناراحت و نگران باشیم و از پیگیری خسته شویم و بدانیم همان گونه که دعا به سود ماست، تأخیر در اجابت نیز به نفع ما می باشد.

با این مقدّمه کوتاه، به اصل سخن بازمی گردیم و در این بخش از کتاب به ذکر قسمتی از دعاهای پرمحتوا و پرارزش، برای رسیدن به خواسته های مادّی و معنوی که از کتب معتبر گرفته شده است اشاره می کنیم، به ویژه دعاهایی که تأثیر آن در حلّ مشکلات به وسیله بزرگان تجربه شده است.

ص: ۱۱۰۰

۱– دعاهایی برای برآمدن حاجات دنیوی و اخروی

در کتاب هـای روایی مـا، دعاهای جالب و ذکرهای پرمحتوایی آمـده که خوانـدن آنها با توجّه به معانی و محتوای آنها، تأثیر مهمّی در روح و جان انسان می گذارد و برای حلّ مشـکلات مادّی و معنوی بسـیار مؤثّر است. بزرگان علما این روایات را در کتب ادعیه و کتب روایی آورده اند؛ از جمله:

۱– دعایی است که از امام صادق علیه السلام (برای برآمدن حاجات) روایت شده است:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنی اخْشاکَ کَانّی اراکَ، وَ اسْعِدْنی بِتَقْویکَ، وَلاتُشْقِنی

خدایا ترس (از مخالفتت) را در دلم قرار ده گویا که تو را می بینم و مرا با پرهیزگاریت خوشبخت گردان و مرا با شاد شدن

بِنَشْطی لِمَعاصیکَ، وَ خِرْلی فی قَضآئِکَ، وَ بارِکْ لی فی قَدَرِکَ، حَتّی لا

در برابر نافرمانیت بدبخت مگردان و در مقدراتت برایم خیرخواهی کن و تقدیرت را برایم مبارک گردان

احِبَّ تَأْخیرَ ما عَجَّلْتَ، وَلا تَعْجیلَ ما اخَّرْتَ، وَ اجْعَلْ غِنایَ فی

تا تأخیر آنچه را که در وقوعش تعجیل داری و تعجیل آنچه را که به تأخیر انداخته ای نپسندم، غنای مرا در

نَفْسی وَ مَتِّعْنی بِسَمْعی وَ بَصَری وَ اجْعَلْهُمَا الْوارِثَیْنِ مِنّی وَانْصُرْنی

روحم قرار ده و مرا همواره به گوش و چشمم بهره مند ساز، و آن دو را جانشین من قرار ده، و مرا در برابر آن

عَلی مَنْ ظَلَمَنی وَارِنی فیهِ قُدْرَتَکَ یا رَبِّ، وَ اقِرَّ بِذلِکَ عَیْنی (۱)

که به من ستم کرده، یاری ده و در این کار تواناییت را به من نشان ده ای پروردگار من و به آن چشمم را روشن کن.

***

۲– از همان بزرگوار نقل شده است که این دعا را بخوانید:

اللَّهُمَّ اعِنّی عَلی هَوْلِ یَوْمِ الْقِیمَهِ، وَاخْرِجْنی مِنَ الدُّنْیا سالِماً،

خدایا مرا بر وحشت روز قیامت یاری ده و از دنیا به سلامت خارج کن

وَزَوِّجْنی مِنَ الْحُورِالْعینِ، وَاکْفِنی مَؤُونَتی وَمَؤُونَهَ عِیالی وَ مَؤُونَهَ

و از حورالعین همسری برایم قرار ده، و هزینه زندگی من و خانواده ام و تمام

النَّاسِ، وَادْخِلْنی بِرَحْمَتِکَ فی عِبادِکَ الصَّالِحینَ.(۲)

مردم را کفایت کن و به لطف و رحمتت مرا در زمره بندگان شایسته ات داخل کن.

۱- [۱۷۱۷]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۷۷، حدیث ۱.

۲- [۱۷۱۸]همان مدرک، صفحه ۵۷۸، حدیث ۲.

۳- دعای دیگر که خیر دنیا و آخرت در آن جمع است و انسان را از گناهان حفظ می کند:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، یا مَنْ اظْهَرَ الْجَمیلَ، وَ سَتَرَ الْقَبیحَ، وَ لَمْ

به نام خداوند بخشنده مهربان، ای که زیباییها را آشکار کرده و زشتیها را می پوشانی، و

یَهْتِکِ السِّتْرَ عَنّی یا کَریمَ الْعَفْوِ، یا حَسَنَ التَّجاوُزِ، یا واسِعَ الْمَغْفِرَهِ،

آبرویم را نمی ریزی ای صاحب گذشت بزرگوارانه، ای نیکو در گذشت، ای گسترده آمرزش،

وَیا باسِطَ الْیَدَیْنِ بِالرَّحْمَهِ، یا صاحِبَ کُلِّ نَجْوی وَ یا مُنْتَهی کُلِ

ای گشاینده دستها به مهربانی، ای همراه هر راز و نیاز، و ای محلّ رجوع هر

شَکْوی یا کَریمَ الصَّفْحِ، یا عَظیمَ الْمَنِّ، یا مُبْتَدِءَ کُلِّ نِعْمَهٍ قَبْلَ

شکایت، ای چشم پوش بزرگوار، ای صاحب نعمت بزرگ، ای آغازگر هر نعمت قبل از

اسْتِحْقاقِها، یا رَبّاهُ یا سَیِّداهُ، یا مَوْلاهُ یا غایَتاهُ یا غِیاثاهُ، صَلِّ عَلی

شایستگی آن، ای پروردگار من، ای آقا و سرورم، ای مولای من، ای نهایت آرزوها و فریاد رس من بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اسْئَلُکَ انْ لاتَجْعَلَنی فِی النّارِ.(۱)

محمّد و خاندان پاکش درود فرست و از تو می خواهم که جایگاهم را در آتش قرار ندهی.

***

۴- دعای پرارزشی است که پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله در روز جنگ بدر(۲) و احزاب ۱۷۲۱] و امام حسین علیه السلام در روز عاشورا(۳) آن را خواندند. این دعا از امام صادق علیه السلام نیز نقل شده است:(۴) اللّهُمَّ انْتَ ثِقَتی فی کُلِّ کُرْبَهٍ، وَ انْتَ رَجآئی فی کُلِّ شِدَّهٍ، وَ انْتَ لی فی

خدایا تو در هر گرفتاری تکیه گاه منی، و تو در هر سختی امید من هستی، و تویی در

کُلِّ امْرٍ نَزَلَ بی ثِقَهٌ وَعُدَّهٌ، کَمْ مِنْ کَرْبٍ یَضْعُفُ عَنْهُ الْفُؤادُ، وَ تَقِلُّ فیهِ

هر پیش آمد تکیه گاه و یاور من، چه بسیار گرفتاریها که قلب را ضعیف کرده و چاره را کم می کند

الْحیلَهُ، وَ یَخْذُلُ عَنْهُ الْقَریبُ وَ الْبَعیدُ، وَ یَشْمَتُ بِهِ الْعَدُوُّ، وَ تَعْنِینی فیهِ

و سبب می شود که نزدیکان و بیگانگان انسان را رها کنند، و دشمن بر آن سرزنش کند و انسان را

۱- [۱۷۱۹]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۷۸، حدیث ۴.

۲- [۱۷۲۰]مهج الدعوات، صفحه ۶۹.

۳- [۱۷۲۲]همان مدرک، جلد ۴۵، صفحه ۴(باالندکی تفاوت).

۴- [۱۷۲۳]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۷۸، حدیث ۵.

الْأُمورُ، انْزَلْتُهُ بِکَ، وَ شَکَوْتُهُ الَیْکَ، راغِباً فیهِ عَمَّنْ سِواکَ، فَفَرَّجْتَهُ

به خود مشغول کند، که آنها را به درگاه تو آوردم و شکوه کرده ام در حالی که در آن از غیر تو رو گردانده ام، پس تو آن را گشودی

وَکَشَفْتَهُ وَ کَفَیْتَنیهِ، فَأَنْتَ وَلِیُّ کُلِّ نِعْمَهٍ، وَ صاحِبُ کُلِّ حاجَهٍ، وَ مُنْتَهی

و بر طرف کردی و کفایت نمودی، پس تویی صاحب هر نعمت و بر آورنده هر نیاز

کُلِّ رَغْبَهٍ، فَلَکَ الْحَمْدُ کَثیراً، وَ لَکَ الْمَنُّ فاضِلًا.

و نهایت آرزوها، پس حمد فراوان از آنِ تو و نعمتهای فراوان از جانب توست.

***

۵- این دعا را امام حسین علیه السلام به فرزندش امام سجّاد علیه السلام تعلیم فرمود:

بِحَقِّ یس وَالْقُرْآنِ الْحَکیمِ، وَ بِحَقِّ طه وَ الْقُرْآنِ الْعَظیمِ، یا مَنْ یَقْدِرُ

(خدایا) به حقّ سوره یس و قرآن حکمت آمیز، و به حق سوره طه و قرآن با عظمت، ای که در بر آوردن

عَلی حَوآئِجِ السَّآئِلینَ، یا مَنْ یَعْلَمُ ما فِی الضَّمیرِ، یا مُنَفِّسَ عَنِ

نیاز در خواست کنندگان توانایی، ای که آنچه را که پنهان است می دانی، ای غمزدای

الْمَکْرُوبینَ، یا مُفَرِّجَ عَنِ الْمَغْمُومینَ، یا راحِمَ الشَّیْخِ الْکَبیرِ، یا

گرفتاران، ای رهایی بخش غمزدگان ای مهربان نسبت به پیران کهنسال و ای

رازِقَ الطِّفْلِ الصَّغیرِ، یا مَنْ لایَحْتاجُ الَی التَّفْسیرِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ

روزی ده کودکان خردسال، ای که به شرح و بیان نیاز نداری بر محمّد و خاندان

وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَافْعَلْ بی کَذا وَ کَذا (به جای آن، حاجات خود را بگوید).(۱) پاکش درود فرست، و با من چنین و چنان کن.**********************

***

۶- ازامام صادق علیه السلام نقل شده است که آن حضرت دست خود را به سوی آسمان بلند کرد وگفت:

رَبِّ لاتَكِلْنی الی نَفْسی طَرْفَهَ عَیْنٍ ابَدَاً، لا اقَلَّ مِنْ ذلِکَ وَلا اکْثَرَ.

ای پروردگار من، مرا به اندازه یک چشم بر هم زدن و نه کمتر و نه بیشتر به خودم وا مگذار.

(و این دعا بسیار مؤثّر است).(۲)

ص :۱۱۰۳

۱- [۱۷۲۴]دعوات راوندی، صفحه ۵۴، حدیث ۱۳۷ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۱۹۶.

۲- [۱۷۲۵]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۸۱، حدیث ۱۵.

۷- بخوان این دعا را که امیرالمؤمنین علیه السلام پیوسته آن را می خواند:

اللّهُمَّ مُنَّ عَلَیَّ بِالتَّوَکُّلِ عَلَیْکَ، وَالتَّفْویضِ إلَیْکَ، وَالرِّضا بِقَدَرِکَ،

خدایا بر من منت گذار به توکّل بر خودت و واگذاری امور به دستت و خشنودی به تقدیرت

وَالتَّسْلیمِ لِأَمْرِکَ، حَتّی لا أُحِبَّ تَعْجیلَ ما أَخَّرْتَ، وَلا تَأْخیرَ ما

و تسلیم در برابر فرمانت تا شتاب در آنچه که تأخیر انداختی و تأخیر آنچه را

عَجَّلْتَ، یا رَبَّ الْعالَمینَ.(۱)

که جلو انداختی، نپسندم، ای پروردگار جهانیان.

***

۸- یکی از یاران امام صادق علیه السلام نقل می کند که حضرت این دعا را که جامع حاجات دنیا و آخرت است، به من تعلیم فرمود که بعد از حمد و ثنای خداوند عزّوجلّ بگو:

اللّهُمَّ انْتَ اللّهُ لا الهَ الّا انْتَ الْحَلیمُ الْکَریمُ، وَ انْتَ اللّهُ لا الهَ الّا انْتَ الْعَزیزُ

خدایا، تو خدایی هستی که معبودی جز تو خداوند حلیم و کریم نیست، و تویی خدایی که معبودی جز تو گرانقدر

الْحَکیمُ، وَ انْتَ اللّهُ لا الهَ الّا انْتَ الْواحِدُ الْقَهّارُ، وَ انْتَ اللّهُ لا الهَ الّا انْتَ

و دانا نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو یگانه و قادر مطلق نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو

الْمَلِکُ الْجَبّارُ، وَانْتَ اللّهُ لا الهَ الّا انْتَ الرَّحیمُ الْغَفّارُ، وَ انْتَ اللّهُ لا الهَ الّا

حاکم توانا نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو مهربان و آمرزنده نیست، و تویی خدایی که معبودی جز تو

انْتَ الشَّدیدُ الْمِحالُ، وَانْتَ اللّهُ لا الهَ الّا انْتَ الْکَبیرُ الْمُتَعالِ، وَ انْتَ اللّهُ لا

پرقدرت و توانا نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو بزرگ و بلند مرتبه نیست، و تویی خدایی که

الهَ الّا انْتَ السَّمیعُ الْبَصیرُ، وَانْتَ اللّهُ لا الهَ الّا انْتَ الْمَنیعُ الْقَدیرُ، وَ انْتَ

معبودی جز تو شنوا و بینا نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو استوار و توانا نیست، و تویی

اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ الْغَفُورُ الشَّكَورُ، وَانْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ الْحَميدُ الْمَجيدُ،

خدایی که معبودی جز تو آمرزنده و سپاس پذیر نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو ستوده و بزرگوار نیست،

وَ انْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ، وَانْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ الْحَنَّانُ

و تویی خدایی که معبودی جز تو آمرزنده و مهربان نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو مهربان

۱- [۱۷۲۶]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۸۰، حدیث ۱۴.

الْمَنَّانُ، وَ انْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ الْحَليمُ الدَّيّانُ، وَ انْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ

و بخشنده نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو بردبار و پاداش ده نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو

الْجَوادُ الْماجِدُ، وَ انْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ الْواحِدُ الْأَحَدُ، وَ انْتَ اللَّهُ

بخشنده و بزرگوار نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو یگانه و یکتا نیست، و تویی خدایی که

لا الهَ الَّا انْتَ الْغائِبُ الشَّاهِدُ، وَ انْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ الظَّاهِرُ الْباطِنُ،

معبودی جز تو غایب و حاضر نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو آشکار و پنهان نیست،

وَانْتَ اللَّهُ لا الهَ الَّا انْتَ بِكُلِّ شَيْ ءٍ عَليمٌ، تَمَّ نُورُكَ فَهَدَيْتَ، وَبَسَطْتَ يَدَكَ

و تویی خدایی که معبودی جز تو بر هر چیز دانا نیست، جلوه ات کامل بود و هدایت نمودی، و دستت را به بخشش گشودی،

فَاعْطَيْتَ، رَبَّنا وَجْهُكَ اكْرَمُ الْوُجُوهِ، وَجَهَتُكَ خَيْرُ الْجِهاتِ، وَ عَطِيَّتُكَ

ای پروردگار ما، جمالت گرامی ترین جمالها و سمت و سویت بهترین جهتهاست و بخششت

افْضَلُ الْعَطايا وَ أَهْنَؤُها، تُطاعُ رَبَّنا فَتَشْكُرُ، وَ تُعْصى رَبَّنا فَتَغْفِرُ لِمَنْ

برترین و گواراترین بخششهاست، ای پروردگار ما هرگاه اطاعت شوی قدر دانی کنی و اگر نافرمانی شوی پس هر کس را که خواهی بیامرزی،

شِئْتَ، تُجيبُ الْمُضْطَرّينَ، وَ تَكْشِفُ السُّوءَ، وَ تَقْبَلُ التَّوْبَةَ، وَ تَعْفُو عَنِ

دعای درماندگان را اجابت می کنی و بدیها را برطرف می سازی، و توبه را می پذیری و از گناهان درمی گذری،

الذُّنُوبِ، لا تُجازى اياديكَ، وَلاتُحْصى نِعَمُكَ، وَلايَبْلُغُ مِدْحَتَكَ قَوْلُ

در برابر نعمتهایت پاداش داده نمی شوی، و نعمتهایت بی شمار است، و سخن

قآئِلٍ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ وَ رَوْحَهُمْ

هیچ گوینده ای حق ستایشت را ادا نکند، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و فرج و نصرت

وَراحَتَهُمْ وَ سُرُورَهُمْ، وَاذِقْنى طَعْمَ فَرَجِهِمْ، وَ اهْلِكْ اعْدآئَهُمْ مِنَ الْجِنِ

و آسایش و شادمانی آنها را نزدیک گردان، و طعم فرج آنها را به من بچشان، و دشمنان ایشان، را از جنّ

وَالْإِنْسِ، وَ آتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً، وَ فِی الْأخِرَهِ حَسَنَهً، وَ قِنا عَذابَ

و انس نابود گردان و خیر دنیا و آخرت را به ما ارزانی دار و ما را از عذاب

النَّارِ، وَاجْعَلْنا مِنَ الَّذینَ لاخَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلاهُمْ یَحْزَنُونَ، وَاجْعَلْنی مِنَ

دوزخ بازدار و ما را از کسانی که ترس و اندوهی ندارند قرار ده، و مرا از

الَّذینَ صَبَرُوا وَ عَلی رَبِّهِمْ یَتَوَکَّلُونَ، وَ ثَبِّتْنی بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِی الْحَیاهِ

کسانی که بردباری کرده و بر پروردگارشان تکیه می کنند محسوب دار، و مرا در زندگی

الدُّنْيا وَ فِی الْأخِرَهِ، وَ بارِکْ لی فِی الْمَحْیا وَ الْمَماتِ، وَالْمَوْقِفِ

دنیا و آخرت برگفتار، پایدار ثابت قدم بدار، و زندگانی و مرگ و توقّف گاه قیامت

وَالنُّشُورِ، وَ الْحِسابِ وَالْمیزانِ، وَ اهْوالِ یَوْمِ الْقِیمَهِ، وَ سَلِّمْنی عَلَی

و زنده شدن در آن و حسابرسی و ترازوی اعمال و ترس روز رستاخیز را بر من مبارک گردان، و مرا بر پل

الصِّراطِ، وَ اجِزْنی عَلَیْهِ، وَارْزُقْنی عِلْماً نافِعاً، وَ یَقیناً صادِقاً، وَ تُقیً

صراط سالم بدار و از آن بگذران، و دانش سودمند و یقین درست و پرهیزگاری

وَبِرّاً، وَ وَرَعاً وَخَوْفاً مِنْکَ، وَفَرَقاً یُبَلِّغُنی مِنْکَ زُلْفی وَلایُباعِدُنی عَنْکَ،

و نیکوکاری و خویشتن داری و ترس از خودت، و وحشتی که مرا به مقام قرب تو رساند و از تو دورم نکند، روزی ام گردان،

وَاحْبِبْنی وَلاتُبْغِضْنی وَتَوَلَّنی وَلاتَخْذُلْنی وَ اعْطِنی مِنْ جَمیعِ خَیْرِ

و مرا دوست بدار و بر من خشم مگیر و مرا سرپرستی کن و رها مکن، و از همه نیکی های

الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ، ما عَلِمْتُ مِنْهُ وَ ما لَمْ اعْلَمْ، وَ اجِرْنی مِنَ السُّوءِ کُلِّهِ

دنیا و آخرت آنچه که می دانم و نمی دانم به من عطا فرما و مرا از تمام بدیها به تمام

بِحَذافیرِهِ، ما عَلِمْتُ مِنْهُ وَ ما لَمْ اعْلَمْ.(۱)

اقسامش آنچه که می دانم و نمی دانم پناه ده.

***

۹- یکی از یاران معروف امام صادق علیه السلام این دعای بسیار پرمحتوا را از آن حضرت نقل کرده است:

اللَّهُمَّ امْلَأْ قَلْبی حُبّاً لَکَ، وَ خَشْیَهً مِنْکَ، وَ تَصْدیقاً وَ ایماناً بِکَ، وَ فَرَقاً

خدایا دلم را از محبت و ترس و اعتقاد و ایمان و وحشت (از عذاب)

مِنْکَ، وَ شَوْقاً الَیْکَ، یاذَا الْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، اللَّهُمَّ حَبِّبْ الَیَّ لِقآئَکَ،

و اشتیاق خودت پر کن ای صاحب جلال و بزرگواری، خدایا دیدارت را در نظرم محبوب گردان،

وَاجْعَلْ لی فی لِقآئِکَ خَیْرَ الرَّحْمَهِ وَالْبَرَکَهِ، وَ الْحِقْنی بِالصَّالِحینَ،

و در دیدارت برایم بهترین رحمت و برکت را قرار ده، و مرا به شایستگان ملحق کن،

وَلاتُؤَخِّرْنی مَعَ الْأَشْرارِ، وَ الْحِقنی بِصالِحِ مَنْ مَضی وَاجْعَلْنی مَعَ

و همراه بد کاران قرار مده و مرا به شایستگان از گذشتگان ملحق فرما و همراه

۱- [۱۷۲۷]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۸۳، حدیث ۱۸.

صالِحِ مَنْ بَقِیَ، وَ خُذْبی سَبیلَ الصّالِحینَ، وَ اعِنّی عَلی نَفْسی بِما تُعینُ

شایستگان از موجودین قرار ده و مرا در مسیر صالحان قرار ده و مرا بر نفسم یاری ده همان گونه که

بِهِ الصّالِحینَ عَلی انْفُسِهِمْ، وَلاتَرُدَّنی فی سُوءٍ اسْتَنْقَذْتَنی مِنْهُ، یا رَبَ

شایستگان را بر نفسشان، یاری دادی و مرا به بدیهایی که از آن رهایی بخشیدی باز مگردان، ای پروردگار

الْعالَمینَ، اسْئَلُکَ ایماناً لا اجَلَ لَهُ دُونَ لِقآئِکَ، تُحْیینی وَ تُمیتُنی عَلَیْهِ،

جهانیان! از تو ایمانی می خواهم که پایانش دیدار تو باشد، مرا بر آن زنده بداری و بمیرانی،

وَ تَبْعَثُنی عَلَیْهِ اذا بَعَثْتَنی وَابْرِءْ قَلْبی مِنَ الرِّیآءِ وَالسُّمْعَهِ، وَالشَّکِّ فی

و در وقت زنده شدن بر آن برانگیزانی و دلم را از خودنمایی و شهرت طلبی و تردید در

دینِکَ، اللّهُمَّ اعْطِنی نَصْراً فی دینِکَ، وَ قُوَّهً فی عِبادَتِکَ، وَ فَهْماً فی

دینت پاک گردان، خدایا یاری در دینت و توان در بندگیت و درک

خَلْقِکَ، وَ کِفْلَیْنِ مِنْ رَحْمَتِکَ، وَ بَیِّضْ وَجْهی بِنُورِکَ، وَاجْعَلْ رَغْبَتی

آفرینشت و رحمت مضاعفت را روزیم گردان، و چهره ام را با نورت روشن کن، و اشتیاقم را

فیما عِنْدَکَ، وَ تَوَفَّنی فی سَبیلِکَ عَلی مِلَّتِکَ، وَ مِلَّهِ رَسُولِکَ، اللّهُمَّ انّی

به آنچه نزد توست قرار ده و مرا در راه و دین خودت و آیین فرستاده ات بمیران خدایا

اعُوذُ بِکَ مِنَ الْکَسَلِ وَ الْهَرَمِ، وَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ، وَ الْغَفْلَهِ وَالْقَسْوَهِ،

از تنبلی و پیری و ترس و بخل و غفلت و سنگدلی

وَالْفَتْرَهِ وَ الْمَسْکَنَهِ، وَ اعُوذُ بِکَ یا رَبِّ مِنْ نَفْسٍ لا تَشْبَعُ، وَ مِنْ قَلْبٍ لا

و سستی و فقر به تو پناه می برم، پروردگارا از نفس سیری ناپذیر و دل خالی از خوف

یَخْشَعُ، وَ مِنْ دُعآءٍ لایُسْمَعُ، وَ مِنْ صَلاهٍ لاتَنْفَعُ، وَ اعیذُ بِکَ نَفْسی

و دعای به اجابت نرسیده و نماز بی فایده به تو پناه می برم، و خود

وَاهْلی وَذُرِّیَّتی مِنَ الشَّیْطانِ الرَّجیمِ، اللَّهُمَّ انَّهُ لایُجیرُنی مِنْکَ احَدٌ، وَلا

و خانواده و نسلم را از شرّ شیطان رجیم به تو می سپارم خدایا به راستی که کسی جز تو پناهم نمی دهد و

اجِدُ مِنْ دُونِکَ مُلْتَحَداً، فَلا تَخْذُلْنی وَلاتَرُدَّنی فی هَلَکَهٍ، وَلاتَرُدَّنی

جز نزد تو پناهگاهی نمی یابم، پس مرا خوار مکن و در هلاکت و عذاب باز مگردان،

بِعَذابٍ، اسْئَلُکَ الثَّباتَ عَلی دینِکَ، وَالتَّصْدیقَ بِکِتابِکَ، وَ اتِّباعَ

پایداری در دین و ایمان به کتاب خود و پیروی

ص :۱۱۰۷

رَسُولِکَ، اللَّهُمَّ اذْکُرْنی بِرَحْمَتِکَ، وَلاتَذْکُرْنی بِخَطیئَتی وَ تَقَبَّلْ مِنّی

فرستاده ات را از تو می خواهم، خدایا مرا به رحمتت یاد کن نه با گناهانم، و از من بپذیر

وَزِدْنی مِنْ فَضْلِکَ، انّی الَیْکَ راغِبٌ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ ثَوابَ مَنْطِقی وَ ثَوابَ

و به لطف و کرمت بیفزای، که من مشتاق توام، خدایا پاداش گفتار

مَجْلِسی رِضاکَ عَنّی وَاجْعَلْ عَمَلی وَدُعآئی خالِصاً لَکَ، وَاجْعَلْ ثَوابِیَ

و نشستم را خشنودیت، و کردار و دعایم را خالصانه برای خود قرار ده، و پاداشم را به لطف و

الْجَنَّهَ بِرَحْمَتِکَ، وَاجْمَعْ لی جَمیعَ ما سَئَلْتُکَ، وَ زِدْنی مِنْ فَضْلِکَ، انّی

رحمتت بهشت تعیین کن و تمام آنچه را که از تو خواستم برایم مقرّر فرما، و از لطف و کرمت بر آن بیفزای،

الَیْکَ راغِبٌ، اللَّهُمَّ غارَتِ النُّجُومُ، وَ نامَتِ الْعُیُونُ، وَ انْتَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ،

که من مشتاق توام، خدایا (در این موقع شب) ستاره ها پنهان شده و چشمها به خواب رفته اند و تویی زنده پاینده

لا یُواری مِنْکَ لَیْلٌ ساجٍ، وَ لا سَمآءٌ ذاتُ ابْراجٍ، وَ لا ارْضٌ ذاتُ مِهادٍ،

که شب تاریک چیزی را از تو نپوشاند و آسمان دارای برجها و زمین گسترده

وَلابَحْرٌ لُجِّیٌ، وَلا ظُلُماتٌ بَعْضُها فَوْقَ بَعْضٍ، تُدْلِجُ الرَّحْمَهَ عَلی مَنْ

و دریای عمیق، و تاریکیهای متراکم، چیزی را از تو پنهان نمی کند، رحمت خود را شبانه بر هر

تَشآءُ مِنْ خَلْقِکَ، تَعْلَمُ خائِنَهَ الْأَعْیُنِ وَما تُخْفِی الصُّدُورُ، اشْهَدُ بِما

یک از مخلوقاتت که خواهی فرو می ریزی، خیانت چشمها و آنچه را سینه ها پنهان کرده می دانی، به آنچه

شَهِدْتَ بِهِ عَلی نَفْسِکَ، وَشَهِدَتْ مَلائِکَتُکَ وَاولُوا الْعِلْمِ، لا الهَ الَّا انْتَ

بر خودت گواهی دادی و فرشتگان و صاحبان علم نیز گواهی دادند گواهی می دهم، معبودی جز تو

الْعَزیزُالْحَکیمُ، وَمَنْ لَمْ یَشْهَدْ بِماشَهِدْتَ عَلی نَفْسِکَ، وَشَهِدَتْ مَلائِکَتُکَ

گرانقدر و دانا نیست و کسی به آنچه که تو بر خودت گواهی داده ای و فرشتگان و

وَ اوُلُواالْعِلْمِ، فَاکْتُبْ شَهادَتی مَکانَ شَهادَتِهِمْ، اللّٰهُمَّ انْتَ السَّلامُ،

صاحبان علم نیز به آن گواهی داده اند گواهی نداده است پس گواهی مرا در رتبه گواهی آنان قرار ده، خدایا تویی سلام

وَ مِنْکَ السَّلامُ، اسْئَلُکَ یا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، انْ تَفُکَّ رَقَبَتی مِنَ النّارِ.(۱)

و از جانب توست سلام، ای صاحب جلال و بزرگواری، رهایی از آتش دوزخ را از تو می خواهم.

ص :۱۱۰۸

۱- [۱۷۲۸]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۸۵، حدیث ۲۴.

«شیخ طوسی» نیز در کتاب «مصباح المتهجّد» بعد از رکعت چهارم نافله شب، این دعا را ذکر فرموده است ۱۷۲۹] و «علّامه مجلسی» روایتی را از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که فرمود: این دعا را در نماز «وتر» بخوان.(۱)

***

۱۰- روایت شده است که این دعای ابوذر است که جبرئیل، به حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله عرض کرد، این دعا نزد اهل آسمان معروف است:

اللّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ الْأَمْنَ وَالْإیمانَ، وَ التَّصْدیقَ بِنَبِیِّکَ، وَ الْعافِیَهَ مِنْ

خدایا امنیّت و ایمان و اعتقاد به پیامبرت و سلامتی از تمام بلاها و شکر بر عافیت و

جَمیعِ الْبَلاءِ، وَالشُّکْرَ عَلَی الْعافِیَهِ، وَالْغِنی عَنْ شِرارِ النَّاسِ.(۲)

بی نیازی از انسانهای شرور را از تو می خواهم.

۱۱- «ابوحمزه» می گوید: این دعا را از امام محمّدباقر علیه السلام گرفتم و آن حضرت این دعا را «جامع» (جامع حاجات مادّی و معنوی) می نامیدند:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لاشَریکَ لَهُ،

به نام خداوند بخشنده مهربان، گواهی می دهم که معبودی جز خدای یگانه نیست، یگانه ای که همتایی ندارد

وَاشْهَدُ انَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، آمَنْتُ بِاللَّهِ وَ بِجَمیعِ رُسُلِهِ، وَ بِجَمیعِ ما

و گواهی می دهم که محمّد بنده و فرستاده اوست، به خدا و تمامی فرستادگانش و به تمامی آنچه که

انْزِلَ بِهِ عَلی جَمیعِ الرُّسُلِ، وَ انَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ، وَ لِقآئَهُ حَقٌّ، وَ صَدَقَ اللَّهُ

بر همه فرستادگانش نازل نموده ایمان دارم و این که وعده خدا و قیامت حق است، و خدا راست گفته

وَ بَلَّغَ الْمُرْسَلُونَ، وَالْحَمْدُ للَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، وَ سُبْحانَ اللَّهِ کُلَّما سَبَّحَ اللَّهَ

و فرستادگانش پیام او را رسانده اند، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است، و تسبیح می گویم خدا را در هر زمان

شَیْ ءٌ، وَ کَما یُحِبُّ اللَّهُ انْ یُسَبَّحَ، وَالْحَمْدُ للَّهِ کُلَّما حَمِدَ اللَّهَ شَیْ ءٌ، وَ کَما

که چیزی او را تسبیح می کند، و همان گونه که می پسندد که تسبیح شود، و حمد و سپاس می گویم او را در هر زمان که چیزی راسپاس می گوید و همان گونه

یُحِبُّ اللَّهُ انْ یُحْمَدَ، وَ لا الهَ الَّا اللَّهُ کُلَّما هَلَّلَ اللَّهَ شَیْ ءٌ، وَ کَما یُحِبُّ اللَّهُ انْ

که می پسندد که سپاسگزاری شود، و معبودی جز خدا نیست هر زمانی که چیزی او را تهلیل (لاإله الّااللَّه) گوید و همان گونه که می پسندد

۱- [۱۷۳۰]بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۲۷۱، حدیث ۶۸.

۲- [۱۷۳۱]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۸۷، حدیث ۲۵.

يُهَلَّلَ، وَاللَّهُ اكْبَرُ كُلَّما كَبَّرَاللَّهَ شَىْ ءٌ، وَ كَما يُحِبُّ اللَّهُ انْ يُكَبَّرَ، اللَّهُمَّ انّى

تهليـل گفته شود، وتكـبير مى گويم او را در هر زمـان كه چيزى او را به بزرگى يـاد كنـد و همـان گونه كه مى پسـندد بزرگ داشته شود، خدايا

اسْئَلُكَ مَفاتيحَ الْخَيْرِ، وَ خَواتيمَهُ وَ سَوابِغَهُ، وَ فَوائِدَهُ وَ بَرَكاتِهِ، وَ ما بَلَغَ

كليدهاى نيكى، و پايان خير و فراوانى آن و فايده ها و بركتهاى خير و آنچه

عِلْمَهُ عِلْمى وَ ما قَصَرَ عَنْ احْصائِهِ حِفْظى اللَّهُمَّ انْهَجْ الَىَّ اسْبابَ

دانشم به دانستن آن رسيده و آنچه حافظه ام از شمارش آن عاجز مانده، را از تو مى خواهم، خدايا وسايل شناختش را

مَعْرِفَتِهِ، وَافْتَحْ لى ابْوابَهُ، وَغَشِّنى بِبَرَكاتِ رَحْمَتِكَ، وَ مُنَّ عَلَىَّ بِعِصْمَةٍ

برايم روشن نما و درهاى آن را به رويم بگشا و مرا با بركات لطف و مهربانيت بپوشان، و به ممانعت

عَنِ الْإِزالَهِ عَنْ دينِكَ، وَ طَهِّرْ قَلْبى مِنَ الشَّكِّ، وَلاتَشْغَلْ قَلْبى بِدُنْياىَ،

از خروج از دينت بر من منّت گذار، و دلم را از ترديد پاك گردان و آن را به دنيا و زندگى

وَ عاجِلِ مَعاشى عَنْ آجِلِ ثَوابِ آخِرَتى وَاشْغَلْ قَلْبى بِحِفْظِ ما لا

زودگذر آن به جاى پاداش آينده آخرت مشغول مدار، و دلم را به حفظ و نگهدارى آنچه را

تَقْبَلُ مِنّى جَهْلَهُ، وَ ذَلِّلْ لِكُلِّ خَيْرٍ لِسانى وَ طَهِّرْ قَلْبى مِنَ الرِّيآءِ،

كه ندانستنش را از من نپذيرى مشغول دار، و زبانم را براى هر نيكى متواضع گردان و دلم را از خودنمايى پاك كن

وَلاتُجْرِهِ فى مَفاصِلى وَاجْعَلْ عَمَلى خالِصاً لَكَ، اللَّهُمَّ انّى اعُوذُبِكَ مِنَ

و آن را در اعضايم به جريان مينداز و عملم را خالص براى خود قرار ده، خدايا به تو پناه مى برم از

الشَّرِّ، وَانْواعِ الْفَواحِشِ كُلِّها، ظاهِرِها وَ باطِنِها وَ غَفَلاتِها، وَ جَميعِ ما

بدى و تمامى زشتيهاى ظاهرى و باطنى و بى توجّهى (در انجام) آن، و همه آنچه كه

يُريدُنى بِهِ الشَّيْطانُ الرَّجيمُ، وَ ما يُريدُنى بِهِ السُّلْطانُ الْعَنيدُ، مِمَّا

شیطان رانده شده مرا به آن قصد کرده و همه آنچه که پادشاه مستبدّ مرا به آن قصد نموده، از آنچه

احَطْتَ بِعِلْمِهِ، وَ انْتَ الْقادِرُ عَلی صَرْفِهِ عَنّی اللَّهُمَّ انّی اعُوذُ بِکَ مِنْ

به دانستن آن احاطه داری و بر بازگرداندن آن از من توانایی، خدایا به تو پناه می برم

طَوارِقِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، وَ زَوابِعِهِمْ وَ بَوائِقِهِمْ وَمَکائِدِهِمْ، وَ مَشاهِدِ

از بلاهای جنّی و انسی، و خشمها و مصیبتها و نیرنگهایشان و محلّ حضور فاسقان

الْفَسَقَهِ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، وَ انْ اسْتَزَلَّ عَنْ دینی، فَتَفْسُدَ عَلَیَّ آخِرَتی

از جنّ و انس، و این که از دینم منحرف شوم و آخرتم تباه شود

ص: ۱۱۱۰

وَ انْ یَکونَ ذلِکَ مِنْهُمْ ضَرَراً عَلَیَّ فی مَعاشی اوْ یَعْرِضَ بَلاءٌ یُصیبُنی

و این که کارهای ایشان به ضرر زندگانی من باشد یا این که بلایی از ایشان به من رسد

مِنْهُمْ لاقُوَّهَ لی بِهِ، وَلا صَبْرَ لی عَلَی احْتِمالِهِ، فَلا تَبْتَلِنی یا الهی

و من طاقت دفع آن و تحمّلش را نداشته باشم، پس ای خدا مرا به تحمّل آن مبتلا نکن،

بِمُقاساتِهِ، فَیَمْنَعَنی ذلِکَ عَنْ ذِکْرِکَ، وَ یَشْغَلَنی عَنْ عِبادَتِکَ، انْتَ

که مرا از یاد تو باز دارد و مانع بندگیت گردد، تویی

الْعاصِمُ الْمانِعُ الدّافِعُ الْواقی مِنْ ذلِکَ کُلِّهِ، اسْئَلُکَ اللَّهُمَّ الرَّفاهِیَهَ فی

نگه دارنده و منع کننده و دفع کننده و بازدارنده از همه این امور، خدایا آسایش در

مَعیشَتی ما ابْقَیْتَنی مَعیشَهً اقْوی بِها عَلی طاعَتِکَ، وَابْلُغُ بِها رِضْوانَکَ،

زندگانی را مادامی که زنده ام از تو می خواهم، زندگانیی که به واسطه آن، توان بندگیت را یافته و به خشنودیت دست یابم،

وَاصیرُ بِها الی دارِ الْحَیَوانِ غَداً، وَ لاتَرْزُقْنی رِزْقاً یُطْغینی وَلاتَبْتَلِنی

و به زندگانی آخرت رسم، و روزیی که مرا به طغیان وا دارد نصیبم مکن و به

بِفَقْرٍ اشْقی بِهِ مُضَیَّقاً عَلَیَّ، اعْطِنی حَظّاً وافِراً فی آخِرَتی وَ مَعاشاً

فقری که مرا بدبخت کرده و بر من تنگ گیرد دچارم مکن، و بهره و لذّت فراوان آخرت و روزی

واسِعاً هَنیئاً مَریئاً فی دُنْیایَ، وَ لاتَجْعَلِ الدُّنْیا عَلَیَّ سِجْناً، وَلاتَجْعَلْ

وسیع و گوارای دنیا را به من عطا کن، و دنیا را زندان من و

فِراقَها عَلَیَّ حُزْناً، اجِرْنی مِنْ فِتْنَتِها، وَاجْعَلْ عَمَلی فیها مَقْبُولًا،

جدا شدن از آن را مایه غم و اندوهم قرار مده و مرا از مصیبتهای آن پناه ده و کردارم را در آن بپذیر

وَسَعْیی فیها مَشْکُوراً، اللَّهُمَّ وَمَنْ ارادَنی بِسُوءٍ فَارِدْهُ بِمِثْلِهِ، وَمَنْ کادَنی

و تلاشم را شایسته قدردانی قرار ده، خدایا آن که درباره من قصد سوئی کرده او را به مثل آن گرفتار کن، و آن که مرا فریب

دهد

فيها فَكِدْهُ، وَاصْرِفْ عَنّى هَمَّ مَنْ ادْخَلَ عَلَيَّ هَمَّهُ، وَامْكُرْ بِمَنْ مَكَرَ بى

به مكر خويش گرفتارش كن، و اندوه كسى را كه اندوهش را بر من وارد كرده از من دور كن، و كسى كه مرا بفريبد به تدبير خويش دچار كن

فَانَّكَ خَيْرُ الْماكِرينَ، وَافْقَأْ عَنّى عُيُونَ الْكَفَرَهِ الظَّلَمَهِ، وَالطُّغاهِ

چرا كه تو بهترين تدبير كننده اى، و ضربه اى كارى از جانب من بر كافران ستمگر و طغيانگران

وَالْحَسَدَهِ، اللَّهُمَّ وَ انْزِلْ عَلَيَّ مِنْكَ السَّكينَهَ، وَ الْبِسْنى دِرْعَكَ الْحَصينَهَ،

حسود وارد نما، خدايا از جانب خود آرامش را بر من فرود آر، و زره محكمت را بر من بپوشان

وَاحْفَظْنی بِسِتْرِکَ الْواقی وَ جَلِّلْنی عافِیَتَکَ النّافِعَهَ، وَ صَدِّقْ قَوْلی

و با پوشش نگهدارنده ات مرا حفظ کن، و سلامتی سودمندت را بر من بپوشان و گفتار

وَفِعالی وَ بارِکْ لی فی وُلْدی وَ اهْلی وَ مالی اللَّهُمَّ ما قَدَّمْتُ وَ ما

و کردارم را تأیید نما، و به فرزندان و خانواده و داراییم برکت ده، خدایا آنچه جلوتر فرستاده وبعداً

اخَّرْتُ، وَ ما اغْفَلْتُ وَما تَعَمَّدْتُ وَ ما تَوانَیْتُ، وَ ما اعْلَنْتُ وَ ما اسْرَرْتُ،

خواهم فرستاد و آنچه از روی غفلت یا عمد مرتکب شده ام و آنچه سستی کرده ام و آنچه آشکارا و پنهان انجام داده ام

فَاغْفِرْهُ لی یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

بر من ببخش، ای مهربان ترین مهربانان.

***

۱۲- یکی از یاران امام محمّد باقر علیه السلام از آن حضرت نقل می کند که فرمود: این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ اوْسِعْ عَلَیَّ فی رِزْقی وَامْدُدْ لی فی عُمْری وَاغْفِرْلی ذَنْبی

خدایا روزیم را وسعت ده، و عمرم را طولانی کن، و گناهم را بیامرز،

وَاجْعَلْنی مِمَّنْ تَنْتَصِرُ بِهِ لِدینِکَ، وَلا تَسْتَبْدِلْ بی غَیْری (۲)

و مرا از یاوران دینت قرار ده و دیگری را به جای من قرار مده.

***

۱۳- روایت شده است که امام صادق علیه السلام پیوسته این دعا را می خواندند:

یا مَنْ یَشْکُرُ الْیَسیرَ، وَ یَعْفُو عَنِ الْکَثیرِ، وَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحیمُ، اغْفِرْلِیَ

ای که عمل کم را می پذیری و از گناهان فراوان درمی گذری و تو آمرزنده و مهربانی،

الذُّنُوبَ الَّتی ذَهَبَتْ لَذَّتُها، وَ بَقِیَتْ تَبِعَتُها.(۳)

گناهانی را که لذّتش رفته و عقوبتش باقی است بر من بیامرز.

***

۱۴- همچنین روایت شده است که آن حضرت این دعا را می خواندند:

یا نُورُ یا قُدُّوسُ، یا اوَّلَ الْأَوَّلینَ، وَ یا آخِرَ الْأخِرینَ، یا رَحْمنُ یا

ای نور، ای پاک از هر عیب، ای آغاز همه آغازها و ای نهایت همه پایانها، ای بخشنده، ای

ص: ۱۱۱۲

۱- [۱۷۳۲]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۸۷، حدیث ۲۶.

۲- [۱۷۳۳]همان مدرک، حدیث ۲۷.

۳- [۱۷۳۴]همان مدرک، حدیث ۲۸.

رَحیمُ، اغْفِرْ لِیَ الذَّنُوبَ الَّتی تُغَیِّرُ النِّعَمَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذَّنُوبَ الَّتی تُحِلُ

بخشایشگر، گناهانی را که موجب تغییر نعمتها می شود بر من ببخش، و گناهانی که رنج و عذاب را فرود می آورد بر من ببخش،

النِّقَمَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تَهْتِکُ الْعِصَمَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تُنْزِلُ

و گناهانی را که پرده های عصمت (و موانع گناه) را می درد بر من ببخش، و گناهانی که بلا (و مصیبت)

الْبَلاءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تُدیلُ الْأَعْدآءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی

را فرود می آورد بر من ببخش، و گناهانی که دشمنان را مسلّط می کند بر من ببخش و گناهانی که نابودی را

تُعَجِّلُ الْفَنآءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تَقْطَعُ الرَّجآءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ

سرعت می بخشد بر من ببخش، و گناهانی که امید را قطع می کند بر من ببخش و گناهانی که

الَّتی تُظْلِمُ الْهَوآءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تَکْشِفُ الْغِطآءَ، وَاغْفِرْ لِیَ

فضا را تیره و تار می کند بر من ببخش، و گناهانی که پرده را کنار می زند بر من ببخش، و

الذُّنُوبَ الَّتی تَرُدُّ الدُّعآءَ، وَاغْفِرْ لِیَ الذُّنُوبَ الَّتی تَرُدُّ غَیْثَ السَّمآءِ.(۱)

گناهانی که مانع استجابت دعا می شود بر من ببخش و گناهانی که مانع نزول باران از آسمان می شود بر من ببخش.

***

۱۵- در روایات آمده، این دعای امیرالمؤمنین علیه السلام است:

اللَّهُمَّ کَتَبْتَ الْأثارَ، وَ عَلِمْتَ الْأَخْبارَ، وَ اطَّلَعْتَ عَلَی الْأَسْرارِ، فَحُلْتَ

خدایا اعمال را ثبت کرده و خبرها را می دانی و بر رازهای نهان آگاهی، و

بَیْنَنا وَ بَیْنَ الْقُلُوبِ، فَالسِّرُّ عِنْدَکَ عَلانِیَهٌ، وَ الْقُلُوبُ الَیْکَ مُفْضاهٌ، وَ انَّما

میان ما و دلمان حایلی، پنهان در نزد تو آشکار و دلها به تو گرایش دارند، و

امْرُکَ لِشَیْ ءٍ اذا ارَدْتَهُ انْ تَقُولَ لَهُ کُنْ فَیَکُونُ، فَقُلْ بِرَحْمَتِکَ لِطاعَتِکَ انْ

فرمـان تـو در هر چه که اراده کنی این است که بگـویی: موجـود بـاش، پس موجـود می شـود، بنـابراین به لطـف و رحمتت به اطاعتت بگو

تَدْخُلَ فی کُلِّ عُضْوٍ مِنْ اعْضائی وَلاتُفارِقَنی حَتّی الْقاکَ، وَ قُلْ

که در هر عضوی از اعضای بدنم داخل شود و تا زمان دیدارت از من جدا نشود، و به

بِرَحْمَتِکَ لِمَعْصِیَتِکَ انْ تَخْرُجَ مِنْ کُلِّ عُضْوٍ مِنْ اعْضائی فَلا تَقْرَبَنی

لطف و رحمتت به نافرمانیت بگو که از هر عضوی از اعضای بدنم خارج شود و

۱- [۱۷۳۵]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۸۷، حدیث ۲۹.

حَتّی الْقاکَ، وَارْزُقْنی مِنَ الدُّنْیا، وَ زَهِّدْنی فیها، وَ لا تَزْوِها عَنّی

تـا زمـان دیـدارت به من نزدیـک نشود، و از دنیا روزیم ده و مرا به (زرق و برق) آن بی علاقه گردان، و آن را از من درحالی که من به آن

وَرَغْبَتی فیها یا رَحْمنُ.(۱)

مشتاق و نیازمندم برمگردان، ای بخشنده (نعمتها).

***

۱۶- علی بن ابراهیم به سـند معتبر از عبدالرّحمن بن سیّابه روایت می کند که امام صادق علیه السلام این دعا را به من مرحمت فرمود (دعایی که مضامین بسیار عالی دارد):

الْحَمْدُ للَّهِ وَلِیِّ الْحَمْدِ وَ اهْلِهِ، وَ مُنْتَهاهُ وَ مَحَلِّهِ، اخْلَصَ مَنْ وَحَّدَهُ،

حمـد و سپاس مخصوص خداوندی است که صاحب حمد و شایسـته آن و نهایت و جایگاه آن است، آن که او را به یگانگی یاد کرده خالص گرداند

وَاهْتَدی مَنْ عَبَدَهُ، وَ فازَ مَنْ اطاعَهُ، وَ امِنَ الْمُعْتَصِمُ بِهِ، اللَّهُمَّ یا ذَا

و آن که بنـد گیش نموده هـدایت کرده و آن که اطاعتش نموده رسـتگار شـده و آن که به او پناه برده ایمن گشـته، خـدایا ای صاحب

الْجُودِ وَالْمَجْدِ، وَ الثَّنآءِ الْجَمیلِ وَالْحَمْدِ، اسْئَلُکَ مَسْئَلَهَ مَنْ خَضَعَ لَکَ

بخشش و بزرگواری و ستایش و سپاس، از تو می خواهم مانند کسی که با گردنی کج فروتنی کرده

بِرَقَبَتِهِ، وَ رَغِمَ لَکَ انْفَهُ، وَ عَفَّرَ لَکَ وَجْهَهُ، وَ ذَلَّلَ لَکَ نَفْسَهُ، وَ فاضَتْ مِنْ

و به خاک افتاده و صورتش را در برابرت به خاک مالیده و نفسش را خوار کرده و از ترس تو

خَوْفِکَ دُمُوعُهُ، وَ تَرَدَّدَتْ عَبْرَتُهُ، وَاعْتَرَفَ لَکَ بِذُنُوبِهِ، وَفَضَحَتْهُ عِنْدَکَ

اشکهایش جاری و (بر صورتش) غلطان است و به گناهانش در برابرت معترف است، و اشتباهاتش او را نزد تو

خَطیئَتُهُ، وَ شانَتْهُ عِنْدَکَ جَریرَتُهُ، فَضَعُفَتْ عِنْدَ ذلِکَ قُوَّتُهُ، وَ قَلَّتْ

رسوا کرده، و جرم و جنایتش او را نزد تو بدنام کرده، اکنون، ناتوان شده و چاره اش

حیلَتُهُ، وَ انْقَطَعَتْ عَنْهُ اسْبابُ خَدایِعِهِ، وَاضْمَحَلَّ عَنْهُ کُلُّ باطِلٍ،

کم گشته و وسایل نیرنگش از او جدا شده، و هر باطلی از او دور گردیده،

وَالْجاتْهُ ذُنُوبُهُ الی ذُلِّ مَقامِهِ بَیْنَ یَدَیْکَ، وَخُضُوعِهِ لَدَیْکَ، وَابْتِهالِهِ الَیْکَ،

و گناهش او را به خوار ایستادن و فروتنی و زاری در برابرت وادار کرده است،

اسْئَلُکَ اللَّهُمَّ سُؤالَ مَنْ هُوَ بِمَنْزِلَتِهِ، ارْغَبُ الَیْکَ کَرَغْبَتِهِ، وَ اتَضَرَّعُ الَیْکَ

خدایا از تو می خواهم مانند کسی که این حالات را دارد اشتیاقم به تو مانند اشتیاق او باشد، و به درگاهت مانند گریه

ص :۱۱۱۴

۱- [۱۷۳۶]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۹۰، حدیث ۳۰.

كَتَضَرُّعِهِ، وَابْتَهِلُ الَيْکَ كَاشَدِّ ابْتِهالِهِ، اللّٰهُمَّ فَارْحَمِ اسْتِكانَهَ مَنْطِقی

او گریه کنم و مانند زاری شدید او زاری نمایم خدایا به لکنت گفتار و خواری من

وَذُلَّ مَقامی وَ مَجْلِسی وَ خُضُوعی الَیْکَ بِرَقَبَتی اسْئَلُکَ اللّٰهُمَّ الْهُدی

و جایگاه و محلّ نشیمنم و فروتنی همراه با گردن کجی در برابرت رحم کن خدایا هدایت

مِنَ الضَّلالَهِ، وَالْبَصیرَهَ مِنَ الْعَمی وَالرُّشْدَ مِنَ الْغَوایَهِ، وَاسْئَلُکَ اللّٰهُمَ

از گمراهی و بینایی از کور دلی و راه یابی از بیراهه را از تو می خواهم و خدایا

اكْثَرَ الْحَمْدِ عِنْدَ الرَّخآءِ، وَاجْمَلَ الصَّبْرِ عِنْدَ الْمُصیبَهِ، وَ افْضَلَ الشُّكْرِ

بیشترین سپاس را در وقت آسایش، و زیباترین بردباری را در وقت گرفتاری، و کاملترین سپاسگذاری

عِنْدَ مَوْضِعِ الشُّكْرِ، وَ التَّسْلیمَ عِنْدَ الشُّبُهاتِ، وَ اسْئَلُکَ الْقُوَّهَ فی

را در جایگاه سپاسگذاری و فرمانبرداری در هنگام تردید را از تو می طلبم و توانایی در

طاعَتِکَ، وَالضَّعْفَ عَنْ مَعْصِیَتِکَ، وَالْهَرَبَ الَیْکَ مِنْکَ، وَ التَقَرُّبَ الَیْکَ

بندگی و ناتوانی در گناه و گریز به (رحمت) تو از (انتقام) تو و نزدیکی به خودت را از تو می خواهم،

رَبِّ لِتَرْضی وَالتَّحَرِّیَ لِکُلِّ ما یُرْضیکَ عَنّی فی اسْخاطِ خَلْقِکَ،

ای پروردگار من تا خشنود شوی و (از تو می خواهم) جستجوی آنچه که تو را از من خشنود سازد گر چه مردم ناراحت شوند،

الْتِماساً لِرِضاکَ، رَبِّ مَنْ ارْجُوهُ انْ لَمْ تَرْحَمْنی اوْ مَنْ یَعُودُ عَلَیَّ انْ

به خاطر بدست آوردن رضایتت، ای پروردگار من به که امید بندم گر به من رحم نکنی، یا که بر من توجّه کند گر تو دورم کنی،

اقْصَیْتَنی اوْ مَنْ یَنْفَعُنی عَفْوُهُ انْ عاقَبْتَنی اوْ مَنْ امُلُ عَطایاهُ انْ

یا گذشت که به من سود بخشد گر مجازاتم کنی، یا به بخششهایی که امید بندم گر

حَرَمْتَنی اوْ مَنْ یَمْلِکُ کَرامَتی انْ اهَنْتَنی اوْ مَنْ یَضُرُّنی هَوانُهُ انْ

مرا محروم کنی، یا که مرا گرامی دارد گر تو خوارم کنی و یا که مرا خوار کند گر

اکْرَمْتَنی رَبِّ ما اسْوَءَ فِعْلی وَ اقْبَحَ عَمَلی وَ اقْسی قَلْبی وَ اطْوَلَ

گرامیم داری، ای پروردگار من چه بد کردارم، و چه زشت رفتارم، و چه سنگدلم، و چه بزرگ

امَلی وَ اقْصَرَ اجَلی وَ اجْرَأَنی عَلی عِصْیانِ مَنْ خَلَقَنی رَبِّ وَ ما

آرزویم و چه کوتاه عمرم و چه گستاخم بر نافرمانی آن که مرا آفریده، ای پروردگار من

احْسَنَ بَلائَکَ عِنْدی وَ اظْهَرَ نَعْمآئَکَ عَلَیَّ، کَثُرَتْ عَلَیَّ مِنْکَ النِّعَمُ فَما

آزمایشت در نزد من چه نیکو و نعمتهایت بر من چه آشکار است نعمتهایت بر من بقدری فراوان است که

ص :۱۱۱۵

احْصیها، وَ قَلَّ مِنّیِ الشُّكْرُ فیما اوْلَیْتَنیهِ فَبَطِرْتُ بِالنِّعَمِ، وَتَعَرَّضْتُ

نمی توانم بشمارم، و در آنچه به من عطا فرمودی سپاسگذاری من کم است، پس به نعمتهایت مغرور شدم، و خود را در معرض

لِلنِّقَمِ، وَسَهَوْتُ عَنِ الذِّكْرِ، وَ رَكِبْتُ الْجَهْلَ بَعْدَ الْعِلْمِ، وَ جُزْتُ مِنَ الْعَدْلِ

مجازاتت قرار دادم و از یادت غفلت نمودم و با وجود دانشم، بر مرکب جهل سوار شدم و از عدالت به

الَی الظُّلْمِ، وَ جاوَزْتُ الْبِرَّ الَی الْإِثْمِ، وَ صِرْتُ الَی اللَّهْوِ مِنَ الْخَوْفِ

ستم تجاوز نمودم و از نیکی به گناه گذشتم و به جای ترس و اندوه، به بیهودگی گرایش یافتم،

وَالْحُزْنِ، فَما اصْغَرَ حَسَناتی وَ اقَلَّها فی كَثْرَهِ ذُ نُوبی وَ ما اكْثَرَ ذُنُوبی

پس چه ناچیز است نیکیهایم، و چه کم است در مقابل گناهان فراوانم و چه بسیار است گناهانم،

وَاعْظَمَها عَلی قَدْرِ صِغَرِ خَلْقی وَ ضَعْفِ رُكْنی رَبِّ وَ ما اطْوَلَ امَلی

و چه بزرگ است گناهانم نسبت به کوچکی آفرینش و ناتوانیم، ای پروردگار من، و چه طولانی است آرزویم

فی قِصَرِ اجَلی وَ اقْصَرَ اجَلی فی بُعْدِ امَلی وَ ما اقْبَحَ سَریرَتی

در مقابل کوتاهی عمرم و چه کوتاه است عمرم نسبت به آرزوی دورم و چه زشت است پنهان

وَعَلانِیَتی رَبِّ لا حُجَّهَ لی انِ احْتَجَجْتُ، وَلا عُذْرَلی انِ اعْتَذَرْتُ، وَلا

و آشکارم، ای پروردگار من، در مقام استدلال دلیلی ندارم، و در مقام پوزش عذری ندارم، و اگر

شُكْرَ عِنْدی انِ ابْتَلَیْتُ وَ اولیتُ انْ لَمْ تُعِنّی عَلی شُكْرِ ما اوْلَیْتَ، رَبِّ ما

گرفتار شوم و نعمتی به من رسد سپاسی ندارم اگر تو بر سپاسگزاری آنچه داده ای کمکم نکنی، ای پروردگار من

اخَفَّ میزانی غَداً انْ لَمْ تُرَجِّحْهُ، وَ ازَلَّ لِسانی انْ لَمْ تُثَبِّتْهُ، وَ اسْوَدَ

فردای قیامت ترازوی عملم چقدر سبک خواهد بود، اگر تو به آن بها ندهی، و زبانم خواهد لرزید اگر تو آن را ثابت نکنی، و

وَجْهی انْ لَمْ تُبَیِّضْهُ، رَبِّ كَیْفَ لی بِذُنُوبِیَ الَّتی سَلَفَتْ مِنّی قَدْ هُدَّتْ لَها

رویم سیاه خواهد بود اگر تو آن را سفید نکنی، ای پروردگار من، با گناهانی که از من سرزده و وجودم را در هم شکسته

ارْکانی رَبِّ کَیْفَ اطْلُبُ شَهَواتِ الدُّنْیا، وَ ابْکی عَلی خَیْبَتی فیها، وَ لا

چه کنم؟، ای پروردگار من چگونه شهوتهای دنیا را می طلبم و بر محرومیتم در دنیا می گریم، ولی

ابْکی وَ تَشْتَدُّ حَسَراتی عَلی عِصْیانی وَ تَفْریطی رَبِّ دَعَتْنی دَواعِی

بر نافرمانی و کوتاهیم گریه نکرده و حسرت نمی خورم ای پروردگار من، جاذبه های

الدُّنْیا فَاجَبْتُها سَریعاً، وَ رَکَنْتُ الَیْها طآئِعاً، وَ دَعَتْنی دَواعِی الْأخِرَهِ

دنیا مرا به سوی خود خواند و من به سرعت پذیرفته و به اختیار به آنها اعتماد کردم و جاذبه های آخرت مرا به سوی خود خواند

ص :۱۱۱۶

فَتَثَبَّطْتُ عَنْها، وَ ابْطَأْتُ فِی الْإِجابَهِ وَالْمُسارَعَهِ الَیْها، کَما سارَعْتُ

و من خودداری کردم و در قبول و سرعت گرفتن به سوی آن سستی نمودم،

الی دَواعِی الدُّنْیا، وَ حُطامِهَا الْهامِدِ، وَ هَشیمِهَا الْبایِدِ، وَ سَرابِهَا

امّا جاذبه های دنیا و مال بی ارزش و شکننده و گذرا و سراب پوچ آن را به

الذّاهِبِ، رَبِّ خَوَّفْتَنی وَ شَوَّقْتَنی وَاحْتَجَجْتَ عَلَیَّ بِرِقّی وَ کَفَلْتَ لی

سرعت پذیرفتم، ای پروردگار من مرا هم ترساندی و هم تشویق نمودی، و بربندگیم دلیل آورده و روزیم را

بِرِزْقی فَامِنْتُ خَوْفَکَ، وَتَثَبَّطْتُ عَنْ تَشْویقِکَ، وَ لَمْ اتَّکِلْ عَلی

عهده دار شدی، پس من از ترس تو در امان بودم و با وجود تشویق تو سست شدم، و بر ضمانت تو اعتماد نکرده

ضِمانِکَ، وَ تَهاوَنْتُ بِاحْتِجاجِکَ، اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ امْنی مِنْکَ فی هذِهِ الدُّنْیا

و دلیلت را سبک شمردم، خدایا ایمنی ام را در این دنیا ترس خود قرار ده

خَوْفاً، وَحَوِّلْ تَثَبُّطی شَوْقاً، وَ تَهاوُنی بِحُجَّتِکَ فَرَقاً مِنْکَ، ثُمَّ رَضِّنی بِما

و سستی ام را به اشتیاقت مبدّل کن و سبک شمردن حجتت را به بی تابی دیدارت تبدیل نما سپس مرا به روزیی که

قَسَمْتَ لی مِنْ رِزْقِکَ یا کَریمُ [یا کَریمُ ، اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الْعَظیمِ، رِضاکَ

قسمتم نموده ای خشنود ساز [ای بزرگوار]، از تو به نام بزرگت خشنودیت

عِنْدَ السُّخْطَهِ، وَ الْفَرْجَهَ عِنْدَ الْکُرْبَهِ، وَالنُّورَ عِنْدَ الظُّلْمَهِ، وَالْبَصیرَهَ عِنْدَ

در هنگام خشم، و گشایش در هنگام گرفتاری، و روشنایی در هنگام تاریکی، و روشن بینی در هنگام

تَشَبُّهِ الْفِتْنَهِ، رَبِّ اجْعَلْ جُنَّتی مِنْ خَطایایَ حَصینَهً، وَ دَرَجاتی فِی

مستبد شدن فتنه ها را خواهانم ای پروردگار من، سپرم را در مقابل اشتباهاتم محکم، و رتبه ام را در

الْجِنانِ رَفیعَهً، وَاعْمالی کُلَّها مُتَقَبَّلَهً، وَ حَسَناتی مُضاعَفَهً زاکِیَهً، اعُوذُ

بهشت بلند، و تمامی کردارم را پذیرفته و حسناتم را چند برابر و پاکیزه قرار ده، از تمامی

بِکَ مِنَ الْفِتَنِ کُلِّها، ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَنَ، وَمِنْ رَفیعِ الْمَطْعَمِ وَالْمَشْرَبِ،

فتنه های آشکار و پنهان، و از خوردنی و آشامیدنی خارج از دست رس و

وَ مِنْ شَرِّ ما اعْلَمُ وَ مِنْ شَرِّ ما لا اعْلَمُ، وَ اعُوذُ بِکَ مِنْ انْ اشْتَرِیَ الْجَهْلَ

از شروری که می دانم و نمی دانم به تو پناه می برم، و از این که نادانی را

بِالْعِلْمِ، وَالْجَفا بِالْحِلْمِ، وَالْجَوْرَ بِالْعَدْلِ، وَالْقَطیعَهَ بِالْبِرِّ، وَالْجَزَعَ بِالصَّبْرِ،

به علم و ظلم را به بردباری و ستم را به عدالت و قطع رحم را به نیکی و بی تابی را به شکیبایی

ص :۱۱۱۷

وَ الْهُدی بِالضَّلالَهِ، وَ الْکَفْرَ بِالْإِیمانِ.(۱)

و هدایت را به گمراهی و کفر را به ایمان معاوضه کنم، به تو پناه می برم.

***

۱۷- از ابن محبوب روایت شده که حضرت امام صادق علیه السلام این دعا را به شخصی تعلیم فرمود:

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِرَحْمَتِکَ الَّتی لاتُنالُ مِنْکَ الَّا بِرِضاکَ، وَالْخُرُوجَ مِنْ

خدایا به لطف و رحمتت که کسی بدون رضای تو به آن نمی رسد از تو می خواهم، خارج شدن از

جَمیعِ مَعاصیکَ، وَالدُّخُولَ فی کُلِّ ما یُرْضیکَ، وَالنَّجاهَ مِنْ کُلِّ وَرْطَهٍ،

جمیع گناهان و داخل شدن در آنچه تو را خشنود سازد و رهایی از گرفتاری ها،

وَالْمَخْرَجَ مِنْ کُلِّ کَبیرَهٍ اتی بِها مِنّی عَمْدٌ، اوْ زَلَّ بِها مِنّی خَطَأٌ، اوْ خَطَرَ

و راه خروج از هر گناه کبیره عمدی یا سهوی یا (گناهانی که) به خاطر

بِها عَلَیَّ خَطَراتُ الشَّیْطانِ، اسْئَلُکَ خَوْفاً تُوقِفُنی بِهِ عَلی حُدُودِ

وسوسه های شیطان از من سرزده است. از تو خوفی می خواهم که بواسطه آن مرا

رِضاکَ، وَ تَشَعَّبَ بِهِ عَنّی کُلُّ شَهْوَهٍ خَطَرَ بِها هَوایَ، وَاسْتُزِلَّ بِها رَأْیی

بر خشنودیت نگه داری، و دور کنی از من هر خواهش نفسانی را که هوای نفسم آن را به من نزدیک سازد، و نظرم را بلغزاند

لِیُجاوِزَ حَدَّ حَلالِکَ، اسْئَلُکَ اللَّهُمَّ الْأَخْذَ بِاحْسَنِ ما تَعْلَمُ، وَتَرْکِ سَیِّئِ

تا از مرز حلالت بگذرم، خدایا از تو می خواهم اعمال خوبی که از من می دانی بپذیری و از هر گناهی که

کُلِّ ما تَعْلَمُ، اوْ اخْطَأُ مِنْ حَیْثُ لا اعْلَمُ، اوْمِنْ حَیْثُ اعْلَمُ، اسْئَلُکَ السَّعَهَ

از من می دانی و یا اشتباهاتی که از روی ناآگاهی و با آگاهی از من سرزده صرفِ نظر کنی، از تو می خواهم، گشایش

فِی الرِّزْقِ، وَالزُّهْدَ فِی الْکَفافِ، وَالْمَخْرَجَ بِالْبَیانِ مِنْ کُلِّ شُبْهَهٍ،

در روزی و قناعت به حدّ نیاز، و خروج آگاهانه از شبهات،

وَالصَّوابَ فی کُلِّ حُجَّهٍ، وَالصِّدْقَ فی جَمیعِ الْمَواطِنِ، وَ انْصافَ النَّاسِ

و درستی در هر استدلال و راستگویی در هر جا، و مدارا کردن با مردم

مِنْ نَفْسی فیما عَلَیَّ وَلِی وَالتَّذَلُّلَ فی اعْطاءِ النَّصَفِ مِنْ جَمیعِ مَواطِنِ

در آنچه که به زیان یا سود من است، و فروتنی بر رعایت انصاف در حال

۱- [۱۷۳۷]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۹۰، حدیث ۳۱.

السَّخَطِ وَ الرِّضا، وَ تَرْکَ قَليلِ الْبَغْيِ وَ کَثيرِهِ فِی الْقَوْلِ مِنّی وَالْفِعْلِ،

خشم و خشنودی، و ترک تجاوز و ستم چه کم و زیاد در گفتار و کردارم،

وَتَمامَ نِعْمَتِکَ فی جَميعِ الْأَشْيآءِ، وَ الشُّکْرَ لَکَ عَلَيْها لِکَیْ تَرْضا وَ بَعْدَ

و کامل کردن نعمتت را در تمام چیزها، و سپاسگزاری نعمتهایت تا خشنود شوی

الرِّضا، وَ اسْئَلُکَ الْخِيَرَةَ فی کُلِّ ما يَکُونُ فيهِ الْخِيَرَةُ، بِمَيْسُورِ الْأُمُورِ

و بالاتر از خشنودی، و از تو نیکی می خواهم از تمام انواع آن از

کُلِّها لا بِمَعْسُورِها، يا کَريمُ يا کَريمُ يا کَريمُ، وَافْتَحْ لی بابَ الْأَمْرِ الَّذی

راه آسان آن نه دشوارش، ای بزرگوار، ای بزرگوار، ای بزرگوار، و درِ هر کاری که در آن

فيهِ الْعافِيَةُ وَالْفَرَجُ، وَافْتَحْ لی بابَهُ، وَ يَسِّرْلی مَخْرَجَهُ، وَ مَنْ قَدَّرْتَ لَهُ

سلامتی و گشایش است را به رویم باز کن و درِ آن را به رویم بگشا و خروج از آن را برایم آسان گردان، و آن که

عَلَیَّ مَقْدُورَةً مِنْ خَلْقِکَ فَخُذْ عَنّی بِسَمْعِهِ وَ بَصَرِهِ، وَ لِسانِهِ وَ يَدِهِ،

از مخلوقاتت که تسلّطش را بر من مقرّر فرموده ای گوش و چشم و زبان و دستش را

وَخُذْهُ عَنْ يَمينِهِ وَ عَنْ يَسارِهِ، وَ مِنْ خَلْفِهِ وَ مِنْ قُدّامِهِ، وَامْنَعْهُ انْ يَصِلَ

از جانب من از سمت راست و چپ و پشت سر و مقابلش بگیر، و او را از

الَیَّ بِسُوءٍ، عَزَّ جارُکَ، وَ جَلَّ ثَنآءُ وَجْهِکَ، وَ لا الهَ غَيْرُکَ، انْتَ رَبّی وَ ا نَا

بدی کردن به من بازدار، در پناه تو بودن والاست و ستایش جمالت بزرگ است، و معبودی جز تو نیست، تویی پروردگار من و منم

عَبْدُکَ، اللَّهُمَّ انْتَ رَجآئی فی کُلِّ کُرْبَةٍ، وَ انْتَ ثِقَتی فی کُلِّ شِدَّةٍ، وَ انْتَ

بنده ات، خدایا، تویی امیدم در هر گرفتاری، و تویی تکیه گاهم در هر سختی و تویی

لی فی کُلِّ امْرٍ نَزَلَ بی ثِقَةٌ وَ عُدَّةٌ، فَکَمْ مِنْ کَرْبٍ يَضْعُفُ عَنْهُ الْفُؤادُ،

تکیه گاه و ذخیره ام در هر پیش آمدی، پس چه بسیار اندوهی که دلها را ناتوان کرده

وَتَقِلُّ فیهِ الحیلَهُ، وَ یَشْمَتُ بِهِ الْعَدُوُّ، وَ تُعْیی فیهِ الْأُمورُ، انْزَلْتُهُ بِکَ،

و چاره را کم می کند و دشمن بر آن سرزنش نموده، و کارها در آن وا می ماند، که من به درگاهت آورده

وَشَکَوْتُهُ الَیْکَ، راغِباً الَیْکَ فیهِ عَمَّنْ سِواکَ، قَدْ فَرَّجْتَهُ وَکَفَیْتَهُ، فَانْتَ وَلِیُ

و از آنها شکایت نمودم در حالی که مشتاق رفع آن از جانب تو بودم نه غیر تو، و تو آنها را گشوده و کفایت نمودی، پس تو صاحب

کُلِّ نِعْمَهٍ، وَ صاحِبُ کُلِّ حاجَهٍ، وَ مُنْتَهی کُلِّ رَغْبَهٍ، فَلَکَ الْحَمْدُ کَثیراً،

هر حاجت و نهایت هر آرزویی، پس حمد و سپاس فراوان و نعمتهای بی شمار

ص :۱۱۱۹

وَلَکَ الْمَنُّ فاضِلًا.(۱)

از آنِ توست.

***

۱۸- به سند معتبر روایت شده که حضرت امام صادق علیه السلام این دعا را به ابوبصیر یاد داد:

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ قَوْلَ التَّوّابینَ وَ عَمَلَهُمْ، وَ نُورَ الْأَنْبِیآءِ وَ صِدْقَهُمْ،

خدایا از تو می خواهم گفتار و کردار توبه کنندگان، و روشنایی و راستگویی پیامبران

وَنَجاهَ الْمُجاهِدینَ وَ ثَوابَهُمْ، وَ شُکْرَ الْمُصْطَفَیْنَ وَ نَصیحَتَهُمْ، وَ عَمَلَ

و رستگاری و پاداش مجاهدان و سپاس گزاری و خیر خواهی برگزیدگان، و کردار

الذّاکِرینَ وَ یَقینَهُمْ، وَایمانَ الْعُلَماءِ وَفِقْهَهُمْ، وَ تَعَبُّدَ الخاشِعینَ

و یقین ذاکران، و ایمان و شناخت عالمان و بندگی و فروتنی خاشعان،

وَتَواضُعَهُمْ، وَ حُکْمَ الْفُقَهآءِ وَ سیرَتَهُمْ، وَخَشْیَهَ الْمُتَّقینَ وَ رَغْبَتَهُمْ،

و دانایی و روش فقیهان و ترس و اشتیاق پرهیزکاران،

وَتَصْدیقَ الْمُؤْمِنینَ وَ تَوَکُّلَهُمْ، وَ رَجآءَ الْمُحْسِنینَ وَ بِرَّهُمْ، اللَّهُمَّ انّی

و تأیید و توکّل مؤمنان، و امید و نیکی نیکوکاران. خدایا پاداش

اسْئَلُکَ ثَوابَ الشّاکِرینَ، وَ مَنْزِلَهَ الْمُقَرَّبینَ، وَ مُرافَقَهَ النَّبِیّینَ، اللَّهُمَّ انّی

سپاسگزاران و جایگاه مقرّبان، و دوستی پیامبران را از تو می خواهم، خدایا

اسْئَلُکَ خَوْفَ الْعامِلینَ لَکَ، وَ عَمَلَ الْخآئِفینَ مِنْکَ، وَ خُشُوعَ الْعابِدینَ

ترس عمل کنندگان برای تو، و عمل خائفان از تو، و خشوع عبادت کنندگان

لَکَ، وَیقینَ الْمُتَوَکِّلینَ عَلَیْکَ، وَ تَوَکُّلَ الْمُؤْمِنینَ بِکَ، اللَّهُمَّ انَّکَ بِحاجَتی

برای تو، و یقین متوکّلان بر تو، و توکّل مؤمنان به تو را از تو خواهانم، خدایا تو به حاجتم

عالِمٌ غَيْرُ مُعَلَّمٍ، وَ انْتَ لَها واسِعٌ غَيْرُ مُتَكلِّفٍ، وَ انْتَ الَّذى لايُحْفيكَ

دانای بی تعلیمی، و تویی برآورنده آن بدون سختی، و تویی که نیازمند ناراحتت

سائِلٌ، وَلايَنْقُصُكَ نائِلٌ، وَلا يَبْلُغُ مِدْحَتَكَ قَوْلُ قائِلٍ، انْتَ كَما تَقُولُ

نمی کند و به حاجت رسنده ای از تو نکاهد، و به ستایشت گفتار هیچ گوینده ای نرسد، تو آنچنانی که خود می گویی

ص: ۱۱۲۰

۱- [۱۷۳۸]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۹۲، حدیث ۳۲.

وَفَوْقَ ما نَقُولُ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ لی فَرَجاً قَریباً، وَ اجْراً عَظیماً، وَ سِتْراً

و برتر از آنی که ما می گوییم، خدایا گشایش نزدیک و پاداشی بزرگ و پوششی

جَمیلًا، اللَّهُمَّ انَّکَ تَعْلَمُ انّی عَلی ظُلْمی لِنَفْسی وَاسْرافی عَلَیْها، لَمْ

زیبا برایم قرار ده، خدایا به یقین تو می دانی که من با وجود ستم بر خودم و زیاده روی بر آن، برای تو

اتَّخِذْ لَکَ ضِدّاً وَلا نِدّاً، وَلا صاحِبَةً وَلا وَلَداً، یا مَنْ لا تُغَلِّطُهُ الْمَسآئِلُ،

رقیب و همتا و همسر و فرزندی قائل نشدم، ای که خواسته ها او را به اشتباه نیندازد،

وَیا مَنْ لایَشْغَلُهُ شَیْ ءٌ عَنْ شَیْ ءٍ، وَلاسَمْعٌ عَنْ سَمْعٍ، وَلابَصَرٌ عَنْ بَصَرٍ،

و ای که اشتغال به چیزی، او را از چیز دیگر باز ندارد و نه شنیدنی از شنیدن دیگر و نه دیدنی از دیدن دیگر،

وَلایُبْرِمُهُ الْحاحُ الْمُلِحّین، اسْئَلُکَ انْ تُفَرِّجَ عَنّی فی ساعَتی هذِهِ، مِنْ

و پافشاری اصرار کنندگان او را ناراحت نکند، و از تو در این ساعت می خواهم

حَیْثُ احْتَسِبُ، وَ مِنْ حَیْثُ لا احْتَسِبُ، انَّکَ تُحْیِ الْعِظامَ وَ هِیَ رَمیمٌ،

از جایی که امید دارم و ندارم گشایشی فراهم سازی چرا که تو (حتّی) استخوانهای پوسیده را زنده کنی

وَانَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، یا مَنْ قَلَّ شُکْری لَهُ فَلَمْ یَحْرِمْنی وَ عَظُمَتْ

و بر هر چیز توانایی، ای که سپاسگذاریم در مقابلش کم است ولی مرا محروم نمی کند، و گناهم

خَطیئَتی فَلَمْ یَفْضَحْنی وَ رَ انی عَلَی الْمَعاصی فَلَمْ یَجْبَهْنی وَ خَلَقَنی

بزرگ است ولی رسوایم نمی سازد، و مرا در حال گناه می بیند و به رویم نمی آورد، و مرا برای هدفی آفریده

لِلَّذی خَلَقَنی لَهُ، فَصَنَعْتُ غَیْرَ الَّذی خَلَقَنی لَهُ، فَنِعْمَ الْمَوْلی انْتَ یا

ولی من بر خلاف آن رفتار کردم، پس تو چه خوب سرپرستی هستی ای

سَیِّدی وَ بِئْسَ الْعَبْدُ ا نَا وَجَدْتَنی وَ نِعْمَ الطَّالِبُ انْتَ رَبّی وَ بِئسَ

آقا و سرورم، و تو مرا بد بنده ای یافتی، و ای پروردگار من تو نیکو خواهانی، و مرا بد

الْمَطْلُوبُ الْفَیْتَنی عَبْدُکَ وَابْنُ عَبْدِکَ وَابْنُ امَتِکَ بَیْنَ یَدَیْکَ، ما

طلب شده ای یافتی، بنده و فرزند بنده و فرزند کنیزت در مقابلت ایستاده، آنچه

شِئْتَ صَنَعْتَ بی اللَّهُمَّ هَدَأَتِ الْأَصْواتُ، وَ سَکَنَتِ الْحَرَکاتُ، وَ خَلا

خواهی در باره ام انجام می دهی خدایا صداها خاموش شده و حرکتها باز ایستاده

کُلُّ حَبیبٍ بِحَبیبِهِ، وَ خَلَوْتُ بِکَ، انْتَ الْمَحْبُوبُ الَیَّ، فَاجْعَلْ خَلْوَتی

و هر محبوبی با حبیبش خلوت کرده و من نیز با تو خلوت کرده ام، تویی محبوب من، پس پاداش خلوتم

مِنْکَ اللَّیْلَهَ الْعِتْقَ مِنَ النَّارِ، یا مَنْ لَیْسَتْ لِعالِمٍ فَوْقَهُ صِفَهٌ، یا مَنْ لَیْسَ

را با خودت، رهایی از آتش قرار ده، ای آن که نیست برای هیچ دانایی صفتی بالاتر از او، ای که نیست

لِمَخْلُوقٍ دُونَهُ مَنَعَهٌ، یا اوَّلُ قَبْلَ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَیا آخِرُ بَعْدَ کُلِّ شَیْ ءٍ، یا مَنْ

برای هیچ آفریده ای در برابرش باز دارنده ای، ای آغاز قبل از هر چیز و ای پایان پس از هر چیز، ای که

لَیْسَ لَهُ عُنْصُرٌ، وَ یا مَنْ لَیْسَ لِآخِرِهِ فَنآءٌ، وَ یا اکْمَلَ مَنْعُوتٍ، وَ یا اسْمَحَ

سر چشمه ای نداری و ای که برای پایانش نابودی نیست، ای کاملترین توصیف شده، و ای بخشنده ترین

الْمُعْطینَ، وَ یا مَنْ یَفْقَهُ بِکُلِّ لُغَهٍ یُدْعی بِها، وَ یا مَنْ عَفْوُهُ قَدیمٌ، وَ بَطْشُهُ

بخشندگان، و ای که به هر زبانی خوانده شوی می دانی، و ای که گذشتش دیرینه و قدرتش

شَدیدٌ، وَ مُلْکُهُ مُسْتَقیمٌ، اسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الَّذی شافَهْتَ بِهِ مُوسی یا اللَّهُ

زیاد و فرمانرواییش ماندگار است، به حقّ آن نامت که با موسی هم سخن شدی از تو می خواهم، ای خدا

یا رَحْمنُ یا رَحیمُ، یا لا الهَ الَّا انْتَ، اللَّهُمَّ انْتَ الصَّمَدُ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ

ای بخشنده مهربان، ای که معبودی جز تو نیست، خدایا تویی بی نیاز، از تو می خواهم که

عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ انْ تُدْخِلَنِی الْجَنَّهَ بِرَحْمَتِکَ.(۱)

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و مرا به لطف و رحمتت در بهشت داخل کنی.

***

۱۹- مرحوم «کفعمی» دعایی را از امام زین العابدین علیه السلام نقل کرده است که برای استجابت دعاها بسیار ارزشمند است:

الهی کَیْفَ ادْعُوکَ وَانَا انَا، وَکَیْفَ اقْطَعُ رَجآئی مِنْکَ وَانْتَ انْتَ، الهی

ای معبود من چگونه تو را بخوانم با این که من همان گنهکارم، و چگونه از تو قطع امید کنم با این که تو همان مهربانی، ای معبود من

اذا لَمْ اسْئَلْکَ فَتُعْطِیَنی فَمَنْ ذَا الَّذی اسْئَلُهُ فَیُعْطینی الهی اذا لَمْ

حتّی زمانی که از تو نخواهم عطایم کنی، پس چرا از دیگری بخواهم که عطایم کند، ای معبود من زمانی که تو را

ادْعُوکَ فَتَسْتَجیبَ لی فَمَنْ ذَا الَّذی ادْعُوهُ فَیَسْتَجیبُ لی الهی اذا لَمْ

نخوانم پاسخم دهی پس چرا دیگری را خوانم که پاسخم دهد، ای معبود من، زمانی که

اتَضرَّعْ الَیْکَ فَتَرْحَمَنی فَمَنْ ذَا الَّذی اتَضرَّعُ الَیْهِ فَیَرْحَمُنی الهی فَکَما

به درگاهت زاری نکنم بر من رحم کنی، پس به درگاه که زاری کنم که بر من رحم کند. ای معبود من، همان گونه که

۱- [۱۷۳۹]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۹۳، حدیث ۳۳.

فَلَقْتَ الْبَحْرَ لِمُوسی عَلَیْهِ السَّلامُ وَنَجَّیْتَهُ، اسْئَلُکَ انْ تُصَلِّیَ عَلی

دریا را برای موسی- که درود و سلام خدا بر او باد- شکافته و نجاتش دادی از تو می خواهم که بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وانْ تُنَجِّیَنی مِمَّا انَا فیهِ، وَتُفَرِّجَ عَنّی فَرَجاً عاجِلًا

محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و از آنچه در آن (گرفتار) هستم رهاییم بخشی و گشایشی سریع

غَیْرَ آجِلٍ، بِفَضْلِکَ وَرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

و بی درنگ از لطف و مهربانیت عطایم کنی، ای مهربان ترین مهربانان.

***

۲۰- مرحوم «کفعمی» دعایی را از امام موسی کاظم علیه السلام نقل کرده است و گفته: این دعا، عظیم الشأن و سریع الاجابه است (به زودی به اجابت می رسد) و آن دعا، این است:

اللَّهُمَّ انّی اطَعْتُکَ فی احَبِّ الْأَشْیآءِ الَیْکَ وَهُوَ التَّوْحیدُ، وَلَمْ اعْصِکَ فی

خدایا در محبوبترین چیزها در نزد تو که همان یکتاپرستی است اطاعتت نمودم، و در مبغوضترین

ابْغَضِ الْأَشْیآءِ الَیْکَ وَهُوَ الْکُفْرُ، فَاغْفِرْ لی ما بَیْنَهُما، یا مَنْ الَیْهِ مَفَرّی

چیزها در نزد تو که همان بی ایمانی است نافرمانیت ننمودم، پس آنچه در میان این دو قرار دارد برایم بیامرز، ای کسی که راه گریزم به سوی اوست،

آمِنّی مِمَّا فَزِعْتُ مِنْهُ الَیْکَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِیَ الْکَثیرَ مِنْ مَعاصیکَ، وَاقْبَلْ

از آنچه از آن به تو پناه می آورم پناهم ده، خدایا گناهان بسیارم را بیامرز و کوتاهیم

مِنِّی الْیَسیرَ مِنْ طاعَتِکَ، یا عُدَّتی دُونَ الْعُدَدِ، وَیا رَجآئی وَالْمُعْتَمَدَ، وَیا

را در بندگیت بپذیر، ای ذخیره ام در میان ذخیره ها، و ای امید و تکیه گاهم، و ای

کَهْفی وَالسَّنَدَ، وَیا واحِدُ یا احَدُ، یا قُلْ هُوَ اللَّهُ احَدٌ، اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ یَلِدْ

پناهگاه و پشتیبانم، و ای یگانه یکتا، ای که گفتی: «بگو خداوند یکتا و یگانه است، خداوندی است که همه نیازمندان قصد او می کنند،

وَلَمْ یُولَدْ وَلَمْ یَکَنْ لَهُ کُفُواً احَدٌ، اسْئَلُکَ بِحَقِّ مَنِ اصْطَفَیْتَهُمْ مِنْ خَلْقِکَ،

(هرگز) نزاد و زاده نشد و برای او هیچگاه شبیه و مانندی نبوده است» از تو می خواهم به حق برگزیدگان از آفریدگانت،

وَلَمْ تَجْعَلْ فی خَلْقِکَ مِثْلَهُمْ احداً، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَ انْ

که در میان آنان کسی را مانند ایشان قرار نداده ای، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و

تَفْعَلَ بی ما انْتَ اهْلُهُ، اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِالْوَحْدانِیَّهِ الْکُبْری وَ بِالْمُحَمَّدِیَّهِ

آنچه تو شایسته آنی در مورد من انجام دهی، خدایا از تو می خواهم به حق یگانگی بزرگ و ستودگی

ص :۱۱۲۳

۱- [۱۷۴۰]مصباح کفعمی، صفحه ۲۹۲.

الْبَيْضآءِ، وَالْعَلَوِيَّهالْعُلْیا، وَبِجَمیعِ مَااحْتَجَجْتَ بِهِ عَلی عِبادِکَ، وَبِالْإِسْمِ

نورانیت و به مقام بسیار والایت و به حق تمام حجّتهایت بر بندگانت و به حقّ نامی

الَّذِی حَجَبْتَهُ عَنْ خَلْقِکَ، فَلَمْ یَخْرُجْ مِنْکَ الَّا الَیْکَ، صَلِّ عَلی

که آن را از مخلوقات خود مخفی داشته ای که جز تو کسی بر آن آگاه نیست، بر

مُحَمِّدٍ وَآلِهِ، وَاجْعَلْ لی مِنْ امْری فَرَجاً وَمَخْرَجاً، وَارْزُقْنی مِنْ حَیْثُ

محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و در کارم گشایش و راه نجاتی قرار دهی و از جایی که

احْتَسِبُ وَمِنْ حَیْثُ لا احْتَسِبُ، انَّکَ تَرْزُقُ مَنْ تَشآءُ بِغَیْرِ حِسابٍ.

امید دارم و ندارم روزیم دهی، چرا که تو به هر که خواهی بی حساب روزی می دهی.

آنگاه حاجت خود را بطلب.(۱)

***

۲۱- از امام موسی بن جعفر علیهما السلام نقل شده است که آن حضرت به یکی از یاران خود فرمود: هر وقت از خداوند متعال حاجتی را بخواهی، بگو:

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ عَلِیٍّ، فَانَّ لَهُما عِنْدَکَ شَأْناً مِنَ الشَّأْنِ،

خدایا به حقّ محمّد و علی که برای ایشان در نزد تو جایگاه و منزلتی ویژه است

وَ قَدْراً مِنَ الْقَدْرِ، فَبِحَقِّ ذلِکَ الشَّأْنِ، وَ بِحَقِّ ذلِکَ الْقَدْرِ، انْ تُصَلِّیَ عَلی

و به حق آن جایگاه و منزلت والا، از تو می خواهم که بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ انْ تَفْعَلَ بی کَذا وَ کَذا.(۲)

محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و برایم چنین و چنان کنی.

(به جای کذا و کذا، حاجت خود را از خداوند بخواه)

***

۲۲- مرحوم «سیّد بن طاووس» در کتاب «مهج الدعوات» از امام محمّدباقر علیه السلام روایت کرده است که آن حضرت فرمود: جبرئیل خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد: ای پیامبر خدا، من هیچ پیامبری را به قدر تو دوست نداشته ام، لذا این دعا را به تو می آموزم و آن را بسیار بگو:

اللَّهُمَّ انَّکَ تَری وَلا تُری وانْتَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلی وَانَّ الَیْکَ الْمُنْتَهی

خدایا می بینی و دیده نمی شوی، و تو در برترین دیدگاهی، و به یقین پایان کار و

۱- [۱۷۴۱]مصباح کفعمی، صفحه ۲۹۱.

۲- [۱۷۴۲]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۶۲، حدیث ۲۱.

وَالرُّجْعی وانَّ لَکَ الْاخِرَةَ وَالْأولی وانَّ لَکَ الْمماتَ وَالْمَحْیا، وَرَبِ

بازگشت به سوی توست و پایان و آغاز و مرگ و زندگی به دست توست، و ای پروردگار

اعُوذُ بِکَ انْ اذَلَّ اوْ اخْزی (۱)

من از خواری و رسوایی به تو پناه می برم.

***

۲۳- مرحوم «شیخ کلینی» و دیگران روایت کرده اند که امام صادق علیه السلام به «زراره» (یکی از یاران جلیل القدرش) فرمود: در زمان غیبت و امتحان شیعه، این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ عَرِّفْنی نَفْسَکَ، فَانَّکَ انْ لَمْ تُعَرِّفْنی نَفْسَکَ لَمْ اعْرِفْ نَبِیَّکَ، اللَّهُمَ

خدایا خودت را به من بشناسان که اگر خودت را به من نشناسانی پیامبرت را نمی شناسم، خدایا

عَرِّفْنی رَسُولَکَ، فَانَّکَ انْ لَمْ تُعَرِّفْنی رَسُولَکَ لَمْ اعْرِفْ حُجَّتَکَ، اللَّهُمَ

فرستاده ات را به من بشناسان که اگر او را به من نشناسانی حجّتت را نمی شناسم، خدایا

عَرِّفْنی حُجَّتَکَ، فَانَّکَ انْ لَمْ تُعَرِّفْنی حُجَّتَکَ ضَلَلْتُ عَنْ دینی (۲)

حجّتت را به من بشناسان که اگر او را به من نشناسانی، از دینم گمراه می شوم.

***

۲۴- روایت شده است امیرالمؤمنین علیه السلام مردی را دید که از روی دفتری دعایی طولانی را (به زحمت) می خواند؛ امام علیه السلام به او فرمود: ای مرد خدا! آن خدایی که این دعای طولانی را می شنود، به دعای کم و کوتاه نیز پاسخ می دهد (یعنی نیازی به خواندن این همه دعای طولانی نیست) آن مرد عرض کرد: ای مولای من، چه کنم؟ فرمود: این کلمات (کوتاه و پرمحتوا) را بخوان:

الْحَمْدُ للَّهِ عَلی کُلِّ نِعْمَهٍ، وَاسْئَلُ اللَّهَ مِنْ کُلِّ خَیْرٍ، وَ اعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ کُلِ

حمد و سپاس خدای را بر هر نعمتی و هر خیری را از او خواهانم و از هر بدی به او پناه برده

شَرٍّ، وَ اسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِنْ کُلِّ ذَنْبٍ.(۳)

و از هر گناهی از او آمرزش می طلبم.

***

۲۵- گروهی از بزرگان یاران امام صادق علیه السلام دعای پرمحتوای زیر را از آن حضرت نقل کردند.

ص: ۱۱۲۵

۱- [۱۷۴۳]مهج الدعوات، صفحه ۱۷۲.

۲- [۱۷۴۴]کافی، جلد ۱، صفحه ۳۳۷، حدیث ۵.

۳- [۱۷۴۵]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۲۴۲، حدیث ۱۰.

امام علیه السلام فرمود: در شگفتم از کسی که از چهارچیز می ترسد چرا به چهار ذکر (آیه از قرآن مجید) پناه نمی برد؛ نخست: تعجّب می کنم از کسی که از دشمن می ترسد چرا به این ذکر پناه نمی برد: «

«حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ»؛

خدا ما را کفایت می کند و او بهترین حامی ماست».(۱) زیرا خداوند در پی آن می فرماید:

«به خاطر این دعا آن گروه از مؤمنان، با نعمت و فضل پروردگار (از میدان نبرد، سالم) بازگشتند در حالی که هیچ ناراحتی به آنان نرسید».(۲) دیگر این که در شگفتم از کسی که غم و اندوهی به او رسیده چگونه به این ذکر پناه نمی برد: «

«لا الهَ الّا انْتَ، سُبْحانَكَ إِنِّی كُنْتُ مِنَ الظّالِمِینَ»

؛ خداوندا جز تو معبودی نیست منزّهی، من از ستمکاران بودم (مرا ببخش و از این اندوه رهایی ده)»(۳) زیرا خداوند در پی آن می فرماید: «ما او را (اشاره به یونس علیه السلام است) از آن اندوه نجات بخشیدیم و همین گونه مؤمنان را نجات می دهیم».(۴) و نیز در شگفتم از کسی که در برابر توطئه خطرناکی قرار گرفته چگونه به این ذکر پناه نمی برد:

« «افَوِّضُ امْرِی الَی اللَّهِ انَّ اللَّهَ بَصِیرٌ بِالْعِبادِ»؛

من کار خود را به خدا واگذار می کنم زیرا خداوند نسبت به بندگانش بیناست».(۵) خداوند در پی آن می فرماید: «خداوند او را (اشاره به مؤمن آل فرعون) از نقشه های شوم آنها (فرعونیان) رهایی بخشید».(۶) و نیز در شگفتم از کسی که مواهب دنیوی از خدا می خواهد چرا از این ذکر استفاده نمی کند: «

«ماشاءَ اللَّهُ لاقُوَّةَ الّا بِاللَّهِ»

؛ آنچه خدا بخواهد انجام می گیرد هیچ قوّت و قدرتی جز از ناحیه خدا نیست»(۷) زیرا خداوند در پی آن می فرماید: «... امید دارم پروردگارم بهتر از باغ تو به من دهد».(۸) (اشاره به دو دوستی که یکی با ایمان بود و فقیر و دیگری ثروتمند و ضعیف الایمان).(۹) یادآوری: برای طلب حاجات و حل مشکلات نمازهایی نیز وارد شده است (به بخش هفتم، نمازهای مستحب، صفحه ۱۰۶۱ مراجعه فرمایید).

۲- دعا برای رفع غم و اندوه و گرفتاری ها

۱- دعا برای رفع هرگونه غم و اندوه (از صحیفه سجادیه)

یا فارِجَ الْهَمِّ، وَ کاشِفَ الْغَمِّ، یا رَحْمنَ الدُّنْیا وَ الْاخِرَهِ وَ رَحیمَهُما،

ای گشاینده گرفتاری و بر طرف کننده اندوه ای بخشنده و مهربان در دنیا و آخرت،

۱- [۱۷۴۶]سوره آل عمران، آیه ۱۷۳.

۲- [۱۷۴۷]سوره آل عمران، آیه ۱۷۴.

۳- [۱۷۴۸]سوره انبیاء، آیه ۸۷.

۴- [۱۷۴۹]سوره انبیاء، آیه ۸۸.

۵- [۱۷۵۰]سوره غافر، آیه ۴۴.

۶- [۱۷۵۱]سوره غافر، آیه ۴۵.

۷- [۱۷۵۲]سوره کهف، آیه ۳۹.

۸- [۱۷۵۳]سوره کهف، آیه ۴۰.

۹- [۱۷۵۴]امالی صدوق، صفحه ۶، حدیث ۲ و بحارالانوار، جلد ۹۰، صفحه ۱۸۴، حدیث ۱.

صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَ افْرُجْ هَمّی وَ اکْشِفْ غَمّی یا واحِدُ یَا

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و گرفتاریم را بگشا و اندوهم را برطرف کن، ای یگانه، ای

احَدُ یا صَمَدُ، یا مَنْ لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُولَدْ، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً احَدٌ، اعْصِمْنی

یکتا و ای توانا، ای که نزاده و زاییده نشده، و برای او مانندی نیست، مرا حفظ کن

وَطَهِّرْنی وَاذْهَبْ بِبَلِیَّتِی «اللَّهُ لَآإِلهَ إِلَّاهُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ، لَا تَأْخُذُهُ سِنَهٌ

و پاکیزه دار، و بلا را ازمن دور کن، هیچ معبودی جز خداوند یگانه زنده نیست که قائم به ذات خویش است هیچ گاه خواب

وَلَا نَوْمٌ، لَّهُ مَا فِی السَّموتِ وَ مَا فِی الْأَرْضِ، مَن ذَا الَّذِی یَشْفَعُ عِندَهُ

سبک و سنگینی او را فرا نمی گیرد آنچه در آسمانها و زمین است از آن اوست کیست که در نزد او جز به فرمان او شفاعت کند؟!

إِلَّا بِإِذْنِهِ، یَعْلَمُ مَا بَیْنَ أَیْدِیهِمْ، وَمَا خَلْفَهُمْ، وَ لَایُحِیطُونَ بِشَی ءٍ مِّنْ

آنچه را در پیش روی آنها [/ بندگان و پشت سرشان است می داند و کسی از علم او آگاه نمی گردد

عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَآءَ، وَسِعَ کُرْسِیُّهُ السَّموتِ وَ الْأَرْضَ، وَ لَایُودُهُ حِفْظُهُمَا

جز به مقداری که او بخواهد، تخت (حکومت) او، آسمانها و زمین را در برگرفته و نگهداری آن دو [/ آسمان و زمین او را خسته نمی کند،

وَ هُوَ الْعَلِیُّ الْعَظِیمُ، لَآإِکْرَاهَ فِی الدِّینِ، قَد تَّبَیَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَیِّ، فَمَن

بلندی مقام و عظمت مخصوص اوست، در قبول دین اکراهی نیست (زیرا) راه درست از راه نادرست روشن است بنابراین

یَکْفُرْ بِالطغُوتِ وَ یُؤْمِن بِاللَّهِ، فَقَدِ اسْتَمْسَکَ بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقی لَاانفِصَامَ

کسی که به طاغوت [/ بت و شیطان کافر شود و به خدا ایمان آورد به دستگیره مهمّی چنگ زده است که گسستن برای آن نیست

لَهَا، وَاللَّهُ سَمِیعٌ عَلِیمٌ، اللَّهُ وَلِیُّ الَّذِینَ ءَامَنُواْ، یُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمتِ إِلَی

و خداوند شنوا و داناست، خداوند ولی و سرپرست کسانی است که ایمان آورده اند آنها را از ظلمتها به سوی

النُّورِ، وَالَّذِينَ كَفَرُواْ أَوْلِيَآؤُهُمُ الطغُوتُ، يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى

نور بیرون می برد، (امّا) کسانی که کافر شدند اولیای آنها طاغوت است که آنها را از نور به سوی

الظُّلُمتِ، أُوْلئِكَ أَصْحبُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ»* «بِسْمِ اللَّهِ

ظلمتها بیرون می برند آنها اهل آتشند و جاودانه در آن خواهند ماند.* بنام خداوند

الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ، قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، مِن شِرِّ مَا خَلَقَ، وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ

بخشنده مهربان، پناه می برم به پروردگار سپیده صبح از شرّ آنچه آفریده است و از شرّ هر موجود شرور

إِذَا وَقَبَ، وَمِن شَرِّ النَّفثتِ فِى الْعُقَدِ، وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ»*

هنگامی که شبانه وارد می شود، و از شرّ آنها که با افسون در گره ها می دمند (و هر تصمیمی را سست می کنند) و از شرّ هر حسود هنگامی که حسد می ورزد*

ص :۱۱۲۷

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ، قُلْ أَعُوذُ بِرَبِ النَّاسِ، مَلِكِ النَّاسِ، إِلهِ

به نام خداوند بخشنده مهربان، بگو پناه می برم به پروردگار مردم، به مالک و حاکم مردم، به (خدا و) معبود

النَّاسِ مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ، الَّذِى يُوَسْوِسُ فِى صُدُورِ الَّناسِ،

مردم از شرّ وسوسه گر پنهانکار که در درون سینه انسانها وسوسه می کند، خواه

مِن الْجِنَّهِ وَ الَّناسِ»* «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ،

از جن باشد یا از انسان* به نام خداوند بخشنده مهربان، بگو خداوند یکتا و یگانه است،

اللَّهُ الصَّمَدُ، لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُواً أَحَدٌ» اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ

خداوندی است که همه نیازمندان قصد او می کنند (هرگز) نزاد و زاده نشد و برای او هیچ گاه شبیه و مانندی نبوده است خدایا مانند کسی که

سُؤالَ مَنِ اشْتَدَّتْ فاقَتُهُ، وَ ضَعُفَتْ قُوَّتُهُ، وَ کَثُرَتْ ذُنُوبُهُ، سُؤالَ مَنْ لا

نیازش شدید و توانش کم و گناهانش افزون شده و همانند کسی که برای نیازش

يَجِدَ لِفاقَتِهِ مُغيثاً، وَ لا لِضَعْفِهِ مُقَوِّياً، وَ لا لِذَنْبِهِ غافراً غَيْرَکَ، يا

فریادرس و برای ناتوانیش نیروبخش و برای گناهش بخشنده ای جز تو نمی یابد از تو می خواهم ای

ذَالْجَلالِ وَ الْإِکْرامِ، اسْئَلُکَ عَمَلًا تُحِبُّ بِهِ مَنْ عَمِلَ بِهِ، وَ يَقيناً تَنْفَعُ بِهِ

صاحب جلال و بزرگواری، (توفیق انجام) عملی را که انجام دهنده آن را دوست داری

مَنِ اسْتَيْقَنَ بِهِ حَقَّ الْيَقينِ فى نَفاذِامْرِکَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ

و یقینی که هر کس به عالیترین درجه آن برسد در انجام فرمانت از آن سود برد، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش

مُحَمَّدٍ، وَ اقْبِضْ عَلَى الصِّدْقِ نَفْسى وَ اقْطَعْ مِنَ الدُّنْيا حاجَتى وَاجْعَلْ

درود فرست و بر حال صداقت و راستی جانم را بگیر و نیازم را از دنیا کوتاه کن و

فيما عِنْدَکَ رَغْبَتى شَوْقاً الى لِقائِکَ، وَ هَبْ لى صِدْقَ التَّوَکُّلِ عَلَيْکَ،

اشتیاقم را به آنچه در نزد توست قرار ده در حالی که مشتاق دیدار توام، و اعتماد راستین بر خودت را به من ببخش،

اسْئَلُکَ مِنْ خَیْرِ کِتابٍ قَدْ خَلا، وَاعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ کِتابٍ قَدْ خَلا، اسْئَلُکَ

از بهترین چیزی که در نامه عملم به جای مانده از تو خواهانم و از بدیهای بر جای مانده در آن به تو پناه می برم،

خَوْفَ الْعابِدینَ لَکَ، وَ عِبادَهَ الْخاشِعینَ لَکَ، وَ یَقینَ الْمُتَوَکِّلینَ عَلَیْکَ،

از تو خوف عابدان و بندگی خاشعان و یقین متوکّلان و اعتماد مؤمنان به تو

وَتَوَکُّلَ الْمُؤْمِنینَ عَلَیْکَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ رَغْبَتی فی مَسْئَلَتی مِثْلَ رَغْبَهِ

را خواهانم، خدایا اشتیاقم را در خواستن از خودت مانند اشتیاق

اوْلِیآئِکَ فی مَسائِلِهِمْ، وَ رَهْبَتی مِثْلَ رَهْبَهِ اوْلِیائِکَ، وَاسْتَعْمِلْنی فی

دوستانت در خواسته هایشان، و ترسم را مانند ترس دوستانت قرار ده، و مرا به عملی که در

مَرْضاتِکَ عَمَلًا لااتْرُکُ مَعَهُ شَیْئاً مِنْ دینِکَ مَخافَهَ احَدٍ مِنْ خَلْقِکَ، اللَّهُمَ

مسیر خشنودیت قرار دارد وادار، که از ترس مخلوقاتت چیزی از دینت را ترک نکنم، خدایا

هذِهِ حاجَتی فَاعْظِمْ فیها رَغْبَتی وَ اظْهِرْ فیها عُذْری وَلَقِّنی فیها

این خواسته من است پس شوقم را در آن زیاد کن و (در صورت ترک آن) عذرم را ظاهر و دلیلم را به من بیاموز

حُجَّتی وَ عافِ فیها جَسَدی اللَّهُمَّ مَنْ اصْبَحَ لَهُ ثِقَهٌ اوْ رَجاءٌ غَیْرُکَ،

و در رسیدن به آن جسمم را عافیت بخش، خدایا اگر کسی صبح کند در حالی که تکیه گاه یا امیدی جز تو داشته باشد

فَقَدْ اصْبَحْتُ وَ انْتَ ثِقَتی وَ رَجائی فِی الْأُمُورِ کُلِّها، فَاقْضِ لی بِخَیْرِها

ولی من صبح می کنم در حالی که تکیه گاه و امیدم در همه کارها تویی پس به بهترین عاقبت بر من حکم کن

عاقِبَهً، وَ نَجِّنی مِنْ مُضِلّاتِ الْفِتَنِ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ،

و مرا از فتنه های گمراه کننده رهایی بخش، به لطف و رحمتت ای مهربان ترین مهربانان

وَصَلَّی اللَّهُ عَلی سَیِّدِنا مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ الْمُصْطَفی وَعَلی آلِهِ الطَّاهِرینَ.(۱)

و بر آقا و سرور ما محمّد فرستاده برگزیده خدا و بر خاندان پاکش درود فرست.

***

۲- امام امیرمؤمنان علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده است که هر غمدیده و محزون و گرفتار و خائفی این دعا را بخواند، خداوند برای او گشایشی فراهم سازد:

یا عِمادَ مَنْ لا عِمادَ لَهُ، وَ یا ذُخْرَ مَنْ لا ذُخْرَ لَهُ، وَیا سَنَدَ مَنْ لا سَنَدَ لَهُ،

ای تکیه گاه آن که تکیه گاهی ندارد و ای ذخیره آن که ذخیره ای ندارد و ای پشتیبان کسی که پشتیبانی ندارد

وَیا حِرْزَ مَنْ لا حِرْزَ لَهُ، وَیا غِیاثَ مَنْ لا غِیاثَ لَهُ، وَیا کَنْزَ مَنْ لا کَنْزَ

و ای نگهدار کسی که نگهداری ندارد، و ای فریادرس کسی که فریادرسی ندارد و ای گنج کسی که گنجی ندارد،

لَهُ، وَیا عِزَّ مَنْ لا عِزَّ لَهُ، یا کَریمَ الْعَفْوِ، یا حَسَنَ التَّجاوُزِ، یا عَوْنَ

ای عزّت بخش کسی که عزّت بخشی ندارد، ای در گذرنده بزرگوار، ای نیکو در گذرنده، ای یاور

الضُّعَفآءِ، یا کَنْزَ الْفُقَرآءِ، یا عَظیمَ الرَّجآءِ، یا مُنْقِذَ الْغَرْقی یا مُنْجِیَ

ناتوانان، ای گنج نیازمندان، ای امید بزرگ، ای نجات دهنده غریقان، ای رهایی بخش

۱- [۱۷۵۵]صحیفه سجادیه، دعای ۵۴.

الْهَلْکی یا مُحْسِنُ یا مُجْمِلُ، یا مُنْعِمُ یا مُفْضِلُ، انْتَ الَّذی سَجَدَ لَکَ

هلاک شوندگان، ای نیکوکار، ای زیبایی بخش، ای روزی ده، ای فزونی بخش، تویی که

سَوادُ اللَّیْلِ وَنُورُ النَّهارِ، وَضَوْءُ الْقَمَرِ وَشُعاعُ الشَّمْسِ، وَحَفیفُ الشَّجَرِ

سیاهی شب و روشنی روز و نور خورشید و ماه و همهمه برگ درختان

وَدَوِیُّ الْمآءِ، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، لا الهَ إلَّاانْتَ، وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ، یا

و صدای جریان آب در برابرت سجده و خضوع کرده، ای خدا، ای خدا، ای خدا، معبودی جز تو نیست، یگانه ای که شریکی برایت نیست، ای

رَبَّاهُ یا اللَّهُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَافْعَلْ بِنا ما انْتَ اهْلُهُ، وَنَجِّنا

پروردگار من ای خدا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و آنچه تو شایسته آنی در مورد ما انجام ده و ما را به عفوت

مِنَ النَّارِ بِعَفْوِکَ، وَادْخِلْنا الْجَنَّهَ بِرَحْمَتِکَ، وَ زَوِّجْنا مِنَ الْحُورِ الْعِینِ

از آتش دوزخ رهایی بخش و به لطف و رحمتت در بهشت داخل کن، و به بخششت از حورالعین به همسری

بِجُودِکَ، وَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَافْعَلْ بی ما انْتَ اهْلُهُ، یا ارْحَمَ

ما درآور و بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و آنچه تو شایسته آنی در مورد من انجام ده، ای مهربان ترین

الرَّاحِمینَ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.

مهربانان به یقین تو بر انجام هر چیز توانایی.

پس از خواندن دعا، حاجت خود را از خدا طلب کن که ان شاءاللَّه به اجابت می رسد.(۱)

***

۳- برای گشایش در کارها و رفع گرفتاری و غم، خواندن این ذکر و مواظبت بر آن، که امام جواد علیه السلام آن را تعلیم فرمود، نافع است:

یَا مَنْ یَکْفی مِنْ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَلا یَکْفی مِنْهُ شَیْ ءٌ، اکْفِنی ما اهَمَّنی (۲)

ای کسی که از هر چیز بی نیازی و چیزی از تو بی نیاز نیست، آنچه فکر مرا به خود مشغول داشته برآور.

***

۴- از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله روایت شده است که هر کس را مشکلی، یا اندوهی، یا بلا و شدّتی پیش

۱- [۱۷۵۶]بلدالامین، صفحه ۳۳۲.

۲- [۱۷۵۷]عدّه الدّاعی، صفحه ۲۷۸ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۲۰۸، حدیث ۳۹.

آید، بگوید: اللَّهُ رَبّی لا اشْرِکُ بِهِ شَیْئاً، تَوَکَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذی لایَمُوتُ.(۱)

***** خدا پروردگار من است که چیزی را برای او شریک قرار نمی دهم، بر آن زنده ای که (هرگز) نمیرد تکیه می کنم.

***

۵- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که چون برادران یوسف آن حضرت را به چاه افکندند، جبرئیل نزد او آمد و گفت: در این جا چه می کنی؟ یوسف گفت: برادرانم مرا در این چاه افکندند و رفتند. جبرئیل گفت:

آیا دوست داری از این جا بیرون آیی؟ گفت: این وابسته به مشیّت خداوند است؛ اگر خواست مرا بیرون می آورد. جبرئیل گفت: خداوند می فرماید: این دعا را بخوان تا تو را رهایی بخشم؛ بگو:

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِانَّ لَکَ الْحَمْدَ، لا الهَ الَّا انْتَ الْمَنَّانُ بَدیعُ السَّمواتِ

خدایا به حقّ این که حمد و سپاس مخصوص توست، معبودی جز تو نیست که روزی ده و پدیدآورنده آسمان

وَالْأَرْضِ، ذُوالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ انْ

و زمینی و صاحب جلال و بزرگواری، از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی و از

تَجْعَلَ لی مِمَّا ا نَا فیهِ فَرَجاً وَ مَخْرَجاً.(۲)

مشکلی که من در آنم گشایش و راه خروجی برایم قرار دهی.

در نتیجه کاروانی آمد و آن گونه که قرآن نقل کرده، او را از چاه نجات داده و با خود به مصر بردند.

***

۶- روایت شده که امام باقر علیه السلام در مشکلات چنین دعا می کرد:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاغْفِرْلی وَارْحَمْنی وَزَکِّ عَمَلی

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و مرا بیامرز و به من رحم کن و عملم را پاکیزه گردان،

وَیَسِّرْ مُنْقَلَبی وَاهْدِ قَلْبی وَ آمِنْ خَوْفی وَ عافِنی فی عُمُری کُلِّهِ،

و بازگشتم را آسان کن و دلم را (به راه راست) هدایت کن و ترسم را ایمن گردان و در تمام عمر سلامتم بدار،

وَثَبِّتْ حُجَّتی وَ اغْفِرْ خَطایایَ، وَبَیِّضْ وَجْهی وَاعْصِمْنی فی دینی

و دلیلم را محکم گردان، و از اشتباهاتم در گذر و چهره ام را نورانی گردان، ودینم را حفظ کن

وَسَهِّلْ مَطْلَبی وَوَسِّعْ عَلَیَّ فی رِزْقی فَانّی ضَعیفٌ، وَ تَجاوَزْ عَنْ سَیِّیءِ

و خواسته ام را آسان گردان، و روزیم را وسعت ده، چرا که من ناتوانم، و از بدی آنچه

۱- [۱۷۵۸]عدّه الداعی صفحه ۲۷۶ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۲۰۸، حدیث ۳۹.

۲- [۱۷۵۹]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۶، حدیث ۴.

ما عِنْدی بِحُسْنِ ما عِنْدَکَ، وَلاتَفْجَعْنی بِنَفْسی وَلاتَفْجَعْ لی حَمیماً،

نزد من است به خوبی آنچه نزد توست درگذر، و مرا به نفسم و خویشاوندانم داغدار مکن،

وَهَبْ لی یا الهی لَحْظَةً مِنْ لَحَظاتِکَ، تَکْشِفُ بِها عَنّی جَمیعَ ما بِهِ

و ای معبود من توجّهی از توجّهاتت را به من ببخش که به واسطه آن تمامی گرفتاریهایم را برطرف کنی،

ابْتَلَیْتَنی وَ تَرُدُّ بِها عَلَیَّ ما هُوَ احْسَنُ عادَتِکَ عِنْدی فَقَدْ ضَعُفَتْ

و بهترین شیوه ات در نزد من را به من بازگردانی، چرا که نیرویم سست

قُوَّتی وَقَلَّتْ حیلَتی وَانْقَطَعَ مِنْ خَلْقِکَ رَجآئی وَ لَمْ یَبْقَ الَّا رَجآؤُکَ،

و چاره ام کم شده وامیدم از آفریدگانت قطع شده و جز امید و

وَتَوَکُّلی عَلَیْکَ، وَ قُدْرَتُکَ عَلَیَّ یا رَبِّ انْ تَرْحَمَنی وَ تُعافِیَنی کَقُدْرَتِکَ

اعتماد به تو (چیزی برایم) باقی نمانده ای پروردگار من قدرتت بر رحم کردن و عافیت بخشیدن به من همانند قدرتت

عَلَیَّ انْ تُعَذِّبَنی وَ تَبْتَلِیَنی الهی ذِکْرُ عَوآئِدِکَ یُؤْنِسُنی وَ الرَّجآءُ

بر عذاب کردن و گرفتار کردن من است، ای معبود من یاد نعمتهایت با من انس گرفته و امیدم به

لِإِنْعامِکَ یُقَوّینی وَلَمْ اخْلُ مِنْ نِعَمِکَ مُنْذُ خَلَقْتَنی وَانْتَ رَبّی وَسَیِّدی

نعمتهایت مرا تقویت نموده و از زمانی که مرا آفریدی از نعمتهایت دور نبودم و تو پروردگار و آقا و سرور من،

وَ مَفْزَعی وَ مَلْجَای وَ الْحافِظُ لی وَالذّابُّ عَنّی وَالرَّحیمُ بی وَالْمُتَکَفِّلُ

و پناهگاه و مأمن منی، و نگهدار مدافع و مهربان بر من و عهده دار

بِرِزْقی وَ فی قَضآئِکَ وَ قُدْرَتِکَ کُلُّ ما ا نَا فیهِ، فَلْیَکُنْ یا سَیِّدی

روزی منی، و آنچه من در آنم در فرمان و قدرت توست، پس ای آقا و سرور

وَ مَوْلایَ، فیما قَضَیْتَ وَ قَدَّرْتَ وَ حَتَمْتَ، تَعْجیلُ خَلاصی مِمّا انَا فیهِ

و مولای من پس در آنچه حکم کرده و مقرّر فرموده و حتمی نموده ای رهایی سریعم را از تمامی

جَمیعِهِ، وَالْعافِیَهُ لی فَانّی لا اجِدُ لِدَفْعِ ذلِکَ احَداً غَیْرَکَ، وَلا اعْتَمِدُ

مشکلاتی که من در آنم به همراه سلامتیم قرار ده چرا که برای دفع آن کسی را جز تو نمی یابم و بر کسی

فیهِ الَّا عَلَیْکَ، فَکُنْ یاذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ عِنْدَ احْسَنِ ظَنّی بِکَ، وَرَجآئی

جز تو تکیه نمی کنم، ای صاحب جلال و بزرگواری آن گونه که من به تو گمان نیکو و امید دارم با من رفتار کن،

لَکَ، وَارْحَمْ تَضَرُّعی وَاسْتِکانَتی وَ ضَعْفَ رُکْنی وَ امْنُنْ بِذلِکَ عَلَیَّ،

و بر التماس و بیچارگی و ناتوانی جسمیم رحم کن و به آن بر من و هر

وَعَلی کُلِّ داعٍ دَعاکَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ، وَ صَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ.(۱)

آن که تو را می خواند منّت گذار ای مهربان ترین مهربانان و درود خدا بر محمّد و خاندان پاکش باد.

***

۷- از امام صادق علیه السلام روایت شده است که فرمود: امام علی بن الحسین علیهما السلام می فرمود: هرگاه این دعا را بخوانم، باکی ندارم اگر جنّ وانس برای ضرر زدن به من جمع شوند. (کاری نخواهند کرد):

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، وَ مِنَ اللَّهِ وَ الَی اللَّهِ، وَ فی سَبیلِ اللَّهِ، وَ عَلی مِلَّهِ رَسُولِ اللَّهِ،

به نام خدا و به یاریش و از او به سوی او و در راه خدا و بر دین رسول خدا

صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، اللَّهُمَّ الَیْکَ اسْلَمْتُ نَفْسی وَ الَیْکَ وَجَّهْتُ وَجْهی

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- خدایا خود را به تو تسلیم کرده و به سوی تو روی نمودم،

وَ الَیْکَ الْجَاْتُ ظَهْری وَ الَیْکَ فَوَّضْتُ امْری اللَّهُمَّ احْفَظْنی بِحِفْظِ

و به تو دلگرم شده و کارم را به تو واگذار نمودم، خدایا مرا در پناه

الْإیمانِ مِنْ بَیْنِ یَدَیَّ، وَ مِنْ خَلْفی وَعَنْ یَمینی وَ عَنْ شِمالی وَ مِنْ

ایمان از پیش رو و پشت سر و از جانب راست و چپ و از

فَوْقی وَ مِنْ تَحْتی وَ مِنْ قِبَلی وَادْفَعْ عَنّی بِحَوْلِکَ وَقُوَّتِکَ، فَانَّهُ لا حَوْلَ

بالا و پایین و از جانب خودم حفظ کن و به قدرت و نیرویت (حوادث تلخ را از من) دفع کن، چرا که پناهگاه

وَلاقُوَّهَ الَّا بِکَ.(۲)

و نیرویی جز از سوی تو نیست.

***

۸- در حدیثی از امام زین العابدین علیه السلام می خوانیم که به فرزندش فرمود: هرگاه مصیبتی به یکی از شما برسد، یا مشکلی پیش آید، وضوی کامل بگیرد و دو رکعت یا چهار رکعت (به دو سلام) نماز بگذارد و در پایان نماز بگوید:

یا مَوْضِعَ کُلِّ شَکْوی وَ یا سامِعَ کُلِّ نَجْوی وَ یا شاهِدَ کُلِّ مَلَأٍ،

ای محلّ هر شکایت و ای شنوای هر سخن سرّی و ای حاضر در هر جمع

وَعالِمَ کُلِّ خَفِیَّهٍ، وَ یا دافِعَ ما یَشآءُ مِنْ بَلِیَّهٍ، یا خَلیلَ ابْراهیمَ، وَ یا نَجِیَ

و دانای هر پنهان و ای دور کننده بلاهایی که خود می خواهی، ای دوست ابراهیم، ای نجات دهنده

ص :۱۱۳۳

۱- [۱۷۶۰]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۸، حدیث ۸.

۲- [۱۷۶۱]همان مدرک، صفحه ۵۵۹، حدیث ۱۰.

مُوسی وَ یا مُصْطَفِیَ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، ادْعُوکَ دُعآءَ مَنِ

موسی و ای برگزیننده محمّد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- می خوانمت همانند کسی که

اشْتَدَّتْ فاقَتُهُ، وَ قَلَّتْ حیلَتُهُ، وَ ضَعُفَتْ قُوَّتُهُ، دُعآءَ الْغَریبِ الْغَریقِ،

نیازش شدید و چاره اش کم و نیرویش ضعیف شده، مانند خواندن بی کس و گرفتار غرقاب شده و

الْمُضْطَرِّ الَّذی لایَجِدُ لِکَشْفِ ما هُوَ فیهِ الَّا انْتَ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

درمانده ای که برای برطرف کردن گرفتاریش کسی را جز تو نمی یابد، ای مهربان ترین مهربانان.

هر کسی این دعا را بخواند، خداوند مشکل او را برطرف می کند(۱) (ان شاءاللَّه).

***

۹- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمود: برای رفع غم و اندوه (و حلّ مشکل) غسل می کنی و دو رکعت نماز می گذاری و می گویی:

یا فارِجَ الْهَمِّ، وَ یا کاشِفَ الْغَمِّ، یا رَحْمنَ الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ وَ رَحیمَهُما،

ای گشاینده گرفتاری، و ای برطرف کننده اندوه، ای بخشنده و مهربان دنیا و آخرت،

فَرِّجْ هَمّی وَاکْشِفْ غَمّی یا اللَّهُ الْواحِدُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ، الَّذی لَمْ یَلِدْ وَ لَمْ

گرفتاریم بگشا و اندوهم برطرف کن، ای خدای یگانه یکتا و بی نیاز که نزاد و

یُولَدْ، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً احَدٌ، اعْصِمْنی وَ طَهِّرْنی وَ اذْهَبْ بِبَلِیَّتی

زاییده نشد و برایش شبیه و مانندی نیست، مرا (از گناه) بازدار و پاکم کن و بلا را از من دور گردان.

و بخوان «آیهالکرسی» و سوره «قل اعوذ بربّ الفلق» و «قل اعوذ بربّ النّاس» را (و حلّ مشکل خود را از خدا بخواه).(۲)

***

۱۰- روایت شده است که برای رفع غم و اندوه (وحلّ مشکلات) به سجده می روی وصد مرتبه می گویی:

یا حَیُّ یا قَیُّومُ، یا لا الهَ الَّا انْتَ، بِرَحْمَتِکَ اسْتَغیثُ، فَاکْفِنی ما

ای زنده، ای پاینده، ای که جز تو معبودی نیست، از لطف و رحمتت کمک می طلبم، پس آنچه مرا به

اهَمَّنی وَ لا تَکِلْنی الی نَفْسی (۳)

زحمت انداخته کفایت کن، و مرا به خودم وامگذار.

ص :۱۱۳۴

۱- [۱۷۶۲]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۶۰، حدیث ۱۵.

۲- [۱۷۶۳]همان مدرک، صفحه ۵۵۷، حدیث ۶.

۳- [۱۷۶۴]همان مدرک، صفحه ۵۶۲، حدیث ۲۰.

۱۱- امام صادق علیه السلام به بعضی از اصحاب خود دعایی را برای رفع غم و اندوه و وحشت تعلیم فرمود؛ و آن دعا چنین است:

اعْدَدْتُ لِكُلِّ عَظيمَهٍ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَ لِكُلِّ هَمٍّ وَ غَمٍّ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ الَّا

برای هر کار بزرگی کلمه «لا إله إلّااللّه» و برای هر گرفتاری و اندوه کلمه «لا حول ولا قوّه إلّا

بِاللَّهِ، مُحَمَّدٌ النُّورُ الْأَوَّلُ، وَ عَلِيٌّ النُّورُ الثَّانى وَ الْأَئِمَّهُ الْأَبْرارُ عُدَّهٌ لِلِقآءِ

باللّه» را مهيّا ساخته ام، محمّد نور اوّل و علی نور دوّم و امامان نیکوکار، ذخیره ای برای دیدار

اللَّهِ، وَ حِجابٌ مِنْ اعْدآءِ اللَّهِ، ذَلَّ كُلُّ شَیْ ءٍ لِعَظَمهِ اللَّهِ، وَ اسْئَلُ اللَّهَ

خدا و مانعی در برابر دشمنان خدا هستند هر چیزی در برابر عظمت خدا خاضع است و از خداوند

عَزَّوَجَلَّ الْكِفايَهَ.(۱)

بزرگ و بلند مرتبه کفایت کارم را خواهانم.

۳- دعا برای رفع بیماری ها

خواندن دعا برای رفع بیماری ها- مخصوصاً دعاهای معصومین علیهم السلام- هرگاه از روی خلوص نیّت و ایمان انجام شود به یقین مؤثّر است؛ ولی این به آن معنا نیست که از مراجعه به طبیب و مصرف دارو خودداری کنیم، بلکه علاوه بر راه های معمول در میان عقلا، از دعا نیز کمک بگیریم.

با این اشاره، به سراغ دعاهایی می رویم که در منابع معتبر آمده است:

۱- مرحوم «سیّدبن طاووس» در کتاب «مهج الدّعوات» روایتی از سلمان رحمه الله نقل کرده است که سلمان می گوید: حضرت فاطمه علیها السلام دعایی را از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به من آموخت که آن را در صبح و شام می خواند و فرمود: مداومت بر این دعا در درمان تب و عدم ابتلای به آن بسیار مؤثّر است و دعا این است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحيمِ، بِسْمِ اللَّهِ النُّورِ، بِسْمِ اللَّهِ نُورِ النُّورِ، بِسْمِ اللَّهِ

به نام خداوند بخشنده مهربان، به نام خدای نورانی، به نام خداوند روشنایی بخش نور، به نام خداوندی

نُورٌ عَلى نُورٍ، بِسْمِ اللَّهِ الَّذى هُوَ مُدَبِّرُ الْامُورِ، بِسْمِ اللَّهِ الَّذى خَلَقَ النُّورَ

که نورش فوق نورهاست به نام خداوندی که تدبیر کننده کارهاست، به نام خداوندی که روشنایی را

مِنَ النُّورِ، الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی خَلَقَ النُّورَ مِنَ النُّورِ، وَانْزَلَ النُّورَ عَلَی الطَّورِ،

از نور (خود) آفرید، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که روشنایی را از نور (خود) آفرید، و روشنایی را بر کوه طور فرود آورد،

ص :۱۱۳۵

۱- [۱۷۶۵]بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۳۱۲.

فی کِتابٍ مَسْطُورٍ، فی رَقٍّ مَنْشُورٍ، بِقَدَرٍ مَقْدُورٍ، عَلی نَبِیٍّ مَحْبُورٍ،

در کتابی که نوشته شده و در صفحه ای گسترده، به اندازه ای مشخص، بر پیامبری دانا.

الْحَمْدُ للَّهِ الَّذی هُوَ بِالْعِزِّ مَذْکُورٌ، وَبِالْفَخْرِ مَشْهُورٌ، وَعَلَی السَّرَّآءِ

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که به بزرگی یاد می شود و به بزرگی و افتخار شهره است و در هر حال خوشی

وَالضَّرَّآءِ مَشْکُورٌ، وَصَلَّی اللَّهُ عَلی سَیِّدِنا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرینَ.(۱)

و ناخوشی شایسته شکر است، و درود خدا بر آقا و سرور ما محمّد و خاندان پاکش باد.

***

۲- همچنین آن بزرگوار، در همان کتاب از «سعید بن ابی الفتح قمّی» نقل کرده است که: من دچار بیماری سختی شدم، به گونه ای که طبیبان از درمان آن ناتوان شدند و گفتند، این بیماری را کسی غیر از خدا نمی تواند درمان کند. از این سخنِ ناامید کننده، دل شکسته و غمگین شدم. کتابی از کتاب های پدرم را برداشتم که چیزی از آن را مطالعه کنم؛ در پشت آن کتاب دیدم این جمله نوشته شده است: از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام روایت شده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس را مرضی باشد، بعد از نماز صبح، چهل بار بگوید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، الْحَمْدُللَّهِ رَبِّ الْعالَمینَ، حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَکیلُ،

به نام خداوند بخشنده مهربان، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است، خداوند ما را کافی و بهترین سرپرست است

تَبارَکَ اللَّهُ احْسَنُ الْخالِقینَ، وَلا حَوْلَ وَلاقُوَّةَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ.

بلند مرتبه است خداوندی که بهترین آفرینندگان است و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلند مرتبه و با عظمت نیست.

و آنگاه دست خود را بر محلّ درد بمالد، از آن بیماری شفا یابد. صبر کردم تا صبح شد، فریضه را بجا آوردم و چهل بار این دعا را خواندم و بر محلّ درد دست کشیدم. در نتیجه خداوند متعال آن بیماری را شفا داد؛ من (ناباورانه) نشسته بودم و می ترسیدم که مبادا آن بیماری برگردد. تا سه روز به همین حال ماندم ولی بحمداللَّه عود نکرد. بعد از آن، پدرم را از ماجرا باخبر ساختم، شکر خدا را بجا آورد و برای برخی از اطبّای معروف که مسلمان نبودند، نقل کرد؛ آن طبیب که از سابقه بیماری من خبر داشت، نزد من آمد و ملاحظه کرد، بیماری کاملًا برطرف شده است! همان جا مسلمان شد و کلمه شهادتین را بر زبان جاری ساخت.(۲)

۱- [۱۷۶۶]مهج الدّعوات، صفحه ۷.

۲- [۱۷۶۷]همان مدرك، صفحه ۷۷ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۶۴، حديث ۴۰.

۳- مرحوم شیخ «کفعمی» در کتاب «مصباح» فرموده است: هرگاه بیمار شوی، به محلّ سجده خود، دست بمال و آن را هفت بار پس از نماز فریضه، بر موضع درد، بمال، و بگو:

یا مَنْ کَبسَ الْأَرْضَ عَلَی الْمآءِ، وَ سَدَّ الْهَوآءَ بِالسَّمآءِ، وَاخْتارَ لِنَفْسِهِ

ای که زمین را روی آب قرار داد و آسمان را با هوا پوشاند، و بهترین نامها را

احْسَنَ الْأَسْمآءِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَافْعَلْ بی کَذا وَ کَذا (به برای خود برگزید بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و درباره من چنین و چنان کن**

جای آن، حاجت خود را بگوید) وَ ارْزُقْنی وَ عافِنی مِنْ کَذا وَ کَذا (نام بیماری را بگوید).(۱)****************** و مرا روزی ده و از این (بیماری) و آن (بیماری) سلامتی بخش.************.

***

۴- همان بزرگوار نیز نقل کرده است که هر کس، خواهان تندرستی و بهبودی از دردی است که گرفتار آن شده، در سجده دوم، از رکعت اوّلِ نماز شب، این دعا را بخواند:

یا عَلِیُّ یا عَظیمُ، یا رَحْمنُ یا رَحیمُ، یا سامِعَ الدَّعَواتِ، یا مُعْطِیَ

ای برتر و ای با عظمت، ای بخشنده، ای مهربان، ای شنونده درخواستها، ای عطاکننده

الْخَیْراتِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَاعْطِنی مِنْ خَیْرِ الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ ما

نیکیها، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و از خیر دنیا و آخرت آن گونه که

انْتَ اهْلُهُ، وَاصْرِفْ عَنّی مِنْ شَرِّ الدُّنْیا وَالْأخِرَهِ ما انْتَ اهْلُهُ، وَ اذْهِبْ

تو شایسته آنی به من عطا کن، و از بدی دنیا و آخرت آن گونه که تو شایسته آنی مرا باز دار، و این درد

عَنّی هذَا الْوَجَعَ (و نام آن بیماری را ببرد) فَانَّهُ قَدْ غاظَنی وَ احْزَنَنی و اصرار کند و بیماری را از من دور کن******************* چرا که مرا به خشم آورده و اندوهگین ساخته است.**********.

در دعا، ان شاءاللّه تعالی، بهبودی می یابد.(۲)

***

۵- مرحوم کفعمی از امام صادق علیه السلام نقل می کند که هنگام بیماری، در حالی که زیر آسمان قرار می گیری، دست ها

را بلند کن و بگو:

ص: ۱۱۳۷

۱- [۱۷۶۸]مصباح کفعمی، صفحه ۱۴۸.

۲- [۱۷۶۹]همان مدرک و کافی، جلد ۲، صفحه ۲۵۹، حدیث ۳۰(با اندکی تفاوت).

اللّهُمَّ انَّکَ عَیَّرْتَ اقْواماً فی کِتابِکَ، فَقُلْتَ: قُلِ ادْعُوا الَّذینَ زَعَمْتُمْ مِنْ

خدایا براستی تو اقوامی را در قرآنت سرزنش نموده، و (به پیامبرت) گفتی: بگو کسانی را که غیر از خدا

دُونِهِ فَلا یَمْلِکُونَ کَشْفَ الضُّرِّ عَنْکُمْ وَلا تَحْویلًا. فَیا مَنْ لا یَمْلِکُ کَشْفَ

(معبود خود) می پندارید بخوانید آنها نه می توانند مشکلی را از شما بر طرف سازند و نه تغییری در آن ایجاد کنند. پس ای که جز او کسی نمی تواند

ضُرّی وَ لا تَحْویلَهُ عَنّی احَدٌ غَیْرُهُ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَاکْشِفْ

مشکلی را از من برطرف کرده و نه تغییری در آن ایجاد کند، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و مشکلم

ضُرّی وَحَوِّلْهُ الی مَنْ یَدْعُو مَعَکَ الهاً آخَرَ، فَانّی اشْهَدُ انْ لا الهَ غَیْرُکَ.(۱)

را برطرف کن و آن را بر کسی قرار ده که همراه تو معبود دیگری را می خواند، چرا که من گواهی می دهم که معبودی جز تو نیست.

***

۶- در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام آمده است که هر فرد باایمانی، هر بیماری پیدا کند و بر موضع درد خود، دست بمالد و با خلوص نیّت بگوید:

وَ نُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ ما هُوَ شِفآءٌ وَ رَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنینَ، وَلا یَزیدُ الظّالِمینَ

و آنچه مایه شفا و رحمت است برای مؤمنان از قرآن نازل می کنیم و ستمکاران را

الّا خَساراً.

جز خسران (و زیان) نمی افزاید.

از آن درد عافیت یابد و مصداق این سخن در خود آیه آمده است که فرمود: «

شِفآءٌ وَ رَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنینَ

».(۲)

***

۷- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که دست بگذار بر موضع درد و سه مرتبه بگو:

اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ رَبّی حَقّاً، لا اشْرِکُ بِهِ شَیْئاً، اللَّهُمَّ انْتَ لَها وَ لِکُلِّ عَظیمَهٍ،

خدا، خدا، خدا به حق پروردگار من است، چیزی را برای او شریک قرار نمی دهم، خدایا تویی برای (برطرف کردن) آن (درد) و هر گرفتاری،

فَفَرِّجْها عَنّی (۳)

پس آن را از من برطرف کن.

ص :۱۱۳۸

۱- [۱۷۷۰]مصباح کفعمی، صفحه ۱۵۰ و عدّه الدّاعی، صفحه ۲۷۲(با اندکی تفاوت).

۲- [۱۷۷۱]بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۵۴، حدیث ۱۸ و طبّ الائمّه، صفحه ۲۸.

۳- [۱۷۷۲]مصباح کفعمی، صفحه ۱۵۱.

۸- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که دست بر موضع درد بگذار و بگو:

بِسْمِ اللَّهِ

، آنگاه دست بر آن بکش و هفت مرتبه بگو:

اعُوذُ بِعِزَّهِ اللَّهِ، وَاعُوذُ بِقُدْرَهِ اللَّهِ، وَاعُوذُ بِجَلالِ اللَّهِ، وَاعُوذُ بِعَظَمَهِ اللَّهِ،

به عزّت خدا پناه می برم، و به قدرت خدا پناه می برم، و به جلال خدا پناه می برم، و به عظمت خدا پناه می برم،

وَاعُوذُ بِجَمْعِ اللَّهِ، وَاعُوذُ بِرَسُولِ اللَّهِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَالِهِ، وَاعُوذُ بِاسْمآءِ

و به تمامی (صفات) خدا پناه می برم، و به فرستاده خدا پناه می برم، درود خدا بر او و خاندانش باد، و به نامهای خدا پناه می برم

اللَّهِ، مِنْ شَرِّ ما احْذَرُ، وَمِنْ شَرِّ ما اخافُ عَلی نَفْسی (۱)

از شرّ آنچه بیم دارم و از شر آنچه بر خود می ترسم.

***

۹- مرحوم «سیّد بن طاووس» در کتاب «مهج الدّعوات» از «ابن عبّاس» روایت کرده است که گفت:

من نزد امیرمؤمنان علیه السلام نشسته بودم. شخصی از در، وارد شد که رنگش پریده بود؛ گفت: یا امیرمؤمنان! من همیشه بیمارم و دردهای بسیار دارم، پس دعایی به من بیاموز که با آن، بر بیماری هایم استعانت جویم. حضرت فرمود: دعایی به تو می آموزم که جبرئیل به رسول خدا صلی الله علیه و آله آموخت، در آن هنگام که حسن و حسین علیهما السلام بیمار بودند؛ و آن دعا چنین است:

الهی کُلَّما انْعَمْتَ عَلَیَّ نِعْمَهً قَلَّ لَکَ عِنْدَها شُکْری وَ کُلَّما ابْتَلَیْتَنی

خدایا هر زمانی که نعمتی به من عطا نمودی شکرم بر آن نعمت در برابرت اندک بوده است، و هر زمانی که مرا به گرفتاری

بِبَلِیَّهٍ قَلَّ لَکَ عِنْدَها صَبْری فیا مَنْ قَلَّ شُکْری عِنْدَ نِعَمِهِ فَلَمْ یَحْرِمْنی

امتحان کردی بردباریم بر آن گرفتاری در برابرت اندک بوده است، پس ای که با وجود کمی شکرم در برابر نعمتهایش مرا محروم نکرد،

وَ یا مَنْ قَلَّ صَبْری عِنْدَ بَلآئِهِ فَلَمْ یَخْذُلْنی وَ یا مَنْ رَ انی عَلَی الْمَعاصی

و ای که با وجود کمی بردباریم در برابر گرفتاریش مرا خوار نگردانید، و ای که مرا در حال ارتکاب گناهان دیده

فَلَمْ یَفْضَحْنی وَ یا مَنْ رَ انی عَلَی الْخَطایا فَلَمْ یُعاقِبْنی عَلَیْها، صَلِ

و رسوایم نکرد، و ای که اشتباهاتم را دیده و بر آن مؤاخذه ام نکرد، بر

عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاغْفِرْ لی ذَنْبی وَ اشْفِنی مِنْ مَرَضی انَّکَ عَلی

محمّد و خاندان پاکش درود فرست و گناهانم را بیامرز و بیماریم را شفا ده چرا که تو

ص :۱۱۳۹

۱- [۱۷۷۳]مصباح کفعمی، صفحه ۱۵۱.

کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.

بر هر چیز توانایی.

ابن عبّاس می گوید: آن مرد را بعد از یک سال دیدم در حالی که رنگ صورتش گلگون شده بود و اظهار داشت، این دعا را برای هیچ دردی نخواندم، مگر آن که شفا یافتم.(۱)

***

۱۰- از امام باقر علیه السلام روایت شده است که فرمود: امیرمؤمنان علی علیه السلام بیمار شده بود، رسول خدا صلی الله علیه و آله به عیادت وی آمد و فرمود (برای شفای بیماری) این دعا را بخوان: اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ تَعْجیلَ

** خدایا از تو سرعت در بهبودی

عافِیَتِکَ، وَصَبْراً عَلی بَلِیَّتِکَ، وَ خُرُوجاً الی رَحْمَتِکَ.(۲)

و بردباری بر گرفتاری و رفتن به سوی رحمتت را خواهانم.

***

۱۱- از امام صادق علیه السلام روایت شده است که فرمود: دست خود را بر موضع درد بگذار و سه مرتبه بگو:

اللَّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ بِحَقِّ الْقُرْآنِ الْعَظیمِ الَّذی نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمینُ، وَهُوَ

خدایا به حقّ قرآن با عظمت که روح الامین آن را فرود آورد و در

عِنْدَکَ فی امِّ الْکِتابِ عَلِیٌّ حَکیمٌ، انْ تَشْفِیَنی بِشِفائِکَ، وَ تُداوِیَنی

نزد تو در ام الکتاب اصلی والا و استوار است از تو می خواهم که به درمانت شفایم دهی و به دارویت

بِدَوائِکَ، وَتُعافِیَنی مِنْ بَلائِکَ.

درمانم کنی و از بلایت عافیتم بخشی.

و در پایان نیز بر محمّد و آل او، صلوات می فرستی.(۳)

***

۱۲- از «ابوحمزه» روایت شده است که گفت: دچار درد زانو شدم، خدمت امام باقر علیه السلام رسیدم و جریان را عرض

کردم. امام علیه السلام فرمود: هرگاه نماز گزاردی، پس از آن بگو:

یا اجْوَدَ مَنْ اعْطی وَ یا خَیْرَ مَنْ سُئِلَ، وَ یا ارْحَمَ مَنِ اسْتُرْحِمَ، ارْحَمْ

ای بهترین بخشندگان و ای بهترین درخواست شدگان و ای رحم کننده ترین رحم کنندگان،

ص: ۱۱۴۰

۱- [۱۷۷۴]مهج الدّعوات، صفحه ۸ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۶۳، حدیث ۳۹.

۲- [۱۷۷۵]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۶۷، حدیث ۱۶.

۳- [۱۷۷۶]همان مدرک، صفحه ۵۶۸، حدیث ۱۸.

ضَعْفی وَ قِلَّهَ حیلَتی وَعافِنی مِنْ وَجَعی

بر ناتوانی و کمی چاره ام رحم کن و دردم را عافیت ده.

ابوحمزه می گوید: من این عمل را انجام دادم و از آن بیماری شفا یافتم.(۱)

***

۱۳- در «بحارالانوار» آمده است: «سیّد بن طاووس» این دعا را برای رفع بیماری ها نقل کرده و آورده است که ما آن را تجربه کردیم. فرمود: این دعا را در رقعه ای می نویسی (و با خود همراه می داری):

یا مَنِ اسْمُهُ دَوآءٌ، وَ ذِکْرُهُ شِفآءٌ، یا مَنْ یَجْعَلُ الشِّفاءَ فیما یَشاءُ مِنَ الْأَشْیاءِ،

ای که نامش دارو و یادش درمان است، ای که درمان را در هر چه بخواهد قرار می دهد،

صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مَحُمَّدٍ، وَاجْعَلْ شِفائی مِنْ هذَا الدَّاءِ فِی اسْمِکَ

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و شفایم را از این درد در این نامت قرار ده.

هذا* آنگاه ده مرتبه می نویسی: یااللَّهُ و ده مرتبه: یارَبِ و ده مرتبه: یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۲)

*************** ای خدا******* ای پروردگار من****** ای مهربانترین مهربانان.

۴- دعا برای ادای دَیْن

۱- از امام موسی بن جعفر علیه السلام روایت شده است که برای ادای دیون بگو:

اللّهُمَّ ارْدُدْ الی جَمیعِ خَلْقِکَ مَظالِمَهُمُ الَّتی قِبَلی صَغیرَها وَ کَبیرَها فی

خدایا حقوق تمام مخلوقاتت را که از ناحیه من پایمال شده به آنها بازگردان، کوچک و بزرگ آن

یُسْرٍ مِنْکَ وَعافِیَهٍ، وَ مالَمْ تَبْلُغْهُ قُوَّتی وَ لَمْ تَسَعْهُ ذاتُ یَدی وَ لَمْ یَقْوَ

را در آسایش و سلامتی از جانب خودت، و آنچه را که توان و داراییم به آن نمی رسد و

عَلَیْهِ بَدَنی وَ یَقینی وَنَفْسی فَادِّهِ عَنّی مِنْ جَزیلِ ما عِنْدَکَ مِنْ فَضْلِکَ،

بدن و یقین و نفسم توان آن را ندارد آن را به لطف و کرمت از فضل فراوانی که نزد توست از جانب من ادا کن،

ثُمَّ لاتَخْلُفْ عَلَیَّ مِنْهُ شَیْئاً تَقْضیهِ مِنْ حَسَناتی یا ارْحَمَ الرَّاحِمِینَ،

و بعد از آن چیزی از اعمال نیکم را در برابر آن قرار مده، ای مهربان ترین مهربانان،

اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، وَ اشْهَدُ انَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ

گواهی می دهم معبودی جز خداوند نیست یگانه است و همتایی ندارد و گواهی می دهم که محمّد بنده

ص :۱۱۴۱

۱- [۱۷۷۷]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۶۸، حدیث ۱۹.

۲- [۱۷۷۸]بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۶۷، حدیث ۴۸.

وَرَسُولُهُ، وَ انَّ الدّینَ کَما شَرَعَ، وَ انَّ الْإِسْلامَ کَما وَصَفَ، وَ انَّ الْکِتابَ

و فرستاده اوست، و براستی دین همان است که وضع نمود و اسلام همان گونه است که توصیف کرد و قرآن

کَما انْزَلَ، وَ انَّ الْقَوْلَ کَما حَدَّثَ، وَ انَّ اللّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبینُ، ذَکَرَ اللَّهُ

همان گونه است که فرود آورد، و سخن همان است که نقل کرد و به یقین خداوند همان حق آشکار است، خداوند

مُحَمَّداً وَاهْلَ بَیْتِهِ بِخَیْرٍ، وَ حَیَّا مُحَمَّداً وَ اهْلَ بَیْتِهِ بِالسَّلامِ.(۱)

محمّد و خاندانش را به نیکی یاد کرده و بر محمّد و خاندانش با سلام درود فرستاد.

۲- در روایتی آمده است که شخصی نامه ای به محضر امام محمّدتقی علیه السلام نوشت و اظهار داشت که قرضِ بسیاری دارم (چه کنم؟). امام علیه السلام در پاسخ نوشت: زیاد استغفار کن و سوره «انّا انزلناه» را بسیار بخوان.(۲)

۵- دعا برای گشایش در کارها

تلاش و کوشش رمز پیروزی و موفّقیّت است و هرگز و در هیچ حال نباید از آن دست برداشت، امّا گاه گره هایی در کارها پیدا می شود که برای گشودن آنها جز این که انسان دست به دامان لطف خدا بزند راهی نیست. برای حلّ این مشکلات دعاهایی از معصومین علیهم السلام در منابع معتبر نقل شده که ان شاءاللّه کارگشاست؛ از جمله:

۱- نوزده جمله است که سبب گشایش در کارها و بن بست هاست؛ این کلمات را رسول خدا صلی الله علیه و آله به امیرمؤنان علیه السلام تعلیم داد، و جناب «شیخ صدوق» آن را در کتاب «خصال» آورده است:

یا عِمادَ مَنْ لاعِمادَ لَهُ، وَ یا ذُخْرَ مَنْ لاذُخْرَ لَهُ، وَ یا سَنَدَ مَنْ لاسَنَدَ لَهُ،

ای تکیه گاه آن که تکیه گاهی ندارد، و ای ذخیره آن که ذخیره ای ندارد، و ای پشتیبان آن که پشتیبانی ندارد،

وَیا حِرْزَ مَنْ لاحِرْزَ لَهُ، وَ یا غِیاثَ مَنْ لاغِیاثَ لَهُ، وَ یا کَریمَ الْعَفْوِ، وَ یا

و ای پناهگاه آن که پناهگاهی ندارد، و ای فریادرس آن که فریادرسی ندارد، و ای عفو کننده بزرگوار، و ای

حَسَنَ الْبَلاءِ، وَ یا عَظیمَ الرَّجاءِ، وَ یا عَوْنَ الضُّعَفاءِ، وَ یا مُنْقِذَ الْغَرْقی

نیکو امتحان، و ای امید بزرگ و ای یاور ناتوانان، و ای نجات دهنده غریقان

وَیا مُنْجِیَ الْهَلْکی یا مُحْسِنُ یا مُجْمِلُ، یا مُنْعِمُ یا مُفْضِلُ، انْتَ الَّذی

و محکومان به فنا، ای نیکوکار، ای زیبایی بخش ای روزیی ده، ای فزونی بخش، تویی که

۱- [۱۷۷۹]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۵، حدیث ۴.

۲- [۱۷۸۰]همان مدرک، جلد ۵، صفحه ۳۱۶، حدیث ۵۱.

سَجَدَ لَکَ سَوادُ اللَّیْلِ وَ نُورُ النَّهارِ، وَضَوْءُ الْقَمَرِ وَشُعاعُ الشَّمْسِ،

سیاهی شب و روشنایی روز و نور ماه و خورشید

وَدَوِیُّ الْماءِ وَحَفیفُ الشَّجَرِ، یااللَّهُ یااللَّهُ یا اللَّهُ، انْتَ وَحْدَکَ لاشَریکَ لَکَ.

و صدای جریان آب و همهمه برگ درختان در برابرت سجده کرد، ای خدا، ای خدا، ای خدا تویی یگانه ایی که شریکی برایت نیست.

آنگاه می گویی: «

اللَّهُمَّ افْعَلْ بی کَذا وَ کَذا؛

خدایا چنین کاری را برایم انجام ده». (به جای این کلمات حاجت خود را ذکر می کنی) پس از خواندن آن، ان شاءاللَّه تعالی حاجت شما مستجاب می شود.(۱) ۲- این دعا نیز برای فَرَج و گشایش در کارها از امام صادق علیه السلام نقل شده است:

اللَّهُمَّ انْ کانَتْ ذُنُوبی قَدْ اخْلَقَتْ وَجْهی عِنْدَکَ، فَانّی اتَوَجَّهُ الَیْکَ بِنَبِیِّکَ

خدایا اگر گناهانم مرا در نزد تو بی آبرو کرده، پس من به پیامبرت،

نَبِیِّ الرَّحْمَهِ، مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَ عَلِیٍّ وَ فاطِمَهَ، والْحَسَنِ

پیامبر رحمت، حضرت محمّد- که درود خدا بر او و خاندانش باد- و علی و فاطمه و حسن

وَالْحُسَیْنِ، وَالْأَئِمَّهِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ.(۲)

و حسین و امامان دیگر- که بر ایشان درود باد- متوسّل می شوم.

۶- دعا برای آرامش در برابر عوامل وحشت

۱- در روایتی آمده است که شخصی به محضر امام صادق علیه السلام آمد و از وحشت (و ترس) شکایت کرد.

امام علیه السلام فرمود: دعایی به تو می آموزم که اگر آن را بخوانی، نه در شب و نه در روز وحشت نخواهی کرد:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، وَ تَوَکَّلْتُ عَلَی اللَّهِ، انَّهُ مَنْ یَتَوَکَّلْ عَلَی اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ،

به نام خدا و به یاری خدا، بر خدا توکّل کردم، که هر که بر خدا توکّل کند خدا برایش کافی است،

انَّ اللَّهَ بالِغُ امْرِهِ، قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِکُلِّ شَیْ ءٍ قَدْراً، اللَّهُمَّ اجْعَلْنی فی کَنَفِکَ

به یقین خداوند کارش را به نتیجه می رساند و خدا برای هر چیز اندازه ای قرار داده است، خدایا مرا در حمایت

وَفی جِوارِکَ، وَاجْعَلْنی فی امانِکَ وَ فی مَنْعِکَ.(۳)

و در جوار (رحمت) و امان و حفظ خود قرار ده.

ص: ۱۱۴۳

۱- [۱۷۸۱]خصال، جلد ۲، صفحه ۵۱۰، حدیث ۱ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۱۵۵، حدیث ۳.

۲- [۱۷۸۲]تفسیر قمی، جلد ۱، صفحه ۳۴۵ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۱۸۵، حدیث ۵.

۳- [۱۷۸۳]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۶۸، حدیث ۱.

۲- برای رفع وحشت از تنهایی، «آیهالکرسی» را بخواند و پس از آن بگوید:

اللَّهُمَّ آنِسْ وَحْشَتی وَ آمِنْ رَوْعَتی وَ اعِنّی عَلی وَحْدَتی (۱)

خدایا انیس دلتنگی ام باش و ترسم را ایمن گردان و در تنهایی یاورم باش.

۳- روایت شده است که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله این دعا را برای حفظ فرزندانش حسن و حسین علیهما السلام می خواند:

اعیذُ کُما بِکَلِماتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ، وَاسْمآئِهِ الْحُسْنی کُلِّها عآمَّهً، مِنْ شَرِّ

شما را به کلمات کامل خدا و تمامی نامهای نیکش می سپارم، از شرّ هر

السَّامَّهِ وَالْهامَّهِ، وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ عَیْنٍ لامَّهٍ، وَ مِنْ شَرِّ حاسِدٍ اذا حَسَدَ.

گزنده و خزنده و هر چشم بد و از شرّ هر حسودی هنگامی که حسد می ورزد (دور می دارم).

در همان روایت آمده است که حضرت ابراهیم علیه السلام نیز همین دعا را برای حفظ فرزندانش، اسماعیل و اسحاق علیهما السلام می خواند.(۲) ۴- روایت شده است که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود: یا علی! هرگاه احساس خطر کردی بگو:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، وَلا حَوْلَ وَلاقُوَّهَ الَّا بِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ.

به نام خداوند بخشنده مهربان، و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلند مرتبه و باعظمت نیست.

در این صورت، خداوند آن خطر و بلا را از تو دفع خواهد کرد.(۳) ۵- از امام محمّدباقر علیه السلام روایت شده است که چون امری پیش آید که از آن می ترسی، رو به سوی قبله کن و دو رکعت نماز بگذار و بگو:

یا ابْصَرَ النَّاظِرینَ، وَ یا اسْمَعَ السَّامِعینَ، وَ یا اسْرَعَ الْحاسِبینَ، وَ یا

ای بیناترین بینندگان و ای شنواترین شنوندگان و ای سریعترین حسابگران و ای

ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

مهربانترین مهربانان.

۱- [۱۷۸۴]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۷۳، حدیث ۱۳.

۲- [۱۷۸۵]همان مدرک، صفحه ۵۶۹، حدیث ۳.

۳- [۱۷۸۶]همان مدرک، صفحه ۵۷۳، حدیث ۱۴.

این کلمات را هفتاد مرتبه بگو و در هر مرتبه که آن را گفتی حاجت خود را نیز با آن ذکر کن.(۱)

۷- دعا برای ایمنی از شرّ ستمگران و دشمنان و حوادث سخت

۱- مرحوم شیخ «کفعمی» در کتاب «مصباح» دعایی را ذکر کرده و گفته است: «سیّد بن طاووس» این دعا را برای ایمنی از ستمِ حاکم ستمگر و ایمنی از بلا و سلطه دشمن و خوف از فقر و غم واندوه شدید، ذکر کرده است و این دعا، از دعاهای «صحیفه سجّادیّه» است. بنابراین هرگاه از اموری که ذکر شد، بیم داشتی، این دعا را بخوان:

یا مَنْ تُحَلُّ بِهِ عُقَدُ الْمَكارِهِ، وَیا مَنْ یُفْثَأُ بِهِ حَدُّ الشَّدآئِدِ، وَیا مَنْ یُلْتَمَسُ

ای که گره های مشکلات به واسطه او گشوده می شود، و ای که نهایت سختیها به واسطه او فرو نشیند و ای که راه رسیدن

مِنْهُ الْمَخْرَجُ الی رَوْحِ الْفَرَجِ، ذَلَّتْ لِقُدْرَتِكَ الصِّعابُ، وَتَسَبَّبَتْ بِلُطْفِكَ

به گشایش از او خواسته می شود، سختیها در برابر قدرتت آسان شده و اسباب به لطف

الْأَسْبابُ، وَجَری بِقُدْرَتِكَ الْقَضآءُ، وَمَضَتْ عَلی ارادَتِكَ الْأَشْیآءُ، فَهِیَ

و کرمت مهیّا گشته و قضا به قدرت تو جریان یافته و همه امور به اراده ات گذر کرده، و همه چیز به

بِمَشِیَّتِكَ دُونَ قَوْلِكَ مُؤْتَمِرَةٌ، وَ بِارادَتِكَ دُونَ نَهْیِكَ مُنْزَجِرَةٌ، انْتَ

خواست تو بی آنکه چیزی بگویی فرمانبردار است و به اراده تو بی آنکه بازداری باز ایستد، تویی

الْمَدْعُوُّ لِلْمُهِمَّاتِ، وَ انْتَ الْمَفْزَعُ فِی الْمُلِمَّاتِ، لا یَنْدَفِعُ مِنْها الَّا ما

که برای امور مهم خوانده شوی، و تویی پناهگاه در مصیبتها جز آنچه از این امور که تو دور کنی،

دَفَعْتَ، وَلا یَنْكَشِفُ مِنْها الَّا ما كَشَفْتَ، وَقَدْ نَزَلَ بی یارَبِّ ماقَدْ

دور نشود، و جز آنچه تو برطرف کنی برطرف نشود، و ای پروردگار من، چیزی که

تَكَأَّدَنی ثِقْلُهُ، وَالَمَّ بی ما قَدْ بَهَظَنی حَمْلُهُ، وَبِقُدْرَتِكَ اوْرَدْتَهُ عَلَیَّ،

سنگینی آن مرا به زحمت انداخته بر من فرود آمده، و چیزی که حملش سنگین است بر من وارد شده و تو با قدرتت آن را بر من وارد نمودی

وَبِسُلْطانِكَ وَجَّهْتَهُ الَیَّ، فَلا مُصْدِرَ لِما اوْرَدْتَ، وَلا صارِفَ لِما وَجَّهْتَ،

و با سـلطه ات آن را متوجّه من ساختی؛ پس بازگرداننـده ای برای آنچه تو وارد کرده ای و بازدارنـده ای برای آنچه تو متوجّه ساخته ای

وَلا فاتِحَ لِما اغْلَقْتَ، وَلا مُغْلِقَ لِما فَتَحْتَ، وَلا مُيَسِّرَ لِما عَسَّرْتَ، وَلا

و گشاینـده ای برای آنچه تو بسـته ای وجود نـدارد و آنچه تو گشوده ای کس نبندد و آنچه تو دشوار ساخته ای کس آسانش نکند و آن که

۱- [۱۷۸۷]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۶، حدیث ۱.

ناصِرَ لِمَنْ خَذَلْتَ، فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَافْتَحْ لی یا رَبِّ بابَ الْفَرَجِ

تو رسوایش کنی کس یاریش نکند، پس بر محمّد و خاندانش درود فرست و ای پروردگار من به قدرتت باب آسایش را

بِطَوْلِکَ، وَاکْسِرْ عَنّی سُلْطانَ الْهَمِّ بِحَوْلِکَ، وَانِلْنی حُسْنَ النَّظَرِ فیما

به رویم بگشا و سلطه غم و اندوه را به نیرویت بشکن و مرا به حسن ظنم در آنچه

شَکَوْتُ، وَاذِقْنی حَلاوَةَ الصُّنْعِ فیما سَأَلْتُ، وَهَبْ لی مِنْ لَدُنْکَ رَحْمَةً

شکایت نمودم برسان، و شیرینی احسانت را در آنچه از تو خواستم به من بچشان، و از جانب خودت رحمت

وَفَرَجاً هَنیئاً، وَاجْعَلْ لی مِنْ عِنْدِکَ مَخْرَجاً وَحِیّاً، وَلا تَشْغَلْنی

و گشایشی گوارا به من عطا فرما، و راه خلاصی سریع از جانب خود برایم قرار ده، و مرا به

بِالْإِهتمامِ عَنْ تَعاهُدِ فُرُوضِکَ، وَاسْتِعْمالِ سُنَّتِکَ، فَقَدْ ضِقْتُ لِما نَزَلَ بی

انحراف از انجام واجبات و انحراف از عمل به سنّت مشغول مدار،

یا رَبِّ ذَرْعاً، وَامْتَلَأْتُ بِحَمْلِ ما حَدَثَ عَلَیَّ هَمّاً، وَانْتَ الْقادِرُ عَلی

ای پروردگار من به خاطر آنچه بر سرم آمده درمانده ام و به خاطر تحمّل آنچه بر من واقع شده، از اندوه پر شده ام، و تویی که توانایی

کَشْفِ ما مُنیتُ بِهِ، وَدَفْعِ ما وَقَعْتُ فیهِ، فَافْعَلْ بی ذلِکَ وَانْ لَمْ اسْتَوْجِبْهُ

برطرف کردن گرفتاریم و آنچه در آن واقع شده ام را داری پس برایم چنان کن، اگر چه شایسته آن از جانب تو نیستم،

مِنْکَ، یا ذَا الْعَرْشِ الْعَظیمِ، وَذَا الْمَنِّ الْکَریمِ، فَانْتَ قادِرٌ یا ارْحَمَ

ای صاحب عرش عظیم، و صاحب نعمت بزرگوارانه، تویی توانا، ای مهربان ترین

الرَّاحِمینَ، آمینَ رَبَّ الْعالَمینَ.(۱)

مهربانان، دعایم را به اجابت رسان ای پروردگار جهانیان.

***

۲- برای دفع انـدوه و ترس از ظلم زمامداران این دعای اهل بیت علیهم السـلام را، (که از امام باقر علیه السـلام نقل شده است) بخوانید:

یا کائِناً قَبْلَ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَ یا مُکَوِّنَ کُلِّ شَیْ ءٍ، وَ یا باقی بَعْدَ کُلِّ شَیْ ءٍ،

ای که قبل از هر چیز بوده ای و ای به وجودآورنده هر چیز، و ای که بعد از هر چیز هستی،

ص :۱۱۴۶

۱- [۱۷۸۸]مصباح کفعمی، صفحه ۲۳۳ و صحیفه سجادیه، دعای ۷(با اندکی تفاوت).

صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ افْعَلْ بی کَذا وَ کَذا.

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و با من چنین و چنان کن.

(به جای کذا و کذا، حاجت خود را ذکر می کنی).(۱)

***

۳- مرحوم «ابن فهد حلّی» روایت کرده است که روزی به جناب «ابودرداء» (از اصحاب رسول خدا) خبر دادند که خانه ات سوخته است. در پاسخ گفت: نسوخته است! دیگری آمد همین خبر را داد، وی نیز اظهار داشت نسوخته است! تا سه مرتبه این جریان تکرار شد، و هر بار «ابودرداء» با قاطعیّت می گفت:

خانه ام نسوخته است. بعداً معلوم شد که همه خانه های اطراف سوخته است ولی خانه او نسوخته است. به او گفتند: تو چگونه فهمیدی خانه ات نسوخته است (با آن که خانه های اطراف همه سوخته بود) گفت: زیرا از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که هر کس در وقت صبح این دعا را بخواند، در آن روز به وی بدی (و گزندی) نخواهد رسید، و اگر در شب آن را بخواند در آن شب به او بدی و مشکلی نمی رسد، و من آن دعا را در آن روز خوانده بودم، آن دعا چنین است:

اللَّهُمَّ انْتَ رَبّی لا الهَ الَّا انْتَ، عَلَیْکَ تَوَکَّلْتُ، وَ انْتَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظیمِ،

خدایا تویی پروردگار من، معبودی جز تو نیست، بر تو توکّل نمودم و تویی پروردگار عرش با عظمت

وَ لا حَوْلَ وَلاقُوَّهَ الَّابِاللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ، ما شاءَ اللَّهُ کانَ، وَ مالَمْ یَشَأْ لَمْ

و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و باعظمت نیست، آنچه خدا بخواهد خواهد شد و آنچه نخواهد نشود،

یَکُنْ، اعْلَمُ انَّ اللَّهَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، وَ انَّ اللَّهَ قَدْ احاطَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ

می دانم که خدا بر هر چیز تواناست و علمش بر تمام اشیا احاطه دارد،

عِلْماً، اللَّهُمَّ انّی اعُوذُبِکَ مِنْ شَرِّ نَفْسی [وَمِنْ شَرِّ قَضاءِ السُّوءِ، وَ مِنْ شَرِّ

خدایا از شرّ نفسم به تو پناه می برم [همچنین از شرّ سرنوشت بد و از شرّ

کُلِّ ذی شَرٍّ، وَ مِنْ شَرِّ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ ، وَ مِنْ شَرِّ کُلِّ دابَّهٍ انْتَ آخِذٌ

هر صاحب شرّی از جن و انس و از شرّ هر جنبنده ای که بر آن مسلّطی، به تو پناه می برم،

بِناصِیَتِها، انَّ رَبّی عَلی صِراطٍ مُسْتَقیمٍ.(۲)

چرا که پروردگار من بر راه راست است.

ص: ۱۱۴۷

۱- [۱۷۸۹]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۶۰، حدیث ۱۳.

۲- [۱۷۹۰]عدّه الداعی، صفحه ۲۷۱ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۹۷(با مقداری تفاوت).

۸- دعا برای خلاصی از زندان

۱- مرحوم «سیّد بن طاووس» در کتاب «مهج الدعوات» نقل کرده است که: روایت شده است، شخصی مدّت زیادی در شام محبوس بود، تا این که شبی حضرت زهرا علیها السلام را در خواب دید که به او فرمود:

این دعا را بخوان، آن شخص نیز آن دعا را فرا گرفت و خواند، به زودی از زندان آزاد شد؛ دعا، این است:

اللّهُمَّ بِحَقِّ الْعَرْشِ وَمَنْ عَلاهُ، وَبِحَقِّ الْوَحْیِ وَمَنْ اوْحاهُ، وَبِحَقِّ النَّبِیِ

خدایا به حقّ عرش و آن کس که مافوق آن است و به حقّ وحی و آنکه آن را فرو فرستاده و به حقّ پیامبر

وَمَنْ نَبَّأَهُ، وَبِحَقِّ الْبَیْتِ وَمَنْ بَناهُ، یا سامِعَ کُلِّ صَوْتٍ، یا جامِعَ کُلِّ فَوْتٍ،

و آنکه او را به نبوّت برگزیده و به حق خانه خدا و آنکه آن را بنا نموده، ای شنوای هر صدا و ای گردآورنده از دست رفته ها،

یا بارِئَ النُّفُوسِ بَعْدَ الْمَوْتِ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ واهْلِ بَیْتِهِ، وآتِنا وَجمیعَ

ای زنده کننده انسانها بعد از مرگ، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و به ما

الْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ فی مَشارِقِ الْأَرْضِ وَمَغارِبِها، فَرَجاً مِنْ عِنْدِکَ

و همه مردان و زنان با ایمان در شرق و غرب زمین گشایشی سریع از جانب خود عطا فرما،

عاجِلًا، بِشَهادَةِ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وانَّ مُحَمَّداً عَبْدُکَ وَ رَسُولُکَ، صَلَّی

به حقِ گواهی بر این که معبودی جز خدا نیست و اینکه محمّد بنده و فرستاده توست، که

اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، وَ عَلی ذُرِّیَّتِهِ الطَّیِّبینَ الطّاهِرینَ، وَ سَلَّمَ تَسْلیماً کَثیراً.(۱)

درود خدا بر او و خاندانش و بر نسل پاک و پاکیزه اش و سلام کامل فراوان بر ایشان باد.

۲- امام موسی بن جعفر علیه السلام برای رهایی از زندان هارون، چهار رکعت نماز گزارد آنگاه این دعا را خواند:

یا سَیِّدی نَجِّنی مِنْ حَبْسِ هارُونَ، وَخَلِّصْنی مِنْ یَدِهِ، یا مُخَلِّصَ

ای آقا و سرورم مرا از زندان هارون رهایی بخش، و از دست او نجاتم ده، ای رهایی بخش

الشَّجَرِ مِنْ بَیْنِ رَمْلٍ وَ طینٍ وَ مآءٍ، وَ یا مُخَلِّصَ اللَّبَنِ مِنْ بَیْنِ فَرْثٍ

درخت از میان شن و گل و آب، و ای رهایی بخش شیر از میان فضولات

وَدَمٍ، وَیا مُخَلِّصَ الْوَلَدِ مِنْ بَیْنِ مَشیمَهٍ وَرَحِمٍ، وَیا مُخَلِّصَ النَّارِ مِنْ بَیْنِ

و خون، و ای رهایی بخش بچّه از میان جفت و رحم، و ای رهایی بخش آتش از میان

۱- [۱۷۹۱]مهج الدّعوات، صفحه ۱۴۲ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۲۰۳، حدیث ۳۶.

الْحَديدِ وَ الْحَجَرِ، وَ يا مُخَلِّصَ الرُّوحِ مِنْ بَيْنَ الْأَحْشآءِ وَالْأَمْعآءِ،

آهن و سنگ، و ای رهایی بخش روح از میان اعضای داخلی بدن،

خَلِّصْنی مِنْ يَدَیْ هارُونَ.

مرا از دست هارون نجات ده.

وقتی که امام علیه السلام در زندان هارون بود و این دعا را خواند، هارون خواب وحشتناکی دید و ترسید؛ از این رو، دستور داد، تا آن حضرت را با احترام و اکرام از زندان آزاد سازند.(۱) (و این آخرین زندان آن حضرت که منتهی به شهادت شد، نبود).

۹- دعا برای توسعه در رزق

در روایات آمده است کسانی که در خانه بنشینند و دعا برای فزونی روزی کنند، هرگز دعای آنها مستجاب نمی شود و به آنها گفته می شود چرا تلاش نمی کنید(۲)، ولی اگر همراه تلاشِ برای معاش، این دعاها را بخوانند و از لطف خدا استمداد کنند، بسیار مؤثّر است:

۱- معاویه بن عمّار می گوید: از امام صادق علیه السلام خواستم که دعایی برای جلب رزق و روزی، به من بیاموزد. آن حضرت این دعا را به من آموخت و من چیزی را برای زیاد شدن روزی بهتر از این دعا ندیدم.

به من فرمود، بگو:

اللَّهُمَّ ارْزُقْنی مِنْ فَضْلِکَ الْواسِعِ الْحَلالِ الطَّيِّبِ، رِزْقاً واسِعاً حَلالًا

خدایا از لطف و کرم گسترده، حلال و پاکیزه ات، روزی گسترده حلال

طَيِّباً، بَلاغاً لِلدُّنْيا وَالْآخِرَهِ، صَبّاً صَبّاً هَنيئاً مَريئاً، مِنْ غَيْرِ کَدٍّ وَلا مَنٍّ مِنْ

و پاکیزه نصیبم کن، که برای دنیا و آخرتم کافی باشد، فراوانِ فراوان و گوارا، بدون زحمت و بدون منّت از

احَدٍ مِنْ خَلْقِکَ، الَّا سَعَهً مِنْ فَضْلِکَ الْواسِعِ، فَانَّکَ قُلْتَ: وَاسْئَلُوا اللَّهَ مِنْ

هر یک از مخلوقاتت و فقط از گستردگی لطف و کرم گسترده ات (عطایم کن) چرا که فرمودی: از لطف و کرم خدا بخواهید،

فَضْلِهِ. فَمِنْ فَضْلِکَ اسْئَلُ، وَمِنْ عَطِيَّتِکَ اسْئَلُ، وَمِنْ يَدِکَ الْمَلْأَى اسْئَلُ.(۳)

پس از لطف و کرم و بخششها و دستان لبریز (از نعمتت) خواهانم.

ص :۱۱۴۹

۱- [۱۷۹۲]عیون اخبار الرضا، جلد ۱، صفحه ۹۳، حدیث ۱۳ و بحارالانوار، جلد ۴۸، صفحه ۲۱۹، حدیث ۲۰.

۲- [۱۷۹۳]وسائل الشیعه، جلد ۴، صفحه ۱۱۵۹، حدیث ۳.

۳- [۱۷۹۴]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۰، حدیث ۱.

۲- از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله این دعا برای طلب روزی روایت شده است:

یا رازِقَ الْمُقِلّینَ، وَ یا راحِمَ الْمَساکینَ، وَ یا وَلِیَّ الْمُؤْمِنینَ، وَ یا ذَا الْقُوَّهِ

ای روزی ده فقیران، و ای رحم کننده نیازمندان، و ای سرپرست مؤمنان و ای صاحب قدرت

الْمَتینَ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَیْتِهِ، وَارْزُقْنی وَعافِنی وَاکْفِنی مااهَمَّنی (۱)

استوار، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و مرا روزی ده و عافیت بخش، و آنچه مرا به زحمت انداخته کفایت کن.

***

۳- از امام محمّدباقر علیه السلام روایت شده است که آن حضرت به یکی از یاران خود فرمود: برای طلب روزی در سجده نماز فریضه بگو:

یا خَیْرَ الْمَسْئُولینَ، وَ یا خَیْرَ الْمُعْطینَ، ارْزُقْنی وَارْزُقْ عِیالی مِنْ

ای بهترین درخواست شدگان، و ای بهترین عطاکنندگان، مرا و خانواده ام را از

فَضْلِکَ الْواسِعِ، فَانَّکَ ذُوالْفَضْلِ الْعَظیمِ.(۲)

لطف و کرم وسیعت روزی ده که تو صاحب لطف و کرم عظیمی.

***

۴- از «ابوبصیر» (یکی از یاران بزرگوار امام صادق علیه السلام) نقل شده است که از تنگی معیشت به خدمت امام صادق علیه السلام شکایت کردم و از آن حضرت برای رزق، دعایی را خواستم. امام علیه السلام این دعا را به من تعلیم داد و از زمانی که آن را خواندم، نیازمند و محتاج نشدم. آن حضرت به من فرمود: در سجده نماز شب بگو:

یا خَیْرَ مَدْعُوٍّ، وَ یا خَیْرَ مَسْئُولٍ، وَ یا اوْسَعَ مَنْ اعْطی وَ یا خَیْرَ

ای بهترین خوانده شده و ای بهترین درخواست شده، ای صاحب گسترده ترین عطا و ای بهترین

مُرْتَجیً، ارْزُقْنی وَاوسِعْ عَلَیَّ مِنْ رِزْقِکَ، وَ سَبِّبْ لی رِزْقاً مِنْ قِبَلِکَ،

مایه امید، روزیم ده و رزق وسیع نصیبم کن و روزیم را از جانب خود چاره سازی کن که

انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.(۳)

تو بر هر چیز توانایی.

۱- [۱۷۹۵]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۲، حدیث ۷.

۲- [۱۷۹۶]همان مدرک، صفحه ۵۵۱، حدیث ۴ و مصباح کفعمی، صفحه ۱۷۰.

۳- [۱۷۹۷]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۱، حدیث ۵.

مرحوم «شیخ طوسی» این دعا را در سجده آخرِ رکعت هشتم نافله شب نقل کرده است.(۱)

***

۵- همچنین «ابوبصیر» این دعا را برای طلب روزی از امام صادق علیه السلام نقل کرده است. آن حضرت فرمود: این دعای امام علیّ بن الحسین، زین العابدین علیه السلام است که خدا را با آن می خواند:

اللّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ حُسْنَ الْمَعیشَهِ، مَعیشَهً اتَقَوّی بِها عَلی جَمیعِ

خدایا از تو زندگانی نیکو می خواهم، زندگانیی که به واسطه آن بر (بدست آوردن) تمام

حَوآئِجی وَ اتَوَصَّلُ بِها فِی الْحَیاهِ الی آخِرَتی مِنْ غَیْرِ انْ تُتْرِفَنی فیها

خواسته هایم نیرو گیرم، و به واسطه آن در زندگی دنیا به آخرتم برسم، نه آنگونه توانگرم کنی که

فَاطْغی اوْ تَقْتُرَ بِها عَلَیَّ فَاشْقی اوْسِعْ عَلَیَّ مِنْ حَلالِ رِزْقِکَ، وَ افْضِلْ

طغیان کنم و نه آنچنان سخت گیری که بیچاره شوم. از روزی حلالت بر من وسعت ده واز لطف و

عَلَیَّ مِنْ سَیْبِ فَضْلِکَ، نِعْمَهً مِنْکَ سابِغَهً، وَعَطآءً غَیْرَ مَمْنُونٍ، ثُمَ

کرم فراوانت بر من فزونی بخش، نعمت فراوان و بخششی بی منّت از جانب خود نصیبم کن، سپس

لاتَشْغَلْنی عَنْ شُکْرِ نِعْمَتِکَ بِاکْثارٍ مِنْها تُلْهینی بَهْجَتُهُ، وَتَفْتِنّی زَهَراتُ

مرا به جای شکر نعمتت به افزون سازی نعمت مشغول مکن که شادیش مرا غافل کند، و زیبایی درخشندگیش

زَهْوَتِهِ، وَلا بِاقْلالٍ عَلَیَّ مِنْها یَقْصُرُ بِعَمَلی کَدُّهُ، وَ یَمْلَأُ صَدْری هَمُّهُ،

مرا بفریبد، و نه مرا به کاستن آن نعمتها دچار کن که زحمت و مشقّت آن تلاشم را کم کرده و سینه ام را از

اعْطِنی مِنْ ذلِکَ یا الهی غِنیً عَنْ شِرارِ خَلْقِکَ، وَ بَلاغاً انالُ بِهِ

اندوه آن پر کند ای معبود من از نعمتهایت به اندازه بی نیازیم از مخلوقات بدکارت به من عطا فرما، و مرا به واسطه آن به

رِضْوانَکَ، وَ اعُوذُ بِکَ یا الهی مِنْ شَرِّ الدُّنْیا وَ شَرِّ ما فیها، وَ لاتَجْعَلِ

خشنودیت برسان، و ای معبود من از شرّ دنیا و آنچه در آن است به تو پناه می برم و

الدُّنْیا عَلَیَّ سِجْناً، وَلافِراقَها عَلَیَّ حُزْناً، اخْرِجْنی مِنْ فِتْنَتِها مَرْضِیّاً

دنیا را برای من زندان و جدایی از آن را غم و اندوه قرار مده و مرا از فتنه های آن در حالی که از من خشنودی و کردارم

عَنّی مَقْبُولًا فیها عَمَلی الی دارِ الْحَیَوانِ، وَ مَساکِنِ الْأَخْیارِ، وَ ابْدِلْنی

مورد قبول واقع شده به سوی آخرت و جایگاه نیکوکاران ببر، و به جای

ص :۱۱۵۱

۱- [۱۷۹۸]مصباح المتهجّد، صفحه ۱۴۷.

بِالدُّنْیا الْفانِیَهِ، نَعیمَ الدّارِ الْباقِیَهِ، اللّٰهُمَّ انّی اعُوذُ بِکَ مِنْ ازْلِها وَزِلْزالِها،

دنیای فانی، نعمت های سرای باقی را عطایم کن، خدایا از سختی و لرزشهای دنیا

وَ مِنْ سَطَواتِ شَیاطینِها، وَ سَلاطینِها وَ نَکالِها، وَ مِنْ بَغْیِ مَنْ بَغی عَلَیَ

و از هجوم شیطانها و پادشاهان آن وشکنجه های آن و از ستم آن که بر من ستم کند به تو پناه می برم

فیها، اللّٰهُمَّ مَنْ کادَنی فَکِدْهُ، وَ مَنْ ارادَنی فَارِدْهُ، وَ فُلَّ عَنّی حَدَّ مَنْ

خدایا آن که با من مکر کند به تدبیر خویش دچارش کن، و آن که مرا (به بدی) قصد کند تو نیز با او چنان کن، و سلاح کسی را که

نَصَبَ لی حَدَّهُ، وَاطْفِ عَنّی نارَ مَنْ شَبَّ لی وَقُودَهُ، وَاکْفِنی مَکْرَ

سلاحش را برای من تیز کرده بشکن و آتش آنکه شعله هایش را بر من افروخته خاموش کن، و مکر

الْمَکَرَهِ، وَ افْقَأْ عَنّی عُیُونَ الْکَفَرَهِ، وَاکْفِنی هَمَّ مَنْ ادْخَلَ عَلَیَّ هَمَّهُ،

مکّاران را از من برطرف ساز، و دمار از روزگار کافران درآور و غم واندوه آن که اندوهش را به دلم انداخته برطرف کن،

وَادْفَعْ عَنّی شَرَّ الْحَسَدَهِ، وَاعْصِمْنی مِنْ ذلِکَ بِالسَّکینَهِ، وَالْبِسْنی

و شرّ حسودان را از من دفع کن، و مرا از این امور با آرامش محفوظ دار و زره محکمت را

دِرْعَکَ الْحَصینَهَ، وَاخْبَأْنی فی سِتْرِکَ الْواقی وَ اصْلِحْ لی حالی

به من بپوشان و در پوشش نگهدارنده ات مرا پنهان کن و حالم را اصلاح کن

وَصَدِّقْ قَوْلی بِفِعالی وَ بارِکْ لی فی اهْلی وَمالی (۱)

و گفتارم را با کردارم هماهنگ ساز و به خانواده و اموالم برکت ده.

یادآوری: برای طلب روزی، نمازهایی در بخش «نمازهای مستحب» گذشت (علاقه مندان به آن بخش مراجعه فرمایند). بار دیگر یادآوری می کنیم که هرگز نباید توسّل به این دعاها به معنای عدم تلاش و کوشش، و سستی و تنبلی تفسیر شود؛ چرا که در حدیث داریم دعای این گونه افراد مستجاب نمی شود.

۱۰- دعا برای طلب باران و رفع خشکسالی

(از صحیفه سجادیه)

اللَّهُمَّ اسْقِنَا الْغَیْثَ، وَ انْشُرْ عَلَیْنَا رَحْمَتَکَ بِغَیْثِکَ الْمُغْدِقِ، مِنَ السَّحابِ

خدایا ما را از باران (رحمتت) سیراب گردان، و رحمت خود را به همراه باران فراوان از ابری

۱- [۱۷۹۹]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۳، حدیث ۱۳.

الْمُنْساقِ لِنَباتِ ارْضِکَ الْمُونِقِ فی جَمیعِ الْافاقِ، وَ امْنُنْ عَلی عِبادِکَ

که برای رویش زمین زیبایت در همه مناطق به حرکت درآمده بر ما بگستران، و بر بندگانت با

بِایناعِ الثَّمَرَهِ، وَ احْیِ بِلادَکَ بِبُلُوغِ الزَّهَرَهِ، وَ اشْهِدْ مَلآئِکَتَکَ الْکِرامَ

رسیدن میوه ها منّت گذار، و شهرهایت را با شکفتن گلها زنده گردان، و فرشتگان آن فرستادگان بزرگوارت

السَّفَرَهَ بِسَقْیٍ مِنْکَ، نافِعٍ دائِمٍ، غُزْرُهُ واسِعٍ، دِرَرُهُ وابِلٍ، سَریعٍ

را فرمان ده تا از جانب تو باران سودمند و پیوسته، فراوان و گسترده، پربار و تند

عاجِلٍ، تُحْیی بِهِ ما قَدْ ماتَ، وَ تَرُدُّ بِهِ ما قَدْ فاتَ، وَ تُخْرِجُ بِهِ ما هُوَ

و سریع بیاورند، که زمین مرده را زنده و آنچه را از دست رفته بازگردانی و آنچه روییدنی است برویانی،

اتٍ، وَتُوَسِّعُ بِهِ فِی الْأَقْواتِ، سَحاباً مُتَراکِماً، هَنیئاً مَریئاً طَبَقاً مُجَلْجَلًا،

و روزیها را وسعت بخشی، به همراه ابری انبوه، نافع، فراگیر و پرطنین، نه بارانی

غَیْرَ مُلِثٍّ وَدْقُهُ، وَ لا خُلَّبٍ بَرْقُهُ، اللَّهُمَّ اسْقِنا غَیْثاً مُغیثاً مَریعاً مُمْرِعاً،

سیل آسا و رعد و برقی بی باران، خدایا ما را از باران کامل، رویاننده گیاهان، فراگیر،

عَریضاً واسِعاً غَزیراً، تَرُدُّ بِهِ النَّهیضَ، وَ تَجْبُرُ بِهِ الْمَهیضَ، اللَّهُمَّ اسْقِنا

گسترده و فراوان سیراب کن، تا با آن گیاهان را برویانی و شکستگی ها را التیام بخشی، خدایا ما را از

سَقْیاً تُسیلُ مِنْهُ الظِّرابَ، وَتَمْلَأُ مِنْهُ الْجِبابَ، وَ تُفَجِّرُ بِهِ الْأَنْهارَ، وَ تُنْبِتُ

بارانی سیراب کن که از آن آبها را از بلندیها جاری ساخته و چاهها را پرکنی و رودها را با آن به خروش آورده

بِهِ الْأَشْجارَ، وَ تُرْخِصُ بِهِ الْأَسْعارَ فی جَمیعِ الْأَمْصارِ، وَ تَنْعَشُ بِهِ

و درختان را برویانی، و (با فراوانی نعمتها) در همه شهرها ارزانی پدیدآوری، و

الْبهائِمَ وَ الْخَلْقَ، وَ تُکْمِلُ لَنا بِهِ طَیِّباتِ الرِّزْقِ، وَ تُنْبِتُ لَنا بِهِ الزَّرْعَ،

حیوانات و مردم را با آن حیات دوباره بخشیده، و روزی پاکیزه را برای ما کامل گردانی، و برای ما کشتزارها را برویانی،

وَتُدِرُّ بِهِ الضَّرْعَ، وَ تَزیدُنا بِهِ قُوَّهً الی قُوَّتِنا، اللَّهُمَّ لا تَجْعَلْ ظِلَّهُ عَلَیْنا

و پستانها (ی حیوانات) را پرشیر گردانی، و به وسیله آن بر نیروی ما بیفزایی، خدایا سایه اش را بر ما گرم

سَمُوماً، وَلا تَجْعَلْ بَرْدَهُ عَلَیْنا حُسُوماً، وَ لا تَجْعَلْ صَوْبَهُ عَلَیْنا رُجُوماً،

و سوزان و سرمایش را برای ما نابود کننده قرار مده و ریزش آن را همچون سنگ [/ تگرگ وَ لا تَجْعَلْ مَآءَهُ عَلَیْنا اجاجاً، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

و آبش را آب ناگوار قرار مده، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و

ص :۱۱۵۳

وَارْزُقْنا مِنْ بَرَکاتِ السَّمواتِ وَ الْأَرْضِ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.(۱)

ما را از برکات آسمان و زمین روزی ده که تو بر هر چیز توانایی.

۱۱- دعای توبه

(از صحیفه سجّادیه)

حقیقت توبه، بازگشت از گناه و روی آوردن به خداوند است.

با توجّه به این که انسان همیشه در معرض لغزش ها و معصیت قرار دارد؛ باید پیوسته از خدا توفیق ترک گناهان و بازگشت به او را طلب کند، و با آب توبه، زنگارهای دل را شستشو دهد. البتّه توبه واقعی، با پشیمانی حقیقی، عزم بر ترک آن گناه، جبران آنچه را ترک کرده، و ادای حقوق خدا و خلق محقّق می شود؛ ولی به یقین دست عنایت الهی و امدادهای ویژه پروردگار، در این مسیر نقش مؤثّری دارد، و البتّه امداد و عنایتش شامل حال آنها که صداقت در توبه دارند، می شود.

ائمّه اطهار علیهم السلام با آن که پیراسته از هر گناهی بوده اند، ولی با توجّه به عظمت پروردگار و نگاه به جلال و جبروت حق تعالی، خود را در پیشگاه ذات ربوبی، مقصّر می دیدند و معتقد بودند، نمی توانند آن گونه که شایسته خداوندی است، اطاعت و بندگی او را بجا آورند، و لذا از درگاه خدای مهربان عذرخواهی می کردند و استغفار و توبه می نمودند.

علاوه بر آن که، این گونه دعاها و طلب توبه و استغفار از سوی آن بزرگواران برای مردم جنبه سرمشق و آموزشی دارد؛ و راه بازگشت به خداوند و توبه و انابه به درگاه او را، به ما می آموزد، و عظمت گناه و سنگینی نافرمانی حق را به درستی برای ما مجسّم می سازد. باشد که ما- انسانهای گناهکار- به خود آییم و هر چه بیشتر در مسیر تهذیب نفس و پاکی روح و جان بکوشیم و اگر به گناهی آلوده شده ایم، هر چه سریع تر توبه نموده و آن را جبران نماییم.

در این قسمت، یکی از دعاهای امام سجّاد علیه السلام را که درباره توبه و طلب توفیق آن و بازگشت به سوی پروردگار است، ذکر می کنیم:

اللَّهُمَّ یا مَنْ لایَصِفُهُ نَعْتُ الْواصِفینَ، وَ یا مَنْ لایُجاوِزُهُ رَجآءُ

خدایا، ای کسی که توصیف وصف کنندگان توصیفش نکند، و ای کسی که امید امیدواران از

الرَّاجینَ، وَ یا مَنْ لایَضیعُ لَدَیْهِ اجْرُ الْمُحْسِنینَ، وَ یا مَنْ هُوَ مُنْتَهی

او قطع نشود، و ای کسی که پاداش نیکوکاران نزد او تباه نگردد، و ای کسی که اوست نهایت

۱- [۱۸۰۰]صحیفه سجّادیه، دعای ۱۹.

خَوْفِ الْعابِدينَ، وَ یا مَنْ هُوَ غایَهُ خَشْیَهِ الْمُتَّقینَ، هذا مَقامُ مَنْ تَداوَلَتْهُ

ترس عابدان، و ای کسی که اوست نهایت ترس پرهیزگاران، این است جایگاه کسی که

ایْدِی الذُّنُوبِ، وَ قادَتْهُ ازِمَّهُ الْخَطایا، وَاسْتَحْوَذَ عَلَیْهِ الشَّیْطانُ، فَقَصَّرَ

گناهان او را احاطه کرده، و مهارهای خطاها او را می کشاند، و شیطان بر او چیره شده و بدین سبب از

عَمَّا امَرْتَ بِهِ تَفْریطاً، وَ تَعاطی ما نَهَیْتَ عَنْهُ تَغْریراً، کَالْجاهِلِ بِقُدْرَتِکَ

روی کاهلی از دستوراتت کوتاهی کرده و از روی غرور به آنچه نهی کردی اقدام نموده است، مانند کسی که از قدرتی که

عَلَیْهِ، اوْ کَالْمُنْکِرِ فَضْلَ احْسانِکَ الَیْهِ، حَتّی اذَا انْفَتَحَ لَهُ بَصَرُ الْهُدی

به او داده ای ناآگاه و یا فزونی احسان تو را بر خود منکر است، که اگر چشم بصیرتش گشوده شود

وَتَقَشَّعَتْ عَنْهُ سَحائِبُ الْعَمی احْصی ماظَلَمَ بِهِ نَفْسَهُ، وَفَکَّرَ فیما خالَفَ

و ابرهای گمراهیش برطرف گردد، ستمهای خود را بر خویشتن بر شمارد و در آنچه مخالفت

بِهِ رَبَّهُ، فَرَأی کَبیرَ عِصْیانِهِ کَبیراً، وَ جَلیلَ مُخالَفَتِهِ جَلیلًا، فَاقْبَلَ نَحْوَکَ

پروردگارش نموده، اندیشه کند تا نافرمانی بزرگش را بزرگ و مخالفت عظیم خود را عظیم دیده و در حالی که به تو امیدوار

مُؤَمِّلًا لَکَ، مُسْتَحْییاً مِنْکَ، وَ وَجَّهَ رَغْبَتَهُ الَیْکَ ثِقَهً بِکَ، فَامَّکَ بِطَمَعِهِ

و از تو شرمسار است به تو رو کند، و از روی اعتماد به تو، میل و اشتیاقش را به تو متوجّه سازد، پس با اطمینان خاطر با طمعش

یَقیناً، وَ قَصَدَکَ بَخَوْفِهِ اخْلاصاً، قَدْ خَلا طَمَعُهُ مِنْ کُلِّ مَطْمُوعٍ فیهِ

آهنگ تو نموده و از روی اخلاص با ترسش قصد تو کرده است، و طمعش را از هر کسی جز تو بریده

غَیْرِکَ، وَافْرَخَ رَوْعُهُ مِنْ کُلِّ مَحْذُورٍ مِنْهُ سِواکَ، فَمَثَلَ بَیْنَ یَدَیْکَ

و از هیچکس جز تو هراسی ندارد. در برابرت با حال تضرّع

مُتَضَرِّعاً، وَ غَمَّضَ بَصَرَهُ الیَ الْأَرْضِ مُتَخَشِّعاً، وَ طَأْطَا رَأسَهُ لِعِزَّتِکَ

حاضر شده و با حال خشوع چشمش را به زمین دوخته و در برابر عظمتت با خشوع سر به زیر افکنده،

مُتَذَلِّلًا، وَابَثَّکَ مِنْ سِرِّهِ ما انْتَ اعْلَمُ بِهِ مِنْهُ خُضُوعاً، وَ عَدَّدَ مِنْ ذُ نُوبِهِ ما

و با حال خضوع راز خود را که تو به آن آگاهتری برایت بازگو نموده است، و با حال خشوع گناهانی

انْتَ احْصی لَها خُشُوعاً، وَاسْتَغاثَ بِکَ مِنْ عَظیمِ ما وَقَعَ بِهِ فی عِلْمِکَ،

را که تو حساب آن را بهتر می دانی برایت برشمرده است، و از گناه بزرگی که در عالم علم تو مرتکب شده

وَقَبیحِ ما فَضَحَهُ فی حُکْمِکَ، مِنْ ذُ نُوبٍ ادْبَرَتْ لَذّاتُها فَذَهَبَتْ،

و از کار زشتی که حکم تو رسوایش ساخته به تو پناهنده شده، همان گناهانی که لذّتهایش رفته

ص :۱۱۵۵

وَاقامَتْ تَبِعاتُها فَلَزِمَتْ، لايُنْكِرُ يا الهی عَدْلَکَ انْ عاقَبْتَهُ، وَلايَسْتَعْظِمُ

و مسئولیّتش به جا مانده است. ای معبود من اگر عقابش کنی کسی منکر عدلت نیست، واگر از او

عَفْوَکَ انْ عَفَوْتَ عَنْهُ وَ رَحِمْتَهُ، لِأَنَّکَ الرَّبُّ الْکَریمُ الَّذی لا یَتَعاظَمُهُ

درگذری و رحمش کنی این گذشت را از تو عجیب نمی داند، زیرا تو پروردگار کریمی هستی که

غُفْرانُ الذَّنْبِ الْعَظیمِ، اللَّهُمَّ فَها انَا ذا قَدْ جِئْتُکَ مُطیعاً لِأَمْرِکَ فیما امَرْتَ

آمرزش گناه بزرگ در نظرت بزرگ نباشد، خدایا من اکنون به درگاهت آمده ام و دستور

بِهِ مِنَ الدُّعآءِ، مُتَنَجِّزاً وَعْدَکَ فیما وَعَدْتَ بِهِ مِنَ الْإِجابَهِ، اذْ تَقُولُ:

دعا کردن را که به آن امر کرده ای، اطاعت کردم، و وفای به وعده ات را در اجابتی که وعده داده ای خواهانم چون که فرموده ای:

ادْعُونی اسْتَجِبْ لَکُمْ. اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَالْقِنی بِمَغْفِرَتِکَ

مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم. خدایا بر محمّد و آل پاکش درود فرست و با آمرزشت به من رو کن

کَما لَقیتُکَ بِاقْراری وَارْفَعْنی عَنْ مَصارِعِ الذُّنُوبِ کَما وَضَعْتُ لَکَ

همان گونه که من با اقرارم (به گناه) به تو رو آورده ام، و مرا از محلّ ارتکاب گناهان دور ساز چرا که در برابرت

نَفْسی وَاسْتُرْنی بِسِتْرِکَ کَما تَانَّیْتَنی عَنِ الْإِنْتِقامِ مِنّی اللَّهُمَّ وَ ثَبِّتْ فی

تواضع نموده ام، و به عیب پوشیت مرا بپوشان همان گونه که در انتقامم درنگ نمودی، خدایا نیّتم را در

طاعَتِکَ نِیَّتی وَ احْکِمْ فی عِبادَتِکَ بَصیرَتی وَ وَفِّقْنی مِنَ الْأَعْمالِ لِما

اطاعتت ثابت بدار و بیناییم را در بندگیت محکم کن، و به کارهایی که به واسطه آن

تَغْسِلُ بِهِ دَنَسَ الْخَطایا عَنّی وَ تَوَفَّنی عَلی مِلَّتِکَ وَ مِلَّهِ نَبِیِّکَ مُحَمَّدٍ

آلودگی گناهان را از من بزدایی موفّقم گردان، و در هنگام مرگ مرا بر دین خود و پیامبرت محمّد

عَلَیْهِ السَّلامُ اذا تَوَفَّیْتَنی اللَّهُمَّ انّی اتُوبُ الَیْکَ فی مَقامی هذا مِنْ کَبائِرِ

- که بر او درود باد- بمیران، خدایا من در این جایگاه از گناهان بزرگ

ذُنُوبی وَ صَغائِرها، وَ بَواطِنِ سَیِّئاتی وَ ظَواهِرِها، وَ سَوالِفِ زَلّاتی

و کوچك و از بدیهای پنهانی و آشکارم و از لغزشهای گذشته و

وَحَوادِثِها، تَوْبَهَ مَنْ لایُحَدِّثُ نَفْسَهُ بِمَعْصِیَهٍ، وَلایُضْمِرُ انْ یَعُودَ فی

جدیدم به درگاهت توبه می کنم، مانند توبه کسی که خیال گناه در دلش خطور نکند، و فکر بازگشت به خطا ندارد،

خَطیئَهٍ، وَقَدْ قُلْتَ یا الهی فی مُحْکَمِ کِتابِکَ، انَّکَ تَقْبَلُ التَّوْبَهَ عَنْ

و تو ای معبود من در کتاب محکمت فرمودی که توبه بندگانت را می پذیری

ص :۱۱۵۶

عِبادِکَ، وَ تَعْفُو عَنِ السَّیِّئاتِ، وَ تُحِبُّ التَّوّابینَ، فَاقْبَلْ تَوْبَتی کَما

و از گناهان در گذری و توبه کاران را دوست داری، پس همان گونه که وعده فرموده ای توبه ام را بپذیر

وَعَدْتَ، وَاعْفُ عَنْ سَیِّئاتی کَما ضَمِنْتَ، وَ اوْجِبْ لی مَحَبَّتَکَ کَما

و همان گونه که ضمانت کرده ای از بدیهایم درگذر و همان گونه که شرط نموده ای دوستیت را بر من واجب گردان،

شَرَطْتَ، وَ لَکَ یا رَبِّ شَرْطی الَّا اعُودَ فی مَکْرُوهِکَ، وَ ضَمانی الَّا

و ای پروردگار من با تو شرط می کنم که به آنچه ناپسند نزد توست باز نگردم و به تو ضمانت می دهم

ارْجِعَ فی مَذْمُومِکَ، وَ عَهْدی انْ اهْجُرَ جَمیعَ مَعاصیکَ، اللَّهُمَّ انَّکَ اعْلَمُ

به آنچه نکوهیده نزد توست باز گشت نکنم و تعهّد می دهم که از تمام معاصی دوری گزینم، خدایا به آنچه کرده ام داناتری

بِما عَمِلْتُ، فَاغْفِرْلی ما عَلِمْتَ، وَ اصْرِفْنی بِقُدْرَتِکَ الی ما احْبَبْتَ،

پس آنچه از من می دانی بیامرز و مرا به قدرتت به آنچه دوست می داری متوجّه ساز،

اللَّهُمَّ وَ عَلَیَّ تَبِعاتٌ قَدْ حَفِظْتُهُنَّ، وَ تَبِعاتٌ قَدْ نَسیتُهُنَّ، وَ کُلُّهُنَّ بِعَیْنِکَ

خدایا بر من بازخواستهایی است که به یاد دارم و بازخواستهایی است که فراموش کرده ام و همه در برابر دیده توست

الَّتی لا تَنامُ، وَ عِلْمِکَ الَّذی لا یَنْسی فَعَوِّضْ مِنْها اهْلَها، وَاحْطُطْ عَنّی

که خواب ندارد، و در برابر علم توست که فراموشی ندارد پس عوض آنها را به صاحبانش بده

وِزْرَها، وَ خَفِّفْ عَنّی ثِقْلَها، وَاعْصِمْنی مِنْ انْ اقارِفَ مِثْلَها، اللَّهُمَّ وَ انَّهُ

و سنگینیش را از دوشم برداشته و سبک گردان، و مرا از ارتکاب مانند آن بازدار، خدایا جز به

لا وَفآءَ لی بِالتَّوْبَةِ الَّا بِعِصْمَتِکَ، وَ لَا اسْتِمْساکَ بی عَنِ الْخَطایا الَّا عَنْ

نگهداری تو نتوانم به توبه ام وفا کنم و جز به نیروی تو نتوانم خود را از گناه حفظ کنم،

قُوَّتِکَ، فَقَوِّنی بِقُوَّةٍ کافِیَةٍ، وَ تَوَلَّنی بِعِصْمَةٍ مانِعَةٍ، اللَّهُمَّ ایُّما عَبْدٍ تابَ

پس مرا به نیرویی کافی قوّت ده و به نگهداری بازدارنده ات سرپرستیم کن، خدایا اگر بنده ای به درگاهت توبه کند

اَلَیْکَ وَ هُوَ فی عِلْمِ الْغَیْبِ عِنْدَکَ فاسِخٌ لِتَوْبَتِهِ، وَ عائِدٌ فی ذَنْبِهِ

در حالی که در علم غیبت توبه شکن بوده و به گناه و خطایش بازگردد،

وَخَطیئَتِهِ، فَانّی اعُوذُ بِکَ انْ اکُونَ کَذلِکَ، فَاجْعَلْ تَوْبَتی هذِهِ تَوْبَهً لا

من به تو پناه می برم که چنین باشم، پس توبه ام را چنان کن تا

احْتاجُ بَعْدَها الی تَوْبَهٍ، تَوْبَهً مُوجِبَهً لِمَحْوِما سَلَفَ، وَالسَّلامَهِ فیما بَقِیَ،

نیازمند توبه دیگری نباشم، توبه ای که موجب محو گناهان گذشته و سلامت در آینده باشد،

ص :۱۱۵۷

اللَّهُمَّ انّی اعْتَذِرُ الَیْکَ مِنْ جَهْلی وَاسْتَوْهِبُکَ سُوءَ فِعْلی فَاضْمُمْنی الی

خدایا از نادانیم به درگاهت عذر آورم و از کار بدم از تو بخشش می طلبم، پس به احسان خویش مرا

کَنَفِ رَحْمَتِکَ تَطَوُّلًا، وَاسْتُرْنی بِسِتْرِ عافِیَتِکَ تَفَضُّلًا، اللَّهُمَّ وَ انّی اتُوبُ

در رحمتت درآور و به فضل خویش جامه عافیت بر من بپوشان، خدایا من به درگاهت

الَیْکَ مِنْ کُلِّ ما خالَفَ ارادَتَکَ، اوْ زالَ عَنْ مَحَبَّتِکَ مِنْ خَطَراتِ قَلْبی

از هر چه مخالف اراده توست یا دوستی ات را از دلم و

وَلَحَظاتِ عَیْنی وَ حِکایاتِ لِسانی تَوْبَةً تَسْلَمُ بِها کُلُّ جارِحَةٍ عَلی

نگاههای چشمم وسرگذشت های زبانم بیرون کند توبه می کنم، توبه ای که به واسطه آن هر عضوی جداگانه

حِیالِها مِنْ تَبِعاتِکَ، وَ تَأْمَنُ مِمَّا یَخافُ الْمُعْتَدُونَ مِنْ الیمِ سَطَواتِکَ،

از کیفرهای تو سالم بماند و از عذاب دردناکت که تجاوزکاران از آن می ترسند ایمن گردد،

اللَّهُمَّ فَارْحَمْ وَحْدَتی بَیْنَ یَدَیْکَ، وَ وَجیبَ قَلْبی مِنْ خَشْیَتِکَ،

خدایا به تنهاییم در برابرت و طپش قلبم از ترست و

وَاضْطِرابَ ارْکانی مِنْ هَیْبَتِکَ، فَقَدْ اقامَتْنی یا رَبِّ ذُنُوبی مَقامَ الْخِزْیِ

لرزش اندامم از هیبتت رحم کن که ای پروردگار من گناهانم مرا به درگاه تو در

بِفِنائِکَ، فَانْ سَکَتُّ لَمْ یَنْطِقْ عَنّی احَدٌ، وَ انْ شَفَعْتُ فَلَسْتُ بِاهْلِ

جایگاه رسوایی قرار داده، پس اگر سکوت کنم کسی از جانب من سخن نگوید و اگر شفاعت خواهم شایسته

الشَّفاعَهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ شَفِّعْ فی خَطایایَ کَرَمَکَ، وَعُدْ

شفاعت نیستم، خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و در خطاهایم بزرگواریت را شفیع گردان، و به

عَلی سَیِّئاتی بِعَفْوِکَ، وَلاتَجْزِنی جَزآئی مِنْ عُقُوبَتِکَ، وَابْسُطْ عَلَیَ

گذشتت گناهانم را ببخش، و به عذابی که سزاوار آنم جزایم مده، و احسانت را بر من بگستران،

طَوْلَکَ، وَ جَلِّلْنی بِسِتْرِکَ، وَافْعَلْ بی فِعْلَ عَزیزٍ تَضَرَّعَ الَیْهِ عَبْدٌ ذَلیلٌ

و مرا در پرده (عفوت) بپوشان، و با من مانند توانایی که بنده ای ذلیل به درگاهش آمده

فَرَحِمَهُ، اوْ غَنِیٍّ تَعَرَّضَ لَهُ عَبْدٌ فَقیرٌ فَنَعَشَهُ، اللَّهُمَّ لاخَفیرَ لی مِنْکَ

و او نیز رحمش کند و یا توانگری که بنده نیازمندی به نزدش رفته و او توانگرش ساخته رفتار کن، خدایا پناه دهنده ای از تو ندارم

فَلْیَخْفُرْنی عِزُّکَ، وَلا شَفیعَ لی الَیْکَ فَلْیَشْفَعْ لی فَضْلُکَ، وَ قَدْ اوْجَلَتْنی

پس قدرت تو باید پناهم دهد و شفیعی به درگاهت ندارم پس فضل تو باید شفیعم گردد، و اشتباهاتم مرا به

خَطایایَ، فَلْیُؤْمِنّی عَفْوُکَ، فَما کُلَّ ما نَطَقْتُ بِهِ عَنْ جَهْلٍ مِنّی بِسُوءِ

سختی ترسانده، پس گذشت تو باید مرا ایمن گرداند، و هر چه گفتم چنان نیست که همه از نادانی به بدکاریم باشد

اثَری وَلانِسْیانٍ لِما سَبَقَ مِنْ ذَمیمِ فِعْلی لکِنْ لِتَسْمَعَ سَماؤُکَ وَ مَنْ

و نه از روی فراموشی کردار زشتم در گذشته، بلکه برای آن است که آسمان و

فیها، وَارْضُکَ وَ مَنْ عَلَیْها، ما اظْهَرْتُ لَکَ مِنَ النَّدَمِ، وَ لَجَاْتُ الَیْکَ فیهِ

زمینت و هر چه در آن است اظهار پشیمانی مرا به درگاهت بشنوند، و پناهندگیم را در توبه به سویت

مِنَ التَّوْبَهِ، فَلَعَلَّ بَعْضَهُمْ بِرَحْمَتِکَ یَرْحَمُنی لِسُوءِ مَوْقِفی اوْ تُدْرِکُهُ

ببینند، شاید برخی از آنها به رحمتت بر جایگاه بدم رحم کند، یا برای

الرِّقَّهُ عَلَیَّ لِسُوءِ حالی فَیَنالَنی مِنْهُ بِدَعْوَهٍ هِیَ اسْمَعُ لَدَیْکَ مِنْ دُعآئی

حال بدم دلش بسوزد و دعایی کند که نزد تو پذیرفته تر از دعای من باشد،

اوْ شَفاعَهٍ اوْکَدُ عِنْدَکَ مِنْ شَفاعَتی تَکُونُ بِها نَجاتی مِنْ غَضَبِکَ،

یا شفاعتی کند که مؤثرتر از شفاعت من باشد که همان وسیله نجات من از خشمت و

وَفَوْزَتی بِرِضاکَ، اللّٰهُمَّ انْ یَکُنِ النَّدَمُ تَوْبَهً الَیْکَ فَا نَا انْدَمُ النّادِمینَ، وَ انْ

رسیدنم به خشنودیت گردد، خدایا اگر پشیمانی نزد تو، توبه محسوب شود من پشیمان ترین پشیمانانم، و اگر

یَکُنِ التَّرْکُ لِمَعْصِیَتِکَ انابَهً فَا نَا اوَّلُ الْمُنیبینَ، وَ انْ یَکُنِ الْإِسْتِغْفارُ

ترک گناه بازگشت به حساب آید من نخستین بازگشت کننده ام، واگر آمرزش خواهی سبب

حِطَّهً لِلذُّنُوبِ فَانّی لَکَ مِنَ الْمُسْتَغْفِرینَ، اللّٰهُمَّ فَکَما امَرْتَ بِالتَّوْبَهِ،

ریختن گناهان است من از آمرزش خواهان نزد توام، خدایا همان گونه که به توبه فرمان دادی

وَضَمِنْتَ الْقَبُولَ، وَحَثَثْتَ عَلَی الدُّعآءِ وَ وَعَدْتَ الْإِجابَهَ، فَصَلِّ عَلی

و پذیرش آن را ضمانت کردی و به دعا تشویق نمودی و وعده اجابت دادی، پس بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ اقْبَلْ تَوْبَتی وَلاتَرْجِعْنی مَرْجَعَ الْخَیْبَهِ مِنْ رَحْمَتِکَ،

محمّد و خاندان پاکش درود فرست و توبه ام را بپذیر و ناامید از رحمتت بازم مگردان

انَّکَ انْتَ التَّوّابُ عَلَی الْمُذْنِبینَ، وَالرَّحیمُ لِلْخاطِئینَ الْمُنیبینَ، اللَّهُمَ

که تو به یقین توبه پذیر گنهکارانی و بر خطاکاران پشیمان مهربانی، خدایا

صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، کَما هَدَیْتَنا بِهِ، وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، کَما

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست همان گونه که به وسیله او هدایتمان نمودی و بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست همان گونه که

اسْتَنْقَذْتَنا بِهِ، وَ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، صَلاهً تَشْفَعُ لَنا یَوْمَ الْقِیامَهِ،

به وسیله او نجاتمان دادی و بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست درودی که در روز قیامت و

وَیَوْمَ الْفاقَهِ الَیْکَ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ، وَ هُوَ عَلَیْکَ یَسیرٌ.(۱)

روز نیازمندی به درگاهت شفیع ما گردد که تو بر هر چیز توانایی و این کار برای تو آسان است.

همچنین، «مناجات تائبان» از امام سجّاد علیه السلام بسیار سازنده و ارزشمند است، که خواندن آن به سالکان راه حق و پویندگان مسیر خودسازی، توصیه می شود (این مناجات، در بخش مناجات ها و دعاهای معروف آمده است).

۱۲- دعا برای حسن عاقبت

(از صحیفه سجادیه)

یا مَنْ ذِکْرُهُ شَرَفٌ لِلذَّاکِرینَ، وَ یا مَنْ شُکْرُهُ فَوْزٌ لِلشَّاکِرینَ، وَ یا مَنْ

ای کسی که یادش برای یادکنندگان افتخار است و ای کسی که شکرش موفقیّتی برای شاکران است، و ای کسی که

طاعَتُهُ نَجاهٌ لِلْمُطیعینَ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ اشْغَلْ قُلُوبَنا بِذِکْرِکَ

اطاعتش مایه نجات فرمانبران است، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و دلهای ما را با یادت

عَنْ کُلِّ ذِکْرٍ، وَ الْسِنَتَنا بِشُکْرِکَ عَنْ کُلِّ شُکْرٍ، وَ جَوارِحَنا بِطاعَتِکَ عَنْ

از هر یاد دیگری و زبان ما را با شکرت از هر شکر دیگری و اعضایمان را با بندگیت از

کُلِّ طاعَهٍ، فَانْ قَدَّرْتَ لَنا فَراغاً مِنْ شُغْلٍ، فَاجْعَلْهُ فَراغَ سَلامَهٍ، لا

بندگی غیر خود بازدار، پس اگر برای ما فراغتی فراهم ساختی آن را فراغتِ سلامتی قرار ده، که

تُدْرِکُنا فیهِ تَبِعَهٌ، وَ لا تَلْحَقُنا فیهِ سَاْمَهٌ، حَتّی یَنْصَرِفَ عَنَّا کُتَّابُ

به سبب آن ما را گرفتار گناهی نسازد، و خستگی به ما نرسد، به گونه ای که ثبت کنندگان

السَّیِّئاتِ بِصَحیفَهٍ خالِیَهٍ مِنْ ذِکْرِ سَیِّئاتِنا، وَ یَتَوَلّی کُتَّابُ الْحَسَناتِ عَنَّا

گناه با نامه ای خالی از گناهان ما (به سوی تو) باز گردند و ثبت کنندگان کارهای نیک به سبب نگارش

مَسْرُورینَ بِما کَتَبُوا مِنْ حَسَناتِنا، وَ اذَا انْقَضَتْ ایَّامُ حَیاتِنا، وَ تَصَرَّمَتْ

نیکیهای ما خشنود بازگردند، و چون ایّام عمر ما سپری شود و مدّت عمر ما

مُدَدُ اعْمارِنا، وَ اسْتَحْضَرَتْنا دَعْوَتُکَ الَّتی لابُدَّ مِنْها وَ مِنْ اجابَتِها، فَصَلِ

پایان یابد و دعوت تو (برای رفتن) که گریزی از اجابت آن نیست فرا رسد، بر

۱- [۱۸۰۱]صحیفه سجّادیه، دعای ۳۱.

عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَاجْعَلْ خِتامَ ما تُحْصی عَلَیْنا کَتَبَهُ اعْمالِنا، تَوْبَهً

محمّد و خاندان پاکش درود فرست، و پایان آنچه را که ثبت کنندگان اعمال ما برای ما می نویسند توبه

مَقْبُولَهً لا تُوقِفُنا بَعْدَها عَلی ذَنْبٍ اجْتَرَحْناهُ، وَ لا مَعْصِیَهٍ اقْتَرَفْناها،

پذیرفته قرار ده که بعد از آن ما را برای گناهی که انجام داده ایم و معصیتی که مرتکب شده ایم توبیخ نکنی،

وَلا تَکْشِفْ عَنَّا سِتْراً سَتَرْتَهُ عَلی رُؤُسِ الْاشْهادِ، یَوْمَ تَبْلُو اخْبارَ

و در آن روز که اخبار بندگانت را آشکار می کنی پرده ای را که بر گناه ما انداخته ای در برابر همگان کنار مزن،

عِبادِکَ، انَّکَ رَحیمٌ بِمَنْ دَعاکَ، وَ مُسْتَجیبٌ لِمَنْ ناداکَ.(۱)

به یقین تو نسبت به کسی که تو را بخواند، مهربانی و به ندای آنکه تو را می خواند پاسخ می دهی.

۱۳– دعای وقت مطالعه

مرحوم «فیض کاشانی» در «خلاصهالأذکار» این دعا را برای مطالعه نقل کرده است که در عین فشردگی محتوایی عالی دارد:

اللَّهُمَّ اخْرِجْنی مِنْ ظُلُماتِ الْوَهْمِ، وَاکْرِمْنی بِنُورِ الْفَهْمِ، اللَّهُمَّ افْتَحْ عَلَیْنا

خدایا مرا از تاریکی های اشتباه و نادانی خارج کن و با روشنایی فهم، گرامی بدار. خدایا درهای

ابْوابَ رَحْمَتِکَ، وَ انْشُرْ عَلَیْنا خَزائِنَ عُلُومِکَ، بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۲)

رحمتت را به روی ما بگشا و از گنجینه های علومت ما را بهره مند ساز، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

۱۴– دعای شب زفاف

با توجّه به این که از نظر اسلام، امر ازدواج، بسیار مقدّس و ارزشمند است و ترغیب فراوانی نسبت به آن شده است، برای مراحل مختلف این کار، آداب، دعاها و نمازهایی در روایات بیان شده است تا جنبه معنوی و روحانی آن حفظ شود و آلوده به انواع گناهان نگردد.

از جمله اموری که در مسأله ازدواج دستور داده شده است، نماز و دعا برای شب «زفاف» است:

۱– از امام محمّدباقر علیه السلام نقل شده است که وقتی عروس را به منزل آوردی، به وی بگو، وضو سازد و خودت نیز وضو بساز و دو رکعت نماز بگذارید؛ پس از آن، حمد و ستایش الهی را بجا آورید و بر محمّد و آل

۱- [۱۸۰۲]صحیفه سجادیه، دعای ۱۱.

۲- [۱۸۰۳]این دعا را مرحوم محدّث قمی در مفاتیح الجنان، باب ششم در خواصّ بعضی سور و آیات و غیره آورده است.

محمّـد، صـلوات بفرستیـد، و آنگاه (برای زنـدگی آسوده و پر معنویت) دعا کن و از زنانی که همراه عروس آمـده اند، بخواه، آمین گویند. سپس این دعا را بخوان:

اللّٰهُمَّ ارْزُقْنی الْفَها وَ وُدَّها وَ رِضاها، وَارْضِنی بِها، وَاجْمَعْ بَیْنَنا بِاحْسَنِ

خدایا الفت و محبّت و رضایتش را روزیم کن و ما را از او راضی گردان و ما را به نیکوترین

اجْتِماعٍ، وانَسِ ائْتِلافٍ، فَانَّکَ تُحِبُّ الْحَلالَ، وَ تَکرَهُ الْحَرامَ.(۱)

اجتماع و صمیمی ترین معاشرت جمع کن، که تو حلال را دوست داری و حرام را ناپسند می داری.

۲- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که در شب «زفاف» هنگامی که به نزد عروس می روی، رو به قبله بنشینید و بگو:

اللّٰهُمَّ بِامانَتِکَ اخَذْتُها، وَبِکَلِماتِکَ اسْتَحْلَلْتُها، فَانْ قَضَیْتَ لی مِنْها وَلَداً،

خدایا به امانت تو، او را گرفتم و به حکمتت، او را بر خود حلال کردم، اگر از او فرزندی نصیبم کردی

فَاجْعَلْهُ مُبارَکاً تَقِیّاً مِنْ شیعَهِ آلِ مُحَمَّدٍ، وَلاتَجْعَلْ لِلشَّیْطانِ فیهِ شِرْکاً

پس او را برایم مبارك و پرهیزگار و از شیعیان آل محمّد قرار ده و برای شیطان در او، شرکت

وَلانَصیباً.(۲)

و نصیبی قرار مده.

یادآوری: متأسّفانه افراد ناآگاه شب زفاف را که پایه زندگی خانوادگی در آن گذارده می شود چنان آلوده به گناه می سازند که خیر و برکت را از آن خانواده دور می کننـد. سـزاوار است اهل ایمان از امر به معروف و نهی از منکر توأم با ادب و احترام خودداری نکنند.

***

آداب عقیقه:

از دیـدگاه اسـلام، کودك از زمان طفولیّت- و حتّی قبل از تولّـد- دارای جایگاه ویژه و حقوق خاصّی است و بر والدین لازم است، با مراعات و توجّه به آن، راه سعادت فرزند را هموار سازند.

تربیت فرزنـد صالح و رساندن او به سـعادت و کمال مطلوب، از بدو تولّد آغاز می شود: از اذان و اقامه گفتن در گوش او، نام نیك بر او نهادن و تلاش برای رسیدگی و مراقبت از کودك، تا فراهم ساختن

۱- [۱۸۰۴]کافی، جلد ۵، صفحه ۵۰۰، حدیث ۱.

۲- [۱۸۰۵]همان مدرک، حدیث ۲.

فراگیری صحیح و آموزش های لازم و مفید و رشد و شکوفایی خصلت های پاک انسانی در او.

از جمله اموری که در اسلام، سفارش شده است، عقیقه برای فرزند است؛ منظور از عقیقه، قربانی کردن گوسفندی و مانند آن برای فرزند می باشد.

مرحوم «علّامه مجلسی» در کتاب «حلیهالمتّقین» به طور مشروح و گویا، آداب عقیقه را ذکر کرده است ۱۸۰۶] که ما فشرده ای از آن را در این جا می آوریم:

عقیقه برای فرزند، بر کسی که قادر بر آن باشد، سنّت مؤکّد است، و بعضی از علما آن را واجب می دانند، و بهتر آن است که در روز هفتم واقع شود، و اگر تأخیر افتاد، تا زمان بلوغ فرزند، بر پدر سنّت است؛ ولی بعد از بلوغ- تا آخر عمر- بر خودش سنّت است که عقیقه اش را انجام دهد!

در احادیث زیادی نقل شده است که هر فرزندی در گرو عقیقه است؛ یعنی اگر برای او عقیقه نکنند، ممکن است آن فرزند در معرض حوادث ناگوار قرار گیرد.

در حدیثی آمده است که از امام صادق علیه السلام پرسیدند: ما برای عقیقه، گوسفندی را نیافتیم، آیا اجازه می دهید، قیمتش را صدقه دهیم؟ امام فرمود: جستجو کنید تا گوسفندی بیابید، زیرا خداوند دوست دارد، خوراندن طعام و ریختن خونِ (گوسفند برای این منظور).

در حدیث معتبری نقل شده است که شخصی از امام صادق علیه السلام پرسید: نمی دانم پدرم برای من عقیقه کرده است یا نه؟ فرمود: عقیقه بکن، آن مرد نیز در پیری برای خود عقیقه کرد!

در حدیث دیگری از همان حضرت نقل شده است که «فرزند را در روز هفتم، نام می گذارند و عقیقه می کنند، و سر او را می تراشند و موی سرش را با نقره وزن می کنند و آن نقره را تصدّق می نمایند و ران عقیقه را برای قابله می فرستند و باقی را برای مردم اطعام می کنند و یا به نیازمندان می دهند».

در حدیث دیگری به یکی از یارانش فرمود: «هرگاه پسری، یا دختری برای تو متولّد شود، در روز هفتم گوسفندی یا شتری را عقیقه کن و برای او نامگذاری نما و سرش را بتراش و به وزن موی سرش طلا، یا نقره تصدّق کن».

در حدیث دیگری وارد شده است که لااقل به ده نفر از مسلمانان اطعام کنند و خود آنان (پدر و مادر) از گوشت عقیقه نخورند! (این کار نوعی ایثار است).

مشهور میان علما آن است که عقیقه باید گوسفند یا شتر، و یا بُز باشد. از امام باقر علیه السلام نقل شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله در روز ولادت امام حسن و امام حسین علیهما السلام در گوش آنها اذان گفتند و حضرت

فاطمه علیها السلام در روز هفتم، برای آنان عقیقه کرد و پای گوسفند را همراه با یک سکّه طلا، برای قابله فرستادند.

اگر عقیقه شتر است، باید پنج سال یا بیشتر داشته باشد و اگر بز است از یک سال بالاتر باشد. و اگر گوسفند است سنّ او کمتر از شش ماه نباشد، و اگر بیشتر باشد، بهتر است.

عقیقه شرایط دیگر هم دارد، از جمله آن که: نباید بیضه اش را کشیده باشند و شاخ او شکسته و گوشش بریده نباشد و بسیار لاغر و کور نباشد و به گونه ای لنگ نباشد که راه رفتن برای او دشوار باشد (مانند بسیاری از صفات قربانی حجّاج).

ولی در حدیث معتبری از امام صادق علیه السلام نقل شده است که عقیقه همانند «قربانی» نیست؛ هر گوسفندی که باشد خوب است. (هر چند داشتن آن صفات که در بالا آمد، بهتر است) و گوسفند نر و ماده هر دو کافی است و اگر نر باشد بهتر است.

اگر حیوان برای عقیقه موجود نباشد، صبر کنند تا فراهم گردد.

برای دعوت از مردم، جهت خوردن عقیقه، شرط نیست که فقیر باشند؛ ولی دعوت کردن از فقیران آبرومند و صالحان، بهتر است.(۱)

دعای عقیقه:

مرحوم «علّامه مجلسی» در ادامه، دعایی را برای عقیقه نقل کرده و فرموده: «از امام صادق علیه السلام نقل شده است که در وقت کشتن گوسفند عقیقه این دعا را بخوان»:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ عَقیقَةٌ عَنْ فُلانٍ (نام آن فرزند را بگوید) لَحْمُها بِلَحْمِهِ،

به نام خدا و به یاری خدا، خدایا این عقیقه از جانب فلانی است************** گوشتش در مقابل گوشت او

وَدَمُها بِدَمِهِ، وَ عَظْمُها بِعَظْمِهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْها وِقاءً لِآلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِ وَ آلِهِ

و خونش در مقابل خون او و استخوانش در مقابل استخوان اوست، خدایا آن را نگهدارنده آل محمّد- که بر او و آلش

السَّلامُ* و در حدیث دیگری فرمود که این دعا را بخواند: یا قَوْمِ انّی بَرِیٌ مِمَّا

درود باد- قرار ده****************************** ای قوم، من از شریکهایی که شما (برای خدا)

تُشْرِکُونَ، انّی وَجَّهْتُ وَجْهِیَ لِلَّذی فَطَرَ السَّمواتِ وَالْأَرْضَ، حَنیفاً

قائل می شوید، بیزارم، من روی خود را به سوی کسی کردم که آسمانها و زمین را آفریده است، من در

۱- [۱۸۰۷]حلیهالمتّقین، صفحه ۱۵۰- ۱۵۲(با تلخیص و تصرّف).

مُسْلِماً وَ ما ا نَا مِنَ الْمُشْرِكينَ، انَّ صَلاتی وَنُسُکی وَ مَحْیایَ وَ مَماتی للَّهِ

ایمان خود خالص و مسلمانم و از مشرکان نیستم، به یقین نماز و تمام عباداتم و زندگی و مرگم همه برای خداوند،

رَبِّ الْعالَمینَ، لا شَریکَ لَهُ، وَ بِذلِکَ امِرْتُ، وَ ا نَا مِنَ الْمُسْلِمینَ، اللَّهُمَ

پروردگار جهانیان است همتایی برای او نیست و به همین مأمور شده ام و من از مسلمانانم، خدایا

مِنْکَ وَ لَکَ، بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، وَاللَّهُ اکْبَرُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ

از جانب تو و برای توست، به نام خدا و به یاری خدا و خداوند بزرگتر از توصیف است، خدایا بر محمّد و آل پاکش

مُحَمَّدٍ، وَ تَقَبَّلْ مِنْ فُلانِ بْنِ فُلانٍ* و بجای فلان بن فلان نام فرزند و پدرش را ببرد، درود فرست و از فلانی پسر فلانی (این عقیقه را) بپذیر.*****************

آنگاه آن را ذبح کند.(۱)

ص: ۱۱۶۵

۱- [۱۸۰۸]حلیه المتقین، صفحه ۱۵۳ و ۱۵۴.

بخش نهم: استخاره و آداب آن

اشاره

ص: ۱۱۶۷

مقدّمه: اهمیّت استخاره وآداب آن

بسیار می شود که انسان برای انجام کار مهمّی متحیّر و سرگردان می شود و مطالعه درباره جوانب آن، رفع تحیّر از او نمی کند؛ با افراد آگاه مشورت می کند، ولی آنها نیز نظرات مختلفی دارند، و او همچنان در کار خود سرگردان می ماند و اگر این سرگردانی ادامه یابد خسارت های سنگینی دامن گیر او خواهد شد. در این گونه موارد، دستور استخاره داده شده است که انسان طبق آداب ساده ای با خداوند بزرگ- به وسیله قرآن مجید، یا تسبیح و مانند آن- مشورت کند و از ذات پاکش هدایت و راهنمایی به آنچه خیر و صلاح اوست، بطلبد؛ به یقین خداوند نیز او را- طبق روایات صریحی که داریم- راهنمایی خواهد کرد.

استخاره، نه تنها انسان را از حال تحیّر و سرگردانی- که بدترین حالات است و مایه تلف شدن وقت و نیروی اوست- نجات می بخشد، و او را با اراده و تصمیم قوی و گام های استوار به سوی مقصد به حرکت وا می دارد؛ بلکه واقعاً نیز راهنما و راهگشا به سوی خیرات است و این حقیقتی است که در روایات اسلامی وارد شده، و ما خود بارها و بارها آزموده ایم که استخاره ها گوئی معجزه می کند.

گاه انسان برای کاری استخاره می کند و مطابق آن، به سوی آن کار می رود و ظاهراً نتیجه ای نمی گیرد؛ امّا بعد از ماه ها، یا سال ها، رمز عجیب آن استخاره را درمی یابد. به هر حال، استخاره را با پیشگویی نباید اشتباه گرفت؛ بلکه استخاره خیر و صلاح کار را از طریق درخواست از خداوند، به انسان نشان می دهد.

نکته:

دو چیز را به هنگام استخاره نباید فراموش کرد:

۱- استخاره منحصر به جایی است که مثبت یا منفی بودن کار بر انسان روشن نباشد، و با تفکّر و

اندیشه، و حتّی با مشورت کردن با افراد خبره و صاحب نظر نیز روشن نشود؛ این جا، جای استخاره است و در غیر این صورت استخاره کردن، اشتباه است.

۲- از استخاره های مکرّر در یک چیز باید پرهیز کرد (مگر این که فاصله قابل توجّهی بشود و یا این که شرایط تغییر کند.) در استخاره های مکرّر، همان استخاره اوّل معتبر است و بقیّه اعتباری ندارد.

باید انسان بعد از استخاره- با شرایطی که در بالا گفته شد- تردید نکند و به دنبال آن به راه بیفتد و از خدا خیر و صلاح خویش را بطلبد و بر ذات پاک او توکّل کند، و مطمئن باشد نتیجه خواهد گرفت.

***

معنای دیگر استخاره:

استخاره معنای دیگری هم دارد که در روایات اسلامی کراراً به آن اشاره شده است و آن طلب خیر و سعادت از ذات پاک خداست.

یعنی به هنگام شروع در یک کار- حتّی کارهای روشنی که برای آن استخاره نکرده است- انسان از خداوند خیر و سعادت خود را بخواهد (اصولًا استخاره به معنای طلب خیر است) و با گفتن جمله «

أَسْتَخیرُاللَّهَ بِرَحْمَتِهِ»

(از رحمت الهی طلب خیر و سعادت می کنم)، به آن کار اقدام کند و می تواند این مطلب را به فارسی هم بگوید. به هر حال، استخاره به این معنا طبق روایات اسلامی نیز، بسیار مفید و مؤثّر است.

در روایتی از امام صادق علیه السلام می خوانیم:

«مَا اسْتَخارَ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ عَبْدٌ مُؤْمِنٌ إِلّا خارَ لَهُ

؛ هیچ بنده با ایمانی از خداوند طلب خیر نکرد، مگر آن که پروردگار سعادت او را فراهم ساخت».(۱) همچنین امیرمؤمنان علیه السلام به فرزندش امام حسن علیه السلام فرمود:

«وَأَكْثِرِ الْإِسْتِخارَةَ

؛ بسیار از خداوند طلب خیر نما».(۲) در حدیثی از امام صادق علیه السلام آمده است که فرمود:

در سجده آخر نماز شب، از خداوند طلب خیر نما و صد و یک مرتبه بگو: «

أَسْتَخِیرُاللَّهَ بِرَحْمَتِهِ

؛ از رحمت خداوند طلب خیر و سعادت می کنم».(۳) همچنین در سجده آخر نافله صبح نیز، استخاره به همین معنا وارد شده است.(۴)

ص: ۱۱۷۰

۱- [۱۸۰۹]بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۲۴، حدیث ۴.

۲- [۱۸۱۰]نهج البلاغه، نامه ۳۱.

۳- [۱۸۱۱]فقیه، جلد ۱، صفحه ۵۶۲، حدیث ۱۵۵۲.

۴- [۱۸۱۲]همان مدرک، صفحه ۵۶۳، حدیث ۱۵۵۳.

آداب استخاره:

در روایات اسلامی آداب ویژه ای برای استخاره به معنای معروف آن، ذکر شده؛ مانند وضو داشتن و رو به قبله بودن و حالت توجّه و ارتباط قلبی با خداوند داشتن و استغفار کردن به هنگام استخاره و مانند آن ۱۸۱۳] و این امور، مطلوب و قطعاً مؤثّر است.

***

انواع استخاره:

اشاره

برای استخاره در روایات اسلامی و کلمات بزرگان علما، طُرقی ذکر شده است که می توان با هر کدام از این شیوه ها استخاره کرد:

۱- استخاره با قرآن

یکی از رایج ترین انواع استخاره، استخاره با قرآن است که آن نیز به چند نحوه انجام می شود:

اوّل: از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود:

«هرگاه خواستی به وسیله کتاب خدا استخاره کنی، ابتدا سه مرتبه سوره «اخلاص» (قل هو اللّه ...) را بخوان، آنگاه سه بار بر محمّد و آلش صلوات بفرست و سپس این دعا را بخوان:

اللّهُمَّ انّی تَفَأَّلْتُ بِکِتابِکَ، وَ تَوَکَّلْتُ عَلَیْکَ، فَارِنی مِنْ کِتابِکَ ما هُوَ

خدایا من به کتابت استخاره می کنم، و بر تو توکل می کنم، پس امور پوشیده از سِرّ محفوظ در

مَکْتُومٌ مِنْ سِرِّکَ الْمَکْنُونِ فی غَیْبِکَ.

غیبت را از کتابت به من بنما.

سپس قرآن را بگشا و از صفحه اوّل سمت راست، سطر اوّل مقصود خودت را از خدا بخواه.(۱)

***

دوم: مرحوم «سیّد بن طاووس» در کتاب «فتح الأبواب» نقل کرده است که برای استخاره، قرآن را برمی داری و نخست این دعا را می خوانی:

اللَّهُمَّ إِنْ كانَ فِی قَضائِکَ وَقَدَرِکَ، أَنْ تَمُنَّ عَلی امَّهِ نَبِیِّکَ، بِظُهُورِ وَلِیِّکَ

خدایا اگر در قضا و قدرت مقدّر شده که بر امّت پیامبرت به واسطه ظهور ولیّت و

۱- [۱۸۱۴]بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۴۱، حدیث ۱.

وَابْنِ بِنْتِ نَبِيِّکَ، فَعَجِّلْ ذلِکَ وَسَهِّلْهُ وَیَسِّرْهُ وَکَمِّلْهُ، و اخْرِجْ لِی آیَةً

پسر دختر پیامبرت منت گذاری، پس در آن تعجیل کن و آن را آسان و راحت و کامل قرار ده، و برایم آیه ای

اسْتَدِلُّ بِها عَلی أَمرٍ فَأَئْتَمِرَ، أوْ نَهْیٍ فَأَنْتَهی فِی عافِیَهٍ.

ظاهر کن که مشتمل بر امری باشد که انجام دهم و یا نهیی که از آن خودداری کنم، در عافیت و سلامتی.

سپس حاجت و مشکل خود را عنوان می کنی و آنگاه قرآن را می گشایی، پس از آن هفت ورق می زنی، در ورق هفتم، صفحه سمت چپ، هفت سطر را بشمار و در سطر هفتم مطلب خویش را از آن آیه، دریاب.(۱) استخاره با قرآن به شیوه های دیگر نیز نقل شده است که برای رعایت اختصار از ذکر همه آنها صرف نظر می شود.(۲)

۲- استخاره با تسبیح

این نوع استخاره نیز شایع و معروف است، که به چند شیوه انجام می شود:

اوّل: علّامه مجلسی می نویسد: از «شیخ بهایی» نقل شده است: از بزرگان و اساتیدم شنیدم که این دستورالعمل از حضرت ولیّ عصر علیه السلام درباره استخاره با تسبیح رسیده است. فرمود: «تسبیح را به دست (راست) می گیری و سه بار صلوات می فرستی و آنگاه قسمتی از تسبیح را (با دست چپ) می گیری و دوتا دوتا رد می کنی؛ اگر در پایان یک دانه باقی ماند، به معنای «إفعل» (انجام بده) است و اگر دو دانه باقی ماند، مفهوم آن «لاتفعل» (انجام نده) است.(۳)

***

دوم: از امام صادق علیه السلام روایت شده است که فرمود: (به هنگام استخاره با تسبیح) نخست یک مرتبه سوره «حمد» را می خوانی و آنگاه سه بار سوره «توحید» (قل هو اللّه ...) را و آنگاه پانزده مرتبه صلوات می فرستی، سپس می گویی:

اللَّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ بِحَقِّ الْحُسَینِ وَجَدِّهِ وَأَبیه، وَ أُمِّهِ وَ أَخیهِ، وَ الْأَئِمَّهِ مِنْ

خدایا به حقّ امام حسین و جدّ و پدر و مادر و برادر و امامان از

۱- [۱۸۱۵]فتح الابواب، صفحه ۲۷۸ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۴۲، حدیث ۴.

۲- [۱۸۱۶]به کتاب مفاتح الغیب، تألیف مرحوم علّامه مجلسی مراجعه شود.

۳- [۱۸۱۷]بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۵۰، حدیث ۴.

ذُرِّيَّتِهِ، أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أنْ تَجْعَلَ لِیَ الْخِیَرَهَ فی

نسلش از تو می خواهم که بر محمّد و خاندان پاک او درود فرستی و در این استخاره با تسبیح برایم خیر

هذِهِ السَّبْحَهِ، وَ أَنْ تُرِیَنی ما هُوَ الْأَصْلَحُ لی فی الدِّینِ وَالدُّنْیا، اللَّهُمَّ إنْ

قرار دهی و آنچه در دین و دنیایم شایسته تر است نشانم دهی، خدایا اگر

کانَ الْأَصْلَحُ فی دینی وَدُنْیایَ، وَ عاجِلِ امْری وَ آجِلِهِ، فِعْلَ ما انَا عازِمٌ

آنچه تصمیم بر انجام آن دارم به صلاح دین و دنیایم و امروز و فردایم است پس مرا (به انجام آن)

عَلَیْهِ، فَأْمُرْنی، وَإلّا فَانْهَنی، إنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ.

فرمان ده، و گرنه مرا (از انجام آن) نهی کن، چرا که تو بر هر چیز توانایی.

پس از آن، قسمتی از تسبیح را می گیری و آن را می شماری و با عدد اوّل می گویی «

سُبْحانَ اللَّهِ

» و با عدد دوم می گویی «

أَلْحَمْدُلِلَّهِ

» و با عدد سوم می گویی «

لا إِلهَ الَّا اللَّهُ

» و به همین ترتیب پیش می روی؛ در پایان اگر دانه آخر شمارش،

سُبحان اللَّه

بود، مخیّر میان فعل و ترک هستی و اگر

أَلْحَمْدُلِلَّهِ

بود، نشانه امر است و آن را انجام می دهی و اگر

لا إِلهَ الَّا اللَّهُ

بود، نهی است و آن را ترک می کنی.(۱)

۳- استخاره ذات الرّقاع

نحوه انجام «استخاره ذات الرّقاع»(۲) که از امام صادق علیه السلام نقل شده، به این گونه است که هرگاه برای امور مهمّی بخواهی استخاره کنی، بدین شیوه عمل کن:

نخست شش قطعه کاغذ تهیه می کنی و در سه قطعه آن می نویسی:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ، خِیَرَهً مِنَ اللَّهِ الْعَزیزِ الحَکیمِ، لِفُلانِ بنِ فُلانَه افْعَل

به نام خداوند بخشنده مهربان. اختیار و گزینشی است از جانب خداوند عزیز و حکیم برای فلانی فرزند فلانی

(و به جای این دو کلمه نام شخصی را که برای او استخاره می کنی و اسم مادرش را می نویسی)؛ در سه ورقه دیگر همین را می نویسی، ولی به جای «إفعل» می نویسی «لاتفعل»، آنگاه آن کاغذها را زیر جانماز وسجّاده خود می گذاری و دو رکعت نماز می خوانی؛ پس از نماز به سجده می روی و در سجده، صد مرتبه می گویی:

أَستَخیرُ اللَّهَ برَحْمَتِهِ، خِیَرَهً فی عافِیَهٍ از رحمت الهی طلب خیر و سعادت همراه با عافیت می کنم ،سپس می نشینی و می گویی: أَللَّهُمَّ خِرْ لی وَاخْتَر لی فی جَمیعِ امُوری فی یُسْرٍ وَ عافِیَهٍ

خدایا در

ص: ۱۱۷۳

۱- [۱۸۱۸]بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۵۰، حدیث ۵.

۲- [۱۸۱۹] (۲).« رقاع» جمع« رُقعه» به معنای ورقه کاغذ است و چون در این نوع استخاره، از نوشتن بر ورقه ها استفاده می شود، لذا به آن« استخاره ذات الرقاع» می گویند.

همه امور به آسانی و عافیت خودت (آنچه را که صلاح است) برایم اختیار کن. آنگاه دست می بری و آن ورقه ها را به هم مخلوط می کنی و یکی یکی بیرون می آوری؛ اگر سه تا از ورقه ها که در آنها «إفعل» نوشته شده، پشت سر هم بیرون آید، کاری را که نیّت کرده ای انجام می دهی (و بسیار خوب است)؛ و اگر سه تا «لا تفعل» خارج شد آن کار را انجام نمی دهی؛ ولی اگر یک بار «إفعل» و دفعه بعد «لا تفعل» بدست آمد، در این صورت سه ورقه دیگر را بیرون بیاور که در مجموع پنج ورقه خارج شود، در این صورت اگر سه تا «إفعل» بود و دو تا «لا تفعل» آن کار را انجام بده؛ ولی اگر بر عکس شد، انجام نده.(۱)

۴- استخاره با الهام قلبی

مراد از «استخاره قلبی» آن است که انسان با یک حالت توجّه و تضرّع با خدای خود مشورت می کند و از او می خواهد راه صحیح را به وی نشان دهد و پس از آن، هر چه را که خداوند به قلب وی الهام کرد، انجام می دهد.

در روایتی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که آن حضرت فرمود:

اگر به انجام کاری نیاز داری (و نمی دانی انجام آن خوب است، یا بد) با خداوند مشورت کن. اگر خداوند انجام آن کار را به قلب تو انداخت، پیروی کن وگرنه انجام نده.(۲) شیوه این استخاره به این نحوست که پس از نماز واجب، به سجده می روی و صد مرتبه می گویی:

«اللَّهُمَّ خِرْلی

؛ خدایا تو برای من (آنچه را به صلاحم می باشد) اختیار کن» سپس به ما اهل بیت علیهم السلام متوسّل می شوی، و ما را شفیع قرار می دهی؛ پس از آن به قلبت توجّه کن، بنگر چه چیزی به تو الهام می شود؛ همان را انجام بده.(۳) همچنین در روایت معتبری می خوانیم که دو نفر از یاران امام علی بن موسی الرّضا علیهما السلام می خواستند به مسافرت «مصر» بروند، از آن حضرت پرسیدند: مصلحت آن است که از راه دریا برویم یا از راه خشکی؟

حضرت فرمود: «در غیر وقت نماز واجب به مسجد می روی، دو رکعت نماز می خوانی، سپس یک صد مرتبه می گویی: «أَسْتَخیرُ اللَّهَ » آنگاه به قلب خویش می نگری هر چیز به قلبت افتاد، به همان عمل می کنی».(۴)

۱- [۱۸۲۰]بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۳۰، حدیث ۵.

۲- [۱۸۲۱]وسائل الشیعه، جلد ۵، صفحه ۲۱۳، حدیث ۳.

۳- [۱۸۲۲]همان مدرک.

۴- [۱۸۲۳]وسائل الشیعه، ج ۵، صفحه ۲۰۵، ابواب صلاه الاستخاره، باب ۱، حدیث ۴.

در این زمینه روایات متعدّد دیگری نیز نقل شده است.

بـدیهی است اینگـونه اسـتخاره بـا توجه به مورد روایـات- که سؤال از امر مهم و گـاه خطرنـاکی است- مربوط به موضوعـات پراهمیّت است، نه برای موضوعات کوچک.

یادآوری ها:

۱- «اسـتخاره» را هر کسـی می تواند با آداب و شـرایطی که بیان شد، برای خودش انجام دهد، که به تصریح برخی از بزرگان همین نیز اولی و انسب است،(۱) چرا که هر کس با حالت توجّه و نیازی که دارد، خلوص بیشتری پیـدا می کند و ارتباط ویژه ای با حضرت حق- جلّ و علا- برقرار می نماید و خداوند مهربان نیز، راه حل را به وی نشان خواهد داد.

امّا می توان به دیگری نیز نیابت داد که از طرف او اسـتخاره کند؛ به ویژه اگر آن شـخص، از برجسـتگی های علمی و عملی و تقوا نیز برخوردار باشد.

۲- مرحوم محدّث قمی در «مفاتیح الجنان» از برخی کتب برای استخاره به قرآن مجید در ایّام هفته ساعاتی را نقل کرده است، ولی چون تصـریح دارد که برای این مطلب، حـدیثی از اهـل بیت علیهم السـلام وارد نشـده است، مـا از ذکر آن خودداری می کنیم؛ هر چنـد معتقـدیم استخاره در ایّام با فضـیلت و مکان های مقـدّس، بهتر است؛ ولی به هر حال، می توان در هر وقت که انسان نیاز و اضـطرار پیـدا کرد، با خدای خود مشورت کند و با اسـتخاره، مشـکل خویش را حل نماید و از سـرگردانی رهایی یابد.

۳- «اسـتخاره» را با «فال» نباید اشتباه کرد. بسیار دیده شده که افراد پیشنهاد می کنند که برای ما استخاره کنید آیا در فلان کار موفق خواهیم شد یا نه؟ آیا فلان حاجت ما روا می گردد یا نه؟ آنها استخاره را به پیشگویی از آینده اشتباه می گیرند.

اسـتخاره فقط برای این است که اگر در انجام کاری تردید داریم و با مشورت و مطالعه حل نشد، برای تصـمیم گیری استخاره کنیم. گویی با خداوند مشورت می نماییم.

۴- بعضـی از افراد در استخاره کردن چنان زیاده روی می کنند که برای هر امر کوچک و بزرگی به سراغ استخاره می روند و عملًا گرفتار یک نوع وسواس و وابسـتگی شدیـد می شوند، به گونه ای که اقدام به هیچ کاری بدون اسـتخاره برای آنها میسّر نیست.

این امر سـبب می شود که اسـتقلال فکر و انـدیشه آنها تضـعیف گردد و قـدرت انتخاب و اعتماد به نفس را از دست بدهنـد و عقـل و خرد را که یـک نعمت بزرگ الهی است و چراغ فروزان پروردگـار در درون جـان انسـان است مـورد بی توجّهی قرار دهند.

ص: ۱۱۷۵

۱- [۱۸۲۴]بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۸۵.

از این امر باید جدّاً پرهیز کرد و استخاره را منحصر به مواردی کرد که در بالا گفتیم. یعنی در آنجا که به راستی انسان حیران و سرگردان می شود؛ نه می تواند با اندیشه خود تصمیم بگیرد و نه مشاوران راه روشنی پیش پای او می گذارند.

۵- بعضی از ناآگاهان در اعتبار اسناد استخاره تردید می کنند، در حالی که ادلّه معتبری برای آن وجود دارد که برای توضیح بیشتر به کتاب «القواعد الفقهیه» جلد ۱، ذیل قاعده قرعه مراجعه کنید.

۶- آخرین نکته اینکه: بی شکّ عمل به استخاره واجب نیست، ولی سزاوار است انسان یا استخاره نکند یا هر گاه استخاره کرد با توکّل بر خدا به آن عمل کند و تردید به خود راه ندهد؛ با گام های استوار به سوی هدف پیش رود که مطمئنّاً نتیجه مثبت آن را خواهد دید و همان گونه که در آغاز بحث گفته ایم ما این موضوع را شخصاً بارها و بارها آزموده ایم.

***

ص: ۱۱۷۶

بخش دهم: احکام و آداب مربوط به مردگان

اشاره

ص :۱۱۷۷

مقدّمه: پایان زندگی دنیا و سفر به سوی آخرت

انسان- هر که باشد و هر قدر عمر طولانی کند- بالأخره در این جهان مسافر و میهمان است و دیر یا زود باید مرغ روحش این قفس را بشکند و از این جهان پرواز کند و به دیار باقی بشتابد؛ جایی که انسان نتیجه تمام اعمال خود را، در آن جا خواهد یافت و با آن خواهد بود (

فَمَنْ یَعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّهٍ خَیْراً یَرَهُ* وَ مَنْ یَعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّهٍ شَرّاً یَرَهُ

).(۱) امید آن که همه ما با دست پر از حسنات و گناهان آمرزیده شده، از این جهان چشم بربندیم، و در جوار رحمت پروردگار در نهایت آرامش قرار گیریم و بر بساط قرب او گام نهیم.

مرگ برای نیکوکاران و پاکان نه تنها وحشتناک نیست، بلکه دریچه ای است به جهانی مملوّ از نور و روشنایی و خوشبختی؛ ولی برای آلودگان و ستمگران و دنیاپرستان گنهکار، غم انگیز و وحشتناک است، چرا که برای آنان، سرآغاز بدبختی و سیه روزی و گرفتاری در میان آتشی که شعله های آن را با دست خود افروخته اند، می باشد.

بنابراین، بهترین راه برای این که انسان هرگز از مرگ نترسد و شجاعانه با آن روبه رو شود و از آن زیان نبیند، این است که همواره لوح دل را با آب توبه از آلودگی گناه بشوید و با صیقل اعمال صالحه، زنگار معصیت را بزداید و چنان پاک باشد که به گفته مولای متّقیان علی علیه السلام: «

فَوَاللَّهِ ما أُبالِی دَخَلْتُ إِلَی الْمَوْتِ أَوْ خَرَجَ الْمَوْتُ إِلَیَّ»(۲)

برای او تفاوتی نکند که او به سراغ مرگ برود، یا مرگ به سوی او آید:

۱- [۱۸۲۵] (۱).« پس هر کس ذرّه ای کار خیر، انجام دهد آن را می بیند و هر کس ذرّه ای کار بد کرده، آن را می بیند»(سوره زلزله، آیات ۷ و ۸).

۲- [۱۸۲۶] (۲).« به خدا سوگند! باکی ندارم که من به سوی مرگ روم یا مرگ به سوی من آید.»(نهج البلاغه، خطبه ۵۵).

مرگ اگر مرد است گو نزد من آی تا در آغوشش بگیرم تنگ تنگ!

من از او جانی ستانم جاودان او زمن دلقی ستاند رنگ رنگ!

با این مقدّمه کوتاه و با استمداد از لطف حق به سراغ مطالب این بخش می رویم.

۱- عبرت گرفتن از مردگان

این مسأله به تجربه رسیده است که هر زمان غم و اندوه بر قلب انسان چیره شد، زیارت اهل قبور(۱) (برای فاتحه و طلب آمرزش آنان) غم را از دل می زداید؛ چرا که غم و اندوه های مردم، غالباً به سبب امور مادّی است، لذا هنگامی که انسان جای آرامگاه ابدی را می بیند و می داند که:

هر که باشی و به هر جا برسی آخرین منزل هستی این است!

و مشاهده می کند خیل عظیمی از پیشینیان از فقیر و ثروتمند، ضعیف و قدرتمند همه آنها، همه چیز را گذاشته، تنها یک کفن با خود برده اند؛ و در زیر خاک ها آرمیده اند، به اشتباه خود پی می برد و درمی یابد که تمام غم و اندوه های وی بیهوده است و با کمی اندیشه و تفکّر، بار اندوه و غم از او برداشته می شود.

چه خوش می گوید آن شاعر باصفا:

زنده دلی در صف افسردگان رفت به همسایگی مردگان

حرفِ فنا خواند ز هر لوح پاک روح بقا جست ز هر روح پاک

کارشناسی پی تفتیش حال کرد از او بر سرِ راهی سؤال

کاین همه از زنده رمیدن چرا؟رخت سوی مرده کشیدن چرا؟

گفت پلیدان به مغاک اندرندپاک نهادان ته خاک اندرند

مرده دلانند به رویِ زمین بهرِ چه با مرده شوم همنشین؟

همدمی مرده دهد مردگی صحبت افسرده دل افسردگی!

زیر گِل آنان که پراکنده اندگرچه به تن مرده، به دل زنده اند

مرده دلی بود مرا پیش از این بسته هر چون و چرا پیش از این

زنده شدم از نظر پاکشان آب حیات است مرا خاکشان!

۲- چگونه برای سفر آخرت آماده شویم؟

بر هر مسلمانی لازم است- در عین تلاش و کوشش برای حیات آبرومند- همیشه خود را برای سفر

۱- [۱۸۲۷]کیفیّت و زمان زیارت اهل قبور در بخش زیارات، صفحه ۵۶۶ آمده است.

آخرت و انتقال به سرای ابدی آماده سازد، چرا که مرگ خبر نمی دهد. بنابراین، باید از گناهان توبه و حقوقی را که بر ذمّه دارد- اعمّ از حقوق خدا و خلق- ادا نماید؛ مخصوصاً کسانی که آثار مرگ را در خود مشاهده می کنند و یا به سنّ پیری می رسند، لازم است بیش از دیگران، این امور را رعایت نمایند.

همچنین اگر کسی را آزار داده، یا حقّ کسی را ضایع ساخته، آبروی مسلمانی را برده و از کسی بدگویی نموده و امثال این امور، لازم است، جبران نماید و از صاحبان حق، حلّیت بطلبد و آنان را راضی نماید؛ زیرا پس از مرگ، راهی برای جبران ندارد و فریاد و التماس او برای بازگشت به دنیا و جبران این امور، بی فایده است.

حتّی سزاوار است کفنش را آماده داشته باشد و بداند که در نهایت آنچه را که از مال دنیا با خود می برد، همین چند قطعه پارچه ساده است! امام صادق علیه السلام فرمود: «هر کس کفنش در خانه اش با او باشد، از غافلان نخواهد بود و هر زمان که به آن کفن نگاه کند، برای او حسنه نوشته می شود!».(۱) همچنین مناسب است که وصیّت کند، به خصوص نسبت به ثلث اموالش برای رسیدگی به فقرا و مستمندان- به ویژه خویشان نیازمند- و کارهای خیر دیگر (زیرا اگر وصیّت به ثلث نکند، ورثه در برابر آن مسئول نیستند) و اگر نماز و روزه قضا و یا کفّاراتی بر عهده دارد که نمی تواند انجام دهد، وصیّت نماید که از آن اموال، برای این امور استفاده نمایند.

اگر فرزندان کوچکی دارد، برای آنان سرپرستِ امینی قرار دهد.

مرحوم «شیخ طوسی» فرموده است: مستحب است برای انسان که وصیّت کند و نسبت به آن بی توجّهی ننماید؛ زیرا روایت شده است که «سزاوار است برای انسان شب را به صبح نیاورد، مگر آن که وصیّتش زیر سرش (و کنار بسترش) باشد».

شیخ طوسی می افزاید: از رسول اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: «هر کس به هنگام مرگش وصیّت خوبی نکند، نشانه کاستی در عقل و مروّت او است». پرسیدند: چگونه باید وصیّت کرد فرمود: «وقتی که نزدیک است مرگش فرا رسد و مردم نزد او جمع شدند (مقدّمتاً)، بگوید:

اللَّهُمَّ فاطِرَ السَّمواتِ وَالْأَرْضِ، عالِمَ الْغَیْبِ وَ الشَّهادَهِ، الرَّحْمنَ

ای خدای پدید آورنده آسمانها و زمین و دانای پنهان و آشکار و بخشاینده

الرَّحیمَ، انّی اعْهَدُ الَیْکَ انّی اشْهَدُ انْ لااِلهَ الَّا انْتَ، وَحْدَکَ لاشَریکَ لَکَ،

مهربان، من با تو پیمان می بندم و گواهی می دهم که معبودی جز تو نیست و یگانه ای و همتایی برای تو نمی باشد

۱- [۱۸۲۸]کافی، جلد ۳، صفحه ۲۵۶، حدیث ۲۳.

وَانَّ مُحَمَّداً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَبْدُكَ وَ رَسُولُكَ، وَ انَّ السَّاعَهَ آتِيَهٌ

و همانا محمّد که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بنده و فرستاده توست، و قیامت

لارَيْبَ فيها، وَ انَّكَ تَبْعَثُ مَنْ فِى الْقُبُورِ، وَانَّ الْحِسابَ حَقٌّ، وَ انَّ الْجَنَّهَ

بی شک خواهد آمد و تو مردگان را بر می انگیزانی، و (گواهی می دهم که) محاسبه اعمال و بهشت

حَقٌّ، وَ ما وَعَدْتَ فيها مِنَ النَّعيمِ مِنَ الْمَأْكَلِ وَالْمَشْرَبِ وَ النِّكاحِ حَقٌّ،

حق است و آنچه از خوردنی ها و آشامیدنیها و ازدواج که وعده فرموده ای حق است

وَ انَّ النّارَ حَقٌّ، وَ انَّ الْإيمانَ حَقٌّ، وَ انَّ الدّينَ كَما وَصَفْتَ، وَانَّ الْإِسْلامَ

و دوزخ و ایمان حق است، و دین همان است که توصیف نمودی. و اسلام همان است که

كَما شَرَعْتَ، وَ انَّ الْقَوْلَ كَما قُلْتَ، وَ انَّ الْقُرآنَ كَما انْزَلْتَ، وَ انَّكَ انْتَ اللَّهُ

تشریع نمودی و سخن همان است که تو گفتی و قرآن همان است که نازل فرمودی و به راستی تو همان خدای

الْحَقُّ الْمُبينُ، وَ انّى اعْهَدُ الَيْكَ فى دارِ الدُّنْيا، انّى رَضيتُ بِكَ رَبّاً،

بر حق و آشکاری و خدایا در دنیا با تو پیمان می بندم که خشنودم به پروردگاریت

وَبِالْإِسْلامِ ديناً، وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ نَبِيّاً، وَبِعَلِيٍّ وَلِيّاً، وَبِالْقُرْآنِ

و دین اسلام و پیامبری محمّد- که درود خدا بر او و خاندانش باد- و امامت علی و کتاب (آسمانی) قرآن

كِتاباً، وَ انَّ اهْلَ بَيْتِ نَبِيِّكَ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمُ السَّلامُ ائِمَّتى اللَّهُمَّ انْتَ ثِقَتى

و این که خاندان پیامبرت- که درود خدا بر او و بر ایشان باد- امامان منند، خدایا تویی تکیه گاهم

عِنْدَ شِدَّتى وَ رَجائى عِنْدَ كُرْبَتى وَعُدَّتى عِنْدَ الْأُمُورِ الَّتى تَنْزِلُ بى

در سختی و امیدم در گرفتاری و ذخیره ام در آنچه بر من پیش می آید،

فَانْتَ وَلِيّى فى نِعْمَتى وَ الهى وَ الهُ آبائى صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ،

پس تویی صاحب اختیار در نعمتم و معبود من و پدرانم، بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست

وَلاتَکِلْنی الی نَفْسی طَرْفَهَ عَیْنٍ ابَداً، وانِسْ فی قَبْری وَحْشَتی وَاجْعَلْ

و به اندازه چشم بر هم زدنی به خودم وامگذار، و در قبرم همنشین وحشتم باش

لی عِنْدَکَ عَهْدَاً یَوْمَ الْقاکَ مَنْشُوراً.

و برایم در روز دیدارت پیمانی گسترده در نزدت قرار ده.

رسول خدا صلی الله علیه و آله در ادامه فرمود: «این عهد و پیمان میّت است با خدا، در روزی که می خواهد، وصیّت کند

و وصیّت بر هر مسلمانی لازم است».(۱) (سپس وصیّت های خود را بگوید).

بایـد توجّه داشـته باشـد بیش از ثلث اموال خود وصـیّت نکنـد، زیرا شـرعاً نافذ نیست، مگر آن که همه ورثه رضایت دهند که بیش از ثلث وصـیّت کند و محروم کردن بعضی از ورثه نیز جایز نمی باشد؛ زیرا دو سوم باقیمانده مال، طبق قانون ارث تقسیم می شود؛ ولی می تواند تا حدّ یک سوم اموالش را برای افرادی که نیاز بیشتری دارند یا مورد توجّه اوست وصیّت کند.

۳- بر بالین محتضر

هنگـام احتضار و جان دادن، زمانِ بسـیار مشـکل و در عین حال حسّاسـی است. در آن هنگام، بایـد محتضـر را به اموری توجّه داد؛ و او را تنها نگذاشت.

توبه، توجّه به خدا، ایمان به لطف او، ادای حقوق واجبه مردم و خداوند را، به او تذکّر دهند.

مرحوم «علّامه مجلسی» می نویسد: «وقتی که آثار احتضار آشکار شود، محتضر این دعا را به طور مکرّر بخواند: «

اللَّهُمَ اغْفِرْ لِیَ الْکَثیرَ مِنْ مَعْصِیَتِکَ، وَ اقْبَلْ مِنِّی الْیَسیرَ مِنْ طاعَتِکَ

؛ خداوندا! گناهان زیاد مرا ببخش و طاعت های اندک مرا قبول فرما». تا این که جان دادن بر او آسان گردد.

در این حالت خویشان و فرزنـدان نبایـد او را تنها بگذارنـد، نزد او باشـند و دعا و قرآن بخوانند؛ مخصوصاً سوره های «یس» و «صافّات» را.

همچنین، اعتقاد به توحید و صفات جمال و جلال خداوند و اقرار به رسالت رسول خدا صلی الله علیه و آله و امامت ائمّه اطهار علیهم السلام و اعتقاد به معاد و بهشت و دوزخ، و سایر اعتقادات را برای او بازگو نمایند و به وی تلقین کنند ... و کلمه «

لا الهَ الَّا اللَّهُ»

را بسیار به او تلقین نمایند و او نیز بگوید؛ زیرا در حدیث معتبری آمده است که هر کس سخن آخر او «

لا الهَ الَّا اللَّهُ

» باشد، داخل بهشت می شود.

پای محتضر را به سوی قبله برگردانند، تا فرشتگان رحمت، به او روی آورند.

در حـدیث معتبری آمـده است که اگر بر میّت قبض روح دشوار باشـد، او را به مکانی که در آن نماز می گزارد، ببرند و او را در جایگاه نمازش بگذارند، تا قبض روح بر او آسان گردد.

به هنگام احتضار، چیز سنگینی بر بدن محتضر نگذارند.

در حدیث صحیح از امام باقر علیه السلام نقل شده است: هرگاه کسی را در وقت جان دادن، مشاهده کردید، این کلمات فَرَج را به او تلقین کنید:

ص: ۱۱۸۳

۱- [۱۸۲۹]مصباح المتهجّد، صفحه ۱۵.

لا اله الّا اللّهُ الْحَليمُ الْكَريمُ، لا اله الّا اللّهُ الْعَلِيُّ الْعَظيمُ، سُبْحانَ اللّهِ رَبِ

معبودی جز خدای بردبار و بزرگوار نیست، معبودی جز خدای برتر و با عظمت نیست، پاک و منزّه است خداوندی که پروردگار

السَّمواتِ السَّبْعِ، وَرَبِّ الْأَرَضينَ السَّبْعِ، وَ ما فيهِنَّ وَ ما بَيْنَهُنَّ وَ رَبِ

آسمانهای هفت گانه و زمینهای هفت گانه، و آنچه در آنها و میان آنهاست و پروردگار

الْعَرْشِ الْعَظيمِ، وَالْحَمْدُ للّهِ رَبِّ الْعالَمينَ.

عرش با عظمت است و ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است.

همچنین سنّت است برای آسانی قبض روح، این دعا را به محتضر تلقین نمایند:

يا مَنْ يَقْبَلُ الْيَسيرَ، وَيَعْفُو عَنِ الْكَثيرِ، اقْبَلْ مِنّى الْيَسيرَ، وَاعْفُ عَنّى

ای که (عمل) اندک را پذیرفته و از (گناه) فراوان درمی گذری، این (عمل) کم را از من بپذیر و از (گناه)

الْكَثيرَ، انَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحيمُ.

فراوانم درگذر چرا که تو بسیار آمرزنده و مهربانی.

مرحوم «علّامه مجلسی» در ادامه می افزاید: «سنّت است وقتی که محتضر جان داد، دهانش را بر هم گذارند و چانه اش را ببندند و چشمهایش را برهم آورند و دستهایش را بر پهلوهایش بکشند (تا منظره چهره و بدن او بدنما نباشد) و او را با پارچه ای بپوشانند و نزد او قرآن بخوانند».(۱)

۴- آداب کفن و دفن و نماز اموات

اشاره

وقتی مسلمانی از دنیا رفت، مؤمنین برای تجهیز و فراهم ساختن مقدّمات دفن وی اقدام کنند.

نخست مؤمنان را با خبر سازند، تا برای تشییع جنازه و احترام او و نماز بر وی حاضر شوند.

امام صادق علیه السلام فرمود: «سزاوار است که برادران مؤمن را اطلاع دهند تا بر جنازه وی حاضر شوند و بر او نماز بگزارند و برای او استغفار کنند، تا هم میّت و هم حاضران ثواب ببرند».(۲) در این جا توجّه به چند موضوع لازم است:

اوّل: غسل میّت

باید میّت را سه غسل داد:

۱- غسل با آب سدر؛ ۲- غسل با آب کافور؛ ۳- غسل با آب خالص.

ص :۱۱۸۴

۱- [۱۸۳۰]زاد المعاد، صفحه ۵۳۸- ۵۴۰.(با تصرّف و تلخیص)

۲- [۱۸۳۱]همان مدرک، صفحه ۵۴۰.

باید برای هر غسلی نیّت قربه الی اللّه بکنند و به ترتیب، نخست با آب مخلوط به سدر، میّت را غسل می دهند، آنگاه ظرف را می شوینـد تا اثر سدر برود سپس با آب مخلوط به کافور، وی را غسل می دهند. باز هم ظرف را کاملًا می شویند تا اثر کافور نباشد، آنگاه در مرتبه سوم، میّت را با آب خالص غسل می دهند.

پس از پایـان غسـل، میّت را با پارچه و حوله ای تمیز، خشک کننـد.(۱) شـخص غسل دهنده نیز، پس از پایان کار، باید غسـل «مسّ میّت» کند، مگر این که با دستکش و مانند آن غسل داده باشد.

دوم: کفن کردن

واجب است که میّت را با سه پارچه کفن کنند:

اوّل: لنگ است که از ناف تا زانو را می پوشاند و بهتر است که از سینه تا روی پا برسد

دوم: پیراهن است که از سرِ شانه تا نصف ساق و تمام اطراف بدن را می پوشاند.

سوم: پارچه ای بلند، به نام سرتاسری است که همه بدن را می پوشاند به گونه ای که بستن دو سر آن ممکن باشد و پهنای آن به اندازه ای باشد که یک طرف آن روی طرف دیگر قرار گیرد.(۲) سوم: حنوط

پس از پایان غسل، واجب است میّت را «حَنوط» کنند؛ یعنی به محل های هفت گانه سجده (پیشانی، کف دست ها، سر زانوها و سرِدو انگشت بزرگ پاها) کافور بمالنـد، و احتیاط آن است که مقـداری کافور روی این اعضا بگذارند.(۳) پس از غسل و کفن و حنوط، میّت را برای نماز ببرند.

چهارم: نماز میّت

اشاره

بر مسـلمانان لازم است وقتی خبر مرگ مسـلمانی را شـنیدند، برای نماز او حاضر شوند و این واجب، واجب کفایی است یعنی اگر یک نفر یا گروهی انجام دهند، از بقیّه ساقط می شود. غسل و کفن و دفن او نیز واجب کفایی می باشد.

واجب است بر هر میّت مسـلمان و شـیعه، که بالغ باشد، نماز میّت بخوانند و بنابر احتیاط واجب، بر بچّه نابالغ که کمتر از شش سال نداشته باشد، نیز نماز بخوانند.

سزاوارترین افراد، برای نماز بر میّت، وارث او است و شوهر نسبت به همسرش از دیگران اولی است (و اگر دیگران می خوانند از آنها اجازه بگیرند). واجب است نمازگزار، نماز را رو به قبله بخواند، و سر جنازه به

۱- [۱۸۳۲]زادالمعاد، صفحه ۵۴۵- ۵۴۷.(با تلخیص)

۲- [۱۸۳۳]همان مدرک، صفحه ۵۴۸ و ۵۴۹ و رساله های توضیح المسائل.

۳- [۱۸۳۴]همان مدرک، صفحه ۵۵۰ و رساله های توضیح المسائل.

سمت راست و پای او به سمت چپ نمازگزار باشد، و میّت را بر پشت بخوابانند.

در نماز میّت طهارت شرط نیست؛ یعنی پاک بودن بدن و لباس و داشتن وضو یا غسل و تیمّم، لازم نیست ولی بهتر است این امور رعایت شود.

مستحب است، اگر میّت مرد است، امام جماعت یا کسی که فرادی بر او نماز می خواند روبه روی وسط قامت او بایستد و اگر میّت زن است مقابل سینه اش قرار گیرد، و مستحب است که پابرهنه نماز بخوانند؛ مثلًا پا را از کفش درآورند و روی کفش بگذارند(۱) (و امور دیگری که در توضیح المسائل آمده است).

دستور نماز میّت:

نماز میّت پنج تکبیر دارد و اگر نمازگزار پنج تکبیر را به این ترتیب بگوید، کافی است.

بعد از نیّت و گفتن تکبیر اوّل بگوید:

اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَ اشْهَدُ انَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ. و بعد از تکبیر دوم بگوید:

گواهی می دهم که معبودی جز خدا نیست و گواهی می دهم که محمّد فرستاده خداست.*****************

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ. و بعد از تکبیر سوم بگوید: اللَّهُمَّ اغْفِرْ

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست.****************** خدایا

لِلْمُـؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِنـاتِ. و بعـد از تکـبیر چهـارم بگویـد: اللَّهُـمَّ اغْفِرْ لِهـذَا الْمَیِّتِ. سـپس زنـان و مردان بـا ایمـان را بیامرز.**************** خدایا این میّت را بیامرز.**

تکبیر پنجم را بگوید. ولی بهتر آن است که بعد از نیّت و تکبیر اوّل بگوید: اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا

****************************** گواهی می دهم که معبودی جز

اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، وَ اشْهَدُ انَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، ارْسَلَهُ بِالْحَقِ

خدا نیست، یگانه است و شریکی ندارد و گواهی می دهم که محمّد بنده و فرستاده اوست که او را به حق برای

بَشیراً وَ نَذیراً بَیْنَ یَدَیِ السَّاعَهِ* بعد از تکبیر دوم بگوید: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی

بشارت و بیم پیش از قیامت فرستاد.************* خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ بارِكْ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَارْحَمْ مُحَمَّداً

محمّد و خاندان پاکش درود فرست و بر محمّد و خاندان پاکش برکت ده و بر محمّد و خاندانش رحم کن،

ص :1186

1- [1835]زاد المعاد، صفحه 553 و 554،(با تلخیص) و رساله های توضیح المسائل.

وَآلَ مُحَمَّدٍ، کَافْضَلِ ما صَلَّیْتَ وَ بارَکْتَ وَ تَرَحَّمْتَ عَلی ابْراهیمَ وَ آلِ

مانند برترین درود و برکت و رحمتی که بر ابراهیم و خاندانش

ابْراهیمَ، انَّکَ حَمیدٌ مَجیدٌ، وَ صَلِّ عَلی جَمیعِ الْأَنْبِیآءِ وَالْمُرْسَلینَ

فرستاده ای، چرا که تو ستوده و شایسته ستایشی، و بر تمامی پیامبران و فرستادگانت درود فرست

* بعد از تکبیر سوم بگوید: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنینَ وَالْمُؤْمِناتِ، وَالْمُسْلِمینَ

*********** خدایا مردان و زنان با ایمان و مسلمان را بیامرز،

وَالْمُسْلِماتِ، الْأَحْیآءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْواتِ، تابعْ بَیْنَنا وَ بَیْنَهُمْ بِالْخَیْراتِ،

زندگان و مردگانشان را، و میان ما و ایشان را به وسیله نیکی ها پیوند ده،

انَّکَ مُجیبُ الدَّعَواتِ، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ* بعد از تکبیر چهارم بگوید:

که تو اجابت کننده خواسته هایی و بر هر چیز توانایی.***************

اللَّهُمَّ انَّ هذا عَبْدُکَ وَابْنُ عَبْدِکَ، وَابْنُ امَتِکَ، نَزَلَ بِکَ، وَ انْتَ خَیْرُ مَنْزُولٍ

خدایا این بنده تو و فرزند بنده تو و فرزند کنیز توست، که نزد تو آمده، و تو بهترین میزبانی،

بِهِ، اللَّهُمَّ انَّا لا نَعْلَمُ مِنْهُ الَّا خَیْراً، وَ انْتَ اعْلَمُ بِهِ مِنَّا، اللَّهُمَّ انْ کانَ مُحْسِناً

خدایا ما جز خیر و نیکی از او سراغ نداریم و تو از ما به او آگاهتری خدایا اگر نیکوکار است

فَزِدْ فی احْسانِهِ، وَ انْ کانَ مُسیئاً فَتَجاوَزْ عَنْهُ وَاغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ

بر نیکی اش بیافزا و اگر گنهکار است از او درگذر و او را بیامرز، خدایا او را در

عِنْدَکَ فی اعْلا عِلِّیّینَ، وَاخْلُفْ عَلی اهْلِهِ فِی الْغابِرینَ، وَارْحَمْهُ

اعلا علیّین نزد خود جای ده، و در میان بازماندگان برای خانواده اش جانشین باش، و به مهربانیت بر او

بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ* سپس بگوید: اللَّهُ اکْبَرُ و نماز را تمام کند.

رحم کن ای مهربانترین مهربانان******** خدا بزرگتر است (از همه چیز)********

اگر میّت زن باشد بعد از تکبیر چهارم بگوید: اللَّهُمَّ انَّ هذِهِ امَتُک، وَابْنَهُ عَبْدِکَ، وَابْنَهُ

********************** خدایا این کنیز توست و دختر بنده تو

أَمَتِکَ، نَزَلَتْ بِکَ، وَانْتَ خَیْرُ مَنْزُولٍ بِهِ، اللَّهُمَّ انَّا لا نَعْلَمُ مِنْها الَّا خَیْراً،

و کنیز توست که نزدت آمده، و تو بهترین میزبانی، خدایا ما جز خیر و نیکی از او نمی دانیم،

وَانْتَ اعْلَمُ بِها مِنَّا، اللَّهُمَّ انْ کانَتْ مُحْسِنَهً فَزِدْ فی احْسانِها، وَ انْ کانَتْ

و تو از ما به او آگاهتری خدایا اگر نیکوکار است در نیکی اش بیافزا و اگر

مُسیئَهً فَتَجاوَزْ عَنْها وَاغْفِرْ لَها، اللّٰهُمَّ اجْعَلْها عِنْدَکَ فی اعْلا عِلِّیّنَ،

گنهکار است از او درگذر و او را بیامرز خدایا او را در اعلا علیّین نزد خود جای ده،

وَاخْلُفْ عَلی اهْلِها فِی الْغابِرینَ، وَارْحَمْها بِرَحْمَتِکَ یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.

و برای بازماندگانش در میان خانواده او جانشین باش، و به مهربانیت بر او رحم کن ای مهربانترین مهربانان.

واگر میّت مستضعف است یعنی وضع ایمان او درست معلوم نیست بگوید: اللَّهُمَّ اغْفِرْ

*********************************** خدایا آنان را که

لِلَّذینَ تابُوا وَاتَّبَعُوا سَبیلَکَ، وَقِهِمْ عَذابَ الْجَحیمِ.

توبه کردند و از راه تو پیروی نمودند بیامرز و آنها را از عذاب دوزخ نگاه دار.

و اگر میّت طفل نابالغ باشد، بگوید: اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِأَبَوَیْهِ وَ لَنا سَلَفاً وَ فَرَطاً وَ اجْراً.(۱)

****************** خدایا او را برای پدر و مادرش و برای ما از پیش فرستاده و پیشی گیرنده و سبب پاداش قرار ده.

مستحب است که بر جای خود بایستد، تا جنازه را بردارند، خصوصاً امام جماعت ۱۸۳۷] و در روایتی وارد شده است که بعد از فراغت از نماز بگوید: رَبَّنا آتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً، وَ فِی الْأخِرَهِ

****************** پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما

حَسَنَهً، وَ قِنا عَذابَ النَّارِ.(۲)

و ما را از عذاب آتش نگاه دار.

پنجم: دفن میّت

هنگامی که جنازه را به سوی قبر حرکت می دهند، مستحب است آن را در چند قدمی بر زمین بگذارند و تا سه مرتبه او را تدریجاً به قبر نزدیک کنند و در دفعه چهارم وارد قبر کنند (تا روح میّت آمادگی پیدا کند).

میّت را باید طوری دفن کنند که بوی او بیرون نیاید و درندگان هم به او دسترسی پیدا نکنند و مستحب است قبر را به اندازه قامت انسان متوسط، گود کنند. اگر میّت مرد است مستحب است او را از طرف سر وارد قبر کنند و اگر زن است، از طرف عرض بدن و به هنگام وارد کردن او، پارچه ای روی قبر بگیرند.

۱- [۱۸۳۶]زاد المعاد، صفحه ۵۵۴- ۵۵۹ و رساله های توضیح المسائل.

۲- [۱۸۳۸]زادالمعاد، صفحه ۵۵۸.

مستحب است وقتی میّت را نزدیک قبر می گذارند گفته شود: اللّٰهُمَّ عَبْدُکَ، ابْنُ عَبْدِکَ،

** خدایا بنده و فرزند بنده

وَابْنُ أَمَتِکَ، نَزَلَ بِکَ، وَ أَنْتَ خَیْرُ مَنْزُولٍ بِهِ.

و فرزند کنیزت نزدت آمده و تو بهترین میزبانی.

و اگر میّت زن است، بگوید: اللّٰهُمَّ أَمَتُکَ، ابْنَهُ عَبْدِکَ، وَ ابْنَهُ أَمَتِکَ، نَزَلَتْ بِکَ،

************** خدایا کنیزت و دختر بنده و دختر کنیزت نزدت آمده

وَانْتَ خَیْرُ مَنْزُولٍ بِهِ.

و تو بهترین میزبانی.

وقتی که میّت را برمی دارند که به سوی قبر ببرند، بگویند: بِسْمِ اللّٰهِ وَ بِاللّٰهِ، وَ عَلی مِلَّهِ

*********************************** به نام خدا و به یاری خدا و بر دین

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، اللّٰهُمَّ الی رَحْمَتِکَ لاإلی عَذابِکَ، اللّٰهُمَّ افْتَحْ

رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-، خدایا به سوی رحمتت، نه به سوی عذابت، (او را ببر) خدایا

لَهُ فی قَبْرِهِ، وَ لَقِّنْهُ حُجَّتَهُ، وَ ثَبِّتْهُ بِالْقَوْلِ الثّابِتِ، وَ قِنا وَ إِیّاهُ عَذابَ الْقَبْرِ.

برای او در قبرش گشایش قرار ده و عقائدش را به او تلقین کن و او را بر گفتار ثابت راسخ بدار و ما و او را از عذاب قبر نگهدار.

(در صورتی که میّت زن باشد، ضمیرها را مؤنث آورند).

پس از آن که میّت را داخل قبر گذاشتند، مستحب است گره کفن را باز کنند و صورت میّت را روی خاک بگذارند و بالشی از خاک، زیر سر او قرار دهند، همچنین مستحب است، مقداری از تربت امام حسین علیه السلام همراه او در قبر بگذارند.(۱)

۵- تلقین میّت

پیش از آن که لحد را بپوشانند، مستحب است دست راست را به شانه میّت بزنند و او را حرکت دهند و سه مرتبه بگویند:

اسْمَعْ افْهَمْ، یا فُلانَ بْنَ فُلانٍ

(به جای فلان بن فلان، نام میّت و نام پدرش را ببرند) و اگر میّت زن است بگویند

اسْمَعی، افْهَمی یا فُلانَهَ بِنْتَ فُلانٍ.

سپس به ترتیب زیر، او را به عقاید حقّه اسلامی تلقین دهند:

ص :۱۱۸۹

۱- [۱۸۳۹]مجموعه این دستورات، در زاد المعاد، صفحه ۵۶۰- ۵۶۲ و رساله های توضیح المسائل آمده است.

هَلْ انْتَ عَلَى الْعَهْدِ الَّذى فارَقْتَنا عَلَيْهِ مِنْ شَهادَةِ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ

آيا تو بر پيمانى كه بر آن از ما جدا شدى هستى (بر) گواهى اين كه معبودى جز خداى يگانه نيست كه

لا شَريكَ لَهُ، وَ انَّ مُحَمَّداً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ، عَبْدُهُ وَ رسُولُهُ، وَ سَيِّدُ

همتايى ندارد و اين كه محمّد- كه درود خدا بر او و خاندان پاكش باد- بنده و فرستاده او و سرور

النَّبِيّينَ، وَ خاتَمُ الْمُرْسَلينَ، وَ انَّ عَلِيّاً اميرُ الْمُؤْمِنينَ، وَ سَيِّدُ الْوَصِيّينَ،

پيامبران و آخرين فرستادگان است، و اين كه على اميرمؤمنان و سرور اوصيا

وَامامٌ افْتَرَضَ اللَّهُ طاعَتَهُ عَلَى الْعالَمينَ، وَ انَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ، وَ عَلِيَ

و امامى است كه خدا اطاعتش را بر جهانيان واجب نموده است و اين كه امام حسن و امام حسين و على

بْنَ الْحُسَيْنِ، وَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، وَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، وَ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ،

بن حسين و محمّد بن على و جعفر بن محمّد و موسى بن جعفر

وَعَلِيَّ بْنَ مُوسى وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، وَعَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ، وَالْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ،

و على بن موسى و محمّد بن على و على بن محمّد و حسن بن على

وَالْقآئِمَ الْحُجَّهَ الْمَهْدِيَّ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ ائِمَّهُ الْمُؤْمِنينَ، وَحُجَجُ اللَّهِ

و حضرت مهدى- كه درود خدا بر ايشان باد- پيشوايان مؤمنان و حجّتهاى خدا

عَلَى الْخَلْقِ اجْمَعينَ، وَ ائِمَّتُكَ ائِمَّهُ هُدَىً ابْرارٌ، يا فُلانَ بْنَ فُلانٍ، اذا

بر تمامى مخلوقاتند و پيشوايان تو پيشوايان هدايت و نيكوكارند، اى فلان پسر فلان، زمانى

اتاكَ الْمَلَكانِ الْمُقَرَّبانِ، رَسُولَيْنِ مِنْ عِنْدِاللَّهِ تَبارَكَ وَ تعالى وَ سَئَلاكَ

كه دو فرشته مقرّب، فرستادگان خداى متعال نزد تو آمده و از تو درباره

عَنْ رَبِّكَ، وَ عَنْ نَبِيِّكَ، وَ عَنْ دينِكَ، وَ عَنْ كِتابِكَ، وَ عَنْ قِبْلَتِكَ، وَ عَنْ

خدا و پيامبر و دين و كتاب و قبله و

اِئِمَّتِکَ، فَلا تَخَفْ وَ قُلْ فی جَوابِهِما، اللَّهُ جَلَّ جَلالُهُ رَبّی وَ مُحَمَّدٌ صَلَّی

امامانت پرسیدند، نترس و در جوابشان بگو: خدای با عظمت پروردگارم و محمّد- که درود

اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ نَبِیّی وَالْإِسْلامُ دینی وَالْقُرْآنُ کِتابی وَالْکَعْبَهُ قِبْلَتی

خدا بر او و خاندانش باد- پیامبرم و اسلام دینم و قرآن کتابم و کعبه قبله ام و

وَامیرُالْمُؤْمِنینَ عَلِیُّ بْنُ ابیطالِبٍ امامی وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِیٍّ الْمُجْتَبی

امیرمؤمنان علی بن ابیطالب امامم و حسن بن علی مجتبی

ص: ۱۱۹۰

امامى وَالْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الشَّهيدُ بِكَرْبَلاءَ امامى وَ عَلِيٌّ زَيْنُ الْعابِدينَ

امامم و حسين بن على شهيد در كربلا امامم؛ و على زين العابدين

امامى وَ مُحَمَّدٌ باقِرُ عِلْمِ النَّبِيّينَ امامى وَ جَعْفَرٌ الصّادِقُ امامى

امامم و محمّد باقر شكافنده علوم پيامبران امامم و جعفر صادق امامم

وَمُوسَى الْكاظِمُ امامى وَ عَلِيٌّ الرِّضا امامى وَ مُحَمَّدٌ الْجَوادُ امامى

و موسى كاظم امامم و على الرضا امامم و محمّد جواد امامم

وَعَلِيٌّ الْهادى امامى وَالْحَسَنُ الْعَسْكَرِيُّ امامى وَالْحُجَّةُ الْمُنْتَظَرُ

و على الهادى امامم و حسن عسگرى امامم و حجّت منتظر

امامى هؤُلاءِ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ اجْمَعينَ ائِمَّتى وَ سادَتى وَقادَتى

امامم است، اينها- كه درود خدا بر همه آنان باد- امامان من و آقا و پيشوا

وَشُفَعآئى بِهِمْ اتَوَلّى وَمِنْ اعْدآئِهِمْ اتَبَرَّءُ فِى الدُّنْيا وَالْآخِرَهِ، ثُمَّ اعْلَمْ يا

و شفيعان من هستند، به ايشان رو كرده و در دنيا و آخرت از دشمنان آنها بيزارى مى جويم، سپس بدان اى

فُلانَ بْنَ فُلانٍ، انَّ اللَّهَ تَبارَكَ وَ تَعالى نِعْمَ الرَّبُّ، وَ انَّ مُحَمَّداً صَلَّى اللَّه

فلان پسر فلان كه خداوند متعال پروردگار خوبى است و اين كه محمّد- كه درود خدا

عَلَيْهِ وَ آلِهِ نِعْمَ الرَّسُولُ، وَ انَّ اميرَ الْمُؤْمِنينَ عَلِيَّ بْنَ ابى طالِبٍ،

بر او و خاندان پاكش باد- پيامبر خوبى است و اين كه اميرمؤمنان على بن ابى طالب

وَاوْلادَهُ الْأَئِمَّهَ الْأَحَدَ عَشَرَ نِعْمَ الْأَئِمَّهُ، وَ انَّ ما جآءَ بِهِ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ

و يازده امام از فرزندانش امامانى شايسته اند و اين كه آنچه محمّد- كه درود خدا

عَلَيْهِ وَ آلِهِ حَقٌّ، وَ انَّ الْمَوْتَ حَقٌّ، وَ سُؤالَ مُنْكَرٍ وَ نَكيرٍ فِى الْقَبْرِ حَقٌّ،

بر او و خاندان پاكش باد- آورده، حق است و اين كه مرگ حق است و سؤال منكر و نكير در قبر حق است

وَالْبَعْثَ حَقٌّ، وَالنُّشُورَ حَقٌّ، وَالصِّراطَ حَقٌّ، وَالْميزانَ حَقٌّ، وَ تَطايُرَ

و برانگیخته شدن حق است و زنده شدن دوباره حق است، و پل صراط حق است و میزان حق است و پراکنده شدن

الْكُتُبِ حَقٌّ، وَالْجَنَّةَ حَقٌّ، وَ النّارَ حَقٌّ، وَ انَّ السّاعَةَ آتِيَةٌ لارَيْبَ فيها،

نامه های اعمال حق است، و بهشت حق است و دوزخ حق است و این که قیامت خواهد آمد و شکّی در آن نیست

وَانَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِی الْقُبُورِ* سپس بگوید: افَهِمْتَ یا فُلانُ.

و خداوند آنان که در گورند بر می انگیزد********** آیا فهمیدی ای فلان.

در حدیث آمده است که میّت در جواب می گوید: بلی فهمیدم. آنگاه بگوید: ثَبَّتَکَ اللَّهُ بِالْقَوْلِ

*** خدا تو را بر گفتار

الثّابِتِ، هَداکَ اللَّهُ الی صِراطٍ مُسْتَقیمٍ، عَرَّفَ اللَّهُ بَیْنَکَ وَ بَیْنَ اوْلِیائِکَ فی

ثابت پایدار بدارد، خداوند تو را به راه راست هدایت نماید، خداوند تو را با اولیایت در

مُسْتَقَرٍّ مِنْ رَحْمَتِهِ* و در پایان بگوید: اللَّهُمَّ جافِ الْأَرْضَ عَنْ جَنْبَیْهِ،

جایگاهی از رحمتش آشنا کند************** خدایا زمین را از دو پهلویش دور کن [/ قبرش را فراخ گردان ،

وَاصْعَدْ بِرُوحِهِ الَیْکَ، وَلَقِّهِ مِنْکَ بُرْهاناً، اللَّهُمَّ عَفْوَکَ عَفْوَکَ (و اگر میّت زن و روحش را به درگاهت بالا ببر و از جانب خودت دلیل را به او نشان ده، خدایا عفو تو، عفو تو. (را خواهانم).*******

است، در همه این موارد ضمیرها را مؤنّث بیاورد).

پس از آن خشت لحد را بچینند و قبر را به صورت مربع مستطیل بسازند و می توانند به اندازه چهار انگشت از زمین بلند کنند و نشانه ای روی آن بگذارند که شناخته شود و روی قبر آب بپاشند وبعد از پاشیدن آب، کسانی که حاضرند دست ها رابر قبر بگذارند و انگشت ها را باز کرده، در خاک فرو برند و هفت مرتبه سوره «انّا انزلناه» را بخوانند و برای میّت طلب آمرزش کنند.

پس از آن، این دعا را بخوانند:

اللهُمَّ جافِ الْأَرْضَ عَنْ جَنْبَیْهِ، وَ اصْعَدْ الَیْکَ رُوحَهُ، وَلَقِّهِ مِنْکَ

خدایا زمین را از دو پهلویش دور کن [/ قبرش را فراخ گردان ، و روحش را به درگاهت بالا ببر، و از جانب خودت

رِضْواناً، وَاسْکِنْ قَبْرَهُ مِنْ رَحْمَتِکَ ما تُغْنِیهِ بِهِ عَنْ رَحْمَهِ مَنْ سِواکَ.

خشنودیت را به او نشان ده و از رحمتت به اندازه ای که از رحمت غیر تو بی نیاز شود در قبرش قرار ده.

(و اگر میّت زن است، ضمیرها را مؤنث بخوانند)

مستحب است که ولیّ میّت، بعد از آن که مردم برگشتند کنار قبر میّت، نزد سر او بنشیند و با صدای بلند آن تلقین را که ذکر شد، بار دیگر بخواند، که در روایات آمده است، وقتی این تلقین را بخوانند فرشتگان مأمور سؤال بر او آسان می گیرند.(۱)

۶- نماز لیله الدّفن (نماز وحشت)

مستحب است در شب اوّل قبر، دو رکعت نماز وحشت برای میّت بخوانند، به این ترتیب که در رکعت

ص: ۱۱۹۲

۱- [۱۸۴۰]مجموعه این دستورات و روایات در زاد المعاد، صفحه ۵۶۴- ۵۶۹ و در رساله های توضیح المسائل، در احکام اموات آمده است.

اوّل بعد از حمد، یک مرتبه «آیهالکرسی» و در رکعت دوم بعد از حمد، ده مرتبه سوره «انّا انزلناه» و بعد از سلامِ نماز بگوید:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ ابْعَثْ ثَوابَهُما إلی قَبْرِ فُلانٍ»

خدایا بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و ثواب این دو رکعت را به قبر فلانی برسان.

(و به جای کلمه فلان، اسم میّت را ببرد).(۱) «نماز وحشت» را در هر موقع از شب اوّل قبر می توان بجا آورد، ولی مناسبت تر است در اوّل شب، بعد از نماز عشا باشد و اگر دفن میّت به علّتی تأخیر بیفتد، باید نماز وحشت را تا شب اوّل دفن او تأخیر اندازد.(۲)

۷- تسلیت به بازماندگان

تسلّی بازماندگان و همدردی با صاحبان عزا از اصول انسانی و اسلامی به شمار می رود. کسی که عزیزی را از دست داده، وقتی حضور مردم در مراسم مختلف و تسلیت آنان را ببیند، اندوه و آلامش کاسته می شود؛ به همین دلیل، در روایات اسلامی نسبت به این امر تأکید فراوان شده است.

مرحوم «علّامه مجلسی» می نویسد: مستحب است صاحبان عزا را تسلیت گفته و آنها را به صبر و شکیبایی دعوت کرد، چه قبل از دفن میّت و چه بعد از آن، و بعد از دفن، مورد تأکید بیشتری است؛ کمترین چیز در تسلیت آن است که نزد مصیبت دیده بروند تا آنها را ببیند و آرام گیرد.

در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است: «هر کس اندوهگینی را دعوت به صبر کند، در قیامت خداوند او را از لباس های زیبای بهشتی بپوشاند، و هر کس مصیبت زده ای را به صبر و شکیبایی دعوت کند، خداوند پاداش آن صاحب مصیبت را به وی کرامت کند، بی آن که از اجر صاحب مصیبت چیزی کاسته شود».

همچنین مستحب است تا سه روز، دیگران- مخصوصاً همسایگان- برای اهل خانه میّت که عزادارند، غذا بفرستند.(۳) متأسّفانه در عصر ما قضیّه برعکس شده و گروه های زیادی از مردم، انتظار دارند عزاداران از آنها پذیرایی کنند، و گاه مخارج هنگفتی بر آنان تحمیل می شود و مصیبت آنها را افزون می کند؛ چه خوب است این بدعت ها ترک شود.

ص :۱۱۹۳

۱- [۱۸۴۱]مصباح کفعمی، صفحه ۴۱۱ و بلدالامین، صفحه ۱۶۴ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۱۹، حدیث ۵.

۲- [۱۸۴۲]توضیح المسائل.

۳- [۱۸۴۳]زاد المعاد، صفحه ۵۷۰ و ۵۷۱.(با تصرّف و تلخیص)

۸- صبر بر مصیبت و مراسم سوگواری

مرحوم «علّامه مجلسی» می نویسد: «لازم است مصیبت دیدگان، در مصیبت صبر کنند، و به قضای الهی راضی باشند، و بدانند که خداوند صابران را پاداش فراوانی عنایت می فرماید. مستحب است بسیار بگویند:

«إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ راجِعُونَ»

، تا گناهانش آمرزیده شود» (و مفهوم آیه که «همه چیز حتّی خود ما، از خداییم و به سوی او باز می گردیم»، روح را آرامش می بخشد).

در روایتی با سند معتبر می خوانیم: هرکس مصیبتی را به خاطر آورد- اگر چه مدّتی از آن گذشته باشد- و بگوید:

إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ راجِعُونَ، وَ الْحَمدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمينَ، اللَّهُمَّ اْجُرْنی عَلی

ما از خداییم و به سوی او باز می گردیم و ستایش ویژه پروردگار جهانیان است. خدایا بر این

مُصیبَتی وَ اخْلُفْ عَلَیَّ أفْضَلَ مِنْها، پاداش آن مصیبت به او داده خواهد شد».(۱) مصیبت مرا پاداش ده و بهتر از آن را برایم جانشین قرار ده**************************

به خصوص، صبر کردن بر مصیبت از دست دادن فرزند بسیار سفارش شده است و به گفته «علّامه مجلسی» رحمه الله در حدیث معتبری آمده است: «هر کس فرزندش از دنیا برود و بر آن صبر و شکیبایی کند، برای او بهتر است از آن که فرزندان زیادی از وی بمانند و در راه خدا جهاد نمایند!».

و روایت شده است: «پاداش مؤمن به خاطر از دست دادن فرزندش بهشت است ...».(۲) مناسب است انسان به هنگام مصیبت، به یاد مصائب اهل بیت علیهم السلام و پیشوایان بزرگ بیفتد و به یاد مظلومیّت آنان اشک بریزد که به یقین پاداشی مضاعف خواهد داشت و در ضمن به آرامش نیز می رسد.

در احادیث معتبری آمده است که: «به هر کس مصیبتی رسد، مصیبت و مشکلات رسول خدا صلی الله علیه و آله را به یاد آورد که مصیبت های او، از دشوارترین مصائب می باشد»(۳) و در هر مصیبتی فکر کند که ممکن بود از آن مهمتر واقع شود، و واقع نشده، و خدا را بر آن شکر گوید.

در روایت معتبری از امام صادق علیه السلام نقل شده است که آن حضرت به هنگام مصیبت این دعا را می خواندند:

الْحَمْدُللَّهِ الَّذی لَمْ یَجْعَلْ مُصیبَتِی فِی دِینی، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی لَوْ

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که مصیبت را در دینم قرار نداد، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که اگر

۱- [۱۸۴۴]زاد المعاد، صفحه ۵۷۰.

۲- [۱۸۴۵]همان مدرک، صفحه ۵۷۲.

۳- [۱۸۴۶]همان مدرک.

شاءَ جَعَلَ مُصِیبَتی أَعْظَمَ مِمَّا کانَتْ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَی الْأَمْرِ الَّذِی شاءَ

می خواست مصیبتم را بزرگتر از آن که بود قرار می داد، و حمد و سپاس مخصوص خداوند است بر آنچه اراده

أَنْ یَکُونَ فَکانَ.(۱)

انجام آن کرد و انجام شد.

برای عزاداری بر اموات، نباید بازماندگان مرتکب کارهای خلاف شرع گردند و یا در هزینه ها دچار اسراف شوند.

مناسب است، مراسم عزاداری و مجلس فاتحه، ساده برگزار شود و از آن هزینه ها، برای انجام امور خیر و پرداخت کفّارات و دیون میّت و نماز و روزه او- اگر نماز و روزه قضا دارد- مصرف کنند.

همچنین از حرکات ناپسند به هنگام ندبه و گریه و عزاداری برای میّت، پرهیز نمایند و با گذاشتن دستگاه های صوتی قوی، برای مردم و همسایگان مزاحمت ایجاد نکنند.

مرحوم «علّامه مجلسی» می گوید: «مشهور آن است که به هنگام عزاداری- جز در مرگ پدر و برادر- جامه دریدن و پاره کردن یقه، جایز نیست، و همچنین جایز نیست، انسان در مرگ کسی صورت و بدن خود را بخراشد و مو از سر و صورت بکند».(۲) اگر مرد در مرگ زن، یا فرزند، لباس خود را پاره کند، یا زن در عزای میّت، صورت خود را بخراشد، به طوری که خون بیاید، یا موی خود را بکند، بنابر احتیاط واجب، باید کفّاره ای مانند کفّاره قسم بدهد، یعنی ده فقیر را اطعام کند و یا آنها را با لباسی بپوشاند و اگر نتواند، سه روز روزه بگیرد؛ بلکه اگر خون هم نیاید نیز، به این دستور عمل نماید.(۳) گریه و ندبه برای میّت جایز است، ولی نوحه سرایی او باید بحقّ باشد و در ذکر اوصاف میّت مبالغه نکند و دروغ نگوید. البتّه بجاست که به عیوب میّت اشاره نشود.(۴) به هر حال، ندبه و گریه- که از عواطف انسانی سرچشمه می گیرد- جایز، بلکه پسندیده است؛ ولی در هر حال، نباید از اعتدال خارج شود یا به گناه آلوده گردد، بلکه با صبر و شکیبایی و توجّه به مسأله مرگ، که روزی دامان همه ما را خواهد گرفت، و آمادگی برای حسابرسی الهی، علاوه بر دریافت پاداش «صابران»، به خود سازی و تهذیب نفس بپردازد، و گرد و غبار غفلت را- که سبب انواع گناهان است- از روح و جانش بزداید و توجّه اش را به خدا بیشتر کند.

از خداوند بزرگ می خواهیم که عاقبت همه ما را ختم به خیر فرماید و مرگ را آغاز آرامش و آسایش ما قرار دهد.

ص: ۱۱۹۵

۱- [۱۸۴۷]زاد المعاد، صفحه ۵۷۳.

۲- [۱۸۴۸]همان مدرک، صفحه ۵۶۹.

۳- [۱۸۴۹]همان مدرک، صفحه ۵۷۰ و رساله های توضیح المسائل.

۴- [۱۸۵۰]همان مدرک، صفحه ۵۷۱.

۹- خیرات برای اموات

سزاوار است بازماندگان، اموات خویش را فراموش نکنند؛ زیرا آنان دستشان از اعمال خیر کوتاه است و لذا به احسان و دعای فرزندان و خویشان و دوستان مؤمن خود، نیازمندند.

مرحوم «علّامه مجلسی» می فرماید: مخصوصاً دعا کردن برای آنان در نماز شب و بعد از نمازهای فریضه و در مکان های زیارتی خوب است و برای پدر و مادر باید بیشتر دعا کرد و اعمال خیر برای آنان بجا آورد.

عمده خیرات برای پدر و مادر، ادای قرض آنان و ادای حقوق خدا و خلق از جانب آنان است.(۱) در روایتی آمده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: برای مردگان خود هدیه بفرستید! گفتند: هدیه برای آنان چیست؟ فرمود: صدقه و دعا.(۲) همچنین فرمود: ارواح مؤمنان هر جمعه، به آسمان دنیا در برابر خانه ها و منزل های خود می آیند و با صدای غمناکی ندا می دهند که ای خانواده ما، ای فرزندان ما و ای پدر و مادر و خویشان ما! به ما مهربانی کنید؛ از اموالی که در دست ما بود (و اکنون در اختیار شماست) با دادن درهمی و قرص نانی و جامه ای نسبت به ما ترحّم آورید، که خداوند شما را از جامه بهشت بپوشاند!

رسول خدا صلی الله علیه و آله که این جملات را فرمود گریه کرد و صحابه نیز همراه او گریستند ....(۳) همچنین آن حضرت فرمود: هر صدقه ای که برای میّت داده می شود، فرشته ای آن را به مانند طبقی از نور می گیرد و به کنار قبر می آورد و می گوید: «

السَّلامُ عَلَیْکُمْ یا اهْلَ الْقُبُورِ

» این هدیه را خانواده شما برای شما فرستاده اند. آنگاه آن میّت این هدیه را تحویل می گیرد و وارد قبرش می کند که همین سبب فراخی قبرش (و آسایش و آسودگی او) می گردد.(۴) مرحوم «علّامه مجلسی» می فرماید: «در حدیث صحیحی آمده است که امام صادق علیه السلام در هر شب برای فرزند خود و در هر روز، برای پدر و مادر خود، دو رکعت نماز می خواندند (و به روح آنان هدیه می کردند) در رکعت اوّل سوره «

انّا انزلناه

» و در رکعت دوم سوره «

کوثر

» را می خواندند».(۵) نکته قابل توجّه آن است که انجام کارهای خیر، جهت اموات برای کسانی که آن را انجام می دهند نیز ثواب و پاداش فراوان دارد.

امام صادق علیه السلام فرمود: ثواب اعمال خیر، برای کسی که برای مردگان انجام می دهد، برای او و برای آن مرده، هر دو

نوشته می شود.(۶)

ص :۱۱۹۶

۱- [۱۸۵۱]زاد المعاد، صفحه ۵۷۳.

۲- [۱۸۵۲]مستدرک الوسائل، جلد ۲، صفحه ۴۸۴، حدیث ۲۳.

۳- [۱۸۵۳]همان مدرک، حدیث ۲۴.

۴- [۱۸۵۴]همان مدرک، صفحه ۱۱۴، حدیث ۱۱.

۵- [۱۸۵۵]زاد المعاد، صفحه ۵۷۳.

۶- [۱۸۵۶]همان مدرک، صفحه ۵۷۴.

توضیحی درباره حدیث کِسا

اصل حدیث کِسا میان شیعه و اهل سنّت بسیار مشهور و معروف است و جای هیچ گونه تردیدی نیست که رسول خدا صلی الله علیه و آله در منزل حضرت زهرا علیها السلام، و یا در خانه خودش زیر پارچه ای شبیه عبا قرار گرفت و حضرت علی و حضرت فاطمه زهرا و امام حسن و امام حسین علیهم السلام را زیر آن جای داد و از آنان به عظمت و بزرگی یاد نمود و آن جمع را مصداق آیه:

«انَّما یُریدُ اللَّهُ لِیُذْهِبَ عَنْکُمُ الرِّجْسَ اهْلَ الْبَیْتِ وَ یُطَهِّرَکُمْ تَطْهیراً»؛

همانا خداوند می خواهد پلیدی و گناه را از شما اهل بیت دور کند و کاملًا شما را پاک سازد» معرّفی کرد.(۱) آنچه در اینجا به عنوان حدیث کِسا نقل می شود، حدیث مشروح و مفصلی است که برابر روایتی، خواندن آن به این نحو، دارای پاداش و آثار و برکات فراوانی است. و در ذیل آن آمده است: «در هر محفلی که شیعیان و علاقمندان ما این حدیث را بخوانند، رحمت الهی بر آنان نازل می شود، فرشتگان برای آنها استغفار می کنند، اندوهِ غم زدگان برطرف می شود و حاجات روا خواهد شد».

این حدیث نخستین بار در کتاب «منتخب طریحی» (متوفّای ۱۰۸۵) از علمای قرن یازدهم آمده است. محدّث بزرگوار مرحوم حاج شیخ عباس قمی در منتهی الآمال، در شرح زندگانی امام حسین علیه السلام پس از بیان این نکته که «حدیث اجتماع خمسه طیبه علیهم السلام» تحت کِسا از احادیث متواتره است، می نویسد: «اما حدیث معروف به حدیث کسا که در زمان ما شایع است، به این کیفیّت در کتب معتبر و معروف و اصول حدیث و مجامع متقنه محدّثین دیده نشده، می توان گفت از خصایص کتاب «منتخب» است».

از این رو، جناب ایشان آن را در مفاتیح الجنان نیاورده است و ناشران برخلاف میل آن بزرگوار آن را در پایان مفاتیح اضافه کرده اند.

پس از کتاب «منتخب»، این حدیث در کتاب «عوالم» آمده است. صاحب کتاب عوالم (شیخ عبداللَّه بحرانی) از شاگردان مرحوم علّامه مجلسی و از علمای قرن دوازدهم است. در این کتاب برای این حدیث سندی ذکر کرده است که از جهاتی جای تأمل دارد:

ص: ۱۱۹۷

۱- [۱۸۵۷]سوره احزاب، آیه ۳۳.(برای آگاهی از این حدیث، و شأن نزول آیه تطهیر، به تفسیر نمونه، جلد ۱۷، ذیل آیه ۳۳ سوره احزاب مراجعه فرمایید).

الف) سند این حدیث مطابق نسخه خطی موجود در کتابخانه یزد، در متن کتاب نبوده است، بلکه در حاشیه آن آمده است و خط آن نیز با خطّ متن که دست خطّ صاحب عوالم است، متفاوت می باشد.

ب) برخی از افراد سلسله سند، حدود هشتاد سال با یکدیگر فاصله دارند که قاعدتاً یکی از آنها نمی تواند از دیگری نقل حدیث نماید.

ج) بعضی از افراد این سند در کتب رجالی توثیق نشده اند.

ولی از آنجا که محتوای حدیث اشکال خاصّی ندارد و بعضی از علما به قرائت آن اهمیّت می دادند و با توجه به «احادیث من بلغ» می توان آن را به «قصد رجا» و به امید برآورده شدن حاجات خواند. این حدیث مطابق نقل «عوالم» چنین است:[۱۸۵۸]
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

عَنْ فاطِمَةَ الزَّهْرآءِ عَلَیْها السَّلامُ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ،

(جابر) از فاطمه زهرا- که درود خدا بر او باد- دختر رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- (روایت کرده)

قالَ سَمِعْتُ فاطِمَةَ انَّها قالَتْ: دَخَلَ عَلَیَّ ابی رَسُولُ اللَّهِ فی بَعْضِ الْأَیّامِ،

و گفت: شنیدم که حضرت فاطمه فرمود: پدرم رسول خدا روزی از روزها بر من وارد شد

فَقالَ السَّلامُ عَلَیْکِ یا فاطِمَةُ، فَقُلْتُ عَلَیْکَ السَّلامُ، قالَ انّی اجِدُ فی

و فرمود: سلام بر تو ای فاطمه، پس گفتم: بر تو سلام باد، فرمود: من در بدنم

بَدَنی ضُعْفاً، فَقُلْتُ لَهُ اعیذُکَ بِاللَّهِ یا ابَتاهُ مِنَ الضُّعْفِ، فَقالَ یا فاطِمَةُ

احساس ضعف می کنم، به ایشان گفتم، ای پدر! تو را از ضعف در پناه خدا قرار می دهم، پس فرمود: ای فاطمه،

ایتینی بِالْکِسآءِ الْیَمانی فَغَطّینی بِهِ، فَاتَیْتُهُ بِالْکِسآءِ الْیَمانی فَغَطَّیْتُهُ بِهِ،

کسا و عبای یمنی را برایم بیاور و مرا با آن بپوشان، پس من کسای یمنی را آورده و ایشان را با آن پوشاندم،

وَصِرْتُ انْظُرُ الَیْهِ، وَاذاوَجْهُهُ یَتَلَأْلَؤُ، کَانَّهُ الْبَدْرُفی لَیْلَهِ تَمامِهِ وَکَمالِهِ،

و پیوسته به او نگاه می کردم و در این هنگام صورتش می درخشید همانند قرص ماه کامل در شب چهاردهم،

فَما کانَتْ الَّا ساعَهً، وَاذا بِوَلَدِیَ الْحَسَنِ قَدْاقْبَلَ، وَقالَ السَّلامُ عَلَیْکِ یا

پس ساعتی نگذشته بود که فرزندم حسن داخل شد و گفت سلام بر تو ای

امَّاهُ، فَقُلْتُ وَعَلَيْکَ السَّلامُ يا قُرَّهَ عَيْنی وَثَمَرَهَ فُؤادی فَقالَ يا امَّاهُ، انّی

مادرم گفتم: و بر تو سلام باد ای نور چشمم و ميوه دلم، گفت: ای مادرم، من

اشَمُّ عِنْدَکِ رآئِحَهً طَيِّبَهً، کَانَّها رآئِحَهُ جَدّی رَسُولِ اللَّهِ، فَقُلْتُ نَعَمْ، انَ

نزد تو بوی خوشی استشمام می کنم، گويا بوی جدّم رسول خداست، گفتم: آری،

جَدَّکَ تَحْتَ الْکِسآءِ، فَاقْبَلَ الْحَسَنُ نَحْوَ الْکِسآءِ، وَقالَ السَّلامُ عَلَيْکَ يا

جدّت زير کساست، پس حسن به سوی کسا رفته و گفت: سلام بر تو ای

جَدّاهُ يا رَسُولَ اللَّهِ، اتَاْذَنُ لی انْ ادْخُلَ مَعَکَ تَحْتَ الْکِسآءِ، فَقالَ

جدّم، ای رسول خدا، آيا به من اجازه می دهيد که همراه تو در زير کسا باشم، فرمود:

وَعَلَيْکَ السَّلامُ يا وَلَدی وَيا صاحِبَ حَوْضی قَدْ اذِنْتُ لَکَ، فَدَخَلَ مَعَهُ

و بر تو سلام باد ای فرزندم و ای صاحب حوض کوثر من، به تو اجازه دادم حسن همراه او

تَحْتَ الْکِسآءِ، فَما کانَتْ الَّا ساعَهً وَاذا بِوَلَدِیَ الْحُسَيْنِ قَدْ اقْبَلَ، وَقالَ

زير کسا داخل شد، ساعتی نگذشته بود که فرزندم حسين داخل شد، و گفت:

السَّلامُ عَلَيْکِ يا امَّاهُ، فَقُلْتُ وَ عَلَيْکَ السَّلامُ يا وَلَدی وَيا قُرَّهَ عَيْنی

سلام بر تو ای مادر، گفتم؛ و بر تو سلام باد ای فرزندم و ای نور چشمم

وَثَمَرَهَ فُؤادی فَقالَ لی يا امَّاهُ، انّی اشَمُّ عِنْدَکِ رآئِحَهً طَيِّبَهً کَانَّها رآئِحَهُ

و ميوه دلم گفت: ای مادرم، من نزد تو بوی خوشی استشمام می کنم، گويا بوی

جَدّی رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، فَقُلْتُ نَعَمْ، انَّ جَدَّکَ وَاخاکَ تَحْتَ

جدم رسول خداست- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- گفتم: آری همانا جدّ و برادرت زير

الْکِسآءِ، فَدَنَی الْحُسَيْنُ نَحْوَ الْکِسآءِ، وَقالَ السَّلامُ عَلَيْکَ يا جَدّاهُ،

کسا هستند، سپس حسين به کسا نزديک شد و گفت: سلام بر تو ای جدّم،

السَّلامُ عَلَیْکَ یا مَنِ اخْتارَهُ اللّهُ، اَتَاْذَنُ لی اَنْ اَکُونَ مَعَکَما تَحْتَ الْکِساۤءِ،

سلام بر تو، ای که خدا او را برگزیده است، آیا به من اجازه می دهی که همراه تو در زیر کسا باشم،

فَقالَ وَ عَلَیْکَ السَّلامُ یا وَلَدی وَ یا شافِعَ اُمَّتی قَدْ اَذِنْتُ لَکَ، فَدَخَلَ

فرمود: و بر تو سلام باد ای فرزندم و ای شفاعت کننده امّتم، به تو اجازه دادم

مَعَهُما تَحْتَ الْکِساۤءِ، فَاَقْبَلَ عِنْدَ ذلِکَ اَبُوالْحَسَنِ عَلِیُّ بْنُ اَبی طالِبٍ،

حسین با ایشان در زیر کسا داخل شد، در این هنگام ابوالحسن علی بن ابیطالب وارد شد

ص:۱۱۹۹

وَقالَ السَّلامُ عَلَيْكِ يا بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ، فَقُلْتُ وَعَلَيْکَ السَّلامُ يا

و فرمود سلام بر تو ای دختر رسول خدا گفتم: و بر تو باد سلام ای

اَبَاالْحَسَنِ، وَ يا اميرَالْمُؤْمِنينَ، فَقالَ يا فاطِمَةُ، اِنّی اَشَمُّ عِنْدَكِ رائِحَةً

ابا الحسن و ای امیر مؤمنان، فرمود: ای فاطمه، من نزد تو بوی خوشی استشمام می کنم،

طَيِّبَةً، كَاَنَّها رآئِحَةُ اَخی وَابْنِ عَمّی رَسُولِ اللَّهِ، فَقُلْتُ نَعَمْ، ها هُوَ مَعَ

گویا بوی برادر و پسر عمویم رسول خداست، گفتم: آری او به همراه

وَلَدَيْکَ تَحْتَ الْكِسآءِ، فَاَقْبَلَ عَلِيٌّ نَحْوَ الْكِسآءِ، وَقالَ السَّلامُ عَلَيْکَ يا

دو فرزندت زیر کسا هستند، علی به طرف کسا رفت و گفت: سلام بر تو ای

رَسُولَ اللَّهِ، اَتَاْذَنُ لی اَنْ اَكُونَ مَعَكُمْ تَحْتَ الْكِسآءِ، قالَ لَهُ وَعَلَيْکَ

رسول خدا، آیا اجازه می دهی که همراه شما در زیر کسا باشم به او فرمود: و بر تو

السَّلامُ، يا اَخی يا وَصِيّی وَخَليفَتی وَصاحِبَ لِوآئی قَدْ اَذِنْتُ لَکَ،

سلام باد ای برادرم، ای وصی و جانشین و پرچمدارم، به تو اجازه دادم

فَدَخَلَ عَلِيٌّ تَحْتَ الْكِسآءِ، ثُمَّ اَتَيْتُ نَحْوَ الْكِسآءِ، وَقُلْتُ السَّلامُ عَلَيْکَ

پس علی زیر کسا داخل شد، سپس من به طرف کسا رفتم و گفتم: سلام بر تو

يا اَبَتاهُ يا رَسُولَ اللَّهِ، اَتَاْذَنُ لی اَن اَكُونَ مَعَكُمْ تَحْتَ الْكِسآءِ، قالَ

ای پدرم ای رسول خدا، آیا اجازه می دهی که من نیز همراه شما زیر کسا باشم، فرمود:

وَعَلَيْكِ السَّلامُ يا بِنْتی وَيا بَضْعَتی قَدْ اَذِنْتُ لَكِ، فَدَخَلْتُ تَحْتَ

و بر تو سلام باد؛ ای دخترم و ای پاره تنم، به تو اجازه دادم، پس زیر کسا داخل شدم،

الْكِسآءِ، فَلَمَّا اكْتَمَلْنا جَميعاً تَحْتَ الْكِسآءِ، اَخَذَ اَبی رَسُولُ اللَّهِ بِطَرَفَیِ

هنگامی که همه در زیر کسا جمع شدیم، پدرم رسول خدا دو طرف

الْكِسآءِ، وَ اوْمَئَ بِيَدِهِ الْيُمْنى الَى السَّمآءِ، وَقالَ اللَّهُمَّ انَّ هؤُلاءِ اهْلُ

کسا را گرفته و با دست راستش به آسمان اشاره کرده و فرمود: خدایا اینها خانواده

بَيْتى وَخآصَّتى وَحآمَّتى لَحْمُهُمْ لَحْمى وَدَمُهُمْ دَمى يُؤْلِمُنى ما

و نزدیکان و همنشینان منند، گوشتشان از گوشت من و خونشان از خون من است، آنچه ایشان را آزار دهد

يُؤْلِمُهُمْ، وَيَحْزُنُنى ما يَحْزُنُهُمْ، انَا حَرْبٌ لِمَنْ حارَبَهُمْ، وَسِلْمٌ لِمَنْ

مرا می آزارد و آنچه ایشان را غمگین می کند، مرا غمگین می کند، در جنگم با آن که با آنان در جنگ است و در صلحم با آن که

ص :۱۲۰۰

سالَمَهُمْ، وَعَدُوٌّ لِمَنْ عاداهُمْ، وَ مُحِبٌّ لِمَنْ احَبَّهُمْ، انَّهُمْ مِنّی وَ انَا مِنْهُمْ،

با ایشان در صلح است و دشمنم با آن که با ایشان دشمن است و دوست دارم کسی که آنان را دوست دارد، ایشان از من و من از ایشانم،

فَاجْعَلْ صَلَواتِکَ وَ بَرَکاتِکَ، وَ رَحْمَتَکَ وَ غُفْرانَکَ وَ رِضْوانَکَ، عَلَیَ

پس درود و برکات و رحمتت و آمرزش و خشنودیت را بر من و آنها قرار ده،

وَعَلَیْهِمْ، وَ اذْهِبْ عَنْهُمُ الرِّجْسَ، وَ طَهِّرْهُمْ تَطْهیراً، فَقالَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ یا

و پلیدی را از ایشان دور کن و آنها را به طور کامل پاک گردان، خداوند عزیز و گرامی فرمود: ای

مَلائِکَتی وَ یا سُکَّانَ سَمواتی انّی ما خَلَقْتُ سَمآءً مَبْنِیَّهً، وَلا ارْضاً

ملائکه من و ای ساکنان آسمانهایم، من نیافریدم آسمان بر افراشته و زمین

مَدْحِیَّهً، وَ لا قَمَراً مُنیراً، وَلا شَمْساً مُضِیئَهً، وَلا فَلَکاً یَدُورُ، وَلا بَحْراً

گسترده و ماه درخشان و خورشید نورانی و چرخ گردون و دریای

یَجْری وَلا فُلْکاً یَسْری الَّا فی مَحَبَّهِ هؤُلاءِ الْخَمْسَهِ، الَّذینَ هُمْ تَحْتَ

جاری و کشتیهای در حرکت را مگر در دوستی این پنج تن که در زیر

الْکِسآءِ، فَقالَ الْأَمینُ جِبْرآئیلُ، یا رَبِّ، وَ مَنْ تَحْتَ الْکِسآءِ، فَقالَ

کسا هستند، پس جبرئیل امین عرض کرد: ای پروردگار من، چه کسانی زیر کسا هستند؟ خداوند

عَزَّوَجَلَّ، هُمْ اهْلُ بَیْتِ النُّبُوَّهِ، وَمَعْدِنُ الرِّسالَهِ، هُمْ فاطِمَهُ وَابُوها،

عزیز و گرامی فرمود: آنها خاندان نبوّت و گنجینه رسالتند، آنها فاطمه و پدرش

وَبَعْلُها وَ بَنُوها، فَقالَ جِبْرآئیلُ یا رَبِّ، اَتَاْذَنُ لی انْ اهْبِطَ الَی الْأَرْضِ

و شوهرش و فرزندانش هستند، سپس جبرئیل عرض کرد: ای پروردگار من آیا به من اجازه می دهی که به زمین فرود آیم

لِأَکُونَ مَعَهُمْ سادِساً، فَقالَ اللَّهُ نَعَمْ قَدْ اذِنْتُ لَکَ، فَهَبَطَ الْأَمینُ جِبْرآئیلُ،

تا ششمین آنها باشم؟ خدا فرمود: بله اجازه می دهم، پس جبرئیل امین فرود آمد

وَ قالَ السَّلامُ عَلَيْکَ يا رَسُولَ اللَّهِ، الْعَلِيُّ الْأَعْلی يُقْرِئُکَ السَّلامَ،

و عرض کرد: سلام بر تو ای رسول خدا، خدای برتر و بلند مرتبه به تو سلام می رساند

وَيَخُصُّکَ بِالتَّحِيَّهِ وَالْإِکْرامِ، وَيَقُولُ لَکَ وَ عِزَّتی وَ جَلالی انّی ما خَلَقْتُ

و تو را به تحيّت و بزرگواری اختصاص داده، می فرمايد: به عزّت و جلالم سوگند که نيافريدم

سَمآءً مَبْنِيَّةً، وَلا ارْضاً مَدْحِيَّةً، وَ لا قَمَراً مُنيراً، وَلا شَمْساً مُضيئَةً، وَ لا

آسمان بر افراشته و زمين گسترده و ماه درخشان و خورشيد نورانی و

ص :۱۲۰۱

فَلَکاً یَدُورُ، وَ لا بَحْراً یَجْری وَلا فُلْکاً یَسْری الَّا لِأَجْلِکَمْ وَ مَحَبَّتِکَمْ،

چرخ گردون و دریای جاری و کشتیهای در حرکت را مگر بخاطر شما و دوستی شما

وَ قَدْ اذِنَ لی انْ ادْخُلَ مَعَکُمْ، فَهَلْ تَاْذَنُ لی یا رَسُولَ اللَّهِ، فَقالَ رَسُولُ اللَّهِ

و به من اجازه فرموده که با شما باشم، ای رسول خدا آیا به من اجازه می دهی؟ رسول خدا فرمود:

وَ عَلَیْکَ السَّلامُ یا امینَ وَحْیِ اللَّهِ، انَّهُ نَعَمْ، قَدْ اذِنْتُ لَکَ، فَدَخَلَ جِبْرآئیلُ

و بر تو سلام باد ای امین وحی خدا، بله اجازه می دهم، پس جبرئیل همراه ما

مَعَنا تَحْتَ الْکِسآءِ، فَقالَ لِأَبی انَّ اللَّهَ قَدْ اوْحی الَیْکُمْ، یَقُولُ انَّما یُریدُ

زیر کسا داخل شد، سپس به پدرم عرض کرد: خداوند به شما وحی کرده و می فرماید: خداوند اراده کرده

اللَّهُ لِیُذْهِبَ عَنْکُمُ الرِّجْسَ اهْلَ الْبَیْتِ وَ یُطَهِّرَکُمْ تَطْهیراً، فَقالَ عَلِیٌّ

که پلیدی را از شما اهل بیت دور کرده و به طور کامل شما را پاک گرداند، پس علی

لِأَبی صلی الله علیه و آله، یا رَسُولَ اللَّهِ، اخْبِرْنی ما لِجُلُوسِنا هذا تَحْتَ الْکِسآءِ مِنَ

به پدرم گفت: ای رسول خدا، بگو نشستن ما، در زیر کسا

الْفَضْلِ عِنْدَاللَّهِ، فَقالَ النَّبِیُّ، وَالَّذی بَعَثَنی بِالْحَقِّ نَبِیّاً، وَ اصْطَفانی

نزد خدا چه فضیلتی دارد؟ پیامبرفرمود: قسم به آن که مرا به حق به پیامبری مبعوث کرد و مرا به

بِالرِّسالَهِ نَجِیّاً، ما ذُکِرَ خَبَرُنا هذا فی مَحْفِلٍ مِنْ مَحافِلِ اهْلِ الْأَرْضِ،

رسالت برای نجات خلق برگزید، این خبر ما در هر محفل از محافل اهل زمین

وَفیهِ جَمْعٌ مِنْ شَیعَتِنا وَ مُحِبّینا، الَّا وَ نَزَلَتْ عَلَیْهِمُ الرَّحْمَهُ، وَحَفَّتْ بِهِمُ

که در آن گروهی از شیعیان و دوستداران ما هستند ذکر شود، رحمت خدا بر ایشان نازل شده و فرشتگان آنها را در بر گرفته

الْمَلائِکَهُ، وَاسْتَغْفَرَتْ لَهُمْ الی انْ یَتَفَرَّقُوا، فَقالَ عَلِیٌّ اذاً وَاللَّهِ فُزْنا، وَ فازَ

و برای ایشان طلب آمرزش می کنند تا زمانی که متفرّق شوند، علی گفت: به خدا سوگند ما رستگار شدیم

شیعَتُنا وَ رَبِّ الْکَعْبَهِ، فَقالَ النَّبِیُّ ثانِیاً، یا عَلِیُّ وَالَّذی بَعَثَنی بِالْحَقِّ نَبِیّاً،

و قسم به پروردگـار کعبه شـیعیان مـا نیز رسـتگارند سـپس پیـامبر دوبـاره فرمـود: ای علی قسم به آن که مرا به حق به پیـامبری مبعوث کرد

وَاصْطَفانی بِالرِّسالَهِ نَجِیّاً، ما ذُکِرَ خَبَرُنا هذا فی مَحْفِلٍ مِنْ مَحافِلِ اهْلِ

و مرا به رسالت نجات خلق برگزید، این خبر ما در هر محفل از محافل اهل

الْأَرْضِ، وَ فیهِ جَمْعٌ مِنْ شیعَتِنا وَ مُحِبّینا، وَ فیهِمْ مَهْمُومٌ الّا وَفَرَّجَ اللَّهُ

زمین که در آن گروهی از شیعیان و دوستداران ما هستند ذکر شود و در میان آنها اندوهگینی باشد خدا

ص :۱۲۰۲

هَمَّهُ، وَ لا مَغْمُومٌ الَّا وَ كَشَفَ اللّهُ غَمَّهُ، وَ لا طالِبُ حاجَهٍ الَّا وَقَضَى

اندوهش را برطرف می کند و غمزده ای باشد خدا غمش را برطرف می کند و حاجتمندی باشد خدا

اللّهُ حاجَتَهُ، فَقالَ عَلِىٌّ اذاً وَاللَّهِ فُزْنا وَ سُعِدْنا، وَ كَذلِكَ شيعَتُنا فازُوا

حاجتش را روا می سازد، علی عرض کرد: پس به خدا سوگند رستگار و سعادتمند شدیم

وَ سُعِدُوا فِى الدُّنْيا وَ الْأخِرَهِ وَ رَبِّ الْكَعْبَهِ.

و همچنین به پروردگار کعبه سوگند شیعیان ما در دنیا و آخرت رستگار و سعادتمند شدند.

آخرین سخن:

در پایان از همه خوانندگان عزیز می خواهیم که مقدّمات و نکاتی را که در هر بخش از این کتاب برای آماده ساختن روح و فکر خوانندگان عزیز نسبت به محتوا و فلسفه دعاها و زیارات و نمازها نوشته شده به دقّت بخوانند و آنها را به کار برند تا به پاداشهای مهمّی که در روایات برای آن آمده است برسند و در روح و جان آنها تحوّل مطلوب حاصل گردد.

و نیز از همه شما عزیزان تقاضا می کنیم که ما را از دعای خیر فراموش نکنید. همیشه در سایه الطاف خداوند موفّق و سعادتمند باشید. آمین یا ربّ العالمین

پایان

خرداد ماه ۱۳۸۳- ربیع الثانی ۱۴۲۵

۱- قرآن کریم.

۲- نهج البلاغه.

۳- صحیفه سجادیه.

۴- ادب الزائر، علّامه عبدالحسین امینی، مؤسّسه البلاغ، چاپ اوّل، ۱۴۲۴ قمری.

۵- ارشاد القلوب حسن بن ابی الحسن دیلمی، انتشارات رضی، چاپ اوّل، ۱۴۱۲ قمری.

۶- اعلام الدین حسن بن ابی الحسن دیلمی، مؤسسه آل البیت، چاپ اوّل، ۱۴۰۸ قمری.

۷- اعلام الوری امین الاسلام طبرسی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ سوم.

۸- اقبال الاعمال سید بن طاووس، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ دوم، ۱۳۶۷ شمسی.

۹- امالی صدوق شیخ صدوق، کتابخانه اسلامیه، چاپ چهارم، ۱۳۶۲ شمسی.

۱۰- امالی طوسی شیخ طوسی، دارالثقافه، قم، چاپ اوّل، ۱۴۱۴ قمری.

۱۱- امالی مفید، شیخ مفید، کنگره جهانی هزاره شیخ مفید، چاپ دوم، ۱۴۱۳ قمری.

۱۲- انوارالبهیه، شیخ عباس قمی، مؤسسه نشر اسلامی، قم، چاپ اوّل، ۱۴۱۷ قمری.

۱۳- بحار الانوار، علّامه محمد باقر مجلسی، مؤسسه الوفاء، بیروت، چاپ دوم، ۱۴۰۳ قمری.

۱۴- بصائر الدرجات محمد بن حسن بن فروخ صفار، کتابخانه آیهاللّه مرعشی نجفی، قم، چاپ دوم، ۱۴۰۴ قمری.

۱۵- بشاره المصطفی عماد الدین طبری، کتابخانه حیدریه، نجف، چاپ دوم، ۱۳۸۳ قمری.

۱۶- بلد الامین شیخ تقی الدّین ابراهیم بن علی کفعمی، چاپ سنگی.

۱۷- بیت الاحزان شیخ عباس قمی، دارالحکمه، قم، چاپ اوّل، ۱۴۱۲ قمری.

۱۸- پیام امام امیرالمؤمنین علیه السلام آیه اللّه العظمی مکارم شیرازی و همکاران، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۹ شمسی.

۱۹- تاریخ طبری محمد بن جریر طبری، مؤسّسه الاعلمی للمطبوعات، بیروت، چاپ چهارم، ۱۴۰۳ قمری.

۲۰- تتمه المنتهی شیخ عباس قمی، انتشارات داوری، قم، چاپ چهارم، ۱۴۱۷ قمری.

۲۱- تفسیر امام حسن عسکری علیه السلام امام حسن عسکری علیه السلام، مدرسه امام مهدی علیه السلام، قم، چاپ اوّل، ۱۴۰۹

ص: ۱۲۰۵

قمری.

۲۲- تفسیر عیاشی محمد بن مسعود عیاشی، انتشارات علمیه، تهران، ۱۳۸۰ قمری.

۲۳- تفسیر قمی علی بن ابراهیم قمی، مؤسسه دارالکتاب، تهران، چاپ سوم، ۱۴۱۴ قمری.

۲۴- تفسیر نمونه آیه اللّه العظمی مکارم شیرازی و همکاران، انتشارات دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ بیست و سوم، پائیز ۱۳۶۷.

۲۵- تهذیب الاحکام شیخ طوسی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ چهارم، ۱۳۶۵ شمسی.

۲۶- ثواب الاعمال شیخ صدوق، انتشارات رضی، قم، چاپ دوم، ۱۳۶۸ شمسی.

۲۷- جامع الاخبار، تاج الدین شعیری، انتشارات رضی، قم، چاپ دوم، ۱۳۶۳ شمسی.

۲۸- جمال الاسبوع سیّد بن طاووس، انتشارات رضی، قم.

۲۹- جواهرالکلام شیخ محمد حسن نجفی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ دوم، ۱۳۶۵ شمسی.

۳۰- حبل المتین شیخ بهاء الدین عاملی، انتشارات بصیرتی، قم، ۱۳۹۸ قمری.

۳۱- حلیه المتقین علّامه محمد باقر مجلسی، انتشارات هجرت، قم، چاپ نهم، زمستان ۱۳۷۵.

۳۲- خصال شیخ صدوق، جامعه مدرسین، قم، چاپ دوم، ۱۴۰۳ قمری.

۳۳- درّالمنثور، جلال الدین سیوطی، دارالمعرفه، جده، چاپ اوّل، ۱۳۶۵ قمری.

۳۴- دروس محمد بن مکّی عاملی (شهید اوّل)، مؤسسه نشر اسلامی، چاپ اوّل، ۱۴۱۴ قمری.

۳۵- دعائم الاسلام نعمان بن محمد، دارالمعارف، مصر، چاپ دوم، ۱۳۸۵ قمری.

۳۶- دعوات قطب الدین راوندی، مدرسه امام مهدی علیه السلام، قم، چاپ اوّل، ۱۴۰۷ قمری.

۳۷- الذریعه، شیخ آقا بزرگ تهرانی، دارالاضواء، بیروت، چاپ سوم، ۱۴۰۳ قمری.

۳۸- ربع قرن مع العلامه الامینی حسین شاکری، چاپ اوّل، ۱۴۱۷ قمری.

۳۹- رجال کشی محمد بن عمر کشی، انتشارات دانشگاه مشهد، ۱۳۴۸ شمسی.

۴۰- روضه المتقین محمد تقی مجلسی (مجلسی اوّل)، بنیاد فرهنگ اسلامی.

۴۱- زاد المعاد، علّامه محمد باقر مجلسی، دارالکتب اسلامیه، تهران، ۱۳۷۸ قمری.

۴۲- سرائر، ابن ادریس حلی، مؤسسه نشر اسلامی، قم، چاپ دوم، ۱۴۱۱ قمری.

۴۳- سفرنامه ابن بطوطه محمد بن عبداللّٰه طنجی (ابن بطوطه)، ترجمه دکتر محمد علی موحد، سپهر نقش، چاپ ششم، پاییز ۱۳۷۶ شمسی.

۴۴- سنن دارمی عبداللّٰه بن بهرام دارمی، نشر مطبعه الاعتدال، دمشق.

۴۵- شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، کتابخانه آیه اللّٰه مرعشی نجفی، قم، ۱۴۰۴ قمری.

۴۶- شرح نهج البلاغه (منهاج البراعه)، علّامه میرزا حبیب اللّٰه خویی، دارالکتب اسلامیه، تهران، چاپ سوم،

ص :۱۲۰۶

۱۳۸۶ قمری.

۴۷- صحیفه علویّه مؤسسه امام مهدی علیه السلام، قم، چاپ اوّل، ۱۴۱۸ قمری.

۴۸- طبّ الائمه عبداللّٰه و حسین ابنا بسطام، انتشارات رضی، چاپ دوم، ۱۴۱۱ قمری.

۴۹- عده الداعی ابن فهد حلی، دارالکتب الاسلامیّه، تهران، چاپ اوّل، ۱۴۰۷ قمری.

۵۰- علل الشرایع شیخ صدوق، مکتبه الداوری، قم.

۵۱- عوالی اللئالی ابن ابی جمهور احسائی، انتشارات سید الشهداء، چاپ اوّل، ۱۴۰۵ قمری.

۵۲- عیون اخبار الرضا علیه السلام شیخ صدوق، انتشارات جوان، ۱۳۷۸ قمری.

۵۳- فتح الابواب سیّد بن طاووس، مؤسسه آل البیت، قم، چاپ اوّل، ۱۴۰۹ هجری.

۵۴- الفرج بعد الشده، حسن بن ابی قاسم تنوخی، انتشارات رضی، قم، چاپ دوم، ۱۳۶۴ شمسی.

۵۵- فرحه الغری سیّد بن طاووس، انتشارات رضی.

۵۶- فروغی از کوثر، انتشارات زائر، قم.

۵۷- فصول المختاره شیخ مفید، دارالمفید، بیروت، چاپ دوم، ۱۴۱۴ قمری.

۵۸- فلاح السائل سید بن طاووس، دفتر تبلیغات اسلامی، قم.

۵۹- فوائد الرضویه، شیخ عباس قمی.

۶۰- قرب الاسناد، عبداللّه بن جعفر حمیری، کتابخانه نینوا، چاپ سنگی، تهران.

۶۱- کامل الزیارات ابن قولویه قمی، انتشارات مرتضویه، نجف، ۱۳۵۶ قمری.

۶۲- کافی محمد بن یعقوب کلینی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ چهارم، ۱۳۶۵ شمسی.

۶۳- الکامل فی التاریخ ابن اثیر جزری، دارالکتب العلمیه، بیروت، چاپ سوم، ۱۴۱۸ قمری.

۶۴- کتاب سلیم بن قیس سلیم بن قیس هلالی، انتشارات الهادی، چاپ اوّل، ۱۴۱۵ قمری.

۶۵- کشف المحجه، سید بن طاووس، حیدریه، نجف، ۱۳۷۰ قمری.

۶۶- کشف الغمه، علی بن عیسی اربلی، مکتبه بنی هاشم، تبریز، ۱۳۸۱ قمری.

۶۷- الکلم الطیّب سیّد علی صدر الدین بن معصوم مدنی، مکتبه النجاح، تهران.

۶۸- کمال الدین شیخ صدوق، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ دوم، ۱۳۹۵ قمری.

۶۹- کنزالعمال متقی الهندی، مؤسسه الرساله، بیروت.

۷۰- مجمع البیان امین الاسلام طبرسی، مؤسسه اعلمی، بیروت، چاپ اوّل، ۱۴۱۵ قمری.

۷۱- محاسن احمد بن محمد بن خالد برقی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۱ قمری.

۷۲- مروج الذهب مسعودی، دار احیاء التراث العربی، بیروت، چاپ اوّل، ۱۴۲۲ قمری.

۷۳- مزار، شهید اوّل، مدرسه امام مهدی علیه السلام، قم، چاپ اوّل، ۱۴۱۰ قمری.

۷۴- مزار، شیخ مفید، مدرسه امام مهدی علیه السلام، قم، چاپ اوّل.

۷۵- مزار کبیر، محمد بن المشهدی، مؤسسه نشر اسلامی، چاپ اوّل، ۱۴۱۹ قمری.

۷۶- مسار الشیعه شیخ مفید، کنگره شیخ مفید، قم، چاپ اوّل، ۱۴۱۳ قمری.

۷۷- مستدرک الوسائل میرزا حسین نوری، مؤسسه آل البیت، قم، چاپ اوّل، ۱۴۰۸ قمری.

۷۸- مصباح الزائر، سید بن طاووس، مؤسّسه آل البیت، قم، چاپ اوّل، ۱۴۱۷ قمری.

۷۹- مصباح کفعمی شیخ تقی الدّین ابراهیم بن علی کفعمی، انتشارات رضی، قم، چاپ دوم، ۱۴۰۵ قمری.

۸۰- مصباح المتهجّد، شیخ طوسی، مؤسسه فقه الشیعه، بیروت، چاپ اوّل، ۱۴۱۱ قمری.

۸۱- معانی الاخبار، شیخ صدوق، انتشارات جامعه مدرسین، قم، ۱۳۶۱ شمسی.

۸۲- معجم البلدان یاقوت حموی، دار احیاء التراث العربی، بیروت.

۸۳- معجم رجال الحدیث آیه اللّه سید ابوالقاسم خویی، چاپ پنجم، ۱۴۱۳ قمری.

۸۴- مفاتیح الجنان حاج شیخ عباس قمی.

۸۵- مفتاح الفلاح شیخ بهایی، دارالاضواء، بیروت، چاپ اوّل، ۱۴۰۵ قمری.

۸۶- مقتل الحسین عبدالرزّاق موسوی المقرّم، دارالثقافه للطباعه و النشر، قم، چاپ دوم، ۱۴۱۱ قمری.

۸۷- مقتل الحسین علیه السلام ابومخنف، کتابخانه آیه اللّه مرعشی نجفی، قم، ۱۳۹۸ قمری.

۸۸- مقنعه شیخ مفید، جامعه مدرسین، قم، ۱۴۱۰ قمری.

۸۹- مکارم الاخلاق رضی الدین حسن بن فضل طبرسی، انتشارات شریف رضی، قم، چاپ چهارم، ۱۴۱۲ قمری.

۹۰- مناقب ابن شهر آشوب، مؤسّسه انتشارات علّامه، قم، ۱۳۷۹ قمری.

۹۱- منتهی الامال حاج شیخ عباس قمی.

۹۲- من لا یحضره الفقیه شیخ صدوق، جامعه مدرسین، قم، چاپ سوم، ۱۴۱۳ قمری.

۹۳- مهج الدعوات سید بن طاوس، دارالذخائر، قم، چاپ اوّل، ۱۴۱۱ قمری.

۹۴- نجم الثاقب حاج میرزا حسین نوری، مسجد مقدس جمکران، قم، چاپ دوم، ۱۳۷۷ شمسی.

۹۵- نورالثقلین عبد علی بن جمعه عروسی حویزی، مؤسسه اسماعیلیان، قم، چاپ چهارم، ۱۴۱۲ قمری.

۹۶- وسائل الشیعه شیخ محمد بن حسن حرّ عاملی، دار احیاء التراث العربی، بیروت، چاپ چهارم، ۱۳۹۱ قمری.

ص :۱۲۰۸

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ یَسْتَوِی الَّذِینَ یَعْلَمُونَ وَالَّذِینَ لَا یَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه ای
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹